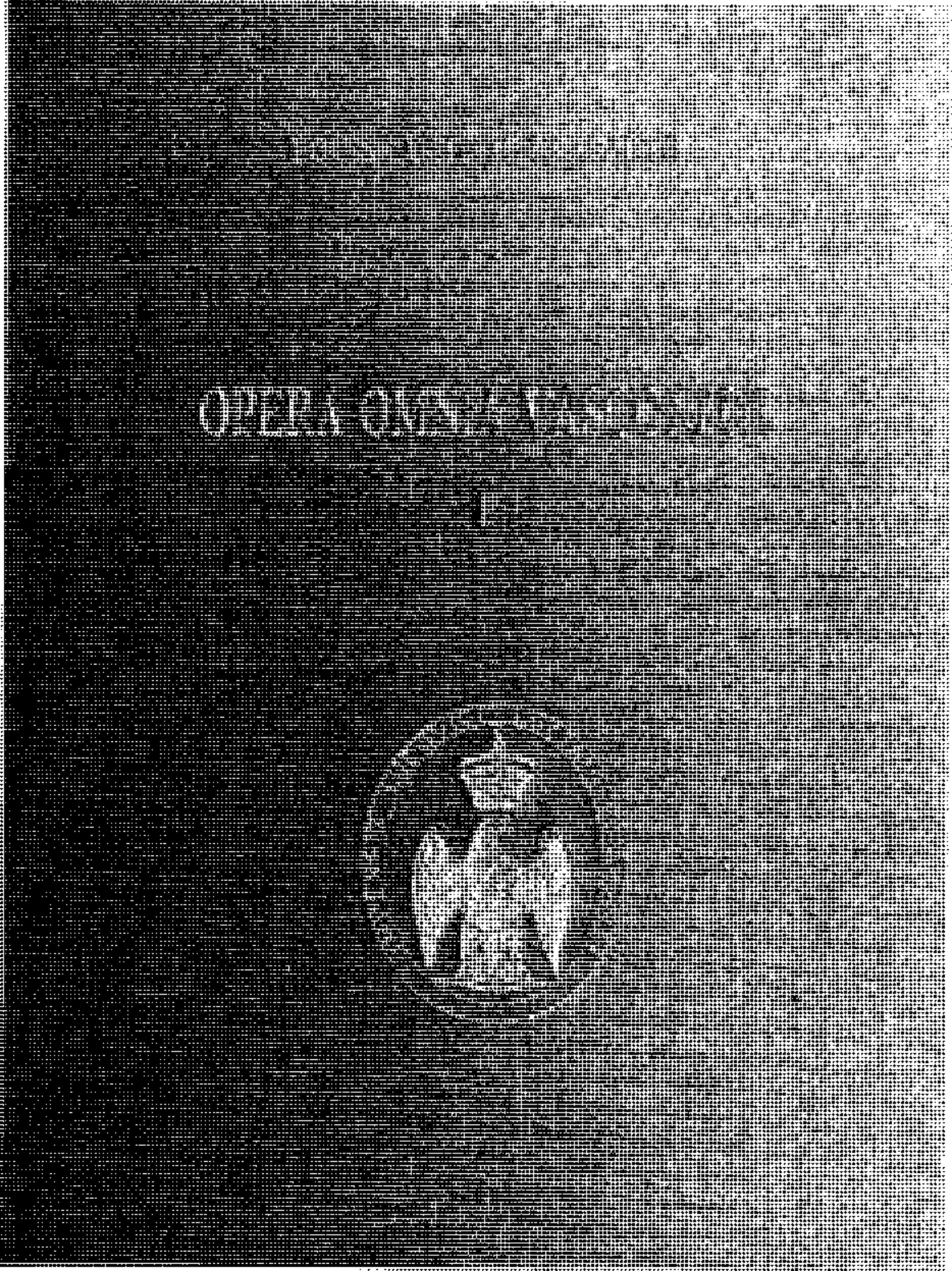

LOUIS LUCIEN BONAPARTE

OPERA OMNIA VASCONICE

I

LOUIS LUCIEN BONAPARTE
(1813-1891)

LOUIS LUCIEN BONAPARTE

OPERA OMNIA VASCONICE

I

EUSKALTZAINDIA
1991

Liburu hau IBERDROLAren babesaz argitaratua izan da.
Esta obra ha sido publicada con el patrocinio de IBERDROLA.

© Euskaltzaindia. Bilbao
ISBN: Lan osoa 84-85479-65-3
Lege Gordailua: BI-1639-91
Prestakuntza eta maketa: Jose Antonio Arana Martija
Fotokonposaketa: Didot, S.A. Bilbao
Fotolitoak: Kamara, Bilbao; Fonasa, Iruñea; Itxaropena, Zarautz
Inprimaketa, koadernaketa: GRAFO, S.A. - Bilbao

INDEX

INDEX

I. TOMOA

Aurkezpena 13
Presentación 14
Présentation 15
Introduction 16

Benedicite. In septem dialectos versum 17
Benedicite. In undecim dialectos versum. Editio prima 37
Benedicite. In undecim dialectos versum. Editio altera 61
Bonaparte, L.L., *Benedicite*. Editio prima 85
Bonaparte, L.L., *Benedicite*. Deuxième édition 91
Bonaparte, L.L., *Benedicite* 97
Bonaparte, L.L., *Specimen lexici comparativi omnium linguarum europaearum* 103
Bonaparte, L.L., *Joan, III, 16* 163
Bonaparte, L.L., *Le cantique des cantiques de Salomon* 167
Bonaparte, L.L., *Le verbe basque en tableaux* 175
Bonaparte, L.L., *Corona Catholica* 443

II. TOMOA

Casenave, *La prophétie de Jonas* 9
Doctrina cristiana en el vascuence de Llodio 17
La Doctrina cristiana, dialecto vizcaíno 43
Duvoisin, J.P., *Le cantique des cantiques de Salomon* 61
Duvoisin, J.P., *Le livre de Ruth* 69
Duvoisin, J.P., *La prophétie de Jonas* 79
Echenique, B., *El Evangelio según San Mateo* 87
Echenique, B., *La profecía de Jonás* 153
Inchauspe, E., *Le Saint Evangile selon Saint Mathieu* 161
Inchauspe, E., *L'Apocalypse de l'Apôtre Saint Jean* 271
Iturriaga, A.P., *Dialogues basques* 309

III. TOMOA

Lizarraga, J., *Jesucristoren Evangelio Sandua Juanec dacarran guisara* 9
Lizarraga, J., *Jesus. Copla guisa batzuc molde gutitacoac* 103
Olce, I., *Pregariac Bayonaco diocezacotz* 169
Olce, I., *Pregariac Bayonaco diocezacotz*. Réimpression 191
(Bonaparte, L.L., *Observations*) 212
Oratio dominica 217
Parabola de seminatore. In septem dialectos versa 223
Parábola del sembrador. En ocho dialectos y cuatro subdialectos 237
Le petit catéchisme espagnol du P. Astete. En trois dialectes 255
Salaberry D'Ibarrole, *L'Evangile selon Saint Mathieu* 331
El Salmo quincuagésimo 421

IV. TOMOA

Udabe, J.E., *El Evangelio según San Mateo*, guipuzcoano 9
Uriarte, J.A., *El Evangelio según San Mateo*, vizcaíno 31
Uriarte, J.A., *El Apocalipsis del Apóstol S. Juan*, vizcaíno 113
Uriarte, J.A., *El Apocalipsis del Apóstol S. Juan*, guipuzcoano 153
Uriarte, J.A., *Canticum canticorum Salomonis* 191
Uriarte, J.A., *El Evangelio según San Mateo*, guipuzcoano 227
Uriarte, J.A., *Biblia edo Testamentu Zar eta Berria*, gipuzkeraz 307
Uriarte, J.A., *Le Cantique des Cantiques de Salomon*, biscayen 439
INDEX AUCTORUM 453

AURKEZPENA
PRESENTACIÓN
PRÉSENTATION
INTRODUCTION

AURKEZPENA

Luis Luziano Bonaparte (1813-1891) printzearen heriotzearen mendeurrena ospe bereziaz goraipatu nahi izan du Euskaltzaindiak. Dialektologiako ikerketetan hala nola interesaturik dagoenarentzat ez da inola ezezaguna pertsonaia honen garrantzia, kimika zientzietan egin zituen lehen ikasketak eta gizartean lortu zituen goi mailako erosotasunak alde batera utziz, bizitza osoa eta zeukan diru guztia gutxiengoen hizkuntzen eta Europako dialektoen ikerketei eskaini bait zien, orokorki berauen sistematizatzaile eta dialektologia modernoaren aita dela esan dezakegularik.

Bonaparterekin zor haundia zeukan Euskal Herriak. Italiera eta ingeles dialektoen ikerketak sakonki egin bazituen ere, eta berauei zegozkien anitz testu argitaratu, gehien bat, jatorrizko eta aukeratuniko herriei ohore berezia eginez, euskara izan zen bere baitan erakargarriena, gutxik lortu duten bezala meneratuz eta benetazko grinaz maitatuz. Euskalkien lehen sistematizatzailea bera izan zen, horretarako herri hizkuntza oinarritzat hartu zuelarik, zeinen bereizgarriak pertsonalki bildu zituen bertora 1856, 1857, 1866, 1867 eta 1869 urteetan egindako bidaietan eta laguntzaile askorekin izan zituen harremanen bidez, horiengandik argibideak, liburuak, eskuskribuak eta itzulpenak jasoz, hauetarik asko Baionan eta Londresen bere kontura argitara emanez. Baina euskararen alde egin zuen lana ez zen inoren lanak argitaratzera mugatu, bere lan propioak ere ezagutzera eman bait zituen konta ezinezko artikulu eta ikerketetan, gehien bat bi argitarapen garrantzitsutan, hots, *Hizkuntz Mapa* eta *Le verbe basque en tableaux* halako gaietan eredu direnak eta geroko dilaketologia ikerketetan gida gisa erabiliak izan direnak.

Lan eskerga honen onespen gisa, Luis Luziano Bonaparteren oroitzapena ohoratu nahi izan du Euskaltzaindiak eta, euskaldunen izenean, berauen hizkuntzari eskaini dizkion maitasuna eta ardura eskertu. Hori dela eta, Bilboko Egoitza berrian, 1991.eko urriaren 21tik 25era burutuko den Nazioarteko Dialaktologia Biltzarra antolatu du, eta printzearen *Opera Omnia Vasconice* faksimilez liburu batetan argitaratzen ditu. Zaila zen benetan, eta sarri askotan ezinezkoa, argitaratutako lan horiek aurkitzea, tirada oso laburrak egin bait zituen, noiz edo behin zortzi edo hamar aletakoak; eta tirada luzeagoak egin arren, 250 aletakoak hain zuzen, aurkitu ezina maiz gertatu izan da. Horregatik argitarapen hau kaleratzea erabaki du Euskaltzaindiak, Jose Antonio Arana Martija euskaltzain eta Erakundearen bibliotekariak prestatua.

Hala eta guztiz ere, ohar bat egin behar da. Nahiz eta liburuaren izenburuan Bonaparteren lan osoa aipatu, ez da egiatan hala. Lan osoa kaleratzeko beste lau liburuki atera beharko lirateke, gutxienez, argitarapena garestituz. Itzulpen guztiak argitaratzea izan da onartu den irizpidea, lehen edizioaren neurriak errespetatuz, bi salbuespenekin: ez da argitaratzen Jean Pierre Duvoisinen *Bible Saindua,* mila eta hirurehun orrialdetik gora dituelako eta oraindik argitarapen faksimila salgai dagoelako, ez eta J. B. Archu-ren itzulpen biblikoak Bonapartek ez zituelako argitaratu. Ez dira argitaratzen ere, itzulpenak ez direlako, E. Intxausperen *Le verbe basque,* Salaberry d'Ibarroleren *Vocabulaire de mots bas-navarrais* eta Juan Mateo Zabalaren *Noticia de las obras vascongadas...* Baina itzulpenak izan ez arren, egungo argitarapen honetan kaleratzen dira Bonaparteren lehen lan lexikografikoa, *Specimen Lexici comparativi omnium linguarum europaearum* (1847), liburuaren neurriak kontutan harturik neurriz txikitu egin behar izan dena, eta *Le verbe baque en tableaux,* euskal dialektologiarako funtsezko lana baita eta gai hau ikertzen ari direnek gehien eskatzen dutena. Ohartu behar dena zera da: *Specimen...* delakoa berrinprimatzean Euskaltzaindiak daukan alea eredutzat hartu da, Bonapartek berak eskuz egindako oharrak dituelarik. *Parabola de Seminatore* berrinprimatzean ere Euskaltzaindiaren jabegoan dagoen alea erabili da, Printzeak berak egindako zuzenketekin eta berea zen ale honetan eskuz idatzitako itzulpena gehituz.

Azkenerako geratzen dena da Iberdrola enpresari eskerrik beroenak ematea, eman digun diru laguntza barik ez zelako posible izango irakurle eta ikerleen eskuetan argitarapen baliotsu hau jartzea.

Euskaltzaindia

PRESENTACIÓN

La Real Academia de la Lengua Vasca - Euskaltzaindia ha querido celebrar con especial solemnidad el centenario de la muerte del príncipe Luis Luciano Bonaparte (1813-1891). A nadie, medianamente interesado por los estudios de la dialectología, se oculta la importancia de este personaje que, abandonando su primera formación en las ciencias químicas y la comodidad de un elevado rango social, dedicó toda su vida y dinero al estudio de las lenguas minoritarias y dialectos de Europa, pudiendo ser considerado como su primer sistematizador en conjunto y padre de la dialectología moderna.

El País Vasco tenía una deuda contraída con Bonaparte. Si bien estudió en profundidad y publicó numerosos textos de dialectos italianos e ingleses, sobre todo, haciendo así especial honor a sus patrias de origen y adopción, fue el vascuence o euskara la lengua que atrajo su primordial atención, llegando a dominarla como muy pocos lo han hecho y a amarla con verdadera pasión. El fue el primer sistematizador de sus diversos dialectos, basándose en el habla popular cuyas particularidades pudo recoger personalmente en cinco viajes realizados en 1856, 1857, 1866, 1867 y 1869, y en estrechas relaciones con muchos colaboradores que le facilitaron informaciones, libros, manuscritos y traduciones, muchas de las cuales publicó a sus expensas en Bayona y Londres. Pero su trabajo en favor del euskara no se limitó a la publicación de obras ajenas, sino que dio a conocer sus propios trabajos en infinidad de artículos y estudios y, sobre todo, en dos importantes publicaciones como son el *Mapa Lingüístico* y *Le verbe basque en tableaux*, modelos en su género, que han servido de pauta para los estudios dialectológicos posteriores.

Como reconocimiento de este ingente trabajo, la Real Academia de la Lengua Vasca - Euskaltzaindia ha querido honrar la memoria de Luis Luciano Bonaparte y, en nombre del pueblo vasco, agradecerle el amor y dedicación al estudio de su lengua. Para ello ha organizado un Congreso Internacional de Dialectología, a celebrar en su nueva sede de Bilbao los días 21 a 25 de octubre de 1991, y publica en facsímil su *Opera Omnia Vasconice*. La cortísima tirada de algunas de sus publicaciones, reducida a veces a ocho o diez ejemplares, hacía muy difícil, por no decir imposible, su consulta; y aun ediciones de tirada más amplia, de hasta 250 ejemplares, presentaban parecida dificultad. Por ello, Euskaltzaindia ha decidido hacer esta edición, preparada por el académico y bibliotecario de la Institución don José Antonio Arana Martija.

Ha de hacerse, no obstante, una observación. Aunque en el título se menciona la obra completa de Bonaparte, no es así en realidad. Ello hubiera exigido añadir otros cuatro tomos, al menos, con el consiguiente encarecimiento de la edición. Se ha seguido el criterio de publicar todas las traducciones, al tamaño de la edición original, excepto dos: *Bible Saindua* de Jean Pierre Duvoisin, por su extensión de más de mil trescientas páginas, y por existir una edición facsímil en el mercado, y las traducciones bíblicas de J.B. Archu por no haber sido impresas a sus expensas. Tampoco se editan ahora, por no ser propiamente traducciones, *Le verbe basque* de E. Inchauspe, el *Vocabulaire de mots bas-navarrais* de Salaberry d'Ibarrole y la *Noticia de las obras vascongadas...* de Juan Mateo Zabala. Pero, aun no siendo traducciones, se han incluido en esta edición la primera obra lexicográfica de Bonaparte, *Specimen Lexici comparativi omnium linguarum europaearum* (1847), aunque reducida de tamaño por exigencias del formato de esta edición, y *Le verbe basque en tableaux* por ser obra fundamental para la dialectología vasca y la más solicitada por los estudiosos de esta especialidad. Ha de advertirse que en el caso del *Specimen...* se ha reproducido el ejemplar que posee Euskaltzaindia, con anotaciones posteriores manuscritas hechas por el propio Bonaparte. En algún otro caso, como la *Parabola de Seminatore*, se ha reproducido también el ejemplar propiedad de Euskaltzaindia, con las correcciones del propio príncipe y la adición de alguna traducción manuscrita añadida de su mano.

Queda por fin el agradecer la ayuda económica prestada por Iberdrola, sin la que no hubiera sido posible poner en manos de los lectores e investigadores esta cuidada edición.

Real Academia de la Lengua Vasca
Euskaltzaindia

PRÉSENTATION

L'Académie de la Langue Basque - Euskaltzaindia a voulu célébrer avec une solennité spéciale le centenaire de la mort du prince Louis Lucien Bonaparte (1813-1891). Toute personne, qui est intéressée par les études de dialectologie, ne peut ignorer l'importance de ce personnage qui, abandonnant sa première formation en sciences chimiques, ainsi que le confort d'un rang social élevé, consacra toute sa vie et son argent à l'étude des langues minoritaires et des dialectes d'Europe. Il peut être considéré comme le père de la dialectologie moderne.

Le Pays Basque avait une dette contractée envers Bonaparte. Bien qu'il eût étudié en profondeur et publié de nombreux textes concernant des dialectes italiens et anglais notamment, rendant ainsi hommage à ses patries d'origine et d'adoption, la langue basque ou euskara attira plus particulièrement son attention, parvenant à la dominer comme très peu l'ont fait et à l'aimer avec une vraie passion. Ce fut le premier systématisateur de ses divers dialectes, en se basant sur l'expression populaire, dont il put recueillir les particularités en personne lors des cinq voyages réalisés en 1856, 1857, 1866, 1867 et 1869, et grâce aux étroites relations maintenues avec beaucoup de collaborateurs qui lui fournirent des informations, des livres, des manuscrits et des traductions, dont un grand nombre furent publiés à Bayonne et à Londres. Mais son travail en faveur de l'euskara ne se limite pas à la publication d'ouvrages d'autres auteurs; il fit connaître ses propres travaux dans une infinité d'articles et d'études, et notamment, dans deux importantes publications qui sont la *Carte Linguistique* et *Le Verbe basque en tableaux,* modèles dans leur genre, et qui ont donné le ton aux différentes études dialectologiques réalisées postérieurement.

En reconnaissance de cet énorme travail, l'Académie de la Langue Basque - Euskaltzaindia a voulu rendre hommage à la mémoire de Louis Lucien Bonaparte, et au nom du peuple basque, le remercier pour son amour et son dévouement à l'étude de sa langue. Pour cela, elle organise un Congrès International de Dialectologie, qui aura lieu dans son nouveau siége de Bilbao, du 21 au 25 Octobre 1991, et elle publie en fac-similé son *Opera Omnia Vasconice.* Le tirage très réduit de quelques unes de ses publications, limité parfois à huit ou dix exemplaires, rendait très difficile, pour ne pas dire impossible, leur consultation; même les éditions d'un tirage plus important, allant jusqu'à 250 exemplaires, présentaient des difficultés semblables. En raison de cela, Euskaltzaindia a décidé de mener à bien cette édition, préparée par l'académicien et bibliothécaire de l'Institution Jose Antonio Arana Martija.

Il faut cependant faire une remarque. Bien que dans le titre soit citée l'oeuvre complète de Bonaparte, il n'en est pas ainsi en réalité. Cela aurait exigé le supplément de quatre autres tomes, au moins, dont l'édition aurait été très couteuse. L'on a suivi le critère de publier toutes les traductions, à la taille de l'édition originale, à l'exception de deux ouvrages: *Bible Saindua* de Jean Pierre Duvoisin, à cause de sa longueur de plus de mille trois cents pages, car il existe déjà une édition fac-similé dans le marché, et les traductions bibliques de J.B. Archu, car elles n'ont pas été imprimées à ses dèpens. Par ailleurs, ne sont pas non plus édités, pour ne pas être proprement des traductions, *Le verbe basque* de E. Inchauspe, le *Vocabulaire de mots bas-navarrais* de Selaberry d'Ibarrole et la *Noticia de las obras vascongadas...* de Juan Mateo Zabala. Cependant, bien qu'ils ne soient pas des traductions, le premier ouvrage lexicographique de Bonaparte, *Specimen Lexici comparativi omnium linguarum europaearum* (1847) de taille réduite à cause du format de cette édition, et *Le verbe basque en tableaux,* pour être l'ouvrage fondamental pour la dialectologie basque et le plus consulté par les chercheurs de cette spécialité, ont été inclus dans cette édition. Il faut observer que dans le cas du *Specimen...,* c'est l'exemplaire propriété d'Euskaltzaindia qui a été reproduit, avec des notes postérieures manuscrites de Bonaparte lui-même. Dans quelques autres cas, comme dans celui de la *Parabola de Seminatore,* c'est l'exemplaire propriété d'Euskaltzaindia qui a été reproduit, avec les corrections du prince lui-même et l'addition de traductions manuscrites ajoutées de sa main.

Il reste enfin à remercier Iberdrola pour l'aide économique généreusement accordée, sans laquelle il n'aurait pas été possible de mettre entre les mains des lecteurs et des chercheurs cette édition scrupuleuse et soignée.

Académie de la Langue Basque
Euskaltzaindia

INTRODUCTION

The Royal Academy of the Basque Language, Euskaltzaindia, has wished to mark with particular respect the centenary of the death of Prince Louis Lucien Bonaparte (1813-1891). Nobody fairly interested in dialectology, can be unaware of the importance of this figure, who abandoned his initial training as a chemist and the comfort of a high social rank, in order to devote all his life and wealth to the study of the minority languages and dialects of Europe. He was responsible for what was arguably the first systematic classification of all European languages, and can be considered the father of modern dialectology.

The Basque Country was indebted to Bonaparte. Although he studied Italian and English thoroughly and published many texts in the dialects of those languages, thus paying homage to the lands of his birth and adoption, it was the Basque language or Euskara that most attracted his attention. He loved it passionately, and he succeeded in mastering it as very few have done. He was the first to classify its various dialects according to the spoken language, whose distinctive features he himself collected in the course of five visits in 1856, 1857, 1866, 1867 and 1869. He also relied upon close relationships with his many collaborators who provided him with information, books, manuscripts and with translations, many of which he had published in Bayonne and in London at his own expense. But his work in favour of Euskara is not limited to the publication of the work of others, for he also made his own works, available in an infinite number of articles and studies, and above all, in two important publications, the *Linguistic Map* and *Le verbe basque en tableaux.* This latter is a model of its kind, which has set the standard for the later studies on dialectology.

In recognition of this impressive work, the Royal Academy of the Basque Language, Euskaltzaindia, wishes to pay homage to the memory of Louis Lucien Bonaparte and, on behalf of the Basque people, it proposes to thank him for the love and devotion that he showed in the study of our language. To that end, it has organised the International Congress on Dialectology, which will be held in its new building in Bilbao, from October the 21st to October the 25th 1991, and will publish a facsimile edition of his *Opera Omnia Vasconice.* The very limited run of some of his publications, sometimes issued in as few as eight or ten copies, has made it very difficult, if not impossible, to consult them. Similar problems occur even with those works of which a greater number of copies, up to 250, were printed. The Academy has therefore decided to publish an edition, prepared by Jose Antonio Arana Martija, a member of the Academy and its librarian.

One qualification should be made, however. Although the title refers to the complete work of Bonaparte, in fact this is not the case. To achieve this, four more volumes would have been required, increasing the price of the edition. All the translations have been published to the size of the original edition, with two exceptions: *Bible Saindua* by Jean Pierre Duvoisin, which consists of more than one thousand and three hundred pages, and is already available in a facsimile edition, and the Bible translations by J.B. Archu, which were not printed at his expense. Three other works have been omitted, as they are not translations: *Le verbe basque* by E. Inchauspe, the *Vocabulaire de mots bas-navarrais* by Salaberry d'Ibarrole and the *Noticia de las obras vascongadas...* by J. Mateo Zabala. Nevertheless, although they are not translations, this edition does include the first lexicographical work by Bonaparte, *Specimen Lexici comparativi omnium linguarum europaearum* (1847), although in a reduced size because of the format of this edition, and *Le verbe basque en tableaux,* as it is a fundamental work in Basque dialectology and the one most requested by researchers. It should be pointed out that the copy of the *Specimen...* is that in the collection of Euskaltzaindia, with subsequent manuscript notes by Bonaparte himself. In the case of the *Parabola de Seminatore,* the copy reproduced also belongs to Euskaltzaindia, and includes the Prince's own corrections and some additional handwritten translations.

Finally we should like to thank Iberdrola for their financial assistance, without which it would not have been possible to make this carefully prepared edition available to readers and researchers.

Royal Academy of the Basque Language
Euskaltzaindia

CANTICUM TRIUM PUERORUM. BENEDICITE

Askoren artean
Zazpi euskalkitan
Londini
1858

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

CANTICUM

TRIUM PUERORUM

IN SEPTEM PRÆCIPUAS VASCONICÆ LINGUÆ DIALECTOS VERSUM.

LONDINI.

1858.

CANTICUM

TRIUM PUERORUM

IN SEPTEM VASCONICAS DIALECTOS VERSUM.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.

BENEDICITE, omnia opera Domini, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

2 Benedicite, Angeli Domini, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

3 Benedicite, cœli, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

4 Benedicite, aquæ omnes quæ super cœlos sunt, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

5 Benedicite, omnes virtutes Domini, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

DIAL. BISCAINA GENERALI.

JAUNAREN obra guztiak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

2 Jaunaren Angernak, bedeinkatu egizue Jauna: alaban eta guztien ganetik goratu egizue beti.

3 Zeruak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

4 Zeruen ganean dagozan ur guztiak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

5 Jaunaren birtute guztiak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

DIAL. SUPERIORIS NAVARRÆ.

YAUNAREN obra guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

2 Yaunaren Aingeruak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratn zazue beti.

3 Zeruak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

4 Zeruen gañean diren ur guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

5 Yaunaren birtute guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

DIAL. LAPURDENSI.

YAUNAREN obra guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

2 Yaunaren Aingeruak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

3 Zeruak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

4 Zeruen gainean diren ur guziak, benedika zazue Yauna: landa eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

5 Yaunaren berthute guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

Canticum Trium Puerorum.

DIAL. BISCAINA MARQUINENSI.

JAUNAREN obra guztijak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

2 Jaunaren Aingerubak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

3 Zerubak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

4 Zeruben gaõian dagozan ur guztijak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

5 Jaunaren birtute guztijak, bedeinkatu egizube Jauna: alaban eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

DIAL. GUIPUSCOANA.

JAUNAREN obra guziak, bedeikatu ezazute Jauua: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

2 Jaunaren Aingeruak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

3 Zeruak, bedeikatu ezazute Jauua: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

4 Zeruen gañean dauden ur guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

5 Jauuaren birtute guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

DIAL. INFERIORIS NAVARRÆ.

YAUNAREN obra guziak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

2 Yaunaren Ainguriak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

3 Zeriak, benedika zazie Yauna: landa eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

4 Zerien gañian diren hur guziak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

5 Yaunaren berthnte guziak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

DIAL. SOLENSI.

JAUNAREN lanhegin guziak, benedik' ezazie Jauoa: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

2 Jaunaren Aingnriak, benedik'ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

3 Zeliak, benedik'ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

4 Zelietan gañen diren hour guziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

5 Jaunaren berthute guziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.

6 Benedicite, sol et luna, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

7 Benedicite, stellæ cœli, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

8 Benedicite, omnis imber et ros, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

9 Benedicite, omnes spiritus Dei, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

10 Benedicite, ignis et æstus, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

Dial. Biscaina Generali.

6 Eguzkia ta irargia, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

7 Zeruko izarrak, bedeinkatu egizue Jauua: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

8 Euri eta iñontz guztiak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

9 Jaungoikoaren espiritu guztiak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

10 Sua eta beroa, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ.

6 Iguzkia eta ilargia, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

7 Zeruko izarrak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

8 Uri eta intz guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

9 Yaungoikoareu izpiritu guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

10 Sua eta beroa, beuedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañctik goratu zazue beti.

Dial. Lapurdensi.

6 Iguzkia eta ilhargia, benedika zazue Yauua: lauda eta nroren gainetik altcha zazue bethi.

7 Zeruko izarrak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gaiuetik altcha zazue bethi.

8 Uri eta ihintz guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

9 Yinkoareu izpiritu guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororeu gainetik altcha zazue bethi.

10 Sua eta beroa, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

Canticum Trium Puerorum.

Dial. Biscaina Marquinensi.

6 Eguzkija ta illargija, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

7 Zeruko izarrak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

8 Euri eta iruntz guztijak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

9 Jaungoikuaren espiritu guztijak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

10 Suba eta berua, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

Dial. Guipuscoana.

6 Eguzkia ta illargia, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

7 Zeruko izarrak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

8 Euri eta intz guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

9 Jauugoikoaren espiritu guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

10 Sua eta beroa, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Inferioris Navarræ.

6 Ekhia eta argizagia, benedika zazie Yauua: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

7 Zeruko izarrak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

8 Euri eta izarrihitz guziak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

9 Yinkoaren izpiritu guziak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

10 Suya eta beroa, beuedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

Dial. Solensi.

6 Ekhia eta argizagia, benedik' ezazie Jauua: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

7 Zeluko izarrak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

8 Euri eta ihitz guziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie hethiere.

9 Jinkouaren izpiritu guziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

10 Suya eta beroua, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.

11 Benedicite, frigus et æstus, Domino: laudate et supercxaltatc eum in sæcula.

12 Benedicite, rores et pruina, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

13 Benedicite, gelu et frigus, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

14 Bencdicite, glacies et nives, Domino: laudate et superexaltate eum iu sæcula.

15 Benedicite, noctes et dies, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

Dial. Biscaina Generali.

11 Otza ta beroa, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

12 Iñontzak eta zurdea, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

13 Leya eta otza, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

14 Karraldoa eta edurrak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

15 Gauak eta egunak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ.

11 Otza eta beroa, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

12 Intzak eta izotza, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

13 Izotza eta otza, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

14 Orma eta elurrak, benedika zazue Yauna: lauda eta gnzien gañetik goratu zazne beti.

15 Gauak eta egunak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

Dial. Lapurdensi.

11 Hotza eta beroa, benedika zazue Yauna: lauda eta nroreu gainetik altcha zazue bethi.

12 Ihintzak eta izotza, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

13 Izotza eta hotza, benedika zazue Yauna: lauda eta nroren gainetik altcha zazue bethi.

14 Horma eta elhurrak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

15 Gauak eta egunak, bcucdika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

Canticum Trium Puerorum.

Dial. Biscaina Marquinensi.

11 Otza ta berua, bedeinkatu egizubc Jauna : alabau eta guztijen gañctik goratu egizube beti.

12 Iruntzak eta intzierra, bedeinkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

13 Izotza eta otza, bedeinkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

14 Izotza eta edurrak, bedeinkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

15 Gabak eta egunak, bedeinkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

Dial. Guipuscoana.

11 Otza ta beroa, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

12 Intzak eta iutziarra, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

13 Izotza eta otza, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

14 Orma eta elurrak, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

15 Gauak eta egunak, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Inferioris Navarræ.

11 Hotza eta beroa, benedika zazie Yauna : lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

12 Izarrihitzak eta izotza, benedika zazie Yauna : lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

13 Izotza eta hotza, benedika zazie Yauna : lauda eta ororen gañctik altcha zazie bethi.

14 Kharroña eta elhurrak, benedika zazie Yauna : lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

15 Gauak eta egunak, heuedika zazie Yauna : lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

Dial. Solensi.

11 Hotza eta beroua, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotangaiuti altch' ezazie bethiere.

12 Ihitzak eta izotza, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

13 Kharrountia eta hotza, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

14 Kharrouak eta elhurrak, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

15 Gayak eta egunak, beuedik' ezazie Jauna : laida eta orotangaiuti altch' ezazie bethiere.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.

16 Benedicite, lux et tenebræ, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

17 Benedicite, fulgura et nubes, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

18 Benedicat terra Dominum: laudet et superexaltet eum in sæcula.

19 Benedicite, montes et colles, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

20 Beuedicite, universa germinantia in terra, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

Dial. Biscaina Generali.

16 Argia ta ilnna, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

17 Oüetzituak eta odoyak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

18 Lurrak bedeinkatu begi Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu begi beti.

19 Mendiak eta muruak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien gauetik goratu egizue beti.

20 Lurrean ernetan direan guztiak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ.

16 Argia eta iluna, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

17 Oñazturak eta goibelak benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañctik goratu zazue beti.

18 Lurrak benedika beza Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu beza beti.

19 Mendiak eta mendiskak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

20 Lurrean sortzen diren guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

Dial. Lapurdensi.

16 Argia eta ilhuna, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

17 Chimistak eta hedoyak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

18 Lurrak benedika beza Yauna: lauda eta ororen gaiuetik altcha beza bethi.

19 Mendiak eta mendichkak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

20 Lurrean sortzen diren guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue betbi.

Canticum Trium Puerorum.

Dial. Biscaina Marquinensi.

16 Argija ta illuna, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

17 Oñaztubak eta odeijak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

18 Lurrak bedeinkatu begi Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu begi beti.

19 Mendijak eta murubak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

20 Lurrian ernetan diran guztijak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijeu gañetik goratu egizube beti.

Dial. Guipuscoana.

16 Argia ta illuna, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

17 Chimistak eta odeyak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

18 Lurrak bedeikatu beza Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu beza beti.

19 Mendiak eta muñoak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

20 Lurrean ernetzen diran guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Inferioris Navarræ.

16 Argia eta ilhuna, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

17 Chimistak eta hodeyak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

18 Lurrak benedika beza Yauua: lauda eta ororen gañetik altcha beza bethi.

19 Mendiak eta mendichkak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

20 Lurrian sortzen diren guziak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

Dial. Solensi.

16 Argia eta ulhuna, beuedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

17 Iñbaziak eta odeyak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

18 Lurrak benedika beza Jauna: laida eta orotangainti altcha beza bethiere.

19 Mendiak eta mendiskak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

20 Lurriau sortzen diren guziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.

21 Benedicite, fontes, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

22 Benedicite, maria et flumina, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

23 Benedicite, cete et omnia quæ moventur in aquis, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

24 Benedicite, omnes volucres cœli, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

25 Benedicite, omnes bestiæ et pecora, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

Dial. Biscaina Generali.

21 Iturriak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

22 Ichasoak eta ibayak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

23 Baleak eta uretan dabiltzazan guztiak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien gauetik goratu egizue beti.

24 Zeruko egazti guztiak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratn egizue beti.

25 Pistia guztiak eta abereak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizne beti.

Dial. Superioris Navarræ.

21 Iturriak, benedika zazue Yauna: landa eta guzien gañetik goratu zazue beti.

22 Itsasoak eta ugaldeak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

23 Baleak eta uretan igitzen diren guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

24 Zeruko egaztin guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

25 Animale guziak eta aziendak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

Dial. Lapurdensi.

21 Ithurriak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

22 Itsasoak eta ibayak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

23 Balenak eta uretan igitzen diren guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

24 Zeruko hegastin guziak, benedika zazue Yauna: landa eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

25 Animale guziak eta abereak, benedika zazue Yauua: lauda eta ororen gainetik alteha zazue bethi.

Canticum Trium Puerorum.

Dial. Biscaina Marquinensi.

21 Iturrijak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

22 Ichasuak eta ibaijak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

23 Baleyak eta uretan dabiltzazan guztijak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

24 Zeruko egazti guztijak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

25 Pistija guztijak eta aberiak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

Dial. Guipuscoana.

21 Iturriak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

22 Itsasoak eta ibayak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

23 Balcak eta uretan mugitzen diran guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

24 Zeruko egazti guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazue beti.

25 Animalia guziak eta abereak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Inferioris Navarræ.

21 Ithurriak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

22 Itsasoak eta uhaitzak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

23 Baliak eta huretan igitzeu diren guziak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

24 Zeruko hegaztiña guziak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

25 Animale guziak eta kabaliak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

Dial. Solensi.

21 Uthurriak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

22 Itchasuak eta uhaitzak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaugainti altch' eazize bethiere.

23 Balenak eta houretan igitzen diren guziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

24 Zeluko hegaldnu guziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

25 Animal guziak, eta aberiak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.

26 Benedicite, filii hominum, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcnla.

27 Benedicat Israel Dominum: laudet et superexaltet eum in sæcula.

28 Benedicite, sacerdotes Domini, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

29 Benedicite, servi Domini, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

30 Benedicite, spiritus et animæ justorum, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

Dial. Biscaina Generali.

26 Gizonen semeak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

27 Israelek bedeinkatu begi Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu begi beti.

28 Jaunaren sazerdoteak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

29 Jaunaren serbitzariak, bedeinkatu egizue Jauna: alaban eta guztien ganetik goratu egizue beti.

30 Espirituak eta justoen arimak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ.

26 Gizonen semeak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

27 Israelek benediza beza Yauna: lauda eta guzieu gañetik goratu beza beti.

28 Yaunaren apezak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

29 Yaunaren serbitzariak, benedika zazue Yauua: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

30 Izpirituak eta yustuen arimak, benedika zazue Yauua: landa eta guzien gañetik goratu zazue beti.

Dial. Lapurdensi.

26 Gizonen semeak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

27 Israelek benedika beza Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha beza bethi.

28 Yannaren aphezak, benedika zazue Yanna: lauda eta ororen gainetik altcha zazne bethi.

29 Yaunaren zerbitzariak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

30 Izpirituac eta yustuen arimak, benedika zazne Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

Canticum Trium Puerorum.

Dial. Biscaina Marquinensi.

26 Gizonen semiak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

27 Israelek bedeinkatu begi Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu begi beti.

28 Jaunaren sazerdotiak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

29 Jaunaren serbitzarijak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

30 Espiritubak eta justubeu arimak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

Dial. Guipuscoana.

26 Gizonen semeak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

27 Israelek bedeikatu beza Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu beza beti.

28 Jaunaren apaizak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

29 Jaunaren serbitzariak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

30 Espirituak eta justuen animak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Inferioris Navarræ.

26 Gizonen semiak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

27 Israelek benedika beza Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha beza bethi.

28 Yaunaren aphezak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

29 Yaunaren zerbitzariak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

30 Izpiritiak eta yustuen arimak benedika zazie Yauua: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

Dial. Solensi.

26 Gizounen semiak, benedik' ezazie Jauua: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

27 Israelek benedika beza Jauna: laida eta orotangainti altcha beza bethiere.

28 Jaunaren aphezak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

29 Jaunareu zerbutchariak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

30 Izpiritiak eta justouen arimak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.

31 Benedicite, sancti et humiles corde, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

32 Benedicite, Anania, Azaria, Misael, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

Dial. Biscaina Generali.

31 Santuak eta biotzez umilak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

32 Ananias, Azarias, Misael, bedeinkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ.

31 Sainduak eta biotzez umilak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

32 Ananias, Azarias, Misael, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

Dial. Lapurdensi.

31 Sainduak eta bihotzez umilak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik altcha zazue bethi.

32 Ananias, Azarias, Misael, benedika zazue Yauna: lauda eta ororeu gainetik altcha zazue bethi.

Canticum Trium Puerorum.

Dial. Biscaina Marquinensi.

31 Santubak eta bijotzez umillak, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

32 Ananias, Azarias, Misael, bedeinkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

Dial. Guipuscoana.

31 Santuak eta biotzez umillak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

32 Ananias, Azarias, Misael, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Inferioris Navarræ.

31 Saindiak eta bihotzez umilak, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

32 Ananias, Azarias, Misael, benedika zazie Yauna: lauda eta ororen gañetik altcha zazie bethi.

Dial. Solensi.

31 Saintiak eta bihotzez umilak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaogainti altch' ezazie bethiere.

32 Ananias, Azarias, Misael, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotangainti altch' ezazie bethiere.

I certify that only 250 *copies of this work have been printed,* 248 *of which are numbered on the back of the title, and of the remaining two one is printed on thick paper.*

GEORGE BARCLAY,
28 Castle Street, Leicester Square.

CANTICUM TRIUM PUERORUM. BENEDICITE

Askoren artean
Hamaika euskalkitan
(1. argitarapena)
Londini
1858

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

CANTICUM

TRIUM PUERORUM

IN XI VASCONICÆ LINGUÆ DIALECTOS VERSUM.

COLLEGIT ET NOVÆ ORTHOGRAPHIÆ ACCOMMODAVIT

LUDOVICUS LUCIANUS BONAPARTE.

LONDINI.

1858.

ADNOTATIUNCULA.

u	sonat	ut	u	hispanicum
ü	„	„	u	gallicum
ch	„	„	ch	hispanicum
c'h	„	„	ch	gallicum
y	„	ut	y	gallicum in PAYER
Y, y	„	durius quam y		
J, j	„	durius quam y		
J, j	„	„	j	hispanicum
J̇, j	„	„	j	gallicum
s	„	mollius quam s		
z	„	mollius quam z		
n	„	ut	n	hispanicum in TENGO.

CANTICUM

TRIUM PUERORUM

IN XI VASCONICAS DIALECTOS

VERSUM.

6

Canticum trium Puerorum.

BENEDICITE, omnia opera Domini, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.

2. Benedicite, Angeli Domini, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.

3. Benedicite, cœli, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.

4. Benedicite, aquæ omnes quæ super cœlos sunt, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.

Dial. Biscaina litterali Marquinensi.

JAUNAREN obra guztijak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

2. Jaunaren Aiŋgerubak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

3. Zerubak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

4. Zeruben gañian dagozau ur guztijak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

Dial. Biscaina litterali potius centrali.

JAUNAREN obra guztiak, bedeiŋkatn egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

2. Jaunaren Aŋgeruak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

3. Zeruak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

4. Zeruen ganean dagozan ur guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ (Elizondo.)

YAUNAIN obra guziak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

2. Yaunain Aiŋgeruak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

3. Zeruak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

4. Zeruen gañean diren ur guziak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

Dial. Lapurdensi litterali.

YAUNAREN obra guziak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

2. Yauuaren Aiŋgeruak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

3. Zeruak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

4. Zeruen gainean diren ur guziak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

Dial. Inferioris Navarræ Baigorriensi.

YAUNAIN obra guziak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

2. Yaunain Aiŋgeriak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

3. Zeriak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

4. Zerien gainian diren ur guziak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

7

Dial. Biscaina Ochandianensi.

JAUNEN obra gustijek, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

2. Jaunen Aŋgerubek, bereŋkatu eisube Janne: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

3. Serubek, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisnbe beti.

4. Seruben ganien daosan ur gustijek, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

Dial. Guipuscoana litterali.

JAUNAREN obra guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

2. Jaunaren Aiŋgeruak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

3. Zeruak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

4. Zeruen gañean dauden ur guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Guipuscoana Goyerriensi.

JAUNAREN obra guztiyak, bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

2. Jaunaren Aiŋgerubak, bedeiŋkatn ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

3. Zerubak, bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratn ezazube beti.

4. Zeruben gañian dauden ur guztiyak, bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.

YAUNAIN obra güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

2. Yaunain Aiŋgüriak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

3. Zeriak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

4. Zerien gañan dien ur güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

Dial. Solensi litterali.

JAUNAREN lanhegin güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

2. Jaunaren Aiŋgüriak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

3. Zeliak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

4. Zelietan gañen diren hur güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

Dial. Hispano-Solensi (Roncal.)

JEINAREN obra guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzieu gainetik aska zazei beti.

2. Jeinaren Aiŋguriak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

3. Zeuriak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

4. Zeurien gainian dauden ur guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

8

Canticum trium Puerorum.	Dial. Biscaina litterali Marquinensi.	Dial. Biscaina litterali potius centrali.
5. Benedicite, omnes virtutes Domini, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	5. Jaunaren birtute guztijak, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	5. Jaunaren birtute guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
6. Benedicite, sol et luna, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	6. Eguzkija ta illargija, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	6. Eguzkia ta irargia, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
7. Benedicite, stellæ cœli, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	7. Zeruko izarrak, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	7. Zeruko izarrak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
8. Benedicite, omnis imber et ros, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	8. Euri eta iruntz guztijak, bedeiŋkatu egizube Jauua : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	8. Euri eta iñontz guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ (Elizondo.)	Dial. Lapurdensi litterali.	Dial. Inferioris Navarræ Baigorriensi.
5. Yaunain birtute guziak, benedika zazne Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	5. Yaunaren berthute guziak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	5. Yaunain berthute guziak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
6. Iguzkia eta ilargia, benedika zazue Yanna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	6. Iguzkia eta ilhargia, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	6. Iuzkia eta ilhargia, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
7. Zeruko izarrak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	7. Zeruko izarrak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	7. Zeruko izarrak beneika zazii Yauua : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
8. Uri eta intz guziak, benedika zazne Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	8. Uri eta ihintz guziak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazne bethi.	8. Euri eta ihintz guziak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

9

Dial. Biscaina Ochandianensi.

5. Jaunen birtute gustijek, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

6. Eguskije da iretargije, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

7. Seruko iserrak, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

8. Euri da iñonts gustijek, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

Dial. Guipuscoana litterali.

5. Jaunaren birtute guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

6. Eguzkia ta illargia, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

7. Zeruko izarrak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

8. Euri eta intz guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzieu gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Guipuscoana Goyerriensi.

5. Jaunaren birtute guztiyak, bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

6. Eguzkiya ta illargiya, bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

7. Zeruko izarrak, bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

8. Enri eta intz guztiyak, bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.

5. Yaunain berthüte güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

6. Ekbia eta argizaitia, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

7. Zerüko izarrak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

8. Euri eta izarrihitz güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

Dial. Solensi litterali.

5. Jaunaren berthüte güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgaiuti alch' ezazie bethiere.

6. Ekhia eta argizagia, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

7. Zelüku izarrak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

8. Euri eta ihitz güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

Dial. Hispano-Solensi (Roncal.)

5. Jeinaren birtute guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

6. Eguzkia eta argizagia, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

7. Zeuriko izarrak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

8. Euri eta aguada guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

10

Canticum trium Puerorum.	Dial. Biscaina litterali Marquinensi.	Dial. Biscaina litterali potius centrali.
9. Benedicite, omnes spiritus Dei, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.	9. Jauŋgoikuaren espiritu guztijak, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	9. Jauŋgoikoaren espiritu guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
10. Benedicite, ignis et æstus, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.	10. Suba eta berua, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	10. Sua eta beroa, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
11. Benedicite, frigus et æstus, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.	11. Otza ta berua, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	11. Otza ta beroa, bedeiŋkatu egizue Jauna: alaban eta guztien ganetik goratn egizue beti.
12. Benedicite, rores et pruina, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.	12. Iruntzak eta intzierra, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	12. Iñontzak eta zurdea, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ (Elizondo.)	Dial. Lapurdensi litterali.	Dial. Inferioris Navarræ Baigorriensi.
9. Yauŋgoikoain izpiritu guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	9. Yiŋkoaren izpiritu guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue betbi.	9. Yiŋkoain izpiritu guziak, beneika zazii Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
10. Sua eta beroa, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	10. Sua eta beroa, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	10. Suya eta beroa, beneika zazii Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
11. Otza eta beroa, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	11. Hotza eta beroa, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	11. Hotza eta beroa, beneika zazii Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
12. Intzak eta izotza, benedika zazue Yauua: lauda eta guzien gañetik goratn zazue beti.	12. Ihintzak eta izotza, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	12. Ihintzak eta izotza, beneika zazii Yanna: lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

11

Dial. Biscaina Ochandianensi.

9. Jauŋgoikuen espiritu gustijek, bereŋkatu eisube Jaune : alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

10. Sube da berue, bereŋkatu eisube Jaune : alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

11. Otsa da berue, bereŋkatu eisube Jaune : alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

12. Iñontsak da surdie, bereŋkatu eisube Jaune : alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

Dial. Guipuscoana litterali.

9. Jauŋgoikoaren espiritu guziak, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

10. Sua eta beroa, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

11. Otza ta beroa, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

12. Intzak eta intziarra, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Guipuscoana Goyerriensi.

9. Jauŋgoikuaren espiritu guztiyak, bedeiŋkatu ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

10. Suba eta berua, bedeiŋkatu ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

11. Otza ta beroa, bedeiŋkatu ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

12. Intzak eta antzigarra, bedeiŋkatu ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.

9. Yiŋkuain ispiritü güziak, benedika zazic Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

10. Süya eta berua, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

11. Hotza eta berua, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcba zazie bethi.

12. Izarrihitzak eta izotza, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

Dial. Solensi litterali.

9. Jiŋkuaren izpiritü güziak, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

10. Süya eta berua, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

11. Hotza eta berua, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

12. Ihitzak eta izotza, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

Dial. Hispano-Solensi (Roncal.)

9. Jaŋgoikoareu espiritu guziak, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

10. Sua eta beroa, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

11. Otza eta beroa, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

12. Aguadak eta arrosada, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

12

Canticum trium Puerorum.	Dial. Biscaina litterali Marquinensi.	Dial. Biscaina litterali potius centrali.
13. Benedicite, gelu et frigus, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	13. Izotza eta otza, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	13. Leya eta otza, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
14. Benedicite, glacies et nives, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	14. Izotza eta edurrak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	14. Karraldoa eta edurrak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
15. Benedicite, noctes et dies, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	15. Gabak eta egunak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	15. Gauak eta egunak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
16. Benedicite, lux et tenebræ, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	16. Argija ta illuna, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	16. Argia ta iluna, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ (Elizondo.)	Dial. Lapurdensi litterali.	Dial. Inferioris Navarræ Baigorriensi.
13. Izotza eta otza, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	13. Izotza eta hotza, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	13. Izotza eta hotza, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
14. Orma eta elurrak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	14. Horma eta elhurrak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	14. Kharroina eta elhurrak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
15. Gauak eta egunak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	15. Gauak eta egunak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	15. Gauak eta eunak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
16. Argia eta iluna, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	16. Argia eta ilhuna, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	16. Argia eta ilhuna, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

13

Dial. Biscaina Ochandianensi.

13. Leije da otsa, bereŋkatu eisube Jaune : alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

14. Leije da edurrek, bereŋkatu eisube Janne : alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

15. Gaubek da egunek, bereŋkatu eisube Jaune : alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

16. Argije da illune : bereŋkatu eisube Jaune : alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

Dial. Guipuscoana litterali.

13. Izotza eta otza, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

14. Orma eta elurrak, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

15. Gauak eta egunak, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

16. Argia ta illuna, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Guipuscoana Goyerriensi.

13. Izoztea eta otza, bedeiŋkatu ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

14. Izotza eta elurrak, bedeiŋkatu ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

15. Gabak eta egunak, bedeiŋkatu ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

16. Argiya ta illuna, bedeiŋkatu ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.

13. Izotza eta hotza, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

14. Kharroña eta elhürrak, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

15. Gauak eta egünak, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

16. Argia eta ilhüna, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

Dial. Solensi litterali.

13. Kharruntia eta hotza, beuedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgainti alch' ezazic bethiere.

14. Kharruak eta elhürrak, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgainti alch' ezazic bethiere.

15. Gayak eta egünak, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

16. Argia eta ülhüna, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgaiuti alch' ezazie bethiere.

Dial. Hispano-Solensi (Roncal.)

13. Izotza eta otza, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

14. Karroya eta elurrak, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

15. Gayak eta egunak, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

16. Argia eta ulnna, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

14

Canticum trium Puerorum.	Dial. Biscaina litterali Marquinensi.	Dial. Biscaina litterali potius centrali.
17. Benedicite, fulgura et uubes, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	17. Oñaztubak eta odeijak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	17. Oñetzituak eta odoyak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizne beti.
18. Benedicat terra Dominum : laudet et superexaltet eum in sæcula.	18. Lurrak bedeiŋkatu begi Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu begi beti.	18. Lurrak bedeiŋkatu begi Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu begi beti.
19. Benedicite, montes et colles, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	19. Mendijak eta murubak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	19. Mendiak eta muruak, bedeiŋkatn egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
20. Benedicite, universa germinantia in terra, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	20. Lurrian ernetan diran guztijak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	20. Lurrean ernetan direan guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ (Elizondo.)	Dial. Lapurdensi litterali.	Dial. Inferioris Navarræ Baigorricnsi.
17. Oñazturak eta goibelak, benedika zazue Yauna : landa eta guzien gañetik goratu zazue beti.	17. Chimistak eta hedoyak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	17. Chismichtak eta lanhoak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
18. Lurrak benedika beza Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu beza beti.	18. Lurrak benedika beza Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha beza bethi.	18. Lurrak beneika beza Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha beza bethi.
19. Mendiak eta mendiskak, benedika zazue Yauna : landa eta gnzien gañetik goratu zazue beti.	19. Mendiak eta mendichkak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	19. Mendiak eta mendichkak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
20. Lurrean sortzen diren guziak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzieu gañetik goratn zazue beti.	20. Lurrean sortzen diren gnziak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	20. Lurrian sortzen diren guziak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

15

Dial. Biscaina Ochandianensi.

17. Oñestubek da odeiȷek, bereŋkatu eisube ȷaune : alabau da gustiȷen ganetik goratu eisube beti.

18. Lurrek bereŋkatu bei ȷaune : alabau da gustiȷen ganetik goratu bei beti.

19. Mendiȷek da mendi chikiȷek, bereŋkatu eisube ȷaune : alabau da gustiȷen ganetik goratu eisube beti.

20. Lurrien ernetan dirieu gustiȷek, bereŋkatu eisube ȷaune : alabau da gustiȷen ganetik goratu eisube beti.

Dial. Guipuscoana litterali.

17. Chimistak eta odeyak, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

18. Lurrak bedeikatu beza Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu beza beti.

19. Mendiak eta mendiskak, bedeikatu ezaznte Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratn ezazute beti.

20. Lurrean ernetzen diran guziak, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Guipuscoana Goyerriensi.

17. Chimistak eta odeiyak, bedeiŋkatn ezazube Jauna : alabatu eta guztiyeu gañetik goratn ezazube beti.

18. Lurrak bedeiŋkatu beza Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratn beza beti.

19. Mendiyak eta muñuak, bedeiŋkatu ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

20. Lurrian ernetzen diran guztiyak, bedeiŋkatn ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezaznbe beti.

Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.

17. Chimistak eta odeyak, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

18. Lürrak benedika beza Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha beza bethi.

19. Mendiak eta mendiñuak, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

20. Lürrian sortzen dien güziak, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

Dial. Solensi litterali.

17. Iñhaziak eta odeyak, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

18. Lürrak benedika beza Jauna : laida eta orotaŋgainti alcha beza bethiere.

19. Mendiak eta mendiskak, benedik' ezazie Jauna : laida eta urotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

20. Lürrian sortzen diren güziak, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

Dial. Hispano-Solensi (Roncal.)

17. Chasmistak eta odeyak, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

18. Lurrak benedika beza Jeina : alaba eta guzien gainetik aska beza beti.

19. Mendiak eta mendiñoak, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

20. Lurrian sortzen dren guziak, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

16

Canticum trium Puerorum.

21. Benedicite, fontes, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.

22. Benedicite, maria et flumina, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.

23. Benedicite, cete et omuia quæ moventur iu aquis, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.

24. Benedicite, omnes volucres cœli, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.

Dial. Biscaina litterali Marquinensi.

21. Iturrijak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

22. Ichasuak eta ibaijak, bedeiŋkatu egizube Jauua : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

23. Baleyak eta uretan dabiltzazan guztijak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

24. Zeruko egazti guztijak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.

Dial. Biscaina litterali potius centrali.

21. Iturriak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

22. Ichasoak eta ibayak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

23. Baleyak eta uretan dabiltzazan guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

24. Zeruko egazti guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ (Elizondo.)

21. Iturriak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

22. Itsasoak eta ualdeak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

23. Baleak eta uretan igitzen diren guziak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

24. Zeruko egaztin guziak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

Dial. Lapurdensi litterali.

21. Ithurriak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

22. Itsasoak eta ibayak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

23. Balenak eta uretan igitzen diren guziak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

24. Zeruko begastin gnziak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

Dial. Inferioris Navarræ Baigorriensi.

21. Ithurriak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

22. Itsasoak eta ibayak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

23. Baliak eta uretan igitzen diren guziak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

24. Zeruko chori guziak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

17

Dial. Biscaina Ochandianensi.

21. Iturrijek, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

22. Ichesuek da errekak, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

23. Baliek da uretan dabiltsen gustijek, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

24. Seruku egasti gustijek, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

Dial. Guipuscoana litterali.

21. Iturriak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

22. Itsasoak eta ibayak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

23. Baleak eta uretan mugitzen diran guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

24. Zeruko egazti guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Guipuscoana Goyerriensi.

21. Iturriyak, bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

22. Ichasuak eta ibaiyak, bedeiŋkatu ezaznbe Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

23. Baliak eta uretan mugitzen diran guztiyak, bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

24. Zeruko egazti guztiyak, bedeiŋkatu ezaznbe Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.

21. Ithürriak, beuedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

22. Itsasuak eta uhaitzak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

23. Balenak eta uretan igitzen dien güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

24. Zerüko c'hori güziak, beuedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

Dial. Solensi litterali.

21. Üthürriak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

22. Ichasuak eta übaitzak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

23. Balenak eta huretan igitzen diren güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

24. Zelüko hegaldün güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

Dial. Hispano-Solensi (Roncal.)

21. Uturriak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

22. Ichasoak eta ugachak, beuedika zazei Jeina: alaba eta guzieu gainetik aska zazei beti.

23. Ballenak eta uretan mobitzen dren guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

24. Zeuriko abe guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

18

Canticum trium Puerorum.	Dial. Biscaina litterali Marquinensi.	Dial. Biscaina litterali potius centrali.
25. Benedicite, omnes bestiæ et pecora, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.	25. Pistija guztijak eta aberiak, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	25. Pistia guztiak eta abereak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
26. Benedicite, filii hominum, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.	26. Gizonen semiak, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	26. Gizonen semeak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
27. Benedicat Israel Dominum: laudet et superexaltet eum in sæcula.	27. Israelek bedeiŋkatu begi Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu begi beti.	27. Israelek bedeiŋkatu begi Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu begi beti.
28. Benedicite, sacerdotes Domini, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.	28. Jaunaren sazerdotiak, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	28. Jaunaren sazerdoteak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ (Elizondo.)	Dial. Lapurdensi litterali.	Dial. Inferioris Navarræ Baigorriensi.
25. Animale guziak eta aziendak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	25. Animale guziak eta abereak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	25. Animale guziak, eta aziindak, beneika zazii Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
26. Gizonen semeak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	26. Gizonen semeak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	26. Gizonen semiak, beneika zazii Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
27. Israelek benediza beza Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu beza beti.	27. Israelek benedika beza Yauna: landa eta ororen gainetik alcha beza bethi.	27. Israelek beneika beza Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha beza bethi.
28. Yaunain apezak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	28. Yaunaren aphezak, benedika zazue Yanna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	28. Yaunain aphezak beneika zazii Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

19

Dial. Biscaina Ochandianensi.	Dial. Guipuscoana litterali.	Dial. Guipuscoana Goyerriensi.
25. Pristiȷa gustiȷek da ganaubek, bereŋkatu eisubc ȷaune : alabau da gustiȷen ganetik goratu eisube beti.	25. Animalia guziak eta abereak, bedeikatu ezazute Jauna : alabatn eta guzien gañetik goratu ezazute beti.	25. Animaliya guztiyak eta aberiak, bedeiŋkatu ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.
26. Gisonen semiek, bereŋkatu eisubc ȷaune : alabau da gustiȷen ganetik goratu eisube beti.	26. Gizonen semeak, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.	26. Gizonen semiak, bedeiŋkatu ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.
27. Israelek bereŋkatu bei ȷauue : alabau da gustiȷen ganetik goratu bei beti.	27. Israelek bedeikatu beza Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu beza beti.	27. Israelek bedeiŋkatu beza Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu beza beti.
28. ȷaunen saserdotiek, bereŋkatu eisnbc ȷanne : alabau da gustiȷen ganetik goratu eisube beti.	28. Jaunaren apaizak, bedeikatu ezazute Jauna : alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.	28. Jaunaren apaizak, bedeiŋkatu ezazube Jauna : alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.	Dial. Solensi litterali.	Dial. Hispano-Solensi (Roncal.)
25. Animale güziak eta aberiak, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.	25. Animal güziak, eta aberiak, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.	25. Animale guziak eta abriak, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.
26. Gizunen semiak, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.	26. Gizunen semiak, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.	26. Gizonen semiak, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.
27. Israelek benedika beza Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha beza bethi.	27. Israelek benedika beza Jauna : laida eta orotaŋgainti alcha beza bethiere.	27. Israelek benedika beza Jeina : alaba eta guzien gainetik aska beza beti.
28. Yaunaiu aphezak, benedika zazie Yauna : lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.	28. Jaunaren aphezak, benedik' ezazie Jauna : laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.	28. Jeinaren bereterrak, benedika zazei Jeina : alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

20

Canticum trium Puerorum.	Dial. Biscaina litterali Marquinensi.	Dial. Biscaina litterali potius centrali.
29. Benedicite, servi Domini, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	29. Jaunaren serbitzarijak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	29. Jaunaren serbitzariak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
30. Benedicite, spiritus et animæ justorum, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	30. Espiritubak eta justuben arimak, bedeiŋkatu egizube Jauna : alaban eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	30. Espirituak eta justoen arimak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
31. Benedicite, sancti et humiles corde, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula. .	31. Santubak eta bijotzez umillak, bedeiŋkatu egizube Janua : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	31. Santuak eta biotzez umilak, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.
32. Benedicite, Anania, Azaria, Misael, Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	32. Ananias, Azarias, Misael, bedeiŋkatu egizube Jauna : alabau eta guztijen gañetik goratu egizube beti.	32. Ananias, Azarias, Misael, bedeiŋkatu egizue Jauna : alabau eta guztien ganetik goratu egizue beti.

Dial. Superioris Navarræ (Elizondo.)	Dial. Lapurdensi litterali.	Dial. Inferioris Navarræ Baigorriensi.
29. Yaunain serbitzariak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	29. Yaunaren zerbitzariak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	29. Yaunain zerbitzariak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
30. Izpirituak eta yustuen arimak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	30. Izpirituac eta yustuen arimak, benedika zazuc Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	30. Izpiritiak eta yustien arimak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
31. Sainduak eta biotzez umilak, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	31. Sainduak eta bihotzez umilak, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	31. Saindiak eta bihotzez umilak, beneika zazii Yauna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.
32. Ananias, Azarias, Misael, benedika zazue Yauna : lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	32. Ananias, Azarias, Misael, benedika zazue Yauna : lauda eta ororen gainetik alcha zazne bethi.	32. Ananias, Azarias, Misael, beneika zazii Yanna : lauda eta oroin gainetik alcha zazii bethi.

21

Dial. Biscaina Ochandianensi.

29. Jaune serbiuten daudenak, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

30. Espiritubek da justuben arimak, bereŋkatu eisube Jaune: alaban da gustijen ganetik goratu eisube beti.

31. Santubek da bijots umillek, bereŋkatu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

32. Ananias, Asarias, Misael, bereŋkatu eisube Jaune: alaban da gustijen ganetik goratu eisube beti.

Dial. Guipuscoana litterali.

29. Jaunaren serbitzariak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

30. Espirituak eta justuen animak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

31. Santuak eta biotzez umillak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

32. Ananias, Azarias, Misael, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

Dial. Guipuscoana Goyerriensi.

29. Jauuaren serbitzariyak bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

30. Espiritubak eta justuben animak, bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

31. Santubak eta biyotzez umillak, bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

32. Ananias, Azarias, Misael, bedeiŋkatu ezazube Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazube beti.

Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.

29. Yaunain cherbicha-riak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

30. Ispiritiak eta yüstuen arimak benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

31. Seindiak eta bihotzez ümilak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

32. Ananias, Azarias, Misael, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

Dial. Solensi litterali.

29. Jaunaren zerbüchariak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

30. Izpiritiak eta jüstuen arimak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

31. Santiak eta bihotzez ümilak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

32. Ananias, Azarias, Misael, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

Dial. Hispano-Solensi (Roncal.)

29. Jeinaren serbuchariak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

30. Espiritiak eta justuen arimak benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

31. Saintiak eta biotzez umilak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

32. Ananias, Azarias, Misael, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

I CERTIFY that this Basque Polyglot was printed by me in the house of His Highness the PRINCE LOUIS-LUCIEN BONAPARTE, and that the number of copies impressed amounted to two hundred and fifty, one of which is printed on stouter paper.

May, 1858. W. H. BILLING.

CANTICUM TRIUM PUERORUM. BENEDICITE

Askoren artean
Hamaika euskalkitan
(2. argitarapena)
Londini
1858

Originala: Gipuzkoako Foru Diputazioaren Biblioteka.

CANTICUM TRIUM PUERORUM

IN XI VASCONICÆ LINGUÆ DIALECTOS AC VARIETATES VERSUM.

COLLEGIT ET NOVÆ ORTHOGRAPHIÆ ACCOMMODAVIT

LUDOVICUS LUCIANUS BONAPARTE.

Editio altera.

LONDINI, 1858.

ADNOTATIUNCULA.

u	sonat ut	u hispanicum
ü	„ „	u gallicum
ch	„ „	ch hispanicum
c̈h	„ „	ch gallicum
y	„ „	y gallicum in PAYER
Y, y	„	durius quam y, sono palatali
J, j	„	durius quam y, sono linguali
J, j	„	ut j hispanicum
J̈, j	„ „	j gallicum
ŋ	„	sono palatali, ut n hispanicum in TENGO
z	„	ut s gallicum iu SABLE
z̈	„ „	z gallicum
Ş, ſ	„	sono medio inter s gallicuu in SABLE et ch gallicum in CACHER
ş	„	sono medio inter z gallicum et j gallicum
s	„	sono medio inter ſ et s gallicum in SABLE
tz	„	ut z italicum in ZOPPO
tſ	„	sono medio inter z italicum in ZOPPO et ch hispanicum.

CANTICUM TRIUM PUERORUM

IN XI VASCONICAS DIALECTOS AC VARIETATES VERSUM.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.

BENEDICITE, omnia opera Domini, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

2 *Benedicite, Angeli Domini, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

3 *Benedicite, cæli, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

4 *Benedicite, aquæ omnes quæ super cælos sunt, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

I. 1.—*Dial. Biscaina generali.*

9JAUNAREN obra guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

2 Jaunaren Aŋgeruak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

3 Zeruak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

4 Zeruen ganean dagozan ur guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

I. 2.—*Dial. Biscaina Ochandianensi.*

9JAUNEN obra gustijek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

2 Jaunen Aŋgerubek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

3 Serubek, bedeiŋketu eisube Janne: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

4 Seruben ganien daosan ur gustijek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

III. 1.—*Dial. Super. Navarræ Baztanensi.*

YAUNAREN obra guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

2 Yaunaren Aiŋgeruak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

3 Zeruak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

4 Zeruen gañean diren ur guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

III. 2.—*Dial. Lapurdensi litterali.*

YAUNAREN obra guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

2 Yaunaren Aiŋgeruak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

3 Zeruak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

4 Zeruen gainean diren ur guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

III. 3.—*Dial. Infer. Navarræ Baigorriensi.*

YAUNAIN obra guziak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

2 Yaunain Aiŋgeriak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroiu gainetik alcha zazī bethi.

3 Zeriak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

4 Zerien gainian diren ur guziak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

Canticum Trium Puerorum.

I. 3.—*Dial. Biscaina litterali Marquinensi.*

JAUNAREN obra guztijāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

2 Jaunaren Aiŋgerubāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

3 Zerubāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

4 Zeruben gañian dagozan ur guztijāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

II. 1.—*Dial. Guipuscoana centrali.*

JAUNAREN obra guztiyak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

2 Jaunaren Aiŋgerubak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

3 Zerubak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

4 Zeruben gañian dauden ur guztiyak, bedeiŋkatu ezazue Jauua: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

II. 2.—*Dial. Guipuscoana litterali.*

JAUNAREN obra guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

2 Jaunaren Aiŋgeruak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

3 Zeruak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

4 Zeruen gañean dauden ur guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

IV. 1.—*Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.*

YAUNAIN obra güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

2 Yaunain Aiŋgüriak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

3 Zeriak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

4 Zerien gañan dien ur güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

IV. 2.—*Dial. Solensi litterali.*

JAUNAREN lanhegin güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

2 Jaunaren Aiŋgüriak, benedik' ezazie Jauua: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

3 Zeliak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

4 Zelietan gañen diren hur güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

IV. 3.—*Dial. Hispano-Solensi (Roncal).*

JEINAREN obra guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

2 Jeiuaren Aiŋguriak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

3 Zeuriak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

4 Zeurien gaiuian dauden ur guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57-88.

5 *Benedicite, omnes virtutes Domini, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

6 *Benedicite, sol et luna, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

7 *Benedicite, stellæ cæli, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

8 *Benedicite, omnis imber et ros, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

I. 1.—*Dial. Biscaina generali.*

5 Jaunaren birtute guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

6 Eguzkia ta irargia, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

7 Zeruko izarrak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

8 Euri ta iñontz guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

I. 2.—*Dial. Biscaina Ochandianensi.*

5 Jaunen birtute gustijek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

6 Eguskije da iretargije, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

7 Seruko iserrak, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

8 Euri da iñontz gustijek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

III. 1.—*Dial. Super. Navarræ Bazlanensi.*

5 Yaunaren birtute guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

6 Iguzkia eta ilargia, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

7 Zeruko izarrak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

8 Uri eta intz guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

III. 2.—*Dial. Lapurdensi litterali.*

5 Yaunaren berthute guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

6 Iguzkia eta ilhargia, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

7 Zeruko izarrak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

8 Uri eta ihintz guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

III. 3.—*Dial. Infer. Navarræ Baigorriensi.*

5 Yaunain berthute guziak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

6 Iuzkia eta ilhargia, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

7 Zeruko izarrak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

8 Euri eta ihintz guziak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

Canticum Trium Puerorum.

I. 3.—*Dial. Biscaina litterali Marquinensi.*

5 Jaunaren birtute guztijāk, bedeiŋkatu egizubc Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

6 Eguzkija ta illargija, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

7 Zeruko izarrāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

8 Euri ta iruntz guztijāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

II. 1.—*Dial. Guipuscoana centrali.*

5 Jaunaren birtute guztiyak, bedeiŋkatu ezazuc Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazuc beti.

6 Eguzkiya ta illargiya, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

7 Zeruko izarrak, bedeiŋkatu ezazuc Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

8 Euri eta intz guztiyak, bedeiŋkatu ezazuc Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

II. 2.—*Dial. Guipuscoana litterali.*

5 Jaunaren birtute guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

6 Eguzkia ta illargia, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

7 Zeruko izarrak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

8 Euri eta intz guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

IV. 1.—*Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.*

5 Yaunain berthüte güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

6 Ekhia eta argizaitia, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

7 Zerüko izarrak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

8 Euri eta izarrihitz güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

IV. 2.—*Dial. Solensi litterali.*

5 Jaunaren berthüte güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

6 Ekhia eta argizagia, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

7 Zelüko izarrak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

8 Euri eta ihitz güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

IV. 3.—*Dial. Hispano-Solensi (Roncal).*

5 Jeinaren birtute guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

6 Eguzkia eta argizagia, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

7 Zeuriko izarrak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

8 Euri eta aguada guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.

9 *Benedicite, omnes spiritus Dei, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

10 *Benedicite, ignis et æstus, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

11 *Benedicite, frigus et æstus, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

12 *Benedicite, rores et pruina, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

I. 1.—*Dial. Biscaina generali.*

9 Jauŋgoikoaren espiritu guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztieu ganetik goratu egizue beti.

10 Sua ta beroa, bedeiŋkatu egizue Jauua: alabau ta guztieu ganetik goratu egizue beti.

11 Otza ta beroa, bedeiŋkatu egizue Jauua: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

12 Iñontzak eta zurdea, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

I. 2.—*Dial. Biscaina Ochandianensi.*

9 Jauŋgoikuen espiritu gustijek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

10 Sube da beruc, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

11 Otza da beruc, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

12 Iñontzak da surdie, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijeu ganetik goratu eisube beti.

III. 1.—*Dial. Super. Navarræ Bastanensi.*

9 Yauŋgoikoaren izpiritu guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

10 Sua eta beroa, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

11 Otza eta beroa, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

12 Intzak eta izotza, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

III. 2.—*Dial. Lapurdensi litterali.*

9 Yiŋkoaren izpiritu guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

10 Sua eta beroa, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

11 Hotza eta beroa, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

12 Ihintzak eta izotza, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

III. 3.—*Dial. Infer. Navarræ Baigorriensi.*

9 Yiŋkoain izpiritu guziak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

10 Şuya eta beroa, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

11 Hotza eta beroa, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

12 Ihintzak eta izotza, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

Canticum Trium Puerorum.

I. 3.—*Dial. Biscaina litterali Marquinensi.*

9 Jauŋgoikuaren espiritu guztijāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

10 Suba ta berua, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

11 Otza ta berua, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

12 Iruntzāk eta intzierra, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

II. 1.—*Dial. Guipuscoana centrali.*

9 Jauŋgoikuaren espiritu guztiyak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

10 Suba eta berua, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

11 Otza ta berua, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

12 Intzak eta intziarra, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

II. 2.—*Dial. Guipuscoana litterali.*

9 Jauŋgoikoaren espiritu guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

10 Sua eta beroa, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

11 Otza ta beroa, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

12 Intzak eta intziarra, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

IV. 1.—*Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.*

9 Yiŋkuain iſpiritü güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

10 Şüya eta berua, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

11 Hotza eta berua, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

12 Izarrihitzak eta izotza, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

IV. 2.—*Dial. Solensi litterali.*

9 Jiŋkuaren izpiritü güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

10 Şüya eta berua, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

11 Hotza eta berua, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

12 Ihitzak eta izotza, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

IV. 3.—*Dial. Hispano-Solensi (Romcal).*

9 Jaŋgoikoaren espiritu guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

10 Sua eta beroa, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gaioetik aska zazei beti.

11 Otza eta beroa, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

12 Aguadak eta arrosada, beuedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.

13 *Benedicite, gelu et frigus, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

14 *Benedicite, glacies et nives, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

15 *Benedicite, noctes et dies, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

16 *Benedicite, lux et tenebræ, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

I. 1.—*Dial. Biscaina generali.*

13 Leya ta otza, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

14 Karraldoa ta edurrak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

15 Gauak eta egunak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

16 Argia ta iluna, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

I. 2.—*Dial. Biscaina Oñandianensi.*

13 Leije da otza, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

14 Leije da edurrek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

15 Gaubek da egunek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijeu ganetik goratu eisube beti.

16 Argije da illune, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

III. 1.—*Dial. Super. Navarræ Baztanensi.*

13 Izotza eta otza, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

14 Orma eta elurrak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

15 Gauak eta egunak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

16 Argia eta iluna, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

III. 2.—*Dial. Lapurdensi litterali.*

13 Izotza eta hotza, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

14 Horma eta elhurrak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

15 Gauak eta egunak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

16 Argia eta ilhuna, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

III. 3.—*Dial. Infer. Navarræ Baigorriensi.*

13 Izotza eta hotza, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

14 Kharroina eta elhurrak, beneika zazī Yauna: landa eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

15 Gauak eta eunak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

16 Argia eta ilhuna, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

Canticum Trium Puerorum.

I. 3.—*Dial. Biscaina litterali Marquinensi.*

13 Izotza ta otza, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

14 Izotza ta edurrāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

15 Gabāk eta egunāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

16 Argija ta illuna, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egiznbe beti.

II. 1.—*Dial. Guipuscoana centrali.*

13 Izoztea eta otza, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

14 Izotza eta elurrak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik guratu ezazue beti.

15 Gabak eta egunak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyeh gañetik goratu ezazue beti.

16 Argiya ta illuna, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

II. 2.—*Dial. Guipuscoana litterali.*

13 Izotza eta otza, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

14 Orma eta elurrak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

15 Gaunk eta egunak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

16 Argia ta illuna, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

IV. 1.—*Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.*

13 Izotza eta hotza, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

14 Kharroña eta elhürrak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

15 Gaunk eta egünak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

16 Argia eta ilbüna, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

IV. 2.—*Dial. Solensi litterali.*

13 Kharruntia eta hotza, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alcb' ezazie bethiere.

14 Kharruak eta elhürrak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

15 Gayak eta egünak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainţi alch' ezazie bethiere.

16 Argia eta ñlhüna, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

IV. 3.—*Dial. Hispano-Solensi (Roncal).*

13 Izotza eta otza, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

14 Karroya eta elurrak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

15 Gayak eta egunak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzieu gainetik aska zazei beti.

16 Argia eta uluna, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.

17 *Benedicite, fulgura et nubes, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

18 *Benedicat terra Dominum: laudet et superexaltet eum in sæcula.*

19 *Benedicite, montes et colles, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

20 *Benedicite, universa germinantia in terra, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

I. 1.—*Dial. Biscaina generali.*

17 Oñetzituak eta odoyak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

18 Lurrak bedeiŋkatu begi Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu begi beti.

19 Mendiak eta muruak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

20 Lurrean ernetan direan guztiak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

I. 2.—*Dial. Biscaina Ochandianensi.*

17 Oñestubek da odeijek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

18 Lurrek bedeiŋketu bei Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu bei beti.

19 Mendi andijek da chikijek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

20 Lurrien ernetan dirien gustijek, bedeiŋketu eisube Jaune': alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

III. 1.—*Dial. Super. Nauarræ Beztanensi.*

17 Oñazturak eta goibelak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

18 Lurrak benedika beza Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu beza beti.

19 Mendiak eta mendiskak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

20 Lurrean sortzen diren guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

III. 2.—*Dial. Lapurdensi litterali.*

17 Chimiſtak eta hedoyak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

18 Lurrak benedika beza Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha beza bethi.

19 Mendiak eta mendichkak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

20 Lurrean fortzen diren guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

III. 3.—*Dial. Infer. Navarræ Baigorriensi.*

17 Chiſmichtak eta lanhoak, bencika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

18 Lurrak bencika beza Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha beza bethi.

19 Mendiak eta mendichkak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

20 Lurrian fortzen diren guziak, beneika zazī Yauna: lauda eta nroin gainetik alcha zazī bethi.

Canticum Trium Puerorum.

I. 3.—*Dial. Biscaina litterali Marquinensi.*

17 Oñaztubāk eta odeijāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

18 Lūrrak bedeiŋkatu begi Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu begi beti.

19 Mendijāk eta murubāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

20 Lūrrian ernetan diran guztijāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

II. 1.—*Dial. Guipuscoana centrali.*

17 Chimistak eta odeiyak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

18 Lurrak bedeiŋkatu beza Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu beza beti.

19 Mendiyak eta muñuak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

20 Lurrian ernetzeu diran guztiyak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

II. 2.—*Dial. Guipuscoana litterali.*

17 Chimistak eta odeyak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

18 Lurrak bedeikatu beza Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu beza beti.

19 Mendiak eta muñoak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

20 Lurrean ernetzen diran guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

IV. 1.—*Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.*

17 Chimiftak eta odeyak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

18 Lürrak benedika beza Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha beza bethi.

19 Mendiak eta mendiñuak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

20 Lürrian fortzen dien güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

IV. 2.—*Dial. Solensi litterali.*

17 Iūhaziak eta odeyak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

18 Lürrak benedika beza Jauna: laida eta orotaŋgainti alcha beza bethiere.

19 Mendiak eta mendifkak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

20 Lürrian fortzen diren güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

IV. 3.— *Dial. Hispano-Solensi (Roncal).*

17 Chasmistak eta odeyak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

18 Lurrak benedika beza Jeina: alaba eta guzien gainetik aska beza beti.

19 Mendiak eta mendiñoak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

20 Lurrian sortzen dren guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57-88.

21 *Benedicite, fontes, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

22 *Benedicite, maria et flumina, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

23 *Benedicite, cete et omnia quæ moventur in aquis, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

24 *Benedicite, omnes volucres cæli, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

I. 1.—*Dial. Biscaina generali.*

21 Iturriak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

22 Ichasoak eta ibayak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

23 Balcak eta uretan dabiltzazan guztiak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

24 Zeruko egazti guztiak, bedeinkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

I. 2.—*Dial. Biscaina Ochandianensi.*

21 Iturrijek, bedeinketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

22 Ichesuek da errekak, bedeinketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

23 Baliek da uretan dabiltzen gustijek, bedeinketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

24 Seruko egasti gustijek, bedeinketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

III. 1.—*Dial. Super. Navarræ Baztanensi.*

21 Iturriak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

22 Itsasoak eta ugaldeak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

23 Balcak eta uretan igitzen diren guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

24 Zeruko egaztin guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

III. 2.—*Dial. Lapurdensi litterali.*

21 Ithurriak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

22 Itsasoak eta ibayak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

23 Balenak eta uretan igitzen diren guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

24 Zeruko hegaztin guziak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

III. 3.—*Dial. Infer. Navarræ Baigorriensi.*

21 Ithurriak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

22 Itsasoak eta ibayak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

23 Baliak eta uretan igitzen diren guziak, beneika zazī Yauna: lauda eta uroin gainetik alcha zazī bethi.

24 Zeruko chori guziak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

Canticum Trium Puerorum.

I. 3.—*Dial. Biscaina litterali Marquinensi.*

21 Iturrijāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

22 Ichasuāk eta ibaijāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

23 Baleyāk eta uretan dabiltzazan guztijāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

24 Zeruko egazti guztijāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

II. 1.—*Dial. Guipuscoana centrali.*

21 Iturriyak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

22 Ichasuak eta ibaiyak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

23 Baliak eta uretau mugitzen diran guztiyak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

24 Zeruko egazti guztiyak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

II. 2.—*Dial. Guipuscoana litterali.*

21 Iturriak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

22 Itſasoak eta ibayak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

23 Baleak eta uretan mugitzen diran guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

24 Zeruko egazti guziak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

IV. 1.—*Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.*

21 Ithürriak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcba zazie bethi.

22 Itſaſuak eta uhaitzak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

23 Balenak eta uretan igitzen dien güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

24 Zerüko chori güziak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

IV. 2.—*Dial. Solensi litterali.*

21 Üthürriak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

22 Ichaſuak eta ühaitzak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

23 Balenak eta huretan igitzen diren güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

24 Zelüko hegazti güziak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

IV. 3.—*Dial. Hispano-Solensi (Roncal).*

21 Uturriak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

22 Ichasoak eta ngachak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

23 Ballenak eta uretan mobitzen dren guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

24 Zeuriko abe guziak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.	I. 1.—*Dial. Biscaina generali.*	I. 2.—*Dial. Biscaina Ochandianensi.*
25 *Benedicite, omnes bestiæ et pecora, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*	25 Pistia guztiak eta abereak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.	25 Pristija gustijek da ganaubek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.
26 *Benedicite, filii hominum, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*	26 Gizonen semeak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.	26 Gisonen semiek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.
27 *Benedicat Israel Dominum: laudet et superexaltet eum in sæcula.*	27 Israelek bedeiŋkatu begi Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu begi beti.	27 Israelek bedeiŋketu bei Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu bei beti.
28 *Benedicite, sacerdotes Domini, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*	28 Jaunaren sazerdoteak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.	28 Jaunen saserdotiek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

III. 1.—*Dial. Super. Navarræ Baztanensi.*	III. 2.—*Dial. Lapurdensi litterali.*	III. 3.—*Dial. Infer. Navarræ Baigorriensi.*
25 Animale guziak eta aziendak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	25 Animale guziak eta abereak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	25 Animale guziak eta azīndak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.
26 Gizonen semeak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	26 Gizouen femeak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	26 Gizonen femiak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.
27 Israelek benediza beza Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu beza beti.	27 Ifraelek benedika beza Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha beza bethi.	27 Ifraelek bencika beza Yauna: lauda eta oróin gainetik alcha beza bethi.
28 Yaunaren apezak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.	28 Yaunaren aphezak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.	28 Yaunain aphezak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

Canticum Trium Puerorum.

I. 3.—*Dial. Biscaina litterali Marquinensi.*

25 Pistija guztijāk eta aberiāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

26 Gizonen semiāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

27 Israelek bedeiŋkatu begi Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu begi beti.

28 Jaunaren sazerdotiāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

II. 1.—*Dial. Guipuscoana centrali.*

25 Animaliya guztiyak eta aberiak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

26 Gizonen semiak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

27 Israelek bedeiŋkatu beza Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu beza beti.

28 Jaunaren apaizak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

II. 2.—*Dial. Guipuscoana litterali.*

25 Animalia guziak eta abereak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

26 Gizonen semeak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

27 Israelek bedeikatu beza Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu beza beti.

28 Jaunaren apaizak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

IV. 1.—*Dial. Inferioris Navarræ Mixtensi.*

25 Animale güziak eta aberiak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

26 Gizonen femiak, benedika zazie Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

27 Ifraelek benedika beza Yauna: lauda eta oroin gañetik alcha beza bethi.

28 Yaunain aphezak, benedika zazie Yauna: lauda eta uroin gañetik alcha zazie bethi.

IV. 2.—*Dial. Solensi litterali.*

25 Animal güziak eta aberiak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

26 Gizonen femiak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

27 Ifraelek benedika beza Jauna: laida eta orotaŋgainti alcha beza bethiere.

28 Jaunaren aphezak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

IV. 3.—*Dial. Hispano-Solensi (Roncal).*

25 Animale guziak eta abriak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

26 Gizonen semiak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

27 Israelek benedika beza Jeina: alaba eta guzien gainetik aska beza beti.

28 Jeinaren bereterrak, benedika zazei Jeiua: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

Canticum Trium Puerorum.

Dan. iii. 57–88.

29 *Benedicite, servi Domini, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

30 *Benedicite, spiritus et animæ justorum, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

31 *Benedicite, sancti et humiles corde, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

32 *Benedicite, Anania, Azaria, Misael, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.*

I. 1.—*Dial. Biscaina generali.*

29 Jaunaren serbitzariak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

30 Espirituak eta justoen arimak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

31 Santuak eta biotzez umilak, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

32 Ananias, Azarias, Misael, bedeiŋkatu egizue Jauna: alabau ta guztien ganetik goratu egizue beti.

I. 2.—*Dial. Biscaina Ochandianensi.*

29 Jaune serbiuten daudenak, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

30 Espiritubek da justuben arimak, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

31 Santubek da bijotz umillek, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

32 Anauias, Asarias, Misael, bedeiŋketu eisube Jaune: alabau da gustijen ganetik goratu eisube beti.

III. 1.—*Dial. Super. Navarræ Baztanensi.*

29 Yauuaren serbitzariak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

30 Izpirituak eta yustuen arimak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

31 Sainduak eta biotzez umilak, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

32 Ananias, Azarias, Misael, benedika zazue Yauna: lauda eta guzien gañetik goratu zazue beti.

III. 2.—*Dial. Lapurdensi litterali.*

29 Yaunaren zerbitzariak, bendika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

30 Izpirituac eta yuſtuen ariuak, bendika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

31 Sainduak eta bihotzez umilak, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

32 Ananiaſ, Azariaſ, Miſael, benedika zazue Yauna: lauda eta ororen gainetik alcha zazue bethi.

III. 3.—*Dial. Infer. Navarræ Baigorriensi.*

29 Yaunain zerbitzariak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

30 Izpiritiak eta yuſtien ariuak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

31 Saindiak eta bihotzez umilak, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

32 Ananiaſ, Azariaſ, Miſael, beneika zazī Yauna: lauda eta oroin gainetik alcha zazī bethi.

Canticum Trium Puerorum.

I. 3.—*Dial. Biscaina litterali Marquinensi.*

29 Jaunaren serbitzarijāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egizube beti.

30 Espiritubāk eta justuben arimāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egiznbe beti.

31 Santubāk eta bijotzez umillāk, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egiznbe beti.

32 Ananias, Azarias, Misael, bedeiŋkatu egizube Jauna: alabau ta guztijen gañetik goratu egiznbe beti.

II. 1.—*Dial. Guipuzcoana centrali.*

29 Jaunaren serbitzariyak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

30 Espiritubak eta justubeu animak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

31 Santubak eta biyotzez umillak, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazue beti.

32 Ananias, Azarias, Misael, bedeiŋkatu ezazue Jauna: alabatu eta guztiyen gañetik goratu ezazne beti.

II. 2.—*Dial. Guipuzcoana litterali.*

29 Jaunaren serbitzariak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

30 Espirituak eta justuen animak, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

31 Santuak eta biotzez umillak, bedeikatu ezazute Janna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

32 Anánias, Azarias, Misael, bedeikatu ezazute Jauna: alabatu eta guzien gañetik goratu ezazute beti.

IV. 1.—*Dial. Inferioris Navarræ Mixensi.*

29 Yaunain cherbichariak, benedika zazie Yanna: landa eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

30 Iſpiritiak eta yüſtuen arimak, benedika zazie Yanua: landa eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

31 Şeindiak eta bihotzez ümilak, benedika zazie Yauna: lauda eta uroin gañetik alcha zazie bethi.

32 Ananiaſ, Azariaſ, Miſael, benedika zazie Yanna: landa eta oroin gañetik alcha zazie bethi.

IV. 2.—*Dial. Solensi litterali.*

29 Jaunaren zerbücbariak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

30 Izpiritiak eta jüſtueu arimak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

31 Şaintiak eta bihotzez ümilak, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

32 Ananiaş, Azariaş, Miſael, benedik' ezazie Jauna: laida eta orotaŋgainti alch' ezazie bethiere.

IV. 3.—*Dial. Hispano-Solensi (Roncal).*

29 Jeinaren serbuchariak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

30 Espiritiak eta jnstuen arimak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

31 Saintiak eta biotzez umilak, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

32 Ananias, Azarias, Misael, benedika zazei Jeina: alaba eta guzien gainetik aska zazei beti.

I certify that only 250 *copies of this work have been printed,* 248 *of which are numbered on the back of the title, and of the remaining two one is printed on thick paper.*

GEORGE BARCLAY,

25 Castle Street, Leicester Square.

LE CANTIQUE DES TROIS JEUNES GENS DANS LA FOURNAISE. BENEDICITE

Louis Lucien Bonaparte

Aezkeraz, Zaraitzueraz, Erronkarieraz

(1. argitarapena)

Londres

1868

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

LE CANTIQUE DES TROIS JEUNES GENS DANS LA FOURNAISE,

DANS LES DIALECTES BASQUES D'AEZCOA, DE SALAZAR ET DE RONCAL,
TEL QU'IL A ÉTÉ RECUEILLI SUR LES LIEUX MÊMES
À ARIBE, À JAURRIETA ET À VIDANGOZ DE LA
BOUCHE DES GENS DE LA CAMPAGNE; AVEC
L'INDICATION DES VARIANTES LES PLUS
IMPORTANTES PARTICULIÈRES AUX
AUTRES LOCALITÉS DE CES
TROIS VALLÉES.

PAR LE PRINCE LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

LONDRES. 1868.

(Extrait des "Etudes sur les dialectes basques des vallées d'Aezcoa, de Salazar et de Roncal, par le prince L.-L. B.")

Le Cantique des Trois Jeunes Gens.

Dan. III. 57–88.		*Aezcoan.*	
1. Benedicite, omnia opera Domini,	Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.	Jaunein[1] obra guciac,	bedeica zacie Jauna : alaba eta gauza gucien gueinetic gora zacie beti.
2. Benedicite, angeli Domini,		Jaunein ainguiruac,	
3. Benedicite, cœli,		Ceruac,	
4. Benedicite, aquæ omnes quæ super cœlos sunt,		Ceruen gueinean dauden ur guciac,	
5. Ben[te], omnes virtutes Domini,		Jauncin virtute guciac,	
6. Benedicite, sol et luna,		Iruzquia eta ilarguia,	
7. Benedicite, stellæ cœli,		Ceruco izarrac,	
8. Benedicite, omnis imber et ros,		Euri eta intz guciac,	
9. Benedicite, omnes spiritus Dei,		Jangoicoein[c] espiritu guciac,	
10. Benedicite, ignis et æstus,		Sua eta beroa,	
11. Benedicite, frigus et æstus,		Otza eta beroa,	
12. Benedicite, rores et pruina,		Intzac eta izotza,	
13. Benedicite, gelu et frigus,		Izoztea eta otza,	
14. Benedicite, glacies et nives,		Izotza eta elurrac,	
15. Benedicite, noctes et dies,		Gauac eta egunac,	
16. Benedicite, lux et tenebræ,		Arguia eta iluna,	
17. Benedicite, fulgura et nubes,		Oinazturac eta guibelac,	
18. Benedicat terra Dominum : laudet et superexaltet eum in sæcula.		Bedeica dezala lurrac Jauna : alaba eta gauza gucien gueinetic gora dezala beti.	
19. Benedicite, montes et colles,	Domino : laudate et superexaltate etc.	Mendi andiac eta chiquiac,	bedeica zacie Jauna : etc.
20. Benedicite, universa germinantia in terra,		Lurrean jayotcen diren gauza guciac,	
21. Benedicite, fontes,		Iturriac,	
22. Benedicite, maria et flumina,		Ichasoac eta ugaldeac,	
23. Benedicite, cete et omnia quæ moventur in aquis,		Ballenac eta uretan moguitcen diren gauza guciac,	
24. Benedicite, omnes volucres cœli,		Ceruco egazti guciac,	
25. Ben[te], omnes bestiæ et pecora,		Animale guciac eta aciendac,	
26. Benedicite, filii hominum,		Guizonen semeac,	
27. Benedicat Israel Dominum : laudet et superexaltet eum in sæcula.		Bedeica dezala Israelec Jauna[f] : alaba eta gauza gucien gueinetic gora dezala beti.	
28. Benedicite, sacerdotes Domini,	Domino : laudate etc.	Jaunein sacerdoteac,	bedeica zacie etc.
29. Benedicite, servi Domini,		Jaunein cervitzariac,	
30. Benedicite, spiritus et animæ justorum,		Espirituac eta justoen arimac,	
31. Ben[te], sancti et humiles corde,		Sanduac eta biotces umilac,	
32. Ben[te], Anaoia, Azaria, Misael,		Ananias, Azarias, Misael,	

Villanueva : 1. Jaunaren ; 2. Jangoicoaren. *Ochàgavia :* 3. ilasquia ; 4. chasmistac ; 6. odeac.
Urzainqui : 6. aingriac ; 7. Juangueicuaren ; 8. relampaguac ; 9. ugachac.

Le Cantique des Trois Jeunes Gens.

Salazarais.

Jaunaren obra guciac,
Jaunaren aingruac,
Ceruac,
Ceruen gañan dauden ur guciac,
Jaunaren virtute guciac,
Iguzquia eta ilarguia,[3]
Ceruco izarrac,
Euri eta intz guciac,
Jangoicoaren espiritu guciac,
Sua eta beroa,
Otza eta beroa,
Intzac eta rosada,
Izoztea eta otza,
Izotza eta elurrac,
Gauac eta eguuac,
Arguia eta iluua,
Chilimistac[4] eta odoyac,[6]
} benedica zacie Jauna: alaba eta gauza gucien gañetic gora zacie beti.

Beuedica zala lurrac Jauna: alaba eta gauza gucien gañetic gora zala beti.

Oyan andiac eta chiquinac,
Lurrean sortcen dren gauza guciac,
Iturriac,
Ichasoac eta ugaldeac,
Ballenac eta uretan mnguitcen dren gauza guciac,
Ceruco ave guciac,
Animale guciac eta aciendac,
Guizonen semeac,
} benedica zacie Jauna: etc.

Benedica zala Israelec Jauna: alaba eta gauza gucien gañetic gora zala beti.

Jaunaren sacerdoteac,
Jaunaren cervitzariac,
Espirituac eta justoen arimac,
Sanduac eta biotcez umilac,
Ananias, Azarias, Misael,
} benedica zacie etc.

Roncalois.

Geinaren obra guciuac,[16]
Geinaren ainguriuac,[6, 10]
Ceuriac,
Ceurien gainian dauden ur guciuac,
Geinareu virtute guciuac,
Iguzquia[18] eta goicua,[11]
Ceurico izarrac,
Euri eta aguada guciuac,
Jangueicuaren[7, 12] espiritu guciuac,
Sua eta berua,
Otza eta berua,
Aguadac eta rosada,
Carroitia eta utza,
Carroya eta elurrac,
Gayac eta egunac,
Arguia eta uluna,
Iñazturac[9] eta ndcyac,[18]
} benedica zacei Geina: alaba eta gaiza guciuen gainetic azca zacei betic.

Benedica beza lurrac Geina: alaba eta gaiza guciuen[17] gainetic azca beza betic.

Mendi andiac eta chiquerrac,[19]
Lurrian sortan dren gaiza guciuac,
Iturriac,[20]
Ichasoac eta ugaltiac,[9, 14]
Ballenac eta uretan mobitan dren gaiza guciuac,
Ceurico ave guciuac,
Animale guciuac eta aciendac,
Guizonen semiac,
} benedica zacei Geina: etc.

Benedica beza Israelec Geina: alaba eta gaiza guciuen gainetic azca beza betic.

Geinaren apezac,[15]
Geinaren cervuchariac,
Espiritiuac[21] eta justuen arimac,
Saiutiuac[22] eta biotces umilac,
Ananias, Azarias, Misael,
} benedica zacei etc.

Uztarroz: 10. ainguriac; 11. arguizaguia; 12. Jangoicoaren; 13. odoyac; 14. eguachac; 15. bereterrac.
Urzainqui et Uztarroz: 16. guciac; 17. gucien; 18. eguzquia; 19. ñuac; 20. uturriac; 21. espiritiac; 22. saintiac.

We certify that only 250 *copies of this Canticle have been printed, of which one is on vellum.*

STRANGEWAYS & WALDEN,
28 Castle Street, Leicester Square.

1975'ko Egubertietan "Itxaropena S. A."k 250 aleko argitaratze berri au egin du bere adiskidei eskeintzeko.

Zorionak

LE CANTIQUE DES TROIS ENFANTS DANS LA FOURNAISE. BENEDICITE

Louis Lucien Bonaparte
Aezkeraz, Zaraitzueraz, Erronkarieraz
(2. argitarapena)
Londres
1869

Originala: Gipuzkoako Foru Diputazioaren Biblioteka

LE CANTIQUE DES TROIS ENFANTS DANS LA FOURNAISE,

DANS LES DIALECTES BASQUES D'AEZCOA, DE SALAZAR ET DE RONCAL,
TEL QU'IL A ÉTÉ RECUEILLI SUR LES LIEUX MÊMES
À ARIBE, À JAURRIETA ET À VIDANGOZ DE LA
BOUCHE DES GENS DE LA CAMPAGNE ; AVEC
L'INDICATION DES VARIANTES LES PLUS
IMPORTANTES PARTICULIÈRES AUX
AUTRES LOCALITÉS DE CES
TROIS VALLÉES.

PAR LE PRINCE LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

Deuxième édition revue et corrigée.

LONDRES. 1869.

Le Cantique des Trois Enfants.

Dan. III. 57–88.

1. Benedicite, omnia opera Domini,
2. Benedicite, angeli Domini,
3. Benedicite, cœli,
4. Benedicite, aquæ omnes quæ super cœlos sunt,
5. Ben^{te}, omnes virtutes Domini,
6. Benedicite, sol et luna,
7. Benedicite, stellæ cœli,
8. Benedicite, omnis imber et ros,
9. Benedicite, omnes spiritus Dei,
10. Benedicite, ignis et æstus,
11. Benedicite, frigus et æstus,
12. Benedicite, rores et pruina,
13. Benedicite, gelu et frigus,
14. Benedicite, glacies et nives,
15. Benedicite, noctes et dies,
16. Benedicite, lux et tenebræ,
17. Benedicite, fulgura et nubes,

Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.

18. Benedicat terra Dominum : laudet et superexaltet eum in sæcula.

19. Benedicite, montes et colles,
20. Benedicite, universa germinantia in terra,
21. Benedicite, fontes,
22. Benedicite, maria et flumina,
23. Benedicite, cete et omnia quæ moventur in aquis,
24. Benedicite, omnes volucres cœli,
25. Ben^{te}, omnes bestiæ et pecora,
26. Benedicite, filii hominum,

Domino : laudate et superexaltate etc.

27. Benedicat Israel Dominum : laudet et superexaltet eum in sæcula.

28. Benedicite, sacerdotes Domini,
29. Benedicite, servi Domini,
30. Benedicite, spiritus et animæ justorum,
31. Ben^{te}, sancti et humiles corde,
32. Ben^{te}, Anania, Azaria, Misael,

Domino : laudate etc.

Aesoan.

Jaunein[1] obra guciac,
Jaunein ainguiruac,
Ceruac,
Cernen gainean dauden ur guciac,
Jaunein virtute guciac,
Iruzquia eta ilarguia,
Cerneo izarrac,
Euri eta intz guciac,
Jangoicoein[2] izpiritu guciac,
Sua eta beroa,
Otza eta beroa,
Intzac eta escarcha,
Izoztea eta otza,
Izotza eta elurrac,
Gauac eta egunac,
Arguia eta iluna,
Oinazturac eta goibelac,

bedeica zacie Jauna : alaba eta gauza gucien gainetic gora zacie beti.

Bedeica beza lurrac Jauna : alaba eta gauza gucien gainetic gora beza beti.

Mendiac eta aldapac,
Lurrean jayotcen diren gauza guciac,
Iturriac,
Ichasoac eta ugaldeac,
Ballenac eta uretan moguitcen diren gauza guciac,
Ceruco egazti guciac,
Animale guciac eta aciendac,
Guizonen umeac,

bedeica zacie Jauna : etc.

Bedeica beza Israelec Jauna : alaba eta gauza gucien gainetic gora beza beti.

Jaunein apezac,
Jaunein cervitzucoac,
Izpirituac eta justoen arimac,
Sanduac eta biotces umilac,
Ananias, Azarias, Misael,

bedeica zacie etc.

Villanueva : 1. Jaunaren ; 2. Jangoicoaren. *Ochagavia :* 3. ilasquia ; 4. chasmistac ; 6. odeac.
Urzainqui : 6. aingriac ; 7. Juangueicuaren ; 8. relampaguac ; 9. ugachac.

Le Cantique des Trois Enfants.

Salazarais.

Jaunaren obra guciac,
Jaunaren aingruac,
Ceruac,
Ceruen gañan dauden ur guciac,
Jaunaren virtute guciac,
Iguzquia eta ilarguia,[3]
Cerueo izarrac,
Euri eta intz guciac,
Jangoicoaren izpiritu guciac,
Sua eta beroa,
Otza eta beroa,
Intzac eta arrosada,
Izoztea eta otza,
Izotza eta elurrac,
Gauac eta eguuac,
Arguia eta iluna,
Chilimistac[4] eta odoyac,[5]
} benedica zacie Jauna : alaba eta gauza guciен gañetic gora zacie beti.

Benedica zala lurrac Jauna : alaba eta gauza guciен gañetic gora zala beti.

Mendiac eta aldapac,
Lurrean sorteen dren gauza guciac,
Iturriac,
Ichasoac eta ugaldeac,
Ballenac eta uretan moguitcen dren gauza guciac,
Ceruco ave guciac,
Animale guciac eta aciendac,
Guizonen umeac,
} benedica zacie Jauna : etc.

Benedica zala Israelec Jauna : alaba eta gauza guciен gañetic gora zala beti.

Jaunaren apezac,
Jaunaren cervitzazaleac,
Izpirituac eta justoen arimac,
Sanduac eta biotcez umilac,
Ananias, Azarias, Misael,
} benedica zacie etc.

Roncalais.

Geinaren obra guciuac,[16]
Geinaren ainguriuac,[6, 10]
Ceuriac,
Ceurien gainian dauden ur guciuac,
Geinaren virtute guciuac,
Iguzquia[18] eta goicua,[11]
Ceurico izarrac,
Euri eta aguada guciuac,
Jangucicuaren[7, 12] izpiritu guciuac,
Sua eta berua,
Otza eta berua,
Aguadac eta rosada,
Carruatia eta otza,
Carroya eta elurrac,
Gayac eta egunac,
Arguia eta uluna,
Iñazturac[8] eta odeyac,[13]
} benedica zacei Geina : alaba eta gaiza guciuen gainetic azca zacei betic.

Benedica beza lurrac Geina : alaba eta gaiza guciuen[17] gainetic azca beza betic.

Mendiac eta altapac,
Lurrian brunatan dren gaiza guciuac,
Iturriac,[19]
Ichasoac eta ugaltiac,[9, 14]
Ballenac eta uretan mobitan dren gaiza guciuac,
Ceurico ave guciuac,
Animale guciuac eta aciendac,
Guizonen aurrac,
} benedica zacei Geina : etc.

Benedica beza Israelec Geina : alaba eta gaiza guciuen gainetic azca beza betic.

Geinaren apezac,[15]
Geiuaren cervuchariac,
Izpiritiuac[20] eta justuen arimac,
Saintiuac[21] eta biotcez umildiac,
Ananias, Azarias, Misael,
} benedica zacei etc.

Uztarroz : 10. ainguriac ; 11. arguizaguia ; 12. Jangoicuaren ; 13. odoyac ; 14. eguachac ; 15. bereterrac.
Urzainqui et Uztarroz : 16. guciac ; 17. gucien ; 18. eguzquia ; 19. uturriac ; 20. izpiritiac ; 21. saintiac.

Ouvrages servant à l'étude des dialectes basques d'Aezcoa, de Salazar et de Roncal :

1. Etudes sur les trois dialectes basques des vallées d'Aezcoa, de Salazar et de Roncal. Par le prince Louis-Lucien Bonaparte.

2. Le Cantique des Trois Enfants dans la fournaise, dans les dialectes basques d'Aezcoa, de Salazar et de Roncal, tel qu'il a été recueilli sur les lieux mêmes à Aribe, à Jaurrieta et à Vidangoz de la bouche des gens de la campagne ; avec l'indication des variantes les plus importantes particulières aux autres localités de ces trois vallées. Par le prince Louis-Lucien Bonaparte.

3. Id., première édition.

4. El Salmo quincuagésimo traducido al vascuence del valle de Salazar. Por Don Pedro José Samper, abad de Jaurrieta.

5. El Salmo quincuagésimo traducido al vascuence aezcoano, salacenco y roncalés.

6. Le petit Catéchisme espagnol du P. Astete, traduit en trois dialectes basques : aezcoan, salazarais et roncalais.

We certify that only 250 *copies of this Canticle have been printed, of which one is on vellum.*

STRANGEWAYS & WALDEN,
28 Castle Street, Leicester Square.

LE CANTIQUE DES TROIS ENFANTS DANS LA FOURNAISE. BENEDICITE

Louis Lucien Bonaparte
Elkano, Gares, Olza-Goñi
Londres
1869

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

LE CANTIQUE DES TROIS ENFANTS DANS LA FOURNAISE,

DANS LES TROIS SOUS-DIALECTES DU BASQUE HAUT-NAVARRAIS MÉRIDIONAL, TEL QU'IL A ÉTÉ RECUEILLI DE LA BOUCHE DES GENS DE LA CAMPAGNE.

PAR LE PRINCE LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

LONDRES. 1869.

Le Cantique des Trois Enfants.

Dan. III. 57-88.

1. Benedicite, omnia opera Domini,
2. Benedicite, angeli Domini,
3. Benedicite, cœli,
4. Benedicite, aquæ omnes quæ super cœlos sunt,
5. Ben^te^, omnes virtutes Domini,
6. Benedicite, sol et luna,
7. Benedicite, stellæ cœli,
8. Benedicite, omnis imber et ros,
9. Benedicite, omnes spiritus Dei,
10. Benedicite, ignis et æstus,
11. Benedicite, frigus et æstus,
12. Benedicite, rores et pruina,
13. Benedicite, gelu et frigus,
14. Benedicite, glacies et nives,
15. Benedicite, noctes et dies,
16. Benedicite, lux et tenebræ,
17. Benedicite, fulgura et nubes,

Domino : laudate et superexaltate eum in sæcula.

18. Benedicat terra Dominum : laudet et superexaltet eum in sæcula.

19. Benedicite, montes et colles,
20. Benedicite, universa germinantia in terra,
21. Benedicite, fontes,
22. Benedicite, maria et flumina,
23. Benedicite, cete et omnia quæ moventur in aquis,
24. Benedicite, omnes volucres cœli,
25. Ben^te^, omnes bestiæ et pecora,
26. Benedicite, filii hominum,

Domino : laudate et superexaltate etc.

27. Benedicat Israel Dominum : laudet et superexaltet eum in sæcula.

28. Benedicite, sacerdotes Domini,
29. Benedicite, servi Domini,
30. Benedicite, spiritus et animæ justorum,
31. Ben^te^, sancti et humiles corde,
32. Ben^te^, Anania, Azaria, Misael,

Domino : laudate etc.

Sous-dialecte oriental.
Basque d'Elcano.

Jaunain obra guciac,
Jaunain aingiruac,
Ceruac,
Ceruen gañan dauden ur guciac,
Jaunain virtute guciac,
Iruzquia ta ilarguia,
Ceruco izarrac,
Euri ta intza guciac,
Jangoicoain espiritu guciac,
Sua ta beroa,
Otza ta beroa,
Intzac eta lanchurda,
Izostea ta otza,
Izotza ta elurrac,
Gauac eta egunac,
Arguia ta iluna,
Oñesturac eta calmac,

bedeica zoco Jaunari : alaba ta gauza gucien gañetic gora zoco beti.

Bedeica bezo lurrac Jaunari : alaba ta gauza gucien gañetic gora bezo beti.

Oyanac eta aldapac,
Lurrean ernatcen deren gauza guciac,
Iturriac,
Ichasoac eta ugaldeac,
Lumerac eta uretan moguitcen deren gauza guciac,
Ceruco crazqui guciac,
Arimale guciac eta aciendac,
Guizonen umeac,

bedeica zoco Jaunari : etc.

Bedeica bezo Israelec Jaunari : alaba ta gauza gucien gañetic gora bezo beti.

Jaunain apezac,
Jaunain cervitzucoac,
Espirituac eta justoen arimac,
Sanduac eta umilac biotces,
Ananias, Azarias, Misael,

bedeica zoco etc.

* La traduction de Goñi ne diffère de celle d'Olza que dans les mots suivants :

Le Cantique des Trois Enfants.

Sous-dialecte méridional.
Basque de Puente la Reina.

Jaunan obra guciac,
Jaunan anguiruac,
Ceruac,
Ceruen gañean dauzten ur guciac,
Jaunan virtude guciac,
Iguzquia t' ilarguia,
Ceruco izarrac,
Auri t' intza guciac,
Jaincoan espiritu guciac,
Sua ta beroa,
Otza ta beroa,
Intzac eta escarcha,
Izoztea t' otza,
Izotza t' elurrac,
Gauac eta egunac,
Arguia t' iluna,
Relamparoac eta lañuac,
} benerica zoce Jaunari : alaba ta gauza gucien gañetic gora zoce beti.

Benerica bezo Iurrac Jaunari : alaba ta gauza gucien gañetic gora bezo beti.

Oyanac eta aldapac,
Lurrean jayotcen diren gauza guciac,
Iturriac,
Ichasoac eta ugaldeac,
Lumerac eta uretan moguitcen diren gauza guciac,
Ceruco ave guciac,
Arimale guciac eta ganadoac,
Guizonen umeac,
} benerica zoce Jaunari : etc.

Benerica bezo Israelec Jaunari : alaba ta gauza gucien gañetic gora bezo beti.

Jaunan apezac,
Jaunan cervizucoac,
Espirituac eta justoen animac,
Sanduac eta umilac biotces,
Ananias, Azarias, Misael,
} benerica zoce etc.

Sous-dialecte occidental.
*Basque d'Otxa et de Goñi.**

Jaunen obra gnciec,
Jaunen ainguiruec,
Ceruec,
Ceruen gañen[3] dauden[4] ur guciec,
Jannen virtute guciec,
Iguzquie ta illerguie,
Ceruco izerrac,
Auri te intz guciec,
Jangoicoan espiritu guciec,
Suc ta beroa,
Otza ta beroa,
Intzec eta lanchurde,
Izoztea ta otza,
Izotza ta elurrec,
Gauec eta egunec,
Arguie ta illunc,
Iñezturec[5] eta calmac,[6]
} bedique zocie[1] Jaunei : alaba ta gauce gucien gañetic[2] gora zocie beti.

Bedique bezo Iurrec Jaunei : alaba ta gauce gucien gañetic gora bezo beti.

Oyanac eta aldapac,
Lurrean ernatcen deren gauce guciec,
Iturriec,
Ichesoac eta ugueldeac,
Baleac eta uretan moguitcen deren gauce guciec,
Ceruco egazti guciec,
Arimele guciec eta acieudac,
Guizonen umeac,
} bedique zocie Jaunei : etc.

Bedique bezo Israelec Jaunei : alaba ta gauce gucien gañetic gora bezo beti.

Jaunen apezac,
Jaunen cervitzucoac,
Espirituec eta justoen animec,
Sanduec eta umillec biotces,
Ananias, Azarias, Misael,
} bedique zocie etc.

1. zoce ; 2. gueñetic ; 3. gueñen ; 4. doden ; 5. oñezturec ; 6. leiñoac.

Ouvrages servant à l'étude du dialecte basque haut-navarrais méridional :

1. Etudes sur le dialecte haut-navarrais méridional de la langue basque. Par le prince Louis-Lucien Bonaparte.

2. Jesucristoren evangelio sandua Juanec dacarran guisara. Don Joaquin Lizarragac euscaran itzulia.

3. Jesus. Copla guisa batzuc molde gutitacoac. Don Joaquin Lizarragac componduac.

4. Le Cantique des Trois Enfants dans la fournaise, dans les trois sous-dialectes du basque haut-navarrais méridional, tel qu'il a été recueilli de la bouche des gens de la campagne. Par le prince Louis-Lucien Bonaparte.

We certify that only 250 *copies of this Canticle have been printed, of which one is on vellum.*

STRANGEWAYS & WALDEN.
28 Castle Street, Leicester Square.

SPECIMEN LEXICI COMPARATIVI OMNIUM LINGUARUM EUROPAEARUM

Louis Lucien Bonaparte

Florentiae
1847

Originala: «Azkue Biblioteka - Euskaltzaindia
(Bonapartek eskuz egindako oharrekin)

SPECIMEN

LEXICI COMPARATIVI

OMNIUM

LINGUARUM EUROPÆARUM.

OPERA ET STUDIO

LUDOVICI LUCIANI BONAPARTE

FLORENTIÆ, 1847.

A.	I.	1. *Vasconice* . . .	~~Jainco,~~ Jaungoico, ~~Jinco~~
		2. *Finnice* . . .	Jumala
		3. *Estonice* . . .	Jummal
		4. *Lapponice* . . .	Ibmel
	II.	5. ~~*Sueco-Lapponice*~~ .	~~Jubmel, Ibmel~~
		6. *Syrjæne* . . .	~~Jon~~ Jub
	III.	7. ~~*Permice*~~ . . .	~~(Jen)~~
B.		8. *Votjachice* . . .	~~Ilumar~~ Inmar
	IV.	9. *Ceremissice* . .	~~Júma~~ Juma
	V.	10. *Morduanice* . .	~~Pás~~ Ndgs
	VI.	11. *Hungarice* . . .	Isten
	VII.	12. *Vogulice* . . .	~~(Torem)~~
	VIII.	13. *Ostiachice* . . .	~~(Torim)~~
	IX.	*Samojedice* =	5
	I.	14. *Hibernice* . . .	Dia
	II.	15. *Cambrice* . . .	Duw
		16. *Armorice* . . .	Doué
	III.	17. *Epiratice* . . .	Περυτὶ
	IV.	18. *Græce*	Θεός
		19. *Neo-Græce* . .	Θεός
	V.	20. *Latine*	Deus
		21. *Italice*	Dio, ~~Iddio~~
		22. *Hispanice* . . .	Dios
		23. *Lusitanice* . . .	Deos
		24. *Gallice*	Dieu
		25. ~~*Provincialiter*~~ .	~~Diou, Dieou~~
		26. *Catalaunice* . .	Deu
		27. *Rhætice* . . .	Deus
		28. *Valachice* . . .	~~Dumnezeŭ~~ Dumnezĕŭ
E.		29. *Gothice*	Guþ
		30. *Teutonice* . . .	Got, ~~Got~~
		31. *Germanice* . . .	Gott
		32. *Saxonice* . . .	God, ~~Got~~
		33. *Neo-Saxonice* . .	God
		34. *Hollandice* . . .	God
	VI.	35. *Anglo-Saxonice* .	God
		36. *Anglice*	God
		37. *Frisice*	God
		38. *Neo-Frisice* . .	Goad
		39. *Islandice* . . .	Gud
		40. *Suecice*	Gud
		41. *Danice*	Gud
		42. *Slavonice* . . .	Bog
		43. *Russice*	Bog
		44. *Illyrice*	Bog
	VII.	45. *Slovenice* . . .	Bóg
		46. *Bulgarice* . . .	Bóg
		47. *Polonice* . . .	Bóg
		48. *Bohemice* . . .	Bûh
		49. *Sorabice* . . .	Boh
		50. *Borussice* . . .	Deiws
	VIII.	51. *Lithuanice* . .	Diéwas
		52. *Lettice*	Deews
	IX.	*Avarice* . . .	
C.	I.	*Abasice* . . .	
	II.	*Tschamtschadalice* . .	
D.	I.	*Tschuktschice* . . .	
	II.	*Kamtschadalice* . . .	

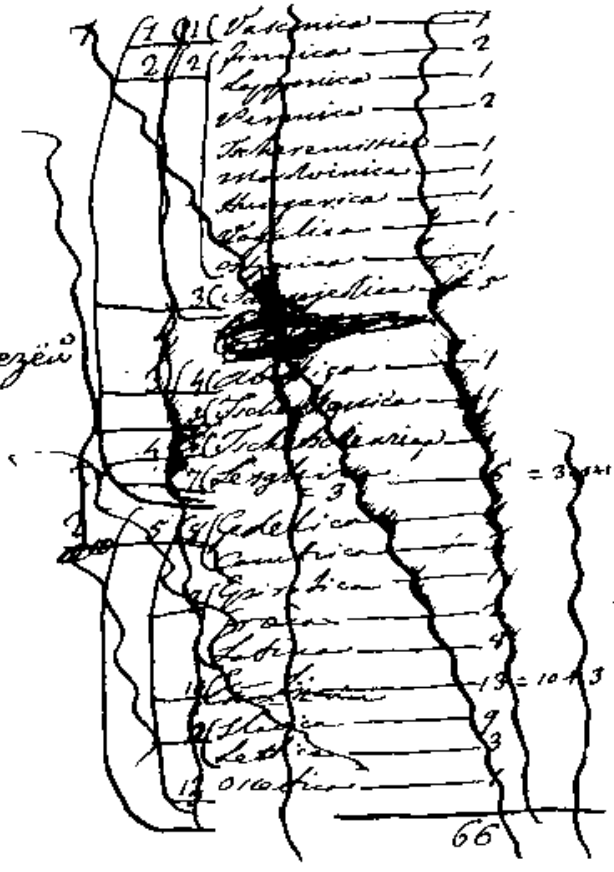

2. — *SPIRITUS*

A	I.	1.	*Vasconice*	'Espiritu, 'Megope
B	I.	2.	*Finnice*	Henki
		3.	*Esthonice*	Waim
	II.	4.	*Lapponice*	Vuâigqa
		5.	*Sueco-Lapponice*	Wuoigenes
	III.	6.	*Syrjæne*	Duh
		7.	*Permice*	'(Zyn)
		8.	*Votjachice*	'(Lul), '(Zyń)
	IV.	9.	*Ceremissice*	'Sûles
	V.	10.	*Morduanice*	Ôïme
	VI.	11.	*Hungarice*	Szellem, Lélek
	VII.	12.	*Vogulice*	'(Atta)
	VIII.	13.	*Ostiachice*	'(Epyi), '(Ebyi)
C	I.	14.	*Hibernice*	~~Spiorád~~ *Spioraid Spiorad* *Spyrryd*
	II.	15.	*Cambrice*	~~Ysprŷd~~ *Ysbryd*
		16.	*Armorice*	Spéred
	III.	17.	*Epirotice*	Ἔπίρτ
	IV.	18.	*Græce*	Πνεῦμα
		19.	*Neo-Græce*	Πνεῦμα
	V.	20.	*Latine*	Spiritus
		21.	*Italice*	Spirito
		22.	*Hispanice*	Espíritu
		23.	*Lusitanice*	Espirito
		24.	*Gallice*	Esprit
		25.	*Provincialiter*	Esprit, Esperit
		26.	*Catalaunice*	Esperit
		27.	*Rhætice*	Spirt
		28.	*Valachice*	Duh
	VI.	29.	*Gothice*	Ahma
		30.	*Teutonice*	'Atum, Ahatum, 'Adum, Ahadum, Geist, Keist
		31.	*Germanice*	Geift
		32.	*Saxonice*	Gêst
		33.	*Neo-Saxonice*	Geeſt
		34.	*Hollandice*	Geest
		35.	*Anglo-Saxonice*	Gâst
		36.	*Anglice*	Spirit
		37.	*Frisice*	Iest, Gâst, Gêst
		38.	*Neo-Frisice*	Gaest
		39.	*Islandice*	Andi
		40.	*Suecice*	Ande
		41.	*Danice*	Aand
	VII.	42.	*Slavonice*	Duh
		43.	*Russice*	Duh
		44.	*Illyrice*	Duh
		45.	*Slovenice*	Duh
		46.	*Bulgarice*	Dúh
		47.	*Polonice*	Duch
		48.	*Bohemice*	Duch
		49.	*Sorabice*	Duch
	VIII.	50.	*Borussice*	Noseilis, Nuseilis
		51.	*Lithuanice*	Dwâſé
		52.	*Lettice*	Gars

3. — *ANGELUS*

A	I.	1.	*Vasconice*	Aingueru
B	I.	2.	*Finnice*	Enkeli
		3.	*Esthonice*	Ingel
	II.	4.	*Lapponice*	Engel
		5.	~~*Sueco-Lapponice*~~	~~Ängel~~
	III.	6.	*Syrjæne*	~~Angel~~
		7.	*Permice*	
		8.	*Votjachice*	
	IV.	9.	*Ceremissice*	Ángel
	V.	10.	*Morduanice*	~~Angol, Angel, Angel~~
	VI.	11.	*Hungarice*	Angyal
	VII.	12.	*Vogulice*	
	VIII.	13.	*Ostiachice*	
C	I.	14.	*Hibernice*	Aingeal, ~~Aingiol~~
	II.	15.	*Cambrice*	Angel
		16.	*Armorice*	Eal, ~~El~~
	III.	17.	*Epirotice*	Εγγελ
	IV.	18.	*Græce*	Ἄγγελος
		19.	*Neo-Græce*	Ἄγγελος
	V.	20.	*Latine*	Angelus
		21.	*Italice*	Angelo, ~~Angiolo~~
		22.	*Hispanice*	Ángel
		23.	*Lusitanice*	Anjo
		24.	*Gallice*	Ange
		25.	~~*Provincialiter*~~	~~Angi, Ange~~
		26.	*Catalaunice*	Ángel
		27.	*Rhætice*	Aungel
		28.	*Valachice*	'Inger, ~~Angel~~
	VI.	29.	*Gothice*	Aggilus, ~~Aggelus~~
		30.	*Teutonice*	Angil, ~~Engil~~
		31.	*Germanice*	Engel
		32.	*Saxonice*	Engil, ~~Engel~~
		33.	*Neo-Saxonice*	Engel
		34.	*Hollandice*	Engel
		35.	*Anglo-Saxonice*	Engel, ~~Engol, Angel~~
		36.	*Anglice*	Angel
		37.	*Frisice*	'Angel, ~~Angl, Engel~~
		38.	*Neo-Frisice*	Ingel
		39.	*Islandice*	Engill, ~~Eingill~~
		40.	*Suecice*	Engel
		41.	*Danice*	Engel
	VII.	42.	*Slavonice*	Aggel
		43.	*Russice*	Angel
		44.	*Illyrice*	Angjeo
		45.	*Slovenice*	Angel, ~~Angele~~
		46.	*Bulgarice*	Aggel
		47.	*Polonice*	Anioł
		48.	*Bohemice*	Andĕl, ~~Angel~~
		49.	*Sorabice*	Jandžel
	VIII.	50.	*Borussice*	Engels
		51.	*Lithuanice*	Angelas
		52.	*Lettice*	Engelis

4. — *DIABOLUS*

A	I.	1.	*Vasconice*	'Deabru, 'Demonio
B	I.	2.	*Finnice*	Perkelet, Piru
		3.	*Esthonice*	Kurrat, Judas, Tigge, Köhn, Köhnrät, Pahharät
	II.	4.	*Lapponice*	Bærgalakka
		5.	*Sueco-Lapponice*	Pärkel, Paha innemi
	III.	6.	*Syrjæne*	Diävöl, Diavol, Bẻs
		7.	*Permice*	
		8.	*Votjachice*	
	IV.	9.	*Ceremissice*	Kel̦temäś, Kel̦temäś', Diävol, 'Saitán, 'Soitán
	V.	10.	*Morduanice*	Diävol, Diävol', 'Saitán
	VI.	11.	*Hungarice*	Ördög
	VII.	12.	*Vogulice*	
	VIII.	13.	*Ostiachice*	
C	I.	14.	*Hibernice*	Diabhal, Deamhan Diabhol, Deamhan, Jouyl
	II.	15.	*Cambrice*	Diafol, Diawl, Diafl, Cythraul
		16.	*Armorice*	Diaoul, Aéraouañt
	III.	17.	*Epirotice*	Παοῦδε, Δγιάλ, Σατανά, Δαίμονες
	IV.	18.	*Græce*	Διάβολος
		19.	*Neo-Græce*	Διάβολος, Δαιμόνιον, Δαίμων
	V.	20.	*Latine*	Diabolus
		21.	*Italice*	Diavolo, Demonio
		22.	*Hispanice*	Diablo, Demonio
		23.	*Lusitanice*	Diabo, Demonio
		24.	*Gallice*	Diable, Démon
		25.	*Provincialiter*	Diable, Demoni, Demoun
		26.	*Catalaunice*	Diable, Dimoni
		27.	*Rhætice*	Giavel, Dimuni
		28.	*Valachice*	Diavol, Drak
	VI.	29.	*Gothice*	Diahulus, Diabaúlus, Unhulþa, — o, Skohsl
		30.	*Teutonice*	Diubil, Diufil, Diufal, Diuval, Tiefel, Tievel
		31.	*Germanice*	Teufel
		32.	*Saxonice*	Diubal, Diubul, Diobol, Diwil, Unbold
		33.	*Neo-Saxonice*	Düvel
		34.	*Hollandice*	Duivel
		35.	*Anglo-Saxonice*	Deofol, Deoful, Deoß, Scucca, Sceocca, Scurca
		36.	*Anglice*	Devil
		37.	*Frisice*	Diovel, Divel, Diovl
		38.	*Neo-Frisice*	Dyvel, Deal
		39.	*Islandice*	Djöfull
		40.	*Suecice*	Djefvul
		41.	*Danice*	Djævel
	VII.	42.	*Slavonice*	Diávol, Bẻs, 'Cert
		43.	*Russice*	Djavol, 'Cërt, Bẻs
		44.	*Illyrice*	Vrag, Djavao, Hudoba
		45.	*Slovenice*	Vrag, Hudiè, Hudir, Zlódi, Zlódey, 'Cert
		46.	*Bulgarice*	Diávol, Bẻs
		47.	*Polonice*	Diabeł, Czart, Bies, Bis
		48.	*Bohemice*	'Cert, 'Dábel, 'Das
		49.	*Sorabice*	'Cert, Djaboł
	VIII.	50.	*Borussice*	Pickuls
		51.	*Lithuanice*	Wélnas, Wélinas, Szëtonas, Czartas, Béfas
		52.	*Lettice*	Wels, Welns

a

b

5. — *ANIMA*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Anima, Arima
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Sielu
		3.	*Esthonice* . . .	Hing
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Siello
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Själo
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	Lov
		7.	*Permice* . . .	
		8.	*Votjachice* . .	
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Jaŋg
	V.	10.	*Morduanice* . .	Ǒĭme
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Lélek
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Anam
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Enaid
		16.	*Armorice* . . .	Ėné
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Ἔπίρτ
	IV.	18.	*Græce*	ψυχή
		19.	*Neo-Græce* . .	ψυχή
	V.	20.	*Latine*	Anima
		21.	*Italice*	Anima
		22.	*Hispanice* . . .	Alma
		23.	*Lusitanice* . . .	Alma
		24.	*Gallice*	'Ame
		25.	*Provincialiter* .	Amo, Armo
		26.	*Catalaunice* . .	Ánima
		27.	*Rhætice* . . .	Olma
		28.	*Valachice* . . .	Sufl̆et
	VI.	29.	*Gothice*	Sáivala
		30.	*Teutonice* . . .	Sêla, Sêola, Sêula, Sêwala
		31.	*Germanice* . . .	Seele
		32.	*Saxonice* . . .	Sêola, — e, Siola, — e, Sêla, — e, Sile, Fërah, Fêrh, Fêra
		33.	*Neo-Saxonice* .	Sele
		34.	*Hollandice* . .	Ziel
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Sáwl, Sáwel, Sáwol, Sáwul, Saul
		36.	*Anglice* . . .	Soul
		37.	*Frisice*	Sêle, Siele
		38.	*Neo-Frisice* . .	Siel
		39.	*Islandice* . . .	Sál, Sála, Önd
		40.	*Succice*	Själ
		41.	*Danice*	Sjæl
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Dušà
		43.	*Russice*	Duša
		44.	*Illyrice* . . .	Duša
		45.	*Slovenice* . . .	Duša
		46.	*Bulgarice* . . .	Dušà
		47.	*Polonice* . . .	Dusza
		48.	*Bohemice* . . .	Duše
		49.	*Sorabice* . . .	Duša
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	Dūsis, Dâusis
		51.	*Lithuanice* . .	Dúſzia, Duſzė, Duſzélė
		52.	*Lettice*	Dwehſele

Anam *Anmym*

6. — *PARADISUS*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Paradisu
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Paradiisi
		3.	*Esthonice* . . .	Paradisi
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Paradis
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Paradis
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	
		7.	*Permice* . . .	
		8.	*Votjachice* . . .	
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Rái
	V.	10.	*Mordvanice* . .	Rái
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Paradicsom
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Parrthas, ~~Pharthas~~ Parras Parrys, Paradise
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Paradwys
		16.	*Armorice* . . .	Paradoz
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Παραδὶς, Τζενέτ
	IV.	18.	*Græce*	Παράδεισος
		19.	*Neo-Græce* . .	Παράδεισος
	V.	20.	*Latine*	Paradisus
		21.	*Italice*	Paradiso
		22.	*Hispanice* . . .	Paraiso
		23.	*Lusitanice* . . .	Paraiso
		24.	*Gallice*	Paradis
		25.	*Provincialiter* .	Paradis
		26.	*Catalaunice* . .	Paradis
		27.	*Rhætice* . . .	Paradis
		28.	*Valachice* . . .	Raiŭ
	VI.	29.	*Gothice*	Vagg
		30.	*Teutonice* . .	Paradis
		31.	*Germanice* . .	Paradies
		32.	*Saxonice* . . .	Paradis
		33.	*Neo-Saxonice* .	Paradis
		34.	*Hollandice* . .	Paradijs
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Paradise
		36.	*Anglice* . . .	Paradise
		37.	*Frisice*	
		38.	*Neo-Frisice* . .	
		39.	*Islandice* . . .	Paradís
		40.	*Suecice* . . .	Paradis
		41.	*Danice*	Paradis
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Raĭ
		43.	*Russice*	Raĭ
		44.	*Illyrice* . . .	Raj
		45.	*Slovenice* . . .	Sveti raj, Svétli raj, Nebeški raj, Paradiž
		46.	*Bulgarice* . . .	Rái
		47.	*Polonice* . . .	Raj
		48.	*Bohemice* . . .	Ráj
		49.	*Sorabice* . . .	Paradis, Raj
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . . .	Rójus
		52.	*Lettice*	Parahdihſe

7. — *INFERI*

A	I.	1.	*Vasconice*	"Infernu, Ifernu
B	I.	2.	*Finnice*	Helwetti
		3.	*Esthonice*	Pörgo, Pörgo haud
	II.	4.	*Lapponice*	Helvet
		5.	*Sueco-Lapponice*	Helwet
	III.	6.	*Syrjæne*	Ad
		7.	*Permice*	
		8.	*Votjachice*	
	IV.	9.	*Ceremissice*	Ad
	V.	10.	*Morduanice*	Ad
	VI.	11.	*Hungarice*	Pokol
	VII.	12.	*Vogulice*	
	VIII.	13.	*Ostiachice*	
C	I.	14.	*Hibernice*	~~Ifrech~~, Ifrionn *Ifrinn, Irinn, Cm Tuha Niurin*
	II.	15.	*Cambrice*	Uffern
		16.	*Armorice*	Ifern, Ivern
	III.	17.	*Epirotice*	Πίτς, Σέρε, Τέκεν
	IV.	18.	*Græce*	Ἅιδης
		19.	*Neo-Græce*	Ἅιδης, Κόλασις
	V.	20.	*Latine*	Inferi
		21.	*Italice*	Inferno
		22.	*Hispanice*	Infierno
		23.	*Lusitanice*	Inferno
		24.	*Gallice*	Enfer
		25.	*Provincialiter*	Infer
		26.	*Catalaunice*	Infern
		27.	*Rhætice*	Uffiern
		28.	*Valachice*	Iad
	VI.	29.	*Gothice*	Halja
		30.	*Teutonice*	Hella, Helli, Hello
		31.	*Germanice*	Holle
		32.	*Saxonice*	Hellia, Hellie, Hella, Hell, Fern, Infern
		33.	*Neo-Saxonice*	Hölle, Höl
		34.	*Hollandice*	Hel, Helle
		35.	*Anglo-Saxonice*	Hell, Hyll
		36.	*Anglice*	Hell
		37.	*Frisice*	Hille, Helle
		38.	*Neo-Frisice*	Helle, Hel
		39.	*Islandice*	Helviti
		40.	*Suecice*	Helfvete
		41.	*Danice*	Helvede
	VII.	42.	*Slavonice*	Ad
		43.	*Russice*	Ad
		44.	*Illyrice*	Pakao
		45.	*Slovenice*	Pekel
		46.	*Bulgarice*	Ád
		47.	*Polonice*	Piekło
		48.	*Bohemice*	Peklo
		49.	*Sorabice*	Hela
	VIII.	50.	*Borussice*	Pickullis
		51.	*Lithuanice*	Pékla
		52.	*Lettice*	Elle

8. — *TEMPUS*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Dembora, Era
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Aika
		3.	*Esthonice* . . .	Aeg
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Aigge
		5.	*Succo-Lapponice* .	Aike, Påd, Påddå
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	Dyr
		7.	*Permice* . . .	
		8.	*Votjachice* . . .	(Dyŕ)
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Veremà
	V.	10.	*Morduanice* . .	'Ská
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Idö
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Bozakiń), (Poź)
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	(Ureĺ)
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Aimsir, ~~Aimsear~~ Am Ùin Àm Aimsir Traa
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Amser
		16.	*Armorice* . . .	Amzer
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Κόχ̣ε
	IV.	18.	*Græce*	Χρόνος
		19.	*Neo-Græce* . .	Χρόνος, Καιρός
	V.	20.	*Latine*	Tempus
		21.	*Italice*	Tempo
		22.	*Hispanice* . . .	Tiempo
		23.	*Lusitanice* . . .	Tempo
		24.	*Gallice*	Temps
		25.	*Provincialiter* .	Tems
		26.	*Catalaunice* . .	Temps
		27.	*Rhætice* . . .	Temps
		28.	*Valachice* . . .	Vreme, Timp
	VI.	29.	*Gothice*	Mêl
		30.	*Teutonice* . . .	Zit
		31.	*Germanice* . .	Zeit
		32.	*Saxonice* . . .	Tîd
		33.	*Neo-Saxonice* .	Tied
		34.	*Hollandice* . .	Tijd
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Tîd, Tîma
		36.	*Anglice* . . .	Time
		37.	*Frisice*	Tîd
		38.	*Neo-Frisice* . .	Tijd
		39.	*Islandice* . . .	Tîmi, Tîd
		40.	*Suecice*	Tîd
		41.	*Danice*	Tîd
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Vrémja
		43.	*Russice*	Vremja
		44.	*Illyrice* . . .	Vrème
		45.	*Slovenice* . . .	'Cas
		46.	*Bulgarice* . . .	Vréme
		47.	*Polonice* . . .	Czas
		48.	*Bohemice* . . .	'Cas
		49.	*Sorabice* . . .	'Cas
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	Kerda
		51.	*Lithuanice* . . .	Cziełas
		52.	*Lettice*	Laiks

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Urte
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Ajastaika, Wuosi
		3.	*Esthonice* . . .	Aasta, Aasta
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Jakke
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Jape, Jake, Jage
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	Vo
		7.	*Permice* . . .	(Gyd)
		8.	*Votjachice* . . .	(Ar) (Uvapul)
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	I
	V.	10.	*Mordvanice* . .	Ijé
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Esztendö, Év
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Ita)
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	(Tél), (Ol)
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Bliadhain *Bliadhna Blein*
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Blwyddyn, Blynedd, Blwydd
		16.	*Armorice* . . .	Bloaz, Bloavez, Blavez
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Μὸτ, Βὶτ
	IV.	18.	*Græce*	Ἔτος, Ἐνιαυτός
		19.	*Neo-Græce* . .	Ἔτος, Χρόνος, Ἐνιαυτός
	V.	20.	*Latine*	Annus
		21.	*Italice*	Anno
		22.	*Hispanice* . . .	Año
		23.	*Lusitanice* . . .	Anno
		24.	*Gallice*	An, Année
		25.	*Provincialiter* .	An, Annado
		26.	*Catalaunice* . .	Any
		27.	*Rhætice* . . .	Onn
		28.	*Valachice* . . .	An
	VI.	29.	*Gothice*	Jêr, Aþn, Ataþni (a)
		30.	*Teutonice* . . .	Jár (a)
		31.	*Germanice* . . .	Jahr (a)
		32.	*Saxonice* . . .	Jâr, Gêr (a)
		33.	*Neo-Saxonice* .	Jaar (a)
		34.	*Hollandice* . .	Jaar (a)
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Gear, Ger, Tweolf-monð (a)
		36.	*Anglice* . . .	Vear, Twelvemonth (a)
		37.	*Frisice*	Jêr (a)
		38.	*Neo-Frisice* . .	Jier (a)
		39.	*Islandice* . . .	Ár (b)
		40.	*Suecice*	År (b)
		41.	*Danice*	Aar (b)
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Lêto
		43.	*Russice*	God, Lêta *pl.*
		44.	*Illyrice* . . .	Lêto, Godina, Godiste
		45.	*Slovenice* . . .	Léto
		46.	*Bulgarice* . . .	Godina
		47.	*Polonice* . . .	Rok, Lata *pl.*
		48.	*Bohemice* . . .	Rok, Léto
		49.	*Sorabice* . . .	Lêto
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . .	Métas, Métai
		52.	*Lettice*	Gads

10. — *VER*

A	1.	1.	*Vasconice*	'Udaberri, Eralora
B	I.	2.	*Finnice*	Kewät
		3.	*Esthonice*	Kewwade
	II.	4.	*Lapponice*	Gidda
		5.	*Sueco-Lapponice*	Kidda, Kedda
	III.	6.	*Syrjæne*	'Tulyś
		7.	*Permice*	
		8.	*Votjachice*	
	IV.	9.	*Ceremissice*	
	V.	10.	*Morduanice*	
	VI.	11.	*Hungarice*	Tavasz, Kikelet
	VII.	12.	*Vogulice*	
	VIII.	13.	*Ostiachice*	(Táuen), '(Tovi)
C	I.	14.	*Hibernice*	Earrach
	II.	15.	*Cambrice*	Gwanwyn
		16.	*Armorice*	Névez-amzer
	III.	17.	*Epirotice*	'Περδεβέρε
	IV.	18.	*Græce*	"Εαρ
		19.	*Neo-Græce*	"Ανοιξις, "Εαρ
	V.	20.	*Latine*	Ver
		21.	*Italice*	Primavera
		22.	*Hispanice*	Primavera
		23.	*Lusitanice*	Primavera
		24.	*Gallice*	Printemps
		25.	*Provincialiter*	Printems, Primovero
		26.	*Catalaunice*	Primavera
		27.	*Rhætice*	Parmavera, Primavera
		28.	*Valachice*	Primëvarë
	VI.	29.	*Gothice*	
		30.	*Teutonice*	Lenzen
		31.	*Germanice*	Frühling, Früjahr
		32.	*Saxonice*	
		33.	*Neo-Saxonice*	Vorjaar, Vortied
		34.	*Hollandice*	Lente, Voorjaar
		35.	*Anglo-Saxonice*	Lencten, Lengten, Læneten, Lænten, Lenten
		36.	*Anglice*	Spring
		37.	*Frisice*	
		38.	*Neo-Frisice*	Fahrjehr'
		39.	*Islandice*	Vor
		40.	*Succice*	Vår
		41.	*Danice*	Foraar, Vaar
	VII.	42.	*Slavonice*	Vésna
		43.	*Russice*	Vesna
		44.	*Illyrice*	Prolétje, Premalétje, Pramalétje, Protulétje
		45.	*Slovenice*	Pomlad, Mladlétek, Protilétje, Vigred, Valička
		46.	*Bulgarice*	Proléto'
		47.	*Polonice*	Wiosna
		48.	*Bohemice*	Jaro, Podletí
		49.	*Sorabice*	Naléto, Naléčje
	VIII.	50.	*Borussice*	
		51.	*Lithuanice*	Pawáſaris
		52.	*Lettice*	Pawaſſara

11. — *ÆSTAS*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Uda
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Kesä, Suwi
		3.	*Esthonice* . . .	Sui
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Gæsse
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Kese
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	Gozöm
		7.	*Permice* . . .	
		8.	*Votjachice* . . .	(Guẑeń), (Kuẑiń)
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Käńgyẑ
	V.	10.	*Morduanice* . .	Kiséći
	VI.	11.	*Hungarice* . . .	Nyár
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Tue)
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	(Ḷloą), (Luą)
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Samhradh
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Hâf
		16.	*Armorice* . . .	Han̄, Hanv
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Βέρρε
	IV.	18.	*Græce*	Θέρος
		19.	*Neo-Græce* . .	Καλοκαίριον, Θέρος
	V.	20.	*Latine*	Æstas
		21.	*Italice*	Estate, State
		22.	*Hispanice* . . .	Verano, Estio
		23.	*Lusitanice* . . .	Verão, Estio
		24.	*Gallice*	Été
		25.	*Provincialiter* .	Estiou, Esticou
		26.	*Catalaunice* . .	Estiu
		27.	*Rhætice* . . .	Stad
		28.	*Valachice* . . .	Varŏ
	VI.	29.	*Gothice*	Sumar (a)
		30.	*Teutonice* . . .	Sommer (a)
		31.	*Germanice* . . .	Sommer (a)
		32.	*Saxonice* . . .	Sumar, Sumer (a)
		33.	*Neo-Saxonice* . .	Sommer (a)
		34.	*Hollandice* . .	Zomer (a)
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Sumor, Sumer (a)
		36.	*Anglice*	Summer (a)
		37.	*Frisice*	Sumur, Somer, Sumor (a)
		38.	*Neo-Frisice* . .	Summer (a)
		39.	*Islandice* . . .	Sumar (b)
		40.	*Suecice*	Sommar (b)
		41.	*Danice*	Sommer (b)
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Lĕto
		43.	*Russice*	Lèto
		44.	*Illyrice* . . .	Lèto
		45.	*Slovenice* . . .	Polétje, Léto
		46.	*Bulgarice* . . .	Lĕto'
		47.	*Polonice* . . .	Lato
		48.	*Bohemice* . . .	Léto
		49.	*Sorabice* . . .	Lĕ́je
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . .	Wásará
		52.	*Lettice*	Waffara

12. — *AUTUMNUS*

A	I.	1.	*Vasconice*	'Udazquen, Udatzen, Udarrazqui
B	I.	2.	*Finnice*	Syys
		3.	*Esthonice*	Süggisse, Süggisi
	II.	4.	*Lapponice*	'Caśca
		5.	*Sueco-Lapponice*	Tjaktja
	III.	6.	*Syrjæne*	'Ar
		7.	*Permice*	
		8.	*Votjachice*	
	IV.	9.	*Ceremissice*	
	V.	10.	*Morduanice*	
	VI.	11.	*Hungarice*	Ösz
	VII.	12.	*Vogulice*	
	VIII.	13.	*Ostiachice*	(Süź)
C	I.	14.	*Hibernice*	Fóghmhar, ~~Fómhar~~
	II.	15.	*Cambrice*	Hydref, Cynhauaf
		16.	*Armorice*	Dianéôst, Dilôst-hañ, Dibenn-éôst, Râg-éôst, Diskar-amzer, Hañ-goañ
	III.	17.	*Epirotice*	
	IV.	18.	*Græce*	Μετόπωρον, Ὀπώρα
		19.	*Neo-Græce*	Φθινόπωρον, Μετόπωρον
	V.	20.	*Latine*	Autumnus
		21.	*Italice*	Autunno
		22.	*Hispanice*	Otoño
		23.	*Lusitanice*	Outono
		24.	*Gallice*	Automne
		25.	*Provincialiter*	Ooutouno
		26.	*Catalaunice*	Tardor
		27.	*Rhætice*	Autunn
		28.	*Valachice*	Toamnë
	VI.	29.	*Gothice*	
		30.	*Teutonice*	Herpist, Herbist
		31.	*Germanice*	Herbſt
		32.	*Saxonice*	
		33.	*Neo-Saxonice*	Harfſt, Najaar
		34.	*Hollandice*	Herfst, Najaar
		35.	*Anglo-Saxonice*	
		36.	*Anglice*	Autumn
		37.	*Frisice*	Herfst
		38.	*Neo-Frisice*	Hearst
		39.	*Islandice*	Haust
		40.	*Suecice*	Höst
		41.	*Danice*	Efteraar, Hoſt
	VII.	42.	*Slavonice*	Éseń
		43.	*Russice*	Oseń
		44.	*Illyrice*	Jesen
		45.	*Slovenice*	Jesén
		46.	*Bulgarice*	Éseń
		47.	*Polonice*	Jesień
		48.	*Bohemice*	Podzim, Podzimek
		49.	*Sorabice*	Nazyma
	VIII.	50.	*Borussice*	
		51.	*Lithuanice*	Ruddů
		52.	*Lettice*	Ruddens

13. — *HIEMS*

A	I.		1. *Vasconice* . . .	'Negu
B	I.		2. *Finnice* . . .	Talwi
			3. *Esthonice* . . .	Talwe, Talw
	II.		4. *Lapponice* . . .	Dalvve
			5. *Sueco-Lapponice* .	Talwe
	III.		6. *Syrjæne* . . .	Tòv
			7. *Permice* . . .	
			8. *Votjachice* . . .	
	IV.		9. *Ceremissice* . .	Télä
	V.		10. *Morduanice* . .	Tél
	VI.		11. *Hungarice* . .	Tél
	VII.		12. *Vogulice* . . .	
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	(Telli)
C	I.		14. *Hibernice* . . .	~~Geimhreadh~~, Geimbre
	II.		15. *Cambrice* . . .	Gauaf
			16. *Armorice* . . .	Goañ, Goañv
	III.		17. *Epirotice* . . .	Δίμερ
	IV.		18. *Græce*	Χειμών
			19. *Neo-Græce* . .	Χειμών
	V.		20. *Latine*	Hiems
			21. *Italice*	Inverno, Verno
			22. *Hispanice* . . .	Invierno
			23. *Lusitanice* . . .	Inverno
			24. *Gallice*	Hiver
			25. *Provincialiter* .	Hiver
			26. *Catalaunice* . .	Ivern
			27. *Rhætice* . . .	Unviern
			28. *Valachice* . . .	Iarnë
	VI.	a	29. *Gothice*	Vintrus
			30. *Teutonice* . . .	Wintar, — er
			31. *Germanice* . . .	Winter
			32. *Saxonice* . . .	Wintar
			33. *Neo-Saxonice* .	Winter
			34. *Hollandice* . .	Winter
			35. *Anglo-Saxonice* .	Winter
			36. *Anglice*	Winter
			37. *Frisice*	Winter
			38. *Neo-Frisice* . .	Winter
		b	39. *Islandice* . . .	Vetur
			40. *Suecice*	Vinter
			41. *Danice*	Vinter
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Zimà
			43. *Russice*	Zima
			44. *Illyrice* . . .	Zima
			45. *Slavenice* . . .	Zima
			46. *Bulgarice* . . .	Zimà
			47. *Polonice* . . .	Zima
			48. *Bohemice* . . .	Zima
			49. *Sorabice* . . .	Zyma
	VIII.		50. *Borussice* . . .	
			51. *Lithuanice* . .	Źiemà
			52. *Lettice*	Seema

14. — *MENSIS*

A	I.		1. *Vasconice* . . .	'Ill, 'Illabete, Il
B	I.		2. *Finnice* . . .	Kuu, Kuukauſi
			3. *Esthonice* . . .	Ku
	II.		4. *Lapponice* . . .	Manno̊d
			5. *Sueco-Lapponice* .	Mano
	III.		6. *Syrjæne* . . .	'Tölyś
			7. *Permice* . . .	
			8. *Votjachice* . . .	
	IV.		9. *Ceremissice* . .	Tylza
	V.		10. *Morduanice* . .	Kóv
	VI.		11. *Hungarice* . .	Hó, Hónap
	VII.		12. *Vogulice* . . .	
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	
C	I.		14. *Hibernice* . . .	Mí, Míos, ~~Mís~~
	II.		15. *Cambrice* . . .	Mis
			16. *Armorice* . . .	Miz
	III.		17. *Epirotice* . . .	Μούαϊγ
	IV.		18. *Græce*	Μήν
			19. *Neo-Græce* . .	Μῆνας, Μήν
	V.		20. *Latine*	Mensis
			21. *Italice*	Mese
			22. *Hispanice* . . .	Mes
			23. *Lusitanice* . . .	Mez
			24. *Gallice*	Mois
			25. *Provinciáliter* .	Mes
			26. *Catalaunice* . .	Mes
			27. *Rhætice* . . .	Meinz
			28. *Valachice* . . .	Lunë
	VI.	*a*	29. *Gothice*	Mênôþs
			30. *Teutonice* . . .	Mânôt, Mânôd
			31. *Germanice* . .	Monat
			32. *Saxonice* . . .	
			33. *Neo-Saxonice* .	Maand
			34. *Hollandice* . .	Maand
			35. *Anglo-Saxonice* .	Monaþ, Monoþ, Monuþ, Monþ
			36. *Anglice* . . .	Monþ
			37. *Frisice*	Mônath, Mônad, Mond
			38. *Neo-Frisice* . .	Moanne
		b	39. *Islandice* . . .	Mánudur, Mánadur
			40. *Suecice*	Månad
			41. *Danice*	Maaned
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Mêsjac
			43. *Russice*	Mĕsjac
			44. *Illyrice* . . .	Mŭsec
			45. *Slovenice* . . .	Mésenc
			46. *Bulgarice* . . .	Mĕsjac
			47. *Polonice* . . .	Miesiąc
			48. *Bohemice* . . .	Mĕsic
			49. *Sorabice* . . .	Mesac
	VIII.		50. *Borussice* . . .	
			51. *Lithuanice* . . .	Mênů
			52. *Lettice*	Mehneſis

15. — *HEBDOMAS*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Aste
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Wiikko
		3.	*Esthonice* . . .	Näddal
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Vakko
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Wakko
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	
		7.	*Permice* . . .	
		8.	*Votjachice* . . .	
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Arnă
	V.	10.	*Morduanice* . .	Nédlja
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Hét
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Seachdmhain, — ain, Seachtmhaine, — aine
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Wythnos
		16.	*Armorice* . . .	Sizun
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Γιάβε
	IV.	18.	*Græce*	Ἑβδομάς
		19.	*Neo-Græce* . .	Ἑβδομάδα, Ἑβδομάς
	V.	20.	*Latine*	Hebdomas, Hebdomada
		21.	*Italice*	Settimana
		22.	*Hispanice* . . .	Semana
		23.	*Lusitanice* . . .	Semana
		24.	*Gallice*	Semaine
		25.	*Provincialiter* .	Semano
		26.	*Catalaunice* . .	Semmana
		27.	*Rhætice* . . .	Iamma, Emla
		28.	*Valachice* . . .	Sëptëmînë
	VI.	29.	*Gothice*	Vikô
		30.	*Teutonice* . . .	Wëchâ, — û, — ô
		31.	*Germanice* . . .	Woche
		32.	*Saxonice* . . .	Wica
		33.	*Neo-Saxonice* . .	Weke
		34.	*Hollandice* . .	Week
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Wuce, — u, Wice, — u, — a, Uce, Weoc, Wecca
		36.	*Anglice* . . .	Week
		37.	*Frisice*	Wike
		38.	*Neo-Frisice* . .	Wijcke
		39.	*Islandice* . . .	Vika
		40.	*Suecice*	Vecka
		41.	*Danice*	Uge
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Sedmica, Sedmina
		43.	*Russice*	Nedělja
		44.	*Illyrice* . . .	Nedělja, Tjedan
		45.	*Slovenice* . . .	Téden, Tjéden, Kéden
		46.	*Bulgarice* . . .	Sedmica, Nedělja
		47.	*Polonice* . . .	Tydzień
		48.	*Bohemice* . . .	Týden, Neděle *pl.*
		49.	*Sorabice* . . .	Tydźeń, Ńedźelje *pl.*
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . .	Nedėlė
		52.	*Lettice*	Neddela

A	I.		1. *Vasconice* . . .	'Egun
B	I.		2. *Finnice* . . .	Päiwä
			3. *Esthonice* . . .	Pääw
	II.		4. *Lapponice* . . .	Bæivve
			5. *Sueco-Lapponice* .	Peiwe
	III.		6. *Syrjæne* . . .	Lun
			7. *Permice* . . .	(Luń), (Guń)
			8. *Votjachice* . . .	('Sundu), (Nunał)
	IV.		9. *Ceremissice* . .	Kéča
	V.		10. *Morduanice* . .	'Ci
	VI.		11. *Hungarice* . .	Nap; — Nappal 1)
	VII.		12. *Vogulice* . . .	(Kátał)
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	(Chatł)
C	I.		14. *Hibernice* . . .	Lá, Ló; Dia (*in hebdomadis dierum nominibus*)
	II.		15. *Cambrice* . . .	Dydd; — Diwrnod, Dwthwn, Dyddgwaith, Dïau, Dyw 2) 3)
			16. *Armorice* . . .	Deiz, Déz; — Dévez, Dervez 2, 3)
	III.		17. *Epirotice* . . .	Δὶτ
	IV.		18. *Græce*	Ἡμέρα
			19. *Neo-Græce* . .	Ἡμέρα
	V.		20. *Latine*	Dies: 1) *lux diei*; 2) *dies naturalis*; 3) *dies civilis*
			21. *Italice*	Giorno, Dì
			22. *Hispanice* . . .	Dia
			23. *Lusitanice* . . .	Dia
			24. *Gallice*	Jour
			25. *Provincialiter* .	Jour
			26. *Catalaunice* . .	Dia
			27. *Rhætice* . . .	Gì
			28. *Valachice* . . .	Zi
	VI.	*a*	29. *Gothice*	Dags
			30. *Teutonice* . . .	Tag, Tac, Dag
			31. *Germanice* . . .	Tag
			32. *Saxonice* . . .	Dag
			33. *Neo-Saxonice* . .	Dag
			34. *Hollandice* . . .	Dag
			35. *Anglo-Saxonice* .	Dæg
			36. *Anglice*	Day
			37. *Frisice*	Di, Dei, Dach
			38. *Neo-Frisice* . .	Dey
		b	39. *Islandice* . . .	Dagur; — Dægur 2, 3)
			40. *Suecice*	Dag
			41. *Danice*	Dag; — Dögn 3)
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Deń
			43. *Russice*	Deń
			44. *Illyrice* . . .	Dan
			45. *Slovenice* . . .	Dan, Dén
			46. *Bulgarice* . . .	Dén
			47. *Polonice* . . .	Dzień
			48. *Bohemice* . . .	Den
			49. *Sorabice* . . .	Dźeń
	VIII.		50. *Borussice* . . .	Deina
			51. *Lithuanice* . . .	Dienà
			52. *Lettice*	Deena

17. — *NOX*

A	I.		1. *Vasconice* . . .	'Gau
B	I.		2. *Finnice* . . .	Yö
			3. *Esthonice* . . .	Ö; — Öfe (*in locutionibus adverbialibus*)
	II.		4. *Lapponice* . . .	Igja
			5. *Sueco-Lapponice* .	Ija
	III.		6. *Syrjæne* . . .	Voï
			7. *Permice* . . .	(Oï)
			8. *Votjachice* . . .	(Uï), (Penmeï)
	IV.		9. *Ceremissice* . .	Üd
	V.		10. *Morduanice* . .	Vä
	VI.		11. *Hungarice* . .	Éjszaka; — Éj, Éjjel 1)
	VII.		12. *Vogulice* . . .	(Gï), (Jy)
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	(Aï)
C	I.		14. *Hibernice* . . .	Oidhche; — Nochd 2) *in locutionibus adverbialibus*
	II.		15. *Cambrice* . . .	Nòs; Noswaith, Noson 2)
			16. *Armorice* . . .	Nòz; — Nózvez 2)
	III.		17. *Epirotice* . . .	Νάτς
	IV.		18. *Græce*	Νύξ
			19. *Neo-Græce* . .	Νύξ, Νύκτα
	V.		20. *Latine*	Nox: 1) *tenebræ noctis*; 2) *spatium temporis*
			21. *Italice*	Notte
			22. *Hispanice* . . .	Noche
			23. *Lusitanice* . . .	Noite
			24. *Gallice*	Nuit
			25. *Provincialiter* .	Nuech
			26. *Catalaunice* . .	Nit
			27. *Rhætice* . . .	Noig
			28. *Valachice* . . .	Nopte, Noapte
	VI.	*a*	29. *Gothice*	Nahts
			30. *Teutonice* . . .	Naht
			31. *Germanice* . . .	Nacht
			32. *Saxonice* . . .	Naht
			33. *Neo-Saxonice* . .	Nagt
			34. *Hollandice* . .	Nacht
			35. *Anglo-Saxonice* .	Niht, Nyht, Næht, Neaht
			36. *Anglice*	Night
			37. *Frisice*	Naeht
			38. *Neo-Frisice* . .	Nacht
		b	39. *Islandice* . . .	Nótt, Nátt
			40. *Suecice*	Natt
			41. *Danice*	Nat
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Nošč
			43. *Russice*	Noč'
			44. *Illyrice* . . .	Noć
			45. *Slovenice* . . .	Nóc'
			46. *Bulgarice* . . .	Nóšč
			47. *Polonice* . . .	Noc
			48. *Bohemice* . . .	Noc
			49. *Sorabice* . . .	Nóc
	VIII.		50. *Borussice* . . .	Nactis
			51. *Lithuanice* . .	Naktis
			52. *Lettice*	Nakts

18. — *MANE*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	Goiz
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Aamu, Huomen
		3.	*Esthonice* . . .	Hommiko, Homiko
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Iđđed
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Iddiet
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	Asyv
		7.	*Permice* . . .	(Azapoń), (Asaĺ)
		8.	*Votjachice* . . .	(Cukna), (Cuk)
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Ir, Irgód
	V.	10.	*Morduanice* . .	Válcke
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Reggel, Reg
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Kyläta), (Kula)
	VIII.	13.	*Ostiackice* . . .	(Choloéť), (Chuléut), (Adäm)
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	~~Maidin, Maidion,~~ Maidin, ~~Mati~~
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Bore, Boreu
		16.	*Armorice* . . .	Beûré, Miñtin
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Μεγγές
	IV.	18.	*Græce*	Πρωΐ, Ἑωθινόν
		19.	*Neo-Græce* . .	Πρωΐ, Ταχύ
	V.	20.	*Latine*	Mane
		21.	*Italice*	Mattina, Mattino
		22.	*Hispanice* . . .	Mañana
		23.	*Lusitanice* . . .	Manhã
		24.	*Gallice*	Matin
		25.	*Provincialiter* .	Matin, Dematin
		26.	*Catalaunice* . .	Matí, Dematí
		27.	*Rhætice* . . .	Damoun
		28.	*Valachice* . . .	Diminiacë, Dimineacë
	VI.	29.	*Gothice*	Maúrgins
		30.	*Teutonice* . . .	Morkan, Morgan
		31.	*Germanice* . . .	Morgen
		32.	*Saxonice* . . .	Morgan, Moragan, Morgen
		33.	*Neo-Saxonice* . .	Morgen
		34.	*Hollandice* . . .	Morgen, Ochtend, Uchtend
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Morgen, Mergen, Marn, Morn
		36.	*Anglice*	Morning
		37.	*Frisice*	Morn
		38.	*Neo-Frisice* . .	Moarn
		39.	*Islandice* . . .	Morgun
		40.	*Suecice*	Morgon
		41.	*Danice*	Morgen
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Útro
		43.	*Russice*	Utro
		44.	*Illyrice* . . .	Jutro
		45.	*Slovenice* . . .	Jutro
		46.	*Bulgarice* . . .	Utriń
		47.	*Polonice* . . .	Poranek, Ranek, Zaranek
		48.	*Bohemice* . . .	Jitro, Ráno
		49.	*Sorabice* . . .	Ranje
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . . .	Rytas, Rytmetis
		52.	*Lettice*	Rihts

a

b

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Arratsalde, Arrastegui, Arrats (*Humboldt*)
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Ehtoo, Ilta
		3.	*Esthonice* . . .	Öhto
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Ækked
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Ekked
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	Ryt
		7.	*Permice* . . .	(Raĺ)
		8.	*Votjachice* . . .	('Zit)
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Vätna, Váda
	V.	10.	*Morduanice* . .	'Cókśne
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Est, Estve
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Ete), (Et)
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	(Etno-pelik), ('Etna)
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	~~Náin~~ Tráthnóna
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Hwyr, ~~Diwedydd, Gosper~~ *Prydnawn*
		16.	*Armorice* . . .	Pardaez, Abardaez, Eñderf, Eñdery
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Μπρέμε
	IV.	18.	*Græce*	'Εσπέρα
		19.	*Neo-Græce* . .	Βράδυ, 'Εσπέρα
	V.	20.	*Latine*	Vesper, Vespera, — rus
		21.	*Italice*	Sera
		22.	*Hispanice* . . .	Tarde
		23.	*Lusitanice* . . .	Tarde
		24.	*Gallice*	Soir
		25.	*Provincialiter* .	Vespre, Sero, Soir
		26.	*Catalaunice* . .	Tarde, Tarda, Vespre
		27.	*Rhætice* . . .	Sera
		28.	*Valachice* . . .	Sarë, Searë
	VI. a	29.	*Gothice*	Andanahti
		30.	*Teutonice* . . .	'Abant, 'Aband, 'Apant, 'Abunt
		31.	*Germanice* . . .	Abend
		32.	*Saxonice* . . .	'Aband, 'Aband, 'Avand, 'Avond
		33.	*Neo-Saxonice* .	Avend
		34.	*Hollandice* . .	Avond
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Æfen, Æfnung, Æfyn, Éfen, Hrepsung
		36.	*Anglice* . . .	Evening
		37.	*Frisice*	Avend, Aiund, Iovnd, Iond, Ioven, Iuvn, Ioan
		38.	*Neo-Frisice* . .	Juwne, Juwn, Jon
	VI. b	39.	*Islandice* . . .	Kvöld, Aptan, Aftan
		40.	*Suecice*	Afton, Qväll
		41.	*Danice*	Aften
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Véćer
		43.	*Russice*	Veĺer
		44.	*Illyrice* . . .	Veĺer, Veće
		45.	*Slovenice* . . .	Veŕér
		46.	*Bulgarice* . . .	Véćeŕ
		47.	*Polonice* . . .	Wieczór
		48.	*Bohemice* . . .	Weĺer
		49.	*Sorabice* . . .	Wećor
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	Bītas
		51.	*Lithuanice* . .	Wákaras
		52.	*Lettice*	Wakkars

A	I.		1. *Vasconice* . . .		'Ordu, Oren
B	I.		2. *Finnice* . . .		Hetki, Tiima, Tunti
			3. *Esthonice* . . .		Tund
	II.		4. *Lapponice* . . .		Bâldo
			5. *Sueco-Lapponice* .		Tim
	III.		6. *Syrjæne* . . .		'Cas
			7. *Permice* . . .		
			8. *Votjachice* . . .		
	IV.		9. *Ceremissice* . .		Cáś
	V.		10. *Morduanice* . .		Cáś, 'Cás
	VI.		11. *Hungarice* . .		Óra
	VII.		12. *Vogulice* . . .		
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .		
C	I.		14. *Hibernice* . . .		Uair
	II.		15. *Cambrice* . . .		Awr
			16. *Armorice* . . .		Heur
	III.		17. *Epirotice* . . .		Σαχάτ, "Ωρε
	IV.		18. *Græce*		"Ωρα
			19. *Neo-Græce* . .		"Ωρα
	V.		20. *Latine*		Hora
			21. *Italice*		Ora
			22. *Hispanice* . . .		Hora
			23. *Lusitanice* . . .		Hora
			24. *Gallice*		Heure
			25. *Provincialiter* .		Houro
			26. *Catalaunice* . .		Hora
			27. *Rhætice* . . .		Ura
			28. *Valachice* . . .		'Cas, 'Ceas
	VI.		29. *Gothice*		Hveila
		a	30. *Teutonice* . .		Huila, — u, Zit, Stunda, Stunta, Stunt
		a	31. *Germanice* . .		Stunde
		a	32. *Saxonice* . . .		Huila, — e, Huil, Tid, Stunda
		a	33. *Neo-Saxonice* .		Stunde
		a	34. *Hollandice* . .		Uur
		a	35. *Anglo-Saxonice* .		Tid, Hwil
		a	36. *Anglice*		Hour
		a	37. *Frisice*		Stuude, Stonde
		a	38. *Neo-Frisice* . .		Stuwn
		b	39. *Islandice* . . .		Stund, Timi
		b	40. *Suecice*		Timme
		b	41. *Danice*		Time
	VII.		42. *Slavonice* . . .		'Cas
			43. *Russice*		'Cas
			44. *Illyrice* . . .		Ura, Sat
			45. *Slovenice* . . .		Vura, Ura
			46. *Bulgarice* . . .		'Cás
			47. *Polonice* . . .		Godzina
			48. *Bohemice* . . .		Hodina
			49. *Sorabice* . . .		'Stunda
	VIII.		50. *Borussice* . . .		Stūnd
			51. *Lithuanice* . . .		Stundas, Adyna
			52. *Lettice*		Stunda

21. — *MUNDUS*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	Mundu
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Mailma, Maailma
		3.	*Esthonice* . . .	Mailm, Ilm; — Ilma ma 2)
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Mailbme
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Wärald
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	Jugyd, Mïr
		7.	*Permice* . . .	
		8.	*Votjachice* . .	
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Sandálik
	V.	10.	*Mordwanice* . .	Mástor, Mastór, Mastóŕ
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Világ
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Saoghal; — Domhan 2)
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Byd
		16.	*Armorice* . . .	Bëd
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Δυιά
	IV.	18.	*Græce*	Κόσμος
		19.	*Neo-Græce* . .	Κόσμος
	V.	20.	*Latine*	Mundus: 1) *cœlo terraque constans*; 2) *orbis terrarum*
		21.	*Italice*	Mondo
		22.	*Hispanice* . . .	Mundo
		23.	*Lusitanice* . . .	Mundo
		24.	*Gallice*	Monde
		25.	*Provincialiter* .	Mounde
		26.	*Catalaunice* . .	Món
		27.	*Rhætice* . . .	Mund
		28.	*Valachice* . . .	Lume
	VI.	29.	*Gothice*	Manasêþs, — êds, Fairhvus; — Midjungards 2)
		30.	*Teutonice* . . .	Wëralt; — Mittinkart, Mittingard, Mittilakart, Mittiligart, Merigarten 2)
		31.	*Germanice* . . .	Welt
		32.	*Saxonice* . . .	Wërold; — Middilgard 2)
		33.	*Neo-Saxonice* .	Welt
		34.	*Hollandice* . .	Wereld
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Woruld, Weorold, World; — Middangeard, Middaneard 2)
		36.	*Anglice* . . .	World
		37.	*Frisice*	Wrald, Wrauld, Warld, Rauld, Ruald
		38.	*Neo-Frisice* . .	Wrâld, Wrâd, Wraud
		39.	*Islandice* . . .	Heimur, Verôld
		40.	*Suecice*	Verld
		41.	*Danice*	Verden
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Mïr, Svét
		43.	*Russice*	Mïr, Svét
		44.	*Illyrice* . . .	Svét
		45.	*Slovenice* . . .	Svét
		46.	*Bulgarice* . . .	Mír, Svĕt
		47.	*Polonice* . . .	Świat
		48.	*Bohemice* . . .	Swĕt
		49.	*Sorabice* . . .	Swĕt
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	Switai
		51.	*Lithuanice* . .	Swiẽtas; — Pafiulis 2)
		52.	*Lettice*	Pafsule

A	I.	1. *Vasconice* . . .			ʻArgui
B	I.	2. *Finnice* . . .			Walkeus
		3. *Esthonice* . . .			Walgus, Walge
	II.	4. *Lapponice* . . .			ʻCuovgas
		5. *Sueco-Lapponice* .			Tjuoukes, Tjuouka
	III.	6. *Syrjæne* . . .			Jugyd
		7. *Permice* . . .			*(Jogyt)
		8. *Votjachice* . . .			*(Jogyt), *(Jogut)
	IV.	9. *Ceremissice* . .			Sóla
	V.	10. *Morduanice* . .			Váldo
	VI.	11. *Hungarice* . .			Világ, Világosság
	VII.	12. *Vogulice* . . .			*(Boś)
	VIII.	13. *Ostiachice* . . .			*(Kutłoí), (Chotłyk)
C	I.	14. *Hibernice* . . .			Solus, — as
	II.	15. *Cambrice* . . .			Goleuni, Goleu
		16. *Armorice* . . .			Goulou
	III.	17. *Epirotice* . . .			Ἀρίτε
	IV.	18. *Græce*			Φῶς
		19. *Neo-Græce* . .			Φῶς
	V.	20. *Latine*			Lux; Lumen
		21. *Italice*			Luce; Lume
		22. *Hispanice* . . .			Luz
		23. *Lusitanice* . . .			Luz
		24. *Gallice*			Lumière
		25. *Provincialiter* .			Lumiero; Lume
		26. *Catalaunice* . .			Llum
		27. *Rhætice* . . .			Glisch
		28. *Valachice* . . .			Luminë
	VI.	29. *Gothice*	a		Liuhaþ, — ad
		30. *Teutonice* . .	a		Liohat, Lioht, Leht, Liht
		31. *Germanice* . .	a		Licht
		32. *Saxonice* . . .	a		Lioht, Leoht, Liaht
		33. *Neo-Saxonice* .	a		Lucht, Lugt
		34. *Hollandice* . .	a		Licht
		35. *Anglo-Saxonice* .	a		Leóht, Leht, Liht
		36. *Anglice* . . .	a		Light
		37. *Frisice*	a		Liacht
		38. *Neo-Frisice* . .			Ljeacht, Ljuecht
		39. *Islandice* . . .	b		Ljós
		40. *Suecice*	b		Ljus
		41. *Danice*	b		Lys
	VII.	42. *Slavonice* . . .			Svét
		43. *Russice*			Svét
		44. *Illyrice* . . .			Svetlost
		45. *Slovenice* . . .			Svetlóha
		46. *Bulgarice* . . .			Svét, Swétlosi
		47. *Polonice* . . .			Światło, Światłość
		48. *Bohemice* . . .			Swétlo
		49. *Sorabice* . . .			Swétło
	VIII.	50. *Borussice* . . .			
		51. *Lithuanice* . .			Szwiesa, Szwiesybė
		52. *Lettice*			Gaisma, Gaischums

23. — *RADIUS*

A	I.	1.	*Vasconice*	Ciargui, Cirargui, Erraño
B	I.	2.	*Finnice*	Sädet
		3.	*Esthonice*	Korrend, Körrend
	II.	4.	*Lapponice*	
		5.	*Sueco-Lapponice*	Labtje
	III.	6.	*Syrjæne*	*(Luć)
		7.	*Permice*	*(Luć)
		8.	*Votjachice*	*(Sundyvýd)
	IV.	9.	*Ceremissice*	*(Sóto), *(Geċé), *(Kiċlek)
	V.	10.	*Morduanice*	*(Cingikst)
	VI.	11.	*Hungarice*	Sugár
	VII.	12.	*Vogulice*	*(Tauibos)
	VIII.	13.	*Ostiachice*	*(Salymtel)
C	I.	14.	*Hibernice*	Gath, Ga
	II.	15.	*Cambrice*	Paladr, Pelydryn
		16.	*Armorice*	Gwazen, Sklérigen
	III.	17.	*Epirotice*	"Ρέζε, Σεγγέτε, Σκελκίμ
	IV.	18.	*Græce*	Ἀκτίς
		19.	*Neo-Græce*	Ἀκτίνα, Ἀκτίς
	V.	20.	*Latine*	Radius
		21.	*Italice*	Raggio
		22.	*Hispanice*	Rayo
		23.	*Lusitanice*	Raio
		24.	*Gallice*	Rayon
		25.	*Provincialiter*	Rayoun
		26.	*Catalaunice*	Raig
		27.	*Rhætice*	Strala, Striema
		28.	*Valachice*	Razë
	VI.	29.	*Gothice*	
		30.	*Teutonice*	
		31.	*Germanice*	Strahl
		32.	*Saxonice*	
		33.	*Neo-Saxonice*	Straal
		34.	*Hollandice*	Straal
		35.	*Anglo-Saxonice*	Beám, Beóm
		36.	*Anglice*	Ray, Beam
		37.	*Frisice*	
		38.	*Neo-Frisice*	Straal'
		39.	*Islandice*	Striáli
		40.	*Suecice*	Stråle
		41.	*Danice*	Straale
	VII.	42.	*Slavonice*	Luć
		43.	*Russice*	Luć
		44.	*Illyrice*	Zráka, Zrak, Trak
		45.	*Slovenice*	'Zar, 'Zark, Lèsk, Trak, 'Strém
		46.	*Bulgarice*	
		47.	*Polonice*	Promień
		48.	*Bohemice*	Paprsek, Paprslek, Paprślek, Prauen, Střela
		49.	*Sorabice*	Pruha
	VIII.	50.	*Borussice*	
		51.	*Lithuanice*	Stulpas
		52.	*Lettice*	Atſpihda

24. — *UMBRA*

A	I.		1. *Vasconice* . . .	'Itzal, Guereiz, Quereiz
B	I.		2. *Finnice* . . .	Warjo; — Pilwes 3)
			3. *Esthonice* . . .	Warri
	II.		4. *Lapponice* . . .	Suâivvan
			5. *Sueco-Lapponice* .	Suoiwen, Suoiwenes
	III.		6. *Syrjæne* . . .	'Vudžär
			7. *Permice* . . .	
			8. *Votjachice* . . .	
	IV.		9. *Ceremissice* . .	Livâ
	V.		10. *Morduanice* . .	Suléï
	VI.		11. *Hungarice* . .	Árny, Árnyék
	VII.		12. *Vogulice* . . .	
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	
C	I.		14. *Hibernice* . . .	Sgáile
	II.		15. *Cambrice* . . .	Cysgod
			16. *Armorice* . . .	Skeûd; — Disheól 3)
	III.		17. *Epirotice* . . .	Χιέ; — Σκοτάδ 1)
	IV.		18. *Græce*	Σκιά
			19. *Neo-Græce* . .	Σκιά, Ἴσκιος
	V.		20. *Latine*	Umbra: 1) *generatim*; 2) *circumscripta*; 3) *aer sole carens*
			21. *Italice*	Ombra
			22. *Hispanice* . . .	Sombra
			23. *Lusitanice* . . .	Sombra
			24. *Gallice*	Ombre
			25. *Provinciáliter* .	Oumbro, Oumbrino
			26. *Catalaunice* . .	Sombra
			27. *Rhætice* . . .	Umbriva
			28. *Valachice* . . .	Umbrë
	VI.	*a*	29. *Gothice*	Skadus
			30. *Teutonice* . .	Scato, Scatu, Scade
			31. *Germanice* . .	Schatten
			32. *Saxonice* . . .	Scado
			33. *Neo-Saxonice* .	Scheme, Schemel
			34. *Hollandice* . .	Schaduw
			35. *Anglo-Saxonice* .	Sceádo, Sceádu, Scadu, Scuwa, Scua
			36. *Anglice* . . .	Shade 1) 3); — Shadow 2)
			37. *Frisice*	
			38. *Neo-Frisice* . .	
		b	39. *Islandice* . . .	Skuggi
			40. *Suecice*	Skugga
			41. *Danice*	Skygge
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Sěn; — Stěn 2)
			43. *Russice*	Těn
			44. *Illyrice* . . .	Sěn, Sěna; — Hlad 3)
			45. *Slovenice* . . .	Sénca; — Ténja 2)
			46. *Bulgarice* . . .	Sěnka
			47. *Polonice* . . .	Cień
			48. *Bohemice* . . .	Stín
			49. *Sorabice* . . .	Sěn; — Kłodk 3)
	VIII.		50. *Borussice* . . .	
			51. *Lithuanice* . . .	Szeszélis; — Pawéfis 3)
			52. *Lettice*	Ehna; — Pakrehflis 3)

25. — *COELUM*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Ceru
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Taiwas
		3.	*Esthonice* . . .	Taewas
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Albme
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Alme
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	Nebesa
		7.	*Permice* . . .	(Kjumar), (Olanyn)
		8.	*Votjachice* . . .	(In), (Inmyn), ('Cinkyd)
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Pĭjul; — Pĭjulkóm, Pĭjulpundáš 1)
	V.	10.	*Mordvanice* . .	Mänél
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Ég; — Menny 2)
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Tárom), (Nair)
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	(Nomän), (Num-Torom), (Saika)
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Neamh; — Aer, Spéur 1); — Flaitheas, — amhnas 2)
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Nêf; — Wybr, Wybren, Awyr 1)
		16.	*Armorice* . . .	Énv; — Oabl 1)
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Κιελ
	IV.	18.	*Græce*	Οὐρανός
		19.	*Neo-Græce* . .	Οὐρανός
	V.	20.	*Latine*	Cœlum: 1) *firmamentum*; 2) *Paradisus q. v.*
		21.	*Italice*	Cielo
		22.	*Hispanice* . . .	Cielo
		23.	*Lusitanice* . . .	Ceo
		24.	*Gallice*	Ciel
		25.	*Provincialiter* .	Ciel
		26.	*Catalaunice* . .	Cel
		27.	*Rhætice* . . .	Tschiel
		28.	*Valachice* . . .	Cer
	VI.	29.	*Gothice*	Himins
		30.	*Teutonice* . . .	Himil, Hevan
		31.	*Germanice* . . .	Himmel
		32.	*Saxonice* . . .	Himil, Hëban, Hëvan; — Radur, — or 1)
		33.	*Neo-Saxonice* . .	Heven
		34.	*Hollandice* . .	Hemel
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Heofon, — en, — un, Hiofon; — Rodor, — er, Hroder, Roder,
		36.	*Anglice* . . .	Heaven; — Sky 1) (Swegel, Swægel 1)
		37.	*Frisice*	Himul, Himel
		38.	*Neo-Frisice* . .	Himel, Hymmel
		39.	*Islandice* . . .	Himin
		40.	*Suecice*	Himmel
		41.	*Danice*	Himmel
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Nébo
		43.	*Russice*	Nebo
		44.	*Illyrice* . . .	Nebo
		45.	*Slovenice* . . .	Nebó
		46.	*Bulgarice* . . .	Nebò
		47.	*Polonice* . . .	Niebo
		48.	*Bohemice* . . .	Nebe
		49.	*Sorabice* . . .	Nebje
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	Dangou
		51.	*Lithuanice* . .	Dangus
		52.	*Lettice*	Debbes

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Eguzqui, Equi
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Aurinko, Päiwä
		3.	*Esthonice* . . .	Pääw, Pääwlik, Päiwlik, Päike, Päikenne, Päilik
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Bæivaš
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Peiwe
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	'Sondy, 'Söndy
		7.	*Permice* . . .	('Sondo)
		8.	*Votjachice* . . .	('Sundý)
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Kéča
	V.	10.	*Morduanice* . .	'Cipäi, 'Ci
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Nap
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Kostál)
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	(Chat), (Naï), (Talku)
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Grian
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Haul
		16.	*Armorice* . . .	Héol
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Δίελ
	IV.	18.	*Græce*	Ἥλιος
		19.	*Neo-Græce* . .	Ἥλιος
	V.	20.	*Latine*	Sol
		21.	*Italice*	Sole
		22.	*Hispanice* . . .	Sol
		23.	*Lusitanice* . . .	Sol
		24.	*Gallice*	Soleil
		25.	*Provincialiter* .	Souleou
		26.	*Catalaunice* . .	Sol
		27.	*Rhætice* . . .	Suleigl
		28.	*Valachice* . . .	Soare
	VI.	29.	*Gothice*	Sunna, Sunnô, Sáuil
		30.	*Teutonice* . .	Sunna, Sunno, — u
		31.	*Germanice* . .	Sonne
		32.	*Saxonice* . . .	Sunna, — e, Sunno
		33.	*Neo-Saxonice* .	Sunne
		34.	*Hollandice* . .	Zon *a*
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Sunne
		36.	*Anglice* . . .	Sun
		37.	*Frisice*	Sunne, Sonna, — e
		38.	*Neo-Frisice* . .	Sinne
		39.	*Islandice* . . .	Sól
		40.	*Suecice*	Sol *b*
		41.	*Danice*	Sol
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Sólnce
		43.	*Russice*	Solnce
		44.	*Illyrice* . . .	Sunce
		45.	*Slovenice* . . .	Sónce, Sólnce
		46.	*Bulgarice* . . .	Slúnce, Sólnce
		47.	*Polonice* . . .	Słońce
		48.	*Bohemice* . . .	Slunce
		49.	*Sorabice* . . .	Słónco, Słónćko
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . .	Saulé
		52.	*Lettice*	Saule

27. — *LUNA*

A	I.	1.	*Vasconice*	'Illargui, Ilargui, Arguizait
B	I.	2.	*Finnice*	Kuu
		3.	*Esthonice*	Ku
	II.	4.	*Lapponice*	Manno
		5.	*Sueco-Lapponice*	Mano, Ask
	III.	6.	*Syrjæne*	Tölyś
		7.	*Permice*	(Tylyź), (Töllyś)
		8.	*Votjachice*	(Toleż), (Tulyź)
	IV.	9.	*Ceremissice*	Tyĺza
	V.	10.	*Morduanice*	Kóv
	VI.	11.	*Hungarice*	Hold
	VII.	12.	*Vogulice*	(Jankaby), (Jankoba)
	VIII.	13.	*Ostiachice*	(Tyleś'), (Tyls)
C	I.	14.	*Hibernice*	Gealach, Ré
	II.	15.	*Cambrice*	Lleuad, Lloer
		16.	*Armorice*	Loar
	III.	17.	*Epirotice*	Χένεζε, Χένε
	IV.	18.	*Græce*	Σελήνη
		19.	*Neo-Græce*	Φεγγάριον, Σελήνη
	V.	20.	*Latine*	Luna
		21.	*Italice*	Luna
		22.	*Hispanice*	Luna
		23.	*Lusitanice*	Lua
		24.	*Gallice*	Lune
		25.	*Provincialiter*	Luno
		26.	*Catalaunice*	Lluna
		27.	*Rhætice*	Glinna
		28.	*Valachice*	Lunë
	VI. a	29.	*Gothice*	Mêna
		30.	*Teutonice*	Mâno, Mân
		31.	*Germanice*	Mond
		32.	*Saxonice*	Màno
		33.	*Neo-Saxonice*	Mane
		34.	*Hollandice*	Maan
		35.	*Anglo-Saxonice*	Móna
		36.	*Anglice*	Moon
		37.	*Frisice*	Móna
		38.	*Neo-Frisice*	Moanne
	VI. b	39.	*Islandice*	Túngl
		40.	*Suecice*	Mâne
		41.	*Danice*	Maane
	VII.	42.	*Slavonice*	Luna
		43.	*Russice*	Luna, Mèsjac
		44.	*Illyrice*	Mèsec
		45.	*Slovenice*	Mésenc, Luna
		46.	*Bulgarice*	Mèsjac, Mèsec, Luna
		47.	*Polonice*	Księżyc, Miesiąc
		48.	*Bohemice*	Mèsic
		49.	*Sorabice*	Mèsaćk, Mèsac
	VIII.	50.	*Borussice*	
		51.	*Lithuanice*	Mènû
		52.	*Lettice*	Mehnes

28. — *STELLA*

A	I.	1.	*Vasconice*		'Izar
B	I.	2.	*Finnice*		Tähti
		3.	*Esthonice*		Täht
	II.	4.	*Lapponice*		Nasste
		5.	*Sueco-Lapponice*		Nafle, Tafte
	III.	6.	*Syrjæne*		Kodzjúv
		7.	*Permice*		(Tyzel), (Kod)
		8.	*Votjachice*		(Kizili), (Kezele)
	IV.	9.	*Ceremissice*		'Sidar
	V.	10.	*Morduanice*		Téśtè
	VI.	11.	*Hungarice*		Csillag
	VII.	12.	*Vogulice*		"(Koncä), (Kencä)"
	VIII.	13.	*Ostiachice*		(Chuť), (Tchùś), (Choś)
C	I.	14.	*Hibernice*		Réult, Réalt, Réall
	II.	15.	*Cambrice*		Seren
		16.	*Armorice*		Stéréden, Stéren
	III.	17.	*Epirotice*		"Ιλε, Οὔλα
	IV.	18.	*Græce*		Ἀστήρ
		19.	*Neo-Græce*		Ἀστήρ, Ἀστέρας
	V.	20.	*Latine*		Stella
		21.	*Italice*		Stella
		22.	*Hispanice*		Estrella
		23.	*Lusitanice*		Estrella
		24.	*Gallice*		Étoile
		25.	*Provinciáliter*		Estelo
		26.	*Catalaunice*		Estrella
		27.	*Rhætice*		Steila
		28.	*Valachice*		Ste, Stea
	VI.	29.	*Gothice*	a	Staírnô
		30.	*Teutonice*	a	Stërno, Stërn, Stërro
		31.	*Germanice*	a	Stern
		32.	*Saxonice*	a	Stërro, Steorro
		33.	*Neo-Saxonice*	a	Steern
		34.	*Hollandice*	a	Star, Ster
		35.	*Anglo-Saxonice*	a	Steorra
		36.	*Anglice*	a	Star
		37.	*Frisice*	a	Stera
		38.	*Neo-Frisice*		Stear, Stierre
		39.	*Islandice*	b	Stjarna
		40.	*Suecice*	b	Stjerna
		41.	*Danice*	b	Stjerne
	VII.	42.	*Slavonice*		Zvézdà
		43.	*Russice*		Zvézda
		44.	*Illyrice*		Zvézda
		45.	*Slovenice*		Zvézda
		46.	*Bulgarice*		Zvézdà
		47.	*Polonice*		Gwiazda
		48.	*Bohemice*		Hwézda
		49.	*Sorabice*		Wézda
	VIII.	50.	*Borussice*		
		51.	*Lithuanice*		Żwaigzdė
		52.	*Lettice*		Swaigsne

29. — *AER*

A	I.		1. *Vasconice*	'Aire
B	I.	I.	2. *Finnice*	Ilma
			3. *Esthonice*	Aur
		II.	4. *Lapponice*	Aibmo
			5. *Sueco-Lapponice*	Wärald
		III.	6. *Syrjæne*	(Tynad), (Synad)
			7. *Permice*	('Sonĭ)
			8. *Votjachice*	(Buś), (Vośześ)
		IV.	9. *Ceremissice*	('Siilyś), (Tutúrä), (Volgoda), (Peśpoť)
		V.	10. *Mordvanice*	('Toimecelť), (Toimecolť)', (Cipasä)
		VI.	11. *Hungarice*	Lég, Levegö
		VII.	12. *Vogulice*	('Sachatal)
		VIII.	13. *Ostiachice*	(Epyl)
C	I.		14. *Hibernice*	Aer
	II.		15. *Cambrice*	Awyr
			16. *Armorice*	Ear
	III.		17. *Epirotice*	Ἐρρές, Καβά
	IV.		18. *Græce*	Ἀήρ
			19. *Neo-Græce*	Ἀέρας, Ἀήρ
	V.		20. *Latine*	Aer
			21. *Italice*	Aria
			22. *Hispanice*	Aire
			23. *Lusitanice*	Ar
			24. *Gallice*	Air
			25. *Provincialiter*	Er
			26. *Catalaunice*	Ayre
			27. *Rhætice*	Luft, Aria
			28. *Valachice*	Aer, Vëzduh
	VI.	a	29. *Gothice*	Luftus
			30. *Teutonice*	Luft, — e
			31. *Germanice*	Luft
			32. *Saxonice*	Luft
			33. *Neo-Saxonice*	Lucht
			34. *Hollandice*	Lucht
			35. *Anglo-Saxonice*	Lyft
			36. *Anglice*	Air
			37. *Frisice*	
			38. *Neo-Frisice*	Lòft, Lucht
		b	39. *Islandice*	Lopt
			40. *Suecice*	Luft
			41. *Danice*	Luft
	VII.		42. *Slavonice*	Vozdúh
			43. *Russice*	Vozduh
			44. *Illyrice*	Zrak, Povétarce, Ajer
			45. *Slovenice*	Zrak
			46. *Bulgarice*	Vozdúh
			47. *Polonice*	Powietrze
			48. *Bohemice*	Powětří, Wzduch
			49. *Sorabice*	Loft
	VIII.		50. *Borussice*	
			51. *Lithuanice*	Ŭras, Daufas
			52. *Lettice*	Lapte, Luwte

A	I.		1. *Vasconice* . . .	'Aice, Aiz
B	I.		2. *Finnice* . . .	Tuuli
			3. *Esthonice* . . .	Tuul
	II.		4. *Lapponice* . . .	Bieg
			5. *Sueco-Lapponice* .	Piägg, Piägga
	III.		6. *Syrjæne* . . .	Tov
			7. *Permice* . . .	(Tyl)
			8. *Votjachice* . . .	(Töl), (Tol)
	IV.		9. *Ceremissice* . .	Mardéz
	V.		10. *Morduanice* . .	Várma
	VI.		11. *Hungarice* . .	Szél
	VII.		12. *Vogulice* . . .	(Voata)
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	'(Voť), (Voi)'
C	I.		14. *Hibernice* . . .	Gáoth
	II.		15. *Cambrice* . . .	Gwynt
			16. *Armorice* . . .	Avel
	III.		17. *Epirotice* . . .	Ἔῤῥε
	IV.		18. *Græce*	Ἄνεμος
			19. *Neo-Græce* . .	Ἄνεμος
	V.		20. *Latine*	Ventus
			21. *Italice*	Vento
			22. *Hispanice* . . .	Viento
			23. *Lusitanice* . . .	Vento
			24. *Gallice*	Vent
			25. *Provinciuliter* .	Vent
			26. *Catalaunice* . .	Vent
			27. *Rhætice* . . .	Suffel
			28. *Valachice* . . .	Vünt
	VI.	*a*	29. *Gothice*	Vinds
			30. *Teutonice* . .	Wint
			31. *Germanice* . .	Wind
			32. *Saxonice* . . .	Wind
			33. *Neo-Saxonice* .	Wind
			34. *Hollandice* . .	Wind
			35. *Anglo-Saxonice* .	Wind
			36. *Anglice* . . .	Wind
			37. *Frisice*	Wind
			38. *Neo-Frisice* . .	Wijn
		b	39. *Islandice* . . .	Vindur
			40. *Suecice*	Väder, Vind, Blåst
			41. *Danice*	Vind, Blæst
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Vétr
			43. *Russice*	Véter, Vétr
			44. *Illyrice* . . .	Vétar
			45. *Slovenice* . . .	Véter
			46. *Bulgarice* . . .	Vétùr
			47. *Polonice* . . .	Wiatr
			48. *Bohemice* . . .	Wítr
			49. *Sorabice* . . .	Wétr
	VIII.		50. *Borussice* . . .	
			51. *Lithuanice* . .	Wéjas
			52. *Lettice*	Wehjsch

31. — *AQUA*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Ur
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Wefi
		3.	*Esthonice* . . .	Wesfi
	II.	4.	*Lapponice* . . .	'Cacce
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Tjatfe
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	Va
		7.	*Permice* . . .	(Va)
		8.	*Votjachice* . . .	(Vu)
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Vid
	V.	10.	*Morduanice* . .	Väd
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Víz
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Utä)
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	(Jiŋ), (Eŋ)
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Uisge, Uisg
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Dwfr, Dwr
		16.	*Armorice* . . .	Dour
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Οὔγε
	IV.	18.	*Græce*	Ὕδωρ
		19.	*Neo-Græce* . .	Νερόν, Ὕδωρ
	V.	20.	*Latine*	Aqua
		21.	*Italice*	Acqua
		22.	*Hispanice* . . .	Agua
		23.	*Lusitanice* . . .	Agoa
		24.	*Gallice*	Eau
		25.	*Provincialiter* .	Aiguo
		26.	*Catalaunice* . .	Aygua
		27.	*Rhætice* . . .	Aua
		28.	*Valachice* . . .	Apë
	VI.	29.	*Gothice*	Vatò, Ahva *a*
		30.	*Teutonice* . . .	Waggar, Wagar, Aha, Ach, Ow, Owa, Awa *a*
		31.	*Germanice* . . .	Waffer *a*
		32.	*Saxonice* . . .	Watar, Water, Aha *a*
		33.	*Neo-Saxonice* .	Water *a*
		34.	*Hollandice* . .	Water *a*
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Wæter, Eá *a*
		36.	*Anglice*	Water *a*
		37.	*Frisice*	Wetir, Weter, Wetter, Water, Watir, A, E *a*
		38.	*Neo-Frisice* . .	Wetter *a*
		39.	*Islandice* . . .	Vatn *b*
		40.	*Suecice*	Vatten *b*
		41.	*Danice*	Vand *b*
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Vodà
		43.	*Russice*	Voda
		44.	*Illyrice* . . .	Voda
		45.	*Slovenice* . . .	Vòda
		46.	*Bulgarice* . . .	Vodà
		47.	*Polonice* . . .	Woda
		48.	*Bohemice* . . .	Woda
		49.	*Sorabice* . . .	Woda
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	Unds
		51.	*Lithuanice* . .	Wandû
		52.	*Lettice*	Uhdens

32. — *GUTTA*

A	I.		1. *Vasconice* . . .	'Tanto, Tanta, Chorta, Itoi
B	I.		2. *Finnice* . . .	Pisar, Pisara, Nokko, Noppa, Soro, Noret
			3. *Esthonice* . . .	Pisfar, Tilk, Piisk
	II.		4. *Lapponice* . . .	'Calbme
			5. *Sueco-Lapponice* .	Kâikotes, Njoigotes, Prinketak
	III.		6. *Syrjæne* . . .	'Vijystäm
			7. *Permice* . . .	
			8. *Votjachice* . . .	
	IV.		9. *Ceremissice* . .	
	V.		10. *Morduanice* . .	Pétnämo
	VI.		11. *Hungarice* . .	Csepp, Csep
	VII.		12. *Vogulice* . . .	
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	
C	I.		14. *Hibernice* . . .	Bráon
	II.		15. *Cambrice* . . .	Dafn, Defnyn, Dyferyn, Distell
			16. *Armorice* . . .	Banné, Bérad, Béraden, Stril, Lonun, Louman
	III.		17. *Epirotice* . . .	Πίκε
	IV.		18. *Græce*	Ψεκάς, Σταγών, 'Ρανίς
			19. *Neo-Græce* . .	Σταλαγματιά, Σταλιά, Κόμβος, Ψεκάς, Σταγών, 'Ρανίς
	V.		20. *Latine*	Gutta, Stilla
			21. *Italice*	Goccia, Gocciola, Stilla
			22. *Hispanice* . . .	Gota
			23. *Lusitanice* . . .	Gotta, Pinga
			24. *Gallice*	Goutte
			25. *Provincialiter* .	Goutto
			26. *Catalaunice* . .	Gota
			27. *Rhætice* . . .	Dagutt
			28. *Valachice* . . .	Pikëturë, Pik, Strop
	VI.		29. *Gothice*	
			30. *Teutonice* . .	Tropho, Trupha
			31. *Germanice* . .	Tropfen
			32. *Saxonice* . . .	
			33. *Neo-Saxonice* .	Druppe, Drape, Drüppen, Trane
		a	34. *Hollandice* . .	Droppel, Druppel
			35. *Anglo-Saxonice* .	Dropa, Drypa
			36. *Anglice* . . .	Drop
			37. *Frisice*	
			38. *Neo-Frisice* . .	Drip
			39. *Islandice* . . .	Dropi
		b	40. *Suecice*	Droppe
			41. *Danice*	Draabe
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Káplja
			43. *Russice*	Kaplja
			44. *Illyrice* . . .	Kap, Kaplja
			45. *Slovenice* . . .	Kaplja, Sraga
			46. *Bulgarice* . . .	Kápko
			47. *Polonice* . . .	Kropla
			48. *Bohemice* . . .	Kapka, Kwapka, Krûpě, Krûpěje, Krápě, Krápěje
			49. *Sorabice* . . .	Krepka
	VIII.		50. *Borussice* . . .	
			51. *Lithuanice* . .	Láfzas
			52. *Lettice*	Lahfe, Laffe, Pille, Pillens

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Baga, Uhiń
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Aalto, Lainet
		3.	*Esthonice* . . .	Laene
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Barro
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Paro
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	Gy
		7.	*Permice* . . .	(Volgeś)
		8.	*Votjachice* . . .	(Tulkyiń)
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Kò
	V.	10.	*Mordùanice* . .	
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Hab, Hullám
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Irjań)
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	(Allăk), (Pań)
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Tonn
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Ton, Tonnen, Gwaneg
		16.	*Armorice* . . .	Koumm, Gwagen, Goagen, Houl, Houlen
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Ταλάζε, Ῥάλε, Θελίμ?
	IV.	18.	*Græce*	Κῦμα
		19.	*Neo-Græce* . .	Κῦμα
	V.	20.	*Latine*	Unda, Fluctus
		21.	*Italice*	Onda, Flutto
		22.	*Hispanice* . . .	Onda, Ola
		23.	*Lusitanice* . . .	Onda, Vaga
		24.	*Gallice*	Onde, Flot, Vague
		25.	*Provincialiter* .	Oundo, Flot, Vago
		26.	*Catalaunice* . .	Ola, Ona, Onada
		27.	*Rhætice* . . .	Vella, Flutta, Unda
		28.	*Valachice* . . .	Undĕ, Val, Talaz
	VI.	29.	*Gothice*	Vêgs
		30.	*Teutonice* . . .	Undëa, Unda, Wëlla, Kul, Wâg, — e, Wâc
		31.	*Germanice* . . .	Welle, Woge, Fluthen *pl.*
		32.	*Saxonice* . . .	'Uthia, 'Udia, 'Uđea, Wâg, Weg
		33.	*Neo-Saxonice* .	Wagt, Bare
		34.	*Hollandice* . .	Golf, Baar
		35.	*Anglo-Saxonice* .	'Yđ, Væg
		36.	*Anglice*	Wave, Billow, Surge
		37.	*Frisice*	Weg, Wei
		38.	*Neo-Frisice* . .	Weage, Wage
		39.	*Islandice* . . .	Bylgja, Bára, Alda, Ólga
		40.	*Suecice*	Bölja, Våg
		41.	*Danice*	Bölge, Vandvove
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Vólna
		43.	*Russice*	Volna, Val
		44.	*Illyrice* . . .	Val, Talas, Slap
		45.	*Slovenice* . . .	Val, Valhar
		46.	*Bulgarice* . . .	Vólna, Dalg
		47.	*Polonice* . . .	Fala, Bałwan, Wał
		48.	*Bohemice* . . .	Wlna, Wlnobití
		49.	*Sorabice* . . .	'Zołma
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . .	Wilnis, Banga
		52.	*Lettice*	Wilnis

34. — *PLUVIA*

A	I.		1. *Vasconice* . . .	'Euri, Uri
B	I.		2. *Finnice* . . .	Sadet
			3. *Esthonice* . . .	Wihm, Saddo
	II.		4. *Lapponice* . . .	Arvve, Arvvo, Raššoarvve
			5. *Sueco-Lapponice* .	Rasjo, Abre
	III.		6. *Syrjæne* . . .	Zër
			7. *Permice* . . .	(Zyŕ), (Zeŕ)
			8. *Votjachice* . . .	(Zoŕ)
	IV.		9. *Ceremissice* . .	Jor
	V.		10. *Morduanice* . .	Pizéme
	VI.		11. *Hungarice* . .	Esö
	VII.		12. *Vogulice* . . .	(Rak-kujo), (Rachu)
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	(Ert), ('Eri)
C	I.		14. *Hibernice* . . .	Fearthainn, — uinn, Báisteach
	II.		15. *Cambrice* . . .	Gwlaw
			16. *Armorice* . . .	Glaò
	III.		17. *Epirotice* . . .	Ὗσί
	IV.		18. *Græce*	Ὑετός, Ὄμβρος
			19. *Neo-Græce* . .	Βροχή, Ὑετός
	V.		20. *Latine*	Pluvia, Imber
			21. *Italice*	Pioggia
			22. *Hispanice* . . .	Lluvia
			23. *Lusitanice* . . .	Chuva
			24. *Gallice*	Pluie
			25. *Provincialiter* .	Pluegeo
			26. *Catalaunice* . .	Pluja
			27. *Rhætice* . . .	Plievgia
			28. *Valachice* . . .	Ploae
	VI.		29. *Gothice*	Rign
			30. *Teutonice* . .	Rëgan
			31. *Germanice* . .	Regen
			32. *Saxonice* . . .	Rëgan, Regin
			33. *Neo-Saxonice* .	Regen
			34. *Hollandice* . .	Regen
			35. *Anglo-Saxonice* .	Regen, Regn, Ræge, Ren, Reng
			36. *Anglice* . . .	Rain
			37. *Frisice*	Rein
			38. *Neo-Frisice* . .	Reijn
			39. *Islandice* . . .	Regn
			40. *Suecice* . . .	Regn
			41. *Danice*	Regn
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Dožd
			43. *Russice*	Dožd'
			44. *Illyrice* . . .	Kiša, Daždj
			45. *Slovenice* . . .	Dèž
			46. *Bulgarice* . . .	Dóžd, Dùžd
			47. *Polonice* . . .	Deszcz
			48. *Bohemice* . . .	Déšť, Prška
			49. *Sorabice* . . .	Deščik, Dešč
	VIII.		50. *Borussice* . . .	
			51. *Lithuanice* . .	Lytus
			52. *Lettice*	Leetus

A	I.		1. *Vasconice* . . .	'Elur
B	I.		2. *Finnice* . . .	Lumi
			3. *Esthonice* . . .	Lummi
	II.		4. *Lapponice* . . .	Muota, Muot
			5. *Sueco-Lapponice* .	Muot, Muotta, Muottek, Muotek
	III.		6. *Syrjæne* . . .	Lym
			7. *Permice* . . .	(Lym)
			8. *Votjachice* . . .	(Lymy)
	IV.		9. *Ceremissice* . .	Lúm
	V.		10. *Morduanice* . .	Lom
	VI.		11. *Hungarice* . .	Hó
	VII.		12. *Vogulice* . . .	(Toita)
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	(Ltoić), Lonći, (Lanż)
C	I.		14. *Hibernice* . . .	Sneachd, Soeachda, Sneachta
	II.		15. *Cambrice* . . .	Eira, Eiry, 'Od
			16. *Armorice* . . .	Erc'h
	III.		17. *Epirotice* . . .	Ζπόρρε
	IV.		18. *Græce*	Χιών, Νιφάς
			19. *Neo-Græce* . .	Χιόνιον, Χιών
	V.		20. *Latine*	Nix
			21. *Italice*	Neve
			22. *Hispanice* . . .	Nieve
			23. *Lusitanice* . . .	Neve
			24. *Gallice*	Neige
			25. *Provincialiter* .	Neou, Negeo
			26. *Catalaunice* . .	Neu
			27. *Rhætice* . . .	Neiv
			28. *Valachice* . . .	Omĕt, Zĕpadĕ, Neaoĕ
	VI.	a	29. *Gothice*	Snáivs
			30. *Teutonice* . . .	Snèo, Snèu, Snio, Sne
			31. *Germanice* . . .	Schnee
			32. *Saxonice* . . .	Snèo, Snéu
			33. *Neo-Saxonice* . .	Snee
			34. *Hollandice* . . .	Sneeuw
			35. *Anglo-Saxonice* .	Snáw
			36. *Anglice*	Snow
			37. *Frisice*	
			38. *Neo-Frisice* . .	Snie
		b	39. *Islandice* . . .	Snjór: Mjöll (*Nix candidissima*)
			40. *Suecice*	Snö
			41. *Danice*	Snee
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Snĕg
			43. *Russice*	Snĕg
			44. *Illyrice*	Snĕg
			45. *Slovenice* . . .	Snég
			46. *Bulgarice* . . .	Snĕg
			47. *Polonice* . . .	Śnieg
			48. *Bohemice* . . .	Sníh, Snih
			49. *Sorabice* . . .	Snĕh
	VIII.		50. *Borussice* . . .	
			51. *Lithuanice* . . .	Snėgas
			52. *Lettice*	Sneegs, Sneegi

36. — *GLACIES*

A	I.		1. *Vasconice* . . .	'Izotz, Orma, Lei, Gel
B	I.		2. *Finnice* . . .	Jää
			3. *Esthonice* . . .	Jäa, Jä, Jea, Jeä
	II.		4. *Lapponice* . . .	
			5. *Sueco-Lapponice* .	Jägna
	III.		6. *Syrjæne* . . .	'Ji
			7. *Permice* . . .	(Jy)
			8. *Votjachice* . . .	(E), (Jo), (Ivo)
	IV.		9. *Cerennissice* . .	'(Ie), (Je)'
	V.		10. *Morduanice* . .	'(Ői), (Oi)'
	VI.		11. *Hungarice* . .	Jég
	VII.		12. *Vogulice* . . .	(Anka), (Janka)
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	(Enk) (Enk)
C	I.		14. *Hibernice* . . .	Leach óidhre, Óidhre, Cuisne
	II.		15. *Cambrice* . . .	Là
			16. *Armorice* . . .	Skourn
	III.		17. *Epirotice* . . .	' 'Ακούλ
	IV.		18. *Græce*	Κρύσταλλος
			19. *Neo-Græce* . .	Πάγος, Κρύσταλλος
	V.		20. *Latine*	Glacies
			21. *Italice*	Ghiaccio, Diaccio
			22. *Hispanice* . . .	Hielo
			23. *Lusitanice* . . .	Gelo
			24. *Gallice*	Glace
			25. *Provincialiter* .	Glaço, Glas
			26. *Catalaunice* . .	Gel, Glas
			27. *Rhætice* . . .	Glatsch
			28. *Valachice* . . .	Giacë
	VI.	*a*	29. *Gothice*	
			30. *Teutonice* . . .	'Is
			31. *Germanice* . . .	Eis
			32. *Saxonice* . . .	
			33. *Neo-Saxonice* . .	Is
			34. *Hollandice* . . .	IJs
			35. *Anglo-Saxonice* .	Ís
			36. *Anglice*	Ice
			37. *Frisice*	'Is
			38. *Neo-Frisice* . .	Ijz, Ise
		b	39. *Islandice* . . .	Ís
			40. *Suecice*	Is
			41. *Danice*	Iis
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Led
			43. *Russice*	Lëd
			44. *Illyrice* . . .	Led
			45. *Slovenice* . . .	Léd
			46. *Bulgarice* . . .	
			47. *Polonice* . . .	Lód
			48. *Bohemice* . . .	Led
			49. *Sorabice* . . .	Lod
	VIII.		50. *Borussice* . . .	
			51. *Lithuanice* . . .	Lédas
			52. *Lettice*	Leddus

A	I.	1. *Vasconice* . . .			'Intz
B	I.	2. *Finnice* . . .			Kastet
		3. *Esthonice* . . .			Kaste, Kastet
	II.	4. *Lapponice* . . .			Laftas
		5. *Sueco-Lapponice* .			Lapfe, Suoldne
	III.	6. *Syrjæne* . . .			'Lysva
		7. *Permice* . . .			
		8. *Votjachice* . . .			
	IV.	9. *Ceremissice* . .			
	V.	10. *Morduanice* . .			
	VI.	11. *Hungarice* . .			Harmat
	VII.	12. *Vogulice* . . .			
	VIII.	13. *Ostiachice* . . .			
C	I.	14. *Hibernice* . . .			Drúchd, Drúchdan
	II.	15. *Cambrice* . . .			Gwlith
		16. *Armorice* . . .			Gliz
	III.	17. *Epiratice* . . .			'Βέρε
	IV.	18. *Græce*			Δρόσος
		19. *Neo-Græce* . .			Δροσιά, Δρόσος
	V.	20. *Latine*			Ros
		21. *Italice*			Rugiada
		22. *Hispanice* . . .			Rocío
		23. *Lusitanice* . . .			Orvalho, Rocio
		24. *Gallice*			Rosée
		25. *Provincialiter* .			Eigagno, Aigagno
		26. *Catalaunice* . .			Rosada
		27. *Rhætice* . . .			Rugada
		28. *Valachice* . . .			Roaë, Roë
	VI.	29. *Gothice*	*a*		
		30. *Teutonice* . . .			Tou, Tau, Dau
		31. *Germanice* . . .			Thau
		32. *Saxonice* . . .			
		33. *Neo-Saxonice* .			Dau
		34. *Hollandice* . .			Dauw
		35. *Anglo-Saxonice* .			Deáw
		36. *Anglice* . . .			Dew
		37. *Frisice*			Dáw
		38. *Neo-Frisice* . .			Dauwe, Douwe
		39. *Islandice* . . .	*b*		Dögg
		40. *Suecice*			Dagg
		41. *Danice*			Dug
	VII.	42. *Slavonice* . . .			Rosà
		43. *Russice*			Rosa
		44. *Illyrice* . . .			Rosa
		45. *Slovenice* . . .			Rósa
		46. *Bulgarice* . . .			
		47. *Polonice* . . .			Rosa
		48. *Bohemice* . . .			Rosa
		49. *Sorabice* . . .			Rosa
	VIII.	50. *Borussice* . . .			
		51. *Lithuanice* . .			Raffà
		52. *Lettice*			Raffa

38. — *GRANDO*

A	I.	1.	*Vasconice*	'Chingor, Abazuza, Babazuca; Arri
B	I.	2.	*Finnice*	Raet, Rajet
		3.	*Esthonice*	Rahhe, Rahk
	II.	4.	*Lapponice*	'Cuorbmas
		5.	*Suexo-Lapponice*	Tjuormes, Tjuorbmes, Tjuonjel
	III.	6.	*Syrjæne*	('Seŕ)
		7.	*Permice*	(Gradu), ('Seŕ)
		8.	*Votjachice*	(Ezoŕ), (Ju)
	IV.	9.	*Ceremissice*	('Sólèm), (Jŕ)
	V.	10.	*Morduanice*	(Sarachmá)
	VI.	11.	*Hungarice*	Jégesö, Jég, Rivacs, Köesö
	VII.	12.	*Vogulice*	(Iankomani)
	VIII.	13.	*Ostiachice*	(Poïsem), (Patemsem), (Ertingpaï)
C	I.	14.	*Hibernice*	Cloichshneachda
	II.	15.	*Cambrice*	Cenllysg, — llusg, Cesair *pl.*, Cessair *pl.*
		16.	*Armorice*	Kazarc'h
	III.	17.	*Epirotice*	Πρέϋξρ
	IV.	18.	*Græce*	Χάλαζα
		19.	*Neo-Græce*	Χαλάζιον, Χάλαζα
	V.	20.	*Latine*	Grando
		21.	*Italice*	Grandine, Gragnuola
		22.	*Hispanice*	Granizo; Piedra; Pedrisco
		23.	*Lusitanice*	Saraiva, Granizo; Pedra; Pedrisco
		24.	*Gallice*	Grêle
		25.	*Provinciuliter*	Grelo
		26.	*Catalaunice*	Calamarsa, Granís; Pedra
		27.	*Rhætice*	Tempiasta, Tempesta
		28.	*Valachice*	Piatrë, Grindinë
	VI.	29.	*Gothice*	
		30.	*Teutonice*	Hagal, Hagel
		31.	*Germanice*	Hagel, Schlofzen *pl.*
		32.	*Saxonice*	
		33.	*Neo-Saxonice*	Hagel
		34.	*Hollandice*	Hagel
		35.	*Anglo-Saxonice*	Hägel, Hagal, — el, — ul
		36.	*Anglice*	Hail
		37.	*Frisice*	
		38.	*Neo-Frisice*	Heyll, Heil
		39.	*Islandice*	Hagl
		40.	*Suecice*	Hagel
		41.	*Danice*	Hagel, Hagl
	VII.	42.	*Slavonice*	Grad
		43.	*Russice*	Grad
		44.	*Illyrice*	Toča, Led, Grád, Krupa
		45.	*Slovenice*	Túča
		46.	*Bulgarice*	Grád
		47.	*Polonice*	Grad
		48.	*Bohemice*	Kraupy *pl.*, Sutky *pl.*, Ledowec; Krupobiti
		49.	*Sorabice*	Krupa
	VIII.	50.	*Borussice*	
		51.	*Lithuanice*	Leldi *pl.*
		52.	*Lettice*	Kruffa

39. — *NEBULA*

A	I.	1.	*Vaseonice* . . .	Laño, Lancho
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Huuru, Kaafo, Sumu; Utu
		3.	*Esthonice* . . .	Uddo
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Skoaddo
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Ruſn, Rusna, Murko; Kafad, Gafat
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	(Sonyd́)*
		7.	*Permice* . . .	(Paŕ)*
		8.	*Votjachice* . .	(Pyś)*, (Munćempraṁ)*
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	(Puś)*, (Soṡko)*, (Sadigi)*
	V.	10.	*Morduanice* . .	(Cint́)*
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Köd
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	(Laltaliĺ)*
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Ceó, Céo
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Niwl, Niwlen, Nifwl
		16.	*Armorice* . . .	Brumen, Toulen, Latar, Lusen
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Μγιέρδουλε
	IV.	18.	*Græce*	Ὀμίχλη
		19.	*Neo-Græce* . .	Καταχνιά, Ὀμίχλη
	V.	20.	*Latine*	Nebula
		21.	*Italice*	Nebbia
		22.	*Hispanice* . . .	Niebla
		23.	*Lusitanice* . .	Nevoa
		24.	*Gallice*	Brouillard
		25.	*Provincialiter* .	Neblo, Brouillard
		26.	*Catalaunice* . .	Boyra
		27.	*Rhætice* . . .	Tschaghera, Nivel
		28.	*Valachice* . . .	Ceacë, Pûklë, Negurë
	VI.	29.	*Gothice*	
		30.	*Teutonice* . . .	Nëbul
		31.	*Germanice* . .	Nebel
		32.	*Saxonice* . . .	Nëbal
		33.	*Neo-Saxonice* .	Miſt
		34.	*Hollandice* . .	Mist, Nevel
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Mist
		36.	*Anglice* . . .	Mist; Fog
		37.	*Frisice*	Nevil
		38.	*Neo-Frisice* . .	Mist
		39.	*Islandice* . . .	Þoka
		40.	*Succice*	Dimma, Töcken
		41.	*Danice*	Taage
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Mgla
		43.	*Russice*	Tuman
		44.	*Illyrice* . . .	Magla
		45.	*Slovenice* . . .	Mègla
		46.	*Bulgarice* . . .	Mùglà
		47.	*Polonice* . . .	Mgła
		48.	*Bohemice* . . .	Mhla, Mlha, Mha
		49.	*Sorabice* . . .	Mha
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . .	Miglà
		52.	*Lettice*	Migla

a

b

40. — *NUBES*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	Odei, Edoi, Osa
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Pilwi
		3.	*Esthonice* . . .	Pilw, Parm
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Balv
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Palw, Palwa
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	Kymör
		7.	*Permice* . . .	
		8.	*Votjachice* . . .	(Pilem) *Gyarmathi*
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Pijul
	V.	10.	*Morduanice* . .	Pal
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Felhö, Felleg
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Pul) *Gyarmathi*
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	(Pöllem) *Gyarmathi*
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Néull, Néall
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Cwmmwl, Cwmwl, Cymwl
		16.	*Armorice* . . .	Koabr, Koabren, Kouabr, Kouabren, Kommoul, Kommoulen, Koum-
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Ῥέ, Μγιέρτουλε (moul, Koummoulen
	IV.	18.	*Græce*	Νεφέλη, Νέφος
		19.	*Neo-Græce* . .	Σύννεφον, Νεφέλη, Νέφος
	V.	20.	*Latine*	Nubes, Nubila *pl.*
		21.	*Italice*	Nuvola, Nugola, Nuvolo, Nugolo, Nube
		22.	*Hispanice* . . .	Nube
		23.	*Lusitanice* . . .	Nuvem
		24.	*Gallice*	Nuage, Nue
		25.	*Provincialiter* .	Niou, Nieou, Nuo, Nuagi, Nuage
		26.	*Catalaunice* . .	Núvol
		27.	*Rhætice* . . .	Niovla, Nebla
		28.	*Vlachice* . . .	Nour, Nor
	VI.	29.	*Gothice*	Milhma
		30.	*Teutonice* . .	Wolhan, Wolchen
		31.	*Germanice* . .	Wolke
		32.	*Saxonice* . . .	Wolcan
		33.	*Neo-Saxonice* .	Wulke, Wolk
		34.	*Hollandice* . .	Wolk
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Wolcen, Wolcn, Genip, Lyft, Wealt
		36.	*Anglice* . . .	Cloud
		37.	*Frisice*	Wolken, Ulken, Ulke, Wulke
		38.	*Neo-Frisice* . .	Wolcke
		39.	*Islandice* . . .	Ský
		40.	*Succice*	Sky, Moln
		41.	*Danice*	Sky
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Óblak
		43.	*Russice*	Oblako
		44.	*Illyrice* . . .	Oblak
		45.	*Slovenice* . . .	Oblak
		46.	*Bulgarice* . . .	Óblak
		47.	*Polonice* . . .	Obłok, Chmura
		48.	*Bohemice* . . .	Oblak, Mračno
		49.	*Sorabice* . . .	Mróčel
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . .	Débeſis
		52.	*Lettice*	Padebbes, Debbefs

41. — *TONITRUS*

A	I.	1.	*Vasconice*	Turmoi, Ostots, Odots, Osti, Iurtzuri, Igorciri, Iñusturi, Iusturi, Calerna
B	I.	2.	*Finnice*	Pitkäinen, Ukkoinen, Ukko
		3.	*Esthonice*	Pitkne, Pikne
	II.	4.	*Lapponice*	Diermes
		5.	*Sueco-Lapponice*	Atjekuts, Atjaguts, Atja, Aija, Raide
	III.	6.	*Syrjæne*	'Gym
		7.	*Permice*	(Gymala)
		8.	*Votjachice*	(Gudriàh)*
	IV.	9.	*Ceremissice*	Kidýrtys
	V.	10.	*Morduanice*	
	VI.	11.	*Hungarice*	Mennydörgés, Égzengés
	VII.	12.	*Vogulice*	(Auï)
	VIII.	13.	*Ostiachice*	(Paï), (Pai-meriï)
C	I.	14.	*Hibernice*	Tóirneach
	II.	15.	*Cambrice*	Taran
		16.	*Armorice*	Kurun
	III.	17.	*Epirotice*	Πουμπουλίμε, Προυπουλίμε, Γεμίμε
	IV.	18.	*Græce*	Βροντή
		19.	*Neo-Græce*	Βροντή
	V.	20.	*Latine*	Tonitrus, Tonitruum, Tonitru
		21.	*Italice*	Tuono
		22.	*Hispanice*	Trueno
		23.	*Lusitanice*	Trovão
		24.	*Gallice*	Tonnerre
		25.	*Provincialiter*	Tron, Tounerro
		26.	*Catalaunice*	Tro
		27.	*Rhætice*	Tunn
		28.	*Valachice*	Tunet
	VI.	29.	*Gothice*	Þeihvô
		30.	*Teutonice*	Donar, Tonnir, Dunnir
		31.	*Germanice*	Donner
		32.	*Saxonice*	Thunar
		33.	*Neo-Saxonice*	Donner, Grummel
		34.	*Hollandice*	Donder
		35.	*Anglo-Saxonice*	Þuner, Þunor, Þunorrád, Þunurrád
		36.	*Anglice*	Thunder
		37.	*Frisice*	Thuner, Tonger
		38.	*Neo-Frisice*	Tonger
		39.	*Islandice*	Þruma, Reidarþruma
		40.	*Suecice*	Åska, Tordön
		41.	*Danice*	Torden
	VII.	42.	*Slavonice*	Grom
		43.	*Russice*	Grom
		44.	*Illyrice*	Grom, Gàrmljavina
		45.	*Slovenice*	Gróm
		46.	*Bulgarice*	Gróm
		47.	*Polonice*	Grzmot, Grom
		48.	*Bohemice*	Hřímání, Hřmění
		49.	*Sorabice*	Rimanje
	VIII.	50.	*Borussice*	
		51.	*Lithuanice*	Perkúnas, Diéwaitis
		52.	*Lettice*	Pehrkons

42. — *FULGUR*

A	I.	1.	*Vasconice*	'Chimista, Oñeztu, Oñaztargui, Iurtzuri
B	I.	2.	*Finnice*	Leimaus, Leiskaus, Walahdus
		3.	*Esthonice*	Walk, Wälk
	II.	4.	*Lapponice*	Aldagas
		5.	*Sueco-Lapponice*	Atja, atjan, aijan tâll, — a, — å, Aldekes, Aldek
	III.	6.	*Syrjæne*	'Cardbi, Cärd
		7.	*Permice*	(Virdälo), ('Carlala)
		8.	*Votjachice*	(Cilekäń), (Siläka), (Inčaśće)
	IV.	9.	*Ceremissice*	Válganca
	V.	10.	*Morduanice*	Jòndol
	VI.	11.	*Hungarice*	Villám, Villámlás, Villámás
	VII.	12.	*Vogulice*	(Saloï), (Całe)
	VIII.	13.	*Ostiachice*	(Paitsoł), (Tórúm-tut)
C	I.	14.	*Hibernice*	Teionnteach, Tinnteach
	II.	15.	*Cambrice*	Mellten, Llucheden
		16.	*Armorice*	Luc'heden
	III.	17.	*Epirotice*	Βετσίμς
	IV.	18.	*Græce*	Ἀστραπή
		19.	*Neo-Græce*	Ἀστραπή
	V.	20.	*Latine*	Fulgur, Fulgor, Fulgetra, Fulgetrum
		21.	*Italice*	Lampo, Baleno
		22.	*Hispanice*	Relámpago
		23.	*Lusitanice*	Relampago
		24.	*Gallice*	Éclair
		25.	*Provincialiter*	Huillaou, Lan
		26.	*Catalaunice*	Llampech
		27.	*Rhætice*	Cameg
		28.	*Valachice*	Fulġer, Fulġere
	VI.	29.	*Gothice*	Láuhmuni, Láuhmóni
		30.	*Teutonice*	Plih, Blig, Plihßur, Blehezunga
		31.	*Germanice*	Blitz
		32.	*Saxonice*	
		33.	*Neo-Saxonice*	Lögten
		34.	*Hollandice*	Bliksem, Weêrlicht, Wederlicht (a)
		35.	*Anglo-Saxonice*	Liget
		36.	*Anglice*	Lightning
		37.	*Frisice*	Bliksen
		38.	*Neo-Frisice*	Blixeme, Blixme
		39.	*Islandice*	Elding, Leyptor
		40.	*Suecice*	Blixt, Ljungeld (b)
		41.	*Danice*	Lyn, Lynild (b)
	VII.	42.	*Slavonice*	Mólnïja
		43.	*Russice*	Molnïja
		44.	*Illyrice*	Munja, Svétlica, Blésk
		45.	*Slovenice*	Blisk
		46.	*Bulgarice*	Svetkávica, Mólnïja, Blistánie
		47.	*Polonice*	Błyskawica
		48.	*Bohemice*	Blesk, Blýskání
		49.	*Sorabice*	Błysk, Błyskanje
	VIII.	50.	*Borussice*	
		51.	*Lithuanice*	Żaibas
		52.	*Lettice*	Sibhins, Sibbens

43. — *FULMEN*

A	I.	1.	*Vasconice*	Oñazcar, Oñaztarri, Osticarri, Ochinda, Ochingar
B	I.	2.	*Finnice*	Ukko, Ukkoinen, Pitkäifen leimaus, tuli
		3.	*Esthonice*	Walk, Wälk, Pitkne, Pikne
	II.	4.	*Lapponice*	Aldagas
		5.	*Sueco-Lapponice*	Atja, aijan, aijan, tåll, — a, — å, Aldekes, Aldek
	III.	6.	*Syrjæne*	Cardbi
		7.	*Permice*	
		8.	*Votjachice*	
	IV.	9.	*Ceremissice*	Válganca
	V.	10.	*Morduanice*	Jóndol
	VI.	11.	*Hungarice*	Villám, Mennykö, Istennyila
	VII.	12.	*Vogulice*	
	VIII.	13.	*Ostiachice*	
C	I.	14.	*Hibernice*	Teinntearh, Tinnteach, Caor theinntighe
	II.	15.	*Cambrice*	Mellten, Llucheden, Tân mellt
		16.	*Armorice*	Foultr, Foeltr, Foueltr, Tân foultr, Kurun
	III.	17.	*Epirotice*	Σκρεπετίμε
	IV.	18.	*Græce*	Κεραυνός, Σκηττός
		19.	*Neo-Græce*	Κεραυνός, Σκηπτός
	V.	20.	*Latine*	Fulmen, Fulgur
		21.	*Italice*	Fulmine, Saetta, Folgore
		22.	*Hispanice*	Rayo, Centella
		23.	*Lusitanice*	Raio, Corisco
		24.	*Gallice*	Foudre, Tonnerre
		25.	*Provincialiter*	Tron, Tounerro
		26.	*Catalaunice*	Llamp
		27.	*Rhætice*	Cameg
		28.	*Valachice*	Tresnet, Fulger, Fulgere
	VI.	29.	*Gothice*	Láuhmuni, Láuhmóni (a)
		30.	*Teutonice*	Plih, Blig, Plihfiur, Blebegunga (a)
		31.	*Germanice*	Blitz, Blitzstrahl, Donner (a)
		32.	*Saxonice*	(a)
		33.	*Neo-Saxonice*	Donner (a)
		34.	*Hollandice*	Bliksem, Bliksemstraal, Bliksemvuur, Donder (a)
		35.	*Anglo-Saxonice*	Þuner, Þunor (a)
		36.	*Anglice*	Thunder, Thunderbolt, Lightning (a)
		37.	*Frisice*	Bliksen (a)
		38.	*Neo-Frisice*	Blixeme, Blixme
		39.	*Islandice*	Elding, Leyptur, Reid (b)
		40.	*Suecice*	Tordon, Åska, Ljungeld (b)
		41.	*Danice*	Lynild, Lyn, Torden (b)
	VII.	42.	*Slavonice*	Mólnija, Gromovája strélá
		43.	*Russice*	Perun, Molnija, Grom, Gromovaja stréla
		44.	*Illyrice*	Grom, Trésak, Trésk, Trés, Stréla
		45.	*Slovenice*	Trésk, Stréla, Strél, Grómski žar, žark
		46.	*Bulgarice*	Svetkávica
		47.	*Polonice*	Piorun, Grom
		48.	*Bohemice*	Hrom
		49.	*Sorabice*	Wedrowy kameń
	VIII.	50.	*Borussice*	
		51.	*Lithuanice*	Żaibas, Perkúnas, Diewaitis
		52.	*Lettice*	Sibbins, Sibbens, Pehrkons

A	I.	1.	*Vasconice*	'Su
B	I.	2.	*Finnice*	Tuli, Walkia
		3.	*Esthonice*	Tulli, Tulloke, Tullokenne
	II.	4.	*Lapponice*	Dålla
		5.	*Sueco-Lapponice*	Tåll, Tålla, Tållå
	III.	6.	*Syrjæne*	Bi
		7.	*Permice*	(By)
		8.	*Votjachice*	(Tül)
	IV.	9.	*Ceremissice*	Túl
	V.	10.	*Morduanice*	Tól
	VI.	11.	*Hungarice*	Tűz
	VII.	12.	*Vogulice*	(Taut)
	VIII.	13.	*Ostiachice*	(Tjod)
C	I.	14.	*Hibernice*	Teine
	II.	15.	*Cambrice*	Tân
		16.	*Armorice*	Tân
	III.	17.	*Epirotice*	Ζγιάρ
	IV.	18.	*Græce*	Πῦρ
		19.	*Neo-Græce*	Φωτιά, Πῦρ
	V.	20.	*Latine*	Ignis
		21.	*Italice*	Fuoco
		22.	*Hispanice*	Fuego, Lumbre
		23.	*Lusitanice*	Fogo, Lume
		24.	*Gallice*	Feu
		25.	*Provincialiter*	Fuech, Fioc
		26.	*Catalaunice*	Foch
		27.	*Rhætice*	Feug, Fieuc
		28.	*Valachice*	Fok
	VI.	29.	*Gothice*	Fôn
		30.	*Teutonice*	Fiur, Fuir
		31.	*Germanice*	Feuer
		32.	*Saxonice*	Fiur, Eld
		33.	*Neo-Saxonice*	Vür, Vüer
		34.	*Hollandice*	Vuur
		35.	*Anglo-Saxonice*	Fýr, Fýryn, Æled
		36.	*Anglice*	Fire
		37.	*Frisice*	Fior, Fiur
		38.	*Neo-Frisice*	Fjoer
		39.	*Islandice*	Eldur
		40.	*Suecice*	Eld
		41.	*Danice*	Ild
	VII.	42.	*Slavonice*	Ogń
		43.	*Russice*	Ogoń
		44.	*Illyrice*	Oganj, Vatra
		45.	*Slovenice*	'Ogenj
		46.	*Bulgarice*	Ógń
		47.	*Polonice*	Ogień
		48.	*Bohemice*	Oheń
		49.	*Sorabice*	Woheń
	VIII.	50.	*Borussice*	
		51.	*Lithuanice*	Ugnis
		52.	*Lettice*	Uggans

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	Chingar, Inar, Chinda
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Kipinä, Kywen
		3.	*Esthonice* . . .	Sädde, Sedde, Kiir, Säsfi, Kibbe
	II.	4.	*Lapponice* . . .	
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Tjuonem, Tjuona, Tjuonak
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	
		7.	*Permice* . . .	
		8.	*Votjachice* . . .	
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	
	V.	10.	*Morduanice* . .	
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Szikra
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Dríthle, Drithlinn, Splanc
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Gwreichionen
		16.	*Armorice* . . .	Elven, Eliénen, Sklisen, Broud-tán
	III.	17.	*Epirotice* . . .	
	IV.	18.	*Græce*	Σπινθήρ
		19.	*Neo-Græce* . .	Σπινθήρ, Ἀστίβα, Τζιμπλίδα
	V.	20.	*Latine*	Scintilla
		21.	*Italice*	Scintilla, Favilla
		22.	*Hispanice* . . .	Centella, Chispa
		23.	*Lusitanice* . . .	Faisca, Fagulha
		24.	*Gallice*	Étincelle, Bluette
		25.	*Provincialiter* .	Belugo
		26.	*Catalaunice* . .	Centella, Espurna, Guspira
		27.	*Rhætice* . . .	Brascla, Brasca, Brinzla, Sbrinzla
		28.	*Valachice* . . .	Skùnteiŭ, Skintee
	VI.	29.	*Gothice*	
		30.	*Teutonice* . . .	Gneisto, Ganeistara, Kaneistara, Funche
		31.	*Germanice* . . .	Funke, Funken
		32.	*Saxonice* . . .	
		33.	*Neo-Saxonice* .	Funke, Sparke
		34.	*Hollandice* . .	Vonk, Spraok, Sprankel, Sprenkel, Sperk, Spark
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Spearca
		36.	*Anglice* . . .	Spark, Sparkle
		37.	*Frisice*	
		38.	*Neo-Frisice* . .	
		39.	*Islandice* . . .	Neisti
		40.	*Suecice*	Gnista
		41.	*Danice*	Gnist
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Iskra
		43.	*Russice*	Iskra
		44.	*Illyrice* . . .	Iskra, Varnica
		45.	*Slovenice* . . .	Iskra
		46.	*Bulgarice* . . .	
		47.	*Polonice* . . .	Iskra
		48.	*Bohemice* . . .	Jiskra
		49.	*Sorabice* . . .	'Skra, 'Skrĕčka
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . .	Kibbirkſztis
		52.	*Lettice*	Dſirkſtele, Dſirkſte

46. — *FLAMMA*

A	L		1. *Vasconice* . . .	'Gar, Car, Berme
B	I.		2. *Finnice* . . .	Liekki, Hohku, Roso, Rotto
			3. *Esthonice* . . .	Leek, Leeg, Löok
	II.		4. *Lapponice* . . .	Njuovča, Njuovč
			5. *Sueco-Lapponice* .	Snijptjo
	III.		6. *Syrjæne* . . .	
			7. *Permice* . . .	
			8. *Votjachice* . . .	
	IV.		9. *Ceremissice* . .	
	V.		10. *Morduanice* . .	
	VI.		11. *Hungarice* . .	Láng, Lob
	VII.		12. *Vogulice* . . .	
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	
C	I.		14. *Hibernice* . . .	Lasair
	II.		15. *Cambrice* . . .	Fflam, Ffagl
			16. *Armorice* . . .	Flamm
	III.		17. *Epirotice* . . .	Φλιάχε
	IV.		18. *Græce*	Φλόξ
			19. *Neo-Græce* . .	Φλόγα, Φλόξ
	V.		20. *Latine*	Flamma
			21. *Italice*	Fiamma
			22. *Hispanice* . . .	Llama
			23. *Lusitanice* . . .	Chamma, Flamma, Labareda
			24. *Gallice*	Flamme
			25. *Provincialiter* .	Flamo, Flamado
			26. *Catalaunice* . .	Flama, Llama
			27. *Rhætice* . . .	Flomma
			28. *Valachice* . . .	Flakĕrĕ, Vĕpae, Parè
	VI.		29. *Gothice*	
		a	30. *Teutonice* . . .	Laue, Loug, Lauga
			31. *Germanice* . . .	Flamme
			32. *Saxonice* . . .	Lògua, Flamma
			33. *Neo-Saxonice* . .	Lögnitz
			34. *Hollandice* . .	Vlam
			35. *Anglo-Saxonice* .	Lig, Læg, Leg
			36. *Anglice*	Flame, Blaze
			37. *Frisice*	Loga
			38. *Neo-Frisice* . .	Leag
		b	39. *Islandice* . . .	Logi
			40. *Suecice*	Flamma, Låga
			41. *Danice*	Flamme, Lue
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Plámeń
			43. *Russice*	Plamja, Pyl
			44. *Illyrice* . . .	Plamen, Plam
			45. *Slovenice* . . .	Plamén, Plamen
			46. *Bulgarice* . . .	Plámeń
			47. *Polonice* . . .	Płomień
			48. *Bohemice* . . .	Plamen, Plápol
			49. *Sorabice* . . .	Płomje
	VIII.		50. *Borussice* . . .	
			51. *Lithuanice* . . .	Lépìnà
			52. *Lettice*	Leefma, Leefmiaa

47. — *FUMUS*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Que, Gue
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Sawu, Sauwu, Sauhu, Suitfu
		3.	*Esthonice* . . .	Suits
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Suòva, Suov
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Suowa, Suow
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	'Cyn
		7.	*Permice* . . .	
		8.	*Votjachice* . . .	
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	
	V.	10.	*Mordvanice* . .	
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Füst
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Poschem) *Gyarmathi*
	VIII.	13.	*Ostiackice* . . .	(Dshagaem) *Schlözer*
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Deatach
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Mŵg
		16.	*Armorice* . . .	Mòged
	III.	17.	*Epirotice* . . .	*Τίμ*
	IV.	18.	*Græce*	*Καπνός*
		19.	*Neo-Græce* . .	*Καπνός*
	V.	20.	*Latine*	Fumus
		21.	*Italice*	Fumo
		22.	*Hispanice* . . .	Humo
		23.	*Lusitanice* . .	Fumo
		24.	*Gallice*	Fumée
		25.	*Provincialiter* .	Fum, Fumado
		26.	*Catalaunice* . .	Fum
		27.	*Rhætice* . . .	Fimm, Füm
		28.	*Valachice* . . .	Fum
	VI.	29.	*Gothice*	
		30.	*Teutonice* . . .	Rouh, Rauh, Rùch
		31.	*Germanice* . . .	Rauch
		32.	*Saxonice* . . .	Rör, Rög, Ruoc
		33.	*Neo-Saxonice* .	Rook
		34.	*Hollandice* . .	Rook
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Smic, Smec, Smeoc, Rêc, Rear
		36.	*Anglice* . . .	Smoke
		37.	*Frisice*	Rêk
		38.	*Neo-Frisice* . .	Rijk
		39.	*Islandice* . . .	Reykur
		40.	*Suecice*	Rök
		41.	*Danice*	Rög
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Dym
		43.	*Russice*	Dym
		44.	*Illyrice* . . .	Dim
		45.	*Slovenice* . . .	Dim
		46.	*Bulgarice* . . .	Dým
		47.	*Polonice* . . .	Dym
		48.	*Bohemice* . . .	Dým, Deym, Kaur
		49.	*Sorabice* . . .	Dym, Kad
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . .	Dúmai
		52.	*Lettice*	Duhmi

48. — *CARBO*

A	I.		1. *Vasconice* . . .	'Icatz, Iquetz
B	I.		2. *Finnice* . . .	Hiili
			3. *Esthonice* . . .	Süsfi
	II.		4. *Lapponice* . . .	
			5. *Sueco-Lapponice* .	Tjadd
	III.		6. *Syrjæne* . . .	'Som
			7. *Permice* . . .	
			8. *Votjachice* . . .	
	IV.		9. *Ceremissice* . .	
	V.		10. *Morduanice* . .	
	VI.		11. *Hungarice* . .	Szén
	VII.		12. *Vogulice* . . .	
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	
C	I.		14. *Hibernice* . . .	Gúal
	II.		15. *Cambrice* . . .	Glo
			16. *Armorice* . . .	Glaou
	III.		17. *Epirotice* . . .	Θηγγίλ, Φαγγίλ
	IV.		18. *Græce*	Ἄνθραξ
			19. *Neo-Græce* . .	Κάρβουνον, Ἄνθραξ
	V.		20. *Latine*	Carbo
			21. *Italice*	Carbone
			22. *Hispanice* . . .	Carbon
			23. *Lusitanice* . . .	Carvão
			24. *Gallice*	Charbon
			25. *Provincialiter* .	Carboun
			26. *Catalaunice* . .	Carbó
			27. *Rhætice* . . .	Cochiel, Cotschel
			28. *Valachice* . . .	Kërbune
	VI.		29. *Gothice*	
		a	30. *Teutonice* . . .	Cholo
		a	31. *Germanice* . .	Kohle
		a	32. *Saxonice* . . .	
		a	33. *Neo-Saxonice* .	Köle
		a	34. *Hollandice* . .	Kool
		a	35. *Anglo-Saxonice* .	Col
		a	36. *Anglice* . . .	Coal
		a	37. *Frisice*	Kole
		a	38. *Neo-Frisice* . .	Koal
		b	39. *Islandice* . . .	Kol
		b	40. *Suecice*	Kol
		b	41. *Danice*	Kul
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Ugl
			43. *Russice*	Ugol
			44. *Illyrice* . . .	Ugljen
			45. *Slovenice* . . .	Vógol, Ógol, Voglén
			46. *Bulgarice* . . .	
			47. *Polonice* . . .	Węgiel
			48. *Bohemice* . . .	Uhel
			49. *Sorabice* . . .	Wuhel
	VIII.		50. *Borussice* . . .	
			51. *Lithuanice* . . .	Anglis
			52. *Lettice*	Ohgle

49. — *CINIS*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Auts, Errauts, Auts erre
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Tuhka
		3.	*Esthonice* . . .	Tuhk
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Guna, Gudna
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Kuna
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	Pöim
		7.	*Permice* . . .	
		8.	*Votjachice* . . .	
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Lómyż
	V.	10.	*Morduanice* . .	Kulóv
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Hamu
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Luáith, Luáithre, Luáithreadh, — eán
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Lludw
		16.	*Armorice* . . .	Ludu
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Χί
	IV.	18.	*Græce*	Τέφρα, Σποδός
		19.	*Neo-Græce* . .	Στάχτη, Τέφρα, Σποδός
	V.	20.	*Latine*	Cinis
		21.	*Italice*	Cenere
		22.	*Hispanice* . . .	Ceniza
		23.	*Lusitanice* . . .	Cinza
		24.	*Gallice*	Cendre
		25.	*Provincialiter* .	Cendre
		26.	*Catalaunice* . .	Cendra
		27.	*Rhætice* . . .	Tschendra
		28.	*Valachice* . . .	Cenușĕ
	VI.	29.	*Gothice*	Azgò
		30.	*Teutonice* . . .	Ascà, Asgà
		31.	*Germanice* . . .	Afche
		32.	*Saxonice* . . .	
		33.	*Neo-Saxonice* .	Aske
		34.	*Hollandice* . .	Asch
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Axe, Æxe, Ahsa, Axan
		36.	*Anglice*	Ashes *pl.*
		37.	*Frisice*	
		38.	*Neo-Frisice* . .	Yeske
		39.	*Islandice* . . .	Aska
		40.	*Suecice*	Aska
		41.	*Danice*	Aſke
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Pépel, Pópel
		43.	*Russice*	Pepel, Zola
		44.	*Illyrice*	Pepeo, Lúg
		45.	*Slovenice* . . .	Pepél
		46.	*Bulgarice* . . .	Pépeł, Pepel
		47.	*Polonice* . . .	Popiół
		48.	*Bohemice* . . .	Popel
		49.	*Sorabice* . . .	Popjoł, Popeł, Popel
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . .	Pelenai
		52.	*Lettice*	Pelni

50. — *TERRA*

A	I.	1.	*Vasconice*	*Lur
B	I.	2.	*Finnice*	Maa; — Multa 3)
		3.	*Esthonice*	Ma; — Muld 3)
	II.	4.	*Lapponice*	Ædnam
		5.	*Sueco-Lapponice*	Ädnam; — Land, Landa 2); — Mulde 3)
	III.	6.	*Syrjæne*	Mu
		7.	*Permice*	(Ma), (Mu)
		8.	*Votjachice*	(Muzém), (Sjoi)
	IV.	9.	*Ceremissice*	Mulända 1) 2); — Rók 3)
	V.	10.	*Morduanice*	Mástor, Mastór, Mastór 1) 2); — Móda, Modá 3)
	VI.	11.	*Hungarice*	Föld
	VII.	12.	*Vogulice*	(Ma)
	VIII.	13.	*Ostiachice*	(Myg), (My)
C	I.	14.	*Hibernice*	Talamh; — Tír 2); — Úir, Críadh, Cré 3)
	II.	15.	*Cambrice*	Daear, Daiar, Daer; — Daearen, Daiaren, Daeren 1); — Tir 2); — Pridd 3)
		16.	*Armorice*	Douar
	III.	17.	*Epirotice*	Δέ
	IV.	18.	*Græce*	Γῆ
		19.	*Neo-Græce*	Γῆ; — Χῶμα 3)
	V.	20.	*Latine*	Terra: 1) Tellus, *opponitur Cœlo*; 2) Tellus, *opponitur Mari*; 3) Humus
		21.	*Italice*	Terra
		22.	*Hispanice*	Tierra
		23.	*Lusitanice*	Terra
		24.	*Gallice*	Terre
		25.	*Provinciáliter*	Terro
		26.	*Catalaunice*	Terra
		27.	*Rhætice*	Tiara, Terra
		28.	*Valachice*	Pëmúnt
	VI.	29.	*Gothice*	Aírþa; — Land 2); — Mulda 3)
		30.	*Teutonice*	Ërda, — o, — u; — Lant 2); — Molta 3)
		31.	*Germanice*	Erde; — Land 2)
		32.	*Saxonice*	Ertha, — ða, — da, — the, — ðe; — Land 2
		33.	*Neo-Saxonice*	Eerde; — Land 2)
		34.	*Hollandice*	Aarde; — Land 2)
		35.	*Anglo-Saxonice*	Eorðe, Eorð; — Eard 1); — Land, Lond 2); — Molde 3)
		36.	*Anglice*	Earth; — Land 2); — Mould 3)
		37.	*Frisice*	Irthe, Erthe, Erde; — Lond, Land 2); — Molde 3)
		38.	*Neo-Frisice*	Yerd, Ierde; — Lan, Laahn 2); — Moude, Molle 3)
		39.	*Islandice*	Jörd; — Land 2); — Mold 3)
		40.	*Suecice*	Jord; — Land 2); — Mull 3)
		41.	*Danice*	Jord; — Land 2); — Muld 3)
	VII.	42.	*Slavonice*	Zemljà
		43.	*Russice*	Zemlja
		44.	*Illyrice*	Zemlja
		45.	*Slovenice*	Zémlja; — Parst 3)
		46.	*Bulgarice*	Zemljà
		47.	*Polonice*	Ziemia; — Ląd 2)
		48.	*Bohemice*	Zemė, Zem; — Prsť 3)
		49.	*Sorabice*	Zemja
	VIII.	50.	*Borussice*	Semme
		51.	*Lithuanice*	Žiémė
		52.	*Lettice*	Semme

51. — *MARE*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Ichaso, Itsaso
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Meri
		3.	*Esthonice* . . .	Merri
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Appe, Mærra
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Säw, Säwa, Mär, Mära
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	More
		7.	*Permice* . . .	(Morä)
		8.	*Votjachice* . . .	(Zariź)
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Tängyz
	V.	10.	*Morduanice* . .	Inevăd, Mùrà
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Tenger
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Utä)
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	(Saryć), 'ſCàrys', (Cärys'
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Fairrge, Muir
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Mòr
		16.	*Armorice* . . .	Mor
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Δέτ
	IV.	18.	*Græce*	Θάλαττα
		19.	*Neo-Græce* . .	Θάλαττα
	V.	20.	*Latine*	Mare, Pelagus
		21.	*Italice*	Mare
		22.	*Hispanice* . . .	Mar
		23.	*Lusitanice* . . .	Mar
		24.	*Gallice*	Mer
		25.	*Provincialiter* .	Mar
		26.	*Catalaunice* . .	Mar
		27.	*Rhætice* . . .	Mar
		28.	*Valachice* . . .	Mare
	VI.	29.	*Gothice*	Marei
		30.	*Teutonice* . . .	Mere, — i, Mari, Sêo, Sê, Sèwe, Marëosëo
		31.	*Germanice* . . .	Meer, See
		32.	*Saxonice* . . .	Meri, Sêo, Sêu, Sê, Gëban, — en
		33.	*Neo-Saxonice* .	See
		34.	*Hollandice* . .	Zee
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Sæ, Mere, Mære, Geofon, Heaf, Lagu, — a
		36.	*Anglice* . . .	Sea
		37.	*Frisice*	Sê, Hef
		38.	*Neo-Frisice* . .	Sae, See
		39.	*Islandice* . . .	Sjór, Sjár, Sær, Haf
		40.	*Suecice*	Haf, Sjö
		41.	*Danice*	Haf, Sö
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Móre
		43.	*Russice*	More
		44.	*Illyrice* . . .	More
		45.	*Slovenice* . . .	Mórje
		46.	*Bulgarice* . . .	Móre
		47.	*Polonice* . . .	Morze
		48.	*Bohemice* . . .	Moře
		49.	*Sorabice* . . .	Morje
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	Iūri
		51.	*Lithuanice* . .	Márès, — rios, Júrès, — ros
		52.	*Lettice*	Juhra

52. — *INSULA*

A	I.	1.	*Vasconice*	Ugarte, Uribitarte
B	I.	2.	*Finnice*	Saari, Luoto
		3.	*Esthonice*	Saar
	II.	4.	*Lapponice*	Suolo
		5.	*Sueco-Lapponice*	Suolo
	III.	6.	*Syrjæne*	ʿDi, ʿTy
		7.	*Permice*	
		8.	*Votjachice*	
	IV.	9.	*Ceremissice*	
	V.	10.	*Morduanice*	
	VI.	11.	*Hungarice*	Sziget
	VII.	12.	*Vogulice*	
	VIII.	13.	*Ostiachice*	
C	I.	14.	*Hibernice*	Oiléun, — eán, Inis
	II.	15.	*Cambrice*	Ynys
		16.	*Armorice*	Énez, Énézen
	III.	17.	*Epirotice*	Νησί
	IV.	18.	*Græce*	Νῆσος
		19.	*Neo-Græce*	Νῆσος, Νησίον
	V.	20.	*Latine*	Insula
		21.	*Italice*	Isola
		22.	*Hispanice*	Isla
		23.	*Lusitanice*	Ilha
		24.	*Gallice*	ʿIle
		25.	*Provincialiter*	Ilo
		26.	*Catalaunice*	Isla
		27.	*Rhætice*	Insla
		28.	*Valachice*	Ostrov
	VI.	29.	*Gothice*	
		30.	*Teutonice*	Isila, Insule
		31.	*Germanice*	Inſel
		32.	*Saxonice*	Áland
		33.	*Neo-Saxonice*	Eiland
		34.	*Hollandice*	Eiland
		35.	*Anglo-Saxonice*	Ealand, — lond, Igland, — lond, Iggað
		36.	*Anglice*	Island, Isle
		37.	*Frisice*	Álond, Eiland
		38.	*Neo-Frisice*	Eylan
		39.	*Islandice*	Ey, Eyland
		40.	*Suecice*	Ö
		41.	*Danice*	Ö
	VII.	42.	*Slavonice*	Óstrov
		43.	*Russice*	Ostrov
		44.	*Illyrice*	Otok, Ostàrvo, Ada
		45.	*Slovenice*	Otók, Medmórje, Ostróv
		46.	*Bulgarice*	Óstrov
		47.	*Polonice*	Wyspa
		48.	*Bohemice*	Ostrow
		49.	*Sorabice*	Kupa, Inzula
	VIII.	50.	*Borussice*	
		51.	*Lithuanice*	Sallà
		52.	*Lettice*	Salla

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	'Aiutzira
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Järwi
		3.	*Esthonice* . . .	Järw, Jerw
	II.	4.	*Lapponice* . . .	Javrre
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Jaure, Pluewe
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	(To) *Schlözer*
		7.	*Permice* . . .	
		8.	*Votjachice* . . .	(To) *Schlözer*
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	Jár
	V.	10.	*Morduanice* . .	Érke, Érk, Érk
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Tó
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	(Tû) *Schlözer*
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	(Tju, Tu, Tau) *Gyarmathi*
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Loch
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Llyn, Llwch
		16.	*Armorice* . . .	Lagen, Lenn
	III.	17.	*Epirotice* . . .	*Γιόλ*, 'Λεκτέκ
	IV.	18.	*Græce*	*Λίμνη*
		19.	*Neo-Græce* . .	*Λίμνη*
	V.	20.	*Latine*	Lacus
		21.	*Italice*	Lago
		22.	*Hispanice* . . .	Lago
		23.	*Lusitanice* . . .	Lago, Lagòa
		24.	*Gallice*	Lac
		25.	*Provincialiter* .	Lac
		26.	*Catalaunice* . .	Estany, Llach
		27.	*Rhætice* . . .	Lag, Lac
		28.	*Valachice* . . .	Lak, Iazër, — er
	VI.	29.	*Gothice*	Sáivs, Marisáivs
		30.	*Teutonice* . . .	
		31.	*Germanice* . . .	See
		32.	*Saxonice* . . .	Sêo, Sèu, S?
		33.	*Neo-Saxonice* .	Binnensee
		34.	*Hollandice* . .	Meer
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Mere, Mære, Lac, Laca, Luh
		36.	*Anglice*	Lake
		37.	*Frisice*	Mâr (*Grimm*)
		38.	*Neo-Frisice* . .	
		39.	*Islandice* . . .	Sjór, Sjár, Sær
		40.	*Suecice*	Sjö, Insjö
		41.	*Danice*	Sö, Indfö
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Ézero
		43.	*Russice*	Ozero
		44.	*Illyrice* . . .	Jezero
		45.	*Slovenice* . . .	Jezéra, — o
		46.	*Bulgarice* . . .	Ézero
		47.	*Polonice* . . .	Jezioro
		48.	*Bohemice* . . .	Jezero
		49.	*Sorabice* . . .	Jezor
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . .	Ežeras
		52.	*Lettice*	Efars, Efers

54. — *FLUVIUS*

A	I.	1.	*Vasconice*	'Ibai, Errio
B	I.	2.	*Finnice*	Wirta; Kymi, Wuokfi; Joki
		3.	*Esthonice*	Jöggi
	II.	4.	*Lapponice*	Dædno; Jåkka, Jåk
		5.	*Sueco-Lapponice*	Ädno; Njauwe, Uwe, Uwwe
	III.	6.	*Syrjæne*	Ju
		7.	*Permice*	(Jo), ('Soí)
		8.	*Votjachice*	('Suí)
	IV.	9.	*Ceremissice*	Ánger
	V.	10.	*Morduanice*	
	VI.	11.	*Hungarice*	Folyam, Folyóvíz
	VII.	12.	*Vogulice*	(Geĭ), (Gă)
	VIII.	13.	*Ostiachice*	(Ijaga)', '(Jäga), (Jugaá), (Tangat)
C	I.	14.	*Hibernice*	Abhann, Amhann
	II.	15.	*Cambrice*	Afon
		16.	*Armorice*	Ster
	III.	17.	*Epirotice*	Λιούμε
	IV.	18.	*Græce*	Ποταμός
		19.	*Neo-Græce*	Ποταμός
	V.	20.	*Latine*	Fluvius, Flumen, Amnis
		21.	*Italice*	Fiume
		22.	*Hispanice*	Rio
		23.	*Lusitanice*	Rio; Ribeira
		24.	*Gallice*	Rivière; Fleuve
		25.	*Provincialiter*	Rihiero
		26.	*Catalaunice*	Riu; Riera
		27.	*Rhætice*	Fluss
		28.	*Valachice*	Rúŭ; Gúrlĕ
	VI.	29.	*Gothice*	Ahva
		30.	*Teutonice*	Aha, Ach, Ow, Owa, Awa
		31.	*Germanice*	Flufz; Strom
		32.	*Saxonice*	Flòd, Fluod, — t, Ström, Aha
		33.	*Neo-Saxonice*	Fleet, Flete; Stroom
		34.	*Hollandice*	Rivier; Stroom, Vloed
		35.	*Anglo-Saxonice*	Eá, Flód, Fleót, Streám
		36.	*Anglice*	River
		37.	*Frisice*	Flèt, Strâm, Á, É
		38.	*Neo-Frisice*	Streamme, Stroam
		39.	*Islandice*	Á, Fljót, Straumr, Elfa, Elf
		40.	*Suecice*	Flod, Ström, Elf
		41.	*Danice*	Flod, Ström, Elv
	VII.	42.	*Slavonice*	Rèkà
		43.	*Russice*	Rèka
		44.	*Illyrice*	Rèka
		45.	*Slovenice*	Réka
		46.	*Bulgarice*	Rèkà
		47.	*Polonice*	Rzeka
		48.	*Bohemice*	'Reka
		49.	*Sorabice*	Rèka
	VIII.	50.	*Borussice*	
		51.	*Lithuanice*	Uppė
		52.	*Lettice*	Uppe

55. — *TORRENS*

A	I.	1.	*Vasconice* . . .	Ujol
B	I.	2.	*Finnice* . . .	Wuo
		3.	*Esthonice* . . .	Wee, Wo
	II.	4.	*Lapponice* . . .	
		5.	*Sueco-Lapponice* .	Qweik, Qwoik
	III.	6.	*Syrjæne* . . .	
		7.	*Permice* . . .	
		8.	*Votjachice* . . .	
	IV.	9.	*Ceremissice* . .	
	V.	10.	*Morduanice* . .	
	VI.	11.	*Hungarice* . .	Patak
	VII.	12.	*Vogulice* . . .	
	VIII.	13.	*Ostiachice* . . .	
C	I.	14.	*Hibernice* . . .	Gais, Cais, — se
	II.	15.	*Cambrice* . . .	Ffrŵd
		16.	*Armorice* . . .	Froud, Gwâz-réd, — den
	III.	17.	*Epirotice* . . .	Πρό
	IV.	18.	*Græce*	Χειμάῤῥους, Χείμαῤῥος
		19.	*Neo-Græce* . .	Χείμαῤῥος
	V.	20.	*Latine*	Torrens
		21.	*Italice*	Torrente
		22.	*Hispanice* . . .	Torrente
		23.	*Lusitanice* . . .	Torrente
		24.	*Gallice*	Torrent
		25.	*Provincialiter* .	Tourrent
		26.	*Catalaunice* . .	Torrent
		27.	*Rhætice* . . .	Rivier
		28.	*Valachice* . . .	Pĕrĕŭ, Pûrûŭ, Pûroiŭ
	VI.	29.	*Gothice*	Rinnô
		30.	*Teutonice* . . .	Chlingo, Chlinga, Klinco
		31.	*Germanice* . . .	Strom
		32.	*Saxonice* . . .	Stroom, Riha (*Lipsii Glossar. apud Grimm*)
		33.	*Neo-Saxonice* .	Ström
		34.	*Hollandice* . .	Stroom
		35.	*Anglo-Saxonice* .	Burna, Hlynna, Randun
		36.	*Anglice*	Torrent
		37.	*Frisice*	Stràm
		38.	*Neo-Frisice* . .	Streamme, Stroam
		39.	*Islandice* . . .	Straumr
		40.	*Suecice*	Ström
		41.	*Danice*	Ström
	VII.	42.	*Slavonice* . . .	Potók
		43.	*Russice*	Potok
		44.	*Illyrice* . . .	Potok
		45.	*Slovenice* . . .	Pòtok
		46.	*Bulgarice* . . .	Potok
		47.	*Polonice* . . .	Potok
		48.	*Bohemice* . . .	Praud
		49.	*Sorabice* . . .	Rĕka
	VIII.	50.	*Borussice* . . .	
		51.	*Lithuanice* . .	Uppė
		52.	*Lettice*	Strauts, Straute, Urga

A	I.		1. *Vasconice* . . .	'Erreca, Chirripa
B	I.		2. *Finnice* . . .	Oja
			3. *Esthonice* . . .	Jöggi
	II.		4. *Lapponice* . . .	Fielhma
			5. *Sueco-Lapponice* .	Jokk, Jokka
	III.		6. *Syrjæne* . . .	'Sor
			7. *Permice* . . .	
			8. *Votjachice* . . .	
	IV.		9. *Ceremissice* . .	Ánger
	V.		10. *Morduanice* . .	
	VI.		11. *Hungarice* . .	Patak, Csermely, Sió, Ér
	VII.		12. *Vogulice* . . .	
	VIII.		13. *Ostiachice* . . .	
C	I.		14. *Hibernice* . . .	Srúth, Sróth
	II.		15. *Cambrice* . . .	Nant, Afonig
			16. *Armorice* . . .	Naoz, Gouer, Goutéren, Gwaz
	III.		17. *Epirotice* . . .	
	IV.		18. *Græce*	'Ρύαξ
			19. *Neo-Græce* . .	'Ρυάκιον, 'Ρύαξ
	V.		20. *Latine*	Rivus
			21. *Italice*	Ruscello, Rivo
			22. *Hispanice* . . .	Arroyo
			23. *Lusitanice* . . .	Regato, Ribeiro
			24. *Gallice*	Ruisseau
			25. *Provincialiter* .	Vala, Riou, Riaou
			26. *Catalaunice* . .	Riera
			27. *Rhætice* . . .	Ual, Dutg
			28. *Valachice* . . .	Pĕrĕŭ, Pûrùŭ, Pûroiŭ, Pûrûiaș
	VI.	a	29. *Gothice*	
			30. *Teutonice* . .	Pah, Bach
			31. *Germanice* . .	Bach
			32. *Saxonice* . . .	Bac
			33. *Neo-Saxonice* .	Beke
			34. *Hollandice* . .	Beek
			35. *Anglo-Saxonice* .	Bróc, Becc, Riđ, Ríđe, Rynele
			36. *Anglice* . . .	Brook
			37. *Frisice*	
			38. *Neo-Frisice* . .	
		b	39. *Islandice* . . .	Lækur
			40. *Suecice*	Bäck
			41. *Danice*	Bæk
	VII.		42. *Slavonice* . . .	Potók
			43. *Russice*	Rureĭ
			44. *Illyrice* . . .	Potok
			45. *Slorenice* . . .	Pôtok
			46. *Bulgarice* . . .	Potok
			47. *Polonice* . . .	Strumień, Strumyk
			48. *Bohemice* . . .	Potok
			49. *Sorabice* . . .	Rèka
	VIII.		50. *Borussice* . . .	
			51. *Lithuanice* . .	Uppélis
			52. *Lettice*	Uppe

JOAN, III - 16

Louis Lucien Bonaparte
Gipuzkeraz, Bizkaieraz
Londres
(1858)

Originala: Newberry Library, Chicago

JOAN. III, 16.

(Dial. Guipuzcoano.)

CEREN Jaungoicoac ain maitatu zuen mundua, non eman zuen bere Seme bacarra; argan siniſten duen gucia galdu ez dedin, baña izan dezan betico bicitza.

(Dial. Vizcaino.)

CERREN Jaungoicuac ain maitetu eban munduba, nun emon eban bere Seme bacarra; agan siniſtuten daben guztija galdu ez dedin, baña euqui daguijan betico bicitzia.

LE CANTIQUE DES CANTIQUES DE SALOMON
SALOMONEN CANTEN CANTA

Louis Lucien Bonaparte
Gipuzkeraz
Londres
1862

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

Le Cantique des Cantiques de Salomon,

TRADUIT EN

BASQUE GUIPUSCOAN,

PAR LE

PRINCE LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

LONDRES. 1862.

SALOMONEN CANTEN CANTA.

I. Cap.

MUSU eman bizat bere aoco musuaz: ceren zure bularrac ardoa baño obeac diran,

2 Usaigozodunac oquenduric onenac becela. Olio isuria da zure icena: orregatic nescach gazteac maitatu cinduten.

3 Ecar nazazu: zure ondoren corrica joango guera zure oquenduen usayera. Sartu ninduen erreguec bere gueletan: bozcariatuco ta poztuco guera zugan, oroituric zure bular ardoa baño obeaquin: zucenac maite zaituzte.

4 Beltza naiz, baña ederra, Jerusalengo alabac, Cedarco dendac becela, Salomonen larruac becela.

5 Ez contsideratu helcharana naicela, eguzquiac descoloretu ninduelaco: nere amaren semeac gudatu

ciran nere contra, jarri ninduten mastien zai: nere mastia ez nuen zaitu.

6 Eracutsi zadazu, zuc nere animac maite duenac, non larrean erabiltzen dezun, non egüerdiera eguiten dezun, asi ez nadin toquiz toqui ibiltzen zure lagunen taldeen ondoren.

7 Ez badaquizu, o emacumeen artean chit ederra, atera zaite, eta zoaz taldeen oñatzen ondoren, eta larrean erabilli itzatzu zure anchumeac artzayen echolen ondoan.

8 Irudieraci cindudan, nere adisquidea, nere zaldidiari Faraonen gurdietan.

9 Ederrac dira zure masallac ala nola usatortolarenac: zure lepoa collarrac becela.

10 Urrezco catechoac eguingo dizquizugu, cillarrezco archoz apainduac.

11 Erregue bere etzinlecuan cegoen bitartean, nere nardoac eman zuen bere usaya.

12 Mirrazco sortachoa da nere maitea neretzat, nere bularren artean gueratuco da.

13 Ciprozco mordoa da nere maitea neretzat, Engadico masticlan.

14 ¡Ai ceñ ederra ceran, nere adisquidea, ai ceñ ederra ceran! Zuro beguiac usoenac dira.

15 ! Ai ceñ ederra ceran, nere maitea, ta liraña! Gure oea loratsua da.

16 Gure echeen olcayac cedrozcoac dirade, goyaspillatuac cipresezcoac.

II. Cap.

NI naiz campoco lorea, eta ibarretaco lirioa.

2 Nola lirioa arantzen artean, ala nere adisquidea alaben artean.

3 Nola sagarrondoa basoetaco zuaitzen artean, ala nere maitea semeen artean. Nai izan nuenaren itzalaren azpian, eseri nintzan: eta aren frutua gozoa da nere eztarriarentzat.

4 Sartu ninduen ardoaren guelan, zucendu zuen nigan caridadea.

5 Sendotu nazazute lorez, inguru nazazute sagarrez: ceren amorioz cordegabetzen naicen.

6 Aren ezquerra nere burnaren azpian, eta bere escuyac besarcatuco nau.

7 Erregutzen dizutet, Jerusalengo alabac, campoetaco basauntzac, eta oreñac gatic, arren ez dizayozutela jaiquieraci, ez esnatueraci ere maitcari, berac nai duen arteraño.

8 Nere maitearen voza, ona emen non saltoca datorren mendietatic, muñoac igaroz:

9 Basauntzaren, eta orencumearen antzecoa da nere maitea. Ona emen non dagoen gure paretaren atzean, leyoetatic beguira, errejetatic celatan.

10 Ona emen nere maiteac itz eguiten dit: Jaiqui zaite, arin eguizu, nere adisquidea, nere usoa, nere ederra, eta atoz.

11 Ceren onezquero negua irago zan, euria joan zan, eta aldeguin zuen.

12 Loreac aguertu ciran gure lurrean, podaren era etorri da: usatortolaren voza aditua izan da gure errian.

13 Picondoac moteatu cituen bere uztapicoac: mastiac loretan eman zuten beren usaya. Jaiqui zaite, nere adisquidea, nere ederra, eta atoz:

14 Nere usoa arcaitzeco zuloetan, arriesco utsunean, eracutsi zadazu zure arpeguia, soñu eguin beza zure vozac nere belarrietan: ceren zure voza gozoa da, eta zure arpeguia ederra.

15 Atzitu zazquiguzute mastiac lurreratzen dituzten aceri chiquichoac: bada gure mastia loretu da.

16 Nere maitea neretzat, eta ni nire maite, lirioen artean acitzen dan arentzat,

17 Eguna zabaldu, ta itzalac erori ditecen arteraño. Biurtu zaite: iduri zatzaquie, nere maitea, basauntzari, ta orencumeari Beterco mendien gañean.

III. Cap.

NERE oean billatu nuen gauetan nere animac maite duena: billatu nuen, eta ez nuen arquitu.

2 Jaiquico naiz, eta ingurutuco det erria: caleetatic eta placetatic billatuco det nere animac maite duena: billatu nuen, eta ez nuen arquitu.

3 Arquitu ninduten erria zaitzen duten gordetzalleac: ¿Icusi al dezute nere animac maite duena?

4 Piscacho bat igaro nituenean, arquitu nuen nere animac maite duena: eldu nion: eta ez det utzico, alic eta sartu dezadan bitartean nere amaren echean, eta ni eguin ninduenaren guelan.

5 Erregutzen dizutet, Jerusalengo alabac, campoetaco basauntzac, eta oreñac gatic, arren ez dizayozutela jaiquieraci, ez esnatueraci ere maiteari, berac nai duen arteraño.

6 ¿Ceñ da igotzen dan au eremutican, mirrazco, ta intzentzozco, ta usaigozoguillearen auts guztico aromen quezco cigorchoa becela?

zure izcuntza, gozoa. Granadaren acatsa becela, ala dira zure masallac, barrenen ezcutaturic dagoena gabe.

4 Daviden torrea becela zuro lepoa, eguiña dagoena baluarteaquin: milla ezcutu daude cintzillica bertatican, errutsuen armapilla gucia.

5 Zure bular biac, lirio artean dabiltzen basauntzcume bizqui bi becelacoac.

6 Eguna arguitu, eta itzalac alde ditecen bitartean, joango naiz mirraco mendira, eta intzentzoaren muñora.

7 Guciori cera ederra, nere adisquidea, eta mancharic ez da zugan.

8 Atoz Libanotic, nere ezcongaya, atoz Libanotic, atoz: izango cera coronatua Amanaco burutic, Sanir eta Hermongo tontorretic, leoyen saizuloetatic, eta leoinabarren mendietatic.

9 Zauritu dezu nere biotza, nere arreba ezcongaya, zauritu dezu nere biotza zure beguietatic batez, eta zure lepoco ille batez.

10 ¡Ceñ ederrac diran zure bularrac, nere arreba ezcongaya! ederragoac dira zure titiac ardoa baño, eta zure oquenduen usaya aroma gucien gañeticoa.

11 Zure ezpañac, ezcongaya, abarasca jarioa dutenac, eztia ta esnea zure mingañaren azpian: eta zure soñecoen usaya intzentzoaren usaya becelacoa.

7 Ona emen non ingurutzen duten Salomonen oea irurognei errutsuc Israelco errutsuenetaticacoac:

8 Guciac dituztela ezpatac, eta gudetaraco chit ongui icasiac: bacoitzaren ezpata bere isterraren gáñean gauetaco bildurrac gatic.

9 Bideraco oe bat eguin zuen beretzat Salomon erregueac Libanoco zuraquin:

10 Bere abeac eguin cituen cillarrezcoac, etzintoquia urrezcoa, igoera purpurazcoa: erdicoa estali zuen amorioz Jerusalengo alabac gatic:

11 Atera zaitezte, ta icusi ezazute, Siongo alabac, Salomon erreguea bere amac jarri cion coroyarequin aren ezcontza itzeco, eta bere biotzaren poceco egunean.

IV. Cap.

¡CEÑ ederra ceran, nere adisquidea, ceñ ederra ceran! Zure beguiac usoenac dira, barrenen ezcutaturic dagoena gabe. Zure illeac Galaadco menditican igo ciran auntzen taldeac becelacoac.

2 Zure ortzac garbitoquitic igo ciran artalde moztuac becelacoac, guciac amo bizquiaquin, eta umegaberic ez da beren artean.

3 Zure ezpañac, granazco locarriac becelacoac: eta

12 Baratz ichia cera, nere arreba ezcongaya, baratz ichia, iturri sellatua.

13 Zure moteac granadazco verjela sagarren frutuaquin. Ciproac nardoarequin,

14 Nardoa ta azafraya, cañabera usaitsua eta cinamonoa Libanoco zur guztiaquin, mirra ta zabila oquenduric onen guztiaquin.

15 Baratzetaco iturria: Libanotican bultzadaca dijoacen ur bicien putzua.

16 Jaiqui adi, ifarra, eta ator, egoa, abill nere baratzetic, eta jario bitez bere aromac.

V. Cap.

BETOR nere maitea bere baratzera, eta jan beza bere sagarren frutua. Etorri naiz nere baratzera, nere arreba ezcongaya, iguitaitu det nere mirra nere aromaquin: jan det abarasca nere eztiarequin, edan det nere ardoa nere esneacequin: jan zazute, adisquideac, eta edan zazute, eta orditu zaitezte, chit maiteac.

2 Ni lotan nago, eta nere biotza esna: nere maite otsegiten duenaren voza: Idiqui zadazu, nere arreba, nere adisquidea, nere usoa, nere manchagabea: ceren nere

burua intzez beteric dagoen, eta nere quiscurrac gauetaco tantoz.

3 Erantzi det nere tunica, ¿nola jantzico det? garbitu ditut nere oñac, ¿nola ciquinduco ditut?

4 Nere maiteac sartu zuen bere escua zulotican, eta nere errayac icaratu ciraden bere uquituarequin.

5 Jaiqui nintzan, idiquitzera nere maiteari: nere escuai cerioten mirra, eta nere beatzac mirra chit autatuz beteac.

6 Idiqui nion nere maiteari nere atearen quisqueta: bañu berac alde eguin zuen, eta irago zan. Nere anima urtu zan, itz eguin zueneco; billatu nuen eta ez nuen arquitu: deitu nion, eta etzidan erantzun.

7 Arquitu ninduten erria ingurutzen duten gordetzalleac: jo ninduten, eta zauritu ninduten: eraman cidaten nere mantua murruen gordetzalleac.

8 Erregutzen diztet, Jorusalengo alabac, arquitzen badezute nere maitea, arren adieraci dizayozutela amorioz cordegabetzen naicela.

9 ¿Nolacoa da zure maitatuen maitea, o emacumeen artean ederrena? ¿nolacoa da zure maitatuen maitea ala guri erregutzeco?

10 Nere maitea da zuria ta gorria, millen artean autatua.

11 Bere burua urre chit ona: bere illeac palmen moteac becela, beltzac belea becela.

12 Bere beguiac usoac ur errecachoen gañean becela, ceñac dauden esnez garbituta, eta egoten diran ur ugari arin dijoacenen aldean.

13 Bere masallac aromen larrañcho usaigozoguilleac jarritacoac becela. Bere ezpañac lirio mirraric garbiena dariotenac.

14 Bere escuac urrezcoac tornutuac, jacintoz beteac. Bere sabela marfillezcoa, zafiroz apaindua.

15 Bere ancac marmolezco abeac, jarriric daudenac urrezco ondopeen gañean. Bere edertasuna Libanorena, autatua cedroac becela.

16 Bere eztarria chit gozoa, eta guztia descagarria: alacoa da nere maitea, eta bera da nere adisquidea, Jerusalengo alabac.

17 ¿Nora joan da zure maitea, o emacumeen artean edertena? ¿nora aldeguin du zure maitcac, eta billatuco degu zurequin?

VI. Cap.

NERE maitea jatsi zan bere baratzera usaigozozco larrañchora, baratzetan acitzera, ta lirioac artzera.

2 Ni nere maitearentzat, eta nere maite, lirioen artean acitzen dana, neretzat.

3 Ederra cera, nere adisquidea, gozoa, ta liraña Jerusalen becela: icaragarria ejertzitu prestatua becela.

4 Alde itzatzu zure beguiac, berac egan eraguin cidatelaco. Zure illeac dira Galaadtican aguertu ciran auntzen taldea becela.

5 Zure ortzac garbitoquitic igo ciran ardien taldea becela, guciac ume bizquiaquin, eta umegaberic ez da beren artean.

6 Granadaren azala becela, ala zure masallac zure ezcutucoac gabe.

7 Iruroguei dira erreguiñac, eta laroguei oelagunac, eta nescach gazteen cembatic jaquin ecin daiteque.

8 Bat bacarric da nere usoa, nere guztiz ona, bacarra da bere amarena, erdi zuenarentzat autatua. Icusi zuten alabac, eta chit doatsua predicatu zuten: erreguiñac eta oelagunac ere alabatu zuten.

9 ¿Ceñ da dijoan au, egunsentia jaiquitzen dan becela, ederra illarguia becela, autatua eguzquia becela, icaragarria ejertzitu prestatua becela?

10 Jatsi nintzan inchaurren baratzera, ibarretaco sagarrac icustera, eta loretu ote zan mastia, eta moteac irten ote citzayezten granadai beguiratzera.

11 Ez nuen jaquin: nere animac icaratu ninduen Aminadaben gurdiac gatic.

12 Itzuli zaite, itzuli, Sulamita: itzuli zaite, itzuli, beguiratu dizazugun.

VII. Cap.

¿CER icusico dezu Sulamitagan, gudarien taldeac baicic? ¡Ceñ ederrac diran zure pausoac oñetacoetan, printzipearen alaba! Zure isterren guiltzac, languillearen escuz eguiñac izan diran escumuturrecoac becela.

2 Zure cila urasca tornuan eguiña, edari gabe iñoiz ez dagoena. Zure sabela gari muntoya becelacoa, lirioz ingurutua.

3 Zure bular biac, basaunzcume bizqui bi becelacoac.

4 Zure lepoa marfillezco torrea becelacoa. Zure beguiac Hesebonen arraitoquiac becela, ceñac dauden taldearen alabaren atean. Zure sudurra Libanoco torre, Damascorontz beguira dagoena becela.

5 Zure burua Carmelo becelacoa: eta zure buruco illeac, erregueren purpura errequetan lotua becela.

6 ¡Ceñ ederra ceran, eta ceñ liraña, chit maitea, atseguiñetan!

7 Zure luceera iduritzen citzayon palmarenari, eta zure bularrac mordoai.

8 Esan nuen: Igoco naiz palmara, eta artuco ditut bere frutuac: eta izango dira zure bularrac mastico mordoac becela: eta zure aoco usaya sagarrena becela.

9 Zure eztarria ardoric onena becelacoa, nere maiteac edateco, eta bere ezpañ eta ortzaquin chupatzeco diña.

10 Ni nere maitearentzat, eta bere itzuliera ni ganontz.

11 Atoz, nere maitea, atera gaitecen campora, bici gaitecen baserrietan.

12 Jaiqui gaitecen goiz mastietaraco, icusi dezagun mastia loretu ote dan, lorcac granotu, granadac loretu badira: an emango dizquizut nere bularrac.

13 Urriloac* eman zuten usaya. Gure ateetan fruta guztiac daude: berriac eta zarrac, nere maitea, gorde dizquizut.

* *Mandragorac.*

ere ez dute urpetuco: emango balu ere guizonac bere echeco izate guztia amorioa gatic, ecerez becela mespreciatuco du.

8 Gure aizpa chiquia da, eta ez du bularrican. ¿Cer eguingo diogu gure aizpari itz eguingo zayon eguncan?

9 Murrua bada, eguin ditzagun bere gañean cillarrezco torrechoac: atea bada, apaindu dezagun cedrozco olez.

10 Ni naiz murrua: eta nere bularrac dira torrea becela, izan naizan ezquero bere aurrean paquea arquitu duena becela.

11 Paquetsuac iduqui zuen mastia, erriac dauzcan argan: eman cien gordetzalleai, guizonac dacarzqui bere frutua gatic milla diru cillarrezco.

12 Nere mastia nere aurrean dago. Zure millac paquetsuarenac, eta berreun bere frutuac gordetzen dituztenentzat.

13 O zu baratzetan bici cerana, adisquideac aditzen dute: entzuneraci zadazu zure voza.

14 Igues eguizu, nere maitea, eta iduritu zatzaquie basauntzari, eta orencumechoari usaigozoen mendien gañean.

VIII. Cap.

¿NORC emango cinduque niri, nere anaya, nere amaren bularrac artzen, arquitu zaitzadala camposn, eta musu eman dizazudala, eta onezquero ez nazala iñorc mespreciatu?

2 Elduco dizut eta eramango zaitut nere amaren echera: an eracutsico didazu, eta emango dizut ardo onguituaren edaria, ta nere granaden mustioa.

3 Bere ezquerra nere buruaren azpian, eta aren escuyac besarcatuco nau.

4 Erregutzen dizutet, Jerusalengo alabac, arren ez dizayozutela jaiquieraci, ez esnatueraci ere maiteari, berac nai duen arteraño.

5 ¿Ceñ da igotzen dan au eremutic, gozotasunez beteric, bere maiteari elduric? Sagarrondo baten azpian esnatu cindudan: an izan zan galdua zure ama, an izan zan indarrez galdua eguin cinduena.

6 Jarri nazazu sillua becela zure biotzaren gañean, sillua becela zure besoaren gañean: ceren sendoa dan amorioa eriotza becela, gogorra celoa infernua becela: bere lamparac dira suzcoac eta garrezcoac.

7 Ur asco ecin zuten itzali caridadea, eta ibayac

We certify that only 250 copies of this work have been printed, of which one is on thick paper.

STRANGEWAYS & WALDEN,
28 Castle Street, Leicester Sq.

LE VERBE BASQUE EN TABLEAUX

Louis Lucien Bonaparte
Londres
1869

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

LE VERBE BASQUE EN TABLEAUX.

LE VERBE BASQUE

EN TABLEAUX,

ACCOMPAGNÉ DE NOTES GRAMMATICALES,

SELON LES HUIT DIALECTES DE L' EUSKARA :

LE GUIPUSCOAN, LE BISCAÏEN, LE HAUT-NAVARRAIS SEPTENTRIONAL,
LE HAUT-NAVARRAIS MÉRIDIONAL, LE LABOURDIN,
LE BAS-NAVARRAIS OCCIDENTAL, LE BAS-NAVARRAIS ORIENTAL
ET LE SOULETIN ;

AVEC LES DIFFÉRENCES DE LEURS SOUS-DIALECTES ET DE LEURS VARIÉTÉS.

RECUEILLI SUR LES LIEUX MÊMES DE LA BOUCHE DES GENS DE LA CAMPAGNE, DANS CINQ EXCURSIONS LINGUISTIQUES FAITES DANS LES SEPT PROVINCES BASQUES D'ESPAGNE ET DE FRANCE PENDANT LES ANNÉES 1856, 1857, 1866, 1867, 1869.

PAR LE PRINCE LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

LONDRES. 1869.

We certify that only 250 *copies of this Work have been printed, of which one is on thicker and larger paper.*

STRANGEWAYS & WALDEN,
28 Castle Street, Leicester Square.

PREMIÈRE PARTIE,

MONTRANT D'UNE MANIÈRE GÉNÉRALE, AU MOYEN DE

ONZE TABLEAUX PRÉLIMINAIRES,

LES VOIX, LES MODES, LES TEMPS SIMPLES, LES NOMBRES, LES PERSONNES, LES TRAITEMENTS, LES RAPPORTS, LES FORMES VERBALES, LES NOMS VERBAUX ET LES TEMPS COMPOSÉS DU VERBE RÉGULIER DE LA LANGUE BASQUE

DANS SES QUATRE DIALECTES LITTÉRAIRES:

LE GUIPUSCOAN, LE BISCAÏEN, LE LABOURDIN ET LE SOULETIN.

PREMIER TABLEAU PRÉLIMINAIRE, MONTRANT LES

	MODES	TEMPS	GUIPUSCOAN		BISCAÏEN		LA
1	Indicatif	Présent	da	du	da	dau	da
2	. . .	Passé	zan	zuen	zan	eban	zen
3	. . .	Futur	—	—	—	—	*daiteke* [3, 4]
4	Conditionnel	Présent	litzake	luke	litzateke	leuke	*liteke* [6]
5	. . .	Passé †	zitzakean	zukean	litzatekian	leukian	*ziteken* [6, 7]
6	Impératif	Présent	bedi	beza	bedi	begi	bedi
7	. . .	Futur	—	—	bedike	begike	—
8	Subjonctif	Présent	dedin	dezan	dedin	dagijan	dadin
9	. . .	Futur présent	—	—	dedikian	dagikian	—
10	. . .	Passé	zedin	zezan	zedin	legijan	zadin
11	. . .	Futur passé	—	—	zedikian	legikian	—
12	Potentiel	Présent	— [2]	— [2]	daite [1]	dai [1]	— [2]
13	. . .	Futur	diteke [1, 2]	dezake [1, 2]	daiteke [1]	daike [1]	daiteke [2, 3]
14	Potentiel conditionnel	Présent	— [2]	— [2]	leite [1]	lei [1]	— [2]
15	. . .	Futur présent	liteke [1, 2]	lezake [1, 2]	leiteke [1]	leike [1]	liteke [2, 5]
16	. . .	Passé	— [2]	— [2]	leitian [1]	leijan [1]	— [2]
17	. . .	Futur passé	zitekean [1, 2]	zezakean [1, 2]	leitekian [1]	leikian [1]	ziteken [1, 2]
18	Suppositif du conditionnel	Présent	balitz	balu	balitz	baleu	balitz
19	Suppositif du potentiel	Présent	badedi [9]	badeza [9]	badedi	badagi	badadi
20	. . .	Futur	—	—	badedike	badagike	—
21	Suppositif du pot. cond.	Futur présent	baledi [9]	baleza [9]	baledi	balegi	baladi
22	. . .	Futur	—	—	baledike	balegike	—
23	Optatif du conditionnel	Présent	—	—	—	—	—
24	Optatif du potentiel cond.	Futur	—	—	—	—	—

* Les variantes des différents terminatifs verbaux, y incluses celles des sous-dialectes et des variétés, ne seront indiquées qu' à la troisième partie.

[1] Les temps du potentiel conditionnel sont souvent employés, en guipuscoan et en biscaïen, pour les temps du potentiel : *diteke* ou *liteke*, *dezake* ou *lezake* "il peut, il le peut". De même en biscaïen *daite* ou *leite*, *dai* ou *lei*; *daiteke* ou *leiteke*, *daike* ou *leike* peuvent signifier d'une manière non conditionnelle *il peut, il le peut ; il pourra, il le pourra*. Le guipuscoan fait aussi l'inverse, c'est-à-dire que le potentiel s'y emploie quelquefois au lieu du potentiel conditionnel : *diteke* ou *liteke*, *dezake* ou *lezake* "il pourrait, il le pourrait". Quant au temps passés du potentiel conditionnel, comme le tableau l'indique, ils rendent dans tous les dialectes, non seulement le passé du conditionnel et le plus-que-parfait du subjonctif, mais aussi l'imparfait de l'indicatif et les autres temps passés du subjonctif du verbe français *pouvoir*.

[2] Le futur du potentiel exprime en même temps le présent du même mode, en guipuscoan, en labourdin et en souletin : *diteke*, *daiteke*, *daite* ; *dezake* "il peut, il pourra ; il le peut, il le pourra". De même le futur présent et le futur passé du potentiel conditionnel expriment aussi, dans ces trois dialectes, le présent et le passé du même mode. Quant aux terminatifs *daite* et *daiteke* du souletin, ils sont synonymes, peuvent être employés l'un pour l'autre soit au présent, soit au futur, et ne constituent pas deux temps distincts, comme cela a lieu en biscaïen. Il en est de même, en souletin, de *leite* et *leiteke*. (V. aux variantes.)

[3] Le futur de l'indicatif, en labourdin,* a une signification qui est toujours conjecturale et qui diffère de celle du futur composé. (V. le sixième tableau des temps composés.) Il remplace même futur du potentiel.

[4] Le futur du potentiel, à l'intransitif, e de l'indicatif : *daiteke* "il peut, il pourra ;

[5] Le futur présent du potentiel conditi en labourdin, le présent du conditionnel : *l*

[6] Le passé du conditionnel peut rempla potentiel conditionnel.

[7] Le futur passé du conditionnel, à l'intr le passé du potentiel : *ziteken* "il pouvait,

[8] Le présent du suppositif du potent mode que quant à la forme. Quant au sen des formes dubitatives du conditionnel p aux variantes des formes dubitatives, troisiè

* Pour ne laisser aucune incertitude sur ce a m comme du labourdin que le basque des communes q

I. 1. Sare, Saint-Pée, Ahetze, Zugarramu
2. Ainhoa ;
3. Saint-Jean-de-Luz, Ciboure, Urrug Ascain, Guétary, Bidart ;

II. Arcangues, Bassussarry, Arbonne.

† Les terminatifs empruntés à d'autres temps s tères italiques.

LES VOIX, LES MODES ET LES TEMPS SIMPLES.*

LABOURDIN		SOULETIN		VOIX INTRANSITIVE	VOIX TRANSITIVE
	du	da	dü	il est	il l'a
en	zuen	zen	zian	il était	il l'avait
aiteke [3, 4]	duke [3]	date	düke	il sera	il l'aura
teke [5]	luke	lizate	lüke	il serait	il l'aurait
teken [6, 7]	zuken [6]	zatekian	zükian	il aurait été, qu'il eût été	il l'aurait eu, qu'il l'eût eu
edi	beza	bedi	beza	qu'il soit	qu'il l'ait
—	—	—	—	il sera	il l'aura
adin	dezan	dadin	dezan	qu'il soit	qu'il l'ait
—	—	—	—	qu'il soit	qu'il l'ait
adin	zezan	ledin	lezan	qu'il fût	qu'il l'eût
—	—	—	—	qu'il fût	qu'il l'eût
— [9]	— [9]	daite [9]	— [9]	il peut	il le peut
aiteke [2, 3, 4]	dezake [2, 3]	*daiteke* [2]	dezake [2]	il peut, il pourra	il le peut, il le pourra
— [9]	— [9]	leite [9]	— [9]	il pourrait	il le pourrait
zeke [3, 5]	lezake [9]	*leiteke* [9]	lezake [9]	il pourrait	il le pourrait
— [9]	— [9]	— [9]	— [9]	il pouvait, qu'il pût il aurait pu, qu'il eût pu	il le pouvait, qu'il le pût il l'aurait pu, qu'il l'eût pu
teken [1, 2, 6, 7]	zezaken [1, 2, 6]	zaitekian [1, 2]	zezakian [1, 2]	il pouvait, qu'il pût il aurait pu, qu'il eût pu	il le pouvait, qu'il le pût il l'aurait pu, qu'il l'eût pu
alitz [6]	balu	balitz	balü	s'il était	s'il l'avait
adadi	badeza	*badadi* [8]	*badeza* [8]	s'il est	s'il l'a
—	—	—	—	s'il est	s'il l'a
aladi	baleza	baledi	baleza	s'il était	s'il l'avait
—	—	—	—	s'il était	s'il l'avait
—	—	ailitz	ailü	fût-il !	l'eût-il !
—	—	ailedi	aileza	fût-il !	l'eût-il !

partie.

† Le passé du conditionnel exprime aussi le plus-que-parfait du subjonctif : *qu'il eût été, qu'il l'eût eu.*

e même assez souvent, dans ce dialecte, le

ansitif, exprime aussi, en labourdin, le futur
ourra ; il sera".†
l conditionnel, à l'intransitif, exprime aussi,
onnel : *liteke* "il pourrait, il serait".
t remplacer, en labourdin, le futur passé du

l, à l'intransitif, exprime aussi, en labourdin,
pouvait, il aurait pu ; il aurait été".
potentiel, en souletin, n'appartient à ce
t au sens, il n'y constitue qu'une variante
onnel potentiel *badaite* et *badezake*. (V.
es, troisième partie.)

sur ma manière de penser, je déclare ne considérer
mmunes qui suivent :
ugarramurdi (Espagne), Urdax (Espagne);

e, Urrugne avec Béhobie, Hendaye, Biriatou.

nne.

es temps sont imprimés (dans les tableaux) en carac-

9 En guipuscoan les temps du suppositif du potentiel et du suppositif du potentiel conditionnel ne sont employés qu'avec le nom *al* " pouvoir".

4-5-7 Les variantes labourdines du futur du potentiel qui est en même temps le futur de l'indicatif, celles du futur présent du potentiel conditionnel qui sert aussi pour le présent du conditionnel, et celles du futur passé du potentiel conditionnel qui est également employé comme passé du conditionnel sont les suivantes : ***daitake, diteke, ditake ; laitake, laiteke, litake ; zaitaken, zaiteken, zitaken.*** Quelques auteurs ont essayé de consacrer les unes aux deux potentiels et les autres à l'indicatif et au conditionnel, mais leurs efforts sont restés sans résultat contre l'usage général, d'après lequel ces terminatifs sont toujours confondus. Ce qui distingue réellement le mode potentiel et le potentiel conditionnel du futur de l'indicatif et du mode conditionnel, c'est le nom verbal, qui ne peut jamais être le radical dans les deux derniers. C'est ainsi que l'on dit aux deux modes potentiels *eror daitake* ou *diteke, eror liteke* ou *litake, eror ziteken* ou *zaitaken*, et à l'indicatif et au conditionnel *eroria daiteke, eroriko liteke, eroria liteke, eroria ziteken.* On remarquera aussi par la suite que la confusion des modes potentiels avec le futur de l'indicatif et le mode conditionnel ne se maintient pas toujours dans les terminatifs à régime indirect, ni dans les traitements familiers. (V. le sixième tableau des temps composés, le verbe labourdin au dixième tableau et la conjugaison détaillée à la deuxième partie.)

DEUXIÈME TABLEAU PRÉLIMINAIRE, MONTRANT LES NOMBRES, LES PERSONNES ET LES TRAITEMENTS.

			GUIPUSCOAN	BISCAÏEN	LABOURDIN	SOULETIN	
			VOIX INTRANSITIVE				
Singulier	1.	*i.*	naiz	naz	naiz	niz	je suis
		m.	nak	nok	nauk	nük	„
		f.	nan	non	naun	nün	„
		r.	—	—	—	nüzü	„
	2.	*r.*	zera	zara	zare	zira	tu es
		m.	aiz	az	haiz	iz	„
		f.	aiz	az	haiz	iz	„
	3.	*i.*	da	da	da	da	il est
		m.	dek	dok	duk	dük	„
		f.	den	don	dun	dün	„
		r.	—	—	—	düzü	„
Pluriel	1.	*i.*	gera	gara	gare	gira	nous sommes
		m.	gaituk	gaituk	gaituk	gütük	„
		f.	gaitun	gaitun	gaitun	gütün	„
		r.	—	—	—	gütüzü	„
	2.	*r.*	zerate	zaree	zarete	ziraye	vous êtes
	3.	*i.*	dira	dira	dire	dira	ils sont
		m.	dituk	dituk	dituk	dütük	„
		f.	ditun	ditun	ditun	dütün	„
		r.	—	—	—	dütüzü	„
			VOIX TRANSITIVE				
Singulier	1.	*i.*	det	dot	dut	düt	je l'ai
		m.	diat	juat	diat	diat	„
		f.	diñat	jonat	dinat	diñat	„
		r.	—	—	—	dizüt	„
	2.	*r.*	dezu	dozu	duzu	düzü	tu l'as
		m.	dek	dok	duk	dük	„
		f.	den	don	dun	dün	„
	3.	*i.*	du	dau	du	dü	il l'a
		m.	dik	jok	dik	dik	„
		f.	diñ	jon	din	din	„
		r.	—	—	—	dizü	„
Pluriel	1.	*i.*	degu	dogu	dugu	dügü	nous l'avons
		m.	diagu	juagu	diagu	diagü	„
		f.	diñagu	jonagu	dinagu	diñagü	„
		r.	—	—	—	dizügü	„
	2.	*r.*	dezute	dozube	duzue	düzie	vous l'avez
	3.	*i.*	dute	dabe	dute	die	ils l'ont
		m.	ditek	juek	ditek	die	„
		f.	diten	jone	dine	diñe	„
		r.	—	—	—	dizie	„

N.B. *i.*, *m.*, *f.*, *r.* signifient *traitement indéfini*, *traitement masculin*, *traitement féminin*, *traitement respectueux*. Quant au traitement diminutif, propre au dialecte bas-navarrais oriental, il n'en sera question qu'à la deuxième partie.

TROISIÈME TABLEAU PRÉLIMINAIRE, MONTRANT LES RAPPORTS DE SUJET À RÉGIME.

		GUIPUSCOAN	BISCAÏEN	LABOURDIN	SOULETIN
	il est	da	da	da	da
Rapport de sujet à régime indirect	il m'est	zait	jat	zait	zait
	il t'est	zaizu	jatzu	zaitzu	zaizü
	il lui est	zayo	jako	zayo	zayo
	il nous est	zaigu	jaku	zaiku	zaikü
	il vous est	zaizute	jatzube	zaitzue	zaitzie
	il leur est	zayote	jakee	zayote	zaye
Rapport de sujet à régime direct	il m'a	nau	nau	nau	nai
	il t'a	zaitu	zaituz	zaitu	zütü
	il l'a	du	dau	du	dü
	il nous a	gaitu	gaituz	gaitu	gütü
	il vous a	zaituzte	zaitubez	zaituzte	zütie
	il les a	ditu	dituz	ditu	dütü
Rapport de sujet à régime direct et à régime indirect à la fois	il me l'a	dit	deust	daut	deit
	il me les a	dizkit	deustaz	dauzkit	deizt
	il te l'a	dizu	deutsu	dautzu	deizü
	il te les a	dizkizu	deutsuz	dauzkitzu	deitzü
	il le lui a	dio	deutsa	dio	deyo
	il les lui a	dizkio	deutsaz	diotza	deitzo
	il nous l'a	digu	deusku	dauku	deikü
	il nous les a	dizkigu	deuskuz	dauzkigu	deizkü
	il vous l'a	dizute	deutsube	dautzue	deizie
	il vous les a	dizkizute	deutsubez	dauzkitzue	deitzie
	il le leur a	diote	deutse	diote	deye
	il les leur a	dizkiote	deutsez	diotzate	deitze

FORMES VERBALES	GUIPUSCOAN		BISCAÏEN		LABOURDIN	
	INTRANSITIF	TRANSITIF	INTRANSITIF	TRANSITIF	INTRANSITIF	TRANSITIF
SIMPLES						
Capitale	da	du	da	dau	da	du
Conjonctive[1]	dala	duela	dala	dabela	dela	duela
Relative[2]	dan	duen	dan	daben	den	duen
Causative[2]	—	—	—	—	baita	baitu
Interrogative	—	—	—	—	—	—
Affirmative[3]	bada	badu	bada	badau	bada	badu
Dubitative[3]	bada	badu	bada	badau	bada	badu
Négative[4]	ezta	eztu	ezta	eztau	ezta	eztu
COMPOSÉES						
Affirmativo-conjonctive[1]	badala	baduela	badala	badabela	badela	baduela
Affirmativo-relative[3]	—	—	—	—	baden	baduen
Affirmativo-interrogative	—	—	—	—	—	—
Dubitativo-relative[3]	badan	baduen	badan	badaben	baden	baduen
Négativo-conjonctive[1 4]	eztala	eztuela	eztala	eztabela	eztela	eztuela
Négativo-relative[2 4]	eztan	eztuen	eztan	eztaben	ezten	eztuen
Négativo-causative[2]	—	—	—	—	ezpaita	ezpaitu
Négativo-interrogative	—	—	—	—	—	—
Négativo-dubitative[4]	ezpada	ezpadu	ezpada	ezpadau	ezpada	ezpadu
NOMINALES[6]						
Conjonctive infinitive[1]	—	—	—	—	delarik	duelarik
„ génitive	dalako	duelako	dalako	dabelako	—	—
„ génitive articulée	—	—	dalakua[8]	dabelakua[8]	—	—
„ génitivo-instrumentale	—	—	—	—	—	—
„ génitivo-destinative	—	—	—	—	delakotz[9]	duelakotz[9]
„ génitivo-inessive	dalakoan	duelakoan	*dalakuan*[8]	*dabelakuan*[8]	delakoan	duelakoan
Relative génitive	daneko	dueneko	daneko	dabeneko	deneko	dueneko
„ inessive	danean	duenean	danian	dabenian	denean	duenean
„ déterminative[7]	—	—	—	—	deno	dueno
„ disjonctive[5]	—	—	danez	dabenez	denez	duenez
NOMINALES COMPOSÉES						
Affirmativo-conjonctive infinitive[1]	—	—	—	—	badelarik	baduelarik
„ „ génitive	badalako	baduelako	badalako	badabelako	—	—
„ „ genitive articulée	—	—	badalakua[8]	badabelakua[8]	—	—
„ „ génitivo-instrumentale	—	—	—	—	—	—
„ „ génitivo-destinative	—	—	—	—	badelakotz[9]	baduelakotz[9]
„ „ génitivo-inessive	badalakoan	baduelakoan	*badalakuan*[8]	*badabelakuan*[8]	badelakoan	baduelakoan
Dubitativo-relative disjonctive[5]	—	—	badanez	badabenez	badenez	baduenez
Negativo-conjonctive infinitive[1]	—	—	—	—	eztelarik	eztuelarik
„ „ génitive[4]	eztalako	eztuelako	eztalako	eztabelako	—	—
„ „ génitive articulée[4]	—	—	eztalakua[8]	eztabelakua[8]	—	—
„ „ génitivo-instrumentale	—	—	—	—	—	—
„ „ génitivo-destinative	—	—	—	—	eztelakotz[9]	eztuelakotz[9]
„ „ génitivo-inessive[4]	eztalakoan	eztuelakoan	*eztalakuan*[8]	*eztabelakuon*[8]	eztelakoan	eztuelakoan
Negativo-relative génitive[4]	eztaneko	eztueneko	eztaneko	eztabeneko	eztenеko	eztueneko
„ „ inessive[4]	eztanean	eztuenean	eztanian	eztabenian	eztencan	eztuencan
„ „ déterminative[7]	—	—	—	—	ezteno	eztueno
„ „ disjonctive[5]	—	—	—	—	eztenez	eztuenez

MONTRANT LES FORMES VERBALES.

SOULETIN		INTRANSITIF	TRANSITIF
INTRANSITIF	TRANSITIF		
da	dü.	il est	il l'a
dela	diala	qu'il est	qu'il l'a
den	dian	qui est, qu'il y a	qui l'a
beita	beitü	parce qu'il est, parce qu'il y a	parce qu'il l'a
deya?	dia?	est-il?	l'a-t-il?
bada	badü	il y a	il l'a
bada	badü	s'il est	s'il l'a
ezta	eztü	il n'est pas, il n'y a pas	il ne l'a pas
badela	badiala	qu'il y a	qu'il l'a
baden	badian	qu'il y ait	qu'il l'ait
badeya?	badia?	y a-t-il?	l'a-t-il?
baden	badian	s'il est ; s'il y a	s'il l'a
eztela	eztiala	qu'il n'est pas, qu'il n'y a pas	qu'il ne l'a pas
ezten	eztian	qui n'est pas, qu'il n'y a pas	qui ne l'a pas
ezpeita	ezpeitü	parce qu'il n'est pas, parce qu'il n'y a pas	parce qu'il ne l'a pas
ezteya?	eztia?	n'est-il pas?, n'y a-t-il pas?	ne l'a-t-il pas?
ezpada	ezpadü	s'il n'est pas, s'il n'y a pas	s'il ne l'a pas
delarik	dialarik	tandis qu'il est	tandis qu'il l'a
—	—	parce qu'il est	parce qu'il l'a
—	—	supposant qu'il est	supposant qu'il l'a
delakoz[9]	dialakoz[9]	parce qu'il est	parce qu'il l'a
delakotzat[9]	dialakotzat[9]	supposant qu'il est	supposant qu'il l'a
delakuan	dialakuan	supposant qu'il est	supposant qu'il l'a
deneko	dianeko	pour quand il est, pour quand il y a	pour quand il l'a
denian	dianian	lorsqu'il est, lorsqu'il y a	lorsqu'il l'a
deno	diano	tant qu'il est, tant qu'il y a	tant qu'il l'a
denez	dianez	s'il est, s'il est ou non ; s'il y a, s'il y a ou non	s'il l'a, s'il l'a ou non
badelarik	badialarik	tandis qu'il y a	tandis qu'il l'a
—	—	parce qu'il y a	parce qu'il l'a
—	—	supposant qu'il y a	supposant qu'il l'a
badelakoz[9]	badialakoz[9]	parce qu'il y a	parce qu'il l'a
badelakotzat[9]	badialakotzat[9]	supposant qu'il y a	supposant qu'il l'a
badelakuan	badialakuan	supposant qu'il y a	supposant qu'il l'a
badenez	badianez	s'il y a, s'il y a ou non	s'il l'a, s'il l'a ou non
eztelarik	eztialarik	tandis qu'il n'est pas, tandis qu'il n'y a pas	tandis qu'il ne l'a pas
—	—	parce qu'il n'est pas, parce qu'il n'y a pas	parce qu'il ne l'a pas
—	—	supposant qu'il n'est pas, supposant qu'il n'y a pas	supposant qu'il ne l'a pas
eztelakoz[9]	eztialakoz[9]	parce qu'il n'est pas, parce qu'il n'y a pas	parce qu'il ne l'a pas
eztelakotzat[9]	eztialakotzat[9]	supposant qu'il n'est pas, supposant qu'il n'y a pas	supposant qu'il ne l'a pas
eztelakuan	eztialakuan	supposant qu'il n'est pas, supposant qu'il n'y a pas	supposant qu'il ne l'a pas
ezteneko	eztianeko	pour quand il n'est pas, pour quand il n'y a pas	pour quand il ne l'a pas
eztenian	eztianian	lorsqu'il n'est pas, lorsqu'il n'y a pas	lorsqu'il ne l'a pas
ezteno	eztiano	tant qu'il n'est pas, tant qu'il n'y a pas	tant qu'il ne l'a pas
eztenez	eztianez	s'il n'est pas, s'il n'y a pas	s'il ne l'a pas

NOTES DU QUATRIÈME TABLEAU.

[1] Les formes conjonctives qui ne sont pas infinitives remplacent celles qui le sont, en guipuscoan et en biscaïen. C'est ainsi que *dalu* s'emploie dans ces dialectes non seulement dans le sens de *qu'il est*, mais aussi dans celui de *delarik* "tandis qu'il est". Le labourdin, tout en ayant les formes positives infinitives, les remplace assez souvent, lui aussi, par les non infinitives.

[2] Les formes causatives, manquant au guipuscoan et au biscaïen, sont presque toujours remplacées dans ces deux dialectes par les formes relatives. C'est ainsi que la phrase: *là où est ton trésor, est ton cœur*, qui est rendue en souletin par *nun beita zure tresora,* han düzü zure bihotza*, et en labourdin par *non baita zure tresora, han da zure bihotza*, doit s'exprimer en guipuscoan par *non dagoen zure tesoroa, an dago zure biotza*, et en biscaïen par *nun daguan zeure tesorua, an dago zeure bijotza*.

[3] En guipuscoan et en biscaïen la forme affirmative du transitif *badu, badau* signifie moins *il l'a* que ce que les Espagnols expriment par *ya lo tiene*. Lorsque on veut rendre dans ces deux dialectes *lo tiene* tout simplement, on emploie la forme capitale. *Ogia du, ogija dau* "tiene el pan", *badu ogia, badau ogija* "ya tiene el pan". Ces deux phrases espagnoles seront toujours rendues en labourdin et en souletin par *badu* ou *badü ogia*. La forme intransitive *bada*, dans les deux dialectes basques d'Espagne, est exprimée très-souvent par *dago*, de sorte que ces phrases espagnoles *hay agua, ya hay agua, es agua, ya es agua* se rendent, la première par *ura dago* et *bada ura*, la deuxième par *badago ura*, la troisième et la quatrième par *ura da*. En labourdin et en souletin, la première et la deuxième par *bada ura* ou *hur*, et la troisième et la quatrième par *ura* ou *hur da*. Nous finirons cette note par faire observer que *ba* ne peut appartenir à la forme affirmative que lorsque le terminatif n'est pas accompagné de noms verbaux, de certains mots à l'indéfini tels que *bearr, biarr* ou *beharr, nai, nahi* ou *gura* etc., ou bien d'un adjectif. C'est ainsi que *ogia eman badu* ou *badü, ogija emon badau, ona bada* ou *hun buda, bearr, biarr* ou *beharr bada, nai, nahi badu* ou *gura badau* ne peuvent signifier que dubitativement *s'il a donné le pain, s'il est bon, si c'est nécesaire, s'il le veut*, quoique *badu* ou *badü ogia, badau ogija* expriment affirmativement *il a le pain* ou *ya tiene el pan*. Quant à *bearr, biarr* ou *beharr, nai, nahi* ou *gura* &c., lorsque le sens est affirmatif, ils ne reçoivent jamais, pas même dans les dialectes de France, les terminatifs accompagnés de la syllabe prépositive *ba*.

[4] Dans le guipuscoan et dans le biscaïen littéraires les formes négatives ne sont pas obligatoires, et l'on peut parfaitement bien substituer, soit dans la langue parlée, soit dans la langue écrite, à *ezta, eztu, eztau, ezpada, ezkera, ezkara* "ez da, ez du, ez dau, ez bada, ez gera, ez gara". En labourdin on prononce *ezta* etc., quoique l'on écrive le plus souvent (à tort) *ez da*.

[5] J'appelle ces formes *disjonctives* et non pas *instrumentales*, car l'affixe instrumental n'y joue absolument aucun rôle, en dépit des apparences contraires. *Danez* et *duenez* ne sont en effet que l'abréviation de *dan edo ez, duen edo ez*; et quant à ceux qui conserveraient quelque doute à cet égard, on n'a qu'à leur faire observer que le dialecte guipuscoan ne connait pas cette forme et se sert dans le même sens de *dan edo ez, duen edo ez*.

[6] Les formes nominales du verbe basque sont en général les mêmes que celles du nom; mais, comme les premières diffèrent souvent des secondes quant au sens, on a jugé convenable de ne faire entrer dans ce tableau, comme formes verbales nominales, que celles qui présentent cette différence d'une manière assez sensible. C'est ainsi que l'on y voit figurer *denean* et *dianeko* dans le sens de *lorsqu'il est* et de *pour quand il l'a*, mais non pas dans celui de *dans ce qui est* et de *de ce qui l'a*. Dans ce dernier sens en effet l'affixe inessif de *denean* et l'affixe génitif relatif de *dianeko* ne diffèrent en rien de ceux de *lurrean* "dans la terre" *oihaneko* "du bois".

[7] L'affixe déterminatif pur paraît être *o*, abréviation de *oro* "tout", d'après Darrigol, dont nous partageons entièrement la manière de voir à ce sujet. Les formes verbales relatives sont les seules qui présentent cet affixe sans accompagnement. En effet dans *deno, diano* on ne voit que la forme relative plus l'affixe déterminatif *o*. Dans les autres noms au contraire, c'est l'affixe allatif qui s'ajoute en général, non pas à l'affixe déterminatif isolé, mais à la forme verbale *deno* elle-même. Je dis en général, car il arrive quelquefois, comme dans les expressions adverbiales, que *dano, daño, daino, deno, deño, deino, dino, diño*, selon les dialectes, jouent le rôle de véritables affixes. C'est ainsi que quoique l'on dise *deno* et *diano* dans le sens de *tant qu'il est, tant qu'il l'a*, on dira *deneraino, dueneraino* pour *jusqu'à ce qui est, jusqu'à ce qui l'a, deneraino* et *dueneraino* n'étant que l'abréviation de *denera deno* et *duenera deno*. Il en est de même de *zeruraño, lurreraño* "jusqu'au ciel, jusqu'à la terre", et sans affixe allatif: *gaurdaño* "jusqu'à aujourd'hui", *biardaño* "jusqu'à demain", *aurtendaño* "jusqu'à cette année".

[8] *dalakuan, dabelakuan* et leur composés existent bien en biscaïen, mais n'étant formés que de *dalakua, dabelakua* plus l'affixe inessif, qui est loin d'y déterminer un sens de véritable forme verbale (V. la sixième note), nous ne les avons enregistrés, dans ce dialecte, qu'en caractères italiques, et seulement pour aider la comparaison avec le guipuscoan, le labourdin et le souletin.

[9] *delakotz, duelakotz* et leurs composés ont pour synonymes, en labourdin, *delakotzat, duelakotzat* etc. Les uns et les autres ne reçoivent pas toutefois, dans ce dialecte, la signification souletine de *supposant qu'il est* etc. Ils signifient, comme en souletin *delakoz, dialakoz*, "parce qu'il est, parce qu'il l'a".

* Le signe s sert à indiquer le *s* doux propre au souletin, son intermédiaire entre le *z* et *j* français, de même que le *x* indique dans les quatre dialectes un son intermédiaire entre celui du *s* dur et du *ch* français. Le *z* et le s constituent, en basque, deux palatales sifflantes.

CINQUIÈME TABLEAU PRÉLIMINAIRE.

NOMS VERBAUX.

NOMS VERBAUX	GUIPUSCOAN	BISCAÏEN
		Noms verbaux s'unissant aux ter
SIMPLES		
Radical [1]	*eror*	—
Indéfini	erori, joan	jausi, juan
Défini [2]	eroria, joana	jausija, juana
Infinitif [3]	—	—
Inessif indéfini	erortzen, joaten	jausten, juaten
Inessif défini (*voir aux variantes des noms verbaux à l'inessif, troisième partie.*)		
Génitif local	eroriko, joango	jausiko, juango
Génitif possessif	—	—
DOUBLES		
Double indéfini [4]	erori izan, joan izan	jausi izan, juan izan
Défini avec indéfini [4]	eroria izan, joana izan	jausija izan, juana izan
Infinitif avec indéfini	—	—
Indéfini avec génitif local	erori izango, joan izango	jausi izango, juan izango
Indéfini avec génitif possessif	—	—
Défini avec génitif local	eroria izango, joana izango	jausija izango, juana izango
Défini avec génitif possessif	—	—
Infinitif avec génitif possessif	—	—
TRIPLES [4]		
Double indéf. et génitif local	—	jausi izan izango, juan izan izango
Défini avec indéf. et génitif local	—	jausija izan izango, juana izan izango
		Noms verbaux s'unissant tantôt aux terminatifs de la vo
SIMPLES		
Radical [1]	*ikus*	—
Indéfini	ikusi, jan	ikusi, jan
Défini [2]	ikusia, jana	ikusija, jana
Infinitif [3]	—	—
Inessif indéfini	ikusten, jaten	ikusten, jaten
Inessif défini (*voir aux variantes des noms verbaux à l'inessif, troisième partie.*)		
Génitif local	ikusiko, jango	ikusiko, jango
Génitif possessif	—	—
DOUBLES		
Double indéfini [4]	ikusi izan, jan izan	ikusi izan, jan izan
Défini avec indéfini [4]	ikusia izan, jana izan	ikusija izan, jana izan
Infinitif avec indéfini	—	—
Indéfini avec génitif local	ikusi izango, jan izango	ikusi izango, jan izango
Indéfini avec génitif possessif	—	—
Défini avec génitif local	ikusia izango, jana izango	ikusija izango, jana izango
Défini avec génitif possessif	—	—
Infinitif avec génitif possessif	—	—
TRIPLES [4]		
Double indéf. et génitif local	—	ikusi izan izango, jan izan izango
Défini avec indéf. et génitif local	—	ikusija izan izango, jana izan izango

N.B. Le "j" souletin se prononce comme le *j* français ou à-peu-près ; le "ɉ" guipuscoan et biscaïen, comme le *j* espag
sifflant, qui tient le milieu entre le *di* du mot l'

[1] Le radical existe bien, quant à la forme, en guipuscoan, mais, quant au sens, il n'y constitue qu'une variante de l'indéfini. On l'y emploie par des raisons euphoniques, et non pas d'après la syntaxe, comme cela a lieu dans les dialectes de France. Quoiqu'il puisse, en guipuscoan, être remplacé par l'indéfini, l'inverse ne saurait toujours avoir lieu. Le sens du radical ne peut être bien rendu en français.

[2] Le défini du guipuscoan, du biscaïen et du labourdin, ainsi que l'infinitif du souletin ne peuvent se rendre en français que d'une manière approximative à l'aide des mots *déja, tout-à-fait* etc. *Erori da, jausi da* "il est tombé", *eroria da, jausija da, eroririk da* "il est déja, tout-à-fait tombé". Quoique les trois premiers dialectes n'emploient pas l'infinitif et que le souletin ne se serve pas du défini dans les temps composés, le défini et l'infinitif n'en sont pas moins employé
comme adjectif et le second pour rendre
effet *eroririk*, dans le sens de *étant tombé*
letin qu'au guipuscoan et au labourdin,
et *eroria*, dans le sens de *le tombé*, se di
en labourdin, mais aussi en souletin, de

[3] Le défini et l'infinitif, ainsi que
font partie, et qui s'unissent tantôt ave
tive et tantôt avec ceux de la voix int
derniers, peuvent, dans certains cas fort
bien distinctes, car ils correspondent,
passif qu'à l'actif du français. C'est

LABOURDIN	SOULETIN	
terminatifs de la voix intransitive		
eror . . .	eror	tombé, allé
erori, goan . . .	erori, juan . . .	tombé, allé
eroria, goana . .	—	le tombé, l'allé
—	eroririk, juanik . . .	tombé, allé
erortzen, goaten . .	erorten, juaiten . . .	en action de tomber, en action d'aller
eroriko . . .	eroriko	de tombé, d'allé
goanen . . .	eroriren, juanen . . .	de tombé, d'allé
erori izan, goan izan .	erori izan, juan izan . .	été tombé, été allé
eroria izan, goana izan .	—	été le tombé, été l'allé
—	eroririk izan, juanik izan . .	été tombé, été allé
—	—	d'été tombé, d'été allé
erori izanen, goan izanen .	—	d'été tombé, d'été allé
—	—	d'été le tombé, d'été l'allé
eroria izanen, goana izanen .	—	d'été le tombé, d'été l'allé
—	eroririk izanen, juanik izanen .	d'été tombé, d'été allé
—	—	d'avoir été tombé, d'avoir été allé
—	—	d'avoir été le tombé, d'avoir été l'allé
voix transitive et tantôt à ceux de la voix intransitive[3]		
ikus . . .	ikhus	vu, mangé
ikusi, yan . . .	ikhusi, jan . . .	vu, mangé
ikusia, yana . . .	—	le vu, le mangé
—	ikhusirik, janik . . .	vu, mangé
ikusten, yaten . .	ikhusten, jaten . . .	en action de voir, en action de manger
ikusiko . . .	ikhusiko . . .	de vu, de mangé
yanen . . .	ikhusiren, janen . . .	de vu, de mangé
ikusi izan, yan izan . .	ikhusi ükhen,[5] jan ükhen[5] .	eu vu, eu mangé
ikusia izan, yana izan .	—	eu le vu, eu le mangé
—	ikhusirik ükhen,[5] janik ükhen[5] .	eu vu, eu mangé
—	—	d'eu vu, d'eu mangé
ikusi izanen, yan izanen .	—	d'eu vu, d'eu mangé
—	—	d'eu le vu, d'eu le mangé
ikusia izanen, yana izanen .	—	d'eu le vu, d'eu le mangé
—	ikhusirik ükhenen,[5] janik ükhenen[5]	d'eu vu, d'eu mangé
—	—	d'avoir eu vu, d'avoir eu mangé
—	—	d'avoir eu le vu, d'avoir eu le mangé

pagnol ; le " j " biscaïen, comme un *d* mouillé et légèrement sifflant ; le " y " labourdin, comme un son mouillé non
ot français *diable* et le *ghi* du mot italien *ghianda*.

oyés dans tous les dialectes, le premier
dic le participe passé composé. En
abé, appartient tout aussi bien au sou-
lin, de même que *jausirik* au biscaïen,
e dit non seulement en guipuscoan et
de même que *jausija* en biscaïen.
ue les noms verbaux doubles dont ils
avec les terminatifs de la voix transi-
intransitive, lorsqu'ils s'unissent à ces
fort rares, recevoir deux significations
t, quant au sens, tout aussi bien au
st ainsi que *jana*, *yana* ou *janik da*
signifient non seulement *il est mangé*, mais aussi *il a mangé* (*il est repu*). Dans ce dernier cas le souletin *janik* a le sens de *ayant mangé*, sens qu'il reçoit en d'autres circonstances, tandis que dans les autres dialectes (chose difficile à expliquer) c'est le défini *jana*, *yana* qui, dans cette seule occasion, est employé dans le sens de *janik*, *yanik*.

[4] Le double indéfini et le défini avec indéfini sont peu usités en biscaïen, et les noms verbaux triples le sont encore moins. C'est pourquoi ces derniers ne figureront pas dans le tableau des temps composés.

[5] Lorsque les noms verbaux s'unissent aux terminatifs de la voix intransitive, *ükhen* et *ükhenen* sont toujours remplacés, en souletin, par *izan* et *izanen*.

SIXIÈME TABLEAU PRÉLIMINAIRE, MONTRANT LES DIFFÉRENTES MANIÈRES DONT SE FORMENT LES NOMS VERBAUX.

	Guipuscoan	Biscaïen	Labourdin	Souletin	
			INDÉFINI, DÉFINI, INFINITIF ET RADICAL		
1	jan-a	jan-a	yan-a	jan-ik	*manger*
2	joan-a	juan-a	goan-a	juan-ik	*aller*
3	ikusi-a	ikusi-ja	ikusi-a	ikhusi-rik	*voir*
4	autsi-a	ausi-ja	hautsi-a	hautse-rik	*rompre*
5	idiki-a	idigi-ja	ideki-a	idoki-rik	*ouvrir*
6	busti-a	busti-ja	busti-a	busti-rik	*mouiller*
7	argitu-a	argitu-ba	argitu-a	argitü-rik	*éclairer*
8	pagatu-a	pagau-ba	pagatu-a	pakhatü-rik	*payer*
9	ezkondu-a	ezkondu-ba	ezkondu-a, ezkont *r.*	ezkuntü-rik	*marier*
10	ustu-a	ustu-ba	hustu-a	hüstü-rik	*vider*
11	deitu-a	deitu-ba	deithu-a	deithü-rik	*appeler*
12	sartu-a	sartu-ba	sarthu-a	sarthü-rik	*entrer*
13	jo-a	jo, jua *d.*	yo-a	jo-rik	*frapper*
14	bete-a	bete, betia *d.*	bethe-a	bethe-rik	*remplir*
15	atera-tua	atera, aterea *d.*	athera-tua	khosta-rik (*coûter*)	*sortir*
			INESSIF		
1	jaten	jaten	yaten	jaten	
2	joaten	juaten	goaten	juaiten [3]	
3	ikusten [1]	ikusten	ikusten	ikhusten	
4	austen	austen	hausten	hausten	
5	idikitzen	idigiten	idekitzen	idokiten	
6	bustitzen	bustiten	bustitzen	bustiten	
7	argitzen	argiten	argitzen	argitzen	
8	pagatzen	pagetan [2]	pagatzen	pakhatzen	
9	ezkontzen	ezkonetan [2]	ezkontzen	ezkuntzen	
10	usten	ustuten	husten	hüsten	
11	deitzen	deituten	deitzen	deitzen	
12	sartzen	sartuten	sartzen	sartzen	
13	jotzen	joten	yotzen	joiten [2]	
14	betetzen	betetan [2]	bethetzen	bethetzen	
15	ateratzen	ateretan [2]	atheratzen	khostatzen	
			GÉNITIF		
1	jango	jango	yanen	janen	
2	joango	juango	goanen	juanen	
3	ikusiko	ikusiko	ikusiko	ikhusiren [4]	
4	autsiko	ausiko	hautsiko	hautseren	
5	idikiko	idigiko	idekiko	idokiren	
6	bustiko	bustiko	bustiko	bustiren	
7	argituko	argituko	argituko	argitüren [4]	
8	pagatuko	pagauko	pagatuko	pakhatüren	
9	ezkonduko	ezkonduko	ezkonduko	ezkuntüren	
10	ustuko	ustuko	hustuko	hüstüren	
11	deituko	deituko	deithuko	deithüren	
12	sartuko	sartuko	sarthuko	sarthüren	
13	joko	joko	yoko	joren	
14	beteko	beteko	bethoko	betheren	
15	aterako	aterako	atherako	khostaren	

N.B.—*d.* et *r.* signifient *défini* et *radical*. Les lettres qui suivent le tiret sont celles qu'il faut ajouter à l'indéfini pour le transformer en défini ou en infinitif. Les lettres en italique sont celles qu'il faut retrancher de l'infinitif pour le transformer en radical.

[1] Quoique les inessifs guipuscoans se terminent le plus souvent en *tzen*, certains d'entre eux préfèrent la désinence en *ten*, qui est la plus usitée en biscaïen. Lorsque l'indéfini se termine en *n*, la désinence en *ten* est la seule en usage dans les quatre dialectes, mais lorsqu'il se termine en *si*, *tsi*, *tu*, quoique la désinence en *ten* soit la plus usitée en guipuscoan, celle en *tzen* n'est pas non plus inadmissible dans ce dialecte : *ikusten*, *ikusitzen*. Dans ce dernier cas l'indéfini ne subit aucun retranchement pour se transformer en inessif.

[2] Les noms verbaux biscaïens qui se terminent à l'inessif en *etan* au lieu de *aten* sont ceux qui à l'indéfini se terminent en *au*, *iu*, *du* ou bien en *a* ou *e*. Ceux en *au*, *du*, et *a* changent ces finales en *etan*, ceux en *iu* ne changent en *etan* que l'*u* final, et ceux en *e* ajoutent la finale *tan* à l'indéfini.

[3] Un nombre très-restreint de noms verbaux se terminent en *aiten*, *eiten*, *oiten*, au lieu de *aten*, *eten*, *oten*. Ces exceptions ont lieu non seulement en souletin, mais aussi dans les deux dialectes bas-navarrais, et rarement en labourdin. La seule manière de se rendre compte de cet *i* intercalé, c'est de l'assimiler à l'*i* de *urteiten*, *aurkituiten*, *emaiten* et mille autres, que l'on emploie dans certaines variétés du sous-dialecte biscaïen occidental (voir la troisième partie), comme abréviations de *urte egiten*, *aurkitu egiten*, *emo egiten*, et comme synonymes de *urteten*, *aurkituten*, *emoten* ; car il ne faut pas ignorer que dans les sus-dites variétés, de même qu'en bas-navarrais occidental, *ein* s'emploie pour *egin*, et qu'en bas-navarrais oriental on se sert indifféremment de *in* et de *ein*. Il paraît donc que l'*i* de *juaiten*, *emaiten*, *joiten*, *ükheiten* appartient à l'inessif d'*egite*, *eite* ou *ite*, et non pas à l'inessif d'autres mots. Dans *joaten*, *juaten* ou *goaten*, *ematen* ou *emoten*, *jotzen*, *joten* ou *yotzen*, *urteten*, *aurkituten*, nous avons, au contraire, des inessifs de *joate*, *juate* ou *goate* "action d'aller", *emate* ou *emote* "action de donner", *jotze*, *jote* ou *yotze* "action de frapper", *urtete* "action de sortir", *aurkitute* "action de trouver". Au point de vue morphologique, *emaiten*, comme abréviation de *ema egiten*, peut se rendre par *en action de faire don*, tandis que *ematen* se rendrait simplement par *en action de donner*. Au point de vue idéologique, *emaiten* et *ematen* ne présentent aucune différence, quoique le premier soit un composé de deux noms et que le dernier ne soit qu'un seul mot à l'inessif.

Les noms verbaux *joan*, *juan*, *goan* ou *juan*, *eman* ou *emon*, *urten*, *ükhen*, ainsi que tous les indéfinis terminés en *n*, ne doivent être considérés, selon nous, que comme de véritables inessifs de *joa*, *jua*, *goa* ou *jua*, *ema* ou *emo*, *urte*, *ükhe*. Tous ces mots, comme on vient de le voir, ont une existence réelle dans les noms verbaux inessifs exceptionnels à *i* intercalé : *jua iten* "en action de faire allée", *ema* ou *emo iten* "en action de faire don", *urte iten* "en action de faire sortie", *ükhe iten* "en action de faire possession", *jo iten*, "en action de faire frappé", *aurkitu iten* "en action de faire trouvé". On voit aussi par ces exemples, que pour qu'un nom terminé en *n* puisse s'unir à l'inessif *iten*, il faut qu'il commence par perdre sa lettre finale, en s'assimilant aux noms qui, comme *jo* et *aurkitu*, ne se terminent pas en *n*, et qui n'ont besoin de rien perdre pour pouvoir s'unir à l'inessif *iten*. Nous avons là la preuve que les mots terminés en *n* et qui ont perdu cette lettre en s'unissant à l'inessif *iten* étaient bien eux-mêmes à l'inessif avant de l'avoir perdue, et que cette perte n'a eu lieu que pour éviter la répétition inadmissible de deux inessifs dans le même nom verbal.

Quant au mot *egin*, l'analogie exige qu'on le considère comme l'inessif de *egi*, qui dans plusieurs variétés de la langue basque est synonyme de *egia* "vérité", signification qui dans quelques langues, entre autres en italien, se confond quelquefois avec l'idée de *fait*, comme on peut l'observer dans la phrase *è fatto*, dans le sens de *è verità* "egia da", et dans le français *le fait est* pour *la vérité est*. Le mot *ezin* "ne pas pouvoir" pourrait bien aussi ne pas échapper à l'analyse de *ez in*, synonyme de *ez ein*, *ez egin* "ne pas faire".

[4] Les noms verbaux souletins terminés en voyelle peuvent aussi recevoir en général l'affixe génitif local, quoique l'affixe génitif possessif soit le plus usité : *ikhusiren* ou *ikhusiko*, *argitüren* ou *argitüko* etc.

SEPTIÈME TABLEAU PRÉLIMINAIRE.

TEMPS DITS COMPOSÉS.

	TEMPS SIMPLES		TEMPS COMPOSÉS	GUIPUSCOAN		BISCAÏEN		LABOURDIN		SOULETIN		VOIX INTRANSITIVE	VOIX TRANSITIVE
			INDICATIF										
1	Présent	1	Présent	erortzen da	ikusten du	jausten da	ikusten dau	erortzen da	ikusten du	erorten da	ikhusten dü	il tombe	il le voit
		2	Parfait	erori da	ikusi du	jausi da	ikusi dau	erori da	ikusi du	erori da	ikhusi dü	il est tombé	il l'a vu
		3	Parfait absolu	eroria da	ikusia du	jausija da	ikusija dau	eroria da	ikusia du	eroririk da	ikhusirik dü	il est déja tombé	il l'a déja vu
		4	Parfait antérieur	erori izan da	ikusi izan du	jausi izan da[2]	ikusi izan dau[2]	erori izan da	ikusi izan du	erori izan da	ikhusi ükhen dü	il est tombé	il l'a eu vu, il l'a vu
		5	Parfait antér. absolu	eroria izan da	ikusia izan du	jausija izan da[2]	ikusija izan dau[2]	eroria izan da	ikusia izan du	eroririk izan da	ikhusirik ükhen dü	il est déja tombé	il l'a déja eu vu, il l'a déja vu
		6	Futur composé	eroriko da	ikusiko du	jausiko da	ikusiko dau	eroriko da	ikusiko du	eroriko da	ikhusiren dü	il tombera	il le verra
		7	Futur antérieur comp.	erori izango da	ikusi izango du	jausi izango da[3]	ikusi izango dau[3]	erori izanen da	ikusi izanen du	—	—	il sera tombé	il l'aura vu
		8	Futur absolu composé	eroria izango da	ikusia izango du	jausija izango da[3]	ikusija izango dau[3]	eroria izanen da	ikusia izanen du	eroririk izanen da[7]	ikhusirik ükhenen dü[7]	il sera déja tombé	il l'aura déja vu
2	Passé	9	Imparfait	erortzén zan	ikusten zuen	jausten zan	ikusten eban	erortzen zen	ikusten zuen	erorten zen	ikhusten zian	il tombait	il le voyait
		10	Passé parfait	erori zan	ikusi zuen	jausi zan	ikusi eban	erori zen	ikusi zuen	erori zen	ikhusi zian	il tomba, il était tombé	il le vit, il l'avait vu
		11	Passé absolu	eroria zan	ikusia zuen	jausija zan	ikusija eban	eroria zen	ikusia zuen	eroririk zen	ikhusirik zian	il tomba, il était déja tombé	il le vit, il l'avait déja vu
		12	Passé antérieur	erori izan zan	ikusi izan zuen	jausi izan zan[2]	ikusi izan eban[2]	erori izan zen	ikusi izan zuen	erori izan zen	ikhusi ükhen zian	il fut tombé, il tomba, il était tombé	il l'eut vu, il le vit, il l'avait eu vu, il l'avait vu
		13	Passé antér. absolu	eroria izan zan	ikusia izan zuen	jausija izan zan[2]	ikusija izan eban[2]	eroria izan zen	ikusia izan zuen	eroririk izan zen	ikhusirik ükhen zian	il fut tombé, il tomba, il était déja tombé	il l'eut vu, il le vit, il l'avait déja eu vu, il l'avait déja vu
		14	Futur passé	eroriko zan[1]	ikusiko zuen[1]	jausiko zan[3]	ikusiko eban[3]	eroriko zen[1]	ikusiko zuen[1]	eroriko zen[7]	ikhusiren zian[7]	il serait tombé	il l'aurait vu
		15	Futur passé antér.	erori izango zan[1]	ikusi izango zuen[1]	—	—	erori izanen zen[1]	ikusi izanen zuen[1]	—	—	il serait tombé	il l'aurait vu
		16	Futur passé absolu	eroria izango zan[1]	ikusia izango zuen[1]	—	—	eroria izanen zen[1]	ikusia izanen zuen[1]	eroririk izanen zen[7]	ikhusirik ükhenen zian[7]	il serait déja tombé	il l'aurait déja vu
3	Futur	17	Futur présent	—	—	—	—	erortzen *daiteke*	ikusten duke	erorten date	ikhusten düke	il tombera	il le verra
		18	Futur parfait	—	—	—	—	erori *daiteke*	ikusi duke	erori date	ikhusi düke	il sera tombé	il l'aura vu
		19	Futur absolu	—	—	—	—	eroria *daiteke*	ikusia duke	eroririk date[7]	ikhusirik düke[7]	il sera déja tombé	il l'aura déja vu
		20	Futur antérieur	—	—	—	—	erori izan *daiteke*	ikusi izan duke	erori izan date	ikhusi ükhen düke	il sera tombé	il l'aura eu vu, il l'aura vu
		21	Futur antér. absolu	—	—	—	—	eroria izan *daiteke*	ikusia izan duke	eroririk izan date	ikhusirik ükhen düke	il sera déja tombé	il l'aura déja eu vu, il l'aura déja vu
		22	Futur double	—	—	—	—	eroriko *daiteke*[9]	ikusiko duke[9]	—	—	il tombera	il le verra
		23	Futur double antér.	—	—	—	—	erori izanen *daiteke*[9]	ikusi izanen duke[9]	—	—	il sera tombé	il l'aura vu
		24	Futur double absolu	—	—	—	—	eroria izanen *daiteke*[9]	ikusia izanen duke[9]	eroririk izanen date[9]	ikhusirik ükhenen düke[9]	il sera déja tombé	il l'aura déja vu
			CONDITIONNEL										
4	Présent	25	Présent	—	—	*izaten* litzateke[4]	—	—	—	erorten lizate	ikhusten lüke	il tomberait	il le verrait
		26	Parfait	—	—	jausi litzateke[5]	ikusi leuke[5]	—	—	erori lizate	ikhusi lüke	il serait tombé	il l'aurait vu
		27	Parfait absolu	—	—	jausija litzateke[5]	ikusija leuke[5]	eroria *liteke*	ikusia luke	eroririk lizate	ikhusirik lüke	il serait déja tombé	il l'aurait déja vu
		28	Parfait antérieur	(*V. la deuxième partie du tableau de la conjugaison du dialecte haut-navarrais méridional.*)									
		29	Parfait antér. absolu	—	—	—	—	—	—	eroririk izan lizate	ikhusirik ükhen lüke	il serait déja tombé	il l'aurait déja vu
		30	Futur	eroriko litzake	ikusiko luke	jausiko litzateke	ikusiko leuke	eroriko *liteke*[6]	ikusiko luke[6]	—[6]	—[6]	il tomberait	il le verrait
		31	Futur antérieur	—	—	—	—	—	—	erori izanen lizate	ikhusi ükhenen lüke	il serait tombé	il l'aurait vu
		32	Futur absolu	—	—	—	—	—	—	eroririk izanen lizate	ikhusirik ükhenen lüke	il serait déja tombé	il l'aurait déja vu
5	Passé	33	Imparfait	—	—	*izaten* litzatekian[4]	—	erortzen *ziteken*	ikusten zuken	erorten zatekian	ikhusten zükian	il serait tombé, qu'il fût tombé	il l'aurait vu, qu'il l'eût vu
		34	Passé parfait	—	—	jausi litzatekian[5]	ikusi leukian[5]	erori *ziteken*[1]	ikusi zuken[1]	erori zatekian[7]	ikhusi zükian[7]	il serait tombé, qu'il fût tombé	il l'aurait vu, qu'il l'eût vu
		35	Passé absolu	—	—	jausija litzatekian[5]	ikusija leukian[5]	eroria *ziteken*[1]	ikusia zuken[1]	eroririk zatekian	ikhusirik zükian	il serait déja tombé, qu'il fût déja tombé	il l'aurait déja vu, qu'il l'eût déja vu
		36	Passé antérieur	—	—	—	—	erori izan *ziteken*[1]	ikusi izan zuken[1]	erori izan zatekian	ikhusi ükhen zükian	il serait tombé, qu'il fût tombé	il l'aurait vu, qu'il l'eût vu
		37	Passé antér. absolu	—	—	—	—	eroria izan *ziteken*[1]	ikusia izan zuken[1]	eroririk izan zatekian[7]	ikhusirik ükhen zükian[7]	il serait déja tombé, qu'il fût déja tombé	il l'aurait déja vu, qu'il l'eût déja vu
		38	Futur passé	eroriko zitzakean[1]	ikusiko zukean[1]	jausiko litzatekian[5]	ikusiko leukian[5]	eroriko *ziteken*[1]	ikusiko zuken[1]	—	—	il serait tombé, qu'il fût tombé	il l'aurait vu, qu'il l'eût vu
		39	Futur passé antér.	erori izango zitzakean[1]	ikusi izango zukean[1]	—	—	—	—	erori izanen zatekian	ikhusi ükhenen zükian	il serait tombé, qu'il fût tombé	il l'aurait vu, qu'il l'eût vu
		40	Futur passé absolu	eroria izango zitzakean[1]	ikusia izango zukean[1]	—	—	—	—	eroririk izanen zatekian	ikhusirik ükhenen zükian	il serait déja tombé, qu'il fût déja tombé	il l'aurait déja vu, qu'il l'eût déja vu
			IMPÉRATIF										
6	Présent	41	Présent	erori bedi	ikusi beza	jausi bedi	ikusi begi	eror bedi	ikus beza	eror bedi	ikhus beza	qu'il tombe	qu'il le voie
		42	Parfait	—	—	—	—	—	—	erori izan bedi	ikhusi ükhen beza	qu'il soit tombé	qu'il l'ait vu
		43	Parfait absolu	eroria izan bedi	ikusia izan beza	—	—	eroria izan bedi	ikusia izan beza	eroririk izan bedi	ikhusirik ükhen beza	qu'il soit déja tombé	qu'il l'ait déja vu
7	Futur	44	Futur	—	—	jausi bedike	ikusi begike	—	—	—	—	il tombera	il le verra
			SUBJONCTIF										
8	Présent	45	Présent	erori dedin	ikusi dezan	jausi dedin	ikusi dagijan	eror dadin	ikus dezan	eror dadin	ikhus dezan	qu'il tombe	qu'il le voie
		46	Parfait	—	—	—	—	—	—	erori izan dadin	ikhusi ükhen dezan	qu'il soit tombé	qu'il l'ait vu
		47	Parfait absolu	eroria izan dedin	ikusia izan dezan	—	—	eroria izan dadin	ikusia izan dezan	eroririk izan dadin	ikhusirik ükhen dezan	qu'il soit déja tombé	qu'il l'ait déja vu
9	Fut. présent	48	Futur présent	—	—	jausi dedikian	ikusi dagikian	—	—	—	—	qu'il tombe	qu'il le voie
10	Passé	49	Imparfait	erori zedin	ikusi zezan	jausi zedin	ikusi legijan	eror zadin	ikus zezan	eror ledin	ikhus lezan	qu'il tombât	qu'il le vît
		50	Passé parfait	—	—	—	—	—	—	erori izan ledin	ikhusi ükhen lezan	qu'il fût tombé	qu'il l'eût vu
		51	Passé absolu	eroria izan zedin	ikusia izan zezan	—	—	eroria izan zadin	ikusia izan zezan	eroririk izan ledin	ikhusirik ükhen lezan	qu'il fût déja tombé	qu'il l'eût déja vu
11	Futur passé	52	Futur passé	—	—	jausi zedikian	ikusi legikian	—	—	—	—	qu'il tombât	qu'il le vît

MONTRANT LES TEMPS COMPOSÉS.

	TEMPS SIMPLES		TEMPS COMPOSÉS	GUIPUSCOAN		BISCAÏEN		LABOURDIN		SOULETIN		VOIX INTRANSITIVE	VOIX TRANSITIVE
			POTENTIEL										
12	Présent	53	Présent	—	—	jausi daite	ikusi dai	—	—	—	—	il peut tomber	il pent le voir
13	Futur	54	Futur	erori diteke	ikusi dezake	jausi daiteke	ikusi daike	eror daiteke	ikus dezake	eror daite (*daiteke*)	ikhus dezake	il peut, il pourra tomber	il peut, il pourra le voir
		55	Futur parfait	erori izan diteke	ikusi izan dezake	—	—	erori izan daiteke	ikusi izan dezake	erori izan daite	ikhusi ükhen dezake	il peut, il pourra être tombé	il peut, il pourra l'avoir vu
		56	Futur absolu	eroria izan diteke	ikusia izan dezake	—	—	eroria izan daiteke	ikusia izan dezake	eroririk izan daite	ikhusirik ükhen dezake	il peut, il pourra déja être tombé	il peut, il pourra déja l'avoir vu
			POTENTIEL CONDITIONNEL										
14	Présent	57	Présent	—	—	jausi leite	ikusi lei	—	—	—	—	il pourrait tomber	il pourrait le voir
15	Futur présent	58	Futur présent	erori liteke	ikusi lezake	jausi leiteke	ikusi leike	eror liteke [6]	ikus lezake [6]	eror leite [6] (*leiteke*)	ikhus lezake [6]	il pourrait tomber	il pourrait le voir
		59	Futur parfait	erori izan liteke	ikusi izan lezake	—	—	—	—	—	—	il pourrait être tombé	il pourrait l'avoir vu
		60	Futur absolu	eroria izan liteke	ikusia izan lezake	—	—	eroria izan liteke	ikusia izan lezake	eroririk izan leite	ikhusirik ükhen lezake	il pourrait déja être tombé	il pourrait déja l'avoir vu
16	Passé	61	Passé	—	—	jausi leitian	ikusi leijan	—	—	—	—	il pouvait tomber, qu'il pût tomber / il aurait pu tomber, qu'il eût pu tomber	il pouvait le voir, qu'il pût le voir / il aurait pu le voir, qu'il eût pu le voir
17	Futur passé	62	Imparfait	erori zitekean	ikusi zezakean	jausi leitekian	ikusi leikian	eror ziteken	ikus zezaken	eror zaitekian	ikhus zezakian	il pouvait tomber, qu'il pût tomber / il aurait pu tomber, qu'il eût pu tomber	il pouvait le voir, qu'il pût le voir / il aurait pu le voir, qu'il eût pu le voir
		63	Passé parfait	erori izan zitekean	ikusi izan zezakean	—	—	erori izan ziteken	ikusi izan zezaken	erori izan zaitekian	ikhusi ükhen zezakian	il pouvait être tombé, qu'il pût être tombé / il aurait pu être tombé, qu'il eût pu être tombé	il pouvait l'avoir vu, qu'il pût l'avoir vu / il aurait pu l'avoir vu, qu'il eût pu l'avoir vu
		64	Passé absolu	eroria izan zitekean	ikusia izan zezakean	—	—	eroria izan ziteken	ikusia izan zezaken	eroririk izan zaitekian	ikhusirik ükhen zezakian	il pouvait déja être tombé, qu'il pût déja être tombé / il aurait déja pu être tombé, qu'il eût déja pu être tombé	il pouvait déja l'avoir vu, qu'il pût déja l'avoir vu / il aurait déja pu l'avoir vu, qu'il eût déja pu l'avoir vu
			SUPPOSITIF DU CONDITIONNEL										
18	Présent	65	Présent	erortzen balitz	ikusten balu	jausten balitz	ikusten baleu	erortzen balitz	ikusten balu	erorten balitz	ikhusten balü	s'il tombait	s'il le voyait
		66	Parfait	erori balitz	ikusi balu	jausi balitz	ikusi baleu	erori balitz	ikusi balu	erori balitz	ikhusi balü	s'il était tombé	s'il l'avait vu
		67	Parfait absolu	eroria balitz	ikusia balu	jausija balitz	ikusija baleu	eroria balitz	ikusia balu	eroririk balitz	ikhusirik balü	s'il était déja tombé	s'il l'avait déja vu
		68	Parfait antéricur	erori izan balitz	ikusi izan balu	jausi izan balitz	ikusi izan baleu	erori izan balitz	ikusi izan balu	erori izan balitz	ikhusi ükhen balü	s'il était tombé	s'il l'avait eu vu, s'il l'avait vu
		69	Parfait antér. absolu	eroria izan balitz	ikusia izan balu	jausija izan balitz	ikusija izan baleu	eroria izan balitz	ikusia izan balu	eroririk izan balitz	ikhusirik ükhen balü	s'il était déja tombé	s'il avait déja eu vu, s'il l'avait déja vu
		70	Futur	eroriko balitz	ikusiko balu	jausiko balitz	ikusiko baleu	eroriko balitz	ikusiko balu	—	—	s'il tombait	s'il le voyait
		71	Futur antérieur	erori izango balitz	ikusi izango balu	—	—	—	—	—	—	s'il était tombé	s'il l'avait vu
		72	Futur absolu	eroria izango balitz	ikusia izango balu	—	—	—	—	—	—	s'il était déja tombé	s'il l'avait déja vu
			SUPPOSITIF DU POTENTIEL [5]										
19	Présent	73	Présent	erori *al* badedi	ikusi *al* badeza	jausi badedi	ikusi badagi	eror badadi	ikus badeza	*eror badadi*	*ikhus badeza*	s'il tombe	s'il le voit
		74	Parfait	erori izan *al* badedi	ikusi izan *al* badeza	—	—	—	—	—	—	s'il est *pouvoir* tomber	s'il a *pouvoir* le voir
		75	Parfait absolu	eroria izan *al* badedi	ikusia *al* badeza	—	—	eroria izan badadi	ikusia izan badeza	*eroririk izan badadi*	*ikhusirik ükhen baleza*	s'il est déja tombé	s'il l'a déja vu
20	Futur	76	Futur	—	—	jausi badedike	ikusi badagike	—	—	—	—	s'il tombe	s'il le voit
			SUPPOSITIF DU POTENT. COND. [5]										
21	Futur présent	77	Futur	erori *al* baledi	ikusi *al* baleza	jausi baledi	ikusi balegi	eror baladi	ikus baleza	eror baledi	ikhus baleza	s'il tombait	s'il le voyait
		78	Futur absolu	(*V. la deuxième partie au tableau de la conjugaison du dialecte haut-navarrais méridional.*)									
		79	Futur parfait	erori izan *al* baledi	ikusi izan *al* baleza	—	—	—	—	—	—	s'il était *pouvoir* tomber	s'il avait *pouvoir* le voir
		80	Futur parfait absolu	eroria izan *al* baledi	ikusia izan *al* baleza	—	—	eroria izan baladi	ikusia izan baleza	eroririk izan baledi	ikhusirik ükhen baleza	s'il était déja tombé	s'il l'avait déja vu
		81	Futur double										
		82	Futur double antér.	(*V. la deuxième partie au tableau de la conjugaison du dialecte haut-navarrais méridional.*)									
		83	Futur double absolu										
22	Futur	84	Futur	—	—	jausi baledike	ikusi balegike	—	—	—	—	s'il tombait	s'il le voyait
			OPTATIF DU CONDITIONNEL										
23	Présent	85	Présent	—	—	—	—	—	—	ailitz erorten !	ailü ikhusten !	tombât-il !	le vît-il !
		86	Parfait	—	—	—	—	—	—	ailitz erori !	ailü ikhusi !	fût-il tombé !	l'eût-il vu !
		87	Parfait absolu	—	—	—	—	—	—	ailitz eroririk !	ailü ikhusirik !	fût-il déja tombé !	l'eût-il déja vu !
		88	Parfait antérieur	—	—	—	—	—	—	ailitz erori izan !	ailü ikhusi ükhen !	fût-il tombé !	l'eût-il vu !
		89	Parfait antér. absolu	—	—	—	—	—	—	ailitz izan eroririk !	ailü ükhen ikhusirik !	fût-il déja tombé !	l'eût-il déja vu !
			OPTATIF DU POTENT. COND.										
24	Futur	90	Futur	—	—	—	—	—	—	ailedi eror !	aileza ikhus !	tombât-il !	le vît-il !
		91	Futur antérieur	—	—	—	—	—	—	ailedi izan eroririk !	aileza ükhen ikhusirik !	fût-il déja tombé !	l'eût-il déja vu !

NOTES DU SEPTIÈME TABLEAU.

[1] Les futurs passés du conditionnel, en guipuscoan et en labourdin, et les passés parfaits du même mode, dans ce dernier, sont souvent remplacés par les futurs passés de l'indicatif. C'est ainsi que *ikusi izango zuen* et *ikusiko zuen*, dans ces deux dialectes, se trouvent employés pour *ikusiko zukean* et *ikusi zuken*, dans le sens de *il l'aurait vu*.

[2] Les deux parfaits antérieurs de l'indicatif ne sont pas très-usités en biscaïen, et les deux passés antérieurs du même mode y sont presque inusités.

[3] Le futur antérieur, le futur absolu et le futur passé de l'indicatif ont toujours, en biscaïen, un sens conjectural, que l'on peut rendre d'une manière approximative par *peut-être, on suppose* etc.: *jausi izango da* "il sera, peut-être, tombé", *ikusiko eban* "il l'aurait vu, on suppose". Le futur simple, en labourdin (V. la troisième note du premier tableau préliminaire), présente toujours ce même sens conjectural du futur antérieur biscaïen. Le futur absolu et le futur passé du français se rendent tous les deux, en biscaïen, par le futur ordinaire, lorsque le sens n'est pas conjectural, de sorte que *jausiko da* signifie tout aussi bien *il tombera* que *il sera tombé*. En labourdin, au contraire, *eroriko da* signifie seulement *il tombera*, *erori izanen da* "il sera tombé" et *eroria daiteke* "il sera, peut être, tombé" ou "il peut se faire qu'il soit tombé".

[4] Le présent et l'imparfait du conditionnel n'ont lieu, en biscaïen, comme temps composés, qu'avec le nom verbal *izaten* à l'intransitif.

[5] Le parfait et le parfait absolu, le passé parfait et le passé absolu du conditionnel reçoivent, en biscaïen, une signification plus ou moins conjecturale, de manière que *jausi litzateke* et *jausi litzatekian* signifient moins *il serait tombé* que *il peut se faire, il pourrait se faire qu'il soit tombé*. *Il serait tombé*, comme conditionnel pur, se rend en biscaïen par *jausiko litzatekian*, c'est-à-dire par le futur passé du conditionnel.

[6] Le futur présent du potentiel conditionnel remplace, en souletin, le futur du conditionnel des autres dialectes: *eroriko litzake, jausiko litzateke, eroriko liteke* sont rendus en souletin par *eror leite*. Le labourdin aussi fait très-souvent cette substitution, en employant *eror liteke* (*laitake, laiteke, litake*) pour *eroriko liteke* etc. De même *ikus lezake* "il le verrait" se dit plus souvent que *ikusiko luke*.

[7] Le futur absolu composé de l'indicatif est moins employé, en souletin, que le futur absolu simple du même mode. Dans ce dialecte on dit plus souvent *eroririk dute* que *eroririk izanen da*. De même le futur passé et le futur passé absolu de l'indicatif y sont moins employés que le passé parfait et le passé antérieur absolu du conditionnel: *erori zaitekian, eroririk izan zaitekian* plutôt que *eroriko zen, eroririk izanen zen*.

[8] Voir les notes 8 et 9 du premier tableau préliminaire.

[9] Ce futur ne se trouve indiqué dans aucun ouvrage grammatical sur la langue basque. Nous l'avons remarqué pour la première fois dans la traduction en vers de l'Office de la Vierge par Harizmendi, dont l'approbation (le titre manque à notre exemplaire) est datée de 1658. Exemples: pag. 47, *haiña goçatuco dute*; pag. 55, *berequin boztuco nauque*; pag 60, *Jaunac nanatuco duque*; pag. 127, *igurquiac etçaituque, egunaz hiratuco*. Nous avons conservé l'ancienne orthographe. On remarquera toutefois que du temps de Harizmendi la signification de ce futur n'était pas conjecturale, mais positive comme en souletin. Sa forme aussi était souletine: *dute* et non pas *duiteke*, mais il s'unissait alors comme aujourd'hui (nous venons de le constater sur les lieux mêmes) aux noms verbaux ayant l'affixe en *ko*.

HUITIÈME TABLEAU PRÉLIMINAIRE.

VERBE GUIPUSCOAN.

HUITIÈME TABLEAU PRÉLIMINAIRE, MONTRANT LA CONJUGAISON COMPLÈTE DU VERBE GUIPUSCOAN

		il est	ils (m) est	il (f) est	ils (f) sont	il nous est	il vous est	il leur est	il m'a	il t'a	il l'a	il nous a	il vous a
INDICATIF	1. Présent												
	S. 1.	izan	—	natzaizu	natzayo	—	natzaizute	natzayote	—	zaitut	det	—	zaituzte
	2.	zera	zatzait	zaizu	zatzayo	zaigu	zaizute	zatzayote	nau	zaitu	dezu	gaitu	zaituzte
	3.	da	zait	zaio	zatzaizkio	zaigu	zaizkigute	zayote	nau	zaitu	du	gaitu	zaituztegu
	P. 1.	gera	—	gatzaizkigu	gatzayo	—	gatzaizkigute	gatzayote	—	zaitugu	dugu	—	—
	2.	zerate	zatzaizkit	zaizkizu	zatzaizkio	zaizkigu	—	zatzayote	nauzute	zaituzte	duzute	gaituzte	zaituzte
	3.	dira	zaizkit	zaizkizu	zatzaizkio	zaizkigu	zaizkizute	zayote	nauzte	zaituzte	dute	gaituzte	zaituzte
	2. Passé												
	S. 1.	nintzan	—	nintzaizen	nintzayon	—	nintzaizoten	nintzayoten	—	ginduzan	uten	—	ginduztedan
	2.	ziñan	zintzaidan	zitzaizun	zintzayon	zintzaigun	zintzaizuten	zintzayoten	nindauzan	ginduzen	zuen	ginduzun	ginduztedan
	3.	zan	zitzaidan	zitzaion	zitzayon	zitzaigun	zitzaizkigun	zitzayoten	nindauzan	zinduzun	zuen	genduen	zinduztedan
	P. 1.	giñan	—	gintzaizkigun	gintzayon	—	gintzaizkigun	gintzayoten	—	zinduzun	genduen	—	—
	2.	ziñaten	zintzaizkidan	zitzaizkizun	zintzaizkion	zintzaigun	zintzaizkigun	zintzayoten	nindauzaten	zinduzun	zenduten	ginduzun	zinduztegun
	3.	ziran	zitzaizkidan	zitzaizkion	zitzaizkion	zitzaigun	zitzaizkigun	zitzaizkioten	nindauzaten	zinduzun	zenduten	ginduzun	zinduztegun
CONJONCTIONNEL	4. Présent												
	S. 1.	nintzake	—	nintzaizuke	nintzayoke	—	nintzaiguke	nintzayoteke	—	zindukot	duke	—	zinduketet
	2.	ziñake	zintzaket	—	zintzayoke	zintzaigun	—	zintzayoteke	nindauzake	—	zenduke	gindauzke	—
	3.	litzake	litzaiket	litzaizke	litzayoke	—	zintzaizkiguke	zintzayoteke	nindauke	zindukegu	leke	gindauke	zinduketeke
	P. 1.	gintzake	—	gintzaizkeke	gintzayoke	gintzaigeke	—	gintzayoteke	—	—	gendauke	—	zinduketeke
	2.	zintzakete	zintzaizkiket	litzaizkizuke	zintzaizkioke	zintzaigeke	litzaizkigeke	zintzazkioteke	nindauzuteke	zindukete	zenduketet	gindauzuteke	zinduketeke
	3.	litzake	litzaizkiket	litzaizkizuke	litzaizkioke	litzaigeke	litzaizkigeke	litzaizkioteke	nindauzteke	zindukete	lukete	gindauteke	zinduketeke
CONJONCTIONNEL	5. Passé												
	S. 1.	nintzakean	—	nintzaivukean	nintzayokean	—	nintzaigukean	nintzayoteken	—	zindukedan	dukean	—	zinduketedan
	2.	ziñakean	zintzaidakean	—	zintzayokean	zintzaigukean	—	zintzayoteken	nindauzkean	—	zendukean	gindauzkean	—
	3.	zitzakean	zitzaidakean	zitzaivukean	zitzayokean	zitzaigukean	zitzaizkigukean	zitzayoteken	nindaukean	zindukean	zukean	gindukean	zinduketedan
	P. 1.	gintzakean	—	gintzaizkeken	gintzayokean	—	gintzaizkigukean	gintzayoteken	—	—	genduken	—	—
	2.	ziñatekean	zintzaidakean	—	zintzayokean	zintzaigukean	—	zintzayoteken	nindauzkean	zindukean	zenduken	gindauzkean	zinduketedan
	3.	zitzatekean	zitzaidakean	zitzaizkivukean	zitzayokean	zitzaigukean	zitzaizkigukean	zitzayoteken	nindaukean	zindukean	zukean	gindukean	zinduketedan
IMPÉRATIF	6. Présent												
	S. 2.	zaite	zatzakit	—	zatzaikio	zatzaikigu	—	zatzaiklote	nazazu	—	ezazu	galtzazu	—
	3.	bedi	bekit	bekizu	bekio	bekigu	bekizkigu	bekiote	nazu	bizaitzu	beza	gaitzu	bizaitzazu
	P. 2.	zaitezte	zatzakizkit	—	zatzaikizkio	zatzaikizkigu	—	zatzaikizkiote	nazazute	—	ezazute	gaitzate	—
	3.	bitez	bekizkit	bekizkizu	bekizkio	bekizkigu	bekizkizkigu	bekizkiote	nazate	bizaitzute	bezate	gaitzate	bizaitzate
SUBJONCTIF	8. Présent												
	S. 1.	nadin	—	natzakizun	natzakion	—	natzakiguin	natzakiguten	—	zaitzakedan	dezadan	—	zaitzatedan
	2.	zadilzen	zatzakidan	—	zatzaikion	zatzaigun	—	zatzaiguten	nazazun	zaitzan	dezan	gaitzan	—
	3.	dadin	zatzakidan	datzakidan	datzaikion	datzaigun	datzakizkiguin	datzaiguten	nazazun	zaitzagu	dezagun	gaitzagun	zaitzatedan
	P. 1.	gaitezen	—	gatzakidan	gatzaikion	—	gatzakizkiguin	gatzaiguten	—	—	dezagun	—	—
	2.	zaitezten	zatzakidakidan	—	zatzaikizkion	zatzaigukin	—	zatzaizkiguten	nazazunte	zaitzazu	dezazun	gaitzazun	zaitzatedan
	3.	ditezen	datzakizkidan	datzakizkidan	datzaikizkion	datzaigukin	datzakizkigukin	datzaiguten	nazazun	zaitzagu	dezaten	gaitzaten	zaitzaten
SUBJONCTIF	10. Passé												
	S. 1.	nendin	—	nenkizun	nenkion	—	nenkiguin	nenkizuten	—	zinsedan	nezan	—	zinsatedan
	2.	zindezen	zenkidan	—	zenkion	zenkigun	—	nenkizuten	ninzazun	—	zinzan	ginezan	—
	3.	zedin	zekidan	zekizun	zenkion	zenkigun	zenkizkiguin	zenkizuten	ninzazun	zinzagu	zezan	ginezan	zinzatedan
	P. 1.	gindezen	—	genkizkizun	genkizkion	—	genkizkiguin	genkizkizuten	—	—	genezan	—	—
	2.	zindezten	zenkizkidan	—	zenkizkion	zenkizkigun	—	zenkizkizuten	ninzazun	zinzazu	zenezaten	gineznan	zinzatedan
	3.	zitezen	zekizkidan	zekizkizun	zekizkion	zekizkigun	zekizkizkiguin	zekizkizuten	nauzkizun	zizaten	zezaten	ginezaten	zinzaten
POTENTIEL	10. Futur												
	S. 1.	niteke	—	natzakizuke	natzakinke	—	natzakiguke	natzakizuteke	—	zaitzakot	dezaket	—	zaitzaketet
	2.	zaiteke	zatzakidake	—	zatzaikinke	zatzaigeke	—	zatzaizkiguke	bazazeke	zaitzake	dezakezu	gaitzakezu	—
	3.	diteke	datzakidake	datzakidake	datzaikinke	datzaigeke	datzakizkigeke	datzaizkiguke	bazake	zaitzakegu	dezake	gaitzake	zaitzaketet
	P. 1.	gaiteke	—	gatzakidake	gatzaikinke	—	gatzakizkigeke	gatzaizkiguke	—	—	dezakegu	—	—
	2.	zaiteke	zatzakidake	—	zatzaikinke	zatzaigeke	—	zatzaizkiguke	nazazeke	zaitzakegu	dezakezu	gaitzakezu	zaitzaketet
	3.	diteke	datzakidake	datzakidake	datzaikinke	datzaigeke	datzakizkigeke	datzaizkiguke	nazake	zaitzakegu	dezake	gaitzake	zaitzaketet
POTENTIEL CONDITIONNEL	10. Futur												
	S. 1.	nintzateke	—	nintzakizuke	nintzakinke	—	nintzakiguke	nintzakizuteke	—	zintzaket	nezake	—	zintzaketet
	2.	zintzateke	zintzakidake	litzakizuke	zintzakioke	litzakigeke	—	litzakizuteke	nintzazeke	—	zenezake	gintzakezu	—
	3.	litzake	litzakidake	gintzakizuke	litzakioke	—	litzakizkiguke	litzakizuke	nintzake	zintzakegu	lezake	—	zintzaketet
	P. 1.	gintzateke	—	—	—	gintzakigeke	—	gintzakizuteke	—	—	genezake	gintzakezu	—
	2.	zintzateke	zintzakidake	litzakizuke	zintzakioke	litzakigeke	litzakizkiguke	litzakizuke	nintzazeke	zintzakegu	zenezake	gintzakezu	zintzaketet
	3.	litzake	litzakidake	—	litzakioke	litzakigeke	—	litzakizuke	nintzake	zintzakegu	lezake	—	zintzaketet
POTENTIEL CONDITIONNEL	11. Futur passé												
	S. 1.	nintekean	—	nintzakizukean	nintzakinkean	—	nintzakigukean	nintzakizutekean	—	zintzaketedan	nezakean	—	zintzaketedan
	2.	zinlekean	zintzakidakean	—	zintzakioken	zintzakigeken	—	zintzakizutekean	nintzazekean	zintzakedan	zenezakean	gintzakezan	—
	3.	zitekean	zitzakidakean	zitzakizukean	zitzakioken	zitzakigeken	zitzakizkigukean	zitzakizutekean	nintzakean	zintzakegun	zenezakean	gintzakezan	zintzaketedan
	P. 1.	gintzakean	—	gintzakizkeken	gintzakioken	—	gintzakizkigukean	gintzakizutekean	—	—	genezakean	—	—
	2.	zintzatekean	zintzakidakean	gintzakizkeken	zintzakioken	zintzakigeken	—	zintzakizutekean	nintzazekean	zintzakegun	zenezakean	gintzakezan	zintzaketedan
	3.	zitzekean	zitzakidakean	zitzakizukean	zitzakioken	zitzakigeken	zitzakizkigukean	zitzakizutekean	nintzakean	zintzakegun	zenezakean	gintzakezan	zintzaketedan
SUBJONCTIF PRÉSENT DU VERBE AUXILIAIRE	10. Présent												
	S. 1.	banaiz	—	banintzaizu	baninintzayo	—	baninintzaigu	baninintzayote	—	banaizut	lanzi	—	banaizutet
	2.	baziña	bazintzait	bainitzaizu	bazintzayo	bazintzaigu	bainitzaigu	bazintzayote	banauzu	bazindut	uzendu	bagendugu	bazinduteke
	3.	badiz	bait	bainitzaio	bainitzayo	bait	bainitzaigu	bainitzayote	banau	bazindu	bau	bagendu	bazinduteke
	P. 1.	bagiña	—	bagintzaizkigu	bagintzayo	—	bagintzaizkigu	bagintzayote	—	bazinduzu	lagenduzu	—	bazinduteke
	2.	baziñate	bazintzaizkit	bainitzaizkizu	bazintzaizkio	bazintzaizkigu	bainitzaizkigu	bazintzaizkiote	banauzute	bazinduzu	lagenduzu	bagenduzu	bazinduteke
	3.	batiz	bainitzaizkit	bainitzaizkizu	bainitzaizkio	bainitzaizkigu	bainitzaizkigu	bainitzaizkiote	banatzate	bazindute	lagendute	bagenduzu	bazinduteke
SUBJONCTIF PRÉSENT DU VERBE AUXILIAIRE	10. Présent												
	S. 1.	banezake	—	banintzakizu	baninintzakio	—	baninintzakigu	baninintzakiote	—	banezaket	lanezake	—	banezaketet
	2.	bazintzake	bazintzakidake	bainitzakizu	bazintzakio	bazintzakigu	bainitzakigu	bazintzakiote	banezazu	bazindezake	lezake	bagendezake	bazindezaketeke
	3.	litzake	litzakidake	bagintzakizu	litzakio	litzakigu	bagintzakigu	litzakiote	banezake	bazindezake	lezake	bagendezake	bazindezaketeke
	P. 1.	bagintzake	—	—	—	bagintzakigu	—	bagintzakiote	—	—	genezake	—	—
	2.	bazintzateke	bazintzakidake	bainitzakizu	bazintzakio	bazintzakigu	bainitzakigu	bazintzakiote	banezazute	bazindezake	lezake	bagendezake	bazindezaketeke
	3.	litzake	litzakidake	bainitzakizu	litzakio	litzakigu	bainitzakigu	litzakiote	banezake	bazindezake	lezake	bagendezake	bazindezaketeke
SUBJONCTIF PRÉSENT DU VERBE AUXILIAIRE	11. Futur												
	S. 1.	banendi	—	banenkizu	baninenkio	—	baninenkigu	baninenkiote	—	banaizuke	lanzike	—	banaizuket
	2.	bazindez	bazenkit	bainekizu	bazenkio	bazenkigu	bainekigu	bazenkiote	baninzazu	bazindeza	lezeke	bagendeza	bazinduzke
	3.	balitz	balekit	balekizu	balekio	balekigu	balekizkigu	balekiote	baninza	bazindeke	lezeke	bagendeza	bazinduzke
	P. 1.	bagindez	—	bagenkizkizu	bagenkizkio	bagenkizkigu	—	bagenkizkiote	—	—	genezake	—	—
	2.	bazindezte	bazenkizkit	bainekizkizu	bazenkizkio	bazenkizkigu	bainekizkigu	bazenkizkiote	baninzazute	bazindezake	lezeke	bagendezake	bazinduzke
	3.	batitez	balekizkit	balekizkizu	balekizkio	balekizkigu	balekizkizkigu	balekizkiote	baninzate	bazindeke	lezeke	bagendezake	bazinduzke

DANS SES TEMPS SIMPLES, LES VARIANTES ET LES TRAITEMENTS FAMILIERS EXCEPTÉS.

il la a	il me l'a	il me les a	il te l'a	il te les a	il les l'a	il les les a	il nous l'a	il nous les a	il vous l'a	il vous les a	il les leur a	il leur a
ilhart jinaun dihn ilkengu ikuzute amute	— dihuzu iit — didnzute dilate	— dizkidazu dizkit — dizkidazute dizkidate	dizut — dizu dizegu — dizute	dizkizut — dizkizu dizkizugu — dizkizute	diot diozu dio diogu diozute diote	dizklot dizkiozu dizkio dizkiogu dizkiozute dizkiote	— digezu dign — dizuzute digute	— dizkiguzu dizkigu — dizkiguzute Jizkigute	dizutet — dizute dizutegu — dizute	dizkizutet — dizkizute dizkizutegu — dizkizute	diotet diotezu diote diotegu diotezute dioie	dizkiotet dizkiotezu dizkiote dizkiotegu dizkiotezute dizkiote
nizun zaitucn zuen zaituzun ykituzten zizuten	— ziñidun zidun — ziñiduten zidaten	— ziñizkidun zizkidun — ziñizkidaten zizkidaten	nizun — zizun ziñizun — zizuten	bizkizun — zizkizun ziñizkizun — zizkizuten	zizn ziñun zion giñun ziñioten zioten	bizkion ziñizkion zizkion giñizkion ziñizkioten zizkioten	— ziñigun zigun — ziñiguten ziguten	— ziñizkigun zizkigun — ziñizkiguten zizkigoten	nizuten — zizuten giñizuten — zizuten	nizkizuten — zizkizuten giñizkizuten — zizkizuten	nioten ziñioten zioten gioioten ziñioten zioten	nizkioten ziñizkioten zizkioten giñizkioten ziñizkioten zizkioten
nituke ykituke ituke gituke ziñituke tituke	— ziñiduke tiduke — ziñiñduke tiduke	— ziñizkiduke tizkiduke — ziñizkidaketc tizkidaketc	nizuke — tizuke giñizuke — tizuketc	bizkizuke — tizkizuke giñizkizuke — tizkizuketc	nioke ziñoko ioku giñioke ziñoxeke tioketc	bizkioke ziñizkioko tizkioke giñizkioke ziñizkiokete tizkiokete	— ziñigukc tiguke — ziñiguketc tiguketc	— ziñizkiguke tizkiguke — ziñizkigukete tizkigukete	nizuteke — tizoteke giñizuteke — tizuteke	nizkizuteke — tizkizuteko giñizkizuteke — tizkizuteke	nioteke ziñioteke tioteke gioioteke ziñioteke tioteke	nizkioteke ziñizkioteke tizkioteko giñizkioteke ziñizkioteke tizkioteko
nitukean ziñitukean zituken giñitukean ziñituk.ean zituketean	— ziñidukean tidukean — ziñiduketean tiduketean	— ziñizkidukean tizkidukean — ziñizkidaketean tizkidaketean	nizukean — tizukean giñizukean — tizuketean	bizkizukean — tizkizukean giñizkizukean — tizkizuketean	niokean ziñiokean tiokean ziñiokean ziñiketean tioketan	nizkiokean ziñizkiokean tizkiokean giñizkiokean ziñizkiokeiean tizkiokeiean	— ziñigukean tigukean — ziñiguketean tiguketean	— ziñizkigukean tizkigukean — ziñizkiguketean tizkiguketean	nizutekean — tizotekean giñizutekean — tizutekean	nizkizutekean — tizkizutekean giñizkizutekean — tizkizutekean	niotekean ziñiotekean tiotekean giñiotekean ziñiotekean tiotekean	nizkiotekean ziñizkiotekean tizkiotekean giñizkiotekean ziñizkiotekean tizkiotekean
ikuzun tatzu ikuzaute bituzu	xadazu bizut xadazute bizatet	zazkidazu bizazkit zazkidazute bizazkitet	— bizazu — bizazute	— bizazku — bizazkizute	zayozu bizayo zayozute bizayote	zazkiozu bizazkio zazkiozute bizazkiote	zagazu bezigu zagazute bezigute	zazkiguzu bezizkigu zazkiguzute bezizkigute	.. biznazte — bizazute	— bizazkizute — bizazkizute	zayotezu bizayote zayotezute bizayote	zazkiotezu bizazkiote zazkiotezute bizazkiote
ditzudan dituzun ditzun ditzegun ditzazoten litzaten	— dizndazun dizaten — dizadeztten dizaduten	— dizazkidazun dizazkidan — dizazkidazuten dizazkidaten	dizuzudan — dizuzun dizazugnun — dizazuten	dizazkizudan — dizazkizun dizazkizugun — dizazkizuten	dizayodan dizayozun dizayon dizayogun dizayozoten dizayoten	dizazkiodan dizazkiozun dizazkion dizazkiogun dizazkiozoten dizazkioten	— dizagozun dizagun — dizaguzuten dizaguten	— dizazkiguzun dizazkigun — dizazkiguzoten dizazkiguten	dizazotedan — dizazuten dizazutegun — dizazuten	dizazkizutedan — dizazkizuten dizazkizutegun — dizazkizuten	dizayotedan dizayotezun dizayoten dizayotegun dizayotezoten dizayoten	dizazkiotedan dizazkiotezun dizazkioten dizazkiotegun dizazkiotezuten dizazkioten
nitzan ziñitzan zitzun ziñitzan ziñitzaten zitzaten	— ziñizndun zizndun — ziñizndaten zizndaten	— ziñizzkidun zizzkidun — ziñizzkidaten zizzkidaten	nizayun — zizayun giñizayun — zizayuten	nizazkizun — zizazkizun giñizazkizun — zizazkizuten	nizayen ziñizayon zizayon giñizayon ziñizayoten zizayoten	nizazkion ziñizazkion zizazkion giñizazkion ziñizazkioten zizazkioten	— ziñizagun zizagun — ziñizaguten zizaguten	— ziñizazkigun zizazkigun — ziñizazkiguten zizazkiguten	nizazoten — zizazuten giñizazuten — zizazuten	nizazkizuten — zizazkizuten giñizazkizuten — zizazkizuten	nizayoten ziñizayoten zizayoten giñizayoten ziñizayoten zizayoten	nizazkioten ziñizazkioten zizazkioten giñizazkioten ziñizazkioten zizazkioten
ditzuket dizukezu dizuke ditzakeen ditzakezute ditzakete	— dizadakezu dizadake — dizadakezute dizadakete	— ditzazkidakezu ditzazkidake — ditzazkidakezute ditzazkidaketo	ditzazuket — dizazuke dizazukegu — dizazukete	ditzazkizuket — ditzazkizuke ditzazkizukegu — ditzazkizukete	dizayuket dizayokezu dizayoke dizayokegu dizayokezute dizayokete	ditzazkioket ditzazkiokezu ditzazkioke ditzazkiokegu ditzazkiokezute ditzazkiokete	— dizagukezu dizagukc — dizagukezute dizagukete	— ditzazkigukezu ditzazkigukc — ditzazkigukezute ditzazkigukete	dizazuteket — dizazuteke dizazutekegu — dizazuteke	ditzazkizuteket — ditzazkizuteke ditzazkizutekegu — ditzazkizuteke	dizayotekel dizayotekezu dizayoteke dizayotekegu dizayotekezute dizayoteke	ditzazkiotekel ditzazkiotekezu ditzazkioteke ditzazkiotekegu ditzazkiotekezute ditzazkioteke
nitzuke ziñitzuke tituzke ziñituke ziñitzakete litzakete	— ziñizadeka tizadake — ziñizadakete tizadakete	— ziñizazkidake tizazkidake — ziñizazkidakete tizazkidakete	nizazuke — tizazuke giñizazuke — tizazuketc	nitzazkizuke — tizazkizuke giñizazkizuke — litzazkizukete	tizayeke ziñizayoke tizayoke ziñizayeke ziñizayoketc tizayoketc	nitzazkioke ziñizazkioke tizazkioke giñizazkioke ziñizazkiokete litzazkiokete	— ziñizagukc tizagukc — ziñizagukete tizagukete	— ziñitzazkigukc litzazkigukc — ziñitzazkigukete litzazkigukete	nizazuteke — tizazuteke giñizazuteke — tizazuteke	nitzazkizuteke — litzazkizuteke giñizazkizuteke — litzazkizuteke	nizayoteke ziñizayoteke tizayoteke giñizayoteke ziñizayoteke tizayoteke	nitzazkioteke ziñitzazkioteke litzazkioteke giñitzazkioteke ziñitzazkioteke litzazkioteke
nizazkean ziñizukean yitzukean giñizukean ziñitzaketean zitzaketean	— ziñizadekean tizadekean — ziñizadeketean tizadeketean	— ziñizazkidakean litzazkidakean — ziñizazkidaketean litzazkidaketean	nizazukean — yizazukean giñizazukean — yizazuketean	nitzazkizukean — yitzazkizukean ziñitzazkizukean — zitzazkizuketean	nizayokean ziñizayokean yizayokean giñizayokean ziñizayoketean zizayoketean	nitzazkiokean ziñitzazkiokean yitzazkiokean giñitzazkiokean ziñitzazkiokeiean zitzazkioketean	— ziñizagukean yizagukean — ziñizaguketean tizaguketean	— ziñitzazkigukean altzazkigukean — ziñitzazkiguketean ezizazkiguketean	nizazutekean — xizazutekean giñizazutekean — zizazutekean	nitzazkizutekean — xitzazkizutekean giñitzazkizutekean — zitzazkizutekean	ulzayotekean ziñizayotekean yizayotekean giñizayotekean ziñitzayotekean zizayotekean	nitzazkiotekean ziñitzazkiotekean yitzazkiotekean giñitzazkiotekean ziñitzazkiotekean zitzazkiotekean
banitu banitzitu baitu banitzu banitzazte baitzate	— baziñit bait — baziñidate baitdate	— baginiñzkit baitzkit — baziñizkidate baitzkidate	banizu — baitzu bagiñizu — baitzute	banizku — baitzkizu bagiñizkizu — baitzkizute	banio baziño baito baginño baziñote baitote	banizkio baziñzkio baitzkio baginizkio baziñizkiote baitzkiote	— baziñigu baitgu — baziñiguete baitgute	— baziñizkigu baitzkigu — baziñizkiguete baitzkigute	banizute — baitzute bagiñizute — baitzute	banizkizute — baitzkizute bagiñizkizute — baitzkizute	banioiete baziñiote baitiote baginiiote baziñiote baitiote	baniziote baziñizkiote baitzkiote baginiizkiote baziñizkiote baitzkiote
badizut badizuzu badizu badizuzun badizuzute baditzate	— badizadazu badazat — badizadazute badazadate	— badizazkidazu badizazkit — badizazkidazute badazazkidate	badizuzut — badizuzu badizuzugu — badizazute	badizazkizut — badizazkizu badizazkizugu — badizazkizute	badizuyet badizuyezu badizuyo badizuyozu badizuyozute badizayote	badizazkiet badizazkiozu badizazkio badizazkiozu badizazkiozute badizazkiote	— badizuzuzu badazagu — badizuzuguzute badazagute	— badizazkiguzu badazazkigu — badizazkiguzute badazazkigute	badizazutet — badizazute badizazutegu — badizazute	badizazkizutet — badizazkizute badizazkizutegu — badizazkizute	badizayotet badizayotezu badizayote badizayotegu badizayotezute badizayote	badizazkiotet badizazkiotezu badizazkiote badizazkiotegu badizazkiotezute badizazkiote
banizuq baziñizqa baitzu baziñizu baziñizazu baitzatu	— baziñizat baitzat — baziñizatdate baitzatdate	— baziñizazkit baitzazkit — baziñizazkidate baitzazkidate	banizazku — baitzazku baziñizazku — baitzazkute	banizazkizu — baitzazkizu baziñizazkizu — baitzazkizute	banizayo baziñizayo baitzayo baziñizayozu baziñizayozte baitzayote	banizazkio baziñizazkio baitzazkio baziñizazkiozu baziñizazkiote baitzazkiote	— baziñizazugu baitzazugu — baziñizazuguzte baitzazugute	— baziñizazkigu baitzazkigu — baziñizazkiguzte baitzazkigute	banizazute — baitzazute ba.itzazugu — baitzazute	banizazkizute — baitzazkizute baginizazkizute — baitzazkizute	banizayote baziñizayote baitzayote baziñizayozu baziñizayote baitzayote	baniziote baziñizazkiote baitzazkiote baziñizazkiozu baziñizazkiote baitzazkiote

NEUVIÈME TABLEAU PRÉLIMINAIRE.

VERBE BISCAÏEN.

			il est	il m'est	il t'est	il lui est	il nous est	il vous est	il leur est	il m'a	il t'a	il l'a	il nous a	il vous a	il les a	il me l'a	il me les a	il te l'a	il te les a	il le lui a	il les lui a	il nous l'a	il nous les a	il vous l'a	il vous les a	il le leur a	il les leur a
INDICATIF	1. Présent	S. 1.	naz	—	—	nachatzu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	deutsat	—	deutsudaz	deutsut	deutsudaz	—	deuskuzu	deuskuzuz	deutsubet	deutsubedaz	deutset	deutsedaz
		2.	zara	sachatsaz	jat	—	zachakuz	jachu	—	—	zaitudaz	dot	gaituzu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		3.	da	—	—	jatzu	—	—	nachatzube	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		P. 1.	gara	zachatuze	—	gachatzuz	zachakuze	jachuz	—	nozube	zaitugu	dogu	gaitugu	gaituzue	—	deustagu	deustazube	deutsagu	deutsuzube	deutsagu	deutsuzube	deuskugu	deuskuzuez	deutsubegu	deutsubegu	deutsegu	deutsegu
		2.	zarco	—	jatzue	—	jachakuze	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		3.	dira	jutzat	—	jatzuz	jachakuz	jachuz	jatzube	—	zaitubez	dogue	gaituzue	gaituzuez	—	deustube	deustuzube	deutsube	deutsuzube	deutsube	deutsuzube	deuskube	deuskubez	deutsubee	deutsubeez	deutsee	deutseez
		S. 1.	nintzen	—	—	nindutzun	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		2.	zinun	zinchatzaz	jatan	—	zinchakuzan	jakun	—	—	zinduzun	nendun	gendutzun	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		3.	zan	—	—	zinchatzun	—	—	ninchatzuben	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		P. 1.	giñen	zinchatzazan	jatzan	—	zinchakuzan	jakuzun	—	nindutuban	zinduguzun	nenduban	genduzuban	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		2.	ziñen	—	—	jatzuzun	—	—	jatzubezan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		3.	ziran	zinchatzazan	jatzan	—	zinchakuzan	jakuzun	—	sindzuben	zinduzun	eben	genduzuben	gindubezan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2. Passé	S. 1.	nintzeke	—	—	ninchakijo	—	—	ninchakijue	—	zindukedaz	nemke	gendukezun	—	—	zindukeedaz	neunkez	—	—	neuskezu	neukezuz	neukijo	neukijon	—	zeuskegu	—	neukezubez	neukijuz	neuskijuez
		2.	zintzateke	zinchakedaz	litzake	zinchakijoz	litzakijo	litzakijue	zinchakijuez	—	zindukez	zeuke	zeukez	—	—	zindukeez	zeukez	—	—	leukegu	leukezuz	zeukijo	zeukijon	—	leuskegu	—	zeukezubez	zeukijuz	leuskijuez
		3.	gintzateke	—	—	zinchakijon	—	—	zinchakijoze	—	zinduke	leuke	leukez	—	—	zindukeez	leukez	—	—	leukegu	leukezuz	geuskijo	geuskijon	—	leuskegu	—	leukezubez	geuskijuz	leuskijuez
		P. 1.	zintzatekeze	zinchakeduze	litzakez	zinchakijoze	litzakijo	litzakijoz	zinchakijoze	—	zindukegu	zeuke	zeukez	—	—	zindukeegu	zeukez	—	—	leukegu	leukezuz	geuskijo	geuskijon	—	leuskegu	—	leukezubez	geuskijuz	leuskijuez
		2.	litzatekez	litzakedaz	—	zinchakijoz	litzakijo	litzakijoz	zinchakijoze	—	zindukeez	zeukez	zeukez	—	—	zindukeez	zeukez	—	—	leukegu	leukezuz	zeukijo	zeukijon	—	leuskegu	—	leukezubez	zeukijuz	leuskijuez
		3.	litzatekez	—	—	litzakijoz	—	—	litzakijoze	—	zindukeez	zeukez	zeukez	—	—	zindukeez	zeukez	—	—	leukegu	leukezuz	zeukijo	zeukijon	—	leuskegu	—	leukezubez	zeukijuz	leuskijuez
	3. Passé	S. 1.	nintzatekian	—	—	ninchakijon	—	—	ninchakijuen	—	zindukedazan	neunkezan	gendukezun	—	—	zindukeedazan	neunkezan	—	—	neuskezun	neukezuzun	neukijon	neukijoan	—	zeuskegun	—	neukezubezan	neukijuzun	neuskijuezan
		2.	zintzatekean	zinchakedazan	litzakean	zinchakijozan	litzakijon	litzakijuan	zinchakijuezan	—	zindukezan	zeukean	zeukezun	—	—	zindukeezan	zeukezun	—	—	leukegun	leukezuzun	zeukijon	zeukijoan	—	leuskegun	—	leukezubezan	zeukijuzun	leuskijuezan
		3.	litzatekean	—	—	litzakijozan	—	—	litzakijuezan	—	zindukeezan	zeukezun	zeukezun	—	—	zindukeezan	zeukezun	—	—	leukegun	leukezuzun	geuskijon	geuskijoan	—	leuskegun	—	leukezubezan	geuskijuzun	leuskijuezan
		P. 1.	zintzatekezan	zinchakeduzan	litzakezan	zinchakijozan	litzakijon	litzakijuan	zinchakijuezan	—	zindukegun	zeukezun	zeukezun	—	—	zindukeegun	zeukezun	—	—	leukegun	leukezuzun	zeukijon	zeukijoan	—	leuskegun	—	leukezubezan	zeukijuzun	leuskijuezan
		2.	litzatekezan	litzakedazan	—	zinchakijozan	litzakijon	litzakijuan	zinchakijuezan	—	zindukeezan	zeukezun	zeukezun	—	—	zindukeezan	zeukezun	—	—	leukegun	leukezuzun	zeukijon	zeukijoan	—	leuskegun	—	leukezubezan	zeukijuzun	leuskijuezan
		3.	litzatekezan	—	—	litzakijozan	—	—	litzakijuezan	—	zindukeezan	zeukezun	zeukezun	—	—	zindukeezan	zeukezun	—	—	leukegun	leukezuzun	geuskijon	geuskijoan	—	leuskegun	—	leukezubezan	geuskijuzun	leuskijuezan
SUBJONCTIF	2. Passé	S. 1.	zaitez	zakidaz	—	zakijoz	—	—	zakijuez	magizu	—	egizu	gagizu	—	—	egizoz	egidazu	egidazuz	—	—	—	egijuezu	egijuezuz	—	—	egijuezu	egijuezuz
		2.	budi	bekit	zakidaze	bekijo	zakiguz	—	bekijuze	magizu	zagiz	egizu	gagizu	zagitzez	zagijez	egizoz	begidazu	egidazuz	begidazuz	—	—	egijuezu	egijuezuz	egijuezuz	egijuezuez	egijuezu	egijuezuz
		3.	zaitez	bekidaz	—	bekijoz	zakiguz	—	bekijuez	magizu	—	egizu	gagizu	—	—	egizoz	egidazu	egidazuz	—	—	—	egijuezu	egijuezuz	—	—	egijuezu	egijuezuz
		P. 2.	zaitezte	zakidazte	—	bekijozu	zakigutze	—	bekijuzue	magizu	zagizu	egizu	gagizu	zagitzez	zagijez	egizoz	begidazu	egidazuz	begidazuz	—	—	egijuezu	egijuezuz	egijuezuz	egijuezuez	egijuezu	egijuezuz
		3.	bedi	bekit	zakidaze	bekijo	zakigu	—	bekijue	magizu	zagi	egizu	gagizu	zagitzez	zagijez	egizoz	begidazu	egidazuz	begidazuz	—	—	egijuezu	egijuezuz	egijuezuz	egijuezuez	egijuezu	egijuezuz
		S. 2.	zaitez	zakidaz	—	zakijoz	zakigoz	—	zakijuez	nagizu	—	egizu	gagizu	—	—	egizoz	egidazu	egidazuz	—	—	—	egijuezu	egijuezuz	—	—	egijuezu	egijuezuz
		3.	bedi	bekit	zakidaze	bekijo	zakigue	—	bekijue	nagizu	zagi	egizu	gagizu	zagitzez	zagijez	egizoz	begidazu	egidazuz	begidazuz	—	—	egijuezu	egijuezuz	egijuezuz	egijuezuez	egijuezu	egijuezuz
		P. 2.	zaitez	zakidaz	—	bekizu	zakigoz	—	bekijuez	nagizu	—	egizu	gagizu	—	—	egizoz	egidazu	egidazuz	—	—	—	egijuezu	egijuezuz	—	—	egijuezu	egijuezuz
		3.	bedite	bekidaze	—	bekizuz	zakigoz	—	bekijuez	nagizu	zagizu	egizu	gagizu	zagitzez	zagijez	egizoz	begidazu	egidazuz	begidazuz	—	—	egijuezu	egijuezuz	egijuezuz	egijuezuez	egijuezu	egijuezuz
	4. Futur	S. 2.	zaitez	zakidaz	—	zakijoz	zakigoz	—	zakijuez	nagizu	—	egizu	gagizu	—	—	egizoz	egidazu	egidazuz	—	—	—	egijuezu	egijuezuz	—	—	egijuezu	egijuezuz
		3.	bedi	bekit	zakidaze	bekijo	zakigue	—	bekijue	nagizu	zagi	egizu	gagizu	zagitzez	zagijez	egizoz	begidazu	egidazuz	begidazuz	—	—	egijuezu	egijuezuz	egijuezuz	egijuezuez	egijuezu	egijuezuz
		P. 2.	zaitez	zakidaz	—	bekizu	zakigoz	—	bekijuez	nagizu	—	egizu	gagizu	—	—	egizoz	egidazu	egidazuz	—	—	—	egijuezu	egijuezuz	—	—	egijuezu	egijuezuz
		3.	bedite	bekidaze	—	bekizuz	zakigoz	—	bekijuez	nagizu	zagizu	egizu	gagizu	zagitzez	zagijez	egizoz	begidazu	egidazuz	begidazuz	—	—	egijuezu	egijuezuz	egijuezuz	egijuezuez	egijuezu	egijuezuz
	4. Futur passé	S. 2.	zaitez	zakidaz	—	zakijoz	zakigoz	—	zakijuez	nagizu	—	egizu	gagizu	—	—	egizoz	egidazu	egidazuz	—	—	—	egijuezu	egijuezuz	—	—	egijuezu	egijuezuz
		3.	bedi	bekit	zakidaze	bekijo	zakigue	—	bekijue	nagizu	zagi	egizu	gagizu	zagitzez	zagijez	egizoz	begidazu	egidazuz	begidazuz	—	—	egijuezu	egijuezuz	egijuezuz	egijuezuez	egijuezu	egijuezuz
		P. 2.	zaitez	zakidaz	—	bekizu	zakigoz	—	bekijuez	nagizu	—	egizu	gagizu	—	—	egizoz	egidazu	egidazuz	—	—	—	egijuezu	egijuezuz	—	—	egijuezu	egijuezuz
		3.	bedite	bekidaze	—	bekizuz	zakigoz	—	bekijuez	nagizu	zagizu	egizu	gagizu	zagitzez	zagijez	egizoz	begidazu	egidazuz	begidazuz	—	—	egijuezu	egijuezuz	egijuezuz	egijuezuez	egijuezu	egijuezuz
IMPÉRATIF	2. Présent	S. 2.	zaitez	zakidaz	—	zakijoz	zakigoz	—	zakijuez	nagizu	—	egizu	gagizu	—	—	egizoz	egidazu	egidazuz	—	—	—	egijuezu	egijuezuz	—	—	egijuezu	egijuezuz
		3.	bedi	bekit	zakidaze	bekijo	zakigue	—	bekijue	nagizu	zagi	egizu	gagizu	zagitzez	zagijez	egizoz	begidazu	egidazuz	begidazuz	—	—	egijuezu	egijuezuz	egijuezuz	egijuezuez	egijuezu	egijuezuz
		P. 2.	zaitez	zakidaz	—	bekizu	zakigoz	—	bekijuez	nagizu	—	egizu	gagizu	—	—	egizoz	egidazu	egidazuz	—	—	—	egijuezu	egijuezuz	—	—	egijuezu	egijuezuz
		3.	bedite	bekidaze	—	bekizuz	zakigoz	—	bekijuez	nagizu	zagizu	egizu	gagizu	zagitzez	zagijez	egizoz	begidazu	egidazuz	begidazuz	—	—	egijuezu	egijuezuz	egijuezuz	egijuezuez	egijuezu	egijuezuz
SUBJONCTIF	2. Présent	S. 1.	nadin	—	—	nakijon	—	—	nakijuen	—	zagidazan	dagidan	—	—	zagideedazan	dagidazan	—	—	—	dagizuzan	dagizuzun	dagijedazan	dagijuezun	—	dagizuzun	dagijedazan	dagijuezuzun
		2.	zaitezan	zakidazan	nakizun	zakijozan	zakiguzan	nakizuben	zakijuezan	nagizun	zagizan	dagidan	gagizan	zagideedazan	zagijeedazan	dagidazan	dagidazun	dagidazuz	dagidazuz	dagizuzan	dagizuzun	dagijedazan	dagijuezun	dagizubedazan	dagizubedazun	dagijedazan	dagijuezuzun
		3.	dedin	—	—	dakijon	—	—	dakijuen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		P. 1.	gaitezan	zakidazan	dakidan	gakijozan	zakiguzan	dakiguzen	dakijuezan	nagizun	zagizan	dagidan	dagigun	zagideedazun	zagijeedazun	dagidazun	dagidazun	dagidazuz	dagidazuz	dagizuzan	dagizuzun	dagijedazan	dagijuezun	dagizubedazun	dagizubedazun	dagijedazan	dagijuezuzun
		2.	zaitezen	zakidazen	dakidazun	dakijozan	zakiguzan	dakiguzen	dakijuezan	nagizun	zagizan	dagidan	dagigun	zagideedazun	zagijeedazun	dagidazun	dagidazun	dagidazuz	dagidazuz	dagizuzan	dagizuzun	dagijedazan	dagijuezun	dagizubedazun	dagizubedazun	dagijedazan	dagijuezuzun
		3.	ditezen	—	—	dakijozan	—	—	dakijuezan	—	zagizean	dagidan	dagigun	zagideedazun	zagijeedazun	dagidazun	dagidazun	dagidazuz	dagidazuz	dagizuzan	dagizuzun	dagijedazan	dagijuezun	dagizubedazun	dagizubedazun	dagijedazan	dagijuezuzun
	3. Passé	S. 1.	nadikian	—	—	nakikezun	—	—	nakikijuen	—	zagikedazan	dagikedan	—	—	zagikeedazan	dagikedazan	—	—	—	dagikezundazan	dagikezuzun	dagikijedan	dagikijuezun	—	dagikezuzun	dagikijedazan	dagikijuezuzun
		2.	zaitekezan	zakikedazan	dakikedan	nakikezun	—	—	nakikijuezan	nagikezun	zagikezan	dagikedan	dagikegun	zagikeedazun	zagikeegun	dagikedazun	dagikedazun	dagikedazuz	dagikedazuz	dagikezunzun	dagikezuzun	dagikijedan	dagikijuezun	dagikezubedazun	dagikezubedazun	dagikijedazan	dagikijuezuzun
		3.	ditekezen	—	—	dakikezun	—	—	dakikijuezan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		P. 1.	gaitezkezan	zakikedazan	dakikedan	nakikezun	—	—	nakikijuezan	nagikezun	zagikezan	dagikedan	dagikegun	zagikeedazun	zagikeegun	dagikedazun	dagikedazun	dagikedazuz	dagikedazuz	dagikezunzun	dagikezuzun	dagikijedan	dagikijuezun	dagikezubedazun	dagikezubedazun	dagikijedazan	dagikijuezuzun
		2.	zaitekezen	zakikedazan	dakikedan	nakikezun	—	—	nakikijuezan	nagikezun	zagikezan	dagikedan	dagikegun	zagikeedazun	zagikeegun	dagikedazun	dagikedazun	dagikedazuz	dagikedazuz	dagikezunzun	dagikezuzun	dagikijedan	dagikijuezun	dagikezubedazun	dagikezubedazun	dagikijedazan	dagikijuezuzun
		3.	ditekezen	—	—	dakikezun	—	—	dakikijuezan	—	zagikeezan	dagikedan	dagikegun	zagikeedazun	zagikeegun	dagikedazun	dagikedazun	dagikedazuz	dagikedazuz	dagikezunzun	dagikezuzun	dagikijedan	dagikijuezun	dagikezubedazun	dagikezubedazun	dagikijedazan	dagikijuezuzun
	3. Passé	S. 1.	nendin	—	—	nenkijon	—	—	nenkijuen	—	zengidazan	nengijan	—	—	zengijedazun	nengijan	—	—	—	nengizun	nengezun	zengijon	zengijoan	—	zengizun	zengijon	zengijoan
		2.	zintezan	zenkidazan	ekidan	zenkijozan	ekiguzan	nenkizuben	ekijuezan	nengizun	zengizan	nengijan	gengigun	zengijedazun	zengijeedazun	nengijan	zengijedazun	zengijedazun	zengijedazun	nengizun	nengezun	zengijon	zengijoan	nengizuben	nengizubezan	zengijon	zengijoan
		3.	zedin	—	—	ekijon	—	—	ekijuen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		P. 1.	gintezan	zenkidazan	ekidan	zenkijozan	ekiguzan	nenkizuben	ekijuezan	nengizun	zengizan	nengijan	gengigun	zengijedazun	zengijeedazun	nengijan	zengijedazun	zengijedazun	zengijedazun	nengizun	nengezun	zengijon	zengijoan	nengizuben	nengizubezan	zengijon	zengijoan
		2.	zintezan	zenkidazan	ekidan	zenkijozan	ekiguzan	nenkizuben	ekijuezan	nengizun	zengizan	nengijan	gengigun	zengijedazun	zengijeedazun	nengijan	zengijedazun	zengijedazun	zengijedazun	nengizun	nengezun	zengijon	zengijoan	nengizuben	nengizubezan	zengijon	zengijoan
		3.	zitezan	—	—	ekijon	—	—	ekijuen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	4. Futur passé	S. 1.	nendikian	—	—	nenkikezun	—	—	nenkikijuen	—	zengikedazan	nengikian	—	—	zengikeedazan	nengikean	—	—	—	nengikezun	nengikezuzun	zengikijon	zengikijoan	—	zengikezun	zengikijon	zengikijoan
		2.	zintekezan	zenkikedazan	ekikedan	zenkikijozan	ekikegun	nenkikezuben	ekikijuezan	nengikezun	zengikezan	nengikian	gengikigun	zengikeedazun	zengikeegun	nengikian	zengikeedazun	zengikeedazun	zengikeedazun	nengikezun	nengikezuzun	zengikijon	zengikijoan	nengikezuben	nengikezubezan	zengikijon	zengikijoan
		3.	zitekezan	—	—	ekikijon	—	—	ekikijuen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		P. 1.	gintekezan	zenkikedazan	ekikedan	zenkikijozan	ekikegun	nenkikezuben	ekikijuezan	nengikezun	zengikezan	nengikian	gengikigun	zengikeedazun	zengikeegun	nengikian	zengikeedazun	zengikeedazun	zengikeedazun	nengikezun	nengikezuzun	zengikijon	zengikijoan	nengikezuben	nengikezubezan	zengikijon	zengikijoan
		2.	zintekezan	zenkikedazan	ekikedan	zenkikijozan	ekikegun	nenkikezuben	ekikijuezan	nengikezun	zengikezan	nengikian	gengikigun	zengikeedazun	zengikeegun	nengikian	zengikeedazun	zengikeedazun	zengikeedazun	nengikezun	nengikezuzun	zengikijon	zengikijoan	nengikezuben	nengikezubezan	zengikijon	zengikijoan
		3.	zitekezan	—	—	ekikijon	—	—	ekikijuen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

		il est	il n'est	il est-il	il n'est-il	il nous est	il vous est	il leur est	il m'a	il t'a	il l'a	il nous a	il vous a	il les a	il me l'a	il me les a	il te l'a	il te les a	il te l'a-t-il	il te les a-t-il	il nous l'a	il nous les a	il vous l'a	il vous les a	il le leur a	il les leur a
1e Passé	S. 1.	naite	—	naizu	nakijo	—	nakizube	nakijue	—	zaidun	dait	—	zaijedaz	Jaidaz	—	—	—	—	daijot	daijoaz	—	—	daizubet	daizubedaz	daijuet	daijueduz
	2.	zaitez	zakidaz	dakiz	zakijoz	zakiguz	—	zakijuez	naizu	—	—	gaizux	—	daizux	daidazu	—	daizut	daizuz	—	daijozuz	—	—	—	—	—	—
	3.	daite	dakit	—	dakijo	dakigu	daizube	dakijue	nai	zaia	dai	gaiz	zaijez	dait	daidazu	daidazube	—	—	daijot	daijoz	—	—	daizube	daizubez	daijue	daijuez
	P. 1.	gaitez	—	gakizuz	gakijoz	—	gakizube	gakijuez	—	zaigun	daigu	—	—	daigun	—	—	daizugu	daizugun	—	daijogu	daigube	daigunez	daizubegu	—	—	daijuegu
	2.	zaiteze	zakidaz	—	zakijoze	zakiguze	—	zakijueze	naizube	—	—	gaizubez	zaijeez	daizube	daidazube	—	daizube	daizuze	—	daijozube	daigube	daigube	—	daizubee	daizubeez	daijuezbe	daijuezez
	3.	daitez	dakidaz	dakiz	dakijoz	dakigoz	dakizube	dakijuez	naizube	naije	daije	daizube	daija	daijuez	daidazube	daidaz	daizube	daizuez	daijot	daijoz	daigube	daigubez	daizubez	daizubeez	daijuez	daijueez
1e Futur	S. 1.	nainte	—	nankizu	nankijo	—	nankizube	nankijue	—	naizun	kiteidaz	hei	zinejidaz	—	zinet	—	nelzu	nelzus	neijo	zineijot	—	—	neizube	neizubez	neijue	zineijuez
	2.	zeintez	zenkidaz	—	zenkijoz	zenkiguz	—	zenkijuez	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	leite	lekidaz	lekiz	lekijoz	lekigoz	lekizube	lekijuez	nei	zineiz	zinei	gineiz	zinejez	leiz	zineidaz	zineidaz	lelzu	lelzuz	leijo	zineijoz	zinegun	zineigun	leizube	leizubez	leijue	zineijuez
	P. 1.	geintez	—	genkizuz	genkijoz	—	genkizube	genkijuez	—	zineigun	zineigu	—	—	zineigun	—	—	lelzugu	lelzugun	—	leijogu	zinegun	zineigun	—	—	—	—
	2.	zeinteze	zenkidaz	—	zenkijoze	zenkiguze	—	zenkijueze	neizube	—	—	gaizubez	zineijez	zineigun	zineidaz	zineidaz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	leitez	lekidaz	lekiz	lekijoz	lekigoz	lekizube	lekijuez	neije	zineija	leija	gaizubez	zineijez	leija	zineidaz	zineidaz	lelzube	lelzuez	leijoz	zineijoz	leigube	leigubez	leizubee	leizubeez	leijuez	zineijueez
1e Passé antérieur	S. 1.	neinteke	—	nenkikizu	nenkikijo	—	nenkikizube	nenkikijue	—	neikedaz	zineikedaz	neike	zineikeedaz	—	neikez	—	neikezu	neikezus	neikijo	zineikijot	—	—	neikezubo	neikezubez	neikijuo	zineikijuez
	2.	zeintekez	zenkikidaz	—	zenkikijoz	zenkigukez	—	zenkijukez	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	leiteke	lekidaz	lekikizu	lekikijo	lekigukez	lekikizube	lekijukez	neikube	zineikez	zineikeez	gineikez	zineikeez	zineikez	zineikez	zineikez	neikezu	neikezuz	leikijo	zineikijo,	zineigube	zineigubez	neikezube	neikezubez	neikijuo	zineikijuez
	P. 1.	geintekez	—	genkikizuz	genkikijoz	—	genkikizube	genkijukez	—	zineikegun	zineikegu	—	—	zineikegun	—	—	zineikegu	zineikegun	—	zineikegube	zineikegu	zineikegubez	—	—	—	—
	2.	zeintekeze	zenkikidaz	—	zenkikijoze	zenkigukeze	—	zenkijukeze	neikube	—	—	gaikezubez	zineikeez	zineikegun	zineikez	zineikez	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	leitekez	lekikidaz	lekikizu	lekikijoz	lekigukez	lekikizube	lekijukez	neikube	neike	zineikeez	gineikez	zineikeez	zineikez	zineikez	zineikez	neikezu	neikezus	leikijo	zineikijo	zineigube	zineigubez	neikezubo	neikezubez	neikijuo	zineikijuez
1e Passé	S. 1.	neintian	—	nenkizun	nenkijon	—	nenkizuben	nenkijuen	—	neizun	zineidazan	neijan	zineijedazan	—	zineidazan	—	neizun	neizunan	neijon	zineijozan	—	—	neizuben	neizubezan	neijuen	zineijuezan
	2.	zeintezan	zenkidazan	—	zenkijozan	zenkiguzan	—	zenkijuezan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	leitian	lekidan	lekizun	lekijon	lekigun	lekizuben	lekijuen	neizuben	neijan	zineidan	zineijen	zineijedazan	zineijen	zineidan	zineidan	neizun	neizunan	neijon	zineijon	zineigun	zineigunben	leizuben	leizubezan	neijuen	zineijuezan
	P. 1.	geintezan	—	genkizuzan	genkijozan	—	genkizuzan	genkijuezan	—	zineigun	zineigun	—	—	zineigun	—	—	zineigun	zineigunan	—	zineigunjue	zineigun	zineigunben	—	—	—	—
	2.	zeintezen	zenkidazan	—	zenkijozan	zenkiguzan	—	zenkijuezan	neizuben	—	—	gineizubezan	zineijezan	zineigun	zineidazan	zineidazan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	leitezan	lekidazan	lekizun	lekijozan	lekiguzan	lekizubezan	lekijuezan	neijuen	zineijan	zineijen	gineizuzan	zineijezan	zineijen	zineidazan	zineidazan	neizun	neizunan	leijon	zineijon	zineigun	zineigunben	leizubezan	leizubezan	neijuen	zineijuezan
2e Passé antérieur	S. 1.	neintekian	—	nenkikizan	nenkikijon	—	nenkikizuzan	nenkikijuzan	—	zineikedazan	zineikedan	neikian	zineikeedazan	neikezan	zineikedan	—	neikezan	neikezuzan	neikijon	zineikijon	—	—	neikezuben	neikezubezan	neikijuen	zineikijuezan
	2.	zeintekezan	zenkikedazan	—	zenkikijozan	zenkigukezan	—	zenkijukezan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	leitekezan	lekikedan	lekikizun	lekikijon	lekigukezan	lekikizuben	lekijukezan	neikezuben	neikian	zineikedan	gineikezan	zineikeezan	zineikezan	zineikedan	zineikedan	neikezan	neikezuzan	leikijon	zineikijon	zineigukezun	zineigukezun	leikezuben	leikezubezan	neikijuen	zineikijuezan
	P. 1.	geintekezan	—	genkikizuzan	genkikijozan	—	genkikizuzan	genkijukezan	—	zineikegun	zineikegun	—	—	zineikegun	—	—	zineikegun	zineikegunan	—	zineikegunjue	zineikegun	zineikegunben	—	—	—	—
	2.	zeintekezen	zenkikedazan	—	zenkikijozan	zenkigukezan	—	zenkijukezan	neikezuben	—	—	gineikezubezan	zineikeezan	zineikegun	zineikedazan	zineikedazan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	leitekezan	lekikedazan	lekikizun	lekikijozan	lekigukezan	lekikizuben	lekijukezan	neikezuben	neikezan	zineikedazan	gineikezan	zineikeezan	zineikezan	zineikedan	zineikedan	neikezan	neikezuzan	leikijon	zineikijon	zineikegun	zineikegunben	leikezuben	leikezubezan	neikijuen	zineikijuezan
2e Futur	S. 1.	nainekian	—	nankikizan	nankikijon	—	nankikizuzan	nankijuzan	—	naikedazan	naikedan	naikian	naikeedazan	naikezan	naikedan	—	naikezan	naikezuzan	naikijon	zineikijon	—	—	naikezuben	naikezubezan	naikijuen	zineikijuezan
	2.	zainekezan	zankikedazan	—	zankikijozan	zankigukezan	—	zankijukezan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	laikezan	lankikedan	lankikizun	lankikijon	lankigukezan	lankikizuben	lankijukezan	naikezuben	naikian	zineikedan	gineikezan	zineikeezan	zineikezan	zineikedan	zineikedan	naikezan	naikezuzan	laikijon	zineikijon	zinekegun	zinekegunben	laikezuben	laikezubezan	naikijuen	zineikijuezan
	P. 1.	gainekezan	—	gankikizuzan	gankikijozan	—	gankikizuzan	gankijukezan	—	zineikegun	zineikegun	—	—	zineikegun	—	—	zineikegun	zineikegunan	—	zineikegunjue	zineikegun	zineikegunben	—	—	—	—
	2.	zainekezen	zankikedazan	—	zankikijozan	zankigukezan	—	zankijukezan	naikezuben	—	—	gaikezubezan	zineikeezan	zineikegun	zineikedazan	zineikedazan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	laikezan	lankikedan	lankikizun	lankikijon	lankigukezan	lankikizuben	lankijukezan	naikezuben	naikezan	zineikedan	gaikezan	zineikeezan	zineikezan	zineikedan	zineikedan	naikezan	naikezuzan	laikijon	zineikijon	zinekegun	zinekegunben	laikezuben	laikezubezan	naikijuen	zineikijuezan
2e Passé	S. 1.	nainendi	—	nankikidaz	nankikijon	—	nankikizuzan	nankijuzan	—	naikedazan	naikedan	naikian	naikeedazan	naikezan	naikedan	—	naikezan	naikezuzan	naikijon	zineikijon	—	—	naikezuben	naikezubezan	naikijuen	zineikijuezan
	2.	zainekidaz	zankikidaz	—	zankikijozan	zankigukezan	—	zankijukezan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	laikidaz	lankikidan	lankikizun	lankikijon	lankigukezan	lankikizuben	lankijukezan	naikezuben	naikian	zineikedan	gaikezan	zineikeezan	zineikezan	zineikedan	zineikedan	naikezan	naikezuzan	laikijon	zineikijon	zinekegun	zinekegunben	laikezuben	laikezubezan	naikijuen	zineikijuezan
	P. 1.	gainekezan	—	gankikizuzan	gankikijozan	—	gankikizuzan	gankijukezan	—	zineikegun	zineikegun	—	—	zineikegun	—	—	zineikegun	zineikegunan	—	zineikegunjue	zineikegun	zineikegunben	—	—	—	—
	2.	zainekezen	zankikedazan	—	zankikijozan	zankigukezan	—	zankijukezan	naikezuben	—	—	gaikezubezan	zineikeezan	zineikegun	zineikedazan	zineikedazan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	laikezan	lankikedan	lankikizun	lankikijon	lankigukezan	lankikizuben	lankijukezan	naikezuben	naikezan	zineikedan	gaikezan	zineikeezan	zineikezan	zineikedan	zineikedan	naikezan	naikezuzan	laikijon	zineikijon	zinekegun	zinekegunben	laikezuben	laikezubezan	naikijuen	zineikijuezan
2e Futur	S. 1.	nainendi	—	nankikidaz	nankikijon	—	nankikizuzan	nankijuzan	—	naikedazan	naikedan	naikian	naikeedazan	naikezan	naikedan	—	naikezan	naikezuzan	naikijon	zineikijon	—	—	naikezuben	naikezubezan	naikijuen	zineikijuezan
	2.	zainekidaz	zankikidaz	—	zankikijozan	zankigukezan	—	zankijukezan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	laikidaz	lankikidan	lankikizun	lankikijon	lankigukezan	lankikizuben	lankijukezan	naikezuben	naikian	zineikedan	gaikezan	zineikeezan	zineikezan	zineikedan	zineikedan	naikezan	naikezuzan	laikijon	zineikijon	zinekegun	zinekegunben	laikezuben	laikezubezan	naikijuen	zineikijuezan
	P. 1.	gainekezan	—	gankikizuzan	gankikijozan	—	gankikizuzan	gankijukezan	—	zineikegun	zineikegun	—	—	zineikegun	—	—	zineikegun	zineikegunan	—	zineikegunjue	zineikegun	zineikegunben	—	—	—	—
	2.	zainekezen	zankikedazan	—	zankikijozan	zankigukezan	—	zankijukezan	naikezuben	—	—	gaikezubezan	zineikeezan	zineikegun	zineikedazan	zineikedazan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3.	laikezan	lankikedan	lankikizun	lankikijon	lankigukezan	lankikizuben	lankijukezan	naikezuben	naikezan	zineikedan	gaikezan	zineikeezan	zineikezan	zineikedan	zineikedan	naikezan	naikezuzan	laikijon	zineikijon	zinekegun	zinekegunben	laikezuben	laikezubezan	naikijuen	zineikijuezan

DIXIÈME TABLEAU PRÉLIMINAIRE.

VERBE LABOURDIN.

DIXIÈME TABLEAU PRÉLIMINAIRE, MONTRANT LA CONJUGAISON COMPLÈTE DU VERBE LABOURDIN

		il est	il n'est	il n'est	il n'est	il n'est	il n'est	il n'est	il m'a	il l'a	il l'a	il nous a	il nous a
INDICATIF	1. Présent	S. 1. naiz 2. zare 3. da P. 1. gare 2. zarete 3. dire	— natzaizkit zait — zaizkigut zaizkit	natzaitzu- — zaitzu gaitzkitzu — zaitzkitzu	natzaya zaizatzko zayo gaitzko zaizatzkote zaizko	— natzaizkigu zaiku — zaizkigute zaizkigu	natzaitzute — zaitzue gaitzkitzue — zaizkitzue	natzayote zaizatzkote zayote gaitzkote zaizatzkote zaizkote	— ezazu naiz — nauzue dauzu	zaitut — zaitu zaitugu — zaituzte	dut duzu du dugu duzue dute	— gaituzu zaitu — zaituzue dauzu	zaituztet — zaituzte zaituztegu — zaituzte
	2. Passé	S. 1. nintzen 2. zinen 3. zen P. 1. ginen 2. zineten 3. ziren	— zintzaizkidan zitzaizkan — zintzaizkidaten zitzaizkatzu	nintzaizun — zitzaizun gintzaizun — zitzaizkitzun	nintzayoen zintzaizkoen zitzayoen gintzaizkoen zintzaizkoten zitzaizkoen	— zintzaizkigun zitzaikun — zintzaizkigunten zitzaizkigun	nintzaitzuen — zitzaitzuen gintzaizkitzuen — zitzaizkitzuen	nintzayoten zintzaizkoten zitzayoten gintzaizkoten zintzaizkoten zitzaizkoten	— nindauzun ninduzun — ninduzuen nindoten	zintudan — zintuen zintugun — zintuzten	neon zeyon zion genion zineten ziren	— gintudayun ginduen — gintuztenen ginduzen	zintuztedan — zintuzten zintuztegun — zinduzten
	3. Futur	S. 1. naizke 2. zaizke 3. daizke P. 1. gaizke 2. zaizkete 3. dizkie	— zaizkikot zaikot — zaizkikotet zaizkiket	natzaitzuke — zaitzuke gaitzaitzuke — zaizkitzuke	natzayoke zaizatzkoke zayoke gaizkoke zaizatzkoke zaizkoke	— zaizkigoke zaikoke — zaizkigukete zaizkigoke	natzaitzueke — zaitzueke gaitzaitzueke — zaizkitzueke	natzayokete zaizatzkokete zayokete gaizkokete zaizatzkokete zaizkokete	— nangoke naoke — nauzoke naukete	zaituzket — zaitzake zaitzakegu — zaituzkete	duket dauzka doke dauzkegu dauzkete	— gaituzuke zaituzke — gaituzkete zaituzkete	zaituztedet — zaituzkete zaituztegu — zaituzkete
CONDITIONNEL	4. Présent	S. 1. nintzake 2. zintzake 3. litzake P. 1. ginteke 2. zintezkete 3. litezke	— zintzaizkikeke litzaioke — zintzaizkiketet litzaizket	nintzaitzuke — zitzaitzuke gintzaitzuke — litzaizkitzuke	nintzayoke zintzaizkoke litzayoke gintzaizkoke zintzaizkokete litzaizkoke	— zintzaizkigoke litzaioke — zintzaizkigukete litzaizkigoke	nintzaitzueke — litzaitzueke gintzaitzueke — litzaizkitzueke	nintzayokete zintzaizkokete litzayokete gintzaizkokete zintzaizkokete litzaizkokete	— nindiruke nindeke — nindozueke nindukete	zintuzket — zintzake zintzakegu — zintuzkete	nuke zinuke luke zinuke zinuzkete lukete	— gintuzuke ginduke — gintuzuzkete gintuzkete	zenzituzketet — zintuzkete zenituzketegu — zintuzkete
	5. Passé	S. 1. nindeken 2. zinteken 3. zeiteke P. 1. ginteken 2. zinteteken 3. zitezken	— zintzaizkidaken zitzaitzaken — zintzaizkidakeen zitzaizkidazen	nintzaitzuken — zitzaitzuken gintzaitzuken — zitzaizkitzuken	nintzayoken zintzaizkoken zitzayoken gintzaizkoken zintzaizkokoten zitzaizkoken	— zintzaizkigoken zitzaikuken — zintzaizkigukeken zitzaizkigoken	nintzaitzueken — zitzaitzueken gintzaitzueken — zitzaizkitzueken	nintzayokeen zintzaizkokeen zitzayokeen gintzaizkokeen zintzaizkokeen zitzaizkokeen	— nindauzuken nindukeen — nindozuzken nindukeen	zintuzkedan — zintuzken zintuzkegun — zintuzketen	nuken zinuken zuken ginuken zinuzketen zukeen	— gintuzuken zintuzken — gintuzuzken zintuzketen	zintuzkededan — zintuzketen zintuzketegun — zintuzketen
IMPÉRATIF	6. Présent	S. 2. zaite 3. bedi P. 2. zaitezte 3. bitez	zakizkit bekit zakizkitet bekizkit	— bekizu — bekizkitzu	zakizkio bekio zakizkiote bekizkio	zakizkigu bekigu zakizkigute bekizkigu	— bekizute — bekizkitzute	zakizkiote bekiote zakizkiote bekizkiote	nazazu lezazu nauzue lezazue	— bezaitza — bezaituzte	zazu bezu zazu bezazu	gaitzazu begaitza gaituzuzue begaituzte	— begaituzute — bezaituzte
SUBJONCTIF	8. Présent	S. 1. nadien 2. zaitezen 3. dadien P. 1. gaitezen 2. zaitezeten 3. ditezen	— zakizkidan dakidan — zaizkidaten dakizkidan	bakizun — dakizun gaigkizun — dakizkitzun	nakiken zakikeen dakioen gaizkiken zaizkizkoen dakizkioen	— zakizkigun dakigun — zakizkigunen dakizkigun	nakizuen — dakizuen gaizkizuen — dakizkituen	nakioten zakizkioten dakioten gaizkioten zaizkizkoten dakizkioten	— nazazun nazan — nazazuen nazaten	zaitzadan — zaitzan zaitzagun — zaitzaten	dezadan dezazun dezan dezagun dezazuen dezaten	— gaituzun gaituen — gaituzuen gaituzten	zaituztadan — zaituzten zaituztegun — zaituzten
	10. Passé	S. 1. nindaiten 2. zinteen 3. zadien P. 1. ginteen 2. zinteteen 3. zitezen	— zintzaizkidan zakidan — zintzaizkidaten zakizkidan	nintzakizun — zakizun gintzaizkitzun — zaizkitzun	nintzakioen zintzaizkioen zakioen gintzaizkioen zintzaizkioten zakizkioen	— zintzaizkigun zakigun — zintzaizkigueten zakizkigun	nintzakituen — zakizuen gintzaizkituen — zakizkituen	nintzaizkioten zintzaizkioten zakioten gintzaizkioten zintzaizkioten zakizkioten	— nintzazun nintzan — nintzazuen nintzaten	zintzadan — zintzan zintzagun — zintzaten	nezan zinezan zezan ginezan zinezaten zezaten	— gintzazun genezan — gintzazuen gintzaten	zintzatedan — zintzaten zintzategun — zintzaten
POTENTIEL	10. Futur	S. 1. naiteke 2. zaiteke 3. daiteke P. 1. gaiteke 2. zaitezkete 3. ditezke	— zakizkiket dakioke — zakizkiketet dakizkiket	nakizuke — dakizuke gaizkizuke — dakizkitzu	nakioke zakizkioke dakioke gaizkioke zakizkiokete dakizkioke	— zakizkiguke dakioke — zakizkigukete dakizkigoke	nakizueke — dakizueke gaizkizueke — dakizkitzeke	nakiokete zakizkiokete dakiokete gaizkiokete zakizkiokete dakizkiokete	— nazakezu nazake — nazakezue nazakete	zaitzaket — zaitzake zaitzakegu — zaitzakete	dezaket dezakezu dezake dezakegu dezakezue dezakete	— gaituzaket gaituzke — gaituzakete gaituzkete	zaituztedet — zaituzkete zaituztegu — zaituzkete
POTENTIEL CONDITIONNEL	14. Futur passé	S. 1. nintzeke 2. zintzeke 3. litzeke P. 1. gintzeke 2. zintzeketa 3. litzeke	— gintzaizkiket lakiket — zintzaizkiketet lakizket	nintzakizuke — lakizuke gintzaizkitzuke — lakizkitzuke	nintzakioke zintzaizkioke lakioke gintzaizkioke zintzaizkiokete lakizkioke	— zintzaizkigoke lakigoke — zintzaizkigukete lakizkigoke	nintzakizueke — lakizueke gintzaizkitzueke — lakizkitzeke	nintzakiokete zintzaizkiokete lakioketa gintzaizkiokete zintzaizkiokete lakizkiokete	— nintzakezu nintzake — nintzakezue nintzakete	zintzaket — zintzake zintzakegu — zintzakete	nezake zinezake lezake ginezake zinezakete lezakete	— gintzaketen genezake — gintzaketzue gintzaketa	zintzaketet — zintzakete zintzaketegu — zintzakete
	17. Futur passé	S. 1. nintoken 2. zinteyken 3. zitekeen P. 1. ginteken 2. zinteteken 3. zitezken	— zintzaizkidaken zakidaken — zintzaizkidakeen zakizkidaken	nintzakizuken — zakizuken gintzaizkitzuken — zakizkitzuken	nintzakioken zintzaizkioken zakioken gintzaizkioken zintzaizkiokoten zakizkioken	— zintzaizkigoken zakigoken — zintzaizkigukeken zakizkigoken	nintzakizueken — zakizueken gintzaizkitzueken — zakizkitzueken	nintzakiokeen zintzaizkiokeen zakiokeen gintzaizkiokeen zintzaizkiokoten zakizkiokeen	— nintzakezun nintzaken — nintzakezuen nintzaketen	zintzakedan — zintzaken zintzakegun — zintzaketen	nezaken zinezaken zezaken ginezaken zinezaketen zezaketen	— gintzakezun gintzaken — gintzakezuen gintzaketen	zintzaketedan — zintzaketen zintzaketegun — zintzaketen
SUBJONCTIF DU CONDIT.	18. Présent	S. 1. banintz 2. haxine 3. balitz P. 1. hagine 2. linzinete 3. balitze	— hazintzaizkit balitzait — hazintzaizkitet balitzaizkit	banintzaitzu — balitzaitzu bagintzaitzu — balitzaizkitzu	banintzayo hazintzaizko balitzayo bagintzaizko hazintzaizkote balitzaizko	— hazintzaizkigu balitzaiku — hazintzaizkigute balitzaizkigu	baninfzaitzue — balitzaitzue bagintzaizkitzue — balitzaizkitzue	baninfzayote hazintzaizkote balitzayote hagintzaizkote hazintzaizkote balitzaizkote	— baninduzue baninduke — baninduzue banoduke	baninfzat — hazintzu hazintzegu — hazintzate	banu hazinu balu hagina hazinate balute	— hagintuzue hagintu — hagintuzue hagintuzte	hazintuztet — hazintuzte hagintuztegu — hazintuzte
SUBJONCTIF DU POTENT.	19. Présent	S. 1. banadi 2. hazaitez 3. badadi P. 1. hazaitezte 2. hazaitezte 3. badatez	— hazakizkit badakit — hazakizkitet badakizkit	banakizu — badakizu bagakizkitzu — badakizkitzu	banakio hazakizkio badakio hagakizkio hazakizkiote badakizkio	— hazakizkigu badakigu — hazakizkigute badakizkigu	banakizue — badakizue hagakizkitzue — badakizkitzue	banakiote hazakizkiote badakiote hagazkiote hazakizkiote badakizkiote	— banazazu banazu — banazazuzu banazate	hagakizat — hagakizu hazintzegu — hazakizate	bagakizat badezazu badezu badezegu badezazue badezate	— hagakizkizu bagakizu — hagakizkizue bagakizate	hazakizatet — hazakizate hazakizategu — hazakizate
SUBJONCTIF DU POTENT. CONDIT.	21. Futur	S. 1. banindadi 2. hazinkez 3. balidi P. 1. hagintez 2. hazintezte 3. balitez	— hazintzaizkit balakit — hazintzaizkitet balakizkit	banintzakizu — balakizu bagintzakizkitzu — balakizkitzu	banintzakio hazintzaizkio balakio hagintzaizkio hazintzaizkiote balakizkio	— hazintzaizkigu balakigu — hazintzaizkigute balakizkigu	banintzakizue — balakizue bagintzakizkitzue — balakizkitzue	banintzakiote hazintzaizkiote balakiote hagintzaizkiote hazintzaizkiote balakizkiote	— banintzatzu baninfza — baninfzatzue baninfzate	haxintzat — hazintza hazintzegu — hazintzate	banuza haxineza balteza hagineza hazintzate baletzate	— hagintzutzu hagintza — hagintzutzue hagintzate	hazintaztet — haxintzate hazintzategu — hazintzate

DANS SES TEMPS SIMPLES, LES VARIANTES ET LES TRAITEMENTS FAMILIERS EXCEPTÉS.

il le m'a	il me l'a	il me les a	il le t'a	il te les a	il le lui a	il les leur a	il nous l'a	il nous les a	il vous l'a	il vous les a	il le leur a	il les leur a
—	—	—	dautzut	dauzkitzut	diot	dietxat	—	—	dautzuet	dauzkitzuet	diotet	diotzatet
dautzu	dautzau	dauzkidatzu	—	—	danzo	dautzatzu	daukuzu	dauzkiguzu	—	—	diozue	diotzatzute
dau	—	dauzkit	dautzu	dauzkitzu	do	dietxat	dauku	—	dautzue	dauzkitzuegu	diote	diotzute
—	dautzuno	—	dautzegu	dauzkitzugu	diogu	dietxatzu	—	dauzkiguzue	—	—	diozuete	diotzatzuete
dautzute	daukot	dauzkitzugo	—	—	dioste;	dietxatzue	dautzute	dauzkigute	dautzute	dauzkitzuegu	diote	diotzate
nituen	—	—	zautzen	zauzkitzun	nioen	niotxan	—	—	nautzuen	nauzkitzuen	nioten	niotzaten
zintuen	zenautzaun	zinauzkidatzun	—	—	zinuen	zautzan	zinukuzun	zinauzkiguzun	—	—	zinioten	zinlotzaten
zituen	zautan	xauzkidan	zautzun	zauzkitzun	zeoen	zeotzan	—	—	zautzuen	zauzkitzuen	zioten	ziolotzaten
—	—	—	genautzun	zinauzkitzun	ginioen	giniotxan	zinautzaun	zinauzkiguzun	genautzuen	ginauzkitzuen	ginioten	giniotzaten
zenituen	zinautzaten	zinauzkidatzun	—	—	zinioen	zeotxan	—	—	—	—	zinioten	ziniotzaten
zituzten	zautzaten	zauzkidaten	zautzuten	zauzkitzuten	zioten	ziniotxan	zautzaten	zauzkiguzun	zautzueten	zauzkitzueten	zioten	ziotzaten
dautzket	—	—	dautzuket	dauzkitzuket	dioket	diotxat	—	—	dautzuecet	dauzkitzuecet	diokefet	diotzatetet
dituzke	dautzuze	dauzkitzuke	—	—	diokezu	diotzatzu	daukuzuke	dauzkiguzuke	—	—	dituzcete	diotzatzcute
dituzket	dautzet	dauzkitzet	dautzuke	dauzkitzuke	diuke	diotxatzu	dautzuke	—	dautzuecke	dauzkitzuecke	diokete	diotzakete
izanikegu	—	—	dautzukegu	dauzkitzukegu	diokegu	dietxatzue	—	dauzkiguzuke	dautzuckegu	dauzkitzuckegu	diotzategu	diotzaketegu
ituzkeztan	dautzuete	dauzkitzuete	—	—	diokezue	diotzatzute	daukuzute	dauzkiguzucku	—	—	diotzacete	diotzaketzute
dituzete	dautzeke	dauzkitzeke	dautzukete	dauzkitzukete	diokete	diotzatzute	daukukete	dauzkigutzucku	dautzuckete	dauzkitzuckete	diokete	diotzaketo
zituzke	—	—	nautzuke	nauzkitzuke	nioke	niotxake	—	—	nautzuecke	nauzkitzuecke	niokete	niotzakete
zituzke	zinautzuke	zinauzkitzuke	—	—	zinioke	niotxake	zinukuzuke	zinauzkiguzuke	—	—	zinioxete	zinlotzakete
zituzke	tutket	luzkiket	lautzuke	lauzkitzuke	luke	giniotxake	—	—	lautzuecke	lauzkitzuecke	ioketo	liolzaketo
zituzke	—	zinauzkidatzuke	—	—	giniuke	zitiotxakete	zinautzukete	zinauzkiguzuke	—	—	ginioketo	giniotzakete
zituzke	zinautzuke	lauzkiket	lautzukete	lauzkitzukete	zinioketo	liotzake	—	—	ganautzuecke	—	zinioxeto	zinlotzakete
lituzkete	—	—	—	—	ukete	giniotzakete	zituzkete	lauzkigutzuke	—	lauzkitzuecke	liokeio	ginlotzakete
—	—	—	—	—	—	zitiotzakete	—	zinautzukete	—	—	—	zinlotzakete
nituzken	—	—	nautzuken	nauzkitzuken	nioken	niotxaken	—	—	nautzuecken	nauzkitzuecken	nioteken	nintxateken
zituzken	zinautzuken	zinauzkidatzuken	—	—	zinioken	ziniotxaken	zinautzukeu	zinauzkiguzuken	—	—	zinioxeteken	ziniotzateken
zituzken	zautzaken	zauzkidaken	zautzuken	zauzkitzuken	zioken	giniotxaken	—	—	zautzuecken	zauzkitzuecken	zioteken	ziotzateken
zituzken	—	—	ginautzuken	ginauzkitzuken	ginioken	zitiotxaken	zinautzukeu	zinauzkiguzuken	ginautzuecken	ginauzkitzuecken	ginioteken	giniotzateken
zituzkeztan	zinautzuken	zinauzkidatzuken	—	—	zinioken	ziotxaken	—	—	—	—	zinioxeteken	ziniotzateken
zituzken	zautzaken	zauzkidatzuken	zautzuken	zauzkitzuken	zioken	zitiotxaken	zautzuken	zauzkiguzuken	zautzuecken	zauzkitzuecken	zioteken	ziotzateken
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
tzatzu	gautzau	zautzatzu	biezazu	bietzatzu	zozu	tzotzo	zuguzu	tzguzu	bieczuzue	bietzatzue	zozute	tzotzute
u-tzu	lo-gat	zautzatzue	—	—	blazo	bautzo	hiezagu	bizkiguzu	—	—	blazote	bialzote
tzatzue	zautzatzue	bietzatzu	biezazute	bietzatzute	zozuo	tzotzue	zauguzue	tzguzue	biezuzecte	bietzatzuete	zozuete	tzotzuete
betzate	bietzatet	bietzatzue	—	—	blazete	bautzote	hiezagute	bizkiguzue	—	—	blazote	bialzote
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
diezadan	—	—	diezazudun	dietzatzudan	diozadan	dietzadan	—	—	diezazuedan	dietzatzuedan	djozatedan	djotzatzudan
dituztun	diezadazun	diztzudatzun	—	—	diozazun	dautzatzun	dizkiguzun	dietzatzuzun	—	—	djozatzuten	djotzatzuten
dituzun	dizadan	dietzadan	diezazun	dietzatzun	diozan	diotxatzun	—	—	diezazuegun	dietzatzuegun	djozatzun	djotzatzun
bituzun	—	—	—	—	diozagun	diotzatzun	dizkiguzun	dietzatzuzun	—	—	djozatzegun	djotzatzegun
dituztzen	dizadazun	dietzadatzun	diezazuten	dietzatzuten	diozazun	diotzatzegun	—	—	diezazuzcten	dietzatzuegun	djozatzuten	djotzatzuten
dituzten	dizadatzun	dietzadatzun	—	—	diozazten	dautzatzegun	dizkiguzun	dietzatzuzun	—	—	djozatzuten	djotzatzuten
—	—	—	diezazudun	dietzatzudan	diozadan	dietzadan	—	—	diezazuedan	dietzatzuedan	djozatedan	djotzatzudan
nituzan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
zituztan	zenezadazun	zinietzadatzun	niezazun	nietzatzun	nizagun	nictzan	—	—	niezazuen	nietzatzuen	njozaten	biotzaten
zituzan	zezadan	zietzadan	—	—	zinlozan	zinlotzan	—	—	—	—	zinlozaten	zinlotzaten
zituzten	—	—	niezazun	nietzatzun	zlozan	zlotzan	zizkiguzun	zietzatzun	zlezazuen	zietzatzuen	zlozaten	ziotzaten
—	zinlezadazun	zinietzadatzun	—	—	ginlozan	glnotzan	—	—	giniezazuen	ginietzatzuen	ginlozaten	ginlotzaten
zituztzen	zezadan	zietzadan	ziezazun	zietzatzun	zinlozaten	zinlotzaten	zizkiguzun	zietzatzun	—	—	zinlozaten	zinlotzaten
zituzten	—	—	—	—	zlozaten	zlotzaten	—	—	ziezazuen	zietzatzuen	zlozaten	ziotzaten
—	zinlezadazun	zinietzadatzun	ziezazun	zietzatzun	—	—	zizkiguzun	zietzatzun	—	—	—	—
dituztzen	zezadan	zietzadan	—	—	zinlozaten	zinlotzaten	—	—	ziezazuen	zietzatzuen	zinlozaten	zinlotzaten
zituztzen	—	—	ziezazun	zietzatzun	—	—	zizkiguzun	zietzatzun	—	—	—	—
—	zinlezadazun	zinietzadatzun	—	—	zinlozaten	zinlotzaten	—	—	ziezazuen	zietzatzuen	zinlozaten	zinlotzaten
dituztzen	zezadan	zietzadan	ziezazun	zietzatzun	—	—	zizkiguzun	zietzatzun	—	—	—	—
zituztzen	—	—	—	—	zinlozaten	zinlotzaten	—	—	ziezazuen	zietzatzuen	zinlozaten	zinlotzaten
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
dituztzen	zezadan	zietzadan	ziezazun	zietzatzun	zinlozaten	zinlotzaten	zizkiguzun	zietzatzun

ONZIÈME ET DERNIER TABLEAU PRÉLIMINAIRE.

VERBE SOULETIN.

N.B. *Pour le traitement respectueux des terminatifs dans lesquels n'entre pas la seconde personne, terminatifs très-employés en souletin et surtout en bas-navarrais oriental, voir la deuxième partie*

ONZIÈME TABLEAU PRÉLIMINAIRE, MONTRANT LA CONJUGAISON COMPLÈTE DU VERBE FAMILIERS ET LE TRAITEMENT

			Il est	Il m'est	Il t'est	Il lui est	Il nous est	Il vous est	Il leur est	Il m'a	Il t'a	Il l'a	Il nous a	Il vous a
INDICATIF	1. Présent	S. 1.	niz	—	nitzaizü	nitzayo	—	nitzaizie	nitzaye	—	ztett	ditt	—	zütüet
		2.	aira	zitzait	zaizü	zitzaye	vitzaiku	—	zitzaye	naizü	—	dizü	zetzaü	—
		3.	da	zaut	—	zaio	—	zaizie	zayo	nau	zuto	dü	gotu	zuto
		P. 1.	gira	—	gaitzaizü	gitzayo	—	gitzaizie	gitzaye	—	—	dügü	—	—
		2.	ziraye	zitzaizkitzaye	—	zitzayo	vitzaizkuye	—	zitzayo	naizie	naiye	—	gutzaie	guttzie
		3.	dira	zuzaizt	zaizü	zaizo	zaizkiku	zaizie	zaizo	zaitzu	zutzu	dü	dügü	gotzo
	2. Passé	S. 1.	nintzan	—	nintzaizün	nintzeyon	—	nintzeizien	nintzeyen	—	nindurün	züntüdan	nian	—
		2.	zinen	zintzaitan	—	zintzeyon	vintzaiku	—	zintzeyen	—	nunduün	—	zünan	gintzün
		3.	zen	zuzan	zaizün	zeyon	—	zaizien	zeyen	nindun	zuntüan	zün	—	—
		P. 1.	ginen	—	gaitzaizün	gintzeyon	zintzeyku	—	gintzeyen	—	—	—	ginüan	gintzün
		2.	zineten	zintzaitzkitaden	—	zintzeyon	zintzeyuen	—	zintzeyelen	nindutzien	—	—	zünen	—
		3.	zizen	zuzaizten	zaizün	zeyon	zaitzkiku	zaizien	zeitzien	nindien	zuntüen	zün	zünen	gintzün
	3. Futur	S. 1.	nizate	—	nitzaikezü	nitzaiko	—	nitzaikeste	nitzaikeye	—	zutüket	diket	—	zütüket
		2.	zirate	zitzaikat	—	zitzaiko	vitzaikegü	—	zitzaikeye	naikezü	—	dikezü	zetükegü	—
		3.	date	zuzaikat	zaikezü	zaio	—	zaikezie	zaikeye	naike	zutüke	dike	—	zütüke
		P. 1.	girate	—	gaitzaikezü	gitzaiko	vitzaikegü	—	gitzaikeye	—	—	dügüke	gütükegü	—
		2.	zirateye	zitzaikitzkodo	—	zitzaiko	zitzaikegü	—	zitzaikeye	naikeye	zutükeye	dikeye	—	zütükeye
		3.	dirate	zaizket	zaikezü	zaiko	—	zaikeztzie	zaikeye	naikie	naikeye	dikeye	gütükeye	—
CONDITIONNEL	4. Présent	S. 1.	nintzate	—	nintzeikezü	nintzeiko	—	nintzeikezie	nintzeikeye	—	nindükezü	zündüket	nüke	—
		2.	zinate	zintzeiket	—	zintzeiko	vintzeikegü	—	zintzeikeye	—	gündüke	—	zünüke	gündükezü
		3.	lizate	—	litzeikezü	litzeiko	—	litzeikezie	gintzeikeye	nindukie	—	zündüke	gündüke	—
		P. 1.	ginate	zintzeikitzket	—	gintzeiko	vintzeikegü	—	gintzeikeye	—	nindükezü	—	gündükeye	gündükezü
		2.	zinateye	—	litzeikezü	zintzeikezko	—	litzeikezie	litzeikeye	nindükeye	—	zündükeye	—	—
		3.	lirate	zintzeizkat	—	litzeiko	vintzeikegü	—	litzeikeye	—	zündükie	—	gündükeye	gündükezü
	5. Passé	S. 1.	nintzatekan	—	nintzeikezün	nintzeikon	—	nintzeikezien	nintzeikeyen	—	nindükezün	zündüdedan	nikian	—
		2.	zinatekan	zintzeikedan	—	zintzeikon	zintzeikegün	—	zintzeikeyen	—	nindükezün	—	zünükian	gündükezü
		3.	zatekan	—	zitzeikezün	gintzeikon	—	zitzeikezien	gintzeikeyen	nindukien	zuntüdüan	zündükegün	zünükeyen	—
		P. 1.	ginatekan	zintzeikitzkedan	—	zintzeikon	zintzeikegün	—	zintzeikeyen	—	—	—	zünükian	gündükezü
		2.	zinatekan	—	zitzeikezün	zintzeizkeyen	—	zitzeizkezien	zintzeizkeyen	nindükeyen	zuntüdüan	zündükeyen	zünükeyen	—
		3.	ziratekan	zitzeizkedan	zintzeikezün	zitzeizkeyen	zintzeikegün	—	zitzeizkeyen	nindükien	zuntüdüen	zündükeyen	zünükeyen	zündükegün
IMPÉR.	6. Présent	S. 2.	zitu	zakitzat	bekizü	zakitzo	zakizkü	—	zakitzie	nezazü	—	ezazü	gitzatzü	—
		3.	bedi	bekit	—	beko	behigü	bekizie	bekizio	—	—	bezu	—	—
		P. 2.	zitzaye	zakitzade	—	zakitzue	zakizkügu	—	zakitzie	—	—	inazio	—	—
		3.	bitzo	bekitzat	bekizü	bekitzo	bekitzegü	—	bekitzie	—	—	bere	—	—
SUBJONCTIF	8. Présent	S. 1.	nadin	—	nakizün	nakion	—	nakizien	nakien	—	zitzadan	dezadan	—	zizedan
		2.	zitzan	zakitzan	—	zakitzan	zakizkun	—	zakitzen	—	—	dezazun	gitzatzün	—
		3.	dadin	dazidan	dakizün	dakion	—	dakizien	dakien	nezakien	zitzagün	dezadan	gitzan	gitzatzien
		P. 1.	gitzan	—	gakitzün	gitzakion	zakizkuyen	gakizien	gitzakien	—	—	dezazun	—	zitzeyen
		2.	zitzeyen	zakitzadan	—	zakitzaion	—	—	zakitzeyen	nezazien	zitzagün	—	gitzatzün	—
		3.	ditzan	dakitzadan	dakizün	dakitzaion	zakizkuyen	dakizkien	dakitzeyen	nezen	zitzen	dezazun	gitzen	zitzeyen
	10. Passé	S. 1.	nendin	—	nenkizün	nenkion	—	nenkizien	nenkien	—	zintzadan	nezan	—	zinkizedan
		2.	zintzan	zintzakidan	—	zintzakion	zinkizkun	—	zintzaken	—	—	zenezan	giutzatzün	—
		3.	ledin	laidan	lekizün	lekion	zinkizkigün	lekizien	lekien	nenzaken	zintzagün	lezen	gintzatzien	zintzeyen
		P. 1.	gintzan	—	gintzakizün	gintzakion	—	gintzakizien	gintzakien	—	—	genezan	—	—
		2.	zintzeyen	zintzakidan	—	zintzakion	zinkizkiguyen	—	zintzakeyen	nenzaken	zintzagün	zenezen	gintzatzien	—
		3.	zitzan	lekitzadan	lekizün	lekitzaion	zinkizkigün	lekizkien	lekitzeyen	nentzaken	zintzen	lezen	gintzen	zintzeyen
POTENTIEL	12. Futur	S. 1.	nette	—	nitzakizü	nitzakio	—	nitzakizie	nitzakiye	—	zitzakez	dezakez	—	zitzakiet
		2.	zaite	zitzakit	—	zitzakio	zitzakigü	—	zitzakiye	nezakezü	zitzake	dezakezü	gezakezü	—
		3.	daite	ditzakidat	dakizü	dakio	—	dakizie	dakiye	nezake	zitzakegü	dezake	gitzake	zitzake
		P. 1.	gitte	—	gitzakizü	gitzakio	zitzakigü	—	gitzakiye	—	—	dezakezü	—	zitzakiegü
		2.	zitzakeye	zitzakitzaye	—	zitzakio	—	—	zitzakiye	nezakeye	zitzakie	dezakeye	gitzakeye	—
		3.	ditake	ditzakiztat	dakizü	ditzakizo	zitzakigü	dakizkie	ditzakiye	nezakie	nitzakeye	dezake	gitzakeye	zitzakeye
CONDITIONNEL	14. Futur passé	S. 1.	nenke	—	neinkizü	neinkio	—	neinkizie	neinkie	—	zentzakez	nezake	gentzakezü	zentzakeyet
		2.	zinke	zenkinkit	—	zenkinkio	zenkigü	—	zenkiye	nentzakezu	zentzake	—	—	—
		3.	leike	leikit	leikizü	leikio	—	leikizie	genkiye	—	zentzakegü	nezake	gentzakede	zentzakegü
		P. 1.	ginke	—	genenkizü	genenkio	zenkigü	—	genenkiye	—	—	zezakezü	—	—
		2.	zinkeye	zenkinkitzaye	—	zenkinkio	—	—	zenkiye	nentzakeye	zentzakegü	—	gentzakeye	zentzakeye
		3.	like	leizkit	leikizü	leikizo	zenkigü	leikizkie	leikiye	—	zintzakie	nezakeye	—	zintzukeye
SUBJONCTIF	16. Futur passé	S. 1.	nintakian	—	nintakeizün	nintakion	—	nintakeizien	nintakien	—	nentzakezün	nezakian	—	zentzakiedan
		2.	zintakian	zintakedan	—	zintakion	zintakegün	—	zintakeyen	—	nentzakezun	zezakian	—	zintzakedan
		3.	gintakian	—	nintakeizün	gintakion	—	nintakeizien	nintakeyen	nentzakezun	nentzakegün	gezakian	gentzakezün	nentzakiegün
		P. 1.	zintakian	zintakedan	—	zintakion	zintakegün	—	zintakeyen	—	—	zezakezün	—	—
		2.	zintakeyen	—	nintakeizün	zintakion	—	nintakeizien	nintakeyen	nentzakezun	nentzakegün	zezakian	gentzakezün	zentzakegün
		3.	zitzakian	zitzakedan	zintakeizün	zitzakion	zintakegün	zintakeizkien	zitzakeyen	nentzakeyen	zentzakegün	zezakeyen	gentzakeyen	zentzukeyen
SUBJONCTIF OU CONDITIONNEL	18. Présent	S. 1.	banintz	—	banintzeizü	banintzeyo	—	banintzeizie	banintzeye	—	banindüzü	bazüntüt	band	—
		2.	bazina	bazinzeit	—	bazinteyo	bazintzegü	—	bazintzeye	bazintzigü	—	—	buzünd	hagintatzü
		3.	balitz	—	balizinzü	balizeyo	—	balizeizie	balizeye	—	banündüzü	bazintügü	balu	—
		P. 1.	bezina	bazintzeitzade	—	bagintzeyo	bazintzeyue	—	bagintzeye	bagintzeyu	—	—	bagünü	bagüntü
		2.	bezinte	balitzeitzat	—	balizeyo	—	—	balizeye	bagintzeye	bazintzigü	—	bazünie	—
		3.	balira	—	balizinzü	bagünizeizü	balizeyku	balizeizkie	balizeizkiye	—	banündüzü	bazünie	bazünie	bagünie
SUBJONCTIF OU CONDITIONNEL	20. Présent	S. 1.	banendi	—	banenkizd	banenkio	—	banenkizie	banenkiye	—	banentzatd	bazüntzat	banera	—
		2.	bazinte	bazenenkit	—	bazenenkio	bazenkigü	—	bazenkiye	—	bazintza	bazüntzatü	buzera	bagintzatü
		3.	baledi	baledi	baleketzü	baleko	—	baleketzie	baleke	banentzie	bazintzagü	bazenezü	balera	bagintza
		P. 1.	bagenke	—	bagenkeizü	bagenkio	bazenenkigü	—	bagenkiye	—	—	bazenezü	bagenera	—
		2.	bazinteye	bazenenkidet	—	bazenenkio	—	—	bazenkiye	banentzeye	banentza	—	bazenezü	bagintzatü
		3.	balite	baleekit	baleketzü	baleketzo	bazenenkigü	baleketzkie	baleketzkiye	—	bazintze	bazenezü	baleze	bazintzeyo
SUBJONCTIF OU CONDITIONNEL	22. Futur	S. 1.	ainindi	—	ainintzeteü	ainintzeyo	—	ainintzeizie	ainintzeye	—	ainzundüzü	aitzünüt	nind	—
		2.	aradina	aitzinteit	aitzintzeizü	aitzinteyo	aitzintzegü	—	aitzintzeye	—	aintzundü	—	aitzünü	aitzintatzü
		3.	alitz	ailitzeit	ailintzeizü	ailinteyo	—	ailintzeizie	aitzintzeye	ainindüzie	aintzundü	aitzünü	aikuntu	—
		P. 1.	aikina	—	aitzinzeitzade	aitzinteyo	aitzintzegü	—	aitzintzeye	—	—	aitzünüzü	—	aikuntatzü
		2.	aitzinte	aitzinzeitzat	—	aitzinteyo	—	—	aitzintzeye	ainindüzie	aintzundü	—	aitzünüzü	aikuntzie
		3.	ailira	ailitzeizt	ailintzeizü	aitzintzeyku	aitzintzegü	ailintzeizkie	ailintzeizkiye	—	aintzundü	aitzünü	aikuntze	aikuntie
SUBJONCTIF OU CONDITIONNEL	24. Futur	S. 1.	ainendi	—	ainkenkizü	ainenkio	—	ainenkizie	ainenkiye	—	ainentzatd	ainezatü	ainera	—
		2.	aitzinte	aitzenenkit	ainkeizü	ainenkio	aitzenenkigü	—	aitzenenkiye	aitzenentzü	—	—	aitzenezü	aikuntza
		3.	ailedi	ailekit	ainkeizü	ainkenkio	ailenkigü	ainkenkizie	ainkenkiye	ainentzie	ainentza	ainezatü	ainera	—
		P. 1.	aikina	—	aitzenenkizade	aitzenenkio	aitzenenkigü	—	aitzenenkiye	—	—	aitzenezü	aitzenera	aikuntzü
		2.	aitzinteye	aitzenenkidet	—	aitzenenkio	—	—	aitzenenkiye	aitzenentzie	aintzentza	—	aitzenezü	aikuntzie
		3.	ailite	ailezkit	ainkeizü	ainkenkio	aitzenenkigü	ainkenkizkie	aitzenenkiye	ainentzie	aintzentza	aitzenezü	aitzenera	aikuntze

SOULETIN DANS SES TEMPS SIMPLES, LES VARIANTES, LES TRAITEMENTS RESPECTUEUX EXCEPTÉS.

il les a	il me l'a	il me les a	il te l'a	il te les a	il le lui a	il les lui a	il nous l'a	il nous les a	il vous l'a	il vous les a	il le leur a	il les leur a
ikhilit dhiitzü ziuü ditzugü ihuitzie ihuite	— deltanü dedi — dedanzie dedaye	— deiztatzü deize — deiztatzie deletaye	— deizut — dekit deizügü — deitzie	— deitzüt — deizut deizüdgü — deitzie	deyut deyozü deyo deyogü deyozie deyue	deitzot deitzozü deitzo deitzogü deitzozie deitzuo	— deiktzü deiktü — deiktzie deikdye	— deitzkitzü deizkü — deitzkitzie deizkdiye	deizket — deitzie dnuzingü — deizie	doitzint — deitzie dnitzingü — deitzio	dayet deyerü deye deyegü dayerie deyie	deitzat deitzezü deitze deitzegü deitzezie deitzeye
... nitiuo zintösü zuiian gunitiuo zuntiuo zuiiuo	— zenetitan zeitan — zenetitayen zeitayen	— genetzian zeitzan — zenetzayen zeizayen	neizün — zeizun geneizün — zeizun	neitzün — zeitzin geneitzün — zeitzien	neyon zeneyon zeyon geneyon zeneyuon zeyuen	neitzon zeneitzon zeitzon geneitzon zeneitzuon zeitzuen	— zeneiktun zeiktun — zeneiktuyen zeiktuyen	— zeneiktün zeiktün — zeneiktüyen zeiktüyen	neizien — zeizien geneizien — veizien	neitzien — zeitzien geneitziem — zeitzien	nöyen zeneyen zeyen geneyen zeneyuen zeyien	neitzen zeneitzen zeitzen geneitzen zeneitzuen zeitzeyen
... dutiiket dutiikezü duziko diitiikezü dutukezio dutiikeye	— deikedazü deiket — deikedazie deikede	— deizkedatzü deazket — deizkedatzie deizkeda	— deikezüt — deikezu deikezügü — deikezio	— deizketzüt — deizketzü deizketzügü — deizketzio	— deikot deikozü deiko deikogü deikozie deikoye	— deizkot deizkotzü deizko deizkogü deizkotzie deizkoye	— deikegüzü deikegü — deikegüzie deikegie	— deizkegützü deizkegü — deikegützie deizkegie	— deikezket — deikezie deikeziogü — deikezie	— deizketzket — deizkezie deizketziegü — deizketzio	deikot deikezü deiku deikegü deikezie deikeye	deikket deizkezü deizke deizkegü deizkezie deizkeye
nütiike zintiike iuzüke guntiike zuntiikeye uttiikeye	— zenetiket leiket — zeneikede leikede	— zenetzket leizket — genetzkede leizkede	neikezü — leikezü geneikezü — leikezie	neizketzü — leizketzü geneizketzü — leizketzio	neiko zeneiko leiko geneiko zeneikoye leikoye	neizko zeneizko leizko geneizko zeneizkoye leizkoye	— zeneikegü leikegü — zeneikegie leikegie	— zeneizkegü leizkegü — zeneizkegie leizkegie	neikezie — leikeyie geneikezie — leikezie	neizketzie — leizketzie geneizketzie — leizketzie	neike zeneike leike geneike zeneikeya leikeye	neizko zeneizke leizke geneizke zeneizkeyo leizkeye
nuroüjen ziuntiken ziiukiun zuntiikun zuntiikeyen zuttiken	— zuhuikedan zeikedan — zeneikeden zeikeden	— zeneizkeytan zeizkedun — zeneizkeden zeizkeden	neikezün — zeikezun geneikezün — veikezien	neizketzün — zeizketzun geneizketzün — zeizketzien	neikon zeneikon zeikon geneikon zeneikoen zeikoyen	neizkon zeneizkon zeizkon geneizkon zeneizkoen zeizkoyen	— zeneikegün zeikegün — zeneikegien zeikegien	— zeneizkegün zeizkegün — zeneizkegien zeizkegien	neikezien — zeikezien geneikezien — zeikezien	neizketzien — zeizketzien geneizketzien — zeizketzien	neiken zeneiken zeiken geneiken zeneikeyen zeikeyen	neizken zeneizken zeizken geneizken zeneizkeyo zeizkeyen
... ntruüzü bitzü ezuzie bitze	— itzadazü bizü izadazie bizade	— itzadatzü bitzat ztzadatzie bitzade	— bizazü — bizazu — bitzatzie	— bitzatzü — bitzatzie — bitzatzie	— iznzü bizu ipozie bozue	— itzotzü bitzo itzotzie bitzue	— itzagüzü bitzagü itzagüzie bitzagie	— itzagützü bitzagü itzagützie bitzagie	— bitzazie — bitzazio	— bitzatzie — bitzatzie	— izerü bizo izezie bizeye	— itzetzü bitze itzetzie bitzeye
... detzadan detzatzün ditzan deltzagün detzatzuon ditzen	— dizadazün dizadun — dizadazien dizadun	— ditzatatzün ditzadun — ditzatatzien ditzadun	— dizazüdan — dizazün dizazügün — dizazien	— ditzatzüdan — djzatzün ditzatzügün — ditzatzien	— dizodan dizozun dizon dizogün dizozien dizuen	— ditzodan ditzozün ditzon ditzogün ditzozien ditzuen	— dizagüzün dizagun — dizagüzien dizagien	— ditzagützün ditzagun — ditzagützien ditzagien	— dizazieden — dizazien dizazieyün — dizazien	— ditzatzieden — ditzatzien ditzatzieyün — ditzatzien	— dizedan dizezun dizen dizegün dizezien dizeen	— ditzedan ditzezün ditzen ditzegün ditzezien ditzeen
... nezzan zeneizan zezun geneizan zeneizen litzen	— zinizadan lizadun — zinizaden lizaden	— zinizedan litzadun — zinitzaden litzaden	— bizazün — lizazün ganizazün — lizazien	— nitzazüdan — litzatzün ginitzatzün — litzatzien	— nizon zinizon lizon ginizon zinizoen lizuen	— nitzon zinitzon litzon ganitzon zanitzoen litzuen	— zinizagün lizagün — zinizagien lizagien	— zinitzagün litzagün — zinitzagien litzagien	— nizazien — lizazien ginizazien — lizazien	— nitzatzien — litzatzien ginitzatzien — litzatzien	— nizen zinizen lizen giniken zinizeen lizeyen	— nitzen zinitzen litzen ganitzen zanitzeen litzeen
... detzakot dletzakezü dutzake dezakezü detzakezie detzakeye	— dizakedazü dizakedat — dizakedazie dizakede	— ditzakedatzü ditzakedat — ditzakedatzie ditzakede	— dizakezüt — dizakezü dizakezügü — dizakezie	— ditzakezüt — ditzakezü ditzakezügü — ditzakezie	— dizakiot dizakozü dizako dizakogü dizakozie dizakoye	— ditzakiot ditzakozü ditzako ditzakogü ditzakozie ditzakoye	— dizakegüzü dizakegü — dizakegüzie dizakegie	— ditzakegützü ditzakegü — ditzakegützie ditzakegie	— dizakezket — dizakezie dizakeziegü — dizakezie	— ditzakezket — ditzakezie ditzakeziegü — ditzakezie	— dizakket dizakezü dizakie dizakiegü dizakezie dizakieye	— ditzakeit ditzakezü ditzakie ditzakiegü ditzakezie ditzakieye
... netzake zenetzake letzake genetzake zenetzakeye letzakeye	— zinizakedat lizakedat — zanizakede lizakedaye	— zinitzakedat litzakedat — zinitzakede litzakedaye	— nizakezü — lizakezü ginizakezü — lizakezie	— nitzakezü — litzakezü ginitzakezü — litzakezie	— nizakio zinizakio lizakio ginizakio zinizakioye lizakioye	— nitzakio zinitzakio litzakio ginitzakio zanitzakioye litzakioya	— zinizakegü lizakegü — zinizakegie lizakegie	— zinitzakegü litzakegü — zinitzakegie litzakegie	— nizakezie — lizakezie ganizakezie — lizakezie	— nitzakezie — litzakezie ginitzakezie — litzakezie	— nizakie zenizakie lizakie ginizakie zinizakieya lizakieya	— nitzakie zinitzakie lizakie ginitzakie zinitzakieya litzakieye
... netzakian zenetzakan zetzakan genetzakan zenetzakeyen netzakeyen	— zinizakedan zizakedun — zanizakeden nizakeden	— zinitzakedan zitzakedun — zinitzakeden zitzakeden	— nizakezün — lizakezün ginizakezün — lizakezien	— netzakezüt — zetzakezün genetzakezün — zitzakezien	— nezakion zinizakion zezakion ginizakion zinizakioyen lezakioyen	— netzakion zinitzakion zetzakion genetzakion zanitzakioyen zetzakioyen	— zinizakegün lizakegün — zinizakegien lizakegien	— zinitzakegün zitzakegün — zinitzakegien zitzakegien	— nezakezien — zezakezien ganizakezien — zizakezien	— netzakezien — zetzakezien ginitzakezien — zitzakezien	— nezakien zenizakien zezakien genezakeyen zenizakeyen zezakeyen	— netzakien zinitzakien zetzakien genetzakien zanitzakeyen zetzakieyen
... banötü baznitü baletü bagtinto baznntie baltüie	— baznenit baleit — baznenitade baleitade	— baznenitzat baleitzat — baznenitzade baleitzade	— baneizü — baleizü bagneizü — baleizio	— baneitzü — baleitzü bagneitzü — baleitzie	— baneyo bazeneyo baleyo bageneyo bazeneyie baleyue	— baneitzo bazeneitzo baleitzo bageneitzo bazeneitzie baleitzuo	— bageneikü baleikü — bazeneikiye baleikiye	— bazeneizkü baleizkü — bazeneizkiye baleizkiye	— baneizie — baleyie bageneizie — baleizie	— baneitzie — baleitzie bageneitzie — baleitzie	— baneye bazeneye baleye bageneye bazeneyie baleyie	— baneitze bazeneitze baleitze bageneitze bazeneitze baleitzeye
... banitza bazinitza balitza bagintza bazintze balitze	— bazinitzat balitzat — bazinitzade balitzade	— bazinitzat balitzat — bazinitzade balitzade	— banitzazü — balitzazü bagnitzazü — balitzazio	— banitzatzü — balitzatzü bagnitzatzü — balitzatzie	— barizo bazinizo balizo baginizo barizitzuo balizuo	— banitzo bazinitzo balitzo baginitzo bazinitzuo balitzuo	— bazinizagü balizagü — bazinizagie balizagie	— bazinitzagü balitzagü — bazinitzagie balitzagie	— banizazie — balizazie baginizazie — balizazio	— banitzatzie — balitzatzie baginitzatzie — balitzatzie	— banize bazinize balize baginize bazinitzeye balizeye	— banitze bazinitze balitze baginitze bazinitzeye balitzeye
... ninüll aitzunü aiüiü uikunü aizuntze aiuüle	— aitzenelt aileit — aitzinelitade aileitade	— aitzeneitzat aileitzat — aitzineitzade aileitade	— aineizü — aileizü aikeneizü — aileizie	— aneitzü — aileitzü aikeneitzü — aileitzie	— ainoyo aitzeneyo aileyo aikeneyo aitzeneyie aileyue	— aineitzo aitzeneitzo aileitzo aikeneitzo aitzeneitzie aileitzue	— aitzeneikü aileikü — aitzineikiye aileikiye	— aitzeneizkü aileizkü — aitzineizkiye aileizkiye	— aineizie — aileizie aikeneizie — aileizie	— aineitzie — aileitzie aikeneitzie — aileitzie	— aineye aitzeneye aileye aikeneye aitzeneyie aileyie	— aineitze aitzeneitze aileitze aikeneitze aitzeneitzeye aileitzeye
... ainitza aitzenitza ailitza aikenitza aitzenitze ailitze	— aitzenitzat ailitzat — aitzinitzade ailitzade	— aitzinitzat ailitzat — aitzinitzade ailitzade	— ainitzazü — ailitzazü aikenitzazü — ailitzazie	— ainitzatzü — ailitzatzü aikenitzatzü — ailitzatzie	— ainizo aitzinizo ailizo aikenizo aitzinizuo ailizuo	— aineitzo aitzineitzo ailitzo aikeneitzo aitzineitzuo ailitzuo	— aitzinizagü ailizagü — aitzinizagie ailizagie	— aitzinitzagü ailitzagü — aitzinitzagie ailitzagie	— ainizazie — ailizazie aikenizazie — ailizazie	— ainitzatzie — ailitzatzie aikenitzatzie — ailitzatzie	— ainize aitzinize ailize aikenize aitzinizeye ailizeye	— aineitze aitzineitze ailitze aikeneitze aitzineitzeye ailitzeye

LE VERBE BASQUE

EN TABLEAUX,

ACCOMPAGNÉ DE NOTES GRAMMATICALES,

SELON LES HUIT DIALECTES DE L'EUSKARA :

LE GUIPUSCOAN, LE BISCAÏEN, LE HAUT-NAVARRAIS SEPTENTRIONAL,
LE HAUT-NAVARRAIS MÉRIDIONAL, LE LABOURDIN,
LE BAS-NAVARRAIS OCCIDENTAL, LE BAS-NAVARRAIS ORIENTAL
ET LE SOULETIN ;

AVEC LES DIFFÉRENCES DE LEURS SOUS-DIALECTES ET DE LEURS VARIÉTÉS,

RECUEILLI SUR LES LIEUX MÊMES DE LA BOUCHE DES GENS DE LA CAMPAGNE, DANS CINQ EXCURSIONS LINGUISTIQUES FAITES DANS LES SEPT PROVINCES BASQUES D'ESPAGNE ET DE FRANCE PENDANT LES ANNÉES 1856, 1857, 1866, 1867, 1869.

PAR LE PRINCE LOUIS-LUCIEN BONAPARTE,

DOCTEUR DE L'UNIVERSITÉ D'OXFORD ; MEMBRE HONORAIRE DE L'ACADÉMIE IMPÉRIALE DES SCIENCES DE SAINT-PÉTERSBOURG, DE LA SOCIÉTÉ ROYALE DES ANTIQUAIRES DU NORD, DES SOCIÉTÉS DES ANTIQUAIRES D'ÉCOSSE ET DE LONDRES, ETC.

In principio erat Verbum.

LONDRES. 1869.

We certify that only 250 *copies of this Work have been printed, of which one is on thicker and larger paper.*

STRANGEWAYS & WALDEN,
28 Castle Street, Leicester Square.

ALPHABET. DIALECTES.

ALPHABET.

			guip.	*bisc.*	*lab.*	*soul.*	
1.	a		a	a	a	a	se prononce comme *a* espagnol et français.
2.	ã		—	—	—	ã	„ *an* nasal français, approx. : ãñãte ' *canard* '.
3.	æ		—	—	—	—	„ *a* bref anglais, entre *a* et *è* (Erro, Baztan ; *voyez* page xxxii., note 13).
4.	b		b	b	b	b	„ *b* français, labiale explosive (*voyez* page xxxi., note 9).
5.	b	(ḃ)	b	b	b	b	„ *b* espagnol, labiale continue (*voyez* page xxxi., note 9).
6.	b	(w)	—	—	—	—	„ *w* anglais, approx., labiale veloutée (*voyez* page xxxi., note 9).
7.	ch	(č)	ch	ch	ch	ch	„ *ch* espagnol et anglais, *c* doux et *ci* italiens.
8.	d		d	d	d	d	„ *d* français (non pas le *d* espagnol final, ni entre deux voyelles).
9.	dj	(ǰ)	—	—	—	dj	„ *g* doux italien, mais un peu mouillé : espundja ' *éponge* '.
10.	dz	(ž)	—	—	—	—	„ *z* doux italien, approx. : udza ' *l'eau* ' (Arbizu ; *voyez* page xii., note 2).
11.	đ		—	—	—	—	„ *d* roncalais, entre *d* et *r* : đuđ ' *je l'ai* ' (*voyez* page xii).
12.	e		e	e	e	e	„ *e* espagnol, *é* français.
13.	ẽ		—	—	—	ẽ	„ *in* nasal français, approx. : mẽhẽ ' *mince* '.
14.	f		f	f	f	f	„ *f* français et espagnol.
15.	g		g	g	g	g	„ *g* dur français et espagnol.
16.	h		—	—	h	h	„ *h* aspiré des langues germaniques.
17.	i		i	i	i	i	„ *i* espagnol et français.
18.	ĩ		—	—	—	ĩ	„ *i* nasal, *im* final portugais : mĩhĩ ' *langue* '.
19.	j		—	—	—	j	„ *j* français, mais un peu mouillé : jan ' *manger* '.
20.	j		j	j	—	—	„ *j* espagnol : jan ' *manger* '.
21.	j		—	j	—	—	„ *j* biscaïen, *d* mouillé légèrement sifflant : bagĵa ' *l'œil* '.
22.	k		k	k	k	k	„ *c* dur français et espagnol.
23.	l		l	l	l	l	„ *l* français et espagnol.
24.	ll	(l)	ll	ll	ll	ll	„ *ll* espagnol, *l* mouillé français (provincial ou pédantesque).
25.	m		m	m	m	m	„ *m* espagnol et français.
26.	n		n	n	n	n	„ *n* espagnol et français, dental ou ordinaire.
27.	n	(ṅ)	n	n	n	n	„ *n* espagnol guttural : vengo ' *je viens* '.
28.	ñ		ñ	ñ	ñ	ñ	„ *ñ* espagnol, *gn* français.
29.	o		o	o	o	o	„ *o* espagnol, *o* français en ' *dévot* '.
30.	õ		—	—	—	—	„ *on* nasal français, approx. : õrzi ' *enterrer* ' (roncalais).
31.	p		p	p	p	p	„ *p* français et espagnol.
32.	r		r	r	r	r	„ *r* doux des Grammairiens espagnols.
33.	rr	(ṙ)	rr, r	rr, r	rr, r	rr, r	„ *rr* ou *r* fort espagnol et français.
34.	s		s	s	—	—	„ *s* basque d'Espagne, entre *s* dur français et *x* basque de France.
35.	s	(ſ)	—	—	s	s	„ *s* basque de France, entre *s* dur et *ch* français.
36.	s		—	—	—	s	„ *s* basque doux, entre *z* et *j* français : ' Jeşus '.
37.	š		š	š	š	š	„ *ch* français, *sh* anglais, *ſch* allemand.
38.	t		t	t	t	t	„ *t* français et espagnol.
39.	ts	(ṡ)	ts	ts	ts	ts	„ *ts* basque, qui est au *s* ce que le *z* est au *tz*.
40.	tz	(ž)	tz	tz	tz	tz	„ *z* fort italien, *z* allemand.
41.	t̃		t̃	t̃	t̃	t̃	„ *t* mouillé palatal, *ty* hongrois.
42.	u		u	u	u	u	„ *u* espagnol, *ou* français.
43.	ũ		—	—	—	ũ	„ *on* nasal, *um* final portugais : ardũ ' *vin* '.
44.	ü		—	—	—	ü	„ *u* français, *ü* allemand : sü ' *feu* '.
45.	ũ		—	—	—	ũ	„ *u* français nasal (non pas comme *eu* nasal de *un*) : sũhĩ ' *gendre* '.
46.	u̇		—	—	—	—	„ *u* d'Aezcoa, etc., entre *ou* et *u* français (*voyez* page xiv., note 2).
47.	y		y	y	y	y	„ *y* espagnol consonne, *y* en ' *payen* ', *j* allemand.
48.	ỹ		—	—	—	—	„ *y* nasal roncalais (*voyez* page xxx., note 4).
49.	y		y	—	y	y	„ *y* initial labourdin, *y* guipuscoan de Goyerri (*voyez* page xxx., note 6).
50.	z		z	z	z	z	„ *s* français dur, *ß* allemand.
51.	ẓ		—	—	—	ẓ	„ *z* français : ẓartatü, ' *éclater* '.

OBSERVATIONS.

Nous considérons 'fh, kh, lh, nh, ñh, ph, rh, rrh, th, t̃h' comme des sons doubles, par la même raison que Lepsius considère comme tels 'kh, ph, th' sanscrits. Si l'on essaie, dit-il, de prononcer un double 'kh', ce n'est pas 'khkh' que l'on obtient, mais 'kkh'. Le 'k' seul en effet devient énergique. Nous disons 'énergique', car les prétendues consonnes doubles (comme nous l'avons démontré ailleurs* au sujet de celles de l'italien et du dialecte sarde de Sassari) ne seront jamais pour nous qu'autant de modifications énergiques de celles qu'en général on écrit simples. Nous ne saurions cependant admettre avec Lepsius la complexité du 'ch' espagnol ou basque, et du 'z' dur italien ou 'tz' basque, ni que ces sons soient bien représentés par 't̃s' et 'ts', d'après la valeur que dans son système on attribue à ces signes, et qui est celle d'un 't' suivi d'un 's̃' (notre 's̄'), ou d'un 't' suivi d'un 's' ('z' basque). Nous regardons avec Rask et d'autres linguistes de premier ordre, le 't̃s' et le 'ts' de Lepsius ('c̃' et 'c' de Rask, 'ch' et 'tz' basques) comme des sons parfaitement simples, car ni un Basque, ni un Italien, ni un Espagnol quant à son 'ch', n'éprouveront la moindre difficulté à prolonger ces sons jusqu'à perte d'haleine, sans que la continuité modifie en rien la qualité qu'ils avaient au commencement de leur production, ce qui à coup sur serait ni plus ni moins qu'une impossibilité, si 'ch' et 'tz' basques avaient 's̄' et 'z' pour leur second élément phonétique. Il en est de même de la simplicité de notre 'dj', de notre 'dz' et du 'ts' basque.

Les signes entre parenthèses de la première colonne, sont ceux que nous voudrions bien voir substituer aux digrammes illogiques, quoique la continuation de l'usage de ces derniers n'offre pas d'inconvénient du moment que leur valeur conventionnelle de sons simples est rendue constante. Quant au 'b̥', au 'n̥', au 'r̥', au 'f' et au 'w', leur adoption serait un peu plus urgente, s'il s'agissait de faire l'analyse physiologique (la seule qui soit réellement scientifique) des sons du basque, ou de se livrer à des recherches phonétiques et comparatives sur ses nombreuses variétés.

En général, les signes qui font partie de notre alphabet reçoivent, lorsqu'ils appartiennent en même temps à l'alphabet espagnol, la valeur ou une des valeurs qu'on leur donne en castillan ou en français, et sur laquelle les autres langues les plus connues ne montrent pas trop de désaccord. Si nous avons conservé au *z* et au *s* du basque les sons constants dont ils sont en possession depuis longtemps, et qui ne sont pas ceux que les idiomes les plus littéraires de l'Europe attribuent à ces deux caractères, il ne faut pas oublier que ce n'est pas seulement en basque que la valeur de ces deux signes ne s'accorde pas avec celle des autres langues, mais que le français, l'anglais, l'allemand, l'italien, l'espagnol, le portugais, le hongrois, etc., eux aussi, offrent ce même inconvénient, auquel ils ajoutent presque toujours celui beaucoup plus grave et que l'on ne peut guère reprocher au basque, d'employer le 's' et le 'z' à plus d'un usage. C'est ainsi que le signe 's', dont la valeur est on ne peut plus constante dans les différents dialectes de cette dernière langue, représente en français, en anglais, en italien, en portugais, tantôt le son de 's' dur, tantôt celui du 'z' français; en allemand, presque toujours ce dernier son; en espagnol toujours le premier; en hongrois, celui du 'ch' français. Quant au 'z', pour les Français et les Anglais, c'est le son de leur 's' doux; pour les Portugais, il en est souvent de même, mais non pas toujours; pour les Allemands, c'est un 'z' dur italien; pour les Italiens, c'est tantôt le 'z' allemand, tantôt un 'z' doux correspondant qui leur est propre; pour les Espagnols enfin, c'est le 'th' anglais dur!!! Au milieu de cette étrange confusion, nous ne trouvons pas que l'on ait raison de se plaindre de l'usage que les Basques font de leur 'z', par la raison puérile que sa valeur n'est pas celle que les Français assignent à cette lettre. Comme si les différents caractères d'un alphabet pouvaient avoir d'autre valeur que celle toute conventionnelle que chaque langue a le droit de leur attribuer! Nous croyons donc qu'il y a bien plus d'inconvénient que d'avantage à respecter moins que nous ne l'avons fait des signes adoptés depuis des siècles, et qui par la constance et la fixité de leur valeur se trouvent être parfaitement en harmonie avec les principes fondamentaux de toute bonne orthographe phonétique.

* *Voyez* les pages iv. et xxxv. de nos observations, qui précèdent l'ouvrage suivant: "*Il Vangelo di S. Matteo, volgarizzato in dialetto sardo sassarese, dal Can. G. Spano. Accompagnato da osservazioni sulla pronunzia di questo dialetto, e su varj punti di rassomiglianza che il medesimo presenta con le lingue dette celtiche, sia ne' cambiamenti iniziali, sia nel suono della lettera L.; del Principe Luigi-Luciano Bonaparte. Londra.* 1866."

DIALECTES ET SOUS-DIALECTES, DIVISÉS EN TROIS GROUPES : A., B., C.

- **A.** — **I. Biscaïen** . . . :
  1. Oriental : Marquina.
  2. Occidental : Guernica, Bermeo, Plencia, Arratia, Orozco, Arrigorriaga, Ochandiano.
  3. Du Guipuscoa : Vergara, Salinas.
- **B.** — **II. Guipuscoan** . . . :
  4. Septentrional : Hernani, Tolosa, Azpeitia.
  5. Méridional : Cegama.
  6. De Navarre : Burunda, Echarri Aranaz.
- **B.** — **III. Haut-Navarrais* septentrional** . . :
  7. D'Ulzama : Lizaso.
  8. De Baztan :* Elizondo.
  9. De las Cinco Villas : Vera.
  10. D'Araquil : Huarte Araquil.
  11. D'Araiz : Inza.
  12. Du Guipuscoa : Irun.
- **B.** — **IV. Labourdin** . . . :
  13. Propre : Sare, Ainhoa, Saint-Jean-de-Luz.
  14. Hybride : Arcangues.
- **B.** — **V. Haut-Navarrais† méridional** . . :
  15. Cis-pampelunais : Egües, Olaibar, Aroe, Erro, Burguete.
  16. D'Ilzarbe : Puente la Reina.
  17. Ultra-pampelunais : Olza, Zizur, Guliná.
- **C.** — **VI. Souletin** . . . :
  18. Propre : Tardets.
  19. Roncalais : Vidangoz, Urzainqui, Uztarroz.
- **C.** — **VII. Bas-Navarrais oriental** . . . :
  20. Cize-Mixain : Cize, Mixe, Bardos, Arberoue.
  21. De l'Adour : Briscous, Urcuit.
  22. Salazarais : Salazar.
- **C.** — **VIII. Bas-Navarrais† occidental** . . :
  23. Baïgorrien : Baïgorry.
  24. Du Labourd : Ustaritz, Mendionde.
  25. Aezcoan : Aezcoa.

* *Le basque de la vallée de Baztan pourrait aussi, sans trop d'inconvénient, être regardé comme le troisième sous-dialecte du labourdin, car il est assez difficile d'établir, d'une manière qui ne soit pas un peu arbitraire, s'il se rapproche plus de ce dernier que du haut-navarrais septentrional.*

† *Le haut-navarrais septentrional et le bas-navarrais occidental sont des dialectes essentiellement intermédiaires, que bien des personnes aimeront mieux peut-être considérer comme des sous-dialectes du haut-navarrais méridional et du bas-navarrais oriental. Nous n'en persistons pas moins à voir dans cette 'intermédiarité' le caractère qui les distingue comme dialectes.*

Ce n'est qu'après avoir parcouru soi-même tout le pays basque et en avoir étudié toutes les variétés linguistiques, que l'on devrait se permettre de les énumérer et de les classer. Si nous nous sommes trop pressé à cet égard, lorsqu'il y a quelques années, avant d'avoir visité les vallées intérieures de la Navarre espagnole, nous avons avancé que cette province n'avait pas de dialecte qui lui fût propre, et que l'on y parlait tous les autres à l'exception du biscaïen, nous nous reprochons la première de ces assertions, comme étant on ne peut plus contraire à l'exactitude. Nous n'étions pas obligé, à vrai dire, de parler de pays qui n'avaient pas encore été parcourus par personne dans un but linguistique, mais nous ne devions pas non plus croire sur parole des personnes de très-bonne foi sans doute, mais dont le talent d'appréciation en matière de linguistique laissait beaucoup à désirer. C'est une leçon dont nous avons profité. Maintenant que nous avons visité, pour ainsi dire, tous les recoins de l'euskalerria, soit en Espagne, soit en France, nous admettons que la Navarre espagnole, outre les dialectes que nous y avions déjà constatés, en présente deux autres qui lui sont propres : le haut-navarrais septentrional et le haut navarrais méridional, et que la Basse Navarre en offre également deux : le bas-navarrais occidental et le bas-navarrais oriental, ce qui porte à huit, d'après notre manière de voir, le nombre des dialectes basques. Nous croyons bien faire de donner, dans le tableau raccourci qui suit, un choix des terminatifs qui représentent le mieux les différences des huit dialectes selon leurs variétés principales.

	guip.	*bisc.*	*lab.*	*soul.*	*nav. sept.*	*nav. mér.*	*nav. occ.*	*nav. or.*
je suis	naiz	naz	naiz	niz	naiz	naiz	niz	niz
tu es	zera	zara	zare	zira	zara	zara	zira	zira
ils sont	dira	dira	dire	dira	dira	dere	dira	dira
il était	zan	zan	zen	zen	zen	ze	zen	zen
tu lui étais	zatzayo	zachakoz	zatzaizko	zitzayo	zaizkio	zaizkio	zitzazko	zitzazko
vous lui étiez	zatzazkio	zachakoze	zatzaizkote	zitzayue	zaizkiote	zaizkiote	zitzazkote	zitzazkote
je l'ai	det	dot	dut	dũt	dut	dut	dut	dut
tu l'as	dezu	dozu	duzu	dũzũ	duzu	duzu	duzu	zu
il l'a	du	dau	du	dũ	du	du	du	du
nous l'avons	degu	dogu	dugu	dũgũ	dugu	dugu	duu	duu
vous l'avez	dezute	dozube	dazue	dũzie	duzie	duze	duzü	zie
ils l'ont	dute	dabe	dute	die	dute	dute	dute	dute
tu l'avais	zenduen	zenduban	zinuen	zünian	zifuen	zindue	ziniin	zindien
il l'avait	zuen	eban	zuen	zian	zuen	zue	ziin	zien
il me l'a	dit	deust	daut	deit	dit	dida	daut	daat, daut
il la lui a	dio	deutsa	dio	deyo	dio	dio	dako	dako
" *masc.*	ziok	jeutsak	ziok	diok	ziok	ziok	dakek	diakok
ils le lui ont	diote	deutsee	diote	deyue	diote	diote	dakote	dakote
" *masc.*	ziotek	jeutseek	ziotek	dioye	ziotek	ziotek	diakoye	diakoye
" *fém.*	ziotan	jeutsane	zione	dioñe	ziotan	zionen	diakone	diakone
" *resp.*	—	—	—	diozie	—	—	—	diakozie
" *dim.*	—	—	—	—	—	—	—	diakoẽie
il les lui a	dizkio, diozka	deutsaz	diotza, diozka	daitzo	tio	tio	dazko	dazko
il le leur a	diote, die	deutsee	diote	deyie	diote	diote	dee	dee
il me l'avait	zidan	eustan	zautan	zeitan	ziren	zida, zira	zaan	zaan, zautan
il le lui avait	zion	eutsan	zioen, zion	zeyon	zion	zion	zakon	zakon

On remarquera que les terminatifs indéfinis du bas-navarrais oriental sont presque toujours remplacées par ceux du traitement respectueux, ce qui au point de vue pratique établit une grande différence entre les deux dialectes bas-navarrais. C'est ainsi que *niz, dira, zen, dut, du, duu, dute, zien, daat-daut, dako, dakote, dazko, dee, zaan-zautan, zakon* sont remplacés par *nuzu, tzu, zuun, zit, zi, ziu* (*izi* en mixain), *zie, ziin, diazu-diautaru, diakozu, diakozie, diazkotzu, diezu, ziazun-ziautazun, ziakozun.* (*Voyez* la note 2. du tableau xiv). Le bas-navarrais oriental se distingue en outre de tous les autres dialectes par le traitement diminutif en *ñu* qui lui est propre. Le nom verbal *ukan, ukhan, ukhen, ekun* ' avoir ', employé comme auxiliaire, distingue le soul., le nav. occ. et le nav. or. La forme causative (*baitu, etc.*) appartient à tous les dialectes, moins le guip. et le bisc. Le traitement respectueux, au soul. et au nav. or. La forme interrogative n'a lieu qu'en soul., en nav. occ. et en nav. or. Le suffixe actif pluriel en *ek* n'est usité ni en guip., ni en bisc., ni en nav. sept., à l'exception du sous-dialecte de Baztan.* L'optatif n'appartient qu'au souletin. Le futur de l'indicatif, au souletin et au labourdin littéraire, et d'une manière plus au moins incomplète, au labourdin vulgaire, aux deux dialectes navarrais de France, et à peine au navarrais d'Espagne. Les huit autres futurs n'existent qu'en biscaïen.

LE VERBE BASQUE EN TABLEAUX.

DEUXIÈME PARTIE,

CONTENANT

I.

LA CONJUGAISON DÉTAILLÉE ET COMPARATIVE,
COMPLÈTE AUX VARIANTES PRÈS,
DES QUATRE DIALECTES LITTÉRAIRES
DE LA LANGUE BASQUE;
PRÉCÉDÉE DE TABLEAUX
MONTRANT LES DIFFÉRENTES MANIÈRES
DE COMPOSER LES FORMES VERBALES
DE CES DIALECTES;

II.

DIX-HUIT TABLEAUX SUPPLÉMENTAIRES,
PRÉSENTANT LA CONJUGAISON COMPLÈTE
AUX VARIANTES PRÈS
DES QUATRE AUTRES DIALECTES NON LITTÉRAIRES,
AINSI QUE LES DIFFÉRENTES MANIÈRES
DE COMPOSER LES FORMES VERBALES,
LES NOMS VERBAUX
ET LES TEMPS COMPOSÉS,
AVEC OU SANS CONTRACTION,
DE CES MÊMES DIALECTES.

TABLEAU MONTRANT LES PRINCIPALES MANIÈRES DE COMPOSER LES FORMES VERBALES.

VOIX INTRANSITIVE.

		GUIPUSCOAN	BISCAIEN	LABOURDIN	SOULETIN	GUIPUSCOAN	BISCAIEN	LABOURDIN	SOULETIN	GUIPUSCOAN	BISCAIEN	LABOURDIN	SOULETIN
		IL EST—*Indicatif—Présent*				IL ÉTAIT—*Indicatif—Passé*				IL SERAIT—*Conditionnel—Présent*			
S. I. cap.	s.	naiz	naz	naiz	niz	nintzan	nintzan	nintzan	nintzan	nintzake	nintzateke	*nindeke*	nintzate
	m.	nak	nok	nauk	nuk	nindukan	nentzan	nindekan	nindun	nindukek	nintzatelek	nindukek	nindukek
	f.	nau	non	naun	nun	nindunan	nintzenan	nindunan	nindûn	nindaken	nintzateken	nindeken	nindukeen
	n.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	nindukezu
conj.	s.	naizela	nazala	naizela	naizala	nintzala	nintzela	nintzela	nintzela	nintzakela	nintzatekela	*nindekela*	nintzatiela
	m.	nakala	nezala	nauzkala	—	nindukala	nintzuela	nindukala	—	nindukekala	nintzatekela	nindukekala	—
	f.	nauzala	nezala	naunzala	—	nindunala	nintzenala	nindunala	—	nindukenala	nintzatekenala	nindukenala	—
rel.	s.	naizan	nazan	naizen	nizan	nintzan	nintzan	nintzen	nintzan	nintzaken	nintzateken	*nindeken*	nintzatien
	m.	nakan	nezan	nauzkan	—	nindukan	nintzuen	nindukan	—	nindukekan	nintzatelan	nindukekan	—
	f.	nauzan	nezan	naunzan	—	nindunan	nintzenan	nindunan	—	nindukenan	nintzatekenan	nindukenan	—
caus.	s.	—	—	bainaiz	beniz	—	—	bainintzen	beninitzan	—	—	*bainindeke*	beninitzate
	m.	—	—	bainauk	—	—	—	bainindukan	—	—	—	bainindukek	—
	f.	—	—	bainaun	—	—	—	bainindunan	—	—	—	bainindaken	—
	n.												
inf.	s.	—	—	—	niza	—	—	—	nintzana	—	—	—	nintzateya
nég.	s.	—	—	-	eniz	—	—	.	eninitzan	—	—	—	eninitzate
	m.	—	—	—	enik	—	—	—	enindûn	—	—	—	eninûdek
	f.	—	—	—	enin	—	—	—	enindûnan	—	—	—	eninûnken
	n.	—	—	—	enitzi	—	—	—	enindûzun	—	—	—	enindûkezû
2. cap.	s.	zera	zara	zare	zira	zihan	zintzan	zinan	zinon	ziñake	zintzatekez	*zinteke*	zinate
	m.	aiz	az	haiz	iz	intzakan	intzan	hintzen	intzan	intzatek	intzateke	*hinteke*	intzate
	f.	aiz	az	haiz	iz	intzanan	intzanan	hintzan	intzan	intzaten	intzateken	*hinteke*	intzate
conj.	s.	zerala	zarigela	zarala	zirela	ziñala	zintzala	zinela	zinela	ziñakeala	zintzatekezala	*zinteke*	zinatiela
	m.	zizela	azela	haizela	izela	intzakala	intzala	hintzela	intzala	intzakekala	intzatekela	*hinteke*	intzatiela
	f.	aizela	azala	haizela	izela	intzanala	intzanala	hintzala	intzala	intzakenala	intzatekenala	*hinteke*	intzatiela
rel.	s.	zeran	zarian	zarep	zirem	zihan	zintzan	zinen	zinen	ziñako	zintzatekezan	*zinteken*	zinatian
	m.	aizan	azan	haizen	izan	intzakan	intzan	hintzen	intzan	intzakean	intzateken	*hinteken*	intzatian
	f.	aizan	azan	haizen	izan	intzanan	intzanan	hintzen	intzan	intzakenan	intzatekenan	*hinteken*	intzatian
caus.	s.	—	—	haitzare	beitziza	—	—	baitzinen	baitzintzan	—	—	*baitzinteke*	baitzinatin
	m.	—	—	haitzaiz	beitiz	—	—	baitzintzen	baitzintzan	—	—	*baitzinteke*	baitzintzate
	f.	—	—	haitzaiz	beitiz	—	—	baitzintzen	baitzintzan	—	—	*baitzinteke*	baitzinigate
inf.	s.	—	—	—	ziroya	—	—	—	zinona	—	—	—	zinateya
	m.	—	—	—	izu	—	—	—	intzana	—	—	—	intzateya
	f.	—	—	—	iza	—	—	—	intzana	—	—	—	intzateya
nég.	s.	etzera	etzara	etzare	etzira	etziñan	etzintzan	etzinen	etzinen	etziñake	etzintzatekez	*etzinteke*	etzinate
	m.	—	—	—	ethiz	—	—	—	ehintzan	—	—	—	ehintzate
	f.	—	—	—	ehiz	—	—	—	ehintzan	—	—	—	ehintzate
3. cap.	s.	da	da	da	da	zan	zan	zen	zen	litzake	litzateke	*litzeke*	litzate
	m.	dek	dok	duk	dik	ukan	tzuan	zuen	zian	litzakek	litzatelek	*lukek*	litzeke
	f.	den	don	dun	dun	unan	zenan	zunan	zuna	litzaken	litzateken	*luken*	litzeke
	n.	—	—	—	ditzu	—	—	—	zutzin	—	—	—	litzekezu
conj.	s.	dala	dala	dela	dela	zela	zala	zela	zela	litzakeala	litzatekela	*litzekela*	litzatiela
	m.	dekala	dusla	dukala	—	ukala	tzuala	zukala	—	litzakekala	litzatekiala	*lukekela*	—
	f.	denala	donala	dunala	—	unala	zenala	zunala	—	litzakenala	litzatekenala	*lukenela*	—
rel.	s.	dan	dan	den	dan	zan	zan	zen	zen	litzaken	litzateken	*litzeken*	litzatian
	m.	dekan	duan	dukan	—	ukan	tzuan	zukan	—	litzakekan	litzatekian	*lukeken*	—
	f.	denan	donan	dunan	—	unan	zenan	zunan	—	litzakenan	litzatekenan	*lukenan*	—
caus.	s.	—	—	baita	beita	—	—	baitzen	beitzen	—	—	*baitzeke*	beitzate
	m.	—	—	baitak	—	—	—	baitzukan	—	—	—	*baitukek*	—
	f.	—	—	baitan	—	—	—	baitzunan	—	—	—	*baituken*	—
inf.	s.	—	—	—	deya	—	—	—	sena	—	—	—	litzateya
nég.	s.	ezia	ezia	ezta	ezta	eizan	etzan	etzan	etzen	—	—	—	eliteke
	m.	ezteak	eztok	eztuk	eztik	—	etzuan	etzukan	etzin	—	—	—	ritkek
	f.	eztan	ezton	eztun	eztin	—	etzenan	etzunan	etzena	—	—	—	eldken
	n.	—	—	—	ezdizü	—	—	—	etzezün	—	—	—	elitkezi
P. I. cap.	s.	gera	gara	gare	gira	gifian	gintzan	ginen	ginen	giñake	gintzatekez	*gintzeke*	ginate
	m.	gaituk	gaituk	gaituk	gittik	gindukan	gintuzazan	gintuzan	gintun	gindukek	gintzatekezak	*gintzekek*	gintukek
	f.	gaituu	gaituu	gaitun	gittin	gindunan	gintuzazan	gintuzazan	gintuzan	gindukeen	gintzatekezan	*gintzekeen*	gintukeen
	n.	—	—	—	gittüzü	—	—	—	—	—	—	—	gintukezu
conj.	s.	gerala	garala	garela	girela	gifiala	gintzala	ginela	ginela	giñakeala	gintzatekezala	*gintzekela*	ginatiela
	m.	—	gaituzala	gaituzala	—	—	gintuzazala	gintuzala	—	—	gintzatekezala	*gintzekela*	—
	f.	gaituzala	gaituzala	gaituzala	—	gindunala	gintuzazala	gintuzazala	—	gindukenala	gintzatekezanala	*gintzekela*	—
rel.	s.	geran	garan	garen	giren	gifian	gintzan	ginen	ginen	giñaken	gintzatekezan	*gintzeken*	ginatian
	m.	gaituken	gaituken	gaituken	—	gindukan	gintuzazan	gintuzan	—	gindukean	gintzatekezan	*gintzekeen*	—
	f.	gaituzan	gaituzan	gaituzan	—	gindunan	gintuzazan	gintuzazan	—	gindukenan	gintzatekezanan	*gintzekeen*	—
caus.	s.	—	—	baikara	beñira	—	—	baikinen	beñkinen	—	—	*baikintzeke*	beñkinatej
	m.	—	—	baikaitik	—	—	—	baikintukan	—	—	—	*baikintzekek*	—
	f.	—	—	baikaitun	—	—	—	baikintunan	—	—	—	*baikintzeken*	—
inf.	s.	—	—	—	giroya	—	—	—	ginena	—	—	—	ginateya
nég.	s.	ezkera	ezkara	ezkare	ezkira	ezkiñan	ezkintzan	ezkinen	ezkinen	ezkiñake	ezkintzatekez	*ezkinteke*	ezkinate
	m.	ezkeitik	ezkaituk	ezkaituk	ezkittik	ezkindukan	ezkintzuazan	ezkintukan	ezkinûn	ezkindukek	ezkintzatekezak	*ezkintzekek*	ezkintukek
	f.	ezkeitun	ezkaitun	ezkaitun	ezkittin	ezkindunan	ezkintzenazan	ezkintunan	ezkinûnan	ezkindukeen	ezkintzatekezan	*ezkintzekeen*	ezkintukeen
	n.	—	—	—	ezkitüzü	—	—	—	ezkinûzün	—	—	—	ezkintukezü
2. cap.	s.	zerate	zarce	zarete	zirave	zifiaten	zintzten	zinoten	zinjen	ziñateke	zintzatekeze	*zintzeteke*	zinateyé
conj.	f.	zeratela	zareela	zaretela	zirayela	ziñatela	zintzela	zinetela	zinela	ziñatekeala	zintzatekezela	*zintzekela*	zinateyela
rel.	s.	zeraten	zareen	zareten	zirayen	ziñaten	zintzen	zinoten	zinen	ziñateken	zintzatekezen	*zintzeken*	zinateyen
caus.	s.	—	—	baitzarete	baitziraye	—	—	baitzinoten	beitzinen	—	—	*baitzinteke*	beitzinateye
inf.	s.	—	—	—	zirayeya	—	—	—	zinena	—	—	—	zinateyeya
nég.	s.	etzerate	etzarce	etzarete	etziraye	etziñaten	etzintzen	etzinoten	etzinen	etziñateke	etzintzatekeze	*etzinteke*	etzinateye
3. cap.	s.	dira	dira	dire	dira	ziran	zirian	ziren	ziren	lirake	litzateke	*litzeke*	lirate
	m.	ditak	ditak	ditak	ditik	itukan	nozan	zituken	zitun	litzaketek	litzatekezak	*litzekek*	litzeke
	f.	ditan	ditan	ditun	ditin	itunan	zotzaran	zituenan	zitunan	litzakeen	litzatekezan	*litzekeen*	litzeke
	n.	—	—	—	ditüzü	—	—	—	zeñetzün	—	—	—	litzekezü
conj.	f.	dirala	dirala	direla	direla	ziriala	zirizala	zirela	zirela	liraleala	litzatekezala	*litzekela*	liratiela
	m.	ditukala	ditupala	dituzkala	—	itukala	zorzala	zituzkala	—	litzakekeala	litzatekezala	*litzukekela*	—
	f.	ditupala	ditanala	dituzala	—	itunala	tozzazala	zitanala	—	litzakenala	litzatekezanala	*litzukenala*	—
rel.	s.	diran	dirian	diren	diren	ziran	ziriran	ziren	ziren	liraken	litzatekezan	*litzeken*	liratian
	m.	ditukan	dituban	dituzkan	—	itukan	zozzan	zituzkan	—	litzakekean	litzatekezan	*litzukeken*	—
	f.	ditunan	dituzan	dituzan	—	itunan	zotzazan	zituzan	—	litzakenean	litzatekezanan	*litzukenan*	—
caus.	s.	—	—	baitira	beitira	—	—	baitzinen	beitzinen	—	—	*baitzinteke*	beitirain
	m.	—	—	baitituk	—	—	—	baitzitukan	—	—	—	*baitzitzekek*	—
	f.	—	—	baitituu	—	—	—	baitzitunan	—	—	—	*baitzitzeken*	—
inf.	s.	—	—	—	direya	—	—	—	zirena	—	—	—	irateya
nég.	s.	eztira	eztira	eztire	eztira	etziran	etzirian	etziren	etziren	—	—	—	elirate
	m.	eztitak	eztitak	eztituk	eztittik	—	etzizuan	etzituken	etzitun	—	—	—	elertkek
	f.	eztitan	eztitak	eztituu	eztittin	—	etzizenan	etzituenan	etzitunan	—	—	—	elertken
	n.	—	—	—	eztitüzü	—	—	—	etzitzezün	—	—	—	elitükezü

TABLEAU MONTRANT LES PRINCIPALES MANIÈRES DE COMPOSER LES FORMES VERBALES.

VOIX TRANSITIVE.

		Guipuscoan	Biscaien	Labourdin	Soulétin	Guipuscoan	Biscaien	Labourdin	Soulétin	Guipuscoan	Biscaien	Labourdin	Soulétin
		IL L'A—*Indicatif—Présent*				IL LUI A—*Indicatif—Présent*				S'IL L'AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*			
3. 1. cap.	s.	det	det	dot	dột	diot	deutsat	diot	deyot	banu	baneu	banu	banú
	m.	dint	jeat	diat	diat	ziokat	jeutsaat	ziat	dieyat	benik	banajeuk	hanik	—
	f.	dihat	jonat	dinat	dihat	ziohat	jeutsanat	zionat	dihat	banin	banajeun	banio	—
	v.	—	—	—	dirat	—	—	—	diozit	—	—	—	—
	cobj. s.	dedala	dedala	dutala	dédala	diodala	deutsadala	diotala	deyodala	—	—	—	—
	m.	didadala	jusdala	ditalz	—	ziokadala	jeutsaadala	ziotala	—	—	—	—	—
	f.	dihadala	jonadala	dinatala	—	ziohadala	jeutsanadala	zionatala	—	—	—	—	—
	rel. s.	dedan	dedan	dutan	dúden	diodun	deutsadan	diotan	deyodan	—	—	—	—
	m.	didadan	jusdan	ditatn	—	ziokadun	jeutsaadan	ziotan	—	—	—	—	—
	f.	dihadan	jonadan	dinatan	—	ziohadan	jeutsanadan	zionatan	—	—	—	—	—
	caus. s.	—	—	baitut	beitut	—	—	baitiot	beiteyot	—	—	—	—
	m.	—	—	baitiat	—	—	—	bantziat	—	—	—	—	—
	f.	—	—	baitinat	—	—	—	bankionat	—	—	—	—	—
	int. s.	—	—	—	dura	—	—	—	deyota	—	—	—	—
	nég. s.	eztet	eztet	eztut	eztót	eztiot	eztutsat	eztiot	eztcyot	espano	espaneu	espanu	espanú
	m.	ezlat	—	eztiat	eztiat	eziokat	—	etziat	eztioyat	espanik	espanajeuk	espanik	—
	f.	eztihat	—	eztinat	eztihat	eziohat	—	eziotat	eztiohat	espanin	espanajeun	espanin	—
	v.	—	—	—	eztirut	—	—	—	eztiozit	—	—	—	—
2. cap.	s.	dozu	dozu	duzu	dúzu	diozo	deutsazu	diozu	deyzu	bazendo	bazendu	bazinu	bazúnú
	m.	dak	dak	duk	dák	diok	deutsak	diok	deyok	bauz	beeu	bahu	bahú
	f.	den	don	dun	dún	dion	deutsan	dion	deyon	beun	beeun	bahu	bahú
	conj. s.	dezula	dozola	duzula	dúzula	diozula	deutsazula	diozula	deyozula	—	—	—	—
	m.	dekula	dusle	dukala	dúvala	diokala	deutsaala	diokala	deyoula	—	—	—	—
	f.	denula	donala	dunala	dúbala	dionala	deutsanala	dionala	deyonala	—	—	—	—
	rel. s.	dezun	dozun	duzun	dúzun	diozun	deutsazun	diozun	deyozun	—	—	—	—
	m.	dekan	dusan	dukan	dúyan	diokan	deutsaan	diokan	deyoun	—	—	—	—
	f.	denan	donan	dunan	dúnan	dionan	deutsanan	dionan	deyonan	—	—	—	—
	caus. s.	—	—	baituzu	beituzú	—	—	baitiozu	beiteyozú	—	—	—	—
	m.	—	—	baituk	beituk	—	—	baitiok	beiteyok	—	—	—	—
	f.	—	—	baitun	beitún	—	—	baition	beiteyón	—	—	—	—
	int. s.	—	—	—	dezu	—	—	—	deyozu	—	—	—	—
	m.	—	—	—	deka	—	—	—	deyoka	—	—	—	—
	f.	—	—	—	dóna	—	—	—	deyóna	—	—	—	—
	nég. s.	ezazu	eztozu	ezuzu	ezázú	eziozo	ezteutsazu	eztiozu	ezteyozú	espasendo	espazendu	espazinu	espasúnú
	m.	ezlak	eztok	eztuk	ezták	eziok	ezteutsak	eztiok	eztcyok	espauk	espeeu	espahu	espahú
	f.	ezlan	eztan	eztun	eztún	ezlion	ezteutsan	ezlion	ezteyon	espaun	espeeun	espahu	espahú
3. cap.	s.	do	dau	du	dú	dio	deutsa	dio	deyo	balu	baleu	balu	balú
	m.	dik	jok	dik	dik	ziok	jeutsauk	ziok	diok	balik	balajeuk	balik	—
	f.	dú	jon	din	din	zion	jeutsan	zian	dion	balin	balajeun	baliu	—
	v.	—	—	—	dizu	—	—	—	dingo	—	—	—	—
	conj. s.	dnela	dabela	dnela	dúla	diola	deutsala	diéela	deyola	—	—	—	—
	m.	dikala	jnala	dikala	—	ziokala	jeutsaala	ziokala	—	—	—	—	—
	f.	dihala	jonala	dinala	—	ziohala	jeutsanala	ziohala	—	—	—	—	—
	rel. s.	dnen	daben	dnen	dúan	dion	deutsan	diaen	deyon	—	—	—	—
	m.	dikan	juan	dikan	—	ziokan	jeutsaan	ziokan	—	—	—	—	—
	f.	dihan	jonan	dinan	—	ziohan	jeutsanan	zionan	—	—	—	—	—
	caus. s.	—	—	baitu	beitú	—	—	baitio	beiteyo	—	—	—	—
	m.	—	—	baituk	—	—	—	bantziok	—	—	—	—	—
	f.	—	—	baitin	—	—	—	baitzion	—	—	—	—	—
	int. s.	—	—	—	dia	—	—	—	deyoya	—	—	—	—
	nég. s.	eztu	eztau	eztu	ezú	eztio	eztetsa	eztio	ezteyo	espalu	espaleu	espalu	espalú
	m.	ezlik	—	eztik	eztik	eziok	—	eziok	eztiok	espalik	espalajeuk	espalik	—
	f.	eztin	—	eztun	eztin	ezion	—	eziona	eztion	espalin	espalajeun	espalin	—
	v.	—	—	—	eztizú	—	—	—	eztiozú	—	—	—	—
1°. 1. cap.	s.	degu	dogu	dugu	dúgú	diogu	deutsagu	diogu	deyogu	bagendo	bagendu	baginu	bagúnú
	m.	diagu	jnagu	diagu	dúgú	ziokagu	jeutsaagu	ziagu	diogu	baginik	bagajeudek	baginik	—
	f.	dihagu	jonagu	dinagu	dúnagú	ziohagu	jeutsanagu	ziunegu	dihagu	baginin	bagajeudun	baginin	—
	v.	—	—	—	dizúgú	—	—	—	diozúgú	—	—	—	—
	conj. s.	degula	dogula	dugula	dúgula	diogula	deutsagula	diogula	deyogula	—	—	—	—
	m.	diagula	jnagula	diagula	—	ziokagula	jeutsaagula	ziogula	—	—	—	—	—
	f.	dihagula	jonagula	dinagula	—	ziohagula	jeutsanagula	zionagula	—	—	—	—	—
	rel. s.	degun	dogun	dugun	dúgun	diogun	deutsagun	diogun	deyogun	—	—	—	—
	m.	diagun	jnagun	diagun	—	ziokagun	jeutsaagun	ziogun	—	—	—	—	—
	f.	dihagun	jonagun	dinagun	—	ziohagun	jeutsanagun	ziunagun	—	—	—	—	—
	caus. s.	—	—	baituge	baitúgú	—	—	baitiogu	beiteyogú	—	—	—	—
	m.	—	—	baituagu	—	—	—	baitziuagu	—	—	—	—	—
	f.	—	—	baitinagu	—	—	—	baitzionagu	—	—	—	—	—
	int. s.	—	—	—	dugia	—	—	—	deyogia	—	—	—	—
	nég. s.	eztegu	eztogu	eztugu	eztúgú	ezticgu	ezteutsagu	eztiogu	ezteyogú	espagendo	espagendu	espaginu	espagúnú
	m.	eztiagu	—	eztiagu	eztiagu	eziokagu	—	eziagu	eztiogu	espagilik	espagajeudek	espaginik	—
	f.	eztihagu	—	eztinagu	eztihagu	eziohagu	—	eziunagu	eztiohagu	espaginin	espagajeudun	espaginin	—
	v.	—	—	—	eztizúgú	—	—	—	eztiozúgú	—	—	—	—
2. cap.	s.	dezute	dozube	duzue	dúzue	diozute	deutsazube	diozue	deyozie	bazendute	bazenduhe	bazinute	bazúnue
	conj. s.	dezutela	dozubela	duzuela	dúzuela	diozutela	deutsazubela	diozuela	deyozuela	—	—	—	—
	rel. s.	dezuten	dozuben	duzuen	dúzuen	diozuten	deutsazuben	diozuen	deyozien	—	—	—	—
	caus. s.	—	—	baituzue	beitúzue	—	—	baitiozue	beiteyozue	—	—	—	—
	int. s.	—	—	—	dúzuya	—	—	—	deyozieya	—	—	—	—
	nég. s.	eztozute	eztozube	eztuzue	eztúzue	eztiozute	eztetsazube	eztiozue	ezteyozie	espazendute	espazenduhe	espazinute	espasunie
3. cap.	s.	dute	dabe	dute	die	diote	deutsae	diete	deyue	balute	baleibe	baluta	balie
	m.	ditek	jnek	ditek	die	ziotek	jeutsaek	ziotek	dioye	balitek	balajebek	balitek	—
	f.	diten	jone	dine	dine	zioten	jeutsane	zeona	dihe	baliten	balajeune	baline	—
	v.	—	—	—	dizue	—	—	—	diozie	—	—	—	—
	conj. s.	dutela	dabeela	dutela	diela	diotela	deutsaela	dietela	deyuela	—	—	—	—
	m.	ditekala	julala	ditekala	—	ziotekala	jeutsaala	ziotekala	—	—	—	—	—
	f.	dinenla	jonela	dinela	—	ziotenala	jeutsanela	zionela	—	—	—	—	—
	rel. s.	duten	dabeen	duten	dien	dioten	deutsaen	dioten	deyuen	—	—	—	—
	m.	ditekan	juian	ditekan	—	ziotekan	jeutsaian	ziotekan	—	—	—	—	—
	f.	dinenan	jonen	dinen	—	ziotenan	jeutsanen	zionen	—	—	—	—	—
	caus. s.	—	—	baitute	beitie	—	—	baitiote	beiteyue	—	—	—	—
	m.	—	—	baititek	—	—	—	bantziotek	—	—	—	—	—
	f.	—	—	baitine	—	—	—	baitzione	—	—	—	—	—
	int. s.	—	—	—	dieya	—	—	—	deyueya	—	—	—	—
	nég. s.	ezbute	eztabe	eztute	eztie	ezticte	ezteutsae	eztiote	ezteyue	ezpalute	ezpaleibe	ezpaluta	ezpalie
	m.	ezditek	—	ezditek	eztie	eziotek	—	eziotek	ezteyoe	ezpalitek	ezpalajebek	ezpalitek	—
	f.	ezditen	—	ezdine	eztine	eziotenen	—	eziotene	ezteiene	ezpaliten	ezpalajeune	ezpaline	—
	v.	—	—	—	eztizie	—	—	—	ezteiezie	—	—	—	—

TABLEAU MONTRANT LE NOMBRE DE FORMES VERBALES DONT CHAQUE TEMPS EST SUSCEPTIBLE.

VOIX INTRANSITIVE. — VOIX TRANSITIVE.

			Guipuzcoan	Biscayen	Labourdin	Soulétin	Guipuzcoan	Biscayen	Labourdin	Soulétin
INDICATIF	1. Présent	cap.	da	da	da	da	du	du	du	dü
		conj.	dula	dula	dela	dila	dudala	dubela	dubela	düdala
		rel.	dan	dan	den	den	duben	duben	duben	düan
		caus.	—	—	—	—	—	—	—	—
		int.	—	—	bada	—	—	—	buiu	—
		aff.	bada	bada	bada	deya	—	—	—	—
		dub.	bada	bada	bada	bada	badu	badu	bude	badü
		neg.	ezta	ezta	eta	eta	ezdu	ezdu	ezdu	ezdü
	2. Passé	cap.	zan	zan	zen	zen	zuen	eban	zuen	yian
		conj.	zala	zala	zela	zela	zuela	ebala	zuela	ziala
		rel.	zan	zan	zen	zen	zuen	eban	zuen	zian
		caus.	—	—	—	beatzen	—	—	—	beatzian
		int.	—	—	—	zena	—	—	—	zeuna
		aff.	bazan	bazan	bazen	bazen	bazuen	ebeban	bazuen	bazian
		dub.	bazan	bazan	bazen	bazen	bazuen	bebean	bazuen	bazinü
		neg.	ezan	ezan	ezen	ezen	ezuen	—	ezuen	eziau
	3. Futur	cap.	—	—	dutzeke	dütze	—	—	dukе	dükе
		conj.	—	—	dutzekela	dützela	—	—	dukela	dükiala
		rel.	—	—	dutzeken	dützen	—	—	dukeu	dükian
		caus.	—	—	barrarazteke	—	—	—	barrauke	bertzke
		int.	—	—	—	dützeya	—	—	—	dukeya
		aff.	—	—	badutzeke	bedütze	—	—	badukе	badükе
		dub.	—	—	badutzeke	badütze	—	—	badukе	badükе
		neg.	—	—	ezdutzeke	edütze	—	—	ezdukе	edükе
CONDITIONNEL	4. Présent	cap.	litzeke	litzateke	lidzke	lizate	lukе	lukе	luke	lukе
		conj.	litzakeela	litzatekela	lidzkela	lizatela	lukeela	lukeela	lukeela	lükiala
		rel.	litzakeen	litzateken	lidzken	lizaten	lukeen	lukeen	lukeen	lükian
		caus.	—	—	—	—	—	—	—	bertzke
		int.	—	—	—	—	—	—	baluke	lükeya
		aff.	—	—	bahidzke	—	—	—	—	bedükе
		dub.	balitzake	balitzateke	—	balizate	balukе	bulenke	—	—
		neg.	—	—	—	—	—	—	—	elükе
	5. Passé	cap.	zukeen	litzatekeen	nindzen	nizaten	zukeen	lenkiau	zuken	zükian
		conj.	zitzakeela	litzatekiela	nindzela	nizatela	zukeela	lenkiala	zukeela	zükiala
		rel.	zuzakeen	litzatekian	nindzen	nizatian	zukeen	lenkian	zuken	zükian
		caus.	—	—	—	—	—	—	—	bertzükian
		int.	—	—	—	—	—	—	—	zükiuna
		aff.	—	—	banindzen	—	—	—	banüken	banyükian
		dub.	baxitzakeen	balitzatekian	—	—	baxuken	balenkian	—	—
		neg.	ezitzakeen	—	ezindzen	ezizaten	ezukeen	—	ezuken	eziükian
IMPÉR.	6. Présent	cap.	bedi	bedi	bedi	bedi	beza	bedi	beza	beza
		neg.	ezpedi	ezpedi	edi	ezpedi	ezpeza	ezpedi	ezpeza	ezpeza
	7. Futur	cap.	—	bedike	—	—	—	bedike	—	—
		neg.	—	ezpedike	—	—	—	ezpedike	—	—
SUBJONCTIF	8. Présent	rel.	dedin	dedin	dudien	dudin	dezan	dedian	dezan	dezan
		conj.	dedila	dedila	dudiela	dudila	dezala	dedijala	dezala	dezulu
		nég.	ezdedin	ezdedin	eztudien	eztudin	eztezan	eztedijan	eztezan	eztezan
	9. Futur présent	rel.	—	dedikan	—	—	—	dedikian	—	—
		conj.	—	dedikala	—	—	—	dedikiala	—	—
		nég.	—	ezdedikan	—	—	—	ezdedikian	—	—
	10. Passé	rel.	zedin	zedin	zudien	ledin	zezan	lezan	zezan	lezan
		conj.	zedilla	zedilla	zudiela	ledila	zezala	lezala	zezala	lezala
		dub.	—	—	—	—	bazezan	—	—	—
		nég.	ezedin	ezedin	ezudien	eledin	ezezan	—	ezezan	elezan
	11. Futur passé	rel.	—	zedikan	—	—	—	lezakan	—	—
		conj.	—	zedikala	—	—	—	lezakala	—	—
		nég.	—	ezedikan	—	—	—	—	—	—
POTENTIEL	12. Présent	cap.	ditzeke	ditze	ditzke	ditzate	dezake	dezake	dezake	dezake
		conj.	ditzakeela	ditzela	ditzkela	ditzatela	dezakeela	dezakela	dezakeela	dezakiala
		rel.	ditzakeen	ditzen	ditzken	ditzaten	dezakeen	dezaken	dezakeen	dezakian
		caus.	—	—	bastitzeke	bertzate	—	—	bertzake	bertzake
		int.	—	—	—	—	—	—	—	dezakeya
		aff.	bezaitzeke	bezaitzke	badatzeke	badizate	bedezake	bedezake	badezake	—
		dub.	baitzeke	baitzke	badatzeke	badizate	badezake	badezake	badezake	bedezake
		neg.	ezditzeke	ezditzke	ezdatzeke	ezdizate	ezdezake	ezdezake	ezdezake	ezdezake
	13. Futur présent	cap.	—	ditzeke	—	—	—	dezake	—	—
		conj.	—	ditzekela	—	—	—	dezakela	—	—
		rel.	—	ditzeken	—	—	—	dezaken	—	—
		aff.	—	baitzeke	—	—	—	bedezake	—	—
		dub.	—	baitzeke	—	—	—	badezake	—	—
		neg.	—	ezditzeke	—	—	—	ezdezake	—	—
	14. Présent	cap.	lezake	lezake	lezake	lezake	lezake	leke	lezake	lezake
		conj.	lezakeela	lezakela	lezkela	lezatela	lezakeela	lekela	lezakeela	lezakiala
		rel.	lezakeen	lezaken	lezken	lezaten	lezakeen	leken	lezakeen	lezakian
		caus.	—	—	—	—	—	—	bulezake	bertzake
		int.	—	—	—	—	—	—	—	—
		aff.	balezake	baleke	balezke	—	balezake	balei	balezake	—
		dub.	balezake	balezke	balezke	—	balezake	balei	—	—
		neg.	—	—	—	—	—	—	—	elezake
	15. Futur présent	cap.	—	leke	—	—	—	leke	—	—
		conj.	—	lekela	—	—	—	lekela	—	—
		rel.	—	leken	—	—	—	leken	—	—
		aff.	—	lebeke	—	—	—	lebeke	—	—
		dub.	—	lebeke	—	—	—	lebeke	—	—
		neg.	—	—	—	—	—	—	—	—
	16. Passé	cap.	zitekeen	leitzan	zitzakien	zitzakian	zezaken	leikan	zezaken	zezakian
		conj.	zitekeela	leitzala	zitzakiela	zitzakiala	zezakeela	lejala	zezakeela	zezakiala
		rel.	zitekeen	leitzan	zitzaken	zitzakian	zezakeen	leikan	zezaken	zezakian
		caus.	—	—	—	bertzatzeken	—	—	—	bertzakian
		int.	—	—	—	—	—	—	—	zezakiana
		aff.	bazitekeen	baleitzan	bazitzaken	—	bazezakeen	bateijan	bazezaken	—
		dub.	bazitekeen	baleitzan	bazitzaken	bezitzatekian	bazezakeen	bateijan	bazezaken	bazezakian
		neg.	ezitzekeen	—	ezitzaken	ezitzatekian	ezezakeen	—	ezezaken	ezezakian
	17. Futur passé	cap.	—	leitzekean	—	—	—	leikian	—	—
		conj.	—	leitzekiala	—	—	—	leikiala	—	—
		rel.	—	leitzekean	—	—	—	leikian	—	—
		aff.	—	baleitzekean	—	—	—	baleikeuna	—	—
		dub.	—	baleitzekian	—	—	—	baleikeun	—	—
		neg.	—	—	—	—	—	—	—	—
SUPP. DU COND.	18. Présent	dub. neg.	balitz ezpalitz	balitz ezpalitz	balitz ezpalitz	balitz ezpalitz	balu ezpalu	balez ezpaleu	balu ezpalu	balu ezpalü
SUPPOSITIF DU POTENTIEL.	19. Présent	dub. neg.	baledi ezpaledi	baledi ezpaledi	baledi ezpaledi	— —	baleza ezpaleza	balegi ezpalegi	baleza ezpaleza	— —
	20. Futur	dub. neg.	— —	baledike ezpaledike	—	—	— —	balegike ezpalegike	— —	— —
SUPP. DU POTENTIEL COND.	21. Futur présent	dub. neg.	baledi ezpaledi	baledi ezpaledi	baledi ezpaledi	baledi ezpaledi	baleza ezpaleza	balegi ezpalegi	baleza ezpaleza	baleza ezpaleza
	22. Futur	dub. neg.	— —	baledike ezpaledike	— —	— —	— —	balegike ezpalegike	— —	— —
Opt. du cond.	23. Présent	cap.	—	—	—	zalitz	—	—	—	zalu
Opt. du pot. cond.	24. Futur	cap.			—	zaledi	—	—	—	zaleza

Règles pour composer les formes verbales.

I. La forme conjonctive se compose de la forme capitale en ajoutant à celle-ci *la*, *ala* ou *ela*, avec ou sans changement de la lettre finale du terminatif, et d'après les règles suivantes :

1. Aux terminatifs en *a* ou ajoute *la* et, à moins qu'il ne s'agisse de noms verbisés, l'*a* final se change en *e* en labourdin et en souletin. C'est ainsi que de *da* "il est", *darama*, *darua* "il l'emporte" se forment le guipuscoan et le biscaïen *dala*, le labourdin et le souletin *dela* et le nom verbisé *daramala* (en biscaïen *daruala*). Dans ce dernier dialecte en outre on intercale un *i* devant l'*a* final de *zara* "tu es", *dira* "ils sont": *zariala*, *diriala*.

2. Aux terminatifs en *e* autres que ceux en *ke* ou en *te* on ajoute *la*. Du guipuscoan *die*, variante de *diote* "il le leur a", du biscaïen *dozube* "vous l'avez", du labourdin *dire* "ils sont" et du souletin *zitzaiztade*, variante de *zitzaiztaye* "vous m'êtes", on forme *dielu*, *dozubela*, *direla*, *zitzaiztadela*. En biscaïen toutefois *nabe* "ils m'ont" et *dabe* "ils l'ont" prennent *ela*: *nabeela*, *dabeela*.

3. Aux terminatifs en *ke* on ajoute *ala* en guipuscoan, *la* en biscaïen et en labourdin, et tantôt *ala*, tantôt *la*, tantôt l'un ou l'autre indifféremment en souletin. C'est ainsi que le guipuscoan *nuke* "je l'aurais" devient *nukeala*, que le même mot en labourdin se change en *nukela*, que son correspondant biscaïen *neunke* forme *neunkela* et que le souletin *nüke* donne lieu à *nükiala* ou *nükela*. Dans ce dialecte *naike* "il m'aura" et *aike* "il t'aura", ainsi que *nütüke* "je les aurais" avec les autres terminatifs transitifs à régime direct de troisième personne appartenant à ce temps, suivent *nüke* et se changent en *naikiala* ou *naikela*, *aikiala* ou *aikela*, *nütükiala* ou *nütukela*, tandis que *nitzaike* "je leur serai" avec tous les terminatifs à régime indirect, tels que *nintzeike* "je leur serais", *deike* "il le leur aura", *geneizke* "nous le leur aurions", ne prennent que la syllabe *la*: *nitzaikela*, *nintzeikela*, *deikela*, *geneizkela*. Tous les autres terminatifs souletins en *ke* autres que ceux que nous venons de nommer prennent *ala* à la forme conjonctive, comme *duke* "il l'aura", *zütüke* "il t'aura", *gütüke* "il nous aura", *nündüke* "il m'aurait", *nizateke* "je serais", variante de *nizate*: *dükiala*, *zütükiala*, *gütükiala*, *nündükiala*, *nizatekiala* etc. Dans tous ces terminatifs souletins en *ala* on ne manquera pas d'observer que l'*e* final, d'après la loi de l'affinité des voyelles, se change en *i*.

4. Les terminatifs souletins en *te* prennent *ala* après avoir changé l'*e* final en *i*, tandis que ceux du guipuscoan, du biscaïen et du labourdin ne font qu'ajouter la syllabe *la*. De *dute* "ils l'ont", guipuscoan et labourdin, se forme *dutela*; du biscaïen *naite* "je puis" dérive *naitela*, et du souletin *lizate* "il serait" on compose *lizatiala*.

5. Les terminatifs en *i* ajoutent *ela* en guipuscoan et en labourdin, et *ala* en biscaïen et en souletin. De *daki* "il le sait" on forme *dakiela*, *dakijala*, *dakiala*. Le biscaïen intercale le son "j" entre l'*i* et l'*a* dans tous les mots, à moins toutefois que l'*i* lui-même ne dérive d'un *e* par la loi de l'affinité des voyelles, comme dans *semia* "le fils", dérivé de *seme* "fils". Si l'*i* final du terminatif est précédé d'une voyelle, il se change en *y* en souletin: *nai* "il m'a", *nayala*.

6. Les terminatifs en *o* passent à la forme conjonctive moyennant l'addition de la syllabe *la*. Le guipuscoan et le labourdin *natzayo*, le biscaïen *nachako*, le souletin *nitzayo* "je suis à lui" donnent naissance à *natzayola*, *nachakola*, *nitzayola*. En guipuscoan toutefois *nago* et *dago* qui correspondent approximativement à *je reste*, *il reste* donnent lieu à *nagoela* ou *nagoala*, *dagoela* ou *dagoala*, tandis que les terminatifs labourdins en *ola* peuvent aussi se terminer en *oela*: *dioela* ou *diola* "il le lui a".

7. La syllabe *la* sert aussi à rendre conjonctifs les terminatifs en *u* ou en *ü*. De *duru*, *dozu*, *duzu*, *düzü* "tu l'as" on forme le guipuscoan *dezula*, le biscaïen *dozula*, le labourdin *duzula*, le souletin *düzüla*. Cependant *du* "il l'a", *dü* "il les a", *zaitu* "il t'a", *gaitu* "il nous a" se transforment, en guipuscoan et en labourdin, en *duela*, *dituela*, *zaituela*, *gaituela*, tandis que les correspondants souletins *dü*, *dütü*, *zütü*, *gütü* deviennent *diala*, *dütiala*, *zütiala*, *gütiala*, avec le changement de l'*ü* en *i* lorsque un *a* doit suivre. Quant au biscaïen *nau* "il m'a" et *dau* "il l'a", c'est *nabela* et *dabela* qu'ils présentent à la forme conjonctive.

8. Les terminatifs en *k* prennent *ala* à la forme conjonctive dans tous les dialectes. Le guipuscoan *dek*, le biscaïen *dok*, le labourdin *duk* et le souletin *dük* "tu l'as" deviennent *dekala*, *duala*,

RÈGLES.

dukala et *düyala*. On remarquera toutefois que le *k* se supprime en biscaïen et qu'en souletin il est remplacé par l'*y*. Cependant, dans ce dernier dialecte, *naik* "tu m'as" donne lieu à *naiyala* et à *naikala*, et *gütük* "tu nous as" à *gütüyala* et à *gütiala*. Il ne faut pas non plus perdre de vue que lorsque par effet de la suppression du *k* final les voyelles *e*, *i*, *o*, *u* se trouvent en contact avec l'*a*, le dialecte biscaïen change l'*e* en *i* et l'*o* en *u*, tandis qu'il intercale un "j" entre l'*i* et l'*a* et un *b* entre cette dernière voyelle et l'*u*. De même donc que *dok* "tu l'as" et *daikek* "tu le pourras" deviennent *duala* et *daikiala*, *jakuk* "il nous est" et *daik* "tu le peux" donnent lieu à *jakubala* et à *daijala*. Quoique le souletin dans la forme conjonctive remplace presque toujours le *k* par *y* au lieu de le supprimer, il arrive quelquefois que cette suppression a lieu dans ce dialecte et que l'*a* se trouve précédé d'un *o* un d'un *ü*, comme dans *gütiala*, synonyme de *gütüyala*, forme conjonctive masculine de *gütük* "tu nous as", qu'il ne faut pas confondre avec *güttala*, forme conjonctive indéfinie de *gütü* "il nous a". Dans les deux cas, comme on le voit, l'*ü* se change en *i*, de même que l'*o* se change en *u* dans *deyuala*, synonyme de *deoyala*, forme conjonctive masculine de *deyok* "tu le lui as". Quant à l'*e*, en dépit de la loi de l'affinité des voyelles, son changement en *i* n'a pas lieu en souletin lorsque le contact avec l'*a* n'est dû qu'à la suppression de la consonne finale. C'est pourquoi dans *deyeala*, synonyme de *deeyala*, forme conjonctive masculine de *deyek* "tu le leur as", l'*e* persiste devant l'*a*. Dans *deeyala* et *deoyala* on remarquera aussi la suppression euphonique d'un *y*, car c'est bien *deyeyala* et *deyoyala* que la théorie indiquerait comme les formes conjonctives de *deyek* et de *deyok* ; et c'est de même par euphonie que *deik* "il te l'a", *zaik* "il t'est", *nitzaik* "je te suis" et probablement quelques autres offrent les formes *deyala*, *zayala*, *nitzayala*, synonymes de *deiyala*, *zaiyala*, *nitzaiyala*.

9. Les terminatifs en *l* du guipuscoan changent *l* en *ll* en prenant *ela*, et ceux du biscaïen, tout en pouvant mouiller ou ne pas mouiller le *l* final, ajoutent *ala*. De *nabil* "je marche" on fait *nabillela*, *nabillala* ou *nabilala*.

10. Les terminatifs en *ll* ajoutent simplement *ela* ou *ala*. De *nabill*, synonyme de *nabil*, on a *nabillela* en guipuscoan et *nabillala* en biscaïen.

11. Tout terminatif en *n* dans lequel cette lettre finale ne sert pas à indiquer le traitement féminin passe à la forme conjonctive par le changement du *n* en *la*. De *nintzan* (en labourdin *nintzen*) "j'étais" on forme *nintzala*, *nintzela*, et des terminatifs féminins *ziñan*, *jonan*, *zinan* "il l'avait" le guipuscoan fait *ziñala*, le biscaïen *jonala* et le labourdin *zinala*. Si la finale est *in*, le *l* se mouille en guipuscoan et peut se mouiller en biscaïen : *nendin* "que je fusse", *nendilla*, *nendila*. Que si le *n* final caractérise le sexe féminin, c'est *ala* qu'il faut ajouter au *n* final, qui en souletin en outre se mouille en *ñ*. C'est ainsi que *den*, *don*, *dun*, *dün*, féminins de *dezu*, *dozu*, *duzu*, *düzü* "tu l'as", donnent lieu au guipuscoan *denala*, au biscaïen *donala*, au labourdin *dunala* et au souletin *düñala*.

12. Les terminatifs en *ñ* prennent *ala* : *diñ*, *diñala* "il l'a", terminatif féminin guipuscoan, et *zaiñ*, *zaiñala* "il t'est", terminatif féminin souletin. Dans ce dernier l'*i*, étant suivi du *ñ*, peut être supprimé : *zañala*. Il en est de même de *nitzaiñ* "je te suis" : *nitzaiñala* ou *nitzañala*, et peut-être de quelques autres.

13. Les terminatifs en *rr* prennent *ela* en guipuscoan et en labourdin, et *ala* en biscaïen : *datorr* "il vient", *datorrela*, *datorrala*.

14. Ceux en *s* reçoivent en guipuscoan l'addition de *ela*, et celle de *ala* en biscaïen : *dakus* "il le voit", *dakusela*, *dakusala*.

15. Les terminatifs en *t* prennent *ala* à la forme conjonctive, et le *t* se change toujours en *d* en guipuscoan, tandis que dans les trois autres dialectes ce changement peut ou ne peut avoir lieu avant l'addition de *ala*. De *det*, *dot*, *dut*, *düt* "je l'ai" et de *zait*, *jat* "il m'est" le guipuscoan fait *dedala* et *zaidala*, le biscaïen *dodala* et *jatala*, le labourdin *dutala* ou *dudala* et *zaitala* ou *zaidala*, et le souletin *düdala* et *zaitala*. En biscaïen le changement du *t* en *d* n'a pas lieu à l'indicatif de la voix intransitive ni lorsque le *t* final est précédé d'un *s*. C'est pourquoi *jat* fait *jatala*, *deust* "il me l'a" *deustala*, et *diraunst* "il m'incommode en bavardant" *diraunstala*. Cependant *dakust* "il me voit" donne lieu, dans ce dialecte, à *dakusdala*. En souletin le changement du *t* n'a pas lieu lorsque cette lettre est précédée d'une diphthongue ou d'un *z*. De *deit* "il me l'a", *deizt* "il me les a" on forme *deitala*, *deiztala*, comme *zaitala* de *zait*. Par exception *ait* "je t'ai" donne lieu à *aidala*. En labourdin la plus grande variété existe à ce sujet, mais on peut admettre comme règle générale que le changement peut ou ne peut avoir lieu à volonté, quoique la persistance du *t* y soit un peu plus fréquente que sa permutation en *d*.

16. Les terminatifs en *tz*, comme le biscaïen *datz* ou *datza* "il gît", prennent *ala* : *datzala*.

RÈGLES.

17. Ceux en *z* enfin ajoutent *ela* en guipuscoan et en labourdin, tandis qu'ils prennent *ala* en biscaïen et en souletin. Du guipuscoan *doaz* "ils vont" ont fait *doazela*, de son correspondant biscaïen *duaz* et de *naz* "je suis" on forme *duazala* et *nazala*, du labourdin *naiz* on fait *naizela* et du souletin *niz*, *nizala*. Quant au terminatifs guipuscoans *naiz* "je suis", *aiz* "tu es", ils ont *naizela* ou *naizala*, *aizela* ou *aizala*.

II. La forme relative se compose on ne peut plus facilement de la forme conjonctive en changeant le *la* final en *n*. On remarquera toutefois qu'en guipuscoan les terminatifs qui à la forme conjonctive prennent *ala* ne prennent que *n* au lieu de *an* à la relative: *nuke*, *nukeala*, *nuken*. En outre *naiz* et *aiz*, dans ce dialecte, font au conjonctif *naizela* ou *naizala*, *aizela* ou *aizala* et au relatif *naizan* ou *aizan*. En biscaïen *dai* "il le peut" fait *daijan* au relatif, ainsi que *lei* "il le pourrait" fait *leijan*, en changeant l'*i* final en *ijan*. Il en est de même des autres terminatifs en *ai* ou en *ei* de ce dialecte. En souletin ceux des terminatifs en *ke* qui prennent indifféremment *ala* ou *la* au conjonctif ne prennent que *an* au relatif: *naike*, *naikiala* ou *naikela*, *naikian*; *aike*, *aikiala* ou *aikela*, *aikian*; *nüke*, *nükiala* ou *nükela*, *nükian*; *nütüke*, *nütükiala* ou *nütükela*, *nütükian* etc. Au conjonctif *dük* et *dütük* donnent lieu dans ce même dialecte à *düyala* et à *dütüyala*, et au relatif à *düyan* ou *dian* et à *dütüyan* ou *dütian*. On remarquera en passant que *dian* et *dütian* présentent l'inconvénient d'être en même temps les formes relatives de *dük*, *dütük* "tu l'as, tu les as" et de *dü*, *dütü* "il l'a, il les a".

III. La forme causative, propre au labourdin et au souletin, se compose de la forme capitale que l'on fait précéder du mot *bai* ou *bei*, selon le dialecte. En même temps le *d* initial du terminatif se change en *t*, le *g* en *k* et le *z* en *tz*. C'est ainsi que *dire* "ils sont", *gaitu* "il nous a", *zen* "il était" donnent lieu, en labourdin, à *baitire*, *baikaitu*, *baitzen*, tandis que les terminatifs correspondants du souletin *dira*, *gütü*, *zen* deviennent *beitira*, *beikütü*, *beitzen*. Dans ce dernier dialecte en outre l'*i* final de *bei* s'élimine devant les terminatifs commençant par une voyelle, par *l* ou par *n*. De *aigü* "nous t'avons", *entzaket* "je te pourrais", *itzait* "tu m'es", *ündian* "il t'avait", *lüke* "il l'aurait", *niz* "je suis" on forme *beheigü*, *behentzaket*, *behitzait*, *behündian*, *belüke*, *beniz*, tandis que les terminatifs labourdins correspondants *haugu*, *hintzaket*, *hatzait*, *hintuen*, *luke*, *naiz* ne font qu'ajouter *bai* pour passer à la forme causative: *baihaugu*, *baihintzaket*, *baihatzait*, *baihintuen*, *bailuke*, *bainaiz*. On remarquera que les terminatifs souletins qui commencent par une voyelle se prononcent quelquefois, quoique rarement, avec un *h* initial comme en labourdin: *haigü* etc. C'est toujours avec *h* qu'ils se prononcent à la forme causative.

IV. La forme interrogative est propre au souletin. Si le terminatif finit en consonne, on ajoute un *a*: *badük* "tu l'as", *badüka?* "l'as-tu?"; *banian* "je l'avais", *baniana?* "l'avais-je?"; *niz* "je suis", *niza?* "suis-je?"; *badüket* "je l'aurai", *badüketa?* "l'aurai-je?". Dans les terminatifs en *a* on rend cette voyelle accentuée si elle est atone, ou bien on la change en *eya*: *dira* "ils sont", *dirá* ou *direya?* "sont-ils?"; *gira* "nous sommes", *girá* ou *gireya?* "sommes-nous?". Si le terminatif finit en *e* non précédé d'un *i*, on ajoute *ya* ou bien on change l'*e* final en *ia*: *dezake* "il le peut", *dezakeya* ou *dezakia?* "le peut-il?". Dans les terminatifs en *ie* c'est toujours *ya* que l'on ajoute: *badie* "ils l'ont", *badieya?* "l'ont-ils?". A ceux en *i* on ajoute un *a*: *badaki* "il le sait", *badakia?* "le sait-il?". Ceux en *o* non précédé d'un *i* changent l'*o* en *ua*: *badago* "il reste", *badagua?* "reste-t-il?". Si le terminatif finit en *io*, c'est *ya* que l'on ajoute: *dizakio* "il le lui peut", *dizakioya?* "le lui peut-il?". Si enfin la lettre finale est un *ü*, elle se change en *ia*: *badüzu* "tu l'as", *badüzia?* "l'as-tu?".

V. La forme affirmative n'est autre que la forme principale précédée de la syllabe inséparable *ba*. Le guipuscoan et le labourdin *du*, le biscaïen *dau*, le souletin *du* donnent lieu à *badu*, *badau*, *badü*. En souletin on ajoute un *h* au terminatif qui commence par voyelle. De *ua* (plus rarement *hua*) on forme *bahua* "tu vas", comme du labourdin *hoa*, du guipuscoan *oa* et du biscaïen *ua* on compose *bahoa*, *baoa*, *baua*.

VI. La forme dubitative ne diffère en rien de la forme affirmative, quoique la syllabe inséparable *ba* y ait un sens tout différent. (V. la troisième note du quatrième tableau préliminaire de la première partie, ainsi que le troisième tableau préliminaire de cette deuxième partie, où les différences de ces

RÈGLES.

deux syllabes *ba* quant au sens et quant au nombre de combinaisons possibles avec les temps se trouvent données d'une manière détaillée dans les quatre dialectes.)

VII. La forme négative se compose du mot *ez* "non" dont on fait précéder la forme capitale. Pour que la forme négative ait lieu il faut toutefois que *ez* détermine un changement quelconque dans le terminatif qu'il affecte ou bien qu'il s'altère lui-même dans cette union. Dans le guipuscoan et dans le labourdin *ez naiz* "je ne suis pas" nous n'avons pas plus de forme négative que dans *non sum*, les deux mots restant séparés avec leur sens indépendant. Il en est de même du biscaien *ez naz*. Dans le souletin *eniz*, au contraire, nous avons une véritable forme négative ne formant qu'un seul mot, car on ne pourrait pas écrire *e niz*, puisque c'est bien *ez* et non pas *e* qui constitue la négative souletine. Cet *eniz* forme un seul mot au même titre que le latin *nolo*. Si dans la forme causative on ne réfuse pas à *bai* le droit de former avec *naiz* la forme *bainaiz*, forme dans laquelle le terminatif aussi bien que *bai* reste intact, pourquoi, dira-t-on, réfuser à la négative *ez* ce que l'on accorde à *bai*? La réponse est facile : c'est que le *bai* des formes causatives n'a rien de commun, quant au sens, avec l'adverbe affirmatif *bai*, tandis que *ez* conserve toujours le sens négatif. Il n'est donc pas nécessaire que le *bai* causatif s'altère ou qu'il produise de changement dans le terminatif pour constituer des formes verbales, comme cela est de rigueur pour *ez*, qui ne peut trouver d'autre bonne raison pour faire partie de la forme négative que les changements morphologiques qu'il est capable de produire. En effet *ez* est un mot qui peut exister isolé, tandis que ce n'est pas du *bai* causatif, mais seulement du *bai* affirmatif que l'on peut en dire autant. Le sens causatif de *bai*, lors même qu'il n'aurait jamais la propriété de déterminer les changements du terminatif, suffit à lui seul à justifier l'existence des formes causatives. Quant aux formes dubitatives et affirmatives, on doit aussi les reconnaître, quoique elles ne présentent jamais ou presque jamais de changement dans les terminatifs, car le *ba* affirmatif, n'étant plus *bai*, se trouve avoir subi une altération comme celle de *e* pour *ez*, et quant au *ba* dubitatif, ce n'est pas un mot, mais seulement une syllabe incapable d'exister isolée. Que si elle sert à rendre, soit dans les temps suppositifs, soit dans les formes dubitatives, ce que l'on exprime en français par la conjonction *si*, elle ne saurait pas plus exister isolée avec le sens de *si* que le *que* latin ne saurait être employé isolément avec le sens de *et*.

Quant au changements que la négative *ez* fait subir aux consonnes initiales des terminatifs, le *b* se transforme en *p*, le *d* en *t*, le *g* en *k*, le *z* en *tz*. Lorsque le *z* du terminatif se change en *tz* le *z* final de la négative s'élimine. Ces règles valent pour les quatre dialectes.[1] C'est ainsi que des terminatifs labourdins *balu* "s'il l'avait", *dire* "ils sont", *gaitu* "il nous a", *zen* "il etait" on forme *ezpalu*, *eztire*, *ezkaitu*, *etzen*. De même en souletin les terminatifs correspondants *balü*, *dira*, *gütü*, *zen* donnent lieu à *ezpalü*, *eztira*, *ezkütü*, *etzen*. Dans ce dialecte en outre les terminatifs qui commencent par une voyelle, terminatifs qui peuvent aussi, mais rarement, commencer par un *h*, prennent toujours cette lettre à la forme négative, et le *z* final de *ez* s'élimine. Ce *z* final s'élimine de même devant les terminatifs commençant par *h* ou par *n*. C'est ainsi que *aigü* (rarement *haigü*) "nous t'avons", *entzaket* "je te pourrais", *itzait* "tu m'es", *ündian* "il t'avait", *lüke* "il t'aurait", *niz* "je suis" donnent lieu à *ehaigü*, *ehentzaket*, *ehitzait*, *ehündian*, *elüke*, *eniz*, tandis qu'en labourdin *ez haugu*, *ez hintzaket*, *ez hatzait*, *ez hintuen*, *ez luke*, *ez naiz* ne représentent pas des formes, mais seulement des locutions négatives. Il en est de même du guipuscoan et du biscaïen pour les terminatifs qui commencent par une voyelle, par un *l* ou par un *n*, tels qu'on peut les observer dans *ez luke*, *ez naiz*, *ez aiz*, en biscaïen *ez leuke*, *ez naz*, *ez az*.

[1] En guipuscoan la forme négative, comme nous l'avons déja remarqué, n'est pas obligatoire, et en biscaïen elle l'est encore moins. Dans ce dernier dialecte *ez balen*, *ez gara*, *ez dira*, *ez zan* sont plus usités que *ezpalen*, *ezkara*, *eztira*, *etzan*, tandis qu'en guipuscoan *ez balu* et *ezpalu*, *ez gera* et *ezkera*, *ez dira* et *eztira*, *ez zan* et *etzan* s'usent indifféremment.

OBSERVATIONS

SUR

LES PERMUTATIONS, LES ADDITIONS ET LES SUPPRESSIONS RÉGULIÈRES QUE SUBIT LE RÉGIME DE TROISIÈME PERSONNE DE L'INDÉFINI, AINSI QUE LES LETTRES ET LES SYLLABES ALLOCUTIVES, DANS LA FORMATION DES TRAITEMENTS.

LES changements réguliers qui ont lieu dans les terminatifs masculins, féminins, respectueux et diminutifs, peuvent affecter non seulement la lettre ou la syllabe pronominale allocutive qui n'entre dans le terminatif ni comme sujet ni comme régime et qui appartient toujours à la seconde personne du singulier, mais aussi d'autres lettres ou d'autres syllabes pronominales qui, exprimant toujours soit un sujet soit un régime, peuvent appartenir à n'importe quelle personne du verbe. Il est évident que lorsque ce sujet ou ce régime est de seconde personne, la lettre ou la syllabe pronominale est nécessairement allocutive. Il ne sera question ici, parmi les derniers changements, que de ceux qui se rapportent au régime de troisième personne lorsque la seconde n'entre dans le terminatif ni comme sujet ni comme régime, et de même parmi les lettres ou les syllabes allocutives, que de celles qui ne sont ni sujet ni régime. (*Voyez* page xxviii., ligne 26. et suiv.).

Lettres et syllabes allocutives.

Quant aux lettres ou aux syllabes allocutives n'entrant dans le terminatif ni comme sujet ni comme régime, elles consistent en 'k' pour le masculin, 'n' pour le féminin, 'zu' pour le respectueux, et 'ŭ' pour le diminutif. Ces signes d'allocution s'ajoutent à l'indéfini. Le dialecte bas-navarrais oriental, le seul qui possède les cinq traitements d'une manière complète, fournit comme exemple : dio, ziok, zion, ziozu, ziobŭ '*il le peut*'.

On évite par un 'a' euphonique, moins souvent par un 'e', le contact du 'k' ou du 'n' avec une consonne, et lorsque la nature du dialecte exige la suppression du signe allocutif, la lettre euphonique, qui ne disparaît presque jamais, s'en fait le représentant. C'est ainsi que dans le guipuscoan 'diot, ziokat, zioñat' *je le lui ai*, le 'k' et le 'ñ' suivis de l''a' euphonique entrent dans les terminatifs allocutifs, tandis que dans le labourdin 'diot, ziozat, zionat', et dans le biscaïen 'deutsat, jeutsaat, jeutsanat', l''a', quoique le 'k' ait disparu, persiste au masculin. De même en 'diat' *m.* (pour 'dikat') '*je l'ai*', le '*k*' disparaît, et la lettre euphonique reste. Ce terminatif appartient à tous les dialectes, moins le biscaïen, qui à 'jont' (pour 'jokat'). Le 'n' féminin n'est pas supprimé, excepté en roncalais : zion '*il l'avait*' donne lieu à 'zia', masculin et féminin, et à 'zizun', respectueux. Dans ce sous-dialecte, en effet, le féminin ne diffère pas du masculin dans les temps passés : nokian, nokia, nokie, nokezun '*je l'aurais eu*'; nindion, nindia, nindie, nindizun '*il m'avait*'; gindokian, gindokia, gindokie, gindokezun '*il nous aurait eus*'; zazkaun, zazkaba, zazkaba, zazkauzun '*il les lui avait*'; zitzaun, zitzaba, zitzaba, zitzauzun '*il lui était*'. Le 'zu' respectueux perd quelquefois le 'z' en bas-navarrais oriental : zuun '*il était*', ziin '*il l'avait*', pour 'zuzun, zizin.' En roncalais, il perd l'u dans 'diez', resp. de 'dud' *je l'ai*.

Les principales permutations des lettres et des syllabes allocutives, sont celles de 'k' en 't' et en 'y', de 'n' en 'ñ', de 'zu' en 'zi', et de 'ŭ' en 'ĭ'. Le 'k' masculin se transforme en 't', en haut-navarrais méridional et en aezcoan. Ce changement a lieu surtout aux temps passés de l'indicatif, du conditionnel et du potentiel, dans les terminatifs à régime indirect des deux voix. Le haut-navarrais méridional nous offre : zekio, zekiota '*il lui était*'; zekiote, zekioteta '*il leur était*'; zio, ziota '*il le lui avait*'; zioke, zioketa '*il le lui aurait eu*', *etc.*, terminatifs qui en aezcoan sont rendus par 'zitzayo, zichayota; zitzaye, zichayeta; zako, ŭakota; zakoke, ŭakoketa', etc. Le même changement a presque toujours lieu dans ces deux dialectes à la première personne des deux nombres du présent de l'indicatif et du potentiel de la voix transitive : diot, ziotat '*je le lui ai*'; zokegu, zoketagu '*nous le lui pouvons*', et en aezcoan : 'dakot, ŭakotat; dazokegu, ŭaŭoketagu'. La permutation du 'k' en 'y' a lieu, plus ou moins, dans tous les dialectes de France, mais surtout en souletin. Ce dialecte nous présente : nŭkian, nikeya '*je l'aurais eu*'; dezaket, dezakeyat '*je le puis*'; lŭkeye, likeye '*ils l'auraient*', tandis que les terminatifs labourdins correspondants sont en général ceux-ci; 'nuken, nikeyan; dezaket, zezakeat; lukete, liketek'. Quant aux deux dialectes bas-navarrais, ils fournissent : 'nikean, dezakeat, likeye'. Le 'n' allocutif féminin se change souvent en 'ñ', en guipuscoan et en souletin. Cela arrive le plus souvent, lorsque cette lettre se trouve entre deux voyelles, mais en guipuscoan c'est plutôt la voyelle 'i' qu'aucune autre celle qui détermine ce changement, lorsque le 'n' en est précédé. C'est ainsi que les terminatifs souletins : dŭ, din '*il l'a*'; dŭgŭ, diñagŭ '*nous l'avons*'; zŭkian, zikeña '*il l'aurait eu*', se rendent en guipuscoan par 'du, diñ; dugu, diñagu; zukean, zikeñan'. Le 'zu' et le 'ŭ' allocutifs se transforment en 'zi' et en 'ĭ' dans le dialecte bas-navarrais oriental. On observe ce changement à l'indicatif et au conditionnel dans les terminatifs de la voix transitive à un seul régime, et dans tout autre terminatif ayant un 'u' à la suite du 'zu' allocutif : nu, nizi '*il m'a*'; luke, likezi '*il l'aurait*'; gintien, gintzin '*il nous avait*'; zukan, zikezin '*il l'aurait eu*'; dakon, diakozin '*nous le lui avons*'; dezakeu, dezakeziu '*nous le pouvons*'. Dans ce même dialecte, le 'zu' et le 'ŭ', ainsi qui le 'zi' et le 'ĭ', se transforment en 'tzu, chu, tzi, chi', lorsque le sujet de l'intransitif ou le régime direct du transitif est au pluriel : ziakozu '*il lui est*', ziazkotzu '*ils lui sont*', diakozu '*il le lui a*', diazkotzu '*il les lui a*'; likezi '*il l'aurait*', lizketzi '*il les aurait*'. Au diminutif : 'ziakoŭ, ziazkochu; diakoŭ, diazkochu; likeĭ, lizkechi'. Le souletin suit de près le bas-navarrais oriental dans cette permutation, mais avec quelques irrégularités, car le changement du 'zŭ' en 'tzŭ' n'y est pas toujours obligatoire, et quelquefois même il n'a pas lieu : 'ziozŭ, zitzotzŭ; diozŭ, ditzozŭ-ditzotzŭ; likezŭ, litikezŭ'. Le *zŭ*, en souletin, ne se change pas en *zi*.

x

OBSERVATIONS.

Permutations.

1. e × a : dentsee, *f.* jeutsane '*ils le lui ont*' bisc. 17.
2. e × i : det, *m.* diat '*je l'ai*' guip. = *geneizko, *m.* ginizkok '*nous les lui aurions*' soul. 11.
3. i × e : ditu, *m.* zetik '*il les a*' guip. 7, 19.
4. i × ai : *ninduan, *m.* nainduan '*il m'avait*' bisc. 35.
5. o × e : dizkiotet, *m.* zizkiekatet '*je les leur ai*' guip. 19. = dako, *m.* dakek '*il le lui a*' nav. occ.
6. o × i : do, *m.* dik '*il l'a*' guip. de Cegama.
7. u × i : du, *m.* dik '*il l'a*' guip.; lab.; soul. de Roncal; nav. sept.; nav. mér.; nav. occ.; nav. or.
8. u × o : *ninduen, *m.* ninchokan '*il m'avait*' guip. 30, 37.
9. ü × i : dü, *m.* dik '*il l'a*' soul.; nav. or. de S. Palais et de Bardos. = zün, *m.* zian 38, '*il l'avait*' nav. occ. d'Ustarits.
10. ai × i : *nai, *m.* nik '*il m'a*' soul.
11. ei × i : deit, *m.* ditak '*il me l'a*' soul.
12. au × a : *nau, *m.* niak 29, '*il m'a*' lab. = *dau, *m.* diaak 29, 45, '*il me l'a*' nav. occ. = *m.* datak *nav. or. d'Arberoue.*
13. au × o : *nau, *m.* nachok 30, '*il m'a*' guip. = *m.* najok, *bisc.* 31.
14. eu × o : *euan, *m.* joan '*il l'avait*' bisc. 31.
15. eu × i : deu, *m.* dik '*il l'a*' guip. d'Azpeitia.
16. ote × e : zizkioten, *m.* zizkiekan '*il les leur avait*' guip.
17. d × j : *dot, *m.* jost '*je l'ai*' bisc.
18. d × š : dako, *m.* šakok '*il le lui a*' nav. occ. d'Aezcoa.
19. d × z : dio, *m.* ziok *guip.*; *lab.*; *nav. sept.*; *nav. mér.*; *nav. occ. d'Ustarits.* = dako, *m.* zakok *nav. occ. de Mendionde* 'il le lui a'. = dio, *m.* ziok '*il le peut*' soul.; nav. occ. de Mendionde; nav. or.
20. l × j : *legion, *m.* jegioan '*qu'il le lui eût*' bisc.
21. t × d : giñituen, *m.* gindukan '*nous les avions*' guip. 37, 38.
22. tz × ch : zitzayo, *m.* zichayota '*il lui était*' nav. occ. d'Aezcoa. 27.
23. z × j : zituzan, *m.* jituazan '*il les avait*' bisc.
24. z × š : zayo, *m.* šayok '*il lui est*' nav. occ. d'Aezcoa.
25. z × ti : leizko, *m.* litikok } '*il les lui aurait*' soul. 11.
26. z × tzi : leizko, *m.* litzikok }

Additions.

27. + s : deust, *f.* jeustana '*il me l'a*' bisc. 17. = gindio, *m.* gindiota '*nous le lui avions*' nav. mér. = gindako, *m.* gindakota *nav. occ. d'Aezcoa.*
28. + e : dute, *f.* ditene, 7. *ils l'ont*' lab. de S. J. de Luz = zaiken, *m.* zikeeya 11, 44. '*il le leur aurait eu*' soul. = du, *r.* diez 7. '*il l'a*' rone. = zue, *f.* ziepa 7, 27. '*il l'avait*' nav. mér. de Goñi (localité appartenant à la variété d'Olza, faisant partie du sous-dialecte haut-navarrais méridional ultra-pampalunais.)
29. + i : deiko, *m.* dikiok '*il le lui aura*' soul. 11. = daut, *m.* ziautak 19. *lab.* = *m.* diaak 12, 45. *nav. occ.* = *m.* diautak *nav. or.* = daat, *m.* diak 30, 45. *nav. or.* 'il me l'a'. = datzazkioke, *m.* daizkiokok '*ils lui peuvent*' guip. 48.
30. + ch : *nau, *m.* nachok '*il m'a*' guip. 13.
31. + j : leuke, *m.* lajeukek '*il l'aurait*' bisc.
32. + k : zitzayon, *m.* zitzakioken '*il lui était*' guip.
33. + z : litake, *m.* lituzkek '*il les aurait*' guip.
34. + chen : *niuduke, *m.* ninchendukak '*il m'aurait*' guip.

Suppressions.

35. — a : *ninduan, *m.* nainduan '*il m'avait*' bisc. (*pour* nainduasan) 4. = zian, *m.* zikan '*il l'avait*' soul.
36. — aa : daat, *m.* diak '*il me l'a*' nav. or. (*pour* diaak) 29, 45.
37. — e : zuen, *m.* zikan 7. *guip.*; *lab.*; *nav. sept.* = zien, *m.* zikan *nav. or.* = zue, *m.* zia 7, 44. *nav. mér. et nav. occ. d'Aezcoa* 'il l'avait'. = *ninduen, *f.* nindunen '*ils m'avaient*' bisc.
38. — i : giñituen, *m.* gindukan 21, 37. '*nous les avions*' guip. = dit, *m.* dak 45. '*il me l'a*' guip. de Cegama (*pour* ditak) = zün, *m.* zian '*il l'avait*' nav. occ. = tu, *r.* tzi (*pour* tizi) '*il les a*' nav. or.
39. — o : zion, *m. f.* zia '*il l'avait*' soul. de Roncal 44.
40. — u : genduke, *m.* ginkek '*nous l'avions*' guip. 2, 43.
41. — ai : nitzayo, *m.* nitzok '*je lui suis*' soul. = zizayon, *r.* ziziozan '*il lui était*' nav. or. de Salazar.
42. — ei : nintzeyon, *m.* nintzoya '*je lui étais*' soul. 44.
43. — d : gendnen, *m.* giñikan '*nous l'avions*' guip. 2, 7, 37. = genduan, *m.* gajoan *bisc.* 14, 31, 35, 44.
44. — n : zian, *m.* zia *soul.* 35. = zion, *m. f.* zia 39. *soul. de Roncal* 'il l'avait'. = geuntsan, *m.* gajeutsaan '*nous le lui avions*' bisc. 31.
45. — t : dit, *m.* dak 38. '*il me l'a*' guip. de Cegama (*pour* ditak) = dute, *m.* die, *f.* dine 7. '*ils l'ont*' lab.; nav. occ.; nav. or. = *f.* diñe 7. *nav. sept.*; *nav. mér.*
46. — y : zeikoyen, *m.* zikueya '*ils le lui auraient eu*' soul. (*pour* zikoyeya) 11, 44.
47. — z : dituzte, *m.* zetitek '*ils les ont*' guip. 3, 7, 19.
48. — tza : datzakioke, *m.* dakiokok '*il lui peut*' guip.
49. — zt : zituzten, *m.* zituekan '*il les avaient*' guip. = dituzte, *f.* ditine 7. '*ils les ont*' lab. = tuzte. *f.* tiñe 7. *nav. sept. de Baztan* = *f.* tine 7. *nav. occ.*; *nav. or.* = tuzte, *f.* tiñe 7. *nav. sept. de Vera*, = tuste, *f.* tiñe, tiñen (*pléonasme*) 7. *nav. mér.*

---

* Les terminatifs marqués d'un astérisque ne présentent pas, à dire vrai, de changement de régime de troisième personne, le seul dont il soit ici question, mais on considère en eux les permutations que présente l'*au* pronominal de troisième personne, qui forme un tout avec *n* dans *nau*, *gau*, syllabes équivalentes à *niau*, *nikau* 'moi-même'. (*Voyez* la note 3. de la page xiii).

OBSERVATIONS.

CHANGEMENTS AUTRES QUE CEUX SUBIS PAR L'INDÉFINI DANS LA FORMATION DES TRAITEMENTS ALLOCUTIFS.

Régime direct singulier de troisième personne.

De toutes les permutations que l'on observe dans le verbe basque, celles des syllabes *au*, *dau*[1] sont sans contredit les plus nombreuses et les plus importantes. Ce sont bien ces syllabes en effet, ou leurs permutations (et c'est en cela surtout que consiste notre théorie du Verbe basque) celles qui représentent le régime direct singulier de troisième personne. *au* n'étant lui-même que le démonstratif français *ceci*. Le *d* préfixe qui se trouve au présent de l'indicatif à régime de troisième personne et aux temps qui en dérivent, disparaît au passé et aux temps du même type. A la troisième personne on a un *z*[2] rédondant, qui à son tour se change en *l* au présent du conditionnel, au présent et aux futurs du potentiel conditionnel, ainsi qu'aux suppositifs et aux optatifs correspondants. C'est ainsi que *zautan* lab., *zeitan* soul. 'il me l'avait' donnent lieu, le premier à *lauket* 'il me l'aurait', *balaut* 's'il me l'avait', et le second à *aileit* 'me l'eût-il'. Ce changement du *z* en *l* a lieu dans tous les dialectes, mais il n'est pas toujours obligatoire en biscaïen. Nous disons donc que la syllabe *au*, telle qu'elle existe dans son intégrité primitive en *dau* 'il l'a' du biscaïen, peut se transformer en *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, *ü*, *ai*, *ei*, *eu*, *aa*, *ao*, *ie*, *ii*, *io*, *iu*, *iü*, *oo*, *üi*, *üü*.

au : *dau* '*il l'a*' bisc.; guip. de la Burunda. = *daust* '*il me l'a*' bisc. occ. des environs de Bilbao. = *daut* *lab.*; *nav. occ.*; *nav. or.*

a : *nazu '*tu m'as*' guip. = *nade (*syn. de* naude) '*ils m'ont*' bisc. occ. = bizzo (*syn. de* bezo) '*ait-le-lui* lab. = dat '*il me l'a*' lab. d'Arcangues; nav. sept. de Baztan. = dako '*il le lui a*' nav. occ.; nav. or. = dau *soul. de Roncal.*

e : det '*je l'ai*' guip. = dezan '*qu'il l'ait*' guip.; lab.; soul.; nav. sept.; nav. occ.; nav. or. = deye *soul.* = dee *nav. occ.*; *nav. or.* 'il le leur a'. = dere '*il me l'a*' nav. mér. d'Olza.

i : dit *guip.* = dĩ *nav. sept.* = dida *ou* dira *nav. mér.* 'il me l'a'. = dio '*il le lui a*' lab.; nav. occ. d'Ustarits. = *nizu (*syn. de* nuzu) '*tu m'as*' nav. or. de Salazar. = dion '*qui l'a*' soul. de Roncal.

o : dot '*je l'ai*' bisc. = do '*il l'a*' guip. de Cegama. = *nroke '*il me peut*' (*potest me*†) soul. de Roncal. = *noke *nav. or. de Salazar.*

u : du '*il l'a*' guip.; lab.; soul. de Roncal; nav. sept.; nav. mér.; nav. occ.; nav. or. = *gaituz '*il nous a*' bisc.

ü : dü '*il l'a*' soul.; nav. or. de Mixe et de Bardos. = züün '*il l'avait*' nav. occ. d'Ustarits.

ai : *nai '*il m'a*' soul.

ei : deit '*il me l'a*' soul.

eu : deust '*il me l'a*' bisc. = deu '*il l'a*' guip. d'Azpeitia; bisc. occ. d'Arratia, d'Arrigorriaga.

aa : daat '*il me l'a*' lab. de S. Pée; nav. or.

ao : darot '*il me l'a*' lab. des livres.

ie : diegu '*nous l'avons*' ronc. d'Urzainqui.

ii : *nindin '*il m'avait*' lab. d'Arcangues. = *nindion *soul. de Roncal.* = *nindiin *nav. occ.* = *nindien *nav. or.*

io : dio '*il le peut*' soul.; nav. occ. de Mendionde; nav. or.

iu : *ninduen *guip.*; *nav. sept.* = *nindaan *bisc.* = *nindue *nav. mér.* 'il m'avait'. = *yindudan *m. f.* '*je l'avais*' soul. de Roncal.

iü : *nintüin, nitüin '*il m'avait*' nav. occ. d'Ustarits.

oo : doot '*il me l'a*' lab. de Sare.

üi, üü : *nündian '*il m'avait*'. = *nündüke '*il m'aurait*' soul.

—e : ditzan (*pour* ditezan) '*qu'il les ait*' guip.; soul.; nav. occ.; nav. or.

—u : zen (*pour* zuen) '*il l'avait*' guip. de la Burunda. = tzu (*pour* duzu) '*tu l'as*' soul. de Roncal. = *gitzu (*pour* gituzu) '*tu nous as*' nav. or. = tzu (*pour* tuzu) '*tu les as*' nav. or. de Salazar.

On peut ajouter à cette liste le changement du *k* en *y* et en *s*, dans le bisc. guipuscoan : deuseo, *bisc.*; *yao*, *Anzuola*; *sao*, *Oñate* 'il le lui a'.

Régime indirect singulier de troisième personne.

La lettre *o* exprime ce régime, qui peut en outre être représenté par *o*, *u*, *b*, *i*, *ko*, *ka*, *yo*, *io*, *tsa*[3], *tso*. Le démonstratif *au* a pour régime indirect singulier *oni*[4], dont *o* n'est qu'une abréviation, de même que *ku* en est une de *koni*, salazarais et roncalais.

† Lorsque le *me* français, à l'intransitif, correspond au *mihi*, on ne donne pas de synonyme latin.

[1] Variantes de *au* 'ceci' *guip.*; *bisc.*; *nav. sept.* = hau *lab.*; *soul.*; *nav. occ.*; *nav. or.* = gau *nav. mér.*; *nav. occ. d'Aezcoa.* = kau *nav. or. de Salazar.* = kaur *soul. de Roncal.* Entre *g* et *d* la permutation n'est pas rare en basque, de sorte que *dau*, tel qu'on le rencontre dans les terminatifs, pourrait être considéré comme synonyme de *gau*. Nous sommes portés à croire que l'ordre chronologique du changement de la consonne, dans les démonstratifs isolés, a été le suivant : *k*, *g*, *h*. De *kau* se serait formé *gau*, et de celui-ci, *hau*. Ce dernier, par la suite, aurait donné lieu à *au*. D'après cette manière de voir, *hume*, dans *emakume* 'femme', serait plus primitif que *hume* ou *ume* 'enfant, fils, petit'. C'est au reste dans les composés que le mot primitif se trouve souvent, du moins d'après nous, le mieux conservé : *bet* pour *begi* 'œil', dans *betazal* 'paupière' (écorce d'œil); *gal* pour *gari* 'blé', dans *galburu* 'épi' (tête de blé), etc.

[2] Ce *z* rédondant (*voyez* page xxiii.) ne se trouve presque jamais en biscaïen au passé de l'indicatif. C'est ainsi qu'au labourdin *zautan* 'il me l'avait'; *zidan* guip.; *zeitan* soul.; *ziren* nav. sept.; *zida* ou *zira* nav. mér.; *zuan* nav. occ. et nav. or., correspond en biscaïen *eustan*, et non pas *zeustan*. Au passé des autres modes, ce dialecte change très-souvent le *z* en *l*, ce qui, en souletin, peut avoir lieu au subjonctif. Le guipuscoan a *zezakean* 'il le pouvait', *leikean* bisc. = *zezan* 'qu'il l'eût', *legian* bisc.; *lezan* ou *zezan* soul., et quelquefois haut-navarrais méridional et bas-navarrais oriental.

[3] Le *ts*, en biscaïen, est une caractéristique de régime indirect du transitif, laquelle s'applique aux trois personnes indistinctement, et précède les lettres ou les syllabes pronominales *o*, *a*, *t*, *gu*, *zu*, *e*, *zue*, en donnant lieu à *tso* ou *tsa*, *ts*, *sku*, *tsu* ou *s-zu*, *tse*, *tsue* ou *s-zue*.

[4] Variantes de *oni* 'à ceci' *guip.*; *bisc.*; *nav. sept.* = huni *lab.*; *soul.*; *nav. occ.*; *nav. or.* = goni *nav. mér.*; *nav. occ. d'Aezcoa.* = gonei *nav. mér.* = onei *nav. mér. d'Olza.* = koni *nav. or. de Salazar*; *soul. de Roncal.*

OBSERVATIONS.

o : dio '*il le lui a*' guip.; lab.; soul. de Roncal (variété d'Uztarroz); nav. sept.; nav. mér.; nav. occ. d'Ustarits. = litzakeo '*il lui serait*' bisc. = deitzo '*il les lui a*' soul. = dakion '*qu'il lui soit*' ronc. = lakioke '*il lui pourrait*' nav. occ., nav. or.

u, b : dau '*il le lui a*' soul. de Roncal; dazka ou dazkau '*il les lui a*'; dabei '*ils le lui ont*'.

i : dazkei ou dazkiei ou dazkabei '*ils les lui ont*' soul. de Roncal.

ko : zako '*il lui est*' guip. de Cegama; nav. occ.; nav. or. = jako, bisc.

ka : jaka '*il lui est*', bisc., syn. de *jako*.

yo, io : zayo '*il lui est*' guip.; lab.; soul.; nav. sept.; nav. mér.; nav. occ. d'Espelette. = daroyot (*syn. de* daroakot) '*j'ai accoutumé de le lui*' bisc. = zaiko '*il lui sera*' soul.

tsa : deutsa '*il le lui a*' bisc.

tso : deutso '*il le lui a*' bisc., syn. de *deutsa*.

On remarquera dans ses exemples les permutations de l'*o* en *a* et en *u*, de l'*u* en *i* et en *b*, du *k* en *y* et en *ts*, ainsi que la suppression totale du régime indirect qui a lieu en *dazka*, *dazkei* syn. de *dazkau*, *dazkiei* ou *dazkabei*. Le biscaïen supprime aussi quelque-fois l'*o* régime indirect, devant l'*e* sujet pluriel de troisième personne, et en guip. d'Hernani, je trouve la même suppression devant *zka* régime direct : *dizkan*, pour *diozkan* 'il les lui a'; *begie-begioe* 'qu'ils le lui aient'. Pour d'autres exemples, *voyez* au régime indirect de troisième personne du pluriel, page xix.

Sujet et régime de première personne du singulier.

Le sujet de première personne du singulier est indiqué par *n* ou par *t*; le régime direct, par *n*; le régime indirect, par *t*. A l'intransitif et aux temps passés du transitif à régime direct de troisième personne, ainsi qu'à leurs dérivés, c'est *n* prépositif qui indique le sujet, tandis que *t* postpositif joue le même rôle au transitif à régime de seconde personne, ainsi qu'aux temps présents du transitif à régime direct de troisième, et à leurs dérivés : *naiz* 'je suis', *nuen* 'je *l'avais*', *nizun* 'je *te l'avais*', *zaitut* 'je *t'ai*', *det* 'je *l'ai*'; *nau* '*il* m'*a*'; *zait* '*il* m'*est*', *dit* '*il me l'a*'. Ces règles valent pour tous les dialectes : *naz*, *neuan*, *neutsun*, *zaitudaz*, *dot*; *nau*; *jat*, *deust*[1], *bisc.* = *naiz*, *nuen*, *nautzun*, *zaitut*, *dut*; *nau*; *zait*, *daut*, *lab.* = *niz*, *nian*, *neizün*, *zutüt*, *düt*; *nai*; *zait*, *deit*, *soul.* = *naiz*, *nuen*, *nizun*, *zaïtut*, *dut*; *nau*; *zuï*; *diï*, *nav. sept.* = *naiz*, *nue*, *nizu*, *zaitut*, *dut*; *nau*; *zaida*, *dida*, *nav. mér.* = *niz*, *niin*, *nauzun*, *zitut*, *dut*; *nu*; *zaut*, *daut*, *nav. occ.* = *niz*, *nien*, *nauzun*, *zitut*, *dut*; *nu*; *zaat*, *daat*, *nav. or.* Outre la permutation du *n* en *t*, on remarquera celle du *t* en '*t̃*', en '*d*', en '*r*' et en '*d*', ainsi que celle du *n* en '*ñ*'. Le *t* se change en '*t̃*' en plusieurs variétés de la langue basque, surtout du haut-navarrais septentrional, et cela a lieu non seulement dans le sous-dialecte d'Ulzama, que nous avons choisi comme le représentant le plus caractéristique de ce dialecte, mais aussi dans ceux de Vera, d'Irun, etc. Le changement de ce *t* pronominal en *d*, entre deux voyelles, est plus ou moins fréquent en guipuscoan, en biscaïen, en labourdin et en souletin : dezadan *guip.*, *lab.*, *soul.*, dagidan *bisc.* 'que *je* l'aie'; zizkidaketean *guip.*, leuskedezan *bisc.*, zauzkidatekeen *lab.*, zeizkeden *soul.* 'ils *me* les auraient eus'; zitzaizkidakean *guip.*, litzakedazan *bisc.*, zitzaizkidaken *lab.*, zitzeizkedan *soul.* 'ils *m'*auraient été'. Les deux dialectes navarrais d'Espagne peuvent bien changer le *t* en *d* ou en *r*, lorsque cette lettre représente le régime indirect, mais ils préfèrent en général conserver le *t*, quand celui-ci se rapporte au sujet. C'est ainsi qu'ils confondent '*zaten*, *dezaten*' avec la troisième personne du pluriel, puisqu'ils emploient ce terminatif non seulement dans le sens de '*qu'ils les aient*', mais aussi dans celui de '*que* je *l'aie*'. Il en est de même des formes verbales '*duten*, *dutela*', qui expriment en même temps '*que j'ai*, *que je* l'ai', et '*qu'ils ont*, *qu'il les ont*'. La cause de cette confusion, il faut la chercher dans la voyelle euphonique du terminatif à sujet de première personne, qui dans ces deux dialectes étant un *e* au lieu d'être un *a*, se confond avec l'*e* qui fait partie du *te* représentant le sujet pluriel de troisième personne du terminatif homonyme. Si le *t* toutefois exprime le *mihi* du latin, le changement en *d* ou en *r* peut bien avoir lieu entre deux voyelles, comme nous venons de le dire. Seulement il n'est rien moins que possible d'établir dans quels cas c'est un *d*, et dans quels cas c'est un *r*. Nos bons amis d'Eleano, de Puente la Reina, d'Olza et de Goñi prononçaient tantôt '*dira*', tantôt '*dida*' (*il* me *l'a*), mais plus souvent, quoique moins correctement, avec *r*. La variante d'Olza '*dere*', nous l'avons toujours entendue prononcer ainsi, mais à l'intransitif—*zaida*, *zekida* '*il* m'*est*, *il m'était*' (*zaide et zekide à Olza*)—le *d* nous a paru le plus usité. Cette indifférence pour ces deux sons se retrouve en bien d'autres mots, et en plusieurs autres variétés du basque d'Espagne, surtout du guipuscoan, et dans les localités les plus renommées pour la pureté du dialecte. Il est fort probable que le son intermédiaire participant de *d*, *r* et *l*, qui persiste en Roncal d'une manière régulière, et qui se trouve aussi en finnois et en d'autres langues, était jadis en usage dans les autres dialectes, surtout dans ces mots à double prononciation moderne, d'autant plus que l'on entend de temps en temps ce son, d'une manière exceptionnelle, en d'autres dialectes d'Espagne que celui de Roncal. En guip. de Cegama, le *t* ou le *d* pronominal se supprime entre deux voyelles : induan *m.* (pour *indudan*) 'je *l'avais*'; zien (pour *ziden*) '*il* me *l'avait*'. Quant aux deux dialectes navarrais de France, le *t* n'y subit pas de changement, mais il se supprime presque toujours entre deux *aa* : dezaan '*que* je *l'ai*'; zaan '*il* me *l'avait*'; zitzaan '*il m'était*'. Le labourdin d'Arcangues en agit de même, et la suppression du *t* a souvent lieu dans ces dialectes, surtout en bas-navarrais oriental, même lorsque la voyelle qui précède n'est pas un *a* : dezakoan '*que* je *le lui aie*', dezakofan *nav. occ.*; duala (*pour* dutala) '*que* je *l'ai*' arc., nav. En souletin de Roncal, le *t* peut se changer en '*d*', signe adopté pour la représentation du son intermédiaire entre *d* et *r* dont on vient de parler[2] : *ziud*, *r.*; *yaid*, *m. f.* '*je* t'ai'; *dud* '*je* l'ai'; *daitad* '*il me* l'a' (*pléon.*); *zaitad* '*il m'est*' (*pléon.*) Si cette lettre n'est pas finale, ou elle se change en *d*, ou elle persiste, ou elle se supprime : zuntudan 'je *t'avais*'; zitzaidan, '*il*

[1] *Voyez* la troisième note de la page xi.

[2] Un autre son très-particulier est celui que l'on entend à Echarri Aranaz, à Lizarrabengoa et à Lizarraga (guip. de la Haute Navarre), ainsi qu'à Arbizu (nav. sept. d'Araquil), dans le mot *ura* 'l'eau', au défini. Cette prononciation, qui existe peut-être en d'autres localités, est intermédiaire entre '*d*' roncalais et '*z*' doux italien en *zelo*. C'est une permutation du *r*.

OBSERVATIONS.

m'*était*'; yaitan, *f.* '*tu* m'*étais*'; zinaitan '*tu* me *l'avais*'; dazkidan '*qu'il* me *les ait*'; dusla '*que* je *l'aie*'. Comme on peut bien le voir par ces exemples, lorsque le *t* représente le sujet en roncalais, il se change en 'd' ou en 'ð'; le *t* régime, selon la nature de la syllabe ou de la lettre dont il est précédé, change ou persiste, tandis que dans les formes verbales le 'd' peut être éliminé, si la forme principale se termine en 'ud'. Le 'ð' représentant le sujet se supprime aussi, sous l'influence de l'allocution, à l'indicatif, et partiellement au potentiel, dans les terminatifs au seul régime de troisième personne: dud '*je l'ai*'; diak *m.*; dian *f.*; diez *r.* = droked '*je le puis*'; drokeak *m.*; drokean *f.*; drokezuð *r.* La variété d'Urzainqui et celle d'Uztarroz ont pourtant 'diað' au masculin et au féminin, avec suppression non pas du 'ð', mais du *k* ou du *n* allocutif. Quant au *n* pronominal, il se change en ñ en aezcoan, sous l'influence de l'allocution, mais seulement lorsqu'il représente le sujet dans les terminatifs sans régime du potentiel, ou dans ceux à régime indirect de troisième personne: *nako*, *ñakota* 'je le lui avais'; *neike*, *ñeikek* 'je puis'; *nakio*, *ñakiokek* 'je lui puis'.[3]

Sujet et régime de première personne du pluriel.

Le sujet de première personne du pluriel est indiqué par *gu* ou par *g*; le régime direct, par *g*; le régime indirect, par *gu*. Ce dernier remplace le *t* de la première personne du singulier, de même que le *n* initial de celle-ci remplace le *g*, également initial, de la première personne du pluriel. Si l'on considère *g* comme une simple abréviation de *gu*, et par conséquent moins primitif que ce dernier, le *t*, remplaçant le *gu*, devra de même être considéré plus ancien que le *n* de *ni*. La dentale forte, que l'on substitue si souvent en basque à la dentale nasale, pourrait bien avoir été jadis la seule consonne faisant partie du pronom singulier. Le rapport entre *gu* et *t* et entre *g* et *n* initials, est constant: *natzayo*, *gatzakio* '*je lui suis*, nous *lui sommes*'; *nuen*, *genduen* '*je l'avais*, nous *l'avions*'; *nion*, *giñion* '*je le lui avais*, nous *le lui avions*'; *ninduen*, *ginduen* '*il* m'*avait*, *il* nous *avait*'; *nau*, *gaitu* '*il* m'*a*, *il* nous *a*'; *zait*, *zaigu* '*il m'est*, *il* nous *est*'; *zidan*, *zigun* '*il* me *l'avait*, *il* nous *l'avait*'; zaitut, zaitugu 'je *l'ai*, nous *l'avons*'; dio*t*, diogu 'je *le lui ai*, nous *le lui avons*'; dit, digu '*il* me *l'a*, *il* nous *l'a*'. Ces exemples présentent les rapports de sujet à régime dans les différents types de terminatifs. Les variantes des dialectes sont celles-ci: *nachako*, *gachakoz*: *nehan*, *gendnan*; *neutsan*, *geuntsan*; *ninduan*, *ginduzan*; *nau*, *gaituz*; *jat*, *jaku*; *eustan*, *euskun*[4]; zaitu*daz*, zaitu*guz*; deutsa*t*, deutsa*gu*; deus*t*, deus*ku*[4], *bisc.* = *natzayo*, *gaizko*; *nuen*, *ginuen*; *nioen*, *ginioen*; *ninduen*, *gintuen*; *nau*, *gaitu*; *zait*, *zaiku*; *zautan*, *zaukun*; zaitu*t*, zaitu*gu*; dio*t*, dio*gu*; dau*t*, dau*ku*, *lab.* = *nitzayo*, *gitzayo*; *nian*, *giuian*; *neyon*, *geneyon*; *nündian*, *güntian*; *nai*, *gütü*; *zait*, *zaikü*; *zeitan*, *zeikün*; *zütüt*, *zütügü*; deyo*t*, deyo*gü*; deit, deik*ü*, *soul.* = *natzayo*, *gaizkio*; *nuen*, *giñuen*; *nion*, *giñion*; *ninduen*, *giñuzen*; *nau*, *gaitu*; *zai*t, *zaigu*; *ziren*, *zigun*; *zaitut*, *zaitugu*; dio*t*, diogu; dit, digu, *nav. sept.* = *nezayo*, *gaizkio*; *nue*, *ginduo*; *nio*, *gindio*; *ninduo*, *ginduza*; *nau*, *gaitu*; *zaidu*, *zaigu*; *zidu*, *zigu*; zaitut, zaitu*gu*; dio*t*, diogu; *didu*, *digu*, *nav. mér.* = *nitzako*, *gitzazko*; *niin*, *giniin*; *nakon*, *ginakon*; *nindiin*, *ginitiin*; *nu*, *gitu*; *zaut*, *zau*; *zaun*, *zaun*; zitut, zitun; dako*t*, dako*o*; daut, dau, *nav. occ.* = *nitzako*, *gitzazko*; *nion*, *gindien*; *nakon*, *gindakon*; *nindien*, *gintien*; *nu*, *gitu*; *zaut*, *zaukiu*; *zaun*, *zaukiun*; zitut, zitun; dako*t*, dako*o*; daut, dau*kiu*, *nav. or.* Le *g*, sujet ou régime direct, ne peut que se changer en *k*; celui de *gu* sujet peut s'éliminer, tandis que le *g* de *gu* régime indirect est susceptible de permutation, d'élimination, et même de l'une et de l'autre dans le même terminatif: ezkera *guip.*; ezkara *bisc.*; *nav. mér.*; ezkare *lab.*; ezkira *soul.*; *nav. occ.*; 'nous ne sommes pas'. = baikaitu *lab.*; *nav. mér.*; beikütü, *soul.*; baikitu *nav. occ.* 'parce qu'il nous a'. = aiküntü *soul.* 'les eussions nous', 'nous eut-il'. = diau *m.*, *nav. mér.*; *nav. occ.*; *nav. or.* 'nous l'avons'; laukeu *nav. or.* 'il nous l'aurait'. = zaku *guip. de Cegama*; juku *bisc.*; zaiku *lab.*; *nav. sept. de Baztan*; zaiku *soul.*; zaukiu *nav. or.*

---

[3] Si la consonne *n* appartient au pronom *ni*, en est-il de même de sa voyelle? Nous ne le pensons pas. Dans *nitzayo*, *nituen*, *nizun*, *ninduen*, de même que dans les terminatifs correspondants des autres personnes ayant *gu*, *hi*, *zu*, *zuek* au lieu de *ni*, tels que *gitzayo*, *hituen*, *ziñidan*, *zinduztedan*, la voyelle *i* ne peut évidemment jouer d'autre rôle que celui que joue cette même voyelle dans les terminatifs leurs analogues à régime direct de troisième personne. Or *nituen* '*je les avais*', *nizun* '*je te l'avais*', *ninduen* '*il m'avait*' correspondent exactement à *zituen*, *zizun*, *zuen* '*il les avait, il te l'avait, il l'avait*'. Dans *nituen* et *dituen*, l'*i* ne peut appartenir qu'à la syllabe *it* indiquant le régime direct pluriel de troisième personne, puisque dans *dituen* il n'entre pas de pronom *ni* auquel on puisse être tenté d'attribuer cette voyelle. En outre le terminatif du biscaïen occidental correspondant à *zituen* est *cuazan*, dans lequel le *t* est remplacé par le *z*, signe de pluralité, tandis que la syllabe *eu* qui n'est autre que le démonstratif *au*, représente la voyelle *i*, une de ses nombreuses permutations. En *nizun* et *zizun*, le sens de *au* dans *i* est encore plus évident, car les terminatifs correspondants du labourdin *nautzun* et *zautzun*, présentant le démonstratif *au* dans son intégrité, prouvent péremptoirement que l'*i* d'autres dialectes n'a rien de commun avec celui du pronom *ni*, et qu'il n'y a que le *n* qui représente la première personne en *nituen* et en *nizun*. En effet, si cet *i* faisait réellement partie des pronoms *ni* et *hi*, on devrait avoir *gu* et *zu*, au lieu de *gi* et *zi*, dans *gitzayo* et *ziñidun*, du moins pour les dialectes autres que ceux que l'on écrit avec les permutations exigées par la grande loi de l'affinité constante des voyelles, permutations dont celle de l'*u* ou de l'*ü* en *i* appartient au souletin, au bas-navarrais occidental et au bas-navarrais oriental. Quant à *ninduen* et à *zuen*, le biscaïen occidental y confirme par *nendun* et par *cuan* le sens du démonstratif *au* remplacé en guipuscoan par *iu* et *u*. Dans *ninduen* ou *nendun* toutefois, et d'une manière encore plus évidente dans le présent *nau* '*il* m'*a*', le composé '*moi-même*', et non pas le simple '*moi*', existe comme régime direct, cette syllabe n'étant, pour ainsi dire, que le pronom *niau* ou *nihau* dans son intégrité. Les congénères *guhau*, *hihau*, *zuhau*, *zihauk* se retrouvent tous dans le navarrais de France. On reconnaît enfin, comme sujet, cette même syllabe *nau*, composée de *ni* et de *au*, et avec le sens de moi-même, dans *natzayo*, '*je lui suis*', et dans *nitzayo*, sa variante.

[4] *Voyez* la troisième note de la page xi.

OBSERVATIONS.

'il nous est'. Dans ce dernier terminatif, nous avons le pronom répété, car *zaukiu* est bien pour *zaukugu*. Ce pléonasme se retrouve dans le roncalais *daikugu* 'il nous l'a'. Seulement, dans le terminatif cizain, l'*u* du premier pronom se change en *i*, son *g* se transforme en *k*, et le *g* du second pronom s'élimine. La permutation de l'*u* en *i* au régime indirect de ce pronom, est propre au bas-navarrais oriental. Le bas-navarrais occidental a *zau*, avec changement de *au* en *a* et suppression du *g*, *zau* étant pour *zaugu*, correspondant à *zaut*. La voyelle *u* subit une autre transformation en *i* dans ce pronom, mais d'un genre différent, puisqu'elle n'a lieu que sous l'influence de l'allocution, et seulement lorsque la syllabe *gu* représente le sujet. Ce n'est que dans la variété mixaine du bas-navarrais oriental que l'on remarque cette excentricité linguistique. En effet, le terminatif *dau* (pour *dugu*) 'nous l'avons' a au masculin *diik*; au féminin, *diin*; au respectueux, *diiri*. Le pronom *gu* se trouve donc représenté ici par un seul *i*, et précisément par le second, car celui de la syllabe *di* n'est qu'une des nombreuses permutations de l'*au* biscaïen primitif exprimant le régime direct. En tenant compte de la suppression du *g*, qui s'opère en même temps que le changement de l'*u* en *i*, *di-i-zi* n'est au fond que le roncalais *di-gu-zu*, dont les syllabes pronominales suivent le même arrangement[1]. L'*u* du pronom *gu*, enfin, à l'exception des changements exigés par la loi de l'affinité des voyelles, loi que nous avons étudiée dans tous ses détails (*voyez* 'Langue Basque et Langues Finnoises') et dont nous n'avons pas à nous occuper ici, ne présente plus d'autres permutations que celle en *ü*[2], son propre au souletin et à quelques variétés d'autres dialectes, ainsi que le changement en *o* du bas-navarrais occidental. La syllabe *gu*, en souletin, comme on peut le voir par les exemples que nous avons déjà donnés, se change régulièrement en *gü* ou en *kü*. Quant à la permutation en *o* du bas navarrais occidental, elle a lieu, lorsque l'*u*, dérivé de *gu*, se trouve précédé d'un *o* à la fin du terminatif: *dakoo* 'nous le lui avons' (*pour* dakou), *dezakoon* 'que nous le lui ayons' (*pour* dezakoun).

---

[1] Le terminatif *badugu* 'nous l'avons', pris ainsi dans sa forme affirmative et avec ses traitements allocutifs, est fort propre à la comparaison des variétés bas-navarraises orientales et souletines, les seules qui possèdent le traitement respectueux.

BAS-NAVARRAIS ORIENTAL.

I. 1.	Cize: . . .	badun	badiank	bainan	baizin	baišiu
2.	Mixe: . . .	badün	badiik	badiin	badizi	—
3.	Bardos: . . .	badiu	badiuk	badiun	badiuzu	badiušu
4.	Arberoue: . . .	baduu	badiuk	badiun	badiuzu	badiušu
II. 1.	Briscous: }					
2.	Urcuit: } . .	baduu	badiau	bainau	baizuu	baišuu
III.	Salazar: . . .	badugu	badiegu	banagun	bazugu	bašugu

SOULETIN.

I.	Souletin littéraire: .	badügü	badiagü	badiñagü	badizügü	—
II. 1.	Roncalais de Vidangoz:	badigu	badiguk	badigun	badiguzu	—
2.	——— d'Urzainqui:	badiegu	badieguk	badiegun	badieguzu	—
3.	——— d'Uztarroz: .	badugu	badiaguk	badiagun	badiaguzu	—

[2] Le son de l'*u* français, représenté par *ü*, existe:

En souletin, mais seulement en souletin de France, ou en souletin propre. Le deuxième sous dialecte, le roncalais, souletin d'Espagne ou de Roncal, ne connaît pas ce son. Dans la variété d'Uztarroz, nous avons remarqué une prononciation intermédiaire entre celle de l'*u* et de l'*ü*, son que nous indiquons par 'ù', et qui pourrait bien n'exister que dans la combinaison 'uei'. Les terminatifs *dabei* 'ils le lui ont, il le leur a, ils le leur ont', et *zabei* 'il leur est', qui appartiennent à la variété principale de Vidangoz, se transforment en 'dùei' et en 'zùei' dans celle d'Uztarroz.

En bas-navarrais oriental, mais seulement dans les variétés de Mixe et de Bardos, où l'on peut entendre, (chose plaisante!) *düzü* et *dün* avec *ü*, et *duk* avec *u*. Il paraît que l'*ü* semble trop mou au masculin. Dans la variété d'Arberoue, la triple prononciation *üya*, *üa*, *uya* de la finale *ua* du labourdin peut être remarquée à Hélette, à Isturits, à Saint-Esteben et à Ayherre, où elle commence à se prononcer aussi comme *ia*: *buru* 'tête' *burüya*, *burüa*, *buruya* 'la tête', et même *buria* dans les deux dernières localités. A Isturits, *buria* le plus souvent; à Hélette, *buria* jamais. En briscousien, *züyerri* 'à vous' nous présente le son de l'*ü*, quoique l'on y dise *ziek* 'vous'. Le salazarais, bas navarrais oriental d'Espagne, possède, dans des mots tout-à-fait exceptionnels, le son intermédiaire de l'*ù*. Le mot 'ßùri' *blanc*, et le mot 'zure' *votre*, diffèrent souvent quant au son de leur première voyelle.

Le bas-navarrais occidental, dans son deuxième sous-dialecte, qui se compose de la variété d'Ustarits et de celle de Mendionde, admet dans cette dernière, comme à Hélette, la triple prononciation *üya-üa-uya*. A Ustarritz l'*ü* se trouve dans la combinaison *üi*, qui correspond à *ue* labourdin: *nüin* 'je l'avais'; *züik* 'vous', et en labourdin: *nuen*, *zuek*. L'aezcoan, bas-navarrais occidental d'Espagne, possède le son intermédiaire 'ù', mais seulement comme simple variante de l'*u* dans la terminaison 'na' ou 'ùa': *burua* ou *burùa*. Ce son, de même que celui d'Uztarroz, est réellement intermédiaire entre *u* et *ü*, car la différence que l'on pourrait remarquer entre l'*ü* et la voyelle faisant partie des combinaisons *üya*, *üa*, *üi* dans les variétés de France, n'est pas assez forte pour y justifier, comme dans l'aezcoan, l'usage de l'*ù*.

Le labourdin lui-même dans son second sous-dialecte, celui d'Arcangues, fait grâce à l'ü dans le mot *züik*. Hâtons-nous toutefois de faire observer que ce mot est, pour ainsi dire, le seul à Arcangues qui présente l'*ù*. L'analogie exigerait

OBSERVATIONS.

Sujet et régime de seconde personne, masculine et féminine, du singulier.

Le sujet est indiqué par *h*[3], aux deux genres; par *k*, au masculin; par *n*, au féminin. Le régime direct est exprimé par *h*; le régime indirect, par *k* ou par *n*, selon le genre. La correspondance que l'on remarque entre l'*h* initial de la seconde personne et le *n*, également initial, de la première, de même que le rapport existant entre le *k* ou le *n* postpositif de l'une et le *t*, également postpositif, de l'autre, sont on ne peut plus réguliers: *naiz* 'je suis,' *haiz* 'tu es;' *nuen* 'je l'avais,' *huen* 'tu l'avais'; *naukan* ou *naunan* 'je te l'avais'; *hautakan* ou *hautanan* (*pléon.*) 'tu me l'avais'; *hauf* 'je t'ai', *nauk* ou *naun* 'tu m'as'; *dut* 'je l'ai', *duk* ou *dun* 'tu l'as'; *nau* 'il m'a', *hau* 'il t'a'; *zait* 'il m'est', *zaik* ou *zain* 'il t'est'; *daut* 'il me l'a', *dauk* ou *daun* 'il te l'a'. Ces terminatifs labourdins ont pour équivalents dans les autres dialectes: *naiz* et *aiz*; *nuen*, et *uban* ou *unan* (*pléon.*); *nikikan* ou *nikiñan*, et *idakan* ou *idanan* (*pléon.*); *aut*, et *nak* ou *nan*; *det*, et *dek* ou *den*; *nau* et *au*; *zait*, et *zaik* ou *zain*; *dit*, et *dikik* ou *dikiñ*, guip. = *naz* et *az*; *neban*, et *eban* ou *ebanan* (*f. pléon.*); *nenan* ou *neunan*, et *eustan* ou *eustanan* (*pléon.*); *aut*, et *nok* ou *non*; *dot*, et *dok* ou *don*: *nau* et *au*; *jat*, et *jatan* ou *jatan* (*pléon.*); *deust*, et *deua* ou *deuna*, bisc. = *niz*, et *iz*; *nian* et *ian*; *neya* ou *neña*, et *eitan*; *ait*, et *naik* ou *naiñ*; *düt*, et *dük* ou *dün*; *nai* et *ai*; *zait*, et *zaik* ou *zaiñ*; *deit*, et *deik* ou *deiñ*, soul. = *naiz* et *yaiz*; *nuen* et *yuen*; *nikun* ou *niñen*, et *iren*; *aut*, et *nauk* ou *naun*; *dut*, et *duk* ou *dun*; *nau* et *au*; *zaĩ*, et *zaik* ou *zañ*; *dĩt*, et *dik* ou *diñ*, nav. sept. = *naiz* et *aiz*; *nuc* et *yuc*; *nia* ou *nina*, et *ida*; *aut*, et *nauk* ou *naun*; *dut*, et *duk* ou *dun*; *nau* et *au*; *zaida*, et *zaidak* ou *zaidan*; *dida*, et *dik* ou *din*, nav. mér. = *niz* et *hiz*; *nien* et *hien*; *naukan* ou *naunan*, et *haan*; *hut*, et *nuk* ou *nun*; *dut*, et *duk* ou *dun*; *nu* et *hu*; *zaat*, et *zauk* ou *zaun*; *daat*, et *dauk* ou *daun*, nav. or. Le bas-navarrais occidental emploie *niin*, *hiin*, *nauyan*, *zaut*, *daut* pour *nien*, *hien*, *naukan*, *zaat*, *daut* du bas-navarrais oriental. Cependant *naukan*, *zaut* et *daut* sont usités dans les deux dialectes, et il en est de même des autres terminatifs, à l'exception de *niin*, *hiin* et *nauyan*. Outre la permutation de l'*h* en *k* ou en *n*, on remarquera celle de

---

qu'on le prononçât *zik*, qui est aussi en usage. La combinaison *ue* du labourdin, en effet, s'y change régulièrement en un simple *i*: *nin* pour *nuen*; *din* pour *duen* 'qui l'a, qu'a'. Quant à la terminaison *uya*, lorsqu'on ne la prononce pas comme *uya* français, elle a quelquefois pour variante, chez certains individus, non pas *üya*, mais presque *euya*, en donnant à l'*eu* le son qu'il a dans le mot *peu* (non pas celui du mot *veuf*) mêlé à celui de l'*ü*.

Le haut-navarrais septentrional offre dans le sous-dialecte de Baztan le son intermédiaire 'ù' dans la finale 'úa', que l'on prononce aussi 'ua', et même 'ùa', en donnant à l'*a* un son intermédiaire entre l'*a* et l'*è* français, son dont nous parlerons plus tard. (*Voyez* la note 13. de la page xxxi).

Le haut-navarrais méridional, enfin, n'est pas exempt de cet 'ù', car on y remarque son existence, qui n'est jamais obligatoire, non seulement dans les combinaisons *ua*, *ue*, mais aussi dans plusieurs mots isolés. La vallée de Longuida et celle du Haut Urraul, appartenant à la variété principale du sous-dialecte cis-pampelunais, qui est celle d'Elcano dans la vallée d'Egüés, ainsi que les variétés d'Arce, d'Erro, de Burguete, faisant partie de ce même sous-dialecte, présentent ce son assez fréquemment.

Des huit dialectes de la langue basque, il n'y a donc que le guipuscoan et le biscaïen qui soient absolument exempts de 'ü', ou de 'ù'. Si maintenant on considère d'une part que le son de l'*ü* n'existe qu'en France, et seulement en Soule, en Mixe et à Bardos d'une manière obligatoire et générale, et d'autre part, que le son vraiment intermédiaire 'ù' ne s'entend que dans les vallées espagnoles les plus rapprochées de la France, on pourra regarder, au moins comme possible, non seulement l'origine française de l'"ü", mais aussi celle de l'"ù". Si nous penchons pour l'opinion contraire, seulement quant à l'"ù", qui après tout n'existe pas en France, c'est qu'il nous paraît difficile de pouvoir admettre que les Basques français, qui sont tous d'origine espagnole, aient rien donné à l'Espagne. Ils auront bien probablement emprunté au français le son 'ü', ou bien sous l'influence de cette langue, ils auront changé l'"ù" en 'ü', mais quant au premier de ces sons, il doit être d'origine basque.

[3] L'*h*, à l'exception d'une seule commune, n'existe pas en Espagne, pas même dans les sous-dialectes qui au point de vue linguistique appartiennent à la France. En effet, on n'entend ce son ni dans le roncalais, qui est une subdivision du souletin; ni dans le salazarais, qui fait partie du bas-navarrais oriental; ni dans l'aezcoan, qui appartient au bas-navarrais occidental. C'est donc le pays, plutôt que le dialecte, qui détermine l'absence de l'*h*. A Urdax, où l'on parle à peu près le labourdin pur de la variété de Sare, ce son peut être considéré comme ayant disparu, mais il persiste à Zugarramurdi, et même un peu à Alquerdi, hameau dépendant d'Urdax, quoique moins que dans le reste de la variété de Sare. Si Zugarramurdi est la seule commune basque espagnole où l'*h* ait trouvé grâce, Saint-Jean-de-Luz, Ciboure, Urrugne avec Béhobie, Hendaye, Biriatou sont celles de France où ce son a disparu, car ce n'est qu'à l'usage plus ou moins général du labourdin littéraire, qu'il faut attribuer les mots prononcés avec *h* dans ces localités, et particulièrement à Saint-Jean-de-Luz, par les personnes qui se piquent de bien parler, mais qui admettent en même temps que leur basque vulgaire n'a pas d'*h*. On est donc forcé de convenir que ces communes offrent l'inconvénient de ne pas fournir au terminatif de consonne initiale dans la syllabe qui représente le pronom de la seconde personne du singulier. Dans la variété de Saint-Jean-de-Luz toutefois, l'*h* commence à reparaître à Ascain, et encore plus à Guétary et à Bidart, mais jamais autant que dans les autres variétés du labourdin. Ce dernier d'ailleurs, excepté le sous-dialecte d'Arcangues qui est mêlé de bas-navarrais occidental, ne se sert pas aussi souvent de l'*h* que les trois autres dialectes de France. On dirait que ce son tend à disparaître, quoique très-lentement, du labourdin en général. Le souletin, au contraire, fait un grand usage de l'*h*, mais par une anomalie assez bizarre, il le supprime presque toujours dans ses terminatifs: *iz* 'tu es', *intzeyon* 'tu lui étais', *ükian* 'tu l'aurais eu', *itzegün* 'que tu nous les eusses'; *ündüket* 'je t'aurais'. Néanmoins, si l'*h* n'est pas initial, la suppression n'a pas lieu: *bahintzeit* 'si tu m'étais'; *ahentzagü* 't'eussions-nous!'; *eündükedan* 'je ne t'aurais pas eu'.

OBSERVATIONS.

l'*h* en *y*, ainsi que celles du *k* en *y* et en *t*, et du *n* en *ñ* et en *y*. L'*h* initial, en haut-navarrais septentrional et méridional, et surtout en aezcoan et en roncalais, peut se changer en *y* : *yaiz nav. sept.*, *yiz aezc.*, *yaz ronc.* '*tu* es'; *bayitza nav. mér.*, *bayintz aezc. et ronc.* 'si *tu* étais'; *yue nav. mér. et aezc.*, *yon ronc.* '*tu* l'avais'; *bayez nav. mér. et aezc.*, *bayeza ronc.* 'si *tu* l'avais'; *yakioke aezc. et ronc.* '*tu* lui peux'; *yako aezc.*, *yaun ronc.* '*tu* lui avais'; *yu aezc.*, *yai ronc.* 'il *t'a*'; *yindue aezc.*, *yindion ronc.* 'il *t'avait*'. Le *k*, entre deux voyelles, peut se changer en *y*, en labourdin et en souletin : *dezaya soul.* 'que *tu* l'aies'; *nankeyan lab.*, *neikeya soul.* 'je *te* l'aurais eu'. Le changement en *t* peut avoir lieu en nav. mér. et en nav. occ. d'aezcoa : *ninduta nav. mér.*, *aezc.* '*tu* m'avais'; *zekita nav. mer.*, *zitzaita aezc.* 'il *t'était*'; *zauta aezc.* 'il *te* l'avait'. Le *k* reparaît à la forme relative et à la conjonctive : *nindukela* 'que tu m'avais', *zekiken* 'qui t'était', et en aezcoan : *nindukala*, *zitraikan*, *zaukan*. En guip. de Cegama, le *k* pronominal se supprime entre deux voyelles : *ninduan m.* (pour *nindukan*) '*tu m'avais*'; *zian m.* (*pour zikan*) '*il te l'avait*'. Dans les deux dialectes navarrais de France, la suppression du *k* entre deux voyelles a lieu le plus souvent : *nezaukean* 'je te le pouvais'. On y a toutefois *dezakan* 'que tu l'aies', *naukan* 'je te l'avais', qui en bas-navarrais occidental a *nanyan* pour synonyme plus usité. Cette suppression a lieu quelquefois en souletin : *nündia—nündüya* 'tu m'avais.' Le *n* peut se permuter en *ñ* en guipuscoan et en souletin : *dezaña soul.* 'que *tu* l'aies'; *dikiñ guip.*, *deiñ soul.* 'il *te* l'a'. Le changement du *n* en *y* arrive souvent en roncalais, qui dit *tzayan* 'que tu l'aies', tout aussi bien au masculin qu'au féminin, de même que *naya* 'je te l'avais'. La suppression du *n* peut aussi y avoir lieu : *nundiua* 'tu m'avais', aux deux genres[1].

Sujet et régime de seconde personne respectueuse du singulier.

Nous ne doutons point que le pronom *zu* n'ait jadis exprimé le pluriel français *vous*, mais nous ne pensons pas qu'il puisse pour cela être regardé comme appartenant à ce nombre dans la langue actuelle, malgré sa forme comparable en tout point à celle du pronom *gu* 'nous'. Il ne peut appartenir au pluriel, par la raison bien simple que depuis des siècles il ne s'emploie guère qu'en parlant d'une seule personne. C'est un fait accompli, qui comme tel doit être respecté, et sur lequel il serait oiseux de revenir[2]. Nous croyons toutefois qu'il sera très-utile d'étudier ce pronom dans ses terminatifs verbaux, comme s'il n'avait jamais discontinué d'être un pluriel. En le comparant ainsi aux terminatifs du pronom *gu*, on ne manquera pas d'observer qu'il n'est pas jusqu'au pléonasme et à la rédondance que l'on remarque souvent chez ces derniers, qui ne se reproduisent dans les mêmes circonstances et d'une manière exactement typique chez les premiers. C'est donc par la forme que l'origine plurielle de ceux-ci est mise en évidence. Nous choisirons pour exemple de pléonasme les terminatifs biscaïens *gaituz*, *zaituz* 'il nous a, il t'a'. Le *z*, indiquant un régime direct pluriel, ne devrait pas, au point de vue de la logique, s'ajouter à *gaitu*, qui contient déja un autre régime direct pluriel représenté par le *g* initial. Cependant, si ce *z* constitue un pléonasme, il est en même temps une confirmation de pluralité. Or cette confirmation n'a pu avoir lieu en *zaituz* que lorsque ce terminatif signifiait *il vous a*, et non pas ce qu'il exprime actuellement : *il t'a*. Les pronoms *ni* et *hi* 'moi et toi', qui sont des singuliers non seulement quant au sens, mais aussi quant à la forme, ne pourraient jamais présenter des terminatifs renfermant un *z* comme pléonasme pronominal. On ne dit guère en biscaïen *nauz* et *auz* pour *il m'a*, *il t'a*, mais *nau* et *au*, quoique on se serve souvent de *zaituz* pour *zaitu*. Nous disons *zaitu*, et non pas *zau* ou *gau*, parce que la syllabe *it* qui fait partie de *gaitu* et de *zaitu*, ne constitue nullement un second pléonasme, mais elle sert seulement à rendre pluriel le démonstratif *au*, qui par son union intime avec les consonnes initiales *g* et *z*, donne lieu aux régimes directs indivisibles *gau* et *zau* ayant le sens de *nous-mêmes*, *toi-même* (*vous-mêmes* morphologiquement)[3]. Le guipuscoan, dans ses terminatifs *genduen*, *zenduen* 'nous l'avions, tu l'avais', nous offre un exemple de rédondance dans les consonnes *nd*. Cette rédondance n'a pas lieu toutefois dans *nuen*, *ukan*, ou *unan* 'je l'avais, tu l'avais', et on ne dit guère *nenduen*, *endukan* ou *endunan*. Elle ne s'observe qu'à la première personne du pluriel et à la seconde respectueuse du singulier, parce que celle-ci jadis étant plurielle, formait des terminatifs analogues à ceux de la première.

Quant aux lettres et aux syllabes pronominales qui représentent la seconde personne respectueuse du singulier, le sujet

---

[1] Nous avons trouvé à Charritte-de Bas *nündia*, comme en roncalais *nundiua*, usité aux deux genres.

[2] Dire que *zu* basque est tout aussi bien pluriel que *vous* français, c'est dire, selon nous, quelque chose de très-inexact. *Vous* français est un vrai pluriel, parce qu'on l'emploit ou ne peut plus souvent en parlant à plusieurs personnes, tandis que *zu* basque ne saurait, absolument dans aucun cas, être employé en s'adressant à plus d'un. Le *gij* hollandais, qui a complétement remplacé l'ancien *du*, ainsi que le *you* anglais qui a presque supprimé le *thou* de la Bible, des poètes et des vieux Quakers, s'emploient à dire vrai en s'adressant à un seul, et cela a lieu d'une manière obligatoire et non comme en français, où l'on tutoie souvent dans les rapports ordinaires de la vie. Cependant, comme on fait très-souvent usage de *gij* et de *you* en parlant à plusieurs, la comparaison avec le *zu* basque, quoique un peu moins inexacte que celle du *vous* français, l'est toujours assez. Ce ne serait que le génitif hollandais *uws*, qui est toujours employé au singulier, qui pourrait soutenir la comparaison avec le *zure* du basque, puisque le *zuen* de ce dernier n'est jamais rendu que par *uwer*. L'espagnol *vos*, malgré son origine plurielle comme celle du *zu* basque, constitue en castillan un vrai singulier, car il ne s'emploit qu'en s'adressant à un seul, ce qui d'ailleurs n'a lieu que dans des cas assez rares. La comparaison avec le *zu* basque n'est donc bonne que pour le *vos* de l'espagnol et pour le génitif *uws* du hollandais. Si maintenant on réfléchit que ces deux langues, tout aussi bien que l'anglais et le français, emploient toujours le verbe au pluriel avec *vos*, *gij*, *vous*, *you*, et que le basque ne confond pas les centaines de terminatifs qui se rapportent à *zu*, avec les centaines d'autres terminatifs qui se rapportent a *zuek*, on sera forcé de conclure que la comparaison de *zu* avec *vos* et avec *gij* ne portant que sur un seul mot, se reduit à quelque chose de tellement minime qu'il approche de rien du tout.

[3] *Voyez* page xiii., à la fin de la troisième note.

OBSERVATIONS.

est indiqué par *z* ou par *zu*; le régime direct, par *z*; le régime indirect, par *zu*. Le rapport est parfait entre *z* et *g*, ainsi qu'entre *zu* et *gu*: *gera, zera* 'nous *sommes*, tu *es*'; *genduen, zenduen* 'nous *l'avions*, tu *l'avais*'; *giñizun, ziñigun* 'nous te *l'avions*, tu nous *l'avais*'; *zaitugu, gaituzu* 'nous t'*avons*, tu nous *as*'; *degu, dezu* 'nous *l'avons*, tu *l'as*'; *gaitu, zaitu* 'il nous *a*, il t'*a*'; *zaigu, zaizu* 'il nous *est*, il t'*est*'; *digu, dizu* 'il nous *l'a*, il te *l'a*'. Les équivalents des autres dialectes sont les suivants: *gara, zara*; *genduan, zenduan*; *genuisun, zeuskun*; *zaitugaz, gaituzuz*; *dugu, dozu*; *gaituz, zaituz*; *jaku, jatzu*; *deusku, deutsu*, bisc. = *gare, zare*; *ginuen, zinuen*; *ginauzun, zinaukuzun* (pléon.); *zaitugu, gaitutzu*; *dugu, duzu*; *gaitu, zaita*; *zaika, zaitza*; *dauku, dautzu*, lab. = *gira, zira*; *güniun, zünian*; *geneizün, zeneikün*; *zütügü, gütüzü*; *dügü, düzü*; *gütü, zütü*; *zaikü, zaizü*; *deikü, deizü*, soul. = *gara, zara*; *giñuen, ziñuen*; *giñizun, ziñigun*; *zaugu, gaituzu*; *dugu, duzu*; *gaitu, zaitu*; *zaigu, zaizu*; *digu, dizu*, nav. sept. = *gara, zara*; *ginduc, zindue*; *gindizu, zindigu*; *zaitugu, gaituzu*; *dugu, duzu*; *gaitu, zaitu*; *zaigu, zaizu*; *digu, dizu*, nav. mér. = *gira, zira*; *giniin, zinüin*; *ginauzun, zinaun*; *zituu, gituzu*; *duu, duzu*; *gitu, zitu*; *zau, zauzu*; *dau, dauzu*, nav. occ. = *gira, zira*; *gindien, zindien*; *gindauzun, zindaukun* (pléon.); *zitzu, gitzu*: *duu, zu*; *zitu, gitu*; *zaukü, zauzu*; *daukü, dauzu*, nav. or. En guipuscoan, en biscaïen, en labourdin et en bas-navarrais oriental, le *z* de ce pronom peut se permuter et *tz*, tandis que le premier, au traitement diminutif[4], se changera en *s*, et le second en *ch*. Le *z* en outre s'élimine du pronom *zu*, lorsque celui est accompagné de la caractéristique *ts* propre au biscaïen, et servant à indiquer, sans préciser de personne, le régime indirect du transitif. Cette suppression toutefois n'a pas lieu si le pronom n'est pas uni à la caractéristique, mais alors celle-ci perd son *t*. C'est ainsi que dans le premier cas, *ts* uni a *zu* ne produit pas *tzu*, mais *tsu*, tandis que dans le second, ce n'est pas à *ts-zu*, mais à *s-zu* qu'il donne lieu[5]. Voici des exemples: *zaitzu, zaizkitzu, guip., lab.*; *jatzu, jatzuz bisc.*; *zauzu, zauzkitzu, nav. or.* 'il t'est, ils *te* sont'. = *dizu, dizkizu, guip.*; *deutsu, deutsuz, bisc.*; *dautzu, dauzkitzu, lab.*; *dauzu, dauzkitzu, nav. or.* 'il *te* l'a, il *te* les a'. = *neuskezu, neuskezuz bisc.* 'il *te* l'aurait, il *te* les aurait'. = *nazu, gaituzu, guip.*; *nozu, gaituzuz (pléon.) bisc.*; *nauzu, gaitutzu, lab.* 'tu m'as, *tu* nous as'. = *nezakezu, gitzazkotzu, nav. or.* 'tu me peux, *tu* nous peux' (*potes me, nos*). On verra par ces terminatifs que le changement du *z* en *tz* n'a lieu qu'à l'intransitif en guipuscoan, changement qui n'est rien moins qu'obligatoire dans ce dialecte. Le terminatif *itzatzu* 'aie-les-moi' est le seul qui au transitif y présente cette permutation. Ces exemples montrent en outre: 1°. que le biscaïen n'offre ce changement qu'aux terminatifs à régime indirect; 2°. que le labourdin étend cette permutation aux terminatifs à régime direct pluriel; 3°. que le bas-navarrais oriental ne l'établit que sur le nombre du régime au transitif, et sur celui du sujet à l'intransitif[6]. Quant à la voyelle *u* de *zu*, elle devient *ü* dans les mêmes variétés qui présentent ce changement dans le pronom *gu*: *zaizü, deizü, gütüzü, soul.*; *zauzü, dauzü*, etc. *mix.* et *bard.* L'*u* peut encore se changer en *o*, mais je n'ai rencontré cette permutation, tout à fait insolite, qu'à Beinza Labayen, une des quatre localités de la vallée du Petit Basaburua qui font usage du sous-dialecte haut-navarrais septentrional de las Cinco Villas. On y trouve en effet: *duzo* 'tu l'as' pour *duzu*, et *zuzo* 'aie-le' pour *zazu*. (*Voyez* page xxvi. pour le changement de l'*a* en *e* dans ce dernier terminatif.) Cet *o* pourrait être attribué à *oni*, qui fait partie du pronom labourdin *zeroni* 'toi-même', et qu'il faut bien se garder de confondre avec *oni* 'à ceci', régime indirect de *au*. Celui de *zeroni* est *zeroniri*. Le *z* initial qui représente tantôt le sujet tantôt le régime direct, peut se changer en *tz*, à peu près comme le *g* se change en *k* dans des cas pareils: *etzera guip.*; *etzara bisc.*; *nav. sept.*; *nac. mér.*; *etzare lab.*; *etzira soul.*; *nav. occ.*; *nav. or.* 'tu n'es pas'. = *baitzaitu lab.*; *beitzütü soul.*; *beitzaïu nav. sept.*; *baitzitu nav. occ.* 'parce qu'il t'a'. = *aitzüntü soul.* 'les eusses-tu', t'eût-il'[7].

Sujet de troisième personne du pluriel[7].

Le sujet de troisième personne du pluriel, à l'intransitif, est exprimé en guipuscoan par *zk, zki, zka, zte*, et quelquefois par *z*; en cegamais, par *e*, mais le plus souvent le singulier y remplace le pluriel; en biscaïen, par *z*; en labourdin, par *zk, zki*, et quelquefois par *z*; en souletin, par *z, tz. t, zt*, et quelquefois par *zki* ou par *it*; en roncalais, il peut aussi être indiqué par *zka, zk* et *zku*; en haut-navarrais, septentrional ou méridional, par *zki* et *z*; en bas-navarrais, occidental ou oriental, par *zki, z* et *zte*; en bas-navarrais occidental du Labourd, aussi par *iz* et *i*, ou par le changement de l'*u* du singulier en *i*; en bas-navarrais oriental, aussi par *zt*: en arberouan, aussi par *iz* ou par le changement de l'*u* du singulier en *i*, et par *ztete* pléonastique; en briscousien, aussi par le changement de l'*u* du singulier en *i*, ou par *zt*; en salazarais, aussi par *zk* et *zt*. Exemples: *zait, zaizkit guip.*; *lab.*; *zat (sing. et plur.) cegam.*; *jat, jataz, bisc.*; *zait, zaizt soul.*; *zaï, zaizkit nav. sept.*; *zaida,*

---

[4] *Voyez* la deuxième note du quatorzième tableau supplémentaire.

[5] *Voyez* la troisième note de la page xi.

[6] Le souletin a bien *zaizü* et *zaitzü, deizü* et *deitzü*, mais dans ce dialecte, le *t* de ces terminatifs représente le sujet et le régime direct pluriels, et correspond au *zki* labourdin: *zai-zki-tzu, zai-t-zü*; *dau-zki-tzü, dei-t-zü*. Il est clair au reste que *zaitzü* et *deitzü* ne sont que pour *zaitzozü* et *deitzazü* qu'ils ont remplacés, puisque au masculin et au féminin on a *zaitzat* et *zaitzan, deitzak* et *deitzan*. La permutation de *zü* en *tzü* n'a donc pas lieu dans ces terminatifs souletins. Cependant elle ne peut être niée ni en *litzeizketzü* pluriel de *litzeikezü* 'il te serait', ni en *leizketzü* 'il les aurait', car le sujet et le régime direct pluriels y étant représentés par le *z* qui précède la syllabe *ke*, le *t* ne peut être attribué qu'à la permutation du *zu* en *tzu*, à moins toutefois que l'on ne veuille considérer ces deux derniers terminatifs comme pléonastiques, ainsi que d'autres appartenant la plupart au conditionnel, au potentiel ou au subjonctif.

[7] Ce que nous disons du sujet pluriel de troisième personne, s'applique aux lettres qui, étant morphologiquement les mêmes que celles qui expriment ce sujet, ne peuvent toutefois être considérées que comme formant un tout avec celles qui expriment la première ou la seconde personne du pluriel, ainsi qu'avec la seconde personne respectueuse du singulier: *gatzazkio, zatzayo* (*voyez* la note 1. de la p. xx.), *zatzazkio, guip.*; *gachakoz, zachakoz, zachakoze, bisc.*; *gaizko, zatzaizku, zatzaizkote, lab.* 'nous lui sommes, *tu* lui es, *vous* lui êtes', etc.

OBSERVATIONS.

zaizkida *nav. mér.*; *arze.*; zaut, zauzkit *nav. occ.*; *nav. or.*; zaut, zait *nav. occ. du Labourd.*; *arber.*; *brisc.*; zaat, zauzkit *nav. or.* 'il m'est, *ils* me sont'. = zayo, zazkio-zayozka, *guip.*; zako (*sing. et plur.*) *cegam.*; jako, jakoz, *bisc.*; zayo, zaizko *lab.*; *salaz.*; zayo, zaizo *soul.*; zan, zazka-zazkan *ronc.*; zayo, zaizkio *nav. sept.*; *nav. mér.*; zako, zazko nav. occ.; *nav. or.*; zako, zaizko *nav. occ. du Labourd*; *arber.* 'il lui est, *ils* lui sont'. = zaye, zayezte *guip.*; zaye, zayee *cegam.*; zee, zeztee *nav. occ.*; *nav. or.*; zee, zeiztete *arber.*, zeeztete *arber. de Méharin*; zaye, zaizte *brisc.*; *salaz.* 'il leur est, *ils* leur sont'. = datzakioke, datzazkioke (*abr. de* datzakizkioke) *guip.* 'il lui peut, *ils* lui peuvent'. = litzaiket, litzaizket (*abr. de* litzaizkiket) *lab.* 'il lui serait, *ils* lui seraient'. = zaizü, zaizü *soul.*; zaizu, zaizkuzu *ronc.*; zatzu, zaitzu *nav. occ. d'Ustarits* 'il t'est, *ils* te sont'. = zabei, zazkei *ronc.* 'il leur est, *ils* leur sont'. = dakidan, dakiztadan *soul.* 'qu'il me soit, qu'*ils* me soient'. = balitzeit, balitzeizkit *soul.* 's'il m'était, s'*ils* m'étaient'. = likidak *m.*, litikidak *soul.* 'il me pourrait, *ils* me pourraient'. = daïoke, daïezke *nav. sept*; daike, daizke *nav. sept.*; *nav. mér.* 'il peut, *ils* peuvent'. = zitzeen, zitzezten (*syn. de* zitzeztaen) *nav. or.* 'il leur était, *ils* leur étaient'. La suppression de la syllabe *zki* avant *tz* peut avoir lieu en labourdin : *zaitzu* 'il t'est', et aussi 'ils *te* sont', comme syn. de *zaizkitzu*.

Au transitif, le sujet pluriel est exprimé par *te* en guipuscoan, en labourdin, et dans les quatre dialectes navarrais ; par *e*, en guip. de Cegama et d'Azpeitia; par *ei* ou par *i*, dans le guipuscoan navarrais de la Burunda ; par *e* ou *ee*, en biscaïen ; par *de* ou *dee*, en bisc. occ. ; aussi par *u*, en bisc. guipuscoan de Salinas ; par *ye* ou *e*, en souletin ; par *ei*, en roncalais ; par *e* ou *ye*, en salazarais. Exemples : du, d*ute*, *guip.*; *lab.*; *nav.*; do, d*oe*, *ceg.*; du-deu, d*ue-debe*, *azp.*; dau, d*ei*, *bur.*; dau, d*aue-dabee*, *bisc.*, d*andee*, *bisc. occ.*; dü, d*ie*', *soul.*; du, d*ei*, *ronc.*; du, d*ie*, *salaz.* 'il l'a, *ils* l'ont'. = zituen, zituzten *guip.*; *lab.*; zituen (*pour les deux régimes*) *bur.*; zituzan, zituezan *bisc.*; ebazan, e*ud*ezan *bisc. occ.*; zütian, zütien *soul.*; ztion, ztein *ronc.*; ziñuen, ziñuzten *nav. sept.*; zitue, zus*te*, *nav. mér.*; zitiin, zuzten *nav. occ.*; zitien, zuzten *nav. or.*, 'il les avait, *ils* les avaient'. = ninduke, ninduteke *guip.*; ninduke, nindukei, *bur.*; ninduke, nindukee, *bisc.*; ninduko, nindukete, *lab.*; *nav.*; nündüke, nündükeye, *soul.*; nindoke, nindokei, *ronc.*; nindoke, nindokeye, *salaz.* 'il m'aurait, *ils* m'auraient'. = detzan, detzain *bur.* 'qu'il les ait, qu'*ils* les aient'. = nau, n*aude*-nau*de*, *bisc. occ.* 'il m'a, *ils* m'ont'. = eben, e*ube*n *bisc. de Salinas* 'il l'avait, *ils* l'avaient'. La suppression de la syllabe exprimant le sujet pluriel, a lieu : 1°. en guipuscoan, en labourdin, dans les deux dialectes navarrais d'Espagne, et en salazarais, lorsque la troisième personne du singulier se termine par *te* ou *teke* : dizute *guip.* 'il vous l'a, *ils* vous l'ont'; diote *guip.*; *lab.*; *nav. sept.*; *nav. mér.* 'il le leur a, *ils* le leur ont'; lioteke *guip.* 'il le lui aurait, *ils* le lui auraient'; dauzte *salaz.* 'il les leur a, *ils* les leur ont'; 2°. en souletin et en salazarais, lorsque le singulier finit en *ie* : deizie *soul.*, dauzie *salaz.* 'il vous l'a, *ils* vous l'ont'; 3°. en salazarais, et en nav. sept. d'Elizondo, lorsque le singulier se termine par *be* : dabe 'il le leur a, *ils* le leur ont'; 4°. en briscousien et en urcuitien, mais seulement après *zte* : daye dayete 'il *le leur a*, ils *le leur ont*'; daizte '*il les leur a*, ils *les leur ont*'. Quant au roncalais, la syllabe *ei* se supprime au pluriel, si le singulier lui-même se termine par *ei* : *dabei* 'il le leur a, *ils* le leur ont'. Cette syllabe enfin exige la suppression de la voyelle qui précède, à moins que celle-ci n'appartienne aux régime indirect *gu*, *kiu* 'à nous' : *tzau* 'qu'il l'ait' et 'qu'il les ait', *tzeia* 'qu'*ils* aient', et 'qu'*ils* les aient'; *zrozke* 'il te peut', *zrozkei* '*ils* te peuvent' (*potest, possunt te*); *zion* 'il l'avait', *zein* '*ils* l'avaient'; *du* 'il l'a', *dei* '*ils* l'ont'; *dazka* (syn. de *dazkau*) 'il les lui a', *dazkei* (syn. de *dazkabei*) '*ils* les lui ont'; *daikugu* 'il *nous* l'a', *daikuguei* '*ils nous* l'ont'; *zaikun* 'il nous l'avait', *zaikunin* '*ils nous* l'avient'. Le guipuscoan de la Burunda exige aussi la suppression : *dau* 'il l'a', *dei* '*ils* l'ont'. (*Voyez* la troisième note de la page xxi).

Régime direct de troisième personne du pluriel.[2]

Ce régime direct est représenté en guipuscoan par *it*, *zki*, *tzi*, *zka*, *zte*, ou par *z* ; en cegamais, il se confond très-souvent avec le régime direct singulier, ce qui a lieu, en Espagne, ailleurs qu'à Cegama ; en biscaïen, ce régime direct pluriel est exprimé par *z*, et quelquefois par *it* ; en labourdin, par *it*, *t*, *zki*, *tzu*, *zka*, et quelquefois par *z* ; en souletin, par *it*, *t*, *z*, *tz* ; en roncalais, aussi par *ut*, *zk* et *zka* ; en haut-navarrais septentrional, par *il*, *l*, *t*, ou par *z* ; en haut-navarrais méridional, par *it*, *z*, *zki* ; en bas-navarrais, occidental ou oriental, par *it*, *zki*, *z*, *zte* ; en bas-navarrais occidental du Labourd, aussi par *tzi*, *tz*, *i*, ou par le changement en *i* de l'*u* du régime direct singulier ; en bas-navarrais oriental, aussi par *zt* ; en arberouan, aussi par le changement de l'*u* en *i* ; en briscousien, aussi par ce même changement, ou par *iz* et *zt*. Exemples : du, d*itu* *guip.*; *lab.*; dau, d*itu*-d*ituz* *bisc.*; dü, d*ütu* *soul.*; du, tu (*pour* d*itu*) *nav. sept.*; du, tu (*pour* d*itu*) *nav. mér.*; *nav. occ.*; *nav. or.*; *ronc.* 'il l'a, il *les* a'. = dezan, d*itzan* *guip.*; *soul.*; *nav. occ.*; *nav. or*; dagian, dagizan *bisc.*; dezan, d*etzan* *lab.*; *soul.*; tzan *ronc.* (*pour* dezan *et* detzan); dezan, dechan (*pour* detzan) *nav. sept.*; zan, zkin *nav. mér.*; (*pour* dezan *et* dezazkin); 'qu'il l'ait, qu'il *les* ait'. = dit, dizkit-d*itzit* *guip.*; dit, dit *cegam.*; deust, deustaz, *bisc.*; daut, dauzkit *lab.*; *nav. occ.*; *nav. or.*; deit, deizt *soul.*; dü, düt (*pour* dütü) *nav. sept.*; dida, tida (*pour* ditida) *nav. mér.*; daut, dait *nav. occ. du Labourd*; *arber.*; *brisc.*; daat, dazkit *nav. or.* 'il me l'a, il me *les* a'. = dio, dizkio-d*iozka*, *guip.*; dio, dio *cegam.*; deutsa-deutso, deutsaz-deutsoz, *bisc.*; dio,

---

[1] La permutation de l'*ü* en *i* dans les terminatifs du souletin tels que *die*, n'ayant lieu dans ce dialecte que par la loi de l'affinité des voyelles qui exige que l'*ü* devant l'*e* se change toujours en *i*, nous n'en avons pas à nous en occuper ici. Il n'en est pas de même du changement de l'*u* en *i* qui a lieu en salazarais. Lorsque ce sous-dialecte du bas-navarrais oriental dit *die*, comme en souletin, pour *due*, il n'obéit pas à cette loi, car elle n'existe pas dans cette espèce de basque. L'*u*, en dehors du verbe, ne s'y change jamais en *i* devant l'*e*.

[2] Ce que l'on dit du régime direct pluriel de troisième personne, est applicable aux lettres qui, quoique identiques pour la forme avec celles qui expriment ce régime, n'en sont pas moins unies d'une manière intime quant au sens, au régime direct de première ou de seconde personne du pluriel, ainsi qu'à celui de seconde personne respectueuse du singulier : *gaitu*, *zaitu*, *zaituzte*, *guip.*; *lab.*; *gaituz*, *zaituz*, *zaituez*, *bisc.*; *gütü*, *zütü*, *zütie*, *soul.* 'il *nous* a, il *t'*a, il *vous* a', etc.

OBSERVATIONS.

diotza-diozka, lab.; deyo, *deitzo soul.*; dau, *dazka-dazkan ronc.*; dio, *ĩio* (*pour diño*) *nav. sept.*; dio, *tio* (*pour ditio*) *nav. mér.*; dako, *dazko nav. occ.*; *nav. or.*; dio, *diotzi, nav. occ. d'Ustarits*; dako, *daiko-daizko nav. occ. de Mendionde*; dako, *daiko arber.*; dako, *daizko brisc.* 'il le lui a, il *les* lui a'. = die, *diezte guip.*; die, die *cegam.*; deutse, *deutsez, bisc.*; dee, *deztee nav. occ.*; *nav. or.*; dee, *deezte mix.*; dee, *deizte arber.*; daye, *daizte brisc.* 'il le leur a, il *les* leur a'. = ninduen, *ginduen*; genduen, *giñituen-giduzen guip.*; ninduen, *giñuzen*; giñuen, *giñituen nav. sept.*; nindue, *ginduza*[3]; gindue, *ginditue-ginduza*[3] *nav. mér.*; nindue, *ginduze*[3]; gindue, *giuduze*[3] *aezc.*; nintzan[3], *gintzan*[3]; ginuen, *gintzan*[3] *salaz.* 'il m'avait, il *nous* avait; nous l'avions, nous *les* avions'. = tzu, *dutzu* (*pour* duzu *et* dutuzu) *ronc.* 'tu l'as, tu *les* as'. = dabei, *dazkei ronc.* 'ils le lui ont, ils *les* lui ont'. = nau, *gaĩu nav. sept.*, *gaitu nav. mér.* 'il m'a, il *nous* a'. = zizu, *zizkizu nav. mér.* 'il te l'avait, il te *les* avait'. = zezan, *zezkien* (*pour zezazkien*) *nav. mér.* 'qu'il l'eût, qu'il *les* eût'. = luke, *luzke nav. mér.* 'il l'aurait, il *les* aurait'. = nu, *gitu nav. occ.*; *nav. or.* 'il m'a, il *nous* a'. = zeen, *zezten* (*syn. de* zezteen) *nav. or.* 'il le leur avait, il *les* leur avait'. On remarquera la permutation du *z* en *ĩ* qui a lieu en haut-navarrais septentrional en même temps que l'addition du *t* qui sert à pluraliser le régime direct, et d'où resulte le son 'ch': *dezan, dechan*; *dezake, dechake*; *nazazu, gachazu* 'qu'il l'ait, qu'il les ait; il le peut, il les peut; aie-moi, aie-nous', au lieu de *gaĩzazu, deĩzake, deĩzan*.

Le changement du *t* en *d*[4], comme signe de pluralité, devra être observé en guipuscoan et en biscaïen, d'autant plus que l'on pourrait confondre ce *d*, tel qu'il existe en *ginduen, zinduen* guip.; *ginduzan, zinduzan* bisc. '*il nous avait, il t'avait*', avec celui de *ninduen, ninduban, nindue* 'il m'avait'. Dans ce dernier terminatif, le *d* n'est qu'une lettre rédondante, qui se conserve presque toujours telle dans les autres dialectes, tandis que dans les premiers il peut être remplacé par *it*, *t* et *z*: ninduen, gintuen, *zintuen lab.*; nündian, gündian, zündian *soul.*; ninduen, giñuzen, ziñuzen *nav. sept.*; nindiin, ginitiin, *zinitiin nav. occ.*; nindien, *gintien*, zintien *nav. or.* La suppression des syllabes *it*, *at*, *it* peut être totale, ou bien partielle. Dans ce dernier cas, c'est tantôt la consonne qui disparaît, et tantôt la voyelle: zuste (*pour zituste*) *nav. mér.*; zuzten (*pour zituzten*) *nav. occ.*; *nav. or.* 'ils *les* avaient'. = giuzte (*pour* giuzte) *nav. occ.*; *nav. or.* 'ils *nous* ont'. = ginduen *guip.*; ginduzan *bisc.*; gintuen *lab.*; gündian *soul.*; gintien *nav. or.* 'il *nous* avait'. = zuntudan *ronc.* 'je *t'*avais'. = ztu (*pour* zitu) *ronc.*; *salaz.* 'il *t'*a'. = ztion *ronc.*; ztuen *salaz.* (*pour zition, zituen*) 'il *les* a'. La syllabe *tzi* d'Ustarits peut aussi se supprimer devant *te*: *diote* 'il le leur a', et aussi 'il les leur a', comme syn. de *diotzite*.

Régime indirect de troisième personne du pluriel.

Les syllabes qui représentent ce régime, sont souvent celles du régime indirect singulier, plus celles du sujet pluriel au transitif. Le guipuscoan emploie *ote, yote, e, ye*; le biscaïen, *ta*[3], *he, hee, hoe, oe, e, te*; le labourdin, ainsi que les deux dialectes navarrais d'Espagne, *ote* ou *yote*; le souletin, *e* ou *ye*; le roncalais, *bei, iei, ei, e*; les deux dialectes navarrais de France, *e*; le nav. occ. d'Ustarits, *ote* ou *kote*; celui de Mendionde, *kote*; l'aezcoan, *ye*; le bardosien, *kote*; l'arberouan, aussi le changement de l'*e* en *i*; le briscousien, *ye*; le salazarais, *be* ou *ye*. Exemples: dio, *diote-die*; zayo, *zayote-zaye, guip.* = deutsa-deutso, *deutse*; jako, *jakee-jakoe, bisc.* = (dotsa-deutsa, dotse-deut*se, Vergara*; dotza-dotzo, dotze, *Salinas*; ãao, ãaue, *Oñate*); jako *jate, bisc. du Guipuscoa.* = dio, *diote*; zayo, *zayote, lab.*; *nav. sept.*; *nav. mér.* = deyo-dero-derio, *deye-dere-derie*; zayo, *zaye, soul.* = dau, *dabei*; zau, *zabei, ronc.* = dako, dee; zako, zee, *nav. occ.*; *nav. or.* = dio, *diote*; zako, *zatote, nav. occ. d'Ustarits.* =

---

[3] On remarquera le double emploi de *ginduza*, de *ginduze* et de *gintzan*, ainsi que la forme insolite *nintzan*, qui ne peut s'expliquer par *ninduen*, comme *gintzan* par *ginduzan*, ou comme *tzu* du roncalais s'explique par *duzu*. Il est bien positif pourtant que le salazarais, lorsqu'il est forcé d'employer l'indéfini, se sert de *nintzan*, et non pas de *ninduen* pour exprimer 'il m'a'. Dans ce curieux sous-dialecte, *nintzan, intzan, zintzan, gintzan, zintzayen* signifient en même temps: *j'étais* et *il m'avait*: *tu étais, il t'avait* et *tu les avais*; *nous étions, il nous avait* et *nous les avions*; *vous étiez, il vous avait* et *vous les aviez*. La confusion du transitif avec l'intransitif peut avoir lieu, à dire vrai, dans tous les dialectes sous l'influence de l'allocution, mais ce n'est qu'en salazarais que l'on peut trouver des terminatifs indéfinis appartenant en même temps aux deux voix. On dira, par exemple, en tutoyant un homme en guipuscoan: 'etorri nindukan' *j'étais venu* (*tu m'avais venu*), 'maitatu nindukan' *il m'avait aimé*, comme on dit en Salazar 'ĩin nintzakan, maitatu nintzakan'. Que le tutoiement cesse, le guipuscoan se servira de deux terminatifs différents, tandis que le salazarais persistera dans la confusion des deux voix, quoique à l'indéfini: noiz etorri nintzan?, noiz maitatu ninduen? '*quand étais-je venu? quand m'avait-il aimé?*' guip.; *noiz ĩin nintzan?, noiz maitatu nintzan?* salaz.

[4] Le *t* et le *k* précédés de *n* se changent souvent en *d* et en *g* dans certains dialectes, tandis qu'en d'autres ces deux lettres persistent. On a donc eu tort d'admettre cette permutation d'une manière absolue, et comme appartenant au basque en général, d'autant plus que même en guipuscoan les exceptions ne manquent pas. Dan *Jainkoaren ontasuna* 'la bonté de Dieu', ce dialecte offre le *k* et le *t* après le *n* dans toute leur intégrité primitive. Le souletin surtout aime à conserver ces consonnes dures: *igante* 'dimanche', *hunki* 'bien', etc. Dans ce dernier on dirait certainement *emanko*, et non pas *emango* comme en guipuscoan, si les noms verbaux terminés en *n* y étaient susceptibles de prendre le suffixe génitif local, au lieu du suffixe génitif possessif, qui donne lieu à *emanen*. Néanmoins, les noms verbaux en *nko* n'en existent pas moins en basque, puisqu'ils se trouvent dans le sous-dialecte de Puente la Reina (Gares ou Garens), appartenant au haut-navarrais méridional, où l'on entend: *emanko* 'pour donner', *janko* 'pour manger', *juanko* 'pour aller'. Il est digne de remarque que ce *ko* primitif venant après le *n* du nom verbal, se soit conservé dans un des sous-dialectes les plus éloignés du Guipuscoa, et qui est en même temps environné par ses deux congénères (l'oriental en deçà, et l'occidental en delà de Pampelune) lesquels se servent exclusivement du nom verbal en *in*: *emain, ĩuin, joain*.

[4] *Voyez* la troisième note de la page xi.

OBSERVATIONS.

dako, da*kote*; zako, za*kote*, *nav. occ. de Mendionde.* = dako, da*ye*; zayo, za*ye*, *aeze.* = dako, da*kote*; zako, za*kote*, *bard.* = dako, da*ye*; zako, za*ye*, *bisc.* = dako, da*be*; zako, za*ye*, *salaz.* 'il le lui a, il le *leur* a; il lui est, il *leur* est'. = jakon, ja*ken*, *bisc.* 'il lui était, il *leur* était'. = litzakeo, litzakeo*e*, *bisc.* 'il lui serait, il *leur* serait'. = begi, begie-begio*e*, *bisc.* 'qu'il le lui ait, qu'il le *leur* ait'. = deiko, deike; zaiko, zaike, *soul.* 'il le lui aura, il le *leur* aura; il lui sera, il *leur* sera'. = dazka (*syn. de* dazkau), dazk*ei* (*syn. de* dazki*ei*, dazka*bei*): zazka (*syn.* de zazkau), zazk*ei* (*syn. de* zazki*ei*, zazka*bei*) *roncal.* 'il les lui a, il les *leur* a; ils lui sont, ils *leur* sont'. = dakion, dakie*n* *roncal.* 'qu'il lui soit, qu'il *leur* soit'. = dee, deizte; zee, zeiztete *arbar.* 'il le leur a, il les *leur* a; ils lui sont, ils *leur* sont'. On remarquera, en biscaïen du Guipuscoa, la permutation du *k* appartenant au régime indirect singulier, en *t* du régime indirect pluriel. Quant à la suppression de la voyelle qui précède la syllabe roncalaise *ei* exprimant le régime indirect, elle a lieu comme pour le *ei* sujet, à moins que cette voyelle n' appartienne à *gu* 'nous': *dagu* '*nous* le lui avons', *daguei* '*nous* le *leur* avons'.

Sujet de seconde personne du pluriel.

Les syllabes exprimant au transitif le sujet pluriel de troisième personne, ajoutées au sujet de seconde personne respectueuse du singulier, servent en général à représenter le sujet de seconde personne du pluriel[1]. A l'intransitif, le guipuscoan emploie *z-zki*, *z-zk*, *z-zka*, *z-zte*; le cegamais, *z-e*; le biscaïen, *z-e*; le labourdin, *z-te*; le souletin, *z-ye*, *z-e*; le roncalais, *z-ei*; les quatre dialectes navarrais, *z-te*; le bas-navarrais occidental, aussi *zte-te*; le mixain, aussi *z-zte*; le briscousien, aussi *z-zt*; le salazarais, *z-ye*. Exemples: *zatzait*, *zatzaizkit*; 'tu *m'es*, vous *m'êtes*'; *zatzaigu*, *zatzaizkigu* 'tu *nous es*, vous *nous êtes*'; *zatzayo*, *zatzazkio-zatzayozka* 'tu *lui es*, vous *lui êtes*'; *zatzayote-zatzaye*, *zatzazkiote-zatzayozkute-zatzayezte* 'tu *leur es*, vous *leur êtes*'. Ces terminatifs guipuscoans ont pour équivalents dans les autres dialectes: *zachataz*, *zachataze*; *zachakuz*, *zachakuze*; *zachakoz-zachakaz*, *zachakoze-zachakaze*; *zachakeez-zachakoez*, *zachakeeze-zachakoeze*, *bisc.* = *zatzaizkit*, *zatzaizkifet*; *zatzaizkigu*, *zatzaizkigute*; *zatzaizko*, *zatzaizkote*; *zatznizkote*, *zatzaizkote*, *lab.* = *zitzait*, *zitzaiztaye*; *zitzaikü*, *zitzaizküye*; *zitzayo*, *zitzayue*: *zitzaye*, *zitzayie*, *soul.* = *zaizkit* *nav. sept.* (*zaizkida* *nav.-mér.*), *zaizkidate*; *zaizkigu*, *zaizkigute*; *zaizkio*, *zaizkiote*; *zaizkiote*, *zaizkiote*, *nav. sept.*; *nav.-mér.* = *zitzauzkit*, *zazkidaate*; *zitzauzkiu*, *zitzauzkute*; *zitzazko*, *zazkote*; *zitzee*, *tzezteete*, *nav. occ.* = *zazkit*, *zazkifet-zazkiatet*; *zauzkiu*, *zauzkiute*: *zitzazko*, *zitzazkote*; *zitzee*, *zitzeete*, *nav. or.* = *zauzkit*, *zauzkitet*; *zauzku*, *zauzkute*; *zitzazko*, *zitzazkote*; *zitzee*, *zitzeetee*, *mix.* = *zitzait*, *zitzaitate*; *zitzaiku*, *zitzaizkute*; *zitzazko*, *zitzazkote*; *zitzaye*, *zitzaizte-zitzayete*, *bris.* = *zaitzeku*, *zaitzekue*: *zaitzeko*, *zaitzee*; *zaitzee*, *zaitzee*, *guip. de Cegama.* = *zaitazud*, *zaitazeid*; *zaizkuguzu*, *zaizkuguzei*, *roncal.* = *zaizta*, *zaiztaye*; *zaizku*, *zaizkuye*, *salaz.* = *zizaizten*, *zizaiztake* 'tu *leur étais*, tu *leur serais*, vous *leur étiez*, vous *leur seriez*' salaz. On verra par ces exemples que les syllabes exprimant la pluralité, excepté en navarrais de France, se suppriment après *te*, *teke* ou *ee*. La syllabe initiale exprimant la seconde personne ne figure pas toujours dans le terminatif, et cette dernière suppression a lieu plus ou moins dans tous les dialectes. La suppression de la voyelle qui précède la syllabe roncalaise *ei* servant à pluraliser le pronom *zu*, a lieu, à l' intransitif, même après *gu* 'à nous': *zitzaizkigun* '*tu nous* étais', *zitzaizkigein* '*vous nous* étiez'.

Au transitif, le guipuscoan exprime le sujet pluriel de seconde personne par *zute* ou *z-te*; le guip. de la Burunda, par *zei* ou *z-ei*; le cegamais, par *zue* ou *z-e*; le biscaïen, par *zue* ou *z-e*; le labourdin, par *zue* ou *z-te*; le labourdin d'Arcangues, par *zi* ou *z-te*; le souletin, par *zie*, ou par *z-e* et *z-ye*; le roncalais, par *zei* ou *z-ei*; le haut-navarrais septentrional, par *zie* ou *z-te*; le nav. sept. de Fontarabie, par *ßu* ou *z-te*; le haut-navarrais méridional, par *ze* et *zie*, ou par *z-te*; le bas-navarrais occidental, par *zü* ou *z-te*; le nav. occ. d'Ustarits, par *züi* et *rüik*[2], ou par *z-te*; l'aezcoan, par *zie* ou

---

[1] En guipuscoan, ce ne sont pas les syllabes du sujet pluriel transitif, mais celles du sujet pluriel intransitif, que l'on ajoute au sujet de seconde personne respectueuse du singulier pour le transformer en sujet de seconde personne du pluriel, lorsqu'il s'agit de la voix intransitive. Cela explique pourquoi dans ce dialecte *zatzaizkit* signifie 'vous m'êtes', tandis qu'en labourdin il a le sens de 'tu m'es'. En effet, *zatzait* exprimant 'tu m'es' en guipuscoan, l'addition de la syllabe *zki* qui appartient au sujet pluriel de troisième personne à l'intransitif, sert à transformer 'tu m'es' en 'vous m'êtes,' tandis que le labourdin qui se sert de *zatzaizkit* dans le sens de 'tu m'es', par le moyen de la syllabe *te* appartenant au sujet pluriel du transitif, forme le terminatif *zatzaizkitet* 'vous m'êtes.'

[2] Nous n'avons trouvé de terminatifs en *rüik* que dans cette partie de la commune de Villefranque connue sous le nom d'Arguintz-Carrica. A Villefranque même, ainsi que dans les huit autres communes où l'on fait usage de la variété d'Ustarits, la principale du sous-dialecte bas-navarrais occidental du Labourd, on dit *duzüi*, et non pas *duzüik*. Ce dernier terminatif est donc une exception toute locale et des plus curieuses. Nous admettons comme une des lois fondamentales de la langue basque, celle qui exige que les pronoms représentant le sujet dans les terminatifs du transitif, y figurent toujours sous la forme de sujet intransitif. Cela a lieu en dépit de la faculté inhérente au transitif de forcer le sujet à devenir actif, car on sait que celui-ci ne devient jamais tel et reste à son état naturel lorsqu'il régit l'intransitif: *zu zera*, *zuk dezu* 'tu es, tu l'as'. Cette faculté du transitif basque est une preuve de la présence du verbe dans le terminatif, preuve d'autant plus précieuse, que ce terminatif lui-même ne nous offre dans sa composition matérielle que des éléments non verbaux, quoique ceux-ci par leur réunion donnent lieu à la condition nécessaire à la manifestation verbale. Or, si d'une part il n'existe pas de sujet actif dans le terminatif transitif, quoique celui-ci ait la faculté de rendre *actif* tout sujet autre que celui qui entre dans sa constitution, et si d'une autre part c'est par cette faculté même que l'on prouve la présence du verbe, on doit en conclure, pensons nous, que la manifestation de celui-ci dans la langue basque n'est pas antérieure à la réunion des éléments pronominaux. S'il en était autrement, ce n'est pas *dezu* et *degu*, mais *dezuk* et *deguk* que l'on devrait avoir pour exprimer '*tu l'as*, *nous l'avons*'. Quant à *duzüik*, ceux qui pourraient être tentés de voir dans ce cas exceptionnel quelque chose de contraire à ce que nous venons de

OBSERVATIONS.

z-te; le bas-navarrais oriental, par *zie* ou *z-te*; l'arberoüan, le briscousien, par *zii* ou *zte*; le salazarais, par *zic*, ou par *z-e* et *z-ye*. Exemples: dezu, dezute; zenduen, zenduten 'tu l'as, vous l'avez; tu l'avais, vous l'aviez' guip. = dezu, dezei; zinduban, zindubein, *bur.* = dezu, dezue; zendun, zenduen, *ceg.* = dozu, dozue; zenduan, zenduen, *bisc.* = duzu, duzue; zinuen, zinuten, *lab.* = duzu, duzi; zinin, zinuten, *lab. d'Arcangues.* = düzü, düzie; zünian, zünien, *soul.* = tzu, tzei; zunion, zinein, *ronc.* = duzu, duzie; ziñuen, ziñuten, *nav. sept.* = duzu, duñia; zenuen, zenuten, *fontar.* = duzu, duze-duzie; zinduu, zinduie, *nav. mér.* = duzu, duzii; ziniin, zinuten, *nav. occ.*; *arber.*; *brisc.* = duzu, duzüi-duzüik[3]; zinüin, zinuten, *nav. occ. d'Ustarits.* = duzu, duzie; zinduc, zindute, *aezc.* = zu, zie; zindien, zinduten, *nav. or.* = zu, zie; zinuen, zinien, *salaz.* = zioizen, ziniezen-zinizeyen 'que tu *le leur eusses*, que vous *le leur eussiez*' soul. = zinakon, zinakoyen 'tu *le lui avais*, vous *le lui aviez*' salaz. = ziñioteke 'tu *le leur aurais*, vous *le leur auriez*' guip. = zinnizten 'tu *les leur avais*, vous *les leur aviez*' brisc.; urc.[3] La syllabe roncalaise *ei* qui pluralise le sujet *zu* au transitif, exige la suppression de la voyelle qui précède, à moins qu'elle n'appartienne à *kin* 'à nous': *zinaikun* 'tu *nous* l'avais', *zinaikuein* 'vous *nous* l'aviez'.

Régime direct de seconde personne du pluriel.

Il se compose du régime direct de seconde personne respectueuse du singulier, et des syllabes qui indiquent au transitif le sujet de troisième personne du pluriel. A l'exception du cegamais, du biscaïen, du souletin, du salazarais qui emploient *z-e* et du roncalais qui se sert de *z-ei*, le régime direct de seconde personne du pluriel est représenté par *z-zte*, le second *z* constituant un pléonasme. Exemples: zaitu, zaituzte 'il t'a, il vous a', guip.; lab. = zaitu, zaitue, *ceg.* = zaituz, zaituez, *bisc.* = zütü, zütie, *soul.* = ztu, ztei, *ronc.* = zaüu, zaüuzte, *nav. sept.* = zaitu, zaituste, *nav. mér.* = zitu, zituzte, *nav. occ.*; *nav. or.* = zitu, zituzte, *nav. occ. de Mendionde*; *aezc.* = zitü, züzte, *mix.*; *bard.* = ztu, ztie, *salaz.* La syllabe roncalaise *ei* qui pluralise le régime direct *zu*, exige la suppression de la voyelle qui précède, même après *gu* 'nous': *zautugu* 'nous t'avions', *zautugein* 'nous vous avions'. J'ai observé, en nav. occ., le changement en *k* du *t* faisant partie du régime direct de seconde personne du pluriel, lorsque cette dernière syllabe se trouve elle-même précédée de *ke* et suivie de *te*: *zintzakketeke* 'ils vous pourraient' (*possent vos*), au lieu de *zintzaketeke*.

Régime indirect de seconde personne du pluriel.

Le régime indirect de seconde personne respectueuse du singulier, plus les syllabes du transitif appartenant au sujet pluriel de troisième personne, forment le régime indirect de seconde personne du pluriel. En guipuscoan, c'est *zute*; en cegamais, *zue*; en biscaien, *tsue*[4] ou *zue*; en labourdin, *zue*; en lab. d'Arcangues, *zi*; en souletin, *zie*; en roncalais, *zei*; en haut-navarrais septentrional, *zie*; en haut-navarrais méridional, *ze* ou *zie*; en bas-navarrais occidental, *zii*; en nav. occ. d'Ustarits, *züi*; en aezcoan, *zie*; en bas-navarrais oriental, *zie*; en arberoüan et en briscousien, *zii*. Exemples: dizu, dizute 'il te l'a, il vous l'a'; zaizu, zaizute 'il t'est, il vous est', guip. = dizu, dizue; zatzu, zatzue, *ceg.* = deutsu, deutsue; jatzu, jatzue, *bisc.* = dautsu, dautzue; zaitzu, zaitzue, *lab.* = deizü, deizie; zaizü, zaizie, *soul.* = dauzu, dauzei; zaizu, zaizei, *ronc.* = dizu, dizie; zaizu, zaizie, *nav. sept.* = dizu, dize-dizie; zaizu, zaize-zaizie, *nav. mér.* = dauzu, dauzii; zauzu, zauzii, *nav. occ.* = datzu, datzüi; zatzu, zatzüi, *nav. occ. d'Ustarits.* = dauzu, dauzie; zaizu, zaizie, *aezc.* = dauzu, dauzie; zauzu, zauzie, *nav. or.* = dautzu, dautzii, *arber. et brisc.*; zautzu, zautzii, *arber.*; zaitzu, zaitzii, *brisc.*

LETTRES ET SYLLABES PLÉONASTIQUES.

En guipuscoan, en biscaïen, quelquefois en labourdin, plus rarement dans les autres dialectes (*voyez* la note 2. de la page xxvii.), les terminatifs masculins ou féminins qui commencent par un *h*, ou qui commenceraient indubitablement par cette lettre pronominale de seconde personne si elle existait dans le dialecte, prennent un *k* ou un *n* additionnel; de sorte que le sujet ou le régime direct se trouve répété. Il faut remarquer que c'est seulement dans ce cas de pléonasme que le régime direct peut être

---

dire, n'aurons qu'à réfléchir: 1°. que l'apparition de *zük*, quoique ayant plusieurs siècles de date, est indubitablement postérieure à l'époque de la manifestation verbale dans le terminatif, puisqu'on n'a commencé à se servir de ce pronom pluriel que lorsque *zu* a été adopté d'une manière exclusive pour le singulier respectueux; 2°. que *zük*, représentant tout aussi bien le sujet qui régit l'intransitif que celui qui régit le transitif, il n'y a rien qui prouve que ce soit ce dernier plutôt que le premier qui se trouve en *duzük*; *zük zizte*, *zük dnzük* 'vous êtes, vous l'avez'. Si le fait qui a lieu avec *zük* avait lieu avec *zu* et *gu*, pronoms qui font une différence entre le sujet actif et celui qui n'est pas tel; si à Arguintz-Carrica enfin, on se servait de *duzuk* comme on se sert de *duzük*, c'est alors que nos idées sur l'époque de la manifestation du verbe se trouveraient en défaut, mais à Arguintz-Carrica, quoiqu'on se serve de *duzük* au pluriel, on se gardera bien, comme partout ailleurs, de se servir de *duzuk* au singulier ou de *dunk*, les terminatifs de cette localité étant: *duzu*, *duu* 'tu l'as, nous l'avons', et *duzük* 'vous l'avez'.

[3] Les terminatifs à deux régimes ayant la seconde ou la troisième personne du pluriel pour sujet, et la troisième du pluriel pour régime indirect, présentent de grandes différences, surtout au passé de l'indicatif, quant à la suppression ou à la conservation de la syllabe qui représente le sujet pluriel de troisième personne, ou de celle qui sert à pluraliser la seconde. Exemples: *zioten-zien* 'il le leur avait', *zioten zieten* 'ils le leur avaient'; *ziñioten-ziñien* 'tu le leur avais', *ziñioten*, *ziñieten* 'vous le leur aviez', *guip.* = zion, zioen; ziozun, ziozuen, *ceg.* (transp. du sujet). = eutsen, eutseen; zeuntsen, zeuntseen, *bisc.* = zioten, zioten; zinioten, zinioten, *lab.*; *Ustarits.* = zeyen, zeyien; zeneyen, zenezien-zeneyen, *soul.* = zabein, zabein; zinabein, zinabein, *ronc.* = zion, zioten; ziñion, ziñioten, *nav. sept.* (confus. du rég. ind. sing. avec le rég. ind. plur.) = zaben, zaben; zinaben, zinaben, *Elizondo*; *salaz.* = ziote, ziote; zindiote, zindiote, *nav. mér.* = zeen, zeeten; zineen, zineeten, *nav. occ.*; *arber.* = zakoten, zakoten; zinakoten, zinakoten, *Mendionde.* = zaye, zayete; zindaye, zindayete, *aezc.* = zeen, zeeten; zindeen, zindeeten, *nav. or.* = zakoten, zakoten; zindakoten, zindakoten, *bard.* = zayen, zayeten; zinayen, zinayeten, *brisc.*; *urc.*

[4] *Voyez* la troisième note de la page xi.

OBSERVATIONS.

représenté par *k* ou par *n*, selon le genre. Exemples : atzayok, atzayon, *guip.*; achako, achakon, *bisc.* '*tu* lui es'. = ukan, unan *guip.*; eban, ebanan *bisc.* '*tu* l'avais'. = idakan, idanan *guip.*; eustaan, eustanan *bisc.*; hautakan, hautanan *lab.* '*tu* me l'avais'. = izkidakek, izkidaken, *guip.*; euskedazak, euskedazan, *bisc.*; hauzkidakek, hauzkidaken, *lab.* '*tu* me les aurais'. = indukekadan, indukenadan *guip.*; indukedan, indukenadan, *bisc.* 'je *t'*aurais eu'. = bauk, baun *guip.*; *nav. mér.*; beeun, *bisc.* '*si tu* l'avais'. = yaitad, yaitan, *ronc.* '*tu* m'es'. Lorsque le sujet de seconde personne du singulier est exprimé par *k* ou par *n*, le pléonasme n'a presque jamais lieu. On trouve toutefois, en guipuscoan : dizkiekatek, dizkienaten '*tu* les leurs as'. Le régime indirect de première personne offre quelquefois des pléonasmes dans certains dialectes : zaitadak *m.*, zaitadan *f. guip.*; zialtanat *f. lab. de S. J. de Luz* 'il *m'*est'. = zaizaizkidatet, zaizaintatet, *S. J. de Luz* 'vous *m'*êtes'. = zeitadan *soul.* '*il me* l'avait'. = zaitad; zeitazud, yaitad *m.f.*; daitad, ronc. '*il m'*est; tu *m'*es; *il me* l'a'. = lezakeat (*pour* lezaketat) *nav. occ., nav. or.* '*il me* l'aurait'. = zaizkuguzu, yaikugu, *m.f.*; daikugu, *ronc.* 'tu *nous* es; il *nous* l'a'. = zaukiu, daukiu, *nav. or.* 'il *nous* est, il *nous* l'a'. Le sujet de première personne du pluriel offre un pléonasme en 'giñitugun' *guip.* '*nous* les avions'. Le sujet de seconde personne respectueuse et celui de seconde personne du pluriel, sont très-usités en lab. d'une manière pléonastique, non seulement au passé du transitif à régime indirect de première personne, mais aussi à tous les temps qui en dérivent : zinautazun, zinautazuen; zinaukuzuke, zinauzkigutzueke; ziniezaguzun, zinietzadatzueken '*tu me l'avais*, vous *me l'aviez*; tu *nous l'aurais*, vous *nous les auriez*; *que* tu *nous l'eusses*, vous *me les pouviez*'. Le bisc. aussi emploie quelquefois le pléonasme de seconde personne, comme le lab., ou celui de première personne du pluriel, comme le guip. : zeustan-zeustazun '*tu me l'avais*'; geroyan-geroyagun '*nous avions accoutumé de le*'. Le soul., au passé et à ses dérivés, se sert quelquefois de terminatifs pléonastiques à sujet de seconde personne du pluriel : zeneitazien, zenozien, zeneikûzien, *pour* zeneitayen '*vous me l'aviez*', *etc.*, et je trouve en nav. occ. : zintzazkeaazun; bitzazkeak, bitzazkeaan; gintzezteun; zintzezteziin, '*tu* me les pouvais; *tu* me les pourrais; que *nous* les leur eussions; que *vous* les leur eussiez'. Le sujet de troisième personne du pluriel se trouve répété en zeiztete '*ils* leur sont', *arber.* (zeeztete à Méharin), et le régime direct de troisième personne du même nombre, même lorsqu'il est employé comme simple signe de pluralité accompagnant la première et la seconde personne du pluriel ou la seconde respectueuse du singulier, donne souvent lieu au pléonasme dans tous les dialectes, le souletin excepté. (*Voyez* page xvi., ligne 23. et suiv.). On verra par le tableau comparatif qui suit, que dans ce cas c'est presque toujours un *z* qui fait double emploi dans le terminatif, et que les dialectes n'aiment pas tous également la lettre pléonastique.

	guip.	*bisc.*	*lab.*	*soul.*	*nav. sept.*	*nav. mér.*	*nav. occ.*	*nav. or.*
il t'a	zaitu	zaituz	zaitu	zütü	zaĭu	zaitu	zitu	zitu
ils t'*ont*	zaituzte	zaituez	zaituzte	zütie	zaĭuzte	zaituste	ziuzte	ziuzte
il nous *a*	gaitu	gaituz	gaitu	gütü	gaĭu	gaitu	gitu	gitu
ils nous *ont*	gaituzte	gaituez	gaituzte	gütie	gaĭuzte	gaitusto	giuzto	giuzte
il vous *a*	zaituzte	zaituez	zaituzte	zütie	zaizte	zaiste	ziuzte	ziuzte
ils vous *ont*	zaituzte	zaituezz	zaituzte	zütie	zaizte	zaiste	ziuztete	ziuztete
il les *a*	ditu	dituz	ditu	dütü	ĭu	tu	tu	tu
ils les *ont*	dituzte	dituez	dituzte	dütie	tute	tuste	tuzte	tuzte
il t'*avait*	zinduen	zinduzan	zintuen	züntian	ziñuzen	zinduza	zinitiin	zintien
ils t'*avaient*	zinduten	zinduezan	zintuzten	züntien	ziñuzten	zinduste	zinuzten	zintuzten
il nous *avait*	ginduen	ginduzan	gintuen	güntian	giñuzen	ginduza	ginitiin	gintieu
ils nous *avaient*	ginduzten	ginduezan	gintuzten	güntien	giñuzten	ginduste	ginuzten	gintuzten
il vous *avait*	zinduzten	zinduezan	zintuzten	züntien	ziñuzten	zinduste	zinuzten	zintuzten
ils vous *avaient*	zinduzten	zinduezzan	zintuzten	züntien	ziñuzten	zinduste	zinuzteten	zintuzteten
il les *avait*	zituen	zitzan	zituen	zütian	ziĭuen	zitue	zitiin	zitien
ils les *avaient*	zituzten	zituezan	zituzten	zütien	ziĭuzten	zuste	zuzten	zuzten
il t'*aurait*	zinduke	zindukez	zintuzke	züntüke	ziñuzko	zinduzke	zinuzke	zintuzke
ils t'*auraient*	zindukete	zindukeez	zintuzkete	züntükie	ziñuzkete	zinduzkete	zinuzkete	zintuzkete
il nous *aurait*	ginduke	gindukez	gintuzke	güntüke	giñuzko	ginduzko	ginuzke	gintuzke
ils nous *auraient*	ginduteke	gindukeez	gintuzkete	güntükeye	giñuzkete	ginduzkete	ginuzkete	gintuzkete
il vous *aurait*	zinduteke	zindukeez	zintuzkete	züntükie	ziñuzkete	zinduzkete	zinuzkete	zintuzkete
ils vous *auraient*	zinduteke	zindukeeez	zintuzkete	züntükeye	ziñuzkete	zinduzkete	zinuzketete	zintuzketete
il les *aurait*	lituke	leukez	lituzke	lütüke	liĭuzko	luzke	luzke	luzke
ils les *auraient*	litukete	leukeez	lituzkete	lütükeye	liĭuzkete	luzkete	luzkete	luzkete
il les *lui peut*	ditzakioke	daioz	diotzake	ditzakio	dechoke	zozko	ditzazko	ditzazkio
si *tu* les *avais*, m.	baituzak	baituk	bahitu	bahütü	baĭu	baituk	bahitu	bahitu
qu'il te les *eût*, m.	zizazkikan	eugiazan	zietzakan	litzaya	zechaken	zezkiken	zitzauzkikan	zitzauzkan
qu'il te les *eût*, f.	zizazkiñan	enginazan	zietzanan	litzaña	zechanen	zezkinen	zitzauzkinan	zitzaunan

OBSERVATIONS.

Les lettres allocutives *k* et *n*, qui représentent la seconde personne masculine ou féminine, lorsque celle-ci n'entre dans le terminatif ni comme sujet ni comme régime, n'échappent pas toujours au pléonasme : diñen f. (*syn. de* diñe) *nav.-mér.* 'ils l'ont'. == diagu*k* m. ; diagu*n* f. (*pour* di*k*agu*k*, di*n*agu*n*) *nav.-mér. de Puente* ; nagu*n* f. (*pour* di*n*agu*n*) *salaz.* 'nous l'avons'. == dezakoau*k* m. (*pour* dezako*k*au*k*) *nav. or.* 'nous le lui pouvons'. Il en est de même de la syllabe *ke* : dezake*g*u*k*e, dezake*z*u*k*e, dezake*z*ue*k*e, *lab.* 'nous le pouvons, tu le peux, vous le pouvez'. == dezo*k*egu*k*e, *nav. sept.* 'nous le lui pouvons'. == za*k*egu*k*e, za*k*ezu*k*e, *nav. mér* 'il nous le peut, il te le peut'. == zaraka*z*u*k*e (*pour* zala*k*ezu*k*e), zagu*k*ezu*k*e, *nav.-mér. de Puente* 'tu me le peux, tu nous le peux'. == ziau*k*e*n*a*n* *f.* (*pour* ziau*k*ela*k*e*n*a*n*) *nav. or.* 'il me l'aurait eu'.

DES LETTRES ET DES SYLLABES, SOIT RÉDONDANTES, SOIT EUPHONIQUES, ET DE LEURS CHANGEMENTS.

Les lettres pléonastiques, ainsi que les euphoniques, diffèrent des lettres rédondantes pures, en ce que ces dernières n'expriment absolument rien dans le terminatif, et en ce qu'elles pourraient être supprimées sans qu'il en résultat de cacophonie. Personne en effet ne saurait douter que l'*a* de *didak* guip., *deustak* bisc., *dautak* lab., *deitak* soul. '*tu me l'as*' ne soit une vraie lettre euphonique, car *didk*, *deustk*, *dautk*, *deitk* ne peuvent être du goût de qui que ce soit. Si toutefois l'euphonie de l'*a* est réelle dans ce cas, en est-il de même de celle de l'*a*, de l'*e*, de l'*i*, de l'*o*, du *r*, du *n*, du *d*, du *tz*, du *y* qui entrent dans la composition des terminatifs qui suivent ? — nuan *guip.*, *lab.*, *nav. sept.* ; neuan *bisc.* ; nenduan *bisc. occ.* ; nian *soul.* ; nion *roue.* ; nuen (forme relative de *nue*) *nav.-mér.* ; niin *nav. occ.* ; nien *nav. or.* 'je l'avais'. == zera *guip.* ; zara *bisc.*, *nav. sept.*, *nav.-mér.* ; zare *lab.*, *nav.-mér. de Puente* ; zira *soul.*, *nav. occ.*, *nav. or.* 'tu es'. == darot *lab. des livres* 'il me l'a'. == diro *soul.* 'il le peut'. == zenduen *guip.* ; zenduan *bisc.* ; zinuen *lab.* ; zünian *soul.* ; ziñuen *nav. sept.* ; zinduen (forme relative de *zindue*) *nav.-mér.* ; zinin *nav. occ.* ; zindien *nav. or.* 'tu l'avais'. == nintzan *salaz.* 'il m'avait'. == zukeyen *bard.* 'il l'aurait eu'. — Il est évident que tous ces terminatifs privés de la prétendue lettre euphonique, sont loin de produire aux oreilles des Basques une impression désagréable, puisque ceux-ci s'en servent très-souvent, et dans plusieurs variétés, d'une manière exclusive. Le nom de 'rédondantes' conviendrait donc mieux que celui de 'euphoniques' aux lettres qui passent pour telles dans ces derniers terminatifs. Voici de quelle manière les Basques suppriment souvent ces lettres, selon les différents dialectes : nun *guip. mér. de Villafranca*, pour *nuen* ; nendun *bisc. occ.*, pour *nenduan* ; nin *lab. d'Arcangues*, pour *niin* ; niu *soul. de Barcus*, pour *nian*. == zea, za *guip. de Cegama*, pour *zera* ; sa *bisc. d'Ochandiano* ; zaa *lab. de Sare, d'Ainhoa, et quelquefois d'Arcangues*, pour *zara* ; zae *lab. d'Arcangues, et quelquefois de Sare*, pour *zare* ; zai *lab. de Guétary et de Bidart* ; zis *nav. occ. du Labourd, nav. or. d'Arberoue, et quelquefois souletin*, pour *zira* ; zie *bard., brisc., urc.* == daut *lab., nav. occ., nav. or.* ; dot *lab. de Sare*. daat *lab. de S. Pée, nav. or.*, pour *darot*. == dio-dioke *soul.*, pour *diro** ; dio *nav. occ. de Mendionde, nav. or.* == zendun *guip. de Cegama*, pour *zenduan* ; sendun *bisc. occ.*, pour *senduan* ; zeban[1] *bisc. guipuscoan de Salinas*, pour *zenduan* ; zinin *lab. d'Arcangues*, pour *ziniin* ; zünin *soul. de Barcus*, pour *zünian*. == nintzan *salaz.*, pour *ninduzan*. == zuken *lab.*, pour *zukeen* ou *zukeyen*. La lettre *z* que l'on ajoute à la troisième personne des temps passés de l'intransitif, ainsi qu'à ceux du transitif à régime direct de troisième personne, lettre que le biscaïen supprime presque toujours, ne peut être considérée que comme rédondante pure, car on chercherait en vain sa raison d'être, soit euphonique, soit grammaticale. Les terminatifs biscaïens, tels que *eban* 'il l'avait', etc., prouvent au reste amplement que c'est par intrusion que le *z* de la seconde personne s'est attaché à la troisième dans les autres dialectes. D'après cette manière de voir qui se trouve confirmée par les ter-

* *Voyez* la deuxième note de la page xxv.

[1] Les terminatifs *neben*, *zeben*, *eben*, *geben*, *zeuben*, *euben* ; au conditionnel *neuke*, *zeuke*, *leuke*, *geuke*, *etc.*, existent tous à Salinas et sont très-importants, car ils démontrent la rédondance du *n* et du *d* dans les autres dialectes, où la présence de ces lettres n'est justifiée que par le but d'éviter la confusion de la seconde personne avec la troisième. Le P. Zavala avait remarqué que dans les localités du Guipuscoa où l'on parle biscaïen on emploie *zeben*, *etc.*, mais nous avons, à Salinas même, acquis la conviction que cet habile grammairien a eu tort de croire, du moins quant à cette localité, que ce terminatif correspond à *zuen* 'il l'avait', et non pas à *zenduen* 'tu l'avais' du guipuscoan. Pour ne conserver aucun doute à cet égard, nous avions prié le toujours regrettable P. Uriarte, le savant traducteur de la Bible en dialecte guipuscoan, de vouloir bien de son côté prendre de nouvelles informations à ce sujet. Ses recherches ont confirmé les nôtres, et une seconde excursion que nous avons faite à Salinas n'a servi qu'à les corroborer de plus en plus. Nous croyons enfin devoir citer, comme preuve finale, les passages suivants de la traduction salinaise du catéchisme d'Astete, imprimée à Vitoria en 1862 : pag. 22. *ceure curtze santuaz mundua erredimidu cebelaco* 'parce que tu rachetas le monde avec ta croix sainte' ; pag. 24. *icusi ceben cuc Jesucristo jaincoen ?* 'vis-tu maître Jésus-Christ ?' ; pag. 55. *oneic guri egitia gurako geukiana eurai eguiñaz* 'en faisant à eux ce que nous voudrions qu'ils fissent à nous' ; pag. 56. *artu gueben fedian indartuteco* 'pour fortifier dans la foi que nous reçûmes' ; pag. 99, *vizitau ebenecua* ; *azotau cubenecua* 'celui de quand il le visita ; celui de quand ils le trouvèrent'. D'après l'orthographe adoptée dans cet ouvrage : 'zeure kurtze santuaz mundua erredimidu zebelako ; ikusi zeben zuk Jesukristo jaiñoen ? ; oneik guri egitia gurako geukiana eurai egiñaz ; artu geben fedian indurtuteko ; biñitau ebenekua ; azotau cubenekua'. Le potentiel conditionnel du bisc. occ. de Zamudio fournit, d'après Zavala, les terminatifs suivants qui, à l'exception du *l* rédondant, sont aussi logiquement formés que ceux de Salinas : *nei*, *zei*, *lei*, *gei*, *zeye*, *leye* 'je le pourrais, tu le pourrais, il le pourrait, nous le pourrions, vous le pourriez, ils le pourraient'.

OBSERVATIONS.

minatifs en usage à Salinas, *uen*, *ue*, *ian*, *iin*, *ien* auraient jadis été en usage au lieu de *zuen* guip., lab., nav. sept.; *zue* nav. mér.; *zian* soul.; *ziin* nav. occ.; *zien* nav. or., tandis que ces derniers auraient servi, presque sans altération, pour la seconde personne. Si l'on retranche en effet les lettres rédondantes *n* et *d* des terminatifs actuels de seconde personne, on a *zeuen* guip.; *ziuen* lab., nav. sept.; *ziue* nav. mér.; *ziian* soul.; *ziiin* nav. occ.; *ziien* nav. or., absolument comme de *zenduen* guip. on obtient par le même retranchement le *zeben* salinais. L'existence réelle de ce dernier rend plus que probable celle des premiers à une époque plus ou moins éloignée. Ce que nous venons de dire sur le *z* rédondant, s'applique aussi au *l* dans lequel le *z* se permute souvent. (*Voyez* page xi. et la deuxième note). Nous citerons encore, sans avoir pourtant la prétension d'épuiser ce sujet, les exemples suivants d'addition ou de suppression de la lettre rédondante : + *n* : *daikeda ronc.* 'il me pent'; *dida*, nav. mér.; *dada*, nav. mér. d'Erro, nav. occ. d'Aezcoa, nav. or. de Salazar; *data*, arber. d'Armendaritz et d'Iholdy '*il me l'a*'; *dauzta*, *arber. d'Irissarry* 'il me les a'. == + *e* : *zioen-zion*, *dakioen-dakion*, *zakioen-zakion*, lab. '*il le lui avait, qu'il lui soit, qu'il lui fût*'. == *dadien-dadin*, *zadien-zadin*, lab. '*qu'il soit, qu'il fût*'. Les terminatifs en *ion* et en *in* de ce dialecte sont très-usités avec l'*e* épenthétique, à moins qu'ils ne soient en même temps allocutifs féminins, comme *zaizkin*, *ziaizkon* 'ils te sont, ils lui sont'. Au subjonctif et aux modes qui en dérivent, l'*i* rédondant est très-commun en labourdin dans les terminatifs de la voix transitive à régime indirect de première et de seconde personne : *diezadan*, *zietzan*, *lietzagoke*, *ziezazueken*, syn. de *dezadan*, *etc.* 'qu'il me l'ait, qu'il te les eusses, il nous les pourrait, il vous l'aurait pu'. Le *n* et le double *l* rédondants sont en usage, d'une manière bizarre, à la première personne du singulier et à la troisième du singulier et du pluriel du potentiel conditionnel, à Orozco et à Barambio, ainsi qu'à Llodio, localités où l'on parle deux variétés distinctes du biscaïen occidental : *ninei*, *lilei*, *lileye* 'je le pourrais, il le pourrait, ils le pourraient'. La seconde personne des deux nombres et la première du pluriel étant comme en biscaïen ordinaire *ginei*, *zinei*, *zineye* 'nous le pourrions, tu le pourrais, vous le pourriez', les terminatifs des deux variétés d'Orozco et de Llodio se trouvent tout à fait en opposition avec ceux, admirablement formés, de Zamudio : *nei*, *zei*, *lei*, *gei*, *zeye*, *leye*. (*Voyez* la note de la page xxiii). Le *n* rédondant est fréquent en biscaïen, où quelquefois il se supprime de préférence, tandis que d'autrefois on aime mieux le maintenir : *zeustan-zeunstan* (*zendustan* à *Etorrio*) 'tu me l'avais'; *neutsan-neuntsan* 'je le lui avais'; *neunke*, *neuke* 'je l'aurais'. Cette lettre épenthétique a lieu, comme on le voit par ces exemples, au passé et aux temps qui en dérivent. A ces mêmes temps, le bas-navarrais occidental du Labourd, dans la variété d'Ustarits, présente le *n* dans les terminatifs de la voix transitive à régime direct de troisième personne : *nintuin-nituin*, *nintuzke-nituzke*, *nintzan-nitzan* 'je les avais, je les aurais, que je les eusse'. == *zinauntan*, *zauntan*; *nantzun*, *ginaintzun*; *zinaukuten*, *zinaukun-zinainzkun*; *naintziin*, *ginantziin*, syn. de *zinautan*, *etc.* 'tu me l'avais, il me l'avait; je te l'avais, nous te les avions; vous nous l'aviez, tu nous les avais; je vous les avais, nous vous l'avions'. La suppression du *n*, au contraire, a souvent lieu à l'intransitif dans cette même variété : *nitzen-niintzen*, *hitain* m. f., *zitazkete-zintzkete*, *gitazkeen-gintzkeen* 'j'étais, que tu fusses, vous pourriez, nous pouvions'. Cette même suppression du *n* a lieu aussi, en guip. de Cegama, dans les terminatifs suivants correspondant à ceux d'Ustarits : *nitzen*, *ein*, *gitezken*, pour *nintzan*, *endin*, *gintezkean* guip. Quant aux permutations offertes par les voyelles euphoniques et les rédondantes, l'examen que nous allons faire des éléments qui font partie du temps passé va nous en fournir de nombreux exemples, et pour ce qui regarde la voyelle euphonique du temps présent et de ses dérivés, il suffira de savoir que le changement n'a lieu que dans les terminatifs allocutifs, et que cette voyelle est presque toujours un *a* dans tous les dialectes, à moins que la loi de l'affinité ne s'y oppose : *det*, *diat*, *diñat guip.*; *dot*, *doat*, *jouat bisc.*; *dut*, *diat*, *dinat lab.*; *nav. occ.*; *nav. or.*; *dût*, *diat*, *diñat soul.*; *dud*, *diak*, *dian*, *diez ronc.*; *dut*, *diet*, *diñet nav. sept.* (ce dialecte est soumis à la loi de l'affinité des voyelles); *dut*, *diat*, *diñat nav. mér.*

DES LETTRES ET DES SYLLABES NON PRONOMINALES QUI ENTRENT DANS LES TERMINATIFS DU PASSÉ, DU FUTUR, DU CONDITIONNEL ET DES AUTRES MODES, ET DES CHANGEMENTS QU'ELLES PRÉSENTENT.

Le passé de l'indicatif, du conditionnel et du potentiel se termine par un *n* dans presque tous les dialectes. Cette consonne est précédée le plus souvent d'une voyelle rédondante, et celle-ci quelquefois l'est par un *y*. Le haut-navarrais méridional et le bas-navarrais occidental d'Aezcoa suppriment toujours le *n* final, à moins que le terminatif n'appartienne à la forme relative[1] : *zue* 'il l'avait', *zuen* 'qui l'avait' ou 'qu'il avait'. Le souletin, en général, et le roncalais toujours, adoptent cette suppression pour les seuls terminatifs masculins et féminins ne commençant pas par *h* en labourdin, à moins que ces derniers ne soient pléonastiques : *zian*, *zia*, *ziña*, *zizün* soul.; *zion*, *zia*, *zia*, *zizan* ronc. (*Voyez* la note 2. de la page xxvii). Le *n* rédondant, excepté à Salinas et à Zamudio (*voyez* la note de la page xxiii.), fait toujours partie des terminatifs des temps passés, conditionnels et suppositifs, dans lesquels la seconde personne respectueuse du singulier ou la première et seconde personne du pluriel entrent, soit comme sujet, soit comme régime direct. Il en est de même des terminatifs qui renferment comme régime direct, soit la première personne du singulier, soit la seconde personne masculine et féminine. Ce *n* se change souvent en *ñ* devant une voyelle, en guipuscoan, en lab. de S. J. de Luz, en souletin et en haut-navarrais septentrional. Le *d* rédondant, qui peut, quoique rarement, se transformer en *t* et même en *tz*, s'associe fréquemment au *n* en guipuscoan, en biscaïen, en labourdin

[1] Selon le P. Zavala, les localités maritimes des environs de Bilbao retrancheraient aussi ce *n* final : *za* pour *zan* 'il était'; *egia* pour *egian*; *zidi* pour *zidin*; *ekio* pour *ekion*. Ces trois derniers terminatifs, qui avec le *n* final signifient généralement 'qu'il l'eût, qu'il fût, qu'il lui fût', prennent sans le *n* le sens de 'il l'avait, il était, il lui était'. (*Voyez* la note 4. du dixième tableau supplémentaire).

OBSERVATIONS.

de S. J. de Luz, en nav. sept. d'Araiz, en haut-navarrais méridional, en aezcoan, et en bas-navarrais oriental. Dans les autres dialectes, la combinaison *nd* n'a lieu que dans les terminatifs à régime direct de première personne du singulier ou de seconde personne masculine et féminine. Le *z* enfin, comme il a déjà été dit, se supprime souvent en biscaïen à la troisième personne, où cette lettre, dans les autres dialectes, n'existe que par intrusion. Les permutations et les suppressions des lettres euphoniques et des rédondantes, selon la voyelle qui précède et d'après les dialectes, seront mieux démontrées par les exemples suivants: *ninduen, nindukan, nindunan* '*il m'avait*'; *zindudan* '*je l'avais*'; *zenduen* '*tu l'avais*'; *zuen, zikan, ziñan* '*il l'avait*'; *zuten* '*ils l'avaient*'; *zukean* '*il l'aurait eu*'; *giñituen* '*nous les avions*'; *zituen* '*ils les avait*'; *zidan* '*il me l'avait*'; *zidaten, zidakaten, zidanaten* '*ils me l'avaient*'; *zizun, zikikan, zikiñan* '*il te l'avait*'; *zion* '*il le lui avait*'; *zizkion-ziozkan* '*il les lui avait*'. Ces terminatifs guipuscoans varient beaucoup dans les autres dialectes, surtout quant aux lettres euphoniques et aux rédondantes. Exemples: *ninduun-ninduan*; *zindudan*; *zenduun-zenduan*; *zuun-zuan*; *uen*; *lukean*; *ginduzen*; *zituan*; *zidan*; *ziden, zidekan, zidenan*; *zizun*; *zion*; *ziozkan guip. de Goyerri.* = *nindun, ninduun, ninduun*; *zinduztan*; *zendun*; *zon, zian, zinan*; *zoen*; (*le passé du cond. manque au ceyam.*); *ginduzen*; *zituen*; *zien*; *zien, ziean, zienan*; *zizun, zian, ziman*; *zion*; *zion guip. de Cegama.* = *ninduan, ninduan, nindunan*; *zindudazan-zindudan*; *zenduun*; *eban, joan, jonan*; *ebeen*; *leukean*; *genduzan*; *zituzan-zituan*; *eustan*; *eusten, jousteen, jonstanen*; *eutsun, euan, eunan*; *eutsan*; *eutsazan bisc.* = *nendun* (*nenduin Orozco*); *sendudasan*; *sendun* (*senduin Orozco*); *euan-eban*; *eudeen-abeen*; *leukean*; *gendusan*; *situsan* (*euasan-ebasan Orozco, Lequeitio*); *eustan, etc. bisc. occ.* = *ninduen, nindikan, nindinan*; *zintudan*; *zinuen*; *zuen, zikan, ziman*; *zuten*; *zukan*; *giniituen*; *zituen*; *zautan*; *zautaten, ziautatekan, ziautatenan*; *zautzun, zaukan, zaunan*; *zioen-zion*; *ziotzan-ziozkan lab.* = *ninduben, nindikan, nindiñan*; *zintudan*; *zinduben*; *zuben, zikan, ziñan*; *zuten*; *zuken*; *giñituben-gintuben*; *zituben* (*voyez* la note 3. du x. tableau supplém.); *ziyoen*; *ziyotzan-ziyotzan-ziyozkan-ziyozkan lab. de S. J. de Luz.* = *nindin, nindian, nindinan*; *zintuen*; *zinin*; *zin, zian, zinan*; *zuten*; *zuken*; *gintin*; *zitin*; *zatan*; *zautan, zautatayan, zautatenan*; *zautzun, zakan, zanan*; *zion*; *ziotzan lab. d'Arcangues.* = *nündian, nündia, nündüña*; *zünütüdan*; *zünian*; *zian, zia, ziña*; *zien*; *zükian*; *güntian*; *zütian*; *zeitan*; *zeitayen, zitadieya, zitadieña*; *zeizün, zeya, zeña*; *zeyon*; *zeitzon soul.* = *nündin*; *zünütüdan*; *zünin*; *zin*; *zien*; *zükian*; *güntin*; *zütin*; *zeitan*; *zeitayen*; *zeizün*; *zeyon*; *zeitzon soul. de Barcus.* = *nindion, nindia, nindia*; *zuntudan*; *zunion*; *zion, zia, zia*; *zein*; *zokian*[a]; *gintion*; *ztion*; *zaitan*; *zaitein, zaiteya, zaiteya*; *zaizun, zaya, zaya*; *zaun*; *zazkaun soul. de Roncal.* = *nindien*; *zuntudan*; *zunien*; *zien*; *zein*; *zokian*[a]; *gintien*; *ztien*; *zitan* (*Uztarroz*); *zitein, ziteya, ziteya* (*id.*); *zeizun, zeya, zeya* (*id.*); *zion* (*id.*) *ronc. d'Urzainqui et d'Uztarroz.* = *ninduen, nindiken, nindiñen*; *ziñunzten*; *ziñuen*; *zuen, ziken, ziñen*; *zuten*; *zuken*; *giñituen*; *zituen*; *ziren*; *zireten, zireteken, ziretenen*; *zizun, ziken, ziñen*; *zion*; *ziñion nav. sept.* = *ninduen, nindiken, nindinen*; *zinduten*; *zinuen*; *zuen, ziken, zinen*; *zuten*; *zuken*; *gintuen*; *zituen*; *zatan*; *zataten, zatateken, zatatenen*; *zatzun, zaken, zanen*; *zion*; *zition nav. sept. de Baztan.* = *nindue, nindita, nindina*; *zinduzada*; *zindue*; *zue, zia, zina* (*ziñe Olza, ziena Goñi*); *zute*; *zuke* (*zukea Puente*); *ginditue* (*giñitue Olza, gintue Goñi*); *zitue*; *zida-zira* (*zere Olza*); *zidate-zirate* (*zerte Olza*), *zidateta-zirateta* (*zeretek Olza, zereteta Goñi*), *zidatena-ziratena* (*zereten Olza, zeretena Goñi*); *zizu, zia, zina* (*ziñe Olza, ziena Goñi*); *zio*; *zitio* (*zizkio Puente*) *nav. mér.* = *nindiñ, nindian, nindinan*; *zinituan*; *zinin*; *ziin, zian, zinan*; *zuten*; *zukeen*; *ginitiin*; *zitiin*; *zaun*; *zautan, zautean, zautenan*; *zauzun, zauyan, zaunan*; *zakon*; *zazkon nav. occ.* = *ninduin, ninduin, ninduinan*; *zintuan*; *ziniin*; *ziin, zian, zinan*; *zuten*; *zukeen*; *ginitiin*; *zitiin*; *zautan*; *zauntean-zauntaten, zaunteyan-zauntetayan, zauntenan-zauntetenan*; *zautzun, zauyan, zaunan*; *zioin*; *ziotzin nav. occ. d'Ustarits.* = *nindiñn, nindian, nindinan*; *zinitnan*; *ziniin*; *ziin, zian, zinan*; *zuten*; *zukeen*; *ginitiin*; *zitiin*; *zautan*; *zautaten, zautatean, zautatenan*; *zautzun, zaukan, zaunan*; *zakon*; *zaizkon-zaikon nav. occ. de Mendionde.* = *nindue, nindita, nindina*; *zinduxta*; *zindue*; *zue, zia, zina*; *zute*; *zuke*; *ginduze*; *zitue*; *zade*; *zadate, ẽadateta, ẽadatena*; *zauzu, zauta, zauna*; *zako*; *zazkio nav. occ. d'Aezcoa.* = *nindien, nindikan, nindinan*; *zintuan*; *zindien*; *zien, zikan, zinan*; *zuten*; *zuken*; *gintien*; *zitien*; *zaun-zautan* (*zatan mix.*); *zauten-zautaten* (*zatateken mix.*), *ziatean* (*zatatekan mix.*), *ziatenan* (*zatatenan mix.*); *zauzun, zaukan, zaunan*; *zakon*; *zazkon nav. or.* = *nindien, nindikan, nindinan*; *zindituan*; *zindien*; *zien, zikan, zinan*; *zuten*; *zukeyen*; *ginditien*; *zitien*; *zautan*; *zauztetan, ziauztatekan, ziauztatenan*; *zauzun, zaukan, zaunan*; *zakon*; *zazkon nav. or. de Bardos.* = *nindiñn, nindian, nindinan*; *zinituan*; *ziniin*; *ziin, zian, zinan*; *zuten*; *zuken*; *giniitiin*; *zitiin*; *zautan*; *zautaten, zautatean, zautatenan*; *zautzun, zaukan, zaunan*; *zakon*; *zaizkon nav. or. d'Arberoue.* = *ninttiin, ninttian, ninttinan*; *zinituan*; *ziniin*; *ziin, zian, zinan*; *zuten*; *zukeen*; *gintiin*; *zitiin*; *zautan*; *zautaten, zautateyan, zautatenan*; *zautzun, zauyan, zaunan*; *zakon*; *zaizkon nav. or. de Briscous.* = *nintzun, nintzakan, nintzanan*; *zintzatan*; *zinuen*; *zuen, zikan, zinan*; *zien*; *zoken*[a]; *gintzan*; *ztien*; *zadan*; *zadayen, zadayekan, zadayenan*; *zauzun, zaukan, zaunan*; *zakon*; *zazkon nav. or. de Salazar.* On peut donc admettre que les voyelles euphoniques et les rédondantes sont représentées en général par *a* en biscaïen, en labourdin d'Arcangues, en souletin; par *a* et *e*, en guipuscoan, en labourdin, en roncalais d'Urzainqui et d'Uztarroz, en haut-navarrais méridional, en aezcoan, en bas-navarrais oriental; par *e* presque toujours, en haut-navarrais

[a] Le souletin, le bas-navarrais oriental et une partie du bas-navarrais occidental du Labourd, ont conservé des restes de potentiels transitifs à terminatifs verbaux purs, synonymes quant au sens, mais non pas quant à la forme, des potentiels ordinaires ayant la syllabe *za* ou le nom verbal *izan* pour radical. Ce sont ces derniers qui figurent dans les tableaux comparatifs des quatre dialectes littéraires. Les terminatifs des premiers potentiels seront tous donnés à la troisième partie, aux variantes, dans les trois dialectes. Nous nous contenterons ici de présenter ceux du souletin, au régime direct des trois personnes et avec la troisième personne du singulier comme sujet. Les terminatifs à deux régimes manquent dans tous les dialectes: *dioke-dio-diro*; *lioke-lio-liro*; *ziokian* '*il le peut; il le pourrait; il le pouvait*'. = *ditioke-ditio-ditziro*; *litioke-litio*; *zitiokian* '*il les peut; il les pourrait; il les pouvait*'. = *nintio-nintioke*; *nindiokian* '*il me pourrait; il me pouvait*'. = *gintioke*; *gintiokian* '*il nous pourrait, il nous pouvait*'. = *intio-intioke, zintio-zintioke*; *indiokian, zintiokian* '*il te pourrait, il te pouvait*'. = *zintioe-zintiokeye*; *zintiokien* '*il vous pourrait, il vous pouvait*'. Les terminatifs salazarais *doke-droke, loke-luke, zoken*; *noke-nuke, nindoke, etc.*, et les roncalais *droke-doke, loke, zokian*; *nroke-noke, nindoke, etc.*, qui s'emploient

OBSERVATIONS.

septentrional ; par *i* et *a*, en bas-navarrais occidental, en arberouan, en briscousien ; par *o* et *a*, en roncalais. On remarquera aussi que la suppression de ces mêmes voyelles a surtout lieu dans le guipuscoan de Cegama, dans le labourdin d'Arcangues et dans le souletin de Barcus. Quant à l'analogie qui existe entre le *n* de la forme relative et le *n* qui caractérise les temps passés, il est impossible de ne pas s'apercevoir qu'il y a identité morphologique, sinon idéologique. Au suppositif, en effet, le *n* final se perd, de même que cela arrive presque toujours lorsque le terminatif se trouve à la forme dubitative : *jan naen* 'je l'avais mangé', *jan izan banu* 'si je l'avais mangé'; *jan duen* 'qui a mangé', *jan badu* 's'il l'a mangé' *guip.* On peut donc admettre que le passé n'a pas de caractère qui lui soit exclusivement propre. C'est plutôt par la disposition des éléments pronominaux, ou par leurs permutations, qu'il se distingue du présent.

Les temps futurs et les temps conditionnels sont caractérisés par la syllabe *ke*, et ces derniers reçoivent aussi à la troisième personne le *l* initial, dérivé du *z* redondant des temps passés (*voyez* page xi. et la deuxième note). Cette syllabe *ke*, en souletin, perd sa voyelle au futur et au conditionnel devant le régime indirect de troisième personne *o*, *e*, et lorsque le sujet est de seconde personne, au potentiel : *deiko* 'il le lui aura'; *leiko* 'il le lui aurait'; *zeizkon* 'il les lui aurait eus'; *dizakorü* 'tu le lui pourras'; *deike* 'il le leur aura'; *leizke* 'il les leur aurait'; *zeiken* 'il le leur aurait eu'; *ditzaketzü* 'tu les leur pourras'. La même suppression peut avoir lieu au potentiel, en bas-navarrais de France : *ditzazko* 'il les lui peut.' Quelquefois le *ke*, par euphonie, peut même subir une suppression totale.

Le subjonctif, l'impératif, le potentiel avec ses suppositifs et son optatif, ont pour caractère la syllabe *za* au transitif de tous les dialectes autres que le biscaïen. Celui-ci remplace *za* par *gi*[1]. Cette dernière syllabe appartient à *egin* 'faire', comme la première appartient à *izan* 'avoir'. C'est également ce même nom *izan* avec le sens de 'être' (*itz guip., nav. sept., nav. mér.*; *hitz lab., nav. occ., nav. or.*; *berba bisc.* 'mot, parole, Verbe. Dieu, être par excellence') celui qui fournit à la voix intransitive de tous les dialectes la lettre *z* et les syllabes *za*, *zai*, *tza*, *itz*, *iz*, de même que le *ki* de *egon* (*egoki*) fournit au subjonctif, au potentiel, etc. la syllabe qui les caractérise. Le *za* du transitif perd sa voyelle dans tous les dialectes où elle précède l'*o* et l'*e* exprimant le régime indirect de troisième personne : dezon, dezoten *lab. de Sare, nav. sept.*; dizon, dizen *soul.*; zon, zoten (*pour* dezon, dezoten) *nav. mér.*; dazon, dazen *occ.*, *salaz.* 'qu'il le lui ait, qu'il le leur ait'. En roncalais, l'*a* de *za* peut se perdre devant une consonne : daizguzu (*syn. de* dazniguzu) 'aie-le-nous'. En navarrais de France l'*a* de *za* se transforme en *e* devant *e* : dezeen (*pour* dezaen). La suppression totale de la syllabe *a* lieu dans les dialectes où celle-ci devrait être suivie de *tza*, *tzi*, *zka*, *zki* exprimant le régime direct pluriel de troisième personne : diotzan-diozkan, diotzaten-diozkaten *lab.*; diotzin, diotziten *nav. occ. d'Ustarits*; dazkaun-dazkan, dazkabein-dazkein-dazkiein *roncal.* 'qu'il les leur ait, qu'il les leur ait' (*pour* diozatzan, dazazkaun, etc.), daizkiguzu *roncal.* 'aie-les-nous' (*pour* daizazkiguzu). La même suppression a lieu devant *zki*, *zk*, *zt*, *it* dans les terminatifs des dialectes suivants : *nav. mér.* : zkion (*pour* dezazkion) ; *occ.* : dazkion, daizten (*pour* dazazkion, dazaizten); *salaz.* : dazkon, dazten. J'ai observé à Ibeinza Labayen la permutation bizarre de l'*a* en *u*, en *zuzo* (pour *zazu*) 'aie-le'. (*Voyez* page xvii. pour le changement de *zu* en *zo* pronominal). Quant aux syllabes *za* et *tza* de l'intransitif, elles se permutent souvent en *da* : zayo 'il lui est', da 'il est'; zait 'il m'est', dagokit 'il me reste, il m'appartient' guip.; hitzakon *nav. occ.*, hindakon *nav. or.* 'tu lui étais'. La suppression de *tza* et de *itz* peut aussi avoir lieu : gaizko (*syn. de* gatzaizko) *lab.*, gaizko (*pour* gatzaizko) *arber.*, gazko (*pour* gatzazko) *bard., mihar.*, gaizkio (*pour* gatzaizkio) *nav. sept., nav. mér.* 'nous lui sommes'; hako (*pour* hitzako) 'il lui est' *nav. or.* La syllabe *gi* perd son *g* initial aux potentiels du biscaïen et du cegamais, ainsi qu'au subjonctif et à l'impératif de ce dernier[1] : *daike* 'il le pourra' (*pour* dagike). A l'intransitif, surtout devant *zki*, la syllabe *ki* peut perdre quelquefois sa voyelle, et même se supprimer entièrement : *datzazkioke* (pour *datzakizkioke*) 'ils lui peuvent'; *litzaizkidake* (pour *litzakizkidake*) 'ils me pourraient' *guip.* = *daizkion* (pour *dakizkion*) 'qu'ils le lui aient'; *zezkion* (pour *zekizkion*) 'qu'ils le lui eussent' *nav. mér.*, et ainsi, plus ou moins, en d'autres dialectes. En souletin, la syllabe *it* caractérise les potentiels intransitifs, mais elle peut aussi se supprimer au présent et au futur conditionnel des mêmes modes : *ditakio-dukio, leikio-leitekio, zitukion* 'il lui peut, il lui pourrait, il lui pouvait'. Le bas-navarrais oriental a *ditakio* au présent, comme le souletin, mais *lakioke-liakioke-litaikioke* au futur conditionnel, et *zukioken* au passé. L'*i* de *din, etc.* appartient aussi au potentiel. (*Voyez* la note 2. de la page xxv).

Les terminatifs du subjonctif appartiennent nécessairement à la forme relative, et finissent en *n*. Il n'y a guère d'exceptions à cet égard que celle que présentent les allocutifs souletins, soit masculins, soit féminins, ou bien les terminatifs de certaines localités de la Biscaie, lesquels, tout en appartenant au subjonctif quant à la forme, sont employés dans le sens de l'indicatif. (*Voyez* la note de la page xxiv). Les Souletins en effet, comme nous en avons acquis la conviction sur les lieux mêmes, disent en général *dezaya* m., *dezaña* f., quoiqu'ils prononcent avec *n* final au respectueux : *dezazün* 'que tu l'aies'. Il en est de même de tous les terminatifs de ce mode dans lesquels la seconde personne entre comme sujet ou comme régime indirect, à l'exception toutefois de ceux qui, n'étant pas pléonastiques (*voyez* la note de la page qui suit), devraient commencer par un *h*, si cette lettre n'était pas éliminée en souletin. Exemples : *nezazün, nezaya, nezaña* 'que tu m'aies'; *nentzazün, nentzaya, nentzaña* 'que tu m'eusses'; *zitzadan, zadan* 'que je t'aie'; *zenezan, zan* 'que tu l'eusses'; *gitzatzün, gitzaya, gitzaña* 'que

---

dans le sens des potentiels, du futur conjectural de l'indicatif, et surtout du conditionnel, se rapportent morphologiquement à *dioke-dino, ziokian* ; *nintio-nintioke, etc.* du souletin lorsque le *r* entre dans leur composition, mais au futur et au conditionnel de ce dialecte : *dike, lüke, zükian* ; *naike, nündike, etc.* quand ils ne renferment pas cette consonne.

[1] Quoique le guipuscoan emploie généralement les terminatifs avec *za* pour exprimer le subjonctif et les autres modes du même type, ceux avec *gi* n'y sont pas toutefois inusités, surtout dans la variété d'Azpeitia. Dans le sous-dialecte méridional de Cegama, on ne se sert même que de ces derniers aux modes potentiels, et lorsque le régime indirect entre dans le terminatif, il en est de même du subjonctif et de l'impératif : *degen, deizun, degun, deigun, deizuen, degen* 'qu'il me l'aie, qu'il te l'ait, qu'il le lui ait, qu'il nous l'ait, qu'il vous l'ait, qu'il le leur ait'. = *eizn, gozu, iguzu, gezu* 'aie-le-moi, aie-le lui, aie-le-nous, aie-le-leur'. = *daike* ; *daizke* ; *naike* ; *gaizke* ; *aike, zaizke* ; *zaizkee* 'il le peut; il les peut; il me peut; il nous peut; il te peut : il vous peut' (*potest me, etc.*). = *daikit* ; *daikezu* ; *deyoke* ; *deyezke* 'il me le peut ; il te le peut ; il le lui peut ; il les leur peut'.

OBSERVATIONS.

tu nous aies'; *ditzadatzün, ditzadaya, ditzadaña* 'que tu me les aies'; *lizazün, lizaya, lizaña* 'qu'il te l'eût'; *dizozün, dizoya, dizoña* 'qu'il te lui aies'; *dizezün, dizeya, dizeña* 'que tu le leur aies'; *dakizün, dakia, dakiña* 'qu'il te soit'.

Quant aux terminatifs biscaïens formés par les noms verbaux *eroan* 'emporter' et *joan* 'aller', terminatifs avec lesquels le P. Zavala a composé son mode 'consuetudinario', nous n'y voyons pas, comme pour *izan, egin,* et *egon* ou *egoki*, de raison suffisante à justifier leur séparation des noms verbisés ordinaires, car leur sens de 'avoir accoutumé' n'est après tout qu'une locution verbale, ou un idiotisme propre à un seul dialecte: *edan daroa, jausi doa* 'il a accoutumé de boire, il a coutume de tomber', ou littéralement: 'il emporte boire *ou* bu, il va tomber *ou* tombé'. Si maintenant on réfléchit: 1°. que *eroan* n'est que le factitif de *joan*, et que le radical *oa* fait tout aussi bien partie du transitif que de l'intransitif; 2°. que le nom verbal *izan*, dans la majorité des dialectes, a le sens de *être* et celui de *avoir*; on sera forcé de conclure, que dans les noms verbisés les plus importants et les plus usuels du basque, le radical du transitif est le même que celui de l'intransitif, et que ce sont bien deux voix et non pas deux verbes que cette langue nous présente en *nintzan* 'j'étais' et en *nezan* 'que je l'eusse' (*je l'avais*, en vieux labourdin). *Voyez* la note 4. du dixième tableau supplémentaire.

Nous finirons par faire observer, que lorsque des noms comme *izan, egin, egon* ou *egoki, joan* ou *eroan* se verbisent en *dezan, nazan, zatzayo*; *dagian*; *dagokio*; *zijoan*; *zeraman*, il y a échange entre la voyelle initiale du nom verbal et celle qui exprime le pronom dans le terminatif pur, celui-ci fournissant les syllabes *de, na, za, da, zi, ze*, et celui-là les radicaux *za, tza, zai, ki, gi, oa*.

Autres exemples de permutations, d'additions et de suppressions.

a × e, i: gara, *bisc., nav. sept., nav. mér.*; gaa, *lab. de Sare, d'Ainhoa, quelquefois d'Arcangues*; ga-gea, *guip. de Cegama*; gera, *guip.*; gare, *lab.*; *nav. mér. de Puente*; gai, *lab. de Guéthary et de Bidart*; géra, *soul., nav. occ., nav. or.*; gie, *nav. or. de Bardos, de Briscous et d'Urcuit* 'nous sommes'. = e × a, i, ei: daikeda, *m.* daikadak *ronc.* 'il me peut'; bedi; *bisc. de Llodio*: hidi 'soit-il;' ditezen *lab., etc.*, ditezin *lab. d'Arcangues*, daitezin *nav. sept. d'Elizondo*, 'qu'ils soient'; zekidan, *m.* zeikidakan, *guip.* 'qu'il me fût'. = ai × a, i: naiz, *guip., lab., nav. sept., nav. mér.*; naz, *bisc., lab. d'Ainhoa, soul. de Roncal*; niz, *soul., nav. occ., nav. or.* 'je suis'; *gaitezen* lab., etc., *gitezin* lab. d'Arcangues '*que nous soyons*'.

L'*i* entre deux voyelles se change presque toujours en *y*: zazkio, zayo *guip.*; zaizko, zayo *lab., nav. or. de Salazar*; zaizkio, zayo *nav. sept., nav. mér., nav. occ. d'Aezcoa* 'ils lui sont, il lui est'. = deit, deyo *soul.* 'il me l'a, il le lui a'. L'*u* entre deux voyelles a une tendance assez forte à se changer en *b* dans certains terminatifs verbaux, mais cela n'a pas lieu dans tous les dialectes: debe-due (*pour* deue) *guip. d'Azpeitia*; dabe-daue *bisc.* 'ils l'ont'. = dabei (*pour* daei) *ronc.*: dabe (*pour* daue) *nav. sept. d'Elizondo, salaz.* 'il le leur a'. = io × u: eguzu (*pour* egiozu) *bisc. occ. d'Orozco et de Llodio* 'fais-le-lui'. Lorsque, par l'effet de la suppression d'une voyelle, le *d* devrait se trouver en contact immédiat avec le *z*, ces deux consonnes se transforment en *tz*: *tzu* (*pour duzu*) 'tu l'as'; *tzan* (*pour dezan*) 'qu'il l'ait' *soul. de Roncal*; gintzan (*pour* ginduzan) 'nous les avions' *nav. or. de Salazar*, etc. La permutation du *n* en *ñ* est fréquente en guipuscoan: zinen *lab., etc.*, ziñan *guip.* Il en est de même en lab. de S. J. de Luz et en nav. sept.: ziñen 'tu étais'. Elle a lieu en souletin, comme nous l'avons déjà observé à la pag. ix., dans les terminatifs allocutifs féminins. Le *t* précédé de *i*, et la syllabe *it* précédée d'une voyelle, se changent souvent et *l* dans le haut-navarrais septentrional: ditu, zaitu *guip., etc.*, *lu* (*pour* dilu), zalu *nav. sept.* 'il les a, il t'a'. Le *ts* se prononce *tz* en bisc. occ. et en bisc. guip. de Salinas: *dotze* 'il le leur a' (pour *dotse*), deutse *bisc. littéraire ou oriental*. Le *t* ou le *tz* de la syllabe *tza* de l'intransitif, paraît se changer en *d* dans le terminatif roncalais et salazarais *balidra* 's'ils étaient' (pour *balitzate* ou *balitra*). Le changement du *t* en *d* a lieu à l'intransitif aussi à Bardos, et dans des terminatifs qui presque partout ailleurs ne présentent pas cette dernière consonne: *zinden, ginden* 'tu étais, nous étions'. J'ai trouvé toutefois ces derniers en guip. de Cegama; *zinda* et *ginda* en nav. mér. de Puente la Reina; *zinde* et *ginde* en celui d'Olza (*zine* et *giñe* à Goüi). Les autres dialectes ont: *ziñan, giñan* guip.; *zintzan, gintzan* bisc. et nav. or. de Salazar; *zinen, ginen* lab., soul., nav. occ., nav. or.; *zintzen, gintzen* soul. de Roncal; *ziñen, giñen* nav. sept.; *zina, gina* nav. mér.; *zine, gine* nav. occ. d'Aezcoa. Le *tz* du traitement respectueux devient *ch* (*ch* espagnol et anglais) au traitement diminutif (*voyez* la note 2. du quatorzième tableau supplémentaire); nachako, *syn. de* naizako *bisc.* 'je lui suis'. Le *z* des autres dialectes, se change souvent en *y*, en biscaïen: zayo, yako 'il lui est'. Le *z* se prononce *s* en bisc. occ., prononciation fâcheuse, qui est souvent la source de bien des équivoques: *dosu* 'tu l'as' (pour *dozu*). Devant *t*, *z* se permute en *s* à S. J. de Luz, à Fontarabie et en nav. mér.: *dituste, dituste, tuste* 'ils les ont' (*pour* dituzte). Au traitement diminutif, *z* se change en *ñ* ou *ch* français. (*Voyez* la note 2. du quatorzième tableau). Le *z* enfin, se prononce *tz*, lorsque le nom verbal qui précède finit en *n*, en *r* ou en *l*: *eman zuen*, prononcez: *emantzuen* 'il l'avait donné'. Les syllabes biscaïennes *gaz, laz, naz* des terminatifs allocutifs, se changent très-souvent en *gañ*, en *ll*, en *ñ* dans le sous-dialecte occidental: geuntsan, *m.* gazeuntsaan '*nous le lui avions*'; leuskegu, *f. k*euskegun '*il nous l'aurait*'; neunka, *m. naz*eunkek '*je l'aurais*', et en bisc. occ.: gañeuntsan; *leusku, f.* lleuskun; ñeunkek. Dans plusieurs localités, mais jamais d'une manière obligatoire, lorsque le terminatif commence par *d* ou *b*, et que le nom qui précède finit par *k*, les combinaisons *kd, kb* qui en résultent se changent en *t* ou en *p*: *onatira* pour *onak dira* 'ils sont bons'; *onapatira* pour *onak balira* 's'ils étaient bons'. Nous avons surtout remarqué ces dernières permutations dans le guipuscoan de Cegama, plus ou moins dans le guipuscoan en général, et dans le labourdin.

---

* La suppression du *ya* et du *y*, propres au masculin, peut avoir lieu aussi aux autres modes. Celle de *ña* féminin, est plus rare. Je l'ai toutefois remarquée à Mauléon et à Charitte-de-Bas dans le terminatif *deza* 'que tu l'aies', pour *dezaya* m., *dezaña* f. La suppression du *n* final au subjonctif, mode qui implique nécessairement la forme relative, est considérée incorrecte au point de vue littéraire, mais nous étant proposé d'être non pas le juge, mais l'historien des dialectes basques tels qu'ils sont et non tels qu'ils devraient être, nous nous félicitons d'avoir admis tous ces terminatifs dans nos tableaux, d'autant plus que nous les

OBSERVATIONS.

Quant aux suppressions et aux additions, on pourra, entre autres, remarquer encore celles qui suivent : — e : zazu, *syn. de* ezazu *guip.* ; zazu *lab., soul. de Roncal, nav. sept., nav. mér., nav. occ., nav. or.* ' aie-le ' ; *yozu* (*pour egiozu*) *guip. de Cegama* ' aie-le-lui '. = — d : dein (*pour* dedin) *guip. de Cegama, soul. de Roncal* ; dain (*pour* dadin) *lab. d'Ainhoa et d'Arcangues, nav. occ., nav. or.* ; dayen (*pour* dadien) *nav. sept., nav. mér.* ' qu'il soit '. = — de : tzan (pour *detzan*) *ronc.* ' qu' il les ait ' ; zan (pour *dezan*) *nav. mér., aezc., salaz.* ' qu' il l' ait '. = — di : tu (syn. de *ditu*) *lab., nav. mér.*, tu (pour *ditu*) *nav. occ., nav. or.*, ĩu (pour *diĩu*) *nav. sept.*, tizu *r.* (syn. de *ditizu*) *soul.* 'il les a' ; ĩio (pour *diĩio*) *nav. sept.*, tio (pour *ditio*) *nav. mér.* ' il les lui a ' ; zi *r.* (syn. de *dizi*) *nav. or.*, zu *r.* (pour *dizu*), nat *f.* (pour *dinat*) *salaz.* ' je l' ai ' ; *tautzu* (pour *ditautzu*) *nav. or.* ' il te les a ' = — du : tuk *m.* (pour *dutuk*) *ronc.*, zu (syn. de *duzu*) *nav. or.* ' tu l' as ' ; *tan* (pour *dutan*) *salaz.* ' que je l' ai '. = — dũ : tũ (syn. de *dũtũ*) *soul.* ' il les a '. = — ez : zindadan (*pour* zindezadan) *nav. mér.* ' que tu me l'eusses '. = — g : yozu (*pour egiozu*) *guip. de Cegama* ' aie-le-lui '. = — ra : zate (*pour zarate*) *guip. de Cegama, nav. sept., zale* (*syn. de* zarate) *nav. mér.* ' vous êtes '. = — te : zaizen (*pour zaitezen*) *nav. mér.* ' que tu sois '. = — ya, — y, — ña : dezaya m., dezaña *f. soul.* ' que tu l' aies ' (*voyez* la note de la page qui précède). = + ze : zaitezen (*pour* zaiten) *guip. de Cegama, nav. mér.*, zaitezen (*syn. de* zaiten) *lab.*, ' que tu sois '. = — zũ : dit *r.* (*syn. de dirũt*) *soul.* ' je l' ai '. On remarquera, en roncalais et en salazarais, la suppression de la voyelle qui devrait précéder le *r*, et suivre le *d*, le *t*, le *g* ou le *z* : *dra*, pour *dira* ' ils sont ' ; *droke* (syn. de *doke*), pour *diroke* ' il le peut ' ; *baitra*, pour *baitira* ' parce qu'ils sont ' ; *gra*, pour *gira* ' nous sommes ' ; *zra*, pour *zira* ' tu es ' ; *zren*, pour *ziren* ' ils étaient ' ; *zrozke* ronc. (*syn. de* zozke), pour *zirozke* ' il te peut '. Le roncalais présente la suppression de la voyelle même entre *n* et *r* : *nroke* (*syn. de* noke), pour *niroke* ' il me peut ' (*potest me*), et le salazarais l'admet après *ĩ*, *tx*, *ch* et devant *r* : *ĩra* dimin. de *zra*, pour *ĩira* ; *etzra*, *echra* dimin., pour *etzira*, *echira* ' tu n'es pas '.[1] Dans *gitra* roncalais, syn. de *gra* ' nous sommes ', on peut voir un ancien *gitza* hypothétique ayant perdu son *z*, ou l'ayant permuté en *r*. Il est certain en tout cas que le radical *ĩza*, propre à l'intransitif, est moins latent en *gitra* qu'en *gra*, *gira*, *gera*, *gara*, *gare*. Les terminatifs commençant par un *g* peuvent perdre cette consonne lorsque le mot qui précède se termine par un *k* : *onakera* pour *onak gera* ' nous sommes bons '. Nous avons surtout remarqué cette suppression, qui n'est jamais obligatoire, en cegamais, plus ou moins dans le reste du guipuscoan, et en labourdin. L'addition de *k* ou de *ki* s'observe quelquefois à indicatif, et celle de *tza* au subjonctif : aikida *nav. mér.*, hakit *nav. or.* (pour *aida*, *kait*) ' il m'est ' ; datzakion (*pour* dakion) *guip.* ' qu'il lui soit '. La syllabe explétive *de* s'ajoute souvent aux terminatifs finis par *ra* : dirade-dira *guip., soul.*, drade-dra *ronc. d'Urzainqui* ' ils sont '.

Nous avons donné à la page x. les changements par les lettres et les syllabes allocutives lorsque la seconde personne n'entre dans le terminatif ni comme sujet ni comme régime. Dans le cas contraire, on peut admettre comme règle générale, que le masculin et le féminin ne diffèrent du respectueux que par les lettres et les syllabes qui leur sont propres, et qui se substituent à celles qui représentent ce dernier traitement, en prenant en même temps la voyelle euphonique *a* si cela est nécessaire. Il arrive cependant quelquefois que les terminatifs masculins et les féminins prennent en outre une syllabe de plus, ou bien qu'ils suppriment quelque lettre. Exemples : + a : dozu, *f.* dona *bisc. occ.*, don *bisc.* ' tu l'as ' ; *gaitzazun*, *m.* *gaitzakaan*, *f.* *gaitzanaan* *guip.* ' *que tu nous aies* '. = + da : nazazun, *m.* *nazadakan*, *f.* *nazadanan* *guip.* ' que tu m'aies '. = + ki : dizu, *m.* dikik, *f.* dikiñ *guip.* ' il te l'a '. = — d : *dezazun*, *m.* ezakan, *f.* ezanan *guip.* ' que tu l'aies '. = — ki : zauzkizun, *m.* zauzkan *salaz.* ' il te les avait '. Comme exemple de permutation, on peut citer celle de *au* en *e* du bas-navarrais de France : *deurut*, m. *deat* ' je te l'ai '.

L'assimilation est une autre cause, dont nous n'avons pas encore parlé, de permutation des voyelles. C'est ainsi qu'en *diyozozun*, syn. de *diyozazun* ' que tu le lui aies ', le labourdin de S. J. de Luz nous offre un exemple d'assimilation. Nous avons en effet dans ce terminatif l'*o* du régime indirect de troisième personne, qui force l'*a* de la syllabe *za* appartenant au nom verbal *izan* à se transformer en un second *o*. Au masculin et au féminin, l'assimilation est encore plus frappante, puisqu'elle va jusqu'à atteindre la voyelle euphonique *a*, qui donne lieu à un troisième *o* : *diyozokon*, *diyozonon*, syn. de *diyozakan*, *diyozanan*. On peut citer plusieurs exemples de ce genre, lesquels, s'ils ne peuvent être assujétis à une règle fixe, comme ceux que présente la loi invariable de l'affinité des voyelles, n'en ont pas moins un certain intérêt : *doot-daat-darot* ' il me l'a '. Ici la suppression du *r* est cause de l'assimilation. Dans le terminatif de Sare, c'est la seconde voyelle qui s'assimile la première, tandis que dans celui de S. Pée et du bas-navarrais oriental, nous avons la première s'assimilant la seconde. Le second *i* de *ziin* ' il l'avait ' *nav. occ.*, n'est tel que parce que son précurseur est également un *i*[2]. Cependant ce-

---

trouvons enrégistrés dans les ' Etudes grammaticales sur la langue euskarienne par Mgr D'Abbadie et Chaho '. Dans cet excellent ouvrage, on ne donne même le plus souvent, au masculin, que ces terminatifs raccourcis, et quant aux féminins, ils renferment fréquemment une syllabe pléonastique. (*Voyez* page xxi). Le pléonasme est un peu plus rare au masculin. Nous avons cru devoir renvoyer aux variantes ces synonymes, car les terminatifs, tels qu' ils figurent dans les tableaux, sont tout aussi usités, surtout à Tardets. Exemples de synonymes raccourcis : *neza-nezaya* ' que tu m'aies ' ; *ditzada-ditzadaya* ' que tu me les aies ' ; *dizua-dizoya* ' que tu le lui aies '. = *neitza-neitzaya* ' je te les avais ' ; *zitada-zitadaya* ' il me l'avait ' (*pléon., syn. de* zitaya) ; *zitzua-zitzoya* ' il les lui avait ' ; *zeitza-zeitzaya* ' ils t'étaient ' ; *zitzua-zitzoya* ' ils lui étaient '. Exemples de synonymes pléonastiques : *ezeña-ezan* ' que tu l'eusses ' ; *izeña-izon*, m. *izuan-izon* ' que tu le lui eusses ' ; *izagüña-izagün*, m. *izagüya-izagün* ' que tu nous l'eusses '. = *eitaña-eitan* ' tu me l'avais ' ; *eikiña-eikin* ' tu nous avais ' ; *eizküya-eizkün* m. ' tu nous les avais ' ; *eitzoña-eitzon*, ' tu les lui avais ' ; *eitzeña-eitzen* ' tu les leur avais ' ; *zitada-zitadaya-zitaya* m. ' il m'était. ' A Etcharry et à Arone, où l'influence du mixain sur le souletin commence à se faire sentir, j'ai trouvé *dezaka* et *dezana*, au lieu de *dezaya* et de *dezaña*.

[1] Il ne faut pas s'étonner que des dialectes admettant des combinaisons telles que *nr*, *zr*, *tzr*, *chr*, puissent, contrairement à ce qui arrive en général en basque, commencer quelquefois leur mots par un *r*. On n'a pas besoin de recourir à l'influence de l'espagnol ou du français pour s'expliquer le *r* initial du roncalais et du salazarais en *redimitu*, *etc.*

[2] L'*i* primitif (non pas celui dérivé d'un *e*) s'assimile l'*a*, en nav. or. d'Urcuit : *argizarii* (pour *argizaria*) ' la lune ' ; *athia* (pour *athsa*) ' l'écurie '.

OBSERVATIONS.

lui-ci, tout en jouant le rôle d'assimilateur, ne doit rien à l'assimilation, puisqu'il n'est qu'une permutation de l'*a* du *zuen* labourdin. Le haut-navarrais méridional a *dere* pour *dire* 'ils sont', et son sous-dialecte d'Olza emploie en outre *dere* pour *dire* ou *dide*, dans le sens de 'il me l'a'. Ici c'est l'*e* final qui s'assimile l'*i*. Le navarrais de France a *dako* 'il le lui a', et *dee* 'il le leur a'. C'est l'*e* du régime indirect pluriel qui s'assimile l'*a* du régime direct singulier, *dee* étant pour *dae*. Dans *dezeen* 'qu'il le leur ait' des mêmes dialectes, nous avons l'assimilation de l'*a* de *za*. J'observe en haut-navarrais septentrional de Beinza Labayen: *dezatela* 'qu'ils l'aient' pour *dezatela*, et *dalaza* 'qu'il l'ait' pour *dezala*. On remarquera que le dernier *e* de *dezatela* a été assimilé par l'*a* de *la* appartenant à la forme conjonctive, et qu'il en est de même de l'*e* de *dezala*, car par l'effet de l'inversion bizarre des syllabes, c'est *la* qui précède le *za* dans *dalaza*. Ces exemples suffisent pour démontrer que l'assimilation existe, et qu'elle diffère essentiellement, par son but purement assimilatif, de la loi de l'affinité.

Quant à cette dernière, elle n'exige jamais en basque, comme elle l'exige souvent dans les langues ouraliques, l'assimilation des voyelles, car elle se borne seulement à les permuter d'une manière régulière et constante, sous l'influence d'une autre voyelle qui précède ou qui suit. Dans notre mémoire sur la langue basque et les langues finnoises, ce sujet a été traité dans tous ses détails, non seulement quant à la nature des changements commandés par la loi de l'affinité, mais aussi au point de vue des localités où cette loi existe et des différents systèmes de permutations auxquels elle donne lieu. Nous renvoyons donc nos lecteurs à ce qui a été dit dans ce mémoire, en nous bornant seulement à leur rappeler les changements suivants: — 1°. Sous l'influence, et selon la qualité de la voyelle qui suit: 1.) *Permutations*: a × e, i; e × i[1]; o × u[2]; u × i, iu; ü × i; ë × ï[3]; ï × ÿ[4]; ü × ï[3]. 2.) *Additions*: a + r[5]; i + y[6]; o + h[7], m[8]; u + b[9], y[10], i[11]; ü + y. *Exemples*: airean (*pour* zirean) *bisc. occ. de Plencia, d'Arratia et d'Orozco*; zirian *bisc.* 'ils étaient'. — nukian (*pour* nukean)

---

[1] Lorsque l'*e* primitif se change en *i* devant une autre voyelle, celle-ci, dans certains dialectes, forme diphthongue avec l'*i*, tandis qu'en d'autres dialectes elle se prononce comme une syllabe distincte. C'est ainsi que selon la prononciation labourdine vulgaire de Sare, de S. J. de Luz et d'Arcangues, *semia* (pour *semea*) 'le fils', présente l'*i* atone faisant diphthongue avec l'*a*, et constituant le dissyllabe *se-mia*. Le labourdin littéraire n'admet pas en général la loi de l'affinité des voyelles, et aime à suivre la prononciation naturelle d'Ainhoa: *semea*. Dans ce dialecte et en tout autre dialecte littéraire, on considère en outre comme très-incorrecte l'épellation dissyllabique, au lieu de la trisyllabique *se-me-a*. Cette dernière est la seule admise par les bons versificateurs, tandis que la première est abandonnée aux poëteraux. Quant à la différence qualitative de son entre l'*i* de *semia* et l'*i* de *mendia* 'la montagne', nous ne saurions l'admettre, quoique nous admettions fort bien celle de la place de l'accent tonique dans ces deux mots. L'*i* est atone dans *semia*, il ne l'est pas dans *mendia*. C'est cette différence d'accent qui empêche ces deux mots de rimer ensemble, ni plus ni moins qu'elle empêche l'italien *balia* 'nourrice' et l'espagnol *varia* 'différente', de rimer avec *balia* 'pouvoir' et *varía* 'il varie' de ces mêmes langues. Nous n'admettons pas surtout que l'*i* de *semia* labourdin soit la consonne *y* ou le *j* allemand, et par conséquent, que la représentation phonétique *semya* ou *semja* soit exacte. Selon nous, c'est celle-ci: en labourdin vulgaire: *se-mia*, et en labourdin littéraire: *se-me-a* comme à Ainhoa, ou bien, quoique rarement et seulement par concession: *se-mi-a*, mais jamais *se-mia* en deux syllabes. Quant à *mendia*, l'*i* y reçoit l'accent tonique, et même d'après la prononciation vulgaire, il forme toujours un trissyllabe: *men-dí-a* (à S. J. de Luz *men-dí-ya*). Les choses se passent tout autrement en souletin, où la permutation de l'*e* en *i* est toujours obligatoire, tandis que les deux *i* y sont également accentués: *se-mí-a*, *men-dí-a*. Ces deux trissyllabes riment parfaitement ensemble dans ce dialecte.

[2] Ce que nous venons de dire sur l'*i* dérivé de l'*e*, s'applique à l'*u* dérivé de l'*o*. Dans *otsua* (pour *otsoa*) 'le loup', nous avons un *u* comme dans *eskua* 'la main'. Nous n'admettons pas que l'*u* de *otsua* soit un *w* anglais, et que la représentation phonétique *otswa* soit exacte. La différence entre *otsua* et *burua*, nous la voyons dans l'accent tonique: *otsua*, *burúa*. Le labourdin littéraire n'admet presque jamais la permutation de l'*o* en *u*, et adopte *otsoa* comme à Ainhoa. En outre il reponsse, de même que tout autre dialecte littéraire, l'épellation *o-tsua*, et n'admet que *o-tso-a* (rarement *o-tsu-a*) trissyllabe. Les variétés de Sare, de S. J. de Luz et d'Arcangues, au contraire, adoptent vulgairement le dissyllabe. Quant à *es-kú-a* (Sare, Ainhoa et lab. littér.), *es-kú-ba* (S. J. de Luz), *es-kú-ya* (Arcangues), il est toujours trissyllabe paroxyton. En souletin *o-tsú-a* est aussi trissyllabe paroxyton, et il ne saurait rimer avec *o-tsu-a* lab., mais il rime très-bien avec *es-kú-a* de ce dialecte. Le souletin correspondant à *eskúa*, est *eskúa*, riment avec *mendía*.

[3] De même que l'*e* et l'*ü* du souletin se changent en *i* — le premier devant *a* et *o*, et le second devant *a* et *e* —; de même les nasales correspondantes *ẽ*, *ũ*, propres à ce dialecte, s'y changent en *i* nasal ou *ĩ*, dans les mêmes circonstances. Le cas de cette permutation ne se présente pas dans le verbe. Quoique les mots renfermant des voyelles nasales ne soient pas très-communs, nous pouvons toutefois citer les suivants, avec les changements exigés par la loi de l'affinité: ãhãbe *fruit de l'airelle-myrtille*, ãhãlke *honte*, ãhãte *canard*, ãhatze *oubli*, ããhãtü *nettoyer*. — mẽhẽ *mince*, mẽhĩe *le mince*, ãẽhẽ *menu*, ãẽhĩa *le menu*. — ĩhĩ *jone*, ĩhĩze *chasse*, ĩhĩztatü *chasser*, khiristĩ *chrétien*, koĩ *cousin*, llapĩ *lapin*, llepĩ (à Barcus) *lièvre*, mĩhĩ *langue*, mĩhĩmen *espèce d'osier*, porĩ *poulain*, sũhĩ *gendre*, zĩ *gland*. — alchũ *troupeau*, ardũ *vin*, arrathũ *rat*, experũ *aimillon*, falkũ *faucon*, galtsũ *caleçon*, hazkũ *blaireau*, kapũ *chapon*, kharrũ *glace*, kotũ *coton*, lanhũ *brouillard*, lehũ *lion*, melũ *melon*, miliũ *million*, pabũ *paon*, pantalũ *pantalon*, salmũ *saumon*, ũhũũ *voleur*, uũũ *oignon*, zitrũ *zitron*. — sũhũ (à Barcus) *gendre*, sũhĩa *le gendre*. — gĩhãu *nous-mêmes*, ĩhãrdetsi *répondre*, ĩhãu *toi-même*, ĩhẽsi *fuite*, nĩhãu *moi-même*, ããhũ *propre*, ãahĩa *le propre*, zĩhãu *toi-même*, zĩhãuriek *vous-mêmes*. On verra par ces exemples, que lorsque la voyelle qui précède l'*h* est nasale, celle qui suit cette consonne le devient aussi presque toujours par assimilation. On ne manquera pas non plus d'observer que la nasalité correspond en général à un *n* en d'autres dialectes, soit du basque, soit d'autres langues qui se servent d'un mot ayant la même racine que celui qui présente le son nasal. C'est ainsi que la finale souletine *ũ* est *oin* en labourdin. Quant à *ardũ*, sa nasalité ne paraît pas être sans rapport avec le *n* de *arno* lab., *ano* nav. occ., nav. or. 'vin', et avec le *n* de *ardantze* nav. mér., aezc., salaz., *ardaunzu* ronc. 'vigne', car *ardaũ* sans *n* et avec *u* final nasal est bien le nom du vin dans ce dernier sous-dialecte. De même *ãhãte* rappelle le *n* de *anas*, *anate*, lat., *anade* esp.; *ãhaize*, celui de *ahanzte* lab.; *ĩhẽsi*, le *ñ* de *iñes* bisc. occ.; *mĩhĩ*, celui de *miñ* bisc., ou le *n*

OBSERVATIONS.

guip. sept.; neunkian (*pour* neunkean) *bisc.*; nükian (*pour* nükean) *soul.* 'je l'aurais eu'. = deuizie (*pour* deuiace) *bisc. occ. d'Orozco et d'Arrigorriaga* 'ils le leur ont'. = leikio (*pour* leikeo) *soul.*; lakioke (*pour* lakseke) *nav. occ., nav. or.* 'il lui pourrait'. = daguala (*pour* dagoala) *guip. d'Hernani, bisc.*; daguela (*pour* dagoela) *guip. Hernani*, syn. de *dagoala* 'qu'il reste'. = badia (*pour* badua) *nav. occ., nav. or.* 'l'a-t-il?'. = dien (*pour* duen) *nav. or.*, dion, (*pour* duon) *ronc.* 'qui l'a'. = dina (*pour* badua) *ronc.* 'l'a-t-il?' = dian (*pour* düan) *soul.* 'qui l'a'. = dakijan (*pour* dakian) *bisc.*; dakiñan *bisc.* [illegible]*uipuzcoa*; dakiyen (*pour* dakien) *guip. d'Hernani, lab. de S. J. de Luz*; dakiyen *guip. de Tolosa* 'qui le sait'. = diyo (*pour* dio) *guip. d'Hernani, lab. de S. J. de Luz*; diyo *guip. de Tolosa et d'Azpeitia* 'il le lui a'. = dakijon (*pour* dakion) *bisc.*; dekiõn *bisc. de Vergara* 'qu'il lui soit'. = doba (*pour* doa) *bisc. occ. d'Orozco* 'il va'. = nindubian (*pour* ninduan) *bisc.*; ninduben *guip. sept., lab. de S. J. de Luz* 'il m'avait'. = badunya (*pour* baduua) *nav. occ., nav. or.* = badũya (*pour* badũa) *nav. or. de Mixe* 'l'avons-nous?'. — II°. Sous l'influence, et selon la qualité de la voyelle qui précède[12]: a × e, a[13], *Exemples*: zien (*pour* zian, zidan) *guip. de Cegama* 'il me l'avait'. = eurn (*pour* euan) *bisc. occ.* 'il l'avait'. = diet m. (*pour* diat)

---

de *mingaã* guip. '*langue*'. Nous n'avons rencontré de vraies voyelles nasales, pour ainsi dire, qu'en souletin, soit dans celui de France, soit dans le roncalais ou souletin espagnol. A Domezain et à Ithorots-Olhaïby, localités de la Soule où l'on parle le mixain, nous avons cependant trouvé des mots, tels que *mẽhẽ*, *mĩĩ*. Voilà encore des exemples, fournis par le roncalais: aĩstur *pincettes*, aĩsturko *ciseaux*, aĩsio *couteau* (à Urzainqui et à Uztarroz), ãlke *honte*, ãr (*r* fort) *ver*, ardaũ *vin*, ãtze *oubli* (à Urzainqui), azkoĩ *blaireau*, eskoĩ *droit*, gãzta *fromage*, ĩadzi *en chaleur* (en parlant de la truie), ĩesi *fuite*, karroĩ *glace*, kristiaĩ *chrétien*, kuñãla *couvine*, lũa *le lin*, mĩ *langue*, õrzi *enterrer*, ĩipoĩ *gilet*, sũa (*sta* à Uztarroz) *le gendre*, zĩa *le gland*. La terminaison *oĩ* de Roncal correspond à *oin* lab. et à *õ* soul. Le mot *gãzta* présente le *n* en *ganta* dans tous les dialectes de France, et cette consonne se retrouvera presque toujours ailleurs, si le roncalais se sert d'une voyelle nasale. C'est ainsi que *encina* 'chêne vert' de l'espagnol, paraît être composé de *zia* (pour *zina*) 'gland', et que *honra* 'honneur' de la même langue pourrait bien ne pas être sans rapport avec *õrzi* (pour *onrzi*), dans le sens de *enterrer* ou de *honorer de la sépulture*. Des six voyelles nasales du souletin, l'*ĩ*, l'*ẽ* et l'*ũ* manquent au français, tandis que celui-ci possède en plus du premier l'*eu* nasal, représenté par *un* ou *um*, en *brun* et *parfum*. Cependant on retrouve tous ces sons nasals du souletin et du français, soit dans quelques variétés du picard, soit dans le guègue, dialecte principal de l'albanais.

[4] Le son '*ỹ*', propre au roncalais, est une consonne nasale dérivée de l'*ĩ*, comme l'*y* dérive de l'*i*. Sa valeur est intermédiaire entre le *ñ* et le *y*, et précisément celle d'une nasale gutturale mouillée ou, en d'autres termes, celle d'un *ng* mouillé (en donnant à *ng* le son que ce digramme possède en *strong* anglais, ou celui du *n* espagnol ou italien en *vengo*, et en le mouillant en outre). Lorsque des mots roncalais finis par *oĩ*, *aĩ*, tels que *azkoĩ*, *kristiaĩ*, prennent une voyelle après l'*ĩ*, ce dernier se change en '*ỹ*': azkoỹa '*le blaireau*', kristiaỹen '*des chrétiens*'.

[5] Le *r* euphonique entre deux *a*, qui forme le défini des noms terminés en *a* à l'indéfini, n'est en usage qu'en salazarais: *alaba* 'fille', *alabara* 'la fille', mais il faut pour cela que le nom ne prenne pas de suffixe: *alabak*, *alabaren*, et non: *alabarak*, *alabararen*. Le suffixe allatif étant en *ra*, au défini, il n'y a pas à craindre que *elizara* 'l'église' puisse se confondre avec *elizara* 'à l'église'; car c'est de *elizala* que le salazarais se sert dans ce dernier cas. Le roncalais, au contraire, a le suffixe allatif en *ra*, et l'indéfini semblable au défini: *eliza* 'église, l'église'; *elizara* 'à l'église'. De même *usi* 'bois', *usia* 'le bois', *usiara* 'au bois'. Ce dernier exemple prouve qu'il n'y a que le roncalais qui puisse fournir des noms recevant le suffixe allatif au défini, sans que l'article se supprime ou sans que le suffixe s'altère. En effet, en *mendiala* 'à la montagne', le salazarais et le souletin altèrent le suffixe tout en conservant l'article, tandis qu'en *mendira*, les autres dialectes conservent le suffixe sans altération, mais ils suppriment irrégulièrement l'article. Le *r* euphonique, exigé en salazarais entre deux *a*, ne se présente pas dans les terminatifs verbaux.

[6] Le '*y*' qui prend naissance par l'influence d'un *i* qui précède, présente des permutations souvent différentes de celles que subit le '*y*', presque toujours initial, qui ne subit pas cette influence. Les exemples que nous donnons dans le texte prouvent en effet que ce premier '*y*', tel qu'il se trouve dans le guip. d'Hernani et dans le lab. de S. J. de Luz, se change en '*y*' (entre *g* et *d* mouillés) en guip. de Tolosa et d'Azpeitia; en '*j*', en bisc.; en '*š*', en bisc. du Guipuzcoa. Nous ajouterons que '*y*' appartient aussi aux sous-dialectes nav. sept. de Vera et d'Irun, et que '*y*' a lieu aussi en guip. de Navarre et en nav. sept. d'Araquil. Quant au '*y*' indépendant de la loi de l'affinité, il se permute en '*y*' en lab., en nav. occ., en nav. or.; en '*j*', en bisc. occ.; en '*j*', en guip., en bisc., en bisc. occ. d'Orozco, en nav. sept. d'Huarte Araquil et d'Araiz, en nav. mér. de Puente; en '*j*', en souletin; en '*š*' en bisc. d'Oñate, en nav. mér., en aezc., en salaz., en ronc. Il reste '*y*' en nav. sept., et en nav. mér. d'Erro et de Burguete: yan, yan, jan, jan, jan, šan '*manger*'. Le '*j*' souletin, malgré une légère différence qu'il présente avec le '*j*' du français, paraît être dû à l'influence que cette langue a exercée sur le son '*š*' son congénère. Ce dernier s'étend à l'ouest jusqu'au delà de Pampelune, et se retrouve même dans le biscaïen d'Oñate, de sorte que son origine basque ne saurait être douteuse, car tout le monde sait que le son du '*š*' n'existe pas en espagnol, excepté dans le dialecte asturien qui n'a pas de contact avec le basque. Le son du '*j*' souletin d'une part, n'existant pas dans les autres dialectes de l'euskara, et d'autre part la Soule étant de toutes les provinces basques celle qui est le plus limitée par la France, il est au moins probable que celle-ci ait exercé une influence sur l'origine de ce son. En est-il de même du son '*j*' par rapport à l'espagnol? Nous ne le pensons pas. En effet, si l'on est forcé de reconnaître comme un fait que le son '*j*' en basque n'existe qu'en Espagne, rien n'est moins prouvé que sa dérivation du castillan. Ce dialecte, devenu la langue littéraire, est le seul qui possède le '*j*' parmi les langues parlées dans la péninsule. Ni l'asturien, dialecte éminemment espagnol, ni le galicien, qui ne forme qu'une seule langue avec le portugais, ni le catalan, le vrai roman moderne, ne reconnaissent ce son comme le leur. Ce n'est donc que le castillan, l'espagnol littéraire, qui pourrait avoir fourni le '*j*' au basque, puisque c'est le castillan seul qui possède ce son, puisque c'est lui seul qui en Espagne se trouve en contact avec le basque. Si nous n'admettons pas cette origine, cela tient à l'existence d'autres faits non moins importants, et qui n'ont pas manqué de nous frapper dès notre premier voyage en 1856. Ils consistent: 1°, dans la présence du son '*j*' dans les variétés basques qui ne touchent pas au castillan, mais qui se trouvent en contact immédiat avec d'autres variétés basques ne possédant pas

OBSERVATIONS.

nav. sept., *nav. mér. d'Olza* 'il l'a', = bistu de (*pour* biztu da) *bisc. occ.*; erresuzitatu de (*pour* erresuzitatu da) *nav. sept.*, *nav. mér. d'Olza* 'il est ressuscité', — III°. Sous l'influence simultanée de la voyelle qui suit et de celle qui précède: aa × ie; ea × ie; oa × ue; ia × ije; ua × ube. *Exemples*: sirien (*pour* ziraan); neukien (*pour* neukaan) *bisc. occ. de Guernica, d'Arrigorriaga et d'Ochandiano*; daeela (*pour* dagoela) *Ochandiano*; dakijen (*pour* dakian) *Guernica, Arrigorriaga, Ochandiano*; ninduben (*pour* ninduan) *Ochandiano*.

REMARQUES IMPORTANTES.

Dans le but de rendre plus facile la comparaison du biscaïen littéraire avec les autres dialectes, depuis la page ix. jusqu'à la page xxxii. inclusivement, les exemples ont été donnés en général sans les changements exigés par la loi de l'affinité des voyelles, d'après l'usage de la minorité des auteurs biscaïens, et c'est aussi dans le même but que les exemples du bas-navarrais oriental, excepté au xiv. tableau, se trouvent presque toujours à l'indéfini, quoique dans ce dialecte on se serve régulièrement du respectueux. (*Voyez* la note 2. du tableau xiv).

---

ce son; 2°. dans l'absence du son 'j' dans ces dernières variétés basques touchant immédiatement au castillan. C'est ainsi que depuis Fontarabie inclusivement jusqu'à Lequeitio exclusivement, nous nous trouvons en pays de 'j', en suivant la côte. A Lequeitio nous rencontrons le 'j' qui ne nous abandonne plus, dans cette direction, jusqu'à Portugalete, où l'on parle castillan. La Biscaie occidentale qui ne possède pas le 'j', est donc limitée par des pays castillans, tandis que le pays de 'j', formé par la Biscaie orientale où domine le dialecte littéraire, par la totalité du Guipuscoa et les vallées du nord-ouest de la Navarre, telles que celles d'Araiz et d'Arraquil, se trouve séparé du castillan par le pays sans 'j', qui consiste dans les vallées du nord et du nord-est de la même province, telles que celles d'Ulzama et de Baztan, et par le pays au sud occupé par le haut-navarrais méridional. Quant au 'j' de la variété bisc. occ. d'Orozco et du sous-dialecte nav. mér. de Puente, sa présence, due selon toute apparence à l'influence du castillan, n'a rien de surprenant, puisque ces localités, quoique faisant partie, la première d'un sous-dialecte et la seconde d'un dialecte sans 'j', se trouvent à l'extrême limite de l'euskara, et par conséquent en contact immédiat du castillan.

[7,8] Le *b* d'Orozco a un son très-faible, qui se rapproche du *w* anglais. Les gens les plus grossiers de cette vallée qui habitent la partie montueuse d'Ergoyen, changent quelquefois le *b* en *m*: *olio* 'poule'; *oliola* 'la poule' *Orozco, Barambio*; olloma *Ergoyen*.

[9] Un examen des plus attentifs nous fait admettre une double prononciation du *b*, qui prend naissance par l'influence d'un *u* qui précède. La plus commune est celle du *b* basque proprement dit, qui est en même temps le *b* ou *v* espagnol, ou le *b* gascon. Son en est labial pur comme celui du *b* ordinaire, mais il en diffère par sa continuité. Dans la production de ce dernier qui est essentiellement explosif, les deux lèvres doivent venir en contact pour se séparer aussitôt. Ce n'est que par manque d'habitude des appréciations phonétiques, et par oubli de la définition physiologique des sons, que l'on a pu croire entendre un *v* en basque, et décrire comme tel le son que l'on donne au signe *v* de l'orthographe vulgaire. Le son du *v* en effet est essentiellement labio-dental, et il se produit par l'action continue des dents supérieures sur la lèvre inférieure. L'autre prononciation du *b*, est celle qui se rapproche du *w* anglais. Dans certaines localités, comme à Marquina, à Villareal de Guipuscoa, etc., le *b* a le premier son, ou bien, quoique plus rarement, il peut, se supprimer: *buruba*, et quelquefois *burua* à Marquina; *buruba* toujours, à Villareal. En d'autres localités, comme à Orozco en Biscaie, à Barambio en Alava, à Arrayoz dans la vallée navarraise de Baztan, nous avons trouvé le *b* très-faible, à peu près comme *w* anglais, qui est, lui aussi, comme les deux *b*, une consonne labiale pure, quoique très-faible. Bien que le son du *b* continu soit le plus commun des deux, cela n'empêche en rien qu'en plusieurs localités, notamment à S. J. de Luz, la double prononciation ne puisse être quelquefois saisie par une oreille un peu fine chez le même individu et à des courts intervalles. Le *b* ordinaire, ou explosif, a lieu au commencement des mots ou après le son *m*.

[10] *Voyez* ce qui est dit à la note 2. de la page xiv. sur la triple prononciation de l'*u* avant *ya*.

[11] La variété nav. or. d'Ureuit présente un cas particulier de suppression de la voyelle finale. Lorsqu'un mot fini par *u* devrait s'unir à l'*a* pour passer au défini, cette dernière voyelle s'élimine, et l'*u* s'associe à un *i*: *buru*, *burui* 'tête, la tête'. La dérivation du défini d'Ureuit, de celui de Briscous *buruya*, est évidente. Les exemples manquent pour les terminatifs verbaux.

[12] Les permutations produites par l'influence et selon la qualité de la voyelle qui précède, constitue le second système de changements qui se rapporte à la loi harmonique des langues finnoises, sinon quant à la nature des voyelles permutées*, du moins quant à la cause productrice de ces transformations. Ce genre de permutations n'existe pas en France, car il n'y a rien qui prouve, par exemple, qu'en labourdin l'*e* de *dire* 'ils sont' soit dû à l'influence de l'*i*. En prenant comme sujet de comparaison le guip. de Cegama qui présente ce second système de permutations, il sera facile de juger de la cause du changement de l'*u* en *e* dans ce sous-dialecte, et de celle (si tant est qu'il y en ait une) qui produit ce même changement dans les terminatifs que nous allons citer du basque de France: die *ceg.*, *sar.*, *ainh.*, *arc.*, *lurd.*, *brisc.*, *urc.*; diro *lab.*; dii *guèt.*, *bid.*; dira *soul.*, *nav. occ.*, *nav. or.*; dia *ustar.*, *mixd.*, *arber.*, *soul.* 'ils sont'. Il est clair que si l'influence de l'*i* et de l'*u*

* Ceux qui refusent de voir l'analogie qui existe entre la loi de permutation des voyelles basques et la loi d'harmonie de celles des idiomes ouraliques, par la raison que les voyelles permutées ne sont pas les mêmes dans ces deux souches de langues non asiatiques d'ailleurs très-différentes entre elles—non pas identiques, comme on s'est plu gratuitement à nous faire dire faute de nous avoir compris—font preuve que pour eux la cause n'est rien, et que les effets sont tout. Que le bisc. occ. de Guernica d'une part soit forcé de dire *lurrek* et non pas *lurrak* 'les terres' sous l'influence de l'*u* qui précède, et que d'autre part en hongrois on soit obligé d'admettre *úrak* et non pas *úrek* 'les seigneurs' sous l'influence de la même voyelle *u*, il n'en est pas moins vrai que l'*e* de *lurrek* et l'*a* de *úrak* ne sont forcement tels que par l'influence de l'*u* qui les précède en *lur* et en *úr*. Or c'est uniquement dans ce pouvoir de transformation régulière appartenant à certaines voyelles, et non pas dans la qualité des voyelles elles-mêmes, qu'il faut savoir discerner l'analogie que présentent certains dialectes basques avec la généralité des langues ouraliques. Un amateur de chevaux noirs n'est pas moins un hippophile qu'un amateur de chevaux blancs.

OBSERVATIONS.

Ce serait ici le lieu de parler de la place que doivent occuper dans le terminatif les lettres et les syllabes pronominales, pléonastiques, rédondantes et euphoniques, ainsi que celles qui représentent les temps, les modes et les radicaux ; mais comme la plus grande irrégularité existe sous ce rapport, même dans les variétés d'un même sous-dialecte (*voyez* la première note de la page xiv.), nous renvoyons cette étude à la troisième partie après l'énumération des nombreuses variantes, avec lesquelles le lecteur devra préalablement se familiariser, s'il tient à se former une idée complète de ce sujet.

---

sur l'*a* existait à Sare, à Ainhoa, à S. J. de Luz, à Arcangues, à Bardos, à Briscous, à Urcuit en vertu de la loi constante de l'affinité des voyelles, ce n'est pas seulement dans des mots isolés tels que *die, dire* qu'elle devrait se manifester, mais aussi dans les autres mots qui présentent l'*a* précédé d'un *i* ou d'un *u*. Or ce n'est pas seulement *die* (*pour dia* ou *dira*) que l'on entend à Cegama, mais encore des milliers d'autres, tels que: korputze *le corps*, burue *la tête*, begie *l'œil*, ogie *le pain*, aragie *la chair*, elurre *la neige*, intze *la rosée*, ariñe *l'agile*, urdiñe *le bleu*, eune *le jour, etc., etc., etc.* Tous ces mots, dans les différents dialectes de France, conservent leur *a*, malgré le voisinage de l'*i* et de l'*u*: *gorputza, ihintza, burua, elurra, etc.* L'*e* de *die, zie, etc.* existe donc à Bardos, à Briscous, à Urcuit, etc., comme il existe en *dire, die, zare, zac* du labourdin, qui présente l'*e* tout aussi bien avec l'*i* qu'avec l'*a* et les autres voyelles. Il en est de même des terminatifs *nien, zien, etc.* de la première localité, où l'*e* après l'*i* est du au *n* final, et ne dépend nullement de la loi constante de l'affinité propre à l'Espagne. C'est ainsi que l'on entendra bien *begien* 'dans l'œil', mais nous pas *begie* 'l'œil' comme à Cegama, mais toujours *begin, mendia, etc., etc., etc.*; et à Urcuit, par assimilation, *begii, mendii, niin, ziin.* (*Voyez* la note 2. de la page xxviii).

[13] J'indique par *æ* un son intermédiaire entre l'*a* et l'*è* ouvert, que les Anglais indiquent par leur *a* bref en *man, fat, that*, et qui constitue l'*a* final portugais en *casa*, ou celui de la conjonction *mas*. Je n'ai trouvé ce son que dans la vallée d'Erro, et dans celle de Baztan. L'*æ* est une permutation de l'*a*, qui a lieu sous l'influence non seulement d'un *i* et d'un *u*, mais aussi sous celle d'un *e* qui précèdent. Cette dernière voyelle ne détermine jamais le changement de l'*a* en *e*, quoiqu'elle effectue, du moins dans la vallée d'Erro, celui de l'*o* en *æ*. C'est ainsi que dans cette variété du sous-dialecte haut-navarrais méridional en deçà de Pampelune, j'ai entendu : mendiæ, ilargiæ, ozpinæ, urræ, oñazturæ, kisúæ, eskúæ, semeæ, unideæ, eldu dæ, etorri dæ, yuain dæ, aingeru bæt, jaun bæt, aitæ, *au lieu de* : mendia *la montagne*, ilargia *la lune*, ozpina *le vinaigre*, ora *l'eau*, oñaztura *l'éclair*, kisua *la chaux*, eskua *la main*, semea *le fils*, unidea *la nourrice*, eldu da *il vient*, etorri da *il est venu*, yuain da *il ira*, aingeru bat *un ange*, jaun bat *un monsieur*, aita *père* ou *le père*. (*Voyez* page xv., note 2., ligne 6).

TABLEAU MONTRANT LA CLASSIFICATION DES TERMINATIFS EN DEUX TYPES.

TYPE I.

	[1]	*guip.*	*bisc.*	*lab.*	*soul.*	*nav. sept.*	*nav. mér.*	*nav. occ.*	*nav. or.*
Transitifs purs.	2.	nuen	neban	nuen	nian	nuen	nue	niin	nien
	18.	banu	baneu	banu	banü	banu	banu	banu	banu
	23.	—	—	—	ainü	—	—	—	—
	4.	nuke	neunke	nuke	nüke	nuke	nuke	nuke	nuke
	5.	nukean	neunkean	nuken	nükian	nuken	nuke	nukeen	nuken
Transitifs de *izan* ou de *egin*[2].	10.	nezan	*nengian*	nezan	nezan	nezan	nezan	nezan	nezan
	21.	baneza	*banengi*	baneza	baneza	baneza	banez	baneza	baneza
	24.	—	—	—	aineza	—	—	—	—
	11.	—	*nengikean*	—	—	—	—	—	—
	22.	—	*banengike*	—	—	—	—	—	—
	14.	—	*nei*	—	—	—	—	—	—
	15.	nezake	*neike*	nezake	nezake	nezake	nezake	nezake	nezake
	16.	—	*neyan*	—	—	—	—	—	—
	17.	nezakean	*neikean*	nezaken	nezakian	nezaken	nezake	nezakeen	nezaken
Intransitifs de *izan*.	1.	naiz	naz	naiz	niz	naiz	naiz	niz	niz
	3.	—	—	naiteke	nizate	(*voyez* la prem. note des tabl. supplémentaires viii., x., xii., xiv.)			
	2.	nintzan	nintzan	nintzen	nintzan	nitzen	nitza	nintzan	nintz n
	18.	banintz	banintz	banintz	banintz	banitz	banitza	banintz	baninitz
	23.	—	—	—	ainintz	—	—	—	—
	4.	nintzake	nintzateke	ninteke	nintzate	nitzeke	nitzake	nindaiteke	nindaiteke
	5.	nintzakean	nintzatekean	ninteken	nintzatekian	nitzeken	nindaike	nindaiteken	nindaiteken
Intransitifs du *egon* (*egoki*)[3].	8.	natzakion	nakion	nakioen	nakion	nakion	nakion	nakion	nakion
	19.	banatzakio	banakio	banakio	banakio [4]	—	—	—	—
	6.	zatzakio	zakioz	zakizkio	zakitzo	zaizkio	zaizkio	zazkio	zazkio
	9.	—	nakikeon						
	20.	—	banakikeo						
	7.	—	zakikeoz						
	12.	—	nakio						
	13.	natzakioke	nakikeo	nakioke	nitakio	nakioke	nakioke	nakioke	nitakio
	10.	nenkion	nenkion	nintzakioen	nenkion	nindekion	nindekion	nindakion	nindakion
	21.	banenkio	banenkio	banintzakio	banenkio	banindekio	banindekio	—	banindakio
	24.	—	—	—	ainenkio	—	—	—	—
	11.	—	nenkikeon						
	22.	—	banenkikeo						
	14.	—	nenkio						
	15.	nintzakioke	nenkikeo	nintzakioke	neinkio	nindekioke	nindekioke	nindakioke	nindakioke
	16.	—	nenkion	—	—	—	—	—	—
	17.	nintzakiokean	nenkikeon	nintzakioken	nintzkion	nindekioken	nindekioke	nindakioken	nindakioken

[1] Les numéros indiquent les temps, et se rapportent à ceux du premier tableau préliminaire. [2] Les terminatifs de *egin* sont imprimés en caractères italiques. [3] On a choisi pour exemples des terminatifs de *egon* ou de *egoti*, ceux à régime indirect, qui ont mieux conservé les traces du radical.

[4] *Voyez* la note 8. du prem. tableau préliminaire. [5] *Voyez* la note 2 de la page xxv.

TYPE II.

Transitifs purs.	1.	*uzu*	*nozu*	*nauzu*	*nüzü*	*nauzu*	*nauzu*	*nuzu*	*nuzu*
		det	*dot*	*dut*	*dü̇t*	*dut*	*dut*	*dut*	*dut*
	3.	—	—	*nauzuke*	*naikezü*	(*voyez* la prem. note des tabl. supplémentaires viii., x., xii., xiv.)			
		—	—	*duket*	*düket* ; *dioket* [5]				
	2.	*ninduzun*	*ninduzun*	*ninduzun*	*nündüzün*	*ninduzun*	*ninduzu*	*ninduzun*	*ninduzun*
	18.	*baninduzu*	*baninduzu*	*baninduzu*	*banündüzü*	*baninduzu*	*baninduzu*	*baninduzu*	*baninduzu*
	23.	—	—	—	*ainündüzü*	—	—	—	—
	4.	*ninduzuke*	*nindukezu*	*ninduzuke*	*nündükezü*	*nindukezu*	*nindukezu*	*nindukezu*	*nindukezu*
	5.	*ninduzukean*	*nindukezun*	*ninduzuken*	(*nündükezün* ; *nindiokezün* [5])	*nindukezun*	*nindukezu*	*nindukeeun*	*nindukezun*
Transitifs de *izan* ou de *egin*[2].	8.	*nazazun*	*nagizu*	*nazazun*	*nezazün*	*nazazun*	*nazazun*	*nezazun*	*nezazun*
		dezadan	*dagidan*	*dezadan*	*dezadan*	*dezaden*	*zaden*	*dezaan*	*dezaan*
	19.	*banazazu*	*banagizu*	*banazazu*	*banezazü* [5]	—	—	—	—
		badezat	*badagit*	*badezat*	*badezat* [5]	—	—	—	—
	6.	*nezazu*	*nagizu*	*nuzazu*	*nezazü*	*nezazu*	*nuzazu*	*nezazu*	*nezazu*
		ezazu	*egizu*	*zezu*	*ezazü*	*zezu*	*zezu*	*zezu*	*zezu*
	9.	—	*nagikezun*						
		—	*dagikedan*						
	20.	—	*banagikezu*						
		—	*badagiket*						
	7.	—	*nagikezu*						
		—	*egikezu*						
	12.	—	*naizu*						
		—	*dait*						
	13.	*nezakezu*	*naikezu*	*nezakezu*	*nezakezü*	*nezakezu*	*nezakezu*	*nezakezu*	*nezakezu*
		dezaket	*daiket*	*dezaket*	*dezaket*	*dezaket*	*zaket*	*dezaket*	*dezaket*
	10.	*ninzazun*	*nengizun*	*nintzazun*	*nentzazün*	*nindezazun*	*nindezazun*	*nindezazun*	*nindezazun*
	21.	*banizazu*	*banengizu*	*banintzazu*	*banentzazü*	*banindezazu*	*banindezazu*	—	*banindezazu*
	24.	—		—	*ainentzazü*	—	—	—	—
	11.	—	*nengikezun*	—	—	—	—	—	—
	22.	—	*banengikezu*	—	—	—	—	—	—
	14.	—	*neizu*	—	—	—	—	—	—
	15.	*nintzakezu*	*neikezu*	*nintzakezu*	*nentzakezü*	*nindezakezu*	*nindezakezu*	*nindezakezu*	*nindezakezu*
	16.	—	*neizun*	—	—	—	—	—	—
	17.	*nintzakezuan*	*neikezun*	*nintzakezun*	*nentzakezun*	*nindezakezun*	*nindezakezu*	*nindezakezun*	*nindezakezun*

N. B.—Le premier type comprend tous les terminatifs intransitifs, et parmi les transitifs : Les terminatifs à régime direct de troisième personne qui appartiennent au temps passé de l'indicatif ou à ses dérivés. Le deuxième type comprend tous les autres terminatifs, c'est-à-dire : 1°. Les terminatifs à régime direct de troisième personne qui appartiennent au temps présent de l'indicatif ou à ses dérivés ; 2°. Tous les terminatifs à régime direct de première ou de seconde personne. Dans les terminatifs du premier type, le sujet se trouve au commencement, dans ceux du deuxième, à la fin. Les lettres qui expriment le sujet dans les terminatifs du premier type, représentent le régime direct dans ceux du deuxième; tandis que celles qui dans les terminatifs du deuxième type expriment le sujet, servent à représenter le régime indirect de ceux du premier. Il n'y a d'exception que pour les syllabes *ki*, *te*, *e* du pluriel (*v.* la prem. note de la p. xx).

CONJUGAISON.

VOIX INTRANSITIVE.

1. IL EST—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	naiz	naz	naiz	niz
		m.	*nak*[1]	*nok*	*nauk*	nük
		f.	*nan*	*non*	*naun*	nün
		r.	—[2]	—[2]	—[2]	nüzü
	2	*r.*	zera	zara	zare	zira
		m.	aiz	az	haiz	iz
		f.	aiz	az	haiz	iz
	3	*i.*	da	da	da	da
		m.	*dek*	*dok*	*duk*	*dük*
		f.	*den*	*don*	*dun*	*dün*
		r.	—	—	—	*düzü*
P.	1	*i.*	gera	gara	gare	gira
		m.	*gaituk*	gaituk	*gaituk*	*gütük*
		f.	*gaitun*	gaitun	*gaitun*	*gütün*
		r.	—	—	—	*gütüzü*
	2	*i.*	zerate	zaree	zarete	zirayc
	3	*i.*	dira	dira	dire	dira
		m.	*dituk*	dituk	*dituk*	*dütük*
		f.	*ditun*	ditun	*ditun*	*dütün*
		r.	—	—	—	*dütüzü*

2. IL ÉTAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*i.*	nintzan	nintzan	nintzen	nintzan
		m.	*nindukan*	nintzuan	*nindukan*	*nündia*
		f.	*nindunan*	nintzonan	*nindunan*	*nündüña*
		r.	—	—	—	*nündüzün*
	2	*r.*	ziñan	zintzan	zinen	zinen
		m.	intzakan	intzan	hintzen	intzan
		f.	intzanan	intzanan	hintzen	intzan
	3	*i.*	zan	zan	zen	zen
		m.	*ukan*	zuan	zukan	zia
		f.	*unan*	zonan	zunan	züña
		r.	—	—	—	züzün
P.	1	*i.*	giñan	gintzan	ginen	ginen
		m.	gindukan	gintzuazan	*gintukan*	*güntia*
		f.	gindunan	gintzonazan	*gintunan*	*güntüña*
		r.	—	—	—	*güntüzün*
	2	*i.*	ziñaten	zintzen	zineten	zinien
	3	*i.*	ziran	zirian	ziren	ziren
		m.	*itukan*	zozan	zitukan	zütia
		f.	*itunan*	zonazan	zitunan	zütüna
		r.	—	—	—	zütüzün

[1] Les terminatifs masculins, féminins et respectueux empruntés aux temps de la voix transitive à un seul régime sont imprimés en caractères italiques.

[2] Quoique le guipuscoan, le biscaïen et le labourdin n'aient point de terminatifs à traitement respectueux dans lesquels n'entre pas la seconde personne du singulier comme sujet ou comme régime, ces terminatifs toutefois peuvent y être remplacés par ceux de la voix transitive à un seul régime dans lesquels entre cette seconde personne, et cela dans les mêmes cas où cette substitution a lieu pour les terminatifs masculins et féminins. C'est ainsi que *nak*, *nan* et *nazu*, *nok*, *non* et *nozu*, *nauk*, *naun* et *nauzu*, *dek*, *den* et *dezu*, *dak*, *don* et *dozu*, *duk*, *dun* et *duzu*, *gaituk*, *gaitun* et *gaituzu*, *dituk*, *ditun* et *dituzu* ou *ditutzu*, *nindukan*, *nindunan* et *ninduzun*, *ukan*, *unan* et *zenduen*, *gintukan*, *gintunan* et *gintutzun*, *itukan*, *itunan* et *ziñituen*, *nindukek*, *nindunen* et *nindukezu* etc. peuvent signifier également *tu m'as* et *je suis*, *tu l'as* et *il est*, *tu nous as* et *nous sommes*, *tu les a* et *ils sont*, *tu m'avais* et *j'étais*, *tu l'avais* et *il était*, *tu nous avais* et *nous étions*, *tu les avais* et *ils étaient*, *tu m'aurais* et *je serais* etc. Ces terminatifs à double emploi ont lieu aussi en souletin, mais étant imprimés en caractères italiques, on les distinguera facilement des véritables terminatifs respectueux propres à ce dialecte et surtout au bas-navarrais oriental.

2

VOIX INTRANSITIVE.

3. IL SERA—*Indicatif—Futur*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	—	—	*naiteke*[1]	nizate
		m.	—	—	nukek	nükek
		f.	—	—	nuken	nüken
		r.	—	—	—	nükezü
	2	*r.*	—	—	*zaitezke*	zirate
		m.	—	—	*haiteke*	izate
		f.	—	—	*haiteke*	izate
	3	*i.*	—	—	*daiteke*	date
		m.	—	—	*dukek*	*dükek*
		f.	—	—	*duken*	*düken*
		r.	—	—	—	*dükezü*
P.	1	*i.*	—	—	*gaitezke*	girate
		m.	—	—	*gituzkek*	*gütükek*
		f.	—	—	*gituzken*	*gütüken*
		r.	—	—	—	*gütükezü*
	2	*i.*	—	—	*zaitezkete*	zirateye
	3	*i.*	—	—	*ditezke*	dirate
		m.	—	—	*dituzkek*	*dütükek*
		f.	—	—	*dituzken*	*dütüken*
		r.	—	—	—	*dütükezü*

4. IL SERAIT—*Conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nintzake	nintzateke	*ninteke*	nintzate
		m.	*nindukek*	nintzatekek	*nindukek*	*nündükek*
		f.	*ninduken*	nintzateken	*ninduken*	*nündüken*
		r.	—	—	—	*nündükezü*
	2	*r.*	ziñake	zintzatekez	*zinteke*	zinate
		m.	intzakek	intzateke	*hinteke*	intzate
		f.	intzaken	intzateken	*hinteke*	intzate
	3	*i.*	litzake	litzateke	*liteke*	lizate
		m.	litzakek	litzatekek	lukek	lükek
		f.	litzaken	litzateken	luken	lüken
		r.	—	—	—	lükezü
P.	1	*i.*	giñake	gintzatekez	*ginteke*	ginate
		m.	gindukek	gintzatekezak	*gintuzkek*	*güntükek*
		f.	ginduken	gintzatekezan	*gintuzken*	*güntüken*
		r	—	—	—	*güntükezü*
	2	*i.*	ziñateke	zintzatekeze	*zinteskete*	zinateye
	3	*i.*	lirake	litzatekez	*liteke*	lirate
		m.	litzaketek	litzatekezak	lituzkek	lütükek
		f.	litzaketen	litzatekezan	lituzken	lütüken
		r.	—	—	—	lütükezü

[1] Les terminatifs indéfinis du dialecte labourdin imprimés en caractères italiques sont empruntés à d'autres temps. (V. les notes du premier tableau de la première partie.)

VOIX INTRANSITIVE.

5. IL AURAIT ÉTÉ—*Conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nintzakean	nintzatekian	*ninteken*	nintzatekian
		m.	*nindukekan*	nintzatekiaan	*nindukeyan*	*nündükeya*
		f.	*nindukenan*	nintzatekenan	*nindukenan*	*nündükeña*
		r.	—	—	—	*nündükezün*
	2	*r.*	ziñakean	zintzatekezan	*zintezken*	zinatekian
		m.	intzakekan	intzatekian	*hinteken*	intzatekian
		f.	intzakenan	intzatekenan	*hinteken*	intzatekian
	3	*i.*	zitzakean	litzatekian	*ziteken*	zatekian
		m.	zitzakekan	litzatekiaan	zukeyan	zükeya
		f.	zitzakenan	litzatekenan	zukenan	zükeña
		r.	—	—	—	zükezün
P.	1	*i.*	giñakean	gintzatekezan	*gintezken*	gintzatekian
		m.	gindukekan	gintzatekiazan	*gintuzkeyan*	*güntükeya*
		f.	gindukenan	gintzatekenazan	*gintuzkenan*	*güntükeña*
		r.	—	—	—	*güntükezün*
	2	*i.*	ziñatekean	zintzatekezen	*zintezketen*	zinatekien
	3	*i.*	zitzatekean	litzatekezan	*zitezken*	zìratekian
		m.	zitzaketekan	litzatekiazan	zituzkeyan	zütükeya
		f.	zitzaketenan	litzatekenazan	zituzkenan	zütükeña
		r.	—	—	—	zütükezün

6. QU' IL SOIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	zaite	zaitez	zaite	zite
		m.	adi	adi	hadi	adi
		f.	adi	adi	hadi	adi
	3	*i.*	bedi	bedi	hedi	bedi
		m.	—	bejedik	—	—
		f.	—	bejedin	—	—
P.	2	*i.*	zaitezte	zaiteze	zaitezte	ziteye
	3	*i.*	bitez	beitez	beitez	bite
		m.	—	bejeitezak	—	—
		f.	—	bejeitezan	—	—

VOIX INTRANSITIVE.

8. QU'IL SOIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nadin	nadin	nadien	nadin
		m.	naïkan	najadin	nadian	—
		f.	naiñan	najadinan	nadinan	—
	2	*r.*	zaitezen	zaitezan	zaitezen	zitian
		m.	aikan	adin	hadien	adin
		f.	aiñan	adinan	hadien	adin
	3	*i.*	dedin	dedin	dadien	dadin
		m.	deikan	jadin	dadian	—
		f.	deiñan	jadinan	dadinan	—
P.	1	*i.*	gaitezen	gaitezan	gaitezen	gitian
		m.	gaitekan	gajaitezan	gaitian	—
		f.	gaitenan	gajaitenazan	gaitinan	—
	2	*i.*	zaitezten	zaitezen	zaitezten	ziteyen
	3	*i.*	ditezen	ditezen	ditezen	ditian
		m.	ditezkan	jaitezan	daitian	—
		f.	diteznan	jaitenazan	daitinan	—

10. QU'IL FÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*i.*	nendin	nendin	nindadien	nendin
		m.	nendikan	najendin	nindadian	—
		f.	nendiñan	najendinan	nindadinan	—
	2	*r.*	zindezen	zintezan	zintezen	zintian
		m.	endikan	endin	hindadien	endin
		f.	endiñan	endinan	hindadien	endin
	3	*i.*	zedin	zedin	zadien	ledin
		m.	zedikan	jedin	ledian	—
		f.	zediñan	jedinan	ledinan	—
P.	1	*i.*	gindezen	gintezan	gintezen	gintian
		m.	gindezekan	gajintiazan	gintian	—
		f.	gindezenan	gajintenazan	gintinan	—
	2	*i.*	zindezten	zintezen	zintezten	zinteyen
	3	*i.*	zitezen	zitezan	zitezen	litian
		m.	zitezekan	jitiazan	leitian	—
		f.	zitezenan	jitenazan	leitinan	—

VOIX INTRANSITIVE.

12. IL PEUT—*Potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	niteke	naite	naiteke	naite
		m.	nitekek	najaitek	naitekek	nitek
		f.	niteken	najaiten	naiteken	niten
		r.	—	—	—	nitezü
	2	*r.*	zaiteke	zaitez	zaitezke	zaite
		m.	aitekek	aite	haiteke	aite
		f.	aiteken	aiten	haiteke	aite
	3	*i.*	diteke	daite	daiteke	daite
		m.	ditekek	jaitek	zukek	ditek
		f.	diteken	jaiten	zuken	diten
		r.	—	—	—	ditezü
P.	1	*i.*	gaitezke	gaitez	gaitezke	gite
		m.	gaitezkek	gajaitezak	gaitezkek	gitek
		f.	gaitezken	gajaitezan	gaitezken	giten
		r.	—	—	—	gitezü
	2	*i.*	zaitezke	zaitcze	zaitezkete	zitakeye
	3	*i.*	ditezke	daitez	ditezke	ditake
		m.	ditezkek	jaitczak	zituzkek	ditakek
		f.	ditezken	jaitezan	zituzken	ditaken
		r.	—	—	—	ditakezü

14. IL POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	ninteke	neinte	ninteke	neinte
		m.	nintekek	naintek	nintekek	nintek
		f.	ninteken	nainten	ninteken	ninten
		r.	—	—	—	nintezü
	2	*r.*	ziteke	zeintez	zintezke	zinte
		m.	intekek	cinte	hinteke	einte
		f.	inteken	einten	hinteke	cinte
	3	*i.*	liteke	leite	liteke	leite
		m.	litekek	laitek	litekek	litek
		f.	litêken	laiten	liteken	liten
		r.	—	—	—	litezü
P.	1	*i.*	gintezke	geintez	gintezke	ginte
		m.	gintezkek	gaintezak	gintezkek	gintek
		f.	gintezken	gaintezan	gintezken	ginten
		r.	—	—	—	gintezü
	2	*i.*	zintezke	zeinteze	zintezkete	zinteye
	3	*i.*	litezke	leitez	litezke	lito
		m.	litezkek	laitezak	litezkek	litakek
		f.	litezken	laitezan	litezken	litaken
		r.	—	—	—	litakezü

VOIX INTRANSITIVE.

16. IL POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nintekean	neintian	ninteken	nintakian
		m.	nintekekan	naintian	nintekeyan	nintakeya
		f.	nintekenan	naintenan	nintekenan	nintakeña
		r.	—	—	—	nintakezün
	2	*r.*	zintekean	zeintezan	zintezken	zintakian
		m.	intekekan	eintian	hinteken	intakian
		f.	intekenan	eintenan	hinteken	intakian
	3	*i.*	zitekean	leitian	ziteken	zaitekian
		m.	zitekekan	laitian	zitekeyan	zitakeya
		f.	zitekenan	laitenan	zitekenan	zitakeña
		r.	—	—	—	zitakezün
P.	1	*i.*	gintezkean	geintezan	gintezken	gintakian
		m.	gintezkekan	gaintezan	gintezkeyan	gintakeya
		f.	gintezkenan	gaintenazan	gintezkenan	gintakeña
		r.	—	—	—	gintakezün
	2	*i.*	zintezkean	zeintezen	zintezketen	zintakeyen
	3	*i.*	zitezkean	leitezan	zitezken	zitakien
		m.	zitezkekan	laitezan	zitezkeyan	zitakeya
		f.	zitezkenan	laitenazan	zitezkenan	zitakeña
		r.	—	—	—	zitakezün

18. S' IL ÉTAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	banintz	banintz	banintz	banintz
		m.	*baninduk*	banintzok	*baninduk*	—
		f.	*banindun*	banintzon	*banindun*	—
	2	*r.*	baziña	baziña	bazine	bazina
		m.	baintzak	baintz	babintz	bahintz
		f.	baintzan	baintzon	bahintz	bahintz
	3	*i.*	balitz	balitz	balitz	balitz
		m.	balitzak	balitzok	baluk	—
		f.	balitzan	balitzon	balun	—
P.	1	*i.*	baginña	bagiña	bagine	bagina
		m.	baginduk	bagintzozak	*bagintuk*	—
		f.	baginduk	bagintzozan	*bagintun*	—
	2	*i.*	baziñate	baziñe	bazinete	bazinie
	3	*i.*	balira	balira	balire	balira
		m.	balitzatek	balitzozak	balituk	—
		f.	balitzaten	balitzozan	balitun	—

VOIX INTRANSITIVE.

19. S' IL EST—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuzcoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	banadi	banadi	banadi	—
		m.	banaik	banajadik	banadik	—
		f.	banain	banajadin	banadin	—
	2	*r.*	bazaitez	bazaitez	bazaitez	—
		m.	baaik	baadi	bahadi	—
		f.	baain	baadin	bahadi	—
	3	*i.*	badedi	badedi	badadi	—
		m.	badeik	bajadik	badadik	—
		f.	badein	bajadin	badadin	—
P.	1	*i.*	bagaitez	bagaitez	bagaitez	—
		m.	baguitek	bagajaitezak	bagaitik	—
		f.	bagaiten	bagajaitezan	bagaitin	—
	2	*i.*	bazaitezte	bazaiteze	bazaitezte	—
	3	*i.*	baditez	baditez	baditez	—
		m.	baditek	bajaitezak	badaitik	—
		f.	baditen	bajaitezan	badaitin	—

21. S' IL ÉTAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*i.*	banendi	bancndi	banindadi	banendi
		m.	banendik	banajendik	banindadik	—
		f.	banendin	banajendin	banindadin	—
	2	*r.*	bazindez	bazintez	bazintez	bazinte
		m.	baendik	baendi	bahindadi	bahendi
		f.	baendin	baendin	bahindadi	bahendi
	3	*i.*	baledi	baledi	baledi	baledi
		m.	baledik	balajedik	baledik	—
		f.	baledin	balajedin	baledin	—
P.	1	*i.*	bagindez	bagintez	bagintez	baginte
		m.	bagindek	bagaintezak	bagintik	—
		f.	baginden	bagaintezan	bagintin	—
	2	*i.*	bazindezte	bazinteze	bazintezte	bazinteye
	3	*i.*	balitez	balitez	balitez	balite
		m.	balitek	balaitezak	baleitik	—
		f.	baliten	balaitezan	baleitin	—

S

VOIX INTRANSITIVE.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL SERA *Impératif Futur*	9. QU' IL SOIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL FÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*i.*	—	nadikian	nendikian	naiteke
		m.	—	najadikian	najendikian	najaitekek
		f.	—	najadikenan	najendikenan	najaiteken
	2	*r.*	zaitekez	zaitekezan	zintekezan	zaitekez
		m.	adike	adikian	endiken	aiteke
		f.	adiken	adikenan	endikenan	aitekon
	3	*i.*	bedike	dedikian	zedikian	daiteke
		m.	bejedikek	jadikian	jedikian	jaitekek
		f.	bejediken	jadikenan	jedikenan	jaiteken
P.	1	*i.*	—	gaitekezan	gintekezan	gaitekez
		m.	—	gajaitekiazan	gaintekiazan	gajaitekezak
		f.	—	gajaitekenazan	gaintekenazan	gajaitekezan
	2	*i.*	zaitekeze	zaitekezen	zintekezen	zaitekeze
	3	*i.*	beitekez	ditekezen	zitekezan	daitekez
		m.	bejeitekezak	jaitekiazan	jitekiazan	jaitekezak
		f.	bejeitekezan	jaitekenazan	jitekenazan	jaitekezan

			15. IL POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL EST *Suppos. du potentiel Futur*	22. S' IL ÉTAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	*i.*	neinteke	neintekian	banadike	banendike
		m.	naintekek	naintekian	banajadikek	banajendikek
		f.	naiteken	naintekenan	banajadiken	banajendiken
	2	*r.*	zeintekez	zeintekezan	bazaitekez	bazintekez
		m.	einteke	eintekian	baadike	baendike
		f.	einteken	eintekenan	baadiken	baendiken
	3	*i.*	leiteke	leitekian	badedike	baledike
		m.	laitekek	laitekian	bajadikek	balajedikek
		f.	laiteken	laitekenan	bajadiken	balajediken
P.	1	*i.*	geintekez	geintekezan	bagaitekez	bagintekez
		m.	gaintekezak	gaintekezan	bagajaitekezak	bagaintekezak
		f.	gaintekezan	gaintekenazan	bagajaitekezan	bagaintekezan
	2	*i.*	zeintekeze	zeintekezen	bazaitekeze	bazintekeze
	3	*i.*	leitekez	leitekezan	baditekez	baitekez
		m.	laitekezak	laitekezan	bajaitekezak	balaitekezak
		f.	laitekezan	laitekenazan	bajaitekezan	balaitekezan

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. FÛT-IL ! *—Optatif—Présent*	24. FÛT-IL ! *—Optatif—Futur*
S.	1	*i.*	ainintz	ainendi
	2	*r.*	aitzina	aitzinte
		m.	ahintz	ahendi
		f.	abintz	abendi
	3	*i.*	ailitz	ailedi
P.	1	*i.*	aikina	aikinte
	2	*i.*	aitzinie	aitzinteye
	3	*i.*	ailira	ailite

VOIX INTRANSITIVE.

1. IL M' EST—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	zatzait	zachataz	zatzaizkit	zitzait
		m.	atzait	achat	hatzait	itzait
		f.	atzait	achatan	hatzait	itzait
	3	*i.*	zait	jat	zait	zait
		m.	zaitadak	jatak	ziaitak	zitak
		f.	zaitadan	jatan	ziaitan	zitan
		r.	—	—	—	zitazü
P.	2	*i.*	zatzaizkit	zachatazo	zatzaizkitet	zitzaiztaye
	3	*i.*	zaizkit	jataz	zaizkit	zaizt
		m.	zaizkidak	jatazak	ziaizkidak	ziztak
		f.	zaizkidan	jatazan	ziaizkidan	ziztan
		r.	—	—	—	ziztatzü

2. IL M' ÉTAIT—*Indicatif—Passé*

S.	2	*r.*	zintzaidan	zinchatazan	zintzaizkidan	zintzeitan
		m.	intzaidakan	inchatan	hintzaitan	intzeitan
		f.	intzaidanan	inchatanan	hintzaitan	intzeitan
	3	*i.*	zitzaidan	jatan	zitzaitan	zeitan
		m.	zitzaidakan	jataan	zitzaitakan	zitaya
		f.	zitzaidanan	jatanan	zitzaitanan	zitaña
		r.	—	—	—	zitazün
P.	2	*i.*	zintzaizkidan	zinchatazen	zintzaizkidaten	zintzeiztaden
	3	*i.*	zitzaizkidan	jatazan	zitzaizkidan	zeiztan
		m.	zitzaizkidakan	jataazan	zitzaizkidakan	ziztaya
		f.	zitzaizkidanan	jatanazan	zitzaizkidanan	ziztaña
		r.	—	—	—	ziztatzün

3. IL ME SERA—*Indicatif—Futur*

S.	2	*r.*	—	—	zaizkiket	zitzaiket
		m.	—	—	hatzaiket	itzaiket
		f.	—	—	hatzaiket	itzaiket
	3	*i.*	—	—	zaiket	zaiket
		m.	—	—	zikedak	zikedak
		f.	—	—	zikedan	zikedan
		r.	—	—	—	zikedazü
P.	2	*i.*	—	—	zaizkiketet	zitzaizkede
	3	*i.*	—	—	zaizkiket	zaizket
		m.	—	—	zaizkikedak	zizkedak
		f.	—	—	zaizkikedan	zizkedan
		r.	—	—	—	zizkedatzü

10

VOIX INTRANSITIVE.

4. IL ME SERAIT—*Conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	zintzaiket	zinchakedaz	zintzaizkiket	zintzeiket
		m.	intzaidakek	inchaket	hintzaiket	intzeiket
		f.	intzaidaken	inchakedan	hintzaiket	intzeiket
	3	*i.*	litzaiket	litzaket	litzaiket	litzeiket
		m.	litzaidakek	litzakedak	litzaikedak	litzikedak
		f.	litzaidaken	litzakedan	litzaikedan	litzikedan
		r.	—	—	—	litzikedazü
P.	2	*i.*	zintzaizkiket	zinchakedaze	zintzaizkiketet	zintzeizkede
	3	*i.*	litzaizkiket	litzakedaz	litzaizket	litzeizket
		m.	litzaizkidakek	litzakedazak	litzaizkedak	litzizkedak
		f.	litzaizkidaken	litzakedazan	litzaizkedan	litzizkedan
		r.	—	—	—	litzizkedatzü

5. IL M' AURAIT ÉTÉ—*Conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	zintzaidakean	zinchakedazan	zintzaizkidaken	zintzeikedan
		m.	intzaidakekan	inchakedan	hintzaitaken	intzeikedan
		f.	intzaidakenan	inchakedanan	hintzaitaken	intzeikedan
	3	*i.*	zitzaidakean	litzakedan	zitzaitaken	zitzeikedan
		m.	zitzaidakekan	litzakedaan	zitzaitakeyan	zitzikeda
		f.	zitzaidakenan	litzakedanan	zitzaitakenan	zitzikedaña
		r.	—	—	—	zitzikedaziin
P.	2	*i.*	zintzaizkidakean	zinchakedazen	zintzaizkidaketen	zintzeizkeden
	3	*i.*	zitzaizkidakean	litzakedazan	zitzaizkidaken	zitzeizkedan
		m.	zitzaizkidakekan	litzakedaazan	zitzaizkidakeyan	zitzizkeda
		f.	zitzaizkidakenan	litzakedanazan	zitzaizkidakenan	zitzizkedaña
		r.	—	—	—	zitzizkedatzün

6. QU' IL ME SOIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	zatzakit	zakidaz	zakizkit	zakitzat
		m.	akit	akit	hakit	akit
		f.	akit	akidan	hakit	akit
	3	*i.*	bekit	bekit	bekit	bekit
		m.	—	bejekidak	—	—
		f.	—	bejekidan	—	—
P.	2	*i.*	zatzakizkit	zakidaze	zakizkitet	zakitzade
	3	*i.*	bekizkit	bekidaz	bekizkit	bekitzat
		m.	—	bejekidazak	—	—
		f.	—	bejekidazan	—	—

VOIX INTRANSITIVE.

8. QU' IL ME SOIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	zatzakidan	zakidazan	zakizkidan	zakiztan
		m.	akidakan	akidan	hakidan	akidan
		f.	akidanan	akidanan	hakidan	akidan
	3	*i.*	datzakidan	dakidan	dakidan	dakidan
		m.	dakidakan	jakidan	zakidakan	—
		f.	dakidanan	jakidanan	zakidanan	—
P.	2	*i.*	zatzakizkidan	zakidazen	zakizkidaten	zakiztaden
	3	*i.*	datzakizkidan	dakidazan	dakizkidan	dakiztadan
		m.	dakizkidakan	jakidazan	zakizkidakan	—
		f.	dakizkidanan	jakidanazan	zakizkidanan	—

10. QU' IL ME FÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	2	*r.*	zenkidan	zenkidazan	zintzaizkidan	zintzakidan
		m.	eikidakan	enkidan	hintakidan	enkidan
		f.	eikidanan	enkidanan	hintakidan	enkidan
	3	*i.*	zekidan	ekidan	zakidan	lekidan
		m.	zeikidakan	jekidan	lekidakan	—
		f.	zeikidanan	jekidanan	lekidanan	—
P.	2	*i.*	zenkizkidan	zenkidazen	zintzaizkidaten	zintzakiden
	3	*i.*	zekizkidan	ekidazan	zakizkidan	lekiztadan
		m.	zeikizkidakan	jekidazan	lekizkidakan	—
		f.	zeikizkidanan	jekidanazan	lekizkidanan	—

12. IL ME PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	2	*r.*	zatzakidake	zakidaz	zakizkiket	zitakit
		m.	akidakek	akit	hakiket	itakit
		f.	akidaken	akinat	hakiket	itakit
	3	*i.*	datzakidake	dakit	dakiket	ditakidat
		m.	dakidakek	jakidak	zakidakek	ditakidak
		f.	dakidaken	jakidan	zakidaken	ditakidan
		r.	—	—	—	ditakidazü
P.	2	*i.*	zatzaizkidake	zakidaze	zakizkiketet	zitakidaye
	3	*i.*	datzaizkidake	dakidaz	dakizkiket	ditakiztat
		m.	daizkidakek	jakidazak	zakizkidakek	ditakiztak
		f.	daizkidaken	jakidazan	zakizkidaken	ditakiztan
		r.	—	—	—	ditakiztatzü

12

VOIX INTRANSITIVE.

14. IL ME POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	zintzakidake	zenkidaz	zintzaizkiket	zeneinkit
		m.	intzakidakek	einkit	hintakiket	einkit
		f.	intzakidaken	einkidan	hintakiket	einkit
	3	*i.*	litzakidake	lekit	lakiket	leikit
		m.	litzakidakek	lajeikidak	lakikedak	likidak
		f.	litzakidaken	lajeikidan	lakikedan	likidan
		r.	—	—	—	likidazü
P.	2	*i.*	zintzaizkidake	zenkidaze	zintzaizkiketet	zeneinkide
	3	*i.*	litzaizkidake	lekidaz	lakizket	leizkit
		m.	litzaizkidakek	lajeikidazak	lakizkedak	litikidak
		f.	litzaizkidaken	lajeikidazan	lakizkedan	litikidan
		r.	—	—	—	litikidatzü

16. IL ME POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	zintzakidakean	zenkidazan	zintzaizkidaken	zintakedan
		m.	intzakidakekan	einkidan	hintakidaken	intakedan
		f.	intzakidakenan	einkidanan	hintakidaken	intakedan
	3	*i.*	zitzakidakean	lekidan	zakidaken	zitakedan
		m.	zitzakidakekan	lajeikidan	zakidakeyan	zitakeda
		f.	zitzakidakenan	lajeikidanan	zakidukenan	zitakedaña
		r.	—	—	—	zitakedazün
P.	2	*i.*	zintzaizkidakean	zenkidazen	zintzaizkidaketen	zintakeden
	3	*i.*	zitzaizkidakean	lekidazan	zakizkidaken	zitazkedan
		m.	zitzaizkidakekan	lajeikidazan	zakizkidakeyan	zitazkeda
		f.	zitzaizkidakenan	lajeikidanazan	zakizkidakenan	zitazkedaña
		r.	—	—	—	zitazkedatzün

18. S' IL M' ÉTAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	2	*r.*	bazintzait	bazinchadaz	bazintzaizkit	bazintzeit
		m.	baintzaidak	bainchat	bahintzait	bahintzeit
		f.	baintzaidan	bainchadan	bahintzait	bahintzeit
	3	*i.*	balitzait	balitzat	balitzait	balitzeit
		m.	balitzaidak	balitzadak	balizaitak	—
		f.	balitzaidan	balitzadan	balitzaitan	—
P.	2	*i.*	bazintzaizkit	bazinchadaze	bazintzaizkitet	bazintzeiztade
	3	*i.*	balitzaizkit	balitzadaz	balitzaizkit	balitzeizkit
		m.	balitzaizkidak	balitzadazak	balitzaizkidak	—
		f.	balitzaizkidan	balitzadazan	balitzaizkidan	—

VOIX INTRANSITIVE.

19. s' il m' est—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	bazatzakit	bazakidaz	bazakizkit	—
		m.	baakidak	baakit	bahakit	—
		f.	baakidan	baakinat	bahakit	—
	3	*i.*	badatzakit	badakit	badakit	—
		m.	badakidak	bajakidak	bazakidak	—
		f.	badakidan	bajakidan	bazakidan	—
P.	2	*i.*	bazatzakizkit	bazakidaze	bazakizkitet	—
	3	*i.*	badatzakizkit	badakidaz	badakizkit	—
		m.	badakizkidak	bajakidazak	bazakizkidak	—
		f.	badakizkidan	bajakidazan	bazakizkidan	—

21. s' il m' était—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	2	*r.*	bazenkit	bazenkidaz	bazintzaizkit	bazenenkit
		m.	baeikidak	baenkit	bahintakit	bahenkit
		f.	baeikidan	baenkidan	bahintakit	bahenkit
	3	*i.*	balekit	balekit	balakit	balekit
		m.	baleikidak	bajekidak	balekidak	—
		f.	baleikidan	bajekidan	balekidan	—
P.	2	*i.*	bazenkizkit	bazenkidaze	bazintzaizkiket	bazenenkidet
	3	*i.*	balekizkit	balekidaz	balakizkit	balezkit
		m.	baleikizkidak	bajekidazak	balekizkidak	—
		f.	baleikizkidan	bajekidazan	balekizkidan	—

14

VOIX INTRANSITIVE.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL ME SERA *Impératif Futur*	9. QU' IL ME SOIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL ME FÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL ME POURRA *Potentiel Futur*
S.	2	*r.*	zakikedaz	zakikedazan	zenkikedazan	zakikedaz
		m.	akiket	akikedan	enkikedan	akiket
		f.	akikedan	akikedanan	enkikedanan	akikenat
	3	*i.*	bekiket	dakikedan	ekikedan	dakiket
		m.	bejekikedak	jakikedan	jekikedan	jakikodak
		f.	bejekikedan	jakikedanan	jekikedanan	jakikedan
P.	2	*i.*	zakikedaze	zakikedazen	zenkikedazen	zakikedaze
	3	*i.*	bekikedaz	dakikedazan	ekikedazan	dakikedaz
		m.	bejekikedazak	jakikedazan	jekikedazan	jakikedazak
		f.	bejekikedazan	jakikedanazan	jekikedanazan	jakikedazan

			15. IL ME POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL ME POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL M' EST *Suppos. du potent. Futur*	22. S'IL M' ÉTAIT *Sup. du pot. condit. Futur*
P.	2	*r.*	zenkikedaz	zenkikedazan	bazakikedaz	bazenkikedaz
		m.	einkiket	einkikedan	baakiket	baenkikot
		f.	einkikedan	einkikedanan	baakikenat	baenkikedan
	3	*i.*	lekiket	lekikedan	badakiket	balekiket
		m.	lajeikikiadak	lajeikikedan	bajakikedak	bajekikedak
		f.	lajeikikedan	lajeikikedanan	bajakikedan	bajekikodan
P.	2	*i.*	zenkikedaze	zenkikedazen	bazakikedaze	bazenkikedaze
	3	*i.*	lekikedaz	lekikedazan	badakikedaz	bulekikedaz
		m.	lajeikikiadazak	lajeikikedazan	bajakikedazak	bajekikedazak
		f.	lajeikikedazan	lajeikikodanazan	bajakikedazan	bajekikedazan

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. ME FÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. ME FÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	2	*r.*	aitzintzeit	aitzenenkit
		m.	ahintzeit	ahenkit
		f.	ahintzeit	abenkit
	3	*i.*	ailitzeit	ailekit
P.	2	*i.*	aitzinzeiztade	aitzenenkidet
	3	*i.*	ailitzeizt	ailezkit

VOIX INTRANSITIVE.

1. IL T' EST—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	natzaizu	nachatzu	natzaitzu	nitzaizü
		m.	natzaik	nachatat	natzaik	nitzaik
		f.	natzain	nachatan	natzain	nitzaiñ
	3	*r.*	zaizu	jatzu	zaitzu	zaizü
		m.	zaik	jatan	zaik	zaik
		f.	zain	jatan	zain	zaiñ
P.	1	*r.*	gatzaizkizu	gachatzuz	gaizkitzu	gitzaizü
		m.	gatzaizkik	guchataaz	gaizkik	gitzaik
		f.	gatzaizkin	gachataazan	guizkin	gitzaiñ
	3	*r.*	zaizkizu	jatzuz	zaizkitzu	zaitzü
		m.	zaizkik	jataaz	zaizkik	zaitzak
		f.	zaizkin	jataazan	zaizkin	zaitzan

2. IL T' ÉTAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*r.*	nintzaizun	ninchatzun	nintzaitzun	nintzeizün
		m.	nintzakikan	ninchatnan	nintzaikan	nintzeiya
		f.	nintzakiñan	ninchatanan	nintzainan	nintzeiña
	3	*r.*	zitzaizun	jatzun	zitzaitzun	zeizün
		m.	zitzakikan	jataan	zitzaikan	zeiya
		f.	zitzakiñan	jataanan	zitzainan	zeiña
P.	1	*r.*	gintzaizkizun	ginchatzuzan	gintzaitzun	gintzeizün
		m.	gintzaizkikan	ginchataazan	gintzaikan	gintzeiya
		f.	gintzaizkiñan	ginchataanazan	gintzainan	gintzeiña
	3	*r.*	zitzaizkizun	jatzuzan	zitzaizkitzun	zeitzün
		m.	zitzaizkikan	jataazan	zitzaizkikan	zeitza
		f.	zitzaizkiñan	jataanazan	zitzaizkinan	zeitzaña

3. IL TE SERA—*Indicatif—Futur*

S.	1	*r.*	—	—	natzaitzuke	nitzaikezü
		m.	—	—	natzaikek	nitzaikek
		f.	—	—	natzaiken	nitzaiken
	3	*r.*	—	—	zaitzuke	zaikezü
		m.	—	—	zaikek	zaikek
		f.	—	—	zaiken	zaiken
P.	1	*r.*	—	—	gatzaitzuke	gitzaikezü
		m.	—	—	gatzaikek	gitzaikek
		f.	—	—	gatzaiken	gitzaiken
	3	*r.*	—	—	zaizkitzuke	zaizketzü
		m.	—	—	zaizkikek	zaizkek
		f.	—	—	zaizkiken	zaizken

16

VOIX INTRANSITIVE.

4. IL TE SERAIT—*Conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	nintzaizuke	ninchakezu	nintzaitzuke	nintzeikezü
		m.	nintzakikek	ninchakek	nintzaikek	nintzeikek
		f.	nintzakiken	ninchaken	nintzaiken	nintzeiken
	3	*r.*	litzaizuke	litzakezu	litzaitzuke	litzeikezü
		m.	litzakikek	litzakek	litzaikek	litzeikek
		f.	litzakiken	litzaken	litzaiken	litzeiken
P.	1	*r.*	gintzaizkizuke	ginchakezuz	gintzaitzuke	gintzeikezü
		m.	gintzaizkikek	ginchakezak	gintzaikek	gintzeikek
		f.	gintzaizkiken	ginchakezan	gintzaiken	gintzeiken
	3	*r.*	litzaizkizuke	litzakezuz	litzaizkitzuke	litzeizketzü
		m.	litzaizkikek	litzakezak	litzaizkikek	litzeizkek
		f.	litzaizkiken	litzakezan	litzaizkiken	litzeizken

5. IL T' AURAIT ÉTÉ—*Conditionnel—Passé*

S.	1	*r.*	nintzaizukean	ninchakezun	nintzaitzuken	nintzeikezün
		m.	nintzakikekan	ninchakian	nintzaikeyan	nintzeikeya
		f.	nintzakikenan	ninchakenan	nintzaikenan	nintzeikeña
	3	*r.*	zitzaizukean	litzakezun	zitzaitzuken	zitzeikezün
		m.	zitzakikekan	litzakian	zitzaikeyan	zitzeikeya
		f.	zitzakikenan	litzakenan	zitzaikenan	zitzeikeña
P.	1	*r.*	gintzaizkizukean	ginchakezuzan	gintzaitzuken	gintzeikezün
		m.	gintzaizkikekan	ginchakiazan	gintzaikeyan	gintzeikeya
		f.	gintzaizkikenan	ginchakenazan	gintzaikenan	gintzeikeña
	3	*r.*	zitzaizkizukean	litzakezuzan	zitzaizkitzuken	zitzeizketzün
		m.	zitzaizkikekan	litzakiazan	zitzaizkikeyan	zitzeizkeya
		f.	zitzaizkikenan	litzakenazan	zitzaizkikenan	zitzeizkeña

6. QU' IL TE SOIT—*Impératif—Présent*

S.	3	*r.*	bekizu	bekizu	bekizu	bekizü
		m.	—	bekik	bekik	bekik
		f.	—	bekin	bekin	bekin
P.	3	*r.*	bekizkizu	bekizuz	bekizkitzu	bekitzü
		m.	—	bekizak	bekizkik	bekitzak
		f.	—	bekizan	bekizkin	bekitzan

VOIX INTRANSITIVE.

8. QU' IL TE SOIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan.	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	natzakizun	nakizun	nakizun	nakizün
		m.	nakikan	nakijan	nakikan	nakia
		f.	nakiñan	nakinan	nakinan	nakiña
	3	*r.*	datzakizun	dakizun	dakizun	dakizün
		m.	dakikan	dakijan	dakikan	dakia
		f.	dakiñan	dakinan	dakinan	dakiña
P.	1	*r.*	gatzakizkizun	gakizuzan	gaizkitzun	gitzakezün
		m.	gakizkikan	gakijazan	gaizkikan	gitzakeya
		f.	gakizkiñan	gakinazan	gaizkinan	gitzakeña
	3	*r.*	datzakizkizun	dakizuzan	dakizkitzun	dakitzün
		m.	dakizkikan	dakijazan	dakizkikan	dakitzaya
		f.	dakizkiñan	dakinazan	dakizkinan	dakitzaña

10. QU' IL TE FÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*r.*	nenkizun	nenkizun	nintzakizun	nenkizün
		m.	nekikan	nenkijan	nintzakikan	nenkia
		f.	nekiñan	nenkinan	nintzakinan	nenkiña
	3	*r.*	zekizun	ekizun	zakizun	lekizün
		m.	zekikan	enkijan	zakikan	lekia
		f.	zekiñan	enkinan	zakinan	lekiña
P.	1	*r.*	genkizkizun	genkizuzan	gintzaizkitzun	gintzakizün
		m.	genkizkikan	genkijazan	gintzaizkikan	gintzakia
		f.	genkizkiñan	genkinazan	gintzaizkinan	gintzakiña
	3	*r.*	zekizkizun	ekizuzan	zakizkitzun	lekitzün
		m.	zekizkikan	enkijazan	zakizkikan	lekitzaya
		f.	zekizkiñan	enkinazan	zakizkinan	lekitzaña

12. IL TE PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	1	*r.*	natzakizuke	nakizu	nakizuke	nitakizü
		m.	nakikek	nakik	nakikek	nitakik
		f.	nakiken	nakin	nakiken	nitakin
	3	*r.*	datzakizuke	dakizu	dakikezu	ditakizü
		m.	dakikek	dakik	dakikek	ditakik
		f.	dakiken	dakin	dakiken	ditakin
P.	1	*r.*	gatzaizkizuke	gakizuz	gaizkitzuke	gitakizü
		m.	gaizkikek	gakizak	gaizkikek	gitakik
		f.	gaizkiken	gakizan	gaizkiken	gitakin
	3	*r.*	datzaizkizuke	dakizuz	dakizketzu	ditakitzü
		m.	daizkikek	dakizak	dakizkikek	ditakitzak
		f.	daizkiken	dakizan	dakizkiken	ditakitzan

18

VOIX INTRANSITIVE.

14. IL TE POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	nintzakizuke	nenkizu	nintzakizuke	neinkizü
		m.	nintzakikek	neinkijak	nintzakikek	neinkik
		f.	nintzakiken	neinkijan	nintzakiken	neinkin
	3	*r.*	litzakizuke	lekizu	lakizuke	leikizü
		m.	litzakikek	einkijak	lakikek	leikik
		f.	litzakiken	einkijan	lakiken	leikin
P.	1	*r.*	gintzaizkizuke	genkizuz	gintzaizkitzuke	geneinkizü
		m.	gintzaizkikek	geinkijazak	gintzaizkikek	geneinkik
		f.	gintzaizkiken	geinkijazan	gintzaizkiken	geneinkin
	3	*r.*	litzaizkizuke	lekizuz	lakizkitzuke	leizkitzü
		m.	litzaizkikek	einkijazak	laizkikek	leizkik
		f.	litzaizkiken	einkijazan	laizkiken	leizkin

16. IL TE POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	1	*r.*	nintzakizukean	nenkizun	nintzakizuken	nintakeizün
		m.	nintzakikekan	neinkijan	nintzakikeyan	nintakeiya
		f.	nintzakikenan	neinkinan	nintzakikenan	nintakeiña
	3	*r.*	zintzakizukean	lekizun	zakizuken	zitakeizün
		m.	zitzakikekan	einkijan	zakikeyan	zitakeiya
		f.	zitzakikenan	einkinan	zakikenan	zitakeiña
P.	1	*r.*	gintzaizkizukean	genkizuzan	gintzaizkitzuken	gintakeizün
		m.	gintzaizkikekan	geinkijazan	gintzaizkikeyan	gintakeiya
		f.	gintzaizkikenan	geinkinazan	gintzaizkikenan	gintakeiña
	3	*r.*	zitzaizkizukean	lekizuzan	zakizkitzuken	zitazkeitzün
		m.	zitzaizkikekan	einkijazan	zaizkikeyan	zitazkeiya
		f.	zitzaizkikenan	einkinazan	zaizkikenan	zitazkeiña

18. S'IL T'ÉTAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	*r.*	banintzaizu	banindazu	banintzaitzu	banintzeizü
		m.	banintzakik	baninchak	banintzaik	banintzeik
		f.	banintzakin	baninchan	banintzain	banintzeiñ
	3	*r.*	balitzaizu	balitzazu	balitzaitzu	balitzeizü
		m.	balitzakik	balitzak	balitzaik	balitzeik
		f.	balitzakin	balitzan	balitzain	balitzeiñ
P.	1	*r.*	bagintzaizkizu	baginchazuz	bagintzaitzu	bagintzeizü
		m.	bagintzaizkik	baginchazak	bagintzaik	bagintzeik
		f.	bagintzaizkin	baginchazan	bagintzain	bagintzeiñ
	3	*r.*	balitzaizkizu	balitzazuz	balitzaizkitzu	balitzeitzü
		m.	balitzaizkik	balitzazak	balitzaizkik	balitzeitzak
		f.	balitzaizkin	balitzazan	balitzaizkin	balitzeitzan

VOIX INTRANSITIVE.

19. S' IL T' EST—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	banatzakizu	banakizu	banakizu	—
		m.	banakik	banakik	banakik	—
		f.	banakin	banakin	banakin	—
	3	*r.*	badatzakizu	badakizu	badakizu	—
		m.	badakik	badakik	badakik	—
		f.	badakin	badakin	badakin	—
P.	1	*r.*	bagatzakizkizu	bagakizuz	bagaizkitzu	—
		m.	bagakizkik	bagakizak	bagaizkik	—
		f.	bagakizkin	bagakizan	bagaizkin	—
	3	*r.*	badatzakizkizu	badakizuz	badakizkitzu	—
		m.	badakizkik	badakizak	badakizkik	—
		f.	badakizkin	badakizan	badakizkin	—

21. S' IL T' ÉTAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*r.*	banenkizu	banenkizu	banintzakizu	banenkizü
		m.	banekik	banenkik	banintzakik	banenkik
		f.	banekin	banenkin	banintzakin	banenkin
	3	*r.*	balekizu	balekizu	balakizu	balekizü
		m.	balekik	baenkik	balakik	balekik
		f.	balekin	baenkin	balakin	balekin
P.	1	*r.*	bagenkizkizu	bagenkizuz	bagintzaizkitzu	bagenenkizü
		m.	bagenkizkik	bagenkizak	bagintzaizkik	bagenenkik
		f.	bagenkizkin	bagenkizan	bagintzaizkin	bagenenkin
	3	*r.*	balekizkizu	balekizuz	balakizkitzu	balezkitzü
		m.	balekizkik	baenkizak	balakizkik	balezkik
		f.	balekizkin	baenkizan	balakizkin	balezkin

20

VOIX INTRANSITIVE.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL TE SERA *Impératif Futur*	9. QU' IL TE SOIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL TE FÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL TE POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*r.*	—	nakikezun	nenkikezun	nakikezu
		m.	—	nakikian	nenkikian	nakikek
		f.	—	nakikenan	nenkikenan	nakiken
	3	*r.*	bekikezu	dakikezun	ekikezun	dakikezu
		m.	bekikek	dakikian	enkikian	dakikek
		f.	bekiken	dakikenan	enkikenan	dakiken
P.	1	*r.*	—	gakikezuzan	genkikezuzan	gakikezuz
		m.	—	gakikiazan	genkikiazan	gakikezak
		f.	—	gakikenazan	genkikenazan	gakikezan
	3	*r.*	bekikezuz	dakikezuzan	ekikezuzan	dakikezuz
		m.	bekikezak	dakikiazan	enkikiazan	dakikezak
		f.	bekikezan	dakikenazan	enkikenazan	dakikezan

			15. IL TE POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL TE POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL T' EST *Suppos. du potent. Futur*	22. S' IL T' ÉTAIT *Sup. du pot. condit. Futur*
S.	1	*r.*	nenkikezu	nenkikezun	banakikezu	banenkikezu
		m.	neinkikiak	neinkikian	banakikek	banenkikek
		f.	neinkikian	neinkikenan	banakiken	banenkiken
	3	*r.*	lekikezu	lekikezun	badakikezu	balekikezu
		m.	einkikiak	einkikian	badakikek	baenkikek
		f.	einkikian	einkikenan	badakiken	baenkiken
P.	1	*r.*	genkikezuz	genkikezuzan	bagakikezuz	bagenkikezuz
		m.	geinkikiazak	geinkikiazan	bagakikezak	bagenkikezak
		f.	geinkikiazan	geinkikenazan	bagakikezan	bagenkikezan
	3	*r.*	lekikezuz	lekikezuzan	badakikezuz	balekikezuz
		m.	einkikiazak	einkikiazan	badakikezak	baenkikezak
		f.	einkikiazan	einkikenazan	badakikezan	baenkikezan

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. TE FÛT-IL ! — *Optatif — Présent*	24. TE FÛT-IL ! — *Optatif — Futur*
S.	1	*r.*	ainintzeizü	ainenkizü
		m.	ainintzeik	ainenkik
		f.	ainintzeiñ	ainenkin
	3	*r.*	ailitzeizü	ailekizü
		m.	ailitzeik	ailekik
		f.	ailitzeiñ	ailekin
P.	1	*r.*	aikintzeizü	aikenenkizü
		m.	aikintzeik	aikenenkik
		f.	aikintzeiñ	aikenenkin
	3	*r.*	ailitzeitzü	ailezkitzü
		m.	ailitzeitzak	ailezkik
		f.	alitzeitzan	ailezkin

VOIX INTRANSITIVE.

1. IL LUI EST—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Bis'aïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	natzayo	nachako	natzayo	nitzayo
		m.	natzayok	nachakok	natzayok	nitzok
		f.	natzayon	nachakon	natzayon	nitzon
		r.	—	—	—	nitzozü
	2	*r.*	zatzayo	zachakoz	zatzaizko	zitzayo
		m.	atzayok	achako	hatzayo	itzayo
		f.	atzayon	achakon	hatzayo	itzayo
	3	*i.*	zayo	jako	zayo	zayo
		m.	zayok	jakok	ziayok	ziok
		f.	zayon	jakon	ziayon	zion
		r.	—	—	—	ziozü
P.	1	*i.*	gatzazkio	gachakoz	gaizko	gitzayo
		m.	gatzazkiok	gachakozak	gaizkok	gitzok
		f.	gatzazkion	gachakozan	gaizkon	gitzon
		r.	—	—	—	gitzozü
	2	*i.*	zatzazkio	zachakoze	zatzaizkote	zitzayue
	3	*i.*	zazkio	jakoz	zaizko	zaitzo
		m.	zazkiok	jakozak	ziaizkok	zitzok
		f.	zazkion	jakozan	ziaizkon	zitzon
		r.	—	—	—	zitzotzü

2. IL LUI ÉTAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*i.*	nintzayon	ninchakon	nintzayoen	nintzeyon
		m.	nintzakiokan	ninchakuan	nintzayokan	nintzoya
		f.	nintzakionan	ninchakonan	nintzayonan	nintzoña
		r.	—	—	—	nintzozün
	2	*r.*	zintzayon	zinchakozan	zintzaizkoen	zintzeyon
		m.	intzakiokan	inchakon	hintzayoen	intzeyon
		f.	intzakionan	inchakonan	hintzayoen	intzeyon
	3	*i.*	zitzayon	jakon	zitzayoen	zeyon
		m.	zitzakiokan	jakuan	zitzayokan	zioya
		f.	zitzakionan	jakonan	zitzayonan	zioña
		r.	—	—	—	ziozün
P.	1	*i.*	gintzazkion	ginchakozan	gintzaizkoen	gintzeyon
		m.	gintzazkiokan	ginchakuazan	gintzaizkokan	gintzoya
		f.	gintzazkionan	ginchakonazan	gintzaizkonan	gintzoña
		r.	—	—	—	gintzozün
	2	*i.*	zintzazkion	zinchakozen	zintzaizkoten	zintzeyuen
	3	*i.*	zitzazkion	jakozan	zitzaizkoen	zeitzon
		m.	zitzazkiokan	jakuazan	zitzaizkokan	zitzoya
		f.	zitzazkionan	jakonazan	zitzaizkonan	zitzoña
		r.	—	—	—	zitzotzün

22

VOIX INTRANSITIVE.

3. IL LUI SERA—*Indicatif—Futur*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	—	—	natzayoke	nitzaiko
		m.	—	—	natzayokek	nitzikok
		f.	—	—	natzayoken	nitzikon
		r.	—	—	—	nitzikozü
	2	*r.*	—	—	zatzaizkoke	zitzaiko
		m.	—	—	hatzayoke	itzaiko
		f.	—	—	hatzayoke	itzaiko
	3	*i.*	—	—	zayoke	zaiko
		m.	—	—	ziayokek	zikok
		f.	—	—	ziayoken	zikon
		r.	—	—	—	zikozü
P.	1	*i.*	—	—	gaizkoke	gitzaiko
		m.	—	—	gaizkokek	gitzikok
		f.	—	—	gaizkoken	gitzikon
		r.	—	—	—	gitzikozü
	2	*i.*	—	—	zatzaizkokete	zitzaizkue
	3	*i.*	—	—	zaizkoke	zaizko
		m.	—	—	ziaizkokek	zizkok
		f.	—	—	ziaizkoken	zizkon
		r.	—	—	—	zizkotzü

4. IL LUI SERAIT—*Conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nintzayoke	ninchakijo	nintzayoke	nintzeiko
		m.	nintzakiokek	ninchakijok	nintzayokek	nintzikok
		f.	nintzakioken	ninchakijon	nintzayoken	nintzikon
		r.	—	—	—	nintzikozü
	2	*r.*	zintzayoke	zinchakijoz	zintzaizkoke	zintzeiko
		m.	intzakiokek	inchakijo	hintzayoke	intzeiko
		f.	intzakioken	inchakijon	hintzayoke	intzeiko
	3	*i.*	—	litzakijo	litzayoke	litzeiko
		m.	litzayoke	litzakijok	litzayokek	litzikok
		f.	litzakiokek	litzakijon	litzayoken	litzikon
		r.	litzakioken	—	—	litzikozü
P.	1	*i.*	gintzazkioke	ginchakijoz	gintzaizkoke	gintzeiko
		m.	gintzazkiokek	ginchakijozak	gintzaizkokek	gintzikok
		f.	gintzazkioken	ginchakijozan	gintzaizkoken	gintzikon
		r.	—	—	—	gintzikozü
	2	*i.*	zintzazkioke	zinchakijoze	zintzaizkokete	zintzeizkue
	3	*i.*	litzazkioke	litzakijoz	litzaizkoke	litzeizko
		m.	litzazkiokek	litzakijozak	litzaizkokek	litzizkok
		f.	litzazkioken	litzakijozan	litzaizkoken	litzizkon
		r.	—	—	—	litzizkotzü

VOIX INTRANSITIVE.

5. IL LUI AURAIT ÉTÉ—*Conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nintzayokean	ninchakijon	nintzayoken	nintzeikon
		m.	nintzakiokekan	ninchakijuan	nintzayokeyan	nintzikioya
		f.	nintzakiokenan	ninchakijonan	nintzayokenan	nintzikioña
		r.	—	—	—	nintzikiozün
	2	*r.*	zintzayokean	zinchakijozan	zintzaizkoken	zintzeikon
		m.	intzakiokekan	inchakijon	hintzayoken	intzeikon
		f.	intzakiokenan	inchakijonan	hintzayoken	intzeikon
	3	*i.*	zitzayokean	litzakijon	zitzayoken	zitzeikon
		m.	zitzakiokekan	litzakijuan	zitzayokeyan	zitzikioya
		f.	zitzakiokenan	litzakijonan	zitzayokenan	zitzikioña
		r.	—	—	—	zitzikiozün
P.	1	*i.*	gintzazkiokean	ginchakijozan	gintzaizkoken	gintzeikon
		m.	gintzazkiokekan	ginchakijuazan	gintzaizkokeyan	gintzikioya
		f.	gintzazkiokenan	ginchakijonazan	gintzaizkokenan	gintzikioña
		r.	—	—	—	gintzikiozün
	2	*i.*	zintzazkiokean	zinchakijozen	zintzaizkoketen	zintzeizkuen
	3	*i.*	zitzazkiokean	litzakijozan	zitzaizkoken	zitzeizkon
		m.	zitzazkiokekan	litzakijuazan	zitzaizkokeyan	zitzizkioya
		f.	zitzazkiokenan	litzakijonazan	zitzaizkokenan	zitzizkioña
		r.	—	—	—	zitzizkiotzün

6. QU' IL LUI SOIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	zatzakio	zakijoz	zakizkio	zakitzo
		m.	akio	akijo	hakio	akio
		f.	akio	akijon	hakio	akio
	3	*i.*	bekio	bekijo	bekio	bekio
		m.	—	bejekijok	—	—
		f.	—	bejekijon	—	—
P.	2	*i.*	zatzakizkio	zakijozo	zakizkiote	zakitzue
	3	*i.*	bekizkio	bekijoz	bekizkio	bekitzo
		m.	—	bejekijozak	—	—
		f.	—	bejekijozan	—	—

VOIX INTRANSITIVE.

8. QU' IL LUI SOIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	natzakion	nakijon	nakioen	nakion
		m.	nakiokan	najakijuan	nakiokan	—
		f.	nakionan	najakijonan	nakionan	—
	2	*r.*	zatzakion	zakijozun	zakizkioen	zakitzon
		m.	akiokan	akijon	hakioen	akion
		f.	akionan	akijonan	hakioen	akion
	3	*i.*	datzakion	dakijon	dakioen	dakion
		m.	dakiokan	jakijuan	zakiokan	—
		f.	dakionan	jakijonan	zakionan	—
P.	1	*i.*	gatzakizkion	gakijozan	gaizkioen	gitzakion
		m.	gakizkiokan	gajakijunzan	gaizkiokan	—
		f.	gakizkionan	gajakijonazan	gaizkionan	—
	2	*i.*	zatzakizkion	zakijozen	zakizkioten	zakitzuen
	3	*i.*	datzakizkion	dakijozan	dakizkioen	dakitzon
		m.	dakizkiokan	jakijuazun	zakizkiokan	—
		f.	dakizkionan	jakijonazan	zakizkionan	—

10. QU' IL LUI FÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*i.*	nenkion	nenkijon	nintzakioen	nenkion
		m.	nenkiokan	najenkijuan	nintzakiokan	—
		f.	nenkionan	najenkijonan	nintzakionan	—
	2	*r.*	zenkion	zenkijozan	zintzaizkioen	zintzakion
		m.	enkiokan	enkijon	hintakioen	enkion
		f.	enkionan	enkijonan	hintakioen	enkion
	3	*i.*	zekion	ekijon	zakioen	lekion
		m.	zekiokan	jekijuazan	lekiokan	—
		f.	zekionan	jekijonazan	lekionan	—
P.	1	*i.*	genkizkion	genkijozan	gintzaizkioen	gintzakion
		m.	genkizkiokan	gajenkijuazan	gintzaizkiokan	—
		f.	genkizkionan	gajenkijonazan	gintzaizkionan	—
	2	*i.*	zenkizkion	zenkijozen	zintzaizkioten	zintzakioyen
	3	*i.*	zekizkion	ekijozan	zakizkioen	lekitzon
		m.	zekizkiokan	jekijuazan	lekizkiokan	—
		f.	zekizkionan	jekijonazan	lekizkionan	—

VOIX INTRANSITIVE.

12. IL LUI PEUT—*Potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscayen*	*Labourdin*	*Soulzin*
S.	1	*i.*	natzakioke	nakijo	nakioke	nitakio
		m.	nakiokek	najakijok	nakiokek	nitakiok
		f.	nakioken	najakijon	nakioken	nitakion
		r.	—	—	—	nitakiozü
	2	*r.*	zatzakioke	zakijoz	zakizkioke	zitakio
		m.	akiokek	akijo	hakioke	itakio
		f.	akioken	akijon	hakioke	itakio
	3	*i.*	datzakioke	dakijo	dakioke	ditakio
		m.	dakiokek	jakijok	zakiokek	ditakiok
		f.	dakioken	jakijon	zakioken	ditakion
		r.	—	—	—	ditakiozü
P.	1	*i.*	gatzazkioke	gakijoz	gaizkioke	gitakio
		m.	gaizkiokek	gajakijozak	gaizkiokek	gitakiok
		f.	gaizkioken	gajakijozan	gaizkioken	gitakion
		r.	—	—	—	gitakiozü
	2	*i.*	zatzazkioke	zakijoze	zakizkiokete	zitakioye
	3	*i.*	datzazkioke	dakijok	dakizkioke	ditakitzo
		m.	daizkiokek	jakijozak	zakizkiokek	ditakitzok
		f.	daizkioken	jakijozan	zakizkioken	ditakitzon
		r.	—	—	—	ditakitzotzü

14. IL LUI POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nintzakioke	nenkijo	nintzakioke	neinkio
		m.	nintzakiokek	najeinkijok	nintzakiokek	neinkiok
		f.	nintzakioken	najeinkijon	nintzakioken	neinkion
		r.	—	—	—	neinkiozü
	2	*r.*	zintzakioke	zenkijoz	zintzaizkioke	zeneinkio
		m.	intzakiokek	einkijok	hintakioke	einkio
		f.	intzakioken	einkijon	hintakioke	einkio
	3	*i.*	litzakioke	lekijo	lakioke	leikio
		m.	litzakiokek	lajeikijok	lakiokek	likiok
		f.	litzakioken	lajeikijon	lakioken	likion
		r.	—	—	—	likiozü
P.	1	*i.*	gintzazkioke	genkijoz	gintzaizkioke	geneinkio
		m.	gintzazkiokek	gajeinkijozak	gintzaizkiokek	geneinkiok
		f.	gintzazkioken	gajeinkijozan	gintzaizkioken	geneinkion
		r.	—	—	—	geneinkiozü
	2	*i.*	zintzazkioke	zenkijoze	zintzaizkiokete	zeneinkoye
	3	*i.*	litzazkioke	lekijoz	lakizkioke	leizkio
		m.	litzazkiokek	lajeikijozak	lakizkiokek	lizkiok
		f.	litzazkioken	lajeikijozan	lakizkioken	lizkion
		r.	—	—	—	lizkiotzü

26

VOIX INTRANSITIVE.

16. IL LUI POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nintzakiokean	nenkijon	nintzakioken	nintakion
		m.	nintzakiokekan	najeinkijuan	nintzakiokeyan	nintakioya
		f.	nintzakiokenan	najeinkijonan	nintzakiokenan	nintakioña
		r.	—	—	—	nintakiozün
	2	*r.*	zintzakiokean	zenkijozan	zintzaizkioken	zintakion
		m.	intzakiokekan	einkijon	hintakioken	intakion
		f.	intzakiokenan	einkijonan	hintakioken	intakion
	3	*i.*	zitzakiokean	lekijon	zakioken	zitakion
		m.	zitzakiokekan	lajeikijuan	zakiokeyan	zitakioya
		f.	zitzakiokenan	lajeikijonan	zakiokenan	zitakioña
		r.	—	—	—	zitakiozün
P.	1	*i.*	gintzazkiokean	genkijozan	gintzaizkioken	gintakion
		m.	gintzazkiokekan	gajeinkijuazan	gintzaizkiokeyan	gintakioya
		f.	gintzazkiokenan	gajeinkijonazan	gintzaizkiokenan	gintakioña
		r.	—	—	—	gintakiozün
	2	*i.*	zintzazkiokean	zenkijozen	zintzaizkioketen	zintakioyen
	3	*i.*	zitzazkiokean	lekijozan	zakizkioken	zitazkion
		m.	zitzazkiokekan	lajeikijuazan	zakizkiokeyan	zitazkioya
		f.	zitzazkiokenan	lajeikijonazan	zakizkiokenan	zitazkioña
		r.	—	—	—	zitazkiotzün

18. S' IL LUI ÉTAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	banintzayo	baninchako	banintzayo	banintzeyo
		m.	banintzakiok	baninchakok	banintzayok	—
		f.	banintzakion	baninchakon	banintzayon	—
	2	*r.*	bazintzayo	bazinchakoz	bazintzaizko	bazintzeyo
		m.	baintzakiok	bainchako	bahintzayo	bahintzeyo
		f.	baintzakion	bainchakon	bahintzayo	bahintzeyo
	3	*i.*	balitzayo	balitzako	balitzayo	balitzeyo
		m.	balitzakiok	balitzakok	balitzayok	—
		f.	balitzakion	balitzakon	balitzayon	—
P.	1	*i.*	bagintzazkio	baginchakoz	bagintzaizko	bagintzeyo
		m.	bagintzazkiok	baginchakozak	bagintznizkok	—
		f.	bagintzazkion	bagiuchakozan	bagintzaizkon	—
	2	*i.*	bazintzazkio	bazinchakoze	bazintzaizkoto	bazintzeyue
	3	*i.*	balitzazkio	balitzakoz	balitzaizko	balitzeitzo
		m.	balitzazkiok	balitzakozak	balitzaizkok	—
		f.	balitzazkion	balitzakozan	balitzaizkon	—

VOIX INTRANSITIVE.

19. s' il lui est—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	banatzakio	banakijo	banakio	—
		m.	banakiok	banajakijok	banakiok	—
		f.	banakion	banajakijon	banakion	—
	2	*r.*	bazatzakio	bazakijoz	bazakizkio	—
		m.	baakiok	baakijo	bahakio	—
		f.	baakion	baakijon	bahakio	—
	3	*i.*	badatzakio	badakijo	badakio	—
		m.	badakiok	bajakijok	bazakiok	—
		f.	badakion	bajakijon	bazakion	—
P.	1	*i.*	bagatzakizkio	bagakijoz	bagaizkio	—
		m.	bagakizkiok	bagajakijozak	bagaizkiok	—
		f.	bagakizkion	bagajakijozan	bagaizkion	—
	2	*i.*	bazatzakizkio	bazakijoze	bazakizkiote	—
	3	*i.*	badatzakizkio	badakijoz	badakizkio	—
		m.	badakizkiok	bajakijozak	bazakizkiok	—
		f.	badakizkion	bajakijozan	bazakizkion	—

21. s' il lui était—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*i.*	banenkio	banenkijo	banintzakio	banenkio
		m.	banenkiok	banajeakijok	banintzakiok	—
		f.	banenkion	banajenkijon	banintzakion	—
	2	*r.*	bazenkio	bazenkijoz	bazintzaizkio	bazenenkio
		m.	baenkiok	baenkijo	bahintakio	bahenkio
		f.	baenkion	baenkijon	bahintakio	babenkio
	3	*i.*	balekio	balekijo	balakio	balekio
		m.	balekiok	bajekijok	balekiok	—
		f.	balekion	bajekijon	balekion	—
P.	1	*i.*	bagenkizkio	bagenkijoz	bagintzaizkio	bagenenkio
		m.	bagenkizkiok	bagajenkijozak	bagintzaizkiok	—
		f.	bagenkizkion	bagajenkijozan	bagintzaizkion	—
	2	*i.*	bazenkizkio	bazenkijozo	bazintzaizkiote	bazenenkioye
	3	*i.*	balekizkio	balekijoz	balakizkio	balezkio
		m.	balekizkiok	bajekijozak	balekizkiok	—
		f.	balekizkion	bajekijozan	balekizkion	—

VOIX INTRANSITIVE.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL LUI SERA *Impératif Futur*	9. QU' IL LUI SOIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL LUI FÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL LUI POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*i.*	—	nakikijon	nenkikijon	nakikijo
		m.	—	najakikijuan	najenkikijuan	najakikijok
		f.	—	najakikijonan	najenkikijonan	najakikijon
	2	*r.*	zakikijoz	zakikijozan	zenkikijozan	zakikijoz
		m.	akikijo	akikijon	enkikijon	akikijo
		f.	akikijon	akikijonan	enkikijonan	akikijon
	3	*i.*	bekikijo	dakikijon	ekikijon	dakikijo
		m.	bejekikijok	jakikijuan	jekikijuan	jakikijok
		f.	bejekikijon	jakikijonan	jekikijonan	jakikijon
P.	1	*i.*	—	gakikijozan	genkikijozan	gakikijoz
		m.	—	gajakikijuazan	gajenkikijuazan	gajakikijozak
		f.	—	gajakikijonazan	gajenkikijonazan	gajakikijozan
	2	*i.*	zakikijozo	zakikijozen	zenkikijozen	zakikijozo
	3	*i.*	bekikijoz	dakikijozan	ekikijozan	dakikijoz
		m.	bejekikijozak	jakikijuazan	jekikijuazan	jakikijozak
		f.	bejekikijozan	jakikijonazan	jekikijonazan	jakikijozan

			15. IL LUI POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL LUI POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL LUI EST *Suppos. du potentiel Futur*	22 S' IL LUI ÉTAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	*i.*	nenkikijo	nenkikijon	badakikijo	banenkikijo
		m.	najeinkikijok	najeinkikijuan	banajakikijok	banajenkikijok
		f.	najeinkikijon	najeinkikijonan	banajakikijon	banajenkikijon
	2	*r.*	zenkikijoz	zenkikijozan	bazakikijoz	bazenkikijo
		m.	einkikijok	einkikijon	baakikijo	baenkikijo
		f.	einkikijon	einkikijonan	baakikijon	baenkikijon
	3	*i.*	lekikijo	lekikijon	badakikijo	balekikijo
		m.	lajeikikijok	lajeikikijuan	bajakikijok	bajekikijok
		f.	lajeikikijon	lajeikikijonan	bajakikijon	bajekikijon
P.	1	*i.*	genkikijoz	genkikijozan	bagakikijoz	bagenkikijoz
		m.	gajeinkikijozak	gajeinkikijuazan	bagajakikijozak	bagajenkikijozak
		f.	gajeinkikijozan	gajeinkikijonazan	bagajakikijozan	bagajenkikijozan
	2	*i.*	zenkikijozo	zenkikijozen	bazakikijozo	bazenkikijozo
	3	*i.*	lekikijoz	lekikijozan	badakikijoz	balekikijoz
		m.	lajeikikijozak	lajeikikijuazan	bajakikijozak	bajekikijozak
		f.	lajeikikijozan	lajeikikijonazan	bajakikijozan	bajekikijozan

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. LUI FÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. LUI FÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	1	*i.*	ainintzeyo	ainenkio
	2	*r.*	aitzintzeyo	aitzenenkio
		m.	ahintzeyo	ahekio
		f.	ahintzeyo	ahekio
	3	*i*	ailitzeyo	ailekio
P.	1	*i.*	aikintzeyo	aikenenkio
	2	*i.*	aitzintzeyue	aitzenenkioye
	3	*i.*	ailitzeitzo	ailezkio

VOIX INTRANSITIVE.

1. IL NOUS EST—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	zatzaigu	zachakuz	zatzaizkigu	zitzaikü
		m.	atzaiguk	achaku	hatzaiku	itzaikü
		f.	atzaigun	achakun	hatzaiku	itzaikü
	3	*i.*	zaigu	jaku	zaiku	zaikü
		m.	zaiguk	jakuk	ziaikuk	zikük
		f.	zaigun	jakun	ziaikun	zikün
		r.	—	—	—	ziküzü
P.	2	*i.*	zatzaizkigu	zachakuze	zatzaizkigute	zitzaizküye
	3	*i.*	zaizkigu	jakuz	zaizkigu	zaizkü
		m.	zaizkiguk	jakuzak	ziaizkiguk	zizkük
		f.	zaizkigun	jakuzan	ziaizkigun	zizkün
		r.	—	—	—	zizkützü

2. IL NOUS ÉTAIT—*Indicatif—Passé*

S.	2	*r.*	zintzaigun	zinchakuzan	zintzaizkigun	zintzeikün
		m.	intzaikigukan	inchakun	hintzaikun	intzeikün
		f.	intzaikigunan	inchakunan	hintzaikun	intzeikün
	3	*i.*	zitzaigun	jakun	zitzaikun	zeikün
		m.	zitzaikigukan	jakuban	zitzaikukan	ziküya
		f.	zitzaikigunan	jakunan	zitzaikunan	ziküña
		r.	—	—	—	ziküzün
P.	2	*i.*	zintzaizkigun	zinchakuzen	zintzaizkiguten	zintzeizküyen
	3	*i.*	zitzaizkigun	jakuzan	zitzaizkigun	zeizkün
		m.	zitzaizkigukan	jakubazan	zitzaizkigukan	zizküya
		f.	zitzaizkigunan	jakunazan	zitzaizkigunan	zizküña
		r.	—	—	—	zizkützün

3. IL NOUS SERA—*Indicatif—Futur*

S.	2	*r.*	—	—	zaizkiguke	zitzaikegü
		m.	—	—	hatzaikuke	itzaikegü
		f.	—	—	hatzaikuke	itzaikegü
	3	*i.*	—	—	zaikuke	zaikegü
		m.	—	—	zikeguk	zikegük
		f.	—	—	zikegun	zikegün
		r.	—	—	—	zikegüzü
P.	2	*i.*	—	—	zaizkigukete	zitzaizkegie
	3	*i.*	—	—	zaizkiguke	zaizkegü
		m.	—	—	zaizkigukek	zizkegük
		f.	—	—	zaizkiguken	zizkegün
		r.	—	—	—	zizkegützü

30

VOIX INTRANSITIVE.

4. IL NOUS SERAIT—*Conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	zintzaiguke	zinchakeguz	zintzaizkiguke	zintzeikegü
		m.	intzaigukek	inchakegu	hintzaikuke	intzeikegü
		f.	intzaiguken	inchakegun	hintzaikuke	intzeikegü
	3	*i.*	litzaiguke	litzakegu	litzaikuke	litzeikegü
		m.	litzaigukek	litzakeguk	litzaikukek	litzikegük
		f.	litzaiguken	litzakegun	litzaikuken	litzikegün
		r.	—	—	—	litzikegüzü
P.	2	*i.*	zintzaizkiguke	zinchakeguze	zintzaizkigukete	zintzeizkegie
	3	*i.*	litzaizkiguke	litzakeguz	litzaizkiguke	litzeizkegü
		m.	litzaizkigukek	litzakeguzak	litzaizkigukek	litzizkegük
		f.	litzaizkiguken	litzakeguzan	litzaizkiguken	litzizkegün
		r.	—	—	—	litzizkegützü

5. IL NOUS AURAIT ÉTÉ—*Conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	zintzaigukean	zinchakeguzan	zintzaizkiguken	zintzeikegün
		m.	intzaigukekan	inchakegun	hintzaikuken	intzeikegün
		f.	intzaigukenan	inchakegunan	hintzaikuken	intzeikegün
	3	*i.*	zitzaigukean	litzakegun	zitzaikuken	zitzeikegün
		m.	zitzaigukekan	litzakegukan	zitzaikukeyan	zitzikegia
		f.	zitzaigukenan	litzakegunan	zitzaikukenan	zitzikegüña
		r.	—	—	—	zitzikegüzün
P.	2	*i.*	zintzaizkigukean	zinchakeguzen	zintzaizkiguketen	zintzeizkegien
	3	*i.*	zitzaizkigukean	litzakeguzan	zitzaizkiguken	zitzeizkegün
		m.	zitzaizkigukekan	litzakegubazan	zitzaizkigukeyan	zitzizkegia
		f.	zitzaizkigukenan	litzakegunazan	zitzaizkigukenan	zitzizkegüña
		r.	—	—	—	zitzizkegützün

6. QU' IL NOUS SOIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	zatzakigu	zakiguz	zakizkigu	zakizkü
		m.	akiguk	akign	hakigu	akigü
		f.	akigun	akigun	hakigu	akigü
	3	*i.*	bekigu	bekigu	bekigu	bekigü
		m.	—	bejekiguk	—	—
		f.	—	bejekigun	—	—
P.	2	*i.*	zatzakizkigu	zakiguze	zakizkigute	zakizküye
	3	*i.*	bekizkigu	bekiguz	bekizkigu	bekitzagü
		m.	—	bejekiguzak	—	—
		f.	—	bejekiguzan	—	—

VOIX INTRANSITIVE.

8. QU' IL NOUS SOIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	zatzakigun	zakiguzan	zakizkigun	zakizkün
		m.	akigukan	akigun	hakigun	akigün
		f.	akigunan	akigunan	hakigun	akigün
	3	*i.*	datzakigun	dakigun	dakigun	dakigün
		m.	dakigukan	jakiguban	zakigukan	—
		f.	dakigunan	jakigunan	zakigunan	—
P.	2	*i.*	zatzakizkigun	zakiguzen	zakizkiguten	zakizkien
	3	*i.*	datzakizkigun	dakiguzan	dakizkigun	dakizkün
		m.	dakizkigukan	jakigubazan	zakizkigukan	—
		f.	dakizkigunan	jakigunazan	zakizkigunan	—

10. QU' IL NOUS FÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	2	*r.*	zenkigun	zenkiguzan	zintzaizkigun	zintzakigün
		m.	eikigukan	enkigun	hintakigun	enkigün
		f.	eikigunan	enkigunan	hintakigun	enkigün
	3	*i.*	zekigun	ekigun	zakigun	lekigün
		m.	zeikigukan	jekiguban	lekigukan	—
		f.	zeikigunan	jekigunan	lekigunan	—
P.	2	*i.*	zenkizkigun	zenkiguzen	zintzaizkiguken	zintzakigien
	3	*i.*	zekizkigun	ekiguzan	zakizkigun	lezkigün
		m.	zeikizkigukan	jekigubazan	lekizkigukan	—
		f.	zeikizkigunan	jekigunazan	lekizkigunan	—

12. IL NOUS PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	2	*r.*	zatzakiguke	zakiguz	zakizkiguke	zitakigü
		m.	akigukek	akigu	hakiguke	itakigü
		f.	akiguken	akigun	hakiguke	itakigü
	3	*i.*	datzakiguke	dakigu	dakiguke	ditakigü
		m.	dakigukek	jakiguk	zakigukek	ditakigük
		f.	dakiguken	jakigun	zakiguken	ditakigün
		r.	—	—	—	ditakigüzü
P.	2	*i.*	zatzaizkiguke	zakiguze	zakizkigukete	zitakigie
	3	*i.*	datzaizkiguke	dakiguz	dakizkiguke	ditakizkü
		m.	daizkigukek	jakiguzak	zakizkigukek	ditakizkük
		f.	daizkiguken	jakiguzan	zakizkiguken	ditakizkün
		r.	—	—	—	ditakizkützü

VOIX INTRANSITIVE.

14. IL NOUS POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	zintzakiguke	zenkiguz	zintzaizkiguke	zeneinkigü
		m.	intzakigukek	einkigu	hintakiguke	einkigü
		f.	intzakiguken	einkigun	hintakiguke	einkigü
	3	*i.*	litzakiguke	lekigu	lakiguke	leikigü
		m.	litzakigukek	lajeikiguk	lakigukek	likigük
		f.	litzakiguken	lajeikigun	lakiguken	likigün
		r.	—	—	—	likigüzü
P.	2	*i.*	zintzaizkiguke	zenkiguze	zintzaizkigukete	zeneinkigie
	3	*i.*	litzaizkiguke	lekiguz	lakizkiguke	leizkigü
		m.	litzaizkigukek	lajeikiguzak	lakizkigukek	litikigük
		f.	litzaizkiguken	lajeikiguzan	lakizkiguken	litikigün
		r.	—	—	—	litikigützü

16. IL NOUS POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	zintzakigukean	zenkiguzan	zintzaizkiguken	zintakegün
		m.	intzakigukekan	einkigun	hintakiguken	intakegün
		f.	intzakigukenan	einkigunan	hintakiguken	intakegün
	3	*i.*	zitzakigukean	lekigun	zakiguken	zitakegün
		m.	zitzakigukekan	lajeikiguban	zakigukeyan	zitakegia
		f.	zitzakigukenan	lajeikigunan	zakigukenan	zitakegüña
		r.	—	—	—	zitakegüzün
P.	2	*i.*	zintzaizkigukean	zenkiguzen	zintzaizkiguketen	zintakegien
	3	*i.*	zitzaizkigukean	lekiguzan	zakizkiguken	zitazkegün
		m.	zitzaizkigukekan	lajeikigubazan	zakizkigukeyan	zitazkegia
		f.	zitzaizkigukenan	lajeikigunazan	zakizkigukenan	zitazkegüña
		r.	—	—	—	zitazkegützün

18. S' IL NOUS ÉTAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	2	*r.*	bazintzaigu	bazinchakuz	bazintzaizkigu	bazintzeikü
		m.	baintzaiguk	bainchaku	bahintzaiku	bahintzeikü
		f.	baintzaigun	bainchakun	bahintzaiku	bahintzeikü
P.	3	*i.*	balitzaigu	balitzaku	balitzaiku	balitzeikü
		m.	balitzaiguk	balitzakuk	balitzaikuk	—
		f.	balitzaigun	balitzakun	balitzaikun	—
P.	2	*i.*	bazintzaizkigu	bazinchakuze	bazintzaizkigute	bazintzeizküye
	3	*i.*	balitzaizkigu	balitzakuz	balitzaizkigu	balitzeizkü
		m.	balitzaizkiguk	balitzakuzak	balitzaizkiguk	—
		f.	balitzaizkigun	balitzakuzan	balitzaizkigun	—

VOIX INTRANSITIVE.

19. S'IL NOUS EST—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	bazatzakigu	bazakiguz	bazakizkigu	—
		m.	baukiguk	baakigu	bahakigu	—
		f.	baakigun	baakigun	bahakigu	—
	3	*i.*	badatzakigu	badakigu	badakigu	—
		m.	badakiguk	bajakiguk	bazakiguk	—
		f.	badakigun	bajakigun	bazakigun	—
P.	2	*i.*	bazatzakizkigu	bazakiguze	bazakizkigute	—
	3	*i.*	badatzakizkigu	badakiguz	badakizkigu	—
		m.	badakizkiguk	bajakiguzak	bazakizkiguk	—
		f.	badakizkigun	bajakiguzan	bazakizkigun	—

21. S'IL NOUS ÉTAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	2	*r.*	bazenkigu	bazenkiguz	bazintzaizkigu	bazenenkigü
		m.	baeikiguk	baenkigu	bahintakigu	bahenkigü
		f.	baeikigun	baenkigun	bahintakigu	bahenkigü
	3	*i.*	balekigu	balekigu	balakigu	balekigü
		m.	baleikiguk	bajekiguk	balekiguk	—
		f.	baleikigun	bajekigun	balekigun	—
P.	2	*i.*	bazenkizkigu	bazenkiguze	bazintzaizkigute	bazenenkigie
	3	*i.*	balekizkigu	balekiguz	balakizkigu	balezkigü
		m.	baleikizkiguk	bajekiguzak	balekizkiguk	—
		f.	baleikizkigun	bajekiguzan	balekizkigun	—

34

VOIX INTRANSITIVE.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL NOUS SERA *Impératif Futur*	9. QU'IL NOUS SOIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU'IL NOUS FÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL NOUS POURRA *Potentiel Futur*
S.	2	*r.*	zakikeguz	zakikeguzan	zenkikeguzan	zakikeguz
		m.	akikegu	akikegun	enkikegun	akikegu
		f.	akikegun	akikegunan	enkikegunan	akikegun
	3	*i.*	bekikegu	dakikegun	ekikegun	dakikegu
		m.	bejekikeguk	jakikeguban	jekikeguban	jakikeguk
		f.	bejekikegun	jakikegunan	jekikegunan	jakikeguni
P.	2	*i.*	zakikeguze	zakikeguzen	zenkikeguzen	zakikeguze
	3	*i.*	bekikeguz	dakikeguzan	ekikeguzan	dakikeguz
		m.	bejekikeguzak	jakikegubazan	jekikegubazan	jakikeguzak
		f.	bejekikeguzan	jakikegunazan	jekikegunazan	jakikeguznn

			15. IL NOUS POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL NOUS POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL NOUS EST *Suppos. du Potent. Futur*	22. S'IL NOUS ÉTAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	2	*r.*	zenkikeguz	zenkikeguzan	bazakikeguz	bazenkikeguz
		m.	einkikegu	einkikegun	baakikegu	baenkikegu
		f.	einkikegun	einkikegunan	baakikegun	baenkikegun
	3	*i.*	lekikegu	lekikegun	badnkikegu	balekikegu
		m.	lajeikikeguk	lajeikikeguban	bajakikeguk	bajekikeguk
		f.	lajeikikegun	lajeikikegunan	bajakikegun	bajekikegun
P.	2	*i.*	zenkikeguze	zenkikeguzen	bazakikeguze	bazenkikeguze
	3	*i.*	lekikeguz	lekikeguzan	badakikeguz	balekikeguz
		m.	lajeikikeguzak	lajeikikegubazan	bajakikeguzak	bajekikeguzak
		f.	lajeikikeguzan	lajeikikegunazan	bajakikeguzan	bajekikeguzan

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. NOUS FÛT-IL ! — *Optatif — Présent*	24. NOUS FÛT-IL ! — *Optatif — Futur*
S.	2	*r.*	aitzintzeikü	aitzenenkigü
		m.	ahintzeikü	ahenkigü
		f.	ahintzeikü	ahenkigü
	3	*i.*	ailitzeikü	ailckigü
P.	2	*i.*	aitzintzeizküye	aitzenenkigie
	3	*i.*	ailitzeizkü	ailczkigü

VOIX INTRANSITIVE.

1. IL VOUS EST—*Indicatif—Présent*

		Guipuzcoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	natzaizute	nachatzube	natzaitzue	nitzaizie
	3	zaizute	jatzube	zaitzue	zaizie
P.	1	gatzaizkizute	gachatzube	gaizkitzue	gitzaizie
	3	zaizkizute	jatzubez	zaizkitzue	zaitzie

2. IL VOUS ÉTAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	nintzaizuten	ninchatzuben	nintzaitzuen	nintzeizien
	3	zitzaizuten	jatzuben	zitzaitzuen	zeizien
P.	1	gintzaizkizuten	ginchatzubezan	gintzaitzuen	gintzeizien
	3	zitzaizkizuten	jatzubezan	zitzaizkitzuen	zeitzien

3. IL VOUS SERA—*Indicatif—Futur*

S.	1	—	—	natzaitzueke	nitzaikezie
	3	—	—	zaitzueke	zaikezie
P.	1	—	—	gatzaitzueko	gitzaikezie
	3	—	—	zaizkitzueke	zaizketzie

4. IL VOUS SERAIT—*Conditionnel—Présent*

S.	1	nintzaizuteke	ninchakezube	nintzaitzueke	nintzeikezie
	3	litzaizuteko	litzakezube	litzaitzueke	litzeikezie
P.	1	gintzaizkizuteke	ginchakezubez	gintzaitzueke	gintzeikezie
	3	litzaizkizuteke	litzakezubez	litzaizkitzueke	litzeizketzie

5. IL VOUS AURAIT ÉTÉ—*Conditionnel—Passé*

S.	1	nintzaizutekean	ninchakezuben	nintzaitzueken	nintzeikezien
	3	zitzaizutekean	litzakezuben	zitzaitzueken	zitzeikezien
P.	1	gintzaizkizutekean	ginchakezubezan	gintzaitzueken	gintzeizkezien
	3	zitzaizkizutekean	litzakezubezan	zitzaizkitzueken	zitzeizketzien

6. QU' IL VOUS SOIT—*Impératif—Présent*

S.	3	bekizute	bekizube	bekizue	bekizie
P.	3	bekizkizute	bekizubez	bekizkitzue	bekitzie

8. QC' IL VOUS SOIT—*Subjonctif—Présent*

S.	1	natzakizuten	nakizuben	nakizuen	nakizien
	3	datzakizuten	dakizuben	dakizuen	dakizien
P.	1	gatzakizkizuten	gakizubezan	gaizkitzuen	gitzakezien
	3	datzakizkizuten	dakizubezan	dakizkitzuen	dakitzien

VOIX INTRANSITIVE.

10. QU' IL VOUS FÛT—*Subjonctif—Passé*

		Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	nenkizuten	nenkizuben	nintzakizuen	nenkizien
	3	zekizuten	ekizuben	zakizuen	lekizien
P.	1	genkizkizuten	genkizubezan	gintzaizkitzuen	gintzakizien
	3	zekizkizuten	ekizubezan	zakizkitzuen	lekitzien

12. IL NOUS PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	1	natzakizuteke	nakizube	nakizueke	nitakizie
	3	datzakizuteke	dakizube	dakikezue	ditakizie
P.	1	gatzaizkizuteke	gakizubez	gaizkitzueke	gitakizie
	3	datzaizkizuteke	dakizubez	dakizketzue	ditakitzie

14. IL VOUS POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	nintzakizuteke	nenkezube	nintzakizueke	neinkizie
	3	litzakizuteke	lekezube	lakizueke	leikizie
P.	1	gintzaizkizuteke	genkezubez	gintzaizkitzueke	geneinkizie
	3	litzaizkizuteke	lekezubez	lakizkitzueke	leizkitzie

16. IL VOUS POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	1	nintzakizutekean	nenkizuben	nintzakizueken	nintakeizien
	3	zitzakizutekean	lekizuben	zakizueken	zintakeizien
P.	1	gintzaizkizutekean	genkizubezan	gintzaizkitzueken	gintakeizien
	3	zitzaizkizutekean	lekizubezan	zakizkitzueken	zitazkeitzien

18. S' IL VOUS ÉTAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	banintzaizute	baninchazube	banintzaitzue	banintzeizie
	3	balitzaizute	balitzazube	balitzaitzue	balitzeizie
P.	1	bagintzaizkizute	baginchazubez	bagintzaitzue	bagintzeizie
	3	balitzaizkizute	balitzazubez	balitzaizkitzue	balitzeitzie

19. S' IL VOUS EST—*Suppositif du potentiel—Présent*

S.	1	banatzakizute	banakizubo	banakizue	—
	3	badatzakizute	badakizube	badakizue	—
P.	1	bagatzakizkizute	bagakizubez	bagaizkitzue	—
	3	badatzakizkizute	badakizubez	badakizkitzue	—

21. S' IL VOUS ÉTAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	banenkizuto	banenkizube	banintzakizue	banenkizie
	3	balekizute	balekizube	balakizue	balekizie
P.	1	bagenkizkizute	bagenkizubez	bagintzaizkitzue	bagenenkizie
	3	balekizkizute	balekizubez	balakizkitzue	balezkitzie

VOIX INTRANSITIVE.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

		7. IL VOUS SERA *Impératif Futur*	9. QU' IL VOUS SOIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL VOUS FÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL VOUS POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	—	nakikezuben	nenkikezuben	nakikezube
	3	bekikezube	dakikezuben	ekikezuben	dakikezube
P.	1	—	gakikezubezan	genkikezubezan	gakikezubez
	3	bekikezubez	dakikezubezan	ekikezubezan	dakikezubez

		15. IL VOUS POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL VOUS POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL VOUS EST *Suppos. du potent. Futur*	22. S'IL VOUS ÉTAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	nenkikezube	nenkikezuben	banakikezube	banenkikezube
	3	lekikezube	lekikezuben	badakikezube	balekikezube
P.	1	genkikezubez	genkikezubezan	bagakikezubez	bagenkikezubez
	3	lekikezubez	lekikezubezan	badakikezubez	balekikezubez

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

		23. VOUS FÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. VOUS FÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	1	ainintzeizie	ainenkizie
	3	ailitzeizie	ailekizie
P.	1	aikintzeizie	aikenenkizie
	3	ailitzeitzie	ailezkitzie

VOIX INTRANSITIVE.

1. IL LEUR EST—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	natzayote	nachakee	natzayote	nitzaye
		m.	natzayotek	nachakeek	natzayotek	nitzek
		f.	natzayoten	nachakeen	natzayone	nitzen
		r.	—	—	—	nitzezü
	2	*r.*	zatzayote	zachakeez	zatzaizkote	zitzayo
		m.	atzayotek	achakee	hatzayote	itzaye
		f.	atzayoten	achakeen	hatzayote	itzaye
	3	*i.*	zayote	jakee	zayote	zaye
		m.	zayotek	jakeek	ziayotek	ziek
		f.	zayoten	jakeen	ziayone	zien
		r.	—	—	—	ziezü
P.	1	*i.*	gatzazkiote	gachakeez	gaizkote	gitzaye
		m.	gatzazkiek	gachakeezak	gaizkotek	gitzek
		f.	gatzazkien	gachakeezan	gaizkone	gitzen
		r.	—	—	—	gitzezü
	2	*i.*	zatzazkiote	zachakeeze	zatzaizkote	zitzayie
	3	*i.*	zazkiote	jakeez	zaizkote	zaitze
		m.	zazkiek	jakeezak	ziaizkotek	zitzek
		f.	zazkien	jakeezan	ziaizkone	zitzen
		r.	—	—	—	zitzetzü

2. IL LEUR ÉTAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*i.*	nintzayoten	ninchakeen	nintzayoten	nintzeyen
		m.	nintzayotekan	ninchakeian	nintzayotekan	nintzeya
		f.	nintzayotenan	ninchakeenan	nintzayotenan	nintzeña
		r.	—	—	—	nintzezün
	2	*r.*	zintzayoten	zinchakeezan	zintzaizkoten	zintzeyen
		m.	intzayotekan	inchakeen	hintzayoten	intzeyen
		f.	intzayotenan	inchakeenan	hintzayoten	intzeyen
	3	*i.*	zitzayoten	jaken	zitzayoten	zeyen
		m.	zitzayotekan	jakeian	zitzayotekan	zieya
		f.	zitzayotenan	jakeenan	zitzayotenan	zieña
		r.	—	—	—	ziezün
P.	1	*i.*	gintzazkioten	ginchakeezan	gintzaizkoten	gintzeyen
		m.	gintzazkiekan	ginchakeiazan	gintzaizkotekan	gintzeya
		f.	gintzazkienan	ginchakeenazan	gintzaizkotenan	gintzeña
		r.	—	—	—	gintzezün
	2	*i.*	zintzazkioten	zinchakeezen	zintzaizkoten	zintzeyien
	3	*i.*	zitzazkioten	jakeezan	zitzaizkoten	zeitzen
		m.	zitzazkiekan	jakeiazan	zitzaizkotekan	zitzeya
		f.	zitzazkienan	jakeenazan	zitzaizkotenan	zitzeña
		r.	—	—	—	zitzetzün

VOIX INTRANSITIVE.

3. IL LEUR SERA—*Indicatif—Futur*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	—	—	natzayokete	nitzaiko
		m.	—	—	natzayoketek	nitzikek
		f.	—	—	natzayokene	nitziken
		r.	—	—	—	nitzikezü
	2	*r.*	—	—	zatzaizkote	zitzaike
		m.	—	—	hatzayokete	itzaiko
		f.	—	—	hatzayokoto	itzaike
	3	*i.*	—	—	zayokete	zaiko
		m.	—	—	ziayoketek	zikek
		f.	—	—	ziayokene	ziken
		r.	—	—	—	zikczü
P.	1	*i.*	—	—	gaizkokete	gitzaike
		m.	—	—	gaizkoketek	gitzikek
		f.	—	—	gaizkokene	gitziken
		r.	—	—	—	gitzikezü
	2	*i.*	—	—	zatzaizkokete	zitzaizkeye
	3	*i.*	—	—	zaizkokete	zaizko
		m.	—	—	ziaizkoketek	zizkek
		f.	—	—	ziaizkokene	zizken
		r.	—	—	—	zizketzü

4. IL LEUR SERAIT—*Conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nintzayoteke	ninchakijue	nintzayokete	nintzeike
		m.	nintzayotekek	ninchakijuek	nintzayokotek	nintzikek
		f.	nintzayoteken	ninchakijuen	nintzayokene	nintziken
		r.	—	—	—	nintzikezü
	2	*r.*	zintzayoteke	zinchakijuez	zintzaizkokete	zintzeike
		m.	intzayotekek	inchakijue	hintzayokete	intzeike
		f.	intzayoteken	inchakijuen	hintzayokete	intzeike
	3	*i.*	litzayoteke	litzakijue	litzayokete	litzeike
		m.	litzayotekek	litzakijuek	litzayoketek	litzikek
		f.	litzayoteken	litzakijuen	litzayokene	litziken
		r.	—	—	—	litzikezü
P.	1	*i.*	gintzazkioteke	ginchakijuez	gintzaizkokete	gintzeike
		m.	gintzayotezkek	ginchakijuezak	gintzaizkoketek	gintzikek
		f.	gintzayotezken	ginchakijuezan	gintzaizkokene	gintziken
		r.	—	—	—	gintzikezü
	2	*i.*	zintzazkioteke	zinchakijueze	zintzaizkokete	zintzeizkeye
	3	*i.*	litzazkioteke	litzakijuez	litzaizkokete	litzeizke
		m.	litzayotezkek	litzakijuezak	litzaizkoketek	litzizkek
		f.	litzayotezken	litzakijuezan	litzaizkokene	litzizken
		r.	—	—	—	litzizketzü

40

VOIX INTRANSITIVE.

5. IL LEUR AURAIT ÉTÉ—*Conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Soulatin*
S.	1	*i.*	nintzayotekean	ninchakijuen	nintzayoteken	nintzeiken
		m.	nintzayotekekan	ninchakijueen	nintzayotekeyan	nintzikieya
		f.	nintzayotekenan	ninchakijuenan	nintzayotekenan	nintzikieña
		r.	—	—	—	nintzikiezün
	2	*r.*	zintzayotekean	zinchakijuezan	zintzaizkoteken	zintzeiken
		m.	intzayotekekan	inchakijuen	hintzayoteken	intzeiken
		f.	intzayotekenan	inchakijuenan	hintzayoteken	intzeiken
	3	*i.*	zitzayotekean	litzakijuen	zitzayoteken	zitzeiken
		m.	zitzayotekekan	litzakijueen	zitzayotekeyan	zitzikieya
		f.	zitzayotekenan	litzakijuenan	zitzayotekenan	zitzikieña
		r.	—	—	—	zitzikiezün
P.	1	*i.*	gintzazkiotekean	ginchakijuezan	gintzaizkoteken	gintzeiken
		m.	gintzayotezkekan	ginchakijueezan	gintzaizkotekeyan	gintzikieya
		f.	gintzayotezkenan	ginchakijuenazan	gintzaizkotekenan	gintzikieña
		r.	—	—	—	gintzikiezün
	2	*i.*	zintzazkiotekean	zinchakijuezen	zintzaizkoteken	zintzeizkeyen
	3	*i.*	zitzazkiotekean	litzakijuezan	zitzaizkoteken	zitzeizken
		m.	zitzayotezkekan	litzakijueezan	zitzaizkotekeyan	zitzizkieya
		f.	zitzayotezkenan	litzakijuenazan	zitzaizkotekenan	zitzizkieña
		r.	—	—	—	zitzizkietzün

6. QU' IL LEUR SOIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	zatzakiote	zakijuez	zakizkiote	zakitze
		m.	akiotek	akijue	hakiote	akie
		f.	akioten	akijuen	hakiote	akie
	3	*i.*	bekiote	bekijue	bekiote	bekie
		m.	—	bejekijuek	—	—
		f.	—	bejekijuen	—	—
P.	2	*i.*	zatzakizkiote	zakijueze	zakizkiote	zakitzeye
	3	*i.*	bekizkiote	bekijuez	bekizkiote	bekitzo
		m.	—	bejekijuezak	—	—
		f.	—	bejekijuezan	—	—

VOIX INTRANSITIVE.

8. QU' IL LEUR SOIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	natzakioten	nakijuen	nakioten	nakien
		m.	nakiotekan	najakijueen	nakiotekan	—
		f.	nakiotenan	najakijuenan	nakiotenan	—
	2	*r.*	zatzakioten	zakijuezan	zakizkioten	zakitzen
		m.	akiotekan	akijuen	hakioten	akien
		f.	akiotenan	akijuenan	hakioten	akien
	3	*i.*	datzakioten	dakijuen	dakioten	dakien
		m.	dakiotekan	jakijueen	zakiotekan	—
		f.	dakiotenan	jakijuenan	zakiotenan	—
P.	1	*i.*	gatzakizkioten	gakijuezan	gaizkioten	gitzakien
		m.	gakizkiotekan	gajakijueezan	gaizkiotekan	—
		f.	gakizkiotenan	gajakijuenazan	gaizkiotenan	—
	2	*i.*	zatzakizkioten	zakijuezen	zakizkioten	zakitzeyen
	3	*i.*	datzakizkioten	dakijuezan	dakizkioten	dakitzen
		m.	dakizkiotekan	jakijueezan	zakizkiotekan	—
		f.	dakizkiotenan	jakijuenazan	zakizkiotenan	—

10. QU' IL LEUR FÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*i.*	nenkioten	nenkijuen	nintzakioten	nenkien
		m.	nenkiotekan	najenkijueen	nintzakiotekan	—
		f.	nenkiotenan	najenkijuenan	nintzakiotenan	—
	2	*r.*	zenkioten	zenkijuezan	zintzaizkioten	zintzakien
		m.	enkiotekan	enkijuen	hintakioten	enkien
		f.	enkiotenan	enkijuenan	hintakioten	enkien
	3	*i.*	zekioten	ekijuen	zakioten	lekien
		m.	zekiotekan	jekijueen	lekiotekan	—
		f.	zekiotenan	jekijuenan	lekiotenan	—
P.	1	*i.*	genkizkioten	genkijuezan	gintzaizkioten	gintzakien
		m.	genkizkiotekan	gajenkijueezan	gintzaizkiotekan	—
		f.	genkizkiotenan	gajenkijuenazan	gintzaizkiotenan	—
	2	*i.*	zenkizkioten	zenkijuezen	zintzaizkioten	zintzakieyen
	3	*i.*	zekizkioten	ekijuezan	zakizkioten	lekitzen
		m.	zekizkiotekan	jekijueezan	lekizkiotekan	—
		f.	zekizkiotenan	jekijuenazan	lekizkiotenan	—

VOIX INTRANSITIVE.

12. IL LEUR PEUT—*Potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	natzakioteke	nakijue	nakiokete	nitakie
		m.	nakiotekek	najakijuek	nakioketek	nitakiek
		f.	nakioteken	najakijuen	nakiokene	nitakien
		r.	—	—	—	nitakiezü
	2	*r.*	zatzakioteke	zakijuez	zakizkiokete	zitakie
		m.	akiotekek	akijue	hakiokete	itakie
		f.	akioteken	akijuen	hakiokete	itakie
	3	*i.*	datzakioteke	dakijue	dakiokete	ditakie
		m.	dakiotekek	jakijuek	zakioketek	ditakiek
		f.	dakioteken	jakijuen	zakiokene	ditakien
		r.	—	—	—	ditakiezü
P.	1	*i.*	gatzazkioteke	gakijuez	gaizkiokete	gitakie
		m.	gaizkiotekek	gajakijuezak	gaizkioketek	gitakiek
		f.	gaizkioteken	gajakijuezan	gaizkiokene	gitakien
		r.	—	—	—	gitakiezü
	2	*i.*	zatzazkioteke	zakijueze	zakizkiokete	zitakieye
	3	*i.*	datzazkioteke	dakijuez	dakizkiokete	ditakitze
		m.	daizkiotekek	jakijuezak	zakizkioketek	ditakitzek
		f.	daizkioteken	jakijuezan	zakizkiokene	ditakitzen
		r.	—	—	—	ditakitzetzü

14. IL LEUR POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nintzakioteke	nenkijue	nintzakiokete	neinkie
		m.	nintzakiotekek	najeinkijuek	nintzakioketek	neinkiek
		f.	nintzakioteken	najeinkijuen	nintzakiokene	neinkien
		r.	—	—	—	neinkiezü
	2	*r.*	zintzakioteke	zenkijuez	zintzaizkiokete	zeneinkie
		m.	intzakiotekek	einkijuek	hintakiokete	einkie
		f.	intzakioteken	einkijuen	hintakiokete	einkie
	3	*i.*	litzakioteke	lekijue	lakiokete	leikie
		m.	litzakiotekek	lajeikijuek	lakioketek	likiek
		f.	litzakioteken	lajeikijuen	lakiokene	likien
		r.	—	—	—	likiezü
P.	1	*i.*	gintzazkioteke	genkijuez	gintzaizkiokete	geneinkie
		m.	gintzazkiotekek	gajeinkijuezak	gintzaizkioketek	geneinkiek
		f.	gintzazkioteken	gajeinkijuezan	gintzaizkiokene	geneinkien
		r.	—	—	—	geneinkiezü
	2	*i.*	zintzazkioteke	zenkijueze	zintzaizkioketo	zeneinkeye
	3	*i.*	litzazkioteke	lekijuez	lakizkiokete	lezkie
		m.	litzazkiotekek	lajeikijuezak	lakizkioketek	lizkiek
		f.	litzazkioteken	lajeikijuezan	lakizkiokene	lizkien
		r.	—	—	—	lizkietzü

VOIX INTRANSITIVE.

16. IL LEUR POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nintzakiotekean	nenkijuen	nintzakioteken	nintakien
		m.	nintzakiotekekan	najeinkijueen	nintzakiotekeyan	nintakieya
		f.	nintzakiotekenan	najeinkijuenan	nintzakiotekenan	nintakieña
		r.	—	—	—	nintakiezün
	2	*r.*	zintzakiotekean	zenkijuezan	zintzaizkioteken	zintakien
		m.	intzakiotekekan	einkijuen	hintakioteken	intakien
		f.	intzakiotekenan	einkijuenan	hintakioteken	intakien
	3	*i.*	zitzakiotekean	lekijuen	zakioteken	zitakien
		m.	zitzakiotekekan	lajeikijueen	zakiotekeyan	zitakieya
		f.	zitzakiotekenan	lajeikijuenan	zakiotekenan	zitakieña
		r.	—	—	—	zitakiezün
P.	1	*i.*	gintzazkiotekean	genkijuezan	gintzaizkioteken	gintakien
		m.	gintzazkiotekekan	gajeinkijueezan	gintzaizkiotekeyan	gintakieya
		f.	gintzazkiotekenan	gajeinkijuenazan	gintzaizkiotekenan	gintakieña
		r.	—	—	—	gintakiezün
	2	*i.*	zintzazkiotekean	zenkijuezen	zintzaizkioteken	zintakioyen
	3	*i.*	zitzazkiotekean	lekijuezan	zakizkioteken	zitazkien
		m.	zitzazkiotekekan	lajeikijueezan	zakizkiotekeyan	zitazkieya
		f.	zitzazkiotekenan	lajeikijuenazan	zakizkiotekenan	zitazkieña
		r.	—	—	—	zitazkietzün

18. S' IL LEUR ÉTAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	banintzayote	baninchake	banintzayote	banintzeye
		m.	banintzayotek	baninchakek	banintzayotek	—
		f.	banintzayoten	baninchaken	banintzayone	—
	2	*r.*	bazintzayote	bazinchakez	bazintzaizkote	bazintzeye
		m.	baintzayotek	bainchake	bahintzayote	bahintzeye
		f.	baintzayoten	bainchaken	bahintzayote	bahintzeye
	3	*i.*	balitzayote	balitzake	balitzayote	balitzeye
		m.	balitzayotek	balitzakek	balitzayotek	—
		f.	balitzayoten	balitzaken	balitzayone	—
P.	1	*i.*	bagintzazkiote	baginchakez	bagintzaizkote	bagintzeye
		m.	bagintzayotezak	baginchakezak	bagintzaizkotek	—
		f.	bagintzayotezan	baginchakezan	bagintzaizkone	—
	2	*i.*	bazintzazkioto	bazinchakeze	bazintzaizkote	bazintzeyie
	3	*i.*	balitzazkiote	balitzakez	balitzaizkote	balitzeitze
		m.	balitzayotezak	balitzakezak	balitzaizkotek	—
		f.	balitzayotezan	balitzakezan	balitzaizkone	—

VOIX INTRANSITIVE.

19. S' IL LEUR EST—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	banatzakiote	banakijue	banakiote	—
		m.	banakiotek	banajakijuek	banakiotek	—
		f.	banakioten	banajakijuen	banakione	—
	2	*r.*	bazatzakiote	bazakijuez	bazakizkiote	—
		m.	baakiotek	baakijue	bahakiote	—
		f.	baakioten	baakijuen	bahakiote	—
	3	*i.*	badatzakiote	badakijue	badakiote	—
		m.	badakiotek	bajakijuek	bazakiotek	—
		f.	badakioten	bajakijuen	bazakione	—
P.	1	*i.*	bagatzakizkiote	bagakijuez	baguizkiote	—
		m.	bagakizkiotek	bagajakijuezak	baguizkiotek	—
		f.	bagakizkioten	bagajakijuezan	baguizkione	—
	2	*i.*	bazatzakizkiote	bazakijueze	bazakizkiote	—
	3	*i.*	badatzakizkio	badakijuez	badakizkiote	—
		m.	badakizkiotek	bajakijuezak	bazakizkiotek	—
		f.	badakizkioten	bajakijuezan	bazakizkione	—

21. S' IL LEUR ÉTAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*r.*	banenkiote	banenkijue	banintzakiote	banenkie
		m.	banenkiotek	banajenkijuek	banintzakiotek	—
		f.	banenkioten	banajenkijuen	banintzakione	—
	2	*r.*	bazenkiote	bazenkijuez	bazintzaizkiote	bazenenkie
		m.	baenkiotek	baenkijue	bahintakiote	bahenkie
		f.	baenkioten	baenkijuen	bahintakiote	bahenkie
	3	*i.*	balekiote	balekijue	balakiote	balekie
		m.	balekiotek	bajekijuek	balekiotek	—
		f.	balekioten	bajekijuen	balekione	—
P.	1	*i.*	bagenkizkiote	bagenkijuez	bagintzaizkiote	bagenenkie
		m.	bagenkizkiotek	bagajenkijuezak	bagintzaizkiotek	—
		f.	bagenkizkioten	bagajenkijuezan	bagintzaizkione	—
	2	*i.*	bazenkizkiote	bazenkijueze	bazintzaizkiote	bazenenkieye
	3	*i.*	balekizkiote	balekijuez	balakizkiote	balezkie
		m.	balekizkiotek	bajekijuezak	balekizkiotek	—
		f.	balekizkioten	bajekijuezan	balekizkione	—

VOIX INTRANSITIVE.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL LEUR SERA *Impératif Futur*	9. QU' IL LEUR SOIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL LEUR FÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL LEUR POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*i.*	—	nakikijuen	nenkikijuen	nakikijue
		m.	—	najakikijueen	najenkikijueen	najakikijuek
		f.	—	najakikijuenan	najenkikijuenan	najakikijuen
	2	*r.*	zakikijuez	zakikijuezan	zenkikijuezan	zakikijuez
		m.	akikijue	akikijuen	enkikijuen	akikijuek
		f.	akikijuen	akikijuenan	enkikijuenan	akikijuen
	3	*i.*	bekikijue	dakikijuen	ekikijuen	dakikijue
		m.	bejekikijuek	jakikijueen	jekikijueen	jakikijuek
		f.	bejekikijuen	jakikijuenan	jekikijuenan	jakikijuen
P.	1	*i.*	—	gakikijuezan	genkikijuezan	gakikijuez
		m.	—	gajakikijueezan	gajenkikijueezan	gajakikijuezak
		f.	—	gajakikijuenazan	gajenkikijuenazan	gajakikijuezan
	2	*i.*	zakikijueze	zakikijuezen	zenkikijuezen	zakikijueze
	3	*i.*	bekikijuez	dakikijuezan	ekikijuezan	dakikijuez
		m.	bejekikijuezak	jakikijueezan	jekikijueezan	jakikijuezak
		f.	bejekikijuezan	jakikijuenazan	jekikijuenazan	jakikijuezan

			15. IL LEUR POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL LEUR POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL LEUR EST *Suppos. du potent. Futur*	22. S' IL LEUR ÉTAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	*i.*	nenkikijue	nenkikijuen	banakikijue	banenkikijue
		m.	najeinkikijuek	najeinkikijueen	banajakikijuek	banajenkikijuek
		f.	najeinkikijuen	najeinkikijuenan	banajakikijuen	banajenkikijuen
	2	*r.*	zenkikijuez	zenkikijuezan	bazakikijuez	bazenkikijuez
		m.	einkikijuek	einkikijuen	bankikijue	banenkikijue
		f.	einkikijuen	einkikijuenan	bankikijuen	banenkikijuen
	3	*i.*	lekikijue	lekikijuen	badakikijue	balekikijue
		m.	lajeikikijuek	lajeikikijueen	bajakikijuek	bajekikijuek
		f.	lajeikikijuen	lajeikikijuenan	bajakikijuen	bajekikijuen
P.	1	*i.*	genkikijuez	genkikijuezan	bagakikijuez	bagenkikijuez
		m.	gajeinkikijuezak	gajeinkikijueezan	bagajakikijuezak	bagajenkikijuezak
		f.	gajeinkikijuezan	gajeinkikijuenazan	bagajakikijuezan	bagajenkikijuezan
	2	*i.*	zenkikijueze	zenkikijuezen	bazakikijueze	bazenkikijueze
	3	*i.*	lekikijuez	lekikijuezan	badakikijuez	balekikijuez
		m.	lajeikikijuezak	lajeikikijueezan	bajakikijuezak	bajekikijuezak
		f.	lajeikikijuezan	lajeikikijuenazan	bajakikijuezan	bajekikijuezan

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. LEUT FÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. LEUR FÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	1	*i.*	ainintzeye	ainenkie
	2	*r.*	aitzintzeye	aitzenenkie
		m.	ahintzeye	ahekie
		f.	ahintzeye	ahekie
	3	*i.*	ailitzeye	ailekie
P.	1	*i.*	aikintzeye	aikenenkie
	2	*i.*	aitzintzeyie	aitzenenkieye
	3	*i.*	ailitzeitze	ailezkie

VOIX TRANSITIVE.

1. IL M' A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	nazu	nozu	nauzu	naizü
		m.	nak	nok	nauk	naik
		f.	nan	non	naun	naiñ
	3	*i.*	nau	nau	nau	nai
		m.	nachiok	najok	niak	nik
		f.	nachion	najon	nian	nin
		r.	—	—	—	nizü
P.	2	*i.*	nazute	nozube	nauzue	naizie
	3	*i.*	naute	nabe	naute	naye
		m.	nachiotek	najuek	niatek	nie
		f.	nachioten	najuen	niane	niñe
		r.	—	—	—	nizie

2. IL M' AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	2	*r.*	ninduzun	ninduzun	ninduzun	nündüzün
		m.	nindukan	ninduban	nindukan	nündia
		f.	nindunan	nindunan	nindunan	nündüña
	3	*i.*	ninduen	ninduban	ninduen	nündian
		m.	ninchiokan	nainduban	nindikan	nindia
		f.	ninchionan	naindunan	nindinan	nindiña
		r.	—	—	—	nindizün
P.	2	*i.*	ninduzuten	ninduzuben	ninduzuen	nündüzien
	3	*i.*	ninduten	ninduben	ninduten	nündien
		m.	ninchiokaten	naindubeen	nindikan	nindieya
		f.	ninchionaten	naindunen	nindinan	nindieña
		r.	—	—	—	nindizien

3. IL M' AURA—*Indicatif—Futur*

S.	2	*r.*	—	—	nauzuke	naikezü
		m.	—	—	naukek	naikek
		f.	—	—	nauken	naiken
	3	*i.*	—	—	nauke	naike
		m.	—	—	niaukek	nikek
		f.	—	—	niauken	niken
		r.	—	—	—	nikezü
P.	2	*i.*	—	—	nauzueke	naikezie
	3	*i.*	—	—	nauketo	naikeye
		m.	—	—	niaukotek	nikeye
		f.	—	—	niaukene	nikeñe
		r.	—	—	—	nikezie

VOIX TRANSITIVE.

4. IL M' AURAIT—*Conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	ninduzuke	nindukezu	ninduzuke	nündükezü
		m.	nindukek	nindukek	nindukek	nündükek
		f.	ninduken	ninduken	ninduken	nündüken
	3	*i.*	ninduke	ninduke	ninduke	nündüke
		m.	ninchendukek	naindukek	nindikek	nindikek
		f.	ninchenduken	nainduken	nindiken	nindiken
		r.	—	—	—	nindikezü
P.	2	*i.*	ninduzuteke	nindukezube	ninduzueke	nündükezie
	3	*i.*	ninduteke	nindukee	nindukete	nündükeye
		m.	ninchenduketek	naindukeek	nindiketek	nindikeye
		f.	ninchenduketen	naindukeen	nindikene	nindikeñe
		r.	—	—	—	nindikezie

5. IL M' AURAIT EU—*Conditionnel Passé*

S.	2	*r.*	ninduzukean	nindukezun	ninduzuken	nündükezün
		m.	nindukenan	nindukian	nindukeyan	nündükeya
		f.	nindukenan	nindukenan	nindukenan	nünkükeña
	3	*i.*	nindukean	nindukian	ninduken	nündükian
		m.	ninchendukekan	naindukian	nindikeyan	nindikeya
		f.	ninchendukenan	naindukenan	nindikenan	nindikeña
		r.	—	—	—	nindikezün
P.	2	*i.*	ninduzutekean	nindukezuben	ninduzueken	nündükezien
	3	*i.*	nindutekean	nindukeen	ninduketen	nündükien
		m.	ninchenduketekan	naindukeeen	ninduketekan	nindikieya
		f.	ninchenduketenan	naindukenen	ninduketenan	nindikieña
		r.	—	—	—	nindikezien

6. QU' IL M' AIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	nazazu	nagizu	nazazu	nezazü
		m.	nazak	nagik	nazak	nezak
		f.	nazan	nagin	nazan	nezan
	3	*i.*	naza	nagi	beneza	—
		m.	—	najegik	—	—
		f.	—	najegin	—	—
P.	2	*i.*	nazazute	nagizube	nazazue	nezazie
	3	*i.*	nazate	nagije	benezate	—
		m.	—	najegijek	—	—
		f.	—	najegijen	—	—

VOIX TRANSITIVE.

8. QU' IL M' AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Soulatin*
S.	2	*r.*	nazazun	nagizun	nazazun	nezazün
		m.	nazadakan	nagijan	nazakan	nezaya
		f.	nazadanan	naginan	nazanan	nezaña
	3	*i.*	nazan	nagijan	nuzan	nezan
		m.	nazakan	najagijan	niezakan	—
		f.	nazanan	najaginan	niezanan	—
P.	2	*i.*	nazazuten	nagizuben	nazazuen	nezazien
	3	*i.*	nazaten	nagijen	nazaten	nezen
		m.	nazakaten	najagijeen	niezatekan	—
		f.	nazanaten	najaginen	niezatenan	—

10. QU' IL M' EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	2	*r.*	ninzazun	nengizun	nintzatzun	nentzazün
		m.	nenzadakan	nengijan	nintzakan	nentzaya
		f.	nenzadanan	nenginan	nintzanan	nentzaña
	3	*i.*	ninzan	nengijan	nintzan	nentzan
		m.	nenzakan	najengijan	nientzakan	—
		f.	nenzanan	najenginan	nientzanan	—
P.	2	*i.*	ninzazuten	nengizuben	nintzatzuen	nentzazien
	3	*i.*	ninzaten	nengijen	nintzaten	nentzen
		m.	nenzakaten	najengijeen	nientzatekan	—
		f.	nenzanaten	najenginen	nientzatenan	—

12. IL ME PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	2	*r.*	nazakezu	naizu	nazakezu	nezakezü
		m.	nazadakek	naik	nazakek	nezakek
		f.	nazadaken	nain	nazaken	nezaken
	3	*i.*	nazake	nai	nazake	nitzake
		m.	nazakek	najaik	niezakek	nitzakek
		f.	nazaken	najain	niezaken	nitzaken
		r.	—	—	—	nitzakezü
P.	2	*i.*	nazakezute	naizube	nazakezue	netzakezie
	3	*i.*	nazakete	naije	nazakete	nitzakeye
		m.	nazakotek	najaijek	niezaketek	nitzakeye
		f.	nazaketen	najaijen	niezakene	nitzakeñe
		r.	—	—	—	nitzakezie

VOIX TRANSITIVE.

14. IL ME POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	nintzakezu	neizu	nintzaketzu	nentzakezü
		m.	nintzadakek	neik	nintzakek	nentzakek
		f.	nintzadaken	nein	nintzaken	nentzaken
	3	*i.*	nintzake	nei	nintzake	nentzake
		m.	nintzakek	najeik	nientzakek	nintzakek
		f.	nintzaken	najein	nientzaken	nintzaken
		r.	—	—	—	nintzakezü
P.	2	*i.*	nintzakezute	neizube	nintzaketzue	nentzakezie
	3	*i.*	nintzakete	neije	nintzakete	nentzakeye
		m.	nintzaketek	najeijek	nientzaketok	nintzakeye
		f.	nintzaketen	najeijen	nientzakene	nintzakeñe
		r.	—	—	—	nintzakezie

16. IL ME POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	nintzakezuan	neizun	nintzaketzun	nentzakezün
		m.	nintzadakekan	neijan	nintzakeyan	nentzakeya
		f.	nintzadakenan	neinan	nintzakenan	nentzakeña
	3	*i.*	nintzakean	neijan	nintzaken	nentzakian
		m.	nintzakekan	najeijan	nientzakeyan	nentzakia
		f.	nintzakenan	najeinan	nientzakenan	nentzakeña
		r.	—	—	—	nentzakezün
P.	2	*i.*	nintzakezutean	neizuben	nintzaketzuen	nentzakezien
	3	*i.*	nintzaketean	neijen	nintzaketen	nentzakeyen
		m.	nintzaketekan	najeijeen	nientzaketeyan	nentzakieya
		f.	nintzaketenan	najeinen	nientzaketenan	nentzakieña
		r.	—	—	—	nentzakiezün

18. S' IL M' AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	2	*r.*	baninduzu	baninduzu	baninduzu	banündüzü
		m.	baninduk	baninduk	banindak	banundük
		f.	banindun	banindun	banindun	banündün
	3	*i.*	banindu	banindu	banindu	banündü
		m.	baninchenduk	banainduk	banindik	—
		f.	baninchendun	banaindun	banindin	—
P.	2	*i.*	baninduzute	baninduzube	baninduzue	banündüzie
	3	*i.*	baninduto	banindube	banindute	banündie
		m.	baninchendutek	banaindubek	baninditek	—
		f.	baninchenduten	banainduben	banindine	—

50

VOIX TRANSITIVE.

19. S' IL M' A—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	banazazu	banagizu	banazazu	—
		m.	banazadak	banagik	banazak	—
		f.	banazadan	banagin	banazan	—
	3	*i.*	banaza	banagi	banaza	—
		m.	banazak	banajagik	baniezak	—
		f.	banazan	banajagin	baniezan	—
P.	2	*i.*	banazazute	banagizube	banazazue	—
	3	*i.*	banazate	banagije	banazate	—
		m.	banazatek	banajagijek	baniezatek	—
		f.	banazaten	banajagijen	baniezane	—

21. S' IL N' AVAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	2	*r.*	baninzazu	banengizu	banintzatzu	banentzazü
		m.	baninzadak	banengik	banintzak	banentzak
		f.	baninzadan	banengin	banintzan	banentzan
	3	*i.*	baninza	banengi	banintza	banentza
		m.	baninzuk	banajengik	banientzak	—
		f.	baninzan	banajengin	banientzan	—
P.	2	*i.*	baninzazuto	banengizube	banintzatzue	banentzazie
	3	*i.*	baninzate	banengije	banintzate	banentze
		m.	baninzatek	banajengijek	banientzatek	—
		f.	baninzaten	banajengijen	banientzane	—

VOIX TRANSITIVE.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL M' AURA *Impératif Futur*	9. QU' IL M' AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL M' EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL ME POURRA *Potentiel Futur*
S.	2	*r.*	nagikezu	nagikezun	nengikezun	naikezu
		m.	nagikek	nagikian	nengikian	naikek
		f.	nagiken	nagikenan	nengikinan	naiken
	3	*i.*	nagike	nagikian	nengikian	naike
		m.	najegikek	najagikian	najengikian	najaikek
		f.	najegiken	najagikenan	najengikenan	najaiken
P.	2	*i.*	nagikezube	nagikezuben	nengikezuben	naikezube
	3	*i.*	nagikee	nagikeen	nengikoen	naikee
		m.	najegikeek	najagikeeen	najengikeeen	najaikeek
		f.	najegikeen	najagikenen	najengikenen	najaikeen

			15. IL ME POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL ME POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL M' A *Suppos. du potentiel Futur*	22. S' IL M' AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	2	*r.*	neikezu	neikezun	banagikezu	banengikezu
		m.	neikek	neikian	banagikek	banengikek
		f.	neiken	neikenan	banagiken	banengiken
	3	*i.*	neike	neikian	banagike	banengike
		m.	najeikek	najeikian	banajagikek	banajengikek
		f.	najeiken	najeikenan	banajagiken	banajengiken
P.	2	*i.*	neikezube	neikezuben	banagikezube	banengikezube
	3	*i.*	neikee	neikeen	banagikee	banengikee
		m.	najeikeek.	najeikeeen	banajagikeek	banajengikeek
		f.	najeikeen	najeikenen	banajagikeen	banajengikeen

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. M' EÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. M' EÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	2	*r.*	ainündüzü	ainentzazü
		m.	ainündük	ainentzak
		f.	ainündun	ainentzan
	3	*i*	ainündü	ainentza
P.	2	*i.*	ainündüzie	ainentzazie
	3	*i.*	ainündie	ainentze

VOIX TRANSITIVE.

1. IL T' A—*Indicatif—Present*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	zaitut	zaitudaz	zaitut	zütüt
		m.	aut	aut	haut	ait
		f.	aut	aunat	haut	ait
	3	*r.*	zaitu	zaituz	zaitu	zütü
		m.	au	au	hau	ai
		f.	au	auna	hau	ai
P	1	*r.*	zaitugu	zaituguz	zaitugu	zütügü
		m.	augu	augu	haugu	aigü
		f.	augu	aunagu	haugu	aigü
	3	*r.*	zaituzte	zaitubez	zaituzte	zütie
		m.	aute	abe	haute	aye
		f.	aute	aunee	haute	aye

2. IL T' AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*r.*	zindudan	zindudazan	zintudan	züntüdan
		m.	indukadan	indudan	hintudan	ündüdan
		f.	indunadan	indunadan	hintudan	ündüdan
	3	*r.*	zinduen	zinduzan	zintuen	züntian
		m.	indukan	induan	hintuen	ündian
		f.	indunan	indunan	hintuen	ündian
P.	1	*r.*	zindugun	zinduguzan	zintugun	züntügün
		m.	indukagun	indugun	hintugun	ündügün
		f.	indunagun	indunagun	hintugun	ündügün
	3	*r.*	zinduten	ziudubezan	zintuzten	züntien
		m.	indukaten	induben	hintuzten	ündien
		f.	indunaten	indunen	hintuzten	ündien

3. IL T' AURA—*Indicatif—Futur*

S.	1	*r.*	—	—	zaituzket	zütüket
		m.	—	—	hauket	aiket
		f.	—	—	hauket	aiket
	3	*r.*	—	—	zaituzke	zütüke
		m.	—	—	hauke	aike
		f.	—	—	hauke	aike
P.	1	*r.*	—	—	zaituzkegu	zütükegü
		m.	—	—	haukegu	aikegü
		f.	—	—	haukegu	aikegü
	3	*r.*	—	—	zaituzkete	zütükeye
		m.	—	—	haukete	aikeye
		f.	—	—	haukete	aikeye

VOIX TRANSITIVE.

4. IL T' AURAIT—*Conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	zinduket	zindukedaz	zintuzket	züntüket
		m.	indukekat	induket	hintuket	ündükot
		f.	indukenat	indukenat	hintuket	ündüket
	3	*r.*	zinduke	zindukez	zintuzke	züntüke
		m.	indukek	induke	hintuke	ündüke
		f.	induken	induken	hintuke	ündüke
P.	1	*r.*	zindukegu	zindukeguz	zintuzkegu	züntükegü
		m.	indukekagu	indukegu	hintukegu	ündükegü
		f.	indukenagu	indukenagu	hintukegu	ündükegü
	3	*r.*	zindukete	zindukeez	zintuzkete	züntükie
		m.	induketek	indukee	hintukete	ündükie
		f.	induketen	indukeen	hintukete	ündükie

5. IL IL T' AURAIT EU—*Conditionnel—Passé*

S.	1	*r.*	zindukedan	zindukednzan	zintuzkedan	züntükedan
		m.	indukekadan	indukedan	hintukedan	ündükedan
		f.	indukenadan	indukenadan	hintukedan	ündükedan
	3	*r.*	zindukean	zindukezan	zintuzken	züntükian
		m.	indukekan	indukian	hintuken	ündükian
		f.	indukenan	indukenan	hintuken	ündükian
P.	1	*r.*	zindukeguan	zindukeguzan	zintuzkegun	züntükegün
		m.	indukekagun	indukegun	hintukegun	ündükegün
		f.	indukenagun	indukenagun	hintukegun	ündükegün
	3	*r.*	zinduketean	zindukeezan	zintuzketen	züntükien
		m.	indukekaten	indukeen	hintuketen	ündükeyen
		f.	indukenaten	indukenen	hintuketen	ündükeyen

6. QU' IL T' AIT—*Impératif—Présent*

S.	3	*r.*	bizaitza	zagiz	bezaitza	—
		m.	—	agi	behaitza	—
		f.	—	agin	behaitza	—
P.	3	*r.*	bizaitzate	zagijez	bezaitzate	—
		m.	—	agije	behaitzate	—
		f.	—	agine	behaitzato	—

VOIX TRANSITIVE.

8. QU' IL T' AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Soulétin*
S.	1	*r.*	zaitzadan	zagidazan	zaitzadan	zitzadan
		m.	azadakan	agidan	haitzadan	ezadan
		f.	azadanan	aginadan	haitzadan	ezadan
	3	*r.*	zaitzan	zagizan	zaitzan	zitzan
		m.	azakan	agijan	haitzan	ezan
		f.	azanan	aginan	haitzan	ezan
P.	1	*r.*	zaitzagun	zagiguzan	zaitzagun	zitzagün
		m.	azakagun	agigun	haitzagun	ezagün
		f.	azanagun	aginagun	haitzagun	ezagün
	3	*r.*	zaitzaten	zagijezan	zaitzaten	zitzen'
		m.	azakaten	agijen	haitzaten	ezen
		f.	azanaten	aginen	haitzaten	ezen

10. QU' IL T' EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*r.*	zinzadan	zengidazan	zintzadan	zintzadan
		m.	intzadakan	engidan	hintzadan	entzadan
		f.	intzadanan	enginadan	hintzadan	entzadan
	3	*r.*	zinzan	zengizan	zintzan	zintzan
		m.	intzakan	engijan	hintzan	entzan
		f.	intzanan	enginan	hintzan	entzan
P.	1	*r.*	zinzagun	zengiguzan	zintzagun	zintzagün
		m.	intzakagun	engigun	hintzagun	entzagün
		f.	intzanagun	enginagun	hintzagun	entzagün
	3	*r.*	zinzaten	zengijezan	zintzaten	zintzen
		m.	intzakaten	engijen	hintzaten	entzen
		f.	intzanaten	enginen	hintzaten	entzen

12. IL TE PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	1	*r.*	zaitzaket	zaidaz	zaitzazket	zitzaket
		m.	azakekat	ait	haitzaket	etzaket
		f.	azakenai	ainan	haitzaket	etzaket
	3	*r.*	zaitzake	zaiz	zaitzazke	zitzake
		m.	azakek	ai	haitzake	etzake
		f.	azaken	ain	haitzake	etzake
P.	1	*r.*	zaitzakegu	zaiguz	zaitzazkegu	zitzakegü
		m.	azakekagu	aigu	haitzakegu	etzakegü
		f.	azakenagu	ainagu	haitzakegu	etzakegü
	3	*r.*	zaitzakete	zaijez	zaitzazkete	zitzakie
		m.	azaketek	aije	haitzakete	etzakeye
		f.	azaketen	aine	haitzakete	etzakeye

VOIX TRANSITIVE.

14. IL TE POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	zintzaikot	zineidaz	zintzazket	zentzaket
		m.	intzaikekat	ineit	hintzakot	entzaket
		f.	intzaikenat	ineinat	hintzaket	entzaket
	3	*r.*	zintzaike	zineiz	zintzazke	zentzake
		m.	intzaikek	inei	hintzako	entzake
		f.	intzaiken	inein	hintzake	entzake
P.	1	*r.*	zintzaikegu	zineiguz	zintzazkegu	zentzakegü
		m.	intzaikekagu	ineigu	hintzakegu	entzakegü
		f.	intzaikenagu	ineinagu	hintzakegu	entzakegü
	3	*r.*	zintzaikete	zineijez	zintzazkete	zentzakie
		m.	intzaiketek	ineije	hintzakete	entzakeye
		f.	intzaiketen	ineijen	hintzakete	entzakeye

16. IL TE POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	1	*r.*	zintzaikedan	zineidazan	zintzazkedan	zentzakedan
		m.	intzaikekadan	ineidan	hintzakedan	entzakedan
		f.	intzaikenadan	ineinadan	hintzakedan	entzakedan
	3	*r.*	zintzaikean	zineizan	zintzazken	zentzakian
		m.	intzaikekan	ineijan	hintzaken	entzakian
		f.	intzaikenan	ineinan	hintzaken	entzakian
P.	1	*r.*	zintzaikeguan	zineiguzan	zintzazkegun	zentzakegün
		m.	intzaikekagun	ineigun	hintzakegun	entzakegün
		f.	intzaikenagun	ineinagun	hintzakegun	entzakegün
	3	*r.*	zintzaiketean	zineijezan	zintzazketen	zentzakien
		m.	intzaikekaten	ineijen	hintzaketen	entzakien
		f.	intzaikenaten	ineinen	hintzaketen	entzakien

18. S' IL T' AVAIT—*Supposition du conditionnel—Présent*

S.	1	*r.*	bazindut	bazindudaz	bazintut	bazüntüt
		m.	baindukat	baindut	bahintut	bahündüt
		f.	baindunat	baindunat	bahintut	bahündüt
	3	*r.*	bazindu	bazinduz	bazintu	bazüntü
		m.	bainduk	baindu	bahintu	bahündü
		f.	baindun	baindun	bahintu	bahündü
P.	1	*r.*	bazindugu	bazinduguz	bazintugu	bazüntügü
		m.	baindukagu	baindugu	bahintugu	bahündügü
		f.	baindunagu	baindunagu	bahintugu	bahündügü
	3	*r.*	bazindute	bazindubez	bazintuzte	bazüntie
		m.	baindutek	baindube	bahintuzte	bahündie
		f.	bainduten	baindune	bahintuzte	bahündie

VOIX TRANSITIVE.

19. s' IL T' A—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	bazaitzat	bazagidaz	bazaitzat	—
		m.	baazadak	baagit	bahaitzat	—
		f.	baazadan	baaginat	bahaitzat	—
	3	*r.*	bazaitza	bazagiz	bazaitza	—
		m.	baazak	baagi	bahaitza	—
		f.	baazan	baagin	bahaitza	—
P.	1	*r.*	bazaitzagu	bazagiguz	bazaitzagu	—
		m.	baazakagu	baagigu	bahaitzagu	—
		f.	baazanagu	baaginagu	bahaitzagu	—
	3	*r.*	bazaitzate	bazagijez	bazaitzate	—
		m.	baazatek	baagije	bahaitzate	—
		f.	baazaten	baagine	bahaitzate	—

21. s' IL T' AVAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*r.*	bazinzat	bazengidaz	bazintzat	bazintzat
		m.	baintzadak	baengit	bahintzat	bahentzat
		f.	baintzadan	baenginat	bahintzat	bahentzat
	3	*r.*	bazinza	bazengiz	bazintza	bazintza
		m.	baintzak	baengi	bahintza	bahentza
		f.	baintzan	baengin	bahintza	bahentza
P.	1	*r.*	bazinzagu	bazengiguz	bazintzagu	bazintzagü
		m.	baintzakagu	baengigu	bahintzagu	bahentzagü
		f.	baintzanagu	baenginagu	bahintzagu	bahentzagü
	3	*r.*	bazinzate	bazengijez	bazintzate	bazintze
		m.	baintzatek	baengije	bahintzate	bahentze
		f.	baintzaten	baengijen	bahintzate	bahentze

VOIX TRANSITIVE.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL T' AURA *Impératif Futur*	9. QU' IL T' AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL T' EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL TE POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*r.*	—	zagikedazan	zengikedazan	zaikedaz
		m.	—	agikedan	engikedan	aiket
		f.	—	agikenadan	engikenadan	aikenat
	3	*i.*	zagikez	zagikezan	zengikezan	zaikez
		m.	agike	agikian	engikian	aike
		f.	agiken	agikenan	engikenan	aiken
P.	1	*r.*	—	zagikeguzan	zengikeguzan	zaikeguz
		m.	—	agikegun	engikegun	aikegu
		f.	—	agikenagun	engikenagun	aikenagu
	3	*r.*	zagikeez	zagikeezan	zengikeezan	zaikeez
		m.	agikee	agikeen	engikeen	aikee
		f.	agikeen	agikenen	engikenen	aikene

			15. IL TE POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL TE POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL T' A *Suppos. du potent. Futur*	22. S' IL T' AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	*r.*	zineikedaz	zineikedazan	bazagikedaz	bazengikedaz
		m.	ineiket	ineikedan	baagiket	baengiket
		f.	ineikenat	ineikenadan	baagikenat	baengikenat
	3	*r.*	zineikez	zineikezan	bazagikez	bazengikez
		m.	ineikee	ineikian	baagike	baengike
		f.	ineikeen	ineikenan	baagiken	baengiken
P.	1	*r.*	zineikeguz	zineikeguzan	bazagikeguz	bazengikeguz
		m.	ineikegu	ineikegun	baagikegu	baengikegu
		f.	ineikenagu	ineikenagun	baagikenagu	baengikenagu
	3	*r.*	zineikeez	zineikeezan	bazagikeez	bazengikecz
		m	ineikee	ineikeen	baagikee	baengikee
		f.	ineikeen	ineikenen	baagikene	baengikeen

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. T' EÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. T' EÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	1	*r.*	aitzüntüt	aitzintzat
		m.	ahündüt	ahentzat
		f.	ahündüt	ahentzat
	3	*r.*	aitzüntü	aitzintza
		m.	ahündü	ahentza
		f.	ahündü	ahentza
P.	1	*r.*	aitzüntügü	aitzintzagü
		m.	ahündügü	ahentzagü
		f.	ahündügü	ahentzagü
	3	*r.*	aitzüntie	aitzintze
		m.	ahündie	ahentze
		f.	ahündie	ahentze

VOIX TRANSITIVE.

1. IL L'A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	dot	dot	dut	düt
		m.	diat	juat	diat	diat
		f.	diñat	jonat	dinat	diñat
		r.	—	—	—	dizüt
	2	*r.*	dezu	dozu	duzu	düzü
		m.	dek	dok	duk	dük
		f.	den	don	dun	dün
	3	*i.*	du	dau	du	dü
		m.	dik	jok	dik	dik
		f.	diñ	jon	din	din
		r.	—	—	—	dizü
P.	1	*i.*	degu	dogu	dugu	dügü
		m.	diagu	juagu	diagu	diagü
		f.	diñagu	jonagu	dinagu	diñagü
		r.	—	—	—	dizügü
	2	*i.*	dezute	dozube	duzue	düzie
	3	*i.*	dute	dabe	dute	die
		m.	ditek	juek	ditek	die
		f.	diten	jone	dine	diñe
		r.	—	—	—	dizie

2. IL L'AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*i.*	nuen	neban	nuen	nian
		m.	nikan	najunn	nikan	nia
		f.	niñan	najonan	ninan	niña
		r.	—	—	—	nizün
	2	*r.*	zenduen	zenduban	zinuen	zünian
		m.	ukan	eban	huen	ian
		f.	unan	ebanan	huen	ian
	3	*i.*	zuen	eban	zuen	zian
		m.	zikan	juan	zikan	zia
		f.	ziñan	jonan	zinan	ziña
		r.	—	—	—	zizün
P.	1	*i.*	genduen	genduban	ginuen	günian
		m.	giñikan	gajunn	ginikan	ginia
		f.	giñiñan	gajonan	gininan	giniña
		r.	—	—	—	ginizün
	2	*i.*	zenduten	zenduben	zinuten	zünien
	3	*i.*	zuten	ebeen	zuten	zien
		m.	zikaten	jueen	zitekan	zieya
		f.	ziñaten	jonen	zitenan	zieña
		r.	—	—	—	zizien

VOIX TRANSITIVE.

3. IL L' AURA—*Indicatif*—*Futur*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	I	*i.*	—	—	duket	düket
		m.	—	—	zikeat	dikeyat
		f.	—	—	zikenat	dikeñat
		r.	—	—	—	dikezüt
	2	*r.*	—	—	dukezu	dükezü
		m.	—	—	dukek	dükek
		f.	—	—	duken	düken
	3	*i.*	—	—	duke	düke
		m.	—	—	zikek	dikek
		f.	—	—	ziken	diken
		r.	—	—	—	dikezü
P.	1	*i.*	—	—	dukegu	dükegü
		m.	—	—	zikeagu	dikeyagü
		f.	—	—	zikenagu	dikeñagü
		r.	—	—	—	dikezügü
	2	*i.*	—	—	dukezue	dükezie
	3	*i.*	—	—	dukete	dükeye
		m.	—	—	ziketek	dikeye
		f.	—	—	zikene	dikeñe
		r.	—	—	—	dikezie

4. IL L' AURAIT—*Conditionnel*—*Présent*

S.	1	*i.*	nuke	neunke	nuke	nüke
		m.	nikek	najeunkek	nikek	nikek
		f.	niken	najeunken	niken	niken
		r.	—	—	—	nikezü
	2	*r.*	zenduke	zeunke	zinuke	zünüke
		m.	ukek	eunkek	huke	üke
		f.	uken	eunken	huke	üke
	3	*i.*	luke	leuke	luke	lüke
		m.	likek	lajeukek	likek	likek
		f.	liken	lajeuken	liken	liken
		r.	—	—	—	likezü
P.	1	*i.*	genduke	geunke	ginuke	günüke
		m.	ginkek	gajeunkek	ginikek	ginikek
		f.	ginken	gajeunken	giniken	giniken
		r.	—	—	—	ginikezü
	2	*i.*	zendukete	zeunkee	zinukete	zünükeye
	3	*i.*	lukete	leukee	luketo	lükeye
		m.	liketek	lajeukeek	liketek	likeye
		f.	liketen	lajeukene	likene	likeñe
		r.	—	—	—	likezie

60

VOIX TRANSITIVE.

5. IL L' AURAIT EU—*Conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nukean	neunkian	nuken	nükian
		m.	nikekan	najeunkiaan	nikeyan	nikeya
		f.	nikenan	najeunkenan	nikenan	nikeña
		r.	—	—	—	nikezün
	2	*r.*	zendukean	zeunkian	zinuken	zünükian
		m.	ukekan	eunkian	huken	ükian
		f.	ukenan	eunkenan	huken	ükian
	3	*i*	zukean	leukian	zuken	zükian
		m.	zikekan	lajeukiaan	zikeyan	zikeya
		f.	zikenan	lajeukenan	zikenan	zikeña
		r.	—	—	—	zikezün
P.	1	*i.*	gendukean	geunkian	ginuken	gunükian
		m.	ginkekan	gajeunkiaan	ginekeyan	ginikeya
		f.	ginkenan	gajeunkenan	ginekenan	ginikeña
		r.	—	—	—	ginikezün
	2	*i.*	zenduketean	zeunkeen	zinuketen	zünükoyon
	3	*i.*	zuketean	leukeen	zuketen	zükien
		m.	ziketekan	lajeukeeen	ziketekan	zikieya
		f.	ziketenan	lajeukenen	ziketenan	zikieña
		r.	—	—	—	zikezien

6. QU' IL L' AIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	ezazu	egizu	zazu	czazü
		m.	ezak	egik	zak	ezak
		f.	ezan	egin	zan	ezan
	3	*i.*	beza	begi	beza	beza
		m.	—	bejegik	—	—
		f.	—	bejegin	—	—
P.	2	*i.*	ezazute	egizube	zazue	ezazie
	3	*i.*	bezate	begije	bezate	beze
		m.	—	bejegijek	—	—
		f.	—	bejegine	—	—

VOIX TRANSITIVE.

8. QU' IL L' AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	dezadan	dagidan	dezadan	dezadan
		m.	dezakadan	jagijadan	dezakadan	—
		f.	dezanadan	jaginadan	dezanadan	—
	2	*r.*	dezazun	dagizun	dezazun	dezazün
		m.	ezakan	dagijan	dezakan	dezaya
		f.	ezanan	daginan	dezanan	dezaña
	3	*i.*	dezan	dagijan	dezan	dezan
		m.	dezakan	jagijan	dezakan	—
		f.	dezanan	jaginan	dezanan	—
P.	1	*i.*	dezagun	dagigun	dezagun	dezagün
		m.	dezakagun	jagijagun	dezakagun	—
		f.	dezanagun	jaginagun	dezanagun	—
	2	*i.*	dezazuten	dagizuben	dezazuen	dezazien
	3	*i.*	dezaten	dagijen	dezaten	dezen
		m.	dezakaten	jagijeen	dezatekan	—
		f.	dezanaten	jaginen	dezatenan	—

10. QU' IL L' EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*i.*	nezan	nengijan	nezan	nezan
		m.	nezakan	najengijan	nezakan	—
		f.	nezanan	najenginan	nezanan	—
	2	*r.*	zenezan	zengijan	zinezan	zenezan
		m.	enzakan	engijan	hezan	ezan
		f.	enzanan	enginan	bezan	ezan
	3	*i.*	zezan	legijan	zezan	lezan
		m.	zezakan	jegijan	zezakan	—
		f.	zezanan	jeginan	zezanan	—
P.	1	*i.*	genezan	gengijan	ginezan	genezan
		m.	genzakan	gajengijan	ginezakan	—
		f.	genzanan	gajenginan	ginezanan	—
	2	*i.*	zenezaten	zengijen	zinezaten	zenezen
	3	*i.*	zezaten	legijen	zezaten	lezen
		m.	zezakaten	jegijeen	zezatekan	—
		f.	zezanaten	jeginen	zezatenan	—

VOIX TRANSITIVE.

12. IL LE PEUT—*Potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	dezaket	dait	dezaket	dezaket
		m.	dezakeat	jaijat	zezakeat	dezakeyat
		f.	dezakenat	jainat	zezakenat	dezakeñat
		r.	—	—	—	dezakezüt
	2	*r.*	dezakezu	daizu	dezakezu	dezakezü
		m.	ezakek	daik	dezakek	dezakek
		f.	ezaken	dain	dezaken	dezaken
	3	*i.*	dezake	dai	dezake	dezake
		m.	dezakek	jaik	zezakek	dizakek
		f.	dezaken	jain	zezaken	dizaken
		r.	—	—	—	dizakezü
P.	1	*i.*	dezakegu	daigu	dezakegu	dezakegü
		m.	dezakeagu	jaijagu	zezakeagu	dezakeyagü
		f.	dezakenagu	jainagu	zezakenagu	dezakeñagü
		r.	—	—	—	dezakezügü
	2	*i.*	dezakezute	daizubé	dezakezue	dezakezie
	3	*i.*	dezakete	daije	dezakete	dezakeye
		m.	dezaketek	jaijek	zezaketek	dizakeye
		f.	dezaketen	jaine	zezakene	dizakeñe
		r.	—	—	—	dizakezie

14. IL LE POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nezake	nei	nezake	nezake
		m.	nezakek	najeik	nezakek	nezakek
		f.	nezaken	najein	nezaken	nezaken
		r.	—	—	—	nezakezü
	2	*r.*	zenezake	zinei	zinezake	zenezake
		m.	enzakek	ineik	hezake	ezake
		f.	enzaken	inein	hezake	ezake
	3	*i.*	lezake	lei	lezake	lezake
		m.	lezakek	lajeik	lezakek	lezakek
		f.	lezaken	lajein	lezaken	lezaken
		r.	—	—	—	lezakezü
P.	1	*i.*	genezake	ginei	ginezake	genezake
		m.	genzakek	gaineik	ginezakek	genezakek
		f.	genzaken	gainein	ginezaken	genezaken
		r.	—	—	—	genezakezü
	2	*i.*	zenezakete	zineijo	zinezakete	zenezakeye
	3	*i.*	lezakete	leije	lezakete	lezakeye
		m.	lezaketek	lajeijek	lezaketek	lezakeye
		f.	lezaketen	lajeine	lezakene	lezakeñe
		r.	—	—	—	lezakezie

VOIX TRANSITIVE.

16. IL LE POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

			Guipuzcoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nezakean	neijan	nezaken	nezakian
		m.	nezakekan	najeijan	nezakeyan	nezakeya
		f.	nezakenan	najeinan	nezakenan	nezakeña
		r.	—	—	—	nezakezün
	2	*r.*	zenezakean	zineijan	zinezaken	zenezakian
		m.	enzakekan	ineijan	hezaken	ezakian
		f.	enzakenan	ineinan	hezaken	ezakian
	3	*i.*	zezakean	leijan	zezaken	zezakian
		m.	zezakekan	lajeijan	zezakeyan	zezakeya
		f.	zezakenan	lajeinan	zezakenan	zezakeña
		r.	—	—	—	zezakezün
P.	1	*i.*	genezakean	gineijan	ginezaken	genezakian
		m.	genzakekan	gaineijan	ginezakeyan	genezakeya
		f.	genzakenan	gaineinan	ginezakenan	genezakeña
		r.	—	—	—	genezakezün
	2	*i.*	zenezaketean	zineijen	zinezaketen	zenezakeyen
	3	*i.*	zezaketean	leijen	zezaketen	zezakeyen
		m.	zezaketekan	lajeijen	zezaketekan	zezakieya
		f.	zezaketenan	lajeinen	zezaketenan	zezakieña
		r.	—	—	—	zezakezien

18. S' IL L'AVAIT—*Supposítif du conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	banu	baneu	banu	banü
		m.	banik	banajeuk	banik	—
		f.	banin	banajeun	banin	—
	2	*r.*	bazendu	bazendu	bazinu	bazünü
		m.	bauk	beeu	bahu	bahü
		f.	baun	beeun	bahu	bahü
	3	*i.*	balu	baleu	balu	balü
		m.	balik	balajeuk	balik	—
		f.	balin	balajeun	balin	—
P.	1	*i.*	bagendu	bagendu	baginu	bagünü
		m.	bagiñik	bagajenduk	baginik	—
		f.	bagiñin	bagajendun	baginin	—
	2	*i.*	bazendute	bazendube	bazinute	bazünie
	3	*i.*	balute	balebe	balute	balie
		m.	balitek	balajeubek	balitek	—
		f.	baliten	balajeune	baline	—

VOIX TRANSITIVE.

19. s' il l' a—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	badezat	badagit	badezat	—
		m.	badezakat	bajagijat	badezakat	—
		f.	badezanat	bajaginat	badezanat	—
	2	*r.*	badezazu	badagizu	badezazu	—
		m.	baezak	badagik	badezak	—
		f.	baezan	badagin	badezan	—
	3	*i.*	badeza	badagi	badeza	—
		m.	badezak	bajagik	badezak	—
		f.	badezan	bajagin	badezan	—
P.	1	*i.*	badezagu	badagigu	badezagu	—
		m.	badezakagu	bajagijagu	badezakagu	—
		f.	badezanagu	bajaginagu	badezanagu	—
	2	*i.*	badezazute	badagizube	badezazue	—
	3	*i.*	badezate	badagije	badezate	—
		m.	badezatek	bajagijek	badezatek	—
		f.	badezaten	bajagine	badezane	—

21. s' il l' avait—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*i.*	baneza	banengi	baneza	baneza
		m.	banezak	banajengik	banezak	—
		f.	banezan	banajengin	banezan	—
	2	*r.*	bazeneza	bazengi	bazineza	bazeneza
		m.	baenzak	baengik	baheza	baheza
		f.	baenzan	baengin	baheza	baheza
	3	*i.*	baleza	balegi	baleza	baleza
		m.	balezak	bajegik	balezak	—
		f.	balezan	bajegin	balezan	—
P.	1	*i.*	bageneza	bagengi	bagineza	bageneza
		m.	bagenzak	bagajengik	baginezak	—
		f.	bagenzan	bagajengin	baginezan	—
	2	*i.*	bazenezate	bazengije	bazinezate	bazeneze
	3	*i.*	balezate	balegije	balezate	baleze
		m.	balezatek	bajegijek	balezatek	—
		f.	balezaten	bajegine	balezane	—

VOIX TRANSITIVE.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL L' AURA *Impératif Futur*	9. QU' IL L' AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL L' EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL LE POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*i.*	—	dagikedan	nengikian	daiket
		m.	—	jagikiadan	najengikian	jaikiat
		f.	—	jagikenadan	najengikenan	jaikenat
	2	*r.*	egikezu	dagikezun	zengikian	daikezu
		m.	egikek	dagikian	engikian	daikek
		f.	egiken	dagikenan	engikenan	daiken
	3	*i.*	begike	dagikian	legikian	daike
		m.	bejegikek	jagikian	jegikian	jaikek
		f.	bejegiken	jagikenan	jegikenan	jaiken
P.	1	*i.*	—	dagikegun	gengikian	daikegu
		m.	—	jagikiagun	gajengikian	jaikiagu
		f.	—	jagikenagun	gajengikenan	jaikenagu
	2	*i.*	egikezube	dagikezuben	zengikeen	daikezube
	3	*i.*	begikee	dagikeen	legikeen	daikee
		m.	bejegikeek	jagikeeen	jegikeeen	jaikeek
		f.	bejegikene	jagikenen	jegikenen	jaikene
			15. IL LE POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL LE POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL L' A *Suppos. du potent. Futur*	22 S' IL L' AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	*i.*	neike	neikian	badagiket	banengike
		m.	najeikek	najeikian	bajagikiat	banajengikek
		f.	najeiken	najeikenan	bajagikenat	banajengiken
	2	*r.*	zineike	zineikian	badagikezu	bazengike
		m.	ineikek	ineikian	badagikek	baengikek
		f.	ineiken	ineikenan	badagiken	baengiken
	3	*i.*	leike	leikian	badagike	balegike
		m.	lajeikek	lajeikian	bajagikek	bajegikek
		f.	lajeiken	lajeikenan	bajagiken	bajegiken
P.	1	*i.*	gineike	gineikian	badagikegu	bagengike
		m.	gaineikek	gaineikian	bajagikiagu	bagajengikek
		f.	gaineiken	gaineikenan	bajagikenagu	bagajengiken
	2	*i.*	zineikee	zineikeen	badagikezube	bazengikee
	3	*i.*	leikee	leikeen	badagikee	balegikee
		m.	lajeikeek	lajeikeeen	bajagikeek	bajegikeek
		f.	lajeikene	lajeikenen	bajagikene	bajegikene

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. L' EÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. L' EÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	1	*r.*	ainü	aineza
	2	*r.*	aitzünü	aitzeneza
		m.	ahü	abeza
		f.	ahü	abeza
	3	*i.*	ailü	aileza
P.	1	*i.*	aikünü	aikeneza
	2	*i.*	aitzünie	aitzeneze
	3	*i.*	ailie	aileze

VOIX TRANSITIVE.

1. IL NOUS A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	gaituzu	gaituzuz	gaitutzu	gütüzü
		m.	gaituk	gaituzak	gaituk	gütük
		f.	gaitun	gaituzan	gaitun	gütün
	3	*i.*	gaitu	gaituz	gaitu	gütü
		m.	gachetik	gajaituzak	giaitik	gitik
		f.	gachetin	gajaituzan	giaitin	gitin
		r.	—	—	—	gitizü
P.	2	*i.*	gaituzute	gaituzubez	gaitutzue	gütüzie
	3	*i.*	gaituzte	gaitubez	gaituzto	gütie
		m.	gachetitek	gajaitubezak	giaitiztek	gitie
		f.	gachetiten	gajaitubezan	giaitine	gitiñe
		r.	—	—	—	gitizie

2. IL NOUS AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	2	*r.*	ginduzun	ginduzuzan	gintutzun	güntüzün
		m.	ginduzakan	gindubazan	gintukan	güntia
		f.	ginduzanan	gindunazan	gintunan	güntüña
	3	*i.*	ginduen	ginduzan	gintuen	güntian
		m.	ginchiokan	gaindubazan	gintikan	gintia
		f.	ginchionan	gaindunazan	gintinan	gintiña
		r.	—	—	—	gintizün
P.	2	*i.*	ginduzuten	ginduzubezan	gintutzuen	güntüzien
	3	*i.*	ginduzten	gindubezan	gintuzten	guntien
		m.	ginchiokaten	gaindubezan	gintiztekan	gintieya
		f.	ginchionaten	gaindunezan	gintiztenan	gintieña
		r.	—	—	—	gintizien

3. IL NOUS AURA—*Indicatif—Futur*

S.	2	*r.*	—	—	gaitutzuke	gütükezü
		m.	—	—	gituzkek	gütükek
		f.	—	—	gituzken	gütüken
	3	*i.*	—	—	gaituzke	gütüke
		m.	—	—	giaitizkek	gitikek
		f.	—	—	giaitizken	gitiken
		r.	—	—	—	gitikezü
P.	2	*i.*	—	—	gaitutzueke	gütükezie
	3	*i.*	—	—	gaituzkete	gütükeye
		m.	—	—	giaitizketek	gitikeye
		f.	—	—	giaitizkene	gitikeñe
		r.	—	—	—	gitikezie

VOIX TRANSITIVE.

4. IL NOUS AURAIT—*Conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	ginduzuke	gindukezuz	gintutzuke	güntükezü
		m.	ginduzkek	gindukezak	gintuzkek	güntükek
		f.	ginduzken	gindukezan	gintuzken	güntüken
	3	*i.*	ginduke	gindukez	gintuzke	güntüke
		m.	ginchendukek	gaindukezak	gintizkek	gintikek
		f.	ginchenduken	gaindukezan	gintizken	gintiken
		r.	—	—	—	gintikezü
P.	2	*i.*	ginduzuteke	gindukezubez	gintutzueke	güntükezie
	3	*i.*	ginduteke	gindukecz	gintuzkete	güntükeye
		m.	ginchenduketek	gaindukeezak	gintizketek	gintikeye
		f.	ginchenduketen	gaindukeezan	gintizkene	gintikeñe
		r.	—	—	—	gintikezie

5. IL NOUS AURAIT EUS—*Conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	ginduzukean	gindukezuzan	gintutzuken	güntükezün
		m.	ginduzkekan	gindukiazan	gintuzkeyan	güntükeya
		f.	ginduzkenan	gindukenazan	gintuzkenan	güntükeña
	3	*i.*	gindukean	gindukezan	gintuzken	güntükian
		m.	ginchendukekan	gaindukiazan	gintizkeyan	gintikeya
		f.	ginchendukenan	gaindukenazan	gintizkenan	gintikeña
		r.	—	—	—	gintikezün
P.	2	*i.*	ginduzutekean	gindukezubezan	gintutzueken	güntükezien
	3	*i.*	gindutekean	gindukeezan	gintuzketen	güntükien
		m.	ginchendukctekan	gaindukeeezan	gintizketekan	gintikieya
		f.	ginchenduketenan	gaindukenezan	gintizketenan	gintikieña
		r.	—	—	—	gintikezien

6. QU' IL NOUS AIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	gaitzazu	gagizuz	gaitzatzu	gitzatzü
		m.	gaitzak	gagizak	gaitzak	gitzak
		f.	gaitzan	gagizan	gaitzan	gitzan
	3	*i.*	gaitza	gagiz	begaitza	—
		m.	—	gajegizak	—	—
		f.	—	gajegizan	—	—
P.	2	*i.*	gaitzazute	gagizubez	gaitzatzue	gitzatzie
	3	*i.*	gaitzate	gagijez	begaitzate	—
		m.	—	gajegijezak	—	—
		f.	—	gajegijezan	—	—

VOIX TRANSITIVE.

8. QU'IL NOUS AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	gaitzazun	gagizuzan	gaitzatzun	gitzatzün
		m.	gaitzakaan	gagijazan	gaitzakan	gitzaya
		f.	gaitzanaan	gaginazan	gaitzanan	gitzaña
	3	*i.*	gaitzan	gagizan	gaitzan	gitzan
		m.	gaitzakan	gajagijazan	gieitzakan	—
		f.	gaitzanan	gajaginazan	gieitzanan	—
P.	2	*i.*	gaitzazuten	gagizubezan	gaitzatzuen	gitzatzien
	3	*i.*	gaitzaten	gagijezan	gaitzaten	gitzen
		m.	gaitzakaten	gajagijeezan	gieitzatekan	—
		f.	gaitzanaten	gajaginezan	gieitzatenan	—

10. QU'IL NOUS EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	2	*r.*	ginzazun	gengizuzan	gintzatzun	gintzatzün
		m.	ginzakaan	gengijazan	gintzakan	gintzaya
		f.	ginzanaan	genginazan	gintzanan	gintzaña
	3	*i.*	ginzan	gengizan	gintzan	gintzan
		m.	ginzakan	gajengijazan	gientzakan	—
		f.	ginzanan	gajenginazan	gientzanan	—
P.	2	*i.*	ginzazuten	gengizubezan	gintzatzuen	gintzatzien
	3	*i.*	ginzaten	gengijezan	gintzaten	gintzen
		m.	ginzakaten	gajengijeezan	gientzatekan	—
		f.	ginzanaten	gajenginezan	gientzatenan	—

12. IL NOUS PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	2	*r.*	gaitzakezu	geizuz	gaitzazketzu	gezakezü
		m.	gaitzaakek	gaizak	gaitzazkek	gezakek
		f.	gaitzaaken	gaizan	gaitzazken	gezaken
	3	*i.*	gaitzake	gaiz	gaitzazke	gitzake
		m.	gaitzakek	gajaizak	gieitzazkek	gitzakek
		f.	gaitzaken	gajaizan	gieitzazken	gitzaken
		r.	—	—	—	gitzakezü
P.	2	*i.*	gaitzakezute	gaizubez	gaitzazketzue	gitzaketzie
	3	*i.*	gaitzakete	gaijez	gaitzazkete	gitzakeye
		m.	gaitzaketek	gajaijezak	gieitzazketek	gitzakeye
		f.	gaitzaketen	gajaijezan	gieitzazkene	gitzakeñe
		r.	—	—	—	gitzakezie

VOIX TRANSITIVE.

14. IL NOUS POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	gintzakezu	gineizuz	gintzazketzu	gentzakezü
		m.	gintzaakek	gineizak	gintzazkek	gentzakek
		f.	gintzaaken	gineizan	gintzazken	gentzaken
	3	*i.*	gintzake	gineiz	gintzazke	gentzake
		m.	gintzakek	gajeizak	gientzazkek	gintzakek
		f.	gintzaken	gajeizan	gientzazken	gintzaken
		r.	—	—	—	gintzakezü
P.	2	*i.*	gintzakezute	gincizubez	gintzazketzue	gentzakezie
	3	*i.*	gintzakete	gineijez	gintzazketo	gentzakeye
		m.	gintzaketek	gajeijezak	gientzazketek	gintzakeye
		f.	gintzaketen	gajeijezan	gientzazkene	gintzakeñe
		r.	—	—	—	gintzakezie

16. IL NOUS FOUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	gintzakezuan	gincizuzan	gintzazketzun	gentzakezün
		m.	gintzaakekan	gincijazan	gintzazkeyan	gentzakeya
		f.	gintzaakenan	gineinazan	gintzazkenan	gentzakeña
	3	*i.*	gintzakean	gineizan	gintzazken	gentzakian
		m.	gintzakekan	gajeijazan	gientzazkeyan	gintzakia
		f.	gintzakenan	gajeinazan	gientzazkenan	gintzakeña
		r.	—	—	—	gintzakezün
P.	2	*i.*	gintzakezutean	gineizubezan	gintzazketzuon	gentzakezien
	3	*i.*	gintzaketean	gineijezan	gintzazketen	gentzakeyen
		m.	gintzaketekan	gajeijeczan	gientzazketekan	gentzakieya
		f.	gintzaketenan	gajeineczan	gientzazketenan	gentzakieña
		r.	—	—	—	gentzakezien

18. S' IL NOUS AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	2	*r.*	baginduzu	baginduzu	bagintutzu	bagüntüzü
		m.	baginduzkuk	baginduk	bagintuk	bagüntük
		f.	baginduzkun	bagindun	bagintun	bagüntün
	3	*i.*	bagindu	bagindu	bagintu	bagüntü
		m.	baginchenduk	bagainduk	bagintik	—
		f.	baginchendun	bagaindun	bagintin	—
P.	2	*i.*	baginduzute	baginduzube	bagintutzue	bagüntüzie
	3	*i.*	bagindute	bagindube	bagintuzte	bagüntie
		m.	baginchendutek	bagaindubek	bagintiztek	—
		f.	baginchenduten	bagainduben	bagintine	—

VOIX TRANSITIVE.

19. s' il nous a—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	bagaitzazu	bagagizuz	bagaitzatzu	—
		m.	bagaitzaak	bagagizak	bagaitzak	—
		f.	bagaitzaan	bagagizan	bagaitzan	—
	3	*i.*	bagaitza	bagagiz	bagaitza	—
		m.	bagaitzak	bagajagizak	bagieitzak	—
		f.	bagaitzan	bagajagizan	bagieitzan	—
P.	2	*i.*	bagaitzazute	bagagizubez	bagaitzatzue	—
	3	*i.*	bagaitzate	bagagijez	bagaitzate	—
		m.	bagaitzatek	bagajagijezak	bagieitzatek	—
		f.	bagaitzaten	bagajagijezan	bagieitzane	—

21. s' il nous avait—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	2	*r.*	baginzazu	bagengizuz	bagintzatzu	bagintzazü
		m.	baginzaak	bagengizak	bagintzak	bagintzak
		f.	baginzaan	bagengizan	bagintzan	bagintzan
	3	*i.*	baginza	bagengiz	bagintza	bagintza
		m.	baginzak	bagajengizak	bagientzak	—
		f.	baginzan	bagajengizan	bagientzan	—
P.	2	*i.*	baginzazute	bagengizubez	bagintzatzue	bagintzazie
	3	*i.*	baginzate	bagengijez	bagintzate	bagintze
		m.	baginzatek	bagajengijezak	bagientzatek	—
		f.	baginzaten	bagajengijezan	bagientzane	—

VOIX TRANSITIVE.

Temps n'appartenant qu'au dialecte biscaïen.

			7. IL NOUS AURA *Impératif Futur*	9. QU'IL NOUS AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU'IL NOUS EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL NOUS POURRA *Potentiel Futur*
S.	2	*r.*	gagikezuz	gagikezuzan	gengikezuzan	gaikezuz
		m.	gagikezak	gagikiazan	gengikiazan	gaikezak
		f.	gagikezan	gagikenazan	gengikenazan	gaikezan
	3	*i.*	gagikez	gagikezan	gengikezan	gaikez
		m.	gajegikezak	gajagikiazan	gajengikiazan	gajaikezak
		f.	gajegikezan	gajagikenazan	gajengikenazan	gajaikezan
P.	2	*i.*	gagikezubez	gagikezubezan	gengikezubezan	gaikezubez
	3	*i.*	gagikeez	gagikeezan	gengikeezan	gaikeez
		m.	gajegikeezak	gajagikeezan	gajengikeezan	gajaikeezak
		f.	gajegikeezan	gajagikenezan	gajengikenezan	gajaikeezan

			15. IL NOUS POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL NOUS POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S'IL NOUS A *Suppos. du potentiel Futur*	22. S'IL NOUS AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	2	*r.*	gineikezuz	gineikezuzan	bagagikezuz	bagengikezuz
		m.	gineikezak	gineikiazan	bagagikezak	bagengikezak
		f.	gineikezan	gineikenazan	bagagikezan	bagengikezan
	3	*i.*	gineikez	gineikezan	bagagikez	bagengikez
		m.	gajeikezak	gajeikiazan	bagajagikezak	bagajengikezak
		f.	gajeikezan	gajeikenazan	bagajagikezan	bagajengikezan
P.	2	*i.*	gineikezubez	gineikezubezan	bagagikezubez	bagengikezubez
	3	*i.*	gineikeez	gineikeezan	bagagikeez	bagengikeez
		m.	gajeikeezak	gajeikeezan	bagajagikeezak	bagajengikeezak
		f.	gajeikeezan	gajeikenezan	bagajagikeezan	bagajengikeezan

Temps n'appartenant qu'au dialecte souletin.

			23. NOUS EÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. NOUS EÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	2	*r.*	aiküntüzü	aikintzazü
		m.	aiküntük	aikintzak
		f.	aiküntün	aikintzan
	3	*i.*	aiküntü	aikintza
P.	2	*i.*	aiküntüzie	aikintzazie
	3	*i.*	aiküntie	aikintze

VOIX TRANSITIVE.

1. IL VOUS A—*Indicatif—Présent*

		Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	zaituztet	zaitubedaz	zaituztet	zütiet
	3	zaituzte	zaitubez	zaituzte	zütie
P.	1	zaituztegu	zaitubeguz	zaituztegu	zütiegü
	3	zaituzte	zaitubeez	zaituzte	zütie

2. IL VOUS AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	zinduztedan	zindubedazan	zintuztedan	züntiedan
	3	zinduzten	zindubezan	zintuzten	züntien
P.	1	zinduztegun	zindubeguzan	zintuztegun	züntiegün
	3	zinduzten	zindubeezan	zintuzten	züntien

3. IL VOUS AURA—*Indicatif—Futur*

S.	1	—	—	zaituzketet	zütükiet
	3	—	—	zaituzkete	zütükie
P.	1	—	—	zaituzketegu	zütükiegü
	3	—	—	zaituzkete	zütükieye

4. IL VOUS AURAIT—*Conditionnel—Présent*

S.	1	zinduteket	zindukeedaz	zintuzketet	züntükeyet
	3	zinduteke	zindukeez	zintuzkete	züntükie
P.	1	zindutekegu	zindukeeguz	zintuzketegu	züntükiegü
	3	zinduteke	zindukeeez	zintuzkete	züntükeye

5. IL VOUS AURAIT EUS—*Conditionnel—Passé*

S.	1	zindutekedan	zindukeedazan	zintuzketedan	züntükiedan
	3	zindutekean	zindukeezan	zintuzketen	züntüken
P.	1	zindutekeguan	zindukeeguzan	zintuzketegun	züntükiegün
	3	zindutekean	zindukeeezan	zintuzketen	züntükeyen

6. QU'IL VOUS AIT—*Impératif—Présent*

S.	3	bizaitzate	zagijez	bezaitzazte	—
P.	3	bizaitzate	zagijeez	bezaitzazte	—

8. QU'IL VOUS AIT—*Subjonctif—Présent*

S.	1	zaitzatedan	zagijedazan	zaitzaztedan	zitzedan
	3	zaitzaten	zagijezan	zaitzazten	zitzen
P.	1	zaitzategun	zagijeguzan	zaitzaztegun	zitzegün
	3	zaitzaten	zagijeezan	zaitzazten	zitzeyen

VOIX TRANSITIVE.

10. QU' IL VOUS EÛT—*Subjonctif—Passé*

		Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	zinzatedan	zengijedazan	zintzaztedan	zintzedan
	3	zinzaten	zengijezan	zintzazten	zintzen
P.	1	zinzategun	zengijeguzan	zintzaztegun	zintzegün
	3	zinzaten	zengijeezan	zintzazten	zintzayen

12. IL VOUS PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	1	zaitzaketet	zaijedaz	zaitzazketet	zitzakiet
	3	zaitzakete	zaijez	zaitzazkete	zitzakie
P.	1	zaitzaketegu	zaijeguz	zaitzazketegu	zitzakiegü
	3	zaitzakete	zaijeez	zaitzazkete	zitzakeye

14. IL VOUS POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	zintzaizteket	zineijedaz	zintzazketet	zentzakeyet
	3	zintzaizteke	zineijez	zintzazkete	zentzake
P.	1	zintzaiztekegu	zineijeguz	zintzazketegu	zentzakiegü
	3	zintzaizteke	zineijeez	zintzazkete	zintzakeye

16. IL VOUS POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	1	zintzaiztekedan	zineijedazan	zintzazketedan	zentzakiedan
	3	zintzaiztekean	zineijezan	zintzazketen	zintzaken
P.	1	zintzaiztekeguan	zineijeguzan	zintzazketegun	zentzakiegün
	3	zintzaiztekean	zineijeezan	zintzazketen	zentzakeyen

18. S' IL VOUS AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	bazindutet	bazindubedaz	bazintuztet	bazüntiet
	3	bazindute	bazindubez	bazintuzte	bazüntie
P.	1	bazindutegu	bazindubeguz	bazintuztegu	bazüntiegü
	3	bazindute	bazindubeez	bazintuzte	bazüntie

19. S' IL VOUS A—*Suppositif du potentiel—Présent*

S.	1	bazaitzatet	bazagijedaz	bazaitaztet	—
	3	bazaitzate	bazagijez	bazaitazte	—
P.	1	bazaitzategu	bazagijeguz	bazaitaztegu	—
	3	bazaitzate	bazagijeez	bazaitazte	—

21. S' IL VOUS AVAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	bazinzatet	bazengijedaz	bazintaztet	bazintzet
	3	bazinzate	bazengijez	bazintazte	baaintze
P.	1	bazinzategu	bazengijeguz	bazintaztegu	bazintzegü
	3	bazinzate	bazengijeez	bazintazte	bazintzaye

VOIX TRANSITIVE.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

		7. IL VOUS AURA *Impératif Futur*	9. QU' IL VOUS AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL VOUS EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL VOUS POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	—	zagikeedazan	zengikeedazan	zaikeedaz
	3	zagikeez	zagikeezan	zengikeezan	zaikeez
P.	1	—	zagikeeguzan	zengikeeguzan	zaikeeguz
	3	zagikeeez	zagikeeezan	zengikeeezan	zaikeeez
		15. IL VOUS POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL VOUS POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL VOUS A *Suppos. du potentiel Futur*	22 S' IL VOUS AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	zineikeedaz	zineikeedazan	bazagikeednz	bazengikeedaz
	3	zineikeez	zineikeezan	bazagikeez	bazengikeez
P.	1	zineikeeguz	zineikeeguzan	bazagikeeguz	bazengikeeguz
	3	zineikeeez	zineikeeezan	bazagikeeez	bazengikeeez

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

		23. VOUS EÛT-IL ! *—Optatif—Présent*	24. VOUS EÛT-IL ! *—Optatif—Futur*
S.	1	aitzüntiet	aitzintzot
	3	aitzüntie	aitzintze
P.	1	aitzüntiegü	aitzintzegü
	3	aitzüntie	aitzintzaye

VOIX TRANSITIVE.

1. IL LES A—*Indicatif—Présent*

			Guipuzcoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	ditut	ditudaz	ditut	dütüt
		m.	zetikat	jitubadaz	ditiat	ditiat
		f.	zetiñat	jitunadaz	ditinat	ditiñat
		r.	—	—	—	ditizüt
	2	*r.*	dituzu	dituzuz	ditutzu	dütüzü
		m.	dituk	dituzak	dituk	dütük
		f.	ditun	dituzan	ditun	dütün
	3	*i.*	ditu	dituz	ditu	dütü
		m.	zetik	jituzak	ditik	ditik
		f.	zetiñ	jituzan	ditin	ditin
		r.	—	—	—	ditizü
P.	1	*i.*	ditugu	dituguz	ditugu	dütügü
		m.	zetikagu	jitubaguz	ditiagu	ditiagü
		f.	zetiñagu	jitunaguz	ditinagu	ditiñagü
		r.	—	—	—	ditizügü
	2	*i.*	dituzute	dituzubez	ditutzue	dütüzie
	3	*i.*	dituzte	ditubez	dituzte	dütie
		m.	zetitek	jitubezak	ditiztek	ditie
		f.	zetiten	jitubezan	ditine	ditiñe
		r.	—	—	—	ditizie

2. IL LES AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*i.*	nituen	nituzan	nituen	nütian
		m.	nitukan	nitubazan	nitikan	nitia
		f.	nitunan	nitunazan	nitinan	nitiña
		r.	—	—	—	nitizün
	2	*r.*	ziñituen	zenduzan	zinituen	züntian
		m.	itukan	ituzan	hituen	ütian
		f.	itunan	itunazan	hituen	ütian
	3	*i.*	zituen	zituzan	zituen	zütian
		m.	zitukan	jitubazan	zitikan	zitia
		f.	zitunan	jitunazan	zitinan	zitiña
		r.	—	—	—	zitizün
P.	1	*i.*	giñituen	genduzan	ginituen	güntian
		m.	gindukan	gendubazan	ginitikan	gintia
		f.	gindunan	gendunazan	ginitinan	gintiña
		r.	—	—	—	gintizün
	2	*i.*	ziñituzten	zendubezan	zinituzten	züntien
	3	*i.*	zituzten	zitubezan	zituzten	zütien
		m.	zituekan	jitubezan	zitiztekan	zitieya
		f.	zituenan	jitunezan	zitiztenan	zitieña
		r.	—	—	—	zitizien

76

VOIX TRANSITIVE.

3. IL LES AURA—*Indicatif—Futur*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	—	—	dituzket	dütüket
		m.	—	—	zitizkeat	ditikeyat
		f.	—	—	zitizkenat	ditikeñat
		r.	—	—	—	ditikezüt
	2	*r.*	—	—	dituzketzu	dütükezü
		m.	—	—	dituzkek	dütükok
		f.	—	—	dituzken	dütüken
	3	*i.*	—	—	dituzke	dütüke
		m.	—	—	zitizkek	ditikek
		f.	—	—	zitizken	ditiken
		r.	—	—	—	ditikezü
P.	1	*i.*	—	—	dituzkegu	dütükegü
		m.	—	—	zitizkeagu	ditikeyagü
		f.	—	—	zitizkenagu	ditikeñagü
		r.	—	—	—	ditikezügü
	2	*i.*	—	—	dituzketzue	dütükezie
	3	*i.*	—	—	dituzkete	dütükeye
		m.	—	—	zitizketek	ditikeye
		f.	—	—	zitizkene	ditikeñe
		r.	—	—	—	ditikezie

4. IL LES AURAIT—*Conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nituke	neunkez	nituzke	nütüke
		m.	nituzkek	najeunkezak	nitizkek	nitikek
		f.	nituzken	najeunkezan	nitizken	nitiken
		r.	—	—	—	nitikezü
	2	*r.*	ziñituke	zeunkez	zinituzke	züntüke
		m.	ituzkek	eunkezak	hituzke	ütüke
		f.	ituzken	eunkezan	hituzke	ütüke
	3	*i.*	lituke	leukez	lituzke	lütüke
		m.	lituzkek	lajeukezak	litizkek	litikek
		f.	lituzken	lajeukezan	litizken	litiken
		r.	—	—	—	litikezü
P.	1	*i.*	giñituke	geunkez	ginituzke	güntüke
		m.	ginduzkek	gajeunkezak	ginitizkek	gintikek
		f.	ginduzken	gajeunkezan	ginitizken	gintiken
		r.	—	—	—	gintikezü
	2	*i.*	ziñitukete	zeunkeez	zinituzketé	züntukeye
	3	*i.*	litukete	leukeez	lituzkete	lütukeye
		m.	lituzketek	lajeukeezak	litizketek	litikeye
		f.	lituzketen	lajeukeezan	litizkene	litikeñe
		r.	—	—	—	litikezie

VOIX TRANSITIVE.

5. IL LES AURAIT EUS—*Conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nitukean	neunkezan	nituzkon	nütükian
		m.	nituzkokan	najeunkiazan	nitizkeyan	nitikeya
		f.	nituzkenan	najeunkenazan	nitizkenan	nitikeña
		r.	—	—	—	nitikezün
	2	*r.*	ziñitukean	zeunkezan	zinituzken	züntükian
		m.	ituzkekan	eunkiazan	hituzken	ütükian
		f.	ituzkenan	eunkenazan	hituzken	ütükian
	3	*i.*	zitukean	leukezan	zituzken	zütükian
		m.	zituzkekan	lajeukiazan	zitizkeyan	zitikeya
		f.	zituzkenan	lajeukenazan	zitizkenan	zitikeña
		r.	—	—	—	zitikezün
P.	1	*i.*	giñitukean	geunkezan	ginituzken	güntükian
		m.	ginduzkekan	gajeunkiazan	ginitizkeyan	gintikeya
		f.	ginduzkenan	gajeunkenazan	ginitizkenan	gintikeña
		r.	—	—	—	gintikezün
	2	*i.*	ziñituketean	zeunkeezan	zinituzketen	züntükeyen
	3	*i.*	zituketean	leukeezan	zituzketen	zütükien
		m.	zituzketekan	lajeukeezan	zitizketekan	zitikieya
		f.	zituzketenan	lajeukenezan	zitizketenan	zitikieña
		r.	—	—	—	zitikezien

6. QU' IL LES AIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	itzatzu	egizuz	zatzu	etzatzü
		m.	itzak	egizak	etzak	etzak
		f.	itzan	egizan	etzan	etzan
	3	*i.*	bitza	begiz	betza	bitza
		m.	—	bejegizak	—	—
		f.	—	hejegizan	—	—
P.	2	*i.*	itzatzute	egizubez	zatzuo	etzatzie
	3	*i.*	bitzate	begijez	hetzate	bitze
		m.	—	bejegijezak	—	—
		f.	—	bejegijezan	—	—

VOIX TRANSITIVE.

8. QU' IL LES AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	ditzadan	dagidazan	detzadan	detzadan
		m.	ditzakadan	jagijadazan	detzakadan	—
		f.	ditzanadan	jaginadazan	detzanadan	—
	2	*r.*	ditzazun	dagizuzan	detzatzun	detzatzün
		m.	itzakan	dagijazan	detzakan	detzaya
		f.	itzanan	daginazan	detzanan	detzaña
	3	*i.*	ditzan	dagizan	detzan	ditzan
		m.	ditzakan	jagijazan	detzakan	—
		f.	ditzanan	jaginazan	detzanan	—
P.	1	*i.*	ditzagun	dagiguzan	detzagun	detzagün
		m.	ditzakagun	jagijaguzan	detzakagun	—
		f.	ditzanagun	jaginaguzan	detzanagun	—
	2	*i.*	ditzazuten	dagizubezan	detzatzuen	detzatzien
	3	*i.*	ditzaten	dagijezan	detzaten	ditzen
		m.	ditzakaten	jagijeezak	detzatekan	—
		f.	ditzanaten	jaginezan	detzatenan	—

10. QU' IL LES EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*i.*	nitzan	nengizan	netzan	netzan
		m.	nitzakan	najengijazan	netzakan	—
		f.	nitzanan	najenginazan	netzanan	—
	2	*r.*	ziñitzan	zengizan	zinetzan	zenetzan
		m.	itzakan	engijazan	hetzan	etzan
		f.	itzanan	enginazan	hetzan	etzan
	3	*i.*	zitzan	legizan	zetzan	letzan
		m.	zitzakan	jegijazan	zetzakan	—
		f.	zitzanan	jeginazan	zetzanan	—
P.	1	*i.*	giñitzan	gengizan	ginetzan	genetzan
		m.	gintzakan	gajengijazan	ginetzakan	—
		f.	gintzanan	gajenginazan	ginetzanan	—
	2	*i.*	ziñitzaten	zengijezan	zinetzaten	zenetzen
	3	*i.*	zitzaten	legijezan	zetzaten	litzen
		m.	zitzakaten	jegijeezan	zetzatekan	—
		f.	zitzanaten	jeginezan	zetzatenan	—

VOIX TRANSITIVE.

12. IL LES PEUT—*Potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	ditzaket	daidaz	detzaket	detzaket
		m.	ditzakeat	jaijadaz	zetzakeat	detzakeyat
		f.	ditzakenat	jainadaz	zetzakenat	detzakeñat
		r.	—	—	—	detzakezüt
	2	*r.*	ditzakezu	daizuz	detzaketzu	detzakezü
		m.	itzakek	daizak	detzakek	detzakek
		f.	itzaken	daizan	detzaken	detzaken
	3	*i.*	ditzako	daiz	detzako	detzake
		m.	ditzakek	jaizak	zetzakek	ditzakek
		f.	ditzaken	jaizan	zetzaken	ditzaken
		r.	—	—	—	diteakezü
P.	1	*i.*	ditzakegu	daiguz	detzakegu	detzakegü
		m.	ditzakeagu	jaijaguz	zetzakeagu	detzakeyagü
		f.	ditzakenagu	jainaguz	zetzakenagu	detzakeñagü
		r.	—	—	—	detzakezügü
	2	*i.*	ditzakezute	daizubez	detzaketzue	detzakezie
	3	*i.*	ditzakete	daijez	detzakete	detzakeye
		m.	ditzaketek	jaijezak	zetzaketek	ditzakeye
		f.	ditzaketen	jaijezan	zetzakene	ditzakeñe
		r.	—	—	—	ditzakezie

14. IL LES POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nitzake	neiz	netzake	netzake
		m.	nitzakek	najeizak	netzakek	netzakek
		f.	nitzaken	najeizan	netzaken	netzaken
		r.	—	—	—	netzaketzü
	2	*r.*	ziñitzake	zineiz	zinetzake	zenetzake
		m.	itzakek	ineizak	hetzake	etzake
		f.	itzaken	ineizan	hetzake	etzake
	3	*i.*	litzake	leiz	letzake	letzake
		m.	litzakek	lajeizak	letzakek	letzakek
		f.	litzaken	lajeizan	letzaken	letzaken
		r.	—	—	—	letzaketzü
P.	1	*i.*	giñitzake	gineiz	ginetzake	genetzake
		m.	gintzakek	gaineizak	ginetzakek	genetzakek
		f.	gintzaken	gaineizan	ginetzaken	genetzaken
		r.	—	—	—	genetzaketzü
	2	*i.*	ziñitzakete	zineijez	zinetzakete	zenetzakeye
	3	*i.*	litzakete	leijez	letzakete	letzakeye
		m.	litzaketek	lajeijezak	letzaketek	letzakeye
		f.	litzaketen	lajeijezan	letzakene	letzakeñe
		r.	—	—	—	letzaketzie

80

VOIX TRANSITIVE.

16. IL LES POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nitzakean	neizan	netzaken	netzakian
		m.	nitzakekan	najeijazan	netzakeyan	netzakeya
		f.	nitzakenan	najeinazan	netzakenan	netzakeña
		r.	—	—	—	netzaketzün
	2	*r.*	ziñitzakean	zineizan	zinetzaken	zenetzakian
		m.	itzakekan	ineizan	hetzaken	etzakian
		f.	itzakenan	ineinazan	hetzaken	etzakian
	3	*i.*	zitzakean	leizan	zetzaken	zetzakian
		m.	zitzakekan	lajeijazan	zetzakeyan	zetzakeya
		f.	zitzakenan	lajeinazan	zetzakenan	zetzakeña
		r.	—	—	—	zetzaketzün
P.	1	*i.*	giñitzakean	gineizan	ginetzaken	genetzakian
		m.	giñitzakekan	gaineijazan	ginetzakeyan	genetzakeya
		f.	giñitzakenan	gaineinazan	ginetzakenan	genetzakeña
		r.	—	—	—	genetzaketzün
	2	*i.*	ziñitzaketean	zineijezan	zinetzaketen	zenetzakeyen
	3	*i.*	zitzaketean	leijezan	zetzaketen	zetzakeyen
		m.	zitzaketekan	lajeijezan	zetzaketeyan	zetzakieya
		f.	zitzaketenan	lajeinezan	zetzaketenan	zetzakieña
		r.	—	—	—	zetzakezien

18. S' IL LES AVAIT—*Supositif du conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	banitu	banituz	banitu	banütü
		m.	banituzak	banajituk	banitik	—
		f.	banituzan	banijitun	banitin	—
	2	*r.*	baziñitu	bazenduz	bazinitu	bazüntü
		m.	baituzak	baituk	bahitu	bahütü
		f.	baituzan	baitun	bahitu	bahütü
	3	*i.*	balitu	balituz	balitu	balütü
		m.	balituzak	balajituk	balitik	—
		f.	balituzan	balajitun	balitin	—
P.	1	*i.*	bagiñitu	bagenduz	baginitu	bagüntü
		m.	baginduzak	bagajenduzak	baginitik	—
		f.	baginduzan	bagajenduzan	baginitin	—
	2	*i.*	baziñituzte	bazendubez	bazinituzte	bazüntie
	3	*i.*	balituzte	balitubez	balituzto	balütie
		m.	balituzak	halajitubezak	balitiztek	—
		f.	balituzan	balajituhezan	balitine	—

VOIX TRANSITIVE.

19. S'IL LES A—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	baditzat	badagidaz	badetzat	—
		m.	baditzakat	bajagijadaz	badetzakat	—
		f.	baditzanat	bajaginadaz	badetzanat	—
	2	*r.*	baditzazu	badagizuz	badetzatzu	—
		m.	baitzak	badagizak	badetzak	—
		f.	baitzan	badagizan	badetzan	—
	3	*i.*	baditza	badagiz	badetza	—
		m.	baditzak	bajagizak	badetzak	—
		f.	baditzan	bajagizan	badetzan	—
P.	1	*i.*	baditzagu	badagiguz	badetzagu	—
		m.	baditzakagu	bajagijaguz	badetzakagu	—
		f.	baditzanagu	bajaginaguz	badetzanagu	—
	2	*i.*	baditzazute	badagizubez	badetzatzue	—
	3	*i.*	baditzate	badagijez	badetzate	—
		m.	baditzatek	bajagijezak	badetzatek	—
		f.	baditzaten	bajagijezan	badetzane	—

21. S'IL LES AVAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*i.*	banitza	banengiz	banetza	banitza
		m.	banitzak	banajengizak	banetzak	—
		f.	banitzan	banajengizan	banetzan	—
	2	*r.*	baziñitza	bazengiz	bazinetza	bazintza
		m.	baitzak	baengizak	bahetza	bahitza
		f.	baitzan	baengizan	bahetza	bahitza
	3	*i.*	balitza	balegiz	baletza	balitza
		m.	balitzak	bajegizak	baletzak	—
		f.	balitzan	bajegizan	baletzan	—
P.	1	*i.*	bagiñitza	bagengiz	baginetza	bagintza
		m.	bagintzak	bagajengizak	baginetzak	—
		f.	bagintzan	bagajengizan	baginetzan	—
	2	*i.*	baziñitzate	bazengijez	bazinetzate	bazintze
	3	*i.*	balitzate	balegijez	baletzate	balitze
		m.	balitzatek	bajegijezak	baletzatek	—
		f.	balitzaten	bajegijezan	baletzane	—

VOIX TRANSITIVE.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL LES AURA *Impératif Futur*	9. QU' IL LES AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL LES EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL LES POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*i.*	—	dagikedazan	nengikezan	daikedaz
		m.	—	jagikiadazan	najengikiazan	jaikiadaz
		f.	—	jagikenadazan	najengikenazan	jaikenadaz
	2	*r.*	egikezuz	dagikezuzan	zengikezan	daikezuz
		m.	egikezak	dagikiazan	engikiazan	daikezak
		f.	egikezan	dagikenazan	engikenazan	daikezan
	3	*i.*	begikez	dagikezan	legikezan	daikez
		m.	bejegikezak	jagikiazan	jegikiazan	jaikezak
		f.	bejegikezan	jagikenazan	jegikenazan	jaikezan
P.	1	*i.*	—	dagikeguzan	gengikezan	daikeguz
		m.	—	jagikiaguzan	gajengikiazan	jaikiaguz
		f.	—	jagikenaguzan	gajengikenazan	jaikenaguz
	2	*i.*	egikezubez	dagikezubezan	zengikeezan	daikezubez
	3	*i.*	begikeez	dagikeezan	legikeezan	daikeez
		m.	bejegikeezak	jagikeeezan	jegikeeczan	jaikeezak
		f.	bejegikeezan	jagikenezan	jegikenezan	jaikeezan

			15. IL LES POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL LES POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL LES A *Suppos. du potent. Futur*	22. S'IL LES AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	*i.*	neikez	neikezan	badagikedaz	banengikez
		m.	najeikezak	najeikinzan	bajagikiadaz	banajengikezak
		f.	najeikezan	najeikenazan	bajagikenadaz	banajengikezan
	2	*r.*	zineikez	zineikezan	badagikezuz	bazengikez
		m.	ineikezak	ineikinzan	badagikezak	baengikezak
		f.	ineikezan	ineikenazan	badagikezan	baengikezan
	3	*i.*	leikez	leikezan	badagikez	balegikez
		m.	lajeikezak	lajeikiazan	bajagikezak	bajegikezak
		f.	lajeikezan	lajeikenazan	bajagikezan	bajegikezan
P.	1	*i.*	gineikez	gineikezan	badagikeguz	bagengikez
		m.	gaineikezak	gaineikiazan	bajagikiaguz	bagajengikezak
		f.	gaineikezan	gaineikenazan	bajagikenaguz	bagajengikezan
	2	*i.*	zineikeez	zineikeezan	badagikezubez	bazengikeez
	3	*i.*	leikeez	leikeezan	badagikeez	balegikeez
		m.	lajeikeezak	lajeikeeczan	bajagikeezak	bajegikeezak
		f.	lajeikeezan	lajeikenezan	bajagikeezan	bajegikeezan

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. LES EÛT-IL ! *—Optatif—Présent*	24. LES EÛT-IL ! *—Optatif—Futur*
S.	1	*i.*	ainütü	ainitza
	2	*r.*	aitzüntü	aitzintza
		m.	ahütü	ahitza
		f.	ahütü	ahitza
	3	*i.*	ailütü	ailitza
P.	1	*i.*	aiküntü	aikintza
	2	*i.*	aitzüntie	aitzintze
	3	*i.*	ailütie	ailitze

VOIX TRANSITIVE À DEUX RÉGIMES.

OBSERVATIONS IMPORTANTES.

1. Les terminatifs masculins et féminins des tableaux qui précèdent et de ceux qui vont suivre, lorsqu'ils manquent au souletin, ne sont employés que rarement dans les trois autres dialectes. C'est même avec assez de peine que nous avons pu en constater l'existence en labourdin. Les terminatifs correspondants du guipuscoan et surtout ceux du biscaien sont moins difficiles à vérifier.

2. Les terminatifs à régime direct et à régime indirect à la fois ne peuvent présenter le régime direct qu'à la troisième personne, tandis que le régime indirect peut se rapporter à la troisième tout aussi bien qu'à la première et à la seconde. Il n'y a donc pas de terminatifs pour *tu m'as à lui, tu m'as à eux, il m'a à toi, il m'a à lui, il m'a à vous, il m'a à eux, vous m'avez à lui, vous m'avez à eux, ils m'ont à toi, ils m'ont à lui, ils m'ont à vous, ils m'ont à eux*, ni pour *je t'ai à lui, il t'a à moi, il t'a à lui, nous t'avons à lui, ils t'ont à lui* etc., ni pour *il nous a à lui, vous nous avez à eux* etc., ni enfin pour *il vous a à lui, il vous a à nous* etc., quoique les terminatifs *il t'a à moi, je t'ai à toi, tu t'as à lui, nous t'avons à vous, vous t'avez à nous, ils t'ont à moi, à toi, à lui, à nous, à vous, à eux* etc. soient d'un usage continuel. Il n'en a pas été toujours ainsi, et nous sommes heureux d'être à même de le prouver, en appelant pour la première fois l'attention des linguistes sur les terminatifs suivants extraits du Nouveau Testament traduit en basque par Jean de Liçarrague de Briscous et imprimé à La Rochelle en 1571. Nous mettons en regard la traduction en vieux français par les Pasteurs et Docteurs de l'Eglise de Genève sur laquelle a été calquée celle du traducteur labourdin. On verra par les exemples qui suivent que la conjugaison basque, quoique encore merveilleusement riche, n'en a pas moins perdu le tiers environ de ses terminatifs.

Edition de La Rochelle 1571.

Matth. 5. 25. Aicén adisquide eure partida contrastarequin fitetz, harequin bidean aiceno, ez**emón** eure partida contrastac iugeari, eta iugeac ez**emón** sargeantari, eta presoinean eçar ezadin.

Luc. 12. 58. Bada ioaiten aicenean eure partida contrastarequin magistratuagana, enseya adi bidean haren menetic ilkiten: tira ezeçançat iugeagana, eta iugeac eman **ieçon** sargeantari, eta sargeantac eçar ezeçan presoindéguian.

Joan. 18. 35. Ihardets eçan Pilatec, Ala ni Indu naiz? eure nationeac eta Sacrificadore principalec liuratu **arauté**: cer eguin duc?

Joan. 19-11. Ihardets eçan Iesusec, Ezuqua bothereric batre ene contra, baldin eman ezpalitzaic gainetic: halacotz, ni hiri liuratu **narauenac**, bekatu handiagoa dic.

Act. 20. 32. Eta orain-ere, anayeác, gommendatzen **cerauzquiotet** Iaincoari eta haren gratiaren hitzari, cein baita botheretsu çuen edificatzen acabatzeco, eta çuey saindu guciequin beretsgearen emaiteco.

Act. 25. 11. Ecen baldin gaizquiric eguin badut, eta deus herio mereci ducnic accommettitu badut, eztiát hiltzera refusatzen: baina baldin horiéc accusatzen nautenetarie deus ezpaila, nebore horiéy ecin eman **niecaqueec**: Cesargana appellatzen naue.

Rom. 7. 23. Baina badacusasat berce leguebat neure membroetan, ene adimenduco leguearen contra batailatzen denic, eta ene membroetan den bekatuaren leguearí gathibatzen **nerauconic**.

2 Cor. 11. 2. Ecen ielossi naiz çuręaz Iaincoaren ielosgoaz: ecen preparatu **cerauzquiotet** senhar bati (virgina castabat *bejala*) Christi, presenta çaitzatedançát.

Apoc. 1. 6. Ceinec onhetsi baiquaitu eta ikuci gure bekatuetarie bere odolaz: eta eguin **baicrauzquió**' Regue **eta** Sacrificadore Iainco bere Aitari: bari *bada* dela gloria eta indar secula seculacotz. Amen.

Apoc. 5. 9. Eta cantatzen çutén cantu berribat, cioitela. Digne aiz liburtären hurtzeco, eta haren rigulnén irequiteco: ecen sacrificatu içan aiz, eta redimitu **garauzcac**' Iaincoari eure odolaz, leinu, eta mihi, eta populu, eta natione orotaric.

Apoc. 5. 10. Eta eguin **guerauzcac**' gure Iaincoari regue **eta** sacrificadore: eta regnaturen diagu lurraren gainean.

Edition de La Rochelle 1616.

Sois bien tost d'accord avec ton adverse partie, tandis que tu es en chemin avec lui: de peur que ton adverse partie ne **te livre au** juge, et que le juge ne **te livre au** sergent, et que tu sois mis en prison.

Or quand tu vas au Magistrat avec ton adverse partie, mets peine en chemin d'estre delivré de lui: afin qu'il ne te tire devant le juge, et que le juge **te** livre à l'executeur, et que l'executeur ne te mette en prison.

Pilate respondit, Suis-ie Iuif? ta nation et les principaux Sacrificateurs **t'ont** livré **à moi**: qu'as tu fait?

Iesus respondit, Tu n'aurois puissance quelconque sur moi, s'il ne t'estoit donné d'enhaut: pour ceste cause **celui qui m'a** livré **à toi**, a plus grand peché.

Et maintenant, freres, **ie vous** recommande **à** Dieu, et à la parole de sa grace: lequel est puissant de parachever de vous edifier, et de vous donner heritage avec tous les Saincts.

Que si j'ai forfait, ou commis quelque chose digne de mort, ie ne refuse point de mourir: mais s'il n'est rien de cela dequoi ils m'accusent, nul ne **me peut** donner **à eux**: j'en appele à Cesar.

Mais ie voi une autre Loy en mes membres, batillant contre la Loy de mon entendement, et **me rendant** prisonnier **à** la Loy de peché, qui est en mes membres.

Car ie suis jaloux de vous d'une jalousie de Dieu: car **ie vous ai** appropriés **à** un seul mari, pour vous presenter *comme* une vierge chaste à Christ.

A celui qui nous a aimés et nous a lavés de nos pechés par son sang, et **nous a** faits Rois **et** Sacrificateurs **à** Dieu son pere: *voire* à lui *soit* gloire et force ès siecles des siecles, Amen.

Et chantoyent une chanson nouvelle, disans, Tu es digne de prendre le livre, et d'ouvrir les seaux d'icelui: car tu as esté occis, et **nous as** rachetés **à** Dieu par **ton** sang, de toute tribu, et langue, et peuple, et nation:

Et **nous as** faits Rois **et** Sacrificateurs **à** nostre Dieu: et nous regnerons sur la terre.

[1] Faut-il admettre que *gueraucac* et *guerauzcac* soient synonymes, ou bien doit on voir dans le dernier un terminatif à régime indirect de troisième personne et à deux régimes directs, dont le premier serait le g initial signifiant *nous*, et le second, se rapportant à plus d'une chose *regue eta sacrificadore*, serait représenté comme pluriel par le changement du premier *a* de *gueraucac* en *au*? Dans cette supposition qui reculerait de plus en plus les limites de la conjugaison basque jadis en usage on aurait comme équivalent français de *guerauzcac* "tu nous as à lui (plusieurs choses)", de *gueraucac* "tu nous as à lui" ou "tu nous as à lui (une seule chose)" et de *baicrauzquio*, forme causative de *gueraucac*, "il nous a lui (plusieurs choses)".

VOIX TRANSITIVE

1. IL ME L'A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	didazu	deustazu	dautazu	deitazü
		m.	didak	deustak	dautak	deitak
		f.	didan	deustan	dautan	deitan
	3	*i.*	dit	deust	daut	deit
		m.	zidak	jeustak	ziautak	ditak
		f.	zidan	jeustan	ziautan	ditan
		r.	—	—	—	ditazü
P.	2	*i.*	didazute	deustazube	dautazue	deitazie
	3	*i.*	didate	deuste	dautet	deitaye
		m.	zidatek	jeustek	ziautatek	ditaye
		f.	zidaten	jeustane	ziautane	ditañe
		r.	—	—	—	ditazie

2. IL ME L'AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	2	*r.*	ziñidan	zeustan	zinautazun	zeneitan
		m.	idakan	eustaan	hautakan	eitan
		f.	idanan	eustanan	hautanan	eitan
	3	*i.*	zidan	eustan	zautan	zeitan
		m.	zidakan	jeustan	ziautakan	zitaya
		f.	zidanan	jeustanan	ziautanan	zitaña
		r.	—	—	—	zitazün
P.	2	*i.*	ziñidaten	zeusten	zinautazuen	zeneitayen
	3	*i.*	zidaten	eusten	zautaten	zeitayen
		m.	zidakaten	jeusteen	ziautatekan	zitadieya
		f.	zidanaten	jeustanen	ziautatenan	zitadieña
		r.	—	—	—	zitadazien

3. IL ME L'AURA—*Indicatif—Futur*

S.	2	*r.*	—	—	dautazuke	deikedazü
		m.	—	—	dautakek	deikedak
		f.	—	—	dautaken	deikedan
	3	*i.*	—	—	daukot	deikct
		m.	—	—	ziaukeat	dikedak
		f.	—	—	ziaukenat	dikedan
		r.	—	—	—	dikedazü
P.	2	*i.*	—	—	dautazueke	deikedazie
	3	*i.*	—	—	dauketet	deikede
		m.	—	—	ziauketeat	dikedie
		f.	—	—	ziauketenat	dikedañe
		r.	—	—	—	dikedazie

À DEUX RÉGIMES.

1. IL ME LES A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Soulétin*
S.	2	*r.*	dizkidazu	deustasuz	dauzkidatzu	deiztatzü
		m.	dizkidak	deustazak	dauzkidak	deiztak
		f.	dizkidan	deustazan	dauzkidan	deiztan
	3	*i.*	dizkit	deustaz	dauzkit	deizt
		m.	zizkidak	jeustazak	ziauzkidak	diztak
		f.	zizkidan	jeustazan	ziauzkidan	diztan
		r.	—	—	—	diztatzü
P.	2	*i.*	dizkidazute	deustazubez	dauzkidatzue	deiztatzie
	3	*i.*	dizkidate	deustez	dauzkitet	deiztaye
		m.	zizkidatek	jeustezak	ziauzkidatek	diztaye
		f.	zizkidaten	jeustezan	ziauzkidane	diztañe
		r.	—	—	—	diztatzie

2. IL ME LES AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	2	*r.*	ziñizkidan	zeustazan	zinauzkidatzun	zeneiztan
		m.	izkidakan	eustazan	hauzkidakan	eiztan
		f.	izkidanan	eustanazan	hauzkidanan	eiztan
	3	*i.*	zizkidan	eustazan	zauzkidan	zeiztan
		m.	zizkidakan	jeustazan	ziauzkidakan	ziztaya
		f.	zizkidanan	jeustanazan	ziauzkidanan	ziztaña
		r.	—	—	—	ziztatzün
P.	2	*i.*	ziñizkidaten	zeustezan	zinauzkidatzuen	zeneiztayen
	3	*i.*	zizkidaten	eustezan	zauzkidaten	zeiztayen
		m.	zizkidakaten	jeusteezan	ziauzkidatekan	ziztadieya
		f.	zizkidanaten	jeustanezan	ziauzkidatenan	ziztadieña
		r.	—	—	—	ziztatzien

3. IL ME LES AURA—*Indicatif—Futur*

S.	2	*r.*	—	—	dauzkidatzuke	deizkedatzü
		m.	—	—	dauzkidakek	deizkedak
		f.	—	—	dauzkidaken	deizkedan
	3	*i.*	—	—	dauzkiket	deizket
		m.	—	—	ziauzkikeat	dizkedak
		f.	—	—	ziauzkikenat	dizkedan
		r.	—	—	—	dizkedatzü
P.	2	*i.*	—	—	dauzkidatzueke	deizkedatzie
	3	*i.*	—	—	dauzkiketet	deizkede
		m.	—	—	ziauzkitekeat	dizkedie
		f.	—	—	ziauzkitekenat	dizkedañe
		r.	—	—	—	dizkedatzie

VOIX TRANSITIVE

4. IL ME L' AURAIT—*Conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	ziñidake	zeusket	zinautazuke	zenciket
		m.	idakek	euskedak	hautakek	eiket
		f.	idaken	euskedan	hautaken	eiket
	3	*i.*	lidake	leusket	lauket	leiket
		m.	lidakek	lajeuskedak	laukeat	likedak
		f.	liduken	lajeuskedan	laukenat	likedan
		r.	—	—	—	likedazü
P.	2	*i.*	ziñidakete	zeuskede	zinautazueke	zeneikede
	3	*i.*	lidakete	leuskede	lauketet	leikede
		m.	lidaketek	lajeuskedek	lauketeat	likedaye
		f.	lidaketen	lajeuskedane	lauketenat	likednñe
		r.	—	—	—	likedazie

5. IL ME L' AURAIT EU—*Conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	ziñidakean	zeuskedan	zinautazuken	zeneikedan
		m.	idakekan	euskedaan	hautakeyan	eikedan
		f.	idakenan	euskedanan	hautakenan	eikedan
	3	*i.*	zidakean	leuskedan	zautaken	zeikedan
		m.	zidakekan	lajeuskedaan	zautakeyan	zikeda
		f.	zidakenan	lajeuskedanan	zautakenan	zikedaña
		r.	—	—	—	zikedaziin
P.	2	*i.*	ziñidaketean	zeuskeden	zinautazueken	zeneikeden
	3	*i.*	zidaketean	leuskeden	zautateken	zeikeden
		m.	zidaketekan	lajeuskedeen	zautatekeyan	zikedieya
		f.	zidaketenan	lajeuskedanen	zautatekenan	zikedieña
		r.	—	—	—	zikedazien

6. QU' IL ME L' AIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	zadazu	egidazu	ezadazu	izadazü
		m.	zadak	egidak	ezadak	izadak
		f.	zadan	egidan	ezadan	izadan
	3	*i.*	bizat	begit	biezat	bizat
		m.	—	bejegidak	—	—
		f.	—	bejegidan	—	—
P.	2	*i.*	zadazute	egidazube	ezadazue	izadazie
	3	*i.*	bizatet	begide	biezatet	bizade
		m.	—	bejegidek	—	—
		f.	—	bejegidane	—	—

À DEUX RÉGIMES.

4. IL ME LES AURAIT—*Conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	ziñizkidake	zeuskedaz	zinauzkidatzuke	zeneizket
		m.	izkidakek	euskedazak	hauzkidakek	eizket
		f.	izkidaken	euskedazan	hauzkidaken	eizket
	3	*i.*	lizkidake	leuskedaz	lauzkiket	leizket
		m.	lizkidakek	lajeuskedazak	lauzkikeat	lizkedak
		f.	lizkidaken	lajeuskedazan	lauzkikenat	lizkedan
		r.	—	—	—	lizkedatzü
P.	2	*i.*	ziñizkidakete	zeuskedez	zinauzkidatzueke	zeneikede
	3	*i.*	lizkidakete	leuskedez	lauzkiketet	leizkede
		m.	lizkidaketek	lajeuskedezak	lauzkiketeat	lizkedaye
		f.	lizkidaketen	lajeuskedezan	lauzkiketenat	lizkedañe
		r.	—	—	—	lizkedatzie

5. IL ME LES AURAIT EUS—*Conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	ziñizkidakean	zeuskedazan	zinauzkidatzuken	zeneizkedan
		m.	izkidakekan	euskedazan	hauzkidakeyan	eizkedan
		f.	izkidakenan	euskedanazan	hauzkidakenan	eizkedan
	3	*i.*	zizkidakean	leuskedazan	zauzkidaken	zeizkedan
		m.	zizkidakekan	lajeuskedazan	zauzkidakeyan	zitikeda
		f.	zizkidakenan	lajeuskedanazan	zauzkidakenan	zitikedaña
		r.	—	—	—	zitikedazün
P.	2	*i.*	ziñizkidaketean	zeuskedezan	zinauzkidatzueken	zeneizkeden
	3	*i.*	zizkidaketean	leuskedezan	zauzkidateken	zeizkeden
		m.	zizkidaketekan	lajeuzkedeezan	zauzkidatekeyan	zitikedieya
		f.	zizkidaketenan	lajeuskedanezan	zauzkidatekenan	zitikedieña
		r.	—	—	—	zitikedazien

6. QU'IL ME LES AIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	zazkidazu	egidazuz	etzadatzu	itzadatzü
		m.	zazkidak	egidazak	etzadak	itzadak
		f.	zazkidan	egidazan	etzadan	itzadan
	3	*i.*	bizazkit	begidaz	bietzat	hitzat
		m.	—	bejegidazak	—	—
		f.	—	bejegidazan	—	—
P.	2	*i.*	zazkidazute	egidazubez	etzadatzue	itzadatzie
	3	*i.*	bizazkitet	begidez	bietzatet	bitzade
		m.	—	bejegidezak	—	—
		f.	—	bejegidezan	—	—

VOIX TRANSITIVE

8. QU' IL ME L' AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	dizadazun	dagidazun	diezadazun	dizadazün
		m.	ezadakan	dagidan	diezadakan	dizada
		f.	ezadanan	dagidanan	diezadanan	dizadaña
	3	*i.*	dizadan	dagidan	diezadan	dizadan
		m.	dizadakan	jagidan	diezadakan	—
		f.	dizadanan	jagidanan	diezadanan	—
P.	2	*i.*	dizadazuten	dagidazuben	diezadazuen	dizadazien
	3	*i.*	dizadaten	dagiden	diezadaten	dizaden
		m.	dizadakaten	jagideen	diezadatekan	—
		f.	dizadanaten	jagidanen	diezadatenan	—

10. QU' IL ME L' EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	2	*r.*	ziñizadan	zengidan	ziniezadazun	zinizadan
		m.	enzadakan	engidan	hiezadakan	izadan
		f.	enzadanan	engidanan	hiezadanan	izadan
	3	*i.*	zizadan	legidan	ziezadan	lizadan
		m.	zizadakan	jegidan	ziezadakan	—
		f.	zizadanan	jegidanan	ziezadanan	—
P.	2	*i.*	ziñizadaten	zengiden	ziniezadazuen	zinizaden
	3	*i.*	zizadaten	legiden	ziezadaten	lizaden
		m.	zizadakaten	jegideen	ziezadatekan	—
		f.	zizadanaten	jegidanen	ziezadatenan	—

12. IL ME LE PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	2	*r.*	dizadakezu	daidazu	diezadazuke	dizakedazü
		m.	ezadakek	daidak	diezadakek	dizakedak
		f.	ezadaken	daidan	diezadanen	dizakedan
	3	*i.*	dizadake	dait	diezadake	dizakedat
		m.	dizadakek	jaidak	ziezadakek	dizakedak
		f.	dizadaken	jaidan	ziezadakon	dizakedan
		r.	—	—	—	dizakedazü
P.	2	*i.*	dizadakezute	daidazube	diezadazueke	dizakedazie
	3	*i.*	dizadakete	daide	diezadakete	dizakede
		m.	dizadaketek	jaidek	ziezadaketek	dizakedaye
		f.	dizadaketen	jaidane	ziezadakene	dizakedañe
		r.	—	—	—	dizakedazie

À DEUX RÉGIMES.

8. QU' IL ME LES AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	dizazkidazun	dagidazuzan	dietzadatzun	ditzadatzün
		m.	zazkidakan	dagidaazan	dietzadakan	ditzada
		f.	zazkidanan	dagidanazan	dietzadanan	ditzadaña
	3	*i.*	dizazkidan	dagidazan	dietzadan	ditzadan
		m.	dizazkidakan	jagidaazan	dietzadakan	—
		f.	dizazkidanan	jagidanazan	dietzadanan	—
P.	2	*i.*	dizazkidazuten	dagidazubezan	dietzadatzuen	ditzadatzien
	3	*i.*	dizazkidaten	dagidezan	dietzadaten	ditzaden
		m.	dizazkidakaten	jagideezan	dietzadatekan	—
		f.	dizazkidanaten	jagidanezan	dietzadatenan	—

10. QU' IL ME LES EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	2	*r.*	ziñizazkidan	zengidazan	zinietzadatzun	zinitzadan
		m.	izazkidakan	engidazan	hietzadakan	itzadan
		f.	izazkidanan	engidanazan	hietzadanan	itzadan
	3	*i.*	zizazkidan	legidazan	zietzadan	litzadan
		m.	zizazkidakan	jegidazan	zietzadakan	—
		f.	zizazkidanan	jegidanazan	zietzadanan	—
P.	2	*i.*	ziñizazkidaten	zengidezan	zinietzadatzuen	zinitzaden
	3	*i.*	zizazkidaten	legidezan	zietzadaten	litzaden
		m.	zizazkidakaten	jegideezan	zietzadatekan	—
		f.	zizazkidanaten	jegidanezan	zietzadatenan	—

12. IL ME LES PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	2	*r.*	ditzazkidakezu	daidazuz	dietzadatzuke	ditzakedatzü
		m.	zazkidakek	daidazak	dietzadakek	ditzakedak
		f.	zazkidaken	daidazan	dietzadaken	ditzakedan
	3	*i.*	ditzazkidake	daidaz	dietzadake	ditzakedat
		m.	ditzazkidakek	jaidazak	zietzadakek	ditzakedak
		f.	ditzazkidaken	jaidazan	zietzadaken	ditzakedan
		r.	—	—	—	ditzakedatzü
P.	2	*i.*	ditzazkidakezute	daidazubez	dietzadatzueke	ditzakedatzie
	3	*i.*	ditzazkidakete	daidez	dietzadakete	ditzakede
		m.	ditzazkidaketek	jaidezak	zietzadaketek	ditzakedaye
		f.	ditzazkidaketen	jaidezan	zietzadakene	ditzakeduñe
		r.	—	—	—	ditzakedatzie

90

VOIX TRANSITIVE

14. IL ME LE POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	ziñizadake	zineit	ziniezadazuke	zinizakedat
		m.	enzadakek	ineidak	hiezadakek	izakedat
		f.	enzadaken	ineidan	hiezadaken	izakedat
	3	*i.*	lizadake	leit	liezaket	lizakedat
		m.	lizadakek	lajeidak	liezakeat	lizakedak
		f.	lizadaken	lajeidan	liezakenat	lizakedan
		r.	—	—	—	lizakedazü
P.	2	*i.*	ziñizadakete	zineide	ziniezadazueke	zinizakede
	3	*i.*	lizadakete	leide	liezaketet	lizakedaye
		m.	lizadaketek	lajeidek	liezaketeat	lizakedaye
		f.	lizadaketen	lajeidane	liezaketenat	lizakedañe
		r.	—	—	—	lizakedazie

16. IL ME LE POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	ziñizadakean	zineidan	ziniezadazuken	zinizakedan
		m.	enzadakekan	ineidan	hiezadakeyan	izakedan
		f.	enzadakenan	ineidanan	hiezadakenan	izakedan
	3	*i.*	zizadakean	leidan	ziezadaken	zizakedan
		m.	zizadakekan	lajeidan	ziezadakeyan	zizakeda
		f.	zizadakenan	lajeidanan	ziezadakenan	zizakedaña
		r.	—	—	—	zizakedazün
P.	2	*i.*	ziñizadaketean	zineiden	ziniezadazueken	zinizakeden
	3	*i.*	zizadaketean	leiden	ziezadaketen	zezakeden
		m.	zizadaketekan	lajeiden	ziezadaketekan	zizakedeya
		f.	zizadaketenan	lajeidanen	ziezadaketenan	zizakedeña
		r.	—	—	—	zizakedezien

18. S' IL ME L' AVAIT—*Supposition du conditionnel—Présent*

S.	2	*r.*	baziñit	bazeust	bazinautazu	bazeneit
		m.	baidak	beeustak	bahautak	baheit
		f.	baidan	beeustan	bahautan	baheit
	3	*i.*	balit	baleust	balaut	baleit
		m.	balidak	balajeustak	balautak	—
		f.	balidan	balajeustan	balautan	—
P.	2	*i.*	baziñidate	bazeuste	bazinautazue	bazeneitade
	3	*i.*	balidate	baleuste	balautet	baleitade
		m.	balidatek	balajeustek	balauteat	—
		f.	balidaten	balajeustane	balautenat	—

À DEUX RÉGIMES.

14. IL ME LES POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	ziñitzazkidake	zineidaz	zinietzadatzuke	zinitzakedat
		m.	itzazkidakek	ineidazak	hietzadakek	itzakedat
		f.	itzazkidaken	ineidazan	hietzadaken	itzakedat
	3	*i.*	litzazkidake	leidaz	lietzaket	litzakedat
		m.	litzazkidakek	lajeidazak	lietzakeat	litzakedak
		f.	litzazkidaken	lajeidazan	lietzakenat	litzakedan
		r.	—	—	—	litzakedatzü
P.	2	*i.*	ziñitzazkidakote	zineidez	zinietzadatzueke	zinitzakede
	3	*i.*	litzazkidakete	leidez	lietzaketet	litzakedaye
		m.	litzazkidaketek	lajeidezak	lietzaketeat	litzakedaye
		f.	litzazkidaketen	lajeidezan	lietzaketenat	litzakedañe
		r.	—	—	—	litzakedatzie

16. IL ME LES POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	ziñitzazkidakean	zineidazan	zinietzadatzuken	zinitzakedan
		m.	itzazkidakekan	ineidazan	hietzadakeyan	itzakedan
		f.	itzazkidakenan	ineidanazan	hietzadakenan	itzakedan
	3	*i.*	zitzazkidakean	leidazan	zietzadaken	zitzakedan
		m.	zitzazkidakekan	lajeidazan	zietzadakeyan	zitzakeda
		f.	zitzazkidakenan	lajeidanazan	zietzadakenan	zitzakedaña
		r.	—	—	—	zitzakedazün
P.	2	*i.*	ziñitzazkidaketean	zineidezan	zinietzadatzueken	zinitzakeden
	3	*i.*	zitzazkidaketean	leidezan	zietzadaketen	zitzakeden
		m.	ziñitzazkidaketekan	lajeideezan	zietzadaketekan	zitzakedeya
		f.	ziñitzazkidaketenan	lajeidanezan	zietzadaketenan	zitzakedeña
		r.	—	—	—	zitzakedetzien

18. S' IL ME LES AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	2	*r.*	baziñizkit	bazeustaz	bazinauzkidatzu	bazeneitzat
		m.	balzkidak	beeustazak	bahauzkidak	baheizt
		f.	balzkidan	beeustazan	bahauzkidan	baheizt
	3	*i.*	balizkit	baleustaz	balnuzkit	baleitzat
		m.	balizkidak	balajeustazak	balauzkidak	—
		f.	balizkidan	balajeustazan	balauzkidan	—
P.	2	*i.*	baziñizkidate	bazeustez	bazinauzkidatzue	bazeneiztade
	3	*i.*	balizkidate	baleustez	balauzkitet	baleiztade
		m.	balizkidatek	balajeustezak	balauzkiteat	—
		f.	balizkidaten	balajeustezan	balauzkitenat	—

VOIX TRANSITIVE

19. S' IL ME L'A—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	badizadazu	badagidazu	badiezadazu	—
		m.	baezadak	badagidak	badiezadak	—
		f.	baezadan	badagidan	badiezadan	—
	3	*i.*	badizat	badagit	badiezat	—
		m.	badizadak	bajagidak	badiezadak	—
		f.	badizadan	bajagidan	badiezadan	—
P.	2	*i.*	badizadazute	badagidazube	badiezadazue	—
	3	*i.*	badizadate	badagide	badiezatet	—
		m.	badizadatek	bajagidek	badiezateat	—
		f.	badizadaten	bajagidane	badiezatenat	—

21. S' IL ME L' AVAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	2	*r.*	baziñizat	bazengit	baziniezadazu	bazinizat
		m.	baenzadak	baengidak	bahiezadak	bahizat
		f.	baenzadan	baengidan	bahiezadan	bahizat
	3	*i.*	balizat	balegit	baliezat	balizat
		m.	balizadak	bajegidak	baliezadak	—
		f.	balizadan	bajegidan	baliezadan	—
P.	2	*i.*	baziñizadate	bazengide	baziniezadazue	bazinizade
	3	*i.*	balizadate	balegide	baliezatet	balizade
		m.	balizadatek	bajegidek	baliezateat	—
		f.	balizadaten	bajegidane	baliezatenat	—

À DEUX RÉGIMES.

19. S' IL ME LES A—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscayen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	badizazkidazu	badagidazuz	badietzadatzu	—
		m.	bazazkidak	badagidazak	badietzadak	—
		f.	bazazkidan	badagidazan	badietzadan	—
	3	*i.*	badizazkit	badagidaz	badiętzat	—
		m.	badizazkidak	bajagidazak	badietzadak	—
		f.	badizazkidan	bajagidazan	badietzadan	—
P.	2	*i.*	badizazkidazute	badagidazubez	badietzadatzue	—
	3	*i.*	badizazkidate	badagidez	badietzatet	—
		m.	badizazkidatek	bajagidezak	badietzateat	—
		f.	badizazkidaten	bajagidezan	badietzatenat	—

21. S' IL ME LES AVAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	2	*r.*	baziñizazkit	bazengidaz	banietzadatzu	bazinitzat
		m.	baizazkidak	baengidazak	bahietzadak	bahitzat
		f.	baizazkidan	baengidazan	bahietzadan	bahitzat
	3	*i.*	balizazkit	balegidaz	balietzat	balitzat
		m.	balizazkidak	bajegidazak	balietzadak	—
		f.	balizazkidan	bajegidazan	balietzadan	—
P.	2	*i.*	baziñizazkidate	bazengidez	bazinietzadatzue	bazinitzade
	3	*i.*	balizazkidate	balegidez	balietzatet	balitzade
		m.	balizazkidatek	bajegidezak	balietzateat	—
		f.	balizazkidaten	bajegidezan	balietzatenat	—

VOIX TRANSITIVE

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaien.

			7. IL ME L' AURA *Impératif Futur*	9. QU' IL ME L' AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL ME L' EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL ME LE POURRA *Potentiel Futur*
S.	2	*r.*	egikedazu	dagikedazun	zengikedan	daikedazu
		m.	egikedak	dagikedan	engikedan	daikedak
		f.	egikedan	dagikedanan	engikedanan	daikedan
	3	*i.*	begiket	dagikedan	legikedan	daiket
		m.	bejegikedak	jagikedan	jegikedan	jaikedak
		f.	bejegikedan	jagikedanan	jegikedanan	jaikedan
P.	2	*i.*	egikedazube	dagikedazuben	zengikeden	daikedazube
	3	*i.*	begikede	dagikeden	legikeden	daikede
		m.	bejegikedek	jagikedeen	jegikedeen	jaikedek
		f.	bejegikedane	jagikedanen	jegikedanen	jaikedane

			15. IL ME LE POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL ME LE POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL ME L' A *Suppos. du potent. Futur*	22. S' IL ME L' AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	2	*r.*	zineiket	zineikedan	badagikedazu	bazengiket
		m.	ineikedak	ineikedan	badagikedak	baengikedak
		f.	ineikedan	ineikedanan	badagikedan	baengikedan
	3	*i.*	leiket	leikedan	badagiket	balegiket
		m.	lajeikedak	lajeikedan	bajagikedak	bajegikedak
		f.	lajeikedan	lajeikedanan	bajagikedan	bajegikedan
P.	2	*i.*	zineikede	zineikeden	badagikedazube	bazengikede
	3	*i.*	leikede	leikeden	badagikede	balegikede
		m.	lajeikedek	lajeikedeen	bajagikedek	bajegikedek
		f.	lajeikedane	lajeikedanen	bajagikedane	bajegikedane

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. ME L' EÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. ME L' EÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	2	*r.*	aitzeneit	aitzinizat
		m.	abeit	ahizat
		f.	aheit	ahizat
	3	*i.*	aileit	ailizat
P.	2	*i.*	aitzeneitade	aitzinizade
	3	*i.*	aileitade	ailizade

À DEUX RÈGIMES.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL ME LES AURA *Impératif Futur*	9. QU' IL ME LES AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL ME LES EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL ME LES POURRA *Potentiel Futur*
S.	2	*r.*	egikedazuz	dagikedazuzan	zengikedazan	daikedazuz
		m.	egikedazak	dagikedazan	engikedazan	daikedazak
		f.	egikedazan	dagikedanazan	engikedanazan	daikedazan
	3	*i.*	begikedaz	dagikedazan	legikedazan	daikedaz
		m.	bejegikedazak	jagikedazan	jegikedazan	jaikedazak
		f.	bejegikedazan	jagikedanazan	jegikedanazan	jaikedazan
P.	2	*i.*	egikedazubez	dagikedazubezan	zengikedezan	daikedazubez
	3	*i.*	begikedez	dagikedezan	legikedezan	daikedez
		m.	bejegikedezak	jagikedeezan	jegikedezan	jaikedezak
		f.	bejegikedezan	jagikedanezan	jegikedanezan	jaikedezan

			15. IL ME LES POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL ME LES POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL ME LES A *Suppos. du potent. Futur*	22. S'IL ME LES AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	2	*r.*	zineikedaz	zineikedazan	badagikeduzuz	bazengikedaz
		m.	ineikedazak	ineikedazan	badagikedazak	baengikedazak
		f.	ineikedazan	ineikedanazan	badagikedazan	baengikedazan
	3	*i.*	leikedaz	leikedazan	badagikedaz	balegikedaz
		m.	lajeikedazak	lajeikedazan	bajagikedazak	bajegikedazak
		f.	lajeikedazan	lajeikedanazan	bajagikedazan	bajegikedazan
P.	2	*i.*	zineikedez	zineikedezan	badagikedazubez	bazengikedez
	3	*i.*	leikedez	leikedezan	badagikedez	balegikedez
		m.	lajeikedezak	lajeikedaezan	bajagikedezak	bajegikedezak
		f.	lajeikedezan	lajeikedanezan	bajagikedezan	bajegikedazan

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. ME LES EÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. ME LES EÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	2	*r.*	aitzeneitzat	aitzinitzat
		f.	aheizt	ahitzat
		m.	aheizt	ahitzat
	3	*i.*	aileitzat	ailitzat
P.	2	*i.*	aitzeneiztade	aitzinitzade
	3	*i.*	aileiztade	ailitzade

VOIX TRANSITIVE

1. IL TE L'A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	dizut	deutsut	dautzut	deizüt
		m.	dikikat	deubat	dauat	deyat
		f.	dikiñat	deunat	daunat	deñat
	3	*r.*	dizu	deutsu	dautzu	deizü
		m.	dikik	deuba	dauk	deik
		f.	dikiñ	deuna	daun	deiñ
P.	1	*r.*	dizugu	deutsugu	dautzugu	deizügü
		m.	dikikagu	deubagu	dauagu	deyagü
		f.	dikiñagu	deunagu	daunagu	deñagü
	3	*r.*	dizute	deutsube	dautzute	deizie
		m.	dikitek	deubce	dautek	deye
		f.	dikiten	deunee	daune	deñe

2. IL TE L'AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*r.*	nizun	neutsun	nautzun	neizün
		m.	nikikan	neuban	naukan	neya
		f.	nikiñan	nounan	naunan	neña
	3	*r.*	zizun	eutsun	zautzun	zeizün
		m.	zikikan	euban	zaukan	zeya
		f.	zikiñan	eunan	zaunan	zeña
P.	1	*r.*	giñizun	gountsun	ginautzun	geneizün
		m.	ginkikan	geuban	ginaukan	geneya
		f.	ginkiñan	geunañ	ginaunan	geneña
	3	*r.*	zizuten	eutsuben	zautzuten	zeizien
		m.	zikikaten	eubeen	zautekan	zeyea
		f.	zikiñaten	euneen	zautonan	zeyeña

3. IL TE L'AURA—*Indicatif—Futur*

S.	1	*r.*	—	—	dautzuket	deikezüt
		m.	—	—	daukeat	deikeyat
		f.	—	—	daukenat	deikeñat
	3	*r.*	—	—	dautzuke	deikezü
		m.	—	—	daukek	deikek
		f.	—	—	dauken	deiken
P.	1	*r.*	—	—	dautzukegu	deikezügü
		m.	—	—	daukeagu	deikeyagü
		f.	—	—	daukenagu	deikeñagü
	3	*r.*	—	—	dautzukete	deikezie
		m.	—	—	dauketek	deikeye
		f.	—	—	daukene	deikeño

À DEUX RÉGIMES.

1. IL TE LES A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	dizkizut	deutsudaz	dauzkitzut	deitzüt
		m.	dizkikat	deubadaz	dauzkiat	deitzat
		f.	dizkiñat	deunadaz	dauzkinat	deitzañat
	3	*r.*	dizkizu	deutsuz	dauzkitzu	deitzü
		m.	dizkik	deubaz	dauzkik	deitzak
		f.	dizkiñ	deunaz	dauzkin	deitzan
P.	1	*r.*	dizkizugu	deutsuguz	dauzkitzugu	deitzügü
		m.	dizkikagu	deubaguz	dauzkiagu	deitzagü
		f.	dizkiñagu	deunaguz	dauzkinagu	deitzañagü
	3	*r.*	dizkizute	deutsubez	dauzkitzute	deitzie
		m.	dizkitek	deubeez	dauzkitek	deitzaye
		f.	dizkiten	deuneez	dauzkine	deitzañe

2. IL TE LES AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*r.*	nizkizun	neutsuzan	nauzkitzun	neitzün
		m.	nizkikan	neubazan	nauzkikan	neitzaya
		f.	nizkiñan	neunazan	nauzkinan	neitzaña
	3	*r.*	zizkizun	eutsuzan	zauzkitzun	zeitzün
		m.	zizkikan	eubazan	zauzkikan	zeitzaya
		f.	zizkiñan	eunazan	zauzkinan	zeitzaña
P.	1	*r.*	giñizkizun	geuntsuzan	ginauzkitzun	goneitzün
		m.	ginzkikan	geubazan	ginauzkikan	geneitzaya
		f.	ginzkiñan	geunazan	ginauzkinan	goneitzaña
	3	*r.*	zizkizuten	eutsubezan	zauzkitzuten	zeitzien
		m.	zizkikaten	eubeezan	zauzkitekan	zeitzeya
		f.	zizkiñaten	euneezan	zauzkitenan	zeitzeña

3. IL TE LES AURA—*Indicatif—Futur*

S.	1	*r.*	—	—	dauzkitzuket	deizketzüt
		m.	—	—	dauzkikeat	deizkeyat
		f.	—	—	dauzkikenat	deizkeñat
	3	*r.*	—	—	dauzkitzuke	deizketzü
		m.	—	—	dauzkikek	deizkek
		f.	—	—	dauzkiken	deizken
P.	1	*r.*	—	—	dauzkitzukegu	deizketzügü
		m.	—	—	dauzkikeagu	deizkeyagü
		f.	—	—	dauzkikenagu	deizkeñagü
	3	*r.*	—	—	dauzkitzukete	deizketzie
		m.	—	—	dauzkiketek	deizkeye
		f.	—	—	dauzkikene	deizkeñe

VOIX TRANSITIVE

4. IL TE L' AURAIT—*Conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	nizuke	neuskezu	nautzuke	neikezü
		m.	nikikek	neuskek	naukek	neikek
		f.	nikiken	neusken	nauken	neiken
	3	*r.*	lizuke	leuskezu	lautzuke	leikezü
		m.	likikek	euskek	laukek	leikek
		f.	likiken	eusken	lauken	leiken
P.	1	*r.*	giñizuke	geuskezu	ginautzuke	geneikezü
		m.	ginkikek	geuskek	ginaukek	geneikek
		f.	ginkiken	geusken	ginauken	geneiken
	3	*r.*	lizukete	leuskezube	lautzukete	leikezie
		m.	likiketek	euskeek	lauketek	leikeye
		f.	likiketen	euskene	laukene	leikeñe

5. IL TE L' AURAIT EU—*Conditionnel Passé*

S.	1	*r.*	nizukean	neuskezun	nautzuken	neikeziin
		m.	nikikekan	neuskian	naukeyan	neikeya
		f.	nikikenan	neuskenan	naukenan	neikeña
	3	*r.*	zizukean	leuskezun	zautzuken	zeikeziin
		m.	zikikekan	euskian	zaukeyan	zeikeya
		f.	zikikenan	euskenan	zaukenan	zeikeña
P.	1	*r.*	giñizukean	geuskezun	ginautzuken	geneikeziin
		m.	ginkikekan	geuskian	ginaukeyan	geneikeya
		f.	ginkikenan	geuskenan	ginaukenan	geneikeña
	3	*r.*	zizuketean	leuskezuben	zautzuteken	zeikezien
		m.	zikikeketen	euskeen	zautekeyan	zeikieya
		f.	zikikenaten	euskenen	zautokenan	zeikieña

6. QU' IL TE L' AIT—*Impératif—Présent*

S.	3	*r.*	bizazu	begizu	biezazu	bizazii
		m.	—	begik	biezak	bizak
		f.	—	begin	biezan	bizan
P.	3	*r.*	bizazute	begizube	biezazute	bizazie
		m.	—	begijek	biezatek	bizaye
		f.	—	begine	biezane	bizañe

À DEUX RÉGIMES.

4. IL TE LES AURAIT—*Conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	nizkizuke	neuskezuz	nauzkitzuke	neizketzü
		m.	nizkikek	neuskezak	nauzkikek	neizkek
		f.	nizkiken	neuskezan	nauzkiken	neizken
	3	*r.*	lizkizuke	leuskezuz	lauzkitzuke	leizketzü
		m.	lizkikek	euskezak	lauzkikek	leizkek
		f.	lizkiken	euskezan	lauzkiken	leizken
P.	1	*r.*	giñizkizuke	geuskezuz	ginauzkitzuke	geneizketzü
		m.	ginzkikek	geuskezak	ginauzkikek	geneizkek
		f.	ginzkiken	geuskezan	ginauzkiken	geneizken
	3	*r.*	lizkizukete	leuskezubez	lauzkitzuketc	leizketzie
		m.	lizkiketek	euskeczak	lauzkiketek	leizkeye
		f.	lizkiketen	euskeezan	lauzkikene	leizkeñe

5. IL TE LES AURAIT EUS—*Conditionnel—Passé*

S.	1	*r.*	nizkizukean	neuskezuzan	nauzkitzuken	neizketzün
		m.	nizkikekan	neuskiazan	nauzkikeyan	neizkeya
		f.	nizkikenan	neuskenazan	nauzkikenan	neizkeña
	3	*r.*	zizkizukean	leuskezuzan	zauzkitzuken	zeizketzün
		m.	zizkikekan	euskiazan	zauzkikeyan	zeizkeya
		f.	zizkikenan	euskenazan	zauzkikenan	zeizkeña
P.	1	*r.*	giñizkizukean	geuskezuzan	ginauzkitzuken	geneizketzün
		m.	ginkizkekan	geuskiazan	ginauzkikeyan	geneizkeya
		f.	ginkizkenan	geuskenazan	ginauzkikenan	geneizkeña
	3	*r.*	zizkizuketean	leuskezubezan	zauzkitzuteken	zeizketzien
		m.	zizkikekaten	euskeezan	zauzkitokeyan	zeizkieya
		f.	zizkikenaten	euskenezan	zauzkitekenan	zeizkieña

6. QU' IL TE LES AIT—*Impératif—Présent*

S.	3	*r.*	bizazkizu	begizuz	bietzatzu	bitzatzü
		m.	—	begizak	bietzak	bitzak
		f.	—	begizan	bietzan	bitzan
S.	3	*r.*	bizazkizute	begizubez	bietzatzute	bitzatzie
		m.	—	begijezak	bietzatek	bitzaye
		f.	—	begijezan	bietzane	bitzañe

VOIX TRANSITIVE

8. QU' IL TE L' AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	dizazudan	dagizudan	diezazudan	dizazüdan
		m.	dizakadan	dagijedan	diezakadan	dizayada
		f.	dizanadan	daginadan	diezanadan	dizañada
	3	*r.*	dizazun	dagizun	diezazun	dizazün
		m.	dizakan	dagijan	diezakan	dizaya
		f.	dizanan	daginan	diezanan	dizaña
P	1	*r.*	dizazugun	dagizugun	diezazugun	dizazügün
		m.	dizakagun	dagijagun	diezakagun	dizayagün
		f.	dizanagun	daginagun	diezanagun	dizañagün
	3	*r.*	dizazuten	dagizuben	diezazuten	dizazien
		m.	dizakaten	dagijeen	diezatekan	dizayen
		f.	dizanaten	daginen	diezatenan	dizañen

10. QU' IL TE L.' EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*r.*	nizazun	nengizun	niezazun	nizazün
		m.	nizakan	nengijan	niezakan	nizaya
		f.	nizanan	nenginan	niezanan	nizaña
	3	*r.*	zizazun	legizun	ziezazun	lizazün
		m.	zizakan	engijan	ziezakan	lizaya
		f.	zizanan	enginan	ziezanan	lizaña
P.	1	*r.*	giñizazun	gengizun	giniezazun	ginizazün
		m.	ginzakan	gengijan	giniezakan	ginizaya
		f.	ginzanan	genginan	giniezanan	ginizaña
	3	*r.*	zizazuten	legizuben	ziezazuten	lizazien
		m.	zizakaten	engijen	ziezatekan	lizayen
		f.	zizanaten	enginen	ziezatenan	lizañen

12. IL TE LE PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	1	*r.*	dizazuket	daizut	diezazuket	dizakezüt
		m.	dizakeat	daijat	diezakeat	dizakeyat
		f.	dizakenat	dainat	diezakenat	dizakeñat
	3	*r.*	dizazuke	daizu	diezazuke	dizakezü
		m.	dizakek	daik	diezakek	dizakek
		f.	dizaken	dain	diezaken	dizaken
P.	1	*r.*	dizazukegu	daizugu	diezazukegu	dizakezügü
		m.	dizakeagu	daijagu	diezakeagu	dizakeyngü
		f.	dizakenagu	dainagu	diezakenagu	dizakeñagü
	3	*r.*	dizazukete	daizube	diezazuketo	dizakezie
		m.	dizaketek	daijok	diezaketek	dizakeye
		f.	dizaketen	daine	diezakeno	dizakeñe

À DEUX RÉGIMES.

8. QU' IL TE LES AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Soulatin*
S.	1	*r.*	dizazkizudan	dagizudazan	dietzatzudan	ditzatzüdan
		m.	dizazkikadan	dagijadazan	dietzakadan	ditzayada
		f.	dizazkiñadan	daginadazan	dietzadanan	ditzañada
	3	*r.*	dizazkizun	dagizuzan	dietzatzun	ditzatzün
		m.	dizazkikan	dagijazan	dietzakan	ditzaya
		f.	dizazkiñan	daginazan	dietzanan	ditzaña
P.	1	*r.*	dizazkizugun	dagizuguzan	dietzatzugun	ditzatzügün
		m.	dizazkikagun	dagijaguzan	dietzakagun	ditzayagün
		f.	dizazkiñagun	daginaguzan	dietzanagun	ditzañagün
	3	*r.*	dizazkizuten	dagizubezan	dietzatzuten	ditzatzien
		m.	dizazkikaten	dagijeezan	dietzatekan	ditzayen
		f.	dizazkiñaten	daginezan	dietzatenan	ditzañen

10. QU' IL TE LES EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*r.*	nizazkizun	nengizuzan	nietzatzun	nitzatzün
		m.	nizazkikan	nengijazan	nietzakan	nitzaya
		f.	nizazkiñan	nenginazan	nietzanan	nitzaña
	3	*r.*	zizazkizun	legizuzan	zietzan	litzatzün
		m.	zizazkikan	engijazan	zietzakan	litzaya
		f.	zizazkiñan	enginazan	zietzanan	litzaña
P.	1	*r.*	giñizazkizun	gengizuzan	ginietzatzun	ginitzatzün
		m.	ginzazkikan	gengijazan	ginietzakan	ginitzaya
		f.	ginzazkiñan	genginazan	ginietzanan	ginitzaña
	3	*r.*	zizazkizuten	legizubezan	zietzatzuten	litzatzien
		m.	zizazkikaten	engijeezan	zietzatekan	litzayen
		f.	zizazkiñaten	enginezan	zietzatenan	litzañen

12. IL TE LES PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	1	*r.*	ditzazkizuket	daizudaz	dietzatzuket	ditzaketzüt
		m.	ditzazkikeat	daijadaz	dietzakeat	ditzakeyat
		f.	ditzazkikenat	dainadaz	dietzakenat	ditzakeñat
	3	*r.*	ditzazkizuke	daizuz	dietzatzuke	ditzaketzü
		m.	ditzazkikek	daizak	dietzakek	ditzakek
		f.	ditzazkiken	daizan	dietzaken	ditzaken
P.	1	*r.*	ditzazkizukegu	daizuguz	dietzatzukegu	ditzaketzügü
		m.	ditzazkikeagu	daijaguz	dietzakeagu	ditzakeyagü
		f.	ditzazkikenagu	dainaguz	dietzakenagu	ditzakeñagü
	3	*r.*	ditzazkizuketo	daizubez	dietzatzukete	ditzaketzie
		m.	ditzazkiketek	daijezak	dietzaketek	ditzakeye
		f.	ditzazkiketen	daijezan	dietzakene	ditzakeñe

VOIX TRANSITIVE

14. IL TE LE POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	nizazuke	neizu	niezazuke	nizakezü
		m.	nizakek	neijak	niezakek	nizakek
		f.	nizaken	neijan	niezaken	nizaken
	3	*r.*	lizazuke	leizu	liezazuke	lizakezü
		m.	lizakek	eijak	liezakek	lizakek
		f.	lizaken	eijan	liezaken	lizaken
P.	1	*r.*	giñizazuke	gineizu	giniezazuke	ginizakezü
		m.	ginzakek	gineijak	giniezakek	ginizakek
		f.	ginzaken	gineijan	giniezaken	ginizaken
	3	*r.*	lizazukete	leizube	liezazukete	lizakezie
		m.	lizaketek	eijek	liezaketek	lizakeye
		f.	lizaketen	eine	liezakene	lizakeñe

16. IL TE LE POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	1	*r.*	nizazukean	neizun	niezazuken	nezakeizün
		m.	nizakekan	neijan	niezukeyan	nezakeiya
		f.	nizakenan	neinan	niezakenan	nezakeiña
	3	*r.*	zizazukean	leizun	ziezazuken	zezakeizün
		m.	zizakekan	eijan	ziezakeyan	zezakeiya
		f.	zizakenan	einan	ziezakenan	zezakeiña
P.	1	*r.*	giñizazukean	gineizun	giniezazuken	genezakeizün
		m.	ginzakekan	gineijan	giniezakeyan	genezakeiya
		f.	ginzakenan	gineinan	giniezakenan	genezakeiña
	3	*r.*	zizazuketean	leizuben	ziezazuketen	zizakiezien
		m.	zizakekaten	eijeen	ziezaketekan	zizakieya
		f.	zizakenaten	einen	ziezaketenan	zizakieña

18. S' IL TE L' AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	*r.*	banizu	baneutsu	banautzu	baneizü
		m.	banikik	baneusk	banauk	baneik
		f.	banikin	baneun	banaun	baneiñ
	3	*r.*	balizu	baleutsu	balautzu	baleizü
		m.	balikik	baleusk	balauk	baleik
		f.	balikin	baleun	balaun	baleiñ
P.	1	*r.*	bagiñizu	begeuntsu	baginautzu	bageneizü
		m.	baginkik	bageusk	baginauk	bageneik
		f.	baginkin	bageun	baginaun	bageneiñ
	3	*r.*	balizute	baleutsube	balautzute	baleizie
		m.	balikitek	baleusakek	balautek	baleiye
		f.	balikiten	baleune	balaune	baleiñe

À DEUX RÉGIMES.

14. IL TE LES POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Soulsain*
S.	1	*r.*	nitzazkizuke	neizuz	nietzatzuke	nitzaketzü
		m.	nitzazkikek	neizak	nietzakek	nitzakek
		f.	nitzazkiken	neizan	nietzaken	nitzaken
	3	*r.*	litzazkizuke	leizuz	lietzatzuke	litzaketzü
		m.	litzazkikek	eizak	lietzakek	litzakek
		f.	litzazkiken	eizan	lietzaken	litzaken
P.	1	*r.*	giñitzazkizuke	gineizuz	ginietzatzuke	ginitzaketzü
		m.	gintzazkikek	gineizak	ginietzakek	ginitzakek
		f.	gintzazkiken	gineizan	ginietzaken	ginitzaken
	3	*r.*	litzazkizukete	leizubez	lietzatzukete	litzaketzie
		m.	litzazkiketek	eijezak	lietzaketek	litzakeye
		f.	litzazkiketen	eijezan	lietzakene	litzakeñe

16. IL TE LES POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	1	*r.*	nitzazkizukean	neizuzan	nietzatzuken	netzakeitzün
		m.	nitzazkikekan	neijazan	nietzakeyan	netzakeiya
		f.	nitzazkikenan	neinazan	nietzakenan	netzakeiña
	3	*r.*	zitzazkizukean	leizuzan	zietzatzuken	zetzakeitzün
		m.	zitzazkikekan	eijazan	zietzakeyan	zetzakeiya
		f.	zitzazkikenan	einazan	zietzakenan	zetzakeiña
P.	1	*r.*	giñitzazkizukean	gineizuzan	ginietzatzuken	genetzakeitzün
		m.	gintzazkikekan	gineijazan	ginietzakeyan	genetzakeiya
		f.	gintzazkikenan	gineinazan	ginietzakenan	genetzakeiña
	3	*r.*	zitzazkizuketean	leizubezan	zietzatzuketen	zitzakietzien
		m.	zitzazkikekaten	eijeezan	zietzaketekan	zitzakieya
		f.	zitzazkikenaten	einezan	zietzaketenan	zitzakieña

18. S' IL TE LES AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	*r.*	banizkizu	baneutsuz	banauzkitzu	baneitzü
		m.	banizkik	baneubaz	banauzkik	baneitzak
		f.	banizkin	baneunaz	banauzkin	baneitzan
	3	*r.*	balizkizu	baleutsuz	balauzkitzu	baleitzü
		m.	balizkik	baleubaz	balauzkik	baleitzak
		f.	balizkin	baleunaz	balauzkin	baleitzan
P.	1	*r.*	bagiñizkizu	bageuntsuz	baginauzkitzu	bageneitzu
		m.	baginzkik	bageubaz	baginauzkik	bageneitzak
		f.	baginzkin	bageunaz	baginauzkin	bageneitzan
	3	*r.*	balizkizute	baleutsubez	balauzkitzute	baleitzie
		m.	balizkitek	baleubeez	balauzkitek	baleitzaye
		f.	balizkiten	baleuneez	balauzkine	baleitzañe

VOIX TRANSITIVE

19. s' il te l' a—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*r.*	badizazut	badagizut	badiezazut	—
		m.	badizakat	badagijat	badiezakat	—
		f.	badizanat	badaginat	badiezanat	—
	3	*r.*	badizazu	badagizu	badiezazu	—
		m.	badizak	badagik	badiezak	—
		f.	badizan	badagin	badiezan	—
P.	1	*r.*	badizazugu	badagizugu	badiezazugu	—
		m.	badizakagu	badagijagu	badiezakagu	—
		f.	badizanagu	badaginagu	badiezanagu	—
	3	*r.*	badizazute	badagizube	badiezazute	—
		m.	badizatek	badagijek	badiezatek	—
		f.	badizaten	badagine	badiezane	—

21. s' il te l' avait—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*r.*	banizazu	banengizu	baniezazu	banizazü
		m.	banizak	banengik	baniezak	banizak
		f.	banizan	banengin	baniezan	banizan
	3	*r.*	balizazu	balegizu	baliezazu	balizazü
		m.	balizak	baengik	baliezak	balizak
		f.	balizan	baengin	baliezan	balizan
P.	1	*r.*	bagiñizazu	bagengizu	baginiezazu	baginizazü
		m.	baginzak	bagengik	baginiezak	baginizak
		f.	baginzan	bagengin	baginiezan	baginizak
	3	*r.*	balizazute	balegizube	baliezazute	balizazie
		m.	balizatek	baengijek	baliezatek	balizaye
		f.	balizaten	baengine	baliezane	balizañe

À DEUX RÉGIMES.

19. S' IL TE LES A—*Supposition du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscayen*	*Labourdin*	*Soulétin*
S.	1	*r.*	badizazkizut	badagizudaz	badietzatzut	—
		m.	badizazkikat	badagijadaz	badietzakat	—
		f.	badizazkinat	badaginadaz	badietzanat	—
	3	*r.*	badizazkizu	badagizuz	badietzatzu	—
		m.	badizazkik	badagizak	badietzak	—
		f.	badizazkin	badagizan	badietzan	—
P.	1	*r.*	badizazkizugu	badagizuguz	badietzatzugu	—
		m.	badizazkikagu	badagijaguz	badietzakagu	—
		f.	badizazkinagu	badaginaguz	badietzanagu	—
	3	*r.*	badizazkizute	badagizubez	badietzatzute	—
		m.	badizazkitek	badagijezak	badietzatek	—
		f.	badizazkiten	badagijezan	badietzane	—

21. S' IL TE LES AVAIT—*Supposition du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*r.*	banizazkizu	banengizuz	banietzatzu	banitzatzü
		m.	banizazkik	banengizak	banietzak	banitzak
		f.	banizazkin	banengizan	banietzan	banitzan
	3	*r.*	balizazkizu	balegizuz	balietzatzu	balitzatzü
		m.	balizazkik	baengizak	balietzak	balitzak
		f.	balizazkin	baengizan	balietzan	balitzan
P.	1	*r.*	bagiñizazkizu	bagengizuz	baginietzatzu	baginitzatzü
		m.	baginzazkik	bagengizak	baginietzak	baginitzak
		f.	baginzazkin	bagengizan	baginietzan	baginitzan
	3	*r.*	balizazkizute	balegizubez	balietzatzute	balitzatzie
		m.	balizazkitek	baengijezak	balietzatek	balitzaye
		f.	balizazkiten	baengijezan	balietzane	balitzañe

VOIX TRANSITIVE

Temps n'appartenant qu'au dialecte biscaïen.

			7. IL TE T'AURA *Impératif Futur*	9. QU'IL TE L'AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU'IL TE L'EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL TE LE POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*r.*	—	dagikezudan	nengikezun	daikezut
		m.	—	dagikiadan	nengikian	daikiat
		f.	—	dagikenadan	nengikenan	daikenat
	3	*r.*	begikezu	dagikezun	legikezun	daikezu
		m.	begikek	dagikian	engikian	daikek
		f.	begiken	dagikenan	engikenan	daiken
P.	1	*r.*	—	dagikezugun	gengikezun	daikezugu
		m.	—	dagikiagun	gengikian	daikiagu
		f.	—	dagikenagun	gengikenan	daikenagu
	3	*r.*	begikezube	dagikezuben	legikezuben	daikezube
		m.	begikeek	dagikecen	engikeeen	daikeek
		f.	begikene	dagikenen	engikenen	daikene

			15. IL TE LE POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL TE LE POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S'IL TE L'A *Suppos. du potent. Futur*	22. S'IL TE L'AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	*r.*	neikezu	neikezun	badagikezut	banengikezu
		m.	neikek	neikian	badagikiat	banengikek
		f.	neiken	neikenan	badagikenat	banengiken
	3	*r.*	leikezu	leikezun	badagikezu	balegikezu
		m.	eikek	eikian	badagikek	baengikek
		f.	eiken	eikenan	badagiken	baengiken
P.	1	*r.*	gineikezu	gineikezun	badagikezugu	bagengikezu
		m.	gineikek	gineikian	badagikiagu	bagengikek
		f.	gineiken	gineikenan	badagikenagu	bagengiken
	3	*r.*	leikezube	leikezuben	badagikezube	balegikezube
		m.	eikeek	eikeeen	badagikeek	baengikeek
		f.	eikene	eikenen	badagikene	baengikene

Temps n'appartenant qu'au dialecte souletin.

			23. TE L'EÛT-IL!—*Optatif—Présent*	24. TE L'EÛT-IL!—*Optatif—Futur*
S.	1	*r.*	aineizü	ainizazü
		m.	aineik	ainizak
		f.	ainein	ainizan
	3	*r.*	aileizü	ailizazü
		m.	aileik	ailizak
		f.	ailein	ailizan
P.	1	*r.*	aikeneizü	aikinizazü
		m.	aikeneik	aikinizak
		f.	aikenein	aikinizan
	3	*r.*	ailezie	ailizazie
		m.	aileyo	ailizaye
		f.	aileñe	ailizañe

À DEUX RÉGIMES.

Temps n'appartenant qu'au dialecte biscaïen.

			7. IL TE LES AURA *Impératif Futur*	9. QU'IL TE LES AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU'IL TE LES EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL TE LES POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*r.*	—	dagikezudazan	nengikezuzan	daikezudaz
		m.	—	dagikiadazan	nengikiazan	daikiadaz
		f.	—	dagikenadazan	nengikenazan	daikenadaz
	3	*r.*	begikezuz	dagikezuzan	legikezuzan	daikezuz
		m.	begikezak	dagikiazan	engikiazan	daikezak
		f.	begikezan	dagikenazan	engikenazan	daikezan
P.	1	*r.*	—	dagikezuguzan	gengikezuzan	daikezuguz
		m.	—	dagikiaguzan	gengikiazan	daikiaguz
		f.	—	dagikenaguzan	gengikenazan	daikenaguz
	3	*r.*	begikezubez	dagikezubezan	legikezubezan	daikezubez
		m.	begikeezak	dagikeeezan	engikeezan	daikeezak
		f.	begikeezan	dagikenezan	engikenezan	daikeezan

			15. IL TE LES POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL TE LES POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S'IL TE LES A *Suppos. du potentiel Futur*	22. S'IL TE LES AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	*r.*	neikezuz	neikezuzan	badagikezudaz	banengikezuz
		m.	neikezak	neikiazan	badagikiadaz	banengikezak
		f.	neikezan	neikenazan	badagikenadaz	banengikezan
	3	*r.*	leikezuz	leikezuzan	badagikezuz	balegikezuz
		m.	eikezak	eikiazan	badagikezak	baengikezak
		f.	eikezan	eikenazan	badagikezan	baengikezan
P.	1	*r.*	gineikezuz	gineikezuzan	badagikezuguz	bagengikezuz
		m.	gineikezak	gineikiazan	badagikiaguz	bagengikezak
		f.	gineikezan	gineikenazan	badagikenaguz	bagengikezan
	3	*r.*	leikezubez	leikezubezan	badagikezubez	balegikezubez
		m.	eikeezak	eikeeezan	badagikeezak	baengikeezak
		f.	eikeezan	eikenezan	badagikeezan	baengikeezan

Temps n'appartenant qu'au dialecte souletin.

			23. TE LES EÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. TE LES EÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	1	*r.*	aineitzü	ainitzatzü
		m.	aineitzak	ainitzak
		f.	aineitzan	ainitzan
	3	*r.*	aileitzü	ailitzatzü
		m.	aileitzak	ailitzak
		f.	aileitzan	ailitzan
P.	1	*r.*	aikeneitzü	aikinitzatzü
		m.	aikeneitzak	aikinitzak
		f.	aikeneitzan	aikinitzan
	3	*r.*	ailetzie	ailitzatzie
		m.	aileitzaye	ailitzaye
		f.	aileitzañe	ailitzañe

VOIX TRANSITIVE

1. IL LE LUI A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	diot	deutsat	diot	deyot
		m.	ziokat	jeutsaat	zioat	dioyat
		f.	zioñat	jeutsanat	zionat	dioñat
		r.	—	—	—	diozüt
	2	*r.*	diozu	deutsazu	diozu	deyozü
		m.	diok	deutsak	diok	deyok
		f.	dion	deutsan	dion	deyon
	3	*i.*	dio	deutsa	dio	deyo
		m.	ziok	jeutsak	ziok	diok
		f.	zion	jeutsan	zion	dion
		r.	—	—	—	diozü
P.	1	*i.*	diogu	deutsagu	diogu	deyogü
		m.	ziokagu	jeutsaagu	zioagu	dioyagü
		f.	zionagu	jeutsanagu	zionagu	dioñagü
		r.	—	—	—	diozügü
	2	*i.*	diozute	deutsazube	diozue	deyozie
	3	*i.*	diote	deutsee	diote	deyue
		m.	ziotek	jeutseek	ziotek	dioye
		f.	zioten	jeutsane	zione	dioño
		r.	—	—	—	diozie

2. IL LE LUI AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*i.*	nion	neutsan	nioen	neyon
		m.	niokan	najeutsaan	niokan	nioya
		f.	nionan	najeutsanan	nionan	nioña
		r.	—	—	—	niozün
	2	*r.*	ziñion	zeuntsan	zinioen	zeneyon
		m.	iokan	euntsaan	hioen	eyon
		f.	ionan	euntsanan	hioen	eyon
	3	*i.*	zion	eutsan	zioen	zeyon
		m.	ziokan	jeutsaan	ziokan	zioya
		f.	zionan	jeutsanan	zionan	zioña
		r.	—	—	—	ziozün
P.	1	*i.*	giñion	geuntsan	ginioen	geneyon
		m.	giñiokan	gajeutsaan	giniokan	ginioya
		f.	giñionan	gajeutsanan	ginionan	ginioña
		r.	—	—	—	giniozün
	2	*i.*	ziñioten	zeuntseen	zinioten	zeneyuen
	3	*i.*	zioten	eutseen	zioten	zeyuen
		m.	ziokaten	jeutseen	ziotekan	ziueya
		f.	zionaten	jeutsanen	ziotenan	ziueña
		r.	—	—	—	ziozien

À DEUX RÉGIMES.

1. IL LES LUI A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	dizkiot	deutsadaz	diotzat	deitzot
		m.	zizkiokat	jeutsaadaz	ziotzaat	diotzat
		f.	zizkionat	jeutsanadaz	ziotzanat	diotzañat
		r.	—	—	—	diotzüt
	2	*r.*	dizkiozu	deutsazuz	diotzatzu	deitzozü
		m.	dizkiok	deutsazak	diotzak	deitzok
		f.	dizkion	deutsazan	diotzan	deitzon
	3	*i.*	dizkio	deutsaz	diotza	deitzo
		m.	zizkiok	jeutsazak	ziotzak	ditzok
		f.	zizkion	jeutsazan	ziotzan	ditzon
		r.	—	—	—	ditzozü
P.	1	*i.*	dizkiogu	deutsaguz	diotzagu	deitzogü
		m.	zizkiokagu	jeutsaguz	ziotzagu	ditzoyagü
		f.	zizkionagu	jeutsanaguz	ziotzanagu	ditzonagü
		r.	—	—	—	ditzozügü
	2	*i.*	dizkiozute	deutsazubez	diotzatzue	deitzozie
	3	*i.*	dizkiote	deutseez	diotzate	deitzue
		m.	zizkiotek	jeutseezak	ziotzatek	ditzoye
		f.	zizkioten	jeutseezan	ziotzane	ditzoñe
		r.	—	—	—	ditzozie

2. IL LES LUI AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*i.*	nizkion	neutsazan	niotzan	neitzon
		m.	nizkiokan	najeutsaazan	niotzakan	nitzoya
		f.	nizkionan	najeutsanazan	niotzanan	nitzoña
		r.	—	—	—	nitzozün
	2	*r.*	ziñizkion	zeuntsazan	ziniotzan	zencitzon
		m.	izkiokan	euntsaazan	hiotzan	eitzon
		f.	izkionan	euntsanazan	hiotzan	eitzon
	3	*i.*	zizkion	eutsazan	ziotzan	zeitzon
		m.	zizkiokan	jeutsaazan	ziotzakan	zitzoya
		f.	zizkionan	jeutsanazan	ziotzanan	zitzoña
		r.	—	—	—	zitzozün
P.	1	*i.*	giñizkion	geuntsazan	giniotzan	geneitzon
		m.	giñizkiokan	gajeuntsaazan	giniotzakan	gintzoya
		f.	giñizkionan	gajeuntsanazan	giniotzanan	gintzoña
		r.	—	—	—	gintzozün
	2	*i.*	ziñizkioten	zeuntseezan	ziniotzaten	zeneitzuen
	3	*i.*	zizkioten	eutsezan	ziotzaten	zeitzuen
		m.	zizkiokaten	jeutseezan	ziotzatekan	zitzueya
		f.	zizkionaten	jeutsanezan	ziotzatenan	zitzueña
		r.	—	—	—	zitzozion

VOIX TRANSITIVE

3. IL LE LUI AURA—*Indicatif—Futur*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	—	—	diokot	deikot
		m.	—	—	ziokeat	dikioyat
		f.	—	—	ziokenat	dikioñat
		r.	—	—	—	dikiozüt
	2	*r.*	—	—	diokezu	deikozü
		m.	—	—	diokek	deikok
		f.	—	—	dioken	deikon
	3	*i.*	—	—	dioke	deiko
		m.	—	—	ziokek	dikiok
		f.	—	—	zioken	dikion
		r.	—	—	—	dikiozü
P.	1	*i.*	—	—	diokegu	deikogü
		m.	—	—	ziokeagu	dikioyagü
		f.	—	—	ziokenagu	dikioñagü
		r.	—	—	—	dikiozügü
	2	*i.*	—	—	diokezue	deikozie
	3	*i.*	—	—	diokete	deikoye
		m.	—	—	ziokotek	dikioye
		f.	—	—	ziokene	dikioñe
		r.	—	—	—	dikiozie

4. IL LE LUI AURAIT—*Conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nioke	neuskijo	nioke	neiko
		m.	niokek	najeuskijok	niokek	nikok
		f.	nioken	najeuskijon	nioken	nikon
		r.	—	—	—	nikozü
	2	*r.*	ziñioke	zeuskijo	zinioke	zeneiko
		m.	iokek	euskijok	hioke	eiko
		f.	ioken	euskijon	hioke	eiko
	3	*i.*	lioke	leuskijo	lioke	leiko
		m.	liokek	lajeuskijok	liokek	likok
		f.	lioken	lajeuskijon	lioken	likon
		r.	—	—	—	likozü
P.	1	*i.*	giñioke	geuskijo	ginioke	geneiko
		m.	giñiokek	gajeuskijok	giniokek	ginikok
		f.	giñioken	gajeuskijon	ginioken	ginikon
		r.	—	—	—	ginikozü
	2	*i.*	ziñiokete	zeuskijue	ziniokete	zeneikoye
	3	*i.*	liokete	leuskijue	liokete	leikoye
		m.	lioketek	lajeuskijuek	lioketek	likoye
		f.	liokoten	lajeuskijone	liokene	likoñe
		r.	—	—	—	likozie

À DEUX RÉGIMES.

3. IL LES LUI AURA—*Indicatif—Futur*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	—	—	diotzaket	deizkot
		m.	—	—	ziotzakeat	ditikioyat
		f.	—	—	ziotzakenat	ditikioñat
		r.	—	—	—	ditikiozüt
	2	*r.*	—	—	diotzaketzu	deizkotzü
		m.	—	—	diotzakek	deizkok
		f.	—	—	diotzaken	deizkon
	3	*i.*	—	—	diotzake	deizko
		m.	—	—	ziotzakek	dizkiok
		f.	—	—	ziotzaken	dizkion
		r.	—	—	—	dizkiotzü
P.	1	*i.*	—	—	diotzakegu	deizkogü
		m.	—	—	ziotzakeagu	ditikioyagü
		f.	—	—	ziotzakenagu	ditikioñagü
		r.	—	—	—	ditikiozügü
	2	*i.*	—	—	diotzaketzue	deizkotzie
	3	*i.*	—	—	diotzaketc	deizkoye
		m.	—	—	ziotzaketek	ditikioye
		f.	—	—	ziotzakene	ditikioñe
		r.	—	—	—	ditikiozie

4. IL LES LUI AURAIT—*Conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nizkioke	neuskijoz	niotzake	neizko
		m.	nizkiokek	najeuskijozak	niotzakek	nizkok
		f.	nizkioken	najeuskijozan	niotzaken	nizkon
		r.	—	—	—	nizkotzü
	2	*r.*	ziñizkioke	zeuskijoz	ziniotzake	zeneizko
		m.	izkiokek	euskijozak	hiotzake	eizko
		f.	izkioken	euskijozan	hiotzake	eizko
	3	*i.*	lizkioke	leuskijoz	liotzake	leizko
		m.	lizkiokek	lajeuskijozak	liotzakek	litzikok
		f.	lizkioken	lajeuskijozan	liotzaken	litzikon
		r.	—	—	—	litzikotzü
P.	1	*i.*	giñizkioke	geuskijoz	giniotzake	geneizko
		m.	giñizkiokek	gajeuskijozak	giniotzakek	gintzikok
		f.	giñizkioken	gajeuskijozan	giniotzaken	gintzikon
		r.	—	—	—	gintzikotzü
	2	*i.*	ziñizkiokete	zeuskijuez	ziniotzakete	zeneizkoye
	3	*i.*	lizkiokete	leuskijuez	liotzakete	leizkoye
		m.	lizkioketek	lajeuskijuezak	lietzaketek	litzikoye
		f.	lizkioketen	lajeuskijuezan	liotzakene	litzikoñe
		r.	—	—	—	litzikotzie

VOIX TRANSITIVE

5. IL LE LUI AURAIT EU—*Conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	niokean	neuskijon	nioken	neikon
		m.	niokokan	najeuskijuan	niokeyan	nikioya
		f.	niokenan	najeuskijonan	niokenan	nikioña
		r.	—	—	—	nikiozün
	2	*r.*	ziñiokean	zeuskijon	zinioken	zeneikon
		m.	iokekan	euskijuan	hioken	eikon
		f.	iokenan	euskijonan	hioken	eikon
	3	*i.*	ziokean	leuskijon	zioken	zeikon
		m.	ziokekan	lajeuskijuan	ziokeyan	zikioya
		f.	ziokenan	lajeuskijonan	ziokenan	zikioña
		r.	—	—	—	zikiozün
P.	1	*i.*	giñiokean	geuskijon	ginioken	geneikon
		m.	giñiokekan	gajeuskijuan	giniokeyan	ginikioya
		f.	giñiokenan	gajeuskijonan	giniokenan	ginikioña
		r.	—	—	—	ginikiozün
	2	*i.*	ziñioketean	zeuskijuen	zinioketen	zeneikuen
	3	*i.*	zioketean	leuskijuen	zioketen	zeikoyen
		m.	ziokẹkaten	lajeuskijueen	zioketekan	zikiueya
		f.	ziokenaten	lajeuskijonen	zioketenan	zikueña
		r.	—	—	—	zikozien

6. QU' IL LE LUI AIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	zayozu	egijozu	zozu	izozü
		m.	zayok	egijok	zok	izok
		f.	zayon	egijon	zon	izon
	3	*i.*	bizayo	begijo	biazo	bizo
		m.	—	bejegijok	—	—
		f.	—	bejegijon	—	—
P.	2	*i.*	zayozute	egijozube	zozue	izozie
	3	*i.*	bizayote	begijue	biazote	bizue
		m.	—	bejegijuek	—	—
		f.	—	bejegijone	—	—

À DEUX RÉGIMES.

5. IL LES LUI AURAIT EUS—*Conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nizkiokean	neuskijozan	niotzaken	neizkon
		m.	nizkiokekan	najeuskijuazan	niotzakeyan	nitikioya
		f.	nizkiokenan	najeuskijonazan	niotzakenan	nitikioña
		r.	—	—	—	nitikiozün
	2	*r.*	ziñizkiokean	zeuskijozan	ziniotzaken	zeneizkon
		m.	izkiokekan	euskijuazan	hiotzaken	eizkon
		f.	izkiokenan	euskijonazan	hiotzaken	eizkon
	3	*i.*	zizkiokean	leuskijozan	ziotzaken	zeizkon
		m.	zizkiokekan	lajeuskijuazan	ziotzakeyan	zitikioya
		f.	zizkiokenan	lajeuskijonazan	ziotzakenan	zitikioña
		r.	—	—	—	zitikiozün
P.	1	*i.*	giñizkiokean	geuskijozan	giniotzaken	geneizkon
		m.	giñizkiokekan	gajeuskijuazan	giniotzakeyan	gintikioya
		f.	giñizkiokenan	gajeuskijonazan	giniotzakenan	gintikioña
		r.	—	—	—	gintikiozün
	2	*i.*	ziñizkioketean	zeuskijuezan	ziniotzaketen	zeneizkuen
	3	*i.*	zizkioketean	leuskijuezan	ziotzaketen	zeizkoyen
		m.	zizkiokekaten	lajeuskijueezan	ziotzaketekan	zitikueya
		f.	zizkiokenaten	lajeuskijonezan	ziotzaketenan	zitikueña
		r.	—	—	—	zitikozien

6. QU' IL LES LUI AIT—*Indicatif—Présent*

S.	2	*r.*	zazkiozu	egijozuz	zotzu	itzotzü
		m.	zazkiok	egijozak	etzok	itzok
		f.	zazkion	egijozan	etzou	itzon
	3	*i.*	bizazkio	begijoz	biatzo	bitzo
		m.	—	bejegijozak	—	—
		f.	—	bejegijozan	—	—
P.	2	*i.*	zazkiozute	egijozubez	zotzue	itzotzie
	3	*i.*	bizazkiote	begijuez	biatzote	bitzue
		m.	—	bejegijuezak	—	—
		f.	—	bejegijuezan	—	—

VOIX TRANSITIVE

8. QU' IL LE LUI AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	dizayodan	dagijodan	diozadan	dizodan
		m.	dizayokadan	jagijuadan	diozakadan	—
		f.	dizayonadan	jagijonadan	diozanadan	—
	2	*r.*	dizayozun	dagijozun	diozazun	dizozün
		m.	izayokan	dagijuan	diozakan	dizoya
		f.	izayonan	dagijonan	diozanan	dizoña
	3	*i.*	dizayon	dagijon	diozan	dizon
		m.	dizayokan	jagijuan	diozakan	—
		f.	dizayonan	jagijonan	diozanan	—
P.	1	*i.*	dizayogun	dagijogun	diozagun	dizogün
		m.	dizayokagun	jagijuagun	diozakagun	—
		f.	dizayonagun	jagijonagun	diozanagun	—
	2	*i.*	dizayozuten	dagijozuben	diozazuen	dizozien
	3	*i.*	dizayoten	dagijuen	diozaten	dizuen
		m.	dizayokaten	jagijueen	diozatekan	—
		f.	dizayonaten	jagijonen	diozatenan	—

10. QU' IL LE LUI EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*i.*	nizayon	nengijon	niozan	nizon
		m.	nizayokan	najengijuan	niozakan	—
		f.	nizayonan	najengijonan	niozanan	—
	2	*r.*	ziñizayon	zengijon	ziniozan	zinizon
		m.	izayokan	engijuan	hiozan	izon
		f.	izayonan	engijonan	hiozan	izon
	3	*i.*	zizayon	legijon	ziozan	lizon
		m.	zizayokan	jegijuan	ziozakan	—
		f.	zizayonan	jegijonan	ziozanan	—
P.	1	*i.*	giñizayon	gengijon	giniozan	ginizon
		m.	ginzayokan	gajengijuan	giniozakan	—
		f.	ginzayonan	gajengijonan	giniozanan	—
	2	*i.*	ziñizayoten	zengijuen	ziniozaten	zinizuen
	3	*i.*	zizayoten	legijuen	ziozaten	lizuen
		m.	zizayokaten	jegijueen	ziozatekan	—
		f.	zizayonaten	jegijonen	ziozatenan	—

À DEUX RÉGIMES.

8. QU' IL LES LUI AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	dizazkiodan	dagijodazan	diotzadan	ditzodan
		m.	dizazkiokadan	jagijuadazan	diotzakadan	—
		f.	dizazkionadan	jagijonedazan	diotzanadan	—
	2	*r.*	dizazkiozun	dagijozuzan	diotzatzun	ditzotzün
		m.	izazkiokan	dagijuazan	diotzakun	ditzoya
		f.	izazkionan	dagijonazan	diotzanan	ditzoña
	3	*i.*	dizazkion	dagijozan	diotzan	ditzon
		m.	dizazkiokan	jagijuazan	diotzakan	—
		f.	dizazkionan	jagijonazan	diotzanan	—
P.	1	*i.*	dizazkiogun	dagijoguzan	diotzagun	ditzogün
		m.	dizazkiokagun	jagijuaguzan	diotzakagun	—
		f.	dizazkionagun	jagijonaguzan	diotzanagun	—
	2	*i.*	dizazkiozuten	dagijozubezan	diotzatzuen	ditzotzien
	3	*i.*	dizazkioten	dagijuezan	diotzaten	ditzuen
		m.	dizazkiokaten	jagijueezan	diotzatekan	—
		f.	dizazkionaten	jagijonezan	diotzatenan	—

10. QU' IL LES LUI EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*i.*	nizazkion	nengijozan	niotzan	nitzon
		m.	nizazkiokan	najengijuazan	niotzakun	—
		f.	nizazkionan	najengijonazan	niotzanan	—
	2	*r.*	ziñizazkion	zengijozan	ziniotzan	zinitzon
		m.	izazkiokan	engijuazan	hiotzan	itzon
		f.	izazkionan	engijonazan	hiotzan	itzon
	3	*i.*	zizazkion	legijozan	ziotzan	litzon
		m.	zizazkiokan	jegijuazan	ziotzakan	—
		f.	zizazkionan	jegijonazan	ziotzanan	—
P.	1	*i.*	giñizazkion	gengijozan	giniotzan	ginitzon
		m.	ginzazkiokan	gajengijuazan	giniotzakan	—
		f.	ginzazkionan	gajengijonazan	giniotzanan	—
	2	*i.*	ziñizazkioten	zengijuezan	ziniotzaten	zinitzuen
	3	*i.*	zizazkioten	legijuezan	ziotzaten	litzuen
		m.	zizazkiokaten	jegijueezan	ziotzatekan	—
		f.	zizazkionaten	jegijonezan	ziotzatenan	—

VOIX TRANSITIVE

12. IL LE LUI PEUT—*Potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	dizayoket	daijot	diozaket	dizakiot
		m.	dizayokeat	jaijuat	ziozakeat	dizakioyat
		f.	dizayokenat	jaijonat	ziozakenat	dizakioñat
		r.	—	—	—	dizakiozüt
	2	*r.*	dizayokezu	daijozu	diozakezu	dizakozü
		m.	izayokek	daijok	diozakek	dizakok
		f.	izayoken	daijon	diozaken	dizakon
	3	*i.*	dizayoke	daijo	diozake	dizakio
		m.	dizayokek	jaijok	ziozakek	dizakiok
		f.	dizayoken	jaijon	ziozaken	dizakion
		r.	—	—	—	dizakiozü
P.	1	*i.*	dizayokegu	daijogu	diozakegu	dizakiogü
		m.	dizayokeagu	jaijuagu	ziozakeagu	dizakioyagü
		f.	dizayokenagu	jaijonagu	ziozakenagu	dizakioñagü
		r.	—	—	—	dizakiozügü
	2	*i.*	dizayokezute	daijozube	diozakezue	dizakozie
	3	*i.*	dizayokete	daijue	diozakete	dizakioye
		m.	dizayoketek	jaijuek	ziozaketek	dizakioye
		f.	dizayoketen	jaijone	ziozakene	dizakioñe
		r.	—	—	—	dizakiozie

14. IL LE LUI POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nizayoke	neijo	niozake	nizakio
		m.	nizayokek	najeijok	niozakek	nizakiok
		f.	nizayoken	najeijon	niozaken	nizakion
		r.	—	—	—	nizakiozü
	2	*r.*	ziñizayoke	zineijo	ziniozake	zinizakio
		m.	izayokek	inoijok	hiozake	izakio
		f.	izayoken	ineijon	hiozake	izakio
	3	*i.*	lizayoke	leijo	liozake	lizakio
		m.	lizayokek	lajeijok	liozakek	lizakiok
		f.	lizayoken	lajeijon	liozaken	lizakion
		r.	—	—	—	lizakiozü
P.	1	*i.*	giñizayoke	gineijo	giniozako	ginizakio
		m.	ginzayokek	gaineijok	giniozakek	ginizakiok
		f.	ginzayoken	gaineijon	giniozaken	ginizakion
		r.	—	—	—	ginizakiozü
	2	*i.*	ziñizayokete	zineijue	ziniozakete	zinizakioye
	3	*i.*	lizayoketo	leijue	liozakete	lizakioye
		m.	lizayoketek	lajeijuek	liozaketek	lizakioye
		f.	lizayoketen	lajeijone	liozakene	lizakioñe
		r.	—	—	—	lizakiozie

À DEUX RÉGIMES.

12. IL LES LUI PEUT—*Potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	ditzazkioket	daijodaz	diotzaket	ditzakiot
		m.	ditzazkiokeat	jaijuadaz	ziotzakeat	ditzakioyat
		f.	ditzazkiokenat	jaijonadaz	ziotzakenat	ditzakioñat
		r.	—	—	—	ditzakiotzüt
	2	*r.*	ditzazkiokezu	daijozuz	diotzakotzu	ditzakotzü
		m.	itzazkiokek	daijozak	diotzakek	ditzakok
		f.	itzazkioken	daijozan	diotzaken	ditzakon
	3	*i.*	ditzazkioke	daijoz	diotzake	ditzakio
		m.	ditzazkiokek	jaijozak	ziotzakek	ditzakiok
		f.	ditzazkioken	jaijozan	ziotzaken	ditzakion
		r.	—	—	—	ditzakiotzü
P.	1	*i.*	ditzazkiokegu	daijoguz	diotzakegu	ditzakiogü
		m.	ditzazkiokeagu	jaijuaguz	ziotzakeagu	ditzakioyagü
		f.	ditzazkiokenagu	jaijonaguz	ziotzakenagu	ditzakioñagü
		r.	—	—	—	ditzakiotzügü
	2	*i.*	ditzazkiokezute	daijozubez	diotzaketzue	ditzakotzie
	3	*i.*	ditzazkiokete	daijuez	diotzakete	ditzakioye
		m.	ditzazkioketek	jaijuezak	ziotzaketek	ditzakioye
		f.	ditzazkioketen	jaijuezan	ziotzakene	ditzakioñe
		r.	—	—	—	ditzakiotzie

14. IL LES LUI POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nitzazkioke	neijoz	niotzake	nitzakio
		m.	nitzazkiokek	najeijozak	niotzakek	nitzakiok
		f.	nitzazkioken	najeijozan	niotzaken	nitzakion
		r.	—	—	—	nitzakiotzü
	2	*r.*	ziñitzazkioke	zineijoz	ziniotzake	zinitzakio
		m.	itzazkiokek	ineijozak	hiotzake	itzakio
		f.	itzazkioken	ineijozan	hiotzake	itzakio
	3	*i.*	litzazkioke	leijoz	liotzake	litzakio
		m.	litzazkiokek	lajeijozak	liotzakek	litzakiok
		f.	litzazkioken	lajeijozan	liotzaken	litzakion
		r.	—	—	—	litzakiotzü
P.	1	*i.*	giñitzazkioke	gineijoz	giniotzake	ginitzakio
		m.	gintzazkiokek	gaineijozak	giniotzakek	ginitzakiok
		f.	gintzazkioken	gaineijozan	giniotzaken	ginitzakion
		r.	—	—	—	ginitzakiotzü
	2	*i.*	ziñitzazkiokete	zineijuez	ziniotzakete	zinitzakioye
	3	*i.*	litzazkiokete	leijuez	liotzakete	litzakioye
		m.	litzazkioketek	lajeijuezak	liotzaketek	litzakioye
		f.	litzazkioketen	lajeijuezan	liotzakene	litzakioñe
		r.	—	—	—	litzakiotzie

VOIX TRANSITIVE

16. IL LE LUI POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nizayokean	neijon	niozaken	nezakion
		m.	nizayokekan	najeijuan	niozakeyan	nizakioya
		f.	nizayokenan	najeijonan	niozakenan	nizakioña
		r.	—	—	—	nizakiozün
	2	*r.*	ziñizayokean	zineijon	ziniozaken	zinizakion
		m.	izayokekan	ineijuan	hiozaken	izakion
		f.	izayokenan	ineijonan	hiozaken	izakion
	3	*i.*	zizayokean	leijon	ziozaken	zezakion
		m.	zizayokekan	lajeijuan	ziozakeyan	zezakioya
		f.	zizayokenan	lajeijonan	ziozakenan	zezakioña
		r.	—	—	—	zezakiozün
P.	1	*i.*	giñizayokean	gineijon	giniozaken	gonczakion
		m.	ginzayokekan	gaineijuan	giniozakeyan	ginizakioya
		f.	ginzayokenan	gaineijonan	giniozakenan	ginizakioña
		r.	—	—	—	ginizakiozün
	2	*i.*	ziñizayoketean	zineijuen	ziniozaketen	zinizakioyen
	3	*i.*	zizayoketean	leijuen	ziozaketen	zezakioyen
		m.	zizayokekaten	lajeijueen	ziozaketekan	zizakiueya
		f.	zizayokenaten	lajeijonen	ziozakenan	zizakiueña
		r.	—	—	—	zizakiozien

18. S' IL LE LUI AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	banio	baneutso	banio	baneyo
		m.	baniok	banajeutsok	baniok	—
		f.	banion	banajeutson	banion	—
	2	*r.*	baziñio	bazeuntso	bazinio	bazeneyo
		m.	baiok	beeuntsok	bahio	baheyo
		f.	baion	beeuntson	bahio	baheyo
	3	*i.*	balio	haleutso	balio	baleyo
		m.	baliok	balajeutsok	baliok	—
		f.	balion	halajeutson	balion	—
P.	1	*i.*	bagiñio	bageuntso	baginio	bageneyo
		m.	bagiñiok	bagajeuntsok	baginiok	—
		f.	bagiñiok	bagajeuntson	baginion	—
	2	*i.*	baziñiote	bazeuntsee	baziniote	bazenozie
	3	*i.*	baliote	baleutsee	baliote	baleyue
		m.	baliotek	balajeutseek	baliotek	—
		f.	balioten	balajeutsene	balione	—

À DEUX RÉGIMES.

16. IL LES LUI POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nitzazkiokean	neijozan	niotzaken	netzakion
		m.	nitzazkiokekan	najeijuazan	niotzakeyan	nitzakioya
		f.	nitzazkiokenan	najeijonazan	niotzakenan	nitzakioña
		r.	—	—	—	nitzakiotzün
	2	*r.*	ziñitzazkiokean	zineijozan	ziniotzaken	zinitzakion
		m.	itzazkiokekan	incijuazan	hiotzaken	itzakion
		f.	itzazkiokenan	ineijonazan	hiotzaken	itzakion
	3	*i.*	zitzazkiokean	leijozan	ziotzaken	zetzakion
		m.	zitzazkiokekan	lajeijuazan	ziotzakeyan	zetzakioya
		f.	zitzazkiokenan	lajeijonazan	ziotzakenan	zetzakioña
		r.	—	—	—	zetzakiotzün
P.	1	*i.*	giñitzazkiokean	gineijozan	giniotzaken	genetzakion
		m.	gintzazkiokekan	gaineijuazan	giniotzakeyan	ginitzakioya
		f.	gintzazkiokenan	gaineijonazan	giniotzakenan	ginitzakioña
		r.	—	—	—	ginitzakiotzün
	2	*i.*	ziñitzazkioketean	zineijuezan	ziniotzaketen	zinitzakioyen
	3	*i.*	zitzazkioketean	leijuezan	ziotzaketen	zetzakioyen
		m.	zitzazkiokekaten	lajeijuezan	ziotzaketekan	zitzakiueya
		f.	zitzazkiokenaten	lajeijonezan	ziotzaketenan	zitzakiueña
		r.	—	—	—	zitzakiotzien

18. S' IL LES LUI AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	banizkio	baneutsoz	baniotza	baneitzo
		m.	banizkiok	banajeutsozak	baniotzak	—
		f.	banizkion	banajeutsozan	baniotzan	—
	2	*r.*	baziñizkio	bazeuntsoz	baziniotza	bazeneitzo
		m.	baizkiok	beeuntsozak	bahiotza	baheitzo
		f.	baizkion	beeuntsozan	bahiotza	baheitzo
	3	*i.*	balizkio	baleutsoz	baliotza	baleitzo
		m.	balizkiok	balajeutsozak	baliotzak	—
		f.	balizkion	balajeutsozan	baliotzan	—
P.	1	*i.*	bagiñizkio	bageuntsoz	baginiotza	bageneitzo
		m.	bagiñizkiok	bagajeuntsozak	baginiotzak	—
		f.	bagiñizkion	bagajeuntsozan	baginiotzan	—
	2	*i.*	baziñizkiote	bazeuntseez	baziniotzate	bazenotzie
	3	*i.*	balizkiote	baleutseez	baliotzate	baleitzue
		m.	balizkiotek	balajeutseezak	baliotzatek	—
		f.	balizkioten	balajeutseezan	baliotzano	—

VOIX TRANSITIVE

19. S' IL LE LUI A—*Supposítif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	badizayot	badagijot	badiozat	—
		m.	badizayokat	bajagijuat	badiozakat	—
		f.	badizayonat	bajagijonat	badiozanat	—
	2	*r.*	badizayozu	badagijozu	badiozazu	—
		m.	baizayok	badagijok	badiozak	—
		f.	baizayon	badagijon	badiozan	—
	3	*i.*	badizayo	badagijo	badioza	—
		m.	badizayok	bajagijok	badiozak	—
		f.	badizayon	bajagijon	badiozan	—
P.	1	*i.*	badizayogu	badagijogu	badiozagu	—
		m.	badizayokagu	bajagijuagu	badiozakagu	—
		f.	badizayonagu	bajagijonagu	badiozanagu	—
	2	*i.*	badizayozute	badagijozube	badiozazue	—
	3	*i.*	badizayote	badagijue	badiozate	—
		m.	badizayotek	bajagijuek	badiozatek	—
		f.	badizayoten	bajagijone	badiozane	—

21. S' IL LE LUI AVAIT—*Supposítif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*i.*	banizayo	banengijo	banioza	banizo
		m.	banizayok	banajengijok	baniozak	—
		f.	banizayon	banajengijon	baniozan	—
	2	*r.*	baziñizayo	bazengijo	bazinioza	bazinizo
		m.	baizayok	baengijok	bahioza	bahizo
		f.	baizayon	baengijon	bahioza	bahizo
	3	*i.*	balizayo	balegijo	balioza	balizo
		m.	balizayok	bajegijok	baliozak	—
		f.	balizayon	bajegijon	baliozan	—
P.	1	*i.*	bagiñizayo	bagengijo	baginioza	baginizo
		m.	baginzayok	bagajengijok	baginiozak	—
		f.	baginzayon	bagajengijon	baginiozan	—
	2	*i.*	baziñizayote	bazengijue	baziniozate	bazinizue
	3	*i.*	balizayote	balegijue	baliozate	balizue
		m.	balizayotek	bajegijuek	baliozatek	—
		f.	balizayoten	bajegijone	baliozane	—

À DEUX RÉGIMES.

19. s' il les lui a—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	badizazkiot	badagijodaz	badiotzat	—
		m.	badizazkiokat	badagijuadaz	badiotzakat	—
		f.	badizazkionat	badagijonadaz	badiotzanat	—
	2	*r.*	badizazkiozu	badagijozuz	badiotzatzu	—
		m.	baizazkiok	badagijozak	badiotzak	—
		f.	baizazkion	badagijozan	badiotzan	—
	3	*i.*	badizazkio	badagijoz	badiotza	—
		m.	badizazkiok	bajagijozak	badiotzak	—
		f.	badizazkion	bajagijozan	badiotzan	—
P.	1	*i.*	badizazkiogu	badagijoguz	badiotzagu	—
		m.	badizazkiokagu	bajagijuaguz	badiotzakagu	—
		f.	badizazkionagu	bajagijonaguz	badiotzanagu	—
	2	*i.*	badizazkiozute	badagijozubez	badiotzatzue	—
	3	*i.*	badizazkiote	badagijuez	badiotzate	—
		m.	badizazkiotek	bajagijuczak	badiotzatek	—
		f.	badizazkioten	bajagijuezan	badiotzane	—

21. s' il les lui avait—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*i.*	banizazkio	banengijoz	baniotza	banitzo
		m.	banizazkiok	banajengijozak	baniotzak	—
		f.	banizazkion	bannjongijozan	baniotzan	—
	2	*r.*	baziñizazkio	bazengijoz	baziuiotza	bazinitzo
		m.	baizazkiok	baengijozak	bahiotza	bahitzo
		f.	baizazkion	baengijozan	bahiotza	babitzo
	3	*i.*	balizazkio	balegijoz	baliotza	balitzo
		m.	balizazkiok	bajegijozak	baliotzak	—
		f.	balizazkion	bajegijozan	baliotzan	—
P.	1	*i.*	bagiñizazkio	bagengijoz	baginiotza	baginitzo
		m.	baginzazkiok	bagajengijozak	baginiotzak	—
		f.	baginzazkion	bagajengijozan	baginiotzan	—
	2	*i.*	baziñizazkiote	bazengijuez	baziniotzate	bazinitzue
	3	*i.*	balizazkioto	balegijuez	baliotzate	balitzue
		m.	balizazkiotek	bajegijuezak	baliotzatek	—
		f.	balizazkioten	bajegijuezan	baliotzane	—

VOIX TRANSITIVE

Temps n'appartenant qu'au dialecte biscaïen.

			7. IL LE LUI AURA *Impératif Futur*	9. QU'IL LE LUI AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU'IL LE LUI EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL LE LUI POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*i.*	—	dagikijodan	nengikijon	daikijot
		m.	—	jagikijuadan	najengikijuan	jaikijuat
		f.	—	jagikijonadan	najengikijonan	jaikijonat
	2	*r.*	egikijozu	dagikijozun	zengikijon	daikijozu
		m.	egikijok	dagikijuan	engikijuan	daikijok
		f.	egikijon	dagikijonan	engikijonan	daikijon
	3	*i.*	begikijo	dagikijon	legikijon	daikijo
		m.	bejegikijok	jagikijuan	jegikijuan	jaikijok
		f.	bejegikijon	jagikijonan	jegikijonan	jaikijon
P.	1	*i.*	—	dagikijogun	gengikijon	daikijogu
		m.	—	jagikijuagun	gajengikijuan	jaikijuagu
		f.	—	jagikijonagun	gajengikijonan	jaikijonagu
	2	*i.*	egikijozube	dagikijozuben	zengikijuen	daikijozube
	3	*i.*	begikijue	dagikijuen	legikijuen	daikijue
		m.	bejegikijuek	jagikijueen	jegikijueen	jaikijuek
		f.	bejegikijone	jagikijonen	jegikijonen	jaikijone

			15. IL LE LUI POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL LE LUI POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S'IL LE LUI A *Suppos. du potentiel Futur*	22. S'IL LE LUI AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	*i.*	neikijo	neikijon	badagikijot	banengikijo
		m.	najeikijok	najeikijuan	bajagikijuat	banajengikijok
		f.	najeikijon	najeikijonan	bajagikijonat	banajengikijon
	2	*r.*	zineikijo	zineikijon	badagikijozu	bazengikijo
		m.	ineikijok	ineikijuan	badagikijok	baengikijok
		f.	ineikijon	ineikijonan	badagikijon	baengikijon
	3	*i.*	leikijo	leikijon	badagikijo	balegikijo
		m.	lajeikijok	lajeikijuan	bajagikijok	bajegikijok
		f.	lajeikijon	lajeikijonan	bajagikijon	bajegikijon
P.	1	*i.*	gineikijo	gineikijon	badagikijogu	bagengikijo
		m.	guineikijok	guineikijuan	bajagikijuagu	bagajengikijok
		f.	gaineikijon	gaineikijonan	bajagikijonagu	bagajengikijon
	2	*i.*	zineikijue	zineikijuen	badagikijozube	bazengikijue
	3	*i.*	leikijue	leikijuen	badagikijue	balegikijue
		m.	lajeikijuek	lajeikijueen	bajagikijuek	bajegikijuek
		f.	lajeikijone	lajeikijonen	bajagikijone	bajegikijone

Temps n'appartenant qu'au dialecte souletin.

			23. LE LUI EÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. LE LUI EÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	1	*i.*	aineyo	ainizo
	2	*r.*	aitzeneyo	aitzinizo
		m.	aheyo	abizo
		f.	aheyo	ahizo
	3	*i.*	aileyo	ailizo
P.	1	*i.*	aikeneyo	aikinizo
	2	*i.*	aitzenozie	aitzinizue
	3	*i.*	aileyue	ailizue

À DEUX RÉGIMES.

Temps n'appartenant qu'au dialecte biscaïen.

			7. IL LES LUI AURA *Impératif Futur*	9. QU'IL LES LUI AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU'IL LES LUI EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL LES LUI POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*i.*	—	dagikijodazan	nengikijozan	daikijodaz
		m.	—	jagikijuadazan	najengikijuazan	jaikijuadaz
		f.	—	jagikijonadazan	najengikijonazan	jaikijonadaz
	2	*r.*	egikijozuz	dagikijozuzan	zengikijozan	daikijozuz
		m.	egikijozak	dagikijuazan	engikijuazan	daikijozak
		f.	egikijozan	dagikijonazan	engikijonazan	daikijozan
	3	*i.*	begikijoz	dagikijozan	legikijozan	daikijoz
		m.	bejegikijozak	jagikijuazan	jegikijuazan	jaikijozak
		f.	bejegikijozan	jagikijonazan	jegikijonazan	jaikijozan
P.	1	*i.*	—	dagikijoguzan	gengikijozan	daikijoguz
		m.	—	jagikijuaguzan	gujengikijuazan	jaikijuaguz
		f.	—	jagikijonaguzan	gajengikijonazan	jaikijonaguz
	2	*i.*	egikijozubez	dagikijozubezan	zengikijuezan	daikijozubez
	3	*i.*	begikijuez	dagikijuezan	legikijuezan	daikijuez
		m.	bejegikijuezak	jagikijuezan	jegikijueezan	jaikijuezak
		f.	bejegikijuezan	jagikijonezan	jegikijonezan	jaikijuezan

			15. IL LES LUI POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL LES LUI POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S'IL LES LUI A *Suppos. du potentiel Futur*	22. S'IL LES LUI AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	*i.*	neikijoz	neikijozan	badagikijodaz	banengikijoz
		m.	najeikijozak	najeikijuazan	bajagikijuadaz	banajengikijozak
		f.	najeikijozan	najeikijonazan	bajagikijonadaz	banajengikijozan
	2	*r.*	zineikijoz	zineikijozan	badagikijozuz	bazengikijoz
		m.	ineikijozak	ineikijuazan	badagikijozak	baengikijozak
		f.	ineikijozan	ineikijonazan	badagikijozan	baengikijozan
	3	*i.*	leikijoz	leikijozan	badagikijoz	balegikijoz
		m.	lajeikijozak	lajeikijuazan	bajagikijozak	bajegikijozak
		f.	lajeikijozan	lajeikijonazan	bajagikijozan	bajegikijozan
P.	1	*i.*	gineikijoz	gineikijozan	badagikijoguz	bagengikijoz
		m.	gaineikijozak	gaineikijuazan	bajagikijuaguz	bagajengikijozak
		f.	gaineikijozan	gaineikijonazan	bajagikijonaguz	bagajengikijozan
	2	*i.*	zineikijuez	zineikijuezan	badagikijozubez	bazengikijuez
	3	*i.*	leikijuez	leikijuezan	badagikijuez	balegikijuez
		m.	lajeikijuezak	lajeikijueezan	bajagikijuezak	bajegikijuezak
		f.	lajeikijuezan	lajeikijonezan	bajagikijuezan	bajegikijuezan

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. LES LUI EÛT-IL ! — *Optatif — Présent*	24. LES LUI EÛT-IL ! — *Optatif — Futur*
S.	1	*i.*	aineitzo	ainitzo
	2	*r.*	aitzeneitzo	aitzinitzo
		m.	aheitzo	ahitzo
		f.	aheitzo	ahitzo
	3	*i.*	aileitzo	ailitzo
P.	1	*i.*	aikeneitzo	aikinitzo
	2	*i.*	aitzenotzie	aitzinitzue
	3	*i.*	aileitzue	ailitzue

VOIX TRANSITIVE

1. IL NOUS L' A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Soulatin*
S.	2	*r.*	diguzu	deuskuzu	daukuzu	deiküzü
		m.	diguk	deuskuk	daukuk	deikük
		f.	digun	deuskun	daukun	deikün
	3	*i.*	digu	deusku	dauku	doikü
		m.	ziguk	jeuskuk	zinukuk	dikük
		f.	zigun	jeuskun	ziaukun	dikün
		r.	—	—	—	diküzü
P.	2	*i.*	diguzute	deuskuzube	daukuzue	deiküzie
	3	*i.*	digute	deuskube	daukute	deiküye
		m.	zigutek	jeuskubek	zinukutek	diküye
		f.	ziguten	jeuskune	ziaukune	diküüe
		r.	—	—	—	diküzie

2. IL NOUS L' AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	2	*r.*	ziñigun	zeuskun	zinaukuzun	zencikün
		m.	igukan	euskuban	haukukan	eikün
		f.	igunan	euskunan	haukunan	eikün
	3	*i.*	zigun	euskun	zaukun	zeikün
		m.	zigukan	jeuskuban	ziaukukan	ziküya
		f.	zigunan	jeuskunan	zinukunan	ziküña
		r.	—	—	—	ziküzün
P.	2	*i.*	ziñiguten	zeuskuben	zinaukuzuen	zeneiküyen
	3	*i.*	ziguten	euskuben	zaukuten	zeiküyen
		m.	zigukaten	jeuskubeen	ziaukutekan	zikieya
		f.	zigunaten	jeuskunen	ziaukutenan	zikieña
		r.	—	—	—	ziküzien

3. IL NOUS L' AURA—*Indicatif—Futur*

S.	2	*r.*	—	—	daukuzuke	deikegüzü
		m.	—	—	daukukok	deikegük
		f.	—	—	daukuken	deikegün
	3	*i.*	—	—	daukuke	deikegü
		m.	—	—	ziaukukek	dikegük
		f.	—	—	ziaukuken	dikegün
		r.	—	—	—	dikegüzü
P.	2	*i.*	—	—	daukuzneke	deikegüzie
	3	*i.*	—	—	daukuketo	deikegie
		m.	—	—	ziaukuketek	dikegie
		f.	—	—	zinukukene	dikegüñe
		r.	—	—	—	dikegüzie

À DEUX RÉGIMES.

1. IL NOUS LES A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	dizkiguzu	deuskuzuz	dauzkigutzu	deizkützü
		m.	dizkiguk	deuskuzak	dauzkiguk	deizkük
		f.	dizkigun	deuskuzan	dauzkigun	deizkün
	3	*i.*	dizkigu	deuskuz	dauzkigu	deizkü
		m.	zizkiguk	jeuskuzak	ziauzkiguk	dizkük
		f.	zizkigun	jeuskuzan	ziauzkigun	dizkün
		r.	—	—	—	dizkützü
P.	2	*i.*	dizkiguzute	deuskuzubez	dauzkigutzue	deizkützie
	3	*i.*	dizkigute	deuskubez	dauzkigute	deizküye
		m.	zizkigutek	jeuskubezak	ziauzkigutek	dizküye
		f.	zizkiguten	jeuskubezan	ziauzkigune	dizküñe
		r.	—	—	—	dizkützie

2. IL NOUS LES AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	2	*r.*	ziñizkigun	zeuskuzan	zinauzkigutzun	zeneizkün
		m.	izkigukan	euskubazan	hauzkigukan	eizkün
		f.	izkigunan	euskunazan	hauzkigunan	eizkün
	3	*i.*	zizkigun	euskuzan	zauzkigun	zeizkün
		m.	zizkigukan	jeuskubazan	ziauzkigukan	zizküya
		f.	zizkigunan	jeuskunazan	ziauzkigunan	zizküña
		r.	—	—	—	zizkützün
P.	2	*i.*	ziñizkiguten	zeuskubezan	zinauzkigutzuen	zeneizküyen
	3	*i.*	zizkiguten	euskubezan	zauzkiguten	zeizküyen
		m.	zizkigukaten	jeuskubeezan	ziauzkigutekan	zizkieya
		f.	zizkigunaten	jeuskunezan	ziauzkigutenan	zizkieña
		r.	—	—	—	zizkützien

3. IL NOUS LES AURA—*Indicatif—Futur*

S.	2	*r.*	—	—	dauzkigutzuke	deizkegützü
		m.	—	—	dauzkigukek	deizkegük
		f.	—	—	dauzkiguken	deizkegün
	3	*i.*	—	—	dauzkiguke	deizkegü
		m.	—	—	ziauzkigukek	dizkegük
		f.	—	—	zinuzkiguken	dizkegün
		r.	—	—	—	dizkegützü
P.	2	*i.*	—	—	dauzkigutzueke	deizkegützie
	3	*i.*	—	—	dauzkigukete	deizkegie
		m.	—	—	ziauzkiguketok	dizkegie
		f.	—	—	ziauzkigukene	dizkegüñe
		r.	—	—	—	dizkegützie

VOIX TRANSITIVE

4. IL NOUS L' AURAIT—*Conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	ziñiguke	zeuskegu	zinaukuzuke	zeneikegü
		m.	igukek	euskeguk	haukukek	eikegü
		f.	iguken	euskegun	haukuken	eikegü
	3	*i.*	liguke	leuskegu	laukuke	leikegü
		m.	ligukek	lajeuskeguk	laukukek	likegük
		f.	liguken	lajeuskegun	laukuken	likegün
		r.	—	—	—	likegüzü
P.	2	*i.*	ziñigukete	zeuskegube	zinaukuzueke	zeneikegie
	3	*i.*	ligukete	leuskegube	laukukete	leikegie
		m.	liguketek	lajeuskegubek	laukuketek	likegie
		f.	liguketen	lajeuskegune	laukukene	likegüñe
		r.	—	—	—	likegüzie

5. IL NOUS L' AURAIT EU—*Conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	ziñigukean	zeuskegun	zinaukuzuken	zeneikegün
		m.	igukekan	euskeguban	haukukeyan	eikegün
		f.	igukonan	euskegunan	haukukenan	eikegün
	3	*i.*	zigukean	leuskegun	zaukuken	zeikegün
		m.	zigukekan	lajeuskeguban	zaukukeyan	zikegia
		f.	zigukenan	lajeuskegunan	zaukukenan	zikegüña
		r.	—	—	—	zikegüzün
P.	2	*i.*	ziñiguketean	zeuskeguben	zinaukuzueken	zeneikegien
	3	*i.*	ziguketean	leuskeguben	zaukuteken	zeikegien
		m.	zigukekaten	lajeuskegubeen	zaukutekeyan	zikegieya
		f.	zigukenaten	lajeuskegunen	zaukutekenan	zikegieña
		r.	—	—	—	zikegüzien

6. QU' IL NOUS L' AIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	zaguzu	egiguzu	ezaguzu	izagüzü
		m.	zaguk	egiguk	ezaguk	izagük
		f.	zagun	egigun	ezagun	izagün
	3	*i.*	begigu	begigu	biezagu	hizagü
		m.	—	bejegiguk	—	—
		f.	—	bejegigun	—	—
P.	2	*i.*	zaguzute	egiguzube	zaguzue	izagüzie
	3	*i.*	begigute	begigube	biezagute	bizagie
		m.	—	bejegigubek	—	—
		f.	—	bejegigune	—	—

À DEUX RÉGIMES.

4. IL NOUS LES AURAIT—*Conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	ziñizkiguke	zeuskeguz	zinauzkigutzuke	zeneizkegü
		m.	izkigukek	euskeguzak	hauzkigukek	eizkegü
		f.	izkiguken	euskeguzan	hauzkiguken	eizkegü
	3	*i.*	lizkiguke	leuskeguz	lauzkiguke	leizkegü
		m.	lizkigukek	lajeuskeguzak	lauzkigukek	lizkegük
		f.	lizkiguken	lajeuskeguzan	lauzkiguken	lizkegün
		r.	—	—	—	lizkegützü
P.	2	*i.*	ziñizkigukete	zeuskegubez	zinauzkigutzueke	zeneizkegie
	3	*i.*	lizkigukete	leuskegubez	lauzkigukete	leizkegie
		m.	lizkiguketek	lajeuskegubezak	lauzkiguketek	lizkegie
		f.	lizkiguketen	lajeuskegubezan	lauzkigukene	lizkegüñe
		r.	—	—	—	lizkegützie

5. IL NOUS LES AURAIT EUS—*Conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	ziñizkigukean	zeuskeguzan	zinauzkigutzuken	zeneizkegün
		m.	izkigukekan	euskegubazan	hauzkigukeyan	eizkegün
		f.	izkigukenan	euskegunazan	hauzkigukenan	eizkegün
	3	*i.*	zizkigukean	leuskeguzan	zauzkiguken	zeizkegün
		m.	zizkigukekan	lajeuskegubazan	zauzkigukeyan	zizkegia
		f.	zizkigukenan	lajeuskegunazan	zauzkigukenan	zizkegüña
		r.	—	—	—	zizkegützün
P.	2	*i.*	ziñizkiguketean	zeuskegubezan	zinauzkigutzueken	zeneizkegien
	3	*i.*	zizkiguketean	leuskegubezan	zauzkiguteken	zeizkegien
		m.	zizkigukekaten	lajeuskegubeozan	zauzkigutekeyan	zitikegieya
		f.	zizkigukenaten	lajeuskegunezan	zauzkigutekenan	zitikegieña
		r.	—	—	—	zitikegüzien

6. QU' IL NOUS LES AIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	zazkiguzu	egiguzuz	etzagutzu	itzagützü
		m.	zazkiguk	egiguzak	etzaguk	itzagük
		f.	zazkigun	egiguzan	etzagun	itzagün
	3	*i.*	begizkigu	begiguz	bietzagu	bitzagü
		m.	—	bejegiguzak	—	—
		f.	—	bejegiguzan	—	—
P.	2	*i.*	zazkiguzute	egiguzubez	etzagutzue	itzagützie
	3	*i.*	begizkigute	begigubez	bietzagute	bitzagie
		m.	—	bejegigubezak	—	—
		f.	—	bejegigubezan	—	—

VOIX TRANSITIVE

8. QU' IL NOUS L' AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscayen*	*Labourdin*	*Soulétin*
S.	2	*r.*	dizaguzun	dagiguzun	diezaguzun	dizagüzün
		m.	zagukan	dagiguban	diezagukan	dizagüya
		f.	zagunan	dakigunan	diezgunan	dizagüña
	3	*i.*	dizagun	dagigun	diezagun	dizagün
		m.	dizagukan	jagiguban	diezagukan	—
		f.	dizakunan	jagigunan	diezagunan	—
P.	2	*i.*	dizaguzuten	dagiguzuben	diezaguzuen	dizagüzien
	3	*i.*	dizaguten	dagiguben	diezaguten	dizagien
		m.	dizagukaten	jagiguben	diezagutekan	—
		f.	dizagunaten	jagigunen	diezagutenan	—

10. QU' IL NOUS L' EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	2	*r.*	ziñizagun	zengigun	ziniezaguzun	zinizagün
		m.	enzagukan	engiguban	hiezagukan	izagün
		f.	enzagunan	engigunan	hiezagunan	izagün
	3	*i.*	zizagun	legigun	ziezagun	lizagün
		m.	zezagukan	jegiguban	ziezagukan	—
		f.	zezagunan	jegigunan	ziezagunan	—
P.	2	*i.*	ziñizaguten	zengiguben	ziniezaguzuen	zinizagien
	3	*i.*	zizaguten	legiguben	ziezaguten	lizagien
		m.	zezagukaten	jegigubeen	ziezagutekan	—
		f.	zezakunaten	jegigunen	ziezagutenan	—

12. IL NOUS LE PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	2	*r.*	dizagukezu	daiguzu	diczaguzuke	dizakegüzü
		m.	zagukek	daiguk	diezagukek	dizakegük
		f.	zaguken	daigun	diezaguken	dizakegün
	3	*i.*	dizaguke	daiku	diezaguke	dizakegü
		m.	dizagukek	jaiguk	ziezagukek	dizakegük
		f.	dizaguken	jaigun	ziezaguken	dizakegün
		r.	—	—	—	dizakegüzü
P.	2	*i.*	dizagukezute	daiguzube	diczaguzucke	dizakegüzie
	3	*i.*	dizaguketo	daikube	diezagukete	dizakegio
		m.	dizaguketek	jaigubek	ziezaguketek	dizakegüye
		f.	dizaguketen	jaigune	ziezagukene	dizakegüñe
		r.	—	—	—	dizakegüzie

À DEUX RÉGIMES.

8. QU' IL NOUS LES AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	dizazkiguzun	dagiguzuzan	dietzagutzun	ditzagützün
		m.	zazkigukan	dagigubazan	dietzagukan	ditzagüya
		f.	zazkigunan	dagigunazan	dietzagunan	ditzagüña
	3	*i.*	dizazkigun	dagiguzan	dietzagun	ditzagün
		m.	dizazkigukan	jagigubazan	dietzagukan	—
		f.	dizazkigunan	jagigunazan	dietzakunan	—
P.	2	*i.*	dizazkiguzuten	dagiguzubezan	dietzagutzuen	ditzagützien
	3	*i.*	dizazkiguten	dagigubezan	dietzaguten	ditzagien
		m.	dizazkigukaten	jagigubeezan	dietzagutekan	—
		f.	dizazkigunaten	jagigunezan	dietzagutenan	—

10. QU' IL NOUS LES EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	2	*r.*	ziñizazkigun	zengiguzan	zinietzagutzun	zinitzagün
		m.	inzazkigukan	engigubazan	hietzagukan	itzagün
		f.	inzazkigunan	engigunazan	hietzagunan	itzagün
	3	*i.*	zizazkigun	legiguzan	zietzagun	litzagün
		m.	zizazkigukan	jegigubazan	zietzagukan	—
		f.	zizazkigunan	jegigunazan	zietzagunan	—
P.	2	*i.*	ziñizazkiguten	zengigubezan	zinietzagutzuen	zinitzagien
	3	*i.*	zizazkiguten	legigubezan	zietzaguten	litzagien
		m.	zizazkigukaten	jegigubeezan	zietzagutekan	—
		f.	zizazkigunaten	jegigunezan	zietzagutenan	—

12. IL NOUS LES PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	2	*r.*	ditzazkigukezu	daiguzuz	dietzagutzuke	ditzakegützü
		m.	zazkigukek	daiguzak	dietzagukek	ditzakegük
		f.	zazkiguken	daiguzan	dietzaguken	ditzakegün
	3	*i.*	ditzazkiguke	daiguz	dietzaguke	ditzakegü
		m.	ditzazkigukek	jaiguzak	zietzagukek	ditzakegük
		f.	ditzazkiguken	jaiguzan	zietzaguken	ditzakegün
		r.	—	—	—	ditzakegützü
P.	2	*i.*	ditzazkigukezute	daiguzubez	dietzagutzueke	ditzakegützie
	3	*i.*	ditzazkigukete	daigubez	dietzagukete	ditzakegie
		m.	ditzazkiguketek	jaigubezak	zietzaguketek	ditzakegüye
		f.	ditzazkiguketen	jaigubezan	zietzagukene	ditzakegüñe
		r.	—	—	—	ditzakegützie

VOIX TRANSITIVE

14. IL NOUS LE POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	ziñizaguke	zineigu	ziniezaguzuke	zinizakegü
		m.	enzagukek	ineiguk	hiezagukek	izakegü
		f.	enzaguken	ineigun	hiezaguken	izakegü
	3	*i.*	lizaguke	leigu	liezaguke	lizakegü
		m.	lizagukek	lajeiguk	liezagukek	lizakegük
		f.	lizaguken	lajeigun	liezaguken	lizakegün
		r.	—	—	—	lizakegüzü
P.	2	*i.*	ziñizagukete	zineigube	ziniezaguzueke	zinizakegie
	3	*i.*	lizagukete	leigube	liezagukete	lizakegie
		m.	lizaguketek	lajeigubek	liezaguketek	lizakegie
		f.	lizaguketen	lajeiguno	liezagukeno	lizakegüñe
		r.	—	—	—	lizakegüzie

16. IL NOUS LE POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	ziñizagukean	zineigun	ziniezaguzuken	zinizakegün
		m.	enzagukekan	ineiguban	hiezagukeyan	izakegün
		f.	enzagukenan	ineigunan	hiezagukenan	izakegün
	3	*i.*	zizagukean	leigun	zieczaguken	zizakegün
		m.	zizagukekan	lajeiguban	ziezagukeyan	zizakegia
		f.	zizagukenan	lajeigunan	ziezagukenan	zizakegüña
		r.	—	—	—	zizakegüzün
P.	2	*i.*	ziñizaguketean	zineiguben	ziniezaguzueken	zinizakegien
	3	*i.*	zizaguketean	leiguben	ziezaguketen	zizakegien
		m.	zizagukekaten	lajeiguben	ziezaguketekan	zizakegieya
		f.	zizagukenaten	lajeigunen	ziezaguketenan	zizakegieña
		r.	—	—	—	zizakegüzien

18. S' IL NOUS L' AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	2	*r.*	baziñigu	bazeusku	bazinaukuzu	bazeneikü
		m.	baiguk	beeuskuk	bahaukuk	baheikü
		f.	baigun	beeuskun	bahaukun	babeikü
	3	*i.*	baligu	baleusku	balauku	baleikü
		m.	baliguk	balajeuskuk	balaukuk	—
		f.	baligun	balajeuskun	balaukun	—
P.	2	*i.*	baziñigute	bazeuskube	bazinaukuzue	bazeneiküye
	3	*i.*	baligute	baleuskube	balaukute	baleiküye
		m.	baliguteik	balajeuskubek	balaukutek	—
		f.	baliguten	balajeuskune	balaukune	—

À DEUX RÉGIMES.

14. IL NOUS LES POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	ziñitzazkiguke	zineiguz	zinietzagutzuke	zinitzakegü
		m.	intzazkigukek	ineiguzak	hietzagukek	itzakegü
		f.	intzazkiguken	ineiguzan	hietzaguken	itzakegü
	3	*i.*	litzazkiguke	leiguz	lietzaguke	litzakegü
		m.	litzazkigukek	lajeiguzak	lietzagukek	litzakegük
		f.	litzazkiguken	lajeiguzan	lietzaguken	litzakegün
		r.	—	—	—	litzakegützü
P.	2	*i.*	ziñitzazkigukete	zineigubez	zinietzagutzueke	zinitzakegie
	3	*i.*	litzazkigukete	leigubez	lietzagukete	litzakegie
		m.	litzazkiguketek	lajeigubezak	lietzaguketek	litzakegie
		f.	litzazkiguketen	lajeigubezan	lietzagukene	litzakegüñe
		r.	—	—	—	litzakegützie

16. IL NOUS LES POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	2	*r.*	ziñitzazkigukean	zineiguzan	zinietzagutzuken	zinitzakegün
		m.	intzazkigukekan	ineigubazan	hietzagukeyan	itzakegün
		f.	intzazkigukenan	ineigunazan	hietzagukenan	itzakegün
	3	*i.*	zitzazkigukean	leiguzan	zietzaguken	zitzakegün
		m.	zitzazkigukekan	lajeigubazan	zietzagukeyan	zitzakegia
		f.	zitzazkigukenan	lajeigunazan	zietzagukenan	zitzakegüña
		r.	—	—	—	zitzakegützün
P.	2	*i.*	ziñitzazkiguketean	zineigubezan	zinietzagutzueken	zinitzakegien
	3	*i.*	zitzazkiguketean	leigubezan	zietzaguketen	zitzakegien
		m.	zitzazkigukekaten	lajeigubeezan	zietzaguketekan	zitzakegieya
		f.	zitzazkigukenaten	lajeigunezan	zietzaguketenan	zitzakegieña
		r.	—	—	—	zitzakegützien

18. S' IL NOUS LES AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	2	*r.*	baziñizkigu	bazeuskuz	bazinauzkigutzu	bazeneizkü
		m.	baizkiguk	beeuskuzak	bahauzkiguk	baheizkü
		f.	baizkigun	beeuskuzan	bahauzkigun	baheizkü
	3	*i.*	balizkigu	baleuskuz	balauzkigu	baleizkü
		m.	balizkiguk	balajeuskuzak	balauzkiguk	—
		f.	balizkigun	balajeuskuzan	balauzkigun	—
P.	2	*i.*	baziñizkigute	bazeuskubez	bazinauzkigutzue	bazeneizküye
	3	*i.*	balizkigute	baleuskubez	balauzkigute	baleizküye
		m.	balizkigutek	balajeuskubezak	balauzkigutek	—
		f.	balizkiguten	balajeuskubezan	balauzkigune	—

VOIX TRANSITIVE

19. s' il nous l' a—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	badizaguzu	badagiguzu	badiezaguzu	—
		m.	bazaguk	badagiguk	badiezaguk	—
		f.	bazagun	badagigun	badiezagun	—
	3	*i.*	badizagu	badagigu	badiezagu	—
		m.	badizaguk	bajagiguk	badiezaguk	—
		f.	badizagun	bajagigun	badiezagun	—
P.	2	*i.*	badizaguzute	badagiguzube	badiezaguzue	—
	3	*i.*	badizagute	badagigube	badiezagute	—
		m.	badizagutek	bajagigubek	badiezagutek	—
		f.	badizaguten	bajagigune	badiezagune	—

21. s' il nous l' avait—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	2	*r.*	baziñizagu	bazengigu	baziniezaguzu	bazinizagü
		m.	baenzaguk	baengiguk	bahiezaguk	bahizagü
		f.	baenzagun	baengigun	bahiezagun	bahizagü
	3	*i.*	balizagu	balegigu	baliezagu	balizagü
		m.	balezaguk	bajegiguk	baliezaguk	—
		f.	balezagun	bajegigun	baliezagun	—
P.	2	*i.*	baziñizagute	bazengigube	baziniezaguzue	bazinizagie
	3	*i.*	balizagute	balegigube	baliezagute	balizagie
		m.	balezagutek	bajegigubek	baliezagutek	—
		f.	balezaguten	bajegigune	baliezagune	—

À DEUX RÉGIMES.

19. S'IL NOUS LES A—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	2	*r.*	badizazkiguzu	badagiguzuz	badietzagutzu	—
		m.	bazazkiguk	badagiguzak	badietzaguk	—
		f.	bazazkigun	badagiguzan	badietzagun	—
	3	*i.*	badizazkigu	badagiguz	badietzagu	—
		m.	badizazkiguk	bajagiguzak	badietzaguk	—
		f.	badizazkigun	bajagiguzan	badietzagun	—
P.	2	*i.*	badizazkiguzute	badagiguzubez	badietzagutzue	—
	3	*i.*	badizazkigute	badagigubez	badietzagute	—
		m.	badizazkigutek	bajagigubezak	badietzagutek	—
		f.	badizazkiguten	bajagigubezan	badietzagune	—

21. S'IL NOUS LES AVAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	2	*r.*	baziñizazkigu	bazengiguz	bazinietzagutzu	bazinitzagü
		m.	bainzazkiguk	baengiguzak	bahietzaguk	bahitzagü
		f.	bainzazkigun	baengiguzan	bahietzagun	bahitzagü
	3	*i.*	balizazkigu	balegiguz	balietzagu	balitzagü
		m.	balizazkiguk	bajegiguzak	balietzaguk	—
		f.	balizazkigun	bajegiguzan	balietzagun	—
P.	2	*i.*	baziñizazkigute	bazengigubez	bazinietzagutzue	bazinitzagie
	3	*i.*	balizazkigute	balegigubez	balietzagute	balitzagie
		m.	balizazkigutek	bajegigubezak	balietzagutek	—
		f.	balizazkiguten	bajegigubezan	balietzagune	—

134

VOIX TRANSITIVE

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL NOUS L' AURA *Impératif Futur*	9. QU' IL NOUS L' AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL NOUS L' EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL NOUS LE POURRA *Potentiel Futur*
S.	2	*r.*	egikeguzu	dagikeguzun	zengikegun	daikeguzu
		m.	egikeguk	dagikeguban	engikeguban	daikeguk
		f.	egikegun	dagikegunan	engikegunan	daikegun
	3	*i.*	begikegu	dagikegun	legikegun	daikegu
		m.	bejegikeguk	jagikeguban	jegikeguban	jaikeguk
		f.	bejegikegun	jagikegunan	jegikegunan	jaikegun
P.	2	*i.*	egikeguzube	dagikezuben	zengikeguben	daikeguzube
	3	*i.*	begikegube	dagikeguben	legikeguben	daikegube
		m.	bejegikegubek	jagikeguben	jegikeguben	jaikegubek
		f.	bejegikegune	jagikegunen	jegikegunen	jaikegune

			15. IL NOUS LE POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL NOUS LE POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL NOUS L' A *Suppos. du potent. Futur*	22. S' IL NOUS L' AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	2	*r.*	zineikegu	zineikegun	badagikeguzu	bazengikegu
		m.	ineikeguk	ineikeguban	badagikeguk	baengikeguk
		f.	ineikegun	ineikegunan	badagikegun	baengikegun
	3	*i.*	leikegu	leikegun	badagikegu	balegikegu
		m.	lajeikeguk	lajeikeguban	bajagikeguk	bajegikeguk
		f.	lajeikegun	lajeikegunan	bajagikegun	bajegikegun
P.	2	*i.*	zineikegube	zineikeguben	badagikeguzube	bazengikegube
	3	*i.*	leikegube	leikeguben	badagikegube	balegikegube
		m.	lajeikegubek	lajeikegubeen	badagikegubek	bajegikegubek
		f.	lajeikegune	lajeikegunen	badagikegune	bajegikegune

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. NOUS L' EÛT-IL ! *—Optatif—Présent*	24. NOUS L' EÛT-IL ! *—Optatif—Futur*
S.	2	*r.*	aitzeneikü	aitzinizagü
		m.	aheikü	ahizagü
		f.	aheikü	ahizagü
	3	*i.*	aileikü	ailizagü
P.	2	*i.*	aitzeneikü̇ye	aitzinizagie
	3	*i.*	aileikü̇ye	ailizagie

À DEUX RÉGIMES.

Temps n'appartenant qu'au dialecte biscaïen.

			7. IL NOUS LES AURA *Impératif Futur*	9. QU'IL NOUS LES AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU'IL NOUS LES EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL NOUS LES POURRA *Potentiel Futur*
S.	2	*r.*	egikeguzuz	dagikeguzuzan	zengikeguzan	daikeguzuz
		m.	egikeguzak	dagikegubazan	engikegubazan	daikeguzak
		f.	egikeguzan	dagikegunazan	engikegunazan	daikeguzan
	3	*i.*	begikeguz	dagikeguzan	legikeguzan	daikeguz
		m.	bejegikeguzak	jagikegubazan	jegikegubazan	jaikeguzak
		f.	bejegikeguzan	jagikegunazan	jegikegunazan	jaikeguzan
P.	2	*i.*	egikeguzubez	dagikeguzubezan	zengikegubezan	daikeguzubez
	3	*i.*	bogikegubez	dagikegubezan	legikegubezan	daikegubez
		m.	bejegikegubezak	jagikegubeezan	jegikegubeezan	jaikegubezak
		f.	bejegikegubezan	jagikegunezan	jegikegunezan	jaikegubezan

			15. IL NOUS LES POURRAIT *Potentiel conditionnel. Futur présent*	17. IL NOUS LES POUVAIT *Potentiel conditionnel. Futur passé*	20. S'IL NOUS LES A *Suppos. du potentiel Futur*	22 S'IL NOUS LES AVAIT *Suppos. du potentiel conditionnel. Futur*
S.	2	*r.*	zineikeguz	zineikeguzan	badagikeguzuz	bazengikeguz
		m.	ineikeguzak	ineikegubazan	badagikeguzak	baengikeguzak
		f.	ineikeguzan	ineikegunazan	badagikeguzan	baengikeguzan
	3	*i.*	leikeguz	leikeguzan	badagikeguz	balegikeguz
		m.	lajeikeguzak	lajeikegubazan	bajagikeguzak	bajegikeguzak
		f.	lajeikeguzan	lajeikegunazan	bajagikeguzan	bajegikeguzan
P.	2	*i.*	zineikegubez	zineikegubezan	badagikeguzubez	bazengikegubez
	3	*i.*	leikegubez	leikegubezan	badagikegubez	balegikegubez
		m.	lajeikegubezak	lajeikegubeezan	bajagikegubezak	bajegikegubezak
		f.	lajeikegubezan	lajeikegunezan	bajagikegubezan	bajegikegubezan

Temps n'appartenant qu'au dialecte souletin.

			23. NOUS LES EÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. NOUS LES EÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	2	*r.*	aitzeneizkü	aitzinitzagü
		m.	aheizkü	ahitzagü
		f.	aheizkü	ahitzagü
	3	*i.*	aileizkü	ailitzagü
P.	2	*i.*	aitzeneizküye	aitzinitzagie
	3	*i.*	aileizküye	ailitzagie

VOIX TRANSITIVE

1. IL VOUS L'A—*Indicatif—Présent*

		Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	dizutet	deutsubet	dautzuet	deiziet
	3	dizute	deutsube	dautzue	deizie
P.	1	dizutegu	deutsubegu	dautzuegu	deiziegü
	3	dizute	deutsubee	dautzuete	deizie

2. IL VOUS L'AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	nizuten	neutsuben	nautzuen	neizien
	3	zizuten	eutsuben	zautzuen	zeizien
P.	1	giñizuten	geuntsuben	ginautzuen	geneizien
	3	zizuten	eutsubeen	zautzueten	zeizien

3. IL VOUS L'AURA—*Indicatif—Futur*

S.	1	—	—	dautzueket	deikeziet
	3	—	—	dautzueke	deikezie
P.	1	—	—	dautzuekegu	deikeziegü
	3	—	—	dautzuekete	deikezie

4. IL VOUS L'AURAIT—*Conditionnel—Présent*

S.	1	nizuteke	neuskezube	nautzueke	neikezie
	3	lizuteke	leuskezube	lautzueke	leikezie
P.	1	giñizuteke	geuskezube	ginautzueke	geneikezie
	3	lizuteke	leuskezubee	lautzuekete	leikezie

5. IL VOUS L'AURAIT EU—*Conditionnel—Passé*

S.	1	nizutekean	neuskezuben	nautzueken	neikezien
	3	zizutekean	leuskezuben	zautzueken	zeikezien
P.	1	giñizutekean	geuskezuben	ginautzueken	geneikezien
	3	zizutekean	leuskezubeen	zautzuetekon	zeikezien

6. QU'IL VOUS L'AIT—*Impératif—Présent*

S.	3	bizazute	begizube	biezazue	bizazie
P.	3	bizazute	begizubee	biezazuete	bizazie

8. QU'IL VOUS L'AIT—*Subjonctif—Présent*

S.	1	dizazutedan	dagizubedan	diezazuedan	dizaziedan
	3	dizazuten	dagizuben	diezazuen	dizazien
P.	1	dizazutegun	dagizubegun	diezazuegun	dizaziegün
	3	dizazuten	dagizubeen	diezazueten	dizazien

À DEUX RÉGIMES.

1. IL VOUS LES A—*Indicatif—Présent*

		Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	dizkizutet	deutsubedaz	dauzkitzuet	deitziet
	3	dizkizute	deutsubez	dauzkitzue	deitzie
P.	1	dizkizutegu	deutsubeguz	dauzkitzuegu	deitziegü
	3	dizkizute	deutsubecz	dauzkitzuete	deitzie

2. IL VOUS LES AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	nizkizuten	neutsubezan	nauzkitzuen	neitzien
	3	zizkizuten	eutsubezan	zauzkitzuen	zeitzien
P.	1	giñizkizuten	geuntsubezan	ginauzkitzuen	geneitzien
	3	zizkizuten	eutsubeczan	zauzkitzueten	zeitzien

3. IL VOUS LES AURA—*Indicatif—Futur*

S.	1	—	—	dauzkitzueket	deizketziet
	3	—	—	dauzkitzueke	deizketzie
P.	1	—	—	dauzkitzuekegu	deizketziegü
	3	—	—	dauzkitzuekete	deizketzie

4. IL VOUS LES AURAIT—*Conditionnel—Présent*

S.	1	nizkizuteke	neuskezubez	nauzkitzueke	neizketzie
	3	lizkizuteke	leuskezubez	lauzkitzueke	leizketzie
P.	1	giñizkizuteke	geuskezubez	ginauzkitzueke	geneizketzie
	3	lizkizuteke	leuskezubecz	lauzkitzuekete	leizketzie

5. IL VOUS LES AURAIT EUS—*Conditionnel—Passé*

S.	1	nizkizutekean	neuskezubezan	nauzkitzueken	neizketzien
	3	zizkizutekean	leuskezubezan	zauzkitzueken	zeizketzien
P.	1	giñizkizutekean	geuskezubezan	ginauzkitzueken	geneizketzien
	3	zizkizutekean	leuskezubeczan	zauzkitzueteken	zeizketzien

6. QU'IL VOUS LES AIT—*Impératif—Présent*

S.	3	bizazkizute	begizubez	bietzatzue	bitzatzie
P.	3	bizazkizute	begizubecz	bietzatzuete	bitzatzie

8. QU'IL VOUS LES AIT—*Subjonctif—Présent*

S.	1	dizazkizutedan	dagizubedazan	dietzatzuedan	ditzatziedan
	3	dizazkizuten	dagizubezan	dietzatzuen	ditzatzien
P.	1	dizazkizutegun	dagizubeguzan	dietzatzuegun	ditzatziegün
	3	dizazkizuten	dagizubeezan	dietzatzueten	ditzatzien

VOIX TRANSITIVE

10. QU' IL VOUS L' EÛT—*Subjonctif—Passé*

		Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	nizazuten	nengizuben	niezazuen	nizazien
	3	zizazuten	legizuben	ziezazuen	lizazien
P.	1	giñizazuten	gengizuben	giniezazuen	ginizazien
	3	zizazuten	legizubeen	ziezazueten	lizazien

12. IL VOUS LE PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	1	dizazutcket	daizubet	diezazueket	dizakeziet
	3	dizazuteke	daizube	diezazueke	dizakezie
P.	1	dizazutekegu	daizubegu	diezazuekegu	dizakeziegü
	3	dizazuteke	daizubee	diezazuekete	dizakezie

14. IL VOUS LE POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	nizazuteke	neizube	niezazueke	nizakezie
	3	lizazuteke	leizube	liezazueke	lizakezie
P.	1	giñizazuteke	gineizube	giniezazueke	ginizakezie
	3	lizazuteke	leizubee	liezazuekete	lizakezie

16. IL VOUS LE POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	1	nizazutekean	neizuben	niezazueken	nezakeizien
	3	zizazutekean	leizuben	ziezazueken	zizakeizien
P.	1	giñizazutekean	gineizuben	giniezazueken	ginizakezien
	3	zizazutekean	leizubeen	ziezazueketen	zizakeezien

18. S' IL VOUS L' AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	banizute	baneutsube	banautzue	baneizie
	3	balizute	baleutsube	balautzue	baleizie
P.	1	bagiñizute	bageuntsube	baginautzue	bageneizie
	3	balizute	baleutsubee	balautzuete	baleizie

19. S' IL VOUS L' A—*Suppositif du potentiel—Présent*

S.	1	badizazutet	badagizubet	badiezazuet	—
	3	badizazute	badagizube	badiezazue	—
P.	1	badizazutegu	badagizubegu	badiezazuegu	—
	3	badizazute	badagizubee	badiezazuete	—

21. S' IL VOUS L' AVAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	banizazute	banengizube	baniezazue	banizazie
	3	balizazute	balegizube	baliezazue	balizazie
P.	1	bagiñizazute	bagengizube	baginiezazue	baginizazie
	3	balizazute	balegizubee	baliezazue	balizazie

À DEUX RÉGIMES.

10. QU' IL VOUS LES EÛT—*Subjonctif—Passé*

		Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	nizazkizuten	nengizubezan	nietzatzuen	nitzatzien
	3	zizazkizuten	legizubezan	zietzatzuen	litzatzien
P.	1	giñizazkizuten	gengizubezan	ginietzatzuen	ginitzatzien
	3	zizazkizuten	legizubeezan	zietzatzueten	litzatzien

12. IL VOUS LES PEUT—*Potentiel—Présent*

S.	1	ditzazkizuteket	daizubedaz	dietzatzueket	ditzaketziet
	3	ditzazkizuteke	daizubez	dietzatzueke	ditzaketzie
P.	1	ditzazkizutekegu	daizubeguz	dietzatzuekegu	ditzaketziegü
	3	ditzazkizuteke	daizubeez	dietzatzuekete	ditzaketzie

14. IL VOUS LES POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	nitzazkizuteke	neizubez	nietzatzueke	nitzaketzie
	3	litzazkizuteke	leizubez	lietzatzueke	litzaketzie
P.	1	giñitzazkizuteke	gineizubez	ginietzatzueke	ginitzaketzie
	3	litzazkizuteke	leizubeez	lietzatzuekete	litzaketzie

16. IL VOUS LES POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

S.	1	nitzazkizutekean	neizubezan	nietzatzueken	netzakeitzien
	3	zitzazkizutekean	leizubezan	zietzatzueken	zetzakeitzien
P.	1	giñitzazkizutekean	gineizubezan	ginietzatzueken	ginitzaketzien
	3	zitzazkizutekean	leizubeezan	zietzatzueketen	zitzakeetzien

18. S' IL VOUS LES AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	banizkizute	baneutsubez	banauzkitzue	baneitzie
	3	balizkizute	baleutsubez	balauzkitzue	baleitzie
P.	1	bagiñizkizute	bageuntsubez	baginauzkitzue	bageneitzie
	3	balizkizute	baleutsubeez	balauzkitzuete	baleitzie

19. S' IL VOUS LES A—*Suppositif du potentiel—Présent*

S.	1	badizazkizutet	badagizubedaz	badietzatzuet	—
	3	badizazkizute	badagizubez	badietzatzue	—
P.	1	badizazkizutegu	badagizubeguz	badietzatzuegu	—
	3	badizazkizute	badagizubeez	badietzatzuete	—

21. S' IL VOUS LES AVAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	banizazkizute	banengizubez	banietzatzue	banitzatzie
	3	balizazkizute	balegizubez	balietzatzue	balitzatzie
P.	1	bagiñizazkizute	bagengizubez	baginietzatzue	baginitzatzie
	3	balizazkizute	balegizubeez	balietzatzuete	balitzatzie

140

VOIX TRANSITIVE

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

		7. IL VOUS L' AURA *Impératif Futur*	9. QU' IL VOUS L' AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL VOUS L' EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL VOUS LE POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	—	dagikezubedan	nengikezuben	daikezubet
	3	begikezube	dagikezuben	legikezuben	daikezube
P.	1	—	dagikezubegun	gengikezuben	daikezubegu
	3	begikezubee	dagikezubeen	legikezubeen	daikezubee

		16. IL VOUS LE POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL VOUS LE POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL VOUS L' A *Suppos. du potent. Futur*	22. S' IL VOUS L' AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	neikezube	neikezuben	badagikezubet	banengikezube
	3	leikezube	leikezuben	badagikezube	balegikezube
P.	1	gineikezube	gineikezuben	badagikezubegu	bagengikezube
	3	leikezubee	leikezubeen	badagikezubee	balegikezubee

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

		23. VOUS L' EÛT-IL ! — *Optatif — Présent*	24. VOUS L' EÛT-IL ! — *Optatif — Futur*
S.	1	aineizie	ainizazie
	3	aileizie	ailizazie
P.	1	aikeneizie	aikinizazie
	3	aileizie	ailizazie

À DEUX RÉGIMES.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

		7. IL VOUS LES AURA *Impératif Futur*	9. QU'IL VOUS LES AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU'IL VOUS LES EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL VOUS LES POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	—	dagikezubedazan	nengikezubezan	daikezubedaz
	3	begikezubez	dagikezubezan	legikezubezan	daikezubez
P.	1	—	dagikezubeguzan	gengikezubezan	daikezubeguz
	3	begikezubeez	dagikezubeezan	legikezubeezan	daikezubeez

		15. IL VOUS LES POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL VOUS LES POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S'IL VOUS LES A *Suppos. du potent. Futur*	22. S'IL VOUS LES AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	neikezubez	neikezubezan	badagikezubedaz	banengikezubez
	3	leikezubez	leikezubezan	badagikezubez	balegikezubez
P.	1	gineikezubez	gineikezubezan	badagikezubeguz	bagengikezubez
	3	leikezubeez	leikezubeezan	badagikezubeez	balegikezubeez

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

		23. VOUS LES EÛT-IL !—*Optatif—Présent*	24. VOUS LES EÛT-IL !—*Optatif—Futur*
S.	1	aineitzie	ainitzatzie
	3	aileitzie	ailitzatzie
P.	1	aikeneitzie	aikinitzatzie
	3	aileitzie	ailitzatzie

142

VOIX TRANSITIVE

1. IL LE LEUR A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	diotet	deutset	diotet	deyet
		m.	ziotekat	jeutseet	zioteat	dieyat
		f.	ziotenat	jeutsenat	ziotenat	dieñat
		r.	—	—	—	diezüt
	2	*r.*	diotezu	deutsezu	diozute	deyezü
		m.	diotek	deutsek	diotek	deyek
		f.	dioten	deutsen	dioten	deyen
	3	*i.*	diote	deutse	diote	deye
		m.	ziotek	jeutsek	ziotek	dick
		f.	zioten	jeutsen	zione	dien
		r.	—	—	—	diezü
P.	1	*i.*	diotegu	deutsegu	diotegu	deyegü
		m.	ziotekagu	jeutseegu	zioteagu	dieyagü
		f.	ziotenagu	jeutzenagu	ziotenagu	dieñagü
		r.	—	—	—	diezügü
	2	*i.*	diotezute	deutsezube	diozuete	deyezie
	3	*i.*	diote	deutsee	dioto	deyie
		m.	ziokatek	jeutseek	ziotek	dieye
		f.	ziokaten	jeutsene	zione	dieñe
		r.	—	—	—	diezie

2. IL LE LEUR AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*i.*	nioten	neutsen	nioten	neyen
		m.	niotekan	najeutseen	niotekan	nieya
		f.	niotenan	najeutsenan	niotenan	nieña
		r.	—	—	—	niezün
	2	*r.*	ziñioten	zeuntsen	zinioten	zeneyen
		m.	iotekan	euntseen	hioten	eyen
		f.	iotenan	euntsenan	hioten	eyen
	3	*i.*	zioten	eutsen	zioten	zeyen
		m.	ziotekan	jeutseen	ziotekan	zieya
		f.	ziotenan	jeutsenan	ziotenan	zieña
		r.	—	—	—	ziezün
P.	1	*i.*	giñioten	geuntsen	ginioten	geneyen
		m.	giñiotekan	gajeuntseen	giniotekan	ginieya
		f.	giñiotenan	gajeuntsenan	giniotenan	ginieña
		r.	—	—	—	giniezün
	2	*i.*	ziñioten	zeuntseen	zinioten	zenezien
	3	*i.*	zioten	eutseen	zioten	zeyien
		m.	ziotekaten	jeutseeen	ziotekan	zieeya
		f.	ziotenaten	jeutseenen	ziotenan	zieeña
		r.	—	—	—	ziezien

À DEUX RÉGIMES.

1. IL LES LEUR A—*Indicatif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Soulain*
S.	1	*i.*	dizkiotet	deutsedaz	diotzatet	deitzet
		m.	zizkiekatet	jeutseedaz	ziotzateat	ditzeyat
		f.	zizkienatet	jeutsenadaz	ziotzatenat	ditzeñat
		r.	—	—	—	ditzezüt
	2	*r.*	dizkiotezu	deutsezuz	diotzatzute	deitzezü
		m.	dizkiekatek	deutsezak	diotzatek	deitzek
		f.	dizkienaten	deutsezan	diotzaten	deitzen
	3	*i.*	dizkiote	deutsez	diotzate	deitze
		m.	zizkiekatek	jeutsezak	ziotzatek	ditzek
		f.	zizkienaten	jeutsezan	ziotzane	ditzen
		r.	—	—	—	ditzezü
P.	1	*i.*	dizkiotegu	deutseguz	diotzategu	deitzegü
		m.	zizkiegutek	jeutseguz	ziotzateagu	ditzeyagü
		f.	zizkieguten	jeutsenaguz	ziotzatenagu	ditzeñagü
		r.	—	—	—	ditzezügü
	2	*i.*	dizkiotezute	deutsezubez	diotzatzuete	deitzezic
	3	*i.*	dizkiote	deutseez	diotzate	deitzeye
		m.	zizkiekatek	jeutseezak	ziotzatek	ditzeye
		f.	zizkienaten	jeutseezan	ziotzane	ditzeñe
		r.	—	—	—	ditzezic

2. IL LES LEUR AVAIT—*Indicatif—Passé*

S.	1	*i.*	nizkioten	neutsezan	niotzaten	neitzen
		m.	nizkiekan	najeutseezan	niotzatekan	nitzeya
		f.	nizkienan	najeutsenazan	niotzatenan	nitzeña
		r.	—	—	—	nitzezün
	2	*r.*	ziñizkioten	zeuntsezan	ziniotzaten	zeneitzen
		m.	izkiekan	euntseezan	hiotzaten	eitzen
		f.	izkienan	euntsenazan	hiotzaten	eitzen
	3	*i.*	zizkioten	eutsezan	ziotzaten	zeitzen
		m.	zizkiekan	jeutseezan	ziotzatekan	zitzeya
		f.	zizkienan	jeutsenazan	ziotzatenan	zitzeña
		r.	—	—	—	zitzezün
P.	1	*i.*	giñizkioten	geuntsezan	giniotzaten	geneitzen
		m.	giñizkiekan	gajeuntseezan	giniotzatekan	ginitzeya
		f.	giñizkienan	gajeuntsenazan	giniotzatenan	ginitzeña
		r.	—	—	—	ginitzezün
	2	*i.*	ziñizkioten	zeuntseezan	ziniotzaten	zenetzien
	3	*i.*	zizkioten	eutseezan	ziotzaten	zeitzeyen
		m.	zizkietekan	jeutseeezan	ziotzatekan	zietzeya
		f.	zizkietenan	jeutsenezan	ziotzatenan	zietzeña
		r.	—	—	—	zietzezien

VOIX TRANSITIVE

3. IL LE LEUR AURA—*Indicatif—Futur*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	—	—	dioketet	deiket
		m.	—	—	zioketeat	dikieyat
		f.	—	—	zioketenat	dikieñat
		r.	—	—	—	dikiczüt
	2	*r.*	—	—	diokezute	deikezü
		m.	—	—	dioketek	deikek
		f.	—	—	dioketen	deiken
	3	*i.*	—	—	dioketo	deike
		m.	—	—	zioketek	dikiek
		f.	—	—	ziokene	dikien
		r.	—	—	—	dikiezü
P.	1	*i.*	—	—	dioketegu	deikegü
		m.	—	—	zioketeagu	dikieyagü
		f.	—	—	zioketenagu	dikieñagü
		r.	—	—	—	dikiezügü
	2	*i.*	—	—	diokezuete	deikeczie
	3	*i.*	—	—	dioketo	deikeye
		m.	—	—	zioketek	dikieye
		f.	—	—	ziokene	dikieñe
		r.	—	—	—	dikiezie

4. IL LE LEUR AURAIT—*Conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nioteke	neuskijue	niokete	neike
		m.	niotekek	najeuskijuek	nioketek	nikek
		f.	nioteken	najeuskijuen	niokene	niken
		r.	—	—	—	nikezü
	2	*r.*	ziñioteke	zeuskijue	zinioketo	zeneike
		m.	iotekek	euskijuek	hioketo	eike
		f.	ioteken	euskijuen	hioketo	eike
	3	*i.*	lioteke	leuskijue	liokete	leike
		m.	liotekek	lajeuskijuek	lioketek	likek
		f.	lioteken	lajeuskijuen	liokene	liken
		r.	—	—	—	likezü
P.	1	*i.*	giñioteke	geuskijue	giniokete	geneike
		m.	giñiotetek	gajeuskijuek	ginioketek	ginikek
		f.	giñioteken	gajeuskijuen	giniokene	giniken
		r.	—	—	—	ginikezü
	2	*i.*	ziñioteke	zeuskijuee	ziniokete	zeneikeye
	3	*i.*	lioteke	leuskijuee	liokete	leikeye
		m.	liotekek	lajeuskijuecek	lioketek	likeye
		f.	lioteken	lajeuskijuene	liokene	likeñe
		r.	—	—	—	likezie

A DEUX RÉGIMES.

3. IL LES LEUR AURA—*Indicatif—Futur*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S	1	*i.*	—	—	diotzaketet	deizket
		m.	—	—	ziotzaketeat	ditikieyat
		f.	—	—	ziotzaketenat	ditikieñat
		r.	—	—	—	ditikiezüt
	2	*r.*	—	—	diotzaketzute	deizketzü
		m.	—	—	diotzaketek	deizkek
		f.	—	—	diotzaketen	deizken
	3	*i.*	—	—	diotzakete	deizke
		m.	—	—	ziotzaketek	ditikiek
		f.	—	—	ziotzakene	ditikien
		r.	—	—	—	ditikiezü
P.	1	*i.*	—	—	diotzaketegu	deizkegü
		m.	—	—	ziotzaketeagu	ditikieyagü
		f.	—	—	ziotzaketenagu	ditikieñagü
		r.	—	—	—	ditikiezügü
	2	*i.*	—	—	diotzaketzuete	deizkeetzie
	3	*i.*	—	—	diotzakete	deizkeye
		m.	—	—	ziotzaketek	ditikieye
		f.	—	—	ziotzakene	ditikieñe
		r.	—	—	—	ditikiezie

4. IL LES LEUR AURAIT—*Conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nizkioteke	neuskijuez	niotzakete	neizke
		m.	nizkiekek	najeuskijuezak	niotzaketek	nizkek
		f.	nizkieken	najeuskijuezan	niotzakene	nizken
		r.	—	—	—	nizketzü
	2	*r.*	ziñizkioteke	zeuskijuez	ziniotzakete	zeneizke
		m.	izkiekek	euskijuezak	hiotzakete	eizke
		f.	izkieken	euskijuezan	hiotzakete	eizke
	3	*i.*	lizkioteke	leuskijuez	liotzakete	leizke
		m.	lizkiekek	lajeuskijuezak	liotzaketek	litzikek
		f.	lizkieken	lajeuskijuezan	liotzakene	litziken
		r.	—	—	—	litziketzü
P.	1	*i.*	giñizkioteke	geuskijuez	giniotzakete	geneizke
		m.	giñizkiekek	gajeuskijuezak	giniotzaketek	gintzikek
		f.	giñizkieken	gajeuskijuezan	giniotzakene	gintziken
		r.	—	—	—	gintziketzü
	2	*i.*	ziñizkioteke	zeuskijueez	ziniotzakete	zeneizkeye
	3	*i.*	lizkioteke	leuskijuecz	liotzakete	leizkeye
		m.	lizkieketek	lajeuskijueczak	liotzaketek	litzikeye
		f.	lizkieketen	lajeuskijueezan	liotzakene	litzikeñe
		r.	—	—	—	litziketzie

146

VOIX TRANSITIVE

5. IL LE LEUR AURAIT EU—*Conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	niotekean	neuskijuen	nioteken	neiken
		m.	niotekekan	najeuzkijueen	niotekeyan	nikeya
		f.	niotekenan	najeuskijuenan	niotekenan	nikeña
		r.	—	—	—	nikezün
	2	*r.*	ziñiotekean	zeuskijuen	zinioteken	zeneiken
		m.	iotekekan	euskijueen	hioteken	eiken
		f.	iotekenan	euskijuenan	hioteken	eiken
	3	*i.*	ziotekean	leuskijuen	zioteken	zeiken
		m.	ziotekekan	lajeuskijueen	ziotekeyan	zikeeya
		f.	ziotekenan	lajeuskijuenan	ziotekenan	zikeeña
		r.	—	—	—	zikeezün
P.	1	*i.*	giñiotekean	geuskijuen	giniotekeu	geneiken
		m.	giñiotekekan	gajeuskijueen	giniotekeyan	ginikeeya
		f.	giñiotekenan	gajeuskijuenan	giniotekenan	ginikeeña
		r.	—	—	—	ginikeezün
	2	*i.*	ziñiotekean	zeuskijueen	zinioteken	zeneikeyen
	3	*i.*	ziotekean	leuskijueen	zioteken	zeikeyen
		m.	ziotekekaten	lajeuskijueeen	ziotekeyan	zikeeya
		f.	ziotekenaten	lajeuskijuenen	ziotekenan	zikeeña
		r.	—	—	—	zikeezien

6. QU'IL LE LEUR AIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	zayotezu	egijuezu	zozute	izezü
		m.	zayotek	egijuek	zotek	izek
		f.	zayoten	egijuen	zoten	izen
	3	*i.*	bizayote	begijue	biazote	bize
		m.	—	bejegijuek	—	—
		f.	—	bejegijuen	—	—
P.	2	*i.*	zayotezute	egijuezube	zozutc	izezie
	3	*i.*	bizayote	begijuee	biazote	bizeye
		m.	—	bejegijueek	—	—
		f.	—	bejegijuene	—	—

À DEUX RÉGIMES.

5. IL LES LEUR AURAIT EUS—*Conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nizkiotekean	neuskijuezan	niotzateken	neizken
		m.	nizkiekekan	najeuskijueezan	niotzatekeyan	nizkeya
		f.	nizkiekenan	najeuskijuenazan	niotzatekenan	nizkeña
		r.	—	—	—	nizketzün
	2	*r.*	ziñizkiotekean	zeuskijuezan	ziniotzateken	zeneizken
		m.	izkiekekan	euskijueczan	hiotzateken	eizken
		f.	izkiekenan	euskijuenazan	hiotzateken	eizken
	3	*i.*	zizkiotekean	leuskijuezan	ziotzateken	zeizken
		m.	zizkiekekan	lajeuskijueczan	ziotzatekeyan	zitikeeya
		f.	zizkiekenan	lajeuskijuenazan	ziotzatekenan	zitikeeña
		r.	—	—	—	zitikeezün
P.	1	*i.*	giñizkiotekean	geuskijuezan	giniotzateken	geneizken
		m.	giñizkiekekan	gajeuskijueezan	giniotzatekeyan	gintikeeya
		f.	giñizkiekenan	gajeuskijuenazan	giniotzatekenan	gintikeeña
		r.	—	—	—	gintikeezün
	2	*i.*	ziñizkiotekean	zeuskijueezan	ziniotzateken	zeneizkeyen
	3	*i.*	zizkiotekean	leuskijueezan	ziotzateken	zeizkeyen
		m.	zizkiekekaten	lajeuskijueeezan	ziotzatekeyan	zitikeeya
		f.	zizkiekenaten	lajeuskijuenezan	ziotzatekenan	zitikeeña
		r.	—	—	—	zitikeezien

6. QU' IL LES LEUR AIT—*Impératif—Présent*

S.	2	*r.*	zazkiotezu	egijuezuz	zotzute	itzetzü
		m.	zazkiek	egijueczak	etzotek	itzek
		f.	zazkien	egijuezan	etzoten	itzen
	3	*i.*	bizazkiote	begijuez	biatzote	bitze
		m.	—	bejegijueczak	—	—
		f.	—	bejegijuezan	—	—
P.	2	*i.*	zazkiotezute	egijuezubez	zotzuete	itzetzie
	3	*i.*	biznzkiote	begijuecez	biatzote	bitzeye
		m.	—	bejegijueczak	—	—
		f.	—	bejegijueezan	—	—

148

VOIX TRANSITIVE

8. QU' IL LE LEUR AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	dizayotedan	dagijuedan	diozatedan	dizedan
		m.	dizayekadan	jagijueedan	diozatekadan	—
		f.	dizayenadan	jagijuenadan	diozatenadan	—
	2	*r.*	dizayotezun	dagijuezun	diozazuten	dizezün
		m.	izayekan	dagijueen	diozatekan	dizeya
		f.	izayenan	dagijuenan	diozatenan	dizeña
	3	*i.*	dizayoten	dagijuen	diozaten	dizen
		m.	dizayekan	jagijueen	diozatekan	—
		f.	dizayenan	jagijuenan	diozatenan	—
P.	1	*i.*	dizayotegun	dagijuegun	diozatogun	dizegün
		m.	dizayekagun	jagijueegun	diozatekagun	—
		f.	dizayenagun	jagijuenagun	diozatenagun	—
	2	*i.*	dizayotezuten	dagijuezuben	diozazueten	dizezien
	3	*i.*	dizayoten	dagijueen	diozaten	diezen
		m.	dizayekaten	jagijueeen	diozatekan	—
		f.	dizayenaten	jagijuenen	diozatenan	—

10. QU' IL LE LEUR EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*i.*	nizayoten	nengijuen	niozaten	nizen
		m.	nizayekan	najengijueen	niozatekan	—
		f.	nizayenan	najengijuenan	niozatenan	—
	2	*r.*	ziñizayoten	zengijuen	ziniozaten	zinizen
		m.	izayekan	engijueen	hiozaten	izen
		f.	izayenan	engijuenan	hiozaten	izen
	3	*i.*	zizayoten	legijuen	ziozaten	lizen
		m.	zizayekan	jegijueen	ziozatekan	—
		f.	zizayenan	jegijuenan	ziozatenan	—
P.	1	*i.*	giñizayoten	gongijuen	giniozaten	ginizen
		m.	ginzayekan	gajengijueen	giniozatekan	—
		f.	ginzayenan	gajengijuenan	giniozatenan	—
	2	*i.*	ziñizayoten	zengijueen	ziniozaten	ziniezen
	3	*i.*	zizayoten	legijueen		liezen
		m.	zizayekaten	jegijueeen	ziozatekan	—
		f.	zizayenaten	jegijuenen	ziozatenan	—

À DEUX RÉGIMES.

8. QU' IL LES LEUR AIT—*Subjonctif—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	dizazkiotedan	dagijuedazan	diotzatedan	ditzedan
		m.	dizazkiekadan	jagijueedazan	diotzatekadan	—
		f.	dizazkienadan	jagijuenadazazan	diotzatonadan	—
	2	*r.*	dizazkiotezun	dagijuezuzan	diotzatzuten	ditzetzün
		m.	izazkiekan	dagijueezan	diotzatekan	ditzeya
		f.	izazkienan	dagijuenazan	diotzatenan	ditzeña
	3	*i.*	dizazkioten	dagijuezan	diotzaten	ditzen
		m.	dizazkiekan	jagijueezan	diotzatekan	—
		f.	dizazkienan	jagijuenazan	diotzatenan	—
P.	1	*i.*	dizazkiotegun	dagijueguzan	diotzategun	ditzegün
		m.	dizazkiekagun	jagijueeguzan	diotzatekagun	—
		f.	dizazkienagun	jagijuenaguzan	diotzatenagun	—
	2	*i.*	dizazkiotezuten	dagijuezubezan	diotzatzueten	ditzetzien
	3	*i.*	dizazkioten	dagijueezan	diotzaten	dietzen
		m.	dizazkiekaten	jagijueeezan	diotzatekan	—
		f.	dizazkienaten	jagijuenezan	diotzatenan	—

10. QU' IL LES LEUR EÛT—*Subjonctif—Passé*

S.	1	*i.*	nizazkioten	nengijuezan	niotzaten	nitzen
		m.	nizazkiekan	najengijueezan	niotzatekan	—
		f.	nizazkienan	najengijuenazan	niotzatenan	—
	2	*r.*	ziñizazkioten	zengijuezan	ziniotzaten	zinitzen
		m.	izazkiekan	engijueezan	hiotzaten	itzen
		f.	izazkienan	engijuenazan	hiotzaten	itzen
	3	*i.*	zizazkioten	legijuezan	ziotzaten	litzen
		m.	zizazkiekan	jegijueezan	ziotzatekan	—
		f.	zizazkienan	jegijuenazan	ziotzatenan	—
P.	1	*i.*	giñizazkioten	gengijuezan	giniotzaten	ginítzen
		m.	ginzazkiekan	gajengijueezan	giniotzatekan	—
		f.	ginzazkienan	gajengijuenazan	giniotzatenan	—
	2	*i.*	ziñizazkioten	zengijueezan	ziniotzaten	zinietzen
	3	*i.*	zizazkioten	legijueezan	ziotzaten	lietzen
		m.	zizazkiekaten	jegijueeezan	ziotzatekan	—
		f.	zizazkienaten	jegijuenezan	ziotzatenan	—

150

VOIX TRANSITIVE

12. IL LE LEUR PEUT—*Potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	dizayoteket	daijuet	diozaketet	dizakiet
		m.	dizayekeat	jaijueet	ziozaketeat	dizakieyat
		f.	dizayekenat	jaijuenat	ziozaketenat	dizakieñat
		r.	—	—	—	dizakiezüt
	2	*r.*	dizayotekezu	daijuczu	diozakezute	dizakczü
		m.	izayekek	daijuek	diozaketek	dizakek
		f.	izayeken	daijuen	diozaketen	dizaken
	3	*i.*	dizayoteke	daijue	diozakete	dizakie
		m.	dizayekek	jaijuek	ziozaketek	dizakiek
		f.	dizayeken	jaijuen	ziozakene	dizakien
		r.	—	—	—	dizakiezü
P.	1	*i.*	dizayotekegu	daijuegu	diozaketegu	dizakiegü
		m.	dizayekeagu	jaijueegu	ziozaketeagu	dizakieyagü
		f.	dizayekenagu	jaijuenngu	ziozaketenagu	dizakieñagü
		r.	—	—	—	dizakiezügü
	2	*i.*	dizayotekezute	daijuezube	diozakezuete	dizakezie
	3	*i.*	dizayoteke	daijuee	diozaketo	dizakioye
		m.	dizayeketek	jaijueek	ziozaketek	dizakieye
		f.	dizayeketen	jaijuene	ziozakene	dizakieñe
		r.	—	—	—	dizakiezie

14. IL LE LEUR POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nizayoteke	neijue	niozaketo	nizakie
		m.	nizayekek	najeijuek	niozaketek	nizakiek
		f.	nizayeken	najeijuen	niozakene	nizakien
		r.	—	—	—	nizakiezü
	2	*r.*	ziñizayoteke	zineijue	ziniozakete	zinizakie
		m.	izayekek	ineijuek	hiozakete	izakie
		f.	izayeken	ineijuen	hiozakete	izakie
	3	*i.*	lizayoteke	leijue	liozakete	lizakie
		m.	lizayekek	lajeijuek	liozaketek	lizakiek
		f.	lizayeken	lajeijuen	liozakene	lizakien
		r.	—	—	—	lizakiezü
P.	1	*i.*	giñizayoteke	gineijue	giniozakete	ginizakie
		m.	ginzayekek	gaineijuek	giniozaketek	ginizakiek
		f.	ginzayeken	gaineijuen	giniozakene	ginizakien
		r.	—	—	—	ginizakiezü
	2	*i.*	ziñizayoteke	zineijuee	ziniozakete	ginizakieye
	3	*i.*	lizayoteke	leijuee	liozakete	lizakieye
		m.	lizayeketek	lajeijueek	liozaketek	lizakieye
		f.	lizayeketen	lajeijuene	liozakene	lizakieñe
		r.	—	—	—	lizakiezie

À DEUX RÉGIMES.

12. IL LES LEUR PEUT—*Potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	ditzazkieket	daijuedaz	diotzaketet	ditzakiet
		m.	ditzazkiekeat	jaijuedaz	ziotzaketeat	ditzakieyat
		f.	ditzazkiekenat	jaijuenadaz	ziotzaketenat	ditzakieñat
		r.	—	—	—	ditzakietzüt
	2	*r.*	ditzazkiekezu	daijuezuz	diotzaketzute	ditzaketzü
		m.	itzazkiekek	daijuezak	diotzaketek	ditzakek
		f.	itzazkieken	daijuezan	diotzaketen	ditzaken
	3	*i.*	ditzazkieke	daijuez	diotzakete	ditzakie
		m.	ditzazkiekek	jaijuezak	ziotzaketek	ditzakiek
		f.	ditzazkieken	jaijuezan	ziotzakene	ditzakien
		r.	—	—	—	ditzakietzü
P.	1	*i.*	ditzazkiekegu	daijueguz	diotzaketegu	ditzakiegü
		m.	ditzazkiekeagu	jaijueeguz	ziotzaketeagu	nitzakieyagü
		f.	ditzazkiekenagu	jaijuenaguz	ziotzaketenagu	ditzakieñagü
		r.	—	—	—	ditzakietzügu
	2	*i.*	ditzazkiekezute	daijuezubez	diotzaketzuete	ditzaketzie
	3	*i.*	ditzazkiekete	daijueez	diotzakete	ditzakieye
		m.	ditzazkieketek	jaijueezak	ziotzaketek	ditzakieye
		f.	ditzazkieketen	jaijueezan	ziotzakene	ditzakieñe
		r.	—	—	—	ditzakietzie

14. IL LES LEUR POURRAIT—*Potentiel conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	nitzazkieke	neijuez	niotzakete	nitzakie
		m.	nitzazkiekek	najeijuezak	niotzaketek	nitzakiek
		f.	nitzazkieken	najeijuezan	niotzakene	nitzakien
		r.	—	—	—	nitzakietzü
	2	*r.*	ziñitzazkieke	zineijuez	ziniotzakete	zinitzakie
		m.	itzazkiekek	ineijuezak	hiotzakete	itzakie
		f.	itzazkieken	ineijuezan	hiotzakete	itzakie
	3	*i.*	litzazkieke	leijuez	liotzakete	litzakie
		m.	litzazkiekek	lajeijuezak	liotzaketek	litzakiek
		f.	litzazkieken	lajeijuezan	liotzakene	litzakien
		r.	—	—	—	litzakietzü
P.	1	*i.*	giñitzazkieke	gineijuez	giniotzakete	ginitzakie
		m.	gintzazkiekek	gaineijuezak	giniotzaketek	ginitzakiek
		f.	gintzazkieken	gaineijuezan	giniotzakene	ginitzakien
		r.	—	—	—	ginitzakietzü
	2	*i.*	ziñitzazkiekete	zineijueez	ziniotzakete	zinitzakieye
	3	*i.*	litzazkiekete	leijueez	liotzakete	litzakieye
		m.	litzazkieketek	lajeijueezak	liotzaketek	litzakieye
		f.	litzazkieketen	lajeijueezan	liotzakene	litzakieñe
		r.	—	—	—	litzakietzie

VOIX TRANSITIVE

16. IL LE LEUR POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nizayotekean	neijnen	niozateken	nezakien
		m.	nizayekekan	najeijueen	niozatekeyan	nizakieya
		f.	nizayekenan	najeijuenan	niozatekenan	nizakieña
		r.	—	—	—	nizakiezün
	2	*r.*	ziñizayotekean	zineijuen	ziniozateken	zinizakien
		m.	izayekekan	ineijueen	hiozateken	ezakien
		f.	izayekenan	ineijuenan	hiozateken	ezakien
	3	*i.*	zizayotekean	leijuen	zinzateken	zezakien
		m.	zizayekekan	lajeijueen	ziozatekeyan	zizakieya
		f.	zizayekenan	lajeijuenan	ziozatekenan	zizakieña
		r.	—	—	—	zizakiezün
P.	1	*i.*	giñizayotekean	gineijuen	giniozateken	genezakien
		m.	ginzayekekan	gaineijueen	giniozatekeyan	ginizakieya
		f.	ginzayekenan	gaineijuenan	giniozatekenan	ginizakieña
		r.	—	—	—	ginizakiezün
	2	*i.*	ziñizayotekean	zineijueen	ziniozateken	zinizakieyen
	3	*i.*	zizayntekean	leijueen	ziozateken	zezakieyen
		m.	zizayeketekan	lajeijueeen	zinzatekeyan	zezakieeya
		f.	zizayeketenan	lajeijuenen	ziozatekenan	zezakieeña
		r.	—	—	—	zezakiezien

18. S' IL LE LEUR AVAIT—*Supposition du conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	baniote	baneutse	baniote	baneye
		m.	baniotek	banajeutsek	banintek	—
		f.	banioten	banajeutsen	banione	—
	2	*r.*	baziñiote	bazeuntse	baziniote	bazeneye
		m.	baiotek	beeuntsek	bahiote	babeye
		f.	baioten	beeuntsen	bahiote	baheye
	3	*i.*	baliote	baleutse	baliote	baleye
		m.	baliotek	balajeutsek	baliotek	—
		f.	balioten	balajeutsen	balione	—
P.	1	*i.*	bagiñiote	bageuntse	baginiote	bageneye
		m.	bagiñiotek	bagajeuntsek	baginiotek	—
		f.	bagiñioten	bagajeuntsen	baginione	—
	2	*i.*	baziñiote	bazeuntsee	baziniote	bazenezie
	3	*i.*	baliote	baleutsee	baliote	baleyie
		m.	baliotek	balajeutseek	baliotek	—
		f.	balioten	balajeutsene	balione	—

À DEUX RÉGIMES.

16. IL LES LEUR POUVAIT—*Potentiel conditionnel—Passé*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	nitzazkiekean	neijuezan	niotzateken	netzakien
		m.	nitzazkiekekan	najeijueezan	niotzatekeyan	nitzakieya
		f.	nitzazkiekenan	najeijuenazan	niotzatekenan	nitzakieña
		r.	—	—	—	nitzakietzün
	2	*r.*	ziñitzazkiekean	zineijuezan	ziniotzateken	zinitzakien
		m.	itzazkiekekan	ineijueezan	hiotzateken	etzakien
		f.	itzazkiekenan	ineijuenazan	hiotzateken	etzakien
	3	*i.*	zitzazkiekean	leijuezan	ziotzateken	zetzakien
		m.	zitzazkiekekan	lajeijueezan	ziotzatekeyan	zitzakieya
		f.	zitzazkiekenan	lajeijuenazan	ziotzatekenan	zitzakieña
		r.	—	—	—	zitzakietzün
P.	1	*i.*	giñitzazkiekean.	gineijuezan	giniotzateken	genetzakien
		m.	gintzazkiekekan	gaineijueezan	giniotzatekeyan	ginitzakieya
		f.	gintzazkiekenan	gaineijuenazan	giniotzatekenan	ginitzakieña
		r.	—	—	—	ginitzakietzün
	2	*i.*	ziñitzazkieketean	zineijueezan	ziniotzateken	zinitzakieyen
	3	*i.*	zitzazkieketean	leijueezan	ziotzateken	zetzakieyen
		m.	zitzazkietekekan	lajeijueeezan	ziotzatekeyan	zetzakieeya
		f.	zitzazkietekenan	lajeijuenezan	ziotzatekenan	zetzakieeña
		r.	—	—	—	zetzakietzien

18. S' IL LES LEUR AVAIT—*Suppositif du conditionnel—Présent*

S.	1	*i.*	banizkiote	baneutsez	baniotzate	baneitze
		m.	banizkiek	banajeutsezak	baniotzatek	—
		f.	bañizkien	banajeutsezan	baniotzane	—
	2	*r.*	baziñizkiote	bazeuntsez	baziniotzate	bazeneitze
		m.	baizkiek	beeuntsezak	bahiotzate	babeitze
		f.	baizkien	beeuntsezan	bahiotzate	baheitze
	3	*i.*	balizkiote	baleutsez	baliotzate	baleitze
		m.	balizkiek	balajeutseezak	baliotzatek	—
		f.	balizkien	balajeutsezan	baliotzane	—
P.	1	*i.*	bagiñizkiote	bageuntsez	baginiotzate	bageneitze
		m.	bagiñizkiek	bagajeuntsezak	baginiotzatek	—
		f.	bagiñizkien	bagajeuntsezan	baginiotzane	—
	2	*i.*	baziñizkiote	bazeuntseez	baziniotzate	bazenetzie
	3	*i.*	balizkiote	baleutseez	baliotzate	baleitzeye
		m.	balizkietek	balajeutseezak	baliotzatek	—
		f.	balizkieten	balajeutseezan	baliotzane	—

VOIX TRANSITIVE

19. S' IL LE LEUR A—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	badizayotet	badagijuet	badiozatet	—
		m.	badizayekat	bajagijueet	badiozatekat	—
		f.	badizayenat	bajagijuenat	badiozatenat	—
	2	*r.*	badizayotezu	badagijuezu	badiozazute	—
		m.	baizayek	badagijuek	badiozatek	—
		f.	baizayen	badagijuen	badiozaten	—
	3	*i.*	badizayote	badagijue	badiozate	—
		m.	badizayek	bajagijuek	badiozatek	—
		f.	badizayen	bajagijuen	badiozane	—
P.	1	*i.*	badizayotegu	badagijuegu	badiozategu	—
		m.	badizayekagu	bajagijueegu	badiozatekagu	—
		f.	badizayenagu	bajagijuenagu	badiozatenagu	—
	2	*i.*	badizayotezute	badagijuezube	badiozazuete	—
	3	*i.*	badizayote	badagijuee	badiozate	—
		m.	badizayetek	bajagijueek	badiozatek	—
		f.	badizayeten	bajagijuene	badiozane	—

21. S' IL LE LEUR AVAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*i.*	banizayote	banengijue	baniozato	banize
		m.	banizayek	banajengijuek	baniozatek	—
		f.	banizayen	banajengijuen	baniozano	—
	2	*r.*	baziñizayote	bazengijue	baziniozate	bazinize
		m.	baizayek	baengijuek	bahiozate	bahize
		f.	baizayen	baengijuen	bahiozate	bahize
	3	*i.*	balizayote	balegijue	baliozate	balize
		m.	balizayek	bajegijuek	baliozatek	—
		f.	balizayen	bajegijuen	baliozane	—
P.	1	*i.*	bagiñizayote	bagengijue	baginiozate	baginize
		m.	baginzayek	bagajengijuek	baginiozatek	—
		f.	baginzayen	bagajengijuen	baginiozane	—
	2	*i.*	baziñizayote	bazengijuee	baziniozate	bazinizeye
	3	*i.*	balizayote	balegijuee	baliozate	balizeye
		m.	balizayetek	bajegijueek	baliozatek	—
		f.	balizayeten	bajegijuene	baliozane	—

À DEUX RÉGIMES.

19. S' IL LES LEUR A—*Suppositif du potentiel—Présent*

			Guipuscoan	*Biscaïen*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	badizazkiotet	badagijuedaz	badiotzatet	—
		m.	badizazkiekat	bajagijueedaz	badiotzatekat	—
		f.	badizazkienat	bajagijuenadaz	badiotzatenat	—
	2	*r.*	badizazkiotezu	badagijuezuz	badiotzatzute	—
		m.	baizazkiek	badagijuezak	badiotzatek	—
		f.	baizazkien	badagijuezan	badiotzaten	—
	3	*i.*	badizazkiote	badagijuez	badiotzate	—
		m.	badizazkiek	bajagijuezak	badiotzatek	—
		f.	badizazkien	bajagijuezan	badiotzane	—
P.	1	*i.*	badizazkiotegu	badagijueguz	badiotzategu	—
		m.	badizazkiekagu	bajagijuecguz	badiotzatekngu	—
		f.	badizazkienagu	bajagijuenaguz	badiotzatenagu	—
	2	*i.*	badizazkiotezute	badagijuezubez	badiotzatzuete	—
	3	*i.*	badizazkiote	badagijueez	badiotzate	—
		m.	badizazkietek	bajagijueezak	badiotzatek	—
		f.	badizazkieten	bajagijueezan	badiotzane	—

21. S' IL LES LEUR AVAIT—*Suppositif du potentiel conditionnel—Futur présent*

S.	1	*i.*	banizazkiote	banengijuez	baniotzate	banitze
		m.	banizazkiek	banajengijuezak	baniotzatek	—
		f.	banizazkien	banajengijuezan	baniotzane	—
	2	*r.*	baziñizazkiote	bazengijuez	baziniotzate	bazinitze
		m.	baizazkiek	baengijuezak	bahiotzate	bahitze
		f.	baizazkien	baengijuezan	bahiotzate	bahitze
	3	*i.*	balizazkiote	balegijuez	baliotzate	balitze
		m.	balizazkiek	bajegijuezak	baliotzatek	—
		f.	balizazkien	bajegijuezan	baliotzane	—
P.	1	*i.*	bagiñizazkiote	bagengijuez	baginiotzate	baginitze
		m.	baginzazkiek	bagajengijuezak	baginiotzatek	—
		f.	baginzazkien	bagajengijuezan	baginiotzane	—
	2	*i.*	baziñizazkiote	bazengijueez	baziniotzate	bazinitzeye
	3	*i.*	balizazkiote	balegijueez	baliotzate	balitzeye
		m.	balizazkietek	bajegijueezak	baliotzatek	—
		f.	balizazkieten	bajegijueezan	baliotzane	—

VOIX TRANSITIVE

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL LE LEUR AURA *Impératif Futur*	9. QU'IL LE LEUR AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU'IL LE LEUR EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL LE LEUR POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*i.*	—	dagikijuedan	nengikijuen	daikijuet
		m.	—	jagikijueedan	najengikijueen	jaikijueet
		f.	—	jagikijuenadan	najengikijuenan	jaikijuenat
	2	*r.*	egikijuezu	dagikijuezun	zengikijuen	daikijuezu
		m.	egikijuek	dagikijueen	engikijueen	daikijuek
		f.	egikijuen	dagikijuenan	engikijuenan	daikijuen
	3	*i.*	begikijue	dagikijuen	legikijuen	daikijue
		m.	bejegikijuek	jagikijueen	jegikijueen	jaikijuek
		f.	bejegikijuen	jagikijuenan	jegikijuenan	jaikijuen
P.	1	*i.*	—	dagikijuegun	gengikijuen	daikijuegu
		m.	—	jagikijueegun	gajengikijueen	jaikijueegu
		f.	—	jagikijuenagun	gajengikijuenan	jaikijuenagu
	2	*i.*	egikijuezube	dagikijuezuben	zengikijueen	daikijuezube
	3	*i.*	begikijuee	dagikijueen	legikijueen	daikijuee
		m.	bejegikijueek	jagikijueeen	jegikijueeen	jaikijueek
		f.	bejegikijuenc	jagikijuenen	jegikijuenen	jaikijuene

			15. IL LE LEUR POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL LE LEUR POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S'IL LE LEUR A *Suppos. du potent. Futur*	22. S'IL LE LEUR AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	*i.*	neikijue	neikijuen	badagikijuet	banengikijue
		m.	najeikijuek	najeikijueen	bajagikijueet	banajengikijuek
		f.	najeikijuen	najeikijuenan	bajagikijuenat	banajengikijuen
	2	*r.*	zineikijue	zineikijuen	badagikijuezu	bazengikijue
		m.	ineikijuek	ineikijueen	badagikijuek	baengikijuek
		f.	ineikijuen	ineikijuenan	badagikijuen	baengikijuen
	3	*i.*	leikijue	leikijuen	badagikijue	balegikijue
		m.	lajeikijuek	lajeikijueen	bajagikijuek	bajegikijuek
		f.	lajeikijuen	lajeikijuenan	bajagikijuen	bajegikijuen
P.	1	*i.*	gineikijue	gineikijuen	badagikijuegu	bagengikijue
		m.	gaineikijuek	gaineikijueen	bajagikijueegu	bagajengikijuek
		f.	gaineikijuen	gaineikijuenan	bajagikijuenagu	bagajengikijuen
	2	*i.*	zineikijuee	zineikijueen	badagikijuezube	bazengikijuee
	3	*i.*	leikijuee	leikijueen	badagikijuee	balegikijuee
		m.	lajeikijueek	lajeikijueeen	bajagikijueek	bajegikijueek
		f.	lajeikijuene	lajeikijueenan	bajagikijuene	bajegikijuene

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. LE LEUR EÛT-IL!—*Optatif—Présent*	24. LE LEUR EÛT-IL!—*Optatif—Futur*
S.	1	*i.*	aineye	ainize
	2	*r.*	aitzeneye	aitzinize
		m.	aheye	ahize
		f.	aheye	ahize
	3	*i.*	aileye	ailize
P.	1	*i.*	aikeneye	aikinize
	2	*i.*	aitzenezie	aitzinizeye
	3	*i.*	aileyie	ailizeyo

À DEUX RÉGIMES.

Temps n' appartenant qu' au dialecte biscaïen.

			7. IL LES LEUR AURA *Impératif Futur*	9. QU' IL LES LEUR AIT *Subjonctif Futur présent*	11. QU' IL LES LEUR EÛT *Subjonctif Futur passé*	13. IL LES LEUR POURRA *Potentiel Futur*
S.	1	*i.*	—	dagikijuedazan	nengikijuezan	daikijuedaz
		m.	—	jagikijueedazan	najengikijueezan	jaikijueedaz
		f.	—	jagikijuenadazan	najengikijuenazan	jaikijuenadaz
	2	*r.*	egikijuezuz	dagikijuezuzan	zengikijuezan	daikijuezuz
		m.	egikijuezak	dagikijueezan	engikijueezan	daikijuezak
		f.	egikijuezan	dagikijuenazan	engikijuenazan	daikijuezan
	3	*i.*	begikijuez	dagikijuezan	legikijuezan	daikijuez
		m.	bejegikijuezak	jagikijueezan	jegikijueezan	jaikijuezak
		f.	bejegikijuezan	jagikijuenazan	jegikijuenazan	jaikijuezan
P.	1	*i.*	—	dagikijueguzan	gengikijuezan	daikijueguz
		m.	—	jagikijueeguzan	gajengikijueezan	jaikijueeguz
		f.	—	jagikijuenaguzan	gajengikijuenazan	jaikijuenaguz
	2	*i.*	egikijuezubez	dagikijuezubezan	zengikijueezan	daikijuezubez
	3	*i.*	begikijueez	dagikijueezan	legikijueezan	daikijueez
		m.	bejegikijueezak	jagikijueeezan	jegikijueeezan	jaikijueezak
		f.	bejegikijueezan	jagikijuenezan	jegikijuenezan	jaikijueezan

			15. IL LES LEUR POURRAIT *Potentiel condit. Futur présent*	17. IL LES LEUR POUVAIT *Potentiel condit. Futur passé*	20. S' IL LES LEUR A *Suppos. du potentiel Futur*	22. S' IL LES LEUR AVAIT *Supp. du pot. condit. Futur*
S.	1	*i.*	neikijuez	neikijuezan	badagikijuedaz	banengikijuez
		m.	najeikijuezak	najeikijueezan	bajagikijueedaz	banajengikijuezak
		f.	najeikijuezan	najeikijuenazan	bajagikijuenadaz	banajengikijuezan
	2	*r.*	zineikijuez	zineikijuezan	badagikijuezuz	bazengikijuez
		m.	ineikijuezak	ineikijueezan	badagikijuezak	baengikijuezak
		f.	ineikijuezan	ineikijuenazan	badagikijuezan	baengikijuezan
	3	*i.*	leikijuez	leikijuezan	badagikijuez	balegikijuez
		m.	lajeikijuezak	lajeikijueezan	bajagikijuezak	bajegikijuezak
		f.	lajeikijuezan	lajeikijuenazan	bajagikijuezan	bajegikijuezan
P.	1	*i.*	gineikijuez	gineikijuezan	badagikijueguz	bagengikijuez
		m.	gaineikijuezak	gaineikijueezan	bajagikijueeguz	bagajengikijuezak
		f.	gaineikijuezan	gaineikijuenazan	bajagikijuenaguz	bagajengikijuezan
	2	*i.*	zineikijueez	zineikijueezan	badagikijuezubez	bazengikijueez
	3	*i.*	leikijueez	leikijueezan	badagikijueez	balegikijueez
		m.	lajeikijueezak	lajeikijueeezan	bajagikijueezak	bajegikijueezak
		f.	lajeikijueezan	lajeikijuenezan	bajagikijueezan	bajegikijueezan

Temps n' appartenant qu' au dialecte souletin.

			23. LES LEUR EÛT-IL ! — *Optatif — Présent*	24. LES LEUR EÛT-IL ! — *Optatif — Futur*
S.	1	*i.*	aineitze	ainitze
	2	*r.*	aitzeneitze	aitzinitze
		m.	aheitze	ahitze
		f.	aheitze	ahitze
	3	*i.*	aileitze	ailitze
P.	1	*i.*	aikeneitze	aikinitze
	2	*i.*	aitzenetzie	aitzinitzeye
	3	*i.*	aileitzeye	ailitzeye

OBSERVATIONS GÉNÉRALES.

Quoique j'aie adopté dans la distribution des temps la division par modes, comme cela se pratique en général pour toutes les langues, je crois utile d'appeler l'attention du lecteur sur une autre distribution, qui consiste à diviser ces mêmes temps en radicaux et en dérivés. Cette classification, toute morphologique, sera très-utile aux personnes qui désirent connaître à fond la conjugaison basque en apprenant par cœur tous ses terminatifs, chose difficile sans doute, mais non pas impossible. Je choisirai mes exemples principalement dans le dialecte guipuscoan littéraire, comme étant le plus connu, le plus parlé, le plus cultivé, un des plus riches et des plus réguliers, et constituant, pour ainsi dire, le représentant légitime de la langue basque, à peu près au même titre que le toscan et le castillan représentent la langue italienne et l'espagnole.

Le présent et le passé de l'indicatif peuvent être considérés comme les deux seuls temps radicaux, tandis que tous les autres ne sont que leurs dérivés ou leur tributaires. Du présent de l'indicatif dérivent: le futur de l'indicatif, le présent et le futur présent du subjonctif, le présent et le futur de l'impératif, le présent et le futur du potentiel avec leur deux suppositifs correspondants. Du passé de l'indicatif on forme: le présent du conditionnel avec son suppositif et son optatif, le passé du conditionnel, le passé et le futur passé du subjonctif, le présent, le futur présent, le passé et le futur passé du potentiel conditionnel avec leurs deux suppositifs et leur optatif.

Le futur de l'indicatif, propre surtout au souletin, n'est au fond que le présent du même mode plus la syllabe *ke*: *du*, *düke*. Nous disons au fond, car cette syllabe est souvent retranchée à l'intransitif, sans que pour cela il en résulte des terminatifs identiques avec ceux du présent: *da*, *date* ou *dateke*. Ici la syllabe *te* peut caractériser à elle seule le futur. Le présent du subjonctif se compose de la forme relative du présent de l'indicatif fondue, pour ainsi dire, avec le nom verbal *izan*,[1] qui devient *eza* dans ce cas par la suppression du *n* final et par le changement de la voyelle initiale, exactement comme *eraman* se change en *aroma* dans *daruma*. C'est ainsi que *dedan* donne lieu à *dezadan*. En biscaïen c'est le nom verbal *egin*, devenu *agi*, qui remplace *izan*, devenu *eza*: *dadan*, *dagidan*. Le futur présent du subjonctif, propre au biscaïen, se forme du présent du même mode et de la syllabe *ke*: *dagijan*, *dagikian*, et sans changement euphonique: *dagian*, *dagikean*. Le présent de l'impératif n'est au fond que le présent du subjonctif réduit de sa forme nécessairement relative à la forme capitale: *dezazun*, *ezazu*. Nous avons en outre la suppression du *d* initial, et à la troisième personne l'addition de la syllabe affirmative *ba* fondue avec le terminatif: *dezan*, *beza*. Le futur de l'impératif, propre au biscaïen, n'est que le présent de ce mode plus la syllabe *ke*: *begi*, *begike*. Le futur présent du potentiel se compose du présent du subjonctif réduit à la forme capitale, et de la syllabe *ke*: *dezan*, *dezake*. Le présent du potentiel, propre au biscaïen, n'est que le futur du même mode moins la syllabe *ke*: *daike*, *dai*. Le présent du suppositif du potentiel se forme du futur du potentiel auquel on retranche la syllabe *ke*, en y ajoutant, comme préfixe, la syllabe dubitative *ba*: *dezake*, *badeza*. Le futur du suppositif du potentiel, propre au biscaïen, n'est autre que le temps qui précède plus la syllabe *ke*: *badagi*, *badagike*.

Quant aux temps tributaires du passé de l'indicatif, le présent du conditionnel se forme de ce même passé en remplaçant la syllabe finale *en* par *ke*: *nuen*, *nuke*. Le *z* initial de la troisième personne doit en outre se changer en *l*: *zuen*, *luke*. Le suppositif du conditionnel n'est que le présent du conditionnel précédé du *ba* dubitatif, après le retranchement du *ke* final: *luke*, *balu*. De même l'optatif du conditionnel, propre au souletin, n'est que le présent du conditionnel précédé de la syllabe *ai*, après le retranchement du *ke* final: *lüke*, *ailü*. Cette syllabe *ai* peut produire en outre des changements initiale que l'on apprendra en détail au moyen des tableaux. Le passé du conditionnel se forme du présent du même mode par l'addition de la syllabe *an* au *ke* final et par la réhabilitation du *z* à la troisième personne: *luke*, *zukean*. Le passé du subjonctif a lieu par la fusion du nom verbal *izan* (*egin* en biscaïen) avec le passé de l'indicatif: *zuen*, *zezan*. Le futur passé du subjonctif, propre au biscaïen, se forme par l'addition de *ke* au temps précédent: *legijan*, *legikian*, et sans changement euphonique: *legian*, *legikean*. Le futur présent du potentiel conditionnel se forme du passé du subjonctif par le changement du *n* final en *ke* et du *z* en *l* à la troisième personne: *zezan*, *lezake*. Le présent du potentiel conditionnel, propre au biscaïen, n'est que le temps qui précède privé du *ke* final: *leike*, *lei*. Le futur passé de ce mode se forme du futur présent par l'addition de la syllabe *an* au *ke* final et par la réhabilitation du *z* à la troisième personne: *lezake zezakean*. Le passé de ce même mode, propre au biscaïen, par le retranchement du *ke* du temps qui précède: *leikian*, *leijan*, et sans changement euphonique: *leikean*, *leyan*. Le futur présent du suppositif du potentiel conditionnel dérive du futur présent du potentiel conditionnel. On retranche le *ke* final de ce dernier en le faisant précéder du *ba* dubitatif: *lezake*, *baleza*. Le futur du suppositif du potentiel conditionnel, propre au biscaïen, n'est que le temps précédent auquel on ajoute le *ke* final: *balegi*, *balegike*. L'optatif souletin du potentiel conditionnel enfin, se forme du futur présent du potentiel conditionnel par le retranchement du *ke* final et l'addition prépositive de la syllabe *ai*: *lezake*, *aileza*. Cette syllabe, comme on peut le voir dans les tableaux, peut produire des changements initials.

Ces règles que nous venons de donner à grands traits ne peuvent certainement remplacer les tableaux, surtout à l'intransitif; mais n'étant pas très-nombreuses, pour peu que l'on veuille bien se donner la peine de les retenir, la conjugaison de la langue basque, surtout celle du dialecte guipuscoan, en sera, nous le répétons, singulièrement facilitée.

En jettant les yeux sur les tableaux, il est facile de s'apercevoir que nous y avons donné place à un grand nombre de termina-

OBSERVATIONS GÉNÉRALES.

tifs combinés aux noms verbaux *izan* et *egin* ou, en d'autres termes, à de véritables noms verbisés, qui auraient du être tous à la rigueur rélégués à la troisième partie destinée, dans une de ces divisions, à l'étude de cette espèce de mots, appelés à tort par les uns "verbes irréguliers" et par les autres, également à tort, "verbes simples". Tout en admettant que l'impératif, le subjonctif, les deux potentiels ainsi que les suppositifs et l'optatif qui leur correspondent ne se composent que de ces noms verbisés, nous croyons qu'au point de vue didactique il y a avantage à ne pas les séparer des terminatifs verbaux purs, soit à cause de leur importance et de l'usage fréquent que l'on en fait, soit, surtout, à cause de leur signification particulière qui ne permet pas de les confondre avec les autres noms verbisés, tels que *daruma*, *daki*, *dago*, *dabil* etc. En effet les noms verbisés aux radicaux *izan* et *egin* ont toujours la signification ou du subjonctif, ou de l'impératif, ou d'un potentiel, ou du suppositif du potentiel, ou de l'optatif correspondant. On ne les emploie ni à l'indicatif, ni au conditionnel, ni au suppositif du conditionnel, ni à l'optatif correspondant. On a beau essayer de comparer *eraman* et *jakin* dans *daramat* et *dakit* avec *izan* et *egin* dans *dezat* et *dayit*, ces deux derniers n'ayant pas d'existence réelle à l'état isolé, car il s'agit de l'indicatif, la comparaison devient impossible. Elle n'est possible, dans ce cas, qu'à la forme relative: *dezadan*, *dagidan*. Mais aussi, tandis que ceux-ci sont toujours au subjonctif quant au sens, ne pouvant jamais signifier *qui l'a*, *qui le fait*, mais seulement *qu'il l'ait*, *qu'il le fasse*, les autres noms verbisés, tels que *daraman*, *dagoan* signifient d'une manière indicative *qui l'emporte*, *qui reste*, et ce n'est que par extension et seulement dans certains cas qu'ils peuvent remplacer le subjonctif. Il en est de même du potentiel, qui ne remplace pas le futur dans les noms verbisés renfermant *izan*, quoique le futur puisse être employé et comme futur et comme potentiel dans les autres noms verbisés. Les deux noms verbaux *izan* et *egin* ne peuvent donc être assimilés aux autres que morphologiquement. Ils forment classe à part, quant au sens, et servent, pour ainsi dire, de transition entre les terminatifs verbaux purs et les noms verbaux ordinaires.

Quant aux terminatifs qui font partie au transitif des modes suivants: indicatif, conditionnel, suppositif du conditionnel, optatif du conditionnel, on a beau y chercher un nom verbal comme radical, il y est introuvable. On peut s'amuser à dire que dans *det* et *dut* et *dot* et *düt* les noms verbaux radicaux sont *e*, *u*, *o*, *ü* ou même que ces voyelles sont des verbes, ni plus ni moins que *izan* et *egin* sont les radicaux verbaux de *dezadan* et de *dagidan*; mais après l'avoir dit il faudra le prouver. Or *u* n'a aucun sens de nom verbal, tandis que *izan* et *egin* en ont un bien évident. Dire que *u* n'est que pour *ukhan*[2] et que *dut* n'est que la forme abrégée de *dukat* aurait au moins une apparence de raison; mais tout en suggérant cette idée à ceux qui ne pensent pas comme nous, nous avons hâte de la qualifier d'inadmissible, car le basque n'a pas l'habitude de faire si bon marché du *k* caractéristique des noms verbaux. Que *jakin* donne lieu à *daki*, *ibusi* à *dukus*, rien de plus simple. Le changement initial a lieu, mais la gutturale forte persiste dans ces noms verbisés. Ni *dait*, *dai*, ni *daust*, *daus* pour *dakit*, *daki*, *dakust*, *dakus* n'ont lieu en basque. Nous considérerons donc, jusqu'à preuve sérieuse du contraire, tous les terminatifs des tableaux, autres que ceux dans lesquels on peut démontrer d'une manière évidente la présence d'un nom verbal, comme les terminatifs verbaux purs de la langue basque, terminatifs servant à composer avec *izan* et *egin* les modes que nous avons déjà nommés et, avec les autres noms verbaux, ce que nous appelons les noms verbisés.[3]

De ce que les prétendus verbes transitifs simples ne sont pas susceptibles de régime direct dans le dialecte souletin, que peut-on conclure sinon que ces mots ne sont pas des verbes et que ce dialecte, sous ce rapport, est resté fidèle plus qu'aucun autre au vrai génie de la langue basque? Nous souscrivons plus que volontiers à cette opinion de notre aussi modeste que savant ami Monsieur Inchauspe, un des hommes les plus profondément versés dans la langue basque, et dont l'autorité doit être considérée, selon nous, comme incontestablement supérieure à celle d'autres linguistes étrangers qui, quelque grand que puisse être leur mérite en fait de linguistique générale, n'en sont pas moins des appréciateurs plus ou moins superficiels du vrai caractère de cet intéressant idiome.

Après avoir nié la présence d'un nom verbal dans les terminatifs verbaux purs, on sera peut-être surpris de nous entendre dire que le verbe lui-même n'appartient à aucun des éléments, pris isolément, dont ces terminatifs se composent. Pourquoi donc les nommer terminatifs verbaux? Parce que le verbe ne peut être saisi que par eux et avec eux. Est-ce donc comme le produit de l'union de ces éléments matériels de la parole que nous devons considérer ce Verbe, immatériel lui-même? Loin de nous cette pensée que nous nous félicitons de ne pas avoir et que nous sommes loin par conséquent d'envier à ceux qui l'auraient. Le Verbe pur est pour nous quelque chose d'insaisissable, qui se manifeste toutefois au milieu d'éléments matériels fort saisissables et qui, loin d'en être le produit, les domine de toute sa puissance en les vivifiant. Le Verbe c'est la Vie.

Les éléments constitutifs des terminatifs verbaux consistent essentiellement en pronoms soit à l'état de sujet, soit à l'état de régime direct ou indirect, soit à celui d'allocution. Ils se trouvent tantôt au singulier, tantôt au pluriel. Des lettres pronominales, tenant lieu de pronom, des syllabes caractéristiques de mode ou de futur, des lettres euphoniques pour faciliter l'union intime de tous ces éléments, complètent la série. Au moment de l'union, le Verbe avec sa qualité essentielle, l'affirmation, se manifeste. Le présent et le passé sont indiqués, selon nous, non pas par la nature des éléments, mais par leur disposition. Le sujet singulier de troisième personne est toujours sous-entendu. Il est tel par cela même qu'il n'est ni de première, ni de seconde personne des deux nombres, ni de troisième personne du pluriel. Des suppressions euphoniques ont lieu plus ou moins souvent, ainsi que des substitutions, telle que celle de *y* pour *k*, selon les dialectes.

Si nous prenons pour exemple le terminatif *nauzu*, nous le trouvons composé de *ni au* régime direct et de *zu* sujet. De même *haut* se composé de *hi au* et de *t* equivalent de *nik*. Si *nau* et *hau* représentent dans *nauzu* et *hauf* le régime direct de première et de seconde personne, l'analogie nous oblige à voir dans *dau*, *dozu* et *dot* biscaiens le régime direct de troisième personne indiqué soit par *dau*, soit par *do* syncopé. Le démonstratif *au* joue donc le grand rôle de régime direct dans les terminatifs verbaux. Selon les dialectes *au* y devient *eu*, *u*, *ü* et même *i*. C'est ainsi que dans le guipuscoan *diozu* "tu le lui as" i correspond à *eu* du biscaien *deutsazu*, de même que *tsa* de ce dernier correspond à *o* du premier comme régime indirect, *o* n'étant que *oni* syncopé.

Nous finirons ces observations et cette première grande division de la deuxième partie de notre ouvrage par le tableau ci-joint, qui mettra tout à fait en évidence la nature des différents éléments des terminatifs verbaux. On n'oubliera pas en attendant que lorsque en basque on réunit les éléments pronominaux *di*, *o*, *zu* de manière à constituer *diozu*, quoique morphologiquement ces trois éléments n'expriment que *le lui tu*, le sens verbal de *tu le lui as* s'y affirme à l'instant même par l'effet de la Vie du Verbe qui y trouve, pour ainsi dire, un milieu propre à sa manifestation.

OBSERVATIONS GÉNÉRALES.

NOTES.

[1] La présence du nom verbal au subjonctif et aux autres modes où elles est évidente au transitif, est plus difficile à être démontrée à l'intransitif. En revanche, on dirait que dans ce dernier le nom verbal *izan* se manifeste plus ou moins clairement à l'indicatif et aux autres modes. On peut citer *niz*, synonyme de *naiz* ou *naz*, et *litzateke*, synonyme de *lirake*. Ce dernier terminatif fait supposer que *dira*, *zira*, *ziran* ont eu jadis pour synonymes *ditzate*, *zitzate*, *zitzaten*. La présence du nom verbal *izan* que l'on a bien de la peine à démontrer en *dira* etc. ne saurait être méconnue en *ditzate* hypothétique, comme elle ne l'est pas non plus dans le terminatif à existence réelle *litzateke* ou *lizateke*, synonyme de *lirake*. Cependant l'intransitif, il faut bien l'admettre, résiste en général à l'analyse plus que le transitif.

[2] On a confondu fort mal à propos dans ces derniers temps *ukhan* avec *iduki*. Ces deux noms verbaux sont bien distincts, et il n'y a que *iduki* qui soit susceptible de verbisation. Ce dernier correspond à l'espagnol *tener*, et diffère de *ukhan* à peu près comme *tener* diffère de *haber*. Le guipuscoan, le haut navarrais septentrional et le méridional, ainsi que le labourdin moderne pur ne possèdent pas de *ukan* ; le biscaïen a bien *ekandu* ou *ekandutu*, mais avec le sens de *s'accoutumer* ; le bas navarrais occidental et l'oriental ont *ukhan* ou *ukan* avec le sens de *avoir* et quelquefois avec celui de recevoir ; le souletin dit *ükhen* ; l'aezcoan, que je considère comme un sous-dialecte indépendant du bas-navarrais occidental, ainsi que le salazarais qui en est un, selon nous, du bas-navarrais oriental, par exception n'ont pas de *ukan* ; le roncalais enfin, qui, à moins que l'on ne veuille le considérer comme le neuvième dialecte basque, doit être regardé, ce que nous faisons, comme un sous-dialecte du souletin, offre aux linguistes les noms verbaux *ekun*, *ekuntu* avec le sens de *avoir* comme en souletin, mais sous une forme se rapprochant de la biscaïenne *ekandu*. Le nom verbal *iduki*, auquel appartiennent les noms verbisés *dauka*, *zeukan* ou *eukan*, *beuka*, noms verbisés qui n'ont rien de commun avec *ukhan*, présente, lui aussi, ses variantes, telles que *euki* biscaïen, *edüki* souletin, *edoki* ou *eroki* roncalais de Vidangoz (variété principale), et *uduku* roncalais des deux autres variétés d'Urzainqui et d'Uztarroz.

[3] En étudiant les différentes variétés de tout le pays basque, nous sommes tombés sur quelques noms verbisés d'un genre particulier, qui prouvent à l'évidence la tendance du nom verbal, non seulement à s'unir, mais aussi à pénétrer le terminatif en s'y intercalant, d'une manière qui n'est pas sans analogie avec celle que l'on observe dans *daramat*, *demagu* etc. C'est ainsi que l'on entend déjà à Sare, à Ainhoa, à Saint-Jean-de-Luz et à Arcangues, en faisant abstraction de quelques différences dans ces variétés : *emateut*, *emateiat*, *emateinat*; *emateuzu*, *emateuk*, *emateun*; *emateik*, *ematein*; *emateyagu*, *emateinagu*; *emateuzue*; *emateule*, *emateilek*, *emateine*. Tout le dialecte labourdin pur admet donc la verbisation du nom. Il en est de même, plus ou moins, des autres dialectes de France, à l'exception du souletin. Le guipuscoan méridional ou de Cegama ne la repousse pas non plus. Le biscaïen est loin de la bannir entièrement. Nous disons entièrement, car il serait assez risqué d'assurer qu'elle est toujours obligatoire. Si cette obligation, existe dans certaines variétés, soit du basque de France, soit de celui d'Espagne, d'autres variétés, surtout celles qui ont subi l'influence du dialecte plus ou moins conventionnel des auteurs, tolèrent le nom verbal détaché de son terminatif, même dans le discours familier. Les exemples les plus complets de fusion nous sont fournis par les deux dialectes haut-navarrais. Voilà d'autres exemples : *yateut* pour *yaten dut*, *erteizu* pour *erraten duzu*, *beaizu* pour *bear duzu*, *ileute* pour *egiten dute*. Ces noms verbisés appartiennent au dialecte haut navarrais septentrional, sous-dialecte baztansis d'Ehzondo. Le même dialecte nous fournit dans le sous-dialecte de Las Cinco Villas parlé à Vera : *yateuntzu*, *biaurtzu*, *egiteunte*, *biaurte* pour *yaten duzu*, *bear duzu*, *egiten dute*, *bear dute*. Nous avons ici pénétration du *n* et du *r* du nom dans l'intérieur du terminatif. Le sous-dialecte de la vallée d'Ulzama parlé à Lizaso nous fournit : *yataut*, *artzaut*, *eskatzauzu*, *ilaugu*, *biaugu*, *mataute*, *bauzie* pour *yaten dut*, *artzen dut*, *eskatzen duzu*, *egiten dugu*, *bear dugu*, *ematen dute*, *baduzue*. Le sous-dialecte de Huarte Araquil dans ses noms verbisés, tels que *esatauntzu* pour *esaten duzu*, nous offre la combinaison du sous-dialecte de Vera avec celui de Lizaso : *yateuntzu*, *yatauzu*, *yatauntzu*. Quant au dialecte haut-navarrais méridional, la verbisation y est très-usitée dans ses trois sous-dialectes, représentés par le basque d'Elcano dans la vallée d'Egüés, par celui de Puente la Reina et par celui de la vallée d'Olza.

	Elcano.	*Puente la Reina.*	*Olza.*	
S. 1	ẽsatount	jatont	ẽsatunt	*je le mange*
	m. ẽsaten diat	jaten diat	ẽsaten diet	
	f. ẽsaten diñat	jaten diñan	ẽsaten diñet	
2	ẽsateuntzu	jatontzu	ẽsatauntzu	*tu le manges*
	m. ẽsateunk	jatonk	ẽsataunk	
	f. ẽsateun	jaton	ẽsataun	
3	ẽsaten du	jaten du	ẽsaten du	*il le mange*
	m. ẽsateink	jateink	ẽsateink	
	f. ẽsatein	jatein	ẽsatein	
P. 1	ẽsaten dugu	jatongu	ẽsaton dugu	*nous le mangeons*
	m. ẽsaten diau	jaten diaguk	ẽsaten diegu	
	f. ẽsaten diñau	jaten diagun	ẽsaten diñegu	
2	ẽsateuntze	jatontze	ẽsatauntzie	*vous le mangez*
3	ẽsateunte	jatonte	ẽsataunte	*il le mangent*
	m. ẽsaten die	jateintek	ẽsaten die	
	f. ẽsaten dine	jateinten	ẽsaton diñe	
Fut. comp.	ẽsain dut	jankot	ẽsain dut	*je le mangerai*
	ẽsain dugu etc.	jankogu	ẽsain dugu	*nous le mangerons*

Puente la Reina offre les exemples les plus frappants de verbisation. Elle a lieu souvent dans ce dialecte, lorsque ses congénères préfèrent la forme analytique. L'aezcoan suit d'assez près Lizaso ; Roncal, comme le souletin, manque de cette espèce de verbisation, et le salazarais la présente souvent, même avec le traitement respectueux : *ikusteiatzut*, *ikusteuntzu*, *ikusteintzu*, *ikusteink* pour *ikusten dizut*, *ikusten duzu*, *ikusten dizu*, *ikusten dik* etc.

TABLEAU MONTRANT LES TEMPS SIMPLES* DU VERBE BASQUE.

			GUIPUSCOAN,		BISCAYEN,	
1	Indicatif	Présent	du	da	dau	da
2	. . .	Passé	zuen	zan	eban	zan
3	. . .	Futur	—	—	—	—
4	Impératif	Présent	beza	bedi	begi	bedi
5	. . .	Futur	—	—	begike	bedike
6	Subjonctif	Présent	dezan	dedin	dagijan	dedin
7	. . .	Passé	zezan	zedin	legijan	zedin
8	. . .	Futur présent	—	—	dagikian	dedikian
9	. . .	Futur parfait	—	—	legikian	zedikian
10	Suppositif	Présent	balu	balitz	baleu	balitz
11	. . .	Présent potentiel	badeza	—	badagi	badedi
12	. . .	Futur	baleza	—	balegi	baledi
13	. . .	Futur présent	—	—	badagike	badedike
14	. . .	Futur parfait	—	—	balegike	baledike
15	Votif	Présent	—	—	—	—
16	. . .	Futur	—	—	—	—
17	Conditionnel	Présent	luke	litzake	leuke	litzateke
18	. . .	Passé	zukean	litzakean	leukian	litzatekian
19	Potentiel	Présent	dezake [1, 6]	diteke [1, 6]	dai [1]	daite [1]
20	. . .	Passé	zezakean	zitekean	leijan [1]	leitian [1]
21	. . .	Futur	— [6]	— [6]	daike [1]	daiteke [1]
22	. . .	Fut. conditionnel	lezake [1]	liteke [1]	lei [1]	leite [1]
23	. . .	Fut. parfait cond.	—	—	leike [1]	leiteke [1]
24	. . .	Fut. parf. antérieur cond.	—	—	leikian [1]	leitekian [1]

* Les variantes des différentes formes verbales, y incluses celles des principales variétés des

[1] Les temps conditionnels du potentiel sont souvent employés, en guipuscoan et en biscayen, pour les temps non conditionnels du même mode : *dezake* ou *lezake*, *diteke* ou *liteke* "il peut avoir, il peut être". De même en biscayen *dai* ou *lei*, *daite* ou *leite* ; *daike* ou *leike*, *daiteke* ou *leiteke* ; *leijan* ou *leikian*, *leitian* ou *leitekian* peuvent signifier d'une manière non conditionnelle : *il peut avoir* ou *être*, *il pouvait avoir* ou *être*, *il pourra avoir* ou *être*. En guipuscoan le contraire peut avoir lieu ; c'est-à-dire que le présent du potentiel s'emploie quelquefois au lieu du futur conditionnel du même mode : *dezake* ou *lezake*, *diteke* ou *liteke* "il pourrait avoir, il pourrait être".

[2] Le présent du potentiel, à l'intransitif, exprime aussi, en labourdin, le futur de l'indicatif : *daitéke* "il peut être, il sera". De même le futur de l'indicatif y est souvent employé pour le présent du potentiel : *duke* "il aura, il peut avoir".

[3] Le passé du potentiel, à l'intransitif, exprime aussi, en labourdin, le passé du conditionnel : *zitéken* "il pouvait être, il aurait été".

[4] Le futur conditionnel du potentiel, à l'intransitif, exprime aussi, en labourdin, le présent du conditionnel : *liteke* "il pourrait être, il serait".

VOIX TRANSITIVE ET INTRANSITIVE, DANS LES DIALECTES

LABOURDIN,		SOULETIN.			
du	da	du	da	il a	il est
zuen	zen	zian	zen	il avait	il était
duke [2]	— [2]	duke	date	il aura	il sera
beza	bedi	beza	bedi	qu'il ait	qu'il soit
—	—	—	—	il aura	il sera
dezan	dadin	dezan	dadin	qu'il ait	qu'il soit
zezan	zadin	lezan	ledin	qu'il eût	qu'il fût
—	—	—	—	qu'il ait	qu'il soit
—	—	—	—	qu'il eût	qu'il fût
balu	balitz	balu	balitz	s'il avait	s'il était
—	—	badeza [5]	badadi [5]	s'il a [5]	s'il est [5]
baleza	—	baleza	baledi	s'il avait	s'il était
—	—	—	—	s'il a	s'il est
—	—	—	—	s'il avait	s'il était
—	—	ailu	ailitz	qu'il eût !	qu'il fût !
—	—	aileza	ailedi	qu'il eût !	qu'il fût !
luke	— [4]	luke	lizate	il aurait	il serait
zuken	— [3]	zukian	zatekian	il aurait eu	il aurait été
dezake [2, 6]	daiteke [2, 6]	dezake [6]	daite [6]	il peut avoir	il peut être
zezaken	ziteken [3]	zezakian	zaitekian	il pouvait avoir; il aurait pu avoir	il pouvait être; il aurait pu être
— [6]	— [6]	— [6]	— [6]	il pourra avoir	il pourra être
lezake [7]	liteke [4]	lezake [7]	leite [7]	il pourrait avoir	il pourrait être
—	—	—	—	il pourrait avoir	il pourrait être
—	—	—	—	il aurait pu avoir	il aurait pu être

dialectes basques, ne seront indiquées que dans les tableaux de la conjugaison complète.

[5] Le présent potentiel du suppositif n'est réellement tel qu'en souletin. Dans ce dialecte *badeza* et *badadi* signifient *s'il peut avoir, s'il peut être.*

[6] Le présent du potentiel exprime en même temps le futur du même mode, en guipuscoan, en labourdin et en souletin : *dezake, diteke, daiteke, daite* "il peut avoir, il pourra avoir ; il peut être, il pourra être".

[7] Le futur conditionnel du potentiel remplace toujours, en souletin, le futur du conditionnel qui, ne faisant pas partie des temps simples de la langue basque, se trouve exprimé dans les autres dialectes tantôt, comme en souletin, par le futur conditionnel du potentiel, tantôt, comme en guipuscoan et en biscayen, par le présent propositif du conditionnel, temps composé du génitif du nom verbal et du présent du même mode. Le dialecte labourdin se sert, au transitif, de ces deux manières : *emanen luke* "il donnerait", *eman lezake* "il donnerait" ou "il pourrait donner"; *ethorriko liteke* "il viendrait", *ethor liteke* "il pourrait venir". De même en guipuscoan *emango luke* "il donnerait", *emango lezake* "il pourrait donner"; *etorri litzake* "il viendrait", *etorri liteke* "il pourrait venir"; en biscayen *emongo leuke* "il donnerait", *emongo lei* "il pourrait donner"; *etorri litzateke* "il viendrait", *etorri leite* "il pourrait venir"; et en souletin *eman lezake* "il donnerait" ou "il pourrait donner"; *jin leite* "il viendrait" ou "il pourrait venir".

VOIX TRANSITIVE.

Indicatif—Présent—IL LE LUI A

			Guipuscoan	*Bizcaien*	*Labourdin*	*Souletin*
S.	1	*i.*	diot	deutsat	diot	deyot
		m.	zio *at*	jeutsa *at*	zio *at*	dio *at*
		f.	zio *at*	jeutsa *at*	zio *at*	dio *at*
		r.	—	—	—	dio t
	2	*r.*	diozu	deutsazu	diozu	deyozü
		m.	diok	deutsak	diok	deyok
		f.	dion	deutsan	dion	deyon
	3	*i.*	dio	deutsa	dio	deyo
		m.	zio	jeutsa	zio	dio
		f.	zio	jeutsa	zio	dio
		r.	—	—	—	dio
P.	1	*i.*	diogu	deutsagu	diogu	deyogü
		m.	zio *agu*	jeutsa *agu*	zio *agu*	dio *agü*
		f.	zio *agu*	jeutsa *agu*	zio *agu*	dio *agü*
		r.	—	—	—	dio gü
	2	*i.*	diozute	deutsazube	diozue	deyozie
	3	*i.*	diote	deutsoe	diote	deyue
		m.	ziote	jeutsee	ziote	dio e
		f.	ziote	jeutsa e	zio e	dio e
		r.	—	—	—	dio e

N.B.—Le rouge indique le sujet ; le violet, le régime direct ; le vert, le régime indirect ; le jaune, les traitements masculin, féminin et respectueux n'entrant pas dans le terminatif comme sujet ou comme régime. Les lettres euphoniques sont imprimées en caractères italiques.

DIXIÈME TABLEAU SUPPLÉMENTAIRE.

VERBE HAUT-NAVARRAIS MÉRIDIONAL.

INDÉFINI.

DIXIÈME TABLEAU SUPPLÉMENTAIRE, MONTRANT LA CONJUGAISON INDÉFINIE

		il est	il n'est	il était	il fut est	il nous est	il vous est	il leur est	il m'a (3)	il t'a (3)	il l'a	il nous a (3)	il vous a (3)
INDICATIF	1. Présent	naiz zara da gara zarete dete	— zaizkida zaida — zaizkidate zaizkida	nezakien — zenien ginaizkien — zenekien	nécaye zinekie zayen ginekio zeniekiote zeniekio	— zaizkigun zaigu — zaizkigute zaizkigu	nezayote — zaize ginekiote — zaizkiote	nezayote zaizkiote zayote gaizkiote zaizkiote zaizkiote	— natzan tian — gauzatzate	xaitut — xaitu zaitugu — xaituste	dut dizun du dugu duze dute	— gaituzu gaitu — gaituzte gaituste	xaitez — zaiste zaitugu — zaiste
	2. Passé (1)	nitzan zina zu gina zinate zite	— *zindezkida* *zekida* — *zindezkidate* *zekida*	nindekian — zekian ginderkian — zeukian	*nindekio* *zindezkio* *zekio* *ginderkio* *zindezkiote* *zeukio*	— *zindezkigun* *zekigu* — *zindezkigute* *zeukigu*	*nindekiae* — *zekize* *ginderkize* — *zeukize*	*nindezkiote* *zindezkiote* *zekiote* *ginderkiote* *zindezkiote* *zeukiote*	— nindizun ninduke — nindizute nindute	zindizuela — zinduza zindizugu — zinduste	zinue zinduke zue ginduke zinduste zute	— ginduzu gindusa — ginduze zinduste	vindustel — zinduste zindustegu — zinduste
	3. Futur (1)												
CONDITIONNEL (2)	4. Présent	nikezke zinake litzake ginake zinzake linke	— *zindezkidake* *lezkidake* — *zindezkidakete* *lezkidake*	nindekizuke — lekizuke *ginderkizuke* — lezkizuke	*nindekiske* *zindezkiske* *lekiske* *ginderkiske* *zindezkiskete* *lezkiske*	— *zindezkiguke* *lekiguke* — *zindezkigukete* *lezkiguke*	*nindekizeke* — *lekizeke* *ginderkizeke* — *lezkizeke*	*nindezkiokete* *zindezkiokete* *lekiokete* *ginderkiokete* *zindezkiokete* *lezkiokete*	— nindukezu ninduke — nindukeze ninduketc	zindizket — zinduzke zindizkegu — zinduzkete	iruke vinduko luke ginduke zinduketc luketc	— ginduzkezu zinduzke — ginduzkeze zinduzkete	zinduzketet — zinduzkete zinduzketegu — zinduzkete
	5. Passé	*nindezkide* *zindezkide* *zeuke* *ginderke* *zindezkete* *zeuke*	— *zindezkidake* *zekidake* — *zindezkidakete* *zezkidake*	nindekizuke — zekizuke *ginderkizuke* — zezkizuke	*nindezkide* *zindezkide* *zekide* *ginderkide* *zindezkidete* *zezkide*	— *zindezkigude* *zekigude* — *zindezkigudete* *zezkigude*	*nindezkizeke* — *zekizeke* *ginderkizeke* — *zezkizeke*	*nindezkizete* *zindezkizete* *zekizete* *ginderkizete* *zindezkizete* *zezkizete*	— nindukezu ninduke — nindukeze ninduzete	zindizuket — zinduzke zindizkegu — zinduzkete	iruke vinduke zuke ginduke zinduketc zukete	— ginduzkezu gindusa — ginduzkeze ginduzkete	zinduzketet — zinduzkete zinduzketegu — zinduzkete
IMPÉR.	6. Présent	zatte bedi zaiste bedez	zaizkida bekida zaizkidate bezkida	— bekizu — bezkizu	zaizkio beikio zaizkiote bezkio	zaizkigu beikigu zaizkigute bezkigu	— beikize — beizkize	zaizkiote beikiote zaizkiote bezkiote	nazazu bezazu nazaze bezazte	— — — —	zazu bez zaze bezate	gaituzu gaitez gaituze gaituzte	— — — —
SUBJONCTIF	7. Présent (4)	nayen zaiten diren gaitzen zinsten ditzan	— zaizkidan dukidan — zaizkidaten dazkidan	nakizun — dezazun gaizkizun — daizkezun	nakion zaizkion dakion gaizkion zaizkioten daizkion	— zaizkigun dakigun — zaizkigunten dakizkigun	nakizen — dakizen gaizkizen — dakizkiren	nakioten zaizkioten dakioten gaizkioten zaizkioten daizkioten	— nezazen nazan — nazazen nazaten	zaizuten — zaizan zaizegun — zaizuten	zaizun zazun zan zagun zaizen zaten	— gaituzun gaituzu — gaituzen gaituzten	zaisten — zaisten zaistegun — zaisten
	10. Passé	nindayen zendazen zayen ginduzen zinsinsten zenzen	— xinzezkidan zekidan — zinzezkidaten xezkidan	nindekizun — zekizun ginderkizun — zezkizun	nindekion zindezkion zekion ginderkion zindezkioten zezkion	— zindezkigun zekigun — zindezkigunten zezkigun	nindekizen — zekizen ginderkizen — zezkizen	nindezkioten zindezkioten zekioten ginderkioten zindezkioten zezkioten	— nindezazen nindezana — nindezazen nindezaten	zindezaten — zindezan zindezagun — zindezaten	nezan zindezan zezan ginderzan zindezaten zezaten	— gindezkizun gindezkizu — gindezkizen gindezkiten	zindesten — zindesten zindestegun — zindesten
POTENTIEL	13. Futur	naike zaizke daike gaizke zaizkete daizke	— xaizkidake dakidake — zaizkidakete dazkidake	nainizke — dezazke gaizkezke — daizkezke	nakioke zaizkioke dakioke gaizkioke zaizkiokete dazkioke	— zaizkigoke dakigoke — zaizkigokete dazkigoke	nakizeke — dakizeke gaizkizeke — daizkizeke	nakiokete zaizkiokete dakiokete gaizkiokete zaizkiokete daizkiokete	— nazakezu nazake — nazakeze nazakete	zaizket — zaizke zaizkegu — zaizkete	yaket xaketu zake zaikegu xakete zakete	— gaizkezu gaizke — gaizkeze gaizkete	zaizketet — zaizkete zaizkelegu — zaizkete
POTENTIEL CONDITIONNEL	15. Futur passé (4)	nindaike zindaizke laike ginduzke zindazkete laizke	— zindezkidake lekidake — zindezkidakete lezkidake	nindekizuke — lekizuke ginderkizuke — lezkizuke	nindekizke zindezkioke lekioke ginderkizke zindezkiokete lezkizke	— zindezkiguke lekiguke — zindezkigukete lezkiguke	nindekizeke — lekizeke ginderkizeke — lezkizeke	nindezkiokete zindezkiokete lekiokete ginderkiokete zindezkiokete lezkiokete	— nindezakezu nindezake — nindezakeze nindezakete	zindezaket — zindezake zindezakegu — zindezakete	nezake zindezake lezake ginderzake zindezakete lezakete	— gindezkizezu gindezkize — gindezkizeze gindezkizete	zindezaketet — zindezakete zindezaketegu — zindezakete
	17. Futur passé (4)	nindaike zindaizke zaike ginduzke zindazkete zaizke	— zindezkidake zekidake — zindezkidakete zezkidake	nindekizuke — zekizuke ginderkizuke — zezkizuke	nindekizke zindezkioke zekioke ginderkizke zindezkiokete zezkioke	— zindezkiguke zekiguke — zindezkigukete zezkiguke	nindekizeke — zekizeke ginderkizeke — zezkizeke	nindezkiokete zindezkiokete zekiokete ginderkiokete zindezkiokete zezkiokete	— nindezakezu nindezake — nindezakeze nindezakete	zindezaket — zindezake zindezakegu — zindezakete	nezake zindezake zezake ginderzake zindezakete zezakete	— gindezkizezu gindezkize — gindezkizeze gindezkizete	zindezaketet — zindezakete zindezaketegu — zindezakete
SUBJONCTIF CONDITIONNEL	18. Présent	banaiten bazinu balitza bagina bazinate balitze	— *bazindezkida* balekida — *bazindezkidate* *balezkida*	*banaindekizu* — *balekizu* *baginderkizu* — *balezkizu*	*banaindekio* *bazindezkio* *balekio* *baginderkio* *bazindezkiote* *balezkio*	*banaindekigu* *bazindezkigu* *balekigu* *baginderkigu* *bazindezkigute* *balezkigu*	*banaindekize* — *balekize* *baginderkize* — *balezkize*	*banaindezkiote* *bazindezkiote* *balekiote* *baginderkiote* *bazindezkiote* *balezkiote*	— banaindezu banaindu — banaindeze banaindute	bazinduzela — bazinduza bazindezagun — bazindeste	baziu bazindu balu bagindu bazindezte balzate	— baginduzu bagindusa — bagindeze bagindeste	bazindustet — bazindeste bazindestegu — bazindeste
SUBJONCTIF POTENTIEL	21. Futur	banaindedi bazindez baledi baginduez bazindeste balitza	— bazindezkida balekida — bazindezkidate balezkida	banaindekizu — balekizu baginderkizu — balezkizu	banaindekio bazindezkio balekio baginderkio bazindezkiote balezkio	— bazindezkigu balekigu — bazindezkigute balezkigu	banaindekize — balekize baginderkize — balezkize	banaindezkiote bazindezkiote balekiote baginderkiote bazindezkiote balezkiote	— banaindezazu banaindez — banaindeveze banaindezate	bazinduzezadu — bazinduzeza bazindezazen — bazindeste	baziez bazindez balez baginduez bazindeste balezate	— baginduezku baginduzku — baginduezkize baginduzkute	bazindustet — bazindeste bazindestegu — bazindeste

INDÉFINIE DU VERBE HAUT-NAVARRAIS MÉRIDIONAL, LES VARIANTES EXCEPTÉES.

il le sait	il me le sait	il me le sait	il le lui sait	il le leur sait	il les sait	il nous le sait	il nous les sait	il vous le sait	il vous les sait	il le leur sait	il les leur sait
ezt leuzu tu tegu tuzu tuste	— didazu dudu — didaze dudute	— tidazu tuda — tidaze tudate	dizut — dizu dizugu — dizute	tizut — tizu tizugu — tizute	dizut dizuzu dio diogu diozu diote	tizut tuzu tio tiogu tiozu tiote	· digizu diau — digize digute	· tigizu tigu — tigize tigute	dizet — dize dizegu — dizete	tizet — tize tizegu — tizete	diotet diozute diote diogute diozu diote	tiotet tiozute tiote tiogute tiozu tiote
nitue zinuitue zitue ginditue zinduste zuste	— zindida zida — zindidate zidate	— zinditida zitida — zinditidate zuidate	nizu — zuzu gandizu — zizute	nizkizu — zizuzu gandizkizu — zizkizute	nio zindio zio gindio zinduote zuote	nitio zinuitio zitio ginditio zinditote zitiote	— zinditigu zuzu — zinditigute zitigute	— zinditiga zitugu — zinditugute zitigute	nize — zizu ginditze — zizete	nizkize — zizkizu gandizkaze — zizkizete	ninte zinduote zlote ginditote zinduote zuote	nainte zunditiote zitiote ginditiote zinditiote zitiote
nizuke zinduzke luzke ginduzke zinduzkote luzkete	— zindidake liduke — zindidakete lidakete	— zindidazke liduzke — zindidazkete lidazkete	nizuke — luzke gandizuke — lizukete	nizuzke — lizuzke gandizuzke — lizuzkete	tuzke zindioke loke gondioke zinduzkete lioketo	nizuke zinduzke luzke gnduzke zinduzkete liozkete	— zindiguke liguke — zindigukete liguketo	— zindiguzke liguzke — zindiguzkete liguzkete	nizeke — lizeke gindizeke — lizeketo	nizezke — lizezke gindizezke — lizezkete	neokete zundokete luokete zindiokete zunduokete luokete	niozkete zindiozkete luzkete gindiozkete zunduzkete linzkete
nuzke zinduzke zuzke gnduzke zinduzkote zuzkete	— zindidake zidake — zindidakete zidakete	— zindidazke zidazke — zindidazkete zidazkete	nizuke — zizuke gandizuke — zizukete	ulzuzke — zizuzke gandizuzke — zizuzkete	nioke zinduke zioke gindioke zinduokete zioketo	niozke zindiozke ziozke gnduozke zinduozkete zuozkete	— zindiguke aguke — zindigukete ziguketo	— zindiguzke aguzke — zindiguzkete ziguzkete	nizeke — zizeke gandizeke — zizeketo	nizezke — zizezke gindizezke — zizezkete	niokete zunduokete ziokete gindiokete zinduokete ziokete	niozkete zinduozkete ziozkete gindiozkete zinduozkete ziozkete
zkiou bezki zkioe bezkete	zudaxu bezuda zkidaxe bezudate	zkidazu bezkida zkidaxe bezkidate	— bezu — bezuzute	— bezkizu — bezkizute	zozu bezo zoze bezote	zkiogu bezkio zkioze bezkiote	zkiguu bezugu zuguze bezugute	zkiguzu bezkigu zkiguze bezkigute	— bezuze — bezuzete	— bezkize — bezkizete	zozute bezote zuze bezute	zkiozute bezkiote zkioze bezkiote
zkiten zkiozu zkin zkiegun zkitezu zkiten	— zudazun zudin — zudazen zudazen	— zkidazun zkidun — zkidazen zkidazen	zuzeten · zuzun zuzugun — zuzeten	zkizuten — zkizun zkizugun — zuzuzuten	zoten zozun zon zogun zozen zoten	zkioten zkiozun zkion zkiogun zkiozen zkioten	— zuguzun zugun — zuguzen zuguten	— zkiguzun zkigun — zkiguzen zkiguten	zuzeten · zuzun zuzugun — zuzeten	zkizeten — zkizun zkizugun — zkizeten	zoten zozuten zoten zoguten zozen zoten	zkioten zkiozuten zkioten zkioguten zkiozen zkioten
bezkien zindezkien zezkien gandezkien zindezkiten zezkiten	— zudazkun zezkiun — zudazkuten zezadaten	— zudazkaun zezkaun — zudazkidaten zezkaiten	nezuzun — zezkun gindezuzun — zezuzuten	nezkizun — zezkizun gindezkizun — zezkizuten	nezon zindezon zezon gindezun zindezoten zezoten	nezkion zindezkien zezkion gindezkien zindezkioten zezkioten	— zindezugun zezugun — zindezuguten zezagaiten	— zindezkigun zezkigun — zindezkiguten zezkiguten	nezuzen — zezuzen gindezuzen — zezuzeten	nezkizen — zezkizen gindezkizen — zezkizeten	nezoten zindezoten zezoten gindezoten zindezoten zezoten	nezkioten zindezkioten zezkioten gindezkioten zindezkioten zezkioten
zuzket zuzkezu zuzke zuzkegu zuzkeze zuzkete	— zudazketu zudake — zudakeze zudaketo	— zudazketu zudazke — zudazkeze zudazkete	zukezut — zukezu zukezugu — zukezute	zuzkezut — zuzkezu zuzkezugu — zuzkezute	zuket zukezu zuke zukegu zukeze zuketo	zuzket zuzkezu zuzke zuzkegu zuzkeze zuzketo	— zuguzkezu zuguke — zuguzkeze zuguketo	— zuguzkezu zuguzke — zuguzkeze zuguzkete	zukezet — zukeze zukezegu — zukezete	zuzkezet — zuzkeze zuzkezegu — zuzkezete	zuketet zukezute zukete zukegute zukeze zuketo	zuzketet zuzkezute zuzkete zuzkegute zuzkeze zuzkete
nezuzke zindezuzke lezuzke gandezuzke zindezuzkete lezuzkete	— zindadake lezadake — zindadakete lezadakete	— zindadazke lezaduzke — zindadazkete lezadazkete	nezukezu — lezukezu gindezukezu — lezukezute	nezuzkezu — lezuzkezu gindezuzkezu — lezuzkezute	nezuke zindezuke lezuke gandezuke zindezuketo lezuketo	nezuzke zindezuzke lezuzke gandezuzke zindezuzkete lezuzkete	— zindaguke lezaguke — zindagukete lezagukete	— zindaguzke lezaguzke — zindaguzkete lezaguzkete	nezukeze — lezukeze gindezukeze — lezukezete	nezuzkeze — lezuzkeze gindezuzkeze — lezuzkezete	nezukete zindezukete lezukete gindezukete zindezuketo lezuketo	nezuzkete zindezuzkete lezuzkete gindezuzkete zindezuzkete lezuzkete
nezuzke zindezuzke zezuzke gindezuzke zindezuzkete zezuzkete	— zindadake zezadake — gindadakete zezadakete	— zindadazke zezaduzke — zindadazkete zezadazkete	nezukezu — zezukezu gindezukezu — zezukezute	nezuzkezu — zezuzkezu gindezuzkezu — zezuzkezute	nezuke zindezuke zezuke gindezuke zindezuketo zezuketo	nezuzke zindezuzke zezuzke gindezuzke zindezuzkete zezuzkete	— zindaguke zezaguke — zindagukete zezagukete	— zindaguzke zezaguzke — zindaguzkete zezaguzkete	nezukeze — zezukeze gindezukeze — zezukezete	nezuzkeze — zezuzkeze gindezuzkeze — zezuzkezete	nezukete zindezukete zezukete gindezukete zindezuketo zezuketo	nezuzkete zindezuzkete zezuzkete gindezuzkete zindezuzkete zezuzkete
banitu bazanditu balitu bagindaitu bazindauste baluste	— bazindidu bulida — bazindidate bulidate	— bazindidada bulidada — bazindidadate bulidadate	banizu — balizu bagindizu — balizute	banizkizu — balizkizu bagindizkizu — balizkizute	banio bazindio balio bagandio bazandioto baliote	banitio bazindidio balitio bagandidio bazandidote baliotete	— bazindigu baligu — bazandigute baligute	— bazindidigu balidigu — bazandidigute balidigute	banize — balize bagindize — baiizete	banizkize — balizkize bagandizkize — baiizkizete	banioto bazindiote baliote bagindiote bazandioto baliote	banitiote bazandidote balitiote bagindidote bazandidote baliotete
banezki bazindezkit balezki bagindezkit bazindezkite balezkite	— bazindadu bulezada — bazindadade bulezadade	— bazindezkida bulezkida — bazandezkidade bulezkidade	banezuzu — balezuzu bagindezuzu — balezuzute	banezkizu — balezkizu bagindezkizu — balezkizute	banezo bazindezo balezo bazindezo bazindezote balezote	banezkio bazindezkio balezkio bagandezkio bazandezkiote balezkiote	— bazandezugu bulezugu — bazandezugute bulezugute	— bazandezkigu bulezkigu — bazandezkigute bulezkigute	banezuze — bulezuze bagindezuze — balezuzete	banezkize — bulezkize bagandezkize — balezkizete	banezote bazindezote balezote bagindezote bazandezote balezote	banezkiote bazandezkiote balezkiote bagandezkiote bazandezkiote balezkiote

(1) Le futur simple de l'indicatif ne paraît pas exister dans ce dialecte d'une manière complète, autant du moins qu'il est permis d'en juger par les recherches les plus minutieuses que nous avons faites à ce sujet sur les lieux mêmes, parmi les gens de la campagne, qui ne connaissant d'autre basque que le haut-navarrais méridional, n'emploient pas volontiers ce temps. Nous trouvons toutefois, quoique très-rarement, dans plusieurs ouvrages écrits dans ce dialecte, ouvrages fort volumineux et dont nous possédons les manuscrits originaux, les seuls terminatifs qui suivent : *daieke* "il sera", *dukezu* "tu l'auras", *duke* "il l'aura", *dukeze* ou *dukezie* "vous l'aurez", *dituzkete* "ils les auront", *diguke* "il nous l'aura". L'auteur aurait-il emprunté ces terminatifs aux dialectes de France, ou bien faut-il croire que des traces de futur simple persistent encore dans ce dialecte? Cette dernière supposition nous paraît être la plus probable. Le sens de ce futur est conjectural, comme on labourdin.

(2) Quoique il nous ait été impossible d'obtenir de la bouche des gens de la campagne les terminatifs de la voix transitive appartenant au futur passé du potentiel, l'usage assez fréquent qu'il en est fait dans les manuscrits que nous possédons, nous a déterminé à les insérer dans ce tableau. En général on substitue à ce temps le passé du conditionnel. C'est ainsi que *ikusi zuke* signifie non seulement *il l'aurait vu*, mais aussi *ikus zezake* "il l'aurait pu voir" ou "il le pouvait voir".

(3) Les terminatifs à régime direct de première ou de seconde personne ne sont pas en usage dans la plupart des variétés du haut-navarrais méridional. On leur substitue en général les terminatifs à deux régimes, ce qui dépare singulièrement cet intéressant dialecte. C'est ainsi que *eman zida* s'emploie non seulement dans le sens de *il me le donna*, mais aussi, d'une manière incorrecte, dans celui de *eman nindue* "il me donna" ou "dedit me". Les variétés d'Arce, d'Erro et de Burguete, ainsi que les manuscrits en notre possession ne méconnaissent pas toutefois ces terminatifs à un seul régime, que nous n'avons pas hésité pour cela même à insérer dans ce tableau. On remarquera à ce sujet que la variété labourdine de Saint-Jean-de-Luz présente la confusion des terminatifs en sens inverse, *eman ninduen* y étant employé non seulement dans le sens de *il me donna* ou *dedit me*, mais aussi, d'une manière incorrecte, dans celui de *il me le donna*.

(4) Les terminatifs du mode conditionnel et ceux du suppositif correspondant, imprimés en caractères italiques, ne sont que la répétition de ceux des modes potentiels, par lesquels ils sont toujours remplacés. Quant aux terminatifs du passé de l'indicatif, ils consistent en ceux du passé du subjonctif réduits, de leur forme nécessairement relative, à la forme principale, et les gens de la campagne remplacent le plus souvent les terminatifs intransitifs à régime indirect du présent du subjonctif, par la forme relative de ceux du présent de l'indicatif : *nezayon*, *zayon* pour *nakion*, *dakion*. Cette confusion du passé du subjonctif avec celui de l'indicatif existe aussi en biscaïen, et avait lieu jadis en labourdin. Elle ne se bornait pas dans ce dialecte, comme elle ne se borne pas en biscaïen, au seul intransitif, mais elle s'étendait aux deux voix ; seulement l'indicatif servait en labourdin, comme il sert en biscaïen, à former l'imparfait, tandis que le subjonctif est réservé dans ce dernier, comme il l'était dans le premier, au parfait antérieur : emon legian *bisc.*, eman zezan *vieux lab.* 'qu'il le donnât', et aussi 'il le donna, il l'avait donné'. = jausi zedin *bisc.*, eror zedin *v. lab.* 'qu'il tombât', et aussi 'il tomba, il était tombé'. = jarraitu ekion *bisc.*, yarreiki zekion *v. lab.* 'qu'il le suivît', et aussi 'il le suivit, il l'avait suivi'. = emoten eban *bisc.*, ematen zuen *lab.* 'il le donnait'. = jausten zan *bisc.*, erortzen zeu *lab.* 'il tombait'. = jarraituten jakon *bisc.*, yarraikitzen zitzayoen *lab.* 'il le suivait'. Le P. Zavala, savant grammairien basque à qui l'on doit cette observation, et à qui ces vieux terminatifs labourdins de la traduction du Nouveau Testament par Liçarrague n'ont point échappés, nous apprend en outre dans son 'Verbo Vizcaino' que c'est à Plencia, à Guecho et aux environs que cette substitution a lieu ordinairement, et qu'elle est plus ou moins en usage dans toute la Biscaïe. Nous ajouterons que le radical de *zezan* est, à n'en pas douter, le nom verbal *izan*, tout aussi bien qu'*egin*, ce que personne n'a jamais mis en doute, est le radical de *legian*. Nous sommes de même fort persuadé que le nom verbal *egon* ou *egoki* entre comme radical dans les terminatifs du subjonctif intransitif, tels que *zekion*, *etc.*, car la différence qui existe entre *zekion* et *zegokion* n'est pas assez importante pour rendre improbable l'opinion qui consisterait à ne voir en *zekion* qu'une simple abréviation de *zegokion*. Il faut observer que la gutturale dure ne s'élimine pas dans les noms verbaux, mais que la gutturale douce n'est pas dans le même cas. On peut entendre *daon* pour *dagon* ; *diozu*, en salazarais, pour *diagozu* ; *ein* pour *egin*, mais non pas *dait* pour *dakit*, *eui* pour *euki*, *uan* pour *ukan*, *etc.* Dans *zekion* pour *zegokion*, en effet, la gutturale douce s'élimine, tandis que la gutturale forte persiste. Il est maintenant clair que lorsque les radicaux, *izan*, *egin*, *egon* ou *egoki* se verbisent de manière à pouvoir être employés à l'indicatif, ces noms verbisés, exceptionnels ou archaïques en tant qu'appartenant à l'indicatif, ne diffèrent en rien des autres noms verbisés ordinaires, tels que *darama*, *dago*, *etc.* Ce n'est donc que comme ayant seuls le privilége d'être employés, dans l'immense majorité des cas, à exprimer soit le subjonctif, soit le potentiel, soit l'intransitif, que *izan*, *egin*, *egon*, ou formant classe à part, et méritent par leur importance d'être étudiés en même temps que les terminatifs verbaux purs, terminatifs qui sont tous transitifs de leur nature, n'ayant pour radical que le démonstratif *au*, *hau*, *hau*, *gau*, *dau* ou une des permutations qui en dérivent.

ONZIÈME TABLEAU SUPPLÉMENTAIRE.

VERBE HAUT-NAVARRAIS MÉRIDIONAL.

MASCULIN ET FÉMININ.

ONZIÈME TABLEAU SUPPLÉMENTAIRE, MONTRANT LA CONJUGAISON MASCULINE ET LA CONJUGAISON

			il est	ils m'ont	ils t'ont	ils l'ont	ils nous ont	ils leur ont	il m'a (3)	il t'a (3)	il l'a	il nous a (3)
INDICATIF	1. Présent	S. 1. m.	nauk	—	nezalk	nezayok	—	nezayotek	—	aut	dut	—
		1. f.	nauk	—	nezain	nezayon	—	nezayoten	—	aut	dut	—
		2. m.	ait	aikida	—	ailtio	ailtigu	ailtiolo	—	—	—	gaituk
		2. f.	aiz	alkida	—	aikio	aikigu	aikiote	—	—	—	gaituk
		3. m.	duk	zaidak	zaik	zayok	zaigak	zayotek	—	au	dik	gaitik
		3. f.	dun	zaidan	zaun	zayon	zaigun	zayoten	—	au	diu	gaitik
		P. 1. m.	gaituk	—	gaituzkik	gaituzkio	—	gaituzkiotek	—	augu	digu	—
		1. f.	gaitun	—	gaituzkin	gaituzkion	—	gaituzkioten	—	augu	digu	—
		3. m.	tuk	zaizkidak	zaizkik	zaizkiok	zaizkiguk	zaizkiotek	—	aute	dute	—
		3. f.	tun	zaizkidan	zaizkin	zaizkion	zaizkigun	zaizkioten	—	aute	dute	—
	2. Passé (1)	S. 1. m.	nuta	—	nindekitik	nindekiok	—	nindekioteta	—	induda	dit	—
		1. f.	nuna	—	nindekitin	nindekiotan	—	nindekiotenat	—	induda	dinat	—
		2. m.	hiza	indekitik	—	indekio	indekigu	indekiote	—	—	—	gaituk
		2. f.	hiza	indekitin	—	indekion	indekigun	indekioten	—	—	—	gaituk
		3. m.	zuta	zekidata	zekitik	zekiota	zekigata	zekiotela	—	indue	dik	gaitik
		3. f.	zuta	zekidana	zekitin	zekiona	zekigana	zekiotena	—	indue	diu	gaitik
		P. 1. m.	ginduta	—	gindezkitik	gindezkiota	—	gindezkiotela	—	indugu	digu	—
		1. f.	gindana	—	gindezkitin	gindezkiotan	—	gindezkiotenat	—	indugu	digu	—
		3. m.	zituta	zizkidata	zizkitik	zizkiota	zizkiguk	zizkiotela	—	indute	dute	—
		3. f.	zituna	zizkidana	zizkitin	zizkiona	zizkigun	zizkiotena	—	indute	dute	—
	3. Futur (1)											
CONDITIONNEL (1)	4. Présent	S. 1. m.	naluke	—	nindezkiek	nindekiok	—	nindekioketek	—	indukel	nikek	—
		1. f.	naiken	—	nindezkiken	nindekion	—	nindekioten	—	induket	niken	—
		2. m.	zuke	indekitzake	indezkitzake	indekiote	indekigute	indekiotek	—	—	yuke	gindezkek
		2. f.	zuke	indekitzake	indezkitzake	indekiote	indekigute	indekioten	—	—	yuke	gindezken
		3. m.	luke	zekidazake	lekidazake	lekiote	lekigute	lekiotek	nindukek	induke	bluk	kindezkek
		3. f.	luken	zekidazaken	lekidazaken	lekioten	lekigunen	lekiotenen	nindukek	induke	liku	gindezken
		P. 1. m.	gindukek	—	gindezkikek	gindezkiote	—	gindezkiotek	—	indugu	gindikek	—
		1. f.	gindezken	—	gindezkiken	gindezkioten	—	gindezkioten	—	indugu	gindiken	—
		3. m.	luzkek	lezkidakek	lezkikek	lezkiok	lezkiguk	lezkiotek	ndukek	indute	likesek	gindizkeket
		3. f.	luzken	lezkidaken	lezkiken	lezkion	lezkigun	lezkioten	ndukek	indute	liken	gindizkeke
	5. Passé	S. 1. m.	nindaikela	—	nindekikela	nindekiola	—	nindekiotela	—	indukeda	nikela	—
		1. f.	nindaikena	—	nindekikena	nindekiona	—	nindekiotenat	—	indukeda	nikena	—
		2. m.	indaike	indekidake	—	indekiote	indekigue	indekiotek	—	—	yuke	gindezkek
		2. f.	indaike	indekidake	—	indekiote	indekigue	indekioten	—	—	yuke	gindezken
		3. m.	zaikela	zekidakela	zekitzela	zekiola	zekigula	zekiotela	ninduke	induke	yikela	kindezkek
		3. f.	zaikena	zekidakena	zekitzena	zekiona	zekigana	zekiotena	ninduke	induke	zikena	gindezken
		P. 1. m.	gindaikela	—	gindezkikela	gindezkiola	—	gindezkiotela	—	indugu	gindikela	—
		1. f.	gindaikena	—	gindezkikena	gindezkiona	—	gindezkiotenat	—	indugu	gindikena	—
		3. m.	zaikela	zezkidakela	zeckikela	zeckiola	zeckigula	zeckiotela	ninduke	induke	zikela	gindizkeka
		3. f.	zaikena	zezkidakena	zeckikena	zeckiona	zeckigana	zeckiotena	ninduke	induke	zikena	gindizkeka
IMPÉR.	6. Présent	S. 2. m.	adi	aikida	—	nikio	nikigu	aikiote	nazak	—	yak	galtzak
		2. f.	adi	aikida	—	nikio	nikigu	aikiote	nazan	—	yan	galtzan
		3. m.	bedik	beikidak	beikik	beikiok	beikiguk	beikiotek	nazak	—	yak	galtzak
		3. f.	bedin	beikidan	beikin	beikion	beikigun	beikioten	nazan	—	yun	galtzan
		P. 3. m.	beitek	beizkidak	beizkik	beizkiok	beizkiguk	beizkiotek	nazak	—	yutek	galtzatek
		3. f.	beiten	beizkidan	beizkin	beizkion	beizkigun	beizkioten	nazan	—	yuten	galtzaten
SUBJONCTIF	8. Présent	S. 1. m.	naiken	—	nakiken	nakioken	—	nakioketen	—	azatza	zakoten	—
		1. f.	naiken	—	nakiken	nakionen	—	nakionenen	—	azatzen	zakotena (5)	—
		2. m.	ayen	aikidan	—	aikion	aikigun	aikioten	—	—	zakon	gaitzaken
		2. f.	ayen	aikidan	—	aikion	aikigun	aikioten	—	—	zanen	gaitzaken
		3. m.	daiken	dakidaken	dakiken	dakioken	dakigunen	dakiotenen	—	aizan	zakena	gaitzakena
		3. f.	daiken	dakidanen	dakiken	dakionen	dakigunen	dakiotenen	—	aizan	zanena	gaitzakena
		P. 1. m.	gaitzaken	—	gaitzkiken	gaitzkioken	—	gaitzkiotenen	—	aizagun	zakogun	—
		1. f.	gaitzaken	—	gaitzkiken	gaitzkionen	—	gaitzkiotenen	—	aizagun	zakogana (5)	—
		3. m.	daizken	dazkidaken	daizkiken	daizkioken	dazkigunen	daizkiotenen	—	aizaten	zakotena	galtzakotena
		3. f.	daizken	dazkidanen	daizkiken	daizkionen	dazkigunen	daizkiotenen	—	aizaten	zanetena	galtzanetena
	10. Passé	S. 1. m.	nindaiken	—	nindekiken	nindekioken	—	nindekiotenen	—	indezaten	nezaken	—
		1. f.	nindaiken	—	nindekiken	nindekionen	—	nindekiotenen	—	indezaten	nezanen	—
		2. m.	induyen	indekidan	—	indekion	indekigun	indekioten	—	—	ezan	gindezkiken
		2. f.	indayen	indekidan	—	indekion	indekigun	indekioten	—	—	ezan	gindezkiken
		3. m.	zaiken	zekidaken	zaikik	zekioken	zekigunen	zekiotenen	—	indezan	zezaken	gindezkiken
		3. f.	zainen	zekidanen	zaikin	zekionen	zekigunen	zekiotenen	—	indezan	zezanen	gindezkiken
		P. 1. m.	ginduken	—	gindezkiken	gindezkioken	—	gindezkiotenen	—	indezagun	ezagun	—
		1. f.	ginduken	—	gindezkiken	gindezkionen	—	gindezkiotenen	—	indezagun	ezagun	—
		3. m.	zaiteken	zezkidaken	zezkiken	zezkioken	zezkiguken	zezkiotenen	—	indezaten	zezaketen	gindezkiketen
		3. f.	zaiteken	zezkidanen	zezkiken	zezkionen	zezkiguken	zezkiotenen	—	indezaten	zezanetena	gindezkiketen
POTENTIEL	11. Futur	S. 1. m.	naikek	—	nakikek	nakioket	—	nakioketek	—	aket	zukeful	—
		1. f.	naiken	—	nakiken	nakioken	—	nakiokoten	—	aket	zukenat	—
		2. m.	aike	aikidake	—	aikio	aikigue	aikiotek	—	—	yakek	gaitzek
		2. f.	aike	alkidake	—	aikio	aikigue	aikioten	—	—	zaken	gaitzek
		3. m.	daikek	dakidakek	dakikek	dakiok	dakiguke	dakiotek	nazakek	ake	zukeke	kaitzek
		3. f.	daiken	dakidaken	dakiken	dakion	dakigunen	dakioten	nazaken	ake	zukena	gaitzena
		P. 1. m.	gaizkek	—	gaitzkikek	gaitzkioke	—	gaitzkiotek	—	aketa	zukeneko	—
		1. f.	gaizken	—	gaitzkiken	gaitzkione	—	gaitzkioten	—	aketa	zukenago	gaitzkeke
		3. m.	daizkek	dazkidakek	daizkikek	daizkiok	daizkiguken	daizkiotek	nazakek	aketa	zukeke	—
		3. f.	daizken	dazkidaken	daizkiken	daizkion	daizkigunen	daizkioten	nazakene	aketa	zukena	gaitzkeke
POTENTIEL CONDITIONNEL	14. Futur passé	S. 1. m.	nindaikek	—	nindekikek	nindekioket	—	nindekioketek	—	indezaket	nezaket	—
		1. f.	nindaiken	—	nindekiken	nindekionen	—	nindekiokoten	—	indezaket	nezaken	—
		2. m.	laikek	indekidake	—	indekioke	indekigueke	indekiotek	nindezakek	—	ezake	gindezakek
		2. f.	laiken	indekidake	—	indekioke	indekigueke	indekioten	nindezaken	—	ezake	gindezaken
		3. m.	laikek	lekidakek	lekikek	lekioke	lekigukeke	lekiotek	nindezakek	indezake	lezakek	gindezakek
		3. f.	laiken	lekidakek	lekiken	lekioke	lekigukeke	lekioten	nindezaken	indezake	lezaken	gindezaken
		P. 1. m.	gindaizkek	—	gindezkikek	gindezkioke	—	gindezkiotek	—	indezagake	gindezakek	—
		1. f.	gindaizken	—	gindezkiken	gindezkioke	—	gindezkioten	—	indezagake	gindezaken	—
		3. m.	zaizkek	lezkidakek	lezkikek	lezkioke	lezkigukeke	lezkiotek	nindezakek	indezakele	lezakek	gindezakek
		3. f.	zaizken	lezkidaken	lezkiken	lezkioke	lezkigukeke	lezkioten	nindezakene	indezakele	lezaken	gindezakene
	15. Futur passé	S. 1. m.	nindaiketa	—	nindekiketa	nindekioketa	—	nindekioketela	—	indezaketa	nezaketa	—
		1. f.	nindaiketa	—	nindekiketa	nindekioketa	—	nindekioketenat	—	indezaketa	nezaketa	—
		2. m.	laiketa	indekidake	—	indekioke	indekigueke	indekiotek	—	—	ezake	gindezakeka
		2. f.	laiketa	indekidake	—	indekioke	indekigueke	indekioten	—	—	ezake	gindezakeka
		3. m.	zaiketa	zekidakela	zekikela	zekioke	zekigukeke	zekiotela	nindezakela	indezake	zezakela	gindezakeka
		3. f.	zaikena	zekidakena	zekikena	zekioke	zekigukeke	zekiotena	nindezakene	indezake	zezakena	gindezakeka
		P. 1. m.	gindaizkela	—	gindezkikela	gindezkioke	—	gindezkiotela	—	indezagake	gindezakeka	—
		1. f.	gindaizkena	—	gindezkikena	gindezkioke	—	gindezkiotenat	—	indezagake	gindezakena	—
		3. m.	zaizkela	zezkidakela	zezkikela	zezkioke	zezkigukeke	zezkiotela	nindezakela	indezakele	zezaketela	gindezakeka
		3. f.	zaizkena	zezkidakena	zezkikena	zezkioke	zezkigukeke	zezkiotena	nindezakene	indezakele	zezaketena	gindezakeka
SUPPOSITIF DU CONDIT. (4)	18. Présent	S. 1. m.	banuke	—	bandekitik	bandekiok	—	bandekioketa	—	bandudu	banik	—
		1. f.	banuke	—	bandekitin	bandekiotan	—	bandekiotenat	—	bandudu	banik	—
		2. m.	baitza	baindekida	—	baindekio	baindekigu	baindekiote	—	—	baik	bagindukeda
		2. f.	baitza	baindekida	—	baindekio	baindekigu	baindekioten	—	—	baik	bagindukeda
		3. m.	balata	balekidata	balekitzata	balekiota	balekigata	balekiotela	bainduke	bainudu	bain	bagindeista
		3. f.	baitana	balekidana	balekitzana	balekiona	balekigana	balekiotenat	bainduke	bainudu	bain	bagindeista
		P. 1. m.	bagindula	—	bagindezkitik	bagindezkiok	—	bagindezkiotela	—	baindugu	bandik	—
		1. f.	bagindana	—	bagindezkitin	bagindezkiotan	—	bagindezkiotenat	—	baindugu	bandik	—
		3. m.	balituta	balekizkidata	balekizkitik	balekizkiota	balekizkigata	balekizkiotela	bainduke	baindute	balik	—
		3. f.	balituna	balekizkidana	balekizkitin	balekizkiona	balekizkigana	balekizkiotena	bainduke	baindute	balik	bagindutela
	21. Futur	S. 1. m.	banindedik	—	bandekika	bandekiok	—	banindekioketa	—	bandezada	banezata	—
		1. f.	banindedin	—	bandekika	bandekiok	—	banindekiotenat	—	bandezada	banezana	—
		2. m.	baindedi	baindekida	—	baindekio	baindekigu	baindekiote	—	—	bayez	bagindezake
		2. f.	baindedi	baindekida	—	baindekio	baindekigu	baindekioten	—	—	bayez	bagindezake
		3. m.	baledik	balekidata	balekika	balekiota	balekigata	balekiotela	bainduke	baindezagu	balezata	bagindezata
		3. f.	baledin	balekidana	balekika	balekiona	balekigana	balekiotenat	bainduke	baindezagu	balezana	bagindezata
		P. 1. m.	bagindek	—	bagindezkika	bagindezkiok	—	bagindezkiotela	—	baindugu	bandezata	bagindezana
		1. f.	bagindek	—	bagindezkika	bagindezkiok	—	bagindezkiotenat	—	baindugu	bandezana	bagindezana
		3. m.	balitzk	balekizkidata	balekizkika	balekizkiota	balekizkigata	balekizkiotela	bainduke	baindezate	balezatena	bagindezkiteta
		3. f.	balitzken	balekizkidana	balekizkika	balekizkiona	balekizkigana	balekizkiotena	bainduke	baindezate	balezatena	bagindezkitena

(1) Voyez la note (1) du tableau précédent.

(2) Voyez la note (2) du tableau précédent.

(3) Voyez la note (3) du tableau précédent.

(4) Voyez la note (4) du tableau précédent.

(5) Voyez la note (5) du tableau précédent.

FÉMININE DU VERBE HAUT-NAVARRAIS MÉRIDIONAL, LES VARIANTES EXCEPTÉES.

tl les a	tl me l'a	tl me les a	tl se l'a	tl se les a	tl le les a	tl nous l'a	tl nous les a	tl le leur a	tl les leur a
tiat tiñat tuk tun tek tin tiau tiñau tie tiñe	— — didak didan zidak zidan — — zidatek zidane	— — didak didan zidak zidan — — zitdatek zidane	diat diñat — — dik din diau diñau die diñe	tiat tiñat — — tik tin tiau tiñau tie tiñe	zintat zinnat diok dion zink zion zitotagu zitonagu ziotek zionen	zitiotat zitionat tink tion zitiok zition zitiotagu zitonagu ziotegu zitionen	digiuk digun ziguk zigun — — zigutek zigune	— — tiguk tigun ziguk zigun — — zigutek zigune	ziotetat ziotenat diotek dioten ziotek zioten zioteiagu ziotenagu ziotek zioten	zitintetat zitiotenat tiotek tioten zitiguk zitiuten zitioteiagu zitiotenagu zitiotek zitioten
nitik nitin itue itue xitik xitun gindikin gindikin xiteta xioteta	— — ida ida zidata zidana — — xidateta xiuteta	— — itida itida zitidata zitidana — — xitidateta xitidatena	nia nina — — xia xina gindia gindina eiteta eioteta	nitzkia nizkina — — xizkia xizkina gindizkia gindizkina xizkiteta xizkioteta	niota niona io io xiota xiona gindiotu gindiona xioteta xioteta	nitiota nitiona itio itio xitiota xitiona gindiotio gindiotina xitioteta xitiotena	— — igu igu xiguta xigutna — — xigutata xigutana	— — itigu itigu xitiguta xitigutna — — xitigutata xitigutana	niotata niotana iote iote xiotata xiotana gindiotata gindiotana xioteta xiotana	nitiotata nitiotana itiote itiote xitiotata xitiotana gindiotata gindiotana xitioteta xitiotana
nizkek nizken yuzke yuzke izkek izken gindizkek gindizken izketek izketeu	— — iduku idake tidakek tidaken — — tidukotek tidakene	— — iduzke iduzke itidakek itidaken — — tidatzetek itidakene	nikek niken — — ikek iken gindikeh gindikeh iketek iketen	nizkek nizken — — izkek izken gindizkek gindizken izketek izketen	niokek niokeu ioke ioke tiokek tioken gindiokek gindiokeu tioketek tioketen	niozkek niozkeu iozke iozke tiozkek tiozken gindiozkek gindiozken tiozketek tiozketen	— — iguke iguke tiguketek tiguken — — tiguketek tiguketene	— — iguzke iguzke tiguzkek tiguzken — — tiguzketek tiguzkene	niotetak niotetak iotete iotete tiotetak tiotetak gindiotetak gindiotetak tiotetak tiotetak	niozketek niozketen iozkete iozkete tiozketak tiozketak gindiozketak gindiozketen tiozketak tiozketen
nizketa nizkena yuzke yuzke zizketa zizkena gindizketa gindizkena zizketeta zizketena	— — idake idake zidaketa zidakena — — zidaketeta zidaketena	— — idazke idazke zidazketa zidazkena — — zidazketeta zidazketena	nikeia nikena — — zikeia zikena gindikeia gindikena zikeieta zikeietena	nizketa nizkena — — zizketa zizkena gindizketa gindizkena zizketeta zizketena	niozketa niozkena iozke iozke niokeia niokena gindiokeia gindiokena niokeieta niokeietena	niozketa niozkena iozke iozke ziozketa ziozkena gindiozketa gindiozkena niozketeta niozketena	— — iguke iguke ziguketa ziguketena — — ziguketeta ziguketena	— — iguzke iguzke ziguzketa ziguzkena — — ziguzketeta ziguzketena	niokeieta niokeietena iokete iokete niokeieta niokeietena gindioketeta gindioketena niokeieta niokeietena	niozketeta niozketena iozkete iozkete ziozketeta ziozketena gindiozketeta gindiozketena ziozketeta ziozketena
zkik zkin zkik zkin zkitek zkiten	zndak zndan zndak zndan zndatek zndatcu	zkidak zkidun zkidak zkidan zkidatek zkidatcu	— — bezuk bezun bezatek bezaten	— — bezkik bezkin bezatek bezaten	tuk ton zuk zon zotek zonen	zkiuk zkion zkiuk zkion zkiutek zkionen	zagnk zagun zuguk zugun yaguteh zaguten	zkiguk zkigun zkiguk zkigun zkiguteh zkiguten	zotek zoten zotek zoten zotek zoten	zkiotek zkioten zkiotek zkioten zkiotek zkioten
zkiketen zkiketena (3) zkiken zkiken zkienea zkiegun zkiegana (3) zkiketena zkinetcu	— — zndaken zndanen zndakena zndanena — — zndaketena zndanetena	— — zkidaken zkidunun zkidakena zkidunena — — zkidaketena zkidunetena	zakeiten zaketena (3) — — zakena zunena zakegun zakegana (3) zaiketena zunetena	zkikeiten zkikenena (3) — — zkikena zkiiena zkikegun zkikegana (3) zkiketena zkinetena	zoketen zoketena (3) zoken zonen zokena zunena zokegun zukegana (3) zoketena zunetena	zkinketen zkiketena (3) zkioken zkionen zkiokena zkiokena zkiokegun zkiokegana (3) zkioketena zkinetena	— — zagnken zagunen zagukena zagunena — — zagnketen zaganetena	— — zkiguken zkiguuen zkigukena zkigunena — — zkiguketena zkiganetena	zoketen zoketena (3) zoketen zonetcn zoketena zonetena zokegnten zokegutena (3) zoketena zonetena	zkioketen zkioketena (3) zkioketen zkionetcn zkioketena zkionetena zkiokegnten zkiokegutena (3) zkioketen zkionetena
nezkiuen nezkinek ezkion eskien zezkiken zezkinen gindezkiuen gindezkuen zezkiaren zezkinoten	— — ezadan ezadan zezadaken zezadanen — — zezadaketen zezadanetcu	— — yezkidan yezkidan zezkidaken zezkidanen — — nezkidaketen zezkidaneten	nezaken nezanen — — zezaken zezanen gindezaken gindezanen zezaketen zezanetcn	nezkiuen nezkinen — — zezkiuen zezkinen gindezkiuen gindezkinen zezkieten zezkineten	nezoken nezonen ezon ezon zezoken zezonen gindezoken gindezonen zezoketen zezonetcn	nezkiuken nezkionen ezkion ezkion zezkiuken zezkionen gindezkiuken gindezkionen zezkioketen zezkioneten	— — ezagun ezagun zezaguken zezagunen — — zezagnketen zezagunetcn	— — yezkiguu yezkiguu zezkiguken zezkiguuen — — zezkiguketen zezkiguneten	nezoketen nezonetcn ezoten ezoten zezoketen zezonetcn gindezoketen gindezonetcn zezuketen zezunetcn	nezkioketen nezkionoten ezkioten ezkioten zezkioketen zeakionoten gindezkioketen gindezkionoten zezkioketen zezkionoten
zezketat zezkenat zezkek zezken zezkek zuzkena tezketagu zezkenagu zezketek zezketena	— — zudakek zudaken zudatek zudakena — — zudaketek zudakene	— — zudazkek zudazken zudazkek zudazkena — — zudazketek zudazkene	zuketat zukenat — — zukek zukena zuketagu zukenagu zuketek zuketena	zezketat zezkenat — — zezkek zezkena zezketagu zezkenagu zezketek zezketena	zokeiat zokenat zokek zoken tokek zokena zeketagu zukenagu zeketek zoketena	zuzketat zuzkenat zezkek zezken zezkek zezkena zozketagu zezkenagu zezketek zezketena	— — zagukek zaguken zagukek zagukena — — zagukeiek zagukene	— — zagnzkek zaguzken zaguzkek zaguzkena — — zagnzketek zaguzkene	zokeietat zoketenat zoketek zoketen zoketek zokotena zoketetagu zoketenagu zoketek zoketena	nezketetat nezketenat ezketek ezketen ezketek ezketena ezketetagu ezketenagu ezketek ezketena
nezazkek nezazken ezazke ezazke tezazkek lezazken gindezazkek gindezazken lezazketa lezazketen	— — ezadake ezadake lezadakek lezadaken — — lezadaketek lezadakene	— — ezadazke ezadazke lezadazkek lezadazken — — lezadazketek lezadazkene	nezakek nezaken — — lezakek lezaken gindezakek gindezaken lezaketek lezaketen	nezazkek nezazken — — lezazkek lezazken gindezazkek gindezazken lezazketa lezazketen	nezokek nezoken ezoke ezoke lezokek lezoken gindezokek gindezoken lezoketek lezoketen	nezozkek nezozken ezozke ezozke lezozkek lezozken gindezozkek gindezozken lezozketek lezozketen	— — ezaguke ezaguke lezagukek lezaguken — — lezagnketek lezagukene	— — ezagnzke ezaguzke lezaguzkek lezaguzken — — lezuguzketek lezuguzkene	nezoketek nezoketen ezoketa ezoketa lezoketek lezoketen gindezoketek gindezoketen lezoketek lezoketen	nezozketek nezozketen ezozkete ezozkete lezozketek lezozketen gindezozketek gindezozketen lezozketek lezozketen
nezazkeia nezazkena ezazke ezazke zezazkeia zezazkena gindezazkeia gindezazkena zezazketeta zezazketena	— — ezadako ezadako zezadaketa zezadakena — — zezadaketeta zezadaketena	— — ezadazke ezadazke zezadazketa zezadazkena — — zezadazketeta zezadazketena	nezakeia nezakena — — zezakeia zezakena gindezakeia gindezakena zezaketeta zezaketena	nezazkeia nezazkena — — zezazkeia zezazkena gindezazkeia gindezazkena zezazketeta zezazketena	nezokeia nezokena ezoke ezoke zezokeia zezokena gindezokeia gindezokena zezoketeta zezoketena	nezozkeia nezozkena ezozke ezozke zezozkeia zezozkena gindezozkeia gindezozkena zezozketeta zezozketena	— — ezaguke ezaguke zezagukeia zezagukena — — zezagnketeta zezagnketena	— — ezagnzke ezaguzke zezaguzkeia zezaguzkena — — zezaguzketeta zezaguzketena	nezokeieta nezokenena ezokete ezokete zezokeieta zezokenena gindezokeieta gindezokeieta zezoketeta zezoketena	nezozketeta nezozketena ezozkete ezozkete zezozketeta zezozketena gindezozketeta gindezozketena zezozketeta zezozketena
banitik banitin baituk buiton baitik baitin baginditik baginditin baititeu baititen	— — baida baida baitidata baitidana — — baitidateta baitidatena	— — baitida baitida baitidata baitidana — — baitidazeta baitidatena	banik banin — — baiik baiin baginik baginin baiteu baiten	banzkik banzkin — — baiizkik baiizkin baginizkik baginizkin baitzkiteu baitzkiten	baniotu baniona baio baio baiiota baiiona baginditu baginditu baitoteu baitotpe	baniiota baniiona baitio baitio baiitiota baiitiona baginditiota baginditiona baitioteta baitiotena	— — baiguk baigun baiguta baiguna — — baiigutata baiigutana	— — baitiguk baitigun baitiguta baitiguna — — baitigutata baitigutana	baniioteta baniioteua baiite baiiote baiioteta baiiotena baginditeta baginditena baiioteta baiioteua	baniitioteta baniitioteua baiite baiitiote baiitioteta baiitiotena baginditioteta baginditiotena baiitioteta baiitiotena
banezkita banezkina baiezki baiezki baiezkita baiezkina baginditzkita baginditzkina baiizkiteta baiizkitena	— — baiezada baiezada baiezadata baiezadana — — baiezadateta baiezadatena	— — baiezkida baiezkida baiezkidata baiezkidana — — baiezkidateta baiezkidatena	banezkita banezkina — — baiezata baiezana baginditzata baginditzana baiezateta baiezatena	banezkita banezkina — — baiezkita baiezkina baginditzkita baginditzkina baiezkieta baiezkitena	banezota banezona baiezo baiezo baiezota baiezona baginditzota baginditzona baiezoteta baiezotena	banezkiota banezkiona baiezkio baiezkio baiezkiota baiezkiona baginditzkiota baginditzkiona baiezkioteta baiezkiotena	— — baiezaguk baiezagun baiezaguta baiezaguna — — baiezagnteta baiezagnteua	— — baiezkiguk baiezkigun baiezkiguta baiezkiguna — — baiezkigutata baiezkigutana	banezoteta banezoteua baiezota baiezote baiezoteta baiezoteua baginditzoteta baginditzoteua baiezoteta baiezoteua	banezkioteta banezkioteua baiezkiote baiezkiote baiezkioteta baiezkioteua baginditzkioteta baginditzkioteua baiezkioteta baiezkioteua

(1. 2. 3. 4.) *Voyez* les notes du tableau qui précède

(5) Aux terminatifs féminins à sujet de première personne, la théorie indique *zaneten*, *zkineten*, *zoneten*, *zkioneten*; *zanegun*, *zkinegun*, *zonegun*, *zkionegun*, *zonegunten*, *zkionegunten*. Malgré les recherches les plus minutieuses, il nous a été impossible d'obtenir des individus qui ne parlent que ce dialecte, d'autres terminatifs que ceux indiqués dans le tableau, mais il nous est impossible aussi, malgré leur *a* final, de ne pas conserver des doutes sur l'existence réelle de terminatifs féminins qui, comme ceux-ci, conservent le *k* propre au masculin, au lieu de le changer en *n*. Au reste l'allocution est fort peu usitée au subjonctif, à l'impératif et aux suppositifs, lorsque la seconde personne du singulier n'entre dans le terminatif ni comme sujet ni comme régime. (*Voyez* la première observation de la page 83).

QUATORZIÈME TABLEAU SUPPLÉMENTAIRE.

VERBE BAS-NAVARRAIS ORIENTAL.

INDÉFINI, RESPECTUEUX ET DIMINUTIF.

QUATORZIÈME TABLEAU SUPPLÉMENTAIRE, MONTRANT LA CONJUGAISON INDÉFINIE ET LA CONJUGAISON

RESPECTUEUSE (2) DU VERBE BAS-NAVARRAIS ORIENTAL, LES VARIANTES EXCEPTÉES.

(1) Le futur simple de l'indicatif, avec la même signification qu'il a en souletin, existe aussi en bas-navarrais oriental, mais seulement d'une manière incomplète. Voilà les terminatifs que Mr l'abbé Casenave de Beyrie, connaisseur profond de ce dialecte, a bien voulu se donner la peine d'y constater : *duket, dikeat, dikenat, dikezit, dikeŝit* 'je l'aurai'; *dukezu, dukeŝu, dukek, duken* 'tu l'auras' ou (*voyez* les notes 1. et 2. de la page 1.) 'il sera'; *duke, dikek, diken, dikezi, dikeŝi* 'il l'aura'; *dukeu, dikeau, dikenau, dikeziu, dikeŝiu* 'nous l'aurons'; *dukezie* 'vous l'aurez'; *dukete, dikeye, dikene dikezie, dikeŝie,* 'ils l'auront'. == *tuzket, tizkeat, tizkenat, tizketzit, tizkechit* 'je les aurai'; *tuzketzu, tuzkechu, tuzkek, tuzken* 'tu les auras' ou (*voyez* les notes 1. et 2. de la page 1.) 'ils seront'; *tuzke, tizkek, tizken, tizketzi, tizkechi*; *tuzkeu, tizkeau, tizkenau, tizketziu, tizkechiu*; *tuzketzie*; *tuzkete, tizkeye, tizkene, tizketzie, tizkechie* 'il les aura, etc.' == *zituzket, zituzke, zituzkeu, zituzkete* 'je t'aurai, etc.' == *naiteke, zitazke, hitake, daiteke, gitazke, zitazkete, daizteke* 'je serai, etc.' Nous croyons toutefois, d'après les recherches que nous avons faites sur les lieux, devoir ajouter à cette liste les terminatifs suivants, dont quelques uns, à vrai dire, ne sont pas souvent employés: *nukezu, nukeŝu, nukek, nuken* 'tu m'auras' ou (*voyez* les notes 1. et 2. de la page 1.) 'je serai'; *nuke, nikek, niken, nikezi, nikeŝi* 'il m'aura'; *nukezie* 'vous m'aurez'; *nukete, nikeye, nikene, nikezie, nikeŝie* 'ils m'auront'. == *naikel* 'je t'aurai'; *huke* 'il t'aura'; *hukeu* 'nous t'aurons'; *hukete* 'ils t'auront', == *gituzketzu, gituzkechu, gituzkek, gituzken* 'tu nous auras' ou (*voyez* les notes 1. et 2. de la page 1.) 'nous serons'; *gituzke, gitizkek, gitizken, gitizketzi, gitizkechi* 'il nous aura'; *gituzketzie* 'vous nous aurez'; *gituzkete, gitizkeye, gitizkene, gitizketzie, gitizkechie* 'il nous auront'. == *ziuzketet, ziuzkete*: *ziuzketen*; *ziuztekete* 'je vous aurai, etc.' On remarquera que le potentiel intransitif *naiteke, etc.* est employé quelquefois dans le sens du futur. Si le dialecte bas-navarrais oriental avait été cultivé comme le labourdin, il est plus que probable que les auteurs se seraient permis d'y introduire, par déduction, d'autres terminatifs inusités parmi le peuple. Le labourdin vulgaire en effet, ne présente pas absolument tous ceux que nous avons enrégistrés au dixième tableau préliminaire, quoique le dialecte littéraire n'hésite pas à s'en servir, et le traducteur mixain du Rodrigue, lui aussi, a jugé convenable d'emprunter au dialecte souletin plusieurs terminatifs du futur simple, plus ou moins modifiés d'après le caractère du bas-navarrais oriental.

(2) Le traitement en *zu*, lorsque la seconde personne n'entre dans le terminatif ni comme sujet ni comme régime, n'a lieu qu'en souletin et en bas-navarrais oriental. Irissarry, Hélette, Saint-Esteben, Isturits et Ayherre, localités appartenant à la variété de l'Arberoue, n'admettent pas toutefois le respectueux, bien qu'ils puissent se servir du diminutif en *ŝu*. Lorsque la seconde personne du singulier entre dans le terminatif comme sujet ou comme régime, tous les dialectes admettent les traitements allocutifs, et non pas l'indéfini, tandis que si c'est la seconde personne du pluriel qui en fait partie, il n'y a qu'un seul traitement pour tous les dialectes. Le traitement diminutif, lorsque la seconde personne n'entre dans le terminatif ni comme sujet ni comme régime, n'existe qu'en bas-navarrais oriental, le mixain excepté. Si la seconde personne du singulier fait partie du terminatif comme sujet ou comme régime, le traitement diminutif peut avoir lieu, non pas dans toutes, mais seulement dans certaines variétés de dialectes autres que le bas-navarrais oriental. C'est ainsi que l'on pourra entendre *deŝu* pour *dezu* 'tu l'as' à Cegama, *duŝu* pour *duzu* à Hasparren, *ŝira* pour *zira* 'tu es' à Iroulégny et à Ascarat, dans l'Aezcoa, etc. Le souletin et le mixain, au contraire, ainsi que le baïgorrien et bien d'autres variétés, repousseront toujours le traitement en *ŝu*. Quant à la formation du diminutif, elle a lieu par le changement du *z* et du *tz* du respectueux, en *ŝ* et en *ch* : nuzu, zi, gitzi ; *nuŝu, ŝi, gichi* 'il m'a (je suis), il l'a, il nous a'.

Le traitement en *zu*, lorsque la seconde personne n'entre dans le terminatif ni comme sujet ni comme régime, n'est, pour ainsi dire, respectueux quant au sens, qu'en souletin. A Mouguerre, et surtout à Saint-Pierre-d'Irube, localités appartenant au sous-dialecte bas-navarrais oriental du Labourd, on se sert de l'indéfini quand on parle en général, et moins souvent du respectueux que de l'indéfini lorsqu'on s'adresse à un supérieur. En roncalais, le traitement en *zu* s'emploie entre égaux, tandis que l'indéfini y est en usage, non seulement quand on parle en général, ainsi que cela a lieu en souletin, mais aussi d'inférieur à supérieur. En s'adressant à Dieu ou aux Saints, on emploie toutefois le traitement en *zu*. Le traitement respectueux enfin, remplace régulièrement l'indéfini en bas-navarrais oriental, et c'est en cela que consiste un des principaux caractères de ce dialecte. Ce n'est que dans certains cas exceptionnels que le traitement indéfini doit y être employé. Nous avons déjà vu que Mouguerre et Saint-Pierre-d'Irube forment une exception, et nous ajouterons que Saint-Esteben, Isturits, Ayherre, Hélette et Irissarry en forment une autre; car, quoique le traitement diminutif persiste dans toutes ces localités comme preuve qu'elles appartiennent au bas-navarrais oriental, il n'en est pas moins vrai que l'indéfini y domine. Le traitement diminutif en *ŝu*, qui n'existe qu'en bas-navarrais oriental lorsque la seconde personne ne fait pas partie du terminatif comme sujet ou comme régime, s'emploie non seulement en parlant aux enfants, mais aussi entre égaux. C'est ce qui a lieu en Cize, à Bardos, à Labonce, à Mouguerre, à Urcuit, en Salazar, et généralement dans l'arberoüan. Cependant à Saint-Pierre-d'Irube, le diminutif ne s'emploie qu'avec les enfants, et surtout avec les petites filles ; à Briscous, plutôt avec les petites filles qu'avec les petits garçons, mais aussi avec les femmes inférieures, entre femmes d'égale condition, et rarement entre hommes ; à Irissarry, enfin, ainsi qu'à Hélette, à Saint-Esteben, à Isturits et à Ayherre, le traitement en *ŝu* est en usage avec les enfants, mais surtout avec les petites filles, ainsi qu'entre femmes d'égale condition. Lorsque la seconde personne du singulier entre dans le terminatif comme sujet ou comme régime, l'usage du traitement diminutif reste le même en bas-navarrais oriental. Dans les autres dialectes, en général, il n'est guère usité qu'avec les enfants, mais à Iroulégny, à Ascarat, à Anhaux et à Lasse, localités appartenant au bas-navarrais occidental, on entendra *ŝira, duŝu, etc.* même entre adultes, ce qui est du sans doute au voisinage et à l'influence du bas-navarrais oriental.

Voilà maintenant dans quel cas le traitement respectueux et le diminutif, lorsque la seconde personne du singulier n'entre dans le terminatif ni comme sujet ni comme régime, doivent être remplacés par l'indéfini en souletin et en bas-navarrais oriental : 1°. dans les formes conjonctives, relatives, causatives, interrogatives et dubitatives ; 2°. dans les phrases interrogatives, quoique la forme verbale soit la capitale ; 3°. à l'impératif, au subjonctif, au suppositif et à l'optatif. Le traitement masculin et le féminin suivent en tout point le respectueux. C'est ainsi que dans les phrases qui ne sont ni interrogatives ni dubitatives, on pourra faire usage, selon les circonstances, des terminatifs suivants : deyo, diok, diom, diozü *soul.* ; diakozu (*jamais* dako *indéf.*), diakošu, diakok, diakon *nav. or.* 'il le lui a', tandis que l'on se servira d'une manière obligatoire de l'indéfini dans la phrase : zer eman deyo? *soul.*, zer eman dako? *nav. or.* (*et non pas* diozu? *ou* diok?, diakozu? *ou* diakok?) 'que lui a-t-il donné?'. De même on n'emploiera jamais dans ces deux dialectes : *dinzüla* ou *diakozula, diozün* ou *diakozun, britiozü* ou *baitiakozu, diozia?* ou *diakozia?, badiozü* ou *badiakozu, hizozü* ou *bezakozu, dizozün* ou *dezakozun, baleyozü* ou *balakiozu, aileyozu*, mais seulement à l'indefini : *deyola* ou *dakola* 'qu'il le lui a'; *deyon* ou *dakon* 'qui le lui a'; *beiteyo* ou *baitako* 'parce qu'il le lui a'; *deyua?* ou *dakoya?* 'le lui a-t-il?'; *badeyo* ou *badako* 's'il le lui a'; *bizo* ou *bezako* 'qu'il le lui ait'; *dizon* ou *dezakon* 'qu'il le lui ait'; *baleyo* ou *balakio* 's'il le lui avait'; *aileyo* 'le lui eût-il!'. Le bas-navarrais occidental n'admet pas les traitements allocutifs dans les cas où le bas-navarrais oriental et le souletin les repoussent. Il en est de même du roncalais, du salazarais et de l'aezcoan. Le sous-dialecte bas-navarrais occidental du Labourd, et encore plus le labourdin, et surtout les quatre dialectes d'Espagne, ne reconnaissent pas toutefois ces cas exceptionnels dont nous venons de parler, ou il ne les admettent que partiellement. (*Voyez* pour plus de détails les tableaux des formes verbales occupant les pages ii., iii., iv., ainsi que la note 1. de la page 83., et les différents tableaux comparatifs de la conjugaison détaillée.)

(3) Les terminatifs empruntés à d'autres temps, sont imprimés en caractères italiques. On remarquera en effet que le présent du conditionnel est souvent remplacé par le futur présent du potentiel conditionnel dans les terminatifs à deux régimes, et quelquefois à l'intransitif. La confusion des deux modes existe aussi dans le labourdin vulgaire beaucoup plus que dans le dialecte littéraire. (*Voyez* le premier et le dixième tableau préliminaire.)

(4, 5) Les terminatifs renfermant la seconde personne du singulier comme sujet ou comme régime, appartiennent au traitement respectueux, et ceux qui renferment la seconde du pluriel n'ont qu'un seul traitement.

CORONA CATHOLICA

Louis Lucien Bonaparte
Gipuzkeraz
Londini
1880

Originala: The British Library

CORONA CATHOLICA

AD PETRI SUCCESSORIS PEDES OBLATA

DE SUMMI PONTIFICIS LEONIS XIII
ASSUMPTIONE EPIGRAMMA

CAROLO KENT AUCTORE

IN QUINQUAGINTA LINGUIS

LONDINI
C. KEGAN PAUL & SOC., 1, PATERNOSTER SQUARE
MDCCCLXXX

ON THE ACCESSION OF HIS HOLINESS

Pope Leo the Thirteenth.

AN EPIGRAM AFTER S. MALACHY.

THE ENGLISH ORIGINAL.

Through the Cross on Cross of Pius,
As through Mary's Dolours Seven,
Lo! from Death what Life emerges,
Joy from anguish, Light from Heaven.

CHARLES KENT.

BASQUE (GUIPUSCOAN).

(PROSAIC LITERAL TRANSLATION).

Pioren Gurutze-Gurutzetikan,
Mariaren zazpi oñazeetatik bezela,
Ona! zer bizi eriotzatik irtetzen dan;
Antsintik poza, zerutikan argia.

PRINCE LOUIS LUCIEN BONAPARTE.

L.L. Bonaparte
printzearen omenez
OPERA OMNIA VASCONICE
lau liburutan
argitaratu ditu
1991.eko urriaren 15ean
EUSKALTZAINDIAK

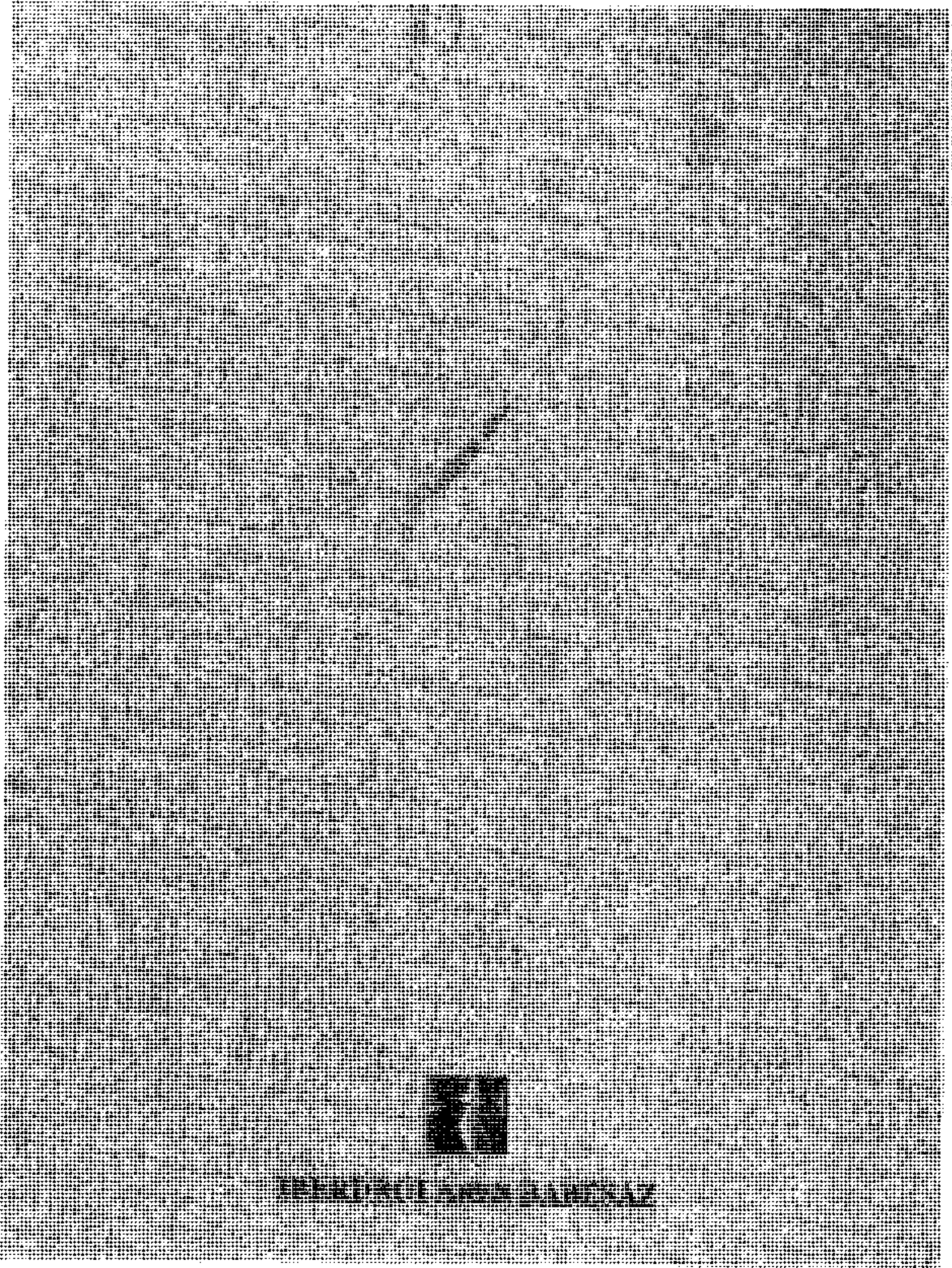

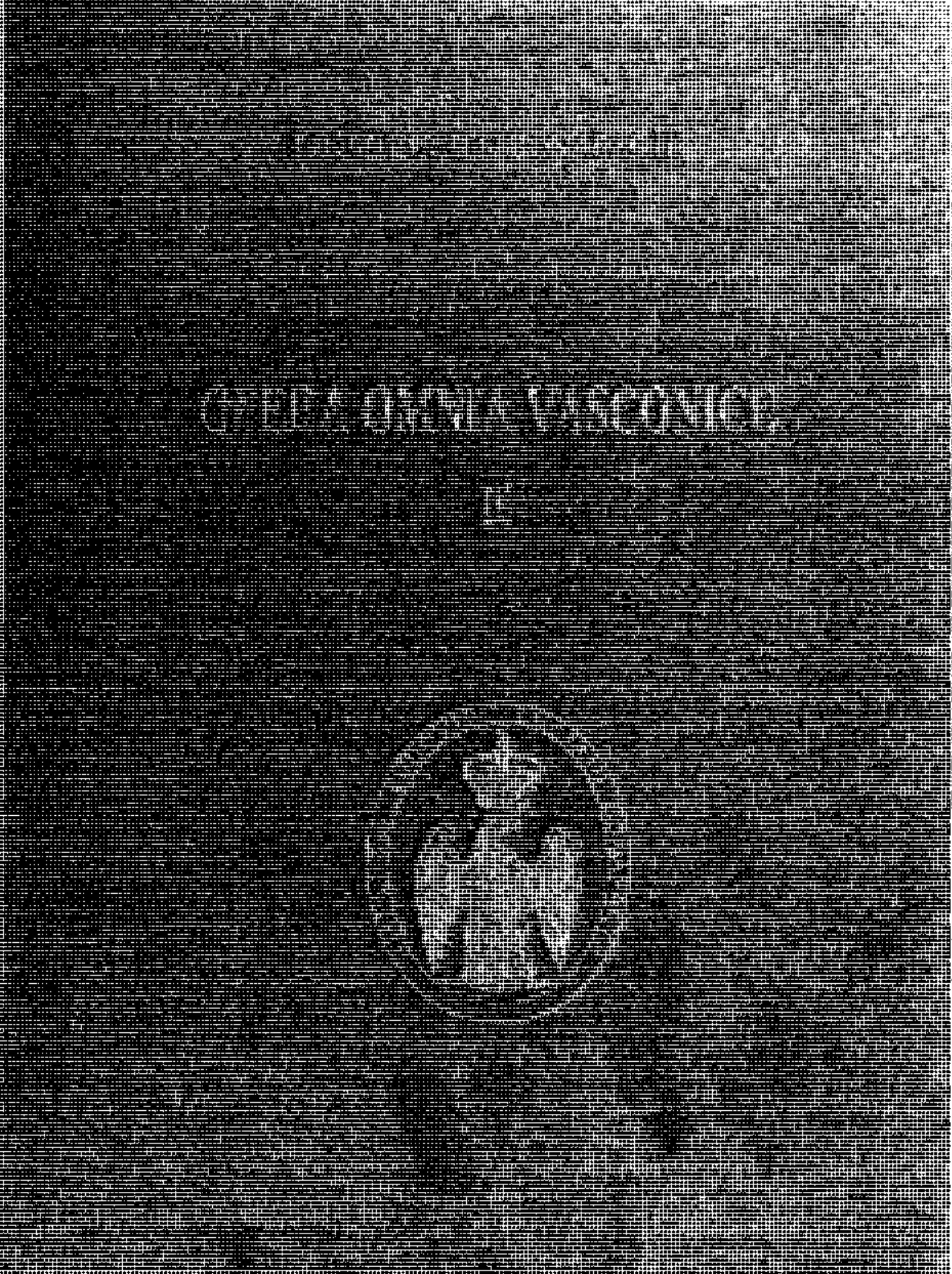

LOUIS LUCIEN BONAPARTE

OPERA OMNIA VASCONICE

II

LOUIS LUCIEN BONAPARTE
(1813-1891)

LOUIS LUCIEN BONAPARTE

OPERA OMNIA VASCONICE

II

EUSKALTZAINDIA
1991

Liburu hau IBERDROLAren babesaz argitaratua izan da.
Esta obra ha sido publicada con el patrocinio de IBERDROLA.

© Euskaltzaindia, Bilbao
ISBN: Lan osoa 84-85479-65-3
Lege Gordailua: BI-1640-91
Prestakuntza eta maketa: Jose Antonio Arana Martija
Fotokonposaketa: Didot, S.A. Bilbao
Fotolitoak: Kamara, Bilbao; Fonasa, Iruñea; Ixaropena, Zarautz
Inprimaketa, koadernaketa: GRAFO, S.A. - Bilbao

INDEX

II. TOMOA

Casenave, *La prophétie de Jonas* 9
Doctrina cristiana en el vascuence de Llodio 17
La Doctrina cristiana, dialecto vizcaíno 43
Duvoisin, J.P., *Le cantique des cantiques de Salomon* 61
Duvoisin, J.P., *Le livre de Ruth* 69
Duvoisin, J.P., *La prophétie de Jonas* 79
Echenique, B., *El Evangelio según San Mateo* 87
Echeuique, B., *La profecía de Jonás* 153
Inchauspe, E., *Le Saint Evangile selon Saint Mathieu* 161
Iuchauspe, E., *L'Apocalypse de l'Apôtre Saint Jean* 271
Iturriaga, A.P., *Dialogues basques* 309

LA PROPHÉTIE DE JONAS
JONASEN PROFEZIA

Abbé Casenave
Nafarrera-behereaz
Londres
1862

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

LA PROPHÉTIE DE JONAS

TRADUITE EN

DIALECTE BASQUE DE LA BASSE NAVARRE,

TEL QU'IL EST COMMUNÉMENT PARLÉ DANS
LA VALLÉE DE CIZE.

PAR

M. L'ABBÉ CASENAVE.

LONDRES. 1862.

JONASEN PROFEZIA.

I. Kap.

JAUNAK adiäzi ziin bere hitza Jonas Amathiin semiaï, eta erran ziakozun:

2 Jeiki haï, eta haïl Ninibako hiri handiät, eta han pedeika zak: zeën haïn gachtakeria alchatu baita ene aintzineät.

3 Abiatu zuün beäz Jonas, Tharsiseät Jaunaïn bichtatik ihes 'itia 'tik. Joppeät heldu zenian, hatzeman ziin Tharsiseät zuan untzi bat: eta haät juaiteko Jaunaïn bichtatik, pasaya päätuïk, sarthu zuün untzi hartan.

4 Jaunak haätik itsasoät haize handi bat igorri ziin: eta tempesta bat handia jalgi zuün itsasuan, nun untzia porroskatzeko hirriskian baizen.

5 Ordian maïñelak beldurtu zitzun, eta othoiztu zizien heren Jinkua: geö untziaïn ahintzia 'tik, hartako kargak aurthiki zitzien itsasoät. Jonas haätik deutsi zuün untziaïn behereät, ha-eta han lokhartu harria bezala.

6 Hola zolaïk juan ziziakozun untziaïn gidairia, eta erten diakozu: Nola zaude hola luan sarthuïk? Jeiki zite, eta othoitz 'azu zure Jinkua, heldu 'ada gutaz ohituko 'uzu, eta ezkitzi hilaäziko.

7 Batzuk hester erran zizien: Zaurte, thiä dezaün chortia, jakiteko nor dela kausa jin zaün nahigabe hau. Thiätu zizien beäz: eta Jonas zuün eöri.

8 Erran ziakozien ordian: Jakinaäz ezaüzu zertaïk heldu zaün lanjer hau. Zer da zure ofiziua? Nungo zira? Noät ari zira? Azkentsun, zer jendetaïk athcätzen zira?

9 Hebrotarra nuzu, ihardesten diezu, eta zeria eta lurra 'in 'tien Jinko Jauna zerhitzatzen dizit.

10 Hori aitziaïkin oro laztatzen 'tzu, eta erten diakozie: Zer aizan zira? (alainan ere haïn beäin ahotik jakin zizien Jaunaïn bichtatik ihes zaïlela.)

11 Erran ziakozien beäz: Zer 'inen dauzuü itsasua haä dakïun amokatik? zeën hur-kolpiak mulkatzen, eta handitzen zitzun.

12 Ihardesten diezu: Har, eta aurthik nezazie itsasoät, eta itsasua gelditzko zauzie: ezik baziaïzut ni nizala kasu ukan duziela tempesta handi hau.

13 Maïñelak haätik entseätzen zitzun leihorreät heldu nahiz, bainan debalde zuün: zeën-eta itsasua baizaïlan, eta hura buru-gainetik baizizen juaiten.

14 Oihu 'in zizien beäz Jaunaï, eta erran ziakozien: Othoizten zituü, Jauna, gizon hunen heriotzia eztaïn izan gu hilaäzteko euyeta, eta eztaïn ichur gure gaineät odol inozenta: zeën, Jauna, zuk nahi 'uzun bezala 'in baita gauza hau.

15 Hori erran zuteneko, hartu eta aurthiki zizien Jonas itsasoät: eta behala itsasua apazatuïk jarri zuün here furiatik.

16 Ordian beldur handi batek hartu zitzin Jaunaïndako, biktimak ofeitu, eta botiak 'in ziazkotzien.

II. Kap.

BAINAN Jinkuak han ziaukezun prest arrain handi bat Jonasen iësteko: eta Jonas egon zuün haïn sabelian hiru egun, eta hiru gauez.

2 Othoiztu ziïn bere Jinko Jauna arrainaïn barnetik.

3 Erran ziïn: Jaunaï oihu 'in dizit ene penaïk handienian, eta intzun nizi: hobiaïn zolatik oihu 'in dizit, eta aitu 'uzu ene botza.

4 Aurthiki nuzu itsasuaïn erdiät huraïn zolaäno, eta hurak nizi inguätu: zure hur-mendoi,

tuko dauzkitzut: Jaunaï errendatuko 'tzit nihaun salbatziaïndako 'in 'tuän botu guziak.

11 Ordian Jaunak manatu ziïn arrainaï kanpoät eman zezan Jonas: eta leihorreät botatu ziïn.

eta turrusta guziak igaïn ziazkiatzu buriaïn gainetik.

5 Ordian erran dizit: Zure begien aintzinetik igorri nuzu: halere berriz ikusiko 'izit zure templo seindia.

6 Hurek ezarri nizie azken estremitatian: leizia alde otaïk nizin, osinak estali ziïn ene buria.

7 Deutsi nuzu mendien erruak bezain behera: lurra zerraäilu, sekulakotz hetsia nintzun: bainan, ene Jinko Jauna, ene bizia etzu utziko andeätzeä.

8 Ene arima hestura borthitzenian zelaïk, zutaz, Jauna, ohitu nuzu: ene otboitza zure 'anat, eta zure templo seindiaïn 'nat alcha daïla.

9 Auferretan banitatiak beïratzen 'tuztenek, galtzen dizie heëndako den miserikordia.

10 Bainan nik ahoz laudatzen zituälaïk ofei-

III. Kap.

BERRIZ-ERE Jauna mintzatu zuün Jonasi, erten zakolaïk:

2 Jeiki haï, eta haïl oäi berian Ninibako hiri handiät: eta han errazkik nik erraiten dezteätanak.

3 Jonas beëz behala abiatu zuïn, eta juan Ninibaät Jaunaïn maniaïn aäbera: Niniba zuün hiri handi bat zointan hiru egunen bidia baizen buru-bat-etaïk besteä juaiteko.

4 Jonas hasi zuün hirian sartzen eta iïli egun

bat osoïk. Oihu 'ten ziïn: Ono berrogoi egun, eta Niniba emphoildia izaïn duzu.

5 Ninibatarrek Jinkuaïn hitza sinhetsi zizien, eta barurtzia manatu: hasiïk handienetik ttipieneäno, oro zakhuz estaliïk jarri zitzun.

6 Berri hori intzun zien bezain laster, Ninibako errege jeiki bere tronutik, khendu bere arropak bere soinetik, zakhu batez estali zuün, eta jarri hautsaïn gainian.

7 Oihu 'naäzi, eta kridaäzi ziïn erregeïn eta printzen phartez, erten zeïlaïk: Gizonek, zamariek, idiek, eta hazinda-churiek eztezatela deus ahuan czar: eztitela bazka, ez-eta edanaäz.

8 Jendiak, eta animaliak zakhuz estaliak izan ditela, eta 'in-ahala Jaunaï oihu 'in dezatela, bakhotchak utz dezala bere bide gachtua, eta haïn eskiak zikintzen dien inikitatia.

9 Nok taki Jinkua eztela itzuliko gure 'anat

guri barkhatzeko, eta bere koleraïn borthiztasuna eztiela apbazaäziko gure esparñiatzeko?

10 Peetchatu zitzin beäz Jinkuak heïn obrak, zeën combertitu baiziren jalgiz beren bide gachtuetatik: eta Jinkuak hetaz pietate izanik, baïtu zuün igorri gabe delibeätu zitien gaitsak, eta utzi zitzin deus 'in gabe.

IV. Kap.

JONAS ordian desolatu zuün handizki, ba-eta koleän sarthu:

2 Jaunaï mintzo zelaïk, erran ziïn: Errazu othoi, Jauna, heä eztenez gerthatu nik erten niena, neure herrian nintzan demboran? hortako delibeätu nizin ihes juaïtia Tharsiseät. Baziäzut eïki Jinko bat zïela amultsia, huna, pazienta, miserikordia handi batez bethia, eta barkhatzen zula bekhatiak.

3 Oäi beäz, Jauna, athetäz 'aäzu othoi hatsa

gorphutzetik: zeën hobio baita enetako hiltzia bizitzia bano.

4 Bainan Jaunak erran ziakozun: Uste 'uka arrazoin dukala holakatzeko?

5 Hortan jalgi zuün Jonas hiritik, eta jarri hirian iruzkiko aldetik: han 'in ziïn itzalgune bat, zoinaïn-pian egon baizen ikhusteko hiriaï zer gertatuko zizakon.

6 Jaunak arte hartan sorraäzi ziïn huntz-osto handi bat, zoina alchatu baizen Jonasen buria bano goro, hari itzal 'iteko, eta haïn sokorritzeko (ezik beruak ahuntzen ziïn). Plazerrik handienaïkin beäz ikhusten ziïn Jonasek huntz-osto-ondo hura.

7 Bainan bihamun goizian argi-phuntako Jinkuak igorri ziïn har bat, zoinak chilatuïk, eiharraäzi baizien ondua.

8 Noiz-eta-ere jeiki baizen iruzkia, Jaunak

alchaäzi ziïn haize bero bat khaldatzen ziena. Iruzkiak buria erreïk, Jonas hatsankatuïk ziozun. Hiltzia desïatzen zielaïk bere baithan, erran ziïn: Hobio 'uzu enetako hiltzia bizitzia bano.

9 Ordian Jaunak erran ziakozun Jonasi: Uste 'uka arrazoin dukala koleätzeko huntz-osto-ondo hau dela kasu? Ba', ihardesten diakozu, untsa arrazoin baitut koleätzeko hiltzia desïatzekoäno.

10 Jaunak haätik erran ziakozun: Hik pena 'uk galduz huntz-osto-ondo bat deusik gosta ez 'aukanaz, zoina handitu baita hire laguntza gabe, sorthu dena gau batez, eta beste ats batez eihartu.

11 Eta nik eztuta barkhatuko Niniba hiri handiaï, zointan baitira sei eta bogoi mila arima bano gehio, eztakitenak zoin duten ez eskuña ez ezkerra, eta kabala hanitz?

We certify that only 250 copies of this work have been printed, of which one is with red borders.

STRANGEWAYS & WALDEN,
(late G. Barclay.)
28 Castle Street, Leicester Square.

DOCTRINA CRISTIANA

Laudioko bizkaieraz
Londres
1858

Originala: Gipuzkoako Foru Diputazioaren Biblioteka

DOCTRINA

CRISTIANA EN EL

VASCUENCE DE

LLODIO,

PROVINCIA DE ÁLAVA.

LÓNDRES.

1858.

Nota—La ĵ y la j con punto se pronuncian á la vizcaína, y la J sin punto á la castellana.

La ts se pronuncia siempre como la tz, y la s como la s del dialecto vizcaíno de los libros.

CRISTIÑEU
DOTRINIEN
LAU PARTIAC.

I. Cristiñeue sara?
E. Bai Jaune, Jangoicoen grasia gaitic.
I. Cristiñeuen nsen ori, nogaoic dauquesu?
E. Cristo gueure Jaune ganic.
I. Ser esan gure dau Cristiñeuec?

2

E. Cristoren guisona, edo Cristoren disipulue.
I. Ser entenditen dosu Cristoren guisona gaitic?
E. Jesucristoren fedia dauquen guisona, sein artu euen Bautismu Santuen, eta ofresidurie dagoana bere serbisio santure.
I. Sein de Cristiñeuen señalia?
E. Curse Santia, Jaune.
I. Se gaitic?
E. Dalaco Cristo cursifiqueduen figuria, seinetan erredimidu guendusen.
I. Seimbet moduteu usetan dau Cristiñeuec señale orretaric?

3

E. Biten.
I. Seinsuc dire?
E. Siguiñetia, eta Santiguetia.
I. Ser da Siguiñetia?
E. Eitia iru curse escu escoaco ats orcoroagas: lelengoa becoquien, biguerrena aoan, iruguerrena bulerrian, berba eiten dogule gueure Jangoicoagas.
I. Ecusi selan?
E. Curse Santien señalia gaitic, gueure arerioetaric

4

libredu gaguisus, gueure Jaune eta Jangoicoa.
I. Se gaitic siguiñetuiten sara becoquien?
E. Jangoicoac libredu gaguisen peosamentu deunguetaric.
I. Se gaitic aoan?
E. Jangoicoac libredu gaguisen berba deunguetaric.
I. Se gaitic bulerrian?
E. Jangoicoac libredu gaguiseu obra, ta desio deunguetaric.
I. Ser da santiguetia?
E. Eitia curse bat escu

5

escoaco ats biecas, becoquiric eta bulerrera, esquerreco sorbaldaric eta escoacora, aitetuten dogule Santisime Trinidedia.

I. Ecusi selan?

E. Aitien, eta Semien, eta Espiritu Santueu useniau. Amen.

I. Nos useduco dosu señale orretaric?

E. Obra onen bat asten dogun gustien, edo tentasiñoe, nesesidede, edo peligrureu baten aurquituiten garianian; prinsipelmente oeric jaiguit

6

orduen, etseric urteit orduen, elessan sarsait orduen, jaten ast orduen, eta oera joat orduen.

I. Segaitic aimbestebider?

E. Segaitic gueure arerioac perseguiteu gaituesan dempora, eta lecu gustietan.

I. Se arerio dire orreic?

E. Demoniñoa, Mundue, eta Araguie.

I. Bada Cursiac birtuteric bauco euren contra?

E. Bai Jaune.

I. Nondi dauco Cursiac birtuti ori?

7

E. Bensidu euesalaco Cristoc berian bere eriosiagas.

I. Cursia adoretan dosunian selan esaten dosu?

E. Adoretan saitudes Cristo, eta bedeinquetuiten saitudes, Curse Santuegas erredimidu senduleco mundue.

CRISTIÑEUEC JAQUIN BIAR DAUESANAC.

Ecusi dogu Cristiñeu sari-

8

ala Cristiñeuen usen eta señaleti; esan eguidesu orain:

I. Seimbet gause jaquin, eta entendidu biar ditus Cristiñeuec usu errasoecora elsaiten danian?

E. Lau, Jaune.

I. Seinsne dire?

E. Lelengoa ser sinistuco dauen: biguerrena ser escatuco dauen: iruguerrena ser obraduco dauen: eta lauguerrena ser erresibiduco dauen.

I. Selan jaquingo dau ser sinistuco dauen?

E. Jaquinic, eta entendi-

9

duric Credoa, edo amalau Articulu Fedecoac.

I. Selan jaquingo dau ser escatuco daueu ?

E. Jaquinic, eta entendiduric Paternosterra, eta beste Elessa Ama Santien orasiñoyac.

I. Selan jaquingo dau ser obraduco dauen ?

E. Jaquinic, eta entendiduric Jangoicoen Legueco Mandamintuec, bost elessacoac, eta amalau obra misericordiescoac ?

I. Selan jaquingo dau ser erresibiduco dauen ?

E. Jaquinic, eta entendi-

10

duric saspi Sacramentuec.

LELENGO PARTIA.

I. Noc esan cuen Credoa ?

E. Apostolnec, Jaune.

I. Setaraco ?

E. Guri Fede Santuco gausec irecasteco.

I. Eta suc setaraco esaten dosu ?

E. Cristiñeuec danquegun Fedi au confesetaco.

I. Ser da Fedia ?

11

E. Ecusi estogune sinistutia.

I. Ecusi sendun jayoiten Jesucristo ?

E. Es Jaune.

I. Ecusi sendun il citen, edo Seruetara igoiten ?

E. Es Jaune ?

I. Sinistuiten dosu ?

E. Bai Jaune, sinistuiten dot.

I. Se gaitic sinistuiten dosu ?

E Jangoicoac alan errebelau dauelaco, eta Elessa Ama Santiac alan irecasten desculeco.

I. Se gause dire dauque-

12

susenac, eta sinistuiten dosusenac Cristiñeue legues ?

E. Danqnesanac, eta sinistuiten daudiesanac Erromaco Elessa Santiac.

I. Se gause dire suc, eta Elessiac danquesuesanac, eta sinistuiten dosuesanac ?

E. Fedeco Articuluec, prinsipelmente Credoac dagosan legues.

I. Se gause dire Fedeco Articuluec ?

E. Dire Fedeco Misterioric prinsipelenac.

13

I. Setaraco dire Fedeco Articuluec ?
E. Emoiteco notisie distintia gueure Jangoicoena, eta Jesucristo gueure Erredentoriéna.
I. Nor da gueure Jaungoicoa ?
E. Da gause bat ain eselentia, ta admirablia, sein esin esan, ta esin pensau leyen : Jaun bet gustis ona, poderosoa, sabioa, justoa, gause gustien prinsipio eta fine.
I. Santisime Trinidedia nor da ?
E. Da Jaungoicoa bera :

14

Aitia, Semia, eta Espiritu Santue, iru Persona distinte, eta Jaungoico eguiesco bat.
I. Aitia, Jaungoicoa da ?
E. Bai Jaune.
I. Semia, Jaungoicoa da ?
E. Bai Jaune.
I. Espiritu Santue, Jaungoicoa da ?
E. Bai Janne.
I. Dire iru Jaungoico ?
E. Es Jaune, espada Jaungoico eguiesco bacar bat.
I. Aitia, Semia da ?
E. Es Jaune.
I. Espiritu Santue ba Aitia, edo Semia ?

15

E. Es Jaune.
I. Se gaitic ?
E. Dirialaco personac bata bestia estirianac, isen arren Jaungoico eguiesco bat.
I. Orretati seimbet naturelesa, entendimentu, eta borondate dauco Jaungoicoac ?
E. Naturelesa bat bacarric, entendimentu bet, eta borondate bat.
I. Eta seimbet persona ?
E. Iru distinte, seinsuc dirian : Aitia, Semia, eta Espiritu Santue.

16

I. Selan da Jaungoicoa gustis poderosoa ?
E. Bere poderioagas bacarric eiten danelaco gure dauen gustie.
I. Selan da Criadoria ?
E. Gause gustiec eguin euesalaco eseber eserianic.
I. Eta setaraco criedu eucsan Jaungoicoac ?
E. Bera ametaco, eta serbietaco bisise onetan, eta guero gosetaco glorian.
I. Selan da Salbadoria ?
E. Emoiten dauelaco grasia, eta parcatuiten dauesalaco pecatuec.

17

I. Selan da Glorifiquedoria ?
E. Emoiten dautselaco gloria bere grasian il eiten danari.
I. Bauco Jaungoicoac gorputsic gueuc legues ?
E. Jangoico dan partes, es Jaune, dalaco espiritu purue ; baye bai guison dan partes.
I. Iru personetaric sein eguin sen guison ?
E. Semia, Jaune.
I. Aitia eguin sen guison ?
E. Es Jaune.
I. Espiritu Santuc eguin sen guison ?

18

E. Es Jaune.
I. Bada nor ?
E. Bacarric Semia, seineri guison eguin asquero, derecho Jesncristo.
I. Orretati, nor da Jesucristo ?
E. Da Jaungoico bisian Semia, guison eguin sena, gu erredimidutarren, eta bisiseco ejemplue emotarren.
I. Eta seimbet Naturelesa, enteudimentu, eta borondate dauco Jesucristoc?
E. Naturelesa bi, bata Jangoico dan partes, eta bestia guison dan partes :

19

entendimentu bi, Jaungoico dan partes bata, eta bestia guison dan partes : eta borondate bi, Jaungoico dan partes bata, eta bestia guison dan partes.
I. Eta seimbet persona, eta memorie dauco ?
E. Persona bat bacarric, sein den Santisime Trinidedeco biguerren persouia ; eta memorie bat bacarric guison dan partes, estauquelaco memorieric Jaungoico dan partes.

20

I. Bauco Jesucristoc gorputsic guc legues ?
E. Jaungoico dan partes, es Jaune, dalaco espiritn purue ; baye bai guison dan partes.
I. Ser esan gure dau Jesusec ?
E. Salbadoria.
I. Setaric salbadu guenduseu ?
E. Gneure pecatuetaric, eta diabruen cautibidederic.
I. Ser esan gure dau Cristoc ?
E. Unjidue.

21

I. Segas isen san unjidue?
E. Espiritu Santuen grasie, eta doyecas.
I. Cristo gueure Jaune selan isen san consebidue, eta jayo san Marie Birjinia ganic?
E. Obraduric Janngoicoac sobrenaturel, eta milegrosamente.
I. Se Misterio da ori?
E. Encarnasiñoco Misterioa, Jaune.
I. Eta ser entendiduiten dosu Encarnasiñoco Misterioa gaitic?
E. Santisime Trinidedeco biguerren Personia, sein

22

den Semia, guison eguin sela Ama Birjiniaren entraña gustis garbietan; es guisonen obras, espada Espiritu Sautuen birtutes bere donsellatasunen calte baga.
I. Seimbet gause obradu situsen bada Espiritu Santnec Encarnasiñoco Misterioan?
E. Lau, Jaune.
I. Seinsuc dire?
E. Lelengoa, formau eguin euen gorputs bet Ama Birjiniaren sabelsantuen here odol gustis garbiegas.
Biguerrena, criedu e-

23

guin euen arime bat esebere eserianic.
Iruguerrena, a arime eta gorputse batu eguisen alcarregas.
Lauguerrena, Santisime Trinidedeco biguerren Personiac artu euesan beragan gorputs, ta arime oneic; eta gueratu sen len Janngoico sana guison eguinic, seineri derecho Jesucristo.
I. Eta selan jayo san milegrosamente?
E. Urteit euela Marie Santisimien sabeleric bere donsellatasunen calte ba-

24

ga, egusquiec urteiten danen legues, cristel bateti urrutu baga, eta loitu baga.
I. Bere ama bisi sen beti birjine edo doncella?
E. Bai Jaune, beti.
I. Se gaitic gure isen euen il Curcian?
E. Gu libretarren pecaturic, eta betico eriotsaric.
I. Ser entenditen dosu infernue gaitic, seinetara jatsi sen Cristo gneure Jaune il asquero?
E. Es condenaduec egosan lecure, espada Limbora, non egosan justoac.

25

I. Selan jatsi sen?
E. Arimiagas Jangoicotasunera uniduric.
I. Eta bere gorputse selan gueratu sen?
E. Uniduric Jangoicotasun beragas.
I. Se moduten erresusitedu sen iruguerren egunian?
E. Baturic barriro bere arime gloriosia gorputsegas, es ostera il eiteco.
I. Seimbetgarren egunian igon euen Seruetara?
E. Berrogueiguerrenian.
I. Se moduten?

26

E. Bere birtute propioagas.
I. Ser esan gure dau dagoala jarriric Aite Jaungoico gustis poderosoen alde escoan?
E. Jesucristoc Jaungoico dan partes dauquela igoal glorie seiu Aitiac, eta sein Espiritu Santuec: eta guison dan partes Ceruco bienabenturedu gustiec baño gueyego.
I. Nos etorrico da bisiec, eta ilec jusguetan?
E. Munduen acaberan.
I. Eta orduen bistuco dire il gustiec?

27

E. Bai Jaune, cuqui situesan gorputs, ta arime eurecas.
I. Nor da Espiritu Santue?
E. Santisme Trinidedeco iruguerren Personia: Jaungoico eguiescoa Aitia legues, eta Semia legues.
I. Ser sinistuiten dosu esaten dosuniau: Santuen Comuniñoya?
E. Cristiñeu fiel gustiec dauquiela parte besticu obra onetan, gorputs baten satiec legues, sein den Elessia.
I. Ser da Elessia?
E. Da fiel Cristiñeuen

28

congregraciñoya, seinen bnrue da Aite Sautne.
I. Nor da Aite Santue?
E. Da Erromaco Pontifisc, Cristoen Biquerioa lurrian, scineri gustioc gagos obligueduric obedesiten.
I. Ser esan gure dan: Pecatuen Parcaciñoyac?
E. Elessa Ama Santiac danquesala medioac, eta erremedioac pecatuec parquetaco, seinsuc dirian Sacramentn Santuec.
I. Ser esan gure dau: Araguien Erresurresiñoyac?
E. Juicioco egunian gus-

29

tioc bistuco gariala orain dauquegusen gorputs, ta arime eurecas: erresibiteco bacochac aloguera, edo castigue segun mereciten daudien bere obrac.

I. Ser esau gure dau: Seculeco Bisisiac ?

E. Au bisisi au acabadu asquero dagoala beste bicise bat eternidedecoa, edo iños acabaduco estana: seinetan egongo dirian onac Seruen gloria gosetan, eta deungeo infernuen pena andiec sufriten, Jaungoicoa Jangoico dan artian.

30

I. Credoa, eta Fedeco Articulues ganeti sinistuiten dosu beste gauseric ?

E. Bai Jaune, Escriture Santian dagoan gustie,eta Jangoicoac errebeladuric deutsen gustie bere Elesiari.

I. Se gause dire orreic ?

E. Ori es itendu niri, nasalaco ignorantia: Dotoriac dauques Elessa Ama Santiac jaquingo daudienac eransuten.

M. Ondo diñosu: Dotoriei toquetan jaquiela, ta es suri contu emoitia baun banau Fedeco gausetan,

31

suresat asco da jaquitia Articuluec, Credoan dagosan legues.

BIGUERREN PARTIA.

I. Noc esau euen Paternosterra ?

E. Jesucristoc, Jaune.

I. Setaraco ?

E. Guri orasiño eiten irecasteco.

I. Ser da orasiño eitia ?

E. Jangoicoari biotsa alsau, eta mesediac escatutia.

I. Paternosterra . .esateu

32

dosunian, nogas berba eitiosu?

E. Geure Jangoicoagas.

I. Non dago gueure Jangoicoa ?

E. Lecu gustietan, especielmente Seruen, eta Santisimu Sacramentu Altaracoan.

I. Eta Jesucristo non dago ?

E. Jangoico dan partes, lecu gustietan,eta guison dan partes, bacarric Seruen, eta Santisimu Sacramentu Altaracoan.

I. Orasiñoctaric onena sein de ?

33

E. Paternosterra, Jaune.
I. Se gaitic ?
E. Esan eualaco Cristoc bere aoti Apostoluen escaris.
I. Se gaitic gueyego ?
E. Dauquesalaco saspi escari fundeduric caridede gustien.
I. Seinsuc dire ?
E. Lelengoa da : Santifiquedu bidi scure usena.
I. Ser escatuiten dosu escari orretan ?
E. Jangoicoen uscna isen dile esaune, eta onradue mundu gustien.
I. Seiu de biguerrena ?

34

E. Betor gucu gana seure Erreiuue.
I. Ser escatuitosu escari orretan ?
E. Erreineu dagnile Jangoicoac gueure arimetan emen lurrian grasias, eta guero emon daigule gloria.
I. Sein de iruguerrena ?
E. Eguin bidi seure borondatia, selan Seruen, alan lurriau.
I. Ser escatuiten dosu escari orretan ?
E. Eguin daigule Jangoicoen boroodatia lurrian gagosanoc, bienabentu-

35

raduec eiten daudien legues Seruen.
I. Sein de laugnerrena ?
E. Gueure ogui egunian eguniangoa emon eguisu gaur.
I. Ser escatuiten dosu escari orretan ?
E. Jangoicoac emon daigule gorputseraco mantenimentue, arimeraco gracia, eta Sacramentuec.
I. Sein de bostgarrena ?
E. Parcatu eigusus gueure sorrac, selan gueuc parquetan deutsegusen gueure sordunei.

36

I. Ser escatuiten dosu escari orretan ?
E. Jangoicoac parcatu daigusela gueure pecatuec, gueuc parcatu deutsegun legues gach edo agrabio eguin deuscuenai.
I. Sein de seiguerreua ?
E. Echi es eguisu tentasiñoyan jauslen.
I. Ser escatoiteu dosu escari orretan ?
E. Jangoicoac estaigule echi jausten, da es consentiten peusamentu, ta tentasiño deunguetan,seinsuques demoniñoac gore dauen jausi gatesan

37

pecatuen.
I. Sein de saspiguerrena ?
E. Baye gaguisus libredu gacherianic.
I. Ser escatuiten dosu escari orretan ?
E. Jangoicoac libredu gaguisela arimeco eta gorputseco gach eta peligru gustietaric.
I. Se gaitic esaten dosu lelengoan : Aite guria, Seruetan sagosana ?
E. Jangoicoari biotsa alsau, eta mesediac escatuiteco umildede eta confiensiegas.
I. Ser esan gure dau acaberan esaten dosun berbiac : Ameo ?
E. Alan isen dile.
I. Se orasiño esaten deutsesu prinsipelmente Ama Birjiniari. ?
E. Abe Maria, eta Salbia.
I. Noc esan eban Abe Maria ?
E. Angueru San Gabrielec etorri senian Ama Birjinia saludetan.
I. Noc esan eban Salbia ?
E. Elessa Ama Santiac dauco erresibiduric.
I. Setaraco ?
E. Ama Birjiniari mesediac escatuiteco.

39

I. Abe Maria edo Salbia esaten dosunian, nogas berba eiten dosu ?
E. Ama Birjiniagas, Jaune.
I. Nor da Ama Birjinia ?
E. Da Seõora bat birtutes betia,sein den Jangoicoen Ama, eta dagoan Seruen.
I. Eta altaran dagoana nor da ?
E. Da Seruetan dagoanen imajine,eta semejansa bat.
I. Setaraco dago an ?
E. Gu beretati acordau gaitesansat Seruetan dagoanagas, eta delaco bere imajinia erreberensiedu daigun.

40

M. Bada bardin eingo deutsesu beste Santuen imajinei bere.
I. Eingo deutsegu orasiño Angueru, eta Santuei bere ?
E. Bai Jaune, gueure bitertecoai legues.
I. Se gause dire Angueruec ?
E. Dire Espiritu bienabenturedu basuc, seinsuc dagosan Jangoicoa gosetan Seruen.
I. Setaraco criedu ebasan Jangoicoac ?
E. Bera beti alabadu, eta bedeioquetu daguiensat.

41

I. Setaraco gueyego?
E. Bere Ministruec legues Elessia gobernau daguiensat, eta guisonac gorde.
I. Orretati suc bere bauquesu Angueru Guardacoa?
E. Bai Jaune, eta bacochac dauco beria.
M. Bada euqui eguiosu debosiñoe andie, eta encomendau sequios egun gustietan.

42

IRUGUERREN PARTIA.

Ecusi dogu ja ser sinistu, eta ser escatu biar dan: ecusi daigun orain selan daquisun ser obrau biar dan: esan eguidesu:
I. Sein de Jangoicoen legueco lelengo mandamintuc?
E. Jangoicoa amatia gause gustien ganian.
I. Noc ametan dau Jangoicoa?
E. Bere mandamintucc gordetan dauesanac.
I. Ser da Jangoicoa ametia gause gustieu ganian?

43

E. Gure iseitia lenago gause gustiec galdu, se es bera ofendidu.
I. Setara gueyego obligueten gaitus mandamintu onec?
E. Bera bacarric adoretara gorputseco ta arimeco erreberensie gustiscoagas, sinistu eta esperetan dogule beragan fede bisiegas.
I. Noc pecatu eiten dau onen coutra?
E. Adorau, edo sinistuiten dauenac idolo, edo jangoico falsoctan.
I. Noo gueyego?

44

E. Sinistuiten dauenac agoreriten, edo usetan dauesauac echiserie edo gause superstisiñocoac.
I. Sein de biguerrena?
E. Bere usen santuen jurementoric es eitia alperric.
I. Noc eiten dau juramento alperric?
E. Juremento eiten dauenac guzurregas, justicie baga, eta nesesidede baga.
I. Eta pecatu de juramento eitia alperric crieturec gaitic?
E. Bai Jaune, juremento

45

eiten jacolaco Criedoriari euretan.

I. Se moduten eiten da juremeuto criaturec gaitic?

E. Esaten dala V.G. Neure arimia gaitic, Serue gaitic, lurre gaitic au alan dala.

I. Se erremedio dago juremento alperric es eiteco?

E. Usedu esaten bai, edo es, Cristoc irecasten deuscun legues.

I. Sein de iruguerrena?

E. Domecac eta jayec gordetia?

I. Noc gordetan ditus jayec?

E. Mesa osoa ensun, eta bi-

46

arric citestauenac nesesidede baga euretan.

I. Sein de lauguerrena?

E. Aite eta ama onretia?

I. Noc onretan didus guresoac?

E. Obedecidu, socorridu, eta erreberensietan dauesanac.

I. Norsuc besteric entenditen dire guresoen usenian?

E. Nagosigoac edadian, diñidadian eta gobiernoan.

I. Sein de bostgarrena?

E. Iñur es ileitia.

I. Ser aguinduten da man-

47

damintu onetan?

E. Es iñori gachic eguin, es obras, es berbas, es desios.

I. Sein de seiguerrena?

E. Araguisco pecaturic es eitia.

I. Ser aguinduten da mandamintu onetan?

E. Isen gaitesala castu, eta garbiec pensamentu, berba, eta obretan.

I. Sein de saspiguerrena?

E. Iñori eser es ostutia.

I. Ser aguinduten da mandamintu onetan?

E. Es quendu, es euqui, es

48

gure bestena jabien borondates contra.

I. Sein de zorziguerrena?

E. Iñori falso testimoniorie es ereiguitia, eta es guzurric esatia.

I. Ser aguinduten da mandamintu onetan?

E. Es jusgueu fundementu baga char projimue gaitic, es esan, es ensun bere faltac.

I. Noc austen dau mandamintu au?

E. Errasoe andi baga jusgu deunguia eiten dauenac, creitue quendu, secretoa aguertu, edo guzurre e-

49

saten dauenac.
Ser eragosten da bederasi,eta amargarren mandamintuen ?
E Araguisco atseguinen, eta iñoen ondasunen desio bidebacoac.

ELESSA AMA SANTIEN MANDAMINTUEC DIRE BOST:

Lelengoa, Mesa osoa ensutiaDomeca,eta jayetan.
Biguerrena, confesetia urtian bein edolabere, edo lenago eriotsaco peligruric badago, edo comulgueuco bada.
Iruguerrena, comulguetia

50

Pascoa Erresurresiñococetan.
Lauguerrena, barau eitia Elessa Ama Santiac aguinduiten dauenian.
Bostgarrena, Amarrenac,eta primisiac paguetia Elessa Ama Santiari.
I. Setaraco dire mandamintu oneic.
E. Obeto gordetaco Jangoicoen leguecoac.

MISERICORDIESCO ODRAC DIRE AMALAU: SASPI ESPIRITUELAC, ETA DESTE SASPI CORPORALAC.

51

ESPIRITUELAC DIRE ONEIC:

Lelengoa, estaquinari irecastia.
Biguerrena, biar dauenari cobsejn ona emoitia.
Iruguerrena, erratuiten dauena correjitia.
Lauguerrena, injuriac parcatuitia.
Bostgarrena, triste dagoana consoletia.
Seiguerrena, projimnen faltac, eta argaltasnnec pasensietan eroatia.
Saspiguerrena, bisiec eta ilec gaitic Jangoicoari erregutuitia.

52

CORPOROLAC DIRE ONEIC:

Lelengoa, gassoac bisitetla.
Biguerrena, gose danari jaten emoitia.
Iruguerrena, egarri denari edaten emoitia.
Lauguerrrena, cautibuec erreseatetia.
Bostgarrena, billosac jansitia.
Seiguerrena,peregrinuei ostatu emoitia.
Saspiguerrena, ilei lurre emoitia.
I. Se gaitic dereche miserienrdiescoac ?
E. Justisies sor estirialaco.

53

I. Nos obliguetan daude pecatuen pian ?
E. Guison discreto, eta entendiduen erechien nesesidede andie dagoanian.

LAUGUERREN PARTIA.

Ecusi dogu ja selan daquisun ser sinistu, escatu, eta obraduco dosun. Dacusgun orain selan daquisun ser erresibiduco dosun: esan eguisus Elessaco Sacramentuec.

Elessaco Sacramentu santuec dire saspi: lelengo

54

bostac dire nesesidedecoac iscites edo horondates, seinsuc baga esin salbau liteqne guisona echiten baditus menosprecios: beste biec dire borondatescoac.

Lenlengoa, Bautismue.
Biguerrena, Confirmasiñoa.
Iruguerrena, Penitensie.
Lauguerrena, Comuniñoa.
Bostgarrena, Estremaunsiñoa.
Seiguerrena, Ordia.
Saspiguerrena, Matrimoniñoa.

I. Se gause dire Sacramentuec ?

55

E. Dire señale aguiri basuc, istituidn edo eguin situsenac Jesucristo gueure Jaunec emoiteco euren medios bere grasia eta birtutiac.

I. Ser da Gracia ?
E. Da iseite dibinu bet, seinec eguiten dau guisona Jangoicoen seme, eta Seruco erederu.
I. Se birtute emoiten daudie Sacramentuec grasiagas batera ?
E. Prinsipelmente iru, Teologalac, eta Dibinuec.
I. Seinsuc dire ?

56

E. Fedia, Esperansia, eta Caridedia.

I. Ser da Fedia ?
E. Ecusi estogune sinistuitia Jangoicoac alan errebelau dauelaco, eta Elessa Ama Santiac alan irecasten dausculeco.
I. Ser da Esperansia ?
E. Esperetia Gloria Jangoicoen grasia dala mediante, eta gueure obra onac.
I. Ser da Caridedia ?
E. Jangoicoa ametia gause gustien ganian, eta projiuue gueure burue le-

57

gues, portaduric eurecas, selan gure gueunquian portadu ditesan gueugues.

I. Setaraco da Sacramentu santu Bautismucoa?

E. Quensaiteco pecatu orijinela, eta beste, edoseimbere aurquituiten dana, batiatuiten danagan.

I. Ser da pecatu orijinela?

E. Da a, sein gustioc eredadu guendun gueure lelengo guresoetaric.

I. Nesesidedeco lansian noc batiatu lei?

E. Usu errasoecoa dauquen edoseinec.

58

I. Eta selan batiatuco dau?

E. Esaten dauela: Nic batiatuiten saitudes Aitien, eta Semien, eta Espiritu Santuen usenian. Amen. Berba oneicas batera esarten deutsela seiñeri ure buruti bera Cristiñeu eiteco intensiñoagas.

I. Setaracn da Sacramentu santu Confirmasiñocoa?

E. Confirmetaco, eta fuertetnteco Bautismu Santuen artu guendun fedian.

59

I. Setaraco dà Sacramentu santu Penitensiecoa?

E. Batiatu asqueroco pecatuec parcatuiteco.

I. Se pecatu dire orreic?

E. Mortalac, eta benielac bere bai, Jaune.

I. Ser da pecatu mortala?

E. Da esatia, pensetia, eitia, edo desietia edosebere Jangoicoen leguien contra gause pisucoan.

I. Se gatic derecho mortala?

E. Il eiten dauelaco eiten dauenen arimia.

I. Selan il eiten dau?

60

E. Grasien bisitsia quenduric, Jaune.

I. Nos erresibiten dogu Sacramentu Penitensiecoa?

E. Ondo confesetan garianian, eta artu Asolusiñoya.

I. Seimbet gause biar dire Confesiño on bat eiteco?

E. Bost, Jaune.

I. Seinsuc dire?

E. Lelengoa, esamine consensiecoa eitia: biguerrena, arsaitia damu eguiescoa Jangoicoa ofendidu dauelaco: iruguerrena, imintia propositu firme

61

bat es gueyego ofenditeco bere majestadia: lauguerrena, bere pecatu gustiec ondo confesetia: bostgarrena, Confesoriac emoiten deutsen penitensia artu gogoa cumpliteco, eta guero cumplitia.

I. Ser da esamine consensiecoa?

E. Len ondo confesau seuic, eta artiau eguin ditusen pecatuec gogora edo memoriera ecartia.

I. Nondi eiten da esamine consensiecoa?

E. Amar mandamintuetati, bost Elessacoetati, eta amalau obra misericordiescoetati, discurriten dauela mandamintu bacochian setan faltau dauen obras, berbas, eta pensamintus, beguiretu-ric bere emplio, edo estaduco obliguesiñoctara, escatu asquero Jangoicoari arguie esaututeco bere pecatuec.

I. Seimbet modutecoa da damue?

E. Bitecoa, Jaune.

I. Seinsuc dire?

E. Contrisiñoescna, edo amodioscoa: eta Atrisiñoescoa, edo bildurrescoa.

I. Ser da Contrisinoesco damue?

E. Da sentimentu, pena, edo damu eguiesco bat, arsaiten dauena pecatariac bere biotsian, ofendidu dauelaco bere Jangoicoa, isenic ain ooa.

I. Ser da Atrisiñoesco damue?

E. Da sentimentu, pena, edo damu eguiesco bat, arsaiten dauena pecatariac bere biotsan, ofendidu dauelaco bere Jaungoicoa, infernuen bildurre gaitic, edo pecatuen esaintasune gaitic, edo galdu dauelaco gloria.

I. Damu biotaric onena sein de?

E. Contrisiñocoa, Jaune.

I. Se gaitic?

E. Contrisiñoco damuegas confesau baño lenago alcansetau dalaco pecatuen parcasiñoya, eta Jangoicoen grasia; baye Atrisiñoeco damuegas bacarric es confesiñoagas batera espada.

I. Eta damu biotaric sein biar da ondo confesetaco?

E. Esan daroe Atrisiñoes-

65

coa dala bastante ; baye obeto eta seguruego da eroatiaContrisiñoecoa: eta au logretaco dilijensie eingo dau confesetan danac.

I. Eta nos artu edo euqui biar da danue ?

E. Asolusiñoa artu baño lenago, Jaune.

I. Ser da propositue ?

E. Da animu edo gogo firme bat es ostera ofenditeco Jangoicoa.

I. Ser da aosco Confesiñoa ?

E. Da esatia Confesoriari pecatu mortal gustiec,en-

66

gañu, eta guzur baga.

I. Eta pecatu mortalen bat echiten dauenac confesan baga, eiten dan Confesiño ona ?

E. Echiten badau lotsas, bildurres, edo esamine faltas, es Jaune ; baye echiten badau aistute, edo erru haga, bai Jaune.

I. Eta acordetan bajaco guero, ser eguin biar dau ?

E. Urrengo Confesiñoyan confesau, Jaune.

I. Penitensia cumpliten estauenac eiten dau Confesiño ona ?

67

E. Confesoriac aguinduten deutsenian badauco intensiñoa cumpliteco, bai Jaune ; baye Confesoriac emoiten deutsenian espadauco intensiñoeric cumpliteco,esJaune: guero cumplin balegui bere.

I. Eta se pecatu eiten dau cumpliten estauenac penitensia ?

E. Pecatu mortala, Jaune, penitensia bada grabia, edo pisuscoa.

I. Eta pecatu mortalian jausten dan gustien, biar dau batec confesan bertati parcatu daquiunset ?

68

E. Ondo litseteque,baye estago obliguesiñoric.

I. Ser eguingo dau bada ?

E. Euqui Contrisiñocco danu eguiesco bat bere pecatuena, proposituegas emendetaco, eta confesetaco Elessa Ama Santiac aguinduten dauenian.

I. Ser da pecatu beniela ?

E. Da pecatu mortalen disposisiñoe bat.

I. Se gaitic derecho beniela ?

E. Laster jausten dalaco berian guisona, eta laster parcatuten jacolaco.

I. Seimbet gause gaitic

69

parcatuten jaco?
E. Bederatsi gaitic, Jaune.
I. Seinsue dire?
E. Lelengoa, Mesa ensutia gaitic.
Biguerrena, comulguetia gaitic.
Iruguerrena, Confesiño jenerala esatia gaitic.
Lauguerreua, ObispoenBendesiñoa gaitic.
Bostgarrena, ur bedeinquetue gaitic.
Seiguerreua, ogni bedeinquetue gaitic.
Saspiguerrena, Paternosterra esatia gaitic.
Sorsiguerrena, Sermoya ensutia gaitic.

70

Bederatsiguerrena, bulerra joitia gaitic, Jangoicoari parca escatuiten jacala.
I. Se gaitic diñosu Jangoicoari parca escatuiten jacala?
E. Emoiteco entenditen, se logretaco pecatu benielen parcasiñoya gause oneitati, euqui biar dala euren damue.
I. Eta bago obliguesiñoric confesetaco pecatu beniclac?
E. Es Jaune; baye da gause ona, eta probechu andicoa oitia.

71

I. Setaraco da Sacramentu santu Comuniñoecoa?
E. Erresibiduric biar dan disposisiñoagas, isen dinset gueure arimeen mantenimentue, eta aumentadu daigunset grasia.
I. Seimbet gause biar dire Comuniñoe Santue erresibiteco?
E. Iru, Jaune?
I. Seinsue dire?
E. Lelengoa, bareu naturelian egotia.
Biguerrena, Jangoicoen grasian egotia.
Iruguerrena, nor erresibiten doyan jaquitia.

72

I. Ser da bareu naturela?
E. Gauerdis bera eser artu bagaric egotia.
I. Ser da grasian egotia?
E. Pecatu mortal bagaric egotia.
I. Eta selan parauco da grasian?
E. Ondo confesaute, Jaune.
I. Nor erresibiten dosu comulguetan sarianian?
E. Jesucristo Jangoico eta guisou eguiescoa, sein dagoan berdaderamente Seruen eta Santisimu Sacramentu Altaracoan.
I. Ser da Santisimu Sacramentu Altaracoa?

73

E. Ostie consagradue, eta Calis consagradue.
I. Nos iminten da Jesucristo Ostian, eta Calisian ?
E. Sacerdotiac esan daguisenian Consagrasiñoco berbac.
I. Eta berba santuaic esan baño lenago ser dago Ostian, eta Calisian ?
E. Ostian ogui pisque bat. eta calisian ardao pisque bat.
I. Eta Consagrasiñoco berbac esan asquero ser dago ?
E. Ostian Jesucristoren gorputs berdadcrae, eta Calisian bere odol gustiz preciosoa.

74

I. Eta Ostie consagraduen bago Jesucristoren odola bera ?
E. Bai Jaune, Ostie consagraduen Jesucristoren gorputsegas batera dago bere odola, arimia, eta Jangoicotasune; eta bardin Calis consagraduen Jesucristoren odolagas batera dago bere gorputse, arimia, eta Jangoicotasune.
I. Consagrasiñoco berbac esan asquero bago Ostian oguiric, edo Calisian ardaoric ?

75

E. Es Jaune, espada bacarric oguien eta ardaoen irudi, edo asidentiac, seinsuc dirian useiñe, coloria, gustue, eta ganecoac.
I. Bisiric ala ilic dago Jecristo Ostie, eta Calis consagraduen ?
E. Bisiric, Jaune, Seruetan dagoan legues; baye estalduric oguien eta ardaoen irudi, edo asidentiacas.
I. Ostie consagradue erdibitu, edo apurtuiten bada, erdibituiten da Jesucristoren gorputse ?

76

E. Es Jaune, bada ain osoric dago sati beten, sein bestian; ain osoric Ostie chiquien, sein andien; eta Ostieu apurchuric chiquienian, sein Ostie osoan: dagoalaco Jesucristoren gorputse osoric Ostie gustien, eta osoric Ostien edosein sati edo apurrian.
I. Pecatu mortalian conulguetan danac erresibiten dau Jesucristo ?
E. Bai Jaune, baye probechu baga, eta bere caltian, eiten dauclaco pecatu mortal iqueragarri bet, eta Judasec eguin euen pe-

77

catu berbera.

I. Eta Comuniño Santuric frutu gueyego ateretaco ser eguin biar da?

E. Comulgueu baño lenago considerau nor dan gueu gana datorren Jaun soberanue; eguin fedeco, esperansaco, eta caridadeco actoac; erresibidu umiltasun eta erreberensie andiegas; eta comulgueu asquero grasiac emon mesede ain andie gaitic, urten bagaric bertati campora Judasec legues.

I. Setaraco da Sacramentu santu Estremaunsiño-

78

coa?

E. Iru gausetaraco, Jaune.

I. Seinsuc dire?

E. Lelengoa, lenagoco bisitse gaistoco errastu, eta erreliquiec quensaiteco.

Biguerrena, emoiteco arimiari inderra demoniñoen tentasiñoen contra.

Iruguerrena, emoiteco gorputseri osasune, combeniten bajaco.

I. Eta usu errasoecora eldu asquerocoac, gasso peligruscoagas aurquituten badire, bauquie obligue-siñoeric erresibiteco Sacramentu santu au?

79

E. Bai Jaune, eta eiten daudie pecatu mortala espadaudie erresibiten al isenic, edo erresibiten badaudie pecatu mortalian dagosala.

I. Bada ser eguingo dau pecatu mortalian dagoanac ondo erresibiteco?

E. Confesau lenago, Jaune, eta esin confesau bada, eguin Contrisiñoco acto bat.

I. Setaraco da Sacramentu santu Ordiacoa?

E. Consagretaco, eta ordenduteco Elessaco dignu Ministruec, selan di-

80

rian Sacerdotiac, Diaconuec, eta Subdiaconuec.

I. Setaraco da Sacramentu santu Matrimoniocoa?

E. Esconduiteco eta esconduei emoiteco grasia, seiñegas bisi ditesan alcarregas baquian, eta asi daguiesan seme alabac Serureco.

I. Eta Sacramentu santu au ondo erresibiteco, biar daude egon Jangoicoen grasian esconduten dirianac?

E. Bai Jaune, pecatu mortalen pian.

I. Eta grasien estagosanac

81

selan disponiduco dire es-
conduteco ?
E. Ondo confesaute, Jaunc.

I CERTIFY that this book was
priuted by me in the house of His
Highness the PRINCE LOUIS-LUCIEN
BONAPARTE, and that the number
of copies impressed amounted to fifty-
one of which is printed on thicker
paper.

June, 1859. E. BILLING.

LA DOCTRINA CRISTIANA

Bizkaieraz
Londres
1862 - 1864

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

LA DOCTRINA CRISTIANA

TRADUCIDA AL VASCUENCE, DIALECTO VIZCAÍNO, VARIEDADES DE MARQUINA, BERMEO, ARRATIA, CENTRO Y OCHANDIANO.

La Doctrina cristiana.

Castellano.

TODO fiel cristiano
es muy obligado
á tener devocion
de todo corazon
con la santa cruz
de Cristo nuestra luz :
pues en ella quiso morir
por nos redimir
de la cautividad
de nuestro pecado
y del enemigo malo.

Y por tanto
te has de acostumbrar
á signar y santiguar
haciendo tres cruces.

La primera en la frente, porque nos libre Dios de los malos pensamientos.

La segunda en la boca, porque nos libre Dios de las malas palabras.

La tercera en los pechos, porque nos libre Dios de las malas obras y deseos.

Diciendo así :

Por la señal ✠ de la santa Cruz, de nuestros ✠ enemigos libranos, ✠ Señor Dios nuestro.

En el nombre del Padre, ✠ y del Hijo, y del Espíritu santo. Amen.

Marquina.

CRISTIÑAU fiel guztijac
dagoz guztiz obligauric
devociñoya artutera
euren bijotz guztitic
Jesus gure arguijaren
curutze santubagaz :
bada an ill gura izan eban
gu ateratiarren
pecatubaren mendetic
ta arerijo deunguetatic.

Orregaitic bada
ecandu biar zara
alan ceñatutera
celan Aitiaren eguitera
iru curutze eguiñaz.

Lenengua becoquijan, Jaungoicuac librau gaizan pentsamentu charretatic.

Bigarrena auan, Jaungoicuac librau gaizan berba deunguetatic.

Irugarrena bularrian, Jaungoicuac librau gaizan eguite ta gogo donguetatic.

Onetara esanagaz :

Curutze santiaren ✠ señalia gaitic, gueure ✠ arerijuetatic libradu gaizuz, ✠ gueure Jauna ta Jaungoicua.

Aitiaren, ✠ ta Semiaren, ta Espiritu santubaren iceniau. Amen.

Bermeo.

CRISTIÑAU fiel guztijac
dagoz guztiz obligauric
devociñua artutera
euren bijotz guztitic
Jesus gure arguijaren
curutze santuagaz :
bada an ill gura izan eban
gu ateratiarren
pecatuaren mendetic
ta arerijo deunguetatic.

Orregaitic bada
eguin biar zara
alan ceñatutera
celan Aitiaren eguitera
iru curutze eguiñagaz.

Lenengua becoquijan, Jaungoicuac librau gaizan pentsamentu charretatic.

Bigarrena auan, Jaungoicuac librau gaizan berba deunguetatic.

Irugarrena bularrian, Jaungoicuac librau gaizan eguite ta gogo charretatic.

Onan esanagaz :

Curutze santiaren ✠ señalia gaitic, gueure ✠ arerijuetatic libradu gaizuz, ✠ gueure Jauna ta Jaungoicua.

Aitiaren, ✠ ta Semiaren, ta Espiritu santuaren iceniau. Amen.

El Credo.

Creo en Dios Padre todopoderoso, criador del cielu

Credua.

Sinistuten dot Aita Jaungoico guztija daiquian, ce-

Credua.

Sinistuten dot Aita Jaungoico guztiz poderoso, cerua-

La Doctrina cristiana.

Arratia.

CRISTIÑEU fiel guztiec
dagoz guztiz obligueuric
devociño artutera
euren biotz guztiric
Jesus gure arguien
curutze santuegaz:
bada an ill gure izen euen
gu ateratearren
pecatuen menderic
ta arerio deunguetaric.

Orregaitic bada
eguin bear zara
alan ceñatutera
celau Aitcaren eguitera
iru curutze eguiñegaz.

Lenengoa becoquien, Jaungoicoac libreu gaizen pentsamintu charretaric.

Bigarrena aoau, Jaungoicoac libreu gaizen berba denguetaric.

Irugarreua bulerrean, Jaungoicoac libreu gaizen eguite ta gogo charretaric.

Onan esanagaz:

Curutze santearen ✠ señalea gaitic, gueure ✠ arerioetaric libredu gaizuz, ✠ guenre Jaune ta Jaungoicoa.

Aitcaren, ✠ ta Seuearen, ta Espiritu santnen iceneau. Amen.

Central.

CRISTIÑEU fiel guztijec
dagoz guztiz obligueuric
devociño artuten
euren bijotz guztiric
Jesus gure arguijen
curutze santuegaz:
bada an ill gure izen euen
gu ateratiarren
pecatuen menderic
ta arerijo deunguetaric.

Orregaitic bada
eguin bier zara
alan ceñatuten
celan Aitien eguiten
iru curutze eguiñegaz.

Lenengoa becoquijen, Jaungoicoac libreu gaizen pentsamintu charretaric.

Bigarrena agoan, Jaungoicoac libreu gaizen berba denguetaric.

Irugarrena bulerrien, Jaungoicoac libreu gaizen eguite ta gogo charretaric.

Onan esanagaz:

Curutze santien ✠ señalic gaitic, gueure ✠ arerijoetaric libredu gaizuz, ✠ gueure Jaune ta Jaungoicoa.

Aitien, ✠ ta Semien, ta Espiritu santuen icenien. Amen.

Ochandiano.

CRISTIÑAU fiel guztijec
dagoz guztiz obligaute
devociñue artuten
euren bijotz guztitic
Jesus gueure arguijen
curutze sautuberi:
bada an ill gure izen eban
gu ateratearren
pecatuben mendetic
da arerijo guestuetatic.

Orregaitic bada
eguin bier zara
alan ceñatuten
celan Aitien eguiten
iru curutze eguiñaz.

Lelengüe becoquijen, Jaungoicuec librau gaizen pentsamentu charretatic.

Bigarrena agüen, Jaungoicuec librau gaizen berba charretatic.

Irugarrena bulerrien, Jaungoicuec librau gaizen egnite ta gogo charretatic.

Onetaco esanaz:

Curutze santuben ✠ señalic gaitic, gueure ✠ arerijuetatic libran gaizuz, ✠ gueure Jaune da Jaungoicue.

Aitien, ✠ da Semien, da Espiritu Santuben icenien. Amen.

CREDOA.

Sinistuten dot Aite Jaungoico guztiz poderoso, ceruen

CREDOA.

Sinistuten dot Aite Jaungoico guztiz poderoso, ceruen

CREDUE.

Sinistuten dot Aita Jaungoico guztiz poderoso, ceru-

La Doctrina cristiana.

Castellano.

y de la tierra, y en Jesucristo su único hijo, nuestro Señor, que fué concebido por obra y gracia del Espíritu santo y nació de la Vírgen María, padeció debajo del poder de Poncio Pilato, fué crucificado, muerto y sepultado, descendió á los infiernos, al tercero dia resucitó de entre los muertos, subió á los cielos, y está sentado á la diestra de Dios Padre todopoderoso, desde allí ha de venir á juzgar á los vivos y á los muertos. Creo en el Espíritu santo, la santa Iglesia católica, la comunion de los santos, el perdon de los pecados, la resurreccion de la carne y la vida perdurable. Amen.

Marquina.

rubaren ta lurraren eguilliagan, ta bere seme bacar Jesucristo, gure Jaunagan, cein sortu zan Espiritu santubaren eguitez ta gracijaz. Jaijo zan Marija Virgiñia gandic, padecidu eban Poncio Pilatosen aguindubaren beyan, izan zan enrutzian josija, ill ta enterradnba, jatsi zan infernubetara, irugarren egnnian biztu zan illen artetic, igon eban cerubetara, an dago jarriric Aita Jaungoico guztija daiqnianaren escumaco aldetic, andic etorrico da bicijac eta illac juzguetara. Sinistuten dot Espiritu santubagan, Elessa santa catoliquia, santuben comuniñoya, pecatuben parcaciñoya, araguijaren biztuera barrija, betico bicitzia. Amen.

Bermeo.

ren ta lurraren eguilliagan, ta bere seme bacar Jesucristo, gure Jaunagan, cein sortu zan Espiritu santuaren eguitez ta gracijaz. Jaijo zan Marija Virgiñia gandic, padecidu eban Poncio Pilatosen aguinduareu beyan, izan zan curutzian josija, ill ta enterradua, jatsi zan infernuetara, irugarren egunian biztu zan illen artetic, igon eban ceruetara, an dago jarriric Aita Jaungoico guztiz poderosuaren escomaco aldetic, arie etorrico da bicijac eta illac juzguetara. Sinistuten dot Espiritu santuagan, Elessa santa catoliquia, santuen comuniñua, pecatuen parcaciñua, araguijareu biztuera barrija, betico bicitzia. Amen.

Artículos de la fe.

Los artículos de la fe son catorce. Los siete primeros pertenecen á la divinidad, y los otros siete á la santa humanidad de nuestro Señor Jesucristo, Dios y hombre verdadero.

Los que pertenecen á la divinidad son estos:

Fedeco articulubac.

Fedeco articulubac dira amalnu. Lenengo zazpirac dagocaz Jaungoicotasunari, eta beste zazpirac Jesucristo gure Jaun Jaungoico ta guizon eguijazcuareu guizatasun santubari.

Jaungoicotasunari dagocazanac dira oneec:

Fedeco articuluac.

Fedeco articuluac dira amalau. Lenengo zazpirac jagocaz Jaungoicotasunari, eta beste zazpirac Jesucristo gure Jaun Jaungoico ta guizon eguijazcuaren guizatasun santuari.

Jaungoicotasunari jagocazanac dira oneec:

La Doctrina cristiana.

Arratia.

ta lurren eguilleagan, ta bere seme bacar Jesucristo, gure Jaunegan, cein sortu zen Espiritu santuen eguitez ta graciez. Jayo zan Marie Virginic gaudic, padecidu euen Poncio Pilatosen aguinduen beau, izen zan curutzean josic, ill ta enterradue, jatsi zen infernuetara, irugarreu egunean biztu zen illen arteric, igon euen ceruetara, an dago jasarriric Aite Jaungoico guztiz poderosoen escoaco aldeti, aric etorrico da biciec eta illec juzguetan. Sinistuteu dut Espiritu santuegan, Elessa santa catoliquea, santuen comuniñoa, pecatuen parcaciñoa, araguien biztuera barrie, betico bicitzea. Amen.

Central.

ta lurren eguilliegan, ta bere seme bacar Jesucristo, gure Jaunegan, cein sortu zen Espiritu santuen eguitez ta gracijez. Jaijo zan Marije Virginiie gandic, padecidu euen Poncio Pilatosen aguinduen bien, izen zan curutzien josije, ill ta enterradue, jatsi zen infernuetara, irugarren egunien biztu zen illen arteric, igon euen ceruetara, an dago jarriric Aite Jaungoico guztiz poderosoen escoico aldetic, aric etorrico da bicijec eta illec juzguetau. Sinistuten dot Espiritu santuegan, Elessa santa catoliquie, santuen comuniñoa, pecatuen parcaciñoa, araguijen biztuera barrije, betico bicitzie. Amen.

Ochandiano.

ben da lurren eguilliegan, da bere seme bacar Jesucristo, gueure Jaunegan, cein surtu zen Espiritu santuen eguitez da gracijaz. Jaijo zan Marija Virginic gandic, padeciu eban Poncio Pilatosen aguinduen azpijen, izen zan curutzien josije, ill da enterraube, jatsi zen iuferuubetara, irugarren egunien biztu zen illen artetic, igo eban cerubetara, an dago jasarrite Aita Jauugoico guztiz poderosuen escumaco aldeti, andic etorrico da bicijec da illec juzgnetan. Sinistuten dot Espiritu santubegau, Elessa santa catoliquic, santuben comuniñue, pecatuben parcaciñue, araguijen biztuera barrije, betico bicitzie. Amen.

Fedeco articuluec.

Fedeco articuluec dire amalau. Lenengo zazpirec jagocaz Jaungoicotasuneri, eta beste zazpirec Jesucristo gure Jaun Jaungoico ta guizon eguiezcoen guizontasun santueri.

Jaungoicotasuneri jagocazanac dire oneic:

Fedeco articuluec.

Fedeco articuluec dire amalau. Lenengo zazpirec jagocaz Jaungoicotasuneri, eta beste zazpirec Jesucristo gure Jaun Jauugoico ta guizun eguijezcoen guizontasun santueri.

Jaungoicotasuneri jagocazanac dire oneic.

Fedeco articulubec.

Fedeco articulubec dire amalau. Lelengo zazpirec jacocaz Jaungoicotasuneri, da beste zazpirec Jesucristo gure Jaun Jaungoico da guizon eguijezcueu guizontasun santuberi.

Jaungoicotasuneri jagocazanac dire onec:

La Doctrina cristiana.

Castellano.

El primero, creer en un solo Dios todopoderoso.

El segundo, creer que es Padre.

El tercero, creer que es Hijo.

El cuarto, creer que es Espíritu santo.

El quinto, creer que es Criador.

El sexto, creer que es Salvador.

El sétimo, creer que es Glorificador.

Los que pertenecen á la santa humanidad son estos:

El primero, creer que nuestro Señor Jesucristo, en cuanto hombre, fué concebido por obra y gracia del Espíritu santo.

El segundo, creer que nació de Santa Mária Vírgen, siendo ella vírgen antes del parto, en el parto y después del parto.

El tercero, creer que recibió muerte y pasion por salvar á nosotros pecadores.

El cuarto, creer que descendió á los infiernos y sacó las ánimas de los santos padres que estaban esperando su santo advenimiento.

El quinto, creer que resu-

Marquina.

Lenengua, sinistu Jaungoico bacar guztija daiquianagan.

Bigarrena, sinistu dala Aita.

Irugarrena, sinistu dala Semia.

Laugarrena, sinistu dala Espiritu santuba.

Bostgarrena, sinistu dala gauza guztijen Eguillia.

Seigarrena, sinistu dala Salbaguillia.

Zazpigarrena, sinistu dala glorija emolia.

Guizatasun santubari dagocazanac dira oneec:

Lenengua, sinistu Jesucristo gnre Jauna, guizona danez, sortuba izan zala Espiritu santubaren eguitez ta gracijaz.

Bigarrena, sinistu jaijo zala Santa Marija Virginia gandic, guelduituten zala dontzella semia jaijo baño lenago, jaijotzan ta jaijo ezquero.

Irugarrena, sinistu artu cituzala erijotzia ta pasiñoya gu pecatarijoc salbetiarren.

Laugarrena, sinistu jatsi zala inferuubetara eta atera cituzala bere etorrera santubaren zain egozan guraso santuben arimac.

Bostgarrena, siuistu iru-

Bermeo.

Lenengua, siuistu Jaungoico bacar guztiz poderosoagan.

Bigarrena, sinistu dala Aita.

Irugarrena, sinistu dala Semia.

Laugarrena, siuistu dala Espiritu santua.

Bostgarrena, sinistu dala gauza guztijen Eguillia.

Seigarrena, sinistu dala Salbaguillia.

Zazpigarrena, sinistu dala glorija emolia.

Guizatasun santuari jagocazanac dira oneec:

Lenengua, sinistu Jesucristo gure Jauna, guizona danez, sortua izan zala Espiritu santuaren eguitez ta gracijaz.

Bigarrena, sinistu jaijo zala Santa Marija Virginia gandic, guelduituten zala dontzella semia jaijo baño lenago, jaijotzan ta jaijo ezquero.

Irugarrena, sinistu artu cituzala erijotzia ta pasiñua gu pecatarijoc salbetiarren.

Laugarrena, sinistu jatsi zala infernuetara eta atera cituzala bere etorrera santuaren beguira egozan guraso santuen arimac.

Bostgarrena, sinistu iru-

La Doctrina cristiana.

Arratia.

Lenengoa, sinistu Jaungoico bacar guztiz poderosoagan.

Bigarrena, sinistu dala Aitea.

Irugarrena, sinistu dala Semea.

Laugarrena, sinistu dala Espiritu santue.

Bostgarrena, sinistu dala gauze guztien Eguillea.

Seigarrena, sinistu dala Salbaguillea.

Zazpigarrena, sinistu dala glorie emollea.

Guizontasun santueri jagocazanac dire oneic:

Lelengoa, sinistu Jesucristo gure Jaune, guizona danez, sortue izen zala Espiritu santuen eguitez ta graciez.

Bigarrena, sinistu jayo zala Santa Marie Virginea ganic, gueldituten zala dontzeille semea jayo bañn lenago, jayotzan ta jayo azquero.

Irugarrena, sinistu artu cituzela eriotzea ta pasiñoa gu pecatarioc salbetearren.

Laugarrena, sinistu jatsi zela infernuctara eta atera cituzela bere etorrera santuen beguire egozan gureso santuen arimec.

Bostgarrena, sinistu irugar-

Central.

Lenengoa, sinistu Jaungoico bacar guztiz poderosoagan.

Bigarrena, sinistu dala Aitie.

Irugarrena, sinistu dala Semie.

Laugarrena, sinistu dala Espiritu santne.

Bostgarrena, sinistu dala gauze guztijen Eguillie.

Seigarrena, sinistu dala Salbaguillie.

Zazpigarrena, sinistu dala glorije emollie.

Guizontasun santueri jagocazanac dire oneic:

Lelengoa, sinistu Jesucristo gure Jaune, guizona danez, sortue izen zala Espiritu santnen eguitez ta gracijez.

Bigarrena, sinistu jaijo zala Santa Marije Virgiñie ganic, gueldituten zala dontzeille semie jaijo baño lenago, jaijotzan ta jaijo azquero.

Irugarrena, sinistu artu cituzela erijotzie ta pasiñoa gu pecatarijoc salbetiarren.

Laugarrena, sinistu jatsi zela infernuctara eta atera cituzela bere etorrera santuen beguire egozan gureso santuen arimec.

Bostgarrena, sinistu irugar-

Ochandiano.

Lelengüe, sinistu Jaungoico bacar guztiz poderosuegan.

Bigarrena, sinistu dala Aitie.

Irugarrena, sinistu dala Semie.

Laugarrena, sinistu dala Espiritu santube.

Bostgarrena, sinistu dala gauza guztijen Eguillie.

Seigarrena, sinistu dala Salbaguillie.

Zazpigarrena, sinistu dala glorija emollie.

Guizontasun santuberi jagocazanac dire onec:

Lelengüe, sinistu Jesucristo gure Jaune, guizona danez, sortube izen zala Espiritu Santuben eguitez da gracijaz.

Bigarrena, sinistu jaijo zala Santa Marija Virgiñia gandic, gueratuten zala dontzella semic jaijo baño lenago, jaijotzan da jaijo azquero.

Irugarrena, sinistu artu cituzela erijotzie da pasiñue gu pecatarijoc salbetearren.

Laugarrena, sinistu jatsi zela infernubetara da atera cituzela bere etorrera santuben beguire egozan gureso santuben arimac.

Bostgarrena, sinistu irugar-

La Doctrina cristiana.

Castellano.

citó al tercero dia de entre los muertos.

El sexto, creer que subió á los cielos y está sentado á la diestra de Dios Padre todopoderoso.

El sétimo, creer que vendrá á juzgar á los vivos y á los muertos, conviene á saber, á los buenos para darles gloria, porque guardaron sus santos mandamientos; y á los malos pena perdurable, porque no los guardaron.

Marquina.

garren egunian biztu zala illen artetic.

Seigarrena, sinistu igon ebala cerubetara eta daguala jarriric Aita Jaungoico guztija daiquianaren escumaco aldetic.

Zazpigarrena, sinistu etorrico dala bicijac eta illac juzguetara, au da, onai emotera glorija, bere aguiudu santubac gorde citubelaco; eta dongai betico iufernuba, gorde ez citubelaco.

Bermeo.

garren egunian biztu zala illen artetic.

Seigarrena, sinistu igon ebala ceruetara eta daguala jarriric Aita Jaungoico guztiz poderosoaren escomaco aldetic.

Zazpigarrena, sinistu etorrico dala bicijac eta illac juzguetara, au da, onai emotera glorija, bere aguiudu santuac gorde cituezalaco; eta deungai betico iufernua, gorde ez cituezalaco.

El Padre Nuestro.

Padre nuestro, que estás en los cielos, santificado sea el tu nombre, venga á nos el tu reino, hágase tu voluntad, así en la tierra como en el cielo.

El pan nuestro de cada dia dánosle hoy, y perdónanos nuestras deudas, así como nosotros perdonamos á nuestros deudores, y no nos dejes caer en la tentacion, mas líbranos de mal. Amen.

Aita Guria.

Aita guria cerubetan zagozana, santificadu bedi zure icena, betor gu gana zure erreiñuba, eguiu bedi zure boroudatia, celan ceruban alan lurrian.

Egunian eguniango gueure oguija gaur emon eguiguzu, eta parcatu eguiguzuz gueure zorrac, gueuc gueure zordunai parquetan deutseguzan leguez, eta ichi ez eguiguzu tentaciñoyan jausten, baña libradu gaguizuz gacbetic. Amen.

Aita Guria.

Aita guria ceruetan zagozana, santificadu bedi zure icena, betor gu gana zure erreiñua, eguin bedi zure borondatia, celau ceruan alan lurrian.

Egunian eguniango gueure oguija gaur emon eguiguzu, eta parcátu eguiguzuz gueure zorrac, gueuc gueure zordunai parquetan deutseguzan leguez, eta ichi ez eguigozu teutaciñuan jausten, baña libradu gaguizuz gachetic. Amen.

La Doctrina cristiana.

Arratia.

ren eguneau biztu zela illeu arteric.

Seigarrena, siuistu igon euela ceruetara eta dagoala jasarrite Aite Jaungoico guztiz poderosoen escoaco aldeti.

Zazpigarrena, sinistu etorrico dala bicicc eta illcc juzguetan, au de, onai emoten glorie, bere aguindu santuec gorde cituezalaco; eta deunguei betico infernue, gorde ez cituezalaco.

AITE GUREA.

Aite gurea ceruetan zagozana, santifiquedu bedi zure icena, betor gu gana zure erreiñue, eguin bedi zure borondatea, celan ceruen alan lurrean.

Egunean eguneango gueure oguie gaur emon eguiguzu, eta parcatu eguiguzuz gueure zorrac, gueuc gueure zurdunei parquetan deutseguzen leguez, eta ichi ez eguiguzu tentaciñoan jausten, baye libredu gaguizuz gacheric. Amen.

Central.

ren egunien biztu zela illen arteric.

Seigarrena, sinistu igon euela ceruetara eta dagoala jasarriric Aite Jaungoico guztiz poderosoen escoico aldeti.

Zazpigarrena, sinistu etorrico dala bicijec eta illcc juzguetan, au de, onai emoten glorije, bere aguindu santuec gorde cituezalaco; eta deunguei betico infernue, gorde ez cituezalaco.

AITE GURIE.

Aite gurie ceruetan zagozana, santifiquedu bedi zure iceua, betor gu gana zure erreiñue, eguin bedi zure borondatie, celan ceruen alan lurrien.

Egunien eguniengo gueure oguije gaur emou eguiguzu, eta parcatu eguiguzuz guenre zorrac, gueuc gueure zordunei parquetan deutseguzen leguez, eta ichi ez eguiguzu tentaciñoan jausten, baye libredu gaguizuz gacheric. Ameu.

Ochandiano.

ren egunien biztu zela illen artetic.

Seigarrena, sinistu igo ebala cerubetara da daguela jasarrite Aita Jaungoico guztiz poderosuen escumaco aldetic.

Zazpigarrena, sinistu etorrico dala bicijec da illcc juzguetan, au de, onai emoten glorija, bereaguindu santubcc gorde citubezalaco; da guestuei betico infernube, gorde ez citubezalaco.

AITA GURIE.

Aita gurie cerubetan zagozana, santifiquedu bedi zure icena, betor gu gana zure erreiñubc, eguin bedi zure borondatie, celan ceruben alan lurrien.

Egunieu eguniengo gueure oguije gaur emon eguiguzu, da parcatu eguiguzuz gueure zorrac, gueuc gueure zordunei parquetan deutseguzeu leguez, da ichi ez eguiguzu tentaciñuen jausten, baye librau gaguizuz gachetie. Amen.

La Doctrina cristiana.

Castellano.

El Ave María.

Dios te salve María, llena eres de gracia, el Señor es contigo, bendita tu eres entre todas las mujeres, y bendito es el fruto de tu vientre Jesús.

Santa María, madre de Dios, ruega por nosotros pecadores, ahora y en la hora de nuestra muerte. Amén.

La Salve.

Dios te salve, reina y madre de misericordia, vida y dulzura, esperanza nuestra, Dios te salve. A ti llamamos los desterrados hijos de Eva; á ti suspiramos gimiendo y llorando en este valle de lágrimas. Ea pues, Señora, abogada nuestra, vuelve á nosotros esos tus ojos misericordiosos, y despues de este destierro muéstranos á Jesús fruto bendito de tu vientre. O clementísima! O piadosa! O dulce vírgen María! Ruega por nos, santa madre de Dios, para que seamos dignos de alcanzar las promesas de nuestro Señor Jesucristo. Amén.

Marquina.

Ave Marija.

Ave Marija, gracijaz betia, Jauna da zugaz, bedeincatuba zara zu andra guztijen artian, eta bedeincatuba da zure sabeleco frutuba Jesus.

Santa Marija, Jaungoicuaren ama, erregutu eguizu gu pecatarijoc gaitic, orain eta gueure crijotzaco orduban. Amen.

Salvia.

Jaungoicuac gorde zaizala, erreguiña, erruquiz beterico ama, bicitza, gozotasun ta esperantza gueuria, Jaungoicuac gorde zaizala. Zuri deijez gagoz Evaren ume erbestetuboc; zu gana gagoz cizpuruz ta negarrez negarrezco leeu onetan. Ea bada, Andria, gueure bitartecua, biurtu eguizuz gu ganuntz zure begui erruquitsu orreec, eta erbeste au igarota, eracutsi eguiguzu Jesus zure sabeleco frutu bedeincatuba. O guztiz biguna! O erruquiorra! O Marija virgiña gozua! Errecgutu eguizu gu gaitic, Jaungoicuaren ama santia, izan gaitian Jesucristoren aguintzarijac alcantzetaco duin. Amen.

Bermeo.

Ave Marija.

Ave Marija, gracijaz betia, Jauna da zugaz, bedeincatua zara zu andra guztijen artiau, eta bedeincatua da zure sabeleco frutua Jesus.

Santa Marija, Jaungoicuaren ama, erregutu eguizu gu pecatarijoc gaitic, orain eta gueure erijotzaco orduan. Amen.

Salvia.

Jaungoicuac gorde zaizala, erreguiña, erruquiz beterico ama, bicitza, gozotasun ta esperantza gueuria, Jaungoicuac gorde zaizala. Zuri deijez gagoz Evaren ume erbestetuoc; zu gana gagoz cizpuruz ta negarrez negarrezco leeu onetan. Ea bada, Andria, gueure bitartecua, biurtu eguizuz gu ganantz zure begui erruquitsu orreec, eta erbeste au igarota, eracutsi eguiguzu Jesus zure sabeleco frutu bedeincatua. O guztiz biguna! O erruquiorra! O Marija virgiña gozua! Errecgutu eguizu gu gaitic, Jaungoicuaren ama santia, izan gaitian Jesucristoren aguintzarijac alcantzetaco duin. Amen.

La Doctrina cristiana.

Arratia.

AVE MARIE.

Ave Marie, graciez betea, Jaune da zuguez, bedeinquetue zara zu andra guztien artean, eta bedeinquetue da zure sabeleco frutue Jesus.

Santa Marie, Jaungoicoen ama, erregutu eguizu gu pecatarioc gaitic, orain eta gueure eriotzaco orduen. Amen.

SALVEA.

Jaungoicoac gorde zaizela, erreguiñe, erruquiz beterico ama, bicitze, gozotasun ta esperantza gueurea, Jaungoicoac gorde zaizela. Zuri deyez gagoz Evaren ume erbestetuoc; zu gana gagoz cizpuruz ta negarrez negarrezco leeu onetan. Ea bada, Andrea, gueure bitartecoa, biurtu eguizuz gu ganantz zure begui erruquitsu orreic, eta erbeste au iguerota, eracutsi eguiguzu Jesus zure sabeleco frutu bedeinquetue. O guztiz bigune! O erruquiorra! O Marie virgiñe gozoa! Erregutu eguizu gu gaitic, Jaungoicoen ama santea, izen gaitezan Jesucristoren aguintzariec alcantzetaco duin. Amen.

Central.

AVE MARIJE.

Ave Marije, gracijez betie, Jaune da zuguez, bedeinquetue zara zu andra guztijen artien, eta bedeinquetue da zure sabeleco frutue Jesus.

Santa Marije, Jaungoicoen ama, erregutu eguizu gu pecatarijoc gaitic, orain eta gueure erijotzaco orduen. Amen.

SALVIE.

Jaungoicoac gorde zaizela, erreguiñe, erruquiz beterico ama, bicitze, gozotasun ta esperantza gueurie, Jaungoicoac gorde zaizela. Zuri deijez gagoz Evaren ume erbestetuoc; zu gana gagoz cizpuruz ta negarrez negarrezco leeu onetan. Ea bada, Andrie, gueure bitartecoa, biurtu eguizuz gu ganantz zure begui erruquitsu orreic, eta erbeste au iguerota, eracutsi eguiguzu Jesus zure sabeleco frutu bedeinquetue. O guztiz bigune! O erruquiorra! O Marije virgiñe gozoa! Erregutu eguizu gu gaitic, Jaungoicoen ama santie, izen gaitezan Jesucristoren aguintzarijec alcantzetaco duin. Ameu.

Ochandiano.

AVE MARIJA.

Ave Marija, gracijaz betie, Jaune da zuguez, bedeinquetube zara zu andra guztijen artien, eta bedeinquetube da zure sabeleco frutube Jesus.

Santa Marija, Jaungoicuen ama, erregutu eguizu gu pecatarijoc gaitic, orain da gueure erijotzaco orduben. Amen.

SALVIE.

Jaungoicuec gorde zaizela, erreguiña, erruquiz beterico ama, bicitza, gozotasun da esperantza gueurie, Jaungoicuec gorde zaizela. Zuri deijez gagoz Evaren ume erbestetuboc; zu gana gagoz cizpuruz da negarrez negarrezco leeu onetan. Ea bada, Andrie, gueure bitartecue, bijortu eguizuz gu ganantz zure begui erruquitsu orreic, da erbeste au iguerota, eracutsi eguiguzu Jesus zure sabeleco frutu bedeinquetube. O guztiz bigune! O erruquiorra! O Marija virgiña gozue! Erregutu eguizu gu gaitic, Jaungoicuen ama santie, izen gaitezan Jesucristoren aguintzarijec alcantzetaco duin. Amen.

La Doctrina cristiana.

Castellano.

Mandamientos de la lei de Dios.

Los mandamientos de la lei de Dios son diez. Los tres primeros pertenecen al honor de Dios, y los otros siete al provecho del prójimo.

El primero, amar á Dios sobre todas las cosas.

El segundo, no jurar su santo nombre en vano.

El tercero, santificar las fiestas.

El cuarto, honrar padre y madre.

El quinto, no matar.

El sexto, no fornicar.

El sétimo, no hurtar.

El octavo, no levantar falso testimonio, ni mentir.

El noveno, no desear la mujer de tu prójimo.

El décimo, no codiciar los bienes ajenos.

Estos diez mandamientos se encierran en dos: eu servir y amar á Dios sobre todas las cosas, y á tu prójimo como á ti mismo. Amén.

Marquina.

Jaungoicuaren legueco aguindubac.

Jauugoicuaren legueco aguindubac dira amar. Lelengo irurac dagocaz Jaungoicuaren hondriari; beste zazpirac projimubaren provechubari.

Lelengua, Jaungoicua maite izatia gauza guztijen ganian.

Bigarrena, Jaungoicuaren icenian juramentu alperric ez eguitia.

Irugarrena, domecac eta jaijac santututia.

Laugarrena, aita eta ama hondretia.

Bostgarrena, ez iñor iltia.

Seigarrena, araguizco pecaturic ez eguitia.

Zazpigarrena, ez iñori ecer ostutia.

Zortzigarrena, eguin eztaben gauzaric iñori ez ezartia, ta guzurric ez esatia.

Bederatzigarrena, projimubaren emazteric ez gura izatia.

Amargarrena, iñoren ondasunen gurari bidebagacoric ez euquitia.

Amar aguindu oneec sartuten dira bitan: Jaungoicua serviu eta maite izatian gauza guztijac baño gueijago, eta projimuba gueure buruba leguez. Amen.

Bermeo.

Jaungoicuaren legueco aguinduac.

Jaungoicuaren legueco aguinduac dira amar. Lelengo irurac jagocaz Jaungoicuaren hondriari; beste zazpirac projimuaren provechuari.

Lelengua, Jaungoicua ametia gauza guztijen ganian.

Bigarrena, Jaungoicuaren icenian juramentu alperric ez eguitia.

Irugarrena, domecac eta jaijac santututia.

Laugarrena, aita eta ama hondretia.

Bostgarrena, ez iñor iltia.

Seigarrena, araguizco pecaturic ez eguitia.

Zazpigarrena, ez iñori ecer ostutia.

Zortzigarrena, eguin eztaben gauzaric iñori ez ezartia, ta guzurric ez esatia.

Bederatzigarrena, projimuaren emazteric ez gura izatia.

Amargarrena, iñoren ondasunen gurari bidebagacoric ez euquitia.

Amar aguindu oncec sartuten dira bitan: Jaungoicua servidu eta ametian gauza guztijac baño gueijago, eta prujimua gueure burua leguez. Amen.

La Doctrina cristiana.

Arratia.

JAUNGOICOEN LEGUECO AGUINDUEC.

Jaungoicoen legueco aguinduec dire amar. Lelengo irurec jagocaz Jaungoicoen hondreari; beste zazpirec projimuen provechueri.

Lelengoa, Jaungoicoa ametea gauze guztien ganeau.

Bigarrena, Janngoicoen icenean juremintu arpelic ez eguitea.

Irugarrena, domecac eta jayec santututea.

Laugarrena, aite eta ama hondretea.

Bostgarrena, ez iñor iltea.

Seigarrena, araguizco pecaturic ez eguitea.

Zazpigarrena, ez iñori ecer ostutea.

Zortzigarrena, eguin eztauen gauzeric iñori ez ezartea, ta guzurric ez esatea.

Bederatzigarrena, projimuen emazteric ez gure izetea.

Amargarrena, iñoren ondasunca gureri bidebagacoric ez euquitea.

Amar aguindu oneic sartuten dire biten: Jaungoicoa servidu eta ametean gauze guztiec baño gueyego, eta projimue gueure burue leguez. Amen.

Central.

JAUNGOICOEN LEGUECO AGUINDUEC.

Jaungoicoen legueco aguinduec dire amar. Lelengo irurec jagocaz Jauugoicoen hondrieri; beste zazpirec projimuen provechueri.

Lelengoa, Jaungoicoa ametie gauze guztijen ganien.

Bigarrena, Jaungoicoen icenien juremeutu alperric ez eguitie.

Irugarrena, domecac eta jaijec santututie.

Laugarrena, aitc eta ama hondretie.

Bostgarrena, ez iñor iltie.

Seigarrena, araguizco pecaturic ez eguitie.

Zazpigarrena, ez iñori ecer ostutie.

Zortzigarrena, eguin eztauen gauzeric iñori ez ezartie, ta guznrric ez esatic.

Bederatzigarrena, projimuen emazteric ez gure izetie.

Amargarrena, iñoren ondasunen gureri bidebagacoric ez euquitie.

Amar aguindu oneic sartuten dire biten: Jaungoicoa servidu eta ametien gauze guztijec baño gueijego, eta projimue gueure burue leguez. Amen.

Ochandiano.

JAUNGOICUEN LEGUECO AGUINDUBEC.

Jaungoicuen legueco aguindubec dire amar. Lelengo irurec jagocaz Jaungoicuen hondrieri; beste zazpirec projimuben provechuberi.

Lelengue, Jaungoicue ametie gauza guztijen ganien.

Bigarrena, Jaungoicuen icenien juremeutu alperric ez eguitie.

Irugarrena, domecac da egusaijec santututie.

Langarreua, aita da ama hondretic.

Bostgarrena, ez iñor iltie.

Seigarrena, araguizco pecaturic ez eguitie.

Zazpigarrena, ez iñori ecer ostutie.

Zortzigarrena, eguin eztauben gauzaric iñori ez ezartie, da guzurric ez esatie.

Bederatzigarrena, projimuben emazteric ez gure izetie.

Amargarrena, iñoren ondasunen gureri bidebagacoric ez euquitie.

Amar aguindu oneic sartuten dire biten: Jaungoicue servidu da ametien gauza guztijec baño gueijego, da projimube gueure burube leguez. Amen.

La Doctrina cristiana.

Castellano.

EXPLICACION DE LA DOCTRINA CRISTIANA POR PREGUNTAS Y RESPUESTAS.

Pregunto. Sois cristiano?

Respondo. Si, por la gracia de Dios.

P. Ese nombre de cristiano, de quién le hubisteis?

R. De Cristo nuestro Señor.

P. Qué quiere decir cristiano?

R. Hombre de Cristo.

P. Qué entendeis por hombre de Cristo?

R. Hombre que tiene la fe de Jesucristo, que profesó en el bautismo, y está ofrecido á su santo servicio.

P. Cuál es la señal del cristiano?

R. La santa Cruz.

P. Por qué?

R. Porque es figura de Cristo crucificado que en ella nos redimió.

P. En cuántas maneras usa el cristiano de esta señal?

R. En dos.

P. Cuáles son?

R. Signar y santiguar.

P. Qué cosa es signar?

R. Hacer tres cruces con el dedo pulgar de la mano

Marquina.

CRISTIÑAUBEN DOTRIÑIAREN AZALDAERIA ITAUNE TA ERANTZUERETAN.

Itanduten dot. Cristiñaubaba zara?

Erantzuten dot. Bai Jauna, Jaungoicuaren gracijaz.

I. Nundic jatortsu cristiñaubaren icen ori?

E. Jesucristo gure Jauna gandic.

I. Cer esan gura dau cristiñaubac?

E. Cristoren guizona.

I. Cer adituten dozu Cristoren guizonaz?

E. Jesucristoren fede, batiuan artu ebana daucan guizona, eta bera servietaco esquiñiric daguana.

I. Cein da cristiñaubaren señalia?

E. Curutze santuba.

I. Cer gaitic?

E. Dalaco Cristo curutzian josijaren irudija, ceñetan erosi guenduzau.

I. Ceimbat modutan eguiten dau cristiñaubac señale ori?

E. Modu bitan.

I. Ceiutzuc dira?

E. Ceñatutia ta Aitiaren eguitia.

I. Cer da ceñatutia?

E. Escumaco escuco erpurubagaz iru curutze eguiten

Bermeo.

CRISTIÑAUEN DOTRIÑIAREN AZALDAERIA ITAUNE TA ERANTZUERETAN.

Itanduten dot. Cristiñaua zara?

Erantzuten dot. Bai Jauna, Jaungoicuaren gracijaz.

I. Nondic jatortsu cristiñauaren icen ori?

E. Jesucristo gure Jauna gandic.

I. Cer esan gura dau cristiñauac?

E. Cristoren guizona.

I. Cer adituten dozu Cristoren guizonaz?

E. Jesucristoren fede, batiuan artu ebana daucan guizona, eta bera servietaco esquiñiric daguana.

I. Cein da cristiñauaren señalia?

E. Curutze santua.

I. Cer gaitic?

E. Dalaco Cristo curutzian josijaren irudija, ceñetan erredimidu guenduzan.

I. Ceimbat modutan eguiten dau cristiñauac señale ori?

E. Modu bitan.

I. Ceintzuc dira?

E. Ceñatutia ta Aitiaren eguitia.

I. Cer da ceñatutia?

E. Escomaco escuco ercoruagaz iru curutze eguitia.

La Doctrina cristiana.

Arratia.

CRISTIÑEUEN DOTRIÑEAREN AZALDAEREA ITEUNE TA ERANTZUERETAN.

Itenduten dot. Cristiñeue zara ?

Erantzuten dot. Bai Jaune, Jaungoicoen graciez.

I. Nondi jatortsu cristiñeuen icen ori ?

E. Jesucristo gure Jaune ganic.

I. Cer esan gure deu cristiñeuec ?

E. Cristoren guizona.

I. Cer adituten dozu Cristoren guizonaz ?

E. Jesucristoren fede, bateoan artu euena dauquen guizona, eta bera servietaco esquiñiric dagoana.

I. Cein de cristiñeuen señalea ?

E. Curtze santea.

I. Cegaitic ?

E. Dalaco Cristo curtzeau josien irudic, ceñetan erredimidu guenduzen.

I. Ceinbet moduten eguiten deu cristiñeuec señale ori ?

E. Modu biten.

I. Ceintzuc dire ?

E. Ceñatutea ta Aitearen eguitea.

I. Cer da ceñatutea ?

E. Escoaco escuco oreloagaz iru curtze egnitea. Le-

Central.

CRISTIÑEUEN DOTRIÑIEN AZALDAERIE ITEUNE TA ERANTZUERETAN.

Itenduten dot. Cristiñeue zara?

Erantzuten dot. Bai Jaune, Jaungoicoen gracijez.

I. Nondi jatortsu cristiñeuen icen ori?

E. Jesucristo gure Jaune ganic.

I. Cer esan gure dau cristiñeuec ?

E. Cristoren guizona.

I. Cer adituten dozu Cristoren guizonaz ?

E. Jesucristoren fede, batioan artu euena dauquen guizona, eta bera servietaco esquiñiric dagoana.

I. Cein de cristiñeuen señalie?

E. Curtze santue.

I. Cegaitic ?

E. Dalaco Cristo curtzien josijen irudije, ceñetan erredimidu guenduzen.

I. Ceimbet moduten eguiten dau cristiñeuec señale ori ?

E. Modu biten.

I. Ceintzuc dire ?

E. Ceñatutie ta Aitien eguitie.

I. Cer da ceñatutie ?

E. Escoico escuco orenloagaz iru curtze eguitie.

Ochandiano.

CRISTIÑAUBEN DOTRIÑIEN AZALDAERIE ITAUNE DA ERANTZUERETAN.

Itenduten dot. Cristiñaube zara ?

Erantzuten dot. Bai Jaune, Jaungoicuen gracijaz.

I. Nondie jatortsu cristiñauben icen ori ?

E. Jesucristo gure Jaune gandic.

I. Cer esan gure dau cristiñaubec ?

E. Cristoren guizona.

I. Cer adituten dozu Cristoren guizonaz ?

E. Jesucristoren fede, batiuen artu ebana dauquen guizona, da bera servietaco esquinite daguena.

I. Cein de cristiñauben señalie!

E. Curutze santube.

I. Cegaitic?

E. Dalaco Cristo curutzien josijen irudija, ceñetan erredimidu guenduzen.

I. Ceimbet moduten eguiten dau cristiñaubec señale ori?

E. Modu biteu.

I. Ceintzuc dire?

E. Ceñatutie da Aitien eguitie.

I. Cer da ceñatutie?

E. Escumaco escuco aurreco atzagaz iru curutze e-

La Doctrina cristiana.

Castellano.

derecha. La primera en la frente, la segunda en la boca, la tercera en los pechos, hablando con Dios nuestro Señor.

P. Mostrad cómo?

R. Por la señal ✠ de la santa Cruz, de nuestros✠enemigos líbranus ✠, Señor Dios nuestro.

P. Por qué os signais en la frente?

R. Porque nos libre Dios de los malos pensamientos.

P. Por qué en la boca?

R. Porque nos libre Dios de las malas palabras.

P. Por qué en los pechos?

R. Porque nos libre Dios de las malas obras y deseos.

P. Qué cosa es santiguar?

R. Hacer una cruz con los dos dedos de la mano derecha desde la freute hasta los pechos, y desde el hombro izquierdu hasta el derecho, invocando la santísima Trinidad.

P. Mostrad cómo?

R. En el nombre del Padre ✠, y del Hijo, y del Espíritu santo. Amén.

P. Cuándo haveis de usar de esta señal?

R. Siempre que comen-

Marquina.

tia. Lenengua becoquijan, bigarrena auan, irugarrena bularrian, gueure Jaun Jaungoicuagaz berba eguiten dogula.

I. Eracutsi celan?

E. Curutze santiaren ✠ señalia gaitic, gueure ✠ arerijuetatic libradu gaizuz ✠, gueure Jauna ta Jaungoicua.

I. Cer gaitic ceñatuten zara becoquijan?

E. Jaungoicuac librau gaizan pentsamentu gaistuetatic..

I. Cer gaitic auan?

E. Jaungoicuac librau gaizan berba gaistuetatic.

I. Cer gaitic bularrian?

E. Jaungoicuac librau gaizan eguite ta gurari gaistuetatic.

I. Cer da Aitiaren eguitia?

E. Da escumaco escuco atz bijacaz curutze bat eguitia becoquitic bularrera, eta ezquerreco sorbaldatic escumacora, Trinidade guztiz santubari gagocazala.

I. Eracutsi celan?

E. Aitiaren ✠, ta Semiaren, ta Espiritu santubaren iccuian. Amen.

I. Noz eguin biar dogu curutziaren señale ori?

E. Eguite onen bat asten

Bermeo.

Lenengua becoquijan, bigarrena auan, irugarrena bularrian, gueure Jaun Jaungoicuagaz berba eguiten dogula.

I. Eracutsi celan?

E. Curutze santiaren ✠ señalia gaitic, guenre ✠ arerijuetatic libradu gaizuz ✠, gueure Jauna ta Jaungoicua.

I. Cer gaitic ceñatuten zara becoquijan?

E. Jaungoicuac librau gaizan pentsamentu gaistuetatic.

I. Cer gaitic auan?

E. Jaungoicuac librau gaizan berba gaistuetatic.

I. Cer gaitic bularrian?

E. Jaungoicuac librau gaizan eguite ta gurari gaistuetatic.

I. Cer da Aitiaren eguitia?

E. Da escomaco escuco atz bijacaz curutze bat eguitia becoquitic bularrera, eta ezquerreco sorbaldatic escomacora, Triuidade guztiz santuari gagocazala.

I. Eracutsi celan?

E. Aitiaren ✠, ta Semiaren, ta Espiritu santuaren iceniau. Amen.

I. Noz eguin biar dogu curutziaren seũale ori?

E. Eguite onen bat asten

LE CANTIQUE DES CANTIQUES DE SALOMON
SALOMONEN KANTIKETAKO KANTIKA

Jean Pierre Duvoisin

Lapurteraz
Londres
1859

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

Le Cantique des Cantiques de Salomon,

TRADUIT EN

BASQUE LABOURDIN.

PAR

M. LE CAP. DUVOISIN.

LONDRES. 1859.

I certify that only 250 copies of this work have been printed, of which one is on thick paper.

GEORGE BARCLAY,
28 Castle Street, Leicester Square.

SALOMONEN KANTIKETAKO KANTIKA.

Lehembiziko Kapitulua.

MUSU egidazu zure ahoko musuaz: ezen zure bulharrak arnoa baino gozoagoak dira,

2 Eztiagoak baltsamurik hobeenak baino. Zure izena da olio ichuria iduri: horrengatik neskatcha gasteek maithatu zaituzte zu.

3 Zugana bil nezazu: zure ondoan laster eginen dugu zure baltsamuen usainera. Erregek sarrarazi nau bere gela-barnetan: jauziko gare eta bozkariaturen zu-baithan, orhoiturik zure bulharrak arnoa baino gozoagoak direla: bihotz zuzenek maite zaituzte.

4 Oi Jerusalemeko alabak, beltza naiz, bainan ederra, Zedarreko cholak bezala, Salomonen larru-olhak bezala.

5 Ez-dezazuen begira beltzarana naizela, zeren histu

bainau iguzkiak: jazarri darotet ene amaren semeek, ezarri naute mahastien zain, eta ene mahastia ez-dut zaindu.

6 Oi ene arimak maite zaituena, erakuts dizadazu nongo alhapidetan ibiltzen zaren, non egiten duzun eguerdiko loa, ez-nadientzat bazterrez-bazter abia zure lagunen arthaldeen ondotik.

7 Jakintsun ez-bazare, oi andre guzien arteko ederrena, ilkhi zaite, eta zoazi arthaldeen hatzen ondotik, eta alha zatzu zure pittikak artzainen etcholen ondoan.

8 Ene maitea, agertu zaizkit ene zaldiaren iduriko, Faraonen urkha-lazterretan.

9 Zure bi mathelak ederrak dira hala-nola uso ttorttoilaren baphoa: zure lephoa, lepho-gathea bezala.

10 Eginen darozkitzugu urhezko gatheak, arteak zilharrez berregindurik.

11 Errege bere etzauntzan zagoelarik, ene nardoak hedatu du bere usaina.

12 Ene bihotzekoa, mirrazko floka bat da enetzat, egonen da ene bi bulharren artean.

13 Ene bihotzekoa da enetzat Zipreko mahats-molkho bat bezala, Engaddiko mahastietan.

14 Ai zein ederra zaren, ene maitea, zein ederra zaren, usoaren begiak dituzu.

15 Ai zein ederra zaren, ene bihotzekoa, eta berregina. Gure ohea guzia loreztatua da.

16 Zedroz dira gure etcheko zurak, gure bobedak ziprez.

Bigarren Kapitulua.

NI naiz kampotako lorea, eta ibarretako lilia.

2 Nola lilia lapharren artean, hala ene maitea agertzen da bertze neskatchen erdian.

3 Nola sagarrondoa oihaneko zuhaitzen artean, hala ene bihotzekoa agertzen da giza-semeen artean. Gura nintzenaren itzalean jarri naiz: eta gozo da haren fruitua ene ahoko.

4 Sarrarazi nau bere arnotegian, amodioa ezarri du ene bihotzean.

5 Loreez hazkar nezazue, ingura nezazue sagarrez: ezen amodioz iraungitzen nago.

6 Esku ezkerra ezarriko du ene buruaren azpian, eta eskuinaz besarkaturen nau.

7 Othoizten zaituztet, oi Jerusalemeko alabak, orkhatzez eta oihanetako orenez, ez-dezazuen asalda, ez-etare atzarraraz ene maitea, berak nahi duen arteo.

8 Ene bihotzekoaren mintzoa! huna bera non heldu den mendietan jauzika, bizkarrak iraganez.

9 Ene bihotzekoak iduri du orkhatza eta orenaren umea. Huna non dagoen gure harrasiaren ondoan, leihoetarik begira, chareten artetarik barrandan.

10 Huna ene bihotzekoak non erraten darotan: Jaiki zaite, egizu laster, ene maitea, ene usoa, ene ederra, eta zato.

11 Ezen oraikotz iragan da negua, uria goan, itzuri da.

12 Lorcak agertu dira gure lurrean, ethorri da ephaiaroa: ttorttoilaren kurruka entzun da gure lurrean.

13 Pikondoak ekharri ditu bere pikoak: loretan mahastiek hedatu dute beren usaina. Jaiki zaite, ene maitea, ene ederra, eta zato.

14 Ene maitea, har-arteetan, harrasiko zilhoan, erakuts dizadazu niri zure begithartea, zure bozak jo beza ene beharrietan, ezen gozoa da zure boza, ederra zure begithartea.

15 Atzeman ditzagutzue mahastiak chahutzen dituzten hacheri ttipittoak: ezen loratu da gure mahastia.

16 Enea da ene bihotzekoa, eta ni harena, lilien artean alhatzen denarena,

17 Eguna zabal, eta itzalak eror ditezen arteraino. Bihur zaite: ene bihotzekoa, izan zaitezi orkhatzaren eta orenkumearen iduriko Betergo mendien gainean.

Hirugarren Kapitulua.

ENE ohean, gauen minean, bilhatu izan dut ene arimak maithatzen duena: bilhatu izan dut, eta ez-dut aurkhitu.

2 Jaikiko naiz, eta itzulikatuko dut hiria: karriketan eta plazak gaindi bilhatuko dut ene arimak maithatzen duena: bilhatu dut, eta ez-dut aurkhitu.

3 Atzeman naute hiria zaintzen duten beilariek: ¿Ikhusi duzue ene arimak maithatzen duena?

4 Hekietarik haratchago iragan naizenean, aurkhitu dut ene arimak maithatzen duena: atchiki dut: eta ez-dut utziren sarraraz dezadan arteo ene amaren etchean, eta ene hurhasoaren gelan.

5 Othoizten zaituztet, oi Jerusalemeko alabak, orkhatzez eta oihanetako orenez, èz-dezazuen asalda, ez-etare atzarraraz ene maitea, berak nahi duen arteo.

6 ¿Zein da mortutik igaiten den hau, mirrazko, eta isentsuzko, eta usain gocho egileen herrauts guzietarik eginikako khea iduri?

7 Huna non Salomonen etzauntza inguratzen duten hirur hogoi hazkarrek Israelgo hazkarrenetarikakoek:

8 Guziak ezpatekin, eta gerletan guziz jakinak: bat bederak ezpata du sahetsean, gabazko izialduren ariaz.

9 Bidean goateko tresna bat Salomon erregeak egin izan du Libango zuhamuz.

10 Habeak egin ditu zilharrez, etzinlekhua urhez, igantokia purpuraz: erdi erdian ezarri du gozotasuna, Jerusalemeko alaben ariaz.

11 Ilkhi zaitezte, Ziongo alabak, eta ikhus zazue errege Salomon bere belharrekoa buruan, zeintaz bere amak khoroatu haitzuen ezkontzeko egunean, eta haren bozkarioko egunean.

Laugarren Kapitulua.

ZEINEN zaren ederra, oi ene maitea, zeinen zaren ederra! Usoaren begiak ditutzu, gordetzen denik deusere gabe. Zure ileak dira Galaatko mendi gainera igan diren pittikak iduri.

2 Zure hortzak dira ardi murriztuak iduri, ithurrian garbiturik mendirat igan direnean, guziak ume biritchiekin, eta antzurik ez-da hekiotan.

3 Zure ezpainak eskarlatazko cherrenda bat iduri: zure mintzoa eztia da. Nolakoak baitira granadaren bi

erdiak, halakoak dira zure bi mathelak, gordetzen denik deusere gabe.

4 Zure lephoak iduri du Dabiten dorrea, gerlako zirrituekin dena: mila erredola dilindan daude hartarik, eta hazkarren harmagailu guzia.

5 Zure bi bulharrak dira lilien artean alhatzen diren orkhatzaren bi ume biritchiak iduri.

6 Eguna argi, eta ilhuna suntsi dadien arteraino, goanen naiz mirrako mendira eta isentsuko aldapara.

7 Guzia zare ederra, oi ene maitea, eta itzalik ez-da zu-baithan.

8 Zato Libanetik, ene andre-beharra, zato Libanetik; khoroatua izanen zare: zato Amanako kaskotik, Sanir eta Hermongo gainetik, lehoinen etzanlekhuetarik, lehoinabarren mendietarik.

9 Eritu duzu ene bihotza, oi ene arreba, ene esposa, zure begi batez eta zure lephoko ile kuskula batez.

10 Zein ederrak diren zure bulharrak, oi ene arreba, ene esposa! Arnoa gozo den baino ederrago dira, eta zure baltsamuen usaina, bertze usain on guziak baino gozoagoa da.

11 Oi ene esposa, zure ezpainak dira eztia darioen breska bezala, eztia eta esnea dira zure mihiaren azpian: zure soinekoen usaina da isentsuaren usaina bezala.

12 Baratze hertsi hat zare, ene arreba, ene esposa, baratze hertsi bat, ithurri zigilatu bat.

13 Zure hatsek iduri dute granadazko baratze bat sagarren fruituekin. Zipreko nardoarekin,

14 Nardoa eta safra, azukre-khana eta zinamoma Libango zuhamu guziekin, mirra eta aloesa baltsamu gozoen guziekin.

15 Baratzetako ithurria zare: Libanetik thurrustaka jausten diren ur bizietako ithurhurua.

16 Jaiki zaite, Ipharra; zato, Hegoa; baize emazue ene baratzera, eta heda ditezela hango usain gozoak.

Bortzgarren Kapitulua.

BETHOR, ene bihotzekoa bere baratzera, eta jan beza bere sagarretako fruitua. Ethorri naiz ene baratzera, ene arreba, ene esposa: bildu izan dut ene mirra ene baltsamuekin: jan dut breska ene eztiarekin: edan dut ene arnoa ene esnearekin: jan zazue, adiskideak, eta edan zazue, eta hordi zaitezte, ene bihotzekoak.

2 Lotan naiz, eta ene bihotza atzarria dago: ai! ene bihotzekoaren mintzoa! berak jotzen darot athea; dioclarik: Idek dizadazu niri, ene arreba, ene maitea, ene

usoa, ene nothagabea; ezen burua dut ihintzez bethea, eta ileak gauetako ur-chortez.

3 Erauntzi izan dut ene soina, ¿ nola jauntziren dut berriz? Garbitu izan ditut zangoak, ¿ nola lohi berriz?

4 Ene bihotzekoak eskua zirritutik sarthu du, eta ene barnea laztu du haren ukitzeak.

5 Jaiki naiz ene bihotzekoari idekitzera: ene eskuei zarioten mirra, eta usain gozoenak ene erhiei.

6 Ideki izan diot ene bihotzekoari ene atheko krisketa: hura ordean aitzina goana zen eta iragana. Ene arima urthu da hura mintzatu izan deneko: bilhatu dut, eta ez-dut aurkhitu: deithu dut, eta ez-darot ihardetsi.

7 Atzeman naute hiria ingurinatzen duten zaintzaileak: jo izan naute eta sakhitu: harrasi-zaintzaileek eraman darotet kapa.

8 Othoizten zaituztet, Jerusalemeko alabak, baldin aurkhitzen baduzue ene bihotzekoa, errozue amodioz ahitzen hari naizela.

9 ¿ Zer du bada bertzeek ez-dutenik zure bihotzekoak, oi andretarik ederrena? ¿ Zer du bada zure bihotzekoak bertzeek ez-dutenik, gu huletan othoiztekotzat?

10 Ene bihotzekoa churi-gorria da, asko milen artean berezia.

11 Haren hurua da urhe ederrena iduri: haren ileak, belea bera bezain beltzak, palmondoaren gandoak iduri.

12 Haren begiak dira usoak ur-chirripa bazterrean bezala, esnea bezain churi direnak, eta ur lasterren hegitan egoten direnak.

13 Haren mathelak dira baltsamuzko larraintto bat bezala, baltsamuginek chuchendua: haren ezpainek iduri dute mirra hautena dakharreten liliak.

14 Haren eskuak dira urhea iduri, thornuan thornatuak direnak eta hiazintez ederztatuak. Haren sabelak iduri du bolia zafirrez berregindua.

15 Haren zangarrak dira marmolazko habeak bezala, urhezko asentuen gainean. Ederra da Libango mendia bezala, berezia zedroa bezala.

16 Haren mintzoa ezin-gehiago eztia da, eta bera osoki tirriagarria: horra nolakoa den ene bihotzekoa, eta bera da ene adiskidea, oi Jerusalemeko alabak.

17 ¿ Nora goan da zure bihotzekoa, oi andretarik ederrena? ¿ nora baztertu da zure bihotzekoa? erraguzu, eta bilhaturen dugu zurekin.

Seigarren Kapitulua.

ENE bihotzekoa jautsi izan da bere baratzera baltsamuetako larrainera, baratzetan hartzekotzat bere janharia, eta lilien biltzekotzat.

2 Ni ene bihotzekoarena naiz, eta enea da ene bihotzekoa, lilien artean hazten dena.

3 Ederra zare, ene maitea, gozoa eta berregina Jerusalem bezala: lazgarri zare lerrotan pharatua den armada bezala.

4 Bazter zatzu begiak ni-ganik, zeren ene baitharik jauzarazi hainaute. Zure ileak dira Galaatetik agertu den ahuntz arthaldea iduri.

5 Zure hortzak dira garbitzeko lekhutik igan diren ardiak bezala, guziak ume biritchiekin, eta ez-da hekietan antzurik.

6 Nola granadaren achala, hala dira zure mathelak, gordegailurik gabe.

7 Hirur-hogoi dira erreginak, eta laur-hogoi ohaideak, eta erran ez-daiteke zembat diren neskatcha gazteak.

8 Bainan bat da ene usoa, itzalgabea, bakharra da

bere amarena, bere burhasoaren eskutik hautatua. Neskatchek ikhusi izan dute eta goraki deithu guziz-dohatsua: erreginek eta ohaideek goretsi izan dute.

9 ¿ Zein da andre heldu den hau, argi-urratzea heldu den bezala, ederra nola ilhargia, zoragarria nola iguzkia, lazgarri nola armada lerroka pharatua?

10 Jautsi naiz heltzaurretako baratzera, ikhustekotzat ibarretako sagardiak, begiratzekotzat hea loratu diren mahastiak, eta muskildu granadak.

11 Ez-dut jakin: Aminadaben urkha-lasterrek asaldatu dute ene arima.

12 Bihur zaite, bihur, Zulamitarra; bihur zaite, bihur, begira dizaguzuntzat.

Zazpigarren Kapitulua.

¿ZER ikhusiren duzu Zulamitarra haithan, ezpada gerlari moltzoak kampetan? Zure urhatsak zeinen diren ederrak, errege alaba, zure oinetakoetan! Zure ichterretako giltzek iduri dute ofizialearen eskuz eginak diren lepho-gatheak.

2 Zure chilkhoak iduri du thornuan eginikako azpila, behinere edarigabe, ez-dagoena. Zure sabela da ogimurru liliz inguratua bezala.

3 Zure bi bulharrak dira orkhatzarren bi ume biritchiak bezala.

4 Zure lephoak iduri du bolizko dorrea. Zure begiek iduri dute Hesebongo ithurriak, oste-alabaren athetan direnak. Zure sudurra dago nola Damas-aldera begiratzen duen Libango dorrea.

5 Zure burua da Karmela bezala; eta zure buruko ilayak iduri du erregeren purpura errekaka lothua.

6 ¡ Zeinen zaren ederra, eta zeinen berregina, oi ene maitena, ene gozagarria!

7 Zure irazkia ederra da palmarenaren bardin eta zure bulharrek iduri dute mahats molkhoak.

8 Eta erran izan dut: Iganen naiz palmahondora, eta hartuko ditut haren fruituak: eta zure bulharrak izanen zaizkit mahatsaren molkhoak bezala, eta zure ahoko hatsa sagarraren usaina bezala.

9 Zure zintzurra armorik hautena iduri, ene bihotzekoak edateko, bere ezpainez eta hortzez gozatzeko gai da.

10 Ene bihotzekoarena naiz ni, eta bera ichuria dago ni-gana.

11 Zato, ene bihotzekoa, ilkhi gaitezen kampotara; bizi gaitezen bazter-aldetan.

12 Goizik jaiki gaitezen mahastietara: dugun ikhus hea loratu den mahastia, hea lorcak bihitzen diren, hea

loratu diren granadak: han emanen darozkitzut ene bi bulharrak.

13 Urriloek hedatu dute beren usaina: gure athirian dira fruitu guziak: berriak eta zaharrak, oi ene bihotzekoa, oro zuretzat ditut begiratu.

Zortzigarren Kapitulua.

¿NORK emanen darot izan zaitezen ene anaya, ene amaren bulhar bera edoskia, aurkhi zaitzadan kampoan eta musu eman dizazudan, eta geroz nihoren nardagarri izan ez-nadien?

2 Lothuko natzaitzu, eta eramanen zaitut ene amaren etchera: han jakintsun eginen nauzu, eta nik emanen darotzut arno baltsamuztatu batetik, eta ene granaden limurreta edatera.

3 Esku ezkerra ezarriko du ene burupean, eta eskuinaz besarkaturen nau.

4 Othoizten zaituztet, oi Jerusalemeko alabak, asalda ez-dezazuen nik maite dudana, eta ez-dezazuen atzarraraz-ere, berak nahi duen arteo.

5 ¿Nor-da eremutik igaiten den hau, dena gozotasunez bethea, eta bere bihotzekoaren gainean bermatzen

delarik? Sagarrondoaren azpian atzarrarazi zaitut: han khutsatua izatu da zure ama, zure burhasoak han galdu du bere lorea.

6 Zure bihotzaren gainean ezar nezazu zigilu bat bezala, zigilu bat bezala zure besoan: zeren amodioa hazkar baita herioa bezain; amodioaren eragindura gogor ifernua bezain, eta haren lamek erretzen baitute su eta gar lamek bezala.

7 Ur handiek ezin-iraungi dute amodioa, hibayek ezin eraman dute: gizonak amodioagatik eman baletza ere bere etcheko ontasun guziak, uste luke oraino deusguti egin lukeela.

8 Gure ahizpa ttipia da, eta bulharrik ez-du: ¿Zer eginen diogu gure ahizpari, solaseko adina ethorria daitenean?

9 Harrasia balimbada, egin diotzogun zilharrezko dorreak gainean: athea balimbada, estaliko dugu zedrozko panelaz.

10 Ni harrasia naiz: eta ene bulharrak dorrea bezala dira, agertu naizenaz geroztik bakea ardiesten duena bezala ene senharraren aitzinean.

11 Mahasti bat izan du baketiarrak, jendayak daduzkan hartan: zaintzaileei eman izan diote eta mahastizainak fruituentzat zor ditu mila zilharrezko.

12 Ene mahastia ene aitzinean dago. Baketiarrak izanen ditu bere mila zilharrezkoak, eta zaintzaileek berrehun.

13 Oi zu, baratzetan zaudezena, adiskideak barrandan daude, adiaraz dizadazu zure mintzoa.

14 Ihes egizu, ene bihotzekoa; egizu orkhatzak eta orenkumeak bezala baltsamuetako mendien gainean.

LE LIVRE DE RUTH
ERRUTH

Jean Pierre Duvoisin
Lapurteraz
Londres
1860

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

LE

LIVRE DE RUTH

TRADUIT EN

BASQUE LABOURDIN

PAR

LE CAP. DUVOISIN.

LONDRES.
1860.

We certify that only 250 copies of this work have been printed, of which one is on thick paper.

STRANGEWAYS & WALDEN,
28 Castle Street, Leicester Square.

ERRUTH.

I. Kap.

JUYE baten egunetan, juyczak buruzagi zirelarik, gosete bat gerthatu zen lurrean. Eta gizon bat goan zen Bethlehem Judakotik, Moab-herrira arrotz, bere emaztearekin eta bi haurrekin.

2 Bera deitzen zen Elimelek, eta emaztea Noemi; eta bi semeak, bat Mahalon eta bertzea Kelion. Efratarrak ziren Bethlehem Judakoak. Eta Moab-herrian sarthurik, han egoten ziren.

3 Hil izan zen Elimelek, Noemiren senharra; eta Noemi bera geldi tu zen bere bi semeckin;

4 Haukiek Moabitar emazteak egin zituzten; bat deitzen zen Orpha, bertzea Erruth. Han egotu ziren hamar urthez;

5 Eta biak hil izan ziren, erran nahi-da Mahalon eta Kelion; eta Noemi gelditu zen bere bi haurrez eta senharraz gabetua.

6 Eta jaiki zen bere herrialdera goateko bere bi erreinekin, Moab-herritik; aditu zuen ezik Jaunak begitharte egin zioela bere populuari, eta jatekoa eman.

7 Hargatik bere bi erreinekin atheratu zen arrotz egotu zen lekhutik; eta jadanik bidean zelarik Judako lurrera bihurtzeko,

8 Erran zioeten: Itzul zaitezte zuen amaren etchera: Jauna urrikalmendutsu izan bekizue, zuek hil direnen alderat eta ene alderat izatu zareten bezala.

9 Phausua eman bezazuete harrau hestutzen: Jaunaren eskua ene kontra ilkhia da.

14 Berriz eman ziren nigar marrasketan. Orphak bere amaginarreba besarkatu zuen, eta gibelerat itzuli zen; Erruth josi zen bere amaginarrebari.

15 Noemik erran zioen: Horra non zure ahizpa bihurtu den bere herritarretara eta bere jainkoetara; zu ere zoazi horrekin.

16 Erruthek ihardetsi zuen: Ez bezaizkit trebes jar, utz zaitzadan eta goan nadientzat; ezen norat-nahi egin dezazun, haratko naiz; eta nonere geldituko baitzare, ni geldituko naiz halaber. Zure populua ene populua izanen da, zure Jainkoa ene Jainkoa.

17 Zein lurrek hartuko baitzaitu hiltzen zarenean, hartan hilen naiz

tuko ditutzuen senharren etchetan. Eta besarkatu zituen. Eta hekiek nigar marraskaz hasi ziren,

10 Erraten zutelarik: Zurekin goanen gare zure populua gana.

11 Noemik ihardetsi zioeten: Bihur zaitezte, ene haurrak; zertako ethor enekin? ene sabelean othe da gehiago semerik, zuek ni ganik igurikitzeko senharrik?

12 Itzul zaizte, ene haurrak, eta zoazte: ezen jadanik adinak azpian naduka, ez naiz ezkontzako lokharriaz gai; gaur amatzen ahal banintz ere, eta bi semez erditzen,

13 Baldin hekien begira egon nahi bazindute, hekiek handitu eta morroindu arteo, berriz ezkondu baino lehen chahartto egin zintezkete. Ez holakorik, othoi, ene haurrak, ezen zuen atsekabeak eneak baino gehiago

ni erc, hartan izancn da ene hobia. Edozein gaitzez jo beneza Jaunak, eta egin bezat gehiago oraino, haldin deusek-ere, herioaz landan, berezten banau zu ganik.

18 Noemik ikhusirik beraz gogo sendo batekin hartu zuela harekin goateko asmua, etzuen nahi izan zeiher jarri, ez-eta gehiago aiphatu here herritarretara bihurtzeaz.

19 Bidcari batean eman ziren eta ethorri Bethlehemera. Hirira sarthu zirenean, berriak laster jo zuen orotara; eta emaztekiek erraten zuten: Hau da behialako Noemi.

20 Noemik erran zioeten: Ez benezazue deith Noemi (erran-nahi-da ederra), bainan deith nezazue Mara (erran-nahi-da uherra), zeren uherdura handiz bethe bainau Ahalorotakoak.

tan bihotz-oneko aita familiako bat, begitharte eginen darotana. Noemik ihardetsi zioen: Zoazi, ene haurra.

3 Goan zen beraz, eta burukak biltzen zituen uztazaleen gibeletik. Gerthatu zen, bada, lauda haren nausia zela Booz, Elimeleken ahaidea.

4 Eta hara non bera Bethlehemetik ethortzen zen, eta uztazaleei erran zioeten: Jauna bedi zuekin. Haukiek ihardetsi zioten: Jaunak benedika bezaitza.

5 Uztazaleen buruko zen gizongazte bati erran zioen Boozek: Norena da neskatcha hori?

6 Harek ihardetsi zuen: Noemirekin Moab-herritik ethorri den Moabitarra da hori.

7 Othoiztu gaitu utz dezagun gelditzen diren buruken biltzera, uzta-

21 Bethea ilkhi naiz, eta hutsa bihurrarazten nau Jaunak. Zertako beraz deitzen duzue Noemi Jaunak aphaldu duena, Ahalorotakoak atsekabez bethe duena?

22 Horreletan ethorri zen Noemi bere erromeriako lurretik, bere erreina Erruth Moabitarrarekin; eta Bethlehemera bihurtu zen garagarraren ephaiten hasiak zirenean.

II. Kap.

BADA, ahal handiak eta onthasun hainitz zuen gizou bat bazen, Elimeleken ahaidea, Booz deitzen zena.

2 Erruth Moabitarrak bere amaginarrebari erran zioen: Zuk nahi baduzu, goanen naiz landetara, eta uztazaleari izturi burukak bilduko ditut, atzemanen dudan lekhu guzie-

zaleen ondotik; eta goizetik hunat landan da, eta ez da aphur bat ere etchera bihurtu.

8 Boozek erran zioen Erruthi: Adi zazu, neskatcha, ez bezedi nihora goan buruka biltzera, bainan zaude landa huntan, eta zoazi ene neskatchetara,

9 Eta jarraik zaitezi uzta egin duketen tokietara. Manatu diotet ezen ene muthilei, nihork ez dezazun nahigaberik eman: eta egarritzen bazina ere, zoazi untziak diren lekhura, eta edan zazu ene mutbilek edaten duten uretarik.

10 Ahuspez eroririk eta lurrean adoratzen zuelarik, Erruthek erran zioen: Nondik dathorkit grazia zure begien aitzinean aurkhitu dudala, eta nardatu gabe jausten zarela ene czagutzera, ni arrotz gaichoa?

11 Boozek ihardetsi zioen: Zure senharra bil ondoan, zure amaginarrebarentzat egin ditutzun guzien berriaz jakina naiz; nola utzi dituzun zure ahaideak eta zure sorlekhua, ezagutzen etzinduen populu batera ethortzeko,

12 Bihur bezazu Jaunak zure egintzaren arabera; sari oso bat ardiets dezazula Israelgo Jainko Jauna ganik, zeinaren gana ethorri baitzare eta zeinaren hegalen azpira ihes-egin baituzu.

13 Erruthek erran zioen: Grazia aurkhitu dut zure begien aitzinean, jauna, zu, kontsolatu nauzuna, eta mintzatu zarena zure sehiaren bihotzari, ez naizelarik zure sehietarik baten bethe.

14 Boozek erran zioen: Jateko tenorea ethorri ditakeenean, zato

18 Hekiek soinean, itzuli zen hirira; erakhutsi ziozkan bere amaginarrebari; bertzalde aitzinera ekharri eta eman ziozkan, ase-ta begiratu zituen jateko ondarretarik.

19 Amaginarrebak erran zioen: Non haritu zare egun biltzen? non haritu zare lanean? Benedikatua izan bedi zutaz urrikaldu dena. Erruthek erran zioen noren baithan haritu zen lanean; erran zioen gizonaren izena, zeina Booz deitzen baitzen.

20 Noemik ihardetsi zioen: Jaunaz benedikatua izan bedi, zeren biziei erakhutsi izan diocten begitharte bera begiratu baitiote hilei ere. Eta berriz erran zuen: Gure ahaide hurbila da gizon hura.

21 Erruthek erran zuen: Hau ere manatu darot, haren uztazalee-

hunat, jan zazu ogia, eta zure ahamena minagrean busti zazu. Jarri zen beraz uztazaleen sahetsean, garagar chigorretik hartu zuen beretzat, jan zuen eta ase zen eta ondarrak begiratu zituen.

15 Eta handik jaiki zen, ohi bezala buruken biltzeko. Bada, Boozek manu hau eman zioten bere muthilei: Zuekin biltzen hari nahi balu ere, ez bezazue debeka.

16 Zuen eskumenetarik ere berariaz arthik zatzue, eta utz gibelerat, ahalkerik gabe bil detzan, eta biltzen dituenean nihork ez bezo gaizkirik erran.

17 Arrats arteo haritu zen beraz landan biltzen; eta bildu zuena zaharo batekin jorik eta iharrosirik, khausitu zuen ephi baten inguruaren garagarra, erran-nahi-da hirur gaitzeru.

tara goan nadiela, uzta guziak bildu arteo.

22 Amaginarrebak ihardetsi zioen: Hobe duzu, ene haurra, haren neskatchekin uztatzera ilkhi zaitezen, nahi-gaberik izan ez dezazun bertze baten landan.

23 Hargatik Boozen neskatchekin ibili zen, eta bekiekin biltzen haritu zen, garagarrak eta ogiak barnera sarthu arteo.

III. Kap.

BADA, itzuli zenean bere amaginarrebaren gana, haren ganik entzun zuen solas hau: Ene haurra, phausua billhatuko darotzut, eta zure ongi izateko bideak hartuko ditut.

2 Booz hura, zeinaren neskatchekin landan ibili baitzare, gure ahaide

hurbila da, eta gau huntan baizatzen du garagarra bere larrainean.

3 Jaiki zaite beraz, guntzu zaite, eta zure soineko ederrenak jauntz zatzu; zoazi larrainera: Boozek ez bezaitza ikhus, bere jan-edanak egin dituen arteo.

4 Ordean lotara goanen denean, begietan har zazu non lo-egiten duen; goanen zare, agertuko duzu haren zangoen gaineko kapa, etzanen zare eta hedatua han egonen. Gero berak erranen darotzu zer egin behar duzun.

5 Erruthek ihardetsi zuen: Zuk erran guzia eginen dut.

6 Eta larrainera jautsi zen, eta amaginarrebak manatu ziozkanak oro egin zituen.

7 Jan eta edan ondoan, Booz arrayago egin zeneau, lotara goan zen

espal-meta baten ondora; Erruth ordnan ethorririk emekitto, kapa agertu zuen zangoen aldetik eta etzan zen.

8 Eta hara non gauherdi gainean Booz laztu eta asaldatu zen, eta emaztekia ikhusi zuen bere oinetan etzana.

9 Eta erran zioen: Nor zare? Harek ihardetsi zuen: Zure neskato, Erruth naiz; heda zazu zure kapa zure schiareu gainera, ezen ahaide hurbila zare.

10 Boozek erran zioen: Jaunaz benedikatua zare, haurra, zure urrikaltzapen bigarrenak chit-tzen du lehembizikoa, zeren ez baitituzu bilhatu gizon-gazteak, nahiz bebarrak, nahiz aberatsak.

11 Ez izan beraz beldurrik, bainan erran darotazun guzia eginen

dut; ezen badaki hiri huntako athoen artean dagoen populu guziak emazteki berthutetsu bat zarela.

12 Ez dut erraten ez naizela ahaide hurbila, bainan bada bertze bat hurbilagoa dena.

13 Phausa zaite gau huntan; eta goiza ethorri denean, harek nahi bazaitu iduki ahaidetasuneko zuzenez, ganza ongi egina da; bainan harek nahi ez badu, segurki hartuko zaitut nik, zin-egiten dut Jaunaz. Lo-egizu goiza arteo.

14 Haren oinetan lo-egin zuen beraz argitze arteo. Jaiki zen gizonek elkhar ezagut zezaketen baino lehen, eta Boozek erran zioen: Berautzu nihork jakin dezan hunat ethorri zarela.

15 Erran zioen berriz: Heda zazu zure soineko kapa, eta bi eskuez

atchik zazu. Erruthek kapa hedatua zadukalarik, Boozek neurtu ziozkan sei gaitzeru garagar eta hartan ezarri. Hekiek soinean, Erruth hirira sarthu zen.

16 Goan zen bere amaginarreba gana, zeinak erran baitzioen: Haurra, zer egin duzu? Erruthek khondatu ziozkan Boozek harentzat egin zituen guziak.

17 Eta erran zuen: Huna, sei gaitzeru garagar eman darozkit, zioelarik: Ez dut nahi zure amaginarreba gana hutsik itzul zaitezen.

18 Noemik erran zioen: Zaude, haurra, ikhusi arteo zer atheratuko den huntarik: ezik Boozek ez du onik izanen erran ditunenak bethe arteo.

IV. Kap.

BOOZ goan zen beraz hiriko athera eta han jarri zen. Eta iragaiten ikhusi zuenean aitzinean aiphatu den ahaidea, bere izenaz deitzen zuelarik, erran zioen: Zaude aphur bat, eta jar zaite hemen. Hau aldaratu zen eta jarri.

2 Bada, Boozek hamar gizon harturik hiriko zahar retarik, erran zioeten: Jar zaizte hemen.

3 Jarri zirenean, hunela mintzatu zen bere ahaideari: Gure anaya Elimeleken landaren zathi bat saltzera darama Noemi, Moab-herritik itzuli denak.

4 Nahi izan zaitut hortaz jakintsun egin eta zuri erran hemen jarriak diren guzien eta ene herritarretako zaharren aitzinean. Baldin

zaharra ahaideen arteko, non batak bertzeari ematen zioenean bere zuzena, emaitza ona izatekotzat, emaileak khentzen zuen bere oinetakoa, eta bere ahaideari ematen zioen: hori zen, Israelen, emaitzaren lekhukotasuna.

8 Boozek erran zioen beraz bere ahaideari: Khen zazu zure oinetakoa. Eta hunek khendu zuen berehala zangotik.

9 Boozek erran zuen zaharren eta populu guziaren aitzinean: Lekhuko zarete egun, Elimelekenak, Kelionenak eta Mahalonenak izatu diren guziez jabetzen naizela Noemiren eskutik;

10 Eta eskontzaz hartzen dudala Erruth Moabitarra, Mahalonen emaztea, haren izena biziaraz dezadan haren primantzan, eta haren deithura

gozatu nahi baduzu ahaidetasuneko zuzenez, eros zazu eta goza; bainan hori ez bada zure gogara, mintza zaite, jakin dezadan zer dudan egiteko; ezen ez da ahaiderik, haizikere zu lehembiziko zarena eta ni bigarren naizena. Hunek ihardetsi zuen: Nik erosiko dut landa.

5 Boozek erran zioen: Noemiren eskutik landa erosi dukezunean, ezkontzaz beharko ere duzu hartu Erruth Moabitarra, hil denaren emazte izatua, zure ahaidearen izena biziaraztko haren primantzan.

6 Hunek ihardetsi zuen: Ützten dut ahaidetasuneko zuzena, ezen ez dut galdu behar ene familiako leinua. Zu balia zaitezi ene zuzen bereziaz, zeinetaz gogo onez biluzten naizela aithorra ematen baitut.

7 Bada, hau zen Israelen aztura

gal ez dadien haren familiatik, anayetarik eta populutik. Zuek, diot, gauza horren lekhuko zarete.

11 Athean zen populu guziak eta zaharrek ihardetsi zuten: Lekhuko gare: Jaunak, zure etchean sartzen den emazteki hori eragin beza iduri Errachel eta Lia, zeinek sorthu baitute Israelen etchea, Efratan izan dadientzat berthutezko ikhusgarri bat, eta haren izena deithatua izan dadien Bethlehemen.

12 Phares, Thamarrek Judari eman semearen etchea iduri egin bedi zure etchea, Jaunak neskatcha horren ganik emanen darozkitzun umeetarik.

13 Boozek Erruth hartu zuen beraz eta bere emazte egin. Sarthu zen haren gana, eta Jaunak eman zioen izorra gertha eta seme batez erdi zedin.

14 Eta hango emaztekiek Noemiri erraten zioten: Benedika bedi Jauna, zeinak ez baitu jasan gal zedin zure familiako ondorea, eta zure izena deithua etzedin Israelen,

15 Izan dezazuntzat nork kontsola zure arima eta nork haz zure zahartzea: ezen zure erreina maite zaituena ganik sorthu da seme bat; eta hainitzez hobe da zuretzat ezenez zazpi seme bazintu.

16 Noemik haurra harturik, ezarri zuen bere altzoan, eta unhidearen eta haurzainaren egimbideak bethetzen zituen.

17 Hauzoko emaztekiek berriz, bozten zirelarik, erraten zuten: Noemiri sorthu zayo seme bat. Deithu zuten Obed. Hura izan da Isairen aita, eta Isai Dabidena.

18 Huna Pharesen ondoregoa: Pharasek izan zuen Esron,

19 Esronek izan zuen Aram, Aramek Aminadab,

20 Aminadabek Nahason, Nahasonek Salmon,

21 Salmonek Booz, Boozek Obed,

22 Obedek Isai, Isaik izan zuen Dabid.

LA PROPHÉTIE DE JONAS
JONASEN PROFEZIA

Jean Pierre Duvoisin
Lapurteraz
Londres
1863

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

LA PROPHÉTIE DE JONAS

TRADUITE EN

BASQUE LABOURDIN

PAR LE

CAP. DUVOISIN.

LONDRES. 1863.

JONASEN PROFEZIA.

I. Kap.

JAUNAREN hitza Jonasi, Amathiren semearri ilkhi zitzayoena, zerralarik:

2 Jaiki zaite eta zoaz Ninibako hiri handira, eta erantzun zazu han, ene aitzinera igan dela hango tzarkeria.

3 Eta Jonas jaiki zen, Jaunaren aitzinetik Tharsisera ihes-egiteko. Jopera jautsi zen eta atzeman zuen Tharsisera zihoan untzi bat; eman

zuen bidayako behar zen dirua, eta untzian sarthu zen, hartan zirenekin Tharsisera goateko Jaunaren ihes.

4 Jaunak ordean itsasora igorri zuen haize handi bat, eta phesia gaitza egin zen itsasoan, eta lehertzeko zorian zabilan untzia.

5 Itsasturuak izituak ziren; zein bere jainkoari deihadarka zauden, eta itsasora arthiki zituzten untzian ziren puskak, hekietaz izan zadien arindua; Jonas berriz, untzi-barnera jautsia zen, eta lo gogor batean zagoen.

6 Eta lemazaina hurbildu zitzayon eta erran zioen: Zertan zaude lo hortan? Jaiki zaite eta dei-egiozu zure Jainkoari, hean zure Jainkoa orhoituko den gutaz, eta gal ez gaitezen.

7 Eta han zirenek batak bertzeari erran zuten: Zatozte eta arthik detzagun zorteak, eta jakin dezagun zertako dathorkigun zorigaitz

hau. Eta arthiki zituzten zorteak, eta zortea Jonasen gainera erori zen.

8 Eta erran zioten: Ager dizaguk zer ariaz den zorigaitz hau gure gainean. Zer ofizio duk? Nongoa haiz eta norat hoa? edo zein jendakitarik haiz?

9 Jonasek ihardetsi zioten: Hebrearra naiz ni, eta itsasoa eta leihorra egin dituen Jainko Jaun zerukoaren beldurrean bizi naiz.

10 Eta izialdura handia lothu zitzayoten gizon hekiei, eta erran zioten Jonasi: Zertako egin duk hori? (ezen berak erranik bazakiten, Jaunaren aitzinetik ihes zihoala.)

11 Eta erran zioten: Zer eginen derayagu, itsasoa bara dadien gure ganik? Ezen goitituz eta hantuz zihoan itsasoa.

12 Eta Jonasek ihardetsi zuen: Har nezazue eta arthik itsasora, eta itsasoa baraturen

da zuen ganik; nik badakit alabainan phesia gaitz hau ene gatik ethorri dela zuen gainera.

13 Eta gizonak arrau-indarka hari ziren, leihorrera bihurtu nahiz, bainan etziren nausitzen, itsasoa goitituz eta hantuz zihoalakoz.

14 Eta Jaunari oihu-egin eta erran zioten: Othoi, Jauna, ez begedi gal gizon hunen heriotzearen ariaz, eta ez bezazu gure gain ezar odol hohengabea; zeren Jauna, nahi duzun bezala egiten baituzu.

15 Eta hartu zuten Jonas eta itsasora arthiki zuten, eta itsasoa jabaldu zen bere irakiduratik.

16 Eta gizon hekiek beldur handia hartu zuten Jaunarentzat; eta bitimak imolatu ziozkaten Jaunari, eta botuak egin zituzten.

II. Kap.

ETA Jaunak han ezarri zuen arrain handi bat Jonasen iresteko; eta Jonas arrainaren sabelean egotu zen hirur gau-egunez.

2 Eta bere Jainko Jaunari othoitz-egin zioen arrainaren sabeletik,

3 Eta erran zioen: Ene hesturako lekhutik Jaunari egin diot deihadar, eta entzun nau; hobiaren ondotik oihu-egin dut, eta aditu duzu ene mintzoa.

4 Arthiki nauzu lezera, itsasoaren barnera,

eta urek inguratu naute; zure tirain eta uhinak oro iragan zaizkit gainetik.

5 Eta nik erran dut: Iraizia naiz zure begien aitzinetik; berriz ikhusiren dut halere zure templo saindua.

6 Urek inguratu naute, bizia khentzeko heineraino; lezeak hirundan hartu nau, itsasoak estali darot burua.

7 Mendien behereko erroetara jautsi naiz; lurreko hersgailuek giltzatu naute betiko; eta zuk, ene Jainko Jauna, galtzetik begiraturen duzu ene bizia.

8 Ene arima hestutua zenean ene baithan, zutaz orhoitu naiz, Jauna; hel zadien ene othoitza zure gana, zure templo saindura.

9 Hutsalkeria alfer batzuei jarraikitzen direnek ukho-egiten diote beren alderako urrikalmenduari.

10 Bainan nik laudoriozko kantuekin imolaturen darozkitzut bitimak; eta ene salbatzeko, Jaunari bihurturen diozkat egin diozkadan botu guziak.

11 Eta Jaunak arrainari erran, eta arrainak goiti-egin zuen Jonas leihorrera.

III. Kap.

ETA bigarren aldiko Jonasi ilkhi zitzayoen Jaunaren hitza, zerralarik:

2 Jaiki zaite, eta zoaz Ninibako hiri handira, eta han erantzun zazu nik erraten darotzudan erantzukia.

3 Eta jaiki zen Jonas, eta, Jaunaren hitzaren arabera, Ninibara goan zen; eta Niniba hain zen hiri handia, non baitzuen hirur egunen bidea.

4 Eta Jonasek, sartzen abiatu zenetik, egin

zuen egun baten bidea, eta oihu-egiten zuen eta erraten: Oraino berrogoi egun, eta hiria chahutua izanen da.

5 Eta Ninibarrek sinhetsi zuten Jainkoa baithan; erantzun zuten barura, eta handicnetik ttipieneraino zakhuz jauntzi ziren guziak.

6 Eta berria heldu izan zitzayoen Ninibako erregeri, eta jaiki zen bere tronutik, eta artliki zituen bere soinekoak, eta jauntzi zuen zakhu bat, eta jarri zen hautsaren erdian.

7 Eta Niniban oihu-egin eta erantzun zuten erregeren eta buruzagien manamenduz, erranez: Gizonek, zaldiek, idiek, ardiek ez bezate den-gutiena dasta; ez beitez alha, eta ez bezate urik edan.

8 Zakhuz estal beitez gizonak eta aziendak; beren indar guziaz deihadar-egin biozote Jaunari; eta hatbedera bihur bedi here bide

gaichtotik eta eskuen gainean duen tzarkeriatik.

9 Nork daki hean ez den itzuliko Jainkoa, eta hean ez duen barkhatuko; hean ez den bihurko bere hasarrearen irakiduratik, eta hala ez baikare galduko?

10 Eta Jainkoak ikhusi zituen hekien egintzak, itzuli zirela beren bide tzarretik; eta Jainkoa urrikaldu zen hekici eginen ziotela erran zuen gaizkiaren gainean, eta etzioten egin.

IV. Kap.

ETA Jonas hestutu zen hestura handi batez, eta minkhaiztu zen.

2 Eta othoitz-egin zioen Jaunari, eta erran: Othoi, Jauna, ez othe da hau ene solasa, ene herrian oraino egoten nintzenekoa? aria hortaz aitzindu naiz Tharsisera ihes goatera. Badakit ezen zu zarela Jainko barkhatiar, urrikalmendutsu, jasankor, urrikalpen handitakoa, eta gaizkia barkhatzen duzuna.

3 Eta orai, Jauna, athera zazu othoi ene arima enc baitharik; zeren enetzat heriotzea bizitzea baino hobea baita.

4 Eta Jaunak erran zioen: Uste duzu aria onez hasarretzen zaren?

5 Eta Jonas Ninibatik ilkhi zen eta jarri hiritik iguzki-alderat; eta beretzat egin zuen han itzalpe bat, eta jarria zagoen haren azpian itzalean, ikhusi arteo zer gerthaturen zitzayoen hiriari.

6 Eta Jainko Jaunak sortarazi zuen huntzondo bat, eta igan zen Jonasen buru gainera, itzala izan zadien haren buruaren gainean, eta geriza zezan hura, beroaz khechatua zelakoz; eta bozkario handiaz boztu zen Jonas huntzondoaren ariaz.

7 Eta biharamun argi-hastean Jainkoak igorri zuen har bat, eta jo zuen buntz-ondoa, eta ihartu zen.

8 Eta iguzkia ilkhi zenean, Jaunak manatu zuen haize bero eta erregarri bat; eta iguzkiak

jo zuen Jonasen burua, eta saphak ithotzen zuen Jonas; eta berc biziari galdatu zioen hilik utz zezan, eta erran zuen: Bizitzea baino hobe nuke hiltzea.

9 Eta Jaunak erran zioen Jonasi: Uste duzu ongi samurtzen zaren huntz-ondoaren ariaz? Eta ihardetsi zuen: Aria dut samurtzeko heriotzeraino.

10 Eta Jaunak erran zioen: Minkhaitz zare huntz-ondo baten ariaz, zeinaren ethorrarazteko ez baitzare behartu, eta zeinaren handiarazten ez baitzare haritu; zeina gau batez sorthu eta bertzean hil baita;

11 Eta nik ez othe diot barkhaturen Ninibako hiri handiari, zeintan baitire ehun eta hogoi mila gizon baino gehiago, beren eskuina eta ezkerra ezagutzen ez dituztenak, eta azienda elemenia bat?

We certify that only 250 copies of this work have been printed, of which one is with red borders.

STRANGWAYS & WALDEN,
28 Castle Street, Leicester Square.

EL EVANGELIO SEGÚN SAN MATEO

Bruno Echenique
Elizondoko nafarreraz
Londres
1857

Originala: Baionako Udal Bibliotcka

EL EVANGELIO

SEGUN

SAN MATEO,

TRADUCIDO AL VASCUENCE, DIALECTO NAVARRO,

POR

D. BRUNO ETCHENIQUE DE ELIZONDO,

PARA EL

PRÍNCIPE LUIS-LUCIANO BONAPARTE.

LONDRES.

1857.

6. ARCHIVOS DE BAYONA.

I. CAPITULUA.

JESU-CHRISTO Daviden semeain, Abrahamen semeain generacioneco liburua.

2. Abrahamec engendratu zuen Isaac. Eta Isaaquec engendratu zuen Jacob. Eta Jacobec engendratu cituen Judas eta ain anayac.

3. Eta Judasec engendratu cituen Thamaren ganic Phares eta Zara. Eta Pharesec engendratu zuen Esron. Eta Esronec engèndratu zuen Aram.

4. Eta Aramec engendratu zuen Aminadab. Eta Aminadabec engendratu zuen Naasson. Eta Naassonec engendratu zuen Salmon.

5. Eta Salmonec engendratu zuen Rahaben ganic Booz. Eta Boozec engendratu zuen Ruthen ganic Obed. Eta Obedec engendratu zuen Jesse. Eta Jessec engendratu zuen David Erregnea.

6. Eta David Erregueac eugendratu zuen Salomon Uriasen andre izanain gauic.

7. Eta Salomonec engendratu zuen Roboam. Eta Roboamec engendratu zuen Abias. Eta Abiasec engendratu zuen Asa.

8. Eta Asac engendratu zuen Josaphat. Eta Josaphatec eugendratu zuen Joram. Eta Joramec engeudratu zuen Ozias.

4

9. Eta Oziasec engendratu zuen Joatham. Eta Joathamec engendratu zuen Achaz. Eta Achazec engendratu zuen Ezechias.

10. Eta Ezechiasec engendratu zuen Manasses. Eta Manassesec engendratu zuen Amon. Eta Amonec engendratu zuen Josias.

11. Eta Josiasec engendratu cituen Jechonias eta ain anayac, Babiloniara pasatceco demboran.

12. Eta Babiloniara pasatuac izan ciren oudoan: Jechoniasec engendratu zueu Salathiel. Eta Salathielec engendratu zuen Zorobabel.

13. Eta Zorobabelec engendratu zuen Abiud. Eta Abiudec eugendratu zuen Eliacim. Eta Eliacimec engendratu zuen Azor.

14. Eta Azorec engendratu zuen Sadoc. Eta Sadoquec engendratu zuen Achim. Eta Achimec engendratu zuen Eliud.

15. Eta Eliudec engendratu znen Eleazar. Eta Eleazarec engendratu zueu Mathan. Eta Mathanec engendratu zuen Jacob.

16. Eta Jacobec engendratu zuen Joseph Mariain senarra, ceña Mariain ganic sortu baitcen Jesus Christo deitua dena.

17. Guisa ortan generacione gueiac Abrahamez gueroztic Daviderano, amalau generacione: eta Davidez gueroztic Babiloniara pasatuac izan ciren arteraño, amalau generacione: eta Babiloniara pasatuac izan cirenetic Christoraño amalau generacione.

5

18. Beraz Jesu-Christoin sorteca guertatu cen guisa untan: Maria ain ama, ezcontceco itza eman ondoan Josephi, guertatu cen embraza Izpiritu Sainduan virtutez, elcarrequin bici baño lenago.

19. Eta Joseph ain senarrac, nola yustua baitcen, eta ez baitzuen ura deshonratu nai, secretuqui nai izan zuen utci.

20. Eta gauza oc pentsatcen zagon demboran, or aguertcen zayo Yaunain Ainguerua, erraten diolaric: Joseph Daviden Semea, ez beldurric izan Maria zure andreain errecibiteco: ceren artan concebitua dena Izpiritu Sainduain ganic da.

21. Eta erdico da seme batez: eta emain diozu icena Jesus: ceren gatic arc salbatuco du bere puebloa bere becatuetaric.

22. Bada oc guciac guertatu ciren Yaunac Prophetain medioz erran zuena cumplitu zadien, ceñac baitio:

23. Una, Virginac concebituco du, eta erdico da seme batez: eta deituco dute Emmanuel, erran nai baitu, Yanngoicoa gurequin.

24. Eta Josephec, lotaric iratzarriric, eguin zuen Yaunain Aingueruac manatu cion bezala, eta errecibitu zuen bere andrea.

25. Eta ez zuen ezagutu bere seme lembicicoaz erdi arteraño, eta eman cion icena Jesus.

6

II. CAPITULUA.

BADA, sortu celaric Jesus Judaco Bethlehemen Herodes Erregueain demboran, iguzquia ateratcen den aldetic etorri ciren Magoac Jerusalemera.

2. Erraten zutelaric: ¿non da sortu den Yuduen Erreguea? ceren icusi guinuen ain izarra iguzquia ateratcen den aldean, eta eldu gara ain adoratcera.

3. Eta Herodes Erregueac aditu zuelaric ori, izan cen turbatua, eta Jerusalem gucia aiquin batean.

4. Eta bilduric Sarcerdoteen Principe guciac eta puebloaiu Escribac, galde eguin cioten non sortu beartcen Christo.

5. Eta oc erran cioten: Judaco Bethlehemen: ceren ala Prophetac escribitua baita:

6. Eta zu, Bethlehem, Judaco lurra, ez zara ttiquiena Judaco lembicicoen artean: ceren zure ganic ateraco da nere Israelgo puebloa gobernatuco duen aitcindaria.

7. Orduan Herodesec, deituric secretuqui Magoac, yaquin zuen equen ganic cuidadoaiquin, cein demboraz aguertu citzayoten izarra.

8. Eta ec Bethlehemera bidaltcen cituelaric, erran cioten: zoazte, eta informa zaizte ongui aur artaz: eta causten duzuen ondoan yaquinaraz datazue, ni ere gan nadien ain adoratcera.

7

9. Ec beraz, Erregueain ganic ori aditu zuten, becen laster, gan ciren. Eta una, iguzquia ateratcen den alderdian icusi zuten izarra, equen aitcinean zoayen, gueldítu cen arte, allegaturic aurra cen lecuain gañeraño.

10. Eta izarra icusi zutenean atseguin andi bat artu zuten.

11. Eta etchean sartu eta, caustu zuten aurra bere ama Mariaiquin, eta auspesca adoratu zuten; eta beren tesoroac edequiric, esqueñi ciozten erregaloac, urre, incienso eta myrrha.

12. Eta errespuesta izanic ametsetaú ez Herodesen gana itzultceco, bertce bide batetic itzuli ciren bereu lecuetara.

13 Ec gan ciren ondoan, or Josephi aguertcen zayo ametsetan Yaunain Ainguerú bat, erraten diolaric: Yeiqui zaite, eta ar citzu aurra eta bere ama, eta igues eguin zazu Egyptora, eta an egon zaite nic erran arteraño; ceren guertatuco da Herodesec bilatuco baitu aurra, ilarazteco.

14. Yeiquiric, Josephec artu cituen gauaz aurra eta bere ama, eta gan cen Egyptora.

15. Eta an egon cen Herodes il cen arteraño: cumplitua izan zadien Yaunac Propheta baten medioz miutzatu zuena, diolaric: Egyptotic deitu nuen nere semea.

16 Orduan Herodesec icusi zuencan Magoez burlatua izan cela, auitz coleratu cen; eta

8

igorri zuen Bethlehemen eta berc eremu gucian ciren aur gucien ilaraztera, bi urtetacoac, eta berago, Magoetaric informatu izan cen demborain arabera.

17. Orduan cumplitua izan cen Jeremias Prophetaz errana izau cena: erraten duena:

18. Nigarrezco, eta marrasca anitzco boz bat aditua izan cen Ramanen: Rachel nigarrez bere aurrez: eta ez zuen consolatua nai izan, ceren ez diren gueyago.

19. Eta Herodes il ondoan, or Yaunain Ainguerua amets batean aguertcen da Josephi Egypton,

20. Erraten diolaric: Yeiqui zaite, eta ar citzu aurra eta bere ama, eta itzul zaite Israelgo lurrera, ceren ilac dire aurra il nai zutenac.

21. Yeiquiric, Josephec artu cituen aurra eta bere ama, eta etorri cen Israelgo lurrera.

22. Baño adituric Archelaoc erreinatcen zuela Judean bere aita Herodesen lecuan, beldur izan zuen arat gateco; eta amets bateau avisatua izanic, erretiratu cen Galileaco lurretara.

23. Eta gan cen Nazareth deitcen den iri batean egotera: cumplitua izan zadieu Prophetec erran zutena: Nazarendarra izain da deitua.

9

III. CAPITULUA.

DEMBORA artan etorri cen Juan Bautista predicatcen zuela Judeaco desertuan.

2. Eta erraten zuelaric: eguin zazue urriquimendua, ceren urbildua da ceruetaco errcinua.

3. Bada an da ceintaz Isaias Propheta mintzatu baitcen, erraten zuelaric: desertuan oyu eguiten duenain boza: apain zazue Yaunain bidea: chuchen eguin citzue ain bidescac.

4. Eta Juan unec berac ere beztidoa camello ilezcoa zuen, eta larruzco facha bat bere errañen inguruan: eta ain yatecoa cen otea eta basa eztia.

5. Orduan ateratcen ciren ain gana Jerusalemgo, eta Judea gucico, eta Jordanen inguruco erri gucietacoac.

6. Eta batayatuac ciren artaz Jordanen, bereu becatnac confesatcen cituztela.

7. Baño icusiric Phariseotaric eta Sadduceotaric anitz eldu cirela ain Batayora, erran cioten: vibora casta, ¿ norc eracutsi datzue colera etortcecoari igues eguiten ?

8. Eguin zazuc beraz urriqnimenduari dagoquion fruitua.

9. Eta ez zazuela uste izan erratea zuen baitan, Abraham daucagu aitataco. Ceren erraten datzuet, Yaungoicoac arri otaric beretaric sorraraz detzaquela umeac Abrahami.

10

10. Ceren paratua da aizcora arbolen erroan. Beraz fruitu ona ematen ez duen arbola gucia moztua izain da, eta botatua sura.

11. Nic eguiazqui batayatcen zaituztet urean urriquimenduco: baño nere ondotic eldu dena ni baño bortitzagoa da, ceñen oñetacoac ez baitut mereci yaunztea: arc batayatuco zaituzte Izpiritu Sainduan eta suan.

12. Bere bagea escuan dauca: eta garbituco du ongui bere larraña: eta bilduco du bere ogui bia granerora; bañan lastoa erreco du beñere itzaltcen ez den snan.

13. Orduan etorri cen Jesus Galileatic Jordanera Juanen gana ain ganic batayatua izateco.

14. Baño Juanec trabatcen zuen erraten ciolaric: nic bear dut izan zure ganic batayatua, eta zu eldu zara nere gana.

15. Eta iñardesten ciolaric Jesusec, erran cion: utz zazu orai, ceren ula zaicu conveni yusticia gucia cumplitcea. Orduan ntci zuen.

16. Eta Jesus batayatua izan ondoan atera cen bereala nretic. Eta ordu berean edequi citzaizcon ceruac, eta icusi zuen Yaungoicoain Izpiritua yausten usoa bezala, eta ain gañera etortcen.

17. Eta dembora berean boz bat cerutic, erraten zuena: Au da nere Seme maitatua, ceintan artu baitut nere atseguina.

11

IV. CAPITULUA.

ORDUAN Jesus eramana izan cen Izpirituaz desertura, an debruaz tentatua izan zadien.

2. Eta barutu ondoan berroguei egunez eta berroguei gauez, azquenean gosetu cen.

3. Eta urbilduric aiu gana tentatzalea, erran cion: Baldin Yaungoicoain semea bazara, errazu arri ec ogui bilaca ditela.

4. Ceñec iñardetsi cion eta erran znen: Escribitua da: Ez oguiaz bacarric bici da guizona, bañu Yaungoicoain agotic ateratcen direu itz gucietaz.

5. Orduan artu zuen debruac. eta eraman znen iri saindura, eta paratu zuen templuain gañean.

6. Eta erran cion: Yaungoicoain semea baldin bazara, bota zaite emendic beiti, ceren escribitua da: Igorri cituela bere Ainguernac zure urbilera, eta artuco zaituzte beren escuetan, arri cembaiten contra beatz tapa ez zaiten.

7. Jesnsec errau cion: Escribitua da ere: Ez duzu tentatuco zure Yaungoico Yauna.

8. Berriz igan zuen debruac arras goraco mendi batera: eta eracutsi cition mnnduco erreinn guciac, eta equen gloria.

9. Eta erran cion: Oc gnciac emain dazquitzut, baldin auspescaturic adoratcen banauzu.

12

10. Orduan erran cion Jesusec: Goaye Satanas: ceren escribitua da: Zure Yaungoico Yauna adoratuco duzu, eta ura bacarric cerbitzatuco duzu.

11. Orduan debruac utci zuen: eta bereala Ainguernac etorri ciren, eta cerbitzatu zuten.

12. Eta Jesusec aditu zuelaric Juan preso cela, erretiratu cen Galileara.

13. Eta utciric Nazarethgo iria, gan cen Capharnaumen egotera, itsas gañeco iria, eta Zabulongo eta Nephtalimgo mugarrietan.

14. Cumplitua izan zadien Isaias Prophetac errau zuena:

15. Zabulongo lurra eta Nephtalimgo lurra, itsasoraco bidea, Jordanez bertec aldean, Gentilen Galilea.

16. Ilumbetan yarria zagon puebloa, icusi zuen argui andi bat; eta arguia sortu izan cen, erioain itzaleco lurrean zaudenen gañera.

17 Ordutic asi cen Jesus predicatcen eta erraten: Eguin zazue urriquimendua, ceren urbildua baita ceruetaco erreinua.

18. Eta Jesusec, Galileaco itsas bazterrean zabilalaric, icusi cituen bi anaya, Simon, Pedro deitcen dena, eta Andres ain anaya, sareac itsasora botatcen cituztela,(ceren arranzariac ciren.)

19. Eta erran cioten: Segui zazue nere guibeletic, eta eguinen zaituztet guizonen arranzariac.

13

20. Eta ec bereala sareac utciric, seguitu cioten.

21. Eta andic aldaratu eta icusi cituen bertce bi anaya, Santiago Zebedeoin semea, eta Juan ain anaya, barco batean beren aita Zebedeoiquin, saren compontcen ari cirela; eta deitu cituen.

22. Eta ec bereala, beren sarea eta beren aita utciric seguitu cioten.

23. Eta bazabilan Jesusec Galilea gucia, eracusten zuelaric equen Synagoguetan, eta predicatuz erreinuco Evangelioa, eta sendatuz eritasun eta oñace guciac.

24. Eta ain fama edatu cen Syria gucian, eta ecarri ciozten gaizqui pasatcen zuten guciac, asco erreceluz eta dolorez artuac cirenac, eta debrutuac, eta lunaticoac, eta perlaticoac; eta sendatu cituen.

25. Eta yendetce andi batec seguitu cion Galileatic, Decapolistic, eta Jerusalemdic, eta Judeatic, eta Jordanez bertce aldetic.

V. CAPITULUA.

ETA icusiric Jesusec yende ec guciac, igan cen mendi baten gañera, eta yarri ondoan, urbildu citzaizcon bere discipuloac.

2. Eta asiric mintzatcen, eracusten cituen, ciolaric:

14

3. Zori onecoac biotzez pobre direnac, cergatic equena da ceruco erreinua.

4. Zori onecoac biotz manso dunac, cergatic izain dire lurrain yabeac.

5. Zori onecoac nigar eguiten dutenac, cergatic izain dire consolatnac.

6. Zori onecoac yusticiain, edo gauza sainduen gosea eta egarria dutenac, cergatic equen deseyuac izain dire guciz beteac.

7. Zori onecoac misericordiosoac, cergatic yardetsico dute misericordia.

8. Zori onecoac biotz garbi dunac, cergatic icusico dute Yaungoicoa.

9. Zori onecoac baquezcoac, cergatic izain dire deituac Yaungoicoain umeac.

10. Zori onecoac yusticia edo gauza ona gatic perseguituac direnac, cergatic equena da ceruco erreinua.

11. Zori onecoac izain zate escarniatuac eta perseguitnac izaten zatenean, eta cer nai gaizqui zuen contra guezurrez erraten dutenean, oeregatic.

12. Alegra zaizte eta bozcaria, cergatic zuen sari andia izain baita ceruetan. Ceren guisa berean perseguitic cituzten zuen aiteineco Prophetac.

13. Zuec zate lurreco gatza: baño gatzac galtcen baldin badu bere gacitasuna ¿certaz gacitnco da? ez du gueyago deustaco balio,

15

baicic campora botatceco, eta guizonez osticatua izateco.

14. Zuec zate munduco arguia: mendi baten gañean paratua den iri bat ez daiteque gordetua izan.

15. Ez dute ere pizten argui bat gaiteirupean paratceco; baño candeleroain gañean, etchean diren guciac arguituac izan daitecin.

16. Guisa berean zuen arguiac arguitu bear du guizonen aitcinean, icus detzaten zuen obra onac, eta eman dezaten gluria zuen Aita ceruetan denari.

17. Ez zazuela uste Legueain edo Propheten deseguitera, etorri naicela: ez naiz etorri equen deseguitera, baño bai cumplimendu ematera.

18. Ceren eguiazqui erraten datzuet, ceruac eta lurrac iraunen duteraño, ez dela pasatuco Leguean, ez puntu bat eta ez tilde bat, gucia cumplitua izan gabe.

19. Artacotz, norc ere austen badu manamendu ttipi otaric bat, eta ola eracusten duenac guizonei, arras ttiquia deitua izain da ceruetaco erreinuan; baño norc ere eguiten badu, eta eracusten badu, ura deitua izain da andia ceruetaco erreinuan.

20. Ceren, erraten datzuet, zuen yusticia ez baldin bada Phariseoena eta Escribena baño andiagoa izaten, ez zate sartuco ceruetaco erreinuan.

16

21. Aditu duzue errana izan cela zarrei: Ez duzu ilen: Eta norc ere ilcen badu gueldituco da juiciora obligatua.

22. Baño nic erraten datzuet, nor ere aserretcen bada bere anayain contra arrozoñic gabe, obligatua izain da juiciora; eta bere anayai erraten dionac, Raca, obligatua izaiu da conciliora: eta erraten dionac, erguela, gueldituco da suain gehenuara obligatua.

23. Beraz, baldin bazoaci esqueintcera zure ofrenda aldarera, eta an oroitcen bazara zure anayac cerbait baduela zure contra:

24. Otz zazu an zure ofrenda aldareain aitcinean, eta zoaci lenic zure anayaiquin baqueteera; eta guero zato esqueintcera zure ofrenda.

25. Compon zaite bereala zure contrarioaiquin, aiquin bidean zauderaño: ez dadien guerta zure contrarioac zu entregatcea juezari, eta juezac alguacilari; eta garcelan sartua izan zaiten.

26. Eguiazqui erraten datzut ez zarela andic ateratuco, azquen corradua pagatu arteraño.

27. Aditu duzue errana izan dela zarrei: Ez duzu adulteratuco.

28 Baño nic erraten datzuet, norc ere beatcen badu emacume bati ura guticiatceco, eguiten du yadanic adulterioa aiquin bere biotcean.

29 Eta baldin zure escuñeco beguiac escan-

17

dalotaco cerbitzatcen bazaitu, atera zazu, eta bota zure ganic aparte; ceren obe da zuretaco zure alderdietaric bat galtcea, ecen ez zure gorputz gucia izan dadien ifernuco sura botatua.

30. Eta zure escuñeco escuac escandalotaco cerbitzatcen bazaitu, motz zazu, eta bota zazu zure ganic aparte; ceren obe da zuretaco zure alderdietaric bat galtcea, ecen ez zure gorputz gucia izan dadien ifernuco sura botatua.

31. Errana izan da ere oraño: Baldin norbaitec uzten badu bere andrea, eman diozala divorcioco carta.

32. Baño nic erraten datzuet, norc ere uzten badu bere andrea fornicacionea causa izan gabe, adultera bilacarazten duela; eta norc ere utcia den andrea artcen badu, egniten du adulterioa.

33. Aditu dnzue ere errana izan cela zarrei: Ez duzu zure yuramentua autsico, baño cumplitnco ditutzu Yaunaiquin zure yuramentuac.

34. Baño nic erraten datzuet, ez batere yuramenturic eguiteaz, ez eta ere ceruaz, ceren Yaungoicoain tronua da.

35. Ez eta ere lurraz, ceren ain oñetaco sostengua da: ez eta ere Jerusalemez, ceren Erregue andiain Iria baita.

36. Ez eta zure buruaz ere ez eguin yuramenturic, ceren ez dezaquezu ile bat bilacaraci ez churi eta ez belz.

37. Baño zuen mintzatcea izan bedi, bai, bai; ez, ez; ceren otaz gueyagocoa gaitcetic ateratcen da.

18

38. Aditu duzu errana izan dela: Beguia beguiaindaco eta ortza ortzaindaco.

39. Baño nic erraten datznet, ez contraric eguitea gaizqui eguiten datzuenei; baño baldin norbaitec yotcen bazaitu escuñeco matelean, esqueñi diozazu ere bertcea.

40. Eta norbaitec paratu nai badatzu pleitoa, eta quendu zure tunica, utz diozazu zure capa ere.

41. Eta baldin norbaitec borchatu nai bazaitu aiquin mila urrats cargaturic gatera, zoaci bertce bi mila gueyago.

42. Galde eguiten datzuuari, emayozu; eta prestamuz galde eguin nai duenari, ez guibeleco aldea itzul.

43. Aditu duzue errana izan dela: Maitatuco duzu zure lagun proginoa, eta iguinduco duzu zure etsaya.

44. Baño nic erraten datzuet, maita citzue znen etsayac; onguia egnin zazue iguintcen zaituztenei; eta otoitz eguin zazue calumniatcen eta perseguitcen zauztenendaco.

45. Zuen Aita ceruetan denain semeac zaitezten gatic: ceñec onen eta gaistoen gañera sortarazteu baitu iguzquia: eta yustuen eta becatarien gañera erorrarazten bere uria.

46. Ceren baldin ez baditutzue maite, zuec

19

maite zaituztenac baicic, ¿cer sari izain duzue? ez dute Publicanoec ere bardin eguiten?

47. Eta baldin ez baduzue besarcatcen zuen anayac baicic, ¿cer eguiten duzue bertcec baño gueyago? ez dute gauza bera eguiten Paganoec?

48. Izan zaizte beraz perfetac, zuen Aita celestiala perfeta den bezala.

VI. CAPITULUA.

CONTU eman zazue ez eguiteaz zuen limosna guizonen aitcinean, etaz icusiac izatea gatic; bertcenaz ez duzue sariric izain zuen Aita ceruetan denain ganic.

2. Eta beraz limosna eguiten duzuenean, ez zazuela trompeta yoaraci zure aitcinean, hipocritec eguiten duten bezala Synagoguetan eta carriquetan, guizonen ganic ooratuac izateco: Eguiazqui erraten datzuet, errecibitcen dutela beren saria.

3. Baño zuc zure limosna eguiten duzunean, ez dezala zure ezquerreco escuac yaquin cer eguiten duen escuñecoac.

4. Zure limosna izan dadien guericean eguina, eta zure Aita guericean icusten duenac premiatuco zaitu.

5. Eta otoitz eguiten duzuenean, ez zaiztela izan hypocritac bezala, ceren maite dute otoitza chutic eguitea Synagoguetan, eta

20

carrica esquinetan, guizonez icusiac izatea gatic. Eguiazqui erraten datzuet, errecibitu dute beren saria.

6. Baño zuc otoitz eguiten duzunean, sar zaite zure cuartoan, eta atea etsi ondoan: otoitz eguizu zure Aitari secretuan: eta zure Aita secretuan ere icusten duenac, emain datzu zure saria.

7. Eta otoitz eguiten duzuenean, ez zazuela solas alferric cerbitzatu Gentilec bezala. Ceren uste dute anitz mintzatuz obequi adituac izain direla.

8. Beraz ez zaiztela ec iduriac nai izan: ceren zuen Aitac badaqui cer bear duzuen zuen galdetu baño lenago.

9. Zuec beraz ula eguin bear duzue otoitz: Aita gurea, ceruetan zaudena, santifica bedi zure icena.

10. Betor gure gana zure erreinua; eguin bedi zure borondatea ceruan bezala lurrean ere.

11. Eman diezaguzu egun gueren eguneroco oguia.

12. Barca dietzagutzu guri gueren zorrac, guc zor gaituztenei barcatcen dieztegun bezala.

13. Eta ez gaitzatzula utci tentacioan erortcera, baicic libra gaitzatzu gaitcetic. Amen.

14. Ceren baldin barcatcen badiozue guizonei beren becatuac, zuen Aita celestialac ere barcatuco dazquitzue zuenac.

21

15. Baño baldin ez badiozue barcatcen guizonei, zuen Aitac ere ez dazquitzue barcatuco zuen becatuac.

16. Eta baruteen gatenean, ez zaiztela triste paratu hypocritac bezala. Ceren desfigurateen dituzte beren aurpeguiac, eracustera emateco guizonei baru direla. Eguiazqui erraten datzuet, errecibituco dutela beren saria.

17. Baño zuc baru eguiten duzunean, gantzu zazu zure burua, eta garbi zazu zure aurpegula.

18. Ez, eracustera emateco baru zaila guizonei, baño bacarric zure Aita guericean dagonari: eta zure Aita guericean icusten duenac, emain datzu saria.

19. Ez zazula nai izan bildu tesororic zuendaco lurrean, nor erdollac eta pipiec consumitcen baitituzte: eta non ladrouec lurpetic ateratceu eta ebasten baitituzte:

20. Baño bil citzue zuendaco tesoroac ceruan, non ez baitituzte consumitcen ez erdollac eta ez pipiec: eta non ladronec ez baitituzte lurpetic ateratceu, eta ez ere ebasten.

21. Ceren non ere baita zure tesoroa, an izain da zure biotza.

22. Zure gorputceco arguia da zure beguia. Baldin zure beguia garbia bada, zure gorputz gucia arguitua izain da.

23. Baño baldin zure beguia gaistoa bada, zure gorputz gucia izain da ilumbetsu. Beraz, baldin zure baitan den arguia ilumbea bada, ¿ceiñ andiac ez dire izain ilumbeac berac?

22

24. Niore ez detzaque cerbitzatu bi nagusi: ceren edo iguinduco du bat eta maitatuco du bertcea: edo bati sufrituco dio, eta bertcea despreciatuco du. Ez detzaquezue cerbitzatu Yaungoicoa eta aberastasuna.

25. Ortacotz erraten datzuet, ez zaiztela ibili afanatuac zuen biciaz, cer yain duzuen, ez eta zuen gorputcez, certaz veztituco zaten. ¿Ez da bicia yanaria baño gueyago, eta gorputza veztidoa baño gueyago?

26. Icus zatzue ceruco egaztinac ez baitute ereiten, ez biltcen, ez ere pilatcen granoetan; eta zuen Aita celestialac manteuitcen ditu. ¿Bada ez duzue zuec ec baño anitz gueyago balio?

27. ¿Eta nor da zuen artean eguiu al guciac eguinic ere gora dezaquenic bere talla beso bat gueyago?

28. ¿Eta cergatic zabilzate apuratuac veztidoain gatic? Icus zazue nola anditcen diren campoco loreac: ez dire lanean aitcen, ez dute iruten.

29. Segurqui erraten dut, Salomon bera ere, bere gloria guciain erdiau, ez cela otaric bat bezala estalia izan.

30. Beraz baldin Yaungoicoac veztitcen ola campoco belarra, gaur badena, eta biar labera izain dena botatua: ¿cembat obequiagu veztituco zaituzte zuec, fede gutico guizonac?

23

31. Ez zaiztela bada apuratu, diozuelaric: ¿ Cer yain dugu, edo cer edain dugu, edo cerequin veztituco gara ?

32. Ceren Gentilac dire gauza oquen ondoan ibiltcen direnac: eta zuen Aitac badaqui equen gucien bearra baduzuela.

33. Bila zazue beraz lenic Yaungoicoain erreinua, eta ain yusticia: eta gauza oc guciac izain zaizquitzue emanac ausarqui.

34. Eta guisa untan, ez zazuela cuidadoric iduqui biarco egunaz. Ceren biarco egunac, berac ecarrico du bere cuidadoa. Egun bacotchac asqui du bere nequea.

VII. CAPITULUA.

EZ dezazuela yuzcatu, ez zaizten yuzcatuac izan.

2. Ceren yuzcatuco duzuen juicioaz izain zate yuzcatuac: eta neurtuco duzueu negurri beraiquin, izain zate neurtuac.

3. ¿ Certaco bada icusten duzu lasto pizarra zure anayain beguian: eta ez duzu icusten zur petrala zure beguian ?

4. Edo, ¿ nola erraten diozu zure anayari: Utz nazazu, ateraco dut lasto pizarra zure beguitic, eta agueri delaric zur petral bat zurean ?

24

5. Hypocrita, atera zazu lenic zure beguico zur petrala, eta orduan icusico duzu lastoain ateratceco anayain beguitic.

6. Ez dezazuela eman chacurrei gauza saindurie, ez eta ere bota zuen perlac cherrien aitcinera: beldurrez ostica detzaten beren oñen azpian, eta itzultcen direlaric zuen contra, pusca zaizten.

7. Galde zazue, eta emain zaitzue: bila zazue, eta arrapatuco duzue: yo zazue eta edequico zaitzue.

8. Ceren galde eguiten duen guciac, errecibitcen du: eta bilatcen duenac, arrapatcen du: eta yotcen duenari, edequico zayo.

9. ¿ Edo nor izain da zuen artean guizona, bere semeari arri bat emain diona baldin oguia galde eguiten badio ?

10. ¿ Edo galdetcen baldin badio arrain bat, emain ote dio sugue bat ?

11. Beraz zuec gaistoac zatelaric, baldin badaquizue gauza onac ematen zuen semei: ¿ cembatez gueyago zuen Aita ceruetan denac, emain ditu ontasunac galde eguiten diotenei ?

12. Eta guisa berean, nai duzuen gucia guizonec zuequin eguitea, eguin zazue zuec ere equin: ceren au da Leguea eta Prophetac.

13. Sar zaizte ate estutic: ceren largoa da atea, eta zabala bidea fin gaistora eramaten duena, eta anitz dire artaric sartcen direnac.

14. ¡ Cein estua den atea, eta cein mearra

25

bicira eramaten duen bidea! eta gutiac dire, ura acertatcen dutenac.

15. Beguira zaizte Propheta falsoetaric, ceñac eldu baitire zuen gana ardien arropequin, eta barnean otso ebastaleac baitire.

16. Ezagutuco ditutzue beren fruituetaric. ¿ Biltcen ote da venturaz matsic elorrietaric, edo picoric cardoetaric ?

17. Ola beraz arbola onac ecartcen du fruitu ona : eta arbola gaistoac ecartcen du fruitu gaistoa.

18. Ez dezaque arbola onac ecar fruitu gaistoric : cz eta ere arbola gaistoac fruitu onic.

19. Fruitu ona ecartcen cz duen arbola gucia, moztua izain da, eta suan sartua.

20. Ola beraz, ezagutuco ditutzue beren fruituetaric.

21. Yauna, Yauna, erraten datatcn gucia cz da sartuco ceruetacu erreiuuan : baño nere Aita ceruetan denain borondatea eguiten duena, sartuco da ceruetaco erreinuan.

22. Anitcec errain datate egun artan : Yauna, Yauna, ¿ bada cz dugu prophetizatu zure icenean, eta zure icenean casatu guintuen demonioac, eta zure icenean eguin guintuen anitz milagro ?

23. Eta orduan errain diotet claroqui : Ez zaituztet beñere ezagutu : aparta zaizte nere ganic ematen zaretenac gaistaqueriari.

26

24. Beraz, norc ere aditcen baititu itz oc, eta cumplitcen, comparatua izain da peñain gañean bere etchea eguin zuen guizon yaquinsun bati.

25. Erori cen uria, eta etorri ciren uarrac, eta izan ciren aice andiac, eta yo zuten bortizqui etche ain contra, eta ez cen erori ; ceren peñain gañean cimentatua baitcen.

26. Eta nere itz oc aditcen dituena, eta cumplitcen dituena, legarrain gañean bere etchea eguin zuen guizon ero batequin asemejatua izain da :

27. Erori cen uria, eta etorri ciren uarrac, eta izan ciren aice andiac, eta yo zuten bortizqui etche ain contra, eta erori cen, eta izan cen icigarria ain erortcea.

28. Eta Jesusec acabatu cituelaric discurso cc, yendeac admiratu ciren ain dotrinaz.

29. Ceren eracusten baitcioten, antoridadea duenac bezala, eta ez equen Escribec eta Phariscoec bezala.

VIII. CAPITULUA.

ETA nola yautsi baitcen menditic, seguitu cioten yende anitcec.

2. Eta etorri citzayon leproso bat, eta adoratu zuen, erraten ciolaric : Yauna, zuc nai baldin baduzu, garbi nezaquezu.

27

3. Eta Jesusec edaturic escua, uquitu zuen, erraten ciolaric: Nai dut. Izan zaite garbitua. Eta bereala ain lepra izain cen garbitua.

4. Eta erran cion Jesusec: Contu emazu iñori erratetic: baño zoaci, aguer zaite Sacerdoteari, eta esquein zazu Moisesec manatu zuen ofrenda, lecucotasunaindaco cerbitza daquioten.

5. Eta sartu cenean Jesus Caphernaumen, etorri citzayon Centurion bat, otoitzten zuelaric,

6. Eta ciolaric: Yauna, nere cerbitzaria guatcean dago etchean perlesiac artua, eta bortizqui sufritcen du.

7. Eta Jesusec erran cion: Gain naiz, eta sendatuco dut.

8. Eta iñardetsiric Centurionac, erran cion: Ez dut mereci nere etchean sar zaiten: baño mana zazu zure itzaiquin, eta nere cerbitzaria izain da sendatua.

9. Bada ni ere naiz guizon bat bertce bati sometitua, nere menean soldaduac ditudana, eta arraten diot bati: Zoaci, eta gaten da; eta bertceari: Zato, eta etortcen da; eta nere cerbitzariari: Eguin zazu au, eta eguiten du.

10. Au aditu zuenean Jesusec, admiratu cen, eta erran cioten seguitcen ciotenei: Eguiazqui erraten datzuet, ez dudala arrapatu Israelen orren fede andiric.

11. Eta erraten datzuet, etorrico direla anitz iguzquia ateratcen, eta sartcen den

28

alderdietaric, eta yarrico direla Abraham, Isaac, eta Jacobequin ceruetaco erreinuan.

12. Baño erreinuco umeac izain dire botatuac campoco ilumbetara: an izain dire nigarrac eta ortz carrascac.

13. Eta erran cion Jesusec Centurionari: Zoaci, eta eguin daquizula sinetsi duzun bezala. Eta ordu berean cerbitzaria izan cen sendatua.

14. Eta allegaturic Jesus Pedroin etchera, icusi zuen ain amaiarreba guatcean zagola, eta sucarraiquin.

15. Eta uquitu cion escua, eta sucarrac utci zuen; eta yeiqui cen, eta cerbitzatu cituen.

16. Eta arratsa etorri celaric, ecarri ciozten debrutu anitz: eta casatu zazten bere itzaiquin izpiritu gaistoac: eta sendatu cituen eri guciac.

17. Cumplitua izan zadien Isaias Prophetaz errana izan cena, ceñec baitcion: Berac artu cituen gure eritasunac, eta cargatu cen gure oñacequin.

18. Bada, nola Jesusec icusten baitzuen yende anitz bere inguruan, manatu zuen pasatceaz urez bertce aldera.

19. Eta Escriba batec, urbilduric ain gana, erran cion: Nagusia, seguituco zaitut nora nai gan zaiten.

20. Eta Jesusec erraten dio: Acheriec badituzte zuloac: eta ceruco egaztinec cañac: baño guizonain Semeac ez du non pausatu burua.

29

21. Eta bere discipuloetaric batec erran cion: Yauna, utz nazazu lenic gan nadien nere aitain enterratcera.

22. Baño Jesusec erraten dio: Segui nazazu, eta utz zazu ilec enterra detzatela beren ilac.

23. Eta sarturic bera barco batean, bere discipuloec seguitu cioten.

24. Eta goratu cen bereala tempestade andi bat itsasoan, ainbertcetaraño non oladec estaltcen baitzuten barcoa; baño ura lo zagon.

25. Eta urbildu ciren ain gana bere discipuloac, eta iratzarri zuten, erraten ciotelaric: Yauna, salva gaitzatzu, galtcera goaci.

26. Eta Jesus erraten diote: ¿Ceren beldurra duzue fede gutico guizonac? Eta yeiquiric bertan, manatu zuen aicei, eta itsasoari, eta seguitu zuen eztitasun andi batec.

27. Eta guizon ec admiratu ciren, eta erraten zuten ¿Nor da aicec eta itsasoac obeditcen dnten au?

28. Eta pasatu celaric Jesus urez bertce aldera Gerasenoen lurrera, bi debrutu ateraric sepulturetaric, etorri citzaizcon aitcinera, alaco fiertasunean, non ez baitcen iñor atrevitcen bide artaric pasatcera.

29. Eta asi ciren bereala erraten oyuca: ¿Cer eguiteco dugu guc zurequin Jesus Yauugoicain semea? Etorri zara unara gure atormentatcera denbora baño lenagu?

30

30. Eta etaric asqui urbil bacen cherri tropa bat bazcan zabiltzanac.

31. Eta demonioec otoitzten zuten, erraten ciotelaric: Baldin casatcen bagaituzu emendic igor gaitzatzu cherri tropa ortara.

32. Eta erran cioten: Zoazte, eta ec ateratu ciren, eta gan ciren cherrietara, eta ordn berean cherri tropa arc guciac lasterrari eman cion, eta arcadi batetic botatu cen itsasora, eta il ciren uretan.

33. Eta cherri zañec igues eguin zuten: eta irira etorri cirenean, contatu zuten gucia, eta debrutuei guertatu cena.

34. Eta atera cen bereala iri gucia Jesusen bila, eta icusi zutenean, otoitztu zuten equen eremutic ateratcco.

IX. CAPITULUA.

ETA sarturic barco batean, pasatu cen berriz urez bertce aldera, eta gan cen bere irira.

2. Eta an presentatu cioten perlatico bat guatce batean etzana. Eta Jesusec, icusiric equen fedea, errau cion perlaticoari: Nere semea,izan zazu confianza, zure becatuac barcatuac zaizquitzu.

3. Eta bereala Escribetaric cembaitec errau zutcu beren baitan: Guizon unec blasfematcen du.

31

4. Eta nola Jesusec icusten baitzuen equen gogoco berria, erran zuen: ¿Certaco gaitzqui pensatcen duzue zuen biotcetan?

5. Cer da errazago, erratea: Barcatuac zaizquitzu zure becatuac; edo erratea: Yeiqui zaite eta ibili.

6. Bada yaquin dezazuen guizonain Semeac baduela podorea lurrain gañean becatuen barcatceco, erran cion orduan perlaticoari: Yeiqui zaite, ar zazu zure guatcea, eta zoaci zure etchera.

7. Eta yeiqui cen, eta gan cen bere etchera.

8. Eta ori icusi zutenean yendec, beldurtu ciren, eta alabatu zuten Yaungoicoa, alaco podoreac ceren eman cituen guizonei.

9. Eta abiaturic Jesus andic, icusi zuen guizon bat Matheo deitcen cena, cobranzaco alquian yarria, eta erran cion: Segui nazazu. Eta yeiquirie, seguitu cion.

10. Eta guertatu cen, yarria zagolaric Jesus mayan ain etchean, etorteera publicano eta becatari anitz, ceñac yarri baitciren bazcaltcen aiquin eta bere discipuloequin.

11. Eta Phariscoec, ori icusiric, erraten cioten ain discipuloei: ¿Certaco zuen Nagusiac yaten du pnblicano eta becatariequin?

12. Eta Jesusec adituric ori, erran zuen: Osasunecoec ez dute Medicuric bear, baicic eriec.

13. Zoazte bada, eta yaquin zazue cer erran

32

nai duen gauza onec: Misericordia nai dut, eta ez sacrificioa: ceren ez naiz etorri yustuen deitcera, baicic becatarien.

14. Orduan etorri ciren ain gana Juanen discipuloac, eta eran cioten: ¿Cergatic guc eta Phariscoec baruteen dugu anitz aldiz, eta zure discipuloc ez dute barutcen?

15. Eta Jesusec erran cioten: ¿Egon daitzque venturaz triste senarrain umeac, ura oquen compañian daueraño? Baño etorrico dire egunac quendua izain zayotena, eta orduan barutuco dute.

16. Eta iñore ez du ematen oyal lodiaz petatchua veztido zarrean: ceren eraman liozaque veztidoari artcen duen gucia, eta urradura andiago eguin liteeque.

17. Ez dute ere ematen ardo berria zagui zarretan. Bertcenaz lertuco dire zaguiac, eta ichurico ardoa, eta galduco zaguiac. Baño ematen dute ardo berria zagui berrietan, eta ola bat eta bertcea conserbatcen dire.

18. Gauza oquen erraten ari citzayotelaric, etorri citzayon principe bat, eta adoratu zuen ciolaric: Yauna, nere alaba orai berean il da: baño zato, pausa zazu escua ain gañean, eta bicico da.

19. Eta Jesusec, yeiquiric, seguitu cion bere discipuloequin.

20. Eta emacume bat amabi urte artan eri zagona flujoaiquin, eta urbilduric guibeletic, uquitu zuen ain veztidoain bazterra.

33

21. Ceren erraten zuen bere barnean: Baldin uquitcen banu bacarric ain veztidoa senda nindaque.

22. Eta Jesusec, itzuliric eta beaturic erran cion: Izan zazu confianza, nere alaba, zure fedeac sendatu zaitu. Eta ordu beretic sendatua gueldiru cen emacume ura.

23. Eta etorri cenean Jesus principe ain etchera, eta icusi cituenean flauta yotzaleac, eta yende multzu bat arraotsa eguiten zutela, erran zuen:

24. Erretira zaizte, bada nescatocoa ez da ila, baño lo dago. Eta artaz burlatcen ciren.

25. Eta campora emana izan cenean yendea, sartu cen: eta artu zuen escutic. Eta nescatocoa yeiqui cen.

26. Eta berri ura curritu cen bazter guciетau.

27. Eta aldaraturic Jesus toqui artaric, seguitn cioten bi itsuec oyuca, eta erraten zutelaric: Daviden Semea urrical zaite gutaz.

28. Eta allegatu cenean etchera, itsuec etorri ciren ain gana. Eta erraten diote Jesusec: ¿Uste duzue eguin al dezaquedan au zuei? Ec erran zuten: Bai Yauna.

29. Orduan uquitu cituen equen beguiac, erraten zuelaric: Zueu fedeain arabera eguina izan daquizuela.

30. Eta equen beguiac edequiac izan ciren:

34

eta Jesusec amenazatu cituen, errateu zuelaric: Guardia emazue iñorc yaquin ez dezan.

31. Baño ec andic atera cirenean, publicatu zuten bazter etan gucietan.

32. Eta ec ateratu ondoan, bereala presentatu cioten guizon mutu bat debruac artua.

33. Eta demonioa casatu ondoan, mintzatu cen mutua, eta yendeac admiratuac erraten zuten: Ez da egnndaño olacoric icusi Israelen.

34. Baño Phariseoec erraten zuten: Casatcen ditu demonioac demonioen principen virtutez.

35. Eta bazabilan Jesus iri eta erri gucietan barna, eracusten zuelaric equen Synagoguetan, eta predicatcen zuelaric erreinuco Evangelioa, eta sendatuz oñace guciac, eta eritasun guciac.

36. Eta icusi cituelaric yende ec, urricaldu cen etaz: ceren necatuac eta errebelatuac ciren ardi arzain gabeac bezala.

37. Orduan erran zuen bere discipuloei: Citua eguiazqui andia da, baño languile guti.

38. Otoitztu zazue beraz cituain Nagusia igor detzala languileac bere citura.

X. CAPITULUA.

ETA bilaraciric bere amabi discipuloac, eman cioten podorea izpiritu guistoac casatceco, eta oñace, eta eritasun gucien sendatceco.

35

2. Eta amabi Apostoluen icenac oc dire. Lembicicoa: Simon, Pedro deitua dena, eta Andres bere anaya.

3. Santiago Zebedeoin semea, eta Juan ain anaya: Phelippe eta Bartholome: Thomas eta Matheo publicanoa: Santiago Alpheoin semea, eta Thaddeo.

4. Simon Chananco eta Judas Iscariotes, bera entregatu zuen ura.

5. Oc amabiac bidali cituen Jesusec, manatcen ciotelaric, eta erraten zuelaric: Ez zaiztela gan Gentilen aldetara, ez ere sartu Samaritanoen irietan:

6. Baño lenago zoazte Israelgo etcheco ardi galdu cirenetara.

7. Zoazte, eta predica zazue, erraten duzuelaric: Urbildua dela ceruetaco erreinua.

8. Senda citzue eriac, piztzaraz citzue ilac, garbi zatzue leprosoac, casa citzue demonioac: graciaz errecibitu cinuten, eman zazue graciaz.

9. Ez zazuela izan ez urreric ez cilarric, ez diruric zuen fachetan.

10. Ez alforjaric bideco, ez bi tunica, ez oñetacoric, ez maquilic: ceren languileac merecí du bere yatecoa.

11. Eta edoceiñ iri edo errietan sar zaizten, galde eguin zazue nor den an merecí duena: eta egon zaizte an andic atera arteraño.

12. Eta sarteen zafenean etche batean, saluda zazue, errancz: Izan bedi baquea etche untan.

36

13. Eta baldin etche arc mereci badu, zuen baquea etorrico da ain gañera: baño baldin ez badu mereci, zuen baquea itzulico da zuen gana.

14. Eta noiz ere ez baitzaituzte norbaitec errecibitcen, ez aditcen zuen itzac etche batetic, edo iri batetic ateratcean, iñarrots zazue zuen onetaco errautsa.

15. Erraten datzuet eguiazqui: Sodomaco eta Gomorrhaco lurra obequi tratatua izain dela iri ura baño juicioco egunean.

16. Ieus zazue bidaltcen zaiteztedala ardiac otsoen artera bezala. Izan zaizte beraz prudente sugueac bezala, eta simple usoac bezala.

17. Eta guarda zaizte guizonetaric, ceren eramanaracico zauzte beren Audiencietara, eta azotatuco beren Synagoguetan.

18. Eta izain zate eramanac Gobernadoren eta Erreguen aitcinera nere gatic, atestiguatceco equen eta Gentilen aitcinean.

19. Eta eramanac izaten zatenean, ez zaiztela pensatcen yarri nola edo cer bear duzuen mintzatu: ceren ordu berean emana izain zaitzne cer bear duzuen erran.

20. Ceren ez zate zuec mintzatzen zatenac, bañan zuen Aitain Izpiritna zuen baitan mintzo dena.

21. Eta anayac entregatuco du eriotcera bere anaya, eta aitac bere semea: eta goratuco dire umeac gurasoen contra, eta ilaracico dituzte.

37

22. Eta guciez iguinduac izain zate nere icena gatic: bañan acabantzaraño irauten duena, ura izain da salbatua.

23. Eta pertseguitcen zauztenean iri batean, igues eguin zazue bertce batera. Eguiazqui erraten datzuet, ez ditutzuela acabatuco Israelgo iri guciac guizonain Semea etorri arteraño.

24. Discipuloa ez da bere Maistrua baño gueyago, ez eta mutila ere bere Nagusia baño gueyago.

25. Asqui du discipuloac izatea bere Maistrua bezala; eta mutilac bere Nagusia bezala. Baldin deitu bazuten Beelzebub aita familiacoa: ¿ cembatez gueyago ain etcheco mutilac ?

26. Ez zazuela beraz equen beldurric izan: ceren ez da deus gorderic aguertuco ez denic; ez eta secreturic yaquitera allegatuco ez denic.

27. Ilumbetan erraten datzuedana, errazue arguitan; eta bearrira aditcen duzuena, predica zazue tellatuen gañean.

28. Eta ez beldurric izan gorputza ilteen dutenendaco, eta arima ilaraz ez dezaquetenendaco; lenago beldur izan zaizte arima eta gorputza ifernura bota dezaquenaindaco.

29. ¿ Ez ote dire venturaz saltcen bi chori ttiqui bi marabeditan ? eta bizquitartean ez da etaric bat erorico lurrera zuen Aitac nai gabe.

38

30. Zuen buruco ileac ere, dire denac contatuac.

31. Ez beraz izan beldurric: ceren anitz chori baño obeac zarete zuec.

32. Norc ere declaratcen banau guizonen aitcinean, declaratuco dut nic ere nere Aita ceruetan denain aitcinean.

33. Eta norc ere ucatcen banau guizonen aitcinean, ucatuco dut nic ere nere Aita ceruetan denain aitcinean.

34. Ez zazuela uste etorri nitcela baqueain ecartcera lurrera; ez nitcen etorri baqueain ecartcera, bañan bai ezpata.

35. Ceren etorri nitcen guizona bere aitaquin, eta alaba bere amaiquin, eta erreña bere amaiarrebaiquin macurtcera.

36. Eta guizonain etsayac, bere etchecoac.

37. Norc ere maite baitu bere aita edo bere ama ni baño gueyago, ez nau ni mereci. Eta norc ere maite baitu bere semea edo bere alaba ni baño gueyago, ez nau ni mereci.

38. Eta norc ere ez badu artcen bere gurutcea eta niri segnitcen, ez nau ni mereci.

39. Norc ere causten badu bere bicia, galduco du: eta norc ere galtcen badu bere bicia nere gatic, caustuco du.

40. Zuec errecibitcen zauztenac, errecibitcen nau ni: eta ni errecibitcen nauenac, errecibitcen du ni igorri nauena.

39

41. Propheta bat errecibiteen duenac Propheta icenean, Propheta saria errecibituco du: eta yustu bat errecibiteen duenac yustu icenean, yustu saria errecibituco du.

42. Eta nore ere ematen badu baso bat ur otz bacarric edatera ttiqui otaric bati nere discipulo icenean: eguiazqui erraten datzuet, ez duela galduco bere saria.

XI. CAPITULUA.

ETA Jesusec acabatu zuenean instrucione oc ematetic bere amabi discipuloei, andic pasatu cen equen irietan eracustera eta predicatcera.

2. Eta nola Juanec garteelan zagolaric aditu baiteituen Christoin obrac, bidali cituen bere discipuloetaric bida,

3. Eta erran cioten: ¿Zu zara etorri bear dena, edo bear dugu esperatu bertce bat?

4. Eta Jesusec iñardestean erran cioten: Zoazte, eta conta diozue Juani icusi eta aditu duzuena.

5. Itsuec icusten dute, mainguac badabiltza, leprosoac garbituac dire, soorrec aditeen, ilac pizten, eta Evangelioa anunciatua da pobrei.

6. Eta zori onecoa da nitaz escandalizatuco ez dena.

40

7. Eta ec gan cirenean bereala, Jesus asi cen Juanez mintzatcen yendei; ¿Ceren icustera atera zate desertura? ¿cana bat aiceaz iguitua?

8. ¿Bañan ceren icustera atera zate? ¿guizon bat arropa delicatuz veztitua? Cinez, arropa delicatuac veztitcen dituztenac erreguen etchetan dire:

9. ¿Beraz ceren icustera atera zate? ¿Propheta baten? Cinezqui erraten datzuet, eta oraño Propheta baño gueyago dena.

10. Ceren au da ceintaz escribitua baita: Una, bidaltcen dut nere Aingueruа zure aitcinera, ceñac apainduco baitu zure bidea zure aitcineau.

11. Eguiazqui erraten datzuet, emacumetaric sortu direnen artean ez dela atera Juan Bautista baño andiagoric, bizquitarteau, ceruetaco erreinuan den ttiquiena, ura baño andiago da.

12. Eta Juan Bautistain demboratic orai arteraño, ceruetaco erreinua bortchatua da, eta indar eguiten dnenac, eramaten du.

13. Ceren Propheta guciec eta Legueac Juanen dembora arteraño prophetizatu dute.

14. Eta nai baldin baduzue errecibitu, nri bera da etorri bearra den Elias ura.

15. Bearriac dituenac aditceco, aditu beza.

16. ¿Baño noin itea duela erranen dut generacione onec? Iduri du plazan yarriac dauden muticoei, eta oyuca beren iduriei,

41

17. Erraten dute: Cantatu dugu, eta ez zate dantzatu: aire tristeac cantatu ditugu, eta ez duzue nigar eguin.

18. Ceren Juan etorri cen ez zuelaric ez yaten, ez edaten, eta erraten dute: Demonioa du.

19. Guizonain Semea etorri cen, yaten eta edaten duena, eta erraten dute: Una guizon bat golosoa, eta ardo edalea, publicanoen eta becatarien adisquidea. Bañan yaquitatea izan da ain umez justificatua.

20. Orduan asi cen erreportchu eguiten auitz milagro eguin zuen iriei ez cirela urriquitn.

21. ¡Zori gaitz zuri Corozaiu! ¡Zori gaitz zuri Bethsaida! ceren zuen artean eguinac izan diren milagroac, izan balire Tyron eta Sydonen eguinac, aspaldi du urriquituco cirela cilicioan eta autsean.

22. Ain gatic erraten datzuet; zuendaco bañó tratu eztiagoa izaiu da Tyro eta Sydonendaco juicinco egunean.

23. ¿Eta zu Capharnaum, goratuco zara venturaz cerurañó? Ifernurañó yautsico zara. Ceren zure artean eguinac izan diren milagroac, izau balire eguinac Sodoman, venturaz iraunen zuten orañó.

24. Ortaracotz erraten datzuet, Sodomacoec izain dutela zuc bañó tratu eztiagoa juicioco egunean.

42

25. Dembora artan itza arturic Jesusec, erran zuen: Alabateen zaitut, Aita, ceruco eta lurreco Yauna, gauza oc gorde cintuelacotz yaquintsunei eta entendituei, eta aguertu aur ttiquiei.

26. Ala da, Aita, ala izan delacotz zure naiqueria.

27. Nere Aitac paratu cituen nere escutan gauza guciac. Eta iñore ez du ezagutcen Semea Aitac baicic; iñore ere ez du ezagutcen Aita Semeac baicic, eta arc, ceñi Semeac ezaguraci naico baitio.

28. Zatozte nere gana necatuac eta cargatuac zateuac, eta nic lagunduco zauztet.

29. Eraman zazue zuen gañean nere uztarria, eta icas zazue nere ganic cein manso eta umila naicen biotcez: eta caustuco duzue descansoa zuen arimendaco.

30. Ceren nere uztarria eztia da, eta nere carga arina.

XII. CAPITULUA.

DEMBORA artan bazabilan Jesus Larumbat batez ogui batzuetan: eta ain discipuloac, gose izanez, asi ciren ogui buru picatcen, eta etaric yaten.

2. Eta Phariseoec, icusiric ori, erran cioten: Orra, zure discipuloec eguiten dute Larumbatean cilegui ez dena eguitea.

43

3. Baño arc erran cioten: ¿Ez duzue leitu cer eguin zuen Davidec, arc eta arequin cirenac gosetu izan ciren aldi batez?

4. ¿Nola sartu cen Yaungoicoain etchean, eta yan cituen proposicioneco oguiac, ceñen yatea ez baitzayon cilegui, ez eta arequin cirenei, baño bacarric Sacerdotei?

5. ¿Edo ez duzue leitu Leguean Sacerdotec Larumbatean austen dutela templuan Larumbata, eta guelditcen direla becaturic gabe?

6. Bada erraten datzuet, emen dela templua baño andiago dena.

7. Eta baldin bacinaquizue cer den: Misericordia nai dut, eta ez sacrificioa: beñere ez cintuzquete condenatuco inocenteac.

8. Ceren guizonain Semea Larumbatain ere yauna da.

9. Eta andic aldaraturic, etorri cen equen Synagogara.

10. Eta an caustu zuen guizon bat escu bat iñartua zuena, eta acusatcea gatic, galde eguin cioten, erraten zutelaric: ¿Cilegui ote cen Larumbatetan sendatcea?

11. Eta arc erran cioten: ¿Nor izain da zuen artean, baldin badu ardi bat, eta ura erortcen bada zulo batera Larumbatean, artuco eta ateraco ez duena?

12. ¿Bada, cembat ez du guizon batec ardi batec baño gueyago balio? Beraz cilegui da Larumbatetan onguia eguitea.

44

13. Orduan erran cion guizonari: Eda zazu zure escua. Eta arc edatu zuen, eta bertcea becen ongui guelditu citzayon.

14. Bañan ala ere Phariseoac andic atera eta consultatu zuten beren artean, nola ilaracico zuten.

15. Eta Jesusec ezaguturic, erretiratu cen lecu artaric: eta anitz yende gan cen ain guibeletic, eta denac sendatu cituen.

16. Eta manatu cioten ez cezatela ura descubritu,

17. Cumplitua izan zadien Isaias Prophetac erran zuena, ceñec baitio:

18. Una nere cerbitzari autatu dudana, nere ongui maitatua, ceñen baitan agradatu baitcen nere arima. Unen gañean paratuco dut nere Izpiritua, eta adiaracico du yusticia yendei.

19. Eta ez du iñardetsico, ez du oyu eguinen, ez ere adituco ain voza iñore placetan.

20. Ez du autsia den cana cheatuco, ez eta ere equea botatcen duen metcha itzalico, yusticia triunfaraci arteraño.

21. Eta yendec esperatuco dute ain icenean.

22. Orduan presentatu cioten debruztatu itsu eta mutu bat, eta sendatu zuen, alaco moduan non mintzatu eta ieusi baitzuen.

23. Eta arrituac guelditcen ciren yende guciac, eta erraten zuten: ¿Au ote da venturaz Daviden Semea?

45

24. Bañan Phariseoec ori aditu eta erraten zuten: Unec demonioac ez ditu casatcen Beelzebub demonioen principeain virtutez baicic.

25. Eta Jesusec yaquinic equen pensamentuac, erran cioten: Bere contra macurtua den erreinua destruitua izain da: eta bere contra macurtua den iri edo etche guciac ez du iraunen.

26. Eta baldin Satanasec ematen badu campora Satanas, bere contra macurtua da: ¿ beraz nola iraunen du ain erreinuac ?

27. Eta baldin casatcen baditut demonioac Beelzebuten virtutez, ¿ noin virtutez casatcen dituzte zucu umec ? Ain gatic izain dire berac zuen juezac.

28. Bañan baldin nic casatcen baditut demonioac Yaungoicoain Izpirituaz, segurqui zuen gana allegatuco da Yaungoicoain erreinua.

29. ¿ Edo nola sar daiteque norbait guizon azcar baten etchean, eta arrobatu ain gauzac, ez badu lenic guizon azcar ura lotu ? eta orduan arrobatuco du ain etchea.

30. Nerequin ez dena, nere contra da: eta nerequin biltcen ez duenac, barratcen du.

31. Ortaracotz erraten datzuet: Becatu eta blasfemia guciac barcatuac izain dire guizonei, bañan Izpirituco blasfemia ez da barcatua izain.

32. Eta norbait mintzatcen bada guizonain Semeain contra, barcatua izain zayo: baño

46

Izpiritu Sainduain contra mintzatcen denac, ez du barcamendurie izain, ez munde untan, ez datorrenean.

33. Edo eguin zazue arbola ona, eta ain fruitua ona: edo eguin zazue arbola gaistoa, eta ain fruitua gaistoa: ceren arbola fruitutic ezagutua da.

34. Vibora casta, ¿ nola erran dezaquetzue gauza onac, gaistoac zareteuean ? ceren biotceco abundanciatic mintzo da agoa.

35. Guizon onac tesoro onetic ateratcen ditu gauza onac: bañan guizon gaistoac tesoro gaistotic aterateen ditu gauza gaistoac.

36. Eta erraten datzuet, guizonec, erran dituzqueten solas alfer guciez, emain dutela contu juicioco egunean.

37. Ceren zure itcez izain zara justificatua, eta zure itcez izain zara condenatua.

38. Orduan Escriba eta Phariseotaric cenbaitec iñardetsi cioten, erraten zutelaric: Nagusia, nai dugu icusi zutazco señalea.

39. Eta iñardetsi cioten, erraten zuelaric: Generacione gaisto eta adulteratzaleac galdetcen du señalea; baño ez zayo emana izain señaleric, Jonas Prophetaina berteeric.

40. Ceren nola Jonas egon baitcen iru egun eta iru gau baleain sabelean; guisa berean guizonain Semea egoin da iru egun eta iru gau lurrain barnean.

41. Ninivitac goratuco dire juicioco egunean

47

generacione unen contra, eta condenatuco dute: ceren eguin baitzuten urriquimendua Jonasen predicacioneaz. Eta una lecu untan bada Jonas baño gueyago.

42. Austroco Erreguiña goratuco da juicioco egunean generacione unen contra, eta condenatuco du; ceren lurrain azquen finetic etorri cen Salomonen yaquitatea aditcera, eta una lecu untan, Salomon baño gueyago.

43. Izpiritu gaistoa atera denean guizon baten ganic, badabila lecu idorretan pausa bilatcen, eta ez du arrapatceu.

44. Orduan erraten du: Itznlicn naiz nere etchera, ceintaric atera bai naiz. Eta itzuli ondoan arrapatcen du utsa, garbitua eta adornatua.

45. Orduan badoaye eta arteen ditu bertce zazpi izpiritu bera baño gaistoagoac, eta sarteen dire barnera, eta an egoten dire: eta guizon ain azqueneco condicionea lembicicoa baño gaistoagna da. Gauza bera guertatuco zayo generacione gaisto uni.

46. Mintzo celaric oraño yendei, una bere ama eta anayac campoco aldean ciren, galde eguiten zutela ura mintzatcea.

47. Eta erran cion batec: Orra zure ama eta zure anayac campoco aldean dire, eta zure bila dabiltza.

48. Eta iñardetsiric ori mintzatcen cenari, erran cion: ¿Nor da nere ama, eta nor dire nere anayac?

48

49. Eta edaturic escua bere discipuluen aldera, erran znen: nna nere ama, eta nere anayac.

50. Ceren nore ere eguinen badu nere Aita ceruetan denain borondatea, ura da nere anaya, nere arreba, eta nere ama.

XIII. CAPITULUA.

EGUN artan berean Jesus etchetic ateraric, yarri cen itsasoain bazterrean.

2. Eta urbildu cen ain gana yendetce andi bat; non, sartnric barco batean, an yarri cen; eta yende gucia zagon zutic itsas bazterrean.

3. Eta erran cioten gauza anitz parabolaz, ciolaric: Una bein batean aci ereile bat atera cen ereitera.

4. Eta ereiten ari celaric, cembait aci erori ciren bideain ondoan, eta etorri ciren aireco egaztinac, eta denac yan cituzten.

5. Bertce cembait erori ciren cascallu lecura, non ez baitcen lur guti baicic: eta sortu ciren bereala, ceren ez baitzuten lur guicena.

6. Baño iguzqnia atera cenean, erre ciren: eta iñartu ciren, ceren ez baitzuten zañic.

7. Eta bertce cembait erori ciren elorrien artera: eta goratu ciren elorriac, eta ito cituzten.

8. Eta bertce cembait erori ciren lur onera,

49

eta ecarteen zuten fruitu: batec egun, berteeac iruetan oguei, eta berteeac oguei eta amar.

9. Bearriac dituena aditceco, adi beza.

10. Eta urbilduric discipuloac, erran cioten: ¿ Certaco mintzatcen zaizcote parabolaz ?

11. Iñardetsi cioten eta erran zuen: Ceren zuei emana baizaitzue eeruetaco erreinuco mysterioac yaquitea: bañan oriei ez zayotc emana.

12. Ceren duenari, emana izain da, eta izain du gueyago: baño ez duenari duena ere quendua izain zayo.

13. Ortaracotz mintzatcen natzaizcote parabolaz: ceren icustean, ez dute icusten; eta aditcean ez dute aditcen, ez ere entenditcen.

14. Eta etan cumplitcen da Isaiasen prophccia, ceñac baitio: Adituco duzue znen bearriez, eta ez duzue entendituco; eta beatuz icusico duzue, eta ez duzue icusico.

15. Ceren pueblo unen biotza loditu da, eta beren bearriez aditu dute pisuqui, eta beguiac etsi dituzte: ez dezaten icus beguiez, eta ez dezaten aditu bearriez, eta ez dezaten entenditu biotcez, eta ez daiten converti, eta ez detzadau senda.

16. Baño zori oneeoac zuen beguiac, ceren icusten dute; eta zuen bearriac, ceren aditcen dute.

17. Ceren eguiazqui erraten datzuet, anitz Propheta eta yustuec deseatu zuten icustea

50

zuec icusten duzuena, eta ez zuten icusi; eta aditcea zuec aditcen duzuena, eta ez zuten aditu.

18. Zuec beraz adi zazue aci ereileain parabola.

19. Aditcen duenac erreinuco itza eta ez duenac entenditcen, etortcen da gaistoa, eta artcen du ain biotcean erein cena: au da acia bidcain aldean ereina izain cena.

20. Eta cascallu lecuan ereina izan cen acia, itza aditcen duena, eta ordu berean bozcarioaiquin errecibitcen duena.

21. Baño bere baitan ez du zañic, ain gatic iraupen guticoa da. Eta allegatcen zayonean nai gabea eta persecucionea itzain gatic, bereala escandalizatcen da.

22. Eta elorrien artean ereina izan cen acia, au da itza aditcen duena; bañan mundu untaco cuidadoec eta aberatstasunen enganoac itotcen dute itza, eta fruitu gabe guelditcen da.

23. Eta lur onean ereina izan cen acia, au da aditcen duena itza eta entenditcen duena, eta fruitu ematen duena: eta batec ematen du egun, eta berteeac iruetan oguei, eta berteeac oguei eta amar.

24. Proponitu cioten bertee parabola bat, erraten zuelaric: Ceruetaco erreinuac iduri du aci ona bere landan erein duen guizona.

25. Eta guizonac lo zauden demboran, etorri cen ain etsaya, eta erein zuen iraca oguiain erdian, eta gan cen.

51

26. Eta aciac pusatu zuenean, eta ecarri fruitua, aguertu cen orduan iraca ere.

27 Eta aita familiacoain mntilac etorriric, erran cioteu : ¿ Yauna, ez cinuen venturaz aci ona erein zure landan ? ¿ beraz nondic eldu da iraca ?

28. Eta erran cioten : Guizon etsai batec eguin du ori. Eta erran cioten mutilee : ¿ Nai duzu goaciu eta bil dezagun ?

29. Eta iñardetsi cioten : Ez, ez dadien guerta iraca artcean, ateratcera ere aiquin batean oguia.

30. Utz zazue anditcera bat eta berteca biltceco demboraño, eta biltceco demboran errain diotet picatzalei : Bil zazue lenic iraca, eta lot zazue, multzuca erreteeco ; baña oguia bil zazue uere granerora.

31. Bertee parabola bat proponitu cioten, ciolaric : Ceruetaco erreinuac iduri du mostaza acia guizon batec artu zuena, eta erein zuena bere landan :

32. Au eguiazqui da acietan den ttiquiena, baño anditu ondoan legumbre guciac baño andiago da, eta eguiten da arbola bat, guisa batean, non aireco egaztinec eguiten dituzte beren cafiac ain adarretan.

33. Erran cioten bertee parabola bat : Ceruetaco erreinuac iduri du emacume batec arteen, eta iru irin negurritan, dena areitu arteraño, ematen duen oranza.

52

34. Gauza oc guciac erran cituen Jesusec puebloari parabolaz; eta ez citzayon mintzatcen parabolaric gabe.

35. Prophetac erran zuena cumplitua izan zadien, ceñec baitio : Edequico dut nere agoa paraboletan : adiaracico ditut munduain astetic gordeac diren gauzac.

36. Orduan, despedituric yendeac, etorri cen etchera : eta urbilduric ain gana bere discipuloac, erran cioten : Esplica dacuzu landaco iracain parabola.

37. Iñardetsi cioten, eta erran zuen : Aci ona ereiten duena guizonain Semea da.

38. Eta landa mundua da. Eta aci ona, erreinuco umeac dire. Eta iraca, gaistaqueriain umeac dire.

39. Eta erein zuen etsaya, debrua da : biltcea munduain acabantza da. Eta biltzaleac Aingueruac dire ;

40. Ala nola biltcen baita beraz iraca, eta suan erretcen, guisa berean izain da munduain acabantzan.

41. Guizouain Semeac bidalico ditu bere Aingueruac, ceñec artuco dituzute ain eremutic escandalo guciac, eta gaistaqueriari ematen direnac :

42. Eta botatuco dituzte labe suzcora. An izain da nigarra, eta ortz carrasca.

43. Orduan yustucc dirdiratuco dute iguzquiac bere Aitain erreiuuan bezala. Bearriac dituenac aditceco, adi beza.

53

44. Ceruetaco erreinuac iduri du landa batean gordea den tesoro bat, ceña guizon batec arrapatu ondoan, gorde baitu: eta bozcarioz betea, badoaye; eta saltcen du duen gucia, eta erosten du landa ura.

45. Modu berean, ceruetaco erreinuac iduri du perla ederrac bilatcen dituen guizon comerciante bat.

46. Eta arrapatu ondoan bat precio andicoa, gan baita, eta saldurie dituen guciac, erosi baitu ura.

47. Ceruetaco erreinuac iduri du oraño sare bat, itsasora botaturic arrain genero guciac biltcen dituena.

48. Eta betea denean, ateratcen dute itsas bazterrera, eta an yarri ondoan, autatcen dituzte oberenac, eta sarteen beren uncietan, eta campora botateen gaistoenac.

49. Bardin izain da munduain acabantzan: ateraco dire Aingueruac, eta berechico dituzte gaistoac yustuetaric;

50. Eta sartuco dituzte suain labeau: an izain da nigarra, eta ortz carrasca.

51. ¿Entenditu ditutzue gauza oc guciac? Ec iñardetsi cioten: Bai.

52. Eta erran cioten: Ortaracotz ceruetaco erreinuain gañean icasia den Escriba bacotchac iduri du bere tesorotic gauza berriac eta zarrac ateratcen ditnen aita familiaco bat.

53. Eta Jesusec acabatu cituenean parabola oc, gan cen andic.

54

54. Eta etorri cen bere errira, eta eracusten cioten beren Synagoguetan, alaco moduan, non admirateen ciren, eta erraten zuten: ¿Nondic eldu zaizco uni yaquitate eta milagro oc?

55. ¿Ez da venturaz an zurguinain Semea? ¿Ez da unen ama Maria deitcen, eta unen anayac Santiago, eta Joseph, eta Simon, eta Judas?

56. ¿Eta uneu arrebac ez dire denac gure artean? ¿Nondic bada eldu zaizco uni gauza oc guciac?

57. Eta escandalizateen ciren artaz. Bañan erran cioten Jesusec: Ez da Prophetaric ooreric gabe, baicic bere errian eta bere etchean.

58. Eta ez zuen an eguin milagro anitz, equen sinets gabetasuna celacotz.

XIV. CAPITULUA.

DEMBORA artan Herodes Tetrarchac aditu zuen Jesusen fama.

2. Eta erran zuen bere mutilei: Au da Juan Bautista iletaric piztu cena: eta ortaracotz virtuteac badire orren baitan.

3. Ceren Herodesec arraraci zuen Juan, eta loturic pararaci gartcelan Herodias bere anayain andreain gatic.

4. Ceren erraten baitcion Juanec: Ez zaitzu cilegui ain izatea.

5. Eta naico zuen ilaraci, baño puebloain-

55

daco beldur cen: ceren iduquia cen Propheta batendaco.

6. Bada Herodesen sort egunean, Herodiasen alaba dantzatu cen gucien aitcinean, eta Herodes agradatu cen artaz.

7. Non promctitu baitcion yuramentuz, emain ciola galde eguiten cion gucia.

8. Eta arc, amaz prebenitua izanez, erran cion: Ecartzu emen plater batean Juan Bautistain burua.

9. Eta Erreguc tristatu cen: baño eguin zuen yuramentuaz, eta aiquin mayan cireneu gatic, manatu zuen eman cezoten.

10. Eta bidali zuen Juani lepoa moztera garteelan.

11. Eta ecarria izan cen ain burua plater batean, eta emana nescatocoari, eta arc eraman zuen bere amari.

12. Eta ain discipuloac etorri ciren, eta artu zuten ain gorputza, eta enterratu zuten: eta gan ciren Jesusi berria eramatera.

13. Eta Jesusec aditu zuenean, erretiratu cen andic barco batean, lecu desertu apartatu batera: eta pueblоac ori yaquinic, irictaric atera eta, seguitu cioten oñez.

14. Eta atera cenean icusi zuen yendetce andi bat, eta izan zuen etaz urricaluendua, eta sendatu cituen equen eriac.

15. Eta arratsa allegaturic, urbildu ciren ain gana bere discipuloac, eta erran cioten: Desertua da lecu au, eta ordua ya pasatua da:

56

igor citzu yende oc, gan diten errietara, eta eros detzaten yatecoac.

16. Baño Jesusec erran cioten: Ez dute gan bearric, emozue zuec yatera.

17. Iñardetsi cioten: Ez dugu emen bortz ogui eta bi arrain baicic.

18. Eta Jesusec erran cioten: Ecar citzue unat.

19. Eta manaturic yendeari etzan citeccla belarrain gañean, artu cituen bortz oguiac eta bi arrañac, eta beguiac goitituric cerura, esquerrac eman cituen, eta autsi citnen oguiac, eta eman cituen discipuloei, eta discipuloec yendei.

20. Eta denec yan zuten, eta ase ciren. Eta goratu cituzten soberatuac amabi sasqui pusquez beteac.

21. Eta yan zutenac bortz mila guizon ciren, emacumeac eta aurrac contatu gabe.

22. Eta Jesusec andic bereala iganaraci cituen bere discipuloac barcora; eta pasaraci bera baño lenago urez bertce aldera, yendeac despeditu bitartean.

23. Eta despeditu oudoan, igan cen bacarric mendi batera ntoitz eguitera. Eta arratsa etorri cenean an cen bacarric.

24. Eta barcoa itsasoain erdian oladaz asaltatua cen: ceren aicea contra cen.

25. Eta gauain laugarren bellan gan cen Jesus equen gana itsasoain ganean ibiliz.

57

26. Eta ain discipuloec icusi zutenean itsasoain gañean zabilala, arritu ciren, eta erraten zuten: Mamu bat da. Eta beldurrez asi ciren oyuca.

27. Bañan Jesus mintzatu citzayoten dembora berean, eta erran: Izan zazue animo ona: ni naiz, ez beldurric izan.

28. Eta iñardetsi zuen Pedroc, eta erran zuen: Yauna, baldin zu bazara, mana datazu zure gana urain gañean gateco.

29. Eta Jesusec erran cion: Zato. Eta yautsiric Pedro barcotic ibili cen nrain gañean Jesusen gana gateco.

30. Bañan icusirie aicea bortitz zagola, beldur izan zuen: eta nola asi baitcen barna sarlcen, oyu eguin zuen, ciolaric: Yauna, salba nazazu.

31. Eta bereala Jesusec cdaturic esena, artu zuen ciolaric: Guizon fede guticoa, ¿certaco dudatu duzu?

32. Eta sartn cirelaric barcoan, eztitu cen aicea.

33. Eta barcoan cirenac etorri ciren, eta adoratu zuten, erraten zutelaric: Eguiazqui Yaungoicoain Semea zara.

34. Eta bertce aldera pasaturic, gan ciren Genezaretheco lurrera.

35. Eta lecu artaco guizonec czagutu zutenean, igorri zuten ingnru etara gucietara, eta presentatu ciozten cerbait gaitz sufritcen zuten guciac.

58

36. Eta otoitzten zuten uzteaz uquitcera arropain bazterra bederen. Eta seguitu zuten guciac sendatu cituen.

XV. CAPITULUA.

ORDUAN etorri ciren ain gana Jerusalemgo Escriba eta Phariseo cembait, erraten zutelaric:

2. ¿Certaco zure discipuloec austen dute zarren tradicione? Bada ez dituzte garbitcen escuac oguia yateracoan.

3. Eta arc iñardetsiric, erran cioten: ¿Eta zuec certaco austen duzue Yaungoicoain manamendua zuen tradicioncaz? bada Yaungoicoac erran zuen;

4. Honra citzu aita eta ama. Eta: Norc ere madaricatcen baititu bere aita eta bere ama, il dadiela erioteeaz.

5. Baño zuec erraten duzue: Norc ere erraten badu bere aita edo bere amai: nic esqueñi dezaquedau ofrenda zure probechutan izain da:

6. Eta ez du honratuco bere aita edo bere ama: eta baño eguinaraci duzue Yaungoicoain manamendua zuen tradicioneaz.

7. Hypocritac, ongui prophetizatu zuen Isaiasec zuetaz, erraten zuenean:

8. Pueblu unec ezpañez honratcen nau: bañan equen biotza urrun da nerc ganic.

59

9. Eta alferretan honratcen naute eracutsiz guizonen dotrinac eta manamenduac.

10. Eta deituric bere gana yendeac, erran cioten: Adi zazue eta entenditu.

11. Ez du agoan sartcen denac ciquintcen guizona: bañan agotic ateratcen denac, arc ciquintcen du guizona.

12. Orduan ain discipuloac urbilduric erran cioten: ¿Badaquizu Phariseoac escandalizatu direla aditu dutenean solas ori?

13. Bañan arc iñardetsiric, erran zuen: Nere Aita celestialac landatu ez zuen landarea, errotic ateratua izain da.

14. Utz citzue: itsuac dire eta itsu guidariac. Eta baldin itsu batec guidatcen badu bertce itsu bat, biac erorico dire zulora.

15. Eta iñardetsiric Pedroc, erran cion: Esplica dacuzu parabola ori.

16. Eta erran zuen Jesusec: ¿Oraño zuec ere entendimenturic gabe zate?

17. ¿Ez duzue entenditcu oraño agoan sartcu diren guciac sabelera doacela, eta lecu secretu batera botatuac direla.

18. Baño agotic ateratcen dena bioteetic ateratcen da, eta au da guizona ciquintcen ducna.

19. Ceren biotcetic ateratcen dire gogota gaistoac, eriotceac. adulterioac, fornicacioneac, ladronqueriac, falso testimonioac, blasphemiac.

60

20. Gauza oc dire guizona ciquintcen dutena. Bañan escuac garbitu gabe yateac, ez du ciquintcen guizona.

21. Eta Jesus andic partitu, eta gan cen Tyroco eta Sydoneco partera.

22. Eta Chananear emacume parrapio etaric ateratcen cen batec oyu eguin zuen, ciolaric: Yauna, Daviden Semea, urrical zaite nitaz: nere alaba gaitzqui toreatua da demonioaz.

23. Eta ez ciou itcic iñardetsi. Eta urbilduric discipuloac, otoitzten cioten eta erraten: Bidal zazu, ceren gure guibeletic oyuca elduda.

24. Eta iñardetsiric, erran zuen: Ez naiz bidalia Israelen etcheco ardi galduetara baicic.

25. Bañan etorri cen, eta adoratu zuen ciolaric: Yauua, laguu nazazu.

26. Iñardetsi cion, eta erran zuen: ez da ongui eguina umeain oguia artu, eta chacurrei botatcea.

27. Eta erran zueu: Ala da Yauna, baño chacur ttiquiec yaten dituzte beren nagusieu mayetic erortcen diren papurrac.

28 Orduan iñardetsi zuen Jesusec, eta erran cion: O emacumea, zure fedea andia da: eguin bedi zurequin zuc nai duzun bezala. Eta ordu berean sendatua izan cen ain alaba.

29. Eta Jesus andic gauic, etorri ceu Galileaco itsaso oudora: eta mendi baten gañera iganic, an yarri cen.

61

30. Eta yendetce andi bat etorri cen ain gana, zacartzatela berequin mutuac, itsuac, mainguac, mantchotac, eta bertce anitz: eta paratu cituzten ain oñetan, eta sendatu cituen:

31. Alaco guisan non yendeac admiratcen zuen icusiric mutuac mintzatcen, mainguac ibiltcen, itsuac icusten: eta glorificatcen zuten Israelgo Yaungoicoa.

32. Orduan Jesusec, deituric bere discipuloac, erran zuen: Urricaldua naiz yende otaz: ceren badu yadanic iru egun nerequin daudela, eta ez dute yatecorie: eta ez ditut bidali nai baruric, beldurrez indarrac gal detzaten bidean.

33. Eta discipuloec erran cioten: ¿Nondic izan al dezaquegu desertu untan oguiric asqui ainbertce yende asctceco?

34. Eta erran cioten Jesusec: ¿Cembat ogui dituzue? Eta erran cioten: Zazpi, eta cembait arrain ttiqui.

35. Eta manatu zuen yendeari lurrean etzan zadiela.

36. Eta arturic zazpi ogniac, eta arrañac, eta esquerrac emanic, autsi cituen, eta eman bere discipuloei, eta discipuloec puebloari.

37. Eta denec yan zuten, eta ase ciren. Eta soberatu ciren pusquetaz goratu cituzten zazpi sasqui beteac.

38. Eta yan zutenac baciren lau mila guizon, aurric eta emacumeric contatu gabe.

62

39. Eta despedituric yendeac, sartu cen barco batean: eta pasatu cen Magedaneco mugara.

XVI. CAPITULUA.

ORDUAN Phariseoac eta Sadduceoac etorri ciren ain gana, eta otoitztu zuten, eracusteco milagro señale cembait ceruan.

2. Eta iñardetsi cioten: Arratsa eldu dencan erraten duzue: Dembora ona eguinen du, ceren cerua gorri da.

3. Eta goicean erraten duzue: Dembora tcharra eguinen du gaur, ceren cerua uel eta gorri da.

4. Bada, badaquizue ezagutcen ceruco itchura: ¿eta ecin ezagutu dituzue demboren señaleac? Generacione gaisto eta adulterac señalea galdetcen du, eta señaleric ez zayo emain, baicic Jonas Propbetain señalea. Eta ec uteiric, gan cen.

5. Eta ain discipuloac pasaturic urez bertce aldera, ancí citzayen oguiac artcera.

6. Jesusec erran cioten: Beguira zazuc, eta guarda zaizte Phariseoen et Sadduceoen orantzatic.

7. Ortaracotz pensatcen zuten, eta beren baitan erraten: Ori da ceren ez dugun oguiric artu.

8. Eta Jesusec ori ezaguturic, erran cioten:

63

Fe'e gutico guizonac, ¿certaco pensatcen duzue zuen baitan ez duzuela oguiric?

9. ¿Ez duzue oraño entenditcen, ez ere oroitcen bortz mila guizonendaco bortz oguiez, eta cembat sasqui pusca goratu cinuten?

10. ¿Ez eta lau mila guizonen zazpi oguiez, eta cembat sasqui pusca bildu cinuten?

11. ¿Nola ez duzue entenditcen ez natzuela oguiaz erran: Guarda zaizte Phariseoen eta Sadduceoen orantzatic.

12. Orduan entenditu zuten erran zuela guardatceco, ez oguiain orantzatic, baicic Phariseoen eta Sadduceoen dotrinatic.

13. Eta etorri cen Jesus Cesarea Philippoco partera, eta galde eguin zuen bere discipuloei, ciolaric: ¿Nor diote guizonec dela guizonain Semea?

14. Eta iñardetsi cioten: Batzuec diote Juan Bautista, bertzec Elias, bertze batzuec Jeremias, edo Prophetetaric bat.

15. Eta Jesusec erran cioten: ¿Eta zuec nor diozue naicela?

16. Iñardetsi zuen Simon Pedroc, eta erran zuen: Zu zara Christo Yaungoico biciain Semea.

17. Eta Jesusec iñardetsiric, erran cion: Zori onecoa zara, Simon Juanen semea: ceren ez datzu ori ezagutaraci ez araguiac, ez odolac, bañan nere Aita ceruetan denac.

18. Eta nic erraten datzut Pedro zaila, eta

64

arri unen gañean goratuco dut nere Eliza, eta ifernuco ateac ez dire baliatuco ain contra.

19. Eta zure emain dazquitzut ceruetaco erreinuco guiltzac. Eta zuc lurrean lotuco ditutzun guciac, lotuac izain dire ceruetan: eta lurrean lachatcen ditutzun guciac, lachatuac izain dire ceruetan.

20. Orduan manatu cioten bere discipuloei ez errateco ura cela Jesus Christo.

21. Ordutic asi cen Jesus declaratcen bere discipuloei conveni cela ura Jerusalemera gatea, eta padecitcea gauza anitz Zarretaric, eta Escribetaric, eta Sacerdoten Principetaric, eta ila izatea, eta piztea irugarren egunean.

22. Eta Pedroc bazterrera deituric, asi citzayon meatchatcen, ciolaric: Olaco gauzac urrun Yanna zure ganic; ez zaitzu ori guertatuco.

23. Eta itzuliric Pedroin aldera, erran cion: Quen zaite nere aitcinetic, Satanas; trabu eguiten datazu: ceren ez ditutzu entenditcen Yaungoicoain gauzac, bañan bai guizonenac.

24. Orduan Jesusec erran zuen bere discipuloei: Norc ere etorri nai baitu nere ondotic, renuncia beza bere buruari, eta ar beza bere gurutcea, eta segni nezala.

25. Ceren bere bicia salbatu nai duenac, galduco du. Baño galtcen duenac bere bicia nere gatic, caustuco du.

26. ¿Ceren cer probetchu atera lezaque

65

guizon batec mundu gucia irabaciric ere, baldin bere arima galtcen badu? ¿Edo cer eman lezaque guizonac bere arimara trucadun?

27. Ceren guizonain Semeac etorri beardn bere Aitain glorian bere Aingueruequin: eta orduau emain du bacotchari bere obren arabera.

28. Eguiazqui erraten datzuet, emen direnen artean badirela cembait, ilen ez direnac icusi gabetanic guizonain Semea etortcen bere erreinuan.

XVII. CAPITULUA.

ANDIC sei egunen buruan Jesusec artu cituen berequin Pedro, eta Santiago, eta Juan ain anaya, eta eraman aparte mendi gora batera.

2. Eta bertce figura bat artu zuen equen aitcinean. Eta dirdiratu zuen ain aurpeguiac iguzquiac bezala: eta ain veztidoa elurra becen churia yarri cen.

3. Orduan berean aguertu ciren Moises eta Elias aiquin solasean.

4. Eta orduanPedroc arturic itza, erran cion Jesusi: Yauna, on izain da emen egon gaitcin: baldin nai baduzu eguiu detzagun emen iru etchola, bat zuretaco, bertcea Moysesendaco, eta bertcea Eliasendaco.

5. Mintzo celaric oraño goibel argui bat etorriric estali cituen. Eta una, goibeletic

66

boz bat erraten zuela: Au da nere Seme maitatua,ceintan eman baitut nere atseguin gucia: entzun zazue.

6. Eta discipuloec ori aditu zutenean, erori ciren aurpeguiz lurrera, eta izan zuten beldur andia.

7. Baño Jesusec urbilduric, uquitu cituen, eta erran cioten: Goiti zaizte, eta ez izan beldurric.

8. Eta beguiac goitituric ez zuten icusi iñor, baicic Jesus bacarric.

9. Eta menditic yaustean, Jesusec manatu cioten, erraten zuelaric: Ez zazuela iñori erran cer icusi duzuen guizonain Semea ilen artetic piztu arteraño.

10. Eta here discipuloec galde eguin cioten, ciotelaric: ¿Beraz cergatic erraten dute Escribec, Eliasec etorri bear duela lenic?

11. Eta Jesusec iñardetsi cioten, eta erran zuen: Elias eguiazqui etorri bearra da, eta componduco ditu gauza guciac.

12. Baño erraten datzuet, Elias etorri cela, eta ez zuten ezagutu, bañan eguin zuten aiquin nai zuten gucia. Guisa berean padeciaracico diote guizonain Semeari.

13. Orduan discipuloec entenditu zuten, Juan Bautistaz mintzatu citzaiztela.

14. Eta allegatu cenean yendea zagon lecura, etorri citzayon guizon bat, eta ain aitcinean belaurico yarriric, erran cion: Yauna,

67

urrical zaite nere semeaz, ceren lunaticoa da, eta anitz padecitcen du; bada, maiz erortcen da sura, eta maiz urera.

15. Eta presentatu dut zure discipuloei, bañan ecin sendatu izan dute.

16. Eta iñardetsiric Jesusec, erran zuen: ¡O generacione sineste gabea eta gaistoa! ¿noiz arteraño egon bear dut zurequin? ¿noiz arteraño aguantatuco datzuet? Ecar zazue unat.

17. Eta Jesusec meatchatu zuen, eta atera cen ain ganic demonioa, eta ordu beretic sendatua izan cen muticoa.

18. Orduan discipuloac etorri ciren aparte Jesusen gana, eta erran cioten: ¿Cergatic ecin casatu izan dugu guc demonio ori?

19. Jesusec erran cioten: Zuen fede gutiaz. Ceren eguiazqui erraten datzuet, baldin bacinuquete fedea mostaza acia becen lodi, erran ciniozaquete mendi orri: Pasa zaite emendic arat, eta pasa laiquc; eta dens ez liteeque imposible zuendaco.

20. Bañan casta au ez da casatceu oracionez eta baruez baicic.

21. Eta Galilean cirelaric, Jesusec erran cioten: Guizonain Semea entregatua izain da guizonen escuetara,

22. Eta ilaracico dute, eta piztuco da irugarren egunean. Eta ec tristatu ciren ecin gueyago.

68

23. Eta etorri cirenean Caphernaumera, didrachma cobratzaleac etorri ciren Pedroin gana, eta erran cioten: ¿Zuen Nagusiac ez ditu pagatcen didrachmac?

24. Erran zuen: Bai. Eta sarturic etchean, Jesusec mintzatu zuen lenic, eta erran cion: ¿Cer iduriteen zaitzu Simon? Lurreco Erreguec ¿noin ganic cobratcen dituzte contribucione edo censoac? ¿Beren umetaric edo arrotcetaric?

25. Arrotcetaric, iñardetsi zuen Pedroc. Jesusec erran cion: Gueroztic umeac libre dire.

26. Bañan ala ere ez dezaten gaizqui artu, zoaci itsasora, eta bota zazu amua: eta lembicico eldu den arraña, ar zazu; eta ediquiric agoa, an arrapatuco duzu estatera bat, ar zazu, eta emain diozu neretaco eta zuretaco.

XVIII. CAPITULUA.

ORDU artan discipuloac etorri ciren Jesusen gana, eta erran cioten: ¿Nor uste duzu dela andiena ceruetaco erreinuan?

2. Eta Jesusec deituric aur bat, paratu zuen equen erdian.

3. Eta erran zuen: Eguiazqui erraten datzuet, baldin ez bazate cambiatcen, eta eguiten aurrac bezala, ez zatela sartuco ceruetaco erreinuan.

69

4. Nor ere beraz umildu baita aur au bezala, ura izain da audiena ceruetaco erreinuan.

5. Eta norc ere errecibitcen baitu olaco aur bat nere icenean, ni errecibitcen uau.

6. Eta norc ere galarazten badu nitan sinesten duten aur ttiqui otaric bat, obe luque lepotic lotcen baliote errota-arri bat, eta botatcen itsaso zolara.

7. ¡Zori gaitz munduaindaco escandaloen gatic! Cereu ecin faltatua da izain direla escandaloac: bañan ¡zori gaitz guizonari, cenen gatic guertatuco baita escandaloa!

8. Ortaracotz, baldin znre escuac edo zure zangoac galarazten bazaitu, motz zazu, eta bota zure ganic urrun: ceren obeago da zuretaco sar zaiteu bician maingu edo mantchot, ecen ez bi zango edo bi escu izanez, botatua izatea su eternalera.

9. Eta baldin zure beguiac galarazten bazaitu, atera zazu, eta bota zure ganic urrun: ceren obeago da zuretaco sar zaiten bician begui bacarraiquiu, ecen ez izanez bi begui, gehennaco sura botatua izatea.

10. Guarda zaizte ttiqui otaric bat ere gauza gutitaco iduquitcetic: ceren erraten datzuet, equen Aingueruec ceruetan beti icusten dutela nere Aita ceruetan denain aurpeguia.

11. Ceren guizonain Semea etorri da galduac cirenen salbatcera.

12. ¿Cer iduritcen zaitzue? Baldin guizon

70

batec baditu egun ardi, eta etaric bat estrabiatcen bada; ¿ez ditu venturaz uzten lauetan oguei eta emeretciac meudietan, eta badoaye estrabiatu denain esque?

13. Eta guertatceu bada ain arrapatcera: erraten datzuet eguiazqui, bozcario gueyago duela artaz, ecen ez estrabiatu ez diren lauetau oguei eta emeretciez.

14. Guisa bercan zuen Aita ceruetan denain borondatea ez da ttiqui orietaric bat ere gal dadien.

15. Ortaracotz baldin zure anayac becatu eguiten badu zure contra, zoaci, eta meatcha zazu buruz buru. Baldin entzuten bazaitu, irabacico duzu zure anaya.

16. Eta baldin ez bazaitu entzuten, oraño ar zazu zurequin bat edo bida, solas guciac izan daitecin aseguratuac bi edo iru lecucoen aitcinean.

17. Eta baldin ez baditu ec ere nai entzun, errozu Elizari. Eta baldin ez badu entzun nai Eliza, iduqui zazu Gentil bat eta Publicano bat bezala.

18. Eguiazqui erraten datzuet, lurrean lotuco ditutzuen guciac, lotuac izain dire ceruan ere: eta lurrean lachatuco ditutzuen guciac, lachatuac izain dire ceruan ere.

19. Erraten datzuet oraño, baldin znetaric bida conformatcen badire lurrain gañean, galde eguinen duten gucia emana izain zayote nere Aita ceruetan denaz.

71

20. Ceren non ere baitire bada edo iru bilduac nere icenean, an naiz equen erdian.

21. Orduan Pedroc urbilduric, erran cion: Yauna, ¿cembat aldiz barcatuco diot nere anayari, nere contra becatu eguiten duenean? ¿zazpi alditaraño?

22. Jesusec erraten dio: Ez datzuet erraten zazpi alditaraño, bañan iruetan oguei eta amar aldiz zazpietaraño.

23. Ain gatic ceruetaco erreinuac iduri du guizon Erregue bat, bere cerbitzariequin contua garbitu nai izan zuena.

24. Eta asi cenean contuen artcen, presentatu cioten bat zor ciona amar mila talentu.

25. Eta ez baitzuen cerequin pagatu, ain yaunac manatu zuen izan zadiela saldua, ura, ain andrea, ain umeac, eta cituen guciac, eta izan zadiela zorra pagatua.

26. Ordnan cerbitzari ura, auspescaturic ain oñetan, otoitzten zueu, erratcu zuelaric: Yauna, ar zazu paciencia, eta dena pagatuco datzut.

27. Eta cerbitzari ain nagusiac, urricalduric, utci zuen libre, eta barcatu cion zorra.

28. Bañan cerbitzari ura atera cenean, arrapatu zuen bere mutil lagun bat egun denario zor ciona: eta arturic, ito nai zuen, ciolaric: Paga datac znr dataquena.

29. Eta ain lagun ura auspesca yarriric ain oñetan, otoitzten zueu, ciolaric: Ar zazu paciencia pichca bat, eta pagatuco datzut gucia.

72

30. Bañan arc ez zuen nai izan: eta gan cen, eta sarraraci zuen gartcelan zorra pagatu arteraño.

31. Eta ain bertce mutil lagunec icusiric cer pasatcen cen, tristatu ciren anitz: eta gan ciren nagusiari contatcera pasatu cen gucia.

32. Ordnan ain nagusiac ecarraci zuen, eta erran cion: Cerbitzari gaistoa, zor gucia barcatu naquen, ceren otoitztu ninduquen:

33. ¿Bada ez uen orobat urricaldu bear ire mutil lagunaz, ni eguin nitcen bezala itaz?

34. Eta ain nagusiac, coleran sarturic, entregaraci zuen tormentatzalei, zor zuen gucia pagatu arteraño.

35. Guisa berean eguinen du zuequin nere Aita celestialac, ez baduzue barcatcen zuen biotcez bacotchac bere anayari.

XIX. CAPITULUA.

ETA Jesusec acabatu zuenean erratetic solas oc, gan cen Galileatic, eta pasatu cen Judeaco mugara Jordauez bertce aldera,

2. Eta seguitu cioten yende anitcec, eta sendatu cituen an equen eriac.

3. Eta etorri ciren ain gana Phariseoac incitatcera, eta erran cioten: ¿Cilegui da guizon bati bere andrea uztea edocein motibuz?

4. Iñardetsi zuen, eta erran: ¿Ez duzue leitu guizona eguin zuenac astetic, arra eta emea eguin cituela? eta erran zuen:

73

5. Unen gatic guizonac utcico ditu bere aita eta ama, eta yuntatuco da bere andreari, eta izain dire bida aragui batean.

6. Ortaracotz cz dire gueyago bida, baicic aragui bacar bat. Beraz Yaungoicoac yuntatu duena, ez beza guizouac berech.

7. Erraten diote: ¿Certaco bada maaatu zuen Moisesec divorcioco carta ematea eta andrea uztea?

8. Erran cioten: Ceren zuen biotcen gogortasunain gatic Moysesec permititu datzue zuen andreac uztea: bañan ez cen astean ola.

9. Eta erraten datzuet, norc ere utcico baitu bere andrea, non eta ez bada fornicacioneaz, eta artuco badu bertce bat, adulterioa cumpliteen duela; eta norc ere ezconduco baita utcia denaiquin, adulterioa cumpliteen duela.

10. Bere discipuloec erran cioten: Baldin olacoa bada guizonain condicionea bere andreaiquin, ez da conveni ezcontcea.

11. Jesusec erran cioten: Guciac ez dire ortaraco capacidadecoac, baicic choilqui ala emana izan zayotena.

12. Ceren badire chiquiratuac, ala sortu cirenac bere amain sabeletic: eta badire chiquiratuac, ala eguinac izan direnac guizonez: eta badire chiquiratuac, beren buruac egnin dituztenac ceruetaco erreinnain amodioa gatic. Adi dezaquenac, adi beza.

13. Orduan presentatu ciozten cembait aur, escuac equen gañean pausatceco, eta otoitz

74

eguiteco: bañan discipuloec meatchatcen cituzten.

14. Eta Jesusec erran cioten: Utz citzue aurrac nere gana etorcera, ez citzuela debeca: ceren oriec bezalacoena da ceruetaco erreinua.

15. Eta escuac pausatu ondoan equen gañean, gan cen andic.

16. Eta etorri cen bat, eta erran cion: Nagusi ona, ¿cer ongui eguin beardut betico biciain ardiesteco?

17. Jesusec erran cion: ¿Certaco galde eguiten datazu ongui? Bat bacarra da ona, cein baita Yaungoicoa. Bañan baldin nai baduzn bician sartu, guarda zatzn manamendu ac

18. Erran cion: ¿Ceiu? Eta Jesusec erran cion: Ez duzu ileu: Ez dnzn adulteratuco: Ez duzu ebatsicu: Ez duzu lecucotasun falsoric errain.

19. Honra zatzu zure aita eta ama; eta zure lagun proginoa maitatuco duzu zure burua bezala.

20. Muticoac erran ciou: Oriec guciac guardatu ditut nere gaztetasunetic: ¿cer dut escas oraño?

21. Jesusec erran cion: Baldin nai baduzu izan perfetoa, zoaci, sal zatzu ditutzun guciac, eta ematzu pobrei, eta izain duzu tesoro bat ceruan: guero zato, eta segui nazazn.

22. Eta muticoac aditu cituenean solas oc, gan cen tristatua: ceren ontasun anitz baitzuen.

75

23. Eta Jesusec erran zuen bere discipuloei: Eguiazqui erraten datzuet, aberats bat nequez sartuco dela ceruetaco erreinuan.

24. Eta erraten datzuet oraño: Errazago da camelu bat pasa dadien orratz baten zulotic, ecen cz aberats bat sar dadien ceruetaco erreinuan.

25. Discipuloec aditu cituztenean itz oc, admiratu ciren anitz, eta erran zuten: ¿Gueroztic nor salba daiteque?

26. Eta Jesusec equi beaturic erran cioten: Guizonendaco ori imposiblea da, baño Yaungoicoaindaco denac posible dire.

27. Orduan Pedroc arturic itza, erran cion: una gu denac utzi ditugunac, eta seguitu zaitugunac: ¿cer da beraz guc izain duguna?

28. Eta Jesusec erran cioten: Eguiazqui erraten datzuet, zuec seguitu naizuenac, gauza guciac erreberritcean guizonain Semea yarria izaten denean bere magestadeain tronuan, zuec ere yarrico zatela amabi cataderen gañean, Israelgn amabi tribuen yuyateeco.

29. Eta nore ere uzten baititu etcheac, edo anayac, edo arrebac, edo aita, edo ama, edo emaztea, edo aurrac, edo lurrac nere icena gatic, errecibituco du batendaco egun, eta gozatuco du biei eternalaz.

30. Baño anitz lembicico cirenac izain dire azqueneco; eta azqueneco cirenac, lembicico.

76

XX. CAPITULUA.

CERUETACO erreinuac iduri du guizon aita familiaco bat, cein atera baitzen argui astean languile ajustatcera bere mastiraco.

2. Eta compondu ondoan languilequin denario bana egunean emateco, bidali zituen bere mastira.

3. Eta ateraric oraño iruac pontuan, icusi cituen bertce cembait plazan alfer zaudenac.

4. Eta erran cioten: Zoazte zuec ere nere mastira, eta emain datzuet zucen dena.

5. Eta gan ciren: Atera cen oraño eguerdi urbilean, eta bederateiac pontuan, eta eguin zuen gauza bera.

6. Eta atera cen arratsalde apalean, eta causitu cituen bertce cembait an zaudenac, eta erran cioten: ¿Cer ari zate emen egun gucian alfer?

7. Eta ec iñardetsi cioten: Ceren iñorc ez bai gaitu galde eguin yornalean. Erran cioten: Zoazte zuec ere nere mastira.

8. Arratsa etorri ceneau mastico nagusiac erran cion bere mayordomoai: Deit citzu languileac eta paga diotzazute beren yornalac, asiric azquenetaric leneraño.

9. Etorri cirenean arratsalde apalean gan cirenac, bacotchac errecibitu zuen deuario bat.

10. Eta etorri cirenean lembicicoac, uste

77

zuten equi gueyago emain ciotela: bañan ez znen bacotchac errecibitu denario bat baicic.

11. Eta errecibitu zntenean arrencuratu ciren aita familiacoain contra,

12. Ciotelaric: azqueneco oc ez dire lancan ordu bat baicic aitu, eta guri bardin eguin ditutzu, guri egun osoain eta beroain carga eraman dugunei.

13. Baño etaric bati iñardetsi cion, eta eran cion: Adisquidea, ez datzut bide gaberic eguiten: ¿ez zara compondn nerequin denario batendaco?

14. Ar zazu zurea dena, eta zoaci: bada nic azquen orri eman nai diot zuri becembat.

15. ¿Ez naiz venturaz cilegui nai dudana eguitea? ¿Zure beguia ote da gaistoa, ceren ni ona naicen?

16. Ola azquenac izain dire lenac, eta lenac azquenac: ceren anitzac dire deituac, baño gutiac autatuac.

17. Eta Jesus Jerusalemera igatean, artu cituen a parte bere amabi discipuloac, eta erran cioten:

18 Icusten dnzue Jerusalemera igaten gaila, eta guizonain Semea izain da entregatua Sacerdoteen Principei, eta Escribei, eta iltcera condenatuco dnte,

19. Eta Gentilei entregatuco dute, burlatua, eta azotatua, eta gurutcificatua izateco; bañan berriz piztuco da irugarren egunean.

78

20. Orduan Zebedeoin semeen ama urbildu cen ain gana bere semequin, adoratcen zuelaric, eta cerbait galde eguiten.

21. Eta Jesusec erran cion: ¿Cer nai duzu? Iñardetsi cion: Mana zazu nere bi seme oc izan daitecin yarriac znre erreinuan, bat zure escuñean, eta bertcea zure ezquerrean.

22. Eta Jesusec iñardetstean, erran zuen: Ez daquizue cer galde eguiten duzuen. ¿Edan ote dezaquezue nic edan bear dudan calitza? Erraten diote: Badezaquegu.

23. Erran cioten: Eguia da, edain duzue nere calitza: bañan nere escuñean edo nere ezquerrean yarriac, izatea ez zait tocatzen ematea zuei, baicic nere Aitac destinatua daucan equi.

24. Eta bertce amarrec aditu zutenean ori, becaitztu ciren bi anayen contra.

25. Baño Jesusec deitu cituen bere gana, eta erran zuen: Badaquizne yenden aintcindariec escuperatcen dituztela beren puebloac: eta andienac direnec empleatcen dutela beren indarra equen gañean.

26. Bañan ez da ala izain zuen artean: bada andia izan nai duena znen artean, izan bedi zuen cerbitzari.

27. Eta izan nai duenac lena zuen artean, izan bedi zuen cerbitzari.

28. Yaungoicoain Semea etorri den bezala, ez cerbitzatua izateco, bañan cerbitzateco, eta bere bicia emateco anitcen errescateaindaco.

79

29. Eta aterarie Jerichotic, yendetce andi batec seguitu zuen.

30. Eta bi itsu, bide bazterrean yarriac, aditu zuten Jesus pasatcen cela, eta asi ciren oyuca, ciotelarie: Yauna, Daviden Semea, urrical zaite gutaz.

31. Eta yendeac meatchatcen cituzten, ichilarazteco. Bañan ec eguiten zuten oyua gorago, ciotelarie: Yauna, Daviden Semea, urrical zaite gutaz.

32. Eta Jesus guelditnric, deitu cituen, eta erran cioten: ¿Cer nai duzue eguin dezazuedan?

33. Yauna, erran cioten: edequiac izan ditecela gure beguiac.

34. Eta Jesus nrricaldua etaz, uquitu ciozten beguiac. Eta nuomentu berean icusi zuten, eta seguitu cioten.

XXI. CAPITULUA.

ETA Jerusalemera urbildu cirenean, eta allegatu Bethphagera, Olivetaco menditic urbil: igorri cituen Jesusec bi discipulo,

2. Erraten ciotelarie: Zoazte zuen parean den erri ortara, eta an caustuco duzue asto urruch bat lotua, eta umea aiquin: lacha zazue, eta ecar dazquidatzue.

3. Eta baldin norbaitec cerbait erraten

80

badatzue, errozue Yaunac equen bearra duela; eta bereala utzico ditu.

4. Eta an gucia eguina izan cen, cumplitua izan zadien Prophetac erran zuena, ceñac baitio:

5. Errozne Sionen alabari: Una zure Erreguea eldu da ezti zure gana, yarria asto baten gañean, eta astocume batequin, cargain azpian dagonain umea.

6. Eta discipuloac gan ciren, eta eguin zuten Jesus manatu cioten bezala.

7. Eta ecarri cituzten astoa eta umea: eta bere veztidoac paraturic gañean, an yarraraci zuten.

8. Ordnan yende multzu andi batec ere edatu cituen bere arropac bidean: eta bertce batzuec picatcen cituzten arbol adarrac, eta edatcen cituzten bidean:

9. Eta aitcinean zoacinac, eta guibeletic eldu cirenac, oyu eguiten zuten, ciotelarie: Hosanna Daviden Semeari: benedicatua izan bedi Yaunain icenean eldu dena: Hosanna lecu goretan.

10. Eta sartu cenean Jerusalemen mubitu cen iri gucia, erraten zntelarie: ¿Nor da au?

11. Eta yendeac erraten zuen: An da Jesns Propheta Galileaco Nazaretharra.

12. Eta sartu cen Jesus Yaungoicoain templuan, eta casatcen cituen campora templuan erosten eta saltcen ari ciren guciac; eta nasi

81

cituen cambiatzalen mayac, eta uso saltcen ari cirenen cataderac:

13. Eta erran cioten: Escribitua da: Nere etchea otoitceco etchea deitua izain da: baño zuec artaz eguin duzue ladronen lecea.

14. Eta etorri ciren ain gana itsuac eta mainguac templura, eta sendatu citnen.

15. Eta Sacerdoteen Principec eta Escribec icusi cituztenean eguin cituen milagroac, eta aurrac templuan oyu eguiten zutela eta erraten: Hosanna Daviden Semeari: becaitztu ciren,

16. Eta erran cioten: ¿Aditcen duzu oc cer dioten? Eta Jesusec erran cioten: Bai. ¿Ez duzue egundaño leitu: Aurren, eta bularra artcen dutenen agotic atera duzu laudorio perfetoa?

17. Eta, ec uteiric, gan cen iritic campora Bethaniara; eta an pasatu zuen gaua.

18. Eta goicean irira itzultcen cclaric, gosetn cen.

19. Eta icusiric pico ondo bat bide gañean, artara urbildu cen: baño ez baitzuen caustu ostoric baicic, erran cion: Ez dadiela ire ganic beñere fruiturie sortu. Eta bereala iñartu cen pico ondoa.

20. Eta discipuloec uri icusiric, arritu ciren, eta erraten zuten: ¿¿Nola iñartu da instant batez?

21. Eta Jesusec iñardetsiric, erran cioten: Eguiazqui erraten datzuet, baldin bacinute

82

fedea, eta ez bacinute dudatcen, eguin cenezaquetela, ez choilqui pico ondoaiquin bañan oraño, baldin erraten bacinute mendi orri: Quen adi ortic, eta bota adi itsasora, eguin liteequela.

22. Eta otoitztuz galdeteen ditutzuen gauza guciac, baldin sinesten baduzue, izain ditutzue.

23. Eta ganic Jesus templura, Sacerdoteen Principeac eta errico Zarrac etorri ciren ain gana eracusten aicen demboran, eta erran cioten: ¿Cer autoridadez eguiten ditutzu gauza oriec? ¿Eta nore eman datzu autoridade ori?

24. Jesusec iñardetsiric, erran cioten: Nai datzuet nic ere galdetu itz bat: eta baldin erraten badatazue, nic ere errain datzuet, cer autoridadez eguiten ditudan gauza oriec.

25. Juanen batayoa ¿nondic eldu cen? ¿cerutic, edo guizonetaric? Eta ec beren baitan pentsatcen yarri ciren, ciotelaric:

26. Baldin erraten badugu, cerutic, errain dacu: ¿Certaco bada ez dnzue sinetsi? Eta baldin erraten badugu, guizonetaric, yendeain beldur gara, ceren denec zaucaten Juan Prophetatzat.

27. Eta iñardetsi zuten Jesusi, erraten zutelaric: Ez daquigu. Eta erran cioten berac: Bada, nic ere ez datzuet errain, cer autoridadez eguiten ditudan gauza oc.

28. ¿Bañan cer iduritcen zaitzue untaz?

83

Guizon batec bacituen bi seme, eta urbilduric lembicicoari, erran cion: Nere semea, zoaci, eta ari zaite gaur lanean nere mastian.

29. Eta iñardetsiric, erran cion: Ez dnt nai. Baño guero urriquituric, gan cen.

30. Eta urbilduric berteeain gana, erran cion modu berean: eta iñardetsiric, erran znen: Banoaye, Yauna; bañan ez cen gan.

31. ¿Bi etaric ceñec eguin zuen aitain borondatea? Erran cioten ec: Lembicicoac. Jesusec erran cioten: Eguiazqui erraten datzuet, Publicanoec eta emacume abandonatuec aitcintcen zauztela Yaungoicoain erreinura.

32. Ceren Juan etorri cen zuen gana yusticiaco bidez, eta ez cinuten sinetsi. Eta Publicanoec eta emacume abandonatuec sinetsi zuten: eta zuec icusi ondoan ere ez zate urriquitu sinesteco.

33. Entzun zazue bertce parabola bat: Bacen aita familiaco bat, masti bat landatu zuena, inguratu zuen cerracura batez, eguin cituen an dolareac, eta goratu zuen dorre bat, eta laborari batzuei emanic errentan, gan cen urrun.

34. Eta fruitu sasoña urbildu cencan, bidali citnen bere mutilac laborari equen gana, angc frnitnen errecibitcera.

35. Baño labnrariec, mutilen gañera ganic, golpatu zuten bat, il bertce bat, eta arricatu bertce bat.

84

36. Berriz igorri cituen bertce mutilac lenago baño gueyago; eta guisa berean tratatu cituzten.

37. Azquenean igorri znen bere semea equen gana, erraten zuelaric: Errespetatuco dute nere semea.

38. Baño laborariec, icusi zutenean semea, erran zuten bere artean: Au herederoa da: zatozte, il dezagun, et izain dugu nnen herencioa.

39. Eta ura arturic, botatu zuten mastiz campora eta il zuten.

40. Beraz mastico yauna etortcen denean, ¿cer eguinen du laborari equi?

41. Erran zuten ec: Gaistoac gaistoqui destruituco ditu: eta errentan emain du bere mastia. bere sasoñean fruituac pagatuco dituzten laborariei.

42. Jesusec erraten diote: ¿Ez duzue beñere Escrituretan leitu: Etchea eguiten dutenec botatu duten arria, paratua izan da canton arritaco? Ori eguina izain daYannaz, eta gauza admiragarria da gure beguiendaco.

43. Ortaracotz erraten datzuet, Yaungoicoaiu erreinua quendua izain zaitzuela, eta emana izain dela fruituac pagatuco dituen pueblo bati.

44. Eta arri nnen gañera erortcen dena, izain da cheatua: eta ceñen gañera erortcen baita, ura izain da lertua.

45. Eta Sacerdoteen Principec, eta Phariseoec

85

aditu cituztenean ain parabolac, ezagutu zuten etaz mintzo cela.

46 Eta nai izan cioten escua gañera botatu, baño beldur izan ciren puebloaindaco, ceren iduquia baitcen propheta batendaco.

XXII. CAPITULUA.

ETA Jesus, iñardetsiric, mintzatu citzayoten oraño berriz parabolaz, erraten zuelaric:

2. Ceruetaco erreinuac iduri du bere semeain eztayac eguin cituen Erregue bat:

3. Eta igorri cituen bere cerbitzariac combidatuen deitcera, baña ez zuten etorri nai izan.

4. Igorri cituen berriz bertce cerbitzariac, ciolaric: Errozue combidatuei: Una preparatu dut nere bazcaria, nere cecenac, eta nere animale guiceuduac ilac dire yadeneco, dena prest dago: zatozte eztayetara.

5. Baña ec casuric eguin gabe, gan ciren, bat bere bazter etchera, eta bertcea bere tratura.

6. Eta bertcec artu cituzten ain cerbitzariac, eta tratu tcharra eman ondoan, il cituzten.

7. Eta Erreguec aditu zuenean, coleratu cen: eta bidaliric bere tropac, il cituen ilzaleac, eta su eman beren iriari.

8. Orduan erran zuen bere cerbitzariei:

86

Eztayac eguiazqui preparatuac dire, baña combidatuac cirenac ez zuten mereci.

9. Berez zoazte bide gurntcetara, eta caustuco ditutzuen guciac, deit citzue eztayetara.

10. Eta ganic ain cerbitzariac bidetara, bildu cituzten caustu cituzten guciac, onac eta gaistoac: eta eztayetaco lecua bete cen combidatuz.

11. Eta Erregue sartu cen mayan cirenen icustera, eta an icnsi zuen guizon bat, eztayetaco arropaz veztitua cz ceua.

12. Eta erran cion: Adisquidea, ¿nola sartu zara emen eztayetaco arropa izan gabe? eta ura egon cen ichil.

13. Orduan Erreguec erran zuen bere Alguacilei: Zaugoac eta escuac lotu ondoan, bota zazue campoco ilumbetara: an izain dire nigar eta ortz carrascac.

14. Ceren anitzac dire deituac, baña gutiac autatuac.

15. Orduan Phariseoac gan ciren andic, eta elgarren artean tratatu zuten, nola arrapatuco zuten bere solasetan.

16. Eta bidali cioten bere discipuloetaric Herodianoequin batean, ciotelaric: Nagusia, badaquigu eguiazcoa zaila, eta eracusten duzula Yaungoicoain bidea eguiain puntutic, deusetaz casuric eguin gabe: ceren ez duzu beatcen guizonen ichurari:

17. Erran dacuzu beraz, ¿cer iduritcen

87

zaitzu ? ¿ cilegui da Cesari tributoa ematea, edo ez ?

18. Baño Jesusec ezaguturic equen malicia, erran znen : ¿ Hipocritac, certaco tentatcen nauzue ?

19. Eracuts datazue tributoco dirua. Eta presentatu cioten denario bat.

20. Eta Jesusec erran cioten : ¿ Noina da ichura au eta inscripcione au ?

21. Erran cioten : Cesarena. Orduan erran cioten : Beraz, paga zazue Cesari Cesarena, eta Yaungoicoari Yaungoicoaina.

22. Eta ori aditn zutenean, admiratu ciren, eta ura ntci eta, gan ciren andic.

23. Egun artan etorri ciren ain gana Sadduceoac, ceñec erraten baitute ez dela izain berriz pizteric, eta galde eguin cioten,

24. Ciotelaric : Nagusia, Moisesec erran zuen : Baldin norbait iltcen bada aurric izan gabe, ain anaya ezcon dadiela ain andreaiquin, eta furma dezala ondorioa bere anayari.

25. Bada baciren gure artean zazpi anaya : eta zarrena ezcondu ondoan, il cen : eta ez baitzuen izan anrric, utci zuen bere andrea bere anayari.

26. Eta orobat bigarrenac, eta irugarrenac zazpigarrenerañio.

27. Eta equen gucien ondotic il cen andrea ere.

88

28. ¿Beraz berriz piztean, zazpietaric ceñena izain da andrea ? ceren denec izan zuten.

29. Jesusec iñardetsiric, erran cioten : Equivocatcen zate, ez yaqninez Escriturac, ez ere Yaungoicoain podorea.

30. Ceren berriz piztean ez dire ezconduco, ez ere ezcontzaz emanac izain : baño Yaungoicoain Aingueruac ceruan bezala izain dire.

31. Eta ilen pizteaz, ¿ ez duzue leitu Yaungoicoac erran dazquitzuen itzac :

32. Ni naiz Abrahamen Yaungoicoa, Isaaquen Yaungoicoa, eta Jacoben Yaungoicoa ? Ez da ilen Yaungoicoa, bañan bai biciena.

33. Eta yendea, ori aditcean, admiratua guelditcen cen ain dotrinaz.

34. Bañan Phariseoac, aditu zutenean ichilaraci cituela Sadduceoac, eguin zuten bilcura.

35. Eta etaric batec, ceña legueain Doctorea baitcen, galde eguin cion probatceco :

36. Nagusia, ¿ cein da legueco manamenduric andiena ?

37. Jesusec erran cion : Maitatuco duzu zure Yaungoico Yauna zure biotz guciaz, zure arima guciaz, eta zure gogo guciaz.

38. Au da lena, eta manamendnric andiena.

39. Eta bigarrena au iduria da : Maitatuco duzu zure lagun progimoa zure burua bezala.

40. Bi manamendu otaric dependitcen dire Legue gucia, eta Prophetac.

89

41. Eta Phariseoac elcarrequin cirelaric, Jesusec galde eguin cioten,

42. Erraten eiotelaric: ¿ Cer iduritcen zaitzue Christoz? ¿ noin semea da? Erraten diote: Davidena.

43. Eta erran cioten: ¿ Nola beraz Davidec izpirituaz deitcen dn Yauna, diolaric:

44. Erran zuen Yaunac nere Yaunari: yar zaite nere escuñican, zure etsayac zure oñazpicotaco paratuco ditndan arteraño?

45. Bada Davidec deitcen baldin badu bere Yanna, ¿ nola da ain semea?

46. Eta iñorc ecin iñardetsi cion itz bat: eta egun artaz gueroztic iñor ere ez cen atrevitn gueyago galderic eguitera.

XXIII. CAPITULUA.

ORDUAN Jesus mintzatu cen yendeari eta bere discipuloei,

2. Erraten zuelaric: Mnisesen cataderan yarriac daude Escribac eta Phariseoac.

3. Beguira zazue beraz, eta eguin erraten datzuen gucia: bañan ez zazuela eguin equen obren arabera: ceren erraten dute eta ez eguiten.

4. Bada lotcen dituzte carga pisuac eta ecin yasanac, eta paratcen dituzte guizonen bizcarrean: baño beatz batez ere ez dituzte nai iguitu.

90

5. Eta eguiten dituzte beren obra guciac guizonez icusiac izateco. Eta zabaltcen dituzte beren bandac, eta beren arropetan edatcen bere franjac.

6. Eta maite dituzte lenta bicico asientoac afarietan, eta lembicico cataderac Synagoguetan,

7. Eta saludatuac izatea placetan, eta guizonec deitcea, Nagusia.

8. Bañan zuec ez zazuela nai deituac izan Nagusia: ceren bat bacarra da zuen Nagusia, eta zuec denac anayac zate.

9. Eta ez zazuela lurrean iñor deitu zuen aita: ceren bat da zuen Aita, ceruetan dena.

10. Ez zaiteztela izan deituac maestroac: ceren bat da zuen Maestroa, cein baita Christo.

11. Zuen artean andiena dena, izain da zuen cerbitzari.

12. Ceren goratcen dena, izain da apaldua: eta apaltcen dena, izain da goratua.

13. ¡ Bañan zorigaitz zuei, Escriba eta Phariseo hipocritac, esten duznenei ceruetaco erreinua guizonen aitcinean; bada ez zate sartcen ceroc, ez ere uzten sartcera, sar litcezquenac!

14. ¡ Zorigaitz zuei, Escriba eta Phariseo hipocritac: emacume alargunen etcheac iresten ditutzuenac, otoitz luceac eguiteco estaculuan: ortaracotz eramain duzue juicio bortitzagoa!

15. ¡ Zorigaitz zuei, Escriba eta Phariseo

91

hipocritac : ceren curritcen ditutzue itsasoa eta lurra proselito bat eguitea gatic : eta eguin ondoan, ceroc baño bi aldiz ifernuaz merecidunago eguiten duzue !

16. ¡ Zorigaitz zuei, guidari itsuac, erraten duzuenac : Templuaz yuramentu eguitea deus ez da : bañan norc ere eguiten baitu yuramentu templuco urreaz, guelditcen da zor dun !

17. ¡ Buru gogorrac eta itsuac ! ¿ Cein da andiena, urrea, edo urrea santificatcen duen templua ?

18. Aldareaz yuramentu eguitea deus ez da : bañan norc ere yuramentu eguiten baitu ain gañean den ofrendaz, guelditcen da zor dun !

19. ¡ Itsuac ! ¿ Cein da andiago, ofrenda, edo ofrenda santificatcen duen aldarea ?

20. Beraz aldareaz yuramentu eguiten ducnac, yuramentu eguiten du aldareaz, eta ain gañean danden guciaz.

21. Eta templuaz yuramentu eguiten duenac, yuramentu eguiten du templuaz, eta an egoten denaz.

22. Eta ceruaz yuramentu eguiten duenac, yuramentu eguiten du Yaungoicoain tronuaz, eta artan yarria denaz.

23. ¡ Zorigaitz zuei, Escriba eta Phariseo bipocritac, pagatcen duzuenac mentain, anetain, eta cominain amarrena, eta ntzi ditutzuenac Legueain gauzaric bearrenac, yusticia, miseri-

92

cordia, eta fedea ! Au cen eguin bear cena, bertcea utci gabetanic.

24. Guidari itsuac, ulitcha iraaci, eta camelua iresten duzuenac.

25. ¡ Zorigaitz zuei, Escriba eta Phariseo hipocritac, vasoain eta platerain campoco aldea garbitcen duzuenac, barnetic ladronqueriaz, eta ciquinqueriaz beteac zaten demboran !

26. Phariseo itsua, garbi zazu lenic vasoain, eta platerain barnea, campoan dena ere garbi dadien.

27. ¡ Zorigaitz zuei, Escriba eta Phariseo hipocritac, iduri duzuenac sepultura churitu batzuec, campotic ederrac iduri baitute, eta barnean il ezurrez, eta ciquinqueriaz beteac direnac !

28. Guisa bereao zuec ere, campotic yustu aguertcen zate guizonei : bañan barnean bipocresiaz eta gaistaqueriaz beteac zate.

29. ¡ Zorigaitz zuei, Escriba eta Phariseo hipocritac, Propheteu sepulturac eguiten ditutzuenac, eta yustuen monumentuac apaintcen !

30. Eta erraten duzue : Bici izan baguine gure aiten demboran, ez guinen equen lagun izain Propheten odola ichurceco.

31. Guisa ortan lecuco zate znen buruain contra, Prophetac il cituztenen equen semeac zatela.

32. Eta hete zazue zuec zuen aiten uegurria.

93

33. Sugue, vibora casta, ¿ uola eguinen duzue igues gehennaco juiciotic ?

34. Ortaracotz, una, bidaltcen dazquitzuet Prophetac, yaquinsunac, eta Doctoreac; etaric batzuec il eta gurutcificatuco ditutzue, eta bertceac azotatuco zuen Synagoguetan, eta perseguituco ditutzue iriz iri:

35. Etor dadien zuen gañera lurrean ichuria izan den odol yustu gucia, Abel yustuain odoletic asiric, Zacharias, Barachiasen semeaineraño, cein il baitcinuten templuain eta aldareain artean.

36. Eguiazqui erraten datzuet, gauza oc guciac etorrico direla generacione unen gañera.

37. Jerusalem, Jerusalem, Prophetac iltcen ditutzunac, eta arricatcen zure gana bidaliac direnac, ¿ cembat aldiz nai izan ditut bildu zure umeac, olloac bere chitoac biltcen dituen bezala bere egalpera, eta ez duzue nai izan ?

38. Una, zuen etchea desertu guelduco da.

39. Ceren erraten datzuet, emendic aitcina ez nauzuela icusico, errain duzuen arteraño: Benedicatua izan bedi Yaunain icenean eldu dena.

XXIV. CAPITULUA.

ETA Jesus templutic atera ondoan, erretiratcera zoayen. Eta etorri ciren aiu gana bere discipuloac, templuco edificioac eracustea gatic.

94

2. Bañau Jesusec iñardetsi cioten, erraten zuelaric: ¿ Icusten duzue au gucia ? Eguiazqui erraten datzuet, ez dela emen guelduco arria arriain gañean, barrayatua izan gabe.

3. Eta yarria zagolaric Olivetaen mendian, bere discipuloac etorri cireu ain gana ichilic, eta erran cioten: Erran dacuzu, ¿ noiz guertatuco dire gauza oriec ? ¿ eta cer señale izain da zure etortceaz, eta munduain acabantzaz ?

4. Eta Jesusec iñardetsiric, erran cioten: Guarda zaizte iñorc engana ez cetzaten:

5. Ceren etorrien dire anitz nere icenean, eta errain dute: Ni naiz Christo, eta yende anitz enganatuco dute.

6. Eta adituco duzue oraño mintzatcen guerlaz, eta guerlaco arrabotsez: beguira zaizte turbatcetic. Ceren combeni da gauza oc guerta daitecin, baño ez da oraño acabantza izain.

7. Ceren goratuco da yendea yendeain contra, eta erreinuac erreinuen contra, eta izain dire pesteac, goseteac eta lurricarac, anitz lecutan.

8. Eta gauza oc guciac ez dire oraño izain oñacen astapena baicic.

9. Orduan entregatuco zaituzte tormentura, eta ilaracico zaituzte: eta izaiu zate yende guciaz iguinduac nere icena gatic.

10. Eta orduan anitz escandalizatuac izain dire, eta traituco dute batec bertcea, eta elcar iguinduco.

95

11. Eta anitz Propheta falso goratuco dire, eta enganatuco dute yende anitz.

12. Eta gaistaqueria berratuco baita, anitzen caridadea oztuco da.

13. Bañan azqueneraño irauten duenac, ura izain da salvatua.

14. Eta ceruetaco erreinuco Evangelio au predicatua izain da mundu gucian, lecucotasunaindaco yende guciei: eta orduan allegatuco da acabantza.

15. Beraz icusten duzuenean desolacioneain abominacionea, Daniel Prophetaz errana izan dena, lecu sainduan dela, leitcen duenac, entendi beza:

16. Orduan Judean izaten direnec, igues eguin bezate mendietara.

17. Eta tellatuan dena, ez bedi yauts cerbait gauza artcera bere etchetic.

18. Eta landan dena, ez bedi guibelat itzul bere tunicain artcera.

19. ¡Eta zorigaitz emacume traba direnei, eta aurrac bularrean dituztenei egun etan!

20. Otoitz eguizue beraz zuen escapada guerta ez dadien, ez neguan, ez ere Larumbatean.

21. Ceren izain da orduan naigabe andia, munduain astapenetic unat izan ez dena, eta seculan izain ezten bezalacoa.

22. Eta egun ec ez balire izan laburtuac, iñor ez litceque salva: baño autatuen gatic egun ec izain dire laburtuac.

96

23. Orduan baldin norbaitec erraten badatzue: Beguira, Christo emen da, edo an da: ez dezazuela sinets.

24. Ceren goratuco dire Christo falsoac eta propheta falsoac: eta emain dituzte señale eta milagro andiac, modu batean non, posible bada, autatuac ere enganatuac izan daiten.

25. Icusazue erran datzuedala aitcinetic.

26. Ortaracotz, erraten badatzue: Una desertuan da, ez zaiztela atera: beguira, etcheac duen leturic erretiratueneun da, ez zazuela sinets.

27. Ceren nola oñaztura ateratcen baita iguzquia ateratcen den lecutic, eta agueri baita iguzquia sartcen den lecuraño, guisa berean izain da guizonain Semeain etortcea.

28. Non ere izaten baita gorputza, an bilduco dire arranoac.

29. Eta bereala, egun etaco naigabequerien ondotic, iguzquia ilnndnco da, eta ilarguiac ez du emain bere arguia, eta izarrac erorico dire cerutic, eta ceruco birtuteac izain dire mubituac.

30. Eta orduan guizonain Semeain señalea aguertuco da ceruan: eta orduan lurreco tribu guciac nigarretan yarrico dire, eta icusico dute guizonain Semea etortcen cernco goibelen artean, podore eta magestade andi batequin.

31. Eta bidalico ditu bere Aingueruac trompeta soindu andi batequin: eta bilduco dire

97

bere autatuac lan aicetaric, ceruco bazter batetic bertce bazterreraño.

32. Icas zazue pico ondotic comparacione bat: noiz ere ain adarrac gurituac baitire, eta ostoac sortu baitire, badaquizue uda urbil dela:

33. Bada guisa berean, gauza oc guciac icusten ditutzuenean, yaquin zazuc urbil dela, eta atean dela.

34. Eguiazqui erraten datzuet, ez dela generacione au pasatuco gauza, oc guciac guertatu gabetenicau.

35. Cerua eta lurra pasatuco dire, bañu nere itzac ez dire pasatuco.

36. Bada egun artaz, eta ordu artaz iñorc ez daqui, ez eta ceruco Aingueruec ere, bañan choilqui nere Aitac.

37. Eta Noein egunetan cen bezala, izain da bardin guizonain Semeain etortcea.

38. Ceren ala nola diluvioain aitcineco egunetan yaten eta edaten baitzuten, ezcontcen eta ezcontzaz ematen, Noc arcan sartu cen eguneraño,

39. Eta ez zuten entenditu diluvioa etorriric denac eraman cituen arteraño: guisa berean izain da guizonain Semeain etortcea.

40. Orduan izain dire bida landan: bat izain da artna, eta bertcea utcia.

41. Bi emacumec egoco dute elcarrequin errota batean: bat izain da artua, eta bertcea utcia.

98

42. Zauzte beraz iratzarriac, ceren ez daquizue cein orduz etorri bear den zuen Yauna.

43. Bañan yaquin zazue, baldin aita familiaco batec balaqui cein orduz etorri bear luquen ladronac, iratzarria egon litcequela, eta ez lezaquela zulatcera utz bere etchea.

44. Ortaracotz egon zaizte erne zuec ere: cereu gutienic uste duzuen orduan, etorri bear da guizonain Semea.

45. ¿Cein dela uste duzue cerbitzari fidela, eta prudentea, nagusiac bere familiain aitcinean paratu duena, yatera bear den demboran emateco?

46. Zori onecoa, bere nagusiac, etortcen denean, ola eguiten arrapatuco duen cerbitzaria.

47. Eguiazqui erraten datzuet, bere ontasun gucien aitcinean paratuco duela.

48. Bañan baldin cerbitzari gaisto batec erraten balu bere biotcean: Nere nagusiac berautcen du etortcera,

49. Eta asten balitz bere cerbitzari laguuen yotcen, eta mozcortcen direnequin yaten eta edaten:

50. Cerbitzari ain nagusia etorrico da esperatcen ez duen egunean, eta ez daquien orduan:

51. Eta berechico du, eta paratuco hypocritequin. Au izain dire nigarrac, eta ortz carrascac.

99

XXV. CAPITULUA.

ORDUAN ceruetaco erreinuac idurico du amar virgina, ceñac bere lamparac arturic, atera baitcireu esposoa eta esposain errecibiteera.

2. Bada etaric bortz simpléac ciren, eta bertce bortzac prndenteac:

3. Eta bortz simplec, beren lamparac artcean, ez zuten eraman olioric berequin.

4. Bañan prudentec artu zuten olioa beren uncietan lamparequin batean.

5. Eta nola esposoac beranteen baitzuen, asi ciren culuscan, eta locartu ciren denac.

6. Gau erdi airean aditu cirelaric oyuac: Una esposoa eldu da, atera zaizte errecibitcera.

7. Orduan goititu ciren virgina ec guciac, eta compondu cituzten beren lamparac.

8. Eta simplec erran zuten prudentei: iguzue zuen oliotic, ceren gure lamparac itzaltcen dire.

9. Prudentec iñardetsi zuten, erraten zutelaric: Ez, ventnraz ez dugu asqui izain guretaco eta zuendaco, zoazte leuago saltcen dutenctara, eta eros zazue zuendaco.

10. Eta erostera gan ciren bizquitartean, etorri cen esposoa: eta prest cirenac, sartu ciren aiquin eztayetara, eta atea etsia izan cen.

100

11. Azquenecotz etorri ciren bertce virginac ere, ciotelaric: Yauna, Yauna, edec dacuzu.

12. Bañan iñardetsi cioten, eta erran zuen: Eguiazqui erraten datzuet ez zaituztedala ezagutcen.

13. Egon zaizte beraz iratzarriac, ceren ez daquizue ez eguna, ez ere ordua.

14. Ceren artaz da nola guizon batez, ceñac viagean gateracoan deitu baitcituen bere cerbitzariac, eta entregatu baitciozten bere ontasunac:

15. Eta eman cituen bati bortz talentu, bertce bati bida, eta bertce bati bat, bacotchari bere capacidadeain arabera, eta bereala gan cen.

16. Bortz talentu errecibitu cituena, gan cen equin traficatcera, eta irabaci cituen bertce bortz.

17. Guisa berean bida erreeibitu cituenac, irabaci cituen bertce bida.

18. Baño bat baicic errecibitu ez zuena, gan cen, eguin zuen zulo bat lurrean, eta an gorde zuen bere nagusiain dirua.

19. Dembora anitcen ondoan etorri cen cerbitzari equen nagusia, eta deitu cituen contu ematera.

20. Eta bortz talentu errecibitu cituena etorri cen, eta presentatu cition bertce bortz talentu, erraten zuelaric: Yauna, bortz talentu entregatu cinaztan, una bertce bortz gueyago irabaci ditudanac.

101

21. Bere nagusiac erran cion: Arras ongui, cerbitzari ona eta fidela; fidela izan zailacotz gauza gutitan, paratuco zaitut anitcen gañean, sar zaite zure yaunain bozcarioan.

22. Eta bi talentu errecibitu cituena ere etorri cen, eta erran zuen: Yauna, bi talentu entregatu cinaztan, una non ditutzun bertce bida irabaci ditudanac.

23. Bere nagusiac erran cion: ongui da, cerbitzari ona eta fidela; fidela izan zailacotz gutiain gañean, paratuco zaitut anitcen gañean, sar zaite zure yaunain bozcarioan.

24. Eta talentu bat baicic errecibitu ez znen, erran zuen: Yauna, badaquit condicione gogorreco guizona zaila, erein ez duzun lecuan segatcen duzu, eta edatu ez duzun lecuan biltcen:

25. Eta zure beldurrez gan nitcen, eta zure talcntua lurrean gorde nuen: una uon duznn zurea dena.

26. Eta beren yaunac iñardetsiric, erran cion: Cerbitzari gaisto eta alferra, bacinaqnien ereiten ez dudan lecuan segatcen dudala, eta edatu ez dudan lecuan biltcen dudala:

27. Bada, cman bear cinnen nere dirua banqueroei, eta ni itzultcean, errecibituco nuen ausarqui nerea cena.

28. Quen diozue beraz talentua, cta cmozue amar talentu dituanari.

29. Ceren duenari emana izain zayo, eta

102

izain du gueyago: baño ez duenari, duela iduri duen ura ere quendua izain zayo.

30. Eta cerbitzari inutila, bota zazue campoco ilumbetara: an izain dire nigarrac, eta ortz carrascac.

31. Eta guizonain Semea etortcen denean bere magestadean, eta Aingueru guciac berequin, orduan yarrico da bere magestadeain tronuan:

32. Eta izain dire yende guciac bilduac ain aitcinean, eta berechico ditu batzuec bertcetaric, arzañac ardiac berechten dituen bezala anchumetaric:

33. Eta paratuco ditu ardiac bere escuñean, eta anchnmeac bere ezquerrean.

34. Orduan Erreguec errain du escuñean direnei: Zatozte, nere Aitaz benedicatuac, goza zazue munduain astetic zuendaco preparatua dagon erreinuaz:

35. Ceren gosetu nitcen, eta eman cinatazuen yatera: egarritu nitcen, eta eman cinatazuen edatera: arrotza nitcen, eta errecibitu ninduznen:

36. Bilucia nitceu, eta estali ninduzuen: eri nitcen, eta visitatu ninduzuen: garicelan nitcen,eta etorri cineten nere icustera.

37. Orduan yustuec iñardetsico diote, eta errain dnte: Yauna, ¿noiz icusi zaitugu gosetua, eta eman datzugu yatera: edo egarritua, eta cman datzugu edatera?

103

38. ¿Eta noiz icusi zaitugu arrotza, eta errecibitu zaitugu: edo bilucia, eta veztitu zaitugu?

39. ¿Edo noiz icusi zaitugu eri, edo garcelan, eta gan gara zure icustera?

40. Eta Erreguec iñardetsiric, errain diote: Eguiazqui erraten datzuet, gauza oriec nere anaya ttiquien otaric bati eguin ditutzuen casuan, neroni eguin daztatzuela.

41. Orduan ezquerrean izain direnei ere errain du: Aparta zaizte nere ganic madaricatuac, eta zoazte betico sura, ceña preparatua baita debruaindaco eta ain aingueruendaco.

42. Ceren gosetu nitcen, eta ez cinatazuen eman yatera: egarritn nitcen, eta ez cinatazuen eman edatera:

43. Arrotza nitcen, eta ez ninduzuen errecibitu: bilucia, eta ez ninduzuen estali: eri, eta gartcelan, eta ez ninduzuen visitatu.

44. Orduan ec ere iñardetsico diote, erraten dutelaric: Yauna, ¿noiz icusi zaitugn gosetua, edo egarritua, edo arrotza, edo bilucia, edo eri, edo gartcelan, eta ez zaitugu lagundn?

45. Orduan iñardetsico diote, erraten duelaric: Eguiazqui erraten datzuet, ttiquien otaric bati eguin ez duzuen casuan, ez datazuela eguin niri ere.

46. Eta oc gain dire tormentu eternora; eta yustuac bici eternora.

104

XXVI. CAPITULUA.

ETA Jesusec acabatu cituenean arrozoñamendu oc guciac, erran zuen bere discipuloei.

2. Badaquizue emendic bi egunen buruan eguinen dela Bazcoa, eta guizonain Semea entregatua izain dela, gurutcificatua izateco.

3. Orduan Sacerdoteen Principeac, eta errico jnezac bildu ciren Sacerdoteen Principe Caiphas deitua cenain larrañean:

4. Eta tratatu zuten Jesusen artcea engañuz, eta ain ilaraztea.

5. Baño erraten zuten: Ez besta egunean, beldurrez nastura cembait guerta zadien puebloain artean.

6. Eta Jesus Bethanian celaric Simon leprosoain etchean,

7. Etorri cen ain gana emacume bat, ceñac ecartcen baitzuen berequin alabastrozco baso bat unguendu onaz betea, eta ichuri zuen ain buruain gañera, mayan zagolaric.

8. Eta discipuloec ori icusi zutencan, nabarbendu ciren, ciotelaric: ¿Certaco galtce ori?

9. Ceren precio andi batean saldua izan citequen, eta pobrei emana orren balioa.

10. Bañan Jesusec ori entenditnric, erran cioten: ¿Certaco penatcen duzue emacume ori? bada, eguin du nerequin obra on bat.

105

11. Ceren beti izain ditutzue pobreac zuequin: bañan ez nauzue ni izain beti.

12. Ceren ichuri baldin badu unguendu ori nere gorputzain gañera, nere enterratceco eguin du.

13. Eguiazqui erraten datzuet, mundu gucian Evangelio au predicatua izain den lecn gucietan, orrec eguin duena contatua izain dela, orren oroitzapenaz.

14. Orduan amabietaric bat Judas Iscariotes deitua, gan cen Sacerdoteen Principetara:

15. Eta erran cioten: ¿Cer nai datazue eman, eta nic entregatuco datzuet? Eta ec señalatu ciozten oguei eta amar cilar moneda.

16. Eta ordutic ocasione on bat bilatcen zuen, ain entregatceco.

17. Eta orantzaric gabeco oguien lembicico egunean, discipuloac etorri ciren Jesusen gana, eta erran cioten: ¿Non nai duzu prepara dezagun Bazcoain yateco?

18. Eta Jesusec erran zuen: Zoazte irira alacoain etchera, eta errozue: Nagusiac dio: Nere dembora urbildua da, zure etchean eguiuen dut Bazcoa nere discipuloequin.

19. Eta discipuloec eguin zuten, Jesusec manatu cioten bezala, eta preparatu zuten Bazcoa.

20. Eta arratsa etorri ceuean, yarri cen mayan bere amabi discipuloequin.

21. Eta yaten ari cirelaric, erran zuen:

106

Eguiazqui erraten datzuet, zuetaric batec entregatuco nauela.

22. Eta ec tristezac arras artuac, bacotcha asi cen erraten: ¿Ni ote naiz venturaz, Yauna?

23. Eta iñardetsi zuen, eta erran zuen: Nereqnin platerean escua sartcen duena, ori izain entregatuco nauena.

24. Guizonain Semea badoaye segurqui, artaz escribitua den bezala: bañan zorigaitz guizon ari, ceintaz entregatua izain baita guizonain Semea: obe izain zuen sortu ez balitz.

25. Eta iñardetsiric Judasec, ceñac entregatu baitzuen, erran zuen: Nagusia, ¿ni naiz venturaz? Erraten dio: Ceronec erran duzu.

26. Eta afaitan ari cirelaric, Jesusec artu zuen oguia, benedicatu zuen, autsi zuen, eta eman zuen bere discipuloei, erraten zuelaric: Ar zazue, eta yan zazue: au nere gorputza da.

27. Eta arturic calitza, esquerrac eman ondoan, eman cioten, erraten zuelaric: Edan zazue denec untaric.

28. Ceren au nere odola da Testamenta berricoa, auitcen gatic ichuria izain dena becatuen barcamenduraco.

29. Eta erraten datzuet, gueyago ez dudala edain matsain fruitu uutaric, nere Aitain erreinuan zuequin berria edain dudan egun artaraño.

30. Eta Hymnoa erran ondoan, atera ciren Olivetaco mendira.

107

31. Orduan Jesusec erran cioten: Zuec guciac esperimentatuco duzue tentacione bat nere gatic gau untan, ceren escribitua da: Yoco dut arzaña, eta artaldeco ardiac barrayatuco dire.

32. Bañan berriz pizten naicenean, gain naiz znen aitcinean Galileara.

33. Iñardetsi zuen Pedroc, eta erran cion: Bertce guciac escandalizaturic ere zure gatic, ni ez naiz beñere escaudalizatuco.

34. Jesusec erran ciou: Eguiazqui erraten datzut, gau untan, ollarrac cantatu baño len, ucatuco nauzu iru aldiz.

35. Pedroc erran cion: Il bear banu ere zurequin, ez zaitut ucatuco. Eta bertce discipulo guciec ere erran zuten gauza bera.

36. Orduan Jesus gan cen equin Gethsemani deitcen cen bazterretche batera, eta erran zuen bere discipuloei: Yar zaizte emen, ni arara otoitz eguitera noayen demboran.

37. Eta arturic berequin Pedro eta Zebedeoin bi semeac, asi cen tristatcen eta quechatceu.

38. Eta orduan erran cioten: Triste da nere arima eriotcerañocoan: egon zaizte emen, eta bela zazue nerequin.

39. Eta cembait pausu eman eta, auspescatu cen bere aurpeguiaiu gañera, eta otoitz eguinic, erran zuen: Nere Aita, al bada, urrun zazu nere ganic calitz au: baño ez nic nai dudan bezala, baicic zuc nai duzun bezala.

108

40. Eta itzuli cen bere discipuloetara, eta arrapatu cituen lo zaudela, eta erran cion Pedrori: ¿Beraz, ecin belatn izan duzue ordu batez nerequin?

41. Bela zazue, eta eguin otoitz, tentacionean ez erortceco. Izpiritua cinezqui erne da, baño araguia flaco.

42. Gan cen berriz bigarren aldian, eta otoitz eguin zuen, erraten zuelaric: Nere Aita, ez bada posible urruutcea calitz au nic edan gabe, eguin bedi zure borondatea.

43. Eta itzuli cen berriz, eta arrapatu cituen oraño lo zandela, ceren equen beguiac cargatuac baitciren.

44. Eta utci cituen, eta berriz gan cen irngarren aldian otoitz eguitera, itz berac erraten cituelaric.

45. Orduan etorri cen bere discipuloetara, eta erran cioten: Lo eguizue garguero, eta pausa zaizte: una, allegatua ordua, eta guiznain Semea izain da entregatua becatarien escuetan.

46. Yeiqui zaizte, goacen: entregatuco nauena urbiltcen da.

47. Eta oraño mintzo celaric, una, Jndas, amabi etaric bat, etorri cen, eta arequin batcan yeude tropa andi bat ezpatequin eta maquilequin, Sacerdoteen Principec eta errico juecec bidali cituztenac.

48. Eta entregatn zuenac eman zuen señalea,

109

ciolaric : Nic musu emain diodana, ura bera da, ar zazue.

49. Eta bereala urbilduric Jesusen gana, erran zuen : Yaungoicoac guarda zaitzala, Nagusia. Eta musu eman cion.

50. Eta Jesusec erran cion : ¿ Adisquidea, certara etorri zara ? Dembora berean urbildu ciren, eta Jesusi escuac edaturic, artu zuten preso.

51. Eta Jesusequin ciren etaric batec, edaturic escua, atera zuen bere ezpata, eta golpea botaturic Pontificeain cerbitzari bati, ebaqui cion bearri bat.

52. Orduan erran cion Jesusec : Itzul zazn zure ezpata bere lecura : ceren ezpata artuco duen gucia ezpatac ilen du.

53. ¿ Uste duzu venturaz, ez dezaquedala otoitztu nere Aita, eta emain dazquit orai berean amabi Aingueru legione baño gueyago ?

54. ¿ Nola bada cumplitnco dire Escriturac, ola dela combeni guerta dadien ?

55. Ordu artan berean erran zuen Jesusec yende tropa ari : Ladron bati bezala atera zaizte ezpateqnin eta maquilequin nere artcera : egun guciz zuen artean yarria nindagon templuan eracusten nuela, eta ez ninduzuen artu.

56. Bañan au gucia eguina izan cen, Propheten Escriturac cumplitnac izan citecin. Orduan discipulo guciec abandonatu zuten, eta gan ciren iguesi.

110

57. Bañan Jesus preso zaucatenec, eraman zuten Caiphas Sacerdoteen Principeain etchera, non bilduac baitciren Escribac eta Zarrac.

58. Eta Pedroc seguitcen zuen urrundic Sacerdoteen Principeain palacioraño. Eta sarturic barnera, yarria zagon cerbitzariequin, ucabantza icusteco.

59. Bada Sacerdoteen Principec, eta Concilio guciac bilatcen zuten cerbait lecucotasun falso Jesusen contra, eriotcera entregatceco :

60. Eta ez cioten arrapatu, naiz lecuco falso anitz presentatu izan cen. Bañan azquenecotz urbildu ciren bi lecuco falso,

61. Eta erran zuten : Unec erran zuen : Destruitu dezaquet Yaungoicoain templua, eta goratu iru egunez.

62. Eta Sacerdoteen Principeac chutituric, erran cion : ¿ Ez duzu deusere iñardetsten oc zure contra eguiten duten lecucotasunari ?

63. Eta Jesus ichilic zagon. Eta Sacerdoteen Principeac erran cion : Yaungoico biciaz, galdetcen datzut, guri errateaz, zu zain Christo Yanngoicoain Semea.

64. Jesusec erraten dio : Zuc erran duzu : eta erraten datzuet oraño, emendic dembora gutien buruan icusico duzuela guizonain Semea yarria Yaungoicoain virtuteain escuñean, eta etorteen ceruco goibeletan.

65. Orduan Sacerdoteen Principeac urratu cituen bere arropac, eta erran zuen : Blaspne-

111

matu du. ¿ Cer bear dugu lecucoric gueyago ? Una, orai berean aditu duzue blasphemia :

66. ¿ Cer iduritcen zaitzue ? Eta ec iñardetsiric, erran zuten : Eriotcea merecitu du.

67. Orduan tu eguin cioten aurpeguira, eta maltratatu zuten ucumil ucaldica, eta bertce batzuec eman ciozten bearri ondocoac aurpeguian,

68. Erraten zutelaric : Adivina zazu, Christo, ¿ nor den yo zaituena ?

69. Pedro bitartean yarria zagon campoco aldean, larrañean : eta nescato bat urbildu cen ain gana, ciolaric : Jesus Galileacoaiquin cinen zu ere.

70. Baño arc ucatu zueo denen aitcinean, erraten zuelaric : Ez daquit cer diozun.

71. Eta nola ateratu baitcen atera, bertce nescato batec icusi zuen, eta erran zuen au cirenei : Au ere Jesns Nazarendarraiquin cen.

72. Eta ucatu zuen berriz yuramentuaiquin, erraten zuelaric : Ez dut ezagutcen olaco guizonic.

73. Eta andic instant baten buruan an cirenac urbildu ciren, eta erran cioten Pedrori : Segurqui zu ere etaric zara : ceren zure mintzairac ere ematen du ongui ezagutcera.

74. Orduan asi cen arnegu, eta yuramentu eguiten, ez zuela ezagutcen alaco guizonic. Eta bereala ollarrac cantatn zuen.

112

75. Eta Pedro oroitu cen Jesusec erran cion itzaz : Ollarrac cantatuco duen baño len, ucatuco nauzu iru aldiz. Eta campora ateraric, nigar eguin zuen garratzqui.

XXVII. CAPITULUA.

ETA etorri cenean goiza, Sacerdoteen Principe guciac eta puebloco Zarrac edequi zuten consejoa Jesusen contra, eriotcerat entregatceco.

2. Eta eraman zuten lotua, eta entregatu zuten Poncio Pilato Presidenteari.

3. Orduan Judas, entregatu zuenac, icusi zuenean condenatua izan cela, urriquiaz uquitua, itzuli cituen oguei eta amar moneda cilarrac Sacerdoteen Principei eta Zarrei,

4. Ciolaric : Becatu eguin dut odol inocentea entregaturic. Bañan ec erran cioten : ¿ Cer zaicu guri ? zuc icusi bearra cen.

5. Eta, botaturic cilarrezco monedac templuan, erretiratu cen, eta gan cen, eta bere burua urcatu zuen soca lasterrean.

6. Eta Sacerdoteen Principeec, arturic cilar monedac, erran zuten : Ez da cilegui oc tesoroan sartcea, cereu odolain precioa baita.

7. Orreu gañeau tratu ondoan, equin erosi zuteu lur untci eguile baten bazterra, arrotcen enterratceco.

113

8. Orren gatic bazter ura deitua izan da Haceldama, erran naidu, odolain bazterra, egun arteraño.

9. Orduan cumplitu cen Jeremias Prophetaz errana izan cena, ceñac baitcion: Artu cituzten oguei eta amar moneda cilarrac, estimatuain precioa, ceña tasatu baitzuten Israelgo umeec.

10. Eta eman cituzten lur untci egnile baten bazterrean truc, Yannac manatu zaudan bezala.

11. Eta Jesus presentatua izan cen Presidenteain aitcinera: eta galdetu ciou Presidenteac, eta erran zuen: ¿Zu zara Yuduen Erreguea? Jesusec erraten dio: Zuc diozu.

12. Eta nola acusatua baitcen Sacerdoteen Principeez etaZarrez, ez zuen deusere iñardetsi.

13. Orduan Pilatosec erraten dio: ¿Ez duzn aditcen cembat lecucotasun mintzo den zure contra?

14. Eta ez zuen ain itcei batere iñardetsi, ala, non Presidentea admiratua guelditn baitcen osoqui.

15. Bazco egunean Presidenteac bazuen usaya libre entregatcea puebloari preso bat, yendeac nai zueoa.

16. Eta orduan bazuen preso famatu bat, deitcen cena Barrabas.

17. Eta bildu ciren ondoan, Pilatosec erran cioten: ¿Ccin oai duzue entrega dezazuedan? ¿Barrabas, edo venturaz Jesus, Christo deitua dena?

114

18. Bada bazaquien envidiaz entregatu zutela.

19. Eta bere tribunalean yarria zagolaric, bere andreac bidali cioo erratera: Ez izan deusere eguitecoric Yustu urrequin: ceren uri dela causa anitz sufritu dut gaur ametsetan.

20. Baño Sacerdoteen Principeec eta Zarrec gogoau sarraraci zuten puebloari galdetceco Barrabas, eta ilarazteco Jesus.

21. Eta Presidenteac iñardetsi cioten, eta erran zuen: ¿Bietaric cein nai duzue entrega dezazuedan libre? Eta erran zuten ec: Barrabas.

22. Pilatosec errateo diote: ¿Cer eguioen dut beraz Jesus, Christo deitua denaz?

23. Erraten dute denec: Gurutcificatua izan bedi. Presidenteac erraten diote: ¿Bañan cer gaizqui eguin du? Eta ec goratcen zuten oyua gueyago, ciotelaric: Gurutcificatua izan bedi.

24. Eta Pilatosec icusiric ez zuela deusere aitcinatcen, bañan alborotoa berratcen cela gueyago, arturic ura, garbitu cituen escuac puebloain aitcinean, erraten zuelaric: Yustu unen odolaz inocente naiz: or icus zazue ceroc.

25. Eta pueblo guciac iñardetsiric, errao zuen: Orren odola izan bedi gure gañean, eta gure umeen gañean.

26. Orduan libratu cioten Barrabas: eta

115

azotaraci ondoan Jesus, entregatu cioten gurutcificatua izateco.

27. Orduan Presidenteain soldaduec, arturic Jesus palaciora eramateco, formaraci zuten ain inguruan tropa gucia :

28. Eta biluci ondoan, veztitu zuten capa granazco batez :

29. Eta clorrizco corona bat eguinic, paratu cioten buruain gañean, eta cana bat escuñeco escuan : eta belaunicaturic ain aitcinean, escarniatcen zuten, ciotelaric : Yaungoicoac salva zaitzala, Yuduen Erreguea.

30. Eta tu eguinez, artu zuten canabera bat, eta yotcen zuten buruan.

31. Eta escarniatu ondoan, quendu cioten capa, eta paratu bere arropac, eta eraman zuten gurutcificatcera.

32. Eta campora ateratcean, topatu ciren Cyreneco guizon batequin, icena zuena Simon : au bortchatu zuten Jesusen gurutcealquin cargatcera.

33. Eta etorri ciren lecu batera deitua Golgotha, au da, Calabera lecua.

34. Eta eman cioten edatera ardoa quedarraiquin nasia : eta probatu ondoan, ez zuen edan nai izan.

35. Eta gurutcificatu zuten ondoan, partitu cituzten ain arropac, chortean botaturic : cumplitua izan zadien Prophetaz errana izan cena, ceñac baitio : Partitu cituzten nere arropac, eta nere tunica chortean botatu zuten.

116

36. Eta yarriric eguiten cioten guardia.

37. Eta paratu zuten ain buruain gañean bere causa escribitua : Au da Jesus Yuduen erreguea.

38. Orduan gurutcificatu cituzten bi ladron aiquin batean ; bat ain escuñean, eta bertcea ain ezquerrean.

39. Eta andic pasatcen cirenec blasphematcen zuten beren buruac iguituz,

40. Eta ciotelaric : Ha, Yaungoicoain templua deseguiten uena, eta berriz iru egunez goratcen, salva adi eroni : Yaungoicoain Semea baldin baiz, yauts adi gurutcetic.

41. Guisa berean Sacerdoteen Principeec Escribequin eta Zarrequin insultatuz, erraten cioten :

42. Bertceac salvatu cituen, eta ez ditaque bera salva : baldin Israelgo Erreguea bada, yauts bedi orai gurutcetic, eta sinetsico dugu.

43. Yaungoicoain baitan fidatu cen : libra beza orai, baldin maite badu ; bada erran zuen : Yaungoicoain Semea naiz.

44. Eta aiquin gurutcificatuac ciren ladronec ere, meatchatcen zuten.

45. Bada seigarren ordutic bederatcigarrenerañe ilundu cen lur gucia.

46. Eta bederatci orduac puntuan cirelaric, Jesusec eguin zuen oyu andi bat, ciolaric : Eli, Eli, ¿ lamma sabacthani ? errau nai da : Nere Yaungoicoa, nere Yaungoicoa, ¿ certaco abandonatu nauzu ?

117

47. Bada an ciren cembaitec, ori aditu zutenean, erraten zuten : Elias deitcen du.

48. Eta bereala etaric batec, lasterca ganic, artu zuen esponja bat, eta trempatu zuen ozpinean, eta paraturic cana baten puntan, ematen cion edatera.

49. Eta bertcec erraten zuten : Utz zazue, icus dezagun Elias etortcen ote den arren libratcera.

50. Bañan Jesusec, clamatnric bigarren aldian voz andi batequin, entregatn zuen arima.

51. Eta, una, templuco velon urratu cen bi aldetara, gain beiti : eta lurra icaratu cen, eta arriac arraildu ciren :

52. Eta sepnlturac edequi ciren : eta ilac ciren Sainduen anitz gorputz berriz piztu ciren,

53. Eta beren sepulturetaric ateraric, ura piztu ondoan, etorri ciren iri saindura, eta anitcei aguertu ciren.

54. Beraz Centurionac, eta oaiquin Jesusen guardatcen zaudenac, icusi zntenean lurricara, eta an pasatcen ciren ganzac, beldur andia artu zuten, eta erraten zuten : Segurqui Yaungoicoain Semea cen guizon au.

55. Eta an bacen anitz emacume urrundanic beatcen zutenac, eta Jesus seguitu zutenac Galileatic, ura cerbitzatuz :

56. Ceñen artean baitciren Maria Magdalena, eta Maria Santiagoin eta Josephen ama, eta Zebedeoin semeen ama.

118

57. Eta arratsa etorri cenean, Arimatheaco guizon aberats bat, Joseph deitua, ceiñ ere Jesusen discipulo baitcen, etorri cen.

58. An nrbildu cen Pilatosen gana, eta galdetu cion Jesusen gorputza. Pilatosec orduan manatu zuen eman ciozatela gorputza.

59. Eta Josephec arturic gorputza, inguratu zuen maindire churi batean.

60. Eta paratu zuen peña batean beretaco edecaraci zuen sepultura berri batean. Eta irauli zuen arlauza mdi bat sepultnrain gañera, eta gan cen.

61. Eta Maria Magdalena, eta bertce Maria, an ciren yarriac sepulturain parean.

62. Eta biaramunean, cein baita Parasceveco egunain ondocoa, Sacerdoteen Principeac eta Phariseoac gan ciren elcarrequin Pilatosen gana,

63. Erraten zutelaric : Yauna, oroitcen gara, enganatzale orrec, bici cenean erran zuela : Iru eguuen buruan berriz piztuco naiz.

64. Mana zazu beraz sepultura izan dadien zaindua irugarren egunerañó, beldurrez ain discipuloac etor daitecin, eta ebats dezaten, eta yendeari erran dezaten : Piztu da ilen artetic : eta azquen engañoa gaistoagoa litceque lembicicoa baño.

65. Pilatosec erran cioten : Guardac baditutzue, zoazte, eta zain zazue daquizuen bezala.

66. Gan ciren beraz, eta aseguratceco sepul-

119

tura, sellatu zuten arria. eta paratu cituzten guardac.

XXVIII. CAPITULUA.

LARUMBATECO eguna pasatu cenean, asteain lembicico egunean argui astean, etorri ciren Maria Magdalena, eta bertce Maria sepulturain icustera.

2. Eta lurricara andi bat izan cen: ceren Yaunain Aingueru bat yautsi cen cerutic, eta urbilduric, irauli zuen arria, eta yarri cen ain gañean.

3. Eta ain aurpeguia oñaztura bezalacna cen. eta ain veztidoa elurra becen churi:

4. Eta ain beldurrez guardac icaratu ciren, eta guelditu ciren ilac bezala.

5. Baña Aingueruac arturic itza, erran zuen emacumei: Zuec ez zazuela izan beldurric: ceren badaquit, Jesus gurutcificatua izan dena bilatcen duzuela.

6. Ez da emen; ceren berriz piztu da, errau zuen bezala. Zatozte, eta icusazue Yauna paratua izan cen lecua.

7. Eta zoazte bereala, errazue ain discipuloei berriz piztu dela: eta, orra, non doayen zuen aitcinean Galileara: an icusico duzue: una, avisatu zaiztet aitcinetic.

8. Eta atera ciren bereala sepulturatic beldurraiquin eta bozcario andi batequin: eta gan ciren lasterca discipuloei berriac eramatera.

120

9. Eta,una,non atera citzayoten Jesus bidera, erraten zuelaric: Yaungoicoac guarda zaitzatela. Eta ec urbildu ciren ain gana, eta besarcatu cituzten ain zangoac, eta adoratu zuten.

10. Orduan Jesusec erran cioten: Ez izan beldurric: zoazte, eraman citzue berriac nere anayei Galileara gan daitecin, an icusico naute.

11. Eta ec partitu cirenean, guardetaric cembait gan ciren irira, eta eman zuten avisua Sacerdoteen Principei pasatcen cen gueiaz.

12. Eta bildu ondoan Zarrequin, eta tratatu ondoan, eman zuten dirutce andi bat soldaducei,

13. Erraten eiotelaric: Errazue etorri cirela ain discipuloac gauaz, eta ebatsi zuten gu lo guinauden demboran.

14. Eta au allegatcen balitz Presidentcain bearritara, guc sinetsaracico diogu, eta cuidatuco dugu zuen seguridadeaz.

15. Eta ec arturic dirua, eguin zuten eracusi cioten bezala: eta fama unec, edatu cena Yuduen artean, irauten du egun arteraño.

16. Eta ameca discipuloac gau ciren Galileara, Jesusec manatu cioteu mendiain gañera.

17. Eta icusi zutenean, adoratu zuten: bañan cembaitce dudatu zuten.

18. Eta Jesus urbilduric, mintzatu citzayoten, erraten zuelaric: Podore gucia eman zait ceruan eta lurrean.

121

19. Zoazte beraz, eta eracuts zazue yende guciei, batayatcen ditutzuelaric Aitain, eta Semeain, eta Izpiritu Sainduain icenean:

20. Eracusten diozazuelaric observatcen manatu dazquitzuedan gauza guciac: eta yaquin zazue ni zuequin naicela egun guciz munduain acabantzaraño.

I CERTIFY that this book was printed by me in the house of His Highness the Prince Louis-Lucien Bonaparte, and that the number impressed amounted to ten copies only, which are numbered and bear the names of their respective owners on the first page, with the exception of two, one of which has the title printed in red and black inks with a border.

W. H. BILLING.

ERRATAS.

Página.	Línea.	Dice.	Léase.
5	10	zayo	zayo ametsetan
27	9	Caphernaumen	Capharnaumen
68	1	Caphernaumen	Capharnaumen
78	14	yarriac, izatea	yarriac izatea,

LA PROFECÍA DE JONÁS
JONASEN PROFECIA

Bruno Echenique
Elizondoko nafarreraz
Londres
1862

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

LA PROFECÍA DE JONÁS

TRADUCIDA AL VASCUENCE,

DIALECTO NAVARRO DEL VALLE DE BAZTAN,

SEGUN AHORA COMUNMENTE SE HABLA
EN LA VILLA DE ELIZONDO.

POR

DON BRUNO ECHENIQUE.

LONDRES. 1862.

JONASEN PROFECIA.

I. Cap.

ETA 'torri cen Yaunaïn itza Amatiïn seme Jonasi, ciolaïc:

2 Goiti zaite, eta zoaci Ninive ciudade aundira, eta an predica zazu: igan delacotz aren malicia nere aitzinera.

3 Eta goititu cen Jonas, Yaunaïn presentziatic igues 'iteco, eta yautsi cen Jopera, eta arpatu zuen untzi bat Tarsisera zoayena: eta 'man zuen bere pasaya saria, eta artan sartu cen equin batean goateco Tarsisera Yaunaïn ganic igues.

4 Baño Yaunac igorri zuen aice bortitz bat itsasora: eta goratu cen tormenta aundi bat itsasoan, eta untzia puscatzeco arriscuan zagon.

5 Eta mariñelac beldurtu ciren, eta bacotchac deadarca otoiztu zuen bere Yangoicoa: eta botatu cituzten itsasora untzian zacarzcaten puscac, equen cargaz arintzea gatic: baño Jonas, yautsia untziaïn zolara, an lo zagon tranquilqui.

6 Eta urbildu cen aren gana pilotoa, eta erran cion: ¿Nola zaude zu olaco lo pisuaïquin? goiti zaite, deit zazu zure Yangoicoa, venturaz nai izaten badu Yincoac gutaz contu 'in, eta ez gaitzin galdu.

7 Eta bacotchac erran zuen bere lagunaï: Zatozte, eta tira 'zagun chortea, eta yaquin 'zagun cergatic guertatu zaicun macur au.

Eta tiratu zuten chortea: eta erori cen chortea Jonasen gañera.

8 Eta erran cioten: Erran diezaguzu ¿cergatic guertatu zaicu macur au? ¿cer oficio 'izu? ¿cein da zure tierra, ta nora zoaci? ¿edo cein pueblotacoa zara zu?

9 Eta erran zaben: Ni naiz hebreoa, eta beldur naiz ceruco Yangoico Yaunaï, itsasoa ta lurra 'in cituena.

10 Eta guizonac beldurtu ciren aunitz, eta erran cioten: ¿Bada cergatic 'in duzu oï? (ecen uste zuten guizonec Yaunaïn aurpeguitic igues 'iten zuela, ceren berac ala 'man zaben entenditzera.)

11 Eta erran cioten: ¿Cer 'inen dugu zutaz, eta itsasoa ezti daquigun? ceren bazoayen itsasoa goratuz, eta asertuz.

12 Eta erran zaben: Ar nazazuc, eta bota

nazazue itsasora, eta itsasoa eztituco zaitzue: ongui daquidalacotz nerc gatic 'torri dela zuen gañera tormenta aundi au.

13 Eta arraunatzen zuten guizonec legorreco aldera itzultzeco, eta etzezaqueten: ceren itsasoa bazoayen iganez, eta equen contra asertuz.

14 Eta deadarca asi ciren Yaunaï, eta erran zuten: Otoizten zaitugu, Yauna, ez gaitecila galdu guizon unen biciaïn gatic, eta etzazula erorraci gure gañera odol inocentea: ceren zuc, Yauna, 'in duzu, nai izan duzun bezala.

15 Eta artu zuten Jonas, eta botatu zuten itsasora: eta guelditu cen bela itsasoaïn furrinda.

16 Eta artu zuten guizonec beldur aundi bat Yaunaï, eta esqueñi citiozten Yaunaï victimac, eta 'in cituzten votuac.

II. Cap.

ETA bazaucan Yaunac prest arrañ aundi bat, Jonas iretsi zuena: eta egon cen Jonas arrañaïn sabelean iru egun, ta iru gauez.

2 Eta 'in zuen Jonasec arrañaïn sabeletic otoitz bere Yangoico Yaunaï.

3 Eta erran zuen: Nere naigabetan deitu nuen Yauna, eta aïtu ninduen: sepulturaïn barnetic oyu 'in nuen, eta aïtu cinuen nere voza.

4 Eta botatu ninduzun itsasoaïn erdira uraïn

10 Baño nic laudorioco vozaïquin esqueñico datzut zuri sacrificioa: pagatuco 'ut Yaunaï salvacioaïndaco esqueñi diodan gucia.

11 Eta Yaunac manatu cion arrañaï: eta goitica botatu zuen Jonas legorrera.

zolaraño, eta ur biciac inguratu ninduen: zure remolina guciac, eta zure oladac pasatu ciren nere gañetic.

5 Eta erran nuen nic: Botatua izan naiz zure beguien vistatic: baño oñic berriz 'cusico 'ut zure templu saindua.

6 Inguratu ninduten urec arimaraño: leceac inguratu ninduen, osinac estali zuen nere burua.

7 Yautsi nitzen mendien zañetaraño: legorreco morrollec etsi ninduten seculaco: baño zuc guardatuco 'izu galtzetic nere bicia, nere Yinco Yauna.

8 Nere arima quechatzen celaïc nere barnean, oroitu nitzen Yaunaz: zure gana allega dayen nere otoitza zure templu sainduaï.

9 Gauza vanoac inutilqui guardatzen 'tuztenec, uzte' 'ute aren misericordia.

III. Cap.

ETA 'torri cen berriz Yaunaïn itza Jonasi, ciolaïc:

2 Goiti zaite, eta zoaci Ninive ciudade aundira: eta 'in zazu an, nic erten datzudan predicua.

3 Eta goititu cen Jonas, eta partitu cen Ninivera Yaunaïn itzaïn arabera: eta Ninive cen ciudade aundi bat iru egunen bidecoa.

4 Eta asi cen Jonas ciudadean sartzen, an egun batez ibiliic: eta oyuca erran zuen:

Oñic berroguei egun, eta izaïn da Ninive arrasatua.

5 Eta ninivarrec Yangoicoaïn baitan sinetsi zuten: eta publicatu zuten barua, eta veztitu ciren zacuz aundienetic ttipienerañocoan.

6 Eta allegatu cen solasa Niniveco erregueïn ganaño: eta goititu cen bere tronutic, eta biluebi cen bere veztidotic, eta veztitu cen zacuz, eta yarri cen autsaïn gañean.

7 Eta 'in zuen oyu, eta erran zuen Niniven erregueïn eta ministro printzipalen ordenaz: Guizonec, eta aciendec, eta idiec, eta ardiec eztezatela deusere yastatu: ez bazcaïc yan, ez ere uric edan.

8 Eta guizonec, eta aciendec yauntz detzatela zacuac, eta esca dezatela Yaunaï firmequi, eta itzul dayela bacoteha bere bide macurretic, eta equen escuetan den gaichtaqueriatic.

9 ¿Eta norc daqui itzulico ote den Yangoicoa, eta barcatuco ote dacun: eta eztituco ote den bere coleraïn furrindatic, eta ez garela galduco?

10 Eta 'cusi cituen Yincoac equen obrac, nola aldaratu ciren beren bide gaichtotic: eta izan zuen Yangoicoac urricalmendua 'inen zabela mintzatu cen gaitzaïn gañean, eta etzuen 'in.

IV. Cap.

ETA Jonasec izan zuen sentimentu aundi bat, eta asertu cen:

2 Eta Yaunaï otoitz 'in zuen, eta erran: Otoizten zaitut, Yauna, ¿ezta au, nere tierran oñic nitzelaïc, beldur nitzena guertatuco cela? unen gatic aitzinatu nitzen Tarsisera igues 'itera. Daquidalacotz zu zarela Yangoico bat biotz onecoa eta misericordiosoa, sufritua eta urricalmendu aundicoa, eta becatuac barcatzen 'tutzuna.

3 Eta orai, Yauna, otoizten zaitut quen diezadazula bicia: ceren obeago zait bicia baño eriotzea.

4 Eta erran zuen Yaunac: ¿Uste 'izu zuc arrazoñic baïzula asertzeco?

5 Eta atra cen Jonas ciudadetic, eta yarri cen iruzquia sortzen den alderdico ciudadeaïn portaleaï caraz cara: eta an 'in zuen etchol bat, eta bazagou aren azpian yarria itzalean, 'cusi artañocoan cer guertatuco citzayon ciudadeaï.

6 Eta prevenitu zuen Yinco Yaunac untz bat, eta igan zuen Jonasen buruaïn gañera, aren buruaï itzal 'iteco, eta estaltzeco (soil necatua zagolacotz). Eta Jonasec izan zuen atseguin aundia untz artaz.

7 Eta biaramunean argui astean igorri zuen Yincoac ar bat: eta atsiquitu zuen untza, eta iñartu cen.

8 Eta iruzquia atra cenean, 'torraci zuen Yaunac aice bat beroa, ta erre nai zuena: eta yo zuen iruzquiac Jonasen buruaïn gañean, eta erretzen cen: eta escatu zuen bere arima guciaïquin eriotzea, eta erran zuen: Obeago zait bicitzea baño iltzea.

9 Eta erran zuen Yaunac Jonasi: ¿ Uste 'izu arrazoñic baïzula untzaïn gatic asertzeco? Eta erran zuen: Arrazoin dut eriotzea deseatu artañocoan disgustatua izateco.

10 Eta erran zuen Yaunac: Zu arrencura zara untzaïn gatic, ceintan ez baïtzara trabajatu, eztare aundiaci; cein gau batez sortu baitzen, eta gau batez il.

11 ¿ Eta eztut nic barcatuco Niniveï, ciudade aundia, ceintan baïtire eun ta oguei mila guizon baño gueyago, eztaquitenac escuñaïn ta ezquerraïn artean cer diferentzia den, eta aciendа aunitz?

We certify that only 250 copies of this work have been printed, of which one is with red borders.

STRANGEWAYS & WALDEN,
(late G. Barclay,)
28 Castle Street, Leicester Square.

LE SAINT ÉVANGILE DE JESUS-CHRIST SELON SAINT MATHIEU
JESUS-KRISTEN EBANJELIO SAINTIA SEN MATHIUREN ARAUERA

Emmanuel Ichauspe
Zuberotarrez
Bayonne
1856

Originala: Gipuzkoako Foru Diputazioaren Biblioteka

LE SAINT ÉVANGILE

DE

JÉSUS-CHRIST

SELON SAINT MATHIEU,

TRADUIT EN BASQUE SOULETIN

PAR

L'ABBÉ **INCHAUSPE,**

Pour le Prince LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

BAYONNE,
IMPRIMERIE DE VEUVE LAMAIGNÈRE NÉE TEULIÈRES,
Rue Pont-Mayou, 39.

1856.

JESUS-KRISTEN

EBANJELIO SAINTIA

SEN MATHIUREN ARAUERA,

INCHAUSPE Aphézac

ZUBEROUCO USCARALAT UTZULIRIC

LOUIS-LUCIEN BONAPARTE Printziarentaco.

BAYOUNAN,

ANDÈRE LAMAIGNÈRE ALHABUNXAREN IMPHIMERIAN.

Pont-Mayoüco Khorricün, 39.

1856.

JESU-KRISTEN

EVANJELIO SAINTIA.

SEN MATHIUREN ARAUÉRA.

LEHEN CAPITULIA.

1. Jesu-Krist Dabíten Semiaren, Abrahámen Semiaren oundorióco guthúna.

2. Abrahámec úkhen zían Isaák. Isaákec áldiz úkhen zían Jacób. Jacóbec áldiz úkhen zutían Judá eta háren anayiac.

3. Judác áldiz úkhen zutían Farés eta Zará Thamaregánic. Farésec áldiz úkhen zían Esrón. Esrónec áldiz úkhen zían Arám.

4. Arámec áldiz úkhen zían Aminadáb. Aminadábec áldiz úkhen zían Naasón. Naasónec áldiz ukhen zían Salmón.

5. Salmónec áldiz úkhen zían Boóz Rahabegánic. Boózec áldiz úkhen zían Obéd Ruthegánic. Obédec áldiz úkhen zían Jesé. Jeséc áldiz úkhen zían Dabít erreguia.

6. Dabít erreguiac áldiz úkhen zían Salomón, Uriaren emázte ízan zenagánic.

7. Salomónec áldiz úkhen zían Roboám. Roboámec áldiz úkhen zían Abiás. Abiásec áldiz úkhen zían Asá.

8. Asác áldiz úkhen zían Josafát. Josafátec áldiz úkhen zían Jorám. Joramec áldiz úkhen zían Oziás.

9. Oziásec áldiz úkhen zían Joathám. Joathámec áldiz úkhen zían Akház. Akházec áldiz úkhen zían Ezekhiás.

10. Ezekiásec áldiz úkhen zían Manasé. Manaséc áldiz úkhen zían Amón. Amónec áldiz úkhen zían Josiás.

11. Josiásec áldiz úkhen zutían Jekhoniás eta háren anayiac, Judioúen Babilónerat eramaítéco demborán.

12. Eta Babilónerat eramánic ízan oundoúan, Jekhoniásec úkhen zían Salathiél. Salathiélec áldiz úkhen zían Zorobabél.

13. Zorobabélec áldiz úkhen zían Abiúd.

— 7 —

Abiúdec áldiz úkhen zian Eliazim. Eliazímec áldiz úkhen zian Azór.

14. Azórec áldiz úkhen zian Sadók. Sadókec áldiz úkhen zian Akhím. Akhímec áldiz úkhen zian Eliúd.

15. Eliúdec áldiz úkhen zian Eleazár. Eleazárec áldiz úkhen zian Mathán. Mathánec áldiz úkhen zian Jacób.

16. Jacóbec áldiz úkhen zian Joséf, Mariaren senhárra; eta Mariagánic sórthu da Jésus, Krist déitzen déna.

17. Ba-díra árren órotan, Abrahametáric Dabitetára hamaláu guizoun araldía; eta Dabitetáric Babilonerát joúan ordártio hamaláu guizoun araldía, eta Babilonerát joúan ordútic Jésu-Kristetára hamaláu guizoun araldía.

18. Hóula ordian héltu zén Jésu-Kristen sórtzia : Maria, háren amá, ezcoúntu zénian Joseféki, alkharganátu gábe, guerthátu zén izórra Espíritu Sáintiaren berthútez.

19. Joséf háren senhárra, guizoun chuchéna bei-tzén, eta ez-pei-tzian laidostátu náhi, ichílic háren igórtera ekhárri zén.

20. Hóric gogoúan zarabiltzaláric, aguértu

— 8 —

zéyon lótaric Jáunaren Aingurú bat eta érran zéyon : Joséf, Dabíten semía, ez-tezazúla úkhen beldúrric Maria zoúre emaztíaren etchekítez, ézi hártan sórthu déna Espíritu Sáintiaganic dúzu.

21. Sórthuren dizu semé bat eta emánen déyozu Jésus izéna, ézi hárec dizu bére populía salbatúco bére bekhatiétaric.

22. Hóri óro éguin izán da, bétha lédin Jincouac profetáz érran zian hítza :

23. Birjiná izórra guerthatúco da, eta ukhénen du semé bat, zoúñen izéna bei-táte *Emmanuél ;* érran náhi béi-ta, *Jincoua-gouréki.*

24. Iratzárri zénian Joséf, éguin zian Aingúriac manhátu zéyona, eta etchéki zian bére emaztía.

25. Eta haréki ezagutzéric úkhen gábe, érdi zén bére léhen semíaz eta éman zéyon Jésus izéna.

II CAPITULIA.

1. Sórthu zénian Jésus Bethleéme Judáco hirian, Heródes erreguiaren egunétan, Májiac ékhi-jaikiguiátic jin zirén Jerusalémera;

2. Eta galthátu zién : noún da Judiouén errégue sórthu berría ? ézi ikhóusi dúgu háren izárra ékhi-jaikiguián eta jin guira háren adoratzéra.

3. Hóri éntzun ziánian, izitu zén Heródes erreguia, eta Jerusaléme óro haréki.

4. Eta bilduric Aphézen guehién guziac eta populiari Légue-eracasliac, galthátu zéyen, noún béhar zían Kristec sórthu.

5. Eta héc érran zéyouen : Bethleéme Judácouan; ézi hóula da Profetác izkiribatúric :

6. Eta hi Bethleéme, Judáco lúrra, é-hiz éz Judáco híri guehiénetan tchipiéna, ézi hitáric elkhicó duc, Israél éne populia gobernatúren dian burozuguia.

7. Ordían Heródesec, Májiac berhéz déithuric, galthátu zéyen arrancuraréki noúiz aguértu zéyen izárra.

— 10 —

8. Eta igórri zutian Bethleemerát, erráiten zéyelaric : zouazté, argudía ziteyé chehéki háur hártzaz eta ediren dukeziénian, jákin-eráz czadazie, ni ére joúan nádin háren adoratzéra.

9. Hóurac, errégue éntzun oundoúan, abiátu zirén, eta houná noún aitzinían ba-douakén ékhi-jaikiguián ikhóusi zién izárra, hél ártio háurra zén lekhiala noún ukhurátu bei-tzén.

10. Izárraren ikhoustiári boztario handítan járri zirén.

11. Eta sárthu zirénian etchían, ediren zién háurra, Maria bére amáreki, eta ahózpez emánic adorátu zién ; guéro bére tresóruntziac zabaltúric, esténtu zeitzouén bére emáitziac : úrhe, inxénxu eta mirha.

12. Eta mezutúric lótaric e-litían útzul Herodesenganát, béste bidé batetáric utzúli zirén bére herrialát.

13. Hóurac joúan zirénian, Jáunaren Ainguría aguértu zéyon Joséfi lótaric eta érran zéyon ; jáiki zite, hár etzátzu háurra eta háren amá eta ihési eguizu Egiptarát, eta hán égon zite

— 11 —

nic érran ártio; ézi Heródes ebilico dúzu háurraren oundoúan háren gál-erázteco.

14. Jáiki zén Joséf, hártu zutian háurra eta háren amá gaihalára eta joúan zén Egiptarát.

15. Eta hán égon zén Heródes hil ártio: bétha lédin Jincouac profetáz érran zian hitza: Egiptatic erakhárri dut éne Semia.

16. Ordian Heródes, ikhousíric Májcc inganátu ziéla, gáizturic járri zén, eta igórri zian, Bethleémen eta ungurúne guziétan, bi úurthe eta gutiágo zién haurrén óroren ehoitera.

17. Ordian béthe zén Jeremía profetáren errána:

18. Oihu erántzun da Arráman, nigar eta heyagóra hánitch: Rachél da nigárrez bére háurrer dóluz, eta éz-ta náhi counsolátu eztirélacoz.

19. Heródes hil zénian, Jincouaren Ainguría aguértu zéyon Joséfi lótaric Egiptan,

20. Eta érran zéyon: jáiki zite, hár etzátzu háurra eta háren amá eta zouáza Israeléco lurretarát; ézi hil dutúzu háurraren hil-erázi náhiz zabilzánac.

— 12 —

21. Jáiki zén Joséf, hártu zutian háurra eta háren amá eta jin zén Israeléco lurretarát.

22. Béna éntzunic Archelaús zéla Judéan errégue, Heródes bére aitáren ordári, lóxa izan zén harát jouáitera; eta lótaric ahólku ukhénic, baztérin zén Galiléaco gaintietarát;

23. Eta jin zén Nazaréth déitzen dén hirialát egóitera: bétha lédin profetén érran háu: Nazarethárra déithuric izánen da.

III CAPITULIA.

1. Orduco egunétan, jin zén Jouháne Báptista pheredicatzéra Judeáco bortiétan;

2. Eta zióuan: peniténtzia eguizie, húllan da ézi zeliétaco erresoumá.

3. Hártzaz zén mintzo Isaía profetá zioudnian: bótz bat óihuz ari da bortian: apháñ ezazie Jáunaren bidia; chúchent etzatzié haren chendác.

4. Jouháneren souñecoúa khamélu bilhoz eguinic zén eta lárruzco guerricó bat ekhárten zían: háren janharía áldiz iguélac eta básа eztía zirén.

5. Ordian harengána jálkhiten zén Jerusaléme eta Judéa óro, eta Jordanéco ungurúne guzía.

6. Eta batheyía harengánic hártzen zién, bére bekhatiac cofesátzen zutiélaric.

7. Ikhousíric Farisienetáric eta Sadduzeene-

— 14 —

táric hánitch jiten ziréla háren batheyiala, érran zéyen: súgue castá, noúre eracáxi deizié gáña héltu zaizién colerári ihési eguíten?

8. Eguitzié árren doluménari douazcón eguitatiac.

9. Eta ez-tezaziéla érran: Abrahám áita dúgu: ézi nic erráiten deiziét, Jincouac hárri hoiétaric Abrahámen háur sór-eráz diokiála.

10. Oraidánic aiscorá zuhañén herrouétara da; eta frútu hoúnic ekhárten ez-tién zuháñac óro móuzturic izánen dira eta suyalát ourthikirie.

11. Nic batheyátzen zutiét hoúrian, dolumenétan sár zitcyén; béna éne oundótic jiten déna ni benouagoúa da, ez-péi-niz háren houñetacouén ére ekhárteco háizu. Hárec batheyatúco zutié Espíritu Sáintian eta sóyan.

12. Eskian du bére bahia eta chahatúco du bére ezcarátza; bilduren du ógui bihía bére bihiteguietarát, eta lastoúa erre-crázico du jagóiti hilen ez-tén súyan.

13. Ordian jin zén Jésus Galiléatic Jordanéra Jouhanegána, hártzaz batheyatúric izáteco.

— 15 —

14. Béna Jouhánec guibéltzen zian, erráiten zeyoláric : nic dizut béhar zútzaz batheyatúric izan, eta zú enegána jíten zira?

15. Ihardéxi zéyon Jésusec : útz nezázu béhin ; ézi hóla béhar ditizúgu gúc oúnxa dirénac óro éguin. Ordian Jouhánec útzi zian.

16. Batheyátu eta berhála Jésus élkhi zén hoúretic. Eta hainbesteréki zeliac idéki zirén, eta ikhoúsi zian Espiritu Sáintia jáixten urzó báten udurian eta háren gáña pháusatzen.

17. Eta ordu bérian, bótz bat erántzun zén zelútic : haú da éne séme maitía, zouñtan ezári béi-tut éne gogoúa.

IV CAPITULIA.

1. Ordian Jésus izan zén Izpirítiaz bortú baletarát eramánic , débriaz tentatúric izáteco.

2. Eta bárour égon oundoúan berróguei egúnez eta berróguei gáyez, guerócoz gosétu zén.

3. Eta tentazalía hullantúric érran zéyon : Jincouaren semía ba-zira, errázu hárri hóric óguit ditian.

4. Ihardéxi zéyon Jésusec : éz-ta oguía guizoúnaren bizigárri bakhótcha, béna Jincouaren ahótic élkhitzen dirén elhiac óro.

5. Ordían débriac eráman zían hiri sáintiala eta ezári zían temploáren goihenian.

6. Eta érran zéyon : Jincouaren semía ba-zira, ourthiki zíte behéra, ézi izkiribatúric dúzu : bére ainguriér mánu éman dízu zoúre beguirátzez , eta bére eskiétan eramánen

— 18 —

zutic, zoûre hoûña behaztópa ez-tádin hárri zoumbáitetan.

7. Ihardéxi zéyon Jésusec : balabér izkiribatúric duc : ez-túzu tentatúco zoûre Jinco Jáuna.

8. Bérriz hártu zian débriac eta eráman méndi góra-gorá batetára ; eta eracóuxi zéitzon mundúco erresoúma guziac eta hayén edertarzúna ;

9. Eta érran zéyon : hóric óro emánen déitzut, luherrásturic adorátzen ba-náizu.

10. Ordian Jésusec érran zéyon : ábil-hoûa satán ; ézi izkiribatúric duc : zoûre Jinco Jáuna adoratúren dúzu eta hoûra béra dúzu zerbutchatúren.

11. Ordian útzi ziau débriac : eta hainsárri hullántu zeitzón ainguriac eta zerbutchátu zién.

12. Entzun ziánian Jésusec préso hárturic izan zéla Jouháne, joûan zén Galilearát.

13. Eta útziric Nazaréthe hiría, jin zén egóitera Cafarnaûme itchúso-oundocoûan, Zabulóneco eta Nefthalico muguétan.

14. Bétha lédin Isaía profetác errána :

15. Zabulóneco lúrrac eta Nefthalico lúrrac,

— 19 —

Jordánez beste áldian itchas-bazterrían direnéc, arrotzén Galileác;

16. Ulhunpétan zágouan populiac ikhóusi du árgui handi bat; eta herioûaren itzal-péco herrían járriric zaudenér aguértu záye arguia.

17. Ordútic hási zén Jésus pheredicátzen eta erráiten : peniténtzia eguizie, ézi húllan da zeliétaco erresoumá.

18. Ba-zoualáric báda Jésus Galiléaco itchas-baztérra gáinti, ikhóusi zutian bi anáye : Simoún, Phetíri déithia, eta Andréu háren anayia, sariareu itchasoualát ourthikítzen, (ézi arrantzále zirén).

19. Eta érran zéyen : jarráiki zakizkayé eta guízouu-arrantzále eguinen zutiét.

20. Eta hóurac berhála, útziric sariac, jarráiki zéitzon.

21. Hántic aitzinágo jouánic, ikhóusi zutian béste bi anáye, Jacóbe Zebedéen semía eta Jouháne haren anayia, ountzi batétan Zebedé bére aitáreki, bére sarén apháintzen ári, eta déithu zutian.

22. Eta hóurac berhála, sariac eta aita útziric, jarráiki zéitzon.

— 20 —

23. Eta ba-zabilan Jésus Galiléa guzian, Judiouén bilkhurétan eracástez, zelúco erresoumáren Ebanjelioúaren pheredicátzez, zóñbo eta eritárzun guzién populiaren ártian sendótzez.

24. Eta háren oména barreyátu zén Siria órotan, eta ekhárri zéitzouén éri zirénac óro, zér náhi minez édo gáitzez hárturic izan zitian; débrieki zirénac, lunaticouac, paraliticonac, eta óro sendótu zutian.

25. Eta jénte ózte hándi elibat jarráiki zéitzon Galiléatic, Decapolitic, Jerusalémeric, Judéatic eta Jordánez haráintitic.

V CAPITULIA.

1. Saldo hándi hoúrac ikhoúsi zutiánian, Jésus igañ zén mendi batetára, eta járri zénian, hullántu zéitzon bére dizipuliac.

2. Eta elhia hárturic, hási zéyen eracásten, zioualáric:

3. Dohákzu dira gógoz práube dirénac: hayéna béi-ta zeliétaco erresoumá.

4. Dohákzu ézti dirénac: lúrraren jábe izánen bei-tira.

5. Dohákzu nigárrez dáudenac; hóurac izánen bei-tira counsolatúric.

6. Dohákzu ounxáren góse eta egárri dirénac; hoúrac asérie izánen bei-tira.

7. Dohákzu misericordioúsac, misericórdia hayéc ardiéxiren bei-tie.

8. Dohákzu bíhotz chahiac, Jincoua ikhousiren bei-tie.

9. Dohákzu baketiárrac, Jincouaren háurrac izánen bei-tira déithuric.

— 22 —

10. Dohàxu ounxágatic goitzárren igoúrzten diénac, hayéna béi-ta zeliétaco erresoumá.

11. Dohàxu ziratekeyé, enegátic laidostátzen eta eskerniátzen zutukeyénian, eta zérnahi gáizki erráiten dukeyénian guezúrrez zien coúntre :

12. Bótz ziteyé eta alaguéra, zéren hándi béi-ta zien phákia zelian : ézi bér guisán eskerniátu dutie zien aitzinéco profetác.

13. Ziec zirayé lúrreco gátza ; gatzózten bá-da gátza, zérez gazitúco da ; éz-ta habóro déusentaco hoún, camporát ourthikitzéco eta igarállen hoún-pétan zapatzéco báizic.

14. Ziec zirayé mundiaren arguia : ez-táite górda méndin-gáñen eguina dén hiria.

15. Eta ez-tie phízten argui bat gaitzúrupian ezárteco, béna ezárten die khandeléraren gáñen, etchénco guzién arguitzéco.

16. Halabér árgui béza zien arguiac guizounén aitzinian, zien óbra hounén ikhoústez goréx dezén zien Aita zeliétan déna.

17. Ez oúste úkhen jin nizála leguiaren édo profetén háustera ; é-niz jin háustera béna bái bethatzéra.

— 23 —

18. Eguiáz erráiten deiziét : zelia eta lúrra léhen igaránen díra, eziez leguian dirénac óro egónen bei-tira éguin gábe, i batetára eta tiletá batetaráno.

19. Noúre-ere háuxeco béi-tu mánu hétan dén tchipiénetaric bát eta hála eguíten eracaxíco, gutiéxia izánen da zeliétaco erresoumán : noúre-ere beguiratúren beitútu eta beguirátzen eracaxico béi-tu, hoúra hándi izánen da zeliétaco erresoumán.

20. Dióziet ézi : ez-páda zien justotarzúna Legue-eracasléna eta Farisiénena béno hóbe, e-tzirayé sárthuren zeliétaco erresoumán.

21. Entzun duzie lehenagocouér erránic izan déla : éz-tuc ehóren eta guizoun ebóilia coundenatúric izánen da jujamentiaz ;

22. Nic áldiz erráiten deiziét, bére anayíaren coúntre gáizten dénari zór záynla jujaméntuz coundenatúric izátia ; bére anayiari, Ráca, errailiári, zór záynla counselliaz coundeuatzia ; eta, erhó bat iz, errailiári, zór záyola ifernúco súya.

23. Ekhárten ba-dúzu árren zoúre emáitzia althariala, eta hán orhitzeu ba-zíra zoúre anayíac ba-diála zerbáit zoúre coúntre.

— 24 —

24. Utz ezázu hán zoûre emáitzia eta zouiza lehénic zoûre anayiareki báketzera ; eta guéru jinen zira zoûre oberendáren eskentzéra.

25. Jár zite léhen-béno-léhen zoûre exáyareki bákian, haréki bidian zouazáno ; beldúrrez jujiaren eskiétan ézar zitzan exáyac eta jujiac bére manuzpécouari éman zitzan, eta presounteguialát izan zitian igorriric.

26. Eguiáz erráiten déizut, e-tzira hántic élkhiren, ázken ardita pluáca ártio.

27. Entzun duzie errânic izan déla lehenagocouér : é-hiz nahasico bestéren emaztéki.

28. Nic áldiz erráiten deiziét : noûre-ere só eguinen bei-téyo emazté báti harenganátu nahiareki, ordútic bére bihotzian haréki nahási déla.

29. Hire bégui escúña gálgarri bá-da hiretáco idók ézac eta ourthiki hitáric húrrun, ézi hobé duc hiretáco hire mémbrietaric bát gál dezayán, eziez hire khorpitza óro izan dádin ifernialát egotchíric.

30. Eta hire éscu escúña gálgarri bá-da hiretáco, moútz ézac eta ourthiki hitáric húrrun; ézi hobé duc gál dádin hire mémbrietaric bát, eziez hire khorpitza óro ifernialát joûan dádin.

— 25 —

31. Errâna da oráno : noûre-ere igorrico béi-tu bére emaztia, éman dizóla útzi diálaco jakilegouá.

32. Nic áldiz erráiten deiziét, noûre-ere igórten béi-tu bére emaztia, bestéki nahási eztén bér, bérac theyu-erázten diála ; eta hóla igórri emaztiaren harzalia theyútzen déla.

33. Entzun duzie oráno nouzpaitcouér errânic izan déla : éz-tuc zina háuxeco, béna Jincouari éguin dutuyán zinac etchekico dútuc.

34. Nic áldiz erráiten deiziét, ez-tezazién éguin zinic bátere ; éz zeliaz, Jincouaren jarguiá délacuz ;

35. Ez lúrraz, báren hoûñ-pétacoua délacoz ; éz Jerusalémez, Errégue handiaren hiria délacoz.

36. Ez eta zoûre buríaz ez-tezazúla zinic éguin, ez-pei-tezakézu choûri-eráz édo béltzeráz bíllo bakhótch bat ére.

37. Béna izan bédi zien ellúa : bái, bái ; éz, éz ; habóro erráiten dirén elhíac, oundorio gaistótic jiten dira.

38. Entzun duzie errâna déla : beguia beguiaren, hórtza hórtzaren.

— 26 —

39. Nic áldiz erráiten deiziét, e-tziteyén búhurt gaistoúari: béna nourbáitec jóiten bazúlu escúñeco machelán phára ezózu bestia.

40. Eta nálti bá-da nourbáit debádiotan sárthu zouréki, éta hártu náhi ba-déizu saioúa, útz ezúzu oráno capá.

41. Eta nálti ba-déizu nourbáitec beréki míla úrhax eguin-erázi; eguiózu eta bestéric bi míla.

42. Galthátzen déizunari emoúzu, eta e-tzitiála guibélaz útzul jésan náhi déizunari.

43. Entzon duzie errána ízan déla: maithatúren dúzu zoúre khíde lagúna, eta hástio ukhénen dúzu zoúre exáya.

44. Nic áldiz erráiten deiziét: máitha etzatzie zien exáyac, hoúuki eguízie húgu zutienér eta óthoi-eguizie zien eskerniazalén eta gaízki-saltzalén.

45. Izan ziteyén zien Aita zeliétan dénaren háur, zoúñec jáiki-erazten béi-tu bére ekhía hoúnetara eta gaistouétara, eta euría ichóurten jústu diréneiara eta ez-tiréneiara.

46. Ezi ez-pa-dutuzié máite zutiénac báizic maithátzen, zér pháeu zór zaikezie? ez-tiéya hóri publicánouec ére eguiten?

— 27 —

47. Eta zien aurhidér báizic ez-pa-duzie bátze-hoún eguiten, bestéc eguiten ez-tiénic zér eguiten duzie? pagánouec ére ez-tiéya hainbéste eguiten?

48. Izan ziteyé árren ziec óro-hoún, zien Aita zelucoúa óro-hoún dén bezála.

VI CAPITULIA.

1. Gogo-Emazie zien óbra hounén éz eguitez guizounén aitzinian, hétzaz ikhousiric izatiagátic, bestéla ez-tuzie phácuric ukhénen zien Aita zeliétan denagánic.

2. Emáiten duzunian árren amoniná, e-tzitiála ári troumpetóxez zjháuren aitzinian, hounetaco igáran nahiéc eguiten dién bezála, bilkhurétan eta kharrikétan, guizounéz goréxiric izáteco. Eguiáz dioziét, úkhen die bére phákia.

3. Béna zúc eguiten duzunian amouiná, eztezála jákin zoúre éscu eiskérrac zér eguiten dian escúñac:

4. Izan dádin zoúre amouiná gordéric; eta zoúre Aitac ikhóusten bei-túru gordéric diránac, emánen déizu phákia.

5. Eta othoitzétan ári zirayénian, éz éguin Jincotiár falxiéc bezála, zoúñec máite bei-tie bilkhurétan eta kharrica buriétan chúti othóitzen aritzia, jentéz ikhousiric izáteco: eguiáz dioziét, úkhen die bére phákia.

6. Zúc othóitze éguin guéi duzunian, sár zite zoúre khamberán, eta borthá zerratúric, zoúre Aita gordéric óthoi ezázu, eta zoúre Aitac gordian ikhoústen béi-tu, emánen déizu phákia.

7. Othoitze eguitian áldiz, e-tzitiála hánitch míntza, pagánouen guisa, zoúñec oúste bei-tie hánitch élhe erráitez éntzunic izánen diréla.

8. Ez izan hoúrac udúri, ézi ba-dáki zien Aitac zéren behárra duzién, zíec galthátu béno léhen.

9. Hoúnla árren ziec othoitúren duzie: Goúre Aita zeliétan ziréna, erábil bédi sáintuki zoúre izéna.

10. Zoúre erresoumá jin bekígu; zoúre boronthatia éguin bédi zelían bezála lúrrian ére.

11. Igúzu égun bizitzéco béhar dúgun oguía.

12. Eta phárca etzagútzu goúre zórrac, gúc góuri zordunér pharcátzen dutúgun bezála;

13. Eta ez-kitzatzúla útzi tentaziónian erórtera, béna beguira guitzátzu gáitzetic. Hálabiz.

— 31 —

14. Ezi ziec pharcátzen ba-déitzezie guizounér hayén oguénac, zier ére zien Aita zelucoúac pharcatúren déitzie zien gaizkiguinac.

15. Béna ziec ez-pa-deyézie pharcátzen guizounér, zien Aitac ez-téitzie zier ére pharcatúren zien bekhatiac.

16. Bárour eguiten duziénian e-tziteyéla jár tristetúrie Jincotiár falxién guisa : ézi hayéc tzúrtzen dutié bére beguithártiac, bárour diréla jentér cracoustéco. Eguiáz dioziét úkhen diéla bére phákia.

17. Bena zúc baróurtzen duzunian, beréca ezázu zoúre buría eta zoúre beguithártia gárbi ezázu ;

18. Ez-tezázun ikhóustera éman guizounér bárour ziréla, béna zoúre Aita gordian dénari, eta zoúre Aita gordian ikhóusten diánac emánen déizu phákia.

19. E-tziteyéla ári lúrrian hountárzun athétzen, hán erdollác eta zerrénac játen dútu; hán ouhouñéc zilátzeo eta ebásten dutie.

20. Béna bil ezazíc hootárzun zelian; hán ez-péi-tu éz erdollác, éz zerrénac játen : hán ez-pei-tíc ouhouñéc zilátzen éz ebásten.

— 32 —

21. Ezi noún-ere béi-ta zoúre tresóra, hánere dúzu zoúre bihótza.

22. Zoúre khorpítzaren arguía zoúre beguía dúzu. Zoúre beguía cháhu há-da zoúre khorpítza óro árgui dukézu.

23. Béna gáisto há-da zoúre beguia, úlhun dukézu zoúre khorpítza óro. Báita zútan dén arguía úlhun há-da, zér diráte ulhumpíac bérac ?

24. Ihourc ez-tezáke bi náusi zerbútcha : ézi, édo batá hástio ukhénen du eta bestía maithatúco du : édo batári etchekíco da eta bestia gaitzéxiren du. Ez-tezakezie zerbútcha Jincoua eta diharia.

25. Hartácoz dioziét, ez-tuziéla anxiáric bizitzéco zér jánen duzién, éz khorpítza zértzaz estalíco duzién : ez-tá bizía, janharia béno habóro ; eta estalguía béno habóro, khorpítza ?

26. Soguizié airéco tchoriér ; ez-tíc eréiten, ez bíltzen, ez bihiteguiétan athétzen ; eta zien Aita zelucoúac házten dútu; e-tziréya ziec hoúrac béno hanitchez habóro ?

27. Nnúre dezáke, zoumbát-náhi gogozcatúric, besó bátez góra bére handitarzúna?

28. Eta souñecouéz zértaco arrancurátzen zirayé? Soguizié alhorrétaco liliér, noúla handitzen dirén: ez-tie lánic eguiten, ez-tie urúten:

29. Báita diozié, Salomón bére lória handiénian e-tzéla hoyéturic bát bezañ edérki beztitúric.

30. Othían, alhorréco belhár bat égun ehúti déna eta bihar labialát ourthikiric izánen déna, hóla Jincouac beztitzen bá-du, zoumbát hobéki ziec e-tzutie beztitúren?

31. E-tziteyéla árren inkiéta, zér jánen dúgu, óxez, édo zér edánen dúgu, édu zértzaz beztitúren guira?

32. Hoyén guzién oundoúan pagánouec lankhéi hártzen die. Ba-dáki zien Aitac hoyén óroren behárra ba-duziéla.

33. Tehérkha ezazie árren lehénic Jincouaren erresoumá éta háren justiziá, eta hóric óro gañerátic emánen zaitzié.

34. E-tziteyéla árren izan biharaménaz lankhéixu: ba-dúke biharaménac bére lankhéia; egúnac aski du bére gáitzu.

—

VII CAPITULIA.

1. Ez-tezaziéla júja e-tziteyén izan jujatúric.

2. Ézi noúl'ere jujátu bei-tutukezie bestiac, hála izánen zirayé jujatúrie: eta bestiac izártu dutukezién izarian, izánen zirayé izárturic.

3. Zértaco sóguiten dúzu zoúre anayiaren beguian buruscá báti, eta soumér bat ez-túzu ziháuren beguian ikhousten?

4. Edo noúlaz diózu zóure anayiari: záude, khén dizazúdan beguian dúzun buruscá, ziháurec duzulárie soumér bat zoúre beguian?

5. Falxía! khén ezázu lehénic souméra zoúre beguitie, eta guéro ikhousico dúzu noúla idóki buruscá zoúre anayiaren beguitie.

6. Ez éman gáiza sáintia tchacurrér; eta éz ourthiki ourdén aitzintala zien perlác, zán-

kho-pétan hár ez-titzén, eta zihaurér oldárturic úrra e-tzitzén.

7. Gáltha ezazie eta emánen zaizié; tchérkha ezazie eta edirenen duzié; jó ezazie eta idékiren zaizié.

8. Ezi galthátzen diánac ukhéiten du; tcherkhátzen diánac ediréiten du, jóiten diánari zabáltzen záyo.

9. Noúr da zien ártian guizoúna, gáltha halizó bére semíac ógui, harrí bat éman lizakióna?

10. Edo gáltha ba-léza arráñ bat, éman lizakioúa sugué bat?

11. Eta zíec holatán gáisto zirayélaric bálin ba-dakizie gáiza hoúnen emáiten zien haurrér, zoumbát hobéki zien Aita zelucoúac ez-túru emánen gáiza hoúnac galthátzen deitzoyéner?

12. Zér-ere náhi bei-tuzie éguin dizazién guizounéc, zíec hayér eguiézie: ézi hórtan zerrátzen dira leguia éta profetác.

13. Sár ziteyé bortha hérsitic, ézi hórtha largóuac eta bíde handíac eramáiten du galguiála, eta hánitch dira hán sártzen dirénac.

14. Ala béi-ta tchipi borthá eta hérsi bídia

bethíco bizitzialát eramáiten diána! eta gúti dira hoúra ediréiten diénac.

15. Beguiréizie proféta falxiétaric, zoúñ, árdi lárruz estalírie, jíten bei-tzaitzié, barnétic áldiz óxo chelegátu bátzu dira.

16. Bére frutietáric ezagutúren dutuzie: bíl óthe dáite elhorriétan maháxic édo phicóric naharrétan?

17. Halahála zuháñ hoúnac frútu hoín ekhárten du eta zuháñ gaistoúac frútu gáisto ekhárten du.

18. Ez-tezáke zuháñ hoúnac frútu gaistóric ékhar, éz eta zuháñ gaistoúac frútu hoúnic.

19. Frútu hoún ekhárten ez-tían zuháña, móuzturic izánen da eta suyalát ourthíkiric.

20. Holatán bere frutietáric ezagutúco dutuzie.

21. Éni, Jáuna, Jáuna, errúiliac óro ez-tíra sárthuren zelúco erresoumán; béna éne Aita zeliétan dénaren nahía eguiten diána, hoúra sárthuren da zeliétaco erresoumán.

22. Hanitchec erránen deitayé égun hártan: Jáuna, Jáuna, ez-kirá zoúre izenian mintzátu, ez-tutuguia zoúre izenian débriac uhíltu, ez-

tuguia zoúre izenian miracúllu hánitch éguin ?

23. Eta níc ordian gorátic errámen déyet : egnadáno e-tzutiét ezagúin : zouazté enegánic gaizkiaren eguiliac.

24. Noúre-ere éne érran hóric éntzuten beitútu eta eguiten, hárec udúri du guizoun zuhúr bat zoúñec hárrin-gáñen éguin béi-tu bére etchia.

25. Eta éuri eráunxiac jin dira, eta uharriac abiátu dira, eta aizéc bouhátu die, eta étche hartára erári dira, eta éz-ta izan egotchiric, hárrin-gáñen járria zélacoz.

26. Béna noúre-ere éntzuten bei-tútu éne érran hóric, eta éz eguiten, hárec udúri du guizoun ertzó bat zoúñec éguin béi-tu bére etchia hariñán-gáñen.

27. Eta éuri eráunxiac jin dira, eta uharriac abiátu dira, eta aizéc bouhátn die eta étche hoúra jó die, eta erári da, eta hándi izán da háren eroria.

28. Urhéntu zutiánian Jésusec élhe hóric, ózte hóurac amiratúric zaudén háren eracaspénaz.

29. Mintzo zén ézi buruzágui bezála, eta éz hayén Légue-eracaslén eta Farisiénen guisa.

VIII CAPITULIA.

1. Jésus jáixi zénian mendític, jarráiki zeitzón jénte-ózte handiac.

2. Ordian lepradún bátec, hullantúric, adorátu zian eta érran zéyon : Jáuna, náhi badúzu, sendótzen áhal náizu.

3. Eta Jésusec eskía hedatúric, hoúnki zian erráiten zéyolarie : náhi dizut, séndo zite ; eta órdu bérian sendótu zén háren leprá.

4. Eta érran zéyon Jésusec : beguiréizu ihoúri erráitetic ; béna zouáza, crácoux zite aphézari, eta éskent ezúzu Moisac manhátu emáitzia, jakilegouatáco úkhen dezén.

5. Sárthu zénian Cafarnaúmen, hullántu zéyon ehuntari bat, eta ótboy háu éguin zéyon :

6. Jáuna, ba-dit étchen mithil bat paralisiatúric, éta hánitch sofritzen dizu.

7. Jésusec érran zéyon : jinen núzu eta sendotúren dit.

— 40 —

8. Eta chuntariac ihardéxi zéyon : Jáuna, enúzu díño zú sár zitian éne étchen, béna errázu hítz bat béra eta sendotúren dúzu éne mithila.

9. Ezi ni bestéren manupéco nizaláric, baditit éne pian soldádouac, eta erráiten diót hoúni : ábil, eta ba-douázu ; eta besté báti : áigu, eta jiten dúzu ; eta éne zerbutchariari : éguic hóri, eta eguiten dizu.

10. Háren éntzutiari amiraturic járri zén Jésus eta érran zéyen bére oundocouér : eguiáz dioziét, éz-tut ediren haiñbéste fède Israélen.

11. Hartácoz ére dioziét hánitch jínen diréla ékhi-jaikiguiátic eta itzalguiátic, eta járrico diréla zeliétaco erresoumán, Abrahám, Isaák eta Jacóbeki ;

12. Erresoumáco háurrac áldiz campóco ulhunpétarat ourthikiric izánen diréla : háu beitáte nigar eta hórtz carrásca.

13. Ordian Jésusec érran zéyon chuntariari : zouáza, eta sinhéxi dúzun bezála éguin dakizúla. Eta óren bérian sendótu zéyon mithila.

14. Jésus Phetíriren etchéra jin zén aldi bátez, edireo zian háren áma-guilharrebá elgáitzeki ohian :

— 41 —

15. Hounki zéyon eskia eta elgáitzac útzi zian, eta berhála jáikiric hási zén hayén zerbutchátzen.

16. Arráxa jin zénian, ekhárri zeitzouén débrice hárturic zirén hánitch, eta hítz bátez obiltzen zutíau débriac ; eta éri zirénac óro sendótu zutían.

17. Bétha lédin Isaía profetác errána : bérac hártu dútu goúre zoñtíac eta goúre eritarzúnac egári dútu.

18. Ikhousíric ungurian zutían jénte-ózte bandíac, Jésusec manhátu zian igáran lezén houraren best'áldialat.

19. Ordian hullántu zéyon Légue-eracaslé bat eta érran zéyon : Jáuna jarráikiren nitzáizu, nourát-náhi joúan zitían.

20. Jésusec dió : acheriéc ba-dutíe bére ziloúac, airétaco tchoriéc bére habiác, béna guizoónaren seniac éz-tu noún étzan buria.

21. Bére dizipuliétaric besté bátec érran zéyon : útz nezázu lehénic jouáitera, éhortz dezádan éne áita.

22. Jésusec érran zéyon : jarráiki zakitzat eta béde hílac hílen chórztera.

— 42 —

23. Guéro igañ zén ountziala eta jarráiki zéitzon bére dizipuliac.

24. Eta batbatian jáiki zén itchasoúan irazárri báñ handi bat, noún uháñec estáltzen beitzién ountzia; béra áldiz ló zágouan.

25. Hullántu zéitzon dizipuliac eta irátzarerázi zién, zioyélaric: Jáuna, beguira guitzátzu, gáltzera gouátzu.

26. Jésusec erráiten déye: zéren izitzen zirayé, féde gutitacoúac? Ordian jáikiric, mánu éman zian aizér eta itchasoúari eta éme hándi bat éguin zén.

27. Jentiac harritúric zaudén: zér da háu, óxez, noúren maniac aizéc eta itchasoúac eguíten bei-tutie?

28. Igáran zénian hoúraren best'áldialat, Gerasentárren lurretarát, aguértu zéitzon aitziníala hobiétaric élkhiric, bi behargabédun, háñ gáitzac, noún ez-peitzén ihour ausárt bide hartárie igaráitera.

29. Eta óihuz hási zéitzon: zér da, óxez, zoúre eta goúre árteco, Jésus Jincouaren semía? jin zira órdu-gábe goúre eskerniatzéra.

— 43 —

30. Ba-zén, hétaric éz húrrun, oúrdę sáldo handi bat álha.

31. Débriec othoitu zién Jésus, zioyélaric: hebéntic élkhi-erázten ba-gutúzu igor guitzátzu oúrde sáldo hartára.

32. Erran zéyen: zouazté. Eta hoúrac guizounétaric élkhiric ourdétan sárthu zirén, eta háñ sárri saldoúa óro abiátu zén lauházca garáin-behéra itchasoúalát; eta hoúrian ítho zirén.

33. Ourdáñac áldiz joúan zirén ihési, eta héltu zirénian hiríala, érran zutién hóric óro, behargabedunér ére zér éguin izan zén.

34. Eta berhála hiri guzia élkhi zén Jésusen aitziníala, eta báthu ziénian, othóitu zién, hayén lurretárie húrrunt lédin.

——»«·——

IX CAPITULIA.

1. Ountziala igáñic, hoúra bérriz igáran zian eta utzúli zén bére herrialát.

2. Eta ekhárri zeyouén paraliticó-bat obian etzánic. Jésusec hayén fedia ikhousíric, érran zian paraliticouári : çráikazu bihótza, éne semía, zoúre bekhatiac pharcátu záitzu.

3. Hórtan gáñen Légue-eracásle bátzuc bére béithan zioyén : Bourháu eguitén du guizoun hórrec.

4. Jésusec hayén gogozcác ikhousíric, érran zéyen : zértaco darabiltzazie gogocoúnde gaistoúac zien bihotzétan?

5. Zér da érran-éhiago : zoúre bekhatiac pharcátu záitzu ; ála, jáiki zite eta ébil zite.

6. Jákin dezazién árren Guizoúnaren semiac ba-diála lúrrian bekhatién pharcatzéco photería, érran zéyon paraliticouári : jáiki zite, hár ezázu zoúre ohía eta zouáza etcherát.

7. Eta jáiki zén eta joúan zén etcherát.

8. Hórren ikhoústiac harritu zutían jentiac, eta Jincoua goréxten zién éman ziálacoz holáco photéria guizounér.

9. Eta hántic aitzina zouálaric, ikhoúsi zían guizoún bat legarteguian járriric, Mathiú déitzen zéna, eta érran zéyon : jarráiki zakitzat. Eta berhála jáikiric jarráiki zéyon.

10. Báita guerthátu zén, Jésus háren étchen zélaric barazcáitan, jin zitían hára legarcári eta guiza-tzár hánitch Jesuséki eta háren dizipulíeki barazcáitara.

11. Hóri ikhousíric Farisienéc érran zéyen dizipuliér : zértaco zien buruzaguiac játen du legarcariéki eta guiza-tzáreki?

12. Jésusec éntzun bei-tzutían érran zéyen : ez-tíe oúnxa direnéc atchetér behárric béna bái éri direnéc.

13. Zouazté eta ikhas ezazie zér érran náhi dén : misericordiá naitiágo dut eziez sacrifizioúa ; é-niz ézi jin justouén déitzera béna bekhatorén.

14. Ordían hullántu zéitzon Jouháneren dizipuliác eta érran zéyouen : zértaco gúc eta Farisienéc ardúra bárour eguiten dúgu, eta zoúre dizipuliéc áldiz ez-tíe baroúrtzen?

— 47 —

15. Jésusec ihardéxi zéyen : ezcountzaliaren lagunéc béhar diéya nigar éguin hayéki dágoueno ezcountzalia? jinen dira egúnac, élkhiren bei-téye ezcountzalia, éta ordian bárour eguinen die.

16. Ihourc éz-tu ezárten soúñeco zahár báti bethatchú bat óihal bérriz, bestéla berriac zahárra urratúren du eta zílo handiágoua eguinen da.

17. Ez-tic ezárten ardoú berria zahágui zaharrétan ; bestéla lehértzen dira zahaguiac eta ardoúa ichoúrten, eta zahaguiac gáltzen. Béna ezárten die ardoú berria zahágui berriétan eta biac beguirátzen dira.

18. Hoyén erráiten zélaric, aitzindari bat hullántu zéyon, adorátu zian eta érran zéyon : Jáuna, alhabá orai - bérian hil zitazut ; béna tziáuri, zoúre eskia gáñen pháusa ezózu, eta bizico dúzu.

19. Jáiki zén Jésus eta jarráiki zéyon bére dizipuliéki.

20. Eta emazté bat, hamabi oúrthe hártan odol-gáltze baték zéna, hullántu zéyon guibelétic, eta hounki zian háren souñecoúaren baztérra.

— 48 —

21. Ezi gogoúan igaráiten zian : hoúnkiten ba-déyot ezpére souñecoúa sendotúric niz.

22. Jésus utzúli zén, eta hoúra ikhousiric érran zéyon : bihótza eráikazu, éne alhabá, zoúre fediac séndo-erázi zútu. Eta órdu béretic sendotúric izan zén emaztia.

23. Héltu zénian Jésus aitzindariaren etchéra, eta ikhoúsi zutiánian hán tchurulariac eta jentétze beróxti hándi bat, érran zéyen :

24. Zonazté hebéntic : ézi háur hóri éz-ta hilic béna ló dágo. Eta érriz ári zéitzon.

25. Elkhi-erázi zénian jénte-ózte hoúra, sárthu zén Jésus; hártu zéyon eskia eta jáiki zén nescatilá.

26. Eta barreyátu zén bérri hóri ungurunéco hérri guziétan.

27. Hántic zoualaric Jésus, jarráiki zéitzon bi úxu óihuz ári zéitzolaric : ukházu pietáte gútzaz, Dabiten semia.

28. Héltu zénian etchéra hullántu zéitzon uxíac : eta érran zéyeu Jésusec : oúste dozie ziec náhi duziéna éguin dizakeziédala? erráiten deyoué : bái, Jáuna.

29. Ordian hoúnki zéitzen begniac, zioualáric : zien sinhestíaren aráu éguin bekizie.

— 19 —

30. Eta hayén beguiac idéki zirén; eta Jésúsec mehatchuéki érran zéyen : beguiréizie ihourc jákin ez-tézan.

31. Béna hayéc, joúan eta, sallhátu zién hánco bérri órotan.

32. Hoúrac élkhi zirénian, ekhárri zéyouen guizoun mutú bat behargabéki.

33. Ohiltu ziánian débria, mutia mintzátu zén, eta jentíac harritúric zaudén : Egundáno, óxez, éz-ta holacóric Israélen aguértu.

34. Farisienéc áldiz zioyén : debrién guehiénaz élk'erázten dútu débriac.

35. Eta Jésus ba-zabílan hiríac eta herríac gáinti, bilkhurétan eracásten ári zélaric, ezágut-erázten ziálaric zelúco erresoumáren Ebanjelioúa, eta sendótzen zutiálaric eritárzun eta zóñhu guziac.

36. Jente - ózte hayén ikhoústiac boúnki zéyon bihótza; ziélacoz ezintúric eta etzánic, artzáin gábe dirén ardiac bezála.

37. Ordian érran zéyen bére dizipuliér : uztác hánitch díra eta lánguiliac áldiz gúti.

38. Othuy ezazie uztén naúsia igor dézan lánguile bére uztetarát.

X CAPITULIA.

1. Jésusec bére hamabi dizipuliac déitlu zutían, eta éman zéyen photeria izpíritu gaistouén ohiltzéco, eta zér-nahi eritarzúnen eta zoñhúren sendotzéco.

2. Hamabi dizipulién izénac hóric díra : lehéna Simoún, Phetíri déitzen déna, eta Andréu háren anayía ;

3. Jacóbe Zebedéen semía eta Jouháne háren anayía : Filipe eta Bartolóme ; Thomás eta Mathiú legarcaria ; Jacóbe Alféen semía eta Thadé ;

4. Simoún Canácoua, eta Judás Iscarióta, Jésus sáldu ziána.

5. Hóric hamabiac igórri zutían Jésusec, mánu hoyéki : e-tziteyéla joúan paganouén lurretarát, éz eta súr Samaritanouén herriétau.

6. Béna lehénic zouazté Israeléco árdi galdietára.

7. Eta jouáiten zirayén álde órotan phere-

dica ezazie, diózielaric : hullántu déla zeliétaco erresonmá.

8. Eriac séndo etzatzie, hílac phítz-eráz etzatzie, lepradúnac cháha, eta óhilt débriac : dohañ úkhen duzie, dohañ emazie.

9. Ez úkhen urhéric, éz zilhárric, éz béste diharúric zien guerricouétan ;

10. Ez alphorjáric bidéco, éz bi souñecóric, éz oskíric, éz makhilárie ; languiliac merézi du bére janharia.

11. Zoúñ-náhi hiritan édo etchétan sár ziteyén, argudía ziteyé noúr dén hán béharbezaláco dénic, eta háren étchen égon ziteyé hántic elkh'ártio.

12. Etchian sartziaréki, hoúnki-báth eguiózie, erráiten duziélaric : bákia étche hoúni.

13. Eta béhar-bezaláco bá-da étche hoúra, ziec énan bákia jinen záyo, eta merézi ezpádu, zien bákia zihaurtara utzalico záizie.

14. Eta noorbáitec e-tzutukeyénian náhi hárta, eta zien elhér behátu náhi ez-tatekiénian : zouazté étche édo hiri hartúric cámpo, eta iharráus ezazie zien hoúñetaco erháuxa.

15. Eguíáz dioziét : eztiágo izánen da judi-

zióneco egúna Sodomatárren eta Gomorhatárren ezíez hiri háren.

16. Igórten zutiét ardiac oxouén ártiala bezála : izan ziteyé árren zúhur suguiac bezála, eta gógo-cháhu urzoúac bezála.

17. Beguiréizie guizounér : igorríren zutié tribunaletára eta bére bilkhurétan azotatúco zutié.

18. Eta aitzindariétara eta erreguétara enegátic eramánen zutié, jakilegoúa émun dizadazién hayén eta pagánouen aitzinian.

19. Hayén eskiétan ziratekeyéoian, ez-tuziéla anxiárie noúla édo zér erránen duzién ; ézi zérere érran béhar bei-tukezie, órdu bérian gogoúala emánic izánen záizie.

20. E-tzirayé ézi ziec izánen mintzazaliac, béna zien Aitáren Espíritia da ziétan mintzatúren.

21. Ordian anayiac anayía hil-erázteco saldurén du, éta aitác semía : eta jáikico díra haúrrac bére buurhasouén coúntre, eta hil-erázico dutie ;

22. Eta izánen zirayé enegátic guziéz huguntúric : béna urhentziala ártio iráñen diána, hoúra dáte salbatia.

— 54 —

23. Eskernio eguiten ba-deizié hiri batétan ihes eguizie besté batetára. Eguiáz dioziét, eztutukezie ungurátu urhéntu Israeléco hiriac, Guizoúnaren semia jin dátekieneco.

24. Ez-ta dizipulia burruzaguia béno habóro, éz miscandia náusia benouágo.

25. Aski du dizipuliac izan dádin buruzaguia bezála, eta miscandiac izan dádin náusia bezála. Etchéco-jáuna Beelzebúb deithu ba-die, zoumbát ehúkiágo háren manuzpécouac?

26. Ez árren úkhen loxáric; éz-ta déus estaliric aguertúco ez-ténic, éz déus gordériс jakínen ez-ténic.

27. Ulhumpian erráiten deiziedána, errazie arguian; eta behárriala éntzuten duziéna, hegátzen gañétic erántzun ezazie.

28. Ez izan béldur khorpitza hil-ezázten dienén, zoúñec ez-pei-tiokeyé hil-eráz ariná; béna béldur izan ziteyé khorpitza eta ariná ifernialát igor diókienaren.

29. Ez-tiréya bi tchóri sós báten sáltzen? haregátic éz-ta hétaric bát lúrrialat erórten, zien Aitáren nahia gábe.

30. Zien burúco bilhoúac óro khountatúric díra.

— 55 —

31. Ez árren úkhen beldúrric, zoumbátnahi tchóric béno habóro halío duzie.

32. Noúre-ere aithortúco bei-nái guizounén aitzinian, nic ére aithortúco dut hoúra éne Aita zeliétan dénaren aitzinian.

33. Noúre-ere ukhatúren bei-nái guizounén aitzinian, nic ére ukhatúren dut hoúra éne Aita zeliétan dénaren aitzinian.

34. Ez oúste úkhen jin nizála bákiaren lúrriala ekhártera; é-niz jin bákiaren ekhártera, béna bái ezpatáren.

35. Jin niz ézi semiaren bére aitáganic berhéztera, alhabáren amáganic, errénaren ama-guiharrebáganic.

36. Eta guizoúnaren exáyac izánen dira bére etchecoúac.

37. Noúre-ere áita édo áma ni béno maitiágo béi-tu, hoúra éz-ta enetáco hoún; eta noúre-ere semia édo alhabá ni béno maitiágo béi-tu éz-ta hoúra hoún enetáco.

38. Eta, bére khurutchia hárturic, éni jarráikiten ez-téna, éz-ta hoún enetáco.

39. Bére bizia beguirátzen diánac, hoúra gálduco du; eta bére bizia enegátic gáltzen diánac, hoúra edirénen du.

— 56 —

40. Ziec hártzen zutiénac ni hártzen nái ; eta ni hártzen náyanac, ni igórri náyana hártzen du.

41. Profetári batzárre hoún eguiten déyonae, proféta délaeoz, ukhénen du profetáren phákia ; eta jústouari batzárre hoún eguiten déyonac jústo délacoz, jústouaren phákia ukhénen du.

42. Eta noúre-ere emánen béi-tu tchipién hoyétaric báti khopór bat hoúr éne dizipúlu délacoz : eguiáz dioziét ez-tiála gálduren bére phákia.

XI CAPITULIA.

1. Ungénetu zutiánian Jésusec bére hamabi dizipuliér éman eracaspénae, joúan zén hántic, ungurunétaco hiriétan eracastéra eta pheredicatzéra.

2. Ordian Jouhánec, éntzunic presounteguian Jesu - Kristen eguitatiéz mintzátzen, igórri zéitzon bére dizipuliétaric biga,

3. Galthatzéra : zú zirá jin behárra, ála besté bat béhar dúgu egurúki?

4. Eta Jésusec ihardéxi zéyen : zouazté eta errózie Jouháneri zér éntzun eta ikhoúsi duzién :

5. Uxiéc ikhoústen die, tcháñkiac chúchen dabiltza, lepradúnac sendótzen dira, gorréc éntzuten die, hilac phízten díra, eta Ebanjelioúa eracásten da praubér.

6. Eta doháku da nitan gálbide hárturen eztiána.

7. Hoúrac zouatzaláric, Jésus hási zén populiari Jouhánez mintzátzen, zioualáric :

zéren ikhoústen ebili zirayé bortían ? — Aiziac darabílan canaberá báten ?

8. Zéren ikhoústen árren ebili zirayé ? — Mardóki beztitúric dén guizoún báten ? — béna mardóki beztitúric dirénac erreguén etchétan dira.

9. Zéren árren ikhoústen ebili zirayé ? — profetá báten ? — bái, dioziét, eta profèta béno habóro dénaren.

10. Ezi hárez da izan izkiribatúric : houná noún igórten déizudan aitzinían éne ainguría, zoúñec apháintuco bei-téizu aitzinétic bidia.

11. Eguiáz dioziét, éz-ta aguértu emaztétaric sorthién ártian Jouháne béno handiágoric : haregátic zeliétaco erresoumán tchipiénic déna, houra béno handiágo da.

12. Jouháne Baptístaren egunétaric hounát, bórtcha éguin béhar záyo zeliétaco erresoumári, eta bórtcha-eguilée die eramáiten.

13. Ezi profetác óro eta leguia, Jouhánetaráno dira tnintzátu.

14. Eta náhi ba-duzie jákin, hóri da Elía jín béhar diána.

15. Behárri diánac entzutéco, éntzun béza.

16. Béna zéri uduritúco dútut sortzápen

hountáco guizoúnac ? udúri die plazán járritic daudén hánr elíbat, zoúñec óihuz lagunér,

17. Erraiten bei-tie : khantátu deiziégu eta e-tzirayé dántzatu ; nigarrézco aháire éman dúgu eta ez-tuzie éguin nigárric.

18. Ezi aguértu da Jouháne ez-pei-tzían éz játen, éz edáten, eta erráiten die débriaz hárturic da.

19. Jín da guizoúnaren semia ; játen eta edáten zian, eta erráiten die : houná guizoun jále handi bat eta ardoú edále bat, legarcarién eta bekhatóren adiskidía. Béna zuhurtarzúna dénarentaco ezagutúric da bére haurréz.

20. Ordian hási zén ondicátzen hirién, zoúñtan hánitch miracúllu éguin bei-tzian, e-tziélacoz peniténtzia éguin.

21. Gáitz hire Corozaim, gáitz hire Bethsaida ; zéren éguin izan ba-zirén Tiren eta Sidónen, ziétan éguin izan dirén miraculliac, best'órduz zakiaz eta háuxaz estaliric peniténtzia éguin bei-tzukeyén !

22. Hartácoz dioziét : Tiren eta Sidónentaco eztiágo dáte judizióniaren egunéco arrésta, eziez zientáco.

23. Eta hí Cafarnaúme, aitchatúren iza ze-

liétarano? iférnu zolála jáixico hiz: zéren éguin izan ba-zirén Sodómetan, hítan éguin dirén miraculliac, ehiñére égun ártio iráñen bei-tzién.

24. Hartácoz dioyát; Sodomatárren arrésta eztiágo izánen duc judizióneco egunian eziez hirja.

25. Ordian Jésusec, hitz hórie érran zutian: Esker déizut, Aita, zelúco eta lúrreco Jáuna, hórie górde dutuzulárie zuhurrér eta jakinxiér, aguértu bei-tutúzu tchipiér.

26. Hóla dúzu, Aita, hóla bei-tzén zoúre nahia.

27. Oro éne eskiétan ezári dútu éne Aitac. Eta ihoure éz-tu ezagútzen Semia Aitac báizic: éz eta Aita ihoure éz-tu ezagútzen Semiac baizic, eta noúri-erc Semiac ezágut-erázi nahiúkhen bei-tu.

28. Tziáuste eneganát ziec óro necatúric eta ezintúric zirayénac, eta nic urgáitziren zutiél.

29. Hár ezazie éne uztarria zien soúñian, eta ikhas ezazie enegánic ézti nizála eta umil bihótzez, eta edirénen duzie zien arimén pháusia.

30. Ezi éne uztarria ézti da eta árhin da éne cargá.

XII CAPITULIA.

1. Orou hétan, igáran zén Jésus ógui elgué bat gáinti nescanegún bátez, eta háren dizipuliac, góse bei-tzirén, hási zirén ogui-búru moúzten eta játen.

2. Farisienéc hóri ikhousiric érran zéyuuen: sóizu, zoúre dizipuliéc eguiten dizie nescanegunéz háizu ez-téna.

3. Jésusec érran zéyen: ez-tuziéya iracoúrri zér éguin zian Dabitec góse zén bátez hoúra eta háren lagúnac:

4. Noúla sárthu zén Jincouaren etchian, eta ján zian oberendáco oguiétaric, zoúñen játia ez-pei-tzén háizu, éz hári, éz háren lagunér, aphézer berér báizic.

5. Edo ez-tuziéya leguian iracoúrri, nescanegunétan aphezéc háusten diéla témplouan nescanegúna, eta ez-tiéla gáizki eguiten?

6. Báita dioziét, témploua béno guchiágocoua déla hében.

7. Béna ba-zenakié zér érran náhi dén: misericordiá maitágo dut eziez sacrifizioúa egundáno e-tzuntukeyén oguengabiac coundenátu.

8. Ezi guizoúnaren semia nescanegúnaren ére náusi da.

9. Hántic igáran oundoúan jiu zén hayén bilkhurála.

10. Eta hán khaúsitu zén eskia eihartúric zian guizoún bat, eta hási zéitzon galthátzen: háizu dénez nescanegunétan sendotzia; húxetan háren atzáman náhiz.

11. Béna Jésusec érran zéyen: noúr da ziétaric, ardi bat lukiána, eta erórten bazáyo ziló batetára nescanegunian, hántic hár eta élkhi e-lezakiéna?

12. Zombátez othian éz-ta guizoúna ardia benouágo? háizu da árren nescanegunéz hoúnki eguitia.

13. Ordian érran zéyon guizoúnari: héda ézázu zoúre eskia; eta hedátu zian, eta séndo eguin zéyon bestia bezála.

14. Farisiénac élkirie, alkharréki, hitzártzen hási zirén, noúla gal-eráziren zién.

15. Jésus hoyén jakinxu bei-tzén, joúan zén hántic, eta jarráiki zéitzon hanitch, eta guziac sendótu zutían.

16. Eta mánu énan zéyen e-lezén ezágut-eráz.

17. Bétha lédin Isaia profetác errána:

18. Houná éne zerbutchatia, haitátu dudána, éne maitia, zoúñtan gozátzen béi-ta éne bihótza. Ene Espíritia hártan ezarico dut, eta chúchen-bidía popúlu arrotzér eraconxicu du.

19. Ez-ta ahárran arico, éz-tu oihúric eguinen, ez-tie éntzunen háren mintzoúa kharrikétan.

20. Konabéra zartatía éz-tu háuxeren, éz-tu hil nrhentúren khé emáiten dian mokía.

21. Eta popúlu arrotzéc hártan esperántza hárturen die.

22. Ordian ekhárri zeyouén débriaz hárturic zén, úxu eta mútu bat, eta sendótu zian, háñ oúnxa noún mintzátzen bei-tzén eta íkhoústen bei-tzian.

23. Eta izitúric zaudén jente-óztiac eta zioyén: éz othé da háu Dabiten semia?

24. Farisienéc hóri éutzun bei-tzién, érran

— 64 —

zién : hórrec ez-túru débriac ohíltzen Beelzebúb debrién guehiénaz báizic.

25. Jésusec ezagútzen bei-tzutían hayén gogozcác, érran zéyen : Bére ártian berhezíric dén erresoumá eráuzirie izánen da ; eta bére béithan berhezíric dén hiríac édo etchiac éz-tu iráñen.

26. Eta Satánec Satán ohíltzen bá-du, bére coúntre berhezíric da ; noúla ordían iráñen du háren erresoumác ?

27. Eta nic Beelzebúbez ohíltzen ba-dútut débriac, zien haurrác noúrtzaz ohíltzen dutie? Bérac árren izánen dira zien jujiac.

28. Béna Jincouaren Espiritiaz ba-dútut nic débriac ohíltzen, ordían héltu da ziengána Jincouaren erresoumá.

29. Noúr dáite sár azcárraren etchian, eta háren hatiac noúre ditzáke eráman, ez-pá-du aitzinétic estéki azcárra? ordían déyo bilâizico etchia.

30. Enéki ez-téna, éne exái da ; eta enéki bíltzen ez-tiánac barreyátzen du.

31. Hortácoz dioziét : zér náhi bekhátu eta bourháu izánen da pharcatúric guizounér ;

— 65 —

béna Espíritu sáintiaz éguiu bourháua éz-ta izánen pharcatúric.

32. Guizoúnaren semiaren coúntre mintzazaliari izánen záyo pharcatúric : béna Espíritu Sáintiaren coúntre mintzazaliari e-tzáyo izánen pharcatúric, éz ménte hoúntan, éz eta guerocoúan.

33. Errazie zuháña hoún déla, háren frútia hoún ezagútzen duziénian ; édo errazie zuháña gáisto déla eta háren frútia ére gáisto ; ézi frútutic zuháña ezagútzen da.

34. Súgue castá, noúla zitakeyé oúnxa mintza, gáisto zirayénian ? ézi bihótzaren bethadurátic da aboúa mintzátzen.

35. Guiznun hoúnac barné hoúnetic idúkitzen dútu gáiza hoúnac ; eta guizoun gaistoúac barné gaistútic idókitzen dútu gáiza gaistoúac.

36. Erráiten deiziét, érran dutukeyén éllac áuher guziéz, guizounéc khoúntu emánen diéla judizióneco egunian.

37. Ezi zoúre hitzetáric zira izánen justo ezagutúric, eta zoúre hitzetáric zira izánen coundenatúric.

38. Ordían mintzátu zéitzon Légue-eracas-

létaric eta Farisienetáric zoumbáit eta érran zéyouen : Jáuna, náhi dizúgu zouregánic miracullú bat ikhoúsi.

39. Jésusec ihardéxi zéyen : cásta gáisto eta nahási hounec miracullú bat galthátzen du, eta miracullúric e-tzáyo emánen, Jonás profetáren miracullía báizic.

40. Hala-noúla ézi égon bei-tzén Jouás arráñ haudi báten sabelian, hirour egúnez eta hirour gáyez; hala-hála egónen da guizoúnaren semia lúrraren bihotzian hirour egúnez eta hirour gáyez.

41. Ninibatárrac jáikico dira judiziónian popúlu hounen coúntre, eta condenatúren die, zéren peniténtzia éguin bei-tzién Jonásen erraniala. Eta houná Jonás béno habóro déna hében.

42. Hegouá-aldéco erreguiñá jáikiren da, judiziónian, popúlu hounen coúntre eta coundenatúco du : jin bei-tzén lúrraren bazterrétic Salomónen zuhurtarzúnaren éntzutera, eta hnuná Salomón béno habóro déna hében.

43. Izpiritu gaistoúa élkhi dénian guizounétic, ba-doúa bázter idórrac gáinti, pháusiaren oundoúan, eta éz-tu ediréiten.

44. Ordian erráiten du : utzulico niz élkhi nizan etchialat. Eta jin dénian ediréiten du húxic, chahatúric eta apháinturic.

45. Ba-doúa ordian, eta hártzen dútu beréki béste zázpi izpiritu, béra béno gaistouágouac ; eta hán sártburic egóiten dira : eta guizoun háren azkentziac haxárrien sordéi bilhátzen dira. Hála aguitúco záyo cásta ezinágo gáisto hoúni.

46. Oráno mintzo zélaric jente-oztér, háren áma eta anayiac campoúan zaudén hári mintzátu náhiz.

47. Eta nourbáitec érran zéyon : zoúre áma eta zoúre anayiac campoúan dutúzu, eta galthátzen zutic.

48. Jésusec mintzo zéyonari ihardéxi zéyon : noúr da éne áma eta zoúñ dira éne anayiac ?

49. Eta eskía hedatúric bére dizipulietarát érran zían : houná éne áma eta éne anayiac.

50. Ezi noúre-ere eguiten béi-tu éne Aita zeliétan dénaren nahia ; hoúra éne anáye da, eta arréba eta áma.

XIII CAPITULIA.

1. Eguñ hártan, Jésus etchéric élkhiric, járri zén itchas-bazterrian.

2. Eta bildu zirén haren-gána jente-ózte háñ handiac, noún ountzi batetára igañ beitzén eta hán járri : jente-ózte guzia áldiz hoúr bazterrian zágouan.

3. Eta hánitch gáiza érran zéyen aleguiaz : Elkhi zén, zioúan, eréilia eréitera ;

4. Eta eréiten ári délaric, ázi zoumbáit erórí zirén bíde bazterriala, eta zelúco tchoríac jin zirén eta ján zutién.

5. Béste zoumbáit erórí zirén hartokiétara noún ez-pei-tzién hambát lúrric : eta berhála sórthu zén, lúrrac loditarzúnic ez-pei-tzian.

6. Eta ekhía jáiki zénian érre zirén ; eta záñic e-tziélacoz, cihártu zirén.

7. Béste zoumbáit erórí zirén elhorriétara, eta elhorríac handitu zirén eta ítho zutién.

8. Bestiac erórí zirén lúr hoúniala : eta bihi éman zién, bátac éhun, bestiac hirourétan hóguei, bestiac hóguei eta hámar.

9. Diánac behárri entzutéco éntzun béza.

10. Dizipuliéc, hullantúric, érran zéyouen : zértaco aleguiaz mintzátzen zitzayé.

11. Jésusec ihardéxi zéyen : zier éman délacoz zeliétaco erresoumáren gáiza gordén ezagutzia eta hayér ez-télacoz éman.

12. Ezi diánari emánen záyo, eta gaintica ukhénen du, ez-diánari áldiz, diána ére idókiric izánen záyo.

13. Hartácoz aleguiaz míntzo nitzáye, ikhousíric ére ez-pei-tie ikhoústen, eta éntzunic ére ez-pei-tie éntzuten, éz enthelegátzen.

14. Eta hoyétan bethátzen da Isaía Profetáren errána : zíen beharriéz éntzunen duzie eta ez-tuzie gogoúan hárturen, eta beguiéz ikousíren duzie eta e-tzirayé ohartúren.

15. Ezi gogórtu da popúlu hórren bihótza, eta behárriac thapátu dutie, eta zerrátu beguiac, lóxaz ikhous dezén beguiéz eta beharriéz éntzun dezén, eta gogoúan hár dezén eta hoúnerat útzul ditían, eta séndo ditzádan.

— 71 —

16. Béna zien beguiac dohâñ hoúnecouac dira ikhoústen bei-tie; eta zien belhárriac, éntzuten bei-tie.

17. Eguiáz dioziét, hánitch proféta eta jústoc náhi úkhen diéla ikhoúsi ziec ikhoústen duziéna, eta ez-tie ikhoúsi, eta éntzun ziec éntzuten duziéna eta ez-tie éntzun.

18. Ziéc árren éntzun ezazie eréiiaren aleguiá.

19. Noúre-ere éntzuten béi-tu Erresoumáco hítza eta gogoán éz hártzen, jiten záyo gaistoía eta idókitzen déyo bihotzian eréñ zeyouéna; hóri da bíde bazterrian eréña.

20. Hartokian eréña da, noúizetare nourbáitec éntzuten béi-tu hítza, eta berhála hoúra boztarioeki hártzen.

21. Béna éz-tu bére béithan herróric, eta igarancór da; hortácoz jiten dirénian goitzarrénac eta eskerniotac Jincouaren leguiagátic, berhála khordocátzen da.

22. Elhorriétan eréña da, noúre-ere éntzuten béi-tu hítza, béna ménte hountáco arrancuréc eta aberaxtarzunén inganioúac ithótzen dic hítza eta frútu gábe barátzen da.

— 72 —

23. Lúr hoúnian eréña da: hítza éntzuten diána eta gogoán hártzen, eta frútu ekhárten, noúre élun, noúre hirourétan hóguei, noúre hóguei eta hámar.

24. Béste aleguiá bat ekhárri zéyen, zioualáric: zeliétaco erresoumác udúri du guiznún bat zoúñec eréñ bei-tzian ázi hoúna bére alhorrian.

25. Béna ló zaudeláric guizoúnac, háren exáya jin zén eta eréñ zian zálgue oguiaren ártian, eta joúan zén.

26. Handítu zénian belhárra eta burútu, ordian aguértu zirén ére zalguíac.

27. Joúan zéitzon etchéco-jáunaren mithilac eta érran zéyouen: Jáuna ez-tuzia ázi hoúna eréñ zoúre alhorrian? Noúlaz dú árren zálgue ekhárten?

28. Ihardéxi zéyen: exáyac hóri eguin du. Mithiléc érran zéyouen: náhi duzia joúan guitian eta bíl dezágun?

29. Erran zéyen: éz, zalguiaren biltziaréki, élkhi ez-tezazién haréki batian oguía ére.

30. Útz etzatzie biac handítzéra uztétarano; eta uztén ordian erránen dut ogui-ephailér:

— 73 —

bil etzatzie lehénic zalguiac eta hérx etzatzie escutáca erra-erázteco, oguia áldiz bil ezazie éne bihiteguialat.

31. Béste aleguiá bat ekhárri zéyen, zioualáric : udúri du zeliétaco erresoumác moustárda bihí-bat zoúñ guizoún bátec hár eta eréiten béi-tu bére alhorrian.

32. Bihi hóri aziétaco tchipiéna da ; béna handitu dénian, bélbar guziac béno handiágo da, eta zuháñ bat bilhátzen da, hála noún tchoriac pháusatzen bei-tira háren adarrétan.

33. Béste aleguia háu oráno ekhárri zéyen : zeliétaco erresoumác udúri du altchaturázi hat, zoúñ emazté bátec hár eta ezárten béi-tu hírour gaitzúru irini, orhía óro áltcha ártio.

34. Gáiza hóric óro Jésusec alegoiaz érran zutian populiari ; eta alegoiaz báizic e-tzéyen hayér mintzátzen.

35. Bétha lédin profetác érran ziána : miotzatóren niz aleguiaz, aguertúren dútut, mundiaren hástetic gordéric dirénac.

36. Ordian, populia igorríric, jin zéo etcherát : eta hullántu zéitzon dizipuliac : thípil ezagúzu, óxez, alhorréco zalguiaren aleguiá.

— 74 —

37. Jésus hoúla mintzátu zéyen : ázi hoúnaren eréilia, guizoúnaren semia da.

38. Alhórra áldiz, mundia da. Azi hoúna, erresoumáco háurrac dira ; zalguia áldiz, izpíritu gaistoúaren háurrac dira.

39. Exái, zalguiaren eréilia, débria da : úzta demborá, mentén urhentzia da ; oguiephäiliac áldiz, ainguriac dira.

40. Hala-noúla bíltzen bei-tira zalguiac eta súyan errátzen, hála izánen da mentén urhentzian.

41. Guizoúnaren semiac igorríren dútu bére ainguriac, eta bilduco dutie háren erresoumátic gálbide emáiliac óro eta gáizki eguiliac.

42. Eta egotchíren dutie súzco labialát. Hán izánen da nigar eta hórtz carrásca.

43. Ordian justouéc arguitúren die ekhiac bezála, bére Aitáren erresoumán. Diánac behárri entzutéco éntzun béza.

44. Udúri du zeliétaco erresoumác alhorrian gordéric dén tresór bat, zoúñ guizoun bátec ediréiten béi-tu eta gordátzen ; eta bére ediréitziaz bózturic ha-doúa, eta sáltzen dútu dutian guziac, eta erósten du álhor hoúra.

— 75 —

45. Udúri du oráno zeliétaco erresuumác guizoun sál-eroslé bat, pérla ederrén oundoúan dabilána.

46. Aurkhitúric pérla prezio handitacó bát, ha-doúa eta sáltzen dútu dutían guziac eta crústen du hoúra.

47. Udúri du oráno zeliétacu erresoumác, itchasoúalat ourthikiric dén saré bat, zoúñec biltzen béi-tu arráñ suérte órotaric.

48. Béthe dénian, élkhiten die ; eta hoúr bazterrian járriric, haitátzen dutie hoúnac eta zarétan ezárten, gaistoúac áldiz camporát ourthikitzen.

49. Hóla guerthatúren da mundiaren urhentzían : aguertúren dira ainguriac eta berhoziren dutie gaistoúac hoúnen ártetic.

50. Eta egotchíren dutie súzco labialát ; hán izánen da nigar eta hórtz carrásca.

51. Hóric óro gogoúan hártu dutuziéya ? — Ihardéxten déyuue : Bái.

52. Jésusec erráiten déye : hotatán zeliétaco erresounáren gaizéz jakinxu dénac, udúri du etchéco-jáun bat zoúñec élkhitzen bei-tútu bére guiltz-pétic gáiza berríac eta zahárrac.

— 76 —

53. Jésusec érran urhéntu zutiánian aleguia hóric, joúan zén hántic.

54. Eta bére herrialát utzuliric, ári zén hánco bilkhurétan eracásten, eta entzulée, amiratúric, zioyén : noúntic dútu hórrec holáco jakitatia eta photeria ?

55. Ez-tá háu mayér báten semía ? hórren amá ez-tá Maria déitzen ; eta hórren anayíac ez-tirá, Jacóbe eta Joséph eta Simoún eta Júde.

56. Eta hórren arrebác ez-tirá guziac gouréki ? noúntic dútu árren hórrec hóric óro ?

57. Eta gálbide hártan hártzen zién. Jésusec érran zéyen ordian : éz-ta profétа ouhoúre gabéric bére herrían eta bére étchen báizic.

58. Eta e-tzían hán éguin miracúlu hánitch, hayén sinhéxte-gabiagátic.

XIV CAPITULIA.

1. Hanu hétan Heródes erreguiac éntzun zian Jésusen oména.

2. Eta érran zian hére manuzpecouér : hóri Jouháne Baptista da : híletaric phíztu dáte, eta hartácoz du hainbéste miracúllu eguíten.

3. Heródesec ézi har-erázi zian Jouháne, eta estecatúric presounteguian ezári, Herodiás hére anayiaren emaztiagátic.

4. Erráilen zéyolacoz Jouhánec : e-tzáizu háizu hórren etchekítzia.

5. Eta hil-erázi nahíric, populiaren beldúrrac barátu zian, profétalaco etchekítzen ziélacoz.

6. Béna Heródesen sór-egunian dántzatu zén Herodiásen alhabá khorteliárren erdían, eta láket izan zéyon Heródesi.

7. Hainbéstetara noún hitzéman bei-tzéyon zin eguínic, emánen zéyola zér náhi gáltha lizón.

8. Nescatilác, hére amáz aholcatúric, érran zéyon : indázat órai bérian oúntzi hoúntan Jouháne Baptistaren buria.

9. Phéna hártu zían erréguec ; béna hére zinagatic eta barazcaltzále laguénngatic, manhátu zian éman lekión.

10. Igórri zían árren, eta Jouháneri buría moútz-erázi zian presqunteguian.

11. Eta ekhárri zién háren buria ountzían, eta éman zéyouen nescatilári, eta hárec erámaan zéyon amári.

12. Háren dizipulíac joúan eta hártu zién háren khorpitza eta ehórtzi zién ; guéro jín zirén Jésusi berriaren emáitera.

13. Hóri éntzun ziánian Jésusec, abiátu zén hántic ountziscá-batétan, basa-baztér batetarát béra : béna populiéc jakíntu ziénian, jarráiki zéitzon hoúñca ungurunétaco hiriétaric.

14. Ountzític elkhítzían ikhoúsi zian jenteózte hándi hoútra, eta bihotzberátu zén hayéntaco, eta hétan zirén ériac sendótu zutían.

15. Arráxaren jitiari, hulláintu zeitzón hére dizipuliac eta érran zéyouen : gúne háu bása dúzu, eta jádanic beránla ; igor etzátzu jénte

hóric, joúan ditian herriétarat, eta játeco éros dezén.

16. Jésusec érran zéyen : ez-tic joúan behárric, emézie ziec játera.

17. Ihardéxi zéyouen : ez-tizúgu hében bóst ógui eta bi arráñ báizic.

18. Jésusec érran zéyen : ékhar etzadatzic hoúna.

19. Eta jár-erázi oundoúan jente-ózte hoúra belhárren-gáñen, hártu zutían bóst oguiac eta bi arráñac, eta beguiac zelialát-altchatúric, benedicátu zutían eta háuxe eta émen oguiac dizípuliér, dizípuliéc áldiz saldouér.

20. Eta ján zién guziéc eta áse zirén ; eta bildu zutién oundárrac, hamabí zaréta ógui záthi.

21. Báita jáliac ba-zirén bóst míla guizoun, emaztiac eta háurrac bestálde.

22. Ordian berhála Jésusec manhátu zutían dizipuliac igañ litian ountziala, eta léhent lekitzón hoúraren best'áldiala, hárec jente-ózte hoúrac igórten zutían ártian.

23. Igórri zianian populia, igañ zén béra mendiala othoitzéra. Eta arráxa jin zénian hán zén ber-béra.

24. Ountziscá áldiz uháñec ba-zarabilén itchasoúaren erdian, coúntre bei-tzian aizía.

25. Gáyazco laúr-guerren belláldian jin zéyen Jésus itchúson gáñen ebiltez.

26. Itchúson gáñen háreo hoúñez ebílten ikhoústiac izítu zutían : klusó bat da, zioúén. Eta loxatúric óihuz hási zirén.

27. Béna berhála Jésus mintzátu zéyen : éma ziteyé ni niz, éz úkben loxáric.

28. Phetíric ihardéxi zéyon : Jáuna, zú bazíra, jin-eráz nezázu zouregána hoúren-gáñen.

29. Jésusec érran zéyon : tziáuri. Eta Phetíri ountzític jáixiric, ba-zoúan hoúñez hoúren-gáñen, Jésusetara héltzeco.

30. Béna ikhousíric aizía bórthitz zéla, loxátu zén ; eta bárna jouáiten hási bei-tzén, óihu éguin zían : Jáuna, beguíra nezázu.

31. Eta Jésusec berhála eskía hedatúric etchéki zían eta érran zéyon ; fédc gútitacoua, zértaco dudátu zíra ?

32. Eta igañ zirénian ountziala, emátu zén aizía.

33. Ordiau ountzían zirénac hullántu zeitzén eta adorátu zién, zioúelaric : eguiázki Jincouaren semia zíra zú.

34. Houretic élkhi zirénian, jin zirén Genesaréco lurretarát.

35. Ezagútu ziénian hánco jentéc, jakin-erázi zién ungurúne órotan, eta ekhárri zeitzouén éri zirénac óro.

36. Eta othóitzen zién, útz litzan háren soûñecouaren baztérraren berére houńkitera. Eta houńki ziénac óro sendótu zirén.

XV CAPITULIA.

1. Ordian hullántu zéitzon, Jerusaleméric jinic Legue-eracásle eta Farisién bátzu, eta érran zéyouen :

2. Zértaco zoûre dizipuliéc háuxten die zaharrén eracaspéna? ézi ez-titizie eskiac chahátzen oguiaren jateráco.

3. Jésusec ihardéxi zéyen : zértaco ziec háuxten duzie Jincouaren manía, zihaurén eracaspénari jarráikiteco? Ezi Jincouac errán du.

4. Ouhoûra etzátzu áita eta áma. Eta, aitári edo amári gáizki mintzátzen déna, hil dadila.

5. Ziec áldiz erráiten duzie: noûre-ere errânen béi-tu aitári edo amári : nic Jincouari eskentúren dutudánac óro, zouretáco ekhoizpen izánen dira :

6. Ez-tu béste eguinbidéric zór aitári edo amári. Eta hóla ezdéustu duzie Jincouaren manía zien eracaspénaz.

— 84 —

7. Falxiac, ziétzaz da eguiázki Isaía profetá mintzátu, érran diánian :

8. Popúlu hórrec ezpañéz ouhourátzen nái, béna hórren bihótza húrrun da enegánic.

9. Hoyéc emáiten deitadén ouhouría foúnxic gábe da, guizounén erránac eta maniac eracásten dutiélacoz.

10. Eta jente-óztiac bereganát déithuric, érran zéyen : behá ziteyé eta gogoúan hár ezazíe.

11. Ez-tu ahoúan sartzen dénac theyútzen guizoúna ; béna ahótic élkhitzen dénac, hárec theyútzen du guizoúna.

12. Ordían dizipuliac hullantu zéitzon eta érran zeyoutén : Ba-dakizia, Farisienér zoúre hítz hóri gaitzitu záyela ?

13. Jésusec ihardéxi zéyen : éuc Aita zelucoúac lanthátu ez-totían lantharíac óro, herrouétarie élkhiric izánen dira.

14. Béde : úxu dira eta uxién laguntzále, béna uxíac uxía lagúntzen bá-du, biac zíloualát erorico dira.

15. Phetíric elhia hárturic érran zéyon : aleguia hóri thipil ezagúzu.

— 85 —

16. Jésusec ihardéxi zéyon : ziec ére oráno enthelégu gábe ziréya ?

17. Ez-tuzie ikhoústen ahoúan sártzen dirénac óro sabelialát douatzála, eta guéro baztér batetarát igórten diréla ?

18. Ahótic élkhitzen dirénac áldiz, bihotzétic jíten dira, eta hayéc guizoúna theyútzen dic.

19. Ezi bihotzétic élkhitzen dira, gogózca gaistoúac, guizoun ehóitiac, bésten emaztéki nahastíac, likhizkeriác, ouhouinkeriác ; guezurrézco jakilegouác, bourhátuac.

20. Hoyéc die guizoúna theyútzen. Béna eskiac chahátu gábe játiac éz-tu theyútzen guizoúna.

21. Jésus hántic élkhi zén eta joúan Tíreco eta Sidóneco aldétarat.

22. Eta emázte Canaantár bat, gáinti hétaric jínic, óihuz hási zéyon : Ukházu pietáte nítzaz, Jáuna, Daviten semia : éne alhabá débriaz esteyaríki eskerniatúric dúzu.

23. Jésusec hítzic e-tzéyon ihardéxi. Bére dizipuliac hullántu zéitzon eta érran zéyoueo ; douála igor ezázu, óihuz bei-túgu oundótic.

— 86 —

24. Jésusec ihardéxi zian : é-niz igorriric Israélen etchénco árdi gáldietara báizic.

25. Béna emaztia hullántu zén eta adorátu zian, erráiten zéyolaric : Jáuna, hél zakitzat.

26. Jésusec ihardéxi zéyon : éz-ta sóri hár dádin háurren oguia, eta ourthiki dádin tchacurrér.

27. Erran zéyon emaztiac : hála dúzu, Jáuna : béna tchacorréc ére játen dizie bére nausién maháñetic erórten dirén phorrokiñétaric.

28. Jésusec ordian érran zéyon : O emaztia, zoúre fedia hándi dúzu : éguin dakizúla náhi dúzun bezála. Eta sendótu zén háren alhabá óren bérian.

29. Hántic igaránic Jésus jin zén Galiléaco itchas-bazterriala ; eta mendi batetára igáñic hán járri zén.

30. Eta jin zéitzon jénte-ózte handi clibat, ekhárten ziélaric beréki mútu, úxu, tcháñku, hérbal eta béste éri hánitch ; eta háren hoúñetara ezári zutién, eta sendótu zutian.

31. Jentiac áldiz harritúric zaudén, ikhóustez mutiac mintzátzen, tcháñkiac ehúehen

— 87 —

ebillen, uxiac ikhoústen ; eta goréxten zién Israélen Jincoua.

32. Jésusec ordian déithu zutian bére dizipuliac eta érran zéyen : bihotzberátzen náye jénte hoyéc, zéren hirour égun béi-tu enéki dáudela, eta ez-tie zér ján : eta ez-túlut náhi bárour igórri, bidian ingócha ez-titian.

33. Dizipuliéc erráiten déyoue : noúntic úkhen dezakégu bórtu hoúntan áski ógui sáldo hándi hoyén ase-erázteco ?

34. Jésusec gallhátu zéyen : zoumbát ógui duzie ? érran zéyouen zázpi eta arráinco zoumbáit.

35. Manhátu zutian jentiac jár litian lúrrian.

36. Eta hártu zutian zázpi oguiac eta arráñac, eta eskérrac éman oundoüan, háuxe zutian eta dizipuliér éman, eta dizipuliéc populiari.

37. Eta ján zién gnziéc eta áse zirén : eta barátu phorrokiñétaric bildu zién zázpi zaréta.

38. Bazirén othian jále, láur milá guizoun, háurrac eta emaztiac bestálde.

39. Igórri ziánian jente-ózte hoúra, igañ zén ontziscá batetára eta jin zén Majedáneco muguétara.

XVI CAPITULIA.

1. Ordían Farisién eta Sadduzeén bátzu jin zéitzon háren ikhertzecótan; eta othóitu zién erácoux lizén zelútic zerbáit miracúllu.

2. Jésusec ihardéxi zéyen eta érran : arráxa héltu déuian erráiten duzie : athéri eguinen du, ézi górri da zelia ;

3. Eta góizan : égun irazárri ukhénen dúgu, ézi gor-béltz da zelia.

4. Ba-dakizie árren zeliaren utchurác zér dian señalátzen, eta demborén señaliac ez-titzakezie ezágut. Cásta gáisto eta nahási hoúnec galthátzen du miracullú bat eta miracullúric e-tzáyo emánen, Jonás profetáren miracullia báizic. Eta hoúrac útziric joúan zén.

5. Dizipuliac igáran zirén hoúraren best'áldialat eta janharia ahátze zéyen bártzeco.

6. Jésusec érran zéyen : beguiréizie, eta gogo-emazie Farisiénen eta Sadduzeénen altchaturáziari.

7. Eta gngozkétan zaudén ber'ártian, zioué-laric : aráuz ez-tugulácoz hártu oguiric, erráiten du.

8. Jésusec bei-tzakian zér igaráiten zién gogoúan, érran zéyen : zértaco zien ártian mintzo zirayé, oguiric ez-tuziéla?

9. E-tzáizie gogoúatzen, eta e-tzirayé órhit, bóst míla guizoúni éman bóst oguiétarie, zoumbát zaréta bildu duzién ?

10. Eta láur míla guizoúni éman zázpi oguiétarie, zoumbát zaréta bildu duzién?

11. Noúlaz ez-tuzie enthelegátzen, e-nizála óguiz mintzátu erraitián : beguiréizie Farisiénen eta Sadduzeénen altchaturázitic.

12. Gogoúatu zirén ordian, e-tzéyela érran beguira litian ógui altchaturázitic, béna Farisiénen eta Sadduzeénen eracaspenétaric.

13. Jin zén guéro Jésus Zesaré-Filipeco gaintietarát : eta galthátu zéyen dizipuliér ; noúr déla dioyé jentéc guizoúnaren semia?

14. Ihardéxi zéyoueu : batéc Jouháne Baptista, bestéc Elía, bestéc Jeremía, edo profetétaric zoumbáit.

15. Jésusec érran zéyen : zicc álditz noúr nizála diózie?

— 91 —

16. Simoún Phetíric elhía hárturic érran zéyon : zú zíra Krist, Jinco biziaren Semia.

17. Jésusec ihardéxi zéyon eta érran : Dohâxu zíra Simoún, Jonáen semia, ez-pei-téizu hóri araguiac éz odólac eracáxi, béna bái éne Aita zeliétan dénac.

18. Eta nic erráiten déizut, zú ziréla Phetíri (*érran náhi béi-ta Harría*), eta hárri hórtan gáñen eráikico dodála éne Elizá, eta ifernúco borthéc ez-tiéla hoúra góilhuco.

19. Eta zoúri emánen déitzut zeliétaco erresounáren guíltzac, eta zér-ere hérxiren beitúzu lúrrian, hérxiric izánen da zelian, eta zér-ere súltaturen bei-túzu lúrrian, izánen da ére sóltaturic zelian.

20. Ordian mánu éman zían dizipuliér, e-lezén ihoúri érran hoúra zéla Jésu-Krist.

21. Ordútic hási zén Jésus dizipuliér aguértzen, béhar ziála Jerusalemerát joúan eta húnitch igoúrtzi zaharrétaric eta Legue-eracastétaric, eta aphézen guchiénetaric; hil erázico ziéla, eta hírour-guérren egunían phízturen zéla.

22. Phetíric berhéz hártu zían eta érran

— 92 —

zéyon : ez-tuzúla zér, Jáuna, holacóric guértha dakizun.

23. Jésus utzúli zéyon eta érran : húrrun zakitzat, Satán, gáizki-bide zitzáit, ez-pei-túzu Jincouaren-ganicáco zuhurtarzúna, bena bái guizounén-ganicacoúa.

24. Ordian Jésusec érran zéyen bére dizipuliér : noúr-ere náhi béi-ta jin éne oundótic, bére buríari úkho éguin béza, hár béza bére khurutchía eta jarráiki békit.

25. Ezi noúre-ere náhi bei-túke bére bizía beguirátu, hárec gálduren du; noúre-ere áldiz gálduren béi-tu bére bizía enegátic, hárec edirénen du.

26. Eta othían zér hobé du guizoúnac, ruúndu guzía irabaziric, bére arimá gáltzen bá-du? Edo zér emánen du guizoúnac bére arimáren ordári?

27. Ezi jínen da guizoónaren Semia bére Aitáren lorián bére ainguriéki : eta ordían bathedéra sáristatúren du bére lanheguinén aráu.

28. Eguiáz dioziét, ba-díra hében dirénetan zoumbáit, hílen ez-tirénac, ikhoúsi gábe Guizoúnaren semía bére erréguegouan aguértzen.

XVII CAPITULIA.

1. Haxtic séi egúnen burian, hártu zutian Jésusec Phetiri eta Jacóbe eta Jouháne háren anayia, eta eráman zutian berbérac méndi gorá batetára.

2. Eta utchúraz khambiátu zén hayén aitzinian. Háren beguithártia járri zén ekhia bézañ árgui: eta háren soúñecouac elhúrra bézañ choúri.

3. Eta hainbéstereki ikhoúsi zutién Moisa eta Elia haréki mintzátzen.

4. Phetiric elhia hárturic, érran zéyon Jésusi: Jáuna, hoún dúzu hében egóitia: náhi ba-dúzu, dezágun éguin hében hirour etchóla, bát zoúre, besté bat Moisaren eta besté bat Eliaren.

5. Oráno' mintzo zélaric, odéy argui bátec estáli zutian. Eta bótz bat erántzun zén odéyetic: háu da éne Séme maitía, zoúñtau ezári béi-tut éne gogoúa, hehá zakitzoyé.

6. Hórren éntzutiari ahózpez eróri zirén dizipuliac, eta lóxaz ikharátu zirén.

7. Hullántu zéyen Jésus, eta hoúnki zutían erráiten zéyelaric: jáiki ziteyé eta éz úkhen loxáric.

8. Ordian beguiac altchátu zutién eta ihour e-tzién ikhoúsi Jésus béra báizic.

9. Eta jáisten zirélaric mendític, mánu háu énan zéyen Jésusec: Ihoúri ez-tezaziéla érran zér ikhoúsi duzién, Guizoúnaren semía hiletaric phítz ártio.

10. Gáltho háu éguin zéyouen dizipuliéc: zértaco dioyé árren Legue-eracaslée Eliac jin béhar diála lehénic?

11. Jésusec ihardéxi zéyen eta érran: eguiá da Elía jinen déla eta óro apháintuco dutiála.

12. Béna erráiten deiziét, jádanic Elía jin déla, eta ez-tiéla ezagútu, béna náhi zutién guziac éguin deitzoyéla. Halabér hayen-gánic sofritúren du Guizoúnaren Semiac.

13. Ordian gogouátu zirén dizipuliac, Jouháne Baptistaz mintzo zéyela.

14. Populia-gána jin zénian, hullántu zéyon guizuún bat, eta háren hoúñetara eroriric

érran zéyon : Jáuna ukházu pietáte éne Semiaz, lunatico béi-ta eta hánitch sofritzen béitu ; ézi ardúra erórten dúzu suyalát, eta úsu hourialát.

15. Eta zoúre dizipuliétara ekhárri dizut, eta ez-tizie sendótu áhal úkhen.

16. Jésusec elhía hárturic érran zían : O jénte sinhéxte-gabia eta gaistoúa, noúiz ártio nizáte ziéki ? noúiz ártio egaríren zutiét ? Ekhar ezadazie hoúna.

17. Eta Jésusec nehatcháto zían, eta débria élkhi zén haren-gánic, eta órdu béretic séndo ízan zén háurra.

18. Ordian hullántu zéitzon dizipuliac Jésusi, eta berhéz hárturic érran zéyouen : zértaco gúc ez-túgu ohilto áhal úkhen ?

19. Jésusec ihardéxi zéyen : zíen sinhéxtegabia gátic. Ezi eguiáz dioziét : balin ba-zunie fedia, moustárda bihi bat bézañ hándi lizatiána, érran zenezakeyé méndi hórri : ábil hebéntic hára, eta joúan léite eta déus elizáte e-tzenezakeyénic.

20. Béna débru suérte hóri éz-ta iráisten othoitziaz eta baroúraz báizic.

21. Galiléan zaudelárie, Jésusec érran zéyen :

Guizoúnaren Semia ezaríric izánen da guizounén eskiétan :

22. Eta hil-eráziren die, eta hirour-guerren egunian phízturen da. Eta tristeíu zirén ezinágo.

23. Eta jin bei-tzirén Cafarnaúmera, hullántu zirén legar-biltzaliac Phetiri-gána, eta érran zéyouen : Zíen buruzaguíac ez-tizu phacátzen legárra.

24. Erran zéyen : Bái. Eta sárthu zéniau étchen, aitzíntu zéyon Jésus eta érran : zér záizu, Simoún ? Lúrreco erreguée noúrganic eráik'óhi die legárra ? bére háurretaric, ála atzélaric ?

25. Phetíric ihardéxi zéyon : atzétaric. Jésusec hári : árren háurrac libro dutúzu.

26. Béna ez-tezégun éman gáizteco bidéric, zouáza itchasoúala eta ourthik'ázu hamia eta lehénic jinen záizun arráña hár ezázu ; ahoúa zábalt ezózu, eta edirénen bei-téyozu berrogueiecó bat ; hár ezázu eta emézu éne eta zouretáco.

XVIII CAPITULIA.

1. Orduan hullántu zéitzon dizipuliac Jésusi, eta galthátu zéyouen: noúr óthe dáte handiéna zeliétaco erresoumán?

2. Jésusec háurtto bat déithuric, ezári zian hayén erdian.

3. Eta érran zéyen: Eguiáz dioziét ez-pazirayé khambiátzen, eta háurrac bezalacátzen, e-tzirayé sárthuren zeliétaco erresoumán.

4. Noúr-ere árren tchipitúren béi-ta háurtto háu bezála, hoúra izánen da handiéna zeliétaco erresoumán.

5. Eta noúrc-ere hártzen béi-tu éne izenian holáco háurtto bat, ni hártzen nái.

6. Eta nourbáitec gálbide emáiten bá-du, nitan sinhéxte dién tchipi hoyétaric báti, hóbe lizáte harentáco, eiher'úrri bat lephoúan ezaríric, ourthiki lezén itcháson bárna.

7. Gáitz mundíari, galbidiac dirélacoz. Galbidién izátia ezin-béste da; haregátic gáitz guizoúnari zoúnen-gánic jiten béi-ta galbidia.

8. Zoúre eskia edo zoúre zankhoúa gálgarri bá-da zouretáco, moútz ezázu eta ourthiki zutáric húrrun: hóbe dúzu bethiéreco bizitzian sártzia, esku-bákhoitch édo zankho bákhoitch izánic, eziez bi eskiac edo bi zankhoúac ukhénic bethiéreco súyalat igorriric izátia.

9. Eta zoúre beguia gálgarri bá-da zouretáco, idók ezázu eta ourthiki zutáric húrrun; hóbe dúzu bégui bákhoitch izánic bethiéreco bizitzian sártzia, eziez bi beguiac ukhénic igorriric izátia ifernúco súyalat.

10. Gogo-emazie ez-tezazién tchípi hoyétaric bátere gutiéxi: dióziet ézi, hoyén aínguriée zeliétan béthi ikhoústen diéla éne Aita zeliétan dénaren beguithártia.

11. Jin da othian Guizoúnaren Semia gálduric zénaren salbatzéra.

12. Zér záizie? Bálin bá-du nourbáitec éhun árdi eta hétarie bat baztértzen bazáyo, eztutía úzten lauretan-hóguei eta hemerétziac mendiétan, eta ez-tá jouáiten gáldu dénaren oundoúan?

13. Eta háren ediréitia aguitzen bazáyo : eguiáz dioziét botztario guehiágo ukhénen diála harengátic, eziez laurétan-hóguei eta hemerétzu baztértu ez-tirenengátic.

14. Holatán éz-ta zien Aita zeliétan dénaren nahía, gál dádin tchipi hoyétaric bátere.

15. Zoúre anayiac óguen éguin ba-déizu, zouáza eta ezagutzéra emoúzu zoúre eta háren beráren ártian. Behátzen ba-záizu, irabázi dúzu zoúre anayia.

16. Béna ez-pa-záizu behátzen ; hár ezázu zouréki lagún-bat edo biga ; biga edo hirour jakíleren ártian égon dádin eguitecoúa óro.

17. Hayér ez-pá-da behátzen, errázu Elizári, eta Elizári ez-pá-da behátzen, izan bédi zouretáco pagáno bat eta publicáno bat bezála.

18. Egoiáz dioziét, zér-ere hérxico bei-tuzie lúrrian, hérxiric izánen da zelian ere, eta zér-ere sóltatuco bei-tuzie lúrrian, sóltaturic izánen da ére zelían.

19. Dioziét oráno, zietáric biga alkhárri júntatzen ba-díra : zér náhi gáltha dezén, ukhénen die ene Aita zeliétan denagánic.

20. Ezi noún ére bei-tira biga edo hirour

alkhargána bilduric éne izenían, hán niz hayén erdían.

21. Ordian Phetiri hullántu zéyon, eta érran : Jáuna, zoumbát áldiz, éne anayiac óguen éguin deikedanían, pharcátu behar deikót ? Zázpitaráno ?

22. Jésusec ihardéxi zéyon : ez-téizut erráiten zazpítaráno ; béna hirourétan-hóguei eta hamarrétan zazpitaráno.

23. Hartácoz zeliétaco erresoumác udúri du erregué-bat zoúñec náhi úkhen bei-tzutían khountíac bardíntu bére manuzpécoucki.

24. Eta hási zénian khountién bardíntzen, bát aitzinátu zéyon, hámar mila taléntu zór zéyona.

25. Eta ez-pei-tzían noúntic útzul, mánu éman zian náusiac sál litzén, béra eta háren emaztía eta háurrac eta zutían guzíac, eta pháca lédin zórra.

26. Zerbutchári hárec, luherrásturic, othóitzen zían : thây emadázot, óxez, eta óro utzulico déizut.

27. Náusiac, bihotzberatúric zerbutzári háren eretzían, útzi zian, eta zórra kitátu zéyon.

28. Báita élkhi zénian, báthu zian mithil háree bére mithil lagunétaric bát, zoúñec zór bei-tzéyon éhun dinér, eta lephótic lótburic ithótzen zian: indac, óxez, zór duyána.

29. Mithil lagúnac, luherrásturic, othóitzen zian: indázut thây, óxez, eta óro utzulico déizut.

30. E-tzian náhi úkhen, eta jouánic, presounteguian ezar-erázi zian, zórra pháca ártio.

31. Hoyén ikhoústiac zinez phenátu zutian mithil lagúnac, eta joúan zirén náusiari erráitera zér igárau zén.

32. Ordian náusiac déithu zian hoúra eta érran zéyon: mithil gaistoúa, zórra óro kitátu déyat, othóitu bei-náic;

33. E-hiána árren hic béhar hírc mithil lagúnaz pietáte úkhen, nic hitzaz úkhen dúdan bezála?

34. Eta náusiac, gáizturic, ezári zian azotazalén ezkiétan, zór zéyon guzia pháca ártio.

35. Hóla eguinen déizie éne Aita zelucoúac, batéc bestér ez-pa-dutuzie oguénac bihutzélic pharcátzen.

—

XIX CAPITULIA.

1. Jésusec urhéntu zutiánian élhe hóric, élkhi zén Galiléatic eta jin zén Judéaco muguétara, Jordáneren haráintiala.

2. Eta jarráiki zéitzon jente-ózte hándi elibat, eta sendótu zutian hétan zirén ériac.

3. Ordian hullántu zéitzon Farisién elibat, háren húxetan atzáman náhiz, eta galthátu zéyouen: háizu dénez guizoúnari bére emaztiaren igórtia, zér náhi estacúruz?

4. Jésusec ihardéxi zéyen: ez-tuziéya iracoúrri, hástetic guizoúna éguin ziánac, éguin zutiála guizoún bat eta emazté bat? eta érran zéyela:

5. Hortácoz útzico du guizoúnac áita eta áma, eta bére emaztiari hérxico da, eta ez-tira biac araguí bat báizic izánen.

6. Gueróztic ez-tira árren biga, béna araguí bat béra. Hartácoz Jincouac bátian ezári diána, guizoúnac ez-tezála bérhez.

— 104 —

7. Hayéc bérriz galthátzen déyoue : zértaco árren Moisac manhátu du éman dádin emaztiari, útziric délaco jakilegouá, eta guéro igor.

8. Ihardéxi zéyen : Moisac zien bihótzaren gogortarzunagátic háizu éguin déizie zien emaztén igórtia : béna haxárretic e-tzén hóla.

9. Hartácoz dioziét nic, noúrc-ere igórten béi-tu bére emaztía, bestéki ez-tén bér nahási, eta hártzen béi-tu besté bat, hoúra theyútzen déla ; eta emázte igorría hártzen diúna, theyútzen déla.

10. Erran zéyouen bére dizipuliéc : hóla bá-da guizoúnaren ízátia emaztiaren eretzian, éz-ta hoún ezcountzia.

11. Jésusec ihardéxi zéyen : ez-tiókeye hóri guziéc gogoúan hár, béna uoúri-ére béita emánic.

12. Ba-dira ézi agórrac, sorzároz hála diréuac, eta ba-dira agórrac guizounéc halacatiac, eta ba-dira agórrac bérac agórtu dirénac zelúco erresoumágatic. Entzun áhal dezakiánac éntzun béza.

13. Ordían ekhárri zeitzoúen háurtto bátzu, náhiz hétara eskíac héda litzan eta benedica. Dizipuliéc áldiz mehatchátzen zutién.

— 105 —

14. Béna Jésusec érran zéyen : Béde háur hóric, ez-titzatziéla ene-ganát jítetic bára : holacouén da ézi zeliétaco erresouniá.

15. Eta eskíac pháusatu zéitzenian, joúan zén hántic.

16. Ordían guizoun gazté bat hullántu zéyon eta érran : Jáun hoúna, oúnxa dénic zér éguin behár dut bizítze bethiérecouaren irabaztéco ?

17. Jésusec ihardéxi zéyon : zértaco déitzen náizu hoóna ? Bát béra dúzu hoún déna, Jincoua. Béna náhi ba-zira eguiázco bizitzian sárthu, beguíra etzátzu maniac.

18. Galthátu zéyon : zoúñ ? — Jésusec érran zéyon : ez-túzu ihour ehóren : e-tzíra bestéren emaztéki nahasiren ; ez-túzu ebaxíren : ez-túzu jakile-falxugouáric erránen :

19. Zoúre áita eta zoúre áma ouhoúra etzátzu, eta máite ukházu zoúre khidia zibáur bezála.

20. Erran zéyon guizoun gaztiac : hóric óro beguirátu ditízut éne gaztezarótic ; zér escáz dut oráno ?

21. Jésusec ihardéxi zéyon : náhi ba-zira izan osóki hoún, zouáza, sál etzátzu dutuzú-

— 106 —

nac, eta éman beharrér ; eta ukhénen dúzu aberaxtarzúna zelian ; guéro tziáuri, eta jarráiki zakítzat.

22. Hitz hóric éntzun zutiánian guizoun gaztiac, joúan zén tristetúric, hountárzun handiac bei-tzutian.

23. Ordian Jésusec érran zéyen bére dizipuliér : eguiáz dioziét, aberáxa nékez sárthuren déla zeliétaco erresoumán.

24. Eta oráno erráiten deiziét : ehiágo da socá báten igaran-eráztia orrátz báten chilótic, eziez aberáxaren zelian sártzia.

25. Hitz hoyén éntzutez harritúric zirén dizipuliac eta zioyén : noúr dáite árren sálba?

26. Jésusec só éguin zéyen eta érran : hóri guizounéc ézin diókeyena da ; héna Jincoaren-taco óro eguin-ébi dira.

27. Ordian Phetiric ellúa hárturic érran zéyon : eta gúc óro útzi bei-tutógu zoúri jarráikiteco, zér dukégu sáritaco?

28. Jésusec érran zéyen : Eguiáz dioziét, ziec éni jarráiki zirayénac, bizítze berrían, nouizetáre Guizoúnaren Semia járrico bei-ta bére handitárzunaren jarguián, ziec ére járrico

— 107 —

zirayéla hamabi járguitan Israeléco hamabi castén jujatzéco.

29. Eta noúre-ere útzico béi-tu etchia, édo anayíac, édo arrebác, édo áita, édo áma, édo emaztia, édo háurrac, édo alhórrac, ene-gátic, chunetacoúa ukhénen du, eta bethiéreco bizitzia ardiéxico du.

30. Léhen dirén hánitch izánen dira ázken, eta ázken dirén háuitch léhen.

XX CAPITULIA.

1. Udcri du zeliétaco erresoumác etchécojáun bat, zoüñ góizian góizic élkhi bei-tzén lánguile hitzártzera bére mahastialaco.

2. Hitzártnric langniléki emánen zéyela egunéco dinér bat, igórri zutian bére mahastialat.

3. Elkhi zén bérriz hirour-guerren orénaren ungurunian, eta ikhoúsi zutian béste bátzu plazán áuher záudenac.

4. Eta érran zéyen: zouazté ziec ére éne mahastialat, eta züzen dukeziéna emánen deiziét.

5. Joúan zirén hoúrac ére. Elkhi zén oráno séi eta bederátzu-guerren orenén ungurunian, eta halabér éguin zian.

6. Haméca-guerren orénaren ungurunian élkhi zén bérriz, eta ediren zutian béste bátzu hán chùti; eta érran zéyen: zértaco záuzte hében égun órotan áuher?

7. Ihardéxi zéyouen: ihourc ez-pei-kútu hártu. Erran zéyen: zouazté ziec ére éne mahastialat.

8. Arráxa jin zénian, mahastiaren náusiac érran zéyon bére míthil-buruzaguiari: déi etzátzu languiliac, eta emézu sária, azkenétaric hásiric lehenétara.

9. Hullántu zirénian haméca-guerren orenian jinac, úkhen zién bakhótchac dinér bat.

10. Lehenén unguria jin zénian, oúste zién habóro ukhénen ziéla: éman zéyen hayér ére bakhótchari dinér bat.

11. Eta hártziareki mourmouzicátzen ári zirén etcheco-jáunaren coúntre,

12. Zioyélaric: Azken hóric ez-tira orén bat báizic ári izan, eta goúre bárdin éguin dutúzu, egári dugularic gúc egúnaren nekía eta beroúa.

13. Hayétaric báti ihardéxi zéyon éta érran: adiskidía ez-téizut eguíten oguénic; e-tzirá enéki dinér bátez hitzártu?

14. Hár ezázu jiteu záizuna eta zouáza: béna náhi dit ázken hórri éman zoüri bezála.

15. Ez othe záit háizu náhi dudánaren eguitia? zoüre beguia gáisto datekia ni hoún nizalácoz?

— 111 —

16. Hóla izánen dira azkénac lehen, eta lehénac ázken; ézi hánitch dira déithiac béna gúti haitatiac.

17. Bazoualáric Jésus Jerusalemerát, hártu zutían berhéz hamabi dizipuliac, eta érran zéyen :

18. Ba-gouátza Jerusalemerát, eta Guizoúnaren Semia, aphéz-guehienén eta Legue-eracaslén eskiétara ezaríric izánen da, eta hiltzera coundenatúren die.

19. Eta pagánouen eskiétan ezarico die, laidostatúric, azotatúric eta crucificatúric izáteco; eta lúrour-guerren egunian phizturen da.

20. Ordian hullántu zéyon Zebedéen semén amá, bére seméki, eta hoúñetara eróri zéyon zerbáiten galthatzéco.

21. Jésusec érran zéyon : zér náhi dúzu? ihardéxi zéyon : errázu ène bi séme hóric jár ditían, bála zoúre escúñian, bestia zoúre eiskérrian, zoúre erresoumán.

22. Jésus mintzátu zéyen eta érran : ez-takizie zér galthátzen duzién. Edan dezakeziéya nic édan béhar dúdan edária? erráiten déyoue; édan dezakezúgu.

— 112 —

23. Jésusec bérriz : Eguiá da éne edáritic edánen duziéla, béna éne escúñian édo eiskérrian jartiáren, éz-ta éni zier emáitia, béna noúri ére ène Aitac éman guéi béi-tu.

24. Hoyén éntzutia gaitzitu zéyen bésté hamarrér bi anayén aldétic.

25. Jésusec déithu zutían beregána eta érran zéyen : ba-dakizie pagánouen erreguéc gañia hétan etchekitzen diéla; eta handiagouéc, aphalagouér bére photeria egar-erázten diéla.

26. Ez-ta zien ártian hóla izánen; béna noúrere náhi bei-táte zien ártian izan guehién izan bédi zien zerbutchári.

27. Eta noúr-ere náhi bei-táte zien ártian izan lehéna, izánen da zien mithila.

28. Guizoúnaren Semia jin dén bezála, éz zerbutchatúric izátera, béna zerbutchatzéra, eta bére biziaren emáitera hanitchen arrerósteco.

29. Elkhitzen zirélaric Jericóic, jente-ózte handi bat jarráiki zéyon.

30. Eta bide bazterrian zaudén bi úxoc, éntzun zién Jésus igaráiten zéla; eta óihuz bási zirén : Jáuna, ukházu pietáte gótzaz, Daviten semia.

— 113 —

31. Jentiac, khechátzen zéitzen, ichil litian. Béna hayéc zinezágo óilhu eguiten zién : Jáuna, ukházu pietáte gútzaz, Davilen semia.

32. Ukhurátu zén Jésus, eta déithu zutian, eta galthátu zéyen : zér nahi duzie éguin dizaziédan ?

33. Ihardéxten déyoue : Jáuna, goúre beguiac zábalt ditian.

34. Jésus bihotzberátu zén hayéntaco, eta hoúnki zéitzen beguiac. Eta órdu bérian ikhoúsi zién eta jarráiki zéitzon.

XXI CAPITULIA.

1. Jerusalémeric hullántu zirénian eta héltu Bethfajéra Olivétaco mendiaren oundoúala, igórri zutian Jésusec bi dizipúlu,

2. Erránic : zouazté aitzinian duzién hérri hortára, eta héltziareki edirénen duzie astó bat estecatúric bére humiaréki ; sólta ezazie eta ékhar ezadazie.

3. Eta nourbáitec zerbáit erráiten ba-déizie, errazie Jáunac béhar dutiála, eta berhála útzico déitzie.

4. Hóri óro éguin zén, bétha lédin Profetáren érran háu :

5. Errózie Sióneco alhabári : háu duzúla zoúre erreguia, zouregána jiten eztitárzunez bethéric, járriric aston-gáñen, eta uztarricoúaren humen-gáñen.

6. Dizipuliac joúan zirén eta éguin zién Jésusec manhátu zéyen bezála.

7. Eta ekhárri zutién astoúa eta asto-khu-

mia: bére soüñecorac ezári zeitzén gáñen, eta guéro Jésus gáña jar-erázi zién.

8. Jente-ózte handi bátec bére souñarropác hedátu zutían bidían; bestéc áldiz moúzten zutién adárrac zuhaiñetáric eta bidian ezárten.

9. Eta aitzinian eta oundoúan zouátzan jentíac óihuz ári zirén: Hosánna Dabiten Semiari; benedicátu déla Jáunaren izenian jiten déna, Husánna zelu gañ-gáñetan!

10. Sárthu zénian Jerusalémen, hiria óro zotucátu zén: noúr da hóri, óxez?

11. Eta jentéc zioyén: háu da Jésus profetá, Galiléa-Nazarethecotia.

12. Jésus sárthu zén Jincouaren témplouan; eta ohíltu zutían témplouan sáltzen eta erósten ári zirénac óro, eta irálli zutían dibáru khambiazalén maháñac, eta úrzo saltzalén jarguiác.

13. Eta érran zéyen: izkiribatúric da: éne Etchia izánen da déitburic oraziónezco etchía, ziec áldiz éguin duzie oulhoüñ-tegui bat.

14. Eta hullántu zéitzon úxu eta tcháñcu bátzu témplouan eta sendótu zutían.

15. Ikhoúsi zutiénian aphéz guehienéc eta Légue-eracasléc, Jésusec éguin miraculliac, eta

háurrac témplouan óihuz: Hosánna Dabíten semiari; gáiztu zirén.

16. Eta érran zéyouen: éntzuten duzia zér dioyén hoyéc? Jésusec ihardéxi zéyen: Bái, ez-tuziéya egundáno érran háu iracoúrri: háurren eta thiticouén ahótic idóki dúzu laidorióric holséna.

17. Eta huúrac útziric, joúan zén hiritic cámpo, Bethaniarát; eta hán igáran zían gáya.

18. Góizian, utzúltzen zélaric birialát, goséta zén.

19. Eta ikhousíric phicotzé bat bide bazterrian, hullántu zén hartára, eta e-tzéyon déus ediren ósto báizic; eta érran zéyon: ez-tadíla jagóiti hitáric frúturic sór; eta hainsárri eihártu zén phicotzia.

20. Hórren ikhoústiari harritu zirén dizipuliac, eta zioyén: noúla eihártu da hathatian?

21. Jésusec elhia hárturic érran zéyen: eguiáz dioziét, bálin ba-zunie fedía, eta ez-pazinteyé khurdóca, e-tzenezakeyé bakhóichki éguin phikotziari éguin dudána, béna érran

ba-zenezé méndi hórri ; khén adi, eta jáuz adi itchasonalát ; éguin léite.

22. Eta zér-ere galthatúren bei-tuzie othoitzian sinhéxtereki, ukhénen duzie.

23. Jin zénian témplouala, hullántu zéitzon, ari zélaric eracásten, Aphézen guehiénac eta populúco zahárrac, eta érran zéyouen : zér léguez hóric eguiten dutúzu ? eta noúre éman déizu zúzen hóri ?

24. Jésusec ihardéxi zéyen : bá-dut nic ére galthó bat zier eguitéco : eta ziec hórtan ihardésten ba-deitazie, erránen déiziet nic ére zér léguez hóric eguiten dutúdan.

25. Noúntic zén Jouháneren batheyia ? zelútic ála guizounétaric ? — Hoúrac bére ártian árí zirén :

26. Erráiten ba-dúgu : zelútic, erránen déicu : zértaco árren ez-tuzie sinhéxi ? Erráiten ba-dúgu áldiz guizounétaric, popolíaren béldur izáteco dúgu, zéren guziée profetatáco etchekítzen bei-tzién.

27. Ihardéxi zéyouen holatán Jésusi eta érran : ez-takizúgu ; eta Jésusec hayér : nic ére ez-téiziet erránen zér zuzénez hóric eguiten dutúdan.

28. Béna zér záizie hoúntzaz : Guizoún bátec ba-zutian bí séme, eta guehiénari jouánic érran zéyon : éne Semia, zouáza égun, éne mahastialat lánguitera.

29. Eta hárec ihardéxi zéyon : e-núzu náhi. Béna guéro dolotúric, joúan zén.

30. Bestiagana joúan zén eta bér gaizá érran zéyon ; hárec áldiz ihardéxi zéyon : ba-noúazu, Jáuna, eta e-tzén joúan.

31. Zoúñ da biétaric aitáren nahía éguin diána ? Ihardésten déyoue : Lehéna. Jésusec erráiten déye. Eguiáz dioziét, publicánouac eta nesca-tzárrac lehentúren záitziela Jincoóaren erresoumára.

32. Ezi jin záizie Jouháne saintutárzuneco bidian, eta ez-tuzie hoúra sinhéxi ; publicanouéc áldiz eta nesca-tzarréc sinhéxi die ; eta ziec hóri ikhoúsi duzie eta ez-tuzie úkhen bihotzmioie, éz habóro sinhextéric.

33. Behá zileyé béste aleguia hoúni : Etcheco-jáuo bátec lanthátu zian mahasti bat eta zerrálluz ungurátu ; zugán bat ezári zian hán, eta thorré bat eráiki, guéro mahasti-záñer éman zian, eta béra hérriz-cámpo joúan zén.

— 120 —

34. Hullántu zénian mahaxén biltzeco thenoria, igórri zutian bére mithilac mahasti-záñetara, mahaxén hártzeco.

35. Béna mahasti-záñac lóthu zéitzen mithilér, eta báta zañátu zién, bestia ého, eta bestia harrikaldustátu.

36. Igórri zian bérriz lehénic igórri zian béno mithil habóro ; eta hayér béste hainbéste éguin zéyen.

37. Azkenian igórri zéyen bére semia, zioualáric : éne semiaren achól ukhénen die.

38. Béna mahasti-záñec ikhoúsi ziénian semía, bére ártian érran zién : houná prímia, tziáuste, dezágun ého, eta goúre dáte háren hountarzúna.

39. Hártu zién, mahastitic cámpo croúan, eta ého.

40. Jiten datekiénian mahastiareu náusia, zér eguinen du mahasti-záñ hayér ?

41. Ihardésten déyoue : gaistoúac gaistóki gálduren dútu, eta bére mahastia emánen du béste mahasti-záñi, zoúñec frútiac ekharrico bei-teitzoué bére thenorétan.

42. Jésusec érran zéyen : ez-tuziéya egun-

— 121 —

dáno iracoúrri Gúthun-Sáintietan : etche-eguiléc bazterrialát ezári harria, izán da guiltz-hárritaco hárturic : Jáun-góicouac du hóri éguin eta miragárri da goúre beguiéntaco.

43. Hartácoz erráiten déiziet, Jincouaren erresoumá izánen déla zier élkhiric, eta háren frútiac ekharrico dutian populiari izánen déla emánic.

44. Hárri háren gáña erórten déna phorrocatúren da, eta noúren ére gáña erorico béita, hoúra lehertúren du.

45. Entzun zutiénian Aphézen guehienéc eta Farisienéc aleguia hóric, ezagútu zién hayétzaz mintzo zéla.

46. Eta náhi úkhen zukeyén hártu, béna populiaren lóxa zirén, profetatáco edukitzen ziélacoz.

XXII CAPITULIA.

1. Jésus, elhia hárturic, mintzátu zén oráno aleguiaz eta érran zian:

2. Zeliétaco erresoumác udúri du erregué bat zoúñec eztéyac éguin bei-tzutian béne semiari.

3. Eta igórri zutian béne mithilac ezteiliárren déitzera, eta e-tzirén joúan náhi izan.

4. Bérriz igórri zian béste mithilic mézu hounéki: érran ezézie ezteiliárrer: ene apáiria adelátu dut: éne zezénac eta abére guizentiac ehóric díra, eta óro adelatúric: tziausté ezteyétarat.

5. Béna hoúrac e-tzirén acholátu, eta joúan zirén batá béne bordáltialat, bestia béne salcrostétarat.

6. Bestée áldiz hártu zutién mithilac eta goitzarrénez béthe oundoúan, élio zutién.

7. Errégue, hóri éntzun ziánian, gáiztu zén eta béne armadác igorríric erháustu zutian guizoun-ehóile hoúrac eta hayén hiria sútan ezári zian.

8. Ordian érran zéyen béne mithilér: eztéyac adelatúric díra, béna khumitatúric zirénac e-tzirén diño.

9. Zouazté árren bide buriétarat, eta ediréiten duduzién guziac, eztéyetarat déi etzatzie.

10. Elkhi zirén mithilac bidétarat, eta báthu guziac, hoún eta gáisto, bildu zutién, eta béthe zén eztéyetaco barazcalguiá.

11. Sárthu zén errégue barazcalzalén ikhoústera, eta ikhoúsi zian hán guizoún bat eztéy arropá e-tziána.

12. Eta érran zéyon: adiskidia, noúla hében sárthu zira eztéy arropá gábe? Béna hoúra ichil égon zén.

13. Ordian erréguec érran zian béne manuzpécouer: estéca etzófzie eskiac eta zankhouac, eta ourtbiki ezazie campóco ulhunpétarat: hán izánen da nigar eta hórtz carrásca.

14. Ezi hánitch dira déithiac béna gúti haitatiac.

15. Ordian Farisiénac joúan zirén, eta

— 125 —

alkharréki hitzártu zién atzánau béhar ziéla bére elhétan.

16. Eta igórri zéitzouen bére dizipuliac Heródesen guizounéki erráitera : Jáuna, badakizúgu egoiáti ziréla, eta Jincouaren bidia eguián eracásten duzúla ; eta ez-túzu zúc ihoúren achólic, eta ez-túzu guizounétan berhezkeriáric eguiten.

17. Erragúzu árren zér záizun : sóri dá legárraren Zesárri emáitia, ála éz?

18. Jésusec ezagútzen bei-tzían hayén gaistokeriá, érran zéyen : zértaco therritálzen náizie, falxiac?

19. Erácoux ezadazie legárraren phacatzéco emáiten dén phezetá bat. Eta esként zéyouen dinér bat.

20. Jésusec érran zéyen : noúrena da beguithárte háu, eta izkiribatúric dén ízen húu?

21. Erráiten déyoue : Zesárrena. Ordian érran zéyen : útzul etzatzie árren Zesárrenac Zesárri, eta Jincouarenac Jincouari.

22. Hoyén éntzutiac amiratúric ezári zutían, eta hoúra útziric joúan zirén.

23. Bér egunían, hullántu zéitzon Saddu-

— 126 —

zeénac, zoúñec bei-tioyé ez-téla hílen phizteric ; eta galthátu zéyouen :

24. Náusia, Moísac érran dizu : nourbáit hiltzen bá-da háurric gábe, háren emaztiareki ezcoúnt dádin hílaren auayia, eta oundóco éruan dizón bére anayíari.

25. Ba-zutuzón árren goúre ártian zázpi anáye : lehéna ezcoúntu eta hil zúzun, eta ezpei-tzian háurric úkhen, anayíari útzi ziózun bére emaztia.

26. Bér guisán éguin dizu bi-guerrénac ; eta guéro hirour-guerrénac, zázpi-guerreniala ártio.

27. Guzién oundótic hil izan dózu emaztia.

28. Hílen arraphíztian árren, záspietaric zoúñen emázte izánen da? ézi guziéna izan dúzu.

29. Ihardéxi zéyen Jésusec : herrapidían zirayé, éz ezagútuz Gúthun Sáintiac eta Jincouaren indárra.

30. Hílen phíztian, ez-tukeyé guizounéc emaztéric, éz emaztéc senhárric, béna izánen díra Jincouaren ainguriac bezála zelian.

31. Eta hílen phízten gáñen, ez-tuduziéya iracoúrri Jincouac érran déitzien hítz hóric :

— 127 —

32. Ni niz Abrahámen Jincoua eta Isaáken Jincoua, eta Jacúbeen Jincoua. Ez-ta othían hilen Jincoua béna bizi dirénena.

33. Behá zén populia, miréxiric zágouan harén jakitatiaz.

34. Farisiénac ordian, éntzunic ichil-erázi zutiála Sadduzeénac, bíldu zirén alkhargána.

35. Eta galthátu zéyon hayétaric bátec, leguiaren eracásle zénac, húxetan atzámau náhiz :

36. Náusia, zoúñ da leguéco mánu handía?

37. Ihardéxi zéyon Jésusec : maithatúren dúzu zoúre Jinco Jáuna, zoúre bíhotz guziac, zoúre arima guziaz, eta zoúre gógo guziaz.

38. Hóri da mánu handiénu eta lehéna.

39. Hóri bezaláco da bi-guerréna : maithatúren dúzu zoúre khide lagúna, zibáur bezála.

40. Bi mánu hoyétan dágo leguia óro, bái eta profetác.

41. Bílduric bei-tzirén ordian Farisiénac, Jésusec éguin zéyen gáltho háu :

42. Zér záizie Krístez? Noúren Semía da? Ihardésten déyoue : Dabitena.

43. Jésusec harzára : noúla árren Dabitec,

— 128 —

Espíritu Sáintiac mintz'erázten ziánian, déitzen du hoúra Jáuna, dioualáric :

44. Jáunac errán du éne Jáunari, jár zite éne escúñian, ézar ditzádan ártio zoúre exáyac zoúre hoúñ-petaco.

45. Dabitec déitzen diánian hoúra Jáuna, noúlaz da háren Semia?

46. Eta íhourc e-tzezakión hítzic ihárdex : eta égun hartáric aitzína íhour e-tzén ausártu galthóric hári halóro eguitéra.

XXIII CAPITULIA.

1. Ordian Jésus mintzátu zén populiari eta bére dizipuliér :

2. Zioualáric : Moïsaren jarguián járri dira Legue-eracasliac eta Farisiénac.

3. Erráiten déitzienac óro árren beguira etzatzie eta éguin : béna hayén eguitatén aráu ez-tezaziéla éguin ; ézi erráiten die eta éz eguiten.

4. Hérxten dutie háclie handíac eta ézin égar ditakiénac, eta guizounén bizcarrétan ézarten dutie, berác áldiz erhíaz ére ez-tutie náhi hounki.

5. Bére eguitatiac óro guizonnéz ikhousiric izáteco eguiten dutie : pergámu hediac ekhárten dutie zoúñec zabalágo, eta franjác zoúñec luziágo.

6. Máitc dutie léhen etzanguiác apairiétan eta léhen jarguiác hilkhurétan ;

7. Gúrrac plazétan ; eta, náusia, déithuric izátia guizounéz.

8. Ziec e-tziteyéla náusiac déi, ézi ez-tuzie náusi bat báizic ; ziec áldiz óro anáye zirayé.

9. Eta ez-tezaziéla ihour áita déi lúrrian ; ézi ez-tuzie aitá bat báizic, zeliétan déna.

10. Eta náusi izénic ez-tezaziéla hár, zéren Krist béi-ta zien náusi bakhótcha.

11. Zien ártian handién déna, izánen da zien zerbutchári.

12. Ezi altchátzen dátekiena, aphaltúric izánen da, eta apháltzen dátekiena altchatúric izánen da.

13. Gáitz áldiz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxíac, zéren zerrátzen bei-tuzie zeliétaco erresoumá guizounén aitzinian ; ézi e-tzirayé zihaurée sártzen, eta sárthu náhi liratekienac, ez-tutuzie úzten sártzera.

14. Gáitz zien, Legue-eracásle eta Farisiéu falxíac, iréxten bei-tutuzie alhargunxén etchíac, othóitze lúze eguitez, hortácoz ére garratzágo izánen da zien judiziónia.

15. Gáitz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxíac ungurátzen bei-tuzie itchasoúa eta luhi-

— 131 —

dórra zien errelijionialát guizoún báten biltzeco, eta hoúra úkhen duziénian, eguiten duzie ifernúco séme berritacoúaz ziec bèno habóro.

16. Gáitz zieo, aitzindári uxíac, zoúñec beitiózie: nourbáitec zin eguiten bá-du témplouaz, éz-ta déus: béna témploco urhiaz zin eguiten bá-du, zórdun da.

17. Ertzoúac eta uxíac: zér othé da handiágo, urhia, ála urhia sáintutzen dian témploua?

18. Oráno diózie: nourbáitec zin eguiten bá-du althariaz, déus éz-ta; béna noúre-ere zin eguiten béi-tu althariaren gáñen dén oberendáz, hárec zór du.

19. Uxíac, zér da óthe handiago, oberendá, ála oberendá sáintutzen dian altharia?

20. Althariaz árren zin eguiten diánac, zin eguiten du hártzaz eta háren gáñen dirén guziéz.

21. Eta témplouaz zin eguiten diánac, zin eguiten du témplouaz eta hártan dágonaz.

22. Eta zeliaz zin eguiten diánac, zin eguiten du Jincouaren trónouaz eta hártan járriric dágonaz.

— 132 —

23. Gáitz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxíac, zoúñec hártzen bei-tutuzie detchimác, azkenazbéste ahamentátic, anétatic eta tcharpólletic, eta úzten bei-tutuzie leguéco mánu handiénac, justiziá, urgaiztia, eta leyáltarzuna: hórie éguin béhar zuntién eta bestíac éz útzi.

24. Aitzindári uxíac, eltchó batengátic edária irátzico duziénac, eta khamelú bat áldiz iréxico.

25. Gáitz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxíac, zoúñec chabátzen bei-tuzie edan-ountziaren eta ján-ountziaren campoúa; zihaurec áldiz barnétic ouhoúñkeriaz eta théyukeriaz bethéric zirayé.

26. Farisién uxía, cháha ezázu lehénic edan-ountziaren eta jan-ountziaren barnia, campoúa ére cháhu izan dádin.

27. Gáitz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxíac zéren udúri bei-tuzie hóbi chouriliac, zoúñ campótic éder aguéri bei-tira, barnétic áldiz hil ezúrrez eta zér náhi zikhinkeriaz bethéric.

28. Halabér ziec ére jústo udúri duzie guizounén aitzinian, barnétic áldiz falxukeriaz eta guistokeriaz bethéric zirayé.

— 133 —

29. Gáitz zien, Legue-eracásle eta Farisién falxiac, zoûñec eráikiten bei-tutuzie Profetén hobiac, eta jústouen ehortz-lekhiac edértzen;

30. Eta erráiten bei-tuzie : goûre aitén egunétan izan ba-guina, ez-kinén izánen hayén lágun Profetén odólaren ichoûrteco.

31. Holatán zihauréntaco jakile zirayé, Profetác ého dutiénen Séme zirayéla.

32. Bétha úrhent ezazie ziec, zien aitén izaria.

33. Suguiac, bipéra humiac, noûla ihes eguinen duzie ifernialat coundenatúric izátiari?

34. Hartácoz nic igorrico déitziet Profetác, eta zuhúrrac eta Legue-eracasliac, eta hayétaric ehóren duzie, eta cruzificatúren, eta hétaric azotatúren duzie zien bilkhurétan, eta hérriz hérri oundoûan jarráikiren zitzáitze.

35. Eror dádio ziétara, lurren-gáña ichouriric izao dén ódol jústo guzia, Abél jústouaren odolétic Zacaria, Barakiásen Semiaren odoliala ártio, zoûñ ého bei-tuzie témplouaren eta altharíaren ártian.

36. Eguiáz dioziét, hóric óro jinen dira órai bizi dirén hoyétara.

— 134 —

37. Jerusaléme, Jerusaléme! Profetén hilerázlia, eta hiregána igorrién azota-erázlia zoumbát órduz náhi úkhen dútut bildu hire háurrac, olloúac bére tchitchác hegalpétara biltzen dutían bezála, eta éz-tuc náhi úkhen.

38. Sárri útziric izánen záizie zien etchia húxic.

39. Ezi erráiten déiziet : e-náizie habóro ikhousico, érran dezazien ord'ártio : Benedicátu déla Jáunaren izenian jiten déna!

XXIV CAPITULIA.

1. Jésus témplotic élkhiric, ba-zoúan. Eta hullántu zéitzon bére dizupuliac, témplouaren eguindúra cderrén hári ikhous-erázteco.

2. Jésusec elhia hárturic, érran zéyen : ikhoústen dutnzie hóric óro? Eguiáz dioziét, éz-ta hór egónen harríric hárrin gáñen, barreyatúren ez-ténic.

3. Guéro járriric zágoualaric Olibétaco mendían, hullántu zéitzon dizipuliac berbérac, eta galthátu zéyouen : erragúzu, noúiz hóric hélturen dirén? eta zére ezágut - eráziren dían, zoúre jitia eta mundiaren urhentzía?

4. Jésusec ihardéxi zéyen; Beguiréizie ihoure ingána e-tzitzén.

5. Ezi hánitch jinen dira éne izenian : ni niz Krist, óxez; eta saldoúa inganatúren die.

6. Entzunen ére duzie mintzátzen guérlaz, guérla heróxez. Beguiréizie izitzétic. Ezi hoyác héltu béhar die, béna ez-táte oráno urhentzia.

7. Ezi jáikico da populia populiaren coúntre, erresouma erresoumáren coúntre, eta izánen dira uzurriac, eta gosetiac, eta luhikharác, hánitch lekhútan.

8. Eta hóric óro izánen dira gáitzen haxárriac.

9. Ordian emánen zutié eskerniatúric izáteco eta hil-eráziren zutié : eta popúlu guziác hástio zutukeyé éne izenagátic.

10. Eta ordian hánitch khordocatúco eta erorico dira; álkhar sálduren die, eta álkhar húgu dukeyé.

11. Hánitch proféta fálxu jáikiren dira, eta saldoúa inganatúren die.

12. Eta noúla gáiuti eguinen béi-tu gaistokeriác, hóztuco da hanítchen caritatía.

13. Béna noúre-ere iráñen béi-tu urhentzialáno, hoúra izánen da salbatúric.

14. Erántzonic izánen da zeliétaco erresoumáren Ebanjelio háu múndu guzian, izan dádin jakiletáco popúlu guzién, eta ordían héltuco da urhentzía.

— 137 —

13. Ikhoúsi dutukeziénian árren, lékhu sáintian, Daniél Profetác aiphátu dutian itchouskeria deithóragarriac (iracoúrten diánac, hár béza gogoúan) :

16. Ordian Judéan direnéc ihes éguin bezé mendiétarat;

17. Hegátzian déna, ez-tadila jáix etchéric zerbáiten hártzera.

18. Eta alhorrian déna ez-tadila útzul sayoúaren hártzera.

19. Gáitz izórra direnén, eta unhúde direnén, égun hétan.

20. Othoi ezazie ez-tádin guértha zien ihési joutáitia, neguian edo nescanegunian.

21. Ezi izánen dira ordian eskernio izigarriac, halacóric ez-péita izan mundiaren hástetic oraidára, éz eta izánen jagóiti.

22. Eta ez-pa-zirén izan égun hoúrac llaburtúric, salbatúren zénic ihour e-tzén izánen: béna haitatiéngatic llaburtúric izánen dira égun hoúrac.

23. Ordian nourbáitec erráiten ba-déizie: houná Krist hében da, édo hán da: ez-tezaziéla sinhex.

— 138 —

24. Ezi jáikico da Krist fálxu eta proféta fálxu: eta eguínen dutíe gáiza háiñ handiac eta izigarriac, noúu haitatiac bérac (áhal balédi), bil bei-litzakeyé herrapídialat.

25. Náhi úkhen zutiét aitzinétic jakinxútu.

26. Erráiten ba-deizié árren: bortían da, e-tziteyéla joúan; hébeu da barnian, ez-tezaziéla sinhex.

27. Ezi noúla béi-ta iñhazia ekhi-jáikiguiatic élkhi, eta itzalguiála ártio aguértzen: hála izánen da Guizoúnaren Semiaren jitia.

28. Noún-ere bei-táte khorpítza, hára bilduco dira arranoúac.

29. Eskerniózco égun hoúrac igáran diratekian bézañ sárri; eklıia ulhuntúren da, eta arguizaguiac éz-tu emánen bére arguia; izárrac eroríco dira zelútic, eta zeliétaco armadác zotucatúco dira.

30. Eta ordian aguertúco da Guizoúnaren semiaren banderá zelian, eta heyagúraz hásico dira lúrreco popúlu guziac, eta ikhousico die Guizoúnaren Semia jiten zelúco odéyetan photére eta óspe handiréki.

31. Igurrico dútu bére ainguriac trompetá-

— 139 —

ren óihu ozénareki, eta bílduren dutic Jincouaren haitatiac láur aizén aldétaric, mundiaren bazter-batétic bestialáno.

32. Gogo-emazie phicotzétic hártu counparazióniari: ádar berác élkhiten záitzonian, eta ostoúac sórtzen, ba-dakizie udá húllan déla.

33. Halabér ziec, ikhoústen dutukeziénian hóric óro, jákin ezazie húllan déla eta borthán.

34. Eguiaz dioziét, ez-téla igaránen sortzápen háu, hóric óro héltu gábe.

35. Zelia eta lúrra igaránen dira, béna éne erránac ez-tíra igaránen.

36. Béna égun hoúra eta oréna ihourc eztakitza, éz eta zeliétaco ainguriéc, Aitac bérac báizic.

37. Noéren egunétan héltu zéna, guerthatúco da Guizoúnaren semiaren jitian.

38. Ezi noúla bei-tzirén, uholdiaren aitzinéco egunétan, játen ári eta edáten, ezcoúntzen eta ezcount-erázten, Noé arcán sárthu zén egunialáno;

39. Eta ez-pei-tzirén gogouátu, uholdia jin ártio eta hárec óro eráman ártio; hála izánen da Guizoúnaren Semiaren jitia.

— 140 —

40. Ordían bi guizoun ba-diráte alhorrian, báta hárturic izánen da eta bestia útziric.

41. Bi emázte cháiten ári diráte eiherán, báta hárturic izánen da, eta bestia útziric.

42. Izan ziteyé árren iratzárri, ez-pei-takizie zér orénez zien Jáuna jinen dén.

43. Ezi hoúntzaz óhart ziteyé: ba-léki etcheco-jáunac zér thenúrez jitecoua dén ouhoúña, izatzarriric égon lóite, eta e-lezáke bére etchia zilatzéra útzi.

44. Ziec ére árren prést égon ziteyé; zéren ez-takizién orenian jinen béi-ta Guizoúnaren Semia.

45. Noúr oúste duzie déla níthil leyál eta zuhúrra, náusiac etchénco guzién gáñen ezári diána, hayér behar-ordían játecouaren emáiteco ?

46. Dohákzu da níthil hoúra, náusiac, jiten dénian, ediréiten bá-du hála bére eguinbidian.

47. Eguiáz dioziét, bére hontárzon guzién gañéco ezaríren diála.

48. Béna gáisto bá-da zerbutchári hoúra, eta erráiteu bá-du bére béithan: berántzen du éne náusiac jítia:

49. Eta hásten há-da bére miscándi lagunén jóiten, eta játen eta edáten ordizaléki :

50. Jinen da mithil háren náusia, egurukiten ez-tian egunian, eta háree ez-takian orenian :

51. Eta berhezico du, eta gaistoéki emánen déyo bére phartia. Hán dáte nigar eta hórtz carrásca.

XXV CAPITULIA.

1. Ordian zeliétaco erresoumáceudúri dúke hámar birjina, zoúñ bére argui-ountziac hárturic, élkhi bei-tzirén ezcountzalén hártzera.

2. Hayétaric bóst ba-zirén érho zirénac, eta bóst zúhur zirénac.

3. Bóst erhouéc argui-ountzién hártzian, e-tzién hártu beréki olióric.

4. Zuhurréc áldiz argui-ountziéki hártu zién olioúa bére pitchérretan.

5. Ezcountzaliac berántzen bei-tzian jitia, logalétu zirén óro, eta loúac hártu zutian.

6. Béna gaihérditan, oihú-bat erántzun zén: ezcountzalia jitén da, élkhi ziteyé háren hártzera.

7. Berhála jáiki zirén Birjina hoúrac óro, eta adelátu zutién bére argui-ountziac.

8. Erhouéc ordian érran zéyen zuhurrér: emaguzie zien oliótic, hiltzen bei-tira goúre arguiac.

— 144 —

9. Ihardéxi zéyen zuhurréc : éz, lóxaz eztezágun áski úkhen zien eta gouretáco ; zouazté lehenágo saltzalétara eta éros ezazie.

10. Béna erostéra zouatzaláric, jin zén ezcountzalia : eta adelatúric zirénac eztéyetarat haréki súrthu zirén, eta borthá zerrátu zén.

11. Azkenian jin ziren béste Birjinác érc : Jáuna, Jáuna, óxez, idéki ezagúzu.

12. Béna hárec ihardéxi zéyen : eguiáz dioziét, e-tzuliét ezagútzen.

13. Hartácoz iratzárri égon ziteyé, ez-peitakizie egúna, ez oréna.

14. Guerthatúco da, hala-noúla guizoun herriz-cámpo zoúan bátec déithu bei-tzutian bére mithilac, eta hayén eskiétan bére hountarzúnac ezári.

15. Báti éman zian bóst taléntu, bestè báti biga eta besté báti bát ; bakhótchari bére ahálaren aráu, eta joúan zén berhála.

16. Joúan zén bóst taléntu úkhen ziána, eta balía erázi zutian, eta irabázi zian bestéric bóst.

17. Halabér éguin zian bi taléntu úkhen ziánac eta béste biga irabázi zian.

— 145 —

18. Bát úkhen ziána áldiz, joúan eta lúrrian ziló-bat éguin zian eta górde zian bére náusiaren díharia.

19. Dembóra luzéren burian, utzúli zén mithil hayén náusia, eta galthátu zéitzen khountiac.

20. Hullántu zén bóst taléntu úkhen ziána, eta eskéntu zéyon béste bóst, erráiten zéyolaric : Jáuna, bóst taléntu éman déitazu, houná béste bóst irabázi dutudánac.

21. Náusiac érran zéyon : oúnxa hóri, mithil hoún eta leyála, izan béi-hiz fidél aphurrétan, hanitchen guehién ezarico áit ; sár ádi hire náusiaren boztarioúan.

22. Hullántu zén guéro bi taléntu úkhen ziána, eta érran zéyon : Jáuna, bi taléntu éman zenéitan, houná béste bi irabázi dutudánac.

23. Ihardéxi zéyon náusiac : oúnxa hóri, mithil hoún eta leyála, aphurrétan izan béihiz fidél, hanitchen guehién ezarico áit, sár ádi hire náusiaren boztarioúan.

24. Hullántu zén azkénic, taléntu bat úkhen ziána eta érran zian : Jáuna, ba-dakit guizoun

gogórra ziréla ; eráikiten dúzu eréñ ez-túzun lekhian, eta iráurri ez-túzun lekhian biltzen dúzu :

25. Hartácoz lóxa bei-nintzan , joúan núzu eta górde dizut zoúre taléntia túrrian : houná noún dúzun zouria.

26. Náusiac ihardéxi zéyon eta érran : nithil gáisto eta auhérra, ba-hakian eráikiten dudála eréñ ez-túdan lekhian, eta biltzen iráurri ez-túdan lekhian :

27. Béhar hian árren ezári éne diharia bankiéren eskiétan, eta nic jin oundoúan eráikico nián enia irabaziareki.

28. Elkhi ezózie taléntia , eta emoúzie hámar taléntu diánari.

29. Ezi diánari emánen záyo eta gáintica ukhénen du ; ez-tiánari áldiz, diála udúri dian hoúra ére élkhico záyo.

30. Eta mithil auhérra ourthiki ezazie campóco ilhunpétarat : hán dáte nigar eta hürtz carrásca.

31. Jiten dátekienian Guízuúnaren Semia bére handitárzunian, eta aingúru guzíac haréki, ordian járriren da bére erreguegouáco jarguián.

32. Eta háren aitziniala bilduren dira popúlu guziac, eta berhezíren dútu alkhargánic, artzáñac berhézten dutían bezála ardiac akherrétaric.

33. Eta ezarico dútu ardiac bére escúñian , akhérrac áldiz eiskérrian.

34. Ordian Erréguec erránen du bére escúñecouer : tziáuste éne Aitac benedicatíac, góza ézazie zientáco mundiaren hástetic adelatúric dén erresoumá.

35. Ezi góse izán niz eta éman déitazie játera : egárri izán niz, eta éman déitazie edátera : árrotz nintzan eta hártu náizie :

36. Biláiziric nintzan eta beztítu náizie ; éri nintzan eta jin zitzáiztayé ikhoústera: presoúnteguian nintzan, eta jin zirayé enegána.

37. Ordian jústouec ihardexíren déyoue : Jáuna , noúiz ikhoúsi zutúgu gosetúric eta éman déizugu játera ? egárriturie eta éman déizugu edátera?

38. Noúiz árrotz ikhoúsi zutúgu eta hártu etcherát, edo biláiziric eta beztítu ?

39. Edo noúiz ikhoúsi zutúgu éri edo presoúnteguian eta jin guíra zouregána ?

40. Eta erréguec ihardexiren déye : egoiáz dioziét, hóric éguin dutuziénian éne anáye tchipién hoyétaric báti, éni éguin dutuzie.

41. Erránen du guéro eiskérrecouer : zouazté enegánic, maradicutiac, bethiéreco súyalat, zoûñ izán béi-ta phízturic débriaren eta háren lagunén.

42. Ezi góse izán niz, eta ez-téitazie éman játera : egárri izán niz eta ez-téitazie éman edátera.

43. Arrotz nintzan eta e-náizie bildu : biláiziric eta e-náizie beztitu : éri eta presoúntegnian eta e-tzitzáiztaye jin ikhoústera.

44. Ordian hayéc ére ihardexiren déyoue : Jáuna, noúiz ikhoúsi zutúgu gosetúric, edo egárriturie, edo árrntz, edo biláiziric, edo éri, edo presoúntegnian, eta ez-téitzugu éguin goûre eguinbidiac ?

45. Eta háree erránen déye ; egniáz dioziét, tchipién hoyétaric báti hóric éguin ez-tutuziénian, éni dutuzie éz éguin.

46. Eta jouánen dira hóric bethiéreco thormentiétarat, jústouac áldiz bethiéreco bizitzialat.

XXVI CAPITULIA.

1. Ukhéntc zutiánian Jésusec élhe hóric, érran zéyen bére dizipuliér :

2. Ba-dakizie bi egúnen burían Bázcoua eguinen déla ; eta Guizoúnaren Semia emánic izánen da cruzificatúric izáteco.

3. Ordian bildu zirén Aphézen guehiénac eta populúco zalutúrrac, Caifas déitzen zén Aphézbandiaren etche-héipiala.

4. Eta bitzártu zién béhar ziéla ichílea Jésus atzáman eta hil-erázi.

5. Béna zioyén : Ez jéi-eguniau, albarót zoumbáit populian eráik ez-tádin.

6. Ordian Jésus Bethanian zélaric, Simoún lepradúnaren étehen,

7. Hullántu zéyon emazté bat, urrin-hoún balioúsez bethéric zén alabástrozco ountzi bat eskian, eta ichoúri zéyon burun-gáña mahaíñan zélaric.

— 150 —

8. Hórren ikhoústia gaitzéxi zién dizipuliéc, eta érran zién : zértaco éguin holáco gáltzia?

9. Ezi hóri sáldu áhal zátekian oúnxa, eta sária éman beharrér.

10. Jésusec bei-tzakian zér zioyén, érran zéyen : zértaco emáiten deyozié emázte hoúni hiráic? eguitáte hoúna eguin du éne cretzian.

11. Ezi ba-dutuzie béthi behárrac ziéki, ni áldiz e-náizie béthi ukhénen.

12. Urrin-hoún hóri éne khorpitziala ichoúri du éne ehortzetáco.

13. Eguiáz dioziét : noún-nahi izan dádin Ebanjelio háu pheredicatúric múndu guzian, izánen da ére erránic hoínec zér éguin dian, hoúnen orhitzapenétan.

14. Ordian joúan zén hamabiétaric bát, Judás Iscarióta déitzen zéna, Aphézen guehiénetara ;

15. Eta érran zéyen : zér náhi déitazie éman eta níc hoúra eskiétaturen déiziet. Hayéc esképtu zéyouen hóguei-eta-hámar zílhar.

16. Ordútic uxártiaren gouáita zabilan, hayén eskiétan háren ezárteco.

17. Ogui altchátu-gabén léhen egunian,

— 151 —

hullántu zéitzon dizipuliac Jésusi eta érran zéyouen : noún náhi dúzu adéla dizazúgun Bázcouaren játeco ?

18. Ihardéxi zéyen Jésusec : zouazté hiriala, houlacouagána eta errózie : náusiac igórten déizu : éne thenoria húllan da, zoúre etchéra jíten núzu éne dizipuliéki Bázcouaren eguitéra.

19. Dizipuliéc éguin zién Jésusec manhátu zéyen bezála, eta adelátu zién Bázcoua.

20. Arráxa héltu zénian, járri zén maháiñian bére hamabi dizipuliéki.

21. Eta játen ári zirélarie érran zéyen : eguiáz dioziét ziétarie bátec traditúren náyala.

22. Hitz hoyéz ezinágo bihotztérrituric, hási zéitzon aldica galthátzen : ni othé niz, Jáuna ?

23. Jésusec ihardéxi zéyen : enéki eskia plátian ezárten diánac, hárec traditúren nái.

24. Bái Guizoúnaren Semia ba-doúa, hártzaz izkiríbatúric dén bezála ; béna gáitz guizoun háren, zoúñtzaz izánen béi-ta traditúric ; hóbe zátekian harentáco, ez-pa-zén egundáno sórthu.

25. Judás háren tradizaliac, ellía hártu zían

eta érran zéyon : náusia, ni ollié niz ? ihardéxi zéyon : érran dúzu.

26. Aiháitan zirélaric, Jésusec hártu zian ogúia, benedicátu eta háuxe eta éman dizipuliér erráiten zéyelaric : hár ezazie eta ján ; háu da éne khorpítza.

27. Guéro hárturic edan-ountzia, eskérrac utzúli zutian, eta éman zéyen, erráiten ziálaric : édan ezazie hountáric guziéc,

28. Ezi háu da éne odóla, páto berricoúa, zoúñ hanitchen-tzát ichouríric izánen béi-ta bekhatién pharcamentútan.

29. Báita erráiten déiziet : éz-tut habóro edánen aihénaren frútu hortáric, jin ártio egúna zoúñtan bérri edánen béi-tut ziéki, éne Aitáren erresoumán.

30. Eta eskerrézco psálmiac érran oundoúan, joúan zirén Olibétaco mendialat.

31. Ordian Jésusec érran zéyen : ziec guziéc gáur gálbide hárturen duzie nítan. Ezi izkiribatúric da ; jóco dut artzáña, eta barreyatúren díra arthaldéco ardiac.

32. Béna phíztu nizatekiénian, lehentúren nitzáizie Galiléara.

33. Phetíric elhía hárturic érran zéyon : béste guziéc zútan gálbide hárturic ére, nic eztít jagóiti hárturen.

34. Jésusec érran zéyon : eguiáz erráiten déizut, gáur bérian, ollárrac khantátu gábe, birourétan ukhatúren náizu.

35. Phetírie érran zéyon : béhar bá-nu ére zouréki hil, e-tzútut ukhatúren. Halabér béste dizipúlu guziéc ére érran zéyouen.

36. Ordian héltu zén Jésus hayéki Jetsemáni déitzen dén gumé batetára, eta érran zéyen dizipuliér : záuzte bében, ni haráche noúan ártian, othóitze eguitéra.

37. Hártu zutian beréki Phetíri eta Zebedéen bi semiac, eta hási zén tristetzen eta bihotztérritzen.

38. Ordian érran zéyen : tríste da éne arimá hiltzerano : záuzte hében, eta iratzarríric égon ziteyé enéki.

39. Eta hurruntchiágo jouánic, eróri zén ahózpez lúrren-gáña, othóitze háu eguiten ziálaric : Ene Aita, áhal bá-da, húrrunt bédi enegánic calítzia hóri ; baregátic éguin dadila éz nic náhi dúdan bezála, béna zúc náhi dúzun bezála.

— 154 —

40. Guéro jin zén dizipuliétara eta ló ediren zutian, eta érran zéyon Phetíriri : zér, e-tzirayé orén bat égon áhal izan enéki iratzarriric?

41. Záuzte iratzarriric, eta othóitze eguizie, éror e-tziteyén tentaziónian, ézi izpiritia bérhañ zálhe da, béna araguia flácu.

42. Harzára bi-guerren aldico joúan zén, eta othoitze éguin zian, zioualáric : éne Aita ez-pa-dáite calitzia húri igáran nic édan gábe, éguin bédi zoúre nahía.

43. Utzúli zén bérriz eta ló ediren zutian, ézi logaliac zerrátzen zéitzen beguiac.

44. Eta hoúrac útziric, bérriz joúan zén eta othóitze éguin zian hirour-guérren aldico, ber hítzac errálten zutiálaric.

45. Guéro jin zén béne dizipuliétara eta érran zéyen : ló egnizie órai eta phausa ziteyé; houná noún dén húllan oréna, eta Guizoúnaren Semia gaistouén eskiétan ezariric izánen da.

46. Jáiki ziteyé, gouátzan, háu duziéla hullántzen éne tradizalia.

47. Oráno mintzo zélarie, aguértu zén Judás, hamabiefaric báta, eta haréki jénte-ózte handi lat ezpatéki eta makhiléki, aphézen guehienéc eta populúco zaharréc igorriric.

48. Háren tradizaliac segnále háu éman zéyen : noúri-éne emánen béi-tut pót bat, hoúra da, lóth zakitzoyé.

49. Eta hainbéstereki Jésusen-gána hullantúric érran zéyon : ágour, náusia : eta pót éman zéyon.

50. Erran zéyon Jésusec : éne adiskidia, zértara jin zíra? Ordian bestiac hullántu zirén eta ezári zutién eskiac Jésusen gáña, eta hártu zién.

51. Arte-hórtan Jésuseki zién etaric bátec, hártu zian ezpatá, biláizi, eta jó Aphéz-handiaren mithil bat ; eta moúztu zéyon behárria.

52. Béna Jésusec érran zéyon : útzul ezázu ezpatá béne lekhialat, ézi ezpatá erabilico diána, ezpatáz hílen da.

53. Oúste duzía ez-tezakedála óthoy éne Aita, eta e-lizakedála berhála igor hamabi aingúru lejióne béno habóro?

54. Béna noúla bétha litáke, hóla izan béhar déla, errálten dién Izkiribiac?

55. Ordian Jésus mintzátu zén jénte sáldo

— 155 —

— 154 —

40. Guéro jin zén dizipuliétara eta ló ediren zutian, eta érran zéyon Phetíriri : zér, e-tzirayé orén bat égon áhal izan enéki iratzarriric?

41. Záuzte iratzarriric, eta othóitze eguizie, éror e-tziteyén tentaziónian, ézi izpiritia bérhañ zálhe da, béna araguia flácu.

42. Harzára bi-guerren aldico joúan zén, eta othoitze éguin zian, zioualáric : éne Aita ez-pa-dáite calitzia húri igáran nic édan gábe, éguin bédi zoúre nahía.

43. Utzúli zén bérriz eta ló ediren zutian, ézi logaliac zerrátzen zéitzen beguiac.

44. Eta hoúrac útziric, bérriz joúan zén eta othóitze éguin zian hirour-guérren aldico, ber hítzac errálten zutiálaric.

45. Guéro jin zén béne dizipuliétara eta érran zéyen : ló egnizie órai eta phausa ziteyé; houná noún dén húllan oréna, eta Guizoúnaren Semia gaistouén eskiétan ezariric izánen da.

46. Jáiki ziteyé, gouátzan, háu duziéla hullántzen éne tradizalia.

47. Oráno mintzo zélarie, aguértu zén Judás, hamabiefaric báta, eta haréki jénte-ózte handi lat ezpatéki eta makhiléki, aphézen guehienéc eta populúco zaharréc igorriric.

48. Háren tradizaliac segnále háu éman zéyen : noúri-éne emánen béi-tut pót bat, hoúra da, lóth zakitzoyé.

49. Eta hainbéstereki Jésusen-gána hullantúric érran zéyon : ágour, náusia : eta pót éman zéyon.

50. Erran zéyon Jésusec : éne adiskidia, zértara jin zíra? Ordian bestiac hullántu zirén eta ezári zutién eskiac Jésusen gáña, eta hártu zién.

51. Arte-hórtan Jésuseki zién etaric bátec, hártu zian ezpatá, biláizi, eta jó Aphéz-handiaren mithil bat ; eta moúztu zéyon behárria.

52. Béna Jésusec érran zéyon : útzul ezázu ezpatá béne lekhialat, ézi ezpatá erabilico diána, ezpatáz hílen da.

53. Oúste duzía ez-tezakedála óthoy éne Aita, eta e-lizakedála berhála igor hamabi aingúru lejióne béno habóro?

54. Béna noúla bétha litáke, hóla izan béhar déla, errálten dién Izkiribiac?

55. Ordian Jésus mintzátu zén jénte sáldo

— 155 —

lat ezpatéki eta makhiléki, aphézen guehienéc eta populúco zaharréc igorriric.

48. Háren tradizaliac segnále háu éman zéyen : noúri-éne emánen béi-tut pót bat, hoúra da, lóth zakitzoyé.

49. Eta hainbéstereki Jésusen-gána hullantúric érran zéyon : ágour, náusia : eta pót éman zéyon.

50. Erran zéyon Jésusec : éne adiskidia, zértara jin zíra? Ordian bestiac hullántu zirén eta ezári zutién eskiac Jésusen gáña, eta hártu zién.

51. Arte-hórtan Jésuseki zién etaric bátec, hártu zian ezpatá, biláizi, eta jó Aphéz-handiaren mithil bat ; eta moúztu zéyon behárria.

52. Béna Jésusec érran zéyon : útzul ezázu ezpatá béne lekhialat, ézi ezpatá erabilico diána, ezpatáz hílen da.

53. Oúste duzía ez-tezakedála óthoy éne Aita, eta e-lizakedála berhála igor hamabi aingúru lejióne béno habóro?

54. Béna noúla bétha litáke, hóla izan béhar déla, errálten dién Izkiribiac?

55. Ordian Jésus mintzátu zén jénte sáldo

hári, eta érran zéyon: ouhoún batetára bezála élkhi zirayé ezpatéki eta makhiléki éne hártzera: égun óroz zien ártian nindágon, témplouan eracásten, eta e-náizie hártu.

56. Béna hórie óro éguin dira Profetéc erranén bethatziagátic. Ordian dizipúlu guziác, houra útziric, ihes éguin zién.

57. Jésus hártu zienéc eroúan zién, Caifas Aphéz-handiaren etchéra, noún bílduric beitzáuden Legue-eracasliac eta populúco zahárrac.

58. Phetíri jarráiki zéyon hurrúntic, Aphéz-handiaren etche-héipiafano: eta bárna sártharic, járri zén miscandiéki, urhentburia ikhoúsi nábiz.

59. Aphézen guehiénac eta bilkhúra gúzia, jakile-falxugouá báten oundoúan zirén Jésusen coúntre, háren hil-erázteco.

60. Eta e-tzién ediréiten, nahi-báda bánitch jakile-fálxu erántzun zirén. Azkenian bi jakile-fálxu aguértu zirén,

61. Eta érran zién: houínec errán du: egótchi dezáket Jincouaren témploua, eta hirour egúnez arr'eráiki.

62. Ordian Aphéz-handia chutítzen da eta erráiten déyo: ez-túzu déus ihardésten hoyéc zoúre cóntre ekhárten dutién jakilegouér?

63. Jésus áldiz ichílic zágouan. Aphéz-handiac érran zéyon: manhátzen zútut Jinco biziaren izenian, érran dizagúzun zú zirénez Krist Jincouaren Semía.

64. Jésusec ihardéxi zéyon: érran dúzu. Báita dinziét, egún bátez ikhousíren duzie Guizoúnaren Semía járriric Jinco photerexiaren escúñian eta jiten zelúco odéyetan gáñen.

65. Ordian Aphéz-handiac urrátu zutían bére soúñecouac: bourháu eguín du, óxez; zértaco dúgu habóro jakile behárric? zihaurée órai éntzun duzie bourháua:

66. Zér záizie? hayéc ihardéxi zién: hiltzía zór záyo.

67. Ordian thú éguin zéyouen beguilhártiala; ukhubilla-khálduz jó zién; bestiac áldiz matheláco emáiten ári izan zéitzon,

68. Ziouélaric: khárusi ézac, Krist, noúr da jó áyana?

69. Phetíri árte-hórtan járriric zágouan campóco héipian: eta hulliántu zéyon nescató

hat eta érran: zú ére Jésus Galiléacoearéki zinén.

70. Béna hárec guzién aitzínian ukhátu ziau, zioualárie: ez-takit zér diózun.

71. Bortiátic élkhiten zélarie, béste nescató bátec ikhoúsi zian eta érran zian hán zirenér: hóri ére Jésus Nazaréthecouaréki zén.

72. Eta hárec bérriz ukhátu zian zíneki, erráiten ziálarie: éz-tut ezagútzen guizoun hóri.

73. Hántic aphúr báten burian, hullántu zirén hán záudenac, eta érran zién Phetiriri: bái hayétaric zira zú ére, ézi zoúre elhestáe bérac salhátzen zútu.

74. Ordian hási zén arnégu eta zin eguiten e-tziála guizoun hoúra ezagútzen. Eta hainsárri ollárrac khantátu ziau.

75. Eta orhítu zén Phetíri zér érran zéyon Jésusec: ollárrac khantátu béno léhen, hirourétan ukhatúren náizu. Eta camporát élkhiric, nigár éguin zian mingárki.

XXVII CAPITULIA.

1. Goíza héltu zénian, Aphézen guehienéc eta populúco zaharréc alkharréki hitzártu zién Jésusen hil-eráztia.

2. Estecatúric erakhárri zién, eta ezári Poúntzio-Pilátusen eskiétan.

3. Ordian Judás, háren tradizaliac, ikhoúsi ziánian coundenatúric zéla, dolutúric, ekhárri zéitzen aphézen guehienér eta zaharrér hógueieta-hámar zilhárrac:

4. Erráiten zéyelarie: gáizki eguin dut jústouaren odóla sálduz. Ihardéxi zéyouen: goúri zér záicu? Zúc ikhousázu.

5. Ourthíki zian dibaría témploualat, eta joúan zén eta bére buría urkhátu zian.

6. Aphézen guehienéc eráiki zién dibaría, béna érran zién: éz-ta sóri hoyén tresórialat ezártia, odólaren sária délacoz.

7. Eta alkharréki hitzárturic, erósi zién hárt-

— 160 —

zaz, lúrrezco ountzi-eguilé báten alhórra, arrotzén illérritaco.

8. Hartácoz da, égun oráno, álhor hoúra déithuric *Hazeldáma*, érran náhi béi-ta ódol-alhórra.

9. Ordian béthe zén Jeremía profetác érran ziána : hártu dutie hóguei-eta-hámar zilhar phezác, zoúñ bei-tira saltzapenétan ezaríric izan dénaren sária, eta zoúñen khóstuz erósi bei-tie Israeléco háurrer;

10. Eta ezári dutie lúrrezco ountzi-eguiliaren alhorrían ; Jincouac eracoúxi déitan bezála.

11. Jésus árren ekhárri zién gobernadoriaren aitziníala ; eta galthátu zéyon gobernadoriac : zú zirá Judíonén erreguía ? Jésusec érran zéyon : ba-diózu.

12. Eta oguendúntzen bei-tzién aphézen guehienéc eta zaharréc ; e-tzéyen déus ihardéxi.

13. Ordian Pilátusec érran zéyon : ez-túzu éntzuten zoumbát jakilegoúa zoúre gáñ ekhárten dién ?

14. Béna e-tzéyon déusetan ihardéxi, hórtzaz ezinágo bei-tzén gobernadória miréxiric.

15. Bázcoco égun handían, éman óhi zian populiari presounér-bat, berác náhi ziéna.

— 161 —

16. Báita ba-zian ordían khatiétan guizagáisto famatú bat, Barabbás déitzen zéna.

17. Eta hán bei-tzirén bilduric, Pilátusec érran zéyen : zoúñ náhi duzie éman dizaziédan, Barabbás ála Jésus, Krist déitzen déna?

18. Ba-zakían ézi hekhaisteriaz háren eskiétan ezári ziéla.

19. Báita tribunálian járriric zélaric, igórri zéyon emaztiac erráitera : ez-tadíla déus izan zoúre eta jústo hórren ártian, ézi hánitch eskerniátu núzu gáur amexetáric horrengátic.

20. Arte-hórtan Aphézen guehienéc eta zaharréc populiari burian ezári zéyouen, béhar ziéla Barabbás galthátu, Jésus áldiz gál-erázi.

21. Gobernadoriac árren elhia hárturic, érran zéyen : zoúñ náhi duzie biétarie éman dizaziédan ? Ihardéxi zéyouen : Barabbás.

22. Pilátusec érran zéyen : zér ordian eguínen dut Jésus, Krist déitzen dénaz ?

23. Guziéc ihardésten die : cruzifica dadíla. Gobernadoriac erráiten déye : Béna zér gáizki eguin du ? Hayéc zinezágo óihu eguíten die, dioyélaric : cruzifica dadila.

24. Pilátusec, ikhousíric e-tziála déus ira-

bázten, eta jentia habóro gúiztez zouála, hour erakhárri zian, eta eskiac chahátu zutian populiaren aitzinian zioualárie : cháhu niz ni jústo houinen odolétic : ziec ikhousazie.

25. Popúlu guziac ihardéxi zian : hórren odóla goúre gáñ déla eta goúre háurren gáñ.

26. Ordian eman-erázi zéyen Barábbas ; Jésus áldiz azotatúric eskiétan ezári zéyen crucificatúric izáteco.

27. Ordian gobernadoriaren soldádouec, erámman zién Jésus jaureguiala eta bére lagúnac óro háren unguriala bildu zutiéu.

28. Biláizi zién eta cápa gorri bátez unguriátu,

29. Eta khorouá bat elhórriz eguínic, ezári zéyouen burun-gáñen, eta canaberá bat eskian, eta belhaicátzen zirélaric háren aitzinian, náusaz ári zéitzon, ziouélaric : ágour déizugu, Judioñen erreguia.

30. Guéro thú eguíten zéyouen eta canaberá hárturic jóiten zéyouen buria ;

31. Aski laidostátu ziénian, khéntu zéyouen capá eta bére soúñecouac jáunxi zéitzouen, eta erámman zién crucificatzéra.

32. Elkhitziaréki, báthu zién Zirénaco guizoún bat, Simoún déitzen zéna, eta houra bortchátu zién Jésusen khurutchiaren eramáitera.

33. Héltu zirénian Golgothá déitzen dén lekhiala, zoún béi-ta Calbarioúa,

34. Eman zéyouen edátera ardoú ourdalminareki nahasirie, eta tehéste ziánian e-tzian édan náhi úkhen.

35. Itzátu zién khurutchian, phartítu zutién háren soúñecouac, zorthíala élkhirie ; bétha lédin profetác érran ziána : phartítu dutie ber'ártian éne soúñecouac, eta éne sayoúa zorthían ezári die.

36. Guéro járriric háren beguira zaudén.

37. Ezári zéyouen buriaren álde-gañian izkiribatúric, zértaco condenatúric izan zén : NAC DA JÉSUS JUDIOUÉN ERREGUÍA.

38. Ordian ére crucificatúric izan zirén haréki bi ouhoún, báta háren escúñian eta bestía eiskérrian.

39. Igaráiliac áldiz nausátzen ári zéitzon, buria iharráusten ziélaric,

40. Eta erráiten : eyá báda, hi Jincouaren

témplouaren egotchlia, eta hirour egúnez háren arreraikizalia, beguíra ézac óre buria : Jincouaren Semia ba-hiz jáix ádi khurutchétic.

41. Halabér Aphézen guehiénac ére náusaz ári zéitzon, Legue-eracaslèki eta zaharréki, ziouélaric :

42. Bestiaè libratu dútu eta bére buria eztezáke libra : Israeléco erreguia báda, jáix dadíla órai khurutchétic eta hórtan sinhésten dógu.

43. Jincouatan bermátzen da : libra dezála órai háren gogóco bái-da, ézi érran du : Jincouaren Semia niz.

44. Bér guisán haréki cruzificatúric zirén ouhouñéc oundicátzen zién.

45. Báita séi-guerren orenétic bederátzuguerreníala, ulhumpéc hártu zién múndu guzía.

46. Eta bederátzu-guérren orénaren ungurnian Jésusec óihuz érran zian azcárki : Eli, Eli, lamma-sabactháni : érran nahí da : Ene Jincoua, éne Jincoua, zértaco útzi náizu?

47. Hán zaudenétaric zoumbáitec, hóri éntzunic, érran zién : Elía déitzen du houínec.

48. Eta berhála hayétaric bátec, lastérca jouánic, espoúnja bat ardoú mingártuz béthe zian eta hagá báten phuntán ezaríric, emáiten zéyon edátera.

49. Bestéc áldiz erráiten zién: eyá, dezágun ikhous Elía jínen záyonez libratzéra.

50. Jésusec ordian, óihu handí bat eguiten ziálaric, ázken háxa igórri zian.

51. Ordu bérian témploco mihisía bi zathitan urrátu zén, gañétic zolála; ikharátu zén lúrra, eta harrocác erdirátu zirén;

52. Eta zabáltu zirén hil-hobiac, eta hílic zirén hanitchen khorpítzac phíztu zirén;

53. Eta élkhiric hobiétaric, arraphíztu zénian Jésus, jin zirén híri sáintíala, eta hanitchi aguértu zirén.

54. Holatán chuntaría eta haréki Jésusen beguirátzen záudenac, ikhoúsi zutiénian luhícará eta béste igaráiten zirén gaizác, ízitu zirén ezinágo eta zioúen : eguiázki háu Jincnoaren Semia zén.

55. Ba-zirén ére háu hurrunttotan, emázte saldó bat, Jésusi Galiléatic jarráiki zirénac, eta hári lagungoúa eguiten zéyenac.

— 166 —

56. Hayétan zén Maria Madaléna, eta Maria Jacóbecn eta Joséfen amá, eta Zebedéen semén amá.

57. Arráxa héltu zénian, jin zén Arimathéaco guizoun aberáx bat, Joséf deitzen zéna, zoúñ bei-tzén ére Jésusen dizipúlu.

58. Joúan zén Pilátusen-gána, eta gallhátu zéyon Jésusen khorpitza ; eta Pilátusec berhála manhátu zían éman lekión.

59. Joséfec hártu zían khorpitza eta mihíse chouri batétan ungurátu.

60. Eta ezárí zían bére hóbi berrian, zoún harrian zil'erázi bei-tzian : eta hárri handí bat utzulicátu zían hobi-ahoúala eta joúan zén.

61. Hán zaudén Maria Madaléna eta béste Mariá, járriric hobiaren khantian.

62. Biharamenian, zoúñ bei-tzén nescanegúna, Aphézen guehiénac eta Farisiénac alkharréki joúan zirén Pilátusen-gána.

63. Eta érran zéyouen : Jáuna, urhitu gutúzu, inganazále hórrec érran diála bízi zélaric : hirour egúnen burian phizturen niz.

64. Mánu emázu árren beguira dádin hobía, hirour-guérren egunialano ; joúau ez-titian

— 167 —

háren dizipuliac khorpitzaren ebastéra eta érran ez-tezén populiari : hiletaric phiztu da ; ázken inganioúa lehénaren sordéi be-lizáte.

65. Pilátusec érran zéyen : ba-dutuzie beguirariac, zouazté eta zien jakinaren aráu beguir'eráz ezazie.

66. Hórtan joúan zirén ; zerrátu zién hobia, harria cachetátu eta beguirariac ezárí.

— 170 - -

XXVIII CAPITULIA.

1. Nescaxégun gáyan, asléco léhen egúnaren arguitziaréki, joúan zirén Mariá Madaléna eta béste Mariá hobiaren ikhoústera.

2. Eta batbatian luhicára handi bat izan zén. Ezi Jincouaren ainguría jáixi zén zelútic, eta hobiala hullantúric egótchi zian harria eta háren gáñen járri zén.

3. Háren beguithártiac udúri zian inhazía, eta háren sayoúa elhúrra bezála zén.

4. Lóxaz harritu zirén hobiaren beguirariac, eta hilic bezála járri zirén.

5. Ainguría mintzátu zén emaztér eta érran zéyen : ez-tezaziéla ziec loxáric úkhen ; badákit Jésus cruzificatúric izan dénaren ikhoúsi náhiz zirayéla :

6. Ez-ta hében, phíztu da, érran zían bezála; tziáuste eta ikhoús ezazic Jáuna ezári zién lekhía.

7. Eta zouazté berhála háren dizipuliér erráitera : phíztu da eta Galiléara lehentúren záizie ; hán ikhousico duzie, aitzinétic jakinxútzen zutiét.

8. Elkhi zirén bértan hobitic, ikhára eta boztario handiréki, eta lastérca ha-zouátzan dizipuliér berriaren emáitera.

9. Eta houná noún Jésus aitziniala agüértzen záyen, dioualáric : ágour déiziet. Eta hourác hullántu zéitzon, besárcatu zutién háren zankhoúac eta adorátu zién.

10. Ordian Jésusec érran zéyen : éz úkhen loxáric, zouazté, errézie éne anayér joúan ditían Galiléara, hán ikhousíren náyela.

11. Hourác joúan zirénian, hobiaren beguirariétaric zoumbáit jin zirén luriala, eta érran zéitzen Aphézen guehienér igáran zirénac óro.

12. Hayéc bilzárren éguio zién populúco zahárréki, eta alkharréki hitzárturic, éman zién soldádouer diharútze handi bat ;

13. Erráiten zéyelaric : errazie háren dizipuliée, gáyaz jinic, eráman diéla, ziec ló ziniélaric.

14. Eta hóri gobernadoriac jakiten bá-du,

— 171 —

gúc mintzatúren dúgu, eta gáitzic ukhéitetic beguiratúren zutiégu.

15. Hayéc diharia hártu zién eta éguin eracáxi zéyen bezála. Eta guézur hóri barreyatúric da Judiouén ártian oráno égunco egunian.

16. Haméca dizipuliac áldiz joúan zirén Galiléara, Jésusec érran zéyen mendiala.

17. Hán ikhoúsi eta adorátu zién: zoumbáit haregátic dudán izan zirén.

18. Jésus hullantúric mintzátu zéyen eta érran: Photére osoúa emánic izan záit zelian eta lúrrian:

19. Zoazté árren, popúlu guziac árgui etzatzie, batheyátzen dutuziélarie Aitáren eta Semiaren eta Espíritu Sáintiaren izenian:

20. Eracústen deyeziélarie nic manhátu déitziedan guzién beguirátzen. Eta ni ziéki niz béthi mentén urthentzialano.

NOTES GRAMMATICALES

SUR LA LANGUE BASQUE.

Pour faciliter l'intelligence de ces notes, nous avons cru utile de mettre ici un paradigme de la déclinaison basque avec les dénominations casuelles dont nous avons fait usage :

Dénominations.	Indéfini.	Défini singulier.	Défini pluriel.
1 Nominatif.	*Hiri*, ville.	*Hiria*, la ville.	*Hiriac*, les villes.
2 Actif.	*Hiric*, ville.	*Hiriac*, la.	*Hiriéc*, les.
3 Génitif possessif.	*Hiriren*, de.	*Hiriaren*, de la.	*Hirién*, des.
4 Génitif relatif.	*Hiritaco*, de.	*Hirico*, de la.	*Hiriétaco*, des.
5 Datif.	*Hiriri*, à.	*Hiriari*, à la.	*Hiriér*, aux.
6 Instrumental.	*Hiriz*, par.	*Hiriaz*, par la.	*Hiriéz*, par les.
7 Local.	*Hiritan*, dans, en.	*Hirian*, dans la.	*Hiriétan*, dans les.
8 Adlatif.	*Hiritára*, à.	*Hiriala*, à la.	*Hiriétara*, aux.
9 Translatif.	*Hiritarat*, à et vers.	*Hirialat*, à la, vers la.	*Hiriéturat*, aux, vers les.
10 Élatif.	*Hiritaric*, de.	*Hiritic*, de la.	*Hiriétaric*, des.
11 Déterminatif.	*Hirituraño*, jusque.	*Hirialano*, jusqu'à la.	*Hiriétarano*, jusqu'aux.
12 Prolatif.	*Hiriréntaco*, pour.	*Hiriarentaco*, pour la.	*Hiriéntaco*, pour les.
13 Donatif.	*Hiriréntzat*, pour.	*Hiriarentzat*, pour la.	*Hiriéntzat*, pour les.
14 Sociatif.	*Hiriréki*, avec.	*Hiriareki*, avec la.	*Hiriéki*, avec les.
15 Causatif.	*Hirirengatic*, à cause de.	*Hiriarengatic*, à cause de la.	*Hiriéngatic*, à cause des.
16 Despectif.	*Hirigatic*, au mépris de.	*Hiriagatic*, malgré la.	*Hiriacgatic*, au mépris des.
17 Contributif.	*Hirical*, par ville (un homme).		
18 Destinatif.	*Hiritzat*, pour ville (je l'ai choisi).		
19 Infinitif.	*Hiriric*, de ville (il n'y a pas).		
20 Modal.	*Orguitáca*, par charretée ; *ahurretá-ca*, par poignée ; *ukhabillá-ca*, à coups de poings.		

L'indéfini seul a les quatre derniers cas.

Les terminaisons *gánic, gána* et *ganát* s'emploient pour les noms propres, et en général pour les noms, les adjectifs et les pronoms qui désignent des êtres raisonnables. Leur valeur est celle des cas élatif, adlatif et translatif.

Gábe gañen, pían, aldian, etc., sont des mots qui s'ajoutent comme suffixes ; mais ce sont de vrais noms avec terminaisons casuelles, et ils ne peuvent être considérés comme des cas particuliers de la déclinaison basque.

NOTES GRAMMATICALES.

PRONONCIATION

Des Lettres de l'Alphabet Basque Souletin.

En général, toutes les lettres se prononcent telles qu'elles sont écrites, mais elles n'ont pas, toutes, le même son que leurs correspondantes dans le français.

1. *a* se prononce comme en français.
2. *b* au commencement des mots et après *m* et *n*, se prononce comme le *b* français : *bat, buru, hambat, haiñbeste*. Dans les autres positions le *b* basque a un son intermédiaire entre le *b* et le *v* français, *abere, heben, haboro, salbuzale, erbi*.
3. *c* n'est employé, dans cette traduction, que pour le son dur devant les voyelles *a, o, u* et à la fin des mots. Il pourrait être partout remplacé par le *k*.
4. *d* se prononce comme en français.
5. *e* est le plus souvent ouvert; il est fermé quand il se trouve accentué à la fin des mots.

— IV —

6. *f* ne se trouve que dans les mots empruntés aux langues étrangères ; il a le même son qu'en français.
7. *g* n'est employé que pour le son guttural : *ga, gué, gui, go, gu ; gué, gui* se prononcent comme *ghé, ghi* en italien.
8. *h* est aspiré toutes les fois qu'il n'est pas précédé du *c*.
9. *i* comme en français.
10. *j* dans le dialecte souletin, se prononce comme en français.
11. *k* est dur comme en français.
12. *kh* a le son aspiré de *k*.
13. *l* comme le *l* français dans *Louis, parler; galdu, lehen*.
14. *ll* leur son est celui des *ll* espagnols : *llabur, ollo*.
15. *m* comme le *m* français non nasal.
16. *n* comme le *n* français non nasal.
17. *ñ* comme le *gn* français et le *ñ* espagnol.
18. *o* comme en français dans *homme*.
19. *p* comme en français.
20. *ph* a le son du *p* aspiré.
21. *r* est doux, seul entre deux voyelles; dur, dans tous les autres cas.
22. *rr* entre deux voyelles se prononcent durs comme en français *guerre; erre, haurra*.
23. *s* a un son gras qui ne se trouve pas dans le

— V —

français : *gose*, *ase*, *usu*. Ce son se produit sans le concours des dents.

24. s Le *s*, dans le dialecte souletin, a un son plus doux dans certains mots tels que *Jésus*, *guisa*, *arrésa*; nous l'indiquons par un *s* italique dans la traduction et par le s ordinaire dans les notes. C'est le son doux correspondant du s ordinaire basque.

25. *t* a le son du *t* français.

26. *th* a le son aspiré du *t*.

27. *tt* double a un son doux dont l'union du *t* avec *y* consonne peut donner une idée, *ty*. C'est un *t* mouillé.

28. *u* en dialecte souletin, se prononce comme en français.

29. *x* a le son simple de *ts* réunis.

30. *y* entre deux voyelles, a le son doux qu'on lui donne en français dans les mots *payer*, *voyage*. Il est toujours consonne. Entre une consonne et une voyelle il prend le son d'un *d* mouillé : *ónyo*, *angerèijer*.

31. *z* a le son du *c* doux en français dans les mots *grâce*, *espèce*, *ciel*.

32. *z* italique (ou ordinaire dans les mots écrits en italiques) a le son doux du *z* français.

33. *tz* a le son de *tz* réunis. C'est le *z* italien dans le mot *azione*.

34. *ch* a le son de ces lettres dans *chacun*, *chercher*.

— VI —

35. *tch* a le son du *ch* rendu plus dur par le *t*. C'est le *ch* espagnol.

36. *ou* se prononce comme l'*ou* français.

37. *au* se prononce *aou*, *haur* prononcez *haour*.

38. *eu* se prononce *eou*, *euri* prononcez *eouri*.

39. *ai* se prononce *a-ï*, comme dans *Anaïs*, *Adélaïde*.

40. *oi* se prononce *oï*, comme dans *sphéroïde*.

CHAPITRE I.

Inversions. — *Versets 1 et 2.* — 1° La langue basque admet les inversions; ainsi on dit indifféremment : *Abrahámec úkhen zían Isaák;* ou, *Isaák úkhen zían Abrahámec;* ou, *úkhen zían Isaák Abrahámec;* ou, *Isaák Abrahámec úkhen zían;* ou, *Abrahámec Isaák úkhen zían;* ou, *úkhen zían Abrahámec Isaák;* de quelque manière que l'on place ces mots, la phrase est régulière et également intelligible pour les Basques. Ces inversions se font, dans toutes les propositions *complètes*, entre le sujet, le verbe et les compléments directs et indirects.

2° Mais l'inversion ne se fait jamais entre deux mots qui sont en rapport de dépendance l'un de l'autre. Alors celui des mots qui dépend de l'autre se met toujours après le mot dont il dépend; ainsi on dit : *Jesu-Kristen ebanjelioúa* et on ne peut pas dire *Eban-*

— VII —

jelioúa Jesu-Kristen; on dit : *Dabíten semia* et on ne peut pas dire *semía Dabíten*. Cette règle a nécessité la répétition de *Maria* au verset 16.

3° L'inversion ne se fait jamais non plus entre un substantif et l'adjectif qualificatif qui lui est *immédiatement* uni ; le substantif s'exprime toujours le premier ; ainsi on dit : *Ebanjelío sáintia, Jinco hoúna*, et on ne dira point : *Sáintu Ebanjelioúa, hoún Jincoua*. — L'inversion peut se faire lorsque le substantif est uni à l'adjectif par l'intermédiaire d'un verbe et que les termes constituent une proposition complète ; ainsi on pourra dire indifféremment : *hoún da Jincoua, sáintu da Ebanjelioúa*, et *Jincoua hoún da, Ebanjelioúa sáintu da*.

4° L'inversion ne se pratique pas non plus entre les verbes attributifs et les auxiliaires ou formatifs avec lesquels ils se conjuguent ; lorsque la proposition est affirmative, l'auxiliaire se met après le verbe attributif, en règle générale ; et lorsque la proposition est négative, l'auxiliaire précédé de la particule négative se met avant le verbe attributif ; ainsi on dira : *Abrahámec úkhen zian Isaák, Abrahámec e-tzian eho Isaák ;* et on ne pourrait pas dire dans le même sens : *Abrahámec zían úkhen Isaák, Abrahámec eho e-tzían Isaák*.

Il arrive quelquefois que l'auxiliaire, dans une proposition affirmative, se place avant le verbe attributif, mais alors la proposition a un sens particulier qui se rend en français par *c'est, c'était ;* ainsi, *Abrahámec zían úkhen Isaák* est une phrase régulière, mais elle signifie : *c'est Abraham qui engendra Isaac; hóri da jin goizan* veut dire : *c'est lui qui est venu ce matin*.

— VIII —

Accord. — *Verset 1.* — Lorsqu'un substantif est suivi d'un ou de plusieurs qualificatifs sans l'intermédiaire d'un verbe, le dernier terme seul prend le cas modificatif, les autres qui s'y rapportent conservent leur état radical ou indéfini ; ainsi on dit : *Ebanjelío sáintia* et non : *Ebanjelioúa sáintia ;* on dirait : *Jésu-Krist goáre Jáunaren Ebanjelioúa*, et non : *Jésusen-Kristen gouriaren Jáunaren Ebanjelioúa*, ce que demanderaient les règles de la syntaxe latine et grecque ; on dit : *Jésu-Krist Dabíten semiaren oundorióco guthúna*, et non : *Jésusen-Khristen, Dabíten semiaren*, etc. Ce mode de construction lie intimement les mots indéfinis au terme défini et en forme un seul tout.

— *Guthúna* est un mot basque employé encore aujourd'hui au pluriel dans une partie de la Soule pour signifier *un livre, guthúnac*. Il est probable que, dans l'origine, on a employé ce terme au pluriel, parce que les livres étaient une réunion de plusieurs feuilles ou rouleaux, et qu'on appelait sans doute une feuille ou un rouleau séparé, *guthúna*. Comme il est à croire que le *liber generationis* des Hébreux n'était qu'une feuille de parchemin ou d'écorce, j'ai employé *guthúna* au singulier.

Affixe *ba*. — *Verset 17.* — 1° *Ba-dira*. Lorsque les verbes auxiliaires *dut* et *niz* sont employés seuls pour signifier *avoir* et *être*, et non comme formatifs, ils prennent la particule ou affixe affirmatif *ba* dans les propositions affirmatives, et la particule négative *ez* ou *e* dans les propositions négatives ; ainsi on dit : *badira bost, ils sont cinq ; ez-tira, ils ne sont pas ; bá-dut*

— IX —

etché-bat, j'ai une maison; éz-tut etchéric, je n'ai pas de maison. Quelques verbes irréguliers, tels que *ba-noúa, ba-dákit, ba-nágo, ba-nabila*, prennent également la particule *ba* pour la proposition affirmative et la particule *ez* ou *e* pour la proposition négative.

2° Lorsque les deux auxiliaires sont employés comme formatifs de verbes attributifs, cette même particule *ba*, précédant l'auxiliaire, exprime la conjonction conditionnelle *si*; ainsi : *jouáiten bá-niz*, veut dire : *si je vais; emáiten bá-dut, si je donne.* Pour exprimer cette particule conditionnelle lorsque les verbes auxiliaires sont employés seuls, c'est-à-dire sans verbe attributif, ou sans adjectif, on se sert de la conjonction *balin* ou *baldin*, suivant le dialecte; ainsi pour rendre ces termes : *s'ils sont quatre*, on dira : *bálin ba-dira láur*; pour rendre : *si j'ai le droit*, on dira : *bálin bá-dut zuzéna.*

Affixe *bei*. — *Verset 19.* — L'affixe *bei* ou *bai*, suivant e dialecte, s'emploie devant les auxiliaires, de même que l'affixe *ba*. Il signifie *parce que*, toutes les fois que les verbes ne sont pas précédés d'un des pronoms ou adverbes ci-après. Ainsi : *Joséf, guizoun chuchéna bei-tzén*, veut dire : *Joseph, parce qu'il était un homme juste; jin núzu, ikhoúsi bei-tut éne behárra ba-zuniála*, veut dire : *je suis venu, parce que j'ai vu que vous aviez besoin de moi.*

L'affixe *bei* s'emploie devant les auxiliaires, lorsque les verbes sont précédés des pronoms : *zoún, zoúñec, n, i, tzaz; zoún-ere, zoúñi-ere, zoúñen-ere, zoúñec-ere*, etc.; *noúr-ere, noúre-ere*, etc.; *zér-ere, zére-ere, zéren-ere, zéri-ere*, etc.; ou des adverbes : *noún-ere,*

— X —

noúiz-ere, noúla-ere, noúrat-ere, noúntic-ere. Mais dans ces cas, cet affixe n'ajoute rien à la signification propre du verbe. Ainsi, *Birjiná, zoúñen senhárra Joséf* BEI-*tzén*, veut dire : *la Vierge dont l'époux était Joseph; noúr ere jinen* BÉI-*ta* veut dire : *quel que soit celui qui viendra; noúla-ere náhi* BEI-*túke*, veut dire : *de la manière qu'il voudra*, etc. Lorsque ces pronoms et ces adverbes sont employés comme interrogatifs ou exquisitifs, ils ne demandent pas la particule *bei* devant le verbe; ainsi on dit : *érran ezadázut zoúñ joúan zén, dites-moi lequel est parti*, et non : *érran ezadázut zoúñ joúan bei-tzén;* on dit : *jákin ezázu noúr dén, sachez qui c'est*, et non : *jákin ezázu noúr béi-ta*, etc.; *noúr jin da? qui est venu? nourát jouán da? où est-il allé?*

Changement de lettres. — 1° Les Souletins changent par euphonie les diphthongues *eu, ua, ue, oa, oe*, en *ia, ie, oua, oue*; ainsi on dit : *semia* pour *seméa; bortía* pour *bortúa; bortién* pour *bortuén; Jincoua* pour *Jincoa; gaistouén* pour *gaistoén.* Les Navarrais font aussi ces changements; seulement, au lieu de changer *ua* en *ia*, ils le changentquelquefois en *uia*; ainsi ils diront *bekhatuia* au lieu de *bekhatua.*

Si la crainte d'innover ne nous eût retenu, nous aurions conservé dans l'écriture les diphthongues *ea, ua, ue, oa* et *oe*, et pour avertir qu'il faut les prononcer *ia, ie, oua, oue*, nous aurions mis un tréma sur l'*ë*, sur l'*ü* et sur l'*ö*. Ce système d'orthographe aurait eu l'avantage de ne pas altérer les radicaux et de conserver aux mots leur véritable physionomie.

—

— XI —

Le changement euphonique de *ua* et *ue* en *ùa* et *ùe*, dans les mots qui au nominatif indéfini se terminent en *u*, et la prononciation *oua* et *oue* qui se trouve dans un très-grand nombre de mots du dialecte souletin, sont des preuves que l'*u* aigu doit être primitif et essentiel dans ce dialecte. En effet, puisque le Souletin prononce si souvent *oua, oue*, comme dans *ardoúa, lanhoúa, anhoué, gagoúa, Jincoua, ardouén, lanhouén, anhouéki*, etc., etc., l'euphonie ne lui aurait pas fait changer *oua, oue*, en *ùa, ùe*, comme il change *úa, úe* en *ùa, ùe*. Si ces mots : *asmúa, burúa, bortúa, damúa, katúac, daillúa, gaitzurúa, sárthua, kártua*, etc., il eût été habitué à les prononcer *asmoúa, buroúa, bortoúa, damoúa, dailloúa, katoúac, kártouac*, etc., rien ne pouvait le porter à changer ces prononciations, puisqu'il les conservait et qu'il les a conservées dans une multitude de mots. Si donc de *ásmu* il fait *asmúa*; de *buru, burúa*; de *bórtu, bortúa*; de *daillu, daillúa*; de *sórthu, sórthúa*; de *gáthu, gathúa*; c'est que l'*u* a dû pour lui être aigu de tous les temps dans ces mots, et que jamais il n'a dû les prononcer *daillou, dailloua, damou, damoua, borton, bortoua*, comme il prononce *ardou, ardoua, lanhou, lanhoua*.

2° Lorsque la lettre douce *z* se trouve suivie des lettres douces *b, d, g*, ou d'un autre *z*, le *b* se change en *p*, le *d* en *t*, le *g* en *k* et le *z* en *tz*; ainsi on dit : *ez-pá-dut* au lieu de *ez-bá-dut*; *ez-péi-niz* au lieu de *ez-béi-niz*; *éz-tut* au lieu de *éz-dut*; *éz-ta* pour *éz-da*; *ez-tákit* pour *ez-dákit*; *ez-kira* pour *ez-guira*; *ez-kútu* pour *ez-gútu*; *e-tzén* pour *ez-zén*;

— XII —

e-tzakian pour *ez-zakian*. — Le même changement des lettres douces *d, g, z*, dans les lettres fortes *t, k, tz*, se fait toujours après l'affixe *bei*, à cause de la consonnance douce de l'*i*. Ainsi on dit : *béi-ta* pour *béi-da*; *bei-kinén* pour *bei-guinén*; *bei-tzén* pour *bei-zén*; et dans le verset 19 du chapitre 1er, *ez-pei-tzian* pour *ez-bei-zian*.

Ces changements des lettres douces en fortes se font dans tous les dialectes et on les a observés jusqu'à nos jours dans l'écriture comme dans le langage. Quelques écrivains modernes ont cru que ces changements étaient des incorrections, et ils ont commencé à écrire *ez-dut, ez-da, ez-zen*, etc.

3° Lorsque la particule négative *ez*, jointe aux verbes auxiliaires, précède un *h*, un *l*, un *n*, ou un *tz*, elle perd le *z*; ainsi on dit : *é-hiz* pour *éz-hiz*; *e-lézan*, *e-lédin* pour *ez-lézan, ez-lédin*; *é-niz, e-nintzan* pour *éz-niz, ez-nintzan*; *e-tzén* pour *ez-zén*; *e-tzakian* pour *ez-zakian*.

Verset 20. — *Zarabiltzaláric* pour *erabílten zutiálaric*. Il n'y a dans la langue basque qu'une seule conjugaison. Mais plusieurs verbes d'un usage commun ont, outre la forme régulière, une forme contractée pour un certain nombre de modes, de temps et de personnes; aucun ne l'a pour la conjugaison entière. Il est utile de connaître ces formes irrégulières pour mieux comprendre la langue, mais elles ne sont nullement nécessaires pour parler et écrire correctement, parce qu'on peut toujours se servir de la forme régulière.

— XIII —

Il n'y a d'exception que pour le verbe *savoir, jákin*, qui, à l'indicatif présent et imparfait, n'a que la forme irrégulière pour signifier *je sais, je savais, dákit, ba-dákit, nakían, ba-nakían*. Le verbe *jákin* a bien toutes les formes régulières, mais au présent, *jakíten dut* signifie *j'apprends ;* et à l'imparfait, *jakíten nian* signifie *j'apprenais*, et non *je sais, je savais*. La conjugaison régulière de *jákin* sert pour tous les autres modes et temps du verbe *savoir ;* ainsi pour dire : *j'ai su*, on dit *jákin dut ; que je sache, jákin dezádan ; je puis savoir, jákin dezáket*, etc.

Si, dans les autres verbes, on préfère quelquefois la forme contractée et irrégulière à la forme régulière, c'est, presque toujours, pour donner plus de rapidité ou d'élégance au langage ; ainsi, quoi qu'on puisse dire et que l'on dise *jouáiten niz*, on dira néanmoins plus souvent *ba-noúa ;* et de même, *ábil* et *koúa* au lieu de *joúan hiti ; daramála* pour *erámun dezála ; ba-dágo* pour *egóiten da ; ba-dabíla* pour *ebilíten da*.

Verset 20. — Dans la langue basque, les verbes se déclinent à tous les temps, à tous les modes et à toutes les personnes, excepté au subjonctif et à l'impératif ; ainsi de *jóiten dut, je frappe*, on fait la forme adjective *jóiten dutána* ou plutôt *dudána* (en changeant par euphonie le *t* en *d*), *celui que je frappe ;* et il se décline : *jóiten dudánac, dudanáren, dudanári, dudánaz, dudanétic, dudanian, dudanlala, dudanaréki, dudanarentáco, dudánagátic*, etc. ; également de *jóiten nian*, on forme *jóiten niána, niánaz*, etc. ; de *jouáiten zén*, on forme *jouáiten zéna, zénaz, zénari*, etc.

— XIV —

Outre cette particularité, chaque verbe basque a une forme qui est un véritable substantif et qui signifie l'action ou l'état exprimé par le verbe. Ce substantif ou nom verbal se décline comme tous les autres substantifs et il en suit les règles ; ainsi son régime se mettra au génitif et non à l'accusatif ; on dira : *hoún da lánaren órduz eguitia, il est bon de faire le travail à temps*, et non : *hoún da lána órduz eguitia ;* on dira : *háren ikhoústez e-náite ase, je ne puis me rassasier de le voir*, et non : *haúra ikhoústez*. C'est d'après cette règle qu'au verset 20 on dit : *ez-tezazúla úkhen beldúrric Mariaren etchekítez, ne craignez pas de retenir Marie ;* mot à mot : *n'ayez pas de crainte du retenir de Marie*.

Verset 23. — Birginá (la Vierge). Nous le mettons au cas défini, conformément au texte hébreu et au texte grec qui emploient l'article déterminatif, *ha-ghalmah, he parthenos*. Ce qui suppose qu'Isaïe entendait parler d'une Vierge déjà promise par le Seigneur et appelée *la Vierge* par excellence.

Dans le dialecte souletin, les mots terminés en *a*, à l'indéfini, tels que *áma, arréba, alhába, makhíla, járguia*, ont l'*a* final bref à l'indéfini et long au nominatif ou accusatif défini ; ainsi on dira : *sa sœur est venue, háren arrebá jin da ;* et on dira : *anáye arréba dira, ils sont frère et sœur ;* on dira : *séme ála alhába da ? est-ce un garçon ou une fille ?* et on dira : *alhabá gáldu du, il a perdu sa fille*.

Si, dans le langage, il arrive qu'en parlant de son père ou de sa mère, du père et de la mère de

quelqu'un, on s'écarte de cette règle, c'est que les termes de *áita* et *ánia* s'emploient à l'indéfini, comme *papa* et *maman* en français ; ainsi on dit : *aíta noún dúzu ? où avez-vous papa ?* et non *aitá*. Le mot *etche, maison*, quand il s'agit de sa maison ou de la maison qu'habite quelqu'autre, s'emploie également à l'indéfini, comme *áita* et *ánia* ; ainsi on dira : *étchen dúzu*, au lieu de *etchian dúzu ; etchera jouán da* au lieu de *etchiala*. Il en est de même du mot *errégue, roi*, employé seul ; c'est ainsi qu'au chapitre XXII on lira : *errégueс hóri éntzun ziánian ; errégue sárthu zén*, au lieu de *erréguiac hóri éntzun zianian ; erreguia sárthu zén*.

CHAPITRE II.

Verset 1. — *Sórthu zénian Jésus. Zénian* est le cas local de *zén, il était*, décliné adjectivement : *zéna, zénaz, zénaren, zénian*. Les verbes basques rendent ainsi par le cas local *ian* de leur forme déclinée, la signification des mots français *lorsque, quand, étant*, placés devant les verbes. Ainsi pour exprimer : *quand je donne*, on dira : *emáiten dudanian ; lorsqu'ils étaient venus*, se traduit par : *jin zirénian ; étant parti*, par : *jouán zénian ; lorsqu'il sera venu*, par : *jin datekiénian. Dudanian, zirénian, zénian, datekiénian* sont les cas locaux des formes déclinées *dudána, zirénac, zéna, datekiéna*.

Verset 2. — *Háren adoratzéra, pour l'adorer*, mot à mot, *à l'adorer de lui. Adoratzéra* est le cas adlatif de *adorátze, adoratzia, action d'adorer* ou *adoration*. C'est ainsi que pour exprimer : *il est venu me voir*, on dira : *jín da éne ikhústera*, mot à mot, *il est venu à voir de moi*.

Verset 4. — *Bilduric aphézen guehiénac. Bilduric, assemblé* ou *ayant assemblé* ; ce cas infinitif *ic* du participe passé est employé pour le singulier et le pluriel, dans le sens indéfini et absolu ; il exprime l'ablatif absolu latin, et le participe passé indéfini ; on trouvera ces deux emplois dans le verset 16e du même chapitre : *Heródes, ikhousíric Majéc inganátu ziéla, gáizturic járri zén*.

Verset 10. — *Boztariótan járri zén* et, *verset 16. Gáizturic járri zén*. Le verbe *járri*, qui employé seul veut dire *s'asseoir*, s'emploie très-souvent en basque dans le même sens que *se mettre* ou *devenir* en français ; et il ajoute au mot auquel il est joint une idée de persistance ; ainsi *gáizturic járri zén ; izitúric járri zén ; bózturic járri zén*, disent plus que *gáiztu zén ; bóztu zén ; izítu zén*.

Verset 13. — *Lótaric* s'emploie adverbialement. — *Háurraren oundoúan : à la poursuite, à la recherche de l'enfant ;* c'est une locution très-usitée. — *Galerázteco ; eráztia, eráz, erázi, erázten, ecázíren*, est un verbe qui se joint au radical de tous les verbes, et leur donne le sens causatif de la conjugaison *hiphil* dans l'hébreu : ainsi, *éguin* veut dire *faire ; eguinerázi, faire faire ; gál, gáldu* signifie *perdre ; galerázi, faire perdre*.

Verset 14. — *Gaihaláro, eguntáro, de nuit, de jour*, formes adverbiales.

Verset 15. — *Erakhárri, faire venir*, verbe composé qui a le même sens que *ekhar-erázi*. Il y a quelques verbes ainsi composés ; tels sont : *erántzun*, composé de *éntzun* et *erázi; erabili*, de *ebili* et *erázi ; eracázi*, de *ikhási* et *erázi ; eracóuzi* de *ikhóusi* et *erázi ;* ces verbes composés peuvent prendre encore le verbe *erázi*. Ainsi on dit : *erakhar-erázi ; erántzun-erázi ; erabil-erázi ; erácaz-erázi ; erácouz-erázi*. Cette adjonction leur donne un double sens causatif.

CHAPITRE III.

Verset 2. — *Zelétaco*. En Soule, le ciel se dit *zélu;* dans les autres provinces on a changé la lettre douce *l* en la lettre rude *r*, et on dit *zeru*. Ce mot est évidemment emprunté au latin *cælum* et substitué, probablement à l'époque de l'établissement du Christianisme, au terme par lequel jusqu'alors les Basques désignaient le ciel. Ce terme est *oz*, *oza ;* il est encore usité dans plusieurs mots composés : ainsi, *ozcórri*, composé de *oz, ciel*, et *górri, rouge*, signifie *aurore* et *crépuscule; ozádar, arc-en-ciel*, est composé de *oz* et *ádar, corne* ou *courbe; ozántza, tonnerre*, est composé de *oz, ciel*, et *azántza, bruit éclatant; ozgárbi*, usité en Guipuzcoa, signifie *ciel clair* et il est composé de *oz, ciel*, et *gárbi, pur; zohárgui* ou *zohárdi*, usité en Soule, est composé de *oz* et *argui, clair ;* il signifie *ciel serein ;* on dit encore *ozarguitára, à la clarté du ciel*.

Verset 2.—*Zioualáric, disant*, forme contractée pour *erráiten ziálaric ;* il vient du verbe irrégulier *diót, je dis; zioúan, il disait; diozíet, je vous dis*. Mais au lieu de ces formes irrégulières, on use aussi communément de la conjugaison régulière : *erráiten dut, erráiten zían, erráiten déiziet, erráiten ziálaric*.

Verset 3. — *Oihuz*, cas instrumental de *óihu ;* ce cas s'emploie avec le verbe *ári* qui exprime une action quelconque qui n'est déterminée que par le mot auquel il est joint ; ainsi *oihuz ari da*, signifie : *il crie; nigárrez ari da, il pleure ; khántuz* ou *khantaloxez ari da, il chante ; khéñuz ári záyo, il lui fait signe ; trompetóxez ari da, il sonne de la trompette ; játen ari da, il mange; edáten ari da, il boit*. Ce verbe exprime l'action actuelle et continuée.

Verset 12. — *Jagóiti hilen ez-tén súyan, dans le feu qui ne s'éteindra jamais*. Le mot *su, feu*, se décline en ajoutant un *i* euphonique entre l'*u* et l'*a*, *suyaren, súyari, súyaz, súyan*. *Hilen ez-tén* est le nominatif indéfini de *hilen ez-téna, celui qui ne mourra point*. Les verbes déclinés suivent les règles des qualificatifs joints à un nom ; c'est-à-dire que le dernier terme est le seul qui prenne le cas déterminatif, les autres qui s'y rapportent restent à l'état indéfini. On aurait pu dire également : *sú jagóiti hilen ez-ténian*, et dans ce cas, *sú* reste à l'indéfini et le verbe décliné prend la forme déterminative.

Verset 13. — *Jin zén Jordanéra ; Jordanéra*, cas adlatif. Le Souletin fait usage de quatre désinences pour ce cas. Il emploie la désinence *ra* et *rat*

pour les noms propres et pour la déclinaison indéfinie ; et la désinence *ala*, *alat*, pour la déclinaison définie ; le pluriel du même cas est *étara*, *étarat*. Les désinences *ra*, *ala* et *etara* s'emploient lorsqu'on va dans un endroit sans avoir l'intention de rester; et les désinences *rat*, *alat*, *etarat*, lorsqu'on va avec l'intention de rester, *animo manendi;* ainsi on dira, *jouán da Pariséra*, *semiaren hártzera*, *il est allé à Paris chercher son fils ;* et *jouán da Pariserát, egóitera*, *il est allé à Paris pour y rester*.

CHAPITRE IV.

Verset 8. — *Góra-gorá batetára*. Le superlatif absolu exprimé par *très* en français se rend souvent en basque par la répétition du mot ; le superlatif relatif s'exprime en ajoutant *éna* au mot : *handi*, *grand ; handiéna*, *le plus grand ; góra*, *haut ; gorénа*, *le plus haut ;* mais ce superlatif ne sert jamais en basque pour exprimer le superlatif absolu; pour dire : *il était très-rouge*, on dira : *gorri-gorria zén*, et pour dire, *c'est le plus rouge*, on dira : *gorriéna da ;* au lieu de répéter le mot on se sert aussi de *hánitz*, *zinez* et *ezinágo : hánitz góra*, *zinez gorátu*, etc.

Verset 10. — *Abil-houá*, chacun de ces mots veut dire : *va-t-en*. On les emploie souvent seuls ; on dit : *ábil*, *va ;* et, *houá* ou *oúa*, *va ;* mais pour donner plus de force au commandement on les unit ensemble.

Verset 10. — *Izkiribatúrик duc*, *il est écrit ;* et au verset 1, *tentatunic izateco*, *pour être tenté*. *Izkiribatúrик ; tentatúrик* ; au chap. XXV *egarritúrик*, *goseti̇̀rик*, *bildizirик*, et les terminaisons semblables du participe passé correspondent au cas infinitif *ic* des substantifs : *éz-tu háurrик*, *éz-tut ikhoúsi guizoúrик*. Ce cas infinitif du participe passé est toujours employé en Soule, lorsque le participe n'a pas un caractéristique qui le définit, c'est-à-dire toutes les fois qu'en français le participe n'est pas déterminé par une locution telle que celles-ci : *celui qui est*, *celle qui est*, ou bien *le*, *la*. En Soule, *egárritia*, *bildizia*, *izkiribatia*, veulent dire : *celui qui a soif*, *celui qui est nu*, *ce qui est écrit ;* on dira : *egárritia hóri da*, *celui qui a soif est celui-là ; háu da béhi erosia*, *celle-ci est la vache achetée*, et on dira : *béhi hán erosírик da*, *cette vache est achetée*.

Nous remarquerons à ce sujet qu'en Soule on est très-exact à distinguer les formes définies et indéfinies ; ainsi on dira : *guizoun hóri hoún da*, *cet homme est bon ; sagar han gaisto da*, *cette pomme est mauvaise ; han da houna*, *hori da gaistoa*, *celui-ci est le bon*, *celui-là est le mauvais*. Pour toutes ces formes indéfinies employées universellement dans le dialecte souletin, le Labourdin emploie presque toujours la forme définie ; ainsi il dit : *guizon hori ona da*, *sagar hau gaistoa da*, *izkiribatua da*, *goseiua da ;* ce qui pour le Souletin voudrait dire : *cet homme est le bon*, *cette pomme est la mauvaise*, *c'est ce qui est écrit*, *c'est celui qui a faim*.

Verset 16. — *Zágouan*, imparfait du verbe irrégulier ou contracté, *nágo*, *dágo ;* le verbe régulier est *egóiten niz ;* imparfait, *egóiten zén*, *egóiten nintzan*. *Zaudenér*, *à ceux qui demeuraient*, datif pluriel de l'imparfait décliné du même verbe.

Verset 18. — *Gáinti*, forme adverbiale de *gaiû, dessus*; signification : *le long*, ou *par dessus*, ou *à travers*.

Verset 23. — *Erakástez, pheredicátzez, sendótzez*; cas instrumental indéfini du substantif verbal; *eracáste, eracastia, pheredicatze, pheredicatzia; sendotze, sendotzia*; il répond au gérondif latin; *docendo, prædicando, curando*.

Verset 24. — *Behargabia, behargabedúna*; ce sont des termes par lesquels on désigne la *possession* et le *possédé* en Soule.

Verset 25. — *Haráintia* veut dire : *l'autre côté, le côté opposé*.

CHAPITRE V.

Verset 1. — *Ikhoústiareki*, cas sociatif de *ikhoústia*, action de voir; signification : *à la vue, en voyant*.

Le Basque rend de diverses manières les locutions exprimées en latin par le gérondif ou le participe présent, et en français par le participe présent seul ou précédé de la préposition *en* : 1° par le cas local du substantif verbal, *háren ikhoústian, hórren éntzutian, en voyant cela, en entendant ceci*; 2° par le cas sociatif, *háren ikhoústiareki*, chap. XIII, v. 29, *zalguiaren biltziaréki, en cueillant l'ivraie*; chap. XXI, v. 2, *héltziareki, en arrivant*; 3° par le datif, *háren éntzutiari*, chap. VIII, v. 10, *háren ikhoústiari izitúric égon zén*; 4° par le gérondif actif en *laric* : *errailen ziálaric, en disant; igorten zutiélaric, en les envoyant*; 5° par le cas infinitif du participe passé en *ric* : *ikhou-*

siric lána gáltzen ziála, voyant qu'il perdait son travail, et dans le verset 2 du chapitre V : *elhía hárturic, prenant la parole*; et chap. VIII, v. 2 : *Lepradúna hullantúric*; 6° par le cas instrumental du substantif verbal, *ikhoústez, pheredicátzez, sendótzez*.

Verset 10. — *Igoúrtzi, igoúrzten, igourtziren, souffrir, supporter*, terme peu usité aujourd'hui, mais souvent employé dans la traduction de l'*Imitation* en basque souletin.

Verset 15. — *Gaitzuru-pian, sous le boisseau*; *pe, pia, dessous, le dessous*, s'unit le plus souvent au nominatif indéfini; alors il forme un seul mot avec lui et se décline seul, *gaitzuru-pia, gaitzuru-pétic, gaitzuru-pían*, etc.

Verset 17. — *Oáste* veut dire *croire*, dans le sens de *penser, opiner, estimer*. *Sinhéxi* veut dire *croire*, dans le sens d'*ajouter foi, avoir la foi, être persuadé*.

Verset 25. — *Zuréno, tant que vous êtes; nizáno, tant que je suis; dudáno, tant que j'ai*, ou *tandis que*, etc.

Verset 28. — *Harenganátu, allé à lui; eneganátu, venu à moi; alkharganátu, convenire*; verbe composé du cas adlatif composé, *éne-gána, à moi; háren-gána, à lui; álkhar-gána* ou *alkhárrengána, l'un vers l'autre*.

Verset 30. — *Gál-garri*. La langue basque a plusieurs mots affixes qui, joints à des substantifs ou à des adjectifs ou aux radicaux des verbes, ajoutent une nouvelle idée ou sens adjectif à ces verbes, à ces substantifs et à ces adjectifs; ainsi le mot *garri*, joint à

un autre mot, a le sens de *propre à, bon à, capable de: eder-gárri, laido-gárri, lozu-gárri.* La suffixe *cor* signifie *sujet à : hauxcór, erorcór.* La suffixe *coi* a le sens de *enclin à*, et plutôt *amateur de, houncoi*, ou *khoi, edercoi, jentecoi.* La suffixe *cári* s'emploie dans le même sens. La suffixe *tiar* et *tar* a le sens de *qui fréquente, qui pratique, qui habite ; jentetiár, jincotiár, etchetiár, Lapourtár, zuberroutár.* — *Ehi* a le sens de *facile : eguin-ehi, jan-ehi, sinhex-ehi.* — *Gaitz* donne le sens contraire : *difficile à ; hetzgáitz, difficile à dompter ; sinhex-gáitz, difficile à croire.* — *Ari* et *zale* donnent le sens de : *qui a le talent*, ou la *charge de*, ou la *profession de; cantari, ethestari, beguirari, lagunzale.* — La suffixe *zu* donne l'idée d'*abondance, plein de, qui a beaucoup de : harrízu, lohízu, ourinzu, bilhózu, urgullúzu ;* — *eile* et *eguile, qui fait*, ou *qui aime à faire: emáile, eréile, ediréile, hounkiguile, lánguile ;* — *ti, qui a le vice* ou *la vertu de: guezurti, eguiati, bekhaitzti ;* — *bera, qui est susceptible: minbéra, hotzpéra;* — *dun, qui a, qui possède : uscáldun, ukhéndun, chaháldun, háurdun ;* — *gabe, qui est privé, qui n'a pas, nahigábe, eskergábe, ahalkegábe ;* — *zaĩ, qui garde : artzáĩ, ulháĩ, itzáĩ, etchezáĩ ;* — *guei, destiné à : aphezguéi, emazteguéi ;* — *tegui, lieu où l'on demeure, où l'on trouve : aphezteguí, hiltegui, ouhoutegui, ourdentegui.* — Il y a plusieurs terminaisons qui, ajoutées aux adjectifs, forment des substantifs, ou qui, ajoutées aux substantifs, en modifient le sens ; telles sont : *eria, keria, tarzuna, goa, kina* ou *guina*, — *gorhéria, sorhéria*, — *ikhouskería, itchouskería*, — *errégueguo, aphézgoa*, — *edertarzúna, hauditarzúna*, — *lurguina, zurguina.*

Verset 38. — *Bestéki nahási ez-tén bér.* — *Bér*, ajouté aux modes exquisitif, potentiel et subjonctif, rend le sens de la conjonction française *pourvu que, à moins que.*

Versets 39 et 44. — *Beguia beguiaren ; — hárzaren, eskerniazalén, gaizkisaltzalén.* Ce cas est ici pour le prolatif ; il faudrait ajouter *táco* à chacun de ces mots pour la régularité du langage ; mais cette suppression de la forme prolative *táco* est souvent pratiquée pour donner à la phrase plus de rapidité.

Verset 42. — *Emoúzu* pour *éman ezózu ;* comme on dit aussi : *eguízu* pour *eguin ezázu.*

Versets 46 et 47. — *Ez-tiéya.* Le dialecte souletin a une forme particulière pour l'interrogation dans le verbe. Elle se fait très-simplement : 1° en rendant long l'*a* final si la forme du verbe se termine par *a : jouán da, il est parti ; jouán dá, est-il parti ? jin dira, ils sont venus ; jin dirá, sont-ils venus ?* 2° en ajoutant *a* lorsque les formes du verbe se terminent par une consonne ou par la voyelle *o.* — *Houínki dut, j'ai touché ; houínki dúta, ai-je touché ? emán duc. tu as donné ; éman dúca, as-tu donné ? éman déyo, il le lui a donné ; éman déyoua, le lui a-t-il donné ?* 3° en ajoutant *ia* ou *ya* aux autres finales, (si la finale est *u*, cet *u* se supprime) : *éman díe, ils ont donné ; éman diéya, ont-ils donné ? hártu dúzu, vous avez pris ; hártu duzia, avez-vous pris ?*

Si l'interrogation est indiquée par un adverbe ou

un pronom, le verbe ne prend pas de forme particulière. Ainsi on dira : *noúiz jin dira, quand sont-ils venus ? Noún hoínki dut, où l'ai-je touché ? noúri emán duc, à qui l'as-tu donné ? zértara jin zira, qu'êtes-vous venu faire ? noúiz ikhoúsi zutúgu, quand vous avons-nous vu ?* Chap. VII, v. 3 : *zértaco sóguiten dúzu, pourquoi regardez-vous ?*

CHAPITRE VI.

Verset 8. — *Ez-izan* pour *ez-ziteyéla izan, ne soyez pas.* On se sert souvent de cette forme à l'impératif négatif pour donner plus de concision au langage. On dit *éz-éman, éz-joúan, éz-ékhar, éz-éguin, éz-jó*, etc. On sous-entend le formatif impératif, *dezayála, dezazúla, dezaziéla, hadila, zitéla, zitiéla*, etc.

Verset 11. — *Igúzu* pour *éman ezagúzu;* on dit aussi au singulier : *indázu* pour *éman ezadázu.*

Verset 26. — *Soguizie, syncope,* pour *só eguizie.*

Verset 31. — *Orez, disant;* mot qui vient de *ox, voix, bruit, son* quelconque ; il est au cas instrumental de la déclinaison indéfinie ; il se met après les premiers mots que l'on rapporte comme ayant été dits, de même que les mots *inquit, inquiunt* en latin, ou *dit-il* et *disent-ils* en français.

Verset 32. — *Hoyén óroren. Oro* n'a pas de nombre ; il s'emploie à tous les cas dans la même forme pour le pluriel et le singulier ; on dit : *hiría óro, toute la ville ; guizoúnac óro, tous les hommes.* Mais ce terme

a ceci de particulier que le substantif qui le précède et auquel il se rapporte prend la modification casuelle, ce qui est contre la règle générale ; ainsi on dira : *herriari órori, à tout le pays* ; tandis qu'avec *guzia, tout*, on dira, suivant la règle : *hérri guziari.*

CHAPITRE VII.

Verset 8. — *Galthátzen diánac* UKHÉITEN *du.* Dans la plus grande partie des provinces basques, on emploie *izan, izáten, izánen* pour participes du verbe *avoir* comme aussi du verbe *être*, pour la conjugaison active et pour la conjugaison neutre ; le Souletin ne les emploie jamais que pour le verbe *être ;* il fait usage de *ukhéiten, ukhen, ukhénen, ukhénic* pour participes du verbe *avoir* et pour la voix active.

CHAPITRE VIII.

Verset 17. — *Profetác errána, ce qui est dit par le prophète.* Le cas actif est employé avec le participe passé, lorsque l'action est faite par le sujet lui-même et qu'il ne sert pas d'instrument à un auteur ou moteur principal : ainsi, *profetác errána* veut dire : *ce que le prophète a dit ; profetáz errána* voudrait dire : *ce qui a été dit par la médiation du prophète ; Jincouac profetáz errána* veut dire : *ce que Dieu a dit par le prophète ; nic emána* veut dire : *ce que j'ai donné ; nitzaz emána* voudrait dire : *ce qui a été donné par mon intermédiaire.*

Verset 22. — *Béde, laissez*, impératif pluriel irré-

gulier; on dit au singulier *bégo;* la forme régulière est celle du verbe, *útz, útzi, úzten; útz ezázu; útz ezázie; útz etzátzu.*

Verset 32. — Laubúzen, précipitamment, au galop; mot composé de *láur, quatre,* et *hátza, pattes.*

CHAPITRE IX.

Verset 5. — Erran-éhiago, plus facile à dire. Ehi, facile; érran-éhi, facile à dire. — Jáik'adi pour *jáiki adi;* on trouvera de même *jarráik'akit* pour *jarráiki akit.*

Verset 12. — Atchutér est un terme basque conservé en Soule, quoique cependant peu employé aujourd'hui; il signifie *médecin.*

Verset 16. — Lehértzen dira zahaguiac eta ardoúa ichoúrten eta zahaguiac gáltzen. Lorsque, dans une phrase, plusieurs verbes se suivent au même temps et à la même personne et qu'ils doivent avoir le même formatif auxiliaire, le formatif se met après le premier ou dernier verbe et peut se sous-entendre aux autres. C'est ainsi que, dans ce verset, le formatif *dira* est sous-entendu après *ichoúrten* et *gáltzen.*

Verset 38. — Lánguile; la forme indéfinie exprime le pluriel et le singulier.

CHAPITRE X.

Verset 23. — Jin datekiéneco; mot à mot: *pour quand il sera venu. Pour le temps auquel je ferai, je*

viendrai, etc., s'exprime par la désinence *eco,* ajoutée à la forme exquisitive: *jin nizátekieneco, éguin dúkedaneco, eman diáneco.*

Versets 24 et 25. — Burúzaguia béno habóro, burúzaguia bezála. — Ces termes, *béno habóro, béno guehiágo, benoágo,* qui signifient tous: *plus que; bezála,* qui signifie, *comme;* et *udúri* ou *idúri,* qui signifie *semblable,* se mettent après les mots auquels ils se rapportent.

Verset 26. — Aguertúco, — jakínen; les participes futurs se terminent en *co* ou en *en.* Les verbes dont le participe passé se termine en *e,* en *i* et en *u,* prennent indifféremment au participe futur la désinence *co* ou *en;* ainsi, *hártu* fait au participe futur *hártuco* ou *hárturen; hási* fait *hásico* ou *hásiren; igórri* fait *igorrico* ou *igorríren; gáldu* fait *gálduco* ou *gálduren, háuxe, háuxeco, ren.* Mais les verbes dont le participe passé se termine en *n* et se confond avec le radical, font toujours leur participe en ajoutant *en;* ainsi *jákin* fait seulement *jakínen* au participe futur; *éman* fait *emánen; joúan* fait *jouánen; jin* fait *jínen.* Cette règle est générale pour le dialecte souletin seulement.

CHAPITRE XI.

Verset 2. — Biga, pour *bia, deux,* nominatif défini de *bi.* Dans certaines contrées du pays basque espagnol on dit: *bida;* le *g* et le *d* sont des lettres euphoniques introduites par l'usage.

Verset 5. — Ikhoústen DIE, *sendótzen* DIRA, *éntzulen*

DIE, *phizten* DIRA : *voient, guérissent, entendent, ressuscitent.*

Il y a en basque deux sortes de verbes attributifs, les verbes actifs et les verbes neutres. Les verbes actifs, qui expriment une action exercée sur une personne ou une chose autre que le sujet, se conjuguent avec l'auxiliaire *dut, duc, du;* ainsi on dit : *emáiten du, emán dut, hártu dut, jó dut ; je donne, j'ai donné, j'ai pris, j'ai frappé.* Les verbes neutres sont ceux dans lesquels le sujet même est l'objet de l'action exprimée par le verbe ; ces verbes se conjuguent ordinairement avec l'auxiliaire *niz, hiz, da.* Je marche, *ebilten niz;* je vais, *joáiten niz ;* je dîne, *barazcáitan* ou *barazcáltzen niz ;* ces verbes ne prennent pas l'auxiliaire *dut.* Mais il y a ceci de particulier aux verbes actifs, que l'action exprimée par eux peut s'exercer sur le sujet, en devenant ce qu'on appelle en français verbes réfléchis, ou en devenant neutres par le sens. Lorsque ces verbes actifs deviennent ainsi réfléchis ou neutres, ils se conjuguent en basque avec *niz, hiz, da ;* ainsi le verbe *emáiten, émun*, se conjugue comme actif avec *dut*, comme réfléchi avec *niz ;* pour exprimer : *ils se donnent*, on dira : *emáiten dira ; je me frappe, jóiten niz. Il l'a guéri*, se dira : *sendótu du ; il est guéri, sendátu da ; il guérit, sendótzen da. Il les a ressuscités, phíztu dútu ; ils sont ressuscités, phíztu dira.*

Verset 8. — Zéren ikhoústen ebili zirayé, etc., voyez ci-après la note du chap. XXIV, v. 49.

CHAPITRE XII.

Verset 4. — Zoáñen játia ez-pei-tzén háizu ; mot à mot : *dont le manger ou la manducation n'est pas permis ;* et du verset 10 : *Háizu dénez nesanegunétan sendotzia ;* mot à mot : *si le guérir est permis les samedis ou sabbats.* Au chap. XXIII, v. 13, on trouvera : *ediréitia aguítzen bazáyo, s'il lui arrive de trouver ;* mot à mot : *si le trouver lui arrive*, et au chap. XX, v. 24 : *hoyén éntzutia gaitzitu zéyen, ils furent indignés d'entendre ;* mot à mot : *l'entendre de ces choses les indigna.*

Le Basque exprime l'infinitif français de plusieurs manières, suivant le sens de la phrase. Il se sert ordinairement des cas suivants du substantif verbal : 1° du nominatif défini : *háizu da guízen játia, il est permis de manger gras ;* 2° de l'adlatif indéfini : *ba-noúa jakítera, je vais savoir ; envoyez le vendre, igor ezázu sáltzera ;* 3° du génitif relatif : *jin dúzu joaíteco thenoría, háren ikhoústeco mengoúa handí-bat bá-dut, le temps de partir est venu, j'ai une grande envie de le voir ;* 4° du local indéfini : *ikhási du iracoúrten, il a appris à lire ; hási zén edátten, il commença à boire ;* 5° de l'instrumental indéfini : *hórren éntzutez asérie niz, je suis fatigué de l'entendre, zoáre ikhoústez aréguin dut*, ou *plazér dut, j'ai plaisir de vous voir.* — L'infinitif français s'exprime dans certains cas par le radical du verbe : *éz-tu zér jan, il n'a pas de quoi manger ; je ne sais à qui vendre, ez-dákit noúri sal.*,

à qui demander, *noúri* GALTHA. Quelquefois on se sert d'un temps du subjonctif, mais c'est lorsqu'en français le même temps peut être substitué à l'infinitif : *il est temps de partir ;* tournez : *il est temps que nous partions*, *órdu da joúan guitian*. Le Basque ne connaît pas d'embarras pour le choix de ses diverses locutions, il ne les confond jamais, et il ne les emploie jamais l'une pour l'autre ; mais on comprend que l'étranger ne peut apprendre à les distinguer que par un grand usage, ou une grande étude analytique. Ce qui doit principalement le guider ici, c'est la considération du substantif verbal. Et pour savoir quel est celui des cinq cas dont il faut faire usage, il lui sera utile de transformer l'infinitif français en substantif, et de donner à la phrase la construction régulière que le substantif demande.

On peut aussi se guider sur les règles suivantes :

1° Lorsque la construction logique demande que l'infinitif soit le sujet du verbe qui le précède, il s'exprimera en basque par le nominatif défini ; ainsi la construction logique de cette phrase : *il est permis de manger*, étant *le manger est permis*, on dira en basque : *háizu da játia ;* de même : *il est bon de demeurer ici*, se retourne : *le demeurer ici est bon*, et se dit en basque : *hében egóitia hoún da*.

2° Lorsque l'infinitif ne peut pas servir de sujet au verbe qui le régit en français, et que ce verbe exprime un mouvement, on exprime l'infinitif français en basque par le cas adlatif : *il est allé manger*, *joún da játERA ; laissez-moi faire*, *útz nezázu eguiTÉRA*.

3° L'infinitif précédé de la préposition *de* et régi par un substantif, s'exprime par le génitif relatif *co : le temps de lire*, *iracourtéco demborá ; l'envie de manger*, *játeco mengouá*.

4° Les infinitifs français régis par les verbes : *savoir*, *apprendre*, *commencer*, *s'occuper à*, *avoir été à*, *être à ;* en basque : *jákin*, *hási*, *ári*, *ebíli*, *izan*, s'expriment par le cas local indéfini : *je sais lire*, *ba-dákit iracoúrten ; j'apprends à coudre*, *ikhásten dut jósten ; il commence à marcher*, *hásten da ebilten ; il est occupé à faucher*, *epháilen ari da ; il a été abreuver les chevaux*, *zamarién edaráten izán da ; il est à faire sa barbe*, *bizárraren eguiten da*. Pour dire : *il est allé abreuver les chevaux*, on se servirait de l'adlatif, et on dirait : *joún da zamarién edarátera*.

5° Après les verbes qui demandent la préposition *de* ablatif, exprimé en latin par *ex*, *de*, ou simplement par le cas ablatif, l'infinitif français s'exprime en basque par l'intrumental du substantif verbal ; ainsi : *je suis fatigué d'entendre*, se dit en basque : *éntzutez aséric* ou *eñhéric niz*. Si le verbe français était au parfait de l'infinitif, on se servirait en basque du cas instrumental du participe passé : *ikhoúsiz dólu dut*, *je me repens d'avoir eu*. — Nous observerons en passant que le parfait de l'infinitif s'exprime aussi, souvent, par le participe passé indéfini en *ic ; je suis content de l'avoir eu*, se dira : *countent niz houra ikhousiric*.

Verset 35. — *Guizonn hoúnac barné hoúnetic idókitzen dútu gáiza hoúnac ; eta guizonn gaistoúac barné gaistótic idókitzen dútu gáiza gaistoúac*. La terminai-

son *ac*, dans les substantifs, n'indique pas toujours le pluriel. Lorsque les substantifs sont sujets d'un verbe actif conjugé avec *dut*, *duc*, *du*, ils prennent la terminaison *ac* au singulier et la terminaison *ec* au pluriel; ainsi on dira : *guizoNAC máite du lána, l'homme aime le travail* ; *guizoNEC máite die lána, les hommes aiment le travail*. — Lorsque les substantifs sont sujets d'un verbe neutre, ils prennent la terminaison *a* au singulier et *ac* au pluriel : *guizoúna erórten du, l'homme tombe ; guizoúnac erórten dira, les hommes tombent*. — Ainsi la nature du verbe et sa terminaison singulière ou plurielle indiquent toutes deux si la terminaison *ac* exprime un pluriel ou un singulier, et jamais il n'y a lieu à se tromper.

CHAPITRE XV.

Verset 2. — Oguiaren jateráco ; dans *jateráco* il a y double cas, l'adlatif et le prolatif; *oguiaren játero* signifie : *pour manger le pain ; oguiaren jateráco, pour aller manger le pain*. De même on dira : *hiriatáco adelátzen da, il se prépare pour aller à la ville ; hirialáco* a également le cas adlatif et prolatif. On trouvera encore un exemple du double cas au verset 1er du chapitre XVI : *ikhertzecotan, dans l'intention de le tenter ;* le prolatif et le local.

CHAPITRE XVI.

Versets 6 et 11. — Beguiréizie, forme irrégulière ; on dit *beguiréie*, *beguiréiñ*, *beguiréizu*, *zie*, *prenez garde*. Le verbe régulier est *beguira*, *beguirátu*, *beguirátzen*.

Verset 22. — Ez-tuzúla zér, locution familière, qui signifie en français : *n'ayez garde*, *ou gardez-vous bien*.

Verset 23. — Jincouaren-ganicáco, *qui vient de Dieu ;* formé du cas élatif *Jincoua-ganic*.

Versets 24 et 25.—Noúr-ere, quiconque ; noúre-ere, noúri-ere, noúren-ere, etc. On dit également *zouñ-ere, zouñec-ere, zer-ere, zere-ere, zeren-ere, qui que ce soit, quoi que ce soit*, etc.

Verset 26. — Zér hobé du, locution usitée pour exprimer : *qu'importe, quel avantage a-t-il ? quid prodest ?* mot à mot : *qu'a-t-il de mieux ?*

CHAPITRE XVIII.

Verset 1. — Noúr óthe dáte.... Othe est un adverbe modificatif qui exprime *le désir de savoir* et qui modifie l'interrogation dans ce sens. — La langue basque possède des adverbes de ce genre, tels sont : *balimba*, qui exprime *l'espérance et le désir que la chose se fasse, balimba jineu da ;* on rendra le sens de ce mot en français *par j'espère bien, j'espère bien qu'il viendra ; othiau* exprime la peine et l'étonnement : *othian éguin*

din hári ! est-il donc possible qu'il ait fait cela !—Omen ou *umen* exprime le *dit-on* français; *joúan omén da ; il est parti, dit-on*, ou *il paraît qu'il est parti.*

CHAPITRE XIX.

Verset 1. — Haraintiála. On dit : *haráintia* pour *le côté opposé, l'autre côté ; hounáintia*, pour *le côté où l'on est, ce côté-ci.*

Verset 3. — Farisién elíbat ; elíbat a le même sens que *bátzu ;* il signifie *quelques-uns ;* il vient de *éli, paire*, et *petit nombre, petite troupe.*

Verset 10. — Emaztiaren eretzian, à l'égard de la femme ; mot à mot : *dans le vis-à-vis de la femme : erétza, le vis-à-vis ; eretzian, dans le vis-à-vis.*

Verset 12. — Halacatiac, ceux qui sont devenus tels. Verbe formé de *hála, ainsi ; halacátu, devenir ainsi* ou *tel.* Nous avons pareillement, au chap. xviii, v. 3 : *bezalacátzen, devenir semblable*, formé de *bezála, comme.*

Verset 14. — Holaconén da ézi zeliétaco èrresouná. Holáco, holacoúa, ari, aren, etc., mot composé de *hóla, comme cela ; holáco, celui* ou *ce qui est comme cela. Hounelàco* ou *houlaco* veut dire : *ce qui est comme ceci ;* il est composé de *hounéla* ou *houla, comme ceci.* Nous observerons à cette occasion que les prépositions basques prennent les terminaisons casuelles dont elles sont susceptibles. Ainsi : *noún, où*, a l'élatif *noúntic, d'où ;* le translatif *noára, jusqu'où ; hében, ici ; hebéntic, d'ici ; hán, là loin ; hántic, de là ; hára, jusque-là ;*

hór, là près ; hórtic, de là ; hórra, jusque-là ; pour exprimer *jusque*, on peut ajouter encore la suffixe *no, ino*, ou *artio.* Toutes ces prépositions ont encore le cas génitif relatif *co*, qui devient mot adjectif se déclinant à tous les cas. *Noúnco, d'où ; noúncona, noúnconac, noúnconaren, noúnconari, noúnconaz, noúncotic, noúnconareki, noúncona-gana, noúncona-ganic, noúncona-gatic, noúnconarentzat, noúnconan.* De même : *hán* fait *háncouac, celui de là, háncouaren, háncouari*, etc. ; *hor* fait *hórcona, hórconaz*, etc.

Les substantifs qui désignent des êtres inanimés, tels que ciel, terre, eau, maison, château, porte, ville, royaume, jour, année, heure, etc., etc., ont ce cas génitif relatif *co*, que l'on ne doit pas confondre avec le génitif possessif parce qu'ils ne peuvent pas s'employer l'un pour l'autre. Ainsi on dira : *zelúco ainguriac, les anges du ciel*, et on ne peut pas dire : *zeliaren ainguriac.* Le génitif possessif exprime un rapport de dépendance avec le mot qui le régit ; et la suffixe *co* exprime un rapport local, sans idée de dépendance ou de suprématie. Ainsi on dit : *lúrreco erreguiac, les rois de la terre ; alhorréco liliac, les fleurs du champ ; jaureguico anderia, la dame du château ; Bayounáco emaztiac, les femmes de Bayonne*, etc. ; et on ne pourrait pas dire : *lúrraren erreguiac ; alhórraren liliac ; jaureguiaren anderia ; Bayoúnaren emaztiac.* Tandis qu'on dira : *zeliaren eta lúrraren creazalia eta jabia, le créateur et le maître du ciel et de la terre ; lúrraren hauditarzúna, alhórraren jabia, jaureguiaren eguilia*, etc.

CHAPITRE XXI.

Verset 2. — *Héltziareki, en arrivant,* cas sociatif de *héltze, héltzia ;* mot à mot : *avec l'arriver* ou *l'arrivée.* On dit de même : *jouáitiareki, en allant; emáitiareki, en donnant ; kástiareki, en commençant,* etc. *Héltzian, jouáitian,* veut aussi dire : *en arrivant, en allant ;* mais le cas sociatif exprime *le point d'arrivée, de départ,* etc.

Verset 5. — *Háu duzúla,* locution particulière employée pour signifier *voici. Háu duyála, háu duñála, háu duzúla, háu duziéla.* Pour *voilà,* on dit : *hóri duyála, duñála, duzúla, diziéla.* On dit aussi simplement : *houná, horrá,* pour exprimer : *voici, voilà.*

Verset 34. — *Mahaxén biltzeco thenoría, le temps de cueillir les raisins ;* mot à mot : *le temps pour le cueillir des raisins ; biltzeco* est au cas génitif relatif de *biltze, ia* substantif verbal de *bildu,* et *mahaxén* est au génitif, d'après la règle que nous avons fait déjà connaître.

Verset 46. — *Náhi úkhen zukeyén hártu, ils auraient voulu le saisir ;* mot à mot : *ils l'auraient voulu saisi.* L'infinitif français régime du verbe *vouloir* s'exprime par le participe passé en basque. Mais il y a ceci de particulier à la conjugaison du verbe *náhi, vouloir,* que lorsque ce verbe a pour régime un verbe actif, il se conjugue avec l'auxiliaire *dut,* et lorsqu'il régit un verbe neutre, il se conjugue avec l'auxiliaire *niz.* Cette règle est invariablement observée

dans le dialecte souletin, mais elle ne l'est pas dans les autres; l'analyse la justifie parfaitement. Ainsi on dit : *náhi déyot éman, je veux le lui donner ;* mot à mot : *je le lui veux donné ; náhi núke igórri, je le voudrais envoyer ;* mot à mot : *je le voudrais envoyé.* Et on dit : *nahi niz jóan, je veux aller ;* mot à mot : *je me veux allé; náhi lizáte égon, il voudrait rester ;* mot à mot : *il se voudrait resté.* Nous avons dit, dans une note précédente, que les verbes actifs qui se conjuguent avec l'auxiliaire *dut* deviennent verbes réfléchis en se conjuguant avec l'auxiliaire *niz.* Ainsi, *emáiten dut* veut dire : *je donne,* et *emáiten niz* veut dire : *je me donne ; máite dut* veut dire : *je l'aime ; máite niz, je m'aime ; gáldu dut* veut dire : *je l'ai perdu ; gáldu niz, je me suis perdu,* etc., etc.

Náhi, máite, oúste behar et *jakin,* qui expriment un état ou des sentiments de l'âme, ont pour l'indicatif une manière toute particulière de se conjuguer. Ces verbes ont, comme tous les autres, les participes *nahitzen, nahitu, nahitúren ; maithátzen, máithatu, maitháturen ; ouste ukhéiten, ouste úkhen, ouste ukhénen ; jakíten, jákin, jakinen ; behártzen, behártu, behartúren ;* mais on ne peut pas exprimer l'indicatif *je veux, je voulais, je crois, j'aime, je sais, il savait, j'ai besoin, j'avais besoin,* etc., par l'union de ces participes avec l'auxiliaire.

CHAPITRE XXII.

Verset 6. — *Eho zutién.* Le dialecte souletin n'emploie le verbe *hil, hiltzeu*, que dans le sens neutre de *mourir*; pour le sens actif de *tuer*, il se sert toujours du verbe *ého, ehoitia.*

Verset 25. — *Ba-zutúzun*, — *hil zúzun*, — *útzi ziózun*,—*éguin dizu*,—*hil izán dúzu*, pour *ba-zirén*, — *hil zén*, — *utzi zéyon*, — *eguín du*, *hil izán da.* Cette dernière forme est la forme indéfinie que l'on emploie lorsqu'on parle à plusieurs; la première forme employée dans les verbes de ces versets est la forme respectueuse. Le Souletin, lorsqu'il adresse la parole à une personne en particulier, n'use jamais de la forme indéfinie; il emploie l'une de ces formes qui établissent entre la personne qui parle et celle à qui l'on parle une union et une intimité qui réveillent plus vivement les divers sentiments; ainsi à un homme qu'il aurait tutoyé, le Souletin aurait dit: *ba-zutián*, — *hil zián*, — *utzi zioyán*, — *éguin díc*, — *hil izán duc*; et à une femme: *ba-zutuñán*, — *hil zuñán*, — *utzi zioñán*, — *éguin díu.* Les Basques des autres provinces, sur l'exemple des peuples voisins, Espagnols, Gascons et Français, emploient presque toujours la forme indéfinie. Aussi ont-ils perdu en partie les formes respectueuses, masculines et féminines, excepté lorsqu'ils parlent à la seconde personne; *tu dis*, *vous aimez*, *tu me donnes*, etc.

Verset 29. — *Ez ezagútuz guthun sáintiac*, *pour*

n'avoir pas connu les livres saints. Ezagútuz est le cas instrumental du participe passé *ezagútu.* Le participe passé se décline, et il régit toujours le même cas que le verbe dans les autres temps; il n'y a que le substantif verbal qui demande le génitif. Ainsi on dira: *guthun sáintien ezagutzía hoún da, il est bon de connaître les livres saints*, et on dira: *hóri ezagútuz, háu, hártuz, háurra zaflátuz, sária emánez, hóri ikhoúsiz, dólu dut; je me repens d'avoir connu celui-là, d'avoir pris ceci, d'avoir châtié l'enfant, d'avoir donné le payement, d'avoir vu cela*, etc.

Verset 30. — *Ez-tukeyé guizounéc*, *emaztéric*, *ez emazték senhárric, les hommes n'auront pas de femmes ni les femmes de maris; emaztéric, senhárric, guizoúnic*, est un cas indéfini qui n'a pas d'analogue dans les langues, mais qui se rend parfaitement en français avec la préposition *de* mise devant le régime du verbe. Ce cas indéfini, dans les substantifs, correspond au cas du participe passé, si usité dans la langue basque: *harturic*, *emanic*, *hasiric*, *erranic*, *jouanic*, *jinic.* Ce cas se trouvera quatre fois répété au verset 2 du chapitre XXIV, comme sujet, comme régime, comme ablatif absolu.

CHAPITRE XXIII.

Verset 37. — *Igorrién*, génitif pluriel du participe passé *igórri, envoyé; igorria, celui qui a été envoyé.*

CHAPITRE XXIV.

Verset 5. — *Saldoúa* s'emploie ainsi au singulier et signifie *plusieurs*.

Verset 48. — *Berántzen du jítia, il tarde à venir;* mot à mot : *il tarde le venir.*

Verset 49. — *Hásten da miscándi lagunén jóiten; eta játen eta edáten, il commence à frapper ses compagnons de service, à manger et à boire;* mot à mot : *en frapper, en manger, en boire : incipit verberando, manducando, bibendo; vel melius, in verberatione, in manducatione, in potu. Játen, edáten, jóiten* sont le cas local des substantifs verbaux : *játe, edáte, jóite*, voilà pourquoi *lagunén* est au génitif; on ne dira pas : *hásten da lagúnac jóiten*, ce serait pour les Basques un solécisme intolérable. Mais pourquoi dira-t-on : *lagúnac jóiten dútu, il frappe les compagnons?* tandis qu'on dit : *lagunén jóiten hásten da?* pourquoi faut-il dire : *oguía játen dut* et *oguíaren játen arí da?* C'est l'analyse qui rend raison de cette différence qui de prime-abord semble une irrégularité dans le langage. *Játen* est le cas local de la déclinaison indéfinie du substantif verbal *játe, játex, játen;* il se traduirait donc mot à mot : *en manger, en manducation, in manducare, in manducatione*, et *játen dut oguía* devrait se traduire mot à mot : *j'ai le pain en manducation;* on voit qu'ici *le pain* est le régime de *dut, j'ai*, et non pas de *jaten*. On verra qu'il en est tout autrement dans l'autre phrase; *oguíaren játen arí da, il se fait à manger le pain;* et mot à mot : *il se fait ou il est occupé en*

manducation DU *pain;* ici, *oguíaren, du pain*, est le régime de *játen, manducation;* voilà pourquoi il est au génitif. De même cette phrase : *hastén da miscándi lagunén jóiten*, se traduit mot à mot : *il commence en frapper des compagnons de service (in verberatione conservorum).* Et précédemment, au chap. XI, v. 8 : *Zéren ikhoústen ebili zirayé bortían? canaberá-baten?* se traduit mot à mot : *en voir de quoi avez-vous été au désert? d'un roseau?*

Voici la règle à suivre pour l'emploi du génitif ou de l'accusatif avec le cas positif *en* du substantif verbal.

Lorsque le cas positif *en* est employé avec le formatif actif *dut, nian*, etc., le régime se met toujours à l'accusatif : *jóiten du háurra, il frappe l'enfant; erháztatzen du etchía, il balaie la maison.*

Lorsque le cas positif *en* est régime d'un autre verbe et n'est pas accompagné du formatif actif, le substantif qu'il gouverne se met au génitif. Ainsi on dira : *hastén da háurraren jóiten, il commence à frapper l'enfant; arí da etchíaren erháztatzen, il est occupé à balayer la maison.*

CHAPITRE XXV.

Verset 15. — *Báti éman zian bóst talentu.* On sait que le verbe basque exprime, dans ses terminaisons, non-seulement le singulier et le pluriel du sujet, mais le singulier et le pluriel du régime direct et du régime même indirect. C'est ainsi que l'on dit : *emáiten dut,*

je donne; emáiten dúgu, nous donnons; emáiten déyogu, nous le lui donnons; emáiten déitzogu, nous les lui donnons; emáiten déitzegu, nous les leur donnons.

Lorsque les régimes directs et indirects ne sont pas des substantifs exprimés actuellement, mais précédemment mentionnés et désignés en français par les articles ou pronoms *le*, *la*, *les*, *lui*, *leur*, *à eux*, etc., le verbe basque exprime toujours le singulier et le pluriel du régime direct et indirect; ainsi pour exprimer : *il les lui donna*, il faut dire : *éman zéitzon; zéitzon* exprime le régime direct pluriel et le régime indirect singulier.

Mais si ces régimes directs et indirects sont exprimés par des substantifs dans la phrase, le verbe ne prend pas toujours la terminaison qui indique ces régimes; le Basque, particulièrement le Basque souletin, suit à cet égard certaines règles.

Si le régime direct est à l'accusatif défini, exprimé en français par *les*, le verbe prend la terminaison qui indique le régime pluriel; ainsi on dira : *igóiti* ZUTIAN *guizoúnac, il envoya* LES *hommes; éman* ZUTIAN *bóst taléntiac, il donna les cinq talents.*

Si le régime direct ne porte pas le caractère défini exprimé par *les* en français, le verbe ne prend pas la terminaison plurielle; ainsi on dira : *igórri* DU *bóst mila soldádo, il a envoyé cinq mille soldats; éman* ZIAN *bóst taléntu, il donna cinq talents.*

Si le régime indirect est exprimé par un substantif ou par un adjectif, par un participe ou un nom de

nombre, l'usage permet d'indiquer dans la terminaison le régime indirect, ou de ne pas l'indiquer; ainsi on peut dire indifféremment : *Báti éman* ZIAN *bóst taléntu*, ou *báti éman* ZEYON *bóst taléntu. Éman* DUT *Louisi libru bat*, ou *éman* DÉYOT *Louisi libru bat.*

Cet article nous donne occasion de faire connaître une règle qui concerne les substantifs : c'est que les substantifs, précédés d'un nom de nombre absolu, ou d'une de ces proprositions : *beaucoup*, *plus*, *assez*, *trop*, *peu*, *combien*, *tant*, se mettent toujours à l'indéfini. Ainsi on dit : *bóst taléntu, hámar guizoun; guizoun hánitch; ógui gáti* ou *áphur; árthо habóro; ardoú sobéra; zoumbát oúrthe; hainbéste égun. Hámar guizoun joúan dira, dix hommes sont partis*; et pour un verbe actif on dira : *hámar guizoúnec eramon die, dix hommes l'ont emporté; guizoúnec* est le nominatif actif indéfini; le nominatif actif pluriel doit avoir l'accent sur l'*e* final, *guizounéc.*

Les substantifs prendront le caractère défini et pluriel, lorsque les noms de nombre sont déterminés et précédés en français des articles *les*, *des;* ainsi, pour exprimer cette proposition : *les dix hommes l'emportèrent*, on dira : *hámar guizounéc eráman zién; les dix hommes s'en allèrent, hamar guizoúnac joúan zirén.*

Verset 45. — *Eni dutuzie ez éguin* signifie : *c'est à moi que vous ne les avez pas faits; éni ez-tutuzie éguin* veut dire simplement : *vous ne me les avez pas faits.* La langue latine ne peut pas rendre la force et le sens particulier de la première forme.

CHAPITRE XXVI.

Verset 8. — Zértaco égnin holáco gáltzia? pourquoi faire une perte pareille? On dit de même : *zértaco hára joúan? pourquoi aller là? noúri éman? à qui donner? noúntic hás? par où commencer? noún sár? où entrer?*

Verset 13. — Noún-nahi, où que, ubicumque.

Verset 40. — Ló ediren zutian, il les trouva endormis. Ló est adjectif verbal et substantif. On dit : *ló da, il dort;* mot à mot : *il est endormi; ló eguin du, il a dormi;* mot à mot : *il a fait sommeil; loúa árhin du, il a le sommeil léger.* Les mots *náhi, góse, hótz* et autres sont également substantifs et adjectifs verbaux comme *ló.* On dit : *góse niz, j'ai faim;* mot à mot : *je suis affamé; nahi da joúan, il veut aller; nahiágo da égon, il aime mieux rester; hótz da, il est froid;* et *gosía du, nahia ba-núke, hótza hándi da.*

CHAPITRE XXVII.

Verset 1. — Alkharréki hitzártu zién Jésusen hileráztia ; mot à mot : *ils concertèrent en conseil le faire mourir de Jésus.*

Verset 4. — Goúri zer záicu? locution qui a la signification de : *que nous importe?* et qui, mot à mot, se traduirait par : *à nous qu'est-ce que ça nous est?*

Verset 5. — Bére buría urkhátu zian, au lieu de dire *urkhátu zén, il se pendit.* On emploie souvent cette manière de s'exprimer : *bére buría, sa tête, sa personne*, pour *soi;* ainsi on dira : *bére buría ourthíki zian, il se jeta*, pour *ourthíki zén; bére buría ehó du, il s'est tué*, pour *ehó da.* Mais, du reste, nous avons observé précédemment que les verbes actifs deviennent verbes réfléchis en se conjuguant avec *niz, être.*

Versets 44, 45, 46, 47 et 48. — Ouhouñéc, ulhumpéc, Jésusec, hoúnec, batéc. Le nominatif pluriel actif est en *éc*, et il arrive quelquefois que le nominatif actif indéfini a la même terminaison; mais il faut observer que la terminaison plurielle *éc* est toujours longue, tandis que la terminaison indéfinie *ec* est brève. Dans le dialecte souletin particulièrement, l'accent tonique joue un rôle important : son déplacement change quelquefois le sens du terme. Aussi croyons-nous qu'un ouvrage écrit en dialecte souletin a besoin d'être accentué.

Cette traduction de l'ÉVANGILE DE SAINT MATHIEU, en dialecte basque souletin, a été imprimée aux frais du Prince LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

Je certifie que cet ouvrage a été tiré au nombre de douze exemplaires, dont dix numérotés portant le nom imprimé du destinataire, et deux exemplaires non numérotés, mais ayant les titres et les initiales imprimés en encre rouge, qui sont la propriété de Son Altesse.

Veuve A. Lamaignère née Soulières.

BAYONNE, IMPRIMERIE DE VEUVE LAMAIGNÈRE.

L'APOCALYPSE DE L'APÔTRE SAINT JEAN
JAUNDONE JOUHANE APOSTOLIAREN APOKALIPSA

Emmanuel Inchauspe
Zuberotarrez
Londres
1858

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

L' APOCALYPSE

DE L'APÔTRE SAINT JEAN,

TRADUITE EN BASQUE SOULETIN,

PAR

L'ABBÉ INCHAUSPE,

POUR LE

PRINCE LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

LÓNDRES.

1858.

I CERTIFY that this book was printed by me in the house of his Highness the Prince Louis-Lucien Bonaparte, and that the number of copies impressed amounted to fifty, one of which is printed on thick paper.

August, 1858. E. BILLING.

JAUNDONE JOUHANE APOSTOLIAREN APOKALIPSA.

LEHEN KAPITULIA.

JESUKRISTEN Apokalipsa, Jinkouak eman deyona, laster heltu behar direnen agertzeko bere zerbutcharier: eta ezaguterazi diana, igorririk bere Ainguriaz bere zerbutchari Jouhaneri,

—Apokalipsa—erran nahi da: Gaiza gorden agertzia.
v. 1.—Laster—hasi behar zien gaizak dira, bena mundiaren urhentzialano iraŭen dienak.

4

2. Zouñek jakilegoua ekharri beitu Jinkouaren hitzari, eta Jesukristen jakilegoua, ikhousi dutian orori.

3. Dohatsu profezia hountako hitzak irakourten eta entzuten dutiana: eta bountan izkiribaturik direnak hegiratzen dutiana: ezi dembora hullan da.

4. Jouhanek Asian diren zazpi elizer. Grazia zier, eta bakia dena ganik, zena ganik, eta jinen dena ganik: eta haren jargiaren aitzinian direu zazpi izpiritien ganik:

5. Eta Jesukrist ganik, zouñ beita jakile leyala, hiletarik lehen

v. 3.—Profezia—erran nahi da: Aitzinerrana, gero heltu behar dienen aitzinetik erakastia.
v. 5.—Jakile leyala—egia mundiari erakatsi diana.

5

sorthia, eta lurreko erregen gehiena, zouñek maithatu beikutu, eta chahatu beikutu goure bekhatietarik bere odolian,

6. Eta egin gutu Jinkonaren eta bere Aitaren erresouma, eta aphez: hari gloria, eta buruzagigoua menten mentetan: Halabiz.

7. Houna noun jiten den odeyeki, eta ikhousiko die begi guziek, eta boura zilatu dienek. Eta boulharrak joko dutie haren ikhoustian lurreko populu guziek: Bai: Halabiz.

8. Ni niz alfa eta omega, hatsarria eta urhentzia, dio Jinko Jaunak: de-

v. 8. Alfa eta omega dira alfabet grekaren lehen eta azken hitzak; ondoko hitzek argitzen dutie horik.

6

nak, eta zenak, eta jinen denak, ahaloratakouak.

9. Ni Jouhanc zien anayia, eta laguna eskerniouan, eta erresouman eta igourztian Jesukristetan: izan niz Patmos deitzen den uhartian, Jinkonaren elhia gatik eta Jesusen jakilegoua gatik:

10. Izan niutzan gogoz erouanik igante egun batez, eta entzun nian ene gibelian mintzo azkar bat troumpetarena uduri,

11. Ziouana: Ikhousten duzuna, izkirib' ezazu libru batetan: eta

v. 9.—Laguna eskerniouan—Domizianek olio herakian sarerazi zianian—Laguna erresouman, eta igourztian Jesukristetan—zeren oro Jesukristen erresouman eta khurutchian pharte hartzera deithurik beikira.

7

igor ezazu zazpi elizer, zouñ beitira Asian, Efesan, eta Esmirnan, eta Pergamen, eta Tiatiran, eta Sardesen, eta Filadelfian, eta Laodizian.

12. Eta utzuli nintzan mintzo zeitan botzaren ikhousteko : eta utzuli nintzanian ikhousi nian zazpi urhezko khandeler :

13. Eta zazpi urhezco khandeleren erdian gizounaren Semia bezalako bat, sayo luze hat jauntsirik, eta urhezko gerriko batez thiti oundouetan tinkaturik :

14. Haren buria aldiz, eta bilhonak chouri ziren ilhia bezala, eta elhurra bezala ; eta haren begiak su garra bezalako ziren :

8

15. Eta haren houñek uduri zien letou chouria, labe gorrian, eta haren mintzouak uduri zian hour haodien herotsa :

16. Eta bazutian bere eskuñeko eskian zazpi izar : eta haren ahotik espata bat bi aldetarik zorrozturik elkhiten zen : eta haren begithartiak argitzen zian ekhiak bere indarrian bezala.

17. Eta ikhousi nianian, erori nintzan haren houñetara hilik bezala. Eta ezari zian bere esku eskuña nitan gañen, zioualarik : Etzitiala lotsa : ni nuzu lehena, eta azkena,

18. Bizi nizana, eta izan niz hilik, eta houna noun bizi nizan

9

menten mentetakoz, eta badutut heriouaren giltzak, eta ifernukouak.

19. Izkirib' etzatzu arren ikhousi dutuzunak, eta direnak, eta heltu behar dienak hoyen oundotik.

20. Houna ene esku eskuñian ikhousi dutuzun zazpi izarren misterioua, eta zazpi khandelerena : zazpi izarrak dira, zazpi elizen ainguriak : eta zazpi khandelerak, zazpi elizak dira.

v. 20.—Aphezkupiak—Elizen ainguriak—deitburik dira, Jinkouaz igorririk beitira gizounen laguntzera salbamentuko bidian ; eta behar beitie saintu izan eta erne ainguriek bezala.

10

BIGERREN KAPITULIA.

IZKIRIB' izozu Efesako elizaren ainguriari : Horik diotza, edukiten dutianak zazpi izarrak bere esku eskuñian, eta zazpi urhezko khandeleren erdian dabilanak :

2. Badakitzat zoure egitatiak, eta zoure nekia, eta zintarzuna, eta ezin ditzaketzula egar gaistouak : eta ikhertu dutuzula apostolu direla errailiak, eztirelarik : eta gezurti ediren dutuzu :

3. Eta zintarzun baduzu, eta igourtzi duzu ene izena gatik, eta etzira ukhatu.

11

4. Bena erraiteko badizut zoure kountre, zoure leheneko karitatia utzi duzula.

5. Orhit zite arren nountik erori ziren: eta egizu penitentzia, eta egitzu leheneko obrak. Ezi bestela, jiten nitzaizu, eta elkhiko dizut zoure khandelera bere lekhutik, ezpaduzu penitentzia egiten.

6. Hau hatik baduzu, hastio beitutuzu Nikolaiten egitatiak, zouñ nik ere hastio beititut.

7. Beharri dianak, entzun beza

v. 5.—Elkhiko diala khandelera bere lekhutik — erran nahi du, beste aphezkupurik emanen diala elizari.
v. 6.—Nikolaitak ziren eretiko likhits tzar batzu.
v. 7.—Bizizko zuhañetik jatia da, jagoiti hil gabe Jinkouaren gozatzia zelian.

12

Espiritiak zer diouan elizer: Goitzen dianari emanen dut jatera bizizko zuhañetik, zouñ beita ene Jinkouaren pharadusian.

8. Eta Esmirnako elizaren ainguriari izkirib' ezazu: Horik diotza lehenak, eta azkenak, hil izan denak, eta bizi denak:

9. Badakit zoure eskernioua, eta zoure gabezia, bena aberats zira: eta gaizkisaldurik zira Judio direla dioyenez, eta eztira hala, bena bai satanen hiltzarrena.

10. Ez ukhen egartera zouazanen beldurrik. Houna noun debriak igorriko dutian zietarik zoumbait presountegialat, tentaturik izateko: eta

13

eskernio ukhenen duzie hamar egunez. Izan zite fidel hil artio, eta emanen deizut bizizko khoroua.

11. Dianak beharri, entzun beza zer diouan Espiritiak elizer: Goitzen diana, ezta hounkirik izanen bigerren heriotziaz.

12. Eta Pergameko elizaren ainguriari izkirib' ezazu: Horik diotza dianak ezpata bi aldetarik zorroztia:

13. Badakit noun zaudian, satanen jargia den lekhian: eta edukiten duzu ene izena, eta eztuzu ukhatu ene sinhestia. Ez eta egun hayetan, zouñtan Antipas ene aithorzale leyala hil izan beita zien artian, noun beitago satan.

14

14. Bena badizut zoure kountre zerbaitto: beitutuzu hor jarraikiten direnak Balaamen erakaspenari, zouñek erakasten beitzian Balaki galbide emaiten Israelelco semer, sori etzeyenaren janeraztez, eta likhizkerian nahaseraztez:

15. Halahala badatuzu ere Nikolaiten erakaspenari jarraikiten direnak.

16. Egizu arren penitentzia: bestela jinen nitzaizu bertan, eta gudukatuco niz hayeki ene ahoko ezpatareki.

17. Dianak beharri, entzun beza zer erraiten dian Espiritiak elizer: Goitzen dianari emaneu dut mana gordia, eta emanen deyot harri chouri

15

bat : eta harrian izen berri bat izkiribaturik, ihourk eztakiana, harzaliak baizik.

18. Eta Tiatirako elizaren ainguriari izkirib' ezazu : Horik diotza Jinkouaren Semiak, zouñen begiak su garraren antzoko beitira, eta zankhouak leten chouria uduri :

19. Ezagutzen ditizut zoure egitatiak, eta sinhestia, eta zoure karitatia, eta lanhegina, eta zoure zintarzuna, eta zoure azkeneko egitatiak lehenak benouagouak.

20. Bena badizut zoure kountre

v. 17.—Mana gordia—zeluko dohatsutarzuna, gozo guziak daduzkana-Harri chouria-da graziazko estatia, zouñi ereichekirik beita Jinkouaren seme girelako izena.

16

zerbaitto : nzten beituzu Jezabel, emazte profeta dela berak diouan bat, erakastera, eta ene zerbutcharien inganatzera, likhizkeriala hen boulkatzera, eta jinko faltsier ohereskatietarik janeraztera.

21. Eta aldarte eman deyot penitentzia egiteko : eta ezta nahi urrikitan sarthu bere likhizkeriaz.

22. Haudela ezariko dut ohian : eta hareki nahasi direnak, izanen dira eskernio handienian, ezpadie penitentzia egiten bere egitatez.

23. Eta haren haurrak ehoren dutut, eta jakinen die eliza guziek, ui nizala gerrien, eta bihotzen ikherzalia : eta emanen dut zietarik ba-

17

khoitzari bere lanheginen arau. Zier aldiz dioziet,

24. Eta beste Tiatiren zirayener : Erakaspen horri jarraikiten eztirenak oro, eta ezagutzen eztutienak satanen barnatarzunak, hayek dioyen bezala, eztut ezariko zietan gañen beste hacherik :

25. Alabena duziena etchek ezazie ni jin artio.

26. Eta goitzen dianari, eta ene eretzeko eginbidiak begiratzen dutianari, esku emanen deyot populien gañen,

v. 24.—Egiaren etsai hayek deitzen zutien bere erakaspenak Ebanjeliouaren-Barnatarzunak.
v. 26, 27, 28.—Jesukristek erakousten deiku hiru horiez, pharte emanen diala bere haitatier, ez bakhoizki bere gloriau, bena orano bere photerian.

18

27. Eta erabiliren dutu burduñazko zaharouareki, eta lurrezko ountzi bat bezala izanen dira phorrokaturik,

28. Nihaurek ukhen dudan bezala ene Aita ganik : eta emanen deyot goiz izarra.

29. Beharri dianak, entzun beza zer diouan Espiritiak elizer.

HIROURGERREN KAPITULIA.

ETA Sardespeko elizaren ainguriari izkirib' ezazu : Horik

v. 28.-Goiz izarra-Jesukristen beraren gloria.

19

diotza dutianak Jinkouaren zazpi izpiritiak, eta zazpi izarrak: Badakitzat zoure egitatiak, baduzula bizi zirelako izena, eta hilik zirela.

2. Izan zite iratzarri, eta azkart etzatzu beste, hiltzera zouatzanak. Ezi eztitizut edireiten zoure egimbidiak betherik ene Jinkouaren aitzinian.

3. Gogouan arren har ezazu zer ukhen duzun, eta entzun, eta begir' ezazu, eta egin penitentzia. Ezpazaude ordian iratzarririk, jinen nitzaizu ouhouña bezala, eta eztakikezu zer orduz jinen nitzaizun.

4. Haregatik badutuzu izen ba-

v. 4.—Souñekouak theyutu eztutienak—erran nahi du batheyuko chahutarzuna begiratu dienak.

20

khoitz batzu Sardesen, bere souñekouak theyutu eztutienak: eta ebiliko dira eneki chouriz althaturik, zuzendun beitira.

5. Goitzen diana, bola izanen da chouriz althaturik, eta eztut khentuko haren izena bizizko Librutik, eta aithorturen dut haren izena ene Aitaren aitzinian, eta haren aingurien aitzinian.

6. Beharri dianak, entzun beza zer erraiten dian Espiritiak elizer.

7. Eta izkirib' ezazu Filadelfiako elizaren ainguriari: Horik diotza Saintiak eta Egiatiak, Dabiten giltza dianak: zouñek idekiten beitu, eta ihourk eztu zerratzen: zouñck ze-

21

rratzen beitu, eta ihourk eztu idekiten:

8. Badakitzat zoure egitatiak. Houna ezari deizut aitzinian bortha idekirik, ihourk zerra eztezakena: indar guti duzulakoz, eta begiratu beituzu ene hitza, eta ezpeituzu ene izena ukhatu.

9. Houna noun emanen deitzudan satanen bilkhuratik, Judio direla erraiten dien batzu, eta eztira hala, bena gezurra dioye: Houoa noun jineraziko dutudan, eta gurthuren dira zoure houñetan: eta jakinen dizie maite zutudala.

v. 8.—Bortha idekirik—sinhestegaben sarerazteko Jesukristen Elizan.

22

10. Begiratu beituzu ene igourtzpeneko hitza, nik ere begiraturen zutut boroguzko orcnian, zouñ jitekoua beita mundu guziala hurreko ekhoiliarren borogatzera.

11. Houna noun jiten nizan berhala: etchek ezazu duzuna, ihourk har eztezan zoure khoroua.

12. Goitzen dianaz, eginen dut hahe bat ene Jinkouaren templouan, eta kamporat ezta elkhiren haboro: eta izkiribatuko dut hartan gañen ene Jinkouaren izena, eta ene Jinkouaren hiriaren izena Jerusalem berriarena, zouñ jaisten beita zelutik

v. 12.—Zeluko egoogia aingurtez eta saintiez egiñik dute, harri bizi batzuz bezala; eta orok ekharriko die—Jinkouaren semo izena.

23

ene Jinkoua ganik, eta ene izen berria.

13. Dianak beharri, entzun beza zer erraiten dian Espiritiak elizer.

14. Laodiziako elizaren ainguriari ere izkirib' ezazu: Horik diotza: Egiak, jakile leyalak, eta egiazkouak, zouñ beita Jinkouak eginen haslia.

15. Badakitzat zoure egitatiak: etzirela ez hotz, ez bero: aizina hotz, edo bero:

16. Bena zirelakoz ephel, eta ez botz, eta ez bero, hasiko nuzu zoure ourthikiten ene ahotik.

17. Erraiten beituzu: Aberats niz, eta ditchatu, eta ihouren eztut beharrik: eta eztakizu zirela orozbe-

24

har, eta desditchatu, eta deusgabe, eta utsu, eta bilaizi.

18. Aholkatzen zutut eros dizadazun suyan garbitu urhia aberast zitian, eta jaunts detzatzun souñeko chouriak, ager eztadin zoure pikarraitarzunaren ahalkia, eta begihourez bercka etzatzu zoure begiak ikhous dezazun.

19. Nik maite dutudanak, chuchentzen dutut, eta zehatzen. Suhart zite arren, eta egizu penitentzia.

20. Houna nago borthan, eta joiten dut: nourbaitek entzutcu badu

v. 18.—Suyan garbitu urhia—da karitatia.

v. 20.—Mintzo da arimaren—borthaz—noun sarthu nahi belizate, hari gozerazteko bere adiskidegouaren eztitarzuna mundu hountan, ete bethicreko gloria zelian.

25

ene oihia, eta idekiten badeit bortha, sarthuren niz haren ganat, eta aihalturen niz hareki, eta houra eneki.

21. Goitzen diana, jareraziko dut eneki ene tronouan: nik ere goithu dudan bezala, eta jarri nizan bezala ene Aitareki haren tronouan.

22. Dianak beharri, entzun beza zer diouan Espiritiak elizer.

LAURGERREN KAPITULIA.

HORIEN oundouan ikbousi nian: eta houna bortha bat idekirik zelian; eta lehenik entzun nian botzak,

26

trompeta bat bezala eni mintzatzen, erran zeitan: Igain zite bouna, eta erakoutsiren deitzut haraitzina beltu behar dienak.

2. Eta bainsarri izan nintzan goguz eroaanik: eta houna jargia bat ezaririk zen zelian, eta jargian gañen jarria;

3. Eta jarririk zenak, uduri zian jaspe eta sardouñ harria: eta ozadar bat bazen jargiaren ungurian, uduri beitzian esmerauda.

4. Eta jargiaren ungurian hogei eta laur jargia: eta tronouetan gañen hogei eta laur zahar jarririk, sayo

v. 4.—Hogei eta laur zahar horik, dotoren oustez, dira lege zaharreko eta berriko hogei eta laur saintu handienak.

27

chouriz unguraturik, eta hayen burietan urhezko khorouak.

5. Eta tronotik elkhiten zen iñhazi, eta oihu, eta uhulgu: eta bazen tronouaren aitzinian zazpi argi phizturik, horik beitira Jinkouaren zazpi izpiritiak.

6. Eta tronouaren eretzian bitrezko itchaso bat bezala kristala uduri: eta jargiaren erdian, eta jargiaren ungurian, laur abere begiz betherik aitziniao eta gibelian.

7. Eta leben aberia zen lehoua uduri, eta bigerren aberia aretchia uduri, eta hirourgerren aberiak ba-

v. 6, 7.—Laur abere horik dira, edo laur Ebanjelisten, edo laur Profeta handien utchurak.

28

zian begitharte bat gizounarena uduri, eta laurgerren aberiak uduri zian hegaltaz douan arranoua.

8. Eta laur aberek bazien seya hegal: eta ungurian, eta aldebarnian betherik ziren begiz: eta thaik hartu gabe gayaz ez egunaz, erraiten zien: Saintu, Saintu, Saintu, Jauna Jinko ahalorotakoua, zouñ beitzen, eta zouñ beita, eta zouñ jinen beita.

9. Eta ari zirelarik abere hourak

v. 8.—Sei hegal—Isaia mintzo da sei hegal hoyetzaz: bigez begithartia gordatzen die, Jinkouarentako zien errespetia horrek erakousten deiku: bigez zankhouak gordatzen dutie, horrek ezaguterazten deiku hayen aphalmentia eta obedientzia: bigez hegaltatzen dira, horrek erazagutzen beiteiku Jinkouaren manien egiteko hayen zalhetarzuna.
—Begiek markatzen dutie hayen argiak misteriouen ezagutzeko.

29

gloria, eta ouhoure eta beneditzione emaiten jarririk zenari tronon gañen, bizi denari menten mentetan,

10. Ahozpez erorten ziren hogei eta laur zaharrak tronouan jarririk zenaren aitzinian, eta egoisten zutien bere khorouak tronouaren aitziniala, ziouelarik:

11. Zuzendun zira, goure Jinko Jauna, ukheiteko gloria, eta ouhoure, eta berthute: zeren znk egin beituzu oro, eta zoure nahiz heitziren, eta eginik beitira.

30

BOSTGERREN KAPITULIA.

ETA ikhousi nian tronouan jarririk zenaren esku eskuñian, libru bat barnetik eta kampotik izkiribaturik, eta zazpi kachetez zerraturik.

2. Eta ikhousi nian ainguru azkar bat, oihu egiten borthizki: Nour da haizu libriaren zabaltzera, eta kacheten eraikitera?

3. Eta ihourk etzezakian, ez zelian, ez lurrian, ez lurpian, zabalt libria, ez houra begista.

4. Eta ni nigar tourroustaz nengouan, ihour etzelakoz haizu edireiten

31

libriaren zabaltzeko, eta haren ikhousteko.

5. Eta zaharretarik batek erran zeitan : Eztezazula egin nigarrik : houna irabazi du Judaren gizeliko lehouak, Dabiten herrouak, libriaren zabaltzia, eta zazpi kacheten eraikitia.

6. Eta ikhousi nian : eta houna tronouaren eta laur aberen erdian, eta zaharren erdian, Achouri bat chuti chorik bezala, beitzutian zazpi adar, eta zazpi begi : zouñi beitira Jinkoua-

v. 5.—Judaren gizeliko lehoua, eta Dabiten herroua —Jesukrist da.
v. 6.—Achouria—da Jinko Seme gizonn egina, khurutchen gañen hil dena eta arraphiztu bere heriotzeko horecheki—Adarrek—erakousten die haren Espiritiaren indarra—Begiek, argitarzuna.

32

ren zazpi izpiritu, lur guziala igorriak.

7. Eta jin zen : eta hartu zian libria tronouan jarririk zenaren esku eskuñetik.

8. Eta zabaltu zianian libria laur aberiak, eta hogei eta laur zaharrak luherrastu ziren Achouriareu aitzinian, zaduzkelarik orok harpa, eta urhezko fiola batzu urrin hounez betherik, horik beitira saintien othoitziak :

9. Eta khantatzen zien kantika berri bat, ziouelarik : Haizu zira, Jauna, libriaren hartzera, eta haren kacheten eraikitera : zeren ehorik izan beitzira, eta arrerosi beikutuzu

33

Jinkouarentako zoure odolaz gizeli, eta mintzaje, eta populu, eta nazione guzietarik :

10. Eta egin gutuzu goure Jinkouaren errege, eta aphez : eta errege girate lurrian.

11. Eta ikhousi nian, eta entzun nian ainguru hanitchen botza tronouaren, eta aberen, eta zaharren ungurian : eta ziren mila miliouka,

12. Goratik oihuz zioyenak : zuzendun da, hilik izan den Achouria, ukheiteko berthute, eta Jinkotarzun, eta zuhurtarzun, eta indar, eta ouhoure, eta gloria, eta beneditzione.

13. Eta zelian, eta lurren gañen, eta lurpian diren guziak, eta itcha-

34

souan, eta hartan barnen direnak : oro entzun nutian erraiten : Tronouan jarririk denari, eta Achouriari : beneditzione, eta ouhoure, eta gloria, eta photere menten mentetan.

14. Eta laur aberek erraiten zien : Halabiz. Eta hogei eta laur zaharrak ahozpez erori ziren : eta adoratu zien bizi dena menten mentetan.

SEIGERREN KAPITULIA.

ETA ikhousi nian Achouriak ideki ziala zazpi kachetetarik bat, eta entzun nian laur aberetarik bat,

35

erraiten, uhulgiaren botza bezalako bateki: Tziauri, eta ikhous ezazu.

2. Eta ikhousi nian: eta houna zamari chouri bat, eta hartan gañen jarririk zenak bazian balesta bat: eta eman zeyouen khoroua bat, eta abiatu zen goitzale goitzera.

3. Eta ideki zianian bigerren kacheta, entzun nian bigerren aberia, erraiten: Tziauri, eta ikhous ezazu.

4. Eta elkhi zen beste zamari gorhail bat: eta hartan gañen jarririk zenari, emanik izan zen bakiaren lurretik khentzia, eta alkharren er-

v. 2.—Elizako Erakaslek ikhousten die Jesus, zamari chourian jarririk denian.

36

hoeraztia, eta eman zeyouen ezpata handi bat.

5. Eta ideki zianian hirourgerren kacheta, entzun nian hirourgerren aberia, erraiten: Tziauri, eta ikhous ezazu. Eta houna zamari beltz bat: eta hartan gañen jarririk zenak, bazian balantza bat bere eskian.

6. Eta entzun nian botz bat bezala laur aberen artetik, erraiten: Bi libera ogi dinerian, eta hirour libera garagar dinerian, eta ardoua, eta olioua ez hounki.

7. Eta ideki zianian laurgerren

v. 6.—Orduko dinerak oraiko hamar sos balia zian.

37

kacheta, entzun nian laurgerren aberiaren mintzoua, erraiten: Tziauri, eta ikhous ezazu.

8. Eta houna zamari zourphail bat: eta hartan gañen jarririk zenak, izen zian Heriona, eta jarraikiten zeyon ifernia, eta esku emanik izan zeyon lurraren laur eretzetan, erhaiteko ezpataz, gosetiaz, eta heriotziaz, eta lurreko saiez.

9. Eta ideki zianian bostgerren kacheta: ikhousi nutian althariaren pian, Jinkouaren hitza gatik, eta ekharri zien jakilegoua gatik erhorik izan zirenen arimak,

10. Eta oihuz ari ziren borthizki, ziouelarik: Nnuiz artio, Janna, saintia

38

eta egiatia, eztuzu zuzen egiten, eta eztuzu goiherazten goure odola lurrian dauden hoyetarik?

11. Eta emanik izan zeitzen sayo chouriak: eta erranik izan zeyen eguruki lezen orano aphur bat, bethe artio hayen zerbutchari lagunen, eta hourak bezala erhorik izan behar zienen saldoua.

12. Eta ikhousi nian ideki zianian seigerren kacheta: eta houna luhikhara handi bat izan zen, eta ekhia belztu zen bilhozko zaku bat bezala: eta argizagia oro odola bezalakatu zen:

13. Eta izarrak zelutik erori ziren lurrialat, phikotziak ichourten

39

dutian bezala bere phikouak, aize handi batek iharrausten dianian.

14. Eta zelia bildu zen libru bat biribilkatzen den bezala: eta mendiak oro, eta uhartiak bere gunetarik zotukatu ziren:

15. Eta lurreko erregiak, eta gehienak, eta armadetako aitzindariak, eta aberatsak, eta azkarrak, eta oro mannzpeko direnak, eta jabiak gorde ziren harzilouetan, eta mendietako botchietan:

16. Eta erraiten deyie mendier, eta botchier: Eror ziteye gutan gaña, eta gorda gitzatzie tronouan jarririk

v. 14.—Lehenagoko libriak holletan biribilkaturik begiratu ohi ziren.

41

beitzian Jinko biziaren zeñharia: eta oihu egin zeyen borthizki laur aingurier, zouñi esku emanik beitzen lurraren, eta itchasouaren zaflatzeko,

3. Zioualarik: Ez egin ogenik lurrari, ez itchasouari, ez eta zuhañer, marka ditzagun artio goure Jinkouaren zerbutchariak bere belarretan.

4. Eta entzun nian markatien zoumbata, ehun eta berrogei eta laur mila markaturik, Israelen semen gizeli orotarik.

v. 2.—Jinko biziaren zeñharia da khurutchia edo khristi marka.
v. 3, 8.—Heben Jinkouak erakousten du, mundiaren urhentzia heltu gabe, egiazko sinhestiala deithuren dutiala Judiouak.

40

denaren ikhousbidetik, eta Achouriaren khecheriatik:

17. Zeren heltu beita hayen khechiaren egun handia: eta nour dauke chuti?

ZAZPIGERREN KAPITULIA.

HOYEN oundouan ikhousi nian laur ainguru chuti lurraren laur eretzetan, lurrekn laur aizen etchekiten, bouha elezen lurrialat, ez itchasoualat, ez zuhañ batetara ere.

2. Eta ikhousi nian beste ainguru hat igaiten ekhi jalkhigiatik, zouñek

42

5. Judaen gizelitik hamabi mila markaturik: Rubenen gizelitik hamabi mila markaturik: Gaten gizelitik hamabi mila markaturik:

6. Aseren gizelitik hamabi mila markaturik: Neftalien gizelitik hamabi mila markaturik: Manaseen gizelitik hamabi mila markaturik:

7. Simeonen gizelitik hamabi mila markaturik: Lebien gizelitik hamabi mila markaturik: Isakarren gizelitik hamabi mila markaturik:

8. Zabulonen gizelitik hamabi mila markaturik: Josefen gizelitik hamabi mila markaturik: Benjaminen gizelitik hamabi mila markaturik.

43

9. Hoyen oundotik ikhousi nian saldo handi bat, ihourk khounta etziokiana nazione, eta gizeli, eta herri, eta nintzaje guzietarik, chuti tronouaren aitzinian, eta Achouriaren begipian, sayo chouriz estalirik, eta palmak bere eskietan:

10. Eta oihu egiten zien borthizki zionelarik: Gur goure Jinko, tronouan jarririk denari, eta Achouriari.

11. Eta ainguriak oro zauden chuti tronouaren, eta zaharren, eta laur aberen ungurian: eta ahozpez erori ziren tronouaren aitzinian, eta adoratu zien Jinkoua,

12. Zionelarik, Bai. Beneditzione,

44

eta ospe, eta zuhurtze, eta esker, eta ouhoure, eta berthute, eta indar goure Jinkouari menten mentetan, Halabiz.

13. Eta erantzun zeitan zaharretarik batek, eta erran zeitan: Nour dira sayo chouriz althaturik diren horik? eta nountik jin dira?

14. Eta erran neyon: Ene Jauna, zuk dakizu. Eta erran zeitan: Horik dira, jin direnak eskernio handitik, eta bere zayak chahatu dutienak, eta hourak ehouritu Achouriaren odolian.

15. Hartakoz dira Jinkouaren tronouaren aitzinian, eta zerbutchatzen die gai eta egun haren templouan;

45

eta tronouan jarririk dena, egonen da hayen gañen:

16. Eztukie goserik, ez egarririk haboro, eta eztutie joko ekhiak, ez beste erredurak:

17. Zeren Achouri, tronouaren erdian denak, zaintuko beitutu, eta otsemanen bizizko uthur hnuretara, eta tchukaturen dutu Jinkouak nigarrak oro hayen begietarik.

46

ZORTZIGERREN KAPITULIA.

ETA ideki zianian zazpigerren kacheta, ichiltu zen zelian, oren erdi baten heña.

2. Eta ikhousi nutiao Jinkouaren aitzinian dauden zazpi ainguriak: eta emanik izan zeitzen zazpi troumpeta.

3. Eta heste ainguru hat jin zen, eta ukhuratu zen althariaren aitzinian urhezko intsentsouar bat zadukalarik: eta eman zeyouen intsentsu hanitch, ezar lezan saintu guzien othoi-

VIII, IX.—Ezta lau houni emanik erakoustia zer dembora, zouñ gizoun, eta zouñ uzurri diren bi kapitulu hoyetan aiphatzen direnak. Elizako Erakaslek hor ikhousten die, batek lehen khiristicu persecutionen dembora, bestek Elizaren adin guziezako gudukak, borogiak eta gaitzak.

47

tzetarik urhezko altharen gañen, zouñ beitaJinkouaren tronouaren aitzinian.

4. Eta igañ zen intsentsien khia saintien otboitzez egina ainguriaren eskutik Jinkouaren aitziniala.

5. Eta hartu zian ainguriak intsentsouarra, eta bethe zian althareko sutik, eta ourthiki zian lurrialat, eta egin zen uhulgu, eta oihu, eta iñhazi, eta luhikhara handi.

6. Eta zazpi ainguru, zazpi troumpetak zaduzkenak, adelatu ziren troumpeten joitera.

7. Eta lehen ainguriak jo zian troumpeta, eta egin zen harri, eta su, odolareki nahasirik, eta egotchirik izan ziren lurrialat, eta lurraren he-

48

rena erre zen, eta zuhañen herena tchokartu zen, eta belhar berde guzia erre zen.

8. Eta bigerren ainguriak jo zian troumpeta: eta mendi handi bat bezalako bat su garretan onrthikirik izan zen itchasoualat, eta itchasouaren herena odol bilhatu zen,

9. Eta hil zen itchasouan bizia zien kreaturetarik herena, eta ountzien herena galdu zen.

10. Eta hirourgerren ainguriak troumpeta jo zian: eta erori zen zelutik izar handi bat, su garretan zuzi bat bezala, eta erori zen uhaitzetarik hereniala, eta uthur houretara:

49

11. Eta izarraren izena da Icheña; eta houren herena icheñetara khambiatu zen: eta gizoun banitch hil zen hour hayetarik, kharastu zirelakoz.

12. Etu laurgerren ainguria troumpetotsez ari izan zen: eta joik izan zeu ekhiaren herena, eta argizagiaren herena, eta izarren herena, hala noun ulhuntu beitzen hayen heren phartia, eta ezpeitzian heren phartiak argirik eman egunari, ez eta halaber gayari.

13. Eta ikhousi nian, eta entzun nian zeliaren erdia gainti hegaltaz zouan arrano baten botza, zouñek oihu egiten beitzian azkarki: Gaitz, gaitz,

50

gaitz lurrian daudener, beste hirour ainguru, troumpetak jo behar dutienen botzetarik.

BEDERATZUGERREN KAPITULIA.

ETA bostgerren ainguriak jo zian troumpeta: eta ikhousi nian izar bat erori zela zelutik lurrera, eta emanik izan zeyon lezeko phutziaren giltza.

2. Eta ideki zian lezeko phutzia: eta igañ zen phutzuko khia, su labe handi batena bezala: eta ulhunturik izan zen ekhia, eta airia phutzuko

51

khiaz:

3. Eta phutzuko khetik elkhi zen llarhote lurrialat, eta emanik izan zeyen ahal, lurreko erlouriek dien bezalako ahala:

4. Eta izan zeyen manhaturik elezen ogenik egin lurreko belharrari, ez berde zen orori, ez zuhañ guzier: baizik ere Jinkouaren zeñharia bere belarretan eztien gizouner:

5. Eta esku emanik izan zeyen ez hayen erhaiteko: bena eskerniatzeko bost hilabetez: eta hayen minak ziren erlouriak gizouna isoukiten dianian bezalako minak.

6. Eta egun hayetan gizounak ebiliko dira heriouaren oundouan, eta

52

eztie edirenen: eta nahi dirateke hil, eta heriouak ihes eginen deye.

7. Eta llarhotiak bezalako hayek uduri zien zamari elibat gudukako adelaturik: eta hayen hnrietan ziren khorouak bezalako hatzu urhezko uduriz: eta hayen begithartia gizoun begithartia bezalako zen.

8. Eta bazutien bilhouak emazten bilhouak uduri; eta hayen hortzak lehouen hortzak uduri ziren:

9. Eta bazutien boulharrekouak burdun boulharrekouak uduri, eta hayen hegalen herotsak uduri zian orgeki gudukara douan zaldi saldo baten herotsa:

10. Eta hazutien buztanak erlou-

53

rienak uduri, eta lantzetak baziren hayen buztanetan: eta hayen photeria gizouner ogen egiteko bost hilabetez: eta bazien bere gañen

11. Erregetako leze handiko ainguria, zouñen izena beita Hebruz Abaddon, Grekez aldiz Apollyon, Latiz deitzen da Exterminans.

12. Gaitz bat igaran da, eta houna jiten dira orano bi gaitz haren oundotik.

13. Eta seigerren ainguriak jo zian troumpeta: eta entzun nian botz bat Jinkonaren begien aitzinian den urhezko althariaren laur adarretarik,

14. Erraiten seigerren ainguru

54

troumpetadunari: Solt' itzak Eufrateko uhaitz handian estekirik diren laur ainguriak.

15. Eta soltaturik izan ziren laur ainguriak, zouñ beitziren adelaturik oreneko, eta eguneko, eta hilabeteko, eta ourtheko: gizounen herenaren erhaitera.

16. Eta zaldizko armadaren saldoua hogei milatan hamar mila. Eta entzun nian hayen zoumbata.

17. Eta hola ikhousi nutian zamariak ikhousaldian: eta hayetan gañen jarririk zirenek, bazutien suzko, jazintezko, eta sofrezko boulharrekouak, eta zamarien huriak ziren lehouen buriak bezalako: eta hayen

55

ahotik elkhi zen su, eta khe, eta sofre.

18. Eta hil zen gizounen herena hirour uzurri hoyez, hayen ahotik elkhiten ziren su, eta khe, eta sofriaz.

19. Ezi zamarien photeria hayen ahouan da, eta hayen buztanetan. Ezi hayen buztanak sugiak uduri dira, badutie buriak, eta hayez ogen egiten die.

20. Eta uzurri hoyez erhorik izan etziren beste gizounek, etzien hartu urrikirik here eskien egitatez, eta etzien utzi debrien, eta urhezko, eta zilharrezko, eta metalezko, eta harrizko, eta zourezko uduripenen adoratzia, zouñek ezpeitiokeye ez

56

ikhous, eta ez entzun, eta ezpeititake ebil,

21. Eta etzien egin peniteutzia bere gizounerhaitez, ez pozouatzez, ez bere likhizkeriez, ez eta bere ouhouinkeriez.

HAMARGERREN KAPITULIA.

ETA ikhusi nian beste ainguru azkar bat zelutik jaisten odeyez nnguraturik, eta ozadar bat burnn gañen, eta haren begithartia zen ekhia hezala, eta haren zankhouak suzko habe batzu bezala :

2. Eta bazian eskian librutto

57

bat zabalturik : eta ezari zian zankhn eskuña itchason gañen, eiskerra aldiz lurren gañen :

3. Eta oihu egin zian ozenki, lehouak orroua egiten dian bezala. Eta oihu egin zianian, zazpi durundak bere mintzouak erantzun zutien.

4. Eta erantzun zutienian zazpi durundek bere mintzouak, ni izkiribatzera nindouan : eta entzun nian botz bat zelutik eni erraiten : Kachet' etzatzu zazpi durundek erantzunak : eta eztitzatzula hourak izkiriba.

5. Eta ainguru, itchason, eta lurren

v. 2.—Libru tchipi houra Jinkouaren azken arrestaren libria da.

58

gañen chuti ikhonsi nianak, altchatu zian bere eskia zelialat :

6. Eta juratu zian menten mentetan hizi denaz, zelia eta hartan direnak, eta lurra eta hartan direoak, eta itchasoua eta hartao direnak kreatn dutianaz : Demborarik eztatekiala haboro :

7. Bena zazpigerren ainguriaren mintzouaren egunetan, troumpeta hasi datekianian erantzuten, urhenturen dela Jinkouaren misterioua, erazagutu dian bezala bere zerbutchari profetez.

8. Eta entzun nian botz bat zelutik berriz eni mintzatzen, eta erraiten : Zouaza, eta har ezazu libru za-

59

baltia itchason gañen eta lurren gañen chuti dagon ainguriaren eskutik.

9. Eta jouan nintzan ainguria gana, eta erran neyon, eman lizadan libria. Eta erran zeitan: Har ezazu libria, eta irets ezazu: eta kharasteraziko dizu zoure sabela, bena zoure ahouan gozo dukezu eztia bezala.

10. Eta hartu nian libria ainguriaren eskutik, eta iretsi nian: eta ene ahouan gozo zen eztia bezala: eta iretsi nianian, kharastu zen ene sabela.

11. Eta erran zeitan: Behar duzu

v. 9.—Irets ezazu—erran nahi da, barna gogouan ezar etzaizu Jinkouaren erranak.

v. 10.—Lehenik atsegin da ikhoustia Jinkouaren justiziari eta gloriari zuzen egiten; bena gero haïbestegizounengaltzenikhoustiakkharasten du bihotza.

60

orano egia erantzun nazioner, eta populier, eta mintzaje hanitchekori, eta hanitch erregei.

HAMEKAGERREN KAPITULIA.

ETA emanik izan zeitan kanabera bat zaharo bat uduri, eta erranik izan zeitan: Jaiki zite, eta izart ezazu Jinkouaren temploua, eta altharia, eta han adoratzen ari direnak.

2. Heipia aldiz, templotik kampo

v. 1, 2, 6.—Templouak zeñharatzen du Jesukristen Eliza; hartzaz eta haren haurrez khountu har dezan, Jinkouak manhatzen du ainguria—Heipia, Elizatik kampo den phartia—erran nahi da, sinhestegabe diren gizounak.

61

dena, bego kampouan, eta eztezazula houra izart: zeren utzirik beita atzer, eta hiri saintia zaphatuko die berrogei eta bi hilabetez:

3. Eta manu emanen dut ene bi jakiler, eta egia erantzunen die mila berrehun eta hirourhogei egunez, zakiak jauntsirik.

4. Horik dira olibatziak, eta bi khandelerak, lurraren Jaunaren aitzinian daudenak.

5. Eta nourbaitek gaizkirik egin nahi badeye, su bat elkhiko da hayen ahotik, eta ilhainturen dutu hayen etsayak: eta nourbaitek min egin

v. 3, 6.—Bi jakiliak Henok eta Elia dira, mundiaren urhentzian jin behar dienak.

62

nahi badeye, hola harek hil behar duke.

6. Hoyek badie photeria zeliaren zerratzeko, egin eztezan eurirk hoyen profetisatzeko egunetan: eta esku badie houretan gañen hayen odoletara khambiatzeko, eta lurraren joiteko zer nahi uzurriz nahi dukieu hezañbat.

7. Eta urhentu dukeyenian berc jakilegoua, leze handitik igaiten den saia, gudukan ariko da hoyen kountre, eta goithuren dutu, eta erhoko dutu.

8. Eta hayen khorpitzak hedatu-

v. 7.—Lezetik igaiten den saia, Antekrist da, debrien gaistokeriaz eta ahalaz armaturik.

63

rik egonen dira Sodoma, eta Ejipta uduripencz deitzen den hiri handiko plazetan, noun ere hayen Jauna izan beita kruzifikaturik.

9. Eta hanitch gizeli, eta populu, eta mintzaje, eta nazionetakok ikhousiren dutie hayen khorpitzak hirour egun, eta erdiz: eta eztutie utziko hayen khorpitzak hobietan ezartera.

10. Eta lurreko ekhoiliarrak boztuko dira hayen hiltziaz, eta jei eginen die: eta algarri emaitze igorriko die, zeren bi profeta hayek marruskatu beitutie lurrian egoiten zirenak.

11. Eta hirour egun, eta erdien

64

oundouan, bizizko hatsa Jinkoua ganik sarthu zen hayetan. Eta chutitu ziren bere zankhouetan gañen, eta lotseria handi batek hartu zutian hayen ikhousliak.

12. Eta entzun zieu botz handi bat zelntik, hayer erraiten: Igañ ziteye hounat. Eta igañ ziren zelialat odei batetan: eta ikhousi zutien hayen etsayek.

13. Eta ordu hartan egin zen luhikhara handi bat, eta hiriaren hamargerren phartia erori zen: eta hil ziren luhikharan zazpi mila gizoun: eta bestiak lotsak harturik izan ziren, eta gloria eman zieu zeluko Jinkouari.

14. Bigerren gaitza igaran da:

65

eta houna hirourgerren gaitza laster jiteko dena.

15. Eta zazpigerren ainguriak jo zian troumpeta: eta botz handiak erantzun ziren zelian, eta ziouen: Mundu hountako nausigoua, goure Jaunaren eta haren kristentakotu da, eta errege date menten mentetan: Halabiz.

16. Eta hogei eta laur zaharrak, Jinkouaren aitzinian bere jargietan jarririk direnak, erori ziren ahozpez, eta adoratu zien Jinkoua, ziouelarik:

17. Esker deizugu, Jauna Jinko ahalorotakoua, zirena, eta zinena, eta ziratekiana: hartu beituzu zoure in-

66

dar handia, eta nausitu beitzira.

18. Khechatu dira nazioniak, bena zoure khechaldia heltu da, eta thenoria hilen jujatzeko, eta sariaren emaiteko zoure zerbutchari profeter, eta saintier, eta zoure izenaren beldur direner tchipier, eta handier, eta lurra sokhierazi dienen ilhaintzeko.

19. Eta zabaltu zen Jinkouaren temploua zelian, eta ikhousi zen haren patoko arka, eta egin zen iñhazi, eta oihu, eta luhikhara, eta harrite handia.

v. 19.—Jinkouaren patoko arka, Jesukrist bera da; hartan da Jinkouaren legia eta zeluko mana: saintien hazkurria eta siratsa.

67

HAMABIGERREN KAPITULIA.

ETA ikhousgarri handi bat agertu zen zelian: Emazte bat ekhiaz unguraturik, eta haren houñpetan argizagia, eta haren burian hamabi izarrezko khoroua bat:

2. Eta izorra beitzen, heyagoraz ari zen haurminetan, eta eskerniatzen zen erditzeko.

3. Eta ikhousi zen beste ikhous-

v. 1.-Emazte horrek uduritzen du Eliza Jesukristen argiaz unguraturik; houñpetan etchekitzen du argizagia; erran nahi da gizounen arrazouaren argi flakia, khambiakorra eta jesana; hamabi Apostoliak haren buriaren khoroua dira.

v. 3.—Heben markaturik dira Luziferren eta haren lagun zelutik eroriен errabia, bekhaitzteria eta gudukak Jinkouaren Elizaren kountre.

68

garri bat zelian: eta houna herensuge handi gorhail bat, zouñek beitzian zazpi buru, eta hamar adar: eta haren burietan zazpi khoroua,

4. Eta haren buztanak zaraman zeluko izarren hirourgerren phartia, eta egotchi zutian lurrialat, eta herensngia baratu zen haurminetan zen emaztiaren aitzinian: erdi zatekianian, haren semiaren iretsteko.

5. Eta sorthu zian haur bat seme, zouñek otsemanen beitutu nazione guziak burdun zaharouarcki: eta erouanik izan zen haren semia Jinkoua ganat, eta haren tronouala,

6. Eta emaztiak ihes egin zian

v. 4.—Seme sorthu dian hori Jesukrist da.

69

baserrialat noun beitzian lekhu bat Jinkouak adelaturik, han bazirik izateko mila berrehun eta hirourhogei egunez.

7. Eta izan zen guduka handi bat zelian: Michel, eta haren ainguriak gudukan ari ziren herensugiaren kountre, eta sugia oldartzen zen, eta haren ainguriak ere:

8. Eta etzien goithu, eta etzen ediren hayen lekhurik haboro zelian.

9. Eta egotchirik izan zen herensuge handi houra, suge zaharra,

v. 6, 14. — Elizaren haurrak persekuzione handien demboran ihesi douatza eta gordatzen dira basabazterretan.

v. 7.—Guduka hori mundiaren hastian izan da; berriz Jesukristen Elizaren hatsarrian; eta izanen da ere mundiaren urhentzian.

70

debria, eta satan deitzen dena, mundu guzia inganatzen diana: eta egotchirik izan zen lurriala, eta haren ainguriak hareki igorririk izan ziren.

10. Eta entzun nian botz handi bat zelian erraiten: Orai zintu da salhamentia, eta indarra, eta goure Jinkouaren erregegoua, eta haren Kristen photeria: egotchirik beita goure anayen gaizkisalhazalia, zouñek gaizkilsalhatzen beitzutian goure Jinkouaren aitzinian gai eta egun.

11. Eta hoyek goithu die houra Achouriaren odolaz, eta bere jakilegouaren elhiaz, eta eztutie bere biziak maithatu heriotziari ihes egiterano.

71

12. Hartakoz botz ziteye, zeliak, eta han zaudenak. Gaitz lurrari, eta itchasouari, zictara jaitsi beita debria khechueri handiareki, jakinik dembora guti diala.

13. Ikhousirik herensugiak egotchirik zela lurrialat, gahatu zeyon semia sorthu zian emaztiari.

14. Eta emanik izan zeitzon emaztiari arrano handi baten bi hegal, hegalta ledin baserrialat bere egongialat, noun hazirik beita dembora batez eta demboraz, eta demhora erdi batez sugiaren ikhousbidetik.

15. Eta igorri zian sugiak bere

v. 15.—Uhaitz hori da gaitz eta eskernio mota guzion uharria.

72

ahotik emaztiaren oundouan, hour uhaitz bat bezala, uhaitzaz haren eronanerazteko.

16. Eta lagungoua egin zeyon lurrak emaztiari, eta zabaltu zian lurrak bere aboua, eta iretsi zian herensugiak bere ahotik igorri uhaitza.

17. Eta gaiztu zen herensugia emaztiaren kountre: eta jouan zen gudukara haren odoleko besten kountre, zouñek begiratzen beitutie Jinkouaren maniak, eta ekharten Jesukristen jakilegoua.

18. Eta baratu zen itchasoko hariñan.

v. 16.—Lurrak laguntu du Eliza; lurreko printziak koumbertitu direnian, eta Jesukristen eta haren Elizaren aldia hartu dienian.

73

HAMAHIROURGERREN KAPITULIA.

ETA ikhousi nian sai bat itchasotik igaiten, zazpi buru zutiana, eta hamar adar, eta hamar adarretan gañen hamar khoroua, et haren hurietan gañen bourhauzko izenak.

2. Eta ikhousi nian saiak uduri zian leopardoua, eta haren houñak hartzaren aztaparrak bezalako ziren, eta haren ahoua lehouaren ahoua bezalako. Eta herensugiak eman

v. 1.—Sai hau Antekrist da: elkhiten da itchasotik, erran nahi da, mundu hountako uhañ gaitzen artetik. Zazpi buru, hamar adar eta khoroek erakousten die haren photeriaren hedadura handia lurrian.

74

zeyon bere indarra, eta ahal handia.

3. Eta ikhousi nian haren burietarik bat joik uduri hiltzera zouala: eta haren heriozko zauria sendotu zen. Eta lur guzia amiraturik jarri zen saiaren oundotik.

4. Eta adoratu zien herensugia, zouñek eman beitzian photeria saiari: eta adoratu zien saia, ziouelarik: Nour da saia uduri? eta nour guduka daite hareki?

5. Eta emanik izan zeyon aho bat nausa, eta bourhau egiten ziana: eta eman izan zeyon gaizkigiteko ahala berrogei eta bi hilabetez.

6. Eta ideki zian ahoua Jinkou-

75

aren bourhaustatzeko, eta haren izenaren, eta haren egongiaren, eta zelian daudenen bourhaustatzeko.

7. Eta eman izan zeyon saintier gerla egitia, eta hayen goitzia. Eta esku ukhen zian gizeli, eta populn, eta mintzaje, eta nazione guzien gañen,

8. Eta adoratn zien lurrian zauden guziek: zouñen izenak ezpeitira izkiribaturik mundiaren hastetik erhorik izan den Achouriaren bizizko Librian.

9. Nonrbaitek balin badu beharrirk, entzun beza.

10. Besten bahi erouailia, bere bahiturik jouanen da: ezpataz erhailiak,

76

behar du ezpataz hil. Heben da saintien zintarzuna, eta fedia.

11. Eta ikhousi nian beste sai bat lurretik igaiten, eta bazutian bi adar Aehouriarenak uduri, eta mintzo zen herensugia bezala.

12. Eta lehen saiaren ahala oro egiten zian haren aitzinian: eta lurrari, eta hnrtan zaudener, adorerazi zian lehen saia, zouñen heriozko zauria sendoturik izan beitzen.

13. Eta egin zian gaiza izigarri handirik, su jaitseraz artio zelutik lurriala gizounen aitzinian.

v. 11.—Bigerren sai hounek Achouriak bezalako bi adar bazutian; erran nahi da, erakaspenaren edertarzunaz eta mirakullu faltsuz Elizaren kountre gudukaturen dela, eta gizounak inganaturen dutiala.

77

14. Eta inganatu zutian lurrian zaudenak, saiaren aitzinian, eman izan zeyon gaiza izigarrien egitiaz, erranik lurreko ekhoiliarrer, egin lezen ezpataren zauria ukhenik bizi den saiaren uduri bat.

15. Eta ahala ukhen zian bizianen emaiteko saiaren uduriari, eta saiaren uduriaren mintzerazteko: eta egiteko saiaren uduria adoratzen etzienak oro, erhorik izan litian.

16. Eta guzier, tchipier, eta handier, eta aberatser, eta beharrer, eta jaber, eta manuspekouer hareraziko deye señale bat bere esku eskuñian, edo bere belarretan:

17. Eta eginen du ihourk eros,

78

edo sal eztezakian, ezpalin badu saiaren señalia, edo izena, edo haren izenaren zoumbata.

18. Heben da zuburtarzuna. Dianak enthelegia, khounta beza saiaren zoumbata. Ezi gizoun baten zoumbata da: eta haren zoumbata sei ehun eta hirourhogei eta sei.

HAMALAURGERREN KAPITULIA.

ETA ikhousi nian: eta houna Achouria zen chnti Sioneko men-

v. 1.—Sioneko mendiaren izenaz deithurik da ardura libru saintietan zelia, baietare Jesukristen Eliza.

79

din gañen, eta hareki ehun eta berrogei eta laur mila, haren izena, eta haren Aitaren izena ekharten zienak bere belarretan izkiribaturik.

2. Eta entznn nian herots bat zelutik, hour haodien herotsa uduri, eta uhulgu handi baten orrokoua uduri: eta entzun nian herotsa zen harpalariak harpan ari direnian bezalaknua.

3. Eta kbantatzen zien kantika berri bat bezala jargiaren aitzinian, eta laur aberen, eta zaharren aitzinian, eta ihourk etzezakian erran kantika, ehun eta berrogei eta laur mila, lurretik erosirik izan diren hayek baizik.

80

4. Horik dira emazteki theyutu eztirenak: ezi birjina dira. Horik Achouriari jarraikiten dira noratnahi jouan dadin. Horik erosirik izan dira gizounetarik lehentchak Jinkouareutako, eta Achouriarentako,

5. Eta hayen ahouau ezta aurkhitu geznrra: halaz thonagabe dira Jinkouaren tronouareu aitzinian.

6. Eta ikhousi nian beste ainguru bat zeliaren erdia gainti hegaltatzen, Ebanjelio bethierekoua zadukalarik, erakastekn lurrian zaudener, nazioue, eta gizeli, eta mintzaje, eta populu guzier:

7. Erraiten zialarik oihu handireki: Jaunaren beldur izan ziteye,

81

eta eman ezozie ouhoure, jin beita haren judizioneko orena, eta adora ezazie, zelia, eta lurra, eta itchasoua, eta uthur hourak egin dutiana.

8. Eta beste aioguru bat oundotik jin zen, erraiten zialarik: Erori da, erori da Babilone handi houra: zouñek bere likhizkheriaren kolerazko ardoua edanerazi beitu nazione guzier.

9. Eta hirourgerren ainguru bat agertu zen hayen oundotik, zioualarik oihu handireki: Nourk ere adoratu

v. 8.—Babilone izenian mintzo da Antekristen hiriaz. Erroma zen, Elizaren haisarrian, Jesukristen etsayen hiria; han ziren emperadore khiristien eskerniazale eta hilerazliak. Zouñ izanen da azken demboretako Babilone handia, Antekristen hiria? Jinkouak daki. Eta heben emanik diren arauez bere demboran gizounek ezagut dezakeye.

82

beituke saia, eta haren uduria, eta zeñharia hartu bere belarrian, edo bere eskian:

10. Harek ere edanen du Jinkouaren khechuzko ardoutik, haren khechuzko ouutzian garbi adelaturik izan denetik, eta izaneu da thormentaturik suyaz eta sofriaz ainguru saintieu aitzinian, eta Achouriaren aitzinian:

11. Eta hayen gaitzminen khia igañen da menten mentetan: eta eztie phansurik gai ez eguu, saia, eta haren uduria adoratu dieuek, eta haren izenaren zeñharia hartu diaoak.

12. Heben dago Jinkouaren maniak, eta Jesusen fedia begiratzen dien saintien zintarzuna.

83

13. Eta entzun nian botz bat zelutik, eni erraiten: Izkirib' ezazu: Dohatsu hilak, Jaunian hiltzen direnak. Oraidanik dio Espiritiak, phausa ditiala bere neketarik, ezi bere lanheginak jarraikiten zaitze.

14. Eta ikhousi nian eta houna odei chouri bat: eta odein gañen jarririk gizounaren Semia uduri bat, zouñek beitzian urhezko khoroua bat burian, eta eskian dallu zorrotz bat.

15. Eta beste ainguru bat elkhi zen templotik, oihuz goratik odein gañen jarririk zenari: Igor ezazu zoure dallia, eta ephait ezazu, jin beita ephaiteko ordia, zohi direlakoz lurreko uztak.

84

16. Eta igorri zian odein gañen jarririk zenak, bere dallia lurrialat, eta ebakirik izan zen lurra.

17. Eta beste ainguru bat elkhi zen zelian den templotik, beitzian harek ere dallu zorrotz bat.

18. Eta beste ainguru bat elkhi zen altharetik, harek esku beitzian suyaren gañen: eta oihu egin zian azkarki dallu zorrotza zianari, zioualarik: Erabil ezazu zoure dallu zorrotza, eta moutz etzatzu lurreko mahasti molkhouak: houuturik beitira banko mahatsak.

19. Eta igorri zian ainguriak

v. 18.—Mahats molkho hoyen uduripenian gaistouak dira erakousten.

85

bere dallu zorrotza lurrialat, eta bildu zutian lurreko mahatsak, eta ourthiki zutian Jinkouareu khechnzko zugan handialat:

20. Eta irouchkirik izan zen zugana hiritik kampouan, eta elkhi zen odol zuganetik zaldien kabasturietarano mila eta sei ehun estadaren eremian.

v. 19.—Jinkouaren khechusko zugan handia iferuia da.

v. 20.—Hiritik kampo irouchkirik da zugana, erran nahi da, zeluko Jerusalemetik kampo, ifernian. Erroumako estadak 185 metra igaranttorik du. 1600 Estadak egiten die 300 kilometraren ungurunia, edo hirourhogei lakoua.

86

HAMABOSTGERREN

KAPITULIA.

ETA ikhousi nian beste zeñhare handi, eta izigarri hat zelian: zazpi ainguru, azken zazpi uzurriak zaduzkenak: hayetan beita urhentzen Jinkouaren khechia.

2. Eta ikhousi nian bitrezko itchaso bat hezala suyareki nahasirik, eta saiaren, eta haren uduriaren, eta haren izeneko zoumbataren goitzaliak, zaudela itchason gañen Jinkouareu harpeki:

3. Eta khantatzen ziela Moisa

87

Jinkouaren zerbutchariaren kantika, eta Achouriaren kantika, ziouelarik: Handi, eta izigarri dira zoure laoheginak, Jauna Jinko ahalorotakoua: chuchen eta egiazko dira zoure bidiak, menten Erregia.

4. Nour ezta zoure beldur izanen, Jauna, eta nourk eztu handietsiren zoure izena? zu zihaur beitzira bihotzbera: nazioniak orn jinen beitira, eta gurthuko beitira zoure aitzinian, ageri direlakoz zoure judizioniak.

5. Eta gero ikhousi nian, eta hau dela ideki zen zelian jakilegouaren egongiako temploua:

6. Eta elkhi zireu templotik zazpi

88

uzurriak zaduzken ainguriak, lizko sayo chahu, eta chouriak jauntsirik, eta urhezko gerrikouez boulharretan tinkaturik.

7. Eta laur aberetarik batek eman zian zazpi aingurier zazpi urhezko ouotzi, Jinko menten mentetan bizi denaren khechiaz betherik.

8. Eta temploua khez bethe zen Jinkouaren handitarzunetik, eta haren borthiztarzunetik: eta ihour etzaitekian sar templouan, zazpi aingurien zazpi uzurriak igaran artio.

89

HAMASEIGERREN KAPITULIA.

ETA entzun nian botz handi bat templotik, erraiten zazpi aingurier. Zouazte, eta ichour etzatzie Jinkouaren khechiaren zazpi ountziak lurrialat.

2. Eta jouan zen lehena, eta ichouri zian bere ountzia lurrialat, eta jin zen zauri garratz, eta ezinago gaistoua saiaren hercha zien gizounetara, eta haren uduria adoratu zienetara.

3. Eta bigerren ainguriak ichouri zian bere ountzia itchasoualat, eta jarri zen hil baten odola bezala:

90

eta bizi zireuak oro hil ziren itchasouan.

4. Eta hirourgerrenak ichouri zian bere ountzia uhaitzetarat, eta uthur houretarat, eta odol bilhatu ziren.

5. Eta entzun nian houretako ainguria erraiten: Chuchen zira, Jauna, zirena, eta ziuena: saintia, arrest horik ekharri dituzuna:

6. Ichouri dielakoz saintien, eta profeten odola, eman deyezu odol edatera: eki merechi zizien.

7. Eta entzun nian heste bat altharetik erraiten: Bai, Jaun Jinko ahalorotakoua, egiazko dira eta chuchen zoure jujamentiak.

91

8. Eta laurgerren ainguriak ichouri zian bere ountzia ekhin gaña, eta emanik izan zeyon gizounen berouaz thormentatzia, eta suyaz.

9. Eta tchispiltzen ziren gizonnak berouaren handiaz, eta bourhaustatu zien Jinkoua, uzurri hoyen igorteko photeria ziana, eta etziren urrikitan sarthu hari gloria emaiteko.

10. Eta bostgerren ainguriak ichouri zian bere ountzia saiaren jargiala: eta haren erreṣouma ulhuntu zen, eta jan zutien bere mihiak minez:

11. Eta bourhaustatu zien zeluko Jinkoua bere min, eta zaurien artian, eta etziren urrikitu bere egitatez.

92

12. Eta seigerren ainguriak ichouri zian bere ountzia Eufrateko uhaitz handi hartara: eta agorerazi zian haren houra, bidiaren adelatzeko ekhijalkhigiatiko erreger.

13. Eta ikhousi nian hereusugiaren ahotik, eta saiaren ahotik, eta basaprofetaren ahotik hirour izpiritu likhits elkhiten igelen udurian.

14. Hourak dira eki debrien izpiritiak gaiza izigarri eguiliak, eta badouatza lur orotako erregetara, hayen gudukara biltzera, Jinkn ahalorotakonaren egun handiko.

15. Houna noun jiten nizan ouhouña bezala. Dohatsu iratzarririk dagonana, eta souñekouak begiratzen

93

dutiana, bilaizirik ebil eztadin, eta ikhous eztezen haren ahalkia.

16. Eta bilduko dutu Hebruz Armagedon deitzen den lekhiala.

17. Eta zazpigerren ainguriak ichouri zian bere ountzia airialat, eta erantzun zen miotzo handi bat templotik tronoko aldetik, ziouana: Egin da.

18. Eta egin zen iñhazi, eta oihu, eta uhulgu; eta luhikhara bat izan zen, egundano gizounak lnrren gañen zirenez geroz, ezpeitzen izan halako luhikhara handirik.

19. Eta hiri handia egin zen hirour zathitan: eta uazionetako hiriak errori ziren. Eta Babilone handia go-

94

gnuala jin zeyon Jinkouari, hari hurrupatzera emaiteko bere khecbu herakituzko ardouaren edanonntzia.

20. Eta uhartia oro ezabatu zen, eta mendiak etziren cdiren.

21. Eta harrite handi bat talentia bezalakoua ernri zen zelutik gizounetara: eta bourhaustatu zien Jinkoua gizounek harrizko uzurriaren gatik: handi beitzen izigarri.

v. 21.—Erraiten du Jaundone Jouhanek harri tchitcher bakhoitzak phezu ziala—talentu bat.—Hebruen talentiak phezu zian laur hogei eta zoumbait libera, goure kintaliaren hullau.

95

HAMAZAZPIGERREN KAPITULIA.

ETA jin zen zazpi ountziak zutien zazpi aingurietarik bat, eta mintzatu zeitan, zioualarik: Tziauri, erakoutsiren deizut hour handietan gañen jarririk den phuta handiaren koundenazionia,

2. Zouñeki nahasi beitira lurreko erregiak, eta orditu heitira lurreko

v. 1.—Phuta handiaren izenian erazagutzen da Paganouen Errouma, likhizkeria guzietan nahasia, Jinko faltsu guzien adorazalia, egiazko Jinkouaren etsaya eta khiristien eskerniazalia eta erhailia. Babilone ere deithurik da, bere sinhestegabiaz, nahaskeriez eta Jinkouaren populiaren kountredian aiherkuntiaz, uduri beitu bestorduzko Babilone hiria, eta harek bezala izan behar beitu Jinkouaren justiziaz eta koleraz joik.

96

ekhoiliarrak haren likhizkeriako ardouaz.

3. Eta erouan nundian gogoz baserri batetara. Eta ikhousi nian emazte hat jarririk sai gorri baten gañen, zouñ beitzen bourhauzko izenez betherik, eta zouñek beitzian zazpi buru, eta hamar adar.

4. Eta emaztia unguraturik zen pourpraz, eta eskerletaz, eta urhez, eta harri baliousez, eta perlaz aphain-

v. 3.—Sai gorri bourhauzko izenez betherik den hori, da Erroumako burizagigouaren bedadura. Gorri da khiristien odolaz gorritu beita; bourhauzko izenez betherik da, ihortzi zoumbat Jinko faltsu ezagutzen beitutu. Haren zazpi buriak dira zazpi emperadore khiristien eskerniazale handienak. Hamar adarrak dira hamar populu zouñ nausituren beitira Erroumako erresoumaz. Achouriak goithuren dutu bere legiaren eta sinhestiaren hayer besarkersztez—Hayek erauziko eta errezziko die Errouma paganoua.

97

turik, eta bazian bere eskian edanountzi bat, itchouskeriaz, eta bere likhizkeriazko theyarzunez betherik:

5. Eta haren belarrian izen bat izkiribaturik: Misterio: Babilone handia, likhizkerien, eta lurreko itchouskerien ama.

6. Eta ikhousi nian emaztia orditurik saiutien odolaz, eta Jesusen martiren odolaz. Eta izitu nintzan haren ikhoustiaz harrigarriki.

7. Eta erran zeitan ainguriak: Zertako lazten zira? Nik erranen deizut emaztiaren egia estalia, eta houra daraman sai zazpi buru, eta hamar adar dianarena.

8. Ikhousi duzun saia, izan da, eta

98

ezta, eta igañen da lezetik, eta hiltzera jouanen da: eta izituko dira lurreko ekhoiliarrak, zouñen izenak ezpeitira izkiribaturik bizizko Librian mundiaren hatsarretik, ikhoustez saia bazela, eta haboro eztela.

9. Eta hau da erranahia, zouñtan beita jakitatia. Zazpi buriak dira zazpi mendiak, zouñtan gañen jarririk beita emaztia, eta ere zazpi errege dira.

10. Bost erori dira, bat badago, heste bat ezta orano jin: eta jin datekianen, behar du harek guti egon.

11. Eta sai zena, eta eztena: houra da zortzigerrena: eta zazpietarikoua da, eta hiltzera doua.

99

12. Eta ikhousi dutuzun hamar adarrak, hamar errege dira: zouñek erreşoumarik ezpeitie orano ukhen, bena photere errege bezala oren batez ukhenen die saiaren oundotik.

13. Hoyek chede hat die, eta bere indar, eta ahala emanen die saiari.

14. Horik Achonriareki gudukaturen dira, eta Achouriak goithuren dutu: zeren jaunen Jauna beita, eta erregen Erregia, eta hareki direnak, deithiak, haitatiak, eta leyalak.

15. Eta erran zeitan: Hour, ikhousi dutuzunak noun phuta jarririk beitago, populiak dira, eta nazioniak, eta mintzajiak.

16. Eta saiari ikhousi dutuzun

100

hamar adar: hayek hastiatuko die likhitsa, hereber eta pikarrai ezariko die: haren aragiak janen dutie, eta bera suyan erreren.

17. Ezi Jinkouak ezari deye bihotzian, egin dezen harek nahi diana: eman dezen bere erreşouma saiari, bethe ditian artio Jinkouaren erranak.

18. Eta ikhousi duzun emaztia, da hiri handia, zouñek beitu buruzagigoua lurreko erregetan gañen.

101

HAMAZORTZIGERREN KAPITULIA.

ETA gero ikhousi nian beste ainguru bat, photere handia ziana, jaisten zelutik: eta lurra argiturik izan zen haren gloriaz.

2. Eta oihu egin zian azkarki, zioualarik: Erori da, erori da Babilone handia: eta egin da debrien egongia, eta izpiritu likhits guzien iheslekhia, eta hegazti tzar, eta hugungarri ororen ziloka:

3. Zeren haren khechuzko likhizkeriaren ardoutik edan beitie po-

102

pulu guziek: eta lurreko erregiak hareki nahasi beitira: eta lurreko salerosliak aberastu beitira horren siratsen khostuz.

4. Eta entzun nian beste botz bat, erraiten: Elkhi zite hortik, ene populia: etzitian izan phartedun horren gaistokerietan, eta eztezazun har horren uzurrietarik.

5. Zeren heltu beitira horren bekhatiak zelialano, eta orhitu beita Jinkoua horren gaistokeriez.

6. Utzul izozie eman deizien bezala: eta emozie bitan haren egiten arau: eskentu deizien edanountziau, edaneraz izozie bietan.

7. Zoumbat ere goratu beita, eta

103

gozatu, hambat emozic gaitz eta nigarbide: zeren erran beitu bere bihotzian: Jarririk nago erregiña: eta eniz alharguntsa: eta eztut ikhousiren nigarbiderik.

8. Hartakoz egun batez jinen dira haren gaitzak, herioua, eta nigarrak, eta gosetia, eta suyan erreko da: zeren azkar beita houra jujaturen dian Jinkoua.

9. Eta nigar eginen die, eta heyagoraz ariko dira haren gatik, hareki nahasi, eta siratsetan bizi izan diren lurreko erregiak, ikhousi dukienian haren erratzeko khia:

10. Eta hurrun daudelarik haren gaitzminen beldurrez, erranen die:

104

Othian, othian, Babilone hiri handi houra, hiri azkar houra: hola oren baten barnian jin beita hire galtzia.

11. Eta lurreko saleroslek nigar eginen die, eta hasperen hartan gañen: zeren hayen salgeyak ibourk ezpeitutu erosiren haboro:

12. Urhezko, eta zilharrezko, eta harri baliousezko, eta perlazko, eta li mehezko, eta pourprazko, eta zetazko, eta eskerletazko salgeyak, eta urrin hounezko zour guziak, eta ibouarazko ountzi guziak, eta harri baliousezko, eta brounzazko, eta hurduñazko, eta marmorezko injamiak oro,

13. Eta kanela, eta urrin hounak,

105

eta unkhuntiak, eta intsentsia, eta ardoua, eta olioua, eta irin lilia, eta ogi bihia, eta zamariak, eta ardiak, eta zaldiak, eta orgak, eta esklabouak, eta gizounen arimak.

14. Hire arimaren gozoko frutak jouan dutuk hire ganik, eta gaiza gizen, eta ederrak, galdu zaitzak, eta ezlitie hourak haboro edirenen.

15. Hoyen salerosle aberastiak, hartarik hurrun egonen dira haren gaitzminen lotsaz, nigarrez, eta hasperenez,

16. Erraiten dielarik: Gaitz, gaitz hiri handi houra, li mehez, eta pourpraz, eta eskerletaz estalirik

106

zena, eta urhez, eta harri baliousez, eta perlaz aphainturik:

17. Noula oren baten barnian ezdeustu diren hañbeste aberastarzun, eta ountzizañak oro, eta itchasouan dabiltzanak oro, eta marinelak, eta itchasouan laoian ari direnak, hurrun egon dira,

18. Eta oihu egin die ikhoustez haren errakinen lekhia, dioyelarik: Zouñ izan da hiri handi hounen bardin?

19. Eta ourthiki die erhauts here burietan gaña, eta oihu egin die nigar, eta heyagorareki, dioyelarik: Gaitz, gaitz hiri handi houra, zouñtan aberastu beitira itchasouan ountzi

107

zien guziak haren hountarzunetarik: noula oren baten barnian basabazter egin den.

20. Boztariotan jar zite zelia, eta apostolu saintiak, eta profetak: zeren goiherazi beitu Jinkouak zien althia haren kountre.

21. Eta ainguru azkar batek altchatu zian harri bat eiherarri handi bat bezalakoua, eta ourthiki zian itchasoualat, zioualarik: Hañ zalhe egotchirik izan da Babiloneko hiri handia, eta ezta haboro edirenen.

22. Eta harparien, eta khantarien, eta tchurularien, eta troumpetarien botza ezta entzunen hitan gehiago: eta ihoulazko ofizioko langilerik ezta

108

hitan edirenen gehiago: eta eiherarriaren herotsa ezta haboro entzunen hitan:

23. Eta ezkouaren argiak eztik hitan argituren haboro: eta senhar emazten mintzoua ezta entzunen gehiago hitan: zeren hire tratalantak beitziren lurreko gehienak, zeren hire inkantiez inganaturik izan beitira populu guziak.

24. Eta hartan ediren da profeten eta saintien odola: eta lurrian erhorik izan diren guziena.

109

HEMERETZUGERREN KAPITULIA.

HOYEN oundouan entzun nian ozte handi baten botza bezalako bat zelian erraiten: Alleluia: Gurra, eta gloria, eta indarra goure Jinkouarentako dira:

2. Zeren egiazko beitira, eta chuchen haren jujamentiak, zuzen egin beitu phuta handiaz, bere likhizkerian lurra sokhierazi dianaz, eta goiherazi beitu haren eskietarik bere zerbutcharien odola.

3. Eta berriz erran zien: Alle-

110

luia. Eta haren khia igaiten da menten ruentetakoz.

4. Eta luherrastu ziren hogei eta laur zaharrak, eta laur aberiak, eta adoratu zien tronoan jarririk den Jinkoua, ziouelarik: Amen: Alleluia.

5. Eta botz bat elkhi zen tronotik, ziouana: Goraipha ezazie goure Jinkoua, haren zerbutchari guziek: eta haren beldur zirayen, tchipi eta handiek.

6. Eta entzun nian ozte handi baten botza bezalako bat, hour handien herotsa uduri ziana, eta uhulgu handien orrokoua bezala, beitziouen: Alleluia: buruzagitu beita goure Jinko Jauna ahalorotakoua.

111

7. Botz gitian, eta alagera: eta eman dizogun gloria: zeren heltu beitira Achouriaren ezteyak, eta haren ezkountgeya adelaturik beita.

8. Eta emanik izan zayo althaturik izatia li mehe distiant, eta chouriaz. Li mehezko sayoua aldiz saintien egitate chuchenak dira.

9. Eta erran zeitan: Izkirib' ezazu: Dohatsu, Achouriaren ezteyetako apairiala deithurik direnak: eta erran zeitan: Jinkouaren hitz horik egiazko dira.

10. Eta erori nintzan haren houñetara, haren adoratzeko. Eta erran

v. 7.—Achouriaren ezteyak dira zeluko bethiereko dohatsutarzuna. Achouriaren ezkountgeya da Eliza: arima justo guzien saldoa.

112

zeitan: Begireizu eztezazun egin: zoure zerbutchari laguna uuzu, eta Jesusen jakilegoua dien zoure anayena. Jinkoua ador'ezazu. Jesusen jakelegoua da aldiz profeziazko izpiritia.

11. Eta ikhousi nian zelia idekirik, eta houna zamari chouri bat, eta hartan gañen jarririk zena, deitzen zen Leyala, eta Egiatia, eta chuchentarzuneki jujatzen du, eta gudukatzen da.

12. Baita haren begiak zireu su garra uduri, eta burian zutian hanitch khoroua, eta bazian izen bat izkiribaturik, ihourk eztakiana berak baizik.

113

13. Eta jauntsirik zian sayo odolstatu bat: eta harek ekharten dian izena, Jinkouaren Hitza.

14. Eta zelian diren armadak, jarraikiten zeitzon zamari chourietan, li mehezko sayo chouriak, eta chahiak jauntsirik.

15. Eta haren ahotik elkhiten da ezpata bat bi aldetarik zorrozturik, hartzaz populien joiteko. Eta berak otsemanen dutu burdun zaharnuareki: eta Jinko ahalorotakouaren khechu gaitzaren ardouaren zugana berak irouchkiten du.

16. Eta du izkiribaturik bere souñekouan, eta bere azpian: Erregen Erregia, eta jaunen Jauna.

114

17. Eta ikhousi nian beste ainguru bat ekhian chuti, eta oihu egin zian zinez, erraiten zialarik zelu erdia gainti hegaltatzen ziren hegazti guzier: Tziauste, eta bil ziteye Jinkouaren apairu handialat:

18. Jan ditzatzien erregen aragiak, eta armadetako gehienen aragiak, eta azkarren aragiak, eta zamarien, eta hetan jarririk direnen aragiak, eta nausien, eta mithilen, eta tchipien, eta handien aragiak.

19. Eta ikhousi nutian saia, eta lurreko erregiak, eta hayen armadak bildurik, gudukan aritzeko zamarian jarririk zenareki, eta haren armadaeki.

20. Eta atzamanik izan zen saia.

115

eta hareki basaprofeta: haren aitzinian gaiza izigarrien egilia, zouñetzaz inganatu beitzutian saiaren markaren harzaliak, eta haren uduriaren adorazaliak. Bizirik igorririk izan ziren horik biak sofrez herakitzen den suzko osinialat.

21. Eta bestiak erhorik izan ziren zamarian jarririk zenaren ahotik elkhiten zen ezpataz: eta hegazti guziak ase ziren hayen aragiez.

v. 20.—Sai hau eta basaprofeta dira Antekrist eta haren lagun belhagilia.

116

HOGEIGERREN KAPITULIA.

ETA ikhousi nian ainguru bat jaisten zelutik, zouñek beitzian lezeko giltza, eta khatia handi bat bere eskian.

2. Eta atzaman zian herensugia, suge zaharra, houra beita debria, eta satan, eta estekatu zian mila ourtherentako:

3. Eta egotchi zian lezialat, eta zerratu zian, eta kachetatu zian haren gañen, elitzan haboro nazioniak

v. 3.—Mila ourthe—Heben erranik da ourthe hanitchen errailako. Konstantien demboratik Antekristen demboralako tregoua hortan markaturik da.

117

ingana, mila ourthiak bethe artio: eta gero soltatu bebar du dembora aphurrentako.

4. Eta ikhousi nutian jargiak, eta jarri ziren hayetan gañen, eta emanik izan zeyen jujatzeko eskia: eta Jesusen jakilegoua gatik, eta Jinkouaren hitza gatik buriak mouzturik izan zirenen arimak, zouñek ezpeitzien saia adoratu, ez eta haren uduria, ez hartu haren zeñharia bere borontetan, edo eskietan, eta bizi izan dira, eta errege egon dira Jesukristeki mila ourthez.

5. Beste hilak eztira bizitu, mila

v. 4.—Heben ere—mila ourthez—mafkaturik da Antekristen jinaitzineko dembora.

118

ourthiak bethe artio. Hori da lehen arraphiztia.

6. Dohatsu, eta saintu, pharte ukhenen diana lehen arraphiztian: hayetan bigerren heriotziak eztu eskurik: bena Jinkouaren eta Jesukristen aphez dirate, eta errege hareki mila ourthez.

7. Eta bethe diratekienian mila ourthiak, soltaturik izanen da satan bere presountegitik, eta elkhiren da, eta inganaturen dutu lurraren laur eretzetan diren populiak, Gog, eta Magog, eta bilduren dutu gudukako: hayen zoumbata da itchasoko hariña bezala.

8. Eta hedatu ziren lurraren za-

119

baltarzunian, eta unguratu zien saintien bilkhura, eta hiri maitia.

9. Eta jaitsi zen su bat zelutik Jinkoua ganik, eta ilhaintu zutian: eta debria, hayen inganazalia, egotchirik izan zen suzko, eta sofrezko osinialat, noun saia ere,

10. Eta basaprofeta izanen beitira marruskaturik egun eta gai menten mentetan.

11. Eta ikhousi nian trono handi chouri bat, eta hartan jarririk zena, zouñen aitzinian ezabatu beitzen lurra, eta zelia, eta hayen lekhurik etzen ediren.

12. Eta ikhousi nutian hilak, handiak eta tchipiak, trononaren aitzinian

120

chuti, eta lihriak zabalturik izan ziren: beste Libru bat ere zabalturik izan zen, houra heita bizizkoua: eta jujaturik izan ziren hilak librietan izkiribaturik zirenetarik, hayen egitaten arau.

13. Eta itchasouak eman zutian hartan ziren hilak: heriouak ere, eta iferniak eman zutien bere hilak, hayetan zaudenak: eta jujaturik izao zen batbederaz bere egitaten arau.

14. Eta ifernia, eta herioua igorririk izan ziren suzko osioialat. Hori da bigerren heriotzia.

15. Eta ediren etzena bizizko

v. 14.—Bigerren heriotzia da, bethiko damnazionia: ezin hil eta ezin bizizko izate lazgarri houra.

121

Librian izkiribaturik, igorririk izan zen suzko osinialat.

HOGEI ETA BATGERREN KAPITULIA.

ETA ikhousi nian zelu berri bat, eta lur berri bat. Ezi lehen zelia, eta lehen lurra jouan ziren, eta itchasorik ezta haboro.

2. Eta nik Jouhanek ikhousi nian hiri saintia Jerusaleme berria zelutik jaisten Jinkoua ganik, althaturik ezkountberria bere senharrarentako aphaintzen den bezala.

3. Eta entzun nian botz handi

XXI. Jerusaleme berriaren izenian eta hiri ubate arautian kapitulu hountan emaiten da dohatsien egongiaren udaripen bat.

122

bat tronotik erraiten: Houna Jinkouaren egongia gizouneki, eta egonen da hayeki. Eta hourak dirate haren populia, eta Jinkoua bera date hayeki bayen Jinkoua:

4. Eta tchukaturen dutu Jinkonak nigarrak oro hayen begietarik: eta eztate haboro heriorik, ez bihotzminik, ez heyagorarik, ez eta nahigaberik eztate haboro, zeren lehenekouak jouan beitira.

5. Eta erran zian tronouan jarririk zenak: Houna berri egiten dutut oro. Eta erran zeitan: Izkirib' ezazu, hitz horik osoki sinhetsgarri direla, eta egiazko,

6. Eta erran zeitan: Egin da.

123

Ni niz alfa eta omega: hatsarria eta urhentzia. Nik egarri denari emanen dut bizizko houraren uthurritik, dohañ.

7. Goitzen dukianak, horik badutuke, eta haren Jinko nizate, eta houra ene seme dateke.

8. Lotsorrak aldiz, eta sinhestegabiak, eta arnegagarriak, eta gizoun erhailiak, eta likhitsak, eta phozouazaliak, eta jinko faltsien adorazaliak, eta gezurtiak oro, hayen ukhengeya dateke suz, eta sofrez herakitzen den osinian: hori beita bigerren heriotzia.

9. Eta jin zen ountziak azken uzurriez betherik zaduzken zazpi aingurietarik bat, eta mintzatu zeitan,

124

zioualarik: Tziauri, eta erakoutsiren deizut ezkonntborria, Achouriaren emaztia.

10. Eta gogoz erouan nundian mendi handi, eta gora batetara, eta erakoutsi zeitan hiri saintia Jerusaleme jaisten zelutik Jinkoua ganik,

11. Jinkouaren argiaz ederturik: eta haren argia harri baliousa uduri jaspe harriaren antzoko, kristala bezalako.

12. Eta bazian murru handi, eta gora bat, zouñek beitzian hamabi bortha: eta borthetan hamabi aingurn, eta izenak izkiribaturik, zonñ beitira Israeliko haurren hamabi gizelien izenak.

125

13. Ekhijalkhigiatik hirour bortha: eta ipharaldetik hirour bortha: eta hegousaldetik hirour bortha; eta itzalaldetik hirour bortha.

14. Eta hiriko murriak bazian hamabi egarzola, eta hamabi hayetan, Achouriaren hamabi apostolien izenak.

15. Eta eneki mintzo zenak, bazian urhe kanaberazko izari bat, hiriaren, eta haren borthen, eta murriaren izartzeko.

16. Eta hiria laur hegika eginik zen, eta haren luzegoua zen zabalgoua bezañbat: eta izartu zian hiria urhe kanaberaz, eta ediren hamabi mila estada: eta luzetarzuna, eta gora-

126

tarzuna, eta zabaltarzuna, bardin dira.

17. Izartu ere zian haren murria, zouñek beitzian ehun eta berrogei eta laur beso, gizoun izari, hori beitzen aingurarena.

18. Eta murru houra eginik zen jaspe harriz: hiria bera aldiz urhe chahia bitre argia nduri.

19. Eta hiriko murriaren egarzolak harri balious orotzaz ederturik ziren. Lehen egarzola zen jaspia: bigerrena, safira: hirourgerrena, kalzedonana: laurgerrena, esmerauda:

20. Bostgarrena, sardonisa; seigerrena, sardouana: zazpigarrena, krisolita: zortzigerrena, berila: bede-

127

ratzugerrena, topaza : hamargerrena, krisoprasa : hamekagerrena, jazinta : hamabigerrena, ametista.

21. Eta hamabi borthak, hamabi perla dira, bakhoitzkal : bortha bakhoitza perla bakhoitz bat zen : eta hiriko plaza urhe chahia zen, bitre argiargi bat uduri.

22. Eta templorik enian hartan ikhousi. Ezi haren temploua da Jinko Jaun ahalorotakoua, eta Achouria.

23. Eta hiriak eztu ekhi, ez argizagi beharrik argiturik izateko. Ezi Jinkouaren argitarzunak argitzen du, eta haren argizalia da Achouria.

24. Eta ebiliko dira populiak haren argian : eta lurreko erregek ekha-

129

argi, Jinkouaren eta Achouriaren jargiatik elkhiten.

2. Hanko plazaren erdian, eta uhaitzaren hi aldetarik da bizizko zuhaña, zouñek ekharten beitu hamabi fruta, eta hilabetekal emaiten bere fruta, eta zuhañaren osteuak nazionen sendotzeko dira.

3. Eta maraditzionerik eztate haboro : bena Jinkouaren, eta Achouriaren jargiak han dirate, eta haren zerbutchariek zerbutchaturen die.

v. 1.—Uhaitz horrek uduritzen dutu sirats hounezko uharriak, Jinkoua ganik dohatsietara zelian tourroustatuko direnak.

v. 2.—Bizizko zuhaña da Jesukrist ; haren frutek, erran nahi da merezimentiek emaiten deikuyo bethi bizitziko indarra zeluko glorian. Haren erraner behatuz eta haren manien egitez hara hel gitiala. Halabiz.

128

rriren deyoue bere gloria, eta ouhouria.

25. Eta haren borthak eztira zerraturen egunkal, ezpeitate han gayik.

26. Ekharriko ere die hara populien gloria, eta ouhouria.

27. Ezta han sarthuren deus theyurik, edo itchouskeria egilerik, eta gezur errailerik, baizik ere Achouriaren bizizko Libriau izkiribaturik direnak.

HOGEI ETA BIGERREN KAPITULIA.

ETA erakoutsi zeitan hour biziaren uhaitza, kristala bezañ

130

4. Eta ikhousiren die haren begithartia : eta haren izena hayen borontetan dateke.

5. Eta gayik gehiago eztate : eta eztukeye khander'argi beharrik, ez ekhiaren argi beharrik, zeren Jinko Jaunak argituren beitutu, eta errege dirate menten mentetan.

6. Eta erran zeitan : Hitz horik osoki sinhetsgarri dira, eta egiazko. Eta Jaunak profeten izpiritien Jinkouak igorri du bere ainguria erakoustera bere zerbutcharier zer heltu hehar den llaburski.

7. Eta houna jiten niz laster. Dohatsu, libru hountako aitziuerranaren hitzak begiratzen dutiana.

131

8. Eta ni niz Jouhane hoyen entzulia, eta ikhouslia. Eta entzun, eta ikhousi oundouan, luherrastu nintzan adoratzeko, horik erakoutsi zeiztan ainguriaren houñetan:

9. Eta erran zeitan: Begireizu eztezazun egin: ezi zoure zerbutchari laguna nuzu, eta zoure anaye profetena, eta libru hountako aitzinerranaren hitzak begiratzen dutienena: Jinkoua ador' ezazu.

10. Eta erran zeitan: Ez zerra libru hountako aitzinerranaren hitzak: ezi hullan da dembora.

11. Gaizki egiten dianak, gaizki egin beza orano: eta likhizkerietan dena, likhits bedi orano: eta chucheu

132

dena, chuchent dadila orano: eta chahu dena, chaha dadila orano.

12. Ezi jiten niz llaburski, eta ene saria eneki da, emaiteko batbederari bere lanheginen arau.

13. Ni niz alfa eta omega, lehena eta azkena, hatsarria eta urhentzia.

14. Dohatsu, bere souñekouak Achouriaren odolian chahatzen dutienak: zuzen ukhen dezen bizizko zuhañian, eta borthetarik sar ditiau hirian.

15. Kamporat horak, eta phozouazaliak, eta likhitsak, eta gizoun erhailiak, eta jinko faltsien adorazaliak, eta gezurra maite, eta egiten dienak oro.

133

16. Nik Jesusek igorri dut ene ainguria hoyetzaz zier jakilegoua ekhartera elizetan. Ni niz Dabiten herroua, eta adaka, izar argia, eta goiz izarra.

17. Eta espiritiak, eta espousak dioye: Tziauri. Eta entzuten dianak, erran dezala: Tziauri. Eta egarri dena, jio bedi: eta nahi dianak, har beza bizizko honretik, dohañ.

18. Jakintsutzen dutut libru houutako aitzinerraoareo hitzeo eutzuliak oro: Ihourk emeodatzen badutu horik, Jinkouak igorriko deitzo gaña libru hountan izkiribaturik diren uzutri guziak.

19. Eta ihourk elkhiten badu li-

134

bru hountako aitzinerranaren hitzetarik, Jinkouak houra elkhiren du bizizko Librutik, eta hiri saintutik, eta libru hountan izkiribaturik direnetarik.

20. Dio jakilegoua hoyetzaz ekharten dianak: Bai jiten niz laster: Halabiz. Tziauri, Jesus Jauna.

21. Jesukrist goure Jaunaren grazia zieki ororeki. Halabiz.

DIALOGUES BASQUES

Agustin Pascual Iturriaga
Jose Antonio Uriarte
Jean Pierre Duvoisin
Emmanuel Inchauspe

Gazteleraz eta frantsesez
Gipuzkeraz
Bizkaieraz
Lapurteraz
Zuberotarrez

Londres
1857

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

DIALOGUES BASQUES:

GUIPUSCOANS, BISCAÏENS;

PAR

DON A. P. ITURRIAGA.

LE P. J. A. DE URIARTE.

LABOURDINS, SOULETINS;

PAR

M. LE CAP. J. DUVOISIN.

M. L'ABBÉ INCHAUSPE.

ACCOMPAGNÉS DE DEUX TRADUCTIONS, ESPAGNOLE ET FRANÇAISE.

1857. LONDRES. 1857.

I CERTIFY that this book was printed by me in the house of His Highness the PRINCE LOUIS-LUCIEN BONAPARTE, and that the number of copies impressed amounted to two hundred and fifty-one, one of which is printed on large and thick paper.

October, 1857. W. H. BILLING.

DIÁLOGOS

GUIPUZCOANOS Y VIZCAÍNOS.

DIALOGUES

LABOURDINS ET SOULETINS.

Dial. Guipuzcoano. | 3 | Dial. Vizcaíno.

LENDABICICO JOLASA.

A. Lengo eguneco zure jolasac arras jostatu ninduen.

B. Atseguin det jaquiteaz.

A. Naico nuque cerbait esango bacendu aberecho batzuen gañean.

B. Ez da gauza gaitza atseguin ori zuri ematea.

A. Chit asco estimatuco nizuque.

PRIMERA CONVERSACION.

A. Tu conversacion del dia pasado me divertió muchísimo.

B. Me alegro de saberlo.

A. Quisiera dijeses algo sobre algunos animales.

B. No es cosa difícil hacerte ese gusto.

A. Te lo estimaria muy mucho.

LELENGO BERBALDIJA.

A. Leengo eguneco zure berbaldijac guztiz asco olgau ninduban.

B. Atseguiten dot jaquitiaz.

A. Nai neuque cerbait esango bacendu abere batzuben ganian.

B. Ez da gauza gacha atseguin ori zuri emotia.

A. Guztiz asco estimauco neusquizu.

Dial. Labourdin. | 3 | Dial. Souletin.

LEHEMBICICO SOLASTALDIA.

A. Aintzineco eguneco zure solasac hainitz dostatu ninduen.

B. Axeguin dut yakiteaz.

A. Nahi nuke cerbait erran bacineza abere batzuen gainean.

B. Ez da gaitz axeguin hori eguitea zuri.

A. Esker izanen darotzut.

PREMIÈRE CONVERSATION.

A. Votre conversation de l'autre jour m'a beaucoup amusé.

B. Je suis bien aise de le savoir.

A. Je voudrais que vous disiez quelque chose sur certains animaux.

B. Il n'est pas difficile de vous faire ce plaisir.

A. Je vous en serai bien reconnaissant.

LEHEN ELHESTALDIA.

A. Igaran eguneco zoure elhestac hanitch tchostatu nundian.

B. Laket zait jakitia.

A. Nahi nuke cerbait erran cenezan aberesca zoumbaiten gañen.

B. Ezta gaitz plazer horren zouri emaitia.

A. Hanitch esker neikezu.

Dial. Guipuzcoano. 4 Dial. Vizcaíno.

B. ¿ Badaquizu seda cer dan ?
A. Ustez bai ; ona emen.

B. Bana ¿ badaquizu nondic datorren ?
A. Indietatic nosqui.
B. Ez da Indietara joan bearric seda izateco.

A. ¡ Nola ! ¿ alderagotic al dator ?
B. Emen bertan atzeman diteque. Inguma baten obra da seda.
A. ¡ Inguma baten obra !

B. ¿ Sabes lo que es la seda ?
A. Al parecer sí ; vela aquí.
B. Pero ¿ sabes de donde viene ?
A. De las Indias sin duda.
B. No hay necesidad de ir á las Indias para tener la seda.
A. ¡ Cómo ! ¿ viene de mas cerca ?
B. Aquí mismo se puede coger. Es obra de una mariposa la seda.
A. ! Obra de una mari-

B. ¿ Badaquizu sedia cer dan ?
A. Ustez bai ; ona emen.

B. Baña ¿ badaquizu nundic datorren ?
A. Indijetatic edo.
B. Ez dago Indijetara juan biarric sedia izateco.

A. ¡ Celan ! ¿ urragotic bai al dator ?
B. Emen bertan artu leiteque. Chiribirija baten lana da sedia.
A. ¡ Chiribirija baten la-

Dial. Labourdin. 4 Dial. Souletin.

B. Badakizu cer den seda ?
A. Ustez bai ; huna bementche.
B. Bainan badakizu nondic heldu den ?
A. Indietaric naski.
B. Seda izateco ez da Indietara goan beharric.

A. Nola ! hurbilagotic heldu da ?
B. Hemen berean atzeman diteke. Seda pimpiriña baten laua da.
A. Pimpiriña baten lana !

B. Savez-vous ce que c'est que la soie ?
A. Je crois que oui ; en voici.
B. Mais savez-vous d'où elle vient ?
A. Des Indes sans doute.
B. Il n'est pas nécessaire d'aller aux Indes pour avoir de la soie.
A. Comment! est-ce qu'elle vient de plus près ?
B. On peut la trouver ici même. La soie est l'œuvre d'un papillon.
A. L'œuvre d'un papillon!

B. Badakicia cer den ceta ?
A. Oustez bai ; houna heben.
B. Bena badakicia nountic jiten den ?
A. Arauz Indietaric.
B. Ezta Indietara jouan behar cetaren ukheiteco.

A. Noula ! hullanagotic jiten lizate ?
B. Heben berian ediren daite. Jincollo baten lana da ceta.
A. Jincollo baten lana !

Dial. Guipuzcoano. 5 Dial. Vizcaino.

¿ baditeque ?

B. Bai ; inguma baten obra.

A. Esan zadazu nola eguiteu duen obra eder ori.

B. Bada inguma mota bat zuria ta lodia. Onec eguiten dituen arraultzetatic irteten dira ar guztiz chiqui batzuec. Bereala asten dira masnst arbolen ostoa jaten. Jaten dijoacen becela dijoaz anditzen. Beatza becin lodi eguiten dira berroguei bat egunen barrenen. Orduan asten dira aotic botatzen lerposa ! ¿ es posible ?

B. Sí ; obra de una mariposa.

A. Díme como trabaja esa hermosa obra.

B. Hay una especie de mariposa blanca y gorda. De los huevos que pone esta salen unos gusanos sumamente pequeños. Inmediatamente empiezan á comer la hoja de la morera. Á medida que van comiendo van creciendo. Crecen tanto como un dedo á los cuarenta dias. Entónces empiezan á na ! ¿ bai al ?

B. Bai ; chiribirija baten lana.

A. Esan eguidazu celan eguiten daben lan eder ori.

B. Bada chiribirija mueta bat zurija ta lodija. Onec eguiten dituzan arrautzetatic urteten dabe ar guztiz chiqui batzubec. Beriala asten dira masusta arboliaren orrija jaten. Jaten daben neurrijan duaz acijaz. Aciten dira atz bat beste berrogueigarren egunerace. Orduban asten dira botaten adurra aotic

Dial. Labourdin. 5 Dial. Souletin.

othe daiteke ?

B. Bai ; pimpiriña baten lana.

A. Erradazu nola eguiten duen lan eder hori.

B. Bada pimpiriña mota bat zuria eta lodia. Hunec eguiten dituen arroltzetaric atheratzeu dira har cbehechehe batzu. Ordu beretic hasten dira martzoca hosto yaten. Yaten dutenaren arabera handituz ere dohaci. Erbiareu neurrira heltzen dira berrogoi bat egunic barnean. Orduan abiatzen dira est-ce possible ?

B. Oui ; l'œuvre d'un papillon.

A. Dites-moi comment il execute ce beau travail.

B. Il y a une espèce de gros papillon blanc. Des œufs qu'il pond sortent de très-petits vers. Aussitôt après ils commencent à manger la feuille du mûrier. Ils grossissent à mesure qu'ils en mangent. Dans une quarantaine de jours ils deviennent aussi gros que le doigt. Alors ils commencent à jeter badaitekia ?

B. Bai ; jincollo baten lana.

A. Erran ezadazu noula eguiten dian lan eder hori.

B. Bada jincollo mota bat chouri eta lodi dena. Hounec erruten dutian arraultzetaric elkhiten dira har tchipiñi batzu. Berhala hasten dira marhugatziaren ostouetaric jaten. Jaten dienaren antzo handitzez douatza. Erhia bezain lodi eguiten dira berroguei egunen barnen. Ordian hasten dira ahotic

Dial. Guipuzcoano. 6 Dial. Vizcaino.

dea armiarmac bezala. Botatzen dute arbolen arbaztetan beren buruen giran. Onela guelditzen dira lerdezco bolsa baten barrenen. Bolsa oni deritzayo capulea. Capuleac ifintzen dira ur iraquiñean, eta an beratzen dira. Artzen da izpi bat, eta dauden lecutic atera gabe, dijoaz ascatzen. Matazuran izpia artuaz, eguiten da mataza ascatzen dijoan becela.

A. ¡Norc esan icusten

arrojar baba de la boca como la araña. La arrojan en las fustas de los árboles al rededor de sí mismas. De esta manera se quedan dentro de una bolsa de baba. Á esta bolsa se llama capullo. Los capullos se ponen en agua hervida, y allí se ablandan. Se coge un filamento, y sin sacarlos de donde están, se van soltando. Cogiendo el filamento en la aspa, se forma la madeja á medida que va soltándose.

A. ¡Quién dijera que los

masmia leguez. Botaten dàbe arbolen errametan euren inguruban. Onelau guelditute dira adurrezco poltza baten barruban. Poltza oni deituten jaco capullua. Capulluac iminten dira ur iraquiñian, eta an bigunduten dira. Artuten da izpi bat, eta dagozan lecutic atera baga, duaz ascatubaz. Arturic izpija icorosquijan, eguiten da matazia ascatubaz doian leguez.

A. ¡Noc esan icusten di-

Dial. Labourdin. 6 Dial. Souletin.

armiarmac bezala ahotic heldor botatzen. Botatzen dute beren buruen inguruan arbolen adar artetan. Hunela guelditzen dira zarpa baten barnean. Zarpa hau deitzen da cuscua. Cuscuac ezartzen dira ur irakituan, eta han guritzen dira. Hartzen da ciricuaren izpia, eta cuscuac barrayatuz dohaci beren lekhutic athera gabe. Ciricua hilduz hastalcayan, bastaria eguiten da cuscua barrayatzen denaren arabera.

A. Norc erran lezake i-

de la bave par la bouche comme l'araignée. Ils la jettent entre les branches des arbres tout autour de leur propre corps. De cette façon ils restent dans une bourse de bave. Cette bourse se nomme cocon. On met les cocons dans de l'eau houillante, et ils s'y amollissent. On saisit un fil, et ils se défont sans qu'on les ait retirés de leur place. En dévidant le fil sur un dévidoir, l'écheveau se forme à mesure que le fil se développe.

A. Qui dirait que les

elder egoisten aiñharbac bezala. Egoisten die zuhañen adarretan bere burien ungurian. Hounla haratzen dira elderrezco zarpa baten barnen. Zarpa hau deitzen da cuskia. Cuskiac ezarten dira hour herakian, eta han mardotzen dira. Hartzen da hari bat, eta diren lekhutic elkhi gabe, barreyatuz badouatza. Khotcheyan haria barturic, eguiten da mathaza douan bezala barreyatuz.

A. Nourc erran liro ikhous-

Dial. Guipuzcoano. 7 Dial. Vizcaíno.

diran sedazco jantzi ederrac zor zaizcala ingumari !

B. Capulearen barrenen dauden arrac oso nsoro ezcur alea dirudite.

A. ¿ Illac ala biciac daude ?

B. Illac gure beguietan, bañ udaberrian irteten dira capuletic inguma biurturic.

A. ¡ Ori gauzaren miragarria !

B. Bi gunza oyetatic ¿ cein deritzazu miragarriagoa ?

hermosos vestidos de seda que se ven son debidos á la mariposa !

B. Los gusanos que están dentro del capnllo se parecen enteramente á la bellota.

A. ¿ Están muertos ó vivos ?

B. Muertos á nuestros ojns, pern en la primavera salen del capullo convertidos en mariposas.

A. ¡ Qué cosa tan admirable !

B. De estas dos cosas ¿ cuál te parece mas admira-

ran sedazco jantzi ederrac zor jacozala chiribirijari !

B. Capulluaren barruban dagozan arrac, oso osoro ezcurra dirudije.

A. ¿ Illic ala biciric dagoz ?

B. Illic gure beguijetan, bañ udabarrijan urteten dabe capullotic chiribirija biurturic.

A. ¡ Gauciaren miragarrija !

B. Gauza bi oneetatic, ¿ cein derichazu miragarri-

Dial. Labourdin. 7 Dial. Souletin.

khusten diren sedazco soineco ederrac pimpiriñari zor zaizcola ?

B. Cuscuaren barnean diren harrec ezcurra osoki iduri dute.

A. Hilac ala biciac dira ?

B. Hilac gure beguietan, bainan primaderan atheratzen dira cuscutic pimpiriña bihurturic.

A. Cer gauza espantagarria !

B. Bi gauza haukietaric cein zaitzu espantagarriagoa ?

beaux vêtements de soie que l'nn voit sont dus au papillon ?

B. Les vers qui se trouvent dans le cocon ressemblent tout à fait au gland.

A. Sont-ils morts ou vivants ?

B. Morts à nos yeux, mais au printemps ils sortent du cocon convertis en papillons.

A. Quelle admirable chose!

B. De ces deux choses laquelle vous paraît la plus

ten diren souñeco ederrac zor zaitzola jincollouari ?

B. Cuskiaren barnen diren harrec oso osoki cia uduri die.

A. Hilic ala biciric dira ?

B. Hilic goure beguietan, bena bedaxian elkhiten dira cuscutic jincolloturic.

A. Hori da gaiza icigarria.

B. Bi guiza hoyetaric zouñ zaizu icigarriago ? arraphiz-

Dial. Guipuzcoano. 8 Dial. Vizcaíno.

¿ piztea, ala inguma biurtzea ?

A. Ain arrigarria arquitzen det ar bat inguma biurtzea, non il bat piztea.

B. Eguiaz arritzeco gauza da gaur lurrean arrastaca dabillen arra bigar egan len zan baño ederragoa icustea. Onen vistan ez da gaitz sinistea piztuco guerala gu ere egunen baten len baño ederragoac. Inguma berri oyec eguiten dituzte arraultzac eta bereala iltzen dira.

ble ? ¿ la resurreccion, ó la conversion en mariposa ?

A. Tan admirable encuentro la conversinn de un gusano en mariposa, cnmo la resurreccion de un muerto.

B. En verdad es cosa admirable ver á un gusano que hoy se arrastra por él suelo volar mañana mas hermoso que ántes. En vista de esto no es difícil creer que resucitaremos tambien nosotros algun dia mas hermosos que ántes. Estas nuevas mariposas ponen sus huevos y luego se mueren.

jagua ? ¿ biztutia, ala chiribirija biurtutia ?

A. Ain miragarrija aurquituten dot ar bat chiribirija biurtutia, cein da ill bat biztutia.

B. Eguijaz da gauza miragarrija gaur lurrian arrastaca dabillen arra bijar egau len zan baño ederragua icustia. Icusiric au, ez da gach sinistntia biztuco gariala gu bere egunen baten len baño ederraguac. Chiribirija barri oneec eguiten ditube arrautzac eta beriala ilten dira.

Dial. Labourdin. 8 Dial. Souletin.

berriz phiztea, ala pimpiriña bihurtzea ?

A. Hain harrigarri aurkhitzen dut har bat pimpiriña bilhacatzea, nola hil bat berriz phiztea.

B. Eguiazki espantatzeco gauza da egun lurrean berrestaca dabilan harra bihar hegaldaca lehen cen baino ederrago ikhustea. Hau ikhusi eta ez da gaitz sinhestea egun batez gu ere berriz phizturen garela aintzinean baino ederragoric. Pimpiriña berri haukiec eguiten dituzte arroltzeac eta berehala hiltzen dira.

admirable ? la résurrection, ou la conversion en papillon ?

A. Je trouve que la conversion d'un vers en papillon est aussi admirable que la résurrection d'un mort.

B. En vérité c'est une chose admirable que de voir un vers qui se traîne aujourd'hui par terre voler le lendemain plus beau qu' auparavant. Quand on voit cela il n'est pas difficile de croire que nous aussi nous ressusciterons un jour plus beaux que nous n'étions auparavaut. Ces nouveaux papillons déposent leurs œufs

tia. ala jincollotzia ?

A. Hain icigarri edireiten dut har baten jincollotzia, zouña hil baten arraphiztia.

B. Eguiazki harritzeco da egun lurrian herrestaca dabilan har baten bihar hegaltaz lehen cen beno ederrago ikhoustia. Hau ikhnusiric ezta neke siohestia arraphiztuco guirela gu ere egun batez lehen beno ederrago. Jincollo berri hoyec erruteu dutié arraultziac eta berhala hiltzen dira.

Dial. Guipuzcoano. 9 Dial. Vizcaíno.

A. ¡ Cer ! ¿ orren dembora guchian bicitzen dira ?

B. Bai, eta badira abereac oraindic guchiago bicitzen diranac.

A. Ori orrela bada, ez degu cer errencuratu gure biciaren laburtasunaz.

A. ¡ Qué ! ¿ viven tan poco tiempo ?

B. Sí, y hay animales que viven aun ménos.

A. Si eso es así, no tenemos que quejarnos de la cortedad de nuestra vida.

A. ¡ Cer ! ¿ orren dempora guichijan bici dira ?

B. Bai, ta badira aberiac oraindic guichiago bici diranac.

A. Ori orrelan bada, ez dogu cetan quejau gure bicijaren laburtasunagaz.

Dial. Labourdin. 9 Dial. Souletin.

A. Cer ! hunen ephe laburra dute bicitzeco ?

B. Bai, eta badira abereac gutiago oraino bicitzen direnac.

A. Hori hola bada, ez dugu gure biciaren laburtasunaz arranguratzecoric.

et meurent aussitôt.

A. Quoi ! ils vivent si peu de temps ?

B. Oui, et il y a des animaux qui vivent muins de temps encore.

A. S'il en est ainsi, nous n'avons pas á nous plaindre de la brièveté de notre vie.

A. Cer ! hain dembora gutiz bici dira ?

B. Bai, eta badira aberiac orano gutiago bici direnac.

A. Hori hola bada, eztugu khechu izateco goure biciaren llaburtarzunaz.

Dial. Guipuzcoano. 10 Dial. Vizcaino.

BIGARREN JOLASA.

—

B. Gaur itz eguin bear dizut erleen gañean.

A. Aberecho gayonac dira erleac : oyec ematen digute eztia.

B. Ez bacarric ematen digute eztia, bai ere arguizaguia.

A. Nola ezti zalea naicen chit, ez nintzan arguizaguiaz oroitzen.

B. Jateco becin ona da

SEGUNDA CONVERSACION.

—

B. Hoy te tengo de hablar sobre las abejas.

A. Animalitos útiles son las abejas : estas nos dan la miel.

B. No solamente nos dan miel, sino tambien cera.

A. Como soy muy aficionado á la miel, no me acordaba de la cera.

B. Tan buena es la miel

BIGARREN BERBALDIJA.

—

B. Gaur berba eguingo deutsut erleen ganian.

A. Aberechu mesedegarrijac dira erliac: oneec emoten deuscube eztija.

B. Ez bacarric emoten deuscube eztija, baitabere arguizaija.

A. Guztiz ezti zalia uazan leguez, ez nintzan gomutetan arguizaijagaz.

B. Ain ona da eztija osa-

Dial. Labourdin. 10 Dial. Souletin.

BIGARREN SOLASTALDIA.

—

B. Egun erleez mintzatu gogo natzaitzu.

A. Acienda cbehetto baliosac dira erleac : haukiec ematen darocute eztia.

B. Ez eztia bakharric, bainan ezcoa ere ematen darocute.

A. Nola eztira ixutua bai naiz, ez nintzen orhoitzen ezcoaz.

B. Eztia erremediotaco

DEUXIÈME CONVERSATION.

—

B. Je veux vous parler aujourd' hui des abeilles.

A. Les abeilles sont de petites bêtes utiles : ce sont elles qui nous donnent le miel.

B. Non seulement elles nous donnent le miel, mais encore la cire.

A. Comme j'aime beaucoup le miel, je ne me souvenais pas de la cire.

B. Le miel est aussi bon

BIGUERREN ELHESTALDIA.

—

B. Egun erlez mintzatu behar nitzaizu.

A. Haciendatto baliousac dira erliac : hoyec emaiten deicuye eztia.

B. Ez bakhoizki eztia, bena ere emaiten deicuye ezcoua.

A. Noula eztikhoi beniz ecinago, enintzan ezcouaz orhitzen.

B. Eztia jateco hezañ

Dial. Guipuzcoano. 11 Dial. Vizcaíno.

eztia oscaitaco. Costoma dan orduan artzen da eztia urarequin. Erusquiñac janarazten dute ascotan bazcal aurrean gorputzetic libratzeco. Beste aldetic berriz ¡cembat gauzataraco ez da ona arguizaguia! Onequin eguiten dira arcayac, ezcoztuac eta emplasto mnet asco. Erleac jayotcen dira ingumac becela, eta jaten dute eztia. Loreetan arqnitzen dute eztiaren eta arguizaguiaren gaya. Lorearen iriñarequin eguiten dute arguizaguia, eta eztia berriz para remedio, como para comida. Cuando hay catarro se suele tomar miel con agua. Los médicos la hacen comer á veces ántes de ponerse á la mesa para aligerar el vientre. Por otra parte ¡para cuántas cosas no es buena la cera! Con esta se hacen velas, encerados y varias especies de emplastos. Las abejas nacen como las mariposas, y comen miel. En las flores encuentran la materia de la miel y cera. Con la harina de la flor hacen la cera, y la garritzat, cein janaritzat. Catarrua daguanian artuten da eztija uragaz. Osaguillaac jan eraguiten dabe batzubetan maijan jarri baño len sabela arinduteco. Beste aldetic ¡cembat gauzataraco ez da ona arguizaija! Onegaz eguiten dira caudelaac, enceraubac eta emplastu mueta asco. Erliac jaijoteu dira chiribirijac leguez, eta jaten dabe eztija. Loreetan aurquituten dabe eztijaren ta arguizaijaren gueija. Loriaren urunagaz eguiten dabe

Dial. Labourdin. 11 Dial. Souletin.

hain ona da, nola yanharitaco. Marhanta denean hartzen da eztia urarekin nahaste. Midicuec yanarazten dute batzuetan mahainean yarri baino lehen sabeletic librarazteeotzat. Bertzalde berriz, cembat gancetako ez da on ezcoa! Hunekin eguiten dira chirioac, tela ezcodunac eta asco manthar mota. Erleac sortzen dira pimpiriñac bezala, eta yaten dute eztia. Loreetan aurkhitzen dute eztiaren eta ezcoaren gaya. Lorearen irinarekin eguiten comme remède que comme nourriture. Quand on a un catarrhe on prend du miel avec de l'ean. Les médecins en font manger parfois avant qu'on se mette à table pour faire relâcher le ventre. D'ailleurs, à combien de choses la cire ne sert-elle pas! C'est avec elle qu' on fait les bougies, les toiles cirées et diverses sortes d'emplâtres. Les abeilles naissent comme les papillons, et mangent le miel. Elles trouvent dans les fleurs la matière du miel et de la cire. houn da sendogarritaco. Marhanta denian hartzen da eztia hourareki nahasiric. Atcheterrec jancrazten die zoumbait aldiz barazcal aitziniian khorpitzetic librerazteco. Bestalde orano, zoumbat gaizarentaco ezta houn ezcoua! Houneki egniten dira tortchac, oihal ezcostatiac eta herxcallu mota hanitch. Erliac sortzen dira jincollouac bezala, eta jaten die eztia. Lilictan edireiten die eztiaren eta ezcouaren gueya. Liliaren irinaréki eguiten die ezcoua, eta

Dial. Guipuzcoano. 12 Dial. Vizcaino.

loreari ninicatic ateratzen dioten ezadearequin. Iriña biltzen dute lore gañean atzeco zaucoac arrastaca erabilliaz. Zancoetan dituzte zancozorro mota batzuec, eta ez dira guelditcen oyec bete arteraño. Ezadea chupatzen dnte mäturrean duten trompa batequin. Ezadearentzat dute urdall bat, eta an ezti biurtzen da. Iriñarentzat dute beste bat, eta an arguizagui biurtzen da. Guero, aotic arguizaguia botaz, dijoaz abarasca eguiten.

miel con el jugo que sacan del cáliz de la flor. La harina la recogen arrastrando las patas traseras encima de la flor. Tienen en las patas una especie de polainas, y no paran hasta llenar estas. El jugo lo chupan con una trompa qne tienen en el hocico. Para el jugo tienen un estómago, y en él se convierte en miel. Para la harina tienen otro, y en él se convierte en cera. Despues, á medida que van arrojando cera por la boca, van haciendo el panal.

arguizaija, eta eztija loriaren cuculutic ateraten daben ezcotasunagaz. Uruna batuten dabe erabillijaz arrastaca atzeco ancac loriaren ganian. Dauquez anquetan polaina mueta batzuc, eta ez dira gueldituten oneec bete artian. Ezcotasuna miasquetan dabe musturrian dauquen trompa bategaz. Ezcotasunarentzat dauque sabel bat, eta an ezti biurtzen da. Urunarentzat dauque beste bat, eta an arguizai biurtuten da. Gnero, aotic arguizaija botaten daben

Dial. Labourdin. 12 Dial. Souletin.

dute ezcoa, eta eztia berriz lorearen golkhotic atheratzen duten gozotic. Irina biltzen dute lore gaincan guibeleco aztaparrez harrascatuz. Zangarretan badituzte galtchoin idurie batzuec, eta ez dira guelditzen hekiec bethe arteraino. Hecetasuna hurrupatzen dute muthurrean duten trompa batekin. Hecearentzat badnte zorro bat, eta han ezti bilhacatzen da. Irinarentzat badute bertze bat, eta han ezco bihurtzen da. Guero, ezcoa ahotic goiti itzultzen

Elles font la cire avec lepollen de la fleur, et le miel avec le suc qu' elles extraient du calice de la fleur. Elles recueillent le pollen en égratignant les fleurs avec leurs pattes de derrière. Elles ont aux pattes des sortes de guêtres, et elles ne s'arrêtent pas avant de les avoir remplies. Elles aspirent le suc avec nne trompe dont leur bouche est munie. Elles ont un estomac pour le suc où celui-ci se convertit en miel. Elles ont un autre estomac pour le pollen

eztia aldiz liliaren cocoxetic elkhitzen dien zuhatzareki. Irina biltzen die lilien gañen guibeleco aztaparren herresta erabiltez. Zankhouetan badutie galtzac bezalaco batzu, eta eztira ukhuratzen hoyec bethe artino. Zuhatza burrupatzeu die muthurrian dien troumpa bateki. Zuhatzarentaco badie sabel bat, eta han ezti eguiten da. Irinarentaco badie beste bat, eta han ezco bilhatzen da. Guero, ahotic eztia egotchiz, eguiten die orracia. Eguinic denian or-

Dial. Guipuzcoano. 13 Dial. Vizcaino.

Abarasca eguiña dagoan orduan, betetzen dituzte onen chuloac eztiz.

A. ¿Chuloari celdilla al deritza ?

B. Abarascarenari bai.

A. Choratzen naute ni gauza oyec guztiac.

B. Ez dezu cerzaz choratu.

A. ! Cer ! ¿ ez da choratzeco gauza lorearen gañean dagoan iriña arguizagui hiurtua icustea ?

nal. Cuando está hecho ya el panal, llenau de miel sus celdillas.

A. ¿Se llama celdilla al agujero ?

B. Al del panal sí.

A. Me vuelven loco á mi todas estas cosas.

B. Nn tienes por qué volverte loco.

A. ¡ Qué ! ¿ no es cosa de volver loco á uno ver la harina que está sobre la hoja de la flor convertida en cera?

neurrijan, duaz abaua eguiñaz. Abaua eguiñic daguanian, betetan ditube eztiz euren guelachuac.

A. ¿Zuluari guelachua al deritza ?

B. Abauarenari bai.

A. Zoratuten nabe ni gauza guzti onecc.

B. Ez daucazu cer gaitic zoratu.

A. ¡ Cer ! ¿ez al da bati zoratu eraguiteco gaucia loriaren orrijaren ganian daguan uruna arguizai biurturic icustia ?

Dial. Labourdin. 13 Dial. Souletin.

duten arabera, brescaren eguiteu hartzen dira. Bresca eguin dutenean, orrace-chiloac eztiz bethetzen dituzte.

A. Chiloa orrace-chiloa deitzen da ?

B. Brescarena bai.

A. Zoratzen darotate burua gauza haukiec guciec.

B. Ez da hor burtzoratzecoric.

A. Cer ! ez othe da zoratzeco dina ikhustea lore hos-

où celui-ci se couvertit en cire. Puis, à mesure qu' elles éjectent la cire par la bouche, elles travaillent à faire le gâteau. Une fois le gâteau achevé, elles remplissent de miel ses alvéoles.

A. C'est alvéole que vous appelez ce trou ?

B. Celui du gâteau oui.

A. Voilà des choses à me faire tourner la tête.

B. Il n' y a pas de quoi vous faire tourner la tête.

A. Comment ! il n' y a pas de quoi me faire tourner

racia, hounen chilouac eztiz bethatzen dutie.

A. Chiloua deitzen da theguittoua ?

B. Orraciarena bai.

A. Zorobilatzen naye ni gaiza hoyec oroc.

B. Eztuzu certzaz zorobila.

A. Cer ! ezta zorobilatzeco gaiza lilien gañen deu

Dial. Guipuzcoano. 14 Dial. Vizcaino.

B. ¿Eta ez zaitu choro biurtzeu icusteac gure odol biurtzen guc jaten ditugun gauzac ?

A. Eguia diozu, ez nintzan contuan erortzen.

B. Gaur beyac jan duen belarra biar esne biurtua jateu degu.

B. ¿Y no te vuelve loco el ver convertirse en nuestra saugre las cosas que nosotros comemos ?

A. Dices verdad, no caía en cuenta.

B. La yerba que hoy ha comido la vaca mañana la comemos convertida en leche.

B. ¿Eta ez deutsu zoratu eraguiten icustiac biurtuten dirala gueure odolian gueuc jaten dituguzan gauzac ?

A. Eguija diñozu, ez nintzan contuban jausiten.

B. Gaur beijac jan daben bedarra bijar jaten dogu ezne biurtuta.

Dial. Labourdin. 14 Dial. Souletin.

toco herrauxa ezco bilhacatua ?

B. Eta etzaitu zoratzen guc yaten ditugun gauzac gure odol bihurtzen ikhusteac ?

A. Eguia diozu, ez nintzen horri ohartzen.

B. Behiac egun yaten duen belharra bihar esne bihurtua yaten dugu.

la tête à voir la poussière qui se trouve sur le pétale d'une fleur se transformer en cire ?

B. Pourquoi la tête ne vous tourne-t-elle pas aussi parce que les choses que nous mangeons se convertissent en sang ?

A. Vous dites vrai, je n'y faisais pas attention.

B. L'herbe que la vache a mangée aujourd'hui nous la mangerons demain convertie en lait.

irinaren ezcoturic ikhoustia ?

B. Eta etzutu chorotzen guc jaten dutugun gaicen ikhoustiac goure odoletara khambiatzen ?

A. Eguia diozu, enunduzun ohartzen.

B. Egun behiac jan dian belharra bihar ezneturic jaten dugu.

Dial. Guipuzcoano. 15 Dial. Vizcaino.

IRUGARREN JOLASA.

—

B. Erraulеaz itz eguin bear degu gaur.

A. Zuc nai dezun bezala.

B. Erraulea da euli me, luce, berdaisa bat. Lizardietan arquitzen da, ceren an utzi oi ditu bere arraultzac.

A. Orrec esan nai du errauleen arrac lizarren ostoa jaten dutela.

B. Bai, ingumen arrac

TERCERA CONVERSACION.

—

B. Hoy hemos de hablar de la cantárida.

A. Cómo tú quieras.

B. La cantárida es una mosca delgada, larga, de color verde alegre. Se encuentra en los fresnales, porque allí deposita sus huevos.

A. Eso quiere decir que los gusanos de las cantáridas comen la hoja del fresno.

B. Sí, como los gusanos

IRUGARREN BERBALDIJA.

—

B. Gaur berba eguingo dogu errauliaren ganian.

A. Ceuc nai dozuna.

B. Erraulia da euli mee, luce, berdisca bat. Aurquituten da lessardijetan, cerren an ichiten ditu bere arrautzac.

A. Orrec esan gura dau errauleen arrac lessarraren orrija jaten dabela.

B. Bai, chiribirijen arrac

Dial. Labourdin. 15 Dial. Souletin.

HIRUGARREN SOLASTALDIA.

—

B. Egun errauliaz mintzatu behar gare.

A. Zuc nahi duzun bezala.

B. Erraulia da uli lerden, luche, ferde ederreco bat. Lizarretan guerthatzen da, ceren han ohi dituen eguin bere arroltzeac.

A. Horrec erran nahi du errauliaren harrec lizar hostoa yaten dutela.

B. Bai, pimpiriñen harrec

TROISIÈME CONVERSATION.

—

B. Nous avons aujourd'hui à parler de la cantharide.

A. Si vous le voulez bien.

B. La cantharide est une mouche déliée et de forme allongée, d'un vert gai. On la trouve sur les frênes, car elle y dépose ses œufs.

A. Ce qui veut dire que les larves de la cantharide mangent la feuille du frêne.

B. Oui, comme les larves

HIROURGUERREN ELHESTALDIA.

—

B. Egun errulliaz mintzatu behar guira.

A. Zuc nahi duzun bezala.

B. Errullia da ullu mehe, luce, berdais bat. Lecharretan edireiten da, ceren han errun ohi beitutu bere arraultziac.

A. Horrec erran nahi du errullien harrec lecharraren ostoua jaten diela.

B. Bai, jincollouen harrec

Dial. Guipuzcoano. 16 Dial. Vizcaíno.

masust arbolen ostoa bezala. Baña jaquin beazu ez edocein inguma ez edocein arbolen osto ez dirala onac seda emateco. Euli onequin eguiten da loqueria.

A. ¿ Eriai ifintzen zayotena ?

B. Bai, uraxe bera. Eritasunic gueyenetan ori izaten da azqueneco sendagaya. Ezabiciac dituztenentzat da guztiz ona.

A. ¿ Eta nolatan ematen

de las mariposas la hoja de la morera. Pero has de saber que ni cualquiera mariposa ni cualquiera hoja de árbol son apropósito para que produzcan la seda. Con esta mosca se hace el parche.

A. ¿ El que se aplica á los enfermos ?

B. Sí, él mismo. En la mayor parte de las enfermedades ese suele ser el último remedio. Para los que padecen de humores es sobre todo bueno.

A. ¿ Y cómo se aplica

masusta abiaren orrija leguez. Baña jaquin biar dozu ez dirala egoquijac ez edocein chiribirija ez edocein arbolen orri sedia emoteco. Euli ooegaz eguiten da parchia.

A. ¿ Guessuai iminten jaquena ?

B. Bai, asse bera. Gachic gueijenetan ori izaten da azquenengo osagarrija. Umoriac dauquezanentzat da batezbere ona.

A. ¿ Eta celan emoten da

Dial. Labourdin. 16 Dial. Souletin.

martzoca hostoa bezala. Bainan yakin bebar duzu ez edocein pimpiriña ez eta edocein arbola hosto ez direla onac sedaren emateco. Uli hunekin eguiten da mantharra.

A. Eriei ezartzen zayoetena ?

B. Bai, hurache bera. Eritasun guehienetan hori izaten da azken sendacaria. Umoreac dituztenentzat da guciz ona.

A. Eta nola ematen da

des papillons mangent la feuille du mûrier. Mais il faut que vous sachiez que les papillons et les feuilles d'arbres ne servent pas tous à la production de la soie. Avec cette mouche on prépare l'emplâtre.

A. Ce qn'on applique anx malades ?

B. Oui, cela même. C'est le dernier remède qu' on emploie dans la plupart des maladies. Il est excellent pour les personnes qui souffrent des humeurs.

A. Et comment applique-

marhugatzen ostoua bezala. Beoa jakin behar duzu zouñnahi jincollo ez eta zouñ-nahi zuhañ osto eztirela houn cetaren emaiteco. Ullu houneki eguiten da herxcallia.

A. Erier ezarten zayena ?

B. Bai, houra bera. Eritarzun haborouenetan hori izaten da azken sendogarria. Odolouriac dutienentaco ecinago houn da.

A. Eta noula emaiten da

Dial. Guipuzcoano. 17 Dial. Vizcaino.

da sendaqui au ?

B. Auts eguiñic, eta beguira nola. Errauleac bildu ondoren, uzten dira iltzen eta idortzen; eta idortu ondoren, jotzen dira almerican edo motrairuan. Auts onequin eguiten dan emplastoac erre eta maseulluac ateratzen ditu. ¡ Cembatec ez diote euli oyei zor osasuna ! eta ¡ cembatec bicia !

A. ¿ Eta esango didazu ez dirala oyec bat choratzeco gauzac ?

este medicamento ?

B. Reducido á polvo, y ve aquí cómo. Despues de haber recogido las cantáridas, se les deja morir y secar; y despues que se han secado, se les pulveriza en un almirez ó mortero. El emplasto qne se hace con este polvo quema y levanta ampollas. ¡ Cuántos no deben á estas moscas la salud ! y ¡ cuántos la vida !

A. ¿ Y me dirás que estas cosas no son para volver loco á uno ?

osagarri au ?

B. Auts eguinic, eta beguira celan. Erraulaac batu ezquero, ichiten jaque ilten ta sicatuten; eta sicatu ezquero, joten dira almerician edo motralluan. Auts onegaz eguiten dan emplastuac erretan dan ta ateraten ditu puslac. ¡ Cembatec ez deutse zor euli onei osasuna ! eta ¡ cembatec bicitzia !

A. ¿ Eta esango deustazu ez dirala gauza oneec bati zoratu eragnitecuac ?

Dial. Labourdin. 17 Dial. Souletin.

sendacari hau ?

B. Herrausturic, eta beguira nola. Errauliac bildu ondoan, uzten dira hiltzera eta idortzera ; eta idortu ondoan, yotzen dira churru martelnetan. Herraux hunckin eguiten den mantharrac erretzen du eta yauzarazten ditu phintzac. Cembatec uli haukiei ez diote zor beren osasuna ! eta cembatec bicia !

A. Eta erranen darotazu ez direla haukiec zoragarri diren gauzac ?

t-on ce remède ?

B. Réduit en poudre, et voici comment. Quand on a recueilli les cantharides, on les laisse mourir et se dessécher ; et quand elles sont sèches, on les pulvérise dans un mortier. L'emplâtre qui se fait avec cette poudre brûle et fait lever des ampoules. Combien de personnes ne doivent-elles pas leur guérison à ces mouches ! et combien la vie !

A. Et vous me direz que ce ne sont pas là des choses à faire tourner la tête ?

sendogarri hau ?

B. Erhausturic, eta ikhousazu noula. Errulliac bildu oundouan, uzten dira hiltzera eta idortzera ; eta idortu direnian, zaphatzen dira zapharri batetan. Erhaux houneki eguiten den herxealliac erratzen du eta zuscullu eraguiten. Zoumbatec eztioye ullu hoyer zor bere osagarria ! eta zoumbatec bicia !

A. Eta erranen deitazu eztirela hoyec chorutzeco gaizac ?

Dial. Guipuzcoano. 18 Dial. Vizcaíno.

LAUGARREN JOLASA.

B. Ona non dezun aberecho bat zuc ezagutzen ez dezuna.

A. ¿ Emen atzeman dezu ?

B. Ez, Ameriquetan sortzen da, eta andic ecartzen dute gambusia eguiteco. Garausticaya deitzeu diote.

A. Bizquitarteau garausticaya gorria da, eta aberecho ori auts colorecoa.

CONVERSACION QUARTA.

B. Aquí tienes un animalito que tú no conoces.

A. ¿ Le has cogido aquí ?

B. No, se cria en las Américas, y de allí lo traen para hacer tinte. Le llaman grana.

A. Entre tanto la grana es roja, y ese animalito de color de ceniza.

LAUGARREN BERBALDIJA.

B. Emen daucazu zuc ezagututen ez dozun aberechu bat.

A. ¿ Emen artu dozu ?

B. Ez, Ameriquetan aciten da, eta andic ecarten dabe tintia eguiteco. Grana deituten dentse.

A. Bitartian grania gorrija da, eta aberechu ori auts colorecua.

Dial. Labourdin. 18 Dial. Souletin.

LAUGARREN SOLASTALDIA.

B. Huna non duzun marmutcha hat zuc ezagutzen ez duzuna.

A. Hemen atzeman duzu?

B. Ez, Ameriketan sortzen da, eta handic ekhartzen dute thindu eguiteco. Cochenila deitzen dute.

A. Bizkitartean cochenila gorria da, eta marmutcha hori hauscara.

QUATRIÈME CONVERSATION.

B. Voici un petit animal que vous ne connaissez pas.

A. C'est ici que vous l'avez trouvé ?

B. Non, il naît en Amérique, et on l'apporte de là pour en faire de la teinture. On l'appelle la cochenille.

A. Cependant la cochenille est rouge, et ce petit animal est ceodré.

LAUGUERREN ELHESTALDIA.

B. Houna heben aberesca bat zuc ezagutzen eztuzuna.

A. Heben atzaman duzu ?

B. Ez, Ameriketan sortzen da, eta bantic ekharten die tinta eguiteco. Cochenilla deitzen die.

A. Alabena cochenilla gorri da, eta aberesca hori haux colore.

Dial. Guipuzcoano. 19 Dial. Vizcaino.

B. Otarraina ere berdea da berez, baña egostean gorritzen da. Ozpiñ chorta bat botatzen badiozu, icusico dezu nola gorrituco dan.

A. ¡ Orren zampatu-biribilla da! dilista dirudi. Muturra cherriarena becelacoa du.

B. Argatic deitzen diote erderaz cherrichoa. Bada beste ar bat onen antzecoa ezacocha deritzana. Baña arc ematen duen gambusia ez da ain omanea.

B. La langosta es tambien verde por sí, pero se pone roja cuando se cuece. Si le echas un poco de vinagre, verás como se pondrá roja.

A. ¡Qué chati-redonda es! parece lenteja. El hocico lo tiene parecido al del cochino.

B. Por eso le llaman en castellano cochinilla. Hay otro gusano parecido á este que se llama quérmes. Pero el tinte que da aquel no es tan fino.

B. Otarraña bere berdia da berez, baña gorrituten da egositen danian. Binagre pisca bat botaten badeutsazu, icusico dozu celan gorrituco dan.

A. ¡ Ce zapal - biribilla dan ! lentejia dirudi. Musturra charrijarena lacua dauca.

B. Orregaitic deituten deutse erderaz charrichua. Bada beste ar bat onen antzecua ezacocha derichana. Baña arec emoten daben tintia ez da ain piña.

Dial. Labourdin. 19 Dial. Souletin.

B. Camartza ere ferdea da berenez, bainan egostean gorritzen da. Minagre chorta bat ichurtzen badiozu gainera, ikhusico duzu nola gorrituco den.

A. Horren biribil-zabaldua! ilhar-chabala iduri du. Muthurra du cherriarena bezalacoa.

B. Hargatic deitzen dute espainolez cherri ttipia. Bada bertze har bat hau iduria kermesa deitzen dena. Bainan harc ematen duen thindua ez da hain ederra.

B. Le homard aussi lui est vert par lui-même, mais il devient rouge en cuisant. Si vous versez sur lui un peu de vinaigre, vous verrez comme il deviendra rouge.

A. Quelle forme ronde et aplatie ! on dirait une lentille. La bouche ressemble au groin du cochon.

B. C'est pour cela qu'en espagnol on le nomme petit cochon. Il y a un autre ver semblable à celui-là qu'on nomme kermès. Mais la teinture que fournit celui-ci n'est pas aussi fine.

B. Hotarraña ere berde da berañez, bena egostian gorritzen da. Biñagre tchorta bat ichourten badeyozu, ikhousico duzu noula gorrituren den.

A. Zouñen chabal eta biribil den! uduri du ilhar-chabala. Muthurra cherriarena bezalaco du.

B. Hartacoz deitzen die españonlez cherrittoua. Bada beste har bat hau uduri kermes deitzen dena. Bena harec emaiten dian tinta ezta haĩ eder.

Dial. Guipuzcoano.

Ala bata nola bestea arboletan arquitzen dira, ceren beren amac arbolen ostoetan ezartzen dituzte beren arranltzac. Oyetatic irteten dira arrac, eta eguiteu dituzte cibotac, beren barreneu guelditzen dirala. Bada beste gambusi gorri bat oraindic ederragoa. Suteoa deitzen zayo, baña ain da bacana non chit guchic izan oi dute. Mascor baten barrenen arquitzen da, eta chacur bati zor zayo.

A. ¡ Cer ! ¡ chacur bati !

20

Así el uno como el otro se encuentran en los árboles, porque sus madres ponen sus huevos en las hojas de los árboles. De ellos salen gusanos, y haceu agallas, quedándose dentro de ellas. Hay otro tinte rojo todavía mas hermoso. Se llama púrpnra, pero es tan raro que muy pocos la suelen tener. Se cucuentra deutro de una concha, y se le debe á un perro.

A. ¡ Qué ! ¡ á un perro !

Dial. Vizcaíno.

Alan bata ceiu bestia aurquituten dira arichetan, cerren euren amaac iminten ditube euren arrantzac arich orrijetan. Euretatic urteten dabe arrac, eta eguiten ditube cibotac, euren barruban guelditnten dirala. Badago beste tinte gorri bat oraindic ederragua. Suteoa deituten jaco, baña ain da urrija ce guztiz guichic euqui oi dabe. Concha bateu barruban aurquituten da, eta chacur bati zor jaco.

A. ¡ Cer ! ¡ chacur bati !

Dial. Labourdin.

Ala bata ala bertzea arboletan aurkhitzen dira, ceren hekien amec arbolen hostoetan uzten ditnzten beren arroltzeac. Haukietaric ilkhitzen dira harrac, ceinec eguiten baitituzte cuscuilac, berac barnean guelditzen direlaric. Bada bertze thiudu gorri bat oraino ederragoa. Purpura deitzen da, bainau hain da bakhan causitzen non hainitz gutic izan ohi baitute. Machcor baten barnean aurkhitzen da, eta zakhur bati diogu zor.

A. Cer ! zakhur bati !

20

Tous deux se trouvent sur les arbres, parce que leurs mères déposent leurs œufs sur les feuilles des arbres. Les vers qui en sortent forment des galles au dedans desqnelles ils se logeut. Il y a une autre teinture rouge plus belle encore. Elle s'appelle la pourpre, mais elle est si rare que peu de personues peuvent en avoir. Elle se trouve dans une coquille, et on en doit la découverte à un chien.

A. Quoi ! à un chien !

Dial. Souletin.

Bata ala bestia znhañetan aurkbitzeu dira, ceren hayen amec zuhañen ostouetan uzten beitutie bere arraultziac. Harrac hoyetaric elkhitzen dira, eta eguiten dutie mallac, berac barnen egoitendirelaric. Bada beste tinta gorri bat orano ederrago dena. Pourpra deitzen da, bena hain da bacant, noun ecinago gutic ukheu beitezakeyé. Arraincuscu baten barnen edireiten da, eta tchacur bati zor zayo.

A. Cer ! tchacur bati !

Dial. Guipuzcoano. 21 Dial. Vizcaino.

¿ nola izan zan ori ?

B. Chacur bat oi cebillen goseac illic. Goseac eraman zuen ondarrera, eta asi zan mascor jaten. Egun oro joaten zan bere gosea iltzera. Biurtzen zan here muturra guztia gorritua zuela. Norbaitec usteric odola zalaco eta zauriren hat zuelaco, eldu cion. Icusi zuen gambusia zala odola cirudiena. Eta orra nola arquitu zan gambusietan zan ederrena eta garestiena.

A. Bai, garestiac bear du izan, ceren mascor asco bildu bearco da soñeco bat gambu-

¿ cómo fué eso ?

B. Un perro solia andar muerto de hambre. El hambre le llevó al arenal, y empezó á comer conchas. Solia ir todos los dias á matar su hambre. Volvia con su hocico todo rojo. Alguno creyendo que era sangre y que tenia alguna herida, le agarró. Vió que era tinte lo que parecia sangre. Y hé aquí cómo se descubrió el mas hermoso de los tintes y el mas caro.

A. Sí, debe ser caro, porque será menester recoger mucha concha para teñir un

¿ celan izan zan ori ?

B. Chacur bat ibilli oi zan gosiac illic. Gosiac eruan eban ondarrera, eta asi zan conchac jaten. Egun oro juan oi zan bere gosia iltera. Biurtuten zan bere musturra guztija gorrituric. Norbaitec usteric odola zala ta zauriren bat eucala, eldu eutsan. Icusi eban tintia zala odola cirudijana. Ta orra celan aguertu zan tinteric ederrena ta caruena.

A. Bai, caruac izan biar dau, cerren concha asco batu biarco da soñeco bat gorri-

Dial. Labourdin. 21 Dial. Souletin.

nola guerthatu cen hori ?

B. Zakhur bat ohi zabilan goseac hila. Goseac eraman zuen ixas-bazterrera, eta hasi cen machcor yaten. Egun oroz harat goan ohi zuen bere gosearen hiltzera. Bihurtzen cen muthurra gucia gorrituric. Norbaitec ustez odola zuen eta cerbait sarraski znelacoan, atzeman zuen. Ikhusi zuen thindua cela dena odola iduria. Eta horra nola aurkhitu izan cen thinduric ederrena eta garasticna.

A. Bai, garastia izan behar

comment cela s'est il fait ?

B. Un chien était souvent affamé. La faim le poussa vers la grève, et il se mit à manger des coquillages. Il prit l'habitude d' y aller tous les jours pour apaiser sa faim. Il en revenait la gueule toute rouge. Quelqu'un l'arrêta croyant que c'était du sang et qu' il avait quelque blessure. On vit que c'était une teinture semblable au sang. Et voilà comment fut découverte la teinture la plus belle et la plus chère.

A. Oui, elle doit coûter

noula aguitu cen hori ?

B. Tchacur batec ebil ohi cian gosiac hilic. Gosiac erouan cian itchas-bazterriala, eta hasi cen arrain-cuscudun jaten. Egun oroz jouan ohi cian bere gosiaren hileraztera. Utzultzeu cen muthur gucia gorrituric. Nourbaitec oustez odola cela eta zauri zoumbait bazukiala, heltu ceyon. Ikhousi cian tinta cela dena odola nduri. Eta horra noula aurkhitu cen tintaric ederrena eta khariouena.

A. Bai, khario izan behar

Dial. Guipuzcoano. 22 Dial. Vizcaino.

sitzeco.

B. Ain da garestia non erregueac eta beste gaiñ gañeco personac bacarric izan dezateque. Orobat guertatzen da altistearequin. Mascorraren barrenen arquitzen da itsasoan. Orra non muuduan diran gauzaric baliosoenac zor zaizcaten animalicho batzuei.

A. Bai eguiazqni. ¡Norc esaugo luque erregue eta erreguiñen apainduriac oyei zor zaizcatela !

B. Orobat guertatzen da elizaco ornamentuacquin.

vestido.

B. Es tan caro que solo los reyes y algunos magnates pueden tenerlo. Lo propio sucede con la perla. Se encuentra dentro de una concha en la mar. Hé ahí cómo las cosas mas preciosas del mundo son debidas á unos animalitos.

A. Sí por cierto. ¡Quién dijera que los adornos de los reyes y reinas se les deben á estos !

B. Lo propio sucede con los ornamentos de las iglesias.

tuteco.

B. Ain da carua ce bacarric euqui leije erreguiac ta andiqui batzuc. Beste aimbeste jazoten da perliagaz. Aurquituten da concha baten barruan ichasuan. Orra emen celan munduco gauzaric balijotsuenac zor jaquezan aberechu batzubei.

A. Bai beintzat. ¡Noc esango leuque erregueen ta erreguiñen apaindurijac onei zor jaqnezala !

B. Beste aimbeste jazoten da elessaco ornamentuacaz.

Dial. Labourdin. 22 Dial. Souletin.

da, ccen hainitz machcnr beharco da bildu soineco baten thindatzecotzat.

B. Hain da garastia non erregucec eta handi batzuec bakharric izan baitezakete. Bertze haimbertze guerthatzen da perlarekin. Ixasoan aurkhitzen da machcor baten barnean. Horra nola munduco gauzaric baliosenac animale chehetto batzuei zaizcoten zor.

A. Bai eguiazki. Norc erran lezake haukiei zor zaizcotela erregue eta erreguinen edergailuac !

B. Ez da bertzela guerthatzen elicetaco pusca ederretan.

cher, car il faut recueillir beaucoup de coquillages pour teindre un vêtement.

B. Elle coûte si cher que les rois et quelques grands peuvent seuls en avoir. Il en est de même de la perle. Elle se trouve à la mer dans une coquille. Voilà comment les choses les plus précieuses du monde sont dues à quelques petits animaux.

A. Oui vraiment. Qui dirait que les parures des rois et des reines sont dues à ceux-ci !

B. Il en est de même des ornements d'église.

du, eci arrain-cuscudun hanitch behar date bildu souñeco baten tintatzeco.

B. Hafi da khario noun erregueec eta handi zoumbaitec bakhoizki ukhen beitiokeye. Orobat guerthatzen da perlaz. Arrain-cuscu baten barnen edireiten da itchasouan. Horra noun mundian diren gaizaric baliousenac zor zaitzen aberesca elibati.

A. Bai eguiazki. Nourc erran lioke erregue eta erreguiñen aphaindurac hoyer zor zaitzela !

B. Orobat guerthatzen da elizaco ornametientaco.

Dial. Guipuzcoano. 23 Dial. Vizcaino.

BOSGARREN JOLASA.

—

B. Gauzaric chiquienetan icusten da onguiena Jaincoaren anditasuna. Badaquizu nosqui cer dan cigarra. Ascotan sortzen zaye aurrai beatz artean.

A. Baitaere negar gogotic eraguiten gaxoai.

B. Beren amac atera oi diote eguzquitan orratz musuarequin.

CONVERSACION QUINTA.

—

B. En las cosas mas pequeñas es donde mejor se ve la grandeza de Dios. Sabes sin duda lo que es el arador. Frecuentemente se les cria á los niños entre los dedos.

A. Tambien les hace llorar de gana á los pobres.

B. Sus madres se lo suelen sacar al sol con la punta del alfiler.

BOSTGARREN BERBALDIJA.

—

B. Gauzaric chiquijenetan da nun obato icusten dan Jaungoicuaren anditasuna. Jaquingo edo dozu cer dan cierra. Sarritan surtuten jaque umiai atz artian.

A. Baitabere gogotic negar eraguiten deutse guizajuai.

B. Euren amaac atera oi deutse eguzquitan orratzaren puntiagaz.

Dial. Labourdin. 23 Dial. Souletin.

BORTZGARREN SOLASTALDIA.

—

B. Gauzaric ttipienetan ikhusten da hobekienic Yaincoaren handitasuna. Badakizu naski cer den cigarra. Haurrei ethortzen zayote erhi artetan.

A. Bai eta ere nigarra gogotic eguinarazten diote gaichoei.

B. Beren amec athera ohi diote iguzkitan orratzaren mocoaz.

CINQUIÈME CONVERSATION.

—

B. C'est dans les plus petites choses qu'on voit le mieux la grandeur de Dieu. Vous savez sans doute ce que c'est que le ciron. Il vient souvent entre les doigts des enfants.

A. Aussi les fait-il pleurer de douleur les pauvres petits.

B. Leurs mères ont l'habitude de le leur tirer au soleil avec la pointe d'une aiguille.

BOSTGUERREN ELHESTLDIA.

—

B. Gaizaric tchipienetan ikhousten da hobekienic Jincouaren handitarzuna. Badakizu arauz cer den lakhaxa. Ardura jiten zaye haurrer erhi artetan.

A. Baitaere nigar gogotic eraguiten gachouer.

B. Bere amec elkhi ohi deyoue ekhitara orratz moscouareki.

Dial. Guipuzcoano. 24 Dial. Vizcaino.

A. Icuste ona bear da eguzquitan ateratzeco ere.

B. Bada, dan becin chiquia izanic, baditu cigarrac gorputzaren parte guztiac. Baditu ortzac edo ortzen ordecoac, aurrai negar eraguiten dien ezquero : baditu urdalla, esteac, sabela, biotza, biricac : bear ditu ere izan guibela, barea eta guiltzurriñac. Aren odolac bear du ibilli gureac bezala gorputz guztitic.

A. Ez dirudi bada odnlic

A. Buena vista es menester para sacárselo aun al sol.

B. Pues, siendo tan pequeño como es, tiene el arador todas las partes del cuerpo. Tiene dientes ó cosa equivalente, ya que hace llorar á los niños : tiene estómago, intestinos, vientre, corazon, livianos : debe tener tambien hígado, bazo y riñones. Su sangre debe andar como la nuestra por todo el cuerpo.

A. Pues no parece que

A. Begui arguijac biar dira aterateco eguzquitan bere.

B. Bada, izanic dan bassen chiquija, daucaz cierrac gorputzaren zati guztijac. Daucaz aguiñac edo aguin ordecuac, umiai negar eraguiten deutsen ezquero : daucaz urdalla, estiac, sabela, bijotza, birijac : biar ditu bere izan guibela, baria eta cuntzurruac. Aren odolac ibilli biar dau guriac leguez gorputz guztitic.

A. Ez dirudi bada odolic

Dial. Labourdin. 24 Dial. Souletin.

A. Hura iguzkitan ere atheratzeco begui ona izan behar da.

B. Bada, cembat ttipia izan dadien, cigarrac baditu gorphutzaren alderdi guciac. Baditu hortzac edo hortz ordecoac, hanrrei nigar eraguiten dioteoaz gueroztic : baditu urdaila, hertzeac, sabela, bihotza, biriac : izan ere behar ditu guibela, barea eta geltchurrinac. Haren odolac gureac bezala ibili behar du gorphutz gucia gaindi.

A. Ez du bada iduri odo-

A. Il faut avoir une bonne vue pour le tirer même au soleil.

B. Or, si petit qu'il soit, le ciron est en possessiou de toutes les parties du corps. Il a des dents ou quelque chose qui en tient lieu, puisqu'il fait pleurer les enfants : il a un estomac, des intestins, le ventre, le cœur, les poumons : il doit avoir également le foie, la rate et les reins. Son sang comme le nôtre doit circuler par tout le corps.

A. Cependant il ne paraît

A. Eta begui hounac behar dira ekhitara ere haren elkhiteco.

B. Arren, den bezañ tchipi izanic, badatu lakhaxac khorpitzaren zathi guciac. Badutu hortzac edo hortzen ordariac, haurrer nigar eraguiten diauaz gueroz : badutu ourdaya, erchiac, sabela, bihotza, errayac : behar dutu ere ukhen guibela, barhia eta gultzurruoac. Haren odolac behar du ebili gouriac bezala khorpitz gucia gainti.

A. Eztu hatic uduri odolic

Dial. Guipuzcoano.	25	Dial. Vizcaíno.
duenic.	tenga sangre.	daucala.
B. Odola churia duelaco beste asco aberechoc becela.	B. Porque tiene sangre blanca como otros muchos animalitos.	B. Odol zurija daucalaco beste aberechu ascoc leguez.
A. Ongui diozu gauzaric chiquienetan dala andiena Jaungoicoa.	A. Bien dices que en las cosas mas pequeñas es mas grande Dios.	A. Ondo diñozu gauzaric chiquijenetan dala andijagua Jaungoicua.
B. Badira aberechoac cigarra baño ere oraindic chiquiagoac.	B. Hay animalitos aun mas pequeños que el arador.	B. Badira aberechuac oraindic chiquijaguac cierra baño.

Dial. Labourdin.	25	Dial. Souletin.
lic baduela.	pas qu'il ait du sang.	badiala.
B. Odola churia duelacotz bertze asco marmutchec bezala.	B. C'est que son sang est blanc comme celui de beaucoup de petits animaux.	B. Odola chouri dialacoz beste hauitch aberescac bezala.
A. Ongui diozu gauzaric aphurrenetan dela handienic Yaincoa.	A. Vous dites bien quand vous dites que c'est dans les plus petites choses qne Dieu est le plus grand.	A. Ounxa diozu gaizaric tchipienetan dela handienic Jincoua.
B. Badira marmutchac cigarra ere baino ttipiagoac oraino.	B. Il y a des animaux encore plus petits que le cirou.	B. Badira aberescac lakhaxa beno ere orano tchipiagouac.

Dial. Guipuzcoano. 26 Dial. Vizcaino.

SIGOARREN JOLASA.

—

B. Arritu ciñan joan dan egunean cembat on aberecho batzuei zor diotegun icustean. Seda inguma bati, eta gambusiric ederrena eta altisteac mascor batzuei. Bada oraindic arrigarriagoa da aberecho batzuec eracusten digutena ematen digutena baño. Erleac goicetic arratsera ari dira lanean guelditu gabetanic. Ez dute jaten egunean

SESTA CONVERSACION.

—

B. Te admiraste el dia pasado al ver cuantos beneficios debemos á unos animalitos. La seda á una mariposa, y el mejor tinte y las perlas á unas conchas. Pues mas admirable es todavía lo que nos enseñan algunos animalitos que lo que nos dan. Las abejas desde la mañana hasta la noche andan trabajando sin cesar. No comen sino su

SEIGARREN BERBALDIJA.

—

B. Miraritu ciñan igaro dan egunian icustian cembat mesede zor deutsaguzan aberechu batzubei. Sedia chiribirija bati, eta tinteric onena ta perlac concha batzubei. Bada oraindic miragarrijagua da aberechu batzuc eracusten deuscubena emoten deuscubena baño. Erliac gossetic gaberaño diardube biarrian guelditu baga. Ez dabe ja-

Dial. Labourdin. 26 Dial. Souletin.

SEIGARREN SOLASTALDIA.

—

B. Miresten cinduen iragan egunean ikhusteaz cembat on diozcategun zor abere cbehe batzuei. Seda pimpirina bati, eta thinduric ederrena eta perlac machcor cembaiti. Bada miresgarriagoa da oraino marmutcha batzuec irakhasten darocutena ematen darocutena baiuo. Erleac goicetic arrex lancan hari dira nihon guelditu gabe. Ez

SIXIÈME CONVERSATION.

—

B. Vous vous étonniez l'antre jour en voyant de combien d'avantages nous sommes redevables à certains petits animaux. Nous devons la soie à un papillon, la plus belle teinture et les perles à un coquillage. Or, ce que certains petits animaux nous enseignent est plus admirable encore que ce qu' ils nous donnent. Les abeilles ne

SEIGUERREN ELHESTALDIA.

—

B. Harritu cinen igaran egunian ikhoustez zoumbat houn zor deyegun aberesca batzier. Ceta jincollo bati, eta tintaric ederrena eta perlac arrañ-cuscndun batzier. Arren orano icigarriago da aberesca zoumbaitec eracasten deicuyena emaiten deicuyena beno. Erliac goicetic arraxera ari dira lanian ukhuratu gabe. Eztie jaten egunian

Dial. Guipuzcoano. 27 Dial. Vizcaíno.

eguneco anoa baicic. Badaquite negua etorrico dala, eta orduan ecin irtengo dirala beren eultzetic. Onela eracusten digute lan eguiten al degunean deguneco, eta degunean gordetzen ez deguneco. Itz batean, eracusten digute languilleac eta contuzcoac izaten. Laneguitetic eta zurra izteatic datoz aberastasuna eta ongui izatea. Lana da virtute guztien ama, eta alferqueria gaitz guztiena. Guc guztioc eguingo baguendu erleac eguiten dutena, racion diaria. Saben que vendrá el invierno, y que entónces no podrán salir de su colmena. Así nos enseñan á trabajar cuando podemos para cuando no podamos, y á guardar cuando tenemos para cuando no tenemos. En una palabra, nos enseñan á ser laboriosos y económicos. Del trabajo y de la economía vienen la riqueza y el bien estar. El trabajo es la madre de todas las virtudes, y la araganería la de todos los vicios. Si toten, czpada egunoroco janarija. Badaquije etorrico dala neguba, eta orduban ecingo dabela urten erlauntzetic. Alan eracusten deuscube biar eguiten al dogunian ecin doguneco, eta gordetan daucagunian ez daucaguneco. Berba baten, eracusten deuscube izaten biarguiñac ta beguiratubac. Biarretic ta beguiratuba izatetic dator aberastasuna ta ondo izatia. Biarra da onera guztijen sustraija, ta alperrerija gaistaquerija guztijena. Baldin

Dial. Labourdin. 27 Dial. Soulerin.

dute yaten egunean eguneco pochia baicic. Badakite negua ethorrico dela, eta orduan beren cofoinetic ecin ilkhico direla. Hunela irakhasten darocute lanari hotz ematen ahal dugunean ecin dukegunecotzat, eta dugunean beguiratzen ez dukeguneccotzat. Hitz batez, irakhasten darocute languile eta znhur izaten. Lanetic eta zuhurtasunetic heldu dira aberastasuna eta ongui izatea. Lana da berthute gucien ama, eta alferkeria zabarreria guciena. Guc cessent de travailler du matin au soir. Elles ne prennent rien au delà de lenr nécessaire de chaque jour. Elles savent que l'hiver viendra, et qu' alors elles ne pourront plus sortir de leur ruche. Elles nous enseignent ainsi à travailler pour l'époqne où nous ne le pourrons plus, et à épargner pendant le temps de l'abondance pour le temps de disette. En un mot, elles nous apprennent à être laborieux et économes. Du travail et de l'économie viennent la eguneco anhoua baicic. Badakie neguia jinen dela, eta ordian ecin elkhico direla bere khobañetic. Hounla eracasten deicuye lan eguiten ahal dugunian ecin dnkeguneco, eta dugunian beguiratzen eztukeguneco. Hitz batez, eracasten deicuye languile eta zuhur izaten. Lanetio eta zuhur izatetic jiten dira aberaxtarzuna eta ounxa izatia. Lana da berthute gucien ama, eta auherkeria gaistokeria guciena. Guc gucicc eguin bagueneza erlec eguiten die-

Dial. Guipuzcoano.	28	Dial. Vizcaíno.
aingueruac becela bicico guiñaque.	dos nosotros hiciéramos lo que hacen las abejas, viviríamos como unos ángeles.	guc guztijoc eguingo baguendu erliac eguiten dabena, bioico guiñateque aingueru batzuc legnez.

Dial. Labourdin.	28	Dial. Souletin.
guciec eguin baguineza erleec eguiten dutena, bici guindaiste aingueru batzu bezala.	richesse et le bien-être. Le travail est la source de toutes les vertus, et la paresse celle de tous les vices. Si nous faisions nous tous ce que font les abeilles, nous vivrions comme des anges.	na, bici guintake ainguru elibat bezala.

Dial. Guipuzcoano. 29 Dial. Vizcaino

ZAZPIGARREN JOLASA.

—

A. Naico nuque cerbait jaquin chingurrien gañean.

B. Asco chingurri mueta dira : batzuec chiquiagoac besteac baño. Negu guztia lotan igarotzen dute.

A. ¿ Nola iltzen ez dira ?

B. Beren guicentasunac irauuarazotzen dic. Au berau guertatzen da sngueacquin, musarracquin eta beste asco

SÉTIMA CONVERSACION.

—

A. Quisiera saber algo de las hormigas.

B. Hay muchas especies de hormigas : unas son mas pequeñas que las otras. Todo el invierno lo pasao dormidas.

A. ¿ Cómo no mueren ?

B. Su propia gordura las mantiene. Esto mismo sucede con las culebras, marmotas y otros muchos ani-

ZAZPIGARREN BERBALDIJA.

—

A. Nai neuque cerbait jaquin iñurrijen ganian.

B. Iñurri mueta asco dago : batzuc dira chiquijaguac bestiac baño. Negu guztija igaroten dabe lotan.

A. ¿ Celan ez dira ilten ?

B. Euren guicentasunac iraun eraguiten deutse. Ausse berau jazoten da suguiacaz, missarracaz ta beste abere

Dial. Labourdin. 29 Dial. Souletin.

ZAZPIGARREN SOLASTALDIA.

—

A. Nahi nuke cerbait yakin chinhaurrien gainean.

B. Bada asco chinhaurri mota : batzucc bertzeac baino chcheagoac dira. Negu gucia lotan iragaiten dute.

A. Nola ez othe dira hiltzen ?

B. Beren goritasunac iraunarazten diote. Hau bera guerthatzen da sugueckin,

SEPTIÈME CONVERSATION.

—

A. Je vondrais 'savoir quelque chose des fourmis.

B. Il y a beaucoup d'espèces de fourmis : les unes sont plus petites que les autres Elles passent tout l'hiver endormies.

A. Comment ne meurent-elles pas ?

B. Leur embonpoint les soutient. Il en est de même des coulenvres, des marmottes

ZAZPIGUERREN ELHESTALDIA.

—

A. Nahi nuke cerbait jakin iñhurrien gañen.

B. Bada iñhurri mota hanitch : batac bestiac beno tchipiago. Negu gucia igaraiten die lotan.

A. Noulaz eztira hiltzen?

B. Bere guicentarzunac iraiñerazten deye. Gaiza bera guerthatzen da sugueki,

Dial. Guipuzcoano. 30 Dial. Vizcaíno.

animalirequin. ¡ Cembat bider, eri gaudenean, ez guera egoten gueroc ere illabete osoetan ecer artu gabe ! Chingurrien artean batzuec dira arrac, besteac emeac, eta besteac ez arrac eta ez emeac. Arrac eta emeac dira umeac acitzeco, eta besteac laneraco. Orobat guertatzen da erleacquin. Luma gabeco egoac dituzten animalicboac jayo eta acitzen dira ingumac bezala.

A. ¿ Eta chiugurriac ?

B. Orobat.

males. ¡ Cuántas veces, cuando nos hallamos enfermos, no nos estamos nosotros mismos meses enteros sin tomar uada ! Eutre las hormigas las unas son machos, las otras hembras, y las otras ni machos ni hembras. Los machos y las hembras son para criar, y las otras para trabajar. Lo propio sucede con las abejas. Los animalitos con alas y sin plumas nacen y crecen como las mariposas.

A. ¿ Y las hormigas ?

B. Lo mismo.

ascogaz. ¡ Cembat bidar, guessoric gagozanian, ez gara egoten gueu gueuroc ill osuetan ecer artu baga ! Iñurrijen artian batzuc dira arrac, bestiac emiac, bestiac ez arrac ez emiac. Arrac eta emiac dira umiac eguin ta aciteco, eta bestiac biarreraco. Beste onembeste jazoten da erliacaz. Aberechu egodunac eta luma bagaac jaijo ta aciten dira chiribirijac leguez.

A. ¿ Eta iñurrijaac ?

B. Bardin.

Dial. Labourdin. 30 Dial. Souletin.

musarrekin eta bertze asco animaleekin. Cembat aldiz, eri gaudecinean, ez gare guerorri hilabethe osoac deusik hartu gabe egoten ! Chinhaurrietan batzuec dira arrac, bertzeac emeac, eta bertzeac ez arrac etez emeac. Arrac eta emeac ume eguitecotzat dira, eta bertzeac laneco. Orobat guerthatzen da erleetan. Hegaldun eta hegax gabeco marmutzac pimpirinac bezala sortzen eta handitzen dira.

et de beaucoup d'autres animaux. Que de fuis, quand nous sommes malades, ne restons-nous pas nous-mêmes des mois entiers sans rien prendre ! Parmi les fourmis les unes sont mâles, les autres femelles, et d'autres ne sont ni mâles ni femelles. Les mâles et les femelles servent à la reproduction, et les autres sont chargées du travail. Il en est de même chez les abeilles. Les insectes qui ont des ailes et qui sont sans plumes naissent et croissent comme les papillons.

marmoteki eta beste zoumbait abereki. Zoumbat aldiz guihaur, eri guirenian, ezkira egoiten hilabete osouac deus hartu gabe ! Iñhurrien artian batac dira ar, bestiac eme, bestiac ez ar eta ez eme. Arrac eta emiac dira humen bazteco, eta bestiac laneco. Orobat guerthatzen da erleki. Aberesca hegaldunac eta luma gabiac sortzen eta bazten dira jincollouac bezala.

Dial. Guipuzcoano. 31 Dial. Vizcaino.

A. Bizquitartean chingurriac ez dute egoric.

B. Bai, baditnzte jayotzen diranean, baña guero atzeco bi zancoacquin quentzen dituzte. ¿ Badaquizu hein baño gueyagotan echeac bota dituztela ? Ez farric eguin : esatera noaquizu nola. Adrilluzco echeac diran toquietan, jan gauzaric barrenean senti badute, ara cer eguiten duten. Adrilluen arteco morteroa cheatzen dute barrenen sartzeco. Badator berriz aicete bat eta botatzen du

A. Entre tanto las hormigas no tienen alas.

B. Sí, las tienen cuando nacen, pero se las quitan despues con las dos patas traseras. ¿ Sabes que mas de una vez han derribado casas ? No te rias : te lo voi á decir cómo. En parajes en que las casas son de ladrillo, si huelen dentro algun comestible, hé aquí lo que hacen. Desmenuzan el mortero que está entre ladrillos para poder entrar dentro. Viene despues nn ventarron

A. Bitartian iñurrijac ez dauque egoric.

B. Bai, baditube jaijoten diranian, baña guero quendnten ditube atzeco anca bijacaz. ¿ Badaquizu bein baño gucijagotan bota ditubezala echiac ? Ez eguizu barreric eguin : esatera nuatsu celan. Adrilluzco echiac diran lecubetan, usain eguiten badeutse barruco jaquiren bati, orra emen cer eguiten daben. Chiquituten dabe adrilluen artian daguan morterua barruban sartuteco. Badator

Dial. Labourdin. 31 Dial. Souletin.

A. Eta chinhaurriac ?

B. Orobat.

A. Bizkitartean chinhaurriec ez dute hegalic.

B. Bai, badituzte sortzen direnean, bainan guero khentzen dituzte guibeleco bi zangoez. Badakizu behin baino guehiagotan etcheac lurrera erorraraci dituztela ? Ez da irriric : erraitera nohakizu nola. Adrailuzco etcheac diren aurkhintzetan, usinatzen badute yatecoric barnean, huna cer eguiten duten. Adrailuen arteco

A. Et les fourmis ?

B. De même.

A. Cependant les fourmis n'ont pas d'ailes.

B. Oui, elles en ont quand elles naissent, mais plus tard elles les arrachent avec les deux pattes de derrière. Savez-vous que plus d'une fois elles ont fait tomber les maisons ? N'en riez pas : je vais vous dire comment. Dans les lieux où les maisons sont en briques, si elles ont flairé quelque nourriture dans l'intérieur, voici ce qu'elles font.

A. Eta iñhurriac ?

B. Orobat.

A. Alabena iñhurriec eztie hegalic.

B. Bai, badie sortzen direnian, bena guero khentzen dutie guibeleco bi zankhouez. Badakicia behin beno guehiagotan etchiac egotchi dutiela ? Ez eguin erriric : erraitera nouakizu noula. Etchiac tellaz diren lekhietan, asmatzen badie jatecoric barnen, houna cer eguiten dien. Tellen arteco mourtera phnrrocatzen die barnen sartzeco. Jiten

Dial. Guipuzcoano. 32 Dial. Vizcaino.

echea. Badira animalichoac beren arraultzac ifintzen dituzteuac frutaren gañean. Ayetatic irteten diran arrac sartzen dira barrena eta jaten dute. Au berau guertatzen da arbolen ostoacquin, gariarequin eta arroparequin.

A. Argatic icusten dira arbolen ostoac sarc bat eguiñic.

B. Eta ¡ cembat calte ez dute eguiten gari alean !

A. ¿ Gari pillaren gañean

y derriba la casa. Hay animalitos que ponen sus huevos sobre la fruta. Los gusanos que de ellos salen entran en su interior y se lo comen. Esto mismo sucede con las hojas de los árboles, con el trigo y con la ropa.

A. Por eso se ven hojas de árboles hechas redes.

B. Y ¡ cuánto daño no hacen en el grano de trigo !

A. ¿ De las palomillas ó

guero aisse andi bat eta botaten dau echia. Badira aberechu batzuc iminteu ditubezanac euren arrautzac frutiaren ganian. Euretatic urteten daben arrac sartuten dira bere barruban ta jaten dabe. Ausse berau jazoten da arbolen orrijacaz, garijagaz ta erropiagaz.

A. Orregaitic icusten dira arechen orrijac sare eguiñic.

B. Eta ¡ cembat calte ez dabe eguiten gari garauban !

A. ¿ Gari pilluareu ganian

Dial. Labourdin. 32 Dial. Souletin.

morteroa pborrocatzen dute barnera sartzecotzat. Ethortzen da guero haice bnhumba bat eta etchea badoha lurrera. Badira marmutchac fruituen gainean eguiten dituztenac beren arroltzeac. Hekietaric sortzen diren harrac sartzen dira barnera eta yaten dnte. Hau bera guerthatzen zayoete arbolen hostoei, bihiari eta soinecoei.

A. Horren gatic ikhusten dira arbola hostoac sareac

Elles émiettent le mnrtier qui se trouve entre les briques afin de pouvoir pénétrer dans l'intérieur. Un coup de vent vient ensuite et la maison tombe par terre. Il y a des insectes qui déposent leurs œufs sur les fruits. Les vers qui sortent de ces œufs pénétrent dans l'intérieur du fruit et le dévorent. La même chose arrive aux feailles des arbres, aux grains et aux hardes.

A. C'est à cause de cela que l'on voit les feuilles des

da guero aice bouhada bat eta etchia lurreratzen du. Badira aberescac bere arraultziac frutien gañen erruten dutienao. Hayetaric jiten diren harrac sartzen zaitze barnen eta jaten dutie. Hau bera aguitzen da zuhañ ostouer, bihiari eta arroper.

A. Hartacoz dutugu ikhousten zuhañen ostouac sa-

Dial. Guipuzcoano. 33 Dial. Vizcaino.

egan icusten diran elchoen arraultzetatic irtengo dira nosqui au arrac ?

B. Bai, eta sartzen dira gari alean barrenen frutan bezala. Badira euliac zaldi eta beste animaliai sudurretic eta beste lecuetatic sartzen zayozcatenac.

A. ¿ Eta barrenen uzten dizcate arraultzac ?

B. Bai, eta ayetatic irteten diran arrac zoraracitzen die ascotan. Atza, ezcabia eta beste asco miñ arrac bes-

mariposillas que se ven volar sobre el monton de trigo saldrán sin duda los gusanos allí ?

B. Sí, y entran dentro del grano como en la fruta. Hay moscas que se les meten á los caballos y otros animales por las narices y otras partes.

A. ¿ Y les dejan dentro los huevos ?

B. Sí, y los gusanos que de ellos salen los ponen locos á veces. La sarna, la tiña y otras muchas enfermedades

egan icusten diran elchuen arrautzetatic urtengo edo dabe an arrac ?

B. Bai, eta sartuten dira galgarauban frutan leguez. Badira eulijac sartnten jaquezanac zaldijai ta beste aberiai surretatic ta beste lecuetatic.

A. ¿ Eta barruban ichiten deutsez arrautzac ?

B. Bai, eta euretatic urteten daben arrac zoratn eraguiten deutse batzubetan. Sarnia, ezcabija eta beste

Dial. Labourdin. 33 Dial. Souletin.

bezala eguinac.

B. Eta cer calteac ez dituzte eguiten ogui bihian !

A. Ogui meten gainean hegaldaca ikhusten diren eltzoen arroltzetaric ban ilkhico dira naski harrac ?

B. Bai, eta sartzen dira bihian fruituan bezala. Badira uliac zaldi eta bertze abereei sudur mizpiretaric eta bertze lekhutaric sartzen zaizcotenac.

arbres percées de trons comme des filets.

B. Et combien de dommage ne causent-ils pas au grain du froment !

A. C'est des petits papillons que l'un voit voleter sur les tas de froment que viendront sans doute les larves ?

B. Oui, et elles entrent dans le grain comme dans les fruits. Il y a des mouches qui s'introduisent dans les naseaux et en d' autres parties du corps des chevaux et d' autres animaux.

riac bezalacoturic.

B. Eta cer oguen eztie eguiten ogui bihian ?

A. Ogui athen gañen hegaltaz ikhousten diren eltchouen arraultzetaric sorthuco dira naski han harrac ?

B. Bai, eta sartzen dira ogui bihian frutian bezala. Badira ulliac zaldier eta beste aberer sudurretic eta beste lekhietaric sartzen zaitzenac.

Dial. Guipuzcoano. 34 Dial. Vizcaino.

teric ez dira.

A. Bizquitartean ciquinqueriatic datocela esaten dute.

B. Bai, ceren ciquinquerian sortzen dira. Argatic bear dira garbitu egun oro arpeguia eta escuac. Bear da ere orrazatu egun oro. Abereac ematen digute garbitasunaren ejemploa. Icusico dezu beti beren buruac garbitzen ari dirala.

A. Cherriac beintzat ez.

B. Baita cherriac ere :

no son sino gusanos.

A. Entre tanto se dice que vienen de la suciedad.

B. Sí, porque se crian en la porquería. Por eso es menester lavar todos los dias la cara y las manos. Es menester tambien peinarse todos los dias. Los animales nos dan ejemplo de limpieza. Verás que siempre se están limpiando.

A. A lo ménos los cerdos no.

B. Tambien los cerdos :

gach asco arrac baño ez dira.

A. Bitartian loiquerijatic datozala esaten dabe.

B. Bai, loiquerijan eguiten diralaco. Orregaitic egun oro garbitu biar dira arpeguija eta escubac. Biar da bere orraztu egun oro. Aberiac emoten deuscube garbitasunaren ejemplua. Icusico dozu beti diardubela euren burubac garbituten.

A. Charrijac beintzat ez.

B. Baita charrijac bere :

Dial. Labourdin. 34 Dial. Soulerin.

A. Eta barnean uzten diozcate arroltzeac ?

B. Bai, eta hekietaric atheratzen diren harrec zorarazten dituzte batzuetan. Zaragarra, ezcabia eta bertze asko eritasun ez dira bertzeric ecen harrac.

A. Diote bizkitartean cikhinkeriatic beldu direla.

B. Bai, ceren cikhinean sortzen diren harrac. Hargatic behar dira egun oroz garbitu beguithartea eta escuac. Behar da orobat egun

A. Et elles y déposent leurs œufs ?

B. Oui, et les vers qui en sortent leur causent parfois la folie. La gale, la teigne et beaucoup d' autres maladies ne sont autre chose que des vers.

A. On dit cependant qu' elles proviennent de la malpropreté.

B. Oui, parce que les vers naissent dans l'ordure. C'est pourquoi il faut se laver tous les jours la figure et les mains. Il faut aussi se peigner tous

A. Eta barnen uzten deitzé arraultziac ?

B. Bai, eta hayetaric sortzen diren harrec zorabiatzen dutie askitan. Hazteria, hezcabia eta beste aski min eztira besteric harrac baicic.

A. Haregatic theyarzunetic jiten direla diozié.

B. Bai, cikhinkerian sortzen direlacoz harrac. Hartacoz behar dira egun oroz chahatu beguithartia eta eskiac. Behar da ere egun

Dial. Guipuzcoano. 35 Dial. Vizcaíno.

bestela ez da ayen eyai beguiratzea baicic. An daucate beren etzauntza cillarra baño garbiago. Jaincoac eman die ezagüera au, ceren garbitasuna guztiz bearra dan osasunaraco.

sino no hay mas que mirar á sus pocilgas. Allí tienen su cama mas limpia que la plata. Dios les ha dado este instinto, porque la limpieza es muy necesaria para la salud.

ezpada ez dago beguiratutia baño euren toquijai. An dauque euren oea cidarra baño garbijago. Jaungoicuac emon deutse ezagüera au, garbitasuna dalaco guztiz premiñazcua osasuneraco.

Dial. Labourdin. 35 Dial. Soulerin.

oroz orraztatu. Aberecc ematen darocute garbitasunaren exemplua. Ikhusico dituzu bethi beren buruen chahutzen hari direla.

A. Urdeac ez behintzat.

B. Bai eta urdeac ere : aski da hortaco beguiratzea hekien khurtchilei. Han beren etzauntza cilharra baino garbiago dagocate. Yaincoac eman diote usna hori, ceren garbitasuna den guciz beharra osasunarentzat.

les jours. Les animaux nous donnent l'exemple de la propreté. Vous les verrez toujours occupés a se nettoyer.

A. Mais non pas les cochons au moins.

B. Les cochons tout aussi bien : il n' y a pour cela qu' à regarder dans leurs étables. Là ils tiennent leur litière plus propre que l'argent. Dieu leur a donné cet instinct, parce que la propreté est très-nécessaire à la santé.

oroz iresi. Aberec emaiten deicuye chahutarzunaren exemplia. Ikhousico duzu bethi bere burien garbitzen ari direla.

A. Onrdiac beren ez.

B. Bai eta ourdiac ere : eztuzu hayen theguiari so eguitia baicic. Han edukiteu die berc etzanguia cilharra heno chahiago. Jincouac eman deye asnu hori, chahutarzuna osoki behar delacoz osagarriarentaco.

Dial. Guipuzcoano. 36 Dial. Vizcaíno.

ZORTZIGARREN JOLASA.

—

A. Gure azquencco jolasean peusatzen egondu naiz joan dan arrats guztian.

B. ¡ Nola bada ! ¿ cerc arritu zaitu ?

A. Atza, ezcabia eta beste gaitz asco ciquintasunetic datoccla aditzeac.

B. Atza eta ezcabia ez dira ar mueta batzuec besteric. Oro bat diot ortz eta aguiñetan sortzen dan ciquin-

OCTAVA CONVERSACION.

—

A. He estado pensando en nuestra última conversacion toda la noche pasada.

B. ¡ Pues cómo ! ¿ qué es lo que te ha admirado ?

A. El oir que la sarna, la tiña y otros muchos males vienen de la suciedad.

B. La sarna y la tiña no son mas qne una especie de gusanos. Lo propio digo de la porquería que se cria en

ZORTZIGARREN BERBALDIJA.

—

A. Gueure azquenengo berbaldijan pentzetan egon naz igaro dan gau guztijan.

B. ¡ Celan bada ! ¿ cec miraritu zaitu ?

A. Entzutiac sarnia, ezcabija ta beste gach asco loiquerijatic datozala.

B. Sarnia ta ezcabija ez dira ar mueta batzuc baño. Beste aimbeste diñot ortzaguiñetan ta albaguiñetan e-

Dial. Labourdin. 36 Dial. Souletin.

ZORTZIGARREN SOLASTALDIA.

—

A. Goan den gau gucian gogoeta egotu naiz gure azken aldico solasaz.

B. Nola bada ! cer causitu dnzu harrigarriric ?

A. Zaragarra, ezcabia eta bertze gaitz asco cikhintasunetic heldu direla aditzea.

B. Zaragarra eta ezcabia ez dira har mota batzuez ber-

HUITIÈME CONVERSATION.

—

A. Toute la nnit dernière je suis resté à penser à notre deruière conversation.

B. Comment donc ! Quelle est la chose qui vous y a frappé ?

A. D'entendre dire que la gale, la teigne et beaucoup d'autres maladies proviennent de la malpropreté.

B. La gale et la teigne ne sont autres qu' une espèce de

ZORTZIGUERREN ELHESTALDIA.

—

A. Goure azken elhestaldiaz gogozcan egon niz igaran den gai gucian.

B. Noula arren ! cerc harritu zutu ?

A. Hazteria, hezcabia eta beste aski gaitz theyarzunetic jiten direla entzutiac.

B. Hazteria eta hezcabia eztira har mota batzu baicic.

Dial. Guipuzcoano. 37 Dial. Vizcaíno.

queriaz. Ar oyec zulatzen dituzte gueyenean batzuec eta besteac.

A. ¿ Eta nondic datoz aurrac izaten dituzten chichareac ?

B. Janari eta edariarequin iretsitzen dituzten arraultzetatic. Elebo pozoitsuac datoz berriz ur usteletic. Orobat sugueac, suranguillac eta sugarrastac. Eta ¡ cembat gaitz ez datoz putzu eta cinguiretatic ! Putzuac naidu itzala ura usteltzea nai ez

los dientes y en las muelas. Estos gusanos son los que agujereau las mas veces los unos y las otras.

A. ¿ Y de donde vienen las lombrices qne los niños suelen tener ?

B. De los huevos que tragan con la comida y bebida. Por otra parte los mosquitos venenosos vienen del agua corrompida. Lo mismo las culebras, lagartijas y serpientes. Y ¡ cuántas enfermedades no vienen de pozos y lagunas ! El pozo quiere

guiten dan loiqucrija gaitic. Ar oneec dira zulatuten ditubezanac gueijenian batzuc eta bestiac.

A. ¿ Eta nundic datoz umiac euquiten ditubezan bicijuac ?

B. Janarijagaz ta edarijagaz iruntziten ditubezan arrautzetatic. Elebo berenotsuac datoz barriz ur usteletic. Bardin suguiac, sugelinderac eta sierpiac. Eta ¡ cembat gach ez datoz pozu ta cinguiretatic ! Pozuác gura dau querizia ez baldin

Dial. Labourdin. 37 Dial. Souletin.

tzeric. Bertze haimbertze diot hortzen eta haguinen artean sortzen den cikhinaz. Har haukiec cilhatzen dituzte guehienetan batzuec eta bertzeac.

A. Eta nondic heldu dira haurrec izan ohi dituzten cizariac ?

B. Yanhari eta edariarekin iresten dituzten arroltzetaric. Ulitcha phozoindunac berriz heldu dira ur usteletic. Orobat sugueac eta suguecandelac. Eta cembat gaitz ez dira ethortzen phutzu eta

vers. J'en dis autant de la crasse qui se forme entre les dents incisives et les molaires. Ces vers percent la plupart du temps les unes et les autres.

A. Et d' où viennent les lombrics qne les enfants ont généralement ?

B. Des œufs qu' ils avalent en mangeant et en buvant. D'autre part les moucherons venimeux proviennent de l'eau corrompue. De même les couleuvres, les lézards et les serpents. Et combien de

Orobat diot hortzetan eta haguinetan jiten den cikhiñaz. Har hoyec chilatzen dutie guehienetan batac eta bestiac.

A. Eta nountio jiten dira haurrec ukheiten dutien chichariac ?

B. Janhariareki eta edariareki irexten dutien arraultzetaric. Eltcho phozonduoac berriz jiten dira hour usteletic. Orobat suguiac eta suscanderac. Eta zoumbat gaitz ezta jiten putzu eta

Dial. Guipuzcoano. 38 Dial. Vizcaíno.

bada; eta botatzen bazayo icatza edo iduria garbitzen da ura edan ditequean moduan. Baitaere ona da chit arcosca botatzea.

A. Icusten det ciquiñetic eta usteltasunetic datocela gauza nazcagarriac eta gaitz asco.

sombra si no se quiere que el agua se corrompa; y si se le echa carbon ó cisco se purifica el agua de modo que se puede beber. Tambien es muy bueno echar cascajo.

A. Veo que de la suciedad y corrupcion vienen cosas asquerosas y muchas enfermedades.

bada nai ura atsitutia; eta botaten bajaco icatza edo idurija garbituten da ura edan leitequian bestian. Da bere guztiz ondo arcoscorra botatia.

A. Icusten dot loiquerijatic ta usteltasunetic datozala gauza igüingarrijac ta gach asco.

Dial. Labourdin. 38 Dial. Souletin.

aintziretaric! Phutzuac uahi du itzala ura ustel nadien nahi ez bada; eta harnera botatzen bazayo ikhatza edo ikhatz herrauxa ura garbitzen da edan ditekeen bezala. Orobat hainitz on da zagorra hartara botatzea.

A. Ikhusten dut cikhinetic eta ustelkeriatic heldu direla nardatzeco diren gauzac eta gaitz asco.

maladies ne viennent-elles pas des puits et des marais! Le puits demande de l'ombre si l'oo ne veut pas que l'eau se corrompe; et si on y jette du charbon ou du poussier l'eau se purifie de façon à pouvoir être bue. Il est également fort bon d' y jeter du gravier.

A. Je vois que de la saleté et de la corruption proviennent des choses dégoûtantes et bien des maladies.

loscouetaric! Putziac nahi du itzala houra ustel dadin nahi ezpada; eta ezarten bazayo inkhatz edo inkhatz erhaux chahatzen da houra edan ditakian bezala. Baitaere ecinago houn da garalla ezartia.

A. Ikhousten dut cikhiñatic eta usteltarzunetic jiten direla gaiza greugarri direnac eta gaitz hanitch.

Dial. Guipuzcoano. 39 Dial. Vizcaino.

BEDERATZIGARREN JOLASA.

A. Esan zadazu : ¿ cer da anilla ?

B. Iñastorra dirudien landare bati queutzen zayon auts bat.

A. ¿ Eta algodoya, quina, canela eta clavilloa nondic datoz ?

B. Indietatic datoz. Algodoya arbolchiqui baten coscoan arquitzen da gaztaña morcotzean bezala : quina

NOVENA CONVERSACION.

A. Dime : ¿ qué viene á ser el añil ?

B. Un polvo que se saca de una planta parecida al helecho.

A. ¿ Y de donde vienen el algodoo, la quina, la canela y el clavillo ?

B. Vienen de las Indias. El algodon se encuentra en la caja ó cáscara de un arbusto como la castaña en el

BEDERATZIGARREN BERBALDIJA.

A. Esan eguidazu : ¿ cer da anilla ?

B. Iria dirudijan landara batetic ateraten dan auts bat.

A. ¿ Eta nundic datoz algadoia, quinia, canelia eta clavillua ?

B. Indijetatic datoz. Algadoia aurquituten da arich chiqui baten ozcolian gaztañia lacatzian leguez : quinia

Dial. Labourdin. 39 Dial. Souletin.

BEDERATZIGARREN SOLASTALDIA.

A. Erradazu : cer da anilla ?

B. Iratzea iduri duen belhar batetic atheratzen den herranx bat.

A. Eta nondic heldu dira cotoina, kinkina, canela eta itze-canela ?

B. Indietaric heldu dira. Cotoiga aurkhitzen da zuhamuchca baten enscuan gaztaina kharloan bezala : kin-

NEUVIÈME CONVERSATION.

A. Dites-moi : qu' est-ce que l'anil ?

B. Une poudre que l'on tire d'une plante qui ressemble à la fougère.

A. Et d' où viennent le coton, le quinquina, la canelle et le clou de girofle ?

B. Ils viennent des Indes. Le coton se trouve dans la capsule du fruit d'un arbrissean comme la châtaigne dans

BEDERATZUOUERREN ELHESTALDIA.

A. Erradazu : cer da anilla ?

B. Iratcia uduri dian belhar batetaric elkhiten den erhaux bat.

A. Eta oountic jiten dira cotoua, kinkina, canela eta itzia ?

B. Indietaric jiten dira. Cotoua aurkhitzen da zuhañ tchipi baten cuskian gaztaña mardoxian bezala : kinkina

Dial. Guipuzcoano. 40 Dial. Vizcaino.

arbola baten azala da : canela orobat, eta clavilloa beste arbola baten frutua. Azucrea da cañabera mota bati chiquitu egosi eta quentzen zayon ezadea. Gauza oyec guztiac toqui beroetan etortzen dira.

A. Zori onecoac bear dute izau orrelaco toquiac.

B. Badira toquiac beti udaberrian bici diranac. Onelaco toquietan icusten dira arbola batean eta dembora berean lorea, fruta berdea eta eldua. Berenez etortzen erizo : la quina es la corteza de un árbol : la canela lo mismo, y el clavillo es fruta de otro árbol, El azúcar es el zumo que se saca de una especie de caña desmenuzada y cocida. Todas estas cosas vienen en países cálidos.

A. Deben ser felices semejentes países.

B. Hay países donde se vive en una cuntinua primavera. Eu países semejantes se veu en un mismo árbol y á un mismo tiempo la flor, la fruta verde y la madura. arich baten azala da : canelia bardin, eta clavillua da beste arbola baten frutuba. Azucria da cañabera mueta bati chiquitu ta egosita ateraten jacon ezcotasuna. Gauza guzti oneec datoz erri beruetan.

A. Zorijonecuac izan biar dabe orrelaco errijac.

B. Badira errijac beti udabarrijan bici diranac. Onelaco errijetan icusten dira arbola batian ta alde batera loria, fruta berdia ta elduba. Berez datoz laranjia, limoia

Dial. Labourdin. 40 Dial. Souletin.

kina arbola baten azala da : canela orobat, eta itze-canela bertze arbola baten fruitua. Azucrea da khanabera mota bati chehatu eta egosi ondoan kbentzen zayoen gozoa. Gauza horiec guciac toki beroetan ethortzen dira.

A. Zori onecoac behar dute izan horretaco tokiec.

B. Badira tokiac ceinetan bethico primadera batean bicitzen baita. Hunelaco tokietan ikhusten dira arbola batean eta dembora berean la bogue : le quinquina est l'écorce d'un arbre : la canelle aussi, et le clou de girofle est le fruit d'un autre arbre. Le sucre est le suc que l'on retire d'une espèce de canne après qu'on l'a broyée et fait cuire. Toutes ces choses viennent dans les pays chauds.

A. De tels pays doivent être d'heureux pays.

B. Il y a des pays où l'on jouit d'un printemps continuel. Dans de tels pays on voit sur un même arbre et en même temps la fleur, le fruit zuhañ baten achala da : canela orobat, eta itzia beste zuhañ baten frutia. Sucria da canabera mota bati chehecatu eta egosi oundouan idokiten zayon gozoua. Gaiza horic oro herri berouetan jiten dira.

A. Dohañ hounecoac izan behar die holaco herriec.

B. Badira herriac bethi bedaxian bici direnac. Holaco herrietan ikhousten dira zuhañ batetan eta dembora berian lilia, frutu berdia eta

Dial. Guipuzcoano. 41 Dial. Vizcaíno.

dira naranjac, limoyac eta beste fruta batzuec.

A. ¡ Zori onecoac alaco toqnietan bici diranac ! Bici ditezque eceren cuidadoric gabe.

B. Bizquitartean an ere lan eguinda bici da gendea. Jan utsarequin ecin bici guindezque.

A. ¿ Cergatic ez ? otzic eta bero aundiric eguiten ez badu beintzat.

B. Guizon basatiac ala bici dira. Jaquin beazu jantziaren faltan cherrien guisa

Vienen de por sí la naranja, el limon y otras frutas.

A. ¡ Felices de los que viven en semejantes países ! Bien pueden vivir sin cuidado ninguno.

B. Entre tanto aun allí vive la gente trabajando. No podemos vivir con solo la comida.

A. ¿ Por qué no ? si á lo ménos no hace mucho frio ni mucho calor.

B. Los salvajes viven así. Has de saber que en muchas partes á falta de vestido se

eta beste fruta batzuc.

A. ¡ Zorijonecuac alaco errijetan bici diranac ! Bici leitequez ondo eceren ardura bagaric.

B. Bitartian an bere biar eguinda bici da gentia. Ecin bici guinaitequez janari utsagaz.

A. ¿ Cergaitic ez ? edolabere otz andiric edo bero andiric eguiten ez badau.

B. Guizon basatijac alan bici dira. Jaquin biar dozu lecu ascotan soñecoric ez dan-

Dial. Labourdin. 41 Dial. Souletin.

lorea, fruitu berdea eta onthua. Han beren baitharic heldu dira laranya, limona eta bertze fruitu batznec.

A. Dohaxu halaco tokitan bici direnac ! Bici ditazke deuseren arduraric gabe.

B. Bizkitartean han ere lanean hariz bici da yendea. Yan huxarekin ecin bici gaitezke.

A. Cergatic ez ? behintzat ez hotz handiric ez bero handiric eguiten ez badu.

B. Basa guizonac hala bici

vert et le fruit mûr. L'orange, le limon et autres fruits y viennent naturellement.

A. Heureux ceux qui vivent dans de tels pays ! Ils peuvent y vivre sans aucune espèce de soins.

B. Cependant là aussi le monde vit de son travail. La nourriture seule ne suffit pas pour nous faire vivre.

A. Pourquoi non ? si du moins il n' y fait ni très-froid ni très-chaud.

B. C'est ainsi que vivent

hountia. Han berac jiten dira iranja, citroua eta beste frutu batzu.

A. Dohañ hounecouac holaco herrietan bici direnac ! Bici ditake deusen arrancuraric gabe.

B. Haregatic ban ere lan eguinez bici da jentia. Jan huxareki ecin bici guitake.

A. Certaco ez ? hotz handiric eta bero handiric eguiten eztian ber.

B. Basa guizounac hala

Dial. Guipuzcoano.	42	Dial. Vizcaino.
gira biraca loycan ibiltzen dirala asco toquitan. Elcho pozoidunac eta beste arbisca pozoitsu ascoc zulatzen dituztelaco eguiten dute au.	revuelcan en el lodo como unos cerdos. Porque los cínifes y otros muchos insectos los pican hacen esto.	quelaco locatzan girabiran ibilli oi dirala charri batzuc leguez. Elcho berenotsuac eta beste patari ascoc zulatuten ditubezalaco eguiten dabe au.

Dial. Labourdin.	42	Dial. Souletin.
dira. Yakin behar duzu asco lekhutan soineco escasez urdeac bezala lohian ihauscatzen direla. Eltzo pozoindunec eta bertze asco marmutzec sistatzen dituztelacotz eguiten dute hori.	les sauvages. Vous devez savoir qu'en beaucoup de pays, faute de vêtements, ils se roulent dans la boue comme les porcs. Ils font cela parce que les cousins et beaucoup d'autres insectes viennent les piquer.	bici dira. Jakin behar duzu hanitch lekhutan souñecoric gabez itzailcatzen direla lohian ourdiac bezala. Eltcho phozoudunec eta beste hanitch barbalotec tzistatzen dutielacoz eguiten die hori.

Dial. Guipuzcoano. 43 Dial. Vizcaíno.

AMARGARREN JOLASA.

—

B. Gaur necazaritzaren gañean jardun bear degu.

A. Ez da gaizqui igaroa izango dembora, ceren ori da gure eguintza.

B. Lur mueta asco dira, baña guztiac bitara biurtzen dira.

Lur guztiac du buztiña eta ondarra : buztin gueyago badu ondar baño deitzen zayo buztin lurra ; eta ondar

DÉCIMA CONVERSACION.

—

B. Hoy nos hemos de ocupar de labranza.

A. No será mal empleado el tiempo, porque ese es nuestro oficio.

B. Hay muchas especies de tierras, pero todas ellas se reducen á dos.

Toda tierra contiene arcilla y arena : si contiene mas arcilla que arena se llama tierra arcillosa ; y si contiene mas

AMAICAGARREN BERRALDIJA.

—

B. Gaur berba eguin biar dogu necazaritziaren ganian.

A. Ez da izango charto igarua demporia, cerren ori da gure languintzia.

B. Lur mueta asco dira, baña guztijac bitara joten dabe.

Lur guztijac dauca buztiñia eta ondarra : buztin gueijago badauca ondar baño deituten jaco buztin lurra ;

Dial. Labourdin. 43 Dial. Souletin.

HAMARGARREN SOLASTALDIA.

—

B. Egun laborantzaz iharduki behar dugu.

A. Dembora ez da gaizki emana izanen, ceren hori baita gure oficioa.

B. Bada asco lur mota, bainan guciec bietara yotzen dute.

Ceïn-nahi lurrec badagoca buztin eta legar : legar baino buztin guehiago balin badu

DIXIÈME CONVERSATION.

—

B. Aujourd'hui il faut que nous nous occupions de labourage.

A. Le temps ne sera pas mal employé, parce que c'est là notre métier.

B. Il y a un grand nombre d'espèces de terre, mais toutes se réduisent à deux.

Chaque terre contient de l'argile et du sable : si une terre contient plus d'argile

HAMARGUERREN ELHESTALDIA.

—

B. Egun lurlanaz elhe eguin behar dugu.

A. Eztate gaizki igaranic dembora, hori beita goure lankheya.

B. Bada lur mota hanitch, beoa guciac bitara ekharten dira.

Lur oroc badu buztin eta hariña : buztin guehiago balin badu hariña beno deitzen

Dial. Guipuzcoano. 44 Dial. Vizcaino.

gueyago badu buztin baño deitzen zayo ondar lurra.

Buztin lurrac ez dio urari barrena sartzen uzten ; ondar lurrac berriz guztiari sartzen uzten dio.

Lurrac ona izateco bear dn buztin aimbat ondar ; bestela busti becin laster legortzen da.

Lur onac ura asco artu eta gordetzen du ; eta gaña idortzen dijoan bezala dijoa ere ura betic gora.

arena que arcilla se llama tierra arenosa.

La tierra arcillosa no deja entrar adentro el agua, y la arenosa deja entrar á toda ella.

La tierra para que sea buena ha de tener tanta arcilla como arena ; de lo contrario se seca tan pronto comn se humedece.

La buena tierra recoge y conserva mncha agua ; y á medida que va secandose la superficie va tambien el agaa subiendo de abajo arriba.

eta ondar gueijago badauca buztin baño deituten jaco lur ariña.

Buztin lurrac ez deutsa ichiten urari barruban sartuten ; lur ariñac barriz ichiten deutsa sartuten guztijari.

Lurrac ona izateco euqui biar dau buztiñic beste ondar ; bestelan bustiten dan bassen laster liortuten da.

Lur onac ur asco artu ta gordetan dau ; eta gana sicatuten jacon neurrijan dua ura bere igonaz beetic gora.

Dial. Labourdin. 44 Dial. Souletin.

deitzen da buztin lurra ; eta buztin baino legar guehiago balin badu deitzen da legar lurra.

Buztin lurrac ez dio urari barnera bideric uzten, eta legar lurrac berriz dena sartzera uzten du.

Ona izatecotzat lurrac izan behar du hambat buztin nola legar ; hertzenaz busti bezain laster agortua da.

Lur onac ur hainitz hartzen eta beguiratzen du ; eta azala

que de sable elle se nomme terre argileuse ; et si elle contient plus de sable que d'argile on la nomme terre sablonneuse.

La terre argileuse ne laisse pas pénétrer l'eau, et la terre sablonneuse la laisse pénétrer toute.

La terre pour être bonne doit contenir antant d'argile qne de sable ; antrement elle n'est pas plutôt mouillée qu' elle sèche.

La bonne terre absorbe et garde beaucoup d'eau ; et à

da buztin lurra ; eta buztin beno hariña haboro balin badu deitzen da hariña lurra.

Buztin lurrac eztu uzten houra barna sartzera ; hariña lurrac aldiz uzten du sartzera gucia.

Lurrac houn izateco behar du buztin bezañhat hariña ; bestela bousti bezañ laster idortcen da.

Lur hounac hour hanitch hartzen eta beguiratzen du ;

Dial. Guipuzcoano. 45 Dial. Vizcaino.

Au berau guertatzen da mechan igotzen dan olioarequin.

Onelaco lur muetan asco dute udaberrian artzen duten euria uda guztiraco.

Careac deseguiten du chit oogui buztin lurra.

Gorotza da guero gauza bearra lurrac emateco.

Gorotza izateco bear da elea, eta elea izateco bear da bazca.

Esto mismo sucede con el aceite que va subiendo en la mecha.

Á las tierras de esta especie les bastan las lluvias de la primavera para todo el verano.

La cal deshace muy bien la tierra arcillosa.

El fimo es despues cosa necesaria para que la tierra produzca.

Para que haya estiércol es menester ganado, y para que haya ganado es menester pasto.

Ausse berau jazoten da mechan igonaz doian orijuagaz.

Lur mueta onentzat asco dira udabarrico eurijac uda guztiraco.

Cariac guztiz ondo deseguiten dau buztin lurra.

Cimaurra da guero gauza biarra lurrac emoteco.

Cimaurra izateco biar da ganadua, eta ganadua izateco biar da beretzat jatecua.

Dial. Labourdin. 45 Dial. Souletin.

idortuz dihoaconaren arabera ura ere azpitic gora iganez dihoaco.

Hau bera guerthatzen da mitchan igaiten den olioarekin.

Hunelaco lur motac aski ditu primaderaco uriac uda gucientzat.

Guisuac hainitz ongui phorrotzen du huztio lurra.

Ongarria da guero gauza beharra lurrac eman dezantzat.

Ongarri izatecotzat behar da abere, eta abere izatecotzat

mesure que la superficie se dessèche l'eau monte également de bas en haut.

Il en est de même de l'huile qui monte dans la mèche.

Les pluies du printemps suffisent pour tout l'été aux terres de cette espèce.

La chaux divise très-bien la terre argileuse.

Le fumier est ensuite une chose nécessaire pour que la terre produise.

Pour avoir du fumier il faut du bétail, et pour avoir du

eta gaña idortzez douacoleric petic gora igaiten zayo houra.

Ber gaiza heltzen da mitchan gora igaiten den oliouan.

Holaco lur motec aski dutie bedaxeco euriac uda orotaco.

Laxunac ecinago ounxa chehecatzeo du buztin lurra.

Gorotza da guero gaiza beharra lurrac emaiteco.

Gorotz ukheiteco behar da hacienda, eta hacienda ukhei-

Dial. Guipuzcoano. 46 Dial. Vizcaino.

Necazaririo onena da uzta eta bazca lur beretic ateratzen dituena.

Au da gure errietan icusten dana.

Eleac bear du etzauntza, eta etzauntzarentzat bear da ondaguiña.

Ondaguiñic ez dan lecuetan ezartzen da ondar legorra; eta ondar legorric ez bada eguiten da bidarria.

Batezere bear du elcac garbitasun andia, naiz jaten guchiago eman daquiola; eta iduqui bear da albait beguien

El mejnr labrador es el que saca de una misma tierra la cosecha y el pasto.

Es lo que se ve en nuestro país.

El ganado necesita cama, y para cama se necesita broza.

Donde no hay broza se echa arena seca; y si no hay arena seca se hace calzada.

Sobre todo necesita el ganado mncha limpieza, aunque se le dé menos de comer; y es menester tenerle á ser

Necazariric onena da lur batetic ateraten dabena labnria ta bedarra.

Au da gure errijetan icnsten dana.

Ganaduac biar dau etzalecua, eta etzalecua eguiteco biar da iraurquiña.

Iraurquiñic ez daguan lecuban botaten da ondar sicua; eta ondar sicuric ezpadago eguiten da arrizco etzalecua.

Batezbere ganaduac biar dau garbitasun andija, guichiago jaten emongo bajaco bere; eta euqui biar da al

Dial. Labourdin. 46 Dial. Souletin.

behar da bazca.

Haina da lur guizonic hoberena ceinac bihia eta bazca bazter berean altchatzen baititu.

Hau da gure herri-aldean ikhusten dena.

Aciendac behar dn etzauntza, eta etzauntzarentzat ihaurkia behar da.

Ihaurkiric ez den lekhuetan ezartzen da legar idorra; eta legar idorric ez bada galtzada eguiten da.

Aciendac bebar du gucien gainetic garbitasnn handia,

bétail il faut du fourrage.

Le meilleur cultivateur est celui qui retire d'une même terre la moisson et le fourrage.

C'est ce que l'on voit dans notre pays.

Le bétail exige de la litière, et pour la faire il fant des débris de végétaux.

Là où il n' y a pas de ces déhris on emploie le sable sec, et là où il n' y a pas de sable sec ou fait nn pavage.

Le bétail exige par-dessns tout beaucoup de propreté,

teco behar da hazca.

Lurlantzaleric hobena da uztac eta bazca ber lurretic eraikiten dutiana.

Hau da goure herrictan ikhonsten dena.

Haciendac behar du etzanguia, eta etzanguiarentaco behar da iraurkeya.

Iraurkeyic ezten lekhietan ezarten da hariña idorra; eta bariña idorric ezpada harristatzen da etzanlekhia.

Cernahiden behar du haciendac chahutarzun handi

Dial. Guipuzcoano. 47 Dial. Vizcaino.

aurrean, cergatic icaracorra da eta icarac argaltzen du.

Nai du chit atzeguitea eta balacatzea.

Eman bear zayn jaten maiz eta bacoitzean guchi; bestela igüitzen da eta ez du ongui chigoitzen.

posible á la vista, porque es tímido y el temor le enflaquece.

Mucho le gusta que le rasguen y alaguen.

Se le ha de dar de comer á menudo y poco cada vez; de lo contrario se harta y no digiere bien.

bada icusteco lecuban, cerren da bildurtija ta bildurrac argalduten dau.

Asco gustetan jaco atz eguin daguijuela ta palagau daguijela.

Emongo jaco jaten sarri ta bacochian guichi; bestelan aseten da ta ez dau ondo digerietan.

Dial. Labourdin. 47 Dial. Souletin.

nahiz gutichago yaterat eman; eta iduki behar da ahalaz beguien aintzincan, ceren den icipera eta beldurrac ahultzen baitu.

Hainitz lakhet du hatz eta balacu eguin dakioen.

Maiz eman behar zayo yatera eta guti aldian; bertzela higüintza hartzen du eta ez du ongui ehaiten yana.

dût-on lui donner moins à manger; et il faut autant que possible le garder à vue, parce qu' il est peureux et que la peur l'affaiblit.

Il aime beaucoup à être frotté et caressé.

Il faut lui donner souvent à manger et peu à la fois; autrement il se rassasie et il ne digère pas bien.

bat, emanen bazayo ere gutiago jatera; eta eduki behar du ahalaz beguien aitzinian, ceren den loxor eta loxac ahultzen beitu.

Laket zayo haztaturic eta balacaturic izatia.

Eman behar zayo jatera usu eta aldian guti; bestela asetzen da eta eztu ounxa jana ehaiten.

Dial. Guipuzcoano. 48 Dial. Vizcaino.

AMAICAGARREN JOLASA.

—

A. Azqueneco jolasari jarraitzeaz eguidazu atseguin.

B. Atseguin andi batequin jarraituco diot, necatzen ez zaitudala icusten dedan ezqueroz.

Lurrac ditu bere barrenean asco ezade mota.

Landare bacoitzac nai du berea ; baña beti landare

ONCENA CONVERSACION.

—

A. Hazme el gusto de continuar la última conversacion.

B. Con mucho gusto la continuaré, ya que veo que no te canso.

La tierra tiene dentro de sí misma muchas especies de jugos.

Cada planta quiere el suyo; pero si se planta siempre

AMAICAGARREN BERBALDIJA.

—

A. Azquenengo berbaldijari jarraitutiaz eguidazu mesede.

B. Poz pocic jarraituco deutsat, icusten dodan ezquero ez zaitudazala aspertuten.

Lurrac daucaz bere beraren barruban ezcotasun mueta ascu.

Landara bacochac gura dau beria ; baña landara mueta

Dial. Labourdin. 48 Dial. Souletin.

HAMECAGARREN SOLASTALDIA.

—

A. Azken aldico solasari yarraikitzeaz eguidazu othoi axeguina.

B. Axeguin handirekin aintzina yarraikico natzayo, ikhusten dudanaz gueroz etzaitudala unhatzen.

Lurrac barnean baditu asco gozo mota.

Landare bakhotchac nahi du berea ; bainan bethi lan-

ONZIÈME CONVERSATION.

—

A. Faites-moi le plaisir de continuer la dernière conversation.

B. Je la cootinuerai avec beaucoup de plaisir, puisque je vois que je ne vous fatigue pas.

La terre contient dans son sein beaucoup de sortes de sucs.

Chaque plante exige le sien; mais si on plante toujours des

HAMECAGUERREN ELHESTALDIA.

—

A. Azken aldico elhestaren jarraikitziaz eguidazu plazera.

B. Gogo hounez jarraikiren dizut, etzutudala eñhetzen ikhousten dudanaz gueroz.

Lurrac berartan badu gozo cunte hanitch.

Lanthare bakhotchac nahi du beria ; bena bethi ber

Dial. Guipuzcoano. 49 Dial. Vizcaíno.

mota bat aldatzen bada lur batean, gueroago eta chatarragoa etorrico da.

A. Ori gauza icusia da, cergaitic gueroago ta ezade guchiago guelduco da.

B. Argatican eman bear zayo lurrari lur berria edo gorotza; bestela aldatu bear dira orain landare mota bat eta guero beste bat.

Badira landareac elcarrequin ongui datocenac, eta badira elcarri calte eguiten diotenac.

Ezade diferenteac bear ba-

una especie de planta en una misma tierra, cada vez vendrá mas ruin.

A. Eso es sabido, porque cada vez dará menos jugo.

B. Por eso es menester echarle tierra nueva ó estiércol; en lo demas es menester plantar ahora una especie de planta y despues otra.

Hay plantas que se avienen bien, y las hay que se dañan unas á otras.

Si necesitan jugos dife-

bat iminten bada beti lur batian, bacochian chacharrago etorrico da.

A. Ori jaquiña da, cerren bacochian emongo dau ezcotasun guichiago.

B. Orregaitic bota biar jaco lur barrija edo cimaurra; bestelan imiñi biar dira orain landara mueta bat eta guero beste bat.

Badira landarac alcar ondo artuten dabeuac; eta badira batac bestiari calte eguiten deutsenac.

Ezcotasun desbardiñac biar

Dial. Labourdin. 49 Dial. Soulerin.

dare mota bera emateu bazayo lur bati, tchartuz goanen da aldi bakhotchean.

A. Hori yakina da, ceren alditic aldira gozo gutiago emanen baitu.

B. Horren gatic eman behar zayo lur berria edo ongarria; bertzenaz aldatuz eman behar zayo orai landare mota bat eta guero bertze bat.

Badira belharrac elkharrekin ongui heldu direnac, eta badira elkharri calte eguiten dioetenac.

Bi belhar mota ongui izan

plantes de même espèce dans la même terre, elles iront s'appauvrissant chaque fois.

A. C'est connu, parce qu'à chaque fois elles donneront moins de suc.

B. C'est pourquoi il faut ajouter de la terre nouvelle ou du fumier; autrement il faut planter tantôt une espèce de plante et tantôt une autre.

Il y a des plantes qui viennent bien ensemble, et il y en a qui se nuisent les unes aux autres.

Deux espèces de plantes si

lanthare cuntia ereiten bada lur batian, gueronago eta tcharrago jinen da.

A. Hori jakina da, ceren gueronago eta gozo gutiago baratuco beita.

B. Hartacoz eman behar zayo lurrari lur berri edo gorotz; bestela ereñ behar da orai lanthare mota bat eta guero beste bat.

Badira lanthariac alkharreki ounxa jiten direnac, eta badira alkharri oguen eguiten dienac.

Bi belhar cunte egon di-

Dial. Guipuzcoano. 50 Dial. Vizcaino.

dituzte, egon ditezque lur berean bi landare mota ; baña ezade bera bear badute biac, ez.

Ez du abere batec zatiric gorotza eguiteco ona ez danic.

Beatzala, ezurra, adarra, illea, guztia da ona chit gorotza eguiteco.

Carea ugari dan toquietan, necazari onac bear du bota carobi zulora arrapatzen dnen guztia.

Care pixca batequin nas-

rentes, bien pueden estar en la misma tierra dos especies de plantas ; pero no, si necesitan las dos un mismo jugo.

No tiene un animal parte ninguna que no sea buena para hacer fimo.

La pezuña, el hueso, el asta, el pelo, todo es muy bueno para estiércol.

Donde la cal abunda, el buen labrador debe hechar al horno de cal todo cuanto coge.

Mezclando con un poquito

baditube, egon leitequez lur batian landara mueta bi ; baña ez, ezcotasun bat bijac biar badabe.

Ez dauca abere batec zatiric cimaurra eguiteco ona ez danic.

Apacha, azurra, adarra, ulia, guztija da guztiz ona cimaurra eguiteco.

Caria ugari daguan lecuban, necazari onac bota biar dau carobi zulora batuten daben guztija.

Care pisca bategaz nastau-

Dial. Labourdin. 50 Dial. Souletin.

ditazke lur berean, baldin gozo berezac behar baditnzte; bainan ez, baldin gozo bera galdeguiten badute.

Abereac ez du puscaric ongarri eguiteco on ez denic.

Azcazala, hezurra, adarra, ilea, guciac arras on dira ongarritaco.

Guisua nasai den tokian, laborari onac atzeman gucia guisu labera botatu behar du.

Guisu pichca batekin na-

elles exigent des sucs différents, peuvent bien se trouver sur la même terre ; mais il n'en est pas de même si tontes les deux exigent le même suc.

La bête n'a aucune de ses parties qui ne soit bonne pour faire le fumier.

La corne du pied et celles de la tête, les os, le poil, tout est très-bon comme fumier.

Là où la chaux abonde, le bon laboureur doit jeter an four à chaux tout ce qn'il ramasse.

Mélangé avec un peu de

take ber lurrian, gozo berheci behar badie ; bena ez, biec ber gozoua behar badie.

Aberiac eztn zatbiric houncarri eguiteco houn eztenic.

Azuzculia, ezurra, adarra, ilhia, guciac ecinago houn dira houncarri eguiteco.

Laxun hanitch den lekhietan, laborari hounac atzaman ahala ourthiki behar du laxun labialat.

Laxun phousca bateki na-

Dial. Guipuzcoano. 51 Dial. Vizcaíno.

tuaz, guztia biurtuco da gorotz.

Ara bota bear dira zapata zar, abero ill eta zatarreria guztia.

Badira tuparriac care asco daucatenac, eta buztin lurrarentzat chit onac diranac.

Carea daucaten edo ez, ozpiñean zatichn bat sartu eta ezagutzen da.

Iraquiten edo masculloac botatzen asten bada, carea duen señalea da.

Autsa da ongarriric oncnede cal, todo se convierte en fimo.

Allá es menester echar zapatos viejos, animales muertos y toda la broza.

Hay margas que contienen mucha cal, y que son muy buenas para las tierras arcillosas.

Si contienen cal ó no, se conoce metiendo un pedacito en vinagre.

Si empieza á hervir ó echar ampollitas, es señal de que contiene cal.

La ceniza es uno de los

ric, guztija cimaur biurtuten da.

Ara bota biar dira zapata zarrac, abere illac ta zatarrerija guztija.

Badira tuparrijac care asco dauquenac, eta buztin lurrarentzat guztiz onac diranac.

Caria dauquen ala ez, ezagututen da sarturic zatichu bat binagretan.

Iraquiten asten bada edo puspuluchuac botaten, caria daucala ezagun da.

Autsa da ongarriric one-

Dial. Labourdin. 51 Dial. Souletin.

hasiz, gucia ongarri bilhacatzen da.

Hartara botatu bebar dira zapata zahar, hiliki eta pusca tzar guciac.

Badira merla harriac guisu hainitz dagocateuac, eta buztin lurrentzat hainitz onac direnac.

Guisua dagocaten ala ez, minagrean puchca bat ezarriz ezagutzen da.

Minagreac irakitzen badu edo botatzen baditu pumpuilac, guisua badagocala agueri da.

chaux, tout devient fumier.

Il faut y jeter les vieux souliers, les charognes et tous les débris de végétaux.

Il y a des marnes qui contiennent beaucoup de chaux, et qui sont très bonnes pour les terres argileuses.

On connaît si elles contiennent ou non de la chaux, en en mettant un morceau dans dn vinaigre.

Si le vinaigre commence à bouillir ou à jeter des bulles, c'est signe que la marne contient de la chaux.

hasiric, gucia houncarri eguiten da.

Harat ezari behar dira oski zahar, abere hil, eta tzarkeria guciac.

Badira lapitzac laxun hanitch dadukenac, eta ecinago houn direnac buztin, lurrarentaco.

Laxunic badianez ezagutzen da zathichca bat binagrian ezariz.

Herakitzen edo cuscullu igorten hasten bada, laxun badiala ezaguu da.

Dial. Guipuzcoano. 52 Dial. Vizcaíno.

tatic bat ; baña auts asco eguiteco erraguiñ asco bear da.

Lur celayac dira onac landutzeco ; ceren herenez charrac izan arren, necazari onac ondutzen ditu : bada ematen zayoten guztia bertan guelditzen da.

Lur aldapetan ifiñi bear dira arbolac.

Lur guchi ondo landuac gueyago ematen du asco gaizqui landuac baño.

Lurrac ongui landua egoteco auts eguiña bear du e-

mejores abonos ; pero para hacer mucha ceniza es menester mucho combustible.

Las tierras llanas son buenas para cultivarlas ; porque aunque sean ruines de por sí, el buen labrador las hace buenas : pues todo lo que se les da se queda allí.

En las tierras costaneras se han de plantar árboles.

Poca tierra bien labrada da mas que mucha mal labrada.

La tierra para que esté bien labrada debe estar redu-

netatic bat ; baña auts asco eguiteco erregarri asco biar da.

Lur lauac dira onac guijetaco ; cerren eurenez charrac izan arren, necazari onac onduten ditu : bada emoten jaquen guztija an gueldituten da.

Lur aldapatsubetan arbolac imiñi biar dira.

Lur guichi ondo guijaubac gueijago emoten dau ascoc charto guijanbac baño.

Lurrac oodo guijauba egoteco egon biar dau auts biur-

Dial. Labourdin. 52 Dial. Souletin.

Hauxa da onkhailu hnberenetaric bat ; bainan haux hainitz eguitecotzat errekin hainitz behar da.

Lur celhayac onac dira laborantzaco ; ceren berenez tcharrac balira ere, laborari onac onthuco baititu : bada hekiei ematen den gucia han berean guelditzen da.

Aldapa lurretan landatu behar dira arbolac.

Lur gutic ougui lanthua delaric hainitzec gaizki lanthua denean baino guchiago ematen du.

La cendre est un des meilleurs engrais ; mais pour faire beaucoup de cendre il faut beauconp de combustible.

Les terrains plats sont bons pour la culture ; parce que lors même qu'ils seraient naturellement manvais le bon cultivateur les améliore : car tout ce qu'on leur donne y reste.

Les terrains en pente doivent être plantés d'arbres.

Peu de terre bien labourée donne plus ques beaucoup de terre mal labourée.

Hauxa da houncarri hobenetaric bat ; bena haux hanitch eguiteco suguei hanitch behar da.

Lur ordokiac dira lantzeco houn direnac ; ceren berañez tchar izanic ere, lurlantzale hounac hountuco beitutu : eci emaiten zayen gucia hetan baratzen da.

Ceihara diren lurretan bebar da zuhaintze lanthatu.

Lur guti ounxa lauthiac emanen du eremu bandi gaizki lanthu batec beno haboro.

Dial. Guipuzcoano. 53 Dial. Vizcaíno.

gon.

Ale mot asco erein bear dira urte berean, biltze baten faltan bestea arrapa dedin.

Argatic esaten da bat duenac batere ez duela.

cida á polvo.

Se han de sembrar muchas especies de grano en un mismo año, para que á falta de una cosecha se coja otra.

Por eso se dice que quien tiene uno no tiene ninguno.

turic.

Erein biar dira garau mueta asco urte bacochian, bata artuten ezpada bestia artu dedin.

Orregaitic esaten da bat daucanac batbere ez daucala.

Dial. Labourdin. 53 Dial. Souletin.

Lurrac ongui lanthua izatecotzat behar du izan herraux eguina.

Urthe berean hainitz bihi mota erain behar da, biltze baten escasean bertze bat harrapa dadientzat.

Horren gatic da errana bat duenac batere ez duela.

La terre pour être bien labourée doit être réduite en poussière.

Il faut semer la même année plusieurs espèces de grains, afin que si une récolte vient à manquer on en puisse faire une autre.

C'est pourquoi l'on dit que celui qui n'a qu'un n'a rien.

Lurrac ounxa lanthuric izateco erhausturic izan behar du.

Bihi mota hanitch erein behar da ourthe berian, biltze baten huxian beste bat atzaman dadin.

Hortacoz da erraiten hat dianac batere eztiala.

Dial. Guipuzcoano. 54 Dial. Vizcaino.

AMABIGARREN JOLASA.

—

B. Gaur ganaduen gañean itz eguin bear degu, zuc ala nai badezu.

A. Gusto andiarequin enzungo det esan nai didazun guztia.

B. Ganaduac nai du garbitasun andia.

Jaten eman bear zayo maiz eta guchi aldian.

Gu becelaxe dira animaliac.

DUODÉCIMA CONVERSACION.

—

B. Hoy hemos de hablar del ganado, si tú lo quieres.

A. 'Escucharé con mucho gusto cuanto quieras decirme.

B. El ganado quiere mucha limpieza.

Se le ha de dar de comer á menudo y poco cada vez.

Los animales son como nosotros.

AMABIGARREN BERBALDIJA.

—

B. Gaur ganaduen ganian berba eguingo dogu, ceuc gura baldin badezu.

A. Ateguin guztiz andijagaz enzungo dot esan gura deustazun guztija.

B. Ganaduac nai dau garbitasun andija.

Emon biar jaco jaten sarri eta bacochian guichi.

Aberiac gueu lacuac dira.

Dial. Labourdin. 54 Dial. Souletin.

HAMABIGARREN SOLASTALDIA.

—

B. Egun abereez mintzatu behar gare, zuc hala nahi baduzu.

A. Axeguin handirekin entzunen ditut zuc erran nahico daroztatzun guciac.

B. Aciendac galdeguiten du garbitasun handia.

Yatera eman behar zayo maiz eta guti aldian.

Animaleac gu bezala dira.

DOUZIÈME CONVERSATION.

—

B. Aujourd'hui nous aurons à parler du bétail, si vous le voulez.

A. J'écouterai avec grand plaisir tout ce que vous voudrez bieu me dire.

B. Le bétail exige beaucoup de propreté.

Il faut lui donner à manger souvent et peu à la fois.

Les animaux sont comme nous.

HAMABIGUERREN ELHESTALDIA.

—

B. Egun aberez mintzatu behar guira, zuc hala nahi baduzu.

A. Sirax handireki behatuco nuzu erran nahi deiztatzun gucier.

B. Haciendac nahi du chahutarzun handi bat.

Jatera eman behar zayo usu eta aldian guti.

Gu bezalaxe dira cabaliac.

Dial. Guipuzcoano.

Obe da guchixeago jaten emango bazayote ere, garbi iduquitzea.

Egongo dira guicenagoac, alayagoac eta osasun obecoac.

A. Ascotan aunditzen da aberea, ¿ ez da ala ?

B. Bai, aunditzen da belar bustia jaten duenean.

Ara au guertatzeo daneco errecetac.

Erreceta esandaco gaitzarentzat.

55

Mas vale aunque se les dé ménos de comer, tenerlos limpios.

Estarán mas gordos, mas fuertes y mas sanos.

A. Se hincha á veces el ganado, ¿ no es así ?

B. Sí, se hincha cuando come yerba húmeda.

Hé aquí las recetas para cuando esto suceda.

Receta para el dicho mal.

Dial. Vizcaino.

Obe da guichiago jaten emongo bajaque bere, garbi euquitia.

Egongo dira guicenaguac, senduaguac eta osasun obecuac.

A. Batzubetan andituten da ganaduba, ¿ ez da alan ?

B. Bai, andituten da bedar bustija jaten dabenian.

Orra emen errecetac au jazoten daneco.

Errecetia esan dan gacharentzat.

Dial. Labourdin.

Hobe da garbi iduki detzagun, gutichago yatera emanen bazaynete ere.

Izanen dira guicenago, hazcarrago eta osasun hobecoac.

A. Batzuetan aciendа hantzen da, ez da hala ?

B. Bai, hantzen da belhar bustia yaten duenean.

Horra hori guerthatzen denecotzat errecetac.

Erreceta erran den gaitzarentzat.

55

Il vaut mieux les tenir propres, dût-on leur donner à maoger un peu moins.

Ils n'en seront que plus gras, plus forts et mieux portants.

A. Parfois le bétail enfle, n'est-il pas vrai ?

B. Oui, il enfle quand il mange de l'herbe humide.

Voici les recettes à mettre en usage quand cela arrive.

Recette pour le susdit mal.

Dial. Souletin.

Hobe da gutichiago jatera emanen bazaye ere, chahu ednkitzia.

Izanen dira guicenago, azcarrago eta osagarrixiago.

A. Zoumbait aldiz aberia hantzen da, ezta bala ?

B. Bai, hantzen da belhar bousti jaten dianian.

Houna hori guerthatzen deneco errecetac.

Erreceta erran den gaitzarentaco.

Dial. Guipuzcoano. 56 Dial. Vizcaino.

Gatz amoniacoren espiritua, ouza bat.

Petroleo beltzaren olioa, bi onza : nastuta.

Bestea.

Artuarazten zayo abereari ochaba bat gencianaren zaña austua.

Belar berotua obea da ganaduarentzat ; ardo iraquiña obea dan bezala iraquin gabea baño : eta ganaduac gogo nbearequiu jaten du, cergatic du gusto obea.

Espíritu de sal amoníaco, una onza.

Aceite de petróleo negro, dos onzas : mezclados.

Otra.

Se le hace tomar al animal una ochava de raíz de genciana en polvo.

La yerba recalentada es mejor para el ganadn ; así como es mejor el vino fermentado que el mosto : y el ganado la come con mas gana, porque tiene mejor gusto.

Gatz amoniacoren espirituba, onza bat.

Petroleo baltzaren orijua, onza bi : naastauta.

Beste bat.

Artu eraguiten jaco aberiari gencianaren sustraijaren ochaba bat auts eguinic.

Bedar berotua obia da ganadubarentzat ; ardao iraquiña obia dan leguez iraquin baguia baño : eta ganadubac gogo gueijagogaz jaten dau, gusto obia daucalaco.

Dial. Labourdin. 56 Dial. Soulstin.

Gatz amoniacaren izpiritua, untza bat.

Petrol beltzaren olioa, bi untza : nahasteca.

Bertzea.

Harrarazten zayo abereari untza laurden erdi bat yenciana erro herrausturic.

Belhar berotua aciendarentzat hobea da ; hala nola prenxan irakitu arnoa irakitu gabea baino hobea baita : eta aciendac gogo hobearekin yaten du, gostu hobea duelacotz.

Esprit de sel ammoniac, une once.

Huile de pétrole noir, deux onces : mêlez.

Autre.

On fait preudre à l'animal un gros de racine de gentiane en poudre.

L'herbe échauffée est celle qui convient le mieux au bétail ; de même que le vin fermenté vaut mieux que le moût : et le bétail la mange avec plus de plaisir, parce qu'elle a meilleur goût.

Gatz amoniacaren izpiritu, ountza bat.

Petrole beltzaren olio, bi ountza : nahasteca.

Beste bat.

Harerazten zayo aberiari jenciana zañetic erbausturic nuntza laurden baten erdia.

Belhar berotia hobe da haciendarentaco ; ardou herakitia berakitu gabia beno hobe den bezala : eta haciendac gogoticago jaten du, gozo hobia dialacoz.

Dial. Guipuzcoano. 57 Dial. Vizcaino.

Argatic bera gatic ascoz obeto digeritzen du.

Asco lecutan belarra bildu, pixca bat busti, trincotu escuaquin eta uzten dute.

Berotzen asten dan orduan zabaltzen dute eta ematen diote ganaduari.

Gatza chit asco gustatzen zayo abereari, eta chit on eguiten dio pixcacho batec; cergatic gatzarequico jana ascoz obeto digeritzen da, eta gatza jaten duen aberearen araguiac du ascoz gusto obea.

Por eso mismo la digiere mucho mejor.

En muchas partes recogen la yerba, la rocian, la comprimen y la dejan.

Cuando empieza á calentarse la desenvuelven y se la dan al ganado.

La sal gusta mucho al ganado, y le hace mucho bien un poquito; porque se digiere mucho mejor la comida con sal, y la carne del ganado que come sal tiene mejor gusto.

Orregaitic berorregaitic ascoz obeto digerietan dau.

Lecu ascotan batuten dabe bedarra, ezcotuten dabe, trimenduten dabe escuacaz eta ichiten deutse.

Berotuten asten danian zabalduten dabe eta emoten deutse ganaduari.

Ganadua guztiz gatz zalia da, eta guztiz on eguiten deutsa piscachu batec; cerren gatza daucan janarija ascoz obeto digerietan da, eta gatza jaten daben ganaduaren oquelia gozuago da.

Dial. Labourdin. 57 Dial. Souletin.

Hori bera dela medio hainitz hobeki ebaiten du.

Asco lekhutan belharra bildu eta ihinztatzen dute, tincatzen dute eta guero uzten.

Berotzen hasten denean zabaltzen dute eta aciendari ematen.

Abereari gatza hainitz lakhet zayo, eta guti batec on hainitz eguiten dio; ceren gatzarekilaco yana hainitz bobekiago ehaiten baita, eta gatza yateu duen aberearen haraguiac hainitzez gostu hobea du.

Á cause de cela même il la digère beaucoup mieux.

En beaucoup d'endroits après qu' on a ramassé l'herbe on l'arrose, on la presse et on la laisse reposer.

Quand elle commence à s'échauffer on l'étend et on la donne au bétail.

Le sel plaît beaucoup au bétail, et une petite quantité lui fait beaucoup de bien; parce que la nourriture mêlée de sel se digère beaucoup mieux, et la chair du bétail qui mange du sel a meilleur goût.

Hartacoz ere hanitchez hobeki ehaiten du.

Hanitch lekhutan belharra bildu eta ihiztatzen die, guero eskietan tincatzen eta uzten.

Berotzen hasten denian zabaltzeu die eta haciendari emaiten.

Aberia ecinago gatzkhoi da, eta hanitch houn eguiten deyo iñhar batec; ceren gatzareki jaua hanitchez hobeki ehaiten beita, eta gatz jaten dian aberiaren araguiac hauitchez hobe beitu gozoua.

Dial. Guipuzcoano.	58	Dial. Vizcaíno.
Au ezagutzen da gatzua deritzan gatza dan lurretan dabiltzan ciquiroen araguian.	Esto se conoce en la carne de los carneros que pastan donde hay sal de nitro.	Au ezagututen da gatzua derichan gatza daguan larretan dabiltzazan aarijen oquelan.
Gaizquitzen danean eman bear zayo batezere gatza ganaduari.	Cuando se enferma es menester dar subre todo sal al ganado.	Gassotuten dauian batezbere emon biar jaco gatza ganaduari.

Dial. Labourdin.	58	Dial. Souletin.
Hau ezagutzen da nitregatza den aurkhiutzetan alhatzen diren cikhiroen haraguian.	Cela se reconnaît à la chair des moutons qui paissent dans les endroits où il y a du nitre.	Hau ezagutzen da nitregatz den bazcaguietan alhatzen diren aharien araguian.
Guciz eman behar zayo gatza eritzen den aciendari.	Il importe de donner du sel au bétail snrtont quand il tombe malade.	Eritzen denian berheciki gatz eman behar zayo haciendari.

Dial. Guipuzcoano. 59 Dial. Vizcaíno.

AMAIRUGARREN JOLASA.

A. Ecin esan dizazuquet cer gogoz zure jolasa entzuten dedan: otoitzen zaitut jarrai dezazula orain daño bezala.

B. Atseguin andiarequin jarraitnco det, ala nai dezun ezqueroz.

Abereen gaitzic gucienac ardura gabetic ni datoz.

Bustiroa da abereentzat

DECIMATERCIA CONVERSACION.

A. No puedo esplicar con qué gusto oigo tn conversacion: te ruego que continúes como hasta ahora.

B. Continuaré con mucho gusto, ya que lo quieres así.

La mayor parte de las enfermedades del ganado suelen venir de falta de cuidado.

La humedad es para las

AMAIRUOARREN BERBALDIJA.

A. Ecin adierazo neique celaco atseguiñagaz entzuten dodan zure berbaldija: erregututen deutsut jarraitu daguizula orain artian leguez.

B. Atseguin andijagaz jarraituco dot, alan gura dozun ezquero.

Abereen gachic gueijenac ardurabagatasunetic oi datoz.

Bustija da abereentzat

Dial. Labourdin. 59 Dial. Souletin.

HAMAHIRUGARREN SOLASTALDIA.

A. Ecin erran dezakezuket cer axeguinekin entzuten dudan zure solasa: othoizten zaitut aintzina eman dezozun orai arteo bezala.

B. Axeguin handirekin emanen diot aintzina, hala nahi duznnaz gueroztic.

Abercen gaitzic guehienac artha escasetic ethorri ohi dira.

Bustia da abereentzat gure-

TREIZIÈME CONVERSATION.

A. Je ne saurais vous dire avec quel plaisir j'écoute votre conversation: je vous prie de continuer comme vous l'avez fait jusqu'ici.

B. Je continuerai avec beaucoup de plaisir, puisque vous le désirez ainsi.

La plupart des maladies du bétail proviennent ordinairement de manque de soin.

L'humidité est pour le bé-

HAMAHIROURGUERREN ELHESTALDIA.

A. Ecin erran dizakezut cer sirax handireki entzuten dudan zoure elhesta: othoitzen zutut ohi bezala jarraiki dezazun.

B. Gogo hounez jarraikico dizut, hala nahi duzunez gueroz.

Aberen gaitzetaric haborouenac ez-acholetic jin ohi dira.

Boustia da aberentaco

Dial. Guipuzcoano. 60 Dial. Vizcaíno.

guretzat bezala etsairic andiena.

Belar bustiac aunditzen dituen becela, etzauntz bustiac eritzen ditu.

Argatic urte bustietan eman bear zayote jaten legor pixca bat, eta albait guchiena bota bear dira larrera.

Batezere beaute idoqui etzauntza legorra.

Abereari ederretsitzen ez dion necazaria ez da necazaria; ceren elcric gabe ez da gorotzic, eta gorotzic gabe

bestias como para nosotros el mayor enemigo.

Así como la yerba húmeda los hincha, la cama húmeda los enferma.

Por eso en los años húmedos se les ha de dar un poco de comida seca, y se les ha de sacar al pasto lo méuos posible.

Sobre todo la cama la han de tener seca.

El labrador que no tiene aficion al ganado no es labrador; porque sin ganado no hay fimo, y sin fimo no

guretzat leguez arerijoric andijena.

Bedar bustijac andituten dituzan leguez, azpi bustijac gassotuten ditu.

Orregaitic urte euritzuetan emon biar jaque jateco lior pisca bat, eta albait guichijen atera biar dira larrara.

Batezbere euqui biar dabe azpija liorra.

Ganadu zalia ez dan necazarija ez da necazarija; cerren ganadu bagaric ez dago cimaurric, eta cimaur baga

Dial. Labourdin. 60 Dial. Souletin.

tzat bezala exairic handiena.

Nola belhar bustiac hantzen baititu, hala etzauntza bustiac ditu eritzen.

Horren gatic urthe urixuetan idor puchca bat yatera eman behar zayoete, eta ahal bezain guti igorri behar dira alhara.

Oroz gainetic azpiac idor iduki behar zaizcote.

Aberezale ez den laboraria ez da lahoraria; ceren abereric gabe ez da ongarriric,

tail comme pour nous le plus grand ennemi.

De même que l'herbe humide le fait enfler, de même la litière humide le rend malade.

C'est pour cela que dans les années humides il faut lui donner un peu de sec à manger, et l'envoyer au pacage le moins possible.

Avant tout il faut lui tenir la litière sèche.

Le laboureur qui n'affectionne pas le bétail n'est pas laboureur; parce que sans

gouretaco bezala exayic handiena.

Belhar boustiso hantzen dutian hezala, etzanguia boustiac eritzen dutu.

Hartacoz ourthe eurixietan eman behar zaye janhari idor bouchi bat, eta ahal bezain guti igorri behar dira bazcaguietarat.

Orotan gainti behar zayo etzanguia idor eduki.

Aberia maite eztian laboraria ezta lurraren guizouna; ceren abereric gabe ezpeita

Dial. Guipuzcoano. 61 Dial. Vizcaino.

ez da uztaric.

Beste aldetic berriz bazca gabe ez da abereric.

Bazcac, eleac eta lur landuac berdin egon bear dute.

Iñorc ez daqui lurrac cembat eman dezaquean.

Esan oi da eguiaz, artzen duen aimbat ematen duela.

Lurric onguiena laudua da apurtuena dagoana.

Ez du necazariac lur landu gaberic iduqui bear, albait.

hay cosecha.

Por otra parte sin pasto no hay ganado.

El pasto, el ganado y la tierra de cultura debeu guardar equilibrio.

Nadie sabe lo que puede dar la tierra.

Se suele decir de verdad, que cuanto recibe otro tanto da.

La tierra mejor labrada es la que está mas desmenuzada.

No debe el labrador tener, á poder ser, tierra inculta.

ez dago laboreric.

Bestetic bedar bagaric ez dago ganaduric.

Bedartzac, ganaduac eta lur guijaubac bardin egon biar dabe.

Iñoc ez daqui cembat emon leiquian lurrac.

Esan oi da eguijaz, cembat artuteu daben beste aimbeste emoten dabela.

Onduen guijaurico lurra da ciatuen daguana.

Necazarijac, al dabela, ez dan euqui biar lurric guijau bagaric.

Dial. Labourdin. 61 Dial. Souletin.

eta ongarriric gabe ez da biltzeric.

Bertzalde berriz bazcaric gabe ez da abereric.

Bazcac, aciendac eta lantlurrac ueurri berean izan behar dute.

Nihorc ez daki cembat eman dezakeen lurrac.

Erran ohi da eguia handirekin, hartzen duen becembat ematen duela.

Lurric hobekienic lanthua da guehienic phorrocatua dena.

bétail il n'y a pas de fumier, et sans fumier il n'y a pas de récolte.

D'autre part sans fourrage il n'y a pas de bétail.

Le fourrage, le bétail et la terre sous culture doivent garder une égale proportion.

Personne ne sait ce que la terre peut donner.

On dit avec vérité, qu'elle donue autant qu'elle reçoit.

La terre la mieux labourée est celle qui est la mieux divisée.

gorotzic eta gorotzic gabe ezpeita uztaric.

Bestalde orano bazca gabe ezta abereric.

Bazcac, haciendac eta lur lanthiac bardinian egon behar die.

Ihourc eztaki zonmbat eman dezakian lurrac.

Erran ohi da eguia handireki hartzen dian bezambat emaiten diala.

Lur phorrocatieua da hobekienic lanthia.

Dial. Guipuzcoano. 62 Dial. Vizcaino.

Cembat eta aberea dembora gueyagoan dagoan uculluan, ambat eta obeago; ceren cimaur gueyago izango du necazariac.

Ez du lurrac etsai andiagoric elearen beatzala baño; buztin lurrac diran toquietan beintzat.

Nagusiac eman bear dizca lurrac maisterrari egoitz oneau; bestela ez du necazaritza onic eguingo.

Badira demborac eta guiroac igarotzen utzi bear ez diranac, ala ereiteco nola

Cuanto mas tiempo esté el ganado en la cuadra, tanto mejor; porque mas fimo tendrá el labrador.

No tiene la tierra mayor enemigo que la pezuña del ganado; á lo menos donde la tierra es arcillosa.

El amo ha de entregar las tierras al inquilino en bueu estado; de lo contrario no podrá labrar bien.

Hay tiempos y sazon que no es menester dejar pasar, así para sembrar como para

Cembat dempora gueijaguan daguan ganadua cortan, aimbat obago; cerren cimaur gueijago euquico dau necazarijac.

Ez dago gauza caltegarrijagoric lurrarentzat ganaduen apacha baño; beintzat buztin lurra danian.

Ugazabac emon biar deutsaz lurrac errenterubari egoera onian; bestelan ecingo ditu ondo guijau.

Badira demporac ta guiruac igaroten ichi biar ez jaquenac, alan ereiteco celan

Dial. Labourdin. 62 Dial. Souletin.

Laborariac, ahal badu, ez du lur alferric iduki behar.

Acienda hcyan egonago, eta hobeago da; ceren ongarri guehiago izanen baitu laborariac.

Ez du lurrac aberearen hatza baino exai handiagoric; behintzat buztin lurrac diren tokietan.

Nausiac etchetiarrari lurrac estatu onean eman behar diozca; bertzenaz ez du hunec lan onic eguinen.

Badira demborac eta aroac

Le laboureur ne doit pas, autant que possible, garder de terre en jachère.

Plus le bétail reste dans l'étable, et mieux cela vaut; parce que le laboureur aura plus de fumier.

La terre n'a pas de plus grand ennemi que le pied du bétail; là du moins où le sol est argileux.

Le propriétaire doit livrer les terres en bon état au fermier; sans cela celui-ci ne pourra les bien labourer.

Il y a des temps et des sai-

Laborariac eztu behar, ahalaz, eduki lur auherric.

Hacienda barrukian egonago, hambat hobiago; ceren gorotz haboro beituke laborariac.

Eztu lurrac exai handiagoric aberiaren aztaparra beno; berheciki buztin lur den lekhietan.

Nausiac eman behar deitzo lurrac etche zañari estatu hounian; eztu bestela lantze bounic eguinen.

Badira demborac eta ha-

Dial. Guipuzcoano. 63 Dial. Vizcaíno.

jorratzeco eta itaitzeco.

Argatic bear du escu artea necazariac ona izateco; ceren guiroa igarotzen uzteu badu necazaritza charra eguingo du; eta guiroa igarotzen ez uzteco bear dira jornaleroac iñoiz.

escardar y segar.

Por eso necesita medios el labrador para que sea bueno; pues si deja pasar la sazon hará mala labranza; y para no dejar pasar la sazon son menester jornaleros á veces.

jorratuteco ta ebaguiteco.

Orregaitic necazarijac escu artia biar dau ona izateco; bada ichiten badeutsa igaroten guiruari lan charra eguingo dau; eta guiruari igaroten ez ichiteco biar dira batzubetan aloguerecuac.

Dial. Labourdin. 63 Dial. Souletin.

iragaitera utzi behar ez direnac, ala eraiteco, ala yorratzeco eta ephaiteco.

Horren gatic laborariac ona izatecotz escu-gaina behar du; ceren aroa iragaitera uzten badu lan tcharra eguinen baitu; eta aroa iragaitera ez uzteco yornaltiarra batzuetan behar dira.

sons qu'il ne faut pas laisser passer, soit pour semer, soit pour sarcler et pour faucher.

C'est pour cela que pour être bon laboueur il faut posséder des ressources; car on fera de mauvaise besogne si on laisse passer la saison; et pour ne pas laisser passer la saison des journaliers sont quelque fois nécessaires.

rouac igaraitera utzi behar eztirenac, ala ereiteco, ala jorratzeco, eta ephaiteco.

Hortacoz laborariac houn izateco behar du escu-arte; ceren uzten badu haroua igaraitera lan tchar eguinen beitu; eta harouaren igaraitera ez uzteco jonaletorrac zoumbait aldiz behar beitira.

Dial. Guipuzcoano. 64 Dial. Vizcaino.

AMALAUGARREN JOLASA.

—

A. ¡Cer eguia andiac esan dituzun azqueneco jolasean !

B. Nagusiac ezagutu bear luteque gauza bat :

Maisterrac indarra baldin badu nausiarentzat obe dala.

Nagusiarentzat, maisterrarentzat eta lurrentzat onena da errentan oyec ifintzea ; baña ez dirutan, baicic aletan.

DECIMACUARTA CONVERSACION.

—

A. ¡ Qué verdades tan grandes has dicho en la última conversacion !

B. Los amos debieran conocer una cosa :

Que si el inquilino tiene medios es ventajoso para el amo.

Para ela amo, para el inquilino y para las tierras es lo mejor poner estas en renta ; pero no en dinero, sino en grano.

AMALAUGARREN BERDALDIJA.

—

A. ¡ Ce eguija andijac esan dituzun azquenengo berbaldijan !

B. Ugazabac ezagutu biar leuque gauza bat :

Errenterubac enquitia cobrua ta escu artia dala mesedegarrija ugazabarentzat.

Ugazabarentzat, errenterubarentzat eta lurrentzat onduen da imintia oneec errentan ; baña ez dirutan, ezpada laboretan.

Dial. Labourdin. 64 Dial. Souletin.

HAMALAUGARREN SOLASTALDIA.

—

A. Cer eguia handiac erran dituzun azkeneco solastaldian !

B. Nausiec ezagutu behar lukete gauza bat :

Etchetiarra indarretan balin bada on baicic ez dela nausiarentzat.

Nausiaren, etchetiarren eta lurrentzat hoberena da bazterrac errentan izatea ; ez dirutan, baicic ere bihi partean.

Dirutaco errenta cobratzen

QUATORZIÈME CONVERSATION.

—

A. Quelles grandes vérités vous avez dites dans notre dernière conversation !

B. Les propriétaires devraient connaître une chose :

C'est que si le fermier possède des ressources cela est avantageux au maître.

Pour le maître, pour le fermier et pour les terres le mieux est de mettre celles-ci en rentes ; non pas en argent, mais en grains.

La rente en argent est diffi-

HAMALAUGUERREN ELHESTALDIA.

—

A. Cer eguia handiac erran dutuzun azkeneco elhestaldian !

B. Nausiec ezagutu behar lukié gaiza bat :

Etche zañac escu-arte ukheitia ekhoizpen dela nausiarentaco.

Nausiaren, etche zañaren eta lurrentzat hobena da hoyen arrandan ezartia ; ez diharntan, bena bai bihitan.

Diharutaco arranda neke

Dial. Guipuzcoano. 65 Dial. Vizcaino.

Dirutaco errenta da cobratzen gaitza, eta ez da justoa.

Ez da justoa, cergatic laborearen balioac gorabera andiac dituen.

Gorabera oyec eta laboreac dirutzea ez dira maisterrarentzat.

Necazariari ematen dio indar andia elea berea izateac; baña sagastiac eta gaztañadiac beaute egon erdira, cergatic urte ascotan batere ez dute ematen.

Baserrien jabe guztiac bear luteque elcar artu eta cofra-

La renta en dinero es difícil de cobrar é injusta.

Es injusta, porque el precio del grano tiene grandes alteraciones.

Estas alteraciones y el reducir á diuero el grano no convienen al inquiliuo.

Al labrador da mucha pujauza el tener suyo propio el ganado; pero los manzanales y castañales han de estar á medias, porque en muchos años nada dan absolutamente.

Los propietarios de los caseríos deberian entenderse

Dirutaco errentia da cobretan gacha, eta ez da justua.

Ez da justua, cerren laboriaren balijuac gorabera andijac daucaz.

Gorabera oneec eta laboriacaz diruba artutia ez jaocaz errenterubari.

Necazarijari emoten deutsa indar andija ganadua beria izatiac; baña sagastijac ta gaztañadijac biar dabe egon erdira, eerren urte ascotan deusic ez dabe emoten.

Baserri echeen jaubiac alcar aitu biar leuque eta co-

Dial. Labourdin. 65 Dial. Souletin.

gaitza da eta ez da zucena.

Zucenari bidegabe eguiten dio, ceren bihiaren precioac makhur handiac baita bilzea.

Makhur hoikiec eta bihi dirutzeac ez dira etchetiarrarentzat gauza.

Acienda berea izateac indar handia ematen dio nekhazaleari; bainan sagardiec eta gaztandiec egon behar dute erdizea, ceren asco urthez ez baitute den gutiena ematen.

Bazter etchetaco yabeec behar lukete elkhar aditu eta

cile à toucher et elle est injuste.

Elle est injuste, parce que le prix du grain subit beaucoup de fluctuations.

Ces fluctuations et la conversion du grain en espèces ne conviennent pas au fermier.

Ce qui donne beaucoup d'avantage au laboureur c'est de tenir le bétail pour son propre compte; mais les pommeraies et les châtaigneraies doivent être à moitié, parce qu'il y a un grand nombre d'années pendant lesquelles elles ne donnent absolument rien.

Les propriétaires des fermes devraient s'entendre entre

da beretzen eta ezta chuchen.

Ezta chuchen, bihiaren baliouac gorabehera handiac ukheiten beitutu.

Gorabehera horic eta bihiaren diharutzia eztauzco etche zañari.

Laborariari emaiten deyo indar handia haciendaren bere ukheitiac; bena sagardoyec eta gaztañaztoyec egon behar die erdizca, ceren ezpeitie deus emaiten hanitch ourthetan.

Etchalten jabec behar lukeye alkharreki hitzartu eta

Dial. Guipuzcoano. 66 Dial. Vizcaino.

dian sartu erretzen diraneco.

Oro bat bear luteque eguin ganaduen jabe guztiac oyec iltzen diraneco : bestela bat edo bi iltzearequin lur jotzen du ascotan necazariac.

Nola iñor ez dan oroitzen doacabeaz guerta dedin arte, borchaz eraguin bear dira onelaco gauzac.

Oro bat guertatzen da auzo lanacqnin.

Guztientzat on diran lanac dira, baña iñorc ez luque

y asegurarselos mutuamente para casos de incendio.

Lo mismo deberian hacer los dueños de las bestias para cuando muera alguna de ellas : en lo demas con que mueran una ó dos de ellas está arruinado el labrador.

Como nadie se acuerda de las desgracias hasta qne sucedan, es menester usar de la fuerza para estas cosas.

Lo propio sucede con los trabajos comunes ó vecinales.

Son ventajosos para todos, pero nadie se ocuparia de

fradijan sartn erreco baldin balira bere.

Bardin eguin biar leuque ganaduen jaubiac onetaricoren bat ilten jaqueneraco : bestelan curetatic bat edo bi ilten bajaquez dago ondaturic necazarija.

Ez dan leguez gomutetan iñor zoricharracaz jazo artian, indarrez eraguin biar jaquez onelaco gauzac.

Beste aimbeste jazoten da auzo lanacaz.

Guztijentzat dira mesedegarrijac, baña iñoc ez leuqui-

Dial. Labourdin. 66 Dial. Souletin.

suaren contraco confardiac eguin.

Orobat eguin behar lukete acienda yaheec haukietaric bat edo bertze hiltzen zayoeteneco : bertzela erreca yoa du laborariac buru bat edo bia galdu orduco.

Nola guerthacari tcharraz nihor guti orhoit baita hel dadien artean, hunelaco gaucetan bortcha erabil dadien premia da.

Bertze horrembertze izaten da hauzo lanetan.

Hekiec dira gucientzat on direo lanac, bainan nihorc ez luke hekietaz acholaric har-

eux et former des assnrances mutuelles contre l'incendie.

Les propriétaires de bestiaux devraient en faire autant pour les cas où il leur en viendrait à mourir : antrement le laboureur se trouve ruiné s'il en perd une ou deux têtes.

Cnmme personne ne songe aux revers qu'ils ne soient arrivés, il est nécesaire d'user de la contrainte pour les choses de cette nature.

Il en est de même pour les travaux communaux ou vicinaux.

Ce sont des travaux avantageux à tous, mais personne ne s'en occuperait, si on ne les

botigouan sarthu erratzen badira ere.

Orobat eguin behar lukeye aberen jabe guciec boyetaric zoumbait hiltzen zayeneco : bestela baten edo biguen hiltziac lurrialatzen du laboraria.

Noula ezpeita ihonr obartzen dohacaitzaz heltu ezteno, bortchaz eraguin behar dira holaco gaizac.

Beste haimbeste guerthatzen da aizo laneki.

Gucientzat houn diren lanac dira, bena ihourc eluke hetzaz acholic, bortchaz era-

Dial. Guipuzcoano. 67 Dial. Vizcaíno.

casoric eguingo, borchaz eraguiogo ez balira.

Cofradiac dira gauzaric onenac desgracien contra.

Badira echeentzat eta ganaduentzat bezala, uraldientzat, arriarentzat eta beste doacabeeutzat.

Erri batean berrenn baserri badira, iruroguei erreal eche jabe bacoitzac emateareguin, berria eguiña dago.

Cembat eta baserri gueyagotacoac elcar artzen duten, ambat eta merqueago eguiten dira.

ellos, si no se hicieran por fuerza.

Las asociaciones son las mas convenientes contra las desgracias.

Las hay así como para las casas y ganados, para las avenidas, pedriscos y otras desgracias.

Si en un pueblo hay doscientas caserías, con qué cada propietario dé sesenta reales, está hecha la nueva.

Cuantos mas propietarios se asocien, tanto ménos costará.

jue jaramonic eguingo, indarrez eraguingo ez balira.

Cofradijac dira egoquijenac desgracijen contra.

Badira echeentzat eta ganadubentzat leguez, ujolentzat, arrijarentzat eta beste zoricharrentzat.

Erri baten baldin badagoz berreun baserri, echejaun bacochac iruroguei errial emooaz, dago eguinic barrija.

Cembat echejaun gueijago dagozan cofradijan, aimbat guichiago costaco da.

Dial. Labourdin. 67 Dial. Souletin.

tuco, baldin bortchaz eguinarazteo ez balira.

Confardiac dira gauzaric hoberenac estrapuei buru eguitecotzat.

Badira etche eta aciendentzat bezala, uholde, harri eta bertze helcari gaichtoentzat ere.

Herri batean berrehun etchalde balin badira, etcheco yaun bakhotchac hamabortz libera ematearekin, etche berria izanen da.

Cembatenaz ere etcheco yaun guehiagoec elkhar hartuco baitute, eta bambatenaz bakhotchac gutiago eman behar co du.

faisait exécuter de force.

Les associations sont ce qu'il y a de mieux contre les accidents.

Il y a des associations contre les inondations, la grêle et autres sinistres, comme pour les maisons et le bétail.

Si dans un village où il y a deux cents fermes chaque propriétaire donne quinze francs, on pourra bâtir une ferme toute neuve.

Plus il entre de propriétaires dans l'association, moins ou aura à payer.

guin ezpalite.

Botigouac dira gaizaric hobenac destorbien egarteco.

Etchen eta aberentaco bezala, badira hourten, harriaren eta beste dohacaitzentaco.

Balin badira herri batetan berrehun etchalte, etcheco jaun bakhotchac hamabost libera emaiten dialaric, etchia berriric eguiten da.

Zonmbat ere etcheco jaun guchiago botigouan sarthuco beitira, hambat ere gutiago bakhotchari eman beharturen zayo.

Dial. Guipuzcoano. 68 Dial. Vizcaíno.

AMABOSGABREN JOLASA.

—

B. ¿ Ceren gañean jardungo degu gaurco arratsaldean ?

A. Zuc nai dezunaren gañean.

B. Esan dizut len ere elea gu becin cuperatia dala, non eta basatia ez dan.

Orain esango dizut eman bear zayola janaria albait egosia.

DECIMAQUINTA CONVERSACION.

—

B. ¿ De qué nos ocuparémos esta tarde ?

A. De lo que tú quieras.

B. Te he dicho ántes tambien que el ganado es tan delicado como nosotros, si no es montañes.

Ahora te diré que es menester darle el alimento á poder ser cocido.

AMABOSTGARREN BERBALDIJA.

—

B. ¿ Ceren ganian jardungo dogu arratsalde onetan ?

A. Zeuc nai dozunaren ganian.

B. Esan deutsut len bere ganadua dala gueu bassen cuperia, ez baldin bada basatija.

Orain esango deutsut emon biar jacola janarija al izatera egosija.

Dial. Labourdin. 68 Dial. Souletin.

HAMABORTZGARREN SOLASTALDIA.

—

B. Ceren gainean ihardukico dugu arrexalde hunetan ?

A. Zuc nahi duzunaren gainean.

B. Erran izan darotzut lehen ere acienda gu gueroni bezain mimbera dela, non ez den basa.

Orai erranen darotzut yanharia ahalaz eman behar zayoela egosirie.

Hainitzez hobeki ehaiten

QUINZIÈME CONVERSATION.

—

B. De quoi nous occuperons-nous cette après-dînée ?

A. De ce que vous voudrez.

B. Je vous ai déjà dit que le bétail est aussi sensible que nous-mêmes, quand il n'est pas à l'état sauvage.

Je vous dirai maintenant qu'il faut autant que possible lui donner sa nourriture cuite.

Il la digère beaucoup mieux,

HAMABOSTGCERREN ELHESTALDIA.

—

B. Ceren gañen elhe eguinen dugu arraxaldi hourtan ?

A. Zuc nahi duzunen gañen.

B. Erran deizut lehen ere aberia gu bezañ mimbera dela, noun ezten basaturic.

Erranen deizut orai eman behar zayola janharia ahalaz egosiric.

Hanitchez hobeki ehaiten

Dial. Guipuzcoano. 69 Dial. Vizcaino.

Ascoz obeto chegosten du, batezere gatz pixca bat ematen bazayo.

Badaquizu cembat gustatzen zayon gatza cle mueta guztiari.

Noicean bein pixca bat ematearequin asco gaitzetatic legardatzen dira.

Lastima da egon oi dan becin garesti egotea gatza.

Guztiz on andia eguingo lioque eleari egun oroco gatz pixcacho batec ; ceren ematen du jateco zalea eta chegosten laguntzen du guztiz :

Lo digiere mucho mejor, sobre todo si se le da un poco de sal.

Ya sabes cuanto gusta la sal á toda especie de ganado.

Con darles un poco de vez en cuando se les preserva de muchas enfermedades.

Es lástima que la sal esté tan cara como suele estar.

Mucho provecho hiciera al gauado un poquito de sal cada dia ; porque da apetito y ayuda mucho á digerir : ademas es tambien muy bue-

Ascozaz obato digerietan dau, batezbere gatz pisca bat emoten bajaco.

Badaquizu cembat gustetan jacon gatza ganadu mueta guztijari.

Nosicbeinian pisca bat emonagaz gordetan dira gach ascotatic.

Damu emotecua da oi dan bassen caru egotia gatza.

On andija eguingo leusquijo ganaduari egun oro gatz piscachu batec ; cerren jateco gogua emoten dau ta asco lagunduten dau digerie-

Dial. Labourdin. 69 Dial. Soulctin.

du, bereciki gatz pichca batez ontzcu bazayo.

Yadanic badakizu gatza cembat zayoeten lakhet aciendа mota guciei.

Noicean behin izpi bat ematearekin asco gaitzetaric beguiratzen dira.

Damuric da gatza izan ohi den bezaiu garasti.

On handia eguin lezoke egun oroz liphartto bat aciendari ; ceren ematen baitu yateco gogoa eta yanareu

si on y ajoute surtout un peu de sel.

Vous savez déjà combien le sel plaît à toute espèce de bétail.

En lui en donnant une petite quantité de temps à autre on le préserve de beaucoup de maladies.

C'est dommage que le sel soit aussi cher qu'il l'est ordinairement.

Une faible quantité de sel donnée tous les jours au bétail lui ferait grand bien ; parce que le sel donne de l'ap-

du, berheciki gatz iñhar bat emalten bazayo.

Badakizu zoumbat maite dien gatza abere mota guciec.

Nouician behin iñhar baten emaitiac hanitch gaitzetatic beguiratzen dutu.

Damuric da gatza izan ohi dian bezañ khario.

Houn handia eguin lizakio haciendari egun oroz gatz iñhar batec ; cereu emaiten beitu jateco mengoua eta

Dial. Guipuzcoano. 70 Dial. Vizcaíno.

gañera lurren ongarriraco ere guztiz da ona.

Badaquit jana egostea eta gatza ematea gauza garestia dala ; bañа on da jaquitea, batezere ganadua miñez dagoaneco.

Ez du ecerquere ematen irabaci gueyago abereac baño.

Argatic bear da jaquin cer dan ona eta cer ez elearentzat.

Esan dizut eman bear zayola jaten guchi eta maiz.

na para beneficiar las tierras.

Sé que el cocer la comida y el dar sal al ganado cuesta mucho ; pero bueno es saberlo, sobre todo para cuando esté enfermo el ganado.

Nada da mayor ganancia que el ganado.

Por eso es menester saber lo que es bueno y deja de serlo para él.

Te he dicho que es menester darle de comer poco y á menudo.

tan : onezaz ganera da bere guztiz egoquija lurrac onduteco.

Badaquit asco costetan dala jatecua egostia eta gatza emotia ganaduari ; bañа ondo da jaquitia, batezbere ganadua guessoric daguaneco.

Ez dau ecec emoten irabaci andijagoric ganaduac baño.

Orregaitic jaquin biar da cer dan oua beretzat ta cer ez.

Esan deutsut emon biar jacola jaten guichi ta sarri.

Dial. Labourdin. 70 Dial. Souletin.

chaiten hainitz baitu laguntzen : bertzalde oraino indar handia du lurren ontzecotzat.

Badakit yana egostea eta abereei gatza ematea gauza garastia dela ; bainan on da yakitea, bereciki acienda eri denecotzat.

Deusec ere ez du aciendac baino irabaci hobea ematen.

Horren gatic yakiteco da cer duen on eta cer ez.

pétit et qu'il aide beaucoup à la digestion : il est en outre fort bon pour améliorer les terres.

Je sais qu'il est très-coûteux de faire cuire le manger et donner du sel au bétail ; mais il est bou de ne pas ignorer la chose, surtont pour les occasions où le bétail se trouve malade.

Rien ne donne plus de bénéfice que le bétail.

C'est pourquoi il importe de savoir ce qui lui convient et ce qui lui nuit.

ehaitia hanitch laguntzen beitu : bestalde lurren bountzeco ere ecinago houn da.

Badakit janhariaren egostia eta gatz emaitia khario jiteu direla ; bene jakitia houn da, berere hacienda eritzen deneco.

Eztu deusec emaiten irabaci guehiago aberiac beno.

Hartacoz behar da jakin cer den harentaco houn eta cer ezten.

Dial. Guipuzcoano.	71	Dial. Vizcaíno.
Bear duela garbitasun andia eta etzauntz idorra.	Que necesita mucha limpieza y cama seca.	Biar dabela garbitasun andija ta azpi sicuba.
Egon bear du albait icusquiñean cer guerta ere, eta izutia dalaco.	Es menester que esté á poder ser á la vista por lo que le puede suceder, y porque es asustativo.	Egon biar dau al izatera icusbeguijan jazo lequiquijona gaitic, eta bildurtija dalaco.
Abere mota asco arquitzen dira.	Hay mucha especie de ganado.	Abere mueta asco dago.
Bicor mota eta aragui mota.	Especie propia para sebo y especie para carne.	Sebo muetia ta aragui muetia.
Badira beyac jaten duten guztia esne biurtzen zayotenac.	Hay vacas á quienes cuanto comen se les convierte en leche.	Badira beijac jaten daben guztija ezne biurtuten jaquenac.
Oro bat guertatzen da abere illedunarequin.	Lo propio sucede con el ganado lanar.	Beste aimbeste jazoten da lanaduu aberiacaz.
Batzuec dute ille ona eta	Unos tieneu buena lana y	Batzuc dauque lana ona

Dial. Labourdin.	71	Dial. Souletin.
Erran izan darotzut yatera guti eta maiz eman behar zayoela.	Je vous ai dit qu'il faut lui donuer à manger peu et souvent.	Erran deizut eman behar zayola jatera guti eta usu.
Nahi duela garbitasun handia eta etzauntza idorra.	Qu'il exige beaucoup de propreté et une litière sèche.	Chahutarzun handi bat galthatzen diala eta etzanguia behar diala idor.
Ahalaz beguien azpian iduki behar da cer guertha ere, eta icipera delacotz.	Ou ne doit pas autant que possible le perdre de vue à cause des accidents qui peuveut lui arriver, et parce qu'il est peureux.	Egon behar du ahalaz ikhusteco bidian cer hel ere, eta loxor delacoz.
Bada asco abere mota.	Il y a beancoup de sortes de bétail.	Bada abere mota hanitch.
Cihoxu den mota eta haragixu dena.	L'espèce propre à donner du suif et l'espèce propre à donner de la viande.	Badira milgorraxu direnac eta badira araguixu direnac.

Dial. Guipuzcoano. 72 Dial. Vizcaíno.

aragui charra, besteac aragui ona eta ille charra.

Badira atzeguira guicentzen diranac eta oguei eta bost libraco opac dituztenac.

Arcumeac izan oi dn aitaren ille mota eta araguia amarena.

Belar chiquia dan toquian ganadn chiquia dala esan oi da, eta belar andia dan toqnian ganadu andia.

Erri bacoitzean icusi bear da cer abere mot conveni dan.

mala carne, otros buena carne y mala lana.

Hay quienes engordan á la cola y la tienen que pesa veinte y cinco libras.

El cordero suele tener lana de padre y carne de madre.

Donde la yerba es pequeña suelen decir que el ganado lo es tambien, y donde la yerba es grande el ganado tambien.

En cada país se ha de ver qué especie de ganado conviene.

ta aragui charra, beste batzuc aragui ona ta lana charra.

Badira lodituten diranac atze alderuntz ta dauquenac allia oguetabost libracua.

Bildotsac izan oi dau aitaren lania ta amaren oquelia.

Esan oi da bedar chiquija daguan lecuban ganadua bere chiquija dala, eta bedar andija dan lecuban ganadua bere.

Icusi biar da ce abere mneta dan adjntnba erri bacocheraco.

Dial. Labourdin. 72 Dial. Souletin.

Badira behiac yaten duten gucia esnetan ematen dutenac.

Orobat guerthatzen da acienda churietan.

Batzuec dute ile ona eta haragui tcharra, bertze batzuec haragui ona eta ile tcharra.

Batzuei guicenac ematen diote buztanera ceinac pisn baitu hogoi eta bortz liberetaraino.

Bildoxac izan ohi du aitaren ile mota eta amaren haraguia.

Il y a des vaches chez lesquelles toute la nourriture se convertit en lait.

Il en est de même pour les bêtes à laine.

Les unes ont la laine bonne et la chair mauvaise, d'autres la chair bonne et la laine mauvaise.

Il en est chez qui la graisse porte à la queue et celle-ci peut peser jusqu'à vingt-cinq livres.

D'ordinaire l'agneau tient de son père pour la laine et de sa mère pour la chair.

Badira behiac jaten diena oro eznetzen beitzaye.

Orobat aguitzen da haciendа ilhedunetan.

Batec die ilhe houna eta aragui tcharra, bestec aragui houna eta ilhe tcharra.

Badira uzcaldialat guicentzen direnac eta hoguei eta bost liberataco buztanac dutienac.

Achouriac ukhen ohi du aitaren ilhe mota eta amaren araguia.

Dial. Guipuzcoano. 73 Dial. Vizcaíno.

Toqui apitetan eta amiltzac diranetan ez da ganadu andiric conveni ; toqui ecelayetan berriz ganadu andia obea da chiquia bañó.

En parajes pendientes y donde hay precipicios no conviene ganado grande ; pero en parajes llanos el ganado grande es mejor que el pequeño.

Lecu aldapatsubetan eta amiltoquijac dagozanetan ez da conveni ganadu andija ; baña lecu lauetan ganadu andija obia da chiquija bañn.

Dial. Labourdin. 73 Dial. Souletin.

Errana da belhar motcha den tokian acienda chehea dela, eta belhar lucea den tokian acienda larria.

Ephaitza bakhotchean ikhusteco da ccin abere mota den hangotzat on.

Patarrac eta erroizuac diren aurkhintzetan acienda larria ez da on ; celhai ordokietan berriz chehea baino hobea da.

On dit que là où l'herbe est courte le bétail est petit, et que là où elle est haute le bétail est grand.

En chaque pays il faut examiner quelle espèce de bétail convient.

Dans les regions montueuses et où il y a des précipices le bétail de haute taille ne convient pas ; mais il convient mieux que la petite espèce en pays de plaines.

Errana da belharra tchipi den lekhian hacienda chehe dela, eta belharra handi den lekhian hacienda handi.

Ikhousi behar da herri bakhotcheco cer abere mota sori den.

Lekhu phatarretan eta bachadunetan eztauzca abere handiac ; lekhu ordokietan aldiz hacienda handia hobe da chehia beno.

Dial. Guipuzcoano. 74 Dial. Vizcaíno.

AMASEIGARREN JOLASA.

—

B. Ez dio ecerquerc irabaci gueyago ematen necazariari eleac baño.

Argatic bear da arreta andia artu osasuna izan dezan.

Bear da ere jaquin cer eguin hear zayon miñez arquitzen danean.

Sangria, purga, erracaya eta zurda dirade oscayac gaitzic gueyenentzat.

DECIMASESTA CONVERSACION.

—

B. Nada da mas ganancia al labrador que el ganado.

Por eso es menester tener mucho cuidado para conservarle sano.

Tambien es menester saber lo que se ha de hacer cuando está enfermo.

La sangría, la purga, el cáustico y el sedal son los medicamentos para la mayor parte de las enfermedades.

AMASEIGARREN BERBALDIJA.

—

B. Ez deutsa ecec emoten necazarijari irabaci andijagoric ganaduac baño.

Orregaitic ardura andijagaz beguiratu biar jaco osasunagaz euquiteco.

Baitabere jaquin biar da cer eguingo dan guessoric daguanian.

Sangrijia, purguia, erregueija ta zurdia dira gachic gueijenentzat osagarrijac.

Dial. Labourdin. 74 Dial. Soulétin.

HAMASEIGARREN SOLASTALDIA.

—

B. Ez dio deusec ere irabaci guchiago ematen nekhazaleari aciendac baino.

Horren gatic behar da artha handi bat haren osasunaz.

Behar ere da yakin cer zayoen eguiteco eri denean.

Sangrea, purga, errecayac eta zurda dira seodacariac gaitzic guehienentzat.

SEIZIÈME CONVERSATION.

—

B. Rien ne donne plus de profit au laboureur que le bétail.

C'est pourquoi on doit avoir beaucoup de soin de sa santé.

Il importe aussi de savoir ce qu'il convient de faire quand il est malade.

La saignée, les purgatifs, les caustiques et le séton sont les moyens curatifs qui servent dans la plupart de ses maladies.

HAMASEIGUERREN ELHESTALDIA.

—

B. Ezteyo deusec irabaci haboro emaiten laborariari haciendac beno.

Hartacoz behar da haren osagarriaz hanitch acholatu.

Behar da ere jakin cer eguin behar zayon eri denian.

Señadura, purga, erradura eta setoua dirade gaitz haborouentaco sendogarriac.

Dial. Guipuzcoano. 75 Dial. Vizcaino.

Necazariac bear luque jaquin aberea sangratzen estutasun bateraco.

Oro bat bear luque jaquin cer belarren ura dan ona purgatzeco.

Erracairic onena carca da, eta zurda ifintzea ez da gauza andia.

Aberea icerditzen danean bear da estali, batezere ucullua otza bada.

Bazca bustia badago utzi bear da legortu arteraño.

Aberea berotua edo icerditua badago etzayo eman bear

El labrador deberia saber sangrar el ganado para un apuro.

Del mismo modo deberia saber qué cocimiento de yerbas es propio para purgar.

El mejor cáustico es la cal, y no es difícil poner el sedal.

Cuando suda el ganado es menester cubrirle, sobre todo si la cuadra es fria.

Si la comida está húmeda es menester dejarla secar.

Si el ganado está recalentado ó sudado no es menester

Necazarijac jaquin biar leuque ganaduba sangretan estutasun bateraco.

Bardin jaquin biar leuque ce bedarren ura dan ona purguetaco.

Erregueiric onena caria da, eta ez da gauza gacha zurdia imintia.

Ganaduba icerditzen daguanian estaldu biar da, batezbere cortia otza bada.

Jatecua bustija badago ichi biar jaco liortuten.

Ganaduba badago beroturic edo icerdituric ez jaco eda-

Dial. Labourdin. 75 Dial. Souletin.

Laborariac abere sangratzen yakin behar luke ordu bestuetaco.

Orobat yakin behar luke cer belharren ura den on purgatzecotzat.

Guisua da errecariric hobeena, eta zurda baten ezartzea ez da gauza gaitza.

Icerditan denean aberea estali behar da, bereciki heya hotza balin bada.

Bazca bustia balin bada idortzera utzi behar da.

Aberea berotua edo icerdi-

Le laboureur devrait savoir saiguer le bétail pour les cas extrêmes.

De même il devrait savoir quelles sont les décoctions de simples qui servent à purger.

La chaux est le meilleur des caustiques, et il n'est pas difficile de poser un séton.

Quand le bétail est en transpiration il faut le couvrir, surtout si l'étable est froide.

Si le fourrage est mouillé il faut le laisser sécher.

Si le bétail est échauffé ou

Laborariac behar luke jakin aberen señatzen behar ordu batetaco.

Orobat jakin behar luke cer belharren houra den purgatzeco houn.

Errecariric hobena laxuna da, eta setouaren ezartia ezta gaiza gaitza.

Aberia icerdi denian estali bebar da, berheciki barrukia hotz balin bada.

Bazca boustiric bada utzi behar da idor artio.

Aberia beroturic bada edo

Dial. Guipuzcoano. 76 Dial. Vizcaíno.

edaten, batezere ura gogorra bada.

Eri badago eta guiccna arquitzen bada bereala bear da sangratu.

Urrengo egunean eman bear zayo purga eta guero urribizan iduqui.

Guretzat becin bearra da urribiza elearentzat eri dagoanean.

Eta sendagai guztietan onena eta seguruena au da.

Batezere bularreco miñarentzat eta costoma duenarentzat.

abrevarle, sobre todo si el agua es dura.

Si está enfermo y se halla gordo es menester sangrarle luego.

Al dia siguiente es menester darle una purga y tenerle á dieta.

Tan necesaria como para nosotros es la dieta para el ganado cuando está enfermo.

Y entre todos los medicamentos este es el mejor y el mas seguro.

Sobre todo para el mal de pecho y para el catarro.

ten emon biar, batezbere ura gogorra bada.

Guesso bada ta lodija badago beriala sangrau biar da.

Urrengo egunian emon biar jaco purga bat eta euqui janurrijan.

Ain da biarra janurrija ganadubarentzat cein guretzat guesso danian.

Eta osagarri guztijen artian au da onena ta ciurrena.

Batezbere bularreco miñarentzat ta catarruarentzat.

Dial. Labourdin. 76 Dial. Souletin.

tan badago etzayo edatera eman behar, bereciki ura gordina bada berenez.

Eri bada eta guiccna delaric sangratu behar da berehala.

Biharamunean nahi du sangratu eta yanhari hurrian egon.

Dieta eri den aciendarentzat hain premia da nola gu guerorrentzat.

Eta sendacari gucien artean hauche da hobeena eta segurena.

Bereciki bulharretaco gai-

en transpiration il n'est pas bon de le faire boire, surtout si l'eau a de la crudité.

S'il est malade et qu'il soit gras il faut le saigner immédiatement.

On doit le purger le lendemain et le tenir à la diète.

Au bétail qui est malade la diète est nécessaire autant qu'elle l'est à nous-mêmes.

Et parmi tous les moyens curatifs celui-ci est le meilleur et le plus sûr.

Principalement pour les

icerdi etzayo eman behar edatera, berheciki honra gordin balin bada.

Eri bada eta guicen berhala señatu behar da.

Biharamenian eman behar zaico purga eta jangabian eduki.

Jangabia gouretaco bezain behar da aberentaco eri denian.

Eta hori da sendogarri orotaco hobena eta segurrena.

Berheciki boulharretaco

Dial. Guipuscoano. 77 Dial. Vizcaino.

Abere eriac egon bear du aiceac jotzen ez duen toquian eta etzauntz legorrean.

Ecerquere ez oi du gaitz gueyago ecartzen bustiac eta toqui estutic sartu eta irteten dan aiceac baño.

Icerditu ondorean ez da jarri bear onelaco aicetan.

Ebaquientzat, zaurientzat eta golpeentzat ez da ura baño oscai oberic.

Asco da zacu bustiac ifintzea eta maiz bustitzea agudo sendatzeco.

Errearentzat berriz ur fres-

El ganado enfermo ha de estar en paraje abrigado y cama seca.

Nada acarrea mas enfermedades que la humedad y la corriente del aire.

Despues de sudado no es menester ponerse en semejante corriente.

Para las heridas, llagas y golpes no hay remedio mejor que el agua.

Basta cubrirlos con paño mojado y humedecerlos á menudo para que se curen.

Por otra parte para la que-

Guesso dan ganadubac egon biar dau asse ezcutu ta lecu epelian ta azpi liorrian.

Ez dau ecec gach gueijago ecarten bustijac eta asse corrontiac baño.

Icerdituric daguanian ez da jarri biar onelaco corrontian.

Epaijentzat, zaurijentzat ta golpeentzat ez dago osagarri obaric ura baño.

Asco da estaldutia zapi bustijagaz eta ezcotutia sarritan osatu ditecen.

Beste aldetic erriarentzat

Dial. Labourdin. 77 Dial. Souletin.

tzentzat eta marhantentzat.

Abere eriac egon behar du toki guerizatuan eta etzauntza idorrean.

Deusec ere ez du gaitz guehiago ekhartzen bustiac eta haice lasterrac baino.

Icertu ondoan ez da yarri behar hunelaco haice lasterrean.

Pico, zauri eta cascacoentzat ez da ura baino sendagarri hoberic.

Hekien sendatzecotzat aski dute oihal batez estali eta

maladies de poitrine et pour le catarrhe.

Le bétail malade doit rester dans un lieu abrité et avoir la litière sèche.

Rien ne cause plus de maladies que l'humidité et les courants d'air.

Après qu'on a sué on ne doit pas s'exposer à un semblable courant.

Puur les coupures, les plaies et les contusions il n'y a pas de meilleur remède que l'eau.

Pour les guérir il suffit de les couvrir avec un linge

minaren eta marhantarentaco.

Abere eriao egon behar du atcholbian eta etzanguia idorrian.

Deusec eztu gaitz guehiago ekharteu boustiac eta sarjelkhiten den aiciac beno.

Icertu oundouan ezta jarri behar holaco aice lasterretan.

Phicouen, zaurien eta colpientaco ezta deus houra beno sendogarri boberic.

Hoyen bertan sendoerazteco aski da oihal bousti ba-

Dial. Guipuzcoano. 78 Dial. Vizcaino.

coa da erremedioric onena.

Erre becin laster sartu bear da errequia ur frescoan.

Guero asco da zacu bustiac ifiñi eta maiz bustitzea agudo sendatzeco.

Zauri zarrentzat, tiñarentzat eta mueta gaiztoco sarnarentzat icatzaren autsa da chit ona.

Erracayac, zurda eta chira bularreco eta beguietaco miñentzat erremedio onac dira.

madura agua fresca es el mejor remedio.

Tan pronto como se ha quemado uno es menester meter la parte quemada en agua fresca.

Despues basta cubrirla con paño mojado y humedecerla á menudo para que se cure.

Por llagas inveteradas, tiña y sarna de mala especie es muy bueno el polvo de carbon.

Los caústicos, el sedal y la fuente son buenos remedios para las enfermedades del pecho y de los ojos.

ur prescua da osagarriric onena.

Erre bassen laster sartu biar da erria ur prescuan.

Guero asco da estaldutia zapi bustijagaz ta ezcotu sarri osatu dedin.

Zauri zarrentzat, ezcabijarentzat eta sarna mueta charrarentzat da guztiz ona icatz autsa.

Causticuac, sedala ta iturrija dira osagarri onac bularreco ta beguijetaco miñentzat.

Dial. Labourdin. 78 Dial. Souletin.

maiz hezatzea.

Errearentzat berriz ur frescoa da erremedioric hobeena.

Erre bezain laster alderdi errea ur hotzean sarthu behar da.

Guero hunen sendatzecotzat aski dute oihal batez estali eta maiz hezatzea.

Zauri zaharkitu, ezcabia eta mota gaichtoco zaragarrarentzat ikhatz herrauxa da hainitz on.

mouillé et de les humecter fréquemment.

D'autre part pour les brûlures l'eau fraîche est le meilleur remède.

Aussitôt qu'on s'est brûlé il faut plonger la partie brûlée dans l'eau froide.

Ensuite pour la guérir il suffit de la couvrir avec un linge mouillé et de l'humecter fréquemment.

Pour les plaies invétérées, pour la teigne et la gale de mauvaise espèce la poudre de charbon est très-bonne.

ten ezartia eta haren ardura hourtatzia.

Erradurarentaco orano hour hotza da sendogarriric hobena.

Erre bezain sarri sarthu behar da erria hour botzian.

Guero hounen sendoerazteco aski da oihal bousti baten ezartia eta haren ardura hourtatzia.

Zauri zahar, hezcabia eta cara gaistozco hirodurentzat inkhatz erhauxa ecinago houn da.

Dial. Guipuzcoano. 79 Dial. Vizcaino.

Bai eta ere urdallecoarentzat, maturia eta beste miñentzat.

Eritasun oyec nai dute uribiza aundia ta dembora asco.

Bustialdiac guztiz onac dira ascotan, bai eta ere lurriñac.

Maturiac, choriac eta beste onelaco aunditsuac biguindu bear dira loizoquiacquin.

Aunditsuac otzac hadira obe da ebaquitzea edo erretzea.

Al dan guztian deitu biar

Y tambien para el padrejon, lamparones y otros males.

Estos males piden mucha dieta y mucho tiempo.

Los baños son muy buenns muchas veces, y tambien los sahumerios.

Los lamparones, lobanillos y otros tumores se han de ablandar con emplastos.

Si los tumores son frios es mejor cortarlos ó quemarlos.

Siempre que se pueda es

Baitabere urdallecuarentzat, lamparoientzat eta beste gach batzubentzat.

Gach oneec biar dabe janurri asco ta dempora ascn.

Bustialdijac dira guztiz onac ascotan, baitabere lurrunac.

Lamparoiac, lupuac eta beste andituac bigundu biar dira emplastuacaz.

Andituac otzac badira obe da ehaguitia edo erretia.

Al dan guztijan deitu biar

Dial. Labourdin. 79 Dial. Souletin.

Errecariac, zurda eta chira sendagailu on batzu dira bulharretaco eta beguietaco gaitzentzat.

Bai eta urdailecoentzat, ithurri eta bertze gaitz batzuentzat ere.

Eritasun haukiec nahi dute dieta handia eta hainitz dembora.

Ascotan mainhu bustiac eta mainhu idorrac ere hainitz on dira.

Ithurriac, lupuac eta hunelaco bertze trumpiloec mantharraz beratu behar dute.

Les caustiques, le séton et le cautère sont de bons remèdes contre les maladies de la poitrine et des yeux.

De même contre les maladies d'estomac, les écrouelles et autres infirmités.

Ces maladies exigent beaucoup de diète et beaucoup de temps.

Souvent les bains sont très-bons et les fumigations aussi.

Les écrouelles, les loopes et autres tumeurs doivent être amollies au moyen d'emplâtres.

Erracariac, setoua eta chira boulharreco eta beguietaco minentaco sendogarri hounac dira.

Bai eta ere estoumakecouentzat, gohenuzurrentzat eta beste aski minentzat.

Eritarzun hoyec nahi die jangabe handia eta dembora hanitch.

Hour mañiac, bai eta ere alphorezcoac ecinago houn dira hanitchetan.

Gohenuzurrac, tchoriac eta holaco beste hancurac eztitu behar dira emplastuz.

Dial. Guipuzcoano. 80 Dial. Vizcaíno.

da abere sendatzallea.

Abereac miñez daudenean on da ucullua zuritzea eta care bicia bertan itotzea.

menester llamar al albéitar.

Cuando el ganado está enfermo conviene blanquear la cuadra y abogar en ella cal viva.

jaco abere sendatzalliari.

Ganaduba guesso danian zuritu biar da cortia eta ito bertan care bicija.

Dial. Labourdin. 80 Dial. Souletin.

Trumpiloac berenez hotzac balin badira hobeenic da ebakitzea edo erretzea.

Ahal den gucian deithu bebar da bethi abere sendatzailea.

Abereac eri direnean heya nahi da churitu eta guisu bicia han berean hil ararekin.

Si les tumeurs sont froides il vaut mieux les couper ou les brûler.

Toutes les fois qu'on le peut il ne faut pas manquer d'appeler le vétérinaire.

Quand le bétail est malade il convient de blanchir l'étable et d'y éteindre de la chaux vive.

Hancurac hotzetaric balin badira hobe da ebakitzia edo erratzia.

Ahal den aldi oroz behar da deithu aberen atcheterra.

Aberiac eri direnian houn da barrukiaren chouritzia eta barnen laxun berouareu ithotzia.

Dial. Guipuzcoano. 81 Dial. Vizcaino.

AMAZAZPIGARREN JOLASA.

A. Nai nuque jaquin nola eguiten dan guri ona.

B. Guri ona eguiteco bear zayo abereari eman bazca ona eta legorra.

Oloa da aleetan esne eta bicañic gueyena eta onena ematen duena.

Gauza icusia da bicaña ona bada guria ona izango dala.

DÉCIMASÉPTIMA CONVERSACION.

A. Quisiera saber cómo se hace buena manteca.

B. Para hacer bueoa manteca es menester dar al ganado buen pasto y seco.

La avena es entre los cereales la que da mas leche y nata de la mejor calidad.

Es cosa evidente que si la nata es buena lo será la manteca.

AMAZAZPIGARREN BERBALDIJA.

A. Gura neuque jaquin celan eguiten dan manteca ona.

Manteca ona eguiteco emon biar jaco ganadubari jateco ona ta sicuba.

Olua da bedar garau guztijen artian emoten dabena ezneric gueijen eta güenic onena.

Gauza ciurra da güena ona bada mantequia bere izango dala.

Dial. Labourdin. 81 Dial. Soulctin.

HAMAZAZPIGARREN SOLASTALDIA.

A. Nahi nuke yakin nola eguiten den burra ona.

B. Burra ona eguitecotzat abereari eman behar zayo bazca ona eta idorra.

Bihi ekhartzen duten belharretan oloa da esne guehienic eta gain hobeena eguiten dueoa.

Gauza ikhusia da gaina ona bada burra ere hala izanen dela.

DIX-SEPTIÈME CONVERSATION.

A. Je voudrais savoir comment on fait de bon beurre.

B. Pour faire de bon beurre il faut donner au bétail de bon fourrage sec.

Entre les céréales l'avoine est celle qui produit le plus de lait et la meilleure crème.

Il est évident que si la crème est bonne le beurre le sera aussi.

HAMAZAZPIGUERREN ELHESTALDIA.

A. Nahi nuke jakin noula eguiten den gourhi houna.

B. Gourhi hounaren eguiteco behar zayo aberiari eman bazca houna eta idorra.

Olhoua da bihietan ezne eta gañ haborouenic eta hobenic emaiten diana.

Gaiza ikhousia da gaña houn bada gourhia houn datekiala.

Dial. Guipuzcoano. 82 Dial. Vizcaino.

Belar omanca eta samurra eta irusta churia edo gorria aguitz dira onac bazcatzeco.

Oro bat diot galondoco belarraz, bustia ez badago.

Guria eguiteco toquiac egon bear du ifarraldearequin sartaldearen artean.

Bear du izan altuba eta aundia eta leyo ascorequicoa, aicea sartu ta irten dabillen.

Azpiac bear du izan arrizcoa, frescoagoa eta garbitzeco

La yerba fina y tierna y el trébol blanco ó rojo son muy buenos para alimentar el ganado.

Lo mismo digo de la yerba de rastrojo, si no está húmeda.

El local para hacer la manteca debe estar hácia el norueste.

Debe ser grande y alto, y debe tener muchas ventanas para que circule el aire.

El suelo debe ser de piedra, porque es mas fresco

Bedar piña ta samurra eta irusta zurija edo gorrija dira guztiz onac ganaduben jatecotzat.

Bardin diñot galondoco bedarra gaitic, ez badago bustija.

Mantequia eguiteco lecubac egon biar dau ifarretic sartaldiaren artian.

Izan biar dau andijac eta altubac, eta euqui biar ditu bentana asco assiaren sartu urteneraco.

Beiac izan biar dau arrizcuac, dalaco prescuagua eta

Dial. Labourdin. 82 Dial. Souletin.

Belhar chehea eta samurra, trefla eta farucha hainitz onac dira acienda bazketaco.

Orobat diot ogui ondoco belharra gatic, bustia ez delaric.

Burra eguiteco lekhuac izan nahi du ipharreco eta mendebaleco artera beguiz yarria.

Behar du izan zabala eta gora eta leiho hainitzekin haicea barnean erabil dadientzat errechki.

Azpiac izan behar du lauzatua, frescoago eta garbitzen

L'herbe fine et tendre et le trèfle blanc ou incarnat sont excellents pour nourrir le bétail.

J'en dis autant du chaume, ponrvu qu'il ne soit pas mouillé.

Le local où l'on fait le beurre doit être exposé an nord-ouest.

Il doit être spacieux et élevé et percé de beaucoup de fenêtres afin que l'air y circule librement.

Le sol doit être dallé, parce qu'il sera plus frais et plus

Belhar cbehia eta bella eta trefla chouria edo gorria hanitch houn dira bazcataco.

Orobat diot beazanetaco belharraz, boustiric ezpada.

Gourhi eguiteco lekhiac behar du izan ipharraren eta ekhitzalguiareu artialat buruz.

Behar du izan handi eta gora eta leiho hanitchcki aicia sarjelkhi dadin ounxa.

Zolac harriz izan behar du, frescago izan dadin eta cha-

Dial. Guipuzcoano. 83 Dial. Vizcaino.

errazagoa izan dedin.

Guria eguiten dan bacoitzean garbitu bear da azpia urarequin.

Eta ur onec joan bear du onetaraco eguindaco erreten batean.

Bestela erortzen diran esne tantac usteltzen dira eta usai gaiztoa ematen diote guriari.

Guria eguiten dan toquian usai gaiztoric guchiena ere ez da sentitu bear.

Lurrezco erretillu licurtatuac dira onenac guria eguin

y mas fácil para limpiar.

Cada vez que se hace la manteca se ha de limpiar el suelo con agua.

Y esta agua debe salir por una regata hecha á este objeto.

De lo contrario las gotas de la leche que caen al suelo se corrompen y dan mal olor á la manteca.

En el paraje en que se hace la manteca no se ha de sentir el menor mal olor.

Horteras de tierra barnizadas son las mejores para

garbituten errazagua.

Mantequia eguiten dan bacobian garbitu biar da beia uragaz.

Eta ur onec urten biar dau onetaraco eguinico odi batetic.

Bestelan beera jausten diran ezne tantac usteldutcn dira eta usain charra emoten deutse mantequiari.

Mantequia eguiten dan lecuban ez dau egon biar usain charraren apurric.

Lurrezco erretillu bernizdunac dira onenac mantequia

Dial. Labourdin. 83 Dial. Souletin.

errechago izanen delacotz.

Burra eguiten den aldi bakbotchean behereac garbitu behar du urarekin.

Eta ur hunec ilkhi behar du hortaracotzat eguinicaco erreca batetic.

Bertzela lurrera erortzen diren esne chortac usteltzen dira eta usain gaichtna ematen diote burrari.

Burra eguiten den lekhuan ez da izan behar den gutieneco usain tzarric.

Lurrezco untzi bernizatuac

facile à nettoyer.

Chaque fois que l'on fait du beurre le sol doit être lavé avec de l'eau.

Et cette eau doit sortir par une rigole disposée à cet effet.

Autrement les gouttes de lait qui tombent à terre se corrompent et communiquent au beurre une mauvaise odeur.

La moindre mauvaise odeur ne doit pas se faire sentir dans l'endroit nù l'on fabrique le beurre.

Les vases de terre vernie

hatzen ehiago.

Gourhia eguiten den aldi oroz zolac hourez chahatu behar du.

Eta hour hounec elkhi behar du hortaco eguinic datian erreca batetic.

Bestela ororten diren ezne tchortac usteltzen dira eta urrin gaisto emaiten die gourhiari.

Gonrhia eguiten den lekhian ezta behar den gutien urrin gaistoua.

Lurrezco ountci bernizatiac

Dial. Guipuzcoano. 84 Dial. Vizcaíno.

eta iraunerazotzeco.

Aberea jatzi bear da al dan garbitasunic aundienarequin.

Bereci bear da bicaña eta ifiñi erretillu batean gaci antz pisca bat artu dezan arteraño.

Orduan ezartzen da guri ontziao eta erabiltzen da zotz edo maquilla batequin.

Cembat eta bicañ gueyago dan ambat eta farrasquiroago erabilli bear da.

Guria eguiña dagoan orduan guri ontzitic atera eta

hacer manteca y conservarla.

Se ha de ordeñar el ganado con el mayor asco posible.

Se ha de separar la nata y ponerla en una hortera hasta que tome un agrete agradable.

Entóoces se pone en la mantequera y se agita, sacudiéndola con una cuña ó con un palo.

Cuanto mas nata hay tanto mas rápidamente se la ha de agitar.

Cuando está hecha la manteca se saca de la mantequera

eguiteco ta iraun eraguiteco.

Ganaduba jatzi biar da albait garbitasunic andijenagaz.

Aldenduco da güena eta imiñico da erretillu baten garratz gozo bat artu daguijan artian.

Orduban imiuteu da manteca ontzijan eta erabilten da zotz edo maquilla batégaz.

Cembat güen gueijago daguan aimbat ariñago eraguingo jaco.

Mantequia eguiñic daguaniau ateraten da manteca

Dial. Labourdin. 84 Dial. Souletin.

dira hoheenac burra eguiteco eta beguiratzecotzat.

Abereac daitzi behar du ahal deu garbitasunic handienarekin.

Bereci behar da gaina eta czarri untzi batean garratz iduri gozo bat har dezan arteo.

Orduau ezartzen da burra untzian eta era biltzen da joz phalote edo makhila batekin.

Cembat ere izanen baita gain guehiago eta zalhukiago erabili beharco da.

sont les meilleurs pour la confection et la conservation du beurre.

Les femelles du bétail doivent être traites avec la plus grande propreté possible.

Il faut enlever la crème et la mettre dans un vase jusqu'à ce qu'elle ait contracté une pointe d'acidité agréable.

Alors on la met dans la baratte où on l'agite en la remuant avec une spatule ou un bâton.

Plus il y aura de crème et plus il faudra l'agiter vivement.

dira hobenac gourhiaren eguiteco eta beguiratzeco.

Aberiac jeixi behar du ahal den chahutarzunic handieuareki.

Berheci behar da gaña eta ezari ountci batetan mingatz gozo bat har dezan artio.

Ordian ezarten da gourhi ountcian eta erabilten da tzotz edo makhila bateki.

Gaĩ guehiago eta zalhekiago erabili behar date.

Dial. Guipuzcoano. 85 Dial. Vizcaino.

urean garbitu bear da ardura aundiarequin.

Uric onena da burnia daucau ura, ceren ematen dio colore ederra.

Lecacia egosteco sufrea daucan ura becela.

y se lava en agua con mucho cuidadado.

La mejor agua es la ferruginosa, porque da hermoso color.

Así como para cocer las legumbres lo es el agua sulfurosa.

ontzitic eta garbituten da urian ardura andijagaz.

Metal ura da onena, emoten deutsalaco colore ederra.

Leca gauzac egositeco dan leguez azufrezco ura.

Dial. Labourdin. 85 Dial. Souletin.

Burra eguina denean untzitic atheratzen da eta urean garbitzen artharic handienarekin.

Hortaracotz uric hobeena da burdin ura, cereu colore eder bat ematen baitu.

Hala nola sufre ura baita hauteua baratzecarien egostecotzat.

Quand le beurre est fait on le retire de la baratte et on le lave à l'eau avec le plus grand soin.

Pour cela la meilleure eau est l'ean ferrugineuse, parce qu'elle donne une belle couleur.

De même que pour faire cuire les légumes l'eau sulfureuse est préférable.

Gourhia eguin deniau elkhitzeu da ountzitic eta hourian chahatzen benia handireki.

Burdun houra da hortaco hobena, emaiten deyolacoz colore eder bat.

Heihur hounen egosteco sofre houra hobena den bezala.

Dial. Guipuzcoano. 86 Dial. Vizcaíno.

EMEZORTZIGARREN JOLASA.

—

A. Atzo icasaraci ciñidan guria nola eguiten dan.

B. Bada gaur icasi beazu gazta nola eguiten dan.

Beindic bein iragazten da esne jatzi berria.

Guero botatzen zayo cuchare bat gatzagui iru picher esneri.

Ongui nastu ondorean iduquitzeo da bere epeltasunean.

DÉCIMAOCTAVA CONVERSACION.

—

A. Ayer me enseñaste cómo se hace la manteca.

B. Pues hoy has de aprender cómo se hace el queso.

Desde luego se cuela la leche recien ordeñada.

Luego se hecha una cuchara de cuájo á tres azumbres de leche.

Despues de haberla mezclada bien se la conserva en su temple.

AMAZORTZIGARREN BERBALDIJA.

—

A. Atzo iracatzi ceustan mantequia celan eguiten dan.

B. Bada gaur icasico dozu celan eguiten dan gaztaia.

Lelengo iraciten da ezne batu barrija.

Guero botaten da collara bete liar iru azumbre ezoetara.

Ondo nastau ezquero euquiten da bere epeltasunian.

Dial. Labourdin. 86 Dial. Souletin.

HEMEZORTZIGARREN SOLASTALDIA.

—

A. Atzo irakhaxl cinerotan nola eguiten den burra.

B. Beraz ikhasi behar duzu egun nola eguiten den gasna.

Hasteco irazten da esne daitzi berria.

Guero botatzen zayo collir bat gatzagui sei laurden esneentzat.

Ongui oahasi ondoan idu-

DIX-HUTIÈME CONVERSATION.

—

A. Bier vous m'avez enseigné la manière de faire le beurre.

B. Vous allez apprendre aujourd'hui celle de faire le fromage.

On commence par passer le lait fraîchement trait.

Ensuite on y jette une cuillérée de présure pour six litres de lait.

Après qu'on a eu bien

HAMAZORTZIOUERREN ELHESTALDIA.

—

A. Atzo eracaxi ceneitan ooula eguiten den gourhia.

B. Egun arren ikhasi behar duzu noula eguiten den gazna.

Lehenic irazten da ezne jeixi berria.

Guero ezarten da golhare bat gatzagui hirour phitcher ezneri.

Ounxa nahasi oundouan

Dial. Guipuzcoano. 87 Dial. Vizcaíno.

Onetaraco ingura diteque, nai bada, auts erre beroz.

Gatzatu dan orduan ezartzen da chuca lecuan.

Toqui bero xamarrean ifintzen bada, lenago eta obetoago chucatzen da.

Cembat eta gueyago chucatzen dan ambat eta gazta obeagoa izango da.

Ongui chucatu ez dan gaztac gaci antza izan oi du.

Oguei ta lau ordu igaro ondorean ezartzen da lasto

Para esto se la puede cercar, si se quiere, de ceniza caliente.

Cuando se ha cuajado se deja donde debe agotarse.

Si se coloca en un paraje un poco caliente, se deshumedece ántes y mejor.

Cuanto mas se deshumedezca tanto mejor será el queso.

El queso que no se ha agotado bien suele saber algo á salado.

Á las veinte y cuatro horas se pone sobre paja ó

Onetaraco iuguratu leiteque, nai baldin bada, auts beroz.

Gatzatu danian ichiten da liortuco dan lecuban.

Iminten bada bero samar daguan lecu baten, sicatuten da lenago ta obatuago.

Cembat gueijago sicatuten dan aimbat obiagua izango da gaztaia.

Ondo sicatu ez dan gaztaia gaci antz egoten da.

Oguetalau ordu ezquero iminten da lasto edo zumitz

Dial. Labourdin. 87 Dial. Soulctin.

kitzen da ber epheltasunean.

Hortacotzat ingura daiteke, nahi bada, haux beroz.

Gatzatu den ondoan chukhaderan ezartzen da.

Toki beroscoan ematen bada, leheuago eta hobeki chukhatzen da.

Cembatez ere guehiago chukhatzen baita hambatez gasna hobea izanen da.

Ongui chukhatu ez den gasna gacicara guelditzen ohi da.

mêlé on garde le lait sans lui laisser perdre sa température.

Pour cela on peut, si l'on veut, l'entourer de cendre chaude.

Quand il est caillé on le met à l'égouttoir.

Si on le place dans un endroit un peu chaud, il sèche mieux et plus vite.

Plus il devient sec meilleur sera le fromage.

Le fromage qui n'est pas bien égoutté garde ordinairement un petit goût salé.

edukitzen da bere epheltarzunian.

Hortaco ungura ditake, nahi bada, baux beroz.

Gatzatu deuian ezarten da tchucatzeco harlachian.

Gune berosco batetan emaiten bada, lehenago eta hobekiago tchucatzen da.

Gazna tchucatiago eta hobiago date.

Ounxa tchucatu ezten gaznac gaciche izan ohi du.

Dial. Guipuzcoano. 88 Dial. Vizcaino.

edo zume pillacho baten gañean.

Onela utzitzen da bost edo sei egunean ongui chuca dedin.

Guero gacitzen da alde batetic, ematen zayola ontza bat gatz libra bacoitzeco.

Gatz au chit urtu dan orduan, gacitzen da oro bat beste aldetic.

Gacitzen dagoan bitartean egon bear du toqui legor eta aicetsuan.

mimbres.

Así se le deja cinco ó seis dias para que acabe de deshumedecerse.

Despues se sala por un lado, dando una onza de sal por cada libra de queso.

Cuando esta sal se haya derretido enteramente, se le sala del mismo modo por el otro lado.

Miéntras se está salando ha de estar en paraje seco y ventilado.

ganian.

Alan ichiten jaco bost edo sei egunian ondo sicatu dedin.

Guero gacituten da alde batetic, botaric ontza bat gatz gaztai libra bacocha gaitic.

Gatz au guztiz urtu danian, gacituten da bardin beste aldetic.

Gacituten dan artian egon biar dau lecu sicu ta assetsuan.

Dial. Labourdin. 88 Dial. Souletin.

Hogoi eta lau orenen buruan ezartzen da lasto edo zumeen gainean.

Hola uzten da bospasei egun ongui chukha dadientzat.

Guero gacitzen da alde batetic, emanez untza bat gatz gasna liberaco.

Gatz hau ongui urthu denean, gacitzen da bardin bertze aldetic.

Gacitzen dagoeno egou behar du lekhu idor eta haicexuan.

Zortzi egunez gacitzen utzi

Au bout de vingt-quatre heures on le met sur de la paille ou sur un lit d'osier.

On le laisse ainsi cinq ou six jours pour qu'il achève de sécher.

Ensuite on le sale par un côté avec une once de sel pour chaque livre de fromage.

Quand ce sel est entièrement dissous, on sale de la même manière l'autre côté.

Pendant que le fromage est au sel il doit rester en lieu sec et là où l'air circule.

Au bout de huit jours de

Hoguei eta laur orenen burian ezarten da lasto edo zumen gañen.

Hola uzten da bost edo sei egun ounxa tchuca dadin.

Guero gacitzen da alde batetic, emanez ountza bat gatz libera gaznaren.

Gatz hau osoki hourtu denian, gacitzen da orobat beste aldetic.

Gacitzen dagoueno egon behar du gune idor eta aicestatu batetan.

Zortzi egunez gacitzen utzi

Dial. Guipuzcoano. 89 Dial. Vizcaíno.

Zortzi egunean gacitzen egon ondorean, garbitu bear da escuz nr epel beroarequin.

Escua igaro bear zayo gañetic, azpitic eta ertzetatic.

Zortzitic zortzira eguiten da au bera, baldin gazta gueyegui legortzen bada edo lizuntzen asten bada.

Amabost edo nguei egunen barrenean gaztac artzen du ori colorea.

Sartzen da guero eltze edo

Á los ocho dias de saladura se le ha de lavar con la mano con agua medianamente caliente.

Se ha de pasar la mano por encima, por debajo y por los lados.

Cada ocho dias se hace esto mismo, si el queso se seca demasiado ó empieza á enmohecerse.

Al cabo de quince ó veinte dias toma el queso un color amarillo.

Se mete despues en una

Zortzi egun daruazanian gacituten, garbituco da escubagaz ur cerbait beruagaz.

Escuba igaroco jaco ganetic, azpitic eta albuetatic.

Zortzi egunetic zortzi egunera eguiten da ausse berau, larregui sicatuten bada gaztaia edo asten bada lizunduten.

Amabost edo oguei egun barru artuten dau gaztaiac colore orija.

Sartuten da guero lapico

Dial. Labourdin. 89 Dial. Souletin.

ondoan escuz garbitu behar da ur erdi beroan.

Escua iragan behar zayo gainetic, azpitic eta saihexetaric.

Zortzitic zortzira eguiten da lan bera, baldin gasna sobera idortzen bada edo mutchitzen hasten bada.

Hamabortz edo bogoi egunic barnean gasna horitzen da.

Sartzen da gucro cltze edo tirrisa batean eta chayan uzten da.

salaison il faut le laver avec la main à l'eau médiocrement chaude.

Il faut que la main passe sur le dessus, le dessous et les côtés.

Tous les huit jours on répète la même opération, si le fromage devient trop sec ou commence à moisir.

Au bout de qninze ou vingt jours le fromage prend une couleur jaune.

Puis on le met dans un pot ou dans une jarre et on le laisse au cellier.

oundouan escuz chahatu behar da hour erdi berouareki.

Eskia igaran hchar zayo gañetic, petic eta saihexetaric.

Zortzi oroz eguiten da ber lana, gazna sobera idortzen bada edo hasten bada mintzen.

Hamabost edo hoguei egunen buruco gazna horitzen da.

Sartzen da guero thipiõa edo zura batetan eta uzten da eederian.

Dial. Guipuzcoano. 90 Dial. Vizcaíno.

tinaja batean eta utzi upateguian.

Zortzitic zortzira icusi bear da lizuntzen asi ote dan.

Asi bada, garbitu bear da len becela ur bero xamarrarequin.

Esnea bi alditan jatzia hada, chit ongui nastn bear da.

Euliac jo ez dezan eta arrac sortu ez ditzaizquinn, ara cer eguiteu duten toqui ascotan.

olla ó tinaja y se deja en la bodega.

Se ha de ver de ocho en ocho dias si ha empezado á enmohecerse.

Si ha empezado, se ha de limpiar como ántes con agua medianamente caliente.

Si la leche es ordeñada en dos tiempos diferentes, se ha de mezclar bien.

Para que las moscas no depositen sus huevos en el queso y no se crien gusanos, hé aquí lo que bacen en muchas partes.

edo tina baten eta ichiten da upateguijan.

Icusico da zortzi egunetic zortzi egunera lizunduten asi bada.

Asi baldin bada, garbituco da len leguez ur cerbait beruagaz.

Eznia baldin bada hatuba aldi bitan, ondo nastauco da.

Eulijac imiñi ez daguijezan euren arrautzac gaztaian eta arrac eguin ez ditecen, orra emen cer eguiten daben lecu ascotan.

Dial. Labourdin. 90 Dial. Souletin.

Zortzitic zortzira ikhusi behar da heya mutchitzen abiatzen denetz.

Hasi bada, garbitu behar da lehen bezala ur erdi beroan.

Esnea bi daitzalditacoa balin bada, nahi da ongui nahasi batean.

Uliec gasnan ez detzaten eguin beren arroltzeac eta harrac sor ez ditecientzat, huna cer eguiten den asco lekhntan.

Batzuec erretzen dituzte

Il faut le visiter tous les hnit jours pour voir s'il commence à moisir.

S'il moisit, il faut le nettoyer comme précédemment à l'eau modéremment chande.

Si le lait a été trait à deux heures différentes, il doit être exactement mélangé.

Afin que les mouches ne déposent pas leurs œufs dans le fromage et pour que les vers ne s'y forment pas, voici ce qu'on fait dans beaucoup d'endroits.

Les uns brûlent des os et

Zortzi oroz ikhnusi behar da mintzen denez.

Hasi bada, chahatn behar da lehen bezala hour erdi berouan.

Eznia bi jeixalditacoua bada, ounxa nahasi behar du.

Ulliec hounki eztezen eta harrac sor eztakitzon, houna cer eguiten dien hanitch lekhntan.

Erratzen dutie zoumbaitec

Dial. Guipuzcoano. 91 Dial. Vizcaino.

Erretzen dituzte batzuec ezurrac eta botatzen diote ayen autsa.

A. Eguiteco asco dirade oriec.

B. Bada jaqnin bear dezu gauzac balio duela arreta ematen zayon ura bera.

Arreta gabe ez da gauza onic.

Eta mundu onetan guertatzen diran ezbear gueyenac arreta faltatic datoz.

A. Izan diteque.

Unos queman huesos y lo empolvan con su ceniza.

A. Mucho que hacer es eso.

B. Pues has de saber que la cosa vale tanto como se la cuida.

No hay cosa buena sin cuidado.

Y la mayor parte de las desgracias que suceden en este mundo vienen de la falta de cuidado.

A. Bien puede ser.

Batzuc erretan ditube azurrac eta botaten dentse euren autsa.

A. Cereguin andija da ori.

B. Bada jaquin biar dozu celaco arduriagaz beguiratuten jacon gauciari aimbeste balijo dabela.

Ez dago gauza nnic arduraz beguiratuten ez bajaco.

Eta mundu onetan jazoten diran zorigaistotasunic gueijenac ardurabagatasunetic datoz.

A. Izan leiteque.

Dial. Labourdin. 91 Dial. Souletin.

hezurrac eta hekien hauxa ematen diote gasnari.

A. Ez dira lanic gabe.

B. Yakizu bada gauzac balio duela ematen zayoen artha.

Artha gabe ez da gauza onic.

Eta mundu huntan guerthatzen diren gaiski-heltze guehienac artha gabetasunetic ethortzen dira.

A. Hori baditake.

en couvrent le fromage avec la cendre.

A. C'est beaucoup de besogne que tout cela.

B. Sachez donc que la chose vaut la peine qu'elle coûte.

Sans soin on ne fait rien de bon.

Et presque tous les malheurs qui arrivent en ce monde viennent du manque de soin.

A. Cela se pourrait bien.

ezurrac eta hayen hauxa ezarten deyoue.

A. Lan dira horic oro.

B. Bena jakin behar duzu emaiten zayon achola balio diala gaizac.

Achol gabe ezta gaiza hounic.

Eta mundu hountan aguitzen diren behargabe guehienac ezacholkeriatic jiten dira.

A. Badaiteke.

Dial. Guipuzcoano. 92 Dial. Vizcaíno.

EMEREZTIGARREN JOLASA.

—

A. ¿ Cein da abere motic onena necazariarentzat ?

B. Toqui celayetan abere aundia eta desberdiñetan chiquia.

Gañeracoan idi onac bear du izan aundia eta lucea.

Izan bear ditu sayets ezurrac zabalac, larrua lodia eta araguiari itsatsi gabea.

Ceceuac bear ditu izan biz-

DÉCIMANONA CONVERSACION.

—

A. ¿ Cuál es el mejor ganado para el labrador ?

B. En país llano ganado grande y en el quebrado pequeño.

Por lo demas el buey para ser bueno ha de ser alto y largo.

Debe tener costillas anchas y cuero recio y poco adherente.

El toro debe tener espaldas

EMERETZIGARREN BERBALDIJA.

—

A. ¿ Cein da abereric onena necazarijarentzat ?

B. Lecu celaijan abere andija eta aldapatsuan chiquija.

Ganeracuan idija oua izateco izango da andija ta lucia.

Euqui biar ditu saijetz azur zabalac, narru lodija eta guichi iratsija.

Cecenac euqui biar dau

Dial. Labourdin. 92 Dial. Souletin.

HEMERETZIGARREN SOLASTALDIA.

—

A. Nekhazalearentzat cein da abere motaric hobeena ?

B. Ordokietan abere handia eta ttipia mendietan.

Gaineracoan idia ona iza teco behar da irazkiz gora eta luce.

Izan behar ditu saihex hezurrac zabal, larrua lodi eta ez haraguiari yosia.

Cecenac izan behar ditu

DIX-NEUVIÈME CONVERSATION.

—

A. Quelle est pour le laboureur la meilleure espèce de bétail ?

B. En pays plat le bétail de haute taille et en pays montueux celui de petite taille.

D'ailleurs un bon bœuf doit avoir la taille haute et longue.

Il faut qu'il ait les côtes larges, la peau épaisse et peu adhérente à la chair.

Le taureau doit aovir les

HEMERETZUQUERREN ELHESTALDIA.

—

A. Zouñ da laborariarentaco abere motaric hobeua.

B. Lekhu ordokietan abere handia eta mendixietan tchipia.

Gañeran idi hounac izan behar du handi eta luce.

Behar dutu ukhen saihex ezurrac zabal, larria lodi eta ez araguiari josiric.

Cecenac behar du bizcarra

Dial. Guipuzcoano. 93 Dial. Vizcaíno.

carra zabala, lepoa lodia, guiltzac laburrac.

Isterrac eta belaunac bear ditu biribillac, oñac alderaguiñac, illea laburra eta lodia, baña malgua.

Buztana jasoa, lucea, illez ongui jantzia eta adarrac lodiac eta zuriac.

Beyac bear du izan aundia, adar zabala, copet zabala eta tripa aundia.

Adarrac izan bear ditu leunac eta arguiac, errapea zuria, aundia eta mea.

Gañeracoan bei ooac bear

anchas, pescuezo gordo y junturas cortas.

Las piernas y rodillas las ha de teoer redoodas, los pies separados y el pelo corto y grueso, pero suave.

La cola levantada, larga, bien poblada de cerda y la cornamenta recia y blanca.

La vaca debe tener talle alto, astas apartadas, frente ancha y vientre grueso.

Debe tener astas lisas y claras, ubre blanco, grande y poco carnoso.

Por lo demas la buena vaca

bizcar zabala, idun lodija ta guiltz laburrac.

Isterrac ta belaunac euqui biar ditu biribillac, oñac apartaubac eta ulia laburra ta lodija, baña leuna.

Allia jasua, lucia, ulez ondo jantzija eta adarrac lodijac ta zurijac.

Beijac izan biar dau andija, adar zabala, becoqui zabala ta tripa andija.

Euqui biar ditu adar leunac ta arguijac, errapia zurija, andija eta meia.

Ganeracuan bei unac izan

Dial. Labourdin. 93 Dial. Souletin.

sorbaldac zabal, lephoa lodi eta yunta motzac.

Icbterrac eta belhaunac biribilac, ichtapea idekia, ilea murritza eta lodia, bainan gozoa.

Buztana gora, lucea eta ongui zurdatua, adarrak lodiac eta zuriac.

Behiac izan behar du larria, adarrac zabalduac, copeta zabala eta sabela nasaya.

Adarrac izan behar ditu leguac eta arguiac, errapea zuria, handia eta ez haraguixua.

Gaineracoan behi ona nahi

épaules larges, le cou gros et les joints courts.

Les cuisses et les genoux arrondis, les jambes écartées, le poil court et épais, mais doux.

La queue haute, longue, bien pourvue de crins et les cornes grosses et blaoches.

La vache doit avoir la taille haute, les cornes évasées, le front large et le ventre développé.

Les cornes polies et transparentes, le pis blanc, volumineux et peu charnu.

Au reste la bonne vache

zabal, lephoua lodi eta guiltzac llabur.

Isterrac eta belhañac biribil, istartia ideki, bilhoua llabur eta lodi, bena leñ.

Buztana gora, luce eta ounxa hilhostaturic, adarrac lodi eta chouri.

Behiac izan behar du handi, adarrac ukhen behar dutu zabal, belarra nasai eta sabela handi.

Adarrac behar dutu leñ eta argui, herrapia chouri, handi eta ez araguixu.

Gañeracouan behi hounac

Dial. Guipuzcoano. 94 Dial. Vizcaíno.

du izan cecenaren antzecoa.

Ganadua erosteco demboran bear da ongui icusi ortzic falta duen, argaldu ez dedin.

Bei beltzac chiquiac izan oi dira eta esne guchiago ematen dute besteac baño.

Baña ematen dute beti eta dira gogorragoac laneraco.

Bei zuriac aundiagoac dira eta ematen dute esne gueyago, baña dembora guchiagoan.

Gorriac aundiagoac dira oraindic eta esne gueyago

debe ser semejante al toro.

Cuando se va á comprar el ganado es menester mirar bien si le faltan dientes, para que no enflaquezca.

Las vacas negras suelen ser pequeñas y dan ménos leche que las otras.

Pero dan siempre y son mas fuertes para el trabajo.

Las vacas blancas son mayures y dan mas leche, pero en ménos tiempo.

Las rojas son todavía mayores y dan mas leche, pero

biar dau cecenaren antzecua.

Ganaduba erostera doianian ondo beguiratu biar da aguinic falta daben, argaldu ez dedin.

Bei baltzac izan oi dira chiquijac eta bestiac baño ezne guichiago emoten dabe.

Baña beti emoten dabe eta dira gogorraguac laneraco.

Bei zurijac andijaguac dira eta ezne gueijagu emoten dabe, baña dempora guichiaguan.

Gorrijac dira oraindic andijaguac ta ezne gueijago e-

Dial. Labourdin. 94 Dial. Souletin.

da cecenaren iduricoa.

Acienda erosteracoan badogoco ongui beguiztatzea heya hortzic gabe denetz, ahul dadien heldurrez.

Behi beltzac izan ohi dira ttipiac eta bertzeec baino esne gutiago ematen dute.

Bainan ematen dute bethi eta gogorragoac dira lanecotzat.

Behi zuriac handiagoac dira eta ematen dute esne guehiago, bainan ez hain luzaz.

Gorriac dira handiagoac o-

doit ressembler au taureau.

Quand on va acheter le bétail il importe de se bien assurer que les dents ne lui font pas défaut, de peur qu'il ne tombe en débilité.

Les vaches noires sont ordinairement petites et donnent moins de lait que les autres.

Mais elles en donnent sans cesse et elles sont plus dures au travail.

Les vaches blanches sont plus grandes et elles donnent plus de lait, mais pendant moins de temps.

Les rousses sont encore plus

izan behar du ceceua uduri.

Aberiaren erostian sori da ikhoustia ounxa hortzic escaz dianez, ahult eztadin.

Behi beltzac tchipi izan ohi dira eta ezne aphurrago emaiten die bestec beno.

Bena emaiten die bethi eta gogorrago dira laneco.

Behi chouriac handiago dira eta emaiten die ezne haboro, bena ez hañ luzaz.

Gorriac handiago dira orano

Dial. Guipuzcoano. 95 Dial. Vizcaino.

ematen dute, baña dembora guchiagoan.

Argatic dira obeac bei beltzac, esnea dembora gueyagoan ematen dutelaco.

Gañera bei beltzac dira umeguiñagoac beste colorecoac baño.

Iru urteraño etzayo umeric arrerazo bear beyari.

Garagarrillarequin Uztaillaren artean da onetaraco demboraric onena bei bat besteric ez duenarentzat.

en ménos tiempo.

Por eso son mejores las vacas negras, porque dan leche mas largo tiempo.

Ademas las vacas negras son mas fecundas que las de otro color.

No es menester cubrir la vaca hasta que tenga tres años.

El tiempo mas apropósito para ello es entre Junio y Julio para él que no tiene mas que una vaca.

moten dabe, baña dempora guichiaguan.

Orregaitic dira obac bei baltzac, eznia dempora luciaguan emoten dabelaco.

Onezaz ganera bei baltzac umeguiñaguac dira beste colorecuac baño.

Iru urteraño ez jaco umeric artu eraguin biar beijari.

Demporaric egoquijena ataraco da Baguillaren ta Garagarrillaren artian bei bat baño ez daucanarentzat.

Dial. Labourdin. 95 Dial. Souletin.

raino eta esne guehiago ematen dute, bainan iraupen laburragoan.

Horren gatic dira hoheac behi beltzac, esnea lucezagoz ematen dutelacotz.

Bertzalde behi beltzac ume eguileagoac dira bertze coloretacoac baino.

Ez da cecenera behiric craman behar hiru urthe bethe ditzaten arteo.

Erayero eta Uztail artea da hortacotzat arnric hobeena behi bat baicen ez duenarentzat.

grandes et donnent plus de lait, mais pendant moins de de temps encore.

C'est pourquoi les vaches noires sont les meilleures, parce qu'elles donnent du lait pendant plus de temps.

En outre les vaches noires sont plus fécondes que celles de toute autre couleur.

On ne doit pas faire couvrir la vache avant l'âge de trois ans.

Le temps le plus propice pour cela se trouve entre les mois de Juin et de Juillet pour celui qui ne possède qu'une seule vache.

eta ezne guehiago emaiten die, bena dembora gutiagoz.

Hartacoz hobe dira behi beltzac, ezne emaiten beitie luzazago.

Bestalde behi beltzac hume eguiliago dira beste coloretaco behiac beno.

Ezta behar behia estaleraci hirnur ourthiac bethe eztutieno.

Arramayatzaren eta Uztarilaren artia da hortaco thenoreric hohena behi bat baicio eztianarentaco.

Dial. Guipuzcoano. 96 Dial. Vizcaíno.

OGUEIGARREN JOLASA.

—

A. Ecin sinista cenezaque cer atseguin aundia dedan zu aditzen.

B. Ez det guchiago artzen zu orren coutentu icustean.

Arcumeric bortitzenac dira bizquiac eta oyec gorde bear dira aurreraco.

Cherri eme onac ez ditu izan bear amabi titi baicic :

VIGÉSIMA CONVERSACION.

—

A. No puedes creer qué placer tan grande tengo en oirte.

B. No lo esperimento ménos al verte tan contento.

Los corderos mas robustos son los gemelos y son los que se han de reservar para casta.

La buena cerda no ha de tener sino doce pezones : la

OGUEIGARREN BERBALDIJA.

—

A. Ecin sinistu cinaique ce atseguin andija daucadau zuri entzutian.

B. Ez daucat guichiago icusiric zu ain poeic.

Bildotsic senduenac dira biquijac eta oneec gorde biar dira aurreraco.

Charri eme onac ez ditu cuqui biar amabi titi baño :

Dial. Labourdin. 96 Dial. Soulelin.

HOGOIGARREN SOLASTALDIA.

—

A. Ecin sinhex cinezake ceinen axegin handia dudan zure entzuteaz.

B. Ez duket gutiagoa ikhusteaz ceinen zaren boztua.

Bildoxic hazcarrenac dira biritchiac eta haukiec dira ume eguitecotzat beguiratu nahi direnac.

Urde ahardi onac ez ditu behar hamabi dithi baicic :

VINGTIÈME CONVERSATION.

—

A. Vous ne sauriez croire le grand plaisir que j'éprouve à vous entendre.

Je n'en éprouve pas moins à vous voir si satisfait.

Les agneaux les plus robustes sont les jumeaux et ce sont ceux qui doivent être réservés pour la reproduction.

La bonne truie ne doit pas avoir plus de douze mamelles:

HOGUEIGUEHREN ELHESTALDIA.

—

A. Ecin sinhex cenezake cer sirax handia dudan zoure entzutez.

B. Nic eztut gutiago horren countent zoure ikhoustez.

Achouriric azcarrenac ezkhidiac dira eta hoyec beguiratu behar die hume eguiteco.

Ourde ahardi hounac eztu ukhen behar hamabi thiti bai-

Dial. Guipuzcoano. 97 Dial. Vizcaino.

amar dituena da onena umc acitzeco.

Ordotsac bear ditu amabi illabetetic gora eta oro bat cherri emeac ume acitzeco.

Ordotsac bost urte eguin ezquero irantzitzen oi dira.

Oyen urdaya da ugariagoa, scudoagoa ta gozoagoa irantzi gabeena baño.

Lendabicico egunetan jaten guchi eman bear zayo cherriari, cergatic goseac etsierazotzen dion lagun gabe egoten.

que tiene diez es la mejor para la propagacion.

El verraco y la cerda deben pasar de doce meses para que puedan procrear.

Se sueleo castrar los verracos cuando han cumplido cinco años.

Su tocino es mas abundante, mas firme y mas dulce que el de los no castrados.

Los primeros dias es menester dar poca comida al cerdo, porque el hambre hace que se halle solo.

amar daucazana da onena umiac aciteco.

Apuac ta charri emiac izan biar dabe amabi illa betetic aurreracuac umiac eraguin ta eguiteco.

Apuac irenduten dira bost urtera eldu ezquero.

Onecn urdaija da ugarijagua, senduagua ta gozuagua irendu bagueena baño.

Lelengo egunetan jateco guichi emon biar jaco charrijari, cerreu gosiac aztu eraguiten deutaaz laguna.

Dial. Labourdin. 97 Dial. Souletin.

hamar dituena da ume hazteco hobeena.

Akhetchac eta ahardiac izan behar dute hamabi ilhabethez goiti ume haztecotzat.

Bortz urthe hethez gueroz akhetchac chikhiratu ohi dira.

Haukien chingarra goriago, gogorrago eta gozoagoa da urde chikhiratu gabeena baino.

Lehembicico egunetan cherriari guti eman behar zayo

celle qui n'en a que dix est la meilleure pour la reproduction.

Le verrat et la truie doivent avoir plus de douze mois pour qu'ils puissent reproduire.

Il est d'usage de châtrer les verrats quand ils ont accompli leur cinquième année.

Leur lard est plus riche, plus ferme et de meilleur gôut que celui du porc qui n'a pas été châtré.

Les premiers jours il ne faut donner au cochon que peu

cic : hamar diana da hume hazteco hobena.

Bai ordoxac bai ahardiac hamabi hilabetez goiti behar die hume eguiteco.

Ordoxac bost ourthiac bethez gueroz osatu ohi dira.

Hoyen ourdakia lodiago da, tincago eta gozouago osaturic izan eztiren ourdena beno.

Lehen egunetan aphur eman behar zayo cherriari

Dial. Guipuzcoano. 98 Dial. Vizcaino.

Unchia illabetean egoten da umedun.

Sei aste bear ditu bere umeac acitzeco.

Ala bi illabetetic bi illabetera umeac eguin ditzaque.

Sei aste dituztenean irantzi ditezque eta lecu ichi batean sartu.

Aunditzen dira asco, eta belar on pisca bat ematen bazayote ill baño lencheago, chit gusto oneco araguia izaten dute.

Ill ditezque iru illabete dituztenean.

La coneja está cargada en un mes.

Necesita seis semanas para criar sus cachorros.

Así es qne puede parir cada dos meses.

Se pueden castrar á las seis semanas y meterlos en un paraje cerrado.

Crecen mucho, y si se les da un poco de yerba aromática poco ántes de matarlos, suelen tener carne de muy buen gusto.

Se les puede matar á los tres meses.

Coneju emia egoten da umedun illabetian.

Sei aste biar ditu bere umiac aciteco.

Alan ill biric ill bira eguin leiquez umiac.

Sei aste dauquezanian irendu leiquez eta sartu lecu zarratu baten.

Asco aciten dira, eta emoten bajaque bedar usaintsu pisca bat ill baño lenchuago, aragui guztiz gozua euquiten dabe.

Iru illabetera ezquero ill leitequez.

Dial. Labourdin. 98 Dial. Souletin.

yatera, ceren goseac lagun exia harrarazten baitio.

Conechn emea ilhabethe bat egoten da ernari.

Sei aste behar ditu umeen hazteco.

Hala bi ilhabethe guciz umeac ekhar detzazke.

Chikhira ditazke nmeac sei astetan eta ezar lekhu herxi batean.

Handitzen dira hainitz, eta belhar usain oneco cerbait ematen bazayoete hil aintzinde nourriture, parce que la faim lui fait oublier la solitnde.

La lapine porte pendant un mois.

Il lui faut six semaines pour nourrir ses petits.

De cette façon elle peut donner une portée tous les deux mois.

Les petits peuvent être châtrés quand ils ont six semaines et être mis dans un endroit clos.

Ils grandissent beaucoup, et si avant de les tuer on leur donne à manger quelques

jatera, gosiac lagun gabe egoitera exierazten beitu.

Llepeya egoiten da hilabetez ernari.

Behar du sei aste humen hazteco.

Holatan bi hilabetetaric hume eguin dezake.

Sei aste dienian osa ditake eta ezar lekhu cerratu batetan.

Handitzen dira cinez, eta emaiten bazaye eho beno lehen belhar honn aphur hat

Dial. Guipuzcoano. 99 Dial. Vizcaino.

Etzaye eman bear az ostoric, ceren ematen diolaco araguiari chit gusto gaiztoa.

On da noicic bein ematea zai bustia ale batzuecquin nasturic.

Batezere bear dute garbitasun aundia.

Larruric onena da cillar colorecoa.

Guero zuria edo beltza eta atzenic oria edo arrea.

Angolacoac deitzen zayo-

No se les debe dar hoja de berza, porque comunica muy mal gusto á la carne.

Bueno es darles de vez en cuando un poco de salvado mojado mezclado con algunos granos.

Sobre todo necesitan mucha limpieza.

La mejor piel es la plateada.

Despues la blanca ó negra y últimamente la amarillenta ó parda.

Los que llaman de Angola

Ez jaque emon biar aza orriric, cerren guztiz gusto charra emoten deutsa araguijari.

Ondo da nosicbeinian emotia zai busti pisca bat garau batzucaz naastauta.

Batezbere biar dabe garbitasun andija.

Narrnric onena da cidar colorecua.

Guero zurija edo baltza eta azquenic orizquija edo arria.

Angolacuac deituten deu-

Dial. Labourdin. 99 Dial. Souletin.

chean, haukien haraguiac biltzen du gozotasun bat bainitz ona.

Hil ditazke hiru ilhabethetan.

Etzayote eman behar aza hostoric, ceren haraguiari haiuitz khino tzarra ematen baitio.

On da ematea noicean behin zahi bustia bihi liphar batekin nahastecaturic.

Oroz gainetic galdeguiten dute garbitasun handia.

Larruric hobeena da cilharcaracoa.

plantes aromatiques, leur chair acquiert ordinairement un goût excellent.

On peut les tuer à trois mois.

On ne doit pas leur donner de feuilles de choux, parce qu'elles commnniquent un fort mauvais goût à la chair.

Il est bon de leur donner de temps en temps dn son mouillé mêlé de quelques grains.

Ils exigeut surtout beaucoup de propreté.

La peau qui a le plus de valeur est celle qui est argentée.

jatera, araguiac hartzen du gozo ecinago houn bat.

Eho ditake hirour hilabetetan.

Etzaye eman behar aza ostoric, emaiten beiteyo araguiari khiño gaisto bat.

Houn da uouicic behin zahi boustiaren emaitia bihi iñhar bateki nahasiric.

Orotan gainti behar die chahutarzun handi bat.

Larruric hobena da cilhar colorecoua.

Dial. Guipuzcoano. 100 Dial. Vizcaíno.

tenac dira larruric onena dutenac.

Lau edo bost urte eguin dituztenean ill bear dira.

Ume acitzeco gorde bear dira Epaillean jayoac.

Ar bat asco da amar emerentzat ; baña arrac egon bear du apartean.

Oro bat egon bear dute umezquetaco dauden emeac.

son los que tienen la mejor piel.

Se deben matar cuando tienen cuatro ó cinco años.

Para casta se deben guardar los que han nacido en el mes de Marzo.

Basta un macho para diez hembras ; pero el macho ha de estar separado.

Tambien lo han de estar las hembras destinadas á procrear.

tsenac dira narruric onena dauquenac.

Lau edo bost urte dauquezanian ill biar dira.

Umiac aciteco gorde biar dira Martico illian jaijo diranac.

Asco da ar bat amar emerentzat, baña arrac egon biar dau aldenduric.

Baitabere egon biar dabe emiac umezquetaco dagozanac.

Dial. Labourdin. 100 Dial. Souletin.

Guero zuria edo beltza eta azkenic horasta edo nabarra.

Angolaco icena dakhartenec dute larruric hauteua.

Hil behar dira lau edo bortz urthe eguin izan dituzteneau.

Ume eguitecotzat Martchoan sorthuetaric beguiratu behar da.

Orox bat aski da hamar urricheutzat ; bainan oroxac berez egon behar du.

Umeketaco diren urrichec orobat berez egon behar dutc.

Puis la blanche ou la noire et enfin la jaunâtre ou la grise.

Les lapins dits d'Angola sont ceux qui ont la peau la plus estimée.

On doit les tuer quand ils ont quatre ou cinq ans.

Pour la reproduction il faut conserver ceux qui sont nés pendant le mois de Mars.

Un mâle suffit à dix femelles ; mais le mâle doit être tenu séparé.

Les femelles destinées à la reproduction doivent être aussi tenues séparées.

Guero chouria edo beltza eta azkenic horia edo ñabarra.

Angolacouac deitzen dutienec die larruric hounena.

Laur edo bost ourthe dienian ebo behar die.

Hume hazteco beguiratu behar dira Martchouan sorthiac.

Ar bat aski da hamar urrucharen ; bena arrac egon behar du berhez.

Orobat egon behar die hume eguiteco diren urruchec.

Dial. Guipuzcoano. 101 Dial. Vizcaino.

OGUEI TA BATGARREN JOLASA.

—

B. Ganrco jolasac ez dizu nere ustez atseguinic guchiena emango.

A. Guztiac arquitzen dizqnitznt batzuec baño besteac atseguiñagoac.

B. Asco toquitan ez da ez eltzeraco ez arguitaraco inchaurraren olioa baicic.

A. Jaungoicoari esquerrac ez degu emen orrelaco ur-

VIGÉSIMA PRIMERA CONVERSACION.

—

B. La conversacion de hoy no será me parece la que te dará ménos gusto.

A. Todas ellas las encuentro mas placenteras nnas que otras.

B. En muchas partes no hay ni para olla ni para alumbrado mas aceite que el de nuez.

A. Gracias á Dios aquí nu tenemos semejante esca-

OGUETABATGARREN BERBALDIJA.

—

B. Gaurco berbaldija uste dot ez dala izangn atseguinic guichijen emongo deutsuna.

A. Guztijac aurquituten ditut bata baño bestia gozatsubaguac.

B. Lecu ascotan ez dago ez lapicoraco ez arguitaraco iuchaurrarena baño beste orijoric.

A. Jaungoicuari esquerrac ez daucagu emen orre-

Dial. Labourdin. 101 Dial. Soulctin.

HOGOI ETA BATGARREN SOLASTALDIA.

—

B. Egungo solasa ez da ene ustez izanen axeguiuic gutiena eguinen darotzuna.

A. Guciac aurkhitzen ditut bata bertzea baino axeguingarriagoac.

B. Asko tokitan ez da ez eltzeco ez arguitaco heltzaurraren olioa baicic.

A. Yaincoari esker ez dugu

VINGT ET UNIÈME CONVERSATION.

—

B. La conversation d'aujourd'hni ne sera pas celle qui vous causera je crois le moins de plaisir.

A. Je les trouve toutes les unes plus agréables que les autres.

B. En beauconp dc pays on n'a soit pour le pot-au-feu soit pour l'éclairage d'autre huile que celle de noix.

A. Grâce à Dieu nous

HOGUEI ETA BATGUERREN ELHESTALDIA.

—

B. Egunco elhestaldia ezta ene oustez izanen sirax guticnic emanen deizuna.

A. Oro edireiten dutuc batac bestiac beno laketgarriago.

B. Hanitch lekhutan ezta ez thipiñaco ez arguitaco intzaurraren olioua baicic.

A. Jincouari esker eztugu

Dial. Guipuzcoano. 102 Dial. Vizcaino.

ritasunic.

B. Ala ere on da jaquitea orain esatera noaquizuna.

Eguiten da olioa inchaurrarequin, urrarequin eta pagoaren ezcurrarequin.

Baitaere eguiten da coltza deritzan arbi mota baten aciarequiu.

Oro bat eguin diteque beste edocein aeirequin.

A. ¿ Eta onac dira oyec guztiac eltzeraco ?

B. Ez ; batzuec ez dira

sez.

B. Con todo eso bueno es saber lo que te voy á decir ahora.

Se hace aceite con nuez, con avellana y con bellota de haya.

Tambien se hace con semilla de nna especie de nabo que se llama colza.

Igualmente se puede hacer con cualquiera especie de semilla.

A. ¿ Y sirven todos ellos para la olla ?

B. No ; algunos de ellos

laco urritasunic.

B. Alambere ondo da jaquitia orain esatera nuatsuna.

Orijua eguiten da inchaurragaz, urragaz ta paguaren ezcurragaz.

Baitabere eguiten da coltza derichan nabo mueta baten acijagaz.

Bardin eguin leiteque edocein aci muetagaz.

A. ¿ Eta oneec gnztijoc onac ete dira lapicoraco ?

B. Ez ; euretatic batzuc

Dial. Labourdin. 102 Dial. Souletin.

hemen holaco erromeseriaric.

B. Halaric ere on da yakitea orai erratera nohakizuna.

Olioa eguiten da heltzaurrarekin, hurrarekin eta fago hezcurrarekin.

Bai eta ere eguiten da coltza deitzen den harbi mnta baten haciarekin.

Orobat eguin daiteke bertze edocein haci motarekin.

A. Eta horiec guciac onac dira eltzecotzat ?

n'avons pas ici une semblable disette.

B. Néanmoins il est bon de savoir ce que je vais vous apprendre.

On fait de l'huile avec la noix, la noisette et la faîne.

On en fait aussi avec la graine d'une espèce de rave qu'on nomme colza.

On peut en faire également avec n'importe quelle autre espèce de graine.

A. Et toutes servent-elles pour le pot-au-feu ?

heben holaco gabeciaric.

B. Halere houn da orai erraitera nouakizunaren jakitia.

Eguiten da olio intzaurrez, hurrez eta ezcurrez.

Baitaere eguiten da coltza deitzen den arbi mota baten aciaz.

Eguin daite orobat beste cer nahi aciz.

A. Eta horic houn dira guciac thipiñaco ?

Dial. Guipuzcoano. 103 Dial. Vizcaino.

onac arguitaracn baicic.

Liñaciarequin eguiten dan olioac du chit usai gaiztoa eta pinturetaraco bacarric da ona.

A. ¿ Eta nola eguiten da olioa ?

B. Ara nola : artzen da inchaur ongui elduaren mamia.

Ez du inchaurrac izan bear zarra.

Ceatzen da mamia motraidu batean eta pasatzen da zurda bai batean.

no sirven sino para alumbrado.

El aceite de linaza tiene muy mal olor y solo sirve para la pintura.

A. ¿ Y cómo se hace el aceite ?

B. Hé aquí cómo : se toma la carne de la nuez muy madura.

La nuez no debe ser vieja.

Se machaca la carne en un mortero y se pasa por un cedazo de cerda.

ez dira onac arguitaraco baño.

Liño acijagaz eguiten dan orijuac dauca guztiz usain charra ta ez da gauza pinturaraco baño.

A. ¿ Eta celan eguiten da orijua ?

B. Orra emen celan : artuten da inchaur ondo elduaren mamiña.

Ez dau inchaurrac zarra izan biar.

Ciatuten da mamiña mntrallu baten eta igaroten da zurdazco bai batetic.

Dial. Labourdin. 103 Dial. Souletin.

B. Ez ; batzuec ez dira on arguitaco baicic.

Liho haciz eguiten den olioac hainitz usain tzarra du eta da pintatzecotzat baicic ona.

A. Eta nola eguiten da olioa ?

B. Huna nola : hartzen da heltzaur ongui onthuaren mamia.

Ez du heltzaurrac zaharra izan behar.

Churruan chehatzen da mamia eta irazten zurdasco bahe batean.

B. Non ; quelques unes ne servent qu'à l'éclairage.

L'huile de graine de lin a une très mauvaise odeur et n'est employée que dans la peinture.

A. Et comment fait-on l'huile ?

B. Voici comment : on prend la chair de la noix très-mûre.

La noix ne doit pas être vieille.

On en triture la pulpe dans un mortier et on la passe dans un tamis de crin.

B. Ez ; zoumbait eztira houn arguitaco baicic.

Lihaciaren oliouac urrin ecinago gaistoa da eta ezta pintruraco baicic houn.

A. Eta noula eguiten da olioua ?

B. Houna noula : hartzen da intzaur ounxa hountiaren bihotza.

Intzaurrac eztu zahar izan behar.

Zaphatzen dira intzaur isterrac zapharri batetan eta bilhozco bahe batetan igaraiten dira.

Dial. Guipuzcoano. 104 Dial. Vizcaino.

Biltzen da eun zurda tolestu batean.

Prensan ifintzen da eta estutzen da.

Berritan olio au da onenetacoa, ala gordiñic nola eltzeraco.

Baña etzayo zartzen utzi bear, laster galtzen dalaco.

Argatic eguiu bear da maiz berritan jateco.

Guelditzen dan patsa uriztatzen da eta berriz prensan ezartzen da.

Se envuelve en un tejido de cerda doble.

Se pone en la prensa y se exprime.

En fresco este aceite es el mejor, tanto para comerlo crudo como para la olla.

Pero no es menester dejarle envejecer, porque se pierde pronto.

Por eso es menester hacerlo á menudo para comerlo fresco.

El orujo que queda se rocía y se vuelve á poner en la prensa.

Batuten da zurdazco eun tolestu baten.

Prentzan imiñi ta estututen da.

Barritan orijo au da onena, bai gordiñic jateco cein lapicoraco.

Baña ez jaco zartuten ichi biar, laster galduten dalaco.

Orregaitic eguin biar da sarri barritan jateco.

Gueldituten dan patza bustiten da eta barriro iminten da prentzan.

Dial. Labourdin. 104 Dial. Souletin.

Inguratzen da zurdazco oihal tinco batean.

Prenxan ezartzen da eta ematen du bere gozoa.

Berri berrian da olio hau hobeenic, nahiz gordinic yateco nahiz eltzecotzat.

Bainan ez da zahartzera utzi behar, laster galtzen delacotz.

Horren gatic aldian guti eguin behar da berriric yan dadientzat.

Guelditzeu den phaxa ibinztatzen da eta prenxan berriz ezartzen.

On l'enveloppe dans un tissu de crin serré.

On la met à la presse et on l'exprime.

C'est quand elle est fraîche que cette huile est la meilleure, soit pour être mangée crue soit pour servir au put.

Mais il ne faut pas la laisser vieillir, parce qu'elle s'altère promptement.

C'est pourquoi il faut en faire peu à la fois pour la manger fraîche.

On arrose le marc qui reste et on le remet à la presse.

Biltzen da bilhozco oihal azcar batetan.

Ezarten da prenxan eta egoisten du gozoua.

Eguin berrian olio hau da hobena, ala gordinic ala thipiñaco.

Bena ezta utzi behar zahartzera, laster galtzen delaeoz.

Hartacoz aldian guti eguin behar da bethi berri jan ahal dadin.

Baratzen den graspa boustatzen da eta berriz prenxan ezarten.

Dial. Guipuzcoano. 105 Dial. Vizcaino.

Orobat eguiten da irugarren aldian.

Bigarren aldian ateratzen dan olioa ona da erragositzeco eta arguitaraco.

Pagoaren ezcurrac, urrac eta aciac ur epeletan beratu bear dute.

Azala quendu ondorean ceatzen dira motraiduan.

Biltzen dira eta eguiten da orre bat.

Au ifintzen da berotzen auts beroaren gañean lur conqueta batean.

Se hace otro tanto por tercera vez.

El aceite que se saca la segunda vez ez bueno para freir y para el alumbrado.

La bellota de haya, la avellana y las simientes se han de remojar eo agua tibia.

Despues de haberlas pelado se machacan en el mortero.

Se recogen y se forma una masa.

Esta se pone á calentar sobre ceniza caliente en una aljofaina.

Beste aimbeste eguiten da irugarren aldiz.

Bigarren aldijan ateraten dan orijna da ona frigietaco ta arguitaraco.

Paguaren ezcurra,urra eta acijac beratu biar dira ur epeletan.

Azala quendu ezquero joten dira motralluan.

Batuten dira ta eguiten da ora bat.

Au iminten da berotuten auts beruaren ganian lurrezco ontzi baten.

Dial. Labourdin. 105 Dial. Souletin.

Lan bera eguiten da hiru aldiz.

Bigarren aldian atheratzen den olioa ona da zarthaguinaco eta arguitaco.

Fago hezcurrac, hurrac eta haciec ur ephelean beratu behar dute.

Azala khendu ondoan yotzen dira churruan.

Biltzen dira eta orhe bat eguiten da.

Orhe hau berotzen ezartzen da haux beroaren gainean tirrisa batean.

Guero ezartzen da prenxan

On répète cette opération trois fois.

L'huile qu'on retire la seconde fois est boune pour la friture et pour l'éclairage.

La faine, la noisette et les graines doivent être trempées à l'eau tiède.

Après les avoir pelées on les pile au mortier.

On les rassemble et on en fait une pâte.

On met cette pâte à chauffer dans une jatte sur la cendre chaude.

On la met ensuite sous

Orobat eguiten da hirour aldiz.

Biguerren aldian elkhiten den olioua houn da zarthaguiñaco eta arguitaco.

Ezcurrec, hurrec eta aciec hour ephelian mardotu behar die.

Thipiltu oundouan zaphatzen dira zapharrian.

Biltzen dira eta eguiten da orhe bat.

Orhe hau ezarten da berotzen haux berouaren gañen lurrezco ountzi batetan.

Guero ezarten da prenxan

Dial. Guipuzcoano. 106 Dial. Vizcaíno.

Gnero ezartzen da prensan cun zurdan bilduric.

Pago ezcurraren olioa da guztiz ona ala gordinic jateco nola eltzeraco eta zartaguieraco.

Baña bear ditu bi edo iru urte guchienaz ondutzeco.

Eta onetaraco ifintzen da lurrean lur conquetan edo lur murcoetan.

Lacari bacoitzac ematen du picherra ta erdi olio.

Urraren olioa ez da ain ona

Se pone despues en la prensa envuelta en el tejido de cerda.

El aceite de la bellota de haya es muy bueno así para comerlo crudo como para la olla y para la sarten.

Pero necesita dos ó tres años á lo ménos para que se bonifique.

Y para ello se pone en la tierra en aljofaina ó en las botellas de barro.

Cada celemin da azumbre y media de aceite.

El aceite de avellana no

Guero iminten da prentzan zurdazco eunian baturic.

Pago ezcurraren orijua guztiz ona da alan gordiñic jateco cein lapicoraco ta sartaguiñeraco.

Baña biar ditu guichijeuez urte bi edo iru onduteco.

Eta onetaraco iminten da lurrian lurrezco ontzijetan edo lur murcuetan.

Celemiu bacochac emoten dau azumbre ta erdi orijo.

Urraren orijua ez da ain ona

Dial. Labourdin. 106 Dial. Souletin.

zurdazco oihalean inguraturic.

Fago hezcurraren olioa hainitz ona da gordinic yateco bezala eltzecotzat ere eta zartaguinacotzat.

Bainan ont dadientzat behar ditu bi edo hiru urthe gutienetic.

Eta hortaracotzat ezartzen da lurrean tirrisa batean edo corcoiletan.

Bortz laurden hezcurrec ematen dute hiru laurden olio

Hurraren olioa ez da hain ona non ez den arguitaco.

presse enveloppée dans nn tissu de crin.

L'huile de faine est très-bonne aussi bien pour être mangée crue que pour servir au pot ou à la poêle.

Mais pour qu'elle se bonifie il faut au moins deux ou trois ans.

Et pour cela on la met en terre dans une jarre on dans des bouteilles de terre.

Cinq litres de faines donnent trois litres d'huile.

L'huile de noisettes n'est pas aussi bonne si ce n'est pour l'éclairage.

bilhozco oihalian ungaraturic.

Ezcurraren oliona hanitch boun da ala gordinic jateco ala thipiñalaco ala zarthaguinalaco.

Bena behar dutu bizpahirour ourthe gutienic hountzeco.

Eta hortaco ezarten da lurrian phitcherretan edo lurrezco boutilletan.

Bi lakha ezcurrec emaiten die phitcher bat eta erdi olio

Hurraren olioua ezta hañ houn noun ezten arguitaco.

Dial. Guipuzcoano. 107 Dial. Vizcaíno.

arguitaraco ez bada.

Indietaco gaztañaren ura chit ona da arropa garbitzeco.

Bi gaztaña asco dira picherdi bat urentzat.

Mamia bear da churitu, erazaldu eta ur beroan iduqui oguei eta lau orduan.

Nastu bear da noicic bein, lauspeatzen utzi eta iragaci.

Ur onequin garbitzen da ederqui zapia.

es tan bueno sino es para alumbrado.

El agua de la castaña de Indias es muy buena para limpiar la ropa.

Bastan dos castañas para media azumbre de agua.

Se ha de pelar la carne, rasparla y tenerla eo agua caliente en veinte y cuatro horas.

Se ha de revolver de vez en cuando, dejarla reposar y colarla.

Con esta agua se lava hermosamente la ropa.

arguitaco ez izanenian.

Indijetaco gaztañiaren ura da guztiz ona erropia garbituteco.

Gaztaña bi asco dira azumbre erdi urentzat.

Zurituco da mamiña, arrascau ta euqui ur berotan oguetalau orduan.

Naastau biar da nosic beinian, ichi atsedeten ta iraci.

Ur onegaz garbituten da ederto erropia.

Dial. Labourdin. 107 Dial. Souletin.

Indietaco gaztainaren ura hainitz ona da arropa garbitzecotzat.

Bi gaztaina aski dira laurden bat urentzat.

Mamia behar da churitu, harraspatu eta ur beroan idnki hogoi eta lau orenez.

Nahasi behar da noicean behin, pausatzera utzi eta iraci.

Ur hunekin ederki garbitzen dira arropac.

L'eau de marron d'Inde est très-bonne pour nettoyer le linge.

Deux marrous suffisent pour un litre d'eau.

On doit en peler la pulpe, la râper et la tenir à l'eau chaude pendant viogt-quatre heures.

Il faut remuer cette eau de temps en temps, la laisser reposer et la passer.

Avec cette eau on nettoie fort bien le linge.

Itchas-gaztañaren houra ecinago houn da arropeu garbitzeco.

Bi gaztaña aski dira boutilla bat hourentaco.

Bihotza chouritu behar da, arraspatu eta hour berouan eduki hoguei eta laur orenez.

Nahasi behar da nonicic behin, phausatzera utzi eta iratzi.

Hour houneki garbitzen dira ederki arropac.

Dial. Guipuzcoano. 108 Dial. Vizcaíno.

OGUEI TA BIGARREN JOLASA.

B. Gaur beste jolas mota bat eguin bear degu.

A. Nai dezun becela; ceren zure jolasa dana dala, beti izango da otzana.

B. ¿ Badaquizu odeyac nola sortzen dirau ?

A. Ascotan icusten ditut irteten erreca eta ibayetatic, besteetan lur bustitic, gueyagotan eta gueyago oraindic itsasotic.

VIGÉSIMA SEGUNDA CONVERSACION.

B. Hoy hemos de hacer otra especie de conversacion.

A. Como tú quieras; porque sea la que fuere, tu conversacion será siempre agradable.

B. ¿ Sabes cómo se forman las nubes ?

A. Muchas veces las veo salir de los arroyos y rios, otras veces de la tierra húmeda, y en mayor parte del mar.

OGUETABIOARREN BERBALDIJA.

B. Gaur eguingo dogu beste berbaldi mueta bat.

A. Ceuc nai dozuna; ceren dana dalacua, zure berbaldija beti izango da gozatsuba.

B. ¿ Badaquizu odeijac celan sortuten diran ?

A. Ascotan icusten ditut urteten erreca ta ibaijetatic, beste batzubetan lur bustitic, eta gueijenian ichasotic.

Dial. Labourdin. 108 Dial. Souletin.

HOGOI ETA BIGARREN SOLASTALDIA.

B. Egun bertzelaco gauzaz iharduki behar dugu.

A. Nahi duzun bezala; ceren nolanahicoa izan dadien zure solasa, izanen da bethi axeguingarria.

B. Badakizu nola sortzen diren hedoyac ?

A. Ascotan ikhusten ditut ilkhitzen erreca eta hibayetaric, bertze aldi batzuz lur

VINGT-DEUXIÈME CONVERSATION.

B. Aujourd'hui nous allons traiter un sujet différent.

A. Comme vous voudrez; parce que quelque soit le sujet que vous traitiez, votre conversation est toujours agréable.

B. Savez-vous comment se forment les nuages ?

A. Je les vois sortir souvent des ruisseaux et des rivières, d'autres fois de la

HOGUEI ETA BIGUERREN ELHESTALDIA.

B. Egun bestelaco gaizaz elhe eguin behar dugu.

A. Nahi duzun bezala; ceren noulaconahi izan dadin zoure elhesta, bethi laketgarri beitate.

B. Badakicia odeyac noula sortzen diren ?

A. Ardura ikhousten dutut elkhiteu erreca eta uhaitzetaric, bestaldian lur bous-

Dial. Guipuzcoano. 109 Dial. Vizcaíno.

B. ¿ Cerc ateracitzen ditu oncla ?

A. Eguzquiaren berotasunac nere ustez.

B. Ala da, eta odeyac dira daquizun becela euri biurtzen diranac.

Euritic sortzen dira iturriac eta errecac eta oyetatic ibayac.

Ibayetatic dijoaz itsasora berriz demborarequin odei biurtzeco.

A. Beraz orrela beti giraca biraca dabiltza itsasoco urac curpilla becala.

B. ¿ Qué es lo que las hace salir así ?

A. El calor del sol á mi parecer.

B. Así es, y las nubes son como tu sabes las que se convierten en lluvia.

De la lluvia se forman las fuentes y los arroyos y de estos los rios.

De los rios van al mar para convertirse en nubes con el tiempo.

A. Segun eso siempre andan dando vueltas las aguas del mar como rueda.

B. ¿ Cec onelan urten eraguiten ete deutse ?

A. Eguzquijaren berotasunac neure ustez.

B. Alan da, ta odeijac dira daquizun leguez euri biurtuten diranac.

Euritic sortuten dira iturrijac eta errecac eta oneetatic ibaijac.

Ibaijetatic duaz ichasora demporiagaz odei biurtuteco.

A. Beraz beti dabiltz ichasoco urac giran burpilla leguez.

Dial. Labourdin. 109 Dial. Soulatin.

bustitic, eta guehienean ixasotic.

B. Cerc hunela atherarazten ditu ?

A. Iguzkiaren berotasunac ene ustez.

B. Hala da, eta dakizun bezala hedoyac dira uri bihurtzen direnac.

Uritic sortzen dira ithurriac eta errecac eta haukietaric hibayac.

Hibayetaric dohaci ixasora demborarekin hedoi bihurtzeco.

terre humide, et le plus souvent de la mer.

B. Qu'est-ce qui les fait ainsi sortir ?

A. La chaleur du solcil à ce qu'il me semble.

B. C'est cela, et comme vous le savez ce sont les nuages qui se convertissent en pluie.

De la pluie proviennent les sources et les ruisseaux et de ceux-ci les rivières.

Par les rivières ils vont à la mer pour se convertir en nuages avec le temps.

titic, eta usienian itchasotic.

B. Cerc hola elkherazten dutu ?

A. Ekhiaren berotarzunac ene oustez.

B. Hala da, eta odeyac dira dakizun bezala euritan hourtzen direnac.

Euritic sortzen dira uthurriac eta errecac eta hoyetaric uhaitzac.

Uhaitzetaric itchasoualat badouatza demboraeki odeitzeco.

Dial. Guipuzcoano. 110 Dial. Vizcaíno.

B. Dudaric gabe, eta au bera guertatzen da eguzquiarequin diotenez.

Eguizu contu eguzquia dala arguizco itsaso bat.

Andic irteten dan arguia berriz ara biurtzen bada itsasoco ura becela.

Erraz da orduan cargu eguiten nola itsasoa eta eguzquia beti estadu batean dauden.

Lurraren azpian arquitzen dira gauza mota guztiac eta beroarequin igotzen dira baporeen artean.

B. Sin duda, y lo propio sucede con el sol segun dicen.

Figúrate que el sol es uo mar de luz.

La luz que de allí sale vuelve otra vez allá como el agua del mar.

Fácil es 'eotónces hacerse cargo cómo el mar y el sol están siempre en el mismo estado.

Dentro de la tierra se enouentra toda especie de cosas y con el calor suben entre los vapores.

B. Bai edo, eta beste aimbeste jazoteo da eguzquijagaz diñuenez.

Iruditu eguizu eguzquija dala arguizco ichaso bat.

Andic urteten dabeu arguija biurtuten bada barriro ara ichasoco ura leguez.

Erraz da ordubau ezagututen celan ichasua ta eguzquija dagozan beti egoera baten.

Lurraren barruban aurquitnten dira gauza mueta guztijac eta beruagaz igoten dabe lurrunen artian.

Dial. Labourdin. 110 Dial. Souletin.

A. Beraz ixasoco urac bethi horrela dabiltza inguru inguru arroda bezala.

B. Dudaric gabe, eta diotenez hau bera guerthatzen da iguzkiarekin.

Emozu buruari iguzkia arguizco ixaso bat dela.

Handic atheratzen den arguia hara itzultzen da berriz ura ixasora bezala.

Errech da orduan aditzea nola ixasoa eta iguzkia dauden bethi hein berean.

Lurraren barnean aurkhi-

A. D'après cela les esux de la mer tournent sans cesse comme une roue.

B. Sans doute, et on dit qu'il en est de même du soleil.

Figurez-vous que le soleil est une mer de lumière.

La lumière qui en échappe y retouroe comme l'eau à la mer.

Dès lors il est facile de comprendre comment la mer et le soleil restent toujours dans le même état.

Toutes sortes de choses se

A. Hola arren dabiltza bethi itchasoco hourac utzul unguruca errota bezala.

B. Bai eki, eta ber gaiza dioyenaz ekhian guerthatzen da.

Gogouan emazu ekhia arguizco itchaso bat dela.

Hantic elkhiten den arguia harat berriz utzultzen bada itchasoco houra bezala.

Ehi da ordian ezagutzia noula itchasoua eta ekhia bethi dauden ber heñian.

Lurraren barnian aurkhi-

Dial. Guipuzcoano. 111 Dial. Vizcaino.

Bapore oyetatic datoz chimistac eta turmoyac.

A. Eguiazqui arrigarrizco gauzac dira esaten dizquidatzunac.

¿ Cer gauza mota dira beroac lurretic igoarazten dituen oyec ?

B. Beste ascoren artean gatzua eta sufrea ceñacquin eguiten da sutautsa.

A. Ez daquit gatzua cer dan.

B. Gatzua da gatz mota bat.

¿ Eta badaquizu gatza non

De estos vapores vienen los relámpagos y truenos.

A. En verdad son admirables las cosas que me dices.

¿ Qué cosas son esas que el calor hace subir de la tierra ?

B. Entre otras muchas el nitro y el azufre con que se hace la pólvora.

A. No sé lo que es el nitro.

B. El nitro es una especie de sal.

¿ Y sabes donde se encuen-

Lurrun oneetatic datoz oñaztubac ta trumonotsac.

A. Eguijaz miragarrijac dira esaten deustazuzan gauzaac.

¿ Ce gauza dira beruac lurretic igon eraguiten deutsen orreec ?

B. Beste ascoren artian gatzua ta azufria ceintzubecaz eguiten dan polboria.

A. Ez daquit gatzua cer dan.

B. Gatzua da gatz mueta bat.

¿ Eta badaquizu gatza nun

Dial. Labourdin. 111 Dial. Souletin.

tzen dira gauza mota guciac eta berouaren bidez igaiten dira bafaden artean.

Bafada hekietaric heldu dira simistac eta ihurtzuriac.

A. Eguiazki harrigarriac dira niri erraten darozkidatzun gauzac.

Cer dira beroac lurretic eraikitzen dituen gauza hekiec ?

B. Bertze ascoren artean nitrea eta sufrea ceinetaz eguiten baita bolbora.

A. Ez dakit nitrea cer den.

trouvent dans le sein de la terre et par l'effet de la chaleur s'élèvent parmi les vapeurs.

De ces vapeurs proviennent les éclairs et le tonnerre.

A. En vérité les choses que vous me dites sont étonnantes.

Quelles sont ces choses que la chaleur fait sortir de la terre ?

B. Entre beaneonp d'autres le nitre et le soufre dont on fait la poudre à canon.

A. Je ne sais ce que c'est que le nitre.

tzen dira gaiza mota guciac eta berouareki igaiten dira alphoren artian.

Alphor hoyetaric jiten dira iñhaciac et uhulguiac.

A. Icigarri dira eguiazki erraiten deiztatzun gaizac.

Cer dira berouac lurretic ermikiten dutian gaiza horic ?

B. Beste hanitchen artian nitria eta sofria zoufieki eguiten beita pholbora.

A. Eztakit cer den nitria

Dial. Guipuzcoano. 112 Dial. Vizcaíno.

arquitzen dan ?

A. Lotsagarrizco gauza da, baña aitortu bear det ez daquidala.

B. Gatza arquitzen da arriaren guisa lurraren gañean eta azpian.

Arquitzen da urarequin nastua iturrietao eta itsasoan.

Lurraren gañean arquitzen danari deritza gatz arria.

Au ateratzen da arrobitic arria becela.

Iturrietatic eta itsasotic

tra la sal ?

A. Es cosa vergonzosa, pero es menester que confiese que no lo sé.

B. La sal se encuentra en forma de piedra sobre la tierra y debajo.

Se encuentra en las fuentes y en la mar mezclada con agua.

Á la que se encuentra sobre la tierra se llama sal gema.

Esta se saca como la piedra de la cantera.

La de las fuentes y de la

aurquituten dan ?

A. Gauza lotsagarrija da, baña autortu biar dot ez daquidala.

B. Gatza aurquituten da arrijaren guisan lurraren ganian ta azpijan.

Aurquituten da iturrijetan ta ichasuan uragaz naastaurio.

Lurraren ganian aurquituten danari dericha gatz arrija.

Au ateraten da arriobico arrija leguez.

Iturrijetacua ta ichasocua

Dial. Labourdin. 112 Dial. Souletin.

B. Nitrea da gatz mota bat.

Eta badakizu non aurkhitzen deu gatza ?

A. Ahalcatzeco gauza da, bainan aithortu behar dut ez dakidala.

B. Gatza harria iduri aurkhitzen da lur achalean eta luphean.

Aurkhitzen da urarekin oahasia ithurrietan eta ixasoan.

Lurraren gainean atzematen dena deitzen da gatz harria.

B. Le nitre est une espèce de sel.

Et savez-vous où l'on trouve le sel ?

A. C'est à faire houte, mais je dois avouer que je o'en sais rien.

B. Le sel se trouve sous forme de pierre à la surface et dans l'intérieur de la terre.

Il se trouve mêlé à l'eau dans les sources et dans la mer.

On donne le nom de sel gemme à celui qui se trouve sur la terre.

B. Nitria da gatz mota bat.

Eta badakicia noun edireiten den gatza ?

A. Ahalkegarri da, bena aithortu hehar dut eztakidala.

B. Gatza aurkhitzen da harri guisa lur achalian eta lurpian.

Aurkhitzen da hourareki nahasiric uthurrietan eta itchasouan.

Lurraren gañeo aurkhitzen dena deitzen da gatz harria.

Dial. Guipuzcoano. 113 Dial. Vizcaíno.

ateratzen da ura berotu edo iraquinda.

Luzaro berotu eta uzten da oztutzen eta gatza guelditzen da ondoan.

Toqui beroetan marea gorau uzten dute sartzen ura celai zabaletan.

Ichitzen dituzte ataquidac eta uzten dute eguzquiac eguin dezan suac eguiten duena.

Guelditzen da guero celaya elurra eguin balu becin zuri gatzarequin.

mar se saca calentando ó haciendo hervir al agua.

Despues de haberla calentado largo rato se deja enfriar y la sal se queda en el fondo.

En países cálidos dejan entrar con la marea el agua en campo llano.

Cierran las compuertas y dejan que el sol haga lo que hace el fuego.

El campo queda despues blanco de sal como si hubiese nevado.

ateraten da ura berotubaz edo urari iraquin eraguiñaz.

Luzaro berotuten euqui ezquero ichiten jaco otzituten eta gatza gueldituten da onduan.

Lecu beruetan icbasoco ur goran ichiten deutse sartuten urari barruti celaijetan.

Ichiten ditube atiac eta eguzquijari ichiten deutse eguin daguijala subac eguiten dabena.

Guero barrutija gueldituten da zurituric gatzagaz edurra eguin baleu leguez.

Dial. Labourdin. 113 Dial. Souletin.

Hau atheratzen da harria harrobitic bezala.

Ithurrietacoa eta ixasocoa atheratzen da ura berotuz edo irekitaraciz.

Ura lucez berotu eta uzten da hoztera eta gatza ondoan guelditzen da.

Toki beroetan uzten da ura ixasoa gora delaric sartzera zolagune cellayetan.

Hersten dituzte sarbideac eta iguzkiari uzten diote eguitera suaren lana.

Celui-ci s'extrait comme s'extrait la pierre de la carrière.

On extrait celui des sources et de la mer en chauffant l'eau ou en la faisant bouillir.

Après qu'on a longtemps chauffé l'eau on la laisse refroidir et le sel reste au fond.

Dans les pays chauds on laisse entrer l'eau de la haute mer dans les terres basses et unies.

On ferme les écluses et ou attend que le soleil fasse l'œuvre du feu.

Hau elkhiten da harrobitic harria bezala.

Utburrietacoua eta itchasocoua elkhiten da houra berotuz edo herakieraciz.

Luzaz beroeraci oundouan uzten da hoztera eta zolau baratzen da.

Lekhn berouetan itchasoua gora denian uzten dic houra sartzera gune aphal eta ordokietan.

Cerratzen dutie boucalac eta uzten dic ekhiari eguitera suyaren lana.

Dial. Guipuzcoano. 114 Dial. Vizcaino.

Gatza lurpean dagoan lecuetan, eguiten dituzte zuloac eta eramaten dute erreca bat urez betetzeco.

Ura gacitzen da, ateratzen dute eta, edo suarequin berotzen dute, edo larrañetan eguzquitan.

Jaquiña da eguzquiaren bitartez eguiten dan gatza ascoz merqueago ateratzen dala.

Donde la sal se encuentra debajo de tierra. abren pozos y llevan una regata allá para llenarlos de agua.

El agua se sala, se saca y, ó la calientan al fuego, ó en eras al sol.

Sabido es que la sal que se hace por medio del sol sale mucho mas barata.

Gatza lurraren azpijan aurquituten dan lecubetan, idiguiten ditube zuluac eta darue ara erreca bat urez betetaco.

Ura gacituten da, ateraten da eta, edo berotuten dabe sutau, edo larriñetan eguzquitan.

Jaquiña da eguzquijaren bitartez eguiten dan gatzac urteten dabela asco merquiago.

Diel. Labourdin. 114 Dial. Souletin.

Celhaya guelditzen da guero gatzez zuritua elhurra eguin izan balu bezala.

Gatza luphean aurkhitzen den lekhuetan, eguiten dira phutzuac eta harat eramaten da erreca bat hekiec nrez bethetzecotzat.

Ura gacitzen da, atheratzen dute eta berotzen, edo suarekin, edo larrainetan iguzkiarekin.

Iguzkiaren bidez eguiten den gatza hainitzez merkeago heldu dela gauza ikhusia da.

La terre reste ensuite blanchie par le sel comme s'il eût neigé.

Dans les endroits où le sel se trouve au sein de la terre, on creuse des puits et on y conduit un canal pour les remplir d'eau.

L'eau se sale, on la puise et on la chauffe, soit au feu, soit an soleil snr des aires.

On sait que le sel qui se fait au moyen du soleil revient beaucoup moins cher.

Ordokia baratzen da guero gatzez chourituric elhur eguin balu bezala.

Gatza lurpian den lekhietan, eguiten dutie cilo batzu eta hetara eramaiten die erreca bat bourez hayen bethatzeco.

Houra gacitzen da, elkhiten die eta beroerazten, edo suyan, edo ekhian barriouetan.

Jakina da ekhiaren bidez eguin gatza hanitchez merkiago jiten dela.

Dial. Guipuzcoano. 115 Dial. Vizcaíno.

OGUEI TA IRUGARREN JOLASA.

—

B. Badaquizn cer abarrotsa egniten duen surtan gatzac.

Bada sutautsa ez da gatza baicic.

A. Bizquitartean gatza zuria da eta sutautsa beltza.

Nai nuque jaquin cerequin eguiten duten sntautsa.

B. Esatera noaquizn.

Gatzua lurrarequin nastua arqnitzen da eta eguiten da

VIGÉSIMA TERCERA CONVERSACION.

—

B. Ya sabes qué ruido hace la sal al fuego.

Pues la pólvora no es mas que sal.

A. Entre tanto la sal es blanca y la pólvora negra.

Quisiera saber con qué hacen la pólvora.

B. Te lo voy á decir.

El nitro se halla mezclado con la tierra y se hace lejía

OGUETAIRUGARREN BERBALDIJA.

—

B. Badaquizu celaco otsa egniten daben gatzac sutan.

Bada polboria ez da gatza baño.

A. Bitartian gatza zurija da ta polboria baltza.

Gura neuque jaquin cegaz eguiten daben polboria.

B. Esatera nuatsn.

Gatzua anrquituten da lurragaz naastauric eta lur one-

Dial. Labourdin. 115 Dial. Souletin.

HOGOI ETA HIRUGARREN SOLASTALDIA.

—

B. Badakizu nolaco zartacoa eguiten duen gatzac suan.

Bada bolbora ez da deus ere bertzeric ecen gatza.

A. Bizkitartean gatza znria da eta bolbora beltza.

Nahi nuke yakin cerekin eguiten den bolbora.

B. Erratera nohakizu.

Nitrea lurrarekin nahasia aurkhitzen da eta lur hori bokhetatzen da.

VINGT-TROISIÈME CONVERSATION.

—

B. Vous connaissez sans doute le bruit que le sel fait au feu.

Or, la poudre n'est autre chose que du sel.

A. Cependant le sel est blanc et la poudre est noire.

Je voudrais savoir avec quoi se fait la poudre.

B. Je vais vous le dire.

Le nitre se trouve mêlé à la terre et on lessive cette terre.

HOGUEI ETA HIROURGUERREN ELHESTALDIA.

—

B. Badakizu cer heroxa eguiten dian gatzac suyan.

Eta arren pholbora ezta gatz baicic.

A. Haregatic gatza chouri da eta pholbora beltz.

Nahi nuke jakin cereki eguiten den pholbora.

B. Erraitera nouakizu.

Nitre-gatza lurrareki nahasiric guerthatzen da eta lur hori bukhatatzen die.

Dial. Guipuzcoano. 116 Dial. Vizcaino.

lixiba lur onequin.

B. Baña ¿ nola eguiten da lixiba ?

B. Ifintzen da lurra edo errautsa saisqui batean, botatzen zayo ur iraquiña eta onec urtu eta eramaten du berequin gatzua.

Ur oni deritza lixiba, eta oztutzen daneau guelditzen da ondoan gatzua.

Cembat eta urari gueyagotan iraquiñaracitzen zayon ambat eta gatzuac indar gueyago izaten du.

Baña gueyago costaco da, con esta tierra.

A. Pero ¿ cómo se hace la lejía ?

B. Se pone la tierra ó ceniza en una cesta, se le echa agua hervida y esta derrite y lleva consigo el nitro.

Á esta agua se llama lejía, y cuando se enfría se queda en el fondo el nitro.

Cuantas mas veces se le haga hervir al agua tanta mas fuerza tendrá el nitro.

Pero costará mas, porque gaz eguiten da lessibia.

A. Baña ¿ celan eguiten da lessibia ?

B. Iminten da lurra edo antsa otzara baten, botaten jaco ur iraquiña eta onec urtu ta darua beragaz gatzua.

Ur oni lessibia dericha, ta otzituten danian gueldituten da onduan gatzua.

Cembat gueijagotan iraquin eraguiten jacon urari aimbat indar gueijago euquico dau gatzuac.

Baña gueijago costaco da,

Dial. Labourdin. 116 Dial. Souletin.

A. Bainan nola eguiten da bokheta hori ?

B. Ezartzen da lurra edo hauxa saski batean, gain behera ematen zayo ur irakitua, eta hunec ortharazten du nitrea eta berekin badaramaca.

Ur hau deitzen dute lichiba, eta hoztu denean nitrea guelditzen da ondoan.

Cembat eta guehiagotan irakitaracico baitiote urari hambat ere indar guehiago izanen du nitreac.

Bainan guehiago gostaco da, ceren irakitaldi bakho-

Mais comment fait-on cette lessive ?

B. On place la terre ou la cendre dans une manne et on jette dessus de l'eau bouillante ; cette eau fond et entraîne le nitre.

Cette eau se nomme lessive, et quand elle s'est refroidie le nitre reste au fond.

Plus on fera bouillir l'eau de fois et plus le nitre aura de force.

Mais il coûtera davantage parce qu'à chaque fois qu'on

A. Eta noula eguiten da bukhata hori ?

B. Ezarten da lurra edo hauxa zare batetan, ichourten zayo gaña hour berakia, eta hounec hourterazten du eta bereki eramaiten nitre-gatza.

Hour hau deitzen die bukhata, eta hoztu denian baratzen da zolan nitre-gatza.

Zoumbat ere guehiagotan herakieraci beitnkeye houra hambat ere haboro indar duke nitre-gatzac.

Bena guehiago khostaren da, ceren herakialdical houra

Dial. Guipuzcoano. 117 Dial. Vizcaino.

iraquite bacoitzean ur berria bear duelaco.

Ez da dudario, ceren beti gatzua urritzen dijoa eta su gueyago bear du.

Argatic gatzuac cembat fiñagoa dan ambat eta gueyago balio du.

Gatzuari botatzen zayo sufre pisca bat motraidura eta jotzen da orre eguin arte.

Guero botatzen zayo icatz auta pisca bat eta jotzen da berriz luzaro.

en cada hervor es menester echarle agua limpia.

No hay duda, porque cada vez va disminuyéndose mas la cantidad del nitro y necesita mas fuego.

Por eso el nitro cuanto mas fino sea vale mas.

Al nitro se le echa un poco de azufre al mortero y se machaca hasta que quede hecha una masa.

Despues se le echa un poco de carbon en polvo y se machaca otra vez largo rato.

cerren iraquin bacochian bota biar jaco ur garbija.

Ez dago dudaric, cerren bacochian dua guichituaz gatzua eta su gueijago biar dau.

Orregaitic gatzuac cembat piñago dan gueijago balijo dau.

Gatzuari botaten jaco azufre pisca bat motrallura eta joten da ora bat eguinic guelditu artian.

Guero botaten jaco icatz auts pisca bat eta barriro joten da luzaro.

Dial. Labourdin. 117 Dial. Souletin.

tchean ur garbia behar baitu.

Ez da dudaric, ceren aldi oroz nitrea gutituz baitoha eta su guehiago behar baitu.

Hargatic nitrea cembat ere fiuago eta hambat balio guehiagocoa da.

Nitreari sufre liphar bat botatzen zayo churrura eta yotzen dute orhe eguina izan dadien arteo.

Guero ematen zayo ikhatz herraux pichca bat eta yotzen da berriz luceki.

fait bouillir l'eau il faut qu'elle soit renouvelée.

La chose n'est pas douteuse, vu qu'à chaque fois la quantité de nitre va diminuant et qu'il faut plus de feu.

C'est pourquoi le nitre vaut d'autant plus qu'il est plus fin.

On ajoute au nitre un peu de soufre dans le mortier et on bat jusqu'à ce qu'on en ait fait une pâte.

Ensuite on y jette un peu de charbon en poudre et on bat de nouveau longuement.

berritu behar beitzaico.

Ezta dudaric, ceren bethi hertzez beitoua nitria eta su haboro behar beitu.

Hartacoz ere nitria fiago eta balioua handiago du.

Nitriari ezarten zayo sofre iñhar hat zapharriala eta joiten da orhe eguin dadin artio.

Guero emaiten zayo inkhatz erhaux aphur bat eta joiten da berriz luzaki.

Dial. Guipuzcoano.

Azquenic eralquitzen da zurda bai batean eta guelditzen da sutauts eguiñic.

Orain endeglatuco dezu nola sortzen diran oñazcarrac, chimistac eta turmoyac.

Baoacquin igotzen dira lurretic eta itsasotic gatza, sufrea eta beste gauz asco.

Oyec guztiac nastutzen dira elcarrequin eta artzen dute su.

Orra cer dan oñazcarra: cz da beraz mirari eguin oi dituen zatigoac eguitea.

118

Últimamente se cierne en un cedazo de cerdas y queda hecha la pólvora.

Ahora comprenderás cómo se forman los rayos, relámpagos y truenos.

Con los vapores suben de la tierra y del mar sal, azufre y otras muchas cosas.

Todas estas se mezclan entre sí y se encienden.

Ve ahí lo que viene á ser el rayo: no es pues de admirar que haga los destrozos que suele hacer.

Dial. Vizcaíno.

Azquenic eralguiten da zurdazco bae baten eta gueldituten da polboria eguinic.

Orain aituco dozu celan sortuten diran oñaztarrijac, oñaztubac ta trumonadac.

Lurrunacaz igoten dabe lurretic ta ichasotic gatzac, azufriac ta beste gauza ascoc.

Oneec guztijoc naastetan dira euren artian eta su artuten dabe.

Orra or cer dan oñastarrija: ez da bada mirari eguitia ni dituzan triscantzac.

Dial. Labourdin.

Azkenecotz bahatzen da zurdazco bahe batean eta eguina da bolbora.

Orai bortaric adituco duzu nola ditazkeen ozpinac, simistac eta ihurtzuriac.

Beroaren baxarekin igaiten dira lurretic eta ixasotic gatza, sufrea eta bertze asco gauza.

Horiec guciac elkharrekin nahastecatzen dira eta su hartzen dute.

Horra cer den ozpina: ez da beraz harritzeco harec

118

Enfin on passe dans un sas de crin et la poudre est faite.

Maintenant vous comprendrez comment se forment la foudre, les éclairs et le tonnerre.

Avec les vapeurs sorteut de la terre et de la mer le sel, le soufre et beaucoup d'autres choses.

Tout cela se mêle ensemble et prend feu.

Voilà ce que c'est que la foudre: après cela il n'y a

Dial. Scelatin.

Azkenian igaraiten da bilhozco bahe batetan eta pholbora eguinio da.

Orai gogouan hartuco duzu noula sor ditakian irourciriac, iñhaciac eta durundac.

Alphoreki igaiten da lurretic eta itchasotic gatz, sofre eta beste hanitch gaiza.

Horic oro nahasten dira alkharreki eta su hartzen die.

Hnrra cer den irourciria: ezta ordian icitzeco eguin ohi

Dial. Guipuzcoano. 119 Dial. Vizcaíno.

A. Orrec esan nai du oñazcar bacoitza sutumpada bat dala.

B. Ala da.

Badaquizu izotza ur gogortua besteric ez dala.

Oro bat dira chingorra, elurra eta gatza.

A. Bizquitartean diferenteac dirudite bata bestearen gandic.

B. Bai, ceren beste cerbait gauzarequin nastuac dauden.

A. ¿Eta lur icara cer da? ¿edo certatic dator?

A. Eso quiere decir que cada rayo es un cañonazo.

B. Es así.

Ya sabes que el hielo no es mas que agua endurecida.

Lo propio son el granizo, la nieve y la sal.

A. Entre tanto parecen diferentes unos de otros.

B. Sí, porque están mezclados con alguna otra cosa.

A. ¿Y qué es terremoto? ¿ó de qué proviene?

A. Orrec esan gura dau oñaztarri bacocha dala cañonazu bat.

B. Alan da.

Badaquizu izotza ez dala besteric ezpada ur gogortua.

Beste aimbeste dira chingorra, edurra ta gatza.

A. Bitartian dirudije desbardiñac batzuc bestiac gandic.

B. Bai, dagozalaco naastauric beste gauzaren bategaz.

A. ¿Eta cer da luicaria? ¿edo cetatic dator?

Dial. Labourdin. 119 Dial. Souletin.

eguin ohi dituen zathicatzeez.

A. Hunec erran nahi du ozpin bakhotcha kanoi peza ukhaldi bat dela.

B. Hala da.

Badakizu horma ez dela ur gogortuaz bertzeric.

Gauza bera da harriaz, elhurraz eta gatzaz.

A. Bizkitartean batzuec iduri dute bertzeac ez bezalacoac.

B. Bai, ceren bertze cerbait gauzarekin nahastatuac baittra.

pas à s'étonner du fracas qu'elle fait ordinairement.

A. Ceci veut dire que chaque coup de foudre est un coup de canon.

B. C'est cela.

Vous savez sans doute que la glace n'est que de l'eau solidifiée.

Il en est de même de la grêle, de la neige et du sel.

A. Cependant ils paraissent différer les uns des autres.

B. Oui, parce qu'ils sont mêlés à quelqu'autre corps.

dutian itchesez.

A. Hori erran nahi da irouriciri zaparta bakhotcha canou khaldu bat dela.

B. Hala da.

Badaki kharroua eztela besteric hour gogortia baicic.

Eta orobat dira harria, elhurra eta gatza.

A. Haregatic uduri die batec bestiac ez bezalaco direla.

B. Bai, beste cerbait gaizaeki nahasiric direlacoz.

Dial. Guipuzcoano. 120 Dial. Vizcaíno.

B. Ori da gauza jaquiña jaquitearequin lurra dagoala gatzez, sufrez eta beste onelaco gaucez betea.

A. Orrec esan nai du lur icara lurpeco oñazcarrac eguiten duela.

B. Baitaere sutocariac. Sutocaria deritza sua botatzen duen mendiari.

A. Calte aundiac etortzen bide dira lur icaretatic eta sutocarietatic.

B. Iriac lurreratzeraiiocoac eta lurpean sartzeraiiocoac.

B. Esa es cosa sabida con saber que la tierra está llena de sal, azufre y otras cosas semejantea.

A. Eso quiere decir que el terremoto es efecto del rayo subterráneo.

B. Tambien los volcanes. Volcan se llama al monte que vomita fuego.

A. Parece que resultan grandes males de los terremotos y volcanes.

B. Hasta arruinar ciudades y hundirlas.

B. Ori gauza jaquiña da jaquiñaz lurra daguala gatzez, azufrez eta beste oneen antzeco gauzaz beteric.

A. Orrec esan gura dau luicaria eguiten dabela lurpeco oñaztarrijac.

B. Baitabere garmendijac. Garmendija deituten jaco suba botaten daben mendijari.

A. Calte andijac etorten edo dira luicaretatic eta garmendijetatic.

B. Urijac triscau ta ondatuteraiiocuac.

Dial. Labourdin. 120 Dial. Soulétin.

A. Eta cer da lur ikhara? edo nondic heldu da?

B. Hori gauza yakina da ikhusiz gueroztic lurra dagoela gatzez, sufrez eta bertze hunelaco gauzaz bethea.

A. Horrec erran nahi dn lur ikhara lupheco ozpinac eguiten duela.

B. Bai eta ere garmendiac. Garmendia deitzen da sua botatzen duen mendia.

A. Oudicozco calteac heldu bide dira lur ikhara eta garmendietaric.

A. Et qu'est-ce que le tremblement de terre? ou quelle en est la cause?

B. C'est une chose connue dès qu'on sait que la terre est pleine de sel, de soufre et d'autres choses semblables.

A. Cela veut dire que le tremblement de terre est l'effet de la foudre souterraine.

B. De même que les volcans. On nomme volcan une montagne qui vomit du feu.

A. Des tremblements de terre et des volcans résultent de grands maux à ce qu'il paraît.

A. Eta luikhara cer da? edo certaric jiten da?

B. Hori gaiza ezagutia da jakinez gueroz lurra dela gatzez, sofrez eta beste holaco gaizaz betheric.

A. Hori erran nahi da luikhara lurpeco irourciriac eguiten diala.

B. Bai eta garmendiac ere. Garmendia deitzen da su egoisten dian mendia.

A. Itches handiric eguin behar die luikharec eta garmendiec.

Dial. Guipuscoano. 121 Dial. Vizcaino.

Lurpean ura gatza dagoan toquitic igarotzen bada, gacia ateratzen da iturritic ; sufre gustocos, sufre artetic igarotzen bada, eta beroa, sua dan lecutic igarotzen bada.

Si el agua dentro de tierra pasa por donde hay sal, manará salada de la fuente ; sulfurosa, si pasa por entre azufre, y caliente, si pasa por donde hay fuego.

Lurpeco ura igaroten bada gatza daguan lecutic, urtengo dau iturrijan gacijac ; azufretsuac, igaroten bada azufre artetic, eta beruac, igaroten bada suba daguan lecutic.

Dial. Labourdin. 121 Dial. Souletin.

B. Hiriac erauci eta hondatzerainocoac.

Lupheco ura iragaiten bada gatza den tokitic, gacia atheraco da ithurritic ; sufrexua, iragaiten bada sufretic, eta beroa, sua den lekhutic iragaiten bada.

B. Jusqu'à ruiner des villes et les abîmer.

Si l'eau souterraine passe par un endroit où il y a du sel, elle sortira salée de la source ; sulfureuse, si elle passe par le soufre, et chaude, si elle passe par là où il y a du feu.

B. Hirien erauztera eta founditzerano.

Lurpian igaraiten bada houra gatz den lekhutic, gaci elkbiten da uthurritic ; sofratu, sofre artetic igaraiten bada, eta bero, su den lekhutic igaraiten bada.

ERRATA.

Pages.	Colonnes.	Lignes.	au lieu de	lisez :
22	soul.	18	ornametientaco	ornamentientaco
27	guip.	11	izteatic	izatetic
47	esp.	6	aleguen	halaguen
50	esp.	13	hechar	echar
52	franç.	15	ques	que
86	esp.	8	hecha	echa
103	soul.	4	gaistoa	gaistoua

L.L. Bonaparte
printzaren omenez
OPERA OMNIA VASCONICE
lau liburutan
argitaratu ditu
1991.eko urriaren 15ean
EUSKALTZAINDIAK

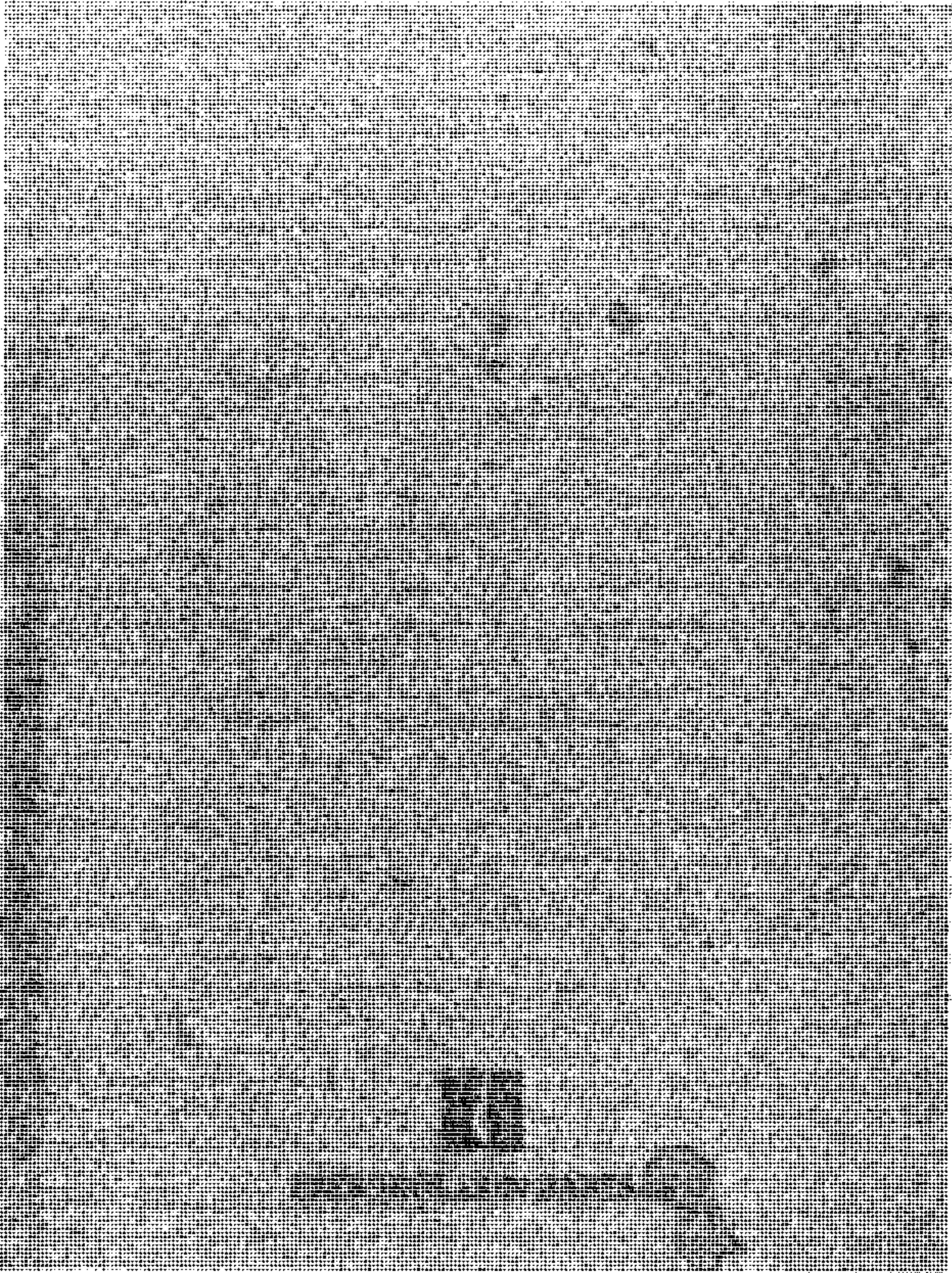

LOUIS LUCIEN BONAPARTE

OPERA OMNIA VASCONICE

III

LOUIS LUCIEN BONAPARTE
(1813-1891)

LOUIS LUCIEN BONAPARTE

OPERA OMNIA VASCONICE

III

EUSKALTZAINDIA
1991

Liburua IBERDROLAren babesaz argitaratu da
Esta obra ha sido publicada con el patrocinio de IBERDROLA

© Euskaltzaindia. Bilbao
ISBN: Lan osoa 84-85479-65-3
Lege Gordailua: BI-1641-91
Prestakuntza eta maketa: Jose Antonio Arana Martija
Fotokonposaketa: Didot, S.A. Bilbao
Fotolitoak: Kamara, Bilbao; Fonasa, Iruñea; Itxaropena, Zarautz
Inprimaketa. koadernaketa: GRAFO, S.A. - Bilbao

INDEX

III. TOMOA

Lizarraga, J., *Jesucristoren Evangelio Sandua Juanec dacarran guisara* 9
Lizarraga, J., *Jesus. Copla guisa batzuc molde gutitacoac* 103
Olce, I., *Pregariac Bayonaco diocezacotz* 169
Olce, I., *Pregariac Bayonaco diocezacotz*. Réimpression 191
(Bonaparte, L.L., *Observations*) 212
Oratio dominica 217
Parabola de seminatore. In septem dialectos versa 223
Parábola del sembrador. En ocho dialectos y cuatro subdialectos 237
Le petit catéchisme espagnol du P. Astete. En trois dialectes 255
Salaberry D'Ibarrole, *L'Evangile selon Saint Mathieu* 331
El Salmo quincuagésimo 421

JESUCRISTOREN EVANGELIO SANDUA JUANEC DACARRAN GUISARA

Joaquin Lizarraga
Elkanoko nafarreraz

Londres
1868

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

JESUCRISTOREN EVANGELIO SANDUA

JUANEC DACARRAN GUISARA.

DON JOAQUIN LIZARRAGAC

EUSCARAN ITZULIA

ITZES ITZ, DAIQUEN DIÑA, EGUIAREN AMOREZ,

TA

LUIS LUCIANO BONAPARTE PRINCIPEAC

ARGUITARA EMANA.

LONDRESEN. 1868.

We certify that only 250 *copies of this work have been printed, of which one is on thicker and larger paper.*

STRANGEWAYS & WALDEN,
28 Castle Street, Leicester Square.

JESUCRISTOREN EVANGELIO SANDUA JUANEC DACARRAN GUISARA.

I. Cap.

PRINCIPIOAN bacé Verboa, eta Verboa cégo Jangoicoan, eta Jangoico cé Verboa.

2. An cego principioan Jangoicoa-baitan.

3. Gauza gucíac eguin-díre bera-gátic: eta bera-gábe eztá bátere eguín eguin-denic.

4. Bera-baitan cé vicitza, eta vicitza cé guizónen arguia:

5. Eta-argniac arguitzen-dú ilumbetán, eta ilumbeéc etzúte ártn béra.

6. Izán-ce guizon-bát Jangoicoa-gánic biália, deitzen-céna Juan.

7. Au etorri-cé testimoniotáco ematecó testimónio arguiarén, sinetsi-cczáten gnciéc berarén medios.

8. Etzé urá arguia, baicic ematecó testimónio árguias.

9. Bacé argui-bát eguiáscoa arguitzen-duéna gnizón guciái datorrenái mundu-gontára.

10. Múnduan cégo, eta múndua bera-gátic eguincé, eta múuduac béra ezaundu-etzué.

11. Bere proprioen-gána etorri-cé, eta bereéc etzúte errecibitu.

12. Baña errecibitu-zúten guciéi eman-cióte éscu eguitecó Jangoicoarén ume, sinesten-dutenéi berarén iceneán:

13. Cein ere ez odolctatíc, eztaré araguiarén naicundetíc, ez-eta-ére guizonquiarén naicundetíc, baicic Jangoicoa-ganic jayo-baitíre.

14. Eta Verboa eguin-ce arágui, eta vicitu-cé gutártean: eta icusi-guínduc berarén gloria, gloria-bát nolacoa dagoquión Aitarén seme bacarrarí, beteríc grácias eta éguias.

15. Juanec testimónio ematen-dú beraréu, eta oyu eguiten-dú, dióla: Au ce nióna: Nere atzétic etorricodéna, ene alcinean parátua-da: cerén baice ni baño lén.

16. Eta berarén betetasunetíc guc guciéc artu-dúgu, eta gracia gracia-gátic.

17. Cerén eci léguca emán-ce Moisesen medios, grácia ta éguia Jesucristoren medios eguin-dá.

18. Jangoicoa nióre eztú icúsi béñere: bere Seme bacárra, Aitarén baitan dagóna, berbera dá ezaunaracidigúna.

19. Eta au dá Juanen testimónioa, noiz ta judatárrec biali-zúzten bera-gána saccrdóteac eta levitac, galdeguiterá: Zu nor zará?

20. Eta confesatu-zué, ta etzué ucátu: eta confesatu-zué: Ez-naicela ni Cristo.

21. Eta galdeguin-cióte: Cer bada? Elias zára zú? Eta errán-zue: Ez-náiz. Profeta zara zú? Eta errespondatu-zué: Ez.

22. Erran-cióte bada: Nor zara, eramatecó errespuésta biali-gaitutenéi? cer diózu ceure buruas?

23. Errán-zue: Ni voza oyu iten-duenaréna desértuan: Ibili zucén Jaunarén vidca, ala nola errán-zuen Isaias profétac.

24. Eta biali-zuzténac cire fariseoetáic.

25. Eta galdeguin-cióte ta errán: Cer-gátic bada batayátzen-dúzu, ezpazára zú Cristo, eztaré Elias, ezeta-ere profeta?

26. Errespondatu-cióte Juanec, cióla: Nic batayatzen-dút úres: baña zuén erdian egon-dá zuéc ezauntzen-eztucéna.

27. Bera dá ene atzétic etorrico-déna, cein baita ni baño lén, ceñen oñetácoen lotzáquia lazátzeco ere ezpaináiz digno ni.

28. Ebéc aguitu-círe Betanian Jordánen aratáco áldean, non baicégo Juan batayátzen.

29. Berce eguneán icusi-zué Juanec Jesus eldu-céla bera-gána, ta errán-zue: Oná Jangoicoarén acbsúria, oná quentzen-duéna munduco becátua.

30. Au dá, ceintas nión: Ene atzétic eldu-dá

guizon-bát, cein nere alcinean parátua dén: cerén baice ni baño lén.

31. Eta nic ez-nué ezauntzen, baicic manifestadayen-gátic Israélen, orren-gátic etorri-náiz ni batayátzen urean.

32. Eta emán-zue testimonio Juanec, cióla: Icusidutéla Espiritua jausten cerutíc uso-báten idúrian, eta jarri-céla berarén gañean.

33. Eta nic ez-nué ezauntzen: baña biali-nindnénac batayátzera ures, arc erran-cida: Nóren gáñean icusi-dezázun Espiritua jautsi ta guelditzen-déla, ori dá batayatzen-duéna Espiritu sanduas.

34. Eta nic icusi-nué: eta testimónio eman-nué au déla Jangoicoarén Sémea.

35. Berce eguneáu bérriz cégo Juan, eta berarén discipuloetáic bida.

36. Eta icusiric Jesus dabilála, erraten-dú: Oná Jangoicoarén achsúria.

37. Eta aditu-zúte bi discipuloéc mintzátzen, eta seguitu-zúte Jesus.

38. Itzuliric Jesus, ta icusiric seguitzen-diotéla, erraten-dióte: Cer billatzen-dúce? Errespondatucióte: Rabbi, (nai-baitu erráu Maestrua) non dago ostatus?

39. Erraten-dióte: Zatózte, ta icusáce. Etorricire, ta icusi-zúte non cegon, eta heraréqui egon-círe egun-gártan: eci ordua cé yá amargarréna.

40. Eta cé Andres Simon Pedrorén anáya bietáic bat, aituric Juanen-gánic seguitu-zuténa.

41. Aurquitu-zué arc leníc bere anáya Simon, ta erraten-dió: Aurquitu-dúgu Mesias (nai-baitu errán Cristo).

42. Eta eramán-zue Jesusen-gána. Eta beiraturic Jesusec, errán-cio: Zu zara Simon Jonaren sémea: zu deituco-zára Cefas, nai-baitu errán Pedro.

43. Biramoneán nai-izán-zue átra Galileará, ta opatu-zué Filipe. Eta erraten-dió Jesusec: Seguinazázu.

44. Eta cé Filipe Betsaidacoa, Andresen ta Pedroren erricoa.

45. Aurquitu-zué Filipec Natanaél, ta erraten-dió: Escribitu-zuténa Moisesec léguean, ta profétec, aurquitu-dúgu Jesus Josefen semea nazaretdárra.

46. Eta erran-ció Natanaélec: Nazaretdic daique izán gauza oníc? Erraten-dió Filipec: Atóz, ta icusázu.

47. Icusi-zuc Jesúsec Natanael eldu-céla beragána, ta errán-zue ártas: Oná bat eguiáz israeldárra, ceintan ezpaita maliciaríc.

48. Erraten-dió Natanaélec: Nondic ezaundunáu? Errespondatu-ció Jesusec, ta errán-cio: Filipec zú deitu-baño-lén, cindeudeláic bicuarén péan, icusi-cinduzáda.

49. Errespondatu-ció Natanaelec, ta errán-cio:

Maestrua, ori dá Jangoicoaren Semea, ori dá Israelgo Erregue.

50. Errespondatu-ció Jesusec, ta erran-cio: Ceren erran-dizúten: Icusi-zaitudála bicu-péan, sinesten-dúzu: ori baño andiagóco gauzac icusco-túzu.

51. Eta erraten-dió: Sin sinés erraten-dicet, icusico-ducé idiquiríc cérua, ta Jangoicoaren ainguiruac jausten, ta igaten guizonaren Semearen gain.

II. Cap.

ETA irugárren eguneán aguitu-cire bodac Cana Galileacoan: eta cego Jesusen ama án.

2. Deitu-zúte Jesus ere, ta bere discipuloac bodetára.

3. Eta faltaturíc árdo, erraten-dió Jesusen amac berarí: Ardoríc eztúte.

4. Eta erraten-dió Jesusec: Cer zaigu niri eta zuri, emastéquia? oráño eztá ellegátu nere órdua.

5. Erraten-dióte berarén amac cervitzucoéi: Inzace erraten-dicen gucia dena déla.

6. Ceude bada án sei arrisco tinaja parátuac judatarren garbinayarén araura, ceucátela bacóchac birana edo irúua nenrri.

7. Erraten-dióte Jesusec: Bete-zquice tinajac ures. Eta bete-zuzte cascoraño.

8. Eta erraten-dióte Jesusec: Atra-zace orai, ta emócie maipurucoai. Ta erman-cióte.

9. Baña maipurucoac chastatu-zuelaic ur ardo eguína, ezpaicéquie nola cen, baña bacequite cervitzucoéc atra-zutenec ura: deitzen-du esposoa maipurucoac,

10. Eta erraten-dió: Guizon guciéc paratzeunte leníc ardo ona: eta orditu-direláic, orduán charrágo dena; baña zuc guardatu-duzu ardo ona orái arteo.

11. Au eguin-zuc milagroen lembicicoa Jesusec Galileaco Canán: ta manifestatu-zué bere gloria, eta sinetsi-zúte bera-baitan bere discipnloéc.

12. Ondorcán jautsi-ce Cafarnaúna bera, ta bere ama, ta bere anayac, ta bere discipuloac: eta án egoncirè cz anitz egúncs.

13. Eta urbil ce judatarren bazcoa, eta igan-ce Jesus Jerusalena,

14. Eta opatu-citue temploan ceudéla salcen idiac, ta ardiac, ta usoac, eta dirutratariác jarriric.

15. Eta eguin-zueláic azote guisa-bát cordeles, guciác bota-citue templotic, ardiac ere baita idiac, eta lurreratu-zué tratarien dirua, eta mayac irauli.

16. Eta usoac salcen-ceudenéi erran-cióte: Quen oriéc emendíc, eta etzacéla nai ene Aitarén cchea eguín mercatalgoarén echea.

17. Baña oroitu-circ bere discipuloac baitago escribituric: Zure echearén zéloac jaten-náu.

18. Errespondatu-cióte bada judatárrec, ciótela : Cer señale ematen-dígu gauza-guébec iten-baitítu ?

19. Errespondatu-cióte Jesusec, cióla : Zuéc deseguín templo-gáu, ta irur egunés goratuco-dút.

20. Erran-cióte bada judatárrec : Berrogueitasei urte costatu-dá templo-gonen eguitea, eta orréc goratuco-dú irur egúnes ?

21. Baña berac ció bere gorputzarén témploas.

22. Erresucitaturic bada ilen ertetíc, oroitu-cire bere discipuloac óntas cerducála, eta sinetsi-zúte Escriturarí, eta Jesusec erran-zuen itzarí.

23. Cegolaríc bada Jerusalénen bázcoan jai andian, anitzéc sinetsi-zúte beraren icenean, icúsis berarén señáleac iten-cituénac.

24. Baña bera Jesus etzé fiátzeu ayéi, cergatic eci berac ezauntzen-baicitue guciac,

25. Eta ezpaizue beár eman-cézon niorc testimonio guizouas : eci berac cequie cer dén guizona-baitan.

III. Cap.

CÉ guizon-bát fariseoetáic, deitua Nicodemo, judatárren principe.

2. Au joán-ce Jesusen-gána gáuas, ta erran-cio : Maestrua, badaquigu etórri déla Jangoicoa-gánic erajustún, cerón eci niórc erc ez-dezázque eguín orréc

eguiten-tuen señale-guébec, ezpalégo Jangoicoa berarécqui.

3. Errespondatu-ció Jesusec, cióla: Sinés bai sinés erraten-dizut, eci ezpada bát berriro jayótzen, ezdezáque icúsi Jangoicoarén erreinua.

4. Erraten-dió Nicodémoc: Nola daique jayo guizona delaric zarra? aguián daique berriro itzúli bere amarén sabelerá, eta jayo berriz?

5. Errespondatu-ció Jesusec: Eguiáz bai eguiáz erraten-dizút, ezpada bát jayoberritzen ur ta Espiritu sanduarén virtútes, eztaique sártu Jangoicoarén erreinuan.

6. Jayo-déna araguitic, arágui dá: eta jayo-déna espiritua-gánic, espiritu dá.

7. Etzaitela arrítu nic erránas, preciso déla zuéc jayótzea berriró.

8. Espirituac nón nai-duen espiratzen-dú: eta berarén voza aditzen-dúzu, baña eztaquízu nondic eldu-dén, edo nora doayén: alá dá espiritua-gánic jayo-dén gucía.

9. Errespondatu-cio Nicodémoc, cióla: Nola daique ori izán?

10. Errespondatu-cio Jesúsec, cióla: Zu zara maestru Israélen, eta eztaquizquízu cbéc?

11. Sin sinés erraten-dizut, daquigúna diogúla, ta icusi-dugúna seguratzen-dugúla, eta gure testimónioa eztúcie errecibitzen.

12. Lurréco gauzac erran-baiticiet, ta ezpaucie sinésten : nola sinetsico-ducié, erraten-baiticiet cerúcoac ?

13. Eta nióir eztá igán cerúra, baicic jautsi-déna cerútic, guizonarén Semea, cein baitágo céruan.

14. Eta ala nola Moisesec goratu-zuén serpiéntea desértuan ; alá dá preciso gorátzea guizonarén Sémea:

15. Sinesten-duenic bera-baitan gal-eztáyen nióir ere, baicic logra-dézan vicitza etérnoa.

16. Cerén eci Jangoicoac aláco manéran onetsi-dú múndua, eci eman-baitu bere Seme bacárra : gal-eztáyen nióir sinesten-duenic bera-baitan, baicic guciéc logra-dezáten vicitza etérnoa.

17. Eci eztú bialí Jangoicoac bere Sémea mundurá juzga-dezan-gátic múndua, baicic salva-dayen-gátic múndua berarén médios.

18. Sinesten-duéna bera-baitan, eztá juzgátzen : baña eztuéna sinésten, yá juzgaturic dago : cerén eztuén sinésten Jangoicoarén Seme bacarrarén icénean.

19. Baña au dá juicioa : cerén árguia etorri-baita mundurá, eta nayago-baitúte guizónec ilúna, eci árguia : cerén gaichstoac diren ayén obrac.

20. Eci gaizqui eguiten-duénac, eztu-nái árguia, ta eztatór arguirá, eztaitzen aguértu bére óbrac :

21. Baña egniten-duénac éguia, eldn-dá arguirá, manifesta-daitzen berarén óbrac, cerén Jangoicoan eguínac baitíre.

22. Guero etorri-ce Jesus, ta bere discipuloac Judeaco lurrerá: eta áu cégo egótes, ta batayátzen.

23. Cégo Juan ere batayátzen Enonen, Salin ondoán: cerén ur anitz baice án, ta eldu-círe, ta batayatzen-círe.

24. Eci oráño etzúte sártu Juan carcélean.

25. Eta Juanen discipuloetáic batzuéc paratu-zúte questione judatarréqui garbitzearén gáin.

26. Eta etorri-círe Juanen-gána, ta erran-cióte: Maestrua, orréqui cegónac Jordanen aratáco aldean, ceñén testimonio orréc eman-duén, arc batayatzen-dú, eta guciác doáz bera-gána.

27. Errespondatu-zué Juanec, cióla: Ez-dezáque guizónac ártu deus, ezpazáyo emáten cerutic.

28. Ceuréc zaráte testigo, erran-nuéla, ez-naicela ni Cristo: baicic biália berarén alcinetíc.

29. Duéna espósa, espóso dá: baña esposoarén adisquidea, dagóna presénte, ta beraren aditzen, gozos gozatzen-dá esposoarén voza-gátic. Bada nere gozogáu cumplitu-dá.

30. Bera beár-da gorátu, baña ni apáldu.

31. Goratic etorri-déna, gucién gañetic dá. Lurrécoa déna, lurretic dá, ta lurras dardńca. Cerutic etorri-déna, gucién gáñean dá.

32. Eta icusi-duéna, ta aditu, ori seguratzen-dú: eta berarén testimonioa niórc eztú admititzen.

33. Admititu-duénac berarén testimonioa, firmatudú dela Jangoicoa egui-errállea.

34. Ceren eci Jangoicoa-ganic biáliac erraten-tú Jangoicoarén itzac: eci eztió Jangoicoac emán espiritua neurrituric ain chsústo.

35. Aitac maitatzen-dú Sémea: eta gucía emandió berarén éscuan.

36. Sinesten-duénac Semean, logratzen-dú vicitza eternoa: baña sinetsi-nai-eztiónac Semearí, eztú icnsíco vicitza, baicic Jangoicoarén ira dago egótes arren gáñean.

IV. Cap.

EZAUNDU-ZUELARÍC bada Jesúsec aditu-zutela fariseoéc yágo discipnlo iten-zuéla, ta batayatzen-zuéla Jesusec, Juanec baño,

2. (Naiz etznén batayátzen Jesúsec, baicic bere discipuloéc)

3. Utzi-zué Judéa, ta joán-ce berriz Galileará.

4. Baña beár-zue pasátu Samariatic bárna.

5. Ellegatu-cé bada Samariaco iri-batéra, deitzendéna Sicár: urbil alór eman-cionarí Jacobec bere seme Josefi.

6. Cé bada án Jacoben iturri-bát. Bada Jesus necaturíc viájeas, cego alá jarriríc itúrri pocálean. Ordua cé yá seigarréna.

7. Etorri-ce Samariatic emastequi-bat úr esque. Erraten-dio Jesusec: Idázu edatera.

8. (Éci bere discipuloac yá joan-cire errirá erosterá janari.)

9. Erraten-dió bada emastequi samaritar-gárrec: Nola orréc, delaric judatarra, escatzen-dida edatecó niri, baináiz emastéqui Samariacoa? eci eztúte tratátzen judatarrec samaritarréqui.

10. Errespondatu-cio Jesusec, ta erran-cio: Bacindéqui Jangoicoaren donua, eta nor den erratendizuna: Idázu edátera: zuc aguián berái escatucocindio, eta emanen-cizu ur vici-bát.

11. Erraten-dio emastequiac: Jauna, eztú ere certas átra ur, eta bútzua dago barna: beras nondic dú ur vicía?

12. Aguián ori dá yago eci gure aita Jacob, ceñéc eman-cigun butzu-gáu, eta berac edan-baizue ontáic, eta bere umeéc, ta bere arsaldoéc?

13. Errespondatu-cio Jesusec, ta errán: Ur gontaic edaten-dúten guciác, egarrituco-dire berriz; baña edaten-duéna nic emanen-dióten ura, eztá egarritúco séculan:

14. Baicic ere nic emanen dióten ura, inen-dá bera-baitan uresco iturri-bát salta-dayéna vicitza eternoráño.

15. Erraten-dió emastéquiac: Jauna, bida niri urgórtaic, ez-nadien egarritu: eta ez ctorri ur esque onará.

16. Erraten-dió Jesusec: Zoáz, dei-zázu ceure guizona, eta atóz onará.

17. Errespondatu-cio emastéquiac, cióla: Eztut senarríc. Erraten-dio Jesusec: Ongui erran-dúzu, eztuzula senarríc:

18. Eci borz guizon izau-túzu, eta orai duzun guizoua, eztá zurea: ortan eguia erran-duzu.

19. Erraten-dió emastéquiac: Jauna, dacusat déla profeta berorí.

20. Gure burasoec oyan-góntan adoratu-zúte, eta oyéc dióte, lecua déla Jerusalenen, non bear-den adorátu.

21. Erraten-dió Jesusec: Emastéquia, sinestazadázu, etorri-déla ordua, noiz ez oyan-góntan, eztaré Jerusalenen adoratuco baituce Aita.

22. Zuéc adoratzen-ducie eztaquicéna: guc adoratzen-dugu daquigúna, ceren salvacioa judatarretáic eldu-dá.

23. Baña etorri-dá ordua, eta orái dá, noiz adorazale eguiascoéc adoratuco-baitute Aita espirituás ta eguiás. Ceren Aitac ere alácoac billatzen-tu, adoradezátenac.

24. Espiritu dá Jangoicoa: eta adoratzen-dutenec bera, bear dute-adorátu espirituás ta eguiás.

25. Erraten-dio emastequiac: Badáquit eldu-déla Mesias (deitzen-déna Cristo), bada etortzen-deláic arc, eracutsico-digu gucía.

26. Erraten-dió Jesusec: Ni naiz mintzatzen-nagóna zuréqui.

27. Eta berealá etorri-cire bere discipuloac: ta arritu-cire egóteas mintzátzen emastequiaréqui. Ala-ére etzió niórc erráu: Cer billatzeu-dú, edo cer-gátic mintzatzen-dú onéqui?

28. Utzi-zue bada bere cantaro emastequiac, eta joan-ce errirá, ta erraten-dióte ango guizonéi:

29. Atozte, ta icusácie guizon-bát erran-didána indudan gucía: bera ote-dá Cristo?

30. Atra-cire bada erritic, ta eldu-círe bera-gána.

31. Bitárteo escatzen-cióte discipuloéc, erránes: Maestrua, jan-béz.

32. Baña berac erraten-dióte: Nic dut jatecó janari-bát, zuéc eztaquiciena.

33. Errateu-cire bada discipuloéc elcár: Aguiáu norbaitec ecarri-ote-dió jaterá?

34. Erratcu-diote Jesusec: Eue janária dá eguitea biali-nauenarén vorondátea, bucatzecó berarén láua.

35. Aguián eztúcie erráten zuéc, oraño laur ilabete diréla, ta iguita dembóra eldu-déla? Orrá ea erraten-diciet: Góra ceurén beguióc, ta beira campoac, baitaude zori yá churituríc iguitatzéco.

36 Eta iguitatzen-duénac, artzen-dú saria, ta biltzen-dú fruitu betico vicitzaráco: goza-daitzen bateo eraiquitzen-duéna, ta iguitatzen-duéna.

37. Eci au dá itz-bát eguiáscoa: bat déla eraiquitzen-duéna, ta berce-bát déla biltzen-duéna.

38. Nic biali-zaiztet zuéc biltzera landu-eztucéna: berceéc lanac eguín, eta zuéc sartu-zaráte ayén lanetán.

39. Erri-gartáic bada anitzec samaritarretáic sinetsi-zúte bera-baitan, emastequiarén errana-gátic: Erran-tidála niri eguin-tudan gucíac.

40. Etorriric bada bera-gána, samaritárrec escatucióte gueldi-ceyéla án. Eta guelditu-cé ta egon-ce án bi egúnes.

41. Eta anitz yágoc siuetsi-zúte bera-baitau berarén erraneu-gátic.

42. Eta emastequiarí erraten-cióte: Eztúgu yá sinésten zure errana-gátic: eci gueuréc aitu-dúgu, ta daquigu, au déla eguiáz munduarén Salvazálea.

43. Baña bi egúnen buruán atrá-ce ándic: eta joáu-ce Galileará.

44. Eci Jesus berac emán-zue testimonio, profetac bere sortuerrián eztuela onoreríc.

45. Joan-celáic bada Galileará, errecibitu-zúte galileatárrec, icusias-guéros eguin-zuen gucia Jerusalénen jai-egúnean: ceren eci berac ere joan-cire jai-eguncco.

46. Etorri-ce bada berriz Caná Galileacorá, non eguin-zuen ura árdo. Eta cé jaun-bát erregue guisa, ceñen sémea cégon éri Cafarnaúnen.

47. Onéc aitu-zneláic eldu-céla Jesus Judeatic Galileará, joán-ce bera-gána, ta escatzen-ció jautsiceyéla, ta senda-cezála arren semea: eci il urrán cé.

48. Erran-cio bada Jesusec: Ezpaitúcie icústen señáleac eta prodigioac, eztúcie sinésten.

49. Erraten-dió jauuarc: Jauna, betór il-dáyen baño lén ene sémea.

50. Erraten-dió Jesúsec: Zoáz, zure semea vici-dá. Sinetsi-zué guizónac Jesusec errána, ta bazoéye.

51. Jansterácoan yá ura, atra-cequizquio viderá mutilac, ta mezu eman-cióte, vici-céla arren sémea.

52. Galdeguiten-cióte arc órdna, ceintan emánzuen oberá. Eta errespondatu-cióte: Eci atzó zazpietácoan utzi-zue sucárrac.

53. Ezaundu-zué bada aitac, ordu-gúra céla, ceintan erran-cion Jesúsec: Zure semea vici-dá: eta sinetsi-zué berac, eta eche guciac.

54. Au eguin-zue bigárren señálea Jesusec, etorricelaríc Jndeatic Galileará.

V. Cap.

ONDOREÁN cé judatárren festa-egúna, eta igán-ce Jesus Jerusaléna.

2. Dá Jerusalenen ur balsa-bát probatica, deitzendéna ebreoen izcúntzan Bethsaida, cituéna bortz leorpe.

3. Ebétan cégo cantidáde andi-bát eri, itsu, maingu, eár, echidéten, noiz moguituco-cén ura.

4. Eci Jaunarén ainguiru-bát jausten-cé aldártes ur balsará : ta moguitzen-cé ura. Eta nor ere jausten-cén ur balsará moguituas-guéros len leníc, sendatzen-cé edocéin eritásun izan-cézan.

5. Bada cé án guizon-bát oguei-ta-emezórtzi urte zuéna bere eritasúnean.

6. Au icusi-zueláic Jesúsec eróría etzaníc, ta ezaundu-zueláic ásco dembóra zuéla yá, errán-cio: Naidúzu guelditu sendaturíc?

7. Errespoudatu-cio ecinduac: Jauna, eztút guizoníc, jautsi-nazaníc urerá, moguitzen-deláic : eci ni noáyen bitárteo, jausten-dá berce-bát ni baño lén.

8. Erraten-dió Jesusec: Jaiqui-zaite, ar-zázu sóñean ceure goatze-gói, eta ibili-zaite oñes.

9. Eta istántean sendatu-cé guizon-gúra : ta artuzué bere goátzea, ta cebila. Baña cé larumbáta egungártan.

10. Erraten-ciótc bada judatárrec sendatu-cenarí : Larumbáta dá, eztúzu cillégui eramátea soñeau ceure goatze-gói.

11. Errespondatu-cióte : Sendatu-nauénac, bérac erran-dida: Ar-zázu goatze-gói, ta zabiltza.

12. Galdeguiu-ciote bada : Nor dá guizon-gńra erran-dizúna: Ar-zázu goatzc-gói, ta zabiltza?

13. Baña sendatu-cen-árc etzéquie nor cén. Eci Jesus apartatu-cé lecuan cén gendearén ertetíc.

14. Gucro aurquitu-zué Jesusec ura temploan, eta

erran-cio: Ea orrá sendatu-zára: ya etzázula becaturíc eguín, eztaquizun águi gaizquiágo.

15. Joán-ce guizon-gúra, ta contatu-cióte judatarréi, Jesus céla sendatu-zuéna.

16. Orgátic perseguitzen-zúte judatárrec Jesus, cerén iten-cituen gauza-guébec larumbátean.

17. Baña Jesusec errespondatu-cióte: Ene Aitac orai ere obratzen-dú, eta nic obratzen-dút.

18. Orgátic bada yago nai-zúte il judatárrec bera: cerén ez solamente lazatzen-zuén larumbáta, baitaré erráten bere aita céla Jangoicoa, iten-zueláic Jangoico adiña bere búrua. Eta alá errespondatu-cióte Jesusec, cióla:

19. Sin sinés erraten-dicét: ez-dezáque Semeac bere-gánic deusere eguín, baicic icusten-duéna eguiten Aita: eci arc iten-duén gucía, iten-du Sémeac ere guisa bérean.

20. Eci Aitac oncsten-dú Semea, eta mostratzentió berac iteu-tuén gucíac: eta ebéc baño yagocoác ere mostratuco-tió, arritu-zaizten zuéc.

21. Eci ala nola Aitac erresucitatzen-tuen ilac, ta viciarázten: alá Semeac ere, nai-tuénac, vizten-tú.

22. Ceren eci eztú Aitac juzgátzen uiór: baicic juzgamendu gucia utzi-dió Semearí,

23. Oora-dezaten-gatic guciéc Semea, ala nola ooratzen-dúten Aita: eztuénac oorátzen Semea, eztú oorátzen Aita, ceñcc biali-zuen ura.

24. Eguiáz bai eguiáz erraten-diciét, eci aditzenduénac nere itza, ta sinésten biali-nauenái, duéla vicitza etérnoa, eta eztatorréla juiciorá, baicic pasatzen eriotzetíc vicitzará.

25. Eguiáz bai eguiáz erraten-diciét, ellegatu-déla garáya, eta orái dela, noiz ilec adituco-dúten Jangoicoarén Semearén voza: ta aditzen-duténac, vicicodire.

26. Eci ala nola Aitac baitu vicitza bere-baitan: alá eman-dió Semearí ere izátea vicitza bere-baitan:

27. Eta emán-dio potestáde eguiteco yuyamendu, ceren baita guizonarén Seme.

28. Etzaiztela arritu ontas, eci eldu-da órdua, noiz monumentuetán diren guciéc adituco-dúten Jangoicoarén Semearén voza:

29. Eta atraco-dire in-zuzténac obra onac, vicitzarén erresurecciorá: baña in-zuzténac gaichstoac, yuyamenduarén erresurrecciorá.

30. Ez-dezáquet nic nere burutíc eguin deusere. Nola aditzen-duten, alá juzgatzen-dút: eta ene yuyamendua dá justoa: ceren ezpaitut billátzen nere vorondatea, baicic biali-nauenarén vorondátea.

31. Baldin nic ematen-badút testimónio nere buruas, ene testimónioa eztá eguiáscoa.

32. Berce-bát dá, ematen-duéna testimonio nitas: eta badáquit eguiáscoa dela nitas ematen-duen testimónioa.

33. Zuéc biali-cindúte Juanen-gana : eta eman-zue testimónio eguiarén.

34. Baña nic eztút guizonarén testimonio bearríc : baicic ere diót au, salva-zaizten-gátic.

35. Ura cé arguizucia errétzen, ta arguitzeu-duéna. Baña zuéc nai-cindúte dembora aldi-bátes ale-grátu arren árguian.

36. Baña nic badút testimonio yagócoa eci Juan. Eci obra eman-tidánac Aitac in-dezquiten nic : obra-gayec berec emateunte testimonio nitas, ceren Aitac biali-baináu :

37. Eta biali-náuen Aitac, berac emán-du testi-mónio nitas : eta beñere eztúcie aditu berarén vóza ez-eta-ere icúsi beraren idúria.

38. Eta beraren itza eztaucáce egótes ceuren-bai-tan : cerón berac biali-duenái, oní zuéc eztiocen sinésten.

39. Beguira Escritúrac, uste-baitúcie zuéc ayetán duciéla vicitza etérnoa : eta ayéc dire ematen-duténac testimonio nitas :

40. Eta eztúcie etorri-nai ene-gána izateco vicitza.

41. Oórea guizonen-gánic eztút nai.

42. Baña ezaundu-zaiztet znéc, eztuciéla Jangoi-coarén amórea ceuren-baitan.

43. Ni etorri-náiz ene Aitarén icénean, eta ez-naucie errecibitzen : berce-bát baletór bere icénean, ura admititnco-dúcie.

44. Nola zuéc dezaquéce sinésta, billatzen-ducié-nec gloria elcarren-gánic : eta Jangoicoa-ganic sollic dén gloria ez billátzen ?

45. Ez pensa acusatuco-zaiztetéla nic Aitarén alcinean. Badá acusatzen-zaiztenic, au dá Moises, ceintan zuéc esperatzen-ducién.

46. Sinesta-bacindezócic Moisesí, sinesta-cindezaquéte aguián niri ere : eci nitas escribitu-zué arréc.

47. Baña arrén letraéi ezpadúcic sinésten, nola sinetsico-túcie ene itzac ?

VI. Cap.

GUERO joán-ce Jesus Galileaco itsasoarén berce aldéra, cein baita Tiberiascoa :

2. Eta seguitzen-ció gendétze ándiac, cerén icusten-zúzten milagro iten-cituénac eri ceudenéqui.

3. Igán-ce bada Jesus oyán batéra : eta án cégo gueldituric bere discipuloéqui.

4. Eta urbil cé bázcoa judatárren festa-egúna.

5. Bada goraturíc béguiac Jesusec, ta icusiríc elducéla gendequéta andia bera-gána, errán-cio Filiperí : Nondic erosico-dúgu ogui jatecó ebéc ?

6. Baña au ció arren progatu-nayes : eci berac bacéquie cer eguin-bear-zuén.

7. Errespondatu-ció Filipec : Berreún diruen

óguiac eztire ásqui, ematecó bacóchai pichscabana.

8. Erraten-dió bere discipuloetáic batec, Andresec Simon Pedroren anáyac :

9. Badá emén mutico-bát, dituéna bortz ogui ordioscoác, ta bi arrái : baña ebéc cer dire aimberceendáco ?

10. Errán-zue bada Jesusec : Jarraraci-zquicie gendeóc. Eci belarquéta andi-bát cé lecu-gártan. Jarri-cire bada guizónac bortz milla becála.

11. Artu-citue bada Jesusec oguiác : eta esquérrac eman-óndoan, errepartitu-cióte jarriric ceudenéi : guisa berean arrayetáic ere nai-zuten diña.

12. Ase-cireláic, erran-zue bere discipuloéi : Bilzquicie sobratu-diren zatiac, gal-eztaitzen.

13. Bildu-zúzte bada, ta bete-zúzte amábi sásqui puscaéqui, bortz ogui ordioscoctáic sobratu-cirenéqui jan-zutenéi.

14. Guizon-gáyec bada icusi-zutelaríc eguin-zuéla Jesusec señalea, cióte : Au déla eguiáz profeta etorricodéna mnndúra.

15. Baña Jesusec ezaunduríc etorrico-ciréla arrapátzera, ta eguitera bera errégue, joán-ce berriz igués oyancrá bera bacarríc.

16. Beránt eguin-celáic, arratsálde apálean, jantsicíre bere discipuloac itsasorá.

17. Eta iganic itsasóncian, joan-cire itsasoarén

berce aldéra Cafarnaúna: eta yá ce sarturic gáua: eta etzé ayen-gána etórri Jesus.

18. Eta itsásoa zoéye gorátus, aice crru-bátec emánes.

19. Erremátus pasatu-zuztcláic ogueitabortz edo amár estadio, icusteunte Jesus dabilála itsasoaren gáñean, ta urbiltzen-céla, ta icitu-círe.

20. Baña berac erraten-dióte: Ni naiz, etzaciela izán-beldurríc.

21. Nai-zúte bada ártu oncirá: eta berealá óncia ellegatu-cé lurrerá, ceintará zoécin.

22. Bercc eguneán, itsasotíc arát cégon géndeac, icusi-zué etzéla berce onciric bat baicic, eta etzéla sartu oncian Jesus bere discipuloéqui, baicic joanciréla sollic discipuloac:

23. Baña berce onci-batzuc etorri-cire Tiberiasdic urbil lecu-gartára non jan-zúten óguia, graciac emánes Jaunac.

24. Icusiríc bada géndeac etzególa Jesus án, ez-eta bere discipuloac ere, embarcatu-círe onciétan, eta joan-cire Cafarnaúna Jesusen billa.

25. Eta aurquitu-zuteláic itsasotic arát, errancióte: Maestrua, noiz etorri-dá onará?

26. Errespondatu-cióte Jesusec, ta errán: Sin sinés erraten-dicét: ene billa zabiltzate ez cerén icusitúcen señáleac, baicic cerén jan-dúcien oguietáic, ta ase-zaráten.

27. Trabája ez ogui, acabatzen-dena-gátic, baicic dirauena-gátic betiróco vicitzan, cein emanen-dicien guizonarén Semeac. Eci au señalatu-zué Aitac Jangoicoac.

28. Erran-cióte bada ayéc: Cer inen-dńgu obratzéco Jangoicoarén obrac?

29. Errespondatu-cióte Jesusec, ta errán: Au dá Jangoicoarén obra, sinetsi-dezácen, arc biali-duenabaitan.

30. Erran-cióte bada ayéc: Bada cer señále itendú orréc icusi-dezágun, eta sinetsi-dezágun berorí? cer obratzen-dú?

31. Gure burasoéc jan-zúte maná desértuan, nola dagon escribituríc: Cerutic óguia eman-ciotéla jaterá.

32. Erran-cióte Jesúsec: Eguiáz bai eguiáz erraten-diciét, eztéla Moises eman-diciéna óguia cerútic, baicic ene Aitac ematen-diciéla ogui eguiáscoa cerútic.

33. Eci Jangoicoaren oguia dá, jautsi-déna cerútic, ta ematen-duéna vicitza munduarí.

34. Erran-cióte bada ayéc: Jauna, betiró emanbezágu ogui-góí.

35. Erran-cióte Jesusec: Ni naiz vicitzásco óguia: ene-gána datorréna, eztá gosetúco: ta ene-baitan sinesten-duéna, eztá egarritúco beñere.

36. Baña errau-diciét icusi-naucéla, ta sinésten ez.

37. Aitac ematen-didan guciá, etorrico-dá ene-gána : cta datorréna ene-gána, eztút botáco campóra :

38. Ceren eci jautsi-nitza cerutíc, ez eguitecó neure vorondátea, baicic biali-nauenarén vorondatea.

39. Bada au dá biali-náuen Aitaren vorondatea : ez-dezáten gál eman-didanetíc bátere, baicic erresucita-dezáten azqnén eguneán.

40. Au dá biali-nanen ene Aitarén vorondatea : eci icusten-dúten guciéc Sémea, ta sinésten berabaitan, logra-dezáten vicitza betirócoa, eta nic erresucitatuco-tút azquen eguncán.

41. Murmuratzen-zúte bada judatárrec ártas, ceren erran-zuen : Ni naiz ogui vicia, cerutic jautsinitzána,

42. Eta cióte : Agnián au eztá Jesus Josefen semea, ceñen aita ta ama ezauntzen-túgun guc? Nola bada dio onéc : Cerutic jautsi-naicela ni?

43. Errespondatu-cióte Jesúsec, ta errán : Etzáciela nai murmurátu elcarréqui :

44. Niór eztatórqne ene-gána, ezpadacár Aitac biali-nauénac : eta nic viztnco-dút azquen egúnean.

45. Dago escribituric profetaetán : Izanen-díre guciác icascóyac Jangoicoarén. Aita-gánic aditu, ta icasi-dúten guciác, eldu-dire ene-gána.

46. Ez cerén Aita niórc icusi-duén, baicic ere

Jangoicoa-ganic dénac, onéc icusi-dú Aita.

47. Eguiáz bai egniáz erraten-diciét: Sinesten-duénac ene-baitan, badú vicitza betirócoa.

48. Ni naiz vicitzarén óguia.

49. Zuén burasoéc jan-zúte maná desértuan, ta il-cire.

50. Au dá óguia cerútic jautsi-déna: ontáic jaten-duéna, il-eztáyen.

51. Ni naiz ógui vicía, cerútic jautsi-nitzána.

52. Norc ere jaten-duén ogui-gontáic, vicico-dá betícos: eta nic emanen-dúten óguia, nenre aráguia dá munduarén vicitza-gátic.

53. Asi-círe bada marmarquetán elcarréqui juda-tárrac, ciótela: Nola dezáque onéc guri emán bere aráguia jatecó?

54. Erran-cióte bada Jesúsec: Sin sinés erraten dicét: Ezpadúcie jaten guizonarén Semearén arágnia, ta edáteu berarén odóla, eztúcie izánen vicitza ccuren-baitan.

55. Jaten-duénac ene aráguia, ta edáten ene odóla, dú vicitza betirócoa: eta nic viztuco-dút azquen eguncán.

56. Ene aráguia dá eguiáz janári: eta ene odóla eguiáz dá edári.

57. Jaten-duéna ene aráguia, ta edáten enc odóla, mantenitzen-dá ni-baitan, ta ni bera-baitan.

58. Ala nola biali-ninduén ni Aitac vici-dénac eta

ni vici-bainái̇z Aita-gátic: jaten-nauéna ni vicico-dá bera ere ene-gátic.

59. Au dá óguia cerútic jautsi-déna. Ez ala nola zuén buratsoéc jan maná, ta il-baicire. Jaten-duéna ogui-gáu vicico-dá betiróco.

60. Ebéc erran-citue sinagógan eracústen, Cafarnaúnen.

61. Ascoc bere discipuloetáic aituríc, cióte: Gogorra dá predicu-gáu, eta norc dezáque aditu?

62. Baña cequieláic bere-baitan Jesusec murmnratzen-zutéla óntas bere discipuloéc, errán-zue: Orréc escandalizátzen-zaizte?

63. Bada cer, icus-bacindezáte Guizonarén Semea igáten non cégon lenágo?

64. Espiritua dá, viciarazten-duéna: baña aráguiac eztú prochátzen dens ere. Nic erran-ticiéten itzac, espiritu ta vicitza dire.

65. Baña badire zuetáic cembáit, eztutenac sinésten. Eci bacéquie principiotíc Jesusec nor ciren sinesten-etzutenac, eta norc traiciatuco-zuén.

66. Eta ció: Orgátic erran-diciet, nióre eztatorréla nere-gána, ezpazáyo emán enc Aita-gánic.

67. Eméndic ásco discipuloetáic joan-cire atzerát: eta yá etzebiltza beraréqui.

68. Erran-cióte bada Jesusec amabiéi: Aguián nai-dúcie joán znéc ere?

69. Errespondatu-ció Simon Pedroc: Jauna, no-

ren-gána joanen-gára? vicitza eternoco itzac ditu orréc.

70. Eta gúc sinetsi-dúgu, eta ezaundu-dúgu berórí déla Cristo Jangoicoarén Sémea.

71. Errespondatu-cióte Jesusec: Etzaiztet aguián nic beréchsi amábi: eta zuetáic bát deábru dá.

72. Ció Judas Iscariote Simonen semeac: eci onec traiciatuco-zué, amabietáic bat celaríc.

VII. Cap.

ANDIC guero cebila Jesus Galilearát, eci etzué joan-nái Judeará: cerén judatárrec nai-zúten il.

2. Eta andic guti cé judioen festa-egúna, Escenopegia.

3. Erran-cióte bada bere anáyec: Pasa eméndic, ta bidoéye Judeará, icus-dezquiten bere discipnloec obra eguiten-tuénac.

4. Eci niórc eztú eguiten estálian deus, ta nai-du bere burua aguértu: eguiten baitu orréc aláco ganzac, manifesta-béz bere burua munduarí.

5. Eci bere anayec ere etzúte sinésten bera-baitan.

6. Erran-cióte bada Jesúsec: Ene dembóra eztá oráño ellegátu: baña zuén dembóra beti dago prést.

7. Etzaizquéte múnduac gaitzétsi zuéc: baña ni gaitzetsitzen-náu: cerén ártas ematen-baitut testimonio arren obrac diréla gaichstoac.

8. Zuéc igan-zaizte festa-egun-gontára, baña ni ez-naiz igáten: ceren ezpaita bete nere dembóra.

9. Au erraníc, guelditu-cé bera Galilean.

10. Baña igan-cireláic bere anáyac, orduán bera ere igán-ce festa-egunerá ez aguérrian, baicic cstalian becála.

11. Judatárrec bada billatzen-zúte festa-egúnean, eta cióte: Ura non dá?

12. Eta marmár asco cé arren gain gendeetán. Eci batzuéc cióte: Ona déla. Berce-batzuéc cióte: Ecetz, baicic engañatzen-tuéla géndeac.

13. Baña alaére nióz etzé mintzátzen artas aguérrian judatárren beldúrres.

14. Baña yá festa-egúnac erditsután cireláic, igance Jesus templorá, ta cego eracústen.

15. Eta arritzen-cire judatárrac, ciótela: Nola daqui onéc letraríc, eztueláic icási?

16. Errespondatu-cióte Jesusec, ta errán: Ene doctrina eztá nereá, baicic biali-nanenaréna.

17. Norc ere nai-duen eguín berarén vorondatea: ezaunduco-dú doctrinas, ote-dén Jangoicoa-gánic, edo ni mintzatzen-naicen enc burutíc.

18. Bere burutic mintzatzen-dénac, billatzen-dú bere gloria proprioa. Baña billatzen-duénac bialiuauenaren gloria, ura dá eguiáscoa, ta eztú maliciaríc.

19. Ezticie Moiseséc emán léguea: eta eztú niorc zuetáic eguiten légnea?

20. Cer-gátic zabiltzáte il-náyes ni? Errespondatució géndeac, ta errán-cio: Demónioa dauca orréc: nor dabila orrén il-nayes?

21. Errespondatu-zué Jesusec, cióla: Obra bacarbát eguin-dút, eta gucióc arritzen-zaráte.

22. Orgátic Moiseséc eman-cicie circuncisioa: (ez cergátic dén Moisesen-gánic, baicic burasoen-gánic) eta larumbátean circuucidatzen-dúcie.

23. Artzeu-badú circuucisioa guizónac larumbátean, laza-eztáyen Moiseseu léguea: ene contra indignatzen-zaráte ceren guizóna gucia sendatu-dúten larumbátean?

24. Etzaciela nai juicio eguín iduri-utses, baicic dena dén becála, zucénvidean.

25. Erraten-zúte bada Jerusaléngo batzuéc: Eztá au, ceñen il-náyes dabiltzan?

26. Eta orrá mintzatzen-dá aguérrian claro, ta eztiote deus erráten. Aguián ezaundu-dúte eguiáz buruzáguiec au dela Cristo?

27. Baña au badaquigu nóngoa dén: baña Cristo datorreláic, nióre eztáqui nóngoa dén.

28. Clamatzen-zué bada Jesusec témploan eracústen, ta erráten: Badaquice ni nor naicen, ta nondic naicen badaquice: eta ez-náiz etórri neure burutíc, baicic badá eguiasco-bát, bialinauéna, zuéc eztaquiciéna.

29. Eta nic badáquit ura nor dén: cerén beragánic naiz, eta berac biali-náu.

30. Cebiltza bada in-nayes preso: eta nióre etzió bota escuríc, cerén oráño etzén ellegátu bere ordua.

31. Baña gende comunetic anitzéc sinetsi-zúte bera-baitan, eta erraten-zúte: Cristoc datorreláic, inen-dú aguián yágo señale onéc iten-duén báño?

32. Aditu-zúte fariseoéc gendeac cerducála au artas: eta biali-zúzte buruzáguiec ta fariseoec ministroac arrapa-cezáten préso.

33. Erran-cióte bada ayéi Jesusec: Oráño dembóra guti-bát nago zuéqui: eta banoáye biali-naueuagána.

34. Billatuco-naucie, ta aurquituco ez-naucie: eta non ere nágon ni, zuéc etzaizquete etorrí.

35. Erran-zúte bada elcarréqui judatárrec: Norá joanen-dá au, ezpaitúgu aurquitúco? joanen-ote-dá gendalderát eracusterá gendéei, eta gentiléi?

36. Cer erráua dá, erran-duen-gáu: Billatuconaucie, ta aurquitúco ez: eta non nágon ni, zuéc eciu etorrí?

37. Baña festarén azquén egún andian cego chutiríc Jesus, ta ció, oyus: Nor ere dagon egarriác, betor ene-gana, eta edan-béz.

38. Sinesten-duénac ene-baitan, nola dión Escritúrac, ur viciarén errécac bera-gáuic ugarico-díre.

39. Baña au ció Espiritu artu-bear-zuténas sinesten-zuténec bera-baitan: eci oraño etzé Espiritua emán, cerén oraño etzén gloriastátu Jesus.

40. Bada gendetze-gartáic aitu-citutelâic itz-guebec, cióte : Au dá eguiáz profeta.

41. Berce-batzuéc cióte : Au dá Cristo. Baña cembaitéc cióte : Aguián Galileatic dator Cristo ?

42. Eztió aguián Escriturac : Datorréla Cristo Daviden gendaquitic, ta Belengo castelutic, non cegon David ?

43. Aguitu-cé bada desarauqnida géndean berarén casos.

44. Ayetáic cembaitec nai-zúte arrapátu : baña niórc etzió botátu escuríc.

45. Etorri-cire bada ministroac pontificeén ta fariseoen-gána. Ta erran-cióte ebéc ayéi : Cer-gatic eztúcie ecárri ?

46. Errespondatu-zúte ministroec : Seculan eztá mintzátu alá guizoníc, nola guizon-gáu.

47. Errespondatu-cióte bada ayéi fariseoéc : Aguián zuéc cre utzi-zaráte engañatzerá ?

48. Aguián buruzagnietáic niórc sinetsi-dú arrenbaitan, edo fariseoctáic ?

49. Baña gende común, eztaquiténac léguea, madaricátuac dire.

50. Erran-cióte ayéi Nicodemoc, gauas etorricénac bera-gána, cein baice ayetáic bat :

51. Aguián gure legueac juzgatzen-dú guizoníc aditu-gábe bera, ta informatu-gábe cer in-dnén ?

52. Errespondatu-cióte, ta errán : Aguián zu ere

galilcatárra zára? Lei-zquizu ongui Escriturac, eta icúsi eztéla profetaric atrátzen Galileatic.

53. Eta itzuli-cire bacócha bere echéra.

VIII. Cap.

BAÑA Jesus joán-ce Oliveteco oyanerá:

2. Eta goiz goiccán berriz etorri-cé templorá, eta errico gende gucia bera-gana etorri-cé, eta berac jarriric eracusten-cióte.

3. Baña escriba, ta fariseoéc ecartzen-dúte emastequi-bát arrapátua becátuan: ta paratu-zúte berarén alcinean erdián,

4. Eta erran-cióte: Macstrua, emaste-gáu orayetán aurquitu-dá becátuan.

5. Eta Moisesen legucan manatu-cígu arricatzecó alácoac. Bada orréc cer dió?

6. Baña au erraten-zúte tentátns, al-bacezaquéte acusátu. Baña Jesus curturic becrát, cego escribitzen erias lurreán.

7. Bada cirautcláic galdeguiten, goratu-cé, ta errau-cióte: Zuetáic nor ere aurquitzen-dén becaturic-gabe, arc lembicicoric tira-bézo arrucáldia.

8. Eta berriz curturic, escribitzen-zué lurreán.

9. Baña adituric ayéc atratzen-círe bata berccarén

atzétic, ásis zarrenetáic: eta guelditu-ce sollic Jesus, eta emastéquia cegóna erdián.

10. Goratu-celáic, Jesusec erran-cio: Emastéquia, non dire, acusatzen-cinduténac zu? niórc etzaitu condenátu?

11. Arc errán-zue: Niorc ere ez, Jauna. Bada erran-zuc Jesusec: Nic ere etzaitut condenatúco: Zoáz, eta yá etzázula nai yago eguín becaturíc.

12. Berriz bada mintzatu-cequióte Jesus ayéi, cióla: Ni naiz munduarén árguia: nor ere datórren ene atzétic, eztabila ilumbetán, baicic izanen-dú vicitzaco arguitasúna.

13. Erran-cióte bada fariseoéc: Orréc bere buruas ematen-dú testimonio: orrén testimonioa eztá eguiáscoa.

14. Errespondatu-zué Jesusec, ta errán-cióte: Naiz nic emán testimonio nitas, eguia dá nere testimonioa: cerén baitáquit nondic etorri-naicen, ta nora noáyen: baña zuéc eztaquice nondic etórri, edo nora noáyen.

15. Zuéc araguiarén araura juicio iten-dúcie: nic eztút juzgátzen niór:

16. Eta juzgatzen-barimbadút nic, nere jnicioa eguiáscoa dá, ceren ez-naicen bacarríc: baicic ere ni, eta biali-nauéna ni, Aita.

17. Eta zuén legucan dago escribituríc, eci bi guizónen testimonioa déla eguiáscoa.

18. Ni naiz ematen-duténa testimonio nitas: eta

nitas ematen-dú testimonio biali-nauénac, Aitac.

19. Erraten-cióte bada: Non dá orrén Aita? Errespondatu-zué Jesusec: Ez nitas daquicie, ez nere Aitas ere: nitas bacindeqnite, jaquin-cindezáquete ene Aitas erc.

20. Itz-guébec erran-citue ondacarteguian, eracutsis temploan: eta niórc etzué arrapatu preso, cerén oraño etzén ellegátu berarén ordua.

21. Erran-cióte berriz Jesusec: Ni banoáye, ta ene billa ibilico-zaráte, ta ceuren becátuan ilen-zaráte. Nora noayen ni, zuéc etzaizquete etórri.

22. Erraten-zúte bada judioéc: Ilen-ote-dú bere burua, baitio: Nora noáyen ni, zuéc ecin etorrí?

23. Eta erran-cióte ayéi: Zuéc cmén beiticoac zaráte, ni goratic gorenetíc naiz. Zuéc mundu-gontacoac zaráte, ni ez-náiz mundu-gontácoa.

24. Erran-dicet bada eci ilen-zarátela ceuren becatuetán: ceren eci ezpadúcie sinésten ni naicéla, ilen-zaráte ceuren becatuan.

25. Erraten-cióte bada berái: Ori nor dá? Erran-cióte Jesusec: Principioa, cein ere mintzatzen-naicen zuéqui.

26. Asco dút cer errán, ta juzgátu zuétas. Baña biali-naucna ni, eguiáscoa dá: eta nic aitu-tudánac bera-gánic, ebéc erraten-tút munduan.

27. Eta etzúte ezaundu eci bere Aita deitzen zuela Jangoicoa.

28. Erran-cióte bada Jesusec: Goratzen-ducieláic guizonarén Semea, orduáu ezaunducoucie ni naicéla, eta neure burutic eztut deus ere eguitén, baicic nola eracutsi-didan Aitac mintzatzen-náiz:

29. Eta biali-nauéna ni, enéqui dago, ta ez-náu utzi bacarríc: eci nic berarén placér dena, iten-dut beti.

30. Ebéc erratcaréqui berac, anitzec sinetsi-zúte bera-baitan.

31. Erraten-cióte Jesusec sinetsi-cióten judatarrei: Baldin zuéc irauten-badúce nere erranetán, eguiáz ene discipuloac izanen-zaráte:

32. Eta ezaunducouce eguia, ta eguiac libratucozaizte.

33. Errespondatu-cióte: Abraanen gendaquia gara, ta niori eztiógu cervitzátu beñere: nola dió orréc: Libre izanen-zaráte?

34. Errespondatu-ciote Jesusec: Sin sinés erraten-diciet: Eci eguiteunten guciéc becátu, becatuarén siervo diréla.

35. Bada siervoa ezta mantenitzen echean betiróco: baña semea mantenitzen-dá beti.

36. Berás libratzen-bazaizte semeac, eguiáz-libre izanen-zaráte.

37. Badáquit zarátela Abraanen umeac: baña zabiltzáte il-náyac ni, ceren nere erranac etzuten lecuric zuen-baitan.

38. Nic icusi-dutena ene Aitan, erraten-dút: eta zuéc icusi-duciéna ceuren aitan, eguiten-ducie.

39. Errespondatu-ciote, ta errán: Gure aita Abraan dá. Erraten-dióte Jesusec: Barimbazarate Abraanen umeac, eguin-zquicie Abraanen obrac.

40. Baña orái zabiltzáte il-nayac ni, guizon-bát erran-diceténa eguia aitu-dudána Jangoicoa-ganic: au etzué Abraanec eguín.

41. Zuéc eguiten-tucie ceuren aitarén lánac. Erran-zúte ayéc: Gu ez-gára jayo becatutic: Jangoicoa dugu aita bacarríc.

42. Bada erran-cióte Jesusec: Jangoicoa balitz zuén aita: onetsi-nindezaquéce ni. Eci ni Jangoicoa-ganic proceditu, ta etorri-náiz: eci ez-naiz etórri neure-ganic, baicic berac biali-náu.

43. Cer-gatic eztúcie ezauntzen mintzaéra enéa? Cerén ez-dezazquecen aditu nere itzac.

44. Zuéc aita deabrua-gánic zaráte: eta ceuren aitarén deseoac nai-túcie eguín. Ura cé guizailzále principiotic, eta etzé égou firme eguián: ezpaita arren-baitan eguiaríc: mintzatzen-dueláic guczúrra, mintzatzen-dú beretíc, baita guezúrti, ta arren aita.

45. Baña nic erraten-badicet eguia, eztidáce sinésten.

46. Norc zuetáic acusatuco-uáu ni becaturen-bates? Erraten badicet eguia, cer-gatic eztidacie sinesten?

47. Jangoicoa-ganic dénac, aditzen-tú Jangoicoaren itzac. Orgatic zuéc eztucie aditzen, ezpaizaráte Jangoicoarén.

48. Errespondatu-cióte bada judatarrec, ciótela: Aguián eztiógu ongui guc samaritarra déla ori, eta daucála demonioa?

49. Errespondatn-zué Jesusec: Nic eztút demonioríc: baicic onratzen-dút nere Aita, eta zuéc desonratu-naucie ni.

50. Baña nic eztút billátzen neure gloria: badá billatzen-dueníc, eta juzgatuco-dueníc.

51. Sin sinés errateu-dicet: norc ere guardatzentuen nere erránac, eztú icusicó eriótzca beticos.

52. Erran-zúte judatárrec: Orái ezauntzen-dugu demonio duéla. Il-cire Abraan, ta profetac: eta orréc dió: Guardatzen-tuénac nere erránac, eztú chastatucó eriótzea seculan.

53. Aguián ori andiágo dá eci gure aita Abraan, cein il-baice? Profetac ere il-cire. Nor iten-da berori?

54. Errespondatu-zué Jesusec: Nic onratzen-badút nere burua, nere onac eztú deus valio: nere Aita dá, onratzen-nauéna ni, cein baitióce zuéc dela zuén Jangoicoa,

55. Eta eztúcie ezauntzen bera: baña nic ezauntzen-dút. Eta erran-bánez cztutéla ezauntzen, nitzáque zuen guisa guezúrti. Baña ezauntzen-dút bera, ta berarén itzac guardatzen-tút.

56. Abraán znén aita alegratu-cé icusi-náyes nere egúna: icusi-zué, ta gozatu-cé.

57. Erran-cióte bada judatárrec: Berrogueitamár urte oráño eztú, eta Abraau icusi-dú?

58. Erran-ciote Jesusec: Eguiáz bai eguiáz erraten-dicet, Abraán in-baño-lén, banáiz ni.

59. Artu-zúzte bada arriac, tiratzecó berarén contra: baña Jesus alchatu-cé, ta atra-cé templotic.

IX. Cap.

ETA pasátus vidanabar icusi-zue Jesusec guizonbát itsua jayotzés:

2. Eta galdeguin-ciote bere discipuloéc: Maestrua, norc dú culpa, onéc, edo onen buratsoéc, jayotzecó au itsu?

3. Errespondatu-zué Jesusec: Eztú onéc culparic, ez-eta onen buratsoéc ere: baicic aguer-daitzen Jangoicoarén obrac ontan.

4. Dá preciso nic obrátzea biali-nanenarén-obrac, egúnac diráuen bitártco: eldú-da gáua, noiz nióre ere ez-dezáquen obrátu.

5. Nagon bitárteo múnduan, munduarén árguia naiz.

6. Au errán ta bota-zué lichstu lúrrean, ta eguinzue lichstuas lói, ta lóyas untatu-citio béguiac,

7. Eta errán-cio: Zoáz, garbi-zaite Siloeco bálsan (nai-baitu-errán Bialia). Joán-ce bada, ta garbitu-cé, eta etorri-ce icusten-céla.

8. Eta ala aldecoéc, ta lén icusi-zutenéc errumés ésqueau cebilála, cióte: Aguián eztá au, cegóna esquean? Batzuéc cióte: Bayétz, au déla.

9. Berce-batzuéc: Ecétz, baicic arri iduritua déla. Bana berac ció: Ni naicéla.

10. Erraten-cióte bada berarí: Nola idiqui-zaizquizu beguióc?

11. Errespondatu-zué: Jesus deitzen-dén guizongarréc eguin-du lói, untatu-tida beguióc, ta errandida: Zoáz Silocco balsará, ta garbi-zaite. Eta joannáiz, garbitu-náiz, ta icusten-dút.

12. Eta erran-cióte berái: Non dago guizon-gúra? Arc dió: Eztáquit.

13. Dacárte fariseoen-gána itsu izan-céna.

14. Bada cé larumbáta noiz in-zuen Jesúsec lóya, ta idiqui-cituen arren beguiac.

15. Berriz bada galdeguiten-cióte fariseoéc nola icusi-zuén. Baña berac erran-cióte: Lóya paratu-dida beguien gáñean, ta garbitu, ta icusten-dút.

16. Cióte bada fariseoetáic cembaitec: Eztá Jangoicoaren aldétic guizon-góí, ezpaitu guardátzen larumbáta. Baña berce-batzuéc cióte: Nola dezáque guizón becatáriac eguín aláco señáleac? Eta desarauquida cé ayen értean.

17. Erraten-dióte bada itsuarí berriz : Zuc cer diózu ártas, idiqui-tizúnas beguióc ? Arc ció : Profeta déla.

18. Etzúte bada judatárrec sinétsi ártas, itsu izancéla, ta icusi-znéla, aliqnetá deitu-zúzten árteo icusizuen-gárren burátsoac :

19. Eta galdeguin-cióte ayéi, ta errán : Au dá zuén semea, zuéc dióccna jayo-céla itsu ? Bada nola orái icusten-dú ?

20. Errespondatu-cióte arren burátsoec, ta errán : Daquígu au déla gúre sémea, ta itsu jayo-céla :

21. Baña nola icusten-duén orái, eztaquígu : edo norc idiqui-tión beguióc, guc eztaquígu : berórri galdeguin-bezóte : badú adín, berórrec erran-béz bere búruas.

22. Au erran-zúte arrén burátsoec, ceréu baicire judioén beldúr : eci yá batzárreau in-zúte, eci norbaitec confesa-balez ura céla Cristo, botatzecó sinagogatic.

23. Orgátic arréu burátsoec erran-zúte : Badú adín, galde berorrí.

24. Deitu-zúte bada berriz itsu izána, ta errancióte : Emózu gloria Jangoicoai. Guc daquigu guizongói dela becatári.

25. Errau-cióte bada arc ayéi : Becatári dén, eztaquit : gauza-bát daquit, eci nitzaláic itsu, orái icustendudála.

26. Errau-cióte ayéc : Cer in-dizu ? nola idiquitizu beguióc ?

27. Errespondatu-cióte ayéi: Erran-dicet yá, ta aditu-duce: cer naucie berriz aditu? aguián naucie zuéc ere izán berarén discipulo?

28. Madaricatu-zúte, ta errán: Zu zaicela arren discipulo: baña gú Moisesen discipulo gara.

29. Guc daquigu Moisesi mintzatu-cióla Jangoicoac: baña au eztaquigu nóndic dén.

30. Errespondatu-zué guizon-gárrec, ta errán: Ontan bada dago miragárria ezpaitaquice nondic dén, eta idiqui-baititu nere beguioc:

31. Eta badaquígu eci becatáriac eztituéla aditzen Jangoicoac: baña barimbáda bát Jangoicoaren beldurdún, ta iten-duéna berarén vorondátea, alácoa aditzen-dú.

32. Séculan eztá aditu idiqui-tuéla batec itsu jayoarén béguiac.

33. Ezpálitz au Jangoicoa-ganic, ecin lezáque deus eguín.

34. Errespondatu-cióte ayéc, ta errán: Becatuetán guciói jayo-zára, eta zuc eracútsi guri? Eta botatu-zúte camporá.

35. Aitu-zué Jesúsec bota-zntéla: ta aurquitu-zuelaric, errán-cio: Zuc sinesten-dúzu Jangoicoaren Sémean?

36. Errespondatu-zué arc, cióla: Nor dá, Jauna, sinesta-dezáten bera-baitan?

37. Erran-cio Jesusec: Aldebát icusi-dńzu, ta mintzatzen-dagóna zuréqui, berbera dá.

38. Eta arc errán-zue: Sinesten-dút, Jauna. Eta auspésca paraturíc, adoratu-zué.

39. Eta errán-zue Jesusec: Juiciotáco ni etorrinaiz mundu-gontára: icusten-eztuténec icus-dezáten, eta icusten-duténac itsu eguin-daitzen.

40. Eta aditu-zúte cembaitec fariseoetáic, beraréqui ceudénec, eta erran-cióte: Agnián gu ere itsu gara?

41. Erran-cióte Jesusec: Itsu barimbacináte, etzindúte becaturíc. Baña orái dióce: Icusten-dúgu. Bada zuén becátua dá iraupétsu.

X. Cap.

EGUIÁZ bai eguiáz erraten-dicét: ezténa-sartzen ataritíc ardien artéguian, baicic igáten berce nondicbáit, ura dá lapúrra, ta ooina.

2. Baña sartzen-déna ataritic, dá ardien artzáya.

3. Oni atalzáyac idiquitzen-dió, ta ardiéc aditzendúte berarén voza, ta deitzen-tú bere ardi proprioac berén icénes, eta atratzen-tú.

4. Eta atra-óndoan bere árdiac, doáye ayén alcinean: ta ardiéc seguitzeunte, baitaquite arren voza.

5. Baña berceréna eztúte seguitzen, baicic igués eguiten arren-gánic: ezpaitútc ezauntzen bercerénen mintzoa.

6. Esanguiáu erran-cióte Jesusec. Bana ayéc etzúte entendátu cer erraten-ciótcn.

7. Erran-cióte bada berriz Jesusec: Sin sinés erraten-diciét, ni naicéla ardien atária.

8. Etorri-diren guciác, lapúrrac dire, ta ooinac, eta eztúzte aditu ardiec.

9. Ni naiz atária. Ene-gátic sartzen-déna, salvatuco-dá: ta sar-atraco-dá, ta aurquituco-dú bázca.

10. Lapúrra eztá etórtzen baicic ebastea-gátic, il, eta galtzea-gátic. Ni etorri-náiz izan-dezáten-gatic vicitza, ta abásto izan-dezáten.

11. Ni naiz artzái óna. Artzái onac bere vicia ematen-dú bere ardien-gátic.

12. Baña alocairucoác, ta artzái eztenác, norénac ezpaitire ardiac, icusiric ótsoa eldu-déla, uzten-tú ardiac, ta igués eguiten-dú: eta otsoac arrapátzen, eta galtzen-tú ardiac:

13. Baña alocairucoac igués iten-dú, baita alocátua, ta ezpaizáyo deus ardies.

14. Ni naiz artzái ona: eta ezauntzen-tút nere árdiac, ta ezauntzen-naute ni neureéc.

15. Ala nola ezauntzen-náuen ni Aitac, eta nic ezauntzen-dúten Aita: eta nere vicia ematen-dút nere ardien-gátic.

16. Berce ardi-batzúc ere baitút, eztirénac arteguigontácoac: ayéc ere bear-tut ecárri, ta adituco-dúte nere voza, ta inen-dá saldo-bát, ta artzai-bát.

17. Orgatic maitatzen-náu ni Aitac : ceren nic uzten-baitut nere arima, artzeco berriz bera.

18. Nióre eztida quéntzen au : baicic nic uztendút nere-gánic, eta escu dút uztecó : ta escu dút artzecó berriz. Manamendu-gáu artu-dút ene Aita-gánic.

19. Desarauquida berriz aguitu-cé judatárren ertean itz-guében cásos.

20. Ascoc ayetáic baicióte : Demonioa dauca, ta eraturic dago : Cer-gátic aditzen-dúcie ?

21. Berce-batzuec cióte : Itz-guebec eztire demonio daucanarénac : aguián demonioac dezázque idiqui itsuen beguiác ?

22. Cé temploarén festa, deitua Encenia, Jerusalencn. Eta negua cé.

23. Eta cebila Jesus témploan, Salomónen leorpéan.

24. Inguratu-zúte bada bera judioéc, ta erratencióte : Noiz árteo gauzqui dudan ? ori barimbada Cristo, erran-bezágu claro arguiró.

25. Errespoudatu-cióte Jesusec : Erraten-dicet, ta eztúcie sinésten. Obra iten-tuténac nic ene Aitarén icenean, ebéc ematen-dúte prógu nitas :

26. Baña zuéc eztucie sinésten, ezpaizaráte nere ardietáic.

27. Nere ardiéc aditzen-dúte nere voza : eta nic ezauntzen-tút ayéc, eta ayéc seguitzen-naute ni :

28. Eta nic ematen-diótet vicitza betirócoa : ta eztire galdúco betícos, ta ez-titu nióre atráco nere escutic.

29. Ene Aitac eman-didána, dá guciac baño yagócoa: eta nióre ez-dezáque quendu ene Aitaren escutíc.

30. Ni, eta Aita gara bat.

31. Artu-zúzte bada judioéc árriac, arricátzeco bera.

32. Errespondatu-cióte Jesusec: Ásco obra ón eracutsi-ticiét ene Aita-gánic; ayetáic cein obra-gátic arricatzen-naucic ni?

33. Errespondatu-cióte judioéc: Obra ona-gátic eztúgu arricátzen, baicic blasfemia-gátic: eta cerén guizóna deláic, iten-baitu Jangoico bere buruói.

34. Errespondatu-cióte Jesusec: Eztágo escribituric zuén léguean: Nic erran-dut jangoico zaratéla?

35. Deitu-bacitue jangoico ayéc, ceñéi mintzatucén Jangoicoa, eta eztaique deseguín Escritura:

36. Aitac santificatu-duéna, ta biali mundurá, zuéc diócc: Blasfemia diotéla, erránas Jangoicoaren Seme naicéla?

37. Ezpaitnt egniten ene Aitarén obrac, ez sinetsi niri.

38. Baña iten-baditut: naiz niri eztidacen sinetsinái, sinetsi-zócic obraći, ezauntzecó, ta sinestecó Aita dagóla ni-baitan, eta ni Aita-baitan.

39. Nai-zúte bada préso eguín: eta atrá-ce ayén escuetáic.

40. Eta joan-ce berriz Jordanetic berce aldéra

lecu-gartára, non cegon Juan batayátzen lén: eta guelditu-cé án.

41. Eta anitz etorri-cire bera-gána, eta cióte: Ez-paizue Juanec eguin-señaleric bátere.

42. Baña ontas Juanec erran-cituen guci guciac, baitire eguiac. Eta anitzec sinetsi-zúte bera-baitan.

XI. Cap.

CÉ eri-bát deitua Lazaro Betaniacoa, Mariarén, ta bere aizpa Martarén gaztelńcoa.

2. (Eta Maria cé, ungitu-zuéna ungnéndus Jauna; ta igórtzi berarén oñac bere biloaréqni: eta Mariaren anáya Lázaro cégo éri.)

3. Biali-cióte bada arreba-gáyec Jaunarí errátera: Jauna, orrá maite-duéna orréc dágo éri.

4. Aituric Jesúsec errán-znc: Eritasnn-gán eztá erioarén, baicic Jangoicoaren gloriarén, arren casos onra-dayen Jangoicoaren Sémca.

5. Bada onesten-zué Jesnsec Marta, ta arren aizpa Maria, ta Lazaro.

6. Aituric bada cególa eri, egón-ce gueldi án lecu bérean bi egúnes.

7. Gnero ondórean erran-cióte bere discipuloéi: Goácen Judeará berriz.

8. Erraten-dióte discipnloec: Macstrua, orayetán

judioéc nai-zute arricátu berorí, eta berriz doáye arará?

9. Errespondatu-zué Jesusec: Eztire amabi eguneco orduac? Barimbadabila bát egunás, eztá tropezátzen, baitacúsa mundu-gontaco árguia:

10. Baña barimbadabila gauás, tropezatzen-dá, cerén ezpaitu arguiríc.

11. Au errán ta ondoreán erraten-dióte: Lazaro gure adisquidea ló dágo: baña banoáye idatzarridezáten lotíc.

12. Erran-cióte bere discipuloéc: Jauna, ló barimbadágo, atraco-dá salvo.

13. Baña Jesusec cerdúca arrén eriótzeas: baña ayéc pensatu-zúte cerducála locártuas.

14. Orduan bada erran-cióte Jesusec aguerri: Lazaro il-da:

15. Eta placér dút zuen-gátic, sinesta-dezácen, nola ezpainégo án. Baña goácen bera-gána.

16. Tomas, Didimo deitzen-dénac, erran-cióte lagunéi: Goácen gu ere, il-gaitzen beraréqui.

17. Ala bada etorri-ce Jesus: eta aurquitu-zué yá laur egún ilic cególa monumentuan.

18. (Eta Betania ce Jerusaléna urbil amabortz estadio guti gora bera.)

19. Bada judioetáic anitz etorri-cire Marta, ta Maria-gana, consolatzerá berén anaya-gátic.

20. Martac bada aitu-ordúco etorri-céla Jesus, atra-céquio viderá: baña Maria cego gueldi echeán.

21. Erran-cio bada Martac Jesusi : O Jauna, egonbáce berórí emén, enc anáya etzé ilén.

22. Baña oraño ere badáquit edocéin gauza escadezón orréc Jangoicoai, emanen-dióla Jangoicoac.

23. Erraten-dió Jesusec : Viztuco-dá zure anáya.

24. Erraten-dió Martac : Badáquit viztuco-déla erresurréccioan azquén egúnean.

25. Erraten-dió Jesusec : Ni naiz erresurréccio, ta vicitza : Sinesten-duéna ni-baitan, naiz il-dén, vicico-dá :

26. Eta vici-dén, ta ni-baitan sinesten-duén gucía, eztá ilén seculan. Sinesten-dúzu au ?

27. Erraten-dió : Bai, Jauna, nic sinetsi-dút, cerén ori baita Cristo Jangoico viciaren Sémea, etorri-déna mundu-gontára.

28. Eta au erran ta joán-ec, ta deitu-zué ichsil ichsila bere aizpa Maria, erraten-dióla : Maestrua etorri-dá, ta deitzen-zaitu.

29. Aitu-ordúco, jaiqui berla ura, ta doáye beragána :

30. Eci oráño etzé ellegátu Jesus castelurá : baicic cégo lecu-gártan, non atra-céquion Marta.

31. Bada judioéc, ceudénec arréqui echean, ta consolatzen-zuténec, icusi-zuteláic jaiqui-cela Maria prisacá, ta joan-céla, seguitu-znte ciótela : Monumenturá bide-doáye, negár iterá án.

32. Maria bada, ellegatu-celáic non cégon Jesus,

icusi-ordúco, belauricatzen-záyo oñetará, ta erratendió: O Jauna, ori egon-báce emén, ene anaya etzé ilén.

33. Jesusec bada, icusi-zueláic ura negárres, ta beraréqui etorri-ciren judioac negárres, lastimatu-cé espirituan, ta guenastu-cé bera ere,

34. Eta errán-zue: Nou paratu-ducie? Erratendióte: Jauna, betór, ta icusi-béz.

35. Eta negar eguin-zue Jesusec.

36. Erran-zúte bada judioéc: Beira nola maitezuén.

37. Baña ayetáic cembaitec erran-zúte: Onéc idiqui-cituénac itsu jayoarén beguiac, etzúque eguín etzéyen il au?

38. Jesus bada berriz lastimaturic bere-baitan, etorri-cé monumenturá. Eta cé lurruspe-bát: eta arri-bát paraturic cego gañean.

39. Erraten-dú Jesusec: Qnen-záce arri-gói. Erraten-dió Martac il-cenarén arrébac: Jauna, yá usanduric dago, eci laur eguntáco ila dá.

40. Erraten-dió Jesúsec: Eztizut errán eci sinesten-bauzu, icusco-duzúla Jangoicoaren gloria?

41. Quendu-zúte bada árria: eta Jesusec, goraturic béguiac gora, errán-zue: Aita, esquerrac ematen-tiót cerén aditu-náuen.

42. Nic banéquic aditzen-nauéla beti ni, baña ingúrnan dágon gendea-gátic erran-dút: sinetsi-dezaten-gátic orréc biali-nauéla ni.

43. Au errán ta oyu andi-batéqui clamatu-zué: Lazaro, atóz campora.

44. Eta istántean atra-cé ila cena, loturic éscuac ta oñac vendaéqui, eta aurpéguia ceuca loturic oyal-batéqui. Erran-cióte ayéi Jesúsec: Laza-zácie, ta utzácie doayelá.

45. Anitzec bada judioetáic, etorri-cirénec Maria ta Marta-gána, ta icusi-zuzténec Jesúsec eguin-cituenac, sinetsi-zúte bera-baitan.

46. Baña ayetáic batzúc joan-cire fariseoen-gána, ta contatu-cióte eguin-zuéna Jesusec.

47. Bildu-zúte bada pontificeéc ta fariseoéc batzárre, eta erratcn-zúte: Cer ai-gára? eci guizon-gónec anitz señale eguiten-dú.

48. Baldín uzten-badúgu alá, guciéc sinetsico-dúte bera-baitan: eta etorrico-dire erromatárrac ta galduco-dúte gure lécua ta géndea.

49. Baña ayetáic batec, Caifas deituac, celaric urte-gartáco pontifice, erran-cióte: Zuéc eztaquice deusere,

50. Eta eztúce pensátzen conveni-zaicéla il-dáyen guizon-bát gendea-gátic, eta gal-eztáyen gende gucia.

51. Baña au etzné errán bere burutíc: baicic nola baicc urte-gartaco pontifice, asmeguitatu-zué, Jesus il-bear-céla gendea-gátic,

52. Eta ez gendea-gátic sollic, baicic ére baterá

biltzecó Jangoicoaren umeac, ceudénac barrayaturíc.

53. Egun-gartáic bada gogo artu-zúte ilaraztecó Jesus.

54. Bada Jesus yá etzebila aguérrian judioén értean, baicić joán-ce alderri-batéra desertura urbil, Efrem deitzen-den irirá, ta án cégo bere discipuloéqui.

55. Baña urbil cé yá judioen bázcoa: eta igan-cire anitz alderritic Jerusaléna bázcoa-alciuean, santificátzera berac.

56. Cebiltza bada Jesúsen billa: eta mintzatzencire elcarréqui, témploan ceudcláic: Cer-gátic ustedúcie, eztéla etórri festa-eguuecó? Emanic ceucáte pontificcéc ta fariseoéc manamendu, eci norbaitec ezauntzen-bázue non cén, contu cmatecó, bera preso arrapatzecó.

XII. Cap.

JESUS bada sei egún bázcoa baño lén etorri-ce Betaniará, nón il-baice Lazaro cein viztu-znén Jesúsec.

2. An prestatu-cióte afária: eta Mártac cervitzatzen-ció, eta Lazaro cé bát máyean jarriric ceudenetáic.

3. Bada Mariac artu-zué libra-bát unguéndu nárdu fiñ, precióso, ta ungitu-citue Jesúsen óñac, eta

igórtzi bere biloaréqui: eta échea betc-cé unguenduarén achónas.

4. Errán-zué bada bere discipuloetáic bátec, Judas Iscariotec, traiciatu-bear-zuénac:

5. Cer-gátic unguendu-gáu eztá saldu irur eún dirután, eta emán beartsuerí?

6. Baña au errán-zuc, ez cerén ajola zuén beartsués, baicic cerén baice lapúrra, ta ceucaláic bolsa, baicéma ematen-céna.

7. Errán-zue bada Jesusec: Utzáce guarda-dézan ori ene ilari-egunecó.

8. Cerén eci beártsuac beti baitúcic ceuréqui: baña ni ez-naucácie beti.

9. Bada judatarretáic ásco géndec chsaquin-zué án cególa: eta etorri-cire, ez Jesusen-gátic sollíc, baita icustea-gatic ere Lazaro, viztu-zuéna ilctáic.

10. Baña sacerdoteén principeec gogo artu-zute ilarázteco Lazaro ére:

11. Cerén judatarretáic áscoc arren casos joán, ta sinesten-zúten Jesusen-baitan.

12. Baña biramónean ásco génde, etorri-céna festaegunecó, aituric eldu-céla Jesus Jerusaléna:

13. Artu-zúzte palmaen adár, ta atra-cequizquio viderá, ta óyus clamatzen-zúte: Osana, bedeicatua eldu-déna Jaunarén icencan, Israélgo Errégue.

14. Eta aurquitu-zué Jesusec astoco-bát, eta jarrice arren gáñcan, nola baicégo escribituric:

15. Etzázula beldurric izán, Siongo alába: orrá zure errégue eldu-dá jarriric asto-báten astócoan.

16. Au etzúte entendátu bere discipuloéc lén: baicic gloriaztatu-celaríc Jesus, orduán oroitu-cire au cególa escribituric beras: ta au in-ciotéla berarí.

17. Ematen-zué bada testimonio géndeac, beraréqui cegónac deitu-zuelaríc Lazaro monumentutíc, ta viztu ilen ertetíc.

18. Orgátic ere atra-céquio videra géndea: ceren aditu-baizúte berac in-zuéla señale-gáu.

19. Fariseoéc bada erran-zúte elcárren ártean: Badacusáce eztugúla prochuric atrátzen? orrá mundu gucía doáye berarén atzétic.

20. Baña bacire gentil-batzúc igan-cirenetáic adorátzera festa-egúnean.

21. Ebéc bada ellegatu-cire Filipe-gána, ceiu baice Galileaco Betsaidacoa, ta escatzen-cióte, erranes: Jauna, nai-dúgu icúsi Jesus.

22. Doáye Filipe, ta erraten-dió Andresí: Berriz Andres eta Filipec erran-cióte Jesúsi.

23. Jesúsec bada errespondatu-cióte, cióla: Etorri-dá órdua, izáteco oorátua guizonarén Sémea.

24. Siu sinés erraten-dicet, ezpálitz gari picórra eroriric lúrreau iltzen;

25. Bera sollic guelditzeu-dá. Báña iltzen-badá, anitz fruitu dacár. Maitatzen-duénac bere arima, gal-

duco-dú: eta gaitzetsitzen-duénac bere arima mundu góntan, betico vicitzaráco guardatzen-dú.

26. Norc ere cervitzatzen-didan niri, segui-benáza ni: eta nón ere nágon ni, án egonen-dá ene cervitzúcoa ere. Norc ere cervitza-názan ni, ura nere Aitac ooratuco-dú.

27. Orái ene anima turbatu-dá. Eta cer erranen-dút? Aita, salva-benáza ordu-gontáic. Baña orgátic ellegatu-náiz ordu-gontára.

28. Aita, ezaunaraci-béz bere icéna. Etorri-cc bada oyu-bát cerútic: Ezaunaraci-dút, ta berriz ére ezaunaracico-dút.

29. Gendeac bada, án cegónac, ta aditu-zuenac, ció ortótsa izan-céla. Berce-batzuéc cióte: Aingueruen-bát mintzatu-záyo.

30. Errespondatu-zué Jesusec, ta errán: Eztá ene-gátic eguin oyu-gáu, baicic zuen-gátic.

31. Orái dá munduarén yuyamendua: orái mundu-gónen buruzáguia botaco-dá campóra.

32. Eta nic gorátua barimbanáiz lurretic, gucíá ecarrico-dút nere-gána.

33. (Baña an ció, emánes aditzerá cer erio guisas beár-cen il.)

34. Errespondatu-ció géndeac: Gu aitu-dúgu leguetíc, eci Cristoc irauten-duela betícos: eta nola orréc dió, bear-déla gorátu guizonarén Sémea? Nor dá guizonarén Seme-góí?

35. Erran-cióte Jesúsec: Oráño arguitásun guti dá zuen-baitan. Ibili-zaizte árgui ducien bitártean, etzaizten arrapátu iluntasúnac: eta ilumbetán dabilánac, cztáqui nora doáyen.

36. Arguia ducién bitárteo, sinetsi-zácie arguián, izan-zaizten arguiaren úmcac. Au crran-zue Jesúsec: eta joán-ce, ta alchatu-cé ayen-gánic.

37. Eta eguin-citueláic aimbérceco señáleac ayén alcinean, etzúte sinésten bera-baitan:

38. Cumpli-ceyen Isaias profetac erran-zuén itza: Jauna, norc sinetsi-dú gure adimentuarí? eta Jaunarén bésoa nori aguertu-záyo?

39. Orgátic etzuquéte sinétsi, cerén baicio berriz Isaiasec:

40. Itsutu-citue ayén bégniac, ta gogórtu ayén biótza: ez-dezáten icúsi béguies, ta ez enténda biótzas, eta converti-daitzen, ta senda-dezquíten.

41. Au errán-zue Isaiasec, icusi-zuelaric berarén glória, eta mintzatu-celáic berarén gain.

42. Alarican-ére anitzec buruzaguietáic sinetsizúte bera-baitan: baña fariseoen cásos etzúte confesátzen, botatu etzezquíten sinagogatic.

43. Cerén estimatzen-zúten guizónen glória yago eci Jangoicoaren glória.

44. Baña Jesúsec oyu eguin-zue, ta errán: Sinesten-duénac ni-baitan, eztú sinesten ni-baitan, baicic biali-nauena-baitan.

45. Eta icusten-nauénac ni, icusten-dú biali-nauena-ni.

46. Ni naiz argui etorri-naicéna mundúra: nibaitan sinesten-dúten guciác, eztauden-ilumbetán.

47. Eta norc ere aditzen-tuén nere itzac, ta ez guardátzen: nic eztút ura jnzgátzen. Eci etorri-eznáiz juzgátzera múndua, baicic salvátzera mundua.

48. Mespreciatzen-nauenac ni, ta ez artzen nere itzac: badú norc juzgatuco-duén bera. Nic erranicáco itzac juzgatuco-dú azqueu eguueán.

49. Ceren nic eztút erráu nere burutíc, baicic biali-nauen Aitac, bérac manatu-didá cer errán, ta mintza.

50. Eta badáquit eci berarén manamendua dela vicitza betirócoa. Mintzatzeunténa bada nic, nola erran-didan Aitac, alá mintzatzen-dút.

XIII. Cap.

BAZCOARÉN festarén vézperan, cequieláic Jesusec cllegatzen-céla beraréu órdua pasatzecó mundugontáic Aita-gána: onetsi-citueláic bereác, munduan cirénac, azqueneráño onetsi-citue.

2. Eta bucaturíc afária, yá ordúco deábruac Judas Iscariote Simonen semeari paratu-cioláic, ta sartu biótzean eguitea traicio berari:

3. Cequielaric eci gauza guciac utzi-citióla Aitac

escuetán, eta etorri-céla Jangoicoa-gánic, eta doayéla Jangoicoa-gána :

4. Jaiquitzen-dá mayetíc, ta uzten-tú bere trésenac : eta arturic oyal-bát, paratu-zué guerruntzean.

5. Guero paratzen-dú ur bacia-bátean, ta asten-dá garbítzeu discipuloen óñac, ta igórtzen oyál ceucanaréqui guerrúntzean.

6. Eldú-da bada Simon Pedroren-gána. Eta erraten-dió Pedroc : Jauna, orréc niri garbitzen óñac ?

7. Errespondatu-ció Jesuscc, ta errán : Nic itenduténa, zuc eztúzu entendátzen orái, baña entendatucouzu guero.

8. Erraten-dió Pedroc : Ez-tída niri garbitúco óñac séculan. Errespondatu-cio Jesúsec : Ezpazaitut garbitzen, eztúzu izánen itecoríc neréqui.

9. Erraten-dió Simon Pedroc : Jauna, ez óñac sollíc, baita éne éscuac, eta búrua ére.

10. Erraten-dió Jesusec : Garbituric dagónac, eztú beár garbítu baicic óñac, eci gucía dágo gárbi. Eta zuéc gárbi zauzte, baña ez gucióc.

11. Ceren eci bacéquie nor cen entregatuco-zuéna : orgátic ció : Etzauzte garbi gucióc.

12. Garbituas-guéros ayéu oñac, artu-citueláic bere trésenac, jarri-celáic berriz, erran-cióte : Badaquicé cer eguin-dúten zuéqui ?

13. Zuéc deitzen-naucie Maestru, ta Jauna : eta óngui dióce : ceren eci alá naiz.

14. Nic bada garbitu-baitut zuén oñac, Jaun, ta Maestru izaníc : zuéc ere bear-túcie garbitu elcár batac berccaréu oñac.

15. Eci ejémplu emau-diciét, ala uola nic eguindicéten zuéi, eguitecó zuéc ere.

16. Eguiáz, eguiáz erraten-dicét : Eztá mutila yago nausia baño : ez-eta apostolua ére eztá yago bialiduéna baño.

17. Au barimbadaquice, zorionécoac izanen-zaráte ori eguiten-badúcie.

18. Eztút erráten zuétas guciétas : nic badáquit cein autatu-nitnen : baña cumpli-dáyen Escritura : Norc ére jaten-duén óguia neréqui, goratuco-dú bere astála ene cóntra.

19. Oraidaníc erraten-dicét, aguitu-baño-lén : alá aguituas-guéros, sinetsi-dezáceu, ui naicela.

20. Eguiáz bai eguiáz erraten-dicét : Errecibitzenduénac bialtzen-duténa nic, errecibitzen-náu ni : ta errecibitzen-nauénac ni, crrecibitzen-dú biali-ninduéna ni.

21. Au erran-zucláic Jesúsec, turbatn-cé espirituan : ta seguratu-zué, ta erráu-zue : Sin sinés erraten-dicet : Eci zuetáic bátec traiciatuco-nauéla ni.

22. Elcárri beiratzen-zúte discipuloéc, dudaquetán echaquínes nor ote-cén cióna.

23. Cego bada cratziníc Jesusen áltzoan berc discipuloetáic bat, Jesusec zuéna maite.

24. Queñu eguin-cio oní Simon Pedroc: ta errán-cio: Nor dá, ceintas dión?

25. Alá bada erreclinatu-celaríc ura Jesusen bulárrean, erraten-dió: Jauna, cein dá?

26. Errespondatu-cio Jesusec: Ura dá, ceñéi ere nic ematen-dióten ógui bústia sálsan. Eta busti-zueláic, emán-cio Judas Iscariote Simonen semeari.

27. Eta amenarén atzétic, sartu-cé ártan satanás. Eta erran-cio Jesúsec: Iten-duzúna, in-zázu len baño lén.

28. Baña an etzné entendátu nióre jarriric ceudenctáic certará erran-ote-ción.

29. Eci batzuéc uste-zúte, nola Judasec baicéma bolsa, erran-bide-cióla Jesúsec: Erosi-zázu bear-déna festa-egunéco: edo eman cerbáit beartsuerí.

30. Arc bada artu-zuelaríc aména, atra-cé berealá. Eta cé gáua.

31. Atra-celáic bada, erran-zue Jesúsec: Orái ooratu-dá guizonarén Sémea: eta Jangoicoa ooratudá ártan.

32. Jangoicoa ooratu-barimbáda ártan, Jangoicoac ere bera ooratuco-dú bere-baitan: ta berealá ooratnco-dú.

33. Umétyoac, oráño guti-bát zuéqui nago. Billatuco-nauce: ta nola erran-nióten judioéi: Nora noáyen ni, zuéc ecin etórri: ta orái erraten-dicet.

34. Manamendu-bát bérria ematen-dicet: Onetsi-

zaiztéla elcár, ala nola onetsi-zaiztéten nic, onetsi-zaizten-gátic zuéc ere elcár.

35. Ontan czaunduco-dúte guciéc zarátcla nere discipulo, barimbadióce amóre elcarrí.

36. Erraten-dió Simon Pedroc: Jauna, nora doáye? Errespondatu-cio Jesusec: Nora noayen ni, zuc ez-nazaquézu orái seguí: baña seguituco-nauzu guero.

37. Erraten-dió Pedroc: Cer-gátic ez-dezóquet segui orái? ene anima orren-gatic utzico-dút.

38. Errespondatu-cio Jesusec: Ceure arima ene gátic emanen-dúzu? Siu siués erraten-dizút: Eztú cantatúco ollárrac, ucatu-árteo zuc ni irur áldis.

XIV. Cap.

EZTADIÉLA turbátu zuén biótza. Sinesten-dúcie Jangoicoa-baitan, sinetsi-zácie ni-baitan ére.

2. Ene Aitarén échean vicitégui ásco dá. Eci ezperén, erranen-nice: Ceren bainoáye prestátzera zuendáco lécu.

3. Eta naiz joán, ta prestátu lécua zuendáco: berriz eldu-náiz, eta artuco-zaiztet neure-gána, egon-zaizten-gátic zuéc ere, non nágon ni.

4. Eta nora noáyen badaquíce, eta videa badaquíce.

5. Erraten-dió Tomasec: Jauna, eztaquígu nora doáyen: eta nola dezaquégu jaquín videa?

6. Erraten-dió Jesusec: Ni naiz videa, ta eguia, ta vicitza. Nior eztoáye Aita-gána, ezpada ene medios.

7. Ezaundu-banindúce ni, ezaunduco-cindúte sinés Aita nérea ére: eta oraidaníc lastér ezaunduco-dúce, eta icusi-baitúze.

8. Erraten-dió Filipec: Jauna, eracutsi-bezágu Aita, eta ásqui dúgu.

9. Erraten-dió Jesúsec: Aimbérce dembóras nago zuéqui: eta ez-naucie ezaundu ni? Filipe, icusten-nanénac ni, icusten-dú ene Aita ére. Nola zuc diózu: Eracutsi-bezágu Aita?

10. Eztúcic sinésten ni Aita-baitan, ta ni-baitan dagóla Aita? Nic erraten-túdan itzac, eztitut erráten neure-gánic. Baña ene baitan dagónac Aitac, bérac eguiten-tú óbrac.

11. Eztúcie sinésten Aita-baitan nagóla ni, eta Aita ni-baitan?

12. Ezperén obra beren cásos sinetsi-zácie. Sinés, sinés erraten-dicet, eci sinesten-duénac ni-baitan, inentuéla arc ere óbrac nic iten-tudánac, ta ebéc baño yagócoac ere inen-tu: cerén eci bainoáye Aita-gána.

13. Eta edocéin gauza esca-dezócen Aitari ene icéncan, ori eguinen-dút: izan-dáyen oorátua Aita Semean.

14. Cerbáit escatzen-barimbadúcie ene icenean, ori eguinen-dút.

15. Maite-banaucie ni, guarda ene manamenduac.

16. Eta nic escatuco-diót Aitarí, eta emanen-dicie berce Paraclito, zuéqui egon-dáyen betícos,

17. Eguiaréu Espiritua, cein múnduac ez-dezáquen errecibitu, cerén ezpaitu icústen, eztaere ezauntzen. Baña zuéc ezaunduco-dúce: eci zuén ártean iraunendú, ta zuen-baitan egonen-dá.

18. Etzaiztet utzico emazúrtz: etorrico-náiz zuengána.

19. Oráño guti-bát: eta yá múnduac ez-náu icusten. Baña zuéc icusten-nance: ceren eci ni vici-náiz, eta zuéc vicico-zaráte.

20. Egun-gártan ezaunduco-dúcie cerén ni nagon ene Aitan, ta zuéc nitan, eta ni zuétan.

21. Norc erc baititu ene manamenduac, ta guardátzen: ori dá onesten-nauéna ni. Baña onesten-nauéna ni, onétsia izanen-dá ene Aita-gánic: ta nic onetsicodút bera, ta aguertuco-natzáyo.

22. Erraten-dió Judasec, ez Iscariotec: Jauna, cer eguin-dá, cerén aguertuco-dén berórí bai gurí, ta ez munduari?

23. Errespondatu-cio Jesusec, ta errán: Norc ere onesten-náuen ni, guardatuco-tú nic erránac, ta ene Aitac onetsico-dú bera, ta bera-gána etorrico-gára, ta bera-baitan egonen-gára egótes:

24. Ez-nauénac onésten ni, eztitu guardátzen nic erránac. Eta predicu aitu-ducéna, eztá nereá: baicic biali-ninduenaréna, Aitaréna.

25. Au erran-dút, nagon bitarteo zuéqui.

26. Baña Espiritu sandu Paraclitoac, cein Aitac bialico-duén nere icénean, arc eracutsico-dice gucía, ta inspiratuco-dice nic erran-dezáten gucía.

27. Báquea uzten-dicet, ene báquea emateu-dicet: ez nola múnduac ematen-duén, ematen-dicet nic zuéi. Eztáyela turba zuén biótza, ta ez lótsa.

28. Aitu-dúce nic erran-dicetéla: Banoáye, ta eldu-náiz zuen-gána. Maitc-banindúce ni, alegra-cindeizquéte, cerén bainoáye Aita-gána: eci Aita yágo dá eci ní.

29. Eta orái erran-dicet agui-dayen baño lén: alá guero aguituríc, sinetsi-dezácen.

30. Ya ez-náiz mintzatúco anitz zuéqui. Eci eldudá mundu-gontaco buruzaguia, ta enc-baitan eztú icustecoríc.

31. Baña ezaun-dézan mundnac maite-dudála Aita, eta nola Aitac eman-didan manamendua, alá eguitendutéla. Jaiqui-zaizte, goácen emendíc.

XV. Cap.

NI naiz ayén eguiáscoa: eta ene Aita dá necazária.

2. Zarmendu-gáyec guciác fruituríc eztacarra-

ténac, qnenduco-tú : eta fruitu dacarraténac, garbituco-tú, ecar-dezáten fruitu yágo.

3. Yá zuéc gárbi zauzte nic zuéi erranicáco itzengátic.

4. Manteni-zaizte ni-baitan : eta ni zuen-baitan. Ala nola zarmenduac ezpaitezáque ecárri fruitnric bere-gánic, ezpalitz mantenitzen ayeneán : alá zuéc ere ez, ezpazaráte mantenitzen ene-baitan.

5. Ni naiz ayéna, zuéc zarmenduac : mantenitzendéna ni-baitan, eta ni bera-baitan, onéc dacárra fruitu anitz : cerén eci ni-gábe dens ez-dezaqnéce eguín.

6. Nor ere eztén mantenitzen ni-baitan : botaco-dá camporá ala nola zarmendua, ta cartuco-dá, ta bilduco-dúte, ta botaco-dúte sura, ta erretzen-dá.

7. Mantenitzen-bazaráte ni-baitan, ta nere itzac mantenitzen-badíre zuen-baitan : nai-ducien gucia escatuco-dúcie, ta eguinen-zaice.

8. Óntan dá oorátua ene Aita, ecar-dezácen fruitu anitz, ta eguin-zaizten ene discipulo.

9. Ala nola maitatu-náuen ni Aitac, nic ere maitatu-zaiztet zuéc. Manteni-zaizte ene amórean.

10. Guardatzen-baitúce ene mandamentuac, mantenituco-zaráte ene amórean, ala nola nic ere guardatu-tudán ene Aitarén manamenduac, ta mantenitzenbainái berarén amórean.

11. Gauza-guébec mintzatu-ticet : izan-dáyen conténtu zuétan, ta cumpli-dáyen zuén conténtua.

12. Au dá nere manamendua, onetsi-zaiztela elcár, ala nola nic onetsi-zaiztéten zuéc.

13. Nióre eztú amóre andiagoric au baño, baita emátea batec bere vicia bere adisquideen-gatic.

14. Zuéc ene adisquideac zaráte, eguiten baitúcie nic manatzen-ticicténac.

15. Yá etzaiztet deitúco zuéc siérvoac: eci cervitzúcoac eztáqui cer iten-duén bere nausiac. Baña zuéc deitu-zaiztet adisquideac: cerén Aita-gánic adi-tudan gauza guciac, adiaraci-ticet zuéi.

16. Ez-naucic zuéc autátu ni: baicic nic autatu-zaiztet zuéc, ta paratu-zaiztet joatecó, ta frnitu ematecó: ta zuén fruituac iraun-dézan: edocein gauza esca-dezócen Aitari ene-icenean, eman-dezácien zuéi.

17. Au manatzen-dicet, onetsi-zaiztela elcár.

18. Baldín múnduac gaitzetsitzen-bazaizte zuéc, jaquin-záce gaitzetsi-naucla ni zuéc baño lén.

19. Munduarénac izan-bacináte, múnduac bere eéna onetsico-zué: baña cerén ezpaizaráte munduarén aldécoac, baicic mundutic autatu-zaizten nic, orrengátic gaitzetsitzen-zaizte múnduac.

20. Oroi-zaizte nere itzas, nic zuéi erránas: Eztá yágo siérvoa nansia baño. Perseguitu-banaute ni, persegnituco-zaizte zuéc ere: ene errána guardatu-badúte, zuéna ere guardatuco-dńte.

21. Baña ebéc gucióc inen-ticie zuéi ene icenagátic: cerén ezpaitute ezauntzen biali-ninduéna ni.

22. Ezpanitza etórri, ta ezpanióte mintzátu, ez luquéte becaturíc : baña orái eztute achequiaric berén becatuarén.

23. Gaitzetsitzen-nauénac ni, gaitzetsitzen-dú ene Aita ere.

24. Ezpanítu eguín áyen értean obrac berce nióre ere in-eztituéuac, ez-luquéte becaturíc : baña orái icúsi, ta gaitzetsi-naute ni, eta nere Aita ére.

25. Baña cumpli-dáyeu itza, béren léguean escribituric dagóna : Eci gaitzetsi-uautéla ni causaric-gábe.

26. Baña datorreláic Paraclito, bialico-duténa nic Aita-gánic, eguiarén espiritua, proceditzen-déna Aitaganic, arc emanen-dú testimónio nitas :

27. Eta zuéc emanen-dúce testimonio, ceren principiotic baizauzte neréqui.

XVI. Cap.

GAUZA-GUÉBEC erran-ticiet, etzaizten gaitzvidetu.

2. Utzico-zaizte batzarretáic cámpoan : baña eldúda órdua, eci iltzen-zaizténac zuéc, uste-duén bere gógoan, cervitzu iten-dióla Jangoicoai.

3. Eta ebéc inen-ticié, ezpaitúte czauntzen Aita, ta ez ni.

4. Baña ebéc errau-ticet zuéi : ellegatzen-deláic órdua, oroi-zaizten-gátic, nola nic erran-nicen.

5. Baña ez-nicie errán lenetic, cerén bainindégo zuéqui. Eta orái noáye biali-nauena-gána; eta zuetáic niórc eztida galdeguiten: Nora doáye?

6. Baña cerén au erran-dicéten nic zuéi, tristuras bete-dá zuén biotza.

7. Baña nic éguia erraten-dicét: conveni-zaice noáyen ni: ceren eci ezpanindoéye, Paraclitoa eztá etorrico zuen-gána: baña joaten-banítz, bialico-dicét.

8. Eta arréc datorrcláic, acusatuco-dú mundua becatuas, justicias, eta juicioas.

9. Becátuas, cerén eztúten sinétsi ni-baitan:

10. Bada justicias, cerén bainoáye Aita-gána, eta yá ez-naucen icusíco:

11. Baña juicioas, cerén mundu-gónen buruzáguia yá juzgátua baita.

12. Asco yágo erráteco zuéi badút oráño: baña ez-dezaquéce jasi orái.

13. Baña datorrcláic eguiarén Espiritu-gúra, arc eracutsico-dice éguia gucía. Eci eztú erráuen beregánic: baicic aditzen-duén guciá erranen-dú, eta avisatuco-zaizte aguituco-dirénes guero.

14. Arc ooratuco-náu ni: cerén neretic artuco-dú, eta eracutsico-dice zuéi.

15. Aitac duén guci gucía, nérea dá. Orgátic errandút: eci neretíc ártu, ta eracutsico-dicéla.

16. Guti-bát, eta yá ez naucic icusíco: eta berriz guti-bát, eta icusico-naucie: cerén noáye Aita-gána.

17. Erran-zúte bada bere discipuloetáic elcarrí: Cer dá au erraten-digúna: Guti-bát, ta ez-naucie icusico: ta berriz guti-bát, ta icusico-naucie, ta cerén bainoáye Aita-gána?

18. Cióte bada: Cer dá dion-gáu: Guti-bát? eztaquígu cer erraten-dígun.

19. Ezaundu-zué bada Jesúsec, nai-ciótela galdeguín, ta erran-cióte: Onen gáin darducáce elcárren árteau cerén erran-dúten: Guti-bát, ta ez-uaucie icusíco: ta berriz guti-bát, ta icusico-naucie.

20. Eguiáz bai eguiáz erraten-dicet: inen-ducela zuéc negár, ta dolamén, baña múndua gozatuco-dá: zuéc órdea tristatuco-zaráte, baña zuén tristúra itzulico-dá gozotán.

21. Emastéquiac erditzerácoan dú tristúra, cerén ellegatu-báita bere órdua: baña arguirá emanas guéros aurra, yá eztá oroitzen erstúras gozoarén utses, cerén jayo-dén guizóna mundúra.

22. Eta bada zuéc ere orái dncie tristúra, baña berriz icusico-zaiztet, ta gozatuco-dá zuén biótza: eta zuén conténtua nióre ezticie quendńco.

23. Eta egun-gártan eztidáce niri escatńco deus. Sin sinés erraten-dicét: baldín cerbáit escatzen-badióce Aitarí ene iceneán, emanen-diciéla zuéi.

24. Orái árteo eztúcie escátu deus ene icénean: esca-zácie, ta artucoúcie, zuén conténtua izan-dáyen bétea.

25. Ebéc erran-ticiet esanguietán. Eldú-da órdua noiz yá ezticiéten erránen esanguictán, baicic aguérri claro eracutsico-diciet Aitas.

26. Egun-gártan escatuco-dúcie ene icénean : ta eztiót nic escatuco-diotéla Aitarí zuen partes :

27. Eci Aitac berac maite-zaizte zuéc, cerén zuéc maite-naucien ni, ta sinetsi-baitúcie ni Jangoicoa-gánic etorri-naicéla.

28. Aita-gánic átra, ta etorri-nitza mundúra : berriz uzten-dút mundua, ta noáye Aita-gána.

29. Erraten-dióte bere discipuloéc : Orrá orái claro mintzatzen-dá, ta eztió esanguiríc bátere.

30. Orái daquígu badaquiéla orréc gucía, ta eztuéla beár galdeguin-dézon nióre : ontan sinesten-dúgu Jangoicoa-gánic atra-déla.

31. Errespondatu-cióte Jesusec : Orái sinesten-dúcie ?

32. Orrá eldu-dá órdua, eta yá etorri-dá, barratuco-baizaráte bacócha bere álde, ta utzíco ni bacarríc : eta ez-nágo bacarríc, cerén Aita neréqui dago.

33. Au erran-dicét, izan-dezácien báquea ene-baitan. Múnduan erchidúra izanen-dúcie : baña confiazacie, nic garaitu-dút múndua.

XVII. Cap.

EBÉC erran-citue Jesusec : eta goraturic béguiac cerurát, errán-zue : Aita, ellegatu-dá órdua, oora-béz bere semea, oora-dézan bere sémeac berorí :

2. Ala nola emán-cion berarí potestáde guizaguende guciarén gain, eman-dezóten berac vicitza betirócoa, orréc berái emanicáco guciarí.

3. Baña au dá vicitza betirócoa : Ezaun-dezáten berórí, sollic Jangoico eguiáscoa, eta orréc biali-duéna Jesucristo.

4. Nic ooratu-dút berórí lur-gáñean : bucatu-dút obra, eman-cidána eguitecó :

5. Eta orái oora-benáza ni orréc, Aita, bere-baitan, oóre nucnaréqui berorren-baitan, mńndua izan báño lén.

6. Adiaraci-dút orrén icéna orréc mundutic emantidan guizonéi. Orrénac cire, ta niri eman-citida : ta guardatu-túzte orren erránac.

7. Orái ezanudu-dúte eman-citidan gauza guciac, orren-gánic diréla :

8. Eci niri eman-citidan itzac, eman-tiótet nic ebéi : eta berec artu-túzte, ta ezaundu-dúte eguiáz orren-ganic atra-nitzála, ta sinetsi-dútc orréc bialininduéla.

9. Nic eben-gátic otoitz eguiten-dút : eztút mun-

dua-gátic otoitz eguíten, baicic eman-tidan-guebengátic: cerén berorrénac baitíre:

10. Eta nere gauza gucíac orrénac dire, ta orrénac dire nereác: ta oorátua naiz ayetán.

11. Eta yá ez-nágo múnduan, ta ebéc munduan daude, eta ni orren-gána noáye. Aita sandua, guardabézqui orrén icénean, níri eman-tidánoc: izan-daitzen gauza-bát, ala nola gú ere.

12. Ebéqui nindegoláic, nic gnardatzen-nitue orren icénean. Eman-tidánac, guardatu-tút: eta ebetáic niór eztá gáldu, ezpáda galmendearén úmea, cnmplitzecó Escritura.

13. Baña orái noáye orren-gána: eta ebéc crratentút munduán, izan-dezáten nere contentua beteríc beren-baitan.

14. Nic eman-diótet nere itza, eta múnduac gaitzetsitzen-tú, cerén ezpaitirc mnnduarén aldecoác, nola ni ere ezpainái z mundncoá.

15. Eztiót escátzen quen-dezquiéla mundutíc, baicic guarda-dezqniéla gaitzetíc.

16. Munducoac eztire, nola ni ere ez-náiz mundúcoa.

17. Santifica-bézqui eguiáz. Orrén itza éguia dá.

18. Ala nola orréc ni biali-nindnén mundurá, nic ere ebéc biali-tút mundurá.

19. Eta eben-gátic ni santificatzen-náiz: izan-daitzen ebéc ere santificátuac eguiáz.

20. Baña eztút sollic eben-gátic escátzen, baitaere ayen-gátic, ceñéc ebén itzarén medios sinetsico-dúten ene-baitan:

21. Izan-daitzen guciác bát, ala nola ori, Aita, ni-baitan, ta ni orren-baitan, bérac ére gure-baitan izan-daitzen bát: sinetsi-dézan múnduac, eci orréc biali-ninduéla ni.

22. Eta nic claridade, orréc eman-cidána, eman-diótet ebéi: izan-daitzen gucióc bát, ala nola gu ere baicára bát.

23. Ni ebetán, eta ori ni-baitan: izan-daitzen perfécto batcán: eta ezaun-dézan munduac orréc biali-nauéla ni, eta maite-tuéla ebéc, nola maite-náuen ni ére.

24. Aita, orréc emau-tidánac, nai-dut nón nagon ni, dauden ebéc ere enéqui: icus-dezáten glória eman-cidána: cerén onetsi-bainău egnin-baño-lén múndua.

25. Aita jństoa, múnduac eztú ori ezaundu: bañà nic ezaundu-dút: eta ebéc ezaundu-dúte, eci orréc biali-ninduéla ni.

26. Eta ezaunaraci-diótet cbéi orrén icena, ta ezaunaracico-diótet: alá amórea, ceñéqui amatu-náuen ni, dágon ebetán, eta ni beretán.

XVIII. Cap.

EBÉC erran-ondoán, atrá-ce Jesus bere discipuloéqui Cedron errecarén berce aldéra, non baice baratze-bát, ceintan sartú-cen béra, ta bére discipuloac.

2. Judasec ere, traiciatzen-zuénac, bacéquie lécua: cerén maiz egón-cen án Jesus bere discipuloéqui.

3. Judasec bada arturíc soldado tropa-bát, eta ministroac pontificeén ta fariseoen-gánic, joán-ce arará linternaéqui, zuci, ta armaéqui.

4. Jesus bada chsaquinic aguituco-céu gucía beraréqui, alcinatu-cé, ta errán: Nor billatzen-dúcie?

5. Errespondatu-cióte: Jesus Nazaretdárra. Erraten-dióte Jesusec: Ni naiz. Eta cego Judas ere, entregatzen-zuéna bera, ayéqui.

6. Bada erran-ciotenéco: Ni naiz: atzerá joán, ta erori-cire lurreán.

7. Berriz bada galdeguin-cióte: Nor billatzen-dncie? Ta ayéc erran-zúte: Jesus Nazaretdarra.

8. Errespondatu-zué Jesusec: Erran-dicét, ni naicéla: bada ni billatzen-banaucic, utz-quicic ebéc doacéla.

9. Cumpli-céyen itz erran-zuéna: Eci eman-tidanetáic, eztút gáldu bacóchic ére.

10. Bada Simon Pedroc ceucalaríc ezpata-bát, atra-

zue ura: ta eritu-zué pontificearén siervo-bát: ta ebaqui-ció escuyéco beárria. Eta siervoac zué icéna Malco.

11. Errán-cio bada Jesusec Pedrorí: Álcha ceure ezpata-góí bere máguian. Trágoa, enc Aitac emandidána, cztút edan-beár?

12. Tropac bada, ta buruzáguiac, ta judioen ministroec arrapatu-zúte Jesus préso, ta lotu-zúte:

13. Eta eraman-zúte lenic Anasen-gána: baice sui Caifasén, cein baice pontifice urte-gártan.

14. Eta cé Caifas, eman-cioténa consellu judioéi: Eci déla convéni guizon-bát iltzea gendea-gátic.

15. Baña seguitzen-zué Jesus Simon Pedroc, ta berce discipulo-bátec. Eta discipulo-gura cé ezauna pontificearén, ta sartu-cé Jesuséqui pontificearén echebárnean.

16. Baña Pedro cego atárian cámpoan. Atrá-ce bada berce discipulo-gura, pontificearen ezauna cena, ta errán-cio atalzayarí, ta sarraraci-zue Pedro.

17. Erraten-dió bada Pedrori nescáto atalzáyac: Zú erc zara guizon-górren discipuloctáic? Erraten-dió arc: Ez-náiz.

18. Ceude bada cervitzúcoac ta ministroac suondoán, eci ótz cegó, ta berotzen-ceude: baitaré cego ayéqui Pedro chutiric, ta berótzen.

19. Pontificeac bada galdeguin-cio Jesusí bere discipuloén, ta bere doctrinarén gain.

20. Errespondatu-ció Jesusec: Ni aguerrián cláro

mintzatu-dút munduarí: nic beti eracutsi-dút sinagógan, ta témploan, nora biltzen-diren judio gnciac: eta estálian deus ez-náiz mintzátu.

21. Cer-gátic galdeguiten-dida niri? galde-bezóte aditu-nautenéi, yá cer mintzatu-diotéten: orrá ayéc badaquite cer erran-dúten nic.

22. Au erran-zueláic, emán-cio Jesnsi ministroetáic batec presénte cegónac zaflada-bát, cióla: Alá errespondatzen-dióc pontificcarí?

23. Errespondatu-ció Jesusec: Gaizqui mintzatn-banáiz, errázu cértan: baña óngui mintzatu-banáiz, cer-gátic golpatzen-nauzu?

24. Eta biali-zué Anasec bera loturic Caifas pontificea-gana.

25. Cego bada Simon Pedro chutiríc berótzen. Bada erran-cióte: Aguián zú ere arren discipuloetáic zara? Ucatu-zué árc, ta errán: Ez-náiz.

26. Erraten-dió pontificearén siervoetáic bátcc, aide cenac arrén, ceñen beárria ebaqui-zuen Pedroc: Etzindúzada nic icúsi zú beraréqui barátzean?

27. Berriz bada neatu-zué Pedroc: eta berealá cantatu-zué ollárrac.

28. Daramáte bada Jesus Caifasen echetic presidentearén jaureguirá. Eta goiza cé: eta berac etzíre sártu justiciaco salan, etzeicen-gátic ciquindu, baicic celebrátzeco bázcoa.

29. Atrá-cc bada Pilatos ayen-gána camporá, ta

erran-zue : Cer acusácio dacarráce guizon-gónen contra ?

30 Errespondatu-cióte, ta errán : Ezpálitz au gaizquieguillea, ez-guindio ecarríco berorrí.

31. Erran-cióte bada Pilatoséc : Ar-zácie zuéc, ta juzga-zácie ceurén leguearén araura. Erran-cióte judioéc : Guri eztagoquígn vicia edequitzea niórí.

32. Cumpli-ceyen Jesusen itz erran-znéna, adiarácis nolaco eriótzeas il-bear-cén.

33. Sartú-ce bada berriz salan Pilatos, ta deitu-zué Jesus, ta erran-cio : Zú zára judioén errégne ?

34. Errespondatu-ció Jesuscc : Bere burutic dió orí, edo berceéc erran-dióte nitas ?

35. Errespondatu-zué Pilatoséc : Aguián ni judatárra náiz ? Zure géndcac, ta pontificeéc entregatuzaitútc nere escuetán : Cer eguin-dúzu ?

36. Errespondatu-zué Jesusec : Ene erreguetasúna eztá mundu-gontácoa : mundu-gontácoa balitz ene erreguetasuna, ene cervitzucoéc indár inen-zúte ez uztecó judioen escuetán : baña orái ene erreguetasúna eztá emendic.

37. Erran-cio bada Pilatosec : Berás errégue zára zń ? Errespondatu-zue Jesusec : Orréc dió errcgue naicela ní. Ni ontacó jayo-náiz, ta ontará etorri-náiz mundurá, ematecó testimonio eguiarén : eguiarén aldétic dénac, aditzen-dú ene voza.

38. Erraten-dió Pilatosec : Cer dá eguia ? Eta au

errán ta atrá-ce berriz judioen-gána, ta erraten-dióte: Nic eztút aurquitzen causaric bátere ártan.

39. Baña usánza dúcie, ntz-dezacéten bát libre bázcoan: naucie bada utz-dezacéten libre judioén erréguea?

40. Oyu eguin-zúte bada berriz gucióc, ciótela: Ez au, baicic Barabas. Eta cé Barabas ladron-bát.

XIX. Cap.

ORDUÁN bada artu-zué Pilatoséc Jesus, eta azotatu-zué.

2. Eta soldadoéc forjátus coroa-bát arantzeés, paratu-cióte berarén búruan: eta inguratu-zúte purpurasco soñeco-bátes.

3. Eta zoéci bera-gána ellegátus, ta erraten-cióte: Agúr, judioen erregue: ta ematen-citióte zafladac.

4. Atrá-ce bada berriz Pilatos camporá, ta erraten-dióte: Oná dacarrácict au zuéi aguerrirá, jaquin-dezácien eztutéla nic ontan causaric bátere aurquitzen.

5. (Atrá-ce bada Jesus ceramála córoa arantzéscoa, ta purpurásco soñécoa.) Eta erraten-dióte ayéi: Oná guizóna.

6. Icusi-zuteláic bada pontificeéc, ta ministroéc, clamatzen-zúte, ciótela: Gurucifica-béz, gurucifica-béz. Erran-dióte Pilatoséc: Ar-zácie zuéc, ta gurucifica-zácie:

eci nic eztút bátere cansaric aurquitzen onen-baitan.

7. Errespondatu-cióte judioéc : Guc dugn légue, ta leguearén araura bear-du il, cerén bere burua inbaitu Jangoicoaren Seme.

8. Aituríc Pilatosec itz-gáu, yago icitu-cé.

9. Eta sartú-ce salan berriz : ta erran-cio Jesusi : Nóngoa zara zu ? Baña Jesusec etzió eman errespuestaríc.

10. Erraten-dió bada Pilatosec : Niri eztidázu mintzátzen ? eztaquízu eci dutéla nic escu zure gurucificatzecó, ta dutéla escu zure libratzecó ?

11. Errespondatu-ció Jesusec : Ez-lúque izánen escuric bátere ene cóntra, ezpaléquio emán án goratíc. Orgátic orrí entregatu-nauénac, becátu andiágo dú.

12. Andic alcína cebila Pilatos libratu-náyes bera. Baña judioéc clamatzen-zúte ciótcla : Au libratzenbarimbádu, eztá Cesaren adisquide. Eci bere búrua errégue iten-duénac, Cesaren contra iten-dú.

13. Pilatosec aituric erran-guébec, atrá-zue camporá Jesus : eta jarri-ce juez-aintzu, Litostroto deitzenden lecuan, eta ebreoen izcúntzas Gabbatha.

14. Eta cé bazcoarén Parasceve, ordua yá seigarréna, ta erraten-dióte judioéi : Oná zuéu erréguea.

15. Baña ayéc clamatzen-zúte : Quén, quen-béz, gurucifica-béz. Erraten-dióte Pilatosec : Zuén erregue gurucificatuco-dút? Errespondatu-zute pontificeéc : Eztúgu erregueríc, baicic Cesar.

16. Orduán bada entregatu-cióte gurucificatzecó. Eta artu-zúte Jesus, eta atra-zúte.

17. Eta ceramaláic soñean gurútzea, atrá-ce lecugartárat, cein deitzen-baita Calvariocoa, ta ebreoén izcúntzas Golgotha:

18. Eta án gurucificatu-zúte bera, ta beraréqui berce bida andic eta emendic, baña erdián Jesus.

19. Escribitu ere zué Pilatosec letrero gañécoa: ta paratu-zué gurutzearén gañean. Eta cego escribituríc: Jesus Nazaretdarra, judioén Erregue.

20. Letrero-gáu bada ásco judioéc leitu-zúte: ceren errirá urbil cégou lécua, non gurucificatu-zuten Jesus. Ta cego escribituric ebreos, griegos, eta latines.

21. Erraten-cióte bada Pilatosí judioén pontificeéc: Ez-dezála nai escribitu, judioén Errégue: baicic berac erran-zuéla: Naiz judioén Errégue.

22. Errespondatu-zué Pilatosec: Escribitu-duténa, escribitu-dút.

23. Soldadoéc bada gurucificatu-zuteláic, artu-zúzte berarén trésenac (ta eguin-zúzte laur zati: soldado bacocharí bere zatia), eta tunica. Eta cé tunica costura-gabea, eorturíc goititíc gucía.

24. Erran-cire bada elcarrí: Etzágula zatitu au, baicic sortéz átra noréndaco dén. Cumpli-céyen Escritura, dióna: Partitu-túzte nere trésenac: ta ene soñécoa sórtean atra-dúte. Soldadoec bada eguin-zúzte gauza-guébec.

25. Baña ceude chutiric Jesúsen gurutzearén óndoan berarén ama, ta bere amaren aizpa Maria Cleofarena, ta Maria Magdalena.

26. Icusiric bada Jesusec ama, ta discipulo maitezuéna chutiríc, erraten-dió bere amarí: Emastequia, orrá zure semea.

27. Guero erraten-dió discipuloarí: Orrá zure ama. Eta ordu-gartáic artu-zué discipuloac bera beretáco.

28. Guero cequieláic Jesusec guciá cela bucátua, cumpli-céyen Escritura, errán-zue: Egárri dút.

29. Cego bada paraturic onci-bát ozpiñes beteric. Ayéc bada isopo-bát inguraturic arróquias ozpiñes béteas, paratu-cióte agoan berarí.

30. Artu-zueláic bada Jesusec ozpiña, erran-zuc: Bucátua dá. Eta búrua inclinaturíc entregatu-zué espiritua.

31. Judioéc bada (cerén baice Parasceve), etzeicengátic gorpútzac guelditu gurútzean larumbátean (eci larumbateco egun-gúra andia cé), escatu-ciote Pilatosí licencia auchstecó ayen zángoac, ta quentzecó.

32. Etorri-circ bada soldadoac: eta auchi-zúzte lcmbicicoaren zángoac, ta arréqui gurucificatu-cén bercearénac.

33. Baña ellegaturic Jesusen-gána, nola icusi-baizúte yá ilic, etzitióte auchi bere zángoac,

34. Baicic soldadoetáic bátec idiqui-ció lanza-bátes berarén sayetsa, eta berealá atrá-ce odóla, ta úra.

35. Eta icusi-duénac, emán-du testimonio: eta eguiáscoa dá berarén testimónioa. Eta arc dáqui dióla éguia: zuéc érc sinetsi-dezacen-gátic.

36. Aguitu-círe ebéc cumpli-céyen Escritúra: Eztúcie berarén ezurríc auchicó.

37. Eta berriz bérce Escritura-bátec dió: Icusicodúte nor traspasatu-dúten.

38. Ebén ondoreán escatu-ció Pilatosi Josef Arimateacoác (baice Jesúsen discipulo, baña alchaturic judioén beldúrres), licéncia artzecó Jesusen gorpútza. Aguindu-ció Pilatoséc. Etorri-ce báda, ta artu-zué Jesusen gorpútza.

39. Etorri-ce Nicodemo ere, cein jóan-cen gáuas leníc Jesusen-gána, ceramála mirra, ta aloen unguéndu, eún libra becála.

40. Artu-zúte bada Jesúsen gorpútza, ta iuguratuzúte misésco maindrees aromaéqni, nola duten jndioéc usanza ortzitzea.

41. Baña cé gurucificatu-zúteu lécuan, baratzebát: eta barátzean mouumentu-bát bérria, non etzén ortzi nióre erc oráño.

42. An bada judioén festa-gátic, cerén baicégo aldácan monumentua, paratu-zúte Jesus.

XX. Cap.

BAÑA astearén lembicico eguneán, Maria Magdalena joán-ce goicíc, arguitu-gabe oráño, monumenturá : ta icusi-zué arlauza quenduríc monumentutíc.

2. Lastér eguin-zue bada, ta joán-ce Simon Pedrogána, ta berce discipuloa-gána, cein maite-zuén Jesúsec, ta erraten-dióte : Eraman-dúte Jauna monumentutíc, ta eztaquigu nón paratu-dúten.

3. Atrá-ce bada Pedro, ta berce discipulo-gúra, eta joan-cire monumenturá.

4. Lasterca zoéci biac báteo, ta berce discipulogúra lasterrágo joán-ce Pedro baño, ta ellegatu-cé lenic monumenturá.

5. Eta inclinatu-celaríc, icusi-citue misésco maindreac án utziríc, baña etzé sártu.

6. Ellegatu-cé bada Simon Pedro atzetíc eldu-céna, ta sartu-cé monumentuan, ta icusi-citue oyálac án utziríc,

7. Eta buruarén gáñean egón-cen pañoloa, ez maindreéqui paraturíc, baicic apárte involucaturíc lecu-bátean.

8. Orduán bada sartu-cé discipulo-gura érc, lenic etorri-céna monumenturá : eta icusi-zué, ta sinetsi-zué :

9. Eci oráño etzequíte Escritura, eci bear-céla erresucitátu ilen ertetíc.

10. Joan-cire bada berriz discipuloac bere lagunengana.

11. Baña Maria cego chutiric monumentuaren alcinean, negárres. Negárren bitártean inclinatu-cé, ta beiratu-zué monumenturá:

12. Eta icusi-citue bi ainguiru churis vestituríc, ceudéla jarriric, bat buru aldean, bercea oñetaco aldean, non egon-cen paraturic Jesusen gorpútza.

13. Erraten-dióte berarí: Emastéquia, cer-gatic zaude negárres? Erraten-dióte ayei: Cergatic eraman baitúte ene Jauna: ta eztáquit non paratu-duten.

14. Au errán ta itzuli-ce atzerát, ta icusi-zue Jesus cególa chutiric: eta etzéquie Jesus déla.

15. Erraten-dió Jesusec: Emastéquia, cer-gatic zaude negárres? nor billatzen-dúzu? Arc ustés cén baratzezáya, erraten-dió: Jauna, orréc quendu-barimbadú, erran-bezáda nou paratu-duéu: eta nic eramacodút.

16. Erraten-dió Jesusec: Maria. Itzuliric arc, erraten-dió: Rabboni (nai-baitu errán Maestru Jauna).

17. Errán-cio Jesusec: Ez-nazázula nái uquitu, eci oráño ez-náiz igán ene Aita-gána: baña zoáz ene anayen-gána, ta erran-zozúte: Bauoáye igánes ene Aitagána, ta zuen Aita-gána, ene Jangoico, ta zuén Jangoicoa-gána.

18. Etorri-ce Maria Magdalena berri emánes: Icusi-dutéla nic Jauna, eta au erran-dída.

19. Bada berándu celaríc egun-gártan, astearen lembicicoan, eta atáriac ceudeláic erchiríc, non ere discipuloac baiceude bilduríc judioén beldúrres: etorri-ce Jesus, ta paratu-cé erdian, ta erran-cióte: Báquca zuéi.

20. Eta au erran ta mostratu-citióte éscuac, eta sayetsa. Boztu-cire discipuloac, icusiric Jauna.

21. Erran-cióte bada berriz ayéi: Báquca zuéi. Ala nola biali-ninduen ni Aitac, nic ere bialtzeu-zaiztet zuéc.

22. Au errán ta ats eman-cióte: ta errán: Errecibi-zácie Espiritu sandua:

23. Noren becátuac barcatzen-tucién, barcatzen-zaizquióte: ta norénac guelditzen-tucién, gueldituac dirc.

24. Baña Tomas amabietáic bat, deitzeu-dena Didimo, etzégo ayéqui etorri-celáic Jesus.

25. Erran-ciotc bada arrí berce discipuloéc: Icusidugu Jauna. Baña arc erran-cióte: Baldin ezpadut icusten berarén escuetán itzeén cúntzca, eta paratzen enc eriáu itzeén lecuan, ta paratzen nere escuáu bere sayetsean, eztút sinetsíco.

26. Eta zortzi egúnen burnán, berriz ceude discipuloac eche-barnean: eta ayequi báteo Tomas. Etorricé Jesus, atariac ceudelaic erchiric, ta paratu-cé erdian, ta errán: Baqnea zuei.

27. Guero erraten-dió Tomasi: Sar-zazu ceure eriorí emén, eta beira nere escuóc, ta eda ceure escuói, ta para-zázu ene sayétsean: ta etzaitela izán sinestagáitz, baicic sinestacór.

28. Errespondatu-zué Tomasec, ta errán: Ene Jauna, ta ene Jangoicoa.

29. Erran-cio Jesusec: Cerén icusi-nauzun, Tomas, sinetsi-dúzu: Zorionecoac icusi-gabe sinetsi-duténac.

30. Eguin-zue Jesusec bere discipuloen alcinean berce ásco señale, eztaudenac escribituric libru-góntan.

31. Baña ebéc escribitu-dire sinetsi-dezacien-gátic, eci Jesus déla Cristo Jangoicoaren Semea: eta sinétsis, logra-dezácen vicitza beraren iceneán.

XXI. Cap.

GUÉRO aguertu-cé berriz Jesus discipulocrí Tiberiasco itsásoan. Ta aguertu-cé alá:

2. Ceude bátean Simon Pedro, ta Tomas, deitzendéna Didimo, ta Natanaél, Galileaco Canaco cena, ta Zebedeorén semeac, eta berarén discipuloetáic berce bida.

3. Erraten-dióte Simon Pedroc: Banoáye arrantzatzerá. Erraten-dióte ayéc: Bagoáci gu ere zuréqui. Eta atra-cire, ta onciratu-cire: eta gauártan deus ere etzúte arrapátu.

4. Baña goiza ellegaturíc, baratu-cé Jesus bastérrean : baña etzúte ezaundu discipuloéc Jesus céla.

5. Erran-cióte bada Jesúsec : Mutilac, aguián badúcie janariríc ? Errespondatu-zúte, ecétz.

6. Erraten-dióte ayéi : Bota-zquice sarea onciarén escuyéco aldéra : ta aurquituco-dúce. Bota-zúte bada : eta yá etzezaquéte tirátu arraiquéta andiarén cásos.

7. Bada Jesúsec maite-zuéu discipulo-gárc errán-cio Pedrorí : Jauua dá. Simon Pedroc aitu-zuelaríc Jauna céla, estali-cé túnicas (baicego biluchsiric) eta saltatu-cé itsasorá.

8. Baña berce discipnloac etorri-cire itsasóncian (eci etzeudc urrúti lurretic, baicic berréun ucondo becála) ceramátela arráyen sárca.

9. Bada atra-cireláic lurrerá, icusi-zúzte paraturíc brásac, ta gáñean arrai-bát, eta ogui.

10. Erraten-dióte Jesusec : Ecárcie orái arrapatutucien arrayetáic.

11. Igán-ce Simon Pedro, ta atra-zuc lurrerá sarea, beteric arrái andies eún ta berroguéi ta amairures. Eta aimbérce circláic, etzé urrátu sárea.

12. Erraten-dióte Jesusec : Atózte, bazcal-zace. Eta nióv ccudenetáic jarriríc etzé treve galdeguiterá : Ori nor dá ? baicequite céla Jauna.

13. Eta etorri-ce Jesus, ta artzen-dú óguia, eta emáten-dióte, eta guisa bérean arráya.

14. Au cé yá irugárren aldia aguertu-cequiótena

Jesus bere discipuloerí viztu-cenas-guéros ilen ertetíc.

15. Bazcaldu-óndoan erraten-dió Simon Pedrori Jesusec: Simon Juancn semea, maitatzen-nauzu ni ebéc baño yágo? Erraten-dió: Bai, Jauna, orréc daqui maite-dutéla. Erraten-dió: Bazca-zquizu ene achsúriac.

16. Erraten-dió berriz: Simon Juanena, amatzennauzu ni? Erraten-dió: Bai, Jauna, orréc badáqui maite-dudála. Erraten-dió Jaunac: Bazca-zquizu ene achsuriac.

17. Irugárren aldian erraten-dió: Simon Juanéna, maite-nauzu ni? Tristatn-cé Pedro, cerén erran-cion irugarren aldian: Maite-nauzn ni? eta erran-cio: Jauna, orréc guciá dáqui. Orréc badaqui maite-dudála orí. Erran-cio: Bazca-zquizu ene ardiac.

18. Eguiaz bai eguiáz erraten-dizút: gazteago cinaláic, ceurói guerricatzen-cina, ta cindebiltza nora nai-cinduen: baña zartzen-zareláic, edatuco-tuzu ceure escuac, ta berce-bátec guerricatuco-zaitu, ta eramacozaitu nora nai-eztúzun.

19. Baña au erran-cio adiarácis nolaco eriotzearéqui ooratu-beár-zuen Jangoicoa. Eta au erran-ondoán, erraten-dió: Segui-nazázu ni.

20. Itzuliric Pedroc icusi-zué berce discipulo, Jesusec maite-zuen-gura, seguitzen-cióla, ceiu ere erreclinatu-baice afárian berarén bular-gañean, ta erran-

baicio: Jauna, nor dá entregatuco-dućna berorí?

21. Au bada icusi-zuelaric Pedroc, erraten-dió Jesusí: Jauna, ontas cer izanen-da?

22. Erraten-dió Jesusec: Alá nai-dut au gueldidáyen natórren árteo, zuri cer zaizu? zuc segui-nazázu ni.

23. Atrá-ce bada izqueta-gáu anayen értean, eci discipulo-gúra cztéla iltzen. Eta etzió errán Jesusec: Eztá iltzen; baicic: Ala nai-dút gueldi-dáyen natórren árteo, zuri cer zaizu?

24. Au da discipulo-gúra, ematen-duéna testimónio gauza ebétas, ta escribitu-tuéna ebéc: eta daquigu éguia déla bere testimonioa.

25. Badire alaber ásco berce gauza, Jesusec eguincituénac: cein escribi-baleitez banacá, uste-dút múuduac berac ecin lezázquela idúqui escribitu-bear-liráz-quen libruac.

JESUS. COPLA GUISA BATZUC MOLDE GUTITACOAC

Joaquin Lizarraga
Elkanoko nafarreraz
Londres
1868

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

JESUS.

COPLA GUISA BATZUC
MOLDE GUTITACOAC,

CELEBRATU'S JESUS JAUNAREN AMORE¢C
TA FAVOREAC.

DON JOAQUIN LIZARRAGAC

COMPONDUAC,

TA LUIS LUCIANO BONAPARTE
PRINCIPEAC

AROUITANA 'EMANAC.

LONDRESEN. 1868.

We certify that only 250 copies of this work have been printed, of which one is with violet-coloured ink.

STRANGEWAYS & WALDEN,
(late G. BARCLAY,)
28 Castle Street, Leicester Square.

COPLAC.

1.

Jesus, orren amoréa
Niorc ecin asqui estíma:
Mostratu-nayes béréa
Emen dago nere aríma.

2.

Nola nola estima nic
Jesusen caridadéa,
Beiratus deseguiníc
Ni-gatic majestadéa!

3.

Jesus, ori enegatíc
Ain andia ta ain chipí!
Badacusat cergatíc,
Amorostea-gatic ni.

4.

Jesus nai-dut il-artáño,
Barimbadut biotzíc,
Yago ori guciac báño,
Ori nai-dut bacarríc.

5.

Jesus onac maite ni,
Nic ere maite Jesús;
Erre ta il-banindedí
Ojala amoresco sus.

6.

Amoresco su andía
Jesus or ichequiríc;
Ene-gana su chindía
Sar-baledi viciríc.

7.

Achsuri eder oneguía
Da Jesus ene maitéa,
Ni naiz naicen anchuméa,
Jesusena naiz gucía.

8.

Nola nola eguzquía
Ala dago alchaturíc?
Ala ere ni gucía
Ala nauca suturíc?

9.

Orgo suac, orgo gárrac
Ene entrañac erretzén,
Ayotsac eta negárrac
Orrec, orrec atratzén.

10.

Gloriaco Erregue béra
Emen ala alchaturíc;
Jautsi-da cerutic béra
Gutas amorosturíc.

11.

Nola dauca apalduríc
Ain apal majestadéa?
Ain gora goraturíc
Gure zamarra probéa!

12.
Beira Erregue cerucóa
Gure lurreraturíc,
Beira Guizon-Jangoicóa
Zamarras vestituríc.

13.
Anchume larruaréqui
Beira guero achsuría,
Gu gaichstoen cargaréqui
Gure guisa ta iduría.

14.
Beira preso gure amóres
Asco guisas loturíc,
Beira penas ta dolóres
Azqueneco galduríc.

15.
Bere amaren sabeléan
Beira lenic bilduríc;
Gambelaren agotzéan
Chipityo paraturíc.

16.
Beira preso baratzéan,
Guerochsago pilaréan,
Andic berla gurutzéan,
Ta beticos aldaréan.

17.
Naiz iganic ceruráño,
Ta jarriric goyenéan,
Emen dago preso oráño,
Beira preso aldaréan.

18.
Cer-gatic ala ori préso,
Jesus ona, cer-gatíc?
Gu-gatic aimberce excéso,
Jesus ona, gu-gatíc.

19.
Nola du becatoréac
Amante-gau amatzén?
Amore ta favoréac
Nola ditu pagatzén?

20.
Ai Jesus, amatu-eztúgu,
Nola duen merejí,
Atzendu bai sobra dúgu,
Ta ofenditu gueyeguí.

21.
Amantea ta amabléa
Da Jesus ou oneguía:
Ni pobre miserabléa
Esqnergaitza naiz gucía.

22.
Naiz izanic alacóa,
Amatu-nau orrec ni:
Ta nic, ene Jangoicóa,
Ez amatu berorí!

23.
Gucis amatu-nai-dút;
Bear-uue beti amátu;
Contra eguinas damu-dút:
Barcatu, Jauna, barcátu.

24.

Nora nora joanen-náiz,
Jesus, orrec utziric?
Guciec utzia náiz,
Atariac erchiric.

25.

Orren atarietára
Itzultzen-naiz, Jesus óna,
Ez-nazala desampára,
O Jangoico den guizóna.

26.

Berce nion lecuric,
Nion ez amparoric,
Ceren ezta sanduric,
Ori becalacoric.

27

Amore du ta podóre,
Iteco limosna-gáu,
Jesus, eguin-bez favóre
Salvatzeas pobre-gáu.

28.

Jesusen icena da
Prenda salvacioarén,
Eci Jesus deitzen-dá,
Ceren salvatzen-duén.

29.

Cer-gatic arimac du
Aimberce aimberce beldúr?
Jesus onac nai-badú
Salvatzea du segúr.

30.

Daquit, Jesus, dezaquéla,
Baita gucis poderóso,
Daquit ere nai-duéla,
Baita gucis amoróso.

31.

Ene-gatic jautsi-cé
Cerutic Jesus ueréa;
Ene-gatic jaintsi-cé
Gure zamarra probéa.

32.

Ene-gatic vici-cé
Betiro penaturic,
Ene-gatic ere il-cé
Penas acabaturic.

33.

Il-da, ta iltzeco in-dú,
Len testamentu berría,
Guretaco an utzi-dú
Bera, ta bere gucía.

34.

Berceric ere ezpacé,
Ene Jesus amabléa,
Sobra bai bai sobra ce
Sacramentu admirabléa.

35.

O Sacramentu goréna,
Non Jesus ematen-dén,
Pasioaren oroipéna
Eta prenda gloriarén.

36.
Il ta berriz vizturíc,
Bere cerura iganíc,
Dago emen alchaturíc,
Ecin quendus gu-ganíc.

37.
Etze content Jesus óna
Naiz guciac emanic,
Gnelditus bere guizóna
Bera-gabe bacarríc.

38.
Goiti dago poderóso
Ene Jesns aguerrían,
Bai emen ere amoróso
Manera miragarrían.

39.
An sanduac gloriastátzen
Nauten gucies ornítzeu ;
Emen gure graciastátzen,
Ta araraco prevenítzen.

40.
Ez solamente guréqui
Jesus ona egoten-dá,
Bera bere donoéqui
Gure-baitan sartzen-dá.

41.
Inic arimen espóso,
Ta erregalo gueyeguía,
Gracioso ta amoróso
Ematen-da den gucía.

42.
Aditzen ta mintzatzén,
Vici-celaic, zutenéc,
Dicha andia contatzén
Zute bai cequitenéc.

43.
Bada sarcen-cen echéan
Jesus, an ce dicha obéna,
Gracia ta gloria batéan
Mundu-gontan al-daiquéna.

44.
An salvacioa batéo,
An vicitza ta alegría ;
Testigo ona da Zaquéo,
Progu Marta ta María.

45.
Zaqneo guizon chipía
Cego iganic arboléan
Icus-nayes Jaun andía
Vidanabar pasatzéan.

46.
Jaunac arri alcinetíc
Dio aguertu-denéco,
Ea berla jautsi ordíc,
Egun nai-dut zure echéco.

47.
Arc echean artzen-dú
Jesus ona gustoróqui ;
Jaun onac betetzen-dú
Ones bera bereéqui.

48.
O Jesus, cein ona den
Arturic echeetán,
Pensa cer izanen-dén
Sarturic entruñetán.

49.
Ecin pensa, ecin errán
Nic aláco favoréac;
Eguin-zuzque, zuzque emáu
Sollic orren amoréac.

50.
Norc alaco amanteric
Seculan icusi-dú?
Norc ala bere umeric
Seculan onetsi-dú?

51.
Amac ume maiteéna
Acitzen bere esuearéqui:
Jesus onac probeéna
Bere gorputz odoléqui.

52.
O Jesus, au cer finés?
Cer nai-ote-du lográtu?
Nai-du bai nai-du sinés
Gu berequi baterátu:

53.
Besarca miragarrían
Erchitu gu beretáco,
Berarequi orai vicían
Gauden, eta seculáco.

54.
Ceruraco acitzen-gáitu
Jesus onac ederquí,
Ala erregalatzen-gáitu
An den obenarequí.

55.
Jesus bera amen-batéan
Ematen-da alchaturíc,
Aguitz realidadéan,
Naiz guti idurituric.

56.
Naiz aingueruec mundúan
Nai ones gu suplitú,
Ez-lezaquete ceruán
Onagoric aurquitú.

57.
Ayec gozatzen-duténa
Osoquiro ta aguerrían
Da nic chastatzen-duténa
Manera miragarrían.

58.
Desterruan nai-badúgu
Ango erregaloric,
O Jesus, nion eztúgu
Ori becalacoric.

59.
Erregalo cerucóa
Emengo guisatu-dú,
Banu nic ona gustóa
Gloria urrin ta gusto du.

60.
Berce favore-bat yágo
Egotea alchaturíc
Contino, ceren baitágo
Gutas amorosturíc.

61.
Nai-nuque Jesus gozátu
Emen daiquen diña nic:
Bear-nuque ortaco amátu
Ori gucis ta sollíc.

62.
Amoreac amoróa,
Suac sua viztu-béz,
Orrenac, Jesus, neréa
Amatzeco nic sinéz.

63.
O Jesus, amatzen-náu
Segurqui, amatzen-badút;
Elcarren amore-gáu
Gloriaraco prenda dut.

64.
Nola Jesus su vicía
Ene-baitan sarturíc
Ez-nago ya ni gucía
Amoretan urturíc?

65.
Beti presente aldaréan,
Ta jatera ematen-dá
Jesus, nauten egunéau,
Ta egunoro ofratzen-dá.

66.
Cer den Jesus beiratzéa
An sacrificaturíc,
Nola achsuri ecin obéa,
Ain mauso ta umilduríc.

67.
Loturic, golpaturíc
Len, eta azotaturíc,
Gurucificaturíc,
Eta odoles usturíc.

68.
Norc ala paratu-dú?
Eta cer culpa-gatíc?
Eztu culparic, eztú:
Gucia da eue-gatíc.

69.
Culpac izanic nerćac,
Jesus ona norc il-dú?
Niri didan amoréac,
Amoreac eguin-dú.

70.
O amore gucyeguía,
Gurutzean il-duzú
Gure Jesus oneguía;
Aldarean cer nauzú?

71.
Oneguiac gaichstoa-gátic
Vicias pagatu-dú:
Bere burua cer-gátic
Berriz or paratu-dú?

72.
Guc mereji baño yágo
Ta yago len eguin-dú:
Emen berriz certau dágo?
Jesus ona, cer nai-dú?

73.
Aguertu amore dućna
Gu-gatic, bear-balítz,
Iltzeco, ta artzeco péna
Yago ta yago berríz.

74.
O amorea noráño?
Claroqui mostratzen-dú,
Bere vicia ere báño
Yago gaituela gu.

75.
Ta emendic seguitzen-déna
Gure arimen galtzeás
Luquela gueyago péna,
Eci berriz iltzeás.

76.
Il-eztaique, ta eztu yágo
Penaric ya sentitzén,
Alaere oraño dágo
Pasatuac berritzén.

77.
Emen Jesus oneguía
Presentatzen-da aldaréan
Nola baquesco uztarguía
Jangoicoaren alcinéan.

78.
Presentatzen-tu zauríac,
Neque, pena, tormentúac,
Eriotz, odol, icerdíac
Eta merejimentúac.

79.
Alaco miragarríac,
Jesus ona, cer-gatíc?
Zar eta berri gucíac
Guciac gure-gatíc.

80.
Ofratu-ce gurutzéan
Jesus beteric dolóres:
Orai berriz aldaréan
Ofratzen-da gure amóres.

81.
Sustancian gucia oroát,
Naiz diferente manéra,
Ceren ofrenda da bat,
Ta ofrazalea berbéra.

82.
Lograturic arren fínac,
Onec orai cer dn itéco?
Berritzeco len eguínac,
Bacochai aplicatzéco.

83.
Fruituac ecin pondéra
Ontatic eldu-dirénac:
Barraturic gora béra
Gozatzen-tu nai-tućnac.

84.
Jangoicoaren ta guizónen
Jesus ona bitartéco
Da len lenic, baque ónen
Elcarrequin eguitéco.

85.
Da Jangoico ta guizóna,
Ala iteco, aguiz propía,
Jangoicoai placer óna,
Ta guizonei on gucía.

86.
Ta pagazale emaníc
Justicia aplacatzen-dú,
Eta ala bera-ganíc
Guizona libratzen-dú.

87.
Gnero berriz Jaun andía
Onratzen-du ta estimátzen,
Ala gure charquería
Berac errecompensátzen

88.
Baita guri onguieguínac
Ditu correspondítzén,
Gure esquergaitz mezquínac
Esquer ones suplitzén.

89.
Ala ceruco iturría
Cegona guc erchiríc,
Eraunsteco on den gucía,
Dauca beti idiquiríc.

90.
Cerucoec an beréan
Gozo ta gusto berría
Dute, icusis aldaréan
Achsuri maitagarría.

91.
Trintatec gusto artzen-dú,
Virginac gozo betéa,
Aitac ere erraten-dú,
Au ene seme maitéa.

92.
Ta purgatorioco súan
Nondic dute alivioríc?
Ezta sufragio mundúan
Meza becalacoríc.

93.
Orgatic arimac áyes
Suspira ta clamatzén,
Jesus ona icusi-náyes
Aldarean ofratzén.

94.
Jesusen pasio ta pénac
Emen representatús,
An arimec zor-tuténac
Abasto descontatús.

95.
On-gau purgatoriorá
Nai-diotenec bialí,
Su-gura bere ariorá
Dezoquete an itzalí.

96.
Emen ofratzen-badá
Ongui meza ta maizágo,
Aisago an atratzen-dá
Arima, ta lasterrágo.

97.
Cembat andic nola apóstus
Doaz cerura iganés!
Baña, Jesns, orren cóstus,
Orrec gucia emanés.

98.
Orai bada mundurá
Cembat on ecartzen-dú,
Bere dagon lecurá
Jauna, norc erranen-dú?

99.
Cer-gatic gure lecúan
Jesus nai-ce guelditú?
Baicic on denas cerúan
Erregalatzeco gu?

100.
Gu gaitn lecuquidéac
Baitare bere echecóac,
Bere aide ta adisquidéac
Gure Guizon-Jangoicóac.

101.
Guelditu-da probeéqui
Gure gaitzac qnentzecó,
Unitzeco gu beréqui,
Ta ondasun ematecó.

102.
Gu nola bere onetsíac
Nai-gaitu favoratú,
Bere gracien erauntsíac
Guri comunicatú.

103.
Nola Jauna assarratzéa
Baita gaitzen gaitzeníc,
Gure culpen barcatzéa
Logratzen-du len leníc.

104.
Doble gaitz becatuéna:
Gure Jaun ona ofendítu;
Ori len, ta bigarréna
Gneuroc galduric gueldítn.

105.
Becatuac gainduríc
Gure contra clamatzón;
Gure Jauna iraturíc:
Certan dugu esperatzén?

106.
Cer erremedio dugú?
O Jesus, nion eztá:
Ori baicic eztugú:
Ori sollic asqui da.

107.
Orrec sollic aldaréan,
Gure Jesus oneguía,
Du mostratzen an beréan
Bai piedade gueyeguía.

108.
Jaunaren ta gure erdían
Paraturic bitartéco
Eguiten-du amore andían
Elcarrequi baquetzéco.

109.
Moguitzen-du Jangoicóa
Izateco paciéncia:
Uquitzeu gure gogóa
Eguiteco peniténcia.

110.
Ala palacaturíc
Jaunac digu barcatzén,
O Jesus, beiraturíc
Ori dela empeñatzén.

111.
Ala detenitzen-dú
Justiciaren azotéa,
Ceren atenditzen-dú
Bere seme Jaun maitéa.

112.
Baña Jesus ona guc
Nola dugu atenditzén?
Aimberce ou eguinen truc
Nola correspondítzén?

113.
Atencio guti diógu
Gurequi emen dagouái,
Esquer onic eztiógu,
Esquer gaichsto sobra bái.

114.
Dagolaric gu betótzen
Contino Jesus favóres,
Bear-guinduque egon errétzen
Guc amores ta dolóres.

115.
Bear-guinduque emen beutzáit
Bere echean onratú,
Ceru guisa nolapáit
Onetsi ta adoratú.

116.
Emen guc aingueruéqui,
Ayen diña naiz ecín,
Gure eutraña guciéqui
Al gucia gusto eguín.

117.
Contra ai-gara, contra bái
Ofenditzen betiró
Nola-nai eta non-nái,
Emen ere itsusquiró!

118.
Ofenditus galtzen-dúgu
Abogatu den bacárra:
Aurqui ya cer uste-dúgu,
Pena baicic ta negárra?

119.
Ala litzaque, baldín
Guc baño obequi favóre,
Jesus, ezpalez eguín,
Guri izanes sobra amóre.

120.

Ala nola ama-bat óna
Daucana firme besárca
Ume charra dagoquióna
Quendu-nayes atzapárca :

121.

Utzi-balez, eror-léique
Charra bai ta golpatú ;
Ala utz-banindez, nindéique
Ni galtzera botatú.

122.

Pleitu guisara porfia
Gueuroc gueuren caltetán,
Contra Jesus oneguía
Gure on-nayes ta onetán.

123.

Norc, Jauna, obligatzen-dú
Eguitera favoréac
Aimberce ? niorc eztú,
Baicic digun amoréac.

124.

O amore sendo fiña
Dituzu indar gueyeguíac,
Jangoico berac adiña,
Garaitzeco gaitz gucíac !

125.

Cerc ecarri-du lurréra ?
O Jesus, cerc gambelára ?
Pilarera, gurutzéra,
Eta alaco penatára ?

126.

Cerc il hi-gayen ertéan,
Jaintairic gure zamárra ?
Cerc dauca emen aldaréan ?
Cerc gure-gana dacárra ?

127.

Jaquinic nola garén,
Esquergaitz sobra guréac,
Cerc gurequi dauca eméu ?
Sollic digun amoréac.

128.

Aguerri vici-celáic,
Tratatu-zute gaizquí :
Orai alchatzen-deláic,
Eztugu iten obequí.

129.

Obe litzaque eguzquía
Faltatzea mundutíc,
Eci Jesus oneguía
Bere Sacramentutíc.

130.

Ezpaledi mantenítu
Jauna Sacramentu-góntan,
Nola neique ni vicítu
Negarresco valle-góntan ?

131.

Ala nola ilunduríc
Triste negoque gucía ;
Niondic consoluríc ;
Neque-penasco vicía.

132.
Alaere ematen-dúgu
Sobra causa, gu-ganíc
Botatzeco eguiten-dúgu,
Ain gaichstoac izaníc!

133.
Baña nola egoten-dá
Gaichstoequi oneguía?
Nola mantenitzen-dá
Otsoequin achsuría?

134.
Nola gaizque ya sufrítu,
Jesus, gu becatoréac?
Nola daique detenítu?
Dauca preso amoréac.

135.
Gure culpen barcatzéa
Nai-du, ez-gaitzen condenátu;
Gure arimen sendatzéa
Nai-du, gaitzen gu salvátu.

136.
Noiz-nai urriquituríc
Guc confesatzen baitúgu,
Berla urricarituríc
Jaun ona favore dúgu.

137.
Len cena bere vicían
Biotz-bera ta amoltsúa
Da admititzeco gracían
Becatari penatúa.

138.
Ala zute murmurátzen,
Cergatic becataríac
Baititu bereganátzen,
Obequi ines bazcaríac.

139.
Erraten-du Jesus ónac,
Sendazale bear-dú
Preciso gaizqui dagónac;
Ongui dagonac eztú.

140.
Ez-naiz etorri deitzéra
On direnac ta sandúac,
Bai gaichstoen sandutzéra,
Ta billatzera galdúac.

141.
Au da Jesus dabilána
Becatarien atzéan:
Artzai ona daramána
Ardi galdua soñéan.

142.
Couvit-gura len emána
Orai ere ematen-dú;
Atozte, atozte ene-gána,
Coutino clamatzen-dú.

143.
Atozte, becataríac,
Sendatzera nerequí
Ceuren arimen zauríac,
Badut euen cerequí.

144.
Becatuen carguería,
Laceria, neque, péna
Queu ; ta nere bustarría
Erman arin aisa déna.

145.
Deitzen-tu galtzen-cirénac,
Billatzen ta itzultzen-tú,
Beras itzultzen-dirénac,
Jesus, admititzen-tú.

146.
Ezta aditu, ta ezta léitu
Nior itzuli-deníc
Orrec duela despéitu
Beñere bere-ganíc.

147.
Uste-dut, escatu-bácio
Sines Judas traidoréac,
Emanen-ciola barcácio,
Jesus, orren amoréac.

148.
Lenic culpa eguin-tugúnes
Ematen-digu barcácio,
Guero pena zor-tugúnes
Justiciari satisfáccio.

149.
Culpac sobra direláic,
Ariora zor-dire pénac,
Justiciac au dioláic,
Paga-bez iten-duénac.

150.
Zor anditan sartu-gára
Andia da artzeco-dúna ;
Noren-gana joanen-gára
Pagatzecos zor-dugúna ?

151.
O Jesus, berorren-gána
Datoci becataríac,
Otsoec in-duten lána
Pagatzen-du achsuríac.

152.
Preso galdu-bear-ciréuac
Orren costus dire líbre,
Ayec culpac, orrec pénac,
Orren costus vici-díre.

153.
Ofratzen-da, norc estíma ?
Guizon-bat Jangoico déna,
Gorputza, odola, ta aríma,
Ta iltze pasatu-zuéna.

154.
Ofratzen-tu bere onquíac,
Bere neque-pena errúac,
Bere llagac ta zauríac,
Eta merejimentúac.

155.
Bere azote ta arantzéac,
Lanza, gurutze, ta itzéac,
Cate, soca, ramaléac,
Pasioaren señaléac.

156.
Fiadore pagazále
Ederra Jesus dugú,
Gu baguina aguitz zorrále,
Ederqui pagatu-dú.

157.
Mai-gartan du presentátzen
Jesus onac pagaménta,
Jangoicoac du cobrátzen,
Eztaiquc baicic conténta.

158.
Gu gueroc galdu-bagára
Culpa ta penen-gatíc,
Gucietaic salvu gára,
Jesus, bai orren-gatíc.

159.
Ain ona barimbadá
Jesus ona gaichstoéqui,
O cein ona bide-dá
Bere on onetsiéqui?

160.
Aita non da, edo ama non,
Edo esposo alacoríc?
Berceudaco ain on
Amante amorosoríc?

161.
Gloriaraco acitzen-tú
Nola erregue errealquí:
Sendatzen, sendotzen-tú,
Ta saudutzen edorquí.

162.
Onac onago iten-tú,
Ta sanduago sandúac,
Gracia aumentatzen-dú,
Eta merejunentúac.

163.
Caridadea du añadítzen,
Ta esperanza fedearéqui,
Ala arimac ditu acítzen
Jesusec ecin obéqui.

164.
Umiltasun, mansotásun,
Paciencia, peniténcia,
Indarqueta, edertásnn
Emanes ta diligéncia:

165.
Castitade, garbitásun,
Prudencia, zelo, constáncia,
Baitare su, ta arguitásun,
Ta azquenic perseveráucia.

166.
Orai nola bere amóres
Nola ditu erretzén!
Jesus onac ta favóres
Nola ditu betetzéu!

167.
Erregalo gueyeguías
Nola ditu cebatzén!
Consolacios, alegrías
Nola ditu zoratzén!

168.
Ceruraco señaléac
Amoresco prendac au
Jesus onac ta amabléac
Bere onei nai emán.

169.
Prendaric oben obéna
Berequi bateratzéa,
Ori da ayec nai-duténa,
Vici ala, ta bucatzéa:

170.
Beretic apegatzéa
Jesus onac on gucía,
Eta ala conformatzéa
Daiquen diña ayen vicía.

171.
Guizonari Jesus óna
Ain gucis ematen-dá,
Eci beraiqui guizóna
Bat becala eguiten-dá.

172.
Genio ta condicio ónac
Ain ongui apegatzen-tú,
Eci berari guizónac
Gucis iduritzen-dú.

173.
Obrac, itzac, ta gogóa
Gucis onac ditu ya,
Ceren Guizon-Jangoicóa
Arren-baitan vici-dá.

174.
Sinesta San Pablorí,
Au berac errana da;
Vici-naiz ni, ez ya ni,
Nitan Cristo vici-dá.

175.
Cristo da nere vicía,
Bioc bat ina-gatíc;
Iltzea da irabacía
Beraren gloria-gatíc.

176.
Sines ala dela bái,
Sinesta alaber dióna,
Ala garela non-nái
Gu Criatoren achon óna.

177.
Miragarri ecin daizquénac
Explica gure miéqui
Eguiten-tu ofratzen-dénac
Mai-gartan arima onéqni.

178.
Baña sollic ez orí,
Baicic on diren gucíac
On eta gaichstoerí
Dacarzqui achsuri vicíac.

179.
Edo gorputzaren déla,
Edo dela arimarén
Niondic ecin daiquéla,
Logratzen, ezpada emén.

180.
Arima penatan nóra
Nora zu joanen-zará?
Atoz, atoz sagrarióra
Nola choria cafiará.

181.
Iltze-guisas nai beldúr
Contues lotsaturíc;
Nondic naique izan segúr?
Non izan consoluríc?

182.
Ai-batequi gan ta egún
Penaturic vici-náiz,
Ai ene Jauna Jesús,
Salvatuco-ote-náiz!

183.
Nora nora joanen-náiz?
O achsuri oneguía,
Orren-gana eldu-náiz,
Ori da nere on gucía.

184.
Ori juez nai-nuquéna,
Eztu bere pareríc:
Nor ote-da eldu-déna?
Ori da, ta ez berceríc.

185.
Ori juez-gura béra,
Emen ala alchatzen-déna:
Datorrelaic juzgatzéra,
Ez-nazala ni condéna.

186.
Berce guisas izaníc
Cerbait pena edo tristúra,
Icasazu oraidaníc
Egatzen lecu sandúra.

187.
Emen gure Jangoicóa
Umano gure on-nayés!
Nora guizon munducóa
Bere ona-ganic igués?

188.
Munduac segui mnndúa
Elcar engañazaléa;
Jesus ene consolúa
Eguiaz salvazaléa.

189.
On gucieu iturría
Sacramentu andi-gói:
Ala ere chinurría
Non dabila loyes lói?

190.
Cer-gatic triste ene aríma
Zaude, eta turbatzen ni?
Ama Jesus, eta estíma,
Ta alegra berarequí.

191.
Naiz tristuran sarturíc,
Atraco-da arima-gáu,
Jesusec beiraturíc
Ongui nai barimbanáu.

192.
Jesusec ni beiratzéa
Amores biotz barnéan
Dut nayago eci sartzéa
Gusto guciac batéan.

193.
O Jesus on oneguía,
Pobre-goni beira-béz,
Sendatzeco arima ería,
Itz-bat ona mintza-béz.

194.
Cousoluric ezperón
Nion izanen eztú,
Amore ones ematén,
Jesus, orrec ezpadú.

195.
Duda ta ignoranciétan
Peligroan uts itéco,
Jesusen atariétan,
Dei ta dei, acertatzéco.

196.
Emen arguitu-gaizquéna
Gu, da Jesus oneguía,
Ni naiz, an erran-zuéna,
Ni munduaren arguía.

197.
Da Jaun Sacramentatúa
Eguzqui-bat aldaréan,
Arguitzen-baitu mundúa
Bere ceruco vidéan.

198.
Emen estudiatu-zúte
Doctore ta Aita Sandúec,
Emendic icasi-zúte
Izan-diren famatúec.

199.
Doctore ainguerua béra
Emendic arguituric
Eguin-ce nola lumbréra
Elizan goraturíc.

200.
Emen argitua da
Doctora sanda berría
Teresa, emen eguin-dá
Nola eguzqui eder arguía.

201.
O Jesus, ene pausúac
Quida orrec ene ilumbéan,
Cer inen-dut nic itsúac?
Uts eguin vide-gabéan.

202.
Acertatu nic ecín;
Argui berce nion ez;
Cer dezaquet nic eguín?
Argui, Jesus, argui-béz.

203.
Ilumbetan ala nóla
Itsasoan iten dén,
Beiratu non den faróla,
Navegatzeco zucén:

204.
Arimaren ilunćan
Ori Jesus ene arguía
Paraturic aldaréan
Arguitzeco ene beguía

205.
Orri beira nago ni,
Orrec, Jesus, argui-béz,
Ez-nadien erorí,
Orrec niri beira-béz.

206.
Baña nola mantení
Tentacio peligrotán,
Ezpanauca firme ni
Jesus bere besotán?

207.
Mundu-gau irrista béra,
Peligroac nondic-nái,
Erorcor guizona béra,
Nola dezaque garái?

208.
Ez-nagoque chutiríc
Mundu peligros betéan,
Cer incn-dut utziríc
Peligro andiren-batéan?

209.
Naute etsayec bulcatzén:
Jesus, ez-nazala utzí,
Ezpanau favoratzén,
Libra-ez-naique neurau ni.

210.
Neure-ganic etsiríc
Emen nago orren mai-péan,
Gorde-nazan erchiríc
Sendoqui bere catéan.

211.
Orren varac ta palóac
Naute ni consolatzén,
Mayac eta erregalóac
Gucyago seguratzén.

212.
Barimbadut nic favóre
Jesus ona berorí,
Norc izanen-du podóre
Garaitzeco ni orrequí.

213.
Erioaren ilumbéan
Banindego sarturíc,
Jesus, orren egal-péan
Eztut gaitzen beldurríc.

214.
Vicitzaren azquenćan
Nai-nautelaic galdu ni,
Orrec, Jesus, len lenéan
Ene etsayac gal-bezquí.

215.
Orduan bai, bai ordúan
Bego firme nerequí;
Bereac tuen modúan
Gorde, Jesus, gorde ni.

216.
Ez utzi galtzera ni
Aimberce costaturíc,
Ene etsayac utz-bezquí
Bai beticos galduríc.

217.
Fiaturic nant egón
Inen-dnela etsayéqui,
Ala nola Faraón
Ta bere gendearéqui.

218.
Triunfante ala izaníc
Orren ona ta victóriac
Betiro cantatu nic
Orri esquerrac, orri glóriac.

219.
Vicio zarren atratzéco,
Jesus, eztut medioríc,
Ta vertute acitzéco,
Ori becalacoríc.

220.
Penitencia nondic da,
Eta negarren oguía?
Mai-gortan ematen-dá,
O achsuri oneguía.

221.
Jesus or beiraturíc
Gaichsto-gonen amazále,
Biotza prensaturíc,
Eldu-zaida negargále.

222.
Castidade garbináya
Non da? non acitzen-dá?
Orra acia, orra máya,
Or eman ta amatzen-dá.

223.
Eta norc beiraturíc
Ain gucia garbi emén,
Ezta asico alqueturíc
Bere echea garbitzén?

224.
Amoresco sua báda
Nola bear, nai-badút,
Emen ematen ezpáda,
Nion izanen eztút.

225.
Amoresco sutan dágo
Or gucia ichequiríc;
Ni, nayac barimbanágo,
Erretzeco viciríc.

226.
Paciencia bada non,
Non dezaquet arquitú?
Esque ta esque emen egón,
Gabe eztaique guelditú.

227.
Beira achsuri oneguía
Trabajutan beti acía,
Or ere gueldi gueldía,
Sufritzen gure gaizquía.

228.
Onquiaren iturría
Orra beti idiquiríc,
Eman-nayes on gucía,
Bortz cañuac beteríc.

229.
Ez in gaizqui lagunéi,
Zuri eguinac sufri bái,
Eguin ongui guciéi,
Principalquiro etsayái:

230.
Orra Jesusen ur óna
Bortz cañuec dacarténa,
Edan gogotic, guizóna,
Izateco Jesuséna.

231.
Edan zelo sanduéna,
Ez anitz senti ceuréa,
Bai ofensa Jaunaréna,
Eta arimen galmendéa.

232.
Gucien len eta azquén
Edan-zazu umiltasúna,
O eztaquizula atzén,
Baita gueyen bear-duzúna:

233.
On gucien cimendúa
Fundatzeco sendoquí,
Muralla ta tellatúa,
Seguratzeco osoquí.

234.
Eracusten Jesus óna
Dago itz eta obrequí,
Eztayen gora guizóna
Presuncio vanoequí:

235.
Icasace ene-gaudíc
Bainaiz manso eta umíla:
Ori beroi dio andíc,
Naiz dagon ichsil ichsíla.

236.
Jaun goicoa umilduríc
Emen beiti aldaréan:
Ta artyoa goraturíc
Izarretan gora airéan!

237.
Ez nayela, Jesus, ni
Pobre ta suber izán,
Gal-ez-náyen osoquí,
Ez izanes norc emán.

238.
Ezaundu ori, eta ni,
Cer orrena, cer neréa:
On gucia berorí,
Ni malder, eta gabéa.

239.
Irur itze bear yágo
Jositzeco Jesuséqui,
Emen suteguia dágo
Eguiteco suaréqui.

240.
Deitzen-tut irur virtúte
Principalec nic itzéac,
Ceñen icenec baitúte
Lembicico letrac céac.

241.
Caridadea duzu léna,
Compasionea bigarrén,
Contricioa irugarréna,
Orra itzeac cein dirén.

242.
Ebequi arima nai-dút
Josi Jesus onaréqui,
Biotza burriña dnt,
Moldatu-bez or beréqui.

243.
Nagola ya beti amátzen
Jesus ori emen daiquénes,
Ta amorosoqui penátzen
Nere culpes ta orren pénes.

244.
Azquenean guizon zárra
Deseguin, ta eguin berría,
Gure erremedio bacárra
Da, ta batean gucía.

245.
Dago emen criadoréa
In-guinduzana onac len,
Baitare Redentoréa
Gure on-nayes dago emén.

246.
Formatzen, erreformátzen
Daqui Jangoico-Guizónac,
Gure gaizquiac sendátzen,
Obetzen beraren ónac.

247.
Sartuco-naiz aldaréra
Bai Jangoico Jauna-gána,
Baitaqui lengo lustréra
Berritzen zartu-dudána.

248.
O Jesus, icatz beltz-gáu
Bere suan gori-béz,
Biotz zartu gaichsto-gáu
Bere guisa berri-béz.

249.
Orrec, Jesus, ene-gátic
Cembat figura artzen-dú!
Zar-gau nola bere-gátic
Guisa berritzen eztú?

250.
Berri-benaza, ta aiu bére
In-benaza oraidaníc,
Ez-nazaquen deusec ére
Berechsi bere-ganíc.

251.
Bada gorputzaren ére
Nai-badut onic izáu,
Ezpada emen, ez batére
Nion ezta norc emán.

252.
Gorputzaren osasúna
Conveni-barimbadá,
Jesus da emanen-digúna,
Ezperen nior eztá.

253.
Bere tresenac caléan
Sendatzen uquituríc;
Cembat obequi aldaréan
Berberac ofraturíc?

254.
Gaitz guciac itz-batéqui
Jesus onac quentzen an:
Emen gorputz odoléqui
On gucia nai-du emán.

255.
O Jesus gure amantéa,
Nai-duena eguiten-dú,
Asqui du nai izatéa,
Ongui guelditzeco gu.

256.
Imitatus nic pobréa
Nai-diot emen errán,
O Jesus ecin obéa,
Nai-badu, dezaque emán.

257.
Lazaros erran-cinténa
Nitas emen adi-béz,
Orrec ongui nai-duéna
Gaizqui dago, senda-béz.

258.
Jesus gure Salvazále
Nola deitzen, ala da:
On gucien emanzále
Cerutic etorri-dá.

259.
Jesus bortz letra bortz prénda
Medicu onarenac dítu,
Gaizqui dagonac enténda,
Nai-badu gucis onguítu:

260.
Gaitz guciac sendatzén,
Berla gucis vizcortús,
Gracias du visitatzén,
Medicinac paratús:

261.
Borzgarrena ecin ceiquéna
Niori ere gogorátu,
Ta alaber ecin daiquéna
Seculan asqui estimátu:

262.
Cein da ori? Cein ote da?
Bera sano sendo déna
Jesus ona eritu-dá,
Sendatzeco eritu-céna.

263.
Sendatzeco gure míña
Pasatu-du libre cénac
Trago-gura aguitz samíña,
Ta sangria bortitzénac.

264.
Beira bera erituríc,
Eta penas beteríc,
Eta odoles usturíc,
Izan-gabe culparíc.

265.
Beira orai paraturíc,
Mayan amorosoquí,
Ala zuc beiraturíc,
Senda-zaiten osoquí.

266.
Jesusec erituríc
Ditu sendatzen eríac
Bere gañan arturíc
Gure gaitz ta laceríac.

267.
Gaitz gucien da erremédio,
Ezta deusen faltaríc,
Jesus ona dela médio,
Guri guti costaríc.

268.
Escatzeco du manátu ;
Ar-zagun bere itzetíc,
O Jesus, nai-dugu escátu.
Libra-gaitza gaitzetíc.

269.
Emanen-du ez solaménte
Gorputzaren osasúna,
Baitare emen presénte
Gañarico bear-dugúna.

270.
Ta fortuna deitzen-déna
Non dezaquet non arquítu ?
Nor den Jesus, daquiéna
Ezta emendic cer moguítu.

271.
Gaitzetátic libratzéa
Da fortuna amatzen-déna ;
Asco ondasun logratzéa
Fortuna goren goréna.

272.
Gaitzes inguraturíc
Vici-gura mundu-góntan ;
Non da libre lecuríc
Negurresco valle-góntan ?

273.
Noen arcatic usóa
Arat onat cen egátu ;
Andic campoan gaichsóa
Etzeique niou barátu.

274.
Noen arca baño obéa
Da Jesusen mai sandúa ;
Gorde-bedi emen probéa.
Nai-ezpada izan galdúa.

275.
Nora naique erretirátu
Aimberce gaitzen ertéan ?
O Jesus, non segurátu,
Baicic orren egal-péan ?

276.
Errefugio gora góra
Emen digu iminí;
Emendic ez ya nióra
Ez-nazala utzi ni.

277.
Nion ez, emen baicíc,
Ezta nion salvatzén,
Emen bai, ceren gaitzíc
Ezta onara ellegatzén.

278.
Eta bada deus oníc
Ori-gabe nola izán?
Ezta aingueru, ez guizoníc,
Ori ezpada, norc emán.

279.
On guciac bildu-tú
Jesusec dagon lecúan,
Ta berequi guiltza du
Emen beti bere escúan.

280.
Eman-nayac beti dágo
Probeen convidatzén,
Emanago ta nayágo
Bere escuac edatzén.

281.
Gucia prestaturíc
Guretaco; gu probéac!
Ta maya paraturíc,
Emen iltzen gu gosćac!

282.
Nola seme galdu-gúra
Despeitus aita-ganíc,
Izuli-cen acordúra
Bai goseac emaníc.

283.
A! cembat dauden aséan
Ene aita onarequí,
Cervitzuan bere echéan;
Ta goseac emen ni!

284.
Cer inen-dut? Joanen-náiz
Aita-gana bai arín,
Oñetan botaco-náiz,
Nai-badida gracia eguín.

285.
Erranen-dnt aitarí,
Aita, eguin-dut nic becátu
Berorri ta Jaunarí;
Barcatu niri, barcátu.

286.
Ez-naiz digno dei-nazáten
Berorren seme ya ni,
Conteut naiz eguin-nazáten
Laneco cervitzarí.

287.
Ori-gabe gauza oníc
Ecin izan, galdu bái:
Baña orrequi ni egoníc
Ongui nago nola-nái.

288.
Ala nola chacurtyóa
Bere jaunaren mai-péan,
Ala nago probetyóa
Ni betiro orren menéan.

289.
Idiac bere jabéa,
Astoac bere gambéla
Ezauntzen: ta ezaungabéa
Guizona izan datequéla!

290.
Jabe, Nausi, Jaun burúa
Jesus ona, ez permití
Izan-nayen ain itsúa
Munduan orrequi ni.

291.
Ezauntzen-dut ene jábe
Jesus ona, ta nai-dút;
Niondic nic ori-gábe
Onic batere ezpaitút.

292.
Astoco-gonen gambéla
Mai-goi estimatzen-dút,
Ta emen cebatzen-diréla
Aingueruac uste-dút:

293.
Ta errcgalo erreála
Au dutelaic an cerúan,
Emen ere dabiltzála
Aingueruac ingurúan.

294.
Ayec ere mai-gontátic
Jesus dute gustatzén,
Ta duen gusto ona-gátic
Bere criac chupatzén.

295.
Aingueru ederren erdían
Astoco itsusia máiz
Jaun ouaren ausardían
Mayera ellegatzen-náiz.

296.
Astoco-bat izaníc
Nai-nuque egon orrequí;
Ni bota bere-ganíc
Ez, bai lotu berequí.

297.
Aingeruena becála
Emen nere gozandéa;
Au ceruco antesála,
Ta an sartzeco, da vidéa.

298.
Gloria gusto iduri-bát
Senti-du arima sandúac:
Non gabiltza arat onát
Gusto billa gu galdúac?

299.
Gloria guisa-bat emén
Du sinetsis viciró
Ematen-dená nor den,
Eta onetsis betiró.

300.

Jesus dago gutartéan
Gure amores beteríc;
Galtzen-gara bitartéan
Gu, billatus berceríc.

301.

Ene Jesus ona, nic
Mundua despeitzen-dút;
Eztut nai, ori baicíc,
Ori sollic asqui dut.

302.

Emen San Pedrorequí
Sines erran-nai-dugú,
O Jesus, berorrequí
Emen ongui gaude gu.

303.

Ongui da emen egotéa
Elcarrequi oraidaníc:
Ez permiti berechstéa
Bioc elcarren-ganíc.

304.

O Jesus, ilic nagóla
Munduraco emen ya ni,
Ene vicitza dagóla
Alchaturic orrequí.

305.

Galdeturic nitas ya,
O balitz sines eguía
Erratea, il ta ortzi da,
Ona non duen obía.

306.

O banego munduráco
Ilic emen ta ortziríc,
Ala obequi ceruráco
Nindegoque viciríc.

307.

Ala ase bere betéa
Biotza nuque sinés,
Nic orren vorondatéa,
Orrec nerca eguinés.

308.

Cer ai-da guizaguendéa
Biotzac loya ta lúrra,
Amatus vanidadéa,
Engañua ta guezúrra?

309.

Otsorrai ta usoa bíac
Noen arcan egon-círe,
Andic guero berecíac
Ez biac itzuli-círe.

310.

Otsorraya campoán
Guelditu-ce loyestátzen,
Gorputz ilen ceboán
Picatzen eta bazcátzen.

311.

Usoac nai garbi egón
Egatus onat arát,
Ecin baratus nión,
Itzuli-cen arcarát.

312.
Otsorrayen guisa díre,
Utzis erregalo-góri,
Asco cebatzen-baitíre
Mundu-gortan loyes lói.

313.
Ene arima, gu ez atzén;
Nola Noen arcará,
Jesusenera goacén
Uso-garren guisará.

314.
Emen nere consolúa,
Gusto, gozo ta alegría,
Onra, amore, sosegúa,
Seguranza ta on gucía.

315.
Ori Jesus ya nerća,
Ta ni berriz berorréna;
Lotzaqui eterno guréa
Amore-gau elcarréna.

316.
Sinetsi, onetsi, adorátu
Nai-dut emen, ta esperátu,
Dena eman, bear-dena escátu,
Ta ene-gatic ori ofrátu.

317.
Jesus bego gurequí,
Eman-tigu Jangoicóac
On guciac onequí
Oraicoac, guerocóac.

318.
Jesus, erdi-seguránza
Ori oraico graciarén,
Ori heroi esperánza
Da gueroco gloriarén.

319.
Jesus cerco vidća,
Vicitza da, ta ataría;
Da gure esne ta unidća,
Arguia ta quidaría.

320.
Adisquide, aide ta anáya,
Amante, esposo, aitatáma,
Ardi, achsuri eta artzáya,
Gure carga baitaráma.

321.
Abogatu, Redentóre
Eta juez da berbéra,
Beti da gure favóre,
Salvazale biotz-béra.

322.
Amazale oben obéna
Guretaco Jesus óna,
Gure amores iltzen-déna,
Gure amores or dagóna.

323.
Eztu nai gure galtzća
Aimberce exceso eguinés:
Nai-du bai gu salvatzća
Jesus onac, bai sinés.

324.
Jesus ona guretáco
Beti dago brindatzén:
Eta dire berendáco
Probeac descnidatzén!

325.
Emen tigu mostratzén
Amoresco señaléac,
Ta ala nola paratzén
Cerurac escaléac.

326.
Pensa emen paratu-déla
Nola atari pocaléan,
Eman-nayes dauzquiéla
Guiltzac escu zabaléan.

327.
Eman-nayac probeći
Jesus emen: bada nic
Egon-nai-dut dei ta déi
Emen beti ya daníc.

328.
Adi-bez, ta beira-béz:
Esque ta esque nago ni;
Ene Jesus, eman-béz,
Limosna probe-goní.

329.
Otoi, Aita liberála,
Nai-badit, otoi, emán
Niri, dezaquen becála,
Gracia emen ta gloria an.

330.
Eztut, Jauna, eztut-utzíco,
In-artaño piedadéa,
Niri emateas betíco
Salvacioco baimendéa.

331.
Asqui du erratea bái,
Ni gucis seguratzéco;
Itz-gau baicic eztut nái,
Víde-gonen pasatzéco.

332.
Orren itza guiltza da,
Idiquitzeco cerúac;
Orren itza eguiterá
Daude tinel ainguerúac.

333.
Itz-batequi criatzéa
Eguin-zue mundu-gáu;
Cer milagro salvatzéa
Itz-batequi arima-gáu?

334.
Nai-bez, Janna, nai-bez nái,
Pobre-gau consola-béz;
Niri erranic orrec bái,
Norc dezaque erran ecétz?

335.
Esperanza ta beldúr
Dut alde bietatíc,
Orren-ganic naiz segúr,
Ta beldur neure-gatíc.

336.
Esperanza dut, céren
Jesus ona cerutíc
Ene amores jautsi-cén,
Ni atratzera infernutíc,

337.
Ta ceren pasaturíc
Aimberce pena leníc,
Il-cen acabaturíc
Gurutzean azqueníc.

338.
Esperanza dut gueyágo,
Ceren ala gure amóres
Errealqui emen baitágo,
Betetzeco gu favóres.

339.
Ta ceren ofratzeu-dén
Jangoicoari egunóro,
Ta guri ere ematen-dén
Guc nai-dugun aldióro.

340.
Jauna, sobra igan-badá
Esquergaitz gaichsto neréa,
Alaere gaindu-dá
Orren ona ta amoréa.

341.
Ene Guizon-Jangoicóa,
Victoria irabaci-béz,
Garai-bez ene gaichstóa
Orrec onac, garai-béz.

342.
Nai-du sines salvatzéa
Asco modus orrec ní:
Gucia malogratzéa,
Jesus ona, ez permití.

343.
Costa-zayo bere odóla
Ene arima bere artzéa,
O Jesus, eztaquiócla
Galdu bata ta bercéa.

344.
Ez-nazala ni coudéna,
Jesus, andic atraríc;
Pagatu-du nere péna,
Orri sobra costaríc.

345.
Ez permiti, jartzen-déna
Orren mayan arturíc,
Pasa-dezan anitz péna
Infernuan sarturíc.

346.
Dena emen erregalátzen
Amoresco mai sandúan,
Ez an erre errabiátzen
Utzi bere iraren súan.

347.
Esperanza berce aldéra
Dut Jesusen oneguían,
Eramanen gozatzéra
Nauela bere glorían.

348.
Icusi ene Jesus óna
Aguerrian uste-dút
Alchaturic or dagóna,
Naiz mereji-ezpadút.

349.
Emen ala apaltzen-déna,
An da goratzeco ni,
Emen ala ematen-déna,
An emateco obequí.

350.
Prenda eman-du lendaníc
Bere odola ta vicía;
Emen daucat emaníc
Prenda Jesus den gucía.

351.
Prenda socac ta catéac,
Pilarea ta azotéac,
Cana-gura ta arantzéac,
Lanza, gurutze ta itzéac,

352.
Memoria-bat ta bilgúra
Nai-baduzu guciéna,
An da Sacramentu-gúra
Guciac biltzen-tuéna.

353.
Or guciac bilduríc
Jesusec ofratzen-tú,
Ala seguraturíc
Nai-dutenac uzten-tú.

354.
Baitare llaguen cuntzéac
Glorian dauzqui glorióso,
Nola arrac ta señaléac,
Dela arimaren espóso.

355.
Dire prendac alabér,
Eta letrac firmaréqui
Diotenac claro edér,
Nai-naucla ni beréqui.

356.
Alaber dire escritúra
Declaratzeco pagúa
Ene zorren eman-gúra,
Niri emateco cerúa.

357.
Dago Jesus an ta emén
Paraturic fiadóre
Ene partes ematén
Pagamenda ene favóre.

358.
Justicia pagaturíc
Bego ya, ene Jesns óna,
Sentencia borraturíc,
Ene contra len cegóna.

359.
Orren costus ea orái
Biz sentencia ene favóre,
Aguertus duela bái
Amore adiña podóre.

360.

Salvo naiz, nago segúr,
Jesus, orrec nai-badú:
Nai-ote-du, naiz beldúr?
Nai-du, Jauna, bai nai-dú.

361.

Dire gaizqui-naucaténac
Sollic neure becatúac,
Andic dire nere pénac;
Orren-ganic consolúac.

362.

Orren odol preciosóa,
Ta bere amaren esnéa,
Ta contricio amorosóa
Erremedio biz enéa.

363.

Semearen ta amarén
Oñetan paraturíc
Egon-nai-dut penarén
Citara nic arturíc.

364.

Nai-dut egon bitartéan
Soñatzen ta cantatzén,
Ala biequi batéan
Ene gaitza sendatzén.

365.

Citara amoresco péna,
Negarra nere soñúa,
Confesio becatuéna
Izanen-da ene cantúa.

366.

Nago aguitz penaturíc
Gaizqui-eguines, o Jesús,
Il negarres urturíc
Nai-dut amoresco sus.

367.

Beguiac ya goratzéa
Cerura eztut merejí,
Ain guti orrec beiratzéa
Begui onequi ya nirí.

368.

Alaere galduríc
Naiz ni nagon itsuquí,
Jesus urricalduríc
Beira-bez amoltsuquí.

369.

Ene arimac du sentí
Ez-nauela botatzén,
Bere-ganic, baicic ni
Bere-gana tiratzén.

370.

Non da alaco anayaríc,
Non esposo alacoríc,
Non aitaric ta amaríc,
Ori becalacoríc?

371.

Nere gaichsto gueyeguías
Nago ni emen penatzén,
Baña orren on oneguías
Naiz bateo gozatzén.

372.
Confesatzen-dut eguía,
Delaric gaichstoaréqui
Jesus ain on oneguía,
Ceric bide-da onaréqui!

373.
Esperanzaren gozóa
Gozatzen-dut nic emén;
Emen dena ain gustosóa,
Guero cer izanen-dén!

374.
Emen, ene Jesus óna,
Nai-dut egon orrequí,
Eci orrequi emen dagóna
Ongui dago, ta ederquí.

375.
Au izanen-da mundúan
Ene gloria emen daiquéna
Or Sacramentu Sandúan
Egon beira alchatzen-déna.

376.
Arat onat munducóac
Nora nauten dabiltzála,
Emen preso ni naucála
Ene Guizon-Jangoicóac.

377.
Barimbada graciaríc,
Barimbada fruituríc,
Barimbada gloriaríc,
Emen dago bilduríc.

378.
Ceruco ta lurrecóac
Bear-gara conformatú
Nola eche batecóac
Ta Jesus Jauna amatú:

379.
An aguerri glorióso
Icusis ta goratús;
Emen estali amoróso
Sinetsis ta maitatús:

380.
An dagona gloriastátzen
Ango gende doatsúac,
Emen berriz graciastátzen,
Ta aberasten beartsúac.

381.
Gucien erregue orái
Emen ala alchaturíc
Jesus ona ez-nuque nái
Utzi nic atzenduríc.

382.
Jesus ona, cerequí
Dezoquet pagatu nic
Egon-naya nerequí
Ori, nor den chsaquiníc?

383.
Erregue goren goréna
Jesus ala gurequí!
Ene dicharic obéna
Emen erreguerequí.

384.
Erreguec du convidátu
Bere tratura probéa;
Probeac ecin ucátu
Tratu-gan ecin obéa.

385.
Bego eguinic elcarréqui,
O Jesus, tratu guréa,
Ori nerequi, ni orréqui,
Ni orrena, ori neréa.

386.
Nic estimatzen-badút
Erregue echola apaléan,
Guero icusi uste-dút
Bere corte errealéan.

387.
Ordañac itzultzen-dítu
Jesus onac noblequí,
Ofensac pagatzen dítu
Gaizqui-eguinac onequí.

388.
Ongui nautenac nai-dítu
Beras pagatu obequí;
An ceruan inen-dítu
Jaun erregue berequí.

389.
Baña arara baño lén
Ederqui pagatzen-dú,
Batendaco, naiz emén,
Eun yago ematen-dú.

390.
Ones on apostu eguín
Nai batec orrequi orái,
Millendaco bat ecín;
Orren ona norc gurái?

391.
Iten-badut cerbait on
Nic orren amoretán,
Ordañac milla millón
Tut ene favoretán.

392.
Naiz ezpalitz prochuríc,
Nic bear-dut onetsítu;
Naiz espalitz damuríc,
Eztut bear ofendítu:

393.
Naiz ezpalitz ceruríc,
Naiz ezpalitz gloriaríc,
Naiz ez ere infernuríc,
Naiz baterez penaríc:

394.
Asqui da Jesus nor den,
Nola ni amatzen-nauén,
Ene-gatic nola il-dén,
Cembat pasatu-dnén:

395.
Ta gucian azquenéan
Asqui da emen egotéa
Accidente-goyen péan,
Ta bera niri ematéa:

396.
Amatzeco Jesus nic
Biotz ta arima gucías
Erre ta deseguiníc
Amoresco su vicías.

397.
Jesus bada amatzen-dút
Sintasun guciaréqui,
Jesus respiratzen-dút
Ene anelo ta antsiaréqui.

398.
Amatzen-dut yago bái
Eci munduco gustóac,
Eci estima, ta andinái,
Eci amore, ta gozóac:

399.
Yago eci nai-duen gucía,
Eci ondasun munducóac,
Eci osasun ta vicía,
Eci dono cerucóac.

400.
Nai-dut afectoaréqui
Biotz gucia empleatús,
Nai-dut efectoaréqui
Obras eta trabajús:

401.
Nai-dnt perfectoaréqui
Naiz trabaju pasatús,
Amoresco suaréqui
Vici-gau acabatús.

402.
Amatzen-dut, eta fiñac
Amatzeco tut antsíac,
Ambat nola serafiñac,
Nola bere ama onetsíac.

403.
Amatzen, ta dut placér
Ama-dezaten cerúan
An direnec, ta alabér
On direnec desterrúan.

404.
Amatzen, eta dut péna
Ezpaitute ascoc amátzen
Ain amable amante déna
Jesus ona, ta estimátzen.

405.
Nola daique ama-dezáten
Jauna ezauntzen ezpadúte?
Arqui-bezqui ezaun-dezáten,
Orrequi amatuco-dúte.

406.
O ezaumentu-gabéac!
O Jesus ceruco arguía!
Argui-beitez ilumbéac,
Icus orren oneguía.

407.
Amatzeu-dut nai-nuquéla
Ama-dezaten gucíec
Goiti beiti non-nai déla
Jesus ilec ta vicíec.

408.
Nai-nuzque biotzac bíldu
Or guciac mai sandúan,
Guciac erre pispíldu
Orren amoresco súan.

409.
Erre ta pispil-bedí
Enc biotza bentzáit,
Ala consola-bedí
Pasatuas nolapáit.

410.
Dut dolore amorosóa
Ez amatuas lenágo:
Ta amore dolorosóa
Amatu-nayes gueyágo.

411.
Jesus, orrec lendanic
Amatu-nau beti ni:
Eztut len ta ez guero nic
Asqui amatu berorí.

412.
Ez-gara bada bardín
Ori, Jesus, eta ni;
Deusez ni, ta deus ecin;
On gucia berorí.

413.
Ala ere amatu-náu
Len ta gnero ni sinés,
Ondasunes bete-náu,
Ene amores sobra inés.

414.
Ala ere amatu eztút
Asqui beñere Jesús,
Atzendu bai, ta eguin-tút
Beti ofensac sobra itsús.

415.
Ene ofensac castigátu
Orrec onqni berriéqui;
Ebec contra nic pagátu
Tut ofensa indignoéqui.

416.
Pena erruac mereji
Nic: eta cer dida emán?
Favoratus ederquí
Gora nai-nau eramán.

417.
Jesusec mereji-eztú
Guc ofendi-dezagún,
Eguiaz mereji-dú
Gucis ama-dezagún:

418.
Conta eguin ta iten-dugú,
Gucia bai contra guc,
Sobra ofenditzen-dugú
Bai amorearen truc.

419.
Bear bai, eta ez amátzen;
Ez bear, eta ofendítzen!
Jauna, nola tolerátzen,
Nola gaitu gu sufrítzen?

420.
Ya bada, Jesus neréa,
Garaitu-du ene gaizquía
Ones; bada ene amoréa
Ar-bez, ta naiceu gucía.

421.
Nauca ya garaituríc,
Berorrena da victória;
Nauca ya errendituríc,
Biz orrèna nere glória.

422.
Ea quendu ene misériac
Firma ni caridadéan;
Nic orren misericórdiac
Cantatu eternidadéan.

423.
Vici bear-dut gucís
Berce guisas ya daníc
Condicio zarrac utzís,
Guizon berria izaníc.

424.
Ez-nayela izan maldér
Ya bada ni, ene Jesús,
In-benaza sandu edér
Sacramentuaren sus.

425.
Icatza gorituríc
Brasa eder itzultzen-dá;
Or arima suturíc
Sanda eder eguiten-dá.

426.
Ez-nayela vici ni
Ni baitan, ori baicíc,
Eztayen emen aurquí
Orren contra den gaitzíc.

427.
Ori biz ene sucár
Erre-nazana gucía,
Ama-gaitzen beti elcár,
Ori biz ene vicía.

428.
Or nai-du nere acitzéa
Ceruco vicitzará;
Arracio da vicitzéa
Emen ango guisará.

429.
Niri Guizon-Jangoicóa
Comunicatzeu-da emén,
Beraren genio gozóa
Progatzen-da nola den.

430.
Ceiu ona den Jangoicóa,
Ezpace agueri osoquí,
Or Jesus amorosóa
Dago aguertzen claroquí.

431.
Maiz tratatus onaréqui
Nor-nai ontzen emen da:
Ez ontzecos Jesuséqui,
Erremedioric eztá.

432.
Ez ona, gaichstoa náiz;
Ona bai da Jesus óua;
Tratatus onequí máiz,
Ondu-bedi orren guizóna.

433.
Pacto-ebec, Jauna, nic
Nai in-zquigun elcarréqui,
Firma-bezqui oraidaníc
Orrec bere firmaréqui.

434.
Lena biz, orrena ni
Garela, ta ori neréa,
Firme dagola betí
Elcarrengo amoréa.

435.
Nere Jaunac nai-duéna
Nautela nic ere bái,
Berorrec nai eztuéna
Nic ere eztutela nái.

436.
Bigarrena, obra neréac,
Itzac ta pensamentúac,
Afectoac ta amoréac,
Ats, pausu, moguimentúac,

437.
Andi, chipi, dena déla
Vicitzean eta iltzéan,
Guciac izan-daitzéla
Orren gloria ta amoréan.

438.
Irugarrena, deitúac
On nereac graciaréqui
Doacela beti unitúac
Jesus onaren onéqui.

439.
Laurgarrena, eman-daquióla
Gloria, placer al gucía
Bacochean, ala nóla
Emanes nere vicía.

440.
Borzgarrena, nai-dutéla
Ongui-eguinas deseguín
Gaizqui-eguina non-nai déla,
Ezpaice bear eguín.

441.
Seigarrena, nai-dutéla
Aldioro aprobátu
Ongui-eguina non-nai déla,
Ta ene partes orri ofrátu.

442.
Zazpigarrena, cembát
Golpe ematen pulsoác,
Nautela diren ambát
Afecto amorosoác:

443.
Direla atsaldi gucíac
Ala nola arimarén
Aneloac eta antsíac
Nayes Jesus onarén.

444.
Zortzigarrena, orrendáco
Vici-nayela, banáiz
Vici; ta berorrendáco
Il-nayela, iltzen-banáiz:

445.
Ta ala vici, nola iltzéan
Berorrena ni naicéla,
Ta betean ta bercéan
Ene Jauna onra-dayéla.

446.
Bedratzigarrena, nic
Nitas etsiric nantéla
Confesatu, gauza oníc
Nere-ganic eztutéla:

447.
Gaicbsto dena ene-ganíc
Sollic ori datorréla:
On gucia orren-ganíc
Izan, eta izanen-déla.

448.
Ta salvatzen-banaiz ni,
Orren gracias ori déla;
Galtzen-banitz, contra orí
Neure culpas litzaquéla.

449.
Baña neure culpac ez
Ez-dezala, otni, garái:
Orren onac garai-béz,
Gracia eguines, gracia, bái.

450.
Amargarrena, noiz ni
Juiciora deitzen-nauén,
Ez bacarric, ez utzí,
Beticos gal-ez-nayén.

451.
Galtzeas etsituríc
Nago ni nere-gatíc;
Nego condenaturíc,
Ezpalitz orren-gatíc.

452.
Infernutic ni lenágo
Libratu-nan graciaréqui,
Erortzeco berriz nágo,
Ezpanauca ni beréqui.

453.
Berori ta ni batéan
Goacela juntaturíc,
Nerees contu ematéan,
Orrenac contaturíc.

454.
Ori fiadore biz,
Jesus, eta pagadóre;
Ene contra culpa anítz;
Orren onac biz favóre.

455.
Orren merejimentúac
Ene falta supli-béz,
Orrec in ta pasatúac
Ene partes cumpli-béz.

456.
Ene Jesus, azquenéan
Orren casos salvo ni,
Ceren eci orren menéan
Jangoicoac du iminí.

457.
O Jauna, emen ezpadá,
Nion ez salvacioríc,
Ceren nior ere eztá
Ori becalacoríc.

458.
Ezta glorian dagoníc,
Ezpada orren amoréz,
Ori-gabe gauza oníc
Ezta nion, nion ez.

459.
Orren casos, Jesus óna,
Nic ere esperatzen-dút,
Ceren eci emen-dagóna
Ango erregue ezauntzen-dút.

460.
Bitartaño den lecúan
Ori, nic emen umil
Utziric orren escúan
Nai-dut vici, nai-dut il.

461.
Orrec didan amoréan
Nago ni fiaturíc
Ez nauela ez ondoréan
Utzico ni galduríc.

462.
Ene amores sobra bái
Eguin-du ta pasatú,
Cembait nic emen orái
Nai-dut errepasatú.

463.
Ene amores jautsi-có
Berorreu Majestadéa
Lurrera, ta jaintsi-có
Gure zamarra probéa.

464.
Virginaren sabeléan
In-ce guizou Jangoicóa
Ta Belengo portaléan
Aur jayo-ce chipityóa.

465.
Egon-ce pachsaturíc
Bere amaren besoétan,
Baitare paraturíc
Gambelaren agotzétan.

466.
Ene amores alabér
Canibetas ala nóla
Achsuriac goiz edér
Ematen-du bere odóla.

467.
Andic fite perseguítus
Erodesec il-nayés
Jesus ona anitz sufrítus
Egiptora joan-ce iguéz.

468.
Izanic perseguitúa
Erregueren su errúan,
Vicitu-cen aurzutúa
Pensa nola desterrúan.

469.
Gauza gucien jabéa
Ala desterraturíc
Egou-ce nola probéa
Gucien bearturíc!

470.
Nazareta itzuliríc
Bere amaren compañían
Alchaturic ta ichsilíc
Egon-ce dembora andían.

471.
Estalis majestadéa
Cen Jangoico Jaunaréna;
Aguertus umildadéa,
Erremedio gnizonéna.

472.
Oracio ta peniténcia
Cembat an gure-gatíc!
O Jaunaren paciéncia!
Onac gaichstoen-gatíc?

473.
Dembora ellegaturíc,
Atra-ce eguzqui berría
Cerutic aguerturíc
Jesus andic etorría.

474.
Iluntasunac arguítu,
Videac tu eracustén,
Gaitz guciac quentzen-dítu,
Ta on guciac ematén.

475.
Jangoico Jaunaren óna
Guretaco nola dén,
Progu Jangoico-Guizóna
Jesus ona dngu emén.

476.
Obra on ta milagróac
Eguitea anitz badá,
Baña trabaju alacóac
Pasatzea yago da.

477.
Cer-gatic, Jesns, pasátu
Aimberce orrec? Cergatíc
Sobra den ona, ta amátu
Sobra duen, orgatíc.

478.
Baña amatuec amátu
Bearrean, contra eguín;
Nai-zute ori acabátn,
Naiz berac bai deseguín.

479.
Nola tzacurra eror-déna
Jocatzen ozcatzerá
Berc jabe jautsi-déna
Butzutic atratzerá.

480.
Lembiz galzale galdúac
Alcindu-cire judúac
Beren ustes bai sandúac,
Baña eguiaz deabrúac.

481.
Judasequi tratu in-zúte
Oguei ta amar dirután,
Merque Jauna icusten-dúte
Berla beren escután.

482.
Traidoreac aparéqui
Jesus entregaturíc
Berla cate socaéqui
Daramate loturíc.

483.
Ala presentaturíc
Anasi Jaun oneguía,
Beira ya golpaturíc
Bofetadas aurpeguía.

484.
Orduraño egondu-cé
Jaun ona ichsil ichsíla,
Orduan mintzatu-cé
Bearres umil umíla.

485.
Gaizqui mintzatu-banáiz,
Erran-zadazu certán;
Ezperen, cer-gatic náiz
Eritua guisortán?

486.
Nior favore an etzé,
Naiz eguia ezaunduríc;
Jaun ona guelditu-cé
Aurpeguia ubelduríc.

487.
Andic Caifasen echéra
Damate guisa beréan,
Non bilduric batzarréra
Ceuden guciac batéan.

488.
Cego Jesus oneguía
Erdian paraturíc
An ala nola achsuría
Otsos inguraturíc.

489.
Odios ayec beteríc
Invidia ta iraren sus
Etzute nai berceríc
Baicic il gure Jesús.

490.
Cer culpa du achsuríac
Onen ilaraztecó?
Bai otsoen gosetíac
Nai-du zaticatzecó.

491.
Ayec andic ta emendíc
Dabiltza afanaturíc,
Albaleique niondíc
Arrapatu punturíc.

492.
Eguzquiaren arguían
Nola ez ilunduraríc,
Ala Jesus oneguían
Ezta culpa motaríc.

493.
Ezta pasatzen eguía
An, gucia da guezúrra;
Norc an Jaunaren beguía
Atenditzen? norc beldúrra?

494.
An onaren contra díre
Guciac, nior favóre;
Alaere nola ai-díre
Eman-nayac on colóre!

495.
Engañatzeco mundúa,
Cein testigo, nolacóac,
Billatzea da modúa,
Au da, beren guisacóac.

496.
Ebec ayen alderát
Asco guezur eguiníc,
Ecin compon zuen bat
Eguiaren urriníc.

497.
Preso Jauna cego umíl,
Sereno, modesto, gráve,
Baice agueri, naiz ichsíl,
Cela sandu culpa-gábe.

498.
Caifasec, ira andi-bát
Arturic, badio emén,
Eztuc aditzen cembát
Ire contra erraten-dén?

499.
Ichsil Jesus: arc orgátic,
Ea, diat manatzén
Erran-zaquen Jauna-gátic,
Cristo Jesus i aicén.

500.
Emeu Jesus oneguía
Mintzatzen-da bereála,
Ala da sines eguía,
Berorrec erran becála:

501.
Ta ala preso daucaténa
Orai guciec erdían
Dela guero etorco-déna
Majestade gora andían.

502.
Caifasec dio ontarát,
Capa zarrastaturíc,
Erran-du blasfemia-bát
Ona, ceurec aituríc:

503.
Testigo yago certáco?
Zuei cer zaice idurí?
Erran-zute ayec ontáco,
Iltzea du merejí.

504.
Euchi berla ango gendéac
Aurpeguira lichstucátzen,
Atratzen buruco illéac,
Andic ta emendic golpátzen.

505.
Guero burla yago ecín,
Beguiac vendaturíc,
Golpe eman ta galdegnín,
Erran-zac, norc eman-díc?

506.
Norc alaco festaríc
Alaco Jaunari adítu?
Poderoso delaríc,
Jesus, nola du sufritu?

507.
Gau-garren gañaracóan
Cembat pena-nequetán
Egon-cen calabozóan,
Norc pensa, ta norc errán?

508.
Gau-gura pasaturíc,
Urbilen ortzilaréan
Daramate loturíc
Jaun ona guisa berán.

509.
Gendetzea bilduríc,
Daramate Jesus ála
Armas inguraturíc
Ladrou andi-bat becála.

510.
O guizonen uts gaichstóa!
Tratatzen nola ladróna
Gure Guizon-Jangoicóa,
Gnre Jangoico-Guizóna!

511.
Ain daucate gaichstotáco,
Eci juezac galdetzéa
Artzen-dute puntutáco,
Berla nayes eriotzéa.

512.
Galdeturic alaére
Claroqui ezauntzen-dú;
Ezta culparic batére
Ontan, declaratzen-dú.

513.
Ecin errecabatús
Pilatosec ayequí,
Erodes-gana Jesús
Bialtzen-du berequí.

514.
Asten-dire emen berríz
Culpatzen Salvazaléa
Porfiaz, nola balíz
Munduaren galzaléa.

515.
Jesus onac itzic-gábe
Guciac garaituríc,
Ta mostratns ala gráve,
Erodes arrituríc.

516.
Emen Jesus on garbíac
Urde-gurren alderát
Eztu goratu beguíac,
Eztaere atra itz-bát.

517.
Arc ere eztu juzgátzen
Jesus gaichsto gaizquieguílle,
Solamente du tratátzen
Ero guisa ta irriguílle.

518.
Manta churi-bat parátu,
Ta arrapaturic erdían
Irris an zute jocátu
Ero guisa hurla andían.

519.
Ero guisa Jesus óna
Emen ala iduquitzén
Goiti ceruan dagóna
Querubinen arguitzén!

520.
Alaco gala berrían
Jesus ona itzultzen-dá,
Ya famaturic errían,
Gendequeta biltzeu-dá.

521.
Atra-bedi icusterá,
Nou juez universála
An batetic bercerá
Damaten reo becála.

522.
Jaun ona bere menéan
Juezac icusiríc,
Len errana ta azquenéan
Dio eztela causaríc.

523.
Libratu-nayes presóa
Gogoratu-cequio céna
Biramona ayen bazcóa,
Libratzeco nai-zuténa.

524.
Au nai-cezaten obéqui,
Ladron gaichsto-bat arrás
Eman-zue antara onéqui,
Deitzen-cena Barrabás.

525.
Oyu iten-du bai orgátic,
Libre bear-da bat berás,
Cein nai-ducie bietátic?
Jesus edo Barrabás?

526.
Ayec emanac diréla
Galtzerá gucis arrás,
Oyus diote uautéla,
Ez au, baicic Barrabás.

527.
O biotzen gaitz gaichstóa,
Noraño daiquen elléga!
Utzi beren Jangoicóa,
Contra denai ala apéga!

528.
Cembat aldis bere arióra
Ala erran-dut obrequí;
Eztu bada, ene juicióra,
Orrec ala merejí!

529.
Pilatosec etsiríc
Etzuzquela beratú,
Zue daiquen gaizquiríc
Gaichstoena pensatú.

530.
Pensatu-zue beréqui,
Ederqui azotatu-déla
Conteut icustearéqui
Or baratuco-ciréla.

531.
Alaber barimbadú
Onec becatu cerbáit,
Ala pagatuco-dú,
Cio, dena nolapáit.

532.
Uts eguin Pilatosée,
Nondic-nai beiraturíc:
Ta pagatu Jesusée
Naiz ez merejituríc.

533.
Cer espera ayen-ganíc,
Ceñec beren temaréqui
Ya satanasi emaníc,
Pacto zuten beraréqui?

534.
Preso-goi bada norc dúda,
Ona dela ta oneguía?
Beguira berez eldú-da,
Ain claro da nola arguía.

535.
Bada aurquitzen eztióla
Causaric, orrec errán:
Pena andi-goi beras nóla
Juez batec nai-dio emán?

536.
Baña culpac guizonénac
Izanic, galdus elcár;
Jesus ona, baña pénac
Guciac orreu bizcár!

537.
Prevenitzen verdugóac
Dire ya sei guizatzár,
Gorputzac eta gogóac
Sendo, cruel, eta azcár.

538.
Jaun ona biluchsiríc
Ayen erdian umíl,
Nautenera utziríc
Nola achsuri-bat ichsíl!

539.
Bortz milla ta yago azóte
Beren indar guciéqui
Jaunari ematen-tióte,
Aldiscatus elcarréqui.

540.
Nola zuten zaticátu,
Nola zuten deseguín,
Ustu odoles, eta urrátu,
Nola pensa? norc chsaquín?

541.
Gure culpa anitz ta andíen
Pena berac arturíc,
Lastima gueldi-dadíen
Ain gucis urraturíc.

542.
Ala ere, naiz ecín
Dagoquen onen gañéan,
Eztu arquitu norc eguín
Lagunzale chutitzéan.

543.
Pena-gonen atzetíc
Eztute uzten ala ez;
Pasatu bai gaitzetíc
Gaitzagora, daiquenéz.

544.
Diote elcarri sayonéc,
Au erregue eguin-zagún,
Erreinatu nai-du ouéc,
Ea, corona-zagún.

545.
Forjatus arantzeéqui
Uztai-bat ala ingurúan,
Bere punta tzorrotzéqui
Frincatzen-dute burúan.

546.
Trono guisara da alquía,
Cetro guisa cana-bát,
Soñetaco estalquía
Purpurasco zatar-bát.

547.
Ala eguinic, ayendáco
An ce festa irrigarría,
Baña serafinendáco
Icusteco arrigarría.

548.
Ellegatus bat-banáca
Guciac gaichstaquerían,
Bera adoratzeco ñáca
Iteu-dute burlerían.

549.
Belaun-bat inclinatús
Cortesias bai segúr,
Badoaz salutatús,
Judueu erregue, agúr.

550.
Bitarteo gozogo
Eguiteco festa andía,
Ceñec baño ceñec yágo
Eguinea gaichstaquería.

551.
Batac listucaldi-bát
Aurpeguíra botatzén,
Berceac zaflada-bát
Matelean ematén.

552.
Gueyenec cana artzen-dúte
Ceucana bere escuán,
Arrequi golpatzen-dúte
Jesus ona buruán.

553.
Ainguenuac nola nóla
Bide-ceude arrituric,
Beiratus Jauna cególa
Ala irris jocaturíc!

554.
Etzute licenciaríc!
Erregue mendecatzéco;
Non ce pacienciaríc,
Ezperen, ala icustéco?

555.
Nola orrec, dena izaníc,
Jesus, zue sufritú?
Paciencia orren-ganíc
Nai-nuque nic aurquitú.

556.
Jesus, alque daquidála
Ni beñere quejatzéas,
Oroituric orren ála
Alacoac pasatzéas.

557.
Pilatosec bide-zúe
Ala icusis urricári,
Eci causatu uste-zúe
Ala aguertus gendeári.

558.
Jesus bada aguertu-zúe
Ain aldaturic ichúra,
Eci bear izan-zúe
Erran, ona guizon-gúra.

559.
Aitac beiratus Seméa
Alacoa, dió cer?
Au da ene Seme maitéa,
Ceintas nic duten placér.

560.
Bere Ama Virginac báda,
Icusis alaco ichúra,
Sentitu-zue estocáda
Simconec erran-gúra.

561.
Congojac arimaráño
Mortalac sentituríc,
Nola etzen il oráño
Biotz-gura ilunduríc!

562.
Gure amores, ene aríma,
Ala Jesus beira-zágun,
Izan-zogun bai lastíma,
Il-artaño estima-zágun.

563.
Baña ayec dutelaic an
Jesus ala beiratú,
Lastimatu-dire aguián?
Ez, baicic yago iratú.

564.
Nai-dute lan bein asía
Bucatu arras, ala nóla
Otsoec jan achsuría,
Chastatus-gueros odóla.

565.
Au da clamatzen-duténa,
Quen ordic ori, quen-béz;
Au repetitzen-duténa,
Quen-bez, crucifica-béz.

566.
Dio arc, dacusalaríc
Gucia nola dagón,
Nic eztaquit causaríc,
Or ar-zace, ta or compóu.

567.
Ona ni informaturíc
Emen ceureu alcinéan,
Eztaucat progaturíc
Den culparic chipienéan.

568.
Ez-eta Erodesec ére,
Eci ceurec ermaníc
Eztio aurquitu batére
Culpa, bentzait andiríc.

569.
Ayec dute alegatzén,
Gure legues il-bear-dá,
Ceren Jangoicoarén
Seme beroi eguin-dá.

570.
Dauzqui erriac nasitúac,
Erregue nayes izán,
Cesari ere trebutúac
Ez-ditio nai emán.

571.
Pilatos arrituríc
Sartu-ce sollic barnéra,
Jesus berequi arturíc
Eguias informatzéra.

572.
Otc-daiqueu Jangoicóa,
Dudan, dio, galdetzén,
Nor den bera, ta nongóa,
Ta uola preso utzi-dén.

573.
Erregue barimbazára,
Nola etzara defendátu?
Edo, dio, nola zára
Niri ceuroi entregátu?

574.
Ezta zuen munducóa
Erreguetasun neréa,
Bai, dio, goragocóa
Da nic duten podoréa.

575.
Etzinduque ez escuríc
Ene gain zuc, emaníc
Ezpalitz an cerutíc
Jangoico Jauna-ganíc.

576.
Orduan Pilatoséc,
Beras zara erregue zu?
Berla ontara Jesuséc,
Ala zuc erran-duzú.

577.
O Jesus, galdetu-dáique
Erregue ori den berás,
Ceren eci ezaun-eztáique
Tratamentu manerás.

578.
Baña erregue da sinés
Ta erregue goren goréna,
Naiz daucaten ala inés
Tratamentu den charréna.

579.
Erregue da, ta ezauntzéco
Ori, dire señaléac,
Bai ceruco ta lurréco
Miragarri admirabléac.

580.
Or tuen insiguiéqui
Naute erregue burlascóa
Pinta, baña naiz oyéqui
Da erregue eguiascóa.

581.
Cetrotaco cana-bát
Eman-dio gende itsúac:
Ta orrec orrequi oroát
Dezazque doma infernúac.

582.
Nai-dut yago ene favóre
Jesus bere canaréqui,
Eci erregueen podóre
Gucia bere armaéqui.

583.
Potestade divinóa
Orren cetro da propía,
Ceñequi cena apaltyóa
Eguiten-du erregue andía.

584.
Ori arantzes ta dolóres
Coronatu da mundúan:
Orrec glorias eta onóres
Coronatzen-tu cerúan.

585.
Beira beira Salomón
Divinoa, eta noláco
Corona paratu-dión
Ugazamac onratáco.

586.
Alaere Jesus óna
Eder iduritzen-dú,
Bere amoreac coróna
Au ere eder iten-dú.

587.
Apatzen-tut arantzéac
Ene Jesus onarénac,
Ala nola señaléac
Amore didanarénac.

588.
Baña purpura zatárrac
Cer du adiaraci nái?
O amoresco negárrac,
Zuen bear naiz orái.

589.
Aichstean manto churía,
Orai berriz du gorría;
Ona ceruco achsuría
Ene amores etorría.

590.
Churía da ta gorría,
Au da, ederra ta amantéa,
Arimen maitagarría
Esposo ona ta maitéa.

591.
Gure arimen amoréac
Nolaco estadora du?
Apenas ama beréac
Idurias ezaundú.

592.
Gloriaco Erregue dagóla
Berau norc erranen-dú?
Jangoicoac au dióla,
Elizac clamatzen-dú.

593.
An nic sinesten-dutéla
Martarequi diot nic,
Jesucristo bera déla
Gure mundura emaníc.

594.
Ori da Seme propía
Jangoico viciaréna
Mundu-gontara etorría
Jangoico ta guizon déna.

595.
Ceruco ori ta lurréco
Jaun erregue da batéan,
Goiti beiti manatzéco
Podore bete betéan.

596.
Goiti an onratzen-dúte
Aingueruec bai sinés,
Beiti desonratzen-dúte
Charrec emen burla inés.

597.
Naiz umil egona-gátic,
Nai dut nic aingueruéqui,
Ta ori delaic ene-gátic,
Obligacio yagoréqui.

598.
Emen adoratzen-dút
Gorputz eta arimaréqui,
An guero esperatzen-dút
Adoratu bai obéqui.

599.
Apatzen-dut cana-gúra
Orren escu errealéan,
Inclina nere burúra
Baquearen señaléan.

600.
Ta Moisesec vararéqui
Nola atra libre gendéa,
Orrec, Jesus, canaréqui
Segura uiri vidéa.

601.
Apatzen-tut arantzéac,
Arimaren eritzéco;
Ojala balire itzéac
Jesusequi jositzéco.

602.
Orebgo malda neréac
Biz, ni sutan egotéco;
Biz ordic nere loréac
Glorian ni coronatzéco.

603.
Purpura adoratzen-dút
Yago odoles gorritúa;
Erregue admiratzen-dút
Ene amores eritúa.

604.
Bere mantoaren péan
Jesus ona gorde ni;
Orren onaren menéan
Gucia dut iminí.

605.
Ori ene gordelecúa
Daucat orraico vidéan,
Ori beroi descansúa,
Jesus eternidadéan.

606.
Emen orren conturáco
Alcha nere becatúac,
Aguertu nere oneráco
Orren merejimentúac.

607.
Ala ni libra-nadíen
Justiciaren iratíc,
Jesus, eta atra-nadíen
Salvo orren ona-gatíc.

608.
Pilatosec nolapáit
Ezaundus Jesusen óna
Artzeu-du medio cembáit
Libertatzeco guizóna.

609.
Azquenic aguertzen-dú
Jesus ya ichuragabéa
Lastimas ta erraten-dú,
Ona zuen erreguéa.

610.
Ayec beti ira bortítz,
Lastimaric beñeréz,
Clamatzeu-dute berríz,
Quen-bez, grucifica-béz.

611.
Dio ez-nayes disgustátu,
Il ere ez, sinesten-dút,
Erregue crucificatu?
Zueu erregue ilen-dút?

612.
Ayec iras beteric
Goratzeunte clamoréa,
Guc eztugu erreguerîc,
Baicic emperadoréa.

613.
Ori ezta adisquide arréna,
Au nai-badu libre utzí,
Eci erregue iten-déna,
Arren contra da vicí.

614.
Pilatos lotsaturîc
Juez char ta cobardéa
Dago destinaturîc
Galtzera zucenvidéa.

615.
Jangoicoas guti ajóla,
Anitz ajola mundúas;
Nola daiquo admira, nóla,
Guero gucia galdúas?

616.
Cumplimentu bai ichúras,
Escuac garbitzen-tú
Alcinera ecar-deu úras,
Ta itz-guebec erraten-tú:

617.
Justo-gonen odoláren
Causan garbi libre nágo:
Orra zuen arimáren
Carguan utziric dágo.

618.
Ayec emen, beira nóla
Arras itsuac dirén,
Biz, diote, onen odóla
Gure gain ta gureén.

619.
Juez gaichstoac ordúan
Eman-zue escatu-céna
Sentencia-gura mundúan
Eman-daiquen gaichstoéna.

620.
Obediente Jesus óna
Errenditu-ce gucía,
Ceren Judaco leóna
Itzuli-cen achsuría.

621.
Gure amores du admitítu
Vicitzaren ematéa,
Ala du gucis cumplítu
Aitaren vorondatéa.

622.
Ni naiz, erranes, lurréan
Bota guciac lenchágo,
Nai-baluque orai beréan
Lezazque bota aratágo.

623.
Jesus ona utzi-da orái,
Charrec artu potestáde,
Eguiteco nola-nái
Berarequi anitz maldáde.

624.
Artzen-du bere soñéan
Gurutze-gura ain pizúa,
Ta darama arren gañéan
Gure culpen pizu errúa.

625.
Daraina preso oneguíac
Ecin iues videríc:
An etsai ditu gucíac,
Nior adisquideríc.

626.
Ez odol, ez indarríc
Eztuela ya casí;
Lastima ta negarríc
Niorc an ez icasí.

627.
Erdi ilic, ta ayec tirátus
Erori, ta ecin jaiquí;
Jaiquiarazten meachátus
Golpeca moldegaizquí.

628.
Ta gucis acaituríc,
Eta atsa goraturíc,
Eta il colore arturíc,
Ecin eman pausuríc.

629.
Beldurtu-cire etzeiquéla
Ellega cargaren péan,
Eta il ere baceiquéla,
Nola etzuten nai, vidéan.

630.
Guizon-bat alocatzéa
In-zute, ez biotzetíc,
Erman-cezan gurutzéa
Bai Jesusen atzetíc.

631.
Cirenetar dichosóa,
Aliviatu baituzú
Jesus on amorosóa,
Alocairu ona duzú.

632.
Cirenetarra nic ére
Nai-dut izan biotzéan,
Pena amorosos berére
Segui Jesuseu atzéau.

633.
Veronica deitzen-déua
Firme Jesusen fedéan
Da animosa aguertu-céna
An doloresco vidéan.

634.
Beiraturic icerdía
Jaun onaren aurpeguían,
Izan-zuen ausardía,
Pasatzeco armeu erdían.

635.
Umilqui chucatu-cíon
Oyal-bates aurpeguía,
Artan Jaunac utzi-cíon
Impreso bere iduría.

636.
Berce batzuc beiratús
Jesus ala penatzén,
Segui-ecin baratús
Negarres lamentatzén.

637.
Ebei estimaturíc
Jaun ona mintzatu-cén,
Culpes lastimaturíc
Eracutsis penatzén:

638.
Jerusalendarrac, péna
Ez aimberce ene-gátic,
Ceuren-gatic bear-déna
Yago da ta umeen-gátic.

639.
Ceren eci zur ecéan
Au iten-barimbadá,
Pensa sines, earréan
Cer eguinen-bide-dá?

640.
Amac bada, ama obénac
Seme obena icusiríc,
Cer antsiac, ta cer pénac!
Nola cegon viciríc!

641.
Cego ya bucatu urrán:
Bere biotzeco míña
Ecin pensa, ecin errán
Niorc ere ceu adíña.

642.
Semeac guisa beréan
Beiratzeas ama-gúra
Ain penaren ondarréan
Cer tristura ta amargúra!

643.
Negar eguiten beguíac,
Biotzac mintzatu-círe,
Mia ichsilic, eta bíac
Elcar entendatu-círe.

644.
Calvariora ya iganíc
Beira ya beira lecúa,
Non duen ayen-ganíc
Jesus onac descansúa.

645.
Etziteco egüerdían,
Iten-diote goatzéa,
Errepausa neque andían,
Ar-dezan an, gurutzéa.

646.
Erran-dute etziń-dayéla
Zur-gartan edaturíc,
Ta ala reposa-dayéla
Ongui seguraturíc.

647.
Josiric an itzeéqui,
Irur edo laur dirén,
Gora airean zuraréqui,
Dilindan ala il-dayén.

648.
Bi ladron bi sayetsétan
Paratu ; ori certacó ?
Ezaun-dayen guciétan
Au gaichstoena, ortacó.

649.
Irur ordus agonían
Jesusec iraundu-zúe ;
Ain exceso gueyeguían
Gu-gatic pagatu-zúe.

650.
Zure amores icusázn
Zur-gartan Salvazaléa,
Icusazu ta icasázu,
Amatzen amazaléa.

651.
Jesus onac gure amóres
Aimberce pasaturíc !
Nola paga, naiz dolóres
Gu gucioc urturíc ?

652.
Icusagun ta icaságun
Doctrina ematen-digúna,
Azquen atsetan ai-zágun
Zazpi iztan erran-digúna.

653.
Etsayen favore léna,
Otoi, ene Aita, barcátn
Ebei gaizqui eguin-duténa,
Ezpaitute ongui pensátn.

654.
Jesus onac nai barcátu
Ain etsai gaichsto-gayéi :
Nola nic ez procurátu
On dena nere etsayéi ?

655.
Orren-gatic maite-tút
Contra direnac obéqui,
Jauna, pagatu nai-tút
Gaizquieguinac onquiéqui.

656.
Bigarren itza da, oóiz
Eguin-ciolaic ladrónac
Artas oroitzeco otóitz,
Erran cion Jesus ónac :

657.
Zuri diot ala déla,
Zaudena orai gurutzéan
Glorian egonen zaréla
Bai enequi egun beréan.

658.
Otoi nic orai beréan
Bai ladron-garrec becála,
Eriotzean ta ondoréan,
Jesus, berequi naucála.

659.
Irugarrena amarí
Utzis Juan semetáco,
Berla Juan berarí
Ama divina amatáco.

660.
O Jesus ene amoréa,
In-bez, otoi, nai-nuquéna,
Orren ama biz neréa,
Ta ni seme beraréna.

661.
Niri nola Juaní
Dicha bequida erorí:
Orren seme nayen ni,
Ene ama María orí.

662.
Laurgarrena, Jangoicóa
Jangoico nerea, ni
Ceren-gatic alacóa
Gurutzean nau utzí?

663.
Aurquituric eriotzéan
Ez-nazala orrec utzí,
Jesus, ez-nayen lecéan
Seculacos galdu ni.

664.
Borzgarrena, egarri-dút,
Erran-zue, Jaunarén
Gloria-nayes, uste-dút,
Ta guizonen onarén.

665.
Orren gustoco edaría
Bere odola logratzéa,
Arimen irabacía,
Ta Jaunaren onratzéa.

666.
Seigarrena gurutzétic,
Au, ció, cumplitu-dá:
Jauna, ala da bere aldétic,
Gure aldetic falta-dá.

667.
Ene aldetic cumpli-dáyen,
Jesus, orrec supli-béz:
Bere odola logra-dáyen,
Arima-gau salva-béz.

668.
Zazpigarren ta azquenéan
Gurutzetic cigu errán,
Guc nola iltzen-garenéan
Azquenic despeida emán:

669.
Aita, orren escuétan
Ene arima uzten-dút:
Jesus, orren ta arrenétan,
Nic nerea ematen-dút.

670.
Il-ce gure Jesus óna
Aimberce penen costús,
Il-ce Jangoico-Guizóna
Bai ta guizonen escús.

671.
Baña il-da noren-gatíc?
Jesus ala dolorés?
Il-da guizonen-gatíc,
Ta guizonen amorés.

672.

Exceso amorosóac
Eguiaz ta gueyeguíac
Eguin-tu poderosóac
Ene amores oneguíac.

673.

Gañetic sacramentúas
Cer dezaquet nic errán?
Gure-gatic pasatúas
Eztagola urriquitán.

674.

Pasatuac bilduríc
Berritzen emen orái,
Señale, ni galduríc
Ez-nauela utzi-nái.

675.

Contatzen-tut favoréac
Anitz ta andiac emén,
Prendac eta señaléac
Seculaco gloriarén.

676.

Criacion.

Criatu-nindue ni
Bere biotza-ganíc
Gorputz ta arimarequí
Duten gucia emaníc:

677.

Ezauntzeco ta amatzéco
Jangoico Jauna mundúan,
Ta betiro gozatzéco
Gozaturic an cerúan.

678.

Conservacion.

Conservatu-nau vicí
Beti ni nola beréa,
Cervitzaracis nirí
Urra, lurra, sua, airéa.

679.

Guti balitz campocóac,
Nau besotan ni iduquítzen
Nola unide divinóac,
Ta berequi mantenítzen.

680.

Preservacion.

Iltzetic nau preservátu,
Culpa, pena, gaitzetáic
Cembat, nola, nore pensátu?
Izan-nuzquen guisetáic.

681.

Condenatzetic librátu
Nau, in-tuten culpetán,
Cembat aldis, nore contátu?
Baitare in-nuzquenetán.

682.

Redencion.

Alaber nau rescatátu,
Nindegolaic galduríc;
Ene culpac tu pagátu
Infinito apalduríc.

683.

Betoz betoz icustéra
Ceruac arrituríc
Gloriaco Erregue béra
Ene amores galduríc.

684.
Plantacion.
Eliza ere du plantátu
Nola Noen arca obéna,
Non sollic daiquen salvátu
Sines salvatu-nai-déna.

685.
Vocacion.
Bere elizau nau plantátu
Zarmendu ta landaréa,
Bere ardia nau marcátu,
Eguin-nau ume beréa:

686.
Eguinic ni Cristoréna
Nola nic eztaquitéla,
Dicha-gau daiquen obéna
Mereji-gabe dutéla.

687.
Provicion.
Emen-dut ceruratzéco
Leguea zucenvidéa;
Ta ilumbean icustéco,
Ceruco arguia fedéa.

688.
Oracio, gauza sandúac,
Oroipen, festa, doctrínac,
Devocio, sacramentúac,
Arimaren medicínac.

689.
Justificacion.
Alaber dida barcátu,
Cembat aldis norc daquí?
Bere gracian nau parátu,
Naiz nic ecin merejí.

690.
Naiz gueyegui becatúac,
Noiz-nai penaturíc,
Berla dire barcatúac,
Ongui confesaturíc.

691.
Sustentacion.
Erregalo Jesus béra
Entrañetan sarturíc
Ematen-zaida jatéra
Amores guisaturíc.

692.
Emen-gaitu sustentátzen
Glorian den obenaréqui,
Ala gaitu gu prestátzen
Eramateco beréqui.

693.
Compañia.
Alaber dago contíno
Gurequi Jesus mundúan
Eguinic lagun divíno
Miragarrisco modúan.

694.
O cer fortnna guréa!
Baguindequi estimatzén,
Gloriaco Erregue egotéa
Contino gurequi emén!

695.
Sacrificion.
Ta sacrificatzen-dú
Bere burua egunóro,
Pasioa berritzen-dú
Len pasatua aldióro.

696.
Ematen-digu aditzéra
Ala, preciso balítz,
Gure amores iltzéra
Eman-leiquela berríz.

697.
Comunicacion.
Ta comunicaciorá
Admititzea elcarréqni
Da favore, oraciorá
Goacelaric beraréqui.

698.
Jangoicoac ta probéac
Ala tratatzen elcár,
Arc erauntsi favoréac,
Onec esca cer beár.

699.
Gouernacion.
Providencia beraréna
Nola entenda? nola estíma?
Itzulis agui-dayéna,
Salvatzera nere aníma.

700.
On baitire gaitzac ére,
Bere biotz onetíc;
Ez-naiz galdnco beñére
Ni beraren uldetíc.

701.
Guardia.
Aingueruac tu manátu
Guardatzeco ni vicían,
Ta dezatela cuidátu
Probeas vide gucían.

702.
Namate ebec arturíc
Escuetan aireán,
Eztayen tropezuríc
Ene etsayeu arteán.

703.
Inspiracion.
Nauca ni gordeturíc
Jaunac bere biotzéan,
Nola olloac bilduríc
Bere chitac egal-péau.

704.
Gaitzac quendu, onac emán
Cembat, cembat guisatán,
Niri berechs iu-didán
Ecin conta millatán.

705.
Inspiracion.
Dagoquida ere inspirátzen
Beti biotz barnerá,
Gaitzetic erretirátzen,
Ta tiratzen onerá:

706.
Ya cenzua niri arguítus,
Ya deitus amoltsuquí,
Ya biotza ere moguítus,
Ya ere uquitus erruquí.

707.
Obeditu banu nic
Inspiracio onetará,
Nindegoque ya eguiníc
Aingueruen guisará.

708.
Predestinacion.
Baitare predestinátu
Nauela ni Jangoicóac
Nai-nuque bai sinestátu,
Icusis gañaracóac.

709.
Nai-duéla, ta in-duéla
Salvatzeco orrec anítz,
Claro da, ta izanen-déla,
Nere coutra ni ezpanítz.

710.
Preparacion.
Eman-tida señalóac
Videa prestaturíc,
Paraturic escaléac,
Ateac zabalduríc.

711.
Orrec eguina ta emána
Ene amores da Jesús,
Ni ermateco bere-gána,
Naiz izanic erreús.

712.
Glorificacion.
Bere glorian Jangoicóa
Aguerrian icustéa
Da dezaquena gogóa
Bai ase bete betéa.

713.
Gracia gloriaren acía,
Jesus onac logratúa;
Lore esperanza vicía;
Gloria bere da fruitúa.

714.
Aci ona ta loréa
Orrec, Jesus, emaníc,
Alaber fruitu beréa
Eman-bez bere-ganíc.

715.
Eman-du bere vicía
Ene-gatic, Jesus óna,
Emanen-dida gucía,
Ta glorian guero coróna.

716.
Caridade divinac.
Caridade gueyeguía
Jaunac guri izan-digúna
Causa da ta mindeguía
On gucien eman-dúna.

717.
Jangoicoac maite-dú
Eguiaz guizaguendéa;
Onen-gatic eman-dú
Seme bacarra maitéa.

718.
Caridade gueyeguía,
Ceñequi Seme bacárra,
Eguin-cen aguitz chipía,
Arturic gure zamárra.

719.
Dena gucis oneguía
Becatari nai idúri,
Beira ya ezten gueyeguía
Amore diguna gúri.

720.

Becatarien amóres
Iduris becataría
Il-ce penas ta dolóres,
Artus gure carguería.

721.

Cer ez-dezaquet espéra
Nic, Jesus, orren-ganic,
Utzi-delaic ala iltzéra
Ene amores emanic?

722.

Amante-gau emen dut
Lengo amore beraréqui;
Nic bera amatzen-badút,
Jangoicoa da neréqui.

723.

Naiz ecin emen icús
Gorputzeco beguiéqui,
Amatzen-dut bai Jesús
Arima guciaréqui.

724.

Norc ni nauen amatzén,
Jesusec erraton-dú,
Ene itzac tu guardatzén,
Ta ene aitac amatzen-dú:

725.

Ta unituric elcarréqui
Bera-gana etorco-gára,
Ta gogotic beraréqui
Egotes egonen-gára.

726.

Beras ala alchaturíc
Jesus amatzen-badút,
Berarequi bilduric
Trintate gucia dut.

727.

Beras ain nola cerian
Jauna dagolaic emén,
Aingueruac ingurúan
Daude bera adoratzén.

728.

Beras ebequi batéan
Emen biz ene itecóa,
Vici-naicen bitartéan
Emen ceru lurrecóa.

729.

Biotz-gau, Jesus, ar-béz,
Ta berequi bat eguín,
Ta gañetic firma-béz,
Jesusena da Joaquín.

FORMULAIRE DE PRÔNE CONSERVÉ DANS L'ÉGLISE D'ARBONNE PREGARIAC BAYONACO DIOCEZACOTZ

Ioannes d'Olce

(1. argitarapena)
Bayonne
1866

Originala: Biblioteca General de Navarra

FORMULAIRE DE PRONE

CONSERVÉ DANS L'ÉGLISE D'ARBONNE,

ET RÉÉDITÉ SANS AUCUN CHANGEMENT

PAR LE PRINCE

Louis-Lucien BONAPARTE

A BAYONNE,

Chez Madame veuve LAMAIGNÈRE, rue Chegaray, 39.

En Février 1868.

PREGARIAC

BAYONACO

DIOCEZACOTZ.

Ioannes d'Olce Bayonaco Iaun Aphezpicuaren manamendux ordenatuac eta imprimaraciac.

BORDELEN,

G. DE LA COURT imprimaçaillea baithan.

—

1651.

PREGARIAC

BAYONACO

DIOCESACOTZ.

Ioannes d'Olce Bayonaco laun Aphezpicuaren manamenduz ordenatuac, eta imprimaraciac.

ELIÇA *sainduac, ceina baita guciz ederra, eta graciosa haren campoco edertassuna eguiten duten vestimendu sacratuen diversitatean, eztu guciarequin ere nahi humaleco diversitateric Sacramenduen administrationean, ez bere ceremonia sainduetan : ez eta oraino doctrinan ere, ceinez bere umeac hazten baititu bere Arçainen ahotic Parropietaco Mecen Pregarioetan :* In veste ista varietas sit scissura non sit. *Permettitzen darue Arçainei pensamenduen, Inven-* Aug. super Ps. 44.

tionen, eta campoco aggradamenduen diversitatea : bainen nola maite baitu batassuna bere fedean, eta haren bilçarreak ezpaitu fincatcen bere fermutassuna batassunean baicen, nahi du halaber iducaraci façoin bat bera Guiristino leialei eman eta irakhatsi behar çaizten doctrina, eta instructione necessarioenetan, eta'ez luque desiratcen, hala ahal baliz, lengoaia bat baicen guciei cervilçatceco, eta evangelioco Dorre, bethiere lurraren gainen handitcen duen hunen ceruraino alchatceco. Hartaracoiçat Errelor guciec, Vicarioec, eta berce arimen cargu dutenec iracurrico dituzte, eta hitcez hitz erranen, deusic berretu, edo gutitu gabe. Liburu hunetan diren Pregario hauc Igandetan bere Parropietaco Mecetan, eta lekhuetaco costumaren aravera berce Besletan.

1

IN NOMINE PATRIS, et Filij, et Spiritus Sancti. Amen.

Liburian iracurtuz erran behar da gucia.

GUIRISTINUAC egungo egunian bilducirete lekhu sacratu huntara gure Eliça Ama saindaren authoritatez.

LEHEMBICIRIC Meça saindiaren ençutera, cein erraiten baita Iesu Christo gure Iaunac curutcian eguin cien sacrificio odolztatiaren orhoitçapenian, offrendatcen diociela Aita Eternalari Iesu Christoren sacrificio bera, ez odolz-

2

tatia curutcian cen beçala : bañan odol issuriric gabe Apheçaren esquiez oguiaren, eta mahats anuaren idurien azpian. Eta bi arraçoin principalcatic offrendatcen diogu Aita Iaincoari Meçaco Sacrificio saindu haur. Lehenbicicua da, hari eçagutça, era adoratione handienaren eguiteco, nola guciz haren ganic dependitcen guiren, eta Iesu Christo gure Iaunaren heriotce, eta passione saindiaz, eta berce haren ganic errecibitu ditugun huntarçun suerte guciez, eta particularqui aste huntacuez esquerren emaiteco. Eta bigarrena, hari bere gracia, eta misericordiaren humilqui escatceco, eta haren ganic gure bekhatien barkhamendiaren, eta berce huntarçun spiritual, eta temporalen vicien, eta hilençat ardiesteco. Hargatic Eliçac eztaroca behinere offrendatcen Iaincoari Hostia saindu haur, non eztarocan bere ume leial vicien, eta hilentçat ere othoitz eguiten, gucioc Sacrificio saindu hunen huntarçunetan partalc guiren

3

amorecatic. Eta nahidu ciec ere iunta ditçacien harequin batian cien desirac, eta othoitçac, langoicoari gucioc elgarrequin othoitz eguiteco, eta huntarçun guciez esquerrac emaiten diotçagula errazquiago haren gauic erdirex ditçagun galdeguin behar diotçagun gauçac.

BIGARRENIAN bilducirete cien arimen salvatceco sinhetsi behar ditutcien gaucen ikhastera. Eta nola hec baitira Apostoliec eguin, eta utci daroguten sinhestian, erranenducie enequin batian.

1. CREDO in Deum Patrem omnipotentem Creatorem cœli et terræ.

2. Et in Iesum Cristum filium eius unicum Dominum nostrum.

4

3. Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus et sepultus.

5. Descendit ad Inferos, tertia die resurrexit à mortuis :

6. Ascendit ad Cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis.

7. Inde venturus est judicare vivos et mortuos.

8. Credo in Spiritum sanctum.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis resurrectionem.

12. Vitam æternam. Amen.

1. SINHESTENDUT langoico Aita bothere gucia diena baithan, ceru eta lurraren Creaçalian.

5

2. Eta Iesu Christo haren seme bakhoitz gure Iauna baithan.

3. Cein concebitu baitcen Spiritu saindiaren vertutez, sorthu cen Maria Virgina ganic.

4. Pairatu cien Pontio Pilatussen maniaren azpian, crucificatu çuten, hilcen, eta ehorci çuten.

5. Iautsicen ifernietara, eta hirur garren egunian iaiqui cen biciric hilen artetic.

6. Ikhancen Cerietara, iarriric dago Iainco Aita bothere gucia dienaren escuñeco aldian.

7. Hantic iauguinènda vicien, eta hilen iuiatcera.

8. Sinhestendut Spiritu saindia baithan.

9. Eliça catholica saindian, Saindien partaletarzunian.

10. Bekhatien barkhamendian.

11. Haraguiaren piztiau.

12. Bethiere iraunendien vicitcian.

Halabiz.

6

HIRURGARRENIAN iaugui cirete Parabisuco gloriaren erdiresteco behar ditucien gaucen ikhastera, cein baitira Iaincoaren, eta Eliça Ama saindaren Manamendietan eçarriac, eta erakhasten daragute cer eguin behar dugun, eta cer ez, orai erranen-dugun beçala.

Iangoicoaren Manamendu sainduac dira hoc.

1. IANGOICO bat adora eçaçu,
Halaber maita ossoqui.

2. Iuramenturic çuc eztuçu,
Ez ciñic eguinen vanoqui.

3. Igandiac beguiraitçatçu,
Iauna ere cerbitça debotqui.

4. Aita, eta Ama ohoraitçatçu
Viciciten luçazqui.

7

5. Nehor obraz hilen eztuçu,
Ez vorondatez gaixtoqui.
6. Paillardiça eguinen eztuçu,
Obraz, ez gogoz likhisqui.
7. Bercerena ebatsico eztuçu,
Ez goratuco iniustoqui.
8. Lekhucotasuoic eztuçu,
Ez hitça erranen falsuqui.
9. Bertceren espossic eztuçu
Desiraturen saxuqui.
10. Guticia içanen eztuçu
Berceren onaren gaizqui.

Eliça Ama saindaren Manamendiac dira hoc, cein beguiratcera obligatiac baicara Iangoicoarenac beçala.

MEÇA saindiaençun eçaçu
Besta, igandetan devoqui.

8

Bekhatiac cofessaitçaçu
Urthian behin ossoqui.
Gorphuz saindia erreciviçaçu
Bazcoz berere umilqui.
Eta Bestac beguiraitçaçu,
Manamenduzcuac sainduqui.
Gartha, vigiliac baruritçatçu,
Gariçuma ere ossoqui.
Orciralian ianen eztuçu,
Ez eviacoitcian haragui.
Ezteic eguinen eztuçu,
Dembora eztenian cilhegui.
Eta detchemac pagaitçaçu
Primiciarequin çucenqui.

Guehiago iaquin beharducie Iesu Christo gure Salvaçaliac gure arimen salvamenduco ordenatu darauzquiula, eta utci çazpi Sacramendu.

1. Bathaiua.

9

2. Confirmacionia.
3. Gorputz Saindia.
4. Penitencia.
5. Anunciua.
6. Ordena.
7. Ezconça.

SACRAMENDU hoc unsa errecibitcen ditugnn ordian, gure Salvaçaliac issurtcen darozquigu gure arimetara bere gracia saindiac, eta gure gatic curutcian issuricien odol preciatiaren merechimendiac, Hargatic gomendatcen darauciet hec unsa, eta ardura errecibitciaz.

LAURGARRENIAN bilducirete huna Iangoicoari cien othoitcen humilqui eguitera, lehenic placer dien bere ohoria, eta gloria avançaraci, eta Eliça catholica Saindia bere odol preciatiaz chahutu diena, conservatu, alchatu, berretu, eta

10

lekhu gucietara hedatu, eta mundu gucia baquian mantenatu, infidelac convertitu, heretico, eta berce haren obedient eztiren guciac bere gana ðeithatu, eta Fede eguiazcoaren batarçunian berriz iuntatu, eta eçarri.

HALABER othoi eguinen daracogu gure Iangoicoari Aita Sainduagatic, Cardinelen Collegio Sacratuagatic, Arz-Aphezpicu, eta Aphezpicu guciegatic, eta particularqui gure laun Aphezpiquiagatic, Erretor, eta berce arima cargu duten guciegatic placer daraen eman bere eguinbiden unsa eguiteco, eta vicitce hunaren exempliaz, eta doctrina saindiaz bere cargutan dituzten arimac mundu huntau unsa arguituric, eta instruituric, hequin batian ceruco gloriaren erdiresteco gracia.

11

GUEHIAGO othoi eguinen daracogu Iangoicoari gure Erregue, eta Erreguinagatic, eta Erresuma hunen governatcen heien Maiestatiac consellatcen, eta laguncen dituztenegatic. (Patronic balinbada erranbehardu urlia, icendaturic Eliça saindu huntaco Iauna Patronagatic). Cargudun guciegatic, eta particularqui herri huntacuegatic, placer ditien bere Spiritu Saindiaz aiutatu, eta favoratu, eta eman gucier gracia Erresumaco eguitecuen unsa governatceco, eta bere carguiez cein bere lekhietan chuchenqui, eta videzqui descargatceco, moien harçaz vici guitecen baque hunian, eta eguiazco Fede Catholicaren batarçunian.

OTHOIT eguinen daracogu halaber gure Iangoicoari, bekhatu mortaletan vici direnen gatic bere Spiritu Saindiaz argui ditçan, eta bekhatiac quitaturic, emandieçaen hunera convertitceco gracia : eta guehiago ezpiritien tri-

12

bulationetan, eta gorputceco erharçunetan direnengatic, placer ditien gaitz gucietaric libratu: eta itchassoco periletan dabilçanengatic, nahi ditien peril gucietaric beiraturic, salvamenduco portura guidatu.

EGUINEN diogu orano othoitz gure Iangoicoari, placer darauzquigun lurreco frutiac conservatu, hetaric behar duguna emaiten daracogula, hobequiago eçagut, adora cerbitça, eta lauda deçagunçat, eta esquerrac maizago, eta ardurago errenda.

ETA nola guc Iangoicoari galdeguin behar diotçagun gauçac, Pater nosterriau baitira, cein gure Salvatçaliac berac eguin, eta erakhatsi baitaraucu, erranen ducie enequin batian devoqui.

13

PATER noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum : adveniat regnum tuum : fiat voluntas tua, sicut in cœlo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie : et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem : sed libera nos à malo. Amen.

GURE Aita cerietan çaudena, etc.

ETA Iangoicoa ganic, galdeguiten daratçogun gauçac, hobequiago erdirestia gatic, emanen daracogu ararteco Virgina Andardana Maria, ceñen alderat içanen baitucie bethiere devocione particularbat, erraiten duciela enequibatian.

14

AVE Maria, gratia plena : Dominus tecum : Benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui Iesus. Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc, et in hora mortis nostræ. Amen.

AGUR Maria, graciaz bethia, etc.

HALABER othoi eguinen daracogu gure Iangoicoari Purgatorietan diren arimegatic, cenen orhoitçapenac içanen baitira aste huntan Eliça saindu huntan, particularqui hulaco egunez N. hulacuaren Meçac, hoguei hamarrena, urtaburia, edo orhitçarrena. Eta erranen dugu guciençat devoqui. Pater noster, etc.

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

15

℟. Sed libera nos à malo.

℣. A porta Inferi.

℟. Erue Domine animas eorum.

℣. Requiescant in pace,

℟. Amen.

℣. Domine exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum,

℟. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

DEUS, cuius miseratione animæ Fidelium requiescunt, famulis, et famulabus tuis, et omnibus hic, et ubique in Christo quiescentibus, da propitius veniam peccatorum, ut à cunctis reatibus absoluti, tecum sine fine lætentur. Per eumdem Dominum nostrum.

ETA azquenian bilduguira lekhu saindu huntara laingoicoari gure bekhatiez barkhamendu escatcera, eta guehiago bekhatutan ez erortceco graciaren galdeguitera.

16

ETA Meça saindu hunen ontarçunetan partale içaitecotz, behar dugu hartara disposatu gure bekhatu guciez cofessione humilbat eguiten dugula, bihotceco urriquimendu handibatequin, eta belhauricaturic erranenducie enequin batian devoqui confessione generala.

CONFESSATCEN nitçaio Iangoico Aita bothere gucia dienari Andardena Maria bethi virgina dohatsiari, Michele archangelu dohatsiari, Ianni Baptista dohatsiari, Petri, eta Paule apostolu dohatsier, berce saindu gucier, eta çuri, aita spirituala: ceren eguin baitut sobera bekhatu gogoz, hitcez, eta obraz ene faltaz, ene faltaz, ene falta handiaz. Hargatic othoitz eguiten daracot Andardana

17

Maria bethiere Virgina dohatsiari, Michele Archangelu dohatsiari, Iauni Baptista dohatsiari, Petri, eta Paule Apostolu saindier, berce Saindu gucier, eta çuri, Aita Spirituala, enegatic othoiz eguin dieçoçuen gure Iangoico Iaunari.

Eta nic cier benedictionia eman baño lehen, eguinen ducie contricioneco acta erraiten duciela enequin bathian bihotcez.

Ene Iangoicua barkhamendu esquc nahoçu humilqui ene bekhatu guciez, damudut, eta urriqui çure amorecatic, ceren, guciz huna cirelaric offensatu citudan, eta hartcendut vorondate fermubat ez guehiago bekhaturic eguiteco çure graciarequin batian: eta halaber hartcendut vorondate neure bekhatu guciez ossoqui cofessatceco, eta emanen çaitan penitenciaren complitceco.

18

MISEREATUR vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris perducat vos ad vitam æternam. Amen.

INDULGENTIAM, absolutionem, et remissionem peccatorum vestrorum tribuat vobis Omnipotens, et misericors Dominus. Amen.

Baldin bada astian Bestaric, Vigiliaric, Gartharic, Ezconçaco banaric, Amonacioneric, Escumicuric, edo Iaun Superioren manamenduric, etc., hemen beharco dira publicatu.

19

HILEN MECETAN

EGUIN BEHAR DIREN

Pregariac.

In nomine Patris et Filij, et Spiritus Sancti. Amen.

Arima devotac bildu cirete lekhu Saindu huntara Eliça Ama saindiaren ussança hun, eta laudatcecuaren aravera.

Leiembiciric Iangoicuaren adoratcera, eta eguin darauzquicien huntarçun, favore eta gracia guciez esquerren emaitera, cien bekhatiez barkhamendu escatcera, eta haren cerbitçuco, eta cien arimen salvaceco behar ditutcien gaucen

20

hari humilqui galdeguitera, ararteco emaiten diociela Virgina Ama saindia, cien Ainguru beguiraliac, cien Patron saindiac, eta berce saindu guciac.

Bigarrenian bildu cirete lekhu saindu huntara, Purgatorietaco penetan diren arimen favoratcera, eta particularqui N. cenaren arimaren; cenen favoretan egungo egunian errai-ten baitira Eliça huntan Meça saindiac, eta eguiten berce officio, offrenda, othoitz, eta gañeraco huntarçun hoc : Applica detçacogun bada guciac bere bekhatien satisfactionetan, othoi eguiten daracogula gure Iangoicuari placer dien bere pena guciétaric libraturic parabiçuco gloria saindian errecebitu; eta hartacotçat offrendatuco diotçatcie Trinitate saindiari hirur *Pater noster*, hirur *Ave Maria*, eta hirur *Requiem*, eta Iesu Christo gure Salvatçaliari

21

bere bortz çauri preciatien ohoretan bortz *Pater noster*, eta bortz *Ave Maria*. Eta arima haur beharrian ezpadago, applicatuco daroztegu huntarçun hoc, hunen Ascasi, ezpa Ahaideren arimaric beharrenian daudecener.

GUEHIAGO gomendatiac içanen ditucie cien othoitz hunetan, particularqui herri huntaric iuan diren arima beharrian daudecenac, eta generalqui Purgatorietaco penetan diren guciac.

ETA uola Meça saindiez principalqui, eta guero othoitcez, barurez, limosnaz, eta hulaco bertce obra hunez favoratu behar baitira Purgatorietaco penetau diren arimac, gomendatcen darauzquiciet moien hotçaz hec ahalic hobequiena favoratciaz, sinhesten du-

22

ciela, eta esperança harcen, pena hetaric libraturic Iangoicuaren gloriaz goçatuco diren ordian, içanen direla ordaiñez cientçat othoitz guile. Eta Iangoicuac cien othoitcetan hobequiago ençun çitçatençat, disposa citezte cien arimen haren gracian eçartera, cien bekhatu guciez barkhamendu humilqui escatcen çaizcotela, aitcinerat bekhatu gucietaric heguiratceco intentione fermu batequin, eta eguiten diociela contritioneco acta enequin batian devoqui.

ENE Iangoicua barkhamendu esque nahoçu humilqui ene bekhatu guciez, damu dut eta urriqui çure amorecatic, ceren, guciz huna cirelaric offensatu citudan, eta hartcendut vorondate fermu bat ez guehiago bekhaturic eguiteco çure graciarequin batian : Eta halaber hartcendut vorondate neure bekhatu guciez ossoqui cofessatceco, eta emanen çaitan penitenciaren complitceco. Amen.

23

CASU RESERVATUAC

BAYONACO IAUN

APHEZPICUARI.

Lehembicico Manamenduaren gainean.

1. FEDE Catholica eguiazcotic campoan diren sinheste falso, eta heresia guciac : eta halaber Schisman eta Eliçaren batassunetic ilkitcen, eta apartatcen diren gucien bekhatua.

2. Aztiqueria, Sorguinqueria, eta Magicianoen arte suerte gucia : eta halaber Sorguin, Magiciano, eta Incantadoreetan sinheste hartcen dutenen, eta hequin conscilluen, eta aiuten bilha dabilçanen bekhatua.

Bigarrenaren gainean.

3. IAINCOAREN, Virgina Ama dohaxuaren, eta Sainduen contra gendartean, eta publicoqui eguiten den Blasphemioa, eta gaizqui minçatcea.

24

4. Iugearen aitcinean iacquiara eguiten den Iuramentu falsoa.

5. Votu solemne bat hausten duteuen bekhatua.

Laurgarrenaren gainean.

6. BERE Aita Amac, edo Eliçaguiçonac, eta Presuna sacratuac cehatcen dituztenen bekhatua, colpea aita Sainduari reservatcen çaizcon casuetara hedatcen ezten orduan.

7. Eliçaren, edo Eliça guiçonen libertatea, authoritatea, eta iurisdictionea hausten, nahasten, eta trabatcen dutenen bekhatua.

Bortzgarrenaren gainean.

8. IACQUIARA, eta deliberaturic presunac hiltcen dituztenen bekhatua; eta halaber Eliçan barrena odol issurcearequin eguitenden colpea, edo cehatce gucia, hura dela causa linçundua guelditcen denean.

9. Haur chipiac naguitassun handibatez ohetan, edo bercela ithotcen dituztenen bekhatua: halaber haur ekoiztera gaiztaqueriaz assaiatcen direnen, edo hei conseilluz, edo erremedioz hura eraguin aracitcen daroenen, edo haurric

25

ez içaitea gatic erremedio hartcen, edo har aracitcen dituztenen bekhatua.

Seigarrenaren gainean.

10. AHAIDEAREQUIN, eta Ezconçaco Sacramenduco, eta berce spiritualeco ahaicoan, eta egoquitassunean uquitcen çaion presuna batequin eguitenden haraguizco bekhatua, eta halaber Fraide, eta Serorarequin eguiten deu haraguizco bekhatua, cein deitceu baita Sacrilegioa.

Iaincoaren, eta Eliça Ama sainduaren berce Manamendu, eta Ordenancen gainean.

11. ORDENANÇA Synodal cembaitez, edo Eliçaco Iugearen cembait sentenciaz, declaratuaden Escumicu handien gucia.

12. Presuna icendaturic escumicatu, eta publicoqui halacotçat declaratu baten aitcinean Meça erraiten dutenen bekhatua.

13. Lettra publicoen, eta Eliçaco, eta Temporaleco Buruçagui, eta Iugeen Ordenancen falsificatcea.

14. Ichilic ezconcen direnen : eta halaco ez-

26

concetan edireiten diren Aphecen, edo ethorquiçuneco hitcez elkar fedatu eta ondoan, ezcondu, eta esposatu baiño lehen, elkarrequin haraguizco bekhatuan vicitcen direnen (ceiñac baitira escumicatuac) : halaber hei consentimendu, favore, eta laguntça emaiten daroenen eta itsusqueria hura, ahal deçaquetelaric, eta obligatuac derelaric empaschatcen eztutenen bekhatua.

15. Gariçuman, eta berce egun debecatuetan haragui iaten dutenen bekhatua.

16. Igandetan eta bestetan necessitate gabe, eta Erretorei permissione escatu gabe trabaillatcen direnen, eta berceac trabaillaraciteen dituztenen bekhatua.

Je soussigné, imprimeur à Bayonne, certifie que du présent ouvrage, intitulé : **Pregariac Bayonaco Diocesacotz**, il n'a été tiré que *deux cent cinquante exemplaires*, dont un seul sur grand papier vélin pour S. A. le Prince L.-L. BONAPARTE.

Bayonne, le 20 Février 1866.

Vᵉ LAMAIGNÈRE née TEULIÈRES.

FORMULAIRE DE PRÔNE EN LANGUE BASQUE CONSERVÉ NAGUERE DANS L'ÉGLISE D'ARBONNE PREGARIAC BAYONACO DIOCEZACOTZ

Ioannes D'Olce
(2. argitarapena)
Londres
1866

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

FORMULAIRE DE PRÔNE

EN LANGUE BASQUE,

CONSERVÉ NAGUÈRE DANS L' ÉGLISE D' ARBONNE;

RÉÉDITÉ SANS AUCUN CHANGEMENT

ET SUIVI DE QUELQUES OBSERVATIONS LINGUISTIQUES SUR LES SOUS-DIALECTES BAS-NAVARRAIS ET NAVARRO-SOULETINS DE FRANCE ET D'ESPAGNE,

PAR LE PRINCE

LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

DEUXIÈME RÉIMPRESSION.

LONDRES, 1866.

We certify that only 250 *copies of this work have been printed, of which one is in Imperial* 8vo. *on thick paper.*

STRANGEWAYS & WALDEN,
28 Castle Street, Leicester Square.

PREGARIAC

BAYONACO

DIOCEZACOTZ.

Ioannes d'Olce Bayonaco Iaun Aphezpicuaren manamenduz ordenatuac eta imprimaraciac.

BORDELEN,
G. DE LA COVAT, Imprimatçaillea Baithan.
1651.

PREGARIAC

BAYONACO

DIOCEZACOTZ.

Ioannes d'Olce Bayonaco Iaun Aphezpicuaren manamenduz ordenatuac, eta imprimaraciac.

ELIÇA *sainduac, ceina baita guciz ederra, eta graciosa haren campoco edertassuna eguiten duten vestimendu sacratuen diuersitatean, eztu guciarequin ere nahi hunaleco diuersitateric Sacramenduen administrationean, ez bere ceremonia sainduetan: ez eta oraino doctrinan ere, ceinez bere emeac hazten baititu bere Arçainen ahotic Parropietaco Mecen Pregarioetan:* In veste ista varietas sit sciasura non sit. *Permettitcen daroe Arçainei* Aug. super Psalm. 44.

pensamenduen, Inuentioneen, eta campoco aggradamenduen diuersitatea : bainen nola maite baitu batassuna bere fedean, eta haren bilçarreac expiritu fincatcen bere fermutassuna batassunean baicen, nahi du halaber iducaraci façoin bat bera Guiristino leialei eman, eta irakhatsi behar çaizten doctrina, eta instructione necessarioenetan, eta ez luque desiratcen, hala ahal baliz, lengoaia bat baicen guciei ceruitçatceco, eta euangelioco Dorre, bethiere lurraren gainen handitcen duen hunen, ceruraino alchatceco. Hartaracotçat Errelor guciec, Vicarioec, eta berce arimen cargu dutenec iracurrico dituzte, eta hitcez hitz erranen, deusic berretu, edo gutitu gabe, Liburu hunetan diren Pregario hauc Igandetan bere Parropietaco Mecetan, eta lekhuetaco costumaren arauera berce Bestetan,

IN NOMINE PATRIS,

et Filij, et Spiritus

Sancti. Amen.

Liburian iracurtuz erran beharda gucia.

GVIRISTINVAC egungo egunian bilducirete lekhu sacratu huntara gure Eliça Ama saindaren autburitatez.

LEHEMBICIRIC Meça saindiaren ençutera, cein erraiten baita Iesu Christo gure Iaunac curutcian eguin cien sacrificio odolztatiaren orhoitçapenian, offrendatcen diociela Aita Eternalari Iesu Christoren sacrificio bera, ez odolztatia curutcian cen

beçala : bañan odol issuriric gabe Apheçaren csquiez oguiaren, eta mahats anuaren idurien azpian. Eta bi arraçoin principalcatic offrendatcen diogu Aita Iaincoari Meçaco Sacrificio saindu haur. Lehenbicicua da, hari eçagutça, era adoratione handienaren eguiteo, nola gnciz haren ganic dependitcen guiren, eta Iesu Christo gure Iaunaren heriotce, eta passione saindiaz, eta berec haren ganic errecibitu ditugun huntarçun suerte guciez, eta particularqui aste huntacuez esquerren emaiteco. Eta bigarrena, hari bere gracia, eta misericordiaren humilqui escatceco, eta haren ganic gure bekhatien barkhamendiaren, eta berec huntarçun spiritual, eta temporalen vicien, eta hilençat ardiesteco Hargatic Eliçac eztaroca behinere offrendatcen Iangoicnari Hostia saindu haur, non eztarocan bere ume leial vicien, eta hilentçat ere othoitz eguiten, gucioc Sacrificio saindu hunen huntarçunetan partale guiren amorecatic.

3

Eta nahidu ciec ere iunta ditçacien harequin batian cien desirac, eta othoitçac, Iangoicoari gucioc elgarrequin othoitz eguiteco, eta huntarçun guciez esquerrac emaiten diotçagula errazquiago haren ganic erdirex ditçagun galdeguin behar diotçagun gauçac.

BIGARRENIAN bilducirete cien arimen saluatceco sinhetsi beharditutciен gaucen ikhastera. Eta nola hec baitira Apostoliec eguin, eta vtci daroguten sinhestian, erranenducie enequin batian.

1. CREDO in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli et terræ.

2. Et in Iesum Christum filium eius vnicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.

4

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, et sepultus.

5. Descendit ad Inferos, tertia die resurrexit à mortuis :

6. Ascendit ad Cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis.

7. Inde venturus est iudicare viuos, et mortuos.

8. Credo in Spiritum sanctum.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum,

11. Carnis resurrectionem.

12. Vitam æternam. Amen.

1. SINHESTENDUT Iangoico Aita bothere gucia diena haithan, ceru, eta lurraren Creaçalian.

2. Eta Iesu Christo haren semebackhoitz gure Iauna baithan.

5

3. Cein concebitu baitcen Spiritu saindiaren vertutez, sorthu cen Maria Virgina ganic.

4. Pairatu cien Pontio Pilatussen maniaren azpian, crucificatu çuten, hilcen, eta eborci çuten.

5. Iautsicen iffernictara, eta hirurgarren egunian iaiqui cen biciric hilen artetic.

6. Ikhancen Cerietara, iarriric dago Iainco Aita botherc gucia dienaren escuñeco aldian.

7. Hantic iauguinenda vicien, eta hilen iuiatcera.

8. Sinhestendut Spiritu saindia baithan.

9. Eliça catholica saindian, Saindien partaletarzunian.

10. Bekhatien barkhamendian.

11. Haraguiaren piztian.

12. Bethiere iraunendien vicitcian.

Hala hiz.

6

HIRURGARRENIAN iauguin cirete Parabisuco gloriaren erdiresteco behar ditucien gaucen ikhastera, ccin baitira Iaincoaren, eta Eliça Ama saindaren Manamendietan eçarriac, eta erakhasten daragute cer eguin behar dugun, eta cer ez, orai erranendugun beçala.

Iangoicoaren Manamendu sainduac dira hoc.

1. IANGOICO bat adora eçaçu,
   halaber maita ossoqui.
2. Iuramenturic çuc eztuçu,
   ez ciñic eguinen vanoqui.
3. Igandiac heguiraitçatçu,
   Iauna ere cerbitça deuotqui.
4. Aita, eta Ama ohoraitçatçu
   Viciciren luçazqui.

7

5. Nehor obraz hilen eztuçu,
Ez vorondatez gaixtoqui.
6. Paillardiça eguinen eztuçu
Obraz, ez gogoz likhisqui.
7. Bercerena ebatsico eztuçu,
Ez goratuco iniustoqui.
8. Lekhucotassunic eztuçu,
Ez hitça erranen falsuqui.
9. Bertceren Espossic eztuçu
Desiraturen saxuqui.
10. Guticia içanen eztuçu
Berceren onaren gaizqui.

Eliça Ama saindaren Manamendiac dira hoc, cein beguiratcera obligatiac baicara Iangoicoarenac beçala.

MEÇA saindiaençun eçaçu
Besta, Igandetan deuoqui.

8

Bekhatiac cofessaitçaçu
Vrthian behin ossoqui.
Gorphuz saindia erreciuiçaçu
Bazcoz berere vmilqui.
Eta Bestac beguiraitçacu.
Manamenduzcuac sainduqui.
Gartha, vigiliac baruritçatçu,
Gariçuma ere ossoqui.
Orciralian ianen eztuçu,
Ez euiacoitcian haragui.
Ezteic eguinen eztuçu,
Dembora eztenian cilhegui.
Eta Detchemac pagaitçaçu
Primiciarequin çucenqui.

Guehiago iaquin beharducie Iesu Christo gure Saluaçaliac gure arimen saluamenduco ordenatu darauzquiula, eta vtci çazpi Sacramendu.

9

1. Bathaiua,
2. Confirmacionia,
3. Gorputz Saindia,
4. Penitencia,
5. Anunciua,
6. Ordena,
7. Ezconça.

SACRAMENDU hoc vnsa errecibitcen ditugun ordian, gure Saluaçaliac issurtcen darozquigu gure arimetara bere gracia saindiac, eta gure gatic curutcian Issuricien odol preciatiaren merechimendiac. Hargatic gomendatcen daraucict hec vnsa, eta ardura errecibitciaz.

LAURGARRENIAN bilducirete huna Iangoicoari cien othoitcen humilqui cguitera, lehenic placer dien bere ohoria, eta gloria auançaraci, eta Eliça catholica Saindia bere odol preciatiaz chahutu diena, conseruatu, alchatu, berretu, eta lekhu gucietara bedatu, eta mundu gucia baquian mantenatu, infidelac conuertitu, herctico, eta berce haren obedient eztiren guciac bere gana deithatu, eta Fede eguiazcoaren batarçunian berriz iuntatu, eta eçarri.

10

HALABER othoi eguinen daracogu gure Iangoicoari Aita Sainduagatic, Cardinalen Collegio Sacratuagatic, Arz-Apezpicu, eta Aphezpicu guciegatic, eta particularqui gure Iaun Aphezpiquiagatic, Erretor, eta berce arima cargu duten guciegatic placer daraen eman bere eguinbiden vnsa eguiteco, eta vicitce hunaren exempliaz, eta doctrina saindiaz bere cargutan dituzten arimac mundu huntan vnsa arguituric, eta instruituric, bequin batian ceruco gloriaren erdirestceo gracia.

11

GVEHIAGO othoi eguinen doracogu Iangoicoari gure Erregue, eta Erreguinagatic, eta Erresuma hunen gouernatcen heien Maiestatiac conscllatcen, eta laguncen dituztenegatic. (Patronic balinbada errao behardu vrlia, icendaturic Eliça saindu huntaco Iauna Patronagatic) Cargundun guciegatic, eta particularqui herri huntacuegatic, placer ditien bere Spiritu Saindiaz aiutatu, eta fauoratu, eta eman gucier gracia Erresumaco eguitecuen vnsa gouernatceco, eta bere carguiez cein bere lekhietan chuchenqui, eta videzqui descargatceco, moien harçaz vici guitecen baque hunian, eta eguiazco Fede Catholicaren batarçunian.

OTHOIT eguinen daracogu halaber gure Iangoicoari, bekhatu mortaletan vici direnengaticbere Spiritu Saindiaz argui ditçan, eta bekhatiac quitaturic, emandieçaen bunera conuertitceco gracia : eta gue-

12

hiago ezpiritien tribulationetan, eta gorputceco erharçunetan direnengatic, placer ditien gaitz gucietaric libratu : eta itchassoco periletan dabilçanengatic, nahi ditien peril gucietaric beiraturic, saluamenduco portura guidatu.

EGUINEN diogu orano othoitz gure Iangoicoari, placer darauzquigun lurreco frutiac conseruatu, hetaric behar duguna emaiten daracogula, hobequiago eçagut, adora cerbitça, eta lauda deçagunçat, eta esquerrac maizago, eta ardurago errenda.

ETA nola guc Iangoicoari galdeguin behar diotçagun gauçac, Pater nosterrian baitira, cein gure Salnatçaliac berac eguin, eta erakhatsi baitaraucu, erranen du ie enequin batian deuoqui.

13

PATER noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum : aduenìat regnum tuum : fiat voluntas tua, sicut in cœlo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie : et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem : sed libera nos à malo, Amen.

GVRE Aita cerietan çaudena, etc.

ETA Iangoicoa ganic, galdeguiten daratçogun gauçac, hobequiago erdirestia gatic, emanen daracogu ararteco Virgina Andardana Maria, ceñen alderat içaoen baitucie bethiere deuotione particularbat, erraiten duciela enequibatian.

14

AVE Maria, gratia plena : Dominus tecum : Benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui Iesus. Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc, et in hora mortis nostræ. Amen.

AGUR Maria, graciaz bethia, etc.

HALABER othoi eguinen daracogu gure Iangoicoari Purgatorietan diren arimegatic, cenen orhoitçapenac içanen baitira aste huntan Eliça saindu huntan, particularqui hulaco egunez N. hulacuaren Meçac, hoguei hamarrena, vrtaburia, edo orhitçarrena, Eta erranen dugu guciençat deuoqui. Pater noster etc.

V. Et ne nos inducas in tentationem,

15

R. Sed libera nos à malo.
V. A porta Inferi.
R. Erue Domine animas eorum.
V. Requiescant in pace,
R. Amen.
V. Domine exaudi orationem meam.
R. Et clamor meus ad te veniat.
V. Dominus vobiscum,
R. Et eum spiritu tuo.

Oremus.

DEUS, cuius miseratione animæ Fidelium requiescunt, famulis, et famulabus tuis, et omnibus hîc, et vbique in Christo quiescentibus, da propitius veniam peccatorum, vt à cunctis reatibus absoluti, tecum sine fine lætentur. Per eundem Dominum nostrum.

ETA azquenian bilduguira lekhu saindu huntara Iaingoicoari gure bekhatiez

16

barkhamendu escatcera, eta guehiago bekhatutan ez erortceco graciaren galdeguitera.

ETA Meça saindu hunen ontarçunetan partale içaitecotz, behar dugu hartara disposatu gure bekhatu guciez cofessione humilbat eguiten dugula, bihotcco vrriquimendu handibatequin, eta belhauricaturic erranenducie enequin batian deuoqui confessione generala.

CONFESSATCEN nitçaio Iangoico Aita bothere gucia dienari Andardena Maria bethi virgina dohatsiari, Michele archangelu dohatsiari, Iauni Baptista dohatsiari, Petri, eta Paule apostolu dohatsier, berce saindu gucier, eta çuri, aita spirituala : cercn eguin baitut sobera bekhatu gogoz, hitcez, eta obraz ene faltaz, ene faltaz, ene falta handiaz. Hargatic othoitz eguiten

17

daracot Andardana Maria bethiere Virgina dohatsiari, Michele Archangelu dohatsiari, Iauni Baptista dohatsiari, Petri, eta Paule Apostolu saindier, berce Saindu gucier, eta Çuri, Aita Spirituala, enegatic othoiz eguin dieçoçuen gure Iangoico Iaunari.

Eta nic cier benedictionia eman baño lehen, eguinen ducie contricioneco acta erraiten duciela enequin bathian bihotecz.

Ene Iangoicua barkhamendu esque nahoçu humilqui ene bekhatu guciez, damudut, eta vrriqui çure amorecatic, ceren, guciz huna cirelaric offensatu citudan, eta hartcendut vorondate fermubat ez guehiago bekhaturic eguiteco çure graciarequin batian : eta halaber hartcendut vorondate neure bekhatu guciez ossoqui cofessatceco, eta emanen çaitan penitenciaren complitceco.

18

MISEREATUR vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris perducat vos ad vitam æternam. Amen.

INDULGENTIAM, absolutionem, et remissiooem peccatorum vestrorum tribuat vobis Omnipotens, et misericors Dominus. Amen.

Baldin bada astian Bestaric, Vigiliaric, Gartharic, Ezconçaco banaric, Amonacioneric, Escumicuric, edo Iaun Superioren manamenduric, etc. hemen beharco dira publicatu.

HILEN MECETAN

EGVIN BEHAR DIREN

Pregariac.

In nomine Patris, et Filij, et Spiritus Sancti. Amen.

ARIMA deuotac bildu cirete lekhu Saindu huntara Eliça Ama saindiaren vssança hun, eta laudatcecuareu arauera.

LEHEMBICIRIC Ianguicuaren adoratcera, eta eguin darauzquicien huntarçun, fauore eta gracia guciez csquerreu emaitera, cien bekhatiez barkhamendu escatcera, eta haren cerbitçuco, eta cien arimen saluaceco behar ditutcien gaucen hari

20

humilqui galdeguitera, ararteco emaiten diociela Virgina Ama saindia, cien Ainguru beguiraliac, cien Patron saindiac, eta berce saindu guciac.

BIGARRENIAN bildu cirete lekhu saindu huntara, Purgatorietaco penetan diren arimen fauoratcera, eta particularqui. N. cenaren arimaren ; cenen fauoretan egungo egunian erraiten baitira Eliça huntan Meça saindiac, eta eguiten berce officio, offrenda, othoitz, eta gañeraco huntarçun hoc : Applica detçacogun bada guciac bere bekhatien satissactionetan, othoi eguiten daracogula gure Iangoicuari placer dien bere pena gucietaric libraturic parabiçuco gloria saindian errecebitu ; Eta hartacotçat offrendatuco diotçatcie Trinitate saindiari hirur Pater noster, hirur Aue Maria, eta hirur Requiem, eta Iesu Christo gure Saluatçaliari bere borz çauri precia-

21

tien ohoretan borz Pater noster, eta borz Aue Maria. Eta arima haur heharrian ezpadago, applicatuco daroztegu huntarçun hoc, hunen Ascasi, ezpa Ahaideren arimaric beharrenian daudecener.

GVEHIAGO gomendatiac içanen dituçie cien othoitz hunetan, particularqui herri huntaric iüan diren arima beharrian daudecenac, eta generalqui Purgatorietaco penetan diren guciac.

ETA nola Meça saindicz principalqui, eta guero othoitcez, barurez, limosnaz, eta hulaco bertce obra hunez fauoratu behar baitira Purgatorietaco penetan diren arimac, gomendatcen darauzquiciet moien hotçaz hec ahalic hobequiena fauoratciaz, sinhesten duciela, eta esperança harcen, pena hetaric libraturic Iangoicuaren gloriaz goçatuco diren ordian, içanen direla or-

22

daiñez cientçat othoitz guile. Eta Iangoicuac cien othoitcetan hobequiagoençun çitçatençat, disposa citezte cien arimen haren gracian eçartera, cien bekhatu guciez barkhamendu humilqui escatcen çaizcotela, aitcinerat bekhatu gucietaiic beguiratceco intentione fermu batequin, eta eguiten diociela contritioneco acta enequin batian deuoqui.

ENE Iangoicua barkhamendu esque nahoçu humilqui ene bekhatu guciez, damu dut eta vrriqui çure amorecatic, ceren, guciz huna cirelaric offensatu citudan, eta hartcendut vorondate fermu bat ez guebiago hekhaturic eguiteco çure graciarequin batian: Eta halaber hartcendut vorondatc neure bekhatu guciez ossoqui cofessatceco, eta emanen çaitan penitenciaren complitceco. Amen.

CASV RESERVATVAC

BAYONACO IAVN

Aphezficvari.

Lehembicico Manamenduaren gainean.

1. FEDE Catholica eguiazcotic campoan diren sinheste falso, eta heresia guciac : eta halaber Schisma, eta Eliçaren batassunetic ilkitcen, eta apartatcen diren gucien bekhatua.

2. Aztiqueria, Sorguinqueria, eta Magicianoen arte suerte gucia : eta halaber Sorguin, Magiciano, eta Incantadnretan sinheste hartcen dutenen, eta hequin conseilluen, eta aiutcn bilha dabilçanen bekhatua.

Bigarrenaren gainean.

3. IAINCOAREN, Virgina Ama dohaxuaren, eta Sainduen contra gendartean,

eta publicoqui eguiten den Blasphemioa, eta gaizqui minçatcea.

4. Iugearen aitcinean iacquiara eguiten den Iuramentu falsoa.

5. Votu solemne bat hausten dutenen bekhatua.

Laurgarrenaren gainean.

6. BERE Aita Amac, edo Eliçaguiçonac, eta Presuna sacratuac cehatcen dituztenen bekhatua, colpea aita Sainduari reseruatcen çaizcon Casuetara hedatcen eztcn orduan.

7. Eliçaren, edo Eliça guiçonen libertatea, authoritatea, eta Iurisdictionea hausten, nahasten, eta trabatcen dutenen bekhatua.

Bortzgarrenaren gainean.

8. IACQUIARA, eta deliberaturic presunac hiltcen dituztenen bekhatua ; eta halaber Eliçan harrcna odol issurcarequin eguitenden colpea, edo cehatce gucia, hura dcla causa linçundua guelditcen denean.

25

9. Haur chipiac naguitassun handibatez ohetan, edo bercela ithotcen dituztenen bekhatua: halaber haur ekoiztera gaiztaqueriaz assaiatcen direnen, edo hei conscilluz, edo erremedioz hura eraguin aracitcen daroenen, edo haurric ez içaitea gatic erremedio hartcen, edo har aracitcen dituztenen bekhatua.

Seigarrenaren gainean.

10. AHAIDEAREQUIN, eta Ezonçaco Sacramenduco, eta berce spirituaLeco ahaicoan, eta egoquitassunean vquitcen çaion presuna batequin eguitenden haraguizco bekhatua, eta halaber Fraide, eta Serorarequin eguiten den haraguizco bekhatua, cein deitcen baita Sacrilegioa.

Iaincoaren, eta Eliça Ama sainduaren berce Manamendu, eta Ordenancen gainean.

11. ORDENANÇA Synodal cembaitez, edo Eliçaco Iugearen cembait sentenciaz, declaratuaden Escumicu handien gucia.

12. Presuna icendaturic escumicatu, eta

26

publicoqui halacotçat declaratu baten aitcinean Meça erraiten dutenen bekhatua.

13. Lettra publicoen, eta Eliçaco, eta Temporaleco Buruçagui, eta Iugeen Ordenancen falsificatcea.

14. Ichilic ezconcen direnen: eta halaco ezconcetan edireiten diren Aphecen, edo ethorquiçuneco hitcez elkar fedatu eta ondoan, ezcondu, eta esposatu baiño lehen, elkarrequin haragoizco bekhatoan vicitcen direnen (ceiñac baitira escomicatuac): halaber hei consentimendu, fauore, eta lagunça emaiten daroenen: eta itsusqueria hura, ahal deçaquetelaric, eta obligatuac derelaric empaschatcen cztutcnen bekhatua.

15. Gariçuman, eta berce egun debecatuetan haragui iaten dutenen bekhatua.

16. Igandetan eta bestetan necessitate gabe, eta Erretorei permissione escatu gabe trabaillatcen direnen, eta berceac trabaillaracitcen dituztenen bekhatua.

OBSERVATIONS.

CETTE deuxième réimpression se distingue de celle que j'ai fait exécuter à Bayonne, par une plus grande uniformité avec l'édition originale de 1651, dont je possède le seul exemplaire connu. Les fautes d'impression ont toutes été respectées sans exception, et les *u* et les *v* ont été rétablis tels qu'ils existent dans cette première édition.

Ce petit opuscule, à l'exception du titre qui est en labourdin, ainsi que les deux premières et les quatre dernières pages, est écrit en dialecte de Baïgorry, ou bas-navarrais dans toute la force de l'acception du mot. Nous considérons comme bas-navarrais celui des cinq dialectes basques qui, tout en ayant le verbe intransitif en *niz*, *ziro*, *giro*, *diro*, etc., ne possède pas le traitement respectueux, soit en *zu*, soit en *cha*.

D'après cette manière de voir, laquelle nous croyons pouvoir soutenir par d'autres preuves grammaticales et lexicales, on devrait

reconnaître comme congénères, à l'exclusion* de tout autre, les sous-dialectes suivants, soit que l'on continue d'adopter la dénomination de bas-navarrais, soit qu'on lui en préfère une autre quelconque.

I. Bas-Navarrais de Baïgorry, ou bas-navarrais propre, parlé dans les vallées de Baïgorry et d'Ossès, à Arnéguy, localité du pays de Cize, et à Valcarlos dans la Navarre espagnole.

Dans ce sous-dialecte l'*u* se transforme en *i* devant l'*a*, l'*e* et l'*o*. De *buru* "tête" on fait *buria* "la tête", *burien* "des têtes", au lieu de *burua*, *buruen*. Ce sous-dialecte possède en outre la forme interrogative dans le verbe, comme dans *dut-a?* "l'ai-je?", dérivé de *dut* "je l'ai". Il distingue aussi l'adjectif verbal *izan* "être" de *ukhan* "avoir".

II. Bas-Navarrais labourdin. Il se subdivise en deux variétés. La première, comme le baïgorrien, possède la forme interrogative et fait la distinction entre *izan* et *ukhan*, mais elle change en *uya*,

---

* Nous regardons le traitement respectueux comme le caractère linguistique par excellence du dialecte navarro-souletin, auquel on doit rapporter les cinq sous-dialectes suivants :

1. Souletin de la Soule ou souletin propre, représentant du dialecte ;
2. Roncalais de la Navarre espagnole ;
3. Salazarais ou *salacenco* de la même province ;
4. Cizo-Mixain, subdivisé en cixain, mixain, bardosien et arberouan ;
5. Adourais ou basque des rives de l'Adour, parlé à Urcuit, Lahonce, Briscous, Mouguerre avec Eliçaberry, et Saint-Pierre-d'Irube.

Tous ces sous-dialectes admettent plus ou moins le traitement respectueux complet contrairement au bas-navarrais.

29

au lieu de changer en *ia*, les mots terminés en *u*. C'est ainsi qu'au lieu de *buria* alle dit *buruya*. Cette variété est parlée à Ayherre (Basse Navarre) et dans les localités suivantes du Labourd: Bonloc, Hasparren, Louhossoa, Macaye et Mendionde.

La deuxième variété de ce sous-dialecte change, comme la précédente, l'*u* en *uya*, mais elle n'a pas de forme interrogative, ni d'*ukhan*, ou si tant est qu'elle fasse entendre quelquefois ce dernier, cela n'a lieu que dans quelques localités et d'une manière tout-à-fait exceptionnelle et comme d'emprunt. Elle est parlée exclusivement dans le Labourd, dans les localités qui suivent: Cambo, Espelette, Halsou, Itsatsou, Jatxou, Larressore, Souraïde, Ustarits et Villefranque.

III. Bas-Navarrais aezcoan ou bas-navarrais espagnol. Il est parlé dans les neuf localités suivantes qui constituent la vallée d'Aezcoa: Abaurrea alta, Abaurrea baja, Aria, Aribe, Garayoa, Garralda, Orbaiceta, Orbara et Villanueva.

Ce sous-dialecte, comme la variété précédente, ne possède ni la forme interrogative, ni l'adjectif verbal *ukan*, mais, contrairement à ses deux congénères, il n'admet pas le changement de l'*u*, soit en *ia*, soit en *uya*. C'est ainsi que de *buru* il fait *burua*, en donnant assez souvent à l'*u* qui précède l'*a* un son difficile à bien saisir et qui me paraît tenir le milieu entre l'*u* et l'*ou*. Ce son se rencontre, mais non pas d'une manière constante, en d'autres localités de la Navarre Espagnole, notamment dans les vallées de Baztan, d'Arce, d'Erro, de Longuida, et on peut même l'entendre quelquefois dans certaines localités françaises du sous-dialecte qui précède.

Le sous-dialecte aezcoan se distingue aussi de ses congénères par l'absence de l'*h* aspiré, par le son du *ch* français qui remplace

30

souvent celui de l'*y*, comme dans *chan* "manger", et par l'usage de certains mots qui lui sont propres, tels que *fan* "aller", ekendu "ôter" etc.

Les adjectifs démonstratifs *hau*, *hori*, *hura* sont remplacés par *gau*, *gori*, *gura* "ce-ci, este", "ese", "ce-là, aquel"; *gen* et quelquefois *gemen* remplacent *hemen* "ici, aquí"; *gor* "ahí" s'emploie pour *hor*, et *gan* tient lieu de *han* "là, allá". De même *gala*, *gola*, *gein* ou *gain* remplacent *hala*, *hola*, *hain* "comme ceci, comme cela, aussi", toujours par la substitution de la gutturale douce à l'*h* aspiré.

Nous remarquerons toutefois à ce sujet que la forme *ura* sans l'aspiration ou sans la gutturale n'est pas inusitée dans ce sous-dialecte, qui distingue d'une manière très-heureuse entre le pronom et l'adjectif démonstratif. C'est ainsi que *ura fan ze* signifie *il alla*, tandis que *gizon gura chan zue* se rend par *cet homme-là manges*. La même différence existe en italien entre *quegli* pronom et *quello* adjectif.

L'imparfait de l'indicatif qui se termine toujours par *n* dans tous les dialectes basques en général, ne se termine jamais ainsi en aezcoan, si le verbe n'est pas sous la forme exquisitive. C'est ainsi que dans cette phrase: *l'homme avait mangé le pain* "gizonak chan zue ogia", *zue* correspond au *zuen* des autres dialectes, tandis que dans *l'homme qui avait mangé le pain* "ogia chau zuen gizonak", *zuen*, se trouvant sous la forme exquisitive, ne diffère pas, quant au *n* final, du basque de toute autre localité. C'est grâce à ce sous-dialecte qu'il nous a été possible de remonter à la forme originale de l'imparfait de l'indicatif basque.

Le *n* final en effet n'a pas sa raison d'être dans ce temps en dehors de la forme exquisitive, et l'on est heureux d'avoir deviné.

vert dans ce sous-dialecte bas-navarrais l'existence de formes capitales telles que *nue, zinue, zue, zute, ninlze, zine, ze, zire,* distinctes des formes exquisitives correspondantes *nuen, zinuen, zuen, zulen, ninlzen, zinen, zen, ziren* qui, partout ailleurs qu'en Aezcoa et dans quelques autres vallées de la Navarre espagnole, ont été confondues mal-à-propos, du moins dans la langue écrite, avec les formes capitales.

Quant au mode subjonctif, ses formes étant nécessairement régies, l'aezcoan, d'accord en cela avec tous les autres dialectes du basque, les termine toujours en *n*. C'est bien pour cela que *dezan* et *dezala* "qu'il l'aie" ne se rencontrent jamais autrement que sous ces deux formes, tandis que *zue* et *ze* se transforment en *zuela* et *zela*. *zuen* et *zen*, *baitzue* et *baitze*, *bazue* et *baze*, selon que l'on veut exprimer *il l' avait* et *il était*, *qu'il l' avait* et *qu'il était*, *qui l' avait* et *qui était*, *parce qu'il l' avait* et *parce qu'il était*, *s'il l' avait* et *s'il était* ou *il l'avait* (*il le possédait*) et *il y avait*.

* * * * * * * *

Nous finirons ces courtes remarques par faire observer :

I°. Qu'il est grandement temps que l'on applique la méthode suivie par les linguistes modernes à l'étude de la langue basque, soit au point de vue grammatical et lexical, soit à celui de la classification de ses dialectes, sous-dialectes et variétés ; car on s'est plu jusqu'à présent à diviser la langue basque par provinces et par districts, comme si plusieurs dialectes ne pouvaient être parlés dans la même province, et que le même dialecte ou la même

variété ne pouvaient l'être dans des provinces, voir même dans des royaumes différents.

II°. Que si d'une part, comme nous venons de le démontrer, l'immense majorité des variétés de la langue basque ne possède plus la forme capitale de l'imparfait de l'indicatif excepté quant au sens, ni plus ni moins qu'elle ne possède le duel toujours remplacé par le pluriel, et que de l'autre l'aezcoan nous fournit cette forme d'une manière non seulement idéologique mais matérielle ; on peut bien espérer de trouver de quoi compléter l'étude de cette langue dans d'autres variétés jusqu'à présent inconnues. C'est ainsi que nous avons découvert à Irun et à Fontarabie la source des prétendus génitifs et datifs du pluriel, qui se trouvent forcés désormais à rentrer parmi les autres suffixes dont l'invariabilité s'oppose à ce que l'on reconnaisse au basque (et cela à son honneur) de déclinaison ou de cas dans l'acception stricte que les linguistes modernes sont convenus de donner à ces mots. C'est ainsi que la distinction entre le vrai pronom et l'adjectif démonstratif serait ignorée sans le sous-dialecte aezcoan et sans ceux des vallées espagnoles de Salazar et de Roncal. C'est aussi en parcourant ces trois vallées que nous avons trouvé dans celle de Salazar la forme définie des mots terminés naturellement en *a* différente dans la langue écrite comme dans la langue parlée de la forme indéfinie, et que dans celle de Roncal plusieurs voyelles nasales du français, du portugais, du polonais ou du breton ont retenti à nos oreilles étonnées et charmées en même temps ; car cette nasalité nous faisait soupçonner les restes d'un *n* originairement existant, en rendant ainsi probable la dérivation de certains mots. Mais nous serions trop longs si nous voulions ici faire connaître en

33

détail tous les grains d'*or* grammatical et lexical* que nous avons exploités, surtout dans la vallée de Roncal, parmi ces braves montagnards si intelligents, si hospitaliers, quoique ensevelis au milieu des neiges et entourés de toute part de ravins, de précipices, d'ours et de loups. Nous avons sous presse un petit essai grammatical et lexical sur le basque de ces trois vallées et sur la classification des dialectes basques en général, dans lequel nous avons enrégistré tout ce qu'il nous a été possible de ramasser.

III°. Qu'il faut, enfin, demeurer d'accord que les soi-disants cas et declinaison basques, aussi bien que la partie lexicale de l'euscara, ne pourront jamais être traités à fond, même dans un seul de ses dialectes, tel que le labourdin ou le guipuscoan qui est le moins incomplet des cinq† dans son ensemble, sans que

* Tel que le mot *goiko*, nom roncalais de la lune, qui nous met sur la voie de l'étymologie possible du nom de Dieu *Yaungoikoa*, qui pourrait sans trop d'effort être considéré comme la syncope de *Yaungoikokoa*, mot qui à la rigueur indiquerait même à présent le Seigneur de la lune. Et nous disons, sans trop d'effort, car, pour que notre assertion puisse être avec raison taxée de gratuite, il faudrait oublier le culte de la lune des anciens Basques.

† Ces cinq dialectes sont :

1. Le guipuscoan, caractérisé par *det*, *dezu* etc.
2. Le biscaïen ,, par *dut*, *dozu* etc.
3. Le navarro-labourdin ,, par *dut*, *duzu*, *naiz* etc.
4. Le bas-navarrais ,, par *naiz*, etc. sans le traitement respectueux.
5. Le navarro-souletin ,, par le traitement respectueux.

N.B. L'étude sur les lieux mêmes de la Navarre espagnole vient de nous prouver d'une manière évidente que cette province

34

l'on mette à contribution tous les sous-dialectes et toutes les variétés dont le dialecte étudié se compose.

n'a pas de dialecte qui lui soit propre, mais qu'elle se divise entre les autres, le biscaïen excepté. Le navarro-labourdin y domine, mais ce dialecte a pour représentant légitime le sous-dialecte labourdin de France. Il en est de même de l'Alava, où le biscaïen est le seul dialecte basque qui soit maintenant en usage dans un très-petit nombre de localités. (Voyez pour plus de détails ma carte linguistique des sept provinces basques.)

ORATIO DOMINICA

Askoren artean
Gazteleraz
Galizeraz
Sei euskalkitan
Londini
1857

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

PRODROMUS

EVANGELII MATTHÆI OCTUPLI,

SEU

ORATIO DOMINICA,

HISPANICE, GALLICE ET OMNIBUS VASCONICÆ LINGUÆ DIALECTIS REDDITA,

NEC NON ORTHOGRAPHIÆ IN EVANGELIO ADHIBITÆ ACCOMODATA.

LONDINI.

1857.

HISPANICE.

PADRE nuestro, que estás en los cielos:

Santificado sea tu nombre.

Venga tu reino.

Hágase tu voluntad, como en el cielo, así tambien en la tierra.

Danos hoy el pan uuestro de cada dia.

Y perdónanos nuestras deudas, así como nosotros perdonamos á nuestros deudores.

Y no nos dejes caer en la tentacion.

Mas líbranos de mal.

DIAL. GUIPUSCOANA.

AITA gurea, zeruetan zaudena:

Santifika bedi zure izena.

Betorkigu zure erreinoa.

Egin bedi zure borondatea, nola zeruan, ala lurrean.

Egun iguzu gure egunoroko ogia.

Eta barka zaizkigutzu gure zorrak, guk gure zordunai barkatzen dieztegun bezela.

Eta ez gaitzatzula utzi tentazioan erorten.

Baizik libra gaitzatzu gaitzetik.

GALLICE.

NOTRE Père, qui êtes dans les cieux:

Que votre nom soit sanctifié.

Que votre règne arrive.

Que votre volonté soit faite, sur la terre, comme au ciel.

Donnez-nous aujourd'hui notre pain de chaque jour.

Et remettez-nous nos dettes, comme nous les remettoos à ceux qui nous doivent.

Et ne nous abandonnez point à la tentation.

Mais délivrez-nous du mal.

DIAL. LAPURDENSI.

GURE Aita, zeruetan zarena:

Erabil bedi sainduki zure izena.

Ethor bedi zure erresuma.

Egin bedi zure borondatea, zeruan bezala, lurrean ere.

Iguzu egun gure eguneko ogia.

Eta barkha dietzagutzu gure zorrak, guk gu ganat zordun direnei barkhatzen daroztegun bezala.

Eta ezkaitzatzula utz tentazioenn erortzera.

Bainan begira gaitzatzu gaitzetik.

DIAL. BISCAINA.

AITA guria, zerubetan zagozana:

Santifikadu bedi zure izena.

Betor gu gana zure erreiñuba.

Egin bedi zure borondatia, zelan zeruban, alan lurrian.

Egunian eguniango geure ogiya emon egiguzu gaur.

Eta parkatu egiguzuz geure zorrak, geuk geure zordunai parketan deutseguzan legez.

Eta ez egiguzu iehi jausten tentaziñoʻlan.

Baña libradu gagizuz gachóṫik.

DIAL. SUPER. NAVARRÆ.

AITA gurea, zeruetan zaudena:

Santifika bedi zure izena.

Betor gure gana zure erreinua.

Egin bedi zure borondatea, zeruan bezala, lurrean ere.

Eman diezaguzu egun geren eguneroko ogia.

Eta barka dietzagutzu guri geren zorrak, guk zor gaituztenei barkatzen dieztegun bezala.

Eta ez gaitzatzula utzi tentazioan erortzera.

Baizik libra gaitzatzu gaitzetik.

DIAL. INFER. NAVARRÆ.

GURE Aita, zerietan zirena:

Erabil bedi seinduki zure izena.

Yin bekigu zure erresuma.

Egin bedi zure borondatia, zerian bezala, lurrian ere.

Eman ezaguzu egun gure eguneko ogia.

Eta gure zorrez kito egin gitzatzu, guk gure zordunak kito egiten ditugun bezala.

Et ez gaitzatzula utzi tentazionerat.

Bena begira gitzatzu gaitzetiṫ.

DIAL. SOLENSI.

GOURE Aita, zelietan zirena:

Erabil bedi saintuki zoure izena.

Zoure erreſuma jin bekigu.

Zoure boronthatia egin bedi, zelian bezala, lurrian ere.

Iguzu egun goure eguneko ogia.

Eta pharka etzagutzu goure zorrak, gouk gouri zorduner pharkatzen dutugun bezala.

Eta ezkitzatzula utzi tentazionian erortera.

Bena begira gitzatzu gaitzetik.

PARABOLA DE SEMINATORE LXXII LINGUIS VERSA
Pars prima: Linguae vasconicae dialectos complectens

Askoren artean
Zazpi euskalkitan
Londres
(1857)

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

PARABOLA

DE SEMINATORE

LXXII LINGUIS VERSA.

PARS PRIMA

LINGUÆ VASCONICÆ DIALECTOS

COMPLECTENS.

PARABOLA

DE SEMINATORE

VASCONICE,

DIAL. BISCAINA.

ORRA nun urten eban ereiten dabenac ereitera.

Eta ereiten diarduala, aci batzuc jausi ciran bidiaren onduan, eta etorri ciran ceruco egaztijac, eta jan citubezan.

Beste batzuc barriz jausi ciran arritzetan, nun ez cuquen lur asco: eta laster erne ciran, ez cuquelaco lur lodija.

Eta eguzquijac urtenic, erre ciran: eta ez cuquelaco sustrairic, sicatu ciran.

Beste batzuc barriz jausi ciran arantzetan: eta aci ciran arantzaac, eta ito citubezan.

Beste batzuc barriz jausi ciran lur onian: eta emoten eben frutuba, batec eunca, bestiac irurogueica, bestiac ogetaamarca.

Daucazanac belarrijac entzuteco, entzun daguijala.

PARABOLA

DE SEMINATORE

VASCONICE,

DIAL. GUIPUSCOANA.

ONA non irten zan ereille bat ereitera.

Eta ereiten ari zala, aci batzuec erori ciran bide bazterrera, eta etorri ciran ceruco egaztiac, eta jan cituzten.

Besteac erori ciran lecu arritsuetan, non ez baitzuten lur asco: eta bereala jayo ciran, ceren etzuten lur ondocoiric.

Bañan eguzquia irten zanean, erre ciran, eta igartu ciran, cergatic etzuten sustrairic.

Eta besteac erori ciran arantzen gañean: eta arantzac aci ciran, eta ito cituzten.

Eta besteac erori ciran lur onean: eta ematen zuten frutua, batac eun alaco, besteac iruroguei, eta besteac oguei ta amar.

Entzuteco belarriric duenac, entzun dezala.

PARABOLA

DE SEMINATORE

VASCONICE,

DIAL. SUPERIORIS NAVARRÆ.

UNA bein batean aci ereile bat atera cen ereitera.

Eta ereiten ari celaric, cembait aci erori ciren bideain ondoan, eta etorri ciren aireco egaztinac, eta denac yan cituzten.

Bertze cembait erori ciren cascallu lecura, non ez baitcen lur guti baicic: eta sortu ciren bereala, ceren ez baitzuten lur guicena.

Bañio iguzquia atera cenean, erre ciren: eta iñartu ciren, ceren ez baitzuten zañic.

Eta bertze cembait erori ciren elorrien artera: eta goratu ciren elorriac, eta ito cituzten.

Eta bertze cembait erori ciren lur onera: eta ecartzen zuten fruitu, batec eguu, bertzeac iruetan oguei, eta bertzeac oguei eta amar.

Bearriac dituena aditzeco, adi beza.

PARABOLA

DE SEMINATORE

VASCONICE,

DIAL. LAPURDENSI.

BEHIN ilkhi içan cen ereile bat ereitera.

Eta ereiten hari cela, bihi lipher bat erori cen bidearen bazterrera, eta choriec ethorriric, yan çuten.

Bertze lipher bat erori cen toki legarxu batetara, non ezpaitçuen lur hainitzic: eta herehala sorthu cen, ceren ezpaitcen lurra lodi.

Bainan iguzkia ilkhi eta, erre cen: eta nola ezpaitçuen eguin erroric, ihartu cen.

Bertze lipher bat erori cen elhorripera: elhorriac ordean handitu ciren, eta itho çuten.

Bertze bat bada erori cen lur onera: eta ekharri içan çuen bihi, batec ehunca, bertzeac hirur hogoica, bertze batec hogoi eta hamarea.

Beharriric doenac aditzeco, adi beça.

PARABOLA

DE SEMINATORE.

VASCONICE,

DIAL. INFERIORIS NAVARRÆ.

EREINZALIA yuan cen ereitera.

Eta ereiten cielaric, aci pharte bat erori cen biderat, eta choriac yinic, yan çuten.

Bertze pharte erori cen lekhu harrizictarat, nun ez baitcen lur guti bezic: berhala sorthu cen, ceren han lurra ez baitcen aski barna.

Bena guero ekhia yalgui cenian, hac erre cien: eta ez baitcien erroric eguin, eihartu cen.

Bertze bat erori cen elhorri artetarat: eta elhorricc handitziarekin itho çnten.

Bertze bat afin erori cen lur hunetarat, eta eman eien frutu: çombait bihikec errendatu çuten ehun batenzat, bertzec hiruretan hogoi, bertzec hogoi eta hamar.

Intzun beça, beharriric dienac intzutero.

PARABOLA

DE SEMINATORE

VASCONICE,

DIAL. SOLENSI.

ELKHI cen oiouan, ereilia ereitera.

Eta ereiten ari delaric, aci çoumbait erori ciren bide bazterriala, eta celuco tchoriac jin ciren, eta jan çutien.

Beste çoumbait erori ciren hartokietara, noun ezpeitcien hambat lurric: eta berhala sorthu cen, lurrac loditarzunic ezpeitcian.

Eta ekhia jaiki cenian, erre ciren: eta çañic etcielacoz, eihartu ciren.

Beste çoumbait erori ciren elhorrietara, eta elhorriac handitu eiren, eta itho çutien.

Bestiac erori ciren lur honniala: eta bihi eman cien, batac ehun, bestiac hirouretan hoguei, bestiac hoguei eta hamar.

Dianac beharri entzuteco, entzun beça.

Parabola
de Seminatore
Vasconice,
dial. Mixeani Inferioris Navarræ.

Aldi bat, hazi eraile at yalgi zuun eraitea.
Eta eaiten ari zelaik, bihi ghartea at
erori zuun bidiain basterrea, eta
choriek, yinik, yan eiaien.
Beste ghartea at ghori zuzun lekhu
harrizu batetaa, noun ez bitzien
lur gueti berik; eta bekala orthu
euzun, zen eta ez bitzen lurra lodi.
Eta ekhia yalgi ondoan, erre zuun;
eta nola ez bitzien ino erroik, ai'z
hartu euzun.
Beste ghartea at erori zuun elhorrien
artea; elhorriak ordian handitu
zitzun eta itho zizien.
Beste ghartea at baa erori zuun
lur hounaa eta ekharri zien
biki batek eunka, bertiak
hirurotan hogeika, beste atek
hoitakamarka.
Beharriak ditienak inzuteko, inzun
beza.

I CERTIFY that this book was printed by me in the house of His Highness the Prince Louis-Lucien Bonaparte, and that only two hundred and fifty copies were taken, one of which is unique, on larger and stouter paper, each page enclosed with a red border.

March, 1857. W. H. BILLING.

PARÁBOLA DEL SEMBRADOR

Askoren artean
Zortzi euskalkitan
Lau azpieuskalkitan
Londres
1878

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

PARÁBOLA DEL SEMBRADOR,

TRADUCIDA Á

LOS OCHO DIALECTOS DEL VASCUENCE
Y Á CUATRO DE SUS SUBDIALECTOS.

(IMPENSIS L. L. BONAPARTE.)

LONDRES, 1878.

PARÁBOLA DEL SEMBRADOR.

I. 1. DIALECTO GUIPUZCOANO.

Ona non irten zan ereille bat ereitera.

Eta erciten ari zala, azi batzuek erori ziran bide bazterrera, eta etorri ziran zeruko egaztiak, eta jan zituzten.

Besteak erori ziran lekn arritsuetan, non ez zeukaten lur asko: eta bereala jayo ziran, zeren etzuten lur ondokoirik.

Bañan eguzkia irten zanean, erre ziran eta igartu ziran, zergatik ez zuten sustrairik.

Eta besteak erori ziran arantzen gañean: eta arantzak azi ziran, eta ito zituzten.

Eta besteak erori ziran lur onean: eta ematen zuten frutua, batak eun alako, besteak irurogei, eta besteak ogei ta amar.

Aditzeko belarririk duenak, aditu dezala.

(4)

I. 2. DIALECTO VULGAR DE CEGAMA.

(GUIPUZCOANO MERIDIONAL.)

Irten zon bein baten ereiñtzalle batek ereitea.

Eta bikorrak banatzen, batzuk biden ondon eroi zien, eta zeruko egaztik etorrita, jan zituen.

Beste batzuk arritartetan eroi zien, nun zeon lur guchi : eta beala irten zoen, chit lur gañen zerelako.

Baño euzkie jayo zanen, erre zien eta igartu zien, bate zuztarrik kasi etzoelako.

Beste bikor batzuk antzatarten eroi zien : eta azi zien antzak, eta ito zituen.

Beste batzuk aizkenen eroi zien lur onen : eta eman zoen frutue, buru batek eun, beste batek irurogei, besto batek ogetamar eta la.

Belarrik dauzkenak entenditzeko, ai dezala.

(5)

II. 3. DIALECTO VIZCAÍNO.

Orra nun urten eban ereiten dabenak ereitera.

Eta ereiten diarduala, azi batzuk jausi ziran bidiaren onduan, eta etorri ziran zeruko egaztiyak, eta jan zitubezan.

Beste batzuk barriz jausi ziran arritzetan, nun ez euken lur asko: eta laster erne ziran, ez eukelako lur lodiya.

Eta eguzkiyak urtenik, erre ziran: eta ez eukelako sustrairik, sikatu ziran.

Beste batzuk berriz jausi ziran arantzetan: eta azi ziran arantzaak, eta ito zitubezan.

Beste batzuk barriz jausi ziran lur onian: eta emoten eben frutuba, batek eunka, bestiak irurogeika, bestiak ogetaamarka.

Daukazanak belarriyak entzuteko, entzun dagiyala.

(6)

II. 4. DIALECTO VULGAR DE OCHANDIANO.

(VIZCAÍNO OCCIDENTAL.)

Ona nun urten eban ereiten dabenak ereitera.

Da ereiten ebillela, asi batzuk yausi sirien bidien onduen, da etorri sirien soruko egastiyek, eta yan situbesan.

Beste batzuk barres yausi sirien arri artietan, nun es euken lur asko : da laster erne sirien, es eukelako lur lodiye.

Da eguskiyek urtenik, erre sirien : da es eukelako sustrairik, siketu sirien.

Beste batzuk barres yausi sirien arantza artietan : da asi sirien arantzak, da ito situbesan.

Beste batzuk barres yausi sirien lur onien : da emoten euden frutube, batek eunke, bestiek irurogeike, bestiek ogetaamarka.

Daukesanak belarriyek entzuteko, entzun daiyela.

(7)

III. 5. DIALECTO VULGAR DE ELIZONDO.

(ALTO-NAVARRO SEPTENTRIONAL.)

Una aldi batez azi ereile bat atra zen ereitera.

Eta ereiten ai zelaik, zembait azi erori ziren bideain ondoan, eta torri ziren aireko egaztinak, eta denak yan zituzten.

Bertze zembait erori ziren kaskallu lekura, non ezpaitzen lur guti baizik: eta sortu ziren bela, etzutelakotz lur gizena.

Bañan iruzkia atra zelaik, erre ziren: eta iñartu ziren, etzutelakotz zañik.

Eta bertze zembait erori ziren elorrien artera: eta aunditu ziren elorriak, eta ito zituzten.

Eta bertze zembait erori ziren lur onera: eta kartzen zuten fruitu, batek oun, bertzeak iruetanogei, eta bertzeak ogeitaamar.

Begarriak ituenak aitzeko, ai beza.

(8)

IV. 6. DIALECTO VULGAR DE ELCANO.

(ALTO-NAVARRO MERIDIONAL.)

Atra ze bein ereikizale bat ereikitzera.

Eta barrayatzean granoak, erorzere batzuk bide ondoan, eta etorzere gorako choriak, eta shan zuste.

Erorzere berze batzuk arduyetan, non zen lur guti: eta berla shayo zere, zeren zegon lurra ashalkiro.

Baña iruzkia atra zelaik, erre zere eta eyartu, zeren kuasik ezpaizute zainik.

Berze grano batzuk erorzere larretan: eta larrak anditu zere, eta ito zuste.

Berze batzuk enfin erorzere lur onean: eta eman zute fruitu, non egunka baten, non irutanogei, eta non ogeitamar.

Dituenak bearriak entendatzeko, entenda bez.

(9)

V. 7. DIALECTO LABORTANO.

Huna hazi eraile bat athera zen eraitera.

Eta eraiten ari zelarik, hazi parte bat erori zen bide gainean, eta shoriak ethorri ziren eta yan zuten.

Eta bertze parte bat erori zen lekhu harritsu batetara, non ezpaitzuen lur hainitzik: eta berehala sortu zen, zeren ezpaitzen barna sartzen lurrean.

Eta iguzkia yekirik, errea izan zen: eta errorik etzuelakotz, ihartu zen.

Eta bertze parte bat erori zen elhorrien artera: eta elhorriak handitu ziren, eta itho zuten.

Eta bertze parte bat erori zen lur onera: eta ekharri zuen fruitu, batek ehunka, bertzeak hiruhogoika, bertze batek hogoi-etahamarka.

Beharriak dituenak aditzeko, adi beza.

(10)

VI. 8. DIALECTO VULGAR DE BAIGORRI.

(BAJO-NAVARRO OCCIDENTAL.)

Behin erailcat yuan zen eraitera.

Eta eraiten ai zelaik, hazi puskaat erori zen bidiain gaineat, eta yin ziren zeruko shoriak, eta yan zuten.

Berze hazi puskaat erori zen leku harritsu batetaat, nun ezpaitzen lur handiik: eta berehala sortu zen, zeeneta ezpaitziin lurra lodi.

Bainan inzkia yeikita, erre zen: eta ezpaitziin erroik, eihartu zen.

Berze puskaat erori zen elhorripera: eta elhorriak haunditu ziren, eta itho zuten.

Berze puskaat erori zen lur huneat: eta bihia kharri ziin, batek ehun, berziak hiruetanhooi, eta berzeatek hooitahamar.

Beharriak ditiinak aitzeko, ai beza.

(11)

VII. 9. DIALECTO VULGAR DE CIZE.

(BAJO-NAVARRO ORIENTAL.)

Yalgi zuun behin ereileat ereitea.

Eta ereiten zielaik, hazi pharteat eori zuun bidiain gaineat, eta zeruko shoriek yin eta, yan zizien.

Beste pharteat eori zuun lekhu harritsu batzutaat, nun ezpaitzen lur handiik: eta behala sorthu zuun, lur ashala bezik etzelakotz.

Bana iruzkia yalgi zenian, erre zuun eta eihartu, erroik etzielakotz.

Pharteat ono eori zuun elhorrien gaincat: bana elhorriak handitziaikin, ithua izan zuun.

Azken phartia cori zuun lur hun baten gaineat: eta frutia eman ziin, bihi batzuk emaiten zutelaik ehun batendako, beste batzuk biruetanbogoi, beste zombaitek aldiz hoitahamar.

Beharriak tienak aitzeko, ai dezala.

(12)

VII. 10. DIALECTO VULGAR DE SALAZAR.

(BAJO-NAVARRO ORIENTAL SALACENCO.)

Elki zinuen bein kalako ereginzale bat eregitra.

Eta barreatzean granoak, zomait erori zitzan bideala urran, eta shin zitzan zeruko abeak, eta shan ztizien.

Berze batzu erori zintzan arridoyetan, non baitzen lur guti: eta bereala brotatu zizien, egonaz lurra arras me.

Baya elki zenekoz iguzkia, erre zintzan eta eartrik gelditu, zeren kasik ezpaitzien errorik.

Berze grano batzu erori zintzan larren artean: eta anditu zintzan larrak, eta sofokatu ztizien.

Berce batzu azkenik erori zintzan lur onean: eta eman zizien frutu, non egun batendako, non irurogei, eta non ogeitamar.

Nork izan zan bearri entendatzeko, entenda zala.

(13)

VIII. 11. DIALECTO SULETINO.

Elkhi zen ereilia ereitera.

Eta erciten ari delarik, azi zumbait erori ziren bide bazterriala, eta zelüko choriak jin ziren, eta jan zütien.

Beste zumbait erori ziren hartokietara, nun ezpeitzien hambat lürrik: eta berhala sorthü zen, lürrak loditarzünik ezpeitzian.

Eta ekhia jaiki zenian, erre ziren: eta zañik etzielakoz, eihartü ziren.

Beste zumbait erori ziren elhorrietara: eta elhorriak handitü ziren, eta itho zütien.

Bestiak erori ziren lür huniala: eta bihi eman zien, batak ehün, bestiak hiruretanhogei, bestiak hogei eta hamar.

Dianak beharri entzüteko, entzün beza.

(14)

VIII. 12. DIALECTO VULGAR DE VIDÁNGOZ.

(SULETINO RONCALÉS.)

Erkin zen bein kalako erinzale bat eritra.

Eta granuen barriatian, zonait erori zren bidiari abaño, eta shin zren zeuriko choriak, eta shan ztein.

Berze banak erori zren arridoyetan, nonta baizegon lur chiki : eta bertan bunatu zren, lurra arin zegolakoz.

Baya iguzkia erkitiari, erre eta eshartu zren, zeren kasi ez baizein izorrorik.

Berze orano banak erori zren shats artetan : eta anditu zren shatsak, eta sofokatu ztein.

Berze banak azkenik erori zren lur onian : eta emon zein frutu, non batarik ein, non irurogei, eta non ogeitaamar.

Biarri dionak entelegatako, entelega tzala.

I certify that only 250 *copies of this work have been printed.*

J. STRANGEWAYS,
28 Castle Street, Leicester Square.

LE PETIT CATÉCHISME ESPAGNOL

Aezkeraz, Zaraitzueraz, Erronkarieraz
Londres
1869

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

LE PETIT CATÉCHISME ESPAGNOL

DU P. ASTETE,

TRADUIT EN TROIS DIALECTES BASQUES :

1. AEZCOAN, PAR DON PEDRO JOSÉ MINONDO, INSTITUTEUR À GARRALDA, AVEC LA COOPÉRATION DE DON MARTIN ELIZONDO D'ARIBE;
2. SALAZARAIS, PAR DON PEDRO JOSÉ SAMPER, CURÉ DE JAURRIETA ;
3. RONCALAIS, PAR DON PRUDENCIO HUALDE, CURÉ DE VIDANGOZ.

VERIFIÉ ET MODIFIÉ SUR LES LIEUX MÊMES

PAR

LE PRINCE LOUIS-LUCIEN BONAPARTE,

AVEC LE CONCOURS DES GENS DE LA CAMPAGNE, ET APRÈS AVOIR RENDU LES TROIS VERSIONS AUSSI COMPARATIVES QUE POSSIBLE.

LONDRES, 1869.

Catéchisme.

Espagnol.

1. Instruccion de la doctrina cristiana.

Todo fiel cristiano
es muy obligado
á tener devocion
de todo corazon
con la santa cruz
de Cristo nuestra luz :
Pues en ella quiso morir
por nos redimir
de la cautividad
de nuestro pecado
y del enemigo malo :
Y por tanto
te has de acostumbrar
á signar y santiguar,
haciendo tres cruces :
La primera en la frente,
porque nos libre Dios
de los malos pensamientos.
La segunda en la boca,
porque nos libre Dios
de las malas palabras.
La tercera en los pechos,
porque nos libre Dios
de las malas obras y deseos.

Diciendo así : Por la señal de la santa cruz, de nuestros enemigos líbranos, Señor Dios nuestro. En el nombre del Padre, y del Hijo, y del Espíritu santo. Amen.

Aizcoan.

Cristioen dotrinein instrucioa.

Cristio fiel gucia
da anitz obligatuic
devocio izatra
biotz gucias
gure argui Cristoin
gurutce sanduas :
Cartau bada naizan zue il
gure redimitcea gatic
gure becatuein
cautveriotic
eta etsai gaisstotic :
Eta gorren gatic
acostumbratu beauzu
ceinatcera eta santiguatcera,
irur gurutce eitauzuleic :
Lemessicoa copetan,
Jangoicoac libra guitzau
pensamendu gaisstoeteic.
Bigarrena agoan,
Jangoicoac libra guitzao
itz gaisstoeteic.
Irugarrena bularretan,
Jangoicoac libra guitzan
obra eta desco gaisstoeteic.

Erranes gola : Gurutce sanduein señalein gatic, gure etsayeteic libra guitzazu, gure Jaun eta Jangoicoa. Aitcin iccoean, eta Semeinean, eta Espiritu sandueinean. Amen.

Introduction.

Salazaras.

CRISTIOEN DOTRINAREN INSTRUCIOA.

Cristio fiel gucia
zu arras obligatric
devocio izatra
biotz guciaz
gure argui Cristoren
curutce sanduaz :
Cartan bada naizan eizun il
gure redimitcea gatic
gure becatuaren
cautveriotic
eta etsai gasstotic :
Eta corren gatic
acostumbratu bear ssu
ceñatzra eta santiguatzra,
irur curutce eguiten ssularic :
Lena borondean,
Jangoicoac libra guitzan
pentsamendu gasstoetaric.
Bigarna agoan,
Jangoicoac libra guitzan
itz gasstoetaric.
Irurgarna bularretan,
Jangoicoac libra guitzan
ubra eta deseyu gasstoetaric.

Erranez cola : Curutce sanduaren señalearen gatic, gure etsayotaric libra guitzazu, gure Jaun eta Jangoicoa. Aitaren nombrean, eta Semearnean, eta Espiritu sanduarnean. Amen.

Roncalais.

CRISTIAÑEN DOTRINAREN INSTRUCIONIA.

Cristiaĩ fiel oro
da anissqui obligatruc
devocione ecutra
biotz guciuaz
gore argui Cristoren
cruche saintiuaz :
Cartan bada nai ecuntu cion il
gore redimitia gatic
gore becatiuaren
cautveriotic
eta enemigo gasstotic :
Eta corren gatic
acostumbratu biar zra
ceinatra eta santiguatra,
irur cruche eguiten teiualaric :
Leina borontian,
Jangueicuac libra guitzan
pensamentu gasstuetaric.
Bigarna aban,
Jangueicuac libra guitzan
ele gasstuetaric.
Irurgarna burarretan,
Jangueicuac libra guitzan
obra eta deseo gasstuetaric.

Erranez cola : Cruche saintiuaren señaliaren gatic, gore enemigüetaric libra guitzazu, gore Geina eta Jangueicua. Aitaren iccnian, eta Semiarnian, eta Espiritu saintiuarnian. Amen.

Catéchisme.

Espagnol.

2. El Padrenuestro.

PADRE nuestro, que estás en los cielos, santificado sea el tu nombre; venga á nos el tu reino; hágase tu voluntad, así en la tierra como en el cielo; el pan nuestro de cada dia, dánosle hoy, y perdónanos nuestras deudas, así como nosotros perdonamos á nuestros deudores; y no nos dejes caer en la tentacion, mas líbranos de mal. Amen.

Aezcoan.

Aitagurea.

GURE aita, ceruetan zaudena, santificatua izan daila zure icena; etor daila gure gana zure erreinua; ein daila zure vorondatea, nola ceruan gala lurrean; eman dazaguzu egu gure egunorosco oguia, eta barca dazquiguzu gure zorrac, gala nola guc barcatcen beitiztegu gu zor guituztenei; eta ezquitzazula utci tentacioan erortcera, baya libra guitzazu gaitcetic. Amen.

3. El Avemaría.

Dios te salve, María, llena eres de gracia, el Señor es contigo, bendita tú eres entre todas las mujeres, y bendito es el fruto de tu vientre Jesús. Santa María, madre de Dios, ruega por nnsotros pecadores, ahora y en la hora de nuestra muerte. Amen.

Avemaria.

Jangoicoac salva citzala, Maria, gracias betea cira, Jauna da zurequi, bedeieatua cira emaztequi gueien artean, eta bedeicatua da zure entrañetaco fruitua Jesus. Santa Maria, Jangoicoein ama, otoitz ein zazu gu becatarien gatic, orei eta gure iltceraco orduan. Amen.

4. El Credo.

Creo en Dios Padre todopoderoso, criador del cielo y de la tierra, y en Jesucristo su úoico hijo, nuestro Señor, que fué concebido por nbra y gracia del Espíritu santo,

Credoa.

Gincstatzaut Jangoico Aita gucis poderoso, ceruein eta lurrein criazalein beitan, eta Jesucristo aren seme bacar gure Jaunein beitan, cein concebitua izan beitce

Préliminaires.

Sulazarais.

AITAGUREARA.

GURE aita, ceruetan zaudena, santificatric izan dadiela zure nombrea; ssin dadiela gure gana zure reinoa; eguin dadiela zure vorondatea, nola ceruan cala lurrean; eman dazaicuzu egun gure egunorozco oguia, eta parca dazaizcuzu gure zorrac, cala nola guc parcatcen baitauztegu guri zor daucuyener; eta ez guitzazula utz tentacioan erortzra, baya libra guitzazu gaitcetic. Amen.

Roncalais.

AITAGORIA.

GORE aita ceurietan zaudena, santificatruc izan deila zure icena; ssin deila gore gaua zure reinua; eguin deila zure vorontatia, nola ceurian cala lurrian; emon daquiguzu egun gore eguneco oguia, eta parca dazquiguzu gore zorrac, cala uola guc parcatan baidazcagüei guri zor daicugueiner; eta ez guitzazula eitz tentacionian erortra, baya libra guitzazu gacbetic. Amen.

AVEMARIARA.

Jangoicoac salva citzala, Maria, graciaz beteric zra, Jauna zu zurequin, benedicatric zra emazte gucien artean, eta benedicatric zu zure entrañetaco frutoa Jesus. Santa Maria, Jangoicoaren ama, otoi eguin zazu gu becatarien gatic, orai eta gure iltzraco orduan. Amen.

AVEMARIA.

Jangueicuac salva citzala, Maria, graciaz beteric zra, Geina tzu zurequi, benedicatruc zra emazte guciuen artian, eta benedicatruc tzu zure entrañctaco frutiua Jesus. Santa Maria, Jangueicuaren ama, otoi eguin zazu gu becatarien gatic, orai eta gore iltaco ordiuan. Amen.

CREDOA.

Ginesten zut Jangoico Aita guciz poderoso, ceruaren eta lurraren creazalearen baitan, eta Jesucristo aren seme bacoch gure Jaunaren baitan, zoin concebitric izan baicen

CREDUA.

Ssinestan dud Jangueico Aita guciuen poderoso, ceuriaren eta lurraren eriazalian, eta Jesucristo aren seme bacoch gore Geinian, zoin concebitruc izan baicen Espiritu

Catéchisme.

Espagnol.

y nació de la Vírgen María, padeció debajo del poder de Poncio Pilato, fué crucificado, muerto y sepultado, descendió á los infiernos, al tercero dia resucitó de entre los muertos, subió á los cielos, está sentado á la diestra de Dios Padre todopoderoso, desde allí ha de venir á juzgar á los vivos y á los muertos. Creo en el Espíritu santo, la santa Iglesia católica, la comunion de los santos, el perdon de los pecados, la resurreccion de la carne y la vida perdurable. Amen.

Aezcoan.

Espiritu sanduein obras eta gracias, eta jayo ce Maria Virginein ganic, padecitu zuc Poncio Pilatoin podrein pean, crucificatu zute, il ce, eta ortci zute, sautsi ce infernuetra, irugarren egunean resucitatu ce ilen artetic, igan ce ceruetra, dago ssarric Jangoico Aita gucis poderosoeio escuyeco aldean, gandic etorco da vicien eta ilen juzgatcera. Ginestatzaut Espiritu saoducin beitao, Eliza sandu catolicoein beitan, sanduen coonunioan, becatuen barcamenduao, araguiein resurrecioan eta beti iraunen duen vician. Amen.

5. La Salve.

Dios te salve, reina y madre de misericordia, vida y dulzura, esperanza nnestra, Dios te salve. A tí llamamos los desterrados hijos de Eva, a tí suspiramos gimiendo y llorando en este valle de lágrimas. Ea pues, Señora, abogada nuestra, vuelve á nosotros esos tus ojos misericordiosos, y después de este destierro muéstranos á Jesus fruto bendito de tu vientre. Oh clementísima! Oh piadosa! Oh dulce vírgen María! Ruega por nos, santa madre de Dios, para que seamos

Salvea.

Jangoicoac salva citzala, erreina eta misericordiein ama, vici eta dulzura, gure esperanza, Jangoicoac salva citzala. Zure gaoa gaude deyes Eveio ume desterratu guebec, zure gana gaude suspiras, ayes oyes beteic, nigarresco valle gontao. Ea bada, Andrea, gure abogada, itzul zquizu gure gana zure begui misericordiasco goyec, eta desterru gooen ondoan craeuts dazaguzu Jesus zure entrañetaco fruitu bedeicatua. O clementisima! O piadosa! O dulce virgina Maria!

Préliminaires.

Salazarais.

Espiritu sanduaren obraz eta graciaz, eta sortu cinuen Maria Virginaren ganic, padecitu cizun Poncio Pilatoren poderaren pean, crucificatu cicien, il cinuen, eta orci cicien, sauntsi cinuen ifernuetra, irurgarren egunean resucitatu cinuen ilen artetic, igan cinuen ceruetra, diozu eseriric Jangoico Aita guciz poderosoaren escuyeco aldean, candic ssinen zu vicien eta ilen juzgatzra. Ginesten zut Espiritu sanduaren baitan, Eliza sandu catolicoaren baitan, sanduen comunioan, becatuen parcamenduan, araguiaren resurrecioan, eta beti irauuen dueo vician. Amen.

Roncalais.

saintiuarcu obraz eta graciaz, eta sortu cen Maria Virginaren ganic, padecitu cion Poncio Pilatosen gomendiuaren pean, crucificatu cein, il cen, eta ōrci cein, ssachi cen iburnietra, irurgarnen eguniao viztu cen ilen artetic, igan cen ceurietra, dago ssaseriric Jangueico Aita guciuen poderosuaren alte escoyan, cantic ssinen da vicien eta ilen juzgatra. Ssinestan dud Espiritu saintiuan, Eliza saintu catolicuan, saintiueu comunionian, becatiuen parcamentiuan, araguiaren resurrecionian eta betic iraineu dion vician. Amen.

SALVEA.

Jaogoicoac salva citzala, reina eta misericordiaren ama, vici eta dulzura, gure esperanzara, Jangoicoac salva citzala. Zure gana guiaudezu deyez Evaren seme desterratu cuec, zure gana guiaudezu suspiroz, ayez oyez beteric, nearrezco valle contan. Ea bada, Señora, gure abogada, itzul zquizu gure gana zure begui misericordiazco coyec, eta destierro conen ondorean eracuts dazaicuzu Jesus zure entrañetaco fruto benedicatua. O clementisima! O piadosa! O dulce virgina Ma-

SALVIA.

Jangueicuac salva citzala, reina eta misericnrdiaren ama, vici eta dulzura, gore esperanza, Jangueicuac salva citzala. Zure gana gaudezu deyez Evaren seme desterratu cuec, zure gana gaudezu suspiratan, ayenez beteric, nessarrezco valle contan. Ea bada, Señora, gore abogada, utzul tzazu gore gana zure begui misericordiazco coriec, eta destierro contaric gueroz eratsuc daquiguzu Jesus zure entrañetaco frutu benedicatiua. O clementisima! O piadosa! O dulce virgina

Catéchisme.

Espagnol.	*Aezcoan.*
dignos de los prometimientos de Jesucristo. Amen.	Otoitz ein zazu gure gatic, Jangoicoein ama sandua, meressi zagun erdiestea Jesucristoin promesac.
6. Mandamientos de la ley de Dios.	Jangoicoein legueco mandamentuac.
Los mandamientos de la ley de Dios son diez. Los tres primeros pertenecen al honor de Dios, y los otros siete al provecho del prójimo.	Jangoicoein legueco mandameotuac dira amar. Lemessico irurac pertenecitcen zaizquio Jangoicoein onrari, eta bertce zazpiac projimoein provechuari.
El primero, amar á Dios sobre todas las cosas.	Lemessicoa, Jangoicoein onestea gauza gucien gainetic.
El segundo, no jurar su santo nombre en vano.	Bigarrena, aren icen sanduan juramentu vanoic ez citea.
El tercero, santificar las fiestas.	Irugarrena, sscyen santificatcea.
El cuarto, honrar padre y madre.	Laugarreoa, aitetamen onratcea.
El qninto, no matar.	Bozgarrena, yor ez iltcea.
El sexto, no fornicar.	Seigarrena, lujuriasco becatuic ez citea.
El sétimo, no hurtar.	Zazpigarrena, ez ebastea.
El octavo, no levantar falso testimonio ni mentir.	Zortcigarrena, testimonio faltsuic ez goratcea eztare guezurric erratea.
El nono, no desear la mujer de tu prójimn.	Bedratcigarrena, zure projimoein emaztea ez descatcea.
El décimo, no codiciar los bienes ajenos.	Amargarrena, bertcen ontasunic ez deseatcea.
Estos dos mandamientos se encierran en dos: en servir y amar á Dios sobre todas las cosas, y á tu prójimo como á tí mismo. Amen.	Amar mandamentu gucbec encerratcen dira bidetan: cervitzatcean eta onestean Jangoicoa gauza gucien gainetic, eta zure projimoa zure burua bezala. Amen.

Préliminaires.

Salazarais.	*Roncalais.*
ria ! Otoi eguin zazu gure gatic, Jangoicoaren ama sandua, meressi zagun alcanzatcca Jesucristoren promesac.	Maria ! Otoi eguin zazu gore gatic, Jangueicuaren ama saintiua, meressi tzagun alcanzatia Jesucristoren promesac.
JANGOICOAREN LEGUECO MANDAMENTUAC.	JANGUEICUAREN LEGUECO MANDAMENTIUAC.
Jangoicoaren legueco mandamentuac tzu amar. Lemicico irurac pertenecitcen ziaizcozu Jangoicoaren onrari, eta berce zazpiac projimoaren provechuari.	Jangueicuareu legueco mandamentiuac amar dra. Lein irurac pertenecitan zazca Jangueicuaren onriari, eta berce zazpiac projimuaren provechuari.
Lena, Jangoicoaren onestea gauza gucien gañetic.	Leina, Jangueicuaren maitecutia gaiza guciuen gainetic.
Bigarna, aren nombre sanduan juramentu vanoric ez eguitea.	Bigarna, aren icen saintiuan juramentu vanoric ez eguitia.
Irurgarna, sseyen santificatcca.	Irurgarna, sseyen santificatia.
Laurgarna, aitetamen onratcea.	Laurgarna, aitetamen onratia.
Borzgarna, ior ez iltcea.	Borzgarna, ñor ez iltia.
Seigarna, lujuriazco becaturic ez eguitea.	Seigarna, lujuriazco becaturic ez eguitia.
Zazpigarna, ez ebastea.	Zazpigarna, ez ebastia.
Zortcigarna, testimonio faltsuric ez goratcea eztare guezurric crratea.	Zortcigarna, testimonio falsuric ez aźcatia eztare guezurric erraitia.
Bedratcigarna, zure projimoaren emaztea ez deseatcca.	Bedratzugarna, zure projimuaren emaztia ez deseatia.
Amargarna, berzren ontarzunic ez deseatcea.	Amargarna, bercen ontarzunic ez deseatia.
Amar mandamentu cuec encerratcen tzu bidatan: cervitzatccan eta onestean Jangoicoa gauza gucien gañetic, eta zure projimoa zure burua bezala. Amen.	Amar mandamentu cuec encerratan dra hitan : cervuchatian eta maitecutian Jangueicua gaiza guciuen gainetic, eta zure projimua zure buriua bicala. Amen.

Catéchisme.

Espagnol.

7. Artículos de la fe.

Los artículos de la fe son catorze. Los siete primeros pertenecen á la divinidad, y los otros siete á la santa humanidad de nuestro Señor Jesucristo, Dios y hombre verdadero.

Los que pertenecen á la divinidad son estos :

El primero, creer en un solo Dios todopoderoso.

El segundo, creer que es Padre.

El tercero, creer que es Hijo.

El cuarto, creer que es Espíritu santo.

El quinto, creer que es criador.

El sexto, creer que es salvador.

El sétimo, creer que es glorificador.

Los que pertenecen á la santa humanidad son estos :

El primero, creer que nuestro Señor Jesucristo, en cuanto hombre, fué concebido por obra del Espíritu santo.

El segundo, creer que nació de Santa María Vírgen, siendo ella vírgen antes del parto, en el parto y después del parto.

El tercero, creer que recibió muerte y pasion, por salvar á nosotros pecadores.

Aezcoan.

Articulo fedescoac.

Articulo fedescoac dira amalaur. Lemessico zazpiac pertenecitcen zaizquio divinidadeari, eta bertce zazpiac gurc Jaun Jesucristo, Jangoico eta guizon eguiascoein, umanidade sanduari.

Divinidadeari pertenecitcen zaizquionac dira guebec :

Lemessicoa, ginestatcea Jangoico gucis poderoso bacar baten beitan.

Bigarrena, ginestatcea Aita dela.

Irugarrena, ginestatcea Semea dela.

Laugarrena, ginestatcea Espiritu sandua dela.

Bozgarrena, ginestatcea criazalea dela.

Seigarrena, ginestatcea salvazalea dela.

Zazpigarrena, ginestatcea lorificazalea dela.

Umanidade sanduari pertenecitcen zaizquionac dira guebec :

Lemessicoa, ginestatcea Jesucristo gure Jauna, guizon bezala, izan cela concebitua Espiritu sanduein obras.

Bigarrena, ginestatcea jayo cela Santa Maria Virginein ganic, guelditcen celeic virgen erdi beino len, erditccan eta erdias gueros.

Irugarrena, ginestatcea padecitu zuela eta il cela, gu becatarien salvatcea gatic.

Préliminaires.

Salazarais.

ARTICULO FEDEZCOAC.

Articulo fedezcoac tzu amalaur. Lemicico zazpiac pertenecitzen ciaizcozu divinidadeari, eta berce zazpiac gure Jaun Jesucristo, Jangoico eta guizon eguiazcoaren, umanidade sanduari.

Divinidadeari pertenecitcen zaizconac tzu cuec :

Lena, ginestea Jangoico guciz poderoso solo bateo baitan.

Bigarna, ginestea Aita dela.

Irurgarna, ginestea Seme dela.

Laurgarna, ginestea Espiritu sandu dela.

Borzgarna, ginestea creazale dela.

Seigarna, ginestea salvazale dela.

Zazpigarna, ginestea lorificazale dela.

Umanidade sanduari pertenecitcen zaizconac tzu cuec :

Lena, ginestea Jesucristo gure Jauna, guizon bezala, izan cela concebitric Espiritu sanduaren obraz.

Bigarna, ginestea sortu cela Santa Maria Virginaren ganic, baratcen celaic virgen erdi beño len, erditcean eta erdiz gueroz.

Irurgarna, ginestea padecitu zucla eta il cela, gu becatarien salvatcea gatic.

Roncalais.

ARTICULO FEZCUAC.

Articulo fezcuac amalaur dra. Zazpi leinac pertenecitan zazca divinidadiari, eta berce zazpiac gorc Gein Jesucristo, Jangueico eta guizon eguiazcuaren, umanidade saintiuari.

Divinidadiari pertenecitan zazcanac dra cuec :

Leina, ssinestia Jangueico guciuen poderoso solo batian.

Bigarna, ssinestia Aita dela.

Irurgarna, ssinestia Seme dela.

Laurgarna, ssinestia Espiritu saintu dela.

Borzgarna, ssinestia criazale dela.

Seigarna, ssinestia salvazale dela.

Zazpigarna, ssinestia glorificazale dela.

Umanidade saintiuari pertenecitan zazcanac dra cuec :

Leina, ssinestia Jesucristo gorc Geina, guizon bicala, izan cela concebitruc Espiritu saintiuaren obraz.

Bigarna, ssinestia sortu cela Santa Maria Virginaren ganic, baratan celaric virgeo erdi beino lein, erditian eta erdiz guero.

Irurgarna, ssinestia padecitu ciola eta il cela, gu becatarien salvatia gatic.

Catéchisme.

Espagnol.

El cuarto, creer que descendió á los infiernos, y sacó las ánimas de los santos padres que estaban esperando su santo advenimiento.
El quinto, creer que resucitó al tercero dia de entre los muertos.
El sexto, creer que subió á los cielos, y está sentado á la diestra de Dios Padre todopoderoso.

El sétimo, creer que vendrá á juzgar á los vivos y á los muertos: conviene á saber; á los buenos para darles gloria porque guardaron sus santos mandamientos; y á los malos pena perdurable, porque no los guardaron.

Aiecoan.

Laugarreua, ginestatcea sautsi cela infernuetra, eta atra cituela aita sanduen aren etortce sanduein esperatcen zaudenen arimac.
Bozgarrena, ginestatcea resucitatu cela irugarren eguncan ilen artetic.
Seigarrena, ginestatcea igan cela ceruetra, eta dagola ssarric Jangoico Aita gucis poderosoein escuyeco aldean.
Zazpigarrena, ginestatcea etorco dela vicien eta ilen juzgatzera: conveni da ssaquitea; onei emateco loria ceren goardatu beitcituzte aren mandamentu sanduac; eta gaisstoei seculaco pena, ceren ezpeitcituzte goardatu.

8. Declaracion de la doctrina cristiana por preguntas y respuestas.

9. *P.* Sois cristiano?
R. Sí, por la gracia de Dios.
10. *P.* Ese nombre de cristiano, de quién le hubisteis?
R. De Cristo nuestro Señor.
11. *P.* Qué quiere decir cristiano?
R. Hombre de Cristo.
12. *P.* Qué entendeis por hombre de Cristo?
R. Hombre que tieue la fe de Jesucristo, que profesó en el bau-

Cristioen dotrinein declaracioa galdeines eta erresponDatus.

Cristio cira?
Bai, Jangoicoein gracias.
Noin ganic izan cindue cristioein icen gori?
Cristo gure Jaunein gaoic?
Cer nai du crran cristio icen gonec?
Cristoin guizona.
Cer entendatzauzu Cristoin guizonas?
Jesucristoin fedea duen guizona, ccin profesatu beitzue bautismoan,

Explication.

Salazarais.

Laurgarna, ginestea sauntsi cela ifernuetra, eta elqui ztuela aita sanduen aren ssitc sanduaren esperatcen zaudenen arimac.
Borzgarna, ginestea resucitatu cela irurgarren egunean ilen artetic.
Seigarna, ginestea igan cela ceruetra, eta dagola eseriric Jangoico Aita guciz poderosoaren escuyeco aldean.
Zazpigarna, ginestea ssinen dela vicien eta ilen juzgatzra: conveni zu ssaquitea; oner emateco loria cerengatic goardatu baiztien arcu mandamentu sanduac; eta gasstoer seculaco pena, cercugatic ezpaiztien goardatu.

Roncalais.

Laurgarna, ssinestia ssachi cela iburnietra, eta erquin ztiola aita saintiueu aren ssitc saintiuaren esperatan zaudenen arimac.
Borzgarna, ssinestia viztu cela irurgarnen eguuian ilen artetic.
Seigarna, ssinestia igan cela ceurietra, eta dagola ssaseriric Jangueico Aita guciuen poderosuaren alte escoyan.
Zazpigarna, ssinestia ssinen dela vicien eta ilen juzgatra: conveni da ssaquitia; oner emoitaco gloria ceren guardatu baiztein aren mandamentu saintinac; eta gasstuer seculaco pena, ceren ez baiztein guardatu.

CRISTIOEN DOTRINAREN DECLARACIOA GALDINEZ ETA ESPONDATUZ.

Cristio ssraya?
Bai, Jangoicoaren graciaz.
Noren ganic izan ssinuen cristioaren nombre cori?
Cristo gure Jaunaren ganic.
Cer nai du erran cristio nombre conec?
Cristoren guizon.
Cer entendatcen ssu Cristoren guizonaz?
Jesucristoren fedea duen guizona, zoin profesatu baizuen bautismoan,

CRISTIAÑEN DOTRINAREN DECLARACIONIA GALTEGUINEZ ETA ERRESPONDITUZ.

Cristiai zreya?
Bai, Jaugueicuaren graciaz.
Noren ganic ecun zuniou cristiañaren icen cori?
Cristo gore Geinaren ganic.
Cer nai du erran cristiai icen conec?
Cristoren guizon.
Cer entelegatan tzu Cristoren guizouaz?
Jesucristoren fea dion guizona, zoin profesatu baicion bautismuan,

Catéchisme.

Espagnol.

tismo, y está ofrecido á su santo servicio.

13. *P.* Cuál es la señal del cristiano?

R. La santa cruz.

14. *P.* Por qué?

R. Porque es figura de Cristo crucificado que en ella nos redimió.

15. *P.* En cuántas maneras usa el cristiano de esta señal?

R. En dos.

16. *P.* Cuáles son?

R. Signar y santiguar.

17. *P.* Qué cosa es signar?

R. Hacer tres cruces con el dedo pulgar de la mano derecha. La primera en la frente, la segunda en la boca, la tercera en los pechos, hablando con Dios nuestro Señor.

18. *P.* Mostrad cómo?

R. Por la señal de la santa cruz, de nuestros enemigos líbranos, Señor Dios nuestro.

19. *P.* Por qué os signais en la frente?

R. Porque nos libre Dios de los malos pensamientos.

20. *P.* Por qué en la boca?

R. Porque nos libre Dios de las malas palabras.

21. *P.* Por qué en los pechos?

R. Porque nos libre Dios de las malas obras y deseos.

22. *P.* Qué cosa es santiguar?

Aezcoan.

eta ofrecituic dagoquiona aren cervitzu sanduari.

Cein da cristioein señalea?

Gurutce sandua.

Cerca gatic?

Cerengatic beita figura Cristo crucificatueina ceinec gartan redimitu beiquinduce.

Cembat guisatra usatcen du cristioac señalc gontas?

Bidatra.

Cein dira?

Ceinatcea eta santiguatcea.

Cer da ceinatcea?

Escuyeco escuco eri beatzas irur gurutcen citea. Lemessicoa copetan, bigarrena agoan, irugarrena bularretan, mintzatcen deleic Jangoico gure Jauneiqui.

Eracutsazu nula?

Gurutce sanduein señalein gatic, gure etsayetcic libra guitzazu, gure Jaun eta Jangoicoa.

Ceren gatic ceinatcen cira copetan?

Jangoicoac libra guitzan pensamendu gaisstoeteic.

Ceren gatic agoan?

Jangoicoac libra guitzan itz gaisstoeteic.

Ceren gatic bularretan?

Jangoicoac libra guitzan obra eta deseo gaisstoeteic.

Cer da santiguatcea?

Explication.

Salazarais.

eta ofrecitric daquiona aren cervitzu sanduari.
Zoin da cristioaren señalea ?
Curutce sandua.
Ceren gatic ?
Cerengatic baita figura Cristo crucificatuarna zoinec cartan redimitu baiguintzan.
Zomat guisatra usatcen du cristioac señale contaz ?
Bidatra.
Zoin dra ?
Ceñatcea eta santiguatcea.
Cer da ceñatcea ?
Escuyeco escuco eri beatzaz irur curutceren eguitea. Lemicicoa borondean, bigarna agoan, irurgarna bularretan, mintzatcen delaric Janguico gure Jaunarequin.
Eracutsassu nola ?
Curutce sanduaren señalearen gatic, gure etsayetaric libra guitzazu, gure Jaun eta Jangoicoa.
Ceren gatic ceñatcen ssra borondeau ?
Jangoicoac libra guitzan pentsamendu gasstoetaric.
Ceren gatic agoan ?
Jangoicoac libra guitzan itz gasstoetaric.
Ceren gatic bularretan ?
Jangoicoac libra guitzan obra eta deseyu gasstoetaric.
Cer da santiguatcea ?

Roncalais.

eta ofrecitruc daquiona aren cervuchu saintiuari.
Zoin da cristiayaren señalia ?
Cruche saintiua.
Ceren gatic ?
Cerengatic baida figura Cristo crucificatiuarna zoinec cartan redimitu baiguintion.
Zomat guisatra usatan du cristiayac señale conez ?
Bitra.
Zoin dra ?
Ceinatia eta santiguatia.
Cer da ceinatia ?
Escoyeco escuco eri biatzaz irur crucheren eguitia. Leina borontian, bigarna aban, irurgarna burarretan, mintzatan delaric Jangueico gore Geinarequi.
Eratsuc zazu nola.
Cruche saintiuaren señaliaren gatic, gore enemigüetaric libra guitzazu, gore Gein eta Jangueicua.
Ceren gatic ceinatan zra borontian ?

Jangueicuac libra guitzan pensamentu gasstuetaric.
Ceren gatic aban ?
Jangucicuac libra guitzan ele gasstuetaric.
Ceren gatic burarretan ?
Jangueicuac libra guitzan obra eta deseo gasstuetaric.
Cer da santiguatia ?

Catéchisme.

Espagnol.

R. Hacer una cruz con los dos dedos de la mano derecha, desde la frente hasta los pechos, y desde el hombro izquierdo hasta el derecho, invocando la Santísima Trinidad.

23. *P.* Mostrad cómo?

R. En el nombre del Padre, y del Hijo, y del Espíritu santo. Amen.

24. *P.* Cuándo habeis de usar de esta señal?

R. Siempre que comenzáremos alguna obra, ó nos viéremos en alguna necesidad, tentacion ó peligro, principalmente al levantar de la cama, al salir de casa, al entrar en la iglesia, al comer y al dormir.

25. *P.* Por qué tantas veces?

R. Porque en todo tiempo y lugar nuestros enemigos nos combaten y persiguen.

26. *P.* Qué enemigos son estos?

R. El demonio, el mundo y la carne.

27. *P.* Pues la cruz tiene virtud contra ellos?

R. Sí padre.

28. *P.* De dónde tiene la cruz esa virtud?

R. De haberlos vencido Cristo en ella con su muerte.

29. *P.* Cuándo adorais la cruz, cómo decís?

R. Adorámoste, Cristo, y bendecí-

Aezcoan.

Escuyeco escuco bi eries gurutce baten eitea, copetatic bularretreino, eta ezquerreco soineguitic escuyecorcino invocatcen dueleic Trintate Sandua.

Eracutsazu nola?

Aitcin icencan, eta Semeincan, eta Espiritu sandueinean. Amen.

Noiz usatu beauzu señale gontas?

Cembeit obrein eiten asten guiren aldioro, edo icusten guireleic cembeit bear, tentacio edo peligrotan, especialqui oatcetic sseiquitcean, echetic atratcean, elizan sartcean, ssatean eta lo eitracoan.

Ceren gatic gueimbertce aldis?

Ceren dembora eta lecu gucietan gure etsayec tentatcen eta perseguitcen beiquituzte.

Cer etsai dira guebec?

Demonioa, mundua eta araguia.

Bada gurutceac du virtuteic gayen contra?

Bai jauna.

Nondic du gurutceac virtute gori?

Gartan gareitu cituelacos Cristoc bere iltceas.

Adoratzauzuleic gurutcea, nola erratauzu?

Adoratcen citugu, Cristo, eta bedei-

Explication.

Salazarais.

Escuyeco escuco bi eriez curutce baten eguitea, borondetic bularretraño, eta ezquerreco soñeguitic escuyecoalaño, invocatcen duelaric Trintate Sandua.
Eracutsassu nola ?
Aitaren nombrean, eta Semearnean, eta Espiritu sanduarnean. Amen.

Noiz bear ssu usatu señalc contaz ?

Zomait obraren eguiten asten grenean aldioro, edn icusten grelaric zomait bear, tentacio edo peligrotan, especialqui ugatcetic ssaiquitcean, etseric elquitcean, elizan sartcean, ssatean eta lo eguitracoan.
Ceren gatic caimberce aldiz ?
Cerengatic tembra eta lecu gucietan gure etsayec tentatcen eta perseguitcen baiguitie.
Cer etsai dra cuec ?
Demonioa, mundua eta araguia.

Bada curutceac badua virtuteric cayen contra ?
Bassoua.
Nondic du curuteeac virtute cori ?

Cartan garaitu ztuelacoz Cristoc bere iltceaz.
Adorateen ssunean curutcea, nola erraten ssu ?
Adoratcen ztugu, Cristo, eta bene-

Roncalais.

Escoÿeco escuco bi eriez cruche haten eguitia, borontetic burarretraino, eta ezquerreco soinetic escoÿecuaraino, invocatan diolaric Trinitate Saintiua.

Eratsuc zazu nola ?
Aitaren icenian, eta Semiarnian, eta Espiritu saintiuarnian. Amen.

Noiz biar tzu usatu señale contaz ?

Zomait obraren eguiten astan gren aldioro, edo ecustan grelaric zomait biar, tentacione edo peligrotan, espccialqui oitic ssaguitian, etsetic erquitian, elizan sartian, ssatian eta lo eguitracuan.
Ceren gatic caimbat aldiz ?
Ceren trempa eta lecu guciuetan gore enemigüec tentatan eta perseguitan baigutiei.
Cer enemigo dra cuec ?
Demoniua, mundiua eta araguia.

Bada cruchiac badiua virtuteric quen contra ?
Baigina.
Nontic du cruchiac virtute cori ?

Cartan vencitu ztiolacoz Cristoc bere iltiaz.
Adoratan tciuanian cruchia, nola crraiten tzu ?
Adoratan ztugu, Cristo, eta bene-

Catéchisme.

Espagnol.	*Aztcoan.*
moste, que por tu santa cruz redimiste al mundo.	catcen citugu, ceren zure gurutce sanduas redimitu beitcindue mundua.
30. Division de la doctrina cristiana.	Cristioen dotrinein divisioa.
31. *M.* Ya hemos visto cómo sois cristiano por el nombre y señal del cristiano, mas decidme ahora, ¿cuántas cosas está obligado á saber el cristiano cuando llega á tener uso de razon?	Icusiugu cristio cirela cristiocin icen eta señaleas; bada erran daztazu orei, ¿cembat gauza ssaquitra obligatuic dago cristioa arraciora ellegatcen deleic?
R. Cuatro cosas.	Laur gauza.
32. *P.* Cuáles son?	Cein dira?
R. Saber lo que ha da creer, lo que ha de orar, lo que ha de obrar y lo que ha de recibir.	Ssaquitea cer bear duen ginetsi, cer oracio bear duen cin, cer bear duen obratu eta cer bear duen recibitu.
33. *P.* Cómo sabrá lo que ha de creer?	Nola ssaquinen du cer bear duen ginetsi?
R. Sabiendo el credo ó los artículos de la fe.	Daquicleic credoa edo articulo fedeseoac.
34. *P.* Cómo sabrá lo que ha de orar?	Nola ssaquinen du cer oracio ein bear duen?
R. Sabiendo el paternóster y las demás oraciones de la Iglesia.	Daquizquieleic aitagurea eta Eliceiu bertce oracioac.
35. *P.* Cómo sabrá lo que ha de obrar?	Nola ssaquinen du cer bear duen obratu?
R. Sabiendo los mandamientos de la ley de Dios, los de la santa madre Iglesia y las obras de misericordia.	Daquizquieleic Jangoicoein legueco mandamentuac, Elizama sandueinac eta obra misericordiascoac.

Dibision.

Salazarais.	*Roncalais.*
dicatcen ztugu, cerengatic zure curutce sanduaz redimitu baicinuen mundua.	dicatan ztugu, ceren zure cruche saintiuaz redimitu baizunion mundiua.
CRISTIOEN DOTRINAREN DIVISIOA.	CRISTIAÑEN DOTRINAREN DIVISIONIA.
Icusi ssugu cristio ssrela cristioaren nombre eta señaleaz ; bada erran daztassu orai, ¿zomat gauza ssaquitra obligatric dago cristioa arracioala ellegatcen denean ? Laur gauza. Zoin dra ? Ssaquitea cer bear duen ginetsi, cer oracio bear duen eguin, cer bear duen obratu eta cer bear duen recibitu. Nola ssaquinen du cer bear duen ginetsi ? Daquielaric credoa edo articulo fedezcoac. Nola ssaquinen du cer oracio eguin bear duen ? Daquizquielaric aitagureara eta Elizaren berce oracioac. Nola ssaquinen du cer bear duen obratu ? Daquizquielaric Jangoicoaren legueco mandamentuac, Elizama sanduarnac eta obra misericordiazcoac.	Ecusi diguzu cristiaī zrela cristiaÿaren icen eta señaliaz ; bada erran daztazud orai, ¿zomat gaiza ssaquitra obligatruc dago cristiaÿa arrazoÿara eltan denian ? Laur gaiza. Zoin dra ? Ssaquitia cer biar dion ssinetsi, cer oracione biar dion eguin, cer biar dion obratu eta cer biar dion recibitu. Nola ssaquinen du cer biar dion ssinetsi ? Daquiolaric credua edo articulo fezcuac. Nola ssaquinen du cer oracione eguin biar dion ? Dazquiolaric aitagoria eta Elizaren berce oracioniac. Nola ssaquinen du cer biar dion obratu ? Dazquiolaric Jangueicuaren legueco mandamentiuac, Elizama saintiuarnac eta obra misericordiazcuac.

Catéchisme.

Espagnol.	*Aezcoan.*
36. *P.* Cómo sabrá lo que ha de recibir? *R.* Sabiendo los sacramentos de la santa madre Iglesia.	Nola ssaquinen du cer bear duen recibitu? Daquizquieleic Elizama sanduein sacramentuac.
37. Primera parte de la doctrina cristiana en que se declara el credo y los artículos de la fe.	Cristioen dotrinein lemessico partea ceintan eracusten beitira credoa eta articulo fedescoac.
38. *M.* Viniendo á lo primero, decid: ¿quién dijo el credo? *R.* Los apóstoles. 39. *P.* Para qué? *R.* Para informarnos en la santa fe. 40. *P.* Y vos para qué lo decís? *R.* Para confesar esta fe que tenemos los cristianos. 41. *P.* Qué cosa es fe? *R.* Creer lo que no vimos. 42. *P.* Visteis vos nacer á Jesucristo? *R.* No padre. 43. *P.* Vísteisle morir ó subir á los cielos? *R.* No padre. 44. *P.* Creeislo? *R.* Sí lo creo. 45. *P.* Por qué lo creeis? *R.* Porque Dios nuestro Señor así lo ha revelado, y la santa madre Iglesia así nos lo enseña.	Lemessicotic astean, erran zazu: ¿norc erran zue credoa? Apostoloec. Cerendaco? Guri fede sanduein eracusteco. Eta zuc ceren gatic erratauzu? Cristioec dugun fede gonen cobesatceco. Cer da fedea? Icusi eztuguneiu ginestea. Icusi cindue Jesucristo jayotcen? Ezcauna. Icusi cindue iltcen edo ceruetra igaten? Ezcauna. Ginestatzauzu? Bai ginestatzaut. Ceren gatic ginestatzauzu? Cerengatic Jangoico gure Jaunac gola revelatu beitu, eta Elizama sanduac gola eracusten beitaugu.

Première partie.

Salazarais.	*Roncalais.*
Nola ssaquinen du cer bear duen recibitu ? Daquizquielaric Elizama sanduaren sacramentuac.	Nola ssaquinen du cer biar dion recibitu ? Dazquiolaric Elizama saintiuaren sacramentiuac.
CRISTIOEN DOTRINAREN LEMICICO PARTEA ZOINTAN ERACUSTEN BAITRA CREDOA ETA ARTICULO FEDEZCOAC.	CHISTIAÿEN DOTRINAREN LEIN PARTIA ZOINTAN ERATSUQUITAN BAIDRA CREDUA ETA ARTICULO FEZCUAC.
Lenetic astean, erran zassu : ¿ norc erran zuen credna ? Apostolec. Cerendaco ? Guri fede sanduaren eracusteco.	Leinetic astian, erran zazu : ¿ norc erran cion credua ? Apostolec. Cerentaco ? Guri fe saintiuaren eratsuquitaco.
Eta ssuc ceren gatic erraten ssu ? Cristioec dugun fede conen confesatceco. Cer da fede ? Icusi eztugunaren ginestea. Icusi ssinuena Jesucristo sortcen ?	Eta zuc ceren gatic erraiten tzu ? Cristiayec digun fe coneu confesataco. Cer da fe ? Ecusi ez digunaren ssinestia. Ecusi zuniona Jesucristo sortan ?
Echauna. Icusi ssinuena iltcen edo ceruetra igaten ? Echauna. Ginesten ssua ? Bai ginesten zut. Ceren gatic ginesten ssu ? Cerengatic Jangoico gure Jaunac cola revelatu baitu, eta Elizama sanduac cola eracusten baitancu.	Ezgina. Ecusi zuniona iltan edo ceurietra igaiten ? Ezgina. Ssinestan tciua ? Bai ssinestan dud. Ceren gatic ssinestan tzu ? Cerengatic Jangueico gore Geinac cola revelatu baidu, eta Elizama saintiuac cola eratsuquitan baidaicu.

Catéchisme.

Espagnol.

46. *P.* Qué cosas son las que teneis y creeis como cristiano?

R. Las que tiene y cree la santa Iglesia romana.

47. *P.* Qué cosas son las que vos y ella teneis y creeis?

R. Los artículos de la fe, principalmente como se contienen en el credo.

48. *P.* Qué cosas son los artículos de la fe?

R. Son los misterios más principales de ella.

49. *P.* Para qué son los artículos de la fe?

R. Para dar noticia distinta de Dios nuestro Señor y de Jesucristo nuestro redentor.

50. *P.* Quién es Dios nuestro Señor?

R. Es una cosa la más excelente y admirable, que se puede decir ni pensar: un señor infinitamente bueno, poderoso, sabio, justo, principio y fin de todas las cosas.

51. *P.* La Santísima Trinidad quién es?

R. Es el mismo Dios, Padre, Hijo, y Espíritu santo, tres personas distintas, y un solo Dios verdadero.

52. *P.* El Padre es Dios?

R. Sí padre.

53. *P.* El Hijo es Dios?

Aezcoan.

Cer gauza dira cristio bezala dauzquizunac eta ginestatcen tuzunac?
Erromaco Elizama sanduac dauzquienac eta ginestatcen tuenac.
Cer gauza dira zuc eta arec dauzquicienac eta ginestatcen tucienac?
Articulo fedescoac, principalqui credoau dauden bezala.

Cer gauza dira articulo fedescoac?

Dira garen misterio principalenac.

Cerendaco dira articulo fedescoac?

Noticia distintocin emateco Jaugoico gure Jauuas eta Jesucristo gure redentoreas.
Nor da Jangoico gure Jauna?

Da gauza bat gucin ecelentea eta amirablea, ezpeiteique erran eta ez pentsa: jaun bat infinitoqui ona, poderosoa, sabioa, justoa, principio eta fin gauza gucicna.
Nor da Trintate Sandua?

Da Jangoico bera, Aita, Semea, eta Espiritu sandua, irur persona distintoac, eta Jangoico bat bacarric eguiascoa.
Aita Jangoico da?
Bai Jauoa.
Semea Jangoico da?

Première partie.

Salazarais.

Cer gauza dra cristio bezala dauzcassunac eta ginesten chunac ?
Erromaco Elizama sanduac dauzcanac eta ginesten tuenac.
Cer gauza dra ssuc eta arec dauzcacienac eta ginesten tcienac ?
Articulo fedezcoac, principalqui credoan daudena bezala.

Cer gauza dra articulo fedezcoac ?

Tzu caren misterio principalenac.

Certaco dra articulo fedezcoac ?

Noticia distintoren emateco Jangoico gure Jaunaz eta Jesucristo gure redentoreaz.
Nor da Jaogoico gure Jauua ?

Zu gauza bat cain ecelenteric eta amirableric, ezpaiteique erran eta ez pentsa : jaun bat infinitoqui on, poderoso, sabio, justo, principio eta fin gauza gucieua.
Nor da Triutate Sandua ?

Zu Jaogoico bera, Aita, Semea, eta Espiritu sandua, irur persona distintoric, eta Jangoico bat solo eguiazcoric.
Aita Jangoico daya ?
Bassona.
Semea Jangoico daya ?

Roncalais.

Cer gaiza dra cristiaï bicala dazcazunac eta ssinestan dutzunac ?
Erromaco Elizama saintiuac dazcanac eta ssinestan tionac.
Cer gaiza dra zuc eta arec dazcacienac eta ssinestan dutceiuac.
Articulo fezcuac, principalqui credoan dauden bicala.

Cer gaiza dra articulo fezcuac ?

Dra caren misterio principalenac.

Certaco dra articulo fezcuac ?

Noticia distintoren emoiteco Jangueico gore Geinaz eta Jesucristo gore redentoriaz.
Nor da Jangueico gore Geina ?

Da gaiza bat cain ecelente eta amirable, ez baitaiteque erran eta ez pensa : gein bat infinitoqui on, poderoso, sabio, justo, aste eta acabancha gaiza guciuena.
Nor da Trinitate Saintiua ?

Da Jaogueico hera, Aita, Semia, eta Espiritu saintiua, irur persona distinto, eta Jaogueico bat solo eguiazco.
Aita Jangueico deya ?
Baigina.
Semia Jangueico deya ?

Catéchisme.

Espagnol.	*Aescoan.*
R. Sí padre.	Bai jauna.
54. *P.* El Espíritu santo es Dios?	Espiritu sandua Jangoico da ?
R. Sí padre.	Bai Jauna.
55. *P.* Son tres Dioses ?	Irur Jangoico dira ?
R. No, sino un solo Dios verdadero.	Ez, beicic Jangoico bat bacarric eguiascoa.
56. *P.* El Padre es el Hijo ?	Aita Semea da ?
R. No padre.	Ezcauna.
57. *P.* El Espíritu santo es el Padre ó el Hijo ?	Espiritu sandua Aita edo Semea da ?
R. No padre.	Ezcauna.
58. *P.* Por qué ?	Cereo gatic ?
R. Porque las personas son distiotas, aunque es un solo Dios verdadero.	Cerengatic personac distinto beitira, Jangoico bat bacarric eguiascoa izanic ere.
59. *P.* Cómo es Dios todopoderoso ?	Nola da Jangoicoa gucis poderosoa ?
R. Porque con solo su poder hace todo cuanto quiere.	Cerengatic bere podreas bacarric eiten beitu nai dueo gucia.
60. *P.* Cómo es criador ?	Nola da criazale ?
R. Porque todo lo bizo de nada.	Cerengatic ezdauseteic ein beitcitue gauza guciac.
61. *P.* Cómo es salvador ?	Nola da salvazale ?
R. Porque da la gracia, y perdona los pecados.	Cerengatic ematen beitu gracia, eta barcatcen becatuac.
62. *P.* Cómo es Dios glorificador ?	Nola da Jangoicoa lorificazale ?
R. Porque da la gloria á quien persevera en su gracia.	Cerengatic ematen beitu loria aren gracian perseveratcen duenari.
63. *P.* Tiene Dios figura corporal como nosotros ?	Badu Jangoicoac guc bezala gorputz figureic ?
R. En cuanto Dios no, porque es espíritu puro, pero sí en cuanto hombre.	Jangoico bezala ez, ceren beita izpiritu puro, baya bai guizon bezala.

Première partie.

Salazarais.

Bassona.
Espiritu sandua Jangoico daya ?
Bassona.
Irur Jangoico draya ?
Ez, baicic Jangoico bat bera eguiazcoric.
Aita Semea daya ?
Echauna.
Espiritu sandua Aita edo Semea daya ?
Echauna.
Ceren gatic ?
Cerengatic personac distinto baitra, Jangoico bat solo eguiazcoric izanic ere.
Nola da Jangoicoa guciz poderoso ?

Cerengatic bere poderaz solo eguiten baitu nai duen gucia.
Nola da creazale ?
Cerengatic ezdeustaric eguin baiztuen gauza guciac.
Nola da salvazalc ?
Cerengatic ematen baitu graciara, eta parcatcen beeatuac.
Nola da Jangoicoa lorificazale ?

Cerengatic ematen baitu loriara aren gracian perseveratcen denari.
Badua Jangoicoac guc bezala corputz figuraric ?
Jangoico bezala ez, cerengatic baita izpiritu puro, baya bai guizon bezala.

Roncalais.

Baigina.
Espiritu saintiua Jangueico deya ?
Baigina.
Irur Jangueico dreya ?
Ez, baicic Jangueico bat bera eguiazco.
Aita Semia deya ?
Ezgina.
Espiritu saintiua Aita edo Semia deya ?
Ezgina.
Ceren gatic ?
Cerengatic personac distinto baidra, Jangueico bat solo eguiazco izanic cre.
Nola da Jangueicua guciuen poderoso ?
Cerengatic bere poderaz solo eguiten baidu nai dion guciua.
Nola da criazale ?
Cerengatic ezdeustaric egoin baiztion gaiza guciuac.
Nola da salvazale ?
Cerengatic emoiten baidu gracia, eta parcatan beeatiuac.
Nola da Jangueicua glorificazale ?

Cerengatic emniten baidu gloria aren gracian perseveratan denari.
Badiua Jangueicuac guc bicala corpiz figoraric ?
Jangueico bicala ez, ceren baida izpiritu puro, baya bai guizon bicala.

Catéchisme.

Espagnol.

64. *P.* Cuál de las tres divinas personas se hizo hombre?

R. La segunda que es el Hijo.

65. *P.* El Padre hízose hombre?

R. No padre.

66. *P.* El Espíritu santo hízose hombre?

R. No padre.

67. *P.* Pues quién?

R. Solamente el Hijo, el cual hecho hombre, se llama Jesucristo.

68. *P.* Pues segun eso, quién es Jesucristo?

R. Es el Hijo de Dios vivo, que se hizo hombre, por nos redimir y dar ejemplo de vida.

69. *P.* Qué quiere decir Jesús?

R. Salvador.

70. *P.* De qué nos salvó?

R. De nuestros pecados y del cautiverio del demonio.

71. *P.* Qué quiere decir Cristo?

R. Ungido.

72. *P.* De qué fué ungido?

R. De las gracias y dones del Espíritu santo.

73. *P.* Cristo nuestro Señor cómo fué concebido y nació de madre vírgen?

R. Obrando Dios sobrenatural y milagrosamente.

74. *P.* Su madre vivió después siempre vírgen?

R. Sí padre, perpétuamente.

Aezcoan.

Irur persona divinoeteic cein ein ce guizon?

Bigarrena cein beita Semea.

Aita ein ce guizon?

Ezcauna.

Espiritu sandua ein ce guizon?

Ezcauna.

Nor bada?

Semea bacarric, cein guizon einic, deitcen beita Jesucristo.

Segun gori bada, nor da Jesucristo?

Da Jangoico vicicin Semea, guizon ein cena, gure redimitcea gatic eta guri vicitceco ejemploin ematea gatic.

Cer erran nai du Jesus icen gonec?

Salvazalea.

Certeic salvatu guinduce?

Gure becatueteic eta demonioeiu cautiveriotic.

Cer erran nai du Cristo icen gonec?

Ungitua.

Certas izan ce ungitua?

Espiritu sanduein gracics eta dones.

Cristo gure Jauna nola izan ee coucebitua eta jayo ce ama virginein ganic?

Obratus Jangoicoac sobrenaturalqui eta milagrosoqui.

Aren ama vici izan ce gucro beti virgen?

Bai jauna, beti virgen.

Première partie.

Salazarais.

Irur persona divinoctaric zoin eguin cen guizon ?
Bigarna zoin baita Semea.
Aita eguin cena guizon ?
Echauoa.
Espiritu sandua eguin cena guizon ?

Echauna.
Nor bada ?
Semea bacarric, zoin guizon eguinic, deitcen baita Jesucristo.
Segun cori bada, nor da Jesucristo?

Zu Jangoico viciaren Semea, guizon eguin cena, gure redimitcea gatic eta guri viciteeco ejemploren ematea gatic.
Cer erran naidu Jesus nombre conec?
Salvazalea.
Certaric salvatu guintzan ?
Gure becatuetaric eta demonioaren cautveriotic.
Cer erran nai du Cristo nombre conec?
Ungitua.
Certaz izan cen ungitric ?
Espiritu sanduaren graciez eta donez.
Cristo gure Jauna nola izan cen concebitric eta sortu cen ama virginaren ganic ?
Obratuz Jangoicoac sobrenaturalqui eta milagrosoqui.
Aren ama vici izan cena guero beti virgen ?
Bassona, beti virgen.

Roncalais.

Irur persona divinuetaric zoin eguin cen guizon ?
Bigarna zoin baida Semia.
Aita eguin cena guizon ?
Ezgina.
Espiritu saintiua eguin cena guizon?

Ezgioa.
Nor bada ?
Cain solu Semia, zoin guizon eguinic, deitan baida Jesucristo.
Segun cori bada, nor da Jesucristo?

Da Jangueico viciaren Semia, guizon eguin cena, gore redimitia gatic eta guri vicitaco e emploren emoitia gatic.
Cer erran nai du Jesus icen conec?
Salvazalia.
Certaric salvatu guintion ?
Gore becatiuetaric eta demoniuaren cautveriotic.
Cer erran nai du Cristo icen conec?
Ungitiua.
Certaz izan cen ungitruc ?
Espiritu saintiuaren graciez eta donez.
Cristo gore Geioa nola izan ceu concebitruc eta sortu cen ama verginaren ganic ?
Obratuz Jangueicuac sobrenaturalqui eta milagrosoqui.
Aren ama vici izan cena guero betic virgen ?
Baigina, betic virgen.

Catéchisme.

Espagnol.

75. *P.* Por qué quizo morir muerte de cruz?

R. Por librarnos del pecado y de la muerte.

76. *P.* Qué entendeis por el infierno, á que bajó Cristo nuestro Señor después de muerto?

R. No al lugar de los condenados, sino al limbo donde estaban los justos.

77. *P.* Cómo bajó?

R. Con el alma unida á la divinidad.

78. *P.* Y su cuerpo cómo quedó?

R. Unido con la misma divinidad.

79. *P.* Cómo resucitó al tercero dia?

R. Tornando á juntar su cuerpo y alma gloriosa, para nunca más morir.

80. *P.* Cómo subió á los cielos?

R. Con su propia virtud.

81. *P.* Qué es estar sentado á la diestra de Dios Padre?

R. Tener igual gloria con él en cuanto Dios, y mayor que otro ninguno en cuanto hombre.

82. *P.* Cuándo vendrá á juzgar los vivos y los muertos?

R. Al fin del mundo.

83. *P.* Y entonces han de resucitar todos los muertos?

Aezcoan.

Ceren gatic il naizan zue gurutcean?

Gure becatutic eta iltcetic libratcea gatic.

Cer entendatzauzu Cristo gure Jauna il ondoan sautsi cen infernuas?

Ez condenatuen lecua, beicic limboa non beitzaude justoac.

Nola sautsi ce?

Arima unituic divinidadeari.

Eta aren gorputza nola guelditu ce.

Unituic divinidade bereiqui.

Nola resucitatu ce irugarren egunean?

Itzuli celeic juntatcera aren gorputz eta arima loriosoa, ez beinere itzultceco iltcera.

Nola igan ce ceruetra?

Bere virtute propioas.

Cer da ssarric egotea Jaogoico Aitein escuyeco aldean?

Jangoico bezala Aitac bezambat loria izatea, eta guizon bezala bertce gucicc beino gueyo.

Noiz etorco da vicien eta ilen juzgatcera?

Munduein azquen egunean.

Eta orduan beaute resucitatu il guciec?

Première partie.

Salazarais.

Ceren gatic il naizan zuen curutcean ?
Gure becatutic eta iltcetic libratcea gatic.
Cer entendatcen ssu Cristo gure Jauna il ondorean sauntsi cen ifernuaz ?
Ez condenatuen lecua, baicic limbua non baizauden justoac.

Nola sauntsi cen ?
Arimara unitric divinidadeari.

Eta areu corputza nola guelditu cen ?
Unitric divinidade berarequio.

Nola resucitatu cen irurgarren egunean ?
Itzuli celaric ssuntatzra aren corputz eta arima loriosoa, ez beiuere itzultceco iltzra.
Nola igan cen ceruetra ?
Bere virtute propioaz.
Cer da eseriric egotea Jangoico Aitaren escuyeco aldeau ?
Jangoico bezala Aitac bezaimbat loria izatea, eta guizon bezala berce guciec beño gueago.
Noiz ssinen da vicien eta ileu juzgatzra ?
Munduaren azquen egunean.
Eta orduan bear dia resucitatu il guciec ?

Roncalais.

Ceren gatic il nai ecuntu cion cruchian ?
Gore becatutic eta iltetic libratia gatic.
Cer entelegatan tzu Cristo gore Geina ilez guero ssachi cen iburniaz?

Ez condenatiuen lequiua, baicic limbua non baizauden justuac.

Nola ssachi cen ?
Arima unitruc divinidadiari.

Eta aren corpiza nola baratu cen ?

Unitruc divinidade berarequi.

Nola viztu ceu irurgarnen egunian ?

Utzuli celaric ssuntatra aren corpiz eta arima gloriosua, ez ñoiz utzultaco iltra.
Nola igau cen ceurietra ?
Bere virtute propiuaz.
Cer da ssaseriric egoitia Jangueico Aitareu alte escoyan ?
Jangueico bicala Aitac bicaimbat gloria ecutia, eta guizou bicala berce guciuen beino obro.
Noiz ssinen da vicien eta ilen juzgatra ?
Mundiuaren azquen egunian.
Eta gunian biar deya viztu il guciuec ?

Catéchisme.

Espagnol.

R. Sí padre, con los mismos cuerpos y almas que tuvieron.

84. *P.* Qué creeis, cuando decís, creo la comunion de los santos?

R. Que los fieles tienen parte en los bienes espirituales de los otros, como miembros de un mismo cuerpo que es la Iglesia.

85. *P.* Quién es la Iglesia?

R. Es la congregacion de los fieles cristianos, cuya cabeza es el Papa.

86. *P.* Quién es el Papa?

R. Es el sumo Pontífice de Roma, vicario de Cristo en la tierra, á quien todos estamos obligados á obedecer.

87. *P.* Además del credo y los artículos creeis otra cosa?

R. Sí padre, todo lo que está en la sagrada Escritura, y cuánto Dios tiene revelado á su Iglesia.

88. *P.* Qué cosas son esas?

R. Eso no me lo preguntcis a mí qne soy ignorante: doctores tiene la santa madre Iglesia que sabrán responder.

89. *M.* Bien decís, que á los doctores conviene, y no á vosotros dar cuenta por extenso de las cosas de la fe; á vosotros bástaos darla de los artículos, como se contienen en el credo.

Aezcoan.

Bai jauna, izan cituzten gorputz eta arima berequi.

Cer ginestatzauzu, erratauzuleic, ginestatzaut sanduen comunioao?

Cristio fiel guciec dutela parte bertcen ontasun espiritualetan, gnrputz baten miembroac bezala, cein beita Eliza.

Cer da Eliza?

Da cristio fiel gucien congregacioa, ceinen burua beita Aita Sandua.

Nor da Aita Sandua?

Da Erromaco sumo Pontificea, lurrean Cristoin vicarioa, ceini gucioc beicaude obligatuic obedecitcera.

Credoas eta articuloes landa gioestatzauzu bertcc gauceic?

Bai jauna, Escritura sanduan dagon gucia, eta Jangoicoac bere Elizari revelatu dacon gucia.

Cer gauza dira goyec?

Gori eztaztala niri galdein, ceren inorante beiniz: Elizama sanduac tu dotoreac ceinec ssaquinen beitute errespondatcen.

Oogui errataucie, dotorei conveni zayela, eta ez cei contu ematea fedesco gauza gucies; cei asqui zaicie articuloes, credoan dauden bezala, contu ematea.

Première partie.

Salazarais.

Bassona, izan ztien corputz eta arima berequin.
Cer ginesten ssu, erraten ssunean, ginesten zut sanduen comunioan?

Cristio fiel guciec diela parte bercen ontarzun espiritualetan, corputz baten miembro bezala, zoin baita Elizara.
Cer da Elizara?
Zu cristio fiel gucien congregacioa, zoinen burua baita Aita Sandua.

Nor da Aita Sandua?
Zu Erromaco sumo Pontificea, lurrean Cristoren vicarioa, zoini gucioc baigaude obligatric obedecitzra.

Credoaz eta articuloez landa ginesten ssua berce gauzaric?
Bassona, Escritura sanduan dagon gucia, eta Jangoicoac bere Elizari revelatu dacon gucia.
Cer ganza dra coyec?
Cori eztaztazula niri galdiu, cerengatic inorante bainiz: Elizama sanduac batzu dotoreac zoinec ssaquinen baitie espondatcen.
Ongui erraten cie, dotorer conveni zayela, eta ez zuer contu ematea fedezco gauza guciez; zuer asqui zaicic articuloez, credoan daudena bezala, contu ematea.

Roncalais.

Baigina, ecun ztein corpiz eta arima berequi.
Cer ssinestan tzu, erraiten tzunian, ssinestan dud saintiuen comunionian?
Cristiaī fiel guciuec deila parte bercen ontarzun espiritiualetan, corpiz baten miembro bicala, zoin baida Eliza.
Cer da Eliza?
Da cristiaī fiel guciuen cnngregacionia, zoinen buriua baida Aita Santiua.
Nor da Aita Saintiua?
Da Erromaco sumo Pontificia, lurrian Cristoren vicariua, zoini guciuac baigaude obligatruc obedecitra.
Creduaz eta articuluez landa ssinestan tciua berce gaizaric?
Baigina, Escritura saintiuan dagon guciua, eta Jangueicuac bere Elizari revelatu dauu guciua.
Cer gaiza dra coriec?
Cori ez daztala niri galtegin, ceren inorante bainaz: Elizama saintiuac badu dotore zoinec ssaquinen baidei crresponditan.
Onqui erraiten tcei, dotorer conveni zabeila, eta ez sser contu emoitia fezco gaiza guciuez; sser asqui zaieei articuluez, creduan dauden bicala, contu emoitia.

Catéchisme.

Espagnol.

90. SEGUNDA PARTE DE LA DOCTRINA CRISTIANA, EN QUE SE DECLARA LO QUE SE HA DE PEDIR, Y LAS ORACIONES DE LA SANTA MADRE IGLESIA.

91. *M.* Ya hemos visto cómo sabeis lo que habeis de creer, que es lo primero: vengamos á lo segundo, que es lo que se ha de pedir. Decid: ¿quién dijo el padrenuestro?

R. Jesucristo.

92. *P.* Para qué?

R. Para enseñarnos á orar.

93. *P.* Que cosa es orar?

R. Es levantar el corazon á Dios y pedirle mercedes.

94. *P.* Cuando decís el padrenuestro con quién hablais?

R. Con Dios nuestro Señor.

95. *P.* Dónde está Dios nuestro Señor?

R. En todo lugar, especialmente en los cielos y en el Sautísimo Sacramento del altar.

96. *P.* Cuál de las oraciones es la mejor?

R. El paternóster.

97. *P.* Por qué?

R. Porque la dijo Cristo por su boca, á peticion de los apóstoles.

98. *P.* Por qué más?

R. Porque tiene siete peticiones fundadas en toda caridad.

Aezcoan.

CRISTIOEN DOTRINEIN BIGARREN PARTEA, CEINTAN ERACUSTEN BEITIRA CER BEAR DEN ESCATU, ETA ELIZAMA SANDUEIN ORACIOAC.

Icusiugu nola daquizun cer beauzun ginetsi, cein beita lemessicoa: goacen bigarrenera, cein beita cer bear den escatu. Erran zazu: ¿ norc erran zue aitagurea?

Jesucristoc.

Cerendaco?

Guri oracio eiten eracusteco.

Cer da oracio eitea?

Da Jangoicoari biotcein goititcea eta merchede escatcea.

Aitagurca erratauzuleic norequi mintzo cira?

Jaugoico gure Jaunciqui.

Non dago Jangoico gure Jauna?

Lecu gucietan, especialqui ceruan eta aldareco Sacramentu Sanduan.

Oracioetcic cein da obena?

Aitagurea.

Ceren gatic?

Cerengatic Cristoc erran beitzue bere agoas, apostoloec escatuic.

Ceren gatic gueyo?

Cerengatic beitu zazpi peticio caridade gucian fundatuic.

Deuxième partie.

Salazarais.

CRISTIOEN DOTRINAREN BIGARREN PARTEA, ZOINTAN ERACUSTEN BAITRA CER BEAR DEN GALDIN, ETA ELIZAMA SANDUAREN OBACIOAC.

Icusi ssugu nola daquissun cer bear ssun ginetsi, zoin baita lemicicoa: fan guiten bigarneala, zoin baita cer bear den galdin. Errao zassu:
¿ norc erran zuen aitagureara ?
Jesucristoc.
Cerendaco ?
Guri otoi eguiten eracusteco.
Cer da otoi eguitea?
Zu Jangoicoari biotzaren goititcea eta mertsede galditea.
Aitagureara erraten ssuncan norequin mintzatcen ssra ?
Jangoico gure Jaunarequin.
Non dago Jangoico gure Jauna?

Lecu gucietan, especialqui ceruan eta aldareco Sacramentu Sanduan.

Oracioetaric zoin da obenena ?

Aitagureara.
Ceren gatic ?
Cerengatic Cristoc erran baizuen bere agoaz, apostolec galdinic.
Ceren gatic gueago ?
Cerengatic baitu zazpi peticio caritate gucian fundatric.

Roncalais.

CRISTIAÑEN DOTRINAREN BIGARNEN PARTIA, ZOINTAN ERATSUQUITAN BAIDRA CER BIAR DEN ESCATU, ETA ELIZAMA SAINTIUAREN OBACIONIAC.

Ecusi diguzu nola daquizun cer biar tzun ssinetsi, zoin baida leina: fan guitian bigarniara, zoin baida cer biar den escatu. Erran zazu:
¿ norc erran cion aitagoria ?
Jesucristoc.
Cerentaco ?
Guri otoi eguiten eratsuquitaco.
Cer da otoi eguitia ?
Da Jangueicuari biotzaren azcatia eta merchede escatia.
Aitagoria erraiten tzunian norequi mintzatan zta ?
Jangueico gore Geinarequi.
Noo dago Jangueico gore Geina ?

Lecu guciuctan, cspccialqui ceurian eta altareco Sacramentu Saintiuan.

Oracionetaric zoin da obenena ?

Aitagoria.
Ceren gatic ?
Cerengatic Cristoc erran baicion bere abaz, apostolac escatruc.
Ceren gatic obro ?
Cerengatic baitu zazpi peticione caritate guciuan fundatruc.

Catéchisme.

Espagnol.

99. *P.* Cuáles son ?

R. La primera es: santificado sea el tu nombre.

100. *P.* Qué pedís en esa peticion ?

R. Que el nombre de Dios sea conocido y honrado en todo el mundo.

101. *P.* Cuál es la segunda?

R. Venga á nos el tu reino.

102. *P.* Qué pedís en esa peticion ?

R. Que reine Dios en nuestras almas acá en la tierra por gracia, y después nos dé la gloria.

103. *P.* Cuál es la tercera ?

R. Hágase tu voluntad, así en la tierra como en el cielo.

104. *P.* Qué pedís en esa peticion ?

R. Que hagamos la voluntad de Dios los que estamos en la tierra, como la hacen los bienaventurados en el cielo.

105. *P.* Cnál es la cuarta ?

R. El pan nuestro de cada dia dánosle hoy.

106. *P.* Qué pedís en esa peticion ?

R. Que nos dé Dios el mantenimiento conveniente para el cnerpo, y el espiritual de la gracia, y sacramentos para el alma.

Aezcoan.

Cein dira ?
Lemessicoa da: santificatua izan daila zure icena.
Cer escatzauzu peticio gortan ?

Jangoicoein icena izan daila ezautua eta onratua mundu gucian.

Cein da bigarrena ?
Etor daila gure gana zure erreinua.
Cer escatzauzu peticio gortan ?

Jangoicoac erreina zala guen lurrean gure arimetan gracias, eta guero eman dazagula loria.
Cein da irugarrena ?
Ein daila zure vorondatea, nola ceruan gala lurreau.
Cer escatzauzu peticio gortan?

Jangoicoein vorondatea ein zagula lurrean gaudenec, cala nola citen beitute ceruan bienaventuratuec.

Cein da laugarrena ?
Eman dazaguzu egu gure egunorosco oguia.
Cer escatzauzu peticio gortan ?

Jangoicoac eman dazquigula gorputceco conveni den mantenimentua, graciein mantenimentu espirituala, eta arimeindaco sacramentuac.

Dezième partie.

Salazarais.

Zoin dra ?
Lemicicoa zu : santificatric izan dadiela zure nombrea.
Cer galditen ssu peticio cortan ?

Jangnicoaren nombrea izan dadiela izaundric eta onratric mundu gucian.
Zoin da bigarna ?
Ssin dadiela gure gana zure reinoa.
Cer galditen ssu peticio cortan ?

Jangoicoac reina zala qucmen lurrean gure arimetan graciaz, eta guero eman dazaicula loriara.
Zoin da irurgarna ?
Eguin dadiela zure vorondatea, nola ceruan cala lurrean.
Cer galditen ssu peticio cortan ?

Jángnicoaren vorondatea eguin zagula lurrean gaudenec, cala nola eguiten baitie ceruan bienaventuratuec.
Zoin da laurgarna ?
Eman dazaicuzu egun gure egunorozco oguia.
Cer galditen ssu peticin cortan ?

Jangoicoac eman dazaizcula corputceco conveni den mantenimentua, graciaren mantenimentu espirituala, eta arimarendaco sacramentuac.

Roncalais.

Zoin dra ?
Leina da : santificatruc izán deila zure icena.
Cer escatan zra peticione cortan ?

Jangucicuaren iccna izan deila izaguntruc eta onratruc mundu guciuan.
Znin da bigarna ?
Ssin deila gnre gana zure reinua.
Cer escatan zra peticionc cortan ?

Jangueicuac reina tzala queben lurrian gore arimetan graciaz, eta guero emon daquigula gloria.
Zoin da irurgarna ?
Eguin deila zure vorontatia, nola ceurian cala lurrian.
Cer escatan zra peticione cortan ?

Jangueicuaren vorontatia eguin tzagula lurrian gaudenec, cala nola eguiten baitei ceurian bienaventuraducc.
Zoin da laurgarna ?
Emon daquiguzu egun gore eguneco oguia.
Cer escatan zra peticione cortan ?

Jangueicuac emon dazquigula corpiceco conveni den mantenimentiua, graciaren mantenimentu espiritiuala, eta arimarentaco sacramentiuac.

Catéchisme.

Espagnol.

107. *P.* Cuál es la quinta?

R. Perdónanos nuestras deudas, así como nosotros perdonamos á nuestros deudores.

108. *P.* Qué pedís en esa peticion?

R. Que nos perdone Dios nuestros pecados, así como nosotros hemos perdonado á los que nos han agraviado y hecho mal.

109. *P.* Cuál es la sexta?

R. No nos dejes caer en la tentacion.

110. *P.* Qué pedís en esa petecion?

R. Que no nos deje Dios caer ni consentir en los malos pensamientos y tentaciones, con que el demonio procura hacernos caer en el pecado.

111. *P.* Cuál es la sétima?

R. Mas líbranos de mal.

112. *P.* Qué pedís en esa petecion?

R. Que nos libre Dios de todos los males y peligros espirituales y corporales.

113. *P.* Pues por qué decis primero: Padre nuestro, que estás en los cielos?

R. Para levantar el corazon á Dios, y pedirle con humildad y confianza.

114. *P.* Qué quiere decir aquella palabra *Amen* que decís al fin?

Aezcoan.

Cein da bozgarrena?
Barca dazquiguzu gure zorrac, gala nola guc barcatcen beitiztegu gu zor guituztenei.
Cer escatzauzu peticio gortan?

Jangoicoac barca dazquigula gure becatuac, guc barcatcen deiztegun bezala agravio eta gaizqui ein daugutenei.
Cein da seigarrena?
Ezquitzazula utci tentacioan erortcera.
Cer escatzauzu peticio gortan?

Jangoicoac ezquitzala utci erortcera eztare consentitcera pensamendu eta tentacio gaisstoetan, ceinequi demonioac procuratcen beitu gu becatuan eror guiten.
Cein da zazpigarrena?
Baya libra guitzazu gaitcetic.
Cer escatzauzu peticio gortan?

Jangoicoac libra guitzala arimaco eta gorputceco peligro eta gaitz gucieteic.
Ceren gatic bada erratauzu lenic: Aita gurea, ceruetan zaudena?

Jangoicoari biotcein goratceco, eta umildade eta confianceiqui escatceco.
Errtauzun azquen itz garec *Amen*, cer erran nai du?

Deuxième partie.

Salazarais.

Zoin da borzgarna?
Parca dazaizcuzu gure zorrac, cala nola guc parcatcen baitauztegu gu zor daucuyener.
Cer galditen ssu peticio cortan?

Jangoicoac parca dazaizcula gure becatuac, guc parcatcen daucztegunа bezala agravio eta gaizqui eguin daucuyener.
Zoin da seigarna?
Ez guitzazula utz tentacioan erortzra.
Cer galditen ssu peticio cortan?

Jangoicoac ez guitzala utz erortzra eztare consentitzra pentsamendu eta tentacio gasstoetan, zoinequin demonioac procuratcen baitu gu becatuan eror guiten.
Zoin da zazpigarna?
Baya libra guitzazu gaitcetic.
Cer galditen ssu peticio cortan?

Jangoicoac libra guitzala arimaco eta corputceco peligro eta gaitz gucietaric.
Ceren gatic bada erraten ssu lemicicoric: Aita gurea, ceruetan zaudena?

Jangoicoari biotzaren goratceco, eta umildade eta confianzarequin galditeco.
Erraten ssun azquen itz carec *Amen*, cer crran nai du?

Roncalais.

Zoin da borzgarna?
Parca dazquiguzu gore zorrac, cala nola guc parcatan baidazcagüei guri zor daicugueiner.
Cer escatan zra peticione cortan?

Jangueicuac parca dazquigula gore becatiuac, guc parcatan dazcagüein bicala agravio eta gassqui eguin daicugueiner.
Zoin da seigarna?
Ez guitzazula eitz tentacionian erortra.
Cer escatan zra peticione cortan?

Jangueicuac ez guitzala eitz erortra eztare consentitra pensamentu eta tentacione gasstuetan, zoinequi demoniuac procuratan baidu gu becatiuan eror guitian.
Zoin da zazpigarna?
Baya libra guitzazu gacbetic.
Cer escatan zra peticione cortan?

Jangueicuac libra guitzala arimaco eta corpiceco peligro eta gach guciuetaric.
Ceren gatic bada erraiten tzu leinic: Aita goria, ceurietan zaudena?

Jangueicuari biotzaren azcataco, eta umildade eta confianzarequi escataco.
Erraiten tzun azquen itz carec *Amen*, cer erran nai du?

Catéchisme.

Espagnol.

R. Así sea.

115. *P.* Qué oraciones decís principalmente á nuestra Señora?

R. El avemaría y la salve.

116. *P.* Quién dijo el avemaría?

R. El arcángel San Gabriel, cuando vino á saludar á nuestra Señora la Vírgen María.

117. *P.* Quién dijo la salve?

R. La Santa Madre Iglesia la tiene recibida.

118. *P.* Para qué?

R. Para pedir favor á nuestra Señora.

119. *P.* Cuando decís el avemaría ó la salve, con quién hablais?

R. Con nuestra Señora la Vírgen María.

120. *P.* Quién es nuestra Señora la Vírgen María?

R. Es una señora llena de virtudes, que es madre de Dios, y está en el cielo.

121. *P.* Y la que está en el altar quién es?

R. Es una imágen y semejanza de la que está en el cielo.

122. *P.* Para qué está allí?

R. Para que por ella nos acordemos de la que está en el cielo, y por ser su imágen la hagamos reverencia.

123. *M.* Pues lo mismo habeis

Aezcoan.

Gala izan daila.

Cer oracio eiten dacozu principalqui Ama Virginari?

Avemaria eta salvea.

Norc erran zue avemaria?

Arcangel San Gabrielec, etorri celeic Ama Virgina Mariein salutatcera.

Norc erran zue salvea?

Elizama Sanduac dauca recibituic?

Cerendaco?

Merchede escatceco Ama Virginari.

Avemaria edo salvea erratauzuleic, norequi mintzo cira?

Ama Virgina Marieiqui.

Nor da Ama Virgina Maria?

Da andre bat virtutes betea, Jangoicocin ama dena, eta ceruan dagona.

Eta aldarean dagona nor da?

Da imagen eta semejanza ceruan dagoneina.

Cerendaco dago gan?

Aren icustean oreit guiten ceruan dagonas, eta aren imagena delacos ein dazogun reverencia.

Bada guisa berean ein beauzu

Deuxième partie.

Salazarais.

Cala izan dadicla.
Cer oracio eguiten ssu principalqui Ama Virginari?
Avemariara eta salvea.
Norc erran zuen avemariara?
Arcangel San Gabrielec, ssin cenean Ama Virgina Mariaren salutatzra.
Norc erran zuen salvea?
Elizama Sanduac diaucazu recibitric.
Cerendaco?
Mertsede galditeco Ama Virginari.

Avemariara edo salvea erraten ssuneun, norequin mintzatcen ssra?
Ama Virgina Mariarequin.

Nor da Ama Virgina Maria?

Zu señora bat virtutez beteric, Jangoicoaren ama dena, eta ceruan dagona.
Eta aldarean dagona nor da?

Zu imagen eta semejanza ceruan dagonarna.
Certaco dago can?
Aren icustean orit guiten ceruan dagonaz, eta aren imagena delacoz eguin dazogun reverencia.

Bada guisa bereao eguin bear ssu

Roncalais.

Cala izan deila.
Cer oracione eguiten tzu principalqui Ama Verginari?
Avemaria eta salvia.
Norc erran cion avemaria?
Arcangel San Gabrielec, ssin cenian Ama Vergina Mariaren salutatra.
Norc erran cion salvia?
Elizama Saintiuac daca recibitruc.

Cerentaco?
Merchede escataco Ama Verginari.

Avemaria edo salvia erraiten tzunian, norequi mintzatan zra?
Ama Vergina Mariarequi.

Nor da Ama Vergina Maria?

Da señora bat virtutez beteric, Jangueicuaren ama dena, eta ceurian dagona.
Eta altarian dagona nor da?

Da imagen eta semejanza ceurian dagonarna.
Certaco dago can?
Aren ecustian guart guitian ceurian dagonaz, eta aren imagena delacoz eguin dazagun reverencia.

Bada orobat eguin biar tzu herce

Catéchisme.

Espaynol.	*Aszcoan.*
de hacer á las imágenes de los demás santos.	bertce sanduen imagenei eta reliquiei.
124. *P.* Hemos de hacer oracion tambien á los ángeles y á los santos?	Ein bear dayegu ere oracio ainguiru eta sanduei?
R. Sí padre, como á nuestros medianeros.	Bai jauna, gure medianeroei bezala.
125. *P.* Qué cosa son los ángeles?	Cer gauza dira ainguiruac?
R. Son unos espíritus bienaventurados que están gozando de Dios en el cielo.	Dira izpiritu bienaventuratu batzuc zein beitaude ceruan Jangoicoas gozatcen.
126. *P.* Para qué los crió Dios nuestro Señor?	Cerendaco criatu citue Jangoico gure Jaunac?
R. Para que eternamente le alaben y bendigan.	Alaba eta bedeica zaten beti.
127. *P.* Y para qué más?	Eta cerendaco gueyo?
R. Para que como ministros suyos gobiernen la Iglesia y guarden los hombres?	Aren ministro bezala goberna zaten Eliza eta goarda zquiten guizonac.
128. *P.* Luego vos ángel teneis que os guarde?	Bada zuc bauzu ainguiru goardiascoa?
R. Sí tengo, y cada uno de los hombres tiene el suyo.	Bai, eta batberac du berea.
129. *M.* Pues tenedle mucha devocion, y encomendaos á él cada dia.	Bada devocio andia iduc dazozu, eta ari encomenda zazquio egunoro.
130. Tercera parte en que se declara lo que se ha de obrar.	Irugarren partea ceintan eracusten beita cer bear den obratu.
131. *M.* Ya hemos visto lo que habeis de creer y orar: veamos cómo	Icusiugu cer beauzun ginetsi eta oracio ein: icus zagun nola da-

Troisième partie.

Salazarais.	*Roncalais.*
berce sanduen imagener eta reliquier.	saintiuen imagener eta reliquier.
Eguin bear dugua ere oracio aingruer eta sanduer ?	Eguin biar digua ere oracione ainguriuer eta saintiuer ?
Bassona, gure medianeroer bezala.	Baigina, gore medianeruer bicala.
Cer gauza dra aingrùac ?	Cer gaiza dra ainguriuac ?
Tzu izpiritu bienaventuratu batzu zoin baitaude ceruan Jangoicoaz gozatcen.	Dra izpiritu bienaventurado banac zoin baidaude ceurian Jangueicuaz gozatan.
Certaco creatu ztuen Jangnico gure Jaunac.	Certaco criatu ztion Jangueico gure Geinac ?
Alaba eta benedica zayeu beti.	Alaba eta benedica tcein betic.
Eta certaco gucago ?	Eta certaco obroago ?
Aren miuistro bezala goberna zayen Elizara eta goarda zquien guizonac.	Aren ministro bicala goberna tcein Eliza eta guarda tcein guizonac.
Bada ssuc bassu aingru goardazcoa ?	Bada zuc batzu ainguru guardazcua ?
Bai, eta bacochac zu berea.	Bai, eta bapanac badu beria.
Bada devocio andi edoc dazozu, eta ari encomenda zte egunoro.	Bada devocinne andi eroc dazazu, eta ari encomenda zte eguooroz.
IBURGARREN PARTEA ZOINTAN ERACUSTEN BAITA CER BEAR DEN OBRATU.	IBURGARNEN PARTIA ZOINTAN ERATSUQUITAN BAIDA CER BIAR DEN OBRATU.
Icusi ssugu cer bear ssun ginetsi eta oracio eguin : icus zagun nola	Ecusi diguzu cer biar tzun ssinetsi eta oracione eguin : ecus tzagun

Catéchisme.

Espagnol.

sabeis lo que habeis de obrar: decid, ¿cuál es el primer mandamiento de la ley de Dios?

R. Amar á Dios sobre todas las cosas.

132. *P.* Quién ama á Dios?

R. El que guarda sus mandamientos.

133. *P.* Qué es amarle sobre todas las cosas?

R. Querer antes perderlas todas, que ofenderle.

134. *P.* A qué más nos obliga este mandamiento?

R. A adorar á él solo con suma reverencia de cuerpo y alma, creyendo y esperando en él con fe viva.

135. *P.* Quién peca coutra esto?

R. El que adora ó cree en ídolos ó dioses falsos.

136. *P.* Quién más?

R. El que cree en agüeros, ó usa de hechicerías ó cosas supersticiosas.

137. *P.* Cuál es el segundo?

R. No jurar su santo nombre en vano.

138. *P.* Quién se dice jurar en vano?

R. El que jura sin verdad, sin justicia y sin necesidad.

139. *P.* Y es pecado jurar en vano por las criaturas?

Aezcoan.

quizun cer beauzun obratu: erran zazu, ¿cein da Jangoicoein legueco lemessico mandamentua?

Jangoicoein onestea gauza gucien gainetic.

Norc onesten du Jangoicoa?

Aren mandamentuac goardatcen tuenac.

Cer da aren onestea gauza gucien gainetic?

Nayago izatea gal gauza guciac, ecic ez Jangoicoa ofenditu.

Certra gueyo obligatcen guitu mandamentu gouec?

Aren bacarric adoratcera gorputceco eta arimacn reverencieic andienas, ginestatcen eta esperateen deleic aren beitan fede vicieiqui.

Norc becatu eiten du mandamentu gonen contra?

Adoratcen edo ginestatcen duenac idolo edo jangoico faltsuetan.

Norc gueyo?

Agüerotan ginestatcen duenac, edo usatcen duenac echiceria edo gauza superticiosos.

Cein da bigarrena?

Aren icen sanduan juramentu vanoic ez eitea.

Norc erretaugu eiten duela juramentu vanoqui?

Juramentu eiten duenac eguieic, justicieic eta necesidadeic gabe.

Eta becatu da juramentu eitea vanoqui criaturen gatic?

Troisième partie.

Salazarais.

daquissun cer bear ssun obratu : erran zassu, ¿ zoin da Jangoicoaren legueco lemicico mandamentua?
Jangoicoaren onestea gauza gucien gañetic.
Norc onesten du Jangoicoa ?
Aren mandamentuac goardatcen tuenac.
Cer da aren onestea gauza gucien gañetic?
Naizatea gal gauza guciac, len ecic Jangoicoa ofendi.
Certra gueago obligatcen guitu mandamentu conec ?
Aren solo adoratzra corputceco eta arimaco reverenciaric andienaz, ginesten eta esperatcen delaric aren baitan fede viciarequin.
Norc becatu eguiten du mandamentu conen contra?
Adoratcen edo ginesten duenac idolo edo jangoico faltsuetan.
Norc gueago ?
Agüerotan ginesten duenac, edo usatcen duenac echicería edo gauza superticiosoz.
Zoin da bigarna ?
Aren nombre sanduan juramentu vanoric ez eguitea.
Norc erraten dugu eguiten dúela juramentu vanoqui ?
Juramentu eguiten duenac eguiaric, justiciaric eta necesidaderic bague.
Eta becatu daya juramentu eguitea vanoqui criaturen gatic?

Roncalais.

nola daquizun cer biar tzun obratu : erran zazu, ¿ zoin da Jangueicuaren legueco lein mandamentiua?
Jangueicuaren maitecutia gaiza guciuen gainetic.
Norc maitatan du Jangueicua?
Aren mandamentiuac guardatan tionac.
Cer da aren maitatia gaiza guciuen gainetic?
Nai ecutia gal gaiza guciuac, lein ecic Jangueicua ofendi.
Certra obro obligatan gutu mandamentu conec ?
Aren solo adoratra corpiceco eta arimaco reverenciaric andienaz, ssinestan eta esperatan delaric artan fe viciarequi.
Norc becatu eguiten du mandamentu conen contra ?
Adoratan edo ssinestan dionac idolo edo jangueico falsiuetan.
Norc obroago ?
Agüerotan ssinestan dionac, edo usatan dionac echiceria edo gaiza superticiosoz.
Zoin da bigarna ?
Aren icen saintiuan juramentu vanoric ez eguitia.
Norc erraiten digu eguiten diola juramentu vanoqui ?
Juramentu eguiten dionac eguiaric, justiciaric eta nestateric bague.
Eta becatu deya juramentu eguitia vanoqui criaturen gatic ?

Catéchisme.

Espagnol.

R. Sí padre, porque se jura al Criador en ellas.

140. *P.* Qué remedio hay para no jurar en vano?

R. Acostumbrarse á decir sí ó no, como Cristo nos enseña.

141. *P.* Cuál es el tercero?

R. Santificar las fiestas.

142. *P.* Quién santifica las fiestas?

R. El que oye misa entera, y no trabaja sin necesidad en ellas.

143. *P.* Cuál es el cuarto?

R. Honrar padre y madre.

144. *P.* Quién honra á los padres?

R. El que los obedece, socorre y reverencia.

145. *P.* Quiénes otros son entendidos por los padres?

R. Los mayores en edad, dignidad y gobierno.

146. *P.* Cuál es el quinto?

R. No matar.

147. *P.* Qué se manda en este mandamiento?

R. No hacer mal á nádie ni en hecho, ni en dicho, ni aún por deseo.

148. *P.* Cuál es el sexto?

R. No fornicar.

149. *P.* Qué se manda en este mandamiente?

Ascoan.

Bai jauna, cerengatic ayen beitan juramentu eiten beita Criazaleari.

Cer remedio dago juramentu vanoic ez eiteco?

Acostumbratcea erratra bai edo ez, Cristoc eracusten daugun bezala.

Cein da irugarrena?

Sseyen santificatcea.

Norc santificatcen tu sseyac?

Meza osoa entzuten duenac, eta gayetan necesidadeic gabe trabajatcen eztenac.

Cein da laugarrena?

Aitetamen onratcea.

Norc onratcen tu aitetamac?

Obedecitcen, socorratcen eta reverenciatcen tuenac.

Nor bertceic entendatcen da aitetamen icenas?

Gu beino gueyo direnac adinean, dinidadean eta gobernuan.

Cein da bozgarrena?

Yor ez iltcea.

Cer manatcen da mandamentu gontan?

Yori gaizquiric ez eitea ez obras, ez itces, eztare deseos.

Cein da seigarrena?

Lujuriasco becatuic ez eitea.

Cer manatcen da mandamentu gontan?

Troisième partie.

Salazarais.

Bassona, cerengatic ayen baitan juramentu eguiten baita Creazaleari.
Cer remedio da juramentu vanoric ez eguiteco?
Acostumbratcea erratra bai edo ez, Cristoc eracusten daucuna bezala.
Zoin da irurgarna?
Sseyen santificatcea.
Norc santificatcen tu sseyac?

Meza osoric entzuten duenac, eta caitan necesidaderic bague trabajatcen eztenac.
Zoin da laurgarna?
Aitetamen onratcea.
Norc onratcen tu aitetamac?

Obedecitcen, sucorratcen eta reverenciatcen tuenac.
Nor berceric entendatcen da aitetamen nombreaz?
Gu beño gueago drenac adinean, dinidadean eta gobernuan.
Zoin da borzgarna?
Ior ez iltcea.
Cer manatcen da mandamentu contan?
Inri gaizquiric ez eguitea ez obraz, ez itcez, eztare descyuz.

Zoin da seigarna?
Lujuriazco becaturic ez eguitea.
Cer manatcen da mandamentu contan?

Roncalais.

Baigina, cerengatic etan juramentu eguiten baida Criazaliari.
Cer erremedio dago juramentu vanoric ez eguiteco?
Acostumbratia erraitra bai edo ez, Cristoc eratsuquitan daicun bicala.
Zoin da irurgarna?
Sseyen santificatia?
Norc santificatan tu sseyac?

Meza osoric entzutan dionac, eta quetan nestateric bague trabajatan ez dionac.
Zoin da laurgarna?
Aitetamen onratia.
Norc onratan tu aitetamac?

Obedecitan, socorritan eta reverenciatan tionac.
Nor berceric entelegatan da aitetamen icenaz?
Gu beino obro drenac adinian, dinidadian eta goberniuan.
Zoin da borzgarna?
Ñor ez iltia.
Cer manatan da mandamentu contan?
Ñori gassquiric ez eguitia ez obraz, ez elez, eztare deseoz.

Zoin da seigarna?
Lujuriazco becaturic ez eguitia.
Cer manatan da mandamentu contan?

Catéchisme.

Espagnol.

R. Que seamos limpios y castos en pensamientos, palabras y obras.

150. *P.* Cuál es el sétimo?

R. Nn hurtar.

151. *P.* Qué se manda en este mandamiento?

R. No quitar, ni tener, ni querer lo ajeno contra la voluntad de su dueño.

152. *P.* Cuál es el octavo?

R. No levantar falso testimonio ni mentir.

153. *P.* Qué se manda en este mandamiento?

R. No juzgar ligeramente mal del prójimo ni decir, ni oir sus defectos.

154. *P.* Quién quebranta este mandamiento?

R. El que contra razon juzga, infama, descubre secreto ó miente.

155. *P.* Qué se veda en el nono y décimo mandamiento?

R. Las codicias sensuales, y deseo de hacienda.

156. *M.* Decid los mandamientos de la santa madre Iglesia.

R. Los MANDAMIENTOS DE LA SANTA MADRE IGLESIA SON CINCO.

El primero, oir misa entera todos los domingos y festas de guardar.

El segundo, confesar á lo menos

Aezcoan.

Izan guitela ssau eta casto pensamendu, itz eta obretan.

Cein da zazpigarrena?

Ez ebastea.

Cer manatcen da mandamentu gontan?

Ez equentcea, ez iduquitcea, eta ez naizatea bertcen gauceic bere ssabein vorondatein contra.

Cein da zortcigarrena?

Testimonio faltsuic ez goratcea eztare guezurric erratea.

Cer manatcen da mandamentu gontan?

Ez ligeroqui projimoas gaizqui juzgatcea, ez erratca, eta ez aitcea aren defetoac.

Norc austen du mandamentu gau?

Arraciocin contra juzgatcen duenac, fama equentcen, secretua descubritcen edo guezur erratcn.

Cer debecatcen da bedratci eta amargarren mandamentuetan?

Codicia lujurieina, eta deseo ontasuneina.

Erran zquizu Elizama sanduein mandamentuac.

ELIZAMA SANDUEIN MANDAMENTUAC DIRA BORTZ.

Lemessicoa, meza osoa entzutea igande gucietan eta goardatceco ssei egunetan.

Bigarrena, urtean bein berere co-

Troisième partie.

Salazarais.

Izan guitela ssau eta casto pentsamendu, itz eta obretan.
Zoin da zazpigarna?
Ez ebastea.
Cer manatcen da mandamentu contan?
Ez guentcea, ez edoquitcea, eta ez naizatea berzren gauzaric bere ssabearen vorondatearen contra.
Zoin da zortcigarna?
Testimonio faltsuric ez goratcea eztare guezurric erratea.
Cer manatcen da mandamentu contan?
Ez ligeroqui projimoaz gaizqui juzgatcea, ez erratea, eta ez aitcea aren defetoac.
Nore quebrantatcen du mandamentu cau?
Arracioaren contra juzgatcen duenac, famara guentcen, secretoa descubritcen edo guezur erraten.
Cer pribatcen da bedratci eta amargarren mandamentuetan?
Codicia lujuriarna, eta deseyu ontarzunarna.
Erran zquissu Elizama sànduaren mandamentuac.
ELIZAMA SANDUAREN MANDAMENTUAC TZU BORZ.
Lena, meza osoric entzutea igande gucietan eta goardatceco ssei egunetau.
Bigarna, urtean bein berere confe-

Roncalais.

Izan guitiala ssal eta casto pensamentu, ele eta obretan.
Zoin da zazpigarna?
Ez ebastia.
Cer manatan da mandamentu contan?
Ez guentia, ez eroquitia, eta ez nai ecutia bercen gaizaric bere nausiaren vorontatiaren contra.
Zoin da zortcigarna?
Testimonio falsuric ez azcatia eztare guezurric erraitia.
Cer manatan da mandamentu contan?
Ez arinqui prnjimuaz gassqui juzgatia, ez erraitia, eta ez eutzutia aren defetuac.
Nore austan du mandamentu caur?

Arrazoyaren contra juzgatan dionac, fama guentan, secretua descubritan edo guezur erraiten.
Cer pribatan da bedratzu eta amargarnen mandamentiuetan?
Codicia lujuriarna, eta desco ontarzunarna.
Erran tzazu Elizama saintiuareu mandamentiuac.
ELIZAMA SAINTIUAREN MANDAMENTIUAC DRA BORZ.
Leiua, meza osuric entzutia igante oro eta guardataco ssei egunetan.

Bigarna, urtian beiu bedrere co-

Catéchisme.

Espagnol.

una vez en el año, ó antes si espera haber peligro de muerte, ó si ha de comulgar.

El tercero, comulgar por páscua florida.

El cuarto, ayunar cuando lo manda la santa madre Iglesia.

El quinto, pagar diezmos y primicias á la Iglesia de Dios.

157. *P.* Para qué son estos mandamientos?

R. Para mejor guardar los divinos.

158. *M.* Decid las obras de misericordia.

R. LAS OBRAS DE MISERICORDIA SON CATORCE: LAS SIETE ESPIRITUALES Y LAS SIETE CORPORALES.

Las espirituales son estas:

La primera, enseñar al que no sabe.

La segunda, dar buen consejo al que lo ha menester.

La tercera, corregir al que yerra.

La cuarta, perdonar las injurias.

La quinta, consolar al triste.

La sexta, sufrir con paciencia las adversidades y flaquezas de nuestros prójimos.

La sétima, rogar á Dios por los vivos y los muertos.

Las corporales son estas:

La primera, visitar los enfermos.

Azcoan.

besatcea, edo leno iltceco peligroic balimadu, edo comecatu bear balimadu.

Irugarrena, hazcoa garizumacoetan comecatcea.

Laugarrena, Elizama sanduac manatcen duenean barurtcea.

Bozgarrena, decumac eta primiciac Jangoicoein Elizari pagatcea.

Cerendaco dira mandamentu guebec?

Jangoicoein mandamentuen obequi goardatceco.

Erran zquizu obra misericordiascoac.

OBRA MISERICORDIASCOAC DIRA AMALAUR: ZAZPI ESPIRITUALAC ETA ZAZPI CORPORALAC.

Espiritualac dira guebec:

Lemessicoa, eztaquienari eracustea.

Bigarrena, bear duenari conseju onein ematea.

Irugarrena, gaizqui dailenein corregitcea.

Laugarrena, injurien barcatcea.

Bozgarrena, tristen consolatcea.

Seigarrena, gure projimocin aversidade eta flaquezac paciencieiqui sufritcea.

Zazpigarrena, vicien eta ilen gatic Jangoicoari oracio eitea.

Corporalac dira guebec:

Lemessicoa, erien visitatcea.

Troisième partie.

Salazarais.

satcea, edo len iltceco peligroric balmadu, edo comecatu bear balmadu.
Irurgarna, bazcoa garizomacoetan comecatcea.
Laurgarna, Elizama sanduac manatcen duenean barurtcea.
Borzgarna, tecumac eta primiciac Jangoicoaren Elizari pagatcea.
Certaco dra mandamentu cuec?

Jangoicoaren mandamentuen obequi goardatceco.
Erran zquissu obra misericnrdiazcoac.

OBRA MISERICORDIAZCOAC TZU AMALAUR: ZAZPI ESPIRITUALAC ETA ZAZPI CORPORALAC.

Espiritualac tzu cuec:
Lena, cztaquienari eracustea.

Bigarna, bear duenari consejo onaren ematea.
Irurgarna, gaizqui dablenareu corregitcea.
Laurgarna, injurien parcatcea.
Borzgarna, tristen consolatcea.
Seigarna, gure projimoaren aversidade eta flaquezac pacienciarequln sufritcea.
Zazpigarna, vicien eta ilen gatic Jangoicoari otoi eguitea.
Corporalac tzu cuec:
Lena, erien visitatcea.

Roncalais.

fesatia, edo leinago iltaco peligroric barimadu, edo atizatu biar barimadu.
Irurgarna, bazcua goressimacuetan atizatia.
Laurgarna, Elizama saintiuac manatan dionian barurtia.
Borzgarna, decumac eta primiciac Jangueicuaren Elizari pacatia.
Certaco dra mandamentu cuec?

Jangueicuaren mandamentiuen obequiago guardataco.
Erran tzazu obra misericordiazcuac.

OBRA MISERICORDIAZCUAC DRA AMALAUR: ZAZPI ESPIRITUALAC ETA ZAZPI CORPORALAC.

Espiritiualac dra cuec:
Leina, ez daquionari eratsuquitia.

Bigarna, biar dionari consejo onaren emoitia.
Irurgarna, gassqui dabilsnaren corregitia.
Laurgarna, injurien parcatia.
Borzgarna, tristen consolatia.
Seigarna, gore projimuaren aversidade eta flaquezac pacienciarequi sufritia.
Zazpigarna, viciez eta ilez Jangueicuari otoi eguitia.
Corporalac dra cuec:
Leina, erien visitatia.

Catéchisme.

Espagnol.	*Aezcoan.*
La segunda, dar de comer al hambriento.	Bigarrena, goseac dagonari ssatra ematea.
La tercera, dar de beber al sediento.	Irugarrena, egarriac dagonari edatra ematea.
La cuarta, redimir al cautivo.	Laugarrena, cautivoen rescatatcea.
La quinta, vestir al desnudo.	Bozgarrena, bilussien veztitcea.
La sexta, dar pnsada al peregrino.	Seigarrena, pelegriuoei ostatu ematea.
La sétima, enterrar los muertos.	Zazpigarrena, ilen oztea.
159. *P.* Por qué se llaman de misericordia?	Ceren gatic deitcen dira misericordiascoac?
R. Porque no se deben de justicia.	Zor eztirelacos justicias.
160. *P.* Cuándo obligan de precepto?	Noiz obligatzaute becatuein pean?
R. En necesidades, que á juicio de hombres discretos sean graves.	Necesidadeac grave direnean, guizon discrecio dutenen juicioan.
161. Cuarta parte en que se declaran los sacramentos que se ban de recibir.	Laugarren partea ceintan eracusten beitira recibitu bear diren sacramentuac.
162. *M.* Ya hemos visto cómn sabeis lo que habeis de creer, orar y obrar: veamos cómo sabeis lo que habeis de recibir, qne es lo postrero. Decid los sacramentos.	Icusiugu nola daquizun cer beauznn ginetsi, oracio ein eta obratu: icus zagun nola daquizun cer beauzun recibitu, cein beita azquena. Erran zquizu sacramentuac.
R. Los sacramentos de la santa madre Iglesia son siete.	Elizama sanduein sacramentuac dira zazpi.
Los cinco primeros son de necesidad, de hecho, ó de voluntad, sin los cuales no se puede salvar el hombre si los deja por menosprecio: los otros dos son de voluntad.	Lemessico bortzac dira necesidadescoac, obras, edo vorondatescoac, cein gabe ezpeiteique salva guizona uzten beitu menosprecios: bertce biac dira vorondatescnac.

Quatrième partie.

Salazarais.

Bigarna, gose duenari ssatra ematea.
Irurgarna, egarri duenari edatra ematea.
Laurgarna, cautivoen rescatatcea.
Borzgarna, bulucien veztitcea.
Seigarna, pelegrinoer ostatu ematea.
Zazpigarna, ilen orztea.
Ceren gatic deitcen dra misericordiazcoac?
Zor eztrelacoz justiciaz.

Noiz obligatcen die becatuaren pean?
Necesidadeac grave drenean, guizon discrecio dienen juicioan.

Roncalais.

Bigarna, gose dionari ssatra emoitia.
Irurgarna, egarri dionari edatra emoitia.
Laurgarna, cautivuen rescatatia.
Borzgarna, belainciuen veztitia.
Seigarna, pelegrinuer ostatu emoitia.
Zazpigarna, ilen örztia.
Ceren gatic deitan dra misericordiazcuac?
Zor ez drelacoz justiciaz.

Noiz obligatan dei becatiuaren pean?

Nestatiac grave drenian, guizon discrecione deinen urdupenian.

LAURGARREN PARTEA ZOINTAN ERACUSTEN BAITRA RECIBITU BEAR DREN SACRAMENTUAC.

Icusi ssugu nola daquissun cer bear ssun ginetsi, oracio eguin eta obratu : icus zagun nola daquissun cer bear ssun recibitu, zoin baita azquena. Erran zquissu sacramentuac.
ELIZAMA SANDUAREN SACRAMENTUAC TZU ZAZPI.
Lemicico borzac tzu necesidadezcoac, obraz, edo vorundatezcoac, zoin bague eztieiquezu salva guizona uzten batu menosprecioz: berce biac tzu vorondatezcoac.

LAURGARNEN PARTIA ZOINTAN ERATSUQUITAN BAIDRA RECIBITU BIAR DREN SACRAMENTIUAC.

Ecusi diguzu nola daquizun cer biar tciuan ssinetsi, oracione eguin eta obratu : ecus tzagun nola daquizun cer biar tciuan recibitu, zoin baita azquena. Erran tzazu sacramentiuac.
ELIZAMA SAINTIUAREN SACRAMENTIUAC DRA ZAZPI.
Lein borzac dra nestatezcuac, obraz, edo vorontatezcuac, zoinac bague ez daiteque salva guizona, eiztan batu menosprecioz : berce biac dra vorontatezcuac.

Catéchisme.

Espagnol.

El primero, bautismo.
El segundo, confirmacion.
El tercero, penitencia.
El cuarto, comunion.
El quinto, extremauncion.
El sexto, órden.
El sétimo, matrimonio.

163. *P.* Qué cosas son los sacramentos?

R. Son unas señales exteriores, instituidas por Cristo nuestro Señor para darnos por ellas su gracia y las virtudes.

164. *P.* Qué cosa es gracia?

R. Es un ser divino, que hace al hombre hijo de Dios, y heredero del cielo.

165. *P.* Qué virtudes dan los sacramentos juntamente con la gracia?

R. Principalmente tres, teologales y divinas.

166. *P.* Cuáles son?

R. Fe, esperanza y caridad.

167. *P.* Qué cosa es fe?

R. Creer lo que no vimos, porque Dios lo ha revelado.

168. *P.* Qué cosa es esperanza?

R. Esperar la gloria, mediante la gracia de Dios, y nuestras buenas obras.

169. *P.* Qué cosa es caridad?

R. Amar á Dios sobre todas las cosas, y á nuestros prójimos como á nosotros mismos, habiéndonos con

Aezcoan.

Lemessicoa, bateyatcea.
Bigarrena, confirmatcea.
Irugarrena, cobesatcea.
Laugarrena, comecatcea.
Bozgarrena, oliatcea.
Seigarrena, ordenatcea.
Zazpigarrena, matrimonioa.
Cer gauza dira sacramentuac?

Dira señale aguerri batzuc, Cristo gure Jaunac instituituac gayetas emateco guri bere gracia eta virtuteac.
Cer da gracia?
Da izate divino bat, ceinec eiten beitu guizona Jangoicoein seme, eta ceruco eredero.
Cer virtute emataute sacramentuec gracieiqui batio?

Principalqui irur, teologale eta divinoac.
Cein dira?
Fedea, esperanza eta caridadea.
Cer da fedea?
Icusi eztugunein ginestea, ceren Jangoicoac revelatu beitu.
Cer da esperanza?
Esperatcea loria, Jangoicoein gracieiu, eta gure obra onen medios.

Cer da caridadea?
Jangoicoein onestea gauza gucien gainetic, eta gure projimoa gauren buruac bezala, eiten duguleic aye-

Quatrième partie.

Salazarais.

Lena, bateatcea.
Bigarna, confirmatcea.
Irurgarna, confesatcea.
Laurgarna, comecatcea.
Borzgarna, oliatcea.
Seigarna, ordenatcea.
Zazpigarna, matrimonioa.
Cer gauza dra sacramentuac?

Tzu señale claro batzu, Cristo gure Jaunac instituitric caitaz emateco guri bere graciara eta virtuteac.

Cer da graciara?
Zu izaite divino bat, zoinec eguiten baitu guizona Jangoicoaren seme, eta ceruco eredero.
Cer virtute ematen die sacramentuec graciarequin batean?

Principalqui irur, teologale eta divino.
Zoin dra?
Fedea, esperanzara eta caritatea.
Cer da fedea?
Icusi cztugunaren ginestea, cerengatic Jangoicoac revelatu baitu.
Cer da esperanzara?
Esperatcea loriara, Jangoicoaren graciaren, eta gure obra onen medioz.
Cer da caritatea?
Jangoicoaren onestea gauza gucien gañetic, eta gure projimoa guauren buruac bezala, eguiten dugularic

Roncalais.

Leina, batissatia.
Bigarna, confirmatia.
Irurgarna, confesatia.
Laurgarna, atizatia.
Borzgarna, oliatia.
Seigarna, ordenatia.
Zazpigarna, matrimoniua.
Cer gaiza dra sacramentiuac?

Dra señale aguiri banac, Cristo gore Geinac instituitruc quetaz emoiteco guri bere gracia eta virtutiac.

Cer da gracia?
Da izaitia divino bat, zoinec eguiten baidu guizona Jangueicuaren seme, eta ceurico eredero.
Cer virtute emoiten dei sacramentiuec graciarequi batian?

Principalqui irur, tiologale eta divino.
Zoin dra?
Fea, esperanza eta caritatia.
Cer da fea?
Ecusi ez digunaren ssinestia, ceren Jangucicuac revelatu baidu.
Cer da esperanza?
Esperatia gloria, Jangueicuaren graciaren, eta gore obra onen medioz.
Cer da caritatia?
Jangueicuaren maitecutia gaiza guciuen gainetic, eta gore projimua guiauren buriua bicala, eguiten di-

Catéchisme.

Espagnol.

ellos como quisiéramos que se hubiesen con nosotros.

170. *P.* Para qué fué instituido el sacramento del bautismo?

R. Para quitar el pecado original, y otro cualquiera que hubiere en el que se bautiza.

171. *P.* Qué es pecado original?

R. Aquel con que todos nacemos, heredado de nuestros primeros padres.

172. *P.* Para qué es el sacramento de la confirmacion?

R. Para confirmarnos y fortalecernos en la fe que recibímos en el bautismo.

173. *P.* Para qué es el sacramento de la penitencia?

R. Para perdonar los pecados cometidos después del bautismo.

174. *P.* Qué pecados son estos?

R. Los mortales, y tambien los veniales.

175. *P.* Qué es pecado mortal?

R. Es decir, hacer, pensar, ó desear algo contra la ley de Dios en materia grave.

176. *P.* Por qué se llama mortal?

R. Porque mata el alma del que le hace.

177. *P.* Qué partes tiene la penitencia para quitar el pecado mortal?

R. Tres.

Aezcoan.

qui nai guinduquen bezala ayec ein zezaten gurequi.

Cerendaco izan ce instituitua bateyatceco sacramentua?

Becatu originaleiu equentceco, eta bertce ceinein izan dain bateyatcen denein beitan.

Cer da becatu originala?

Da gura ceinequi gucioc jayotcen beiquira, eredatuic gure lemessico aitetamen ganic.

Cerendaco da confirmatceco sacramentua?

Confirmatceco eta fortalecitceco bateyatcean recibitu guinduen fedean.

Cerendaco da cobesatceco sacramentua?

Bateyatuas gueros becatu ein tugunen barcatceco.

Cer becatu dira guebec?

Mortalac, baitare venialac.

Cer da becatu mortala?

Da erratea, eitea, pentsatcea, edo deseatcea cerbeit Jangoicoein legueio contra materia gravean.

Ceren gatic deitcen da mortala?

Ceren iltcen beitu eiten duenein arima.

Cer parte itu cobesatceco sacramentuac becatu mortalein equentceen?

Irur.

Quatrième partie.

Salazarais.

ayequin nai guinuquena bezala ayec eguin lezayen gurequin.
Certaco izan cen instituitric bateatceco sacramentua?
Becatu originalaren guentceco, eta berce zoinaiden izan dadien bateatcen denaren baitan.
Cer da becatu originala?
Zu cura zoinequin gucioc sortcen baigra, eredatric gure lemicico aitetamen ganic.
Certaco da confirmatceco sacramentua?
Confirmatceco eta fortalecitceco bateatcean recibitu guinuen fedean.
Certaco da confesatceco sacramentua?
Bateatuz gueroz becatu eguin tugunen parcatceco.
Cer becatu dra cuec?
Mortalac, baitare venialac.

Cer da becatu mortala?
Zu erratea, eguitea, pentsatcea, edo deseatcea cerbait Jangoicoaren leguearen contra materia gravean.
Ceren gatic deitcen da mortal?

Cerengatic iltcen baitu eguiten duenaren arimara.
Cer parte tu confesatceco sacramentuac becatu mortalaren guentceco?

Irur.

Roncalais.

gularic equi nai guinoquen bicala ec eguin lecein gorequi.
Certaco izan cen instituitruc batissataco sacramentiua?
Becatu originalaren guentaco, eta berce zoinaiden izan dein batissatan denian.
Cer da becatu originala?
Da cura zoinequi guciuac sortan baigra, eredatruc gore lein aitetamen ganic.
Certaco da confirmataco sacramentiua?
Confirmataco eta fortalecitaco batissatian recibitu guinion fean.

Certaco da confesataco sacramentiua?
Batissatuz guero becatu eguin tigunen parcataco.
Cer becatu dra cuec?
Mortalac, baitare venialac.

Cer da becatu mortala?
Da erraitia, eguitia, pensatia, edo deseatia cerbait Jangueicuaren leguiaren contra materia gravian.
Ceren gatic deitan da mortal?

Ceren iltan baidu eguiten dionaren arima.
Cer parte tu confesataco sacramentiuac becatu mortalaren guentaco.
Irur.

Catéchisme.

Espagnol.	*Aezcoan.*
178. *P.* Cuáles son?	Cein dira?
R. Contricion de corazon, confesion de boca, y satisfaccion de obra.	Biotcesco dolorea, agosco cobesatcea, eta obrasco satisfacioa.
179. *P.* Y es menester siempre que uno cae en pecado mortal, confesarse luego para que se le perdone?	Eta bat erortcen den aldioro becatu mortalean, bear da bereala cobesatu barca daquion?
R. Bien seria, pero no es necesario.	On litzateque, baya ezta neccsario.
180. *P.* Pues qué ha de hacer?	Cer ein bear du bada?
R. Tener verdadero dolor de sus pecados, con propósito de enmendarse, y confesarse cuando lo manda la santa madre Iglesia.	Bear du iduqui bere becatucs dolore eguiasco bat, emendatceco propositoiqui, eta cobesatceco Elizama sanduac manatcen duenean.
181. *P.* Qué cosa es pecado venial?	Cer da becatu veniala?
R. Es una disposicion del pecado mortal.	Da becatu mortalein disposicio bat.
182. *P.* Por qué se llama venial?	Ceren gatic deitcen da veniala?
R. Porque ligeramente cae el hombre en él, y ligeramente se le perdona.	Cerengatic gartan guizona ligeroqui erortcen beita, eta ligeroqui barcatcen beitzayo.
183. *P.* Por cuántas cosa se perdona?	Cembat gauzas barcatcen da?
R. Por nueve.	Bedratcis.
184. *P.* Cuáles son?	Cein dira?
R. La primera, por oir misa.	Lemessicoa, meza entzuteas.
La segunda, por comulgar.	Bigarrena, comecatceas.
La tercera, por decir la confeaion general.	Irugarreua, cobesio generala crrateas.
La cuarta, por bendicion episcopal.	Laugarrena, obispoein bedeicioas.
La quinta, por agua bendita.	Bozgarrena, ur bedeicatuas.

Quatrième partie.

Salazarais.

Zoin dra?
Biotcezco dolorea, agozco confesatcca, eta obrazco satisfacioa.

Eta bat erortcen den aldioro becatu mortalean, bear daya bereala confesatu parca daquion?

On cinuque, baya etzu necesario.

Cer eguin bear du bada?
Bear zu edoqui bere becatuez dolore eguiazco bat, emendatceco propositorequin, eta confesatceco Elizama sanduac manatcen duenean.
Cer da becatu veniala?

Zu becatu mortalaren disposicio bat.
Ceren gatic deitcen da venial?

Cerengatic cartan guizona ligeroqui erortcen baita, eta ligeroqui parcatcen baizayo.
Zomat gauzaz parcatcen da?

Bedratciz.
Zoin dra?
Lemicicoa, meza entzuteaz.
Bigarna, comecatceaz.
Irurgaroa, confesio generala erratcaz.
Laurgarna, obispoaren bendicioaz.

Borzgarna, ur benedicatuaz.

Roncalais.

Zoin dra?
Biotcezco doloria, abazco confesatia, eta obrazco satisfacionia.

Eta bat erortan den aldioro becatu mortalian, biar deya bertan confesatu parca daquion?

On laiteque, baya ez da necesario.

Cer eguin biar du bada?
Biar du ecun bere becatiuez dolore eguiazco bat, emendataco propositorequi, eta confesataco Elizama saintiuac manatan diomian.
Cer da becatu veniala?

Da becatu mortalaren disposicione bat.
Ceren gatic deitan da venial?

Cerengatic cartan guizona arinqui crortan baida, eta arinqui parcatan baizau.
Zomat gaizaz parcatan da?

Bedratzuz.
Zoin dra?
Leina, meza entzutiaz.
Bigarna, atizatiaz.
Irurgarna, confesione generala erratiaz.
Laurgarna, obispuaren bendicioniaz.
Borzgarna, ur benedicatiuaz.

Catéchisme.

Espagnol.

La sexta, por pan bendito.

La sétima, por decir el paternóster.

La octava, por oir sermon.

La nona, por golpe de pechos pidiendo á Dios perdon.

185. *P.* Para qué es el Santísimo Sacramento de la comunion?

R. Para que recibiendole dignamente, sea mantenimiento de nuestras almas y nos aumente la gracia.

186. *P.* Qué recibís en el Santísimo Sacramento de la comunion?

R. A Cristo verdadero Dios y hombre, que está verdaderamente en el Santísimo Sacramento del altar.

187. *P.* Para qué es el sacramento de la extremauncion?

R. Para tres cosas.

188. *P.* Cuáles son?

R. La primera, para quitar los rastros y reliquias de la mala vida pasada.

La segunda, para dar esfuerzo al alma contra las tentaciones del demonio.

La tercera, para dar salud al cuerpo si le conviene.

189. *P.* Para qué es el sacramento de la órden?

R. Para consagrar y ordenar dignos ministros de la Iglesia, como son sacerdotes, diáconos y subdiáconos.

Aezcoan.

Seigarrena, ogui bedeicatuas.

Zazpigarrena, aitagurea erratcas.

Zortcigarrena, pedricu aitceas.

Bedratcigarrena, bularretan golpe emateas escatus Jangoicoari barcamendu.

Cerendaco da comecatceco Sacramentu Sandua?

Recibitcen deleic dinoqui, izan dain gure arimein mantenimentua eta aumenta dazagun gracia.

Cer recibitzauzu comecatceco Sacramentu Sanduan?

Cristo Jangoico eta guizon eguiascoa, cein beitago eguiasqui aldareco Sacramentu Sanduan.

Cerendaco da oliatceco sacramentua?

Irur gauzetaco.

Cein dira?

Lemessicoa, lenoco vici gaisstocin mancha eta reliquien equentceco.

Bigarrena, arimari indar emateco demonioein tentacioen contra.

Irugarrena, gorputzari osasunein emateco conveni bazayo.

Cerendaco da ordeoateeco sacramentua?

Consagratceco eta ordenatceco Eliceio ministro dinoac, nola beitira apezac, diaconoac eta sudiaconoac.

Quatrième partie.

Salazarais.

Seigarna, ogui benedicatuaz.
Zazpigarna, aitagureara errateaz.

Zortcigarna, predicu aitceaz.
Bedratcigarna, bularretan golpe emateaz galdinez Jangoicoari parcamendu.
Certaco da comecatceco Sacramentu Sandua?
Recibitcen delaric dinoqui, izan dadien gure arimen mantenimentu eta aumenta dazaicun graciara.
Cer recibitcen ssu comecatceco Sacramentu Sanduan?
Cristo Jangoico eta guizon eguiazcoa, zoin baitago eguiazqui aldareco Sacramentu Sanduan.
Certaco da oliatceco sacramentua?

Irur gauzataco.
Zoin dra?
Lena, lenagoco vici gasstoaren mancha eta reliquien guentceco.

Bigarna, arimari indar emateco demonioaren tentacioen contra.

Irnrgarna, corputzari osasunaren emateco conveni bazayo.
Certaco da ordenatceco sacramentua?
Consagratceco eta ordenatceco Elizaren ministro dinoac, nola baitra apezac, diaconoac eta sudiaconoac.

Roncalais.

Seigarna, ogui benedicatiuaz.
Zazpigarna, aitagoria erraitiaz.

Zortcigarna, sermon entzutiaz.
Bedratzugarna, burarretan golpe emoitiaz escatan Jangucicuari parcamentu.
Certaco da atizataco Sacramentu Saintiua?
Recibitan delaric dinoqui, izan dein gore arimen mantenimentu eta aumenta daquigun gracia.
Cer recibitan tzu atizataco Sacramentu Saintiuan?
Cristo Jangueico eta guizon eguiazcua, zoin baidago eguiazqui altareco Sacramentu Saintiuan.
Certaco da oliataco sacramentiua?

Irur gaizataco.
Zoin dra?
Leina, leinagoco vici gasstuaren mancha eta reliquien guentaco.

Bigarna, arimari indar emoiteco demoniuaren tentacionen contra.

Irurgarna, corpizari osagarriren emoiteco conveni bazau.
Certaco da ordenataco sacramentiua?
Consagrataco eta nrdenataco Elizaren ministro dinuac, nola baidra apezac, diaconuac eta sudiaconuac.

Catéchisme.

Espagnol.

190. *P.* Para qué es el sacramento del matrimonio.

R. Para casar y dar gracia á los casados, con la cual vivan entre sí pacíficamente, y crien hijos para el cielo.

191. Los pecados capitales son siete.

El primero, soberbia.
El segundo, avaricia.
El tercero, lujuria.
El cuarto, ira.
El quinto, gula.
El sexto, envidia.
El sétimo, pereza.

192. *P.* Por qué llamasteis pecados capitales á los siete que comunmente se llaman mortales?

R. Llámanse capitales, porque son cabezas, como fuentes y raíces de otros vicios, que de ellos nacen, y llamarse mortales no les cuadra tan bien, pues muchas veces no son más que veniales.

193. *P.* Cuándo son mortales?

R. Cuando son contra la caridad de Dios y del prójimo.

194. *P.* Cuándo son contra la caridad?

R. Cuando por ellos se quebranta algun mandamiento de Dios ó de la Iglesia en cosa grave.

195. *P.* Qué es soberbia?

R. Un apetito desordenado de ser preferido á otros.

Aezcoan.

Cerendaco da matrimonioco sacramentua?
Ezcontceco eta ezconduei emateco gracia, ceinequi baquean elcarren artean vici izan diten, eta umeac az zquiten ceruco.
Becatu capitalac dira zazpi.

Lemessicoa, soberbia.
Bigarrena, avaricia.
Irugarrena, lujuria.
Laugarrena, ira.
Bozgarrena, gula.
Seigarrena, invidia.
Zazpigarrena, pereza.
Ceren gatic deitu ituzu becatu capitalac comunqui mortalac deitcen diren zazpiac?
Deitcen dira capitalac, ceren beitira bertce vicio gayetaic jayotcen direnen buru, iturri eta zain bezala, eta mortalac deitcea etzaye cuadratcen guein ongui, bada anitz aldiz eztira venialac beicic.
Noiz dira mortalac?
Jangoicoein eta projimoein caridadein contra direleic.
Noiz dira caridadein contra?

Gayetas Jangoicoein edo Elicein cetubeit mandamentu austen denean gauza anditan.
Cer da soberbia?
Bertceac beino gueyo izateco apetitu desordenatu bat.

Quatrième partie.

Salazarais.

Cerendaco da matrimonioco sacramentua?
Casatceco eta casatuer emateco gracia, zoinequin baquean alcarren artean vici izan ten, eta ume az zayeu cerualaco.
BECATU CAPITALAC TZU ZAZPI.

Lena, soberbiara.
Bigarna, avariciara.
Irurgarna, lujuriara.
Laurgarua, irara.
Borzgarna, gulara.
Seigarna, invidiara.
Zazpigarna, prezara.
Ceren gatic deitu chu becatu capitalac comunzqui mortal deitcen dren zazpiac?
Deitcen tzu capitalac, cerengatic baitra berce vicin cayetaric sortcen drenen buru, iturri eta erro bezala, eta mortalac deitcea etciayezu cnadratcen cain ongui, bada anitz aldiz etzu venialac baicic.
Noiz dra mortalac?
Jangoicoaren eta projimoaren caritatearen contra drenean.
Noiz dra caritatearen contra?

Caitaz Jangnicoaren edo Elizaren zomait mandamentu quebrantatcen denean gauza anditan.
Cer da soberbiara?
Berceac beño gucago izateco apetito desordenatu bat.

Roncalais.

Cerentaco da matrimonioco sacramentiua?
Bordaltaco eta bordaltiuer emoiteco gracia, zoinequi baquian alcar vici izan tian, eta aur az tcein ceuriaraco.
BECATU CAPITALAC DRA ZAZPI.

Leina, soberbia.
Bigarna, avaricia.
Irurgarna, lujuria.
Laurgarna, ira.
Borzgarna, gula.
Seigarna, invidia.
Zazpigarna, preza.
Ceren gatic deitu dutzu becatu capitalac comunqui mortal deitan dren zazpiac?
Deitan dra capitalac, ceren baidra berce vicio quetaric sortan drenen buru, iturri eta izorro bicala, eta mortalac deitia ez zabei cuadratan cain onqui, bada anich aldiz ez dra veoialac baicic.
Noiz dra mortalac?
Jangueicuaren eta projimuaren caritatiaren contra drenian.
Noiz dra caritatiaren contra?

Quetaz Jangueicuaren edo Elizaren znmait mandamentu austan denian gaiza anditan.
Cer da soberbia?
Berciac beino obro izaiteco apetito desordenatu bat.

Catéchisme.

Espagnol.

196. *P.* Qué es avaricia?

R. Un apetito desordenado ó deseo de hacienda.

197. *P.* Qué es lujuria?

R. Un apetito desordenado de sucios y carnales deleites.

198. *P.* Qué es ira?

R. Un apetito desordenado de venganza.

199. *P.* Qué es gula?

R. Un apetito desordenado de comer y beber.

200. *P.* Qué es envidia?

R. Un pesar del bien ajeno.

201. *P.* Qué es accidia ó pereza?

R. Un caimiento de ánimo en bien obrar.

202. CONTRA ESTOS SIETE VICIOS HAY SIETE VIRTUDES.

Contra soberbia, humildad.
Contra avaricia, largueza.
Contra lujuria, castidad.
Contra ira, paciencia.
Contra gula, templanza.
Contra envidia, caridad.
Contra pereza, diligencia.

203. LOS ENEMIGOS DEL ALMA DE QUE HEMOS DE HUIR.

El primero es el mundo.
El segundo, el demonio.
El tercero, la carne.

204. *P.* Cómo se huye del mundo?

R. Este se huye con menosprecio de sus pompas y vanidades.

Aercoan.

Cer da avaricia?
Ontasunein apetitu edo deseo desordenatu bat.
Cer da lujuria?
Araguiein deleite ciquinen apetitu desordenatu bat.
Cer da ira?
Mendecatcecn apetitu desordenatu bat.
Cer da gula?
Ssateco eta edateco apetitu desordenatu bat.
Cer da invidia?
Bercen onein pena bat.
Cer da pereza edo afertasuna?
Obra onen eiteco animu falta bat.

ZAZPI VICIO QUEBEN CONTRA DIRA ZAZPI VIRTUTE.

Soberbiein contra, umildadea.
Avariciein contra, largueza.
Lujuriein contra, castidadea.
Irein contra, paciencia.
Gulein contra, templanza.
Invidiein contra, caridadea.
Perecein contra, diligencia.

ARIMBIN ETSAYAC CEINEN GANIC ESCAPATU BEAR BEITUOU.

Lemessicoa da mundua.
Bigarrena, demonioa.
Irugarrena, araguia.
Nola escapatcen da munduein ganic?
Aren anditasun eta vanidaden mennsprecios.

Quatrième partie.

Salazarais.

Cer da avariciara?
Ontarzunaren apetito edo deseyu desordenatu bat.
Cer da lujuriara?
Araguiaren deleite ciquinen apetito desordenatu bat.
Cer da irara?
Mendecatceco apetito desordenatu bat.
Cer da gulara?
Ssateco eta edateco apetito desordenatu bat.
Cer da invidiara?
Berzren onaren pena bat.
Cer da preza edo agüertarzuna?
Obra onen eguiteco animo falta bat.

ZAZPI VICIO CUEN CONTRA TZU ZAZPI VIRTUTE.

Soberbiaren contra, umildadea.
Avariciaren contra, larguezara.
Lujuriaren contra, castidadea.
Iraren contra, pacienciara.
Gularen contra, templanzara.
Invidiaren contra, caritatea.
Prezaren contra, diligenciara.

ARIMAREN ETSAYAC ZOINEN GANIC IESI EGUIN BEAR BAITUGU.

Lena zu mundua.
Bigarna, demonioa.
Irurgarna, araguia.
Nola iesi eguiten da munduaren ganic?
Aren anditarzun eta vanidaden menosprecioz.

Roncalais.

Cer da avaricia?
Ontarzunaren apetito edo deseo desordenatu bat.
Cer da lujuria.
Araguiaren placer ciquinen apetito desordenatu bat.
Cer da ira?
Mendecataco apetito desordenatu bat.
Cer da gula?
Ssateco eta edateco apetito desordenatu bat.
Cer da invidia?
Bercen onaren tristuria bat.
Cer da preza edo aurertarzuna?
Obra onen eguiteco animo falta bat.

ZAZPI VICIO CUEN CONTRA BADRA ZAZPI VIRTUTE.

Soberbiaren contra, umildadia.
Avariciaren contra, largueza.
Lujuriaren contra, castidadia.
Iraren contra, paciencia.
Gularen contra, templanza.
Invidiaren contra, caritatia.
Prezaren contra, diligencia.

ABIMAREN ENEMIGUAC ZOINEN GANIC IESI BIAR BAIDIGU.

Leina da mundiua.
Bigarna, demoniua.
Irurgarna, araguia.
Nola iestan da mundiuaren ganic?

Aren anditarzun eta vanidaden menosprecioz.

Catéchisme.

Espagnol.

205. *P.* Cómo se huye del demonio?

R. Con oracion y humildad.

206. *P.* Cómo se huye de la carne?

R. Esta se vence con asperezas, disciplinas y ayunos: este es el mayor enemigo, porque la carne no la podemos echar de nosotros, al mundo y al demonio sí.

207. LAS VIRTUDES TEOLOGALES SON TRES.

La primera, fe.

La segunda, esperanza.

La tercera, caridad.

208. LAS VIRTUDES CARDINALES SON CUATRO.

La primera, prudencia.

La segunda, justicia.

La tercera, fortaleza.

La cuarta, templanza.

209. Los SENTIDOS CORPORALES SON CINCO.

El primero, ver con los ojos.

El segundo, oir con los oidos.

El tercero, gustar con la boca.

El cuarto, oler con las narices.

El quinto, tocar con las manos.

210. *P.* Para qué nos dió Dios los sentidos y todos los demás miembros?

R. Para que con todos le sirviésemos en todas cosas.

211. LAS POTENCIAS DEL ALMA SON TRES.

Aezcoan.

Nola escapatcen da demonioein ganic?

Oracio eta umildades.

Nola escapatcen da araguiein ganic?

Mortificacio, diciplina eta barures: gau da etsaic andiena, cerengatic araguia ezpeitzaquegu bota gure ganic, baya hai mundua eta demonioa.

VIRTUTE TEOLOGALAC DIRA IRUR.

Lemessicoa, fedea.

Bigarrena, esperanza.

Irugarrena, caridadea.

VIRTUTE CARDINALAC DIRA LAUR.

Lemessicoa, prudencia.

Bigarrena, justicia.

Irugarrena, fortaleza.

Laugarrena, templanza.

GORPUTCEIN SENTIDOAC DIRA BORTZ.

Lemessicoa, beguies icustea.

Bigarrena, bearries aitcea.

Irugarrena, agoas gustatcea.

Laugarreoa, sudurres usmatcea.

Bozgarreoa, escues uquitcea.

Cerendaco eman dauzquigu Jangoicoac sentidoac eta bertce miembro guciac?

Gucietas cervitza guindezan gauza gucietan.

ARIMEIN POTENCIAC DIRA IRUR.

Quatrième partie.

Salazarais.

Nola iesi eguiten da demonioaren ganic?
Oracio eta umildadez.
Nola iesi eguiten da araguiaren ganic?
Mortificacio, diciplina eta barurez: cau zu etsairic andiena, cerengatic araguia ezpaitoquegu egotz gure ganic, baya bai mundua eta demonioa.
VIRTUTE TEOLOGALAC TZU IRUR.

Lena, fedea.
Bigarna, esperanzara.
Irurgarna, caritatea.
VIRTUTE CARDINALAC TZU LAUR.

Lena, prudenciara
Bigarna, justiciara.
Irurgarna, fortalezara.
Laurgarna, templanzara.
CORPUTZAREN SENTIDOAC TZU BORZ.

Lena, beguiez icustea.
Bigarna, bearriez aitcea.
Irurgarna, agoaz gustatcea.
Laurgarna, sudurrez urrin eguitea.
Borzgarna, escuez onquitcea.
Certaco eman dauzcu Jangoicoac sentidoac eta berce miembro guciac?
Guciez cervitza guinezan gauza gucietan.
ARIMAREN POTENCIAC TZU IRUR.

Roncalais.

Nola iestan da demoniuaren ganic?

Oracione eta umildadez.
Nola iestan da araguiaren ganic?

Mortificacione, diciplina eta barurez: caur da enemigoric andiena, cerengatic araguia ez baidroquegu egoch gore ganic, baya bai mundiua eta demoniua.
VIRTUTE TIOLOGALAC DRA IRUR.

Leina, fea.
Bigarna, esperanza.
Irurgarna, caritatia.
VIRTUTE CARDINALAC DRA LAUR.

Leina, prudencia.
Bigarna, justicia.
Irurgarna, fortaleza.
Laurgarna, templanza.
CORPIZAREN SENTIDUAC DRA BORZ.

Leina, beguiez ecustia.
Bigarna, biarriez entzutia.
Irurgarna, abaz testatia.
Laurgarna, sudurrez quio eguitia.
Borzgarna, esquiuez tocatia.
Certaco emon daizcu Jangueicuac sentiduac eta berce miembro guciuac?
Orotaz cervucha guinezan gaiza guciuetan.
ARIMAREN POTENCIA DRA IRUR.

Catéchisme.

Espagnol.

Memoria, entendimiento y voluntad.

212. *P.* Para qué nos dió Dios la memoria?

R. Para acordarnos de él y de sus beneficios.

213. *P.* Para qué nos dió el entendimiento?

R. Para reconocer á nnestro Señor, y pensar en él.

214. *P.* Para qué nos dió la voluntad?

R. Para que le amemos como á suma bondad, y al prójimo por él.

215. Los DONES DEL ESPÍRITU SANTO SON SIETE.

El primero, don de sabiduría.
El segundo, don de entendimiento.
El tercero, don de consejo.
El cuarto, don de ciencia.
El quinto, don de fortaleza.
El sexto, don de piedad.
El sétimo, don de temor de Dios.

216. Los FRUTOS DEL ESPÍRITU SANTO SON DOCE.

El primero, caridad.
El segundo, paz.
El tercero, longanimidad.
El cuarto, benignidad.
El quinto, fe.
El sexto, continencia.
El sétimo, gozo.
El octavo, paciencia.

Aercoan.

Memoria, entendimentua eta vorondatea.

Cerendaco Jangoicoac eman zagu memoria.

Oreit guiten artas eta aren beneficioetas.

Cerendaco eman zagu entendimentua?

Ezautceco gure Jauna, eta aren beitan pentsatceco.

Cerendaco eman zagu vorondatea?

Onesteco Jangoicoa bondade andiena bezala, eta projimoa aren gatic.

ESPIRITU SANDUEIN DONAC DIRA ZAZPI.

Lemessicoa, don ssaquindurieina.
Bigarrena, don entendimentueina.
Irugarrena, don consejueina.
Laugarrena, don ciencieina.
Bozgarrena, don fortaleceina.
Seigarrena, don piedadeina.
Zazpigarrena, don Jangoicoein beldurreina.

ESPIRITU SANDUEIN FRUITUAC DIRA AMABI.

Lemessicoa, caridadea.
Bigarrena, baquea.
Irugarrena, biotceco anditasuna.
Laugarrena, beninidadea.
Bozgarrena, fedea.
Seigarrena, continencia.
Zazpigarrena, gozoa.
Zortcigarrena, paciencia.

Quatrième partie.

Salazarais.

Memoriara, entendamentua eta vorondatea.
Certaco Jangoicoac eman zaucun memoriara?
Orit guiten artaz eta aren beneficioez.
Certaco eman zaucun entendamentua?
Izauteco gure Jauna, eta aren baitan pentsatceco.
Certaco eman zaucun vorondatea?

Onesteco Jangoicoa bondade andiena bezala, eta projimoa aren gatic.
ESPIRITU SANDUAREN DONAC TZU ZAZPI.
Lena, don ssaquitearna.
Bigarna, don entendamentuarna.
Irurgarna, don consejoarna.
Laurgarna, don cienciarna.
Borzgarna, don fortalezarna.
Seigarna, don piedadearna.
Zazpigarna, don Jangoicoaren beldurrarna.
ESPIRITU SANDUAREN FRUTOAC TZU AMABI.
Lena, caritatea.
Bigarna, baquea.
Irurgarna, biotceco anditarzuna.
Laurgarna, beninidadea.
Borzgarna, fedea.
Seigarna, continenciara.
Zazpigarna, gozoa.
Zortcigarna, pacienciara.

Roncalais.

Memoria, entendimentiua eta voruntatia.
Certaco Jangueicuac emon zaicun memoria?
Guart guitian artaz eta aren beneficiuetaz.
Certaco emon zaicun entendimentiua?
Izaguntaco gore Geina, eta artan pensataco.
Certaco emon zaicun vorondatia?

Maitecuteco Jangueicua bontate andiena bicala, eta projimua aren gatic.
ESPIRITU SAINTIUAREN DONAC DRA ZAZPI.
Leina, don ssaquintarzunarna.
Bigarna, don entendimentiuarna.
Irurgarna, don conscjuarna.
Laurgarna, don cienciarna.
Borzgarna, don fortalezarna.
Seigarna, don piedadiarna.
Zazpigarna, don Jangueicuaren lotsatarzunarna.
ESPIRITU SAINTIUAREN FRUTIUAC DRA AMABI.
Leina, caritatia.
Bigarna, baquia.
Irurgarna, biotceco anditarzuna.
Laurgarna, beninidadia.
Borzgarna, fea.
Seigarna, continencia.
Zazpigarna, gozua.
Zortcigarna, paciencia.

Catéchisme.

Espagnol.

El nono, bondad.
El décimo, mansedumbre.
El undécimo, modestia.
El duodécimo, castidad.

217. Las bienaventuranzas son ocho.

Bienaventurados los pobres de espíritu, porque de ellos es el reino de los cielos.

Bienaventurados los mansos, porque ellos poseerán la tierra.

Bienaventurados los que llorau, porque ellos serán consolados.

Bienaventurados los que han hambre y sed de la justicia, porque ellos serán hartos.

Bienaventurados los misericordiosos, porque ellos alcanzarán misericordia.

Bienaventurados los limpios de corazon, porque ellos verán á Dios.

Bienaventurados los pacíficos, porque ellos serán llamados hijos de Dios.

Bienaventurados los que padecen persecucion por la justicia, porque de ellos será el reino de los cielos.

218. *P.* Qué hemos dicho ahora?
R. Las ocho bienaventuranzas.

219. *P.* Qué cosas son estas bienaventuranzas?

Aezcoan.

Bedrateigarrena, bondadea.
Amargarrena, mansedumbrea.
Amecagarrena, modestia.
Amabigarrena, castidadea.
Bienaventuranzac dira zortci.

Bienaventuratuac dira biotces pobre direnac, ceren ayena beita ceruco erreinua.
Bienaventuratuac dira mantsoac, ceren urac iccin beitira lurrein ssabe.
Bienaventuratuac dira nigar eitautenac, ceren urac icein beitira consolatuac.
Bienaventuratuac dira justicias gose eta egarri direnac, ceren urac icein beitira aseac.
Bienaventuratuac dira misericordiosoac, ceren ayec erdietsico beitute misericordia.
Bienaventuratuac dira biotces garbi direnac, ceren ayec icusco beitute Jangoicoa.
Bienaventuratuac dira baquescoac, ceren urac deituac icein beitira Jangnicoein umeac.
Bienaventuratuac dira justiciein gatic persecucio padecitzautenac, ceren ayena icein beita ceruco erreinua.
Cer erran dugu orei?
Zortci bienaventuranzac.
Cer gauza dira zortci bienaventuranza guebec?

Quatrième partie.

Salazarais.

Bedratcigarna, bondadea.
Amargarna, mansedumbrea.
Amecagarna, modestiara.
Amabigarna, castidadea.
BIENAVENTURANZAC TZU ZORTCI.

Bienaventuratu tzu biotcez pobre drenac, cerengatic ayena baita ceruco reinoa.
Bienaventuratu tzu mantsoac, cerengatic urac izanen baitra lurraren ssabe.
Bienaventuratu tzu near eguiten dienac, cerengatic urac izanen baitra cunsolatric.
Bienaventuratu tzu justiciaz gose eta egarri dienac, cerengatic urac izanen baitra aseric.
Bienaventuratu tzu misericordiosoac, cerengatic ayec erdietsien baitie misericordia.
Bienaventuratu tzu biotcez garbi drenac, cerengatic ayec icusien baitie Jangoicoa.
Bienaveoturatu tzu baquezcoac, cereogatic urac deitric izanen baitra Jangoicoaren ume.
Bieuaventuratu tzu justiciaren gatic persecucio pndeciteeu dienac, cerengatic ayena izanen baita ceruco reinoa.
Cer erran dugu orai?
Zortci bienaventuranzac.
Cer gauza dra zortci bieoaventuranza cuec?

Roncalais.

Bedratzugarna, bontatia.
Amargarna, mansedumbria.
Amecagarna, modestia.
Amabigarna, castidadia.
BIENAVENTURANZAC DRA ZORTCI.

Bienaventurado drade biotcez pobre drenac, ceren ena baita ceurico reinua.
Bienaventurado dra mansuac, ceren urac izanen baidra lurraren nausi.

Bienaventurado dra nessar eguiteo deinac, ceren urac izanen baidra consolntruc.
Bienaventurado dra justiciaz gose eta egarri deinac, ceren urac izanen baidra aseric.
Bienaventurado dra misericordiosuac, ceren ec alcanzaten baidei misericordia.
Bienaventurado dra biotcez ssaï dreoac, cereo ec ecusen baidei Jangucicua.
Bienaventurado dra baquezcuac, cereu urac deitruc izanen baidra Jaugueicnaren aur.
Bienaventurado dra justiciaren gatic persecucione padccitan deinac, ceren ena izanen baida ceurico reinua.
Cer erran digu orai?
Zortci bienaveuturanzac.
Cer gaiza dra zortci bienaventurauza cuec?

Catéchisme.

Espagnol.

R. Las mejores obras de las virtudes y dones del Espíritu santo.

220. *P.* Quiénes son los pobres de espíritu?

R. Los que no quieren honras ni riquezas, ni aún moderadas.

221. *P.* Quiénes son los mansos?

R. Los que no tienen ira ni aún casi movimiento de ella.

222. *P.* Cómo poseen la tierra?

R. Como señores de sí mismos.

223. *P.* Quiénes son los que lloran?

R. Los que dejan los placeres aún moderados.

224. *P.* Quiénes son los que han hambre y sed de la justicia?

R. Los que hacen con ansia el deber en todo.

225. *P.* Quiénes son los misericordiosos?

R. Los muy piadosos aún con los estraños.

226. *P.* Quiénes son los limpios de corazon?

R. Los que son del todo mortificados en sus pasiones.

227. *P.* Quiénes son los pacíficos?

R. Los obradores de la paz en sí y en otros.

228. *P.* Quiénes son los que padecen persecucion por la justicia?

R. Los que están firmes en todo, aunque los persigan.

Aezcoan.

Virtuten eta Espiritu sanduein donen obreic obenac.

Nor dira biotces pobre direnac?

Nai eztutenac onra ez eta abrastasunic, chiquiac izanic ere.

Nor dira mantsoac?

Ireic eztutenac eztare casic irein movimentuic.

Nola dira lurrein ssabe?

Beren buruen jaun bezala.

Nor dira nigar eitautenac?

Gustoac uzten tuztenac, chiquiac izanic ere.

Nor dira justicias gose eta egarri direnac?

Beren obligacioa deseoiqui cumplitzautenac.

Nor dira misericordiosoac?

Piedades beteic direnac arrotcequi ere.

Nor dira biotces garbi direnac?

Beren pasione gucietan mortificatcen direnac.

Nor dira haquescoac?

Beren eta bertcen artean baquea ezartzautenac.

Nor dira justiciein gatic persecucio padecitzautenac?

Gauza gucietan firme daudenac perseguitnac izanic ere.

Quatrième partie.

Salazarais.

Virtuten eta Espiritu sanduaren donen obraric obenenac.
Nor dra biotcez pobre drenac?

Nai eztienac onra ez eta abrastarzunic, chiquinac izanic ere.
Nor dra mantsoac.
Iraric eztienac eztare casic irarcn movimenturic.
Nola dra lurraren ssabe?
Beren buruen ssaun bezala.
Nor dra near eguiten dienac?

Gustoac uzten tienac, chiquinac izanic ere.
Nor dra justiciaz gose eta egarri dienac?
Beren obligacioa deseyurequin cumplitcen dienac.
Nor dra misericordiosoac?

Piedadez beteric drenac arrotcequin ere.
Nor dra biotcez garbi drenac?

Beren pasionc gucietan mortificatcen drenac.
Nor dra baquezcoac?

Beren eta berzren artean baquea izartcen dienac.
Nor dra justiciaren gatic persecucio padecitcen dienac?
Gauza gucietan firme daudenac perseguitric izanic ere.

Roncalais.

Virtuten eta Espiritu saintiuaren donen obraric obenenac.
Nor dra biotcez pobre drenac?

Nai ez deinac onre ez eta abrastarzunic, chiquerrac izanic ere.
Nor dra mansuac?
Iraric ez deinac eztare ullan iraren movimenturic.
Nola dra lurraren nausi?
Beren buriuen gein bicala.
Nor dra nessar eguiten deinac?

Gustuac eiztan teinac, chiquerrac izanic ere.
Nor dra justiciaz gose eta egarri deinac?
Beren obligacionia deseorequi cumplitan deinac.
Nor dra misericordiosuac?

Piedadez beteric drenac arrotcequi ere.
Nor dra biotcez ssal drenac?

Beren pasione guciuetan mortificatan drenac.
Nor dra baquezcuac?

Beren eta bercen artian baquia izartan deinac.
Nor dra justiciaren gatic persecucione padecitan deinac?
Gaiza guciuetan firme daudenac perseguitruc izanic ere.

Catéchisme.

Espagnol.	*Aezcoan.*
229. *P.* Por qué estas se llaman bienaventuranzas?	Ceren gatic guebec deitcen dira bienaventuranzac?
R. Porque en ellas consiste la de esta vida, y la esperanza de la otra.	Cerengatic gayetan beitago vici gontaco ongui izatea, eta bertceco esperanza.
230. *M.* El Señor nos lleve á todos allá. Amen.	Jaunac gara gucioc erman guitzala.

Ici finit le petit catéchisme espagnol du P. Astete, d'après l'édition sans

Quatrième partie.

Salazarais.	*Roncalais.*
Ceren gatic cuec deitcen dra bienaventuranzac?	Ceren gatic cuec deitan dra bienaventuranzac?
Cerengatic caitan baitago vici contaco ongui izatea, eta berceco esperaozara.	Cerengatic quetan baidago vici contaco onqui izaitia, eta berceco esperauza.
Jaunac cara gucioc erman guitzala.	Geinac cara guciuer eraman guitzala. Amen.

date de Salamanque, chez Antoine Joseph Villargordo, in-12 de 48 pages.

We certify that only 250 copies of this Work have been printed, of which one is on thicker and larger paper.

STRANGEWAYS & WALDEN,
28 Castle Street, Leicester Square.

L'ÉVANGILE SELON SAINT MATHIEU
SAN MATHIUREN EBANYELIOA

Salaberry d'Ibarrolle
Nafarrera-behereaz
Bayonne
1856

Originala: Gipuzkoako Foru Diputazioaren Biblioteka

L'ÉVANGILE

SELON SAINT MATHIEU.

SUR LA VERSION DE M. LE MAISTRE DE SACY,

TRADUIT EN LANGUE BASQUE,

DIALECTE BAS-NAVARRAIS,

PAR

M. SALABERRY (D'IBARROLLE,)

Pour le Prince LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

BAYONNE,

IMPRIMERIE DE VEUVE LAMAIGNÈRE NÉE TECLIÈRES,

Rue Pont-Mayou, 39.

—

1856.

SAN MATHIUREN

EBANYELIOA.

LEHEN KAPITULIA.

YESU-KRISTOREN HASTEPENA.

Haren konsebizionia eta haren sortzia.

1. Yesu Kristo, David-en seme Abraham-en semiaren, hastapeneko liburia.

2. Abraham-en seme zen Isaak. Isaak-en seme zen Yacob. Yacob-en seme ziren Yuda eta haren anayak.

3. Yuda-ren seme ziren, Thamar-en-ganik, Pharès eta Zara. Pharès-en seme zen Esron. Esron-en seme zen Aram.

4. Aram-en seme zen, Abinadab. Abinadab-en seme zen Naasson. Naasson-en seme zen Salmon.

4. Salmon-en seme zen, Rahab-en ganik, Booz. Booz-en seme zen, Ruth-en ganik, Yesse, Yesse-ren seme zen David, zoin baitzen errege.

6. David errege-ren seme zen, uria-ren emazte izan zena-ganik, Salomon.

7. Salomon-en seme zen Roboam. Roboam-en seme zen Abias. Abias-en seme zen Asa.

8. Asa-ren seme zen Yosafat. Yosafat-en seme zen Yoram. Yoram-en seme zen Osias.

9. Osias-en seme zen Yoatham. Yoatham-en seme zen Akhas. Akhas-en seme zen Ezechias.

10. Ezekias-en seme zen Manasse. Manasse-ren seme zen Amon. Amon-en seme zen Yosias.

11. Yosias-en seme sorthu ziren Yekonias eta haren anayak, Yudi-ak Babylonarat eramanak izan ziren-dembora-xi-an.

12. Eta Babylonarat eramanak izanez geroz, Yekonias-en seme sorthu zen Salathiel. Salathiel-en seme zen Zorobabel.

13. Zorobabel-en seme zen Abiud. Abiud-en seme zen Eliazim. Eliazim-en seme zen Azor.

14. Azor-en seme zen Sadok. Sadok-en seme zen Achim. Achim-en seme zen Eliud.

— 7 —

15. Eliud-en seme zen Eleazar. Eleazar-en seme zen Mathan. Mathan-en seme zen Yakob.

16. Eta Yakob-en seme zen Yosef, espos Mariaren-a, zoinen ganik sorthu baita Yesus, deithia dena Kristo.

17. Badira beraz hamalaur Yende-mende (génération). Abraham-en ganik, David-en gana heltzeko ; haunalaur yende mende David-en ganik Yudiak Babylonarat eramanic izan artio. Eta Babylonarat eramanak izan zirenetik Yesu Kristorano hamalaur yende mende.

18. Yesu Kristoren sortzia gisa huntan gerthatu-zen : Maria haren arnak esposatu zienian Yosef, ezagutia izan zen izorra zela, elgarrekin egon gabe, Izpiritu Saindiaren obraz.

19. Nola Yosef, haren senharra, yustua baitzen, nahi gabez ber'esposa desohoratu, deliberatu zien desperitzera segreki.

20. Bena phensamendu hortan zagolarik, amexetan Yainkoaren ainguru bat agertu zitzakon eta erran zakon : Yosef, David-en semia, ez herabe ukhan Maria zur' emaztiaren hartziaz zurekin : ezik haren barnian sorthu dena, Izpiritu Saindiak formatia da.

— 8 —

21. Erdiko da seme batez, zoini emanen baitakozu izena Yesus, erran nahi da Salbazalia; zeren hark beharko du bere populia salbatu, bekhatutik libratuz.

22. Ezik hori oro egin zen komplitzeko Yainkoak profetaz erran ziena therminno holan.

33. Biryina batek haur eginen du, eta sorthuko du seme bat. Emanen dakote izena Emmanuel, erran nahi da Yainkoa gurekin.

24. Iratzartu zenian, Yosef-ek egin zien aingoriak manatu zakona, eta hartu zien ber'emaztia ber'ekin.

25. Bena etzen harekin behinere nahassirik izan sorthu zienian seme primu hori, zoini eman baitzakon izena Yesus.

— 10 —

II GARREN KAPITULIA.

Erregien adorazionia. Ejiptorat. Yesusen ihes egitia Betleemeko massakria. Yesus ekharria Ejiptotik.

1. Yesus sorthu zenian beraz Bethleem Yuda-ren tribuko hirian, Herodes erregiaren demboran, Orientetik Yerusalemerat yin ziren errege batzu,

2. Eta galdegin zuten: nun da Yudien errege sorthu berria? Orienten ikhussi dugu haren izarra, eta yin gira haren adoratzera.

3. Herodesek hori yakin zienian, beldurtu zen, eta Yerusalemeko hiri guzia harekin.

4. Eta bil arazirik populuko prinze, aphez eta doctorrak, galdegin zien nun beharzen sortu Kristo.

5. Erran zakoten Bethleemen Yuda-ren tribuko hirian, profetak izkiribatu dien arabera:

6. Eta hi, Bethleem, Yudako lurra, ez hiz Yudako hiri prinzipal-eta azkena; ezik hitarik sorthuko duk ene Israeleko populia gobernatuko dien aintzindaria.

7. Ordian Herodesek, erakarririk Orientetik yin ziren erregiak, galdegin zeyen artha handirekin noiz agertu zitzeyen izarra;

8. Eta desperitziarekin Bethleemerat, erran zeyen: zuazte, informa zitezte haur hortaz; eta khaussitu duzienian, yakin arazi zadazie, ni ere yuan nadin haren adoratzera.

9. Intzon ondoan erregeren hitz horiek, phartitu ziren. Eta dembora berian, Orienten ikhossi izarra bazuan heyen aintzinian, haurra zen tokiraino; han geldituzen.

10. Ikhussi zutenian izarra, hartiak izan ziren alegerantzia batez;

11. Eta etchian sartzian, khaussitu zuten haurra, Maria bere amarekin, eta lurrerat ahuspez bere buriak emanik, adoratu zuten; gero bere tresorrak zabaldurik, oferitu zazkoten presentzat, urhe, insenxu eta mirra.

12. Eta lo zaudelarik, ukhan ondoan zerutik abis bat, ez yuaiteko berriz Herodes-en edi-

— 11 —

reitera, itzuli ziren bere lekhurat bertze bide batetarik.

13. Hek phartitu onduan, Yosef lo zagolarik, Yainkoaren Ainguria agertu zitzakon, eta erran zakon; yeiki zite, hartzazu haurra eta ama; ihes egizu Egiptorat, eta han egon zite nik erran artio hantik yiteko; ezik Herodesek cherkhatuko du haurra hilarazteko.

14. Yosefek yeikirik, hartu zitien, gaüaz, haurra eta ama, eta erretiratu zen Ejiptorat.

15. Han egon zen Herodes hil artio, amore gatik komplitia izan zadin Yainkoak bere profetaz erran zien hitz hau: deithatu dut ene semia Ejiptotik.

16. Ordian Herodesek ikhussirik, erregiak trufatzen zirela hartaz, sarthu zen kolera handi batian; eta igorri zien ordre hiltzeko Bethleemeko eta ingurunetako bi urthe tako eta gaztiagoko haur guziak, demboraren arabera, zointaz informatu baitzen Orienteko erregiak baithan.

17. Ordian ikhussi zuten komplitzen Yeremia profetak erran ukhan ziena:

18. Azanz handi bat inzuna izanda Raman.

— 12 —

Aditu dituzte auhenak eta heiagorak; Rachel bere haurren gainian nigarrez, errezebitu nahi gabe konsolazionerik, zeren ez baitira gehiago bizi.

19. Herodes hilzenian, Yainkoaren ainguria agertu zitzakon Yosefi, Ejiptoan, lo zagolarik.

20. Eta erran zakon: yeikizite, hartzazu haurra eta ama, eta itzulzite Izraeleko herrirat; haurra cherkhatzen zutenak hilarazteko, berak hil dira.

21. Yosefek yeikirik, hartu zitien haurra eta ama, eta eman zen bidian, yiteko berriz Izraeleko herrirat.

22. Bena yakin onduan Archelaus errege zela Yudean, Herodes bere aitaren lekhian, beldurtuzen harat yuaiteko. Lo zagolarik, zeruko abis bat ukhan zien, eta Galilearat erretiratu zen,

23. Eta yin zen egoitera Nazareth deitzen den hiri baterat; amoregatik profetak errana komplizadin: deithia izanen da Nazarendarra.

III GARREN KAPITULIA.

Yuan doni Yoanes Batistaren predikia eta Batheyoa. Farisienen kontreko erreprotchiak. Yesu-Kristoren batheyoa.

1. Dembora hartan, Yoanes Batista yin zen predikatzera Yudeako desertorat,

2. Erraiten ziela: egizie penitenzia, ezik zerietako erresuma hurrandia da.

3. Hori da markatia izan dena Isaia profetaz, erran zienian: huna desertian oihuz dagonaren botza: prepara zazie Yaunaren bidia: chuchen ezartzkitzie haren chenderak.

4. Yoanesek bazien bilozko beztimendabat eta larruzko zintura bat gerrian. Eta haren hazgarria-zen otthe eta ezti bassa.

5. Ordian Yerusalemeko hiria, Yudea guzia, eta Yordaineko ingurune guzia yiten ziren haren ganat;

— 14 —

6. Eta konfessatuz bere bekhatiak, batheatiak izaiten ziren hartaz Yordaineko uhaitzian.

7. Eta ikhussirik zombait Farisien eta Sadduzeen haren batheyorat yiten. Erran zeyen: bipera kasta, nork erakaxi dauzie zien gainera erori behar dien kolerari ihes egiten?

8. Egin zazie beraz penitenziazko obra digne denik.

9. Eta ez dezaziela phenxa zien baithan erraitia: aitatzat badugu Abraham; ezik deklaratzen dauziet Yainkoak egin ditzazkela harri hotarik Abraham-en haurrak.

10. Ezik aizkora yadanik arbolen erruan da: zoin ere arbolek beraz ez baidu frutu onik emaiten, hura izanen da phikatia eta surat aurthikia.

11. Nitaz bezambatian batheyatzen zituztet hurez, erakartzeko penitenziarat. Bena ene ondotik yin behar diena ni beno botherezuago da; eta ni ez niz gai haren zapaten erabilzeko: harek batheyatnko zituzte Izpiritu Saindian eta suyan.

12. Bere erhatza eskian du, garbituko du ezkaratza, eta bilduko du bere bihia ganer-

rian; bena erreko du lastua behin ere hilen ezden su batian.

13. Ordian Yesus yin zen Galileatik Yordainerat, Yoanesen edireitera, hartaz batheyatia izaiteko.

14. Bena Yoanesek etzien, nahi erraiten zielarik: ni izan behar uiz batheyatia zutaz; eta zu yiten zira ene gana?

15. Eta Yesusek errespondítu zakon: utz nezazu oren huntako; ezik hola behar dugu yustizia oro komplitu. Ordian Yoanes ez zitzayon gehiago bihurtu.

16. Batheyatia izan onduan, Yesus yalgi zen huretik kamporat; eta dembora berian, zeriak zabaldu zitzaizkon; eta ikhussi zien Yainkoaren izpiritia, zoin yeuxi baitzen, eta phausatu haren gainian, urzo koloma baten itchuran.

17. Eta ordu berian, intzuna izan zen zerutik botz bat, erraiten ziela: hau da ene seme maitia, zoinetan ezarri baidut ene afekzione guzia.

IV GARREN KAPITULIA.

Yesu Kristoren barura eta hirritatzia. Hasten da predikatzen.
Piarressen, Andreren, Yakessen, eta Yoanes-en galdia edo bokazionia.

1. Ordian Yesus eramana izan zen Izpiritiaz deserturat han hirritatia izaiteko debriaz;

2. Eta barur egin onduan berrogei gaü eta egunez, gossetu zen.

3. Eta debriak hurranzen zelarik, erran zakon: Yainkoaren semia bazira, errazu harri hok ogi bilhaka diten.

4. Bena Yesusek errespondítu zakon: izkiribatia da: gizona ez da bizi ogiz choilki, bena Yainkoaren ahotik yalgiten diren hitz orotaz.

5. Ordian debriak eraman zien hiri saindura; eta ezarten zielarik templuaren thinian,

6. Erran zakon: Yainkoaren semia bazira,

— 18 —

aurthik zite behereral; ezik izkiribatia da, ordenatu diela bere aingurier, zutaz artha hartzeko, eta sostengatuko zituztela ber'eskiez, beldurrez yo dezazun zanguez zombait harri.

7. Yesusek errespondilu zakon: iskiribatia da ere: ez duzu hirritatoko zure Yainko Yauna.

8. Debriak orano ereman zien mendi arras gora baten gainera; eta erakasten zazkolarik munduko erresuma guziak, eta hekiei atchikitzen den loria,

9. Erran zakon: emanen daitzut gauza hok oro, ene aintzinian belhaunikaturik, adoratzen banuzu.

10. Bena Yesusek errespondilu zakon: aparta hadi Satan, ezik izkiribatia duk: zure Yainko Yauna adoratuko duzu, eta hura bakharrik zerbitzatuko dnzu.

11. Ordian debriak utzi zien; eta dembora berian aingiuiak hurrandu zitzaizkon, eta hek zerbitzatzen zuten.

12. Yesusek inzun zienian erraitén, Yoanes emanik izan zela presondeyan, yuan zen Galilearat;

— 19 —

13. Eta kitatzen zielarik Nazaretako hiria, yin zen egoitera Kafarnaumerat, zoin baida ixasso hiri bat zabuloneko eta Neftaliko mugan.

14. Amoregatik Isaïa profetaren hitz hau izan zadin komplitia:

15. Zabulon-en herria, Neftali-ren herria, bide ixassorat eramaiten diena, herri Yordainez alde hartarik dena, Nazionen Galilea;

16. Populu hunek, zoin baitzagon ilhun pian, ikhussi ukhandu argi handi bat, yeikia itzalaren eta herioaren pean zaudenen gainian.

17. Dembora hartaz geroztik, Yesus hassi zen predikatzen, ziolarik: egizie penitenzia, zeren zerietako erresuma hurran da.

18. Yesus bazuelarik Galileako itchas bazterraz, ikhussi zitien bi anaya, Simon, deithia Piarres, eta Andre haren anaya, zoinek hedatzen baitzuten bere saria; ezik arrainkari ziren.

19. Eta erran zeyen: segi nezazie, eta bilhakaraziko zituztet gizon cherkhari.

20. Berhala utzi zituzten bere sariak, eta segitu zuten.

— 20 —

21. Hantik ainzinatzian, ikhussi zitien bertze bi anaya, yakes zebedearen semia, eta Yoanes, zoin baitziren barka batian, zebedea bere aitarekin, eta zoinek aphaintzen baitzituzten bere sariak; eta deithatu zitien.

22. Dembora berian, segitu zuten, utzirik bere saria eta ber'aita amak.

23. Eta Yesus bazabilan Galilea guzian, synagogetan erakaxiz, Ebanyelioa predikatuz, populiaren artian, eritarzun orotarik sendotuz.

24. Eta haren omena hedatu zenian Syria orotan, pharatzen zazkoten eri guziak; zerbait min edo dolore sofritzen zutenak, lunatikoak, paralytikoak, eta sendotzen zitien:

25. Eta populuko yendeketa handi batek segitu zuten, Galileatik, Dekapoletik, Yerusalemetik, Yudeatik, eta Yurdainez alde hartarik.

V GARREN KAPITULIA.

Predikia Mendian.

1. YESOSEK ikhussirik populu hau oro, igaran zen mendi baten gainera; han yarri zenian, haren dizipuliak hurrandu zitzaizkon;

2. Eta erakaxten zeyen, erraiten zielarik:

3. Dohaxu dira izpirituz probe direnak, zeren heyena da zeruko erresuma.

4. Dohaxu dira ezti direnak, zeren gozatuko dute lurra.

5. Dohaxu dira nigar egiten dutenak, zeren konsolatiak izanen dira.

6. Dohaxu dira yustiziaren gossia eta egarria dutenak, zeren assiak izanen baidira.

7. Dohaxu dira miserikordiazu direnak, zeren yardirexiko dute miserikordia.

8. Dohaxu dira bihotza garbi dutenak, zeren ikhussiko dute Yainkoa.

— 22 —

9. Dohaxu dira bakezkoak, zeren izanen dira deithuak Yainkoaren haurrak.

10. Dohaxu dira sofrituco dutenak persekuzionia yustiziarentzat, zeren zeruko erresuma heyena da.

11. Dohaxu zirete gizonek kargatzen zituztenian maradizionez, persekutatzen zituztenian eta erraiten dituztenian falxuki, gaitz suerte guziak zien kontra ene gatik.

12. Ordian alegera zitezte; zeren errekompenxa handibat beiratzen da ziendako zerian; ezik hola persekutatu dituzte profetak zoin izan baidira ziek beno lehenago.

13. Ziek zirete lurreko gatza; galzen badu gatzak bere indarra, zerekin gazituko da? Ez da hun deusetako gehiago, bezik ere aurthikiteko kamporat, eta gizonez ostikatia izaiteko.

14. Ziek zirete munduko argia: hiribat mendi baten gainian ez daite izan gordia:

15. Ez dute phizten lampa bat ezarteko gaitzuriaren pian; bena ezartzen dute ganderailu baten gainian, amoregatik argi ditzan etchian direnak oro.

— 23 —

16. Hola zien argiak argi beza gizonen aintzinian, amoregatik ikhus ditzaten zien obra hunak, eta ohura dezaten zien aita, zoin baita zerietan.

17. Ez dezaziela phenxa yin nizala legiaren edo profeten destruitzera: ez niz yin destruitzera, bena bai komplitzera.

18. Ezik erraiten dauziet egiazki, zeria eta lurra ez dira igaranen, non ez diren komplitzen, undar phunduranokoan, legian direnak oro.

19. Beraz nork ere bauxiko baidu manamendu horietarik mendrena, eta nork ere erakaxiko baidu gizoner hetarik hausten, soina izanen da zeruko erresuman azkena bezala; bena komplitzen ditiena, eta ikhasarazten ditiena, handia izanen da zeruko erresuman.

20. Ezik erraiten dauziet; zien yustizia ez bada abondosago eskribano eta farisien-ena beno, ez zitezte zeruko erresuman sarthuko.

21. Ikhassi duzie erranik izan dela zaharrer: ez duzie hilen nehor; eta hiltzen dienak, merechituko du kondenatia izaitia yuyamenduz.

— 24 —

22. Bena nik erraiten dauziet; bere anayaren kontre koleran yartzen denak, merechi dukela kondenaturik izaitia konseillinz; eta erranen dakonak erho bat zira, merechituko diela ifernuko surat kondenatzia izaitia.

23. Beraz zure oferenda aldarerat eramaitian, orhoitzen bazira anayak badiela zerbait zure kontra.

24. Utzazu zure oferenda aldare aintzinian, eta zuaza zure anayarekin baketzera, eta gero itzuliko zira zure presentaren emaitera.

25. Kompont zite zure partidarekin bidian zirelarik, ahalik lasterrena, beldurrez harek eman zitzan yuyiari; yuyiak yustiziako ministroari, eta ez ziten ezarria izan presondeyan.

26. Egiazki erraiten dauzut: ez zirela hantik yalgiko, pagatu gabe arditeranokoan.

27. Yakin duzie erranik izan dela lehencko yender: ez ziezte adulterios izanen.

28. Bena nik erraiten dauziet nurk ere soegin baidu emazte bati haren gutizia gaichto batekin, yadanik adulterioa harekin egindu bere bihotzian.

— 25 —

29. Beraz eskuineko begiak eskandalisatzen bazitu, khen ezazu, eta aurthikazu zure ganik urrun; ezik hobe da zuretzat, zure gorphutzeko membro bat gal dadin, zure gurphutz guzia ifernurat aurthikia baliz beno.

30. Zure eskuineko eskiak eskandalisatzen bazitu, phikhazazu, eta aurthik zure ganik urrun; ezik hobe da zuretzat, zure membroetarik bat galdadin, zure gorphutz guzia ifernurat aurthikia baliz beno.

31. Erranik izan da orano: nork ere nahi baidu desperitu bere emaztia, eman bezako izkiribu bat, zointaz deklaratuko baidu abandonatzen diela.

32. Eta nik erraiten dauziet: nork ere desperitzen baidu bere emaztia, adulterioko ogenik gabe, adulterio bilhakarazten du; eta nork ere esposatzen baidu bere senharrak desperitzen diena; adulterio bat egiten du.

33. Ikhassi duzie orano erranik izan dela zaharrer: ez duzie eginen zin falxurik. Bena Yainkoari, pagatuko dituzie zin eginez hitzemanak.

34. Eta nik erraiten dauziet ez egiteko zinik

— 26 —

neholare, ez zeriaz, zeren hura baida Yainkoaren tronua ;

35. Ez lurraz, zeren hori zerbitzatzen baida eskabelatzat, haren zanguen dako ; ez Yerusalemez, ezik hori da errege handiaren hiria.

36. Ez duzie ere zinik eginen zien buriaz, zeren ez bai duzie khanbiatzen ahal bilo bakhoitz bat churi ez belz.

37. Bena kontenta zitezte erraitez : horida, horida, edo hori ez da ; hori ez da : ezik gehiagokua, gaichtokeriatik helduda.

38. Yakin duzie erranik izan dela : begia begiarentzat, hortza hortzarentzat.

39. Eta nik erraiten dauziet ez bihurtzez egin nahi deraukuten gaizkiari, bena norbaitek yo bazitu eskuineko mathelan, phara zakozun bertzia.

40. Eta norbaitek nahi badu pleiteatu zure kontra, zuri hartzeko zure arropa, abandona zakozu, eta emozu orano zure kapa.

41. Eta norbaitek nahi bazitu bortchatu hareki mila urhax egitera, egin ezazu orano bi mila.

42. Emozu galdegiten dauzunari, eta ez

— 27 —

dezazula urrunt zure ganik nahi diena mailleatu.

43. Ikhassi duzie erranik izan dela : maithatuko duzu zure auzua, eta hastiatuko duzu zure exaia.

44. Eta nik erraiten dauziet : maitha zatzie zien exaiak, egin ezazie ongi hastio zituztener, eta othoitz egizie persekutatzen eta kalomniatzen zituztenentzat ;

45. Amore gatik izan zitezten zien aita zerietan denaren haur, zoinek yeikiarazten baidu bere ekhia hunen eta gaichtuen gainerat, eta eror arazten baidu euria yustuen eta inyustuen gainerat.

46. Ezik ez baduzie maithatzen maite zituztenak bezik, zer errekompenxa ukhanen duzie ? Publikanuek ere ez dutea hori egiten ?

47. Ez badituzie salutatzen zien anayak bezik, zer egiten duzie bertzek beno gehiago ? Paganuek ere ez dutea hori egiten ?

48. Izan zitezte ziek, perfeit, zien aita zerukua perfeit den bezala.

VI GARREN KAPITULIA.

Predikiaren segida mendian.

1. Goco emazu, ez egiteko obra hunik gizonen aintzinian ikhussia izaiteko: bertzainez ez duzu ukhanen errekompensarik zure aita zerietan dena ganik.

2. Beraz amoina emaiten duzienian, ez dezaziela zien aintzinian trompetaz soinu eragin, hypokritek synagogetan eta kharriketan egiten duten bezala, gizonez ohoratiak izaiteko. Erraiten dauziet egiazki, heyek errezebitu dute bere errekompenxa.

3. Bena amoina egiten duzienian, zure ezkerreko eskiak ez beza yakin zer egiten dien eskuinekuak;

4. Amoregatik zure amoina segeretian izan dadin: eta zure aitak, zoinek ikhusten baidu zer igaraiten den segeretian, emanen dauzu haren errekompenxa.

5. Orobat othoitz egiten duzienian, ez dezaziela iduri izan hypokriter, zoinek nahi baidute othoitzak egin agertuz, zutik synagogetan, kharrika chokhoetan, ikhussiak izaiteko gizonez. Erraiten dauziet egiazki, heyek errezebitu dute bere errekompenxa.

6. Bena ziek, nahi duzienian othoiztu, sar zitezte zien gamberan, eta bortha hertxirik, othoi zazie zien aita segretian; eta zien aitak, zoinek ikhusten baidu zer igaraiten den segretian, emanen dauzie errekompenxa.

7. Ez dezazula erakasterat eman othoitz anitz egitia, Paganuen gisa, zoinek uste baidute ethe anhitzez inzunak izanen direla.

8. Ez zitela hek iduri bilhaka; zure aitak badaki zeren beharra duzun, zuk galderik egin gabe.

9. Othoitz eginen duzu beraz gisa huntaz: gure aita zerietan zirena, erabil bedi seinduki zure izena:

10. Yin bekigu zure erresuma: egin bedi zure borondatia lurrian ere zerian bezala:

11. Eman ezaguzu egunian eguneko ogia:

12. Eta gure zorrez kito egin gitzazu, guk gure zor dunak kito egiten ditugun bezala:

— 31 —

13. Eta ez gitzazula utzi tentazionerat ; bena begira gitzazu gaitzetik. Halabiz.

14. Ezik barkhatzen baduzie gizoner, zien kontra egiten dituzten kaltiak, zien aita zerikoak ere barkhatuko dauz kitziete zien bekhatiak.

15. Bena ez baduzie barkhatzen gizoner, ofensatu zuztenian, zien aitak ere ez dauzkitziete barkhatuko zien bekhatiak.

16. Eta barur egiten duzienian, ez ziteztela izan triste hypokritak bezala; ezik agertzen dira begithartia deseginak, amoregatik gizonek ezagut dezaten barur direla. Erraiten dauziet egiazki heyek bere errekompenxa errezebitu dutela.

17. Bena zick, barur egiten duzienian, aphaint itzazie zieu buriak, eta ikhuz zieu begithartiak ;

18. Ez erakustiagatik gizoner barur zireztela, bena zien aitari, zoin present baida lekhurik segretenetan, eta zoinek, emanen baidauzie errekompenxa.

19. Ez dezaziela bil tresorrik lurrian, non erdoilak eta harrek yaten baidituzte, eta non ohoinek edireiten eta ebasten baidituzte.

— 32 —

20. Bena bil itzazu tresorrak zerian, non ez baidituzte yaten ez erdoilak, ez harrek ; eta non ez baida ohoinik ez bilhatzeko ez ebasteko.

21. Ezik nun da zure tresora, han da zure bihotza ere.

22. Zure begia zure gorphitzeko lampada ; zure begia garbi bada, zure gorphitz guzia izanenda argitia.

23. Bena zure begia gaizki bada, zure gorphitz guzia ilhun izanenda ; ezik zutan den argia ez bada ilhun bezik, zombat ez dira handi izanen ilhunpiak berak !

24. Nehork ez ditzazke zerbitza bi naussi ; ezik hastiatuko du bat eta maithatuko bertzia, edo estekaturen da bati eta mesperetchatuko du bertzia.

25. Ez detzazkezu zerbitza Yainkoa eta aberaxtarsunak.

26. Hortakotz erraiten derauziet : ez zitezela inketa non khaussituren duzien zer yan zien bizien sostengatzeko, ez nuntik ukhanen dituzien arropak zien gorphutzen estalzeko : bizia ez dea gehiago haz garria beno eta gorphitza arropa beno ?

— 33 —

27. Konsidera itzazie zeruko choriak : ez dute ereiten, ez dute biltzen, ez dute deus ganerretan ; zien aita zerukuak hazten ditu ; ez zirctea hek beno anitz gehiago ?

28. Eta nor da zietan bere thaila emendatzen ahal dienik bere beso batez, bere insegu guziekin ?

29. Eta zertako inketatzen zirete beztimendez ? Konsidera zazie nola handitzen diren landetako liliak : ez dira lanian artzen, eta ez dute iruten :

30. Bizkitartian errailen derauziet : Salomon bera ere, bere loria guzian, ez dela sekula beztitia izan hetarik bat bezala.

31. Beraz Yainkoak artha badu beztitzeko hola landetako belhar bat, zoin egun fresko izanik, bihar aurthikia izanen baida laberat ; zombat ez du artha gehiago ukhanen zien beztitzeko ; ô gizon fede gutikoak !

32. Ez zirteztela arren inketa, erranez : zer yanen dugu, zer edanen dugu, edo zertaz beztituko gira ?

33. Paganuek egiten dituzten bezala, zoinek cherkhatzen baidituzte gauza horiek oro : ezik zien aitak badaki zer behar duzien.

— 34 —

34. Cherkha zazie beraz lehenik, Yaincoaren erresuma eta haren yustizia ; eta gauza horiek emanak izanen zaitzie izariz kampo.

35. Hartakotz ez ziteztela izan anxietan biharamuneko ; ezik biharamunak artha hartuko du bere buruaz ; egun bakhotchak, gaitz bat aski du.

VII GARREN KAPITULIA.

Predikiaren segida eta undarra mendi gainian.

1. Ez dezaziela yuya, izan ez zitezten yuyatiak.

2. Ezik yuyatiak izanen zirezte bertziak yuyatu dituzkezien bezala; eta zerbitzatuko dira zient-zat, heyent-zat zerbitzatu zirateketen izari beraz.

3. Zertako ikhusten duzu lastobat zure anayaren begian, zuk ez baiduzu ikhusten pitrail bat zure begian?

4. Edo nola erraiten duzu zure anayari: utz nezazu zure begitik lasto baten idekitera, zuhaurek haduzularik pitrail bat zurian?

5. Hypokrita, khen ezazu lehenik pitrailla zure begitik, gero idekiten ahal dukezu lastua zure anayaren begitik.

6. Begirazite zakhurrer emaitetik gauza saindurik, eta ez ditzazula aurthik perlak cherrien aintzinerat, beldurrez zango petan ostika ditzaten, eta zure kontra bihurturik, zuhaur phorroka zitzaten.

7. Galdegin zazu, eta emanen dauzie; cherkha zazu, eta khaussituko duzu; yo zazu bortha, eta idekiko dauzie.

8. Ezik galde egiten dienak ukhaiten du; cherkhatzen dienak khaussitzen du; eta bortha yotzen dienari, idekiten dakote.

9. Nor da zien artian gizona emaiten dakona harrihat semiari, hunek ogi galdegiten dakonian?

10. Edo arrain bat galde giten badako, emanen dakoya suge bat?

11. Beraz gaichto izanez, hala ziren bezala, baldin badakizu gauza onen emaiten zure haurrer; zombat arrazoin azkarraguez, zure aita zerukoak emanen ditu egiazko gauza hunak galdegiten dituztener?

12. Egizu beraz gizoner hek zuri egin dezazien nahi dituzun guziak; ezik hor dira legia eta profetak.

13. Sar zite bortha herxitik; zeren galtzeko

— 37 —

bortha largo da, eta hartarat eramaiten dien bidia zabal, eta badira anitz han sartzen direnak.

14. Ala bizitzeko bortha ttipi eta harateko bidia hersi direla ! eta gutik khaussitzen dituztela !

15. Begira zite profeta falxietarik, zoin yiten baitzauz kizu ardilarruz estaliak, eta zoin baidira barnian oxo errabiatiak.

16. Ezaguturen dituzu bere obretarik. Mahaxik biltzen ahal dea elhorrietan, edo phikorik laharretan ?

17. Holaz arbole hun orok ekhartzen dute frutu hunik, eta arbole gaichto guziek frutu gaichtorik.

18. Arbole hun batek ez diro ekhar frutu gaichtorik, eta arbole gaitchtuak ez diro ekhar hunik.

19. Frutu hunik ekhartzen ez duteo arbole guziak, izanen dira phikatiak eta surat aurthikiak.

20. Bere frutietarik ezagutuko dituzu beraz.

21. Yauna, Yauna, erraiten derautatenak,

— 38 —

oro ez dira zeruko erresuman sarthuko; bena choilki han sarthuko da, ene aita zerukoaren borondatia egiten diena.

22. Anhitzek erranen derautate egun batez ; Yauna, Yauna, ez duguia predikatu zure izenian? ez dituguia demonioak kazatu zure izenian? ez dituguia egin mirakuliak zure izenian?

23. Eta ordian erranen deyet goraki : ez zituztet ezagutu sekulan ; erretira zitezte ene ganik, ziek ez baiduzie egiten obra gaitchtorik bezik.

24. Nork ere inzuten eta pratikatzen bai ditu erraiten ditudan hitz hok, hura komparitia izanen da gizon zuhur bati, zoinek bere etchia egin baidu harriaren gainian.

25. Euritu dienian ; hurak yalgi direnian, aiziak handiturik eman dienian etche horren kontra, hau ez da erori, zeren bastitia baitzen harriaren gainian.

26. Bena nork ere inzuten baiditu erraiten ditudan hitz hok, eta ez baiditu pratikatzen, harek iduriko du erhobat, zoinek bere etchia egin baidu harignaren gainian.

— 39 —

27. Eta euritu dienian, hurak yalgi direnian, aiziak handiturik eman dienian etche horren kontra, hori aurthikia izanda, eta destruizione handia izanda.

28. Yesusek finitu zienian diskus hori, haren doktrinaz populiak amirazionetan zauden.

29. Ezik inztruitzen zitien, naussitarzuna ukhanik bezala, eta ez eskribauen eta farisienen gisa.

VIII GARREN KAPITULIA.

Leprosa. Centinierra-Yaundoni Phetriren amiharreba. Yesu Kristoren segitzia. Tempesta apazeatia. Demonioak kazatiak, urdiak aurthikiak.

1. Yesus yenxi zenian menditik, mundu handibat yarraiki zitzakon :

2. Eta dembora berian, lepraz hartia zen bat yin zitzakon eta adoratu zien, erraiten zakolarik : Yauna zuk nahi baduzu sendotzen ahal nuzu.

3. Yesusek eskia hedatzen zielarik hunki zien, eta erran zakon : nahi dut : sendotia izan ziten ; eta istantian haren lepra sendotia izan zen.

4. Eta Yesusek erran zakon : begira zite huntaz nehori minzazetik ; bena zuaza zure buriaren erakastera aphezari, eta oferizakozu

— 42 —

Moysesek ordenatu dien presenta amoregatik hori zerbitcha dakiten phoroganzetako.

5. Yesus Kafarnaum-en zelarik, zeutinierbat yin zitzaikon, eta egin zakon othoiza hau :

6. Yauna, ene zerbitzaria etzana dut etchian paralysiak yoa, eta biziki sofritzen du.

7. Yesusek erran zakon : yinen niz eta sendotuko dut.

8. Bena zentinierrak errespondítu zakon : Yauna, ez niz digno ene etchian zure errezebitzeko ; bena errazu choilki hitz bat, eta ene zerbitzaria izanen da sendotia.

9. Ezik nahiz ere ez nizan nihau bertze gizon bati ubeditzeko bezik, baditut halere soldaduak ene peko, eta erraiten dakot bati ; zuaza harat, eta yuaiten da ; eta bertziari, zauri hunat, eta yiten da; eta ene zerbitzariari, eginezazu hori, eta egiten-du.

10. Hitz horiek intzutian, Yesus eman zen amirazionian, eta erran zeyen hura segitzen zutener : egiazki erraiten dauziet, ez dut khaussitu Israelen ere horren fede azkarrik.

11. Ere erraiten dauziet : anitz yinen direla Orientetik eta Occidentetik, eta plazatiak iza-

— 43 —

nen direla Abraham, Isaak eta Yakobekin, zeruko erresumako banketian.

12. Bena erresumako haurrak izanen direla aurthikiak kampoko ilhunpetarat. Han izanen dira nigarrak eta hortz karraskak.

13. Ordian Yesusek erran zakon zenteniérrari : zuaza, eta egin bekizu sinhexi duzun bezala ; eta haren zerbitzaria oren berian sendotia izan zen.

14. Yesusek Petriren etchera yinik, ikhussi zien hunen amin-arcba, ohian eri, sukharrak hartia,

15. Hunkitu zakonian eskia, sukharrak kitatu zien : yeikizen berhala, eta gero zerbitzatzen zitien.

16. Arraxian presentatu zazkoten anitz yende demonioez tormentatiak, eta bere hitzaz hetarik kazatu zitien izpiritu gaichtoak, eta sendotu zitien eri zirenak oro ;

17. Amoregatik Isaia profetareu hitz hau izan zadin komplitia : berak hartu ditu gure gaitzak, eta kargatu da gure eritarzunez.

18. Yesusek ikhussirik populu handi batez inguratia zela, ordenatu zien igaraitia huraz bertze alderat, bere dizipulier.

— 44 —

19. Ordian eskribau, edo legeko doktor batek hurbiltzen zitzakolarik, erran zakon : naussia, norat nahi yuan ziten, segituko zitut.

20. Eta Yesusek ihardexi zakon : acheriek baditozte bere chiluak, eta choriek bere kafiak ; bena gizonaren semiak ez du buria nun phaussa.

21. Bere dizipulietarik bertze batek erran zakon : Yauna, permeti zaduzu yuaitia, zu segitu heno lehen, ene aitaren ihortztera.

22. Bena Yesusek erran zakon : segi nćzazu, eta utzitzazu hiler bere hilen ihortzteku arrangurak.

23. Gero sarthu zen untzian, bere dizipuliez lagundia.

24. Eta berhala altchatu zen ixassoan tempesta bat hain handia nun untzia hurez estali baitzen ; eta hargatik hura lo zagon.

25. Ordian dizipuliak hurbildu zitzaizkon, eta iratzartu zuten erraiten zakotelarik : Yauna salba gitzazu, galtzen ari gira.

26. Yesusek errespondilu zeyen : zertako zirete beldurti, gizon fede gutikuak? Eta dembora berian yeikitzeu zelarik, manu eman

— 45 —

zien aizer eta ixassoari, eta eztitarzun handi bat egin zen.

27. Ordian han zirenak amirazionetan sarthu ziren, erraiten zutela : norda, aizek eta ixassoek obeditzen dakoten hori ?

28. Yesus heldu zenian huraz bertze alderat, Yerasendarren herrira, yin ziren haren aintzinera, hil herrietarik yalgirik, bi persona demonioaz hartiak, hain furiosak nun ez baitzen nehor menturatzen igaraitera bide hartarik.

29. Dembora berian eman ziren oihuz, erraiten zakotela : Yesus, Yainkoaren semia, zer da zure eta gure artian ? yin zirea hunat gure tormentatzera dembora beno lehen ?

30. Hantik haratchago bazen urde tropa handi bat yaten ari zirenak.

31. Eta demoniock otheizten zuten, erraiten zakotelarik : kazatzen bagituzu hebentik, igor gitzazu urde multzo hartarat.

32. Erran zeyen : zuazte. Eta hantik yalgirik, sarthu ziren urde hetan. Berhala azinda saldo hori oro lasterka yuanik ixassoan sarthu zen, eta han itho.

33. Ordian haren begirazalek ihes egin zuten; eta hirirat yin zirenian, khondatu zituzten horiek oro, eta zer gerthatu zitzeyen demoniock hartiak zirener.

34. Berhala hiri guzia yalgi zen yuaiteko Yesusen aintzinera; eta ikhussi zutenian, othoiztu zuten erretira zadin heyen herritik.

IX GARREN KAPITULIA.

Paralytikua. San Mathiuren bokazionia. Barura. Yairaren alaba. Emazte sendotia odol galze batetarik. Bi ixu. Demonioaz hartu mutia. Ardi artzain gabiak.

1. Yesus untzian sarthurik, igaran zen berriz ixassoan, eta yin zen bere hirirat.

2. Eta nola pharatu baitzakoten paralytiko bat etzana ohe baten gainian, Yesusek ikhussirik heyen fedia, erran zakon paralytikoari: ene semia, ukhan ezazu kuraye; zure bekhatiak barkhatiak dira.

3. Hain laster eskribanetarik zombaitek erran zuten bere baithan: gizon horrek blasfematzen du.

4. Bena Yesusek ezaguturik zer phensatzen zuten, erran zeyen: zertako duzie phensamendu gaichtorik zien bihotzetan?

— 48 —

5. Ezik zerda erretchenik, edo erraitia zure bekhatiak barkhatiak izan zauzkitzu, ala erraitia ; yeiki zite eta ibil zite ?

6. Amoregatik yakin dezazien gizonaren semiak badiela lurrian bekhatien barkhatzeko botheria : yeiki zite, erraiten du paralytikuari; harzazu zure ohia, eta zuaza zure etcherat.

7. Paralytikua yeiki zen berhala, eta yuan zen ber'etcherat.

8. Populia, mirakulu hori ikhussiz, beldurrak hartu zien, eta Yainkoari gloria errendatu zien , zeren holako botheria gizoner emian zeyen.

9. Hantik yalgitian, Yesusek bidian zuelarik ikhussi zien gizon bat yarria zerga biltzeko bureuan , deithatia Mathieu ; erran zakon : yarraiki zaizkit ; eta hau berhala yeiki zen, eta yarraiki zitzakon.

10. Eta Yesus gizon horren etchian mahaian zelarik, publikano eta fede gaichtoko yende anitz harat yin ziren ; yarri ziren mahaian Yesusekin eta haren dizipuliekin.

11. Hori ikhussirik farisienek, erran zeyen haren dizipulier : zertako zien naussiak yaten

— 49 —

du publikano eta bizitze gaichto deramatenekin ?

12. Bena Yesusek hori intzunik, erran zeyen : ez dira onxa ekharten direnak , bena bai eriak, mediku beharretan.

13. Hartakotz zuazte, eta ikhas zazie zer erran nahi duten hitz huk : maitiago dut miserikordia sakrifizioa beno ; ezik ez niz yin deithatzeko yustnak, bena bai bekhatoriak.

14. Ordian Yoanesen dizipuliak yin zitzaizkoo, eta erran zakoten : zertako farisienek eta guk barur egiten dugu ardura , eta zure dizipuliek batere ?

15. Yesusek erresponditu zeyen : espossaren adiskidiak egoiten ahal direa tristezian eta dolian, noiz ere baida esposa heyekin ? Bena yinenda dembora bat zointan esposa khendia izanen baitzeye, ordian barurtuko dute.

16. Nehork ez du ezarten oihal berrizko bethatchu bat arropa zahar bati ; zeren berriak altcha lezake zaharretik pharte bat, eta ordian gehiago andea liro.

17. Eta ez dute ezarten arno berririk untzi zaharretan ; zeren bola egiten bada, unziak

— 50 —

lehertzen dira, arnoa ichurtzen da, unziak galdiak dira, bena ezarten dute arno berria unzi berrietan; eta hola arnoa eta unziak konserbatzen dira.

18. Hori erraiten zeyelarik, synagogako aintzindaribat hurrandu zitzakon, eta adoratu zien, erraiten zakolarik; Yauna, ene alaba orai hil da; bena zauri eskiez hunki zazu, eta biziko da.

19. Berhala Yesus yeikizen, eta segitu zien bere dizipuliekin.

20. Ordian emazte bat, zoin eri baitzen odol galze batetarik, hurrandu zitzakon gibeletik, eta hunki zakon bere arroparen zolako batza;

21. Ezik erraiten zien bere baithan; horren arropa hunkitzen ahal badut, sendotia izanen niz.

22. Ordian Yesusek itzulzen zelarik, ikhussi zien, eta erran zakon: ene hanrra, ukhan ezazu konfidanza, zure fediak salbatzen zitu. Eta emazte hori sendotia izan zen.

23. Synagogako aintzindariaren etchera heldu zenian, Yesus, han ikhussirik chirula yoi-

— 51 —

liak, eta yende tropa bat, zoinek egiten baitzuten abarrox, erran zeyen:

24. Erretira zitezte; ezik neskato hori ez da hila, ez da lokhartia bezik. Eta yende horiek burlatzen ziren hartaz.

25. Beraz mundu guzia kamporat yalgiarazi onduan, sarthu zen, eskia hartu zakon; eta nechkato gazte hori yeiki zen:

26. Eta mirakulu horren fama hedatu zen kartier guzian.

27. Yesus yalgiten zelarik lekhu hortarik, bi ixu yarraiki zaizkon, oihuz: David-en semia, ukhazu pietate gutaz.

28. Eta etcherat yin zenian, ixu hok hurrandu zitzaizkon. Eta Yesusek erran zeyen: sinhesteo duzea egiten ahal dutala ziek gakde egiten duziena? Errespondituzakoten: Bai, Yauna.

29. Ordian hunki zitien heyen begiak, erraiten zielarik: egin dakiziela zien fediaren arabera.

30. Berhala heyen begiak zabaldu ziren. Eta Yesusek defendatu zeyen azkarki hortaz miutzatzia, erraiten zeyelarik: onxa gogo emazie nehork ez dezan yakin.

— 32 —

31. Bena hek yuan zirenian, hedatu zuten haren fama kartier hotan orotan.

32. Hek yalgi onduan, pharatu zakoten gizon mutu bat demonioaz hartia.

33. Demonioa kazatu izan onduan, mutia mintzatu zen, eta populia amirazionetan eman zen. Erraiten zuten: ez da sekulan Israelen ikhussi holakorik.

34. Bena farisienek erraiten zuten kontrara: Demonioen Prinziaz kazatzen ditu demonioak.

35. Yesusek yuanez alde orotarat, hirietarat eta herrietarat, hetako synagogetan erakasten, eta predikatzeu zien erresumako Ebanyelioa, sendotzen zitielarik populiaren artian, eritarzun suerte guziak.

36. Eta ikhustiarekin populu hok oro, urrikaldu zitzaizkon; zeren dako baitziren gaitzez yuak; han, hemen etzanak, ardi artzain gabiak bezala.

37. Ordian erran zeyen bere dizipulier: frutu ausarki bada; bena langiliak guti dira.

38. Othoitzazie beraz frutien naussia igor dezan langile bere frutietarat.

X GARREN KAPITULIA.

Apostolien hautatzia Yesu Kristok emaiten deyen botheria. Persekuzionia zointaz abertitzen baiditu. Errekompenza hitz emaiten deyena.

1. Ordian Yesusek, bere hamabi dizipuliak deithaturik, eman zeyen bothere izpiritu gaichtuen gainian heyen kazatzeko, eta erien sendotzeko gaitz suerte guzietarik.

2. Ezik huna hamabi apostolien izenak: lehena, Simon, zoin deithia baita Piarres, eta Andres haren anaya;

3. Yakes zebedearen semia, eta Yoanes haren anaya, Filipe eta Barthelemi; Thomas eta Mathieu publikanoa; Yakes, Alfearen semia, eta Thaddea;

4. Simon Kananeendarra, eta Yudas Iskariote, zoinek bera trahitu baitzien.

— 54 —

5. Yesusek igorri zitien hamabi hok, eman onduan instrukzione segidakuak : ez ziteztela yuan Paganuetarat, eta ez sar Samaritanuen hirietarat ;

6. Bena zuazte lehenago Israeleko etcheko ardi galdietarat.

7. Eta yuaiten zirezten lekhietan, predikazazie, erranez zerietako erresuma hurranda.

8. Errenda zazie erier ossagarria, phitz itzazie hilak, sendo itzazie lepradunak, kaza itzazie demonioak ; emazie kitorik ukhan duziena kitorik.

9. Etziteztela eman penetan urhe edo zilhar ukhaileko, edo bertze dirurik molxan.

10. Ez dezaziela prepara ez zaku bat bideko, ez bi abitu, ez zapata, ez makhila ; ezik trabaillatzen denak, merechi du haz dezaten.

11. Zoin nahi hiri edo herrietan sar zitezten, informa zitezte nor den digne zien aloyatzeko, eta haren etchian egon zitezte lekhu hortarik yuan artio.

12. Etchian sartzian, saluta zazu erranez : bakia dela etche huntan.

13. Etche hori digno bada, zure bakia harat

— 55 —

eroriko da ; eta digno ez bada, zure bakia zu ganat itzulikoda.

14. Nurbaitek ez bazituzte nahi errezebitu ziek, ez badute nahi behatu zien hitzer, lekhu hortarik yalgitzian, ihurros itzazie zien oinetako erhauxak.

15. Erraiten dauziet egiazki: hiri hori beno eztikiago tratatiak izanen dira Sodoma eta Gomorra yuyamenduko egunian.

16. Ygorten zituztet ardiak oxuen erdira bezala : izan zitezte prudent sugiak bezala, eta chimple kolombak bezala.

17. Bena goardi' emazie gizoner ; ezik eramanen zuztete bere biltzarretara, eta azotaraziko zuztete bere synagogetan.

18. Eta pharatiak izanen zirezte, ni nizala khausa, gobernadorer eta erreger, hain onxa nazioner, nitaz yakitate emaiteko.

19. Beraz noiz ere emaiten baitzituztet heyen eskietarat, ez ziteztela penan yar nola mintzatuko zirezten, ez zer erranen deyezien : ezik erranen duziena ukhanen duzie memento-ko.

20. Zietan mintzo denaz yeroz zien aitaren izpiritia, eta ez ziek.

— 56 —

21. Ezik anayak anaya libratuko du heriotzerat eta aitak semia: haurrak altchatuko dira bere aiten eta bere amen kontra, eta hilaraziko dituzte:

22. Eta hastiatiak izanen zirete gizon guziez ene izena gatik; bena salbatia izanen da undarrerano fermo egoiten dena.

23. Beraz persekutatzen zuztenian hiri batian, ihes egizie hertze baterat. Erraiten dauziet egiazki: ez dukezie finitia Israeleko hiri guzien instruitzia, gizonaren semia yin beno lehen.

24. Dizipulia ez da naussia beno gorago, ez eta zerbitzaria Yauna beno gehiago.

25. Askida dizipuliarentzat naussia bezala izaitia, eta zerbitzariaren-tzat bere Yauna bezala. Deithu badute familiako aita Beelzebud, zombat aisekiago deithatuko dituzte haren sehiak?

26. Ez dezaziela beraz heyen beldurrik izan, ezik ez da yeus gorderik, agertu behar ez denik, ez segreturik ezagutia izan behar ez dienik.

27. Erran ezazie agerian nik itzalian erraiten dauzkitzietanak, eta predikatzazie etchen gainetarik beharrietarat erraiten dauzkitzietenak.

— 57 —

28. Ez beldurrik ukhan gorphitzak hiltzen, eta arimarik hil ez dezaketenen dako; bena lehenago beldur ukhan ezazie arima eta gorphitza galditzazketenen dako.

29. Ez dea egia bi chorik saltzian ez dutela balio ardit bat hezik; bizkitartian hat-ez da erorten lurrerat zien aituren borondatia gabe.

30. Bena zientzat, zien buruko bilo guziak khondatiak dira.

31. Holaz ez beldurrik ukhan; anitz gehiago balio duzie chori nombre handi batek beno.

32. Nork ere ezagutzen bainu gizonen aintzinian, nik ere hura ezaguturen dut aita zerietan denaren aintzinian.

33. Eta nork ere ukhatuko bainu gizonen aintzinian, nik ere hura ukhatuko dut eue aita zerietan denaren aintzinian.

34. Ez dezaziela phenxa yin nizala bakiaren ekhartera lurrerat; ez niz yin ekhartera bakia, bena ezpata.

35. Ezik ni niz yina berheztera gizona ber'aitaren ganik, alaba ber'amarenganik, eta errena ber'aminharrebarenganik.

36. Eta gizonak ukhanen ditu exaietako bere etchekuak.

37. Bere aita edo ama ni beno maitiago ditiena, ez da digno enetako; eta bere semia edo bere alaba ni beno maitiago diena, ez da enetako digno.

38. Bere khurutzia hartzen ez diena eta ni segitzen ez niena, ez da digne enetako.

39. Bere bizia konserbatzen dienak, galduko du; eta bere bizia galdu dukeyenak ene amoregatik, berriz edirenendu.

40. Ziek errezebitzen zuztenak, errezebitzen nu; eta ni errezebitzen nienak, errezebitzen du ni igorri niena.

41. Errezebitzen dienak profeta, profeta gisa, ukhanen du profetaren errekompenxa. Eta errezebitzen dienak yustua, yusto gisa, ukhanen du yustuaren errekompenxa.

42. Nork ere eman baiduke edatera chuilki heire bat hur hotz ttipien hotarik bati, ene dizipulu kalitatian, erraiten dauziet egiazki, ez du galduko errekompenxa.

XI GARREN KAPITULIA.

Yaun doni Yoanek mezutzen dako Yesu-Kristori Yaun doni Yoaneren laudorioak.

Yesu-Kristo eta Yaun doni Yoane abandonatiak. Hiri penitenzia egin nahi ez dutenak. Sabantak ixutiak; chempliak argitiak. Yesu-Kristoren eztitarzuna.

1. Instrukzione hok eman onduan bere hamabi dizipulier, phartitu zen hantik yuaiteko erakastera, eta predikatzera inguruetako hirietan.

2. Beraz Yaun doni Yoanek yakinik presundeyan, Yesu Kristoren obra miragarriak, igorri zazkon bere dizipulietarik biga.

3. Erraitera: zu zirea yin behar diena, ala behardugu berzebat iguriki?

4. Yesusek erresponditu zeyen: zuazte, khonda zakozu Yoanesi zer aditu duzien eta zer ikhussi duzieo.

— 60 —

5. Ixiek ikhusten dute, maingiak badabiltza, leprossak sendotu dira, elkhorrek intzuten dute, hilak phizten dira, Ebanyelioa probet hitzemana da ;

6. Eta dohaxu da nitan hartzen ez diena eskandalazko eta galtzeko suyet bat.

7. Yuan zirenian hantik, Yesus hasi zen Yoanes ez mintzatzen populiari gisa huntan : zeren ikhustera yuan zirezte desertura? Khanabera bat aiziak higitzen diena ?

8. Zeren ikhustera, diot, yuan zirezten? gizon bat beztitia urgulurekin? bola, gisa hortan beztitzen direnak erregen etchetan dira.

9. Zeren ikhustera yuan zirezte beraz? profetabat? bai, errailen dauziet, eta profeta beno gehiagokua.

10. Ezik hortaz izkiribatia izan da : igortzen dut zure aintzinian ene ainguria, zoinek preparatuko baidu zuk ibili behardunzun bidia.

11. Egiazki errailen dauziet, emazten ganik ez da sorthu Yoanes Batista beno handiagokorik ; bena zerietako erresuman den ttipiena, hori beno handiago da.

12. Yoanes Batistaren demboratik orai artio, zerietako erresuma bortchaka hartzen da, eta azkarrek deramate.

— 61 —

13. Ezik profeta guziek, Yoanesen ganarakuan, eta leguiak berak, zer gerthatuko den erran dute ;

14. Eta nahi baduzie komprenitu zer errailen dauzietan, hori bera da Elias yin behar zen hura.

15. Nork ere baiditu beharriak intzuteko, hak intzun beza.

16. Bena nori erranen dut populu hau hulako dela? hunek iduri du baur horier, zoin plazan yarririk, oihuz baidaude laguner :

17. Khantatu dugu zien alegeratzeko eta ez zirezte dantzatu ; khantatu ditugu ahaire ilhunak zientzat, eta ez duzie erakaxi trizteziarik.

18. Ezik Yoanes yinda ez dielarik yaten ez edaten, eta errailen dute demonioaz hartia da.

19. Gizonaren semia yinda, yaten eta edaten dielarik eta errailen dute : horra gizon bat, zoinek maite baiditu apairu hunak eta arno huna ; poblikanuen eta gaizki bizidiren yenden adiskide da : bena haren zuhurtzia yustifikatia izan da haren haurrez.

20. Ordian hassi zen erreprotchu egiten, zoin ere hiritan egin baitzien mirakulu anitz, heyer, ez zutelakotz egin penitenzia.

21. Zori gaitz hiri, korozain, zori gaitz hiri, Bethsaida, zeren egin balira Tyrren eta Sidonen zien erdian eginak izan diren mirakuliak, aspaldian hok eginen zuten penitenzia hauxez estalzen zirelarik zakien barnian.

22. Hortakotz erraiten dauziet yuyamenduko egunian, Tyr eta Sidon ziek beno gutiago garrazki trataliak izanen direla.

23. Eta hi, Kafarnaum, aitchatuko hiza bethi zeruradino? aphaldia izanen hiz ifernuko zolaradino; zeren hitan egin mirakoliak eginak izan balira Sodoman, orai orano hiri hau menturaz zutik khaussituko zia.

24. Hortakotz deklaratzen deat yuyamenduko egunian, Sodoma hi beno gutiago garrazki tratatia izanen dela.

25. Ordian Yesusek erran zitien hitz hok: Loria errendatzen dauzut, ene aita, zeriaren eta lurraren naussi Yauna, zeren gorde dituzun gauza hok zuhurrer eta prudenter, eta ezagutarazi yende chimpler eta cheher.

26. Bai, ene aita, hortaz loria errendatzen dauzut, zeren nahi ukhanduzun hori izan zadin bola.

27. Ene aitak ezarri dauzkit gauza guziak eskietan: eta nehork ez du ezagutzen semia aitak bezik; hala nola aita ez baidu ezagutzen semiak bezik, eta zoin ere semiak ezagutarazi baidu.

28. Zauzte ni ganat, ziek oro kargatiak eta akhitiak ziretenak, eta soleatuko zituztet.

29. Harzazie ene uztarria zien gainerat, eta ikhas zazie ene ganik ezti eta umil nizala bihotzez, eta khaussituko duzie zien arimen phaussia.

30. Ezik ene uztarria eztida, eta ene karga arhin.

XII GARREN KAPITULIA.

Ogi buriak phikatiak, Sabatoko bestari zor zakon errespetia. Messiassen eztitarzuna. Ixu eta mutu demonioaz hartia. Farisienen blasfemioak. Izpiritu Saindiaren kontrako bekhatia.

1. Dembora hartan, besta egun batez, Yesus igaraiten zen ogi bazter batetarik, eta haren dizipuliak gosseturik, eman ziren zombait bururen phikatzen eta yaten.

2. Farisienek hori ikhussirik, erran zakoten : horra zure dizipuliak, zoinek egiten baidute besta eguoian zilhei ez dena.

3. Bena erran zeyen : ez duzieya irakartu Davidek zer egin zien, bura eta haren lagunak izan zirenian gossiaz atakatiak?

4. Nola sarthu zen Yainkoaren etchian, eta yan zien ogi sakratietarik, zointarik yatia ez baitzen zilhey ez hari, ez harekin zirener, bena choilki aphezer?

5. Edo ez duzieya irakurtu legian, besta egunetan aphezek templuan besta hausten dutela, eta halere ez direla ogen dun?

6. Beraz erraiten dauziet heben badela norbait templua beno handiagorik.

7. Bazindakite zer erran nahi dien hunek : maitiago dut miserikordia sakrifizioa beno : ez zinduten sekula kondenatuko ogen gaberik.

8. Ezik gizonaren semia bestaren beraren ere naussi da.

9. Hantik phartiturik, yin zen heyen synagogarat.

10. Han khaussitzen zen gizon bat, zoinek baitzien eskubat eihartia; eta galdegin zakoten, nahiz akussatzeco suyet bat ukhan, zilhei zenez besta egunetan sendoarazlia.

11. Bena erresponditu zeyen : nor izaneo da zien artian gizona, ikhussi onduan ardi bat errekarat erorten, besta egunian, hartu eta altchatuko ez diena?

12. Zombat da beraz baliossago gizon bat ardi bat beno? Arren zilhey da obra hun egitia besta egunetan.

13. Ordian errao zakon gizon horri : heda

— 67 —

zazu zure eskia. Hedatu zien, eta bilhakatu zen sendo besso hori bertzia bezalu.

14. Bena Farisienek yalgirik, atchiki zuten konseillu elgarrekin haren kontra, zer egiten ahalzuketen haren gal arazteko.

15. Yesusek bazakien hori, lekhu hortarik yuan zen ; anitz yende, yarraiki zitzazkonak, oro sendoarazi zitien.

16. Eta manatu zeyen ez zezaten hura ager nun zen :

17. Amoregatik Isaia profetaren hitz hau izan zadin komplitia :

18. Huna ene zerbitzari, hautatu dudana ; zointan ezarri baidut ene amodio guzia ; hunen gainian phaussaraziko dut ene Izpiritia, eta hunek ezagutaraziko du yustizia nazioner.

19. Ez da aharratuko, ez da oihuz ariko, eta nehork ez du adituko haren botza plaza publikoetan.

20. Ez du chehatuko Khanabera hauxia, ez du urhentuko mitcha orano khe emaiten diena, bere kausaren yustizia triomfarazi artio.

21. Eta nazionek esperanza dukete haren izenian.

— 68 —

22. Ordian pharatu zakoten ixu eta mutu zen bat demonioaz hartia ; eta sendotu zien hain onxa nun hassi baitzen mintzatzen eta ikhusten.

23. Populu guzia amirazionez bethe zen : eta erraiten zuten : ez dea hori David-en semia ?

24. Bena farisienek hori inzutiarekin, zioten : gizon horrek ez ditu kazatzen demonioak Beelzebud, debrien Prinziaren berthutez bezik.

25. Ezik Yesusek ezaguturik heyen phenxamendiak, erran zeyen : bere buriaren kontra berhezten eta altchatzen den erresuma, galdiada, eta hiri edo etche berhezi dena bere buriaren kontra, ez da konserbatzen ahal.

26. Satanek kazatzen badu Satan, bere buriaren kontra altchatia da : nola beraz haren erresumak irauten ahaldu ?

27. Eta Beelzebud-ez kazatzen baditut demonioak, nortaz zure haurrek kassatzen dituzte ? Hortakotz hek berak izanen dira zien yuyiak.

28. Kazatzen baditut demonioak Yainkoaren Izpiritiaz, Yainkoaren erresuma heldu da beraz zietaradino.

29. Bena nola sartzen ahal da norbait azkar baten etchian, eta pillatzeo haren harmak eta bertze ditienak, aintzinetik ez badu estekatzen azkar hori, gero pilla ahal dezan horren etchia?

30. Enekin ez dena, ene kontra da; eta enekin biltzen ez diena, barreatzen arida.

31. Hartakotz erraiten dauziet bekhatu guziak eta blazfemio guziak barkhatiak izanen direla gizoner: bena Izpiritu Saindiaren kontreko blazfemioa ez zeye barkhatia izanen.

32. Gizonaren semiaren kontra mintzatu denari, barkhatia izanen zako; bena nehor mintzatu bada Izpiritu Saindiaren kontra, bari ez zako barkhatuko ez mende huntan, eta ez mende yineu direnetan.

33. Edo errazu arbole huna dela, eta haren frutia ere bai: edo errazu arbolia gaichtua dela horren frutia ere gaichtua dela; ezik frututik ezagutzen da arbolia.

34. Bipera kastak, nola erraiten ahalduzie gauza hunik, ziek gaichtuak zietelarik? ezik bihotzeko abondanziatik ahua mintzatzen da.

35. Gizon hunak idekiteu du gauza hunik bere bihotzeko tresur hunetik eta gizun gaichtuak, idekitendu gauza gaichtorik bere tresor gaichtotik.

36. Beraz deklaratzen dauziet yuyamendian gizonek khondu errendatuko dntela erran duzketen elhe auher guziez.

37. Ezik izanen zirete garbitiak zien hitzez, eta izanen zirete kondenatiak zien hitzez.

38. Ordian zombait eskribau eta farisienek erran zakoten: naussia, unxa nahi ginduke egin dezazun zombait mirakulu.

39. Bena erresponditu zeyen: kasta gaichto eta adnlterio horrek galdegiten du mirakulubat; eta ez dakote emanen Yonas profetarena bezik.

40. Ezik Yonas egonzen hirur gau-egun balenaren sabelian, hola gizonaren semia izanen da hirur egun eta hirur gau lurraren bihotzian.

41. Ninivatarrak altchaturen dira yuyamen-

dian arraza horren kontra, eta kondenatuko dute ; zeren egin baidute penitenzia intzunik Yonasen predikia; eta bizkitartian heben hada Yonas beno gehiago denik.

42. Eguerdiko erreginna altchatuko da yuyamendian kasta horren kontra, eta kondenatuko du ; zeren hura yin baida lurraren bazterretik Salomonen zuhurtziaren intzuteko ; eta bizkitartian heben bada Salomon beno gehiago denik.

43. Izpiritu gaichtua yalgiten denian gizon baten ganik, badoha lekhu idorretarat phaussu bilhatzen diela, eta ez du khaussitzen.

44. Ordian erraiten du: itzuliko niz ene etcherat nuntik yalgia bainiz; eta itzuli denian khaussitzen du huxa, garbitia eta aphaindia.

45. Eta dembora berian hartzen ditu berekin bertze zazpi izpiritu bera beno gaichtoagoak, sartzen dira etche hortan, eta han egoiten dira; eta gizon horren undar estatia lehena beno Sordech da. Hola gerthatoko zako arraza kriminel horri.

46. Mintzo zelarik orano populiari, haren ama eta anayak yin ziren, eta kampuan zaudelarik, galdegin zuten hari mintzazia.

47. Eta norbaitek erran zakon : horra zure ama eta zure anayak, zoin baidira kampuan, eta zoinek galdegiten baitzituzte.

48. Bena erresponditu zakon hori erran zakonari, nor da ene ama? eta nor dira ene anayak ?

49. Eta eskia hedatzen zielarik dizipulien alderat, erran zeyen: huna ene ama eta ene anayak.

50. Ezik nork ere egiten baidu ene aita zerietan denaren borondatia, hura da ene anaya, ene arreba eta ene ama.

XIII GARREN KAPITULIA.

Ereitiaren parabola edo komparazionia. Yraka. Seneva azia.

1. Egun hortan berian etchetik yalgirik, yarrizen ixas bazterrian.

2. Eta haren ingurian bilduzen yendetze haudi bat; hartakotz igaranzen untzi ttipi batera eta han yarri, populia zagolarik hur bazterrian.

3. Eta erran zeyhen anitz gauza komparazionetan, mintzatzen zelarik gisa huntan: ereinzalia yoan zen ereitera;

4. Eta ereiten zielarik, azi pharte bat erori zen biderat, eta choriak yinik yan zuten:

5. Bertze pharte erori zen lekhu harrizietarat, nun ez baitzen lur guti bezik; berhala sorthuzen; zeren han lurra ez baitzen aski barna.

— 74 —

6. Bena gero ekhia yalgi zenian, hak erre zien, eta ez baitzien errorik egin, eihartu zen.

7. Bertze bat erori zen elhorri artetarat, eta elhorriek handitziarekin itho zuten.

8. Bertze bat afin erori zen lur hun etarat; eta eman zien frutu; zombait bihikek errendatu zuten ehun batenzat, bertzek hirurefan hogoi, bertzek hogoi eta hamar.

9. Intzun beza, beharririk dienak intzuteko.

10. Bere dizipuliek, hurran zen zirelarik, erran zakoten zertako mintzatzen zitzeyen komparazionez.

11. Errespondítzen zeyelarik, erran zeyen: zeren zerietako erresunako mysterioen ezagutza zier emana izan zauzie; bena heyer, ez zeye emana izan.

12. Emanen dakote orano yadanik dienari, eta izanen da abondanzian. Bena yeusik ez dienari, khenduko dakote ukhaiten ahal dukeyena ere.

13. Hortakotz mintzatzen nitzeye komparazionez; zeren so egitian ez dute ikhusten, eta behatzian, ez dute deus intzuten, ez komprenitzen.

14. Eta Isaia profetak erran ziena : behatuko zirezte zien beharriez, eta ez duzie deusik intzunen ; erran hori hetan komplitzen da.

15. Ezik populu hunen bihotza phizutu da ; heyen beharriak elkhor bilhakatu dira eta bere begiak zerratu dituzte, beldurrez heyen begiek ikhus dezaten, heyen beharriek intzun dezaten, heyen bihotzak kompreni dezan, eta kombertitu direnian, sendo ditzadan.

16. Bena zientzat, uros dira zien begiak, zeren ikhusten duten, eta zien beharriak, zeren intzuten duten.

17. Ezik erraiten dauziet egiazki ; anitz profeta eta yustok desiratu dutela ikhustia ziek ikhusten duziena, zoin ez baidute ikhussi ; eta intzutia ziek intzuten duziena, zoin ez baidute intzun.

18. Ziek beraz, beha ziezte azi erein zaliaren parabolari.

19. Nor ere behatzen baida erresumako hitzari, eta ez baidu khassurik egiten hari, yiten zako izpiritu gaichtua, zoinek khentzen baitako haren bihotzian ereinik izan zena : horda bidian azia errezebitu diena.

20. Eta lekhu harrizian azia errezebitzen diena da, hitzari behatzen zakona, eta hartzen diena bozkariorekin.

21. Bena ez du bere baithan errorik ; ez da dembora batendako bezik ; eta zerbait makhur edo persekuzione yiten denian hitzaren kausaz, hortarik hartzen du eskandalazko eta erorteko suyet bat.

22. Elhorrien artian azia errezebitzen diena da, hitza intzuten diena ; bena gero segidan munduko arrangurek eta aberastarzunen, ilusionek ithotzen dute hura baithan hitza, eta gastatzen dute hain onxa nun ez baidezake fruturik eman.

23. Bena errezebitzen diena azia lur hun batian da, nor ere behatzen baida hitzari, eta khassu egiten baitako, eta erakarten baidu ehun, edo hiruretan hogoi, edo hogoi eta hamar batendako.

24. Proposatu zeyen bertze parabolabat, ziolarik : zerietako erresumak iduri du gizon bati, zoinek erein baitzien azi huna bere alhorrian.

25. Bena begirazaliak io zaudelarik, haren

— 77 —

exaia yin zen, eta erein zien iraka azi hunaren artian, eta yuan zen.

26. Beraz belharra banditurik, ogi buriak agertuzirenian, iraka ere hassi zen agertzen.

27. Ordian aita familiakoaren zerbitzariak yin zitzaizkon erraitera : Yauna, ez duzia zuk azi huna erein zure alhorrian ? nuntik beldu da izan dadin iraka ?

28. Ihardexi zeyen : exai batek han erein du. Eta zerbitzariek erran zakoten : nahi duzia yuan giten hantik idekitera ?

29. Erresponditu zeyen : ez, beldurrez iraka idekitiarekin, idekidezazien, dembora berian, bihi huna.

30. Bede handitzera bata eta bertzia biltzerano ; eta biltzeko demboran, erranen deyet bilzaler : lehenik iraka errotik idekazie, esteka zazie paketaka erratzeko ; bena bil zazie ugia ekharteko ene granerrerat.

31. Proposatu zeyen bertze komparazionebat, erraiten zeyelarik : zerietako erresumak iduri du mustarda azia, gizon batek har eta ereiten diena bere alhorrian.

32. Azi hori azi guzietako chehena da ;

— 78 —

bena sorthu denian, bertze landariak beno handiago da, eta arbole bilhakatzen da ; gisa huntaz nun zeruko choriak yiten baidira haren adarretan phausatzera.

33. Erran zeyen orano bertze parabola bat ; zerietako erresumak iduri du emazte batek hartzen dien altchagarri, nahasten diena hirur izari irinekin, orhia oro altchatia izan artio.

34. Yesusek'erran zitien gauza hok oro populiari paraboletan ; eta ez zitzeyen mintzatzen komparazionez bezik ;

35. Amoregatik profetaren hitz hau izan zadin komplitia : idekiko dut ene ahua mintzatzeko parabolaz ; publikatuko ditut gauza batzutarik, zoin gordiak egon baidira mundia kreatia izanez geroz.

36. Ordian Yesus yin zen etcherat populia desperiturik, eta bere dizipuliak hurranzurik, erran zakoten : explika zauguzu alhorrian erein irakaren parabola.

37. Eta erreposta egitiarekin, erran zeyen : azi ona ereiten diena, gizonaren semia da.

38. Alhorra mundia da. Erresumako haurrak dira azi huna, eta gaichtakeriako haurrak, iraka.

— 79 —

39. Exai erein diena, debria da. Biltzeko dembora, mundiaren akhabanza da; biltzaliak, ainguriak dira.

40. Beraz nola iraka idekiten eta suyan erratzen baidute, gauza bera gerthatuko da mundiaren akhabanzan.

41. Gizonaren semiak igorriko ditu bere ainguriak, zoinek bilduko eta khenduko baidituzte haren erresumatik kamporat erorteko eta eskandalazko okasione direnak oro, eta gaichtakeria egiliak.

42. Eta aurthikiko dituzte suz gorritu laberat; han izanen dira nigarrak eta hortz karraskak.

43. Ordian yustuek brillatuko dute ekhiak heyen aitaren erresuman bezala.

44. Zerietako erresumak iduri du alhorrian gorderik den tresor gizon batek edireiten dien, eta gordatzen dien bati; eta bere bozkalentzian, badoha ditien ororen saltzera, eta erosten du alhor hori.

45. Zerietako erresumak iduri du orano marchant bati, zoinek billhatzen baiditu perla hunak;

— 80 —

46. Eta zoin khaussitu onduan prezio handitako bat, baidoha zitienen saltzera, eta hori erosten baido.

47. Zerietako erresumak iduri du orano ixassoan den sare bati; zoinek arrapatzen baiditu arrain suerte guziak;

48. Eta bethe denian, arrainkariek thiratzen dute hur bazterrerat, eta han yarririk, ezarten dituzte huoak oro elgarrekin untzietan, eta aurthikitzen dituzte gaichtuak kamporat.

49. Hori da izanen dena mundiaren akhabanzan. Ainguriak yinen dira eta berheziko dituzte gaichtuak yustuen erditik;

50. Eta aurthikiko dituzte labe suz gorriturat. Han izanen dira nigar eta hortz karraskak.

51. Ongi komprenitu duzieya hau oro? Bardexi zakoten: bai, Yauna:

52. Eta erran zeyen gehiago: hortakotz zerietako erresumari tokatzen den gauzetan ongi argitia den dotorrak, iduri du aita familiako bati, zoinek idekiten baidu bere tresorretik gauza berri eta zahar.

53. Yesusek finitu zitienian komparazione hok, phartitu zen hantik.

— 81 —

54. Eta yinik bere herrirat, erakasten zeyen bere synagogetan, gisa huntan nun estonarnendiak harturik, erraiten baitzuten : nuntik heldu zazko zuhurtzia hori eta mirakulu horiek ?

55. Hau ez dea mayastriaren semia ? hunen ama ez dea deitzen Maria ? eta hunen anayak Yakes, Yosef, Simon eta Yuda ?

56. Eta horren arrebak ez direa oro gure artian ? nuntik heldu zazko beraz huni gauza horiek oro ?

57. Eta haren ganik hartu zuten eskandalazko suyet bat. Bena Yesusek erran zeyen : profeta bat ez da ohorerik gabe, bere herrian eta bere etchian bezik.

58. Eta han etzien anitz mirakulu egin, heyen sinhex gogorkeria zelakotz.

XIV GARREN KAPITULIA.

Yaun doni Batistaren presondeya eta heriotzia. Bost ogiren emendatzeko mirakulia. Yesus eta Yaun doni Petri huren gainian. Yesu-Kristoren arroparen herthutia.

1. Dembora hartan Herodes tetrarkak yakin zien Yesusen fama,

2. Eta erran zien bere ofizierrer : hori Yoanes Batista da zoin phiztu baida hilen artetik : eta hortakotz egiten da horren beste mirakulu.

3. Har-arazirik Herodesek Yoanes Batista, estekarazi eta presondeyan eman arazi zien, Herodiada bere anaya Filiperen emaztiaren kausaz ;

4. Zeren Yoanesek erraiten baitzakon : ez zauzu zilhei emazte horren ukhaitia.

5. Beraz Herodesek nahi zien hil arazi ; bena populiaren beldur zen, zeren Yoanes ikhussi-a zen profeta bat bezala.

6. Bena nola Herodesek egiten baitzien bere sortze eguneko besta, Herodiaren alaba danzatu zen gomitatu guzien aintzinian ;

7. Eta plazer egin zakon ; hain onxa nun hitz eman baitzakon, yuramenturekin , emaiteko galdegiten zazkonak oro.

8. Harek, eskolatia izan onduan aintzinetik bere amaz, erran zakon : emadazu oray, bazin batian, Yoanes Batistaren buria.

9. Errege tristatu zen galde hortaz : halere bere yuramentiaren, eta mahayan berekin zitien yen den gatik, manatu zien eman zezakotela.

10. Dembora berian igorri zien presundeyra Yoanesen buriaren phikatzera.

11. Eta haren buria ekharri izan zen bazin batian eta emana alaba hari, zoinek eraman baitzakon bere amari.

12. Hortarik landan haren dizipuliak yin ziren; haren gorphitza hartu eta, ihortzi zuten, eta yuan ziren Yesusi erraitera.

13. Beraz Yesusek yakinik Herodesek zer erraiten zien hartaz, phartitu zen hantik barka batian baztertzeko lekhu desertu baterat.

Populiak hori yakinik, yarraiki zitzakon oinez, hiri liferent batzietarik.

14. Yalgi zenian barkatik, ikhussi zien yende mulzo handi bat : hartaz kompassione ukhan zien, eta heyen eriak sendotu zitien.

15. Arraxa yin zenian , bere dizipuliek erran zakoten : lekhu hau desertu da , yadanik berant da ; desperi zazu populu hau , amoregatik yuan diten herrietarat erostera zer yan.

16. Bena Yesusek erran zeyen : ez da beharrik yuan diten : zihauriek eman ezeyezie yatera.

17. Ihardexi zakoten : ez dugu bost ogi eta bi arrain bezik.

18. Erran zeyen : ekhar itzadazie hunat.

19. Eta manatu onduan populiari yar zadin lurreko belharraren gainian, hartu zitien bost ogiak eta bi arrainak ; eta altchatzen zitielarik begiak zerurat, benedikatu zitien ; gero hauxirik , eman zitien dizipulier, eta dizipuliek eman zituzten populiari.

20. Orok yan zuten, asse ziren, eta altchatu zuzten hamabi saski puska azkendiez bethiak.

— 86 —

21. Bizkitartian yan zutenak baziren bost mila gizon, khondatu gabe emaztiak eta haurrak.

22. Berbala Yesusek obligatu zitien bere dizipuliak barkan sartzera, eta igaraitera bera beno lehenago huraz bertze alderat, harek populia desperitzen zielarik.

23. Desperitu onduan, igaran zen bakharrik mendi baten gainera othoitz egiteko; eta arraxa yin zenian, bakhar khaussitu zen lekhu hartan.

24. Bizkitartian ixassoaren erdian zen barka, hurek azkarki yoiten zutela, zeren aizia kontre zien.

25. Bena laurgarren beilla gauazkuan, Yesus yin zitzeyen ixassoaren gainian ibilten zelarik.

26. Eta haren dizipuliek ikhussirik ixassoaren gainian zabilala, nahassi ziren, eta erraiten zuten: mamubat da: eta beldurrak oihuz emanarazi zitien.

27. Berhala Yesus mintzatu zitzeyen, erraiten zeyelarik: segurta zitezte; ni niz, ez ukhan beldurrik.

28. Piarresek ihardexi zakon: Yauna, zu

— 87 —

bazira, manazazu yin nadin zu ganat, huren gainian ibiliz.

29. Yesusek erran zakon; zauri, eta Piarres yeuxi zen barkatik; eta huraren gainian ibiliz, yuan zen Yesusen ganat.

30. Bena aize bortlitz bat ikhussirik, beldur ukhan zien; eta hassirik hur barnerat sartzen, oihu egin zien: Yauna, salba nezazu.

31. Berhala Yesusek eskia hedatzen zielarik, hartu zien, eta erran zakon: gizon fede gutikoa, zertako dudatu duzu?

32. Eta harkarat igaran zirenian, aizia geldito zen.

33. Ordian barka hartan zirenak hurrautzen zitzazkolarik, adoratu zuten erraiten zakotela; egiazki Yainkoaren semia zira.

34. Hura igaran onduan, yin ziren Genesarreko lurreral.

35. Toki hortako gizonek ezagutu zutenian, igorri zuten ingurune hortako herri orotara, eta pharatu zazkoten eri guziak;

36. Othoizten zutela utzi zitzan choilki haren arroparen zolan khaussitzen zen hatzaren hunkitzera: eta hura hunki zutenak oro sendotiak izan ziren.

XV GARREN KAPITULIA.

Esku ikhuztekuak. Gizonen errafrena. Eskandala mesperetchatzeko. Gida ixiak. Egiazko zikhinkeria. Kananeendarra. Zazpi ogiren emendatzeko mirakulia.

1. Ordian eskribauek eta farisienak yinik Yerusalemetik, hurrandu ziren Yesusen ganat, eta erran zakoten.

2. Zertako zure dizipuliek hausten dute zaharren errafrena? Ezik ez dituzte eskiak ikhuzten bere apairiak hartzen dituztenian.

3. Bena Yesusek ihardexi zeyen: zertako zihauriek hausten duzie Yainkoaren manamendia, segitzeko zien errafrena? Ezik Yainkoak egindu manamendu hau:

4. Ohora itzazu zure aita eta zure ama; eta bertze hau: nork ere erranen baidu hitz offensagarririk bere aitari eta bere amari, izan bedi punitia herioaz.

5. Bena ziek erraiten duzie: nork ere bere aitari edo bere amari erran baiduke. Emaitza Yainkoari egiten dudana oro zure abantailletan da, eta satifatzen du legiari.

6. Hortaz landan orano ez du ohoratzen ez laguntzen, bere aita edo bere ama; hortaz ez deus bilhakarazten dituzie Yainknaren manamendiak, zien tradizione edo errafrenez.

7. Ilypokritak, Isaia onxa minzatu da zietaz, errandienian?

8. Populu hunek ohoratzen nu ezpainez; bena haren bihotza ene ganik urrunda:

9. Eta alferretan ohoratzen nute, erakaxiz gizonen dotrinak eta manamendiak.

10. Gero populia deithaturik, erran zeyen: beha zazie, eta onxa kompreni zazie hau.

11. Ahoan sartzen denak ez du gizona zikhintzen; bena gizonaren ahotik yalgitzen denak zikintzen du.

12. Ordian bere dizipoliek hurrantzen zirelarik, erran zakoten: badakizia farisienek intzunik zer erran duzun, eskandalisatu direla?

13. Bena ihardexi zeyen: ene aita zerukoak landatu ez ditien landare guziak, errotik idekiak izanen dira.

14. Utz itzazie; hok ixu batzu dira ixu gidazale: ixu batek bertze ixu bat gidatzen badu, biak erorten dira errekarat.

15. Ordian Piarresek erran zakon: explika zauguzu parabola hori:

16. Eta Yesusek ihardexi zakon: zer! orano ziek ere ezagutza gabe zieztea?

17. Ez dakizieya ahorat sartzen direnak oro yeusten direla sabelerat, eta gero aurthikiak lekhu segretuko batetarat?

18. Bena ahotik yalgiten dena phartitzen dela bihotzetik, eta hori dela gizona zikhintzendiena?

19. Ezik bihotzetik phartitzen dira gizonaren phenxaroendu gaichtoak, yende hiltziak, adulderioak, lohikeriak, ohoinkeriak, lekhukotassun falxiak, blasfemioak eta medisentziak.

20. Han dira gizona zikhin bilhakarazten dutenak; bena yatia eskiak ikhuzi gabe, ez da gauza bat gizona zikhintzendiena.

21. Yesus lekhu huntarik phartitu zenian, erretiratuzen Tyr-eko eta Sidon-eko alderat;

22. Eta emazte bat Kanaeendarra, zoin yalgi baitzen herri horietarik, oihuz eman zen

erraiten zielarik: Yauna, David-en semia, ukhazu pietate nitaz; ene alaba biziki tormentatia da demonioaz.

23. Bena ez zakon ihardexi hitz bakhar bat; eta bere dizipuliek hurrandurik, othoitzen zuten erraiten zakotelarik: akorda zakozu galdegiten diena, amoregatik yuan dadin, zeren oihuz dabila gure ondotik.

24. Ihardexi zeyen: ez niz igorria izan Israeleko etcheko ardi galdu direnetarat bezik.

25. Bena emazte hori hurrandu zitzakon, eta adoratu zien erraiten zakolarik: Yauna, lagun nezazu.

26. Errespondítu zakon: ez da yusto haurren ogia har, eta emaitia chakhurrer.

27. Ihardexi zakon: egia da, Yauna, bena chakhurrek yaten dituzte amens naussien mahaitik erorten diren puchkak.

28. Ordian Yesusek errespondítzen zakolarik, erran zakon:

Oh emaztia, zure fedia handia da; egin dakizula desiratzen duzun bezala. Eta haren alaba oren berian sendotu zen.

29. Yesus lekhu hortarik yalgi zenian, yin

— 93 —

zen Galileako ixas bazterraz ; eta igaranik mendi baten gainera, han yarri zen.

30. Ordian yende tropa handi batzu yin zitzaizkon idereitera , eramaiten zutelarik mutu , ixu , maingu , estropiatu , eta bertze anitz eri , zoinak ezarri baitzituzten haren oinetan. Eta sendotu zitien :

31. Gisa buntan nun populu horiek amirazionetan baitziren, ikhussiz mutiak mintzatzen zirela, estropiatiak sendotiak zirela, maingiak bazabilzala, ixiek ikusten zutela ; eta errendatzen zuten loria Israeleko Yainkouri :

32. Ezik Yesusek deithaturik bere dizipuliak, erran zeyen : pietate dut populu huntaz , zeren bada yadanik hirur egun enekin daudela bethi, eta deusik ez dute yateko : eta ez ditut nahi yan gabe desperitu, beldurrez bidian flakezak har ditzan eta eror diten.

33. Bere dizipuliek erresponditu zakoten : nola edirciten ahal dugu lekhu desertu huntan, aski ogi assetzeko horren yende mulzo handia ?

34. Eta Yesusek ihardexi zeyen : zombat ogi dituzie ? zazpi, erran zakoten, eta zombait arrain ttipi.

— 94 —

35. Beraz manatu zien populiari yar zadin lurrian :

36. Eta hartzen zitielarik zazpi ogiak eta arrainak, eskerrak errendatu onduan, hauxi zitien eta eman zitien bere dizipulier ; eta haren dizipuliek eman zituzten populiari.

37. Orok hetarik yan zuten eta asse ziren : eta eraman zuzten zazpi saski betherik puska azkendiez.

38. Yan zutenian nombria bezen laur mila , khondatu gabe haur ttipiak eta emaztiak.

39. Gero Yesus, populia desperitu onduan , igaran zen barka baterat, eta yin zen Majedaneko fonterala.

XVI GARREN KAPITULIA.

Mirakulu errefusatia. Farisienen altchagarria. Yaun doni Petriren konfessionia. Hitz eman zaizkonak. Passionia aintzinetik erakaxia. Khurutzia eta bakhotchak bere buriari ukho egitia.

1. Ordian farisienak eta Sadduzeenak yin zitzaizkon hirritatzera, eta othoiztu zuten ikhussarazi zezeyen zombait mirakulu zerian.

2. Bena ihardexi zeyen; arraxian diozie: dembora eder eginen du, zeren zeria gorri da.

3. Eta goizian, diozie: egun orzanztuko du zeren zeria ilhun da eta gorkhara:

4. Hypokritak, badakizie beraz ezagutzen zeriaren aparanzia liferentek zer markatzen duten yineo deoeko; eta ez dakizie berhezten Yainkoak markatu ditien demboretako seinhaliak? Nazione korrompitu horrek galdegiten du mirakulu bat. Ez zako emanik izanen Yonas profetarena bezik. Eta han utzirik, yuan zen.

5. Haren dizipuliak igaran ziren huraz bertze alderat, ogiak ahatzirik.

6. Yesusek erran zeyen: gogo emazie zien burien begiratzez farisienen eta Sadduzeenen altchagarritik.

7. Bena hek phenxatzen zuten eta erraiten bere artian: hori da ez dugulakotz hartu ogirik.

8. Hori ezaguturik, Yesusek erran zeyen: gizon fede gutikoak, zertako mintzatzen zirete elgarrekin ez duzielakotz ogirik hartu?

9. Ez duzieya komprenitzen orano, eta ez ziteztea orhitzen bost ogi aski izan direla bost mila gizonentzat, eta zombat saskira altchatu duzien undarretarik?

10. Eta zazpi ogi aski izan direla laur mila gizonentzat, eta zombat saskira altchatu duzien?

11. Nola ez duzie komprenitzen ez nintzauziela ogiz mintzatzen, noiz ere erraiten bainauzien begira zintezten farisieoen eta Sadduzeenen altchagarritik?

— 97 —

12. Ordian komprenitu zuten ez zeyela erran begira ziten ogian ezarteu zen altchagarritik, bena bai farisienen eta Sadduzeenen doktrinatik.

13. Yesus yin zenian Filipeko Zesareako ingurietarat, interrogatu zitien bere dizipuliak eta erran zeyen: gizonek zer diote gizonaren semiaren gainian? zer nizala diote?

14. Ihardexi zakoten: batziek diote Yoanes Batista zirela, bertzek Elia, bertzek Yeremia edo profeta zombait.

15. Yesusek erran zeyen: eta ziek nor nizala diozie?

16. Simon Piarresek hitzaz yabeturik, erran zakon: zu zira Kristo, Yainko biziaren semia.

17. Yesusek errespondítu zakon: dohaxu zira, Simon Yoanesen semia, zeren ez baidauzu hori erakaxi ez haragiak ez odolak, bena ene aita zerietan denak.

18. Eta nik ere erraiten dauzut: zu zirela harria, eta harri horren gainian altchatuko dut ene Eliza; eta ifernuko borthak ez dira deusez baliatuko haren kontra:

— 98 —

19. Eta emanen dautzut zerietako erresumako giltzak; eta zuk estekatuko duzuna lurrian, estekatia izanen da zerietan: eta zer ere lachatuko baiduzu lurrian, lachatia izanen da zerietan.

20. Dembora berian manatu zien bere dizipulier borthizki nehori ez erraiteko Yesu-Kristo zela.

21. Ordutik Yesus hassi zen bere dizipulier deklaratzen behar zela yuan Yerusalemerat; han behar ziela anitz sofritu senaturren, eskribauen eta aphezen Printzen aldetik, heriotzia pairatu; eta hirurgarren egunian phiztuko zela.

22. Eta Piarresek hartzen zielarik bazterrerat, erran zakon: Yainkoak ez dezala nahi ukhan, Yauna hori ez zauzu gerthatuko.

23. Bena itzultzen zelarik, Yesusek erran zakon Piarresi urrunt zite ene ganik, Satan; enetzat eskandalazko suyet bat zira, zeren ez baiduzu gusturik Yainkoaren gauzendako, bena gizonen ganik yiten direnen dakn.

24. Ordian Yesusek erran zeyen bere dizipulier: norbait yin nahi bada enekin, karga bedi khurutziaz, eta yarraiki bekit.

25. Ezik bizia konserbatu nahi dienak, galduko du, eta bizia galtzen dienak ene amoregatik, berriz edirenen du.

26. Eta zer balia lakio gizon bati mundiaren irabaztia bere arima galduz? edo zer trukadaz arra eros lezake bere arima galdu onduan?

27. Ezik gizonaren semiak yin behardu bere aitaren lorian bere aingueiekin; eta ordian emanendu bakhotchari bere obren arabera.

28. Erraiten daoziet egiazki: bada hemen denetarik, zombait hilen ez direnak, ikhussi gabe yiten gizonaren semia bere botherian.

XVII GARREN KAPITULIA.

Transfigurazionia. Eliasen agertzia. Lunatikoa. Fediaren botheria. Othoitza eta barura. Passionia aintzinetik erakaxia. Zerga pagatia.

1. Sei egunen burian, Yesusek, berekin harturik Piarres, Yackes eta Yoanes, eraman zitien berhez mendi gora baten gainera,

2. Eta figuraz khanbiatu zen heyen aintzinian; haren arropak elhurra bezain churi egin ziren; haren begithartia ekhia bezain brillant bilhakatu zen:

3. Dembora berian ikhussi zituzten Moyses eta Elias harekin elhekan zaudela.

4. Ordian Piarres mintzatu zen, Yesusi erraiteo zakola: Yauna, heben onxa gira. Egin ditzagun, plazer baduzu, hirur atherbe; bat zuretzat, bertze bat Moysesen-tzat, bertze bat Eliasen-tzat.

5. Hura mintzo zelarik orano, odei batek estali zitien; hortarik botz bat intzuna izan zen erraiten ziela: hau da ene seme onxa maitia, zoinetan ezarri baidut ene afekzione guzia: beha zazkiote:

6. Horiek intzun onduan dizipuliak erori ziren begithartez lurrari kontra, eta ikhara handi batek hartu zitien.

7. Bena Yesusek hurrantzen zelarik hunkitu zitien, eta erran zeyen: yeiki zitezte, eta ez ziteztela beldur izan.

8. Ordian begiak altchatziarekin, ez zuten ikhussi gehiago Yesus bakharrik bezik.

9. Menditik yeuxtian, Yesusek egin zeyen manamendu hau, eta erran zeyen: ez ziteztela mintza nehori orai ikhussi duzienaz, gizonaren semia phitz artio hilen artetik.

10. Bere dizipuliek ordian interrogatu zuten, erraiten zakotelarik: zertako beraz eskribauek erraiten dute Eliasek yin behar diela lehenik?

11. Bena Yesusek ihardexi zeyen: egia da Eliasek yiu behar diela, eta hak erreparatuko ditu gauza guziak.

12. Bena deklaratzen dauziet Elias yadanik yin dela, eta ez dutela ezagutu; bena tratatu dute plazer ukhan duten bezala. Gisa bera sofriaraziko dute gizonaren semiari.

13. Ordian haren dizipuliek komprenitu zuten Yoanes Batiztaz mintzatu zitzeyela.

14. Yiu zenian populiaren alderat, gizon bat hurrandu zitzakon, erori zen belhauniko haren oinetarat, eta erran zakon: Yauna, ukhazu pietate ene semiaz, zoin baita lunatiko, eta anitz sofritzen baidu; ezik ardura erortzen da surat, eta ardura hurerat.

15. Presentatu dut zure dizipulier; bena ezin sendotu dute.

16. Yesusek ihardexi zakon: o arraza sinheste gabia! eta noiz artio izanen niz ziekin? Noiz artio sofrituren zituztet? Ekhar zadazie haur hori hunat.

17. Eta demonioa mehatchatia izan onduan Yesusez, yalgi zen haur haren ganik, zoin sendotu baitzen berhala.

18. Ordian dizipuliak yin ziren Yesusen edireitera bakharrik, eta erran zakoten: zertako guk ezdugu kazatu ahal ukhan demonio hori!

— 104 —

19. Yesusek errespondítu zeyen : zien sinheste gabiaren kausaz : ezik erraiten dauziet egiazki, bazindute fedia mustarda azia bezain handi, mendi hori erranzindezakote : habil hebentik hara ; balohake eta yeus elitzakezie impossible.

20. Bena demonio suerte hori ez da kazatzen othoitzez eta barurez bezik.

21. Galilean zirelarik, Yesusek erran zeyen : gizonaren semia libratia izan beharda gizonen eskietarat :

22. Eta hil araziko dute, eta phiztuko da hirur garren egunian : hitz horiek anitz tristarazi zitien.

23. Kafarnaumerat yin zirenian zerga bilzaliak, yuan zaizkon Piarresi eta erranzakoten : zure naussiak ez dia zergarik pagatzen ?

24. Ihardexi zeyen : bai, pagatzen du. Eta etchiau sarthu zenian, Yesusek erran zakon : Simon, zer idnri zauzu ? noren ganik lurreko erregek errezebitzen dituzte zergak ? bere erresumetako auzuetarik, ala arrotzetarik ?

25. Arrotzetarik, errespondítu zien ; Yesusek errah zakon : haurrak beraz exent dira ?

— 105 —

26. Bena amoregatik ez ditzazun eskandalisaraz, zuaza ixassora, eta han aurthikazu amia ; lehenik hartzen duzun arrainari zabal ezakozu ahoa ; han khaussituko duzu zilhar phezabat, laur drama dirutakoa ; harturen duzu eta emanen deyezu zure, eta enetzat.

XVIII GARREN KAPITULIA.

Umiliatzia. Eskandalari ihes egitia. Ardi errebelatia. Anayen gaztigatzia. Apostolier emana den botheria. Yainkoa bilzarren erdian. Inguricen barkhamendia. Hartze dunak. Zordunak.

1. Dembora berian, dizipuliak hurrandu ziren Yesusen ganat, eta erran zakoten: nor da handiena zerietako erresuman?

2. Yesusek deithaturik haur ttipinnobat, ezarri zien beyen erdian,

3. Eta erran zeyen: egiazki erraiten dauziet, ez baziezte kombertitzen, eta ez baziezte bilhakatzen haur ttipinno hori bezala, ez ziretela sarthuko zerietako erresuman.

4. Nor ere beraz umiliatuko baita eta bilhakatuko baita haorttipi hori bezala, hori izanen da handiena zerietako erresumao;

5. Eta nork ere errezebitzen baidu, ene izenian, haur bat gisa hortakua, ni nihaur errezebitzen nu.

6. Norbaitek eskandalisatzen badu ttipi nitan sinhesten dutenetarik bat, hobe izanen zen harentzat eman bolakote dilindan lephotik eihera harribat asto batek inguratzen diena, eta aurthiki halute ixassoaren zolarat.

7. Zori gaitz mundiari eskandalak direla kausa: ezik eskandalak izan behar dira; bena zori gaitz gizonari, zoinen ganik yinen baidira.

8. Zure eskia edo zure oina eskandalazko suyet bazauzu, phika itzazu, eta aurthik zure ganik urrun: hobeda zuretzat sartzia bizian zango batekin edo esku batekin, ezinez biekin aurthikia izaitia su eternalerat.

9. Eskandalazko suyet bat balin baduzu begi bat, idekazu eta aurthikazu zure ganik urrun; ezik zuretzat hobeda bizian sar ziten begi bat bezik gabe, ezinez biga ukhaitia eta ifernurat aurthikia izaitia.

10. Goardia emazie mesperetchatzez ttipi hotarik; deklaratzen dauziet hoyen ainguriek ikhusten dute bethi ene aita zerietan denaren begithartia.

— 109 —

11. Ezik gizonaren semia yin da galdia zenaren salbatzera.

12. Gizon batek baldin baditu ehun ardi, eta bakhar bat errebelatzen bada, ez ditia utziko bertze lauretan hogoi eta hemeretziak mendietan, errebelatiaren bilha yuaiteko ?

13. Eta edireiten badu, erraiten dauziet egiazki, harek emaiten dako alegerantzia gehiago errebelatu ez diren lauretan hogoi eta hemeretziek beno.

14. Holaz zien aita zerietan denak ez du nahi ttipi horietarik bakhar bat galdadin.

15. Zure anayak bekhatu egin badu zure kontra, yuan zazkio bere faltaren ezagutaraztera, bibitan, haren eta zure artian ; behatzen bazauzu irabazi dukezu zure anaya.

16. Bena ez bazauzu behatzen, hartzazu orano zurekin persona bat edo biga, amoregatik gauzak oro izan diten ezagutiak bi edo hirur destimoniuz , eta heyen autoritatiaz segurtatiak.

17. Ez balin bazeye behatzen heyer ere, errozu Elizari ; eta ez bada behatzen Elizari berari ere, zuretzat izan dadila pagauo bat eta publikanobat bezala.

— 110 —

18. Erraiten dauziet egiazki , lurrian estekatzen dituzienak oro, estekatiak izanen dira zerian, eta lurrian lachatzen dituzienak oro, lachatiak izanen dira zerian.

19. Erraiten dauziet orano, zietarik biga yuntatzen badira elgarrekin lurrian , zer nahi den gauza galdegin dezaten, yardirexiko dute ene aita zerietan dena ganik.

20. Ezik nun nahi khaussi diten bi edo hirur persona yuntatiak, ene izenian, heyen erdian edireiten niz.

21. Ordian Piarresek hurrantzen zelarik erran zakon ; Yauna, zombat aldiz barkhatuko dakut ene anayari ene kontra bekhatu egin dukeyenian? zazpi alditarano datekea?

22. Yesusek ibardexi zakon : ez dauzut erraiten zazpi alditarano, bena hiruretan hogoi eta hamarretan zazpi alditarano.

23. Hortakotz zerietako erresuma komparatia da errege bati, zoinek nahi ukhan baitzien khondu emanarazi bere zerbitzarier ;

24. Hassi zenian, pharatu zakoten bat, zoinek zor baitzakon hamar mila talendu.

25. Bena ez baitzien pagatzeko ahalik ,

— 111 —

naussiak manatu zien sal zitzaten bera, haren emaztia, haren haurrak, eta zilienak oro, zor horren hiltzeko.

26. Zerbitzari horrek aurthiki zien bere buria naussiaren oinetara, erraiten zakolarik: Yauna, harzazu pazienzia aphur bat, eta oro errendatuko dauzut.

27. Ordian naussiak, urrikitan harturik, barkhatu zakon bere zorra, eta utzi zien yuaitera.

28. Bena zerbitzari hunek yalgi zen bezain sarri, khaussitu zien bere lagunetarik bat, zoinek zor haitzakon ehun diner; hartu zien zinzurretik erraiten zakola: errenda zadak zor dautakana.

29. Eta lagun hurrek haren oinetara bere buria aurthikirik, othoitu zien erraiten zakola: ukhazu pazienzia aphur bat, eta oro errendatuko dauzut.

30. Bena ez zitzazkou behatu nahi izan; eta ezar arazi zien presondeyan, han atchikitzeko pagatu artio zor zaikona.

31. Bertze zerbitzari, haren lagunak, hori ikhussiz arras khechatiak izan ziren, eta abertitu zuten bere naussia igaran zen orotaz.

— 112 —

32. Ordian hunek erakarririk erran zakon: zerbitzari gaichtua, barkhatu nauzun zor zindautana oro, zeren othoitu ninduzun:

33. Ez zindiena beraz urrikalmendu ukhan behar zure lagunaz, nik zutaz ukhan nien bezala?

34. Eta bere naussiak koleraturik, burreuen eskietarat eman zien, bere zor zakona oro pagatu artio.

35. Gisa hortan ene aita, zerian denak, tratatuko zuzte zietarik bakhotchak, ez badu bihotzaren erditik barkhatzen bere anayari haren kontra egin dituzkeyen faltak.

XIX GARREN KAPITULIA.

Ezkonza ezin hauxizkua. Borondatezko unukoa. Haur ttipiak. Perfekzioniaren konseilliak. Aberaxen salbamendu nekia. Batendako ehun hitzemana oro uzten dituztener Yesu-Kristoren gatik.

1. Yesusek finitu zitienian elhe horiek, phartitu zen Galileatik, eta heldu zen Yordainez alde hartarat Yudeako mugara.

2. Nun yende saldo handi batziek segitu baitzuten, eta heyen eriak lekhu berian sendotu baitzitien.

3. Farisienak yin zaizkon hirritatzera, eta erran zakoten: zilhey dea gizon bati bere emaztiaren desperitzia zer nahi kausa gatik?

4. Errespondítu zeyen: ez duzea irakurtu hastepenetik, gizona kreatu zienak egin zitiela khotchua eta urricha? Eta errana dela:

5. Arrazoin hortako; gizonak utziko ditu bere aita eta bere ama, eta estekatuko da bere emaztiari, eta ez dira gehiago izanen biak haragi bakhar bat bezik?

6. Holaz ez dira gehiago izanen biga, bena haragi bakhar bat. Gizonak ez bitza berhez Yainkoak yuntatu ditienak.

7. Bena zertako beraz, erran zakoten, Moysesek manatu du eman dezakoten emaztiari berhezteko izkiribu bat, eta desperi dezaten?

8. Ihardexi zeyen: hori da zien bihotz gogorkeria dela kausa: Moysesek zien emazten desperitzia zilhei utzi dauzie: bena hori ez da izan hastepenetik.

9. Deklaratzen dauziet ere: nork ere desperitzen baidu bere emaztia, adulterioko khassuz kampo, eta bertze bat esposatzen badu, adulterio bat egiten du; eta nork ere esposatzen baidu bertzek desperitu emazte bat, adulterio bat egiten du.

10. Bere dizipuliek erran zakoten: gizonaren kondizionia emaztiaren alderat holako balin bada, ez da abantallos ezkontzia.

11. Bena erran zeyen: guziak ez dira kapa-

ble hortako, bena horiek choilki, zoini emana izan baita gainetik.

12. Ezik badira unukoak (kapable ez direnak) sortzetik hala direnak. Badira gizonak unuko egin dituztenak bortchaz : badira bere buriak unuko egin dituztenak zerietako erresumaren irabazteko, hau komprenitzen ahal dienak kompreni beza.

13. Ordian pharatu zazkoten haur ttipi batzu, amoregatik phausa zitzezten eskiak gainian eta othoitz egin zezan heyentzat : eta nola haren dizipuliek gibelatzen baitzituzten hitz idorrekio.

14. Yesusek erran zeyen : bede hor haur horiek, eta ez ditzaziela geldi ene gana yitetik ; ezik zeruko erresuma horiek iduri dutenentzat da.

15. Eta eskiak phausatu zeztenian, hantik phartitu zen.

16. Ordian gizon gazte bat hurrandu zen, eta erran zakon : naussi huna, zer ongi egin behar dut bizitze eternalaren irabazteko ?

17. Yesusek ihardexi zakon : zertako deitzen nuzu huna ? ez da Yainkoa bakharrik

bezik huna denik. Sarthu nahi bazira bizian, begiratzazu manamendiak.

18. Erran zakon : zer manamendu ? Yesusek ihardexi zakon : ez duzu nehor hilen : ez zira adulterio izanen : ez duzu ebaxiko : ez zira destimonio falxu izanen.

19. Ohoratzazu zure aita eta zure ama, eta maithazazu zure proximo laguna zure buria bezala.

20. Gizon gazte horrek errespondituzakon : begiratu ditut manamendu horiek ene gaztetarzunetik hunat : zerdut falta orano ?

21. Yesusek erran zakon : izan nahi bazira perfeit, zuaza ; salzazu ditzunak, eta emanitzazu prober, eta ukhanen duzu tresor bat zerian : gero zauri, yarraiki zazkit.

22. Gizon gazte hori hitz hok inzutian, ynan zen arras triste, zeren ontarzun handiak baitzitien.

23. Eta Yesusek erran zien bere dizipulier : egiazki erraiten dauziet onxa neke dela aberax bat sar dadin zerietako erresuman.

24. Erraiten dauziet orai berriz ere : erretchago dela kamelu bat igaran dadin orratz

— 117 —

baten chilotik, ezinez aberax bat sar dadin zerietako erresuman.

25. Haren dizipuliak hitz hok intzutian, arras estonatiak izan ziren, eta erraiten zuten: nor izaiten ahal da beraz salbatia?

26. Yesusek so egiten zeyelarik, erran zeyen: hori gizonek ez dirotè egin; bena Yainkoak oro egin dirozke.

27. Ordian Piarresek hitzaz yabeturik, erran zakon: ikhusten duzu guk oro utzi ditugula eta segitu zitugula, zer izanen da beraz ukhanen dugun errekompenxa?

28. Eta Yesusek erran zeyen; egiazki erraiten dauziet: nola ziek segitu banauzie, gizonaren semia izaiten denian yarria bere loriako tronoan, berritzapeneko demboran, ziekere yarriak izanen zirete hamabi tronotan, eta yuyatuko dituzie Israel eko hamabi phartiak.

29. Eta nork ere utzi baiduke enc izenaren gatik bere etchia, edo bere anayak, edo bere arrebak, edo bere aita, edo bere ama, edo bere lurrak, errezebituko du halakorik ehun, eta ukhanen bizitze eternala primanzetako.

— 118 —

30. Bena anitz leben gradoan izanak, undarrak izanen dira: anitz undar leben bilhakatuko dira.

XX GARREN KAPITULIA.

Langile mahastirat igorrien parabola. Passionia aintzinetik erakaxia. Zebedearen haurren galdia. Naussitarzuna dehekatia. Yerikoko ixiak.

1. Zerietako erresumak iduri du aita familiako bati, zoiu yalgi baitzen guiz goizetik, khaussitzeko langiliak bere mahastian trabaillatzeko;

2. Komenitu ondoan langilekin ukhanen zutela diner bana eguneko, igorri zitien bere mahastirat.

3. Yalgi zen orano eguneko hirur urenetako irian; eta ikhussirik bertze batzu plazan afer zaudela.

4. Erran zeyeo: zuazte ziek ere ene mahastirat; emanen dauziet zuzen datekeyena;

5. Eta yuan ziren. Yalgi zen orano eguneko seigarren eta bederatzi orenetako irian, eta egin zien gauza bera.

6. Eta yalgirik hameka garren oreneko hirian, khaussitu zitien bertze batzu han zaudela afer. Erran zeyen: zertako zaudezte hor egun guzia trabaillatu gabe?

7. Horida, erran zakoten, nehork ezgiticlakotz lanerat hartu, eta erran zeyen: zuazte ziek ere ene mahastirat.

8. Arraxa yin zenian, mahastiaren naussiak erran zakon haren egitekoez arrangura hartzen zienari: deithazatzu langiliak, eta pagazatzu, hasten zirelarik undarretarik lehenetarano.

9. Beraz hameka garren orenian bezik yin ez zirenek, hurrandurik, errezebitu zuten bakhotchak diner bat.

10. Lehenik hartu langiliak yiten zirelarik bere aldian, uste zuten gehiago emanen zeyetela; bena ez zuten hek ere bakhotchak diner bat bezik ukhan:

11. Eta errezebitziarekin, erassi zuten aita familiakoaren kontra,

12. Ziotelarik: undar horiek ez dira trabaillatu oren bat bezik, eta ezarten dituzie igual gurekin, zoinek yassan baidugu egunaren eta beroaren phizia.

— 121 —

randu zitzakon bere bi semekin, eta adoratu zien erakastera emaiten zakolarik zerbait galdegin nahi zakola.

21. Erran zakon: zer nahi duzu? ihardexi zakon: manazazu ene bi seme hok yarriak izan diten zure erresuman, bat zure eskuinian, eta bertzia zure ezkerrian.

22. Bena Yesusek errespondítu zakon: ez dakizu zer galdegiten duzun: edan dezakezia nik edan behar dutan kalitza? Ihardexi zakoten: ez dezakegu.

23. Berriz erran zeyen: egia da edanen duziela nik edanen dutan kalitza; bena yartiaz bezan batian ene eskuinian, edo ene ezkerrian, ez dago niri zier horren emaitia, bena hori izanen da zoinendako ere ene aitak preparatu baiduke.

24. Bertze hamar apostoliek intzun zutenian hori, kolerak hartu zitien bi anayen kontra.

25. Yesusek deithaturik erran zeyen: badakizie Prinziak nazionen gainetik daudela, eta yende handiek tratatzen dituztela naussitarzunekin.

26. Ez da zien artian hola izan behar; bert-

— 122 —

15. Bena errepostutzat erran zakon hetarik bati: ene adiskidia, ez dauzut ogenik egiten: ez zirea enekin akordatu diner batez zure alokairotzat?

14. Harzazu zuria dena, eta zoaza: nik eman nahi dakot undar horri zuri bezambat.

15. Ez zauta zilhei nahi dudanaren egitia? eta zure begia gaichtua dea, zeren dako ni nizan huna?

16. Heraz azkenak izanen dira lehenak, eta lehenak izanen dira undarrak; zeren baidira anitz deithatiak, eta guti hautatiak.

17. Yesusek zuelarik Yerusalemerat, hartu zitien berhez bere hamabi dizipuliak, eta erran zeyen:

18. Baguatza Yerusalemerat, eta gizonaren semia izanen da emana aphezen Prinzer eta eskribauer, zoinek hiltzera kondenatuko baidute,

19. Eta emanen dute paganoekin, amoregatik burla dazkion, azotarazi eta khurutzefikarazi dezaten: eta phiztuko da hirur garren egunian.

20. Ordian zebedearen haurren ama hur-

ziak beno handiago bilhakhatu nahi dukeyena zien artian, izan bedi zien zerbitzaria.

27. Eta zien artian lehena izan nahi dukeyena, izan bedi zien esklaboa ;

28. Nola gizonaren semia ez baida yin zerbitzatia izaiteko, bena zerbitzatzeko, eta bere biziaren emaiteko bertze anitzen arrerosteko.

29. Yalgiten zirelarik Yerikotik, segitia izan zen yende mulzo handi batez :

30. Eta bi ixu bide bazterrian yarririk zaudenek, intzunik Yesus igaraiten zela, hassi ziren oihuz, erraiten zutela : Yauna, David-en semia, ukhazu pietate gutaz.

31. Eta populiak ichiltzeko manatzen zitien ; bena eman ziren oihuz orano gorago, erranez : Yauna, David-en semia, ukhazu pietate gutaz.

32. Ordian Yesus gelditu zen, eta deithaturik, erran zeyen : zer nahi duzie egin dezazielan ?

33. Yauna, erran zakoten, gure begiak zabal diten.

34. Yesusek urrikaldurik heyen alderat, begiak hunki zezten, eta istant berian, bichta yin zitzeyen eta yarraiki zitzazkon.

XXI GARREN KAPITULIA.

Yesusen sartzia Yerusalemen. Salzaliak templotik kazatiak. Phiko eihartia. Yesu-Kristoren nausitarzuna. Bi semeren parabola.

1. Hurrandu zirenian Yerusalemerat, eta heldu zirenian Betfaje Olivieretako mendiaren ondora, Yesusek igorri zitien bere dizipulietarik biga.

2. Eta erran zeyen : zuazte zien aintzinian den herri hortara, eta han khaussituko duzie asto urricha bat estekatia, bere pullua onduan : lacha zazie, eta ekhar zadazie.

3. Norbaitek zerbait erraiten badauzie, erran ezeyezie Yaunak behar diela, eta berhala utziko dauzkiziete eramaitera.

4. Ezik hau oro egin izanda, amoregatik izan zadin komplitia profetaren erran hau :

5. Errokozu sioneko alabari : huna zure errege yiten dena zu ganat, eztitarzunez be-

— 126 —

thia, asto urricha baten gainian, eta haren pulluaren gainian.

6. Beraz dizipuliak yuan ziren, eta egin zuten Yesusek manatu zeyena.

7. Eta ekharri zuztenian astua eta pullua, estali zituzten bere arropez, eta gainerat igaran arazi zuten.

8. Yende saldo handi batek ere hedatu zituzten bere arropak bidiaren gainian; bertzek arbole adarrak hauxten zituzten, eta hedatzen igaraiten zen lekhurat:

9. Eta orok elgarrekin, haren aintzinian zuatzenek, eta gibeletik yarraikiten zazkonek, oihu egiten zuten: Hosana, agur eta loria David-en semiari: benedikatia dela Yaunaren izenian yiten dena: Hosana, agur eta loria eman bekiu zerietako gorenian.

10. Yerusalemen sarthu zenian, hiri guzia bihotzian hunkitia izan zen; eta bakotchak galdegiten zien: norda hau?

11. Bena populu laguntzen zuten horiek, errailen zuten: hauda Yesus profeta, zoin baida Galilea Nazaretako.

12. Yesus sarthu zenian Yainkoaren tem-

— 127 —

pluan, kazatu zitien templuan saltzen eta erosten zuten guziak. Aurthiki zitien trukazalen mahayak, eta urzo saltzen ari zirenen alkhiak;

13. Eta erran zeyen: izkiribatia da: ene etchia deithatia izanen da othoitzako etchia: eta ziek egin duzie horiarik ohoin bilgia bat.

14. Ordian ixiak eta maingiak yin zazkon templorat, eta sendotu zitien.

15. Bena aphezen Prinzek eta eskribauek, ikhussirik egin zitien mirakuliak, eta haurrak templuan oihuz ziotela; Hosana; agur eta loria David-en semiari, izan ziren indinnatiak.

16. Eta erran zakoten: aditzen duzia zer errailen duten? bai, erran zeyen Yesusek. Bena ez duzieya behin ere irakurtu hitz hau: ideki dugu laudoriorik perfeitena haur ttipien ahotik, eta hulharrian direnetarik?

17. Eta hek utzirik han, yalgi zen hiritik eta yuan zen Bethaniarat, nun igaran baitzien gaua.

18. Goizian hirirat yiten zelarik, gusse ükhan zien:

19. Eta ikhussirik bidiaren gainian phikotze bat, hurrandu zitzakon; bena ez zien khaus-

— 128 —

situ ostorik bezik ; erran zakon. Sekula hitan ez dadila sor fruturik batere ; eta memento berian phikotzia eihartu zen.

20. Dizipuliek hori ikhussi zutenian, harritu ziren, eta erran zuten batak bertziari : nola phikotze hori eihartu da instant batian?

21. Ordian Yesusek erran zeyen : egiazki erraiten dauziet baldin baduzie fede , eta ez bazitezte kordokatzen zien bihotzetan , ez choilki ez duzie eginen phikotze hortan ikhusten duziena , bena erraiten baduzie ere mendi horri : khen-hadi hortik eta erorhadi ixassorat, hori egina izanen da ;

22. Eta zer nahi galda dezazien othoitzian federekin, yardirexiko duzie.

23. Ethorri zenian templorat , aphezen Prinziak eta yudu populiaren senaturrak yin zaizkon , eta erran zakoten : zer autoritatez egiten tuzu gauza hok, eta nork eman dauzu bothere hori?

24. Yesusek ihardexi zeyen : nik ere badut zier galde bat egiteko ; eta erresponditzen badautazie , erranen dauziet zer autoritatez egiten ditudan gauza hok.

— 129 —

25. Yoanesen batheyoa nuntik zen , zerutik ala gizonetarik? bena bek arrazoindatzen zuten hola bere baithan :

26. Ihardesten badugu zerutik , erranen daugu : zertako beraz ez duzie hartan sinhexi? eta erresponditzen badugu gizonetarik zela , beldur izaiteko dugu populiaren ; zertako Yoanes ezagutia zen profeta batentzat mundu ororen sinhestian.

27. Beraz erresponditu zuten Yesusi : ez dakigu. Eta ordian errepostu eman zeyen : nik ere beraz ez dauziet erranen zer autoritatez egiten ditudan gauza hok.

28. Bena zer iduri zauzie erraitera nohanaz? gizon batek bazitien bi seme ; lehenari mintzo zelarik, erran zakon : ene semia, zoaza egun ene mahastirat lanera.

29. Bere semiak ihardexi zakon : ez dut nahi yuan ; bena gero dolutturik yuan zen.

30. Gero yin zen bertziaren khanssitzera , eta eman zakon manu bera. Hunek ihardexi zakon : Yauna, banoha; bena etzen yuan.

31. Bietarik zoinek egindu aitaren borondatia? Lehenak, erran zakoten. Yesusek erran

zeyen : egiazki erraiten dauziet : publikanoak eta emazte galdiak aintzinduko zautzie Yainkoaren erresumarat.

32. Ezik Yoanes yin zauzie yustiziaren bidian, eta ez duzie sinhexi. Publikanuek eta emazte galdiek kontrara sinhexi dute : eta ziek, ikhussi onduan heyen exemplia, ez ziezte hunkitiak eta dolutiak izan, eta ez ekharriak sinhestera.

33. Beha zitezte bertze komparazione bati : bazen aita familiako bat, zoinek mahasti bat landatu onduan, zerratu baitzien hersi batez : eta lurra zilatzen zielarik, egin zien lako bat, eta hau berian altchatu zien dorre bat ; gero aferman eman zien binne batzuri, eta yuan zen toki urrun baterat.

34. Frutien dembora hurrandu zenian, igorri zitien bere sehiak binnetara, mahastiko frutien bilzeko.

35. Bena binnek arrestatu zituzten, bat yo zuten, bertze bat hil, eta bertzia harrikatu.

36. Igorri zezten orano bertze sehi batzu, bena nombre handiagoan, eta gisa berian tratatu zituzten.

37. Undarrian igorri zeyen bere seme propia erraiten ziela bere baithan : zerbait errespetu ukhanen dute ene semiarentzat.

38. Bena binnek ikhustiarekin semia, erran zuten ber'artian : huna primia, zauzte ; hil dezagun, eta haren primantzaz naussi izanen gira.

39. Hola arrastatu zuten, mahastitik kamporat aurthiki zuten, eta hil zuten.

40. Beraz mahastiko Yauna yiten denian, nola tratatuko ditu binne horiek ?

41. Errespondítu zakoten : Periauziko ditu miserableki gaichto horiek, eta afermatuko du bere mahastia bertze binne batzuri, zoinek frutiak errendatuko baitazkote bere sassoinetan.

42. Yesusek gehiago erran zeyen : ez duzieya behin ere irakurtu izkiribietan : bastizalek utzi harria hun gabez, bilhakatu dela kanton harri prinzipala. Hori da Yaunak egin diena ; ikhusten duguna amirazionerekin.

43. Hortakotz deklaratzen dauziet Yainkoaren erresuna khendia izanen zauziela, eta emana izanen dela populu bati, zoinek ekharriko baiditu frutiak.

44. Harri horren gainera erorten dena, phorroskatuko da; eta horrek lehertuko du gainera erorten zakona.

45. Aphezen Prinzek eta farisienek intzon zuztenian Yesusen parabola hok, ezagutu zuten hetaz mintzo zela.

46. Eta nahi zuketen preso hartu, bena beldurtu ziren populiarentzat zoinek hartan ikhusten baitzien profeta bat.

XXII GARREN KAPITULIA.

Ezteyetako banketa. Eztei arropa. Yainkoa eta Cesar. Phiztia. Yainkoaren eta proximo lagunaren amorioa messias, David-en seme eta Yauna.

1. Yesus mintzo zelarik orano komparazionez, erran zeyen:

2. Zerietako erresumak iduri du errege bati, zoinek bere semiaren ezteyak egin nahiz,

3. Igorri baitzitien bere sehiak deithatzera ezteietarat gomitaturik zirenak; bena hok errefosatu zuten yitia.

4. Igorri zitien orano bertze sehi batzu, maniarekin erraiteko haren phartez gomitatier: prestatu dut ene bazkaria, hil arazi ditut ene idiak eta gizentarazi nitien gauzak; prest dira oro: zauzte ezteietarat.

5. Bena hek, khassurik egin gabe, yuan

— 134 —

ziren, bat bere etcherat, bertzia ber'alhorrerat eta bertzia bere traturat :

6. Bertzek arrestatu zuzten sehiak eta hil zuzten, sofriarazi onduan anitz mesperetchu.

7. Erregek yakin zienian, kolerak hartu zien : eta igorri zitien bere armadak, massakrarazi zitien hilzaliak, eta heyen hiria erarazi.

8. Ordian erran zeyen bere sehier : ezteietako banketa prest presta da ; bena gomitatiak izan zirenak ez dira digne khaussitu.

9. Zuazte beraz bide khurutzetarat, eta deitha zatzie ezteietarat khaussitzen dituzienak oro.

10. Ordian haren zerbitzariak yuaiten zirelarik kharriketan gaindi, khaussitu guziak bildu zituzten, hunak eta gaichtuak ; eta ezteietako sala bethe zen yendez, zoin mahayan yarri baitziren.

11. Errege sarthu zen gero ikhusteko mahayan zirenak. Ohartu zen gizon bati, zoin ez baitzen arrabeztitia eztei arropaz.

12. Erran zakon : ene adiskidia, nola sarthu zira heben nkhan gabe eztei arropa ? eta gizou hori mutu egon zen.

— 135 —

13. Ordian erregek erran zeyen bere sehier : esteka itzakozie eskiak, eta berhala aurthikazie kampoko ilhunpetarat ; han izanen dira nigarrak eta hortz karraskak.

14. Ezik badira anitz deithiak, eta guti hautatiak.

15. Ordian farisienak erretiraturik, hartu zuten desseina bere hitzetan arrapatzeko.

16. Igorri zazkoten beraz bere dizipuliak erraiten zakotela. Naussia, badakigu egiazkua zirela, erakasten duzula egiazko Yainkoaren bidia, khassurik egin gabe nehori ; zeren ez baiduzu konsideratzen gizonetan personetako liferenziarik :

17. Erran ezaguzu zure abisa hunen gainian : zilhei zauguya. Cesarri zergaren pagatzia edo ez pagatzia ?

18. Bena Yesusek ezaguturik heyen malczia, erran zeyen : hypokritak, zertako hirritatzen nuzie ?

19. Erakax ezadazie zergarentzat emaiten den diria. Eta hek erakaxi zakoten diner bat.

20. Yesusek erran zeyen : norena da figura hau eta huntan izkiribatia den izen hori ?

21. Ihardexi zakoten : Cesarrenak. Ordian Yesusek erresponditu zeyen : Errenda zazie Cesarrena Cesarri, eta Yainkoarena Yainkoari.

22. Intzun zutenian mintzatzen gisa hortan, amiratu zuten haren arrapostia ; utzi zuten eta erretiratu ziren.

23. Egun hartan Sadduzeenak, zoinek ez baidute sinhesterik phiztian, yin zitzaizkon, eta egin zakoten galde hau,

24. Erraiten zakotela : naussia, Moysessek manatu du norbait hiltzen bada haurrik gabe, haren anayak esposa dezan, haren emaztia eta anaya hilari haurrak eman ditzazkola.

25. Baziren gure artian zazpi anaya ; hetarik lehena emazte batekin ezkondurik, hil izan da ; eta haurrik ez baidu ukhan, utzi du bere emaztia bere anayari.

26. Gauza bera gerthatu zeye bigarrenari, hirurgarrenari eta bertze guzier, zazpigarrenerano.

27. Undarrian, heyen ororen ondotik, emazte hura ere hil izan da.

28. Beraz phiztian, zazpitarik zoinena izanen da emazte hori, ororena izan denaz geroz ?

29. Yesusek ihardexi zeyen : makhur zabiltzate komprenitu gabez izkiribiak, eta Yainkoaren botheria.

30. Ezik phiztiaren onduan gizonek ez dute ukhanen emazterik, ez emaztek senharrik ; bena izanen dira zerian Yainkoaren ainguriak bezala.

31. Eta hilen phiztiaz bezambatian, ez dituzieya irakurtu Yainkoak erran-dauzkitzien hitz hok :

32. Ni niz, Abraham-en Yainkoa, Isaak-en Yainkoa, Yakoben Yainkoa? Ezik Yainkoa ez da hilen Yainkoa bena bizien Yainkoa.

33. Eta populia intzutian hori, amirazionetan zen haren doktrinaz.

34. Bena farisienek yakin zutenian tapatu zeyela ahoa Sadduzeener, bildu ziren elgarren gana ;

35. Eta hetarik bat, zoin baitzen doktor, yin zitzakon egitera, hirritatzeko, galde hau.

36. Naussia, zoin da legeko manamendu handia ?

37. Yesusek ihardexi zakon : maithatuko duzu zure Yainko Yauna zure bihotz guziaz, zure arima guziaz, eta zure Izpiritu guziaz.

— 138 —

38. Hor da manamendietako handiena eta lehena.

39. Eta huna bigarrena zoinek iduri baidu horri: zure proximo laguna maithatuko duzu zure buria bezala.

40. Lege guzia eta profetak bi manamendu horietan daude.

41. Farisienak bildiak zaudelarik, Yesus-ek egin zeyen galde hau;

42. Eta erran zeyen: zer zauzie Kristoz? noren seme da? Ihardexi zakoten: David-en.

43. Eta nola beraz, erran zeyen, David-ek deithatzen du bere Yauna hitz hotaz:

44. Yaunak errandako ene Yaunari: yar zite ene eskuinian, nik ezar artian zure exayak zure oinen phaussa lekhutako?

45. David-ek beraz deithatzen badu bere Yauna, nula da haren seme?

46. Nehork ezin erresponditu zakon: eta egun hartaz geroz, nehor ez zen menturatu gehiago deusik galdegitera.

XXIII GARREN KAPITULIA.

Moyses-en alkia. Naussi urguluziak. Doktor bakharra. Umil alchatiak. Doktor hypokritak. Gidari ixiak. Hil hobi churitiak. Izari bethia. Yerusalemeren desegitia.

1. Orduan Yesus mintzatu zen populiari eta bere dizipulier,

2. Erraiten zeyelarik: eskribauak eta farisienak yarriak dira Moysesen alkhian.

3. Beraz begira zatzie, eta egin zatzie hek erraiten dauzkitzienak: bena ez egin hek egiten dituztenak; ezik erraiten dute. Zer egin behar den, eta berek ez dute egiten.

4. Estekatzen dituzte karga phiziak ezin yossanezkuak, eta ezarten gizonen sorbalden gainian; eta ez dituzte nahi higitu bere erhi mokuez.

5. Egiten dituzte bere obra guziak, amoregatik ikhussiak izan diten gizonez; hortako

— 140 —

ekharten dituzte legeko hitzak izkiribatiak paper banda parcheminezko batzietan, zoin baidira bertziak beno zabalago; eta badituzte ere franya batzu bere arropak beno luziaguak.

6. Maite dituzte lehen yar tokiak baskarietan, eta lehen alkhiak bilzarretan.

7. Maite dute saluta ditzaten plazetan, eta gizonek deitha ditzaten naussiak edo doktorrak.

8. Bena zietaz bezambatian, ez dezaziela nahi ukhan deithu zitzazten naussiak; zeren ez duzie naussi bakhar bat bezik, eta ziek oro anayak zirete.

9. Ere ez dezaziela nehor deitha lurrian zien aita; zeren ziek ez duzie aita bat bezik, zoin baida zerietan.

10. Eta ez zitzaztela deitha naussi edo gidari, zeren ez baiduzie naussi bat eta gidari bat bezik, zoin baida Kristo.

11. Zien artian handien dena, izanen da zien zerbitzaria.

12. Ezik nork ere bere buria goratuko baidu, aphaldia izanen da; eta nork ere bere buria aphalduko baidu, altchatia izanen da.

13. Zori gaitz zientzat, eskribau eta farisien

— 141 —

hypokritak, zeren herxten baidüzie gizoner zerietako erresuma; ezik han ez zirete sartzen zihauriec, eta bihurtzen zirete han sarthu nahi dotener.

14. Zori gaitz, zientzat eskribau eta farisien hypokritak zeren zien othoitz hizen estakurian, iresten baidituzie alhargunsen etchiak: horlakotz ukhanen duzie yuyamendu garratzago bat.

15. Zori gaitz zientzat. Eskribau eta farisien hypokritak; zeren dako kurritzen baidituzie ixassoa eta lurra suyet baten erakarteko zien sinhesterat; eta gero ukhan duzienian, ezarten duzie bietan zihauriek beno kapabliago ifernurat yuaiteko.

16. Zori gaitz zier, gidari ixiak, zoinek erraiten baiduzie: norbaitek zin egiten badu templuaz, deus ez da; bena nork ere zin egiten baidu temploko urhiaz, bere zina atchiki behar du.

17. Erho eta ixu zireztenak! zoin behar da gehiago estimatu, ala urhia, ala templua, zoinek santifikatzen baidu urhia bera.

18. Eta gizon batek, diozie, zin egiten badu

aldariaz deusik ezda; bena nork ere zin egiten baidu aldariaren gainian den emaitzaz, zordun da.

19. Ixu ziretenak! zoin behar da estimatu gehiago, ala emaitza, ala aldare emaitza santifikatzen diena?

20. Nork ere beraz zin egiten baidu aldariaz, zin egiten du aldariaz eta haren gainian diren gauza guziez.

21. Eta nork ere zin eginen baidu templuaz, zin egiten du templuaz eta han egoiten denaz.

22. Eta nork ere zin egiten baidu zeriaz, zin egiten du Yainkoaren tronuaz eta han yarria dagonaz.

23. Zori gaitz zier, eskribau eta farisien hypokritak, zoinek pagatzen baidituzie mentharen, anetharen eta kuminen detchemak, eta zoinek abandonatzen baiduzie legian importantenik dena, yakiteko: yustizia, miserikordia eta fedia. Horiek ziren pratikatu behar ziren gauzak, hargatik bertzerik utzi gabe.

24. Gidazale ixiak, zoinek baiduzie artha handi irazteko zien edaria, beldurrez irex elzo bat, eta irexten baiduzie kamelu bat.

25. Zori gaitz zientzat, eskribau eta farisien hypokritak, zeren garbitzen dituzien thazaren eta plataren kampuak, eta zireztelarik zihaurick barnian ohoinkeriaz eta zikhinkeriaz bethiak.

26. Farisien ixiak, garbitzazie lehenik thazaren eta plataren barniak, anhoregatik kampua ere garbi izan dadin.

27. Zori gaitz zier, eskribau eta farisien hypokritak, zeren iduri duzien hil-hobi churitu batzuri, zoin kampuan eder ageri baidira gizonen begietan; bena zoin barnian bethiak baidira hil hezurrez eta zer nahi ustelkeriaz.

28. Hola kampuan agertzen zirete zuzenak gizonen begietan; bena barnian bethiak ziezte hypokrisiaz eta gaichtokeriaz.

29. Zori gaitz zientzat, eskribau eta farisien hypokritak, zoinek bastitzen baidituzie hil hobiak profetentzat, eta edertzen yustuen ohoretan egin izan diren obrak,

30. Eta zoinek erraiten baiduzie: gure aiten demborako izan bagina, ez ginen yuntatuko heyen profeteu odolaren ichurtzeko.

31. Holaz aithortzen duzie zihauriek, profeten hilarazi zalen haur zireztela.

— 144 —

32. Fini zazie beraz ; betha zazie zien aiten izaria.

33. Suge, bipera arraza, nola eskapatzen ahal zira ifernuko surat kondenatia izaitetik?

34. Hortakotz igorriko dauzkitziet profetak, zuhurrak eta eskribauak ; eta hilen tuzie batzu, khruzifikatuko tuzie bertziak, eta bertze batzu, azotatuko tuzie zien bilzarretan ; eta persekutatuko tuzie hiritic hirira ;

35. Amoregatik zien gainerat eror dadin yustuen odol guzia, lurrian ichuria izan dena, Abel yustuaren odoletik, Zakarja Barachiaren semiaren odolerano, zoin hil baiduzie templuaren eta aldariaren artian.

36. Erraiten dauziet egiazki ; gauza hok oro eroriko direla orai den arraza hunen gainera.

37. Yerusalem, Yerusalem, zoinek hiltzen baidituk profetak eta harrikatzen hi ganat igorriak, zombat aldi nahi ukhan ditut bil arazi hire haurrak, ollo batek bere chitak hegalen perat biltzen tien bezala, eta hik ez duk nahi ukhan !

38. Dembora hurrantzen da zure etchia huxik egonen da.

— 145 —

39. Ezik deklaratzen dauziet heben harat ez nuziela ikhussiko, ziek erran arterano : benedikatia dela Yainkoaren izenian yiten dena.

— 148 —

XXIV GARREN KAPITULIA.

Templuaren desegitia aintzinetik erakaxia. Senhale templuaren desegin aintzinekuak eta Yesu-Kristo berriz yin beno lehenagokuak.

1. Yesus yalgi zenian templotik yuaiteko, bere dizipuliak hurrandu zitzaizkon ohartaraziteko zombat handitarzunekin eta edertarzunekin egina zen obra hori.

2. Bena erran zeyen: Ikhusten ditozen bastimendu horiek oro? erraiten dauziet egiazki: deseginak izanen dira, gisa huntan ez baida geldituko harria harriaren gainian.

3. Gero Olibetako mendiaren gainian zenian, bere dizipuliak hurrandu zitzaizkon berheziki, eta erran zakoten: zer seinhaletarik ezaguturen dira zure yitia eta mendeen akabantza?

4. Eta Yesusek ihardexi zeyen: begirauzie nehork engana ez zitzaten;

5. Zeren anitzak yinen dira ene izenian, diotelarik: Kristo niz; eta anitz galaraziko dute.

6. Adituko duzie ere nintzatzen gerlaz eta gerlako abarroxez; bena onxa begira zitezte nahastetik; ezik gauza horiek yin behar dira: bena ez da orano hori izanen akhabanza.

7. Ezik ikhussiko dira altchatzen populia populiaren kontra, erresuma erresumaren kontra, eta izanen dira anitz tokitan izurritiak, gossetiak, lur ikhariak.

8. Eta gauza hok oro ez dira izanen doloren hastepena bezik.

9. Ordian emanen zituztete exaietarat tormentatiak izaiteko, eta hil araziko zituztete; eta hastiatiak izanen zirete nazione guziez ene izena dela kausa:

10. Eta dembora berian anitzek khaussituko dute okasione eskandalazko eta erorteko; elgar traituko dute eta hastiatuko dute batak bertzia.

11. Altchatuko da anitz profeta falxu, zoinek enganatuko baidute anitz presona.

12. Eta gaichtokeria ausarki baidateke, anitzen karitatia hoztuko da.

13. Bena atchikitzen diena fermoki, undarrian salbatia izanen da.

14. Eta erresumako Ebanyelio hau predikatia izanen da mundu guzian, zerbitzatzeko nazione guzier destimoniotzat; eta ordian iznen da akabantza.

15. Beraz ikhusten duzienian lekhu saindian phaussatia, Daniel profetaz aintzinetik erakaxia izan den desolazionia, irakurzaliak kompreni beza irakortzen diena.

16. Ordian Yudean diratekeyenak, ihes yuan ditela mendietarat.

17. Etche hegatzaren gainian datekeyena, ez bedi yeux hantik bere etchetik zerbait eramaitekotan.

18. Eta landan dena, ez bedi itzul bere soinekoen hartzera.

19. Bena zori gaitz egun hetan izorra edo unhide diratekeyen emazter.

20. Othoi zazie beraz Yainkoa ez dadin gertha zien ihes yuaitia ez negian, ez eta sabato egunian.

21. Ezik dembora hetako tormenta hain handia izanen da, nun ez baida izan halakorik mundiaren hastetik orai artio, eta ez izanen ere sekulan.

22. Eta egun hek ez balira izan laburtiak, nehor ez zen salbaturik izanen; bena egun hek laburtiak izanen dira hautatien favoretan.

23. Ordian norbaitek erraiten badauzie: Kristo hebenda edo handa, ez dezaziela sinhex.

24. Ezik altchatuko dira Kristo falxiak eta profeta falxiak, zoinek eginen baidituzte gauza handiak eta estonagarriak, enganatzeranokuan hautatiak berak ere, ahal baliz.

25. Abertitu nahi ukhan zituztet aintzinetik.

26. Beraz erraiten badauziete: huna nun den desertian; ez ziteztela yalgi harat yuaiteko. Erraiten badauziete: huna, ikhussazie. Etcheko tokirik chokhoenian; ez dezaziela sinhex.

27. Ezik nola Orientetik yalgi chimichta batek argitzen baidu Okzidenterano bat batian, gizonaren semia hala hala ginen da.

28. Gorphitz hilak khaussitzen diren toki orotara biltzen dira arranuak.

— 151 —

29. Tormentazko egun hetarik berhala, ekhia hobielduko da, argizayak ez du gehiago emanen bere argia, izarrak eroriko dira zerutik, eta zerietako bothieriak izanen dira ikharatiak.

30. Ordian gizouaren semiaren seinhalia agertuko da zerian, eta lurreko populu guziak izanen dira nigar eta narrasketan ; eta ikhussiko dute gizonaren semia, zoin yinen baida hodeyen gainian mayestate handi batekin.

31. Eta igorriko ditu bere ainguriak, zoinek adiaraziko baidute bere trompeten botz klarra, eta zoinek bilduko baidituzte harek hautatiak munduko laur kantonetarik, zeriaren bazter batetarik bertzeraino.

32. Ikkas zazie kumparazioue bat hartia Phikotik. Haren adarrak yadanik gurdo direnian, eta plussatzen ditienian ostuak, badakizie uda hurran dela :

33. Hola hola, ikhusten dituzienian gauza horiek oro, yakin zazie gizonaren semia hurran dela eta borthan bezala dela.

34. Egiazki erraiten dauziet ez dela igaranen oraiko yende mende hau, nun ez diren gauza horiek oro komplitzen.

— 152 —

35. Zeria eta lurra igaranen dira ; bena ene hitzak ez dira igaranen.

36. Egun hartaz eta orenaz bezambatian, nehork ez du heyen ezagutzarik, ez zeruko ainguriek ere, bena choilki ene aitak.

37. Eta gerthatuto da gizonaren semiaren yitian Noeren demboran gerthatu zena.

38. Nola huroldiaren aintzineko egunetan, gizonek yaten eta edaten baitzuten, ezkontzen baitziren, bere haurrak ezkontarazten baitzuzten, Noë arkhan sarthu zen egunerano,

39. Eta ezbaitzuten ezagutu huroldeko mementua yin zenian eta mundia oro eraman zienian bezik, gauza bera izanen da gizonaren semia yiten denian.

40. Ordian bi gizon alhorrian diratekeyenetarik bat izanen da hartia eta bertzia utzia.

41. Eyheran ehotzen ari diren bi emazteta-rik, izanen da bata hartia eta bertzia utzia.

42. Zaudezte beraz iratzarririk, zeren ez dakizie zien Yaunak zer orenez yin behar dien.

43. Beraz yakin zazie aita familiakuak balaki gabazko zer orenetan yin behar zakon

ohoina, dudarik gabe iratzarria egon litakeyela eta ez lezakeyela bere etchia zilatzera utzi.

44. Beraz ziek ere zaudezte bethi prest, zerendako gizonaren semia yinen da uste ez duzien orenian.

45. Zoin da zerbitzari zuhur eta fidela bere naussiak ezarri diena bere zerbitzarien gainian, heyer emaiteko denboran bere hazgarria?

46. Dohaxia da zerbitzari haur, bere naussiak khaussitzen badu gisa hortan ari dela, bera yiten denian.

47. Erraiten dauziet egiazki ezarriko diela bere huntarzun guzien gainian:

48. Bena zerbitzari hau gaichtua bada, erraiten dielarik bere baithan: ene naussia ez da prest yiteko;

49. Eman bedi bere lagunen yotzen, hordiekin yaten eta edaten:

50. Zerbitzari horren naussia yinen da igurikitzen ez dien egunian, eta ez dakien orenian:

51. Berheziko du, eta emanen dako gaztigutzat izaitia hypokriten herrenkan. Han izanen dira nigarrak eta hortz karraskak.

XXV GARREN KAPITULIA.

Hamar Biryinen Parabola. Talentuen komparazionia. Azken yuyamendia aintzinetik erakaxia.

1. ORDIAN zerielako erresumak iduri izanen du hamar Biryiner, zoin bere lampak harturik, yuan baitziren ezkont berrien bidera.

2. Hetarik bost erhuak ziren eta bertze bostak zuhurrak.

3. Bost erhuak zirenak, lampak hartzian, ez zuten hartu oliorik berekin.

4. Zuhurrek kontrara hartu zuten olio bere untzietan bere lampekin.

5. Eta nola berantzen baitzien esposak yitia, oro logaletu ziren, eta lokhartu ziren.

6. Bena gaulierditan oihu handi bat intzunik izan zen: huna esposa nun heldu den; yalgi zazkiote aintzinera.

7. Berhala Biryina horiek oro yeiki ziren eta bere lampak preparatu zituzten.

— 156 —

8. Bena erhuek erran zuten zuhurrer: emaguzie zien oliotik, zeren gure lampak hiltzen dira.

9. Zuhurrek ihardexi zeyeten: beldur dugu ez dezagun ukhan aski guretzat eta zientzat; zuazte saltzen duten etara, eta han eros zazie behar duziena.

10. Bena erostera zuatzelarik esposa yin zen, eta prest zirenak harekin sarthu ziren ezteyetarat, eta bortha herxia izan zen.

11. Norbait bertze Biryinak ere yin ziren, eta erran zakoten: Yauna, Yauna, idek ezauguzu.

12. Bena errespondítu zeyen: erraiten dauziet egiazki ez zituztet ezagutzen.

13. Beraz zaudezte iratzarriak, zeren ez dakizie ez eguua ez orena.

14. Ezik Yauna komportatzen da gizon bat bezala, zoinek, kartierraz kampo bidaye luzebat egin beharrez, deithatu baitzitien bere zerbitzariak, eta ezarri baitzeyen eskietarat bere huntarzuna.

15. Eta emanik bost talentu batari, biga bertziari, eta bat bertziari, bat bederari, beren ahalaren arabera, berhala phartitu zen.

— 157 —

16. Beraz bost talentu ukhan zitiena yuan zen; eman zen diru horrekin sal erosian, eta irabazi zitien bertze bost.

17. Biga errezebitu zitienak ere irabazi zitien bertze biga.

18. Bena bat bezik ukhan ez ziena, yuan zen zilo egitera lurrian, eta han gorde zien bere naussiaren diria.

19. Dembora lozeren onduan, zerbitzari horien naussia itzuli zenian, emanarazi zeyen khondu.

20. Bost talentu errezebitu zitiena, yin zitzakon pharatzera bertze bost, erraiten zakola: Yauna, ezarri zindazkidan eskietan bost talentu; huna, hetaz kampo, bertze bost irabazi ditudanak.

21. Bere naussiak errespondítu zakon: O, zerbitzari huna, fidel izan zirelakotz gauza gutitan, ezarriku zitut bertze anitzen gainian: sar zite zure Yaunaren bozkarioan.

22. Bi talentu ukhan zitiena ere yin zitzaikon, eta erran zakon: Yauna, ezarri zindazkidan bi talentu eskietan. Huna, hetaz kampo, bertze biga irabazi ditudanak.

23. Bere naussiak ihardexi zakon : O, zerbitzari huna, izan zirelakotz fidel gauza gutitan, ezarriko zitut bertze anitzen gainian : sar zite zure Yaunaren bozkarioan.

24. Talentu bat bezik ukhan ez ziena yin zitzakon gero, eta erran zakon : Yauna, badakit gizon gogor bat zirela, frutia biltzen duzula erein ez duzun landan, eta altchatzen duzula deus ere ezarri ez duzun lekhutik ;

25. Hortakotz, zure beldurrez, izan niz zure talentiaren gordatzen lurrian : huna, errendatzen dauzut zuria.

26. Bena bere naussiak ihardexi zakon : zerbitzari gaichto eta aferra, bazindakien frutia biltzen dudala erein ez dudan landan, eta atheratzen dudala deus ezarri ez dudan lekhutik :

27. Beraz behar zindien ezarri ene diria bankierren eskietan, amoregatik itzuli ninzanian euia har nezan irabaziarekin.

28. Khen bezakote beraz talentu diena, eta eman bezakote hamar talentu ditienari.

29. Ezik eman deyete yadanik duten orori, eta hok ontarzunez bethiak izanen dira ; bena

yeus gabe denaz bezambatian, edekiko dazkote harena iduri dutenak ere.

30. Eta aurthik bezate zerbitzari afer hori kampoko ilhunpetarat.

31. Gizonaren semia yiten denian bere mayestatian, ainguru guziez lagundia, yarriko da bere loriako tronuan.

32. Eta nazione guziak haren aintzinera bildiak direlarik, berheziko ditu batziak bertzetarik, hala nola artzain batek berhezten baiditu ardiak akherretarik :

33. Eta ezarriko ditu ardiak bere eskuinian, eta akherrak bere ezkerrian.

34. Ordian erreguek erranen du haren eskuinian direner : zauzte, ziek zoin izan baitziezte benedikatiak ene aitaz ; goza zazie mundiaren hastetik preparaturik izan zauzien erresuma.

35. Ezik gosse izan niz, eta yatera eman dautazie egarri izan niz, eta edatera eman dautazie. Loyamendu behar ukhan dut, eta loyatu nuzie :

36. Buluzia izan niz, eta beztitu nuzie : eri izan niz, eta bisitatu nuzie. Presondeyan ninzan, eta yin zazkidate ikhustera.

— 160 —

37. Ordian yustuek ihardexiku dakote: noiz ikhussi zitugu gosse, eta eman dauzugu yatera; edo egarri, eta eman dauzugu edatera?

38. Noiz ikhussi zitugu loyamendu gabe, eta loyatu zitugu; edo buluzia, eta beztitu zitugu?

39. Eta noiz ikhussi zitugu eri: edo presondeyan, eta yin gira zure ikhustera?

40. Eta erregek errespondituko deye: erraiten dauziet egiazki, ene anaya hotarik ttipienari egin dituzien aldi oroz, niri, nihauri egin ditazie.

41. Gero erranen deye ezkerrian direner. Urrunt zitezte ene ganik, maradikatiak; zuazte su eternalerat, zoin izan baida preparatia debriaren eta haren aingurientzat.

42. Ezik gosse izan niz, eta ez dautazie eman yatera, egarri izan niz, eta ez dautazie eman edatera;

43. Loyamendu beharretan izan niz, eta ez nuzie loyatu; buluzia izan niz, eta ez nuzie beztitu; izan niz eri, pressondeyan, eta ez nuzie bisitatu.

— 161 —

44. Ordian ihardexiko dakote hek ere: Yauna, nun ikhussi zitugu gusse, edo egarri, edo loyamendu gabe, edo buluzia, edo eri, presondeyan, eta faltatu dugu zure laguntzia?

45. Bena errespondituko deye: erraiten dauziet egiazki faltatu duzien aldi oroz laguntza hotarik ttipienari, faltatu duzie nihauri.

46. Ordian hok yuanen dira bethikotz tormentetalat, eta yustuak bizi eternalaren gozamenerat.

XXVI GARREN KAPITULIA.

Yudien komplota. Parfuma (urrin hunezko likurra) Yesu-Kristoren buru gainerat ichuria. Yudasen traidorekeria. Bazkoko afaria. Eukaristia mezako sacrifizioa. Yaun doni Petriren ukhatzia aintzinetik erakaxia. Yesusen tristezia, Yudasen pota. Dizipulien ihes egitia. Yesu-Kristo eramana, Kaifasen gana. Yaun doni Petriren ukhatzia eta haren penitenzia.

1. Yesus-ek finitu zitienian elhe horiek oro, erran zeyen bere dizipulier:

2. Badakizie bi egunen burian bazko eginen dela, eta gizonaren semia libratia izanen dela khurutzefikatia izaiteko.

3. Dembora berian, aphezen prinziak eta populuko zaharrac bildu ziren Kaifas aphez handiaren salara;

4. Eta elgarrekin han konseillu atchiki zuten khaussitzeko moyena adreki Yesusen arrestatzeko eta hil arazteko.

5. Bena zioten: ez hargatik bestak diraueno, nahaskeria zerbait izan ez dadin populiaren artian.

6. Yesus Bethanian zelarik, Simon leprossaren etchian,

7. Emazte bat yin zitzakon albatrezko untzi bat bethia zielarik prezio handitako parfumezko olioz, zoin ichuri baitzakon buriaren gainera mahaian zelarik.

8. Dizipuliek hori ikhussirik, saimurtu ziren eta erran zuten: zertako galtze hori?

9. Ezik saldu ahal zuketen untxa khario parfum hori, horren diria emaiteko prober.

10. Bena Yesusek zer erraiten zuten intzunik, erran zeyen: zertako emaiten dakozie penarik emazte horri? Oray horrek egin dautana obra hun bat da.

11. Ezik baditozie bethi zien artian pobriak; bena ni ez nuzie bethi ukhanen.

12. Eta ichuri dienian parfum olio hori ene gorphitzaren gainerat, egindu Abantzutik ene ihortzteko.

13. Erraiten dauziet egiazki: Ebanyelio hori predikatia izanen den toki oratan, erran

nahi da mundu guzian, khondatuko dute, emazte horren laudoriotan, orai egin dautana.

14. Ordian hamabitarik bat, deithatia Yudas Izkariote, yuan zen khaussitzera aphezen prinziak,

15. Eta erran zeyen: zer eman nahi dautazie, eta eskietarat ezarriko dauziet? eta hitz hartu zuten emanen zakotela hogoi eta hamar diru pheza.

16. Geroztik bilha zabilan nola behar zeyen eskietarat eman.

17. Azimen lehen egunian (erran nahi da yudien bazko demborako lehen egunian), dizipuliak yin ziren Yesusen khaussitzera, eta erran zakoten: nun nahi duzu presta dezagun behar dena bazkoareu yateko?

18. Ihardexi zeyen: zuazte hirira hulakoaren etchera, eta errozie: naussiak igorten daozo erraitera: ene dembora hurranda; heldu niz zure etcherat bazkoaren egitera ene dizipuliekin.

19. Dizipuliek egin zuten Yesusek manatu zeyena, eta preparatu zuten bazkoaren egiteko behar zena.

20. Arraxa yin zenian, yarri zen mahayan bere hamabi dizipuliekin.

21. Eta yaten ari zirelarik, erran zeyen: erraiten dauziet egiazki zietarik batek trahituko niela.

22. Hunek tristezia handi bat khaussaturik, bassi zitzazkon bat bedera galdegiten: Yauna, ni othe niz?

23. Ihardexi zeyen: platian enekin eskia ezarten diena da ni trahituko niena.

24. Gizonaren semiaz bezambatian, badoha hartaz izkiribaturik izan den bezala; bena zori gaitz gizonaren semia trahituko dienarentzat: hobezukeyen egundaino sorthu izan ez baliz.

25. Yudasek, zoin baitzen trahitu ziena, hitzaz yabeturik, erran zakon: naussia, ni niza hura? Ihardexi zakon: zuhaurek erran dozu.

26. Eta afariteo ari zitelarik; Yesusek hartu zien ogia; eta benedikatu onduan hauxi zien, eta eman bere dizipulier, erraiten zeyela: har zazie, eta yan zazie: hau da ene gorphitza.

27. Eta harturik kalitza (erran nahi da edari untzia), Yainkoari eskerrak erreodatu zitien, eta eman zeyen, erraiten zeyela: edan zazie orok huntarik;

— 167 —

28. Ezik hau ene odola da, odol alienza berrikua, zoin izanen baida ichuria anitzeu bekhatien barkhameudutan.

29. Erraiten dauziet ez dudala heben harat gehiago edanen mahastiko frutu huntarik, ene aitareu erresuman berriz ziekin edanen dudan eguneraino.

30. Eta khantatu onduan Yaiukoari eskerren emaiteko kantika, yuan ziren Olibetako mendirat.

31. Ordian Yesusek erran zeyen: gau huntan zien ororentzat eskandalazko suyet bat izanen niz; ezik izkiribatia da: zehatuko dut artzaina, eta barreatiak izanen dira azinda saldoko ardiak.

32. Bena hiletarik phiztu nizanian, yuanen niz ziek beno lehenago Galilearat.

33. Piarresek ihardexi zakon: bertze guzientzat eskandalazko suyet bat bazina ere, enetzat ez zira hala izanen sekulan.

34. Yesusek errespondittu zakon: egiazki erraiten dauzut; gau huntan berian, oillarrak khantatu beno lehen, hirur aldiz niri ukho eginen dautazu.

— 168 —

35. Bena Piarresek erran zakon: hil behar banintz ere zurekin, ez zintzazket ukha. Eta bertze dizipulu orok gauza bera erran zuten.

36. Ordian Yesus heldu zen heyekin Getsemani deithia zen lekhu batera; eta erran zien bere dizipulier: yar zitezte heben, ni hebentik othoitzera yuaiten nizan artian.

37. Eta harturik berekin Piarres eta zebedearen bi semiak hassi zen tristatzen, eta izaiten bihotz min handi batian.

38. Ordian erran zeyen: ene ariuna triste da heriotzerano: egon zitezte heben, eta iratzarriak zaudezte enekin.

39. Eta hantik yuanik urrunchago, ahuspez eman zen begithartia lurrari kontre, othoizian erraiten ziela: ene aita ahal bada, egizu urrun dadin kalitza hau ni ganik: bizkitartian izan bedi, ez nik nahi dudan bezala, bena zuk nahi duzun bezala.

40. Gero yiu zen bere dizipulietara, eta khaussiturik lokhartiak, erran zakon Piarresi: zer! ezin egon zirezte oren bat enekin iratzarririk?

41. Zaudezte iratzarriak eta egizie othoitz,

amoregatik ernr ez zitezten tentazionetan, izpiritia erne da, bena haragia flako da.

42. Yuan zen orano bigarren aldian othoitzera, erraiten zielarik: ene aita, kalitza hau ez bada, nik edan gabe, igaraiten ahal, izan bedi zure borondatia egina.

43. Gero itzuli zen heyetarat, eta khaussitu zitien orano lokhartiak, zeren heyen begiak loz phizatiak ziren.

44. Uzten zitielarik, yuan zen orano, hirur garren aldiañ, othoitzera, erranez hitz berak.

45. Gero yin zen bere dizipulien khaussitzera, eta erran zeyen: lo egin zazie orai, eta phaussa zitezte: huna orena hurrandia, eta gizonaren semia izaitera doha emana bekhatoren eskietarat.

46. Yeiki zitezte, guazen; trahitu behar niena hurran-da.

47. Orano mintzo zela, Yudas, hamabietarik bat, yin zen, eta harekin yende mulzo handi bat harmatiak ezpataz eta makhilaz, zoin igorriak izan baitziren aphezen prinzez eta populuko zaharrez.

48. Trahitzen zienak eman zeyen seinhale

bat ezagutarazteko, erraiten zeyelarik: pot emaiten dakodana da bilhatzen duziena: ber hari lot zazkiote.

49. Beraz berhala hurrandu zen Yesus-en gana, eta erran zakon: agur naussia. Eta pot eman zakon.

50. Yesusek erresponditu zakon: ene adiskidia, zertara yin zira huna? Eta dembora berian, bertze guziak aintzinaturik, Yesus-en gainerat eman ziren eta presso hartu zuten.

51. Ordian Yesusekin zenetarik batek, bere ezpata idekirik, eta eskian harturik, hartaz eman zakon aphez handiaren zerbitzari bati, eta phikatu zakon beharri bat.

52. Yesusek erran zakon: itzul zazu zure ezpata bere lekhurat; ezik ezpata hartzen dutenak oro, ezpataz perituko dira.

53. Uste duzia ez dezakedala othoi ene aita, eta hak ez dezakedala igor dembora berian hamabi legione ainguru?

54. Nola beraz komplituko dira izkiribiak, zoinek erraiten baidute horrek hola egina izan behar diela?

55. Dembora berian, Yesus mintzo zelarik

— 171 —

mulzo horri, erran zakon : yin zirete hunat harmatiak ezpatez eta makhilez ene hartzera oluoin bat banintz bezala : egun oroz zien artian ninzan yarria, erakasten templuan eta ez nuzie arrestatu.

56. Bena hori oro egina izan da, amoregatik profetek izkiribatu dutena izan dadin komplitia. Ordian dizipuliek orok abandonaturik, ihes egin zuten.

57. Beraz yende horiek Yesus harturik, eraman zuten aphez handiaren etchera, nun haitziren bildiak eskribauak eta zaharrak.

58. Bizkitartian Piarresek segitzen zien urrunetik aphez handiaren etcheko ezkaratzerano, eta han sarthurik, yarri zen yendekin ikhusteko bek guziak nola finituku ziren.

59. Bizkitartian aphezak eta konseillu guzia lekhuko falxu baten bilha zabiltzan Yesusen hil arazteko.

60. Eta ez zuten khaussitu aski zenik, nahiz bat benu gehiago pharatu zen. Undarrian bi lekhuko falxu yin ziren,

61. Zoinek errau baitzuten : hunek errandu : aurthiki dezaket Yainkoaren templua, eta berriz zutik ezar hirur egunen barnian.

— 172 —

62. Ordian aphez handia yeikiten zelarik erran zakon : ez duzu deusik ihardesten, yende horiek zure kontre erraiten dutenen gainian ?

63. Bena Yesus ichilik zagon. Eta aphez handiak erran zakon : manatzen dauzut, Yainko biziaren izenian, erran dezauguzun zu zirenez Kristo, Yainkoaren semia ?

64. Yesusek errespondilu zakon : erran duzu : hala niz : bena deklaratzen dauzut gero ikhussiko duzula gizonaren semia, Yainko bothereziaren eskuinian yarria, yiten zeruko odeieu gainian.

65. Ordian aphez handiak phorroskatu zitien bere arropak, erraiten ziela : blasfematu du : zer behar dugu gehiago lekhukorik ? Intzun duzie blasfemioa :

66. Zer iduri zauzie ? Ihardexi zuten : hiltzia merechitu du.

67. Ordian ihu egin zakoten begithartera : ukhambila ukhaldiz yo zuten, eta bertze batziek behar ondokoak eman zazkoten,

68. Erraiten zakolelarik : phenxazak, eta erran ezauguk nork yo hien ?

— 173 —

69. Artehartan Piarres zagón yarria kampoko aldetik ezkaratzian ; eta sehi neskato batek hurrandurik , erran zakon : zu ere Yesus Galileakoarekin zinen.

70. Bena ukhatu zien mundu guziaren aintzinian, erraiten zielarik : ez dakit zer diozun.

71. Eta borthatik yalgiten zelarik , bertze neskato batek ikhussi zien, eta erran zeyen han zirener : hau ere Yesus Nazaretakuare-kin zen.

72. Piarresek ukhatu zien bigarren aldian, erraiten zielarik : ez dut ezagutzen gizon hori.

73. Aphur baten burian, han zirenek hurrandurik, erran zakoten : egiazki zu ere yende horietarik zira , ezik zure mintzayiak berak ezagutarazten zitu.

74. Ordian eman zen burho eta zin egiten, erraiten zielarik gizon harekin ez ziela ezagutzarik batere ; eta berhala oillarrak khantatu zien.

75. Eta Piarres orhoitu zen Yesusek erran ukhan zakonaz ; oillarrak khantatu beno lehen, hirur aldiz ukho eginen dautazu. Beraz kamporat yalgirik, nigar egin zien kharaski.

XXVII GARREN KAPITULIA.

Yudasen dolia eta heriotzia. Yesus Pilatusen aintzinian. Barrabas preferatia. Azotatzia. Khurutziaren yassaitia. Khurutzefikatzia. Ilhunpiak. Yesu-Kristoren hiltzia. Haren ihortzia.

1. Goiza yin zenian, aphezen prinzek eta yudu populuko aintzindariek, konseillu atchiki zuten, Yesusen kontre haren hil arazteko.

2. Eta estekaturik, eraman zuten, eta ezarri Ponzio Pilatus Gobernadoriaren eskietan.

3. Arte hartan Yudas, hura trahitu ziena, ikhussirik kondenatia zela, dolutia izan zen egin zienaz ; eta itzultzen zitielarik hogoi eta hamar diru phezak aphezen prinzer eta populuko aintzindarier,

4. Erran zeyen. Bekhatu egin dut salduz odol ogenik gabia. Ihardexi zakoten : guri zer duhaugu ? hori zure egitekua da.

— 176 —

5. Ordian aurthiki zien diria templuan, eta haotik yalgirik yuan zen, eta bere buria urkhatu zien.

6. Bena aphezen prinzek diria harturik, erran zuten: ez zaugu zilhei hunen ezartia tresorrian, zeren odolaren saria da.

7. Eta elgar aditurik, erossi zuten untzi-egile baten landa, arrotzen hil hobitzat.

8. Hartakotz landa hura deithatia da, orano egun ere, Haceldama, erran nahi baida, odolaren landa.

9. Gisa hortan komplitia izan zen Yeremia profetaren hitz hau: harto dituzte hogoi eta hamar diru phezak, zoinek egiten baitzuten preziotan emanik izan zenaren saria, eta zuinen tratia egin baitzuten Israeleko haurrekin;

10. Eta eman dituzte untzi egile baten landaren erosteko, Yaunak manatu dautan bezala.

11. Yesus eramana izan zen gobernadoriaren aintzinera; eta gobernadoriak interrogatu zien hitz holaz: yudien erregia zirea? Ihardexi zakon: zuk diozu.

12. Eta akusatia izan zenian aphezen prin-

— 177 —

zez eta populuko aintzindariez, deusik ez zien ihardexi.

13. Ordian Pilatusek erran zakon: ez duzia intzuten zombat gauzaz yende hok akusatzen zuzten?

14. Bena ez zien yeusik errespondidu, zer nahi erran zezakon; gisa huntan nun gobernadoria arras estonatia baitzen.

15. Usaya zen gobernadoriak libratzeko, bazko-besta egunian, presuner bat, populiak hautatzen ziena.

16. Ordian bazen bat famatia, deithatia Barrabbas.

17. Oro bildu zirenian, Pilatusek erran zeyen: zoin nahie duzie libra dezazietan, Barrabbas, ala Yesus, zoin deithia baida Kristo?

18. Ezik bazakien onxa bekhaizkuaz emanzutela haren eskietarat.

19. Arte hartan, yustiziako alkhian zagolarik, bere emaztiak igorri zakon erraitera: ez zitela sar yusto horren egitekuan, ezik egun horren khaussaz, biziki tormentatia izan niz amexetan.

20. Bena aphezen prinzek eta aintzindariek

— 178 —

ekharri zuten populia galdegitera Barrabbas, eta hil araztera Yesus.

21. Beraz gobernadoriak erran zeyenian: zoin nahi duzie bietarik libra dezazietan? Ihardexi zuten: Barrabbas.

22. Pilatusek erran zeyen: zer eginen dut beraz Yesu-Kristo deitzen denaz?

23. Ihardexi zuten orok: klurutzefikabedi. gobernadoriak erran zeyen: bena zer gaizki egin du? Eta eman ziren orano azkarkiago oihuz, erraiten zutela: izan bedi khurutzefikatia.

24. Pilatusek ikhussirik deus ez ziela irabazten, eta abarroxa emendatzen zela bethi, erakharri zien hur, eta eskiak ikhuzten zitielarik populiaren aintzinian, erran zeyen: ni garbi niz gizon yusto horren odoletik; zier egonen da hortaz errespondidzia.

25. Eta populu guziak ihardexi zakon: horren odola eror dabila gure eta gure haurren gainerat.

26. Ordian libratu zeyen Barrabbas; eta azotarazi onduan Yesus, eman zeyen khurutzefikatia izaiteko.

— 179 —

27. Gobernadoriaren soldadnek eraman zuten gero Yesus palaziorat; eta hara bildu zutenian tropa oro,

28. Khendu zazkoten bere arropa guziak, eta yauntzi zakoten eskarlatazko kapa bat;

29. Gero eginik elhorrizko khoro bat, ezarri zakoten buriaren gainian, eta khanabera bat eskuineko eskian. Eta belhaunikaturik haren aintzinian, trufatzeu ziren hartaz, erranez: agur yudien erregia.

30. Eta thu egiten zakoten begithartera; khanabera eskutik hartu eta hartaz burian yoiten zuten.

31. Hartaz gisa hortan trufatu onduan, khendu zakoten eskandalazko kapa, eta bere arropak ezarririk, eraman zuten khurutzefikatzera.

32. Yalgiten zirelarik, khaussitu zuten Cyrenako gizon bat, deithatia Simon, zoin bortchatu baitzuten Yesusen khurutziaren eramaitera.

33. Eta heldu zirenian Golgotha deithia den lekhura, erran nahi da, Calvarioko lekhura.

34. Eman zakoten edatera arnoa nahissirik

khedarriarekin ; bena yastatu zienian, ez zien edan nahi ukhan.

35. Khurutzefikatu zuten onduan, phartitu zituzten haren arropak, zorthian emanez bere artian ; amoregatik izan zadin komplitia profetaren erran hau : phartitu dituzte bere artian ene soineko phildak, eta chorthian ezarri dute ene kapa.

36. Eta berak yarririk, zaintzen zuten.

37. Ezarri ere zuten haren buriaren gaineko aldian haren kondenazioneko suyeta izkiribatia hitz hotaz : haurda yudien erregia.

38. Dembora berian, khurutzefikatu zituzten harekin bi ohoin, bata haren eskuinian, eta bertzia ezkerrian.

39. Eta hantik igaraiten zirenek, buria kordokatuz, blasfemio egiten zakoten,

40. Erranez : hik desegiten baiduk Yainkoaren templua, eta berriz zutik ezarten hirur egunen barnian, zerlako ez duk hire buria salbatzen? Yainkoaren semia bahiz, yeux hadi khurutzetik.

41. Aphezen Prinziak ere hartaz burlatzen ziren eskribauekin eta senaturrekin, ziotelarik.

42. Berziak salbatu ditu, eta ez dezake salba bere buria. Israeleko errege balin bada, yeux bedi orai khurutzetik, eta sinhexiko dugu hura baithan.

43. Ezarten du Yainkoa baithan bere fidanza ; Yainkoak maite badu beraz, orai libra beza, erran dienaz geroz : Yainkoaren semia niz.

44. Harekin khurutzefikatiak ziren ohoinek ere, egiten zazkoten erantzute berak.

45. Eguneko sei orenetarik bederatzilaranokuan, lur guzia estalia izan zen ilhunpez.

46. Eta bederatzi garrenaren irian egin zien oyhu handi bat, erraiten ziela : Eli, Eli, lama Sabactani? erran nahi da : ene Yainkoa, zertako abandonatu nuzu.

47. Han zirenetarik zombaitek, intzunik hola oihu egiten, erraiten zuten ; horrek Elias galdegiten du.

48. Eta hetarik batek laster egin zien, esponya bat ozpinez trempatu zien ; eta khanabera baten phuntan ezarririk, pharato zikon edatera.

49. Bertzek erraiten zaten : igurika zazie,

ikhus dezagun Elias yinen zakonez libratzera.

50. Bena Yesusek orano oihu haoti bat egiten zielarik, aurthiki zien azken haxa.

51. Dembora berian temploko bela urratu zen bi pharte, gainetik behererano, lurra ikharatu zen; harriak arraildu ziren:

52. Hil hobiak zabaldu ziren, eta zombait seinduren gorphitzak phiztu ziren.

53. Eta phiztu ouduan, bere hil hobietarik yalgirik, yin ziren hiri seindurat, eta han ikhussiak izan ziren anitz personez.

54. Kapitaina, eta harekin Yesusen begiratzen zaudenak, ikhussirik lur ikharia, eta igaraiten zirenak oro, izitu ziren biziki, eta erran zuten: egiazki gizon hori Yainkoaren seme zen.

55. Baziren ere han zombait emazte urruttorik zaudenak, eta yarraiki zitzazkoriak Yesusi Galileatik, hartaz artha hartzen zutela;

56. Hetan ziren Maria Madelena, Maria Yakessen eta Yosefen ama, eta Zebedearen bi semen ama.

57. Eta arraxian, Arimathiako hiriko gizon

aberax bat, deithatia Yosef, zoin baitzen ere Yesusen dizipulu,

58. Yuan zen Pilatusen gana, eta galdegin zakonian Yesusen gorphitza, Pilatusek manatu zien emaiteko.

59. Beraz Yosefek harturik gorphitza, mihisse churi batez inguratu zien,

60. Ezarri zien bere hil hobian, zoin ez baitzen orano zerbitzatia, eta egin arazia baitzien harria phikatuz arroka batian; eta gero harri handi bat inguruka ezarri onduan hil hobiaren sargian, yuan zen.

61. Maria Madelena, eta bertze Maria han zauden yarriak hil hobiaren onduan.

62. Binaramunian, zoin baitzen eguna bestaren preparatzeko egunaren ondokua, aphezen prinziak eta farisienak elgagana bildurik, yin ziren Pilatusengana.

63. Eta erran zakoten: Yauna, orhnitu gira enganazale harek erraiten ziela, bizi zelarik: phiztuko niz ene heriotzetik hirur egunen burian.

64. Beraz manazazu hil hobia izan dadin zaindia hirurgarren egunerano, beldurrez haren

dizipuliak yin diten, gorphitza altcha dezaten, eta erran dezaten populiari : phiztu da hilen artetik; eta gisa hortaz azken enganio hori lehena beno sordetch litake.

65. Bena Pilatusek erran zeyen : hadituzie zainzaliak ; zuazte, zain ezazie zien gisa.

66. Beraz yuan ziren; eta segur izaiteko hil hobiaz, kachetatu zuten harria eta ezarri zituzten zainzaliak.

XXVIII GARREN KAPITULIA.

Yesu-Kristoren phiztia. Haren agertzia. Apostolien kargia.

1. Bena aste huri igaran zenian, segidakuaren lehen eguna hasten zelarik argitzen, Maria Madelena eta bertze Maria yin ziren hil hobiaren ikhustera.

2. Eta berhala izan zen lur ikhare handi bat : Yaunaren ainguru bat zerutik yeuxi zen, eta yin zen uzkaltzera hil hobiaren sargian zen harria, eta haren gainian yarri zen.

3. Haren begithartiak distiatzen zien chimichtak bezala, eta haren arropak ziren elhurra bezain churi.

4. Zain zaliak hain beste izitu ziren nun hilak bezalakatu baitziren.

— 186 —

5. Bena ainguria mintzatzen zelarik emaztter, erran zeyen : zietaz bezambatian, ez ukhan beldurrik ; ezik badakit bilhatzen duziela Yesus, zoin izan baida khurutzefikatia :

6. Ez da heben : phiztu da erran zien bezala. Zauzte, eta ikhus ezazie Yauna ezarri zuten lekhia ;

7. Pressa zitezte yuaitera eta erraitera haren dizipulier phiztu dela. Yuanen da zien aintzinian Galilearat ; han ikhussiku duzie ; aintzinetik yakin arazten dauziet.

8. Emaztiak yalgi ziren bit hobitik berhala, izitiak, bena bozkario handirekin ; eta laster egin zuten berri horren eramaitera dizipulier.

9. Denbora berian Yesus pharatu zitz zeyen aintzinera, eta erran zeyen : agur eman dakiziela. Hurrantzen zazkolarik, bessarkatu zazkoten oinak eta adnratu zuten.

10. Ordian Yesusek erran zeyen : ez ukhan beldurrik zuazte erraitera ene anayer yuan diten Galilearat : han ikhussiko nute.

11. Hek zoatzelarik, zainzaletarik zombait yin ziren hirirat, eta khondatu zituzten aphezen prinzer igaranziren gauzak oro.

— 187 —

12. Hok bildurik populuko aintzindariekin, elgarrekin delibero hartu onduan, eman zuten soldaduer diruketa handi bat,

13. Manatzen zeyetelarik : errazie, haren dizipuliak gauaz yin dira, eta ebaxi dute gu lo gindaudelarik.

14. Eta gobernaduria yiten bada horren yakitera, gok eztiaraziko dugu, eta ezarriko zifuztegu segurtanetan.

15. Diru hori hartu onduan, soldaduek egin zuten erran zeyetena ; eta erran horrek, zoin hedatu baitzuten, irauten du orano egun yudien artian.

16. Hameka dizipuliak yuan ziren, Yesusek han khaussitzeko manatu zeyen mendi gainera.

17. Eta han ikhussi zutenian, adoratu zuten : halere zombait dudatu ziren.

18. Bena Yesus hurrandarik mintzatu zitzeyen hola : bothere guzia emana izan zaut zerian eta lurrian.

19. Zuazte beraz, eta erakax ezazie populu guzier, baiheyatzen dituzielarik aitaren, eta semiaren eta Izpiritu Saindiaren izenian ;

20. Eta erakaxten deyezielarik komplitzen, nik manatu dauzkitzietan gauza guziak. Eta segurta zitezte izanen nizala bethi ziekin mundiak diraueno.

Cette traduction de l'ÉVANGILE DE SAINT MATHIEU, en dialecte Basque Bas-Navarrais, a été imprimée aux frais du Prince LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

Je certifie que cet ouvrage a été tiré au nombre de douze exemplaires, dont dix numérotés portent le nom imprimé du destinataire, et deux autres non numérotés, dont l'un imprimé sur papier grand-raisin vélin, appartiennent à Son Altesse.

Veuve A. Lamaignère née Teulières.

BAYONNE, IMPRIMERIE DE VEUVE LAMAIGNÈRE.

EL SALMO QUINCUAGÉSIMO

Martin Elizondo
Pedro Jose Samper
Mariano Mendigacha
Aezkeraz
Zaraitzueraz
Erronkarieraz
Londres
1869

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

EL SALMO QUINCUAGÉSIMO,

TRADUCIDO AL

VASCUENCE AEZCOANO, SALACENCO Y RONCALÉS

DE

LA VERSION CASTELLANA DEL PADRE FELIPE SCIO,

POR

DON MARTIN ELIZONDO DE ARIBE,
DON PEDRO JOSÉ SAMPER ABAD DE JAURRIETA, Y
DON MARIANO MENDIGACHA DE VIDÁNGOZ.

LONDRES. 1869.

El Salmo quincuagésimo.

Castellano.

El Salmo quincuagésimo traducido al castellano por el padre Felipe Scio. Londres. 1869.

Salmo L.

PARA el fin, Salmo á David,

2. Cuando vino á él el Profeta Natan, después que entró á Betsabec.

3. Ten piedad de mí, ó Dios, segun tu grande misericordia.
Y segun la multitud de tus piedades, borra mi iniquidad.

4. Lávame más y más de mi iniquidad : y límpiame de mi pecado.

5. Porque yo conozco mi iniquidad : y mi pecado está siempre enfrente de mí.

6. Contra tí solo he pecado, y he hecho el mal delante de tí : para que seas justificado en tus palabras, y venzas cuando eres juzgado.

Aezcoano de Aribe.

Bebrogueitamargarren Salmoa, Don Martin Elizondoc aita Scioin erderatic Aribeco uscara itzulia. Londresen. 1869.

L. Salmoa.

FINEINDACO, Salmoa Davidi,

Etor celeic Natan Profeta aren gana, sartu cenas gueros Betsaben gana.

Izan zazu piedade nitas, o Jangoicoa, segun zure misericordia andia.
Eta segun zure piedaden aniztasuna, borra zazu ene gaisstotasuna.

Icuz naztazu gueyo eta gueyo ene gaisstotasunetic : eta garbi naztazu ene becatutic.

Ceren nic ezautzaut ene gaisstotasuna : eta cue becatua dago beti ene ailtcinean.

Zure contra bacarric ein dut becatu, eta ein dut gaizquia zure ailtcinean : izan citeu justificatua zure itcetan, eta garei zazun cirelcic juzgatua.

El Salmo quincuagésimo.

Salacenco de Jaurrieta.

BERROGUEITAMARGARREN SALMOA, DON PEDRO JOSE SAMPER EAURTACO APECHONAC AITA SCIOREN ERDERATIC EAURTACO USCARALA ITZULIA. Londresen. 1869.

L. SALMOA.

FINARENDACO, Salmoa Davidi,

Ssin cenean Natan Profetara aren gana, sartu cenaz gueroz Betsaberen gana.

Izan zazu piedade nitaz, o Jangoicoa, segnn zure misericordia andia. Eta segun zure piedaden aniztarzuna, borra zazu ene gasstotarzuna.

Icuz nazazu gueago eta gucago ene gasstotarzunetic: eta garbi nazazu nore becatutic.

Cerengatic nic izauten zut nore gasstotarzuna: eta ene becatua diozu beti enc altcinean.

Zure contra solo eguin zut becatu, eta eguin zut gaizquia zure altcinean: izan zten justificatric zure itcetan, eta garai zazun zrenean juzgatric.

Roncalés de Vidángoz.

BERROGUEITAMARGARNEN SALMUA, DON MARIANO MENDIGACHAC AITA SCIOREN ERDARATIC VIDANGOCECO USCARARA ITZULIA. Londresen. 1869.

L. SALMUA.

ACABANCHARENTACO, Salmua Davidi,

Ssin cenian Natan Profeta aren gana, sartu cenaz guero Betsaberen gana.

Ecun zazu piedade nitaz, o Jangueicua, segun zure misericordia andia. Eta segun zure piedaden anisstarzuna, broga zazu eue gasstotarzuna.

Ecuz naztazu obro eta obro ene gasstotarzunetic: eta ssaī naztazu ñore becatutic.

Ceren nic izaguntan diez ñore gasstotarzuna: eta ene becatiua diozu betic ene antcinian.

Zure contra solo eguin diez becatu, eta eguin diez gassquia zure antcinian: izan ztian justificatruc zure eletan, eta irabaz tzazun zrenian juzgatruc.

El Salmo quincuagésimo.

Castellano.

7. Pues mira que yo he sido concebido en iniquidades: y en pecados me concibió mi madre.

8. He aquí que tú has amado la verdad: me has manifestado lo arcano y lo oculto de tu saber.

9. Me rociarás con hisopo, y seré limpiado: me lavarás, y más que la nieve seré emblanquecido.

10. A mi oido darás gozo y alegría: y se regocijarán mis huesos abatidos.

11. Aparta tu rostro de mis pecados: y borra todas mis iniquidades.

12. Cria eo mí, o Dios, un corazon puro: y renueva en mis entrañas un espíritu recto.

13. No me deseches de tu rostro: y no quites de mí tu Espíritu santo.

14. Vuélvame la alegría de tu salud: y confórtame con un espíritu principal.

Aezcoano de Aribe.

Bada beira zazu izanizala concebitua gaisstaquerietan: eta becatuetan concebitu ninduela ene amac.

Ona guen zuc onetsiuzula eguia: manifestatu dazquidazu zure ssaquinduriein secretu eta estalitasuna.

Bustico nuzu isipus, eta iceiniz garbituic: icucico nuzu, eta elurra beino gueyo iceiniz ssurituic.

Ene aitceari emein dacozu gozo eta alegria: eta regocijatuco dira ene ezur abatituac.

Aparta zazu zure aurpeguia ene becatuetcic: eta borra zquizu ene gaisstaqueria guciac.

Cria zazu ene beitan, o Jaogoicoa, biotz garbi bat: eta herri zazu ene entrañetan izpiritu ssussen bat.

Enaztazu desecha zure aurpeguitic: eta etzazu equen ene ganic zure Espiritu sandua.

Itzul daztazu zure osasunein alegria: eta fortaleci naztazu izpiritu principal bates.

El Salmo quincuagésimo.

Salazenco de Jaurrieta.

Bada beira zazu izanizala concebitric gasstaquerietan: eta becatuetan concebitu nintzala nore amac.

Una quemen zuc maitatu zula eguiara: manifestatu daztazu zure ssaquitearen secreto eta alchatutarznna.

Bustienizu isopoz, eta izanenizu garbitric: icucienizu, eta elurra beño gueago izanenizu ssuritric.

Ene aitceari emanen dacozu gozo eta alegria: eta regocijatren tzu nore ezur abatituac.

Aparta zazu zure beitartea ene becatuetaric: eta borra zquizu nore gasstaqueria guciac.

Cria zazu ene baitan, o Jangoicoa, biotz ssau bat: eta berra zazu nore entrañetan izpiritu ssussen bat.

Ez nazazu desecha zure beitartetic: eta etzazu gueu ene ganic zure Espiritu sandua.

Itzul daztazu zure osasunaren alegriara: eta fortaleci nazazu izpiritu principal batez.

Roncalés de Vidángoz.

Bada beira zazu izanazala concebitruc gasstaquerietan: eta becatiuetan concebitu nindiola ñore amac.

Ona queben zuc maitatu tzula eguia: manifestatu daiztazud zure ssaquintarzunaren secreto eta alchatarzuna.

Bustirenuzu isopoz, eta izanenuzu ssaintruc: ecucenuzu, eta elurra beino obro izanenuzu ssuritruc.

Ene entzutiari emonen dauzu gozo eta alegria: eta regocijatren dutzu ñore enzur abatitiuac.

Aparta zazu zure beitartia ene becatiuetaric: eta broga tzazu ñore gasstaqueria guciuac.

Cria zazu nitan, o Jangueicua, biotz ssaī bat: eta berri zazu ñore entrañetan izpiritu ssussen bat.

Ez nazazu desecha zure beitartetic: eta ez zazu guen ene ganic zure Espiritu saintiua.

Utzul daztazud zure osagarriaren alegria: eta fortaleci nazazu izpiritu principal batez.

El Salmo quincuagésimo.

Castellano.

15. Enseñaré á los inícuos tus caminos: y los impíos se convertirán á tí.

16. Líbrame de las sangres, Dios, Dios de mi salud: y ensalzará mi lengua tu justicia.

17. Señor, abrirás mis labios: y mi boca anunciará tu alabanza.

18. Porque si hubieras querido sacrificio, lo hubiera sin duda ofrecido: tú no te deleitarás con holocaustos.

19. Sacrificio para Dios es el espíritu atribulado: el corazon contrito y humillado no lo despreciarás, o Dios.

20. Haz bien, Señor, á Sion con tu buena voluntad: para que se edifiquen los muros de Jerusalen.

21. Entonces aceptarás sacrificio de justicia, ofrendas y olocaustos: entonces pondrán sobre tu altar becerros.

Aezcoano de Arbe.

Eracutsico daiztet gaisstoei zure videac: eta impioac convertituco dira zure gana.

Libra naztazu odoleteic, Jangoico, Jangoico ene osasuneina: eta ene miac goratuco du zure justicia.

Jauna, idequico ituzu ene ezpeinac: eta ene agoac anunciatuco du zure alabanza.

Ceren naizan bacindu sacrificio, dudeic gabe esquinduco nindue: zu etcira deleitatuco olocaustoequi.

Jangoicoeiudaco da sacrificio izpiritu atribulatua: o Jangoicoa, eztuzu menospreciatuco biotz arrepentitu eta umillatua.

Ein zazu ongui, Jauua, Sioui zure vorondate onas: edifica diten Jerusalengo murallac.

Orduan ametituco ituzu sacrificio justiciascoa, ofrendac eta olocaustoac: orduan ezarco ituzte zure aldare gaincan bilorcheac.

El Salmo quincuagésimo.

Salacenco de Jaurrieta.

Eracutsien diauztezut gasstoer zure vidcac: eta impioac convertitren tzu zure gana.

Libra uazazu odoletaric, Jangoico, Jangoico ene osasunarna: eta ene miac goratreu zu zure justiciara.

Jauna, edequien tzu ene ezpañac: eta ene agoac anunciatren zu zure alabanzara.

Cerengatic naizan bacinu sacrificio, dudaric bague ofrecitren nizun: zu etzra deleitatren olocaustoequin.

Jangoicoarendaco zu sacrificio izpiritu atribulatua: o Jangoicoa, etzu menospreciatren biotz arrepentitu eta umillatua.

Eguin zazu ongni, Jauna, Sioni zure vorondate onaz: edifica teu Jerusaleucco murallac.

Orduau amititren tzu sacrificio justiciazcoa, ofrendac eta olocaustoac: orduan eserien tcie zure aldare gañan arecheac.

Roncalés de Vidángoz.

Eratsuquen dazcabeizud gasstuer zure vidiac: eta impiuac convertiten dutzu zure gana.

Libra naztazu odoletaric, Jangueico, Jangueico ene osagarriarna: eta ene mïac azcateu dizu zure justicia.

Geina, iriquen dutzu ene ezpainac: eta ene abac anunciaten dizu zure alabanza.

Ceren nai ecun bazunu sacrificio, dudaric bague ofreciten nizun: zu ezra deleitaten olocaustoequi.

Jangueicuarentaco tzu sacrificio izpiritu atribulatiua: o Jangueicua, etzu menospreciaten biotz arrepentitu eta umillatiua.

Eguin zazu onqui, Geina, Sioni zure vorontate onaz: edifica tian Jerusaleneco murallac.

Gunian amititen dutzu sacrificio justiciazcua ofrendac eta olocaustuac: gunian izaren ticei zure altare gainiau sserreruac.

Ouvrages servant à l'étude des dialectes basques d'Aezcoa, de Salazar et de Roncal :

1. Etudes sur les trois dialectes basques des vallées d'Aezcoa, de Salazar et de Roncal. Par le prince Louis-Lucien Bonaparte.

2. Le Cantique des Trois Enfants dans la fournaise, dans les dialectes basques d'Aezcoa, de Salazar et de Roncal, tel qu'il a été recueilli sur les lieux mêmes à Aribe, à Jaurrieta et à Vidangoz de la bouche des gens de la campagne ; avec l'indication des variantes les plus importantes particulières aux autres localités de ces trois vallées. Par le prince Louis-Lucien Bonaparte.

3. Id., première édition.

4. El Salmo quincuagésimo traducido al vascuence del valle de Salazar. Por Don Pedro José Samper, abad de Jaurrieta.

5. El Salmo quincuagésimo traducido al vascuence aezcoano, salacenco y roncalés.

6. Le petit Catéchisme espagnol du P. Astete, traduit en trois dialectes basques : aezcoan, salazarais et roncalais.

We certify that only 250 *copies of this Psalm have been printed, of which one is on vellum.*

STRANGEWAYS & WALDEN,
28 Castle Street, Leicester Square.

L.L. Bonaparte
printzearen omenez
OPERA OMNIA VASCONICE
lau liburutan
argitaratu ditu
1991.eko urriaren 15ean
EUSKALTZAINDIAK

IRKUTSK STATE UNIVERSITY

LOUIS LICHTENBERGER

DEEP DIVE VACATIONS

LOUIS LUCIEN BONAPARTE

OPERA OMNIA VASCONICE

IV

LOUIS LUCIEN BONAPARTE
(1813-1891)

LOUIS LUCIEN BONAPARTE

OPERA OMNIA VASCONICE

IV

EUSKALTZAINDIA
1991

Liburu hau IBERDROLAren babesaz argitaratua izan da.
Esta obra ha sido publicada con el patrocinio de IBERDROLA.

© Euskaltzaindia. Bilbao
ISBN: Lan osoa 84-85479-65-3
Lege Gordailua: BI-1642-91
Prestakuntza eta maketa: Jose Antonio Arana Martija
Fotokonposaketa: Didot, S.A. Bilbao
Fotolitoak: Kamara, Bilbao; Fonasa, Iruñea; Itxaropena, Zarautz
Inprimaketa, koadernaketa: GRAFO, S.A. - Bilbao

INDEX

IV. TOMOA

Udabe, J.E., *El Evangelio según San Mateo*, guipuzcoano 9
Uriarte, J.A., *El Evangelio según San Mateo*, vizcaíno 31
Uriarte, J.A., *El Apocalipsis del Apóstol S. Juan*, vizcaíno 113
Uriarte, J.A., *El Apocalipsis del Apóstol S. Juan*, guipuzcoano 153
Uriarte, J.A., *Canticum canticorum Salomonis* 191
Uriarte, J.A., *El Evangelio según San Mateo*, guipuzcoano 227
Uriarte, J.A., *Biblia edo Testamentu Zar eta Berria*, gipuzkeraz 307
Uriarte, J.A., *Le Cantique des Cantiques de Salomon*, biscayen 439
INDEX AUCTORUM 453

EL EVANGELIO SEGÚN SAN MATEO

Juan Eloy Udabe
Gipuzkeraz
Londres
1857

Originala: Baionako Udal Biblioteka

EL EVANGELIO

SEGUN

SAN MATEO,

TRADUCIDO AL VASCUENCE.

DIALECTO GUIPUZCOANO.

LÓNDRES.

1857.

6. ARCHIVOS DE BAYONA.

I.

JESUCRISTOREN Daviden semearen Abrahamen semearen jatorriaren liburua.

2. Abrahamec emartu zuen Isaac. Eta Isaaquec emartu zuen Jacob. Eta Jacobec emartu cituen Judas, eta bere anayac.

3. Eta Judasec emartu cituen Thamar gandic Phares, eta Zara. Eta Pharesec emartu zuen Esron. Eta Esronec emartu zuen Aram.

4. Eta Aramec emartu zuen Aminadab. Eta Amiuadabec emartu zuen Naasson. Eta Naassonec emartu zuen Salmon.

5. Eta Salmonec emartu zuen Rahab gandic Booz. Eta Boozec emartu zuen Ruth gandic Obed. Eta Obedec emartu zuen Jesse. Eta Jessec emartu zuen David erreguea.

6. Eta David erregueac emartu zuen Salomon Uriasen andre zaua gandic.

7. Eta Salomonec emartu zuen Roboam.

4

Eta Roboamec emartn zuen Abias. Eta Abiasec emartu zuen Asa.

8. Eta Asac emartu zuen Josaphat. Eta Josaphatec emartu zuen Joram. Eta Joramec emartu zuen Ozias.

9. Eta Oziasec emartu zuen Joatam. Eta Joatamec emartu zuen Achaz. Eta Achazec emartu zuen Ezechias.

10. Eta Ezechiasec emartu zuen Manasses. Eta Manassesec emartu zuen Amon. Eta Amonec emartu zuen Josias.

11. Eta Josiasec emartu zuen Jechonias, eta bere anayac Babiloniaco erraldairan.

12. Eta Babiloniaco erraldairaren ondoren, Jechoniasec emartu zuen Salathiel. Eta Salathielec emartu zuen Zorobabel.

13. Eta Zorobabelec emartn znen Abiud. Eta Abiudec emartu zuen Eliacim. Eta Eliacimec emartu zuen Azor.

14. Eta Azorec emartu zuen Sadoc. Eta Sadoquec emartn zuen Achim. Eta Achimec emartu zuen Eliud.

15. Eta Eliudec emartu zuen Eleazar. Eta Eleazarec emartu zuen Mathan. Eta Mathanec emartu zuen Jacob.

5

16. Eta Jacobec emartu zuen Jose, senar Mariarena, ceña gandic jayo zan Jesus, ceñ deitzen dan Cristo.

17. Modu onetan guizaldi guztiac Abraham gandic David bitartean dira amalau guizaldi : eta David gandic Babiloniaco erraldairaraño amalau guizaldi : eta Babiloniaco erraldairatic Cristoraño amalau guizaldi.

18. Eta Jesucristoren jayotza zan onela: Egonic Maria bere ama ezcondua Joserequin, elcarganatn baño len, arquitu zan sortu zuela sabelean Espiritu Santua gandic.

19. Eta Jose bere senarra, nola zan justua, eta etzuen nai galostu, nai izan zuen utzi isilca.

20. Eta onetan pensatzen cegoela, ona non aingueru Jaunarena aguertzen zayon ametsetan, esanaz : Jose Daviden semea, ez beldurtu artzea Maria zure andrea ; bere sabelean dagoena Espiritu Santuarena da.

21. Eta jayoco da semea, eta deituco dezu bere icena Jesus : ceren berac salbatuco duen bere erria pecatutic.

22. Au guztia eguin zan, cumpli cedin esan zuena Jaunac profetaren aotic, diona :

6

23. Ona non Virgiña batec sortuco du eta jayoco da semea, eta icendatuco dute Emmanuel, esan nai duena, Gurequin Jaungoicoa.

24. Eta esnaturic Jose ametsetic, eguin zuen Jaungoicoaren aingueruac aguindua, eta artu zuen bere andrea.

25. Eta etzuen ezagutn alic eta jayo zan arte bere seme lenijayoa, eta deitu zuen bere icena Jesus.

II.

ETA nola jayo zan Jesus Bethlehem Judeacoan Herodes erreguearen egunetan, ona non mago batzuec etorri ciran sortaldetic Jerusalemera,

2. Esanaz : ¿ non dago Erregue Juduen jayo dana ? cergatic bere izarra icusi degu sortaldean, eta gatoz adoratzera.

3. Eta au adituric erregue Herodesec, guenastn zan, eta Jerusalem guztia berarequin.

4. Eta biribillaturic sacerdoteen principe

7

guztiac, eta escriba erricoac, galdetu cioten non jayo bear zan Cristoc.

5. Eta berac esan cioten: Bethlehem Judeacoan: cergatic ala dago escribitua profeta gandic:

6. Eta zu, Bethlehem Juda lurrecoa, etcera chit chiquia Judeaco principeen artean; cergatic zure gandic irtengo da gudalari bat gobernatu bear duena nere erri Israelcoa.

7. Orduan Herodesec deituric ezcutuan magoai, aditu zuen beretatic contuz cer demboretan aguertu zan izarra:

8. Eta bialtzen cituela Bethlehemera, esan zuen: Ibilli an, eta galdetu contuz aurra gatic; eta guero arquitzen dezutenean, jaquiñerazo nazazute, etorri nadin adoratzera.

9. Eta berac adituric erreguea, joan ciran: eta ona non izarra icusi zutena sortaldean, cijoan beren aurretic, alic eta allegatzean, ipiñi zan aurra cegoen gañeau.

10. Eta icusiric izarra, poztu ciran beingoan.

11. Eta sarturic echean, arquitu zuten aurra bere ama Mariarequin, eta belaunico adoratu zuten, eta iriquiric beren tesoroac, esqueñi ciozcaten doañac, urrea, eta incensua, eta mirra.

8

12. Eta izanic abisatuac ametsetan etcitecela biurtu Herodesen gana, biurtu ciran beren errira beste bidetic.

13. Eta joanic berac, ona non aguertu zau Jaunaren ainguerua ametsetan Jose gana, esanaz: Jaiqui zaite, eta artu ezazu aurra, eta bere ama, eta igues Egiptora, eta zaude an alic eta nic esan artean; cergatic guertatu bear duen, Herodesec arquitu nai izango duela aurra illarazteco.

14. Eta bera esnaturic, artu zuen aurra eta bere ama gauaz, eta joan zan Egiptora;

15. Eta an egon zan alic eta Herodes ill zan artean, cumpli cedin Ien danaz Jaunac profeta gandic esana: Egiptotic deitu nion nere semeari.

16. Herodes orduan, icusiric magoac burlatua izan zala, aserratu zan asco, eta bialdu eta, ill cituen aur guztiac Bethlehemen eta bere inguru guztietan ciran, bi urtetic beracoac, magoai aditu cioten demboracoac.

17. Orduan cumplitu zan Jaunac esana profeta Jeremias gandic, dionac:

9

18. Boza aditua izan zan Raman, negarra, eta oju aundiac: Raquelen negarra bere semeenzaz; eta etzuen nai consueloric, cergatic ill ciran.

19. Baña illican Herodes, ona non aingueru Jaunarena aguertzen zayon ametsetan Joseri Egipton,

20. Esanaz: Alcha zaite, eta artu aurra, eta bere ama, eta zoaz Israelgo lurrera; ceren illac dira aurrareu eriotza nai zutenac.

21. Orduan alcha zan bera, eta artu zuen aurra, eta bere ama, eta etorri zan Israelgo lurrera.

22. Eta adituric Archelao zala erregue Judeacoa Herodes bere aitaren lecuan, bildurtu zan aronz joatea; baña izanic abisatua ametsetan, joan zan Galileaco lurrera.

23. Eta etorri zan bicitzera erri Nazareth izena duenera; cumpli cedin esana profetac: Izan bear zuela Nazarenoa.

10

III.

ETA egun ayetan etorri zan Jnan Bautista predicatzen Judeaco eremnan,

2. Eta esanaz: Eguin zazute penitencia· bada ceruetaco erreinua alderatu da.

3. Cergatic au da ceñen gatic esan zuen Isaias profetac: Boza eremuan oju eguiten duenarena: Prestatu Jaunaren bidea: zucendu bere bide chigorrac.

4. Eta Juanec ceucan bere jantzia gamelu illezcoa, eta cinta bat larruzcoa bere bizcarraren inguruan; eta zan bere jana langosta eta basoco eztia.

5. Orduan irten zan beraren gana Jerusalem, eta Judea guztia, eta provincia Jordango guztia;

6. Eta ciran batayatuac Jordauen, aitortzen beren pecatuac.

7. Eta icusiric berac fariseotaco asco eta saduceoetacoac cetoztela bere bateora, esan cioten: ¡Ciraun arrazac! ¿ceñec eracusi dizute igues eguiten ira etorquizuna gandic?

11

8. Eguin bada frutu eguiazco penitenciacoac.

9. Eta ez dezazutela pensatu esatea: Abraham daucagu aitatzat; cergatic nic esaten dizutet esna ditzaqueala Jaungoicoac Abrahamen semeac naizdala arri ayetatic.

10. Orain baita ere aizcora ipiñia dago arbolaren sustrayean. Eta frutu ona ematen ez duen arbola guztia, izango da ebaquia, eta botatua surtara.

11. Nic eguiazqui batayatzen zaituztet penitenciaco urean; baña nere ondoren datorrena, jaquintsuago da ni baño, eta ez det mereci beraren zapatac eramatea: berac batayatuco zaituzte Espiritu Santuau, eta suan.

12. Beraren sardechea bere escuan dago, eta aicetuco du bere larrafia, eta bilduco du garia aleteguian, eta erreco du lastoa suan beñere itzalduco ez danean.

13. Orduan Jesus etorri zan Galileatic Juanen gana, onec Jordauen batayatu cezan.

14. Baña Juan escusatzen zan asco, esanaz: ¿Nic izan bear det zure gandic batayatua, eta zu zatoz nere gana?

12

15. Baña erantzuten Jesusec, esan cion: Utzi ezazu orain; cergatic ala combeni zaigu cumplitzeco justicia guztia. Orduan utzi cion.

16. Eta Jesus batayatu eta guero, igo zan bereala uretic, eta ona non ceruac iriqui citzayozcan, eta icusi zuen Jaungoicoaren Espiritua jaisten zala usoa becela, eta cetorrela beraren gañera.

17. Eta ona non boza bat ceructacoa esaten zuena: Au da nere Seme amatua, ceñengan dedan poza.

IV.

ORDUAN Jesus izan zan eramana Espirituac eremura tenta cezan deabruac.

2. Eta eguiñic barau berroguei egunez eta berroguei gauez, guero izan zuen gosea.

3. Eta allegaturic beraren gana tentatzallea, esan cion: Baldin bacera Seme Jaungoicoarena, esazu arri oyec eguin ditecela ogui.

4. Baña berac erantzuten esau cion:

13

Escribatua dago: Ez da bicico guizona oguiarequin bacarric, baicic itz guci Jaungoicoaren aotic irtentzen diranetatic.

5. Orduan deabruac pasatu zuen erri santura, eta ipintzen du temploco alnenaren gañean,

6. Eta esaten dio: Baldin bacera Jaungoicoaren Semea, erori zaite emendic bera; ceren escribatua dago: Bere aingueruac aguinduco diotela zu gatic, eta alchatuco zaituztela escuetan, beñere estropozoric eguin ez dezan zure oñac arrian.

7. Jesusec esan cion: Berriz dago escribatna: Ez dezu tentatuco Jaun zure Jaunguicoa.

8. Berriro pasatu zuen deabruac mendi chit altu baten tontorrera: eta eracusi ciozcan erreinn mundu guzticoac eta bere gloria,

9. Eta esaten dio: Au guztia emango dizut, macurturic adoratzen banazu.

10. Orduan Jesusec esan cion: Zoaz, Satanas: escribatua dago: Jaun zure Jaungoicoa adoratuco dezu, eta bera bacarra serbi ezazu.

11. Orduan deabruac utzi zuen; eta ona non aigueruac etorri ciran, eta serbitzen zuten.

14

12. Baña adituric Jesusec Juan preso zala, biurtu zan Galileara:

13. Eta utziric Nazaret, etorri zan, eta bici zan Capharnaumgo erri ichastarrean, Zabulon eta Nephtalimgo mugan:

14. Cumpli cedin Isaias profetac esana:

15. Zabulongo erria eta Nephtalimgoa, ichasoco bidea, Jordango beste aldetic, Galilea Gentillena,

16. Erri illumpean jarriric cegoena, icusi zuen argui aundia; eta jarriric ceudenac itzal eriotzecoan, arguiac arguitn cituen.

17. Ordu ezquero abiatu zan Jesus predicatzen, eta esaten: Eguin zazute penitencia, ceren ceruetaco erreinua urbildu da.

18. Eta cijoala Jesus Galileaco ichas bazterretic, icusi cituen bi anai, Simon, deitzen dana Pedro, eta Andres bere anaya, botatzen zutela sarea ichasoan, cergatic ciran arrantzaleac,

19. Eta esaten diote: Etorri nere ondoren, eta eguingo zaituztet guizonaren arrantzalcac.

20. Berac orduan, utziric bereala sareac, jarraitu cioten.

21. Eta andic igarotzean, icusi cituen

15

beste bi anai, Santiago seme Zebedeocoa, eta Juan bere anaya, chanelan beren aita Zebedeorequin adobatzen beren sareac, eta deitu citnen.

22. Eta berac bereala, utziric chanela eta beren aita, jarraitu cioten.

23. Eta ingurutu zuen Jesusec Galilea guztia, sinagoga berenetan, eta predicatzen evangelio erreinucoa, eta sendatzen gaxotasnn guztiac, eta argaltasun guztiac errietan.

24. Eta zabaltzeo zan bere fama Siria guztitic, eta ecarri cinzcaten gaxo ceuden guztiac, gaitz eta tormentuz beteac, eta gaizquinduac, eta alditsuac, eta baldatuac; eta guztiac sendatu cituen.

25. Eta jarraitu cioten gende asco Galileatic, eta Decapolistic, eta Jerusalemdic, eta Judeatic, eta Jordango beste aldetic.

V.

ETA beguira ceudela gendeac, igo zan mendian, eta an eserirican, etorri ciran icasleac beraren gana;

16

2. Eta iriquiric bere aoa, eracusten cioten esanaz:

3. Doatsuac pobreac espirituan, cergatic berena dan ceruetaco erreinua.

4. Doatsuac mansoac, cergatic berac mempetuco duten lurra.

5. Doatsuac negar eguiten dutenac, cergatic berac poztuac izango dira.

6. Doatsuac dutenac gosea eta egarria justiciacoa, cergatic berac izango diran aseac.

7. Doatsuac misericordiotsuac, cergatic berac alcantzatuco duten misericordia.

8. Doatsuac biotz garbicoac, cergatic berac icusico duten Jaungoicoa.

9. Doatsuac paquetsuac, cergatic izango diran deituac Jaungoicoaren semeac.

10. Doatsuac padecitzen dutenac persecucioa justiciareu causaz, cergatic berena izango da ceruetaco erreinua.

11. Doatsuac cerate arrencuratzen eta perseguitzen zaituztenean, eta esaten dutenean gaizqui guztia zuen gatic nere causaz, guezurra esanaz.

12. Poztn zaitezte eta aleguera zaitezte, cergatic zuen saria dan aundia ceruetan:

17

ala perseguitu cituzten profeta zuec baño len izanac.

13. Zuec cerate gatz lurreeoa. Eta gatza urtutzen balitzaque, ¿ cerequin gatzituco da? ez du gueyago balio ecertaraco, cz bada campora botatzeco, eta guizonac oñ azpian artzeco.

14. Zuec cerate munduco arguia. Erri bat mendi baten tontorrean ipiñia ecin ezcuta liteque.

15. Ez da iracequitzen criselu bat, eta ipintzen lacari baten azpian, baicic candeleroan, eta argui eguiten diote cehean dauden guztiai.

16. Onela argui eguiten du zuen arguiac guizonaren aurrean, ditzaten icusi zuen obra onac, eta eman dezaten gloria zuen aita ceruetan dagoena.

17. Etzazutela pensatu etorri naicela ascatzera leguea, edo profetac: ez naiz etorri ascatzeco, baicic cumplitzeco.

18. Cergatic eguiaz esaten dizutet, alic eta acaba ditecen arte cerua eta lurra, ez jota bat, ez tilde bat leguearena acabatuco da, alic eta gauza guztiac eguiñ arte.

19. Modu onetan edocein ascatu nai

18

duenac mandamentu chit chiqui oyetatican bat, eta onela eracusico diotet guizonai, chit chiquia izango dala deitua ceruetaco erreinuan; baña edocein eguiten duena eta eracusten duena, au izango da deitua anndia ceruetaco erreinuan.

20. Cergatic esaten dizutet, ez bada zuen justicia aundiagoa escriba eta fariseoena baño, etzerate sartuco ceruetaco erreinuan.

21. Aditu zenduten esan citzayotela anciñacoai: Ez dezu illco, baicic edocein illtzalle izango da culpaduna juicioarena.

22. Baña nic esaten dizutet, ecic edocein aserratzen dana bere anayarequin, izangn dala culpaduna juicioarena: eta edocein esaten diona bere anayari raca, izango da culpaduna batzarrearena: eta edocein esaten duena eroa, izango da culpaduna infernuco suaz.

23. Onen gatic, ecartzen badezu ofrenda aldarera, eta an acordatzen bacera duela zure anayac cerbait gorroto zuretzat,

24. Utzi czazu an zure ofrenda aldarearen aurrean, eta zoaz; biurtu zaite lenengo adisquide zure anayarequin; eta orduan atoz, eta esqueñi zure ofrenda.

19

25. Izan zaite adisquide zure etsayaren laster, berarequin bidean zauden artean; cergatic ez dedilla guerta zure etsayac ipiñi zaitzan juezaren escuetan, eta onec ministroarenetan, eta eraman zaitzaten preso.

26. Eguiaz esaten dizut, ateraco ecerala andic, paga dezazun arte azqueneco ardita.

27. Aditu cenduten izan zala esana anciñacoai: Ez dezu adulteratuco.

28. Gueyago nic esaten dizutet: edocein beguiratzeu dionec andreari cuticiatzeco, adulteratu du bere biotzean.

29. Argatic, zure escuico beguiac gaiztoraco bidea ematen badizu, atera ezazu eta bota ezazu zuregandic; obeago dezu galdu dedin zure begui bat, ecen ez zure gorputz izan dedin botatua infernura.

30. Eta zure escuico escuac gaiztoraco bidea ematen badizu, ebaqui ezazu eta bota ezazu zure gandic; obeago dezu galdu dedin zure alderdi bat, eceu ez zure gorputz guztia izan dedin botatua infernura.

31. Baita ere izan zan esana: Edocein uzten duenac bere andrea, eman bizayo banacatutaco aguiria.

20

32. Gueyago nic esaten dizutet: ecen uzten duenac bere andrea, cansa araguizcotic campora, eguiten du andreac adultera dezan; eta escontzen danac utziarequin eguiten du adulterioa.

33. Berriz aditu cenduten esana izan zala anciñacoai: Ez dezu guezurrezco juramenturic eguingo; baicic pagatuco diozcazu Jaunari zure juramentuac.

34. Gueyago nic esaten dizutet, ez juramenturic eguin iñolaco moduz; ez cerua gatic ere, cergatic dan Jaungoicoaren jargoya;

35. Ez ere lurra gatic, cergatic dan bere oñen alquia; ez ere Jerusalem gatic, cergatic dan erri erregue aundiarena:

36. Ez ere zure burua gatic juramentu eguingo dezu, cergatic ecin eguin dezaquezu ille bat churia edo belcha.

37. Baicic izan dedilla zuen izquera, Bai, bai: Ez, ez: cergatic onezaz gañeracoa, gaiztotic dator.

38. Aditu cenduten esana izan zala anciñacoai: Beguia beguia gatic, eta ortza ortza gatic.

39. Gueyago nic esaten dizutet, ez erre-

21

sistitu gaitzari ; lenago edocein jotzen zaituenari escuicn matrallean, ipiñi zayozu bestea :

40. Eta ipiñi nai zaituenari aucitan, eta artu zure arropa, utzi zayozu capa ere.

41. Eta edocein cargatzen zaituenari ordu bateraco, zoaz berarequin bian.

42. Escatzen dizunari, eman zayozu ; eta artu nai duenari zu gandic prestatua, etzayozula ucatu.

43. Aditu cenduten esana izan zala : Amatuco dezu zure lagun urcoa, eta gorrotatuco zure etsaya.

44. Gueyago esaten dizutet uic : Amatu itzatzute zuen etsayac, eta bedeincatu maradicatzen zaituztenac ; on eguin zayezute gorroto dizutenai, eta erregutu ezazute guezurrarequin acnsatzen eta perseguitzen zaituztenac gatic,

45. Izan zaitezten semeac zuen aita ceruetan dagoenarenac, ceñac irten eguiten duen bere eguzquia gaizto eta onen gañera, eta eguiten duen euria justuentzat eta justua ez danentzat.

46. Cergatic amatzen badituzute amatzen

22

zaituztenac, ¿ cer sari izango dezute ? ¿ ez dute ere eguiten orobat publicanoac ?

47. Eta lastantzen badituzute zuen anayac bacarric, ¿ cer eguiten dezute gueyegui ? ¿ ez dute eguiten orobat gentillac ?

48. Izan zaitezte bada zuec obetanduac, zuen aita ceruetan dagnena obetandua dan becela.

VI.

BEGUIRATU ez dezazutela eguin zuen limosna guizonaren aurrean, berac icustea gatic : bestela ez deznte izango sariric zuen aita ceruetan dagoena gandic.

2. Bada limosna eguiten dezunean, ez dezazula joaraci trompeta zure aurrean, eguin oi duten becela hipocritac sinagoguetan, eta plazetan, estima ditzaten guizonac. Eguiaz esaten dizutet, badutela beren saria.

3. Baña zuc eguiten dezunean limosna, ez beza jaquin zure ezquerrac cer eguiten duen zure escuyac,

4. Izan dedin zure limosna ezcutuan, eta

23

zure aitac icusten duen ezcutuan, saria emango dizu.

5. Eta erregutzen dezunean, ez izan hipocritac becela; cergatic oyec amatzen dute erregutzea sinagoguetan eta cale cantoyetan chutican, icusiac izan diteceu guizonac. Eguiaz esaten dizutet, badutela bereu saria.

6. Baña zuc erregutzen dezunean, sar zaite zure guelau, eta ichita zure atea, erregutu zayozu zure aitari ezcutuan, eta zure aitac icusten duen ezcutuan, saria emango dizu.

7. Eta erregutzen, etzaiteztela izan luceguiac, gentillac becela, ceren pensatzen dute beren izcunacquin izango dirala adituac.

8. Etzaiteztela eguin bada ayeo antzecoac; cergatic badaqui zuen aitac cer gauza bear dituzuten, zuec galde eguin baño len.

9. Zuec bada erregutuco dezute onela: Aita gurea ceruetan zaudena: santifica bedi zure icena.

10. Betor zure erreinua gu gana. Eguin bedi zure borondatea, nola ceruan, ala lurrean.

11. Eman zaguzu gaur gure ogui egunerocoa.

24

12. Eta barca zazquiguzu gure zorrac, nola ere guc barcatzen diozcategun gure zordunai.

13. Eta ez gaitzazula sartu tentacioan: baicic libra gaitzazu gaitzetic. Amen.

14. Cergatic barcatzen badiozcatezute guizonai beren pecatuac, barcatuco dizquizute zuei ere zuen aita cerucoac.

15. Baña ez badiozcatezute barcatzeu guizonai beren pecatuac, ez ere zuen aitac barcatuco dizquizute zuen pecatuac.

16. Eta barautzeu dezuteuean, etzaiteztela izan hipocritac becela latzac, cergatic oyec iraultzeu dituzte beren arpeguiac, aguer eraguiteco guizonai barantzen dirala. Eguiaz esaten dizutet, badutela beren saria.

17. Baña zuc, barau eguitcan, gantzutu ezazu zure burua, eta garbi ezazu zure arpeguia,

18. Ez cracusteco guizonai barau cerala, baicic zure aita ezcutuan dagoenari; eta zure aita icusten duenac ezcutuan, saria emango dizu.

19. Etzazutela eguin tesororic lurrean, non sitsac, eta erdoyac galquidatzen duten;

25

eta non lapurrac minatzen, eta ebasten duten.

20. Baicic eguin itzatzute tesoroac ceruan, non ez sitsac, ez erdoyac galtzen ez duen; eta non lapurrac ez duten minatzen, ez duten ebasten.

21. Cergatic non dagoen zure tesoroa, an egongo da zure biotza.

22. Gorputzaren criselua da beguia. Ala zure beguia cintia bada, zure gorputz guztia izango da arguitsua.

23. Baña zure beguia charra bada, zure gorputz guztia izango da illuna. Argatic zurequin dagoen argoia baldin bada illuna, ¿ cembat izangn dira illuntasunac berac ?

24. Iñore ecin serbi ditzaque bi Jaun; cergatic gorrotatuco du bata, eta amatuco du bestea, edo etortzen bada baten gana, mezprezatuco du bestea. Ecin serbi ditzaquezute Jaungoicoa eta aberastasunac.

25. Argatic esaten dizutet: ez larritu zuen bicia gatic, jan bear dezutela, edo zuen gorputza janci bear dezutela. ¿ Bicia ez da janaria baño gueyago, eta gorputza jancia baño gueyago ?

26

26. Beguira egazti cerucoai, ez dutela ereintzen, itaitzen, eta biltzen alea, eta zuen aita cerucoac jaten ematen diote. ¿ Etzerate zuec asco obeac ayec baño ?

27. Baña ¿ cein zuetaco larrituarequin lucetuco da beso bat ?

28. Eta jancia gatic, ¿ cergatic larritzen cerate ? Icasi lirio campocoetatic nola aunditzen diran: ez lanic eguin, ez iruten duten.

29. Gueyago esaten dizutet, ez Salomon ere bere gloria guztiarequin izan zan jancia beretaco bat becela.

30. Eta baldin campoco belarra gaur dana, eta bigar da botatua surtara, Jaungoicoac ala jazten baditu: ¿ ez du eguiugo asco gueyago zuec gatic, guizon fede guchicoac ?

31. Etzaiteztela bada larritu esanaz: ¿ Cer jango degu, edo cer edango degu, edo cerequin estalico guera ?

32. Cergatic gentillac billatzen dituzte gauza oyec guztiac; eta zuen aita badaqui, gauza oyec guztiac bearrac dituzutela.

33. Baña, billatu itzatzute lenengo erreinu Jaungoicoarena eta bere justicia, eta gauza oyec guztiac emango zaizquizute.

27

34. Onela bada, etzaiteztela larritu bigarco eguna gatic; ceren bigarco egunac ecarrico du bere larria; asco da egunero bere larritasuna.

VII.

ETZAZUTELA juzgatu, juzgatuac izan etzaitezten;

2. Cergatic justicia juzgatzen dezutenarequin, izango cerate juzgatuac; eta neurri neurtzen dezutenarequin, izango cerate neurtuac.

3. Eta ¿ cergatic beguiratzen dezu zure anayaren beguian dagoen lastoa, eta ez dezu icusten zure beguian dagoen zura ?

4. Edo ¿ nola esango diozu zure anayari: Icbozu, botaco det zure beguian dagoen lastoa, eta ona non zura zure beguian ?

5. Hipocrita, bota ezazu leoic zura zure beguicoa, eta orduan icusico dezu botatzea anayaren beguico lastoa.

6. Ez diotezutela eman chacurrai santuzcoa, ez ere bota zuen perlac cherrien aurrean, ez ditzaten ciquindu beren oñacquin, eta biurturic puscatu etzaitzaten.

28

7. Esca ezazute, eta emango zaizute: billa ezazute, eta arquituco dezute: jo zazute, eta idiquico zaizute.

8. Cergatic edocein escatzen duenac, artzen du: eta billatzen duenac, arquitzen du: eta jotzen duenari, idiquituco zayo.

9. ¿ Cein guizon da zuetacoa, ceñec bere semeari, onec escatzen badio oguia, emango diona arri bat ?

10. ¿ Eta ezcalu bat escatzen badin, emango diona sugue bat ?

11. Bada zuec, gaiztoac izanic, badaquizute ematen emaitza onac zuen semeai, ¿ cembat gueyago zuen Aita ceruetan dagoenac, emango diozcate gauza onac, escatzen diozcatenai ?

12. Modu onetan guizonac zuei eguitea nai dezuten guztia zuec ere ayei eguiezute. Cergatic au da Leguea, eta Profetac.

13. Sartu zaitezte ate estutic, cergatic zabala da atea, eta zabala da bidea daramana galtzera, eta asco dira emendic sartzen diranac.

29

14. ¡O cein ate estua dan, eta bide mearra bicira daramana! ¡eta ceiu guchi diran arquitzeu dutenac!

15. Baita, gorde zaitezte profeta falsoetatic, zuen gana datocen janci arcumearenacquin; ceren barrendic diran otso ebatzalleac.

16. Beren frutuetatic ezagutuco dituzute. ¿Menturaz arantzac matsic ematen dute edo sasilarrac picoric?

17. Modu onetan arbola on guztiac darama frutu ona, baño arbola ustelac darama frutu charra.

18. Ecin dezaque arbola onac eraman frutu charric, ez ere arbola ustelac eraman frutu onic.

19. Frutn ona ez daraman arbola guztia, ebaqui eta bota bedi surtara.

20. Ala beren frutuetatic ezagutuco dituzute.

21. Ez da ¡Jauna, Jauna! esaten didau guztia sartuco ceruetaco erreinuau; baicic nere Aita ceruetan dagoenaren borondatea eguiten dneua.

22. Ascoc esango didate egun artan: ¡Jauna, Jauna! ¿ez guenduen profetizatu

30

zure icenean, eta zure icenean atera guiñituen demonioac, eta zure icenean eguin guiñituen asco milagro?

23. Eta orduan esango diotet: Beñere etzinduztedan ezagutu: aparta zaitezte ni gandic, gaiztoa eguiten dezutenoc.

24. Bada, edocein aditzen dituenac itz oyec, eta eguiten, berdinduco da guizon jaquintsu bati eguin duena bere echea arcaitzaren gañean.

25. Eta jachi zan euria, eta etorri ciran ibayac, eta ascatu ciran aiceac, bulcatu zuten echc ura, eta etzan erori, cergatic cegoen eguiña arcaitzaren gañean.

26. Eta edocein aditzen dizquidanac itz oyec, cta ez eguin, berdinduco da guizon ero bati eguin zuena bere echea ondarraren gañean.

27. Eta jachi zan euria, eta etorri ciran ibayac, eta ascatu ciran aiceac, bulcatu zuten echc ura, eta erori zan, eta izan zan galtzepena aundia.

28. Eta zan, nola Jesusec acabatu eituen itz oyec, gendeac arrituric ceuden eracasten ciozcaten gauzacquin.

31

29. Ceren eracasten cioten aguintea ceucanac becela, eta ez beren escriba eta fariseoac becela.

VIII.

ETA nola jachi zan menditic, jarraitu cioten gende ascoc.

2. Eta ona non sorayo bat etorri zan, eta adoratzen zuen, esanaz: Jauna, nai badezu garbitu nazaquezu.

3. Eta luceturic Jesusec bere escua, icutu zuen, esanaz: Nai det: garbitua izan zaite. Eta bereala bere sorayotasuna izan zan garbitua.

4. Orduan Jesusec esan cion: Beguira ez esan iñori; baña zoaz, aguer zatzaquio sacerdoteari, eta esqueñi ezazu ofrenda Moisesec aguindua, jaquin dezaten.

5. Eta sarturin Jesus Capbarnaumen, etorri zan bera gana centurion bat, erregutzen,

6. Eta esaten: Jauna, nere morroya dago

32

echean perlesiac artua, eta gaizquiro sufritzen du.

7. Eta Jesusec esan cion: Ni etorrico naiz, eta sendatuco det.

8. Eta erantzunic centurionac, esan cion: Jauna, ez naiz diña sartu zaitecen nere tellatupean; baña esau ezazu itzez bacarric, eta nere morroya sendatuco da.

9. Cergatic naiz ni, ere guizon besteren mendecoa, eta dauzcat nere mendean soldaduac, eta esaten diot nri: Zoaz, eta badijoa: eta besteari: Atoz, eta badator: eta nere serbitzariari: Eguizu au, eta eguiten du.

10. Eta adituric Jesus, arritu zan, eta esan cioten jarraitzen ciotenai: Eguiaz esaten dizutet Israelen ere ez det arquitu onembeste fede.

11. Gueyago esaten dizutet, etorrico dirala asco sortaldetic eta sartaldetic, eta eserico dirala Abraham, Isaac eta Jacobequin ceruetaco erreinuan:

12. Eta Erreinuco semeac izango dira botatuac illuntasun campocoetara: an izango da negarra, eta ortz carrascotsa.

13. Orduan Jesusec esan cion centurio-

33

nari : Zoaz, eta sinistu dezun becela eguin dedilla zurequin. Eta morroya izan zan sendatua ordu berean.

14. Eta etorri zan Jesus Pedroren echera, eta onen amaguiarraba icusi zuen, cezala oyean sucarrarequin :

15. Eta icutu cion bere escua, eta utzi zuen sucarrac : eta jaiqui zan, serbitu cituen.

16. Eta nola zan berandua, ecarri ciozcaten asco demonioac ceuzcatenac, eta botatzen cituen beretatic espirituac itzarequin, eta sendatu cituen eri guztiac :

17. Cumpli cedin esan zuena Isaias profetac, esan zuen : Berac artu cituen gure eritasunac, eta eraman gure miñac.

18. Eta icusiric Jesusec gende asco bere inguruan, aguindu zuen igarotzea uraz beste aldera ;

19. Eta etorriric escriba bat, esan cion : Maisua, jarraituco dizut edocein lecu zoacenera.

20. Eta Jesusec esan cion : Aceriac dituzte arzuloac, eta chori cerucoac cabiac ; baña Seme guizonarenac ez du non etzin bere burua.

34

21. Eta beste bere icasleetaco batec esan cion : Jauna, utzi nazazu noan lenago, eta obira dezadan nere aita.

22. Eta Jesusec esan cion : Jarrai nazazu, eta utzi zazu illac obira ditzaten beren illac.

23. Eta sarturic bera ontzian, bere icasleac jarraitu cioten :

24. Eta non eguiñ izan zan ichasoan ecaitz aundi bat, estaltzen zuena ontzia bagacquin ; eta bera cegoen lotan.

25. Eta alderaturic bere icasleac, esnatu zuten, esanaz : Jauna, salba gaitzazu, bada galtzen guera.

26. Eta berac esaten diote : ¿Cergatic bildurtzen cerate, guizon fede guchicoac ? Orduan esnaitu zan, arrencuratu cituen aiceac, eta ichasoan izan zan onanza aundia.

27. Eta guizonac arritu ciran, esanaz : ¿Cer guizon da an, aiceac eta ichasoac ere obeditzen diotena ?

28. Eta nola bera etorri zan uraz beste aldetic Gerasenoen errira, etorri citzayozcan bidera bi ceuzcatenac demonioac, irtentzen ciranac obietatic, supertuac modu aundian, iñor ecin bide artan igaro citequean moduan.

ERRATA.

Página.	Línea.	Dice.	Léase.
15	16	asco	ascoc

I CERTIFY that this work, interrupted at the 34th page, was printed by me in the house of His Highness the Prince Louis-Lucien Bonaparte, and that the number impressed amounted to nine copies only, which are numbered and bear the names of their respective owners on the first page, with the exception of two, one of which is printed on larger and stouter paper.

July, 1857. W. H. BILLING.

EL EVANGELIO SEGÚN SAN MATEO

Jose Antonio Uriarte
Bizkaieraz
Londres
1857

Originala: Zarauzko Frantziskotarren Liburutegia

EL EVANGELIO

SEGUN

SAN MATEO,

TRADUCIDO AL VASCUENCE, DIALECTO VIZCAÍNO.

POR

EL P. FR. JOSÉ ANTONIO DE URIARTE.

PARA EL

PRÍNCIPE LUIS-LUCIANO BONAPARTE.

LONDRES.

1857.

8.--PARA EL P. FR. J. A. DE URIARTE.

I.

JESU-CRISTOREN Daviden semiaren, Abrahamen semiaren jatorrijaren liburuba.

2. Abraham gandic izan zan sortuba Isaac. Eta Isaac gandic izan zan sortuba Jacob. Eta Jacob gandic izan ciran sortubac Judas ta bere anaijaac.

3. Eta Judas gandic izan ciran sortubac Fares eta Zara Tamargan. Eta Fares gandic izan zan sortuba Esron. Eta Esron gandic izan zan sortuba Aram.

4. Eta Aram gandic izan zan sortuba Aminadab. Eta Aminadab gandic izan zan sortuba Naasson. Eta Naasson gandic izan zan sortuba Salmon.

5. Eta Salmon gandic izan zan sortuba Booz Rahabgan. Eta Booz gandic izan zan sortuba Obed Ruthgan. Eta Obed gandic izan zan sortuba Jesse. Eta Jesse gandic izan zan sortuba David Erreguia.

4

6. Eta David Erreguia gandic izan zan sortuba Salomon aregan Uriasena izan zanagan.

7. Eta Salomon gandic izan zan sortuba Roboam. Eta Roboam gandic izan zan sortuba Abias. Eta Abias gandic izan zan sortuba Asa.

8. Eta Asa gandic izan zan sortuba Josafat. Eta Josafat gandic izan zan sortuba Joram. Eta Joram gandic izan zan sortuba Ozias.

9. Eta Ozias gandic izan zan sortuba Joatam. Eta Joatam gandic izan zan sortuba Acaz. Eta Acaz gandic izan zan sortuba Ezequias.

10. Eta Ezequias gandic izan zan sortuba Manasses. Eta Manasses gandic izan zan sortuba Amon. Eta Amon gandic izan zan sortuba Josias.

11. Eta Josias gandic izan ciran sortubac Jeconias ta bere anaijaac, Babilonijara Judatarrac eruanac izan ciran demporan.

12. Eta Babilonijara eruanac izan ciran

5

ezquero, Jeconias gandic izan zan sortuba Salatiel. Eta Salatiel gandic izan zan sortuba Zorobabel.

13. Eta Zorobabel gandic izan zan sortuba Abiud. Eta Abiud gandic izan zan sortuba Eliacim. Eta Eliacim gandic izan zan sortuba Azor.

14. Eta Azor gandic izan zan sortuba Sadoc. Eta Sadoc gandic izan zan sortuba Aquim. Eta Aquim gandic izan zan sortuba Eliud.

15. Eta Eliud gandic izan zan sortuba Eleazar. Eta Eleazar gandic izan zan sortuba Matan. Eta Matan gandic izan zan sortuba Jacob.

16. Eta Jacob gandic izan zan sortuba Jose Marijaren senarra, ceñegandic (Marija gandic) jaijo zan Jesus Cristo derichana.

17. Eta alan Abraham gandic David-rañoco guizaldi guztijac, amalau guizaldi: eta David gandic Judatarrac Babilonijara eruanac izan ciran demporaraño, amalau guizaldi: eta Babilonijara eruanac izan ciranetic Cristoraño, amalau guizaldi.

18. Eta Cristoren sorreria onelan izan

6

zan: Eguala ezcontzaco berbia emon—da bere ama Marija Josegaz, alcarganatu baño lenago, aurquitu zan sabelian ebala Espiritu Santubagandic.

19. Eta Jose bere senarrac, zan leguez justuba, ta ez eban leguez nai desondrau, gura izan eban issillic ichi.

20. Eta eguala bera gogoraciño oneetan, orra nun Jaunaren Aingueruba aguertu jacon berari amesetan, cirautzala: Jose Daviden semia, ez zaite bildur izan artuten Marija ceure emaztia: cerren beragan jaijo dana Espiritu Santubarena da.

21. Eta eguingo dau semia: eta deituco deutsazu bere icena Jesus: cerren berac salbauco dau bere errija euren pecatubetatic.

22. Eta au guztijau izan zan eguiña betia izan cedin Jaunac bere Igarliaz esan izan ebana, ciñuala:

23. Orra, Doncelliac sabelian euquico dau, eta eguingo dau semia: eta deituco deutse bere icena Emmanuel, ceñec esan gura daben, Gugaz Jaungoicua.

24. Eta jaguiric Jose lotatic, eguin eban aguindu eutsan leguez Jaunaren Aingueru-bac, eta artu eban bere emaztia.

7

25. Eta ez eban bera ezagututen* eguin eban artian bere seme lelensortuba: eta deitu eutsan bere icena Jesus.

II.

JAIJO zanian bada Jesus Belen Judacuan Herodes Erreguiaren egunetan, orra nun Maguac eguzquijaren urteeratic etorri ciran Jerusalema,

2. Ciñuela: ¿Nun da Judeguben Erreguc jaijo dana? cerren icusi dogu bere izarra eguzquijaren urteeran, eta gatoz bera adoretara.

3. Eta entzunic Herodes Erreguiac, icaratu zan, eta Jerusalem guztija beragaz.

4. Eta baturic Sacerdoteen Nagusi guztijac, eta errico Escribaac, itanduten eutsen, nuu jaijoco ete zan Cristo.

5. Eta eurac esan eutsen: Beleu Judacuan: cerren onelan dago escribiduric Igarliaren bitartez.

6. Eta zu, Belen, Judaco errija, ecelan bere ez zara chiquijena Judaco nagusijen artian: cerren zugandic urtengo dau, Israelgo neure errija zucenduco daben guijarijac.

8

7. Orduban Herodesec, issillic deituric Maguai, arduraz jaquin eban eurac gandic, ce demporatan aguertu jaquen izarra.

8. Eta bialduric eurac Belena, esan eutsen: Zuace, eta itandu eguizube arduraz seña gaitic: eta aurquitu daguizubenian, adierazo eguidazube, neuc bere etorri ta adorau daguidan.

9. Eurac, entzunic Erregueri, juan ciran. Eta orra nun eguzquijaren urteeran icusi eben izarra, joian euren aurretic, ariqueta elduric seña eguan lecubaren ganera, guelditu zan artian.

10. Eta icusi ebenian izarra, poztu ciran poz guztiz andi bategaz.

11. Eta sarturic ecbian, aurquitu eben seña bere ama Marijagaz, eta auzpazturic adorau eben: eta idiguiric euren uchaac, esquiñi eutsezan oparijac, urria, intzentzua, ta mirria.

12. Eta arturic erantzueria lotan, ez biurtuteco Herodes gana, beste bide batetic biurtu ciran euren errira.

13. Eurac juan ezquero, orra nun Jannaren Aingueruba aguertu jacon lotan Joseri, ta esan eutsau: Jagui zaite, eta artu

9

eguizu umia, eta bere ama, eta igues eguizu Egiptora, eta egon zaite an neuc esan daguizudan artian ; cerren jazoco da Herodesec billatutia umia bera galduteco.

14. Jaguiric bera artu eban umia, ta bere ama gabaz, eta aldendu zan Egiptora.

15. Eta an egon zan Herodes ill zan artian : bete cedin Jaunac esan ebana Igarliaren bitartez, ceñec diñuan : Egiptotic deitu neutsan neure semiari.

16. Orduban Herodesec, icusiric Maguac burlauba izan zala, artu eban aserre andi bat, eta bialduric ill eraguin cituzan, Belenen ta bere alberri guztijetan egozan ume guztijac urte bitic beeracuac, Maguac gandic jaquin eban demporiaren erara.

17. Orduban bete zan, esan zana Jeremias Igarliaren bitartez, ceñec diñuan :

18. Boza izan zan entzuna Raman, negarra, ta ulu andijac : Raquel negarrez bere semiac gaitic, eta ez eban izan nai gozatuba, cerren ez diran.

19. Eta ill ezquero Herodes, orra nun Jaunaren Aingueruba aguertu jacon lotan Joseri Egipton,

10

20. Ciautsala : Jagui zaite, eta artu eguizu umia ta bere ama, eta zuaz Israelgo errira, cerren illac dira billatuten ebenac umiaren arimia.

21. Bera jaguiric artu eban umia ta bere ama, eta etorri zan Israelgo errira.

22. Eta entzunic Arquelaoc aguintetan ebala Judean Herodes bere aitaren lecuban, bildur izan zan ara juaten : eta izanic adierazua lotan, aldendu zan Galileaco errijetara.

23. Eta etorriric bici izan zan Nazaret derichan uri baten : betia izan cedin Igarlen bitartez esana izan zana : Nazarena izango dala deituba.

III.

ETA egun areetan etorri zan Juan Bautistia prediquetan ebala Judeaco eremuban,

2. Eta ciñuala : Penitencija eguizube : cerren urreratu da cerubetaco erreinuba.

3. Bada au da izan zana esana Isaias Igarliaren bitartez esaten ebala : Eremuban diadar eguiten dabenaren boza : prestau

11

eguizube Jaunaren bidia : zucenac eguizubez bere bide ciorrac.

4. Eta Juanec berac eucan gambeluben ulezco soñecua, eta narruzco ugala bere guerrijan : eta bere janarija ciran langostaac, eta basacztija.

5. Orduban urteten eban beragana Jerusalemec, eta Judea guztijac, eta Jordan inguruco erri guztijac.

6. Eta batiatubac ciran aren escuz Jordanen confesauric euren pecatubac.

7. Eta icusiric Fariseo ta Sadduceo asco etozala bere Bautismura, esan eutsen : Ciraunen eastia, ¿noc eracutsi deutsube igues eguiten etorrico dan aserretic ?

8. Eguizube bada penitencijaren diñaco frutuba.

9. Eta ez eguizube nai esan ceuben barruban : Abraham aita daucagu. Cerren dirautsubet, altsuba dala Janngoicua arri oneetatic jasoteco semiac Abrahami.

10. Cerren onezquero imiñiric dago azcoria zugatzen sustraijan. Bada frutu ona eguiten ez daben zugatz guztija, izango da ebaguija ta sutara botia.

12

11. Nic eguijaz batiatuten zaitubedaz urian penitencijaraco : baña nire ondoric etorrico dana, ni baño senduagua da, ceñen oñetacuac eruateco diña ez naz ni : berac batiatuco zaitube Espiritu Santuban ta suban.

12. Escuban dauca bere sardia : eta garbituco dau undo bere larriñia : eta batuco dau bere garija gariteguijan, eta erreco ditu lastuac suban amatau ecingo danagan.

13. Orduban etorri zan Jesus Galileatic Jordana Juangana, onec batiatuba izateco.

14. Baña Juanec eragozten eutsan, esanaz : Nic izan biar dot zuc batiatuba, ¿eta zu zatoz nigana ?

15. Eta erantzunic Jesusec esan eutsan : Ichi eguizu orain, cerren onelan jaocu guri betetia zucentasun guztija. Orduban icbi entsan.

16. Eta batiatuba izanic Jesus, beriala igon eban uretic. Eta orra nun idigui jacozan cerubac, eta icusi eban Jaungoicuaren Espirituba jatziten zala usua leguez, eta etorrela bere ganera.

13

17. Eta orra emen boza cerubetatic ciñuana: Au da nire Seme maitia, ceñegan daucadan neure atseguin guztija.

IV.

ORDUBAN Jesus ernana izan zan espiritubac eremura, diabruac tentanba izan cedin.

2. Eta baru eguinic berroguei egunetan, eta berroguei gautan, guero gose izan zan.

3. Eta elduric beragana tentalarija esan eutsan: Baldin bazara Jaungoicuaren Semia, esan eguizu arri oneec ogui biurtu ditecela.

4. Berac erantzun ta esan eutsan: Escribiduric dago: Ez da bici guizona ogui bacarraz, ezpada Jaungoicuaren aotic urteten daben berba guztijaz.

5. Orduban artu ta eruan eban diabruac uri santura, eta iniñi eban elessaco galjurrian.

6. Eta esan eutsan: Baldin bazara Jaungoicuaren Semia, hota zaite beera, cerren escribiduric dago: Aguindu eutsela bere Ainguerubai zu gaitic, eta escubetan artuco

14

zaitube estropezu eguin ez daguizun arrijan ceure oñagaz.

7. Jesusec esan eutsan: Baitabere escribiduric dago: Ez dozu tentauco ceure Jaun Jaungoicua.

8. Barriro artu eban diabruac ta eruan eban mendi guztiz altu batera: eta eracutsi eutsazan munduco erreiñu guztijac, eta euren glorija,

9. Eta esan eutsan: Oneec guztijoc ceuri emongo deutsudaz, baldin auzpazturic adoretan banozu.

10. Orduban esan eutsan Jesusec: Juadi Satanas: cerren escribiduric jagoc: Ceure Jaun Jaungoicua adorauco dozu, eta bera bacarric serbiuco dozu.

11. Orduban ichi eutsan diabruac, eta orra nun Ainguerubac eldu ciran, ta servietan eben.

12. Eta entzunic Jesusec Juan egunla presondeguijan, aldendu zan Galileara.

13. Eta ichiric Nazaretco urija, etorri zan, ta bici izan zan Cafarnaum icbasbazterrecuan, Zabulon ta Neptaliren muguetan.

15

14. Betia izan cedin Isaias Igarliac esan ebana:

15. Zabulongo errija ta Neptalico errija, ichasoraco bidia Jordango beste aldian, Galilea Gentillena.

16. Illuntasunetan jarriric eguan errijac, icusi eban argui andi bat; eta jarriric egozanai erijotziaren querizaco lurrian, arguija jaijo jaqueu.

17. Ordutic asi zan Jesus prediquetan ta esaten: Penitencija egnizube, cerren urreratu da cerubetaco erreiñuba.

18. Eta ebillela Jesus Galileaco ichasuaren nrrian, icusi cituzan anaija bi, Simon, Pedro derichana, eta Andres bere anaijia, botaten saria ichasuan, (cerren ciran arraintzallaac.)

19. Eta esan entsen: Erdube neure ondoric, eta eguingo dot ceubec izau zaitecela guizonen arraintzallaac.

20. Eta eurac beriala ichiric sariac jarraitu eutsen.

21. Eta juanic aurrerago andic, icusi cituzan beste anaija bi, Santiago Zebedeorena, eta Juan bere anaijia, chalupan Zebedeo

16

euren aitagaz, ciardubela adabetan euren sariac; eta deitu eutsen.

22. Eta eurac bertatic ichiric sariac eta aita, jarraitu eutsen.

23. Eta inguratuten eban Jesusec Galilea guztija, eracusten ebala euren Sinagoguetan, eta prediquetan ebala erreiñuco Evangelijua, eta osatuten ebala gach guztija, ta gueisso guztija errijan.

24. Eta zabaldu zan bere entzutia Siria guztitic, eta ecarri eutsezan charto egozan guztijac, gach ta oñacen batzubecaz artubac, eta demonioac euquezanac, eta alditsubac, eta perlesijadunac; eta osatu cituzan.

25. Eta jarraitu eutsen gente aldra ascoc Galileatic, eta Decapolistic, eta Jerusalemdic, eta Judeatic, eta Jordanez beste aldetic.

V.

ETA icusiric Jesusec gente aldraac, igon eban mendira, eta jarri ezquero, urreratu ciran beragaua bere icaslaac.

2. Eta idiguiric bere aua, iracasten eutsen, ciñuala:

17

3. Zorijonecuac espirituz pobriac, cerren eurena da cerubetaco erreiñuba.

4. Zorijonecuac otsanac, cerren eurac mempetuco dabe lurra.

5. Zorijonecuac negar eguiten dabenac, cerren eurac izango dira poztubac.

6. Zorijonecuac zucentasunaren gosia ta egarrija dauquenac, cerren eurac izango dira asiac.

7. Zorijonecuac erruquiorrac, cerren eurac jarichico dabe erruquija.

8. Zorijonecuac bijotz garbicuac, cerren eurac icusico dabe Jaungoicua.

9. Zorijonecuac baquetsubac, cerren izango dira deitubac Jaungoicuaren semiac.

10. Zorijonecuac igaroten dabenac esetsija zucentasuna gaitic, cerren eurena da cernbetaco erreiñuba.

11. Zorijonecuac zare, madaricatuteu zaitubezanian, eta esetsiten deutsubenian, eta esaten dabenian char guztija zubec gaitic, guzurraz, ni gaitic.

12. Poztu eta gozatu zaitcce, cerren zuben sarija ugarija da cerubetan. Bada onelan esetsi eutsen Igarlai, zubec baño lenago izan ciranai.

18

13. Zubec zare lurreco gatza: eta baldin gatza guezatuten bada ¿ cegaz izango da gacituba? ez dau balijo ecetaraco gueijago, ezpada izateco botia campora, eta guizonac osticopetuteco.

14. Zubec zare munduco arguija. Ecin izan leiteque ezcutauba mendijaren ganian imiñiric daguan urija.

15. Ez dabe berc issiotuten arguija iminteco imillaunaren azpijan; ezpada candeleruaren ganian, argui eguin daguijuen echian dagozan guztijai.

16. Onelan argui eguin begui zuben arguijac guizonen aurrian, icusi daguijezan zuben eguite onac, eta alabau daguijen zuben Aita cerubetan daguana.

17. Ez eguizube uste izan etorri nazala indargatutera leguia edo Igarlaac: ez naz etorri iudargatutera, ezpada betetara.

18. Cerren eguijaz dirautsubet, igaro artian ceruba ta lurra, jota bat ez izpi bat ez dala igaroco leguetic, guztija eguin artian.

19. Orregaitic, ausiten dabena aguindu guztiz chiqui oneetatic bat, eta eracnsten

19

deutsena alan guizonai, guztiz chiquija izango da deituba cerubetaco erreiñuban*: baña eguiten dabena ta eracusten dabena, au andija izango da deituba cerubetaco erreiñuban.

20. Cerren dirautsubet, ez bada ugarijagua zuben zucentasuna Escribaena ta Faresijuena baño, ez zare sartuco cerubetaco erreiñuban.

21. Entzun cenduben esan jaquela anchiñacuai: Ez dozu ilgo, eta ilten dabena izango da auciepalliaren erabaguijaren errudun.

22. Baña nic dirautsubet, bere anaijiagaz aserratuten dan guztija, izango da auciepalliaren erabaguijaren errudun. Eta esaten deutsana bere anaijiari Raca, izango da batzarraren errudun: eta esaten deutsana, Erua, izango da suzco lecubaren errudun.

23. Baldin bada badiarduzu esquintzen ceure oparija altaran, eta an gomutauco balichatzu ceure anaijiac daucala cerbait ceure gachian,

24. Ichi eguizu an ceure oparija altariaren aurrian, eta zuaz lenago baquetutera

20

ceure anaijiagaz; eta orduban etorriric esquiñico dozu ceure oparija.

25. Obeu eguijozu ceure arerijuari, laster zagozanian bidian beragaz: iniñi ez zaguizan arerijuac auciepalliaren mendian, eta auciepalliac iniñi ez zaguizan borrerubaren mendian; eta izan zaitian presondeguijan sartuba.

26. Eguijaz dirautsut, ez dozula urtengo andic, biurtu daguizun artian azquenengo zurieua.

27. Entzun cenduben esan jaquela anchiñacuai: Ez dozu araguizco pecaturic eguingo besteren emaztiagaz.

28. Bada nic dirautsubet, beguiratuten deutsan guztijac emacumiari bere gurari charragaz, araguizco pecatuba eguin dau beragaz bere bijotzian.

29. Eta baldin ceure escumaco beguijac* pecatuban jausi eraguin nai badeutsu, atera eguizu, eta bota eguizu ceugandic; cerren oba dozu galdu dedilla ceure centzunetatic bat, ceure gorputz guztija botia izan baño infernura.

30. Eta baldin ceure escumaco escubac pecatuban jausi eraguin nai badeutsu, ebagui

21

eguizu, eta bota eguizu ceugandic; cerren oba dozu galdu dedilla ceure centzunetatic bat, ceure gorputz guztija juatia baño infernura.

31. Baitabere esan zan: Bere emaztia ichiten daben edoceñec, emon beguijo ichijaren aguirija.

32. Baña nic dirautsubet: Bere emaztia ichiten daben guztijac, ez izanic araguizco pecatuba gaitic, eraguiten deutsa araguizco pecatuba: eta artuten dabenac ichija, eguiten dau araguizco pecatuba.

33. Onezaz ganera entzun cenduben esan jaquela anchiñacuai: Ez dozu guzurragaz juramenturic eguingo, eta beteco deutsazuz Jaunari ceure juramentubac.

34. Baña nic dirautsubet, ecelan bere ez eguiteco juramenturic, ez ceruba gaitic, Jaungoicuaren jarlecuba dalaco: *

35. Ez lurra gaitic, dalaco bere oñen aulquija: ez Jerusalem gaitic, dalaco Erregue andijaren urija.

36. Ez eguizu bere juramenturic eguin ceure buruba gaitic, cerren ecin ciñaique eguin ule bat zurija edu baltza.

22

37. Izan bedi bada zuben berbetia, bai, bai; ez, ez: cerren oneec baño ugarijago dana, charretic datorrena da.

38. Entzun cenduben esan zala: Beguija beguija gaitic, ta aguiña aguiña gaitic.

39. Baña nic dirautsubet, ez jarquiteco charrari: ezpada baldin iñoc joten bazaitu ceure escumaco matrallan, emon eguijozu bestia bere.

40. Eta aucitan imiñi gura zaituzanari, eta ceure tuniquia artu, ichi eguijozu capia bere.

41. Eta iñoc bazaruaz eargauric milla pausutan, zuaz beragaz beste millatan.

42. Emon eguijozu escatuten deutsunari, eta gura deutsunari escatu epian, ez eguijozn atzia emon.

43. Entzun dozube esan zala. Maitetuco dozu ceure lagun urcua, eta gorroto euquico deutsazu ceure arerijuari.

44. Baña nic dirautsubet: Maitetu eguizubez ceuben arerijuac; eguijezube on gorroto deutsubenai: eta erregutu eguizube esesten deutsubenac gaitic; eta guzur andijac asmetan deutsubezanac gaitic:

23

45. Izan zaitecen ceuben Aita, cerubetan daguanaren semiac: ceñec bere eguzquijari jaijo eraguiten deutsan onen ta charreu ganera: eta eurija eguiten dau onen eta charren ganera.

46. Cerren baldin maitetuten badituzube maite zaitubenac, ¿ce sari euquico dozube? ¿Ez al dabe eguiten au Publicanuac bere?

47. Eta agur eguiten badeutsazube ceuben anaijai bacarric, ¿cer gueijago eguiten dozube? ¿Ez al dabe au eguiten Gentillac bere?

48. Izan zaitece bada ceubec guztiz onac, alan eclan ceuben Aita cerucua bere dan guztiz ona.

VI.

BEGUIRATU eguizube, ez daguizubela eguin ceuben zuceutasuna guizonen aurrian, eurac icusi zaguijezan: bestelan sariric ez dozube euquico ceuben Aita cerubetan daguanagan.

2. Eguiten dozunian bada limosnia, ez eguizu trompetia jo eraguin ceure aurrian,

24

hipocritaac eguiten daben leguez Sinagoguetan ta auzoteguijetan, guizonac ondrau daguijezan: Eguijaz dirautsubet, artu eben euren sarija.

3. Baña zuc eguiten dozunian limosnia, ez begui jaquin zure ezquerrac, cer eguiten daben zure escumiac:

4. Izan dedin zure limosnia ezcutuban, eta zure Aita dacusanac ezcutuban, biurtuco deutsu.

5. Eta erregu eguiten dozubenian, ez zare izango hipocritaac leguez, ceintzubec nai oi daben erregu eguitia zutunic Sinagoguetan, ta caleetaco cantoietan, guizonac icusi daguijezan: Eguijaz dirautsubet, artu eben euren sarija.

6. Baña zuc erregu eguiten dozunian, sartu zaite ceure guelaan, eta ichiric atia, erregutu eguijozu ceure Aitari ezcutuban: eta zure Aita dacusanac ezcutuban, biurtuco dentsu.

7. Eta erregubac eguiten diarduzubenian, ez eiquezube berba asco eguin, Gentillac leguez. Cerren uste dabe berba asco eguiñaz, entzunac izango dirala.

25

8. Ez zaitequece bada eurai iruditu, cerren badaqui zuben Aitac ceren premiñia daucazuben, escatu baño lenago berari.

9. Onelan bada zubec erregutuco dozube: Aita guria, cerubetan zagozana: sautificadu bedi zure icena.

10. Betor gu gana zure erreiñuba: eguin bedi zure borondatia, celan ceruban, alan lurrian.

11. Gueure ogui izatezganeticua emon eguiguzu gaur.

12. Eta parcatu eguiguzuz gueure zorrac, gueuc gueure zordunai parquetan deutseguzan leguez.

13. Eta ez eguiguzu ichi jausten tentaciñoian. Baña libradu gaguizuz gachetic. Alan izan dedilla.

14. Cerren parcatuten badeutsezubez guizonai eureu pecatubac, parcatuco deutsubez ceubei here ceuben Aita cerucuac ceuben pecatubac.

15. Baña baldin ez badeutsazubez parcatuten guizonai, ceubeu Aitac here ez deutsubez parcatuco ceuben pecatubac.

16. Eta baru eguiten dozubeniau, ez

26

zaitece egon triste hipocritaac leguez. Cerren ichusitnten ditube euren arpeguijac, icusi eraguiteco guizonai baru eguiten dabela. Eguijaz dirautsubet, artu ebela euren sarija.

17. Barriz zuc baru eguiten dozunian, untau eguizu ceure buruba, eta ceure arpeguija garbitu eguizu.

18. Ez aguertuteco guizonai baru eguiten dozula, ezpada ceure Aita daguanari ezcutuban: eta ceure Aita icusten dabenac ezcutuban, biurtuco deutsu.

19. Ez eguizubez batu ondasunac ceubentzat lurrian, nun ugarrac eta sitsac deseguiteo ditubezan; eta nun lapurrac ateraten ditubezan lurpetic, eta ostuten ditubezan.

20. Ezpada batu eguizubez ceubentzat ondasunac ceruban, nun ez ugarrac ez sitsac desceguiten ditubezan; eta nun lapurrac ez ditubezan ateraten lurpetic, ez ostuten.

21. Cerren nun daguan zure tesorua, an dago here zure bijotza.

22. Zure gorputzaren arguija da zure beguija. Zure beguija baldin balitz toles-

27

baguia : zure gorputz gustija izango da arguitsua.

23. Baña baldin zure beguija balitz donguia, zure gorputz guztija illuna izango da. Bada baldin zugan daguan arguija, illuntasunac badira, ¿illuntasunac eurac ceiu andijac izango dira ?

24. Iñoc ecin leiquez serviu Jaun bi, cerren edo batari gorroto izango deutsa, eta bestia maitetuco dau : edn bata sufriuco dan, ta bestia desprecijau. Ecin ciñaijez serviu Jaungoicua ta aberastasunac.

25. Orregaitic dirautsubet, ez zaitecela izan arazutsubac ceuben arimiarentzat, cer jango dozuben, ez ceuben gorputzarentzat, cer jantzico dozuben. ¿Ez al da arimia janarija baño gueijago : eta gorputza soñecua baño gueijago ?

26. Beguiratu eguijezube ceruco egaztijai, celan ez daben ereiten, ez ebaguiten, ez galteguijetan pillatuten ; eta zuben Aita cerucuac enuoten deutse janarija. ¿Ez al zare zubec areec baño ascozaz gueijago ?

27. ¿Zubetarico ceiiec asmaciñoiacaz iraatzi leiquijo bere lucetasuuari beso bat ?

28

28. ¿Eta jantzija gaitic cergaitic zagoce arazuz ? Gogaratu eguizubez campoco lirijuac celan aciten diran : ez dabe biarric eguiten, ez iruten.

29. Bada nic dirautsubet, ez da Salomon bere, bere glorija guztijan izan zala estalduba oneetarico bat leguez.

30. Bada baldin campoco bedarra, gaur dana, ta bijar dana labara botia, Jaungoicuac alan jantziten badau : ¿cembat gueijago zubeec, fede guichicuac ?

31. Ez zaitece bada estuturic egon, diñozubela : ¿Cer jango dogu, edo cer edango dogu, edo cegaz estalduco gara ?

32. Cerren oneec guztijoc Gentillac billatuten ditube : cerren badaqui zuben Aitac, oneen guztijoen premiñia daucazubela.

33. Billatu bada lelengo Jaungoicuaren erreiñuba, eta bere zucentasuna : eta oneeo guztijoc izango jatsubez iratzijac.

34. Ez zaitece bada egon bijarco quezcaz. Cerren bijarco egunac izango dau bere beretzat arduria. Asco da egunarentzat bere arazuba.

29

VII.

EZ eguiznbe iñor juzgau, izan ez zaitecen juzgaubac.

2. Bada ceubec juzguetan dozuben juzgubagaz izango zare juzgaubac: eta ceubec neurtuten dozuben neurrijagaz, izango zare ostera neurtubac.

3. ¿Ccrgaitic bada icusten dozu samarra ceure anaijiaren beguijan: eta abia ceure beguìjan ez dozu icusten?

4. ¿Edo celan esaten deutsazu ceure anaijiari: Ichi, ateraco dot samarra ceure beguitic: eta orra nun abe bat daguan ceure beguijan?

5. Hipocritia, bota eguizu lelengo abia ceure beguitic, eta orduban icusico dozu botateco samarra ceure anaijiaren beguitic.

6. Ez eguijozube emon santuba chacurrai, eta ez eguizubez bota ceuben perlaac charrijen aurrian: zapaldu ez daguijezan euren oñacaz, eta biurturic ceubec gana zatitu ez zaguijezan.

7. Escatu eguizube, ta emougo jatsube:

30

billatu eguizube, ta aurquituco dozube: jo eguizube, ta idiguico jatsube.

8. Cerren escatuten daben guztijac, artuten dau: eta billatuten dabenac, aurquituten dau: eta joten dabenari, idiguico jaco.

9. ¿Edo zubetatic cein da guizona, ceñi baldin escatuco baleutsa bere semiac oguija, emongo deutsana arrija?

10. ¿Edo baldin arraina escatuco baleutsa, emongo al deutsa sierpia?

11. Bada baldin zubec, izanic gaistuac, badaquizube emocai onac emoten ceuben semiai: ¿cembat gueijago zuben Aita cerubetan daguanac, emongo deutsez gauza onac escatuten deutsezanai?

12. Eta alan guizonac ceubei eguitia nai dozuben guztija, ceubec bere eguijezube eurai: cerren au da Leguia ta Igarlaac.

13. Sartu zaitece ate estutic: cerren zabala da atia, ta nasaija bidia, daruana galdumendira, eta asco dira sartuten diranac beratatic.

14. ¡Ce estuba da atia, eta ce bedarra bidia, daruana vicitzara! eta guichi dira aurquituten dabenac.

31

15. Gorde zaitece Igarla paltzuetatic, datozanetatic znbec gana ardijen jantzijacaz, eta barruban dira otso lapurretaguillaac.

16. Euren frutnbetatic ezagutuco dituznbe. ¿ Arantzetatic artuten al ditube maatsac, edo sasijetatic picuac ?

17. Alan arbola on guztijac eguiten ditu frutu onac : eta arbola charrac eguiten ditu frutu charrac.

18. Ecin leiquez arbola onac frutu charrac eguin : ez arbola charrac frutu onac eguin.

19. Frutu ona eguiten ez dahen arbola guztija, izango da ebaguija, eta sutara botia.

20. Alan bada, euren frutubetatic ezagutuco dituzube.

21. Ez da sartuco cerubetaco erreinuban, Jauna, Jauna, niri esaten deustan gnztija ; ezpada eguiten dabena nire Aita cerubetan daguanaren borondatia, ben sartuco da cerubetaco erreinuban.

22. Ascoc esango deuste egun atan : Jauna, Jauna, ¿ ez al guenduban znre icenian profetizau, eta znre icenian demonioac bota guendnzan, eta zure icenian mirari asco eguin guenduban ?

32

23. Eta orduban autortuco deutset : Ez cendubedazan iñoz ezagutu : alde eguizube ni gandic, gaistaquerija eguiten dozubenac.

24. Bada nire berba oneec entznten dituzan guztija,ta eguiten dituzana, izango da irudituba guizon jaquintsu bati, eguin ebanari bere echia acharen ganian.

25. Eta jatzi zan eurija, eta etorri ciran ibaijac, eta putz eguin eben assiac, eta esetsi eutsen sendo eche ari, eta ez zan jausi ; cerren eguan eguinic acharen ganian.

26. Eta nire berba oneec entzuten dituzan guztija, eta eguiten ez dituzana, izango da guizon ero baten irudicua, ceñec eguin eban bere echia ondarraren ganian.

27. Eta jatzi zan eurija, eta etorri ciran ibaijac, eta putz eguin eben assiac, eta esetsi eutsen sendo echc ari, eta jausi zan, eta izan zan bere ondamendija andija.

28. Eta jazo zan, amaitn ezquero Jesusec berba oneec, miraritu ciran gente aldrauc bere iracatsijaren ganian.

29. Cerren eracusten eutsen escnbidia eucanac leguez, eta ez euren Escriba ta Faresijuac leguez.

33

VIII.

ETA jatzi ezquero menditic, jarraitu entsen gente aldra ascoc.

2. Eta orra nun leguendnn bat etorriric, adoretan eban ciñuala: Jauna, baldin gura badozn, garbitu naiquezu.

3. Eta luzaturic Jesusec escuba, ucutu eutsan, esanaz: Gura dot. Garbiturie guelditu zaite. Eta beriala izan zan garbituba bere leguena.

4. Eta esan eutsan Jesusec: Beguira, ez daguijozula esan iñori: ezpada zuaz, eracutsi zaquijoz Sacerdotiari, eta esquiñi eguizu, Moysesec aguindu eban oparija, ezagungarritzat eurai.

5. Eta sarturic Cafarnaumen, eldu zan beragana Centurion bat, erregututen eutsala,

6. Eta cirautsala: Jauna, nire otsein bat datza echian perlesijagaz, eta cbarto penauric.

7. Eta esan eutsan Jesusec: Neu ctorrico naz, ta osatuco dot.

8. Eta erantzunaz Centurionac, esan eu-

34

tsan: Jauna, ez naz ni diña sartu zaitian nire tellatuaren azpijan; baña esan eguizu bacarric berba bat, eta izango da osatuba nire otseiña.

9. Bada neu bere naz guizon bat besteren mendian naguana, daucadazana neure aguindura soldaubac, eta dirautsat oni: Zuaz, eta badua; eta bestiari: Erdu, eta badator; eta neure otseiñari: Eguizu au, eta eguiten dau.

10. Entzunic au Jesusec miraritu zan, eta jarraituten eutsenai esan eutsen: Eguijaz dirautsubet, ez dot aurquitu fede ain andiric Israelen.

11. Eta dirautsubet, etorrico dirala asco eguzquijaren urteeratic eta sarreratic, eta jarrico dira Abrahamgaz, eta Isaacgaz, eta Jacobgaz cerubetaco erreinuban:

12. Eta erreinuco semiac izango dira jaurtiguijac campoco illuntasunetara: an izango da negarra ta aguin carrascotsa.

13. Eta esan eutsan Jesusec Centurioni: Zuaz, eta sinistu dozun leguez, jazo daquizula. Eta osatu zan otseiña ordu atan.

14. Eta elduric Jesus Pedroren echera,

35

icusi eban bere amaguiñarreba etzunic eguala, eta calenturiagaz.

15. Eta ucutu eutsan bere escubari, eta ichi eutsan calenturiac, eta jagui zan, eta serbietan cituzan.

16. Eta elduric arratsaldia, imiñi eutsezan aurrian asco demonioac euquezanac: eta botaten cituzan espiritubac berbiagaz: eta gueissoric egozan guztijac osatu cituzan.

17. Bete cedin esan ebana Isaias Igarliac, esan ebanian: Berac artu cituzan gure gachac, eta eruan cituzan bere ganian gure miñac.

18. Baña icusiric Jesusec gente aldra asco bere inguruban, aguindu eban juateco ichasuaren beste aldera.

19. Eta elduric beragana Escriba bat, esan eutsan: Iracaslia, jarraituco deutsut, noranai juan zaitiala.*

20. Eta dirautsa Jesusec: Azerijac cobauac dauquez, eta ceruco egaztijac abijaac: baña guizonaren Semiac ez dauca nun buruba etzin.

21. Eta bere icasleetatic beste batec

36

esan eutsan: Jauna, ichi eguidazu lelengo juaten, eta obituten neure aita.

22. Baña Jesusec dirautsa: Jarraitu eguidazu, eta ichi eguijezu illai obituten euren illac.

23. Eta sarturic bera ontzichu baten, jarraitu eutsen bere icaslaac.

24. Eta orra nun ecach andi bat jagui zan ichasuau, allaguiña ce ontzichuba estalduten eben olatubac, eta bera eguan lotan.

25. Eta eldu ciran beragana bere icaslaac, eta iratzartu eben, ciñuela: Jauna, salbau gaizuz, galdubac gara.

26. Eta dirautse Jesusec: ¿Ceren bildur zare, fede guichicuac? Orduban jaguiric, aguindu eutsen assiai, eta ichasuari, eta guelditu zan bare bare.

27. Eta guizonac miraritu ciran, ciñuela: ¿Celacua da au, assiac eta ichasuac obeiduten deutsen au?

28. Eta etorriric ichasuaren beste aldetic Gerasenuen errira, urten eutsen bidera bic euquezanac demonioac, urteten ebela obijetatic, arrabijauric guztiz, ain modutan ce iñor ecin igaro zatequian bide atatic.

37

29. Eta orra nun diadar eguin eben, ciñuela : ¿ Cer daucagu guc zugaz, Jesus Jaungoicuaren Semia ? ¿ Etorri zara ona demporia baño lenago gu penetara ?

30 Eta eguan euretatic urrin baga charri ascoren aldra bat jaten ciardubala.

31. Eta demonioac erregututen eutsen, esaten ebela : Baldin botaten bagaituzu emendic, bialdu gaguizuz charrijen aldrara.

32. Eta esan eutsen : Zuace. Eta curac urtenic juan ciran charrijetara, eta orra nun arin juan zan aldra guztija amillategui batetic ichasora : eta ill ciran uretan.

33. Eta charrizañac igueseguin eben : eta etorriric urira, esan eben guztija, baitabere demonioac euqui citubezanen jazoeria.

34. Eta orra nun uri guztijac urten eutsan bidera Jesusi : eta icusiric bera, erregututen eutsen, urten eguijala euren mugarrijetatic.

38

IX.

ETA igonic ontzichura, igaro zan ichasbestaldera, eta etorri zan bere urira.

2. Eta orra nun imiñi eutsen aurrian perlesijadun bat etzunic oian. Eta icusiric Jesusec euren fedia, esan eutsan perlesijadunari : Icharon eguizu, ene semia, parcatuten jatzuz ceure pecatubac.

3. Eta orra nun Escribaetatic batzuc esan eben euren artiau : Onec gaisqui esaten dau Jaungoicua gaitic.

4. Eta icusiric Jesusec euren gogoraciñoiac, esan eban : ¿ Cergaitic gogoratuten dituzube gauza charrac ceuben bijotzetan ?

5. ¿ Cer da errazago esaten : Parcatuten jatzuz ceure pecatubac ; ala esatia : Jagui zaite ta ibilli zaite ?

6. Jaquin daguizuben bada, guizonaren Semiac daucala escubidia lurrian parcatuteco pecatubac, orduban esan eutsan perlesijadunari : Jagui zaite, artu eguizu ceure oia, eta zuaz ceure echera.

7. Eta jagui zan, ta juan zan bere echera.

39

8. Eta icusiric au gentiac, bildurtu ciran, eta alabau eben Jaungoicua, emon eutsena alaco escubidia guizonai.

9. Eta igaroten zala andic Jesus, icusi eban guizon bat, jarriric eguala alcabalaen maijan, Mateo erichana; eta esan eutsan: Jarraitu eguidazu. Eta jaguiric, jarraitu eutsan.

10. Eta jazo zan egonic bera maijan jarriric echian, orra nun Publicanu ta pecatari asco etorriric, egozan jarriric Jesusegaz ta bere jarraitzallacaz.

11. Eta icusiric Fariseuac, esaten eutsen bere jarraitzallai: ¿ Cergaitic zuben Iracasliac jaten dau Publicanuacaz ta pecatarijacaz?

12. Eta Jesusec entzunic, esan eban: Ez dauque osaguilliaren premiñaric osuac, ezpada gueissuac.

13. Juanic bada icasi eguizube cer dan: Erruquija gura dot, eta ez oparija: cerren ez naz etorri deitutera justubai, ezpada pecatarijai.

14. Orduban eldn ciran bera gana Juanen jarraitzallaac, eta esan eutsen: ¿ Cergaitic guc eta Fariseoac baru eguiten dogu sarri-

40

tan, eta zure jarraitzallaac ez dabe baruric eguiten?

15. Eta esan eutsen Jesusec: ¿ Ezcombarrijaren semiac negar eguin al baleije, ezcombarrija euracaz daguan artian? Baña etorrico dira egunac quenduba izango jaquena ezcombarrija, eta orduban baru eguingo dabe.

16. Eta ez deutsa iñoc iminten adobazain oijal lodizcua soñeco zarrari: cerren queuduten dau soñecotic bere betetasuna, eta cbarrago eguiten da urratua.

17. Ez dabe bere botaten ardao barrija zaragui zarretan. Bestelan urratuten dira zaraguijac, eta ardaua jausten da, eta zaraguijac galduten dira. Ezpada ardao barrija zaragui barrijetara botaten dabe, eta bitznbec diraube.

18. Berac gauza oneec cirautsezan artian, orra nun Principe bat etorri zan, eta adoretan eban, esanaz: Jauna, nire alabia orainche ill da: baña crdu, imiñi eguizu ceure escuba bere ganian, eta bicico da.

19. Eta jaguiric Jesus, jarraituten eutsan, baitabere bere icaslaac.

20. Eta orra nun andra bat, amabi urtian

41

gueissoric eguana odol erijuagaz, eldu jacon atzetic, eta ucutu eutsan bere soñecuaren ertzari.

21. Cerren ciñuan bere artian : Baldin ucututen badeutsat bacarric bere soñecuari, osatuba izango naz.

22. Eta Jesus biurturic, eta bera icusiric, esan eban : Icharon eguizu, ene alabia, ceure fediac osatu zaitu. Eta osatuba izan zan andria ordu atatic.

23. Eta etorri zanian Jesus Principiaren echera, eta icusi cituzanian chilibiterubac, eta gendedija otsca, esaten eban :

24. Alde eguizube : cerren ez dago illic nescatillia, ezpada lotan.* Eta burla eguiten eutsen.

25. Eta botia izan zanian gendedija, sartu zan : eta eldu eutsan bere escutic. Eta jagui zan nescatillia.

26. Eta zabaldu zan onen entzutia inguru guzti atatic.

27. Eta igaroten zala andic Jesus, jarraitu eutsen icbu bic, diadarrez, ta ciñuela : Erruquitu zaite arren gugaz, Daviden Semia.

28. Eta elduric echera, etorri ciran beragana ichubac. Eta esaten deutse Jesusec : ¿ Sinistuten dozube au eguin neiquezubela ? Esaten deutse : Bai, Jauna.

42

29. Orduban ucutu eutsen euren beguijetan, esanaz : Ceuben fediaren erara izan daquizubela eguiña.

30. Eta idiguijac izan ciran euren beguijac : eta cematu cituzan Jesusec, esanaz : Beguiratu eguizube, ez daguijala iñoc jaquin.

31. Barriz eurac urtenic, zabaldu eben inguru guzti atan.

32. Eta urtenic areec, orra nun ecarri eutsen guizon bat mutuba, demonioa eucana.

33. Eta bota ebanian demonioa, berba eguin eban mutubac, eta miraritu ciran gentc aldraac, ciñuela : Ez da iñoz icusi onelaco gauzaric Israelen.

34. Faresijuac barriz ciñuen : Demonioen aguintarijaren escubidiagaz botaten ditu demonioac.

35. Eta inguratuten cituzan Jesusec uri ta erri guztijac, eracusten ebala euren Sinagoguetan, eta prediquetan ebala erreinuco Evangelijua, eta osatuten ebala min guztija, eta gueisso guztija.

43

36. Eta icusiric gente aldraac, erruquitu zan euracaz : cerren egozan cantzauric, eta etzunic, artzaiñic ez dauqueen ardijac leguez.

37. Orduban dirautse bere discipulubai : Eguijaz lan asco dago, eta languilla guichi.

38. Erregutu eguijozube bada lanaren Jaunari, bialdu daguizala languillaac bere lanera.

X.

ETA baturic bere amabi discipulubac, emon eutsen escubidia espiritu loijen ganian, eurac botateco, eta osatuteco min guztija, eta gueisso guztija.

2. Eta amabi Apostoluben icenac dira oneec. Lelengua : Simon, Pedro derichana, eta Andres bere anaijia.

3. Santiago Zebedeorena, eta Juan bere anaijia : Felipe ta Bartolome : Tomas eta Mateo Publicanua : Santiago Alfeorena, eta Tadeo.

4. Simon Canaantarra eta Judas Iscariotcua, ceñec saldu eban bera.

44

5. Amabi oneec bialdu cituzan Jesusec, aguinduten eutsela, esanaz : Gentillen bidera ez zaitece juan, eta Samarijatarren urijetan ez zaitequece sartu :

6. Ezpada zuace lenago Israelgo echeco ardi galdu diranetara.

7. Eta juaten zarenian predicau eguizube, diñozubela : Urreratu dala cerubetaco erreinuba.

8. Osatu eguizubez gueissuac, biztu illac, garbitu leguendunac, bota demonioac : dnaric artu dituzube, duaric emon eguiznbez.

9. Ez eguizube euqui urreric ez cidarric, ez diruric ceuben guerrijctaco ugaletan.

10. Ez zacutoric bidian, ez tunica bi, ez oñetacuac, ez maquillia : cerren languillia bere janarijaren diña bada.

11. Eta sartuten zareen edocein uri edo erritan, itandu eguizube, ceiu dau bertan diña : eta egon zaitece an urten daguizuben artian.

12. Eta sartuten zareenian echian, agur eguijozube, diñozubela : Baquia cehe ouetau.

13. Eta baldin eche á diña balitz, etorrico da zuben baquia bere ganera : baña diña

45

ez baldin balitz, ceuben baquia biurtuco da ceubec gana.

14. Eta artuco ez bacindubez edoceñec, eta entzungo ez balitu zuben berbaac, urtenic campora echetic, edo uritic, astindu eguizube ceuben oñetaco autsa.

15. Eguijaz dirautsubet: Igarocarrijago izango jaco Sodomatarren eta Gomorratarren errijari juicijoco egunian, uri ari baño.

16. Orra nun nic bialduten zaitubedazan ardijac otsuen erdijan leguez. Izan zaitece bada zurrac sierpiac leguez, eta tolesbagaac usuac leguez.

17. Eta gorde zaitece guizonetatic, cerren eruango zaitube batzarretara, eta azotauco zaitube euren Sinagoguetan.

18. Eta izango zare eruanac Aguintarijac eta Erreguiac gana ni gaitic, ezagungarritzat eurai eta Gentillai.

19. Eta zaruezanian, ez eiquezube gogoratu celan edo cer berba eguingo dozuben: cerren emongo jatsube ordu atan cer berba eguin.

20. Cerren ez zare zubec berba eguiten dozubenac, ezpada ceuben Aitaren Espirituba zubecgan berba eguiten dabena.

46

21. Eta eruango dau anaijiac anaijia iltera, eta aitac semia: eta jaguico dira semiac gurasuen contra, eta ill eraguingo ditube.

22. Eta guztijac gorroto izango deutsube nire icena gaitic: baña irauten dabena azqueneraño, au izango da salbauba.

23. Eta esesten deutsubenian uri onetan, igues eguizube beste batera. Eguijaz dirautsubet, ez dituzubela amaituco Israelgo urijac, etorri artian guizonaren Semia.

24. Ez da icaslia iracaslia baño gueijago, ez mempecua bere Jauna baño gueijago.

25. Asco da icasliarentzat izatia bere iracaslia leguez; eta mempecuarentzat bere jauna leguez. Baldin echecojaunari Beelzebub deitu beutsen: ¿ cembat gueijago bere echecuai ?

26. Ez zaitece bada euren bildur izan: cerren ez dago gauza estalduric aguertuco ez danic; eta ezcuturic jaquingo ez danic.

27. Esaten deutsubedana illuntasunetan, esan eguizube arguitan; eta belarrijan entzuten dozubena, predicau eguizube tellatuben ganian.

28. Eta ez eiquijezube bildurric euqui

47

gorputza ilten dabenai, eta arimia ecin ill dabenai : ezpada bildur izan zaquijuez arimia ta gorputza galdu leiquezauari infernuban.

29. ? Ez al dira salduten chorichu bi laumaraico baten, eta euretatic bat ez da jausico lurraren ganera zuben Aita bagaric ?

30. Baitabere zuben buruco uliac guztijac dagoz cembaturic.

31. Ez zaitece bada bildur izan : chori asco baño obaac zare zubec.

32. Guizonen aurrian bada ni autortuten naben guztija, autortuco dot neuc bere bera, neure Aita cerubetan daguanaren aurrian.

33. Eta ucatuten nabena guizonen aurrian, ucatuco dot neuc bere bera, neure Aita cerubetau daguanaren aurrian.

34. Ez eguizube uste izan etorri nintzala baquia ecartera lurrera : ez nintzan etorri baquia ecartera, ezpada ezpatia.

35. Cerreu etorri nintzan aldendutera guizona bere aita gandic, eta alabia bere ama gandic, eta erreña bere amaguiñarreba gandic.

36. Eta guizonaren arerijuac, bere echecuac.

48

37. Maite dabena aita edo ama ni baño gueijago, ez da nire diña. Eta maite dabena semia edo alabia ni baño gueijago, ez da nire diña.

38. Eta artuten ez dabena here curutzia eta jarraituten ez deustana, ez da nire diña.

39. Aurquituten dabenac bere arimia, galduco dau : eta galduten dabenac bere arimia ni gaitic, aurquituco dau.

40. Zubec artuten zaitubezanac, neu artuten nau : eta ni artuten nabenac, artuten dau ni bialdu nindubana.

41. Artuten dabenac Igarlia Igarliaren icenian, artuco dau Igarliaren sarija : eta artuten dabenac justuba justubaren icenian, artuco dau justubaren sarija.

42. Eta edoceñec emoten deutsanac edarija cbiquichu oneetatic bati baso bete ur otz bacarric discipulubaren icenian : eguijaz dirautsubet, ez dau galduco bere sarija.

XI.

ETA jazo zan, amaitu ezquero Jesusec emotia iracatsi oneec bere amabi

49

icaslaai, igaro zan andic eracusteco eta prediquetaco euren urijetan.

2. Eta Juanec entzunic Iocarrijetan Cristoren eguitadaac, bialduric bere icasleetatic bi,

3. Esan eutsan : ¿ Zu zara etorrico dana, ala besteric icharoten dogu ?

4. Eta erantzunic Jesusec esan eutsan : Zuace, ta adierazo eguijozubez Juani entzun ta icusi dituzubenac.

5. Ichubac icusten dabe, errenac dabiltz, leguendunac dira garbitubac, gorrac entznten dabe, illac biztuten dira, eta pobriai adierazoten jaque Evangelijua.

6. Eta zorijouecua da, gacheraco bidia artuten ez dabena nigaz.

7. Eta eurac juan ta laster, asi zan Jesus esaten gendedijai Juau gaitic : ¿ Cer icustera urten dozube eremura ? ¿ assiac darabillan cañaberaren bat ?

8. ¿ Baña cer icustera urten doznbe ? ¿ soñeco bigun ta ederracaz jantzirico guizonen bat ? Eguijaz, soñeco bigun ta ederracaz jantzijac, Erregueen echeetan dagoz :

9. ¿ Baña cer icustera urten dozube ?

50

¿ Igarlia ? Baita dirautsubet, Igarlia baño gueijago bere.

10. Cerren au da ceñegaitic escribiduric daguan : Orra emen, neuc bialduten dot neure Aingueruba ceure aurrian, ceñec prestauco daben ceure bidia ceure aurretic.

11. Eguijaz dirautsubet : Ez da jagui andretatic jaijotaco guizacumeen artian Juan Bautistia baño andijagoric : baña chiquijena dana cerubetaco erreinuban, bera baño andijago da.

12. Eta Juan Bautistiaren egunetatic orain artian, cerubetaco erreinubari indar eguin biar jaco, eta gogoz jarquijac atrapetan dabe.

13. Cerren Igarla guztijac eta Leguiac Juanerafio adierazo citubezan etorquizunac.

14. Eta artu gura badozube, bera da Elias etorrico dana.

15. Belarrijac daucazanac entzuteco, entzun daguijala.

16. ¿ Ceñi baña dirudijala usteco dot guizaldi onec ? Da plazan jarrita dagozan mutillen antzecna, ceintzubec diadarrez enren idecuai,

17. Dirautsen : Cantau deutsugube, eta

51

ez dozube dantzan eguin : cizpuruz egon gara, ta ez dozube negar eguin.

18. Cerren etorri zan Juan ez ebala jaten, ez edaten, eta diñue : Demonioa dauca.

19. Etorri zan guizonaren Semia jaten dabela ta edaten dabela, eta diñue : Orra emen guizon tripontzi, ta ardao edale bat, Publicanuen ta pecatarijen adisquidia. Baña jaquiturija izan da garbituba bere semeen aldetic.

20. Orduban asi zan arpeguijan emoten, bere mirari guztiz asco eguiñac izan ciran urijai, ez ebelaco eguin penitencija.

21. ¡ Ay zure errucarrija Corozain ! ¡ Ay zure errucarrija Betsaida ! cerren baldin Tiron eta Sidonen eguiñac izan balira, zubetan eguiñac izan diran mirarijac, anchiña eguingo eben penitencija cilicijuan eta autsian.

22. Orregaitic dirautsubet : Tiro eta Sidon bigunago artubac izango dirala juicijoco egunian zubec baño.

23. ¿ Eta zu Cafarnaum, izango al zara jasua ceruraño ? Infernuraño jatzico zara. Cerren baldin Sodoman eguin izan balira,

52

zugan eguiñac izan diran mirarijac, menturaz iraungo eben egun onetaraño.

24. Orregaitic dirautsubet : Sodomaco errija bigunago izango dala artuba juicijoco egunian zu baño.

25. Dempora atan erantzunic Jesusec, esan eban : Esquerrac emoten deutsudaz, Aita, ceruco eta lurreco Jauna, cerren ezcutau cenduzan oneec jaquitunetatic eta aditubetatic, eta aguertu deutsazuz chiquijai.

26. Alan, Aita : cerren onelan izan zan zure naija.

27. Nire Aitac emon eustazan niri gauza guztijac. Eta iñoc ez dau ezagututen Semia ezpada Aitac ; eta ez dau bere iñoc ezagututen Aita ezpada Semiac, eta Semiac aguertu gura deutsanac.

28. Erdube ni gana, necaturic eta cargauric zagozen guztijoc, eta neuc arinduco zaitubedaz.

29. Artu eguizube neure buztarrija ceuben ganian, eta icasi eguizube ni gandic, bada otsana naz ta bijotzez umilla : eta aurquituco dozube atsedena ceuben arimentzat.

53

30. Cerren nire buztarrija biguna da, eta nire carguia ariña.

XII.

DEMPORA atan juan zan Jesus garitzetatic Zapatnban: eta bere discipulubac, gose izanic, asi ciran ebaguiten galburubac, eta jaten.

2. Eta Fariseoac icusiric, esan eutsen: Orra nun, zure discipulubac eguiten daben ondo ez dana eguitia Zapatubetan.

3. Baña berac esan eutsen: ¿Ez dozube iracurri cer eguin eban Davidec gose izan zanian, bera ta beragaz egozanac?

4. ¿Celan sartu zan Jaungoicuaren echian, eta jan cituzan ofrendaco oguijac, ceintzubec ecin jan euquezau berac, ez beste beragaz egozanac, ezpada bacarric Sacerdotiac?

5. ¿Edo ez dozube iracnrri Leguian Zapatubetan Sacerdotiac elessan Zapatuba ausiten dabela, eta pecatu bagaric dirala?

6. Bada dirautsubet, templua baño andijagua daguala emen.

54

7. Eta baldin bacenquije cer dan: Erruquija gura dot, eta ez esquintzarija: iñoz ez cendubezan condenauco errubagaac.

8. Cerreu guizouaren Semia da Zapatubaren jauna bere.

9. Eta andic aldendu ezquero, etorri zan euren Sinagogara.

10. Eta orra emen guizon bat eucana escuba sicaturic; eta itanduten eutsen, ciñuela: ¿Zapatubetan osatutia ondo al da? Salatutiarren bera.

11. Eta berac esan eutsen: ¿Ce guizon izango da zubetatic, daucana ardi bat, eta baldin jausico balitz au Zapatuban lezara, ez leusquijona escubagaz elduco, eta ateraco?

12. ¿Cembat obiago ez da guizona ardija baño? Alan bada ondo da Zapatubetan onesede eguitia.

13. Orduban esan eutsan guizonari: Luzatu eguizu ceure escnba. Eta luzatn ebau, eta biurtuba izan jacon osatuta bestia leguez.

14. Eta urtenic Fariseoac, eguiten eben batzaarra bere contra, celan galduco eben.

15. Eta Jesusec jaquiñic, aldendu zan

55

andic : eta jarraitu eutsen ascoc, eta osatu cituzan eurac guztijac.

16. Eta aguindu eutsen ez eguijela aguertu,

17. Betia izan cedin esana izan zana Isaias Igarliaren bitartez, diñuala :

18. Orra emen neure serbitzarija autu nebana, neure maitia, ceñegan ondo gozatu dan nire arimia. Imiñico dot neure Espirituba bere ganian, eta adierazoco deutse zucentasuna Gentillai.

19. Ez dau euquico ezbairic, eta ez dau eguingo diadarric, eta ez dau iñoc entzungo placetan bere berbia.

20. Cañabera zartatua ez dau ausico, eta queia darijon mechia ez dau amatauco, jaurtigui daguijan artian garaitzara zucentasuna.

21. Eta bere icenian erreinubac icharongo dabe.

22. Orduban ecarri eutsen demonioa eucan bat, ichuba ta mutuba, eta osatu eban, ain modutan ce berba eguiten eban ta icusten eban.

23. Eta mirarituten ciran gendedi guztijac, eta esaten eben : ¿ Daviden Semia bai al da ?

56

24. Barriz Fariseoac entzunic, esan eben : Onec ez ditu botaten demonioac ezpada Beelzebub demonioen aguintarijagan.

25. Eta Jesuaec jaquiñio euren gogoraciñoiac, esan eutsen : Bere contra zatiturico erreiñu guztija izango da ondatuba : eta bere contra zatiturico uri edo eche guztijac ez dau iraungo.

26. Eta baldin Satanasec Satanas botaten badau, bera beragan dago zatituric : ¿ celan bada iraungo dau bere erreinubac ?

27. Eta baldin nic Beelzebubgan botaten baditut demonioac, ¿ zuben semiac nogau botaten ditube ? Orregaitic eurac izango dira zuben guzurtatzallaac.

28. Barriz baldin nio Jaungoicuaren Espiritubaz botaten baditut demonioac, beraz eldu da zubetara Jaungoicuaren erreinuba.

29. ¿ Edo celan sartu leiteque norbait senduaren echian, eta ostu daucana, ezpadau lenago lotuten sendua ? eta orduban ostu leique bere echian daguana.

30. Nigaz ez dana, nire contra da : eta nigaz batuten ez dabenac, zabalduten diardu.

31. Orregaitic dirautsubet : Pecatu eta

57

ernegu guztija izango jaque parcatuba guizonai, baña Espiritubaren erneguba ez da izango parcatuba.*

32. Eta esaten daben edoceñi berbia guizonaren Semiaren contra, parcatuba izango jaco: baña esaten dabenari Espiritu Santubaren contra, ez jaco parcatuco, ez mundu onetan, ez guerocuan.

33. Edo eguizube zugatz ona, ta bere frutuba ona: edo eguizube zugatz charra, ta bere frutuba charra: cerren frututic zugatza da ezagutuba.

34. Ciraunen castia, ¿celan esan cinaijez herba onac, izanic ceubec gaistuac? cerren auac berba eguiten dau bijotzaren ugaritasunetic.

35. Guizon onac gordelecu onetic ateraten ditu gauza onac: eta guizon gaistuac gordelecu gaistotic ateraten ditu gauza gaistuac.

36. Eta dirautsubet, guizonac esaten daben berba alper guztijaren, contuba emongo dabe juicijoco egunian.

37. Cerren ceure berbetatic izango zara ontzat ezagutuba, eta ceure berbetatic izango zara dongatzat ezagutuba.

58

38. Orduban erantzun eutsen Escribaetatio eta Fariseoetatic batzubec, ciñuela: Iracaslia, gura dogu icusi zu gandic ezagungarrija.

39. Berac erantzunio esan eutsen: Casta gaisto eta siniste charreco oneo ezagungarrija billatuten dau; eta ezagungarririo emongo ez jaco, ezpada Jonas Igarliaren ezagungarrija.

40. Cerren celan egon zan Jonas baleiaren sabelian iru egunian eta iru gautan; alan egongo da guizonaren Semia lurraren bijotzian iru egunian ta iru gautan.

41. Niniveco guizonac jaguico dira juicijuan guizaldi onegaz, eta condenauco dabe: cerren penitencija eguin eben Jonasen predicaciñoiagaz. Eta orra Jonas baño gueijago lecu onetan.

42. Egoeco Erreguiña jaguico da juicijuan guizaldi onegaz, eta condenauco dau; cerren etorri zan lurraren azquenetatic entzutera Salomnnen jaqniturija, eta orra Salomon baño gueijago lecu onetan.

43. Espiritu loijac bada urten dabenian guizona gandic, dabil lecu liorretatic billatuten atseguiña, eta ez dau aurquituten.

59

44. Orduban diño: Biurtuco naz neure echera, nundic urten neban. Eta datorrenian aurquituten dau utsa, guiñarracaz garbituba eta apainduba.

45. Orduban badua eta artuten ditu beragaz beste zazpi espiritu bera baño dongaguac, eta sarturic barruban bici dira an: eta eguiten dira guizon aren azquenac lenagocuac baño dongaguac. Alan jazoco jaco guizaldi guztiz donga oni bere.

46. Oraindie berac berbetan ciardubala geudedijari, orra nun bere ama eta anaijaac egozan campuan, berba eguin nairic berari.

47. Eta esan eutsan batec: Orra nun zure ama eta zure anaijaac campuan dagozan billatuten zaituhela.

48. Eta berac erantzunic berba eguiten eutsanari, esan eutsan: ¿Cein da nire ama, eta ceintzuc dira nire anaijaac?

49. Eta luzaturic escuba bere jarraitzallaac gana, esan eban: Orra emen nire ama, ta nire anaijaac.

50. Cerren nire Aita cerubetan daguanaren borondatia eguiten daben edocein, au da nire anaijia, eta arrebia eta ama.

60

XIII.

EGUN atan urtenic Jesusec echetic, eguan jarrita ichaso onduan.

2. Eta batu zan bera gana gendedi asco; ain modutan, ce ontzichu batera igonic, eguan jarrita; eta gendedi guztija eguan zutunie ichas bazterrian.

3. Eta esan eutsezan gauza asco irudijetan, ciñuala: Orra nun urten eban ereiten dabenac ereitera.

4. Eta ereiten diarduala, aci batzuc jausi ciran bidiaren onduan, eta etorri ciran ceruco egaztijac, eta jan citubezan.

5. Beste batzuc barriz jausi ciran arritzetan, nun ez euquen lur asco: eta laster erne ciran, ez euquelaco lur lodija.

6. Eta eguzquijac urtenic, erre ciran: eta ez euquelaco sustrairic, sicatu ciran.

7. Beste batzuc barriz jausi ciran arantzetan: eta aci ciran arantzaac, eta ito citubezan.

8. Beste batzuc barriz jausi ciran lur

61

onian : eta emoten eben frutuba, batec eunca, bestiac irurogueica, bestiac oguetaamarca.

9. Daucazanac belarrijac entzuteco, entzun daguijala.

10. Eta elduric jarraitzallaac, esan eutsen : ¿ Cergaitic irudijetan berba eguiten deutsezu ?

11. Berac erantzunic, esan eutsen : Cerren zubei emona jatzube ezagututia cerubetaco erreinuco ezcutapenac : areei barriz ez jaque emon.

12. Cerren daucanari, emongo jaco, eta izango dau ugarijago : eta ez daucanari, daucana bere quenduco jaco.

13. Orregaitic irudijetan berba eguiten deutset : cerren icusten dabela, ez dabe icusten ; eta entzuten dabela, ez dabe entzuten ez adituten.

14. Eta betetan da euracgan Isaias Igarliaren esana diñuanarena : Belarrijagaz entzungo dozube, eta ez dozube adituco ; eta icusten dozubela icusico dozube, eta ez dozube icusico.

15. Cerren loditu da erri onen bijotza, eta belarrijacaz astun entzun eben, eta euren

62

beguijac ichi citubezan : icusi ez daguijen beguijacaz, eta belarrijacaz entzun ez daguijen, eta bijotzagaz aditu ez daguijen, eta biurtu ez ditecen, eta osatu ez daguidazan.

16. Zorijonecuac barriz zuben beguijac, cerren dacusen ; eta zuben belarrijac, cerren dantzuben.

17. Cerren eguijaz dirautsubet : Igarla ta on ascoc gura izan ebela icustia dacutzubezanac, eta ez citubezan icusi ; eta entzutia dantzuzubezanac, eta ez citubezan entzun.

18. Zubec bada entzun eguizube ereilliaren irudija.

19. Erreinuco berbia entzun eta adituten ez daben guztija, badator gaistua, eta atrapetan dau bere bijotzian erein zana : au da bide onduan erein zana.

20. Arritzen ganian erein zana barriz, au da entzuten dabena berbia, eta beriala pozagaz artuten dabena.

21. Baña ez dauca beragan sustrairic, ezpada da iraupen guichicua. Eta datorrenian naibaguia ta esetsija berbia gaitic, laster artuten dau gacheraco bidia.

22. Eta erein zana arantzadijan, au da

63

entzuten dabena berbia; baña mundu onetaco arduriac eta aberastasunen engañubac itoten dau berbia, eta frutu baga gueldituten da.

23. Erein zana barriz lur onian, au da entzuten dabena berbia eta adituten dabena, eta frutuba daroiana: eta eguiten dau batec eunca, bestiac barriz irurogueica, eta bestiac oguetaamarca.

24. Beste irudi bat imiñi eutsen, cirautsela: Cerubetaco erreinuba da guizon baten irudicua, ceñec erein eban aci ona bere soluan.

25. Eta lotan egozala guizonac, etorri zan bere arerijua, eta erein eban olua garijaren erdijan, eta juan zan.

26. Eta aci zanian bedarra, eta frutuba eguin ebanian, orduban aguertu zan olua bere.

27. Eta elduric echecojaunaren otseiñac, esan eutsen: ¿ Jauna, ez al cenduban erein aci ona ceure soluan? ¿ Nundic bada dauca olua?

28. Eta esan eutsen: Gnizon arerijuac eguin dau au. Eta otseiñao esan eutsen: ¿ Gura dozu juan gaitian eta batu daiguzan?

29. Eta esan eutsen: Ez: batuten dozubela olua, atera ez daguizuben batera euracaz garija bere.

64

30. Ichi eguizube bitzubec aci ditecela garija ebaguiteco demporaraño, eta garija ebaguiteco demporan esango deutset galepallai: Batu eguizube lelengo olua, eta lotu eguizube, escutadetan erretaco; garija barriz pillatu eguizube neure galtoquiraco.

31. Beste irudi bat imiñi eutsen, ciñuala: Cerubetaco erreiñuba da moztaza garaubaren antzecua, cein arturic guizonac erein eban bere soluan:

32. Cein eguijaz da aci guztijetatic chiquijena, baña aciten danian, andijagua da bedar guztijac baño, eta zugatz eguiten da, allaguiña ce, ceruco egaztijac etorri oi dira, ta bici bere errametan.

33. Beste irudi bat esan eutsen: Cerubetaco erreinuba da labaduriaren antzecua, cein arturic andra batec ezcutetan daben iru neurri urunetan, aric eta jagui artian guztija.

34. Oneec guztijoc esan eutsezan Jesusec irudijetan gendedijai; eta irudijacaz baga ez eutsen berba eguiten.

35. Bete cedin Igarliac esan ebana ci-

65

ñuanian : Idiguico dot irudijetan neure aua : aguertuco ditut ezcutauric egozanac munduba eguin zanetic.

36. Orduban, ichirio gendedijac, etorri zan echera : eta urreratn ciran bera gana bere jarraitzallaac, ciñuela : Azaldau eguiguzu soloco oluen irudija.

37. Berac erantzunic esan eutsen : Aci ona ereiten dabena da guizonaren Semia.

38. Solua barriz da munduba. Aci ona barriz, oneec dira erreiñuco semiac. Eta olua, seme dongaac dira.

39. Eta erein cituzan arerijua, da diabrua: barriz garija ebaguiteco demporia, mundubaren azquena da. Galepallaac barriz, Ainguerubac dira ;

40. Celan bada batuten dan olua, eta sutan erretan dan, alan izango da mundubaren amaijan.

41. Bialduco ditu guizonaren Semiac bere Ainguerubac, eta batuco ditube bere erreiñutic escandalu guztijac, eta gaistaquerija eguiten dabenac :

42. Eta botaco ditube suzco labara. An izango da negarra, ta aguin carrascadia.

66

43. Orduban justubac argui eguingo dabe eguzquijac leguez euren Aitaren erreinuban. Daucazanac belarrijac entzuteco, entzun daguijala.

44. Cerubetaco erreinuba da campo baten ezcutaurico tesoruaren irudicua, cein aurquituten daben guizonac, estalduten dau : eta aren pozagaz dna ; eta saldnten ditu daucazan guztijac, eta erosten dau campo a.

45. Ostera cerubetaco erreinuba da guizon mercatari perla oneen billa dabillenaren irudicua.

46. Eta aurquituric balijo andico perla bat, juan zan, eta saldu cituzan eucazan guztijac, eta erosi eban.

47. Barriro cerubetaco erreinuba da ichasora botarico sarc, arrain mucta guztijac batuten dituzanaren irudicua.

48. Cein, bete danian, ateraric, eta ichasonduan jarriric, autu citubezan onac ontzijetaraco, charrac barriz campora bota citubezan.

49. Alan izango da guizaldijaren amaijan : urtengo dabe Ainguerubac, eta aldenduco ditube dongaac justuben erditic ;

50. Eta sartuco ditube suzco laban : an izango da negarra, eta aguin carrascadia.

51. ¿ Aditu dituzube oneeo guztijoc ? Dirautse : Bai.

52. Esan entsen : Orregaitic Escriba jaquitun guztija cerubetaco erreinuban da guizon echecojaun baten irudicua, ceüec ateraten dituzan bere gordelecutic barrijac eta zaarrac.

53. Eta amaitu cituzanian Jesusec irudi oneec, juan zan andic.

54. Eta etorriric bere errira, emoten eutsezan iracatsijac euren Sinagoguetan, ain modutan ce mirarituten ciran, eta esaten eben : ¿ Nnndic oni jaquiturija au eta mirarijac ?

55. ¿ Ez al da au arotzaren Semia ? ¿ Ez al da bere ama Marija derichana, eta bere anaijaac Santiago, eta Jose, eta Simon, eta Judas ?

56. ¿ Eta bere arrebaac ez al dagoz guztijac gueure artian ? Nundic bada oni oneec guztijoc ?

57. Eta gach bidia artuten eben beragan. Jesusec barriz esan eutsen : Ez dago Igar-

laric ondra baga, ezpada bere errijan eta bere echian.

58. Eta ez cituzan eguin an mirari asco, euren sinisgachtasuna gaitic.

XIV.

DEMPORA atan entzun eban Herodes Tetrarcac Jesusen ospia.

2. Eta esan eutsen bere otseiñai : Au da Juan Bautistia ; bera biztu zan illen artetic : eta orregaitic mirarijac eguiten dira beragan.

3. Cerren Herodesec atrapau eban Juan eta lotu eban, eta imiñi eban presondeguijan Herodias bere anaijiaren emaztia gaitic.

4. Cerren esaten eutsan Juaneo : Ecin euqui ciñaique bera.

5. Eta ill guraric bera, errijaren bildur izan zan : cerren euquen Igarlia leguez.

6. Barriz Herodesen jaijotzaco egunian, dantzan eguin eban Herodiadesen alabiac erdijan, eta gustau jacon Herodesi.

7. Orregaitic juramentubagaz esquiñi eu-

69

tsan, emotia escatuten eutsan edocein gauza.

8. Eta arec, bere amac aurrez adierazoric: Emon eguidazu, esan eban, emen platerian Juan Bautistiaren buruba.

9. Eta tristetu zan Erregue: baña juramentuba gaitic, eta beragaz batera maijan jarriric egozanac gaitic,aguindu eban emoteco.

10. Eta bialdu eban eta ebagui eutsan buruba Juani presondeguijan.

11. Eta ecarri eben bere buruba platerian, eta emon eutsen nescatilliari, eta onec eruan eutsan bere amari.

12. Eta etorriric bere jarraitzallaac, artu eben bere gorputza, eta obitu eben: eta juan ciran adierazotera Jesusi.

13. Jesusec entzun ebanian an, aldendu zan andic ontzichu baten, lecu bacar urrin batera: eta entzunic gendedijac, jarraitu eutsen oñaz urijetatic.

14. Eta urtenic, icusi eban gentedi asco, eta erruquitu zan euracaz, eta osatu cituzan euren gueissuac.

15. Eta elduric arratsaldia, etorri ciran bera gana bere jarraitzallaac, ciñuela: Bacarra da lecu au, eta orduba onezquero igaro da:

70

ichi eguijezu gendedijai, juanic errijetara, erosi daguijezan eurentzat janarijac.

16. Eta Jesusec esan eutsen: Ez dauque juanaren biarric, emon eguijezube ceubec jaten.

17. Erantzun eutsen: Ez daucaguz emen ezpada bost ogui eta arrain bi.

18. Berac esan eutsen: Ecarri eguidazubez neuri ona.

19. Eta aguinduric gendedijari jarteco bedarraren ganian, arturic bost oguijac eta arrain bijac, beguiraturic cerura, bedeincatn ta ohiquitu cituzan, eta emon eutsezan jarraitzallaai, eta jarraitzallaac gentedijai.

20. Eta jan eben guztijac, eta ase ciran. Eta ecarri citubezan emparanbac amabi zara zatiz beteric.

21. Eta jan ebenac ciran bost milla guizon, andraac eta umiac baga.

22. Eta beriala Jesusec igon eraguin eutsen ontzichura jarraitzallai; eta juan ceitezala bere aurretic ichas beste aldera, aric eta bialduten cituzan artian gendedijac.

23. Eta bialduric gendedija, igon eban mendira bacarric erregututera. Eta gaba etorrita eguan bacarric an.

71

24. Ontzichuba barriz ichasuaren erdijan erabillen olatubac : cerren assia zan aurreticua.

25. Goss aldian etorri zan eurac ganuntz ebillela ichasuaren ganian.

26. Eta icusiric bera ichasuaren ganian ebillela, icaratu ciran, ciñuela : Mamua da. Eta bildurraz asi ciran diadarrez.

27. Eta beriala Jesusec berba eguin eutsen, cirautsela : Icharrn eguizube : neu naz, ez zaitece bildurtu.

28. Eta erantzunic Pedroc esan eutsan : Jauna, baldin zu bazara, aguindu eguizu etorri nadilla zu gana uren ganetic.

29. Eta berac esan eutsan : Erdu. Eta jatziric Pedro ontzichutic ebillen uraren ganian etorteco Jesus gana.

30. Eta icusiric asse sendua, bildurtu zan : eta asiric ondatuten, diadar eguin eban, ciñuala : Jauna, balija zaquidaz.

31. Eta beriala Jesusec luzaturic escuba, eldu eutsan ta esan eutsan : Fede guichicua, ¿ cergaitic bildur izan zara ?

32. Eta sartu ciranian ontzichuban, guelditu zan assia.

72

33. Eta ontzichuban egozanac etorri ciran, eta adorau eben, ciñuela : Eguijaz Jaungoicuaren Semia zara.

34. Eta igaroric ichasuaren beste aldera, etorri ciran Genesarco errira.

35. Eta ezagutu ebenian lecu ataco guizonac, adierazo eutsen inguru guzti atacuai, eta ecarri eutsezan gueissoric egozan guztijac.

36. Eta escatuten eutsen ichi eguijuela ucututen edolabere bere soñecuaren egalari. Eta ucutu eutsen guztijac osatu ciran.

XV.

ORDUBAN eldu ciran bera gana Jerusalemdic Escriba ta Fariseoac, ciñuela :

2. ¿ Cergaitic zure icaslaac austen dabe zaarren iracatsija ? Cerren ez ditube garbituten euren escubac oguija jaten dabenian.

3. Berac barriz erantzunic, esan eutsen : ¿ Eta cergaitic zubec austen dozu Jaungoicuaren aguinduba ceuben iracatsija gaitic ? bada Jaungoicuac esan eban :

4. Honrau eguizu aita eta ama. Eta :

73

Madaricatuten dabena aita edo ama, illa izan bedi.

5. Zubec barriz diñozube: Aitari edo amari esaten deutsan edoceñec: nic eguiten dodan edocein esquintzari izango da zure oneraco:

6. Eta ez dau ondrauco bere aita edo bere ama: eta alperra eguin dozube Jaungoicuaren aguinduba ceuben iracatsija gaitic.

7. Irudiz bacarric onac, ondo adierazo eban aurrez zubec gaitic Isaiasec, ciñuala:

8. Erri onec ezpanacaz ondretan nau: baña euren bijotza urrin dago ni gandic.

9. Eta alperric ondretan nabe, adierazoten ditubezala guizoneu iracatsi ta aguindubac.

10. Eta deituric bera gana gendedijai, esan eutsen: Entzun ta aditu eguizube.

11. Ez dau loituten guizona auan sartuten danac*: ezpada aotic urteten dabenac, onec loituten dau guizona.

12. Orduban eldurio bere icaslaac, esan eutsen: ¿Badaquizu Fariseoac berba au entzun da, escandalizau dirala?

13. Eta berac erantzunic, esan eban: Nire

74

Aita cerucuac iminten ez daben landara guztija, izango da sustraitic ateria.

14. Ichi eguijezube: ichubac dira ta ichuben zucentzallaac. Eta baldin ichuba bada ichubaren zucentzallia, bijac jausico dira lezara.

15. Eta erantzunic Pedroc, esan eutsan: Azaldau eguiguzu irudi au.

16. Eta berac esan eutsen: ¿Oraindic zubec bere adin baga zagoce?

17. ¿Ez dozube adituten auan sartuten dan guztija, sabelera doiala, eta lecu ezcutura botaten dala?

18. Baña aotic urteten dabenac bijotzetic datoz, eta oneec loituten dabe guizona.

19. Cerren bijntzetic datoz gogoraciño charrac, guizon iltiac, araguizco pecatubac besteren emaztiacaz, ezcontzacacaz, lapurretaac, asmaciño guzurrezcuac, blasfemijac.

20. Oneec dira guizona loituten dabenac. Barriz escubac garbitu baga jatiac, ez dau loituten guizona.

21. Eta urtenic andic Jesusec aldendu zan Tiro ta Sidongo aldeetaruntz.

22. Eta orra emen andra bateo Canaan-

75

tarrac, muga areetatic urtenac diadar eguin eban, cirautsala : Erruquitu zaite arren nigaz, Jauna, Daviden Semia : nire alabia charto penetan dau demonioac.

23. Berac ez eutsan erantzun berbaric. Eta elduric bere jarraitzallaac, erregututen eutsen, cirautsela : Bialdu eguizu emonic nai dabena, cerren diadarrez dator gueure ondoric.

24. Berac barriz erantzunic, esan eutsen : Ez naz bialduba ezpada Israelgo echeco ardi galdu ciranetara.

25. Barriz bera etorri zan, eta adorau eban cirautsala : Jauna, lagundu eguidazu.

26. Berac erantzunic, esan eutsan : Ez da ondo artutia semeen oguija, eta botatia chacurrai.

27. Eta berac esan eutsan : Baita ori bere, Jauua : cerren chacurchubac bere jan oi ditube, euren jaunen maitic jausten diran apurrac.

28. Orduban erantzunic Jesusec, esan eutsan : O andria, andija da zure fedia : eguin daquiznla gura dozun leguez. Eta osatu zan bere alabia ordu atatic.

76

29. Eta urtenic andic Jesusec, etorri zan Galileaco ichasuaren ondora : eta igonic mendira, eguan jarriric an.

30. Eta eldu ciran bera gana gendedi asco, euquezanac euracaz mutubac, ichubac, errenac, manchuac, eta beste asco : eta bota citubezan bere oñetara, eta osatu cituzan :

31. Ain modutan ce gendedijac mirarituten ciran icusiric mutubac berbetan, errenac ebiltzala, ichubac ecusela : eta alabetan eben Israelgo Jaungoicua.

32. Jesusec barriz, deituric bere jarraitzallaai, esan entsen : Erruqui ditut gendedijac : cerren iru egun dira onezquero dagozala neugaz, eta ez dauque cer janic : eta ez ditut gura bialdu baruric, gosiac ill ez daguizan bidian.

33. Eta dirautse jarraitzallaac : ¿ Nundic bada izan guinaiquez eremuban aimbeste ogui asetaco gendedi ain andija ?

34. Eta esan eutsen Jesusec : ¿ Cembat ogui daucazubez ? Eta eurac esan eutsen : Zazpi, eta arrainchu guichi batzubec.

35. Eta aguindu eutsan gendedijari jarri cedilla lurraren ganian.

77

36. Eta arturic zazpi oguijac, eta arraiñac, eta esquerrac emonic, chiquitu cituzan, eta emon eutsezan bere jarraitzallaai, eta jarraitzallaac emon eutsezan errijari.

37. Eta jan eben guztijac, eta ase ciran. Eta guelditu ciran zatijetatic eruan citubezan zazpi otzara betiac.

38. Ciran barriz jan ebenac lau milla guizon, ume ta andra baga.

39. Eta, bialduric gendedija, igon eban ontzichura: eta etorri zan Magedan ingurubetara.

XVI.

ETA eldu ciran bera gana Fariseoac eta Saduceoac esetsitera: eta erregutu eutsen, eracutsi eguijuela cerutic ezagungarriren bat.

2. Eta berac erantzunic, esan eutsen: Eldu danian illuntzija diñozube: Aterri eguingo dau, cerren gorrija dago ceruba.

3. Eta gossian: Gaur ecacha, cerren gorri ta illun dago ceruba.

78

4. Badaquizube beraz ezagututen cerubaren ichuratic ce dempora eguingo daben: ¿ eta ecin dozubez jaquin nire etorreriaren demporen ezagungarri arguijac ? Casta gaisto ta siniste oquerrecuac ezagungarrija billatuten dau, eta ezagungarriric ez jaco emongo, ezpada Jonas Igarliaren ezagungarrija. Eta ichiric areec, juan zan.

5. Eta etorriric bere jarraitzallaac ichasuaren beste aldera, aztu jaquen oguijac artutia.

6. Berac esan eutsen: Beguiratu eguizube, ta gorde zaitece Fariseoen ta Saduceoen labaduratic.

7. Eta eurac gogoratuten eben euren artian, ciñuela: Oguiric ez dogu artu.

8. Jaquinic barriz Jesusec, esan eutsen: ¿ Cergaitic gogoratuten dozuhe ceuben artian, fede guichicuac, oguiric ez daucazubela ?

9. ¿ Ez dozube aituten, eta ez zare gogoratuten bost oguijacaz bost milla guizonentzat, eta cembat zaracada batu cendubezan ?

10. ¿ Ez zazpi oguijacaz lau milla guizonentzat, eta cembat otzaracada batu cendubezan ?

79

11. ¿ Celan ez dozube adituten ez neutsubela berba eguin oguija gaitic esan neutsubenian: Gorde zaitece Fariseoen ta Saduceoen labaduratic ?

12. Orduban aditu eben ez ebala esan gordetaco oguijen labaduratic, ezpada Fariseoen ta Saduceoen iracatzitic.

13. Etorri zan barriz Jesus Cesarea Filipoeneco aldeetara, eta itanduten entsen bere jarraitzallaai, cirautsela: ¿ Nor dala diñue guizonac guizonaren Semia ?

14. Eta enrac esan eben: Batzuc Juan Bautistia, batzuc barriz Elias, eta bestiac Jeremias, edo Igarletatic bat.

15. Dirautse Jesusec: ¿ Zubec barriz nor nazala ni diñozube ?

16. Erantzunic Simon Pedroc, esan eutsan: Zu zara Cristo Jaungoico bicijaren Semia.

17. Eta erantzunic Jesusce, esan eutsan: Zorijonecua zara, Simon Juanen semia: cerren araguijac eta odolac ez deutsu zuri eracutsi, ezpada nire Aita cerubetan daguanac.

18. Eta nic dirautsut zuri, zu zariala

80

Pedro, eta arri onen ganian eguingo dot neure Elessia, eta infernuco atiac ez dabe gucijago eguingo bere contra.

19. Eta zuri emongo deutsudaz cerubetaco erreiñuco guiltzac: Eta lurraren ganian lotuten dozun guztija, izango da lotuba cerubetan bere: eta lurraren ganian ascatnten dozun guztija, izango da ascatuba cerubetan bere.

20. Orduban aguindu entsen bere jarraitzallaai ez eguijuela esan iñori bera zala Jesus Cristua.

21. Ordutic asi zan Jesus aguertuten bere jarraitzallaai berac juan biar ebala Jerusalema, eta asco igaro Zaarren, Escribaeo, eta Sacerdoteen aguintarijen aldetic, eta izan biar ebala illa, eta biztu biar ebala irugarren egunian.

22. Eta arturic bera Pedroc bacarric, asi jacon aguiraca eguiten, cirautsala: Urrin zu gandic, Jauna; ez jatsu zuri au guertanco.

23. Bera biurturic Pedro ganuntz, esan eutsan: Quendu aquit aurretic, Satanas; escandaluba emoten deustac: cerren ez da-

81

zauzac Jaungoicuarenac dituan gauzac, ezpada guizonenac dituanac.

24. Orduban Jesusec esan eutsen bere jarraitzallaai: Baldin iñoc gura badau nire ondoric etorri, ucatu begui bere buruba, eta artu begui bere curutzia, eta jarraitu beguit.

25. Cerren gura dabenac salbau bere arimia, galduco dau. Eta galduten dabenac bere arimia ni gaitic, anrquituco dau.

26. ¿Cerren cer balijo deutsa guizonari irabaztiac mundu guztija, galduten badau bere arimia? ¿Edo cer emon leique guizonac bere arimiaren ordian?

27. Cerren guizonaren Semia etorrico da bere Aitaren glorijan bere Aingueruba-caz: eta ordnban emoogo deutsa bacochari bere eguitadaen sarija.

28. Eguijaz dirautsubet, badirala emen dagozanetatic batzuc, ilgo ez diranac icusi artian guizonaren Semia datorrela bere erreinuban.

82

XVII.

ETA igaro ezquero sei egun artu cituzan beragaz Jesusec Pedro, eta Santiago, eta Juan bere anaijia, eta eruan cituzan mendi altu bacar batera.

2. Eta beste irudi bat artu eban euren aurrian. Eta argui egnin eban bere arpeguijac eguzquijac leguez: eta bere soñecuac guelditu ciran zurijac edurra leguez.

3. Eta orra nun aguertu jaquezan Moyses eta Elias beragaz berbetan ciardubela.

4. Eta asiric berbetan Pedro, esan eutsan Jesusi: Janna, ondo da gu emen egotia: baldin gura badozu eguin daiguzan emen iru bicilecu, zuretzat bat, Moysesentzat bat, eta Eliasentzat bat.

5. Oraindic berac berbetan ciardubala, orra nun odei arguitsu batec estaldu cituzan. Eta orra emen, boz bat odeitic ciñuana: An da nire Seme maitia, ceñegan ni asco gozatu nazan: berari entzun eguijozube.

6. Eta entzunic icaslaac, jausi ciran auzpaz, eta euqni eben bildur andija.

7. Eta urreratu zan Jesus, eta ucutu eu-

83

tsen, ta esan eutsen: Jaigui zaitece, eta ez zaitece bildur izan.

8. Eta jasoric euren beguijac, ez eben iñor icusi, ezpada bacarric Jesus.

9. Eta jatziten cirala menditic, aguindu eutsen Jesusec, cirautsela: Ez eiquijozube esan iñori icusquizuna, guizonaren Semia illen artetic biztu dedin artian.

10. Eta itandu eutsen jarraitzallaac, ciñuela: ¿Cergaitic bada Escribac diñue, Eliasec etorri biar dabela lenago?

11. Eta berac erantzunic esan eutsen: Elias eguijaz etorrico da, eta imiñico ditu jaoquen lecubetan gauza guztijac.

12. Dirautsubet barriz, Elias onezquero etorri dala,* eta ez eben ezagutu, ezpada eguin citubezan beragaz gura citubezan gauza guztijac. Alan eurac padeciu eraguingo deutse guizonaren Semiari bere.

13. Orduban aditu eben jarraitzallaac, Juan Bautistia gaitio berba eguin eutsela.

14. Eta eldu zanian gendedira, etorri zan bera gana guizon bat eta belaunico jarriric bere aurrian, cirautsan: Jauna, erruquitu zaite nire semiagaz, cerren alditsuba da, eta

84

asco igaroten dau; bada, sarri jausten da sutara, eta ascotan uretara.

15. Eta eruan deutset zure jarraitzallaai, eta ecin izan dabe osatu.

16. Eta erantzunic Jesusec, esan eutsen: ¡O casta sinisgach ta gaistua! ¿noiz artian egongo naz zubecaz? ¿Noiz artian sufriuco zaitubet? Ecarri eguidazube ona.

17. Eta aguiraca eguin eutsan Jesusec, eta urten eban bera gandic demonioac, eta osatu zan mutilla ordu atatic.

18. Orduban urreratu ciran icaslaac Jesus gana issillian, ta esan eutsen: ? Cergaitic guc ecin izan dogu bota?

19. Esan eutsen Jesusec: Ceuben fede laburra gaitic. Cerren eguijaz dirautsubet, baldin baceunque fedia moztaza garau bat lacua, esango deutsazube mendi oni: Igaro zaite emendic ara, eta igaroco da; eta ez da izango zubentzat ecinic.

20. Casta au barriz ez da botaten ezpada erregubaren ta barubaren bitartez.

21. Eta egozala eurac Galilean, esan eutsen Jesusec: Guizonaren Semia izango da iminija guizonen escubetan,

85

22. Eta illgo dabe, eta irugarren egunian biztuco da. Eta atsacabe guztiz andi bat artu eben.

23. Eta etorriric Cafarnauma, eldu ciran dracma bijac batuten citubezanac Pedrogana, eta esan eutsen: ¿Zuben Iracasliac ez ditu paguetan dracma bijac?

24. Esan eutaen: Bai. Eta sarturic echian, aurreratu jacon Jesus, cirautsala: ¿Cer derichazu zuri Simon? Lurreco Erreguiac ¿nortzuc gandic artuten dabe tributuba edo centzua? ¿Euren semiac gandic, ala arrotzac gandic?

25. Eta berac esan eutsan: Arrotzac-gandic. Esan eutsan Jesusec: Beraz ez dabe zor semiac.

26. Baña gachbideric emon ez daguijeguben, zuaz ichasora, eta bota eguizu amuba: eta artu eguizu lelengo atrapetan dozun arraiña; eta idiguiric bere aua, aurquituco dozu lau dracmaco bat: arturic, emon eguijezu ceu gaitic, eta neu gaitic.

86

XVIII.

ORDU atan eldu ciran icaslaac Jesus gana, ciñuela: ¿Cein derichazu, andijagua dala cerubetaco erreinuban?

2. Eta deituric Jesusec ume bati, imiñi eban euren erdijan,

3. Eta esan eutsen: Eguijaz dirautsubet, ez bazare biurtuten, eta eguiten umiac lacuac, ez zare sartuco cerubetaco erreinuban.

4. Ume au leguez bada umilduten dan edocein, au da andijagua cerubetaco erreinuban.

5. Eta artuten dabenac onelaco ume bat neure icenian, neu artuten nau.

6. Eta escandalicetan dabenari nigan sinistuteu daben chiquichu oneetatic bat, oba litzaquijo imintia dinguilizca bere idunetic asto errota arri bat, eta botaco balebe ichasuaren ondora.

7. ¡Ay mnndubaren zorigaistocua escandalubac gaitio! Cerren premiñazcua da escandalubac etortia: baña ¡zorigaistocua araco guizona, ceinen bitartez datorren escandaluba!

87

8. Orregaitic baldin ceure escubac edo ceure oñac pecatu eraguin gura badeutsu, ebagui eguizu, eta bota ceu gandic: cerren oba dozu sartu bicitzan mauchu edo erren, escu bi edo oin bi dituzula botia izan baño betico sutara.

9. Eta baldin ceure beguijac pecatu eraguin gura badeutsu, atera eguizu, eta bota ceu gandic: cerren oba jatsu begui bacar bategaz bicitzan sartutia, cein da begui bi daucazuzala izan jaurtiguija suzco lecura.

10. Beguiratu eguizube ez daguizubela guichitan euqui chiquichu oneetatic bat: cerren dirautsubet, euren Ainguerubac cerubetan beti icusten dabela neure Aita cerubetan daguanaren arpeguija.

11. Cerren etorri zan guizonaren Semia salbetara galdu zana.

12. ¿Cer derichazube? Baldin baleucaz norbaiteo eun ardi, eta galduco balitz euretatic bat; ¿ez al ditu ichiten laroguetaemeretzijac mendijetan, eta ez al dua billatutera galdu zana?

13. Eta baldin jazoten bada aurquitutia: Eguijaz dirautsubet, gueijago poztuten dala

88

beragaz, beste laroguetaemeretzi galdu ez ciranacaz baño.

14. Alan ez da zuben Aita cerubetan daguauaren borondatia, galdutia chiquichu oneetatic bat.

15. Eta baldiu pecatu eguiten badau zure contra zure anaijiac, zuaz, eta aguiraca eguijozu ceure eta bere artian bacarric. Baldin entzuten badeutsu, irabaci izango dozu ceure anaijia.

16. Eta baldin entzuten ez badeutsu, artu eguizuz ceugaz oraindic bat edo bi, testigu biren edo iruen aoz aguertu dedin berba guztija.

17. Eta baldin ez badeutse entzuten eurai, esan eguijozu Elessiari. Eta baldin Elessiari entzuten ez badeutsa, izan bedi zuretzat Gentilla eta Publicanua leguez.

18. Eguijaz dirautsubet, lurraren ganian lotuten dozuben guztija, izango da lotnba ceruban bere: eta lurraren ganian ascatnten dozuben guztija, izango da ascatuba cerubau bere.

19. Barriro dirantsubet, baldin zubetarico bi alcartuten badira lurraren ganian,

89

escatuten daben gauza guztija eguingo deutse nire Aita cerubetan daguanac.

20. Cerren nun dagozan bi edo iru baturic nire icenian, an nago euren erdijan.

21. Orduban elduric Pedro bera gana, esan eutsan: ¿Jauna, cembat bidar parcatuco deutsat neure anaijiari, bidebagatasunen bat eguiten badeust? ¿zazpi bidarreraño?

22. Esan eutsan Jesusec: Ez dirautsut zazpi bidarreraño, ezpada iruroguetaamar bidar zazpiraño. *

23. Orregaitic cerubetaco erreinuba da irudituba guizon Erregue bati, gura ebanari contubetan sartu bere otseiñacaz.

24. Eta asiric contubac artuten, ecarri eutsen bat zor eutsazana amar milla taleutu.

25. Eta ez euquiric cegaz pagau, aguindu eban bere jaunac izau cedilla salduba, bera, ta bere emaztia, eta semiac, eta eucan guztija, eta pagan equijola.

26. Eta auzpazturic otseiña, erregututen eutsan, cirautsala: Icharon eguidazu, eta pagauco deutsut guztija.

27. Eta erruquituric jauna otsein aregaz, ichi eutsan, eta zorra parcatu eutsan.

90

28. Urtenic barriz otsein arec, aurquitu eban bere otsein lagunetatic bat, ceñec zor eutsazan eun diru: eta elduric, ito gura eban, cirautsala: Pagau eguidac zor deustana.

29. Eta auzpazturic bere otsein laguna, erregututen eutsan, cirautsala: Icharon eguidazu, eta guztija pagauco deutsut.

30. Berac barriz ez eban gura: ezpada juan zan, eta imiñi eraguin eban presondeguijan pagau artian zorra.

31. Icusiric barriz bere otsein lagunac igaroten ciranac, naibaguetu ciran asco: eta etorri ciran, eta adierazo eutsezan euren jaunari igaro ciran gauza guztijac.

32. Orduban deitu eutsan bere jaunac, eta esan eutsan: Otsein donguia, zor guztija parcatu neuan erregutu eustalaco:

33. ¿Ez al enduban bada euc bere erruquitu biar eure otsein lagunagaz, neu bere engaz erruquitu ncan leguez?

34. Eta aserraturic bere jauna, imiñi eban borreruben escubetan, pagau artian zor guztija.

35. Alan eguingo deutsube nire Aita cerucuac berc, baldin ez badeutsazube par-

91

catuten bacochac bere anaijiari ceuben bijotzetatic.

XIX.

ETA jazo zan, amaitu ezquero Jesusec berbaldi oneec, aldendu zan Galileatic, eta etorri zan Judeaco muguetara Jordanen beste aldetic,

2. Eta jarraitu eutsen gendedi ascoc, eta osatu cituzan an.

3. Eta eldu ciran bera gana Fariseoac esesten berari, eta cirautsela: ¿ Ichi ete leique guizonac bere emaztia edocein gauza gaitic ?

4. Berac erantzunic, esan eutsen: ¿ Ez dozube iracurri, eguin ebanac guizona asieratic, aarra ta emia eguin cituzala ? eta esan eban:

5. Onegaitic ichico ditu guizonac aita eta ama, eta batzanduco da bere emaztiagaz, eta izango dira bi aragui batian.

6. Alan bada onezquero ez dira bi, ezpada aragui bat. Jaungoicuac bada batu dabena, guizonac ez begui aldendu.

92

7. Dirautse eurac: ¿ Cergaitic bada Moysesec aguindu eban emoteco aldendubaren aguirija eta ichiteco ?

8. Esan eutsen: Cerren Moysesec ceuben bijotzeco gogortasuna gaitic ichi eutsuben botaten ceuben emaztiac: asieratic barriz ez zan alan.

9. Eta dirautsubet, bere emaztia ichiten daben edoceñec, ez izanic araguizco pecatuba gaitic, eta beste bategaz ezconduten danac, araguizco pecatuba eguiten dau; eta ichijagaz ezconduten danac, araguizco pecatuba eguiten dau.

10. Esaten deutse bere jarraitzallaac: Baldin orrelan bada guizonac emaztiagaz eguin biar dabena, ecin ezcondu leiteque.

11. Berac esan entsen: Guztijac ecin daiquee gauza au, ezpada emon jaquenac.

12. Cerren badira irendubac, amaren sabeletic alan jaijo ciranac: eta badira irendubac, guizonac egniñac: eta badira irendubac, eurac eureu burubai ebaguijac cerubetaco erreinuba gaitic. Eguin daiqnianac, daijala.

13. Orduban imiñi eutsezan aurrian ume

93

batzuc, escubac iniñi eguijuezan, eta erregutu eguijan : jarraitzallaac barriz aguiraca eguiten eutsen.

14. Jesusec barriz esan eutsen : Ichi eguijezube umiai, eta ez eguijezube eragotzi ni gana etortia : cerren alacuena da cerubetaco erreiñuba.

15. Eta iniñi ezquero euren ganian escubac, juan zan andic.

16. Eta orra nun bat elduric, esan eutsan : Iracasla ona, ¿ cer on eguingo dot jarichiteco betico bicitzia ?

17. Berac esan eutsan : ¿ Cergaitic itanduten deustazu onaren ganian ? Bat da ona, Jaungoicua. Baldin gura badozu barriz bicitzara sartu, gorde eguizuz aguindubac.

18. Esan eutsan : ¿ Ceintzuc ? Jesusec barriz esan eutsan : Ez dozu iñor illgo : Ez dozu araguizco pecaturic eguingo : Ez dozu lapurretaric eguingo : Ez deutsazu iñori guzurric asmauco.

19. Onrau eguizu ceure aita eta ceure ama; eta maitetuco dozu ceure lagun urcua ceure buruba leguez.

20. Esan eutsan zaldunac : Oneec guztijoc gorde ditut neure gazte demporatic : ¿ cer palta jat oraindic ?

94

21. Esan eutsan Jesusec : Baldin gura badozu osaro oua izan, zuaz, saldu eguizu daucazuna, eta emon eguijozu esquecuai, eta euquico dozu ondasunteguija ceruban : eta erdu, jarraitu eguidazu.

22. Entzunic barriz zaldunac berba au, juan zan motz : cerren zan ondasun andijen jaubia.

23. Eta Jesusec esan eutsen bere jarraitzallaai : Eguijaz esaten deutsubet, aberatsa nequez sartuco dala cerubetaco erreinuban.

24. Eta gueijago dirautsubet : Errazago da gambelu bat jostorratzaren zulotic igarotia, aberats bat sartutia baño cerubetaco erreinuban.

25. Entzunic barriz oneec, jarraitzallaac mirarituten ciran asco, ciñuela : ¿ Nor bada salbau leiteque ?

26. Eta beguiraturic Jesusec, esan eutsen : Guizonac au ecin eguin leije : baña Jaungoicuac guztijac eguin leiquez.

27. Orduban erantzunic Pedroc, esan eutsan : Orra nun guc ichi ditugu gauza guz-

95

tijac, eta jarraitu deutsugu : ¿ ce sari bada izango dogu ?

28. Eta Jesusec esan eutsen : Eguijaz dirautsubet, zubec, jarraitu deustazubenoc, guizaldi barrijan jarten danian guizonaren Semia bere anditasuneco aulquijan, jarrico zarela zubec bere amabi jarlecuren ganian, juzguetsco Israelgo amabi echadijac.

29. Eta edoceñec ichiten dabenac echia, edo anaijaac, edo arrebaac, edo aita, edo ama, edo emaztia, edo semiac, edo lnrrac uire icena gaitic, bacocba gaitic eun artuco dau, eta betico bicitziaren jaube izango da.

30. Asco barriz izango dira lelenguac azquenac ; ta azquenac, lelenguac.

XX.

CERUBETACO erreinuba da guizon echeco jaun baten irudicua, ceñec urten eban gossian goss artutera languillaac bere maastiraco.

2. Eta gueldituric alogueregnacaz emo-

96

teco eguneco diruba, bialdu cituzan bere maastira.

3. Eta urtenic bederatzijetaruntz, icusi cituzan beste batzuc egozala plazan alperric.

4. Eta esan eutsen : Zuace zubec bere nire maastira, eta jaotsu bena emongo deutsubet.

5. Eurac barriz juan ciran. Ostera bere barriz urten eban egüerdiruntz, eta iruretaruntz, eta bardin eguin eban.

6. Eta urten eban arratsaldeco bostetaruntz, eta aurquitu cituzan beste batzuc an egozala, ta esan eutsen : ¿ Cergaitic zagoce emen egun guztijan alperric ?

7. Esaten deutse : Iñoc ez gaituzalaco eruan alogueriau. Dirautse : Zuace zubec bere neure maastira.

8. Gaba eguin zanian bada, esaten deutsa maastijaren jaubiac bere otscin nagusijari : Deitu eguijezu languillaai, eta emon eguijezu aloguera, asiric azquenengüetatic lelengüetaraguiño.

9. Etorri ciranian bada arratsaldeco bostetaruntz etorri ciranac, artu citubezan bacochac diru bana.

97

10. Etorriric bada lelenguac bere, uste izan eben gueijago artuco ebela: artu eben barriz eurac bere diru batna.

11. Eta artuten ebela charto esaten eben echeco jauna gaitic,

12. Ciñuela: Oneec azquenenguoc ordu batian eguin eben, eta euracaz bardin eguin gaituzu, eruan dogunoc egunaren ta beruaren pisuba.

13. Baña berac erantzunic euretarico bati, esan eutsan: Adisquidia, ez deutsut eguiten bidebagatasunic: ¿ez al ciñan guelditu neugaz diru batian?

14. Artu eguizu ceuria dana, ta zuaz: gura dot oni azquenengo oni bere emon zuri beste.

15. ¿Edo ez al daiquet nic gura dodana eguin? ¿Zure beguija gaistua al da, ni ona nazalaco?

16. Alan izango dira azqueuenguac lelengo, eta lelenguac azqueuengo: cerren asco dira deitubac, barriz guichi autubac.

17. Eta igoteu ebala Jesusec Jerusalema, artu cituzan amabi jarraitzallaac issillian, ta esan eutseu:

18. Orra nun igoteu dogun Jerusalema,

98

eta guizonaren Semia izango jaque saldua Sacerdoteen Nagusijai, ta Escribaai, eta emongo deutse ilteco epaija,

19. Eta emongo deutse Gentillai destañac eguin daguijuezan, eta azotau, eta curutzian josi; eta irugarren egunian biztuco da.

20. Orduban eldu zan bera gana Zebedeoren semeen ama bere semiacaz, adoretan ebala, eta escatuten eutsala cerbait berari.

21. Berac esan eutsan: ¿Cer gura dozu? Esan eutsan: Esan eguizu neure seme bi oneec jarri ditecela, bata ceure escumaco aldian, ta bestia ezquerreco aldian ceure erreinuban.

22. Erantzunic barriz Jesusec esan eban: Ez daquizube cer escatuten dozubeu. ¿Edan bai al ciñaije neuc edango dodan calizia? Esaten deutse: Baguiñaiquc.

23. Esan eutsen: Edango dozube eguijaz nire calizia: baña jartia nire escumaco aldian edo ezquerrecuan, ez jaot niri zubei emotia, ezpada nire Aitac prestau deutsenai.

24. Eta entzunic amarrac, aserratu ciran anaija bijacaz.

25. Jesusec barriz deitu eutsen bera gana,

99

eta esan eutsen : Badaquizube erreinubetaco aguintarijac mempian euquiten ditubezala eurac : eta nagusijaguac diranac escubidiagaz aguinduten deutsela eurai.

26. Ez da izango alan zuben artian : ezpada zuben artian andijago izatia gura daben edocein, izan bedi zuben otseina :

27. Eta gura dabena zuben artian lelengua izan, izango da zuben serbitzarija.

28. Guizonaren Semia ez zan leguez etorri otseiñac euquitera, ezpada otsein izatera, eta emotera bere bicitzia ascoren arimen erospeneraco.

29. Eta urteten ebela enrac Jericotic, jarraitu eutsan gendedi ascoc.

30. Eta orra nun ichu bic jarriric egozanac bidiaren onduan, entzun eben Jesus igaroten zala, eta diadar eguin eben, ciñuela : Jauna, Daviden Semia, erruquitu zaite gugaz.

31. Gendedijac barriz aguiraca eguiten eutsen issildu citezen. Baña eurac diadar andijaguac eguiten citubezan, ciñuela : Jauna, Daviden Semia, erruquitu zaite gugaz.

32. Eta guelditu zan Jesus, eta deitu

100

eutsen, eta esan eutsen : ¿ Cer gura dozube eguin daguizubedan ?

33. Dirautse eurac : Jauna, idiguijac izan ditecela gure beguijac.

34. Erruquituric barriz euracaz Jesus, ucutu eutsen euren beguijai. Eta beriala icusi eben, eta jarraitu eutsen berari.

XXI.

ETA urreratu ciranian Jerusalema, eta eldu ciranian Bethphagera Oliveteco mendira : orduban Jesusec bialdu cituzan jarraitzalla bi,

2. Esaten eutsela : Zuace ceuben aurrian daguan errira, eta beriala aurquituco dozube astaeme bat loturic, eta umia beragaz : ascatu eguizube, eta ecarri eguidazube neuri.

3. Eta baldin iñoc ecer esaten badeutsube, esan eguijozube Jaunac euren premiñia daucala ; eta beriala ichico ditu.

4. An guztijan barriz eguin zan, bete cedin Igarliac esan ebana ciñuanian :

101

5. Esan eguijezube Siongo alabiari : Orra nun zure Erreguia jatortzun otsana, jarriric astaemiaren ganiau, eta ume bat buztarripian daguanaren semia.

6. Juanic barriz icaslaac eguin eben Jesusec eurai aguindu eutsen leguez.

7. Eta ecarri citubezan astaemia ta umia : eta imiñi citubezan oneen ganian euren soñecuac, eta berari ganian jarri eraguin entsen.

8. Gendedi andi batec barriz zabalduten cituzan bere soñecuac bidian : eta beste batzuc ebaguiten citubezan arechen erramaac, eta zabalduten citubezan bidian :

9. Barriz aurretic juazan, ta ostetic jarraituten eutsen gente aldraac, diadar eguiten eben, ciñuela : Hosanna Daviden Semiari : bedeincatuba datorrena Jaunaren icenian : Hosanna goi goijetan.

10. Eta sartu zanian Jerusalema, uri guztija jarri zan itantzen, ciñuala : ¿ Cein da au ?

11. Errijac barriz ciñuen : Au da Jesus Igarlia Nazaret Galileacua.

12. Eta sartu zan Jesus Jaungoicuaren elessan, eta botaten cituzan elesan salduten

102

eta erosten egozan guztijac ; eta jaurtigui cituzan diru trucalarijen maijac, eta uso saltzallen jarlecubac :

13. Eta esaten deutse : Escribiduric dago : Nire echia erreguco echia izango da deituba : zubec barriz eguin dozube lapurren cobaua.

14. Eta etorri ciran bera gana ichubac eta errenac elessan, eta osatu cituzan.

15. Icusirio barriz Sacerdoteen Nagusijac eta Escribaac eguin cituzan mirarijac, eta umiac ciardubela diadarrez elessan eta ciñuela : Hosanna Daviden Semiari : aserre andi bat artu eben,

16. Eta esan eutsen : ¿ Entzuten dozu cer esaten daben oneec ? Jesusec barriz esan eutsen : Bai. ¿ Ez dozube iñoz iracurri : Umeen, eta ugatzelacuen aotic atera cendubala alabantza osua ?

17. Eta ichiric areec, juan zan campora uritic Betanijara ; eta an egon zan.

18. Eta gossian biurturic urira, gose izan zan.

19. Eta icusiric pico ondo bat bidiaren albuan, urreratu zan bera gana : eta ez eban ecer aurquitu beragan ezpada orrijac bacarric,

103

eta esan eutsan: Ez doc secula gueijago picoric izango. Eta igartu zan beriala pico ondua.

20. Eta icusiric icaslaac, miraritu ciran, ciñuela: ¿Celan beriala sicatu da?

21. Erantzunic barriz Jesusec, esan eutsen: Eguijaz esaten deutsubet, baldin bacenduque fedia, eta euquico ez bacendube ezbairic, ez bacarric eguingo dozube picuarena, baita bere esango baceunsquijue mendi oni: Alde eguic, eta bota adi ichasora, eguiña izango da.

22. Eta escatnten doznben edocein gauza erreguban siniststuten dozubela, artuco dozube.

23. Eta etorriric elessara, eldu ciran bera gana eracusten eguala Sacerdoteen Nagusijac eta errico Zaarrac, ciñuela: ¿Ce escubidegaz eguiten dituzu oneec? ¿Eta noc emon deutsu zuri escubide au?

24. Erantzunic Jesusec esan eutsen: Neuc bere itanduco deutsubet berba bat: baldin an esaten badeustazube, neuc bere esango deutsubet, ce escubidegaz eguiten ditudazan oneec.

25. Juanen bautismua ¿nundicua zan?

104

¿ceruticua, ala guizonetaticua? Eta eurac gogoratuten eben euren artian, ciñuela:

26. Baldin esango baguendu, ceruticua, esango deuscu: ¿Cergaitic bada ez ceuntzen sinistu berari? Baldin barriz esango baguendu, guizonetaticua, gendedijaren bildur gara, cerren guztijac euquen Juan Igarlia leguez.

27. Eta erantzunic Jesusi, esan eben: Ez daquigu. Esan eutsen berac bere: Neuc bere ez deutsubet esaten, ce escubidegaz eguiten ditudazan oneec.

28. ¿Cer barriz derichazube? Guizon bateo eucazan seme bi, eta elduric leleogua gana, esan eutsan: Semia, zuaz gaur, biar eguizu neure maastijan.

29. Berac barriz erantzunic, esan eutsan: Ez dot nai. Guero barriz damuturic, juan zan.

30. Elduric barriz bestia gana, bardin esan eutsan: eta berac erantzunic, esan eutsan: Banua, Jauna, eta ez zan juan.

31. ¿Bijetatic ceñec eguin eban aitaren borondatia? Eurac esaten deutse: Lelenguac. Esaten deutse Jesusec: Eguijaz esa-

105

ten deutsubet, Publicanuac eta emacume galdubac juango dirala zuben aurretic Jaungoicuaren erreinura.

32. Cerren etorri zan zubec gana Juan zucentasuneco bidian, eta ez ceuntzen sinistu. Publicanuac barriz, eta emacume galdubac sinistu eutsen: zubec barriz icusiric bera ez cenduban eguin penitencijaric bere guero, sinistuteco berari.

33. Beste irndi bat entzun eguizube: Bazan guizon echeco jaun bat, ceñec imiñi eban maastija, eta esi batez inguratu eban, eta achurturic eguin eban bertan dolara bat, eta jaso eban torre bat, eta emon eutsen errentau uecazarijai, eta urrin juan zan.

34. Urreratu zanian bada maatsen demporia, bialdu cituzan bere otseiñac necazarijac gana, artu eguijezan aren maatsac.

35. Eta necazarijac, atrapanric bere otseiñac, bata zauritu eben, bata ill eben, batari barriz arrica eguin eutsen.

36. Barriro bialdu cituzan beste otsein batzuc lelenguac baño gueijago; eta bardin egnin eutsen.

37. Azquenian barriz bialdu eban eurac

106

gana bere semia, ciñuala: Lotsia gordeco deutse nire semiari.

38. Necazarijac barriz, icusiric semia, esan eben euren artian: Au da jaubegueija: erdube, ill daigun, eta euquico dogu bere senipartia.

39. Eta elduric berari, bota eben maastitic campora eta ill eben.

40. Datorrenian bada maastijaren jauna, ¿cer eguingo dau necazari areecaz?

41. Dirautse eurac: Dongaac dongaro galduco ditu: eta bere maastija emongo deutse erreutan beste necazari batzubei, pagauco deutsenai frutuba euren demporetan.

42. Esaten deutse Jesusec: ¿Ez dozube iracurri iñoz Escrituretan: Echeguillaac bazterrera bota eben arrija, au izau da iminija cantoiaren buruban? Jaunac eguin eben au, eta da miragarrija gure beguijetan.

43. Orregaitic esaten deutsubet, quenduba izango jatzubela Jaungoicuaren erreinuba, eta emona izango jacola bere frutubac eguiten dituzan erreinubari.

44. Eta jausten dana arri*onen ganera, izango da zatituba: eta berau barriz ganera jausten jacona, izango da puscatuba.

107

45. Eta entzunic Sacerdoteen Nagusijac, eta Fariseoac bere irudijac, ezagutu eben eurac gaitic berba eguiten ebala.

46. Eta billaturic celan elduco eutsen, gendedijen bildur izan ciran, cerren euquen bera Igarlia leguez.

XXII.

ETA erantzunic Jesusec, barriro berba eguin eutsen irudijetan, ciñuala:

2. Cerubetaco erreinuba da guizon Erregue baten antzecua, eguin eutsazanarena eztegubac bere semiari:

3. Eta bialdu cituzan bere otseiñac deitutera combidaubai eztegubetara, eta ez eben etorri gura izan.

4. Barriro bialdu cituzan beste otsein batzuc, esanaz: Esan eguijezube combidaubai: Orra emen neure bazcarija prestauric daucat, neure ceeenac, eta abere guicendubac illic dagoz, guztija dago prestauric: erdube eztegubetara.

5. Eurac barriz ez eutsen jaramonic eguin,

108

eta juan ciran, bata bere solora, bestia bárriz bere artuemonetara.

6. Emparaubac barriz eldu eutsen bere serbitzarijai, eta destañaz bete ezquero, ill citubezan.

7. Erregueri barriz, entzun ebanian, aserratu jacon: eta bialduric bere soldauteguijac, galdu cituzan eralla areec, eta euren urijari su emon eutsan.

8. Orduban esan eutsen bere otseñai: Eztegubac eguijaz prestauric dagoz, bañа combidauric egozanac ez ciran duiñac.

9. Zuace bada bideen urteeretara, eta aurquituten dituzuben guztijai, dei eguijczube eztegubetara.

10. Eta urtenic bere otseñac bideetara, batu citubezan aurquitu citubezan guztijac, dongaac eta onac: eta bete ciran eztegubetaco saletaco maijac combidaduz.

11. Sartu zan barriz Erregue icustera maijan jarriric egozanac, eta icusi eban an guizou bat ezteguco jantzijaz jantzi baga.

12. Eta esan eutsan: Adisquidia, ¿celan ona sartu zara euqui bagaric ezteguco jantzija? Bera barriz mututu zan.

109

13. Orduban esan eutsen Erreguec serbitzarijai: Loturic bere escubac eta oñac, bota eguizube campoco illuntasunetara: an izango da negarra ta aguin carrascadia.

14. Cerren asco dira deitubac, eta guichi autubac.

15. Orduban juanic Fariseoac, aditu ciran euren artian, atrapetaco bera berban.

16. Eta bialduten deutsez euren icaslaac Herodestarraquin, ciñuela: Iracaslia, badaquigu eguijatija zariala, eta Jaungoicuaren bidia eracusteo dozula eguijan, eta ez deutsula iñoren ardura ric: cerren ez dozu beguiratuten guizonetan uor nor dan:

17. Esan eguiguzu bada, ¿cer derichazu? ¿ondo da ceotzua emotia Cesarri, ala ez?

18. Ezaguturic barriz Jesusec euren gaistaquerija, esan eutsen: ¿Cergaitic esesten deuztazube, irudi utsez onac?

19. Eracutsi eguidazube centzoco diruba. Eta eurac esquiñi eutsen cidarrezco diru bat.

20. Eta esan eutsen Jesusec: ¿Norena da irudi au, eta ganian escribiduric daguana?

110

21. Esaten deutse: Cesarrena. Orduban esan eutsen: Emon eguijezube bada Cesarri Cesarrena, eta Jaungoicuari Jaungoicuarena.

22. Eta entzunic miraritu ciran, eta ichiric bera juan ciran.

23. Egun atan eldu ciran bera gana Sadduceuac, ceintzubec diñuen ez daguala biztuera barriric, eta itandu eutsen,

24. Ciñuela: Iracaslia, Moysesec esan ebau: Baldin iñor ilgo balitz euqui baga semeric, ezcondu dedilla bere anaijia aren emaztiagaz, eta biztu beguijo jatorrija bere anaijiari.

25. Baciran bada gure artiau zazpi anaija: eta lelengua, ezcondu ezquero, ill zan: eta ez euquiric jatorriric, ichi eutsan bere emaztia bere anaijiari.

26. Bardin bigarrena, eta irugarrena zazpigarrenera guiño.

27. Eta guztijen azquenian andria bere ill zan.

28. ¿Biztuera barrijan bada, zazpiretatio ceñena izango da emaztia? cerren guztijac euqui eben bera.

29. Erantzunic barriz Jesusec, esan eu-

111

tsen : Uts eguiten dozube, ez jaquinic Escrituraac, ez Jaungoicuaren indarra.

30. Cerren biztuera barrijan ez dira ezconduco, ez ezcontzeco emonac izango : ezpada izango dira Jaungoicuaren Ainguerubac ceruban leguez.

31. Illen biztueriaren ganian barriz, ¿ ez dozube iracurri Jaungoicuac esan ebana esaten deutsubela :

32. Ni naz Abrahamen Jaungoicua, eta Isaaquen Jaungoicua, eta Jacoben Jaungoicua ? Ez da illen Jaungoicua, ezpada bicijena.

33. Eta entzunic gendedijac, mirarituten ciran bere iracatsijan.

34. Fariseuac barriz entzunic issildu eraguin eutsela Sadduceuai, eguin eben batzaarra.

35. Eta itandu entsan euretarico batec Leguetsubac, ciricatuten ebala :

36. Iracaslia, ¿ cein da aguindu andija leguian ?

37. Esan eutsan Jesusec : Maitetuco dozu ceure Jaun Jaungoicua ceure bijotz guztitic, eta ceure arima guztijagaz, eta ceure gogo guztijagaz.

112

38. Au da aguindubetan nagusijena ta lelengua.

39. Bigarrena barriz da onen antzecua : Maitetuco dozu ceure lagun urcua ceu ceurori leguez.

40. Aguindu bi oneetan dago sarturic Legue guztija ta Igarlaac.

41. Eta egozala baturic Fariseoac, itandu eutsen Jesusec,

42. Ciñuala : ¿ Cer derichazube Cristo gaitic ? ¿ ceñen semia da ? Esaten deutse : Davidena.

43. Esan eutsen : ¿ Celan bada Davidec espirituban deituten deutsa Jauua, diñuala :

44. Esan eutsan Jaunac nire Jaunari : jarri zaite nire escumatatic, imiñi daguidazan artian ceure arerijuac ceure oñen aulquitzat ?

45. Baldin bada Davidec deituten badeutsa Jauna, ¿ celan da bere semia ?

46. Eta iñoc ecin eutsan erantzun berbaric : eta ez zan azartu iñor egun atatic berari gueijago itandutera.

113

XXIII.

ORDUBAN Jesusec berba eguin eutsen gente aldraai ta bere jarraitzallaai,

2. Ciautsela: Moysesen iracastoquijaren ganian jarri ciran Escribaac ta Fariseoac.

3. Esateo deutsuben guztija bada, gorde eguizube ta eguin: baña ez eguizube eguin euren eguitadeeñ erara: cerren esaten dabe ta ez eguin.

4. Cerren lotuten ditube carga astunac ta eruan eciñac, ta iminten ditube guizonen bizcarretan: baña ez deutse nai cirquinic bere eraguin euren atzamarragaz.

5. Euren eguitada guztijac barriz eguiten ditube guizonac icusi daguijezan: cerren darabillez narruzco ugal zabaletan nire Legueco aguindubac, eta edertuten ditube egalac.

6. Maite ditube barriz lelengo lecnbac aparijetan, eta lelengo jartoquijac Sinagoguetan,

7. Eta agurrac eguin daguijuezala plazan, eta Iracasleen icenagaz deitu daguijuela guizonac.

114

8. Zubec barriz ez eguizube nai izan deitubac izatia Iracaslaac: cerren bat bacarra da zuben Iracaslia, zubec guztijoc barriz anaijaac zare.

9. Eta ez eguijozube deitu iñori ceuben aita Jurraren ganian: cerren bat da zuben Aita, cerubetan daguana.

10. Eta ez eguijozube alcarri deitu Iracaslaac: cerren bat da zuben Iracaslia, Cristo.

11. Zuben artian andijena dana, izango da zuben serbitzarija.

12. Cerren goratuten dana, izango da beeratuba: eta beeratuten dana, izango da goratuba.

13. ¡Baña ay zuben errucarrijac, Escriba ta Fariseo irudiz bacarric onac; cerren ichiten dozube cerubetaco erreinuba guizonen aurrian: cerren ceubec ez zare sartuten, eta sartutera duazauai, ez deutsaznbe ichiten sartuten!

14. ¡Ay zuben errucarrijac, Escriba ta Fariseo irudiz bacarric onac: cerren jaten ditnzube alargunen echiac, errezu luciac errezauric: au gaitic artuco jatzubez contu estubaguac!

115

15. ¡ Ay zuben errucarrijac, Escriba ta Fariseo irudiz bacarric onac : cerren inguratuten dozube ichasua ta lurra ceuben leguera norbait ecarteco : eta ecarri daguizubenian, eguiten dozube infernubaren semc ceubec baño birritan gueijago.

16. ¡ Ay zuben errucarrijac, zucentzalla ichubac, esaten dozubenac : Juramentu eguiten daben guztijac templuba gaitic ez da ecer : baña juramentu eguiten dabenac templuco urria gaitic, zor dau !

17. ¡ Eruac, ta ichubac ! ¿ Cerren cer da andijago, urria, ala templuba urria santututen dabena ?

18. Eta altaria gaitic juramentu eguingo baleu edoceñec ez da ecer : baña altariaren ganian daguan esquintsarija gaitic juramentu eguingo baleu edoceñec, zor dau.

19. ¡ Ichubac ! ¿ Cer da barriz andijago, esquintsarija, ala altaria santututen dabena esquintsarija ?

20. Juramentu eguiten dabenac bada altaria gaitic, juramentu eguiten dau bera gaitic, eta bere ganian daguan guztija gaitic.

21. Eta juramentu eguiten dabeu edoceñec elessia gaitic, juramentu eguiten dau bera gaitic, eta bertan bici dana gaitic.

116

22. Eta juramentu eguiten dabenac ceruba gaitic, juramentu eguiten dau Jaungoicuaren jartoquija gaitic, eta bere ganian jarten dana gaitic.

23. ¡ Ay zuben errucarrijac, Escriba ta Fariseo irudiz bacarric onac, eguiten dozubenac amarrena mendatic, millutic, eta cominotic, eta ichi dituzube Leguiaren gauza astunaguac diranac, zucentasuna, eta erruquija, eta fedia ! Oneec biar ciran eguin, eta areec ez ichi eguin baga.

24. Zuceutzalla ichubac, iraciten dozubenac elchua, gambeluba barriz iruntzi.

25. ¡ Ay zuben errucarrijac, Escriba ta Fariseo irudiz bacarric onac, garbituten dituzubenac ontzijac ta platerac campotic, barruban barriz zagnce lapurretaz ta loiquerijaz beterio !

26. Fariseo ichuba, garbitu eguic lelengo ontzijaren ta plateraren barruba, garbitua izan jadin campotic daguana.

27. ¡ Ay zuben errucarrijac, Escriba ta Fariseo irudiz bacarric onac, cerren zare

117

obi zuritubén antzecuac, ceintzubec campotic beguitanduten jaquez guizonai ederrac, barrutic barriz dagoz illeu azurrez ta ciquinquerija guztijaz beteric !

28. Alan zubec bere campotic eguijaz aguertuten zachaquez guizonai onac : barruban barriz zagoce guzurrez ta gaistaquerijaz beteric.

29. ¡ Ay zuben errucarrijac, Escriba ta Farisco irudiz bacarric onac, ceintzubec eguiten dituzuben Igarleen obijac, eta apainduten dituzuben oneen eguitadeen gomutagarrijac !

30. Eta diñozube : Baldin izan baguiña gueure gurasuen egunetan, ez guiñan izango euren laguna Igarleen odolian.

31. Eta alan emoten dozube aguirija ceuben ceuroen gachian, zareela Igarlaac ill citubezanen semiac.

32. Eta zubec bete eguizube ceuben gurasoen neurrija.

33. Sierpiac, ciraun castaac, ¿ celan igues eguingo deutsazube infernuraco epaijari ?

34. Orregaitic, orra nun, nic bialduten ditudazan zubec gana Igarlaac, eta jaquitunac, eta Eracuslaac ; eta euretatic ilgo dituzube,

118

eta curutzian josico dituzube, eta euretatic azotauco dituzube ceuben Sinagoguetan, eta perseguiduco dituzube uritic uri :

35. Etorri dedin zuben ganera odol errubagaco guztija, izan zana isurija lurraren ganian, Abel errubaguiaren odoletic, Zacarias Baraquiasen semiaren odolera guiño, cein ill cenduben elessiaren eta altariaren artian.

36. Eguijaz dirautsubet, etorrico dirala oneec guztijoc guizaldi onen ganera.

37. Jerusalen, Jerusalen, ilten dituzuna Igarlaac, eta arrica eguiten deutsezuna ceu gana bialdubac diranai, ¿ cembat bidar gura izan neban batu zure semiac, olluac batuten dituzan leguez bere chitaac egoen azpijan, eta ez cenduban gura izan ?

38. Orra nun gueldituco jatsube ceuben echia iñor baga.

39. Cerren esaten deutsubet, ez nozubela icusico oraindissec, esan daguizuben artian : Bedeincatuba datorrena Jaunaren icenian.

119

XXIV.

ETA urtenic Jesusec elessatic, bajoian. Eta urreratu jacozan bere jarraitzallaac, eracusteco berari ce andi ta ederra zan elessia.

2. Berac barriz erantzunic esan eutsen: ¿ Badacutsubez oneec guztijoc ? Eguijaz esaten deutsubet, ez dala guelldituco emen arriric arrijaren ganian, botia izango ez danic.

3. Eguala barriz bere jarriric Oliveteco mendijaren ganian, eldu ciran bera gana jarraitzallaac issillian, ciñuela: Esan eguiguzu, ¿ noiz izango dira oneec ? ¿ eta cer izango da zure etorreriaren, ta mundubaren amaijaren ezagungarrija ?

4. Eta erantzunic Jesusec esan eutsen: Beguira ez zaguijezala iñoc engañau:

5. Cerren asco etorrico dira nire icenian diñuela: Ni naz Cristo, eta asco engañauco ditube.

6. Cerren entzungo dituzube guerraac, eta guerren otsac: beguira ez zaitecela

120

icaratu. Cerren oneec eguiñac izan biar dabe, baña oraindic ez da azquena.

7. Cerren jaguico da gentia gentiaren contra, eta erreinuba erreinubaren contra, eta izango dira izurrijac, eta gosiac, eta luicaraac lecubetatic.

8. Oneec guztijoc barriz miñen asierac dira.

9. Orduban emongo zaitube naibaguetubac izateco, eta illgo zaitube: eta gente guztijac gorroto izango deutsube nire icena gaitic.

10. Eta orduban gacheraco bidia artuco dau ascoc, eta alcar salduco dabe, eta alcarri gorroto izango deutse.

11. Eta guzurrezco Igarla asco jaguico dira, eta engañauco ditube asco.

12. Eta ugarituco dalaco gaistaquerija, otzituco da ascoren caridadia.

13. Barriz irauten dabena azquenera guiño, au izango da salbaua.

14. Eta predicaduba izango da erreinuco Evangelijo au mundu guztijan, gente guztijen ezagungarritzat: eta orduban etorrico da amaija.

121

15. Icusten dozubenian bada ondamendijaren igüiña, Daniel Igarliac esana, daguala lecu santnban, iracurten dabenac, aditu daguijala :

16. Orduban Judean dagozanac, igues eguin daguijela mendijetara.

17. Eta tellatuan daguana, ez bedi jatzi artutera cerbait bere echetic.

18. Eta campuan daguana, ez bedi biurtu artutera bere tuniquia.

19. ¡Baña ay seindun dagozanen, ta seña aciten dauquenen errucarrijac egun areetan!

20. Erregutu eguizube bada, jazo ez dedin zuben iguesa neguban, edo Zapatuban.

21. Cerren izango da orduban naibague andija, celacua izan ez dan mundubaren asieratic orain artian, ta izango bere ez dan.

22. Eta laburtubac izango ez balira egun areec, ez litzateque iñor salbauco : baña autubac gaitic laburtubac izango dira egun areec.

23. Orduban baldin iñoc esango baleutsube : Beguira, emen dago Cristo, edo an : ez eguijozube sinistu.

122

24. Cerren jaguico dira guzurrezco Cristuac eta guzurrezco Igarlaac : eta eguingo ditube ezagungarri andijac eta mirarijac, allaguiña ce siniste charrera ecarrico litnquez, baldin al balitz, autubac bere.

25. Beguira aurrez esan deutsubedala.

26. Baldin bada esango baleutsube : Orra nun eremuban dago, ez eguizube urten : orra nun echeco lecuric ezcatubenetan, ez eguijezube sinistu.

27. Cerren oñaztubac urteten daben leguez eguzquijaren urteeratic, eta icusten dan sarrerarañotic, alan izango da guizonaren Semiaren etorreria bere.

28. Nunnai daguala gorputza, an batuco dira arranuac bere.

29. Beriala barriz egun areetaco naibagoiaren ondoric, eguzquija illunduco da, eta illarguijac ez dau emongo bere arguija, eta izarrac jausico dira cerutic, eta cerubetaco birtutiac cirquin eguingo dabe.

30. Eta orduban aguertuco da guizonaren Semiaren ezagungarrija cernban : eta orduban negar eguingo dabe lurreco echadi guztijac, eta icusico dabe guizonaren Semia

123

datorrela ceruco odeijetan, escubide ascogaz ta anditasunagaz.

31. Eta bialduco ditu bere Ainguerubac trompetiagaz ta boz andijagaz: eta batuco ditube bere autubac lau asseetatic, ceruben güenetatic euren barrenengo amaijetaraño.

32. Pico arechetic barriz icasi eguizube bardincuntzia: bere erramia ija samurra daguanian, eta orrijac urtenac, badaquizube urrian dala udia:

33. Alan znbec bere icusten dituzubenian oneec guztijoc, jaquin eguizube urrian dala atetan.

34. Eguijaz dirautsubet, ez dala igaroco guizaldi au, oneec guztijoc jazo ditecen artian.

35. Ceruba ta lurra igaroco dira, uire berbaac barriz ez dira igaroco.

36. Egun ta ordu aren barriric barriz iñoc ez daqui, ez da cerubetaco Ainguerubac bere, ezpada bacarric Aitac.

37. Noeren egunetan leguez barriz, alan izango da guizonaren Semiaren etorreria bere.

38. Cerren ujolia baño lenagoco egunetan

124

egozan leguez jaten ta edaten, ezconduten ta ezcontzaraco emoten, Noe uchan sartu zan egun atara guiño,

39. Eta ez eben ezagutu etorri zan artian ujolia, ta eruan guztijac: alan izango da guizonaren Semiaren etorreria bere.

40. Orduban bi egongo dira campuan: bata izango da artuba, eta bestia ichija.

41. Emacume bic jardungo dabe eijoten errotan: bata izango da artuba, eta bestia ichija.

42. Zagoce bada iratzarriric, cerren ez daquizube ce ordutan ceuben Jauna etorrico dau.

43. Jaquin eguizube bada au, baldin balequi echeco jaunac ce ordutan lapurra etorrico dan, iratzarriric egongo litzatoque eguijaz, eta ez leuque ichico zulatuton bere echia.

44. Orregaitic zubec bere egon zaitece prestauric: cerren ez daquizuben orduban guizonaren Semia etorrico da.

45. ¿Cein uste dozn dala otsein leijal ta zurra, bere jaunac bere familijaren ganian iniñi ebana, emoteco eurai jaten demporaz?

46. Zorijonecua otsein a, bere jaunac

125

datorrenian, aurquituten dabena alan eguiten dabela.

47. Eguijaz dirautsubet, imiñico dabela bere onera guztijen ganetic.

48. Eta baldin esango baleu otsein gaisto arec bere bijotzian : Nire jaunari belututen jaco etortia,

49. Eta asico balitz joten bere otsein lagunac, jaten barriz ta edaten ordijacaz :

50. Etorrico da otsein aren jauna icharoten ez daben egunian, eta ez daquijan orduban :

51. Eta quenduco dau, eta imiñico dau partill eguinic otsein gaistuacaz. An izango da negarra ta aguin carrascadia.

XXV.

ORDUBAN cerubetaco erreinuba izango da amar birgiñen antzecua, ceintzubec arturic euren arguiontzijac, urten eutseen bidera ezcombarrijai.

2. Euretatic bost barriz ciran eruac, eta bost zurrac :

126

3. Baña bost eruac, artnric arguiontzijac, ez eben eruan orijoric euracaz.

4. Zurrac barriz artu eben orijua euren ontzijetan arguiontzijacaz.

5. Luzaturic barriz ezcombarrijaren etorreria, loguratu ciran guztijac, eta luac artu cituzan.

6. Gabaren erdijan barriz entznn zan diadar bat : Orra nun ezcombarrija datorren, urten eguijezube bidera.

7. Orduban jagui ciran birgiña guztl areec, eta prestau citubezan euren lamparaac.

8. Eruac barriz zurrai esan eutsen : Emon eguiguzube ceuben orijotic, cerren gure lamparaac amatetan dira.

9. Erantzun eben zurrac ciñuela : Badezpadan asco izan ez dedin guretzat ta zubentzat, oba juan zaitezela saltzallaac gana, ta erostia ceubentzat.

10. Erosten ciran artian barriz, etorri zan ezcombarrija : eta prestauta egozanac, sartu ciran beragaz eztegubetana, eta ichi zan atia.

11. Azquenic bada badatoz beste nescatillac bere, ciñuela : Jauna, Jauna, idigui eguiguzu.

127

12. Barriz berac erantzunic, esan eutsen: Eguijaz dirautsubet ez zaitubedaz ezagututen.

13. Iratzarriric egon bada, cerren ez daquizube eguna, ez orduba.

14. Cerren celan guizon batec urriñera doianac deitu eutsen bere serbitzarijai, eta emon eutsezan bere ondasunac:

15. Eta batari emon eutsazan bost talentu, bestiari barriz bi, eta bestiari bat, bacochari bere indarraren erara, eta juan zan beriala.

16. Juan zan bada bost talentu artu cituzana, eta jardun eban artnemonian euracaz, eta irabaci citnzan beste bost.

17. Bardin bi artu cituzanac bere, irabaci cituzan beste bi.

18. Bat artu ebanac barriz, juanic eguin eban zulo bat lurrian, eta ezcutau eban bere jaunaren diruba.

19. Igaroric barriz dempora asco etorri zan otsein areen jauna, eta artu eutsezan contubac.

20. Eta etorriric bost talentu artu cituzana, esquiñi eutsazan beste bost talentu, ciñuala: Jauna, bost talentu emon ceustazan,

128

orra emen beste bost irabaci dituzanac arez ganetic.

21. Esan eutsan bere jaunac: Ederto, otsein on ta leijala; guichijan leijala izan zarialaco, imiñico zaitut ascoren ganian, sartu zaite ceure jaunaren atseguiñian.

22. Eta eldu zan talentu bi artu cituzana bere, eta esan eban: Jauna, talentu bi emon ceustazan niri, orra emen beste bi irabaci ditudazanac.

23. Esan eutsan bere jaunac: Ondo dago, otsein on ta leijala; guichijan leijala izan zarialaco, imiñico zaitudaz ascoren ganian, sartu zaite ceure jaunaren atseguiñian.

24. Eldurio barriz talentu bat artu ebana bere, esan eban: Jauna, badaquit guizon gogorra zariala, ebaguiten dozu erein ez cenduban lecuban, eta batuten dozula zabaldu ez cenduban lecuban:

25. Eta bildur izanic juan nintzan, eta ezcutan neban talentuba lurrian: orra emen nun daucazun ceuria dana.

26. Erantzunic barriz bere jaunac, esan eutsan: Otsein gaistua ta naguija, baenquijan ebaguiten juadala ereiten ez juadan lecuban,

129

eta batuten juadala zabalduten ez juadan lecuban :

27. Biar euan bada imiñi nire diruba irabacijan, eta etorriric ni, artuco najuan eguijaz neuria duana gueituta.

28. Quendu eguijezube bada berari talentuba, eta emon eguijezube amar talentu daucazanan.

29. Cerren daucan guztijari emongo jaco, eta euquico dau ugarijago : barriz ez daucanari, daucala dirudijana bere quenduco jaco.

30. Eta otsein alperra bota eguizube campoco illuntasunetara : an izango da negarra ta aguinen carrascadia.

31. Datorrenian barriz guizonaren Semia bere anditasunian, eta Aingueru guztijac beragaz, orduban jarrico da bere anditasunaren jarlecuban :

32. Eta batubac izango dira bere aurrian gente guztijac, eta aldenduco ditu alcar gaudic, artzaiñac aldenduten dituzan leguez ardijac aumeetatic :

33. Eta imiñico ditu ardijac bere escumatatic, aumiac barriz ezquerretatic.

34. Orduban esango deutse Erreguec bere

130

escumatatic egongo diranai : Erdube, neure Aitaren bedeincatuboc, gozau eguizube mundubaren asieratic zubentzat prestauric daguan erreinuba :

35. Cerren gose izan nintzan, ta emon ceusten jaten : egarri izan nintzan, ta emon ceusten edaten : bidastija nintzan, ta artu ninduzuben ostatuz :

36. Billosic, ta estaldu ninduzuben : gueissoric, ta bisitau ninduzuben : presondeguijan nenguan, ta etorri ciñen ni gana.

37. Orduban erantzungo deutse justubac, diñuela : Jauna, ¿ noiz icusi cinduguzan gosez, ta jaten emon gueuntzun : egarriz, ta emon gueuntzun edarija ?

38. ¿ Noiz barriz icusi cinduguzan arrotz, ta artu cinduguzan ostatuz : edo billosic, eta estaldu cinduguzan ?

39. ¿ Edo noiz icusi cinduguzan gueissoric, edo presondeguijan, eta etorri guiñan zu gana ?

40. Eta erantzunic Erreguec, esango deutse : Eguijaz esaten deutsubet, eguin ceuntzenian neure anaija chiqui oncetatic bati, neuri eguin ceusten.

131

41. Orduban esango deutse ezquerretatic egongo diranai bere : Alde eguizube ni gandic, madaricatuboc, betico sutara, prestauric daguanera diabruarentzat ta bere ainguerubentzat.

42. Cerren gose izan nintzan, eta ez ceusten emon jaten : egarri izan nintzan, ta ez ceusten emon edaten :

43. Bidastija nintzan, ta ez ceusten emon ostatuba : billosic nenguan, ta ez ninduzuben estaldu : gueissoric, ta presondeguijan, ta ez ninduzuben bisitau.

44. Orduban erantzungo deutse eurac bere, diñuela : Jauna, ¿ noiz icusi cinduguzan gosez, edo egarriz, edo bidastiz, edo billosic, edo presondeguijan, eta ez gueuntzun lagundu ?

45. Orduban erantzungo deutse, esanaz : Eguijaz esaten deutsubet, ez ceuntzenian eguin cbiquicbu oneetatic bati, niri bere ez ceusten eguin.

46. Eta juango dira oneec betico peuectara ; justubac barriz betico bicitzara.

132

XXVI.

ETA jazo zan amaitu ezquero Jesusec berbaldi guzti oneec, esan eutsen bere jarraitzallaai :

2. Badaguizube egun bi barru izango dala Pascua, eta guizonaren Semia izango da salduba, curutzian josija izateco.

3. Orduban batu ciran Sacerdoteen Nagusijac eta errico Zaarrac Sacerdoteen Nagusijaren Caifas erichanaren ataijan :

4. Eta batzaarra eguin eben atrapetaco Jesus marroz, eta ill eraguiteco.

5. Ciñuen barriz : Jai egunian ez, jagui ez dedin machioadaren bat errijan.

6. Eguala barriz Jesus Betanijan Simon leguentijaren echian,

7. Eldu zan bera gana emacume bat eucala alabastrozco ontzi bat ugentu balijozcoz betia, eta isuri eban bere burubaren ganian, egoala maijan jarriric.

8. Icusiric barriz jarraitzallaac, aserratu jaquen, ciñuela : ¿ Cetaraco alperric galdu au ?

133

9. Cerren saldu zatequian au caru, eta emon esquecuai.

10. Jaquinic barriz Jesusec, esan eutsen: ¿ Cergaitic zare gogaicarrijac emacume onentzat ? cerren eguite ona eguin dau nigan.

11. Cerren beti daucazubez esquecuac ceubecaz: ni barriz ez naucazube beti.

12. Cerren isuriric onec ugentu au nire gorputzian, ni obituteco eguin dau.

13. Eguijaz esaten deutsubet, edonun Evangelijo au predicauba dan mundu guztijan, esango da bere onec eguin dabena, bere gomutaraco.

14. Orduban juan zan amabijetatic bat Judas Iscariote erichana, Sacerdoteen Nagusijac gana:

15. Eta esan eutsen: ¿ Cer gura deustazube nire emon, eta neuc iminico dot zuben escubetan? Eta eurac esquiñi eutsezan ogetaamar diru cidarrezco.

16. Eta ordutic billatuten eban eria iminteco bera areen escubetan.

17. Azimoen lelengo egunian barriz, eldu ciran jarraitzallaac Jesus gana, ciñuela: ¿ Nuu gura dozu prestau daizugun Pascua jateco ?

134

18. Eta Jesusec esan eutsen: Zuace urira urlija gana, eta esan eguijozube: Iracasliac diño: Nire demporia urrian da, ceure echian eguiten dot Pascua neure icaslaacaz.

19. Eta eguin eben icaslaac Jesusec aguindu eutsen leguez, eta prestau eben Pascua.

20. Etorriric barriz arratsia, eguan maijan jarriric bere amabi icaslaacaz.

21. Eta jaten ciardubela eurac, esan eb[illegible]n: Eguijaz dirautsubet, zubetatic bateo salduco nabela.

22. Eta eurac naibague andi batez beteric, asi zan bacocha esaten: ¿ Ni ete naz, Jauna ?

23. Eta berac erantzunic esan eban: Sartuten dabenac nigaz escuba platerian, onec saldnco nau.

24. Guizonaren Semia badua eguijaz, bera gaitic escribiduta daguan leguez: baña ay errucarrija guizon arena, ceñen bidez salduba izango dan guizonaren Semia: oba zan berctzat baldin jaijo ez balitz guizon a.

25. Erantzunic barriz Judasec, saldu ebanac, esan eban: ¿ Ni al naz, Iracaslia? Erantzun cutsan: Ceuc esan dozu.

135

26. Apaltzen ciardubela barriz eurac, artu eban Jesusec oguija, eta bedeincatu eban, eta ebagui, eta emon eutseu bere jarraitzallaai, eta esan eutsen: Artu eguizube, eta jan eguizube: au da nire gorputza.

27. Eta arturio calizia, esquerrac emon cituzan, eta emon eutsen, esanaz: Edan eguizube onetatic guztijoc.

28. Cerren au da oire odola testamentu barricua, asco gaitic isurija izango dana pecatuben parcaciñoraco.

29. Esaten deutsubet barriz, ez dodala edango gaurtic gueijago maatsaren frutu ouetatic araco egun atara artian, edan daguidanian zubecaz barrija neure Aitaren erreinuban.

30. Eta csquerrac emonic, urten eben Oliveteco mendiruntz.

31. Orduban esan eutsen Jesusec: Zubec guztijoc gacheraco bidia artuco dozube nigan gau onetan, cerren escribiduric dago: Zaurituco dot artzaña, eta egabanatuco dira artaldico ardijac.

32. Barriz barriro biztu ezquero, juango naz zuben aurretic Galileara.

136

33. Erantzunic barriz Pedroc, esan eutsan: Baldin guztijac gacheraco bidia artuten badabe bere zugan, nic ez dot iñoz gacheraco bideric artuco.

34. Esan eutsan Jesusec: Eguijaz esaten deutsut, gau onetan, ollarrac jo baño lenago, iru bidar ucatuco nozula.

35. Esan cutsan Pedroc: Zugaz ill biar baneu bere, ez zaitut ucatuco. Bardin esan eben beste icasla guztijac bere.

36. Orduban etorri zan Jesus euracaz Getsemani dericban barruti batera, eta esan eutsen bere icaslaai: Jarri zaitece emen, juan naitian artian ara ta erregu eguin daguidan arte.

37. Eta arturic Pedro ta Zebedeoren seme bijac, asi zao atsacabetu eta larrituten.

38. Orduban esan eutsen: Estu dago nire arimia ill arteraño: icharon eguizube emen, eta eguizube gaubela neugaz.

39. Eta juanic aurrerachuago, auzpaztu zan, erregututen ebala, ta ciñuala: Aita neuria, baldin al bada, igaro bedi ni gandic caliza au: baña ez nic gura dodan leguez, ezpada zuc leguez.

137

40. Eta etorri zan bere icaslaac gana, eta aurquitu cituzan lotan egozala, eta dirautsa Pedrori: ¿Beraz, ecin egon izan zare ordu batian gaubelan neugaz?

41. Zagoce iratzarriric, eta erregu eguizube, sartu ez zaitecen tentacinoian. Espiritua eguijaz prest dago, araguija barriz argala.

42. Barriro bigarrenez juan zau, eta erregu eguin eban, ciñuala: Aita neuria, baldin ecin bada caliza au igaro nic edan baga, eguin bedi zure borondatia.

43. Eta etorri zan ostera, eta aurquitu cituzan lotan egozala, cerren euren beguijac egozan astunac.

44. Eta ichiric eurac, barriro juan zan, eta erregu eguin eban irugarrenez, leengo berbaac eurac esaten cituzala.

45. Orduban etorri zan bere icaslaetara, eta esan eutsen: Lo eguizube onezquero, eta atseden eguizube: orra nun, urreratu dan orduba, eta guizonaren Semia izango da imiñija pecatarijen escubetan.

46. Jagui zaitece, guazan: orra urreratu da salduco nabena.

47. Oraindic berac berbetan ciardubala,

138

orra nun, Judas, amabijetatic bat, etorri zan, eta beragaz gendedi audija ezpatacaz ta maquillacaz, Sacerdoteen Nagusijac eta errico Zaarrac bialdubac.

48. Saldu ebanac barriz emon eutsen ezagungarrija, ciñuala: Nic mosu emoten deutsadana, bera da, eldu eguijozube.

49. Eta beriala eldurio Jesus gana, esan eutsan: Agur, Iracaslia. Eta mosu emon eutsan.

50. Eta esan eutsan Jesusec: ¿Adisquidia, cetara etorri zara? Orduban eldu ciran, eta ezarri eutsezan escubac Jesusi, eta atrapau eben.

51. Eta orra nun, Jesusgaz egozanetatic batec, luzaturic escuba, atera eban bere ezpatia, eta joric Sacerdoteen Nagusijaren otseiña, ebagui eutsan bere belarrija.

52. Orduban esan entsan Jesusec: Biurtu eguizu ceure ezpatia bere lecura: cerren ezpatia artuten daben guztijac ezpataz illgo dira.

53. ¿Uste al dozu, ecin neiquijola erregutu neure Aitari, eta emongo leusque dazala niri orain amabi Aingueru aldra bañó gueijago?

139

54. ¿ Celan bada beteco dira Escrituraac, gauzaac onelan eguiñac izan biar dabela ?

55. Ordu atan esan eutsen Jesusec gendedijai : Lapurra gana leguez urteu dozube ezpatacaz ta maquillacaz ni atrapetara : egunoro zubecaz nenguan jarriric iracasten elessan, eta ez ninduzuben atrapau.

56. Au guztijau barriz eguin zan, bete ceitezan Igarlaac escribidu citubezanac. Orduban icasla guztijac, ichiric bera, igues eguin eben.

57. Eta areec elduric Jesusi, eruan eben Caifas Sacerdoteen Nagusija gana, nun Escriba ta Zaarrac batu ciran.

58. Pedroc barriz jarraituten eutsan urriñetic Sacerdoteen Nagusijaren atairaño. Eta sarturic barrura, eguan jarrita otseñacaz, icusteco azquena.

59. Sacerdoteen Nagusijac, eta Batzaar guztijac barriz billatuten eben guzurrezco asmacinoia Jesusen contra, bera erijotzaraco emoteco :

60. Eta ez eben aurquitu, testigu guzurrezco asco ecarri arren. Azquenic barriz etorri ciran guzurrezco testigu bi,

140

61. Ta esan eben : Onec esan dau : Bota neique Jaungoicuaren elessia, eta iru egun barru barriro eguin.

62. Eta jaguiric Sacerdoteen Nagusija, esan eutsan : ¿ Ez dozu ecer erantzuten oneec zu gaitic esaten ditubezan gauza charretara ?

63. Jesus barriz issillic eguan. Eta Sacerdoteen Nagusijac esan eutsan : Jaungoico bicijaren icenian, itanduten deutsut, esan daguiguzula, zu bazara Cristo Jaungoicuaren Semia.

64. Esaten deutsa Jesusec : Ceuc esan dozu : alambere esaten deutsubet, oraindic icusico dozube guizonaren Semia jarriric Jaungoico indartsubaren ezcumatatic, eta datorrela ceruco odeijetan.

65. Orduban Sacerdoteen Nagusijac urratu cituzan bere soñecuac, ciñuala : Blasfemau dau. ¿ Cetaraco ditugu onezquero salatsallaac ? Orra emen, orain entzun deutsazube blasfemija :

66. ¿ Cer deribazube ? Eta eurac erantzunic, esan eben : Erijotziaren errudun da.

67. Orduban chistu urtica jardnn eutsen

141

bere arpeguira, eta ucabilca ezarri eben, beste batzuc barriz escu zabalacaz emon eutsezan bere arpeguijan,

68. Ciñuela : Igarri eguiguc, Cristo, ¿ nor doc zauritu abena ?

69. Pedro barriz eguan jarrita campuan ataijan : eta eldu zan bera gana otsein nescatilla bat, cirautsala : Zu bere Jesus Galileacuagaz cengozan.

70. Baña berac ucatu eban guztijen aurrian, ciñuala : Ez jaquiñat cer diñonan.

71. Urtenic barriz berac atera, icusi eban beste otsein nescatilla batec, eta esan eutsen an egozanai : Au bere eguan Jesus Nazarenuagaz.

72. Eta barriro ucatu eban juramentubagaz, ciñuala : Ez ebala ezagututen alaco guizonic.

73. Eta guerochuago eldu ciran an egozanac, eta esan eutsen Pedrori : Eguijaz zu bere euretaricua zara : cerren zure berbetiac bere aguertuten zaitu.

74. Orduban asi zan hiraoca ta juramentuca ez ebala ezagututen alaco guizonic. Eta beriala ollarrac jo eban.

142

75. Eta gomutau zan Pedro Jesusen berba, esan eutsanagaz : Ollarrac jo baño lenago, iru bidar ucatuco nozu. Eta urtenic campora, eguin cituzan negar mingochac.

XXVII.

ELDURIC barriz gossa, eguin eben batzarra Sacerdoteen Nagusi guztijao eta errico Zaarrac Jesusen contra, bera ill eraguiteco.

2. Eta loturic eruan eben, ta emon eutsen Poncio Pilatos Gobernarijari.

3. Orduban icusirio Judasec, bera saldu ebanac, ilteco epaija emon eutsela, damuturic, biurtu eutsezan oguetaamar diru cidarrezcuac Sacerdoteen Nagusijai ta Zaarrai,

4. Cirautsela : Pecatu eguin dot salduric odol errubaguia. Eta eurac esan eutsen : ¿ Cer jeuscuc guri ? euc beguiratu biar eban.

5. Eta jaurtiguiric cidarrezco dirubac elessan, aldendu zan, eta juanic, urcatu zan.

6. Sacerdoteen Nagusijac barriz, arturic

143

cidarrezco dirubac, esan eben : Ez dira bota biar atabacara, odolaren sarija dalaco.

7. Eunonic barriz euren erechijac onen ganian, erosi eben areecaz lapicoguin baten landia, arrotzac obituteco.

8. Au gaitic izan zan deituba landa a Haceldama, au da, odol landia, gaurco egunera guiño.

9. Orduban bete zan Jeremias Igarliac esan ebana, ciñuanian : Eta artn citubezan oguetaamar cidarrezco dirn, ceintzubec diran salduba izan danaren sarija, ceñetan erosi jaquen Israelgo semiai.

10. Eta emon citubezan ontziguin baten landia gaitic, Jaunac aguindu eustan leguez.

11. Jesus barriz izan zan eruana Gobernarijaren anrrera : eta itandu eutsan Gobernarijac, cirautsala : ¿ Zu zara Judeguben Erreguia ? Esaten deutsa Jesusec : Ceuc diñozu.

12. Eta salatuten beben bere Sacerdoteen Nagusijac eta Zaarrac, ez eban ecer erantzun.

13. Orduban esaten deutsa Pilatosec : ¿ Ez dantzuzu cembat gauza diñuezan oneec zure gachian ?

144

14. Eta ez cutsan erantzun berba batera bere, allaguiña ce Gobernarija miraritu zan guztiz asco.

15. Pascuaco egun andijan barriz, Gobernarijac emon oi eutsan errijari ascatuta, eurac nai eben catigu bat.

16. Eucan barriz ordnban loturic, Barrabas erichan entzute andico bat.

17. Baturic bada eurac, esan eutsen Pilatosec : ¿ Cein gura dozube emon daguizubedan ? ¿ Barrabas, ala Jesus, Cristo derichana ?

18. Cerren bequijan ondamuz ecarri eutsela.

19. Eguala barriz jarriric bere epai aulquijan, bialdu eban bera gana bere emaztiac esatera : Ez zaite sartu errubagaco orren gauzetan : cerren asco igaro dot gaur amesetan bera gaitic.

20. Sacerdoteen Nagusijac barriz eta Zaarrac burutan imiñi eutsen errijai, escatu eguijela Barrabas, Jesus barriz galdu eraguijela.

21. Erantzunic barriz Gobernarijac, esan eutsen : ¿ Bijetatic cein gura dozube ascaturic

145

emon daguizubedan ? Eta eurac esan eben : Barrabas.

22. Esaten deutse Pilatesec : ¿ Cer bada cguingo dot Jesus, Cristo derichanagaz ?

23. Diñue guztijac : Izan bedi curutzian josija. Esaten deutse Gobernarijac : ¿ Ce gauza char bada eguin dau ? Eta eurac gueijago diadar eguiten eben, ciñuela : Izan bedi curutzian josija.

24. Icusiric barriz Pilatosec ez ebala ecer aurreratuten, ezpada gueitubaz joiala machiñadia, arturic ura, garbitu cituzan escubac errijaren aurrian, ciñuala : Errubagaric nago ni justu orren odoletic : beguira ceubec.

25. Eta erantzunic erri guztijac, esan eban : Bere odola gure ganera, ta gure semeen ganera.

26. Ordubau ichi eutsen Barrabas : Jesus barriz azotauric, emon eutsen curutzian josija izan cedin.

27. Orduban Gobernarijaren soldadubac, arturic Jesus jaureguiraco, batu eben bera gana aldra guztija :

28. Eta billosturic bera, granazco mantu bat imiñi eutsen :

146

29. Eta ijoric coroia arantzacaz, imiñi eutsen bere burubaren ganian, eta cañaberia bere escuman : eta belaunicoturic bere aurrian, destañac eguiten eutsezan, ciñuela : Agur, Judeguben Erreguia.

30. Eta chistuca jardunic berari, artu eben cañaberia, eta zaurituten eutsen bere buruba.

31. Eta destañac eguin ezquero berari, erantzi eutsen mantua, eta jantzi eutsezan bere soñecuac, eta eruan eben curutzian positera.

32. Urtenic barriz aurquitu eben guizon bat Cirenecua, Simon icena ebana : oni artu eraguin eutsen Jesusen curutzia.

33. Eta etorri ciran Golgotha derichan lecu batera, au da, Calbarijoco lecura.

34. Eta emon eutaen edaten ardaua beaztunagaz naastauric : eta probauric, ez eban gura izan edan.

35. Curutzian josi ezquero harriz, partiu citubezan bere soñecuac, botaric suertia : bete cedin Igarliac esan ebana ciñuanian : Partiu citubezan nire soñecuac, eta nire soñecuaren ganian bota eben suertia.

147

36. Eta jarriric zainduten eben.

37. Eta imiñi eben bere burubaren ganian bere causia escribiduric : Au da Jesus Judeguben Erreguia.

38. Orduban izan ciran curutzian josijac beragaz lapur bi : bata escumatatic, ta bestia ezquerretatic.

39. Andic igaroten ciranac barriz gaisqui esaca ciarduben bera gaitic eraguinic euren burubai,

40. Eta ciñuela : Ya i botaten duana Jaungoicuaren elessia, ta iru egun barru barriro eguiten duana, salba adi : Jaungoicuaren Semia baaz, jatsi adi curutzetic.

41. Bardin Sacerdoteen Nagusijac bere destañac eguiñic Escribaacaz eta Zaarracaz, ciñuen :

42. Beste batzuc salbau jituc, bera ecin doc salbau : Israelgo Erregue badoc, jatsi jadilla orain curutzetic, eta sinistuten jeutsagu.

43. Icharon juan Jaungoicuagan : librau jaijala orain, baldin gura bajoc ; cerren esan juan : Jaungoicuaren Semia zuala.

44. Gaisqui oneec euroc esaten eutsezan

148

beragaz curutzian josiric egozan lapurrac bere.

45. Eguberditic barriz iruretaraño illundu zan mundu guztija.

46. Eta irurac urrian ciranian, diadar eguin eban Jesusec boz andi bategaz, ciñuala : Eli, Eli, ¿ lamma sabacthani ? au da : Neure Jaungoicua, neure Jaungoicua, ¿ cergaitic ichi nozu ?

47. An egozan batzuc barriz, eta entzunic oneec, ciñuen : Eliasi deituten jeutsac onec.

48. Eta beriala juanic arin euretatic bat, arturic esponja bat, bete eban vinagrez, eta imiñi eban cañabera bateu, ta emoten eutsan edaten.

49. Bestiac barriz ciñuen : Ichi, dacuscun ete datorren Elias berau libretara.

50. Jesusec barriz, bigarrenez diadar andi bat eguinic, emon eban azquenengo arnasia.

51. Eta, arra nun, elessaco estalquija urratu zan zati bitan, goitic beera guiño : eta lurra icaratu zan, eta arrijac zatitu ciran :

52. Eta illen obijac idigui ciran : eta ill ciran Santuben gorputz asco biztu ciran,

149

53. Eta urtenic obijetatic bere biztuera barrijaren ondoren, etorri ciran uri santura, ta aguertu jaquezan ascori.

54. Centurionec barriz, eta beragaz egozanac zainduten Jesus, icusiric luicaria, eta jazoteu ciran gauzaac, bildur andi bat artu eben, eiñuela: Eguijaz Jaungoicuaren Semia zan au.

55. Egozan barriz an emacume asco urriñetic, jarraitu eutsenac Jesusi Galileatic, serbietan ebela:

56. Ceintzuben artian eguan Maria Magdalena, eta Maria Santiagoren ta Joseren ama, eta Zebedeoren semeen ama.

57. Elduric barriz arratsaldia, etorri zan guizon aberats bat Arimateacua, Jose erichana, cein bere zan Jesusen jarraitzallia.

58. Au eldu zan Pilatos gaua, eta escatu eutsan Jesusen gorputza. Orduban Pilatosec aguindu eban emon equijola gorputza.

59. Eta arturic gorputza, Josec batu eban izara garbi baten.

60. Eta imiñi eban bere obi barri, achian idigui ebanian. Eta ichi eban arri andi batcgaz obijaren sarreria, eta juau zan.

150

61. Eguan barriz an Maria Magdalenia, eta beste Marija, jarriric obijaren aurrian.

62. Beste egunian barriz, cein dan Parasceveri darraicona, batu ciran Sacerdoteen Nagusijac ta Fariseoac Pilatosen aurrian,

63. Ciñuela: Jauna, gomuta gara, guzurti arec esan ebala oraindic biciric eguala: Iru egun igaroric barriro biztuco naz.

64. Aguindu eguizu bada zaindu dedilla obija irugarren egunera guiño, etorri ez ditecen bere jarraitzallaac, eta ostu ez daguijen, eta esan errijari: Biztu zan illen artetic: eta izango da azqnenengo erracuntzia lelengua baño dongagua.

65. Esan eutsen Pilatosec: Badaucazubez jaolaac, zuace, zaindu eguizube daquizuben leguez.

66. Eurac bada juanic, inguratu eben obija, silluturic arrija, jaolaacaz.

151

XXVIII.

ZAPATUBAREN arratsaldian barriz, astiaren lelengo egunaren egunsentijan, etorri zan Maria Magdalenia, eta beste Marija icustera obija.

2. Eta orra nun izan zan luicara andi bat: cerren Jaunaren Aingueruba jatsi zan cerutic, eta urreraturic, quendn eban arrija, eta egnan jarriric bere ganian.

3. Zan barriz bere ichuria oñaztuba lacua, eta bere soñecua edurra lacua:

4. Bere bildurrez barriz icaratu ciran jaolaac, eta guelditu ciran illic leguez.

5. Asiric barriz berbetan, Aingueruba esan eutsen emacumiai: Ez eguizube bildurric euqui zubec: cerren badaquit billatuten dozubela Jesus, curutzian josija izan zana.

6. Ez dago emen; cerren biztu zan, esan eban leguez. Erlube, ta icusi eguizube Jauna iniñiric eguan lecuba.

7. Eta laster juanic, esan eguijezube bere jarraitzallaai biztu dala: eta orra nun juango dan zuben aurretic Galileara: an icusicn

152

dozube: orra nun aurrez adierazo deutsubedan.

8. Eta urten eben beriala obitic bildur ta poz andijagaz, arin ibilliric adierazoteco bere jarraitzallaai.

9. Eta orra nun Jesusec bidera urteten deutsen, dirautsela: Agur guztijoi. Eurac barriz urreratu ciran bera gana, eldu eutsen bere oñetatic, eta adorau eben.

10. Orduban esan eutsen Jesusec: Ez zaitece bildur izan: zuace, adierazo eguijezube nire anaijai juan ditecela Galileara, an icusico nabe.

11. Eurac juanic, orra nun jaola batzuc etorri ciran urira, eta adierazo eutsen Sacerdoteen Nagusijai igaro zan guztija.

12. Eta baturic Zaarracaz, alcar aituric, diruba ugari emon eutsen soldadubai,

13. Cirautsela: Esan eguiznbe bere jarraitzallaac etorri ciran gabaz, eta ostu eben gu lotan guengozala.

14. Eta baldin au elduco balitz Gobernarijaren belarrijetara, guenc sinistu eraguingo deutsagu, eta ez dozube buruce miñic izango.

153

15. Eta eurac arturic diruba, eguin eben eracutsi eutsen leguez: eta zabaldu zan berba au Judeguben artian, eta dirau gaurco eguneraño.

16. Amaica jarraitzallaac barriz juan ciran Galileara, Jesusec aguindu eutseu mendira.

17. Eta icusiric bera adorau eben: batzuc barriz euqui citubezan ezbaijac.

18. Eta elduric Jesus berba eguin eutsen, cirautsela: Emon jat niri escnbide guztija ceruban ta lurrian.

19. Juanic bada, iracatsi egnijezube gente guztijai, batiatuten dituzubela Aitiaren, ta Semiaren, ta Espiritu Santubaren icenian:

20. Eracusten deutsezubela gordetan zubei aguindu deutsubedazan gauza guztijac: eta orra nun ni zubecaz naguan egun guztijetan mundubaren amaira guiño.

I CERTIFY that this book was printed by me in the house of His Highness the Prince Louis-Lucien Bonaparte, and that the number impressed amounted to eleven copies only, which are numbered and bear the names of their respective owners on the first page, with the exception of two, one of which is printed on larger and stouter paper.

April, 1857. W. H. BILLING.

ERRATAS.

Página.	Línea.	Dice.	Léase.
6	1	emon da	emonda
10	13	Nazarena	Nazareua
11	10	ascuz.	escuz.
16	8	gueissa	gueisso
18	3	dan	dau
19	19	surco	suzco
31	19	bere	bera
46	16	deutseo	beutsen
58	13	jaquico	jaguico
59	24	eguitan	eguiten
72	18	dozuba	dozube
101	25	elesan	elessan
102	12	aserri	aserre
112	17	ceura	ceure
114	24	jetzubez	jatzubez
116	4	da	dau
117	15	laguna	lagunac
119	10	bere	bera
122	9	ezcatubenetan	ezcutubenetan
126	22	eztegubetana	eztegubetara
129	8	daucazanan	daucazanari
132	4	badaguizube	badaquizube
133	18	nire	niri
134	10	eben	eban
150	6	garra	gara
151	18	eraube	erdube

ADIGARRIJAC.

1. c. 1, v. 18.—Alcarganatu baño lenago. Ez dau iñoc emendic atera biar, guero araguiz alcartu cirala, cerren beti garbi bici izan ciran. San Geron.
2. c. 1, v. 26.—Emendic bere ecin atera leique, guero araguiz alcartu cirala. San Geron.
   Lelengo sortuba. Berba onec adierazoten eban Judeguben artian, lenago besteric izan baguia.
3. c. 3, v. 12.—Larriñia. Elessia da larrin bat aotsa ta garija, au da, onac eta deungac, naastauric dagozana. Egunen baten izango dira aldendubac. San Agust.
4. c. 5, v. 19.—Esan gura dau, ez dala sartuco cerubau. San Agust.
5. c. 5, v. 20.—Adituten da, escumia ta beguija bassen gauza biarra. San Hilar. San Geron.
6. c. 5, v. 34.—Au da, eguija, zucentasun ta premiña baga. Jerem. c. 4, v. 2.
7. c. 6 v. 24.—Emen eragozten da ardura larreguija. S. Tom.
8. c. 8, v. 19.—Escriba onec jarraitu gura eutsan Jesusi mundu onetaco ondasunen icharopenagaz. Crisost.
9. c. 9, v. 18.—Irudi onegaz adierazo eutsen Jesusec bere icaslasi, ez cirala oraindic ceruco bidian aurreraturic dagozanen iracatzijen duin. Crisost.
10. c. 9, v. 24.—Esan gura dau, Jesusec biztu leiquiala, lo daguan bat iratzartuten danaren erraztasunagaz. Crisost.
11. c. 6, v. 34.—Ezpatia: ilteco norberaren amodijo bide beguia, mundu donguia, eta araguijaren grinaac. Crisost.
12. c. 12, v. 31.—Esan gura dau, nequezago parcatuba izango dala. Crisost.
13. c. 12, v. 40.—Anaijaac: au da, senide urrecuac. Calmet.
14. c. 13, v. 12.—Asco artu eta ondo erantsuten deutsenai, ugarituco jaque: guichi artu eta charto erantsuten deutsenai barriz, urritu. S. Agust.
15. c. 15, v. 11.—Aituten da, auan sartuten dana ez danian Jaungoicoaren leguiac edo Elessa santiac eragotsija. Duhamel.
16. c. 15, v. 24.—Etorri zan guztijeu oneraco, baña Israeltarrai bacarric izan jaquen esquiñija. S. Agust.
17. c. 16, v. 19.—Guiltzac: au da, pecatubac parcatu, edo ez parcatuteco escubidia. Natal Alex.
18. c. 16, v. 23.—Satanas. Galerazoten deustaru Jaungoicoac gura dabena eguiña. Duhamel.
19. c. 17, v. 12.—Bijetan diño eguijac cerren batian aitatuten dan Bautistia eta bestian Elias.
20. c. 18, v. 10.—Esan gura dau, euren ainguerubac salatuco ditubezala Aita cerucoaren aurrian. Natal Alex.
21. c. 18, v. 22.—Irurogueiamar bidar zazpiraño: aditzen da, beti. San Geron. San Agust.
22. c. 19, v. 12.—Irendubac ez gorputzac, ezpada gurari loijac. San Agust.
23. c. 21, v. 44.—Arri au Jesucristo da. San Agust.
24. c. 27, v. 3.—Judasen damuba ez zan izan ona, ceren ez eutsan lagundu icharopenac. S. Agust.

EL APOCALIPSIS DEL APÓSTOL SAN JUAN
SAN JUAN APOSTOLUBAREN AGUERTUERIA

Jose Antonio Uriarte
Bizkaieraz
Londres
1857

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

EL APOCALÍPSIS

DEL APÓSTOL SAN JUAN,

TRADUCIDO AL VASCUENCE,

DIALECTO VIZCAÍNO,

POR EL

P. FR. JOSÉ ANTONIO DE URIARTE,

PARA EL

PRÍNCIPE LUIS-LUCIANO BONAPARTE.

LÓNDRES.

1857.

I CERTIFY that this book was printed by me in the house of His Highness the Prince Louis-Lucien Bonaparte, and that the number impressed amounted to fifty-one copies only, one of which is printed on thick paper.

August, 1857. W. H. BILLING.

SAN JUAN

APOSTOLUBAREN

AGUERTUERIA.

LELENGO CAPITULUBA.

JESUCRISTOREN Aguertueria, emon eutsana berari Jaungoicuac, aguirijan iminteco bere serbitzarijai laster eguiñac izan biar daben gauzac : eta azaldau citnzan, bialduric bere Ainguerubaren bitartez bere serbitzari Juani,

2. Ceñec emon deutsan autorreria Jaungoicuaren berbiari, eta Jesucristoren autorreria, icusi cituzan edoceintzuc gauzai.

3. Zorijonecua, iracurri ta entzuten dituzana etortecoquizun onen berbac : eta gordetan dituzana, bertan escribiduric dagozan gauzac : cerren demporia urrian da.

4. Juanec Asian dagozan zazpi elessai. Gracija zubei, eta baquia aregandic, dana gandic, zana gandic, eta etorrico dana gandic : eta bere jarlecubaren aurrian dagozan zazpi espiritubac gandic :

5. Eta Jesucristo gandic, cein dan autorguilla leijala, illen lelensortuba, eta lurreco erregueen buruba, ceñec maitetu guinduzan, eta garbitu guinduzan gueure pecatubetatic bere odolian,

6. Eta eguin guinduzan erreiñuba, eta sacerdotiac Jaungoicuarentzat, ta bere Aitarentzat : berari glorija, ta aguintaritzia guizaldijen guizaldijetan : Alan izan dedilla.

7. Orra nun datorren odeijacaz, eta icusico dau begui guztijac, eta zulatu ebenac. Eta bularrac joco ditube bera icusijaz lurreco echadi guztijac : Alan izango da : Alan izan dedilla.

8. Ni naz alfa ta omega, asieria ta amaija, diño Jaun Jaungoicuac : danac, eta zanac, eta etorrico danac, guztijalac.

9. Ni Juan zuben anaijia, ta partilla naibaguian, eta erreinuban,

eta eruapenian Jesucristogan : egon nintzan Patmos derichan ugartian, Jaungoicuaren berbia gaitic, eta Jesucristoren autorreria gaitic :

10. Euqui neban icnsquizun bat domeca egun baten, eta entzun neban neure ondoric boz andi bat trompetiarena lacua,

11. Ciñuanarena : Icusten dozuna, escribidu eguizu liburuban : eta bialdu eguijezu Asian dagozan zazpi Elessai, Efesocuari, eta Esmirnacuari, eta Perganocuari, eta Tiatiracuari, eta Sardiscuari, eta Filadelfiacuari, eta Laodiciacuari.

12. Eta biurtu nintzan icusteco neugaz berba eguiten eban boza :

7

eta biurturic icusi nituzan zazpi candeleru urrezcuac:

13. Eta zazpi candeleru urrezcuen erdijan guizonaren Semiaren antzeco bat, soñeco luciagaz, eta loturic bularrac urrezco banda bategaz:

14. Bere buruba barriz, ta uliac ciran zurijac lana zurija leguez, eta edurra leguez, eta bere beguijac suzco garra leguez,

15. Eta bere oñac latoe piñaren antzecuac, daguanian laba issotuban, eta bere boza ur ascoren otsa lacua:

16. Eta eucazan bere escuman zazpi izar: eta bere aotic urteten eban alde bijetatic zorrozturico ez-

8

patiac: eta bere arpeguijac argui eguiten dau eguzquijac bere indarrian leguez.

17. Eta icusi nebanian, jausi nintzan bere oñen aurrian illic leguez. Eta imiñi eban bere escumia nire ganian, ciñuala: Ez zaite bildur izan: ni naz lelengua, ta azquenengua,

18. Eta bicija, ta izan nintzan illa, eta orra nun bici nazan guizaldijen guizaldijetan, eta daucadaz erijotziaren, ta infernuco guiltzac.

19. Escribidu eguizuz bada icusi dituzuzanac, eta diranac, eta oneen ondoren eguiñac izan biar dabenac.

20. Nire escuman icusi dituzun

9

zazpi izarren ezcutapena, eta zazpi candeleru urrezcuac: zazpi izarrac dira zazpi elessetaco ainguerubac: eta zazpi candelerubac, zazpi elessac dira.

BIGARREN CAPITULUBA.

ESCRIBIDU eguijozu Efesoco elessaco ainguerubari: Oneec esaten ditu daucazanac zazpi izar bere escuman, dabillenac urrezco zazpi candeleruben erdijan:

2. Badaquidaz zure eguitadac, eta zure lana, ta eruapena, eta ecin dituzula sufriu dongac: eta tentau

10

cenduzala esaten dabenac apostolubac dirala eurac, ta ez diranac: eta aurquitu dituzu guzurtijac:

3. Eta daucazu eruapena, eta sufriu dozu nire icena gaitic, ta ez dozu ucatu.

4. Baña badaucat aguiraca bat zuri eguiteco, ichi dozula ceure lelengo caridadia.

5. Gomuta zaite bada nundic jausi zarian: eta eguizu penitencija, eta eguizuz lelengo lanac. Bada bestelan banatortzu, eta aldenduco dot ceure candeleruba bere lecutic, ezpadozu eguiten penitencija.

6. Baña au daucazu, gorroto deutsezula Nicolaiten eguitadai, ce-

11

intzubei neuc bere gorroto deutsedan.

7. Belarrija daucanac, entzun begui cer esaten deutsen Espiritubac elessai: Garaituten dabenari emongo deutsat jaten neure Jaungoicuaren paradisuban daguan bicitzaco arbolatic.

8. Eta Esmirnaco elessaco ainguerubari escribidu eguijozu: Oneec esaten ditu lelenguac, ta azquenenguac, ill zanac, ta bici danac:

9. Badaquit zure naibaguia, ta zure ezeuquija, baña zara aberatsa: eta deungaro esaten dabe zu gaitic, Judegubac dirala diñuenac, eta ez dira, ezpada dira satanasen batzarra.

12

10. Ez eguizu euqui igaroco dituzun pena oneen bildurraren apurric. Orra nun botaco dituzan diabrubac ceubetarico batzuc presondeguira, izan zaitecen tentadubac: eta euquico dozube naibaguia amar egunian. Izan zaite leijala erijotzara guiño, eta emongo deutsut bicitzaco coroia.

11. Belarrija daucanac, entzun begui cer esaten deutsen Espiritubac elessai: Goituten dabenari, ez deutsa calteric eguingo bigarren erijotziac.

12. Eta escribidu eguijozu Pergamoco elessaco ainguerubari: Oneec esaten ditu daucanac alde bijetatic zorrozturico ezpatia:

13

13. Badaquit nun bici zarian, nun daguan satanasen jarlecuba: eta iraun eraguiten deutsazu nire icenari, eta ez dozu ucatu neure fedia. Eta egun aretan Antipas neure autorguilla leijala, illa izan zana ceuben artian, nun bici dan satanas.

14. Baña badaucadaz aguiraca guichi batzuc zuri eguiteco: daucazuzalaco or jarraituten deutsenac Balaamen iracatsijari, ceñec eracusten eutsan Balasqui iminten estropezua Israelgo semeen aurrian, jan eguijen, ta araguizco pecatuban jausi ceitecen:

15. Alan daucazuz zuc bere

14

jarraituten deutsenac Nicolaiten iracatsijari.

16. Penitencija eguizu bada: bestelan etorrico nachatzu laster, eta burruca eguingo dot euracaz neure aoco ezpatiagaz.

17. Belarrija daucanac, entzun begui dirautsana Espiritubac elessai: Goituten dabenari emongo deutsat mana ezcutuba, eta emongo deutsat arrichu zuri bat: eta arrichuban icen barri bat escribiduric, iñoc ez daquijana, ezpada artuten dabenac.

18. Eta escribidu eguijozu Tiatiraco elessaco ainguerubari: Oneec diñoz Jaungoicuaren Semiac,

15

daucazanac suzco garra laco beguijac, eta bere oñac latoe zurijaren antzecuac :

19. Badazaudaz zure eguitadac, eta zure fedia, ta caridadia, eta zure biarra, ta eruapena, eta zure azquenengo eguitada lelenguac baño gueijaguac.

20. Baña badaucadaz aguiraca guichi batzuc zuri eguiteco : laquetuten deutsazulaco Jezabel emacumiari, igarlia dala esaten dabenari, iracasten, ta engañetan nire serbitzarijac, araguizco pecatubac eguiten, eta jaten idolo jaquijac.

21. Eta emon oeutsan demporia penitencija eguiteco : eta ez dau

16

gura damutu bere araguizco pecatubagaz.

22. Eta orra nun imiñico dodan oeraturic : eta beragaz pecatu eguiten dabenac, icusico dira naibague guztiz andijan, ezpadabe eguiten euren pecatuben penitencija.

23. Eta euren semiac illgo ditut erijotziagaz, eta jaquingo dabe elessa guztijac, neu nazala aztertuten ditudazana erraijac, eta bijotzac : eta emongo deutsat zubetarico bacochari bere eguitaden erara. Zubei barriz dirautsubet,

24. Eta Tiatiran zagocen emparaubai : Iracatsi oni jarraituten ez deutsen guztijac, eta ezagutu ez

17

ditubezanac satanasen sacontasunac, eurac deituten deutsen leguez, ez dot imiñico zuben ganian beste cargaric :

25. Alambere gorde eguizube daucazubena natorren artian.

26. Eta goituten dabeuari, eta gordetan dituzanari azquenera guiño neure eguitadac, emongo deutsat escubidia jenteen ganian,

27. Eta zucenduco ditu burdiñazco cigorragaz, eta izango dira ausijac lapicoguiñaren ontzija leguez,

28. Neuc bere artu neban leguez neure Aita gandic : eta emongo deutsat egunsentico izarra.

18

29. Belarrija daucanac, entzun begui cer esaten deutsen Espiritubac elessai.

IRUGARREN CAPITULUBA.

ETA escribidu eguijozu Sardisco elessaco ainguerubari : Oneec esaten ditu daucazanac Jaungoicuaren zazpi Espiritubac, eta zazpi izarrac : Badaquidaz zure eguitadac, icena daucazula bici zariala, ta illic zagoz.

2. Izan zaite iratzarrija, eta sendatu eguizuz ilteco egozan beste

19

gauzac. Cerren ez ditudaz aurquituten zure eguitadac betiac neure Jaungoicuaren aurrian.

3. Euqui eguizu bada goguan celan artu dituzun, eta entzun dituzun, eta gorde eguizuz, eta penitencija eguizu. Baña baldin iratzarriric ez bazagoz, etorrico naz zu gana lapurra leguez, et ez dozu jaquingo ce orduten etorrico nazan zu gana.

4. Baña badaucazuz lagun guichi batzuc Sardisen, ez ditubezanac loitu euren soñecuac: eta ibillico dira neugaz zuriz, duiñac diralaco.

5. Goituten dabena, onelan izango da jantzija jantzi zuriz, eta ez

20

dot quenduco bere icena bicitzaco Libnrutic, eta autortuco dot bere icena neure Aitaren aurrian, ta bere aingueruben anrrian.

6. Belarrija dancanac, entzun begui cer esaten deutsen Espiritubac elessai.

7. Eta Filadelfijaco elessaco ainguerubari escribidu eguijozu: Oneec esaten ditu Santubac eta Eguijatijac, daucanac Dabiden guiltza: idiguiten dabenac, eta iñoc ichiten ez dabenac: ichiten dabenac, ta iñoc idiguiten ez dabenac:

8. Badaquidaz zure eguitadac. Orra nun imiñi dodan zure aurrian idiguiric atia, iñoc ichi ecin dabena:

21

birtute guichi daucazulaco, eta gorde dozu nire berbia, eta ez dozu ucatu nire icena.

9. Orra emen emongo dot satanasen batzarretic, esaten dabenac eurac dirala Judegubac, eta ez dira, ezpada guzurra diñne: Orra emen eguingo dot eurac etorri ditecela, eta adorau daguijela zure oñen aurrian: eta jaquingo dabe nic maitetu zaitndazala.

10. Gorde dozulaco neure eruapenaren berbia, neuc bere gordeco zaitut mundu guztira etorrico dan esetsico ordntic, esesteco lurrian bici diranai.

11. Beguira laster natorrela:

22

gorde eguizu daucazuna, iñoc artn ez daguijan ceure coroia.

12. Goituten dabena, abe eguingo dot neure Jaungoicuaren elessan, eta ez dan urtengo ostera campora: eta escribiduco dot bere ganian neure Jaungoicuaren icena, eta neure Jaungoicuaren urijaren icena, Jerusalem barrijarena, jatsi zanarena cerutic neure Jaungoicna gandic, eta neure icen barrija.

13. Belarrija dancanac, entzun begui cer esaten deutsen Espiritubac elessai.

14. Eta Laodiciaco elessaco ainguerubari escribidu eguijozu: Oneec esaten ditu Amenac, autorguilla lei-

23

jal, ta eguijatijac, Jaungoicuaren eguinquijaren asieria danac.

15. Badaquidaz zure eguitadac: ez zariala otza, ez berua: arren bada baciña otza, edo berua:

16. Baña zarialaco epela, eta ez otza, ez berua, asico nachatzu errebesetan neure aotic.

17. Esaten dozulaco: Aberatsa naz, eta ondasunez betia, eta ez daucat iñoren premiñaric: eta ez daquizu zu zariala guizajua, ta errucarrija, ta ezeuquija, ta ichuba, ta billosa.

18. Contzejetan zaitudaz erosi daguidazula neuri urre sutan garbituba aberatsa eguin zaitian, eta

24

soñeco zuriz jantzija izan zaitian, eta aguertu ez dedin zure billostasunaren lotsarija, eta beguiura eguijezu ceure beguijai icusi daguizun.

19. Nic aguiraca eguiten deutset maite ditudazanai, ta castiguetan ditut. Issotu zaite bada arimeu gurarijan, ta penitentzija eguizu.

20. Orra emen atian nagn, eta ots eguiten dot: baldin iñoc entzuten badau nire berhia, eta idiguiten badeust niri atia, sartuco naz bera gaua, eta apalduco dot beragaz, eta berac neugaz.

21. Goituten dabenari, jarri eraguingo deutsat neugaz neure jarlecuban: neuc bere goitic neban leguez,

25

eta jarri nintzan leguez neure Aitagaz bere jarlecuban.

22. Belarrija daucanac, entzun begui cer esaten deutsen Espiritubac elesaai.

LAUGARREN CAPITULUBA.

ONEEN ondoren beguiratu neban: eta orra emen atia idiguiric ceruban; eta entzun neban lelengo hoza, neugaz berba eguiten daben trompetiarena lacua, ciñuala: Igon eguizu ona, eta eracutsico deutsudaz

26

certzuc izan biar daben eguiñac oneen ondoren.

2. Eta beriala icusi neban icusquizun bat: eta orra emen jarlecu bat eguau iniñiric ceruban, eta jarlecubaren ganian eguau bat jarriric;

3. Eta jarriric eguana, zan erechijan arri nabarraren, ta aracar gorrijaren antzecua: eta ustarcuba eguan jarlecubareu inguruban, colore berdisquiareu antzecua.

4. Eta jarlecubaren inguruban oguetalau aulqui: eta oguetalau jarlecuben ganian zaarrac jarriric, jantziric soñeco zurijacaz, eta euren burubetan urrezco coroiac.

5. Eta jarlecutic urteten eben

27

oñaztubac, eta bozac, eta trumonotsac : eta jarlecubaren aurrian zazpi arguiontzi issoturic, ceintzubec diran Jaungoicuaren zazpi espiritubac.

6. Eta jarlecubaren icusbeguijan biderijozco ichasua lacua cristalaren antzecua : eta jarlecubaren erdijan, ta jarlecubaren inguruban, lau abere aurretic ta atzetic beguiz betiac.

7. Eta lelengo aberia leoiaren antzecua, eta bigarren aberia idiscuaren antzecua, eta irugarren aberia, eucana arpeguija guizonarena lacua, eta laugarren aberia, arrano egan dabillenaren antzecua.

8. Eta lau aberiac, euretarico

28

bacochac cucazan sei ego : eta inguruban, ta barruban dagoz beguiz beteric : eta atsedenic ez euquen egunaz ta gabaz, ciñuela : Santuba, Santuba, Santuba, Jauu Jaungoico guztijala, zana, dana, ta etortecua.

9. Eta abere areec emoten eutsenian glorija, ta ondria, ta bendiciñoia jarriric eguanari jarlecubaren ganian, bici zanari guizaldijen guizaldijetan,

10. Auzpaztuten ciran oguetalau zaarrac jarlecuban jarriric eguanaren aurrian, eta adoretan eben bici dana guizaldijen guizaldijetan, eta botaten citubezan euren coroiac jarlecubaren aurrian, ciñuela :

29

11. Duin zara, Jaun Jaungoico gueuria, artuteco glorija, ta ondria, ta birtutia ; cerren zuc eguin cenduzan gauza guztijac, eta zure borondatia gaitic ciran, ta izan ciran eguiñac.

BOSTGARREN CAPITULUBA.

ETA icusi neban jarlecubaren ganian jarriric eguanaren escuman, liburu bat escribiduric barrutic eta campotic, silluturic zazpi sillugaz.

30

2. Eta icusi neban aingueru sendua, ciñuala diadar andijagaz : ¿ Cein da, liburu au idiguiteco, eta bere sillubac ascatuteco duin ?

3. Eta iñoc eciu eban, ez ceruban, ez lurrian, ez lurraren azpijan, idigui liburuba, ez beguiratu berari.

4. Eta nic negar asco eguiten neban, ez zalaco aurquitu iñor duiñic liburuba idiguiteco, ez berari beguiratuteco.

5. Eta zaarretatic batec esan eustan : Ez eguizu negarric eguin : nrra nun goitu daben Judaco echadico leoiac, Dabiden sustraijac, idiguiteco liburuba, eta ascatuteco bere zazpi sillubac.

31

6. Eta beguiratu neban: eta orra jarlecubaren erdijan, eta lau abereenian, eta zaarren erdijan, Bildotsa oñen ganian illa leguez, eucazana zazpi adar, ta zazpi begui: ceintzuc diran Jaungoicuaren zazpi espiritubac, mundu guztira bialdubac.

7. Eta etorri zan: eta artu eban liburuba jarlecuban jarriric eguanaren escumatic.

8. Eta idigui ebanian liburuba, lau aberiac, eta oguetalau zaarrac auzpaztu ciran Bildotsaren aurrian, euquezala bacocbac quitarrac, eta urrezco ontzijac usaiñez betiac, ceintzuc diran santuben erregubac:

9. Eta cantetan eben canta barri

32

bat, ciñuela: Duin zara, Jauna, artuteco liburuba, eta idiguiteco bere sillubac: izan ciñalaco illa, eta erosi guenduzuzalaco Jaungoicuarentzat ceure odolagaz echadi, eta mintzoera, eta erri, eta erreiñu guztitic:

10. Eta eguin gaituzu gueure Jaungoicuarentzat erreiñuba, eta sacerdotiac: eta aguintauco dogu lurraren ganian.

11. Eta beguiratu neban, eta entzun neban aingueru ascoren boza jarlecubaren, eta abereen, eta zaarren inguruban: eta ciran eurac millen millac,

12. Ciñuenac diadar andijagaz: Duin da Bildotsa, illa izan zana,

33

artuteco birtutia, eta jaungoicotasuna, eta jaquiturija, eta sendotasuna, eta ondria, eta glorija, eta bendiciñoia.

13. Eta ceruban, eta lurraren ganian, eta lurraren barruban, eta ichasuan, eta bertan dagozan guztijai: diranai entzun neutsen ciñuela: Jarlecuban jarriric daguanari, eta Bildotsari: bendiciñoia, eta ondria, eta glorija, eta escubidia guizaldijen guizaldijetan.

14. Eta lau aberiac ciñuen: Alan izan dedilla. Eta oguetalau zaarrac auzpaztu ciran: eta adorau eben bici dana guizaldijen guizaldijetan.

34

SEIGARREN CAPITULUBA.

ETA icusi neban Bildotsac idigui ebala zazpi sillubetatic bat, eta entzun neutsan lau abereetatic bati, ciñuala, trumonadiarena laco boz bategaz: Erdu, ta icusi eguizu.

2. Eta beguiratu neban: eta orra zaldi zuri bat, eta bere ganian eguanac eucan uztaija, eta emona izan jacon coroia, eta urten eban garailari garaituteco.

3. Eta idigui ebanian bigarren silluba, entzun neutsan bigarren aberiari, ciñuala: Erdu, ta icusi eguizu.

4. Eta urten eban beste zaldi

35

origorri batec: eta bere ganian eguanari emona izan jacon escubidia quenduteco baquia lurretic, eta alcar ill eguijela, eta emona izan jacon berari ezpata andi bat.

5. Eta idigui ebanian irugarren silluba, entzun neutsan irugarren aberiari, ciñuala: Erdu, ta icusi eguizu. Eta orra emen zaldi baltz bat: eta bere ganian jarriric eguanac, eucan pisuba bere escuban.

6. Eta entzun neban boza laco bat lau abereen erdijan ciñuenenian: Libra bi gari errial bijan, eta iru libra garagar errial bijan, eta ez eguijozu calteric eguin ardauari, ta orijuari.

36

7. Eta idigui ebanian laugarren silluba, entzun neban laugarren aberiaren boza, ciñuanarena: Erdu, ta icusi eguizu.

8. Eta orra zaldi zurbil bat: eta bere ganian jarriric eguanac, eban icena Erijotzia, eta infernubac jarraituten eutsan, eta emona izan jacon escubidia lurreco lau aldeen ganian, iltecn ezpatiagaz, gosiagaz, eta erijotziagaz, eta lurreco pistijacaz.

9. Eta idigui ebanian bostgarren silluba: icusi nituzan altariaren azpijan illac izan ciranen arimac Jaungoicuaren berbia gaitic, eta enquen autorreria gaitic,

10. Eta diadarrac eguiten citubezan, ciñuela: ¿Noz artian, Jauna santuba ta eguijatija, ez dozu juzguetan, ta ez dozu benguetan gure odola lurrian bici diranetatic?

37

11. Eta emonac izan jaquezan euretarico bacochari soñeco zurijac: eta esan jaqnen atseden eguijela oraindic dempora labur baten, bete artian euren serbitzari lagunena, ta euren aoaijena, illac izango ciranena eurac leguez.

12. Eta beguiratu neban idigui ebanian seigarren silluba: eta orra nun eguiña izan zan luicara andi bat, eta eguzquija baltzitu zan zurdazco euna leguez: eta illarguija guztija biurtu zan odola leguez:

38

13. Eta ceruco izarrac jausi ciran lurraren ganera, picuac jausten ichiten deutsen leguez pico eldu bagai asse andijac eraguiten deutsanian.

14. Eta ceruba batu zao jiran imiñirico liburuba leguez: eta mendi guztijac, eta ugartiac izan ciran aldendubac euren lecubetatic:

15. Eta lurreco erreguiac, eta lenenac, eta gordetzallac, eta aberatsac, eta senduac, eta mempeco, ta ascatu guztijac ezcutan ciran lecetan, eta mendijetaco achetan:

16. Eta diraulse mendijai, tâ achai: Jausi zaitece gure ganera, eta ezcutau gaguizubez jarlecu go-

39

ratuban jarriric daguanaren icusbeguitic, eta Bildotsaren aserretic :

17. Cerren elduba da euren aserriaren egun andija : ¿ eta noo da zutunic egon deitequiana ?

ZAZPIGARREN CAPITULUBA.

ONEEN ondoric icusi nituzan lau aingueru egozala lurraren lau egaletao, euquezala lurreco lau assiac ez eguijen putzic eguin lurraren ganian, ez ichasuaren ganian, ez arbola batera bere.

40

2. Eta icusi neban beste aingueru bat igoten cbala eguzquijaren urteeratic, eucana Jaungoico bicijaren ezagungarrija : eta esan eutsen diadar andijagaz lau aingueru, emon jaquenai escubidia calte eguiteco lurrari, ta ichasuari,

3. Ciñuala : Ez eguijezube calteric eguin lurrari, ez ichasuari, ez arichai, sillutu daguiguzan artian gueure Jaungoicuaren serbitzarijac euren becoquijetan.

4. Eta entzun neban cirala marcaubac, eun eta berroguetalau milla sillutu, Israelgo semeen echadi guztijetatic.

5. Judaren echaditic amabi milla

41

sillutu : Rubenen echaditic amabi milla sillutu : Gaden echaditic amabi milla sillutu :

6. Aserren echaditic amabi milla sillutu : Neptaliren echaditic amabi milla sillutu : Manaseren echaditic amabi milla sillutu :

7. Simeonen echaditic amabi milla sillutu : Lebiren echaditic amabi milla sillutu : Isacarren echaditic amabi milla sillutu :

8. Zabulonen echaditic amabi milla sillutu : Joseren echaditic amabi milla sillutu : Benjaminen echaditic amabi milla sillutu.

9. Oneen ondoric icusi neban aldra andi, iñoc cembatu ecin eiquian

42

bat, erreiñu, eta echadi, eta erri, eta izcuntza guztijetatic, egozala zutunic jarlecubaren aurrian, eta Bildotsaren icusbeguijan, estalduric soñeco zurijacaz, eta palmac euren escubetan :

10. Eta eguiten citubezan diadar andijac ciñuela : Osasuna gure Jaungoico, jarriric daguanari jarlecu goijaren ganian, ta Bildotsari.

11. Eta aingueru guztijac egozan zutunic jarlecubaren, ta zaarren, ta lau abereen inguruban : eta auzpaztu ciran jarlecubaren icusbeguijan, eta adorau eben Jaungoicua,

12. Ciñuela : Alan izan dedilla. Bendiciñoia, eta arguitasuna, eta

43

jaquiturija, eta esquerrac, ondria, ta birtutia, eta sendotasuna gure Jaungoicuari guizaldijen guizaldijetan, Alan izan dedilla.

13. Eta asiric berbetan zaarretatic bat, esan eustan: Oneec, soñeco zurijacaz estalduric dagozanoc, ¿ceintzuc dira? eta ¿nundic etorri ciran?

14. Eta esan neutsan: Neure Jauna, zuc daquizu. Eta esan eustan: Oneec dira, etorri ciranac naibague anditic, eta garbitu citubezan euren soñecuac, eta zuritu citubezan Bildotsaren odolian.

15. Orregaitic dagoz Jaungoicuaren jarlecubaren aurrian, eta di-

44

rauntse bera adoretan gau ta egun bere elessan: eta jarlecuban jarriric daguana, bicico da euracaz:

16. Ez dabe euquico gueijago goseric, ez egarriric, ez da jausico euren ganera eguzquiric, ez beruaren apurric:

17. Cerren jarlecubaren erdijan daguan Bildotsac, zucenduco ditu, eta eruango ditu bicitzaco uren iturrijetara, eta sicatuco dau Jaungoicuac malco guztija eurec beguijetatic.

45

ZORTZIGARREN CAPITULUBA.

ETA idigui ebanian zazpigarren silluba, issillic guelditu zan ceruba, ordu erdi laco baten.

2. Eta icusi nituzan zazpi aingueru egozala zutunic Jaungoicuaren aurrian: eta emonac izan jaquezan zazpi trompeta.

3. Eta beste aingueru bat etorri zan, eta guelditu zan altariaren aurrian eucala urrezco intzentzonarijua: eta emonac izan jacozan usain gozoco intzentzo asco, imiñi eguizan santu guztijen erregubetatic, Jaun-

46

goicuaren jarlecubaren aurrian daguan urrezco altariaren ganian.

4. Eta igon eban santuben erreguben intzentzuen queiac aingueruben escutic Jaungoicuaren aurrera.

5. Eta artu eban ainguerubac intzentzonarijua, eta bete eban altaraco subagaz, eta bota eban lurrera, eta eguiñac izan ciran trumonadac, eta bozac, eta oñaztubac, eta luicara andija.

6. Eta zazpi aingueru, zazpi trompeta euquezanac, prestau ciran trompetac joteco.

7. Eta lelengo ainguerubac jo eban trompetia, eta eguiña izan zan

47

chingorra, eta suba, odolagaz naastauba, eta jaurtiguija izan zan lurrera, eta lurraren irugarren zatija izan zan erria, eta zugatzen irugarren zatija izan zan quiscaldua, eta bedar berde guztija izan zan erria.

8. Eta bigarren ainguerubac jo eban trompetia: eta jausi zan ichasuan mendi andi suz issotuba laco bat, eta ichasuaren irugarren zatija odol biurtu zan,

9. Eta ill zan ichasuan bicija euquen patarijeu irugarren zatija, eta ontzijen irugarren zatija galdu zan.

10. Eta irugarren ainguerubac jo eban trompetia: eta jausi zan cerutic izar andi bat, issotuba zu-

48

cija leguez, eta jausi zan ibaijen irugarreo zatijan, eta urezco iturrijetan:

11. Eta izarraren icena esaten da Asentzijua; eta uren irugarren zatija asentzijo biurtu zan: eta guizon asco ill ciran uracaz, mingoch biurtu ciralaco.

12. Eta laugarren ainguerubac jo eban trompetia: eta zaurituba izan zan eguzquijaren irugarren zatija, eta illarguijaren irugarren zatija, eta izarren irugarren zatija, ain modutan ce illundu zan euren irugarren zatija, eta ez eban arguiric eguiten egunaren irugarren zatijac, ta gabarenac bardin.

13. Eta icusi neban, ta entzun

49

neban cerubaren erditic egan ebilleu arrano baten boza, ciffuala diadar andijagaz: Ai, ai, ai lurrian bici diranen errucarrijac, trompetia jotera juazan iru ainguerubén beste bozac gaitic.

BEDERATZIGARREN CAPITULUBA.

ETA bostgarreo ainguerubac jo eban trompetia: eta icusi neban izar bat jausi zala cerutic lurrera, eta emona izan jacon lezaco pozuco guiltza.

50

2. Eta idigui eban lezaco pozuba: eta igon eban pozuco queiac, laba andi bateco queiac leguez: eta illundu zan eguzquija, ta airia pozuco queiagaz:

3. Eta pozuco queetic urten eben langostac lurrera, eta emon jaquen escubidia, dauquen leguez escubidia lurreco lupuac:

4. Eta aguindu jaquen ez eguijuela calteric eguin lurreco bedarrari, ez gauza berderi, ez arech bati: ezpada bacarric euren becoquijetan Jaungoicuaren ezagungarrija ez euquen guizonai:

5. Eta emon jaquen ez ilteco: ezpada min emoteco bost illabetian:

51

eta euren miñac, lupuaren miñac lacuac zaurituten dabenian guizona.

6. Eta egun aretan billatuco dabe guizonac erijotzia, eta ez dabe aurquituco: eta ill guraco dabe, eta erijotziac igues eguingo dau eurac gandic.

7. Eta langosten irudijac ciran gudaraco prestauric dagozan zaldijen antzecuac: eta euren buruben ganian coroiac lacuac urriaren antzecuac: eta euren arpeguijac guizonen arpeguijac lacuac.

8. Eta euquezan uliac emacumeen uliac lacuac. Eta euren aguiñac, leoien aguiñac lacuac ciran:

9. Eta euquezan loaricac burdiñazco loaricac lacuac, eta euren egüen otsa zaldi ascoren burdijen gudara arin duazanen otsa lacua:

52

10. Eta euquezan buztanac lupuen antzecuac, eta euquezan eztenac euren buztanetan: eta euren ala calte eguiteco guizonai bost illabetian: eta euquezan euren ganian

11. Erreguetzat lezaco aingueruba, derichana Ebreon Abaddon, Grijeguan Apollyon, eta Latinian icena eucana Exterminuans.

12. Ai bat igaro zan, eta orra nun datozan oraindic ai bi jazoera oneen ondoric.

13. Eta seigarren ainguerubac

53

jo eban trompetia: eta entzun neban boz bat Jaungoicuaren beguijen aurrian daguan urrezco altariaren lau aldeetatic,

14. Cirautsana seigarren aingueru, trompetia eucanari: Ascatu eguizuz Eufrates ibai andijan loturic dagozan lau ainguerubac.

15. Eta ascatubac izan ciran lau aingueru, prestauric egozanac orduraco, ta eguneraco, ta illeraco, ta urteraco: ill eguijen guizonen irugarren zatija.

16. Eta zaldizcuen aldria oguei milla bidar amar bidar milla. Eta entzun neban cembat ciran eurac.

17. Eta onelan icusi nituzan

54

zaldijac icusmenian: eta euren ganian jarriric egozanac, euquezan loarica suzcuac, eta moredin colorecuac, eta sufrezcuac, eta zaldijen burubac ciran leoien burubac lacuac: eta euren aotic urteteo dau subac, eta queiac, eta sufriac.

18. Eta iru izurri onecaz ill zan guizonen irugarren zatija euren aotic urteten eben subagaz, eta queiagaz, eta sufriagaz.

19. Cerren zaldijen ala dago curen auan, ta euren buztanetan. Bada euren buztanac burubac dauquezan sierpeen irudicuac: eta euracaz calte eguiteo dabe.

20. Eta beste guizon, illac izan

55

ez ciranac izurri oneetan, ta ez ebenac penitencija eguin euren escuben eguitadac gaitic, ez adoretaco demoniuac, eta urrezco, ta cidarrezco, ta metalezco, ta arrizco, ta zurezco irudijac, ecin dabenac icusi, ez entzun, ta ecin diranac ibilli,

21. Eta ez eben eguin penitencija eurac ill citubezan guizonac gaitic, ez euren sorguinquerijac gaitio, ez euren araguizco pecatuba gaitic, ez euren lapurretac gaitic.

56

AMARGARREN CAPITULUBA.

ETA icusi neban beste aingueru sendua, jatsiten zala cerutic odeijagaz estalduric, eta ustarcuba bere buruban, eta bere arpeguija zan eguzquija lacua, eta bere oñac suzco abia lacuac :

2. Eta eucan bere escuban liburuchu bat idiguiric : eta imiñi eban bere escumaco oña ichasuaren ganian, ezquerra barriz lurraren ganian :

3. Eta eguin eban diadar andi bat, leoiac orrua eguiten dabenian leguez. Eta diadar eguin ebanian,

57

zazpi trumonadac asi ciran berbetan euren bozacaz.

4. Eta berba eguin ebenian zazpi trumonadac euren bozacaz, ni niñoian escribietara : eta entzun neban oerutic boz bat, ciraustana : Marcau eguizuz zazpi trumonadac esan ditubezan berbac, eta ez eguizuz escribidu.

5. Eta ichasuaren ganian, ta lurraren ganian eguala icusi neban ainguerubac, jaço eban bere escuba cerura :

6. Eta juramentu eguin eban guizaldijen guizaldijetan bici zana gaitic, ceñec eguin eban ceruba, eta bertan dagozan gauzac : eta lurra,

58

eta bertan dagozan gauzac : eta ichasua, eta bertan dagozan gauzac : Ez dala izango gueijago demporaric :

7. Ezpada zazpigarren ainguerubaren bozaren egunetan, asiten danian trompetia joten, amaituba izango da Jaungoicuaren ezcutapena, aurrez adierazo eban leguez bere serbitzari igarlen bitartez.

8. Eta entzun neban boza cerutic berriro berba eguiten ebana neugaz, eta ciraustana : Zuaz, eta artu eguizu liburu idiguija ichasuaren ganian, ta lurraren ganian daguan ainguerubaren escutic.

9. Eta juan nintzan aingueruba gana, nirautsala, emou eguidala li-

59

buruba. Eta esan eustan : Artu eguizu liburuba, eta iruntzi eguizu : eta eguingo dau mingoztuba izan dedilla zure sabela, baña zure auan izango da gozua eztija leguez.

10. Eta artu neban liburuba ainguerubaren escutic, eta iruntzi neban : eta zan nire auan ezti gozua lacua : eta iruntzi nebanian, izan zan mingoztuba nire sabela.

11. Eta esan eustan : Barriro predicau biar deutsezu jente ascori, eta errijai, eta mintzoerai, ta erreguiai.

60

AMAICAGARREN CAPITULUBA.

ETA emon jatan cañabera bat cignrraren irudicua, ta esan jatan : Jagui zaite, eta neurtu eguizu Jaungoicuaren elessia, eta altaria, eta an adoretan dabenac.

2. Baña elessiaren campotic daguan ataija, bota eguizu campora, eta ez eguizu neurtu : cerren emona izan jaque jentillai, eta zapalduco dabe uri santuba berroguetabi illabetian :

3. Eta emongo ditut neure autorguilla bijac, eta predicauco dabe

61

milla berreun ta iruroguei egunian, soñeco mass ta latzacaz estalduric.

4. Oneec dira olibo bi, ta candeleru bi, lurreco Jaunaren aurrian dagozanac.

5. Eta baldin iñoc calteric eguin gura baleutse, subac urtengo dau euren aotic, eta iruntzico ditu euren arerijuac : eta iñoc gura baleutse eurai calteric eguin, onelan izan biar dau illac berac.

6. Oneec dauque escubidia ichiteco ceruba, euriric ez daguijan eguin euren eracutsijaren egunetan : eta escubidia dauque uren ganian odol biurtuteco, eta zaurituteco lurra izurri guztijagaz nai daben guztijan.

62

7. Eta amaituteu dabenian euren autorreria, burruca eguingo dau euracaz lezatic igoten daben pistijiac, eta goituco ditu, eta illgo ditu.

8. Eta euren gorputzac egongo dira etzunic uri andi, ecicenez Sodoma, eta Ejipto derichanaren placetan, nun euren Jauna bere izan zan curutzian josija.

9. Eta echadijetacuac, eta errijetacuac, eta mintzoeretacuac, eta erreiñubetacuac icusico ditube euren gorputzac iru egun ta erdijan : eta ez dabe ichico euren gorputzac izan ditecela imiñijac obijetan.

10. Eta lurrian bici diranac poztuco dira euren erijotzia gaitic, eta

63

gozatubac izango dira : eta oparijac bialduco deutsez alcarri, cerren igarla bi oneec minduten citubezan lurraren ganian bici ciranac.

11. Eta iru egun ta erdiren ondoric, Jaungoicuac sartu eban euretan bicigueija. Eta jarri ciran zutunic euren oñeo ganian, eta bildur andi bat jausi zan eurac icusi citubezanen ganera.

12. Eta entzun eben boz andi bat cerutic, cirautsela : Igon eguizube ona. Eta igon eben cerura odeijan : eta euren arerijuac icusi citubezan.

13. Eta ordu atan eguiña izan zan luicara andi bat, eta jausi zan

64

urijaren amargarren zatija : eta illac izan ciran luicaran zazpi milla guizonen icenac : eta emparaubac bildurtu ciran, eta emon eutsen glorija ceruco Jaungoicuari.

14. Ai bigarrena igaro zan : eta orra ai irugarrena etorrico da laster.

15. Eta zazpigarren ainguerubac jo eban trompetia : eta izan ciran boz andijac ceruban ciñuela : Mundu onetaco erreiñuba biurtuba izan jaco gueure Jaunari, ta bere Cristuari, eta aguintauco dau guizaldijen guizaldijetan : Alan izan dedilla.

16. Eta oguetalau zaar, jarriric dagozanac euren jalecubetan Jaungoicuaren aurrian, auzpaztu ciran,

65

eta adorau eben Jaungoicua, ciñuela :

17. Esquerrac emoteo deutsuguz Jaun Jaungoico guztijala, zariana, ciñana, eta etorrico zariana : artu dozulaco ceure escubide andija, eta aguintau dozulaco.

18. Eta aserratu jaque jentiai, eta etorri da zure aserria, eta illac juzgaubac izateco demporia, eta emoteco sarrija ceure serbitzarijai igarlai, ta santubai, eta ceure icen santubaren bildur diranai chiquichubai, ta andijai, eta erbestetuteco loitu ebenac lurra.

19. Eta idigui zan Jaungoicuaren elessia ceruban : eta icusija

66

izan zan testamentuco uchia bere elessan, eta eguiñac izan ciran oñaztubac, eta bozac, eta luicaria, eta arri andija.

AMABIGARREN CAPITULUBA.

ETA icusgarri andi bat aguerin zan ceruban : Emacume bat eguzquijagaz estalduric, eta illarguija bere oñen azpijan, eta bere buruban amabi izarrezco coroia :

2. Eta seindun egonic, diadar eguiten eban seña eguiten jardunaz,

67

eta ler eguiten eban miñez señia eguiteco.

3. Eta icusija izan zan beste icusgarri bat ceruban: eta orra emen dragoe andi gorri bat, eucazana zazpi buru, ta amar adar: eta bere burubetan zazpi cinta zuri zabal,

4. Eta bere alliac eracarren ceruco izarren irugarren zatija, eta bialdu cituzan lurrera, eta dragoia guelditu zan señia eguingo eban andriaren aurrian: señia eguiten ebanian iruntziteco bere semia.

5. Eta eguin eban seme arra, zucenduco cituzana jente guztijac burdiñazco cigorragaz: eta indarrez artuba izan zan bere semia Jaungoi-

68

cuarentzat, eta bere jarlecu goraturaco,

6. Eta andriac igues eguin eban eremura nun eucan Jaungoicuac lecuba prestauric, an jaten emon eguijueu milla berreun ta iruroguei egunian.

7. Eta izan zan guda andi bat ceruban: Miguelec, ta bere ainguerubac ciardubeu gudan dragoiagaz, eta dragoiac ciarduban gudan, ta bere ainguerubac:

8. Eta oneec ez ciran gueijago izan, eta euren lecuric ez zan aurquitu gueijago ceruban.

9. Eta jaurtiguija izan zan araco dragoe andija, anchiñaco sierpia,

69

derichana diabruba, eta satanas, engañetan dabena mundu guztija: eta jaurtiguija izan zan lurrera, eta bere ainguerubac beragaz izan ciran bialdubac.

10. Eta entzun neban boz andi bat ceruban, ciñuana: Orain izan da betia osasuna, ta birtutia, eta gueure Jaungoicuaren erreiñuba, eta bere Cristoren ala: jaurtiguija izan dalaco gueure anaijen salatzallia, salatuten cituzana gueure Jaungoicuaren aurrian egunaz ta gabaz.

11. Eta eurac goitu eben Bildotaaren odola gaitic, eta bere autorreria gaitic, eta ez citubezan maitetu euren arimac erijotzara guiño.

70

12. Orregaitic poztu zaitece, cerubac, eta euretan bici zarenac. Ai lurraren, ta ichasuaren zorigaiztocua, cerren jatsi da diabruba zubec gana, aserre andijagaz, jaquiñic dempora guichi daucala.

13. Eta icusiric dragoiac jaurtiguija izan zala lurrera, esetsi eutsan seme arra eguin eban emacumiari:

14. Eta emonac izan jacozan emacumiari ego bi arrano andijarenac, egan eguijan eremura bere lecura, nun daguan gorderic demporan ta demporetan, eta demporiaren erdijan sierpiaren icusbeguitic.

71

15. Eta bota eban sierpiac bere aotic emacumiaren ondoric, ura ibaija leguez, ibaijac eracarri eguijan.

16. Eta lagundu eutsan lurrac emacumiari, eta idigui eban lurrac bere aua, eta zurrut eguin eban dragoiac bere aotic bota eban ibaija.

17. Eta aserratu zan dragoia emacumiagaz: eta juan zan gudan eguitera bere jatorrico emparaubacaz, Jaungoicuaren aguindubac gordetan ditubezanacaz, eta Jesucristoren autorreria dauquenacaz.

18. Eta guelditu zan zutunic icbasoco ondarraren ganian.

72

AMAIRUGARREN CAPITULUBA.

ETA icusi neban urteten ebala ichasotic pistija batec, eucazanac zazpi buru, ta amar adar, eta bere adarren ganian amar cinta zuri zabal, eta bere buruben ganian erneguzco berben icenac.

2. Eta icusi neban pistijia, zan leoearriaren antzecua, eta bere oñac artzarenac lacuac, eta bere aua leoiaren aua lacua. Eta emon eutsan dragoiac bere indarra, ta escubide andija.

3. Eta icusi neban bere burubetatic bat illa leguez erijotzaraño: eta bere erijotzaco zaurija osatuba izan zan. Eta miraritu zan lur guztija pistijiaren ondoric.

73

4. Eta adorau eben dragoia, emon eutsana ala pistijiari: eta adorau eben pistijia, ciñuela: ¿Cein pistijiaren antzecua? eta ¿noc gudan jardun leique beragaz?

5. Eta emona izan jacon aua esaten cituzana arroquerijac, eta ernegubac: eta emona izan jacon berari eguiteco escubidia berroguetabi illabetian.

6. Eta idigui eban bere aua erneguzco berbacaz Jaungoicua gaitic, erneguetaco bere icena gaitic, eta bere bicilecuba gaitic, eta ceruban dagozanac gaitic.

74

7. Eta emona izan jacon berari guerra eguitia santubacaz, eta eurac goitutia. Eta emona izan jacon escubidia echadi, eta erri, eta mintzoera, eta erreiñu guztijaren ganian,

8. Eta adorau eben lurrian bici diran guztijac: ceintzuben icenac ez dagozan escribiduric Bildotsaren bicitzaco Liburuban, illa izan zanarenian mundubaren asieratic.

9. Iñoc baldin badauca belarriric, entzun dagnijala.

10. Catigarijora daroiana, catigarijora juango da: ezpatiagaz illten dabenac, izan biar dau berac ezpatiaz illa. Emen dago eruapena, ta santuben fedia.

75

11. Eta icusi neban beste pistija bat igoten ebala lurretic, eta eucazan adar bi Bildotsaren antzecuac, eta berba eguiten eban dragoiac leguez.

12. Eta lelengo pistijiaren escubide guztija eguiten eban bere aurrian: eta eguin eban lurrac, eta bertan bici ciranac, adorau eguijela lelengo pistijia, ceñen zauri illgarrija izan zan osatuba.

13. Eta eguin cituzan mirari andijac, cerutic lurrera subari jaisi eraguiteraño guizonen icusbeguijan.

14. Eta engañau cituzan lurrian bici ciranac pistijiaren icusbeguijan eguiteu laquetu jacon mirarijac gai-

76

tic, esanaz lurrian bici ciranai, eguijela pistijiaren irudija, daucanarena ezpatiaren zaurija, eta bici izan zan.

15. Eta emoua izan jacon emon eguijola bicigueija pistijiaren irudijari, eta berba eguijala pistijiaren irudijac: eta eguijala pistijiaren irudija adoretan ez eben edoceintzuc, illac izan ditecela.

16. Eta eguingo dau euqui daguijela guztijac chiquijac, eta andijac, eta aberatsac, eta ezeuquijac, eta ascatubac, eta mempecuac marca bat euren escumaco escuban, edo euren becoquijetan:

17. Eta ecin daiquiala iñoc erosi, edo saldu, ezpada daucanac pistijiaren marquia, edo icena, edo bere icenaren cembata.

77

18. Emen jaquiturija dago. Adiña daucanac, atera begui pistijiaren cembata. Cerren guizonaren cembata da: eta bere cembata seireun eta iruroguetasei.

AMALAUGARREN CAPITULUBA.

ETA beguiratu neban: eta orra emen Bildotsa eguan oñaz Siongo mendijaren ganian, eta beragaz eun eta berroguetalau milla,

78

euquenac bere icena, eta bere Aitaren icena escribiduric euren becoquijetan.

2. Eta entzun neban boz bat cerutic, ur ascoren boza lacua, eta trumonada andi baten boza lacua: eta entzun neban boza, citararijena lacua citarac joten citubezanena euren citaracaz.

3. Eta cantetan eben canta barrija lacua jarlecubaren aurrian, eta lau abereen, ta zarren aurrian, eta iñoc ecin esan eban cantia, ezpada eun eta berroguetalau milla areec, erosijac izan ciranac lurretic.

4. Oneec dira, ez ciranac izan loitubac emacumiacaz: cerren dira

79

doncellac. Oneec jarraituten deutse Bildotsari doian edocein lecutara. Oneec izan ciran erosijac guizonetatic lenenac Jaungoicuarentzat, eta Bildotsarentzat,

5. Eta euren auan ez zan aurquitu guzurric: cerren orbanic baga dagoz Jaungoicuaren jarlecubaren aurrian.

6. Eta icusi neban beste aingueru bat egan ebillela cerubaren erditic, eucana betico Ebanjelijua, eracusteco lurrian bici ciranai, eta erreinu, eta echadi, eta miin, eta erri guztijari:

7. Ciñuala diadar andijagaz: Izan zaitece Jaunaren bildur, eta

80

emon eguijozube berari ondria, cerren eldu da bere juicijoco orduba, eta adorau eguizube, eguin cituzana ceruba, ta lurra, ichasua, eta urezco iturrijac.

8. Eta beste aingueru batec jarraitu eutsan, ciñuala: Jausi da, jausi da araco Babilonija andija: emon eutsena edaten jente guztijai bere araguizco pecatubaren aserreco ardaotic.

9. Eta irugarren ainguerubac jarraitu eutsen, ciñuala diadar andijagaz: Baldin iñoc adoretan badau pistijia, eta bere irudija, eta artnten badau ezagungarrija bere becoquijan, edo bere escuban:

81

10. Onec bere edango dau Jaungoicuaren aserreco ardaotic, naastauric daguanetic ardao utsagaz berberaren aserreco ontzijan, eta izango da penauba subaguz, ta sufriagaz aingueru santuben aurrian, ta Bildotsaren aurrian:

11. Eta euren oñacen queiac igongo dau guizaldijeu guizaldijetan: ez dauque bere atsedenic egunaz, ez gabaz, adorau ebenac pistijia, ta bere irudija, eta baldin iñoc artuten badau bere icenaren marquia.

12. Emen dago santuben eruapena, gordetan ditubezanena Jaungoicuaren aguindubac, eta Jesusen fedia.

82

13. Eta entzun neban boza cerutic, ciraustana: Escribidu eguizu: Zorijonecuac illac, Jaunagan ilten diranac. Oraiudissec gueijago diño Espiritubac, atseden daguijela eureu biarretatic: cerren euren eguitadac jarraituten deutse.

14. Eta beguiratu neban, eta orra emen odei zuri bat: eta odeijaren ganian jarriric guizonaren Semiaren irudico bat, eucana bere buruban urrezco coroia, eta bere escuban iguitai zorrotza.

15. Eta beste aingueru batec urten eban elessatic, cirautsala diadar andijagaz jarriric eguanari odeijaren ganian: Beeratu eguizu ceure

83

iguitaija, eta equin eguijozu ebaguiten, igarturic dagualaco lurreco ebagui gueija.

16. Eta jarriric eguanac odeijaren ganian, beeratu eban lurrera bere iguitaija, eta izan zan ebaguija lurreco ebagui gueija.

17. Eta beste aingueru batec urten eban elessatic, ceruban daguanetic, eucala berac bere iguitai zorrotza.

18. Eta altaratic urten eban beste aingueru batec, eucanac escubidia subaren gañian: eta diadar eguin entsan boz andijagaz eucanari iguitai zorrotza, cirautsala: Sartu eguizu ceure iguitai zorrotza, eta

84

batu eguizuz lurreco maastico morduac: cerren bere maatsac elduric dagoz.

19. Eta sartu eban ainguerubac bere iguitai zorrotza lurrian, eta mindemiñau eban lurreco maatsa, eta bota eban mindemiñia Jaungoicuaren aserreco pozu andijan:

20. Eta zapalduba izan zan pozuba uritic campora, eta urten eban odolac pozutic zaldijen frenuetara guiño milla ta seireun estatuban.

85

AMABOSTGARREN CAPITULUBA.

ETA icusi neban beste icusgarri bat ceruban andija, ta miragarrija, zazpi aingueru, euquezanac azquenengo zazpi plagac: cerren euretan da osotuba Jaungoicuaren aserria.

2. Eta icusi neban biderijozco ichasua laco bat subagaz naastauba, eta goitu ebenac pistijia, ta bere irudija, eta bere icenaren cembata, egozala zutunic biderijozco ichasuaren ganian, euquezala Jaungoicuaren citarac:

86

3. Eta cantetan ebela Moisesen Jaungoicuaren serbitzarijaren cantia, eta Bildotsaren cantia, ciñuela: Andijac, eta miragarrijac dira zure eguitadac, Jaun Jaungoico guztijala: zucenac ta eguijazcuac dira zure bidiac, guizaldijen Erreguia:

4. ¿Nor ez da zure bildur izango, Jauna, eta noc ez dau gnratuco zure icena? cerren bacarric zara bijotz bigunecua: cerren jente guztijac etorrico dira, eta belaunicotuco dira zure aurrian, zure juicijuac aguertu diralaco.

5. Eta oneen ondoric beguiratu neban, eta orra idiguiric ceruban autorreraco bicilecuco elessia.

87

6. Eta urten eben elessatic zazpi aingueruc, euquczanac zazpi ondamendi, liño garbijagaz ta zurijagaz jantziric, eta loturic euren bularrac urrezco cinta zabalacaz.

7. Eta lau abereetatic batec emon eutsezan zazpi aingueruhai zazpi edontzi urrezco, Jaungoicuaren guizaldijen guizaldijetan bici danaren aserrez betiac.

8. Eta queez bete zan elessia Jaungoicuaren itzalez, eta bere birtutez : eta iñor ecin zatequian sartu elessan, amaitubac izan ciran artian zazpi aingueruben zazpi plagac.

88

AMASEIGARREN CAPITULUBA.

ETA entzun neban boz andi bat elessatic, ciautsena zazpi aingueruhai : Zuace, eta isuri eguizubez lurraren ganian Jaungoicuaren aserriaren zazpi edontzijac.

2. Eta juan zan lelengua, eta isuri eban bere edontzija lurrareo ganian : eta eguin jaquen zauri gogor, ta guztiz donga bat pistijiaren ezagungarrija euquen guizonai : eta bere irudija adoran ebenai.

3. Eta bigarren ainguerubac isuri eban bere edontzija ichasuan, eta biurtu zan illarena laco odol : eta arima bici guztija ill zan ichasuan.

89

4. Eta irugarrenac isuri eban bere edontzija ibaijen ganian, eta urezco iturrijen ganian, eta odol biurtu ciran.

5. Eta entzun neutsan uretaco ainguerubari ciñuala : Zucena zara, Jauna, zariana, ta ciñana santuba, oneec erabagui dituzuna :

6. Isuri ebelaco santuben, ta igarlen odola, ceuc bere emon deutsezu edaten odola : cerren duiñac dira.

7. Eta entzun neban beste batec altaratic ciñuala : Baita, Jaun Jaungoico guztijala, eguijazcuac ta zucenac zure erabaguijac.

90

8. Eta laugarren ainguerubac isuri eban bere edontzija eguzquijan, eta emona izan jacon atsacabetutia guizonac beruagaz, ta subagaz :

9. Eta berotu ciran guizonac bero andijagaz, eta deungaro esan eben Jaungoicuaren icena gaitic, eucana gaitic escubidia plaga oneen ganian, eta ez eben eguin penitencijaric emoteco berari glorija.

10. Eta bostgarren ainguerubac isuri eban bere edontzija pistijiaren jarlecubaren ganian : eta eguiña izan zan bere erreñuba illuna, eta jan citulezan euren miiñac miñez :

91

11. Eta deungaro esan eben ceruco Jaungoicua gaitic euren miñen, ta zaurijen indarrez, eta ez eben eguin penitencija euren eguitadac gaitic.

12. Eta seigarren ainguerubac isuri eban bere edontzija araco Eufrates ibai andijan, eta sicatu eban bere ura, prestetaco bidia eguzquijaren urteeraco erreguiai.

13. Eta icusi nituzan urteten dragoiaren aotic, pistijaren aotic, eta igarla guzurrezcuaren aotic iru espiritu loi ugarasijuen guisan.

14. Cerren dira demoniuen espiritubac eguiten ditubezanac mirarijac, eta duaz mundu guztico

92

erregueetara batntera gudaraco Jaungoico guztijalaren egun andiraco.

15. Orra banater lapurra leguez. Zorijonecua iratzarriric daguana, eta gordetan dituzana bere soñecuac, billosic ibilli ez dedin, eta icusi ez daguijen bere ezaintasuna.

16. Eta batuco ditu Ebreoz Armajedon dericban lecuban.

17. Eta zazpigarren ainguerubac isuri eban bere edontzija airian, eta urten eban boz andi batec elessatic jarlecutic, ciñuala: Au eguiña da.

18. Eta eguiñac izan ciran oñaztubac, eta bozac, eta trumonadac, eta luicara andi bat eguiña izan zan, lurraren ganian guizonac diran ez-

93

quero iñoz izan ez dana lacua: alaco luicara, ain andija.

19. Eta uri andija izan zan zatituba iru zatitan: eta jenteen nrijac jausi ciran: eta Babilonija andija etorri zan gomutan Jaungoicuaren aurrian, emoteco berari bere aserre sumiñaren ardaozco ontzija.

20. Eta ugarte guztijac igues eguin eban, eta mendijac ez ciran izan aurquitubac.

21. Eta arri andija bacocha-eun eta oguei libracua jausi zan cerutic guizonen ganera: eta dongaro esan eben Jaungoicua gaitic guizonac arrijaren plaguia gaitic: cerren izan zan guztiz andija.

94

AMAZAZPIGARREN CAPITULUBA.

ETA etorri zan zazpi ainguerubetatic bat, euquezanetatic zazpi edontzi, eta berba eguin eban neugaz, ciñuala: Erdu, eracutsico deutsut emacume galdu andijaren, ur ascoren ganian jarriric daguanaren galdnmendija,

2. Ceñegaz eguin eben araguizco pecatuba lurreco erreguiac, eta orditu ciran lurrian bici ciranac bere nasaiquerija aguirico ardauagaz.

3. Eta eruan ninduban espirituban eremura. Eta icusi neban ema-

95

cumia jarriric pistija gorrijaren ganian, Jaungoicua gaitic esaten cituzan icen gaistoz betia, eucazala zazpi buru, ta amar adar.

4. Eta emacumia eguan inguraturic purpuraz, ta escarlataz, eta apainduric urrez, eta arri balijotzuz, eta perlaz, eucala bere escuban urrezco edontzi bat, beteric izugarriz, ta bere araguizco pecatubaren ciquinquerijaz :

5. Eta bere becoquijan escribiduric : Ezcutapena : Babilonija andija, araguizco pecatuben, ta lurreco izugarrijen ama.

6. Eta icusi neban emacumia ordituric santuben odolagaz, eta

96

Jesusen martirijen odolagaz. Eta miriratu nintzan icusi nebanian mirari andijagaz.

7. Eta esan eustan ainguerubac : ¿ Cergaitic mirarituten zara ? Neuc esango deutsut emacumiaren, eta bera darabillen pistijiaren, zazpi buru, ta zazpi adar daucazanaren eracuspena.

8. Icusi cenduban pistijia, bazan, ta ez da, eta igongo dau lezatic, eta erijntzara juango da : eta mirarituco dira lurrian bici diranac, ceintzuben icenac ez dagozan escribiduric bicitzaco liburuban mundubaren asieratic, icusten dabenian bazan, ta ez dan pistijia.

97

9. Eta emen badago jaquiturija daucan ezagüeria. Zazpi burubac, zazpi mendi dira, ceintzuben ganian emacumia daguan jarriric, eta zazpi erregue dira.

10. Bost ill ciran, bat bada, eta bestia ez da etorri : eta datorrenian, iraun biar dau berac dempora laburrian.

11. Eta pistijia zana, ta ez dana : eta bera zortzigarrena da : eta da zazpiretaticua, eta galdumendira dua.

12. Eta amar adar icusi dituzunac, amar erregue dira : ceintzubec ez eben artu erreinuba, ezpada artuco dabe escubidia erreguiac leguez ordu batian pistijiaren ondoric.

98

13. Oneec asmo bat dauque, eta emongo deutse pistijiari bere indarra, ta escubidia.

14. Oneec burruca eguingo dabe Bildotsagaz, eta Bildotsac goituco ditu : cerren da jaunen Jauna, ta erregueen Erreguia, eta beragaz dagozanac, dira deitubac, autubac, eta leijalac.

15. Eta esan eustan : Icusi dituzun urac nun daguan jarriric emacume galduba, errijac dira, eta jentiac, eta miiñac.

16. Eta amar adarrac, icusi dituzunac pistijiagan, oneec gorroto izango deutse emacume galdubari, eta eguingo dabe solla, eta billosa,

99

eta bere araguijac jango ditube, eta subagaz erreco dabe.

17. Cerren Jaungoicuac imiñi dau euren bijotzetan eguin daguijela berari derichana: emon daguijuen bere erreñuba pistijiari bete ditecen artian Jaungoicuaren berbac.

18. Eta icusi dozun emacumia, da uri andija, aguintaritzia daucana lurreco erregueen ganian.

AMAZORTZIGARREN CAPITULUBA.

ETA oneen ondoric icusi neban beste aingueru bat jatsiten

100

zala cerutic, eucana al andija: eta lurra izan zan arguituba bere glorijaz.

2. Eta sendo diadar eguin eban, ciñuala: Jausi zao, jausi zan araco Babilonija andija: eta biurtu da demoninen bicilecu, eta espiritu loi guztijaren igueslecu, eta egazti loi, ta gorrotogarri guztijaren igueslecu:

3. Cerren jente guztijac edan eben bere aserreco araguizco pecatubaren ardaotic: eta lurreco erreguiac beragaz araguizco pecatuban jausi ciran: eta lurreco mercatarijac aberastu dira bere atseguiñen indarragaz.

4. Eta eutzun neban beste boz

101

bat cerutic, ciñuana: Urten eguizube beratatic, neure errija: izan ez zaitecen bere gaiztaquerijen partill, eta artu ez daguizuben bere plaguetatic.

5. Cerren bere pecatubac eldu dira cerura guiño, eta gomutau da Jauna bere gaiztaquerijacaz.

6. Biurtu eguijezube berari berac bere ceubei emon deutsuben leguez: eta pagau eguijezube berac emonagaz ta beste aimbeste gueijagogaz bere eguitaden erara: berac edaten emon eutsubeo ontzijan, emou eguijezube berari aimbeste ta beste aimbeste.

7. Cembat gozatu zan, eta atse-

102

guiñetan egon zao; aimbeste nñaz ta negar emon eguijezube: cerren bere bijotzian diño: Jarriric nago erreguiña: eta ez naz alarguna: eta ez dot icusico negarric.

8. Orregaitic egun batian etorrico dira bere plagac, erijotzia, eta negarra, eta gosia, eta subagaz erria izango da: cerren sendua da berari coutubac artuco deutsazan Jaungoicua.

9. Eta negar eguingo dabe, eta emongo deutsez otsac bularrai bere ganian lurreco erreguiac, beragaz araguizco pecatuban jausi ciranac, eta gozotasunetan bici izan ciranac, icusten dabeuian bere garren queia:

103

10. Urrin dagozala bere oñacen bildurra gaitic, diñuela: Ai, ai araco Babilonija uri andijaren, araco uri senduaren errucarrija: cerren ordu batian etorri zan zure galdumendija.

11. Eta lurreco mercatarijac negar eguingo dabe, ta uluca jardungo dabe bere ganian: cerren iñoc ez ditu gueijago erosico euren mercaderijac:

12. Eta urrezco, ta cidarrezco, ta arri balijotzuzco, eta perlazco, eta sedazco, eta granazco mercaderijac, eta zur usaintsu guztija, eta marfilezco ontzi guztijac, eta arri balijotzuzco, eta cobrezco, eta burdiñazco, eta marmolezco ontzi guztijac,

104

13. Eta canelia, eta usaiñezcuac, eta ujentuzcua, eta intzentzozcua, eta ardaozcua, eta orijozcua, eta urun lorazcua, eta garizcua, eta cargaco aberczcua, eta ardizcua, eta zaldizcua, eta cochezcua, eta mendecozcua, eta guizonen arimazcua.

14. Eta zure arimiaren gurarijaren frutac alde eguin eben zu gandic, eta gauza guicen, ta eder guztijac igues dabe zu gandic, eta onezquero ez dituzu gueijagn aurquituco.

15. Eta gauza oneen mercatarijac, aberastu ciranac, bera gandic urrin egongo dira bere oñacen bildurra gaitic, negarrez, ta uluz,

105

16. Eta diñuela: Ai, ai uri andi aren errucarrija, estalduric eguanarena liño piñez, eta escarlataz, eta granaz, eta urreturic eguana urrez, eta arri balijotzuz, eta perlaz:

17. Cerren ordu batian alde dabe aimbeste ondasunec. Eta gobernari guztija, eta ichasuan dabillen guztija, eta ichas guizonac, eta ichasoz saldu erosijac dauquezanac, urrindic egon ciran:

18. Eta icusiric bere garraren lecuba diadar eguin eben, ciñuela: ¿Cein uri andi onen antzecua?

19. Eta bota eben autsa euren buruben ganera, eta diadarrac eguin citubczan negarrez, ta uluz, ciñuela:

106

Ai, ai uri andi aren errucarrija, ceñetan aberastu ciran ichasuan ontzijac euquezan guztijac, bere precijuacaz: cerren ordu batian izan da arrasauba.

20. Poztu zaite bere ganian, ceruba, eta apostolu santubac, eta igarlac: cerren juzgau dau Jaungoicuac zuben juicijua bera gandic.

21. Eta jaso eban aiogueru sendo batec arri bat errota arri andi baten guisacua, eta bota eban ichasora, ciñuala: Onelaco bultzacadiagaz izango da botia araco Babilonija uri andija, eta ez da onezquero gueijago aurquituco.

22. Eta ez da iñoz zugan en-

107

tzungo citararijen boza, eta soñularijena, eta chillibituba joten dabenena, eta trompetia: eta languilla guztijen iracaslaric ez da aurquituco zugan gueijago: eta errota arrijen otsic ez da entzungo zugan gueijago:

23. Eta arguijaren arguic ez dau argui eguiogo gueijago zugan: eta ezcombarrijen bozic ez da izango entzuna onezquero zugan: cerren zure mercatarijac ciran lurreco andiquijac, cerren ceure sorguinquerijetan uts eguin eben jente guztijac.

24. Eta beratan izan da aurquituba igarlen ta santuben odola, eta lurrian illac izan diran guztijena.

108

EMERETZIGARREN CAPITULUBA.

ONEEN ondoric entzun neban aldra ascoren boza lacua ceruban, ciñuenena: Alleluia: Ossasuna, ta glorija, ta indarra gure Jaungoicuarentzat da:

2. Cerren bere erabaguijac dira eguijazcuac, ta zucenac, ceñec condenau daben bordion andija, gaiztotu dabena lurra bere nasaiquerija aguirijan, eta bengau daben bere serbitzarijen odola bere escubetatic.

3. Eta bigarrenez esan eben:

109

Alleluia. Eta bere queiac igoten dau guizaldijen guizaldijetan.

4. Eta auzpaztu ciran ogetalau zaarrac, eta lau aberiac, eta adorau eben Jaungoicua, jarriric eguana jarlecubaren ganian, ciñuela: Amen: Alleluia.

5. Eta bozac jarlecutic urten eban, ciñuala: Alabantzia esan eguijezube gure Jaungoicuari bere serbitzari guztijac: eta bere bildur zareenac chiquijac, ta andijac.

6. Eta entzun neban aldra andi baten boza lacua, eta ur ascoren boza lacua, eta trumonada andijen boza lacua, ciñuenena: Alleluia: cerren aguintau dau gure Jaungoico guztijalac.

110

7. Poztu gaitian, eta gozatu gaitian, eta emon daguijogun glorija berari: cerren etorri ciran Bildotsaren eztegubac, eta bere ezcongueija apaindu da.

8. Eta emona izan jacon estaldu dedilla liño arguitsu, ta zurijagaz. Cerren liño arguitsu au santuben birtutiac dira.

9. Eta esan eustan: Escribidu eguizu: Zorijonecuac, Bildotsaren eztogubetaco aparira deitubac izan diranac: eta esan eustan: Jaungoicuaren berba oneec eguijazcnac dira.

10. Eta auzpaztu nintzan bere oñetan, bera adoretaco. Eta esan eustan: Beguira ez daguizula eguin:

111

naz zure serbitzari laguna, eta zure anaijena, dauquenena Jesusen autorreria. Jaungoicua adorau eguizu. Cerren Jesusen autorreria da profecijaco espirituba.

11. Eta icusi neban ceruba idiguiric, eta orra zaldi zuri bat, eta bere ganian jarriric eguanari, erichan Berbacua, ta Eguijatija, eta zucentasunagaz juzguetan dau, eta diardu gudan.

12. Bere beguijac barriz suzco garra lacuac, eta bere buruban cinta zuri zabal asco, eta eucan icen bat escribiduric, iñoc ezagutu ez dabena ezpada berac.

13. Eta jantziric eguan odol

112

chipristiñez beterico soñecuagaz: eta deituten jaco bere icena, Jaungoicuaren Berbia.

14. Eta ceruban dagozan aldrac, jarraituten eutsen zaldi zurijetan, jantziric liño piñ zuri, ta garbiz.

15. Eta bere aotic urteten eban alde bijetatic zorrozturico ezpata batec: beragaz zaurituteco jentiac. Eta berac zucenduco ditu burdiñazco cigorragaz: eta berac zapalduten dau Jaungoico guztijalaren aserreco sumintasunaren ardauaren dolaria.

16. Eta dauca soñecuan, eta bere isterrian escribiduric: Erregueen Erreguia, ta aguiotetan dabenen Jauna.

113

17. Eta icusi neban aingueru bat eguala eguzquijan, eta eguin eban diadar andi bat, cirautsela cerubaren erditic egan ebiltzazan egazti guztijai: Erdube, ta batu zaitece Jaungoicuaren apari andiraco:

18. Jan daguizubezan erregueen araguijac, eta uri gordetzallen araguijac, eta senduen araguijac, eta zaldijen, ta euretan jarriric dagozanen araguijac, eta guztijen araguijac, ascatuben, ta mendecuen, ta chiquijen, ta andijenac.

19. Eta icusi neban pistijia, eta lurreco erreguiac, ta euren gudaritaguijac gudan eguiteco zaldi ganian

114

jarriric eguanagaz, ta bere gudaritaguijacaz.

20. Eta atrapauba izan zan pistijia, eta beragaz igarla guzurrezcua: eguin cituzana bere aurrian ezagungarrijac, ceintzubecaz engañau cituzan, artu ebenac pistijiaren marquia, eta adorau ebenac bere irudija. Biciric izan ciran jaurtiguijac oneec bijoc sufrez issoturic daguan suzco lecuban.

21. Eta emparaubac illac izan ciran zaldijaren ganian jarriric eguanaren ezpata, bere aotic urteten dabenagaz: eta egazti guztijac ase ciran euren araguijacaz.

115

OGUEIGARREN CAPITULUBA.

ETA icusi neban aingueru bat jatsiten zala cerutic, eucana lezaco guiltza, eta cateia andi bat bere escuban.

2. Eta eldu eutsan dragoiari, anchiñaco sierpiari, cein dan diabruba, ta satanas, eta lotu eban milla urteraco :

3. Eta sartu eban lezan, eta ichi eban, eta sillutu eban bere gania ez eguizan engañau gueijago jentiac, bete artian milla urte : eta oneen ondoric ascatubac izan biar dau dempora guichijan.

116

4. Eta icusi nituzan jarlecubac, eta jarri ciran curen ganian, eta emou jaquen contubac artuteco escubidia : eta Jesucristoren autorreria gaitic, eta Jaungoicuaren berbia gaitic samac ebaguijac izan jaquezanen arimac, eta ez ebenac adorau pistijia, ez bere irudija, ta ez ebenac artu bere marquia becoquijetan, edo euren escubetan, eta bici ciran, eta aguintau eben Cristogaz milla urtian.

5. Illen emparaubac ez ciran sartu bicitzan, bete artian milla urte. Au da lelengo biztuera barrija.

6. Zorijonecua, ta santuba, partill dana lelengo biztuera barrijan :

117

oneecgan bigarren erijotziac ez dauca escubideric : ezpada izango dira Jaungoicuaren ta Cristoren sacerdotiac, eta aguintauco dabe beragaz milla urtian.

7. Eta amaitubac diranian milla urtiac, ascatuba izango da satanas bere presondeguitic, eta urtengo dau, eta eogañauco ditu lurraren lau egaletan dagozan jentiac, Gog, eta Magog, eta batuco ditu gudaraco, ceintzuben cembata da ichasoco ondarra leguez.

8. Eta igon eben lurraren zabaleriareo ganera, eta inguratu citubezan santuben gudalecubac, eta uri maitatuba.

118

9. Eta jatsi zan suba Jaungoicua gandic cerutic, eta iruntzi cituzan : eta diabruba, eurac engañetan cituzana, izan zan sartuba suzco, ta sufrezco lecuban, nun pistijia bere,

10. Eta guzurrezco igarlia izango dira penaubac gau ta egun guizaldijen guizaldijetan.

11. Eta icusi neban jarlecu andi bat zurija, eta bat jarriric bere ganian,ceñen icusbeguitic igues eguin eban lurrac, eta cerubac, eta lecuric ez zan aurquitu eurenic.

12. Eta icusi nituzan illac, andijac eta chiquijac, egozala zutunic jarlecubaren icusbeguijan, eta liburubac izan ciran idiguijac : eta beste

119

Liburu bat izan zan idiguija cein dan bicitzacua : eta juzgaubac izan ciran illac liburubetan escribiduric egozan gaucetatic euren eguitaden erara.

13. Eta emon cituzan ichasuac, beragan egozan illac : eta erijotziac, eta infernubac emon citubezan eurctan egozan euren illac : eta euretarico bacocharen juicijua izan zan eguiña euren eguitaden erara.

14. Eta infernuba, eta erijotzia izan ciran jaurtiguijac suzco lecura. Au da bigarren erijotzia.

15. Eta aurquitu ez zana bicitzaco Liburuban escribiduric, izan zan jaurtiguija suzco lecura.

120

OGUETABATGARREN CAPITULUBA.

ETA icusi neban ceru barrija, ta lur barrija. Cerren lelengo ceruba, ta lelengo lurra juan zan, eta ichasua ez da onezquero.

2. Eta nic Juan icusi neban uri santu Jerusalem barrija jatsiten zala cerutic Jaungoicua gandic, prestauric, andra ezcombarri apainduba bere senarrarentzat leguez.

3. Eta entzun neban boz andi bat jarlecutic ciñuala : Orra emen Jaungoicuaren egolecuba guizonacaz,

121

eta bicico da euracaz. Eta eurac bere errija izango dira, eta Jaungoicua bera euracaz izango da euren Jaungoicua :

4. Eta garbituco dau Jaungoicuac malco guztija euren beguijetatic : eta erijotzaric ez da gueijago izango, ez negarric, ez diadarric, ez miñic izango da gueijago, cerren lelenguac igaro ciran.

5. Eta esan eban jarlecuban jarriric eguanac : Orra emen barrijac eguiten ditudaz guztijac. Eta esan eustan : Escribidu eguizu, cerreo berba oneec guztiz ciurrac dira, ta eguijazcuac,

6. Eta esan eustan : Eguin zan.

122

Ni naz alfa ta omega : asieria ta amaija. Nic egarri danari emongo deutsat bicitzaco ureco iturritic, duaric.

7. Goituten dabenac, euquico ditu oneec, eta izango nachaco Jaungoicua, eta bera izango da niretzat semia.

8. Barriz coldarrentzat, eta siniste baguentzat, eta madaricatubentzat, eta erallentzat, eta nasaijentzat, eta sorguiñentzat, eta idoluac adoretan ditubezanentzat, eta guzurti guztijentzat, eurac partill izango dira suz, ta sufrez issoturico lecuban : cein dan bigarren erijotzia.

9. Eta etorri zan zazpi aingue-

123

rubetatic bat, euquezanetatic edontzijac zazpi azquenengo plagaz betiac, eta berba eguin eban neugaz, ciñuala: Erdu, ta eracutsico deutsut andra ezcombarrija, Bildotsaren emaztia.

10. Eta eruan niuduban adiñez mendi andi, ta altu batera, eta eracutsi eustan Jerusalem uri santuba jatsiten zala cerutic Jaungoicua gandic,

11. Eucana Jaungoicuaren arguitasuna: eta bere arguija arri balijotsubaren irudicua jaspezco arrija lacua, cristalaren guisacua.

12. Eta eucan moralla andija, ta altuba, eucazana amabi ate: eta

124

atectan amabi aingueru, eta icenac escribiduric, ceintzuc diran Israelgo semeen amabi cchadijen icenac.

13. Urteeratic iru ate, eta ifarretic iru ate, eta egoetic iru ate, eta sarreratic iru ate.

14. Eta urijaren morallia, eucazana amabi cimentarri, eta amabi oneetan, Bildotsaren amabi apostoluben icenac.

15. Eta berba eguiten ebanac nigaz, eucan neurri bat urrezco cañaberazcua, neurtuteco urija, ta bere atiac, ta morallia.

16. Eta urija lau alde bardiñetacua da, eta bere luceeria aimbeste da cembat bere dan zabaleria: eta

125

neurtu eban urija urrezco cañaberiagaz amabi milla estadu: eta bere luceeria, ta altneria, ta zabaleria bardiñac dira.

17. Eta neurtu eban bere morallia eun eta berroguetalau beso, guizonaren ueurricua, cein dan ainguerubarena.

18. Eta bere morallia zan arri nabarrezcua: urija bera barriz urre garbija biderijo garbijaren antzecua.

19. Eta urico moralliaren cimendubac arri balijotsn guztijaz apaindubac. Lelengo cimenduba, arri nabarra: bigarrena, ceru arrija: irugarrena, arri urdiña: laugarrena, berdizquia:

126

20. Bostgarrena, arri gorrija: seigarrena, zurizquia: zazpigarrena, ori berdia: zortzigarrena, berde arguija: bederatzigarrena, berde orija: amargarrena, berde illuna: amaicagarrena, berde zurija: amabigarrena, morauba.

21. Eta amabi atiac, amabi perla dira, bacochian bat: eta ate bacocha zan perla bacochecua: eta urico plaeia urre ntsa biderijo arguitsuba lacua.

22. Eta elessario ez neban icusi bertan. Cerren Jaun Jaungoico guztijala da bere elessia, ta Bildotsa.

23. Eta urijac ez dauca eguzquijaren, ez illarguijaren premiñaric

127

argui eguiteco bertan: cerren Jaungoicuaren arguitasunac arguitu eban, eta bere arguija da Bildotsa.

24. Eta ibillico dira jentiac bere arguijan: eta lurreco erreguiac ecarrico dabe bertara euren glorija, ta ondria.

25. Eta bere atiac ez dira izango ichijac egunaz: cerren gauric ez da izango an.

26. Eta bertara eruango dabe erreinuben glorija, ta ondria.

27. Ez da sartuco bertan batbere loituric, ez iñor izugarrija, ta guzurra eguiteu dabenic; ezpada Bildotsaren bicitzaco Liburuban escribiduric dagozanac.

128

OGUETABIGARREN CAPITULUBA.

ETA eracutsi eustan ur bicizco ibai bat, arguija cristala leguez, urteten ebala Jaungoicuaren ta Bildotsaren jarlecutic.

2. Bere placiaren erdijan, eta ibaijaren alde bijetatic bicitzaco arbolia, ecazana amabi frutu, emoten dabena ill bacochian bere frutuba, eta arboliaren orrijac jenteen ossuneraco.

3. Eta madaricaciñoiaren quimetzic ez da an izango gueijago:

129

ezpada Jaungoicuaren, ta Bildotsaren jarlecubac egongo dira an, eta bere serbitzarijac serbiuco dabe.

4. Eta icusico dabe bere arpeguija: eta bere icena euren becoquijetan.

5. Eta gauric gueijago ez da izango: eta ez dabe euquico zucijaren arguijaren, ez eguzquijaren arguijaren premiñaric: cerren Jaun Jaungoicuac argui eguingo deutse, eta aguintauco dabe guizaldijen guizaldijetan.

6. Eta esan eustan: Berba oneec guztiz ciurrac dira, ta eguijazcuac. Eta igarlen espirituben Jaun Jaungoicuac bialdu eban bere ainguerubа

130

aguertutera bere serbitzarijai laster eguiñac izan biar daben gauzac.

7. Eta orra nun natorren guztiz arin. Zorijonecua, gordetan dituzana liburu onen gueroco barrijen berbac.

8. Eta ni Juan, entzun nituzana, ta icusi nituzana oneec. Eta entzun, ta icusi ezqnero, auzpaztu nintzan oneec eracusten eustazan ainguerubaren oñetan bera adoretaco:

9. Eta esan eustan: Beguira ez daguizula eguin: cerren naz zure serbitzari laguna, eta ceure anaija igarlena, eta liburu unen etorquizunen barrijaren berbac gordetan dituбezanena: Jaungoicua adorau eguizu.

131

10. Eta esan eustan: Ez eguizuz sillutu liburu onen etorquizunen barrijen berbac: cerren demporia urrian da.

11. Calte eguiten dabenac, calte eguin daguijala oraindic: eta loiquerijetan daguana, loitu dedilla oraindic: eta justuba dana, justutu dedilla oraindic: eta santuba, santutu dedilla oraindic.

12. Orra nun nator laster, eta nire sarija neugaz da, biurtuteco bacochari bere eguitaden erara.

13. Ni naz alfa ta omega, leleogua ta azquenengua, asieria ta amaija.

14. Zorijonecuac, garbituten di-

132

tubezanac euren soñecuac Bildotsaren odolian: izan ditecen eurac partill bicitzaco arbolan, eta atetatic sartu ditecen urijan.

15. Campora chacurrac, eta sorguiñac, eta nasaijac, eta erallac, eta idoloen serbitzarijac, eta guzurra maitetu, ta eguiten daben gnztija.

16. Nic Jesus bialdu dot neure aingueruba, adierazotera znbei oneec elessetan. Ni naz sustraija, eta Dabiden jatorrija, izar arguitsuba, ta gossecna.

17. Eta espiritubac, eta lagunac diñue: Erdu. Eta entzuten dabenac, esan begui: Erdu. Eta egarri dana,

133

betor: eta gura dabenac, artu begui bicitzaco ura, duaric.

18. Cerren dirautsat liburu onen etorquizunen barrijaren berbac entzuten dituzan guztijari: Baldin iñoc irasten badeutse eurai ecer, iniñico dituzala Jaungoicuac bere ganian liburu onetan escribiduric dagozan plagac.

19. Eta baldin iñoc guichituco balitu etorquizunen barri onen liburuco berbac, quenduco dau Jaungoicuac bere partiltasuna bicitzaco liburutic, eta uri santutic, eta liburu onetan escribiduric dagozan gaucetatic.

20. Diño oncen autorreria emo-

134

ten dahenac: Eguijaz banator laster: Alan izan dedilla. Erdu, Jaun Jesus.

21. Jesucristo gure Jaunaren gracija zubecaz guztijocaz. Alan izan dedilla.

EL APOCALIPSIS DEL APÓSTOL SAN JUAN
SAN JUAN APOSTOLUAREN APOKALIPSISA

Jose Antonio Uriarte
Gipuzkeraz
Londres
1858

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

EL APOCALÍPSIS

DEL APÓSTOL SAN JUAN,

TRADUCIDO AL VASCUENCE,

DIALECTO GUIPUZCOANO

POR EL

P. FR. JOSÉ ANTONIO DE URIARTE,

PARA EL

PRÍNCIPE LUIS-LUCIANO BONAPARTE

LÓNDRES.

1859.

I CERTIFY that this book was printed by me in the house of His Highness the Prince Louis-Lucien Bonaparte, and that the number of copies impressed amounted to fifty, one of which is printed on thick paper.

August, 1858. E. BILLING.

SAN JUAN APOSTOLUAREN APOKALIPSISA.

LEMBIZIKO KAPITULUA.

JESUKRISTOREN Apokalipsisa, Jaungoikoak eman ziona, laster gertatu bear dutenak agertzeko bere serbitzariai: eta ezagutuerazi ziona, bidaldurik bere aingeruaren bitartez bere serbitzari Juani,

2. Zeñak lekukotasuna eman zion Jaungoikoaren itzari, eta Jesukristoren lekukotasuna, ikusi zituen guziai.

3. Doatsua profezia onetako itzak irakurtzen eta aditzen dituena: eta onetan eskribaturik daudenak gordetzen dituena: zeren dembora aldean da.

4. Juanek Asian dauden zazpi elizai. Grazia zuei, eta pakea dana gandik, zana gandik, eta etorriko dana gandik: eta aren tronuaren aurrean dauden zazpi espirituak gandik:

5. Eta Jesukristo gandik, zeñ dan lekuko leyala, illetatik lembizi sortua, eta lurreko erregeen aundiena, zeñak maitatu ginduen, eta garbitu ginduen gure pekatuetatik bere odolean, (1)

6. Eta egin gaitu Jaungoikoaren eta bere Aitaren erreinu, eta apaiz: ari gloria, eta agintaritza gizaldien gizaldietan: Ala izan dedilla.

7. Ona non etortzen dan odeyakin, eta ikusiko dute begi guziak, eta bera zulatu zutenak. Eta bularrak joko dituzte bera ikusiaz lurreko erri guziak: Bai: Ala izan dedilla.

8. Ni naiz alfa eta omega, asiera eta bukaera, dio Jaun Jainkoak: danak, eta zanak, eta etorriko danak, guztialak.

9. Ni Juan zuen anaya, eta partilla naigabean, eta erreinuan eta iragopenean Jesukristogan: izan nintzan Patmos deitzen zayon ugartean, Jaungoikoaren itza gatik eta Jesusen lekukotasuna gatik:

10. Izan nintzan gogoz eramana igande egun batean, eta aditu nuen nere ondoren boz errutsu bat trompetaren idurikoa,

11. Ziona: Ikusten dezuna, eskribatu ezazu liburu batean: eta bidaldu zayezu zazpi elizai, zeñak dauden Asian, Efeson, eta Esmirnan, eta Pergamon, eta Tiatiran, eta Sardisen, eta Filadelfian, eta Laodizian.

12. Eta itzuli nintzan itz egiten zidan boza ikusteko: eta itzuli nin-

7

tzanean ikusi nituen zazpi urrezko kandelero:

13. Eta zazpi urrezko kandeleroen erdian gizonaren Semea bezelako bat, soñeko luze batekin jantzirik, eta urrezko gerriko batez bularrondoak loturik:

14. Aren burua berriz, eta illeac zuriak ziran ille zuria bezela, eta elurra bezela; eta aren begiak su garra bezelakoak ziran:

15. Eta aren oñak iduri zuten latoe zuria, labe gorrian, eta aren itzac iduri zuten ur andien abarrotsa:

16. Eta zeuzkan bere eskuiko eskuan zazpi izar: eta aren aotik ezpata bat bi aldeetatik zorroztua ir-

8

tetzen zan: eta aren arpegia distiatzen da eguzkia bere indarrean bezala.

17. Eta ikusi nueneau, erori nintzan aren oñetan illa bezela. Eta jarri zuen bere eskuiko eskua nere gañean, ziola: Etzaite beldur izan: ni naiz lenena, eta azkena,

18. Bizi naizana, eta izan naiz illa, eta ona non bizi naizan gizaldien gizaldietan, eta ditut eriotzaren giltzak, eta infernukoak. (2)

19. Eskribatu itzatzu bada ikusi dituzunak, eta diranak, eta gertatu bear dutenak oyen ondoren.

20. Ona nere eskuiko eskuan ikusi dituzun zazpi izarren misterioa,

9

eta zazpi urrezko kandeleroena: zazpi izarrak dira, zazpi elizen aingeruak: eta zazpi kandeleroak, zazpi elizak dira. (3)

BIGARREN KAPITULUA.

ESKRIBATU zayozu Efesoko elizaren aingeruari: Oyec esaten ditu, dauzkanak zazpi izarrak bere eskuiko eskuan, eta zazpi urrezko kandeleroen erdian dabillanac:

2. Badakizkit zure egiteac, eta zure nekea, eta iragopena, eta ezin dituzula sufritu gaiztoac: eta aztertu

10

dituzula apostoluak dirala esaleac, ez izanik: eta gezurti arkitu dituzu:

3. Eta iragopena badezu, eta sufritu dezu nere izena gatik, eta ez dezu ukatu.

4. Baña badet zerchobait esateko zure kontra, zure lelengo karidadea utzi dezula.

5. Oroitu zaite bada nondik erori zeran: eta egizu penitentzia, eta egin itzatzu lelengo obrak. Zeren bestela, etortzen natzatzu, eta alde eragingo diot zure kandeleroari bere lekutik, ez badezu penitentzia egiten.

6. Baña au badezu, gorroto diezula Nikolaiten egiteai, zeñai nik ere gorroto diedan.

11

7. Belarria duenak, aditu beza Espirituak zer dioten elizai: Garaitzen duenari emango diot jaten bizitzako zuaitzetik, zeñ dagoan nere Jaungoikoareo paradisuan.

8. Eta Esmirnako elizaren aingeruari eskribatu zayozu: Oyek esaten ditu lembizikoak, eta azkenak, ill zanak, eta bizi danak:

9. Badakit zure naigabea, eta zure premia, baña aberatsa zera: eta Juduak dirala esaten dutenen gaizkiak, eta ez dira alá, baña bai satanasen batzarrea.

10. Ez iduki iragotzera zoazanen beldurrik. Ooa non deabruak sartuko dituan zuetariko batzuek pre-

12

soindegian, tentatuak izateko: eta naigabea izango dezute amar egunean. Izan zaite leyala ill arteraño, eta emango dizut bizitzako koroa.

11. Duenak belarria, aditu beza zer dioten Espirituak elizai: Garaitzen duena, ez da bigarren erintzak ukitua izango.

12. Eta Pergamoko elizaren aingeruari eskribatu zayozu: Oyek esaten ditu duenak ezpata bi aldeetatik zorroztua:

13. Badakit non zauden, satanasen esertokia dan tokian: eta badezu nere izena, eta ez dezu ukatu nere sinistea. Ez eta egun ayetan, zeñetan Antipas nere aitortzalle leyala

13

illa izan zan zuen artean, non dagoan satanas.

14. Baña badet zure kontra zerchobait: badituzu or jarraitzen diotenak Balaamen irakatsiari, zeñak irakasten zion Balaki galbidea ematen Israelko semeai, zillegi etziranak janerazitzen, eta lizunkerian nastuerazitzen:

15. Ala dituzu zuk ere Nikolaiten irakatsiari jarraitzen diotenak.

16. Egizu arren penitentzia: bestela etorriko natzatzu bereala, eta gudatuko naiz ayekin nere aoko ezpatarekin.

17. Duenak belarria, aditu beza zer esaten dioten Espirituak elizai:

14

Garaitzen duenari emango diot mana gordea, eta emango diot arri zuri bat: eta arrian izen berri bat eskribaturik, iñork ez dakiana artzalleac baizik. (4)

18. Eta Tiatirako elizaren aingeruari eskribatu zayozu: Oyek esaten ditu Jaungoikoaren Semeak, zeñaren begiak su garraren antzekoak diran, eta oñak latoe zuriaren idurikoak:

19. Ezagutzen ditut zure egiteak, eta sinistea, eta zure karidadea, eta lambidea, eta zure iragopena, eta zure azkeneko egiteak lembizikoak baño geyagoak.

20. Baña badet zure kontra zerchobait: uzten diozula Jezabel, e-

15

makume profeta dala berak dion bati, irakasten, eta nere serbitzariak engañatzen, loikeriara oyek erakarten, eta Jaungoiko gezurrezkoai eskeñitakoetatik janerazitzen.

21. Eta dembora eman diot penitentzia egiteko: eta ez du nai damutu bere lizunkeriaz.

22. Bera gatik ezarriko det oean: eta arekin nastu diranac, izango dira naigaberik andienean, ez badute egiten beren egiteen penitentzia.

23. Eta aren aurrak ilko ditut, eta jakingo dute eliza guztiak, ni naizala errayen, eta biotzen azterlaria: eta emango diot zuetariko bakoitzari

16

bere egiteen araura. Zuei berriz diozutet,

24. Eta beste Tiatiran zaudetenai: Irakaste oni jarraitzen ez dioten guztiak, eta ezagutzen ez dituztenak satanasen sakontasunak, ayek dioten bezela, ez det ezarriko zuen gañean beste kargarik:

25. Alaere dezutena gorde ezazute ni natorren artean.

26. Eta garaitzen duenari, eta nere azkeneko egiteak gordetzen dituenari, eskua emango diot errien gañean,

27. Eta erabilliko ditu burnizko zigorrarekin, eta lurrezko ontzi bat bezela izango dirade autsiak,

17

28. Nik ere artu nuen bezela nere Aita gaudik: eta emango diot egunsentiko izarra.

29. Belarria duenak, aditu beza zer dioten Espirituak elizai. (5)

IRUGARREN KAPITULUA.

ETA Sardisko elizaren aingeruari eskribatu zayozu: Oyek esaten ditu dauzkanak Jaungoikoaren zazpi espirituak, eta zazpi izarrak: Badakizkit zure egiteak, badezula bizi zeralako izena, eta illa zaudela.

2. Izan zaite iratzarria, eta secdatu itzatzu beste iltzera zijoazenak.

18

Zeren ez ditut arkitzen zure egiteak beteak nere Jaungoikoaren aurrean.

3. Gogoan bada ar zazu zer izan dezun, eta aditu, eta gorde ezazu, eta egin penitentzia. Ez bazaude ordea iratzarririk, etorriko natzatzu lapurra bezala, eta ez dezu jakingo zer ordutan etorriko natzatzun.

4. Argatik badituzu izen banaka batzuek Sardisen, beren soñekoak zikindu ez dituztenak: eta ibilliko dirade nerekin zuriz jantzirik, zeren diñak diraden.

5. Garaitzen duena, onela izango da zuriz jantzia, eta ez det kenduko aren izena bizitzako Liburutik: eta aitortuko det aren izena nere Aita-

19

ren aurrean, eta aren aingeruen aurrean.

6. Belarria duenak, aditu beza zer esaten dioten Espirituak elizai.

7. Eta eskribatu zayozu Filadelfiako elizako aingeruari: Oyek esaten ditu Santuak eta Egiatiak, Dabiden giltza duenak: zeñak idikitzen du, ta iñork ez du ichitzen: zeñak ichitzen du, eta ez du iñork idikitzen:

8. Badakizkit zure egiteak. Ona jarri dizut aurrean ate idikia, iñork ichi ezin dezakena: indar guchi dezulako, eta gorde dezulako nere itza, eta ez dezulako nere izena ukatu. (6)

9. Ona non emango dizudan sa-

20

tanasen batzarretik, Juduak dirala esaten duten batzuek, eta ez dirade ala, baña gezurra diote: Ona non etorrieraziko diedan, eta belaunikatuko dira zure oñetan: eta jakingo dute maite zaitudala.

10. Gorde dezulako nere iragopeneko itza, nik ere gordeko zaitat teotazioko orduan, zeñ etorriko dan mundu guztira, lurrean bizi diranak probatzera.

11. Ona non natorren bereala: gorde ezazu dezuna, iñork artu ez dezan zure koroa.

12. Garaitzen duenarekin egingo det abe bat nere Jaungoikoaren temploan, eta kampora ez da berriz ate-

21

rako: eta eskribatuko det aren gañean nere Jaungoikoaren izena, eta nere Jaungoikoaren erriaren izena Jerusalen berriarena, zeñ jachitzen dan zerutik nere Jaungoikoa gandik, eta nere izen berria.

13. Duenak belarria, aditu beza zer esaten dioten Espirituak elizai:

14. Laodiziako elizaren aingeruari ere eskribatu zayozu: Oyek esaten ditu: Egiak, lekuko leyalak, eta egiazkoak, zeñ dan Jaungoikoaren egiñen asiera. (7)

15. Badakizkit zure egiteak: etzerala ez otza, ez beroa: arren bada baziña ntza, edo beroa: (8)

16. Baña epela zeralako, eta ez

22

otza, ez beroa, asiko natzatzu aurtikitzen nere aotik.

17. Esaten dezulako: Aberatsa naiz, eta ondasuntsua, eta ez naiz iñoren bear: eta ez dakizu zerala chit beartsua, eta doakabea, eta deusgabea, eta itsua, eta billuza.

18. Konsejatzen zaitut erosi dizadazula sutan garbitutaco urrea aberastu zaitezen, eta jantzi ditzatzun soñeko zuriak, agertu ez dedin zure billuztasunaren lotsaria, eta begiurez igortzi itzatzu zure begiak ikusi dezazun. (9)

19. Nik maite ditudanak, zuzentzen ditut, eta kastigatzen. Piztu zaite bada, eta egizu penitentzia.

23

20. Ona non nagoan atean, eta jotzen det: baldin iñork aditzen badu nere boza, eta idikitzen badit atea, sartuko naiz bera gana, eta afalduko det arekin, eta ark nerekin. (10)

21. Garaitzen duenari, eserieraziko diot nerekin nere tronuan: nik ere garaitu nuen bezela, eta eseri nintzan bezela nere Aitarekin aren tronuan.

22. Duenak belarria, aditu beza zer dioten Espirituak elizai.

LAUGARREN KAPITULUA.

OYEN ondoren ikusi nuen: eta ona ate bat idikia zeruan; eta

24

lembizi aditu nuen bozak, trompeta bat bezela niri itz egiten, esan zidan: Igo zaite onera, eta erakutsiko dizkitzut gero gertatu bear dutenak.

2. Eta bereala izan nintzan gogoz eramana: eta ona esertoki bat jarririk zegoan zeruan, eta esertokiaren gañean eseria;

3. Eta eserirk zegoana, zan jaspe eta sardonis arrien idurikoa: eta ostrellaka bat zegoan esertokiaren inguruan, esmeraldoarenekoa.

4. Eta esertokiaren inguruan ogei ta lau esertoki: eta tronuen gañean ogei ta lau zar eserirk, soñeko zuriz inguraturik, eta ayen buruetan urrezko koroak.

25

5. Eta tronutik irteten ziran chimistak, eta deadarrak, eta turmoyak: eta zeuden tronuaren aurrean zazpi argi pizturik, zeñak diran Jaungoikoaren zazpi espirituak.

6. Eta tronnaren aurrean bidriozko itsaso bat bezala kristalaren idurikoa: eta esertokiaren erdian, eta esertokiaren inguruan, lau abere begiz betcak aurretik eta atzetik. (11)

7. Eta lembiziko aberea zan leoearen idurikoa, eta bigarren aberea chekorraren idurikoa, eta irugarren abereak zuen arpegi bat gizonaren idnrikoa, eta laugarren abereak iduri zuen egan dijoan arranoa.

8. Eta lau abereak bazituzten

26

seina ego: eta inguruan, eta barrenen beteak zenden begiz: eta atsedenik artu gabe gauaz ez egunaz, esaten zuten: Santua, Santua, Santua, Jaun Janngoiko guztiala, zeñ zan, eta zeñ da, eta zeñ etorriko da. (12)

9. Eta ari ziradela abere ayek glnria, eta onra eta bedeikazioa ematen eserirk zegoanari tronuaren gañean, bizi danari gizaldien gizaldietan,

10. Auzpez ernrtzen ziran ogei eta lau zarrak tronuan eserirk zegoanaren aurrean, eta botatzen zituzten beren koroak tronuaren aurrean ziotela:

11. Diña zera, gure Jaun Jainkoa,

27

izateko gloria, eta onra, eta birtutea: zeren zuk egin dituzu guziak, eta zure naiz ziran, eta egiñak izan dira.

BOSGARREN KAPITULUA.

ETA ikusi nuen tronuan eserirk zegoanaren eskuiko eskuan, liburu bat barrendik eta kampotik eskribatua, eta zazpi silluz ichia.

2. Eta ikusi nuen aingeru errutsu bat, sendo deadar egiten zuela: Nor da gai liburua zabaltzeko, eta silluak kentzeko?

3. Eta iñork ezin zuen, ez zeruan,

28

ez lurrean, ez lurpean, zabaldu liburua, ez berari begiratu.

4. Eta ni negar jarioan nengoan, iñor etzalako gai arkitu, zabaltzeko liburua, eta bera ikusteko.

5. Eta zarretatik batek esan zidan: Ez dezazula egin negarrik: ona irabazi du Judaren tribuko leoeak, Dabiden sustrayak, liburua zabaltzea, eta zazpi silluak kentzea.

6. Eta ikusi nuen: eta ona tronuaren eta lau abereen erdian, eta zarren erdian, Bildots bat zutik illa bezala, zeuzkaoa zazpi adar, eta zazpi begi: zeñak dirade Jaungoikoaren zazpi espiritu, lur guzira bidalduak. (13)

29

7. Eta etorri zan: eta artu zuen liburua tronuan eserirk zegoanaren eskuiko eskutik.

8. Eta zabaldu zuenean liburua lau abereak, eta ogei eta lau zarrak auzpeztu ziran Bildotsaren aurrean, zeuzkatela bakoitzak arpa, eta urrezko ontzi batzuek usai onez beteak, oyek dirade santuen erreguak:

9. Eta kantatzen zuten kanta berri bat, ziotela: Gai zara, Jauna, liburua artzeko, eta aren silluak kentzeko: zeren illa izan zera, eta erosi gaituzu Jaungoikoarentzat zure odolaz tribu, eta izkuntza, eta erri, eta erreinu guzitik:

30

10. Eta egin gaituzu gure Jaungoikoaren errege, eta apaiz: eta erreinatuko degu lurrean.

11. Eta ikusi nuen, eta aditu nuen aingueru askoren boza tronuaren, eta abereen, eta zarren inguruan: eta ziran milla millaka,

12. Deadar andiarekin ziotenak: Diña da, illa izan dan Bildotsa, artzeko birtutea, eta jaungoikotasuna, eta jakinduria, eta indarra, eta onra, eta gloria, eta bedeikazioa.

13. Eta zeruan, eta lurraren gañean, eta lurpean diran guztiai, eta itsasoan, eta artan barrenen diranai: guztiai aditu nien esaten: Tronuan eserirk dagoaoari, eta

31

Bildotsari: bedeikazioa, eta onra, eta gloria, eta ala gizaldien gizaldietan.

14. Eta lau abereak esaten zuten: Ala izan dedilla. Eta ogei eta lau zarrak auzpez erori ziran: eta adoratu zuten bizi dana gizaldien gizaldietan.

SEIGARREN KAPITULUA.

ETA ikusi nuen Bildotsak idiki zuela zazpi silluetatik bat, eta aditu nion lau abereetatik bati, esaten, turmoyaren boza bezelako batekin: Atoz, eta ikusi ezazu.

2. Eta ikusi nuen: eta ona zaldi

32

zuri bat, eta aren gañean eseririk zegoanak zeukan ballesta bat: eta eman zioten koroa bat, eta abiatu zan garaitzalle garaitzeko. (14)

3. Eta idiki zuenean bigarren sillua, aditu nion bigarren abereari, esaten: Atoz, eta ikusi ezazu.

4. Eta irten zan beste zaldi origorri bat: eta aren gañean eseririk zegoanari, emana izan zayon pakea lurretik kentzea, eta elkar iltzea, eta eman zioten ezpata andi bat. (15)

5. Eta idiki zuenean irugarren sillua, aditu nion irugarren abereari, esaten: Atoz, eta ikusi ezazu. Eta ona zaldi beltz bat: eta aren gañean

33

eseririk zegoanak, zeukan balantza bat bere eskuan. (16)

6. Eta aditu nuen boz bat bezela lau abereen artetik, esaten: Bi libra ogi diruan, eta iru libra garagar diruan, eta ardoari, eta olioari ez ukitu. (17)

7. Eta idiki zuenean laugarren sillua, aditu nuen laugarren aberearen boza, esaten: Atoz, eta ikusi ezazu.

8. Eta ona zaldi zurbil bat: eta aren gañean eseririk zegoanak, zuen izena Erioa, eta jarraitzen zion infernuak, eta eskua emana izan zayon lurraren lau ertzetan, iltzeko ezpatarekin, gosetearekin, eta eriotzarekin, eta lurreko pistiakin. (18)

34

9. Eta idiki zuenean bosgarren sillua: ikusi nituen aldarepean, Jaungoikoaren itza gatik, eta ekarri zioten lekukotasuna gatik illak izan ziradenen animak,

10. Eta deadarrez ari ziraden sendo, ziotela: Noiz artean, Jauna, santua eta egiatia, ez dezu zuzen egiten, eta ez dezu bengatzen gure odnla lurreao dauden ayetatik? (19)

11. Eta emanak izan zitzayozkaten soñeko zuriak: eta esana izan zitzayoten iehedon zezatela oraindikan piska bat, bete artean ayen serbitzari lagunen, eta berak bezela illak izan bear dutenen taldea.

12. Eta ikusi nuen idiki zuenean

35

seigarren sillua: eta ona lurdardara andi bat izan zan, eta eguzkia beltzitu zan zurdazko zaku bat bezela: eta illargi guztia odol bezela biurtu zan:

13. Eta izarrak zerutik erori ziran lurrera, pikondoak isurtzen dituen bezela bere pikoak, aize andi batek astintzen duenean.

14. Eta zerua bildu zan liburu bat biribillatzen dan bezela: eta mendi guziak, eta ugarteak beren tokietatik jausi ziran:

15. Eta lurreko erregeak, eta andienak, eta ejerzituetako agintariak, eta aberatsak, eta sendoak, eta mempeko diran guziak, eta jabeak gorde

36

ziran arzuloetan, eta mendietako aitzetan:

16. Eta esaten diote mendiai, eta aitzai: Erori zaitezte gure gañera, eta gorde gaitzatzute tronuan eseririk dagoanaren ikusbidetik, eta Bildotsaren aserretik:

17. Zeren eldu da ayen aserrearen egun andia: eta nor egon daiteke zutik?

ZAZPIGARREN KAPITULUA.

OYEN ondoan ikusi nituen lau aingeru zutik lurraren lau ertzetan, lurreko lau aizeak zeuzkatela,

37

ibilli etzitezen lurrean, ez itsasoan, ez zuaitz batean ere.

2. Eta ikusi nuen beste aingeru bat igotzen eguzkiaren irteeratik, zeñak zeukan Jaungoiko biziaren señalea: eta sendo deadar egin zioten lau aingeruai, zeñai eskua emanik zegoten lurra, eta itsasoa kaltetzeko,

3. Ziotela: Ez egin kalterik lurrari, ez itsasoari, ez eta zuaitzai, marka ditzagun artean gure Jaungoikoaren serbitzariak beren kopetetan.

4. Eta aditu nuen markatuen zembata, eun eta berrogei ta lau milla markatuak, Israelen semeen tribu guzitik.

38

5. Judaren tributik amabi milla markatuak: Rubenen tributik amabi milla markatuak: Gaden tributik amabi milla markatuak:

6. Aserren tributik amabi milla markatuak: Neftaliren tributik amabi milla markatuak: Manaseren tributik amabi milla markatuak:

7. Simeonen tributik amabi milla markatuak: Lebien tributik amabi milla markatuak: Isakarren tributik amabi milla markatuak:

8. Zabulouen tributik amabi milla markatuak: Joseren tributik amabi milla markatuak: Benjaminen tributik amabi milla markatuak.

9. Oyen ondoren ikusi nuen talde

39

andi bat, iñork kontatu ezin lezakeana erreinu, eta tribu, eta erri, eta izcuntza guzietatik, zutik tronuaren aurrean, eta Bildotsaren ikusbegian, soñeko zuriz estalirik, eta palmak beren eskuetan:

10. Eta sendo deadar egiten zuten ziotela: Agur gure Jaungoiko, tronuan eseririk dagoanari, eta Bildotsari.

11. Eta aingeru guziak zeuden zutik tronuaren, eta zarren, eta lau abereen inguruan: eta auzpez erori ziran tronnaren aurrean, eta adoratu zuten Jaungoikoa,

12. Ziotela, Bai: Bedeikazioa, eta ospea, eta jakinduria, eta eskerra,

40

eta onra, eta birtutea, eta indarra gure Jaungoikoari gizaldien gizaldietan, Ala izan dedilla.

13. Eta erantzun zidan zarretatik batek, eta esan zidan: Nor dira soñeko zuriz jantzirik dauden oyek? eta nondik etorri dira?

14. Eta esan nion: Nere Jauna, zuk dakizu. Eta esan zidan: Oyek dira, etorri diranak naigabe anditik, eta beren soñekoak garbitu dituztenak, eta berak zuritu Bildotsaren odolean.

15. Argatik daude Jaungoikoaren tronuaren anrrean, eta serbitzen dute gau ta egun aren temploan:

41

eta tronuan eseririk dagoana, egongo da ayen gañean:

16. Ez dute goserik, ez egarririk izango geyago, eta ez dituzte joko eguzkiak, ez beste bero errak:

17. Zeren Bildots, tronuaren erdian dagoanak, zaituko ditu, eta otsemango diote bizitzako iturri uretara, eta leortuko ditu Jaungoikoak malco guztiak ayen begietatik.

ZORTZIGARREN KAPITULUA.

ETA idiki zuenean zazpigarren sillua, ishildu zan zerua, ordu erdi baten aldean.

42

2. Eta ikusi nituen Jaungoikoaren aurrean dauden zazpi aingeruak: eta emanak izan zitzayozkaten zazpi trompeta.

3. Eta beste aingeru bat etorri zan, eta gelditu zan aldarearen aurrean intzentzonario bat zeukala: eta eman zitzayozkan intzentzo asko, ezarri zitzan santu guztien erreguetatik urrezko aldarearen gañean, zeñ dan Jaungoikoaren tronuaren aurrean.

4. Eta igo zan intzentzoen kea santuen erreguakin egiña aingeruaren eskutik Jaungoikoaren aurrera.

5. Eta artu zuen aingeruak intzentzonarioa, eta bete zuen aldareko

43

sutik, eta aurtiki zuen lurrera, eta egin zan turmoi, eta deadar, eta chimista, eta lurrikara andia.

6. Eta zazpi aingeru, zazpi trompetak zituztenak, gertutu ziran trompetak jotzeko.

7. Eta lembiziko aingeruak jo zuen trompeta, eta egin zan chingor, eta su, odolarekin nastua, eta ezarriak izan ziran lurrera, eta lurraren irugarren partea erre zan, eta zuaitzen irugarren partea kiskali zan, eta belar berde guzia erre zan. (20)

8. Eta bigarreu aingeruak jo zuen trompeta: eta mendi andi bat bezelako bat su garretan aurtikia izan

44

zau itsasora, eta itsasoaren irugarren partea odol biurtu zan,

9. Eta ill zan itsasoan bizia zeukaten kreaturetatik irugarren partea, eta ontzien irugarren partea galdu zan.

10. Eta irugarren aingeruak trompeta jo zuen: eta erori zan zerutik izar andi bat, su garretan zuzi bat bezala, eta erori zan ibayen irugarren partera, eta iturri uretara:

11. Eta izarraren izena da Asensioa; eta uren irugarren partea asensio biurtu zan: eta gizon asko ill zan ur ayekin, kirastu ziralako.

12. Eta laugarren aingerua trompeta otsez ari izan zan: eta joa izan zan

45

eguzkiaren irugarren partea, eta illargiaren irugarren partea, eta izarren irugarren partea, ala non illundu zan ayen irugarren partea, eta etzion irugarren parteak argirik eman egunari, ez eta orobat gauari.

13. Eta ikusi nuen, eta aditu nuen zeruaren erditik egan zijoan arrano baten boza, zeñak deadar egiten zuen sendoki: Zorigaitz, zorigaitz, zorigaitz, lurrean daudenak, beste iru aingeru, trompetak jo bear dituztenen bozak gatik.

46

BEDERATZIGARREN KAPITULUA.

ETA bosgarren aingeruak jo zuen trompeta: eta ikusi nuen izar bat erori zala zerutik lurrera, eta emana izan zitzayon leizeko putzuaren giltza.

2. Eta idiki zuen leizeko putzua: eta igo zan putzuko kea, su labe andi batena bezela: eta illundua izan zan eguzkia, eta airea putzuko keaz:

3. Eta putzuko keetik irten ziran langostak lurrera, eta emana izan zitzayoten ala, lurreko arrahioak duten bezelako ala:

47

4. Eta izan zitzayoten agindua etzayotela kalterik egin lurreko belarrari, ez berde zan gauzari, ez zuaitz bati ere; baizik bacarrik Jaungoikoaren señalea beren bekokietan ez duten gizonai:

5. Eta eskua emana izan zayoten ez berak iltzeko: baña oñazetzeko bost illez: eta ayen miñak ziran arrabioak gizonari ausikitzen dionean bezelako miñak.

6. Eta egun ayetan gizonak ibilliko dira eriotzaren ondoren, eta ez dute arkituko: eta ilko nai dute, eta eriotzak iges egingo diote.

7. Eta langostak bezelako ayek iduri zituzten zaldi gudarako ger-

48

tuak: eta ayen buruetan zeuden knroak bezelako batzuek urrezkoen idurikoak: eta ayen arpegia gizon arpegia bezelakoa zan. (21)

8. Eta zituzten illeak emakumeen idurikoak; eta ayen ortzak leoen ortzak iduri zituzten:

9. Eta zituzten lorikak burnizko lorikeu idurikoak, eta ayen egoen abarrotsak iduri zuen arin gudara dijoan zaldi talde baten abarrotsa:

10. Eta zituzten buztanak arrabioen idurikoak, eta eztenak zeuden ayen buztanetan: eta ayen ala gizonai kalte egiteko bost illez: eta zuten beren gañean

11. Erregetzat leize andiko aingo-

49

rua, zeñen izena da Ebreoz Abaddon, Grieguz berriz Apollyon, Latinez deitzen da Exterminans.

12. Zorigaitz bat igaro da, eta ona non datozten oraindik bi zorigaitz aren ondoren.

13. Eta seigarren aingeruak jo zuen trompeta: eta aditu nuen boz bat Jaungoikoaren begien aurrean dagoan urrezko aldarearen lau adarretatik,

14. Esaten seigarren aingeru trompetadunari: Aska itzak Eufrateko ibai andian loturik dauden lau aingeruak.

15. Eta askatuak izan ziran lau aingeruak, zeñak zeuden gertuturik

50

ordurako, eta egunerako, eta illerako, eta urterako: gizonen irugarren partea iltzeko.

16. Eta zaldizko ejerzituaren taldea ogei millatan amar milla. Eta aditu nuen ayen zembata.

17. Eta onela ikusi nituen zaldiak ikusaldian: eta ayen gañean eseririk zeudenak, zituzten suzko, jazintozko, eta sufrezko lorikak, eta zaldien buruak ziran leoen buruak bezelakoak: eta ayen aotik irteten zan sua, eta kea, eta sufrea.

18. Eta ill zan gizonen irugarren partea iru izurri oyekin, ayen aotik irteten ziran su, eta ke, eta sufreaz.

51

19. Zeren zaldien ala ayen aoan da, eta ayen buztanetan. Zeren ayen buztanak sugeen idurikoak dira, badituzte buruak, eta ayekin kalte egiten dute.

20. Eta izurri oyez illak izan etziran beste gizonak, etzuten artu beren eskuen egiteen damurik, eta etzioten utzi deabruak, eta urrezko, eta zillarrezko, eta metalezko, eta arrizko, eta zurezko iduripenak adoratzeari, zeñak ezin dezaketen ez ikusi, eta ez aditu, eta ezin daitezken ibilli.

21. Eta etzuten egin penitentzia beren gizonilteez, ez pozoitzeez, ez beren lizunkeriez, ez eta beren lapurretez.

52

AMARGARREN KAPITULUA.

ETA ikusi nuen beste aingeru sendo bat zerutik jachitzen odeyez inguraturik, eta uztargi bat buruaren gañean, eta aren arpegia zan eguzkia bezela, eta aren oñak suzko abe batzuek bezela:

2. Eta bazuen eskuan liburucho bat zabaldurik: eta jarri zuen eskuiko oña itsasoaren gañean, ezkerrekoa berriz lurraren gañean:

3. Eta deadar egin zuen sendoki, leoeak orroya egiten duen bezala. Eta deadar egin zuenean, zazpi turmoyak beren bozak adierazi zituzten.

53

4. Eta adierazi zituztenean zazpi turmoyak beren bozak, ni eskribatzera nijnan: eta aditu nuen boz bat zerutik niri esaten: Sillutu itzatzu zazpi turmoyak adieraziak: eta ez ditzatzula berak eskribatu.

5. Eta itsasoaren, eta lurrareu gañean zutik ikusi nuen aingeruak, alchatu zuen bere eskua zerurontz:

6. Eta juramentu egin zuen gizaldien gizaldietan bizi dana gatik, zerua eta artan daudenak, eta lurra eta artan daudeuak, eta itsasoa eta artan daudenak kreatu zituena gatik: Demborarik ez dala izango geyago:

7. Baizik zazpigarren aingeruaren bozaren egunetan, trompeta asi diten-

54

nean adierazotzen, kumplituko dala Jaungoikoaren misterioa, ezagutuerazo zuen bezela bere serbitzari profeten bitartez.

8. Eta aditu nuen boz bat zerutik berriz niri itz egiten, eta esaten: Zoaz, eta ar ezazu liburu zabaldua itsasoaren gañean, eta lurraren gañean zutik dagoen aingeruaren eskutik.

9. Eta joan nintzan aingerua gana, eta esan nion, eman zadala liburua. Eta esan zidan: Ar ezazu liburua eta iretsi ezazu: eta garrasteraziko dio zure sabelari, baña zure aoan gozoa izango da eztia bezela.

55

10. Eta artu nuen liburua aingeruaren eskutik, eta iretsi nuen: eta nere aoan gozoa zan eztia bezala: eta iretsi nuenean, garrastu zan nere sabela. (22)

11. Eta esan zidan: Bear diezu oraindikan egia adierazi erreinuai, eta erriai, eta izkuntzai, eta errege askori.

AMAIKAGARREN KAPITULUA.

ETA emana izan zitzadan kañabera bat zigor baten idurikoa, eta esana izan zitzadan: Jaiki zaite, eta neurtu ezazu Jaungoikoaren temploa,

56

eta aldarea, eta an adoratzen ari diranak.

2. Ataria berriz, templotik kampora dagoena, bego kampoan, eta ez dezazula ura neurtu: zeren utzia zate arrotzai, eta erri santua zapalduko dute berrogei ta bi illabetean:

3. Eta eskubidea emango diet nere bi lekukoai, eta egia adierazoko dute milla berreun eta irurogei egunean, zakuz jantzirik.

4. Oyek dirade bi olibo, eta bi kandelero, lurraren Jaunaren aurrean daudenak.

5. Eta norbaitek gaizkirik egin nai badiote, sua irtengo da ayen aotik, eta arrasatuko ditu ayen etsayak:

57

eta norbaitek min eman nai badiote, onela ark illa izan bear du.

6. Oyek badute eskua zerua ichitzeko, egin ez dezan euririk oyen profetizatzeko egunetan: eta eskua dute uren gañean ayek odol biurtzeko, eta lurra jotzeko nai duten izurriz nai duten guzian.

7. Eta bukatzen dutenean beren lekukotasuna, leize anditik igotzen dan pistia, gudan ariko da oyen kontra, eta garaituko ditu, eta ilko ditu.

8. Eta ayen gorputzak etzanik egongo dirade Sodoma, eta Ejipto iduripenez deitzen zayon erri andiko plazetan, non ayen Jauna ere izan zan gurutziltzatua.

58

9. Eta asko tribu, eta erri, eta izkuntza, eta erreinuetakok ikusiko dituzte ayen gorputzak iru egun, eta erdian: eta ez dute utziko ayen gorputzak obietan ezarten.

10. Eta lurrean bizi diradenak poztuko dira ayen iltzeaz, eta jostatuko dirade: eta elkarri emaitzak bidalduko dizkite, zeren bi profeta ayek oñazetu zituzten lurrean bizi ziradenak.

11. Eta iru egun, eta erdiren ondoan, bizitzako asnasea Jaungoikoa gandik sartu zan ayetan. Eta zutitu ziran beren oñen gañean, eta izi andi batek artu zituen ayen ikusleak.

12. Eta aditu zuten boz andi bat

59

zerutik, ayei esaten: Igo zaitezte onera. Eta igo ziran cerura odoi batean: eta ayen etsayak ikusi zituzten.

13. Eta ordu artan egin zan lurdardara andi bat, eta erriaren amargarren partea erori zan: eta illak izan ziran lurdardaran zazpi milla gizon: eta besteak iziak arturik egon ziran, eta gloria eman zioten zeruko Jaungoikoari.

14. Bigarren zorigaitza irago da: eta ona irugarren zorigaitza laster etorriko dana.

15. Eta zazpigarren aingeruak jo zuen trompeta: eta boz andiak adituak izan ziran zeruan, eta zioten: Mundu onetako nagusitasuna, gure

60

Jaunarena eta aren Kristorena egiña izan da, eta errege izango da gizaldien gizaldietan: Ala izan dedilla.

16. Eta ogei ta lau zarrak, Jaungoikoaren aurrean beren esertokietan jarririk daudenak, erori ziran auzpez, eta adoratu zuten Jaungoicoa, ziotela:

17. Eskerrak dizkitzugu, Jaun Jainko guztiala, zerana, eta ziñana, eta etorriko zerana: artu dezulako zure indar andia, eta jabetu zeralako.

18. Aserretu dira erreinuak, baña zure aserrealdia eldu da, eta dembora illak juzgatzeko, eta saria emateko zure serbitzari profetai, eta san-

61

tuai, eta zure izenaren beldur diranai, chikiai, eta andiai, eta lurra zikindu dutenak arrasatzeko.

19. Eta zabaldu zan Jaungoikoaren temploa zeruan, eta ikusi zan ayen elkartasuneko ucha, eta egin zan chimista, eta deadar, eta lurrikara, eta arritze andia.

AMABIGARREN KAPITULUA.

ETA ikusgarri andi bat agertu zan zeruan: Emakume bat eguzkiaz inguraturik, eta aren oñpetan illargia, eta aren buruan amabi izarrezko koroa bat: (23)

2. Eta izorra egonik, deadarrez

62

ari zan aurmiñetan, eta oñazetzen zan erditzeko.

3. Eta ikusi zan beste ikusgarri bat zeruan: eta ona dragoe andi origorri bat, zeñak zituen zazpi buru, eta amar adar: eta aren buruetan zazpi koroa,

4. Eta aren buztanak zekarren zeruko izarren irugarreo partea, eta aurtiki zituen lurrera, eta dragoea gelditu zan aurmiñetan zegoan emakumearen aurrean: erditzen zuenean, aren semea iretsitzeko.

5. Eta erdi zuen aur bat semea, zeñak zuzenduko ditu erreinu guztiak burnizko zigorrarekin: eta eramana izan zan aren semea

63

Jaungoikoa gana, eta aren tronura,

6. Eta emakumeak iges egin zuen eremura non zuen toki bat Jaungoikoak prestaturik, an azia izateko milla berreun eta irurogei egunean.

7. Eta izan zan guda andi bat zeruan: Migel, eta aren aingeruak gudan ari ziran dragoeareo kontra, eta dragoea gudan ari zan, eta aren aingeruak ere: (24)

8. Eta etzuten garaitu, eta etzan arkitu aren tokirik geyago zeruan.

9. Eta aurtikia izan zan dragoe andi ura, suge zarra, deabrua, eta satanas deitzen zayona, mundu guztia engañatzen duena: eta aurtikia

64

izan zan lurrera, eta aren aingeruak arekin aurtikiak izan ziran.

10. Eta aditu nuen boz andi bat zeruan esaten: Orain bete da salbazioa, eta indarra, eta gure Jaungoikoaren erreinua, eta aren Kristoren ala: aurtikia izan dalako gure anayen salatzallea, zeñak salatzen zituen gure Jaungoikoaren aurrean gau eta egun.

11. Eta oyek garaitu dute ura Bildotsaren odolaz, eta bere lekukotasunaren itzaz, eta ez dituzte beren biziak maitatu eriotzeari iges egiteraño.

12. Argatik poztu zaitezte, zeruak, eta an daudenak. Zorigaitz

65

lurra, eta itsasoa, zuec gana jachi dalako deabrua aserre andiarekin, jakiñik dembora guchi duela.

13. Ikusirik dragocak aurtikia izan zala lurrera, eraso zion semea erdi zuen emakumeari.

14. Eta emanak izan zitzaizkion emakumeari arrano andi baten bi ego, egan zezan eremura bere egontokira, non azia dan demboran eta demboretan, eta dembora erdian sugearen ikusbidetik.

15. Eta aurtiki zuen sugeak bere aotik emakumearen ondoan, ur ibai bat bezela, ibayak bera ekarriera-zia izateko. (25)

16. Eta lagundu zion lurrak ema-

66

kumeari, eta zabaldu zuen lurrak bere aoa, eta iretsi zuen dragoeak bere aotik aurtikitako ibaya. (26)

17. Eta aserretu zan dragoea emakumearen kontra: eta joan zan gudatzera aren odoleko besteen kontra, zeñak gordetzen dituzten Jaungoikoaren aginteak, eta daramaten Jesukristoren lekukotasuna.

18. Eta gelditu zan itsasoko ondarrean. (27)

AMAIRUGARREN KAPITULUA.

ETA ikusi nuen pistí bat itsasotik igotzen, zazpi buru zeuzkana,

67

eta amar adar, eta amar adarren gañean amar koroa, eta aren buruen gañean blasfemiazko izenak. (28)

2. Eta ikusi nuen pistiak iduri zuen leoenabarra, eta aren oñak artzaren atzaparrak bezelakoak ziran, eta aren aoa leoearen aoa bezelakoa. Eta dragoeak eman zion bere indarra, eta al andia.

3. Eta ikusi nuen aren buruetatik bat jorik zirudiala iltzera zijoala: eta aren eriozko zauria sendatu zan. Eta lur guztia arriturik jarri zan pistiaren ondoren. (29)

4. Eta adoratu zuten dragoea, zeñak eman zion ala pistiari: eta adoratu zuten pistia, ziotela: Nor

68

da pistiaren idurikoa? eta nork gudatuko al du arekin?

5. Eta emana izan zitzayon ao bat iseka egiten, eta blasfemiatzen zuena: eta eman izan zitzayon gaizki egiteko ala berrogei eta bi illabetean.

6. Eta idiki zuen aoa Jaungoikoa blasfemiatzeko, eta aren izena, eta aren egontokia, eta zeruen daudenak blasfemiatzeko.

7. Eta eman izan zitzayon santuai gerra egitea, eta ayek garaitzea. Eta eskua izan zuen tribu, eta erri, eta izkuntza, eta erreinu guzien gañean, (30)

8. Eta adoratu zuten lurrean zeu-

69

den guziak: zeñen izenak ez dauden eskribaturik munduaren asieratik illa izan zan Bildotsaren bizitzako Liburuan.

9. Iñork baldin badu belarririk, aditu beza.

10. Besterik katiberiora daramana, bera katiberiora joango da: ezpataz iltzalleak, bear du izan ezpataz illa. Emen da santuen iragopena, eta fedea.

11. Eta ikusi nuen beste pisti bat lurretik igotzen, eta zeuzcan bi adar Bildotsaren idurikoak, eta itz egiten zuen dragoeak bezela. (31)

12. Eta lenengo pistiaren al guzia egiten zuen aren aurrean: eta lurrari,

70

eta artan zendenai, adoraerazi zioten lembiziko pistia, zeñaren eriozko zauria sendatua izan zan.

13. Eta egin zituen gauza izigarri andiak, suari jachierazitzeraño zerutik lurrera gizonen aurrean. (32)

14. Eta engañatu zituen lurrean zeudenak, pistiaren aurrean egitea gatik eman izan zitzayon gauza izigarriak, esanik lurrean bizi ziradenai, egin dezatela ezpataren zauria izanik bizi zan pistiaren iduri bat.

15. Eta ala izan zuen bizia emateko pistiaren iduriari, eta pistiaren iduriari itzerazitzeko: eta egiteko pistiaren irudia adoratzen etzuten guziak, illak izan ditezela.

71

16. Eta guziai, chikiai, eta andiai, eta aberatsai, eta beartsuai, eta nagusiai, eta mempekoai artueraziko diote señale bat bereu eskuiko eskuan, edo beren kopetetan:

17. Eta egingo du iñork erosi, edo saldu ezin dezakeala, ez baldin badu pistiaren señalea, edo izena, edo aren izenaren zembata.

18. Emen da jakinduria. Duenak adiña, konta beza pistiaren zembata. Zeren gizon baten zembata da: eta aren zembata sei eun eta irurogei eta sei.

72

AMALAUGARREN KAPITULUA.

ETA ikusi nuen: eta ona Bildotsa zegoan zutik Siongo mendiaren gañean, eta arekin eun eta berrogei ta lau milla, aren izena, eta aren Aitaren izena eramaten zutenak beren kopetetan eskribaturik.

2. Eta aditu nuen abarrots bat zerutik, ur andien abarrotsaren idurikoa, eta turmoi andi baten orroaren idurikoa: eta aditu nuen abarrotsa zan arpalariak arpan ari diranean bezelakoa.

3. Eta kantatzen zuten kanta berri bat bezela esertokiaren aurrean,

73

eta lau abereen, eta zarren aurrean, eta iñork ezin zezakean esan kanta, eun eta berrogei ta lau milla, lurretik erosiak izan ziran ayek baizik.

4. Oyek dirade emakumeakin zikindu etziranak: zeren birjiña dira. Oyek Bildotsari jarraitzen diote noranai joan dedilla. Oyek erosiak izan dira gizonetatik lenenak Jaungoikoarentzat, eta Bildotsarentzat,

5. Eta ayen aoan ez da arkitu gezurrik: ala mancha gabe daude Jaungoikoaren tronuaren aurrean.

6. Eta ikusi nuen beste aingeru bat zeruaren erdiaren gañetik egan, Ebanjelio betikoa zeukala, irakasteko lurrean zeudenai, erreinu, eta

74

tribu, eta izkuntza, eta erri guztiai: (33)

7. Esaten zuela deadar andiarekin: Jannaren beldur izan zaitezte, eta eman zayozute onra, zeren badator aren juizioko ordua, eta adora ezazute, zerua, eta lurra, eta itsasoa, eta iturri urak egin dituena.

8. Eta beste aingeru bat ondoren etorri zan, esaten zuela: Erori da, erori da Babilonia andi ura: zeñak bere lizunkeriaren kolerazko ardoa edanerazi diote erreinu guziai.

9. Eta irugarren aingeru bat agertu zan ayen ondoren, esaten zuela deadar andiarekin: Iñork adoratuko balu pistia, eta areo iduria, eta

75

señalea artu bere bekokian, edo bere eskuan:

10. Ark ere edango du Jaungoikoaren aserrezko ardotik, aren aserrezko ontzian garbi prestatua izan danetik, eta izango da termentatua suaz eta sufreaz aingeru santnen aurrean, eta Bildotsaren aurrean:

11. Eta ayen oñazeen kea igoko da gizaldien gizaldietan: eta ez dute atsedenik gau ez egun, pistia, eta aren iduria adoratu zutenak, eta iñork aren izenaren señalea artu bazuen.

12. Emen dago Jaungoikoaren aginduak, eta Jesusen fedea gordetzen duten santuen iragopena.

13. Eta aditu nuen boz bat zeru-

76

tik, niri esaten: Eskribatu ezazu: Doatsuak illak, Jaunagan iltzen diranak. Oraindanik dio Espirituak, atseden dezatela beren nekeetatik, zeren beren obrak jarraitzen diezte.

14. Eta ikusi nuen eta ona odei zuri bat: eta odeyaren gañean eseririk gizonaren Semearen iduriko bat, zeñak zuen urrezko koroa bat buruan, eta eskuan igitai zorrotz bat.

15. Eta beste aingeru bat atera zan templotik, deadar egiñaz odeyaren gañean eseririk zegoanari: Iraitzi ezazu zure igitaya, eta itaitu ezazu, zeren etorri da itaitzeko ordua, zoritu diralako lurreko uztak. (34)

77

16. Eta iraitzi zuen odeyaren gañean eseririk zegoanak, bere igitaya lurrera, eta ebakia izan zan lurra.

17. Eta beste aingeru bat atera zan zeruan dagoen templotik, zuela ark ere igitai zorrotz bat.

18. Eta beste aingeru bat atera zan aldaretik, ark eskua zuen suaren gañean: eta deadar egin zion sendoki igitai zorrotza zeukanari, ziola: Erabilli ezazu zure igitai zorrotza, eta ebaki itzatzu lurreko mastiko mordoak: zeren zorituak daude ango matsak. (35)

19. Eta iraitzi zuen aingeruak bere igitai zorrotza lurrera, eta bildu zituen lurreko matsak, eta aurtiki zi-

78

tuen Jaungoikoaren aserreko putzu andian:

20. Eta zapaldua izan zan putzua erritik kampoan, eta irten zan odola putzutik zaldien bridetaraño milla eta sei eun estaduren bitartean.

AMABOSGARREN KAPITULUA.

ETA ikusi nuen beste señale andi, eta izigarri bat zeruan: zazpi aingeru, azken zazpi izurriak zeuzkatenak: ayetan bukatzen da Jaungoikoaren aserrea.

2. Eta iknsi nuen bidriozko itsasoa

79

bezelako bat suarekin nastua, eta pistiaren, eta aren iduriaren, eta aren izeneko zembataren, garaitzalleak, zeudela itsasoaren gañean Jaungoikoaren arpakin:

3. Eta kantatzen zuten Moyses Jaungoikoaren serbitzariaren kanta, eta Bildotsaren kanta, ziotela: Andiak, eta izigarriak dira zure obrak, Jaun Jaungoiko guziala: zuzenak eta egiazkoak dira zure bideak, gizaldien Erregea.

4. Nor ez da zure beldur izango, Jauna, eta nork ez du andituko zure izena? zeren zu bakarrik zera biotzbera: erreinu guziak etorriko dira, eta adoratuko dute zure au-

80

rrean, ageriak diralako zure juizioak.

5. Eta gero ikusi nuen, eta ona non idiki zan zeruan lekukotasunaren egontokiko temploa:

6. Eta irten ziran templotik zazpi izurriak zeuzkaten aingeruak, liñozko soñeko garbi, eta zuriz jantzirik, eta urrezko gerrikoz bularrak loturik.

7. Eta lau abereetatik batek eman zizkioten zazpi aingeruai zazpi urrezko ontzi, Jaungoiko gizaldien gizaldietan bizi danaren aserrez beteak.

8. Eta temploa kez bete zan Jaungoikoaren anditasuna gatik, eta

81

aren ala gatik: eta iñor ezin zitekean sartu temploan, zazpi aingeruen zazpi izurriak igaro artean.

AMASEIGARREN KAPITULUA.

ETA aditu nuen boz andi bat templotik, esaten zazpi aingeruai: Zoazte, eta isuri itzatzute Jaungoikoaren aserrearen zazpi ontziak lurrera.

2. Eta joan zan lembizikoa, eta isuri zuen bere ontzia lurrera, eta etorri zan zauri garratz, eta ezin gaiztoagoa pistiaren señalea zuten

82

gizonak gana, eta aren iduria adoratu zutenak gana.

3. Eta bigarren aingeruak isuri zuen bere ontzia itsasora, eta jarri zan ill baten odola bezela: eta bizi ziran guztiak ill ziran itsasoan.

4. Eta irugarrenak isuri zuen bere ontzia ibayetara, eta iturri uretara, eta odol biurtu ziran.

5. Eta aditu nuen uretako ainguerua esaten: Zuzena zara, Jauna, zerana, eta ziñana: santua, erabaki oyek eman dituzuna:

6. Isuri zutelako santuen, eta profeten odola, eman diezu odola edaten: zeren merezi zuten.

7. Eta aditu nuen beste bat alda-

83

retik esaten : Bai, Jaun Jainko guziala, egiazkoak dira eta zuzenak zure erabakiak.

8. Eta laugarren aingeruak isuri zuen bere ontzia eguzkiaren gañean, eta emana izan zitzayon gizonak beroaz tormentatzea, eta suaz.

9. Eta kiskali ziran gizonak bero andiaz, eta blasfematu zuten Jaungoikoa, izurri oyek bialtzeko eskua zuena, eta etziran damuan sartu ari gloria emateko.

10. Eta bosgarren aingeruak isuri zuen bere ontzia pistiaren esertokian : eta aren erreinua illundu zan, eta jan zitnzten beren mingañak miñez :

84

11. Eta blasfematu zuten zeruko Jaungoikoa beren miñ, eta zaurien artean, eta etziran damutu beren egitez.

12. Eta seigarren aingeruak isuri zuen bere ontzia Eufratesko ibai andi artara : eta agorrerazi zuen aren ura, bidea egiteko eguzkiaren irteerako erregeai.

13. Eta ikusi nituen dragoearen aotik, eta pistiaren aotik, eta profeta falsoaren aotik iru espiritu zikin irtetzen igelen idurian.

14. Zeren berak dirade deabruen espirituak gauza izugarri egilleak, eta dijoaz lur guztiko erregeak gana, ayek gudarako biltzera, Jaungoiko guzialaren egun andirako.

85

15. Ona non natorren lapurra bezela. Zorionekoa iratzarririk dagoena, eta soñekoak gordetzen dituena, billuzik ibilli ez dedin, eta ikusi ez dezaten aren itsustasuna.

16. Eta bilduko ditu Ebreoz Armagedon deitzen zayon tokian.

17. Eta zazpigarren aingeruak isuri zuen bere ontzia airera, eta adierazo izan zan boz andi bat templotik tronuko aldetik, ziona : Egin da.

18. Eta egin ziran chimistak, eta deadarrak, eta turmoyak, eta lurrikara bat izan zan, egundaño gizonak lurraren gañean ziran ezkero, izan etzana alako lurrikara andirik.

19. Eta erri andia egin zan iru

86

zatitan : eta erreinuetako erriak erori ziran. Eta Babilonia andia gogora etorri zitzayon Jaungoikoari, ari iresteta emateko bere aserre snmiñeko ardoaren edanontzia.

20. Eta ugarte guziak iges zuen, eta mendiak etziran arkitu.

21. Eta chingor andi bat talentua bezelakoa erori zan zerutik gizonak gana : eta blasfematu zuten Jaungoikoa gizonak arrizko izurria gatik : zeren izigarriro andia zan.

87

AMAZAZPIGARREN KAPITULUA.

ETA etorri zan zazpi ontziak zeuzkau zazpi aingeruetatik bat, eta itz egin zidan, ziola: Atoz, erakutsiko dizut ur andien gañean eseririk dagoen bordion andiaren kondenazioa, (36)

2. Zeñarekin nastu diran lurreko erregeak, eta orditu diran lurrean bizi diranak aren lizunkeriako ardoaz.

3. Eta eraman ninduen gogoz eremu batera. Eta ikusi nuen emakume bat esiririk pistia gorri baten

88

gañean, zeñ zegoan blasfemiazko izenez beterik, eta zeñak zituen zazpi buru, eta amar adar.

4. Eta emakumea inguraturik zegoan purpuraz, eta eskarlataz, eta urrez, eta arri baliotsuz, eta perlaz apaindurik, eta zeukan bere eskuan edanontzi bat, ichuskeriaz, eta bere lizunkeriazko naskaz beterik:

5. Eta aren kopetan izen bat eskribaturik: Misterioa: Babilonia andia, lizunkerien, eta lurreko ichuskerien ama.

6. Eta ikusi nuen emakumea orditurik santuen odolaz, eta Jesusen martirren odolaz. Eta izitu nintzan bera ikusiaz arrigarriki.

89

7. Eta esan zidan aingeruak: Zergatik miresten zera? Nik esango dizut emakumearen egia estalia, eta bera daraman pistia zazpi buru, eta amar adar dituenarena.

8. Ikusi dezun pistia, izan da, eta ez da, eta igoko da leizetik, eta iltzera joango da: eta izituko dira lurrean bizi diradenak, zeñen izenak ez dauden eskribatuak bizitzako Liburuan munduaren asieratik, ikusiaz pistia bazala, eta orain ez dala.

9. Eta au da esaera, zeñetan bada jakinduria. Zazpi buruak dira zazpi mendiak, zeñen gañean eseririk dagoan emakumea, baitaere zazpi errege dira.

90

10. Bost erori dira, bat badago, beste bat ez da oraindik etorri: eta etorri dedinean, bear du ark guchi egon.

11. Eta pistia zana, eta ez dana: bera da zortzigarrena: eta zazpietatikoa da, eta iltzera dijoa.

12. Eta ikusi dituzun amar adarrak, amar errege dira, zeñek erreinurik ez dute oraindikan izan, baña eskua errege bezela ordu batez izango dute pistiaren ondoren.

13. Oyek asmo bat dute, eta beren iodar, eta ala emango diote pistiari:

14. Oyek Bildotsarekin gudatuko dira, eta Bildutsak goituko ditu: ze-

91

ren jaunen Jauna da, eta erregeen Erregea, eta arekin diranak, deituak, autatuak, eta leyalak.

15. Eta esan zidan: Ur, ikusi dituzunak non bordiona eserita dagoen, erriak dira, eta erreinuak, eta izkuntzak.

16. Eta pistiari ikusi diozkazun amar adar: ayck gorrotatuko dute lizuna, eta jarriko dute galdua, eta billuza: aren aragiak jango dituzte, eta bera sutan erreko.

17. Zeren Jaungoikoak ezarri dijote biotzean, egin dezatela ark nai duena: eman dizayoten beren erreinua pistiari, bete ditezen bitartean Jaungoikoaren esanak.

92

18. Eta ikusi dezun emakumea, da erri andia, zeñak duen agintea lurreko erregeen gañean.

EMEZORTZIGARREN KAPITULUA.

ETA gero ikusi nuen beste aingeru bat, al andia zuena, jachitzen zerutik: eta lurra argitua izan zan aren gloriaz:

2. Eta deadar egin zuen sendoki, esaten zuela: Erori da, erori da Babilonia andia: eta egin da deabruen egontokia, eta espiritu loi guz-

93

tien igeslekua, eta egazti zikin, ta nazkagarri guzien zuloa:

3. Zeren aren aserreko zikinkeriaren ardotik edan zuten erri guziak: eta lurreko erregeak arekin nastu ziran: eta lurreko merkatariak aberastu ziran aren gozamen geyegiaren koztuz.

4. Eta aditu nuen beste boz bat, esaten: Atera zaite ortik, nere erria: etzaitezen izan aren gaiztakerietan partill, eta ez dezazun artu aren izurrietatik.

5. Zeren eldu dira aren bekatuak zeruraño, eta oroitu da Jaungoikoa aren gaiztakeriaz.

6. Itzuli zayozute eman dizuten

94

bezela: eta eman zayozute bitan aren egiteen araura: eskeñi dizuten edanontzian, edanerazi zayozute bitan.

7. Zembat goratu zan, eta gozatu, ambat gaitz eta negarbide eman zayozute: zeren esan du bere biotzean: Eseririk nago erregiña: eta ez naiz alarguna: eta ez det ikusiko negarbiderik. (37)

8. Argatik egun batean etorriko dirade aren gaitzak, eriotza, eta negarrak, eta gosetea, eta suan erreko da: zeren errutsua da bera juzgatuko duen Jaungoikoa. (38)

9. Eta negar egingo dute, eta ojuz ariko dira bera gatik, arekin nastu, eta atsegiñetan bizi izan ziran

95

lurreko erregeak, ikusten dutenean aren erretzeko kea:

10. Eta urruti daudela aren oñazeen beldurrez, esango dute: Zorigaitz, zorigaitz Babilonia erri andi ura, erri sendo ura: onela ordu baten barrenen etorri dek ire galtzea.

11. Eta lurreko merkatariak negar egingo dute, eta zispirio aren gañean, zeren ayen salgayak iñork ez ditu erosiko geyago:

12. Urrezko, eta zillarrezko, eta arri baliotsuzko, eta perlazko, eta liño meezko, eta purpurazko, eta sedazko, eta eskarlatazko salgayak, eta usai onezko zur guziak, eta marfillezko ontzi guziak, eta arri baliotsuzko,

96

eta brontzezko, eta burnizko, eta marmolezko ontzi guziak,

13. Eta kanela, eta usai onak, eta okenduak, eta intzentzoa, eta ardoa, eta olioa, eta irin lorea, eta garia, eta zamariak, eta ardiak, eta zaldiak, eta gurdiak, eta esklaboak, eta gizonen animak.

14. Ire animaren gozoko frutak joan dituk i gandik, eta gauza gizen, eta ederrak, galdu zazkik, eta etzetitek berak geyago arkituko.

15. Oyen merkatari aberastuak, argandik urruti egongo dira aren oñazeeo beldurrez, negarrez, eta zispirioz,

16. Esaten dutela: Zorigaitz, zo-

97

rigaitz erri andi ura, liño mez, eta purpuraz, eta eskarlataz estalirik zegoaoa, eta urrez, eta arri baliotsuz, eta perlaz apaindurik.

17. Nola ordu baten barrenen ezdenstu ziran aimbeste aberastasun, eta piloto guztiak, eta itsasoan dabilzan guztiak, eta mariñelak, eta itsasoan lanean ari diranak, urruti egon ziran,

18. Eta deadar egin zuten ikusiaz aren erretzearen tokia, ziotela: Zeñ izan da erri andi ooen berdiñ?

19. Eta aurtiki zuten autsa beren buruen gañera, eta deadar egio zuteo negar, eta ojurekio, ziotela: Zorigaitz, zorigaitz erri andi ura, zeñean

98

aberastu ziran itsasoan ontziak zituzten guztiak aren ondasunetatik: nola ordu baten barrenen eremu egin zan.

20. Bozkariatu zaite zerua, eta apostolu santuak, eta profetak: zeren bengatu zuen Jaungoikoak zuen juizioa aren kontra.

21. Eta aingeru sendo batek alchatu zuen arri bat errotarri andi bat bezelakoa, eta aurtiki zuen itsasora, ziola: Onelako bultzakadarekin botatua izango da Babiloniako erri andia, eta ez da geyago arkituko.

22. Eta arparien, eta kantarien, eta chillibitarien, eta trompetarien boza ez dek adituko igan geyago:

99

eta iñolazko ofizioko langillerik ez dek igan arkituko geyago: eta errotarriaren otsik ez dek geyago adituko igan:

23. Eta argizagiaren argiak ez dik igan argi egingo geyago: eta senar emazteen bozik ez dek adituko geyago igan: zeren ire merkatariak itukan lurreko andienak, zeren ire sorginkeriakin engañatuak izan itukan erri guztiak.

24. Eta argan arkituko da profeten eta santuen odola: eta lurrean illak izan ziran guziena.

100

EMERETZIGARREN KAPITULUA.

OYEN ondoan aditu nueo talde andi baten boza bezelako bat zeruan esaten: Alleluia: Agurra, eta gloria, eta indarra gure Jaungoikoarentzat dira:

2. Zeren egiazkoak dira, eta zuzenak aren juizioak, juzgatu zuelako bordion andia, bere zikinkerian lurra usteldn zuena, eta bengatu zuen aren eskuetatik bere serbitzarien odola.

3. Eta berriz esan zuten: Alleluia. Eta aren kea igotzen da gizaldien gizaldietan.

101

4. Eta lurreratu ziran ogei eta lau zarrak, eta abereak, eta adoratu zuten tronuan eseririk dagoan Jaungoikoa, ziotela: Amen: Alleluia.

5. Eta boz bat atera zan tronutik, ziona: Goratu ezazute gure Jaungoikoa, aren serbitzari guztiak: eta aren beldur zeratenak, chikiak eta andiak.

6. Eta aditu nuen talde andi baten boza bezelako bat, ur andien otsa iduri zuena, eta turmoi andien orroa bezelakoa, esaten zuena: Alleluia: erreinatu duelako gure Jaun Jainko guztialak.

7. Poz gaitezen, eta bozkariotu: eta eman dizayogun gloria: zeren

102

eldu dira Bildotsaren eztayak, eta aren ezcoogaya gertutua da.

8. Eta emana izan zitzayon jantzia izatea liño me distiatzalle, ta zuriaz. Zeren liño mezko jantzia santuen egite znzenak dira.

9. Eta esan zidau: Eskribatu ezazu: Doatsuak Bildotsaren eztayetako afarira deituak diranak: eta esan zidan: Jaungoikoaren itz oyek egiazkoak dira.

10. Eta erori nintzan aren oñetara, bera adoratzeko. Eta esan zidan: Begira ezazu ez dezazula egin: zure serbitzari laguna oaiz, eta Jesusen lekukotasuna duten zure anayena. Jaungoikoa adora ezazu. Zeren Je-

103

susen lekukotasuna da profeziazko espiritua.

11. Eta ikusi nuen zerua idikirik, eta ona zaldi zuri bat, eta aren gañean eseririk zegoanari, deitzen zitzayon Leyala, eta Egiatia, eta zuzentasunarekin juzgatzen du, eta gudatzen da.

12. Aren begiak berriz ziran su garraren idurikoak, eta buruan zituen koroa asko, eta zuen izen bat eskribaturik, iñork ez dakiana berak baizik.

13. Eta jantzirik zegoan soñeko odoleztu batekin: eta ark zuen izena, Jaungoikoaren Itza.

14. Eta zeruan diran ejerzituak, jarraitzen zioten zaldi zurietan, liño

104

mezko soñeko zuriaz, eta garbiaz jantzirik.

15. Eta aren aotik ateratzen zan ezpata bat bi aldetatik zorroztua, arekin erriak jotzeko. Eta berak zuzenduko ditu burnizko zigorrarekin: eta Jaungoiko guzialaren aserre sumiñeko dolarea berak zapaltzen du.

16. Eta du eskribaturik bere soñekoan, eta bere isterrean: Erregeen Erregea, eta jaunen Jauna.

17. Eta ikusi nuen beste aingeru bat eguzkian zutik, eta deadar egin zuen sendoki, esaten ziotela zeruaren erdiaren gañean egan zebiltzen egazti guziai: Atozte, eta bildu

105

zaitezte Jaungoikoaren afari andirako:

18. Jan ditzatzuten erregeen aragiak, eta ejerzituetako agintarien aragiak, eta sendoen aragiak, eta zaldien, eta oyetan eseririk daudenen aragiak, eta nagusien, eta mendekoen, eta chikien, eta andien aragiak.

19. Eta ikusi nituen pistia, eta lurreko erregeak, eta ayen ejerzituak bildurik, gudan aritzeko zaldian eseririk zegoanarekin, eta aren ejerzituarekin.

20. Eta arrapatua izan zan pistia, eta arekin gezurrezko profeta: aren aurrean gauza izigarrien egillea, zeñakin engañatu zituen pistiaren

106

markaren artzalleak, eta aren iduriaren adoratzalleak. Bizirik botatuak izan ziran bi oyek sufrez irazekirik dagoan suzko putzura.

21. Eta besteak illak izan ziran zaldian eseririk zegoanaren aotik ateratzen zan espataz: eta egazti guziak ase ziran ayen aragiez.

OGEIGARREN KAPITULUA.

ETA ikusi nuen aingeru bat jachitzen zerutik, zeñak zeukan leizeko giltza, eta kate andi bat bere eskuan.

107

2. Eta atzeman zuen dragoea, suge zarra, zeñ dan deabrua, eta satanas, eta lotu zuen milla urterako: (39)

3. Eta sartu zuen leizean, eta ichi zuen, eta sillutu zuen aren gañean, ez litzan geyago erreinuak engañatu, milla urte bete artean: eta gero soltatua bear du dembora piska baterako. (40)

4. Eta ikusi nituen esertokiak, eta eseri ziran ayen gañean, eta emana izan zitzayoten juzgatzeko eskua: eta Jesusen lekukotasuna gatik, eta Jaungoikoaren itza gatik buru moztuak izan ziradenen auimak, zeñak etzuten pistia adoratu, ez eta

108

aren iduria, ez artu aren señalea beren bekokietan, edo eskuetan, eta bizi izan ziran, eta erreinatu zuten Jesukristorekin milla urtean.

5. Beste illak etziran bizitu, milla urteak bete artean. Au da lenengo piztuera berria.

6. Doatsua, eta santua, partill dana lenengo piztuera berrian: ayetan bigarren eriotzak ez du eskurik: baizik Jesukristoren apaiz izango dira, eta errege arekin milla urtean.

7. Eta bete ditezenean milla urteak, askatua izango da satanas bere presoindegitik, eta aterako da, eta engañatuko ditu lurraren lau egale-

109

tan diran erriak, Gog, eta Magog, eta bilduko ditu gudarako; ayen zembata da itsasoko ondarra bezela.

8. Eta zabaldu ziran lurraren zabaleran, eta ingurutu zuten santuen batzartokia, eta erri maitea.

9. Eta jatsi zan sua zerutik Jaungoikoa gandik, eta iretai zituen: eta deabrua, ayen engañatzallea, aurtikia izan zan suzko, eta sufrezko putzura, non pistia ere,

10. Eta gezurrezko profeta izango dirade oñazetuak gau eta egun gizaldien gizaldietan.

11. Eta ikusi nuen tronu andi zuri bat, eta artan eseririk zegoana, zeñaren aurretik iges egiten duten

110

lurrak, eta zeruak, eta ayen tokirik etzan arkitu.

12. Eta ikusi oituen illak, andiak eta chikiak, tronuaren aurrean zutik: eta liburuak zabalduak izan ziran: beste Liburu bat ere zabaldua izan zan, zeñ dan bizitzakoa: eta juzgatuak izan ziran illak liburuetan eskribaturik zeudenetatik, ayen egiteen araura.

13. Eta itsasoak eman zituen artan zeuden illak: erioak ere, eta infernuak eman zituzten beren illak, ayetan zeudenak: eta juzgatuak izan ziran bakoitza bere egiteen araura.

14. Eta infernua, eta erioa bota-

111

tuak izan ziran suzko putzura. Au da bigarren eriotza.

15. Eta arkitu etzana bizitzako Liburuan eskribaturik, aurtikia izan zan suzko putzura.

OGUEI TA BATGARREN KAPITULUA.

ETA ikusi nituen zeru berria, eta lur berria. Zeren lengo zerua eta lengo lurra joan ziran, eta itsasorik ez da geyago.

2. Eta nik Joanek ikusi nuen erri santua Jerusalen berria zerutik ja-

112

chitzen Jaungoikoa gandik, jantzirik ezkomberria bere senarrarentzat apaintzen dan bezela.

3. Eta aditu nuen boz andi bat tronutik esaten: Ona Jaungoikoaren egontokia gizonakin, eta egongo da ayekin. Eta berak izango dira aren erria, eta Jaungoikoa bera izango da ayekin ayen Jaungoikoa:

4. Eta leortuko ditu Jaungoikoak malko guziak ayen begietatik: eta ez da izango geyago eriotzarik, ez biotzmiñik, ez deadarrik, ez eta naigaberik ez da geyago izango, zeren lenengoak joan ziran.

5. Eta esan zuen tronuan eseririk zegoanak: Ona berriak egiten ditut

113

guziak. Eta esan zidan: Eskribatu ezazu, itz oyek osotoro sinisgarriak dirala, eta egiazkoak,

6. Eta esan zidan: Egin da. Ni naiz alfa eta omega: asiera eta bukaera. Nic egarri danari emango diot bizitzako uraren iturritik, doan.

7. Garaitzen duenak, oyek idukiko ditu, eta aren Jaungoikoa izango naiz, eta bera nere seme izango da.

8. Bildurtiak berriz, eta sinisgabeak, eta madarikatuak, eta gizon eralleak, eta zikiñak, eta puzoi emalleak, eta jaungoiko falsoen adoratzalleak, eta gezurti guztiak, oyec partill izango dira suz, eta sufrez iraze-

114

kitako putzuan: au da bigarren eriotza.

9. Eta etorri zan ontziac azken izurriez beterik zeduzkan zazpi aingeruetatik bat, eta itz egin zidan, ziola: Atoz, eta erakutsiko dizut ezkomberria, Bildotsaren emaztea.

10. Eta gogoz eraman ninduen mendi andi, eta goratu batera, eta erakutsi zidan erri santua Jerusalen jatsitzen zerutik Jaungoikoa gandik,

11. Jaungoikoaren argiaz edertuik: eta aren argia arri baliotsuaren idurikoa jaspe arriaren antzekoa, kristala bezelakoa.

12. Eta zuen murru andi, eta goratu bat, zeñak zitue mabi ate:

115

eta ateetan, amabi aingeru, eta izenak eskribaturik, zeñak diraden Israelko semeen amabi tribuen izenak.

13. Eguzkiaren sortaldetik iru ate: eta ifarraldetik iru ate: eta egoaldetik iru ate: eta sartaldetic iru ate.

14. Eta erriko murruak zituen amabi zimendu, eta amabi ayetan, Bildotsaren amabi apostoluen izenak.

15. Eta nerekin itz egiten zuenak, zeukan urrezko kañaberazko neurri bat, erria, eta aren ateak, eta murrua neurtzeko.

16. Eta erria lau kantoitan egiña zegoan, eta aren luzeera zan zabalera bezambat: eta neurtu zuen

116

erria urrezko kañaberaz, eta arkitu zituen amabi milla estadu: eta luzeera, eta altuera, eta zabalera berdiñak dira.

17. Neurtu ere zuen aren murrua, zeñak zituen eun eta berrogei ta lau beso, gizon neurria, au da aingeruarena.

18. Eta murru ura egiñik zegoan jaspe arriz: erria bera berriz urre garbia bidrio argiaren irudikoa.

19. Eta erriko murruaren zimenduak arri baliotsn guziz edertuak ziran. Lembiziko zimeodua zan jaspea: bigarrena, zafiroa: irugarrena, kalzedonioa: laugarrena esmeralda:

20. Bosgarrena, sardonika: seigarrena, sardioa: zazpigarrena, kri-

117

solitoa: zortzigarrena, beriloa: bederatzigarrena, topazioa: amargarrena, krisoprasioa: amaikagarrena, jazintoa: amabigarrena, amatista.

21. Eta amabi ateak, amabi perla dirade, bakoitza bat: ate bakuitza perla bakoitz bat zan: eta erriko plaza urre garbia zan, bidrio argiargi baten idurikoa.

22. Eta templorik ez nuen artan ikusi. Zeren aren temploa da Jaun Jaungoiku guziala, eta Bildotsa.

23. Eta erriak ez du eguzkiaren, ez illargiaren bearrik argitua izateko. Zeren Jaungoikoaren argitasunak argitzen du, eta aren argitzallea da Bildotsa.

118

24. Eta ibilliko dira erri guziak aren argian: eta lurreko erregeak ekarriko diote beren gloria, eta onra.

25. Eta aren ateak ez dira ichiko egunez, ez da ere izango an gaurik.

26. Ekarriko ere dute ara errien gloria, eta onra.

27. Ez da an sartuko deus zikindurik, eta ichuskeriaren egillerik, eta gezur esalerik, baizik Bildotsaren bizitzako Liburuan eskribaturik daudenak.

119

OGEITA BI GARREN KAPITULUA.

ETA erakutsi zidan ur biziaren ibaya, kristala bezin argia, Jaungoikoaren eta Bildotsaren esertokitik irtetzen.

2. Ango plazaren erdian, eta ibayaren bi aldeetatik dago bizitzako zuaitza, zeñak ekarten ditu amabi frutu, eta ill bakoitzean ematen du bere fruta, eta zuaitzaren ostoak erreinuak osatzeko dira.

3. Eta madarikaziorik ez da izango geyago: baizik Jaungoikoaren,

120

eta Bildotsaren esertokiak an dira, eta aren serbitzariak serbituko dute.

4. Eta ikusiko dute aren arpegia: eta aren izena ayeo bekokietan izango da.

5. Eta gaurik geyago ez da izango: eta ez dute idukiko kandela argi bearrik, ez eguzkiaren argi bearrik, zeren Jaun Jaungoikoak argituko ditu, eta errege izango dira gizaldien gizaldietan.

6. Eta esan zidan: Itz oyek osotoro sioisgarriak dira, eta egiazkoak. Eta Jaunak profeten espirituen Jaungoikoak bialdu du bere aingerua erakustera bere serbitzariai zerk eldu bear duen laster.

121

7. Eta ona banator laster. Doatsua, liburu onetako profeziaren itzak gordetzen dituena.

8. Eta ni naiz Juan oyen aditzallea, eta ikuslea. Eta aditu, eta ikusi ondoan, lurreratu nintzan adoratzeko, oyek erakutsi zizkidan aingeruaren oñetan:

9. Eta esan zidan: Begira ezazu ez dezazula egin: zeren zure serbitzari laguna naiz, eta zure anaya profetena, eta liburu onetako profeziako itzak gordetzen dituztenena: Jaungoikoa adora ezazu.

10. Eta esan zidan: Ez sillutu liburu onen profeziako itzak: zeren aldean da dembora.

122

11. Gaitz egiten duenak, gaizki egin beza oraindik: eta lizunkerian dagoana, lizundu bedi oraindik: eta justua dana, justutu dedilla oraindik: eta garbia dana, garbitu dedilla oraindik. (41)

12. Ona banator laster: eta nere ordaña nerekin da, emateko bakoitzari bere egiteen araura.

13. Ni naiz alfa eta omega, lenena eta azkena, asiera eta bukaera.

14. Doatsuak, bere soñekoak Bildotsaren odolean garbitzen dituenak: eskua izan dezaten bizitzako zuaitzean, eta ateetatik sartu ditezen errian.

15. Kampora chaknarrak, eta pu-

123

zoitzaleak, eta zikiñak, eta gizon eralleak, eta Jaungoiko falsoen adoratzalleak, eta gezurra maite, eta egiten duten guziak.

16. Nik Jesusek bidaldu det nere aingerua oyekin zuei lekukotasuna ematera elizetan. Ni naiz Dabiden sustraya, eta etorkia, izar argia, eta goiz izarra.

17. Eta Espirituak, eta ezkongayak diote: Atoz. Eta aditzen duenak esan dezala: Atoz. Eta egarri dana, etorri bedi: eta nai duenak, artu beza bizitzako uretik, doan.

18. Adierazitzen diot liburu onetako profeziako itzak aditzen dituen guztiari: iñork erachekitzen badiote

124

oyei, Jaungoikoak ezarriko ditu bere gañera liburu onetan eskribaturik dauden izurri guztiak.

19. Eta iñork kentzen badu liburu onetako profeziaren itzetatik, Jaungoikoak ura kenduko du bizitzako Liburutik, eta erri santutik, eta liburu onetan eskribaturik daudenetatik.

20. Dio lekukotasuna oyekin ematen duenak. Bai banator laster: Ala izan dedilla. Atoz, Jesus Jauna.

21. Jesukristo gure Jaunaren grazia zuekin guztiokin. Ala izan dedilla.

GIPUZKOAKO APOKALIPSISARI ADIGARRIAK.

1. Lekuko leyala, eman ziolako munduari bere Aitaren aitorrera egiazkoa. Joan. 18, 38. Illetatik lembizi sortua, au da, piztu zana lembizi, ez berriz iltzeco, piztu zana berez.

2. Eta ditut eriotzareo giltzak eta infernukoak, esan nai du: neronek garaitu ditut eriotza eta infernua, eta ezin egin litzaketzute gaitzik zuen borondate gaba.

3. Zazpi elizen aingeru oyetan aditzen dirade Obispo Jaunak. ii. Corinth. 20.

4. Mana gordea: au da, biotzaren eta animaren barrendiko gozotasunak. arri zurian aditzen da betiko zorioneko sententzia, zeren anziña arrichoetan ematen ziran sententziak. Izen berri bat, au da, Jaungoikoaren semearen eta zeruko primuaren izena.

5. Espirituak, aditzen da Espiritu Santuak.

126

6. Ate idikia, asko sartzeko predikatuaz Ebanjelioa.

7. Egiak, au da, gezurrik esan ezin lezakeanak.

8. Esan nai du, nayago nuke baziña ona edo gaiztoa, ez epela: geyenez epela nekezago ondutzen da gaiztoa baño. Aug.

9. Sutan garbitutaco urreaz aditzen da karidadea.

10. Eman aditzen dirade Jaungoikoak era askotara bekatariari egiten diozkan deyak.

11. Lau abere oyetan aditzen dira lau Ebanjeliatak.

12.—Seina ago: oyek adierazotzen dute arintasuna predikatzeko Ebanjelioa: zeuden begiz beteak, oyekin adirazten da zuten argitasun aundia ezagutzeko lege bietako misterioak.

13. Bildots bat: au da Jesus. Ala adierazten dute Issiasek eta San Juan Bautistak ere. Dago illa bezela, ill bazan ere piztu zalako; edo adierazotzeko nola dagoan ostia konsagratuan. Adarrak adierazlan dute indarra: begiak ezaguera eta argitasuna.

127

14. Elizako Erakusleak aditzen dute zaldiaren gañean eseririk dagoenagan Jesus: zaldi zurian Apostoluak eta Ebanjelioaren lenengo predikadoreak: ballestan, bere itz bizi eta eragille biotzak zauritzen dituena.

15. Zaldi origorrian aditzen da martirren dembora; aren gañean eseririk zegoenagan deabrua, zeñak zirikatzen zituen persegitzalleak.

16. Zaldi beltzean aditzen dira erejeak, utsirik fedeko argia illumbetan bizi diralako: zaldi gañekoa da deabrua: balantzak esan nai du, liburu santuak aditzen dituztela beren burutazio ero, eta gura gaiztoen araura.

17. Emen aditzen da gorputzako eta animako janariaren urritasuna; baña Jaunak beti zaituko duela bere Eliza.

18. Zaldi zurbil onen gañean dagoenagan aditzen dute Eracusleak Mahoma: infernuak jarraitzen zion: au da, infernura joango ziradenen talde aundi batek.

19. Santuak emen eskatzen dutena da piztu ditzela beren gorputzak osotzeko beren gloria: baitaere beldurturik gaiztoak kastiguakin ez ditzayotela esetai onsi. Eta Jaungoikoak esaten diote, ichedon dezatela

128

onetarako dembora etortzen dan bitartean. Greg.

20. Emen aipatzen dirade Jaungoikoak gaiztoen gañera bidalduko dituen kastiguak.

21. Elizako Eracusle askok aditzen dituzte emen Luteru eta bere jarraitzalleak: esaten du dituztela korvak bezelakoak, beren mukertasuna gatik, ez dituztelako aitortu nai Eliza santaren erakutsiak ziertoak diradela ezagutu arren: dituzte gizonen irudiko arpegiak, badutelako onen irudia kampotikan, barrendik gaiztoak eta animen iltzallzak diradela. Emakumeen illeak adiratzen dute beren biziera zikiñ eta gura gaiztoen erakoa: burnizko lorikak beren biotzeko gogortasuna: beren egoen olak adierazotzen du elkarren artean oi dituzten guda eta ezbayak, bilizen eta elkartzen diradela Eliza Santa Erromakoari esateko.

22. Gozoa zan ikusten nituelako beterik Jaunaren zemakuntzak; baña garrastu zan nere sabela ikusiaz aimbeste animen betiko galmena.

23. Emakume au da Eliza santa: esaten da agertu zala zeruan, an duelako bere bizilekua: zegoan eguzkiarekin estalia, zeren Jesukristok egiazko justiziako eguzkiak zaitu eta gordetzen du: dauka oñazpian illargia, au da, mundu onetako gauza galdukorrak: igarotzen ditu aurregiten ari danaren alak irabazten animak Jesusentzat: dragoea da demonioa: zazpi buruak, zazpi bekatu kapitalak. Buruko apainduriak adierazotzen dituzte bere garaitzak: egin zuen aur bat semea, au da, sendo eta errutsua, zeñ dan Jesus animetan sortua: eramana izan zan zerura, au izateko guro bitartekoa. Aug.

24. Nola emen Migelek garaitu zituan Luzifer eta bere lagunak, ala orain du berarizko indarra ayek garaitzeko.

25. Balzak botatzen du aotik ura ibai bat bezela eta guro edan, erakarriaz bera gana asmaearekin, onela arrapatzeko igeai dijoazen arrayak: orobat egin zuen emen aipatzen dan sugeak.

26. Onak, au da, sendoak lurra berela lagundu zioten Elizari: idikirik beren aoa eskatu zuten zeruko laguntasuna, eta garaitu zituzten etsayak. Besto batzuek aditzen dute idikirik lurra iretsiko dituela Eliza santaren persegitzalleak.

27. Asmatzen nola garaituko zituen onak esetairik itsasoz eta legorrez.

28. Pisti au da Antekristoa: ateratzen da

129

pian illargia, au da, mundu onetako gauza galdukorrak: igarotzen ditu aurregiten ari danaren alak irabazten animak Jesusentzat: dragoea da demonioa: zazpi buruak, zazpi bekatu kapitalak. Buruko apainduriak adierazotzen dituzte bere garaitzak: egin zuen aur bat semea, au da, sendo eta errutsua, zeñ dan Jesus animetan sortua: eramana izan zan zerura, au izateko guro bitartekoa. Aug.

24. Nola emen Migelek garaitu zituan Luzifer eta bere lagunak, ala orain du berarizko indarra ayek garaitzeko.

25. Balzak botatzen du aotik ura ibai bat bezela eta guro edan, erakarriaz bera gana asmaearekin, onela arrapatzeko igeai dijoazen arrayak: orobat egin zuen emen aipatzen dan sugeak.

26. Onak, au da, sendoak lurra berela lagundu zioten Elizari: idikirik beren aoa eskatu zuten zeruko laguntasuna, eta garaitu zituzten etsayak. Besto batzuek aditzen dute idikirik lurra iretsiko dituela Eliza santaren persegitzalleak.

27. Asmatzen nola garaituko zituen onak esetairik itsasoz eta legorrez.

28. Pisti au da Antekristoa: ateratzen da

130

itsasotik, au da, mundu onetako bagen artetik.

29. Antekristoak bere asmazioakin sinistuerazikо diote zanri andi bat duela, ill eta piztu dala, onela Jaungoikotzat adoratu dezaten.

30. Antekristoak garaituko ditu santuak bizia kenduaz, baña ez Jesusen fedea ukatu eta bekatuan erorlerazitzeaz.

31. Pisti onetan aditzen dute geyenak Antekristoaren bidesurreko bat.

31. Iru dira Antekristoak egingo dituen gauza miragarriak. Lembizikoa bere eriotza eta piztutze irudizkoa. Bigarrena deabruaren asmazioakin suari zerutik jechicrazitzea. Irugarrena bere irudiari itzerazitzea sarturik barrenen deabrua.

33. Oyetan aipatzen diraden iru aingeruak dira iru predicadore biotz sendoko, Jaungoikoak bidalduko dituenak dembora artan.

34. Santuak nola nai duten osotzea beren zorionlasuna zeruan, elkarturik gorputz eta anima, eskatzen diote Jesusi ebaki ditzala aimbat lasterren gaiztoen biziak, zoritu diraden ezkeroz, au da, bete duten ezkeroz beren bekatuen neurria, eta salbaturik dauden ezkeroz salbatuko diradenak.

131

35. Zorituak dauden mets mordo oyetan aditzen dirade, beren bekatuen neurria bete duten bekatariak.

36. Bordion andiaren izenarekin aditzen da Jentillen Erroma.

37. Santuak mundu onetan ez oi diete gaitzik deseatu ez egin beren gaizkigilleai; baña bestean poztuko dirade bekatarien kastiguakin.

38. Ons nola Jaungoikoak kastigatzen duen arrokeria.

39. Milla urte oyetan aditzen da Ebanjelioko legeko dembora guzia, Antekristoa etorri artean.

40. Dembora gutxi onetan aditzen dirade iru urte eta erdi, zeña dan Antekristoak egintatuko duen dembora.

41. Ez da su aitori esatea bekatu egin dezala, edo lezakeala; baizik bekatariari egiten zayon errierta bat, esango balu bezela. Oraindañokoakin aspertu ez danak jarraitu bizayo bekatu egiteari; baña jakin beza, laster duela gañean kastigua.

ERRATAS.

Página.	Línea.	Dice.	Léase.
44	15	kirastu	garrastu
63	13	aren	ayen
87	15	esiririk	eserirk
122	12	bere	beren
—	13	dituenak	dituztenak

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS

Jose Antonio Uriarte
Gipuzkeraz, Bizkaieraz
Londini
1858

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS

TRIBUS VASCONICÆ LINGUÆ DIALECTIS IN HISPANIA VIGENTIBUS VERSUM.

OPERA ET STUDIO

JOSEPHI A. DE URIARTE,

ET

LUDOVICI L. BONAPARTE.

LONDINI. 1858.

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS

IN TRES VASCONICAS DIALECTOS VERSUM.

MONITUM.—*Formæ alloquendi masculinæ rubeo, femininæ viridi colore indicantur.*

Canticum Canticorum Salomonis.

VERSIO VULGATA.

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS.

CAPUT I.

OSCULETUR me osculo oris sui: quia meliora sunt ubera tua vino,

2 Fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum: ideo adolescentulæ dilexerunt te.

3 Trahe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua: exultabimus et lætabimur in te, memores uberum tuorum super vinum: recti diligunt te.

4 Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.

5 Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol: filii matris meæ pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodivi.

6 Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

DIAL. GUIPUSCOANA LITTERALI.

SALOMONEN KANTEN KANTA.

LEMBIZIKO KAPITULUA.

MUSU eman bizat bere aoko musuarekin: zeren zure ire bularrak ardoa baño obeak dira dituk,

2 Usaigozodunak okendurik onenak bezela. Olio isuria da dek zure ire izena: orregatik neskach gazteak maitatu zinduten indukaten.

3 Ekar nazazu nazak: zure ire ondoren korrika joango gera gaitnk zure ire okenduen usayera. Barnartetu nindnen ninchiokan erregeak bere geletan: bozkariatuko eta poztuko gera gaituk zugan igan, oroiturik znre ire bular ardoa baño obeakin: zuzenak maite zaitnzte aute.

4 Beltza naiz, baña ederra, Jerusalengo alabak, Zedarko dendak bezela, Salomonen larruak bezela.

5 Ez konsideratu belcharana naizela, zeren eguzkiak deskoloretu ninduen: nere amaren semeak gudatu zuten nere kontra, jarri ninduten mästien zai: nere mästia ez nuen zaitu.

6 Erakutsi zadazu zadak, zuk ik nere animak maite duenak dikenak, non bazkatzen dezun dekan, non eguerdiera egiten dezun dekan, asi ez nadin naikan orrou ibiltzen zure ire lagnnen taldēn ondoren.

Canticum Canticorum Salomonis.

DIAL. BISCAINA MARQUINENSI.

SALOMONEN KANTEN KANTIA.

LELENGO KAPITULUBA.

MOSU emon begit bere aoko mosubagaz: zerren zure ire bularrāk ardaua baño obāk dira dituk,

2 Usaingozodunāk ugenturik onenāk legez. Orijo isurija da dok zure ire izena: orregaitik neskatilla gaztiāk maitetu ziudubezau induben.

3 Ekarri nagizu nagik: zure ire ondoren arin egingo dogu juagu zure ire ugentuben usaiñera. Sartu ninduban najinduban erregek bere geletan: gozatuko ta poztuko gara gaituk zugan igan, gomntaurik zure ire bular ardaua baño obākaz: zuzenāk maite zaitube aube.

4 Baltza naz, baña ederra, Jerusalengo alabāk, Zedarko dendāk legez, Salomonen narrnbāk legez.

5 Ez konsiderau balcherana nazala, zerren eguzkijak deskoloretu ninduban: neure amaren semiāk gudatu eben nire kontra, imiñi ninduben māstijen zain: neure māstija ez neban zaindu.

6 Erakutsi egidazu egidak, zuk ik nire arimiak maite dabenak juanak, nun larratuten dozun duan, nun eguberdieria egiten dozun duan, asi ez nadin najadin orron ibilten zure ire lagunen aldren ondoren.

DIAL. BISCAINA GENERALI.

SALOMONEN KANTEN KANTEA.

LELENGO KAPITULUA.

MOSU emon begit bere agoko mosuagaz: zegaiti zure ire bularrak ardaoa baño obeak dira dozak,

2 Usaingozodunak ubienturik onenak legez. Orio isuria da dok zure ire uzena: orregaiti neskato gazteak maitetu zenduezan enduen.

3 Ekarri nagizu nagik: zure ire atzean karraka joango gara gozak zure ire ubientuen usainera. Sartu nendun najendnn erregek bere geletan: gozatuko ta poztuko gara gozak zugan igan, gomutaurik zure ire bular ardaoa baño obeakaz: artezak maite zaituc aue.

4 Baltza naz, baya ederra, Jerusalengo alabak, Zedarko dendak legez, Salomonen narruak legez.

5 Ez kousiderau baltzerana nazala, zegaiti eguzkiak deskoloretu nenduen: neure amaren semeak gudatu enden nire kontra, ifiñi nendnen mastien jagola: neure mastia ez neuan jagon.

6 Erakutsi egidazu egidak, zuk ik nire arimeak maite dauenak joanak, non larratuten dozun doan, non eguerdierea egiten dozun doan, asi ez nadin najadin orron ibilten zure ire lagunen aldren atzean.

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

7 Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum, et pasce hœdos tuos juxta tabernacula pastorum.

8 Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea.

9 Pulchræ snnt genæ tuæ sicut turturis : collum tuum sicut monilia.

10 Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argeuto.

11 Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.

12 Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.

13 Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

14 Ecce tu pnlchra es, amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.

15 Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus. Lectulus noster floridus :

16 Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.

Dial. Guipuscoana litterali.

7 Ez badakizu badakin, o emakumēn artean chit ederra, atera zaite adi, eta zoaz oa taldēn oñatzen ondoren, eta bazkatu itzatzu itzan zure ire anchumeak artzayen echoleu ondoan.

8 Irudierazi zindudan indunadan, nere adiskidea, nere zaldidiari Faraouen gurdietan.

9 Ederrak dira ditun zure ire masallak ala nola usatortolarenak : zure ire lepoa lepandeak bezela.

10 Urrezko katechoak egingo dizkizugu dizkiñagu, zillarrezko archoz margainduak.

11 Erregea bere etzinkayan zegoan bitartean, nere uardoak eman zuen bere usaya.

12 Mirrazko sortachoa da nere maitea neretzat, nere bularren artean geratuko da.

13 Ziprozko mordoa da nere maitea neretzat, Engaddi-ko māstietan.

14 Ai zeñ ederra zeran aizan, nere adiskidea, ai zeñ ederra zeran aizan! Zure ire begiak usoenak dira ditun.

15 Ai zeñ ederra zeran aizakan, nere maitea, ta emaguritsua! Gure oea loratsua da dek :

16 Gure echēn olkayak zedrozkoak dirade dituk, goyaspillatuak zipresezkoak.

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marguinensi.

7 Ez badakizu badakin, o emakumēn artian guztiz ederra, urten egizu egiñ, eta zuaz ua aldren oiñatzen ondoren, eta larratu egizuz egizan zeure enre aumāk artzañen chabolen onduan.

8 Irudierazo zindudazan indunadan, neure adiskidia, neure zaldidijari Faraonen hurdijetan.

9 Ederrāk dira ditun zure ire matrallāk usatortoliarenāk legez: zure ire iduna lepandiāk legez.

10 Urrezko katechubāk egingo deutsuguz deunaguz, zidarrezko archuz margandubāk.

11 Errege here etzintokijan eguan artian, nire narduak emon eban bere usaiña.

12 Mirrazko sortachuba da nire maitia nirctzat, nire hularren artian geratuko da.

13 Ziprozko mordua da nire maitia niretzat, Engaddi-ko mâstijetan.

14 Ai ze ederra zarian azan, neure adiskidia, ai ze ederra zarian azan! Zure ire hegijāk usuenāk dira ditun.

15 Ai ze ederra zarian azan, neure maitia, ta abegi samurrekua! Gure oya loratsuba da dok:

16 Gure echēn kapirijuāk zedrozkuāk dira dituk, goyaspillatubāk zipresezkuāk.

Dial. Biscaina generali.

7 Ez badakizu badakina, o andren artean guztiz ederra, urten egizu egina, eta zoaz oa aldren oiñatzen atzean, eta larratu egizuz egizana zeure eure aumeak artzañen chaholen ondoan.

8 Irudierazo zindudazan indnnadana, neure adiskidea, nenre zaldidiari Faraonen gurdietan.

9 Ederrak dira dozana zure ire matrallak usatortolearenak legez: zure ire iduna lepandeak legez.

10 Urregorrizko katechuak egingo deutsuguz deunaguz, urrezurizko archuz marganduak.

11 Errege bere echunlekuan egoan artean, nire nardoak emon euan bere usaina.

12 Mirrazko chortachua da nire laztana niretzako, nire bularren artean geratuko da.

13 Ziprozko mordea da nire laztana niretzako, Engaddi-ko mastietan.

14 Ai ze ederra zarean azan, neure adiskidea, ai ze ederra zarean azan! Zure ire begiak usoenak dira dozana.

15 Ai ze ederra zarean azan, neure laztana, ta abegi samurrekoa! Gure oea loratsua da dok:

16 Gure etzēn kapirioak zedrozkoak dira dozak, goyaspillatuak zipresezkoak.

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

CAPUT II.

EGO flos campi, et lilium convallium.

2 Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.

3 Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus iuter filios. Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi: et fructus ejus dulcis gutturi meo.

4 Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.

5 Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo.

6 Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.

7 Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.

8 Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles:

9 Similis est dilectus meus capreæ, hinnuloque cervorum. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.

10 En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni.

Dial. Guipuscoana litterali.

BIGARREN KAPITULUA.

NI naiz kampoko lorea, eta ibarretako lirioa.

2 Nola lirioa arantzen artean, ala nere adiskidea alaben artean.

3 Nola sagarrondoa basoetako zuaitzen artean, ala nere maitea semēn artean. Nai izan nuenaren itzalaren azpian, eseri nintzan: eta aren frutua gozoa da nere eztarriarentzat.

4 Barnartetu ninduen ardoaren gelan, zuzendu zuen nigan karidadea.

5 Sendotu nazazute lorekin, inguru nazazute sagarrez: zeren amorioz kordegabetzen naiz.

6 Aren ezkerra nere buruaren azpian, eta beraren eskuyak besarkatuko nau.

7 Otoizmendutzen zaituztet, Jerusalengo alabak, kampoetako basauntzak, eta oreñak gatik, ez dezazutela eraiki, ez esnatuerazi ere maitea, berak nai duen arteraño.

8 Nere maitearen boza, ona emen non saltoka datorren mendietatik, muñoak igaroz:

9 Basauntzaren, eta orenkumearen antzekoa da nere maitea. Ona emen non dagoen gure paretaren atzean, leyoetatik begira, leyakeretatik zelatan.

10 Oua emen nere maiteak itz egiten dit: Jaiki zaite adi, presakatu zaite adi, nere adiskidea, nere usoa, nere ederra, eta atoz ator.

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marquinensi.

BIGARREN KAPITULUBA.

NI naz kampoko loria, eta ibarretako lirijua.

2 Zelan lirijua arantzen artian, alan nire adiskidia alaben artian.

3 Zelan sagarrondna basuetako zugatzen artian, alan nire maitia semēn artian. Gura izan nebanaren keriziaren azpijan, jarri nintzan: eta aren frntuba gozua da nire estarrijarentzat.

4 Sartn ninduban ardauaren gelan, zuzendu eban nigan karidadia.

5 Sendotn nagizube lorākaz, inguratu nagizube sagarrez: zerren amodijoz kordebagatuten naz.

6 Aren ezkerra nire burubaren azpijan, eta bere eskumiak laztanduko nau.

7 Errcgututen deutsubet, Jerusalengo alabāk, kampnetako basauntzāk, eta oreiñāk gaitik, arren ez dagizubela irakori, ez esnatu eragin bere maitia, berak gura daben arteraño.

8 Nire maitiaren hoza, orra emen nun saltoka datorren mendijetatik, murubāk igaroz:

9 Basauntzaren, ta oreinkumiaren antzekna da nire maitia. Orra emen nun daguan gure ormiaren atzian, mentanctatik begira, zursarētatik zelatan.

10 Orra emen neure maitiak berba egiteu deust: Jagi zaite adi, arin egizu egiñ, neure adiskidia, neure usua, neure ederra, eta erdu ator.

Dial. Biscaina generali.

BIGARREN KAPITULUA.

NI naz kampoko lorea, eta ibarretako lirioa.

2 Zelan lirioa arantzen artean, alan nire adiskidea alaben artean.

3 Zelan sagarrondoa basoetako arechen artean, alan nire laztana semēn artean. Gura izan neuanaren gereshearen azpian, jarri nintzan: eta aren frutua gozoa da nire samearentzako.

4 Sartu nendun ardaoaren gelan, arteztu euan nigan karidadea.

5 Sendotu nagizue lorakaz, inguratu nagizue sagarrez: zegaiti amudioz kordebagatuten naz.

6 Aren ezkerra nire buruaren azpian, eta bere eskoeak laztanduko nau.

7 Erregututen deutsuet, Jerusalengo alabak, kampoetako basauntzak, eta oreinak gaiti, arren ez dagizuela erantau, ez iratzartu eragin bere laztana, berak gura dauen artean.

8 Nire laztanaren boza, ara emen non saltuka datorren mendietati, muruak igaroz:

9 Basauntzaren, ta oreinkumearen antzekoa da nire laztana. Ara emen non dagoan gnre ormearen atzean, mentanetati adi, zulsaretati zorotz.

10 Ara emen neure laztanak berba egiten denst: Jaigi zaite adi, zabiltz abil arin, neure adiskidea, neure usoa, neure ederra, eta erdu ator.

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

11 Jam enim hyems transiit, imber abiit, et recessit.

12 Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit: vox turturis audita est in terra nostra:

13 Ficus protulit grossos suos: vineæ florentes dederunt odorem suum. Surge, amica mea, speciosa mea, et veni:

14 Columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, et facies tua decora.

15 Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit.

16 Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia,

17 Donec aspiret dies, et inclinentur umbræ. Revertere: similis esto, dilecte mi, capreæ, hinnuloque cervorum, super montes Bether.

CAPUT III.

IN lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea: quæsivi illum, et non inveni.

Dial. Guipuzcoana litterali.

11 Zeren onezkero negua irago zan unan, euria joan zan unan, eta aldendu.

12 Loreak agertu ziran itunan gure lurrean, pudaren era etorri da den: usatortolaren boza aditua izan da deu gure errian:

13 Pikondoak moteatu zituen zitunan bere uztapikoak: māstiak loretan eman zuten ziñaten beren usaya. Jaiki zaite adi, nere adiskidea, nere ederra, eta atoz ator:

14 Nere usoa arkaitzeko zuloetan, arriesiko utsunean, erakutsi zadazu zadan zure ire arpegia, soñu egin beza zure ire bozak nere belarrietan: zeren zure ire boza gozoa da den, eta zure ire arpegia ederra.

15 Atzitu zazkiguzute māstiak lurreratzen dituzten azeri chikichoak: bada gure māstia loretu da.

16 Nere maitea neretzat, eta ni nere maite, lirioen artean bazkatzen dau arentzat,

17 Eguna zabaldu, ta itzalak erori ditezen arteraño. Biurtu zaite adi: iduri zatzakie akiek, nere maitea, basauntzari, eta orenkumeari Beterko mendien gañean.

IRUGARREN KAPITULUA.

NERE oean billatu nuen gauetan nere animak maite duena: billatu nuen, eta ez uuen arkitu.

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marquinensi.

11 Zerren onezkero neguba igaro zan zonan, eurija juan zan zonan, eta aldendu.

12 Lorāk agertn ziran zitunan gure lūrrian, podiaren eria etorri da don: usatortoliaren boza entzuna izan da don gure errijan:

13 Pikonduak motatu zituban jitunan bere uztapikuak: māstijāk loretao emon eben jonen euren usaiña. Jagi zaite adi, neure adiskidia, neure ederra, eta erdu ator:

14 Nire usua arkacheko zuluetan, arriesiko utsunian, erakutsi egidazn egidan zure ire arpegija, soñu egin begi zure ire bozak nire belarrijetan: zerren zure ire boza gozua da don, ta zure ire arpegija ederra.

15 Atrapau egiguzubez māstijāk lūrreratuten ditubezan azeri chikichubāk: bada gure māstija loratu da.

16 Nire maitia niretzat, eta ni neure maite, lirijuen artian larratuten dan arentzat,

17 Eguua zabaldn, ta kerizāk jausi ditezen artian. Biurtu zaite adi: iruditu zakijuez akijue, neure maitia, basauntzari, eta oreiukumiari Beterko meudijen gañian.

IRUGARREN KAPITULUBA.

NEURE oyan billatu neban gabetan neure arimiak maite dabena: billatu neban, ta ez neban aurkitu.

Dial. Biscaina generali.

11 Zegaiti onezkero negua igaro zan zonana, euria joan zan zonana, eta aldendu.

12 Lorak agertu ziran zonazana gure lurrean, podearen demporea etorri da dona: usatortolearen boza entzuna izan da dona gure errian:

13 Ikondoak motatu zituzan jonazana bere uztaikoak: mastiak loretan emon euden jonena euren usaina. Jaigi zaite adi, nenre adiskidea, neure ederra, eta erdu ator:

14 Nire usoa acheko zuloetan, arriesiko utsunean, erakutsi egidazu egidana zure ire arpegia, soñu egin begi zure ire bozak nire belarrietan: zegaiti zure ire boza gozoa da dona, ta zure ire arpegia ederra.

15 Koshi egiguzuez mastiak lurreratuten dituezan luki chikerchuak: bada gure mastia loratu da.

16 Nire laztana niretzako, eta ni neure laztan, lirioen artean larratuten dan areutzako,

17 Eguna zabaldu, ta gereshak jausi ditezan artean. Biurtu zaite adi: iruditu zakioez akioe, neure laztana, basauntzari, eta oreinkumeari Beterko mendien ganean.

IRUGARREN KAPITULUA.

NEURE oean billatu neuan gauetan neure arimeak maitc danena: billatu neuan, ta ez neuan aurkitu.

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

2 Surgam, et circuibo civitatem: per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea: quæsivi illum, et non inveni.

3 Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem: Num quem diligit anima mea, vidistis?

4 Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea: tenui eum: nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ.

5 Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

6 Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, et thuris, et universi pulveris pigmentarii?

7 En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel:

8 Omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi: uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.

9 Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani:

10 Columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum pur-

Dial. Guipuzcoana litterali.

2 Jaikiko naiz, eta ingurutuko det erria: kalētatik eta plazetatik billatuko det nere animak maite duena: billatu nuen, eta ez nuen arkitu.

3 Arkitu ninduten erria zaitzen duten gordetzalleak: Ikusi bai al dezute nere animak maite duena?

4 Piskacho bat igaro nituenean, arkitu nuen nere animak maite duena: eldu nuen: eta ez det utziko, alik eta barnartetu dezadan bitartean nere amaren echean, eta ni erdi ninduenaren gelan.

5 Otoizmendutzen zaituztet, Jerusalengo alabak, kampoetako basauntzak, eta oreñak gatik, ez dezazutela eraiki, ez esnatuerazi ere maitea, berak nai duen arteraño.

6 Zeñ da igotzen dan au eremutikan, mirrazko, eta intzentzozko, eta usaigozogillearen auts guztiko aromaen kēzko zigorchoa bezela?

7 Ona emen non ingurutzen duten Salomonen oca irnrogei errutsuk Israelko errutsuenetatikoak:

8 Guziak dituztela ezpatak, eta gudetarako chit ongi ikasiak: bakoitzaren ezpata beraren isterraren gañean gauetako beldurrak gatik.

9 Bidekoe bat egin zuen beretzat Salomon erregeak Libanoko zurakin:

10 Beraren abeak egin zituen zillarrezkoak, etzintokia urrezkoa, igoera

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marquinensi.

2 Jagiko naz, eta inguratuko dot errija: kalētatik eta plazetatik billatuko dot neure arimiak maite dabena: billatu uebau, eta ez neban aurkitu.

3 Aurkitu ninduben errija zaiuduten daben gordetzallāk: Ikusi badozube nire arimiak maite dabena?

4 Piskachu bat igaro nitubanian, aurkitu neban neure arimiak maite dabena: eldu neutsan: eta ez deutsat ichiko, arik eta sartu dagidau artian neure amaren echian, eta neu egin nindubenaren gelan.

5 Erregututen deutsubet, Jernsalengo alabāk, kampuetako basauntzāk, eta oreiñāk gaitik, arren ez dagizubela irakori, ez esnatuerazo bere maitia, berak nai daben arteraño.

6 Zein da igoten daben au eremutik, mirrazko, ta intzentzozko, eta usaingozogilliaren auts guztiko aromen kēzko zigorchuba legez?

7 Orra emen nun inguratuten daben Salomonen oya irurogei errutsuk Israelgo errutsubenetatikuak:

8 Guztijāk daukezala ezpatāk, eta gudetarako guztiz ondo ikasijāk: bakocharen ezpatia bere isterraren gañian gabetako hildurrāk gaitik.

9 Bidekoe bat egin eban beretzat Salomon erregiak Libanoko zurākaz:

10 Beraren abiāk egin zituzan zidarrezkuāk, etzintokija urrezkua, igoeria

Dial. Biscaina generali.

2 Jaigiko naz, eta inguratuko dot erria: kalletatik eta plazetatik billatuko dot neure arimeak maite dauena: billatu neuan, eta ez neuan aurkitu.

3 Aurkitu neuduen erria jagoten dauden jagolak: Ikusi bozue nire arimeak maite dauena?

4 Piskachu bat igaro nenduzanean, aurkitu neuan neure arimeak maite dauena: oratu neutsan: eta ez deutsat ichiko, arik eta sartu dagidan artean neure amaren etzean, eta neu egin nendueuaren gelan.

5 Erregututen deutsuet, Jerusalengo alabak, kampoetako basauntzak, eta oreinak gaiti, arren ez dagizucla erantau, ez iratzartu eragin bere laztana, berak gura dauen artean.

6 Nor da igoten dauen au basamortutik, mirrazko, ta intzentznzko, eta usaingozogillearen auts gnztiko aromen kezko zigorchua legez?

7 Ara emen non inguratuten dauden Salomonen oea irurogei sendok Israelgo sendoenetarikoak:

8 Guztiak daukezala ezpatak, eta gudetarako guztiz ondo ikasiak: hakocharen ezpatea bere isterraren ganean gauetako bildurrak gaiti.

9 Bidekoe bat egin euan beretzat Salomon erregeak Libanoko zulakaz:

10 Beraren abeak egin zituzan urrezurizkoak, echunlekua urregorrizkoa,

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

pureum: media charitate constravit propter filias Jerusalem:

11 Egredimini et videte, filiæ Sion, regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius, et in die lætitiæ cordis ejus.

CAPUT IV.

QUAM pulchra es, amica mea, quam pulchra es! Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad.

2 Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, et sterilis non est inter eas.

3 Sicut vitta coccinea, labia tua: et eloquium tuum, dúlce. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absqne eo quod intrinsecus latet.

4 Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.

5 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis.

Dial. Guipuscoana litterali.

purpurazkoa: erdikoa estali zuen amorioz Jerusalengo alabak gatik:

11 Atera zaitezte, eta ikusi ezazute, Siongo alabak, Salomon erregea bere amak jarri zion koroarekin aren ezkontza itzeko, eta beraren biotzaren pozeko eguuean.

LAUGARREN KAPITULUA.

ZEÑ ederra zeran aizan, nere adiskidea, zeñ ederra zeran aizan! Zure ire begiak usoenak dira ditun, barrenen ezkutaturik dagoena zeagona gabe. Zure ire illeak Galaad-ko menditikan igo ziran itunan auntzen taldeak bezelakoak.

2 Zure ire ortzak garbitokitik igo ziran itunan artalde moztuak bezelakoak, guztiak ume bizkiakin, eta umegaberik ez da den beren artean.

3 Zure ire ezpañak, granazko lokarria bezelakoak: eta zure ire izkuntza, gozoa. Granadaren akatsa bezela, ala dira ditun zure ire masallak, barrenen ezkutaturik dagoena zeagona gabe.

4 Dabideu torrea bezela zure ire lepoa, egiña dagoena zeagona baluarteakin: milla ezkntu daude zeauden zinzillika beratatikan, errutsnen armapilla guztia.

5 Zure ire bular biak, lirio artean bazkatzen diran ditun basaunzkume bizki biak bezelakoak.

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marquinensi.

purpurazkua: erdikua ezkutau eban amodijoz Jerusalengo alabāk gaitik:

11 Urten egizube, eta ikusi, Siougo alabāk, Salomon erregia bere amak imiñi eutsan koroyagaz aren ezkontza berbako, ta beraren bijotzaren pozeko egunian.

LAUGARREN KAPITULUBA.

ZE ederra zarian azan, neure adiskidia, ze ederra zarian azan! Zure ire begijāk usueuāk dira ditun, barruban ezkutaurik daguana jagona baga. Zure ire uliāk Galaad-ko menditik igon eben jonen auntzen aldrāk lakuāk.

2 Zure ire agiñāk garbilekutik igon eben jonen artaldi mostubāk lakuāk, guztijāk ume bikijākaz, eta umebagakorik ez da don euren artian.

3 Zure ire ezpanāk, granazko lokarrija lakuāk: eta zure ire berbaeria, gozua. Granadiaren akatsa legez, alan dira ditun zure ire matrallāk, barruban ezkutaurik daguana jagona baga.

4 Dabiden torria legez zure ire iduna, egiñik daguaua jagona baluartiākaz: milla ezkutu dagoz jagozan dingilizka beratatik, errutsuben arma aldra guztija.

5 Zure ire bular bijāk, lirijuen artian larratuten diran ditun basauntzknme biki bijāk lakuāk.

Dial. Biscaina generali.

igoerea purpurazkoa: erdikoa ezkutau euan amudioz Jerusalengo alabak gaiti:

11 Urten egizue, eta ikusi, Siougo alabak, Salomon erregea bere amak ifiñi eutsan koroeagaz aren ezkontza berbako, ta beraren biotzaren pozeko egunean.

LAUGARREN KAPITULUA.

ZE ederra zarean azan, neure adiskidea, ze ederra zarean azan! Zure ire begiak usoenak dira dozana, barruan ezkutaurik dagoana jagonana baga. Zure ire ulliak Galaad-ko menditik igon euden jonenan auntzen aldrak langoak.

2 Zure ire agiñak garbilekutik igon euden jonenan artalde motsituak langoak, guztiak ume bikochakaz, eta umebagakorik ez da dona euren artean.

3 Zure ire ezpanak, granazko estugarria langoak: eta zure ire berbaerea, gozoa. Granadearen akatsa legez, alan dira dozana zure ire matrallak, barruan ezkutaurik dagoana jagonana baga.

4 Dabiden torrea legez zure ire iduna, eginik dagoana jagonana baluarteakaz: milla ezkutu dagoz jagozana dingilizka beratarik, sendoen armapillo guztia.

5 Zure ire bular biak, lirioen artean larratuten diran dozanan basauntzkume bikocha biak langoak.

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

6 Donec aspiret dies, et inclinentur umbræ, vadam ad montem myrrhæ, et ad collem thuris.

7 Tota pulchra es amica mea, et macula non est in te.

8 Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.

9 Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui.

10 Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa! pulchriora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata.

11 Favus distillans labia tua, sponsa, mel et lac sub lingua tua: et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

12 Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus.

13 Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo,

Dial. Guipuscoana litterali.

6 Eguna argitu, eta itzalak alde ditczen diteznan bitartean, joango naiz naun mirrako mendira, eta intzentzoaren muñora.

7 Guziori zera aiz ederra, nere adiskidea, eta mancharik ez da den zugan igan.

8 Atoz ator Libanotik, nere ezkongaya, atoz ator Libanotik, atoz ator: izango zera aiz koronatua Amanako buruarekin, Sanir eta Hermon-go tontorrarekin, leoën saizuloakin, eta leoenabarren mendiakin.

9 Zauritu dezu den nere biotza, nere arreba ezkongaya, zauritu dezu den nere biotza zure ire begietatik batekin, eta zure ire lepoko ille batekin.

10 Zeñ ederrak diran ditun zure ire bularrak, nere arreba ezkongaya! ederragoak dira dituu zure ire titiak ardoa baño, eta zure ire okenduen usaya aroma guzien gañetikoa.

11 Zure ire ezpañak, ezkongaya, abaraska jarioa dutenak ditenak, eztia ta esnea zure ire mingañareu azpian: eta zure ire soñekoen usaya iutzentzoaren usaya bezelakoa.

12 Baratz ichia zera aiz, nere arreba ezkongaya, baratz ichia, iturri sillutua.

13 Zure ire moteak granadazko berjela sagarreu frutuakin. Ziproak nardoarekin,

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marquinensi.

6 Eguna argitu, eta kerizāk alde dagijen jagijen artian, juango naz non mirrako mendira, eta intzentzuaren murura.

7 Guztijori zara az ederra, neure adiskidia, ta orbanik ez dago jagon zngan igan.

8 Erdu ator Lihanotik, neure ezkongeija, erdu ator Libanotik, erdu ator: izango zara az koronauba Amanako burubagaz, Sanir eta Hermon-go tontorragaz, leoyen kobauākaz, eta leoyarrēn mendijākaz.

9 Zauritu dozu don nire bijotza, neure arreba ezkongeija, zauritu dozu don nire bijotza zure ire begijetatik bategaz, eta zure ire iduneko ule bategaz.

10 Ze ederrāk diran ditun zure ire bularrāk, neure arreba ezkongeija! ederraguāk dira ditun zure ire titijāk ardaua baño, ta zure ire ugentuben usaiña aroma guztijen gañetikua.

11 Zure ire ezpanāk, ezkongeija, abao erijua daukenāk jaukenāk, eztija ta eznia zure ire mīñaren azpijan: eta zure ire soñekuen usaiña intzentzuaren usaiñā lakua.

12 Ortu ichija zara az, neure arreba ezkongeija, ortu ichija, iturri sillutuba.

13 Zure ire motak granadazko berjela sagarren frutubakāz. Zipruāk narduagaz,

Dial. Biscaina generali.

6 Eguna argitu, eta gereshak alde dagien jagien artean, joango naz nona mirrako mendira, eta intzentzoaren murura.

7 Gnztiori zara az ederra, neure adiskidea, ta orbanik ez-dago echagona zugan igan.

8 Erdu ator Libanotik, nenre ezkongeya, erdu ator Libanotik, erdu ator: izango zara az koronaua Amanako buruagaz, Sanir eta Hermon-go tontorragaz, leoēn kobakaz, eta leoearrēn mendiakaz.

9 Zauritu dozu dona nire biotza, neure arreba ezkongeya, zauritu dozu dona nire biotza zure ire begietarik bategaz, eta zure ire iduneko ulle bategaz.

10 Ze ederrak direan dozanan zure ire bularrak, neure arreba ezkongeya! ederragoak dira dozana zure ire titiak ardaoa baño, ta zure ire ubientuen usaina aroma guztien ganetikoa.

11 Zure ire ezpanak, ezkongeya, abao erioa daukenak jaukenak, eztia ta eznea zure ire miñaren azpiao: eta zure ire soñekoen nsaina intzentzoaren usaina langoa.

12 Ortu ichia zara az, neure arreba ezkongeya, ortu ichia, iturri sillutna.

13 Zure ire moteak granadazko berjela sagarren frutuakaz. Ziproak nardoagaz,

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

14 Nardus et crocus, fistula et cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha et aloe cum omnibus primis unguentis.

15 Fons hortorum: puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.

16 Surge, Aquilo, et veni, Auster, perfla hortum meum, et fluant aromata illius.

CAPUT V.

VENIAT dilectus meus in hortum suum, et comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum, soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis: comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo: comedite, amici, et bibite, et inebriamini, charissimi.

2 Ego dormio, et cor meum vigilat: vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium.

3 Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?

4 Dilectus meus misit manum suam

Dial. Guipuzcoana litterali.

14 Nardoa ta azafraya, kañabera usaitsua, eta kanela Libanoko zur guztiakin, mirra ta zabila okendurik onen guztiakin.

15 Baratzetako iturria: Libanotikan bultzadaka dijoazen zijoazen ur bizien putzua.

16 Jaiki zaite adi, Ifarra, eta atoz ator, Egoa, zabiltza abill nere baratzetik, eta jario bitez beraren aromak.

BOSGARREN KAPITULUA.

BETOR nere maitea bere baratzera, eta jan beza bere sagarren frutua. Etorri naiz naun nere baratzera, nere arreba ezkongaya, igitaitu det diñat nere mirra nere aromakin: jan det diñat abaraska nere eztiarekin, edan det diñat uere ardoa nere esnearekin: jan ezazute, adiskideak, eta edan ezazute, eta orditu zaitezte, chit maiteak.

2 Ni lntan nago, eta nere biotza esna da: nere maite ots egiten duenaren boza: Idiki zadazu zadan, nere arreba, nere adiskidea, nere usoa, nere manchagabea: zeren nere burua intzez beterik dago zeagon, eta nere kartzetak gauetako tantoz.

3 Erantzi det dikat nere tunika, nola jantziko det dikat? Garbitu ditut zetikat nere oñak, nola zikinduko ditut zetikat?

4 Nere maiteak sartu zuen bere

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marquinensi.

14 Nardua ta azafraya, kañabera usaintsuba, eta kanelia Libanoko zur guztijākin, mirria ta zabila ugenturik onen gnztijākin.

15 Ortubetako iturrija: Libanotik bultzadaka duazan jnazan ur bizijen pozuba.

16 Jagi zaite adi, Ifarra, eta erdu ator, Egoya, zabiltz abil nire ortutik, eta erijo beitez beraren aromāk.

BOSTGARREN KAPITULUBA.

BETOR nire maitia bere ortura, ta jan begi bere sagarren frutuba. Etorri naz non nenre ortura, neure arreba ezkongeija, igitaitu dot jonat neure mirria nenre aromākaz: jan dot jonat abaua neure eztijagaz, edan dot jonat neure ardaua neure ezniagaz: jan egizube, adiskidiāk, eta edan egizube, eta orditu zaiteze, gnztiz maitiāk.

2 Ni lotan nago, eta nire bijotza esna dago: nire maite ots egiten dabenaren boza: Idigi egidazu egidan, neure arrebia, neure adiskidia, nenre usua, neure orbanbagia: zerren nire buruba dago jagon iruntzez beterik, eta nire kartzetāk gabetako tantaz.

3 Erantzi dot juat nenre tunikia, zelan jantziko dot juat? Garbitu ditut jitubat neure oiñāk, zelan zikindnko ditut jitubat?

4 Nire maitiak sartu eban bere

Dial. Biscaina generali.

14 Nardoa ta azafraea, kañabera nsaintsua, eta kanelea, Libanoko zul guztiakaz, mirrea ta zabila ubienturik onen guztiakaz.

15 Ortuetako iturria: Libanotik bultzadaka doazan joazanan ur bizien pozoa.

16 Jaigi zaite adi, Ifarra, eta erdu ator, Egoea, zabiltz abil nire ortutik, eta erio beitez beraren aromak.

BOSTGARREN KAPITULUA.

BETOR nire laztana bere ortura, ta jan begi bere sagarren frutua. Etorri naz nona neure ortura, neure arreba ezkongeya, igeteitn dot jonat neure mirrea neure aromakaz: jau dot jonat abaoa neure eztiagaz, edan dot jonat neure ardaoa neure ezneagaz: jan egizuc, adiskideak, eta edan egizne, eta orditu zaiteze, guztiz laztanak.

2 Ni lo nago, eta nire biotza iratzarturik dago: nire laztan ots egiten dauenaren boza: Idigi egidazu egidana, neure arrebea, neure adiskidea, neure usoa, neure orbanbagea: zegaiti nire burua dago jagona iñontzez beterik, eta nire griñak gauetako tangaz.

3 Erantzi dot joat neure tunikea, zelan jantziko dot joat? Garbitu dodaz joadaz neure oiñak, zelan loituko dodaz joadaz?

4 Nire laztanak sartu euan bere

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

per foramen, et venter meus intremuit ad tactum ejus.

5 Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus meæ stillaverunt myrrham, et digiti mei pleni myrrha probatissima.

6 Pessulum ostii mei aperui dilecto meo: at ille declinaverat atque transierat. Anima mea liquefacta est, ut locutus est: quæsivi, et non inveni illum: vocavi, et non respondit mihi.

7 Inveuerunt me custodes qui circumeunt civitatem: percusserunt me, et vulneraverunt me: tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.

8 Adjuro vos, filiæ Jerusalem, si inveueritis dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore langueo.

9 Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos?

10 Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex millibus.

11 Caput ejus aurum optimum: comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus.

12 Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, et resident juxta fluenta plenissima.

Dial. Guipuzcoana litterali.

cskua zulotikan, eta nere errayak ikaratu ziraden bere ukituarekin.

5 Jaiki nintzan, idikitzera nere maiteari: uere eskuai zerioten mirra, eta nere beatzak mirra chit autatnz beteak.

6 Idiki nion nere maiteari nere atearen kisketa: bañu berak alde egin zuen, eta irago zan. Nere anima urtu zan, itz egin zueneko: billatu nuen, eta ez nuen arkitu: deitu nion, eta etzidan erantzun.

7 Arkitu ninduten erria ingurutzen duten gordetzalleak: jo niuduten, eta zanritu ninduten: eraman zidaten nere mantua murruen gordetzalleak.

8 Otoizmendutzen zaituztet, Jerusalengo alabak, arkitzen badezutc nere maitea, adierazi zayozutela amorioz kordegabetzen naizela.

9 Nolakoa da den zure ire maitatuen maitea, o emaknmën artean ederrena? Nolakoa da den zure ire maitatuen maitea, ala gu otoizmentzeko?

10 Nere maitea da zuria eta gorria, millen artean autatua.

11 Bere burua urre chit ona: bere illeak palmen moteak bezela, beltzak belea bezela.

12 Bere begiak usoak ur errekachoen gañean bezela, zeñak dauden esnearekin garbituta, eta egoten diradeu ur ugari arin dijoazeuen aldean.

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Maryuinensi.

eskuba zulotik, eta nire erraijāk ikaratu ziran bere ukutubagaz.

5 Jagi nintzan, idigitera ueure maitiari: nire eskubāi erijen mirria, eta nire atzāk mirra guztiz autuz betiāk.

6 Idigi neutsan neure maitiari neure atiaren chingeta: baña berak alde egin eban, eta igaro zan. Nire arimia urtu zan, berba egiu ebaneko: billatu neban, eta ez neban aurkitu: deitu neutsan, eta ez eustau erantzun.

7 Aurkitu ninduben errija inguratuten daben gordetzallāk: jo ninduben, eta zauritu nindnben: eruan eusten neure mantuba murallen gordetzallāk.

8 Erregututen deutsubet, Jerusalengo alabāk, aurkituten badozube nire maitia, arren adierazo dagijozubela amodijoz kordebagatutcn nazala.

9 Zelakua da don zure ire maitetuben maitia, o emakumēn artian ederrena? Zelakua da don zure ire maitctuben maitia, alako arrenākaz guri erregututeko?

10 Nire maitia da zurija eta gorrija, millen artian autuba.

11 Bere buruba urre guztiz ona: bere uliāk palmen motāk legez, baltzāk belia legez.

12 Bere begijāk usuāk ur errekachuben gañian legez, zcintzubek dagozan ezniagaz garbituta, eta egoten diran ur ugari arin duazanen onduan.

Dial. Biscaina generali.

eskua zulotik, eta nire errayak ikaratu ziran bere ukutuagaz.

5 Jaigi nintzan, idigiteko neure laztanari: nire eskuai erien mirrea, eta uire atzamarrak mirra guztiz autuz betcak.

6 Idigi nentsan neure laztanari neure atearen chingeta: baya berak alde egin cuan, eta igaro zan. Nire arimea urtu zan, berba egiu euaneko: billatu neuan, eta ez neuau aurkitu: deitu neutsan, eta ez eustan erantzun.

7 Aurkitu nenduen erria inguratuten dauden jagolak: jo nenduen, eta zauritu nenducn: eroan eusten neure mantua murallen jagolak.

8 Erregututcn deutsuet, Jerusalengo alabak, aurkituten badozue nire laztana, arren adierazo dagiozuela amudioz kordebagatuten nazala.

9 Zelangoa da dona zure ire laztauduen laztana, o andren artean ederrena? zelangoa da dona zure ire laztanduen laztana, alango arrenakaz guri erregututeko?

10 Nire laztana da zuria eta gorria, millen artean autua.

11 Bere burua urregorri guztiz ona: bere ulleak palmeu moteak legez, baltzak belea legez.

12 Bere begiak usoak ur errekachuen ganean legez, zeintzuk dagozan ezncagaz garbituta, eta egoten direan ur ugari arin doazaneu ondoan.

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

13 Genæ illius sicut areolæ aromatum consitæ a pigmentariis. Labia ejus lilia distillantia myrrham primam.

14 Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter ejus eburneus, distinctus sapphiris.

15 Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Species ejus ut Libani, electus ut cedri.

16 Guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis: talis est dilectus meus, et ipse est amicus meus, filiæ Jerusalem.

17 Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? quo declinavit dilectus tuus, et quæremus eum tecum?

CAPUT VI.

DILECTUS meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, et lilia colligat.

2 Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.

3 Pulchra es amica mea, suavis, et decora sicut Jerusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata.

4 Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut

Dial. Guipuzcoana litterali.

13 Bere masallak aromen larrañcho usaigozogilleak jarritakoak bezela. Bere ezpañak lirio mirrarik garbiena dariotenak.

14 Bere eskuak urrezkoak tornutuak, jazintoz beteak. Bere sabela marfillezkoa, zafiroz apaindua.

15 Bere ankak marmolezko abeak, jarririk daudenak urrezko ondopēn gañean. Bere edertasuna Libanorena, autatua zedroak bezela.

16 Bere eztarria chit gozoa, eta guztia deseagarria: alakoa da nere maitea, eta bera da nere adiskidea, Jerusalengo alabak.

17 Nora joan da den zure ire maitea, o emakumēn arteau ederreua? nora alde egin du diñ zure ire maitcak, eta billatuko degu diñagu zurekin irekin?

SEIGARREN KAPITULUA.

NERE maitea jatsi zan bere baratzera usai gozozko larrañchora, baratzetan bazkatzera, eta lirioak artzera.

2 Ni nere maiteareutzat, eta nere maite, lirioen artean bazkatzeu duena, neretzat.

3 Ederra zera aiz, nere adiskidea, eztia, eta emaguritsua Jerusalen bezela: ikaragarria ejerzitu gertua bezela.

4 Alde itzatzu itzan zure ire begiak neregandik, zeren berak egan eragin

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marquinensi.

13 Bere matrallāk aromen larrinchn usaingozogillāk imiñitakuāk legez. Bere ezpanāk lirijo mirrarik garbijena darijenāk.

14 Bere eskubāk urrezkuāk tornutubāk, jazintoz betiāk. Bere sabela marfillezkua, zafiroz apaindnba.

15 Bere ankāk marmolezko abiāk, imiñirik dagozanāk urrezko ondopēn gañian. Bere edertasnna Libanorena, autnba zedruāk legez.

16 Bere estarrija guztiz gozua, eta guztija deseagarrija: alakua da nire maitia, eta bera da nire adiskidia, Jerusalengo alabāk.

17 Nora juan da don zure ire maitia, o emakumēn artian ederrena? nora alde egin dau jon zure ire maitiak, eta billatuko dogu jonagu zeugaz engaz?

SEIGARREN KAPITULUBA.

NIRE maitia jatsi zan bere ortura usain gozozko larrinchnra, ortubetan larratutera, eta lirijuāk artutera.

2 Ni neure maitiarentzat, eta nire maite, lirijuen artian larratuten dabena, niretzat.

3 Ederra zara az, nire adiskidia, bignna, eta abegi gozokua Jernsalen legez: ikaragarrija ejerzitu gertuba legez.

4 Aldendu egiznz egizan zure ire begijāk ni gandik, zerren eurāk egan

Dial. Biscaina generali.

13 Bere matrallak aromen larrinchu usaingozogilleak imiñirikoak legez. Bere ezpanak lirio mirrarik garbiena darienak.

14 Bere esknak urregorrizkoak tornutuak, jazintoz beteak. Bere sabela marfillezkoa, zafiroz apaindna.

15 Bere kaderak marmolezko abeak, ifiñirik dagozanak urregorrizko ondopēn ganean. Bere edertasuna Libanorena, autua zedroak legez.

16 Bere samea guztiz gozoa, eta guztia deseagarria: alangoa da nire laztana, eta bera da nire adiskidea, Jerusalengn alabak.

17 Nora joan da dona zure ire laztana, o andren artean ederrena? nora alde egin dau jona zure ire laztanak, eta billatnko dogu jonagu zeugaz eugaz?

SEIGARREN KAPITULUA.

NIRE laztana jatsi zan bere ortura usain gozozko larrinchura, ortuetan larratuteko, eta lirioak ikusteko.

2 Ni neure laztanarentzako, eta nire laztan, lirioen artean larratuten dauena, niretzako.

3 Ederra zara az, nire adiskidea, biguna, eta abegi gozokoa Jerusalen legez: ikaragarria ejerzitu gertua legez.

4 Aldendu egizuz egizana zure ire begiak ni gaudik, zerren eurak egaz

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.

5 Dentes tui sicut grex ovium, qnæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, et sterilis non est in eis.

6 Sicnt cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis.

7 Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinæ, et adolescentularum non est numerus.

8 Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam filiæ, et beatissimam prædicaverunt: reginæ et concubinæ, et laudaverunt eam.

9 Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pnlchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?

10 Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, et inspicerem si floruisset vinea, et germinassent mala punica.

11 Nescivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.

12 Revertere, revertere Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.

Dicl. Guipuzcoana litterali.

zidaten zidanaten. Zure ire illeak dira ditun Galaad-tikan agertu ziran itunan auntzen taldea bezela.

5 Zure ire ortzak garbitokitik igo ziran itunan ardien taldea bezela, guztiak ume bizkiakin, eta umegaberik ez da den beren artean.

6 Granadaren azala bezela, ala zure ire masallak zure ire ezkutukoak gabe.

7 Irurogei dira ditun erregiñak, eta larogei oelagunak, eta ueskach gaztēn zembatik ez da den

8 Bat bakarrik da nere usoa, nere onosoa, bakarra da bere amarena, erdi znenarentzat autatua. Ikusi zuten alabak, eta chit doatsua predikatu znten: erregiñak eta oelagunak ere alabatu zuten.

9 Zeñ da dijoan au, egunsentia jaikitzen dan bezela, ederra illargia bezela, autatua eguzkia bezela, ikaragarria ejerzitn gertutua bezela?

10 Jatsi nintzan inchaurren baratzera, ibarretako sagarrak ikustera, eta loretu ote zan māstia, eta moteak irten ote zitzayezteo granadai begiratzera.

11 Ez nuen jakin: nere animak ikaratu ninduen Aminadaben gurdiak gatik.

12 Itznli zaite adi, itznli zaite adi, Sulamita: itzuli zaite adi, itzuli zaite adi, begiratu dizugun azanagun.

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marquinensi.

eragin eusten jeusten. Zure ire uliāk dira ditun Galaad-tik agertu ziran zitunan auntzen aldria legez.

5 Zure ire agiñāk garbilekutik igon eben jonen ardijen aldria legez, guztijāk ume bikijākaz, eta umebagakorik ez da don euren artian.

6 Granadiaren azala legez, alan zure ire matrallāk zure ire ezkutukuāk baga.

7 Irurogei dira ditun erregiñāk, eta larogei oelagunāk, eta neskatilla gaztēn zembatik ez da don.

8 Bat bakarrik da nire usua, nire onosua, bakarra da bere amarena, egin ebanarentzat autuba. Ikusi eben alabāk, eta guztiz zorijonekua predikau eben: erregiñāk eta oelagunāk bere alabau eben.

9 Zein da doyan au, egunsentija jagiten dan legez, ederra illargija legez, autuba eguzkija legez, ikaragarrija ejerzitu gertuba legez?

10 Jatsi nintzan inchaurren ortura, ibarretako sagarrāk iknstera, eta loratu ete zan māstija, eta motāk urten ete eutsen granadāi begiratutera.

11 Ez neban jakin: nire arimiak ikaratu ninduban Aminadaben burdijāk gaitik.

12 Biurtu zaite adi, biurtu zaite adi, Sulamitia: biurtu zaite adi, biurtu zaite adi, begiratu dagizugun daigunan.

Dial. Biscaina generali.

eragin eusten jeustena. Zure ire ulliak dira dozana Galaad-tik agertu ziran zonazanan auntzen aldrea legez.

5 Zure ire agiñak garbilekutik igon euden jonenan ardien aldrea legez, guztiak ume bikochakaz, eta umebagakorik ez da dona euren artean.

6 Granadearen azala legez, alan zure ire matrallak zure ire ezkutukoak bagarik.

7 Irurogei dira dozana erregiñak, eta laurogei oelagunak, eta neskato gaztēn zembatik ez da dona.

8 Bat bakarrik da nire usoa, nire onosoa, bakarra da bere amarena, egin euanarentzako autua. Ikusi euden alabak, eta guztiz zorionekoa predikau euden: erregiñak eta oelagunak bere alabau euden.

9 Nor da doean au, egunsentia jaigiten dan legez, ederra irargia legez, autua eguzkia legez, ikaragarria ejerzitu gertua legez?

10 Jatsi nintzan inchaurren ortnra, ibarretako sagarrak iknsteko, eta loratu ete zan mastia, eta moteak urten ete eutsen granadai begiratuteko.

11 Ez neuan jakin: nire arimeak ikaratu nendun Aminadaben gurdiak gaiti.

12 Biurtu zaite adi, biurtu zaite adi, Sulamitea: biurtu zaite adi, biurtu zaite adi, begiratu dagizugun daigunan.

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

CAPUT VII.

QUID videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis! Juncturæ femorum tuorum, sicut monilia quæ fabricata suut manu artificis.

2 Umbilicus tuus crater tornatilis, numquam indigens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis.

3 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli capreæ.

4 Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum.

5 Caput tuum ut Carmelus: et comæ capitis tui, sicut purpura regis vincta canalibus.

6 Quam pulchra es, et quam decora, charissima, in deliciis!

7 Statura tua assimilata est palmæ, et ubera tua botris.

8 Dixi: Ascendam in palmam, et apprehendam fructus ejus: et erunt

Dial. Guipuscoana litterali.

ZAZPIGARREN KAPITULUA.

ZER ikusiko dezu Sulamitagan, gudarien taldeak baizik? Zeñ ederrak diran ditun zure ire pausoak oñetakoetan, prinzipearen alaba! Zure ire isterren giltzak, langillearen eskuz egiñak izan diran ditun eskumuturrekoak bezela.

2 Zure ire zila uraska tornuan egiña, edari gabe iñoiz ez dagoena zeagona. Zure ire sabela gari muntoya bezelakoa, lirioz ingurutua.

3 Zure ire bular biak, basaunzkume bizki bi bezelakoak.

4 Zure ire lepoa marfillezko torrea bezelakoa. Zure ire begiak Hesebon-en arrantzatokiak bezela, zeñak dauden zeauden taldearen alabaren atean. Zure ire sudurra Libanoko torre, Damaskorontz begira dagoena zeagoua bezela.

5 Zure ire burua Karmelo bezelakoa: eta zure ire buruko illeak, erregeren purpura erreketan lotua bezela.

6 Zeñ ederra zeran aizan, eta zeñ emaguritsua, chit maitea, atsegiñetan!

7 Zure ire luzēra iduritzen zitzayon zitzayonan palmarenari, eta zure ire bularrak mordoai.

8 Esan nuen niñan: Igoko naiz naun palmara, eta artuko ditut zetiñat bera-

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marquinensi.

ZAZPIGARREN KAPITULUBA.

ZER ikusiko dozu Sulamitiagan, gudarijen aldrāk baño? Ze ederrāk diran ditnn zure ire pausubāk oiñctakuetan, prinzipiaren alabia! Zure ire isterren giltzāk, langilliaren eskuz egiñāk izan diran ditnn eskūturrekuāk legez.

2 Zure ire zila uraska tornuban egiña, edari baga iñoz ez daguana jagona. Zure ire sabela gari muntoya lakua, lirijoz inguratuba.

3 Zure ire bular bijāk, basauntzkume biki bi lakuāk.

4 Zure ire iduna marfillezko torria lakua. Zure ire begijāk Hesebon-en arrantzategijāk legez, zeintzuk dagozan jagozan aldriaren alabiaren atian. Zure ire sūrra Libanoko torre, Damaskoruntz begira daguana jagona legez.

5 Znre ire buruba Karmelo lakua: eta znre ire buruko uliāk, erregeren purpura erreketau lotuba legez.

6 Ze ederra zarian azan, eta ze abegi gozokua, guztiz maitia, atsegiñctan!

7 Zure ire luzēria irudituten jakon jakouan palmiarenari, eta zure ire bnlarrāk morduāi.

8 Esan neban najonan: igongo dot jonat palmara, eta artuko ditut jitunat

Dial. Biscaina generali.

ZAZPIGARREN KAPITULUA.

ZER ikusiko dozu Sulamiteagan, gudarien aldrak baño? Ze ederrak direan dozanan zure ire pausuak oiñetakoetan, prinzipearen alabea! Zure ire isterren giltzak, langillearen eskuz egiñak izan diran dozanan eskubitorrekoak legez.

2 Zure ire zilla uraska tornuan egiña, edari baga iñoz ez dagoana jagouana. Zure sabela gari montoya langoa, lirioz inguratua.

3 Zure ire bular biak, basauntzkume bikocha bi langoak.

4 Zure ire iduna marfillezko torrea langoa. Zure ire begiak Hesebon-en arrantzategiak legez, zeintzuk dagozan jagozanau aldrearen alabearen atean. Zure ire surra Libanoko torre, Damaskorantza adi dagoana jagonana legez.

5 Zure ire burua Karmelo langoa: eta zure ire buruko ulleak, erregeren purpura erreketan estua legez.

6 Ze ederra zarean azan, eta ze abegi gozokoa, guztiz laztana, atsegiuetan!

7 Zure ire luzerea irudituten jakon jakonana palmearenari, eta zure ire bularrak mordai.

8 Esan neuan nayonana: igongo dot jonat palmara, eta artuko dodaz jona-

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

ubera tua sicut botri vineæ: et odor oris tui sicut malorum.

9 Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque et dentibus illius ad ruminandum.

10 Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus.

11 Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.

12 Mane surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.

13 Mandragoræ dederunt odorem. In portis nostris omnia poma: nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi.

CAPUT VIII.

QUIS mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ, ut iuveniam te foris, et deosculer te, et jam me nemo despiciat?

2 Apprehendam te, et ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, et dabo tibi poculum ex vino condito,

Dial. Guipuscoana litterali.

ren frutuak: eta izango dira ditun zure ire bularrak mästiko mordoak bezela: eta zure ire aoko usaya sagarrena bezela.

9 Zure ire eztarria ardorik onena bezelakoa, oere maiteak edateko, eta beraren ezpañ eta ortzakin chupatzeko diña.

10 Ni nere maitearentzat, eta berareu itzuliera ni ganontz.

11 Atoz ator, nere maitea, atera gaitezen gaitekan kampora, bizi gaitezen gaitekan baserrietan.

12 Jaiki gaitezen gaitekan goiz mästietarako, ikusi dezagun dezakagun mästia loretu ote dan dekan, loreak granotu, granadak loretu badira badituk: an emango dizkitzut dizkikat nere bularrak.

13 Urriloak eman zuten zikaten usaya. Gure atētan fruta guztiak daude zeaudek: berriak eta zārrak, nere maitea, gorde dizkitzut dizkikat.

ZORTZIGARREN KAPITULUA.

NORK emango zinduke indukek niri nere anaya nere amaren bularrak artzen, arkitu zaitzadala azadakala kampoan, eta musu eman dizazudala dizadakala, eta onezkero ez nazala nazakala iñork mespreziatu?

2 Elduko zaitut aut, eta eramango zaitut aut nere amaren echera: an erakatsiko didazu didak, eta emango

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marquinensi.

beraren frutubāk: eta izango dira ditun zure ire bularrāk māstiko morduāk legez: eta zure ire aoko usaiña sagarrena lakua.

9 Zure ire estarrija ardaorik onena lakua, nire maitiak edateko, eta beraren ezpan eta agiñākaz miazketako duiña.

10 Ni neure maitiarentzat, eta beraren biurreria ni ganuntz.

11 Erdu ator, neure maitia, urten dagigun jagijagun kampora, bizi gaitian gajaitian baserrijetan.

12 Jagi gaitian gajaitian gosh māstijetarako, ikusi dagigun jagijagun māstija loratu ete dan duan, lorāk garautu, granadāk loratu badira badituk: an emongo deutsudaz deubadaz neure bularrāk.

13 Urriluāk emon eben juēn usaiña. Gure atētan fruta guztijāk dagoz jagozak: barrijāk eta zārrāk, neure maitia, gorde deutsudaz deubadaz.

ZORTZIGARREN KAPITULUBA.

NOK emon ziñaike einke niri neure nebia neure amaren bularrāk artuten, aurkitu zaidazala aidāla kampuan, eta ioosu emon dagizudala aijadāla, eta onezkero ez naijala najaijāla iñok desprezijau?

2 Elduko deutsut deuat, eta eruango zaitut aut neure amaren echera: an irakatsiko deustazu deustak, eta emongo

Dial. Biscaina generali.

daz beraren frutuak: eta izango dira dozana zure ire bularrak mastiko mordak legez: eta zure ire agoko usaina sagarrena langoa.

9 Zure ire samea ardaorik ooena langoa, nire laztanak edateko, eta beraren ezpan eta agiñakaz chupetako duiña.

10 Ni neure laztanarentzako, eta beraren biorrerea ni ganantz.

11 Erdu ator, neure laztana, urten daigun jayagun kampora, bizi gaitezan gayadizan baserrietan.

12 Jaigi gaitezan gayadizan gosheti mastietarako, ikusi daigun jayagun mastia loratu ete dan doan, lorak garautu, granadak loratu badira badozak: an emongo deutsudaz deuadaz neure bularrak.

13 Urriloak emon euden joēn usaina. Gure atetan fruta guztiak dagoz jagozak: barriak eta zarrak, neure laztana, gorde deutsudaz deuadaz.

ZORTZIGARREN KAPITULUA.

NOK emon ziñaike einke niri neure nebea neure amaren bularrak artuten, aurkitu zaidazala aidāla kampoan, eta mosu emon dagizudala ayadāla, eta onezkero ez nayala najayāla iñok despreziau?

2 Oratuko deutsut deuat, eta eroango zaitut aut neure amaren etzera: an irakatsiko deustazu deustak, eta emon-

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

et mustum malorum granatorum meorum.

3 Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.

4 Adjuro vos, filiæ Jerusalem, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.

5 Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? Sub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.

6 Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum: quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio: lampades ejus, lampades ignis atque flammarum.

7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam: si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

8 Soror nostra parva, et ubera non habet. Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est?

9 Si murus est, ædificemus super

Dial. Guipuzcoana litterali.

dizut dikikat ardo ongituaren edaria, eta nere granaden mustioa.

3 Beraren ezkerra nere buruaren azpian, eta aren eskuyak besarkatuko nau.

4 Otoizmendutzen zaituztet, Jerusalengo alabak, ez dezazutela eraiki, ez esnatuerazi ere maitea, berak nai ducn arteraño.

5 Zeñ da igotzen dan au eremutik, gozotasunez beterik, bere maiteagan sostengaturik? Sagarrondo baten azpian esuatu zindudan indunadan: an izan zan unan galdua znre ire ama, an izan zan unan borchatua erdi zinduena indunana.

6 Jarri nazazu nazan sillua bezela zure ire biotzaren gañean, sillua bezela zure ire besoaren gañcan: zereu sendoa da den amorioa eriotza bezela, gogorra zeloa infernua bezela: bere lamparak dira ditun suzkoak eta garrezkoak.

7 Ur askok ezin zuten ziñaten itzali karidadea, eta ibayak ere ez dute diten urpetuko: emango balu baliñ ere gizonak bere echeko izate guztia amorioa gatik, deus bezela mespreziatuko du diñ.

8 Gure aizpa chikia da dek, eta ez du dik bularrikan. Zer egingo diogu ziokagu gure aizpari itz egingo zayon zayokan egunean?

9 Murrua bada baden, egin ditza-

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marquinensi.

deutsut deubat ardao ondubaren edarija, eta neure granaden mostua.

3 Beraren ezkerra nire burubaren azpijan, eta aren eskumiak laztanduko nau.

4 Erregututen deutsubet, Jerusalengo alabāk, arren ez dagizubela irakori, ez esnatuerazo bere maitia, berak gura daben arteraño.

5 Zein da igoten daben au eremutik, gozotasunez beterik, bere maitiari itsatsirik? Sagarrondo baten azpijan esnatn zindudazan indunadan: an izan zan zonan galduba zure ire ama, an izan zan zonan indarrez galduba egin zinduzana indunana.

6 Imiñi nagizu nagin silluba legez zure ire bijotzaren gañian, silluba legez zure ire besuaren gañian: zerren sendua da don amodijua erijotzia legez, gogorra zelua impernuba legez: bere lamparāk dira ditnn suzkuāk eta garrezkuāk.

7 Ur askok ezin eben jonen amatau karidadia, eta ibaijāk bere ez dabe jone urpetuko: emongo baleu balajon bere gizonak bere ecbeko izate guztija amodijua gaitik, utsa legez desprezijauko dau jon.

8 Gure aiztia chikija da dok, eta ez dauka jaukak bularrik. Zer egingo deutsagu jeutsagu gure aiztiari berba egingo jakon jakuau egunian?

9 Murallia bada badon, egin dagigu-

Dial. Biscaina generali.

go deutsut deuat ardao onduareu edaria, eta neure granaden mostoa.

3 Beraren ezkerra nire buruaren azpian, eta aren eskoeak laztanduko nau.

4 Erregututen deutsuet, Jerusalengo alabak, arren ez dagizuela erantau, eta ez iratzartu eragin bere laztana, berak gura daueu artean.

5 Nor da igoten dauen au basamortutik, gozotasunez beterik, bere laztanari oraturik? Sagarrondo baten azpian iratzartu zendudazan endunadana: an izan zan zonana galdua zure ire ama, an izan zan zonana indarrez galdua egin zenduzana endunana.

6 Iñi nagizu nagina sillua legez zure ire biotzaren ganean, sillua legez zure ire besoaren ganean: zegaiti sendoa da dona amudioa eriotzea legez, gogorra zeloa infernua legez: bere lamparak dira dozana suzkoak eta garrezkoak.

7 Ur askok ezin euden jonena amatau karidadea, eta ibayak bere ez daude joena urpetuko: emongo baleu balajona bere gizonak bere etzeko izate guztia amudioa gaiti, areanez legez despreziauko dau jona.

8 Gure aiztea cbikerra da dok, eta ez dauko jaukak bularrik. Zer egingo deutsagu jeutsagu gure aizteari berba egingo jakon jakoan egunean?

9 Murallea bada badona, egin daigu-

Canticum Canticorum Salomonis.

Versio Vulgata.

cum propugnacula argentea : si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

10 Ego murus : et ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens.

11 Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos : tradidit eam custodibus, vir affert pro fructu ejus mille argenteos.

12 Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, et ducenti bis, qui custodiunt fructus ejus.

13 Quæ habitas in hortis, amici auscultant : fac me audire vocem tuam.

14 Fuge dilecte mi, et assimilare capreæ, hiunuloque cervorum super montes aromatum.

Dial. Guipuscoano litterali.

gun ditzanagun bere gañean zillarrezko torrechoak : atea bada baden, apaindu dezagun dezanagun zedrozko olakin.

10 Ni naiz nauk murrua : eta nere bularrak dira dituk torrea bezela, izan naizan naukan ezkero bere aurrean pakea arkitu duena dikena bezela.

11 Paketsuak iduki zuen zikan māstia, erriak dauzkan zeauzkakau argan : eman zioten ziotekan gordetzalleai, gizouak dakarzki dakarzkik beraren frutua gatik milla diru zillarrezko.

12 Nere māstia nere aurreau dago zeagok. Zure ire millak paketsuarenak, eta berreun beraren frutuak gordetzen dituztenentzat zetitekanentzat.

13 O zu i haratzetan bizi zerana aizana, adiskideak aditzen dute diten : entzunerazi zadazu zadau zure ire boza.

14 Iges ezazu ezak, nere maitea, eta iduritu zatzakie akiek basauntzari, eta orenkumechoari usaigozoen mendien gañean.

Canticum Canticorum Salomonis.

Dial. Biscaina Marquinensi.

zan jagigunazan bere gañian zidarrezko torrechubāk: atia bada badon, apaindu dagigun jagigunan zedrozko olākaz.

10 Ni naz nok murallia: eta nire bularrāk dira dituk torria legez, izan nazan nuan ezkero bere aurrian bakia aurkitu dabena juana legez.

11 Baketsubak euki eban juan māstija, errijāk daukazan jaukazān aregan: emon eutsen jeutsen gordetzallāi, gizonak dakaz jakazak berareu frutuba gaitik milla diru zidarrezko.

12 Nire māstija nire aurrian dago jagok. Zure ire millāk baketsubarenāk, eta berreun beraren frutubāk gordetan ditubezanentzat jitubezauentzat.

13 O zu i ortubetan bizi zariana azana, adiskidiāk aituteu dabe jone: entzun eragidazu eragidan zure ire boza.

14 Iges egizu egik, neure maitia, eta iruditu zakijuez akijue basauntzari, eta oreinkumechubari usain gozuen mendijen gañian.

Dial. Biscaina generali.

zan jaigunazan bere ganean urrezurizko torrechuak: atea hada badona, apaindu daigun jaigunan zedrozko olakaz.

10 Ni naz nok murallea: eta nire bularrak dira dozak torrea legez, izan nazau noan ezkero bere aurrean bakea aurkitu dauena joana legez.

11 Baketsuak euki euan joan mastia, erriak daukazan jaukazan agan: emon eutsen jeutsen jagolai, gizonak dakaz jakazak beraren frutua gaiti milla diru urrezurizko.

12 Nire mastia nire aurrean dago jagok. Zure ire millak baketsuarenak, eta herreun beraren frutuak gordetan dituezanentzako jituezanentzako.

13 O zu i ortuetan hizi zareana azana, adiskideak entzuten daude joena: entzun eragidazu eragidaua zure ire boza.

14 Iñes egizu egik, neure laztana, eta iruditu zakioz akioe basauntzari, eta oreinkumechuari usain gozoen mendien ganean.

I certify that only 250 *copies of this work have been printed,* 248 *of which are numbered on the back of the title, and of the remaining two, one is printed on thick paper.*

GEORGE BARCLAY,
28 Castle Street, Leicester Square.

EL EVANGELIO SEGÚN SAN MATEO
JESUCRISTOREN EBANJELIO SANTUA
SAN MATEOREN ARAURA

Jose Antonio Uriarte
Gipuzkeraz
Londres
1858

Originala: Baionako Udal Biblioteka

EL EVANGELIO

SEGUN

SAN MATEO,

TRADUCIDO AL VASCUENCE, DIAL. GUIPUZCOANO,

POR

EL P. FR. JOSÉ ANTONIO DE URIARTE,

PARA EL

PRÍNCIPE LUIS-LUCIANO BONAPARTE.

LÓNDRES.

1858.

(15) 7

JESUCRISTOREN

EBANJELIO SANTUA

SAN MATEOREN

ARAURA.

LEMBICICO CAPITULUA.

JESUCRISTOREN Daviden semearen, Abrahamen semearen jatorriaren liburua.

2. Abraham gandic izan zan sortua Isaac. Eta Isaac gandic izan zan sortua Jacob. Eta Jacob gandic izan ciran sortuac Judas, eta bere anayac.

3. Eta Judas gandic izan ciran sortuac Fares, eta Zara Tamargan. Eta Fares gandic izan zan sortua Esron. Eta Esron gandic izan zan sortua Aram.

4. Eta Aram gandic izan zan sortua Aminadab: Eta Aminadab gandic izan zan sortua Naasson. Eta Naasson gandic izan zan sortua Salmon.

5. Eta Salmon gandic izan zan sortua Booz Rahabgan. Eta Booz gandic izan zan sortua Obed Rutgan. Eta Obed gandic izan zan

4

sortua Jesse. Eta Jesse gandic izan zan sortua David erreguea.

6. Eta David erreguea gandic izan zan sortua Salomon argan Uriasena izan zanagan.

7. Eta Salomon gandic izan sortua Roboam. Eta Roboam gandic izan zan sortua Abias. Eta Abias gandic izan zan sortua Asa.

8. Eta Asa gandic izan zan sortua Josafat. Eta Josafat gandic izan zan sortua Joram. Eta Joram gandic izan zan sortua Ozias.

9. Eta Ozias gandic izan zan sortua Joatam. Eta Joatam gandic izan zan sortua Acaz. Eta Acaz gandic izan zan sortua Ezequias.

10. Eta Ezequias gandic izan zan sortua Manasses. Eta Manasses gandic izan zan sortua Amon. Eta Amon gandic izan zan sortua Josias.

11. Eta Josias gandic izan ciran sortuac Jeconias, eta bere anayac Babiloniaco errialdatzean.

12. Eta Babiloniaco errialdatzearen ondoan: Jeconias gandic izan zan sortua Salatiel. Eta Salatiel gandic izan zan sortua Zorobabel.

13. Eta Zorobabel gandic izan zan sortua Abind. Eta Abiud gandic izan zan sortua

5

Eliacim. Eta Eliacim gandic izan zan sortua Azor.

14. Eta Azor gandic izan zan sortua Sadoc. Eta Sadoc gandic izan zan sortua Aquim. Eta Aquim gandic izan zan sortua Eliud.

15. Eta Eliud gandic izan zan sortua Eleazar. Eta Eleazar gandic izan zan sortua Matan. Eta Matan gandic izan zan sortua Jacob.

16. Eta Jacob gandic izan zan sortua Jose Mariaren seuarra, ceñen gandic jayo zan Jesus, Cristo deritzana.

17. Ala bada Abraham gandic Davideraño-co guizaldi guciac, amalau guizaldi: eta David gandic Babiloniaco errialdatzeraño, amalau guizaldi: eta Babiloniaco errialdatzetic Cristoraño, amalau guizaldi.

18. Cristoren sorrera bada onela izan zan: Cegoela ezcontzaco itza emanic bere Ama Maria Joserequin, elcarganatu baño lenago, arquitu zan sabelean zuela Espiritu santuaren gandic.

19. Eta Jose bere senarrac, izanic zucena, eta nola etzuen nai betziztu, nai izan zuen ixillic utzi.

v. 18.—Elcarganatu baño lenago—Ez du iñore emendic atera bear, guero araguiz elcartu cirala. ceren beti garbi bici izan ciran. San Geron.

6

20. Eta cegoela oyec gogatzen, ona emen non Jaunaren ainguerua aguertu citzayon ametsetan, esaten ciola: Jose Daviden semea, etzaite beldur izan artzen Maria zure emaztea: ceren argan jayo dana, Espiritu santuarena da.

21. Eta erdituco du semea: eta deituco diozu bere icena Jesus: ceren berac salbatuco du bere erria beren becatuetatic.

22. Au gucia bada izan zan eguiña, betetasuna iduqui cezan Jaunac esan zuenac profetaren bitartez, ceñac esaten duen:

23. Ona emen birjiñac sabelean iduquico du, eta erdituco du semea: eta deituco diote bere icena Emmanuel, ceñac esan nai duen: Gurequin Jaungoicoa.

24. Eta jaiquiric Jose lotic, eguin zuen Jaunaren aingueruac aguindu cion becela, eta artu zuen bere emaztea.

25. Eta etzuen czagutzen, erditu zuen arteraño bere seme lembicisortua: eta deitu cion bere icena Jesus.

v. 25.—Erditu zuen arteraño—Emendic ere ecin atera lezaque, guero elcartu cirala. San Jeron.

v. 25.—Lembicisortua—Itz once esan nai zuen Juduco artean, lenago besterie izan gabea. San Jeron.

7

BIGARREN CAPITULUA.

JAYO zanean bada Jesus Judaco Belenen Herodes erreguearen egunetan, ona emen non Magoac sortaldetic etorri ciran Jerusalemera,

2. Ciotela: ¿Non da jayo dana Juduen erreguea? Icusi degu ccen bere izarra sortaldean, eta gatoz adoratzera.

3. Eta au adituric Herodes erregueac, izutu zan, eta Jerusalem gucia berarequin.

4. Eta bilduric apaicen nagusi guciac, eta errico Escribac, galdez cegoten non jayo bear ote zan Cristo.

5. Eta ayec esan cioten: Judaco Belenen: Ceren onela dago escribatua profetaren bitartez:

6. Eta zu Belen Judaco erria, iñolaere etzera chiquiena Jndaco anndienen artean: ceren zu gandic ateraco da guidaria, zucenduco duena Israel nere erria.

v. 1.—Magoac—Onela deitzeo citzayoten jaquintsuai, batezere izar eta ceruco beste gaucetan. Emen aipatsen diranac ciran erregueac, edo errietaco aguintariac.

v. 4.—Escribac—Legue jaquintsu eta eracusleac.

8

7. Orduan Herodesec, ixillic deituric magoai, ajolarequin icasi zuen berac gandic, izarraren dembora aguertu citzayotenarena:

8. Eta bialduric Belenera, esan cioten: Zoazte, eta galde ezazute arretarequin aurra gatic: eta arqnitzen dezutenean, jaquin erazo nazazute, nic ere etorrita adoratu dezadan.

9. Berac aditnric erreguea joan ciran. Eta ona emen non sortaldean icusi zuten izarra, cijoan beren aurretic, alic eta allegaturic, guelditu zan artean aurra cegoen toquiaren gañean.

10. Eta icusi zutenean izarra poztu ciran poz chit aundiarequin.

11. Eta sartzen cirala cchean, arquitu zuten aurra bere ama Mariarequin, eta auzpezturic adoratu znten: eta idiquiric beren gordalluac esqueñi cizquioten doayac, urrea, intzentzua, eta mirra.

12. Eta arturic erantzuera ametsetan, etziteztela itzuli Herodesen gana, beste bide batetic itzuli ciran beren errira.

13. Oyec alde eguin zuteucan, ona emen non Jaunaren ainguerua aguertu citzayon ametsetan Joseri, esaten ciola: Jaiqui zaite,

9

eta ar itzatzu aurra, eta bere ama, eta igues ezazu Egiptora, eta zaude an nic esan dezazudan artean. Guertatuco da ecen Herodesec billatzea aurra galdu erazoteco.

14. Bera jaiquiric artu cituen aurra, eta bere ama gauaz, eta alde eguin zuen Egiptora.

15. Eta egon zan an Herodesen eriotzeraño: bete cedin Jaunac esan zuena profetaren bitartez, ceñac esaten duen: Egiptotic deitu nuen nere semeari.

16. Orduan Herodes icusiric izan zala Magoac burlatua, aserratu zan asco, eta bidalduric ill erazo cituen Belenen, eta bere inguru gucietan ceuden aur seme guciac bi urtecoac eta beeracoac, Magoen gandic jaquin zuen demboraren araura.

17. Orduan betea izan zan esana izan zana Jeremias profetaren bitartez, ceñac esaten duen:

18. Boza Raman izan zau aditua, negarra eta oju asco: Raquel negarrez bere semeac gatic, eta etzuen nai izan poztua, ceren ez diran.

19. Illic bada Herodes, ona emen non Jaunaren aingoerua aguertu citzayon ametsetan zatzala Joseri Egipton,

10

20. Esaten ciola: Jaiqui zaite, eta ar itzatzu aurra, eta bere ama, eta zoaz Israelgo errira: ceren illac dira billatzen zutenac aurraren anima.

21. Bera jaiquitzen zala, artu cituen aurra, eta bere ama, eta etorri zan Israelgo errira.

22. Adituric ordea Arquelaoc aguintatzen zuela Judean bere aita Herodesen toquian, beldur izan zan ara joaten: eta izanic gaztigatua ametsetan zatzala, alde eguin zuen Galileaco aldeetarontz.

23. Eta etorriric bici izan zan Nazaret deritzan errian: bete cedin esana izan zana profeten bitartez: Nazaretarra deitua izango dala.

IRUGARREN CAPITULUA.

ETA egun ayetan etorri zan Juan Bautista predicatzen zuela Judeaco eremuan,

2. Eta esaten zuela: Penitencia eguin zazute: ceren alderatu da ceruetaco erreinua.

3. Bada an da esana izan zana Isaias profetac esaten duenac: Eremuau oju egoiten duenaren boza: Prestatu ezazute Jaunaren

11

bidea: zucenac eguin itzatzute bere bidechigorrac.

4. Eta Juanec berac ceucan gameluen illezco jantzia, eta larruzco guerricoa bere guerriaren ioguruan: eta bere janaria ciran langostac, eta basa eztia.

5. Orduan ateratzen zan beraren gana Jerusalem eta Judea guztia, eta Jordan inguruco alderri guztia;

6. Eta oi ciran berac batayatuac Jordanen, aitorturic beren becatuac.

7. Icusiric alabaña Fariseoetatic, eta Saduceoetatic asco, cetoztela bere batayura, esan cioten: Bibora arrazac, ¿nore eracutsi dizute igues eguiten etorrico dan iratic?

8. Eguin ezazute bada penitenciaren diñaco frutua.

9. Eta ez dezazutela nai esan zuen barrenean: Aita daucagu Abraham. Ceren esaten dizutet altsua dala Jaincoa arri oyetatic jasotzeco semeac Abrahami.

10. Ceren onezquero ipiñia dago aizcora arbolen sustrayan. Bada frutu ona eguiten ez ducn arbola guztia, izango da ebaquia, eta sutara botatua.

12

11. Nic eguiaz batayatzen zaituztet urean penitenciaraco: baña nere ondoren etorrico dana, ni baño sendoago da, ceñaren oñetacoac eramateco diña ez naiz: berac batayatuco zaituzte Espiritu santuau, eta suan.

12. Ceñarcu sardcchea bere escuan: eta garbituco du ongui bere larraña: eta bilduco du bere garia aleteguian, lastoac ordea erreco ditu suan iñoiz itzali eciogo danean.

13. Orduan etorri zan Jesus Galileatic Jordanera Juanen gana, onec batayatua izan cediu.

14. Juanec ordea galerazotzen cion, esaten ciola: ¿Zuc batayatua izan bear nnque nic, eta zu zatoz nere gana?

15. Erantzunaz alabañan Jesusec, esan cion: Utzi ezazu orain: ceren onela bear degu guc bete zucentasun gucia. Orduan utzi cion.

16. Eta batayatua izan ondoan Jesus, bereala igo zan uretic. Eta ona emen non idiqui

v. 11.—Suan—Caridadecoan. San Juan Crisost.

v. 12.—Larrafia—Eliza da larrafi bat, aotsa eta gari alea, au da, onac eta gaiztoac nasturic daudena. Egunen baten izango dira berecituac. S. Agust.

v. 15.—Zucentasun gucia—Au da, Aita cerucoaren erabagui eta aguinte guciac. S. Juan Crisost.

13

citzaizquion ceruac: eta icusi zuen Jaungoicoaren Espiritua jachitzen zala usoa becela, eta cetorrela beraren gañera.

17. Eta ona emen boz bat ceruetatic esaten zuena: Au da nere seme maitatua, ceñengan dedan poza.

LAUGARREN CAPITULUA.

ORDUAN Jesus izan zan espirituac eramana eremura, deabruac tentatua izan cedin.

2. Eta baran eguiñic berroguei egunean, eta berroguei gauean, guero gose izan zan.

3. Eta alderaturic beraren gana tentatzallea esan cion: Baldin bacera Jaungoicoaren semea, esan ezazu arri oyec eguin ditezlela oguiac.

4. Berac erantzunaz esan cion: Escribatua dago: Ogui utsarequin ez da bici guizona, baicic Jaungoicoaren aotic irtetzen dan itz guciarequin.

5. Orduan artu zuen deabruac, eta eraman znen erri santura, eta ipiñi zuen elizaco tellatuaren egalean,

14

6. Eta esan cion: Baldin bacera Jaungoicoaren semea, bota zaite beerontz. Ceren escribatua dago: Aguindu ciotela bere aingueruai zure gatic, eta escuetan artuco zaituzte, ustecabean beaztopotu ez dezazun arrian zure oñarequin.

7. Esan cion Jesusec: Baitaere escribatua dago: Ez dezu tentatuco zure Jaun Jaincoa.

8. Berriz artu zuen deabruac, eta eraman zuen mendi chit altu batera: eta eracutsi cizquion munduco erreinu guztiac, eta beren aunditasuna,

9. Eta esan cion: Oyec guciac emango dizquizut, baldin eroriric adoratzen banazu.

10. Orduan esau cion Jesusec: Oaquit, Satanas: ceren escribatua ceagoc: Zure Jaun Jaincoa adoratuco dezu, eta bera bacarric serbituco dezu.

11. Orduan utzi cion deabruac, eta ona emen non aingueruac alderatu citzaizcon, eta serbitzen zuten.

12. Eta adituric Jesusec Juan cegoela presondeguian, alde eguin zuen Galileara:

13. Eta, utziric Nazaretco erria, etorri zan, eta bicitu izan zan Cafarnaum itsas

15

bazterrecoan, Zabulon, eta Neftalico muguetan :

14. Betea izan cedin esana izan zana Isaias Profetaren bitartez :

15. Zabulongo erria, eta Neftalico erria, itsasoraco bidea Jordangn beste aldetic, Galilea gentillena.

16. Illumpetan eseria cegoen erriac, icusi zuen argui aundi bat : eta eserita ceudenai eriotzaren itzaleco alderrian, arguia jayo citzayoten.

17. Ordutic asi zan Jesus predicatzen, eta esaten : Penitencia eguin zazute : ceren alderatu da ceruetaco erreinua.

18. Eta cebillela Jesus Galileaco itsasoaren bazterrean, icusi citnen bi anai, Simon, Pedro deritzana, eta Andres bere anaya, botatzen sarea itsasoan (ceren ciran arrantzaleac),

19. Eta esan cioten : Atozte nere oudoren, eta eguingo det zuec izan zaiteztela guizonen arrantzaleac.

20. Eta ayec bereala utziric sareac, jarraitu cioten.

21. Eta joanic aurrerago andic, icusi cituen beste bi anai, Santiago Zebedeorena, eta Juan

16

bere anaya, chalupan Zebedeo beren aitarequin : adobatzen beren sareac : eta deitu cituen.

22. Eta ayec bereala, utziric sareac eta aita, jarraitu cioten.

23. Eta inguratzen zuen Jesusec Galilea gucia, eracusten zuela beren sinagoguetan, eta predicatzen zuela erreinuco ebanjelioa, eta sendatzen zuela miñantze gucia, eta eritasun gucia errian.

24. Eta barreatu zan bere otspea Siria gucitican, eta ecarri cizquioten gaizqui ceuden guciac, eritasun, eta oñace batzuec arrapatuac, eta demonioac ceuzcatenac, eta alditsuac, eta elbarriac, eta sendatu cituen :

25. Eta jarraitu cioten jende talde ascoc Galileatic, eta Decapolistic, eta Jerusalemdic, eta Judeatic, eta Jordango beste aldetic.

BOSGARREN CAPITULUA.

ETA icusiric Jesusec jende taldeac, igo zan mendi batera, eta eseri ezquero, alderatu ciran bere gana bere icasleac,

2. Eta idiquiric bere aoa ematen cizquioten eracutsiac, esaten zuela :

17

3. Doatsuac gogoz beartsuac: cergatic berena da ceruetaco erreinua.

4. Doatsuac malsoac: cergatic berac mempetuco dute lurra.

5. Doatsuac negar eguiten dutenac: cergatic berac izango dira poztuac.

6. Doatsuac zucentasunaren gosea, eta egarria dutenac: cergatic berac izango dira asetuac.

7. Doatsuac erruquitsuac: cergatic berac erruquia irichico dute.

8. Doatsuac biotz garbicoac: cergatic berac icusico dute Jaungoicoa.

9. Doatsuac paquetsuac: cergatic Jaungoicoaren semeac izango dira deituac.

10. Doatsuac daramazquiteuac persecucioa zucentasuua gatic: ceren bereua da ceruetaco erreinua.

11. Doatsuac cerate madaricatzen zaituztenean, eta perseguitzen zaituztenean, eta esaten dutenean gaizqui gucia zuen coutra guezurra diotela, nere gatic:

12. Poztu eta gozatu zaitezte, ceren zuen saria ugaria da ceruetan: onelaxe ecen perseguitu cituzten profetac, zuec baño lenago izan ciranac.

18

13. Zuec cerate lurreco gatza. Eta baldin gatza guezatzen bada, ¿cerequin izango da gaçitua? Ez du onezquero ecertaraco balio, baicic izateco campora botatua, eta guizonac zapaldua.

14. Zuec cerate munduaren arguia. Ecin izan lezaque ezcutatua mendi gañean ipiñia dagoen erria.

15. Ez dute ere pizten arguia, eta ipintzen dute lacariaren azpian, baicic candeleruaren gañean, argui eguin dizayoten ecbean dauden guciai.

16. Onela argui eguin beza zuen arguiac guizonen aurrean: icusi ditzaten zuen eguite onac, eta gloria eman dizayoten zuen Aita, ceruetan dagoenari.

17. Ez dezazutela uste izan etorri naicela ascatzera leguea, edo profetac: ez naiz etorri ascatzera, baicic betetzera.

18. Cergatic eguiaz esaten dizutet; igaro artean cerua eta lurra, jota bat, edo tilde bat ez dala gucldituco leguetic, guciac eguiñac izan gabe.

19. Orregatic autsitzen duena aguindu chit chiqui oyetatican bat, eta eracusten diotena

19

ala guizonai, chit chiquia izango da deitua ceruetaco erreinuan: eguiten duena ordea, eta eracusten ducna, au aundia izango da deitua ceruetaco erreinuan.

20. Cergatic esaten dizutet, ez baldin bada ugariago zuen zucentasuna Escribaena eta Fariseoena baño, etcerate sartuco ceruetaco erreinuan.

21. Aditu cenduten esan citzayela anciñacoai: Ez dezu ilco, eta iltzen duena izango da esertoquico epayaren obendun.

22. Nic ordea esaten dizutet: bere anayarequin aserretzen dan gucia, izango da esertoquico epayaren obendun. Eta esaten diona bere anayari, raka: izango da biltzarrcaren obendun. Eta esaten diona, eroa: izango da suzco toquiaren obendun.

23. Baldin bada ari bacera esquefitzen zure emaitza aldarean, eta an oroituco baciñaque zure anayac duela cerbait zure gaitzean:

24. Utzi ezazu an zure emaitza aldarearen aurrean, eta zoaz lenago baqueac eguitera zure anayarequin: eta orduan etorriric esquefiico dezu zure emaitza.

v. 19. Esan nai du, ez dala sartuco ceruan. S. Agust.

20

25. Oben zaquizquio zure etsayari bereala berarequin bidean zauden bitartean: etsayac auciepallearen mendean ipiñi etzaitzan, eta auciepalleac borrerocaren mendean ipiñi etzaitzan: eta izan zaitean presondeguira bidaldua.

26. Eguiaz esaten dizut, etcera ateraco andic, itzuli dezazun arte azqueneco ardita.

27. Aditu cenduten esana izan citzayotela anciñacoai: Ez dezu araguizco becaturic eguingo bestereu emaztearequin.

28. Nic ordea esaten dizutet: beguiratzen dion guztiac andreari bera guticiatzeco, adulterioa eguin du bere biotzean.

29. Eta baldin zure escuico beguiac becaturaco bidea ematen badizu, atera ezazu, ta bota ezazu zure gandican: ceren obeago dezu galdu dedin zure gorputzaren zati bat, zure gorputz guztia botatua izatea baño lenago infernura.

30. Baldin bada zure escuico escuac beeaturaco bidea ematen badizn, ebaqui ezazu, eta bota ezazu zure gandic: ceren obeago dezu galdu zure gorputzeco zati bat, zure gorputz gucia joatea baño infernura.

v. 29. Au da, escuya eta beguia becin ganza bearrac. San Hilar. S. Jeron.

21

31. Baita ere esana izandu zan: Beren emaztea uzten duen edoceñec, eman bizayo banacatutacoaren aguiria.

32. Nic ordea esaten dizutet: Beren emaztea uzten duen guciac, ez izanic araguizco becatua gatic, erori erazotzen dio adulterioco becatuan: eta artzen ducnac utzia, eguiten du adulterioco becatua.

33. Berriz aditu cenduten esan citzayotela auciñacoai: Ez dezu guezurrarequin juramenturic eguingo: baicic itzulico dizquiotzu Jaunari zure juramentuac.

34. Nic ordea esaten dizutet, iñola ere ez dezazutela juramenturic eguin, ez cerua gatic, ceren dan Jaincoaren esertoquigoya:

35. Ezta ere lurra gatic, ceren dan bere oñen aulquia: ez Jerusalem gatic, ceren dan erregue aundiaren erria:

36. Ez ezazu ere juramenturic eguin zure burua gatic, ceren ecin eguin dezazuque ille bat zuria, edo beltza.

37. Baicic izan bedi zuen izqueta, bai, bai: ez, ez: cergatic oyec baño ugariago dana, gaiztotic dator.

v. 34. Premia gabe; baña bai eguiarequin, zucentasunarequin eta premiarequin. Jerem. c. 1. v. 2.

22

38. Aditu cenduten esan zala: Beguia beguia gatic, eta ortza ortza gatic.

39. Nic ordea esaten dizutet, gaizquia gaizquiaz ez ordaintzeco: baicic iñorc jotzen bazaitu zure escuico masallean, eman zayozu bestea ere.

40. Eta aucitan ipiñi nai zaituanari, eta zure tunica artu, utzi zayozu capa ere.

41. Eta baldin iñorc eraman nai bazaitu zamaturic milla pausutan, zoaz berarequin beste bi millatan.

42. Escatzeu dizuuari eman zayozu: eta nai duenari zuc ordañean ematea, etzaquizquio itzuli.

43. Aditu cenduten esana izan zala: Maitatuco dezu zure lagun urcoa, eta gorroto iduquico diozu zure etsayari.

44. Nic ordea esaten dizutet: Maitatu itzatzute zuen etsayac, on eguin zayozute gorroto dizutenai: eta erregutu ezazute perseguitzen zaituztenac gatic, eta guezur aundiac asmatzen dizquitzutenac gatic:

45. Izan zaitezten zuen Aita ceruetan dagoanaren semeac: ceñac irtenerazotzen dion bere eguzquia onen ta gaiztoen gañera: eta eguiten du euria onen eta gaiztoen gañera.

23

46. Ceren maitatzen baldin badituzute maite zaituztenac, ¿cer ordañ izango dezute? ¿ez al dute eguiten orobat publicanoac ere?

47. Eta agur eguiten badiezute zuen anayai bacarric, ¿cer gueyago eguiten dezute? ¿ez al dute orobat eguiten gentillac ere?

48. Izan zaitezte bada zuec on osoac, nola zuen Aita cerucoa ere dan on osoa.

SEIGARREN CAPITULUA.

BEGUIRA ezazute ez dezazutela eguin zueo zucentasuna guizonen aurrean, berac icusiac izan zaitezten: bestela ez dezute ordañic izango zuen Aita ceruetan dagoanagan.

2. Eguiten dezunean bada limosna, ez dezazula joeraci trompeta zure aurrean, ipocritac eguin oi duten becela sinagoguetan, eta carriquetan, guizonac onratuac izau ditezten: eguiaz esaten dizutet, artu zuten beren ordaña.

3. Eguiten dezunean bada zuc limosna, ez beza jaquin zure ezquerrac cer eguiten duen zure escuyac:

4. Izan dedin zure limosna ezcutuan, eta

24

zure Aita, ezcutuan icusten duenac, itzulico dizu.

5. Eta erregutzen dezutenean, etcerate izango ipocritac becela, ceintzuec amatzen duten erregutzea zutic sinagoguetan eta placetaco carriquetan, guizonac icusiac izan ditezteo: eguiaz esaten dizutet, artu zuten beren saria.

6. Baña zuc, erregutzen dezunean, sartu zaite zure guelan, eta atea ichiric, erregutu zayozu zure Aitari ezcutuan, ete zure Aita icusten duenac ezcutuan, itzulico dizu.

7. Eta erreguan ari ceratenean, ez dezazutela itz asco eguin gentillac becela. Uste dute cceu itz ascoan adituac izango dirala.

8. Etzatzaquieztela bada irudieraci ayei. Badaqui ecen zuen Aitac, ceren premia dezuten, berari zuec escatu baño lenago.

9. Onela bada zuec erregutuco dezute: Aita gurea, ceruetan zaudena: santutua izan bedi zure icena.

10. Betor gu gaua zure erreinua. Eguin bedi zure naya, nola ceruan, ala lurrean.

11. Gure ogui egunorocoa eman iguzu gaur.

12. Eta barca zazquiguzu gure zorrac, guc gure zordunai barcatzen dieztegun becela.

25

13. Eta ez dizaguzu utzi tentacioan erorten. Baicic gorde gaitzatzu gaitzetic. Amen.

14. Ceren baldin barcatzen badiozcatezute guizonai beren becatuac, zuei ere barcatuco dizquitzute zuen Aita cerucoac zuen obenac.

15. Baldin berriz ez badiozatzute barcatzen guizonai: zuei ere ez dizquizute barcatuco zuen Aitac zuen becatuac.

16. Barau ceratenean bada, etzaiteztela paratu ipocritac becela itunac. Ceren itsusitzeu dituzte beren arpeguiac, adierazteco guizouai barau diradela. Eguiaz esaten dizutet, artu zutela beren saria.

17. Zuc ordea barau ceranean, gantzutu ezazu zure burua, eta zure arpeguia garbitu ezazu,

18. Guizonac icusia izan etzaitecen barau cerala, baicic zure Aita, ezcutuan dagoauac: eta zure Aita, ezcutuan dacusanac, itzulico dizu.

19. Ez dezazutela nai gordallutu zuentzat gordalluac lurrean: non erdoyac, eta sitsac arrasatzen dituzten: eta non lapurrac desobiratzen, eta ostutzen dituzten.

20. Baicic gordallutu itzatzute zuentzat gordalluac ceruan: non ez erdoyac, ez sitsac

26

dituzten arrasatzen, eta non lapurrac ez dituzten desobiratzen, ta ostutzen.

21. Ceren non dan zure gordallua, an ere da zure biotza.

22. Zure gorputzaren arguiontzia da zure beguia. Baldin zure beguia balitza tolesgabea: zure gorputz gucia izaogo da arguia.

23. Baldin ordea zure beguia balitza gaiztoa: zure gorputz gucia izango da illuoa. Baldin bada zugan dan arguia, illuntasunac badirade: ¿illuntasunac berac ceñ aundiac izango dirade?

24. Iñore ecin ditzaque bi nagusi serbitu: ceren edo gorroto izango dio bati, eta bestea maitatuco du: edo bata irozoco du, eta bestea mespreciatu. Ecin ditzaquezute Jaungoicoa serbitu, eta aberastasunac.

25. Bera gatic esaten dizutet, etzaiteztela arazoz egon zuen animareutzat cer jango dezuten, etzuen gorputzarentzat cerequin jantziac izango ceraten. ¿Ez al da anima janaria baño gueyago: eta gorputza jantzia baño gueyago?

26. Beguira zayozute ceruco egaztiai, ez

v. 25.—Emen eragozten da ajola gueyeguia. 8. Tom.

27

dutela ereiten, ez itaitzen, ez biltzen gambaretan: eta zuen Aita cerucoac bazoatzen ditu. ¿Ez al cerate zuec ayec baño asco gueyago?

27. ¿Eta zuetatic norc pensatuaz luzatu dezaque bere gorputzaren tallua beso batean?

28. ¿Eta cergatic zaudete jantziaren ajola gueyeguirequin? Oroi zaitezte campoco lirioaquin nola acitzen diraden: ez dute lanic eguiten, ez iruteo.

29. Esaten dizutet berriz, ez da Salomon ere bere anditasun gucian izandu zala estalia oyetatic bat becela.

30. Baldin bada campoco belar gaur dana, eta biar labe sutura botatzen dana, Jaungoicoac onela jazten badu: ¿cembat gueyago zuec fede guichicoac?

31. Etzaiteztela bada larrituric egon, esaten dezutela: ¿Cer jango degu, edo cer edango degu, edo cerequin izango guera estaliac?

32. Ceren oyec guztiac gentillac billatzen dituzte. Badaqui ecen zuen Aitac oyen guciocn premian zaudetela.

33. Billatu itzatzute bada lenengo Jaungoicoaren erreinua eta bere zucentasuna: eta oyec guciac gañera emango zatzute.

28

34. Etzaiteztela bada arazotan egon biarco. Ceren biarco egunac iduquico du berarentzat arazoa. Asco zayo egunari bere nequea.

ZAZPIGARREN CAPITULUA.

EZ dezazutela nai juzgatu, izan etzaitezten juzgatuac.

2. Ceren juzgatzen dezuten juicioarequin, izango cerate juzgatuac: eta neurtzen dezuten neurriarequio, izango cerate berriz neurtuac.

3. ¿Cergatic bada icusten dezu lastoa zure anayaren beguian: eta abea zure beguian ez dezu icusten?

4. ¿Edo nola esaten diozu zure anayari: Utzi, botaco det lastoa zure beguitic: eta ona non abea dago zure beguian?

5. Ipocrita, bota ezac lenengo abea ire beguitic, eta orduan icusico dec botatzeco lastoa ire anayaren beguitic.

6. Ez dieztezutela nai eman santua chacurrai, ezta ere bialdu zuen perlac cherrien aurrean, usteric gabe osticopetu ez ditzaten beren oñaquio, eta itzuliric zuec ganontz puscatu etzaitzaten.

29

7. Escatu ezazute, eta emango zatzute: billatu ezazute, eta arquituco dezute: jo ezazute, eta idiquico zatzute.

8. Ceren escatzen duen guciac, artzen du: eta billatzen duenac, arquitzen du: eta jotzen duenari, idiquico zayo.

9. ¿Edo zuetatic ceña da guizona, ceñari escatuco baldin balioque bere semeac oguia, arria luzatuco lioquena?

10. ¿Edo baldin arraya eseatuco balio, suguea luzatuco al lioque?

11. Baldin bada zuec, gaiztoac ceratelaric, badaquitzute emaitza onac ematen zuen semeai: ¿cembat gueyago zuen Aita, ceruetan dagoanac, emango diezte oodasunac escatzen dieztenai?

12. Guizonac bada zuei eguitea nai dezuten gucia, zuec ere eguiezute ayei. Au da ecen leguea, eta profetac.

13. Sartu zaitezte ate estutican: ceren zabala da atea, eta lasaya bidea galmenera daramana, eta asco dirade emendic sartzen diranac.

14. ¡Ceñ estua, eta mearra dan, bicitzara daraman bidea! eta guchi dira arquitzen dntenac.

30

15. Gorde zaitezte profeta guezurrezcoetatic, datoztenetatic zuec gana ardien jantziaquin, barruan ordea dira otso amorratuac.

16. Beren frutuetatic ezagutuco dituzute. ¿Arantzetatic artzen bai al dituzte matsac, edo sasilarretatic picoac?

17. Onela arbola on guciac frutu onac eguiten ditu: arbola charrac ordea frutu charrac eguiten ditu.

18. Ecin dezaque arbola onac frutu charric eguin: ezta cre arbola charrac frutu onic eguin.

19. Frutu ona eguiten ez duen arbola gucia, izango da ebaquia, eta sutara botatua.

20. Beraz beren frutuetatic ezagutuco dituzute.

21. Jauna, Jauna, niri esaten didan guztia, ez da sartuco ceruetaco erreinuan: baicic nere Aita ceruetan dagoanareu borondatea eguiten duena, uraxe sartuco da ceruetaco erreinuan.

22. Ascoc esango didate egun artan: Jauna, Jauna, ¿zure icenean ez al guiñituen etorquizunac asmatu, eta zure icenean ez al guiñituen demonioac bota, eta zure icenean ez al guiñituen eguin asco mirari?

31

23. Eta orduan esango diet: Etzinduztedan beñere ezagutu: oaquite nere gandic gaiztaqueria eguiten dezutenac.

24. Nere itz oyec bada aditzen dituen guztia, eta eguiten dituena, berdindua izango da guizon jaquintsu bati, eguin zuenari bere echea arcaitzaren gañean,

25. Eta jatsi zan euria, eta etorri ciran ibayac, eta ibilli ciran aiceac, eta jo zuten aguitz eche ura, eta etzan erori: ceren eguiña cegoen arcaitzaren gañean.

26. Eta nere itz oyec aditutzen dituen gucia, eta eguiten ez ditueua, izango da berdindua guizon ero bati, ceñac eguin zuen bere echea ondarraren gañean:

27. Eta jatsi zan euria, eta etorri ciran ibayac, eta ibilli ciran aiceac, eta jo zuten aguitz eche ura, eta erori zan, eta izandu zan aundia bere ondamena.

28. Eta guertatu zan, bucaturic Jesusec itz oyec, arritzen ciran jende taldeac bere eracutsiaren gañean.

29. Ceren eracasten cien aguintea ceucanac becela, eta ez beren Escribac, eta Fariseoac becela.

32

ZORTZIGARREN CAPITULUA.

JATSI zanean bada menditic, jarraitu cioten jende ascoc:

2. Eta ona emen non sorayo bat cetorrela, eta adoratzen zuen, esaten ciola: Jauna, nai badezu, garbitu nazaquezu,

3. Eta luzaturic Jesusec escua uquitu cion, esaten ciola: Nai det, garbitua izan zaite. Eta bereala garbitua izandu zan bere sorayotasuna.

4. Eta esan cion Jesusec: Beguira, ez daguiozula iñori esan: baicic zoaz, aguertu zatzaquio Sacerdoteari, eta esqueñi ezazu Moisesec aguindu zuen emaitza, aguiritzat ayentzat.

5. Sartu zanean bada Cafarnaumen, alderatu zan bera gana Euntaria, erregutzen ciola,

6. Eta esaten ciola: Jauna, nere morroya datza echean elbarritua, eta gaizqui oñacetua da.

7. Eta esan cion Jesusec: Ni etorrico naiz, eta sendatuco det.

8. Eta erantzunic Euntariac, esan cion: Jauna, ez naiz diña sartu zaitecen nere

33

tellatupean : baña esazu bacarric itz bat, eta izango da sendatua nere morroya.

9. Cereo ni erc guizona naiz besteren mendean paratua, dauzcadaoa nere aguindupean soldaduac, eta esaten diot oni : Zoaz, eta badijoa : eta besteari : Atoz, eta badator : eta nere morroyari : Eguin zazu au, eta eguiten du.

10. Eta adituric Jesusec arritu zan, eta jarraitzen ciotenai esan cioten : Eguiaz esaten dizutet, ez det arquitu sinismen añ aundiric Israelen.

11. Eta esaten dizutet, asco sortaldetic, eta sartaldetic etorrico diradela, eta eserico diradela Abraham, eta Isaac, eta Jacobequin ceruetaco erreinuan :

12. Erreinuco semeac ordea izango dira botatuac campoco illuntasunetara : an izango da negarra, eta ortz carrascotza :

13. Eta esan cion Jesusec Euntariari : Zoaz, eta sinistu dezun becela, ala eguiña izan daquizula. Eta sendatua izan zan morroya ordu artan.

14. Eta etorriric Jesus Pedroren echera, icusi zuen bere amaguiarraba cetzala oyan, eta sucartua :

34

15. Eta uquitu cion bere escua, eta utzi cion sucarrac, eta jaiqui zan, eta serbitzen cituen.

16. Eta etorriric arratsa, esqueñi eizquioten asco demonioac ceuzcatenac : eta botatzen cituen espirituac itzarequin : eta gaizqui ceuden guciac sendatu cituen.

17. Betea izan cedin esana izan zana Isaias profetaren bitartez, ceñac esaten duen : Berac artu cituen gure eritasunac, eta eraman cituen gure miñantzeac.

18. Icusiric ordea Jesusec jende talde asco bere inguruan, aguindu zuen joateco itsas beste aldera.

19. Eta alderaturic Escriba bat, esan cion : Eracuslea, jarraitnco dizut, jnaten ceran edoceñ toqnitara.

20. Eta esaten dio Jesusec : Aceriac dituzte cobac, eta ceruco egaztiac cabiac : guizonaren Semeac ordea ez dn non burua etzin.

21. Eta bere icasleetatic batec esan cion : Jauna, utzi zadazu lenengo joaten, eta lurpetzen nere aita.

v. 20.—Escriba onec jarraitu nai cion Jesusi, munduco ondasun eta aguintaritzen icharopenarequin. S. Juan Crisost.

35

22. Jesusec ordea esan cion: Arreit niri, eta utzi ezazu illac lurpetu ditzaten beren illac.

23. Eta sartzen zala bera ontzichoan, jarraitu cioten bere icasleac:

24. Eta ooa emen non alaco ecaitz aundi bat eguiña izandu zan itsasoan, non ontzichoa zan bagac estalia, bera berriz lo cetzan.

25. Eta alderatu ciran bera gana bere icasleac, eta esnatu zuten, esaten ciotela: Jauna, gorde gaitzatzu, galduac guera.

26. Eta esaten diote Jesusec: ¿Ceren beldur cerate, fede guchicoac? Orduan jaiquiric, aguindu cioten aiceai eta itsasoari, eta guelditu zan esne esnetan.

27. Guizonac bada arritu ciran, esaten zutela: ¿Nolacoa da au, aiceac eta itsasoac obeditzen diotena?

28. Eta irago zanean Jesus itsasoaren beste aldera Jerasenoen errira, atera citzaizcon bidera bi demonioac ceuzcatenac, irtenic ohietatic, supertueguiac, alaco moduan non iñor ecin citequean igaro bide artatic.

29. Eta ona emeu non asi ciran ojuca, ciotela: ¿Cer guri, eta zuri, Jesus Jaungoicoaren Semea? ¿Etorri bai al cera onara dembora baño lenago gu oñacetzera?

30. Cegoen berriz ez urrutian berac gandic cherri ascoren talde bat jaten.

31. Demonioac bada otoizten cioten, esaten ciotela: Botatzen bagaituzu emendic, bialdu gaitzazu cherrien taldera.

32. Eta esan cioten: Zoazte. Eta berac ateraric joan ciran cherrietara, eta ona emen non arin ta itsumustuan joan zan talde gucia amiltequietatic itsasora: eta ill ciran uretan.

33. Cherri zayac berriz igues zuten: eta etorriric errira, adierazo cituzten guertaera guztiac, baita ere demonioac iduqui cituztenenac.

34. Eta ona emen non erri gucia irten citzayon bidera Jesusi, eta icusiric bera, erregutzen cioten, atera cedilla beren muguetatic.

36

BEDERATZIGARREN CAPITULUA.

ETA sarturic ontzicho batean, irago zan itsas beste aldera, eta etorri zan bere errira.

37

2. Eta ona emen non esqueñtzen cinten elbarridun bat cetzana oyan. Eta icusiric Jesusec ayen fedea, esan cion elbarridunari: Ichedon ezazu, semea, barcatzen zazquizu zure pecatuac.

3. Eta ona emen non Escribaetatic batzuec esao zuten beren barrenean: Au gaizqui esaca ari da Jaungoicoa gatic.

4. Eta icusiric Jesusec beren gogoracioac, esan cioten: ¿Cergatic dauzcazute gogoracio gaiztoac zuen biotzetan?

5. ¿Cer gauza da errazago esatea: Barcatzen zazquizu zure pecatuac: ala esatea: Jaiqui zaite, eta zabiltza?

6. Jaquin dezazuten bada, guizonaren Semeac daueala escubidea lurrean barcatzeco pecatuac, orduan esan cion elbarridunari: Jaiqui zaite, ar zazu zure oya, eta zoaz zure echera.

7. Eta jaiqui zan, eta joan zan bere echera.

8. Eta icusiric gendeac bildurtu ciran, eta alabatu zuten Jaincoa, eman ciotena alaco escua guizonai.

9. Eta igarotzen zala andican Jesus, icusi zuen guizon bat eserita alquian, Mateo ceritzana. Eta esan cion: Darraidazu. Eta jaiquiric, jarraitu cion.

38

10. Eta guertatu zan cegoala bera eseriric echean, ona emen non publicano eta becatari asco etorriric, ceuden eserita Jesusequin, eta bere icasleaquin.

11. Eta icusiric Fariseoac, esaten cieten bere icasleai: ¿Cergatic zuen Eracusleac jaten du publicanoaquin eta becatariaquin?

12. Eta Jesusec adituric, esan zuen: Ez dute sendatzallearen premiaric ongui daudenac, baicic gaizqui daudenac.

13. Joaten ceratela bada icasi ezazute cer dan: Erruquia nai det, eta ez esqueñia. Ceren ez nintzan etorri deitzera ouac, baicic becatariac.

14. Orduan alderatu ciradeo bera gana Juanen icasleac, esaten ciotela: ¿Cergatic guc, eta Fariseoac, barur eguiten degu sarri: zure icasleac ordea ez dute barur eguiten?

15. Eta esan cioten Jesusec: ¿Ezcomberriaren semeac negar eguin bai al ditzaquete ezcomberria beraquin dan bitarteau? Etorrico dirade ordea egunac qneoduco zayotenac ezcomberria: eta orduan barur eguingo dute.

39

16. Ez dio berriz iñoro paratzen antolaira oyal sendococ jantzi zarrari: ceren quentzen dio bere betetasuna jantziari, eta charragoa eguiten da bere urratua.

17. Ez dute ere botatzen ardo berria zagui zarretan; bestela urratzen dira zaguiac, eta ardoa isurtzen da, eta zaguiac galtzen dirade. Baicic ardo berria zagui berrietan botatzen dute, eta biac diraute.

18. Oyec esaten cieztela berac, ona emen non aguintari bat alderatu citzayon, eta adoratzen zuen, esaten ciola: Jauna, nere alaba arestian ill da: baña atoz, ipiñi ezazu zure escua beraren gañean, eta bicico da.

19. Eta jaiquiric Jesus, jarraitzen cion, baita bere icasleac ere.

20. Eta ona emen non emacume bat, odol jarioaren gaitzarequin cegoena amahi urtean, alderatu citzayon atzetican, eta uquitu cion bere jantziaren ertzari.

21. Ceren esaten zuen bere artean: Uquitzen badiot bere jantziari bacarric, izango naiz sendatua.

v. 16.—Irudi onequin adirazten diote Jesusec bere icasleai, etsirala oraindican, ceruco bidean aurreratuac daudenen iracaisi eta eguiteen diñac. S. Juan Crisost.

40

22. Eta Jesusec itzuliric, eta icusiric, esan cion: Ichedon ezazu, alaba, zure fedeac sendatu zaitu. Eta sendatua izan zan emacumea ordu artatic.

23. Eta etorri zanean Jesus aguintariaren echera, eta icusi cituenean chillibitulariac eta jende talde nasia osca, esaten cioten:

24. Alde ezazute: ez da ecen illa nescacha, baicic lo datza. Eta burlatzen citzayozcan.

25. Eta izan zanean botatua jende taldea, sartu zan: eta eldu cion bere escutic. Eta jaiqui zan nescacha.

26. Eta barreatu zan ospe au inguru guci artatic.

27. Eta igarotzen zala andic Jesus, jarraitu cioten bi itsuc ojuca, eta esaten ciotela: Daviden semea, erruqui gaitzazu.

28. Etorri zanean bada echera, alderatu citzayozcan itsuac. Eta esaten die Jesusec: ¿Sinisten dezute au eguin dizazutequedala? Berac esaten diote: Bai, Jauna.

29. Orduan uquitu ciezten beren beguiai, esaten ciela: Eguiña izan daquizutela zuen fedearen araura.

v. 24.—Au da, Jesusec pizcu lezaqueala, lo datzan bat esnatzen dau erraztasunarequin. S. Juan Crisost.

41

30. Eta idiquiac izan ciraden beren beguiac: eta cematu cituen Jesusec, esaten ciotela: Beguira ez dezala iñore jaquin.

31. Berac berriz irteten cirala, barreatu zuten inguru guci artan.

32. Ateraric berriz itsuac, ona emen non esqueñi cioten guizon bat mutua, demonioa ceucana.

33. Eta botaric demonioa, itz eguin zuen mutuac, eta arritu ciraden jende taldeac, ciotela: Egundaño ez da aguertu onelacoric Israelen.

34. Fariseoac ordea esaten zuten: Demonioen aguintariagan botatzen ditu demonioac.

35. Eta inguratzen citnen Jesusec erri, eta ballera guciac, eracasten beren sinagoguetan, eta predicatzen erreinuco ebanjelioa, eta sendatzen gaitz gucia, eta eritasun gucia.

36. Icusiric ordea jende taldeac, erruquitu zan beraquin: ceren ceuden necatuac, eta etzinac artzairic ez duten ardiac becela.

37. Orduan esaten die beren icasleai: Uzta eguiaz asco, languilleac ordea guchi.

38. Erregutu zayozute bada uztaren Jaunari, bialdu ditzala languilleac bere uztara.

42

AMARGARREN CAPITULUA.

ETA deituric bere amabi icasleac, eman cioten escubidea espiritu ciquiñen gañean, botatzeco berac, eta sendatzeco miñantze gucia, eta eritasun gucia.

2. Eta amabi Apostoluen icenac dira oyec. Lembicicoarena, Simon Pedro deritzana, eta Andres onen anaya,

3. Santiago Zebedeorena, eta Juan onen anaya, Felipe, eta Bartolome, Tomas, eta Mateo publicanoa, Santiago Alfeorena, eta Tadeo,

4. Simon Canantarra, eta Judas Iscariote, ceñac saldu ere zueo.

5. Amabi nyec bialdu cituen Jesusec, aguintzen ciotela, esanaz: Jentillen bidera etzaiteztela joan, eta Samariatarren errietan etzaiteztela sartu:

6. Baicic aurrena zoazte Israelco echeco ardi, galdu ciradenetara.

7. Joaten ceratela bada predicatu ezazute, esaten diotezutela: Alderatu dala ceruetaco erreinua.

8. Eriac sendatu itzatzute, illac piztu itza-

43

tzute, leguenardunac garbitu itzatzute, demonioac bota itzatzute: doan artu cenduten, doan eman ezazute.

9. Ez dezazutela iduqui zuen mempean urreric, ez cillarric, ez diruric zuen ciscuetan:

10. Ez zacutoric bidean, ez bi jantziric, ez oñetacoric, ez bordoiric: ceren languillea bere janariaren diña da.

11. Eta edoceñ erritan, edo balleratan sartzen ceratenean, galdetu ezazute, ceñ dan diña artan: eta an egon zaitezte atera zaitezten bitartean.

12. Sartzen ceratenean bada echean, agur eguin zayozute, esaten dezutela: Paquea eche onetan.

13. Eta eguiaz balitza eche ura diña, etorrico da zuen paquea beraren gañera: ez balitza ordea diña, zuen paquea itzulico da zuec gana.

14. Eta zuec artzen etzaituzten guciac, eta zuen itzac aditzen ez dituenac: irteten ceratela campora echetic, edo erritic, astindu ezazute autsa zuen oñetatic.

15. Eguiaz esaten dizutet: Igarocarriago izango citzayo Sodomaco, eta Gomorraco

44

erriari azquen juicioco egunean, erri urari baño.

16. Ona non nic bialtzen zaituztedan ardiac otsoen erdira becela. Izan zaitezte bada contuzcoac sugueac becela, eta tolesgabeac usoac becela.

17. Gorde zaitezte ordea guizonetatic. Ceren ipiñico zaituzte beren erabaquilecuetan, eta beren sinagoguetan azotatuac izango cerate:

18. Eta eraentzalleac gana, eta erregueac gana eramanac izango cerate nere gatic, emateco aguiria ayei, eta jentillai.

19. Eramaten zaituztenean bada, ez ezazute pensatu nola, edo cer itz eguingo dezuten: emango zatzute ecen ordu artan, cer itz eguingo dezuten.

20. Ceren etzerate zuec itz eguiten dezutenac, baicic zuen Aitaren Espiritua, itz eguiten duena zuecgan.

21. Eramango du ordea anayac anaya eriotzera, eta aitac semea: eta jaiquico dirade semeac gurasoen contra, eta illeracico dituzte:

22. Eta guciac izango cerate gorrotatuac nere icena gatic. Irauten duena ordea azqueneraño, au salbatuco da.

45

23. Perseguituac ceratenean bada erri onetan, igues zazute beste batera. Eguiaz esaten dizutet, ez dituzutela onduco Israelco erriac, datorren arteraño guizonaren Semea.

24. Ez da icaslea eracuslea baño gueyago, ez eta ere morroya bere nagusia baño gueyago.

25. Asco du icasleac izatea bere eracuslea becela: eta morroyac bere nagusia becela. Baldin echeco nagusiari Beelzebub deitu bacioteu: ¿ cembat gueyago bere echecoai?

26. Etzaitezte bada beren beldur izan: ceren ez da gauza ezcutaturic, aguertua izango ez danic: ez isillic, jaquingo ez danic.

27. Esaten dizutedana illumpetan, esan ezazute arguitan: eta belarrian aditzen dezutena, predicatu ezazute tellatueu gañean.

28. Eta gorputza iltzen dutenen, baña anima ecin ill dezaquetenen bildur etzaitezte izau: baicic obequi eta anima, eta gorputza infernura bota ditzaqueanaren bildur izan zaitezte.

29. ¿ Bi echechori ez al dirade saltzen ardit bitan: eta oyetatic bat ez da erorico lurraren gañean zuen aita gabe?

30. Baita ere zuen buruco ille guciac daude cembatetuac.

46

31. Etzaitezte bada bildur izan: echechori asco baño obeagoac cerate zuec.

32. Guizonen aurrean bada aitortzeo nauen gucia, nic ere aitortuco det nere aita, ceruetan dagoanaren aurrean:

33. Ni ucatzen nauena berriz guizonen aurrean, ucatuco det ere nic nere aita, ceruetan dagoanaren aurrean.

34. Ez dezazutela uste izan etorri nintzala bialtzera paquea lurrera: ez nintzan etorri bialtzera paquea, baicic ezpata.

35. Ceren etorri nintzan banacatzera guizona bere aitaren contra, eta alaba bere amaren contra, eta erraña bere amaguiarrabaren contra:

36. Eta guizonaren etsayac, bere echecoac.

37. Maitatzen duena aita edo ama ni baño gueyago, ez da nere diña: eta maitatzen duena semea edo alaba ni baño gueyago, ez da nere diña.

38. Eta artzen ez duena bere gurutzea, eta ez darraidana, ez da nere diña.

39. Arquitzen duenac bere anima, galduco

v. 34.—Espata—iltzeco norberaren amorio eragabea, mundu guistoa, eta areguia. S. Juan Crisost.

47

du: eta galtzen duenac bere anima nere gatic, arquituco du.

40. Zuec artzen zaituztenac, ni artzen naute: eta ni artzen nauenac, artzen du, ni bialdn ninduena.

41. Artzen duenac profeta profetaren icenean, profetaren saria artuco du: eta artzen duenac justua justuaren icenean, justuaren saria artuco dn.

42. Eta ematen dion edoceñec edaria chiquien nyetatic bati edontzi bete ur otz bacarric icaslearen icenean: eguiaz esaten dizutet, ez du galduco bere saria.

AMAICAIGARREN CAPITULUA.

ETA guertatu zan, bucaturic Jesusec, aguintzen cintela bere amabi icasleai, irago zan andic eracusteco, eta predicatzeco beren errietan.

2. Juanec ordea adituric presondeguian Cristoren eguiteac, bialduric bere icasleetatic bi,

3. Esan cion: ¿Zu cera etorrico dana, ala besteren bat ichedotzen degu?

48

4. Eta erantzunaz Jesusec esan cioten: Joaten ceratela, adierazo zayozute Joani aditu, eta icusi dituzutenac.

5. Itsuac dacuste, errenac dabiltza, leguenardunac dirade garbituac, gorrac aditzen dute, illac pizten dirade, eta beartsuai adierazotzen zayote ebanjelioa:

6. Eta zorionecoa da gaitz bidea artzen ez duena neregan.

7. Joaten ciradela bada berac, asi zan Jesus esaten jende taldeai Juan gatic: ¿Cer icustera atera cerate eremura? ¿cañabera aiceac darabillana?

8. ¿Baña cer icustera atera cerate? ¿guizon soñeco biguñaquin jantzia? Eguiaz soñeco biguñaquin jazten diranac, erregueen echeetan daude.

9. ¿Baña cer icustera atera cerate? ¿prnfeta al? Baita esaten dizutet, profeta baño gueyago ere.

10. Au da ecen ceña gatic escribatua dan: Ona emen non nic bialtzen dedan nere ainguerua zure arpeguiaren aurretic, ceñac prestatuco duen zure bidea zure aurrean.

11. Eguiaz esaten dizutet, ez da jaiqui

49

emacume gandican guizasemeric Juan Bautista baño andiagoric: baña ceruetaco erreinuan chiquiena dana, andiagoa da ura baño.

12. Juan Bautistaren egunetatic berriz orain arteraño, ceruetaco erreinuari indarra eguin bear zayo, eta errutsuac arrapatzen dute.

13. Ceren profeta guciac, eta legueac Juaneraño etorquizunen berriac eman cituzten:

14. Eta nai badezute artu, bera da Elias, etorrico dana.

15. Dituenac belarriac aditzeco, adi beza.

16. ¿Ceñaren antzecoa dala berriz usteco det guizon casta au? Da plazan eseriric dauden mutillen antzecoa: ceñac deadar eguiñic beren quidecoai

17. Esaten diete: Cantatu dizugu, eta ez dezute dantzatu: negar eguin degu, eta etzerate adiacatu.

18. Ceren etorri zan Juan etzuela jaten, ez edaten, eta esaten dute: Demonina dauca.

19. Etorri zan guizonaren Semea jaten, eta edaten zuela, eta esaten dute: Ona emen guizon tripazaya, eta ardo edalea, publicanoen,

50

eta becatarien adisquidea. Eta jaquinduria izan da bereo semeac eguiztatua.

20. Orduan asi zan arpeguian ematen, beren mirari asco eguiñac izandu ciran erriai, etzutelaco eguin penitenciaric.

21. ¡Ay zure zorigaiztocoa, Corozain! ¡Ay zure zorigaiztocoa, Betsaida! ceren, baldin Tiron, eta Sidonen eguiñac izan balirade, zuecgan eguiñac izandu diran mirariac, aspaldi zurdatzean, eta autsean penitencia eguingo zuten.

22. Bera gatic esaten dizutet: Tironi, eta Sidoni biguñago izango zayotela azquen juicioco egunean, zuei baño.

23. ¿Eta zu, Cafarnaum, cerurаño jasoa izango bai al cera? infernuraño jatsico cera: ceren, baldin Sodoman eguiñac izan balira, zugan eguiñac izan diran mirariac, bearbada iraungo zuten egun onetaraño.

24. Bera gatic esaten dizutet, Sodomaco erriari biguñago izango citzayola azquen juicioco egunean, zuri baño.

25. Dembora artan erantzunic Jesusec esan zuen: Esquerrac ematen dizquizut, Aita, ceruco eta lurreco Jauna, ezcutatu dizquiote-

51

zulaco oyec jaquintsuai eta beguiratuai, eta aguertu dizquiotezulaco chiquichoai.

26. Ala Aita: bada onela oniritzi zan zure beguietan.

27. Gauza guciac izandu zaizquit nere Aitac emanac. Eta iñorc ez du ezagutzen Semea, baicic Aitac: ez du erc iñorc ezagutzen Aita, baicic Semeac, eta Semeac aguertu nai dionac.

28. Etorri zaitezte nere gana, necatnac, eta zamatuac zaudeten guciac, eta nic gozatuco zaituztet.

29. Erabilli ezazute nere uztarria zuen gañean, eta icasi ezazute nere gandic, ce beraa naizan, eta biotz umilla: eta arquituco dezute errepausa zuen animentzat.

30. Ceren nere uztarria leuna da, eta nere zama ariña.

AMABIGARREN CAPITULUA.

DEMBORA artao joan zan Jesus gari artetic larumbatean: bere icasleac berriz gose izanic asi ciran ebaquitzeu galburuac, eta jaten.

52

2. Eta Fariseoac icusiric esan cioten: Beguira ezazu nola zure icasleac eguiten duten cillegui ez dana eguitea larumbatetan.

3. Eta berac esan cien: ¿Ez al dezute iracurri cer eguin zuen Davidec, gose izan zanean, eta berarequin ceudenac?

4. ¿Nola sartu zan Jaungoicoaren echean, eta jan cituen ogui esqueñiac, ceñac jatea etzitzayon cillegui, ez berarequin ceudenai, baicic hacarric apaizai?

5. ¿Edo ez deznte iracurri leguean, larumbatetan apaizac elizan larumbata ausitzen dutela, eta becatu gabe daudela?

6. Esaten dizutet bada, eliza baño andiagoa da emen.

7. Baldin bada bacenequizute, cer dan: Erruquia nai det, eta ez esqueñia: etziñituzten eguudaño condenatuco obenic gabeac:

8. Jauna eceu da guizonaren Semea, larumbatareoa ere.

9. Eta andic igaroric, etorri zan beren sinagogara.

10. Eta ona emen guizon bat escu legortua zuena, eta galdetzen cioten, esaten ciotela: ¿Ote da cillegui larumbatetan sendatzea? bera salatzea gatic.

53

11. Berac berriz esan cien: ¿Cein izango da zuetatic guizona, dnena ardi bat, eta erorico balitza au larumbatetan znlo batera, ez al dio elduco, eta ez al du ateraco?

12. ¿Cembat gueyago obea ez da guizona ardia baño? Ala bada cillegui da larumbatetan on eguitea.

13. Orduan esan cion guizonari: Luzatu ezazu zure escua. Eta luzatu zuen, eta izandu citzayon jarria sendatuta bestea becela.

14. Irteten zutela ordea Fariseoac, batzarrea eguin zuten bere contra, nola galduco ote zuten.

15. Jesusec ordea jaquiñic alde eguin zuen andic, eta jarraitu cioten ascoc, eta sendatu cituen oyec guciac:

16. Eta aguindu cioten etzezatela aguertu.

17. Betea izan cedin esana izan zana Isaias profetaren bitartez, ceñac esaten duen:

18. Ona emen nere serbitzari, autatu nuena, nere maitea, ceñagan ongui gozatu zan nere anima. Ipiñico det nere espiritua bere gañeao, eta zucentasuna gentillai adierazoco diote.

19. Ez da leyatuco, ez du ere ojuric

54

eguingo, ez ere iñorc adituco carriquetan bere boza:

20. Cañabera quirricatua ez du ausico, eta quea darian mecha ez du itzalico, alic eta bota dezan bitartean garaitzera zucentasuna:

21. Eta bere icenean jeudcac ichedongo dute.

22. Orduao esqueñia izan citzayon demonioa ceucan bat, itsna eta mutua, eta sendatu zuen alaco modutao non itz eguiten zuen, eta icusten zuen.

23. Eta cordegabetzen ciran jende talde guciac, eta esaten zuten: ¿Daviden Semea bai al da?

24. Fariseoac ordea adituric, esan zuten: Onec ez ditu botatzen demonioac Beelzebub demonioen aguintariagan baicic.

25. Jesusec berriz jaquiñic beren gogoracioac, esan cioten: Bere contra berecitutaco erreinu gucia, izango da arrasatua: eta bere contra berecitutaco erri, edo eche guciac, ez du iraungo.

26. Eta baldin satanasec satanas botatzen badu, bere contra berecituta dago: ¿nola hada iranngo du bere errcinuac?

55

27. Eta baldin nic Beelzebubgan botatzen baditut demonioac, ¿ zuen semeac ceñegan botatzen dituzte? Argatic berac zuen juzgatzalleac izango dira.

28. Baldin bada nic Jaungoicoaren espirituan botatzen baditut demonioac, allegatu bide da zuec gana Jaincoaren erreinua.

29. ¿ Edo nola norbait sartu diteque sendoaren echean, eta dituenac arrapatu, baldin aurrena lotzen ez badu sendoa? eta orduan bere echeco gauzac arrapatuco diozca.

30. Nereqnin ez dana, nere contra da: eta nerequin biltzen ari ez dana, barreatzen ari da.

31. Bera gatic esaten dizutet: Becatu eta ernegu guciac barcatuac izango zazquiote guizonai, baña espirituaren ernegua ez da izango barcatua.

32. Eta edoceñec esaten badu itza guizonaren Semearen contra, barcatua izango zayo: baña esaten duenari espiritu santuaren contra, etzayo barcatuco ez mundu onetan. ez guerocoan.

v. 31.—Ez da izango barcatua.—Esan nai du, nequezago barcatua izango dala, ceren ez dago pecaturic barcatua izan ecin lezaqueanic. S. Juan Crisost.

56

33. Edo eguin ezazute arbola ona, eta bere frutua ona: edo eguin ezazute arbola gaiztoa, eta bere frutua gaiztoa: ceren frututic arbola da ezagutua.

34. Bibora arrazac, ¿ nola ditzaquezute itz onac esan, izanic zuec gaiztoac? ceren aoac itz eguiten du biotzaren ugaritasnnetic.

35. Guizon onac gordallu onetic ateratzen ditu gauza onac: eta guizon gaiztoac gordallu gaiztotic ateratzen ditu gauza gaiztoac.

36. Esaten dizutet bada, guizonac emango dutela azquen juicioco egunean, esaten dituzten itz alper guciaren contua.

37. Zure itzetatic ecen izango cera ontzat emana, eta zure itzetatic izango cera condenatua.

38. Orduan erantznn cioten Escribaetatic eta Fariseoetatic batznec, esaten ciotela: Eracuslea, nai degu zu gandic siñalea icusi.

39. Berac erantzunaz esan cien: Guizon casta gaizto, ta naslari onec siñalca billatzen du: eta siñaleric etzayo emana izango, Jonas profetaren siñalea baicic.

40. Ceren nola egon zan Jonas balearen sabelean iru eguuean, eta iru gauean, ala

57

egongo da guizonaren semea lurraren biotzean iru egunean, eta iru gauean.

41. Ninibetar guizonac jaiquico dira juicioan guizon casta onequin, eta condenatuco dute: ceren penitencia eguin zuten Jonasen predicacioan. Eta ona Jonas baño gueyago emen.

42. Egn aldeco erreguiña jaiquico da juicioan guizon casta onequin, eta condenatuco dute: ceren etorri zan lurraren azquen muguetatic aditzera Salomonen jaqninduria, eta ona Salomon baño gueyago emen.

43. Ateratzen danean bada espiritu ciquiña guizona gandic, dabil toqui legnrretatic, billatzen errepansa, eta ez du arquitzen.

44. Ordnan esaten du: Itzulico naiz nere echera, nondie atera nintzan. Eta etorriric arquitzen du ustua, erratzaquin garbitua, eta apaindua.

45. Ordnan dijoa, eta artzen ditu berarequin beste zazpi espiritu bera baño gaiztoagoac, eta sarturic bici dira an: eta eguiñac dirade guizon aren azquenac lengoac baño gaiztoagoac. Ala guertatuco zayo guizon arraza chit gaizto oni ere.

58

46. Oraindican izquetan ari zala bera jende taldeai, ona emen non bere ama eta anayac ceuden campoan, nai ciotela itz eguin.

47. Eta esan cion batec: Ona emen non zure ama, eta zure anayac campoan daude, billatzen zaituztela.

48. Eta berac erantzunaz itz eguiten cionari, esan cion: ¿Cein da nere ama, eta ceñec dirade nere anayac?

49. Eta luzaturic escua bere icasleac gana, esan zuen: Ona emen nere ama, eta nere anayac.

50. Ceren nere Aita, ceruetan dagoanaren borondatea eguiten duen edocein: orixe nere anaya, eta arreba, eta ama da.

AMAIRUGARREN CAPITULUA.

EGUN artan ateraric Jesus echetic, cegoen eserita itsas bazterrean.

2. Eta bildu ciran bera gana jende talde

v. 46.—Anayac—Au da, senide urcoac. Calm.

59

asco, alaco modutan ecic igoric ontzichora eseri zan: eta jende talde gucia cegoen itsas bazterrean,

3. Eta esan cizquioten gauza asco iduripenetan, esaten zuela: Ona emen non atera zan ereintzen duena, ereintzera.

4. Eta ereintzen ari dala, batzuec erori ciran bidearen ondoan, eta etorri ciraden ceruco egaztiac, eta jan cituzten.

5. Beste batzuec berriz erori ciran arritzetan, non etzeucaten lur asco: eta bereala erne ciran, etzutelaco lur lodiric.

6. Baña ateraric eguzquia berntu ciran: eta nola etzuten sustrairic, legortu ciran.

7. Beste batzuec berriz erori ciran arantzetan: eta aci ciran arantzac, eta ito cituzten.

8. Beste batzuec berriz erori ciran lur onean: eta cmaten zuten frutua, batac eunca, besteac irurogueica, besteac ogueitamarca.

9. Dauzcanac belarriac aditzeco, adi beza.

10. Eta alderaturic icasleac esan cioten: ¿Cergatic iduripenetan itz eguiten diotezu?

11. Berac erantzunaz, esan cien: Ceren zuei emana izan zazute ezagutzea ceruetaco

60

erreinuco ezcutapenac: ayei ordea etzayote emana izan.

12. Ceren duenari, emango zayo, eta izango du ugariago: ez duenari ordea, duena ere quenduco zayo.

13. Orregatic irudipenetan itz eguiten diotet: ceren dacustela, ez dute icusten, eta entzuten dutela, ez dute entzuten, ez aditzen.

14. Eta betetzen da beracgan Isaiasen profecia, esaten duenarena: Belarriarequin entzungo dezute, eta ez dezute adituco: eta icusten dezutela icusico dezute, eta ez dezute icusico.

15. Guicendu da ecen erri onen biotza, eta belarriaquin astunquiro aditu zuten, eta beren beguiac ichi cituzten: ala bearrez icusi ez dezaten beguietatic, eta entzun ez dezaten belarrietatic, eta biotzez ez dezaten aditu, eta itzuli ez ditecen, eta sendatu ez ditzadan.

16. Zuen beguiac urdea doatsuac, icusten dutelaco, eta zuen belarriac aditzen dutelaco.

17. Ceren eguiaz esaten dizutet, asco profetac, eta santuc nai izan cituztela icusi zuec

v. 12.—Asco artu eta ongui erantsuten dutenai, ugaritu cizte: guchi artu eta gaizqui erantzuten dutenai ordea, urritu. S. Agust.

61

icusten dituzutenac, eta etzituzten icusi: eta aditu zuec aditzen dituzutenac, eta etzituzten aditu.

18. Zuec bada aditu ezazute ereinlariaren irudipena.

19. Erreinuco itza entzun, eta aditzen ez dueu gucia, dator gaiztoa, eta arrapatzen du bere biotzean ereña izandu zana: au da bidearen ondoan ereña izandu zana.

20. Arri artean ordea ereña izan zana, au da, aditzen duena itza, eta bereala pozarequin artzen du:

21. Ez dauca ordea beragan sustrairic, baicic da iraute guchicoa. Izanic berriz eguiña naigabea eta persecucioa itza gatic, bereala artzen du gaitz bidea.

22. Arantz artean ereña izandu zana berriz, au da, aditzen duena itza, eta mundu onetaco ajolac, eta aberastasunen lilluramenduac itotzen du, eta frutu gabea eguiten da.

23. Lur onean ereña izandu zana berriz, au da entzuten duena itza, eta aditzen duena, eta frutua dacarrena, eta eguiten du batac eguiaz eunca, besteac ordea irurogueica, besteac berriz ogueitamarca.

62

24. Beste iduripen bat adierazo cioten, esaten ciotela: Ceruetaco erreinua da eguiña guizon baten antzecoa, ceñac erein zuen aci ona bere soroan.

25. Eta guizonac lotan ceudela, etorri zan beren etsaya, eta ereiu zuen gañetic lolloa gariaren erdian, eta joan zan.

26. Aci zanean bada belarra, eta eguiñic frutua, orduan aguertu zan lolloa ere.

27. Alderaturic bada echeco jaunaren morroyac, esan cioten: Jauna, ¿ez al cenduen ereñ aci ona zure soroan? ¿Nondic bada du lolloa?

28. Eta esan cien: Guizon etsayac au eguin du. Morroyac berriz esan cioten: ¿Nai dezu goacen, eta bildu dezagun?

29. Eta esan cien: Ez: ustecabean biltzen dezutela lolloa, atera ez dezazuten berequin batean garia ere.

30. Utzi zayezute biai acitzen uztaraño eta uztaroan esango diet galebaquitzalleai: Bildu ezazute lenengo lolloa, eta lotu ezazute escumenetan erretzeco, garia ordea bildu ezazute nere aletoquiraco.

31. Beste iduripen bat adierazo cieu

63

esaten ciela: Ceruetaco erreinua da mostaza alearen antzecoa, cein arturic guizonac erein zuen bere soroan:

32. Cein eguiaz da aci gucietatic chiquiena: acitzen danean berriz, da barazqui gucien artean aundiena, eta eguiña izaten da arbola, alaco eratan non ceruco egaztiac etortzen dirade, eta eguiten dituzte cabiac bere adarretan.

33. Beste irudipen bat esan cien. Ceruetaco erreinua da legamiaren antzecoa, cein arturic emacumeac ezcutatzen duen iru neurri iriñetan, alic eta gucia legamiatua dan bitartean.

34. Oyec guciac esan ciezten Jesusec irudipenetan jende taldeai: eta irudipenetan baicic etzien itz eguiten:

35. Betca izan cedin esana izan zana profetaren bitartez, ceñac esaten ducn: Idiquico det irudipenetan nere aoa, adierazoco ditut ezcutatuac munduaren asieratic.

36. Orduan, utziric jende taldeac, etorri zan echera: eta alderatu citzaizcon bere icasleac, esaten ciotela: Azaldu diezaguzu soroco lolloaren irudipena.

64

37. Berac erantzunaz esan cioten: Aci ona ereintzen duena, da guizonaren Semea.

38. Soroa berriz, da mundua. Aci ona berriz, oyec dira erreinuco semeac. Eta lolloa, seme gaiztoac dira.

39. Eta berac erein cituen etsaya, da deabrua. Ebaquitzeco dembora berriz, munduaren bucaera da: ebaquitzalleac berriz, aingueruac dirade.

40. Nola bada bildua dan lolloa, eta sutan errea: ala izango da munduaren bucaeran.

41. Bialduen ditu guizonaren Semeac bere aingueruac, eta bilduco dituzte bere erreinutic gaitz bide guciac, eta gaiztaqueria eguiten dutenac:

42. Eta bialduco dituzte suzco labera. An izango da negarra, eta ortz carrascotsa.

43. Orduan justuac distiatuco dute eguzquiac becela beren Aitaren erreinuan. Belarriac dituenac aditzeco, adi beza.

44. Ceruetaco erreinua da campoan ezcutatua dan gordalluaren antzecoa: cein arquitzen duen guizonac, gordetzen du, eta uraren pozarequin badijoa, eta saltzen ditu dauzcan gauza guztiac, eta erosten du campo ura.

65

45. Berriz cerucetaco erreinua da guizon mercatari, perla onac billatzen dituenaren antzecoa.

46. Arquituric berriz perla balio aundico bat joan zan, eta saldu cituen ceuzcan gauza guztiac, eta erosi zuen.

47. Berriz cerucetaco erreinua da itsasoan botataco sare, eta arrai mota guztiac biltzen dituenaren antzecoa.

48. Cein, betea izan ezquero, ateraric, eta itsas bazterrean eseriric, autatu cituzten onac ontzietaraco, charrac ordea campora bialdu cituzten.

49. Onela izango da munduaren bucaeran: ateraco dira aingueruac, eta berecituco dituzte gaiztoac onen erditican,

50. Eta bialduco dituzte suzco labera: an izango da negarra, eta ortz carrascotsa.

51. ¿Aditu dituzute oyec guztiac? Esaten diote: Bai.

52. Esaten die: Orregatic cerucetaco erreinuan escriba jaquintsu guztia, da guizon echeco nagusi, bere gordallutic berriac eta zarrac ateratzen dituenaren antzecoa.

53. Eta guertatu zan, bucaturic Jesusec iduripen oyec, joan zan andic.

66

54. Eta etorriric bere errira, ematen cizquioten eracutsiac beren sinagoguetan, alaco modutan non arritzen ciran, eta esaten zuten: ¿Nondic oni jaquinduria au, eta miriariac?

55. ¿Ez al da au arotzaren semea? Bere amari ez al deritza Maria, eta bere anayac, Santiago, eta Jose, eta Simon, eta Judas?

56. ¿Eta bere arrebac, ez al daude guztiac gure artean? ¿Nondic bada oni gauza guzti oyec?

57. Eta gaitz bidea artzen zuten beragan. Jesusec berriz esan cioten: Ez da profetaric onratua ez danic, baicic bere errian, eta bere echean.

68. Eta etzitueu eguin an asco mirari, beren siniagogortasuna gatic.

AMALAUGARREN CAPITULUA.

DEMBORA artan aditu zuen Herodes Tetrarcac Jesusen ospea:

2. Eta esan cioten bere morroyai: Au da Joan Bautista: bera piztu zan illen artetic,

67

eta orregatic birtuteac ari dirade lanean beragan.

3. Herodesec ecen arrapatu zuen Juan, eta lotu zuen: eta ipiñi zuen presoindeguian, Herodias bere anayareu emaztea gatic.

4. Ceren esaten cion Juanec: Ez dezu cillegui ura iduquitzea.

5. Eta il nairic Juan, erriaren beldur zan: ceren profeta becela ceucaten.

6. Herodesen jayotz egunean bada dantzatu zan Herodiasen alaba erdian, eta oniritzi citzayon Herodesi.

7. Orregatic juramentuarequin aguindu cioñ ematea escatzen cion edoceñi gauza.

8. Eta berac, izanic amac gaztigatua: Indazu, esan cion, emen platerean Juan Bautistaren burua.

9. Eta atsecabetu zan erregue: juramentua gatic ordea, eta berarequin mayean eserita ceudenac gatic, aguindu zuen emana izan cequiola.

10. Eta bialdu zuen, eta lepoa ebaqui cion Juani presoindeguian.

11. Eta ecarria izan zan bere burua platerean, eta emana izan citzayon nescachari, eta onec ecarri cion bere amari.

68

12. Eta etorriric bere icasleac, artu zuten bere gorputza, eta lurpetu zuten: eta etortzen ciradela adierazo cioten Jesusi.

13. Au aditu zueoean Jesusec, aldeguin zuen andic batelean, toqui bacar urrutico batera: eta adituric jende taldeac, jarraitu cioten oñez errietatic.

14. Eta irten zanean icusi zneo jende talde aundi bat, eta erruquitu citzayon, eta sendatu cituen beren eriac.

15. Etorriric ordea arratsaldea, alderatu citzaizcan bere icasleac, esaten ciotela: Toquia eremua da, eta ordua onezquero iragoa: utzi itzatzu jende taldeac, joanic errietara, erosi dezaten janaria.

16. Eta Jesusec esan cioten: Ez dute joatearen premiaric: eman zayezute zuec jaten.

17. Erantzun cioten: Ez ditugu emen bost ogui, eta bi arrai baicic.

18. Jesusec esan cioten: Ecarri zazquidatzute onara.

19. Eta aguinduric jende taldeai eseri citeztela belarraren gañean, arturic bost oguiac, eta bi arrayac, beguiraturio cerurontz bedeicatu cituen, chiquitu cituen, eta eman

69

ciozcaten icasleai oguiac, eta icasleac jende taldeai.

20. Eta jan zuten guztiac, eta ase ciran. Eta bildu cituzten puscac, amabi otarre zatiz beteac.

21. Jan zutenac berriz ciran, bost milla guizaseme, emacumeac, eta aurrac gabe.

22. Eta bereala igoerazo cituen Jesusec icasleac ontzichora, eta joanerazo cituen bere aurretic itsas beste aldera, bialtzen cituen arte jende taldeac.

23. Eta bialduric jende taldea, igo zan mendira bacarric erregu eguitera. Eta gaua eguiñic, bacarric cegoen an.

24. Ontzichoari berriz itsasoaren erdian bacirauntzen bagac: ceren zan aicea cuntracoa.

25. Gauaren laugarren belan bada, etorri zan Jesus berac gana cebillela itsasoaren gañean.

26. Eta icusi zutenean itsasoaren gañean cebillela, arritu ciran, esaten zutela: Zomorrua dala. Eta bildurturic asi ciran ojnca.

27. Eta bereala Jesusec itz eguin cioten, esaten ciotela: Iduqui ezazute ichedopena: ni naiz, etzaitezte beldur izan.

70

28. Erantzunaz berriz Pedroc esan cion: Jauna, zu bacera, aguindu zadazu zure gana etorri nadilla uren gañean.

29. Eta berac esan cion: Atoz. Eta jatairic Pedro ontzichotic, cebillen uren gañean etortzeco Jesusen gana.

30. Icusirio berriz aice sendoa, beldurtu zan: eta nola asi zan ondatzen, deadar eguin zuen esaten zuela: Jauna, gorde nazazu.

31. Eta bereala Jesusec luzatzen ciola escua, eldu cion: eta esan cion: Fede guchicoa, ¿certaco zalanzatu cera?

32. Eta igo zutenean ontzichora, guelditu zan aicea.

33. Ontzichoan ceudenac berriz, etorri ciran, eta adoratu zuten, esaten zutela: Eguiaz Jaungoicoaren Semea cera.

34. Eta igaro ciranean itsas beste aldera, etorri ciran Jenesar errira.

35. Eta ezagutu zutenean erri artaco guizonac, bialdu cituzten inguru guci artara, eta esqueñi cizquioten gaxo ciran guztiac:

36. Eta erregutzen cioten utzi citzaiztela uquitzen bere jantziaren ertza bederic. Eta uquitu cioten guciac, sendatuac izan ciran.

71

AMABOSGARREN CAPITULUA.

ORDUAN alderatu ciran bera gana Jerusalendic Escribac, eta Fariseoac, esaten zutela:

2. ¿Cergatic zure icasleac autsiten dituzte aurrecoetatic etorrita dauzcagun oitura onac? ez dituzte ecen garbitzen escuac oguia jaten dutenean.

3. Berac ordea erantzunaz esan cioten: ¿Cergatic zuec ere autsiten dezute Jaungoicoaren aguintea zuen oitura gatic? Ceren Jaungoicoac esan zuen:

4. Onratu itzatzu aita eta ama, eta: Madaricatzen duena aita, edo ama, eriotzarequin il bedi.

5. Zuec ordea esaten dezute: Esaten dion edoceñec aitari, edo amari: Nic esqueintzen dedan edocein emaitzac, zuri on eguingo dizu:

6. Eta ez du onratuco bere aita, edo bere ama: eta alperra eguin dezute Jaungoicoaren aguintea zuen oitura gatic.

7. Ipocritac, ongui lenagotic adierazo zuen zuec gatic Isaiasec, esaten zuela:

72

8. Erri onec ezpañaquin onratzen nau: beren biotza ordea urruti da nere gandic.

9. Alperric bada onratzen naute, eracusten dituztela guizonen eracutsi eta aguinteac.

10. Eta deituric bera gana jende taldeai, esan cioten: Entzun, eta aditu ezazute.

11. Aoan sartzen danac, ez du ciquintzen guizona: baicic ateratzen danac aotic, onec ciquintzen du guizona.

12. Orduan alderaturic bere icasleac, esan cioten: ¿Badaquizu Fariseoac, adituric itz au, gaitz bidea artu dutela?

13. Eta berac erantzunic esan cioten: Nere Aita cerucoac ipiñi ez duen landare guztia, izango da sustrayetic ateratua.

14. Utzi zayezute: itsuac dira, eta itsuen guidariac. Itsuac berriz itsua zucentzen badu, biac zulora erorten dirade.

15. Eta erantzunaz Pedroc, esan cinn: Azaldu zaguzu irudipen ori.

16. Eta Jesusec esan cion: ¿Oraindican zuec ere adimentu gabe cerate?

v. 11.—Aoan sartzen danac—Ez baldin bada Jaunguiznaren legueac edo Elizac galeracia. Duhamel.

v. 13.—Irracatsi ta siniste gaisto guciac. S. Jeron.

73

17. ¿Ez al dezute aditzen, aoan sartzen dan gucia, sabelera dijoala, eta toqui ezcutura botatzen dala?

18. Aotic ateratzen diradenac ordea, biotzetic ateratzen dira, eta oyec ciquiutzen dute guizona:

19. Biotzetic ecen ateratzen dirade gogoracio gaiztoac, erioac, besteren emazterequin gozatzeac, araguizco becatuac, lapurretac, guezurrezco asmacioac, erneguac.

20. Oyec dira, guizona ciquintzen dutenac. Escuac garbitu gabe jateac berriz, ez du ciquintzen guizona.

21. Eta ateraric andic Jesus aldeguin zuen Tiroco eta Sidongo toquietara.

22. Eta ona emen andre Canaantar batec muga ayetatic ateratuac deadar eguiten zuen, esaten ciola: Erruqui nazazu, Jauna, Daviden Semea: nere alaba gaizqui demonioac oñacetua da.

23. Berac etzion erantzun itzic. Eta alderaturic bere icasleac erregutzen cioten esaten ciotela: Bialdu ezazu: ceren deadarrez dator gure ondoren.

24. Berac berriz erantzunaz esan zuen:

74

Ez naiz izan bialdua Israelco echeco ardi galdu ciranetara baicic.

25. Baña emacumea etorri zan, eta adoratu zuen, esateu ciola: Jauna, balia zatzaquit.

26. Berac erantzunaz esan cion: Ez da ongui artzea semeen oguia, eta ematea chacurrai.

27. Eta emacumeac esan cion: Ala da, Jauna: baña chacurchoac ere jaten dituzte beren nagusien mayetic erortzen diran ogui apurrac.

28. Orduan erantzunaz Jesusec, esan cion: O andrea, andia da zure fedea: eguiña izan daquizula nai dezun becela. Eta sendatua izan zan bere alaba ordu artatic.

29. Eta ateraric andic Jesus, etorri zan Galileaco itsas bazterrera: eta igoric mendira, cegoen eserita an.

30. Eta alderatu ciran bera gana asco jende talde, cituztenac beraquin mutuac, itsuac, errenac, escuchangoac, eta beste asco: eta bota cituzten bere oñetara, eta sendatu cituen:

v. 24.—Etorri zan gucien onerako, baña bacarric Israeldarrai izan cituaten escatlia. S. Agust.

75

31. Alaco modutan non jende taldeac arritzen ciran icusiric mutuac izquetan, errenac cebiltzela, itsuac icusten zutela: eta alabatzen zuten Israelco Jaungoicoa.

32. Jesusec berriz, ots eguiñic bere icasleai, esan cioten: Jende taldearen erruqui naiz, ceren onezquero iru egun dira nerequin daudela, eta ez dute cer janic: eta ez ditut nai bialdu barauric, desmayatu ez ditecen bidean.

33. Eta diote icasleac: ¿Nondic bada arquitu guenzaque eremuan aimbeste ogui, asetzeco jende talde ain andia?

34. Eta esaten diote Jesusec: ¿Cembat ogui dituzute? Eta berac esan cioten: Zazpi, eta arraicho guchi batzueo.

35. Eta aguindu cion jende taldeari, etzin citeztela lurraren gañean.

36. Eta arturic zazpi oguiac, eta arrayac, eta esquerrac emanic, chiquitu cituen, eta eman ciezten bere icasleai, eta icasleac eman cizquioten erriari.

37. Eta jan zuten guciac, eta ase ciran. Eta guelditu zana pusquetatic, bildu cituzten zazpi sasqui beteac.

76

38. Ciran berriz jan zutenac, lau milla guizaseme, aurrac eta emacumeac gabe.

39. Eta, bialduric jende taldea, igo zan ontzichora: eta etorri zan Majedango muguetara.

AMASEIGARREN CAPITULUA.

ETA alderatu ciran bera gana Fariseoac, eta Saduceoac tentatzen zutela: eta erregutu cioten icusgarria cerutic eracutsi cizayotela.

2. Eta berac erantzunic, esan cioten: Arratsean esaten dezute: Eguraldi ona izango da, gorria da ecen cerua.

3. Eta goicean: gaur ecaitza, ceren osgorritua da ceru goibela.

4. Ceruaren arpeguia bada ezagutzen badaquizute: ¿eta demboren siñaleac ecin ditzaquezute jaquin? Casta gaizto eta siniste gabeco onec icusgarria billatzen du: eta icusgarriric etzayo emango, baicic Jonas profetaren icusgarria. Eta utziric berac, joan zan.

77

5. Eta etorri ciranean bere icasleac beste erriberara, aztu citzayoten oguiac artzea.

6. Berac esan cioten: Beguira ezazute, eta gorde zaitezte Fariseoen eta Saduceoen legamitic.

7. Eta icasleac pensatzen zuten beren artean esaten zutela: Ceren oguiac artu ez ditugu.

8. Jaquiñic bada Jesusec, esan cioten: ¿Cer peosatzen dezute zuen barrenetan, fede guchicoac, oguiac ez dauzcazutela?

9. ¿Ez al dezute aditzen, eta ez al cerate oroitzen bost oguirequin bost milla guizasemeentzat, eta cembat otarre bildu cinduzten?

10. ¿Ez eta ere zazpi oguirequin lau milla guizasemeentzat, eta cembat sasqui bildu cinduzten?

11. ¿Cergatic ez dezute aditu, ez dezutedala oguia gatic esan: Gorde zaiteztela Fariseoen eta Saduceoen legamitican?

12. Orduan aditu zuteo etzuela esan gordetzeco oguieo legamitic, baicic Fariseoen eta Saduceoen eracutsitic.

13. Etorri zan bada Jesus Cesarea Filiporen aldeetarontz: eta galdetzen cioten bere

78

icasleai, esaten ciotela: ¿Nor diote guizonac dala guizonaren Semea?

14. Eta berac esan zuten: Batzuec dala Juan Bautista, besteac berriz Elias, besteac ordea Jeremias, edo profetetatic bat.

15. Esaten diote Jesusec: ¿Zuec berriz nor naizala ni diozute?

16. Erantzunaz Simon Pedroc esan zuen: Zu cera Cristo, Jaungoico biciaren Semea.

17. Erantzunaz bada Jesusec, esan cion: Zorionecoa cera, Simon Juanen semea: ceren araguiac, eta odolac etzizun arguitu, baicic nere Aita, ceruetan dagoanac.

18. Eta oic esaten dizut, zu cerala Pedro, eta arri onen gañean jasoco det nere Eliza, eta infernuco ateac ez dira baliatuco aren contra.

19. Eta zuri emango dizquizut ceruetaco erreinuco guiltzac. Eta lurraren gañean lotzen dezun edocein gauza, izango da lotua ceruan ere: eta lurraren gañean ascatzen dezun edocein gauza, izango da ascatua ceruan ere.

v. 19.—Guiltzac—su da, becatuac parcatzeco edo ez parcatzeco escubidea. Natal. Alex.

79

20. Orduan aguindu cioten bere icasleai, etzitzayotela iñori esan bera zala Jesus Cristoa.

21. Ordutic asi zan Jesus adieracitzen bere icasleai, bearra zala bera joatea Jerusalemera, eta asco sufritu bear zuela zarrac gandic, eta Escribac gandic, eta apaizen buruac gandic, eta izandu bear zuela illa, eta irugarren egunean biztuco zala.

22. Eta arturic Jesus Pedroc bacarrean, asi citzayon erriertan eguiten esaten ciola: Urrutitic au zu gandic, Jauna: ez da guertatuco au zurequin.

23. Bera itzuliric, esan cion Pedrori: Quen zaquizquit aurretican, satanas, gaitz bidea ematen didazu: ceren ez dituzu aditzen Jaincoarenac diraden gauzac, baicic guizonenac diradenac.

24. Orduan Jesusec esan cioten bere icasleai: Iñorc nai badu nere ondoren etorri, uca beza bere burua, eta artu beza bere gurutzea, eta jarraitu bizait.

25. Ceren nai duenac bere anima salbatu,

v. 23.—Satanas—Galerazitzen didazu eguitea Jaungoicoac nai duena. Duhamel.

80

galduco du: galtzen duenac ordea bere anima ni gatic, arquituco du.

26. ¿Cer balio dio ecen guizonari, baldin mundu gucia irabazten badu, bere animari ordea calte eguiten badio? ¿Edo cer ordañ emango du guizonac bere anima gatic?

27. Ceren guizonaren Semea etorrico da bere Aitaren glorian bere aingueruaquin: eta orduan emango dio bacoitzari bere eguiteen araura.

28. Eguiaz esaten dizutet, badirade batzuec emen daudenetatic, ez dutenac gustatuco eriotza, alic eta icusi dezaten artean guizonaren Semea datorrela bere erreinuan.

AMAZAZPIGARREN CAPITULUA.

ETA sei egunen ondoren artu cituen Jesusec Pedro, eta Santiago, eta Juan bere anaya, eta eramaten ditu mendi goratu aldeudu batera:

2. Eta bestiruditu zan beren aurrean. Eta distiatu zuen bere arpeguiac eguzquiac becela:

81

bere jantziac berriz jarri ciraden zuriac elurra becela.

3. Eta ona emen non aguertu citzayozçaten Moises eta Elias berarequin izquetan asi dirala.

4. Eta erantzunic Pedroc, esan cion Jesusi: Jauna, ongui da gu emen egotea: nai badezu, eguio ditzagun emen iru bicitoqui, zuretzat bat, Moisesentzat bat, eta Eliasentzat bat.

5. Oraindican bera izquetan ari zala, ona emen non odei arguitsu batec estali cituen. Eta ona emeo boz bat odeitic, esaten zuena: Au da nere Semea maitatua, ceñagan ni gozatu naizan: bera aditu ezazute.

6. Eta aditzen cituztela icasleac erori ciran beren arpeguien gañera, eta bildurtu ciran asco.

7. Eta alderatu zan Jesus, eta uquitu cioten: eta esan cioten: Jaiqui zaitezte, eta etzaitezte beldur izan.

8. Eta jasoten cituztela beren beguiac, iñor etzuten icusi, baicic Jesus bacarric.

9. Eta jachitzen cirala berac menditican, aguindu cioten Jesusec, esaten ciotela: Iñori etzayozute esan icusqueta, alic eta guizonaren Semea illen artetic biztu dedin arteraño.

82

10. Eta galdetu cioten icasleac, esaten ciotela: ¿Cergatic bada escribac diote Eliasec aurrena etorri bear duela?

11. Eta berac erantzunaz, esan cioten: Elias eguiaz etorrico da, eta lengoratuco ditu gauza guztiac.

12. Esaten dizutet berriz, Elias onezquero etorri dala, eta etzuten ezagutu, baicic eguin zuten beragan nai izan cituzten gauza guztiac. Onela guizonaren Semeac ere padecituco du berac gandic.

13. Orduan aditu zuten icasleac Juan Bautista gatic itz eguin izao ciotela.

14. Eta etorri zanean bera jende taldera, alderatu zan bera gana guizon bat belauneu gañean jarriric bere aurreau, esaten ciola: Jauna, erruquitu zaite nere semearequin, ceren alditsua da, eta oñacetua gaizqui: ceren asco aldiz erortzen da sutara, eta sarri urera.

15. Eta eracutsi diotet zure icasleai, eta ecin izan dute sendatu.

16. Eta erantzunaz Jesusec, cion: O guizon arraza siniste gabe eta gaiztoa, ¿uoiz arte-

v. 12.—Orain eta len esaten du eguia: ceren orain aipatzen du Juan Bautista eta len Elias profeta. S. Crisost.

83

raño egongo naiz zuequin? ¿noiz arteraño sufrituco zaituztet? Ecarri zadazute onara nere gana.

17. Eta erriertan eguin cion Jesusec, eta irten zan bera gandic demonioa, eta sendatua izan zan mutilla ordu artatic.

18. Orduan alderatu ciran icasleac Jesus gana ixilleao, eta esan cioten: ¿Cergatic guc ecin izan degu bota?

19. Esan cioten Jesusec: Zuen fede laburra gatic. Ceren eguiaz esaten dizutet, bacenduquete fedea, moztaza alea becelacoa, esango diozute mendi oni, Joan adi emendican ara, eta joango da, eta ez da izango zuentzat eciñic.

20. Baña deabru mota au ez da izaten botatua baicic erreguaren, eta barauaren bitartez.

21. Eta ceudela berac elcarrequin Galilean, esan cioten Jesusec: Guizonaren Semea izango da ipiñia guizonen escuetan:

22. Eta ilco dute, eta irugarreu egunean biztuco da. Eta atsecabetu ciran andizquiro.

23. Eta etorri ciranean Cafarnaumera, alderatu ciran pecha biltzalleac Pedro gana,

84

eta esan cioten: ¿Zuen Eracusleac ez ditu pagatzen pechac?

24. Esan cioten: Bai. Eta sartu zanean echean, aurrea artu cion Jesusec, esaten ciola: ¿Cer deritzazu, Simon? Lurreco erregueac ¿ceñ gandic artzen dute pecha edo centzoa? ¿beren semeac gandic, ala arrotzac gandic?

25. Eta berac esan cion: arrotzac gandic. Esan cion Jesusec: Beraz semeac ez dute zor.

26. Baña gaitz bidea eman ez dizayegun, zoaz itsasora, eta bota ezazu amua: eta ar zazu lenengo datorren arraya: eta idiquiric bere aoa arquituco dezu lau dracmaco bat: bera artzen dezula, eman zayezu ni gatic, eta zu gatic.

EMEZORTZIGARREN CAPITULUA.

ORDU artan alderatu ciran icasleac Jesusen gana, esaten zutela: ¿Ceñ, uste dezu, aundiena dala ceruetaco erreinuan?

2. Eta deituric Jesusec aur bat, ipiñi zuen beren erdian,

3. Eta esan zuen: Eguiaz esaten dizutet,

85

ez bacerate biurtzen, eta eguiten ez bacerate aurrac becelacoac, etcerate sartuco ceruetaco erreinuan.

4. Aur au becela bada umiltzen dan edoceñ, au da andiena ceruetaco erreinuan.

5. Eta artzen duenac onelaco aur bat nere icenean, ni artzen nau.

6. Ematen dionac berriz gaitz bidea, ueregan sinisten duten chiqui oyetatic bati, obe luque asto errota arri bat bere lepotic lotuta, urpetuco balute itsasoaren barrenean.

7. ¡Ai munduaren zorigaiztocoa gaitz bideac gatic! Ceren premiazcoa da gaitz bideac etortzea: baña ¡ai zorigaiztocoa guizon arena, ceñaren bitartez datorren gaitz bidea!

8. Argatic zure escuac, edo oñac gaitz bidea ematen badizu: ebaqui ezazu, eta bota ezazu zu gandic: obe dezu bicitzan sartu maingu, edo erren, bi escu, edo bi oñ dituzula botatua izatea baño betico sutara.

9. Eta zure beguiac gaitz bidea ematen badizu, atera ezazu, eta bota ezazu zu gandic: obe dezu begui batequin bicitzan sartzea, begui bi dituzula bialdua izatea baño suzco infernura.

86

10. Beguira ezazute ez dezazutela guchitan iduqui chiquicho oyetatic bat: ceren esaten dizutet, beren ainguеruac ceruetan beti icusten dutela nere Aita, ceruetan dagoanaren arpeguia.

11. Ceren etorri zan guizonareu Semea salbatzera galdu zana.

12. ¿Cer deritzazute? balitu norbaitec eun ardi, eta galduco balitza ayetatic bat: ¿ez al ditu uzten laroguei ta emeretziac mendietan, eta dijoa galdua izan zanaren billa?

13. Eta guertatuco balitza arquitzea ura: Eguiaz esaten dizutet gueyago gozatzen dala berarequin laroguei ta emeretzi galdu etciranaquin baño.

14. Ala ez da zuen Aita, ceruetan dagoanaren borondatea, galtzea chiqui oyetatic bat.

15. Eta pecatu eguingo balu zure contra zure anayac, zoaz, eta zucendu eguizu zure, eta bere artean bacarric. Aditzen badizu, irabaci izango dezu zure anaya.

16. Adituco ez bacindu, ar itzatzu zurequin oraindic bat, edo bi, lecuco biren, edo iruen aoan egon dedin itz guztia.

v. 10.—Beren ainguеruac—salatuco diturte Aita cerucoaren aurrean. Natal. Alex.

87

17. Eta oyec adituco ez balitu, esayozu elizari. Eta eliza aditu nai ez balu, iduqui ezazu jentill, eta publicanotzat.

18. Eguiaz esaten dizutet, lurraren gañean lotzen dezuten gucia, lotua izango da ceruan ere: eta lurraren gañean ascatzen dezuten gucia, ascatua izango da ceruan ere.

19. Berriz esaten dizutet, zuetatic bi elcar aditzen badirade lurraren gañean, escatzen duten gauza gucia, nere Aita, ceruetan dagoanac, eguiña izango zayote.

20. Ceren non dauden bi, edo iru bilduric nere icenean, an naiz beren erdian.

21. Orduan alderaturic Pedro bera gana, esan cion: Jauna, ¿cembat aldiz pecatu eguingo du nere contra nere anayac, eta barcatuco diot? ¿zazpi aldiraño al?

22. Esaten dio Jesusec: Ez dizut esaten zazpi aldiraño, baita iruroguei eta amar aldiz zazpi aldiraño ere.

23. Argatic ceruetaco erreinua da iruditua guizon erregue, bere morroyaquin contuetan sartu nai zuenari.

v. 22.—Iruroguei eta amar aldiz zazpiraño—esan nai du, beti. San Jeron. S. Agust.

88

24. Eta asi zanean contuac artzen, esqueñia izan citzayon bat, zor ciozcana amar milla talentu.

25. Baña nola etzuen nondic itzuli, aguindu zuen bere nagusiac, izan cedilla saldua bera, eta bere emaztea, eta semeac, eta cituen gauza guciac, eta pagatu cequiola.

26. Auzpezturic berriz morroi ura, erregutzen cion esaten ciola: Ichedon eguidazu, eta gucia pagatuco dizut.

27. Eta erruquituric morroi aren nagusia, utzi cion, eta zorra barcatu cion.

28. Irtenic bada morroi ura arquitu zuen bere morroi lagun bat, zor ciozcana eun denario: eta elduric berari itotzen zuen, esaten ciola: Indac zor didacana.

29. Eta auzpezturic bere morroi laguna, erregutzen cion, esaten ciola: Ichedon eguidazu, eta gucia pagatuco dizut.

30. Arc berriz etzuen nai izan: baicic joan zan, eta sartu zuen presoindeguian zorra pagatu arteraño.

31. Bere morroi lagunac bada icusiric cer igarotzen zan, atsecabetu ciran asco: eta etorri ciran, eta contatu cioten beren nagusiari guertatu izan zan gucia.

89

32. Orduan deitu cion bere nagusiac: eta esan cion: Morroi gaiztoa, artzeco gucia barcatu nican erregutu idacalaco:

33. ¿Eta i ere ire lagunaz erruquitu bear ez intzacan, ni izaz erruquitu ninducan becela?

34. Eta aserreturic bere nagusia eman cioten borreroai, zor gucia págatu arteraño.

35. Onela nere Aita cerucoac ere eguingo dizute, barcatzen ez badiozute bacoitzac bere anayari zuen biotzetatic.

EMERETZIGARREN CAPITULUA.

ETA guertatu zan, bucaturic Jesusec itz oyec, joan zan Galileatic, eta etorri zan Judeaco muguetara Jordango beste aldera,

2. Eta jarraitu cioten jende talde ascoc, eta sendatu cituen an.

3. Eta alderatu ciran bera gana Fariseoac tentatzen zutela, eta esaten ciotela: ¿Cillegui bai al zayo guizonari utzitzea bere emaztea, edocein gauza gatic?

90

4. Berac erantzunic, esan cioten: ¿Ez al dezute iracurri, eguin zuenac guizona asieratic, arra eta emea eguin cituela? Eta esan zuen:

5. Bera gatic utzico ditu guizonac aita, eta ama, eta bere emaztearen ganatuco da, eta izango dira bi aragui batean.

6. Ala bada onezquero ez dira bi, aragui bat baicic. Jaungoicoac bada bildu zuena, guizonac ez beza berecitu.

7. Esaten diote: ¿Cergatic bada Moisesec aguindu zuen emateco banacatuaren aguiria, eta utzitzeco?

8. Esan cioten: Ceren Moisesec zueo biotzeco gogortasuna gatic utzi cizuten botatzea zuen emazteac: asieratic ordea etzan onela.

9. Eta esaten dizutet, bere emaztea utzitzen duen edoceñec, besterequin araguizco becatuan erori dalaco ez izanenean, eta besteric artzen duenac, eguiten du adulterioco becatua: eta utzia artzeo duenac, eguiten du adulterioco becatua.

10. Diote bere icasleac: Baldin orrela izan bear badu guizonac bere emaztearequin, ez da ezcondu bear.

91

11. Berac esan cinten: Ez dirade guciac itz onen diña, baicic emana izan zayotenac.

12. Ceren badirade chiquiratuac, ceñac amaren sabeletic ala jayo ciran: eta badirade chiquiratuac, guizonac eguiñac izan cirauac: eta badirade chiquiratuac, ayec berac chiquiratu ciranac ceruetaco erreinna gatic. Adi dezaqueanac adi beza.

13. Orduan esqueñiac izan citzayozcan aur batzuec, escuac gañean ipiñi ciozcaten, eta erregutu cezan. Icasleac ordea errierta eguiten cioten.

14. Jesusec berriz esan cioten: Utzi zayezute aurrai, eta etzayezute eragotzi nere gana etortzea: ceren onelacoena da ceruetaco erreinua.

15. Eta escuac gañean ipiñi ciozcatenean, joan zan andic.

16. Eta ona emen non bat alderaturic, esan cion: Eracusle on, ¿cer on eguingo det izan dezadan betico bicitza?

17. Berac esan cion: ¿Cergatic galdetzen didazu ona gatic? Bat da ona, Jaungoicoa.

v. 12.—Ceruetaco erreinua gatic—ireunduac, es gorputzac, baicic gura ciquiñac. S. Agust.

92

Nai badezu berriz bicitzan sartu, gorde itzatzu aguinduac.

18. Esan cion: ¿Ceñ? Eta Jesusec esan cion: Ez dezu iñor ilco: Etzera besteren emaztearen ganatuco: Ez dezu ebatsico: Ez dezu lecucotasun guezurrezcoric esango:

19. Onratu itzatzu zure aita, eta zure ama, eta maitatuco dezu zure lagun urcoa zu cerori becela.

20. Esaten dio gazteac: Oriec guciac gorde ditut nere gaztedandic, ¿cer falta zat oraiudic?

21. Esan cion Jesusec: Nai badezu guciz ona izan, zoaz, saldu itzatzu dituzun guciac, eta eman zayozcatzu beartsuai, eta iduquico dezu gordallua ceruan: eta atoz, jarrai zaquizquit.

22. Aditu zuenean bada gazteac itz au, joan zan itun: ceren zan ceduzcana ondasun asco.

23. Jesusec berriz esan cioten bere icasleai: Eguiaz esaten dizutet, aberatsa nequez sartuco dala ceruetaco erreinuan.

24. Eta berriz esaten dizutet: Errazago da gamelua jostorratzaren beguitic igarotzea, aberatsa sartzea baño ceruetaco erreinuan.

93

25. Adituric ordea oyec, icasleac miretsi ciraden andizquiro, esaten zutela: ¿ Nor da beraz salba ditequeana ?

26. Eta beguiraturic Jesusec, esan cioten: Guizonentzat au eciña da: Jaungoicoarentzat ordea gucia da eguincorra.

27. Orduan erantzunaz Pedroc esan cion: Ona emen non guc utzi ditugun gauza guciac, eta jarraitu dizugu: ¿ cer bada izango degu guc ?

28. Eta Jesusec esan cioten: Eguiaz esaten dizutet, zuec jarraitu nazutenac, gauden berriztaeran esertzen danean guizonaren Semea bere annditasuneco esertoquian, eserico ceratela zuec ere amabi esertoquien gañean, juzgatzen dituzutela Israelco amabi leñuac.

29. Eta uzteu dituen guciac echea, edo anayac, edo arrebac, edo aita, edo ama, edo emaztea, edo semeac, edo lurrac nere icena gatic, eun aldiz aimbeste artuco du, eta betico bicitzaren jabe izango da.

30. Berriz asco lenengo izango dira azquenac; eta azquenac lenengoac.

94

OGUEIGARREN CAPITULUA.

CERUETACO erreinua da guizon echeco jaun baten antzecoa, atera zanarena goicean goiz billatzera languilleac bere mastiraco.

2. Eta izturie languilleaquin eguneco denario bat emateco, bialdu cituen bere mastira.

3. Eta irtenic irugarren orduaren garayean, icusi cituen beste batzuec ceudenac zutic plazan alperric,

4. Eta esan cioten: Zoazte zuec ere nere mastira, eta zucen izan lezaqueana emango dizutet.

5. Eta berac joan ciran. Berriz atera zan seigarren, eta bederatzigarren orduaren garayean, eta orobat eguin zuen.

6. Eta atera zan amaicagarren orduaren garayean, eta arqnitu cituen beste batzuec zutic ceudenac, eta esaten diote: ¿ Cer eguiten dezute emen egun gucian alperric ?

7. Esaten diote: Iñorc ez digulaco alo-

95

gueran deitu. Esaten diote: Zoazte zuec ere nere mastira.

8. Etorriric bada arratsa, esaten dio mastiaren jaunac bere contuartzalleari: Dei itzatzu languilleac, eta eman zayezute aloguera, asiric azquenecoetatic lenengoetaraño.

9. Etorri ciranean bada amaicagarren orduaren inguruan etorri ciranac, artu zuteo bacoitzac bere denarioa.

10. Eta etorri ciradenean lembicicoac, uste izan zuten gueyago artuco zutela: artu zuten ordea berac ere bacoitzac denario bat.

11. Eta artzen zutela cerasaten echeco jaunaren contra,

12. Esaten zutela: Azqueneco oyec ordu batean eguin dute, eta beraquin berdindu gaituzu gu, eraman degunoc egunaren, eta beroaren nequea.

13. Eta berac erantzunaz ayetatic bati, esan cion: Adisquidea, ez dizut eguiten bidegaberic: ¿ez al ciñan iztuta guelditu nerequin denario batean?

14. Ar zazu zurea dana, eta zoaz: bada nai diot azqueneco oni ere eman zuri becela.

15. ¿Edo etzat niri cillegui nai dedana

96

eguitea? ¿zure beguia gaiztoa al da, ni ona naizalaco?

16. Onela izango dira lenengoac azquenac, eta azquenac lenengoac. Ceren asco dira deituac, guchi berriz autuac.

17. Eta igotzen zala Jesus Jerusalemera, artu cituen amabi icasleac berecituan, eta esan cioten:

18. Ona emen non igotzen gueran Jerusalemera, eta guizonaren Semea saldua izango zayote apaizen buruai, eta Escribai, eta iltzeco erabaquia emango diote,

19. Eta emango diote jentillai, izan dedin isecatua, eta azotatua, eta gurutzean josia, eta irugarren egunean biztuco da.

20. Orduan alderatu zan bera gana Zebedeoren semeen ama bere semeaquin, adoratzen zuela eta escatzen ciola cerbait.

21. Berac esan cion: ¿Cer nai dezu? Emacumeac esan cion: Esan zazu eseri ditecela nere seme bi oyec, bata zure escuyan, eta bestea ezquerrean zure erreinuan.

22. Eta erantzunio Jesusec, esan cion: Ez

v. 15.—Begnia gaiztoa—aditzen da, ondamua. Prov. 6.

97

daquizute cer escatzen dezuten. ¿Edan bai al dezaquezute nic edango dedan caliza? Berac esaten diote: Badezaguque.

23. Esaten diote: Eguiaz oere caliza edango dezute: esertzea ordea nere escuyan, edo ezquerrean ez dagoquit niri ematea zuei, baicic ayei ceñentzat nere Aitac prestatua izan dan.

24. Eta aditzean amarrac, aserretu ciran bi anayaquin.

25. Eta Jesusec deitu cituen bera gana, eta esan cioten: Badaquizute jentillen aguintariac dauzcatela mempean beren erriac: eta aundiagoac diranac, escubidearequin darabiltzatela.

26. Ez da izango onela zuen artean: baicic zuen artean aundiena izatea nai duen edoceñi, izan bedi zuen morroya.

27. Eta zuen artean nai duena lenengoa izan, izango da zuen serbitzaria.

28. Nola guizonaren Semea etzan etorri serbitua izatera, baicic serbitzera, eta ematera bere anima, ascoren erospeneraco.

v. 28.—Ascoren—gucien. S. Pabl. 2. ad Corinth. c. 5. v. 14.

98

29. Eta irteten zutela berac Jericotic, jarraitu cion jende talde ascoc;

30. Eta ona emen non bi itsuc eserita ceudenac bidearen ondoan, aditu zuten, Jesus igarotzen zala: eta deadar eguin zuten, esaten zutela: Jauna, Daviden Semea, erruqui gaitzatzu.

31. Jende taldeac berriz errierta eguiten cioten, isildu citezten. Baña berac gueyago deadar eguiten zuten, esateo zutela: Jauna, Daviden Semea, erruqui gaitzatzu.

32. Eta guelditu zan zutic Jesus, eta deitu cituen, eta esan cioten: ¿Cer nai dezute daguizutedan?

33. Esaten diote: Jauna, idiquiac izan ditecela gure beguiac.

34. Eta erruquituric Jesus beraquin, uquitu cizquioten beren beguiac. Eta bereala icusi zuten, eta jarraitu cioten.

OGUEITABATGARREN CAPITULUA.

ETA alderatu ciranean Jerusalemera, eta etorri Betfajera Olibeteco mendira: orduan Jesusec bialdu cituen bi icasle,

99

2. Esaten ciotela: Zoazte zuen aurrean dagoan erri orretara, eta bereala arquituco dezute asto eme bat lotuta, eta astocumea berarequin: ascatu ezazute, eta ecarzquidazute:

3. Eta iñorc cerbait esango balitzute, esan zayozute, Jaunac oyen premia duela: eta bereala utzico ditu.

4. Au gucia berriz izandu zan eguiña, betetasuna iduqui cezan esana izan zanac profetaren bitartez, ceñac esaten duen:

5. Esan zayozute Siongo alabari: Ona emen non zure erreguea datorren zuretzat malsoa, eserita asto emearen gañean, eta astocume uztarriaren azpian dagoanaren semea.

6. Joanic bada icasleac eguin zuten Jesusec aguindu cioten becela.

7. Eta ecarri cituzten asto emea, eta astochoa: eta ipiñi cituzten ayen gañean beren soñecoac, eta gañean eserierazo cioten.

8. Jende talde ascoc berriz zabaldu cituzten beren soñecoac bidean: beste batzuec berriz ebaquitzen cituzten osteac zuaitzetatic, eta zabaltzen cituzten bidean:

9. Eta aurretic, eta atzetic cijoacen jende

100

taldeac, deadar eguiten zuten, esaten zutela: Hosauna Daviden semeari: bedeicatua izan bedi datorrena Jaunaren icenean: hosanna goyenetan.

10. Eta sartu zanean Jerusalemen, arazotu zan erri gucia, esaten zutela: ¿Ceñ da au?

11. Erriac berriz esaten zuten: Au da Jesus Nazaret Galileaco profeta.

12. Eta sartu zan Jesus Jaungoicoaren elizan, eta botatzen cituen saltzen eta erosten ciarduten guciac elizan; eta nasi cituen cambialarien mayac, eta uso saltzalleen esertoquiac:

13. Eta esaten diote: Escribatua da: Nere echea erreguco echea izango da deitua: zuec berriz eguin dezute lapurren leicea.

14. Eta alderatu ciran bera gana itsuac, eta errenac elizan: eta sendatzen cituen.

15. Icusiric bada apaiz buruac, eta Escribac, eguin cituen mirariac, eta aurrac deadarrez elizan, eta esaten zutela: Hosanna Daviden semeari: aserretu ciran,

16. Eta esan cioten: ¿Aditzen bai al dezu oyec cer esaten duten? Eta Jesusec esan cioten: Bai. ¿Beñere ez al dezute iracurri:

101

Aurren eta bularretacoen aotic atera cenduen alabantza ?

17. Eta utziric ayec, joan zan campora erritic Betaniara : eta an egon zan.

18. Eta goicean itzuliric errira, gose izan zan.

19. Eta icusiric pico arbola bat bidearen ondoan, etorri zan bera gana : eta etzuen ecer arquitu, baicic ostoac bacarric, eta esan cion : Arren bada beñere ez al dec ire gandic fruturic jayoco gaur guero : eta legortu zan bereala picoa.

20. Eta icusiric icasleac, miretsi ciran, esaten zutela : ¿ Nola bereala legortu da ?

21. Eta erantzunic Jesusec, esan cioten : Eguiaz esaten dizutet, bacenduquete sinistea, eta ez baciñateque zalanzan jarrico, ez bacarric eguingo dezute picoarena, baita erc mendi oni esango baciñioquete, Quen adi ortic, eta bota adi itsasora, eguiña izango da.

22. Eta escatzen dezuten edocein gauza erreguan sinisten dezutela, artuco dezute.

23. Eta etorriric elizara, alderatu ciran bera gana iracasten ari zala, apaiz buruac, eta errico zarrac, esaten zutela : ¿ Cer escubiderequin oyec eguiten dituzu ? ¿ Eta norc eman dizu escubide au ?

102

24. Erantzuten ciotela Jesusec, esan cioten : Galdetuco dizutet nic ere itz bat : ceña esaten badidazute, nic ere esango dizutet cer escubiderequin oyec eguiten ditudan.

25. Juanen batayoa ¿ nondicoa zan ? ¿ ceruticoa, ala guizonetaticoa ? Eta berac pensatzen zuten beren artean, esaten zutela :

26. Esango baguendnque, ceruticoa, esango digu : ¿ Cergatic bada etciñioten sinistu ? Esango baguendu ordea, guizonetaticoa, jende taldearen bildur guera : ceren guztiac ceucaten Joan profeta becela.

27. Eta erantzun cioten Jesusi, esaten ciotela : Ez daquigu. Esan cioten berac ere : Nic ere ez dizutet esaten cer escubiderequin oyec eguiten ditudan.

28. ¿ Cer deritzazute bada ? Guizon batec cituen bi seme, eta alderaturic leoengoa gana, esan cion : Semea, zoaz gaur, eguizu lanean nere mastian.

29. Berac erantzunaz, esan cion : Ez det nai. Guero berriz damuturic, joan zan.

30. Eta alderaturic bestea gana, esan cion

103

berdin. Eta berac erantzunaz, esan cion: Banoa, Jauna, eta etzan joan.

31. ¿Bietatic ceñec eguin zuen aitaren borondatea? Esaten diote: Lenengoac. Esaten diote Jesusec: Eguiaz esaten dizutet, publicanoac eta emacume galduac joango dirala zuen aurretic Jaungoicoaren erreinura.

32. Ceren etorri zan zuec gana Joan zucentasuneco bidean, eta etciñioten sinistu. Publicanoac ordea, eta emacume galduac sinistu zuten: eta zuec icusten cendutela etzenduten damuric ere iduqui guero, sinisteco berari.

33. Beste irudi bat aditu ezazute: Bazan guizon echeco jaun bat, landatu zuena mastia, eta esiz ingurutu zuen, eta achurtuaz eguin zuen bertan dolarea, eta alchatu zuen torre bat, eta eman zuen errentan necazariai, eta nrrutira joan zan.

34. Alderatu zanean bada frutuen dembora, bialdu cituen bere serbitzariac necazariac gana, artu citzateo bere frutuac.

35. Eta necazariac, arrapaturic bere serbitzariac, bata zauritu zuten, bestea il zuten, besteari berriz arrica eguin cioten.

104

36. Berriz bialdu cituen beste serbitzari batzuec lenengoac baño gueyago, eta orobat eguin cioten.

37. Azquenic bialdu cioten bere semea, esaten zuela: Lotsa ecarrico diote nere semeari.

38. Baña necazariac icusi zutenean semea, esan zuten beren artean: Au da primua, atozte, il dezagun, eta iduquico degu bere primutza.

39. Eta clduric berari, bota zuten mastitic campora, eta il zuten.

40. Datorrenean bada mastiaren jauna, ¿cer eguiugo diote necazari ayei?

41. Esaten dute ayec: Gaiztoac gaizqui galduco ditu, eta bere mastia emango diote errentan beste necazari batzuei, pagatuco diotenai frutna bere demboretan.

42. Esaten diote Jesusec: ¿Beñere ez al dezute iracurri Escrituretan: Echeguilleac zocora bota zuten arria, au izan da ipiñia ecbe buruao? ¿Jaunac eguiña da au, eta da arrigarria gure beguietan?

43. Argatic esaten dizutet, quendua izango zatzutela Jaungoicoaren erreinua, eta emana

105

izango zayola bere frutuac eguiten dituan jendeari.

44. Eta erortzen dana arri onen gañera, izango da zatitua: eta berau gañera erortzen zayona, izango da puscatua.

45. Eta adituric apaiz buruac, eta Fariseoac bere irudipenac, ezagutu zuten berac gatic itz eguiten zuela.

46. Eta nai ciotela eldu, jende taldeen beldur ciran: ceren profeta becela ceucaten.

OGUEITABIGARREN CAPITULUA.

ETA erantzunic Jesusec, berriz itz eguin cioten irudipenetan, esaten ciotela:

2. Cernetaco erreinua da guizon erregue baten, bere semeari eztayac eguin ciozcanaren antzecoa.

3. Eta bidaldu cituen bere morroyac otseguitera eztayetara deituac ceudenac, eta etzuten nai etorri.

v. 44.—Arri—au Jesucristo da. S. Agust.

106

4. Berriz bidaldu ciezten beste morroi batzuec, esaten cietela: Esan zayezute deituac ciranai: Ona emen nere bazcaria prestatua det, nere cecenac eta abere guicenduac illac dirade, eta guciac dande prestatuac: atozte eztayetara.

5. Ayec berriz mezprezatu zuten gaztigua: eta joan ciran, bata bere sorora, bestea berriz bere saldu erosietara:

6. Besteac berriz escuac egotzi ciezten bere serbitzariai, eta irañez beteta il cituzten.

7. Eta erregue, aditu zuenean, aserretu zan: eta bidalduric bere soldaduac, galdu cituen iltzalle ayec, eta beren erriari su eman cion.

8. Orduan esan cioten bere morroyai: Eztayac eguiaz prestatuac daude, baña deituac ciradenac, etziran diña.

9. Zoazte bada bide gurutzetara, eta arquitzen dituzuten guciac, deitu itzatzute eztayetara.

10. Eta irtenic bere morroyac bidetara, bildu cituzten arquitu cituzten guciac, gaiztoac eta onac, eta beteac izan ciran eztayac deitutacoz.

107

11. Sartu zan bada erregue icusteco mayean eseriac ceudenac, eta icusi zuen an guizon bat eztayetaco jantziarequin jantzi gabe.

12. Eta esan cion: Adisquidea, ¿nola onara sartu cera ez dezula eztai jantzia? Eta bera mututu zan.

13. Orduan esan cioten erreguec bere morroyai: Loturic bere escuac eta oñac, botatu ezazute campoco illunetara: an izango da negarra, eta ortz carrascotsa.

14. Ceren asco dira deituac, guchi berriz autuac.

15. Orduan joaten oirala Fariseoac, biltzarrea eguin zuten arrapatzeco bera izquetan.

16. Eta bidaltzeo dizquiote beren icasleac Herodestarraquin, esaten ciotela: Iracaslea, badaquigu eguiatia cerala, eta Jaungoicoaren bidea eguian eracusten dezula, eta ez dezula iñoren ajolaric: ceren ez dezun beguiratzen guizonetan nor nor dan:

17. Esan zaguzu bada ¿cer deritzazu? ¿cillegui da centzoa ematea Cesarri, ala ez?

18. Ezaguturic berriz Jesusec beren gaiztaqueria, esan cioten: ¿Cergatic tentatzen nazute, ipocritac?

v. 11.—Eztai jantzia—da caridadea: au ez duena isango da aldenduta onen artetic juicioco egunean. Duhamel.

108

19. Eracutsi zadazute centzoco dirua. Eta berac aurrean ipiñi cioten denarioa.

20. Eta esan cioten Jesusec: ¿Ceñena da irudi au, eta gañean escribatua dagoena?

21. Esaten diote: Cesarrena. Orduan esan cioten: Biurtu zayozute bada Cesarrena dana, Cesarri: eta Jaungoicoarena dana, Jaungoicoari.

22. Eta aditu zuteneau miretsi ciran, eta utziric bera joan ciran.

23. Egun artan alderatu ciran bera gana Saducearrac, esaten dutenac ez dala piztuera berriric, eta galdetu cioten,

24. Esaten ciotela: Eracuslea, Moisesec esan zuen: Norbait ilco balitza semerio gabe, bere anaya ezcondu dedilla aren emaztearequin, eta eman bizayo jatorria bere anayari.

25. Izandu ciran bada gure artean zazpi anaya: eta lembicicoa, ezconduta, il zan: eta nola etzuen aurric, utzi cion bere emaztea bere anayari.

26. Berebat bigarrena, eta irugarrena zazpigarrenerañó.

109

27. Gucien ondoren berriz emaztea ere il zan.

28. ¿ Piztuera berrian bada zazpietatic ceñena izango da emaztea ? cergatic guztiac izan zuten.

29. Eta erantzunic Jesusec, esan cioten : Uts eguiten dezute, ez daquizquizutela Escriturac, ez Jaungoicoaren ala.

30. Ceren piztuera berrian ez dira ezconduco, ez ezconduac izango : baicic izango dira Jaungoicoaren aingueruac ceruan bezala.

31. Illen piztuera berriaren gañean berriz ¿ ez al dezute iracurri Jaungnicoac esana izan zana, esaten dizutela :

32. Ni naiz Abrahamen Jaungoicoa, eta Isaasquen Jaungoicoa, eta Jacoben Jaungoicoa ? Ez da illen Jaungoicoa, baicic biciena.

33. Eta aditzen zutela jende taldeac, miresten ciran bere eracutsian.

34. Fariseoac berriz aditu zutenean ixilduraci ciotela Saducetarrai, bildu ciran batean :

35. Eta galdetu cion beretaco batec leguearen eracusleac, tentatzen zuela :

36. Eracuslea, ¿ ceñi da aguindu aundia leguean ?

110

37. Esan cion Jesusec : Maitatuco dezu zure Jaun Jauugoicoa zure biotz gucitic, eta zure anima gucitic, eta zure gogo gucitic.

38. Au da aguindu aundiena, eta lembicicoa.

39. Eta bigarrena onen antzecoa da : Maitatuco dezu zure lagun urcoa, zu cerori bezala.

40. Aguindu bi oyetatic datoz legue gucia, eta profetac.

41. Eta ceudela bilduric Fariseoac, galdetu cioten Jesusec,

42. Ciotela : ¿ Cer deritzatzute Cristo gatic ? ¿ ceñen semea da ? Esaten diote : Davidena.

43. Esaten diote Jesusec : ¿ Nola bada Davidec espirituan deitzen dio Jauna, esaten diola :

44. Esan cion Jaunac nere Jaunari : Eseri zaite nere escuyetatic, ipiñi ditzadan bitartean zure etsayac zure oñen alquitzat ?

45. Baldin Davidec deitzen badio Jauna, ¿ nola bere semea da ?

46. Eta iñorc ecin cion erantzun itzic : eta etzan ere iñor beuturatu egun artatic gueyago berari galdetzen.

111

OGUEITAIRUGARREN CAPITULUA.

ORDUAN itz eguin cinten Jesusec jende taldeai, eta bere icasleai,

2. Ciola: Moisesen eracustoquiaren gañean eseri ciran Escribac, eta Fariseoac.

3. Esaten dizquizuten gauza guztiac bada, gorde eta eguin itzatzute: ez itzatzute ordea eguin beren eguiten araura: ceren esaten dute, eta ez dute eguiten.

4. Ceren Intutzen dituzte zama pisuac, eta eraman eciñac, eta ipintzen dituzte guizonen sorbaldetan: beren beatzarequin ordea ez dituzte nai muguitu.

5. Beren eguite guciac bada eguiten dituzte guizonac icusiac izan ditecen: zabaltzen dituzte ecen beren larru guerricoac, eta aunditzen dituzte ertzac.

6. Eta maite dituzte lembicico etzintoquiac afarietan, eta lembicico esertoquiac sinagoguetan,

7. Eta diosalac plazan, eta guizonac deituac izatea Eracusleac.

8. Zuec ordea ez ezazute nai izan deituac

112

Eracusleac: ceren bat da zuen Eracuslea, zuec gucioc berriz anayac cerate.

9. Eta etzayozute iñori aita deitu lurraren gañean: ceren bat da zuen Aita, ceruetan dagoana.

10. Etzaitezte ere deitu Eracusleac: ceren bat da zuen Eracuslea, Cristo.

11. Zuen artean aundiena dana, izango da zuen morroya.

12. Ceren goratzen dana, izango da becratua: eta beeratzen dana, izango da goratua.

13. Ai berriz zuen zorigaiztocoac, Escriba eta Fariseo ipocritac: ichitzen dezutenac ceruetaco erreinua guizonen aurrean. Ceren zuec etcerate sartzen, eta sartzeo ari diradenai ere ez diezute sartzen uzten.

14. Ai zuen zorigaiztocoac, Escriba eta Fariseo ipocritac: jaten dituzutenac alargunen ecbeac, otoitz luceac eguiñic: argatic artuco zazute contu zorrotzagoa.

15. Ai zuen zorigaiztocoac, Escriba eta Fariseo ipocritac: ceren ingurutzen dezute itsasoa eta leorra, zuen leguera norbait ecar-

v. 9.—Ez du galeracitzen Jesusec gurasoai Aita deitzea, baicic adieraci ceruan degula Aita obe bat. Crisost.

113

tzeco : eta eguiña daneau, eguiten dezute infernuco seme zuec baño bi aldiz gueyago.

16. Ai zuen zorigaiztocoac, guialari itsuac, esaten dezutenac : Edoceñec juramentu eguiten badu eliza gatic, utsa da : eguiten duenac ordea elizaco urrea gatic, zor du.

17. Eroac, eta itsuac : ¿ Cer da ecen aundiagoa, urrea, ala eliza, santututzen duena urrea ?

18. Eta edoceñec juramentu eguingn balu aldarea gatic, utsa da : edoceñec ordea juramentu eguingo balu bere gañean dagoan esqueñia gatic, zor du.

19. Itsuac : ¿ Cer da eceu aundiago, esqueñia, ala aldarea, santututzeu duena esqueñia ?

20. Juramentu eguiten duenac bada aldarea gatic, juramentu eguiten du bera gatic, eta bere gañean dauden gauza guciac gatic.

21. Eta juramentu eguiten duen edoceñec eliza gatic, juramentu eguiten du bera gatic, eta bertan bicitzen dana gatic.

22. Eta juramentu eguiten duenac cerua gatic, juramentu eguiten du Jaungoicoaren esertoquigoya gatic, eta aren gañean eserita dagoana gatic.

114

23. Ai zuen zorigaiztocoac, Escriba eta Fariseo ipocritac : amarrentzen dezutenac menda, eta ezamillua, eta cuminoa, eta utzi cinduzuten leguearen pisuenac diranac, zucentasuna, eta erruquia, eta sinistea. Oyec eguin bear ciran, eta besteac ez utzi.

24. Guialari itsuac, iragazten dezutenac elchoa, gamelua berriz iresten dezutenac.

25. Ai zuen zorigaiztocoac, Escriba eta Fariseo ipocritac, garbitzen dezutenac edan ontziaren, eta plateraren campoco aldea : barrendic ordea zaudete lapurreriaz, eta loiqueriaz beteac.

26. Fariseo itsua, garbitu ezac edan ontziaren eta plateraren barrenean ceagoana, garbia eguiña izan ceadin campoco aldetic ceagoana.

27. Ai zuen zorigaiztocoac, Escriba eta Fariseo ipocritac : ceren cerate obi zurituen guizonai campotic ederrac diruditenen antzecoac, barrendic ordea daude illeu ezurrez, eta ciquinqueri guciaz beteac.

28. Onela zuec ere campo aldetic eguiaz dirudizute guizonai zucenac : barrenean berriz zaudete guezurrez eta gaiztaqueriaz beteac.

29. Ai zuen zorigaiztocoac, Escriba eta

115

Fariseo ipocritac, eguiten dituzutenac profeten obiac, eta apaintzen dituzutenac justuen oroigarriac,

30. Eta esaten dezute: Izandu baguiña gure gurasoen egunetan, ez guiñan izango beren lagunac profeten odolean.

31. Ala bada lecuco cerate zuec zuei, ceratela profetac il cituztenen beren semeac.

32. Eta zuec bete ezazute zuen gurasoen neurria.

33. Sugueac biboren arrazac, ¿ nola iguestuco cerate infernuco juiciotic ?

34. Argatic ona non nic bidaltzen ditudàn zuec gana profetac, eta jaquintsuac, eta escribac, eta beretatic ilco dituzute, eta gurutzean josico dituzute, eta beretatic azotatuco dituzute zuen sinagoguetan, eta perseguituco dituzute erritic errira:

35. Etorri dedin zuen gañera odol oben gabeco gucia, isuria izan zana lurraren gañean, Abel oben gabearen odoletic Zacariasen Baraquiasen semearen, elizaren eta aldarearen bitartean il cendutenaren odolerañio.

36. Eguiaz esaten dizutet, etorrico dirade oyec guciac guizaldi onen gañera.

116

37. Jerusalem, Jerusalem, iltzen dituzuna profetac, eta arrica eguiten dietezuna, zure gana bidalduac diranai, ¿ cembat aldiz nai nituen bildu zure semeac, olloac biltzen dituen bezala bere chitoac egoen azpian, eta etcenduen nai izan ?

38. Ona emen non utzia izango zaizute zuen echea iñor gabe.

39. Ceren esaten dizutet, ez nazute icusico oraindandic, esan dezazuten bitartean: Bedeincatua datorrena Jaunaren icenean.

OGUEITALAUGARREN CAPITULUA.

ETA irtenic Jesus elizatic, cijoan. Eta alderatu citzaizcon bere icasleac, eracusteco berari elizaco murru eder eta aundiac.

2. Berac berriz erantzunaz esan cioten: ¿ Icusten dituzute oyec guciac ? Eguiaz esaten dizutet, ez da izango utzia emen arriric arriaren gañean, arrasatua izan gabe.

3. Cegoala berriz bera eseriric Olibeteco mendiaren gañean, alderatu ciran bera gana icasleac ixillean, esaten ciotela: Esan za-

117

guzu, ¿noiz izango dira oyec? ¿eta cer siñale zure etorrerarena, eta munduaren bucaerarena?

4. Eta erantzunaz Jesusec, esan cioten: Beguiratu ezazute iñorc etzaitzatela engañatu.

5. Ceren asco etorrico dira nere icenean, esaten dutela: Ni naiz Cristo: eta engañatuco dituzte asco.

6. Ceren adituco dituzute guerrac, eta guerren ospeac. Beguira etzaiteztela quezcatu. Ceren oyec eguiñac izan bear dute, baña ez da oraindican azquena.

7. Jaiquico da ecen jendea jendearen contra, eta erreinua erreinuaren contra, eta izango dirade izurriteac, eta gosetcac, eta lurricarac asco lecutao.

8. Oyec guciac berriz oüacen asierac dira.

9. Orduan emango zaituzte atsecabetuac izateco, eta ilco zaituzte: eta izango cerate jende guciac gorrotatuac nere icena gatic.

10. Eta orduao gaitz bidea artnco dute ascoc, eta elcar salduco dute, eta gorrotatuco dute elcar.

11. Eta asco guezurrezco profeta jaiquico dira, eta engañatuco dituzte asco.

118

12. Eta nola ugarituco dan gaiztaqueria, oztuco da ascoren caridadea.

13. Dirauena ordea azqueneraño, au izango da salbatua.

14. Eta izango da predicatua erreinuco ebanjelio au mundu gucian, aguiritzat jende gucientzat: eta orduan etorrico da azquena.

15. Icustco dezutenean bada toqui santuan dagoala galdumeneco nasca, esana izan zana Daniel profetaren bitartez: iracurtzen duenac, adi beza.

16. Orduan Jndean daudenac, igues eguin bezate mendietara:

17. Eta tellatuan dagoana, ez bedi jachi artzera cerbait bere echetican:

18. Eta landan dagoana, ez bedi biurtu artzera bere tnnica.

19. ¡Baña ai aurdun daudenen, eta aurrac acitzen dituztenen zorigaiztocoac egun ayetan!

20. Erregutu ezazute bada, zuen iguestea ez dedin eguin neguan, edo larumbatean.

21. Izango da ecen orduan atsecabe aundia, nolacoa izao etzan munduaren asieratic onaraño, eta ez da izango ere.

22. Eta laburtuac izango ez balirade egun

119

ayec, ez litzateque salbatua izango araguiric batere: baña autuac gatic izango dirade laburtuac egun ayec.

23. Orduan iñorc esango balizute: Beguira, Cristoa dago emen, edo an: etzayozute sinistu.

24. Jaiquico dirade ecen Cristo guezurrezcoac, eta profeta guezurrezcoac: eta emango dituzte siñale aundiac, eta mirariac, alaco moduan non (al balitza) guezurra sinistueracico liozcaque autuai ere.

25. Ona non lenagotic esan dizutet.

26. Esango balizuteque: Ona emen eremuan dago, etzaitezte irten: ona non dagoan echeco toquiric ezcutucnean, etzaizquiezute sinistu.

27. Ceren nola chimista ateratzen dan sortaldetic, eta aguiri dan sartalderañotic: ala izango da guizonaren Semearen etorrera ere.

28. Non nai dagoala gorputza, an bilduco dira arranoac ere.

29. Eta egun ayen atsecabearen ondoan

v. 24.—Au da, bizturic Jesus, cein dan gorputza, santuenac ere bizturic eta berriztaturic arranoac becela, inguratuco dutela. S. Hilar.

120

bereala eguzquia illunduco da, eta illarguiac ez du emango bere arguia, eta izarrac erorico dira cerutic, eta ceruco birtuteac izango dira muguituac:

30. Eta orduan aguertuco da guizonaren Semeareo siñalea ceruan: eta orduan negarrez egongo dira, eta osca arico dirade lurreco leñu guciac: eta icusico dute guizonareu Semea datorrela ceruco odeyetan al aundiarequin, eta andientzarequin.

31. Eta bidalduco ditu bere aingueruac trompetarequin, eta boz aundiarequin: eta bilduco dituzte bere autatuac lau aicetatic, ceruen gorenetatic beren muguetaraño.

32. Pico ondotican bada icasi ezazute idu-ripena: bere adarra beraa danean eta ostoac jayoac, badaquizute aldean dala uda:

33. Ala zuec ere icusten dituzutenean oyec guciac, jaquin ezazute aldean dala ateetan.

34. Eguiaz esaten dizutet, ez dala iragoco guizaldi au, oyec guciac eguiñac izan ditezten bitartean.

35. Cerua eta lurra iragoco dira, nere itzac ordea ez dira iragoco.

36. Egun aren gañean berriz eta ordua-

121

ren gañean iñore ez daqui, ez da ceruetaco ainguerac ere, baicican Aitac bacarric.

37. Nola bada Noeren egunetan, ala izango da guizonaren Semearen etorrera cre.

38. Nola ecen ceuden ugoldea baño lenagoco egunetan jaten zutela eta edaten zutela, ezcontzen cirala eta ezcontzaraco emanac cirala, Noe arcan sartu zan egun artaraño,

39. Eta etzuten ezagutu ugoldea etorri zan arteraño, eta eraman cituen guciac: ala izango da guizonaren Semearen etorrera ere.

40. Orduan bi egoogo dirade landan: bata izango da artua, eta bestea izango da utzia.

41. Bi emacume arico dira eotzen errotan: bata izango da artua, eta bestea izango da utzia.

42. Zaudete bada esnai, ceren ez daquizute cer ordutan zuen Jauna etorrico dan.

43. Au bada jaquin ezazute, baldin echeco jaunac balequi cer ordutan lapurra etorrico dan, esnai egongo liteque nosqui, eta ez luque utzico zulatua izaten bere echea.

44. Argatic zuec ere zaudete guertuac: ceren ez daquizuten orduan, guizonaren Semea etorrico da.

122

45. ¿Ceñ, uste dezu, dala morroi leyal, eta zurra, bere jaunac ipiñi zuena bere familiaren gañean, eman diozaten jaten demboran?

46. Doatsua morroi ura, ceña datorrenean bere jauna, arquitzen duen ala eguiten duela.

47. Eguiaz esaten diztet, bere ondasun gucien gañean ipiñico du.

48. Esango baln ordea morroi gaizto arc bere biotzean: Berantzen zayo nere jaunari etortzea:

49. Eta asico balitza jotzen bere morroi lagunac, eta jaten eta edaten ordiaquin:

50. Etorrico da morroi aren jauna, ichedoten ez dion egunean, eta ez daquian orduan:

51. Eta quenduco du, eta bere partea ipiñico du ipocritaquin. An izango da negarra, eta ortz carrascotsa.

OGUEITABOSGARREN CAPITULUA.

ORDUAN izango da ceruetaco erreinua amar birjiñen antzecoa, ceñac artzen eituztela beren arguiontziac irten ciran ezcomberriai bidera.

123

2. Beretatic bost bada ciran eroac, eta bost zurrac:

3. Baña bost eroac, artzen cituztela arguiontziac, etzuten artu olioa berequin:

4. Zurrac berriz artu zuten olioa beren ontzietan arguiontziaquiu.

5. Beranduturic bada ezcomberriaren etorrera, lo galetu ciran guciac eta loac artu cituzten.

6. Gan erdian berriz deadarra aditu zan: Ona emen ezcomberria dator, irten zaiquizquiote bidera.

7. Orduan jaiqui ciran birjiña guci ayec, eta apaindu cituzten bereo arguiootziac.

8. Eroac berriz zurrai esan cioten: Iguzute zuen oliotican: ceren gure arguiontziac itzaltzen dirade.

9. Erantzun zuten zurrac, esaten zutela: Ustecabean asco izao ez dedin guretzat eta zuentzat, zoazte saltzalletara, eta erosi ezazutc zoentzat.

10. Erostera cijoacen bitartean berriz, etorri zan ezcomberria: eta guerturic ceudenac sartu ciran berarequin eztayetara, eta ichia izan zan atea.

124

11. Azquenean berriz badatoz beste birjiñac ere, esaten dutela: Jauna, Jauna, idiqui zaguzu.

12. Eta berac erantzunaz esan zuen: Eguiaz esaten dizutet, etzaituztet ezagutzen.

13. Zaudete bada esnai, ceren ez daquizute eguna, ez ordua.

14. Ceren nola guizon urrutiraco irtetzen danac, deitn cituen bere morroyac, eta eman cizquioten bere oudasunac.

15. Eta bati eman cizqnion bost talentu, besteari berriz bi, besteari ordea bat, bacoitzari bere indarraren araura, eta irten zan bereala.

16. Joan zan bada bost talentu artu cituena, eta asi zan saldu erosian beraquin, eta irabaci cituen beste bost.

17. Orobat bi artu cituenac ere, irabaci cituen beste bi.

18. Bat artu zueoac berriz, joanie aitzurtu zuen lurrean, eta gorde zuen bere jaunaren dirua.

19. Dembora aseoren buruan berriz etorri zan morroi ayen jauna, eta eguin cituen contuac beraquio.

20. Eta alderaturic bost talentu artu ci-

125

tuena, esqueñi cizquion beste bost talentu, esaten ciola: Jauna, bost talentu eman ciñizquidan, ona emen beste bost ayez gañera irabaci ditut.

21. Esan cion bere jaunac: Ederqui, morroi ona eta leyala, guchian leyala izan ceralaco, ascoren gañean ipiñico zaitut, sartu zaite zure jaunaren pocean.

22. Alderatu zan bada bi talentu artu cituena ere, eta esan cion: Jauna, bi talentu eman ciñizquidan, ona emen beste bi irabaci ditut.

23. Esan cion bere Jaunac: Ederqui, morroi ona eta leyala, guchian izan ceralaco leyala, ascoren gañean ipiñico zaitut, sartu zaite zure jaunaren pocean.

24. Alderatzen zala bada talentu bat artu zuena ere, esan cion: Jauna, nic daquit guizon zorrotza cerala, itaitzen dezu ereñ etcenduen lecuan, eta biltzen dezu barreatu ez dezun lecuan:

25. Eta beldur izanic joan nintzan, eta ezcutatu nuen zure talentu lurrean: ona emen non dezun zurea dana.

26. Eta erantzunaz bere jaunac, esan cion:

126

Morroi gaiztoa, eta alperra, baequien ic itaitzen dicadala ereintzen ez dicadan lecuan, eta biltzen dicadala barreatu ez dicadan lecuan:

27. Bear uen bada eman ere dirua irabacian, eta ni etortzen niñoanean artuco nican eguiaz nerea decana irabazgoyarequin.

28. Quendu zayozute bada talentua, eta eman zayozute amar talentu dituenari.

29. Ceren duen guciari emango zayo, eta izaogo du ugariago: ez duenari ordea, duela uste duena ere, izango zayo queudua.

30. Eta morroi gauza eza bota ezazute campoco illunetara: an izango da negarra, eta ortz carrascotsa.

31. Datorrenean bada guizonaren Semea bere aunditasunean, eta aingueru guciac berarequin, orduan eserico da bere aunditasuneco alquian:

32. Eta bilduac izango dira bere aurrean jende guciac, eta banacatuco ditu elcargandican, artzayac banacatzen dituen becela ardiac anchumeac gandic:

33. Eta ipiñico ditu ardiac eguiaz bere escuyetatic, anchumeac ordea ezquerretatic.

34. Orduan esango diote erreguec bere

127

escuyetatic egongo diranai: Atozte, nere Aitaren bendeicatuoc, artu ezazute munduaren asieratic zuentzat prestatuta dagoan erreinua.

35. Ceren gose nintzan, eta eman ciñidaten jaten: egarri nintzan, eta eman ciñidaten edaten: arrotza nintzan, eta echean artu ninduzuten:

36. Billuza nengoan, eta estali ninduznten: gaixo nintzan, eta icusi ninduzuten: ichian nengoan, eta icustera etorri cintzazquidaten.

37. Orduan erantzungo diote onac, esaten diotela: Jauna, ¿noiz icusi cindugun gosetua, eta eman guiñizun jaten: egarritua, eta eman guiñizun edaria?

38. ¿Eta noiz icusi cindugun arrotza, eta echean artu cindugun: edo billuza, eta estali cindugun?

39. ¿Edo noiz cindugun gaixoa, edo ichian, eta etorri guiñan zure gana?

40. Eta erantzunaz erreguec, esango diote: Eguiaz esaten dizutet, nere anaya chiquien oyetatic bati eguin ciñiotena, niri eguin ciñidaten.

41. Orduan esango diote ezquerretatic egongn diranai: Zoazte ni gandic, madaricatuoc, betico sutara, prestatuta dagoanera deabruarentzat, eta bere ainguruentzat.

128

42. Ceren gose nintzan, eta etziñidaten eman jaten: egarri nintzan, eta etziñidaten eman edaten:

43. Arrotza nintzan, eta ez ninduzuten echean artu: billuza nengoan, eta ez ninduzuten estali: eri, eta ichian, eta ez ninduzuten icusi.

44. Orduan erantzungo diote berac ere, esaten dutela: Jauna, ¿noiz icusi cindugun gosetua, edo egarritua, edo arrotza, edo billnza, edo eri, edo ichian, eta ez guiñizun lagundu?

45. Orduao erantzungo diote, esaten diotela: Eguiaz esaten dizutet: Chiquicho oyetatican bati eguin etziñiotenean, niri ere etziñidaten eguin.

46. Eta joango dirade oyec betico oñacera: onac berriz betico bicitzara.

OGUEITASEIGARREN CAPITULUA.

ETA guertatu zan, acabaturic Jesusec itzaldi guci oyec, esan cioten bere icasleai:

129

2. Badaquizute bi egunen buruan Pascoa eguingo dala, eta guizonaren Semea saldua izango da gurutzean josia izateco.

3. Orduan bildu ciran apaiz buruac, eta errico zarrac apaiz nagusiaren, Caifas ceritzanaren atarian:

4. Eta biltzarrea eguin zuten Jesus engañuz arrapatzeco, eta iltzeco.

5. Esaten zuten ordea: Ez jai egunean, arazoaren bat errian atera ez dedin.

6. Cegoala berriz Jesus Betanian Simon leguenartiaren echean,

7. Alderatu zan bera gana emacume bat zuela alabastrozco ontzi bat oquendu baliotsuz betea, eta isuri zuen bere buruaren etziñic cegoanaren gañean.

8. Icusiric ordea icasleac, aserretu ciran, esaten zutela: ¿Certaraco galtzapen au?

9. Ceren saldua izan citequean au garesti, eta emana escalcai.

10. Jaquiñic ordea Jesusec, esan cioten: ¿Cergatic atsecabea ematen diozute emacume oni? Eguite ona ecen eguin du neregan.

11. Ceren beti dituzute escaleac zuequin: ni ordea beti ez nazute.

130

12. Isuriric ecen onec oquendu au nere gorputzean, ni obiratzeco eguin du.

13. Eguiaz esaten dizutet, non nai predicatua izan dedilla ebanjelio au mundu gucian, esango da ere onec eguin duena bere oroipenean.

14. Orduan joan zan amabietatic bat, Judas Iscariotes ceritzana apaizen buruac gana:

15. Eta esan cioten: ¿Cer nai didazute eman, eta nic salduco dizutet? Eta berac esqueñi ciozcaten oguei ta amar diru cillarrezco.

16. Eta gueroztic billatzen zuen mugona bera escuratzeco.

17. Legami gabeco oguien lembicico egunean berriz, alderatu ciran icasleac Jesusen gana, esaten ciotela: ¿Non nai dezu guertutu dezazugun jateco Pascoa?

18. Eta Jesusec esan cioten: Zoazte errian urliaren gana, eta esan zayozute: Eracusleac dio: Nere dembora aldean da, zure echean eguiten det Pascoa nere icasleaquin.

19. Eta eguin zuten icasleac Jesusec aguindu cioten becela, eta prestatu zuten Pascoa.

20. Etorriric bada arratsa, cegoen eserita mayean bere amabi icasleaquin.

131

21. Eta berac jaten ari ciradela, esan cioten: Eguiaz esaten dizutet, zuetatic batec salduco nauela.

22. Eta chit atsecabeturic, asi zan bacoitza esaten: ¿Ni ote naiz, Jauna?

23. Eta berac erantzunaz, esan zuen: Sartzeu ducnac nerequin escua plateran, onec salduco nau.

24. Guizonaren Semea badijoa eguiaz, bera gatic escribatua dan becela: baña doacabea guizon arena, ceñac saldua izango dan guizonaren Semea: obe izango citzayon, jayo ez balitza guizon ura.

25. Eta erantzunaz Judasec, ceñac saldu zuen, esan cion: ¿Ni ote naiz Eracuslea? Esan cion Jesusec: Zuc esan dezu.

26. Afaltzen ari cirala bada berac, artu zuen Jesusec oguia, eta bedeincatu zuen, eta ebaqui zuen, eta eman cien bere icasleai, esanaz: Artu, eta jan ezazute: au da nere gorputza.

27. Eta arturic caliza esquerrac eman

v. 25.—Zuc esan dezu—Judasen artean adirazten zuten Bai, ala da. Duhamel.

132

cituen, eta eman cioten, esanaz: Edan ezazute emendican gucioc.

28. Au da ecen testamentu berrico nere odola, asco gatic isuria izango dana becatuen barcacioraco.

29. Esaten dizutet berriz: Ez det edango oraindandic matsaren frutu onetatic egun artaraño, edango dedaneraño zuequin berria nere Aitaren erreinuan.

30. Eta esquerrac emanic, irteu ciran Olibeteco mendira.

31. Orduan esateu diote Jesusec: Zuec gucioc oquerreraco bidea artuco dezute nigan, gau onetan. Escribatua da ecen: Joco det artzaya, eta banatuco dira artaldeco ardiac.

32. Piztutzen naicen ondoan ordea, zuec baño lenago joango naiz Galileara.

33. Erantzunaz berriz Pedroc, esan cion: Guciac gaitzeraco bidea artuco balute ere zugan, nic iñoiz ez det gaitz bideric artuco.

34. Esan cion Jesusec: Eguiaz esaten dizut, gau onetan ollarrac jo baño lenago, iru aldiz ucatuco nazula.

35. Esan cion Pedroc: Zurequin il bear banu ere, etzaitut ucatuco. Orobat beste icasleac ere esan zuten.

133

36. Orduan etorri zan Jesus beraquin, Jetsemani deritzan baratzera, eta esan cioten bere icasleai: Eseri zaitezte emen ara joan, eta erregutu dezadan bitartean.

37. Eta arturic Pedro, eta Zebedeoreu bi semeac, asi zan goibeltzen, eta antsiatua egoten.

38. Orduan esan cioten: Goibel da nere anima il arteraño: zaudete emen, eta esnai egon zaitezte nerequin.

39. Eta joanic aurreraxeago, auzpeztu zan bere arpeguiaren gañean, otoitz eguiten, eta esaten zuela: Nere Aita, al baldin bada, irago bedi ni gandic caliz au; alaere ez nic nai dedan becela, baicic zuc becela.

40. Eta etorri zan bere icasleac gana, eta arquitu cituen lo cetzatela, eta esaten dio Pedrori: ¿Onela ecin izan cerate ordu batean esnai egon nerequin?

41. Zaudete esnai, eta erregutu ezazute sartu etzaitezten tentacioan. Espiritua eguiaz prest dago, baña araguia argala.

42. Berriz bigarren aldiz joan zan, eta erregutu zuen, esanaz: Nere Aita, ecin baditeque irago caliz au nic edan gabe, eguin bedi zure boroudatea.

134

43. Eta etorri zan berriz, eta arquitu cituen lo cetzatela: ceren ceuden beren beguiac pisuac.

44. Eta utziric ayec, berriz joan zan, eta erregutu zuen irugarrenez, itz ayec berac esanaz.

45. Orduan etorri zan bere icasleac gana, eta esaten diote: Lo eguin zazute ouezquero, eta ateeden zazute: ona emen alderatu da ordua, eta guizonaren Semea ipiñia izango da becatarien escuetan.

46. Ots jaiqui zaitezte, goacen: ona emen alderatu da etsayen escuetan ipiñicn nauena.

47. Oraindic bera izquetan ari zala, ona emen Judas amabietatic bat etorri zan, eta berarequin jende talde asco ezpataquin eta maquillaquin, apaicen buruac, eta errico zarrac bidalduac.

48. Saldu zuenac berriz, eman cioten siñalea, esanaz: Musu ematen diodan edoceñ, ura da, eldu zayozute.

49. Eta bereala alderaturic Jesusen gana, esan cion: Agur, Eracuslea. Eta musu eman cion.

50. Eta esan cion Jesusec: ¿Adisquidea,

135

certara etorri cera? Orduan alderatu ciran, eta escuac ezarri ciozcaten Jesusi, eta eldu cioten.

51. Eta ona non Jesusequin ceudenetatic batec, luceturic escua, atera zuen bere ezpata, eta zaurituric apaiz nagusiaren morroya ebaqui cion bere belarria.

52. Orduan esan cion Jesusec: Biur zazu zure ezpata bere toquira: ceren ezpata artzen duten guciac, ezpataz galduco dirade.

53. ¿Uste al dezu, ecin dizayoquedala erregutu nere Aitari, eta emango dizquidala orainche ainguruzco amabi talde baño gueyago?

54. ¿Nola bada beteac izango dirade Escriturac, onela eguiñac izan bear dutela?

55. Ordu artan esan cioten Jesusec jende taldeai: Lapur baten gana bezala atera cerate ezpataquin eta maquillaquin ni arrapatzera: egunero nengoan eserita zuen artean eracusten elizan, eta etziñidaten escuric ezarri.

56. Au gucia bada izan zan eguiña, beteac izan citezten profeten Escriturac. Orduan icasle guciac, utziric bera, igues eguin zuten.

57. Eta berac ceucatela Jesus, eraman

136

zuten Caifas apaiz nagusiaren gana, non Escribac eta zarrac bildu izan ciran.

58. Pedroc berriz jarraitzen cion urrutitic, apaiz nagusiaren atarirafio. Eta sarturic barrena, cegoan eserita morroyaquin, icusteco azquena.

59. Apaiz nagusiac berriz, eta biltzarre guciac billatzen zuten lecucotasun guezurrezcoa Jesusen contra, emateco bera eriotzeraco:

60. Eta etzuten arquitu, alderatu arren lecuco guezurrezco asco. Azquenean ordea etorri ciran bi lecuco guezurrezco,

61. Eta esan zuten: Onec esan zueu: Arrasatu dezaquet Jaincoaren eliza, eta iru egunen buruan berriz eguin.

62. Eta jaiquiric apaiz nagusia, esan cion: ¿Ez dezu ecer erantzuten oyec zure contra esaten dituzten gaucetara?

63. Jesus ordea ixillic cegoan. Eta apaicen nagusiac esan cion: Otoitz menatzen zaitut Jaioco biciaren icenean, esan zaguzula zu ceran Cristo Jaungoico biciaren Semea.

64. Esaten dio Jesusec: Zuc esan dezu. Baita ere esaten diztet, emendic guchi batera icusico dezute guizonaren Semea eseria Jaun-

137

goico indartsuaren escuyetatic, eta datorrela ceruco odeyetan.

65. Orduan apaicen nagusiac arrascatu cituen bere soñecoac, esaten zuela: Añenecoa bota du. ¿Onezquero lecucoen cer premia degu? Ona emen non orain aditu dezuten añenecoa:

66. ¿Cer deritzazute? Eta berac erantzuten zutela esan zuten: Eriotzaren obendun da.

67. Orduan chistua bota cioten bere arpeguira, eta ucabillaquin jo zuten, besteac berriz masallecoac bere arpeguian eman ciozcaten.

68. Esaten zutela: Asma zaguc, Cristo, ¿nor dec jo aucana?

69. Pedro berriz cegoan eserita campoan atarian: eta alderatu zan bera gana nescame bat, esaten ciola: Zu ere Jesus Galileacoarequin ciñan.

70. Baña berac ucatu zuen gucien aurrean, esanaz: Ez daquiñat cer esaten denan.

71. Irteoic ordea ura atera, icusi zuen beste nescame batec, eta esaten cioten an cendenai: An ere cegnan Jesus Nazaretcoarequin.

138

72. Eta berriz ucatu zuen ciñarequin: Ez dedala ezagutzen alaco guizonic.

73. Eta dembora labur baten buruan alderatu ciran an zutic ceudenac, eta esan cioten Pedrori: Eguiaz zu ere ayetacoa cera: ceren zure izquetac ere aguertzen zaitu.

74. Orduan asi zan birauca eta cinca, etzuela ezagutzen alaco guizonic. Eta bereala ollarrac jo zuen.

75. Eta oroitu zan Pedro Jesusen itzarequin, esan cionarequin: Ollarrac jo baño lenago, iru bider ucatuco nazu. Eta irtenic campora, negar eguin zuen saminquiro.

OGUEITAZAZPIGARREN CAPITULUA.

ETA etorriric goiza, batzarrea eguin zuten apaicen nagusi gueiac, eta errico zarrac Jesusen contra, bera eriotzera emateco.

2. Eta loturic eraman zuten, eta eman cioten Poncio Pilato Judeaco aguintariari.

3. Orduan icusiric Judasec, saldu zuenac,

v. 3.—Damuturic—Judasen damua etzan izan ona, ceren etzion lagun du icharopenac. S. Agust.

139

izan zala condenatua; damuturic, biurtu ciezten oguei ta amar diruac apaicen buruai, eta zarrai,

4. Esanaz: Becatu eguin det, salduaz odol oben gabea. Eta berac esan cioten: ¿Cer guri? Erorrec icusi ezac.

5. Eta botaric cillar diruac elizan, alde eguin zuen, eta joanic urcatu zan.

6. Apaiceu nagusiac ordea, arturic cillarrezco diruac, esan zuten: Ez da cillegui botatzea berac elizdiru toquira: ceren odolaren saria da.

7. Eta elcar adituric, erosi zuten beraquin eltzeguille baten soroa, lurpetzeco arroztac.

8. Argatic deitu citzayon soro ari, Haceldama, au da, odol soroa, gaurco egunerano.

9. Orduan betca izandu zan esana izandu zana Jeremias profetaren bitartez, ceñac esaten duen: Eta artu cituzten oguei ta amar diru cillarrezco saldua izan zanaren saria, ceña izan zan Israelco semeac esqueñia:

10. Eta eman cituzten eltzeguillearen soroa gatic, Jaunac aguindu cidan bezala.

11. Jesus bada izan zan eramana Judeaco

140

aguintariaren aurrera, eta galdetu cion aguintariac, esanaz: ¿Zu cera Juduen Erreguea? Esaten dio Jesusec: Zuc diozu.

12. Eta izanic apaicen buruac, eta zarrac salatua, etzuen ecer erantzun.

13. Orduan esaten dio Pilatoc: ¿Ez dezu aditzen cembat lecucotasun esaten dituzten zure contra?

14. Eta etzion erantzun itz bat ere, alaco modutan nnn andizqui arritu zan aguintaria.

15. Egun andian bada oituta cegoan Judeaco aguintaria erriari ascatatuta ematera, berac nai zuten, lotuta cegoan bat.

16. Ceucan bada orduan lotuta ospetsu bat, Barrabas ceritzana.

17. Bilduric bada ayec, esan cioten Pilatoc: ¿Ceñ nai dezute ascatu dizazutedan? ¿Barrabas, ala Jesus, deritzana Cristo?

18. Bacequien ecen becaitza gatic eraman ciotela.

19. Cegoala bada esertoquian, bidaldu zuen bera gana bere emazteac, esanaz: Ez guero justu orrequin eguinquizunic artu: bada gaur ametsetan gauza asco burura orren gatic etorri zaizquit.

141

20. Apaicen buruac ordea, eta zarrac ganeraci cituzten erriac escatzeco Barrabas, Jesus berriz galtzeco.

21. Erantzunaz ordea aguintariac, esan cioten: ¿Bietatic ceñ nai dezute eman dizazutedan? Eta berac esan zuten: Barrabas.

22. Esaten diote Pilatoc: ¿Cer eguingo det bada Jesus, Cristo deritzanarequin?

23. Diote guciac: Gurutziltzatua izan bedi: Esan cioten aguintariac: ¿Baña cer gaitz eguio du? Eta berac gueyago deadar eguiten zuten, esaten zutela: Gurutziltzatua izan bedi.

24. Icusiric bada Pilatoc etzuela ecer aurreratzen, baicic gueyagotuaz cijoala arazoa, arturic ura, garbitu cituen escuac erriaren aurrean, esanaz: Cutsutu gabea naiz ni obenic gabeco onen odolean: zuec icusi ezazute.

25. Eta erantzunaz erri guciac, esan zuen: Bere odola gure gañera, eta gure semeen gañera.

26. Orduan ascaturic Barrabas eman cioten: eta azotaturic Jesus eman cioten izan cedin gurutziltzatua.

27. Orduan aguintariaren soldaduac, artzen zutela Jesus, eta eramaten zutela auci guelara, bildu zuten bera gana tropa gucia:

142

28. Eta billuzten zutela granazco mantu bat jantzi cioten,

29. Eta eotzen zutela coroa bat arantzaquin, ipiñi cioten bere buruaren gañean, eta cañabera bat bere escuyan. Eta belaunicaturic berareu aurrean, isecatzen zuten, esaten ciotela: Agur, Juduen Erreguea.

30. Eta chistuca jardunic berari, artu zuten cañabera, eta jotzen zuten bere buruan.

31. Eta bera isecatu ezquero, quendu cioten mantua, eta jaotzi zuten bere soñecoaquin, eta eraman zuten gurutziltzatzera.

32. Ateratzen ciradela ordea campora, arquitu zuten guizon bat Cirenearra, icenez Simon: oni artu eraguin cioten Jesusen gurutzea.

33. Eta etorri ciran Golgota deritzan toqui batera, ceña dan Buruezur toquia.

34. Eta eman cioten edaten ardoa beazunarequin nastua. Eta dastaturic, etzuen nai izan edan.

35. Eta bera gurutziltzatu ezquero, berecitu cituzten bere soñecoac, suertea botatzen

v. 34.—Edari au zan centzunac concortzeco, eta onela penac ez sentitzeco: orregatic etzuen edan Jesusec. Natal. Alex.

143

zutela : betea izan cedin esana izan zana profetaren bitartez, ceñac esaten duen : Berecitu cituzten beren artean nere soñecoac, eta nere soñecoaren gañean bota zuten suertea.

36. Eta escriac ceudela, gordetzen zuten.

37. Eta ipiñi zuten bere buruaren gañean bere causa escribaturic : AU DA JESUS JUDUEN ERREGUEA.

38. Eta orduan gurutziltzatuac izan ciran berarequin bi lapur : bata escuyetatic, bestea ezquerretatic.

39. Eta andic iragotzen ciranac irraintzen zuten ecrabiltzatela beren buruac,

40. Eta esaten zutela : Adizac, Jaincoaren eliza arrasatu, eta iru egunean berriz eguiten decan orrec : ere burua libratu ezac : Jaincoaren Semea baaiz, jechi adi gurutzetic.

41. Berebat apaicen buruac ere burlatzen ciotela Escribaquin, eta zarraquin, esaten zuten :

42. Besteac libratu cizquian, bera ecin dec libratu : Israelco erregue badec, jechi ceadilla orain gurutzetic, eta sinistuco cioagu :

43. Jaungoicoagan cican ustea, libratu dezacala orain, maite badic : ceren esan cican : Jaungoicoaren Semea naiz.

144

44. Eta berarequin gurutziltzatuta ceuden lapurrac erc, orobat iseeatzen zuten.

45. Seigarren ordutic berriz izan ciran illunac lur guciaren gañean bederatzigarren oduraño.

46. Eta bederatzigarren ordua alderatu zanean deadar eguin zuen Jesusec boz andi batequin, esanaz : Eli, Eli, ¿ lamma sabacthani ? au da : Nere Jaincoa, nere Jaincoa, ¿ cergatic utzi uazu ?

47. An ceuden batzuec bada, au adituric, esaten zuten : Eliasi deitzen cioc onec.

48. Eta bereala corrica joanic beretatic batec, artu zuen esponja bat, bete zuen ozpiñez, eta ipiñi zuen cañabera baten erpiñean, eta ematen cion edaten.

49. Besteac berriz esaten zuten : Utz, icusi dezagun ote datorren Elias bera libratzera.

50. Jesusec ordea berriz deadar eguiñic boz aundi batequin, eman zuen azquenengo asnasa.

51. Eta ona emen non elizaco oyala urratu

145

zan bi zatitan goyenetic beeraño, eta lurra dardaratu zan, eta arriac zarracatu ciran,

52. Eta obiac idiqui ciran: eta illac ciradeu santu ascoren gorputzac, piztu ciran.

53. Eta ateratzen ciradela obictatic, beren pizte berriaren ondoren, etorri ciran erri santura, eta aguertu citzayezten ascori.

54. Euntaria berriz, eta berarequin ceudenac zaitzen Jesus, icusiric lur dardara eta iragotzen ciran gauzac, beldurtu ciran andizqui, esaten zutela: Eguiaz Jaungoicoaren Semea zan au.

55. Ceuden berriz an emacume asco, jarraitu ciotenac Jesusi Galileatic, serbitzen zutela:

56. Ceñen artean cegoan Maria Madalena, eta Maria Santiagoren, eta Joseren ama, eta Zebedeoren semeen ama.

57. Allegaturic bada arratsa, etorri zan guizon aberats bat Arimateacoa, ceritzana Jose, ceña ere zan Jesusen icaslea.

58. Au joan zan Pilatoren gana, eta escatu cion Jesusen gorputza. Orduan Pilatoc aguindu zuen emana izan cequiola gorputza.

59. Eta arturic gorputza, Josec bildu zuen maindire garbi batean.

146

60. Eta ipiñi zuen bere obia berri, arri bician idiquieraci zuenean. Eta estali zuen arlosa anudi batequin obiaren sarrera, eta joan zan.

61. Cegoan berriz an Maria Madalena, eta beste Maria, eseriac obiaren aurrean.

62. Beste egunean berriz, ceña dan Prestaeraco egunari darraicana, bildu ciran apaiz buruac, eta Fariseoac, eta joan ciran Pilatoren gana.

63. Ciotela: Jauna, oroitzen guera, guezurti arc esan zuela oraindican biciric cegoala: Iru egunen buruan biztuco naiz.

64. Aguindu ezazu bada zaitua izan dedilla obia irugarren eguneraño: benturan etorri ez ditezten bere icasleac, eta ostu ez dezaten, eta esan ez dizayoten jendeari: Biztu zan illen artetic: eta izango da azqneneco utseguitea gaiztoagoa lembicicoa baño.

65. Esan cioten Pilatoc: Badituzute gordetzalleac, zoazte, gorde ezazute daquizuten becela.

66. Berac berriz joaten ciradela, ingurutu zuten obia, silluturic arria, gordetzalleaquin.

147

OGUEITAZORTZIGARREN CAPITULUA.

LARUMBATAREN arratsaldean bada, beste astearen lembicico egunareu egun sentian, etorri ciran Maria Madalena, eta beste Maria, icustera obia.

2. Eta ona emen non lurricara andi bat eguin izan zan. Ceren Jaunaren ainguerua jechi zan cerutic: eta alderaturic iranli zuen arlosa, eta cegoen eserita bere gañean:

3. Zan berriz bere arpeguia chimista becelacoa, eta bere soñecoa elurra becelacoa.

4. Bere beldurraz berriz izutu ciraden gordetzallcac, cta illac becelatu ciran.

5. Eta asiric izquetan ainguerua, esao cioten emacumeai: Ez ezazute beldurric iduqui zuec: badaquit ecen Jesus, gurutziltzatua izan zana, billatzen dezutela:

6. Ez dago emen: piztu da ecen, esan zuen becela. Atozte, eta icusi ezazute toquia, non izan zan ipiñia Jauna.

7. Eta laster joaten ceratela esan zayozute bere icasleai piztn dala: eta ona emen non dijoan zuen aurretican Galileara: an

148

icusico dezute. Ona emen non lenagotican esan dizutedan.

8. Eta atera ciraden bereala obitican beldur, eta poz aundiarequin, corrica cijoacela adiraztera bere icasleai.

9. Eta ona emen non Jesus bidera irten citzayoteo, esanaz: Jaungoicoac gorde zaitzatela. Ayec berriz alderatu ciran, eta eldu cioten bere oñetatic, eta adoratu zuten.

10. Orduan esan cioten Jesusec: Etzaitezte beldur izan. Zoazte, eta ezayeznte nere anayai dijoacela Galileara, an icusico naute.

11. Emacume ayec joan ciradenean, ona emen non gordetzalletatic batzuec etorri ciran errira, eta adierazo cizquioten apaicen buruai guertatu ciraden gauza guciac.

12. Eta bilduric zarraquin elcar adituric, dirutze aundi bat eman cioten soldaduai,

13. Esaten cietela: Esan zazute bere icasleac etorri cirala gauez, eta ostn zutela, gu lotan gueundela.

14. Eta aguintariac aditua izango balitza au, guc sinistu eraguingo diogu, eta zaituco zaituztegu.

15. Eta ayec, arturic dirua, eguin zuten

149

eracutsiac izan ciran becela. Eta barreatu zan itz au Juduen artean, gaurco egunerafio.

16. Amaica icasleac bada joan ciran Galileara, Jesusec aguindu cioten mendira.

17. Eta icusi zutenean adoratu zuteu: bafia batzuec zalantzan ceuden.

18. Eta alderaturic Jesus itz eguin cioten, esanaz: Emana izan zait escubide gucia ceruan eta lurrean.

19. Joaten ecratela bada eman zayozcatzute eracutsiac jende guciai: batayatzen dituzutela Aitaren, eta Semearen, eta Espiritu santuaren icenean.

20. Eracusten dieztezutela, gordetzen aguindu dizquizutedan gauza guciac: eta ona emen non ni zuequin nagoan egun gucietan, mnnduaren azqucnerafio.

ERRATAS.

Página	Línea.	Dice.	Léase.
9	10	nuen	nion
17	16	daramazquitenac	daramatenac
26	20	et zuen	ez zuen
32	5	eta adoratzen	adoratzen
81	4	asi	ari
82	22	cion	esan cion
125	23	talentu	talentua
127	2	bendeicatuoc	bedeicatuoc
.....	18	cindugun	icusi cindugun
139	14	arro-	arro-
.....	15	ztac	tzac

I CERTIFY that this book was printed by me in the house of His Highness the Prince Louis-Lucien Bonaparte, and that the number of copies impressed amounted to twenty-five, which are numbered, with the exception of two, one of which is printed on larger and stouter paper.

April, 1858. W. H. BILLING.

BIBLIA EDO TESTAMENTU ZAR ETA BERRIA

(Genesis, Exodo, Levitico)

Jose Antonio Uriarte
Gipuzkeraz

Londres
1859

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

BIBLIA

EDO

TESTAMENTU ZAR ETA BERRIA

AITA FRAY JOSÉ ANTONIO DE URIARTEC

LATIÑEZCO VULGATATIC LEMBICICO ALDIZ

GUIPUZCOACO EUSCARARA ITZULIA.

LUIS-LUCIANO BONAPARTE PRINCIPEAC

ETA DON JOSÉ ANTONIO DE AZPIAZU GUIPUZCOATARRAC

LAGUNDURIC.

Londresen.

1859.

GENESISCO LIBURUA.

I. Cap.

ASIERAN ecerezetic eguin cituen Jaungoicoac cerua eta lurra.

2 Baña lurra cegoen moldacaitza eta utſa, eta illuntaſunac eſtaltzen zuten leiceco gaña: eta Jaungoicoaren Eſpiritua cebillen uren gañean.

3 Eſan zuen bada Jaungoicoac: Izan bedi eguiña arguia. Eta arguia izan zan eguiña.

4 Eta icuſi zuen Jaungoicoac ona zala arguia: eta berecitu zuen arguia illuntaſunetatican.

5 Eta arguiari deitu cion, Eguna; eta illuntaſunai, Gaua; eta arratſalde eta goizarequin eguin zan lembicico eguna.

6 Eſan ere zuen Jaungoicoac: Eguin bedi firmamentua uren erdian: eta berecitu bitza urac uretatic.

7 Eta eguin zuen Jaungoicoac firmamentua, eta berecitu cituen firmamentuaren azpian ceuden urac, firmamentuaren gañean ceudenetatic. Eta ala eguin zan.

8 Eta firmamentuari deitu cion Jaungoicoac, Cerua: eta arratſalde eta goizarequin eguin zan bigarren eguna.

9 Baitaere eſan zuen Jaungoicoac: Bildu bitez toqui batean ceruaren azpian dauden urac: eta aguertu bedi legorra. Eta ala eguin zan.

10 Eta legorrari deitu cion Jaungoicoac, Lurra, eta uren biltzarreai deitu cien, Itſaſoac. Eta icuſi zuen Jaungoicoac ona zala.

11 Eta eſan zuen: Eman beza lurrac belar berdea eta acia dacarrena, eta zuaitz frutu emalleac, ematen dutenac frutua beren moten araura, eta beren acia beretan izan bedi lurraren gañean. Eta ala eguin zan.

12 Eta eman zuen lurrac belar berdea, eta acia cecarrena bere motaren araura, eta zuaitz frutua cecarrena, eta bacoitzac acia zuena bere motaren araura. Eta icuſi zuen Jaungoicoac ona zala.

13 Eta arratſalde eta goizarequin eguin zan irugarren eguna.

14 Eſan zuen berriz Jaungoicoac: Eguin bitez arguicariac ceruco firmamentuan, berecitzeco eguna gauetic, eta izan ditecen demboren, eta egunen eta urteen ezagungarriac:

15 Diſtia dezaten ceruco firmamentuan, eta arguitu dezaten lurra. Eta ala eguin zan.

16 Eta eguin cituen Jaungoicoac arguicari andi bi: arguicari andiagoa, eguna arguitzeco; eta arguicari chiquiagoa, gaua arguitzeco; eta izarrac.

17 Eta paratu cituen ceruco firmamentuan, diſtia cezaten lurraren gañean,

18 Eta arguitu citzaten eguna eta gaua, eta berecitu cezaten arguia illuntaſunetatican. Eta icuſi zuen Jaungoicoac ona zala.

19 Eta eguin zan arratſalde eta goizarequin laugarren eguna.

20 Eſan ere zuen Jaungoicoac: Eguin bitzate urac anima bicico arraſtacariac, eta egaztiac lurraren gañean ceruco firmamentuaren azpian.

21 Ecerezetic eguin cituen bada Jaungoicoac bale andiac, eta beren moten araura uretan forturicaco anima bicia duten eta muguitzen diran guztiac, eta egazti guztiac beren moten araura. Eta icuſi zuen Jaungoicoac ona zala.

22 Eta bedeincatu cituen Jaungoicoac, eſaten zuela: Aci, eta ugaritu zaitezte, eta bete itzatzute itſaſoco urac: eta ugaritu bitez egaztiac lurraren gañean.

23 Eta arratſalde eta goizarequin eguin zan boſgarren eguna.

24 Eſan zuen ere Jaungoicoac: Eguin bitza lurrac anima bicia bere motan, zamariac, eta arraſtacariac, eta lurreco abereac beren moten araura. Eta ala eguin zan.

25 Eta eguin cituen Jaungoicoac lurreco abereac beren moten araura, eta zamariac, eta lurreco arraſtacari guztiac bere motan. Eta icuſi zuen Jaungoicoac ona zala,

26 Eta eſan zuen: Eguin dezagun guizona gure antz eta irudira: eta aguindu bizaye itſaſoco arrayai, eta ceruco egaztiai, eta abereai, eta lur guztiari, eta lurrean muguitzen dan arraſtacari guztiari.

27 Eta ecerezetic eguin zuen Jaungoicoac guizona bere irudira: Jaungoicoaren irudira eguin zuen: eguin cituen guizasemea eta emacumea.

28 Eta bedeincatu cituen Jaungoicoac, eta esan zuen: Aci, ta ugaritu zaitezte, eta bete ezazute lurra, eta menderatu ezazute, eta aguindu zayezute itsasoco arrayai, eta ceruco egaztiai, eta lurraren gañean muguitzen diraden abere guztiai.

29 Eta Jaungoicoac esan zuen: Ona non eman dizutedan lurraren gañean acia dacarren belar guztia, eta bere motaren acia berengan duten zuaitz guztiac, izan ditecen zuen janaria:

30 Eta lurreco abere guztiac, eta ceruco egazti guztiac, eta lurrean muguitzen diran guztiac, eta ceñetan dan anima bicia idoqui dezaten jateco. Eta ala eguin zan.

31 Eta icusi cituen Jaungoicoac eguin cituen gauza guztiac: eta ciraden chit onac. Eta arratsalde eta goizarequin eguin zan seigarren eguna.

II. Cap.

GUELDITU ciraden bada bucatuac cerua eta lurra, eta beren apainduri guztia.

2 Eta osotu zuen Jaungoicoac zazpigarren egunean bere lan eguin zuena: eta atseden zuen zazpigarrenean eguin cituen lan guztietatican.

3 Eta bedeincatu zuen zazpigarren eguna; eta santutu zuen: ceren beretan utzi cien Jaungoicoac osoz bucatu artean eguin cituen lan guztiai.

4 Au da ceruen eta lurraren jatorria, eguiñac izandu ciranean, Jaun Jaungoicoac eguin cituen egunean cerua eta lurra:

5 Eta campoco landare guztiac lurrean erne baño lenago, eta lurreco belar guztia moteatu baño lenago: ceren oraindican etzuen euriric eguin Jaun Jaungoicoac lurraren gañean; etzan ere guizonic lurra landutzeco:

6 Baña lurretican igotzen zan iturri bat, lurraren gañ guztia erregatzen zuena.

7 Eguin zuen bada Jaun Jaungoicoac guizona lurrezco loyarequin, eta bota cion bere arpeguira bicitzaco aynasa, eta gueldidu zan guizona anima biciarequin.

8 Jarri zuen berriz Jaun Jaungoicoac asieratican gozotasuneco paradisua: ceñean ipiñi zuen eguin zuen guizona.

9 Eta Jaun Jaungoicoac emaneraci cion lurrari zuaitz gucia beguiz ederra, eta jateco gozoa: baitaere bicitzaco zuaitza paradisuaren erdian, eta oneco eta gaitzeco jaquinduriaren zuaitza.

10 Eta ibai bat ateratzen zan gozotasuneco toquitican paradisua erregatzeco, andic lau zati eguiten zana.

11 Batari deritza Fison: au da ingurutzen duena Hevilatco erri guztia, non jayotzen dan urrea.

12 Eta toqui artaco urrea chit ederra da: an arquitzen da bdelioa, eta oniz arria.

13 Eta bigarren ibayaren icena Gehon: au da ingurutzen duena Etiopiaco lur guztia.

14 Irugarren ibayaren icena berriz, Tigris: au dijoa Asirioen alderontz. Eta laugarren ibaya da Eufrates.

15 Eraman zuen bada Jaun Jaungoicoac guizona, eta jarri zuen gozotasuneco paradisuan, landu eta zaitu cezan:

16 Eta aguindu cion esaten ciola: Jan ezazu paradisuco zuaitz gucietatic:

17 Oneco eta gaitzeco jaquinduriaren zuaitzetic ordea ez ezazu jan. Ceren beretatican jaten dezun edoceñ egunean, ilco cera.

18 Esan ere zuen Jaun Jaungoicoac: Ez da ongui guizona bacarric egotea: eguin zayogun bere antzeco laguna.

19 Eguiñic bada Jaun Jaungoicoac lurrarequin lurrecoa abere guztiac, eta ceruco egazti guztiac, eraman cituen Adan gana, icusi cezan cer icen ipiñico cien: ceren Adanec abere bici guztiari ipiñi cion icena, ori da bere icena.

20 Eta deitu cien Adanec beren icenaquin abere guztiai, eta ceruco egazti guztiai, eta lurreco pisti guztiai: Adanentzat ordea etzan arquitzen beraren antzeco lagunic.

21 Argatic Jaun Jaungoicoac lo pisu batean ipiñi zuen Adan: lo onetan cetzala, quendu cion sayets ezur bat, eta bete zuen araguiz onen lecua.

22 Eta eguin zuen Jaun Jaungoicoac emacumea, Adani quendu cion sayets ezur onequin: eta eraman zuen Adan gana.

23 Eta esan zuen Adanec: Au da nere ezurren ezurra, eta nere araguiaren araguia: oni deituco zayo Guizaemea,

ceren Guizaarra gandican izan dan artua.

24 Argatic utzico ditu guizonac bere aita, eta ama, eta itsatsico zayo bere emazteari: eta izango dirade bi aragui batean.

25 Ceuden berriz biac larrugorrian, au da, Adan eta bere emaztea: eta etziran lotsatzen.

III. Cap.

BAÑA suguea zan Jaun Jaungoicoac eguin cituen lurreco abere guztiac baño marrajoagoa. Onec esan cion emacumeari: ¿Cergatic aguindu dizute Jaungoicoac ez dezazutela jan paradisuco zuaitz gucietatic?

2 Ceñi erantzun cion emacumeac: Paradisuan dauden zuaitzetaco frututic, jaten degu:

3 Baña paradisuaren erdian dagoen zuaitzeco frututic, aguindu cigun Jaungoicoac ez jateco, eta uquituric ere berari ez eguiteco, ill ez gaitecen.

4 Esan cion orduan sugueac emacumeari: Iñolaere etzerate illco.

5 Badaqui ecen Jaungoicoac artatic jaten dezuten edoceñ egunean, idiquico diradela zuen beguiac: eta izango cerate jaungoicoac becelacoac, daquizutela ona eta gaitza.

6 Icusi zuen bada emacumeac zuaitza ona zala jateco, eta beguientzat ederra, eta irudiz gozagarria: eta artu zuen bere frututic, eta jan zuen: eta eman cion bere senarrari, ceñac ere jan zuen.

7 Eta zabaldu ciran bien beguiac: eta ezagutu zutenean larrugorrian ceudela, josi cituzten picu ofto batzuec, eta eguin cituzten berentzat mantalac.

8 Eta aditu zutenean Jaun Jaungoicoaren paradisuan cebillenaren boza airean egüerdi oftean, ezcutatu ciran Adan eta bere emaztea Jaun Jaungoicoaren beguietatic paradisuco zuaitzen erdian.

9 Eta deitu cion Jaun Jaungoicoac Adani, eta esan cion: ¿Non cera?

10 Berac erantzun zuen: Aditu det zure boza paradisuan: eta beldur izan naiz, larrugorrian nengoalaco, eta ezcutatu naiz.

11 Ceñari esan cion: ¿Norc bada eracutsi dizu larrugorrian ceundela, baicican jan dezulaco ez jateco aguindu nizun zuaitzetic?

12 Erantzun cion Adanec: Laguntzat eman didazun andreac, eman dit zuaitzetic, eta jan det.

13 Eta esan cion Jaun Jaungoicoac emacumeari: ¿Cergatic au eguin dezu? Berac erantzun cion: Sugueac engañatu nau, eta jan det.

14 Eta esan cion Jaun Jaungoicoac sugueari: Au eguin decalaco, madaricatua izango aiz abere, eta lurreco pisti guztien artean: ire sabelaren gañean ibillico aiz, eta lurra jango dec ire bicico egun guztietan.

15 Neronec ipiñico ceticat etsaitasunac ire eta emacumearen artean, eta ire arrazaren eta aren jatorriaren artean: berac lertuco dic ire burua, eta i ibillico aiz aren orpoaren celatan.

16 Emacumeari ere esan cion: Ugarituco ditut zure nequeac, eta aurguiteco zauden demboraco zure oñaceac: miñez aurrac eguingo dituzu, eta egongo cera guizonaren mendean, eta onec aguinduco dizu.

17 Adani berriz esan cion: Aditu dezulaco zure emaztearen boza, eta jan dezulaco ez jateco aguindu nizun zuaitzetic, madaricatua izan bedi lurra zu gatic: neque andiaquin ateraco dezu bera gandic janaria zure bicitzaco egun guztietan.

18 Arantzac eta sasilarrac emango dizquitzu, eta jango dezu lurreco belarra.

19 Zure arpeguico icerdiarequin jango dezu oguia, itzuli zaitecen bitartean lurrera nondic izan ciñan artua: ceren autsa cera, eta auts biurtuco cera.

20 Eta Adanec bere emazteari ipiñi cion icena da Eva: bici guztien ama izango zalaco.

21 Baitaere eguin ciezten Jaun Jaungoicoac Adani eta bere emazteari larruzco tunicac, eta jantzi ciezten:

22 Eta esan zuen: Ona non Adan eguin dan gu becelaco bat, daquiela ona eta gaitza: orain jaso ez dezan bere escua, eta artu ere ez dezan bicitzaco zuaitzetic, eta jan ez dezan, eta bici ez dedin beti,

23 Bota zuen Jaun Jaungoicoac atseguiñezco paradisutic, landu cezan lurra, ceñetatic izan zan eguiña.

24 Eta bota zuen Adan: eta ipiñi zuen atseguiñezco paradisuaren aurrean Querubin bat suzco ezpata jiracor batequin, bicitzaco zuaitzeraco bidea zaitu cezan.

IV. Cap.

ADANEC ordea ezagutu zuen bere emazte Eva: au aurguiteco jarri zan eta eguin zuen Cain, eſaten zuela: Izan det aurſeme bat Jaungoicoaren graciaz.

2 Eta bigarrenez eguin zuen onen anaya Abel. Abel izan zan artzaya, eta Cain nekazaria.

3 Eta guertatu zan igaroric egun aſco eſqueintzea Cainec Jaunari doayac lurreco frutuetatic.

4 Abelec ere eſqueñi ciozcan bere artaldeco lenenetatic, eta beren guicenenetatic: eta beguiratu cion Jaungoicoac oniritziz Abeli, eta bere eſqueñiai.

5 Caini berriz, eta bere eſqueñiai etzien beguiratu oniritziz: eta chit aſerratu zan Cain, eta jarri zan arpeguia beerontz zuela.

6 Eta eſan cion Jaunac: ¿Cergatic aſerratu cera? ¿eta cergatic zure arpeguia dago beerontz beguira?

7 ¿Ongui eguiten badezu, ez al dezu artuco ordaña? ¿Gaizqui eguiten badezu berriz, ez al da bereala jarrico pecatua zure beguien aurrean? Baña bere naya egongo da zure mendean, eta zuc aguinduco diozu.

8 Eta eſan cion Cainec bere anai Abeli: Goacen campora. Eta campoan ceudela, jaiqui zan Cain bere anai Abelen contra, eta ill zuen.

9 Eta Jaunac eſan cion Caini: ¿Non da Abel zure anaya? Ceñac erantzun zuen: Ez daquit: ¿Nere anayaren gordetzallea al naiz ni?

10 Eta eſan cion Jaunac: ¿Cer eguin dezu? Zure anayaren odola dezdarrez dagoquit lurretic.

11 Orain bada madaricatua izango cera lurraren gañean, ceñac idiqui zuen bere aoa, eta artu zuen zure anayaren odola zure eſcutic.

12 Landutzen dezunean, ez dizquitzu emango bere frutuac: toquiz toqui ta igueſi bicico cera lurraren gañean.

13 Eta eſan cion Cainec Jaunari: Andiagoa da nere gaiztaqueria, barcacioaren diña ni izateco baño.

14 Ona non boratzen nazun gaur lur onetatic, eta ezcutatuco naiz zure beguietatic, eta ibillico naiz toquiz toqui igueſi lurrean: arquitzen nauen edoceñec bada, illco nau.

15 Eta eſan cion Jaunac: Iñolaere ez da ala izango: baicic baldin iñorc illco balu Cain, zazpi bider gueyago caſtigatua izango da. Eta ipiñi cion Jaunac Caini ſeñale bat ill etzezan arquitzen zuenac.

16 Eta ateraric Cain Jaunaren aurretic, bici izan zan igueſi lurrean Edenen ſortaldeco aldamenean.

17 Ezagutu zuen bada Cainec bere emaztea, ceñ aurguiteco jarri zan, eta eguin zuen Enoc: eta eguin zuen erri bat, eta ipiñi cion bere ſemearen icena, Enoc.

18 Eta Enoc gandic izan zan ſortua Irad, eta Irad gandic izan zan ſortua Maviael, eta Maviael gandic izan zan ſortua Matuſael, eta Matuſael gandic izan zan ſortua Lamec.

19 Onec artu cituen bi emazte: bataren icena da Ada, beſtearen icena Sela.

20 Eta Ada gandic izan zan ſortua Jabel, ceñ izan zan echoletan bici diranen, eta artzayen aita.

21 Eta bere anayaren icena da Jubal: au izan zan citaran eta organuan cantatzen dutenen aita.

22 Sela gandic ere ſortua izan zan Tubalcain: au izan zan mallucaria eta cobrezco eta burnizco lan guztien eguillea. Tubalcaineń arreba berriz, Noema.

23 Eta eſan cien Lamequec bere emazte Ada eta Selari: Aditu ezazute nere boza, Lamequen emazteac, entzun itzatzute nere itzac: Neronec ill det guizon bat eguin nion zauri batequin, eta gaztecho bat eman nion colpearequin.

24 Cain iltzen duena izango bada castigatua zazpi bider gueyagorequin: Lamec iltzen duena izango da iruroguei ta amar zazpi bider.

25 Adanec oraindic ezagutu zuen bere emaztea: eta eguin zuen ſemea, eta ipiñi cion icena da Set, eſaten zuela: Eman dit Jaungoicoac beſte ſeme bat Cainec ill zuen Abel gatic.

26 Baita Seti ere jayo citzayon ſeme bat, ceñi deitu cion Enos: au aſi zan Jaunaren icenari otſeguiten.

V. Cap.

AU da Adanen jatorria. Jaungoicoac guizona eguin zuen egunean, Jaungoicoaren antzera eguin zuen.

2 Guizaſemea eta emacumea eguin,

eta bedeincatu cituen: eta eguiñac izan ciran egunean, ipiñi cien icena Adan.

3 Bici izan zan Adan eun eta oguei ta amar urtean: eta izan zuen ſeme bat bere antz eta iduricoa, eta ipiñi cion icena da Set.

4 Adanen egunac, Set izan zuen ezquero, izan ciran zortzireun urte: eta izan cituen ſemeac eta alabac.

5 Eta ala Adan bicitu zan dembora guztia, izan zan bederatzireun eta oguei ta amar urte, eta ill zan.

6 Eta Set bicitu zan eun eta boſt urtean, eta izan zuen Enos.

7 Set, Enos izan zuen ezquero, bicitu zan zortzireun eta zazpi urtean, eta izan cituen ſemeac eta alabac.

8 Eta Seten egun guztiac izan ciran bederatzireun eta amabi urte, eta ill zan.

9 Enos bicitu zan laroguei ta amar urtean, eta izan zuen Cainan.

10 Au jayo ezquero bicitu zan zortzireun eta amaboſt urtean, eta izan cituen ſemeac eta alabac.

11 Eta Enoſen egun guztiac izan ciran bederatzireun eta boſt urte, eta ill zan.

12 Bici ere zan Cainan iruroguei ta amar urtean, eta izan zuen Malaleel.

13 Eta bicitu zan Cainan, Malaleel izan zuen ezquero, zortzireun eta berroguei urtean, eta izan cituen ſemeac eta alabac.

14 Eta Cainanen egun guztiac etorri ciran izatera bederatzireun eta amar urte, eta ill zan.

15 Eta Malaleel bicitu zan iruroguei ta boſt urtean, eta izan zuen Jared.

16 Eta Jared izan ezquero, bici izan zan Malaleel zortzireun eta oguei ta amar urtean: eta izan cituen ſemeac eta alabac.

17 Eta Malaleelen bici guztia izan zan zortzireun eta laroguei ta amar urtecoa, eta ill zan.

18 Eta bicitu zan Jared eun eta iruroguei ta bi urtean, eta izan zuen Enoc.

19 Eta bicitu zan Jared, Enoc izan zuen ezquero, zortzireun urte, eta izan cituen ſemeac eta alabac.

20 Eta ala Jareden bici guztia izan zan bederatzireun eta iruroguei ta bi urtecoa, eta ill zan.

21 Eta bicitu zan Enoc iruroguei ta boſt urtean, eta izan zuen Matuſalen.

22 Eta Enoc ibilli zan Jaungoicoarequin: eta bicitu zan, Matuſalen izan zuen ezquero, irureun urte, eta izan cituen ſemeac eta alabac.

23 Eta Enoquen egun guztiac izan ciran irureun eta iruroguei ta boſt urte.

24 Eta jarraitu cion Jaungoicoarequin ibilteari, eta ezcutatu zan: ceren Jaungoicoac eraman zuen.

25 Matuſalen bici izan zan eun eta laroguei eta zazpi urtean, eta izan zuen Lamec.

26 Eta bicitu zan Matuſalen, Lamec izan zuen ezquero, zazpireun eta laroguei ta bi urte, eta izan cituen ſemeac eta alabac.

27 Eta Matuſalenen egun guztiac allegatu ciran bederatzireun eta iruroguei ta bederatzi urtera, eta ill zan.

28 Eta bicitu zan Lamec eun eta laroguei ta bi urte, eta izan zuen ſeme bat:

29 Eta oni deitu cion Noe, eſaten zuela: Onec gozatuco gaitu gure eſcuen neque eta lanetan, Jaungoicoac madaricatu zuen lurrean.

30 Eta bicitu zan Lamec, Noe izan zuen ezquero, boſteun eta laroguei ta amaboſt urtean, eta izan cituen ſemeac eta alabac.

31 Eta Lamequen egun guztiac izan ciran zazpireun eta iruroguei ta zazpi urte, eta ill zan. Noec berriz boſteun urte cituenean, izan cituen Sem, Cam eta Jafet.

VI. Cap.

ASI ezquero bada ugaritutzen guizonac lurraren gañean, eta iduquiric alabac,

2 Icuſiric Jaungoicoaren ſemeac guizonen alabac ederrac cirala, artu cituzten emaztetzat onguien ceritzenac.

3 Eta eſan zuen Jaungoicoac: Ez du iraungo beti nere eſpirituac guizonagan, aragucoya dalaco: eta bere egunac izango dira eun eta oguei urte.

4 Egun ayetan berriz baciraden goyanteac* lurraren gañean. Ceren naſi ciran ezquero Jaungoicoaren ſemeac guizonen alabaquin, eta oyec aurrac eguin cituzten, oyec dira anciñaco demboretaco errutſu oſpe andico guizonac.

5 Icuſiric berriz Jaungoicoac andia zala guizonen gaiſtaqueria lurrean, eta

* *giganteac.*

bere biotzeco gogoracio guztiac ceudela macurtuac gaitzera dembora guztian,

6 Damutu citzayon guizona eguin izatea lurrean. Eta biotz barrendico naigabe batequin,

7 Quenduco det, esan zuen, lurraren gañetic eguin nuen guizona, guizona gandic abereetaraño, arraſtacaritic ceruco egaztietaraño: ceren damu det berac eguiña.

8 Noec berriz arquitu zuen onguinaya Jaungoicoaren aurrean.

9 Oyec dirade Noeren semeac: Noe guizon ona ta obea izan zan bere demboran, Jaunguicoarequin ibilli zan.

10 Eta izan cituen iru seme, Sem, Cam eta Jafet.

11 Lurra berriz cegoan Jaungoicoaren aurrean uſtelduta, eta gaiztaqueriz beteric.

12 Icuſiric bada Jaungoicoac lurra cegoala uſtelduric (ceren lurraren gañean bici ciran guztiac gaiztotu ciran),

13 Esan cion Noeri: Allegatua da neronec icentatu nuen dembora bucatzeco guizon guztiac: betea da lurra beren gaiztaqueriz, eta neronec galduco ditut lurrarequin.

14 Eguin ezazu zuretzat cucha bat zur garlopatuaquin: guelachoac eguingo dituzu cuchan, eta betunarequin igortzi ezazu barrendican eta campotican.

15 Eta onela eguingo dezu: Cucharen luccera izango da irureun beſo, zabalera berroguei ta amar beſo, eta beraren altuera oguei ta amar beſo.

16 Eguingo diozu cuchari leyo bat, eta bere galyurra bucatuco dezu beſo batean: cucharen atea berriz ipiñico dezu aldamenetic: eta eguingo dituzu beretan guelac eta iru bicitza.

17 Eta ona nic ecarrico ditut lurraren gañera ugoldeco urac, iltzeco ceruaren azpian bicitzaco eſpiritua duen aragui guztia: lurrean dauden gauza guztiac galduco dirade.

18 Baña ni zurequin elcartuco naiz: eta ſartuco cera cuchan zu, eta zurequin zure ſemeac, zure emaztea, eta zure ſemeen emazteac.

19 Eta ſartuco dituzu cuchan abere mota guztietatic bi, arra ta emea, zurequin bici ditecen.

20 Egaztietatic bere motaren araura, eta zamarietatic bere motan, eta lurreco arraſtacari guztietatic bere motaren araura: bacoitzetic bi ſartuco dira zurequin, bici ditezquen.

21 Eramango dituzu bada zurequin jan al ditezquen janari guztiac, eta ipiñico dituzu zure bicitoquian: eta au izango da zuen, eta ayen janaria.

22 Eguin zuen bada Noec Jaungoicoac aguindu cion guztia.

VII. Cap.

ESAN cion guero Jaunac: Sartu zaite cuchan zure echeco guztiaquin: ceren zu arquitu zaitut onic nere aurrean guizaldi onetan.

2 Abere garbi guztietatic artuco dituzu zazpiña, arra ta emea: abere loyetatic berriz biña, arra ta emea.

3 Eta orobat ceruco egaztietatic zazpiña, arra ta emea: iraun dezan bere caſtac lur guztiaren gañean.

4 Ceren emendican zazpi egunera neronec eraguingo det euria lurraren gañean berroguei egunean eta berroguei gautan: eta galduco ditut lurraren gañean eguin nituen gauza guztiac.

5 Eguin zuen bada Noec Jaunac aguindu cion guztia.

6 Ceuzcan Noec ſeireun urte ugoldeco urac igo zutenean lurra ezcutatzeraño.

7 Eta ſartu zan Noe cuchan ugoldeco urac gatic, eta berarequin bere ſemeac, bere emaztea, eta bere ſemeen emazteac.

8 Orobat abere garbi ta loyetatic, eta egaztietatic, eta lurraren gañean muguitzen diran guztietatic,

9 Sartu cizquion Noeri cuchan biña, arra ta emea, Jaunac Noeri aguindu cion becela.

10 Eta igaro ciradenean zazpi egun, ugoldeco urac igo zuten lurra ezcutatzeraño.

11 Noec ſeireun urte cituanean, bigarren illean, illaren amazazpigarren egunean, urratu ciran leice andico iturri guztiac, eta idiqui ciran ceruco uarcac:

12 Eta eguin zuen euria lurraren gañean berroguei egunean eta berroguei gautan.

13 Egun artaco epe icentatuan ſartu ciran cuchan Noe, eta bere ſeme Sem, Cam eta Jafet; aren emaztea, eta bere ſemeen iru emazteac beraquin;

14 Berac eta abere guztiac beren

moten araura, eta zamari guztiac beren moten araura, eta lurrean muguitzen dan guztia bere motan, eta egazti guztiac beren moten araura, eta luma abere mota guztia, eta egoac dauzcan guztia

15 Sartu ciraden Noe gana cuchara biña, bicitzaco espiritua zuen aragui guztitic.

16 Eta sartu ciradenac, sartu ciraden arra ta emea aragui guztitic, Jaungoicoac aguindu cion beccla: eta Jaunac ichi cion campoco aldetic.

17 Orduan etorri zan berroguei eguneco ugoldea lurraren gañera: eta aci ciran urac, eta eraman zuten cucha lurretic chit gora.

18 Ceren urac chit andizquiro aci ciran: eta ezcutatu zuten lurraren gañean cegoen guztia: cucha berriz cebillen uren gañean.

19 Eta urac igo zuten chit gueyegui lurraren gañean: eta estaliac izan ciran mendiric altuen guztiac ceru guztiaren azpian.

20 Amabost beso altuagora allegatu zan ura estaliric ceuzcan mendiac baño.

21 Eta galdu zan lurraren gañean muguitzen zan aragui guztia, egaztiena, abereena, pistiena, eta lurraren gañean biurca dabiltzen arrastacari guztiena: guizonac guztiac,

22 Eta lurraren gañean bicitzaco asnasa duten guztiac, ill ciran;

23 Eta deseguin cituen lurraren gañean bici ciran guztiac, guizona gandic abereraño, bai arrastacariac eta bai ceruco egaztiac: eta lurretic izan ciran arrasatuac: bacarric guelditu zan Noe, eta berarequin cuchan ceudenac.

24 Eta egon ciran urac lurraren gañean eun eta berroguei ta amar egunean.

VIII. Cap.

OROITURIC berriz Jaungoicoa Noez, eta berarequin cuchan cegoen abere guztiaz, eta zamari guztiaz, atera zuen aicea lurraren gañean, eta guchitu ciran urac.

2 Eta ichi ciraden leiceco iturriac, eta ceruco uarcac: eta galeraci citzayen jechiera ceruco euriai.

3 Eta biurtu ciran urac lurretic cijoacela eta cetoztela: eta asi ciran guchitzen igaroric eun eta berroguei ta amar egun.

4 Eta guelditu zan cucha zazpigarren illean, illaren oguei ta zazpigarren egunean, Armeniaco mendien gañean.

5 Urac berriz bacijoacen eta guchitzen ciran amargarren illeraño: ceren amargarren illean, illaren lenengo egunean, aguertu ciran mendien tontorrac.

6 Eta igaroric guero berroguei egun, idiquiric Noec eguin zuen cuchaco leyoa, belea bialdu zuen:

7 Au ateraric, etzan itzuli, urac lurraren gañean legortu arteraño.

8 Onen ondoren bialdu zuen usoa ere, icusi cezan aitu al ciraden urac lurraren gañean.

9 Ez arquituric onec non ipiñi bere oña, itzuli zan bera gana cuchara: ceren oraindican urac ceuden lur guztiaren gañean: eta luzatu zuen escua, eta elduric sartu zuen cuchan.

10 Ichodonic oraindican beste zazpi egun, berriz bialdu zuen usoa cuchatic.

11 Bera berriz etorri zan bera gana arratsaldean, cecarrela bere mocoan oliboaren adar bat osto berdeaquin. Ezagutu zuen bada Noec aldeguin zutela urac lurraren gañetic.

12 Ichodon zuen alaere beste zazpi egun: eta bera zuen usoa: au etzan biurtu gueyago bera gana.

13 Seireun eta lenengo urtean bada, lenengo illean, illaren lenengo egunean, aldeguin zuten urac lurraren gañetic: eta idiquiric Noec cucharen tapa, beguiratu, eta icusi zuen leortu zala lurraren gaña.

14 Bigarren illean, illaren oguei ta zazpigarren egunean, leortu zan lurra.

15 Orduan itzeguin cion Jaungoicoac Noeri, esaten zuela:

16 Atera zaite cuchatic, zu eta zure emaztea, zure semeac eta zure semeen emazteac zurequin.

17 Atera itzatzu ere zurequin dauzcazun abere guztiac, cassa guztiacac, naiz egaztiac, naiz pistiac, eta lurraren gañean biurca dabiltzan arrastacari guztiac, eta atera zaitezte lurraren gañera: aci eta ugaritu zaitezte bere gañean.

18 Irten zan bada Noe, eta bere semeac, aren emaztea, eta bere semeen emazteac, berarequin.

19 Baitaere irten ciran cucharic abere

guztiac, zamariac, eta lurraren gañean biurca dabiltzan arraſtacariac beren moten araura.

20 Eta eguin cion Noec aldare bat Jaunari: eta arturic abere eta egazti garbi guztietatic, eſqueñi ciozcan ofrendac aldarearen gañean.

21 Eta uſai eguin zuen Jaunac uſai gozoa, eta eſan zuen: Iñolaere ez det gueyago madaricatuco lurra guizonac gatic: ceren guizonaren biotzaren centzuna eta gogoa gaitzera macurtuac daude bere gaztetaſunetic: ez det bada gueyago caſtigatuco anima bici guztia eguin dedan becela.

22 Mundua mundu dan artean, ereiteac eta itaiteac, otzac eta beroac, udac eta neguac, gauac eta egunac, elcarri jarraituco diezte.

IX. Cap.

GUERO bedeincatu cituen Jaungoicoac Noe eta bere ſemeac. Eta eſan cien: Aci, eta ugaritu zaitezte, eta bete ezazute lurra.

2 Eta zuen izu eta icara izan bedi lurreco abere guztien gañean, eta ceruco egazti guztien gañean, lurraren gañean muguitzen diran guztiaquin: itſaſoco arrai guztiac zuen eſcuetan paratuac daude.

3 Eta muguitzen eta bici dan guztia, izango da zuen janaria: baratzaco berdeac becela eman nizuten gauza guztiac;

4 Bacarric ez dezutela jango araguia odolarequin.

5 Ceren billatuco det zuen animen odola abere guztien eſcutic: eta billatuco det guizonaren anima, guizonaren eſcutic, guizaſemearen eta bere anayaren eſcutic.

6 Ixuria izango da guizonaren odola ixurtzen duen edoceñeu odola: ceren guizona eguiña izan zan Jaungoicoaren antzera.

7 Zuec berriz aci eta ugaritu, eta ſartu zaitezte lurraren gañean, eta bete ezazute.

8 Oyec ere eſan ciezten Jaungoicoac Noeri, eta berarequin bere ſemeai:

9 Ona nic eguingo det nere elcartaſuna zuequin, eta zuen jatorriarequin zuen ondoren:

10 Eta zuequin dan anima bici guztiarequin, naiz egaztiaquin, naiz cuchatic atera ciran lurreco zamari eta abere guztiaquin, eta lurreco piſti guztiaquin.

11 Eguingo det nere elcartaſuna zuequin, eta iñolaere gueyago ez da illa izango aragui guztia ugoldeco uraquin; ez da ere izango emendic aurrera lurra galtzen duen ugolderic.

12 Eta eſan zuen Jaungoicoac: Au da nere eta zuen, eta zuequin arquitzen dan anima bici guztien artean betico guizaldietaraco eguiten dedan elcartaſunaren ſeñalea:

13 Ipiñico det nere uztaya odeyetan, eta izango da nere arteco eta lurraren arteco elcartaſunaren ſeñalea.

14 Eta eſtalitzen dedanean ceruz odeyaquin, aguertuco da nere uztaya odeyetan:

15 Eta oroituco naiz zuequin; eta araguia bicitzen duen anima bici guztiarequin dedan nere elcartaſunaz: eta ez da berriz izango ugoldeco uric aragui guztia galtzeco.

16 Eta egongo da uztaya odeyetan, eta icuſico det, eta oroituco naiz Jaungoicoaren eta lurraren gañean dan aragui guztiaren anima bici guztiaren artean eguiña dagoen betico elcartaſunaz.

17 Eta eſan cion Jaungoicoac Noeri: Au da nere eta lurraren gañean bici dan aragui guztiaren artean eguiña dagoen elcartaſunaren ſeñalea.

18 Noeren ſeme, cuchatic atera ciranac ciraden bada, Sem, Cam eta Jafet: Cam au da Canaanen aita.

19 Iru oyec dirade Noeren ſemeac: eta oyetatic zabaldu ciran guizon guztiac lur guztiaren gañean.

20 Eta aſi zan Noe guizon necazaria lurra landutzen, eta ipiñi zuen maſti bat.

21 Eta edanic ardoa orditu zan, eta larrugorrian gueldítu zan bere bicilecuaren erdian.

22 Cam Canaanen aitac au icuſiric, au da, bere aitaren lotſariac ceudela aguirian, ateraric campora, eſan cien bere bi anayai.

23 Sem eta Jafetec berriz capa ipiñi zuten beren ſorbaldetan, eta ibilliric atzerontz, eſtali cituzten bere aitaren lotſariac: beren arpeguiac itzuliac ceuden, eta aitaren lotſariac etzituzten icuſi.

24 Eta eſnaturic Noe ordiqueritic, jaquin zuenean cer eguin cioten bere ſeme chiquiagoac,

25 Eſan zuen: Madaricatua izan bedi Canaan; bere anayen mendecoen mendecoa izango da.

26 Eſan zuen ere: Bedeincatua izan bedi Jauna Semen Jaungoicoa; Canaan izan bedi bere mendecoa.

27 Zabaldu beza Jaungoicoac Jafet, eta bici bedi Semen bicilecuetan; eta Canaan izan bedi bere mendecoa.

28 Bici izan zan Noe ugoldea igarota irureun eta berroguei ta amar urtetan.

29 Eta ala bere egun guztiac izan ciran bederatzireun eta berroguei ta amar urte: eta ill zan.

X. Cap.

OYEC dirade Noeren ſemeen, Sem, Cam eta Jafeten jatorriac: eta jayo citzayezten ſemeac ugoldearen ondoren.

2 Jafeten ſemeac: Gomer, eta Magog, eta Madai, eta Javan, eta Tubal, eta Moſoc, eta Tiras.

3 Gomerren ſemeac: Aſcenez, eta Rifat, eta Togorma.

4 Javanen ſemeac: Eliſa eta Tarſis, Cetim eta Dodanim.

5 Oyec partitu cituzten jendeen ugarteac beren alderrietan, bacoitzac bere izcuntzaren eta beren familien araura beren jendeetan.

6 Camen ſemeac: Cus, eta Meſraim, eta Fut, eta Canaan.

7 Cuſen ſemeac: Saba, eta Hevila, eta Sabata, eta Regma, eta Sabataca. Regmaren ſemeac: Saba eta Dadan.

8 Eta Cus gandic izan zan ſortua Nemrod: au aſi zan izaten alduna lurrean,

9 Eta zan eiztari indartſua Jaunaren aurrean. Emendic etorri zan eſaera: Nemrod becela eiztari indartſua Jaunaren aurrean.

10 Eta bere erreinuaren aſieta izan zan Babilonia, eta Arac, eta Acad, eta Calane, Senaarco lurrean.

11 Erri artatic irten zan Aſur, eta eguin cituen Ninive, eta errico plazac, eta Cale.

12 Baitaere Reſen Ninive eta Caleren artean: au da erri andia.

13 Eta Meſraimec izan cituen Ludim, eta Anamim, eta Laabim, eta Neftuim,

14 Eta Fetruſim, eta Caſluim: ceñetatican atera ciran filiſteotarrac eta caftoreotarrac.

15 Canaanec berriz izan zuen Sidon bere lenenſortua, Heteo,

16 Jebuſeo, eta Amorreo, Gergeſeo,

17 Heveo, eta Araceo: Sineo,

18 Eta Aradio, Samareo, eta Amateo: eta emendic zuten jatorria canaantarren erriac.

19 Eta Canaanen mugac ciran datoztenac becela Sidondic Gerarara Gaza artean, ſartu artean Sodoman eta Gomorran, eta Adaman, eta Seboimen, Leſa artean.

20 Oyec dirade Camen ſemeac beren ſenitarte, eta izcuntza, eta jatorri, eta erri eta jendeen araura.

21 Sem gandic ere, Heberren ſeme guztien aita gandic, Jafeten anai nagusia gandic, jayo ciran ſemeac.

22 Semen ſemeac: Elam, eta Aſur, eta Arfaxâd, eta Lud, eta Aram.

23 Aramen ſemeac: Us, eta Hul, eta Geter, eta Mes.

24 Arfaxâdec berriz izan zuen Sale, ceña gandic jayo zan Heber.

25 Eta Heberri jayo citzayozcan bi ſeme: bataren icena Faleg, bere egunetan lurra partitu zalaco: eta bere anayaren icena Jectan.

26 Jectan onegandic izan zan ſortua Elmodad, eta Salef, eta Aſarmot, eta Jare,

27 Eta Aduram, eta Uzal, eta Decla,

28 Eta Ebal, eta Abimael, Saba,

29 Eta Ofir, eta Hevila, eta Jobab: oyec guztioc dirade Jectanen ſemeac.

30 Eta oyen bicilecua izan zan Meſatic ſortaldeco mendi Sefarreraño.

31 Oyec dirade Semen ſemeac beren ſenitarte, eta izcuntza, eta errien araura, beren jendeetan.

32 Oyec Noeren familiac beren erri eta jendeen araura. Oyetatic zabaldu ciran jendeac lurrean ugoldearen ondoren.

XI. Cap.

ZAN berriz lurra izqueta batecoa, eta itz berbereracoa.

2 Eta atera ciradenean ſortaldetic, arquitu zuten celai bat Senaarco lurrean, eta guelditu ciran an egotez.

3 Eta eſan cien elcarri: Atozte, eguin ditzagun adrilluac, eta egoſi ditzagun ſurtan. Eta baliatu ciran adrilluaquin arrien toquian, eta betunarequin careorrearen toquian;

4 Eta eſan zuten: Atozte, eguin ditzagun guretzat erri, eta torre bat, erpiñarequin ceruraño allegatzen dana: eta eman dizayogun gure icenari oſpea mundu guztitic zabaldu gaitecen baño lenago.

5 Eta jechi zan Jauna Adanen ſemeac eguiten zuten erri eta torrea icuſtera,

6 Eta eſan zuen: Ona, bat da erria, eta izqueta bat dute guztiac: eta aſi dirade au eguiten, eta ez dirade atzeratuco beren gogoetatic, bucatu ditzaten bitartean.

7 Atozte bada, jechi gaitecen, eta naſi dezagun an beren izqueta, aditu ez dezan batac beſtearen itza.

8 Eta onela zabaldu cituen Jaunac toqui artatican mundu guztitic, eta utzi cioten erria eguiteari.

9 Eta orregatic icena deitu citzayon Babel, ceren an izan zan naſia mundu guztico izcuntza: eta andican banatu cituen Jaungoicoac erri guztien gañean.

10 Au da Semen jatorria: Sem zan eun urtecoa Arfaxâd izan zuenean, urte bi ugoldearen ondoren.

11 Eta bici izan zan Sem, Arfaxâd izan zuen ezquero, boſteun urtetan: eta izan cituen ſemeac eta alabac.

12 Eta Arfaxâd bici izan zan oguei ta amaboſt urtetan, eta izan zuen Sale.

13 Eta bici izan zan Arfaxâd, Sale izan zuen ezquero, irureun eta iru urtetan: eta izan cituen ſemeac eta alabac.

14 Eta bici izan zan Sale oguei ta amar urtetan, eta izan zuen Heber.

15 Eta bici izan zan Sale, Heber izan zuen ezquero, laureun eta iru urtetan: eta izan cituen ſemeac eta alabac.

16 Eta bici izan zan Heber oguei ta amalau urtetan, eta izan zuen Faleg.

17 Eta bici izan zan Heber, Faleg izan zuen ezquero, laureun eta oguei ta amar urtetan: eta izan cituen ſemeac eta alabac.

18 Eta bici izan zan Faleg oguei ta amar urtetan: eta izan zuen Reu.

19 Eta bici izan zan Faleg, Reu izan zuen ezquero, berreun eta bederatzi urtetan: eta izan cituen ſemeac eta alabac.

20 Eta bici izan zan Reu oguei ta amabi urtetan, eta izan zuen Sarug.

21 Eta bici izan zan Reu, Sarug izan zuen ezquero, berreun eta zazpi urtetan: eta izan cituen ſemeac eta alabac.

22 Eta bici izan zan Sarug oguei ta amar urtetan, eta izan zuen Nacor.

23 Eta bici izan zan Sarug, Nacor izan zuen ezquero, berreun urtetan: eta izan cituen ſemeac eta alabac.

24 Eta bici izan zan Nacor oguei ta bederatzi urtetan, eta izan zuen Tare.

25 Eta bici izan zan Nacor, Tare izan zuen ezquero, eun eta emeretzi urtetan: eta izan cituen ſemeac eta alabac.

26 Eta bici izan zan Tare iruroguei ta amar urtetan, eta izan cituen Abram, eta Nacor, eta Aran.

27 Eta au da Tareren jatorria: Tarec izan cituen Abram, Nacor eta Aran. Eta Aranec izan zuen Lot.

28 Eta ill zan Aran bere aita Tare baño lenago, bere jayoterrian, Ur Caldeacoan.

29 Eta Abramec eta Nacorrec artu cituzten emazteac: Abramen emaztearen icena, Sarai: eta Nacorren emaztearen icena, Melca, Aran Melcaren, eta Jeſcaren aitaren alaba.

30 Eta Sarai zan ſoilla, eta etzuen aurric.

31 Eta Tarec artu cituen bere ſeme Abram, eta Lot, bere ſeme Aranen ſemea, eta Sarai bere erraña, bere ſeme Abramen emaztea, eta atera cituen Ur Caldeacotic, joateco Canaango lurrera: eta etorri ciran Haraneraño, eta an bici izan ciran.

32 Eta izan ciran Tareren egunac berreun eta boſt urte, eta Haranen ill zan.

XII. Cap.

ETA eſan cion Jaunac Abrami: Atera zaite zure erritic, eta zure aideetatic, eta zure aitaren echetic, eta atoz eracutſico dizudan lurrera.

2 Eta eguingo zaitut jende andi baten buru, eta bedeincatuco zaitut, eta cbit alcbatuco det zure icena, eta izango cera bedeincatua.

3 Bedeincatuco ditut zu bedeincatutzen zaituztenac, eta madaricatuco ditut zu madaricatutzen zaituztenac, eta zugan izango dirade bedeincatuac lurreco etorqui guztiac.

4 Atera zan bada Abram Jaunac aguindu cion becela, eta Lot joan zan berarequin: iruroguei ta amaboſt urtecoa zan Abram atera zanean Harandic.

5 Eta eraman zuen Sarai bere emaztea, eta Lot bere anayaren ſemea, eta irabaci zuten acienda guztia, eta Haranen eguin cituzten animac: eta atera ciran joateco Canaango lurrera. Eta ara allegatu ciradenean,

6 Igaro zuen Abramec lurra Siquemgo toquiraño, ibar Arguitſuraño: eta canaantarra cegoen orduan lurrean.

7 Eta aguertu citzayon Jauna Abrami, eta eſan cion: Zure jatorriari emango diot lur au. Eta eguin cion an aldare bat aguertu citzayon Jaunari.

8 Eta igaroric andic Betelen ſortaldean cegoen mendira, zabaldu zuen an bere denda, ſartaldetic zuela Betel, eta ſortaldetic Hai: an ere eguin cion Jaunari aldare bat, eta ots eguin cion bere icenari.

9 Eta jarraitu cion Abramec ibilteari, eta joateari aurrera egoerontz.

10 Eta izan zan erri artan goſete bat: eta jechi zan Abram Egiptora, an egoteco bideaſcoa becela: ceren erri artaco goſetea chit andia zan.

11 Eta Egipton ſartzeco zorian cegoenean, eſan cion Sarai bere emazteari: Ezagutu det andre ederra cerala:

12 Eta egiptoarrac icuſten zaituztenean, eſango dutela: Bere emaztea da: eta ni illco naute, eta zu gordeco zaituzte.

13 Erregututzen dizut bada, arren eſan dezazula, nere arreba cerala, ongui artua izan nadin zure amorioa gatic, eta biciric guelditu nadin zure beguirunez.

14 Sartu zaneco bada Abram Egipton, icuſi zuten egiptoarrac emacumea chit ederra zala.

15 Eta andizquiac adiraci cioten Faraoni, eta alabatu zuten bere aurrean: eta izan zan eramana emacumea Faraonen echera.

16 Eta beraren beguirunez ongui tratatu zuten Abram: eta izan cituen ardiac eta idiac, eta aſtoac, eta mirabeac, eta aſtaemeac, eta gameluac.

17 Baña Jaunac caſtigatu zuen Faraon, eta bere echea gaitzete chit andiaquin, Sarai Abrahamen emaztea gatic.

18 Eta ots eguin cion Faraonec Abrami, eta eſan cion: ¿Cer da nerequin eguin dezun au? ¿cergatic ez didazu aguertu zure emaztea dala?

19 ¿Cer gauza gatic eſan dezu zure arreba dala, artu nezan nere emaztetzat? Orain bada ona zure emaztea, artu ezazu, eta zoaz.

20 Eta Faraonec aguindu cien bere jendeai Abram zaitzeco: eta lagundu ciezten berari, eta bere emazteari, ceuzcaten gauza guztiaquin.

XIII. Cap.

IGO ciran bada Abram Egiptotic, bera eta bere emaztea, eta ceuzcan gauza guztiac, eta Lot berarequin, egoeco aldamenera.

2 Eta zan chit aberatſa urrearen eta cillarraren dirutornean.

3 Eta biurtu zan etorri zan bidetic, egüerditic Betelerontz, Betel eta Hairen bitartean leen bere denda jarri zuen toquiraño:

4 Leen eguin zuen aldarearen lecura, eta an ots eguin cion Jaunaren icenari.

5 Baitaere Abramequin cegoen Lotec, ceuzcan artaldeac, eta abereac, eta dendac.

6 Eta ecin cabitu cituzten lurrac, elcarrequin bicitzeco: ceren beren acienda zan andia, eta ecin bici citezteguen toqui batean.

7 Argatic errierta izan zan Abramen eta Loten talde zaitzalleen artean. Eta dembora artan canaantarrac eta ferezeotarrac bici ciraden lur artan.

8 Eſan cion bada Abramec Loti: Ez bedi, arren, izan erriertaric nere eta zure artean, eta nere artzayen eta zure artzayen artean: ceren anayac gueran.

9 Ona emen non dezun lur guztia zure aurrean: erregututzen dizut, arren aldeguin dezazula ni gandic: ezquerrera joaten bacera, nic artuco det eſcuya: zuc eſcuya aututzen badezu, ni joango naiz ezquerrera.

10 Alchaturic bada Lotec beguiac,

icuſi zuen Jordango erribera guztia, ceñ guztia zan erregatua, Jaunac deſeguin cituen bañó lenago Sodoma eta Gomorra, Jaunaren paradiſua becela, eta Egipto becela Segorrera datoztenai.

11 Eta autatu zuen beretzat Lotec Jordango erribera, eta aldeguin zuen ſortaldetic: eta berecitu ciran anayac bata beſtea gandic.

12 Abram bici izan zan Canaango lurrean: eta Lot guelditu zan Jordanen aldamenean dauden errietan, eta bici izan zan Sodoman.

13 Sodomaco guizonac berriz ciran chit gaiztoac, eta pecatari chit andiac Jaunaren aurrean.

14 Eta eſan cion Jaunac Abrami, Lotec bera gandic aldeguin zuen ezquero: Alchatu itzatzu zure beguiac, eta beguiratu ezazu orain zauden toquitic, iſarrera eta egoera, ſortaldera eta ſartaldera.

15 Icuſten dezun lur guztia, emango dizut zuri eta zure jatorriari betico.

16 Eta eguingo det zure jatorria lurreco autſa becela: baldin guizonen batec contatu al badu lurreco autſa, zure jatorria ere contatu dezaque.

17 Jaiqui zaite, zoaz eta icuſi ezazu lurra bere luceeran, eta zabaleran: ceren zuri emango dizut.

18 Jaſoric bada Abramec bere denda, etorri zan eta bici izan zan Mambre ibarraren aldean, ceñ dagoan Hebronen: eta eguin cion an Jaunari aldare bat.

XIV. Cap.

GUERTATU zan berriz dembora artan, Amrafel Senaarco erreguea, eta Arioc Pontoco erreguea, eta Codorlahomor elamtarren erreguea, eta Tadal jendeen erreguea,

2 Guerran aritzea Bara Sodomaco erreguearen contra, eta Berſa Gomorraco erreguearen contra, eta Senaab Adamaco erreguearen contra, eta Semeber Seboimgo erreguearen contra, eta Balaco erreguearen contra, au da Segor.

3 Oyec guztioc elcartu ciran Baſoco ibarrean, ceñ dan orain itſaſo Gacia.

4 Ceren amabi urte ſerbitu zuten Codorlahomor, eta amairugarrenean errebelatu citzayozcan.

5 Bera gatic amalaugarren urtean etorri zan Codorlahomor, eta berarequin ceuden erregueac: eta deſeguin cituen rafaimtarrac Aſtarotcarnaimen, eta beraquin zucimtarrac, eta emimtarrac Save Cariataimen,

6 Eta correotarrac Seirco mendietan, bacardadean dagoan Farango campoetaraño.

7 Eta biurtu ciran, eta etorri ciran Miſfatco iturriraño, au da Cades: eta ondatu cituzten amalecſtarren aldeera guztia, eta Aſaſontamarren bici zan amorreotarra.

8 Eta atera ciran ſodomatarren erreguea, eta Gomorracoa, eta Adamaco erreguea eta Seboimgo erreguea, baitaere Balaco erreguea, ceñ dan Segor: eta zucendu zuten guda beren contra Baſoco ibarrean:

9 Au da Codorlahomor elamtarren erreguearen, eta Tadal jendeen erreguearen, eta Amrafel Senaarco erreguearen, eta Arioc Pontoco erreguearen contra: lau erregue boſten contra.

10 Eta Baſoco ibarrac ceuzcan betunezco putzu aſco. Eta ſodomatarren, eta Gomorraco erregueac, igues eguin zuten, eta erori ciraden an: eta biciric guelditu ciranac, igo ciran mendira.

11 Eta eraman zuten ſodomatarren eta Gomorraco acienda guztia, eta janari guztia, eta joan ciran:

12 Baitaere Lot, Abramen anayaren ſeme Sodoman bici zana, zuen guztiarequin.

13 Eta ona non igues eguin zuen batec, adieraci cion Abram hebreotar Mambre amorreotar Eſcolen anai, eta Anerren anayaren ibarrean bici zanari: ceren oyec elcartu ciran Abramequin.

14 Aditu zuenean au Abramec, au da, Lot bere anaya arrapatua izan zala, contatu cituen irureun eta emezortzi bere echeco ſerbitzari ariñca armatuac, eta jarraitu cien Daneraño.

15 Eta zabalduric lagunac, eraſo cien gauaz: eta deſeguin cituen, eta jarraitu cien Damaſcoco ezquerrean dagoan Hobaraño.

16 Eta quendu ciezten acienda guztia, eta Lot bere anaya bere aciendarequin; baitaere emacumeac eta erria.

17 Eta atera citzayon bidera ſodomatarren erreguea, biurtu zan ezquero, deſeguiñic Codorlahomor, eta berarequin Saveco ibarrean, ceñ dan Erregueren ibarra, ceuden erregueac.

18 Melquiſedec Salemgo erregueac berriz, ateraric oguia eta ardoa, ceren zan Jaungoico chit altuaren apaiza,

19 Bedeincatu zuen, eta eſan zuen: Jaungoico chit altu cerua eta lurra eguin cituenac bedeincatua izan dedilla Abram:

20 Eta bedeincatua Jaungoico chit altua, ceñaren laguntaſunarequin etſayac zure eſcuetan daude. Eta eman ciozcan guztien amarrenac.

21 Eſan cion berriz ſodomatarren erregueac Abrami: Eman zazquidazu animac; gañeracoac artu itzatzu zuretzat.

22 Berac erantzun cion: Jaſotzen diot nere eſcua Jaun Jaungoico chit altu ceruaren eta lurraren jabeari,

23 Irazcayaren aritic oñetacoaren locarriraño, ez det ecerere artuco zureac diraden gauza guztietatic, eſan ez dezazun: Nic aberaſtu nuen Abram:

24 Gazteac jan cituzten gauzac, eta nerequin etorri ciraden guizonen, Aner, Eſcol eta Mambreren parteac baicic: oyec artuco dituzte beren parteac.

XV. Cap.

ETA irago ezquero gauza oyec, Jaungoicoac itz eguin cion icuſquizun batean Abrami, eſaten ciola: Etzaite beldur izan, Abram; ni naiz zure gordetzallea, eta zure ſari chit andia.

2 Eta eſan zuen Abramec: Jaun Jaungoicoa, ¿cer emango didazu? Ni banoa aurric gabe: eta nere echeco morroinaguſiaren ſemea da Damaſcoco au, Eliezer.

3 Baita eſan zuen Abramec: Ez didazun ezquero eman niri aurric: ona emen nere echean jayo dan mendeco au, da nere jabegaya.

4 Eta bereala itz eguin cion Jaunac, eſaten zuela: Ez da au zure jabegaya: baicic zu gandic ſortuco dana, ura iduquico dezu jabegaitzat.

5 Eta atera zuen campora, eta eſan cion: Beguiratu ezazu cerura, eta contatu itzatzu izarrac, al baldin badezu. Eta eſan cion: Onela izango da zure jatorria.

6 Siniſtu cion Abramec Jaincoari, eta onera egoquia izan citzayon.

7 Eta eſan cion: Ni naiz Ur Caldeacotic atera cindudan Jauna, emateco zuri lur au, eta izateco zu bere jabea.

8 Baña berac eſan zuen: Jaun Jaungoicoa, ¿nondic ezagutu dezaquet beraren jabe izango naicela?

9 Eta erantzunaz Jaunac: Ar zadazu, eſan zuen, iru urteco bei bat, eta iru urteco auntz bat, eta iru urteco ari bat; uſatortola bat ere eta uſo bat.

10 Berac arturic gauza guzti oyec, erdiratu cituen, eta ipiñi cituen erdi biac bata beſtearen aurrean aldamen bietatic: egaztiac berriz etzituen ebaqui.

11 Eta jechi ciran egaztiac gorputz illen gañera, eta Abram cegoquien beguira.

12 Eta eguzquia ſartzeco cegoala, erori zan Abramen gañera lo gogor bat, eta izu andi eta illun batec artu zuen.

13 Eta eſana izan citzayon: Jaquin ezazu oraindandic guertatuco dala zure jatorria egotea arroztua berea ez dan lurrean, eta menderatuco dituzte, eta atſecabetuco dituzte laureun urtetan.

14 Alaere neronec juzgatuco det ſerbituco duten jendea: eta oyen ondoren ateraco dirade aberaſtaſun andiaquin.

15 Zu berriz joango cera zure guraſoac gana paquean, eta izango cera obiratua zartza onean.

16 Eta laugarren guizaldian biurtuco dirade onera: ceren oraindican ez dira bete amorreotarren gaiztaqueriac oraingo demboraraño.

17 Eguzquia ſartu zaſcan bada, etorri zan illuntaſun andi bat, eta aguertu zan labe bat quea ceriola, eta ſuzco lampara bat igarotzen zana abere erdiratuen artetic.

18 Egun artan eguin zuen Jaungoicoac elcartaſuna Abramequin, eſaten zuela: Zure ondocoai emango diet lur au Egiptoco ibaitican Eufrates ibai andiraño,

19 Cineotarrac, eta cenezeotarrac, cedmoneotarrac,

20 Eta hettarrac, eta ferezeotarrac, baitaere rafaimtarrac,

21 Eta amorreotarrac, eta canaantarrac, eta gergeſeotarrac, eta jebuſtarrac.

XVI. Cap.

SARAI, Abramen emazteac bada, etzuen eguin aurric: baña iduquiric Egiptoco neſcame bat Agar ceritzana,

2 Eſan cion bere ſenarrari: Ona non

Jaunac eguin nau ſoilla, aurric eguin ez dezadan: ſartu zaite nere neſcamea gana, icuſteco bera gandic bederic artu ote ditzadan ſemeac. Eta eguiñic berac erregututzen ciona,

3 Artu zuen Agar Egiptoco bere neſcamea, Canaango lurrean bici izaten aſi ciradenetic amar urte gueroago: eta eman cion bere ſenarrari emaztetzat.

4 Bera ſartu zan Agar gana. Eta icuſiric Agarrec aurdun cegoala, mezpreciatu zuen bere echecoandrea.

5 Eta eſan cion Saraic Abrami: Gaizqui eguiten dezu nere contra: nic eman nizun nere neſcamea emaztetzat, eta icuſiric onec aurdun dala, mezpreciatzen nau. Juzgatu dezala Jaunac nere eta zure artean.

6 Eta erantzunic Abramec: Ona emen, eſan zuen, zure neſcamea zure eſcuan dago; eguizu berarequin nai dezuna. Atſecabeturic Saraic Agar, igues eguin zuen.

7 Eta arquiturie Jaunaren aingueruac urezco iturri baten aldean, Surco bidean eremuan dagoen bacardadean,

8 Eſan cion: Agar Sarairen neſcamea, ¿nondic zatoz? ¿eta nora zoaz? Berac erantzun zuen: Nere echecoandre Sarairen aurretic igueſi noa.

9 Eta eſan cion Jaunaren aingueruac: Biurtu zaite zure echecoandrea gana, eta umillatu zaitzaquio.

10 Eta berriz: Ugarituaz, eſan zuen, ugarituco det zure jatorria, eta ecin contatuco da ugaritaſuna gatic.

11 Eta guero: Ona emen, eſan zuen, aurdun zaude, eta eguingo dezu ſeme bat: eta ipiñico diozun icena izango da Iſmael, Jaunac aditu zaituelaco zure eſtutaſunean.

12 Au izango da guizon ecigaitza: jaiquico da bera guztien contra, eta guztiac beraren contra; eta bere anai guztien aurquez aurque jarrico ditu bere dendac.

13 Eta berarequin itz eguiten zuen Jaunari ipiñi diozun icena izan zan: Zu cera icuſi nazun Jaungoicoa. Ceren eſan zuen: Eguiazqui emen icuſi ditut icuſten nauenaren bizcarrac.

14 Argatic deitu cion putzu ari, Bici danaren eta icuſten nauenaren putzua. Au dago Cades eta Baraden artean.

15 Eta eguin cion Agarrec ſeme bat Abrami: ceñac ipiñi cion icena Iſmael.

16 Laroguei ta ſei urtecoa zan Abram Agarrec Iſmael eguin cionean.

XVII. Cap.

SARTU zanean bada laroguei ta emeretzigarren urtean, aguertu citzayon Jauna, eta eſan cion: Ni naiz Jaungoico guztialduna: ibilli zaite nere aurrean, eta izan zaite chit ona.

2 Eta ipiñico det nere elcartaſuna nere eta zure artean, eta ugarituco zaitut chit andizquiro.

3 Auzpeztu zan Abram bere arpeguiaren gañean.

4 Eta eſan cion Jaungoicoac: Ni naiz, eta nere elcartaſuna zurequin, eta izango cera jende aſcoren aita.

5 Emendican aurrera ez da izango zure icena Abram, baicic izango cera deitua Abraham: ceren jarri zaitut jende aſcoren aitatzat.

6 Eta aci eraguingo dizut chit andizquiro, eta jarrico zaitut errien buru, eta erregueac ateraco dirade zu gandic.

7 Eta jarrico det nere elcartaſuna nere eta zure artean, eta zure jatorriaren artean zure ondoren beren guizaldietan, betico elcarraſunarequin: izan nadin zure Jaungoicoa, eta zure jatorriarena zure ondoren.

8 Eta emango dizut zuri eta jatorriari arrotz cerala bici ceran lurra, Canaango lur guztia beti bere jabe izateco, eta izango naiz beren Jaincoa.

9 Berriz eſan cion Jaincoac Abrahami: Zuc bada gordeco dezu nere elcartaſuna, eta zure jatorriac zure ondoren beren guizaldietan.

10 Au da nere elcartaſun gordeco dezutena nere eta zure artean, eta zure jatorriac zure ondoren: Zuen arteco guizaſeme guztia izango da inguruan ebaquia:

11 Eta inguruan ebaquico dezute zuen buztanmocoaren araguia, izan dedin nere eta zuen arteco elcartaſunaren ſeñaletzat.

12 Zortzi eguneco aurra izango da inguruan ebaquia zuen artean, guizaſeme guztia zuen guizaldietan: naiz echean jayotaco mendecoa, naiz eroſia izango da inguruan ebaquia, eta zuen jatorrizco ez dan guztia:

13 Eta egongo da nere tratua zuen araguian betico elcartaſuneraco.

14 Bere buztanmocoaren araguia,

inguruan ebaquia ez dan guizaſemea, izango da quendua anima ura bere erritic: deſeguin zuelaco nere tratua.

15 Baitaere eſan cion Jaunac Abrami: Sarai zure emazteari ez diozu deituco Sarai, baicic Sara.

16 Eta bedeincatuco det, eta bera gandic emango dizut ſeme bat bedeincatuco dedana, eta izango da jendeen aſiera, eta errien erregueac ateraco dirade bera gandic.

17 Auzpeztu zan Abraham bere arpeguiaren gañean, eta farreguin zuen, eſaten zuela bere biotzean: ¿Uſte al dezu eun urtecoari jayoco zayola ſemea? ¿eta Sara laroguei ta amar urtecoac aurra eguingo duela?

18 Eta eſan cion Jaungoicoari: Arren bada Iſmael bicico balitz zure aurrean.

19 Eta eſan cion Jaungoicoac Abrahami: Sara zure emazteac eguingo dizu ſeme bat, eta paratuco diozun icena izango da Iſaac, eta jarrico det nere tratua berarequin, eta bere jatorriarequin bere ondoren betico elcartaſuneraco.

20 Iſmaelen gañean ere aditu zaitut: ona, bedeincatuco det, eta acieracico diot, eta chit ugarituco det: amabi aguintari izango dira bera gandic ſortuac, eta eguingo det jende andiaren buru.

21 Nere tratua berriz jarrico det Iſaaquequin, ceñ eguingo dizun Sarac dembora onetan datorren urtean.

22 Eta bucatu zancan berarequin itz eguiten zuenaren jolaſa, igo zan Jaungoicoa Abraham gandic.

23 Eta artu zuen Abrahamec bere ſeme Iſaac, eta bere echean jayotaco mendeco guztiac: eta eroſi cituen guztiac, bere echeco guizaſeme guztiac: eta beren buztanmocoaren araguia inguruan ebaqui zuen bereala egun artan, Jaungoicoac aguindu cion becela.

24 Abraham zan laroguei ta emeretzi urtecoa inguruan ebaqui zuenean bere buztanmocoaren araguia.

25 Eta Iſmael bere ſemeac amairu urte beteac cituen bere inguruan ebaquitzeco demboran.

26 Egun batean inguruan ebaquiac izan ciran Abraham eta bere ſeme Ismael.

27 Eta bere echeco guizaſeme guztiac, bai echean jayoac, bay eroſiac eta arrotzac, izan ciran berdin inguruan ebaquiac.

XVIII. Cap.

ETA aguertu citzayon Jauna Mambreco ibarrean eſerita cegoala bere bicilecuaren atean egunaren beroric andienean.

2 Eta alchaturic bere beguiac, aguertu citzayozcan iru guizaſeme zutic bere aldean: eta icuſi cituenean, joan citzayen corrica berai bidera irtetzera bere bicilecuco atetican, eta macurtu zan lurreraño.

3 Eta eſan zuen: Jauna, arquitu badet onguinaya zure beguietan, etzaite irago zure ſerbitzaria gandic:

4 Baña ecarrico det ur piſca bat, eta garbitu itzatzute zuen oñac, eta atſeden ezazute zuaitzaren azpian.

5 Eta ipiñico det ogui mocadu bat, eta indartu ezazute zuen biotza; guero joango cerate aurrera: ceren argatic ceartu dezute bidea zuen ſerbitzaria ganontz. Berac eſan zuten: Eguin ezazu eſan dezun becela.

6 Joan zan bada ariñ Abraham bicilecura Sara gana, eta eſan cion: Zoaz ariñ, orratu itzatzu iru lacari iriñ lore, eta eguiñ itzatzu oguiac autſpean.

7 Bera berriz joan zan corrica abere taldera, eta artu zuen andic chal chit guri eta on bat, eta eman cion morroi bati: ceñ joan zan ariñ eta egoſi zuen.

8 Artu ere cituen guria * eta eſnea, eta egoſi zuen chala, eta ipiñi zuen beren aurrean: bera berriz cegoan zutic beren aldean zuaitzpean.

9 Eta jan zutenean, galdetu cioten: ¿Non da Sara zure emaztea? Berac erantzun zuen: Or guelan dago.

10 Ceñi eſan cion: Ni etorrico naiz zu gana dembora onetan, bicitza lagun dezula, eta iduquico du ſeme bat Sara zure emazteac. Au adituric, Sarac farreguin zuen guelaren ate atzean.

11 Bada biac ciran zarrac, eta urteetan aurreratuac, eta ez oi cituen onezquero Sarac illecoac.

12 Sarac farreguin zuen ezcutuan, eſaten zuela: ¿Ni atſotu, eta nere Jauna aguretuta, atſeguiñez gozatuco al naiz?

13 Eta Jaunac eſan cion Abrahami: ¿Cergatic farreguin du Sarac, eſaten

* *mantequilla.*

duela: Eguia ote da aurra eguingo dedala nic izanic atfoa?

14 ¿Jaincoarentzat gauza gaitzic bai al da? Efan dizudan epean berriz biurtuco naiz zu gana dembora onetan bertan, bicia badezu, eta Sarac izango du feme bat.

15 Sarac, beldurrez beteric, ucatu zuen, efaten zuela: Ez det farreric eguin. Eta Jaunac: Ez da ala, efan zuen: baicic farreguin dezu.

16 Eta jaiquiric andic guizonac, zucendu cituzten beguiac Sodomarontz: eta Abraham cijoan beraquin, laguntzen ciela.

17 Eta efan zuen Jaunac: ¿Nola eftali dizayoquet Abrahami eguitera noana:

18 Izango bada bera jende andi, eta chit indartu baten zucentzallea, eta beragan bedeincatuac izango badirade lurreco jende guztiac?

19 Ceren badaquit aguinduco diela bere femeai, eta bere echecoai bere ondoren, gorde dezatela Jaunaren bidea, eta bici ditecela ongui eta zucen: bete ditzan Jaunac Abraham gatic efan diozcan gauza guztiac.

20 Eta Jaunac efan cion: Sodomaco eta Gomorraco deadarra aci da, eta beren pecatua gueyegui pifutu da.

21 Jechico naiz eta icufico det, beren obrac ote diran, ni gana allegatu dan deadarra becelacoac: jaquiteco ala ote dan edo ez.

22 Eta aldeguin zuten andic, eta joan ciran Sodomarontz: baña Abraham oraindican cegoen zutic Jaunaren aurrean.

23 Eta alderaturic efan cion: ¿Ona gaiztoarequin galduco al dezu?

24 ¿Baldin balirade errian berroguei ta amar on, galduac izango ote dira batean? ¿eta ez al diozu barcatuco erri guztiari berroguei ta amar on gatic, arquituco balirade an?

25 Urruti zu gandic onelaco gauzaric eguitea, eta iltzea ona gaiztoarequin, eta izan dedilla ona gaiztoa becela; ez dagoquizu au zuri: zuc, lur guztia juzgatzen dezun orrec, iñolaere ez dezu emango erabaqui au.

26 Eta efan cion Jaunac: Arquitzen baditut Sodoman berroguei ta amar on erriaren erdian, barcatuco diot erri guztiari beren amorioa gatic.

27 Eta erantzunaz Abrahamec, efan zuen: Bein afi naicen ezquero, itz eguingo diot nere Jaunari, autfa eta errautfa banaiz ere.

28 ¿Eta cer, arquituco balirade berroguei ta amar on baño bofi guchiago? ¿galduco dezu erri guztia, berroguei ta bofi on baño ez diradelaco? Eta efan zuen: Ez det galduco, arquitzen baditut an berroguei ta bofi.

29 Eta berriz itz eguin cion: ¿Eta baldin berroguei on arquituco balirade, cer eguingo dezu? Erantzun zuen: Ez det galduco berrogueyen amorioa gatic.

30 Erregututzen dizut, Jauna, etzaitecela aferratu, baldin itz eguiten badizut: ¿Cer, baldin an arquituco balirade oguei ta amar? Erantzun zuen: Ez det eguingo, baldin arquitzen baditut an oguei ta amar.

31 Bein afi naicen ezquero, efan zuen, itz eguingo diot nere Jaunari: ¿Cer, baldin an arquituco balirade oguei? Efan zuen: Ez det illco ogueyen gatic.

32 Erregututzen dizut, Jauna, efan zuen, etzaitecela aferratu, bein bacarric itz eguiten badizut: ¿Cer, baldin arquituco balirade an amar? Eta efan zuen: Ez det galduco amar gatic.

33 Eta joan zan Jauna, Abrahami itz eguiteari utzi cionean: eta bera biurtu zan bere toquira.

XIX. Cap.

ETA allegatu ciran aingueru biac Sodomara illunabarrean, eta eferita cegoala Lot errico ateetan. Berac icufi cituenean, jaiqui zan, eta irten citzayoten bidera: eta adoratu cituen macurturic lurrerontz,

2 Eta efan cien: Jaunac, erregututzen dizutet, arren etorri zaiteztela zuen ferbitzari onen echera, eta egon zaiteztela an: garbitu itzartzute zuen oñac, eta biar zuen bideari jarraituco diozute. Berac erantzun zuten: Ez, baicic plazan guelldituco guera.

3 Bera leyatu citzayoten chit gogorqui guelldituz citezten bere echean: eta farturic an preftatu cien afaria, eta egofi cituen legami gabeco oguiac, eta jan zuten.

4 Eta etzatera joan baño lenago, errico guizonac inguratu zuten echea aurretatic aguretaraño, erri guztia batean.

5 Eta ots eguin cioten Loti, eta efan

cioten: ¿Non dirade zure echean gauaz ſartu diraden guizonac? Ecarzquiguzu onera, ezagutu ditzagun.

6 Ateraric berac gana, eta bere ondoren atea ichiriric, Lotec eſan cien:

7 Erregututzen dizutet, nere anayac, ez dezazutela eguin gaiztaqueri au.

8 Baditut guizonic ezagutu ez duten bi alaba: ateraco ditut zuec gana, eta eguin ezazute beraquin nai dezuten gaitz guztia, eguiten ez badiezute gaitzic guizon oyei, ceren ſartu diraden nere tellatuaren itzalpean.

9 Baña berac erantzun zuten: Alde ezazu ara. Eta berriz: Sartu cera onera, diote, arrotza becela; ¿gu juzgatzeco al da? Zu tratatuco zaitugu ayec baño gaizquiago. Eta indar chit andia eguiten cioten Loti: eta ateac puscatzeco zorian ceuden.

10 Eta ona non guizonac luzatu zuten eſcua, eta ſartu zuten berac gana Lot, eta ichi zuten atea.

11 Eta campoan ceudenac, chiquienetic andieneraño ichututa ipiñi cituzten, alaco modutan non ecin zuten arquitu atea.

12 Eta eſan cioten Loti: ¿Badezu emen zureetacorican? Atera itzatzu erri onetatic zureac diraden guztiac; ſuya, edo ſemeac, edo alabac.

13 Ceren deſeguingo degu toqui au, beren deadarra aci dalaco Jaunaren aurrean, ceñac bialdu gaitu berac galtzera.

14 Ateraric bada Lot, itz eguin cien bere alabac artuco cituzten bere ſuyai, eta eſan cien: Jaiqui, eta atera zaitezte toqui onetatic: ceren Jaunac deſeguingo du erri au. Eta iduritu citzayeten chanchan becela itz eguiten ciela.

15 Eta egunſentian, ainguerac leyatzen citzayozcan, eſaten zutela: Jaiqui zaite, artu itzatzu zure emaztea, eta dauzcazun alaba biac: zu ere galdu etzaitecen errico gaiztaquerian.

16 Icuſiric naguicho cebillela, eldu cieten eſcutic berari, bere emazteari, eta bere alaba biai, ceren Jaunac barcatu nai cion.

17 Eta atera zuten, eta ipiñi erritic campora: eta an itz eguin cioten, eſaten ciotela: Salba ezazu zure anima: ez atzera beguiratu, eta etzaite guelditu inguru guzti onetan: baicic mendian ſalbatu zaite, zu ere beſteaquin galdu etzaitecen.

18 Eta eſan cien Lotec: Erregututzen dizut, nere Jauna,

19 Arquitu duen ezquero onguinaya zure ſerbitzariac zure aurrean, eta eracutſi didazun ezquero urricalmendu ain andia, libraturic nere bicia eriotzatic, eta ecin naicen ezquero allegatu mendira, guertatu ez dedin caſtiguac arrapatura ill nadin:

20 Bada emen aldean erri bat, ceñean gorde naitequen: chiquia da, eta an ſalbatuco naiz. ¿Ez al da chiquia, ta ez al da bicico nere anima?

21 Eta eſan cion: Ona onetan ere ematen dizut eſcatzen didazuna, eta ez det deſeguingo erria ceña gatic itz eguin didazun.

22 Zabiltz ariñ eta ſalbatu zaite an: ceren ecin eguingo det ecer an ſartu zaitecen bitartean. Argatic izan zan deitua erri ura Segor.

23 Eguzquia atera zan lurraren gañera, eta Lot ſartu zan Segorren.

24 Orduan Jaunac eguin zuen cerutic ſufrezco eta ſuzco curia Jaunaren eſcuz Sodoma eta Gomorraren gañera:

25 Eta deſeguin cituen erri oyec, eta inguru guztia, errietan bici ciran guztiac, eta lurreco berde guztiac.

26 Eta beguiraturic atzera bere emazteac, gatz biurtu zan.

27 Abraham berriz joanic goicean goiz, Jaunarequin egon zan toquira,

28 Beguiratu zuen Sodomara eta Gomorrara, eta alderri artaco lur guztira: eta icuſi cituen igotzen lurretic chingarrac labe baten quea becela.

29 Ceren deſeguiten cituenean Jaincoac alderri artaco erriac, oroituric Abrahamez, libratu zuen Lot bici izan zan errien ondamenetic.

30 Eta igo zan Lot Segortic, eta guelditu zan mendian, baitaere bere alaba biac berarequin (ceren beldur zan Segorren egoten); eta egon zan leice batean bera, eta bere alaba biac berarequin.

31 Eta eſan cion andiagoac chiquiagoari: Gure aita zarra da, eta ez da guelditu lurrean guizonic gu gana ſartu daitequenic lur guztian oi dan becela.

32 Atoz, orditu dezagun ardoarequin, eta lo eguin dezagun berarequin, utzi ditzagun gueroco aurrac gure aita gandic.

33 Eta eman cioten beren aitari eda-

ten ardoa gau artan, eta ſartu zan andiagoa, eta lo eguin zuen aitarequin: eta berac etzuen ſentitu, ez alaba etzin zanean, ez jaiqui zanean.

34 Urrengo egunean ere eſan cion andiagoac chiquiagoari: Ona nic atzo lo eguin nuen nere aitarequin; eman zayogun edaten ardoa gau onetan ere, eta lo eguingo dezu berarequin, utzi ditzagun gueroco aurrac gure aita gandic.

35 Eman cioten gau artan ere beren aitari edaten ardoa, eta ſarturic alaba chiquiagoa, lo eguin zuen berarequin: eta orduan ere etzuen ſentitu etzin zanean, ez jaiqui zanean.

36 Eta ala aurdun guelditu ciran Loten bi alabac beren aita gandic.

37 Eta eguin zuen andiagoac ſeme bat, eta jarri cion icena Moab: au da moabtarren aita gaurco eguneraño.

38 Chiquiagoac ere eguin zuen ſeme bat, eta jarri cion icena Amon, eſan nai du, nere erriaren ſemea: au da amonitarren aita gaurco eguneraño.

XX. Cap.

ETA alde eguiñic andican Abrahamec ego aldera, bici izan zan Cades eta Surren artean: eta egon zan arrotza bezala Geraran.

2 Eta eſan zuen Sara bere emaztea gatic: Nere arreba da. Eta Abimelec Geraraco erregueac bialdu zuen bere billa, eta artu zuen Sara.

3 Baña etorri zan Jaungoicoa Abimelec gana ametſetan gauaz, eta eſan cion: Beguira illco cerala artu dezun emacumea gatic: ceren ſenarra du.

4 Abimelequec berriz etzion uquituric eguin, eta eſan zuen: Jauna, ¿illco dezu jende jaquiñez eta ona?

5 ¿Ez al cidan berac eſan: Nere arreba da: eta emacumeac eſan zuen: Nere anaya da? Nere biotzeco ſencilltaſunean, eta nere eſcuen garbitaſunean, eguin det au.

6 Eta eſan cion Jaungoicoac: Nic ere badaquit biotz ſencilloarequin eguin dezula: eta argatic gorde zaitut, pecatu eguin etzenezan nere contra, eta ez nizun utzi berari uquituric eguiten.

7 Orain bada itzuli zayozu bere ſenarrari emaztea, ceren profeta dan: eta erregutuco du zu gatic, eta bicico cera: baña itzuli nai ez badiozu, jaquin ezazu illco cerala zu, eta zurea dan guztia.

8 Eta bereala gauaz jaiquiric, Abimelequec deitu cien bere ſerbitzari guztiai: eta eſan cituen itz guzti oyec beren belarrietan, eta chit beldurtu ciran guizaſeme guztiac.

9 Eta deitu ere cion Abimelequec Abrami, eta eſan cion: ¿Cer eguin diguzu? ¿certan pecatu eguin degu zure contra, eracartzeco nere gañera eta nere erreinuaren gañera pecatu andi bat? Bear etzenduena, eguin diguzu.

10 Eta berriz quejaturic, eſan zuen: ¿Cer icuſi dezu, au eguiteco?

11 Erantzun zuen Abrahamec: Uſte nuen nere artean, eſaten nuela: Noſqui ez da Jaungoicoaren beldurric toqui onetan: eta illco naute nere emaztea gatic:

12 Beſtela ere nere arreba da, nere aitaren alaba, eta ez nere amaren alaba, eta artu det nere emaztetzat.

13 Eta atera nauen ezquero Jaungoicoac nere aitaren echetic, eſan nion: Meſede au eguin bear didazu: Sartzen gueran toqui guztian, eſango dezu zure anaya naicela.

14 Artu cituen bada Abimelequec ardiac eta idiac, eta mirabeac, eta eman ciozcan Abrahami: eta itzuli cion Sara bere emaztea,

15 Eta eſan zuen: Zuen beguien aurrean dago lurra, bici zaite nai dezun edoceñ toquitan.

16 Eta Sarari eſan cion: Ona milla diru cillarrezco eman diozcat zure anayari, au izango dezu beguien eſtalqui bateraco zurequin dauden guztien aurrean, eta joaten ceran edoceñ toquira: eta oroitu zaite arrapatua izan cerala.

17 Eta erregu eguiñic Abrahamec, ſendatu cituen Jaungoicoac Abimelec, eta emaztea, eta bere neſcameac, eta aurrac eguin cituzten:

18 Ceren ichi zuen Jaunac Abimelequen echeco emaſabel guztia Sara Abrahamen emaztea gatic.

XXI. Cap.

ETA bifitatu zuen Jaunac Sara eſqueñi zuen becela: eta bete cituen eſan cituenac.

2 Eta aurdun guelditu zan eta eguin zuen ſeme bat bere zartzan, Jaungoicoac leendican adieraci cion demboran.

3 Eta jarri cion icena Abrahamec, Sarac eguin cion bere ſemeari, Iſaac:

4 Eta inguru ebaqui zuen zortzigar-

ren eguñean, Jaungoicoac aguindu cion becela,

5 Eun urte ceuzcanean: ceren aitaren adiñ * onetan, jayo zan Iſaac.

6 Eta eſan zuen Sarac: Jaungoicoac farreraguin dit: aditzen duen guztia, burlatuco da nizaz.

7 Eta berriz eſan zuen: ¿Norc uſteco zuen adituco zuela Abrahamec, Sarac emango ciola bularra, zarra zala eguin cion ſeme bati?

8 Aci zan bada umea, eta titia quendua izan citzayon: eta Abrahamec eman zuen bazcari andi bat aurrari titia quendu citzayonean.

9 Eta icuſiric Sarac Agar egiptoarren ſemea joſtatzen zala bere ſeme Iſaaquequin, eſan cion Abrahami:

10 Bota ezazu neſcame au, eta bere ſemea: ceren ez da jabegaya neſcamearen ſemea nere ſeme Iſaaquequin.

11 Gogor eguin citzayon Abrahami au bere ſemea gatic.

12 Baña Jaungoicoac eſan cion: Ez bequizu iritzi gauza garratza Sarac eſcatzen dizun guztia, mutilla gatic, eta zure neſcamea gatic: aditu ezazu eſaten dizuna: ceren Iſaac da ceñaren bitartez iraungo duen zure jatorriac.

13 Baña jarrico det neſcamearen ſemea jende andiaren buru, zu gandic datorrelaco.

14 Jaiqui zan bada Abraham goicean, eta arturic oguia, eta zagui bat bete ur, Agarri ſorbaldan ipiñi ciozcan, eta eman cion mutilla, eta bialdu zuen. Au joanic, cebillen galduric Berſabeeco bacardadean.

15 Eta aitu citzayonean zaguico ura, utzi zuen mutilla an ceuden zuaitzetatic baten azpian.

16 Eta joan zan, eta eſeri zan aurquez urrutian uztayac bota dezaquen aimbeſte, eta eſan zuen: Ez det icuſico mutilla iltzen: eta eſeriric aurrean, jaſo zuen bere boza, eta negar eguin zuen.

17 Eta aditu zuen Jaungoicoac mutillaren boza: eta Jaincoaren aingueruac deitu cion Agarri cerutic, eſaten zuela: ¿Cer eguiten dezu, Agar? Etzaite beldurtu: ceren aditu du Jaungoicoac mutillaren boza dagoen toquitic.

18 Jaiqui zaite, artu ezazu mutilla, eta eldu zayozu bere eſcutic: ceren eguingo det jende andiaren buru.

19 Eta idiqui ciozcan Jaungoicoac bere beguiac: eta icuſiric urezco putzu bat, joan zan, eta bete zuen zaguia, eta eman cion edaten mutillari.

20 Eta Jaungoicoac lagundu cion: eta aci zan, eta bicitu izan zan bacardadean, eta izan zan gazte eiztari chit ona.

21 Eta bicitu izan zan Farango eremuan, eta bere amac eman cion emaztea Egiptoco lurretican.

22 Dembora bertan eſan cioten Abimelec, eta Ficol bere ejercituco principeac, Abrahami: Jaungoicoa zurequin da eguiten dituzun gauza guztietan.

23 Juramentu eguin zadazu bada Jaungoicoa gatic, ez didazula gaitzic eguingo niri, ez nere ondorengoai, ez nere etorquiari: baicic nic zurequin eguin nuen urricalmenduaren araura, eguingo didazu niri, eta arrotz bici izan ceran lurrari.

24 Eta eſan zuen Abrahamec: Nic juramentu eguingo det.

25 Eta quejatu citzayon Abimelequi bere morroyac indarrez quendu cioten urezco putzua gatic.

26 Eta erantzun zuen Abimelequec: Ez det jaquin norc eguin zuen gauza au: eta zuc ere etziñidan adieraci, eta nic ez det aditu gaur artean.

27 Eraman cituen bada Abrahamec ardiac, eta idiac, eta eman ciozcan Abimelequi: eta biac eguin zuten elcartaſuna.

28 Eta ipiñi cituen Abrahamec berecian artaldeco zazpi bildots urruxa.

29 Eta eſan cion Abimelequec: ¿Cer adierazten dute berecian ipiñieraci dituzun zazpi bildots urruxa oyec?

30 Eta berac erantzun cion: Zazpi bildots urruxa oyec artuco dituzu nere eſcutic: adieraci dizadaten, neronec aitzurtu nuela putzu au.

31 Argatic izan zan deitua putzu ura Berſabee: cergatic an biac juramentu eguin zuten.

32 Eta eguin zuten elcartaſuna juramentuco putzua gatic.

33 Eta jaiqui ciran Abimelec, eta Ficol bere ejercituco principea, eta itzuli ciran paleſtinatarren lurrera. Abrahamec berriz jarri zuen baſo bat

* edade.

Berſabeen, eta ots eguin cion an Jaun Jaungoico beticoaren icenari.

34 Eta bici izan zan arrotza becela paleſtinatarren lurrean dembora lucean.

XXII. Cap.

GAUZA oyec irago ciran ezqueroz, probatu zuen Jaungoicoac Abraham, eta eſan cion: Abraham, Abraham. Eta berac erantzun zuen: Emen nago.

2 Eſan cion: Ar zazu Iſaac zure ſeme bacar maite dezuna, eta zoaz icusqueraren lurrera: eta an eſqueñico dezu ſacrificioz eracutſico dizudan mendietatic baten gañean.

3 Eta ala gauaz jaiquiric, Abrahamec treſnatu zuen bere aſtoa, ceramazquiela berarequin bi gazte, eta Iſaac bere ſemea. Eta chiquituric egurra ſacrificioraco, abiatu zan Jaungoicoac aguindu cion mendirontz.

4 Eta irugarren egunean, alchaturic beguiac, icuſi zuen toquia urrutitican:

5 Eta eſan cien bere morroyai: Ichodon ezazute emen aſtoarequin: ni eta mutilla joanic laſter araño, adoratuta guero, itzulico guera zuec gana.

6 Artu ere zuen egurra ſacrificioraco, eta jarri zuen Iſaac bere ſemearen gañean: berac berriz ceramazquien eſcuetan ſua eta ganibeta. Eta cijoacela biac batean,

7 Eſan cion Iſaaquec bere aitari: Nere Aita. Eta berac erantzun zuen: ¿Cer nai dezu, ſemea? Ona emen, eſan zuen, ſua eta egurra: ¿non da eſqueñi gaya?

8 Eta eſan cion Abrahamec: Nere ſemea, Jaungoicoac eratuco du beretzat eſqueñi gaya. Bacijoacen bada biac batean:

9 Eta eldu ciran Jaungoicoac eracutſi cion lecura, ceñean eguin zuen aldare bat, eta gañean egurra maneatu zuen: eta loturic Iſaac bere ſemea, ipiñi zuen aldarean cegoen egur gabillaren gañean.

10 Eta luzatu zuen eſcua, eta artu zuen ganibeta bere ſemea iltzeco.

11 Eta ona non Jaunaren aingueruac cerutic deadar eguin cion, ciotſala: Abraham, Abraham. Eta berac erantzun zuen: Emen nago.

12 Eta eſan cion: Ez ezazu luzatu zure eſcua mutillaren gañera, eta etzayozu ere ecer eguin: orain ezagutzen det Jaungoicoari beldur zatzayola, eta ez diozula barcatu zure ſeme bacarrari ere nere amorioa gatic.

13 Alchatu cituen Abrahamec bere beguiac, eta icuſi zuen bere atzean ari bat, itſatſia ſaſian adarretatic, ceñi elduric eſqueñi zuen ſemearen lecuan.

14 Eta icendatu zuen lecu ura, Jaungoicoac icuſten du. Argatic gaurco eguneraño eſaten da: Mendian Jaunac icuſico du.

15 Eta deitu cion Jaunaren aingueruac Abrahami bigarrenez cerutican, eſaten zuela:

16 Ni nerau gatic juramentu eguin det, eſaten du Jaunac: eguin dezulaco gauza au, eta ez diozulaco barcatu zure ſeme bacarrari nere amorioa gatic:

17 Bedeincatuco zaitut, eta ugarituco det zure jatorria ceruco izarrac becela, eta itſas bazterrean dagoan ondarra becela: eta zure jatorria izango da bere etſayen ateen jabe.

18 Eta zure jatorrian izango dirade bedeincaruac lurreco jende guztiac, obeditu diozulaco nere bozari.

19 Itzuli zan Abraham bere morroyac gana, eta joan ciran batean Berſabeera, eta an bici izan zan.

20 Oyec onela igaroric, emana izan citzayon Abrahami berria, nola bere anaya Nacorrec izan cituen ſemeac Melca gandic.

21 Hus lembiciſortua, eta Buz bere anaya, eta Camuel ſiriatarren aita,

22 Eta Caſed, eta Azau, Feldas ere, eta Jedlaf,

23 Eta Batuel, ceñ gandic jayo zan Rebeca: zortzi oyec izan cituen Nacor Abrahamen anayac, Melca gandic.

24 Eta bere oelagun, Roma ceritzana gandic, izan cituen Tabee, eta Gaham, eta Tahas, eta Maaca.

XXIII. Cap.

ETA bici izan zan Sara eun ta oguei ta zazpi urtetan.

2 Eta ill zan Arbee errian, ceñ dan Hebron, Canaango lurrean: eta etorri zan Abraham negarrez bere progua eguitera.

3 Eta au bucaturic, itz eguin cien Heten ſemeai, eſaten zuela:

4 Erbeſtecoa naiz eta arrotza zuen artean: indazute obiaren eſcua zuequin, lurpetzeco nere illa.

5 Erantzun zuten Heten ſemeac, ciotela:

6 Aditu gaitzatzu, jauna, Jaungoicoaren principea cera gure artean: lurpetu ezazu zure illa gure obi autatuetan: eta iñorc ere ecin galeracico dizu bere obian lurpetzea zure illa.

7 Jaiqui zan Abraham, eta agur eguin cion lurreco erriari, au da, Heten ſemeai:

8 Eta eſan cien: Onguitzat baldin badezute lurpetzea nere illa, aditu nazazute, eta izan zaitezte nere bitartecoac Efron Seorren ſemearequin:

9 Eman dizadan bere landaren azquenengo aldean daucan leice bitan partitua: ſaltzen didala balio duenean zuen aurrean obia eguiteco.

10 Eta bici zan Efron Heten ſemeen erdian. Eta erantzun cion Efronec Abrahami, erri artaco atetican ſartzen ciraden guztiac aditzen zutela, eſanaz:

11 Iñolaere ez da ala izango, nere jauna, baicican aditu nazazu eſaten dizudana: Ematen dizquizut landa, eta an dagoen leicea, nere errico ſemeen aurrean: lurpetu ezazu zure illa.

12 Macurtu zan Abraham lurreco erriaren aurrean.

13 Eta itz eguin cion Efron jendez inguraturic cegoanari: Erregututzen dizut aditu nazazula: Emango dizut landac balio duen dirua: ar zazu, eta onela lurpetuco det an nere illa.

14 Eta erantzun zuen Efronec:

15 Nere jauna, aditu nazazu: Eſcatzen dezun lurrac, balio ditu laureun ſiclo cillarrezco: au da balioa nere eta zure artean: ¿Baña cembat da au? Lurpetu ezazu zure illa.

16 Aditu zuenean au Abrahamec, piſatu zuen Efronec eſcatu zuen dirua, Heten ſemeac aditzen zutela, laureun ſiclo cillarrezco mercatuco diru onean.

17 Onembeſterequin leen Efronena zan landa, ceñean cegoan leice bitan partitua, Mambrerontz beguira, bai landa ta bai leicea, zuaitz guztiaquin bere inguruco alderri guztietan,

18 Emana izan citzayon Abrahami bere jabe oſo izateco, Heten ſemeac, eta erri artaco atetic ſartzen ciran guztiac icuſten zutela.

19 Eta onela lurpetu zuen Abrahamec Sara bere emaztea Mambrera beguira cegoan leice bitan partituan. Au da Hebron Canaango lurrean.

20 Eta Heten ſemeac ſendotu cioten Abrahami landaren, eta an cegoen leicearen jabetaſun oſoa, obiac eguin citzan.

XXIV. Cap.

ETA zan Abraham zarra, eta egun aſcotacoa: eta Jaunac bedeincatu zuen gauza guztietan.

2 Eta eſan cion bere echeco morroi zarrago, ceuzcan gauza guztien contu artzalleari: Ipiñi ezazu zure eſcua nere iſterraren azpian,

3 Juramentu eraguin dizazudan ceru eta lurreco Jaun Jaungoicoa gatic, ez dezula artuco nere ſemearentzat emaztea ni bici naicen canaantarren arteco alabaric:

4 Baicic joan zaitecela nere errira eta aideac gana, eta andic artu dezazula emaztea nere ſeme Iſaaquentzat.

5 Erantzun zuen morroyac: Ez baldin balu nai emacumeac etorri nerequin lur onetara, ¿eraman bear al det zure ſemea zu atera ciñan toquira?

6 Eta eſan zuen Abrahamec: Beguira ez dezazula iñoiz eraman nere ſemea ara.

7 Ceruco Jaun Jaungoico ateratu ninduenac nere aitaren echetic, eta nere jayotzaco lurretic, itz eguin cidanac, eta juramentu eguin cidanac, eſaten zuela: Zure jatorriari emango diot lur au: arc bidalduco du bere ainguerua zure aurrean, eta artuco dezu andican emaztea nere ſemearentzat:

8 Emacumeac berriz ez baldin balizu jarraitu nai, etzera lotua egongo juramentura: baña iñolaere ez dezu eramango ara nere ſemea.

9 Ipiñi zuen bada morroyac eſcua bere naguſi Abrahamen iſterraren azpian, eta juramentu eguin cion eguimbide onen gañean.

10 Eta artu cituen amar gamelu bere naguſiaren taldetic, eta joan zan, ceramazquiela berequin bere ondaſun guztietatic, eta jarriric bidean eldu zan Meſopotamiara Nacorren errira.

11 Eta atſeden eraguiñic gameluai erritic campora urezco putzu baten ondoan illunabarrean, emacumeac ur eſque joan oi diran demboran, eſan zuen:

12 Nere naguſi Abrahamen Jaun

Jaungoicoa, erregututzen dizut, arren, lagun zadazula gaur niri, eta urrical zaitecela Abraham nere naguſiarequin.

13 Ona non nagoan ni urezco iturriaren ondoan, eta erri onetan bici diradenen alabac ateratzen dirade ur eſque.

14 Araco neſcacha bada, ceñi neronec eſango diodan: Beeratu ezazu zure pegarra edan dezadan: eta berac erantzungo balit: Edan ezazu, baitaere emango diet zure gameluai edaria: uraxe izan dedilla zure ſerbitzari Iſaaqui preſtatu diozuna: eta onegatic ezagutuco det urrical izan cerala nere naguſiarequin.

15 Oraindican bere artean itz oyec acabatu gabe, ona non irtetzen zan Rebeca, Melca Abrahamen anai Nacorren emaztearen ſeme, Batuelen alaba, pegarra bere ſorbaldan zuela:

16 Neſcach chit moduzcoa, eta dontzella chit ederra, eta guizonec ezagutugabea: jachi zan bada iturrira, eta bete zuen pegarra, eta itzultzen zan.

17 Eta bidera atera citzayon morroya, eta eſan cion: Eman zadazu ur piſcacho bat edateco zure pegarretican.

18 Berac erantzun cion: Edan ezazu, nere jauna; eta berealaxe beeratu zuen pegarra bere beſoaren gañera, eta eman cion edaten.

19 Eta arc edan zuenean, eſan zuen: Baitaere ateraco det ura zure gameluentzat, guztiac edan dezaten artean.

20 Eta uſturic pegarra aſquetan, itzuli zan putzura ura ateratzera: eta ateraric eman cien gamelu guztiai.

21 Bera berriz cegoquion beguira ixillic, jaquin nairic Jaunac zorionecoa eguin ote zuen bere bidea, ala ez.

22 Eta gameluac edan zutenean, atera cituen guizonac urrezco belarrietaco bi ſiclo piſatzen zutenac, eta aimbat eſcumuturretaco amar ſiclo piſatzen zutenac.

23 Eta eſan cion: ¿Noren alaba cera? Adieraci zadazu. ¿Bada zure aitaren echean oſtatuz egoteco toquiric?

24 Berac erantzun zuen: Naiz Batuelen alaba, Melcaren eta bere ſenar Nacorren ſemearena:

25 Eſan ere zuen: Bada ugari gure echean laſtoa eta belar legorra, eta toqui zabala egoteco.

26 Macurtu zan guizona, eta adoratu zuen Jauna,

27 Eſaten zuela: Bedeincatua Abraham nere naguſiaren Jaun Jaungoico, quendu ez duena bere urricalmendu eta eguſia nere naguſia gandic, eta ecarri nauena bide zucenetic nere naguſiaren anayaren echera.

28 Corrica joan zan bada neſcacha, eta bere amaren echean eſan zuen aditu zuen guztia.

29 Bazuen berriz Rebecac anai bat Laban icenez, ceñ aſiñ atera zan guizona gana, iturria cegoan toquira.

30 Eta icuſi cituenean belarrietacoac eta eſcumuturretacoac itz guztiac eſaten cituen bere arrebaren eſcuetan: Oyec eſan dizquit guizonac: etorri zan guizona gana, ceñ cegoan gameluen ondoan, eta urezco iturriaren aldean:

31 Eta eſan cion: Sartu zaite, Jaunaren bedeincatua: ¿cergatic zaude campoan? Preſtatu ditut echea, eta toquia gameluentzat.

32 Eta ſartu zuen bicilecuan: eta treſnagaberu cituen gameluac, eta eman ciezten laſtoa eta belar legorra, eta ura garbitzeco beraren, eta berarequin etorri ciraden guizonen oñac.

33 Eta ipiñi zuten bere aurrean oguia. Berac eſan zuen: Ez det jango, aliqueta eſan artean eſateco dedana. Erantzun cion: Eſan zazu.

34 Eta berac: Naiz, eſan zuen, Abrahamen morroya:

35 Eta Jaunac bendicioz bete du nere naguſia, eta chit andi eguin du: eta eman diozca ardiac eta idiac, cillarra eta urrea, mirabeac, gameluac eta aſtoac.

36 Eta ſeme bat eguin cion Sara nere naguſiaren emazteac nere naguſiari bere zartzan, eta eman ciozcan cituen gauza guztiac.

37 Eta juramentu eraguin cidan nere naguſiac, eſaten zuela: Ez dezu artuco emaztea nere ſemearentzat ni bici naicen canaantarren arteco alabaric:

38 Baicic joango cera nere aitaren echera, eta nere aideen artetic artuco dezu emaztea nere ſemearentzat.

39 Nic berriz erantzun nion nere naguſiari: ¿Eta cer, ez baldin balu nai etorri nerequin emacumeac?

40 Jaunac, eſan zuen, ceñen aurrean nabillen, bidalduco du bere ainguerua zurequin, eta zucenduco du zure bidea:

eta artuco dezu emaztea nere ſemearentzat nere aideen artetic eta nere aitaren echetic.

41 Libratua izango cera nere madaricaciotic, elduric nere aideac gana, emango ez baldin balizuquete.

42 Allegatu naiz bada gaur urezco iturrira, eta eſan det: Abraham nere naguſiaren Jaun Jaungoicoa, zucendu baldin badezu orain nabillen nere bidea,

43 Ona non nagoen urezco iturriaren aldean; eta ura ateratzera irtetzen duen dontzella, eta nic eſaten diodana: Eman zadazu ur piſcacho bat edateco zure pegarretic:

44 Eta eſaten didana: Edan ezazu zuc, eta ateraco det zure gameluentzat: uraxe izan dedilla Jaunac preſtatu duen emacumea nere naguſiaren ſemearentzat.

45 Eta nengoala gauza oyec ixillean nere artean nerabiltzala, aguertu zan Rebeca cetorrela bere ſorbaldan cecarren pegarrarequin, eta jachi zan iturrira eta atera zuen ura. Eta eſaten diot: Indazu piſcacho bat edateco.

46 Berac ariñ beeratu du pegarra ſorbaldatic, eta eſan dit: Edan ezazu, eta zure gameluai emango diet edaria. Edan det, eta eman die edaten gameluai.

47 Eta galdetu nion, eta eſan: ¿Noren alaba cera? Berac erantzun zuen: Naiz Batuelen alaba, Nacorren ſemearena, ceñ eguin cion Melcac. Eta ala ipiñi diozcat cincilica belarrietacoac bere arpeguia apaintzeco, eta jarri diozcat eſcumuturretacoac bere eſcuetan.

48 Eta auzpezturic adoratu nuen Jauna, bedeincatzen nuela Abraham nere naguſiaren Jaun Jaungoicoa, ceñac ecarri ninduen bide zucenetic, artu nezan nere naguſiaren anayaren alaba bere ſemearentzat.

49 Argatic baldin izan nai badezute onguiguilleac eta leyalac nere naguſiarequin, eſan zadazute; baña beſte gauzaric nai baldin badezute, au ere eſan zadazute, joan nadin eſcuyera, edo ezquerrera.

50 Eta erantzun zuten Laban eta Batuelec: Jaunaren lana da au: ecin guenzaque guc zurequin beſte gauzaric itz eguin beraren gogocoa dana baicic.

51 Ona emen non dezun zure aurrean Rebeca, ar zazu, eta zoaz, eta izan bedi zure naguſiaren ſemearen emaztea, Jaunac itz eguin duen becela.

52 Aditu zuenean au Abrahamen morroyac, auzpezturic lurrean adoratu zuen Jauna.

53 Eta ateraric cillarrezco eta urrezco ontziac, eta jantziac, eman ciozcan Rebecari doaitzat; bere anayai ere eta amari eſqueñi ciezten emaitzac.

54 Ipiñiric bazcaria, egon ciran an elcarrequin jaten eta edaten zutela. Eta jaiquiric goicean, morroyac eſan zuen: Utzi zadazute, joan nadin nere naguſia gana.

55 Eta erantzun zuten bere anayac eta amac: Bego gurequin neſcacha amar egunean bederic, eta guero bijoa.

56 Ez nazazute gueldidu, erantzun zuen, ceren Jaunac zucendu duen nere bidea: utzi zadazute joan nadin nere naguſia gana.

57 Eta eſan zuten: Ots eguin zayogun neſcachari, eta jaquin dezagun beraren borondatea.

58 Eta ots eguinda etorri zanean, galdetu cioten: ¿Nai dezu joan guizon onequin? Berac erantzun zuen: Joango naiz.

59 Utzi cien bada joaten berari, eta bere iñudeari, eta Abrahamen morroyari, eta bere lagunai,

60 Eta zoriontaſun guztiac opa ciozcatela beren arrebari, eta ciotela: Gure arreba cera, aci zaitecela millen millatan, eta zure jatorria beren eſayen ateen jabe izan dedilla.

61 Rebeca bada eta bere neſcameac, igoric gameluetan, jarraitu cioten guizonari: ceñ bacijoan ariñ bere naguſia gana:

62 Dembora artan berriz bacebillen Iſaac putzura daraman bidean, ceñen icena da Bici danarena eta icuſi duenarena: ceren bici zan egoeco lurrean:

63 Eta atera zan campora erregutzera, eguna igarota: eta alchaturic beguiac, icuſi cituen gameluac urrutian cetocela.

64 Rebeca ere, icuſiric Iſaac, jachi zan gamelutic,

65 Eta eſan cion morroyari: ¿Nor da araco guizon datorrena campotic guri bidera irtetzera? Eta eſan cion: Ura da nere naguſia. Eta bera bereala elduric beloari, eſtali zan.

66 Morroyac berriz contatu cion Iſaaqui eguin zuen guztia.

67 Ceñac ſartu zuen bere ama Sararen guelan, eta artu zuen emaztetzat: eta aimbeſteraño maitatu zuen, ece beraatu cion bere amaren eriotzac eman cion miña.

XXV. Cap.

ABRAHAM berriz ezcondu zan beſte emacume Cetura ceritzan batequin:

2 Ceñac eguin cizquion Zamram eta Jecſan, eta Madan, eta Madian, eta Jesboc, eta Sue.

3 Jecſanec ere eguin cituen Saba, eta Dadan. Dadanen ſemeac izan ciran Aſurim eta Latuſim, eta Loomim.

4 Eta Madian gandic jayo ciran Efa, eta Ofer, eta Enoc, eta Abida, eta Eldaa: oyec guztioc Ceturaren ſemeac.

5 Eta Abrahamec eman ciozcan Iſaaqui, ceuzcan gauza guztiac:

6 Oelagunen ſemeai berriz eman ciezten doayac, eta apartatu cituen bere ſeme Iſaac gandic, oraindican bera bici zala, ſortalderontz.

7 Eta Abrahamen bicitzaco egunac izan ciran, eun eta iruroguei ta amaboſt urte.

8 Eta indargabeturic ill zan zartza onean, eta adiñ* andicoa, eta egunez betea: eta bildu zan bere erriarequin.

9 Eta obiratu zuten Iſaac eta Iſmael bere ſemeac leice bitan partituan, ceñ dagoan Mambreren aurrean, Efron Seor Hettarraren ſemearen landan,

10 Ceñ eroſi cien Heten ſemeai: an izan ciran obiratuac bera, eta Sara bere emaztea.

11 Eta bera ill ezquero bedeincatu zuen Jaincoac bere ſeme Iſaac, bici zana Bici danaren eta icuſi duenaren icena duen putzuaren aldean.

12 Oyec dirade Iſmael Abrahamen ſeme, Agar egiptoarrac, Sararen nescameac eguin cionaren etorquiac:

13 Eta oyec dirade bere ſemeen icenac, ceñaquin izan ciran deituac bere ondorengoac. Iſmaelen lembiciſortua Nabaiot, guero Cedar, eta Adbeel, eta Mabſam,

14 Eta Maſma, eta Duma, eta Maſa,

15 Hadar, eta Tema, eta Jetur, eta Naſis, eta Cedma.

16 Oyec dirade Iſmaelen ſemeac: eta alacoac gazteluai eta erriai eman ciezten icenac. Berac etorri ciran izatera amabi principe becelacoac, bacoitza bere echadicoa.

17 Eta Iſmaelen bicitzaco urteac izan ciran eun eta oguei ta amazazpi, eta indargabeturic ill zan, eta izan zan bere erriarequin bildua.

18 Eta bicitu izan zan Hevilatic Surreraño, ceñac beguiratutzen duen Egiptora ſartzen diradenentzat Aſiriara; bere anai guztien aurrean ill zan.

19 Oyec ere dirade Abrahamen ſeme Iſaaquen guizaldiac: Abraham gandic izan zan ſortua Iſaac:

20 Ceñ berroguei urtecoa zala, ezcondu zan Rebeca Batuel Meſopotamiaco ſiriatarraren alaba, Labanen arrebarequin.

21 Eta Iſaaquec erregutu cion Jaunari bere emaztea gatic, aurgabea zalaco: ceñac aditu cion, eta eman cion Rebecari ſortzeco ala.

22 Baña burruca ari ciran bere ſabelean aurrac; eta eſan zuen: Baldin onela guertatu bear bacitzadan, ¿ſortzea cer premia zan? Eta joan zan Jaunari galdetzera.

23 Ceñac erantzunaz eſan zuen: Bi jende daude zure ſabelean, eta bi erri zure errayetatic berecituco dirade, eta erriac erria garaituco du, eta andiagoac ſerbituco du chiquiagoa.

24 Eldu izan zan bada aurguiteco dembora, eta ona non bizquiac izan ciran arquituac bere ſabelean.

25 Lembici atera zana, gorria zan, eta guztia illetſua larruaren antzera: eta bere icena izan zan Eſau. Beſteac, bereala ateraric, anayaren oñazpiari ichequitzen cion eſcuarequin: eta argatic deitu cion Jacob.

26 Iruroguei urtecoa zan Iſaac, jayo citzayozcanean aurrac.

27 Andi eguin ciranean, Eſau irten

* *edade.*

zan mutill eiztari trebea, eta necazaria: baña Jacob muill toleſgabea bici oi zan echoletan.

28 Iſaaquec maitatzen zuen Eſau, bere eicetatic jaten zuelaco: eta Rebecac amatzen zuen Jacob.

29 Eta jaqui bat egoſi zuen Jacobec: ceñ gana etorriric Eſau necatua campotic,

30 Eſan cion: Eman zadazu jaqui egoſi gorri onetatic, ceren chit necatua nago. Argatic eman citzayon icena Edom.

31 Ceñi eſan cion Jacobec: Saldu zazquidazu lembicitaſunaren eſcubideac.

32 Berac erantzun zuen: Ona non iltzen naicen, ¿cer balioco didate lembicitaſunaren eſcubideac?

33 Jacobec eſan zuen: Juramentu eguin zadazu. Juramentu eguin cion Eſauc, eta ſaldu ciozcan lembicitaſunaren eſcubideac.

34 Eta ala arturic oguia eta chiliſte* platera, jan, eta edan zuen, eta joan zan: guchitan ceucala ſaldu izatea lembicitaſunaren eſcubideac.

XXVI. Cap.

ETA etorriric goſetea lurraren gañera Abrahamen egunetan guertatu zan urritaſunaren ondoan, joan zan Iſaac Gerarara Abimelec paleſtinatarren erreguea gana.

2 Eta aguertu citzayon Jauna, eta eſan cion: Etzaite jachi Egiptora, baicic zaude gueldiric eſaten dizudan lurrean.

3 Eta bici zaite arrotza becela, eta izango naiz zurequin, eta bedeincatuco zaitut: ceren zuri eta zure ondorengoai emango dizquizutet alderri guzti oyec, beteaz zure aita Abrahami eſqueñi nion juramentua.

4 Eta ugarituco det zure jatorria ceruco izarrac becela: eta emango diztet zure etorquiai alderri guzti oyec: eta bedeincatuac izango dira zure jatorrian lurreco jende guztiac,

5 Abrahamec obeditu ciolaco nere bozari, eta beguiratu cielaco nere eſanai eta aguintzai, eta gorde cituelaco ceremoniac eta legueac.

6 Onembeſterequin guelditu zan Iſaac Geraran.

7 Eta nola toqui artaco guizonac galdetzen cioten bere emaztea gatic, erantzun zuen: Nere arreba da. Ceren beldur zan aitortzen berarequin ezcontzaz lotuta cegoala, errecelaturic menturaz illco zutela aren edertaſuna gatic.

8 Eta iragoric egun aſco, eta egonic anche, beguiraturic Abimelec paleſtinatarren erregueac leyo batetic, icuſi zuen joſtatzen bere emazte Rebecarequin.

9 Eta ots eguiñic berari, eſan cion: Ezagun da zure emaztea dala: ¿cergatic guezurrez eſan dezu zure arreba dala? Erantzun zuen: Beldur nintzan illco nintzala bera gatic.

10 Eta eſan zuen Abimelequec: ¿Cergatic engañatu gaituzu? Errico norbait naſi citequean zure emaztearequin, eta ecarri cenezaquean gure gañera pecatu andia. Eta aguindu cion erri guztiari, eſaten zuela:

11 Guizon onen emazteari uquitutzen diona, eguiazquiro illco da.

12 Eta crein zuen Iſaaquec lur artan, eta arquitu zuen eun bider aimbat: eta bedeincatu zuen Jaunac.

13 Eta aberaſtu zan guizona, eta bacijoan aurreratuaz eta aciaz, aliqueta chit andia eguin zan artean.

14 Izan ere cituen ardi eta abere taldeac, eta mirabe chit aſco. Argatic bere ondamuan jarriric paleſtinatarrac,

15 Eſtali cituzten dembora artan Abraham aren aitaren morroyac eguin cituzten putzu guztiac, beteric lurraz:

16 Aimbeſte, ece Abimelequec berac eſan cion Iſaaqui: Alde ezazu gu gandic, ceren gu baño chit altuago eguin ceran.

17 Eta berac alde eguiñic etortzeco Geraraco ujolera, eta an bicitzeco:

18 Berriz eguin cituen beſte putzu batzuec, ceñac eguin izan cituzten bere aita Abrahamen morroyac, eta ceñac, ura ill ezquero, eſtali cituzten filiſteotarrac: eta deitu cien aitac leen ifiñi ciezten bere icenaquin.

19 Eta aitzurtu zuten ujolean, eta arquitu zuten ur bicia.

20 Baña an ere erriertac ceuden Geraraco artzayen eta Iſaaquen artzayen artean, eſaten zutela: Gurea da ura: argatic, guertatu zana gatic, icendatu zuen putzua, Guezurra.

21 Aitzurtu zuten beſte bat ere: eta onegatic ere aſerratu ciran, eta deitu cion, Etſaitaſunac.

22 Joanic andic aitzurtu zuen beſte putzu bat, ceñegatic etzan izan erriertaric: eta argatic icendatu zuen, Zaba-

* *Ienteja.*

lera, eſaten zuela: Orain bai zabaldu gaituela Jaunac, eta jarri gaituela acitzeco eran.

23 Eta igo zan toqui arratic Berſabeera,

24 Non aguertu citzayon Jauna arrats artan bertan, eſaten zuela: Ni naiz zure aita Abrahamen Jaungoicoa, etzaite beldur izan, ceren ni zurequin nago: bedeincatuco zaitut, eta ugarituco det zure jatorria nere ſerbitzari Abraham gatic.

25 Eta ala eguin zuen an aldare bat: eta deituric Jaunaren icenari, zabaldu zuen bere denda: eta aguindu cien bere morroyai aitzurrutzeco putzu bat.

26 Eta etorriric toqui onetara Geraratic, Abimelec, eta Ocozat aren adisquidea, eta Ficol ſoldaduen aguintari naguſia,

27 Itz eguin cien Iſaaquec: ¿Cergatic etorri cerate ni, gorroto diozuten, eta zuec gandic bota cenduten guizona gana?

28 Ceñac erantzun zuten: Icuſi degu zurequin dala Jauna, eta argatic eſan degu: Bego juramentua gure artean, eta eguin dezagun elcartaſuna.

29 Ez diguzun eguin gaitzic, nola guc ere ez diogun uquitu zure gauzari, ez zuri calte eguingo dizun gauzaric eguin: baicican paquean utzi cindugun Jaunaren bendicioz beteric:

30 Eman cien bada bazcari eder bat, eta jan ta edan ezquero

31 Jaiquiric goiz, eguin ciozcaten elcarri juramentuac: eta utzi cien joaten Iſaaquec paquean beren toquira.

32 Eta ona non egun artan bertan etorri ciran Iſaaquen morroyac berri ematera berari aitzurtu zuten putzuaren gañean, eta eſaten zutela: Arquitu degu ura.

33 Argatic deitu cion, Ugaritaſuna: eta erriari iſiñi citzayon icena da Berſabee, gaurco eguneraño.

34 Eſauc berriz berroguei urtecoa zala artu cituen emazteac, Judit Beeri hettarraren alaba, eta Baſemat Elon toqui artacoxearen alaba:

35 Ceñ biac naigabetu izan cituzten Iſaac eta Rebeca.

XXVII. Cap.

ISAAC berriz zartu zan, eta beguiac illundu citzayozcan, eta ecin zuen icuſi: eta deitu cion Eſau bere ſeme andiagoari, eta eſan cion: Nere ſemea. Beraç erantzun zuen: Emen nago.

2 Ceñi aitac: Icuſten dezu, eſan zuen, zartu naicela, eta ez daquidala nere eriotzaco eguna.

3 Artu itzatzu zure armac, flechateguia, eta uztaya, eta atera zaite campora: eta atzitzen dezunean eiz gauzaric,

4 Eguin zadazu andic jaquia, nola daquizun nic nai dedala, eta ecarri zadazu jan dezadan, eta bedeincatu zaitzan nere anima ill nadin baño lenago.

5 Adituric au Rebecac, eta ura joanic campora aitaren aguintea betetzera,

6 Eſan cion bere ſeme Jacobi: Aditu det zure aita izquetan zure anai Eſaurequin, eta eſaten ciola:

7 Ecar zadazu zure eicetican, eta guiſatu zadazu jan dezadan, eta bedeincatu zaitzadan ill nadin baño lenago.

8 Orain bada, nere ſemea, eguizu nere eſanen araura:

9 Eta joanic aunztaldera, ecarzquidazu bi anchume onenac, eguiteco beraquin zure aitari gogotic jaten dituen janariac:

10 Ceñac zuc eramanic, eta berac janic, bedeincatu zaitzan ill dedin baño lenago.

11 Ceñi arc erantzun cion: Badaquizu Eſau nere anaya guizon illetſua dala, eta ni illegabea:

12 Baldin uquitzen badit nere aitac, eta ezagutzen banau, bildur naiz uſte izan ez dezala burlatu nai izan diodala, eta ecarri ez dezadala nere gañera madaricacioa bedeincacioaren ordez.

13 Ceñi amac: Neregan izan bedi, eſan cion, madaricacio au, nere ſemea: aditu ezazu bacarric nere boza, eta joanic ecarzquidazu eſan dituſanac.

14 Joan zan, eta ecarri cituen, eta eman ciozcan bere amari. Preſtatu cituen berac janariac, cequien becela nai cituela aren aitac.

15 Eta jantzi zuen Eſauren ſoñecoric onenaquin, ceñac ceuzcan gordeta echean:

16 Eta ingurutu ciozcan eſcuac anchumeen larruaquin, eta eſtali ciozcan lepoco aguirian ceuzcan parteac.

17 Eta eman cion jaquia, eta eſcuratu ciozcan egoſi izan cituen oguiac.

18 Ceñac eramanic, eſan zuen: Nere aita. Eta berac erantzun cion: Aditzen det. ¿Nor cera zu, nere ſemea?

19 Eta eſan zuen Jacobec: Ni naiz Eſau zure lembiciſortua: eguin det zuc aguindu izan didazun becela: jaiqui, eſeri zaite, eta jan ezazu nere eicetican, bedeincatu nazan zure animac.

20 Eta berriz Iſaaquec bere ſemeari: ¿Nola, eſan cion, ain laſter arquitu izan al dezu, nere ſemea? Ceñec erantzun cion: Jaunaren borondatea zan laſter niri bidera irtetzea nai nuena.

21 Eta eſan zuen Iſaaquec: Atozquit onera uquitu dizazudan, nere ſemea, eta ezagutu dezadan ote ceran zu Eſau nere ſemea, ala ez.

22 Alderatu zan ura aita gana, eta uquituric berari, eſan zuen Iſaaquec: Eguiazqui boza, Jacobena da: baña eſcuac, Eſaurenac dirade.

23 Eta etzuen ezagutu, ceren eſcu illetſuac eman cioten andiagoaren antza. Bedeincatzeco bada bera,

24 Eſan zuen: ¿Zu al cera nere ſeme, Eſau? Erantzun zuen: Ni naiz.

25 Eta berac: Ecarzquidazu, eſan zuen, janariac zure eicetic, nere ſemea, bedeincatu zaitzan nere animac. Ceñec eſqueñita jan cituenean, eſqueñi cion ardoa ere; ceñ edanic,

26 Eſan cion: Alderatu zaite ni gana, eta eman zadazu muſu bat, nere ſemea.

27 Alderatu zan, eta muſu eman cion. Eta berealaxe aditu zueneco bere ſoñecoen uſai gozoa, bedeincatutcen zuela, eſan zuen: Ona nere ſemearen uſaya Jaunac bedeincatu duen landa loratſu baten uſaya becelacoa.

28 Eman dizazula Jaungoicoac ceruco intza, eta lurreco mardultaſunarequin gariaren eta ardoaren ugaritaſuna.

29 Eta ſerbitu zaitzatela erriac, eta ailoratu echadiac: izan zaite zure anayen Jaun, eta macurtu bitez zure aurrean zure amaren ſemeac. Zu madaricatzen zaituena, izan bedi madaricatua: eta zu bedeincatzen zaituena, izan bedi bendicioz betea.

30 Iſaaquec itz oyec bucatu, eta Jacob campora irten orduco, etorri zan Eſau,

31 Eta eraman ciozcan aitari eiceco janariac egoſiric, eſaten zuela: Jaiqui zaite, nere aita, eta jan zazu zure ſemearen eicetic, bedeincatu nazan zure animac.

32 Eta eſan cion Iſaaquec: ¿Nor cera bada zu? Berac erantzun zuen: Ni naiz Eſau zure ſeme lembiciſortua.

33 Arritu zan Iſaac izu chit andiarequin: eta ſiniſtu al daitequen baño gueyago, mirarituta, eſan zuen: ¿Ceñ da bada areſtian ecarri didana eiz atzitua, eta jan det guztietatic zu etorri baño lenago? Eta bedeincatu det, eta bedeincatua izango da.

34 Adituric Eſauc aitaren itzac, orro eguin zuen deadar andiarequin: eta chit naigabeturic, eſan zuen: Bedeincatu nazazu ni ere, nere aita.

35 Ceñac eſan zuen: Etorri da trampaz zure anaya, eta artu du zure bendicioa.

36 Eta berac eſan zuen: Arrazoi andiarequin izan zan deitua bere icena Jacob: ceren ona non bigarren aldiz jarri dan nere toquian: leen eraman cidan nere lenen izatea, eta orain bigarrenez oſtu dit nere bendicioa. Eta berriz aitari: ¿Ez al dezu gorde, eſan cion, bendicioric neretzat ere?

37 Iſaaquec erantzun zuen: Iñiñi dizut jauntzat, eta bere anai guztiac jarri ditut bere mempeco uztarpean: ſendotu det gariz eta ardoz, ¿eta oyen ondoren, cer eguingo dizut zuri, nere ſemea?

38 Ceñi Eſauc eſan cion: ¿Cer bada, ez al dezu, aita, bendicio bat baicic? Erregututzen dizut ni ere bedeincatu nazazula. Eta nola oju andiz negar eguiten zuen,

39 Urricaturic, Iſaaquec eſan cion: Lurreco mardultaſunean, eta ceruco goico intzean,

40 Izango da zure bendicioa. Guerran bicico cera, eta zure anayaren mendeco izango cera: eta etorrico da dembora, aſtindu eta aſcatuco dezuna zure lepotic bere uztarria.

41 Eſauc bada beti gorrotatu zuen Jacob aitac eman cion bendicioa gatic: eta eſan zuen bere biotzean: Etorrico dira nere aitaren lutoco egunac, eta illco det nere anai Jacob.

42 Adiraci ciozcaten oyec Rebecari: ceñec bidalduric ots eguitera bere ſeme Jacobi, eſan cion: Ona non Eſau zure anaya ari da eſaten illco zaituela.

43 Orain bada, nere ſemea, aditu ezazu nere boza, eta jaiquiric igues ezazu Haranera nere anai Laban gana:

44 Eta bicico cera berarequin egun guchi batzuetan, aliqueta itzali dedin artean zure anayaren aſerrea,

45 Eta aitu artean bere gorrotoa, eta aztu dedin artean eguin diozcatzun gauzac: guero bialduco det, eta ecarrico zaitut andican onera. ¿Cergatic galduco ditut ſeme biac egun batean?

46 Eta eſan cion Rebecac Iſaaqui: Nere biciarequin igüinduric nago Heten alabac gatic: baldin Jacobec artzen badu emaztea lur onetaco etorquitic, ez det nai bici.

XXVIII. Cap.

ISAAQUEC bada ots eguin cion Jacobi, eta bedeincatu zuen, eta aguindu cion eſaten zuela: Ez ezazu artu emaztea Canaango caſtatic:

2 Baicic zoaz, eta irago zaite Siriaco Meſopotamiara, zure amaren aita Batuelen echera, eta artu ezazu zuretzat andican emaztea Laban zure ama aldeco oſabaren alabetatic.

3 Eta Jainco guztialdunac bedeincatu zaitzala, eta acieraci eta ugaritu zaitzala: izan zaitecen erri aſcoren guialaria:

4 Eta eman dizazquizula Abrahamen bendicioac, eta zure etorquiari zure ondotic: izan zaitecen arrotz ibilli ceran lur zure aitonari eſqueñi cionaren jabe.

5 Eta utzi cionean Iſaaquec, ateraric etorri zan Siriaco Meſopotamiara, Laban Batuel ſiriatarraren ſeme bere ama Rebecaren anaya gana.

6 Eta icuſiric Eſauc, bere aitac bedeincatu zuela Jacob, eta bialdu zuela Siriaco Meſopotamiara, andic artzeco emaztea, eta bendicioaren ondotic aguindu ciola, eſanaz: Ez dezu artuco emaztea Canaango alabetatic:

7 Eta obedituric Jacobec bere guraſoai joan zala Siriara:

8 Icuſiric ere irago citzayonaz bere aitac etziela arpegui onarequin beguiratzen Canaango alabai:

9 Joan zan Iſmael gana, eta artu zuen emaztetzat leen ceuzcanen gañera, Mahelet Abrahamen ſeme Iſmaelen alaba, Nabaioten arreba.

10 Ateraric bada Jacob Berſabeetic, bacijoan Haranerontz.

11 Eta elduric toqui batera, eta atſeden nairic bertan eguzquia ſartu ezquero, artu zuen lurrean ceuden arrietatic bat, eta iſiñiric bere buruaren azpian, lo eguin zuen toqui berbertan.

12 Eta icuſi zuen ametſetan eſcalera bat, ceñaren oña cegoan lurraren gañean, eta beraren goyac uquitzen cion ceruari: baitaere Jaincoaren aingueruac igotzen eta jachitzen cirala bertatican,

13 Eta Jauna eſcalerari cichecala, eſaten ciola: Ni naiz zure aita Abrahamen Jaun Jaungoicoa eta Iſaaquen Jaungoicoa: Lo zatzan lurra, emango dizutet zuri eta zure ondorengoai.

14 Eta izango da zure jatorria lurreco autſa bezala: izango cera zabaldua ſartaldera, eta ſortaldera, eta iſarrera, eta egoera: eta bedeincatuac izango dira zugan eta zure jatorrian lurreco echadi guztiac.

15 Eta izango naiz zure zaitzallea joaten ceran edoceñ toquitan, eta itzulico zaitut lur onetara; eta etzaitut utzico aliqueta bete artean eſan dedan guztia.

16 Eta eſnatu zanean Jacob lotatic, eſan zuen: Eguiazqui Jauna dago toqui onetan, eta nic ez nequien.

17 Eta izuturic, eſan zuen: ¡Ceñ icaragarria dan lecu au! Ez dago emen beſteric Jaungoicoaren echea, eta ceruco atea baicic.

18 Goiz jaiquiric bada, Jacobec artu zuen bere buruaren azpian jarri zuen arria, eta zutitu zuen oroipengarritzat, ixuriric olioa gañera.

19 Eta icendatu zuen erria Betel, ceñi leen ceritzan Luza.

20 Eguin ere zuen eſqueintzari bat, eſaten zuela: Baldin Jaungoicoa izaten bada nerequin, eta zaitzen banau nic daramadan bidean, eta ematen badizquit oguia jateco, eta ſoñecoa jantzitzeco,

21 Eta itzulico banintz ongui nere aitaren echera: Jauna izango da nere Jaungoicoa,

22 Eta oroipengarritzat zutitu dedan arri au, izango da deitua Jaungoicoaren echea: eta eſqueñico dizquitzut, ematen didazun guztiaren amarrenac.

XXIX. Cap.

JARRAITURIC bada bere bideari, Jacob etorri zan ſortaldeco lurrera.

2 Eta icuſi zuen putzu bat landa ba-

tean, eta iru artalde ceudela egüerdiera eguiten bere aldean, ceren bertatic edanerazten citzayen abereai, eta beraren aoa arloſa andi batequin ichi oi zan.

3 Eta oitura zan alderaguitea arriari ardi guztiac bilduric, eta edaneracita artaldeai berriz ipintzea putzuaren aoaren gañean.

4 Eta eſan cien artzayai: Anayac, ¿ nongoac cerate? Berac erantzun zuten: Harangoac.

5 Ceñai galdeturic, eſan cien: ¿ Ezagutzen al dezute Laban Nacorren ſemea? Eſan zuten: Ezagutzen degu.

6 ¿ Ongui al da? eſan zuen: Oſaſunarequin da, diote: eta ona emen Raquel beraren alaba dator bere artaldearequin.

7 Eta eſan zuen Jacobec: Oraindican egunari zati andia igaro gabe da, eta ez da artaldeac ſalechetan biltzeco dembora: eman zayezute lenago edaria ardiai, eta onela eraman itzatzute berriz larrera.

8 Berac erantzun zuten: Ecin guenzaque, aliqueta abere guztiac bildu ditecen artean, eta quendu dezagun putzuco aoco arria, edaneraci dezagun artaldeai.

9 Oraindican izquetan ari ciraden, eta ona non Raquel cetorren bere aitaren ardiaquin: ceren berac zaitzen zuen artaldea.

10 Ceñ icuſi zuencan Jacobec, eta jaquin bere lenguſua zala, eta ardiac bere ama aldeco oſaba Labanenac, alderaguin cion putzuaren gañeco arriari.

11 Eta artaldeari edaneracita guero, muſu eman cion: eta negar andiac eguin cituen,

12 Eta adiraci cion zala bere aitaren anaya, eta Rebecaren ſemea: eta joanic ariñ, Raquelec eſan cion bere aitari.

13 Ceñac adituric etorri zala Jacob bere arrebaren ſemea, corrica bidera irten citzayon: eta laztanduric, eta milla muſu emanic, eraman zuen bere echera. Eta adituric ara joaeraren arrazoyac,

14 Erantzun cion: Nere ezurra cera, eta nere araguia. Eta bete ciran ezquero ill bateco egunac,

15 Eſan cion: ¿ Doañ ſerbituco al nazu, nere anaya ceralaco? Eſan zadazu cer ſari artuco dezun.

16 Eta ceuzcan bi alaba, andiagoaren icena Lia: chiquiagoari berriz ceritzan Raquel.

17 Baña Liz zan begui macartſua: Raquel arpegui ederrecoa, eta liraña.

18 Ceñ maitaturic Jacobec, eſan zuen: Serbituco zaitut zure alaba chiquiago Raquel gatic, zazpi urtetan.

19 Erantzun zuen Labanec: Obe da zuri ematea beſte guizonen bati baño, guelditu zaite nerequin.

20 Serbitu zuen bada Jacobec Raquel gatic zazpi urtetan: eta iduritzen citzayozcan guchi egunac amorioaren anditaſuna gatic.

21 Eta eſan cion Labani: Indazu nere emaztea: ceren bete da berarequin eſcontzeco dembora.

22 Ceñec ots eguiñic adiſquide talde aſcori janedanera, eguin cituen ezteyac.

23 Eta illuntzean ſartu cion bere alaba Lia,

24 Ematen ciola alabari neſcame bat, icenez Zelfa. Ceñegana ſarturic Jacob oi bezala, zabalduric eguna, icuſi zuen Lia:

25 Eta eſan cion bere aitaguiarrebari: ¿ Cer da eguin nai izan dezuna? ¿ Raquel gatic ez al zaitut ſerbitu? ¿ cergatic engañatu nazu?

26 Erantzun zuen Labanec: Ez da oitura gure errian, chiquiagoac lenago eman ditzagula ezteyetaraco.

27 Bete ezazu eztei onen egunen aſtea: eta au ere emango dizut beſte zazpi urtetan ſerbitzeco nazun lana gatic.

28 Eguiñic eſcatu ciona, eta iragoric aſtea, ezcondu zan Raquelequin:

29 Ceñi aitac eman cion Bala neſcametzat.

30 Irichiric noizbait Jacobec ain nai cituen ezteyac, maiteago izan zuen bigarrena lembicicoa baño, ſerbitzen zuela Labanen echean beſte zazpi urtetan.

31 Baña icuſiric Jaunac mezpreciatzen zuela Lia, emaſabela idiquicrazo cion, aizpa ſoilla guelditzen zala.

32 Ceñac arguitara eman zuen beregan ſortua izan zan ſemea, eta jarri cion icena, Ruben, eſaten zuela: Icuſi zuen nere umilltaſuna, orain maitatuco nau nere ſenarrac.

33 Berriz ere aurdun guelditu zan eta eguin zuen ſeme bat, eta eſan zuen: Aditu duelaco Jaunac mezpreciatua naicela, eman dit au ere; eta paratu cion icena, Simeon.

34 Irugarrenez ere aurdun guelditu zan, eta eguin zuen beſte ſeme bat: eta

eſan zuen: Orain ere bilduco da nerequin nere ſenarra, eguin diozcadalaco iru ſeme: eta argatic deitu cion, Levi.

35 Laugarrenez aurdun guelditu zan, eta eguin zuen ſeme bat, eta eſan zuen: Orain alabatuco det Jauna, eta argatic deitu cion, Juda: eta etzan berriz aurdun guelditu.

XXX. Cap.

ICUSIRIC berriz Raquelec ſoilla zala, bere aizparen onaren damua izan zuen, eta eſan cion bere ſenarrari: Eman zazquidazu aurrac, beſtela illco naiz.

2 Ceñi erantzun cion Jacobec aſerraturic: ¿Jaungoico zure ſabeleco frutuican gabe utzi zaituanaren lecuan bai al nago ni?

3 Eta berac: Badet, eſan cion, Bala neſcamea: ſartu zaite bera gana, aur eguin dezan nere magalean, eta izan ditzadan bera gandican ſemeac.

4 Eta eman cion Bala emaztetzat: ceñ,

5 Sarturic bera gana ſenarra, aurdun guelditu zan, eta eguin zuen ſeme bat.

6 Eta eſan zuen Raquelec: Juzgatu nau Jaunac, eta aditu du nere boza, emanic niri ſeme bat, eta argatic deitu cion, Dan.

7 Berriz ere aurdun gueldituric Bala eguin zuen beſte bat;

8 Argatic eſan zuen Raquelec: Erriertan jarri nau Jaungoicoac nere aizparequin, eta garai atera naiz: eta deitu cion, Neftali.

9 Ezaguturic Liac utzi ciola aurguiteari, eman cion ſenarrari bere neſcame Zelfa.

10 Ceñac aurdun guelditu ondoren eguiñic ſeme bat,

11 Eſan zuen: Galanqui. Eta argatic deitu cion, Gad.

12 Zelfac beſte ſeme bat ere eguin zuen.

13 Eta eſan zuen Liac: Au nere zorioneraco: ceren emacumeac deituco didate zorionecoa: argatiç deitu cion, Aſer.

14 Eta ateraric campora gariac ebaquitzeco demboran, Rubenec arquitu cituen urriloac*: ceñac eraman ciozcan bere ama Liari. Eta eſan zuen Raquelec: Eman zazquidazu zure ſemearen urrilo* batzuec.

15 Berac erantzun zuen: ¿Guchi al deritzazu quentzea neri ſenarra, gañera eramateco nere ſemearen urriloac* ere? Eſan zuen Raquelec: Lo eguin beza zurequin gaurco gauean zure ſemearen urriloac* gatic.

16 Eta itzultzen zala Jacob campotican illunabarrean, irten zan bere bidera Lia, eta eſan cion: Nerequin egongo cera: ceren neronec eroſi det eſcubide au nere ſemearen urriloac* gatic. Eta lo eguin zuen berarequin gau artan.

17 Eta aditu cituen Jaungoicoac bere erreguac: eta aurdun guelditu zan, eta eguin boſgarren ſemea,

18 Eta eſan zuen: Eman dit Jaungoicoac ſaria: eman niolaco nere neſcamea nere ſenarrari: eta deitu cion, Iſacar.

19 Berriz ere Lia aurdun gueldituric, eguin zuen ſeigarren ſemea,

20 Eta eſan zuen: Donatu nau Jaincoac dote onarequin: oraingo aldian ere nerequin izango da nere ſenarra, eguin diozcadalaco ſei ſeme. Eta argatic deitu cion, Zabulon.

21 Seme onen ondoren eguin zuen alaba bat, icenez Dina.

22 Raquelez ere oroituric, Jaunac aditu zuen, eta idiquierazo cion emaſabela.

23 Ceñ aurdun guelditu zan eta eguin zuen ſeme bat, eſaten zuela: Quendu du Jaungoicoac nere lotſa.

24 Eta deitu cion, Joſe, eſaten zuela: Eman bizat Jaunac beſte ſeme bat.

25 Eta Joſe jayota, eſan cion Jacobec bere aitaguiarrebari: Utzi zadazu irzuli nadin nere jayoterrira, eta nere lurrera.

26 Eman zazquidatzu nere emazteac, eta nere aurrac, ceñac gatic ſerbitu zaitudan, joan nadin: zuc daquizu nola ſerbitu zaitudan.

27 Eſan cion Labanec: Arquitu dezadala nic arpegui ona zure aurrean: iragoarequin icaſi det, Jaungoicoac bedeincatu nauela zu gatic:

28 Icendatu ezazu emango dizudan zure ſoldata.

29 Eta berac erantzun zuen: Zuc badaquizu nola ſerbitu zaitudan, eta ceñ

* *mandragorac.*

andiac izan diraden zure ondaſunac nere eſcuetan.

30 Guchi cenduen ni zu gana etorri baño lenago, eta orain aberaſtu cera: eta bedeincatu zaitu Jaunac nere ſarreran. Bearra da bada nic ere noizbait beguiratu dezadala nere echea gatic.

31 Eta eſan zuen Labanec: ¿Cer emango dizut? Eta berac eſan zuen: Ez det ecer nai: baña eguiten baldin badezu eſcatzen dedana, berriz larrean erabilli, eta zaituco ditut zure abereac.

32 Ingurutu itzatzu zure artalde guztiac, eta banacatu itzatzu ardi pintatu, eta ille nabarreco guztiac: eta jayotzen diran beltz, manchatu, eta pintatu guztiac, naiz ardietan, naiz auntzetan, izango dira nere ſoldatatzat.

33 Eta bere demboran itz eguingo du nere alde nere leyaltaſunac, allegatzen danean epe erabaquia: eta pintatu, eta manchatu, eta beltzac ez diran guztiac, naiz ardietan, naiz auntzetan, lapurtzat ſalatuco naute.

34 Eta eſan zuen Labanec: Ongui deritzat eſcatzen dezuna.

35 Eta banacatu cituen egun artan auntz, eta ardi, eta aquer, eta ari, pintatu eta manchatuac: eta abere colore bateco, au da, ille zuri edo beltzeco guztia, jarri zuen bere ſemeen eſcuan.

36 Eta ipiñi zuen iru eguneco bidearen bitartea, beraren eta ſuyaren artean, ceñec larrean darabilzquien Labanen beſte artaldeac.

37 Arturic bada Jacobec zumarrezco, eta almendrozco, eta platanozco cigor berdeac, zati batzuetan deſazaldu cituen: eta quenduric azalac, zuritaſuna aguertu zan azal gabe guelditu ciradenetan: oſoric utzi citzayotenac berriz, berdeac gueldiru ciren: eta onela izan zan eguiña colore nabarra.

38 Eta ipiñi cituen ura ixuri oi zan aſquetan: artaldeac edatera cetocenean, beguien aurrean iduqui citzaten cigorrac, eta berai beguira umetu citecen.

39 Eta guertatu zan naſieraco berotaſunean bertan beguiratzea ardiac cigorrai, eta eguitea ume manchatu, eta nabar, eta aſco colorez naſtutuac.

40 Eta banacatu zuen artaldea Jacobec, eta jarri cituen cigorrac aſquetan arien beguien aurrean: eta ciran Labanenac zuri eta beltz guztiac: gañeracoac berriz Jacobenac, banacaturic artaldeac beren artean.

41 Ala bada udaberrian arremetzen ciradenean ardiac, jartzen cituen Jacobec cigorrac ur aſquetan arien eta ardien beguien aurrean, berac gogoan cerabiltzatela umetu citecen:

42 Naſiera berriz udazquenecoa zanean, eta umetzea azquenecoa, etzituen ipintzen. Eta onela Labanenac ciran udazquenecoac: eta Jacobenac udaberricoac.

43 Eta onela chit aberaſtu zan guizona, eta izan cituen abere aſco, mirabeac, gameluac eta aſtoac.

XXXI. Cap.

ADITU cituen ezquero berriz Labanen ſemeen itzac eſaten zutela: Eraman ditu Jacobec gure aitaren ciran gauza guztiac, eta aren ondaſunaquin aberaſtuta, eguin da alquitſua:

2 Arretatu ere zuen, Labanen arpeguia, etzala bere alde atzo eta erenegun becelacoa,

3 Batezere eſanic Jaunac berari: Itzuli zaite zure guraſoen lurrera, eta zure aideac gana, eta izango naiz zurequin.

4 Bidaldu cituen, eta ots eguin cien Raquel eta Liari artaldeac larrean cerabilzquien campora:

5 Eta eſan cien: Icuſten det zuen aitaren arpeguia ez dala nere ganaco atzo eta erenegun becelacoa: baña nere aitaren Jaungoicoa izan da nerequin.

6 Eta ceroc daquizute nere indar guciaquin ſerbitu dedala zuen aita.

7 Baña zuen aitac ere engañatu nau, eta aldatu du nere ſoldata amar bider: eta alaere ez dio utzi Jaungoicoac niri gaitzic eguiten.

8 Berac eſan zuenean: Nabarrac izango dira zure ſoldata: ardi guztiac eguiten cituzten ume nabarrac. Beſtera berriz eſaten zuenean: Zuri guztiac artuco dituzu ſoldatatzat, artalde guztiac eguin cituzten zuriac.

9 Eta Jaincoac artu ditu zuen aitaren ondaſunac, eta eman dizquit niri.

10 Ceren ardiac umetutzeco dembora allegatuta laſter, alchatu nituen nere beguiac, eta icuſi nituen ametſetan emeen gañera igotzen ciran artac cirala nabar-

rac, eta manchatuac, eta colore aſcotacoac.

11 Eta eſan cidan Jaincoaren ainguеruac ametſetan: Jacob. Eta nic erantzun nuen: Emen nago.

12 Ceñec eſan zuen: Alchatu itzatzu zure beguiac, eta icuſi itzatzu emeen gañera igotzen diraden ar guztiac, nabarrac, manchatuac, eta naſtutuac. Ceren icuſi det Labanec zuri eguin dizun gucia.

13 Ni naiz Betelgo Jaungoicoa, non untatu cenduen arria, eta eguin ciñidan eſqueintzari bat. Orain bada jaiqui zaite, eta atera zaite lur onetatic, itzultzen cerala zure jayoterrico lurrera.

14 Eta erantzun zuten Raquelec eta Liac: ¿Condar piſcaren bat bai al degu gure aitaren echeco ondaſunetan eta ſenipartean?

15 ¿Ez al gaitu iduqui arrotzac bezala, eta ſaldu, eta jan gure balioa?

16 Baña Jaungoicoac artu ditu gure aitaren ondaſunac, eta eman dizquigu guri, eta gure ſemeai: argatic eguin ezazu Jaincoac aguindu dizun gucia.

17 Jaiqui zan bada Jacob, eta jarriric bere aurrac eta emazteac gameluen gañean, joan zan.

18 Eta eraman cituen bere ondaſun guztiac, eta abereac, eta Meſopotamian irabaci zuen guztia, joaten zala bere aita Iſaac ganontz Canaango lurrera.

19 Dembora onetan joana zan Laban ardiac moztutzera, eta Raquelec oſtu cituen bere aitaren jaincoac.

20 Etzion adiraci nai Jacobec bere aitaguiarrebari igues eguitera cijoala.

21 Eta joanic bera bereac ciran gauza guztiaquin, eta iragoric ibaya, cijoala Galaadco mendirontz,

22 Adiraci citzayon Labani irugarren egunean, nola Jacob igueſi cijoan.

23 Ceñec, arturic bere anayac, jarraitu cion zazpi egunean: eta atzitu zuen Galaadco mendian.

24 Eta icuſi zuen ametſetan Jaungoicoa eſaten ciola: Contu guero itz eguitearequin Jacoben gaitzeraco izan daitequen gauzaric.

25 Eta Jacobec zabaldu zuen mendian denda: eta nola Labanec atzitu zuen bere anayaquin, Galaadco mendi berberran jarri zuen denda.

26 Eta eſan cion Jacobi: ¿Certaraco onela eguin dezu ixillean eramaten dizquidazula nere alabac ezpataz catibatuac balirade becela?

27 ¿Cergatic neronec jaquin gabe nai izan dezu igues eguin, eta ez adieraci neroni, laguntzeco pozarequin, eta cantaquin, eta panderoaquin, eta guitarraquin?

28 Ez didazu utzi muſu ematen nere ſemeai, eta alabai: eroen guiſara eguin dezu: orain eguiazqui

29 Badu nere eſcuac indarra itzultzeco zuri gaitza gaitza gatic: baña zuen aitaren Jaungoicoac atzo eſan cidan: Contu guero ez daguizula eſan Jacoben gaitzean izango dan itzic.

30 Ongui da; nai cenduen joatea zureac gana, eta zure aitaren echearen deſeoan ceunden: ¿Cergatic oſtu dituzu nere jaungoicoac?

31 Erantzun zuen Jacobec: Zuc jaquin gabe atera nintzan, ceren bildur nintzan quenduco ciñizquidala zure alabac.

32 Lapurreta gatic eſaten didazunaren gañean berriz: guretaco edoceñi arquitzen baldin badiozcazu zure jaungoicoac, illa izan bedi gure anayen aurrean. Billatu ezazu, eta eraman arquitzen baldin badezu nigan zurea dan gauzaric. Oyec eſaten cituenean, etzequien Raquelec oſtu cituela jaincoac.

33 Eta Jacoben eta Liaren, eta nescaine bien dendan farturic, Labanec etzituen arquitu. Eta ſartu zanean Raquelenean,

34 Berac laſter joanic ezcutatu cituen gameluaren treſnen azpian, eta eſeri zan gañean: eta denda gucian billa cebillenari, eta ecer arquitzen etzuenari,

35 Eſan cion: Ez bequio aſerratu nere jaunari, zure aurrean jaiqui ecin naicelaco: ceren emacumeen oituraren guiſara guertatu zat orainche. Onela izan zan burlatua billariaren trebetaſuna.

36 Eta aſerraturic, Jacobec garrazqui eſan cion: ¿Cer nere falta, eta cer nere pecatu gatic etorri cera ain iracequia nere ondoren,

37 Eta naſtu dituzu nere echetreſna guztiac? ¿cer arquitu dezu zure echeco aberaſtaſun guztitic? Ipiñi ezazu emen nere anayen, eta zure anayen aurrean, eta juzgatu dezatela nere eta zure artean.

38 ¿Onetaraco egon naiz zurequin

oguei urtetan? Zure ardiac eta auntzac etziran izan antzuac, ez det jan zure artaldeco ariric:

39 Ez dizut ere eracutſi piſtiac arrapatutacoric, calte gucia neronec oſotzen nuen: oſtua gatic galtzen zan gucia, lazqui eſcatzen ciñidan.

40 Gau ta egun erretzen nintzan beroarequin, eta izotzarequin, eta igues eguiten zuen loac nere beguietatican.

41 Eta onela oguei urtetan zure echean ſerbitu cindudan; amalau, alabac gatic, eta ſei, zure artaldeac gatic: aldatu ere ciñidan nere ſoldata amar bider.

42 Nere aita Abrahamen Jaungoicoac, era Iſaaquen bildurrac lagundu ez baldin balit, aurqui orain larrugorrian bidalduco ninduzun: Jaungoicoac beguiratu cien nere eſtutaſunari eta nere eſcuen lanari, eta atzo zurequin aſerratu zan.

43 Erantzun cion Labanec: Nere alabac eta ſemeac, eta zure artaldeac, eta icuſten dezun gucia, nereac dira: ¿cer eguin dizayequet nere ſeme eta illobai?

44 Atoz bada, eta eguin dezagun alcartaſuna: izan dedin teſtimoniotzat nere eta zure artean.

45 Artu zuen bada Jacobec arri bat, eta zutitu zuen oroipengarritzat:

46 Eta eſan cien bere anayai: Ecarri itzatzute arriac. Ceñac bilduric eguin zuten arri pilla bat, eta jan zuten bere gañean:

47 Ceñi deitu cion Labanec Teſtiguaren pilla: eta Jacobec, Teſtimonioaren montoya, biac beren izcuntzaren araura.

48 Eta eſan zuen Labanec: Pilla au izango da gaur teſtigua nere eta zure artean, eta argatic izan zan icendatua Galaad, au da, Teſtiguaren pilla.

49 Beguiratu eta juzgatu beza Jaunac gure artean banacatzen gueranean bata beſtea gandican,

50 Atſecabetzen baldin badituzu nere alabac, eta artzen baldin badituzu oriez gañera beſte emazte batzuec: gure itzen beſte teſtiguric ez da, emen beguira dagoen Jaungoicoa baicic.

51 Eta berriz eſan cion Jacobi: Ona pilla au emen, eta nere eta zure artean zutitu dedan arria,

52 Teſtigu izango da: pilla au, diot, eta arria izan bitez teſtimoniotzat, baldin nic iragotzen badet zu gana joateco, edo zuc iragotzen badezu, niri gaitz eguiteco aſmoarequin.

53 Abrahamen Jaungoicoac, eta Nacorren Jaungoicoac eta beren aitaren Jaungoicoac, juzgatu beza gure artean. Juramentu eguin zuen bada Jacobec bere aita Iſaaquen bildurra gatic:

54 Eta eguiñic eſqueintzariac mendian, deitu cien bere anayai oguia jateco. Ceñac jan zutenean, guelditu ciran an.

55 Labanec berriz jaiquiric gauaz, muſu eman cien bere ſemeai eta alabai, eta bedeincatu cituen: eta itzuli zan bere toquira.

XXXII. Cap.

JACOB ere joan zan aſi zuen bidetic: eta Jaungoicoaren ainguеruac atera citzayozcan bidera.

2 Ceñac icuſi cituenean, eſan zuen: Jaungoicoaren egonlecuac dirade oyec: eta deitu cion toqui ari, Mahanaim, au da, Egonlecuac.

3 Bidaldu ere cituen mandatariac bere aurretican bere anai Eſau gana Seirco lurrera, Edomgo alderrian:

4 Eta aguindu cien, eſanaz: Onela itz eguingo diozute nere jaun Eſauri: Oyec eſaten ditu zure anai Jacobec: Labanen echean arrotza izan naiz, eta egon naiz gaurco eguneraño.

5 Baditut beyac, eta aſtoac, eta ardiac, eta mirabeac: eta bidaltzen ditut orain mandatariac nere jauna gana, arquitu dezadan eſquer ona zure aurrean.

6 Eta itzuli ciran mandatariac Jacob gana, eſaten zutela: Allegatu guera zure anai Eſau gana, eta ona non agudo datorren zuri bidera irtetzera lareun guizonequin.

7 Chit beldurtu zan Jacob: eta izuturic partitu zuen berarequin ceucan jendea, abereac ere, eta ardiac, eta beyac, eta gameluac, bi taldetan,

8 Eſaten zuela: Eta etortzen baldin bada Eſau talde batera, eta zauritzen baldin badu, guelditzen dan beſte taldeac, igues eguingo du.

9 Eta eſan zuen Jacobec: Nere aita Abrahamen Jaungoicoa, eta nere aita Iſaaquen Jaungoicoa: Jaun, eſan cidana: Itzuli zaite zure lurrera, eta zure jayoterrico toquira, eta ongui eguingo dizut:

10 Zure urricaltaſun guztien, eta zure

ſerbitzari oni, aguindu ciñiozcanaren araura, bete diozcazun leyaltaſunaren diña ez naiz ni. Nere maquilla onequin irago nuen Jordan au, eta orain biurtzen naiz bi talde oyequin.

11 Gorde nazazu nere anai Eſauren eſcutic, ceren chit bere bildur naiz: cergatic etorrita zauritu ez dezan ama ſemeaquin.

12 Zuc eſan cenduen ongui eguingo ciñidala, eta zabalduco cenduela nere jatorria itſaſoco ondar, ugaritaſunaz contatu ecin dezaquena becela.

13 Eta lo eguiñic an gau artan, berecitu cituen ceuzcanetatic, eſqueintzariac bere anai Eſaurentzat,

14 Berreun auntz, oguei aquer, berreun ardi, eta oguei ari,

15 Oguei ta amar gamelu ama beren umeaquin, berroguei bei, eta oguei cecen, oguei aſtaeme, eta beren amar ume.

16 Eta bidaldu cituen bere ſerbitzarien eſcuz talde bacoitza berecian, eta eſan cien bere morroyai: Zoazte nere aurretican, eta bego artea taldetic taldera.

17 Eta lenengoari aguindu cion, eſaten zuela: Arquituco baldin bacendu nere anai Eſau, eta galdetuco balizu, ¿Norena cera? edo, ¿nora zoaz? edo, ¿norenac dirade aurrean daramazquizunac?

18 Erantzungo dezu: Dirade zure ſerbitzari Jacobec nere naguſi Eſauri bidaltzen diozcan emaitzac: eta bera ere badator gure ondoren.

19 Aguinte ayec berac eman ciezten bigarrenari, eta irugarrenari, eta taldeen ondoren cijoacen guztiai, eſaten zuela: Itz ayec berac eſan zayozute Eſauri, arquitzen dezutenean.

20 Eta guero eſango dezute: Zure ſerbitzari Jacobec berac ere badarraiquio gure bideari. Ceren eſan zuen: Bigunduco det nere aurrean dijoacen eſqueintzariaquin, eta guero icuſico det, noſqui ongui artuco nau.

21 Onela joan ciran bere aurretican eſqueintzariac, bera berriz guelditu zan gau artan campoco etzanlecuetan.

22 Eta goiz jaiquiric, artu cituen bere emazte biac, eta beſte aimbeſte neſcame, amaica ſemeaquin, eta irago zuen Jaboqueco ondajoa.*

23 Eta irago eraguiñic bereac ciraden gauza guztiac,

24 Guelditu zan bacarric: eta ona non guizon bat burruca ari zan berarequin goiceraño.

25 Ceñac icuſiric ecin zuela garaitu, uquitu cion bere iſtarreco zañari, eta bereala igartu citzayon.

26 Eta eſan cion: Utzi nazazu, egunſentia data. Erantzun zuen: Etzaitut utzico, bedeincatutzen ez nazun artean.

27 Eſan zuen bada: ¿Cer icen dezu? Erantzun zuen: Jacob.

28 Berac eſan zuen: Iñolaere ez da izango zure icena Jacob, baicic Iſrael: cergatic ece Jaungoicoaren contra ain ſendo eraſo badezu, ¿nola guizonac garaituco ez dituzu?

29 Galdetu cion Jacobec: Eſan zazu, ¿cer icenequin deitua cera? Erantzun zuen: ¿Certaco jaquin nai dezu ceñ dan nere icena? Eta bedeincatu zuen toqui artan bertan.

30 Eta icendatu zuen Jacobec toqui ura Fanuel, eſaten zuela: Icuſi det Jaungoicoa arpeguiz arpegui, eta biciric guelditu naiz.

31 Eguzquia irten citzayon bereala, Fanuel irago ezquero: berac berriz oñ batetican erren eguiten zuen.

32 Argatic gaurco eguneraño ez dute jaten Iſraelen ſemeac zañic, ceren Jacoben iſtarrean igartu zan, uquitu ciolaco bere iſtarreco zañari, eta ſortu citzayolaco.

XXXIII. Cap.

ETA alchaturic Jacobec bere beguiac, icuſi zuen cetorrela Eſau, eta berarequin lareun guizon: eta jarri cituen bere eran Liaren eta Raquelen, eta neſcame bien ſemeac:

2 Eta lenengo jarri cituen neſcame biac, eta beren aurrac: Lia berriz, eta bere ſemeac, bigarren lecuan: eta Raquel eta Joſe azquenean.

3 Eta bera aurreraturic auzpeztu zan zazpi aldiz macurtzen zala, aliqueta alderatu artean bere anaya.

4 Eta corrica joanic Eſau bidera irtetzera bere anayari, laztandu zuen: eta eſtuturic bere lepoa, eta muſu emanic negar eguin zuen.

5 Eta alchaturic beguiac, icuſi cituen andreac eta ayen umeac, eta eſan zuen:

* *vedra.*

¿Ceñ dirade oyec? ¿zureac al dira? Erantzun zuen: Jaungoicoac niri zure ſerbitzari oni eman cizquidan umeac dirade.

6 Eta alderaturic neſcameac eta beren ſemeac, dioſala eguin cioten.

7 Alderatu zan Lia ere bere aurraquin: eta orobat eguiñic, azquenean Joſec eta Raquelec ere agur eguin cioten.

8 Eta eſan zuen Eſauc: ¿Cer dira bidean arquitu ditudan talde oyec? Erantzun zuen: Arquitzeco eſquer ona nere jaunaren aurrean.

9 Eta berac eſan zuen: Baditut, nere anaya, ondaſunic aſco; izan bitez zureac zuretzat.

10 Eta eſan zuen Jacobec: Ez ezazu, arren, orrelacoric eguin: baicic onguinai baldin badidazu, artu ezazu nere eſcuetatic eſqueintzaricho au: ceren icuſi det zure arpeguia, Jaungoicoaren arpeguia icuſi banu becela: eguin zadazu meſede au,

11 Eta ar zazu ecarri dizudan bendicioa, eta ceñ eman cidan Jaungoico gauza guztien emalleac. Nequez arturic anayaren erregu gueyeguiac gatic,

12 Eſan zuen: Gabiltzan alcarrequin, eta izango naiz zure bidelaguna.

13 Eta eſan zuen Jacobec: Badaquizu, nere jauna, nerequin dituudala aur gaztechoac, eta ardiac, eta bei umedunac: ceñac gueyegui necatzen baldin baditut ibillian, illco dira egun batean artalde guztiac.

14 Bijoa nere jauna bere ſerbitzariaren aurretican: eta nic gueldica jarraituco diet bere aztarnai, icuſten dedan araura nere aurrac ibilli daitezquen: allegatu artean Seirren dagoen nere jauna gana.

15 Erantzun zuen Eſauc: Erregutzen dizut, nerequin dan jendetican lagun batzuec bederic guelditu ditecela zure bidelagun izateco. Ez da, eſan zuen, premiaric: gauza bat bacarric bear det, onguinai izan zadazula, nere jauna.

16 Itzuli zan bada egun artan Eſau Seirrera etorri zan bidetican.

17 Eta Jacob etorri zan Socotera: non eguiñic eche bat eta jarriric campo etzauntzac, deitu zuen toqui ura Socot, au da, Dendac.

18 Eta irago zan Salem ſiquemtarraren errira, ceñ dagoan Canaango lurrean, itzuli zan ezquero Meſopotamia Siriacotic, eta bicitu izan zan erriaren aldean.

19 Eta eroſi cien dendac jarri cituen campoaren zatia, Hemor Siquemen aitaren ſemeai, eun arcume gatic.

20 Eta eguiñic an aldare bat, ots eguin cion bere gañean Iſraelen Jaungoico chit ſendoari.

XXXIV. Cap.

ETA atera zan Dina Liaren alaba alderri artaco emacumeac icuſtera.

2 Ceñ icuſiric Siquem Hemor heveotarraren ſeme, lur artaco principeac, chit maitatu zuen: eta oſtu zuen, eta berarequin lo eguin zuen, indarrez defloretzen zuela neſcacha.

3 Guelditu zan bere biotza neſcach onen amoriozco locarriaquin chit eſturic, eta icuſiric triſte cegoala, gozatu nai zuen pozqueriaquin.

4 Eta joanic bere aita Hemor ganontz, eſan cion: Indazu neſcach au emaztetzat.

5 Adituric au Jacobec, ſemeac urruti ceudela, eta ari ciradela abereac larrean, ixillic egon zan aliqueta itzuli ciraden artean.

6 Eta ateraric Hemor Siquemen aita, Jacobi itz eguitera,

7 Ona non bere ſemeac cetocen campotic: eta adituric guertatu zana, chit aſerratu ciran, gauza itſuſia eguin zuelaco Iſraelen, eta, indartuaz Jacoben alaba, gauza debecatua eguin zuelaco.

8 Ala bada Hemorrec eſan cien: Siquem nere ſemeac chit maite du zuen alaba: eman zayozute emaztetzat:

9 Eguin ditzagun alcarrequin ezcontzac: eman zazquiguzute zuen alabac, eta gureac artu itzatzute.

10 Eta bicitu zaitezte gurequin: zuen aguindura dago lurra, landu ezazute, eguin itzatzute ſaldu eroſiac, eta beraren jabe izan zaitezte.

11 Siquemec ere eſan cien aitari eta bere anayai: Eguin zadazute meſede au: eta erabaquitzen dezuten guztia, emango det.

12 Gueitu ezazute dotea, eta eſcatu itzatzute emaitzac, eta pocic emango det eſcatzen dezutena: bacarric ematea gatic neſcach au emaztetzat.

13 Erantzun cien Jacoben ſemeac

Siquem eta bere aitari engañuz, aferraturic arreba defloretu zuelaco:

14 Ecin eguin dezaquegu eſcatzen dezutena, ez eta eman ere gure arreba buztanmocoa inguruan ebaqui ez duen guizon bati: gauza debecatu eta nazcagarria dalaco gure artean.

15 Baña alcartuco guera zuequin, izan nai baldin badezute gure antzecoac, eta inguruan ebaquia izan dedilla zuen artean guizaſeme guztia;

16 Orduan eman eta artuco dieztegu alcarri zuen alabac, eta gureac: eta bicico guera zuequin, eta izango guera erri bat:

17 Eta baldin ez badezute inguruan ebaqui nai, artuco degu gure alaba, eta alde eguingo degu.

18 Ongui iritzi citzayoten beren eſqueñia Hemor, eta bere ſeme Siquemi:

19 Eta etzuen luzatu gazteac bereala eguitea eſcatzen citzayona: ceren chit maite zuen neſcacha, eta bera zan arguitſua bere aitaren eche guztian.

20 Eta farturic errico atean, itz eguin cioten erriari:

21 Guizon oyec paquetſuac dirade, eta nai dute bici gurequin: iduqui bitzate ſaldu erofiac lurrean, eta landu bezate, ceren izanic ain andia ta zabala, lantzalleen premia du: artuco ditugu beren alabac emaztetzat, eta emango diozcategu gureac.

22 Gauza bat da luzatzen diguna on ain andia: Inguruan ebaqui ditzagula gure guizaſemeac, erri onen oituraz.

23 Eta beren ondaſunac, eta abereac, eta duten guztia, gureac izango dira; onetan bacarric elcartu gaitecen, eta batean biciric, eguingo degu erri bat.

24 Guztien gogocoa izan zan eſcabide au, eta inguruan ebaqui cituzten guizon guztiac.

25 Eta ona non, irugarren egunean, zaurien oñacea chit andia danean; Jacoben bi ſeme Simeon eta Levi Dinaren anayac arturic ezpatac, ſartu ciran errian bildurgaberic, illic guizaſeme guztiac,

26 Hemor eta Siquem ere ill cituzten, artzen zutela Dina bere arreba Siquemen echetican.

27 Oyec ateraric, egotzi ciran illen gañera Jacoben beſte ſemeac: eta ondatu zuten erria arrebaren defloretzea bengatzeco.

28 Artu cituzten beren ardiac, eta abereac, eta aſtoac, eta deſeguindu echetan eta campoan zan guztia;

29 Beren aurrac eta emazteac ere catibu eraman cituzten.

30 Oyec eguiñic bildur gabe, Jacobec eſan cien Simeon eta Leviri: Jarri nazute eſtura andian, eta eguin nazute gorrotogarri canaantar, eta ferezeotar lur onetan bici diradenai. Gu guchi guera: berac bilduric zatituco naute, eta izango guera galduac ni, eta nere echea.

31 Erantzun zuten: ¡Cer bada! ¿Gaizqui uſatu bear al zuten gure arrebaz puta batez becela?

XXXV. Cap.

BITARTEAN itz eguin cion Jaungoicoac Jacobi: Jaiqui zaite, eta igo Betelera, eta bicitu zaite an, eta eguin zayozu aldare bat zure anai Eſauren igueſi cinjoacenean aguertu citzatzun Jaungoicoari.

2 Eta Jacobec, bilduric bere echeco guztiac, eſan cien: Bota itzatzute zuen erdian dauden jaungoico arrotzac, eta garbitu zaitezte, eta aldatu itzatzute zuen ſoñecoac.

3 Jaiqui zaitezte, eta igo gaitecen Betelera, eguitera an aldare bat nere eſtutaſuneco egunean aditu ninduen Jaungoicoari, eta nere bideco lagun izan zanari.

4 Eman ciozcaten bada ceuzcaten jainco arrotz guztiac, eta berequin ceuzcaten belarrietacoac: eta lurpetu cituen Siquemgo erria baño arontzago dan terebintoaren azpian.

5 Eta joan ciradenean, Jaungoicoaren bildurra erori zan inguruetaco erri guztien gañera, eta etziraden atrebitu jarraitzen cijoacenai.

6 Etorri zan bada Jacob Luzamera, ceñ dagoan Canaango lurrean, icengoitiz Betel: bera eta erri guztia berarequin.

7 Eta eguin zuen aldare bat, eta deitu cion toqui ari Jaungoicoaren echea: ceren an aguertu citzayon Jaungoicoa bere anayaren igueſi cijoanean.

8 Dembora artan bertan ill zan Debora Rebecaren iñudea, eta obitua izan zan Betelen oñean arte baten azpian: eta deitua izan zan toqui ura, Negar artea.

9 Eta aguertu citzayon berriz Jaun-

goicoa Jacobi Siriaco Meſopotamiatic itzuli zan ezquero, eta bedeincatu zuen,

10 Eſaten ciola: Emendic aurrera etzera deitua izango Jacob, baicic Iſrael izango da zure icena. Eta deitu cion Iſrael,

11 Eta eſan cion: Ni naiz Jaungoico guztialduna, aci, eta ugaritu zaite: jendeac eta erri taldeac jayoco dirade zu gandic, erregueac ateraco dirade zure odoletic.

12 Eta Abrahami eta Iſaaqui eman nien lurra, emango dizut zuri eta zure etorquiari zure ondoren.

13 Eta alde eguin zuen bera gandican.

14 Berac berriz jaſo zuen arrizco oroipengarri bat Jaungoicoac itz eguin cion lecuan: eſqueñiric bere gañean emaitzac, ta olioa ixuriric:

15 Eta deitzen ciola lecu ari, Betel.

16 Eta ateraric andican etorri zan udaberrian Efratara dijoan lurrera: ceñean aur miñac arturic Raquel,

17 Aſi zan peligroan egoten aurguite nequeza gatic. Eta eſan cion emaguiñac: Etzaite beldurtu, ceren ſeme au ere izango dezun.

18 Eta irtetzen citzayola anima oñacearen indarrez, eta illtzeco zorian cegoala, deitu cion bere ſemeari Benoni, au da, nere oñacearen ſemea: aitac berriz deitu cion, Benjamin, au da, eſcuyaren ſemea.

19 Ill zan bada Raquel, eta obitua izan zan Efrata, au da Belenera dijoan bidean.

20 Eta jaſo zuen Jacobec oroipengarri bat bere obiaren gañean: Au da Raquelen oroipengarriaren icena, gaurco eguneraño.

21 Ateraric andican, jarri zuen bere denda Abere torrea baño arontzago.

22 Eta alderri artan bicitu zala, joan zan Ruben, eta lo eguin zuen Bala bere aitaren oelagunarequin: ceña Jacobec jaquin zuen. Ciraden berriz onen ſemeac amabi.

23 Liaren ſemeac: lembiciſortua Ruben, eta Simeon, eta Levi, eta Judas, eta Iſacar, eta Zabulon.

24 Raquelen ſemeac: Joſe eta Benjamin.

25 Bada Raquelen neſcamearen ſemeac: Dan eta Neftali.

26 Zelfa Liaren neſcamearen ſemeac: Gad eta Aſer: oyec dira Jacoben ſeme, Siriaco Meſopotamian jayo citzayozcanac.

27 Etorri ere zan bere aita Iſaac gana, ceñ dagoen Mambre, Arbeeco errian, au da Hebron: ceñean arrotzac becela bici izan ciraden Abraham eta Iſaac.

28 Eta allegatu ciran Iſaaquen egunac eun eta laroguei urtera.

29 Eta erquituric adiñaz* ill zan: eta izan zan bere erriari bilduric zarra eta egunez betea: eta obitu zuten bere ſeme Eſau eta Jacobec.

XXXVI. Cap.

ETA oyec dirade Eſauren, au da Edomen ondorengoac:

2 Eſauc artu cituen emazteac Canaango alaben artean: Ada Elon hettarraren alaba, eta Oolibama Ana Sebeon heveotarraren alabaren alaba:

3 Baſemat ere Iſmaelen alaba Nabaioten arreba.

4 Eta eguin zuen Adac, Elifaz: Baſematec eguin zuen Rahuel:

5 Oolibamac eguin cituen Jehus, eta Ihelon, eta Core. Oyec dirade Eſauren ſeme Canaango lurrean jayo citzayozcanac.

6 Artu cituen bada Eſauc bere emazteac eta ſemeac eta alabac, eta bere echeco lagun guztiac, eta acienda, eta abereac, eta Canaango lurrean iduqui litzaquen gauza guztiac: eta joan zan beſte erri batera, eta alde eguin zuen bere anai Jacob gandican.

7 Ceren ciran chit aberatſac, eta bici ecin ciran elcarrequin; eta ecin cabitu ere arrotzac becela ceuden lurrean beren artaldeen ugaritaſuna gatic.

8 Eta bici izan zan Eſau Seirco mendian, au da Edomen.

9 Eta oyec dirade Eſau Edomen aitaren ondorengoac Seirco mendian,

10 Eta oyec bere ſemeen icenac: Elifaz Adar Eſauren emaztearen ſemea: Rahuel ere Baſemat bere emaztearen ſemea.

11 Eta izan cituen Elifazec ſemeac: Teman, Omar, Sefo, eta Gatam, eta Cenez.

12 Eta Tamna zan Elifaz Saulen ſemearen oelaguna: ceñec eguin cion

* *idadean.*

Amalec. Oyec dirade Ada Eſauren emaztearen ſemeac.

13 Eta Rahuelen ſemeac: Nahat eta Zara, Sama eta Meza. Oyec Baſemat Eſauren emaztearen ſemeac.

14 Oyec ere ciran Oolibama Ana Sebeonen alabaren alaba, Eſauren emaztearen ſeme eguin ciozcanac Jehus eta Ihelon eta Core.

15 Oyec Eſauren ſemeen aguintariac: Elifaz Eſauren lembiciſortuaren ſemeac: Teman aguintaria, Omar aguintaria, Sefo aguintaria, Cenez aguintaria,

16 Core aguintaria, Gatam aguintaria, Amalec aguintaria. Oyec Elifazen ſemeac Edomgo lurrean, eta oyec Adaren ſemeac.

17 Oyec ere Rahuel Eſauren ſemearen ſemeac: Nahat aguintaria, Zara aguintaria, Sama aguintaria, Meza aguintaria. Eta oyec Rahuelen aguintariac Edomgo lurrean: Oyec Baſematen Eſauren emaztearen ſemeac.

18 Eta oyec Oolibama Eſauren emaztearen ſemeac: Jehus aguintaria, Ihelon aguintaria, Core aguintaria. Oyec Oolibama Anaren alaba Eſauren emaztearen aguintariac.

19 Oyec dirade Eſauren ſemeac, eta oyec beren aguintariac: ura bera da Edom.

20 Oyec dirade Seir horreotarraren ſemeac, erri artan bici ciranac: Lotan, eta Sobal, eta Sebeon, eta Ana,

21 Eta Diſon, eta Eſer, eta. Diſan. Oyec Horreco aguintariac, Seirren ſemeac Edomgo lurrean.

22 Eta Lotanen ſemeac izan ciraden: Hori eta Heman: Eta Tamna zan Lotanen arreba.

23 Eta oyec Sobalen ſemeac: Aloan eta Manahat eta Ebal, eta Sefo eta Onam.

24 Eta oyec Sebeonen ſemeac: Aia eta Ana. Ana au da arquitu cituena ur beroac eremuan, bere aita Sebeonen aſtoac larrean erabiltzen cituenean:

25 Eta izan zuen ſeme bat Diſon, eta alaba bat Oolibama.

26 Eta oyec Diſonen ſemeac: Hamdan, eta Eſeban, eta Jetram, eta Caran.

27 Oyec ere Eſerren ſemeac: Balaan, eta Zavan, eta Acan.

28 Eta Diſanec izan cituen ſemeac: Hus, eta Haram.

29 Oyec horreotarren aguintariac: Lotan aguintaria, Sobal aguintaria, Sebeon aguintaria, Ana aguintaria,

30 Diſon aguintaria, Eſer aguintaria, Diſan aguintaria: oyec horreotarren Seirco lurrean gobernatu zuten aguintariac.

31 Eta Edomgo lurrean erreinatu zuten erregueac, Iſraelen ſemeac erregue iduqui zuten baño lenago, ciraden oyec:

32 Bela Beorren ſemea, eta bere erriaren icena Denaba,

33 Eta ill zan Bela, eta bere lecuan erreinatu zuen Jabab Zara Boſracoaren ſemeac.

34 Eta ill zanean Jobab, erreinatu zuen bere lecuan Huſam temantarren lurrecoac.

35 Au ere illic, erreinatu zuen onen lecuan Adad Badaden ſemeac, ceñac deſeguin zuen Madian Moabco alderrian: eta bere erriaren icena Avit.

36 Eta ill zanean Adad, erreinatu zuen bere lecuan Semla Maſrecacoac.

37 Au ere illic, erreinatu zuen bere lecuan Saul Rohoboteo ibaicoac.

38 Eta au ere ill zanean, jarraitu cion erreinuan Balanan Acoborren ſemeac.

39 Au ere illic, erreinatu zuen bere lecuan Adarrec, eta bere erriaren icena Fau: eta bere emazteari deitzen citzayon Meetabel, Matred Mezaaben alabaren alaba.

40 Oyec bada Eſauren aguintariac icenac beren ondorengoetan, eta lecuetan, eta icenetan: Tamna aguintaria, Alva aguintaria, Jetet aguintaria,

41 Oolibama aguintaria, Ela aguintaria, Finon aguintaria,

42 Cenez aguintaria, Teman aguintaria, Mabſar aguintaria,

43 Magdiel aguintaria, Hiram aguintaria: oyec bere mempeco aguintariac lurrean bici ciraden Edomgo aguintariac: au da Eſau idumeotarren aita.

XXXVII. Cap.

ETA bici izan zan Jacob Canaango lurrean, ceñean bere aita arrotza egon zan.

2 Eta ona bere jatorriac: Joſec amaſei urtecoa zala, larrean erabiltzen cituen abereac bere anayaquin, oraindican mutilla: eta cegoan Bala eta Zelfa bere aitaren emazteen ſemeaquin: eta ſalatu cituen bere anayac aitaren aurrean pecatu chit gaizto batez.

3 Eta Iſraelec maite zuen Joſe bere ſeme guztien gañetic, ſortua izan zalaco zartzan: eta eguin cion jantzi nabar bat.

4 Eta icuſiric bere anayac beſte ſeme guztiac baño gueyago bere aitac maitatua zala, gorroto cioten, eta ecin itzic eguin cioten garratz baicican.

5 Guertatu ere zan contatzea bere anayai eguin zuen amets bat: ceñ izan zan gorroto andiagoaren aciera.

6 Eta eſan cien: Aditu ezazute eguin dedan nere ametſa:

7 Iduritzen citzadan gueundela ſoroan lotzen gabillac: eta nere gabilla jaiquico balitz bezala, eta zucen cegoala, eta zuen gabillac inguruan jarriric agur eguiten ciotela nere gabillari.

8 Erantzun zuten bere anayac: ¿Gure erregue izango ote aiz? ¿edo ire mendeco izan bearco ote gaituc? Ala bada amets eta izqueta oyec ematen cien damu eta gorroto gaya.

9 Eguin ere zuen beſte amets bat, ceñ contatzen ciela anayai, eſan zuen: Icuſi det ametſetan, eguzquiac, eta illarguiac eta amaica izarrec adoratuco baninduteque becela.

10 Ceñ adieraciric bere aitari, eta anayai, erriertan eman cion bere aitac, eta eſan: ¿Cer eſan nai du eguin dezun amets orrec? ¿nic neronec eta zure amac, eta ſenideac adoratuco ote zaitugu lurraren gañean?

11 Eta ala bere anayac beraren damuz ceuden: baña aitac gauza au ixillic gogoan cerabillen.

12 Eta bere anayac ceudela Siquemen aitaren abereac larrean erabiltzen,

13 Eſan cion Iſraelec: Zure anayac daude Siquemen ardiac larrean erabiltzen: atoz, bidalduco zaitut berac gana. Eta erantzunic berac:

14 Preſt naiz, eſan cion: Zoaz, eta icuſi ezazu ongui dauden zure anayac, eta abereac: eta adieraci zadazu igarotzen dana. Bidalduric Hebrongo ibarretic, etorri zan Siquemera:

15 Eta arquitu zuen guizon batec campoan orremen cebillela, eta galdetu cion ceren billa cebillen.

16 Eta berac erantzun zuen: Nere anayen billa nabill, eracutſi zadazu non larrean erabiltzen dituzten artaldeac.

17 Eta eſan cion guizonac: Alde eguin zuten toqui onetatican: eta aditu diet eſaten: Goacen Dotainera. Joan zan bada Joſe bere anayen ondoren, eta arquitu cituen Dotainen.

18 Ceñac icuſi zutenean urrutitican, berac gana alderatu baño lenago, erabaqui zuten bera iltzea.

19 Eta eſaten cioten alcarri: Ara ametſlaria badator:

20 Atozte, ill dezagun, eta bota dezagun putzu zulo zar onetara: eta eſango degu: Piſti chit gaizto batec iretſi du: eta orduan aguertuco da cer balio dioten bere ametſac.

21 Eta adituric au Rubenec, aleguiñac eguiten cituen gordetzeco beren eſcuetatic, eta eſaten zuen:

22 Etzayozute quendu bicia, eta ez bere odolic ixuri: baicic bota ezazute eremuan dagoan putzu zulo onetara, eta gorde itzatzute zuen eſcuac cutſutu gabe: eta au eſaten zuen, quendu nairic beren eſcuetatic, eta itzuli bere aitari.

23 Allegatu zaneco bada bere anayac gana, bereala erantzi cioten ſoñeco luce eta nabarra:

24 Eta bota zuten uric etzuen putzu zulo zar batera.

25 Eta eſeriric oguia jateco, icuſi cituzten iſmaeltar batzuec bidean cetocela Galaadtican, eta beren gameluac ceramazquitela uſaigozoac, eta erreſina, eta eſtactea Egiptoraco.

26 Eta eſan cien Judaſec bere anayai: ¿Cer balio digu gure anaya ill, eta bere odola ezcutatzeac?

27 Obe da ſaldu dizayegun iſmaeltarrai, eta gure eſcuac ez ditecela cutſutu: ceren gure anaya eta araguia da. Anayac etorri ciran bere arrazoyetara.

28 Eta iragotzen cirala madiantar mercatari batzuec, ateratic putzu zulotic, ſaldu cieten iſmaeltarrai, oguei cillarrezco dirutan, ceñac eraman zuten Egiptora.

29 Eta itzuliric Ruben putzu zulora, etzuen arquitu mutilla:

30 Eta urraturic ſoñecoac, joanic bere anayac gana, eſan zuen: Mutilla ez da aguiri, ¿eta ni nora joango naiz?

31 Eta artu zuten bere ſoñecoa, eta buſti ill zuten anchume baten odolean:

32 Bialduric bere aitari, eta eſaneraciric ceramatenai: Soñeco au arquitu degu: icuſi ezazu zure ſemearen ſoñecoa ote dan, edo ez.

33 Ceñ ezagutu zuenean aitac, eſan zuen: Nere ſemearen ſoñecoa da, abere

chit gaiztoren batec jan du, piſtiaren batec iretſi du Joſe.

34 Eta urraturic ſoñecoac, jantzi zan cilicioz, negar eguiten zuela bere ſemea gatic dembora aſcoan.

35 Eta bilduric bere aur guztiac gozatzeco aitaren oñacea, etzuen artu nai poztaſunic, baicican eſan zuen: Jechico naiz obira negarrez nere ſemea gana. Eta cirauela berac malcoetan,

36 Madiantarrac ſaldu cioten Joſe Egipton Putifar Faraonen guizon chiquiratu, ſoldaduen aguintariari.

XXXVIII. Cap.

DEMBORA onetan, Juda, berecituric bere anayac gandican, egon zan oſtatuz, odolamtar guizon bat Hiram ceritzanaren echean.

2 Eta icuſi zuen an canaantar baten alaba Sue ceritzana; eta arturic emaztetzat, berarequin bici izan zan.

3 Ceñ aurdun guelditu zan, eta ſeme bat eguin zuen, ceñi deitu cion Her.

4 Berriz ere aurdun guelditu zan, eta izan zuen ſemeari deitu cion Onan.

5 Irugarren bat ere eguin zuen, ceñi deitu cion Sela; au jayoric, utzi cion berriz aurtac eguiteari.

6 Eta Judac eman cion emaztetzat Her bere lembiciſortuari, emacume bat Tamar ceritzana.

7 Eta Her Judaren lembiciſortua izandu zan gaiztoa Jaunaren aurrean: etz berac illa izandu zan.

8 Eſan cion bada Judac Onan bere ſemeari: Sartu zaite zure anayaren emaztea gana, eta bicitu zaite berarequin, eman dizayozun etorquia zure anayari.

9 Berac jaquiñic etziradela beretzat jayoco ſemeac, ſarturic bere anayaren emaztea gana, ixurtzen zuen lurrera acia, jayo etzitecen aurrac anayaren icenarequin.

10 Eta argatic zauritu zuen Jaunac, gauza gorrotogarri bat eguiten zuelaco.

11 Argatic eſan cion Judac Tamar bere errañari: Egon zaite alargun zure aitaren echean, aliqueta aci dedin bitartean Sela nere ſemea: ceren bildur zan au ere ill etzedin, bere anayac becela. Bera joan zan, eta bici izan zan bere aitaren echean.

12 Eta igaroric egun aſco, ill zan Judaren emazte Sueren alaba: Juda progua eguin ezquero, gozaro jarriric, igotzen ciran Tamnaſera bere ardien motzalleac gana, bera eta Hiras odolamtar artaldearen artzai naguſia.

13 Eta adierazo cioten Tamarri bere aitaguiarreba bacijoala Tamnaſera ardiac motzera.

14 Arc, utziric alarguntzaco ſoñecoac, artu zuen mantu bat: eta aldaturic jantzia, eſeri zan Tamnaſeraco dijoan bidegurutzean: cergatic Sela acia izanic, etzuelaco ſenartzat artu.

15 Judac icuſi zuenean, ſoſpechatu zuen emacume galduren bat zala: ceren eſtali zuen bere arpeguia, ezagutua izan etzedin.

16 Eta alderaturic bera gana, eſan zuen: Utzi zadazu bicitzen zurequin: ceren etzequien bere erraña zala. Ceñac erantzunic: ¿Cer emango didazu zure naya eguitea gatic?

17 Bidalduco dizut, eſan zuen, anchume bat nere abere taldeetatican. Eta berriz berac eſanic: Emango dizut nai dezuna eguiteco eſcubidea, ematen baldin badidazu prenda bat, bidaldu artean eſqueintzen dezuna.

18 Eſan zuen Judac: ¿Cer nai dezu eman dizazudan prendatzat? Erantzun zuen: Zure eraztuna, eta eſcumuturretacoa, eta eſcuan dezun maquilla. Lembicico aldian bacarric bada emacumea aurdun guelditu zan,

19 Eta jaiquiric joan zan: eta utziric artu zuen ſoñecoa, jantzi zan alarguntzaco ſoñecoaz.

20 Eta Judac bidaldu zuen anchumea bere artzai odolamtarrarequin, artu cezan emacumeari eman cion prenda: ceñac ez arquituric emacumea,

21 Galdetu cien toqui artaco guizonai: ¿Non da bidegurutzean eſerita cegoen emacumea? Guztiac erantzunic: Toqui onetan ez da izan emacume galduric:

22 Itzuli zan Juda gana, eta eſan cion: Ez det arquitu emacumea: eta toqui artaco guizonac ere eſan cidaten: Etzala an iñoiz eſeriric egon emacume galduric.

23 Eſan zuen Judac: Gorde dezala, eguiazqui ecin guezurtatuco gaitu: neronec bidaldu nuen eſqueñi nuen anchumea, eta zuc ez dezu arquitu.

24 Eta ona non iru illabeteren buruan adieraci cioten Judari, eſaten zutela:

Tamar zure erraña araguizco pecatuan erori da, eta dirudi bere ſabela aciaz dijoala. Eta eſan zuen Judac: Atera ezazute campora errea izan dedin.

25 Baceramatela penara, bidaldu cion mandatu bat bere aitaguiarrebari, eſaten zuela: Prenda oyen jabea dan guizona gandic, guelditu naiz aurdun: ezagutu ezazu ceñenac diran eraztun au, eſcumuturretaco au, eta maquilla au.

26 Judac, ezaguturic prendac, eſan zuen: Ni baño juſtuago da, ez diodalaco eman nere ſeme Sela. Alaere etzuen berriz ezagutu.

27 Eta alderaturic aurguiteco dembora, aguertu ciran bizquiac ſabelean: eta aurrac eguiteco era artan, batac atera zuen eſcua, ceñean emaguiñac lotu zuen granazco ari bat, eſaten zuela:

28 Au lembici ateraco da.

29 Baña nola berac atzeratu zuen eſcua, atera zan beſtea: eta eſan zuen andreac: ¿Cergatic urratu da zu gatic pareta? Eta gauza onegatic deitu cion Fares.

30 Guero atera zan bere anaya, ceñaren eſcuan cegoen granazco aria: ceñi deitu cion Zara.

XXXIX. Cap.

JOSE bada izan zan eramana Egiptora, eta erosi zuen Putifar Faraonen guizon egiptoar chiquiratu, ejercituco aguintariac, eraman izan zuten iſmaeltarren eſcutic.

2 Eta Jauna izan zan berarequin, eta zan guizon bat gauza guztiac ongui irtetzen citzayozcana: eta bici izan zan bere naguſiaren echean,

3 Ceñec chit ongui ezagutzen zuen Jauna cegoala Joſerequin, eta eguiten cituen gauza guztiac ciradela Jaungoicoac zucenduac bere eſcuan.

4 Eta Joſec arquitu zuen gracia bere naguſiaren aurrean, eta ſerbitzen zuen; ceñac ipiñiric guztien gañetic, gobernatzen zuen bere contura utzitaco echea, eta emanac izan citzayozcan gauza guztiac.

5 Eta bedeincatu zuen Jaunac Egiptoarraren echea Joſe gatic, eta ugaritu zuen bere acienda, bai echeetan eta bai campoetan:

6 Eta naguſia etzan ſartzen beſte gauzatan, jaten zuen oguian baicic. Joſe zan berriz arpegui ederrecoa, eta irudi onecoa.

7 Eta egun aſcoren buruan bere echecoandreac ipiñi cituen bere beguiac Joſegan, eta eſan cion: Lo eguin ezazu nerequin.

8 Ceñec iñolaere ez eguin nairic gaiztaqueri andi au, eſan cion: Ona non nere naguſiac ipiñiric nere eſcuetan gauza guztiac, ez daqui cer duen bere echean:

9 Eta ez da nere eſcuan ez dan, edo niri eman ez didan gauzaric, zu bere emaztea cerana baicic: ¿nola bada eguin dezaquet gaitz au, eta pecatu eguin nere Jaungoicoaren contra?

10 Eta egunero onelaco itzaquin andreac atſecabetzen zuen gaztea, eta beronec etzuen nai eguin itſuſqueriric.

11 Eta guertatu zan egun batean ſartzea Joſe echean, eta lan batean aritzea bacarric:

12 Eta arc, elduric bere ſoñecoaren ertzari, eſatea: Lo eguin ezazu nerequin. Ceñec, utziric bere capa aren escuan, igues eguin zuen, eta atera zan campora.

13 Eta icuſi zuenean andreac ſoñecoa bere eſcuetan, eta mezpreciatua izan zala,

14 Ots eguin cien bera gana bere echeco guizonai, eta eſan cien: Ona ſartu du echean hebreotar guizaſeme au gu burlatzeco: ſartu da ni gana nerequin ibiltzeco: eta nic deadar eguiñic,

15 Eta berac adituric nere boza, utzi du neronec atzitu nuen capa, eta igues eguin du campora.

16 Eta bere leyaltaſunaren onguigarritzat, ſenarra echera itzuli zanean eracutſi cion capa, ceñarequin guelditu zan,

17 Eta eſan cion: Zuc ecarri cenduen morroi hebreotar au, ſartu zan ni nengoen toquira ni burlatzeco:

18 Eta aditu zuencan nic deadar eguiten nuela, utzi zuen atzituta neucan capa, eta igues eguin zuen campora.

19 Oyec adituric, eta ſiniſcorreguia emaztearen itzetara, jauna chit aſerratu zan:

20 Eta ſartu zuen Joſe erregueren preſoac gordeta ceuden preſondeguian, eta an cegoen ichia.

21 Eta Jauna izan zan Joſerequin, eta urricalduric beraz eguin zuen carcelazayaren gogoco.

22 Ceñac utzi cituen bere eſcuan carcelan ceuden preſo guztiac: eta eguiten zan guztia, zan bere aguinduz.

23 Eta utziric gucia Joſeri, carcelazayac etzuen eceren ajolaric: ceren Jauna zan berarequin, eta zucentzen cituen bere lan guztiac.

XL. Cap.

OYEC onela iragoric, guertatu zan guizon chiquiratu bic, Egiptoco erregueren copazayac, eta oquiñac, pecatu eguitea beren nagusiaren contra.

2 Eta aſerraturic beren contra (ceren bata zan copazayen aguintaria, eta bestea oquiñena), Faraonec

3 Bidaldu cituen ſoldaduen aguintariaren preſondeguira, ceñean cegoan preſo Joſe ere.

4 Baña carcelazayac eman cizquion Joſeri, ceñac ſerbitzen ere cituen. Demboraren piſca bat iragoa zan, eta oraindican berac ceuden preſondeguian,

5 Biac gau batean eguin zutenean amets bat bacoitzaren egoerari cegoquiena:

6 Ceñac gana ſarturic goicean, eta icuſiric triſte ceudela, Joſec

7 Galdetu cien eſaten ciela: ¿Cergatic daude gaur zuen arpeguiac oi baño triſteagoac?

8 Ceñac erantzun zuten: Amets eguin degu, eta ez da iñor aſmatu dizaguquenic. Eta eſan cien Joſec: ¿Ez al dagoquio Jaungoicoari aſmatzea? Eſan zadazute icuſi dezutena.

9 Copazai nagusiac contatu zuen aurrena bere ametſa: Icuſten nuen nere aurrean mats bat,

10 Ceñac ceuzcan iru ſarmentu, acitzen zala gueldica gueldica motac bota artean, eta loreen ondoren matſac eldutzen ciradela:

11 Eta Faraonen edanontzia nere eſcuan: atzitu nituen bada matſac, eta lertu eſcuan nuen edanontzian, eta eman nion edaten Faraoni.

12 Erantzun zuen Joſec: Au da ametſaren aſmacioa: Iru ſarmentuac, oraindican dauden iru egunac dira:

13 Ceñen buruan oroituco da Faraon zure languintzaz, eta itzulico zaitu lengo eguitecora: eta emango diozu edanontzia zure languitearen araura, leen eguin oi cenduen becela.

14 Bacarric erregututzen dizut oroitu zaitecela nizaz, ongui zaudenean, eta urrical zaitecela nizaz, oroitueracitzen diozula Faraoni atera nazala preſondegui onetatican:

15 Ceren lapurretaz izan nintzan arrapatua hebreotarren lurretican, eta emen bidegabe izan naicen preſondeguian ſartua.

16 Icuſiric oquiñen nagusiac ceñ ongui aſmatu zuen ametſa, eſan zuen: Neronec ere amets eguin det: Nere buruaren gañean neuzcala iru ſaſqui iriñ:

17 Eta goragо cegoen ſaſqui batean, neramazquiela oquiñen lanean eguiten diran janari guztiac, eta egaztiac beretatic jaten zutela.

18 Erantzun zuen Joſec: Au da ametſaren aſmacioa: Iru ſaſquiac, oraindican dauden iru egunac dira:

19 Ceñen ondoren ebaquico du Faraonec zure burua, eta cintzilica ifiñico zaitu gurutzean, eta egaztiac puſcatuco dituzte zure araguiac.

20 Iru egunen buruan zan Faraonen urtebetetzea: ceñac emanic bazcari andi bat bere ſerbitzariai, oroitu zan jan edanen artean copazai nagusiaz, eta oquiñen buruaz.

21 Eta bata itzuli zuen bere toquita, copa eman cizayon:

22 Beſtea ichequi zuen urcamendian, aſmatzallearen eguia aguertzeco.

23 Eta alacre etorriric egun onac, copazai nagusia aztu zan bere aſmatzalleaz.

XLI. Cap.

URTE biren buruan eguin zuen Faraonec amets bat. Iduritzen citzayon cegoala ibai baten aldean,

2 Ceñetatican igotzen ciran zazpi bei, ederrac eta guicen guicenac: eta larrean cebiltzen toqui urtſuetan.

3 Beſte zazpi ere ateratzen ciran ibaitican, itſuſiac eta argalez aituac: eta larrean cebiltzen ibayaren bazterrean bertan, toqui berdetſuetan.

4 Eta iretſi cituzten gorputzen guicentaſun eta edertaſun miragarria ceuzcatenac. Eſnaturic Faraon,

5 Berriz loac artu zuen, eta eguin zuen beſte amets bat: laſto batec ceuzcan zazpi galburu, beteac eta ederrac:

6 Beſte aimbeſte galburu ere ernetzen ciran, meac eta erreac joac

7 Iretſitzen cituztenac ain ederrac

ciran lembicicoac. Esnaturic atsedenaren ondoren,

8 Eta eguna zabalduta izuaz icaraturic, deitu cien Faraonec Egiptoco aztiai eta jaquintsu guztiai: eta ceudela bilduric adiraci cien ametsa, eta etzan asmatu lezaquenic.

9 Orduan oroituric azquencan, copazai nagusiac esan zuen: Aitortzen det nere pecatua.

10 Aserraturic bere serbitzariaquin, erreguec aguindu zuen sartzeco soldaduen aguintariaren presondeguian ni eta oquiñ nagusia:

11 Non bioc arrats batean eguin guenduen gueroco guertaeren amets bat.

12 Cegoan an hebreotar mutill bat, soldaduen aguintari beraren morroya: ceñi esaten guiñiozcala ametsac,

13 Aditu guenduen guero guertatu citzaigun guztia. Ceren ni izan nintzan itzulia nere lanera: eta ura izan zan ichequia gurutzean.

14 Bereala ateraric Jose presondeguitic erregueren aguinduz moztu zuten; eta aldaturic soñecoac, eraman cioten.

15 Ceñi berac esan cion: Eguin ditut ametsac, eta ez da arguitu ditzaquenic: aditu det zu gatic argui andia dezula asmatzeco.

16 Erantzun zuen Josec: Ni gabetanic Jaungoicoac erantzungo diozca gauza doatsuac Faraoni.

17 Contatu cion bada Faraonec icusi zuena: Iduritzen citzadan nengoala ibayaren bazterraren ondoan,

18 Eta ibaitican igotzen cirala zazpi bei chit cderrac, eta aragui guicenecoac: ceñac jaten zuten belar berdea aintziraco * larrean.

19 Eta ona non oyei cerraizquien beste zazpi bei ain itsusi eta argalac, Egiptoco errian iñoiz icusi ez ditudan becelacoac:

20 Ceñac, iretsi eta deseguiñic lembicicoac,

21 Etzuten eman asetasunaren aztarnic batere: baicican ceuden fortatuac lembicicoaren antzeco argaltasun eta ciquiñarequin. Esnaturic, eta berriz lozorroac arturic,

22 Amets eguin nuen: Lasto batec ceuzcan zazpi galburu beteac eta chit cderrac.

23 Beste zazpi meac eta erreac joac ere, ateratzen ciran lasto batetican:

24 Ceñac iretsi cituzten ain ederrac ciran lembicicoac. Contatu nien aztiai, ametsa eta ez da arguitu dezaquenic.

25 Erantzun zuen Josec: Erregueren ametsa gauza bat da: aguertu dio Faraoni Jaungoicoac eguingo duena.

26 Zazpi bei ederrac, eta zazpi galburu beteac, ugaritasuneco zazpi urte dirade: eta ametsaren indar ura bera dute.

27 Baitaere zazpi bei argal eta mee ayen ondoren atera ciradenac, eta zazpi galburu mee, eta aice erregarriac joac, etorrico dan goseteco zazpi urte dirade.

28 Ceñac onela beteco dira:

29 Etorrico dirade aurrena ugaritasun andico zazpi urte Egiptoco lur guztian:

30 Ceñai jarraituco diete beste zazpi urte urritasun ain andicoac, non aztueracico dute lengo ugaritasun guztia: ceren gosеac ondatuco du lur guztia,

31 Eta urritasunaren anditasunac galduco du ugaritasunarena.

32 Eguin dezun bigarren amets gauza artara bertara jotzen duena berriz: sendotasunaren ezagungarria da, eguiaztuco dala Jaincoaren itza, eta lembaitleen beteco dala.

33 Orain bada arquitu beza erreguec guizon jaquintsu eta cintzo bat, eta eman bizayo Egiptoco lurreco aguintaritza:

34 Ipiñi ditzan gobernariac alderri guztietan: eta zazpi urte ugaritasuneco frutuen bosgarrenac,

35 Ceñac oraindandic izango diran, bildu bitza gambaretan: eta gari guztia ipiñi bedi Faraonen mendean, eta gorde bedi errietan.

36 Eta bego prestaturic etorrico dan zazpi urteco gosete Egipto estutuco dueneraco, eta ez da aituco lurra urritasunarequin.

37 Esana ongui erori citzayen Faraoni, eta bere morroi guztiai:

38 Eta itz eguin cien: ¿Arquituco bai al degu Jaungoicoaren espirituz betea dagoen onelaco guizonic?

39 Esan cion bada Joseri: Jaungoicoac aguertu dizquizun ezquero esan dituzun gauza guzti oyec, ¿arquituco al det nic zu baño jaquintsuago eta zure antzecoric?

40 Zu izango cera nere echeco gobernaria, eta zure aoaren aguindura erri guz-

* *lagunaco.*

tiac obedituco du: ez naiz zu baño gueyago izango, erreinuco esertoquian baicic.

41 Eta berriz esan cion Faraonec Joseri: Ona non jarri zaitudan Egiptoco lur guztico erregue ordeco.

42 Eta quendu zuen eraztuna bere escutic, eta ipiñi cion Joseri: eta jantzi zuen liño chit finezco soñeco batequin, eta jarri cion bere lepoaren inguruan urrezco lepande * bat.

43 Eta igoeraci cion bere bigarren gurdian, deadarrez pregoi batec ciola, guztiac bere aurrean belaunicatu citecela, eta jaquin cezatela Egiptoco lur guztico gobernari jarria cegoala.

44 Esan ere cion erreguec Joseri: Ni naiz Faraon: zure aguindu gabe ez du muguituco iñore escu edo oñic Egiptoco lur guztian.

45 Aldatu ere zuen bere icena, eta deitu cion Egiptoco izcuntzan, Munduaren salbaguillea. Eta eman cion emaztetzat Asenet, Putifar Heliopolico apaizaren alaba. Atera zan bada Jose Egiptoco lurrera.

46 (Eta oguei ta amar urtecoa zan Faraon erreguearen aurrean egon zanean) eta ingurutu cituen Egiptoco alderri guztiac.

47 Eta etorri zan zazpi urteco ugaritasuna: eta laboreac gabillaturic izan ciran bilduac Egiptoco aleteguietan.

48 Eta erri bacoitzean gorde ciran ugari uztaco frutuac.

49 Eta ain andia izan zan gariaren ugaritasuna, non berdintzen zuen itsasoco ondarra, eta zan neurriz gañeticoa.

50 Gosetea etorri baño lenago jayo citzayozcan Joseri bi seme: ceñac eguin ciozcan Asenet Putifar Heliopolico apaizaren alabac.

51 Eta lembiciſortuari deitu cion Manases, ciola: Aztuerazo dizquit Jaungoicoac nere neque guztiac, eta nere aitaren echecoac.

52 Eta bigarrenari deitu cion Efraim, ciola: Jaungoicoac aberastu nau cziduquia sartu nintzan lurrean.

53 Igaroric bada Egipton izan ciran ugaritasuneco zazpi urteac:

54 Asi ciran etortzen Josec profetizatu cituen urritasuneco zazpi urteac: eta gosetea zabaldu zan mundu guztitican; baña Egiptoco lur guztian bazan oguia.

55 Zabalduric Egipton gosetea, erriac deadar eguin cion Faraoni, janari esque. Ceñai berac erantzun cien: Zoazte Jose gana: eta berac esaten dizuten guztia, eguin ezazute.

56 Aciaz cijoan bada egunetic egunera gosetea lur guztian: eta Josec idiqui cituen aletegui guztiac, eta saltzen cien egiptoarrai: ceren berac cre estutu cituen gosteac.

57 Eta alde gucietatic cetocen Egiptora jaquiac erostera, eta ezurteen gaitza arintzera.

XLII. Cap.

ETA adituric Jacobec janaria saltzen zala Egipton, esan cien bere semeai: ¿Cergatic zaudete elcarri beguira?

2 Aditu det garia saltzen dala Egipton: jechi zaitezte, eta crosi ezazute bear dezutena bici gaitecen, eta gosez ill ez gaitecen.

3 Jechiric bada Joseren amar anai Egiptora gari erostera,

4 Guelduric echean Benjamin Jacobec, ceñec esan cien bere anayai: Ezbearren bat bidean guertatu ez daquion:

5 Sartu ciran Egiptoco lurrean erostera cijoacen beste batzuequin. Eta Canaango errian bazan gosetea.

6 Eta Jose zan aguintaria Egiptoco lurrean, eta bere naira garia saltzen citzayen erriai. Eta bere anayac adoratu zutenean,

7 Eta berac ezagutu cituenean, itz eguiten cien garrazquiro, arrotzac bezala, galdetzen ciela: ¿Nondic etorri cerate? Berac erantzun zuten: Canaango lurretican jateco bear deguna erostera.

8 Eta alaere ezaguturic anayac, Jose etzan izan berac ezagutua.

9 Eta oroituric noizbait izan cituen amets ayezaz, esan cien: Celatariac cerate: etorri cerate icustera lurreco erracenac.

10 Berac esan zuten: Ez da ala, jauna, baicic zure serbitzariac etorri dirade cer jan erostera.

11 Guztioc guera guizon baten semeac: paquea dacargu, eta zure morroyac ez dute gaitzic eguiteco asmorican.

12 Ceñai berac erantzun cien: Bestela da: etorri cerate ezagutzera lur onetaco toqui sendotugabeac.

13 Eta berac: Amabi anai guera, diote, zure serbitzariac, guizon baten se-

* collar.

meac Canaango errian: chiquiena gure aitarequin dago, beſtea ill zan.

14 Au da, erantzun zuen, nic eſan dedana berbera: Celatariac cerate.

15 Orain noa zuen billabidea eguitera: Faraonen bicia gatic etzerate ateraco emendican, aliqueta etorri artean zuen anai chiquiena.

16 Bidaldu ezazute zuetatic bat, eta ecarri beza: eta zuec egongo cerate preſondeguian, jaquin artean eguiac ala guezurrac diran eſan dituzuten gauzac: beſtela Faraonen bicia gatic celatariac cerate.

17 Bidaldu cituen bada preſondeguira iru eguneraco.

18 Eta irugarren egunean ateraric preſondeguitic, eſan cien: Eguin itzatzute eſan ditudan gauzac, eta bicico cerate: ceren badet Jaungoicoaren bildurra.

19 Paquea badacartzute, zuen anayetatic bat guelditu bedi lotuta preſondeguian: eta zuec zoazte, eta eraman itzatzute eroſi dituzuten gariac, zuen echeetara,

20 Eta ecarri zadazute zuen anai chiquiena, eguiazcotzat ezagutu ditzadan zuen itzac, eta ill etzaitezten. Eguin zuten eſan zuen becela,

21 Eta elcarri eſan cioten: Bidez padecitzen ditugu oyec, ceren pecatu eguin guenduen gure anayaren contra, icuſiric bere animaco larritaſuna, erregututzen cigunean, eta ez guiñion aditu: argatic etorri da gure gañera naigabe au.

22 Ceñetaco batec, Rubenec, eſan zuen: ¿Ez al nizuten eſan: Ez dezazutela gaiztaqueri au eguin mutillaren contra: eta ez ninduzuten aditu? Ona nola dan eſcatua bere odola.

23 Eta etzequiten Joſec aditzen ciela: adieratzallearen bitartez itz eguiten cielaco.

24 Eta alde eguin zuen piſca bat, eta negar eguin zuen: eta itzuliric itz eguin cien.

25 Eta elduric Simeoni, eta loturic beren aurrean, aguindu cien mendecoai betetzeco gariz beren zacuac, eta ipintzeco bacoitzaren diruac beren zacuetan, emanic gañera janaria bideraco: ceñac ala eguin zuten.

26 Eta berac ceramazquitela gariac beren aſtoetan, joan ciraden.

27 Eta idiquiric batec zacua emateco aſtoari jaten oſtatuan, icuſiric dirua zacuaren aoan,

28 Eſan cien bere anayai: Itzuli didate dirua, ona non dagoen zacuan. Eta arritu eta izuturic, elcarri eſan cioten: ¿Cer da Jaungoicoac gurequin eguin duen au?

29 Eta etorri ciran bere aita Jacob gana Canaango lurrera, eta eſan ciozcaten guertatu citzayozcaten gauza guztiac, ciotela:

30 Garrazqui itz eguin cigun lur artaco jaunac, eta uſte zuen guiñala errico celatariac.

31 Ceñi erantzun guiñion: Paquetſuac guera, eta ez gabiltza gaitz eguiteco aſmoetan.

32 Amabi anai guera aita baten ſemeac: bat ez da bici, chiquiena gure aitarequin dago Canaango lurrean.

33 Ceñec eſan cigun: Onela ezagutuco det paquetſuac ceratela: zuen anai bat utzi ezazute nerequin, eta artu itzatzute bear dituzuten janariac zuen echeetaraco, eta zoazte,

34 Eta ecar zadazute zuen anai chiquiena jaquin dezadan etzeratela celatariac: eta eraman dezazuten preſondeguian guelditzen dan au: eta guero izan dezazuten eſcubidea eroſteco nai dezutena.

35 Oyec eſanic, gariac botatzean, bacoitzac arquitu cituen zacuen aoan diruac loturic: eta izuturic guztiac batean,

36 Eſan zuen aita Jacobec: Zuec utzi nazute ſeme gabe, Joſe ez da bici, Simeon guelditu da preſondeguian, eta Benjamin quenduco didazute: nere gañera erori dirade gaitz guzti oyec.

37 Ceñi erantzun cion Rubenec: Ill itzatzu nere bi ſemeac, itzultzen ez baldin badizut: jarri ezazu nere eſcuan, eta nic biurtuco dizut.

38 Eta berac: Ez da jachico, eſan zuen, nere ſemea zuequin: bere anaya ill zan, eta bera bacarric guelditu da: ezbearren bat guertatuco baldin balitzayo zoazten lurrean, eramango dituzute nere ille urdiñac penarequin obira.

XLIII. Cap.

BITARTEAN goſeteac chit eſtutuzen zuen lur guztia.

2 Eta aituric Egiptotic ecarri cituzten janariac, eſan cien Jacobec bere ſemeai: Itzuli zaitezte, eta eroſi zaguzute janari piſcacho bat.

3 Erantzun zuen Judac: Eſan cigun guizon arc juramentuaren azpian, ciola: Ez dezute icuſico nere arpeguia, ecartzen ez baldin badezute zuequin zuen anai chiquiena.

4 Baldin bada nai badezu bidaldu gurequin, joango guera batean, eta erosico dizugu bear dezuna:

5 Baña ez baldin badezu nai, ez guera joango: ceren guizon arc, maiz eſan degun becela, adiraci cigun, eſaten zuela: Ez dezute icuſico nere arpeguia zuen anai chiquiena gabe.

6 Eſan cien Iſraelec: Nere zorigaitzeraco ezagutueraci ciñioten beſte anai bat ere bacendutela.

7 Eta berac erantzun zuten: Galdetu cigun guizonac banan banan ceñ zan gure etorquia: aita bici zan: beſte anairic guenduen: eta guc erantzun guiñion bear becela galdetu cigunaren araura: ¿nola jaquin guenezaquen eſango cigula: Ecartzazute zuequin zuen anaya?

8 Judac ere eſan cion bere aitari: Bidaldu ezazu nerequin mutilla joan gaitecen, eta bici gaitezquen: gu eta gure aurrac ill ez gaitecen.

9 Neronec artzen det mutilla: nere eſcutic eſcatu ezazu; atzera ecartzen ez baldin badizut, eta itzuli, peccatu eguiñ izango det zure contra dembora gucitan.

10 Izan ez balitz luzapenic, onezquero beſte batean etorri izango guiñan.

11 Iſrael beren aitac bada eſan cien: Ala bear bada, eguin ezazute nai dezutena; artu itzatzute lurreco fruturic onenetatican zuen ontzietan, eta eraman zayozcazute guizon ari eſqueintzariac, errechiñaren eta eztiaren, eta eſtoraquearen, eſtactearen, eta terebintoaren, eta almendren piſca bat.

12 Eraman ezazute ere zuequin birritan aimbat diru: eta berriz eraman ezazute zacuetan arquitu cendutena, utſeguiñez guerratu baldin balitz ere;

13 Artu ezazute ere zuen anaya, eta zoazte guizon argana.

14 Eta nere Jaungoico guztia dezaquenac eguin dizazutela ongui eguincorra: eta bidaldu ditzala zuequin bere mendean daucan zuen anaya, eta Benjamin au: eta ni guelldituco naiz ſemeric gabe becela.

15 Eraman cituzten bada guizonac eſqueintzariac, eta birritan aimbat diru, eta Benjamin: eta jachi ciran Egiptora, eta egon ciraden Joſeren aurrean.

16 Ceñac icuſi citueneco, eta Benjamin beraquin, aguindu cion bere echeco morroi naguſiari, ciola: Sartu itzatzu guizon oriec echean, eta ill itzatzu abereac, eta preſtatu bazcaria; ceren nerequin jango dute egüerdian.

17 Berac eguin zuen aguindu citzayona, eta ſartu cituen guizonac echera.

18 Eta an beldurturic, eſan cioten elcarri: Sartu gaituzte leen gure zacuetan eraman guenduen dirua gatic: guezurren bat guri aſmatzeco, eta indarrez menderatzeco gu, eta gure aſtoac.

19 Argatic ate atetan alderaturic echeco morroi naguſia gana,

20 Eſan cioten: Erregutzen dizugu, jauna, arren aditu gaitzazula. Leen ere etorri guiñan janariac croſtera:

21 Oyec eroſiric, allegatu guiñanean oſtatura, idiqui guiñituen gure zacuac, eta arquitu guenduen dirua zacuen aoan: ceñ orain piſu berean dacargu berriz.

22 Beſte diru bat ere badacargu erosteco bear deguna: ez daquigu norc ipiñi zuen gure bolſetan.

23 Eta berac erantzun zuen: Paquea zuequin, etzaitezte beldurtu: zuen Jaungoicoac, eta zuen aitaren Jaungoicoac, eman cizquizuten ondaſunac zuen zacuetan. Ceren eman ciñidaten dirua, nic contuan jarria daucat. Eta atera zuen Simeon berac gana.

24 Eta ſarturic echean, ecarri zuen ura, eta garbitu cituzten bere oñac, eta eman cien janaria beren aſtoentzat.

25 Eta berac preſtatzen cituzten esqueintzariac, aliqueta ſartu artean Joſe egüerdian: ceren aditu zuten an jan bear zutela.

26 Sartu zan bada Joſe bere echean, eta eſcañi cizquioten emaitzac, bere escuetan cituztela: eta adoratu zuten macurturic lurrera.

27 Eta berac, agur chit gozatſua eguiñic, galdetu cien, eſanaz: ¿Ongui da zuen aita zarra, ceñ gatic itz eguin ciñidaten? ¿oraindican bici da?

28 Berac erantzun zuten: Ongui da zure ſerbitzari gure aita, oraindican bici da. Eta macurturic, adoratu zuten.

29 Eta alchaturic Joſec beguiac, icuſi zuen Benjamin bere anai ſabel batecoa,

eta eſan zuen: ¿Au al da zuen anai chiquiena, ceñ gatic itz eguin ciñidaten? Eta berriz: Jaungoicoa, eſan zuen, urricaldu dedilla zuzaz, nere ſemea.

30 Eta agudo joan zan, ceren muguiquidatu citzayozcan bere errayac bere anaya gatic, eta malcoac ceriozcan: eta ſarturic guelan, negar eguin zuen.

31 Eta ateraric berriz arpeguia garbituta, iduquidatu zan, eta eſan zuen: Ipiñi itzatzute oguiac.

32 Ceñac jarriric, Joſe berecian, eta anayac berecian, elcarrequin jaten zuten egiptoarrac ere berecian (ceren ez da bidezcoa egiptoarrentzat jatea hebreotarraquin, eta gaizquia dala uſte dute onelaco jatequeta),

33 Eſeri ciran bere aurrean, lembiciſortua lembicico ſorreraren araura, eta chiquiena bere adiñaren* araura. Eta chit aſco miraritzen ciran,

34 Arturic berac emandaco parteac: eta zatiric andiena etorri zan Benjamin gana, alaco moduan non zan boſt aldiz andiagoa. Eta edan zuten, eta gozatu ciran berarequin.

XLIV. Cap.

ETA aguindu cion Joſec bere echeco morroi naguſiari, ciola: Bete itzatzu gariz beren zacuac, cabitu al ditzaquen aimbeſtean: eta jarri ezazu bacoitzaren dirua zacuaren goyenean.

2 Eta jarri itzatzu nere cillarrezco copa, eta garia gatic eman duen dirua gazteenaren zacuco aoan. Eta ala eguin zan.

3 Eta allegaturic goiza, bidalduac izan ciran bere aſtoaquin.

4 Eta ateratu izan ciraden erritican, eta ibilli cerbaitcho: orduan Joſec ots eguiñic echeco morroi naguſiari, Zoaz, eſan cion, eta jarraitu zayezu guizon ayei; eta irichiric eſan zayezu: ¿Certaco itzuli dezute gaitza ona gatic?

5 Oſtu dezuten copa, da ura bera, ceñean edaten duen nere naguſiac, eta ceñean aſmatu oi duen: eguin dezute gauza chit gaizto bat.

6 Berac eguin zuen aguindu zuen becela. Eta irichiric itz eguin cien aguinduaren araura.

7 Berac erantzun zuten: ¿Cergatic gure jaunac onela itz eguiten du, zure ſerbitzariac gaiztaqueri ain andia eguin dutela?

8 Zacuen goyenean arquitu guenduen dirua, berriz ecarri guenduen zu gana Canaango lurretican: ¿nola bada izan daiteque oſtutzea guc zure naguſiaren echetic urrea edo cillarra?

9 Zure ſerbitzarietaco edoceñ, ceñegan arquitzen dan billatzen dezuna, ill bedi, eta gu izango guera gure jaunaren mempecoac.

10 Ceñac eſan cien: Eguin bedi zuen erabaquiaren araura: nic arquitzen diodan edoceñ, bera izango da nere mempecoa, eta zuec izango cerate ezgaizquitatuac.

11 Ala bada agudo utziric lurrean zacuac, idiqui zuen bacoitzac berea.

12 Ceñac billaquinduric andiena gandic aſita chiquieneraño, arquitu zuen copa Benjaminen zacuan.

13 Eta berac, urraturic ſoñecoac, eta cargaturic berriz aſtoac, itzuli ciran errira.

14 Eta aurrena Juda anayaquin ſartu zan Joſe gana (ceren etzan muguitu toquitican), eta guztiac batean bere aurrean auzpeztu ciran lurrean.

15 Ceñai berac eſan cien: ¿Cergatic nai izan dezute eguin onela? ¿ez al daquizute ez dala nere antzecoric aztí jaquindurian?

16 Ceñi Judac eſan cion: ¿Cer erantzungo diogu nere jaunari, edo cer eſango degu, edo bidez erantzun dezaquegu? Jaungoicoac aguertu du zure ſerbitzarien gaiztaqueria: ona guztioc guera nere jaunaren mempecoac, bai gu, eta bai ura ceñegan arquitua izan dan copa.

17 Erantzun zuen Joſec: Urrutian ni gandic orrelacoric eguitea: copa oſtu duena, bera izan bedi nere mempecoa: eta zuec joan zaitezte libreac zuen aita gana.

18 Eta alderaturic gueyago, Judac fidandez eſan zuen: Erregutzen dizut, nere jauna, utzi dizayozula arren zure ſerbitzari oni zuri itz eguiten, eta etzaitecela aſerratu zure morroi onequin: ceren zu cera

19 Nere jaun Faraonen urrengoa. Galdetu ciñien lembicicoan zure ſerbitzariai: ¿Badezute aitaric, edo anairic?

20 Eta guc erantzun guiñizun zuri nere jaun ceranari: Badegu aita zar bat, eta anai chiqui bat, bere zartzan jayo ci-

* *edadearen.*

tzayona; ceñen anai ſabel batecoa ill da: eta au bacarric guelditzen da bere ama gandic, eta bere aitac ſamurquiro maitatzen du.

21 Eta eſan ciñien zure ſerbitzariai: Ecarri zadazute onera, ceren icuſi nai nuque.

22 Adiraci guiñion nere jaunari: Ecin dezaque mutillac utzi bere aira: ceren utzitzen baldin badu, illco da.

23 Eta eſan ciñien zure ſerbitzariai: Etortzen ez baldin bada zuequin zuen anai chiquiena, ez dezute berriz icuſico nere arpeguia.

24 Allegatu guiñanean bada gure aita zure ſerbitzariaren echera, contatu guiñiozcan nere jaunac eſan ciñizquigun gauza guztiac.

25 Eta eſan zuen gure aitac: Itzuli zaitezte, eta eroſi zazquiguzute gari piſca bat.

26 Ceñi eſan guiñion: Ez gaitezque joan: gure anai chiquiena joaten bada gurequin, elcarrequin joango guera: bestela bera gabetanic, ez guera atrebitzen icuſtera guizon aren arpeguia.

27 Oyei berac erantzun cieten: Zucc badaquizute bi ſeme eguin cizquidala nere emazteac.

28 Atera zan bata, eta eſan cenduten: Piſti batec iretſi zuen: eta oraindaño ez da aguiri.

29 Au ere eramaten baldin badezute, eta ezbearren bat guertatzen bazayo bidean, eramango dituzute nere ille urdiñac atſecabearequin obira.

30 Sartuco banintz bada zure ſerbitzari nere aita gana, mutill au eraman gabe (aren bicia onena gandican ichequita nola dagoan),

31 Eta icuſico baldin balu berau ez dala gurequin, illco da, eta zure ſerbitzariac eramango dituzte bere ille urdiñac atſecabearequin obira.

32 Ni nerau izan nadin zure mempecoa, bere fiatzalle jarri nintzan bezala, eta eſqueñi nuen eſanaz: Berriz ecartzen ez baldin badizut pecatu eguin izango det nere aitaren contra dembora gucitan.

33 Gueldituco naiz bada ni zure ſerbitzari au mutillaren toquian nere jaunaren morroitzan, eta mutilla bijoa bere anayaquin.

34 Ceren ez naitequen itzuli nere aita gana mutill gabe: izan ez nadin nere aita eſtutuco duen naigabe andiaren icuſle.

XLV. Cap.

BARRENAC ecin artu zuen gueyago Joſe an ceuden aſcoren aurrean: argatic aguindu zuen atera citecela guztiac campora, eta etzedilla arrotzic batere egon elcarren ezagüeran.

2 Eta alchatu zuen boza negarrarequin: ceñ aditu n egiptoarrac, eta Faraonen eche guztiac.

3 Eta eſan cien bere anayai: Ni naiz Joſe: ¿oraindican nere aita bici da? Ecin zuten erantzun anayac icararuric izu gueyegui batequin.

4 Ceñai berac gozaro eſan cien: Alderatu zaitezte ni gana. Eta allegaturic aldera, eſan cien: Ni naiz Egiptoraco ſaldu cenduten Joſe zuen anaya.

5 Etzaitezte icaratu, eta ez ere atſecabetu ſaldu ninduzutelaco erri oyetaraco: ceren zuen oſaſuna gatic bidaldu nau Jaungoicoac zuen aurretic Egiptora.

6 Ceren bi urte dirade aſi zala goſetea lurrean: eta oraindican boſt urte falta dira, ceñetan ecin goldeatu, ta ez iguitaitu daiteque.

7 Eta Jaunac aurretican bidaldu ninduen zuec biciric izan zaitezten lurraren gañean, eta iduqui dezaquezuten cer jan bicitzeco.

8 Ez naiz izan bidaldua onera zuen aſmoz, baicic Jaungoicoaren borondatez: ceñac eguin ninduen Faraonen aita becela, eta bere eche guztico jauna, eta Egiptoco lur guztico principea.

9 Agudo ibilli zaitezte, eta igo nere aita gana, eta eſango diozute: Oyec bidaltzen dizquitzu eſaten zure ſeme Joſec: Jaincoac eguin nau Egiptoco lur guztico jaun: jachi zaite ni gana, ez luzatu,

10 Eta bicico cera Geſengo lurrean: eta izango cerate nere aldean zu, eta zure ſemeac, eta zure ſemeen ſemeac, zure ardiac, eta zure abereac, eta dezun guztia.

11 Era an jana emango dizut (ceren oraindican goſeteco boſt urte falta dira) galdu etzaitezten zu, eta zure echea, eta dituzun gauza guztiac.

12 Ona non zuen beguiac, eta nere anai Benjaminen beguiac, icuſten dute nere aoac itz eguiten dizutela.

13 Adiraci zayozute nere aitari nere gloria guztia, eta Egipton icuſi dituzuten gauza guztiac: ibilli zaitezte agudo, eta ecarri zadazute ni gana.

14 Eta utziric erortzen bere anai Benjaminen lepora, laztanduric, aſi zan negarrez: baitaere berac negar eguiten zuela Joſeren lepoaren gañean.

15 Eta muſu eman cien Joſec bere anai guztiai, eta negar eguin zuen bacoitzaren gañean: ceñen ondoren atrebitu ciran itz eguiten berari.

16 Eta aditua izan zan, eta zabaldua erregueren jaureguian guztien artean berri au: Etorri ciraden Joſeren anayac: eta poztu ciran Faraon, eta bere echeco guztiac.

17 Eta eſan cion Joſeri aguindu dizayela bere anayai, eſaten ciela: Cargaturic abereac, zoazte Canaango lurrera,

18 Eta artu itzatzute andican zuen aita eta aideac, eta atozte ni gana: eta nic emango dizquizutet Egiptoco ondaſun guztiac, jan dezazuten lurreco mardultaſuna.

19 Aguindu zayezute ere artu ditzatela gurdiac Egiptoco lurretican, bere umeac eta emazteac ecartzeco: eta eſan zayezute: Artu ezazute zuen aita, eta ariñ ibilliric etorri zaitezte aimbat laſterrena.

20 Eta ez ezazute utzi zuen treſnaric batere: ceren Egiptoco aberaſtaſun guztiac zuenac izango diran.

21 Eta eguin zuten Iſraelco ſemeac aguindua izan citzayoten becela. Ceñai eman cizquioten Joſec gurdiac, Faraonen aguinduaren araura, eta janaria bideraco.

22 Aguindu ere zuen ateratzeco bacoitzarentzat bi ſoñeco: eta Benjamini eman ciozcan irureun diru cillarrezco boſt ſoñeco chit ederraquin:

23 Bidaltzen ciozcala bere aitari beſte aimbeſte diru eta ſoñeco, eta gañera amar aſto eramateco Egiptoco ondaſun guztietatican, eta beſte aimbeſte aſtaeme, garia eta oguiac bideraco ceramazquitenac.

24 Bidaldu cituen bada bere anayac, eta cijoacenean eſan cien: Etzaitezte aferratu bidean.

25 Ceñac igoric Egiptotican, etorri ciran Canaango lurrera bere aita Jacob gana.

26 Eta eman cioten berria, eſaten zutela: Joſe zure ſemea bici da: eta bera da aguintzen duena Egiptoco lur guztian. Au adituric, lozorro batetican eſnatuco balitz becela, Jacobec oraindican etzioten ſiniſten.

27 Berac contrara contatzen zuten guertatu citzayoten guztia. Eta icuſi cituenean gurdiac, eta bidaldu ciozcan gauza guztiac, berriz piztu zan bere espiritua,

28 Eta eſan zuen: Aſqui da neretzat nere ſeme Joſe oraindican bici baldin bada: joango naiz, eta icuſico det ill nadin baño lenago.

XLVI. Cap.

ETA ateraric Iſrael ceuzcan gauza guztiaquin, etorri zan Juramentuco putzura: eta eſqueñiric an emaitzac Iſaac bere aitaren Jaungoicoari,

2 Aditu zuen gaueco icuſqueta batean ots eguiten ciola, eta eſaten: Jacob, Jacob. Ceñi erantzun cion: Ona non nagoen.

3 Eſan cion Jaungoicoac: Ni naiz zure aitaren Jaungoico chit ſendoa: etzaite beldur izan, jechi zaite Egiptora, ceren an eguingo zaitudan erri andi baten buru.

4 Ni jechico naiz zurequin ara, eta nic andican ecarrico zaitut itzultzen cerancan: eta Joſec ichico dizquitzu beguiac illtcen ceranean.

5 Jaiqui zan bada Jacob Juramentuco putzutic: eta eraman zuten ſemeac bere umeaquin eta emazteaquin Faraonec agurea eramateco bidaldu cituen gurdietan,

6 Eta Canaango lurrean ceuzcan gauza guztiac: eta etorri zan Egiptora bere ondoco guztiaquin,

7 Bere ſemeac, eta illobac, eta ſenide guztiac elcarrequin.

8 Eta oyec dirade Egipton ſartu ciran Iſraelen ſemeen icenac, onera etorri zanean bere aurraquin. Lembiciſortua Ruben.

9 Rubenen ſemeac: Enoc eta Falu eta Heſron eta Carmi.

10 Simeonen ſemeac: Jamuel eta Jamin eta Ahod eta Jaquin eta Sohar, eta Saul canaantar baten ſemea.

11 Leviren ſemeac: Gerſon eta Caat eta Merari.

12 Judaren ſemeac: Her eta Onan eta Sela eta Fares eta Zara. Baña Her

eta Onan ill ciraden Canaango lurrean. Eta Farefi jayo citzayozcan: Hefron eta Hamul.

13 Iſacarren ſemeac: Tola eta Fua eta Job eta Semron.

14 Zabulonen ſemeac: Sared eta Elon eta Jahelel.

15 Oyec Liaren ſemeac eguin ciozcanac Siriaco Meſopotamian Dina bere alabarequin; bere ſeme eta alaba guztiac ciran oguei ta amairu.

16 Gaden ſemeac: Sefion eta Hagi, eta Suni eta Eſebon eta Heri eta Arodi eta Areli.

17 Aſerren ſemeac: Jamne eta Jeſua eta Jeſui eta Beria eta Sara beren arreba. Beriaren ſemeac: Heber eta Melquiel.

18 Oyec Zelfaren Labanec bere alaba Liari eman cionaren ſemeac. Eta oyec eguin ciozcan Jacobi, amaſei lagun.

19 Raquel Jacoben emaztearen ſemeac: Joſe eta Benjamin.

20 Eta Joſeri jayo citzayozcan ſemeac Egiptoco lurrean, ceñac eguin ciozcan Aſenet Putifar Heliopolifco apaizaren alabac: Manaſes eta Efraim.

21 Benjaminen ſemeac: Bela eta Becor eta Aſbel eta Gera eta Naaman eta Equi eta Ros eta Moſim eta Oſim eta Ared.

22 Oyec Raquelec Jacobi eguin ciozcan ſemeac: lagun guztiac, amalau.

23 Danen ſemeac: Huſim.

24 Neftaliren ſemeac: Jaſiel eta Guni eta Jeſer eta Salem.

25 Oyec Balaren Labanec bere alaba Raqueli eman cionaren ſemeac: eta oyec eguin ciozcan Jacobi: lagun guztiac, zazpi.

26 Jacobequin Egipton ſartu ciraden lagun guztiac, eta bera gandic atera ciranac, bere ſemeen emazteac gabetanic, iruroguei ta ſei.

27 Eta Joſeren ſeme jayo citzayozcanac Egiptoco lurrean, bi lagun. Jacoben echeco lagun guztiac Egipton ſartu ciradenac, izan ciran iruroguei ta amar.

28 Eta bidaldu zuen Juda bere aurretican Joſe gana adirazteco nola cetorren, eta bidera ateratzeco Geſeneta.

29 Ara allegaturic, igoric Joſe bere gurdira, joan zan bere aitari bidera irtetzera lecu bertara: eta icuſiric bera, egotzi citzayon bere lepora, eta laztanen artean negar eguin zuen.

30 Eta eſan cion aitac Joſeri: Orain bai pocic illco naiz, icuſi dedalaco zure arpeguia, eta biciric utzitzen zaitudalaco.

31 Eta berac itz eguin cien bere anayai, eta bere aitaren eche guztiari: Igoco naiz eta adiracico diot Faraoni, eta eſango diot: Canaango lurrean ciran nere anayac, eta nere aitaren echea, etorri dira ni gana:

32 Berac dirade artzayac, eta abereac acitzen ari oi dirade: ecarri dituzte berequin beren artaldeac, eta abereac, eta iduqui cezaquetean guztia.

33 Eta deitzen dizutenean, eta eſaten dizutenean: ¿Certan ari oi cerate?

34 Erantzungo dezute: Guizon artzayac guera zure ſerbitzariac, gure aur demboratic oneraño, eta gu eta gure aitac. Eta oyec eſango dituzute bici al zaitezten Geſengo lurrean: ceren gorroto dieten egiptoarrac artzai guztiai.

XLVII. Cap.

SARTURIC bada, Joſec adiraci cion Faraoni, eſaten zuela: Nere aita eta anayac, beren ardiac eta abereac dituzten gauza guztiaquin, etorri dira Canaango lurretican: eta ona non guelditu diran Geſengo lurrean.

2 Eta bere anayetatic azquenengo boſt guizonac eraman cituen erregueren aurrera:

3 Ceñai berac galdetu cien: ¿Certan ari oi cerate? Erantzun zuten: Artzayac guera zure ſerbitzariac, bai gu, eta bai gure aitac.

4 Etorri guera zure lurrean egotera dembora zati batean: ceren ez dan belarric zure ſerbitzarien abereentzat, gueitzen dalaco goſetea Canaango lurrean: eta eſcatzen dizugu aguindu dezazula egon gaitecela gu zure ſerbitzariac Geſengo lurrean.

5 Eta eſan cion erreguec Joſeri: Zure aita eta zure anayac etorri dira zu gana.

6 Egiptoco lurra zure aurrean dago: eguizu bici ditecela toquiric onenean, eta eman zayezu Geſengo lurra. Eta baldin ezagutzen badezu badiradela beren artean guizon cintzoac, ipiñi itzatzu nere abereen artzainagufitzat.

7 Oyen ondoren ſartu zuen Joſec bere aita erregue gana, eta jarri zuen bere aurrean: ceñac agur eguiñic,

8 Eta izanic erreguec galdetua: ¿Cembat dira zure urteac?

9 Erantzun zuen: Ni mundu onetan arrotza becela ibilli naicen urteac eun eta oguei ta amar dirade, laburrac eta nequez beteac, eta ez dirade allegatu nere aitac mundu onetan arrotzac becela ibilli izan ciraden urteetara.

10 Eta erregueri agur eguiñic, atera zan campora.

11 Eta Josec eman cien bere aitari eta anayai Rameſesco lurra, toqui chit ugaria Egipton, Faraonec aguindu zuen becela.

12 Eta acitzen cituen berac, eta bere aitaren eche guztia, emanic janaria bacoitzarentzat.

13 Ceren mundu guztian falta zan oguia, eta goſeteac ceucan eſtuturic lurra, batczere Egiptocoa eta Canaangoa.

14 Ceñetatic bildu zuen diru guztia ſalduric garia, eta ſartu zuen erregueren dirutoquian.

15 Eta aituric dirua eroſleai, etorri zan Egipto guztia Joſe gana, eſaten zuela: Eman zaguzu oguia: ¿cergatic utzitzen diguzu illtzen zure aurrean, diruric ez degulaco?

16 Ceñai berac erantzun cien: Ecarri itzatzute zuen abereac, eta berac gatic emango dizquitzutet janariac, dirurican gueyago ez baldin badezute.

17 Oyec ecarriric, eman ciezten janariac zaldiac, eta ardiac, eta idiac, eta astoac gatic: eta jaten eman cien urte artan abereac gatic.

18 Etorri ere ciraden bigarren urtean, eta eſan cioten: Ez diogu eſtalico gure jaunari ez degula abereric, ez diruric: eta arguiro icuſten dezu ez degula gorputzac eta lurra baicic.

19 ¿Cergatic bada illco guera zuc icuſten gaituzula? Eta gu eta gure lurra zureac izango guera: eroſi gaitzatzu erregueren mempecotzat, eta eman zaizquiguzu aciac, galduric necazariac lurra eremu itzuli ez dedin.

20 Eroſi zuen bada Josec Egiptoco lur guztia, ſaltzen cituela bacoitzac ceuzcan lur guztiac goſete andia gatic. Eta jarri zuen Egipto guztia Faraonen mendean,

21 Eta bere erri guztiac, Egiptoco aſieratic bere azqueneco muguetaraño,

22 Salbu apaicen lur erreguec berai emana: ceñai ere ematen oi ciozcaten janari icentatuac guztien aleteguietatic, eta argatic etzituzten ſaldu bear izan beren lurrac.

23 Eſan cien bada Josec erriai: Ona non, icuſten dezuten becela, Faraonenac cerate zuec eta zuen lurra: artu itzatzute aciac, eta erein campoetan.

24 Frutuac iduqui al ditzatzuten. Boſgarren partea emango diozute erregueri: lau gañeracoac uzten dizquizutet acitaco, eta zuen echeco eta aurrac jateco.

25 Ceñac erantzun zuten: Bicia eman diguzu: bacarric ongui beguiratu bizagu gure naguſiac, eta pocic erregue ſerbituco degu.

26 Dembora artatic gaurco eguneraño, Egiptoco lur guztian, erregueai pagatzen zaye boſgarren partea, eta etorri zan leguea becela izatera, ſalbu apaicen lur pagu au gabe guelditu zana.

27 Bicitu izan zan bada Iſrael Egipton, au da, Geſengo lurrean, eta izan zan bere jabe: eta gueitu zan, eta chit ugaritu.

28 Eta bicitu zan bertan amazazpi urtetan: eta bere bicitzaco urte guztiac izan ciran eun eta berroguei ta zazpi urte.

29 Eta nola icuſten zuen alderatzeu zala bere eriotzaco eguna, deitu cion bere ſeme Joſeri, eta eſan cion: Eguiaz maite baldin banazu, jarri ezazu zure eſcua nere iſtarraren azpian: eta meſede eguin zadazu eſqueintzea eguia guztiarequin ez nazula obiratuco Egipton:

30 Baicic joango naizala atſedetera nere guraſoaquin, eta ateraric lur onetatic, jarrico nazula nere antziñacoen obian. Ceñi erantzun cion Josec: Nic eguingo det aguindu dezuna.

31 Eta berac eſan cion: Juramentu eguin zadazu bada. Ceñec juramentu eguiñic, adoratu zuen Iſraelec Jaungoicoa, itzuliric oearen burura.

XLVIII. Cap.

OYEC onela iragota, adiraci citzayon Joſeri bere aita eriric cegoala: ceñ, arturic bere bi ſeme Manaſes eta Efraim, jarri zan bidean.

2 Eta eſan citzayon agureari: Ona zure ſeme Joſe dator zu gana. Bera ſendoturic eſeri zan oean.

3 Eta ſarturic Joſe aita gana, eſan

cion: Jaungoico guztia dezaquena aguertu citzadan Luzan, ceñ dagoen Canaango lurrean; eta bedeincatu ninduen,

4 Eta esan cidan: Nic gueitu eta ugarituco zaitut, eta eguingo zaitut erri ascoren buru: eta emango dizut betico lur au zuri, eta zure etorquiari zure ondoren.

5 Argatic zure bi seme jayo citzazquizunac Egiptoco lurrean ni onera zu gana etorri baño lenago, nereac izango dira: Efraim eta Manases ain neretzacotzat iragoco dirade, nola Ruben eta Simeon.

6 Baña emendican aurrera dituzun besteac, zureac izango dira, eta dituzten lurrac eramango dute beren anayen icena.

7 Ceren ill citzadan Raquel bidean bertan, Mesopotamiatic nentorrenean, eta udaberria zan: eta sartzera ninjoan Efratan, eta obiratu nuen Efrata beste icenez Belen deitzen zayoneco bidearen aldean.

8 Eta icusiric Joseren semeac, esan cion: ¿Nor dirade oyec?

9 Erantzun zuen: Jaungoicoac toqui onetan eman cizquidan nere semeac dira. Alderatu zaizquidazu, esan cion, bedeincatu ditzadan.

10 Ceren Israelen beguiac illundu ciran zartza gueyeguia gatic, eta ecin icusi zuen arguiro. Eta alderaturic bere gana musu emanic, eta laztanduric,

11 Esan cion bere semeari: Noizbait icusten zaitut: gañera eracutsi dizquit Jaungoicoac zure semeac.

12 Eta eramanic Josec bere semeac aitaren besartetican, adoratu zuen macurruric lurreraño.

13 Era jarri zuen Efraim bere escuyetic, au da, Israelen ezquerretic: eta Manases berriz bere ezquerretic, au da, aitaren escuyetic; eta alderatu cituen biac bera gana.

14 Ceñec luzaturic escuya jarri zuen Efraim anai gazteagoaren buru gañean: eta ezquerra Manases zarragoaren buru gañean, aldaturic escuac.

15 Eta bedeincatu cituen Jacobec Joseren semeac, eta esan zuen: Jaungoicoac, ceñen aurrean ibilli ciran Abraham eta Isaac nere aitac, Jaungoicoac nere gaztetasunetic gaurco eguneraño acitzen nauenac:

16 Gaitz guztietatic gorde ninduen ainguruac, bedeincatu ditzala aur oyec: eta izan bedi deitua nere icena beren gañean, baitaere Abraham eta Isaac nere aiten icenac, eta ugaritu bitez gueyago ta gueyago lurraren gañean.

17 Eta icusiric Josec bere aitac jarri zuela escuya Efraimen buru gañean, damu andia artu zuen: eta elduric aitaren escuari jaso nai izan zuen Efraimen burutic, eta eraman Manaseren buru gañera.

18 Eta esan cion aitari: Ez da orrela bear, aita: au dalaco lembicisortua, jarri ezazu zure escuya bere buru gañean.

19 Berac etzuen nai, eta esan zuen: Badaquit, nere semea, badaquit: au eguiaz izango da ere errien aita, eta ugarituco da: baña bere anai chiquiagoa, bera baño andiagoa izango da, eta bere etorquia acico da jendeetan.

20 Eta bedeincatu cituen dembora artan, esaten zuela: Zugan izango da bedeincatua Israel, eta esango da: Eguin zaitzala Jaungoicoac Efraim becela, eta Manases becela. Eta jarri zuen Efraim Manases baño lenago.

21 Eta esan cion bere seme Joseri: Badaquizu aurqui ill bear dedala, eta Jaungoicoa izango da zuequin, eta berriz eramango zaituzte zuen aiten lurrera.

22 Ematen dizut zure anayen gañera amorreotarren escutican nere ezpata eta uztayaz artu nuen zatia.

XLIX. Cap.

ETA Jacobec deitu cien bere semeai, eta esan cien: Bildu zaitezte, adiraci dizazutedan cer guertatuco zazuten azquenengo egunetan.

2 Bildu zaitezte, eta aditu ezazute Jacoben semeac, aditu ezazute Israel zuen aita:

3 Ruben nere lembicisortua, zu nere sendotasuna, eta nere penaren asiera: lendabicicoa doayetan, andiagoa aguintaritzan.

4 Ixuri cera ura becela, etzaite aci: igo ciñalaco zure aitaren oera, eta loitu cenduclaco bere etzanlecua.

5 Simeon eta Levi anayac: gaiztaquerico tresna guerrariac.

6 Nere anima ez dedilla sartu beren asmoetan, eta nere gloria ez dedilla izan beren batzarrean: ceren beren aserrean ill zuten guizona, eta beren borondatean zulapetu murrua.

7 Madaricatua beren sumiña, dalaco

ſetatia: eta beren aſerrea, dalaco gogorra: berecituco ditut Jacobgan, eta zabaldu Iſraelen.

8 Juda, alabatuco zaituzte zure anayac: zure eſcua zure etſayen lepoetan, adoratuco zaituzte zure aitaren ſemeac.

9 Leoyaren umea Juda: arrapatzera igo ciñan, nere ſemea: atſedenaz etzan ciñan leoya becela, eta leoi emearen guiſan, ¿ norc eſnatuco du?

10 Ez da quendua izango erregue maquilla Judatic, eta aguintaria bere jatorritic, aliqueta etorri dedin bitartean bidaldua izango dana, eta bera izango da jendeen ichodopena.

11 Lotzen diola maſtiari bere aſtoa, eta matſondoari, o nere ſemea, bere astaemea. Garbituco du ardotan bere ſoñecoa, eta matſaren odoletan bere mantua.

12 Ederragoac dirade bere beguiac ardoa baño, eta bere ortzac zuriagoac eſnea baño.

13 Zabulon bicico da itſaſoaren bazterrean, eta ontzien portuan zabaltzen dala Sidoneraño.

14 Iſacar aſto indartſua etziña muguen bitartean.

15 Icuſi zuen atſedena ona zala: eta lurra gucietan obeena: eta beeratu zuen bere ſorbalda zamac eramateco, eta menderatu zan pechac pagatzera.

16 Danec juzgatuco du bere erria beſte edoceñ tribuc becela Iſraelen.

17 Izan bedi Dan ſuguea bidean, ceraſtea bidechigorrean ozcatzen dituena zaldiaren azcazalac, erori dedin atzerontz bere gañecoa.

18 Nic, Jauna, ichedongo det zure oſaſuna.

19 Gad, guerria armaz beteric gudan arico da bere aurrean: eta ura bera izango da armatua atzerontz.

20 Aſer, bere oguia guritſua, eta emango diezte gozotaſunac erregueai.

21 Neftali, oreñ aſcatua, eta ematen dituena edertaſuneco eſanac.

22 Seme azten dana Joſe, ſeme azten dana eta arpegui ederrecoa: alabac corrica joan ciraden murruaren gañera.

23 Baña mindu zuten, eta erriertac izan cituzten, eta ondamu izan cioten dardoac ceuzcatenac.

24 Jarri zuen ſendoagan bere uztaya, eta bere beſoen eta eſcuen locarriac izan ciran aſcatuac Jacoben aldunaren eſcuen bitartez: andican atera zan artzaitzat, eta Iſraelco arritzat.

25 Zure aitaren Jaungoicoa izango da zure laguntzallea, eta Guztialdunac bedeincatuco zaitu goico ceruco bendicioaquin, bean datzan leicearen bendicioaquin, bularren eta emaſabelaren bendicioaquin.

26 Zure aitaren bendicioac izan dirade ſendotuac bere aiten bendicioaquin: etorri dedin artean betico muñoen opatua: eguiaztu bitez Joſeren buruan, eta nazaretarraren buruaren erpiñean bere anayen artean.

27 Benjamin otſo arraparia, goicean jango du oſtu duena, eta arratſaldean partituco ditu condoac.

28 Oyec guztioc dirade Iſraelco amabi tribuen aguintariac: oyec eſan ciezten bere aitac, eta bedeincatu zuen bacoitza, cegocan bendicioaquin.

29 Eta aguindu cien, eſaten zuela: Ni biltzera noa nere erriarequin: obiratu nazazute nere aitaquin Efron hettarraren landan dagoen leice bitan partituan:

30 Mambreren aurrean Canaango lurrean, ceñ eroſi cion Abrahamec landarequin Efron hettarrari bere obien toquitzat.

31 An obiratu zuten, baita Sara bere emaztea ere: an izan zan obiratua Iſaac bere emazte Rebecarequin: an ere datza obiratua Lia.

32 Eta bucaturic aguinteac, ceñaquin arguitutzen cituen ſemeac, bildu cituen bere oñac ocaren gañean, eta ill zan: eta izan zan bere erriarequin batean jarria.

L. Cap.

AU icuſiric, Joſe erori zan aitaren arpeguiaren gañean negarrez, eta muſu ematen ciola.

2 Eta aguindu cien bere ſerbitzari ſendatzalleai baltſamatu cezatela aita.

3 Ceñac beteric aguinduac, irago ciraden berroguei egun: ceren au zan gorputz ill baltſamatuentzaco oitura; eta negar eguin zuen bera gatic Egiptoc iruroguei ta amar egunean.

4 Eta bucaturic proguco dembora, eſan cion Joſec Faraonen familiari: Arquitu baldin bader meſedea zuen aurrean, adieraci zayozute Faraoni:

5 Nere aitac juramentu eraguin cidala, eſaten zuela: Ni illtzen naiz, obiratuco nazu Canaango lurrean neretzat aitzurtu

nuen nere obian. Igoco naiz bada, eta obiratuco det nere aita, eta itzulico naiz.

6 Eta eſan cion Faraonec: Igu zaite eta obiratu ezazu zure aita juramentu eguin cenduen becela.

7 Ceñ igoric, joan ciraden berarequin Faraonen echeco agure guztiac, eta Egiptoco lurreco zarrenac:

8 Joſeren echea bere anayaquin, aurrac eta artaldeac, eta abereac gabe, ceñac utzi cituzten Geſengo lurrean.

9 Izan ere cituen laguntzan gurdiac eta zaldiac: eta bildu zan jende talde ez chiquia.

10 Eta allegatu ciran Ataden larrañera, ceñ dagoen Jordanen beſte aldean: non irago cituzten zazpi egun proguan negar andi eta ſamiñaquin.

11 Icuſi zutenean au Canaango lurrean bici ciradenac, eſan zuten: Progu andia da au egiptoarrentzat. Argatic izan zan deitua toqui au, Egiptoco progua.

12 Eguin zuten bada Jacoben ſemeac aguindu cien becela:

13 Eta eramanic bera Canaango lurrera, obiratu zuten leice bitan partituan; ceñ eroſi cion Abrahamec landarequin bere obiac izateco Efrom hettarrari Mambreren aurrean.

14 Eta itzuli zan Joſe Egiptora bere anayaquin, eta laguntza guztiarequin, obiraturic aita.

15 Ceñ ill eta, bere anayac bildur izanic, eta alcarri ciotela: ¿Norc daqui oroituco ote dan Joſe ſufritu zuen penaz, eta itzulico digun eguin guiñion gaitz guztia?

16 Bidaldu cioten eſatera: Zure aitac aguindu cigun, ill baño lenago,

17 Oyec bere icenean eſan guiñizazquizula: Erregutzen dizut aztu zaitecela zure anayen gaiztaqueriaz, eta zurequin eguin zuten pecatu eta bidegabetaſunaz: guc ere erregutzen dizugu barca dizayezula gaiztaqueri au zure aiaren Jaungoicoaren ſerbitzariai. Ceñac adituric, Joſec negar eguin zuen.

18 Eta etorri ciraden bera gana bere anayac: eta adoratzen zutela macurturic lurrerontz, eſan zuten: Zure ſerbitzariac guera.

19 Ceñai berac erantzun cien: Etzaitezte bildur izan: ¿Gu jaiqui al gaitezque Jaungoicoaren borondatearen contra?

20 Zuec uſte cenduten niri gaitz eguitea: baña Jaincoac itzuli zuen onera, ni goratzeco, orain icuſten dezuten becela, eta ſalbatzeco erri aſco.

21 Etzaitezte bildur izan: nic emango dizutet jaten zuei eta zuen aurrai. Eta poztu cituen, eta itz eguin cien beraſun eta biguntaſunarequin.

22 Eta bicitu izan zan Egipton bere aitaren eche guztiarequin: eta bicitu izan zan eun eta amar urtetan. Eta icuſi cituen Efraimen ſemeac irugarren guizaldiraño. Baitaere Maquir Manaſeſen ſemearen ſemeac jayota jarriac izan ciran Joſeren belaunetan.

23 Ceñac iragoric, itz eguin cien bere anayai: Nere eriotzaren ondoren Jaungoicoac biſitatuco zaituzte, eta igoeracico zaituzte lur onetatican Abraham, Iſaac, eta Jacobi juramentuz eſqueñi cien lurrera.

24 Eta juramentu eraguiñic berai, eta eſanic: Jaungoicoac biſitatuco zaituzte: eramaan itzatzute nere ezurrac zuequin lur onetatican:

25 Ill zan, bere bicitzaco eun eta amar urteac beteric. Eta baltſamaturic, izan zan ipiñia cucha batean Egipton.

EXÔDOCO LIBURUA.

I. Cap.

OYEC dirade Jacobequin Egipton ſartu ciraden Iſraelco ſemeen icenac: bacoitza ſartu zan bere echecoaquin:

2 Ruben, Simeon, Levi, Judas,

3 Iſacar, Zabulon, eta Benjamin,

4 Dan, eta Neftali, Gad, eta Aſer.

5 Ciraden bada iruroguei ta amar Jacob gandic ſortu ciran guztiac: Joſe alabaña cegoan Egipton.

6 Illic au, eta bere anai guztiac, eta jatorri guzti ura,

7 Iſraelco ſemeac aci ciraden, eta uga-

ritu belarra bezala: eta chit gueituric, bete zuten lurra.

8 Bitartean jaiqui zan Egipton erregue berri bat, Joſe ezagutzen etzuena.

9 Eta eſan cion bere erriari: Ona, Israelco ſemeen erria chit ugaria da, eta gu baño ſendoagoa.

10 Atozte, eſtutu dezagun mañaz, ugaritu ez daitequen: eta izango baldin balitz guerraren bat gure contra elcartu ez dedin gure etſayaquin, eta garaituric gu atera ez dedin lur onetatican.

11 Argatic jarri ciezten lanarizayac atſecabetu citzaten zamaquin: eta eguin ciozcaten Faraoni denden erriac Fitom, eta Rameſes.

12 Eta cembat eta gueyago atſecabetzen cituzten, ambat eta gueyago ugaritzen, eta acitzen ciraden:

13 Eta egiptoarrac gorroto ciezteen Iſraelco ſemeai, eta atſecabetzen cituzten burlatzen cietela,

14 Eta iragoeracitzen ciezten bici ſamiñ bat neque andiaquin careorrea eta adrilluac eguiten, eta morroitza mota guztiz, ceñez ciran eſtutuac campoco lanetan.

15 Eſan ere cien Egiptoco erreguec hebreotarren emaguiñai, ceñetatic bati ceritzan Sefora, beſteari Fua,

16 Aguintzen ciela: Laguntzen diezutenean emaguintzan hebreotar emacumeai, eta aurguiteco dembora allegatzen danean: baldin bada ſemea, ill ezazute: baldin bada alaba, gorde ezazute.

17 Baña emaguiñac Jaungoicoaren bildur izan ciran, eta etzuten eguin Egiptoco erregueren aguintcaren araura, baicic biciric utzitzen cituzten ſemeac.

18 Ceñac bere gana ots eguiñic, erreguec eſan zuen: ¿Cer eguin nai izan dezute, utziric biciric ſemeac?

19 Ceñac erantzun zuten: Hebreotar emacumeac ez dirade Egiptocoac becelacoac: ceren berac badute emaguintzaco jaquinduria, eta berac gana allegatzen gueran baño lenago, aurreguiten dute.

20 Jaungoicoac bada ongui eguin cien emaguiñai: eta aci zan erria, era chit ſendotu.

21 Eta Jaungoicoaren beldur izan ciradelaco emaguiñac, eman ciezten echeac.

22 Aguindu cion bada Faraonec bere erri guztiari, eſaten zuela: Jayotzen dan ſeme guztia, bota ezazute ibayera: alaba guztiari utzi zayozute biciric.

II. Cap.

OYEN ondoren atera zan Levico echeco guizaſeme bat: eta artu zuen bere jatorrico emaztea.

2 Ceñac ſortu zuen, eta eguin zuen ſeme bat: eta icuſiric zala ederra, ezcutatu zuen iru illean.

3 Eta ecin gueyago ezcutatu zuenean, artu zuen iizco ſaſquicho bat, eta eſtali zuen betunez eta piquez, eta jarri zuen barrenen aurchoa, eta utzi zuen ibai bazterreco cañaberadian,

4 Bere arreba bat cegoala zutic urrutian, eta gauza onen guertaeraren celatan.

5 Eta ona non jachitzen zan Faraonen alaba ibayean garbitzera: eta bere dontzellac cebiltzen ibayaren bazterrean. Ceñac icuſi zueneco ſaſquichoa cañaberadian, bidaldu zuen bere neſcameetatican bat: eta eracarrita

6 Idiquiric, eta icuſiric an ume bat negarrez, cupituric beraz, eſan zuen: Hebreotarren aurren bat da au.

7 Ceñi aurraren arrebac eſan cion: ¿Nai dezu joan nadin, eta ots eguin diozadan zuretzat hebreotar emacume bati, aci dezaquena umecho au?

8 Erantzun zuen: Zoaz. Joan zan neſcacha, eta ots eguin cion bere amari.

9 Ceñi itz eguin cion Faraonen alabac, eſaten ciola: Ar zazu aur au, eta aci zadazu: nic neronec emango dizut zure ſaria. Artu zuen andreac aurra, eta aci zuen: eta aunditu zanean eman cion Faraonen alabari.

10 Ceñ berac artu zuen ſemetzat, eta deitu cion Moiſes, eſaten zuela: Uretican atera nuelaco.

11 Dembora artan Moiſes aunditu zanean, atera zan bere ſenideac gana: eta icuſi zuen beren eſtutaſuna, eta egiptoar guizon batec jotzen zuela bere anai hebreotar bat.

12 Eta beguiraturic alde guztietara, eta icuſiric etzala iñor aguiri, ill zuen egiptoarra, eta ezcutatu zuen ondarrean.

13 Eta ateraric biaramonean, icuſi cituen bi hebreotar erriertan: eta eſan cion eraſotzen cionari: ¿Cergatic jotzen dezu zure anaya?

14 Berac erantzun zuen: ¿Norc jarri au principe eta jueztzat gure gañean? ¿ic ill nai al nauc, atzo ill ucan becela egiptoarra? Beldurtu zan Moiſes, eta

esan zuen: ¿Nola zabaldu ote da guertaera au?

15 Eta aditu zuen Faraonec itz au, eta ill nai zuen Moises: ceñac igues eguiñic bere aurretic, bicitu izan zan Madiango lurrean, eta eseri zan putzu baten aldean.

16 Eta Madiango apaizac cituen zazpi alaba, ceñac etorri ciran ura ateratzera: eta beteric ascac edaten eman nai cieten beren aitaren abereai.

17 Ondoren etorri ciraden artzai batzuec, eta bota cituzten: eta jaiqui zan Moises, eta jarriric nescachen alde, eman cien edaten beren ardiai.

18 Ceñac itzuliric beren aita Raguel gana, esan cien: ¿Cergatic zatozte oi baño lasterrago?

19 Erantzun zuten: Guizon egiptoar batec libratu gaitu artzayen escutic: gañera atera ere du ura gurequin, eta eman die edaten ardiai.

20 Eta berac esan zuen: ¿Non da? ¿cergatic utzi diozute joaten guizon orri? Deitu zayozute oguia jan dezan.

21 Eta juramentu eguin zuen Moisesec berarequin bicico zala. Eta artu zuen emazterzat bere alaba Sefora:

22 Ceñec eguin cion seme bat, ceñari deitu cion Gersam, esaten zuela: Arrotza izan naiz besteren lurrean. Eta beste seme bat eguin cion, ceñi deitu cion Eliecer, esaten zuela: Ceren nere aitaren Jaungoicoac nere laguntzalleac atera ninduen Faraonen escutican.

23 Eta dembora ascoren buruan ill zan Egiptoco erreguea: eta Israelco semeac negarrez, beren lanac gatic deadar eguin zuten: eta beren deadarra igo zan Jaungoicoa gana beren lanetatic.

24 Eta aditu zuen beren negarra, eta oroitu zan Abraham, Isaac, eta Jacobequin eguin zuen elcartasunaz.

25 Eta beguiratu cien Jaunac Israelco semeai, eta ezagutu cituen.

III. Cap.

ETA Moisesec larrean cerabilzquien bere aitaguiarreba Jetro Madiango apaizaren ardiac: eta eramanic abere taldea eremuaren barrenera, etorri zan Horeb Jaungoicoaren mendira.

2 Eta aguertu citzayon Jauna suzco garrean sasiaren erditican: eta icusten zuen sasia garretan cegoela, eta erretzen etzala.

3 Esan zuen bada Moisesec: Joango naiz, eta icusico det icusqueta andi au, cergatic erretzen ez dan sasia.

4 Eta icusiric Jaunac bacijoala icustera, deitu cion sasiaren erditic, eta esan zuen: Moises, Moises. Ceñac erantzun zuen: Emen nago.

5 Eta berac esan zuen: Ez alderatu onera: quendu itzatzu zure oñetacoac: ceren zauden lecua, lur santua da.

6 Eta esan zuen: Ni naiz zure aitaren Jaungoicoa, Abrahamen Jaincoa, Isaaquen Jaincoa, eta Jacoben Jaincoa. Estali zuen Moisesec bere arpeguia: ceren etzan benturatzen Jaungoicoa ganontz beguiratzea.

7 Ceñi esan cion Jaunac: Icusi det nere erriaren esturasuna Egipton, eta aditu det bere deadarra languillezayen gogortasuna gatic:

8 Eta jaquiñic bere pena, jachi naiz libratzera egiptoarren escuetatican, eta ateratzera lur artatican lur on, eta zabalera, esnea eta eztia darion lurrera, canaantarraren, eta hettarraren, eta amorreotarraren, eta ferezeotarraren, eta heveotarraren, eta jebustarraren lecuetara.

9 Israelco semeen deadarra bada allegatu da ni gana: eta icusi det beren esturasuna, ceñez diraden egiptoarrac menderatuac.

10 Baña atoz, eta bialduco zaitut Faraon gana, atera dezazun Egiptotican nere erria, Israelco semeac.

11 Eta esan cion Moisesec Jaungoicoari: ¿Nor naiz ni joateco Faraon gana, eta ateratzeco Israelco semeac Egiptotican?

12 Ceñac esan cion: Ni egongo naiz zurequin: eta au izango dezu nic bialdu zaitudan señaletzat: Ateratzen dezunean nere erria Egiptotican, eguingo diozu Jaungoicoari esqueintzaria mendi onen gañean.

13 Esan cion Moisesec Jaungoicoari: Ona non ni joango naicen Israelco semeac gana, eta esango diedan: Zuen aiten Jaungoicoac bialdu nau zuec gana. Esango baldin balidate: ¿Ceñ da bere icena? ¿cer esango diet?

14 Esan cion Jaungoicoac Moisesi: Ni naiz naicena. Esan zuen: Onela esango diezu Israelco semeai: Danac, bialdu nau zuec gana.

15 Eta esan cion berriz Jaungoicoac Moisesi: Oyec esango diezu Israelco

ſemeai: Zuen aiten Jaun Jaungoicoac, Abrahamen Jaincoac, Iſaaquen Jaincoac, eta Jacoben Jaincoac bidaldu nau zuec gana: au da nere icena betico, eta au da nere oroicarria guizaldien guizaldietan.

16 Zoaz, eta bildu itzatzu Iſraelco zarrac, eta eſango diezu: Zuen aiten Jaun Jaungoicoa, Abrahamen Jaincoa, Iſaaquen Jaincoa, eta Jacoben Jaincoa aguertu citzadan, eſaten cidala: Ni etorri naiz zuec biſitatzera, eta icuſi ditut Egipton guertatu citzatzuten gauza guztiac:

17 Eta eſan det ateraco zaituztedala Egiptoco eſtutaſunetican, canaantarraren, eta hettarraren, eta amorreotarraren, eta ferezeotarraren, eta heveotarraren, eta jebuſtarraren lurrera, eſnea eta eztia darion lurrera.

18 Eta adituco dute zure boza: eta ſartuco cerate zu, eta Iſraelco zarrac, Egiptoco erregue gana, eta eſango diozu: Hebreotarren Jaun Jaungoicoac ots eguin digu: joango guera iru eguneco bidean eremura eguitera gure Jaun Jaungoicoari eſqueintzaria.

19 Baña nic badaquit ez dizutela utzico joaten Egiptoco erreguec, eſcu ſendoaren bitartez baicican.

20 Ceren nic luzatuco det nere eſcua, eta zaurituco det Egipto beren erdian eguingo ditudan mirari guztiaquin: oyen ondoren utzico dizute joaten.

21 Eguingo ere det erri orrec arquitu dezala meſede egiptoarren beguietan, ateratzen ceratenean irten etzaitezten utſic:

22 Baicic emacume bacoitzac eſcatuco diozca bere auzoco emacumeari eta bere oſtatuemalleari, cillarrezco eta urrezco oñtziac, eta ſoñecoac: eta jarrico dituzute zuen ſemeen eta alaben gañean, eta uſtuco dezute Egipto.

IV. Cap.

ERANTZUNAZ Moiſeſec, eſan zuen: Ez didate finiſtuco, ez dute ere adituco nere boza, baicican eſango dute: Etzatzu aguertu Jauna.

2 Eſan cion bada: ¿Cer da zure escuan dezuna? Erantzun zuen: Cigor bat.

3 Eta eſan zuen Jaunac: Bota ezazu lurrera. Bota zuen, eta ſugue biurtu zan, alaco moduan, non igues eguiten zuen Moiſeſec.

4 Eta eſan zuen Jaunac: Luzatu ezazu zure eſcua, eta eldu zayozu bere buztanari. Luzatu zuen, eta eldu cion, eta cigor itzuli zan.

5 Siniſtu dezaten, eſan zuen, aguertu zatzula beren guraſoen Jaun Jaungoicoa, Abrahamen Jaincoa, Iſaaquen Jaincoa, eta Jacoben Jaincoa.

6 Eta eſan cion Jaunac berriz: Sar zazu zure eſcua zure colcoan. Ceñ ſarturic colcoan, atera zuen leguenez beteric elurra becela.

7 Berriz ſartu ezazu, eſan cion, zure eſcua zure colcoan. Berriz ſartu zuen eta atera bigarren aldian, eta zan beſte araguiaren antzecoa.

8 Ez baldin badizute ſiniſten, eſan zuen, eta ez baldin balute adituco lendabicico ſeñalearen boza, ſiniſtuco dute bigarren ſeñalearen itza.

9 Eta ez baldin balute ſiniſtuco ſeñale bi oyequin ere, eta ez balute adituco zure itza: ar zazu ibayeco ura, eta ixuri ezazu lurraren gañean, eta ibayetican ateratzen dezun guztia odol biurtuco da.

10 Eſan zuen Moiſeſec: Jauna, erregutzen dizut, oroitu zaitecela ez naicela iñoiz izan iztun ona: eta zure ſerbitzari oni itz eguiten diozun ezquero, arquitzen ere naiz motelago eta mingañ aſtunagoarequin.

11 Eſan cion Jaunac: ¿Norc eguin zuen guizonaren aoa, edo norc moldatu zuen mutua eta gorra, icuſten duena eta itſua? ¿ez al naiz izan ni?

12 Zoaz bada, era ni izango naiz zure aoan: eta eracutſico dizut cer itz eguingo dezun.

13 Eta berac: Erregutzen dizut, Jauna, arren bidaldu dizazula bidalduco dezuna.

14 Aſerraturic Jaunа Moiſeſequin, eſan zuen: Aaron zure anai Levico ſemeac, badaquit izquetan ongui eguiten duela: beguira, badator zuri bidera irtetzera, eta icuſten zaituenean biotzez poztuco da.

15 Itz eguin zayozu, eta jarri itzatzu nere itzac bere aoan; eta ni izango naiz zure aoan, eta aren aoan, eta eracutſico dizutet cer eguin bear dezuten.

16 Berac itz eguingo dio zu gatic erriari, eta izango da zure aoa: eta zu izango cera beretzat Jaungoicoari dagozquion gaucetan.

17 Artu ere ezazu zure eſcuan cigor au, ceñaz eguingo dituzu mirariac.

18 Joan zan Moiſes, eta itzuli zan Jetro bere airaguiarreba gana, eta eſan

cion: Joango naiz, eta itzulico naiz nere anayac gana Egiptora icuſi dezadan oraindican bici ote diran. Ceñi eſan cion Jetroc: Zoaz ordu onean.

19 Eſan cion bada Jaunac Moiſeſi Madianen: Zoaz, eta itzuli zaite Egiptora: ceren illac diran zuri bicia quendu nai cizuten guztiac.

20 Artu cituen bada Moiſeſec bere emaztea, eta bere ſemeac, eta jarri cituen aſto baten gañean, eta biurtu zan Egiptora, ceramala Jaungoicoaren cigorra bere eſcuan.

21 Eta eſan cion Jaunac itzultzen zanean Egiptora: Beguira, eguin ditzatzula Faraonen aurrean zure eſcuan jarri ditudan izucari guztiac: nic gogortuco det bere biotza, eta ez dio utzico erriari joaten:

22 Eta eſango diozu: Au dio Jaunac: Iſrael da nere ſeme lembiciſortua.

23 Eſan dizut: Utzi zayozu nere ſemeari ſerbitu nazan; eta etziñion utzi nai izan: ona emen non nic illco dedan zure lembiciſortua.

24 Eta cegoela bidean, atera citzayon Jauna bidera oſtatuan, eta ill nai zuen.

25 Bereala Seforac artu zuen arri chit zorrotz bat, eta inguru ebaqui zuen bere ſemearen buztanmocoa, eta uquituric Moiſeſen oñai, eſan cion: Zu cera neretzat odolezco ſenar bat.

26 Eta utzi cion eſan zuenean: Odolen ſenarra, inguru ebaquitzea gatic.

27 Eta eſan cion Jaunac Aaroni: Zoaz Moiſeſen bidera eremura; eta joan zan bere bidera Jaungoicoaren mendira, eta muſu eman cion.

28 Eta contatu cion Moiſeſec Aaroni Jaunac eſan cion guztia bidaltzean, eta nolaco mirariac eguiteco aguindu cion.

29 Eta etorri ciraden elcarrequin, eta bildu cituzten Iſraelco ſemeen zar guztiac.

30 Eta Aaronec eſan cituen Jaunac Moiſeſi eſan ciozcan itz guztiac: eta eguin cituen mirariac erriaren aurrean,

31 Eta ſiniſtu zuen erriac. Eta aditu zuten Jaunac biſitatu cituela Iſraelco ſemeac, eta beguiratu ciola beren eſtutaſunari: eta auzpezturic adoratu zuten.

V. Cap.

OYEN ondoren ſartu ciran Moiſes eta Aaron, eta eſan cioten Faraoni: Oyec eſaten ditu Iſraelco Jaun Jaungoicoac: Utzi zayozu nere erriari ſacrificatu dizadan eremuan.

2 Baña berac erantzun zuen: ¿Ceñ da Jauna aditu dezadan bere boza, eta utzi dizayodan joaten Iſraeli? Ez det ezagutzen Jauna, eta ez diot utzico joaten Iſraeli.

3 Eta berac eſan zuten: Hebreotarren Jaungoicoac ots eguin digu, joan gaitecen iru eguneco bidean bacardadean, eta eguin dizayogula eſqueintzaria gure Jaun Jaungoicoari: etorri ez dedin gure gañera izurria* edo guerra.

4 Eſan cien Egiptoco erreguec: ¿Certaco, Moiſes eta Aaron, aldeeracitzen diozute erriari beren lanetatic? Zoazte zuen eguinquizunetara.

5 Eta eſan zuen Faraonec: Erri au chit ugaritu da toqui onetan: icuſten dezute nola aci dan jendea: ¿cembat gueyago ematen badiozute atſedena bere lanetan?

6 Aguindu cien bada egun artan languillezayai, eta errico eſcaleai, eſaten zuela:

7 Iñolaere berriz ez diozute emango erriari laſtoric adrilluac eguiteco, leen becela: baicic bijoaz berac, eta bildu bitzate galondoac.

8 Eta eſcatuco diezute oraindaño eguiten zuten adrilluen neurria, ecercho ere guchitu gabe: bada alperquerian daude, eta argatic deadar eguiten dute, diotela: Goacen, eta eguin dizayogun esqueintzaria gure Jaungoicoari.

9 Izan bitez lanez lertuac, eta bucatu bezate: finiſteric eman ez dizayeten guezurrezco itzai.

10 Ateraric bada languillezayac, eta eſcaleac, eſan cioten erriari: Onela eſaten du Faraonec: Ez dizutet ematen laſtoric:

11 Zoazte, eta bildu ezazute baldin iñon arquitu al badezaquezute; etzazute ere guchituco ecer zuen lanetican.

12 Eta banatu zan erria Egiptoco lur guztitican laſtoa biltzera.

13 Eta languilleen zayac eſtututzen cituzten, eſaten zutela: Bucatu ezazute zuen eguneroco lana, leen eguin oi cenduten becela ematen citzazutenean laſtoa.

14 Eta Faraonen eſcaleac azotatu cituzten Iſraelco ſemeen languillezayac, eſaten cietela: ¿Certaco ez dezute bete-

* *peſte.*

tzen adrilluen neurria, leen becela, ez atzo, ta ez gaur?

15 Eta etorri ciran Iſraelco ſemeen languillezayac, eta deadar eguin cioten Faraoni, eſaten zutela: ¿Cergatic onela gaizqui darabilzquizu zure ſerbitzariac?

16 Ez digute ematen laſtoric, eta aguintzen digute eguiteco adrilluac leen becela: beguira ezazu azomtuac guerala zure ſerbitzarioc, eta gaizqui eguiten dute zure erriaren contra.

17 Ceñec eſan zuen: Alperquerian zaudete, eta argatic diozute: Goacen, eta eguin dizayogun eſqueintzaria Jaunari.

18 Zoazte bada, eta lanean ari zaitezte: laſtoric etzazute emango, eta eguingo dezute oraindaño oi cenduten aimbeſte adrillu.

19 Eta Iſraelco ſemeen languillezayac icuſten ciraden larri, eſaten citzayotelaco: Ez da ecer ere guchituco eguneroco adrilluetatic.

20 Eta bidera irten citzayezten Moiſeſi eta Aaroni aurrez aurre ceudenai, Faraon gandican ateratzen ciranean:

21 Eta eſan cieten: Jaunac icuſi eta juzgatu beza; zuec bada jarri gaituzute Faraonen eta bere ſerbitzarien gorrotoan, eta eman diozute ezpata gu illtzeco.

22 Eta itzuli zan Moiſes Jauna gana, eta eſan zuen: Jauna, ¿cergatic eſtutu dezu erri au? ¿cergatic bidaldu nazu?

23 Sartu nintzan ezquero bada Faraon gana zure icenean itz eguiteco, estutu du zure erria: eta ez dituzu libratu.

VI. Cap.

ETA eſan cion Jaunac Moiſeſi: Orain icuſico dezu cer eguingo diodan Faraoni: ceren eſcu ſendoaren bildurrez utzico die joaten, eta eſcu indartſuaz botaco ditu bere erritican.

2 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola: Ni naiz Jauna

3 Aguertu nintzayona Abrahami, Iſaaqui, eta Jacobi Jaungoico guztia dezaqueanaren guiſan; eta nere icen Adonai ez nien aguertu.

4 Eta eguin nuen elcartaſuna beraquin emango niela Canaango lurra, berac arrozturic ibilli ciraden lurra, ceñean egon ciraden erbeſtecoac becela.

5 Nic aditu det Iſraelco ſemeen deadarra, egiptoarrac eſtutu dituztelaco: eta oroitu naiz nere elcartaſunaz.

6 Argatic eſan zayezu Iſraelco ſemeai: Ni Jaun ateraco zaituztedana Egiptoco ciegatican, eta libratuco zaituztet catiberitic: eta erreſcatatuco zaituztet emanic ots andiac nere beſo alchatuaz.

7 Eta nic artuco zaituztet nere erritzat, eta izango naiz zuen Jaungoicoa: eta jaquingo dezute ni naicela egiptoarren ciegatic atera cinduztedan zuen Jaun Jaungoicoa:

8 Eta ſartu cinduztedana ango lurrera, ceñaren gañean jaſo nuen nere eſcua emateco bera Abraham, Iſaac, eta Jacobi: eta emango dizutet bere jabe izateco, nic Jaunac.

9 Contatu ciezten bada Moiſeſec gauza guzti oyec Iſraelco ſemeai: ceñac etzioten ſiniſteric eman ceuden eſtutaſun eta larria gatic neque gueyeguiaquin.

10 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola:

11 Sartu zaite, eta eſan zayozu Faraon Egiptoco erregueri utzi dizayela Iſraelco ſemeai joaten beren lurretican.

12 Erantzun zuen Moiſeſec Jaunaren aurrean: Ona non Iſraelco ſemeac ez nauten aditzen: ¿eta nola adituco nau Faraonec, batezere izanic ni motela?

13 Itz eguin cien Jaunac Moiſeſi eta Aaroni, eta aguindu cien joateco Iſraelco ſemeen, eta Faraon Egiptoco erregueren billa Iſraelco ſemeac Egiptoco lurretic ateratzeco.

14 Oyec dirade echeetaco buruac beren familien araura. Ruben Iſraelen lembiciſortuaren ſemeac: Enoc eta Falu, Heſron eta Carmi:

15 Oyec Rubenen ſenideac. Simeonen ſemeac: Jamuel, eta Jamin, eta Ahod, eta Jaquin, eta Soar, eta Saul canaantar emacume baten ſemea. Oyec Simeonen jatorriac.

16 Eta oyec Leviren ſemeen icenac beren ſenitartetatic. Gerſon eta Caat, eta Merari. Eta Leviren bicitzaco urteac izan ciran eun eta oguei ta amazazpi.

17 Gerſonen ſemeac: Lobni eta Semei, beren ſenitartetatic.

18 Caaten ſemeac: Amran, eta Iſaar, eta Hebron, eta Oziel. Eta Caaten bicitzaco urteac eun eta oguei ta amairu.

19 Merariren ſemeac: Moholi eta

Muſi. Oyec Leviren ſenitarteac beren familietatic.

20 Eta Amramec artu zuen emaztetzat Jocabed bere lenguſu aitaldecoa: ceñac eguin ciozcan Aaron eta Moiſes. Eta Amramen bicitzaco urteac izan ciraden eun eta oguei ta amazazpi.

21 Eta Iſaarren ſemeac: Core, eta Nefeg, eta Zecri.

22 Eta Ozielen ſemeac: Miſael, eta Eliſafan, eta Setri.

23 Eta Aaronec artu zuen emaztetzat Eliſabet, Aminadaben alaba, Nahaſonen arreba, ceñac eguin ciozcan Nadab, eta Abiu, eta Eleazar, eta Itamar.

24 Eta Coreren ſemeac: Aſer, eta Elcana, eta Abiaſaf. Oyec dirade coretarren ſenitarteac.

25 Baña Eleazar Aaronen ſemeac artu zuen emaztea Futielen alabetatic: ceñac eguin cion Finees. Oyec dirade levitar familien buruac beren ſenitartetic.

26 Oyec dira Aaron eta Moiſes, ceñai aguindu cien Jaunac ateratzeco Iſraelco ſemeac Egiptoco lurretic zabalduric taldeetan.

27 Oyec dirade itz eguiten diotenac Faraon Egiptoco erregueari ateratzeco Iſraelco ſemeac Egiptotican: oyec dira Moiſes eta Aaron,

28 Jaunac Moiſeſi Egiptoco lurrean itz eguin cion egunean.

29 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola: Ni naiz Jauna: eſan zazquiozu Faraon Egiptoco erregueri nic eſaten dizquizudan gauza guztiac.

30 Eta eſan zuen Moiſeſec Jaunaren aurrean: Icuſten dezu motela naicela: ¿nola adituco nau Faraonec?

VII. Cap.

ETA eſan cion Jaunac Moiſeſi: Ona non eguin zaitudan Faraonen Jaungoico: eta Aaron zure anaya izango da zure profeta.

2 Zuc eſango diozu nic eſaten dizudan guztia: eta arc itz eguingo dio Faraoni utzi dizayela joaten Iſraelco ſemeai bere erritic.

3 Baña nic gogortuco det bere biotza, eta ugarituco ditut nere mirari eta izucariac Egiptoco lurrean,

4 Eta etzaituzte adituco; baña nic luzatuco det nere eſcua Egiptoren gañera, eta ateraco ditut nere ejercitu eta erria Iſraelco ſemeac juicio chit andien bitartez.

5 Eta adituco dute egiptoarrac ni naicela Jauna, luzatzen dedanean nere escua Egiptoren gañean, eta ateratzen ditudanean Iſraelco ſemeac beren erditican.

6 Eguin zuten bada Moiſeſec eta Aaronec Jaungoicoac aguindu zuen becela: ala eguin zuten.

7 Moiſes zan berriz laroguei urtecoa, eta Aaron laroguei ta irucoa, itz eguin ciotenean Faraoni.

8 Eta eſan cien Jaunac Moiſeſi eta Aaroni.

9 Eſaten dizutenean Faraonec: Aguertu itzatzute ezagungarriac, eſango diozu Aaroni: Ar zazu zure cigorra, eta bota ezazu Faraonen aurrean, eta ſugue biurtuco da.

10 Sarturic bada Faraon gana Moiſes eta Aaronec eguin zuten Jaunac aguindu cien becela. Eta artu zuen Aaronec cigorra Faraonen eta bere ſerbitzarien aurrean, ceñ ſugue biurtu zan.

11 Eta deitu cien Faraonec jaquintſuai eta ſorguiñai: eta berac ere orobat eguin zuten egiptoarren ſorguinqueriaquin, eta gauza eſtali batzuequin.

12 Eta bota cituen bacoitzac bere cigorrac, ceñac dragoyac biurtu ciran: baña Aaronen cigorrac iretſi cituen beren cigorrac.

13 Eta gogortu zan Faraonen biotza, eta etzituen aditu, Jaunac aguindu zuen becela.

14 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Aſtundu da Faraonen biotza, eztio utzi nai joaten erriari.

15 Zoaz bera gana goicetic, beguira, ateraco dala uretara: eta egongo cera zai ibai bazterrean, dragoi biurtu zan cigorra eſcuan dezula.

16 Eta eſango diozu: Hebreotarren Jaun Jaungoicoac bidaldu nau zu gana eſatera: Utzi zayozu joaten nere erriari eguin dizadan eſqueintzaria eremuan: eta oraindaño ez dezu aditu nai izan.

17 Oyec bada eſaten ditu Jaunac: Onetan jaquingo dezu Jauna naizala: beguira, joco dedala ibayeco ura nere eſcuan dedan cigorraz, eta odol biurtuco da.

18 Ibayean dauden arrayac ere illco dirade, eta uſtelduco dirade urac, eta ibayeco ura edaten duten egiptoarrac naigabetuco dirade.

19 Eſan ere cion Jaunac Moiſeſi: Eſan zayozu Aaroni: Ar zazu zure cigorra, eta luzatu ezazu zure eſcua Egiptoco uren gañera, eta beren ibayen gañera, eta erreca eta putzu, eta aintzira * guztien gañera, odol biurtu ditecen: eta izan dedin odola Egiptoco lur guztian, ala zurezco ontzietan, nola arrizcoetan.

20 Eta eguin zuten Moiſeſec eta Aaronec Jaunac aguindu cien becela: eta jaſoric cigorra, jo zuen ibaico ura Faraonen eta bere ſerbitzarien aurrean: ceñ odol biurtu zan.

21 Eta ill ciran ibayean ceuden arrayac: eta uſteldu zan ibaya, eta ecin zuten edan egiptoarrac ibayeco ura, eta izandu zan odola Egiptoco lur guztian.

22 Eta orobat eguin zuten egiptoarren ſorguiñac beren encantuaquin; eta gogortu zan Faraonen biotza, eta etzituen aditu, Jaunac aguindu zuen becela.

23 Eta atzea eman cien, eta ſartu zan bere echean, eta etzan bere biotza bigundu oraingo aldian ere.

24 Eta egiptoar guztiac aitzurtu zuten ibayaren inguruan ura edateco: ceren ecin edan zuten ibaico ura.

25 Eta zazpi egun oſoac iragо ciraden, Jaunac ibaya jo zuen ezquero.

VIII. Cap.

ESAN ere cion Jaunac Moiſeſi: Sar zaite Faraon gana, eta eſango diozu: Oyec eſaten ditu Jaunac: Utzi zayozu joaten nere erriari eguin dizadan eſqueintzaria:

2 Eta baldin ez baciñioque utzi nai, ona non nic caſtigatuco ditudan zure alderri guztiac iguelez.

3 Eta ibaya guelditzaca egongo da iguelaquin: ceñac igo ta ſartuco diran zure eche, eta zuc lo eguiten dezun guela, eta zure oean; baitaere zure ſerbitzarien echeetan, eta zure errian, eta zure labeetan, eta zure janarien condarretan:

4 Eta iguelac ſartuco dira zu gana, eta zure erri, ta ſerbitzari guztiac gana.

5 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Eſayozu Aaroni: Luzatu ezazu zure eſcua ibayen eta errequen eta putzuen gañera, eta atera itzatzu iguelac Egiptoco lurraren gañera.

6 Eta luzatu zuen Aaronec eſcua Egiptoco uren gañera, eta igo ciran iguelac, eta eſtali zuten Egiptoco lurra.

7 Eta orobat eguin zuten ſorguiñac beren encantuaquin, eta atera cituzten iguelac Egiptoco lurraren gañera.

8 Eta ots eguin cien Faraonec Moiſeſi eta Aaroni, eta eſan cien: Erregutu zayozute Jaunari quendu ditzala iguelac ni eta nere erria gandic: eta utzico diot erriari eguin dizayola eſqueintzaria Jaunari.

9 Eta eſan cion Moiſeſec Faraoni: Icentatu zadazu noiz erregutuco dedan zu, eta zure ſerbitzariac, eta zure erria gatic botatuac izan ditecen iguelac zu gandic, eta zure echetic, eta zure ſerbitzariac gandic, eta zure erritic: eta bacarric guelditu ditecen ibayean.

10 Ceñac erantzun zuen: Biar. Eta berac: Eguingo det, eſan zuen, zure itzaren araura jaquin dezazun ez dala gure Jaun Jaungoicoa becelacoric.

11 Eta alde eguingo dute iguelac zu gandic, eta zure echetic, eta zure ſerbitzariac gandic, eta zure erritic: eta bacarric ibayean gueldituco dirade.

12 Eta atera ciraden Moiſes eta Aaron Faraon gandic: eta Moiſeſec deadarrez erregutu cion Jaunari Faraoni eguin cion eſqueintzariaren betetaſuna gatic iguelen gañean.

13 Eta cumplitu zuen Jaunac Moiſeſen itza: eta ill ciran eche, eta baſerri, eta campoetaco iguelac.

14 Eta bildu cituzten pilla neurrigabeetan, eta uſteldu zan lurra.

15 Baña icuſiric Faraonec bere burua gaitzetic libraturic, aſtundu zuen bere biotza, eta etziruen aditu, Jaunac aguindu zuen becela.

16 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Eſan zayozu Aaroni: Luzatu ezazu zure cigorra, eta jo ezazu lurreco autſa: eta jayo bitez elchoac Egiptoco lur guztian.

17 Eta ala eguin zuten. Eta luzatu zuen Aaronec eſcuan zuen cigorra: eta jo zuen lurreco autſa, eta guizonac, eta zamariac guelditu ciraden elchoz beteric: lurreco auts guztia elcho biurtu zan Egiptoco lur guztian.

18 Eta orobat eguin zuten ſorguiñac beren encantuaquin ateratzeco elchoac, eta ecin zuten: eta goizonac eta zamariac ceuden elchoz beteric.

19 Eta eſan cioten ſorguiñac Faraoni:

* *Iago.*

Au Jaungoicoaren beatza da. Eta gogortu zan Faraonen biotza, eta etzituen aditu Jaunac aguindu zuen becela.

20 Eta esan cion Jaunac Moisesi: Goiz jaiqui, ta jarri zaite Faraonen aurrean: ceren ateraco da uretara: eta esango diozu: Oyec esaten ditu Jaunac: Utzi zayozu joaten nere erriari eguin dizadan esqueintzaria.

21 Ceren uzten ez badiozu joaten, ona non nic bidalduco dedan zure, eta zure serbitzarien, eta zure echeen gañera euli mota guztia: eta egiptoarren echeac, eta bici diraden toqui guztiac beteco dirade euli mota ascoz.

22 Eta eguingo det miragarria egun artan Gesengo lurra, ceñean dagoan nere erria, euli gabe gueldituric: eta jaquin dezazun ni Jauna bici naizala lurraren erdian.

23 Eta nic berecituco det nere erria zure erria gandic: biar izango da mirari au.

24 Eta ala eguin zuen Jaunac. Eta euli gogaicarri eta calteguille talde andiac etorri ciran Faraonen eta bere serbitzarien echeetara, eta Egiptoco lur guztira: eta ustelduzan lurra onelaco euliz.

25 Eta ots eguin cien Faraonec Moisesi eta Aaroni, eta esan cien: Zoazte eta eguin zayozute esqueintzaria zuen Jaungoicoari lur onetan.

26 Eta esan zuen Moisesec: Ori eguin ez dezaque: ceren esqueñico guiñiozcaquen gure Jaun Jaungoicoari egiptoarren nazcagarriac. Eta baldin beren beguien aurrean illco baguiñituque berac adoratzen dituztenac, arrica emango liguquete.

27 Ibillico guera iru eguneco bidean bacardadean: eguingo diogu esqueintzaria gure Jaun Jaungoicoari, aguindu cigun becela.

28 Eta esan cion Faraonec: Nic utzico dizutet joaten eguin dizayozuten esqueintzaria zuen Jaun Jaungoicoari eremuan: baña etzaitezte urrutiago joan, erregutu ezazute ni gatic.

29 Eta esan zuen Moisesec: Ateratzen naicenean zu gandican, erregutuco diot Jaunari: eta biar aldeguingo dute euliac Faraon, eta bere serbitzariac gandic, eta bere erritic: baña ez nazazu berriz engañatu uzten ez diozula erriari joaten Jaunari esqueintzaria eguitera.

30 Eta Faraon gandic ateraric, Moisesec erregutu cion Jaungoicoari.

31 Ceñac eguin zuen Moisesen itzaren araura: eta quendu cituen euliac Faraon, eta bere serbitzariac gandic, eta bere erritic: etzan guelditu batere.

32 Eta astundu zan Faraonen biotza, alaco moduan, non etzion utzi erriari joaten oraingo aldian ere.

IX. Cap.

ETA esan cion Jaunac Moisesi: Sartu zaite Faraon gana, eta esan zayozu: Oyec esaten ditu hebreotarren Jaun Jaungoicoac: Utzi zayozu joaten nere erriari eguin dizadan esqueintzaria.

2 Ceren baldin oraindican ez badezu nai, eta guelditzen badituzu:

3 Ona non nere escua izango dan zure campoen gañean: eta bidalduco det zaldi, eta asto, eta gamelu, eta idi, eta ardien gañera izurrite* chit andi bat.

4 Eta eguingo du Jaunac mirari bat Israelco, eta egiptoarren gaucen artean ez dala galduco ecercho ere Israelco semeai dagotenic.

5 Eta Jaunac icentatu zuen epea, ciola: Bigar eguingo du Jaunac mirari au lurrean.

6 Ala eguin zuen Jaunac biaramonean: eta ill ciran egiptoarren abere guztiac: baña Israelco semeen abereetatic bat ere etzan galdu.

7 Eta bidaldu zuen Faraonec icustera: eta arquitu zan etzala ill Israelena zan gauzaric batere. Eta astundu zan Faraonen biotza, eta etzion utzi joaten erriari.

8 Eta esan cien Jaunac Moisesi eta Aaroni: Artu itzatzute escuac bete auts sutoquitic, eta banatu beza Moisesec cerurontz Faraonen aurrean.

9 Eta zabaldu bedi auts au Egiptoco lur guztitic: eta izango dira guizonetan, eta zamarietan zauriac, eta anditsuac Egiptoco lur guztian.

10 Eta artu zuten autsa sutoquitic, eta jarri ciraden Faraonen aurrean, eta banatu zuen Moisesec cerurontz, eta aguertu ciraden anditsuen zauriac guizonetan, eta zamarietan:

11 Eta sorguiñac ecin aguertu ciran Moisesen aurrean berac eta Egiptoco lur guzticoac ceuzcaten zauriac gatic.

12 Eta gogortu zuen Jaunac Farao-

* *pusa.*

nen biotza, eta etzituen aditu, Jaunac Moiſeſi eſan cion becela.

13 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Goiz jaiqui, eta jarri zaite Faraonen aurrean, eta eſango diozu: Oyec eſaten ditu hebreotarren Jaun Jaungoicoac: Utzi zayozu joaten nere erriari eguin dizadan eſqueintzaria.

14 Ceren oraingo aldian bidalduco ditut nere gaitz guztiac zure biotzaren, eta zure ſerbitzarien, eta zure erriaren gañera: jaquin dezazun ez dala nere antzecoric lur guztian.

15 Ceren orain luzaturic eſcua zaurituco zaituztet zu, eta zure erria izurriteaz * eta galdua izango cera lurretican.

16 Onetaraco gorde zaitut biciric aguertzeco zugan nere ſendotaſuna, eta goratua izan dedin nere icena mundu guztian.

17 ¿Oraindican guelldituric daucac nere erria: eta ez dioc utzi nai joaten?

18 Ona non nic bigar ordu onetan bertan eguingo dicat arri chit ugari bat, nolacoa izan ez dan Egipton, eguiña izan zan egunetic, gaurco eguneraño.

19 Bidaldu itzac bada oraindandic, eta bildu ire zamariac, eta campoan dauzcacan gauza guztiac: ceren guizonac, eta abereac, eta campoan arquitzen diran gauza guztiac, eta campotic bilduac izan ez diranac, eta ceñen gañera erortzen dan arriac, illco dituc.

20 Faraonen ſerbitzarietatican Jaunaren itzaren beldur izandu zanac, bilduetaci cituen bere mirabeac, eta zamariac echeetara:

21 Baña mezpreciatu zuenac Jaunaren itza, utzi cituen bere mirabeac, eta zamariac campoetan.

22 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Luzatu ezazu zure eſcua cerurontz erori dedin arria Egiptoco lur guztian, guizonen, zamarien, eta campoco belar guztiaren gañera Egiptoco lurrean.

23 Eta luzatu zuen Moiſeſec cigorra cerurontz, eta Jaunac eguin cituen turmoyac, eta arria, eta lurraren gañean jirabiraco cebiltzen chimiſtac: eta eguin zuen Jaunac arria Egiptoco lurraren gañean.

24 Eta arria eta ſua erortzen ciran naſiac beren artean: eta ain andia izan zan, non etzan leen iñoiz alacoric icuſi Egiptoco lur guztian jende ura eguiña izan zanetic.

25 Eta arriac zauritu cituen Egiptoco lur guztian campoetan ceuden guztiac, guizona gandic zamariraño: eta campoco belar guztia zatitu zuen arriac, eta alderrico zuaitz guztia autſi zuen.

26 Bacarric Geſcngo lurrean, non ceuden Iſraelco ſemeac, etzan erori arrirican.

27 Eta bidaldu zuen Faraonec, eta deitu cien Moiſes eta Aaroni, eſaten ciela: Pecatu eguin det orain ere: Jauna zucna da: ni eta nere erria, gaiztoac.

28 Erregutu zayozute Jaunari guelditu ditecela Jaungoicoaren turmoyac, eta arria: joaten utzi dizazutedan, eta iñolaere gueyago etzaitezten guelditu emen.

29 Eſan zuen Moiſeſec: Erritic ateratzen naicenean, luzatuco ditut nere eſcuac Jauna gana, eta guelldituco dira turmoyac, eta ez da izango arriric; jaquin dezazun Jaunarena dala lurra:

30 Baña icuſten det ez zuc, eta ez zure ſerbitzariac ez dezutela Jaun Jaungoicoaren beldurric.

31 Liñoac bada, eta garagarrac izan cituzten calteac, garagarra berdetzen, eta liñoa aletzen ceudelaco:

32 Baña garian eta galchurian etzuen calteric eguin, berancorrac ciradelaco.

33 Eta erritic ateraric Faraon utzita, Moiſeſec luzatu cituen eſcuac Jauna ganontz: eta guelditu ciran turmoyac eta arria, eta etzan berriz erori eurlaren tantoric lurraren gañean.

34 Eta icuſiric Faraonec guelditu cirala euria, eta arria, eta turmoyac, gueitu zuen bere pecatua:

35 Eta aſtundu zan bere biotza, eta bere ſerbitzariena, eta chit gogortu zan: eta etzien utzi joaten Iſraelco ſemeai, Jaunac aguindu zuen becela Moiſeſen eſcuz.

X. Cap.

ETA eſan cion Jaunac Moiſeſi: Sartu zaite Faraon gana: ceren nic gogortu det bere biotza, eta bere ſerbitzariena: eguin ditzadan nere mirari oyec beragan,

2 Eta contatu diezazun zure ſemeai, eta zure illobai, cembat aldiz ceatu nituen egiptoarrac, eta eguin nituen nere mirariac beracgan: eta jaquin dezazuten ni naizala Jauna.

* *peſteaz.*

3 Sartu ciran bada Moiſes eta Aaron Faraon gana, eta eſan cioten: Oyec eſaten ditu hebreotarren Jaun Jaungoicoac: ¿Noiz arteraño nai dezu egon nere mendean jarri gabe? Utzi zayozu joaten nere erriari eguin dizadan eſqueintzaria.

4 Baña baldin oraindican gogor eguiten badezu, eta ez badiozu utzi nai joaten: ona non nic ſartuco ditudan biar larrapoteac * zure alderrietan.

5 Ceñac eſtalico duen lurraren gaña beraren piſcaric aguertu ez dedin, baicic izan dedin jana arriac utzi duen guztia. Ceren ortzicatuco ditu campoetan moteatzen diraden zuaitz guztiac.

6 Eta beteco dituzte zure echeac, eta zure ſerbitzarienac, eta Egiptoco guztienac: aimbeſte, non icuſi ez duten zure aitac, eta aitonac, lurraren gañean jayo ciradenetic, gaurco eguneraño. Eta alde eguin zuen, eta atera zan Faraon gandic.

7 Eſan cioten bada Faraoni bere ſerbitzariac: ¿Noiz arteraño ſufrituco degu galtzepen au? Utzi zayezu joaten guizon oyei eguitera eſqueintzaria beren Jaun Jaungoicoari. ¿Ez al dezu icuſten galdu dala Egipto?

8 Eta berriz ots eguin cien Moiſeſi eta Aaroni Faraon gana: ceñac eſan cien: Zoazte, eguin zayozute eſqueintzaria zuen Jaun Jaungoicoari: ¿ceñ dira joango diranac?

9 Eſan zuen Moiſeſec: Joango guera gure aur, eta zar, ſeme eta alabaquin, ardi eta abereaquin; ceren gure Jaun Jaungoicoaren jaya da.

10 Eta erantzun zuen Faraonec: Ala izan bedi Jauna zuequin, nola utzico dizutedan joaten zuei, eta zuen aurrai. ¿Norc duda dezaque chit gaizqui penſatzen dezutela?

11 Ez da ala izango baicic zoazte guizonac bacarric, eta eguin zayozute esqueintzaria Jaunari: ceren au da zuec ceroc eſcatu cendutena ere. Eta bereala izan ciraden botatuac Faraonen aurretic.

12 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Luzatu ezazu zure eſcua Egiptoco lurraren gañera larrapoteetara * igo ditecen bere gañera, eta iretſi dezaten arriac utzi duen belar guztia.

13 Eta luzatu zuen Moiſeſec cigorra Egiptoco lurraren gañera: eta Jaunac bidaldu zuen aice erretzalle bat egun guzti artan, eta gauean: eta etorriric goiza, aice erretzalleac jaſo cituen larrapoteac,*

14 Ceñac igo ciran Egiptoco lur guztiaren gañera: eta jarri ciraden Egiptoco alderri guztietan ecincontatualac, nolacoac izan etziran dembora ura baño lenago, eta izango ere ez diran guero.

15 Eta eſtali zuten lurraren gañ guztia, ondatzen zutela guztia. Iretſia izan zan bada lurreco belarra, eta zuaitzetan zan, arriac utzitaco fruta guztia: eta gauza berderic ecerere etzan gueldítu zuaitzetan, eta lurreco belarretan, Egipto guztian.

16 Argatic Faraonec chit agudo ots eguin cien Moiſes eta Aaroni, eta eſan cien: Pecatu eguin det zuen Jaun Jaungoicoaren, eta zuen contra.

17 Baña orain barca zadazute pecatua aldi onetan ere, eta erregutu zayozute zuen Jaun Jaungoicoari quendu dezala ni gandican eriotza au.

18 Eta ateraric Faraonen aurretic, Moiſeſec erregutu cion Jaunari.

19 Ceñec atera zuen aice chit aundi bat ſartaldetic, eta arruric larrapoteac * bota citen iſaſo Gorrira: etzan gueldítu bat bacarra ere Egiptoco alderri guztietan.

20 Eta gogortu zuen Jaunac Faraonen biotza, eta etzien utzi joaten Iſraelco ſemeai.

21 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Luzatu ezazu zure eſcua cerurontz: eta egon bitez illuntaſun ain trincoac Egiptoco lurraren gañean, non uquituac izán ditezquen.

22 Eta luzatu zuen Moiſeſec eſcua cerurontz: eta eguiñac izan ciraden illuntaſun izugarriac Egiptoco lur guztian iru egunean.

23 Etzuen icuſten batac beſtea, etzan ere iñor muguitu cegoen toquitic: baña Iſraelco ſemeac ceuden edoceñ lecutan, argui cegoen.

24 Eta ots eguin cien Faraonec Moiſes eta Aaroni, eta eſan cien: Zoazte, eguin zayozute eſqueintzaria Jaunari: bacarric gueldítu bitez zuen ardiac, eta abereac: zuen aurrac bijoaz zuequin.

25 Eſan zuen Moiſeſec: Oſtiac eta olocauſtoac ere emango dizquiguzu es-

* *Iangoſtac.*

queñi dizazquiogun gure Jaun Jaungoicoari.

26 Abere guztiac joango dirade gurequin: ez da guelldituco beretatic azcazalic ere: ceñac premiazcoac dirade gure Jaun Jaungoicoaren adoracioraco: batezere ez daquigun ezquero cer izan bear duen eſqueñia, toqui bertara allegatu gaitecen bitartean.

27 Gogortu zuen bada Jaunac Faraonen biotza, eta etzien utzi nai joaten.

28 Eta eſan cion Faraonec Moiſeſi: Alde ezac ni gandican, eta gorde adi icuſi ez dezacan berriz nere arpeguia: nere aurrean jartzen aizan edocen egunean, illco aiz.

29 Erantzun zuen Moiſeſec: Ala izango da itz eguin dezun becela, ez det icuſico berriz zure arpeguia.

XI. Cap.

ETA eſan cion Jaunac Moiſeſi: Oraindican zaurituco ditut Faraon eta Egipto gaitz batequin, eta oyen ondoren bidalduco zaituzte, eta eſtutuco zaituzte ateratzeco.

2 Eſango diozu bada erri guztiari escatu dizazquiola guizaſeme bacoitzac bere adiſquideari, eta emacume bacoitzac auzoco emacumeari, cillarrezco, eta urrezco gauzac.

3 Eta Jaunac emango dio gracia bere erriari egiptoarren aurrean. Eta Moiſes izan zan guizon chit andia Egiptoco lurrean, Faraonen ſerbitzarien, eta erri guztiaren aurrean.

4 Eta eſan zuen: Oyec eſaten ditu Jaunac: Gauerdian ateraco naiz Egiptotican ibiltzera:

5 Eta illco da lembiciſortu guztia Egiptoco lurrean, Faraonen lembiciſortu bere tronuan eſerita dagoanetic, errotarria darabillen neſcamearen lembiciſorturaño, eta zamarien lembiciſortu guztiac.

6 Eta izango da Egiptoco lur guztian deadar andia, nolacoa izan ez dan leen, eta guero ere izango ez dan.

7 Iſraelco ſeme guztien artean berriz guizona gandic abereac gana ez du zangatuco zacur batec bederic: jaquin dezazuten nolaco mirariaz berecitzen dituen Jaunac Egipto eta Iſrael.

8 Eta zure ſerbitzari guzti oyec etorrico dira ni gana, eta belaunico erregutuco didate, diotela: Atera zaitezte zu, eta zure mendean dari erri guztia: oyen ondoren ateraco guera.

9 Eta atera zan Faraon gandic chit aſerratua. Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Etzaituzte adituco Faraonec eguin ditecen mirari aſco Egiptoco lurrean.

10 Eta Moiſeſec eta Aaronec eguin cituzten Faraonen aurrean eſcribituac guelditzen diraden mirari guztiac. Eta gogortu zuen Jaunac Faraonen biotza, eta etzien utzi joaten Iſraelco ſemeai bere lurretican.

XII. Cap.

ESAN ere cien Jaunac Moiſes eta Aaroni Egiptoco lurrean:

2 Ill au, zuentzat illen aſiera: izango da lendabicicoa urtearen illetan.

3 Itz eguin zayozute Iſraelco ſemeen batzarre guztiari, eta eſan zayezute: Ill onen amargarren egunean artu beza bacoitzac arcume bat familia, eta eche bacoitzarentzat.

4 Baldin echeren bateco lagunac ez balirade arcume bat jateco aimbeſte, artuco du bere echearen alderengo dagoen auzotic arcumea jateco bear dan aña lagun.

5 Eta arcumea izango da mancha gabe, arra, ta urtebarrucoa: ceremonia onen araura artuco dezute anchumea ere.

6 Eta gordeco dezute ill onen amalaugarren eguneraño: eta illic eſqueñico du Iſraelco ſemeen talde guztiac arratſaldetic.

7 Eta artuco dute bere odoletican, eta jarrico dute abe bien gañean, eta jango duten echeen ateburuetan.

8 Eta arrats artan jango dituzte aragui ſuan erreac, eta oguiac legami gabe baſalechugaquin.

9 Ez dezute bertatic jango gauza gordiñic, ez urean egoſiric, baicican ſuan errea bacarric: jango dezute burua bere oñaquin eta eſteaquin.

10 Ez da guelldituco bertatican ecer biaramoneraco: ecer guelditzen bada, ſutan erreco dezute.

11 Eta onela jango dezute: Lotuco dituzute zuen guerriac, eta iduquico dituzute zapatac oñetan, eta maquillac escuetan, eta laſter jango dezute: dalaco pazcoa (au da Jaunaren iragoera).

12 Eta igaroco naiz Egiptoco lurretic gau artan, eta eriotzaz zaurituco det

lembiciſortu guiztia guzona gandic abereetaraño: eta caſtigatuco ditut Egiptoco jainco guciac, nic Jaunac.

13 Eta odola izango da zuentzat ſeñalea zaudeten echeetan: eta icuſico det odola, eta iragoco zaituztet: eta ez da izango zuecgan gaitz ondatzalleric zauritzen dedanean Egiptoco lurra.

14 Eta iduquico dezute egun au gogoangarritzat: eta celebratuco diozute Jaunari beti betico beguirunez jai andia becela zuen guizaldietan.

15 Zazpi egunean jango dezute legamigabeco oguia: lenengo egunetic ez da izango zuen echeetan legamiric: legamidun oguia jaten duen guztia, lenengo egunetic zazpigarrenerano, anima ura izango da ebaquia Iſraeltic.

16 Lenengo eguna izango da ſantua eta jaya, eta zazpigarrena jai andi becelacoz beneratua: ez dezute eguingo beretan lanic batere, janariari dagoquienac baicic.

17 Eta gordeco dezute legamigabeen jaya: ceren egun artan bertan ateraco det zuen erria Egiptoco lurretic, eta gordeco dezute egun au zuen guizaldietan beti betico ceremoniaz.

18 Lembicico illean, illaren amalaugarren egunean, arratſaldetic jango dituzute legamigabeac, ill aren beraren oguei ta batgarren eguneraño arratſaldetic.

19 Zazpi egunean ez da arquituco zuen echeetan legamiric: jaten duena legamitua, galdua izango da bere anima Iſraelco batzarretic, naiz izan arrotza, naiz berez erricoa.

20 Ez dezute jango gauza legamituric: zuen bicileeu guztietan jango dituzute legamigabeac.

21 Eta ots eguin cien Moiſeſec Iſraelco ſemeen zar guztiai, eta eſan cien: Zoazte, artzen dezutela aberea zuen familia bacoitzarentzat, eta eguin ezazute pazcoa.

22 Eta iſopo chortacho bat buſti ezazute atepean dagoen odolean, eta berarequin odolez chipriztatu itzatzute ateburua, eta abe biac: ez bedi atera zuetatic iñor bere echeco atetic goiceraño.

23 Ceren iragoco da Jauna egiptoarrac zaurituaz: eta icuſten duenean odola ateburuan, eta abe bietan, iragoco da echearen atetic, eta ez dio utzico zauritzalleari zuen echeetan ſartzen eta calte eguiten.

24 Gorde ezazu aguinte au izango dana legue bat becela zuretzat eta zure ſemeentzat beti betico.

25 Eta ſartzen ceratenean Jaunac emango dizuten lurrean eſqueñi zuen becela, gordeco dituzute ceremonia oyec.

26 Eta galdetzen dizutenean zuen ſemeac: ¿Cer eſan nai du beguirune mota onec?

27 Erantzungo diezute: Jaunaren itagoeraco eſqueintzaria da, irago zanean Iſraelco ſemeen echeetatic Egipton, zaurituaz egiptotarrac, gure echeai calteric eguin gabe. Eta macurturic erria, adoratu zuen.

28 Eta ateraric Iſraelco ſemeac eguin zuten Jaunac Moiſes eta Aaroni aguindu cien becela.

29 Eta guertatu zan gauaren erdian, zauritu cituen Jaunac lembiciſortu guztiac Egiptoco lurrean, Faraonen lembiciſortu beraren tronuan eſerita cegoena gandic, preſondeguian cegoen andre mendecoaren lembiciſorturaño, eta zamarien lembiciſortu guztiac.

30 Eta jaiqui ciran gauaz Faraon eta bere ſerbitzari guztiac, eta Egipto guztia: eta atera zan garraſi andi bat Egipton: ceren etzan echeric, ceñean etzegoan illen bat etzanic.

31 Eta ots eguiñic gauaz Faraonec Moiſes eta Aaroni, eſan cien: Jaiqui eta atera zaitezte nere erritic, zuec eta Iſraelco ſemeac: zoazte, eguin zayozute eſqueintzaria Jaunari eſaten dezuten becela.

32 Artu itzatzute zuen ardiac eta abereac eſcatu dezuten becela, eta zoaztenean bedeincatu nazazute.

33 Eta egiptotarrac eſtutzen zuten erria laſter ateratzeco beren lurretic, ciotela: Guztioc ill bear degu.

34 Erriac bada artu zuen iriñ orratua legamia jarri citzayon baño lenago: eta loturic mantuetan ipiñi zuen bere ſorbalden gañean.

35 Eta eguin zuten Iſraelco ſemeac Moiſeſec aguindu cien becela: eta eſcatu ciezten egiptotarrai cillarrezco eta urrezco ontziac, eta ſoñeco chit aſco.

36 Eta Jaunac eman cion gracia erriari egiptotarren aurrean, preſtatu ciezten: eta ecer gabe guelditu ciran egiptoarrac.

37 Eta joan ciraden Iſraelco ſemeac

Rameſeſtic Socoterontz, ſeireun milla guizon oñezco guertu, aurrac contatu gabe.

38 Baitaere atera zan beraquin naſiric errico jende talde neurri gabe bat, ardiac eta abereac eta chit ugariz aſco motaco animaliac.

39 Eta egoſi zuten lencheago Egiptotic atera zuten iriñ orratua: eta eguin cituzten auſpeco ogui legamigabeac: ceren bota ecin izan cioten legamiric, egiptotarrac obligatzen cituztelaco ateratzera, eta guelditucho bat ere eguin gabe ibiltzera: etzitzayoten ere gogoratu janariaren piſca bat preſtatzea.

40 Eta Iſraelco ſemeac Egipton bici izan ciran dembora, zan lareun era oguei ta amar urtecoa.

41 Ceñac beteric, egun bat batean atera zan Egiptoco lurretic Jaunaren ejercitu guztia.

42 Gau au diña da iragotzeco Jaunaren icenean, ceñean atera cituen Egiptoco lurretic Iſraelco ſemeac: celebratu bear dute emendican aurrera beti Iſraelco ſeme guztiac.

43 Eta eſan cien Jaunac Moiſes, eta Aaroni: Au da pazcoa celebratzeco modua: Arrotzec ez du jango bertatican.

44 Eta mendeco eroſi guztia izango da inguruan ebaquia, eta orduan jango du.

45 Arrotzac eta aloguerecoac * ez dute jango bertatican.

46 Eche batean jango da, eta ez dituzute eramango campora bere araguiac, ez dezute ere autſico bere ezurric.

47 Iſraelco ſemeen batzarre guztiac celebratuco du pazcoa.

48 Eta baldin arrotzen batec nai balu biurtu zuec gana, eta celebratu Jaunaren pazcoa, lendican izango dirade inguruan ebaquiac guizaſeme guztiac, eta orduan celebratuco du leguearen araura: eta izango da errian jayoa balitz becela: baña inguruan ebaquia ez danac, ez du pazcoa jango.

49 Legue bat gordeco dute zuen artean bici diran erritarrac eta arrotzac.

50 Eta eguin zuten Iſraelco ſeme guztiac Jaunac Moiſes eta Aaroni aguindu cien becela.

51 Eta egun artan bertan atera cituen Jaunac Egiptoco lurretic Iſraelco ſemeac beren taldeetan.

* *jornalerоac.*

XIII. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola:

2 Eſqueñi zadazu bere amaren ſabela idiquitzen duen lembiciſortu guztia Iſraelco ſemeen artean, bai guizonetatic eta bai abereetatic: ceren guztiac dirade nereac.

3 Eta Moiſeſec eſan cion erriari: Oroitu zaitezte egun onezaz, ceñean atera ciñaten Egiptotic eta catiberico echetic, ceren eſcu ſendoz atera cinduzten Jaunac toqui onetatic: ez dezazuten jan legamidun oguia.

4 Gaur ateratzen cerate uzta berrien illean.

5 Eta ſartzen zaituenean Jaunac canaantarraren, eta hettarraren eta amorreotarraren, eta heveotarraren, eta jebuſtarraren zure guraſoai juramentuz eſqueñi cien emango cizula eſnea eta eztia darion lurrean, celebratuco dezu ceremonia ſantu au ill onetan.

6 Zazpi egunean jango dituzu legamigabeac: eta zazpigarren egunean izango da Jaunaren jai andia.

7 Jango dituzute legamigabeac zazpi egunean: ez da aguertuco zugan legamidun gauzaric; ez eta zure alderri guztietan.

8 Eta contatuco diozu zure ſemeari egun artan, eta eſango diozu: Au da Jaunac eguin cidana Egiptotic atera nintzanean.

9 Eta izango da ſeñalea becela zure eſcuan, eta oroipena becela zure beguien aurrean: eta Jaunaren leguea beti izan dedin zure aoan, ceren eſcu ſendoz atera cinducen Jaunac Egiptotic.

10 Gordeco dezu alaco ceremonia dembora icentatuan egunetatic egunetara.

11 Eta ſartzen zaituenean Jaunac canaantarraren lurrean, juramentu eguin cizuten becela zuri, eta zure guraſoai, eta ematen dizunean:

12 Berecituco dizquiozu Jaunari lēmbiciſortu guztia, eta zure abereetan lenen jayoa: dituzun ar guztiac, eſqueñico dizquiozu Jaunari.

13 Aſtoaren lembiciſortua gambiatuco dezu ardi batequin: erreſcatatzen ez baldin badezu, illco dezu. Baña zure ſeme

lembiciſortu guztiac, diruz erreſcatatuco dituzu.

14 Eta galdetzen dizunean zure ſemeac biar, diola: ¿Cer da au? Erantzungo diozu: Eſcu ſendoz atera guinduen Jaunac Egiptoco lurretic, catiberico echetic.

15 Ceren nola gogortu zan Faraon, eta ez utzi nairic guri joaten, ill zuen Jaunac lembiciſortu guztia Egiptoco lurrean, guizonaren lembiciſortua gandic zamarien lembiciſorturaño: argatic esqueintzen dizquiot Jaunari emaſabela idiquitzen duten ar guztiac, eta nere ſemeen lembiciſortuac erreſcatatzen ditut.

16 Izango da bada ſeñale bat becela zure eſcuan, eta cintzillica dagoen gauza bat becela zure beguien aurrean oroipengarritzat: eſcu ſendoz atera guinduelaco Jaunac Egiptotic.

17 Utziric bada irtetzen Faraonec erriari, etzituen eraman Jaungoicoac filiſteotarren lur aldean dagoanetic: damutu etzequion beldurrez, baldin icuſten bazuen guerrac jaiquitzen ciradela bere contra, eta itzuli etzedin Egiptora.

18 Baicican eraman zuen ingurutuaz itſaſo Gorriaren aldean dagoen eremuco bidetic: eta Iſraelco ſemeac armaturic igo ciran Egiptoco lurretic.

19 Eraman ere cituen Moiſeſec berequin Joſeren ezurrac: ceñac juramentuz eſqueñieraci cien Iſraelco ſemeai, ciola: Jaungoicoac biſitatuco zaituzte, eraman itzatzute emendican nere ezurrac zuequin.

20 Eta berac joanic Socotican jarri cituzten etzauntzac Etamen bacardadearen azquenengo muguetan.

21 Eta Jauna cijoan beren aurretican eracuſteco bidea egunaz odeizco abe batean, eta gauaz ſuzco abe batean: izateco bideco zucentzallea dembora bietan.

22 Etzan iñoiz faltatu odeizco abea egunaz, ez eta ſuzco abea gauaz, erriaren aurrean.

XIV. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola:

2 Eſan zayezu Iſraelco ſemeai: Itzuli ditecela, eta jarri ditzatela dendac Fihahiroten aurrean, ceñ dagoan Magdaloren eta itſaſoaren bitartean Beelſefonen aurrean: bere aurrean jarrico dituzute dendac itſaſoaren aldean.

3 Eta eſango du Faraonec Iſraelco ſemeac gatic: Eſtutuac daude lurtartean, eta eremuac ingurutu ditu.

4 Eta gogortuco det bere biotza, eta perſeguituco zaituzte: eta izango naiz gloriaz betea Faraongan, eta bere ejercitu guztiagan, eta jaquingo dute egiptoarrac ni naizala Jauna. Eta ala eguin zuten.

5 Eta adiraci cioten egiptoarren erregueri igues eguin zuela erriac: eta aldatu zan Faraonen eta bere ſerbitzarien biotza erria gatic, eta eſan zuten: ¿Cer eguin nai izan degu Iſraeli joaten utzitzeaz ſerbitu ez guintzan?

6 Preſtatueraci zuen bada gurdia, eta artu zuen berequin bere erri guztia.

7 Eta eraman cituen ſeireun gurdi autatu, eta Egipton arquitu ciraden guciac: eta ejercitu guztico aguintariac.

8 Eta gogortu zuen Jaunac Faraon Egiptoco erreguearen biotza, eta perſeguitu cituen Iſraelco ſemeac: baña berac atera ciran eſcu indartſu baten laguntaſunez.

9 Eta jarraituric egiptoarrac aurretic cijoacenen aztarnac, arquitu cituzten dendetan itſaſoaren aldean: Faraonen zaldizco guztiac eta gurdiac, eta ejercitu guztia, ceuden Fihahiroten Beelſefonen aurrean.

10 Eta alderatu zanean Faraon, Israelco ſemeac alchaturic beguiac, icuſi cituzten egiptoarrac beren ondoren: eta chit bildurtu ciraden: eta deadarrez aſi ciran Jaunari erregutzen,

11 Eta eſan cioten Moiſeſi: Noſqui etzan Egipton obiric, argatic ecarri gaituzu ill guindecen bacardadean: ¿cer eguin nai cenduen Egiptotic gu ateratzeaz?

12 ¿Ez al guiñizun eſaten oraindican Egipton gueundela: Alde ezazu gu gandic ſerbitu ditzagun egiptoarrac? Ceren aſcoz obeago zan berac ſerbitzea, bacardadean illtzea baño.

13 Eta eſan cion Moiſeſec erriari: Etzaitezte bildur izan: zaudete ſendo, eta icuſico dituzute Jaunac gaur eguingo dituen miriariac: ceren icuſten dituzuten egiptoarrac, iñolaere berriz ez dituzute icuſico ſecula gueyago.

14 Jaunac gudatuco du zuec gatic, eta zuec ixillic egongo cerate.

15 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: ¿Cergatic deadar eguiten didazu? Eſan zayezu Iſraelco ſemeai dijoacela.

16 Eta zuc alchatu ezazu zure cigorra, eta luzatu ezazu zure eſcua itſaſoaren gañera, eta berecitu ezazu: joan ditecen Iſraelco ſemeac itſaſoaren erditic leorrean.

17 Eta nic gogortuco det egiptoarren biotza, perſeguitu zaitzaten: eta izango naiz gloriaz betea Faraongan, eta bere ejercitu guztiagan, eta beraren gurdi ta zaldietan.

18 Eta jaquingo dute egiptoarrac ni naizala Jauna, gloriaz betea naizanean Faraongan, eta bere gurdi ta zaldietan.

19 Eta jaiquiric Iſraelco ejercituaren aurretic cijoan Jaungoicoaren ainguerua, jarri zan beren atzean: eta orobat berarequin odeizco abea, utziric aurrea

20 Jarri zan egiptoarren atzealdetic; eta Iſraelco ejercituen bitartean: eta odeya zan illuna alde batetic, eta beſtetic arguitzen zuen gaua alaco moduan, non ecin citezquean elcar gana alderatu.

21 Eta luzaturic Moiſeſec eſcua itſaſoaren gañera, idiqui zuen Jaunac erditican, eta nola cerabillen gau guztian aice ſendo eta erretzalle bat, leortu zuen: eta urac guelditu ciran berecituac.

22 Eta ſartu ciraden Iſraelco ſemeac itſaſo leorraren erditican: ceren ura cegoen murrua becela beren eſcuitic eta ezquerretic.

23 Eta perſeguitzen cietela egiptoarrac ſartu ciraden beren ondoren, eta Faraonen zaldizco guztiac, bere gurdiac eta zaldiac itſaſoaren erditic.

24 Eta egunſentia allegatu zan bezain laſter, ona non beguiraturic Jaunac egiptoarren ejercituaren gañera ſuzco eta odeizco abetican, ill zuen beren ejercitua:

25 Eta autſi cituen gurdien curpillac, eta eramanac ciraden itſaſoaren ondora. Eſan zuten bada egiptoarrac: Igues eguin dezagun Iſrael gandic: ceren Jauna ari da gudan beren alde eta gure contra.

26 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Luzatu ezazu zure eſcua itſaſoaren gañera, itzuli ditecen urac egiptoarrac gana beren gurdien eta zaldien gañera.

27 Eta luzaturic Moiſeſec eſcua itſaſorontz, itzuli zan egunſentian lengo toquira: eta urac bidera atera citzayezten igueſi cijoacen egiptoarrai, eta Jaunac ondatu cituen baguen erdian.

28 Eta itzuli ciraden urac, eta eſtali cituzten Iſraeltarren ondoren itſaſora ſartu ciran Faraonen ejercituco gurdi eta zaldi guztiac: eta beretatic bat bacarra ere etzan guelditu.

29 Iſraelco ſemeac ordea irago ciraden itſaſo leorraren erditican, eta urac ciraden berentzat murrua becela eſcuitic, eta ezquerretic:

30 Eta Jaunac libratu zuen egun artan Iſrael egiptoarren eſcutican.

31 Eta icuſi cituzten egiptoarrac itſas bazterraren gañean, eta Jaunac beren contra alchatu zuen eſcu ſendoa: eta erria Jaunaren beldur izan zan, eta finiſtu cien Jaunari, eta bere ſerbitzari Moiſeſi.

XV. Cap.

ORDUAN Moiſeſec eta Iſraelco ſemeac cantatu cioten canta au Jaunari, eta eſan zuten: Cantatu ditzayogun Jaunari: ceren arguitueraci ditu bere gloria eta anditaſuna, eta bota ditu itſaſora zaldia eta zalduna.

2 Jauna da nere ſendotaſuna, eta nere alabantzen gaya, ceren bera izan da nere ſalbaguillea: au da nere Jaungoicoa, eta nic zabalduco det bere gloria: nere guraſoen Jaungoicoa, eta goratuco det.

3 Jauna da guizon gudari errutſu bat becelacoa, bere icena Gucialduna.

4 Bota cituen itſaſora Faraonen gurdiac eta bere ejercitua: bere aguintari autatuac izan ciraden ondatuac itſaſo Gorrian.

5 Leiceac obiratu cituzten, jachi ciran ondora arria becela.

6 Zure eſcuyac, o Jauna, eracutſi du bere ſendotaſun andia: zure eſcuyac, o Jauna, zauritu zuen etſaya.

7 Eta zure gloriaren ugaritaſunaz bota dituzu zure etſayac: bidaldu cenduen zure aſerrea, ceñac iretſi cituen laſtoa becela.

8 Eta zure aſerreco aiceaz montoitu ciraden urac: guelditu zan bacijoan baga, montoitu ciraden leiceetaco urac itſaſoaren erdian.

9 Eſan zuen etſayac: Jarraituco diet eta arrapatuco ditut, emango dieztet gauza arrapatuac, aſeco da nere anima: aguertuco det nere ezpata, illco ditu nere eſcuac.

10 Atera zuen zure aicea, eta eſtali cituen itſaſoac: ondatu ciran beruna becela ur chit andietan.

11 ¿Ceñ zure antzecoa ſendoen artean, Jauna? ¿ceñ zure antzecoa, ain andia ſantutaſunean, icaragarria eta alabagarria, eta mirarien eguillea?

12 Luzatu cenduen zure eſcua, eta iretſi cituen lurrac.

13 Zure erruquitaſunean izan ciñan eroſi cenduen erriaren zucentzallea: eta eraman cenduen zure ſendotaſunaz, bere bicilecu ſantura.

14 Jaiqui ciran erriac, eta aſerratu ciran: guelditu ciran miñ andiaquin Paleſtinan bici ciranac.

15 Orduan izutu ciran Edomgo principeac, eta icara jabetu zan Moabco errutſuaquin: ill otzic guelditu ciran Canaanen bici ciran guciac.

16 Erori bedi beren gañera beldurra eta izua, zure beſoaren anditaſuna gatic: guelditu bitez muguitu eciñac arri bat becela, iragotzen dan artean, o Jauna, zure erria, iragotzen dan artean, zuc irabaci dezun zure erri au.

17 Eramango dituzu barrena, eta jarrico dituzu zure bicilecu chit ſendo zuc eguin cenduen zure jabegaitaſuneco mendian, Jauna: zure eſcuac ſendotu zuten ſantu lecuan, Jauna.

18 Jaunac erreinatuco du beti eta gueyago.

19 Ceren Faraon ſartu zan zaldiz itſaſoan bere gurdiaquin eta zaldizcoaquin: eta Jaunac bota cituen beren gañera itſaſoco urac: Iſraelco ſemeac berriz ibilli ciraden leorretic beraren erdian.

20 Arru zuen bada Maria emacume profeta, Aaronen arrebac, damboliñ bat bere eſcuan: eta atera ciraden emacume guciac bere ondoren damboliñaquin eta dantzaquin,

21 Ceñai aſten citzayen cantatzen, ciola: Cantatu dizayogun Jaunari, ceren arguitueraci ditu bere gloria eta anditaſuna, eta bota ditu itſaſora zaldia eta zalduna.

22 Eta eraman zuen Moiſeſec Iſrael itſaſo Gorritic, eta atera ciraden Surco eremura: eta ibilli ciraden iru egunean bacardadean, eta etzuten arquitzen uric.

23 Eta etorri ciraden Marara, eta ecin edan cituzten Maraco urac ſamiñac ciradelaco: argatic jarri ere cion toquiari icen egoquia, deitzen ciola Mara, au da, ſamintaſuna.

24 Eta gaizqui eſaca ari zan erria Moiſeſen contra, ciola: ¿Cer edango degu?

25 Baña berac deadar eguin cion Jaunari, ceñac eracutſi cion zur bat: ceñ botaric uretara, gozotu ciran. An eman ciozcan Jaunac erriari aguinteac, eta legueac, eta an probatu zuen,

26 Ciola: Aditzen badezu zure Jaun Jaungoicoaren boza, eta eguiten badezu bere aurrean ona dana, eta obeditzen badiezu bere aguinteai, eta gordetzen badituzu bere aguinte guztiac, ez det botaco zure gañera Egiptoren gañera bota nituen gaitzic batere: ceren ni naiz zure ſendatzalle Jauna.

27 Eta etorri ciraden Elimera Iſraelco ſemeac, non ceuden amabi iturri urezco, eta iruroguei ta amar palma: eta jarri cituzten dendac uren aldean.

XVI. Cap.

ETA joan ciraden Elimdic, eta Iſraelco ſemeen talde guztia etorri zan Singo eremura, ceñ dagoan Elim eta Sinairen bitartean: bigarren illaren amabosgarren egunean, atera ciraden ezquero Egiptoco lurretic.

2 Eta gaizqui eſan zuen Iſraelco ſemeen batzarre guztiac Moiſes eta Aaron gatic bacardadean.

3 Eta eſan cien Iſraelco ſemeac: Arren bada ill izan baguiña Jaunaren eſcuz Egiptoco lurrean, eſertzen guiñanean araguien eltzeen ondoan, eta jaten guenduenean oguia aſe arteraño. ¿Cergatic atera guinduzuten eremu onetara, goſez ill cenezaten talde guztia?

4 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Ona non nic bidalduco dizquizutedan oguiac cerutic: atera bedi erria, eta bildu beza aſqui dana egun bacoitzeraco: probatu dezadan ote dabillen nere leguean, ala ez.

5 Baña ſeigarren egunean preſtatu bitzate gordeco dutena: eta izan bedi egunero bildu oi zutena baño birretan gueyago.

6 Eta eſan cieten Iſraelco ſeme guztiai Moiſeſec eta Aaronec: Gaurco arratſaldean jaquingo dezute Jaunac atera cinduztela Egiptoco lurretic:

7 Eta biar icuſico dezute Jaunaren anditaſuna, ceren aditu du bera gatic quejatzen ceratela: ¿gu berriz cer guera, gure contra erauſian aritzeco?

8 Eta eſan zuen Moiſeſec: Jaunac emango dizquizute arratſaldean araguiac jateco, eta goicean oguia aſe arteraño: aditu dituelaco zuen gaizqui eſateac, ceñaquin gaizqui eſan dezuten bere contra: ¿ceren cer guera gu? Ez da ere gure contra zuen gaizqui eſatea, baicic Jaunaren contra.

9 Eſan ere cion Moiſeſec Aaroni: Eſan zayozu Iſraelco ſemeen batzarre guztiari: Atozte Jaunaren aurrera: ceren aditu du zuen gaizqui eſatea.

10 Eta itz eguiten cionean Aaronec Iſraelco ſemeen batzarre guztiari, beguiratu zuten bacardadera: eta ona non Jaunaren anditaſuna aguertu zan odeyaren erdian.

11 Eta Jaunac itz eguin cion Moiſeſi, ciola:

12 Aditu ditut Iſraelco ſemeen gaizqui eſanac, eſan zayezu: Arratſaldean jango dituzute araguiac, eta goicean aſeco cerate oguiz: eta jaquingo dezute ni naizala zuen Jaun Jaungoicoa.

13 Allegatu zan bada arratſaldea, eta igoric galeperrac, eſtali zuten dendalecua: goicean ere cegoan zabalduric intz bat bere inguruan.

14 Eta eſtaliric lurraren gaña, aguertu zan bacardadean gauza chee bat, eta almericean machacatua becela, izotzaren irudian lurraren gañean.

15 Ceñ icuſi zutenean Iſraelco ſemeac, eſan cioten elcarri: ¿Manhu? Ceñac eſan nai duen: ¿Cer da au? Ceren etzequiten cer zan. Ceñai eſan cien Moiſeſec: Au da Jaunac eman dizuten oguia jateco.

16 Ona Jaunac berac aguindu duena: Bildu beza bacoitzac bertatic jateco aſqui dana: gomor bana, denda bacoitzean zuetatic bici diran aimbeſte, ala artuco dezute.

17 Eta ala eguin zuten Iſraelco ſemeac: eta bildu zuten, batac gueyago, beſteac guchiago.

18 Neurtu zuten guero gomorraz: gueyago bildu zuenac, etzuen argatic gueyago iduqui: eta guchiago preſtatu zuenac ere, etzuen arquitu guchiago: baicic bacoitzac bildu zuen jan al lezaquenaren araura.

19 Eta eſan cien Moiſeſec: Ez beza iñorc bertatic utzi biarco.

20 Ceñac etzuten aditu, baicican beretatic batzuec gorde zuten biaramoneraco, eta aſi zan arrez betetzen, eta uſteldu zan: eta aſerratu zan Moiſes beren contra.

21 Biltzen zuen bada bacoitzac goicean, jateco aſqui izan lezaquen aimbeſte: eta eguzquia berotzen aſten zanean, urtutzen zan.

22 Eta ſeigarren egunean bildu zuten birretan aimbat janari, au da, gomor biña: eta etorri ciraden errico buru guztiac, eta contatu cioten Moiſeſi.

23 Ceñac eſan cien: Au da Jaunac eſan duena: Biar da larumbateco atſedena Jaunari ſantutua: eguingo dan lan guztia, eguin ezazute: eta egoſico diraden gauza guztiac, egoſi itzatzute: eta gueldítzen dan guztia, gorde ezazute biar arte.

24 Eta eguin zuten Moiſeſec aguindu cien becela, eta etzan uſteldu, eta arric ere etzan bertan arquitu.

25 Eta eſan zuen Moiſeſec: Jan ezazute au gaur, ceren Jaunaren larumbata da: ez da arquituco gaur campoan.

26 Sei egunean bildu ezazute: zazpigarren egunean ordea Jaunaren larumbata da, argatic ez da arquituco.

27 Eta etorri zan zazpigarren eguna: eta ateraric errícoac biltzera, etzuten arquitu.

28 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: ¿Noiz arteraño ez dituzute gorde nai nere aguinteac, eta nere leguea?

29 Beguira ezazute Jaunac eman cizutela larumbata, eta argatic ſeigarren egunean eman cizuten birretan aimbat janari: bego bacoitza bere dendan, ez bedi iñor atera bere toquitican zazpigarren egunean.

30 Eta aſeden zuen erriac zazpigarren egunean.

31 Eta Iſraelco echeac deitu cion janari oni Mana: ceñ zan zuria cilantroaren aciaren antzecoa, eta bere guſtua eztiarequin iriñ lorearena bezala.

32 Eta eſan zuen Moiſeſec: Au da Jaunac aguindu zuen itza: Bete ezazu beraz gomor bat, eta gorde beti guero izango diraden guizaldietaraco: jaquin dezaten cer ogui eman nizuten jaten bacardadean, ateratuac izan ciñatenean Egiptoco lurretican.

33 Eta eſan cion Moiſeſec Aaroni: Ar zazu ontzi bat, eta jarri ezazu an gomor batec cabitu al dezaquen mana: eta ipiñi ezazu Jaunaren aurrean gordetzeco zuen guizaldietaraco,

34 Jaunac aguindu cion becela Moiſeſi. Eta jarri zuen Aaronec tabernaculoan gordetzeco.

35 Eta Iſraelco ſemeac jan zuten mana berroguei urtetan, etorri ciraden artean lur bicigarrira: janari onequin aciac izan ciraden, uquitu cieten bitartean Canaango lurraren mugai.

36 Gomor bat berriz efi baten amargarren zatia da.

XVII. Cap.

JOANIC bada Iſraelco ſemeen talde guztia Singo eremutic beren egotaldiaquin, Jaunac eſan cien becela, jarri cituzten dendac Rafidimen, non etzuen erriac uric edateco.

2 Ceñec afiric deadarrez Moiſeſen contra, eſan zuen: Eman zaguzu ura edan dezagun. Ceñai erantzun cien Moiſeſec: ¿Cergatic gaizqui eſaten dezute nere contra? ¿cergatic tentatzen dezute Jauna?

3 Egarritu zan bada erria uraren urritaſuna gatic, eta gaizqui eſan zuen Moiſes gatic, ciola: ¿Cergatic ateraeraci diguzu Egiptotican gu, eta gure ſemeac, eta zamariac egarriaz illtzeco?

4 Eta deadarrez zucendu zan Moiſes Jauna gana, ciola: ¿Cer eguingo diot erri oni? Dembora guchi barru, arrica ere emango dit.

5 Eta Jaunac eſan cion Moiſeſi: Jarri zaite erriaren aurrean, eta artu itzatzu zurequin Iſraelco zarretatic batzuec: eta eraman ezazu zure eſcuan cigorra, ceñaz zatitu cenduen ibaya, eta zoaz.

6 Ona non ni egongo naicen an zure aurrean, Horebco aitzaren gañean: eta joco dezu, eta bertatican ateraco da ura edan dezan erriac. Ala eguin zuen Moiſeſec Iſraelco zarren aurrean:

7 Eta toqui ari deitu cion tentacioa, Iſraelco ſemeen eraufia gatic, eta Jauna tentatu zutelaco, ciotela: ¿Jauna gure artean dago, edo ez?

8 Eta etorri zan Amalec, eta gudatzen zuen Iſraelen contra Rafidimen.

9 Eta eſan cion Moiſeſec Joſueri: Autatu itzatzu guizonac: eta ateraric, gudatu zaite Amalequen contra: biar ni egongo naiz muñoaren tontorrean, nere eſcuan Jaungoicoaren cigorra dedala.

10 Eguin zuen Joſuec Moiſeſec eſan cion becela, eta gudatu zan Amalequen contra: eta Moiſes eta Aaron, eta Hur igo ciran muñoaren tontorrera.

11 Eta jaſotzen cituenean Moiſeſec eſcuac, garaitzen zuen Iſraelec: baña beeratzen cituenean piſca bat, garaitzen zuen Amalequec.

12 Eta Moiſeſec ceuzcan eſcuac necaturic: artzen zutela bada arri bat, jarri zuten bere azpian, eta bertan eſeri zan: eta Aaronec eta Hurrec ſoſtenitzen cituzten bere eſcuac aldamen bietatic. Eta guertatu zan bere eſcuac ez necatzea eguzquia ſartu artean.

13 Eta Joſuec igues eraguin cion Amalequi, eta bere erriari ezpataren puntaz.

14 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Escribatu ezazu au oroipengarritzat liburu batean, eta adierazo zayozu Joſueri: ceren arras quenduco det bere oroitza ceruaren azpitic.

15 Eta eguin zuen Moiſeſec aldare bat: eta deitu cion Jauna nere gloriemallea, ciola:

16 Ceren Jaunaren eſcua, eta Jaunaren guerra izango da Amalequen contra, guizalditic guizaldira.

XVIII. Cap.

ETA aditu cituenean Jetro, Madiango apaiz, Moiſeſen aitaguiarrebac Jaungoicoac Moiſeſi, eta Iſraelco bere erriari eguin ciozcan gauza guztiac, eta Jaunac ateraeraci ciola Iſraeli Egiptoricar:

2 Artu zuen Sefora Moiſeſen emaztea, ceñ bialdu cion:

3 Eta bere bi ſemeac, ceñetatican bati ceritzan Gerſam, ciola aitac: Arrotza izandu nintzan beſteren errian.

4 Beſteari berriz Eliecer: ceren, eſan zuen, nere aitaren Jaungoicoa izan zan nere laguntzallea, eta libratu ninduen Faraonen ezpatatic.

5 Etorri ciran bada Jetro Moiſeſen aitaguiarreba, eta bere ſemeac, eta bere emaztea, Moiſes gana eremura, non ceuden jarriric dendac Jaungoicoaren mendiaren aldean.

6 Eta bidaldu cion mandatua Moiſeſi, ciola: Ni Jetro zure aitaguiarreba banator zu gana, eta zure emaztea, eta zure bi ſemeac berarequin.

7 Ceñ ateraric bidera bere aitaguiarrebari, macurtu citzayon, eta muſu eman cion: eta agurrac eguin ciozcaten el-

carri itz paquetſuaquin. Eta ſarturic dendara,

8 Contatu ciozcan Moiſeſeç bere aitaguiarrebari Jaunac Faraoni, eta egiptoarrai eguin ciezten gauza guztiac Iſraelen amorioa gatic: eta bidean irago bear izan cituzten neque guztiac, eta Jaunac libratu cituela.

9 Eta poztu zan Jetro Jaunac Iſraeli eguin ciozcan meſede guztiac gatic, atera zuelaco egiptoarren eſcutican,

10 Eta eſan zuen: Bedeincatua izan dedilla egiptoarren eſcutic, eta Faraonen eſcutic libratu cinduzten Jauna, ceñac atera zuen Egiptoren eſcutic bere erria.

11 Orain ezagutzen det andia dala Jauna jaungoico guztien gañetic: arroqueriz jaiqui diradelaco beren contra.

12 Eſqueñi ciozcan bada Jetro Moiſeſen aitaguiarrebac Jaungoicoari olocauſto eta oſtiac: eta etorri ciraden Aaron eta Iſraelco zar guztiac oguia jatera berarequin Jaungoicoaren aurrean.

13 Eta beſte egunean eſeri zan Moiſes erria juzgatzeco, ceñ cegoan Moiſeſen inguruan goicetic arratſalderaño.

14 Aditu zuenean au bere aitaguiarrebac, au da, errian eguiten cituen gauza guztiac, eſan zuen: ¿Cer da errian eguiten dezuna? ¿certaraco zaude eſerita bacarric, eta erri guztia dago zai goicetic arratſalderaño?

15 Ceñi erantzun cion Moiſeſec: Erria ni gana dator Jaungoicoaren erabaquia billatzera.

16 Eta ezpaiten bat guertatzen zayenean, etortzen dira ni gana, juzgatu dezadan beren artean, eta eracutſi dizayeztedan Jaungoicoaren aguinteac, eta bere legueac.

17 Eta berac: Ez da ona, eſan zuen, eguiten dezun gauza:

18 Alperrezco lanez necatzen cerate bai zu, eta bai zurequin dagoan erria: zure indarren gañetico gauza da, bacarric ecin beteco dezu.

19 Baicic aditu itzatzu nere itzac eta eſan onac, eta Jaungoicoa zurequin izango da. Izan zaite zu erriaren bitartecoa Jaungoicoari dagozquion gaucetan, preſentatzen diozcazula eguiten zayozcan erreguac:

20 Eta eracutſi dizayozcazun erriari ceremoniac, eta beguirunen modua, ceñ bideri jarraitu bear dioten, eta cer dan eguin bear dutena.

21 Eta autatu itzatzu erri guztitic guizon ſendo, eta Jaungoicoaren bildurrecoac, eguia zaleac, cequentaſunaren gorrotocoac, eta beretatic jarri itzatzu milla, eta eun, eta berroguei ta amar, eta amar guizonen buruac,

22 Ceñac juzgatu dezaten erria dembora guztian: gauza andiagoa dan guztia berriz ecarri dezatela zu gana, eta berac juzgatu ditzatela bacarric balio guchico gauzac: eta eramangarriago izan dedin zuretzat, beſteen artean partituric carga.

23 Au eguiten baldin badezu beteco dezu Jaunaren aguindua, eta iduqui ditzaquezu beren indarrean bere aguinteac: eta erri guzti au itzulico da bere toquietara paquean.

24 Ceñac adituric, Moiſeſec eguin cituen are adiraci ciozcan gauza guztiac.

25 Eta autaturic guizon errutſuac Israel guztitic, jarri cituen erriaren aguintaritzat, milla, eta eun, eta berroguei ta amar, eta amar guizonen buruac.

26 Ceñac juzgatzen zuten erria dembora guztian: eta gauza andiagoa zan guztia, eramaten cioten Moiſeſi, juzgaturic berac gauza errazagoac bacarric.

27 Eta bidaldu zuen bere aitaguiarreba: ceñ ateraric joan zan bere errira.

XIX. Cap.

EGIPTOCO lurretican Iſraelen atera-eraren iugarren illean, egun onetan etorri ciraden Sinaico bacardadera.

2 Ceren joanic Rafidimdic, eta allegaturic Sinaico eremuraño, jarri cituzten dendac toqui bertan, eta Iſraelec ipiñi cituen mendiaren aurrean.

3 Eta Moiſes igo zan Jaungoicoa gana, eta Jaunac ots eguin cion menditican, eta eſan zuen: Oyec eſango diozcazu Jacoben echeari, eta adiracico diozcazu Iſraelco ſemeai:

4 Zuec ceroc icuſi cenduten cer eguin nien egiptoarrai, nola eraman cinduztedan arranoen guiſa egoen gañean, eta artu neretzat.

5 Baldin bada aditzen badezute nere boza, eta gordetzen badezute nere elcartaſuna, izango cerate neretzat erri guztien artean zati autatu bat: ceren nerea da lur guztia.

6 Eta zuec izango cerate neretzat erreinu bat apaizac conſagratua, eta jende ſantua. Oyec dirade Iſraelco ſemeai eſango dieztezun itzac.

7 Etorri zan Moiſes: eta bilduric errico zar guztiac, adiraci ciezten Jaunac aguindu ciozcan itz guztiac.

8 Eta erantzun zuen erri guztiac batean: Eguingo ditugu Jaunac eſan dituen gauza guztiac. Eta adiraciric Moiſeſec Jaunari erriaren itzac,

9 Eſan cion Jaunac: Orainche etorrico naiz zu gana odei illun batean, aditu nazan erriac zurequin izquetan ari naizala, eta ſiniſtu dezazula betico. Moiſeſec bada adiraci ciozcan Jaunari erriaren itzac.

10 Ceñac eſan cion: Zoaz erria gana, eta ſantutu itzatzu gaur, eta biar, eta garbitu bitzate beren ſoñecoac.

11 Eta beude preſtatuac irugarren eguneraco: ceren irugarren egunean jachico da Jauna erri guztiaren aurrean Sinaico mendiaren gañera.

12 Eta icentatuco diozcazu mugac erriari inguruan, eta eſango diezu: Beguira ezazute etzaiteztela igo mendira, eta ez dizayezutela uquitu beraren mugai: mendiari uquitzen dion guztia, eguiazqui illco da.

13 Eſcuac ez dio uquituco, baicican izango da arrica, edo ſaetaca illa: naiz dala zamaria, naiz guizona, ez da bicico. Aſten danean trompeta jotzen, orduan igo bitez mendira.

14 Jachi zan Moiſes menditican errira, eta ſantutu zuen erria. Eta garbitu cituztenean beren ſoñecoac,

15 Eſan cien: Zaudete preſtatuac irugarren eguneraco, eta etzaitezte allegatu zuen emazteac gana.

16 Eta allegatu izan zan irugarren eguna, eta goiza arguitua: eta ona non turmoyac aſi ciraden adituac izaten, chimiſtac arguitzen, eta odei chit trinco batec mendia eſtaltzen, eta trompetaren ſoñuac ots eguiten zuen gogortaſun andiagoaz: eta dendetan cegoan erria bildurtu zan.

17 Eta ateraric berac, Moiſeſec denden toquitic Jaungoicoari bidera irtetzeco, guelditu ciraden mendiaren ondoan.

18 Eta Sinaico mendi guztia quetan cegoan: Jauna jachi zalaco bere gañera futan, eta igotzen zalaco bertatic quea labe batetican becela: eta mendi guztia cegoan icaragarria.

19 Eta trompetaren otſa gueldica gueldica acitzen zan andiagora, eta urrutiagora zabaltzen zan: Moiſeſec itz eguiten zuen, eta Jaungoicoac erantzuten cion.

20 Eta jachi zan Jauna Sinaico mendiaren gañera mendiaren tontorrean bertan, eta ots eguin cion Moiſeſi bere toqui goyenera. Igoric ara,

21 Eſan cion: Jachi zaite, eta contuan ipiñi ezazu erria: ez ditzala irago mugac Jauna icuſteco, eta bertatic talde andiren bat galdu ez dedin.

22 Santutu bitez Jauna gana alderatzen diran apaizac ere, zauritu ez ditzan.

23 Eta eſan cion Moiſeſec Jaunari: Ecin igoco da erria Sinaico mendira: ceren zuc adiraci, ta aguindu dezu, eſaten dezula: Icentatu itzatzu mugac mendiaren inguruan, eta ſantutu ezazu.

24 Ceñi eſan cion Jaunac: Zoaz, jachi zaite: eta igoco cera zu, eta Aaron zurequin: baña apaizac eta erriac ez bitzate irago mugac, eztaere igo Jauna gana ill ez ditzan.

25 Eta jachi zan Moiſes erria gana, eta contatu cien guztia.

XX. Cap.

ETA eſan cituen Jaunac itz guzti oyec:

2 Ni naiz zure Jaun Jaungoico, atera cindudana Egiptoco lurretican, catiberico echetican.

3 Ez dituzu iduquico beſteren Jaungoicoac nere aurrean.

4 Ez dezu eguingo zuretzat eſculturazco obraric, ez goyan ceruan dagoanaren, ez bean lurrean dagoanaren, ez lurraren azpian uretan daudenen irudiric.

5 Ez dituzu adoratuco, ez beguiruneric emango diezu: ni naiz zure Jaun Jaungoico ſendoa, celotſua, caſtigatzen dedana guraſoen gaiztaqueria ſemeetan, gorroto didatenen irugarren eta laugarren guizaldian:

6 Eta eguiten dedana urricalmendua millatan mairatzen nautenaquin, eta nere aguinteac gordetzen dituztenaquin.

7 Ez dezu artuco alperrican zure Jaun Jaungoicoaren icena. Ceren ez du caſtigu gabe utzico Jaunac bere Jaun Jaungoicoaren icena alperrican artzen duena.

8 Oroitu zaite ſanturutzeaz larumbateco eguna.

9 Sei egunean arico cera lanean, eta eguingo dituzu zure bear guztiac.

10 Zazpigarren eguna ordea zure Jaun Jaungoicoaren larumbata da: ez

dezute eguingo lanic bertan, zuc, eta zure ſemeac eta zure alabac, zure morroyac eta zure neſcameac, zure zamariac, eta zure ateen barrenen dagoen arrotzac.

11 Ceren ſei egunean eguin cituen Jaunac cerua eta lurra, eta itſaſoa, eta beretan dauden gauza guztiac, eta atſeden zuen zazpigarren egunean; argatic bedeincatu zuen Jaunac larumbateco eguna, eta ſantutu zuen.

12 Ondratu itzatzu zure aita eta zure ama, urte aſcotan bici zaitecen zure Jaun Jaungoicoac emango dizun lurraren gañean.

13 Ez dezu illco.

14 Ez dezu araguizco pecaturic eguingo.

15 Ez dezu oſtuco.

16 Ez dezu eſango zure antzecoaren contra guezurrezco teſtimonioric.

17 Ez dezu guticiatuco zure antzecoaren echea, ez dituzu ere deſeatuco bere emaztea, ez morroya, ez neſcamea, ez idia, ez aſtoa, ez berea dan gauzaricen.

18 Eta erri guciac aditzen cituen bozac, eta trompetaren otſa, eta icuſten cituen arguiac, eta mendia quetan: eta bildurturic eta icaraturic, egon ciraden urrutian,

19 Ciotela Moiſeſi: Itz eguin zaguzu zuc, eta adituco dizugu: ez dizagula itz eguin Jaunac ill ez gaitecen.

20 Eta eſan cion Moiſeſec erriari: Etzaitezte beldurtu: ceren Jaungoicoa etorri da zuec probatzera, eta izan dedin zuec gan bere beldurra, eta ez dezazuten pecaturic eguin.

21 Eta egon zan erria urrutian. Moiſes berriz alderatu zan Jaungoicoa cegoan illuntaſunera.

22 Gañera eſan cion Jaunac Moiſeſi: Oyec eſango dieztezu Iſraelco ſemeai: Zuec icuſi dezute cerutican itz eguin dizutedala.

23 Ez dezute eguingo cillarrezco jaungoicoric, ez dezute ere eguingo zuentzat urrezco jaungoicoric.

24 Eguingo didazute lurrezco aldarea, eta eſqueñico dituzute bere gañean emaitz eta oſtia paquetſuac, zuen ardiac eta idiac, nere icenaren oroitza dan toqui guztian: etorrico naiz zu gana, eta bedeincatuco zaitut.

25 Eta eguiten baldin badidazu arrizco aldarea, ez didazu eguingo arri landuz: ceren alchatzen baldin badezu cicelic bere gañean, loitua izango da.

26 Etzera igoco nere aldarera malletatican, aguertu ez ditecen zure eſtaligabeac.

XXI. Cap.

OYEC dirade ipiñico diozcazun juezlegueac.

2 Eroſico baldin bacendu hebreotar morroi bat, ſei urtetan ſerbituco zaitu: zazpigarrenean ateraco da aſcatua doañ.

3 Nolaco ſoñecoarequin ſartu zan, alacoarequin atera bedi: baldin ſartu bazan emaztea zuela, emaztea ere ateraco da batean.

4 Baña baldin bere naguſiac emango balio emaztea, eta eguingo balitu ſemeac eta alabac: andrea eta bere aurrac izango dirade bere naguſiarenac, bera berriz ateraco da bere ſoñecoarequin.

5 Eta eſango balu morroyac: Maitatzen ditut nere naguſia eta emaztea eta aurrac, ez naiz ateraco aſcatuta:

6 Naguſiac eramango du jaungoicoac gana, eta jarrico du atearen eta abeen contra, eta zulatuco du bere belarria eztenaz: eta izango da morroi naguſiarentzat betico.

7 Iñorc ſalduco baldin balu bere alaba neſcametzat, ez da ateraco beſte neſcameac atera oi diran becela.

8 Ez baldin baderitza ongui emana izan zayon naguſiari bere beguietan, utzico dio joaten: baña ez du eſcubideric izango ſaltzeco erri arrotzi, naguſiac mezpreciatuco baldin balu.

9 Baña baldin bere ſemearequin ezconduco balu, alaben oituraren araura beguiratuco dio.

10 Baña ezconduco baldin balu bere ſemea beſte batequin, emango dizquio neſcachari ſenarra, eta ſoñecoac, eta ez dio ucatuco birjintaſunaren balioa.

11 Iru gauza oyec eguingo ez baldin balitu, ateraco da doañ dirurican gabe.

12 Jotzen duena guizona iltzeco gogoz, illa izan bedi.

13 Baña celatac jarri ez diozcana, baicic Jaungoicoac bere eſcuetan paratu duena: icentatuco dizut toquia, ceñera igues eguin bearco duen.

14 Baldin iñorc illco balu bere antzecoa berariaz, eta celataquin: ateraco dezu nere aldaretic, illa izan dedin.

15 Jotzen duena bere aita edo ama, illa izan bedi.

16 Guizonen bat oſtu, eta ſaltzen duena, eguiazturic gaiztaqueria, illa izan bedi.

17 Madaricatzen duena bere aita, edo ama, illa izan bedi.

18 Aferratzen baldin badira bi guizon, eta batac jotzen badu bere laguna arrica edo ucabillca, eta au illtzen ez bada, baicic egongo balitz oyan etzanic:

19 Jaiquico baldin balitz, eta ibilli campoan bere maquillaren gañean, ez da caſtigatua izango jo duena, pagatzen baditu bere calteac, eta ſendaguilleen gastuac.

20 Jotzen duena bere morroi, edo neſcamea cigorraz, eta illco balirade bere eſcuetan, izango da gaiztaqueri andienaren culpadun.

21 Baña bicico baldin balitz guero egun batean edo bian, ez da caſtigatua izango, ceren bere dirua dan.

22 Guizonac erriertan arico baldin balirade, eta beretacoren batec joco balu andre aurduna, eta aurra galduco balu, eta bera biciric guelduco balitz: pagatuco du caltea gatic andrearen ſenarrac eſcatzen duena, eta erabaquitzalleac juzgatzen dutena.

23 Baña andrea illco balitz, pagatuco du bicia bicia gatic,

24 Beguia gatic beguia, ortza gatic ortza, eſcua gatic eſcua, oña gatic oña,

25 Errea gatic errea, zauria gatic zauria, mallatzea gatic mallatzea.

26 Baldin norbaitec joco balu bere morroi edo neſcamea beguian, eta beguibacarrac jarrico balitu, utzico die joaten atera dien beguia gatic.

27 Orobat ateraco baldin balio ortz bat bere morroi edo neſcameari, libre utzico ere die joaten.

28 Baldin idiren batec adarraz joco balu guizaſemea edo emacumea, eta illco balirade, izango da arrica illa: eta ez dirade jango bere araguiac, eta idiaren jabea ez da caſtigatua izango.

29 Baña baldin idia balitz adarcaria lendican, eta gaztigatua izan balitz bere jabea, eta iduquico ez balu ichian, eta illco balu guizaſeme edo emacumeren bat: ez bacarric izango da idia arrica illa, baita bere jabea ere illa izango da.

30 Ipiñico baliote caſtigutzat dirua pagatzea, emango du bere bicia gatic eſcatzen zayon guztia.

31 Eta adarraz joco baldin balu mutill edo neſcachen bat, erabaqui beraren mendean egongo da.

32 Baldin eraſoco balio morroi edo neſcameari, emango diozca oyen naguſiari oguei ta amar ſiclo cillarrezco, eta idia izango da arrica illa.

33 Baldin iñorc idiquico balu putzu zuloren bat, edo aitzurtuco balu, eta ez balu eſtalico, eta erorico baldin balitz ara idi edo aſtoren bat,

34 Pagatuco du putzuaren jabeac abereen balioa: eta ill dana berea izango da.

35 Norbaiten idiac zaurituco balu besterena, eta au illco balitz: ſalduco dute idi bicia, eta partituco dute balioa; baitaere illa partituco dute beren artean.

36 Baña baldin bacequien adarcaria zala idia lendican, eta iduqui ez baldin balu bere jabeac ichian: itzulico du idia gatic idia, eta artuco du oſoric idi illa.

XXII. Cap.

BALDIN norbaitec oſtuco balu idiren bat, edo ardiren bat, eta ill edo ſalduco balu: biurtuco ditu boſt idi idi bategatic, eta lau ardi ardi bategatic.

2 Baldin arquituco balitz lapurren bat echean indarca ſartzen edo lurrean aitzurtzen ari dala, eta arturic zauriren bat illco balitz: jotzallea ez da izango odolaren culpadun.

3 Baña au eguingo baldin balu eguzquia atera ezquero, gaizqui ill du guizona, eta bera ere illa izango da. Ez baldin baluque lapurrac cer biurtu oſtu zuena gatic, ſaldua izango da.

4 Arquitu balitz bere eſcuan biciric oſtu duena, naiz idia, naiz aſtoa, naiz ardia; itzulico du birretan aimbat.

5 Baldin iñorc calteric eguiten badu ſoroan edo maſtian, eta utzitzen badio joaten bere zamariari jatera beſterenac: itzulico du bere ſoroan, edo maſtian duen gauzaric onen guztia, caltearen araura.

6 Suac zabalduric arquitu balitu arantzac, eta artuco balitu frutuen gabillac, edo campoetan zutic dauden uztac; pagatuco du caltea ſu eman dionac.

7 Baldin iñorc emango balio dirua edo ontzia adiſquideari gordetzeco, eta oſtuco baliozcate artu dituenari: lapurra arquitzen bada, biurtu beza birretan aimbat.

8 Ezcutuan baldin badago lapurra, echeco nagusia izango da jarria juezen aurrean, eta juramentu eguingo du ez duela jarri escua bere lagunaren gaucetan,

9 Ez cer icusiric izan lapurretan, naiz idi, naiz asto, naiz ardi, naiz soñeco, naiz calte eguin dezaquen edoceñ gauzarenean: bien aucia eramango da juezac gana: eta baldin oyec erabaquitzen badute, birretan aimbat itzulico dio bere lagunari.

10 Baldin norbaitec emango balio bere lagunari astoa, idia, ardia, edo edoceñ zamari gordetzeco, eta illco balitz, edo elbarritu, edo izango balitz etsayac arrapatua, eta iñorc au icusico ez baldin balu:

11 Juramentu eguingo du, ez diola luzatu escua bere lagunaren gauzari: eta jabeac juramentu artuco du, eta bestea ez da beartua izango caltea osotzera.

12 Baña ostu baldin baliote, osotuco dio caltea jabeari.

13 Izan baldin balitz pistiac zatitua, eraman beza jabea gana illa izan dana, eta ez du biurtuco.

14 Escatzen dionac bere lagunari prestamenean oyetaco edoceñ gauza, eta elbarritu edo illco balitz jabea aurrean ez dala, beartua izango da itzultzera.

15 Baña jabea aurrean baldin balego, ez du itzulico, batezere alquilatua balitz bere lanaren saria gatic.

16 Baldin iñorc engañatuco balu nescach bat ezcontzaz iztu gabea, eta lo eguingo balu berarequin: emango dio dotea, eta artuco du emaztetzat.

17 Baldin nescacharen aitac ez balio eman nai, pagatuco du dirua nescachac artu oi izan duten dotearen neurriaren araura.

18 Ez diezu utzico bicitzen sorguiñai.

19 Zamariarequin nasitzen dana, illa izan bedi.

20 Eguiten diozcana esqueintzariac Jaungoicoa ez dan edoceñi, illa izango da.

21 Ez dezu naigabetu, eta estutuco arrotza: ceren zuec ere arrotzac izan ciñaten Egiptoco lurrean.

22 Ez diezute calterican eguingo alargunari eta umezurtzari.

23 Calterican eguiten baldin badiezute, deadar eguingo dute ni gana, eta nic adituco det beren deadarra:

24 Eta piztuco da nere aserrea, eta zaurituco zaituztet ezpataz, eta izango dirade zuen emazteac alargunac, eta zuen semeac umezurtzac.

25 Ematen baldin badiozu dirua prestamenean nere erri beartsu zurequin bici danari, ez dezu premiatuco cobratzalleac beccla, eztaere usuraz estutuco.

26 Artuco baldin bacendu zure laguna gandic soñecoa prendan, itzulico diozu eguzquia sartu baño lenago.

27 Ceren orixe bera da soñeco bacarra, ceñez estaltzen duen bere araguia, eta ez du besteric, ceñarequin lo eguin: ni gana deadarrez zucentzen baldin bada, adituco det, ceren urricaltsua naicen.

28 Ez dezu gaizqui esango juezac gatic, eta ez dezu madaricatuco zure errico principea.

29 Ez dezu luzatuco pagatzea amarrenac eta autatuenac: zure semeen lembicisortua emango didazu.

30 Eta berdin eguingo dezu idiaquin, eta ardiaquin: zazpi egunean bego bere amarequin, eta zortzigarren egunean itzulico didazu.

31 Guizon santuac izango cerate neretzat: abereac lendican probatua izan dan araguia, ez dezute jango, baicican botaco diezute zacurrai.

XXIII. Cap.

ETZAITE egon guezur aimatzalleai aditzen: ez dezu ere emango zure escua guezurrezco testimonioric gaiztoaren alde.

2 Ez diezu jarraituco ascoai gaizqui eguiteco: eta batzarrean ere, ez diozu jarraituco ascoren iritziari, eguiatic aldeguiteco.

3 Beartsuaz ere etzera urrical izango erabaquia ematean.

4 Arquituco baldin bacendu zure etsayaren idi, edo asto galdua, itzuli zayozu.

5 Icusico baldin bacendu gorroto dizunaren astoa etziñic zamaren azpian, etzera aurrera iragoco, baicic lagunduco diozu alchatzen.

6 Etzera ceartuco zucentasunetic erabaquia ematean beartsuaren contra.

7 Igues eguingo dezu guezurra gandic. Culpagabe eta justua ez dezu illco: ceren gorroto diodan gaiztoari.

8 Ez dituzu ere artuco emaitzac, ce-

ñac itſutzen dituzten beguiratuac ere, eta biurritzen juſtuen eſanac.

9 Arrotzari ez diozu gogait eraguingo. Ceren badaquizute cer dan arrotz izatea: ceren zuec ere arrotz egon ciñaten Egiptoco lurrean.

10 Sei urtetan ereingo dezu zure lurra, eta bilduco dituzu bere laboreac.

11 Baña zazpigarren urtean utzico dezu, eta atſedeneratico diozu, jan dezaten zure errico beartſuac: eta guelditzen dan guztia, jan bezate campoco piſtiac: ala eguingo dezu zure maſtian, eta zure olibadian.

12 Sei egunean arico cera lanean: zazpigarren egunean deſcanſatuco cera, atſeden dezaten zure idiac eta zure aſtoac: eta gozatu ditecen zure neſcamearen ſemea, eta arrotza.

13 Gorde itzatzute eſan dizutedan gauza guztiac. Eta ez dezute juramenturic eguingo jaungoico erbeſtecoen icenean, eta ez da aditua ere izango zuen aotican.

14 Iru alditan urteero celebratuco dizquidazute jayac.

15 Gordeco dezu legamigabeco oguien jaya. Zazpi egunean jango dituzu legamigabeco oguiac, aguindu nizun becela, frutu berrien illaren demboran, atera ciñanean Egiptotic: etzera aguertuco nere aurrean utſic.

16 Beſte jaya izango da zure lanen autatuenac ebaquitzean, campoan erein dezun guztiena: irugarren jaya izango da campoco labore guztiac biltzean, urtearen bucaeran.

17 Iru aldiz urtean aguertuco da zure guizaſeme guztia zure Jaun Jaungoicoaren aurrean.

18 Ez dezu eſqueñico legamiarequin nere bitimaren odola; ez da ere gueldituco nere jai andiraco gantza goiceraño.

19 Zure lurreco laboreen autatuenac eramango dituzu zure Jaun Jaungoicoaren echera. Ez dezu egoſico anchumea bere amaren eſnean.

20 Ona non nic bidalduco dedan nere ainguerua joango dana zure aurretic, eta gorde zaitzan bidean, eta ſartu zaitzan preſtatu dedan toquian.

21 Erreberenciatu ezazu, eta aditu bere boza, ez ezazu uſte izan mezpreciatzecoa dala: ceren pecatu eguiten dezunean ez dizu barcatuco, eta beragan da nere icena.

22 Baña baldin adituco bacendu bere boza, eta eguingo baciñitu eſaten dirudan gauza guztiac, izango naiz zure etſayen etſaya, eta naigabetuco ditut naigabetzen zaituztenac.

23 Eta joango da zure aurretic nere ainguerua, eta ſartuco zaitu amorreotar, eta hettar, eta ferezeotar, eta canaantar, eta heveotar, eta jebuſtar nic puſcatuco ditudanen lurrean.

24 Ez dituzu adoratuco beren jaungoicoac, eta ez diezu ere beguirune emango: ez dezu eguingo beren obraric, baicic arraſatuco dituzu, eta autſico dituzu eſculturazco lan beren antzera eguiñac.

25 Eta ſerbituco dezute zuen Jaun Jaungoicoa, bedeincatu ditzadan zure oguiac eta urac, eta quendu dezadan eritaſuna zure erditican.

26 Ez da izango zure lurrean andre ugaricor ez danic, ez ere ſoillic: beteco det zure egunen neurria.

27 Bidalduco det nere izua zure aurretican, eta arraſatuco det zu ſartzen ceran erri guztia: eta igues eraguingo diet zure aurretican zure etſai guztiai:

28 Bidalduric liſtortzarrac aurretic, ceñac igueſeracico dieten heveotar, eta canaantar, eta hettarrari, ſartu zaitecen baño lenago.

29 Ez ditut botaco zure aurretic urte batean: lurra eremu itzuli ez dedin, eta ugaritu ez ditecen piſtiac zure contra.

30 Gueldica gueldica botaco ditut zure aurretic, aliqueta ugaritu, eta lurraz jabetu zaitecen bitartean.

31 Eta jarrico ditut zure mugac itſaſo Gorritic paleſtinatarren itſaſoraño, eta eremutic ibairaño: ipiñico ditut zuen eſcuetan lurrean bici diradenac, eta botaco ditut zuen aurretic.

32 Ez dezu eguingo elcartaſunic beraquin, eztaere beren jaungoicoaquin.

33 Ez bitez bici zure lurrean, pecatu eraguin ez dizazun nere contra, ſerbituco baldin baciñitu beren jaungoicoac: ceñ eguiazqui izango litzaquen zure galmena.

XXIV. Cap.

MOISESI ere eſan cion: Igo zaitezte Jauna gana zu, eta Aaron, Nadab, eta Abiu, eta Iſraelco iruroguei ta amar agureac, eta adoratuco dezute urrutitican.

2 Eta Moiſes bacarric igoco da Jauna gana, eta ayec ez dirade alderatuco; eta erria ere ez da berarequin igoco.

3 Etorri zan bada Moiſes eta contatu ciozcan erriari Jaunaren itz, eta erabaqui guciac: eta erantzun zuen erri guztiac itz batean: Eguingo ditugu Jaunac eſan dituen itz guztiac.

4 Eta eſcribatu cituen Moiſeſec Jaunaren itz guztiác: eta goiz jaiquiric eguin zuen aldare bat mendiaren ondoan, eta amabi oroipengarri Iſraelco amabi echadien araura.

5 Eta bidaldu cituen Iſraelco ſemeetatic gazte batzuec, eta eguin cituzten emaitzac, eta illic chalac, eſqueñi ciozcaten Jaunari bitima paquetſutzat.

6 Eta artu zuen Moiſeſec odolaren erdia, eta bota zuen ontzietara: eta gañeracoa ixuri zuen aldarearen gañean.

7 Eta arturic elcartaſuneco liburua, iracurri zuen erriac aditzen zuela: ceñac eſan zuen: Eguingo ditugu Jaunac eſan dituen gauza guztiac, eta obedituco degu.

8 Berac berriz arturic odola chipriztatu zuen erriaren gañean, eta eſan zuen: Au da Jaunac zuequin itz guzti oyen gañean eguin duen elcartaſunaren odola.

9 Eta igo ciran Moiſes eta Aaron, Nadab eta Abiu, eta Iſraelco zarretatic iruroguei ta amar:

10 Eta icuſi zuten Iſraelco Jaungoicoa: eta bere oñen azpian zafiro arriz eguindaco lan bat becelacoa, eta cerua, oſgarbi dagoenean becelacoa.

11 Etzuen ere luzatu bere eſcua urrutira alde eguin zuten Iſraelco ſemeen gañera, eta icuſi zuten Jaungoicoa, eta jan, eta edan zuten.

12 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Igo zaite ni gana mendira, eta zaude an: eta emango dizquizut arrizco olac, eta eſcribatu ditudan leguea eta aguinteac: eracutſi dizayeztezun.

13 Jaiqui ciraden Moiſes eta Joſue bere laguntzallea: eta igoric Moiſes Jaungoicoaren mendira,

14 Eſan cien zarrai: Ichedon ezazute emen aliqueta itzuli gaitecen bitartean zuec gana. Badituzute zuequin Aaron eta Hur: izango baldin balitz ezpairic, eramango dezute berac gana.

15 Eta igoric Moiſes, odei batec estali zuen mendia,

16 Eta Jaunaren gloria aguertu zan Sinairen gañean, eſtaltzen zuela odeyac ſei egunean: eta zazpigarren egunean ots eguin cion illuntaſunaren erditican.

17 Eta zan Jaunaren gloriaren irudia, mendico tontor gañean iracequita dagoan ſua becelacoa, Iſraelco ſemeen aurrean.

18 Eta ſarturic Moiſes lañoaren erdira, igo zan mendira: eta egon zan an berroguei egunean eta berroguei gautan.

XXV. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola:

2 Eſan zayezu Iſraelco ſemeai artu ditzatela neretzat autatuenac: artuco dizquiozute bere naiz eſqueintzen dituen guizon guztiari.

3 Oyec dirade berriz artu bear dituzutenac: Urrea, eta cillarra, eta cobrea,

4 Jacintoa eta purpura, eta grana bi aldiz tintatua, eta liño fiña, auntzen illeac,

5 Eta arien larru gorrituac, eta larru bioleta colorezcoac, eta ſetim zurac:

6 Lamparac iraun dezaten olioa: aromac oquenduarentzat, eta uſai oneco lurrin gayac:

7 Oniz arriac, eta arri baliotſuac ſorbaldagañeco ta bularreco jantziac apaintzeco.

8 Eta eguingo didate ſantulecu bat, eta bicico naiz beren erdian:

9 Guztian eracutſico dizudan rabernaculoco irudiaren, eta bear dituen ontzi guztien araura: eta onela eguingo dezute:

10 Eguin ezazute ſetim zurez cucha bat, luceeran beſo bi ta erdi dituena: zabalcran beſo bat eta erdi: orobat goibean beſo bat eta erdi.

11 Eta eſtalico dezu barrendic eta campotic urre chit garbiz: eta eguingo dezu bere gañean, urrezco coroi bat inguruan zabaltzen dana:

12 Eta urrezco lau eraztun, ceñac ipiñico dituzun cucharen lau eguietan: bi eraztun egon bitez alde batean, eta bi beſtean.

13 Eguingo ere dituzu cigor batzuec ſetim zurez, eta urrez eſtalico dituzu.

14 Eta ſartuco dituzu cucharen aldamenetan dauden eraztunetatic, beretan eramateco:

15 Ceñac egongo diraden beti eraztunetan, eta ez dirade iñoiz ateraco beretatic.

16 Eta jarrico dezu cuchan emango dizudan leguea.

17 Eguingo ere dezu propiciatorioa urre chit garbiz: iduquico ditu luceeran beſo bi ta erdi, eta zabaleran beſo bat eta erdi.

18 Eguingo ere dituzu beraren alde batetic eta beſtetican, bi querubin urrezcoac eta malluz landuac.

19 Querubin bata bego alde batean, eta beſtea beſtean.

20 Eſtali bitzate propiciatorioaren aldamen biac zabalduric egoac, eta bera eſtaliric, eta beude elcarri beguira itzuliric arpeguiac propiciatoriora, ceñaz estaldua izango da cucha,

21 Ceñean jarrico dezu emango dizudan leguea.

22 Andican emango dizquizut aguinteac: eta itz eguingo dizut propiciatorioaren gañean, eta bi querubin teſtimonioco cucharen gañean egongo diradenen erditic, zure bitartez Iſraelco ſemeai aguinduco dieztedan gauza guztiac.

23 Eguingo ere dezu ſetim zurez mai bat bi beſo luceeran, eta beſo bat zabaleran, eta beſo bat eta erdi goibean dituena.

24 Eta eſtalico dezu urre chit garbiz: eta eguingo diozu urrezco ertz bat inguruan,

25 Eta ertzari berari eſculturazco coroi bat alturan lau beatzecoa: eta beraren gañean, beſte urrezco coroicho bat.

26 Preſtatuco ere dituzu lau eraztun urrezco, eta ipiñico dituzu mayaren beraren lau eguietan oñ bacoitzean.

27 Urrezco eraztunac egongo dirade coroyaren azpian, cigorrac ſartu ditecen beretatic, eta maya eramana izan dezaquen.

28 Eguingo ere dituzu cigor oyec ſetim zurez, eta inguratuco dituzu urrez maya eramateco.

29 Preſtatuco ere dituzu urreric garbienez catilluac, eta ontzichoac, eta intzentſonarioac, eta copac, ceñetan esqueñiac izango diraden emaitzac.

30 Eta jarrico dituzu mayaren gañean propoſicioco oguiac nere aurrean beti.

31 Eguingo ere dituzu urre garbienez candelero bat malluz landua, bere zortena, eta adarrac, baſochoac, eta bolachoac, eta bertatican ateratzen diraden lirioac.

32 Sei adar ateraco dirade aldamenetatic, iru aldamen batetic, eta iru beſtetic.

33 Adar bacoitzean egongo dirade iru baſo inchaurren guiſara, eta batean bolacho ta lirio bat: eta modu bertan iru baſo inchaurren guiſara beſte adarrean; baitaere bolacho eta lirio bat. Au izango da zortenetic ateraco diraden ſei adarren lana:

34 Eta candeleroan bertan egongo dirade lau baſo inchaurren guiſara, eta bacoitzean bolachoac, eta lirioac.

35 Egongo dirade bolacho batzuec bi adarren azpian iru toquitan, ceñac batean diraden ſei zorten batetican ateratzen diradenac.

36 Bolachoac bada eta adarrac ateraco dirade bertatican, malluz urreric garbienez eguiñac guciac.

37 Eguingo ere dituzu zazpi lamparachoac, eta jarrico dituzu candeleroaren gañean, argui eguin dezaten aurretican.

38 Eſpabiladerac ere, eta babillac itzaltzeco ontziac, eguingo dirade urreric garbienez.

39 Candeleroaren piſu guztia bere ontzi guztiaquin izango da talento bat urre chit garbia.

40 Beguira, eta eguin ezazu mendian eracutſi citzazun moldearen araura.

XXVI. Cap.

TABERNACULOA berriz onela eguingo dezu: Eguingo dituzu amar cortiña liño fiñ biurtuzco, eta jacintozco, eta purpurazco, eta grana bi aldiz tintatutaco, bordatu mota aſcorequin.

2 Cortiña bacoitzaren luceerac iduquico ditu oguei ta zortzi beſo: zabalera, lau beſocoa izango da. Neurri batecoac izango dirade cortiña guztiac.

3 Boſt cortiñac itſatſico dira elcarri, eta beſte boſtac itſatſico dirade modu bertan.

4 Eguingo dituzu jacintozco eutſcarriac cortiñen aldamenetan eta goyeran, elcarri itſatſi daitezquen.

5 Cortiña bacoitzac iduquico ditu berroguei ta amar eutſcarri aldamen bacoitzean, alaco moduan maneatuac, non bata beſtearen contra etorri dedin, eta elcarri itſaſi daitezquen.

6 Eguingo ere dituzu berroguei ta amar eraztun urrezco, ceñez bituco

diraden cortiñen beloac, tabernaculo bat bacarra eguin dedin.

7 Eguingo ere dituzu auntzen illezco amaica ſayal tabernaculoaren tellatua estaltzeco.

8 Sayal baten luceerac iduquico ditu oguei ta amar beſo: eta zabalerac lau: berdiña izango da ſayal guztien neurria.

9 Ceñetatican elcartuco dituzu boſt berecian, eta itſatſico dituzu ſei bata bestearequin, alaco moduan, non ſeigarren ſayala toleſtuco dezun tellatuaren aurretican.

10 Eguingo ere dituzu berroguei ta amar eutſcarri ſayal baten egalean, bitu dedin beſtearequin: eta berroguei ta amar eutſcarri beſte ſayalaren egalean, beſtearequin itſatſi dedin.

11 Eguingo ere dituzu berroguei ta amar ebilla cobrezco, ceñez elcartu ditecen eutſcarriac, guztietatic eſtalqui bat eguin dedin.

12 Baña nola tellaturaco dauden ſayaleratic ſobratzen dan bat, onen erdiaz estalico dezu tabernaculoaren atzeco aldea.

13 Eta beſo bat guelldituco da cintzilica aldamen batetican, eta beſte bat bestetican, ceñ ſobratzen dan ſayalen luceeran, tabernaculoaren bi aldamenac eſtaltzen dituela.

14 Eguingo ere diozu tabernaculoari beſte eſtalqui bat arien larru gorrituz: eta onen gañean beſte eſtalqui bat bioleta colorezco larruz.

15 Eguingo ere dituzu ſetim zurez tabernaculoaren ol zutiac,

16 Ceñac guztiac iduquico dituzten amarna beſo luceeran, eta zabaleran bana ta erdi.

17 Ol bacoitzaren aldamenetan eguingo dirade bi acats, catigatzeco ol bata beſtearequin: eta era onetan ipiñico dirade beſte ol guztiac.

18 Ceñetatic oguei egongo dirade egüerdiaren alde egoera beguira dagoenean.

19 Ceñentzat urtu eta eguingo dituzu berroguei ondo cillarrezco, alaco moduan, non bi ondo egon ditecen ol bacoitzaren azpian egui bietatic.

20 Ifarrera beguira dagoen tabernaculoaren beſte aldean ere, oguei ol egongo dirade,

21 Dauzcatenac berroguei ondo cillarrezco: bi ondo ipiñico dirade ol bacoitzaren azpian.

22 Tabernaculoaren ſartaldeco aldean berriz eguingo dituzu ſei ol,

23 Eta berriz beſte bi, ceñac alchatuco diraden eguietan tabernaculoaren atzean.

24 Eta egongo dirade elcarturic beetic goraño, eta locarri batec iduquico ditu guztiac. Eta elcartaſun berdiña gordeco da eguietan ipiñico diraden ol bietan.

25 Eta guztietan izango dirade zortzi ol, eta beren ondo cillarrezcoac amaſei, contaturic bi ondo ol bacoitza gatic.

26 Eguingo ere dituzu boſt aga ſetim zurez, olac tabernaculoaren alde batean ſendotzeco,

27 Eta beſte boſt beſtean, eta ſartaldeco aldean beſte aimbeſte:

28 Ceñac atrabeſatuco dituzte olac alde batetic beſtera.

29 Baita eſtalico dituzu urrez olac berac, eta urtu eta eguingo dituzu berentzat urrezco eraztunac, ceñen bitartez agac iduqui ditzaten olac; ceñac eſtalico dituzu urrezco orriz.

30 Eta alchatuco dezu tabernaculoa mendian eracutſia izan zatzun moldearen araura:

31 Eguingo ere dezu jacintozco, eta purpurazco, eta bi aldiz tintaturaco granazco, eta liño fiñ biurtuzco belo bat, lan bordatuaquin eta ederqui mota nabarrez eoa:

32 Ceñ ichequico dezu ſetim zurezco lau abeen aurrean, ceñac ere egongo dirade urrez eſtaliric, eta iduquico dituzte urrezco erpiñac, baña ondo cillarrezcoac.

33 Eta beloa guelldituco da cintzilica eraztunen bitartez, eta beraren barrenen ipiñico dezu teſtimonioco cucha, ceñaz berecituac guelldituco dirade ſantua, eta ſantuen ſantua.

34 Ipiñico ere dezu propiciatorioa testimonioco cucharen gañean ſantuen ſantuan:

35 Eta maya belotic campoan: eta mayaren aurrean candeleroa tabernaculoaren egüerdirontzco aldean: ceren maya egongo da ifarreco aldean.

36 Eguingo ere dezu tabernaculoaren ſarreran jacintozco, eta purpurazco, eta bi aldiz tintaturaco granazco, eta liño fiñ biurtuzco cortiña bat, bordatutaco lanez.

37 Eta urrez eſtalico dituzu ſetim zurezco boſt abeac, ceñen aurrean ichequico dezu cortiña: ceñen erpiñac izan-

go dirade urrezcoac, eta ondo cobrezcoac.

XXVII. Cap.

EGUINGO ere dezu ſetim zurez aldare bat, ceñac iduquico dituen luceeran boſt beſo, eta beſte aimbeſte zabaleran, au da, lauquia, eta iru beſo alturan.

2 Eta bertatic ateraco dirade adar batzuec lau eguietatic: eta cobrez eſtalico dezu.

3 Eta eguingo dituzu aldarearen bearretaraco paci batzuec autſac biltzeco, eta tenazac, eta irortzac, eta braſaontziac: gauza guzti oyec cobrez eguingo dituzu.

4 Eta erreja cobrezco bat ſarearen guiſara: ceñen lau eguietan egongo dirade lau eraztun cobrezco,

5 Ceñac ipiñico dituzu aldarearen ſutoquiaren azpian: eta erreja allegatuco da aldarearen erdiraño.

6 Eguingo ere dituzu aldareraco bi cigor ſetim zurez, ceñac eſtalico dituzu cobrezco orriz;

7 Eta ſartuco dituzu eraztunetatican eta egongo dirade aldarearen alde bietatic auxe eramateco.

8 Ez dezu eguingo beteric, baicic utſa eta zocona barrendican, mendian eracutſi zatzun becela.

9 Eguingo ere dezu tabernaculoaren ataria, ceñaren egoeco aldean egüerdirontz egongo dirade liño fiñ biurtuzco cortiñac: alde batac iduquico ditu luceeran eun beſo.

10 Eta oguei abe beſte aimbeſte cobrezco ondorequin, ceñac iduquico dituzte cillarrezco erpiñac beren moldatutaco apaingarriaquin.

11 Eta berdin iſarraldean luceeran egongo dirade eun beſoco cortiñac, oguei abe, eta beſte aimbeſte cobrezco ondo, eta beren cillarrezco erpiñac beren moldatutaco apaingarriaquin.

12 Eta ſartaldera beguiratzen duen atarico zabalean, egongo dira cortiñac berroguei ta amar beſotan, eta amar abe, eta beſte aimbeſte ondo.

13 Baitaere ſortaldera beguiratzen duen atarico zabalerac, berroguei ta amar beſo izango ditu.

14 Non amaboſt beſoco cortiñac alde batetic paratuco diran, eta iru abe beſte aimbeſte ondorequin:

15 Eta beſte aldean egongo dirade cortiña batzuec allegatzen diradenac amaboſt beſora, iru abe, eta beſte aimbeſte ondo.

16 Eta atariaren ſarreran eguingo da jacintozco, eta purpurazco, eta bi aldiz tintatutaco granazco, eta liño fiñ biurtuzco oguei beſoco cortiña bat, lan bordatuz: iduquico ditu lau abe, beſte aimbeſte ondorequin.

17 Atarico abe guztiac egongo dirade eſtaliac inguruan cillar orriz, cillarrezco erpiñaquin, eta cobrezco ondoaquin.

18 Atariac iduquico ditu luceeran eun beſo, zabaleran berroguei ta amar, goibeeran boſt beſocoa izango da: eta eguingo da liño fiñ bi aldiz biurtuzcoz, eta iduquico ditu cobrezco ondoac.

19 Tabernaculoco ontzi guztiac bere premia eta ceremonia guztietaraco, naiz bere eſtacac, naiz atariçoac, eguingo dituzu cobrezcoac.

20 Aguindu zayezu Iſraelco ſemeai ecarri dizazutela oliboetatic olioric garbiena, almericean ateratua, iracequia egon dedin beti lampara.

21 Teſtimonioco tabernaculoan, testimonioco cucharen aurrean ichequita dagoen belotic campoan. Eta ipiñico dute Aaronec eta bere ſemeac, argui eguin dezan goiceraño Jaunaren aurrean. Au izango da Iſraelco ſemeen artean betico beguirunea beren jatorrietan.

XXVIII. Cap.

ALDERATUERACI zayozu ere zu gana Aaron zure anayari bere ſemeaquin Iſraelco ſemeen erditican, ari ditecen neretzat apaiz lanetan: Aaron, Nadab, eta Abiu, Eleazar, eta Itamar.

2 Eta eguingo diozu zure anai Aaroni ſoñeco ſagradua glória eta edertaſuneraco.

3 Eta arguitaſunez bete ditudan guizon jaquintſu guciai itz eguingo diezu, eguin ditzaten Aaronen ſoñecoac, ceñaquin ſantuturic ari dedin apaicen lanetan.

4 Eta oyec izango dirade eguingo dituzten ſoñecoac: Bularrecoa ta ſorbaldagañecoa, tunica eta bi liñozco tunica estua, tiara eta guerricoa. Eguingo diezte ſoñeco ſantuac zure anai Aaroni eta bere ſemeai, apaicen lanetan ari ditecen neretzat.

5 Eta artuco dute urrea, eta jacintoa, eta purputa, eta bi aldiz tintatutaco grana, eta liño fiña.

6 Eta eguingo dute ſorbaldagañeco jantzi urrez eta jacintoz eta purpuraz, eta bi aldiz tintatutaco granaz, eta liño fiñ biurtuz, gucia lan nabarrez.

7 Iduquico ditu bi ertz elcarturic goyenen alde bietatican, batera itzuli ditecen.

8 Eoa bera eta lan mota guztiac urrezcoac, eta jacintozcoac, eta purpurazcoac, eta bi aldiz tintatutaco granazcoac, eta liño biurtuzcoac.

9 Eta artuco dituzu bi oniz arri, eta jarrico dituzu beretan Iſraelco ſemeen icenac:

10 Sei icen arri batean, eta ſei gañeracoac beſtean, beren jayotzaco demboraren araura.

11 Eſculturazco lanez eta arri baliotſu languillearen eſcuz, jarrico dituzu beretan Iſraelco ſemeen icenac, urrean ſarturic eta beronequin inguruturic:

12 Eta ipiñico dituzu ſorbaldagañeco jantziaren alde bietan oroipengarritzat Iſraelco ſemeentzat. Eta eramango ditu Aaronec beren icenac Jaunaren aurrean ſorbalda bien gañean, oroipenaraco.

13 Eguingo ere dituzu urrezco corcheta batzuec,

14 Eta urre chit garbizco bi catecho elcarri elduric, ceñac ſartuco dituzu corchetetan.

15 Eguingo ere dezu bularreco jantzia juicioraco lan nabarrez, ſorbaldagañecoaren eoaren araura, urrez, jacintoz, eta purpuraz, eta bi aldiz tintatutaco granaz, eta liño biurtuz.

16 Izango da lauquia eta bitan aimbat: iduquico du arra baten neurria, bai luceeran eta bai zabaleran.

17 Eta jarrico dituzu bertan lau arrizco errencada: lendabicico errencadan egongo da ſardioa, eta topacioa, eta esmeralda:

18 Bigarrenean carbuncloa, zafiroa, eta jaſpea:

19 Irugarrenean ligurioa, agata, eta ametiſtoa:

20 Laugarrenean criſolitoa, oniza, eta beriloa. Urrean ſarturic egongo dirade beren errencadetan.

21 Eta iduquico dituzte Iſraelco ſemeen icenac: amabi icenac egongo dirade moldatuac, arri bacoitzean berea amabi tribuen araura.

22 Eguingo dituzu bular jantziraco urre chit garbizco catecho bi elcarri ichequitzen diranac:

23 Eta urrezco eraztun bi, ceñac ipiñico dituzu bularreco jantziaren goico alde bietan,

24 Eta itſatſico dituzu urrezco cateac bere ertzetan dauden eraztunaquin:

25 Eta cateen beren azquenac elcartuco dituzu bi corchetaz bularreco jantzira beguira dauden ſorbaldagañecoaren alde bietan.

26 Eguingo ere dituzu urrezco eraztun bi, ceñac jarrico dituzu bularreco jantziaren eguietan, ſorbaldagañecoaren aurretic dauden, eta bere atzera beguiratzen duten ertzetan.

27 Baitaere urrezco beſte bi eraztun jarrico diradenac beetican ſorbaldagañecoaren alde bietan, ceñac beguiratzen duen beeco guiltzaren arpeguirontz ſorbaldagañecoarequin lotzeco,

28 Eta eſtutu dedin bularreco jantzia bere eraztunaquin ſorbaldagañecoarenaquin jacintozco cordoi batez, guiltza egoqui eguiña guelldituco dan eran, eta bularreco ta ſorbaldagañeco ſoñecoac elcargandic berecitu ecin daitezquen moduan.

29 Eta eramango ditu Aaronec Iſraelco ſemeen icenac bularreco jantzian juicioraco bere bularraren gañean, ſartzen danean ſantulecuan, betico oroipengarritzat Jaunaren aurrean.

30 Eta ipiñico dituzu bularreco jantzian juicioraco Jaquinduria eta Eguia, egongo diradenac Aaronen bularraren gañean, ſartzen danean Jaunaren aurrera: eta eramango du beti bere bularraren gañean Iſraelco ſemeen juicioa, Jaunaren aurrean.

31 Eguingo ere dezu ſorbaldagañeco tunica, guztia jacintozcoa,

32 Ceñaren erdian goyaldetican egongo da zulo bat buruarentzat, eta ertz apaindu bat bere inguruan eoa, eguin oi dan becela ſoñecoen ertzetan, erraz urratu ez dedin.

33 Eta bean, tunicaren beraren oñetan, inguruan, eguingo dituzu granada batzuec becelacoac, jacintozco, eta purpurazco, eta bi aldiz tintatutaco granazcoac, gucia chincherriz naſturic:

34 Alaco moduan, non egon ditecela urrezco chincherri bat eta granada bat: eta berriz beſte urrezco chincherri bat eta granada bat.

35 Eta berarequin jantzita egongo da Aaron bere languintzan, aditua izan dedin otsa santulecuan sartzen eta ateratzen danean Jaunaren aurrean, eta ill ez dedin.

36 Eguingo ere dezu urre chit garbizco orri bat: ceñean moldatuco dezu, Santutasuna Jaunarentzat.

37 Eta lotuco dezu jacintozco cordoi batez, eta egongo da tiararen gañean,

38 Erortzen dala apaiznagusiaren copetaren gañera. Eta Aaronec eramango ditu Israelco semeac eguin dituzten pecatuac esqueñi eta santutu dituzten emaitz eta doai guztietan. Beti egongo da orri au bere copetaren gañean, Jauna beren alde iduqui dezaten.

39 Eta eguingo dezu liño siñezco tunica estua, eta tiara ere liño siñezcoa, eta guerrico nabarra.

40 Baña Aaronen semeentzat prestatuco dituzu liñozco tunicac, eta guerricoac eta tiarac, gloria eta edertasuneraco:

41 Eta oyec guztiaquin jantzico dituzu Aaron zure anaya eta bere semeac berarequin. Eta guztien escuac consagratu, eta santutuco dituzu, ari ditecen neretzat apaicen lanetan.

42 Eguingo ere dituzu liñozco galtza mochac, estali ditzaten bere lotsagarriac, guerriuc istar bucaeraño:

43 Eta erabillico dituzte Aaronec eta bere semeac sartzen diradenean testimonioco tabernaculoan, edo alderatzen diradenean aldarera santulecuco lanetan aritzeco, gaiztaqueriaren culpadun eguiñic ill ez ditecen. Aguinte beticoa izango da Aaronentzat, eta bere ondoren bere jatorriarentzat.

XXIX. Cap.

AU ere eguingo dezu neretzat apaicen lanetan consagratzeco. Artu itzatzu abere taldetican chal bat, eta bi ari aitzaquigabeac;

2 Baitaere oguiac, olioz orratutaco opill bat, eta lasaña olioz gantzutuac legamiric ez dutenac: guztia eguingo dezu gari iriñ lorez.

3 Eta ipiñiric sasquicho batean esqueñico dezu: chala ere eta ari biac.

4 Eta alderatuco dituzu Aaron, eta bere semeac testimonioco tabernaculoaren sarrera. Eta garbitzen dituzunean urez aita ta bere semeac,

5 Jantzico dezu Aaron bere jantziaquin, au da, liñozco ta tunica eta sorbaldagañeco, eta bularreco soñecoaquin; au guerricoaz estutuco dezu.

6 Eta jarrico dezu tiara bere buruan, eta orri santua tiararen gañean,

7 Eta ixurico dezu bere buruaren gañean untzioco olioa: eta ceremonia onequin izango da consagratua.

8 Bere semeac ere alderatuco dituzu, eta jantzico dituzu liñozco tunicaquin, eta lotu guerricoaz,

9 Au da, Aaron eta bere semeac, eta ipiñico diezu mitrac: eta izango dirade neretzat apaizac jatorriz betico. Eta consagratuta bere escuac,

10 Alderatuco dezu chala ere testimonioco tabernaculoaren aurrera. Eta Aaronec eta bere semeac jarrico dituzte escuac aren buruaren gañean,

11 Eta illco dezu Jaunaren aurrean, testimonioco tabernaculoaren atearen aldean.

12 Eta arturic chalaren odoletic, ipiñico dezu aldarearen eguien gañean zure beatzaz, eta gañeraco odola ixurico dezu bere ondoaren aldean.

13 Artuco ere dituzu esteac estaltzen dituen guicen guztia, eta guibelaren sarea, eta giltzurrun biac, eta beren gañean dagoen gantza, eta esqueñico dezu intzentsua aldarearen gañean:

14 Baña chalaren araguiac eta larrua eta gorotza erreco dituzu egonlecutic campoan: ceren pecatua gatic da.

15 Artuco ere dezu ari bat, ceñaren buruaren gañean jarrico dituzte escuac Aaronec eta bere semeac.

16 Ceñ ill eta, artuco dezu bere odoletic, eta ixurico dezu aldarearen inguruan.

17 Baña aria bera ebaquico dezu zatietan: eta garbituric bere esteac eta oñac ipiñico dituzu aragui zatituen gañean, eta bere buruaren gañean.

18 Eta esqueñico dezu ari guztia erreric aldarearen gañean: Jaunari eguiten zayon emaitza da, Jaunaren esqueintzariaren usai chit gozoa.

19 Artuco ere dezu beste aria, ceñaren buruaren gañean jarrico dituzte escuac Aaronec eta bere semeac.

20 Ceñ ill eta, artuco dezu bere odoletic, eta ipiñico dezu Aaron eta bere semeen escuico belarriaren mocoan, eta beren escuaren eta escuico oñaren beatz

lodien gañean, eta ixurico dezu odola aldarearen gañean inguruan.

21 Eta arturic aldare gañean dagoen odoletic, eta untzioco oliotic, intzatuco dituzu Aaron eta bere ſoñecoac, ſemeac eta beren ſoñecoac. Eta conſagraturic berac eta ſoñecoac,

22 Artuco dezu ariaren guicena, eta buztana, eta errayac eſtaltzen dituen guicena, eta guibelaren ſarea, eta guiltzurrun biac, eta beren gañean dagoen gantza, eta eſcuico ſorbalda, conſagracioco aria dalaco:

23 Eta ope bat, opill oliorequin orratu bat, eta legamigabeen ſaſquichoco laſaña bat ipiñita dagoena Jaunaren aurrean:

24 Eta ipiñico dituzu guztiac Aaron eta bere ſemeen eſcuen gañean, eta ſantutuco dituzu alchaturic Jaunaren aurrean.

25 Eta artuco dituzu guztiac beren eſcuetatic: eta erreco dezu aldare gañean eſqueintzaria eguiteco, uſai chit gozoa Jaunaren aurrean, ceren bere esqueintzaria da.

26 Artuco ere dezu ariaren bularra, ceñaz conſagratua izan zan Aaron, eta ſantutuco dezu alchaturic Jaunaren aurrean, eta izango da zure partea.

27 Eta ſantutuco ere dezu bular conſagratua, eta aritic berecitu cenduen ſorbalda,

28 Ceñaz conſagratuac izan ciraden Aaron eta bere ſemeac, eta izango dirade Aaronen eta bere ſemeen parteac betico tocamenez Iſraelco ſemeen eſqueintzarietan: ceren dirade beren doai paquetſu Jaunari eſqueintzen diozcatenen autatuenac, eta lenengoa.

29 Eta Aaronec darabillen ſoñeco ſantua, iduquico dute bere ſemeac berc ondoren, jantzita daudela unjituac izan ditecen, eta conſagratuac beren eſcuac.

30 Zazpi egunean erabillico du bere ſemeetatican apaiznaguſi bere lecuan jarria izan danac, eta ſartzen danac teſtimonioco tabernaculora, ſantulecuan lanean aritzeco.

31 Eta artuco dezu conſagracioco aria, eta egoſico dituzu bere araguiac toqui ſantuan:

32 Ceñac jango dituzten Aaronec eta bere ſemeac. Jango ere dituzte teſtimonioco tabernaculoaren ſarreran ſaſquichoan dauden oguiac,

33 Izan dedin bigungarria eſqueintzaria, eta ſantutuac izan ditecen eſqueintzalleen eſcuac. Arrotzac ez du jango beretatic, ceren ſantuac dirade.

34 Eta gueldituco baldin balitz aragui, edo ogui conſagratuetatic cerbait goiceraño, erreco dituzu condoac ſuan: ez dirade jango, ceren dirade gauza ſantutuac.

35 Aguindu dizquizudan gauza guztiac Aaron eta bere ſemeen gañean eguingo dituzu. Zazpi egunean conſagratuco dituzu beren eſcuac:

36 Eta eſqueñico dezu egunero chal bat pecatua barcatua izan dedin. Eta garbituco dezu aldarea eguiten dezunean eſqueintzaria, pecatutic garbitua izateco, eta ſantutzeco untatuco dezu.

37 Zazpi egunean garbitu, eta ſantutuco dezu aldarea, eta izango da chit ſantua: uquitzen dion guztia ſantutu bearco da.

38 Au da aldare gañean eſqueñico dezuna: Egunoro urtebarruco arcume bi ſeculacotz,

39 Arcume bat goicean, eta beſtea arratſaldean,

40 Eſi baten amargarren parte iriñ lore hin baten laugarren parte aceituna zapalduen olioz intzatua, eta berebat ardo eſqueintzarietaraco arcume bacoitzarequin.

41 Eta arratſaldetic eſqueñico dezu beſte arcumea goiceco eſqueintzariaren ceremoniaren araura, eta eſan degun becela, uſai gozoraco:

42 Jaunari beti zuen guizaldietan eguingo zayon eſqueintzaria, teſtimonioco tabernaculoaren ſarreran, Jaunaren aurrean, ceñ dan zuri itz eguitea erabaqui dedan toquia.

43 Eta an emango dieztet nere aguinteac Iſraelco ſemeai, eta aldarea izango da ſantutua nere gloriarequin.

44 Santutuco ere det teſtimonioco tabernaculoa aldarearequin, eta Aaron bere ſemeaquin, apaicen lanetan ari ditecen neretzat.

45 Eta bicico naiz Iſraelco ſemeen erdian, eta izango naiz beren Jaungoicoa.

46 Eta jaquingo dute ni naicela beren Jaun Jaungoico Egiptoco lurretican atera nituena beren artean guelditzeco, ni beren Jaun Jaungoicoa.

XXX. Cap.

EGUINGO ere dezu aldare bat ſetim zurez lurrin gayac erretzeco,

2 Dituena luceeran beſo bat, eta zabaleran beſte bat, au da, lauquia, eta bi beſo alturan. Adar batzuec ateraco dirade bertatican.

3 Eta eſtalico dezu urreric garbienaz, baitaere erreja, eta bai paretac inguruan, eta adarrac. Eta eguingo diozu urrezco coroicho bat inguruan,

4 Eta urrezco eraztun bi coroyaren azpian alde bacoitzetic ſartzeco beretatic aga batzuec, eta eramana izan dedin aldarea.

5 Eta eguingo ere dituzu agac berac ſetim zurez, eta urrez eſtalico dituzu.

6 Eta ipiñico dezu aldarea beloaren aurrean, ceñ dagoen ichequita propiciatorioaren aurrean, ceñaz eſtaltzen dan teſtimonioa, non itz eguingo dizudan.

7 Eta Aaronec erreco du goicetic bere gañean uſai gozoco intzentſua. Compontzen dituenean lamparac, iracequico dio:

8 Eta pizten dituenean illunabarrean, erreco du lurrin gai beticoa Jaunaren aurrean zuen guizaldietaraco.

9 Ez dezute eſqueñico bere gañean beſte gairequin eguindaco lurrin gairic, ez eſqueintzariric, ez doairic, ez emaitzic.

10 Eta erregutuco du Aaronec bere adarren gañean urtean bein pecatua gatic eſqueñia izan zan odola ixuriric, eta onen bitartez biguntaſuna irichico du zuen guizaldietan. Gauza chit ſantua izango da Jaunarentzat.

11 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

12 Ateratzen dezunean Iſraelco ſemeen contua cembat diranen araura, bacoitzac emango dio Jaunari cerbait bere anima gatic, eta ez da beretan izango zorigaitzic, contatuac diradenean.

13 Eta contatua dan guztiac emango du ſiclo baten erdia temploco piſuaren araura. Siclo batec oguei obolo dauzca. Siclo baten erdia izango zayo eſqueñia Jaunari.

14 Contatua danac, oguei urtez gora, emango du precioa.

15 Aberatſac ez dio ecer gueituco ficloaren erdiari, eta beartſuac ez du ecer guchituco.

16 Eta arturic Iſraelco ſemeac eman duten dirua, emango dezu teſtimonioco tabernaculoaren premientzat, izan dedin beren oroipengarri bat Jaunaren aurrean, eta erruquitu dedin beren animaquin.

17 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

18 Eguingo ere dezu cobrezco bacia bat bere ondoarequin garbitzeco: eta ipiñico dezu teſtimonioco tabernaculoaren eta aldarearen bitartean. Eta botaric ura,

19 Garbituco dituzte bertan Aaronec eta bere ſemeac beren eſcuac eta oñac,

20 Sartzen diradenean teſtimonioco tabernaculoan, eta allegatzen diradenean aldarera, eſqueintzera bere gañean Jaunari lurrin gayac,

21 Guertatu ez dedin ill ditecen. Betico legue bat izango da au beretzat eta bere jatorriarentzat guizaldietatic.

22 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi,

23 Eſaten zuela: Artu itzatzu aromac, mirraric obenen eta autatuaren boſt eun ſiclo, eta cinamomoaren erdia, au da, berreun eta berroguei ta amar ſiclo, eta berebat cañabera uſaitſuaren berreun eta berroguei ta amar,

24 Eta canelaren boſteun ſiclo ſantulecuco piſuan, aceitunen oliotic hinen neurria:

25 Eta eguingo dezu untzioco olio ſantua, oquendu lurringaiguillearen lanaren araura eguiña,

26 Eta untatuco dezu beraz teſtimonioco tabernaculoa, eta teſtamentuco cucha,

27 Eta maya bere ontziaquin, candeleroa, eta bere uſu bearrac, lurrin gayen aldareac.

28 Baitaere olocauſtoarena, eta beren premietaraco bear dituzten treſna guztiac.

29 Eta gauza guzti oyec ſantutuco dituzu, eta izango dirade chit ſantuac: uquitzen diena, ſantutuco da.

30 Unjituco dituzu Aaron eta bere ſemeac, eta ſantutuco dituzu, ari direcen neretzat apaicen lanetan.

31 Iſraelco ſemeai ere eſango diezu: Untzioco olio au ſantua izango da neretzat zuen guizaldietan.

32 Guizonaren araguiric ez da berac unjitua izango, eta bera eguin oi dan erara ez dezute beſteric eguingo, ceren

ſantutua dago, eta ſantua izango da zuentzat.

33 Alacoric eguiten duen edoceñ guizon, eta bertatic ematen diona erbeſtecoari, arroztua izango da bere erritic.

34 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Artu itzatzu zuretzat aromac, eſtacte ta oniquea, uſai oneco galbanoa, eta intzentſuric arguiena; piſu berdiñecoac izango dirade guztiac:

35 Eta eguingo dezu lurrin gai bat lurringaiguillearen lanaren araura eguiña, chit ongui naſia, eta garbia, eta niri eſqueñia izateco chit diña.

36 Eta guztia auts chit chean eotu ezquero, jarrico dezu bertatic teſtimonioco tabernaculoaren aurrean, ceñ toquitan aguertuco natzatzun. Chit ſantua izango da zuentzat lurrin gaya.

37 Alacoric ez dezute eguingo zuen uſuetaraco, ceren Jaunari conſagratutaco gauza da.

38 Alacoric eguiten duen edoceñ guizon berari uſai eguiteco, galdua izango da bere errien erditican.

XXXI. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola:

2 Ona non, autatu dedan bere icenez Beſeleel Uri Hurren ſemearen ſemea Judaco tribucoa,

3 Eta bete det Jaungoicoaren eſpirituz, jaquinduriz, eta adieraz, eta jaquindez eſcu lan guztiraco,

4 Aſmatzeco eguin al dezaquen lan guztia urrez, eta cillarrez, eta cobrez,

5 Marmolez, eta arri baliotſuz, eta zur aſcoz.

6 Eta eman cion laguntzat Ooliab Aquiſamet Dango tribucoaren ſemea. Eta jarri det jaquinduria jaquinti guztiaren biotzean: eguin ditzaten aguindu dizquizudan gauza guztiac,

7 Elcartaſuneco tabernaculoa, eta teſtimonioco cucha, eta bere gañean dagoan propiciatorioa, eta tabernaculoco ontzi guztiac,

8 Eta maya ta bere ontziac, candelero chit garbia bere ontziaquin, eta lurrin gayaren aldareac,

9 Eta olocauſtoarena, eta beren ontzi guztiac, bacia bere ondoaquin,

10 Soñeco ſantuac Aaron eta bere ſemeentzat apaiz lanean, beren eguiteetan ari ditecen gauza ſantuetan,

11 Untzioaren olioa, eta aromen lurrin gayac ſantulecuan: eguingo dituzte aguindu dizquizudan gauza guztiac.

12 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola:

13 Itz eguin zayezu Iſraelco ſemeai, eta eſango diezu: Beguira, gorde dezazutela nere larumbata: ceren da nere eta zuen arteco ſeñalea zuen guizaldietan: jaquin dezazuten ni naizala ſantutzen zaituztedan Jauna.

14 Gorde ezazute nere larumbata. Ceren ſantua da zuentzat: gaizqui iragotzen duena, eriotzez caſtigatua izango da: lanic bertan eguiten duena, galduco da bere erriaren erditic.

15 Sei egunean arico cerate lanean: zazpigarren egunean larumbata da, atſeden ſantua Jaunarentzat: egun onetan lanic eguiten duen guztia, illco da.

16 Gorde bezate Iſraelco ſemeac larumbata, eta celebratu bezate beren guizaldietan. Erabaqui au beticoa da

17 Nere ta Iſraelco ſemeen artean, eta ſeñale iraunconra: ceren ſei egunean eguin cituen Jaunac cerua ta lurra, eta zazpigarrenean etzuen lanic eguin.

18 Eta bucaturic onelaco itzaldiac Sinaico mendian, eman ciozcan Jaunac Moiſeſi teſtimonioco bi arriol Jaungoicoaren beatzaz eſcribatuac.

XXXII. Cap.

BAÑA icuſiric erriac luzatzen zuela Moiſeſec menditican jachitzea, bilduric Aaronen contra, eſan zuen: Jaiqui zaite, eguin zazquiguzu gure aurretic joango diraden jaungoicoac: ceren ez daquigu cer guertatu zayon Egiptoco lurretic atera guiñituen Moiſes guizon orri.

2 Eta eſan cien Aaronec: Artu itzatzute urrezco belarricoac zuen emazteen, eta ſemeen, eta alaben belarrietatic, eta ecarri zazquidazute.

3 Eta eguin cituen erriac aguindu citzazquion gauzac, belarricoac eramanic Aaron gana.

4 Ceñac berac arturic, urtueraci cituen, eta uſtu molde baten, eta eguin zuen beraquin urrezco chal bat. Orduan eſan zuten: Iſrael, oyec dirade Egiptoco lurretic atera cinduzten zure jaincoac.

5 Icuſi zuenean au Aaronec, eguin zuen aldare bat bere aurrean, eta deadar

eguin zuen pregoilariaren bozaz ciola: Biar Jaunaren jai andia da.

6 Eta goiz jaiquitzen ciradela, eſqueñi cituzten emaitzac, eta doai paquetſuac, eta eſeri zan erria jateco ta edateco, eta jaiqui ciraden joſtatzera.

7 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola: Zoaz, jaiqui zaite: pecatu eguin du Egiptoco lurretic atera cenduen zure erriac.

8 Laſter alde eguin dute eracutſi ciñien bidetic: eta eguin dute chal bat gai urtuz, eta adoratu dute, eta eſqueintzen diozcatela doayac, eſan dute: Oyec dirade, Iſrael, Egiptoco lurretic atera cinduzten zure jaincoac.

9 Eta berriz eſan cion Jaunac Moiſeſi: Icuſten det erri au buru gogorrezcoa dala:

10 Utzi zadazu, iracequi dedin nere ſumindura beren contra, eta deſeguin ditzadan, eta eguingo zaitut erri andi baten zucentzalle.

11 Baña Moiſeſec erregutzen cion bere Jaun Jaungoicoari, eſaten zuela: ¿Cergatic, Jauna, iracequitzen da zure ſumindura ſendotaſun andiz, eta eſcu indartſuz Egiptoco lurretic atera cenduen zure erriaren contra?

12 Ez dezarela eſan, erregututzen dizut, egiptotarrac: Mañaz atera ditu illtzeco mendietan, eta arras quentzeco lurretic: bigundu bedi zure aſerrea, eta barca ezazu zure erriaren gaiztaqueria.

13 Oroitu zaite zure ſerbitzari Abraham, Iſaac, eta Iſraelez, ceñai juramentu eguin ciñien zu cerori gatic, eſaten cenduela: Ugarituco det zuen jatorria ceruco izarrac becela: eta emango diot zuen jatorriari lur guzti au, ceñ gatic its eguin dedan, eta izango da beti zuena.

14 Onenbeſterequin bigundu zan Jauna, eta etzion eman bere erriari eſan zuen caſtigua.

15 Eta itzuli zan Moiſes menditic ceramazquiela bere eſcuan teſtimonioco ol bi alde bietatic eſcribatuac,

16 Eta Jaungoicoac eguiñac: eta Jaungoicoaren eſcritura cegoan itſatſia oletan.

17 Eta adituric Joſuec deadarca ari zan erriaren iſcambilla, eſan cion Moiſeſi: Gudaren ojuac aditzen dira etzanlecuetan.

18 Ceñac erantzun zuen: Ez da gudara elcar ciricatzen duten jendeen deadarra, ez igueſeracitzen dutenen ojuac: baicic cantatzen dutenen boza aditzen det nic.

19 Eta alderaturic etzanlecuetara, icuſi cituen chala ta dantzac: eta andizquiro aſerraturic, bota cituen eſcutic olac, eta zatitu cituen mendiaren ondoan.

20 Eta eguin zuten chala elduric, erre, ta puſcatu zuen autſeraño, ceñ zabaldu zuen urean, eta bertatic eman cien edaten Iſraelco ſemeai.

21 Eta eſan cion Aaroni: ¿Cer eguin dizu erri onec bere gañera pecatu ain andia eracartzeco?

22 Ceñi berac erantzun cion: Ez bedi aſerratu nere jauna: ceren zuc ezagutzen dezu erri au, nola dan gaitzera griñatua:

23 Eſan cidaten: Eguin zazquiguzu gure aurretic joango diraden jaungoicoac: ceren ez daquigu cer guertatu zayon Egiptoco lurretic atera guinducen Moiſes oni.

24 Ceñai nic eſan nien: Zuetaco ceñec du urrea? Ecarri zuten, eta eman cidaten: eta bota nuen futara, eta atera zan chal au.

25 Icuſiric bada Moiſeſec erantziric cegoala erria (ceren Aaronec utzi zuen jantzi gabe loiqueriaren lotſaria gatic, eta ipiñi zuen larrugorritan etſayen artean),

26 Eta cegoala etzanlecuetaco atean, eſan zuen: Iñor baldin bada Jaunarena, bildu bedi nerequin. Eta bildu ciraden berarequin Leviren ſeme guztiac:

27 Ceñai eſan cien: Oyec eſaten ditu Iſraelco Jaun Jaungoicoac: Jarri beza bacoitzac ezpata bere alboan: zoazte, eta itzuli zaitezte ateric ate eſzauntzen erditic, eta ill beza bacoitzac bere anaya, eta adiſquidea, eta laguna.

28 Eta eguin zuten Leviren ſemeac Moiſeſen itzaren araura, eta ill ciran egun artan oguei ta iru milla guizon becelaxe.

29 Eta eſan zuen Moiſeſec: Gaur conſagratu diozcazute Jaunari zuen eſcuac, bacoitzac bere ſeme, eta anayaren contra; argatic izango cerate bedeincatuac.

30 Urrengo egunean eſan cion Moiſeſec erriari: Eguin dezute pecatu guciz andi bat: igoco naiz Jauna gana, baldin nolabait ecarri al badezaquet Jauna zuezaz erruquitzera.

31 Eta itzuliric Jauna gana eſan zuen: Aditu nazazu: erri onec eguin du pecatu chit andi bat, eta eguin ditu beretzat urrezco jaungoicoac: edo barcatu zayozu uts au,

32 Edo, eguiten ez baldin badezu, borratu nazazu eſcribatu dezun liburutican.

33 Ceñi erantzun cion Jaunac: Pecatu eguiten duena nere contra, borratuco det nere liburutic:

34 Baña zu zoaz, eta eraman ezazu erri au eſan dizudan toquira: nere ainguerua joango da zure aurretican. Eta neronec bengantzaco egunean caſtigatuco det oraindican eguin duten pecatu au.

35 Caſtigatu zuen bada Jaunac erria Aaronec eguin zuen chalaren pecatua gatic.

XXXIII. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela: Zoaz, igo zaitezte toqui onetatic zu, eta zure erri Egiptoco lurretican atera cenduena, Abrahami, Iſaaqui, eta Jacobi juramentuz eſqueñi nien lurrera, eſaten nuela: Zure jatorriari emango diot:

2 Eta bidalduco det zure aurretican aingueru bat, botatzeco neronec canaantar, eta amorreotar, eta hettar, eta ferezeotar, eta heveotar, eta jebuſtarra,

3 Eta ſartu zaitecen eſnea eta eztia darion lurrean. Bada ez naiz igoco zurequin, ceren buru gogorrezco erria cera: icuſi ez nadin zu bidean galtzeco premian.

4 Eta adituric erriac izqueta chit garratz au, negar eguin zuen: eta etzituen iñorc jantzi oi cituen apaingarriac.

5 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Eſan zayezu Iſraelco ſemeai: Buru gogorrezco erria cera: bein aguertzen banaiz zure erdian, deſeguingo zaitut. Orain utzi itzatzu zure apainduriac, jaquin dezadan cer eguingo dizudan.

6 Utzi cituzten bada Iſraelco ſemeac beren apainduriac Horebco mendiaren ondoan.

7 Eta Moiſeſec quenduric tabernaculoa, zabaldu zuen urrutian etzanlecuetatic campora, eta deitu zuen, elcartaſuneco tabernaculoa. Eta cerbaiten gañean galdetzeco premian arquitzen ciraden errico guztiac, ateratzen ciraden elcartaſuneco tabernaculora, etzanlecuetatic campora.

8 Eta ateratzen zanean Moiſes tabernaculora, jaiquitzen zan erri guztia, eta bacoitza cegoan zutic bere dendaren atean, eta beguiratzen cioten Moiſeſen atzeari, tabernaculoan ſartzen zan arteraño.

9 Eta ſartzen zaneco bera elcartaſuneco tabernaculoan, jachitzen zan odeizco abe bat, eta guelditzen zan atean, eta itz eguiten zuen Moiſeſequin,

10 Icuſten zutela guztiac nola odeizco abea cegoan tabernaculoaren atean. Eta berac ceuden zutic, eta adoratzen zuten beren denden ateetatic.

11 Eta itz eguiten cion Jaunac Moiſeſi arpeguiz arpegui, guizon batec itz eguin oi dion becela bere adiſquideari. Eta itzultzen zanean bera etzanlecuetara, bere ſerbitzari Joſue gazte Nunen ſemeac etzuen alderic eguiten tabernaculotic.

12 Eta eſan cion Moiſeſec Jaunari: Aguintzen didazu atera dezadala erri au, eta ez didazu eracuſten ceñ bidalduco dezun nerequin, batezere zuc eſan cenduan ezquero: Ezagutzen zaitut zure icenez, eta arquitu dezu gracia nere aurrean.

13 Baldin bada arquitu badet gracia zure aurrean, eracutſi zadazu zure arpeguia, ezagutu zaitzadan, eta arquitu dezadan gracia zure beguien aurrean: beguiratu zayozu zure erria dan jende oni.

14 Eta eſan zuen Jaunac: Ni nerau joango naiz zure aurretic, eta emango dizut atſedena.

15 Eta eſan zuen Moiſeſec: Zu cerori joaten ez baldin bacera aurretic, ez gaitzatzu atera toqui onetatic.

16 ¿Ceren certan jaquin dezaquegu nic eta nere erriac gracia arquitu degula zure aurrean, ibiltzen ez baldin bacera gurequin, lurraren gañean bici diraden erri guztiac ondratuac izan gaitecen?

17 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Eſan dezun itz ori ere eguingo det: bada arquitu dezu gracia nere aurrean, eta zu cerori zure icenez ezagutzen zaitut.

18 Ceñac eſan zuen: Eracutſi zadazu zure gloria.

19 Erantzun zuen: Nic eracutſico dizut on gucia, eta eſango det Jaunaren icena zure aurrean: eta erruquituco naiz

nai dedanez, eta izango naiz biguña deritzadanarequin.

20 Eta berriz esan zuen: Ecin icusico dezu nere arpeguia: bada ez nau icusico guizonec, ill gabetanic.

21 Eta beste aldi batean: Ona, esan zuen, toqui bat bada nere aldean, eta egongo cera arcaitzaren gañean.

22 Eta iragotzen dauean nere gloria, ipiñico zaitut arriaren zuloan, eta estalico det nere escuyez, igaro nadin bitartean.

23 Eta quenduco det nere escua, eta atzetic icusico nazu: nere arpeguia ordea ecin icusico dezu.

XXXIV. Cap.

ETA guero esan zuen: Ebaqui itzatzu bi arriol lembicicoac becelacoac, eta escribatuco ditut beren gañean autsi ciñituen olac cituzten itzac.

2 Prest zaude biarco, igo zaitecen bereala Sinaico mendira, eta egongo cera nerequin mendi tontor gañean.

3 Ez bedi iñor igo zurequin; ez bedi ere iñor icusi mendi guztian: idiric eta ardiric ere ez bitez bere aurrean larrean ibilli.

4 Ebaqui cituen bada arriol bi leenac becelacoac: eta jaiquiric gauaz igo zan Sinaico mendira, Jaunac aguindu cion becela, olac berequin ceramazquiela.

5 Eta jachiric Jauna odei batean, egon zan Moises berarequin, deitzen ciola Jaunaren icenari.

6 Ceñ iragotzen zala bere aurretic, esan zuen: Jaun Jaungoico aguintzallea, urricaltsu ta biotzbera, sufritzallea ta erruqui ascocoa, eta eguitia,

7 Gordetzen dezuna urricaltasuna millentzat, quentzen dituzuna gaiztaqueria, eta biurriqueriac, eta pecatuac, eta ceñen aurrean ez dagoan berez faltagaberic. Castigatzen dezuna gurasoen gaiztaqueria seme, ta illobacgan irugarren eta laugarren jatorriraño.

8 Eta ariñ Moises, macurtu zan lurrera beguira, eta adoratzen zuela

9 Esan zuen: Jauna, arquitu baldin badet gracia zure aurrean, erregutzen dizut ibilli zaitecela gurequin (ceren buru gogorrezco erria da) eta barcatu ditzatzula gure gaiztaqueri ta pecatuac, eta gurequin jabetu zaitecela.

10 Erantzun zuen Jaunac: Nic eguingo det elcartasuna guztien aurrean; iñoiz lurraren gañean, eta jende baten eguin ez diraden miriac eguingo ditut: icusi dezan erri onec, ceñaren erdian zauden, eguingo dedan Jaunaren lan icaragarria.

11 Gorde itzatzu gaur aguintzen dizquizudan gauza guztiac: nic neronec botaco ditut zure aurretican amorreotar, eta canaantar, eta hettarra; ferezeotarra ere, eta heveotarra, eta jebustarra.

12 Beguira ezazu ez dezazula iñoiz iduqui lur artan bici diradenaquin adisquidetasunic, ceren izango da zure galmeneraco:

13 Baicic deseguin itzatzu beren aldareac, pusatu arrizco ichurac, ta basoac ebaqui;

14 Ez ezazu adoratu besteren jaungoicoric. Jaunaren icena da celotsua; bacarric maitatua izan nai du Jaincoac.

15 Ètzaite elcartu erri artaco guizonaquin, beren jaungoicoaquin usteldu, eta beren ichurac adoratu ezquero, norbaitec combidatu etzaitzan gauza esqueñiac jatera.

16 Ez dezu ere artuco beren alabetatic emazteric zure semeentzat: berac adoraturic guezurrezco jaungoicoac, guertatu ez dedin ecartzea zure semeac ere guezurrezco jaungoicoac adoratzera.

17 Ez dezu eguingo gauza urtuzco jaungoicoric.

18 Gordeco dezu ogui legamigabeen jai andia. Zazpi egunean jango dituzu, aguindu dizudan becela, frutu berrien illaren demboran: ceren udaberrico illean atera ciñan Egiptotic.

19 Emasabela idiquitzen duen ar guztia, nerea izango da: abere guztietacoa, naiz idi, naiz ardietacoa, nerea izango da.

20 Asloaren lembicisortua erosico dezu ardi batequin: eta ematen ez baldin badezu bera gatic balioa, illa izango da. Zure semeen lembicisortua erosico dezu: etzera ere aguertuco utsic nere aurrean.

21 Sei egunean arico cera lanean: zazpigarren egunean ez dezu goldeatuco, ez igaitaituco.

22 Celebratuco dezu asteen jaya zure gari ebaquiaren autatuenaquin, eta beste jaya, urtearen bucaeran gucia biltzen dauean.

23 Urtearen iru eratan prefentatuco dirade zure guizaseme guztiac Israelco Jaun Jaungoico gucialaren aurrean.

24 Ceren quentzen ditudanean zure aurretic jendeac, eta zabaldu zure mu-

gac, ez diozca iñorc ipiñico celatac zure lurrari, igotzen cerala zu, eta aguertzen zure Jaun Jaungoicoaren aurrean urtean iru aldiz.

25 Ez dezu eſqueñico legamiarequin nere bitimaren odola: ez da ere gueldituco biaramoneraco pazcoa jai andiaren eſqueintzaric.

26 Zure lurreco laboreen autatuenac eſqueñico dituzu zure Jaun Jaungoicoaren echean. Ez dezu egoſico anchumea bere amaren eſnean.

27 Eta eſan cion Jaunac Moiſeſi: Eſcribatu itzatzu zuretzat itz oyec, ceñez eguin det elcartaſuna zurequin eta Iſraelequin.

28 Egon zan bada an Jaunarequin berroguei egunean eta berroguei gautan: etzuen jan oguiric, eta etzuen edan uric, eta eſcribatu cituen oletan elcartaſuneco amar itzac.

29 Eta jachitzen zala Moiſes Sinaico menditic, ceramazquien teſtimonioco ol biac, eta etzequien arguitua cegoela bere arpeguia Jaunaren itzaldiaren laguntaſuna gatic.

30 Eta icuſiric Aaronec eta Iſraelco ſemeac Moiſeſen arpeguia arguitua, bildur ciran guertura alderatzen.

31 Baña izanic beronec deituac, joan ciraden, bai Aaron, eta bai ſinagogaco lenenac. Eta berai itz eguin ezquero,

32 Etorri ciraden bera gana Iſraelco ſeme guztiac ere: ceñai aguindu ciezten Sinaico mendian Jaunari aditu ciozcan gauza guztiac.

33 Eta itzaldiac bucaturic, jarri zuen belo bat bere arpegui gañean.

34 Ceñ ſartzen zanean Jauna gana, eta berarequin izquetan ari zanean, quentzen zuen atera artean, eta orduan eſaten ciezten Iſraelco ſemeai aguinduac izan citzayozcan gauza guztiac.

35 Ceñac icuſten zuten arguitua cegoala Moiſeſen arpeguia ateratzen zanean, baña berac berriz eſtaltzen zuen bere arpeguia, berai itz eguiten cien guztian.

XXXV. Cap.

BILDURIC bada Iſraelco ſemeen talde guztia, eſan cien: Oyec dirade Jaunac eguiteco aguindu dituen gauzac.

2 Sei egunean arico cerate lanean: zazpigarren eguna izango da zuentzat ſantua, larumbata, eta Jaunaren atſedena: bertan lanic eguiten duena, illa izango da.

3 Ez dezute iracequico ſuric zuen bicitoqui guztietan larumbateco egunean.

4 Eta eſan cien Moiſeſec Iſraelco ſemeen guizadi guztiari: Au da Jaunac aguindu duen itza, diola:

5 Berecian paratu itzatzute zuen artean autatuenac Jaunarentzat. Bacoitzac eſqueñi bitzazquio Jaunari borondatez eta gogo onez: urre ta cillarra, eta cobrea,

6 Jacinto ta purpura, eta grana bi alditan tintatua, eta liño fiña, eta auntz illeac,

7 Eta ari larru gorrituac, eta bioleta colorezcoac, ſetim zurac,

8 Eta olioa lamparac maneatzeco, eta oquendua eguiteco, eta lurrin gai chit gozoac,

9 Oniz arriac, eta beſte arri baliotſuac ſorbaldagañeco ta bularreco ſoñecoac apaintzeco.

10 Zuen artean jaquintſua dan guztia, betor, eta eguin beza Jaunac aguindu duena:

11 Au da, tabernaculoa, eta bere tellatua, eta eſtalquia, eraztunac, eta oltzarrac agaquin, eſtacac eta ondoac.

12 Cucha ta cigorrac, propiciatorioa, eta bere aurrean zabaltzen dan beloa:

13 Maya bere cigorraquin eta ontziaquin, eta propoſicioco oguiac:

14 Candelcroa lamparac iduquitzeco, bere ontziac eta lamparachoac, eta olioa arguiac iraun dezaten:

15 Lurrin gayaren aldarea, eta bere cigorrac, eta untzioco olioa, eta aromazco lurrin gaya: beloa tabernaculoaren atean:

16 Eſqueintzariaren aldarea, eta bere cobrezco erreja bere cigor eta ontziaquin: bacia ta bere ondoa:

17 Atarico cortiñac abe eta ondoaquin, beloa atariaren atean,

18 Tabernaculoco eta atarico eſtacac beren cordoyaquin:

19 Santulccuco lanetan erabilli oi diraden ſoñecoac, Aaron apez naguſiaren eta bere ſemeen jantziac, apez lanetan ari ditecen neretzat.

20 Eta ateraric Iſraelco ſemeen talde guztia Moiſeſen aurretic,

21 Eſqueñi ciozcaten Jaunari borondate chit ariñ eta onez autatuenac teſtimonioco tabernaculoaren lana eguiteco. Ceremonia ta ſoñeco ſantuetaraco bear zan guztia,

22 Guizaſemeac emacumeaquin eman cituzten eſcumuturretacoac eta belarricoac, eraztunac eta eſcuico apaingarriac: urrezco ontzi guztiac ipiñiac izan ciraden berecian Jaunari eſqueintzeco.

23 Iñorc baldin bazuen jacintoric, eta purpuraric, eta bi aldiz tintatutaco granaric, liño fiñic eta auntz illeric, ari larru gorrituric, eta bioleta colorezcoric,

24 Cillarezco eta cobrezco gairic eſqueñi ciozcaten Jaunari, eta ſetim zurac uſu aſcotaraco.

25 Baitaere irun zuten emacume jaquintſuac, eman cituzten jacintoa, purpura, eta eſcarlata, eta liño fiña,

26 Eta auntzen illeac, beren borondatez ematen zutela guztia.

27 Eta principeac eſqueñi cituzten oniz arriac, eta beſte arri baliotſuac forbaldagañeco, eta bularreco foñecoentzat,

28 Eta aromac eta olioa lamparac maneatzeco, eta oquendua preſtatzeco, eta uſai chit gozozco lurrin gaya eguiteco.

29 Gogo onezco guizaſeme eta emacume guztiac, eſqueñi cituzten doayac, Moiſeſen eſcuz Jaunac aguindu cituen lanac eguiteco. Iſraelco ſeme guztiac borondatez conſagratu ciozcaten Jaunari beren doayac.

30 Eta eſan cien Moiſeſec Iſraelco ſemeai: Beguira, nola ots eguin dion Jaunac bere icenez Beſeleel Uri Hurren ſemearen ſeme Judaco tribucoari.

31 Eta bete du Jaungoicoaren eſpirituz, jaquindez, adieraz, jaquinduriz, eta cintzoera guztiz,

32 Aſmatu eta eguiteco lanac urre ta cillar, eta cobrez,

33 Eta arri eſculpituz, eta arotz lanez. Artez aſmatu al daitequen guztia,

34 Jarri du bere biotzean: eta berebat Ooliab Aquiſamequen ſeme Dango tribucoa:

35 Bioc arguitu cituen jaquinduriz eguiteco lanac zurean, colore aſcotaco oyaletan, jacintozco, eta purpurazco, eta bi aldiz tintatutaco granazco, eta liño fiñezco bordatuetan, eta eo ditzaten gauza guztiac, eta edoceñ lan berri asmatu ditzaten.

XXXVI. Cap.

BESELEEL, eta Ooliabec bada, eta guizon jaquintſu guciac, ceñai Jaunac jaquinduri ta adimentua eman ciezten artez lan eguiteco ſantulecuaren uſuetaraco premiazcoac diraden gauzac, eguin cituzten Jaunac aguindu cituenac.

2 Eta ots eguiñic Moiſeſec berai, eta Jaunac jaquinduria eman cion guizon aditu guztiari, eta beren borondatez esqueñi ciradenai lana eguiteco,

3 Eman ciezten Iſraelco ſemeen esqueintzari guztiac. Ceñac ari ciradela gogotican lanean, erriac eſqueintzen cituen egunero goicetic doayac.

4 Argatic languilleac etortzera bearturic,

5 Eſan cioten Moiſeſi: Erriac eſqueintzen du bear dan baño gueyago.

6 Aguindu zuen bada Moiſeſec adirazteco pregoyaren bitartez: Ez guizaſeme, ez emacumeric ezqueñi dezala ecer emendican aurrera ſantulecuaren laneraco. Eta onela utzi zuten doayac esqueintzea,

7 Eſqueñiac aſco eta gueyegui ciradelaco.

8 Tabernaculoaren lanetaraco guizon gai eta jaquintſu guztiac bada, eguin cituzten amar cortiña liño fiñ biurtuzco, eta jacintozco, eta purpurazco, eta bi aldiz tintatutaco granazco, lan, eta bordatu mota aſcorequin:

9 Beretaco bacoitzac ceuzcan luceeran oguei ta zortzi beſo, eta zabaleran lau. Bat bera zan cortiña guztien neurria.

10 Eta itſatſi cituen Beſeleelec boſt cortiña, bata beſteari, eta beſte boſtac ere elcartu cituen beren artean.

11 Eguin ere cituen eutſcarri jacintozcoac cortiña bataren ertzean alde bietatic, eta berebat beſte cortiñaren ertzean,

12 Eutſcarriac etorri citecen bata bestearen aurrez aurre, eta elcarri itſaſteco.

13 Artaraco eguin cituen berroguei ta amar eraztun urrezco beretan catigatzeco cortiñen eutſcarriac, eta onela guelditu cedin eguiñic denda bat bacarric.

14 Eguin ere cituen amaica eſtalqui auntz illezco tabernaculoaren tellatua estaltzeco:

15 Eſtalqui bacoitzac cituen luceeran oguei ta amar beſo, eta zabaleran lau beſo: neurri batecoac ciraden eſtalqui guztiac:

16 Ceñetatic boſt elcartu cituen zati batean, eta beſte ſeirac beſtean.

17 Eta eguin cituen berroguei ta amar eutſcarri eſtalqui bataren ertzean, eta ber-

roguei ta amar beſtearenean, bata besteari elcartzeco :

18 Eta berroguei ta amar ebilla cobrezco beraquin itſaſteco tellatua, ta estalqui guztiaquin bat eguiteco.

19 Eguin ere zuen tabernaculoaren eſtalquia ari larru gorrituz : eta gañean beſte bat bioleta colorezco larruz.

20 Berebat eguin cituen ſetim zurez tabernaculoco ol zutiac.

21 Amar beſocoa zan ol bacoitzaren luceera : eta beſo bat eta erdi cituen zabalerac.

22 Bi acats ceuden ol bacoitzean bata beſtearequin catigatzeco. Eta berebat eguin zuen tabernaculoco ol guztietan.

23 Oyetatic oguei ceuden egüerdi alde egoera beguira dagoanean,

24 Berroguei urrezco ondoaquin. Jartzen ciraden bi ondo ol bacoitzaren azpian beren egui bietan, non bucatzen diran aldeetaco acatſac eguietan.

25 Eta ifarrera beguira dagoen tabernaculoaren aldera ere, eguin cituen oguei ol,

26 Berroguei urrezco ondoaquin, bi ondo ol bacoitzarentzat.

27 Eta ſartalderontz, au da, itſaſora beguira dagoen tabernaculoaren alderontz, eguin cituen ſei ol,

28 Eta beſte bi tabernaculoaren atzeco egui bacoitzarentzat :

29 Ceñac ceuden elcarturic beetic gora, eta elcarturic cetozten gorputz bat eguitera. Ala eguin zuen eguietan alde bietatic :

30 Alaco moduan, non guztiac elcarturic ciran zortzi ol, eta ceuzcaten amaſei urrezco ondo, au da, bi ondo ol bacoitzaren azpian.

31 Eguin ere cituen agac ſetim zurez, boſt iduquitzeco ſendo elcarturic olac tabernaculoaren alde batean,

32 Eta beſte boſt iduquitzeco ſendo elcarturic beſte aldecoac : eta oyez gañera beſte boſt aga tabernaculoaren ſartaldeco aldean itſaſorontz.

33 Eguin ere zuen beſte aga bat olen erditic egui batetic beſtera allegatzen zana.

34 Olezco pareta oyec beroc eſtali cituen urrezco orriz, urtuta eguiñic bere cillarrezco ondoac. Eguin ere cituen bere eraztunac urrezcoac, ceñetatic agac irago al cezaten : ceñac ere urrezco orriz estali cituen.

35 Eguin ere zuen beloa jacintozcoa, eta purpurazcoa, granazcoa, eta liño fiñ biurtuzcoa, colore nabar, eta bordatu ascorequin eoa :

36 Eta lau abe ſetim zurez, ceñac beren erpiñaquin urrez eſtali cituen, urtuta eguiñic beren cillarrezco ondoac.

37 Eguin ere cituen tabernaculoaren ſarreran cortiña bat jacintozcoa, purpurazcoa, granazcoa, eta liño fiñ biurtuzcoa, bordatulariaren lanez :

38 Eta boſt abe beren erpiñaquin, ceñac eſtali cituen urrez, eta beren ondoac urtutaco cobrez eguin cituen.

XXXVII. Cap.

ETA eguin ere zuen Beſeleelec cucha ſetim zurez bi beſo ta erdi luceeran cituena, eta beſo bat eta erdi zabaleran, eta altura ere zan beſo bat eta erdicoa : eta eſtali zuen urre chit garbiz barrendic eta campotic.

2 Eta eguin cion urrezco coroi bat inguruan,

3 Eta bere lau eguietan ipiñi cituen lau eraztun urre urtuz eguiñac : bi eraztun alde batean, eta bi beſtean.

4 Berebat eguin cituen cigor batzuec ſetim zurez, ceñac urrez eſtali cituen,

5 Eta ceñac ſartu cituen cucharen aldeetan ceuden eraztunetan cucha eramateco.

6 Eguin ere zuen propiciatoria, au da, oraculoa, urre chit garbizcoa, bi beſo ta erdicoa luceeran, eta beſo bat eta erdicoa zabaleran.

7 Baitaere bi querubin urre mallucatuz, ceñac ipiñi cituen propiciatorioaren alde bietan :

8 Querubin bat alde bataren azquenean, eta beſte querubina beſtearenean : querubin bi propiciatorioaren altueneco azquen bietan,

9 Zabaltzen cituztela egoac, eta estaltzen zutela propiciatorioa, eta elcarri eta oni beguira.

10 Eguin ere zuen mai bat ſetim zurez luceeran bi beſocoa, eta zabaleran beſo batecoa, ceñac zuen alturan beſo bat eta erdi.

11 Eta eſtali zuen urre chit garbiz, eta eguin cion urrezco ertz bat inguruan,

12 Eta ertzari berari lau beatzeco urrezco coroi bat eſculturazcoa, eta beraren gañean, beſte urrezco coroi bat.

13 Urtu eta eguin ere cituen urrezco

eraztunac, ceñac ipiñi cituen lau eguietan mayaren oñ bacoitzean

14 Coroyaren aurrean: eta ſartu cituen beretatic cigorrac, maya eramana izan lezaquen.

15 Cigorrac berac ere eguin cituen ſetim zurez, eta urrez eſtali cituen.

16 Eta ontziac maico uſu aſcotaraco, catilluac, ontzichoac, eta copac, eta intzentſonarioac urre garbizcoac, ceñetan eſqueñiac izango dirade doayac.

17 Eguin ere zuen urre chit garbizco candelero bat malluz landua. Ceñaren zortenetic ateratzen ciraden adarrac, baſochoac, eta bolachoac, eta lirioac:

18 Sei alde bietan, iru adar alde batetic, eta iru beſtetic:

19 Iru baſo inchaurren guiſara adar batean, eta berebat bolachoac eta lirioac; eta iru baſo inchaurren guiſara beſte adarrean, eta berebat bolachoac eta lirioac. Guiſa berean zan adarren lana, ceñac ateratzen ciraden candeleroaren zortenetic.

20 Eta onetan bertan ceuden lau baſo inchaurren guiſara, eta berebat bacoitzari laguntzen cioten bolachoac eta lirioac:

21 Eta bolachoac adar bien azpian iru toquitan, ceñac elcarturic dirade ſei adar ateratzen ciradenac zorten bacar batetic.

22 Eta bolachoac bada, eta beretatic ateratzen ciraden adar guztiac ciraden urre chit garbizcoac malluz eguiñac.

23 Eguin ere cituen urre chit garbizco zazpi lamparacho beren eſpabiladeraquin, eta ontziac eſpabillatzen dana itzaltzeco.

24 Talento bat urre piſatzen zuen candeleroac bere ontzi guztiaquin.

25 Eguin ere zuen ſetim zurez lurrin gayaren aldarea, lauquian beſo bat, eta alturan bi cituena: bere eguietatic ateratzen ciraden adarrac.

26 Eta eſtali zuen urre chit garbiz; baitaere erreja ta pareta ta adarrac.

27 Eta eguin cion urrezco coroi bat inguruan, eta urrezco eraztun bi coroyaren azpian alde bacoitzetic ſartzeco beretan cigorrac, eta eramana izan lezaquen aldarea.

28 Eta cigorrac berac eguin cituen ſetim zurez, eta eſtali cituen urre orriz.

29 Compondu ere zuen olioa ſantutaſuneco oquenduraco, eta lurrin gaya uſairic gozoenaquin lurringaiguillearen lanaren araura.

XXXVIII. Cap.

EGUIN ere zuen olocauſtoco aldarea ſetim zurez boſt beſocoa lauquian, eta irucoa alturan:

2 Ceñen adarrac ateratzen ciraden eguietatic, eta eſtali zuen cobre orriz.

3 Eta bere uſuetaraco preſtatu cituen cobrezco ontzi aſco, paciac, tenazac, irortzac, cacoac, eta braſaontziac.

4 Eta bere erreja ſarearen guiſara eguin zuen cobrezcoa, eta bere azpian aldarearen erdian ſutoquia,

5 Eguiñic lau eraztun errejaren lau azquenetan cigorrac ſartzeco, eta aldarea eramateco:

6 Ceñac berac ere eguin cituen ſetim zurez, eta eſtali cituen cobre orriz:

7 Eta ſartu cituen aldarearen aldeetan ateratzen ciraden eraztunetatic. Aldarea bera berriz etzan barren betea, baicic olezco arroa, eta barrendic utſa.

8 Eguin ere zuen cobrezco baci bat bere ondoaquin tabernaculoaren atean beguiratzen egon oi ciraden emacumeen iſpilluz.

9 Ataria ere eguin zuen, ceñaren egoaldean ceuden lino fiñ biurtuzco cortiñac, cun beſocoac,

10 Oguei abe cobrezco beren ondoaquin, abeen buruac, eta lanaren moldeera guztia zan cillarrezcoa.

11 Berebat ifarraldeco cortiñac, abeac eta ondoac, eta abeen buruac ciran neurri, lan, eta gai beretacoac.

12 Sartaldera beguiratzen duen aldean berriz, baciraden berroguei ta amar beſoco cortiñac, amar abe beren cobrezco ondoaquin, eta abeen erpiñac, eta lanaren moldeera guztia, cillarrezcoa.

13 Gañera ſortaldearen aurrean ipiñi cituen berroguei ta amar beſoco cortiñac.

14 Ceñetatic, amaboſt beſo ceuden alde batean; baitaere iru abe, ta bere ondoac:

15 Eta beſte aldean (bien artean eguin zuelaco tabernaculoco ſarrera) berebat ceuden amaboſt beſoco cortiñac, eta iru abe, eta beſte aimbeſte ondo.

16 Atarico cortiña guztiac liño fiñ biurtuz ceuden eoac.

17 Abeen ondoac izan ciraden cobrezcoac, eta beren erpiñac beren moldeera guztiaquin cillarrezcoac: baitaere atarico abeac eſtali cituen cillarrez.

18 Eta bere ſarreran eguin zuen cor-

tiña bat bordatua jacintoz, purpuraz, escarlataz, eta liño fiñ biurtuz, ceñac cituen oguei beſo luceeran; altura berriz boſt beſocoa zan, atarico cortiña guztiac ceuzcaten neurriaren araura.

19 Eta ſarreran ceuden abeac ciran lau cobrezco ondoaquin, eta beren erpiñac eta moldeerac cillarrezcoac.

20 Tabernaculoco eta atarico eſtacac ere eguin cituen cobrezcoac inguruan.

21 Oyec dirade teſtimonioaren tabernaculoco uſubearrac, ceñac izan ciraden contatuac Moiſeſec aguindu zuen becela levitarren lanetaraco Itamar Aaronen ſeme apaizaren eſcuz:

22 Ceñac bucatu cituen Beſelcel Uri Hurren ſemearen ſeme Judaco tribucoac, Jaunac aguintzen ciola Moiſeſen bitartez,

23 Arturic beretzat laguntzat Ooliab Aquiſamequen ſeme Dango tribucoa: ceñ ere izan zan languille chit ederra zuretan, eta bordaruetan eta gañloratzen jacintoan, purpuran, eſcarlatan eta liño fiñean.

24 Santulecuco lanean gaſtatu zan urre guztia, eta doayetan eſqueñia izan zana, oguei ta bederatzi talento, eta zazpireun eta oguei ta amar ſiclo izan zan, ſantu lecuco piſuaren araura.

25 Eta eſqueñi zuten contatuac izatera irago ciraden ſeireun eta iru milla, eta boſteun eta berroguei ta amar armazco guizonec, oguei urtez goracoac.

26 Gañera ciraden eun talento cillar, ceñetatic eguiñac izan ciraden ſantulecuco, eta beloa ichequita dagoen ſarreraco ondoac.

27 Eun ondo eguin ciraden eun talentoetatic, talento bat ondo bacoitzarentzat contaturic.

28 Eta milla zazpireun, eta iruroguei ta amaboſtetic, eguin cituen abeen erpiñac, ceñac berac ere cillarrez eſtali cituen.

29 Eſqueñiac ere izan ciraden bi milla eta iruroguei ta amar talento cobrezco, eta gañera laureun ſiclo,

30 Ceñetatic eguin ciraden ondoac teſtimonioco tabernaculoaren ſarreran, eta cobrezco aldarea bere errejarequin, eta bere uſuari dagozquion ontzi guztiac,

31 Eta atarico ondoac, naiz bere inguruan, naiz ſarreran, eta tabernaculoco ta atarico eſtacac, inguruan.

XXXIX. Cap.

ETA jacintoz eta purpuraz, eta eſcarlataz, eta liño fiñez eguin cituen ſoñecoac, ceñaquin jantzico zan Aaron ari zanean lan ſantuetan, Jaunac Moiſeſi aguindu cion becela.

2 Eguin zuen bada ſorbaldagañecoa urrez, jacintoz, eta purpuraz, eta bi aldiz tintatutaco granaz, eta liño fiñ biurtuz,

3 Colore aſcoz eoac, eta ebaqui cituen urrezco orriac, eta meetu cituen aritan, biurtu litzatequen leengo colore aſcotaco irazcayarequin,

4 Eta eguin cituen bi ertz bata besteari elcartuac altuen alde bietan,

5 Eta colore beretaco guerricoa, aguindu cion becela Jaunac Moiſeſi.

6 Preſtatu ere cituen bi oniz arri, itſatſiac eta ſartuac urrean, eta moldatu bertan arri baliotſu languillearen eſcuz Iſraelco ſemeen icenac.

7 Eta jarri cituen ſorbaldagañeco jantziaren aldeetan Iſraelco ſemeen oroipengarritzat, aguindu cion becela Jaunac Moiſeſi.

8 Eguin ere zuen bularreco jantzia, colore aſcotaco lana, ſorbaldagañecoaren guiſara, urrez, jacintoz, purpuraz, eta bi aldiz tintatutaco granaz, eta liño fiñ biurtuz:

9 Lauquia, birritan aimbat, arra baten neurricoa.

10 Eta ipiñi cituen bertan arri baliotſuz lau errencada. Lenengo errencadan cegoan ſardioa, topacioa, eſmeralda.

11 Bigarrenean, carbuncloa, zafiroa eta jaſpea.

12 Irugarrenean, ligurioa, agata, eta ametiſtoa.

13 Laugarrenean, criſolitoa, oniza, eta beriloa, inguruturic eta ſarturic urrean beren errencadetan.

14 Eta amabi arrietan bertan ceuden itſatſiac Iſraelco amabi tribuen icenac, arri bacoitzean bere icena.

15 Eguin ere cituzten bularreco jantzian urre chit garbizco catecho batzuec, elcarri itſatſiac:

16 Eta bi corcheta, eta beſte aimbeſte urrezco eraztun. Gañera jarri cituzten eraztunac bularreco jantziaren bi aldeetan,

17 Ceñetatic egongo ciraden cintzilica bi urrezco cate, ceñac ſartu cituzten

ſorbaldagañeco jantziaren eguietan ateratzen ciraden corchetetan.

18 Gauza oyec aurretic eta atzetic ain egoqui cetozten, non ſorbaldagañeco ta bularreco jantziac elcarri lotzen citzayozcan,

19 Guerricoari eſtuturic eta ſendoago itſatſiric eraztunez, ceñac ceuden lotuta cinta jacintozco batez, laſaituta erori etzitecen, eta berecitu etzitecen bata beſtea gandic, Jaunac Moiſeſi aguindu cion becela.

20 Berebat eguin zuten ſorbalden gañeco tunica guztia jacintozcoa,

21 Eta buru zulo bat goico aldean erdirontz, eta ertz eo bat buru zuloaren inguruan:

22 Eta bean oñetarontz granada batzuec jacintozcoac, purpurazcoac, eſcarlatazcoac, eta liño fiñ biurtuzcoac:

23 Eta urre garbizco chincherri, ceñac jarri cituzten granaden artean tunicaren beeco aldearen inguruan:

24 Urrezco chincherri bat, eta granada bat, ceñez apainduta cebillen apaiz naguſia bere lanean ari zanean, Jaunac Moiſeſi aguindu cion becela.

25 Eguin ere cituzten Aaron eta bere ſemeentzat liño fiñez eotaco tunicac:

26 Eta liño fiñezco mitrac beren coroichoaquin:

27 Eta liño fiñezco galtza mochac ere:

28 Baña guerricoa liño fiñ biurtuzcoa, jacintozcoa, purpurazcoa, eta bi aldiz tintatutaco granazcoa, gainlora aſcorequin, Jaunac Moiſeſi aguindu cion becela.

29 Eguin ere zuten beneracio ſagraduco orria urre chit garbizcoa, eta eſcribatu zuten bertan arri baliotſu languillearen eſcuz, Jaunaren ſantutaſuna:

30 Eta lotuta jarri cioten mitrari jacintozco cinta batez, Jaunac Moiſeſi aguindu cion becela.

31 Bucatua izan zan tabernaculo ta teſtimonioaren tellatuco lan guztia: eta eguin cituzten Iſraelco ſemeac Jaunac Moiſeſi aguindu ciozcan gauza guztiac.

32 Eta eſqueñi cituzten tabernaculoa, eta tellarua, eta uſubear guztiac, eraztunac, olac, cigorrac, abeac, eta ondoac,

33 Eſtalqui ari larru gorrituzcoa, eta beſte eſtalqui bat bioleta colorezco larruzcoa,

34 Beloa, cucha, cigorrac, eta propiciatorioa,

35 Maya bere ontziaquin, eta propoſicioco oguiaquin:

36 Candeleroa, lamparac, eta beren uſubearrac olioarequin.

37 Urrezco aldarea, eta oquendua, eta aromazco lurrin gaya:

38 Eta cortiña tabernaculoco ſarreran:

39 Cobrezco aldarea, erreja, cigorrac, eta bere ontzi guztiac: bacia bere ondoaquin: atarico cortiñac, eta abeac beren ondoaquin:

40 Cortiña atarico ſarreran, eta bere cordoyac, eta eſtacac. Etzan faltatu tabernaculoaren laneraco eta elcartaſunaren tellaturaco eguiteco aguindu zan ontziric.

41 Santulecuan apaizac uſatzen dituzten ſoñecoac ere, au da, Aaronec eta bere ſemeac,

42 Eſqueñi cituzten Iſraelco ſemeac, Jaunac aguindu zuen becela.

43 Ceñac icuſi cituenean Moiſeſec bucaturic guztiac, bedeincatu cituen.

XL. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

2 Lembicico illean, illaren lembicico egunean, alchatuco dezu teſtimonioco tabernaculoa,

3 Eta jarrico dezu bertan cucha, eta utzico diozu erortzen beloari bere aurrean:

4 Eta ſarturic maya, jarrico dituzu bere gañean beren errencadan aguindu diraden gauzac. Egongo da candeleroa bere lamparaquin,

5 Eta urrezco aldarea ceñean erretzen dan intzentſua, teſtimonioco cucharen aurrean. Jarrico dezu cortiña tabernaculoaren ſarreran,

6 Eta bere aurrean olocauſtoaren aldarea:

7 Bacia aldarearen eta tabernaculoaren bitartean, ceñ beteco dezun urez.

8 Eta inguratuco dituzu cortiñez ataria, eta bere ſarrera.

9 Eta arturic untzioco olioa unjituco dezu tabernaculoa bere ontziaquin, ſantutuac izan ditecen:

10 Olocauſtoaren aldarea eta bere ontzi guztiac:

11 Bacia bere ondoaquin: guztia conſagratuco dezu untzioco olioz, guztia izan dedin gauza chit ſantua.

12 Eta alderatuco dituzu Aaron eta bere ſemeac teſtimonioco tabernaculoaren ateetara, eta garbitu ezqueroztic urez,

13 Jantzico dituzu ſoñeco ſantuaquin, ni ſerbitu naitzaten, eta beſen untzioac balio izan dezan betico apaiztaſuneraco.

14 Eta eguin cituen Moiſeſec Jaunac aguindu ciozcan gauza guztiac.

15 Ala bada bigarren urteco lembicico illean, illaren lembicico egunean, izan zan jarria tabernaculoa.

16 Ceñ alchatu zuen Moiſeſec, ipiñiric olac eta ondoac eta agac, eta jarriric abeac,

17 Eta zabalduric tellatua tabernaculoaren gañean, jarriric gañean eſtalquia, Jaunac aguindu izan zuen becela.

18 Jarri ere zuen teſtimonioa cuchan, ſarturic azpitican cigorrac, eta goyan oraculoa.

19 Eta ſartu zuenean cucha tabernaculoan, eſequi zuen beloa bere aurrean Jaunaren aguintea betetzeco.

20 Jarri ere zuen maya teſtimonioco tabernaculoan ifarraldeco belotic campoan,

21 Jarriric aurrean errencadan propoſicioco oguiac, Jaunac Moiſeſi aguindu cion becela.

22 Jarri ere zuen candeleroa teſtimonioco tabernaculoan, egoaldean mayaren aurretic,

23 Jarriric errencadan lamparac, Jaunaren aguinduaren araura.

24 Jarri ere zuen urrezco aldarea teſtimonioco eſtalquiaren aurretic beloaren aurrean,

25 Eta erre zuen bere gañean aromen intzentſua, Jaunac Moiſeſi aguindu cion becela.

26 Jarri ere zuen cortiña teſtimonioco tabernaculoaren ſarreran,

27 Eta olocauſtoco aldarea teſtimonioco atarian, eſqueintzen cituela bertan olocauſtoac, eta emaitzac, Jaunac aguindu zuen becela.

28 Jarri ere zuen bacia teſtimonioco tabernaculo eta aldarearen bitartean, urez betetzen zuela.

29 Eta garbitu cituzten Moiſeſec eta Aaronec eta bere ſemeac beren eſcuac eta oñac,

30 Sartzen ciraden eran elcartaſuneco tabernaculoan, eta alderatzen ciradenean aldarera, Jaunac Moiſeſi aguindu cion becela.

31 Eguin ere zuen ataria tabernaculoaren, eta aldarearen inguruan, jarriric cortiña bere ſarreran. Eguiñac izan ciraden ezquero gauza guzti oyec,

32 Eſtali zuen odei batec teſtimonioco tabernaculoa, eta Jaunaren gloriac bete zuen.

33 Eta ecin ſartu zan Moiſes elcartaſuneco tabernaculoan, odeyac guztia estaliric, eta Jaunaren anditaſunac argui eguiñic, ceren odeyac guztia eſtali zuen.

34 Odeyac tabernaculotic alde eguiten zuen guztian, joaten ciraden Iſraelco ſemeac bere taldeetan:

35 Odeya jartzen baldin bazan gueldiric gañean, berac ere egoten ciran gueldiric lecuan bertan.

36 Ceren Jaunaren odeya cegoan tabernaculoaren gañean egunaz, eta gauaz ſu bat, icuſten cituztela Iſraelco erri guztiac beren egotaldi guztietan.

LEVITICOCO LIBURUA.

I. Cap.

ETA ots eguin cion Jaunac Moiſeſi, eta itz eguin cion teſtimonioco tabernaculotic, ciola:

2 Itz eguin zayezu Iſraelco ſemeai, eta eſango diezu: zuetaco guizon esqueintzen diona Jaunari olocauſtoa abereetatic, au da, eſqueintzen dizquiona bitimac idietatic eta ardietatic,

3 Bere eſqueñia balitz olocauſto bat, eta abere taldecoa, eſqueñico du ar aitzaqui gabe bat teſtimonioco tabernaculoco atean beraatzeco beretzat Jauna:

4 Eta jarrico du eſcua oſtiaren buruaren gañean, eta izango da Jaunaren gogocoa, eta meſedegarria bera garbitzeco.

5 Eta illco du chal bat Jaunaren aurrean, eta Aaronen ſeme apezac eſqueñico dute aren odola, ixurtzen dutela tabernaculoco atearen aurrean dagoan aldarcaren inguruan.

6 Eta quenduric larrua abere illari, ebaquico dute gorputza zatietan.

7 Eta jarrico dute ſua aldarearen azpian, ipiñita lendanaz egur montoya:

8 Eta jarriric gañean errencan ebaquiac izan diraden gorputz zatiac, au da, burua, eta guibelari itſaſita dauden gauza guztiac,

9 Garbituric urez eſteac eta oñac: erreco ditu apezac aldare gañean eguiteco Jaunari uſai gozoco eſqueñia.

10 Baña abere eſqueintza balitz ardi edo auntzetacoa, eſqueñico du manchagabeco arra:

11 Eta illco du iſarrerontz beguira dagoan aldarearen aldean, Jaunaren aurrean: eta Aaronen ſemeac ixurico dute aren odola inguruan aldare gañean:

12 Eta ebaquico dituzte gorputz zatiac, burua, eta guibelari itſatſia dagoan guztia: eta jarrico dute egurraren gañean, ceñi azpian ſua ipiñico zayo:

13 Eta urez garbituco dituzte eſteac eta oñac. Eta apezac erreco du eſqueñi guztia aldarearen gañean, Jaunari uſai chit gozoco eſqueintzari bat eguiteco.

14 Baña Jaunari eguindaco olocauſtoco eſqueintzaria balitz egaztiena, uſatortolena, edo uſacumeena,

15 Eſqueñico du apezac aldarearen gañean: eta biurturic burua lepora, eta zauri bat bertan idiquiric, joaneracico dio odolari aldarearen ertzera:

16 Baña botaco ditu cintzurreco papoa ta lumac aldarearen ondoan ſartaldeco aldean, autſac bota oi diraden toquian,

17 Eta autſico diozca bere egoac; baña ez du ebaquico, eztaere berecituco ganibetaz, eta erreco du aldare gañean, jarriric ſua egurren azpian. Au da olocauſto ta eſqueintza uſai chit gozocoa Jaunarentzat.

II. Cap.

NORBAITEC eguiten dionean Jaunari eſqueintzaren doaya, bere emaitza izango da iriñ lorea: eta ixurico du bere gañean olioa, eta ipiñico du intzentſua,

2 Eta eramango du Aaronen ſeme apaizac gana: ceñetatic batec artuco du eſcua bete iriñ lore, olioa, eta intzentſu guztia, eta ipiñico du oroipengarritzat aldare gañean, eta izan dedin uſai chit gozoa Jaunarentzat.

3 Eta ſacrificiotic ſobratzen dana, izango da Aaron eta bere ſemeena, gauza chit ſantua Jaunaren doayetatic.

4 Baña eſqueintzen dezunean labean erretaco gauzaren baten doaya: au da, iriñ lorezco ogui legamigabeac, olioarequin orratuac, ta legamigabezco laſaña olioz gantzutuac,

5 Zure eſqueintzaria balitz zartaguicoa, olioarequin orratu ta legamigabeco iriñ lorezcoa,

6 Puſcatuco dezu cheero, eta ixurico dezu olioa bere gañean.

7 Eta baldin eſqueintzaria balitz parrillacoa, berebat orratuco da iriñ lorea olioarequin:

8 Ceñ eſqueintzen diozula Jaunari, jarrico dezu apaizaren eſcuetan.

9 Ceñec eſqueñi ezquero bera, artuco du eſqueintzaritic oroipengarritzat, eta erreco du aldarearen gañean, Jaunac uſai gozoa izan dezan:

10 Eta ſobratzen dan guztia, izango da Aaron eta bere ſemeena, Jaunaren esqueintzetatic gauza chit ſantua.

11 Jaunari eſqueintzen zayon doai guztia eguingo da legami gabe, etzayo ere erreco eſqueintzarian Jaunari legamiaren eta eztiaren gauzaric.

12 Gauza oyen autatuenac bacarric eſqueñico dituzute eta doayac: ez dirade ordea ipiñico aldarearen gañean uſai gozoa botatzeco.

13 Doaitzat eſqueintzen dezun guztiari, gatza emango diozu, eta ez dezu quenduco zure Jaungoicoaren elcartaſuneco gatza zure doayetic. Zure emaitz guztian eſqueñico dezu gatza.

14 Eta baldin eſqueñico baciñio Jaunari zure lembicico laboreen doaya oraindican berdeac dauden galburuetatic, chigortuco dituzu ſuan, eta cheatuco dezu galchuriaren guiſara, eta onela eſqueñico diozcatzu Jaunari zure autatuenac,

15 Ixuriric beren gañean olioa, eta ipiñiric intzentſua, Jaunaren eſqueintzaria dalaco.

16 Ceñetic erreco ditu apaizac doayaren oroipengarritzat galchuri cheatuaren, eta olioaren zati bat, eta intzentſu guztia.

III. Cap.

ETA baldin bere eſqueintzaria balitz doai paquetſua, eta naico balu esqueñi idietacoa, eſqueñico du Jaunaren aurrean ar edo eme manchagabea.

2 Eta jarrico du eſcua bere bitimaren buru gañean, ceñ illa izango da teſtimonioco tabernaculoaren ſarreran, eta Aaronen ſeme apaizac ixurico dute odola aldarearen inguruan.

3 Eta eſqueñico dute doai paquetſutic ofrenda Jaunarentzat, errayac eſtaltzen dituen guicena, eta barrenen dan guicentaſun guztia :

4 Guiltzurrun biac ſayeſpeac eſtaltzen dituen gantzarequin, eta guibelaren ſarea guiltzurrunaquin.

5 Eta erreco dituzte olocauſtotzat aldarearen gañean, ipiñiric ſua egurren azpian, uſai chit gozoaren doaya bezala Jaunarentzat.

6 Baña baldin bere eſqueintzari eta doai paquetſua balitz ardietatic, naiz esqueñi dezala arra, naiz emea, manchagabeac izango dirade.

7 Eſqueñico baldin balu arcume bat Jaunaren aurrean,

8 Jarrico du bere eſcua bere bitimaren buru gañean, ceñ izango da illa teſtimonioco tabernaculoaren ſarreran : eta Aaronen ſemeac ixurico dute aren odola aldarearen inguruan.

9 Eta eſqueñico dizquiote doaitzat Jaunari ofrenda paquetſutic, guicentaſun eta buztan guztia

10 Guiltzurrunaquin, eta ſabela eta errai guztiac eſtaltzen dituen guicenarequin, ta guiltzurrun biac ſayeſpearen aurrean dagoan gantzarequin, eta guibelaren ſarea guiltzurrunaquin.

11 Eta erreco ditu apaizac aldarearen gañean ſutaraco gaitzat eta Jaunaren esqueintzaritzat.

12 Bere eſqueintzaria baldin balitz auntza, eta eſqueñico balio Jaunari,

13 Jarrico du bere eſcua bere buruaren gañean : eta illco du teſtimonioco tabernaculoco ſarreran. Eta Aaronen ſemeac ixurico dute aren odola aldarearen inguruan.

14 Eta artuco dute bertatic Jaunaren ſutaraco gaitzat, ſabela ta errai guztiac eſtaltzen dituen guicena :

15 Guiltzurrun biac ſayeſpeen aldean beren gañean dagoen ſarearequin, eta guibeleco guicena guiltzurrunaquin :

16 Eta erreco ditu apaizac aldarearen gañean ſutaraco, eta uſai chit gozoraco gaitzat. Guicentaſun guztia izango da Jaunarena

17 Betico leguez zuen jatorri, eta bicitoqui guztietan : ez dezute ere jango odolaren, ez guicentaſunaren gauzaric.

IV. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola :

2 Itz eguin zayezu Iſraelco ſemeai : Ezjaquiñez pecatu eguiten duen norbaitec, eta cerbait Jaunac ez eguiteco aguindu zuen aguinte guztietatic eguiten duen edoceñec :

3 Pecatu eguingo baldin balu unjitua dagoan apaizac, pecatu eguineraciric erriari, eſqueñico dio Jaunari bere pecatua gatic manchagabeco chal bat :

4 Eta eramango du teſtimonioco tabernaculoco atera Jaunaren aurrera, eta jarrico du eſcua bere buru gañean, eta eſqueñico dio Jaunari.

5 Artuco ere du chalaren odoletic, ſartzen duela teſtimonioco tabernaculoan.

6 Eta odolean buſti ezquero beatza, beraz arico da intzatzen zazpi aldiz Jaunaren aurrean ſantulecuco belorontz.

7 Eta ipiñico du odol artatic bertatic lurrin gayaren aldare Jaunarentzat chit gogoco adarren gañean, ceñ dagoan testimonioco tabernaculoan. Eta ſobratzen dan odol guztia ixurico du eſqueintzariaren aldarearen ondoan tabernaculoco ſarreran.

8 Eta quenduco du chalaren guicena pecatua gatic, bai errayac eſtaltzen dituena, eta bai barrenen dauden gauza guztiac :

9 Guiltzurrun biac eta beren gañean ſayeſpeen aldean dagoan ſarea, eta guibeleco guicena guiltzurrunaquin,

10 Quentzen dan becela eſqueintzari paquetſuaren chaletic : eta erreco ditu eſqueintzariaren aldare gañean.

11 Baña larrua ta aragui guztiac, buru ta oñ eta eſte eta cimaur,

12 Eta gorputzaren gañeracoarequin, ateraco ditu egonlecuetatican campora

toqui garbi batera, non bota oi diraden autſac, eta ſu emango die egur montoi baten gañean, ceñac izango dirade erreac autſac botatzen diraden toquian.

13 Eta baldin Iſraelco talde guztiac pecatu eguingo balu ezjaquiñez, eta arreta gabe eguingo balu Jaunaren aguinduaren contra dana,

14 Eta guero ezagutuco balu bere pecatua, eſqueñico du bere pecatua gatic chal bat, eta eramango du tabernaculoaren atera.

15 Eta errico zarrac jarrico dituzte eſcuac chalaren buru gañean Jaunaren aurretic. Eta illic Jaunaren aurrean,

16 Unjituric dagoen apaizac ſartuco du bere odoletic teſtimonioco tabernaculoan,

17 Zazpi aldiz beatz buſtiaz belorontz intzatzen duela.

18 Eta ipiñico du odol artatic bertatic aldarean Jaunaren aurrean teſtimonioco tabernaculoan dagoenaren adarretan: eta guelditzen dan odola ixurico du eſqueintzarien aldare teſtimonioco tabernaculoco ſarreran dagoenaren ondoen aldean.

19 Eta quenduco du bere guicen guztia, eta erreco du aldare gañean:

20 Ala eguiten duela chal onequin nola eguin zuen leen ere: eta erreguturic apaizac berac gatic Jaunac barcatuco die.

21 Eta chala bera ateraco du bicilecuetatic campora, eta erreco du lembicico chala becela: erriaren pecatua gatic dalaco.

22 Pecatu eguingo baldin balu principeac, eta eguingo baldin balu ezjaquiñez Jaunaren leguean galeracita dauden gauza aſcotacoren bat:

23 Eta guero ezagutuco balu bere pecatua, eſqueñico dio emaitza Jaunari, aquer manchagabeco bat auntzetatic.

24 Eta jarrico du bere eſcua onen buru gañean: eta ill ezquero olocauſtoa ill oi dan toquian Jaunaren aurrean, pecatua gatic dalaco,

25 Buſtico du apaizac beatza bitimaren odolean pecatua gatic, uquitzen diela eſqueintzarien aldarearen adarrai, eta gañeracoa ixurtzen duela bere ondoan.

26 Baña guicena erreco du gañean, eguin oi dan becela eſqueintza paquetſuetan: eta erregutuco du apaizac bera gatic eta bere pecatua gatic, eta barcatua izango zayo.

27 Eta pecatu eguingo baldin balu ezjaquiñez lurreco errico norbaitec, eguiten duela Jaunaren leguean galeracitzen diraden gauza ayetacoren bat, eta pecatu eguingo balu,

28 Eta ezagutuco balu bere pecatua, eſqueñico du manchagabeco auntz bat.

29 Eta jarrico du eſcua pecatua gatic dan bitimaren buru gañean, eta illco du eſqueintzariaren toquian.

30 Eta artuco du apaizac odoletic bere beatzean: eta uquituric doayen aldarearen adarrai, gañeracoa ixurico du bere ondoan.

31 Eta guicen guztia quenduric quendu oi dan becela doai paquetſuetatic, erreco du aldare gañean Jaunarentzat uſai gozoa zabaltzeco: eta erregutuco du bera gatic, eta barcatua izango zayo.

32 Baña baldin eſqueñico balu pecatua gatic doayen bat abereetatic, au da, ardi mancha gabecoren bat;

33 Jarrico du eſcua onen buru gañean, eta illco du abere eſqueintzac ill oi diraden toquian.

34 Eta artuco du apaizac bere odoletic bere beatzaz, eta uquituric doayen aldarearen adarrai, gañeracoa ixurico du bere ondoan.

35 Eta quenduric guicen guztia, quendu oi dan becela doai paquetſua gatic illtzen dan ariarena: erreco du aldare gañean Jaunarentzat eſqueñitaco intzentſu bat becela: eta erregutuco du bera gatic eta bere pecatua gatic, eta barcatua izango zayo.

V. Cap.

PECATU eguingo baldin balu norbaitec, eta adituco balu juramentu eguiten duenaren boza, eta teſtigo izango balitz, naiz berac icuſi duelaco, naiz daquielaco: adirazten ez baldin badu, pagatuco du bere pecatuaren pena.

2 Norbaitec uquituco balio gauza loiren bati, naiz piſtiac illa izan danari, naiz berez illari, naiz edoceñ arraſtacariri: eta artuco balitz bere loiqueriaz, culpadun da, eta pecatu eguin du:

3 Berebat uquituco baldin balio guizonen baten loiqueriari edoceñ loiqueritan, ceñez manchatu oi dan, eta ajola gabe; baña guero conturatuco balitz, pecatuaren culpadun izango da.

4 Juramentu eguiten duenac, eta eſaten duenac bere ezpañaquin eguingo duela cerbait ongui, edo gaizqui, eta ſen-

dotuco balu bera juramentuz eta itzez, eta azturic ezagutuco balu guero bere pecatua,

5 Penitencia eguin beza bere pecatua gatic,

6 Eta eſqueñi beza abere taldeetatic arcume eme bat edo auntz bat, eta erregutuco du apaizac bera gatic eta bere pecatua gatic:

7 Baña ecin eſqueñi balu abere bat, eſqueñi bizazquio Jaunari bi uſatortola, edo uſacume bi, bat pecatua gatic, eta beſtea eſquecintzaritzat,

8 Eta emango diozca apaizari: ceñac eſqueñiric lembicicoa pecatua gatic, biurtuco du bere burua egochoetarontz, lepoari itſatſia gueldituco dan, eta oſoz urratuco ez dan eran.

9 Eta intzatuco du bere odolaz aldareco pareta. Eta guelditzen dan guztiari jarioeracico dio tantoca bere ondora, pecatua gatic dalaco.

10 Beſtea berriz erreco du eſqueñitzat, eguin oi dan becela: eta erregutuco du apaizac bera gatic eta bere pecatua gatic, eta barcatua izango zayo.

11 Baña ecin eſqueñi baldin balitu bi uſatortola, edo uſacume bi, eſqueñico du bere pecatua gatic iriñ lorearen efi baten amargarren partea: ez du paratuco olioric bertan, ez du ere ipiñico intzentſuric bere gañean, pecatua gatic dalaco.

12 Eta emango dio apaizari: ceñec arturic bertatic eſcua bete, erreco du aldare gañean, eſqueñi duenaren oroipengarriraco,

13 Erregututzen duela bera gatic eta garbitzen duela, eta gañeraco zatia berac iduquico du doaitzat.

14 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

15 Norbaitec, pecatu eguingo baldin balu, utſeguitez, faltatzen duela Jaunari conſagratuta dauden gaucetaco ceremonietan, eſqueñico du bere pecatua gatic aitzaquigabeco ari bat ſiclo bian eroſi dezaquen taldeetatic, ſantulecuco piſuaren araura:

16 Eta oſotuco du eguin duen caltea, eta gañera ipiñico du boſgarren partea, ematen diola apaizari, ceñac erregutuco duen bera gatic eſqueintzen duela aria, eta barcatua izango zayo.

17 Norbaitec pecatu eguingo balu ezjaquiñez, eta eguingo baldin balu Jaunaren leguean galeracitzen diraden gauzaren bat, eta izanic pecatuaren culpadun ezagutuco balu bere gaiztaqueria,

18 Eſqueñico dio apaizari aitzaquigabeco ari bat taldeetic, pecatuaren neurri ta anditaſunaren araura: ceñac erregutuco duen bera gatic, ezjaquiñean eguin zuelaco: eta barcatua izango zayo,

19 Ceren oquer uſtean pecatu eguin zuen Jaunaren contra.

VI. Cap.

ITZ eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

2 Pecatu eguiten duenac, eta mezpreciaturic Jauna, ucatzen dionac lagunari bere leyaltaſuna gatic gordetzeco eman citzayon gauza, edo indarrez cerbait quenduco balio, edo guezurra aſmatuco balio,

3 Edo gauza galduren bat arquituco balu, eta ucaturic gañera guezurrez juramentu eguingo balu, eta eguingo balu beſte aſcotatic gauzaren bat, ceñetan guizonac pecatu eguin oi duten,

4 Ezaguturic pecatu eguin duela, biurtuco du

5 Oſoz, engañuz beretu nai zuen guztia, eta gañera boſgarren partea caltea eguin cion jabeari.

6 Eta bere pecatua gatic eſqueñico du ari mancha gabe bat taldetic, eta emango dio apaizari, pecatuaren anditaſunaren eta neurriaren araura:

7 Ceñec erregutuco du bera gatic Jaunaren aurrean, eta barcatuco zayo pecatu eguiñarequin eguin zuen gauza bacoitza.

8 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

9 Aguindu zayezu Aaroni ta bere ſemeai: Au da olocauſtoaren leguea: Errea izango da aldarean gau guztian goiceraño: ſua izango da aldarecoa berbera.

10 Apaiza jantzico da tunicarequin eta liñozco galtza mochaquin: eta artuco ditu autſac, ceñetara ſu deſeguilleac biurtu izango duen, eta ipiñiric aldarearen aldean,

11 Utzico ditu lembicico ſoñecoac, eta jantziric beſteaquin, eramango ditu autſac bicilecuetatic campora, eta toqui chit garbi batean deſeguineracico ditu chingar biurtu ditecen bitartean.

12 Eta beti aldarean egongo da ſua iracequia, ceñ piztuco duen apaizac ipiñiric azpian egurra goicetic egun bacoi-

tzean, eta jarriric olocauſtoa goyan, erreco du bere gañean oſtia paquetſuen guicentaſuna.

13 Au da betico ſu iñoiz aldarean faltatuco ez dana.

14 Au da Aaronen ſemeac Jaunaren aurrean eta aldarearen aurrean eſqueñico dituzten ſacrificioaren eta libacioen leguea.

15 Artuco du apaizac eſcua bete iriñ lore olioarequin orraturic dagoena, eta iriñ lorearen gañean jarria izan dan intzentſu guztia: eta erreco du aldarean, Jaunaren uſai chit gozoaren oroipengarritzat:

16 Eta ſobratzen dan iriñ lorearen partea jango du Aaronec bere ſemeaquin, legamirican gabe: eta jango du tabernaculoco atarico toqui ſantuan.

17 Eta etzayo legamirican ipiñico, ceren beraren zati bat eſqueintzen da Jaunaren intzentſuan. Gauza chit ſantu bat izango da au, pecatua ta culpa gatic becela.

18 Bacarric Aaronen jatorrico guizaſemeac jango dute. Gauza bidezco eta beticoa izango da zuen guizaldietan Jaunaren eſqueintzetan. Gauza oyei uquitzen dion guztia izango da ſantutua.

19 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

20 Au da Aaronec, eta bere ſemeac bere untzioaren egunean Jaunari eſqueñi bear dioten doaya. Eſqueñico dute betico doaitan eſi bat iriñ lorearen amargarren partea, erdia goicean, eta beſte erdia arratſaldean:

21 Ceñ olioarequin orraturic frigituco da zartagui batean. Eta eſqueñico du berotan, iduqui dezan uſai chit gozoa Jaunarentzat

22 Aitaren lecuan tocamenez jartzen dan apaizac, eta guztia erreco da aldarean.

23 Ceren apaicen eſqueintza guztia ſuaz deſeguiña izango da, eta ez du iñorc bertatic jango.

24 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

25 Itz eguin zayezu Aaroni eta bere ſemeai: Au da oſtiaren leguea pecatua gatic: Izango da illa Jaunaren aurrean olocauſtoa eſqueintzen dan toquian. Gauza chit ſantua da.

26 Eſqueintzen duen apaizac, jango du toqui ſantuan, tabernaculoaren atarian.

27 Bere araguiai uquitzen dien guztia, izango da ſanturua. Baldin bere odolaz chipriztatua izango balitz ſoñecoa, izango da garbitua toqui ſantuan.

28 Eta bera errea izan dan lurrontzia, autſia izango da. Baña ontzia balitz cobrezcoa, izango da igortzia, eta urez garbituco da.

29 Apaicen jatorrico guizaſeme guztiac jango ditu bere araguiac, gauza chit ſantua diralaco.

30 Pecatua gatic illtzen dan aberea bada, ceñaren odola ſartzen dan teſtimonioco tabernaculoan garbitzeco ſantulecuan, ez da jango, baicic ſuan erreco da.

VII. Cap.

AU ere da pecatua gatic eſqueñitaco doayaren leguea: gauza chit ſantua da:

2 Argatic olocauſtoa illtzen dan toquian, illco da pecatua gatic bitima ere: bere odola izango da ixuria aldarearen inguruan.

3 Eſqueñico dituzte bertatic buztana eta errayac eſtaltzen dituen guicena:

4 Guiltzurrun biac, eta ſayeſpeen aldean dagoen gantza, eta guibelaren ſarea guiltzurrunaquin.

5 Eta erreco ditu apaizac aldarearen gañean: Jaunaren intzentſua da pecatua gatic.

6 Apaicen jatorrico guizaſeme guztiac jango ditu aragui oyec toqui ſantuan, gauza chit ſantua diralaco.

7 Nola pecatua gatic eſqueintzen dan doaya, ala gaiztaqueria gatic ere: doay bien leguea bat izango da: eſqueintzen duen apaizari egoquico zayo.

8 Doaya eſqueintzen duen apaizac bere larrua iduquico du.

9 Eta labean erretzen dan iriñ lorezco doai guztia, eta parrillan edo zartaguian preſtatzen dan guztia, izango dira apaizarenac, ceñac eſqueñiac diran:

10 Naiz izan dedilla olioarequin orratua, naiz idorra, partituco da Aaronen ſeme guztien artean neurri berdiñez bacoitzarentzat.

11 Au da Jaunari eſqueintzen zayon doai paquetſuaren leguea.

12 Doaya balitz eſquerrac emateco, eſqueñico dituzte legamigabeco olioarequin orratuac, eta laſaña legamigabe olioz gantzutuac, eta iriñ lore errea, eta orre oſtoac olioarequin naſtuta orratuac:

13 Eta legamidun oguiac ere eſquerrac emateco bitimarequin, ceñ illtzen dan doai paquetſuac gatic:

14 Ceñetatic bat eſqueñico zayo Jaunari autatuenac gatic, eta izango da esqueintzan abere illaren odola ixurtzen duen apaizarena:

15 Aren araguiac jango dirade egun artan bertan, eta ez da guelldituco bertatic ecer biaramoneraco.

16 Norbaitec eſqueñico baldin balu doaya botoz, edo borondatez, berebat egun artan jango da: baña biaramoneraco cerbait guelldituco balitz ere, bidezco izango da jatea:

17 Baña irugarren eguneraco ſobratzen dana, izango da ſuaz deſeguiña.

18 Norbaitec jango baldin balitu irugarren egunean bitima paquetſuaren araguiac, utſa balioco du eſqueintzariac, eta ez dio meſederic eracarrico eſqueintzen duenari: beſtela alaco gauzaric jatearequin loitzen dana, ſedea auſten duenaren culpadun izango da.

19 Gauza loiren bati uquitzen dion araguia ez da jango, baicic ſuan erreco da: garbi dagoenac jango du bertatic.

20 Guizon loitu ollia paquetſuen aragui Jaunari eſqueñia izan zayonetic jaten duena, izango da bere errietatic galdua.

21 Eta uquitzen diona guizonaren, edo aberearen, edo loitu dezaquen edoceñ gauzaren ciquinqueria, eta jaten duena onelaco araguietatic, galdua izango da bere errietatic.

22 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

23 Eſango diezu Iſraelco ſemeai: Ez dezute jango ardiaren, idiaren, ta ez auntzaren guicenic.

24 Baña gorde cenezaquete uſu aſcotaraco abere illquiaren, edo piſtiaren batec arrapatua izan dan aberearen guicena.

25 Iñorc jango baldin balu Jaunaren eſqueintzarian errea izan bear duen guicena, izango da galdua bere erritic.

26 Ez dezute ere artuco janarian animalien odolic, ez egaztienic, ez abereenic.

27 Odola jaten duen guizon guztia, izango da galdua bere errietatic.

28 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola:

29 Itz eguin zayezu Iſraelco ſemeai, eſaten diezula: Eſqueintzen dionac Jaunari bitima paquetſua, eſqueñi beza batean doaya ere, au da, dagozquion emaitzac.

30 Iduquico ditu eſcuetan abere illaren guicena, eta bularra: eta conſagratzen dituenean biac eſqueñita Jaunari, emango diozca apaizari,

31 Ceñac erreco du guicena aldarearen gañean; eta bularra izango da Aaron eta bere ſemeentzat.

32 Oſtia paquetſuen eſcuico ſorbalda ere guelldituco da apaizaren autatuenentzat.

33 Aaronen ſemeen artean eſqueintzen duenac odol eta guicena, iduquico ere du berac eſcuico ſorbalda bere zatian.

34 Ceren Iſraelco ſemeen oſtia paquetſuen araguitic gorde det nere aurrean goratzen dan bularra, eta berecitu dan ſorbalda, eta eman dieztet Aaron apaizari eta bere ſemeai, Iſraelco erri guztiaren betico leguetzat.

35 Au da Aaron eta bere ſemeen untzioa Jaunaren ceremonietan, Moiſeſec eſqueñi cituen egunean apaiz lanetan aritzeco,

36 Eta au da Jaungoicoac aguindu ciena Iſraelco ſemeai eman citzayotela betico leguez beren guizaldietan.

37 Au da olocauſtoaren leguea, eta ſacrificioarena pecatua ta falta gatic, eta conſagracioa ta emaitz paquetſuac gatic:

38 Jaunac Moiſeſi aguindu ciona emateco Sinaico mendian, aguindu cienean Iſraelco ſemeai eſqueintzeco beren doayac Jaunari Sinaico eremuan.

VIII. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola:

2 Ar itzatzu Aaron bere ſemeaquin, beren ſoñecoac, eta untzioco olioa, chala pecatua gatic, bi ari, ſaſqui bat ogui legamigabeaquin,

3 Eta bilduco dezu erri guztia tabernaculoco atean.

4 Eguin zuen Moiſeſec Jaunac aguindu zuen becela. Eta bilduric talde guztia tabernaculoaren ateen aurrean,

5 Eſan zuen: Au da Jaunac eguiteco aguindu duena.

6 Eta bereala preſentatu cituen Aaron eta bere ſemeac. Eta garbitu cituenean,

7 Jantzi zuen apaiz naguſia liñozco alcandorarequin, lotzen ciola guerricoaz, eta jantzitzen zuela jacintozco tunicarequin, eta jarri cion bere gañean ſorbaldagañeco ſoñecoa,

8 Ceñ eſtuturic guerricoaz itſatſi cion bularrecoa, ceñean cegoen Jaquinduria eta Eguia.

9 Eſtali ere cion burua tiaraz: eta bere gañean, becoquiaren aurrean, jarri zuen urre ornia conſagratua ſantutaſunean, Jaunac aguindu cion becela.

10 Artu ere zuen untzioco olioa, ceñaz untatu zuen tabernaculoa bere treſna guztiaquin.

11 Eta intzatu ezquero aldarea ſantututzen zuela zazpi aldiz, untatu zuen, baita bere ontzi guztiac ere, eta olioz ſantutu zuen bacia bere ondoaquin.

12 Eta ixuriric Aaronen buru gañean, untatu eta conſagratu zuen:

13 Baita bere ſemeac ere preſentatu ezquero jantzi cituen liñozco tunicaquin, eta lotu ciozcaten guerricoz, eta jarri ciezten mitrac, Jaunac aguindu zuen becela.

14 Eſqueñi ere zuen chala pecatua gatic. Eta jarriric Aaronec, eta bere ſemeac beren eſcuac aren buru gañean,

15 Ill zuen: eta arturic odola, eta buſtiric beatza bertan, uquitu cien aldarearen adarrai inguruan: ceñ garbitu eta ſantuturic, ixuri zuen gañeraco odola beren oñetan.

16 Eta erre cituen aldare gañean errayen aldean cegoan guicena, eta guibelaren ſarea, eta guiltzurrun biac, beren gantzarequin:

17 Erretzen zuela bicilecuetatic campora chala bere larru ta aragui, eta gorotzarequin, Jaunac aguindu zuen becela.

18 Eſqueñi ere zuen ari bat doaitzat: ceñaren buru gañean jarri ezquero Aaronec eta bere ſemeac beren eſcuac,

19 Ill zuen, eta ixuri bere odola aldarearen inguruan.

20 Eta aria bera partituric zatietan, erre cituen ſuan bere burua, beſte parteac, eta guicena,

21 Garbituric lendican eſteac eta oñac: eta erre zuen batean ari guztia aldarearen gañean, Jaunarentzat eſqueintza uſai chit gozocoa zalaco, aguindu cion becela.

22 Eſqueñi ere zuen bigarren aria, apecen conſagracioan: eta jarri cituzten Aaronec eta bere ſemeac beren eſcuac aren buru gañean,

23 Ceñ illic Moiſeſec arturic bere odoletican, uquitu cion Aaronen eſcuico belarriaren mocoari, eta bere eſcuico beatz lodiari, eta orobat oñecoari ere.

24 Eſqueñi ere cituen Aaronen ſemeac. Eta uquituric ari illaren odolaz bacoitzaren eſcuico belarriaren mocoa, eta eſcuico eta oñaren beatz lodiac, gañeracoa ixuri zuen aldarearen gañean inguruan:

25 Eta berecitu cituen guicena, eta buztana, eta eſteac eſtaltzen dituen guicentaſun guztia, eta guibelaren ſarea, eta guiltzurrun biac beren gantzarequin, eta eſcuico ſorbaldarequin.

26 Eta arturic Jaunaren aurrean cegoen ogui legamigabeen ſaſquichotic bat, eta orre ofto bat olioarequin orratua, eta laſaña bat, jarri cituen guicenaren eta eſcuico ſorbaldaren gañean,

27 Ematen ciela guztia batean Aaroni eta bere ſemeai. Ceñac alchatu ezquero berac Jaunaren aurrean,

28 Berriz arturic beren eſcuetatic, erre zuen eſqueintzaco aldarearen gañean, conſagracioco doaya zalaco, uſai chit gozocoa Jaunarentzat,

29 Eta alchaturic Jaunaren aurrean conſagracioco ariaren bularra, gorde zuen bere zatia becela, Jaunac aguindu cionaren araura,

30 Eta arturic oquendua, eta aldarearen gañean cegoen odola, intzatu cituen Aaron eta bere ſoñecoen, eta bere ſemeen eta beren ſoñecoen gañean.

31 Eta ſantutu cituenean beren ſoñecoan, aguindu cien, ciola: Erre itzatzute araguiac tabernaculoaren ateen aurrean, eta an jan itzatzute. Jan itzatzute ere ſaſquichoan jarriric dauden conſagracioco oguiac, Jaunac aguindu cidan becela, ciola: Aaronec eta bere ſemeac jango dituzte:

32 Eta ſobratzen dan aragui eta ogui guztia, ſuac deſeguingo du.

33 Etzerate ere ateraco tabernaculoco atetican zazpi egunean zuen conſagracioco dembora betetzen dan eguneraño; ceren zazpi egunean aitzen da conſagracioa:

34 Orain eguin dan becela ſacrificioco ceremonia betetzeco.

35 Gau ta egun egongo cerate tabernaculoan belan zaudetela Jaunaren aurrean, ill etzaitezten: ceren onela aguindua izan zat.

36 Eta eguin cituzten Aaronec eta bere ſemeac Jaunac Moiſeſen eſcuz eſan ciezten gauza guztiac.

IX. Cap.

ETA allegaturic zortzigarren eguna, ots eguin cien Moiſeſec Aaroni ta bere ſemeai, eta Iſraelco zarrai, eta eſan cion Aaroni:

2 Ar itzatzu taldetican chal bat pecatua gatic, eta ari bat doaitzat, biac manchagabeac, eta eſqueñi itzatzu Jaunaren aurrean.

3 Eta Iſraelco ſemeai itz eguingo diezu: Ar itzatzute aquer bat pecatua gatic, eta chal bat eta arcume bat biac urtebarrucoac eta manchagabeac, doaitzat,

4 Idi bat eta ari bat doai paquetſutzat, eta ill itzatzute Jaunaren aurrean, esqueintzen dezutela iriñ lore oliorequin orratua bacoitzaren ſacrificioan. Ceren gaur Jauna aguertuco zatzute.

5 Eraman cituzten bada Moiſeſec aguindu cituen gauza guztiac tabernaculoaren atera: non erri guztia aurrean cegoala,

6 Eſan zuen Moiſeſec: Au da Jaunac aguindu duena: eguin zazute, eta aguertuco zatzute bere gloria.

7 Eta eſan cion Aaroni: Alderatu zaite aldarera, eta eſqueñi ezazu doaya zure pecatua gatic: eſqueñi ezazu emaitza, eta erregutu ezazu zu ta erria gatic. Eta eſqueñi ezquero erriaren doaya, erregutu ezazu bera gatic, Jaunac aguindu zuen becela.

8 Eta bereala Aaron alderaturic aldarera, ill zuen chala bere pecatua gatic:

9 Ceñaren odola eſqueñi cioten bere ſemeac: ceñean buſtiric beatza, uquitu cien aldarearen adarrai, eta gañeracoa ixuri zuen bere ondoan.

10 Eta guicen ta guiltzurrun eta guibelaren ſare pecatua gatic diradenac, erre cituen aldarearen gañean, Jaunac Moiſeſi aguindu cion becela:

11 Araguiac berriz eta bere larrua ſuaz erre cituen egonlecuetatic campora.

12 Ill ere zuen eſqueintzaren aberea: eta bere ſemeac eſqueñi cioten bere odola, ceñ ixuri zuen aldarearen inguruan.

13 Aurrean jarri ere cioten abere illa bera zatietan partitua, buruarequin eta beſte parte bacoitzarequin. Ceñac guztiac ſuaz erre cituen aldare gañean,

14 Garbituric lendican urez eſteac eta oñac.

15 Eta ill zuen aquerra, eſqueintzen zuela erriaren pecatua gatic: eta garbituric aldarea,

16 Eguin zuen eſqueintza,

17 Gañera eguiten cituela ſacrificioan libacioac, ceñac batean eſqueintzen diraden, eta erretzen cituela aldare gañean, utzi gabe goiceco eſqueintzaco ceremoniac.

18 Berebat ill cituen idi ta aria, erriaren doai paquetſuac: eta bere ſemeac aurrean jarri cioten odola, ceñ ixuri zuen aldare gañean inguruan.

19 Idiaren guicena ordea, eta ariaren buztana, eta guiltzurrunac beren gantzarequin, eta guibelaren ſarea

20 Jarri cituzten bularren gañean. Eta erre ezquero guicena aldare gañean,

21 Berecitu cituen Aaronec beren bularrac, eta eſcuico ſorbaldac, alchaturic Jaunaren aurrean, Moiſeſec aguindu zuen becela.

22 Eta luzaturic eſcuac erria ganontz, bedeincatu zuen. Eta bucaturic onela eſqueintzac pecatua gatic, eta olocauſtoac, eta emaitz paquetſuac, jachi zan.

23 Eta ſarturic Moiſes eta Aaron testimonioco tabernaculoan, ta aterdric guero, bedeincatu zuten erria. Eta aguertu citzayon Jaunaren gloria erri guztiari:

24 Eta ona non ateraric ſua Jauna gandic iretſi cituen aldare gañean ceuden emaitza, eta guicena. Eta au icuſiric jende taldeac, alabatu zuten Jauna, eroiric beren arpeguien gañean.

X. Cap.

BAÑA Nadab eta Abiu Aaronen ſemeac arturic intzentſonarioac, ipiñi cituzten bertan ſua, eta intzentſua, esqueintzen zutela Jaunaren aurrean ſu arrotza: ceñ cegoquien eragotzia.

2 Eta ateraric ſua Jauna gandic iretſi cituen, eta ill ciraden Jaunaren aurrean.

3 Eta eſan cion Moiſeſec Aaroni: Au da Jaunac eſan duena: Santutua izango naiz alderatzen citzazquidanetan, eta gloriaz betea izango naiz erri guztiaren aurrean. Au entzunic ixillic egon zan Aaron.

4 Eta ots eguiñic Moiſeſec Miſael eta Eliſafan Oziel Aaronen aitaldeco oſabaren ſemeai, eſan cien: Zoazte ta quendu itzatzute zuen anayac ſantulecuaren aurretic, eta eraman itzatzute bicilecuetatican campora.

5 Eta berealaxe joanic, eraman cituz-

ten, liñozco ſoñecoaquin jantzita, etzanic ceuden becela, eta bota cituzten campora, aguindua izan citzayen becela.

6 Eta itz eguin cien Moiſeſec Aaroni, eta bere ſeme Eleazar eta Itamarri: Ez itzatzute aguertu zuen buruac, eta ez itzatzute urratu zuen ſoñecoac, ill etzaitezten, eta aſerrea zabaldu ez dedin erri guztiaren gañera. Zuen anayac eta Israelco erri guztiac negar eguin bezate Jaunac iracequi duen ſua gatic:

7 Zuec ordea etzerate ateraco tabernaculoco ateetatic, beſtela galduco cerate: ceren untzio ſantuco olioa da zuen gañean. Ceñac eguin cituzten gauza guztiac Moiſeſen aguinduaren araura.

8 Eſan cre cion Jaunac Aaroni:

9 Ez dezute edango ardoric, eta ez beſte edari orditu dezaquenic zuc eta zure ſemeac, teſtimonioco tabernaculoan ſartzen ceratenean, ill etzaitezten: ceren betico leguea dan zuen guizaldientzat:

10 Eta iduqui dezazuten jaquinduria ezagutzeco ceñ dan gauza ona ta ceñ gaiztoa, ceñ manchatua ta ceñ garbia:

11 Eta eracutſi dizayeztezuten Iſraelco ſemeai nere legue guztiac, ceñac eman dieztedan Moiſeſen bidez.

12 Eta itz eguin cien Moiſeſec Aaroni, eta oni guelditu citzayozcan ſeme Eleazar eta Itamarri: Artu ezazute Jaunaren eſqueintzatic ſobratu dan ſacrificiotic, eta jan ezazute legamirican gabe aldarearen aldean, ceren gauza chit ſantua dan.

13 Eta jango dezute toqui ſantuan: ceren da Jaunaren eſqueintzetatic zuri eta zure ſemeai emandaco gauza, aguindu citzadan becela.

14 Berebat eſqueñia izan dan bularra, eta berecitua izan dan ſorbalda jango dituzute toqui chit garbi batean zuc eta zure ſemeac, eta zure alabac zurequin. Ceren zuretzat eta zure aurrentzat izan dirade gordeac Iſraelco ſemeen eſqueintza paquetſuetatic:

15 Ceren alchatu dituzten Jaunaren aurrean ſorbalda eta bularra, eta aldarean erretzen dan guicena, eta zuri dagozquizu eta zure ſemeai betico leguez, Jaunac aguindu zuen becela.

16 Gauza oyen artean, billatzen zuela Moiſeſec pecatua gatic eſqueñia izan zan aquerra, arquitu zuen errea: eta aſerraturic Eleazar eta Itamar Aaronen ſeme guelditu ciradenen contra, eſan zuen:

17 ¿Cergatic ez dezute jan toqui ſantuan pecatua gatic eſqueñia izan dan doai chit ſantua dana, eta emana zuei eraman dezazuten erriaren gaiztaqueria, erregutu dezazuten bera gatic Jaunaren aurrean,

18 Batezere izan ez dan ezquero ſartua bere odola ſantulecuaren barrenen, eta jan bear cenduten ezquero zuec bertan, aguindua izan zadan becela?

19 Erantzun zuen Aaronec: Gaur izan da eſqueñia doaya pecatua gatic, eta olocauſtua Jaunaren aurrean: eta niri guertatu zat icuſten dezuna. ¿Nola nic jan nezaquen, edo oniritzi Jaunari ceremonietan, gogo larrituz?

20 Adituric au Moiſeſec, ontzat artu zuen erantzuera.

XI. Cap.

ETA itz eguin cien Jaunac Moiſeſi ta Aaroni, ciola:

2 Eſan zayezute Iſraelco ſemeai: Lurreco abere guztietatic oyec dirade jango dituzutenac:

3 Jango dezute azcazala partituric duen guztia, eta auſmarrean aritzen dana abereen artean.

4 Baña auſmar eguin, eta azcazala iduqui arren, partitua ez duen guztia, gamelua eta gañeracoac becela, ez dezute jango, eta iduquico dezute ez garbien artean.

5 Tricu auſmar eguiten duena, eta azcazala partituric ez duena, ez da garbia.

6 Ezta erbia ere: ceren auſmar eguiten badu ere, ez du partitua azcazala.

7 Ezta cherria ere: ceñec iduquiric azcazala partituric, ez du auſmartzen.

8 Oyen araguiric ez dezute jango, ezta uquitu ere beren gorputz illac, ceren ez dirade garbiac zuentzat.

9 Oyec dirade uretan acirzen diradenac, eta jatea debecatua ez daudenac. Egatzac eta eſcamac dituen guztia, naiz itſaſoan, naiz ibayetan eta putzuetan, jango dezute.

10 Baña uretan muguitzen eta bicitu diradenetatic egatzic eta eſcamaric ez duen guztia, izango da zuentzat gorrotogarria

11 Eta nazcagarria; ez dituzute jango beren araguiac, eta igues eguingo dezute beren gorputz illetatican.

12 Uretan egatzic eta eſcamaric ez duten guztiac, izango dirade loyac.

13 Oyec dirade egaztien artean jan bear ez dituzutenac, eta berac gandic

igues eguin bear dezutenac: Arranoa, eta grifoya, eta itſas arranoa,

14 Eta mirua ta buzoca * bere motaquin,

15 Eta bele mota guztia bere antzecoaquin,

16 Sayea †, eta ontza, eta gabiota, eta mirotza ‡ bere motaquin:

17 Mozolloa §, eta itſas belea, eta ibiſa,

18 Eta belcharga ‖, eta pelicanoa, eta uchorigorria,

19 Coartza ¶ ta caradrioya beren motaquin; arguiollarra ere, eta ſaguxarra.

20 Lau oñez dabillen egodun guztia, nazcagarria izango da zuentzat.

21 Baña lau oñez ibilli arren, atzeco ancac, ceñez ſalto eguiten duen lurraren gañean, luceagoac dituen gucia,

22 Jan dezaquezute, nola dan brucoa bere motaquin, eta ataco ta oſomacoa, eta larrapotea **, bacoitza bere motaquin.

23 Baña lau oñ bacarric dituen egodun guztia, nazcagarria izango da zuentzat:

24 Eta beren aragui illquiai uquitzen dien guztia, guelldituco da loitua, eta ez da izango garbia arratſalde arte.

25 Eta eraman bear baldin balu norbaitec oyetaco abere illen bat, garbituco ditu bere ſoñecoac, eta loya egongo da eguzquia ſartu artean.

26 Azcazala iduqui arren, partituric ez duen abere guztia, eta auſmar eguiten ez duena, loya izango da: eta uquitzen diona loitua izango da.

27 Lau oñen gañean dabiltzen beſte abere guztien artean eſcuen gañean ibiltzen dana, loya izango da: beren aragui illquiai uquitzen diena, loitua guelldituco da arratſalde arte.

28 Eta oyec becelacoen gorputz illac eramaten dituenac, garbituco ditu bere ſoñecoac, eta loya izango da arratſalde arte: ceren oyec guztiac loyac diraden zuentzat.

29 Eta lurrean muguitzen diradenetatic oyec ere loitzat iduquico dirade, erbiñudea, eta ſagua, eta cocodriloa, bacoitza bere motaquin,

30 Baxacoa ††, eta camaleoya, eta larjalea ‡‡, eta muſquerra, eta ſatorra:

31 Oyec guztiac loyac dirade. Uquitzen diena beren aragui illquiai, izango da loya arratſalderaño:

32 Eta oyen illqui gauzaren bat gañera erortzen zayon guztia, loitua izango da, naiz zurezco ontzia, naiz ſoñecoa, naiz larruac, naiz cilicioac: eta edoceñ gauzataraco bear diradenean, ſartuco dirade urean, eta loyac izango dirade arratſalderaño, eta onela izango dirade guero garbituac.

33 Baña onelaco gauzaren bat barrena erortzen zayon lurrontzia, guelldituco da loitua, eta argatic izan bear du autſia.

34 Jaten dezuten jaqui guztia, ixurtzen baldin bada ura bere gañera, loitua izango da: eta ontzi oyetatic edaten dan edari guztia, loya izango da.

35 Eta bere gañera erorico baldin balitz onelaco illqui gauzaric, loitua izango da: naiz labechoac, naiz tupiac, loituac izango dirade, eta deſeguingo dirade.

36 Baña iturriac eta putzuac, eta urtoqui guciac garbiac izango dirade. Ango illquiren bati uquitzen diona, loitua guelldituco da.

37 Erorico baldin balitz aciaren gañera, ez du loituco.

38 Baña baldin norbaitec urez intzatuco balu acia, eta guero gauza illen batec ùquitua izango baldin balitz, berealaxe loitua guelldituco da.

39 Illco baldin balitz zuec jan dezaquezuten abereren bat, bere gorputz illari uquitzen diona, izango da loitua arratſalderaño.

40 Eta bertatic cerbait jaten, edo eramaten duenac, garbituco ditu bere ſoñecoac, eta izango da loitua arratſalderaño.

41 Lurraren gañean arraſtaca dabillen guztia, nazcagarria izango da, eta ez da artuco janaritzat.

42 Tripa gañean dabillen, eta oñ aſco dituen, edo lurrean arraſtaca dijoana, ez dituzute jango, nazcagarria dalaco.

43 Ez itzatzute loitu zuen animac, eta etzayozute uquitu beretaco gauzari, loyac guelditu etzaitezten.

44 Ceren ni naicen zuen Jaun Jaungoicoa: ſantuac izan zaitezte, ceren ni ſantua naiz. Ez itzatzute loitu zuen animac lurraren gañean muguitzen dan edoceñ arraſtacaritan.

45 Ceren ni naiz Egiptoco lurretic atera zaituztedan Jauna zuen Jaungoicoa izateco. Santuac izango cerate, ceren ni ſantua naiz.

* *butrea.* † *aveſtruza.* ‡ *gabiraya.* § *onta andia.* ‖ *ciſnea.* ¶ *garza.* ** *langoſta.* †† *muſgaña.* ‡‡ *ſalamanqueſa.*

46 Au da abereen eta egaztien, eta uretan muguitzen dan, eta lurrean arrastaca dabillen animali guztiaren leguea.

47 Ezagutu ditzazuten garbiaren eta loyaren deſberdintaſunac, eta jaquin dezazuten cer jan bear dezuten eta cer ez.

XII. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola:

2 Itz eguin zayezu Iſraelco ſemeai, eta eſango diezu: Baldin andreac arturic acia eguingo balu ſemea, izango da loya zazpi egunean, illecoen egunen araura bereciturie:

3 Eta zortzigarren egunean izango da aur ſemechoaren buztanmocoa inguruan ebaquia.

4 Bera berriz oguei ta amairu egunean egongo da bere odola garbitzen. Gauza ſanturi ez dio uquituco, ez da ere ſartuco ſantulecuan, bere garbitueraco egunac bete ditecen bitartean.

5 Baña eguingo baldin balu alaba, izango da loya bi aſtetan, illeco jarioaren oituraren araura, eta iruroguei ta ſei egunean egongo da bere odola garbitzen.

6 Eta betetzen diradenean bere garbitueraco egunac, naiz ſeme, naiz alaba gatic, eramango ditu eſqueintzatzat urtebarruco arcume bat, eta uſacume bat edo uſatortola bat pecatua gatic, teſtimonioco tabernaculoco atera, eta emango diozca apaizari,

7 Ceñac eſqueñico ditu Jaunaren aurrean, eta erregutuco du bera gatic, eta onela izango da garbitua bere odolaren jariotican. Au da ſemea edo alaba eguiten duenaren leguea.

8 Baña baldin onetara allegatuco ez balitz, eta ecin eſqueñico balu arcume bat, artuco ditu bi uſatortola edo bi uſacume, bata doaitzat, eta beſtea pecatua gatic. Eta erregutuco du bera gatic apaizac, eta onela izango da garbitua.

XIII. Cap.

ETA itz eguin cien Jaunac Moiſeſi eta Aaroni, ciola:

2 Guizona, ceñaren larruan edo araguian aguertzen dan beſte colore bat, edo poſtillaren, edo gauza arguitſuren bat, au da, leguenen gaitza, izango da eramana Aaron apaiza gana, edo bere ſemeetatic edoceñ gana.

3 Ceñac icuſten duenean leguena larruan, eta illeac colore zurira biurtuac, eta leguenaren toquia ondatuago larrua, eta gañeraco araguia baño: leguenen gaitza da, eta bere erabaquira izango da berecitua.

4 Baña baldin zuritaſun arguitſu bat arquituco balitz larruan, eta ez balitz egongo ondatuago gañeraco araguia baño, eta illeac balirade lembicico colorecoac, iduquico du apezac zazpi egunean ichiric,

5 Eta beguiratuco dio zazpigarren egunean: eta baldin ez balitz gueyago zabaldu leguena, eta irago ez balitu larruan lembicico mugac, berriz iduquico du beſte zazpi egunean ichiric.

6 Eta zazpigarren egunean eſamiñatuco du: illunago aguertuco baldin balitz leguena, eta aci ez balitz larruan, garbitzat emango du, ceren atza da: eta garbituco ditu guizonac bere ſoñecoac, eta izango da garbia.

7 Baña baldin apezac icuſia izan ezquero, eta itzulia garbitaſunera, berriz leguena zabalduco balitz; izango da eramana bera gana,

8 Eta loitzat emana.

9 Leguenen gaitza duen guizona, izango da eramana apeza gana,

10 Eta icuſico du. Eta aguertzen danean larruan colore zuri bat, eta aldatu balu illeen colorea, eta aguertuco ere balitz aragui bicia:

11 Iduquico da leguen chit zar eta larruari itſatſitzat. Eta ala apezac emango du loitzat, eta ez du iduquico ichian, ceren loiqueria aguirian dago.

12 Baña baldin zabalduric larruan leguena loretuco balitz, eta eſtalico balu larru guztia burutic oñetaraño, beguien aurrean dagoen guztia,

13 Beguiratuco dio apaizac, eta adirazoco du leguenic garbiena duela: guztia zuritaſunera biurtu dalaco, eta argatic garbia izango da guizona.

14 Baña aguertzen danean beragan aragui bicia,

15 Orduan izango da loya apaizaren erabaquiz, eta loyen artean iduquia; ceren aragui bicia leguenac chipriztatua baldin badago, loya da.

16 Baña baldin berriz zuritaſunera biurtuco balitz, eta guizon guztia eſtalico balu,

17 Eſamiñatuco du apaizac, eta garbia dala erabaquico du.

18 Araguia eta narrua ordea, ceñean zauria jayoa eta ſendatua izan dan,

19 Eta zauriaren lecuan poſtilla zuria aguertuco balitz, edo cerbait gorria, eramana izango da guizona apaiza gana:

20 Ceñac icuſten duencan leguenaren toquia ondatuago gañeraco araguia baño, eta illeac zuri biurtuac, loitzat emango du: ceren leguenen zauria aci eta barrena ſartu da.

21 Baña baldin illea lembicico colorecoa bada, eta poſtilla cerbait illuna, eta aldeco araguia baño ondatuago ez badago, iduquico du zazpi egunean ichiric:

22 Eta zabalduco baldin balitz, leguentzat emango du.

23 Baña egongo baldin balitz bere toquian, zauriaren poſtilla da, eta guizona garbia izango da.

24 Baña ſuaz erretzen duen araguian eta narruan, ſendatuta, aguertuco balitz poſtilla zuria edo gorria,

25 Beguiratuco du apaizac, eta icuſten badu, itzuli dala zuritaſunean, eta bere toquia ondatuago dagoala gañeraco narrua baño: emango du loitzat, ceren leguenen zauria poſtillan aguertu da.

26 Baña ez baldin balitz mudatu illeen colorea, eta zauria ez baldin balego ondatuago gañeraco araguia baño, eta leguenaren irudia bera balitz cerbait illuna, ichico du zazpi egunean,

27 Eta zazpigarren egunean berriz icuſico du: baldin leguena zabaldu balitz narruan, emango du loitzat:

28 Baña baldin zuritaſuna egongo balitz bere toquian ez chit arguia, errearen zauria da, eta argatic garbitzat emango du, ceren errearen poſtilla dan.

29 Guizaſemea, edo emacumea, ceñaren buruan edo bizarrean erne dan leguena, icuſico du apaizac.

30 Eta baldin toquia balego ondatuago gañeraco araguia baño, eta illea oria, eta oi baño meago; loitzat emango ditu, ceren buruco eta bizarreco leguena dan.

31 Baña icuſico baldin balu manchaaren toquia berdiña dagoela aldeco araguiarequin, eta illea beltza: ichico du zazpi egunean,

32 Eta zazpigarren egunean beguiratuco dio. Mancha aci ez baldin bada, eta illea bada bere colorecoa, eta zauriaren toquia gañeraco araguiarequin berdiña:

33 Moztua izango da guizona mancharen toquitic campora, eta ichia egongo da beſte zazpi egunean.

34 Zazpigarren egunean icuſico baldin balitz guelditu dala zauria bere toquian, eta ez dagoela ondatuago gañeraco araguia baño, garbitzat emango du, eta garbituric bere ſoñecoac, garbia izango da.

35 Baña baldin garbitu ezquero, berriz zabalduco balitz mancha narruan,

36 Ez du gueyago beguiratuco illea colore orira aldatu dan ala ez, ceren loya dala aguerian dagoen.

37 Baña baldin mancha gueldiric balego, eta illeac beltzac balirade, jaquin beza guizona ſendatu dala, eta ichodopenez erabaqui beza garbia dala.

38 Guizaſeme, edo emacumeari, ceñaren narruan aguertzen dan zuritaſuna,

39 Beguiratuco dio apaizac. Arquituco baldin balu zuritaſun cerbait illunac argui eguiten duela narruan, jaquin beza ez dala leguena, baicic colore zuriaren mancha, eta guizona garbia dala.

40 Guizona, ceñaren burutic erortzen diraden illeac, calboa eta garbia da:

41 Eta baldin copetatic erorico balitzayozca illeac, aurrez calboa eta garbia da:

42 Baña baldin calban edo aurreco calban aguertuco balitz colore zuria edo gorria,

43 Eta icuſico baldin balu apaizac, erabaquico du dudarican gabe, calban aguertu zayon leguenez loitua dala.

44 Ala bada leguenez loitua dagoenac, eta aldenduric arquitzen danac apaizaren erabaquira,

45 Iduquico ditu ſoñecoen joſturac aſcatuac, burua aguirian, ſoñecoaz eſtalia, eta deadar eguingo du ciquiñic eta loituric dagoela.

46 Leguentſu eta loi dagoen dembora guztian, bicituco da bacarric bicilecuetatic campora.

47 Illezco edo liñozco ſoñeco leguenez loitua,

48 Ari irazquian, edo irazcayan, edo larrua ere, edo larruz eguindaco gauzaren bat,

49 Baldin balitz cutſatua mancha zuriz edo gorriz, leguentzat iduquico da, eta eracutſico zayo apaizari:

50 Ceñac eſamiñaturic, iduquico du zazpi egunean ichiric:

51 Eta zazpigarren eguncan berriz

beguiraturic, arquituco baldin balu zabaldu dala, leguen itſatſia da: loitzat emango ditu ſoñecoa, eta ura arquitzen dan guztia:

52 Eta argatic erreco da garretan.

53 Baldin alabaña icuſico balu ez dala zabaldu,

54 Aguinduco du, eta garbituco dute leguena duen gauza ura, eta berriz iduquico du ichita beſte zazpi egunean.

55 Eta icuſten duenean ez dala eguiazqui itzuli lembicico irudira, baña alaere ez dala zabaldu leguena, loitzat emango du, eta erreco du ſutan, ceren leguena zabaldua dago ſoñecoaren gañean, edo ſarturic bere barren guztian.

56 Baña baldin garbitu ezquero ſoñecoa leguenaren toquia balego illunago, ebaquico du, eta berecituco du oſotican.

57 Eta baldin guero aguertuco balitz leen garbiac ceuden toquietan, leguen batetic beſtera ta orremen dabillena: ſutan erre bear da.

58 Quenduco balitz, bigarren aldiz garbituco ditu urez garbi daudenac, eta garbiac izango dirade.

59 Au da illezco eta liñozco ſoñecoaren, ari irazqui, ta irazcayaren, eta larruzco trefna guztiaren leguenaren leguea, nola erabaqui bear dan garbia dagoen, edo loya.

XIV. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, ciola:

2 Au da eguin bear dana leguendunarequin, garbitua izango danean: Izango da eramana apeza gana:

3 Ceñac ateraric bicilecuetatic, arquitzen duenean leguena garbitua izan dala,

4 Aguinduco dio garbitzen danari, eſqueñi ditzala bera gatic bi choarre bici, ceñetatic jatea ez da debecatua, eta cedrozco zura, eta grana, eta iſopoa.

5 Eta aguinduco du illtzeco choarreetatic bat lurrezco ontzi batean ur bicien gañean:

6 Eta beſte bicia cedrozco zurarequin, eta grana ta iſopoarequin, buſtico du illa izan dan choarrearen odolean,

7 Ceñaz intzatuco du zazpi aldiz garbitua izango dana, garbitua izan dedin ceremoniaren araura: eta utzico dio joaten choarre biciari, egatu dezan campora.

8 Eta garbitzen dituenean guizonac bere ſoñecoac, arras ebaquico ditu bere gorputzeco ille guztiac, eta garbituco da urtan: eta garbituric ſartuco da egonlecuetan, baña egon bearco du zazpi egunean bere dendatic campoan,

9 Eta zazpigarren egunean arras ebaquico ditu buruco illeac, eta bizarra eta bepuruac, eta gorputz guztico illeac. Eta berriz garbituric ſoñecoac eta gorputza,

10 Zortzigarren egunean artuco ditu bi arcume manchagabeac, eta urtebarruco ardi aitzaquigabea, eta iru amarren iriñ lore eſqueintzaraco, oliorequin naſia izan dana, eta berecian ſeico neurri bat olio.

11 Eta guizona garbitzen duen apaizac preſentatzen duenean gauza guzti oyequin Jaunaren aurrean teſtimonioco tabernaculoco atean,

12 Artuco du arcume bat, eta eſqueñico du culpa gatic, eta ſeico neurri olioa: eta eſqueñiric guztia Jaunaren aurrean,

13 Illco du arcume bat, pecatua gatic bitima illa izan oi dan toquian, olocaustoa, au da, toqui ſantuan. Ceren pecatua gatic bezala, ala culpa gatic eſqueintzen dan doaya ere apezari dagoquio: gauza chit ſantua da.

14 Eta arturic apezac culpa gatic illa izan dan aberearen odoletic, jarrico du garbitzen danaren eſcuico belarri mocoaren gañean, eta eſcuico eta oñeco beatz lodien gañean:

15 Eta ſeico neurritic botaco du olioa bere ezquerreco eſcuaren gañera,

16 Eta buſtico du beriañ bere eſcuico beatza, eta intzatuco du Jaunaren aurrean zazpi alditan.

17 Eta ezquerreco eſcuan ſobratzen dan olioa, ixurico du garbitzen danaren eſcuico belarri mocoaren gañean, eta escuico eſcu ta oñeco beatz lodien gañean, eta culpa gatic ixuria izan dan odolaren gañean,

18 Eta bere buruaren gañean.

19 Eta erregutuco du bera gatic Jaunaren aurrean, eta eguingo du eſqueintza pecatua gatic. Orduan illco du eſqueñico dan aberea,

20 Eta jarrico du aldarearen gañean bere libacioaquin, eta guizona izango da garbitua ceremoniaren araura.

21 Baña baldin beartſua balitz, eta allegatuco ez balitz eſan diradenetara, artuco du arcume bat eſqueintzeco culpa gatic, erregutu dezan bera gatic apezac, eta iriñ lore eſqueintzaraco oliorequin

naſiaren amargarren partea, eta ſeico neurri olioa,

22 Eta uſatortola bi edo uſacume bi, ceñetatic bat izango da pecatua gatic, eta beſtea eſqueintzaraco.

23 Eta eſqueñico dizquio apezari bere garbitueraco zortzigarren eguncan, teſtimonioco tabernaculoco atean Jaunaren aurrean.

24 Ceñac arturic arcumea culpa gatic ta ſeico neurri olioa, alchatuco ditu batean:

25 Eta illic arcumea, jarrico du bere odoletic garbitzen danaren eſcuico belarri mocoaren gañean, eta bere eſcuico eſcu ta oñeco beatz lodien gañean:

26 Eta olioaren zati bat botaco du bere ezquerreco eſcura,

27 Ceñean buſtiric eſcuico beatza intzatuco du zazpi alditan Jaunaren aurrean:

28 Eta uquituco dio garbitzen danaren eſcuico belarri mocoari, eta eſcuico eſcu ta oñeco beatz lodiai, culpa gatic ixuria izan zan odolaren toquian:

29 Eta ezquerreco eſcuan dagoen olioaren gañeraco zatia, botaco du garbituaren buru gañean, biguntzeco bera gatic Jauna:

30 Eta eſqueñico du uſatortola edo uſacumea,

31 Bata culpa gatic, eta beſtea doaitzat beren libacioaquin.

32 Au da garbitzeco bear diran guciac iduqui ez ditzaquen leguendunaren esqueintza.

33 Eta itz eguin cien Jaunac Moiſeſi ta Aaroni, ciola:

34 Sartzen ceratenean Canaango lurrean, ceñ emango dizutedan bere jabe izateco, baldin balego leguenen gaitzic echeetan,

35 Joango da echearen jabea, eta adiracituaz apezari, eſango du: Leguenen gaitza becelacoa deritzat dagoala nere echean.

36 Eta berac aguinduco du atera ditzatela gauza guztiac echetican, bertan ſartu baño lenago, icuſi dezan leguenac arturic ote dagoen, loitu ez ditecen echean dauden gauza guztiac. Eta ſartuco da guero echeco leguena ezagutzeco:

37 Eta icuſico baldin balitu paretetan zulocho batzuec colore orizco edo gorrizco manchaz itſuſituac, eta ondatuagoac beſte gaña baño,

38 Ateraco da echeco atetican campora, eta bereala ichico du zazpi egunean.

39 Eta itzuliric zazpigarren egunean, icuſico du: arquituco baldin balu zaldu dala leguena,

40 Aguinduco du ateratzeco arriac, ceñetan dagoen leguena, eta botatzeco erritican campora toqui loi batera:

41 Eta echea bera arraſcatzeco barrendican inguruan, eta zabaltzeco arrascatuaren autſa erritic campora toqui loi batean,

42 Eta jartzeco beſte arriac quendu diradenen lecuan, eta zuriberritzeco echeco paretac.

43 Baña baldin ateratuac izan ciraden ezquero arriac, eta autſa arraſcatua, eta zuriberritua echea,

44 Sarturic apeza icuſico baldin balu itzuli dala leguena, eta paretac manchaz beteac daudela, leguen itſatſia da, eta echea loya:

45 Ceñ bercala deſeguingo dute, eta botaco dituzte erritic campora toqui loi batera bere arriac eta zurac, eta auts guztia.

46 Sartzen dana echean ichiric dagoenean, loya izango da arratſalderaño:

47 Eta bertan lo eguiten duenac, eta cerbait jaten duenac, garbituco ditu bere ſoñecoac.

48 Baña ſarturic, apezac icuſico balu leguena ez dala zabaldu echean, zuriberritu dan ezquero, emango du garbitzat:

49 Eta bera garbitzeco artuco ditu bi choarre eta cedrozco zura, eta grana, ta iſopoa:

50 Eta illic choarre bat lurrezco ontzi batean ur bicien gañean,

51 Artuco du cedrozco zura, eta iſopoa, eta grana, eta choarre bicia, eta bustico ditu guztiac choarre illaren odolcan, eta ur bicietan, eta intzatuco du echea zazpi aldiz,

52 Eta garbituco du, ala choarrearen odolaz, nola ur bici, choarre bici, cedrozco zur, iſopo eta granaz.

53 Eta uzten dionean choarreari egatu dezan campora librequiro, erreguturo du echea gatic, eta izango da garbitua ceremoniaren araura.

54 Au da leguen guztiaren, eta zauriaren,

55 Soñecoen eta echeen leguenaren,

56 Poſtillaren eta campora ateratzen diraden maſculloen, mancha arguitſuaren,

eta coloreen mota aſcotaco aldaeren leguea,

57 Jaquiña izan dezaquen cer demboratan cerbait garbia, edo loya dan.

XV. Cap.

ETA itz eguin cien Jaunac Moiſeſi eta Aaroni, ciola:

2 Itz eguin zayezute Iſraelco ſemeai, eta eſan zayezute: Aciaren jarioa daucan guizona, loya izango da.

3 Eta orduan erabaquico da eritaſun onen mendean dagoala, puntutic puntura gai loya itſaſten zayonean bere araguiari, eta gogortzen danean.

4 Lo eguiten duen erzantoqui gucia, loya izango da: baita ere eſertzen dan lecu gucia.

5 Guizonen batec uquitzen baldin badio bere oeari, garbituco ditu bere ſoñecoac: eta bera urez garbitua, loya izango da arratſalderaño.

6 Eſertzen baldin bada ura eſeria cegoen toquian, berac ere garbituco ditu bere ſoñecoac: eta urez garbituric, loya izango da arratſalderaño.

7 Bere araguiari uquitzen dionac, garbituco ditu bere ſoñecoac: eta bera urez garbituric, loya izango da arratſalderaño.

8 Baldin onelaco guizonac chiſtua botaco balu garbia dagoenaren gañera, garbituco ditu bere ſoñecoac: eta urez garbituric, loya izango da arratſalderaño:

9 Chalma, ceñaren gañean eſertzen dan, loya izango da:

10 Aciaren jario daucanaren azpian dagoen gucia, loitua izango da arratſalderaño. Gauza oyetatic cerbait daramanac, garbituco ditu bere ſoñecoac: eta bera urez garbituric, loya izango da arratſalderaño.

11 Onelaco guizonac, lendican eſcuac garbitu gabe, uquitua dan guciac, garbituco ditu bere ſoñecoac: eta urez garbitu ezquero, loya izango da arratſalderaño.

12 Uquitzen dion lurrezco ontzia, autſia izango da: zurezcoa bada urez garbitua izango da.

13 Sendatzen baldin bada onelaco gaitza duena, contatuco ditu bera garbitu ezqueroco zazpi egun, eta garbituric ſoñecoac eta gorputz guztia ur bicietan, garbia izango da.

14 Eta zortzigarren egunean artuco ditu bi uſatortola, edo bi uſacume, eta etorrico da Jaunaren aurrera teſtimonioco tabernaculoco atera, eta emango diozca apezari:

15 Ceñac eſqueñico ditu bata pecatua gatic, eta beſtea doaitzat: eta erregutuco du bera gatic Jaunaren aurrean, garbitua izan dedin bere aciaren jariotic.

16 Guizonac, ceñ gandic atera dan bere naſico acia, urez garbituco du bere gorputz gucia: ta loya izango da arratſalderaño.

17 Urez garbituco ditu ſoñecoa eta duen larrua, eta loya izango da arratſalderaño.

18 Emacumea, ceñarequin naſitzen dan, urez garbitua izango da, eta izango da loya arratſalderaño.

19 Illeco odolaren jarioa duen emacumea, berecitua izango da zazpi egunean.

20 Berari uquitzen dion guztia, loya izango da arratſalderaño:

21 Eta bera berecitua dagoen egunetan lo eguiten duenean, edo eſertzen danean azpian duen guztia, loitua izango da.

22 Bere oeari uquitzen dion guztiac, garbituco ditu bere ſoñecoac: eta bera urez garbituric, loya izango da arratſalderaño.

23 Uquitzen dionac bera gañean eſerita egon dan edoceñ gauzari, garbituco ditu bere ſoñecoac: eta bera urez garbituric, loya izango da arratſalderaño.

24 Baldin guizona naſico balitz berarequin illeco odolaren demboran, loya izango da zazpi egunean: eta lo eguiten duen etzanlecu gucia, izango da loitua.

25 Odolaren jarioa egun aſcotan duen emacumea illecoen demboraz campora, edo illeco odolen ondoren jarioa guelditzen etzayona, gaitz onequin dagoan bitartean, loya izango da illecoaquin balego bezala.

26 Lo eguiten duen etzanlecu gucia, edo eſertzen dan gauza gucia, loya izango da.

27 Oyei uquitzen dien guztiac, garbituco ditu bere ſoñecoac: eta bera urez garbituric, loya izango da arratſalderaño.

28 Gueldituco baldin balitz odola, eta urzico balio jarioac, contatuco ditu zazpi egun bere garbitueraren ondoren:

29 Eta zortzigarren egunean eſqueñico dizquio bera gatic apezari uſatortola

bi edo uſacume bi teſtimonioco tabernaculoco atean:

30 Ceñac bata eſqueñico du pecatua gatic, eta beſtea doaitzat, eta erregutuco du bera gatic Jaunaren aurrean, eta bere loiqueriaren jarioa gatic.

31 Eracutſico diezute bada Iſraelco ſemeai gorde ditecela ciquinqueritic, eta ez ditecela ill beren loiquerietan, manchatzen dutenean beren artean dan nere tabernaculoa.

32 Au da aciaren jario duenaren, eta araguizco naſiz loitzen danaren,

33 Eta illecoen demboran berecitua dagoen emacumearen, edo odol jarioac jarraitzen dionaren eta berarequin lo eguiten duen guizonaren leguea.

XVI. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi Aaronen bi ſemeen eriotzaren ondoren, eſqueintzen zutela ſu arrotza illac izan ciradenean:

2 Eta aguindu cion, eſaten zuela: Itz eguin zayozu zure anai Aaroni ez dedilla ſartu edoceñ demboratan propiciatorioaren aurrean, ceñaz eſtaltzen dan cucha, beloaren barrenen dagoen ſantulecuan, ill ez dedin (ceren odeyan aguerruco naiz oraculoaren gañean),

3 Gauza oyec lendican eguiten ez baldin baditu: Eſqueñico ditu chal bat pecatua gatic, eta ari bat doaitzat.

4 Jantzico du liñozco tunica, tapatuco ditu lotſariac liñozco galtza mochez: eſtunco da liñozco guerrico batez, jarrico du buruan liñozco tiara: ceren ſoñeco oyec ſantuac dirade: ceñ guztiaquin jantzico da, garbitu ezquero.

5 Eta artuco ditu Iſraelco ſemeen talde guztia gandic bi aquer pecatua gatic, eta ari bat doaitzat.

6 Eta eſqueintzen duenean chala, eta erregutzen duenean bera gatic eta bere echea gatic,

7 Preſentatuco ditu aquer biac Jaunaren aurrean teſtimonioco tabernaculoaren aurrean.

8 Eta botatic ſuertea bien gañean, bata Jaunarentzat, eta beſtea aquer mandatariarentzat:

9 Eſqueñico du pecatua gatic Jaunarentzat ſuertean irten zayon ura:

10 Eta irten zayona izateco aquer mandataria, preſentatuco du biciric Jaunaren aurrean, erreguac eguiteco bere gañean, eta botatzeco eremura.

11 Oyec eguiñic ceremonien araura, eſqueñico du chala, eta erregutzen duela bera gatic eta bere echea gatic, illco du:

12 Eta arturic intzentſonarioa, ceñ bete izango duen aldareco chingarrez, eta ateraric eſcuaz intzentſatzeco eguindaco lurrin gaya, ſartuco da belotic barrena ſantulecuan:

13 Jarriric ſuaren gañean aromac, beren queac eta lurriñac eſtali dezan teſtimonioaren gañean dagoan oraculoa, eta ill ez dedin.

14 Artuco ere du chalaren odoletic, eta intzatuco du beatzaz zazpi alditan propiciatorioaren aurretic ſortalderontz.

15 Eta illic aquerra errico pecatua gatic, ſartuco du bere odola beloaren barrenen, chalaren odola gatic aguindu zan becela, intzatu dezan oraculoaren aurretican,

16 Eta garbitu dezan ſantulecua Israelco ſemeen loiquerietatic, eta fédea auſitzeaz eguin dituzten gaiztaquerietatic, eta pecatu guztietatic. Ceremonia onen araura eguingo du beren bicilecuaren loiquerien erdian jarria dagoen teſtimonioco tabernaculoarequin.

17 Guizonic batere ez bedi egon tabernaculoan apaiz nagufia ſartzen danean ſantulecuan bera ta bere echea, eta Israelco batzarre guztia gatic, atera dedin artean.

18 Eta ateratzen danean Jaunaren aurrean dagoen aldaretic, erregutu beza bera gatic, eta arturic chalaren eta aquerraren odola ixuri beza aldarearen adarren gañean inguruan:

19 Eta intzaturic beatzaz zazpi aldiz, garbitu, eta ſantutu beza Iſraelco ſemeen loiquerietatic.

20 Garbitu ezquero ſantulecua, eta tabernaculoa, eta aldarea, orduan eſqueñi beza aquer bicia:

21 Eta jarriric eſcu biac bere buru gañean, aitortu bitza Iſraelco ſemeen gaiztaqueri guztiac, eta culpa guztiac eta beren pecatuac: ceñac jarriric birauaquin bere buru gañean, bidalduco du guizon preſtatuaren bidez eremura.

22 Eta eramanic aquerrac beren gaiztaqueri guztiac lur bacarrera, eta aſcatua danean eremuan,

23 Itzulico da Aaron teſtimonioco tabernaculora, eta erantziric, leen ſantule-

cuan fartu zanean jantziric ceuzcan ſoñecoac, eta utziric an,

24 Garbituco du bere gorputza lecu fantuan, eta jantzico ditu bere ſoñecoac. Eta irten ezquero, bere doaya eta erriarena eſqueñiric, erregutuco du bai bera gatic, eta bai erria gatic :

25 Eta erreco du aldarearen gañean pecatuac gatic eſqueñia izan dan guicena.

26 Eta aquer mandataria bidaldu duenac, garbituco ditu bere ſoñecoac eta gorputza urez, eta ala egonlecuetan ſartuco da.

27 Eta pecatua gatic illac izan diraden chala eta aquerra, eta ceñen odola ſartua izan dan ſantulecuaren barrenen garbituera betetzeco, eramango dituzte egonlecuetatic campora, eta ſuaz erreco dituzte bai beren larruac, bai beren araguiac eta gorotza :

28 Eta erretzen dituen edoceñec, garbituco ditu urez bere ſoñecoac eta gorputza, eta ala ſartuco da egonlecuetan.

29 Eta au izango da zuentzat betico legue bat. Zazpigarren illean, illaren amargarren egunean, penatuco dituzute zuen animac, eta ez dezute lanic eguingo, ez erricoac, ez zuen artean dabillen arrotzac.

30 Egun onetan izango da zuen garbitzea, eta zuen pecatu guztiac borratzea : Jaunaren aurrean izango cerate garbituac.

31 Ceren atſedeneco larumbata da, eta penatuco dituzute zure animac betico beguirunez.

32 Eta garbitzea eguingo du unjitua izan zan apezac, eta ceñaren eſcuac izan ciraden conſagratuac bere aitaren lecuan apaiz lanetan aritzeco : eta jantzico ditu liñozco tunica ta ſoñeco ſantuac,

33 Eta garbituco ditu ſantulecua eta teſtimonioco tabernaculoa ta aldarea ; apaizac ere ta erri guztia.

34 Eta au izango da zuentzat betico legue bat, erregutu dezazutela Iſraelco ſemeac gatic, eta bere pecatu guztiac gatic urtean bein. Eta eguin zuen Jaunac Moiſeſi aguindu cion becela.

XVII. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela :

2 Itz eguin zayezu Aaroni, eta bere ſemeai, eta Iſraelco ſeme guztiai, eſaten diezula : Au da Jaunac eman duen aguintea, ceñac eſaten duen :

3 Iſraelco echeco edoceñ guizonec, illco baldin balu idia edo ardia, edo auntza, egonlecuetan edo oyetatic campoan,

4 Eta eſqueñico ez baldin balio tabernaculoaren atean doaitzat Jaunari, odolaren culpadun izango da ; odola ixuri baldin balu becela, ala izango da galdua bere erriaren erditican.

5 Argatic apaizari eſqueñi bear dizquiote Iſraelco ſemeac beren emaitzac, ceñac illco dituzten campoan, izan ditecen Jaunari conſagratuac teſtimonioco tabernaculoaren atean, eta eſqueñi dizazquioten Jaunari doai paquetſuac becela.

6 Eta ixurico du apaizac odola Jaunaren aldare gañean teſtimonioco tabernaculoaren atean, eta erreco du guicena uſai gozoa bota dezan Jaunarentzat :

7 Eta iñolaere berriz ez dizayezten eſqueñi beren doayac demonioai, ceñac adoratu dituzten. Au izango da berentzat eta beren ondorengoentzat betico legue bat.

8 Eſango ere diezu berai : Iſraelco echeco, eta zuen artean dabiltzan arrotzetatic edoceñec, eſqueñico baldin balu doaya edo emaitza,

9 Eta eramango ez baldin balu teſtimonioco tabernaculoaren atera, eſqueñia izan dizayon Jaunari, galduco da bere erritic.

10 Iſraelco echeco, eta beren artean dabiltzan arrotzetatic edoceñ guizonec, baldin jango balu odola, nic jarrico det ſendo alacoaren gañean nere arpegui aferretua, eta galduco det bere erritic,

11 Ceren araguiaren bicia odolean dago : ta nic eman dizutet, berarequin pagatu ditzazuten aldarearen gañean zuen animen zorrac, eta odolac balio dezan anima eroſteco.

12 Argatic eſan diet Iſraelco ſemeai : Zuen arteco batec ere ez du jango odolic, eztaere zuen artean dabiltzan arrotzec.

13 Iſraelco ſemeetatic, eta zuen artean dabiltzan arrotzetatic edoceñ guizonec, atzituco baldin balu eicean piſti edo egazti, ceñetatic jatea debecatua ez danen bat, ixuri beza bere odola, eta eſtali beza lurrez.

14 Ceren aragui guztiaren bicia odolean dago : argatic eſan diet Iſraelco ſemeai : Abereren odolic ez dezute jango,

ceren araguiaren bicia odolean dagoen: eta jaten duen guztia, galdua izango da.

15 Gauza illqui, edo piſtiac arrapatua jaten duen guizon guztiac, naiz errico, naiz arrotzac, garbituco ditu bere ſoñecoac, eta bere gorputza urez, eta loitua egongo da arratſalderaño: eta era onetan garbitua izango da.

16 Eta baldin ez baditu garbitzen bere ſoñecoac eta gorputza, eramango du bere gañean bere gaiztaqueria.

XVIII. Cap.

ITZ eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

2 Itz eguin zayezu Iſraelco ſemeai, eta eſango diezu: Ni zuen Jaun Jaungoicoa:

3 Ez diezute jarraituco Egiptoco lur bicitu izan cerateneco oiturai: ez dituzute ere artuco Canaango lur nic ſartuco zaituztedaneco uſuac; etzerate ere ibillico beren legueen erara.

4 Eguingo dituzute nere erabaquiac, eta gordeco dituzute nere aguinteac, eta ibillico cerate beretan. Ni zuen Jaun Jaungoicoa.

5 Gorde itzatzute nere legueac, eta erabaquiac; ceñac eguiñic guizonac, arquituco du bicia beretan. Ni Jauna.

6 Guizonic ez bedi alderatu emacume aide odol batecoa gana bere lotſagarriac aguertzeco. Ni Jauna.

7 Ez ditun aguertuco ire aitaren lotſagarriac: ire amarenac aguertuco ez dituc: ire ama dec: ez dituc aguertuco bere lotſagarriac.

8 Ez dituc aguertuco ire aitaren emaztearen lotſagarriac: bada ire aitarenac dituc.

9 Ez dituc aguertuco ire aita edo amaldeco arreba, naiz echean, naiz campoan jayo danaren lotſagarriac.

10 Ez dituc aguertuco ire ſemearen alabaren edo alabaldeco illobaren lotſagarriac: ceren ireac diran.

11 Ez dituc aguertuco ire aitaren emaztearen alaba, ceñ arc eguin zuen ire aitarentzat, eta ire arreba danaren lotſagarriac.

12 Ez dituc aguertuco ire aitaren arrebaren lotſagarriac: ceren ire aitaren araguia dan.

13 Ez dituc aguertuco ire amaren aizparen lotſagarriac: ceren ire amaren araguia dan.

14 Ez dituc aguertuco ire aitaldeco oſabaren lotſagarriac, eta ez adi alderatu bere emazte ire aide ezcontzaz dana gana.

15 Ez dituc aguertuco ire errañaren lotſagarriac, ceren ire ſemearen emaztea dan, eztaere aguertuco bere itſuſtaſuna.

16 Ez dituc aguertuco ire anayaren emaztearen lotſagarriac: ceren ire anayarenac diran.

17 Ez dituc aguertuco ire emaztearen alabaren lotſagarriac. Ez dec artuco bere ſemearen alaba, eztaere bere alabaren alaba beren lotſagarriac aguertzeco: ceren beren araguia diran, eta alaco elcartaſuna aide cutſua dan.

18 Ez dec artuco ire oe laguntzat ire emaztearen aizparic, ez dituc aguertuco ere bere lotſagarriac ura bici dan artean.

19 Ez adi alderatu emaztea gana illecoac dituen bitartean, ez dec aguertuco ere bere itſuſtaſuna.

20 Ez dec araguizco pecaturic eguingo ire lagunaren emaztearequin, eta ez aiz ere loituco alaco naſiaz.

21 Ez dec emango ire ſemeric Moloc jainco falſoari conſagratzeco, eta ez dec ere loituco ire Jaungoicoaren icena. Ni Jauna.

22 Ez adi naſi guizaſemearequin emacumearen guiſara, ceren gorrotogarria dan.

23 Aberequin ez aiz naſico, ezta loitu ere berarequin. Ez da etzango emacumea aberequin, eztaere berarequin naſtuco: ceren gaiztaqueri andia dan.

24 Etzaitezte ere loitu nic zuec icusten dezutela botaco ditudan jende guztiac naſtu diraden gauza guzti oyequin,

25 Eta ceñaquin loitua izan dan lurra: ceñaren gaiztaquerien contu eſtuac artuco dieztet nic, bota ditzan bera gandic aſerrez beragan bici diradenac.

26 Gorde itzatzute nere legueac eta erabaquiac, eta ez ezazute eguin alaco gaiztaquerietatic bat ere, ez erricoac, ez zuen artean bici diraden erbeſtecoac.

27 Ceren gauza nazcagarri guzti oyec eguin dituzte zuec baño lenago lur artan bicitu izan ciradenac, eta daucate cutſaturic.

28 Contu bada zuec ere bera gandic aſerrez bota etzaitzaten, zuec baño lenagoco jendea bota zuen becela, alaco gauzaric eguiten baldin badezute.

29 Gaiztaqueri oyetacoren bat eguiten

duena, galdua izango da bere erriaren erditic.

30 Gorde itzatzute nere aguinteac. Ez ezazute eguin zuec baño lenagocoac eguin dutena, eta etzaitezte ere loitu alaco eguiteaquin. Ni zuen Jaun Jaungoicoa.

XIX. Cap.

ITZ eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

2 Itz eguin zayozu Iſraelco ſemeen batzarre guztiari, eta eſango diezu: Santuac izan zaitezte, ceren ni ſantua naiz, zuen Jaun Jaungoicoa.

3 Bacoitza bere aitaren eta bere amaren beldur izan bedi. Gorde itzatzute nere larumbatac. Ni zuen Jaun Jaungoicoa.

4 Etzaitezte itzuli jainco falſoetara, eta ez ezazute ere eguin zuentzat Jaungoico urtuzcoric. Ni zuen Jaun Jaungoicoa.

5 Baldin eſqueñico baciñioquete Jaunari doai paquetſuric, izan dedin onginaya,

6 Jango dezute illa izan dan egunean bertan, eta biaromenean: baña irugarren eguneraco ſobratzen dan guztia, ſuaz erreco dezute.

7 Baldin iñorc jango balu bertatic bi egunen ondoren, gaizquiguillea izango da, eta pecatuaren culpadun:

8 Eta eramango du bere gañean bere gaiztaqueria, Jaunaren ſantua loitu zuelaco, eta guizon ura galdua izango da bere erritic.

9 Iguitaitzen dituzunean zure lurreco laboreac, ez dezu ebaquico azpiraño lurraren gaña: ez dituzu ere bilduco guelditzen diraden galburuac.

10 Eta zure maſtian ere ez dituzu bilduco mordoac eta erorrzen diraden aleac, baicic utzico dituzu, beartſuac eta arrotzac bildu ditzaten. Ni zuen Jaun Jaungoicoa.

11 Ez dezute oſtuco. Ez dezute guezurrican eſango, eta ez du ere iñorc engañatuco bere laguna.

12 Ez dezu guezurrez juramenturic eguingo nere icenean, ez dezu ere loituco zure Jaungoicoaren icena. Ni Jauna.

13 Ez diozu guezurrican aſmatuco zure lagunari, ez dezu ere indarrez mendetuco. Ez da ere gueldituric egongo zugan biarco eguneraño zure aloguerecoaren * lana.

14 Ez dezu gaizqui eſango gorra gatic, ez diozu ere jarrico aurrean itſuari eſtropozoric: baicic zure Jaun Jaungoicoaren beldur izango cera, ceren ni naicen Jauna.

15 Ez dezu eguingo bidegabea dan gauzaric, ez dezu ere bidegabero juzgatuco. Etzayozu beguiratu beartſuari, ez ezazu ere ondratu aldunaren arpeguia. Bidez juzgatu ezazu zure laguna.

16 Etzera izango guezur aſmatzallea, ez berritſua errian. Etzera egongo zure lagunaren biciaren contra. Ni Jauna.

17 Ez diozu gorrotoric izango zure anayari zure biotzean, baicic erriertan emayozu aguirian, bera gatic pecatu eguin ez dezazun.

18 Ez ezazu billatu bengantza, etzera ere oroituco zure erritarren irainez. Maitatuco dezu zure adiſquidea zu cerori becela. Ni Jauna.

19 Gorde itzatzute nere legueac. Ez dezu naſieracico zure zamaria beſte abere motarequin. Ez dezu ereingo zure ſoroan aci mota aſco. Ez dezu jantzico bi gayez eoric dagoen ſoñecoa.

20 Baldin guizon batec lo eguingo balu emacume mempeco oraindic ezcongairen batequin, baña alaere erreſcatatu, ta bere libertadean jarri gabearequin: biac izango dirade azotatuac, baña ez illac, ceren emacumea etzegoen libre.

21 Baña guizonac eſqueñico du ari bat bere pecatua gatic teſtimonioco tabernaculoco ſarreran:

22 Eta apaizac erregutuco du bera gatic, eta bere pecatua gatic Jaunaren aurrean, eta berarequin paqueac eguingo ditu, eta barcatua izango zayo pecatua.

23 Sartzen ceratenean lur artan, eta ipintzen dituzutenean bertan frutadun zuaitzac, botaco dituzute lembicico frutuac, eta lembici ematen dituztenac loitzat iduquico dituzute, eta ez dituzute jango.

24 Baña laugarren urtean beren frutu guztia izango da conſagratua Jaunaren gloriara.

25 Eta bofgarren urtean jango dituzute frutuac, biltzen dituzutela ematen dituzten guztiac. Ni zuen Jaun Jaungoicoa.

* *jornaleroaren.*

26 Ez dezute jango ecer odolarequin. Ez dezute aztiren lanic eguingo, ez diezute ere beguiratuco ametſai.

27 Ez dezute ere ebaquico illeric inguruan: ez dezute ere artas quenduco bizarric.

28 Eta illa gatic ez dezute pitzatuco zuen araguiric, ez dezute ere eguingo zuen gañean irudiric, ez marcaric. Ni Jauna.

29 Ez ezazu utzi zure alaba beſteren gogo ciquiñetara, loitu ez dedin lurra, eta gaiztaqueriz bete ez dedin.

30 Gorde itzatzute nere larumbatac, eta nere ſantulecuaren beldur izan zaitezte. Ni Jauna.

31 Ez alderatu ſorguiñac gana, etzayezute ere ecer galdetu aztiai, berac gatic loitu etzaitezten. Ni zuen Jaun Jaungoicoa.

32 Jaiqui zaite butu urdiñaren aurrean, eta ondratu ezazu agurea: eta zure Jaun Jaungoicoaren beldur izan zaite. Ni naiz Jauna.

33 Baldin arrotzic bicituco balitz zuen lurrean, eta egongo balitz zuen artean, etzayozute arpeguira eman:

34 Baicic egon bedi zuen artean erricoa becela: eta maitatuco dezute zuec ceroc becela: ceren zuec ere izan ciñaten arrotzac Egiptoco lurrean. Ni zuen Jaun Jaungoicoa.

35 Ez ezazute eguin gauza gaiztoric erabaquian, canan, piſuan, neurrian.

36 Balanza izan bedi juſtua, eta piſuac izan bitez berdiñac, modioa juſtua, ta ſeico neurria berdiña: Ni zuen Jaun Jaungoico Egiptoco lurretic atera cinduztedana.

37 Gorde itzatzute nere aguinte guztiac, eta nere erabaqui guztiac, eta bete itzatzute. Ni Jauna.

XX. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

2 Oyec eſan zayezu Iſraelco ſemeai: Iſraelco ſemeetatic, edo beren artean bici diran arrotzetatic edoceñec, emango baldin balio bere ſemeren bat Moloc jainco falſoari, illa izango da: errico jendeac arrica emango dio.

3 Eta nic eracutſico det nere aſerrea bere contra: eta ateraco det bere erriaren erditic, eman dizquiolaco bere ſemeac Moloqui, eta loitu duelaco nere ſantulecua, eta nere icen ſantua cutſatu.

4 Baña baldin erriac malmetitu gabe, eta guchitan iduquiric becela nere aguintea, utzico balu caſtigatu gabe bere ſemeren bat Moloqui eman dion guizona, eta ez baldin balu nai ill,

5 Nic eracutſico det nere aſerrea alaco guizonaren contra eta bere aideen contra, eta ateraco ditut beren erriaren erditic bera, eta Moloc jainco falſoaren adoratzea onguitzat eman zuten guztiac.

6 Sorguiñai ta aztiai alderatzen, ta beraquin elcartzen dan guizona, nic aguertuco det nere aſerrea bere contra, eta arroztuco det bere erriaren erditic.

7 Santutu zaitezte ta izan zaitezte ſantuac, ceren ni naicen zuen Jaun Jaungoicoa.

8 Gorde itzatzute nere aguinteac, eta bete itzatzute: Ni zuec ſantutzen zaituztedan Jauna.

9 Bere aita, edo ama madaricatzen duena, illa izan bedi: aita, edo ama madaricatu zuenac, bere odola betor bere gañera.

10 Baldin norbait etzango balitz besteren andrearequin, araguizco pecatuan erortzen bere lagunaren emaztearequin, illac izan bitez bai guizona, ta bai emacumea.

11 Bere ugazamarequin etzaten dana, eta bere aitaren lotſagarriac aguertzen dituena, biac izan bitez illac: erori bedi beren odola beren gañera.

12 Baldin iñorc lo eguiten badu bere errañarequin, biac izan bitez illac, pecatu andi bat eguin dutelaco: beren odola erori bedi beren gañera.

13 Pecatu eguiten duena guizaſemearequin berau emacumea balitz becela, biac eguin dute eſaquizun eztana; illac izan bitez: beren odola izan bedi beren gañean.

14 Iduquiric norbaitec emaztetzat alaba, guero onen amarequin ezcontzen danac, eguiten du gaiztaqueri andi bat: biciric errea izan bedi beraquin, eta ez bedi guelditu zuen artean pecatu ain andiaren aztarnaric ere.

15 Pecatu eguiten duena zamari edo abereren batequin, illa izan bedi: ill ezazute aberea ere.

16 Edoceñ abererequin pecatu eguiten duen emacumea, illa izan bedi abererequin batean: erori bedi beren odola beren gañera.

17 Iñorc artzen badu bere aita, edo

amaldeco arrebaric, eta bere lotſagarriac elcarri icuſten badiote: biac eguin dute pecatu nazcagarri bat: izango dirade illac erri guztiaren aurrean, batac beſtea ezagutu duelaco nabarmenquiro, eta pagatuco dute beren gaiztaqueriaren pena.

18 Baldin norbait elcartuco balitz emacumearequin illeco jarioaren demboran, eta aguertuco balu beragan lotſac eſtali bear zuena, eta emacumeac berac eracutſico balu bere loiqueria, biac izango dirade beren erritican botatuac.

19 Ez dituzu aguertuco zure ama, edo aitaldeco icebaren lotſagarriac: alacoric eguiten duenac, bere araguia lotſatzen du: biac pagatuco dute beren pecatuaren pena.

20 Naſten dana aita, edo amaldeco oſabaren emaztearequin, beguiratu gabe aidetaſunaren lotſari, biac artuco dute diña diradena: illco dirade aurric gabe.

21 Ezcontzen danac bere anayaren emaztearequin, gauza debecatu bat eguiten du: aguertu cituen bere anayaren lotſagarriac: aurric gabe guelduco dirade.

22 Gorde itzatzute nere legueac, eta erabaquiac, eta bete itzatzute: ſartuta, bicitzera zoazten lurrac bota etzaitzaten izugarriro zuec ere bera gandic.

23 Etzayezute jarraitu nic zuen aurrean bota ditudan jendeen oiturai. Ceren berai gauza guzti oyec eguitea gatic nic gorroto diet.

24 Eta zuei eſaten dizutet: Artu ezazute zuentzat beren lur nic zuei jabegaitaſuneraco emango dizutedana, eſnea ta eztia darion lurra. Ni zuen Jaun Jaungoico beſte errietatic berecitu zaituztedana.

25 Berecitu ezazute bada zuec ere zamari garbia loya gandic, eta egazti garbia loya gandic: ez itzatzute loitu zuen animac abereac gatic, egaztiac gatic, eta lurraren gañean muguitzen diraden, eta nic loyac becela eracutſi dizquizutedanac gatic.

26 Izango zatzaiquizquit ſantuac, ceren ni Jauna ſantua naiz, ta berecitu cinduztedan beſte errietatic nereac izateco.

27 Pitonen, edo aztiaren eſpiritua duen guizaſemea, edo emacumea, illa izan bedi: Arrica illco dituzte: beren odola betor beren gañera.

XXI. Cap.

ESAN ere cion Jaunac Moiſeſi: Itz eguin zayezu Aaronen ſeme apaizai, eta eſango diezu: Ez bedi loya biurtu apaiza bere erritarren eriotzan,

2 Baicic bacarric aideen, eta aldecoenean, au da, aita, ta ama, ta ſeme, ta alabarenean, anayarenean ere,

3 Eta arreba birjiña ezcondua izan ez danarenean:

4 Eta bere errico principearenean ere ez bedi loya biurtu.

5 Ez dute arras moztuco burua, ez bizarra, eta ez dute ere eguingo beren araguietan pitzaturic.

6 Santuac izango zazquio beren Jaungoicoari, eta ez dute loituco bere icena: ceren eſqueintzen dituzte Jaunaren intzentſua, eta beren Jaungoicoaren oguiac, eta argatic ſantuac izango dirade.

7 Ez dirade ezconduco andre galdu, ez puta dollor, eztaere ſenarrac utzia izan danarequin: ceren beren Jaungoicoari conſagratuac dirade,

8 Eta propoſicioco oguiac eſqueintzen dituzten. Izan bitez bada ſantuac, ceren ni ere ſantutzen ditudan Jauna ſantua naicen.

9 Baldin apaizaren alaba arrapatua balitz araguizco pecatuan, onela deſondratzen duela bere aitaren icena, biciric errea izango da.

10 Pontificea, au da, bere anayen artean apaiz aundiena, ceñaren buruaren gañera izan zan ixuria untzioaren olioa, eta ceñaren eſcuac izan ciraden conſagratuac apaiztzat artu zuenean, eta jantzia dagoanac ſoñeco ſantuaquin, ez du aguertuco bere burua, ez ditu urratuco ſoñecoac:

11 Iñolaere ez da ſartuco gorputz illa dagoen toquian. Bere aita gatic eta ama gatic ere ez bedi loya biurtu.

12 Ez da ere ateraco toqui ſantuetatic, loitu ez dezan Jaunaren ſantulecua, ceren bere Jaungoicoaren untzio ſantuaren olioa bere gañean dan. Ni Jauna.

13 Birjiña artuco du emaztetzat:

14 Eta ez du artuco alargunic, ez utzitacoric, ez deſondraturic, ez putaric, baicic bere errico birjiña:

15 Ez beza naſtu bere etorquico odola bere errico jende nonaicoarequin: ceren ni naiz ſantutzen dedan Jauna.

16 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

17 Itz eguin zayozu Aaroni: Zure etorquico familietaco guizon faltaren bat duenac, ez diozca eſqueñico oguiac bere Jaungoicoari,

18 Ez da ere alderatuco bere lanera: balitz itſua, errena, ſudur chiqui, andi, edo oquerrecoa,

19 Baldin oñ, edo eſcu autſitacoa,

20 Balitz concorra, edo macarſua, balu beguian lauſoa, edo atz irauncorra, balu erperic gorputzean, edo balitz poraminduna.

21 Aaron apaizaren jatorrico edoceñ guizon faltá duena, ez da alderatuco esqueintzera Jaunari doayac, eztaere bere Jaungoicoari oguiac:

22 Baña jango du ſantulecuan eſqueintzen diraden oguietatic,

23 Sartzen ez bada beloaren barrenen, ez alderatzen aldarera, ceren falta daucan, eta ez du loitu bear nere ſantulecua. Ni naiz ſantutzen ditudan Jauna.

24 Moiſeſec bada eſan ciezten Aaroni, eta bere ſemeai, eta Iſrael guztiari, aguinduac izan citzazquion gauza guztiac.

XXII. Cap.

ITZ eguin ere cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

2 Eſan zayezu Aaroni eta bere ſemeai alde dezatela Iſraelco ſemeac eguiten dizquidaten eſqueintzari ſagraduetatic, loitu ez ditzaten nere ondran ſantututaco gauza berac eſqueintzen dituztenac. Ni Jauna.

3 Eſan zayezu berai ta beren ondorengoai: Zuen jatorrico edoceñ guizon, loituric egonic, alderatzen dana gauza conſagratuetara, eta Iſraelco ſemeac Jaunari eſqueñi ciozcatenetara, galdua izango da Jaunaren aurrean. Ni naiz Jauna.

4 Aaronen jatorrico guizon leguendun danac, edo aciaren jarioa duenac, ez ditu jango ſantutuac izan citzazquidan gauza ayetatic, ſendatua jarri dedin bitartean. Uquitzen diona illen bati uquitu diolaco loya danari, eta uquitzen diona aci ixurtea gatic loitua dagoanari,

5 Eta uquitzen diona arraſtacariren bati, edo edoceñ gauza liquitſi, ceñaren uquitua dan ciquiña,

6 Loya izango da arraſalderaño, eta ez ditu jango ſantutuac izan diraden gauzac: baña garbitzen duenean urez bere gorputza,

7 Eta eguzquia ſartzen danean, orduan garbituric jango ditu gauza ſantutuac, ceren bere janaria diran.

8 Ez dute jango gauza illquiric edo piſtiac arrapaturic, ez dirade ere loituco beretan. Ni naiz Jauna.

9 Gorde bitzate nere aguinteac, pecatuaren mendean jarri ez ditecen, eta ſantulecuan ill ditecen, bera loitu ezquero. Ni ſantutzen ditudan Jauna.

10 Arrotzec ez du jango ſantututaco gaucetatic, apaizaren maiſterrac, eta alogueracoac * ez dute jango beretatic.

11 Baña apaizac eroſten duenac, eta bere echean jayoa danac, oyec jango dute beretatic.

12 Baldin apaizaren alaba ezconduco balitz errico edoceñequin: ez du jango ſantutuac izan diraden gaucetatic, ez autatuenetatic.

13 Baña baldin alargun gueldituta, edo ſenarrac utzita, eta aurric gabe biurtuco balitz bere aitaren echera: izango da bere aitaren janariz acia, neſcacha zanean oi zuen becela. Arrotzec ez du beretatic jateco eſcurican.

14 Jaten duenac gauza ſantutuetatic ezjaquiñean, irachequico dio boſgarren partea jan duenari, eta emango dio apaizari ſantulecuraco.

15 Ez bitzate bada loitu guizonac Iſraelco ſemeac eſqueintzen dituzten gauza ſantutuac:

16 Artu ez dezaten beren pecatuaren caſtigua, gauza ſantutuac jaten dituztenean. Ni ſantutzen ditudan Jauna.

17 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

18 Itz eguingo diezu Aaroni ta bere ſemeai eta Iſraelco ſeme guztiai, eta eſango diezu: Iſraelco echeco, edo zuen artean bici diraden arrotzetaco guizon, esqueintzen duenac bere doaya, edo cumplitzen dituela emaitzac, edo eſqueintzen dituela borondatez, dana dala Jaunari esqueintzen dion doaya,

19 Izan dedin eſqueñia zuen bitartez, izango da ar manchagabea idi, edo ardi, edo auntzetatic:

20 Baldin balu mancharic, ez dezute eſqueñico, ez da ere izango onirizgarria.

21 Doai paquetſua Jaunari eſqueintzen

* *jornalaroac.*

dion guizonac, naiz emaitzac cumplitzen dituela, naiz borondatez eſqueintzen dituela, ala idi, nola ardietatic, eſqueñico du manchagabea, izan dedin onirizgarria: mancha bat ere ez da beragan izango.

22 Baldin itſua balitz, edo ezurren bat autſitacoa, edo poſtillaren bat, lupuac, atza, edo erpea balitu: ez diozcazute eſqueñico Jaunari, ez dezute ere erreco beretatic Jaunaren aldare gañean.

23 Idi ta ardi belarri ta buſtan ebaquicoac, borondatez eſqueñi ditzaquezu; baña beraquin ecin cumplitu daitezque emaitzac.

24 Ez diozute Jaunari eſqueñico barrabillac autſiac, edo zapalduac, edo ebaquiac, edo quenduac dituenic, eta iñolaere ez dezute au eguingo zuen errian.

25 Arrotzaren eſcutic ez diozute zuen Jaincoari eſqueñico oguiric, ez eman nai luquen beſte gauzaric: ceren guztia dan loi ta ciquiña: ez dituzute artuco.

26 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

27 Idi, ardi, eta auntz, jayotzen diradenean, egongo dirade zazpi egunean bere amaren errapean: baña zortzigarren egunean eta guero Jaunari eſqueñiac izan daitezque.

28 Naiz izan dedilla beya, naiz ardia, ez dirade izango illac egun batean beren umeaquin.

29 Baldin illco bacenduquete aberea Jaunari eſquerrac emateco, izan daitequen onirizgarria,

30 Egun bertan jango dezute; ez da ecer guelgituco biaramon goiceraco. Ni Jauna.

31 Gorde itzatzute nere aguinteac, eta eguin itzatzute. Ni Jauna.

32 Ez ezazute loitu nere icen ſantua, ſantutua izan nadin Iſraelco ſemeen erdian. Ni ſantutzen zaituztedan,

33 Eta Egiptoco lurretic atera cinduztedan Jauna, izan nendin zuen Jaungoicoa. Ni Jauna.

XXIII. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

2 Itz eguin zayezu Iſraelco ſemeai, eta eſango diezu: Oyec dirade Jaunaren jai ſantuac deituco dieztezutenac.

3 Sei egunean lanean arico cerate: zazpigarren eguna, larumbateco atſedena dalaco, deitua izango da ſantua. Lanican batere ez dezute bertan eguingo. Jaunaren larumbata da zuen bicilecu guztietan.

4 Oyec dirade bada Jaunaren jai ſantuberen demboretan celebratu bear dituzutenac.

5 Lembicico illean, illaren amalaugarren egunean arratſaldetic, Jaunaren pazcoa da:

6 Eta ill onen amaboſgarrenean, Jaunaren legamigabeco oguien jai andia da. Zazpi egunean jango dituzute.

7 Lembicico eguna izango da zuentzat oſpe chit andicoa, eta ſantua: ez dezute bertan eguingo lan ſerbigoquiric batere:

8 Baicican eſqueñico diozute doaya ſuaren gañean Jaunari zazpi egunean. Eta zazpigarren eguna izango da oſpetſu eta ſantuagoa: eta lan ſerbigoquiric batere ez dezute bertan eguingo.

9 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

10 Itz eguin zayezu Iſraelco ſemeai, eta eſango diezu: Sartzen ceratenean neronec emango dizutedan lurrean, eta iguitaitzen dituzutenean laboreac, eramango diozcazute apaizari galburuen gabillac, zuen uztaren autatuenentzat:

11 Ceñac jayaren biaramonean alchatuco du gabillachoa Jaunaren aurrean, oniritzia izan dedin zuentzat, eta ſantutuco du.

12 Eta gabilla conſagratzen dan egun artan bertan, illa izango da arcume mancharic gabeco urtebarrucoa Jaunaren doaitzat.

13 Eta libacioac izango dirade eſqueñiac berarequin, bi amarren iriñ lore oliorequin orratua, errea izango dana uſai gozoa bezala Jaunarentzat: eta ardoaren libacioa ere, hin baten laurdena.

14 Oguiric, taloric, eta laborezco pucheric ez dezute jango, beretatic zuen Jaungoicoari eſqueintzen diozuten egunerañó. Aguinte beticoa da zuen guizaldietan, eta bicilecu guztietan.

15 Contatuco dituzute bada jayaren biaramoneco egun autatuenen gabilla esqueñi cendutenetic, zazpi aſte beteac,

16 Zazpigarren aſtea beteta urrengo egunerañó, au da, berroguei ta amar egun: eta onela eſqueñico diozute Jaunari doai berria

17 Zuen bicilecu guztietan, bi amar-

ren iriñ lorezco ogui legamidun bi autatuenetacoac, ceñac erreco dituzute Jaunaren autatuenentzat.

18 Eta eſqueñico dituzute oguiaquin urtebarruco zazpi arcume manchagabe, eta taldeco chal bat, eta bi ari, eta izango dirade doayeraco beren libacioaquin, uſai chit gozoraco Jaunarentzat.

19 Eſqueñico ere dituzute aquer bat pecatua gatic, eta bi arcume urtebarruco doai paquetſutzat.

20 Eta berac alchatu ezquero apaizac Jaunaren aurrean autatuenetaco oguiaquin, utzico dituzte bere uſuraco.

21 Eta deituco diozute egun oni chit oſpeco ta chit ſantua: lan ſerbigoquiric batere ez dezute eguingo bertan. Erabaqui beticoa izango da zuen bicilecu, eta jatorri guztietan.

22 Eta iguitaitzen dituzutenean zuen lurreco laboreac, ez dituzute ebaquico lurreraño: ez dituzute ere bilduco guelditzen diraden galburuac, baicic utzico dituzute beartſu ta arrotzentzat. Ni naiz zuen Jaun Jaungoicoa.

23 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

24 Itz eguin zayezu Iſraelco ſemeai: Zazpigarren illean, illaren lembicico egunean, izango da zuentzat jai gogoangarria: celebratuco dezute trompeta ſoñuz, eta izango da deitua ſantua:

25 Lan ſerbigoquiric batere ez dezute eguingo bertan, eta eſqueñico diozute doaya Jaunari.

26 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

27 Zazpigarren ill onen amargarren eguna, izango da barcacioco egun chit oſpecoa, eta deitua izango da ſantua: eta atſecabetuco dituzute bertan zuen animac, eta eſqueñico diozute doaya Jaunari.

28 Lan ſerbigoquiric batere ez dezute eguingo egun onen demboran: ceren barcacioco eguna da, paquetu dedin zuequin zuen Jaun Jaungoicoa.

29 Egun onetan atſecabetzen ez dan guizon guztia, galdua izango da bere errietatic:

30 Eta lanic batere eguiten duena, quenduco det bere erritic.

31 Ez dezute bada eguingo bertan lanic batere: betico legueа izango da zuentzat zuen jatorri, eta bicilecu guztietan.

32 Atſedeneco larumbata da, eta atſecabetuco dituzute zuen animac illaren bederatzigarren egunean. Arratſaldetic arratſaldera celebratuco dituzute zuen larumbatac.

33 Eta itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

34 Itz eguin zayezu Iſraelco ſemeai: Zazpigarren ill onen amaboſgarren egunean aſico dirade tabernaculoen jayac, ceñac celebratuco diraden Jaunaren ondran zazpi egunean.

35 Lembicico eguna izango da deitua chit oſpecoa ta chit ſantua: ez dezute bertan eguingo lan ſerbigoquiric batere.

36 Eta zazpi egunean eſqueñico dizquiozute doayac Jaunari. Zortzigarren eguna ere izango da chit oſpecoa ta chit ſantua, eta eſqueñico dezute doaya Jaunaren ondran: ceren da jende aſco eta batzarre andicoa: lan ſerbigoquiric batere ez dezute bertan eguingo.

37 Oyec dirade Jaunaren jai deituco dieztezutenac chit oſpecoac, eta chit ſantuac, eta eſqueñico dizquiozute bertan Jaunari emaitzac, doayac eta libacioac egun bacoitzaren ceremoniaren araura.

38 Jaunaren larumbaten, eta zuen doayen, eta Jaunari botoz eſqueintzen dizquiozutenen, edo borondatez ematen dizquiozutenen gañera.

39 Ala bada zazpigarren illaren amaboſgarren egun zuen lurreco frutu guztiac biltzen dituzutenetic, celebratuco dituzute Jaunaren jayac zazpi egunean: lembicico egunean eta zortzigarrenean izango da larumbata, au da, atſedena.

40 Eta artuco dituzute zuentzat lembicico egunean zuaitzic ederrenaren frutuac, eta palmen, eta zuaitz oſtotſuen adarrac, eta ujoletaco zaricac,* eta poztuco cerate zuen Jaun Jaungoicoaren aurrean.

41 Eta celebratuco dezute bere jaya zazpi egunean urte bacoitzean; betico leguea izango da zuen jatorrietan. Zazpigarren illean celebratuco dituzute jayac,

42 Eta bicico cerate itzal toquietan zazpi egunean. Iſraelco etorquicoa dan guztia bicico da dendetan:

43 Icuſi dezaten zuen ondorengoac dendetan bicieraci niela Iſraelco ſemeai, atera nituenean Egiptoco lurretic. Ni zuen Jaun Jaungoicoa.

* *fauzac.*

44 Eta itz eguin cien Moiſeſec Iſraelco ſemeai Jaunaren jai andien gañean.

XXIV. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

2 Aguindu zayezu Iſraelco ſemeai ecarri dizazutela aceitunetaco olioric garbi, ta arguiena lamparac beti iracequiac iduquitzeco,

3 Teſtimonioco beloaren campotican elcartaſuneco tabernaculoan. Eta jarrico ditu Aaronec arratſaldetic goiceraño Jaunaren aurrean: au da zuen ondorengoac beti onela gordeco duten ceremonia bat.

4 Egongo dirade jarriac beti candelero chit garbiaren gañean Jaunaren aurrean.

5 Artuco ere dezu iriñ lorea, eta erreco dituzu bertatic amabi ogui, ceñetatican bacoitzac iduquico ditu bi amarren:

6 Eta jarrico dituzu Jaunaren aurrean mai chit garbi baten gañean ſei alde bacoitzean:

7 Eta jarrico dezu beren gañean intzentſu chit arguia, izan dedin oguia Jaunaren doayaren oroipenean.

8 Larumbat bacoitzean aldatuco dirade Jaunaren aurrean artzen dituztela Iſraelco ſemeac gandic betico elcartaſunez:

9 Eta izango dirade Aaronenac eta bere ſemeenac, jan ditzaten toqui ſantuan: Jaunaren doayetatic gauza chit ſantua diralaco betico eſcubidez.

10 Bitartean guertatu zan iſraeltar andre baten ſeme egiptoar guizon bat gandic izan zuenac, ateraric Iſraelco ſemeen artetic, erriertan eguitea dendalecuetan iſraeltar guizon batequin.

11 Eta nola blasfematu zuen icena, eta madaricatu zuen, eramana izan zan Moiſes gana. (Eta bere amari ceritzan Salumit, Dabri Dango tribucoaren alaba.)

12 Eta ſartu zuten carcelan, ezagutzen zuten artean cer aguintzen zuen Jaunac.

13 Ceñac itz eguin cion Moiſeſi,

14 Eſaten zuela: Atera ezazu blasfemaria dendalecuetatic campora, eta aditu cioten guztiac jarri ditzatela beren eſcuac bere buru gañean, eta arrica eman bizayo erri guztiac.

15 Eta itz eguingo diezu Iſraelco ſemeai: Bere Jaungoicoa madaricatzen duen guizonac, pagatuco du bere pecatuaren pena:

16 Eta blasfematzen duena Jaunaren icena, illa izan bedi: erri guztiac arrica quenduco dio bicia, naiz izan dedilla eritarra, naiz erbeſtecoa. Jaunaren icena blasfematzen duena, illa izan bedi.

17 Guizona jo ta iltzen duena, illa izan bedi.

18 Aberea illtzen duenac, itzulico du bera becelaco beſte bat, au da, aberea aberea gatic.

19 Bere erricoren bat manchatzen duenari, eguin duen becela, ala eguingo zayo:

20 Autſia gatic autſia, beguia gatic beguia, ortza gatic ortza biurtuco du. Nolacoa dan eguin duen gaitza, alacoa iragueracico zayo.

21 Zamaria illtzen duenac, biurtuco du beſte bat. Guizona illtzen duena, izango da caſtigatua.

22 Berdiña izan bedi zuen artean justicia, naiz izan erbeſtecoa, naiz erricoa pecatu eguiten duena: ceren ni naiz zuen Jaun Jaungoicoa.

23 Eta itz eguin cien Moiſeſec Iſraelco ſemeai: eta atera zuten egonlecuetatic campora blasfematu zuena, eta arrica ill zuten. Eta eguin zuten Iſraelco ſemeac Jaunac Moiſeſi aguindu cion becela.

XXV. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi Sinaico mendian, eſaten zuela:

2 Itz eguin zayezu Iſraelco ſemeai, eta eſango diezu: Sartzen ceratenean nic emango dizutedan lurrean, gordeco dezu Jaunaren larumbata.

3 Sei urtetan ereingo dezu zure foroa, eta ſei urtetan podatuco dezu zure maſtia, eta bilduco dituzu bere frutuac:

4 Baña zazpigarren urtean izango da lurraren larumbata, Jaunaren atſedenarena: camporican ez dezu ereingo, eta maſtirican ez dezu podatuco.

5 Ez dezu iguitaituco lurrac berez ematen duenic: eta ez dituzu bilduco maſbiltza becela zure autatuenen mordoac: ceren lurraren atſedeneco urtea da:

6 Baicic jango dituzute zuc, eta zure mirabeac, eta zure aloguerecoac *, eta zurequin bici diraden arrotzac:

* *jornaleroac.*

7 Eta lurrac ematen duen guztiac ſerbituco du zure zamari eta abereen janaritzat.

8 Contatuco ere dituzu zuretzat zazpi aſte urte, au da, zazpi alditan zazpi, ceñac batean eguiten dituzte berroguei ta bederatzi urte:

9 Eta zazpigarren egunean, illaren amargarren egunean, barcacioco demboran, joco dezu trompeta zuen erri guztian.

10 Eta ſantutuco dezu berroguei ta amargarren urtea, eta adiracico dezu barcacioa zure errian bici diraden guztientzat: ceren au da jubileoa. Itzulico da bacoitza bere egoerara, eta bacoitza biurtuco da antziñaco familiara:

11 Ceren jubileoa dan, eta berroguei ta amargarren urtea. Ez dezute ecer ereingo, ez dezute ere iguitaituco campoan berez ernetzen danic, eta ez dituzute bilduco maſbiltzaren autatuenac,

12 Jubileoaren ſantutaſuna gatic, baicican jango dezute aurrean jartzen zatzuten lembicico gauza.

13 Jubileoco urtean biurtuco dirade gauza guztiac beren jabeac gana.

14 Saltzen diozunean cerbait zure erricoari, edo eroſten diozunean, ez ezazu atſecabetu zure anaya, baicic eroſico diozu jubileoco urteen contuaren araura,

15 Eta uzten contuaren araura ſalduco dizu.

16 Cembat urte gueyago guelditzen diraden jubileoaren ondoren, ambat acico ere da bere balioa: eta cembat dembora guchiago contatzen dezun, ambat guchiago coſtaco da eroſten dana ere. Ceren uzten demboraren araura ſalduco dizu.

17 Ez itzatzute premiatu zuen tribucoac, baicic bacoitza bere Jaungoicoaren beldur izan bedi, ceren ni naiz zuen Jaun Jaungoicoa.

18 Eguin itzatzute nere aguinteac, eta gorde nere erabaquiac, eta bete itzatzute, bici zaitezquen lurrean beldurric batere gabetanic,

19 Eta lurrac eman dizazquizuten bere frutuac, ceñac jan ditzazuten aſe arreraño, iñoren aſerrearen beldurrican gabe.

20 Eta eſango baldin bacendute: ¿Cer jango degu zazpigarren urtean, baldin ez badegu ereiten, eta biltzen ere ez baditugu gure laboreac?

21 Emango dizutet nere bendicioa ſeigarren urtean, eta emango ditu iru urteco frutuac:

22 Eta ereingo dezute zortzigarren urtean, eta jango dituzute labore zarrac bederatzigarren urteraño: berriac erne artean, jango dituzute zarrac.

23 Lurra ere ez da ſalduco betico: ceren nerea dan, eta zuec arrotzac eta nere maiſterrac ceraten.

24 Argatic zuec dituzuten lur guciac ſalduac izango dirade berriz eroſteco condicioarequin.

25 Baldin premian arquituric zure anaya ſalduco balu bere aciendachoa, eta bere aideac naico balu, berriz eroſi dezaque arc ſaldu zuena.

26 Baña baldin ez balu aide guertucoric, eta berac arquitu al balu berriz eroſteco balioa:

27 Contatuco dira frutuac ſaldu zan demboratic: eta ſobratzen dana, biurtuco dio eroſleari, eta onela artuco du bere acienda.

28 Eta baldin berac arquituco ez balu balioa biurtzeco, eroſleac iduquico du eroſi zuena, jubileoco urteraño. Ceren onetan ſaldutaco guztia biurtuco da antziñaco bere naguſi, ta jabea gana.

29 Saltzen duenac eche bat errico murruen barrenen, iduquico du berriz eroſteco eſcua, urte bat bete artean.

30 Berriz eroſico ez balu, eta iragoco balitz urtea, eroſlea, eta bere ondorengoac izango dirade beti bere jabeac, eta ecin berriz eroſico da jubileoan ere.

31 Baña baldin echea balego murruric ez duen errian, ſaldua izango da campoco legueen araura. Baldin lendican ez balitz berriz eroſia, jubileoan biurtuco da bere jabea gana.

32 Levitarren eche errietan daudenac, beti berriz eroſiac izan daitezque:

33 Baldin ez balirade berriz eroſiac, jubileoan biurtuco dira jabeac gana, ceren levitarren eche errietacoac aciendatzat iduqui oi diraden Iſraelco ſemeen artean.

34 Baña beren lur errien aldecoac ez bitez iñoiz izan ſalduac, beti berenac diradelaco.

35 Baldin zure anaya gueldituco balitz premiatua, et indargabecoa, eta artuco bacendu arrotza eta erbeſtecoa becela, eta zurequin bicico balitz,

36 Ez ezazu bera gandic artu uſurarican, eztaere eman ciñon baño gueyago.

Izan zaite zure Jaungoicoaren bildur, bici izan daitequen zure anaya zure echean.

37 Ez diozu emango zure dirua uſuran, eta aleetan ez diozu eſcatuco emanaz gañecoric.

38 Ni zuen Jaun Jaungoico Egiptoco lurretic atera cinduztedana zuei Canaango lurra emateco, eta zuen Jaincoa izateco.

39 Baldin zure anaya premiaz beartuta ſalduco balitzazu, ez dezu eſtutuco mendecoen ſerbicioz,

40 Baicic iduquico dezu aloguerecoa* eta maiſterra becela: zure echean arico da lanean jubileoco urteraño,

41 Eta guero ateraco da bere aurraquin, eta biurtuco da aideac gana, ta bere gurasoen aciendara.

42 Ceren nere ſerbitzariac dirade, eta neronec atera nituen Egiptoco lurretic: ez bitez ſalduac izan mendecoen guiſara:

43 Ez ezazu eſtutu al dezunez baliaturic, baicic zure Jaungoicoaren bildur izan zaite.

44 Morroya ta neſcamea izango dituzute zuen inguruan dauden jendeetacoac.

45 Eta zuen artean dabiltzan arrotzetatic, edo oyetatic zuen errian jayo diradenac, oyec iduquico dituzute mendecotzat:

46 Eta jabegaitaſuneco leguez utzico diozcazute ondorengoai, eta beren jabeac izango cerate beti. Baña ez itzatzute eſtutu al dezunez baliaturic zuen anai Iſraelco ſemeac.

47 Baldin arrotz eta erbeſtecoren bat aberaſtuco balitz zuen artean, eta zure anai bearturen bat ſalduco balitzayo berari, edo bere jatorricoren bati:

48 Saldua izan ezquero berriz eroſia izan daiteque. Nai duenac bere anayetatic, berriz eroſico du,

49 Naiz aitaldeco oſabac edo lenguſuac, naiz odol bateco edo ezcontzazco aideac. Baña baldin berac berez al balu, bere burua libratuco du,

50 Contatuta bacarric ſaldua izan zan demboratic jubileoco urterañoco urteac: eta contuan iduquiric ſaldua izan zan dirua, urteen cembataren eta aloguerecoaren* guiſan.

51 Baldin aſco balirade jubileoraño guelditzen diraden urteac, oyen araura ala pagatuco du baliora.

52 Baldin guchi balirade, contuac eguingo ditu berarequin urteen cembataren araura, eta pagatuco dio eroſleari urteetan ſobratzen dana,

53 Leen aloguerean* ſerbitu cituenen contua eguiñic: ez du eſtutuco gogorrez zure aurrean.

54 Baldin ecin balitzaque berriz eroſia izan bide oyetatic, jubileoco urtean ateraco da bere aurraquin.

55 Ceren nere ſerbitzariac dirade, Israelco ſemeac, ceñac atera nituen Egiptoco lurretic.

* *jornalerea.*

XXVI. Cap.

NI zuen Jaun Jaungoicoa: Ez dezute zuentzat eguingo eſculturazco jaincoric edo obraric, ez dezute ere jaſoco oroipengarriric, ez ipiñico arri icenturic zuen errian bera adoratzeco. Ceren ni naiz zuen Jaun Jaungoicoa.

2 Gorde itzatzute nere larumbatac, eta icaratu zaitezte nere ſantulecuan. Ni Jauna.

3 Ibillico baldin baciñate nere aguinteetan, eta gordeco baldin baciñituquete nere mandamentuac, eta bete, emango dizquizutet euriac bere demboretan,

4 Eta lurrac emango du bere alea, eta zuaitzac frutaz beteac izango dirade.

5 Laboreen jotzeac iraungo du masbiltzeraño, eta maſbiltzac eragotzi naico du ereitza: eta jango dezute zuen oguia aſe arteraño, eta beldurric gabe bicico cerate zuen lurrean.

6 Eguingo det paquea izan dedilla zuen inguruetan: lo eguingo dezute, eta ez da izango icaratuco zaituztenic. Quenduco ditut piſti gaiztoac: eta ezpataric ez da ſartuco zuen muguetan.

7 Perſeguituco dituzute zuen etſayac, eta erorico dirade zuen aurrean.

8 Zueraco boſtec perſeguituco dituzte eun arrotz, eta zuetaco eunec amar milla: erorico dirade zuen etſayac ezpataz zuen aurrean.

9 Beguiratuco dizutet, eta acieracico zaituztet: ugarituco cerate, eta ſendotuco det nere elcartaſuna zuequin.

10 Jango dezute zarren zarrena, eta berriac etorriric zarrac botaco dituzute.

* *jornalean.*

11 Paratuco det nere tabernaculoa zuen erdian, eta etzaituztet botaco.

12 Ibillico naiz zuen artean, eta izango naiz zuen Jaungoicoa, eta zuec izango cerate nere erria.

13 Ni zuen Jaun Jaungoicoa: atera cinduztedana egiptoarren lurretic, ſerbitu etziñizayeten, eta autſi nituena zuen lepoetaco cateac, zucen ibilli cenezaten.

14 Baña baldin adituco ez baninduzute, eta eguingo ere ez baciñituzte nere aguinte guztiac,

15 Baldin mezpreciatuco baciñituzte nere legueac, eta ez eſtimatu nere erabaquiac ez eguiteco nic aguinduta dauzcadan gauzac, eta utſera botaco bacendute nere elcartaſuna:

16 Nic ere oyec eguingo dizquizutet: Caſtigatuco zaituztet chit laſter goſez, ta zuen beguiac erreco dizquizuten ta zuen biciac bucatuco dituen bero batez. Alperric ereingo dituzute aleac, ceren izango dirade etſayac iretſiac.

17 Ezarrico dizutet beguicada bat arpegui aſerratuz, eta erorico cerate zuen etſayen oñetan, eta gueldituco cerate gorrotatzen zaituztenen mendean: Igues eguingo dezute, iñorc perſeguitu gabe.

18 Eta baldin onela ere obedituco ez baciñidate, eranſico diet zazpi aldiz aimbat zuen caſtiguai zuen pecatuac gatic,

19 Eta autſico det zuen gogortaſunaren arroqueria. Eta emango dizutet ceru bat goyan burnia becelacoa, eta lur bat broncezcoa.

20 Alperra izango da zuen lana, lurrac ez du emango aleric, eta zuaitzac ere ez dute emango frutaric.

21 Baldin ibillico baciñate nerequin leyan, eta aditu naico ez baciñidate, eranſico diet zazpi aldiz aimbat zuen caſtiguai zuen pecatuac gatic:

22 Eta bidalduco ditut zuen contra campoco piſtiac, iretſi zaitzaten zuec eta zuen abereac, biurtzen zaituztela guchi batera, eta jartzen dituztela eremu eguiñic zuen bideac.

23 Eta baldin onela ere onguitu nai ez bacendute, baicic ibillico baciñate nerequin leyan:

24 Ni ere ibillico naiz leyan zuen contra, eta caſtigatuco zaituztet zazpi aldiz zuen pecatuac gatic,

25 Eta ecarrico det zuen gañera nere elcartaſunaren ezpata bengatzallea. Eta igues eguiten dezutenean errietara, bidalduco det izurria* zuen erdira, eta izango cerate jarriac etſayen eſcuetan,

26 Uzten zaituztedanean zuen oguia gabe goſe andiz: alaco moduan, non amar emacumec labe baten erreco dituzten oguiac, eta ematen dituztenean onrzaca: eta jango dezute, eta etzerate aſeco.

27 Eta baldin oyec guztiaquin ere ez baninduzute adituco, baicic ibillico baciñate nere contra:

28 Ni ere ibillico naiz zuen contra etſayaren aſerrez, eta caſtigatuco zaituztet beſte zazpi gaitzez zuen pecatuac gatic,

29 Jango dituzuten eran zuen ſemeen eta zuen alaben araguiac.

30 Deſeguingo ditut zuen lecu goratuac, eta autſico ditut zuen ichurac. Erorico cerate zuen jainco arrizcoen puſcatartean, eta nic gorrotatuco zaituztet,

31 Alaco moduan, non zuen erriac bacartaſunera biurtuco ditut, eta zuen ſantulecuac jarrico ditut eremu eguiñic, eta ez det orduezquero onguitzat artuco uſai chit gozoa.

32 Eta galduco det zuen lurra, eta arrituco dirade zuen etſayac bera icuſiaz, ſartzen diradenean bertan bicitzera.

33 Zuec berriz zabalduco zaituztet jendeetatic, eta aguertuco det nere ezpata zuen ondoren, eta izango da zuen lurra eremu bat, eta zuen erriac gueldituco dirade deſeguiñic.

34 Orduan lurra gozatuco da bere larumbatetan, bere bacartaſuneco dembborac dirauen artean: zuec zaudetenean

35 Etſayen errian, atſedengo da, eta deſcanſatu bere bacartaſunaren larumbatetan, atſeden etzuelaco zuen larumbatetan bertan bici ciñatenean.

36 Eta zuetatic guelditzen diradenai, emango diet icara beren biotzetan etſayen errietan, egan dijoan oſto baten otſac icaratuco ditu, eta ala igues eguingo dute ezpata bat gandic becela: erorico dirade, iñorc perſeguitu gabe,

37 Eta erorico da bacoitza bere anayaren gañera gudatic igueſi dijoacenac becela: zuetacoric batere ez da atrebituco etſayai arpegui ematen.

38 Galduco cerate jendeen artean, eta lur etſayac deſeguingo zaituzte.

39 Eta baldin oraindican oyetacoren

* *peſte.*

batzuec guelldituco balirade, uftelduco dirade beren gaiztaquerietan, beren etſayen errian, eta atſecabetuac izango dirade beren guraſoen pecatuac gatic eta berenac gatic:

40 Aitortu ditzaten bitartean beren gaiztaqueriac, eta beren guraſoenac, ceñez autſi zuten nere ſedea, eta ibilli ciraden nerequin leyan.

41 Ni ere bada ibillico naiz beren contra, eta eramango ditut lur etſaira, aliqueta beren biotz gogotra lotſatu dedin artean: orduan eſcatuco dute beren gaiztaquerien barcacioa.

42 Eta ni oroituco naiz Jacob, Iſaac, eta Abrahamequin eguin nuen nere elcartaſunaz. Lurraz ere oroituco naiz:

43 Ceñ berac utzia danean, poztuco da bere larumbatetan, ſufritzen duela bacartaſuna berac gatic. Baña berac erregutuco dute beren pecatuac gatic, bota cituztelaco nere erabaquiac, eta mezpreciatu nere legueac.

44 Eta oyec guciaquin etſai lurrean ceudenean ere, ez nituen oſoro bota, eta ez nituen utzi deſeguiñac izateco, eta utſean guelditzeco beraquin eguiñic nuen nere elcartaſuna. Ceren ni naiz beren Jaun Jaungoicoa,

45 Eta oroituco naiz nere anciñaco elcartaſunaz, atera nituenean Egiptoco lurretican jendeac beguira ceudela, izateco ni beren Jaungoicoa. Ni Jauna. Oyec dirade erabaqui eta aguinte ta legue Jaunac jarri cituenac bere eta Iſraelco ſemeen artean Sinaico mendian Moiſeſen eſcuz.

XXVII. Cap.

ETA itz eguin cion Jaunac Moiſeſi, eſaten zuela:

2 Itz eguin zayezu Iſraelco ſemeai, eta eſango diezu: Boto eguingo balu guizonac, eta eſqueñico balio Jaungoicoari bere bicia, emango du balio icentatua.

3 Baldin balitz oguei urtetic iruroguei-rañoco guizaſemea, emango ditu berroguei ta amar ſiclo cillarrezco ſantulecuco piſuan:

4 Baldin balitz emacumea, oguei ta amar.

5 Baña boſt urtetic ogueiraño, guizaſemeac emango ditu oguei ſiclo: emacumeac amar.

6 Ill batetic boſt urteraño, guizaſemea gatic emango dirade boſt ſiclo: emacumea gatic, iru.

7 Guizaſeme iruroguei urteco ta andic aurreragocoac emango ditu amaboſt ſiclo: emacumeac, amar.

8 Baldin balitz beartſua, eta ecin eman balu icentatua, joango da apaiza gana, eta oni deritzana, eta icuſten duena eman al dezaquela, aimbeſte emango du.

9 Baldin iñorc botoz eſqueñico balu Jaunari eſqueñia izan dezaquen aberea, ſantua izango da,

10 Eta ecin izan daiteque gambiatua, au da, obeagoa gaiztoa gatic, ez gaiztoagoa ona gatic. Baña baldin gambiatuco balu: gambiatua izan dana, eta gauza ura ceña gatic gambiatua izan dan, gueldituco dira conſagratuac Jaunari.

11 Baldin iñorc eſqueñico balu Jaunari eſqueñia izan ecin daitequen abere loya, eramana izango da apaizaren aurrera:

12 Ceñac erabaquiric ona ala gaiztoa dan, icentatuco du balioa.

13 Eta baldin eman nai balu eſqueintzen duenac, gueituco dio taſari boſgarren partea.

14 Baldin guizonac eſqueñico balu bere echea, eta conſagratuco balio Jaunari, beguiratuco du apaizac ona ala charra dan, eta berac icentatu duen precioan ſaldua izango da:

15 Baña baldin eſqueñi duenac nai balu berriz eroſi, emango du boſgarren partea icentatuaz gañera, eta iduquico du echea.

16 Eta baldin eſqueñico balu, eta Jaunari conſagratuco balio bera jabe dan ſoroa: icentatuco zayo balioa ereitzen dan alearen araura: bear baldin badira oguei ta amar modio garagar, ſaldu bedi berroguei ta amar ſiclo cillarrezcotan.

17 Baldin eſqueñico balu ſoroa jubileoco urtea aſita bereala, icentatuco zayo balio dezaquena.

18 Baña balitz dembora piſca bat iragota, apaizac icentatuco du ditua, jubileoraño dauden urteen cembataren araura, eta guchituco zayo balioari.

19 Eta baldin berriz eroſi nai balu ſoroa botoz eſqueñi zuenac, gueituco dio boſgarren partea balio icentatuari, eta beraren jabe izango da.

20 Baña ez baldin balu nai berriz eroſi, baicic ſalduco balio beſte edoceñi, esqueñi zuenac ecin eroſico du berriz:

21 Ceren nola datorren jubileoco egu-

na, izango da Jaunari conſagratua, eta acienda conſagratua apaizai dagoquiote.

22 Baldin Jaunari conſagratutaco ſoroa izan bazan eroſia, eta ez balitz gurasoen aciendacoa,

23 Apaizac ipiñico dio balioa jubileora dauden urteen cembataren araura: eta botoz eſqueñi zuenac, emango dio Jaunari.

24 Baña jubileoan biurtuco da lembicico jabe ſaldu zuena gana, eta iduqui zuena gana bere aciendaren artean.

25 Icendatzen dan taſa izango da piſatua ſantulecuco ſicloaren araura. Sicloac oguei obolo ditu.

26 Ecin iñorc conſagratuco, ez botoz eſqueñico ditu Jaunari dagozquion lembiciſortuac: naiz idia, naiz ardia, Jaunarenac dirade.

27 Baña baldin aberea loya balitz, berriz eroſico du eſqueñi zuenac, zure iritziaren araura, eta gueituco du balioaren boſgarren partea. Baldin ez balu nai berriz eroſi, izango da beſte bati ſaldua zuc erabaqui dezunean.

28 Jaunari conſagratzen zayon guztia, naiz izan dedilla guizona, naiz aberea, naiz ſoroa, ez da ſaldua izango; ecin izango ere da berriz eroſia. Bein conſagratua dan guztia Jaunari, izango da gauza chit ſantua.

29 Eta onela guizon batec eſqueñia eta conſagratua dan guztia, ez da izango berriz eroſia, baicic illa.

30 Lurreco amarren guztiac, naiz laboreac, naiz zuaitzen frutac, Jaunarenac dirade, eta berari conſagratzen zayozca.

31 Eta baldin iñorc naico balitu berriz eroſi bere amarrenac, gueituco du beren boſgarren partea.

32 Artzayaren cigorraren azpitic igarotzen diraden idien, eta ardien, eta auntzen amarren guztietatic, amargarren datorren guztia, izango da Jaunari conſagratua.

33 Ez da auratuco onic, ez charric, ez da ere izango beſte gatic gambiatua. Baldin iñorc mudatuco balu: gueldituco da Jaunari conſagratua mudatua izan dana, baita gauza ura, ceña gatic mudatua izan dan, eta ez da izango berriz eroſia.

34 Oyec dirade Jaunac Moiſeſi Iſraelco ſemeentzat Sinaico mendian eman ciozcan aguinteac.

ZUCENTZECO BIDEA.

Non dagoen	Iracurri bedi
Gen. xl. 3; xviii. 7, 8; xix. 3; xxvii. 17, 31; Ex. xii. 39; xvi. 23; xxix. 31, egoñ egoñco egoñric	erre erreco erreric
Gen. xxxviii. 2, canaantar baten alaba Sue ceritzana	Sue ceritzan canaantar baten alaba
Ex. xiv. 20, egiptoarren atzealdetic; xxx. 29 obenen	atzealdetic, egiptoarren obeen

LE CANTIQUE DES CANTIQUES DE SALOMON
SALOMONEN CANTEN CANTIA

Jose Antonio Uriarte
Bizkaieraz

Londres
1862

Originala: «Azkue Biblioteka» - Euskaltzaindia

Le Cantique des Cantiques de Salomon,

TRADUIT EN

BASQUE BISCAYEN CENTRAL,

TEL QU'IL EST COMMUNÉMENT PARLÉ AUX ENVIRONS DE BILBAO,

ET ACCOMPAGNÉ D'UNE TRADUCTION EN

BASQUE BISCAYEN LITTÉRAIRE DE MARQUINA,

PAR LE P. J. A. DE URIARTE.

SUIVI D'UN PETIT DICTIONNAIRE COMPARATIF DES DIALECTES BASQUES ET DE NOTES EXPLICATIVES,

PAR LE PRINCE LOUIS-LUCIEN BONAPARTE.

LONDRES. 1862.

We certify that only 250 copies of this work have been printed, of which one is on thick paper.

STRANGEWAYS & WALDEN,
28 Castle Street, Leicester Square.

SALOMONEN CANTEN CANTIA.

SALOMONEN CANTEN CANTIE.

Biscayen de Marquina.

SALOMONEN CANTEN CANTIA.

I. Cap.

MOSU emon beguit bere aoco mosubagaz: cerren zure bularrac ardaua baño obac dira,

2 Usaingozodunac ujenturic onenac leguez. Orijo isurija da zure icena: orregaitic nescatilla gaztiac maitetu cindubezan.

3 Ecarri naguizu: zure ondoren arin ibillico gara zure ujentuben usaiñera. Sartu ninduban erreguec bere gueletan: gozatuco ta poztuco gara zugan, gomutauric zure bular ardaua baño obacaz: zuconac maite zaitube.

4 Baltza naz, baña ederra, Jerusalengo alabac, Cedarco dendac leguez, Salomonen narrubac leguez.

5 Ez contsiderau balcherana nazala, eguzquijac descoloretu nindubalaco: neure amaren semiac gudatu eben

nire contra, imiñi ninduben maastijen zain: neure maastija ez neban zaindu.

6 Eracutsi eguidazu, zuc nire arimiac maite dabenac, nun larrian erabilten dozun, nun eguberdieria eguiten dozun, asi ez nadin batera ta bestera ibilten zure lagunen aldren ondoren.

7 Ez badaquizu, o emacumeen artian guztiz ederra, urten eguizu, eta zuaz aldren oiñatzen ondoren, eta larrian erabilli eguizuz ceure aumac artzañen chabolen onduan.

8 Irudierazo cindudazan, neure adisquidia, neure zaldidijari Faraonen burdijetan.

9 Ederrac dira zure matrallac usotortoliarenac leguez: zure iduna collarrac leguez.

10 Urrezco catechubac eguingo deutsuguz, cidarrezco archuz apaindubac.

11 Erregue bere etzintoquijan eguan artian, nire narduac emon eban bere usaiña.

12 Mirrazco sortachuba da nire maitia niretzat, nire bularren artian gueratuco da.

13 Ciprozco mordua da nire maitia niretzat, Engadico maastijetan.

14 ¡Ai ce ederra zarian, neure adisquidia, ai ce ederra zarian! Zure beguijac usuenac dira.

Biscayen Central.

SALOMONEN CANTEN CANTIE.

I. Cap.

MOSU emon beguit bere agoco mosuegas: sagaiti sure bulerrac ardaoa baño obiec dire,

2 Useingosodunec ubijenturic onenac legues. Orijo isurije da sure usena: orregaiti nescato gastiec amau senduesan.

3 Ecarri naguisu: sure atzien carraca joango gara sure ubijentuen useinera. Sartu nendun erreguec bere cuartuetan: gosatuco ta postuco gara suguen, acordauric sure buler ardaoa baño obiecas: artesac ametan saitue.

4 Baltza nas, baye ederra, Jeruselengo alabac, Sedarco dendac legues, Salomonen narruec legues.

5 Es contziderau baltzerana nasala, egusqnijec descoloretu nenduelaco: neure amen semiec pelieu euden

nire contra, ifiñi nenduen mastijen jagola: neure mastije es neuen jagon.

6 Eracutzi eguidesu, seuc nire arimiec ametan dauenac, non larrien erabilten dosun, non egüerdierie eguiten dosun, asi es nadin batera ta bestera ibilten sure lagunen pilloen atzien.

7 Es badaquisu, o andren artien gustis ederra, urten eguisu, eta soas pilloen oiñetzen atzien, eta larrien erabilli eguisus seure anmiec artzañen chabolen ondoan.

8 Irudieraso sindudesan, neure adisquidie, neure saldidijeri Faraonen gurdijetan.

9 Ederrac dire sure matrallac usetortolienac legues: sure idune collarrac legues.

10 Urregorrisco catiechuec eguingo deutzugus, urresurisco archus edertuec.

11 Erregue bere echunlecuen egoan artien, nire nardoac emon euen bere useine.

12 Mirresco chortachue da nire lastana niretzaco, nire bulerren artien gueratuco da.

13 Siprosco mordie da nire lastana niretzaco, Engadico mastijetan.

14 ¡Ai se ederra sarien, neure adisquidie, ai se ederra sarien! Sure beguijec usoenac dire.

15 ¡Ai ce ederra zarian, neure maitia, ta liraña! Gure oya loratsuba da.

16 Gure echeen capirijuac cedrozcuac dira, goyaspillatubac cipresezcuac.

II. Cap.

NI naz campoco loria, ta ibarretaco lirijua.

2 Celan lirijua arantzen artian, alan nire adisquidia alaben artian.

3 Celan sagarrondua basuetaco zugatzen artian, alan nire maitia semeen artian. Gura izan nebanaren quericiaren azpijan, jarri nintzan: eta aren frutuba gozua da nire estarrijarentzat.

4 Sartu ninduban ardauaren guelan, zucendu eban nigan caridadia.

5 Sendotu naguizube loraz, inguratu naguizube sagarrez: cerren amodijoz cordebagatuten naz.

6 Aren ezquerra niro burubaren azpijan, eta bere escumiac laztanduco nau.

7 Erregututen deutsubet, Jerusalengo alabac, campuetaco basauntzac, eta oreiñac gaitic, arren ez daguizubela iracori, ez maitia esnatu eraguin bere, berac gura daben arteraño.

15 ¡Ai se ederra sarien, neure lastana, ta lireña! Gure oye loratzue da:

16 Gure etzoen capirijoac sedroscoac dire, goyaspilletnec sipresescoac.

II. Cap.

NEU nes campoco lorie, eta iberretaco lirijoa.

2 Selan lirijoa arantzen artien, alan nire adisquidie alaben artien.

3 Selan sagarrondoa basoetaco arechen artien, alan nire lastana semeen artien. Gure isen neuenen gueresien aspijen, jarri nintzen: eta ain frutue gosoa da nire samientzaco.

4 Sartu nendun ardaoen cuartuen, artestu euen niguen caridedie.

5 Sendotu naisue loras, inguretu naisue sagarres: segaiti amudijos cordebagatuten nas.

6 Ain esquerra nire burnen aspijen, eta bere escoyec lastanduco nau.

7 Erregututen deutzuet, Jeruselengo alabac, campoetaco basauntzoc, eta oreinec gaiti, arren es daguisuela erantau, es lastana iretzartu eraguin bere, berac gure dauen artien.

8 Nire maitiaren voza, orra emen nun saltoca datorren mendijetatic, murubac igaroz:

9 Basauntzaren, ta oreincumiaren antzecua da nire maitia. Orra emen nun daguan gure ormiaren atzian, mentanetatic beguira, zursareetatic celatan.

10 Orra emen neure maitiac berba eguiten deust: Jagui zaite, arin eguizu, neure adisquidia, neure usua, neure ederra, eta erdu.

11 Cerren onezquero negnba igaro zan, eurija joan zan, eta aldendu.

12 Loreo aguertu ciran gure lurrian, podiaren eria etorri da: usotortoliaren voza entzuna izan da gure errijan:

13 Piconduac motatu cituban bere uztapicuac: maastijac loretan emon eben euren usaiña. Jagui zaite, neure adisquidia, neure ederra, eta erdu:

14 Nire usua arcacheco zuluetan, arriesico utsunian, eracutsi eguidazu zure arpeguija, soñu eguin begui zure vozac nire belarrijetan: cerren zure voza gozua da, ta zure arpeguija ederra.

15 Atrapau eguiguzubez maastijac lurreratuten ditubezan aceri chiquichubac: bada gure maastija loratu da.

16 Nire maitia niretzat, eta ni neure maite, lirijuen artian aciten dan arentzat,

8 Nire lastanen vosa, ara emen non saltuque datorren mendijetati, muruec igueros:

9 Basauntzen, ta oreincumien antzecoa da nire lastana. Ara emen non dagoan gure ormien atzien, mentanetati adi, sulsaretati sorotz.

10 Ara emen neure lastanac berba eguiten deust: Jaigui saite, arin eguisu, neure adisquidie, neure usoa, neure ederra, eta erdu.

11 Segaiti onesquero negüe iguero san, eurije joan san, eta aldendu.

12 Lorac aguertu sirien gure lurrien, podien demporie etorri de: usetortolien vosa entzune isen da gure errijen:

13 Icondoac motatu situsen bere usteicoac: mastijec loretau emon euden euren useine. Jaigui saite, neure adisquidie, neure ederra, eta erdu:

14 Nire usoa acheco suloetan, arriesico utzunien, eracutzi eguidesu sure arpeguije, soñu eguin begui sure vosac nire belarrijetan: segaiti sure vosa gosoa da, ta sure arpeguije ederra.

15 Cossi eguigusues mastijec lurreratuten ditusan luqui chiquerchuec: bada gure mastije loratu de.

16 Nire lastana niretzaco, eta ni neure lastan lirijoen artien asiten dan aintzaco,

17 Eguna zabaldu, ta querizac jausi ditecen artian. Biurtu zaite: iruditu zaquijuez, neure maitia, basauntzari, eta oreincumiari Beterco mendijen gañian.

III. Cap.

NEURE oyan billatu neban gabetan neure arimiac maite dabena: billatu neban, ta ez neban aurquitu.

2 Jaguico naz, eta inguratuco dot urija: caleetatic eta placetatic billatuco dot neure arimiac maite dabena: billatu neban, ta ez neban aurquitu.

3 Aurquitu ninduben urija zainduten dabeen gordetzallac: ¿ Icusi badoznbe nire arimiac maite dabena?

4 Piscachu bat igaro nitubanian, aurquitu neban neure arimiac maite dabena: eldu neutsan: eta ez deutsat ichico, aric eta sartu daguidan artian neure amaren echian, eta neu eguin nindubenaren guelan.

5 Erregututen deutsubet, Jerusalengo alabac, campuetaco basauntzac, ta oreiñac gaitic, arren ez daguizubela irracori, ez maitia esnatuerazo bere, berac nai daben arteraño.

6 ¿ Cein da igoten daben au eremutic, mirrazco, ta

intzentzozco, ta usaingozoguiñaren anta guztico aromen quezco cigorchuba leguez?

7 Orra emen nun inguratuten dabeen Salomonen oya iruroguei erruteuc Israelgo errutsubenetaticuac:

8 Guztijac danquezala ezpatac, eta gudetaraco guztiz ondo icasijac: bacocharen ezpatia bere isterraren gañian gabetaco bildurrac gaitic.

9 Bideraco oe bat eguin eban beretzat Salomon erreguiac Libanoco zuracaz:

10 Bere abiac eguin cituzan cidarrezcuac, etzintoquija urrezcua, igoeria purpurazcua: erdicua ezcutau eban amodijoz Jerusalengo alabac gaitic:

11 Urten eguizube, ta icusi, Siongo alabac, Salomon erreguia bere amac imiñi eutsan coroyagaz aren ezcontza berbaco, ta bere bijotzaren poceco egunian.

IV. Cap.

¡CE ederra zarian, neure adisquidia, ce ederra zarian! Zure beguijac usuenac dira, barruben ezcutauric daguana baga. Zure uliac Galaadco menditic igon eben auntzen aldrac lacuac.

2 Zure aguiñac garbilecutic igon eben artaldi mostu-

17 Egune sabaldu, ta gueressac jausi ditesan artien. Biurtu saite: iruditu saquijoes, neure lastana, basauntzeri, ta oreincumieri Beterco mendijen ganien.

III. Cap.

NEURE oyen topau neuen gauetan neure arimiec ametan dauena: topau neuen, ta es neuen aurquitu.

2 Jaiguico nas, eta inguretuco dot urije: calletaric eta plasetaric topauco dot neure arimiec ametan dauena: topau neuen, ta es neuen aurquitu.

3 Aurquitu nenduen urije jagoten dauden jagolac: ¿ Icusi bosue nire arimiec ametan dauena?

4 Pisquechu bet iguero nendusenien, aurquitu neuen neure arimiec ametan dauena: oratu neutzen: eta es deutzet ichico, aric eta sartu daguideu artien neure amen etzieu, eta neu eguin nendunen cuartuen.

5 Erregututen deutzuet, Jeruselengo alabac, campoetaco basauntzec, eta oreinec gaiti, arren es dagnisuela erantau, es lastana iretzartu eraguin bere, berac guro dauen artion.

6 ¿ Nor da igoten dauen au basamorturic, mirresco,

ta intzentzosco, ta useingosoguiñen antz gustico aromen quesco sigorchue legues?

7 Ara emen non inguretuten dauden Salomouen oye iruroguei sendoc Israelgo sendoeuetaricoac:

8 Gustijec danquiesala espatac, eta pelietaco ondo iquesijec: bacocben espatie bere isterren ganien gauetaco bildurrec gaiti.

9 Bideraco oe bat eguin eneu beretzat Salomon erreguiec Libanoco sulecas:

10 Bere aguiec eguin situseu urresuriscoac, ecbunlecue urregorriscoa, igoerie purpurescoa: erdicoa escuten euen amudijos Jeruseleugo alabac gaiti:

11 Urten egnisue, ta icusi, Siongo alabac, Salomon erreguie bere amac ifiñi eutzen coroyegas ain escontza berbaco, ta bere bijotzen poseco egunien.

IV. Cap.

¡SE ederra sarien, neure adisquidie, se ederra sarien! Sure beguijec usoenac dire, barrueu escuteuric dagoana baga. Sure ulliec Galaadco mendiric igon euden pillosac langoac.

2 Sure aguiñec garbilecuti igon euden pillo motzi-

bac lacuac, guztijac ume biquijacaz, eta umebagacoric ez dago euren artian.

3 Zure ezpanac, granazco locarrija lacuac: eta zure berbaeria, gozua. Granadiaren acatsa leguez, alan dira zure matrallac, barruban ezcutauric daguana baga.

4 Daviden torria leguez zure iduna, eguiñic daguana baluartiacaz: milla ezcutu dagoz dinguilizca bertatic, errutsuben arma aldra guztija.

5 Zure bular bijac lirijuen artian dabiltzen basauntzcume biqui bi lacuac.

6 Eguna arguitu, eta querizac alde daguijen artian, juango naz mirraco mendira, ta intzentzuaren mururra.

7 Guztijori zara ederra, neure adisquidia, ta orbanic ez dago zugan.

8 Erdu Libanotic, neure ezcongueija, erdu Libanotic, erdu: izango zara coronauba Amanaco burutic, Sanir eta Hermongo tontorretic, lioeen cobauetatic, eta lioearreen mendijetatic.

9 Zauritu dozu nire bijotza, neure arreba ezcongueija, zauritu dozu nire bijotza zure beguijetatic bategaz, eta zure iduneco ule bategaz.

10 Ce ederrac diran zure bularrac, neure arreba ezcongueija, ederraguac dira zure titijac ardaua baño, ta zure ujentuben usaiña aroma guztijen gañeticua.

tuec langoac, gustijec ume bicochacas, eta umebagacoric es dago euren artien.

3 Sure espanac, granasco estugarrije langoac: eta sure berbaerie, gosoa. Granadien acatza legues, alan dire sure matrallac, barruen escuteuric dagoana baga.

4 Daviden torrie legues sure idune, eguinic dagoana baluartiecas: mille escutu dagos dinguilisque bertaric, sendoen armapillo gustije.

5 Sure buler bijec, lirijoen artien dabiltzesan basauntzcume bicocha bi langoac.

6 Egune arguitu, eta güeressac alde daguijen artien, joango nas mirreco mendire, eta intzentzoen mururre.

7 Gustijori sara ederra, neure adisquidie, ta orbanic es dago suguen.

8 Erdu Libanoti, neure escongueije, erdu Libanoti, erdu: isengo sara coronaue Amanaco buruti, Sanir eta Hermongo tontorreti, lioeen cobetaric, eta lioearreen mendijetaric.

9 Sauritu dosu nire bijotza, neure arreba escongueije, sauritu dosu nire bijotza sure beguijetaric bategas, eta sure iduneco ulle bategas.

10 ¡Se ederrac dirien sure bulerrac, neure arreba escongueije! ederragoac dire sure titijec ardaoa baño, ta sure ubijentuen useine aroma gustijen ganeticoa.

11 Zure ezpanac, ezcongueija, abao erijua dauquenac, eztija ta eznia zure miñaren azpijan: eta zure soñecuen usaiña intzentzuaren usaiña lacua.

12 Ortu ichija zara, neure arreba ezcongueija, ortu ichija, iturri sillutuba.

13 Zure motac granadazco verjela sagarren frutubacaz. Cipruac narduagaz,

14 Nardua ta azafraya, cañabera usaintsuba ta cinamomua Libanoco zur guztijaquin, mirria ta zahila ujenturic onen guztijaquin.

15 Ortubetaco iturrija: Libanotic bultzadaca duazan ur bicijen pozuba.

16 Jagui adi, iparra, eta ator, egoya, ahil nire ortutic, eta erijo beitez bere aromac.

11 Sure espanac, escongueije, abao erijoa dauquienac, estije ta eanie sure miñen aspijen: eta sure soñecoen useine intzentzoen useine langoa.

12 Ortu ichije sara, neure arreba escongueije, ortu ichije, iturri sillutue.

13 Sure motiec granadasco verjela sagarren frutuecas. Siproac nardoagas,

14 Nardoa ta asafraye, cañabera useintsue eta sinamomoa Libanoco aul gustijecas, mirrie ta sabile ubijenturic onen gustijecas.

15 Ortuetaco iturrije: Libanoti bultzeca doasan ur bisijen posoa.

16 Jaigui adi, iferra, eta ator egoye, abil nire ortuti, eta erijo beites bere aromac.

V. Cap.

BETOR nire maitia bere ortura, ta jan begui bere sagarren frutuba. Etorri naz neure ortura, neure arreba ezcongueija, iguitaitu dot neure mirria neure aromacaz: jan dot abaua neure eztijagaz, edan dot neure ardaua neure ezniagaz: jan eguizube, adisquidiac, eta orditu zaitece, guztiz maitiac.

V. Cap.

BETOR nire lastana bere orture, ta jan begui here sagarren frutue. Etorri nes neure orture, neure arreba escongueije, igueteitu dot neure mirrie neure aromacas: jan dot abaoa neure estijegas, edan dot neure ardaoa neure eaniegas: jan eguisue, adisquidiec, eta edan eguisue, eta orditu saitese, gustis lastanac.

2 Ni lotan nago, eta nire bijotza esna: nire maite ots eguiten dabenaren voza: Idigui eguidazu, neure arrebia, neure adisquidia, neure usua, neure orbanbaguia: cerren nire buruba dago iruntzez beteric, eta nire quizcurrac gabetaco tantaz.

3 Erantzi dot neure tuniquia, ¿celan jantzico dot? garbitu ditut neure oiñac, ¿celan ciquinduco ditut?

4 Nire maitiac sartu eban bere escuba zulotic, eta nire erraijac icaratu ciran bere ucutubagaz.

5 Jagui nintzan, idiguitera neure maitiari: nire escubai erijen mirria, eta nire atzac mirra guztiz autuz betiac.

6 Idigui neutsan neure maitiari neure atiaren chingueta: baña berac alde eguin eban, eta igaro zan. Nire arimia urtu zau, berba eguin ebaneco: billatu neban, eta ez neban aurquitu: deitu neutsan, eta ez eustan erantzun.

7 Aurquitu ninduben urija inguratuten dabeen gordetzallac: jo ninduben, eta zauritu ninduben: eruan eusten neure mantuba murallen gordetzallac.

8 Erregututen deutsubet, Jerusalengo alabac, aurquituten badozube nire maitia, arren adierazo daguijozubela amodijoz cordebagatuten nazala.

9 ¿Celacua da zure maitetuben maitia, o emacumeen

2 Ni lo nago, eta nire bijotza iretzarturic: nire lastan otz eguiten dauenen vosa: Idigui eguidesu, neure arrebie, neure adisquidie, neure usoa, neure orbanbaguie: segaiti nire burue dago iñontzes beteric, eta nire quiscurrec gauetaco tangas.

3 Erantzi dot neure tuniquie, ¿selan jantzico dot? garbitu dodas neure oiñec, ¿selan loituco dodas?

4 Nire lastanac sartu euen bere escue suloti, eta nire erraijec iqueratu siren bere ucutuegas.

5 Jaigui nintzen, idiguiteco neure lastanari: nire escuei erijen mirrie, eta nire atzamarrac mirre gustis autus betiec.

6 Idigui neutzen neure lastanari neure atien chingueta: baye berac alde eguin euen, eta iguero san. Nire arimie urtu sen, berba eguin eueneco: topau neuen, eta es neuen aurquitu: gucitu neutzen, eta es eusten erantzun.

7 Aurquitu nenduen urije inguretuten dauden jagolac: jo nenduen, eta sauritu nenduen: eroan eusten neure mantue murellen jagolac.

8 Erregututen deutzuet, Jeruselengo alabac, aurquituten badosue niro lastana, arren adieraso daguijosuela amudijos cordebagatuten nasala.

9 ¿Selangoa da sure lastanduen lastana, o andren

artian ederrena? ¿celacua da zure maitetuben maitia, alaco arrenacaz guri erregututeco?

10 Nire maitia da zurija ta gorrija, millen artian autuba.

11 Bere buruba urre guztiz ona: bere uliac palmen motac leguez, baltzac belia leguez.

12 Bere beguijac usuac ur errecachuben gañian leguez, ceintzubec dagozan ezniagaz garbituta, eta egoten diran ur ugari arin duazanen onduan.

13 Bere matrallac aromen larrinchu usaingozoguiñac imiñitacuac leguez. Bere ezpanac lirijo mirraric garbijena darijenac.

14 Bere escubac urrezcuac tornutubac, jacintoz betiac. Bere sabela marfillezcua, zafiroz apainduba.

15 Bere ancac marmolezco abiac, imiñiric dagozanac urrezco ondopeen gañian. Bere edertasuna Libanorena, autuba cedruac leguez.

16 Bere estarrija guztiz gozua, eta guztija desiagarrija: alacua da nire maitia, eta bera da nire adisquidia, Jerusalengo alabac.

17 ¿Nora juan da zure maitia, o emacumeen artian ederrena? ¿nora alde eguin dau zure maitiac, eta billatuco dogu ceugaz?

artien ederrena? ¿selangoa da sure lastanduen lastana, alango arrenacas guri erregututeco?

10 Nire lastana da surije ta gorrije, millen artien autue.

11 Bere burue urregorri gustis ona: bere ulliec palmen motiec legues, baltzac belie legues.

12 Bere beguijec usoac ur errecachuen ganien legues, seintzuc dagosan esniegas garbitute, eta egoten dirien ur ugueri ariu doasanen ondoan.

13 Bere matrallac aromen larrinchu useingosoguiñec ifiñiricoac legues. Bere espanac lirijo mirreric garbijena darijoyenac.

14 Bere escuec urregorriscoac tornutuec, jasintos betiec. Bere sabela marfillescoa, safiros edertue.

15 Bere caderac marmolesco aguiec, ifiñiric dagosanac urregorrisco ondopeen ganien. Bere edertasune Libanoena, autue sedroac legues.

16 Bere samio gustis gosoa, eta gustije desiegarrije: alangoa da nire lastana, eta bera da nire adisquidie, Jeruselengo alabac.

17 ¿Nora joan da sure lastana, o andren artien ederrena? ¿nora alde eguin deu sure lastanac, eta topauco dogu seugues?

VI. Cap.

NIRE maitia jatsi zan bere ortura usaingozozco larrinchura, ortubetan acitzera, eta lirijuac artutera.

2 Ni neure maitiarentzat, eta nire maite, lirijuen artian aciten dana, niretzat.

3 Ederra zara, nire adisquidia, gozua, ta liraña Jerusalen leguez: icaragarrija ejertzitu guertuba leguez.

4 Aldendu eguizuz zure beguijac ni gandic, eurac egan eraguin eustelaco. Zure uliac dira Galaadtic aguertu ciran auntzen aldria leguez.

5 Zure aguiñac garbilecutic igon eben ardijen aldria leguez, guztijac ume biquijacaz, eta umebagacoric ez dago euren artian.

6 Granadiaren azala leguez, alan zure matrallac zure ezcutucuac baga.

7 Iruroguei dira erreguiñac, eta laroguei oelagunac, eta nescatilla gazteen cembatic jaquin ecin leiteque.

8 Bat bacarric da nire usua, nire guztiz ona, bacarra da bere amarena, eguin ebanarentzat autuba. Icusi eben alabac, eta guztiz zorijonecua predicau eben: erreguiñac eta oelagunac bere alabau eben.

9 ¿Cein da doyan au, egunsentija jaguiten dan le-

VI. Cap.

NIRE lastana jatzi sen bere orture useingososco larrinchure, ortuetan asiteco, eta lirijoac artuteco.

2 Ni neure lastanentzaco, eta nire lastan, lirijoen artien asiten dana, niretzaco.

3 Ederra sara, nire adisquidie, gosoa, ta lireña Jeruselen legues: iqueragarrije ejertzitu guertue legues.

4 Aldendu eguisus sure beguijec ni gandic, eurec egas eraguin eustelaco. Sure ulliec dire Galaadtic aguertu siren auntzen pilloa legues.

5 Sure aguiñec garbilecuric igon euden ardijen pilloa legues, gustijec ume bicochacas, eta umebagacoric es dago euren artien.

6 Granadien asala legues, alan sure matrallac sure escutucoac bagaric.

7 Iruroguei dire erreguiñec, eta lauroguei oelagunec, eta nescato gasteen sembatic jaquin esin leite.

8 Bat bacarric de nire usoa, nire gustis ona, bacarra da bere amena, eguin cucuentzaco autue. Icusi euden alahac, eta gustis sorijonecoa prediqueu euden: erreguiñec eta oelagunec bere alabau euden.

9 ¿Nor da doyen au, egunsentije jaiguiten dan le-

guez, ederra illarguija leguez, autuba eguzquija leguez, icaragarrija ejertzitu guertuba leguez?

10 Jatsi nintzan inchaurren ortura, ibarretaco sagarrac icustera, eta loratu ete zan maastija, eta motac urten ete eutsen granadai beguiratutera.

11 Ez neban jaquin: nire arimiac icaratu ninduban Aminadaben burdijac gaitic.

12 Biurtu zaite, biurtu, Sulamitia: biurtu zaite, biurtu, beguiratu daguizugun.

VII. Cap.

¿CER icusico dozu Sulamitiagan, gudarijen aldrac baño? ¡Ce ederrac diran zure pausubac oiñetacuetan, printzipiaren alabia! Zure isterren guiltzac, languilliaren escuz eguiñac izan diran escuturrecuac leguez.

2 Zure cila urasca tornuban eguiña, edari baga iñoz ez daguana. Zure sabela gari muntoya lacua, lirijoz inguratuba.

3 Zure bular bijac, basauntzcume biqui bi lacuac.

4 Zure iduna marfillezco torria lacua. Zure beguijac Hesebonen arrainlecubac leguez, ceintzuc dagozan aldriaren alabiaren atian. Zure surra Libanoco torre, Damascoruntz beguira daguana leguez.

gues, ederra iretarguije legues, autue egusquije legues, iqueragarrije ejertzitu guertue legues?

10 Jatzi nintzen inchurren orture, iberretaco sagarrac icusteco, eta loratu ete san mastije, eta motiec urten ete eutzen granadai aituteco.

11 Es neuen jaquin: nire arimiec iqueratu nendun Aminadahen gurdijec gaiti.

12 Biurtu saite, biurtu, Sulamitie: biurtu saite, biurtu, aitu daguisugun.

VII. Cap.

¿SER icusico dosu Sulamitiegan, pelijerien pilloac baño? ¡Se ederrac dirien sure pausuec oiñetacoetan, printzipien alabie! Sure isterren guiltziec, languillien escus eguinec isen diren escubitorrecoac legues.

2 Sure sille urasca tornuen eguine, edari baga iños es dagoana. Sure sabela gari montoye langoa lirijos inguretue.

3 Sure buler bijec, basauntzcume bicocha bi langoac.

4 Sure idun. marfillesco torrie langoa. Sure beguijec Hesehonen arrainlecuec legues, seintzuc dagosan pilloen alabien atien. Sure surre Libanoco torre, Damascorancha adi dagoana legues.

5 Zure buruba Carmelo lacua: eta zure buruco uliac, erregueren purpura errequetan lotuba leguez.

6 ¡Ce ederra zarian, eta ce liraña, guztiz maitia, atseguiñetan!

7 Zure luceeria irudituten jacon palmiarenari, eta zure bularrac morduai.

8 Esan neban: Igongo dot palmara, eta artuco ditut bere frutubac: eta izango dira zure bularrac maastico morduac leguez: eta zure aoco usaiña sagarrena lacua.

9 Zure estarrija ardaoric onena lacua, nire maitiac edateco, eta bere ezpan eta aguiñacaz miazquetaco duiña.

10 Ni neure maitiarentzat, eta bere biurreria ni ganuntz.

11 Erdu, neure maitia, urten daguigun campora, bici gaitian baserrijetan.

12 Jagui gaitian goss maastijetaraco, icusi daguigun maastija loratu eto dan, lorac garautu, granadac loratu badira: an emongo deutsudaz neure bularrac.

13 Urriluac* emon eben usaiña. Gure ateetan fruta guztijac dagoz: barrijac eta zaarrac, neure maitia, gorde deutsudaz.

* *Mandragorac.*

5 Sure burue Carmelo langoa: eta sure buruco ulliec, erreguen purpure errequetan estue legues.

6 ¡Se ederra sarien, eta se lireña, gustis lastana, atzeguinetan!

7 Sure luseerie irudituten jacon palmienari, eta sure bulerrac mordai.

8 Esan neuen: Igongo dot palmara, eta artuco dodas bere frutuec: eta isengo dire sure bulerrac mastico mordac legues: eta sure agoco useine sagarrena langoa.

9 Sure samie ardaoric onena langoa, nire lastanac edateco, eta bere espan eta aguiñecas chupetaco duiñe.

10 Ni neure lastanentzaco, eta bere bijorrerie ni ganancha.

11 Erdu, neure lastana, urten daigun campora, bisi gaitesan baserrijetan.

12 Jaigui gaitesan gosseti mastijetaraco, icusi daigun mastije loratu ete dan, lorac garautu, granadac loratu badire: an emongo deutzudes neure bulerrac.

13 Urriloac* emon euden useine. Gure atetan frute gustijec dagos: barrijec eta sarrac, neure lastana, gorde deutzudes.

* *Mandragorac.*

VIII. Cap.

¿NOC emon ciñaique niri, neure nebia, neure amaren bularrac artuten, aurquitu zaidazala campuan, eta mosu emon daguizudala, eta onezquero ez naijala iñoc desprecijau?

2 Elduco deutsut, eta eruango zaitut neure amaren echera: an iracatsico deustazu, ta emongo deutsut ardao ondubaren edarija, ta neure granaden mostua.

3 Bere ezquerra nire burubaren azpijan, eta aren escumiac laztanduco nau.

4 Erregututen deutsubet, Jerusalengo alabac, arren ez daguizubela iracori, ez maitia esnatuerazo bere, berac gura daben arteraño.

5 ¿Cein da igoten daben au eremutic, gozotasunez beteric, bere maitiari elduric? Sagarrondo baten azpijan esnatu cindudazan: an izan zan galduba zure ama, an izan zan indarrez galduba eguin cinduzana.

6 Imiñi naguizu silluba leguez zure bijotzaren gañian, silluba leguez zure besuaren gañian: cerren sendua da amodijua erijotzia leguez, gogorra celua infernuba leguez: bere lamparac dira suzcuac eta garrezcuac.

VIII. Cap.

¿NOC emon siñeique niri, neure nebie, neure amen bulerrac artuten, aurquitu saidesala campoan, eta mosu emon daguisudela, eta onesquero es naijela iñoc despresijeu?

2 Oratuco deutzut, eta eroango saitut neure amen etzera: an irecatzico deustesu, ta emongo deutzut ardao onduen edarije, ta neure granaden mostoa.

3 Bere esquerra nire burnen aspijen, eta ain escoyec lastanduco nau.

4 Erregututen deutzuet, Jeruselengo alabac, arren es daguisuela crantau, es lastana iretzartu eraguin bere, berac gure dauen artien.

5 ¿Nor da igoten dauen au basamortuti, gosotasunes beteric, bere lastanari oraturic? Sagarrondo baten aspijen iretzartu sendudesan: an isen san galdue sure ama, an isen san inderres galdue eguin sendusena.

6 Ifiñi naguisu sillue legues sure bijotzen ganien, sillue legues sure besoen ganien: segaiti sendoa da amudijoa erijotzie legues, gogorra seloa infernue legues: bere lamparac dire suscoac eta garrescoac.

7 Ur ascoc ecin eben amatau caridadia, eta ibaijac bere ez dabe urpetuco: emon arren guizonac bere echeco izate guztija amodijua gatic, utsa leguez desprecijauco dau.

8 Gure aiztia chiquija da, eta ez dauca bularric. ¿Cer eguingo deutsagu gure aiztiari berba eguingo jacon egunian?

9 Murallia bada, eguin daguiguzan bere gañian cidarrezco torrechubac: atia bada, apaindu daguigun cedrozco olacaz.

10 Ni naz murallia: eta nire bularrac dira torria leguez, izan nazan ezquero bere aurrian baquia aurquitu dabena leguez.

11 Baquetsubac euqui eban maastija, errijac daucazan aregan: emon eutsen gordetzallai, guizonac dacaz bere frutuba gatic milla diru cidarrezco.

12 Nire maastija nire aurrian dago. Zure millac baquetsubarenac, eta berreun bere frutubac gordetan ditubezanentzat.

13 O zu ortubetan bici zariana, adisquidiac aituten dabe: entzun eraguidazu zure voza.

7 Ur ascoc esin euden amatau caridedie, eta ibeijec bere es daude urpetuco: emon arren guisonac bere etzeco isete gustijo amudijoa gaiti, arienes legues despresijeuco dau.

8 Gure aistie chiquerra da, eta es dauco bulerric. ¿Ser eguingo deutzegu gure aistieri berba eguingo jacon egunien?

9 Murellie bada, eguin daigusen bere ganien urresco torrechuec: atie bada, apaindu daigun sedrosco olacas.

10 Ni nes murellie: eta nire bulerrac dire torrie legues, isen nasan esquero bere aurrien baquie aurquitu dauena legues.

11 Baquetzuec euqui euen mastije, errijec dauquiesan agan: emon eutzen jagolai, guisonac dacas bere frutue gaiti mille diru urresco.

12 Nire mastije nire aurrien dago. Sure millec baquetzuenac, eta berreun bere frutuec gordetan dituesanentzaco.

13 O su ortuetan bisi sariena, adisquidiec entzuten daude: entzun eraguidesu sure vosa.

14 Igues eguizu, neure maitia, eta iruditu zaquijucz basauntzari, ta oreincumechubari usaingozuen mendijen gañian.

14 Iñes eguisu, neure lastana, eta iruditu saquijos basauntzeri, ta oreincumechueri useingosoen mendijen ganien.

INDEX AUCTORUM

BONAPARTE, L.L., I, 85, 91, 97, 103, 163, 167, 175, 443; III, 212.
CASENAVE, II, 9.
DUVOISIN, J.P., II, 59, 67, 77, 307.
ECHENIQUE, B., II, 85, 151.
ELIZONDO, M., III, 255, 421.
HUALDE MAYO, P., III, 255.
INCHAUSPE, E., II, 159, 267, 307.
ITURRIAGA, A.P., II, 307.
LIZARRAGA, J., III, 9, 103.
MENDIGACHA, M., III, 421.
MINONDO, P.J., III, 255.
OLCE, I., III, 169, 191.
SALABERRY, III, 331.
SAMPER, P.J., III, 255, 421.
UDABE, J.E., IV, 9.
URIARTE, J.A., II, 307; IV, 31, 113, 153, 191, 227, 309, 439.

L.L. Bonaparte
printzearen omenez
OPERA OMNIA VASCONICE
lau liburutan
argitaratu ditu
1991.eko urriaren 15ean
EUSKALTZAINDIAK

IBERDROLAREN KABESAZ